Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE PROBATIS SANCTORVM HISTORIIS, PARTIM EX TOMIS ALOYSII LIPOMANI, DOCTISSIMI EPISCOPI, PARTIM

ETIAM EX EGREGIIS MANVSCRIPTIS CODICIBUS, quarum permultæ antehàc nunquàm in lucem prodiêre, nunc recèns optima fide collectis per F. LAURENTIVM SVRIVM CARTHVSIANVM.

TOMVS TERTIVS.

COMPLECTENS SANCTOS MENSIVM

MAII ET IVNII.

I.226

Bibliotheca
Facult. Philosophiae
Prov. Cast. Orient. S.I.

PROV. BERN.
BIBL. SCRIPT.
SOC. JESU

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Geruinum Calenium & hæredes Quentelios, Anno M. D. LXXII.

Cum priuilegio PII V. Pontificis Maximi, & CAESAREAE Maiestatis in decennium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PIVS PAPA V. DILECTO FILIO GERVINO CALENIO, TYPOGRAPHO COLONIEN.

DILECTE Fili Salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm tu, sicut accepimus, nonnullos de probatis Sanctorum historijs à dilecto filio Laurentio Surio optima fide collectis, necnon alios Tomos seu libros dilecti filij Petri Canisij presbyteri seu religiosi Societatis IESV de doctrina siue Institutione Christiana inscriptos, vnà cum certis Annotationibus, nondùm impressos, tua impensa imprimi facere desideres: Nos tibi, quem in excudendis huiusmodi Tomis seu libris graues impensas subire necesse est, nè ex beneficio omnibus Christi fidelibus collato detrimentum aliquod sentias, opportunè prouidere, ac te in tuo laudabili & Reipublicæ Christianæ perutili proposito confouere volentes, & à quibusuis Excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisq; Ecclesiasticis sententijs, censuris & pœnis à iure vel ab homine quauis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes: Motu proprio non ad tuam vel alicuius pro te nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia & mera deliberatione nostris tibi Tomos seu libros præfatos per te vel alium seu alios imprimendi, & impressos vendendi licentiam & facultatem plenam & liberam Apostolica authoritate per præsentes concedimus: Necnon omnibus & singulis impressoribus, librarijs, & mercatoribus tam in Italia quàm extra Italiam constitutis, in virtute sanctæ obedientiæ & sub Excommunicationis sententiæ, necnon in terris sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectis, sub amissionis Tomorum seu librorum huiusmodi ac mille ducatorum auri de Camera, pro vna Cameræ Apostolicæ, & altera medietatibus tibi, tuisq; hæredibus & successoribus irremissibiliter loco damnorum applicãdorum pœnis, per alios absque tuî & hæredum vel successorum tuorum expresso mandato aut licentia habita excudentes, seu imprimentes, aut vendentes, totiès quotiès id fecerint, eo ipso incurrendis, nè eosdem tomos seu libros infra decennium proximè futurum ab illorum impressione computandum, in quibusuis literarum characteribus, aut parua, mediocri, seu magna, vel alia quacunque forma alicubì imprimere, neque per alios impressos vendere absq; expressa tuî vel hæredum & successorum præfatorum licentia vel consensu audeant vel præsumãt, & ità per quoscunque iudices & commissarios quauis authoritate fungẽtes, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, interpretandi facultate & authoritate, iudicari & diffiniri debere: Ac quicquid secùs super his à quoquã quauis authoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus: Mandantes nihilominùs Motu simili sub interdicti Ecclesiastici & ingressus Ecclesiarũ Venerabilibus Fratribus nostris Colonien. & quorumuis aliorum ciuitatum & locorum Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis filijs illorum vicarijs seu officialibus, legatis, vel Vicelegatis, ac sub primò dictis pœnis, Gubernatoribus, Potestatibus, & alijs quibusuis Iudicibus quibuscunque authoritate & officio fungentibus, quatenùs quotiès pro parte tua, & successorum tuorum, vel alicuius eorum huiusmodi fuerint requisiti in præmissis, efficacis defensionis præsidio assistẽtes, faciant

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciant authoritate noſtra inhibitionem præfatam inuiolabiter obſeruari: acte, tuoſq́, hæredes & ſucceſſores præfatos huiuſmodi, illorumq́, ſingulos conceſſione pacificè frui & gaudere: Ac impreſſores, librarios, mercatores, fautores, ſcientes & non reuelantes, quos inhibitioni præfatæ contraueniſſe eis conſtiterit, excommunicationis & alias ſententias, cenſuras & pœnas huiuſmodi incurriſſe declarent, ac pro talibus publicè nũciari mandent, & faciant contradictores quoſlibet & rebelles per eaſdem cenſuras & pœnas, appellatione poſtpoſita, cõpeſcendo: inuocato etiã ad hoc, ſi opùs fuerit, auxilio brachij ſecularis: Non obſtantibus Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis, Priuilegijs quoquè, Indultis, & literis Apoſtolicis ſuper imprimendorum Tomorum facultate quibuſuis perſonis cuiuſcunque dignitatis & præeminentiæ exiſtentibus etiam motu & ſcientia ſimilibus, ac ſub quibuſuis tenoribus & formis, necnõ clauſulis & decretis cõceſſis: Quibus omnibus etiãſi de illis, eorumq́, totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & indiuidua: non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quæuis alia expreſsio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, illorum tenores, àc ſi de verbo ad verbum inſererentur, præſentibus pro expreſsis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxàt ſpecialiter & expreſsè derogamus: Aut ſi impreſſoribus, librarijs, & mercatoribus præfatis vel quibuſuis alijs, communiter vel diuisim ab Apoſtolica ſit Sede indultum, quòd interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſsint per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Volumus autem & eadem authoritate decernimus præſentium literarum tranſcripta in ipſis Tomis impreſſa in iudicio & extra ſufficere, & plenam fidem facere, regula contraria non obſtante. Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXIIII. Septembris, M. D. LXIX. Pontificatus noſtri anno quarto.

Cæ. Clorierius,

REVEREN-

REVERENDISSIMO ET ILLVSTRISSIMO IN CHRISTO PATRI ET DOMINO, D. MARCO ANTONIO AMVLIO VENETO, S. Romanæ Eccleſiæ Cardinali, Reatinenſis Epiſcopatus Adminiſtratori perpetuo &c. Domino ſuo multa obſeruantia colendo, S. P. D.

MEmini ante annos aliquot, Reuerẽdiſsime & illuſtriſsime Cardinalis, cùm me occuparẽt Tomi quatuor Conciliorum, Tuam Celſitudinem ſtudio iuuandæ Chriſtianæ Reip. id quibuſdam dediſſe negocij, vt quædam Concilijs adiungenda Romę deſcriberent, deindè curâſſe etiam, vt ea mihi cõmunicarentur. Etſi autem pro ſingulari illa humanitate & erga me quoquè prompta beneuolentia, nullas hactenùs T. C. gratias egi, non tamen id ea cauſa prætermiſſum eſt, quòd eſſem tanti beneficij immemor, cuius apud me erit memoria ſempiterna, ſed quòd certæ rationes me à ſcribendo diſtinerent. At nũc verſanti mihi in edendis Sanctorum hiſtorijs egregia ſeſe obtulit opportunitas grati animi haud obſcurè declarandi. Cùm enim priores duos Tomos, alterum Pontifici Maximo, quòd id mihi æquiſſimum videretur, alterum ampliſſimo Cardinali Auguſtano, præcipuo patrono & fautori inſcripſiſſem, tertium ſub T. C. auſpicijs voluĩ in lucem hominumq́; conſpectum prodire, vt eoipſo teſtarer promptam animi mei voluntatem & ſtudium T. C. gratum me exhibendi, quandò reuerà ingratitudinis valdè turpis eſt nota, ità vt non deſint qui ſentiant huic tanto crimini nullam legibus pœnam conſtitutam, quòd ſit deteſtabilius, quàm vt ab homine poſſit vindicari. Continet verò hic tertius Tomus, quemadmodùm & duo ſuperiores, multas Sanctorum vitas inſignes, quarum cognitio tantam habet vtilitatem, his præſertim perditiſſimis temporibus, quibus virtutis & ſanctitatis ſtudium apud Catholicos pleroſq; iacet, aut certè friget plùs ſatìs: apud hæreticos verò etiam magno odio & contemptu laborat, vt pro dignitate ſatìs explicari non queat. Viua enim ſunt exempla, & ad promouendum longè efficaciora, quàm verba: nec poſſumus timere, nè, dum ad Sanctorum imitationem pro noſtro modulo nos componimus, in errorem inducamur, quandò videmus præpotentem Deum illos pleroſq; omnes clariſſimis ornâſſe miraculis in teſtimonium eximię ſanctitatis, atq; ea re declarâſſe euidentiſſimè illorum vitam gratam ſibi eſſe. Nec tamen hoc ità accipiendũ eſt, quaſi illorũ omnia, licèt Deo hauddubiè grata, nos quoquè indiſcriminatìm imitanda ſuſcipere debeamus. Id enim non poſſit non eſſe cum ſumma ſtultitia & temeritate cõiunctum, cùm videamus in pleriſq; propè incredibilem vitæ auſteritatem, ieiunia perpetua & in multos dies producta, vigilias naturæ humanæ intolerabiles, corporis caſtigationes & afflictiones reuerà ſtupendas, multaque id genus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus alia, quæ sobrius & prudens Lector in illis quidem venerari, suspicere & admirari debet, imitari certè leuiter & inconsultò non debet, nisi sentiat eam, qua illi prædita fuêre, adesse sibi spiritûs vim & fortitudinem: tum præterea
1.Cor. 12. instinctum nõ dubium Spiritûs sancti, qui diuidit & elargitur singulis sua dona, prout vult. Sunt tamen permulta in illis, quæ & sine vllo periculo possumus, & tum ex diuinæ voluntatis, tum rectæ rationis præscripto imitari & co-
Gal. 5. lere debemus, cuiusmodi sunt, quę ad Galatas enumerat Apostolus, Charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas: quæ sanè, si obseruentur, non euertunt mentem, nec sensus cerebrumque perturbant, quod solêt vigiliæ, inedia, & pleraq; alia, vltra modum vires que cõtinuata. Quanquàm prohdolor horum temporum ea labes & socordia est, vt hac præmonitione non admodùm opùs sit: sed neq; tamen superuacanea est, quandò non desunt etiam hodieque homines spiritu feruentes: qui si non vtantur duce aliquo benè perito in consectandis vitæ spiritalis exercitijs, sed putent quicquid alij potuêre, se quoquè &
Esa. 59. ferre & efficere posse, cùm non sit abbreuiata manus Domini, & illos æquè, atquè nos, homines mortales fuisse constet, næ illi citra dubium non possint non esse maximis suę salutis periculis expositi. Facilè enim etiam priùs, quàm id ipsi animaduertant, adeò vires eneruabunt suas, cerebri præsertim, vt deincèps per omnem vitam & sibijpsis & alijs oneri sint. Ij ergò ieiunia, vigilias, lectiones, preces, cæteraq; eiusmodi exercitia ea moderatione suscipient, qua viderint ferre se posse, aut certè qua consulet vir prudens, in rebus diuinis & studijs spiritalibus probè exercitatus, aut deniq;, quod longè optimum & tutissimum est, qua Superioris sentẽtia præscribet. Sed hæc quidẽ prorsùs nihil attinent ad nostrę ætatis prẽcones Euangelicos, (sic enim per antiphrasim illi appellantur) qui dum docent miseros mortales, sola fide omnia confici apud Deum, in eaq; sola omnem salutis nostrę vim & rationem constituunt, non obscurè ad omnem desidiam, bonorum operum & virtutis neglectum, deniq; ad flagitia omnia miseris fenestram aperiunt, lõgè hac in parte, vt in alijs multis, pleriſq; ethnicis Philosophis cæciores, qui summoperè hortati sunt ad cõsectandã honestatem, quo nomine virtutes omnes illi contineri voluërunt. Quibus sanè si comperta fuisset ea futuræ vitæ vera & sempiterna beatitudo, à
2.Tim.2. Deo parata omnibus, vt Apostolus ait, legitimè certantibus, etiam longè maiora hauddubiò & ipsi præstitisset, & ab alijs præstãda docuissent. Quod certè illis turpe in primis est, qui post tantam cælestium rerum cognitionem, quam ipsi sibi vendicant, & amplissimas Christi promissiones audent homines ad summam desidiam & inertiam reuocare, sola fide prædicanda, quãdò ethnici præclarè id, solo rationis præeunte lumine, intelligere potuerũt, homines ad seueritatem studiaq; grauiora atq; maiora à natura generatos esse. Quæ quidẽ studia ità elucẽt in sanctis Dei hominibus, quorum Vitas euulgamus, vt quẽadmodùm iam diximus, pleraq; admirãda potiùs in illis sint, quàm imitanda.
Gal. 5. Sed docent tamen illi nos sua illa vitæ seueritate, & viuendi sanctissima ratione rectissimè dictum ab Apostolo: Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixêre cum vitijs & concupiscentijs: vt meritò ediuersò intelligere debeamus, qui vitijs & prauis cupiditatibus laxant habenas, ijs cũ Christo nihil esse com-

commercij. An non verò laxant flagitijs omnibus habenas, qui palàm docẽt, sola fide nos iustificari, bona opera ad salutem esse pernicioſa, impia esse vota & instituta monastica, vitæ monasticæ professores rectè facere, si etiam post nũcupata Deo perpetuæ continentiæ vota ducant vxores, nec quicquam eorum præstent, quæ palàm se facturos sanctè iurârint? Non opùs est, cætera id genus illorum paradoxa hîc commemorare. Magna est profectò in nos effusa ira præpotentis Dei, quòd tolerari à nobis potuêre tam portentosa mendacia. Nec tamẽ tolerata duntaxàt sunt, sed etiam ab innumeris non alio, quàm puræ doctrinæ & verbi Dei loco habentur. Ea est, inquam, certè horrẽda Dei ira, ad id cæcitatis deuolui potuisse homines è religiõe Christianos. Longè aliter docent nos, quotquot in Dei Ecclesia vitæ sanctitate illustres vnquàm extitêre: sed illorum vita, quandò carni & sanguini molesta est, non multos habet sectatores: hæreticorum dogmata iucundissima & quantunlibet etiam flagitiosis & sceleratis hominibus plausibilia, tantos post se hominum miserorum greges in innumeras propè, easq; mirè dissectas, sectas abducunt, vt numerari vix possint. Eiusmodi verò fuit etiam perditissimi nebulonis Mahometis doctrina, quam videmus in totum ferè orbem mirabiliter propagatam. Sed resipiscant tandèm homines malè persuasi, mâlintq; esse sanctorum hominum similes, quàm Mahometis & eius consimilium nostræ ætatis tenebrionum. Non putent sibi ad salutem solam fidem sufficere, quandò vident Sanctos oẽs tantos pro Christo & vita æterna obtinenda exantlâsse labores. Legant libenter sacras historias, quas ea causa nos omnibus communicamus, vt earum lectione ad veræ pietatis studia excitentur desides: qui verò iam feruent spiritu, magìs magisq; inflammentur. Equidem non paucas rudiusculo stylo, vt ferebant illa tempora, conscriptas, aut prorsùs descripsi meo qualicunq; stylo, aut locis suis nonnihil expoliui, vt etiam eruditi Lectores libentiùs nõnunquàm aliquid temporis ijs legendis impertiant, quibus non dubito tędium allaturas esse, si sic ederentur, vt cõscriptæ fuêre. Quicquid verò toto hoc tertio Tomo mihi sudatum est, id T.C. amplissime Cardinalis, Patrone obseruãdissime, dedicatum voluï: orans & obsecrans, vt gratum habere velit, quod deditissimo animo offertur. Poterit illa pro sua tum authoritate, tum doctrina facilè tueri hos qualescunq; labores meos aduersùm maledicos obtrectatores. Virtutes tuas egregiaque decora celebrabunt alij eruditione & eloquẽtia instructiores: ego præterquàm quòd rarò soleo in eiusmodi encomijs versari, quæ plerunq; maximos viros molestia potiùs, quàm voluptate aliqua afficiũt, etiam illis celebrandis adeò sum impar, vt mihijpsi potiùs ignominiam, quàm illis vel tenuẽ sim splendorem allaturus. Christus Deus & Dominus noster T.C. in vtroque homine cõseruet in annos multos, illustrissime Cardinalis, Patrone colẽdissime. Ex Carthusia Agrippinẽsi, 9. Calen. Martij, Anno M.D.LXXII.

T.C. obseruantissimus
F. Laurentius Surius
Carthusianus.

PIO

PIO ET CANDIDO LE-
CTORI S.

Lib.8.ca.6. *Vòd plùs moueant, fortiusq; ad Christianam pietatẽ extimulent exẽpla quàm verba, pleniusq; sit opere docere, vt inquit Magnus ille Leo Pontifex, quàm verbo, testantur tam multi sancti & eruditissimi Patres, qui Sanctorum vtriusque sexús hominum Vitas describendas sibi sumpserunt, & cum ineffabili fructu ad posteritatis notitiam transmiserunt. Nouimus ex D. Augustini Confessionibus, quantùm illi adhuc vacillanti cõtulerit audita vita beatissimi Antonij Eremitæ: nec dubium, quin innumeris alijs idem euenerit. Nostri instituti primus author & patriarcha Dominicus, Patrum exemplis summoperè delectatus, ad supremam vitæ spiritalis & religiosæ perfectionem peruenit. D. Thomas Aquinas, sui patris Dominici vestigijs insistens, eiusmodi lectione haud vulgariter afficiebatur: nec id sanè absque ingenti fructu. Quòd si verò his solidiora petimus, non desunt nobis ne ipsius quidem scripturæ diuinæ testimonia. Iesus Syrach à cap. 44. vsque ad quinquagesimumprimum in suo Ecclesiastico quid aliud, quàm Sanctorum, qui in hac vita Deo placuerunt, exempla commemorat, eaq; nobis ob oculos spe-*

1. Mach. 2. *ctanda & imitanda proponit? Matathias ille legis eximius zelator cùm ab hac vita esset abiturus, filios suos nulla re alia magis, quàm recitandis Patrum gestis, ad agendum fortiter pro Deo eiusq; sanctissimis legibus exhortatur & confirmat. Sed & in nouo Testa-*

Heb. 11. *mento D. Paulus prolixus est in præcedentium sanctorũ Patrum celebranda fide. Possent huius generis permulta alia adduci: sed res per se adeò illustris & perspicua est, vt superuacaneum videri possit illi docendæ rationes & argumenta adhibere. Itaque non possum non approbare, atque etiam commendare tam pium studium R. Patris D. Laurentij Surij Carthusiani, qui non paruo labore has Sanctorum Vitas ex diuersis authoribus & egregijs manuscriptis exemplaribus collegit, & tanquàm rarum quendam thesaurum Catholicæ Ecclesiæ hominibus cõtulit: quàm spectabilis viri D. Geruini Licentiati vtriusq; Iuris diligentiam & sedulitatem, tum in ponenda sua in MS. exemplaribus conquirẽdis opera, tum in excudẽdo opere tam pio & Ecclesiæ salutari. Tu itaq; his fruere, Lector amice, nihil ambigens, quin eorum lectio non solùm detrimentum nullum aut perniciem, sed ingentes potiùs & vberrimos tibi sit fructus allatura. Vale.*

F. Theodoricus Buscoducensis, fratrum Dominicanorum intrà Coloniam Prior & Apostolicus Inquisitor.

INDEX

INDEX GENERALIS VI-
TARVM IN TOMO HOC TERTIO COMPRAEHENSARVM.

XXX. April. De S. Mariano Lectore, & Iacobo Diacono. 1.

MAIVS.

I. De S. Philippo Apostolo. 5
De S. Iacobo Apostolo Fratre Domini. 8
De SS. eremitis, Zoërardo confessore, & Benedicto Martyre. 13
II. De S. patre & confessore Athanasio episcopo Alexandrino. 14
De S. Antonino archiepiscopo Florentino. 31
III. De S. Crucis inuentione. 53
De SS. Martyribus, Alexãdro Papa, & Euentio atque Theodulo presbyteris. item Quirino & alijs. 64
De SS. martyribus, Alexandro & Antonina virgine. 68
IIII. De S. martyre & virgine Pelagia Tarsensi. 71
De S. Syluano Gazæ episcopo, & alijs quibusdã martyribus. 77
De S. Floriano martyre. 78
De S. Monica vidua. 79
VI. De S. Iohanne Damasceno. 88
VII. De Crucis signo. 99
De S. Iohanne Hagustadensi & Eboracẽsi episcopo. 101
VIII. De S. martyre Acacio centurione. 104
De S. Victore Mauro martyre. 111
De S. Vuirone episcopo Scotiæ. 114
De S. Petro archiepiscopo Tarentasiæ. 117. 118
IX. De S. Gregorio Nazianzeno Episcopo. 134
X. De S. Gordiano martyre. 151
XI. De SS. martyribus Glyceria & Laodicio. 152
De SS. martyribus, Anthimo presbytero, Sisinnio diacono &c. 137
De S. Mamerto episcopo Viennensi. 162
De S. Gangulpho martyre. 163
De S. Maiolo abbate. 166. 167
XII. De SS. martyribus, Nereo, Achilleo, Domitilla &c. 173
De S. Pancratio martyre. 180.
De S. Epiphanio episcopo Constantiæ in Cypro. 181
De S. Modoaldo episcopo Treuirẽsi. 209. 210.
De S. Rictrude Martianensi. 230. 231
XIII. De S. Alexandro martyre quodam altero. 238
De S. Seruatio episcopo Tungrensi. 248
De S. Iohanne episcopo Silentiario. 250
XIIII. De SS. martyrib. Victore & Corona. 257
De S. Pachomio abbate. 260
De S. Bonifacio episcopo Ferentino. 294

Universidad de Deusto
Biblioteca

De SS. martyribus, Petro, Andreo, Paulo, & Dionysia. 297
XV. De S. Dympna virgine & martyre. 299
XVI. De S. Domnolo episcopo Cenomanensi. 303 304.
XIX. De S. Dunstano Archiepiscopo Cantuariensi. 309
De S. Petro Cælestino, 337
De S. Iuone presbytero & confessore. 355
XX. De S. Austregisilo archiepiscopo Bituricensi. 359.
De S. Bernardino Senensi, 365.
XXI. De S. Hospitio Recluso. 375
XXIII. De S. Guiberto confessore. 377
XXIIII. De S. martyribus Donatiano & Rogatiano. 385
XXV. De S. Zenobio episcop. Florentino. 387
De S. Althelmo episcopo Schireburnēsi. 401
De S. Augustino Anglorum episcopo. 402.
XXVIII. De S. Germano episcopo Parisiensi. 410
XXIX. De SS. martyribus Sisinnio, Martyrio, & Alexādro. 424.
De S. Maximino episcopo Treuirensi. 427
XXXI. De SS. martyribus, Canto, Cantiano, & Cantianilla. 432

IVNII DIE

I. De SS. martyrib. Pamphilo, Valente, Paulo, Seleuco, Porphyrio, Theodulo, Iuliano, &c. 434
De Simeone monacho Treuirensi. 439.
II. De SS. martyribus, Photino seu Pothino episcopo, Sancto diacono, Epagatho, Maturo, Attalo, Blandina &c. 447
De SS. martyribus, Marcellino & Petro. 454
III. De SS. martyribus Pergentino & Laurentino fratribus. 457
De S. Liphardo presbytero & abbate. 459
De S. martyre Quirino episcopo Sciſſciano. 461
V. De S. martyre Bonifacio. 462
De S. Bonifacio archiepiscopo Moguntino & martyre. 467. 469.
VI. De S. Gudualo archiepiscopo & cōfessore. 509
De S. Nortberto archiepiscopo Magdeburgēn 517.
VII. De S. confessore Paulo archiepiscopo Cōstantinopolitano. 547
(Castigetur ibidèm titulus initialis ad hunc modum, De S. Paulo archiepiscopo Constātinop. eodemque modo & pagina sequenti.)
De S. Ruberto abbate Anglicano. 551
VIII. De S. Medardo episcopo Nouiomensi. 557
De S. Gildardo Rothomagensi episcopo. 565
IX. De SS. martyribus Primo & Feliciano. 566
De S. martyre Pelagia Antiochena. 570
X. De SS. martyribus, Getulio, Cereali, Amantio, & Primitiuo, &c. 575
De S. Margareta regina Scotiæ. 577
XI. De S. Barnaba apostolo. 581
XII. De S. Honofrio eremita & alijs patribus. 593
De SS. martyribus Nazario & Celso. 600
De S. Odulpho presbytero. 602
De SS. Martyribus, Iustino Philosopho, Charitone, & eorum socijs. 605
XIII. SeD. martyre Aquilina virgine. 607
De S. Antonio Vlysbonen. 611
XIIII. De S. Eliseo propheta, & muliere Sunamitide. 625.
XV. De S. virgine & martyre Febronia. 628
De S. Dula martyre. 640
De SS. martyribus, Vito, Modesto, & Crescentia. 643
De S. Landelino abbate. 648. 649
De S. Abraha abbate. 651
XVI. De SS. martyribus Quirico & Iulitta. 652
De S. Lutgarde virgine. 657
XVII. De SS. martyribus Manuel, Sabel, & Ismaël. 676
De S. Auito presbytero. 682
De S. Vulmaro abbate. 687
XVIII. De S. Leontio martyre, eiusque socijs. 688
XIX. De S. Sosimo martyre. 693
De S. martyribus, Nazario, Geruasio, Protasio, & Celsio. 696.
De S. Romualdo abbate. 705. 706
XXII. De S. Albano martyre Anglicano. 731
De S. Paulino episcopo Nolensi. 733
XXIII. De S. Ediltrude siue Edildrida regina & virgine. 739
De S. Maria Oegniacensi. 741. 745
De S. Christina virgine mirabili. 778. 779
XXIIII. De S. Iohanne Baptista. 790
De S. Romula virgine. 809
De S. Lupicino Recluso. 811
De S. Simplicio episcopo Augustodunēsi. 82
XXV. De S. Prospero Aquitanico episcopo Regiensi. 814.
De S. Adalberto confessore & Leuita. 818
XXVI. De SS. martyribus, Iohanne & Paulo & Gallicano. 825
De S. Anthelmo episcopo Bellicensi. 829
XXVII. De S. Samsone Hospitum exceptore. 845
XXVIII. De SS. martyribus, Plutarcho, Sereno, Heraclide, Heroë seu Heronex, Sereno alio, Potamiœna &c. 854
XXIX. De SS. apostolis Petro & Paulo. 855
De S. Cassio Narnieñ episcopo. 888

NVMERI PAGINARVM HOC IN TOMO
suis restituendi locis, si tuus eorū indigeat codex, hi sunt:

53. 196. 200. 325. 326. 335. 336. 424. 425. 427. 428. 455. 462. 505. 506. 515. 516. 596. 602. 626. 643. 648. 717. 749. 763. 785. 813. 819. 843. 844. 849.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX COPIOSVS IN TERTIVM HVNC, DE SANCTORVM VITIS, REBVS GESTIS AC MARTYRIIS TOMVM,

qui recèns ex diuersis authoribus ac bibliothecis collectus, duos menses Maium ac Iunium complectitur: in quo A priorem, B alteram paginæ partem designat.

Aaronis martyrium 732.b
Abbas Vercellensis 622.a
S.Abdon 390.b
abendonia 328.a
abiron 281.b
S.Abrahæ abbatis vita 651.b
absalon 278.a
abstinentia in S.Iacobo prædicanda 8.b
abusus in sua Ecclesia diligenter corrigit Petrus Tarentasius Archiepiscopus 120. b
S.Acacij centurionis martyrium 104.a
acacius in carcerem ducitur 108.a
acacius extra Byzantium capite truncatur 110.b
acacius arrianus 25.a
S.Achillei martyrium 173.a
achilleus ob fidem Christi relegatur in Pontiam insulam 176.a
Adalbaldus interficitur 233.a
S.Adalberti Confessoris & Leuitæ vita 818.
S.Adalbertus cur velit sua ossa eleuari 821.b
adalmannus quidam Treuirensis Episcopus 445.b
adalsendis S.Rictrudis filia 232.b
adamanaburgum 506.b
adamantinus Episcopus 19.a
adamarus tertius abbas Cluniacensis 168.a
adelbero Metensis episcopus 380.a
adelheidis coniunx Ottonis Imperatoris 172.a
adelnius 650.a
adelphius Episcopus 25.b
S. Adelredus abbas 577.a
adescancaster monasterium 469.b
adrianopolis ciuitas 246. a
adrianus sextus Pontifex Rom.53.a
adrianus tyrannus 688. b
ado Treuirensis Episcopus 695.b 825.a
ad adulatorē præclarū Antonini responsum 45. b
adulteram vxorem relinquit Gangulphus 165.b
Aedificiorū superfluos sumptus improbat Petrus Tarentasius Archiepiscopus 121.b
S.Aegidius 520.b
ægina 135.b
ægyptij martyres 436.a
æmilia aliâs Romandiola 613.a
æmilianus martyr 3.a
æneas paralyticus à B.Petro curatur 860.a
æsculapius gentilium deus 243.a
æthereus Lugdunensis Episcopus 360.b
ætheria monacha 630.b
Aëtius Valentinianorū Episcopus hæreticus 203.a
aëtius Romæ præfectus 189.b
Afflictionum vtilitas 291.a
Agamphus Episcopus 25.b
agapius Episcopus 1.b
agareni 89.b
agatha Hungarorum regis filia 577.a
agathon Episcopus 25.b
agendarum celebratio antiqua 410.a
agenoldus Gorziensis abbas 380.b
aglais nobilis fœmina mōnasticæ se dat vitæ 467.
agnus Veteris legis typicus 61.b
agricola Cabilonensis Episcopus 411.a 391.a
agrippa 12.b
S.Agrippinus 410.b
S.Agritius 427. b 430.b
Ahelorus S.Iuonis pater 355.a
Airaldus Mauriennensis Episcopus 125.b
aistulphus Longobardorum rex 212.b
Alamundarus Sicices in Romanos irruptiōem facit 253.b
S.Albani martyrium 731.
S.Albani monasterium Moguntiæ 225 b
albæ Ripę monasterium 129.a
albero Primicerius Metensis, pòst Episcopus Treuirensis 538.a
albianus quidam locus 361.a
albigenses hæretici 741.a
albinus ꝑceptor Caroli Magni Imperatoris 169.b
albitij & Albitia 35.b
albizeschorum prosapia 365.b
aldeberti hæretici historia 492.a 493. eiusdem cōdemnatio 494.
alemani victi 162. a
aleta Diaconus 24.b
alisiensis pagus 412.a
aloysius Veronensis Episcopus 695.a
alphonsus rex 611.a
alpium iuga 113.b
alsatia regio 129.b
alsus fluuius 22.b
alta Bruēria monasterium 133.b
altaris ad ministerium qui non admittendi 497.b
altaris sacri hostia deus placatur 881.b
altare cōsecrat Petr⁹ Archiepiscop. Tarētasius 133.b
altaria thurificant veteres 706.b
altaria & calices consecrat Antoninus 37.b
altaria Philippus in Asia erigit 6.b
althelmi Schireburnensis Episcopi vita 401.
alta tumba cœnobium 131.a
alexander Pontifex 836.a
alexander tertius Papa 128.a
alexander rex 135.a
alexander Constantinopolitanus Episcopus 20.a
alexander præest Alexandrinæ Ecclesię 15.a
alexandri quinti à B.Petro Papæ martyrium 64.a
S.Alexandri alterius cuiusdam martyrium 238.
S.Alexandri alterius cuiusdam martyrium 424.
S.Alexandri alterius martyrium 68.b
alexandri militis Christiani martyrium 238.a
alexandri cuiusdam Phrygis martyrium & extremum supplicium 452.b
S.Alexandri ostiarij martyrium 424.b 425.a
alexandriæ Christianorum Ecclesia diruitur 28.a
Amalathus presbyter 820.b
amalecitæ 135.b
amanaburgum 473.a
amandus Traiectensis Episcopus 211.a
S.Amādus ab exilio reuocatur, & Dagobertus Veniam delicti ab eo petit 232.a

aman-

amandus monachus 411. a
amantij martyrium 575.b
amasea.860.b
amatus episcopus Senonensis exulat 236.a
ambitio dignitatum quantopere fugienda exemplo Antonini demonstratur.35.a
ambitiosi taxantur 428.a
ambrosius Mediolanensis episcopus 390.a
ambrosiana via Florentiæ 41.a
ambrosiana basilica 390.b
ambrosiani hymni quidam versus.87.b
amedei principis liberalitas 119.b
amine capitur 253.b
S.Ammon 395.a
ammonienſis pagus 416.b
ammonius episcopus 25.b
ammonius & Marcus diuersi à citatis episcopi 25.b
amnon formosus 278.a
amor hominum mundanorum fallax 746.b
amphipolis 864.b
Anagnia regio 352.b 426.a
ananus Hæresiarcha & sacerdos 11. b
ananus à Iacobo petit negationem fidei 12.a
ananus deponitur à sacerdotio, & alius ipsi substituitur 12.b
ananus Pontifex fuit per tres menses 12.b
anastasius imperator 250.b
S.Anastasiæ templum 142.a
ab Anathemate quis non sit absoluendus 840.a
ancelmus Belicensis episcopus 125.b
ancyra Galatiæ ciuitas 860.b
andaclana villa 431.a
andegauum 307.a
S.Andreæ martyrium 297.a
andreas Florentinus episcopus 396.b
anfleat finus maris 408.a
angelus frater S.Bernardini 366.a
angelus Nouatianorum episcopus.549.b
angeli 309.a
anianus vrbis Romæ præfectus 179.b
S.Aniani Basilica 422.a
anima vt se erga corpus debeat gerere 286.b
anisolæ monasterium 306.a
anisus fluuius 73.b
anolinus consiliarius Maximiani imperatoris 111.b
ansigisus dux ab alumno suo perimitur 212.b
antardus 860.a
S.Anthelmi episcopi Bellicensis vita 829.
anthemius Salaminæ vrbis episcopus 590.a
anthimi presbyteri vita 157.a
antisthenes 136.b.143.a
antiochia Syriæ ciuitas 860.a.863.b
antipater Bostrorum Episcopus 799.b
antisiodorum 361.a
antiochia 19.b 442.a
antiochena Synodus congregatur contra Athanasium.22.b
antoninæ virginis Martytium 68.b
S.Antonij Vlysbonensis vita.611.
antonini insignis coram pontifice Romano oratio 46.a
antonini scripta 32.b
S. Antonius Vlysbonensis lubrico homini tanquàm futuro martyri exhibet reuerentiam 615.a
S.Antonij vita 261.b
S.Antonini Archiepiscopi Florentini vita 31.a
antoninus imperator eiusq; superstitio a.152.b 257.b crudele edictum 153.a
antoninus scriba.105.a
antuerpiæ B. Mariæ templum ædificatur 535.b
anubion Episcopus 19.a
annunciatæ templum 41.a
Apellem Smyrnæ constituit Episcopum Petrus 861.a
apenninus mons 38.b
apis 17. b
apollinaris archiepiscopus Bituricensis 361.b
apollinarij hæretici discipuli Episcopos in Cappadocia creant 149.a
apollinarius Syrus hæreticus eiusq; dogma 142.a
apollinis etymon eiusdemq; spurca vita 641.a
apollonia 864.b
apostata monachus fit latro, & ignominiosa morte vitam finit 552.a
apostata resipiscit 668.b
apostolorum primus martyr Iacobus Zebedæi 13.a
aprio Tentyrorum Ecclesiæ Episcopus 269.b
apulia 337.a 351.b.374. b
Aquarum inundatio grandis 30.a
aquam expiat Clino antequàm baptizet. 73.a
aquæ Syluiæ pagus 152.a
aquæ benedictæ (quam lustralem vocant) vis & vsus 547.b.102.b.306.b.716.a.256.b.406.a.530. a
aquæ benedictæ vi & efficacia grauibus languoribus liberatur mulier 102.b
aquæ benedictæ seu lustralis vsum instituit S. Alexander papa 65.b
aqueuillare locus Alsatiæ 130a
aquila S. Medardum à pluuia tuetur 554.a
aquila in ripa fluminis Vuag per integrum annum conspicitur 14.a
aquila ciuitas 349.b
aquila Iudæus Epiphanij disputationibus victus, fit Christianus 190.b
aquilia 374.b
S.Aquilinæ virginis martyrium 607.
aquilinus præses 78. b
aquitania 231.b.427.b
aradus insula 860.a
Aras à pueris domi extrui, pium & virtutis incētiuum 366.a
arbestion Episcopus 19.a
arca veteris legis quomodò typus Crucis Christi 61.a
archadius imperator 198.b
ardaricus Gepidarum rex 249.b
ardeatina via Romæ 177.b
areopagus 864.b
aretium vrbs 388.a.457.b
aribertus frater Dagoberti Francorum regis 231.b
ariminum 617.a
arianzum 149.a
aristagoras 846.a
aristides 136.b
aritia 856.b
armenia 250.a
arnulphus Metensis Episcopus 212.a.231.b
arnulpfus imperator 383.a
arnus fluuius 39.a
arrius Ecclesiam infestat 15.b
arrius exilio mulctatur 15.b
arrius Constantinum Magnum corrumpit 16.a
arrianis Athanasio struunt insidias 16.b
arriana hæresi Alexandria & Aegyptus labefactantur 19.a
arriani Athanasio falsò crimina intentant 16.b
arrianorum dolus à probis deprehenditur 18.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

arrij horrenda mors. 20.a
arriani & Eusebiani nouas in Athanasium comminiscuntur technas. 20.b
arriani apertè negant scriptis Christum homousium. 24.a
arriani à Synodo Sardicen condemnantur. 24.a
arriani in exilium mittunt ex Aegypto episcopos plurimos. 25.b
arriani pelluntur Alexandria. 28.a
arriana de filio Dei hæresis. 428.b
arriani sæuiunt in Catholicos. 138.b
arrianorum impius de S. Trinitate error. 141.b
arrianorum insignis malitia. 146.a
arrianorum turbulenta seditio. 548. 549. 550.
arrogantia quàm periculosa. 264. a
artaba mensura Aegyptiorum. 287.b
arthemius credit in Christum. 455.b gladio pimitur. 457.
arthemia doctissima virgo. 825.b
arzon fluuius. 245.a
Ascalo. 193.a 254.a
asceterion interpretatur locus exercitij. 270.b
asculum. 47.b
asselinus Egmundanus fit abbas. 824.b
asia. 860.a
assus. 864.b
assyrij. 90.a
asterius argentarius. 198.a
Attalia. 863.b
attalus martyr. 447.a
athanarici Gotthorum regis persecutio. 248.a
B. Athanasij episcopi Alexandrini vita. 14.b
athanasius & Alexander literis Constantinũ increpant, quòd Arrium ab exilio reuocasset. 16.a
athanasius Arrij hæresim impugnat. 16.a
athanasius Constantinum ad Arrij hortatur vltionem. 19.a
athanasio Synodus Antiochena molitur necẽ. 23.b
athanasius Constantij petitione Arrianis Alexandriæ vnam cõcedit Ecclesiam. 24.b
athanasius Alexandrinus episcopus. 143.a
athanasius archiepiscopus. 261.b
athanasius patriarcha Alexandrinus. 388.a
athelmus Cantuarien episcopus. 311.a
atheluuoldus Vuentanus episcopus. 327.b
athenæ 136.a
athenodorus episcopus. 25.b
atherius archiepiscopus conuenit angelica adactus admonitione Ioannem Silentiarium. 254.
attica doctissima virgo. 825.b
attila Hunnorum rex. 249.b
Auabense territorium. 165.b
auallo castellum. 415.b
auaritiæ idolum. 121.a
audoënus Rothomagensis episcopus. 565.a
auernum. 113.b
S. Auiti presbyteri vita. 682.
augelerius pater Ioannis Cælestini. 337.a
augusta Vindelicorum. 547.a
S. Augustini episcopi vira. 402.b
augustinus lachrymarum filius. 80.a
S. Augustinus Manichæorũ hæresim deserit. 81.b
S. augustinus verbum vitæ Anglis enunciat, Missas celebrat &c. 404.b
S. augustinus tradit S. Nortberto monasticam in visione regulam. 546.b
augustudunum 410.a 415.a
aurelia via Romæ. 181.a
aurelianum. 521.a
aurelianus malè perit. 68.b
aunarius episcopus Antisiodoren. 361.a
auricianus comes. 389.a
auspicius Nerei & Achillei martyrum corpora sepelit. 178.a
austodius Nicen episcopus. 376.b
austrebatum pagus. 232.b
S. Austregisili Archiepiscopi Bituricen vita. 359.
austregisilus fit presbyter & abbas Nicetij. 361.a
autbertus Cameracen episcopus. 649.a
auximum oppidum. 158.b
Axona fluuius. 560.b
azo Iuonis mater. 355.a

Bacchanaliorum vituperium. 769.b
bacchi sacrificia. 159.b
baioarij populi. 472.a
baioaria. 478.a
baireium villa. 233.b
bairum ciuitas. 129.a
balado villa. 307.a
bancor monasterium. 409.b
baptisma ab hæreticis collatũ nõ reiterandũ. 491.a
ex baptismate suscipiendi ritus peruetustus. 200.a
baptismus sanguinis & fluminis. 4.b 385.b 854.b
baptismus per ludũ à puero collatus fit ratus. 15.b
baptismus ab Ethnico collatus, reiterandus. 479.a
baptismi cæremoniæ antiquæ. 104.a
baptismo innouata Pelagia, notabili dotatur faciei pulchritudine. 74.a
baptizantur tria hominum millia vno die. 231.a
baptizati per ludum pueri inunguntur. 15.b
baptizati participant corpori & sanguini Domini. 183.b 576.a
baptizatos candidis vestibus induebant Maiores. 66.b
Bariẽu pseudopropheta. 863.b
S. Barnabæ encomium authore quodam Alexandro monacho. 581.
S. Barnabæ reliquiæ inueniuntur. 591.a
bartholomeæ encomium. 371.a
S. Bartholomæus vnà cum Philippo Hierapoli patitur. 7.b
bartholomæus è cruce soluitur. 8.a
S. bartholomæus de Legio. 348.b
bartholomæus Lugdunensis episcopus. 524.b
basseria cœnobium Cistertien ordinis 129.b
bassianus Laudensis episcopus. 390.b
basilides martyr. 855.a
basilius Cæsareen episcopus. 140.a
basilius Magnus. 136.a
basilius Cappadox episcopus. 390.a
S. basilij Archiepiscopi Seleuciæ laudatio in Eliseũ prophetam & mulierem Sunamitidem. 625.
bathonien Ecclesia. 316.b
bauariã vt in ecclesias partiatur S. Bonifacius. 481.
S. Beatrix præfocata in carcere, à S. Lucina sepelitur. 160.a
beggasilia Pipini. 211.b
bellæuallis cœnobium. 130.b 133.b
bellegradum ciuitas. 442.a
belliceñ Ecclesia. 830.a
belis idolum. 153.b
belisarius in Assyrios irruptionem facit. 849.a
S. benedicti martyris vita. 13.a
benedictus papa IX. 446.b
benedictus VII. Pontif. Opt. Max. 382.a
benedictus XII. Pontifex Opt. Max. 358.b
S. benedictus. 167.b
beneficiorum ecclesiasticorum coaceruatores repræhenduntur. 767.
beneuentanum territorium. 430.b
berecynthia dea apud Gallos. 813.a
berechtun diaconus Ioannis Hagustaldeñ 101.a
berethuualdus Cantuarien archiepiscopus. 470.a
S. bernardinus episcopus 45.a
S. bernardinus impensè veneratur B. Mariam virginem eiusq; imaginem. 368.a
S. bernardinus canonizatur 375.a
S. Bernardini Senen vita 365.b
S. Bernardini de monastico instituto visio 371.
bernardus episcopus Maurienneñ 125.b
S. Bernardus Clareualleñ abbas 120.a
bernardi prioris Carthusiani encomia 834.a
bernelinus orator. 328.a
berno abbas in Burgundia 168.a
bercœa vrbs 244.b 864.b
bertha regina Angliæ 404.a
bertherus Hæresiarcha Thuringiæ 477.b
bertradus abbas 364.b
S. Bertuaræ monasterium 362.b
bertulphus confessor 518.b
beryten ciuitas 435.b 860.b
berberen vicus dictus Lipidiaco. 811.a
bethania cœnobium 127.b
Biblon vrbs 610.b
biblos Palæstinæ vrbs 607.b 860.a
bindus miles 365.b
bischofeshemium 478.a
bithynia 28.b
bitumen cœnobium 125.b
bituricus pagus 417.a
bituricen vrbs 359.a
bixtelinus Doroberneñ archiepiscopus 322.b
bixtelinus Dorseten episcopus 322.b
bizyen 30.b
Blandinæ martyris constantia in tormentis 447.s 451.a capitis supplicium 453.a
blandinum 518.b
blasphema mulier in virum Dei Romualdum, à Deo punitur 726.b
blasphemiam in sanctis vlciscitur Deus 52.a
blasphemus quidam episcopus in Antoninũ, morte temeritatis luit pœnas 52.b
Bonalla villa 306.a
bonæuallis monasterium 118.a 125.b 134.b
bondelmontus porticus 43.a
bonum quid sit 9.a
boni specie vt fallat homines dæmon 762.a & deinceps.
boni principium quod 9.a
boni natura 91.b
bona opera post baptismum necessaria esse 62.a
S. Bonifacius monasterium condit, multos in Hassia conuertit, ac tandem episcopus à summo pontifice consecratur 473.
S. Bonifacius Romanum pontificem inuisit, iusiurandum eidem præstat 473.a forma iurisiurandi ibid.
S. Bonifacij ad Zachariã pontificem literæ 486.a 491.b 501.
S. Bonifacius trucidatur, corpus eius Traiectũ deportatur, indè mox Moguntiam defertur, ac tãdem in Fuldeñ cœnobio sepelitur 508 & 509.
bonifacij episcopi Florentini vita 294.a
S. Bonifacij archiepiscopi Moguntini vita 467.b
bonifacij martyris reliquias habent Rutsi 715.a
boniuillus hæresiarcha conuersus 614.b
bonomasium castrum 243.a
bononia ciuitas 38.b 408.a
bortna flumen 507.
bosna 372.a
Bradeford 401.b
brancornaburg cœnobium 408.b
breittenbrunnon 506.a
brioderus vicus 362.b
britanni 135.a
britonum error 402.b
broylum monasterium 236.a
brienna monialium præfecta 628.b
Bucciacus vicus 417.a
buchonia solitudo 505.b
buda 31.b
burgundia 128.a 164.a 172.a
burgundiam Clodoueus subigit 162.a
burchardus Cameracen episcopus 521.a
burtodexion locus quidam 246.a
busclauinus rex fit monachus 715.a
Byzantium 108.a 136.a 148.a

Caieta 33.a
caius episcopus 25.b
calabria 201.a
callinicus Arrianus 16.b
calistus præfecti vrbis Romæ filius Epiphanij monachus 189.b
calixtus Viennen episcopus fit Papa 524.a
calixtus tertius Pontifex Maximus Nicolao Quinto sufficitur 46.a
calne villa 328.a
caluariæ mons 55.a
caluus mons 132.a
cameracum 300.a
camolliæ porta 367.b
campanarum sonus diuinitùs editus 342.b & 343.a
campania 128.a 164.b 178.b 362.b
campora monasterium 51.a
canutus rex Angliæ 577.a
candida credit in Christum 455.b gladio vitam finit 457.
canonici regulares fiunt monachi 539.b
canonicorum & Ecclesiasticorum incontinentium mulcta 327.b
canonicorum dissolutam vitam coarguit Nortbertus 519.a
canonicos regulares pro secularibus instituit Petrus Tarentasius Archiepiscopus 121.a
cantabrica herba 178.a
S. Cantianilla 432.b
S. Cantianus 432.b
cantiones lasciuæ quàm pernicioſæ 752.b
S. Cantus 432.b
cantus Ecclesiastici qui cælitùs hominibus traditi, 325.b 326.a 330.a
cappadocia 25.a 148.b 860.b
cappadoces 27.b
capenberg fit monasterium 533.b
capenbergensium monachorum appendix ad vitã S. Nortberti 546.a
carasura castrum 244.b
carbonaria sylua 383.a
cariacum villa 420.b
carlomannus fit monachus 212.b 505.b
carnibus abstinet Antoninus 33.a
à carnium esu perpetuò Auitus abstinet 684.a
carnona castellum 420.b
carobeias villa 363.b
carolomannus 468.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

caroli Magni pietas, potentia & religio, liberalitas in monasteria. 484.a
carolus Francorum princeps. 471.a
carolus Martellus cur Tudetes dictus. 212.b
carolus octauus Gallorum rex. 52.a
carpasium. 199.a
carthagini docuit Augustinus. 80.a
carthaginẽsium Scholasticorũ importunitas. 80.a
carthusiani multi miserè ruina monastcrij pereũt. 832.a
casij Narnienſis episcopi vita. 880.
casinense monasterium 351.a & b
casinus mons. 212.b 505.b
casiriacum monasterium 118.b
castitas Lutgardis virginis post ipsius obitum miraculosè declarata. 674.a
castitas laudata 1.b 512.b
castitatis votum. 175.b
castitatis præclarum exemplum Aemilianus. 3.a
castitatis seruandæ causa fugit mulierum colloqa Antoninus. 32.b
castitatis studio iuniorum adolescẽtum consortia fugit Antoninus. 32.b
castitatem prædicat, animam exhalaturus Antoninus. 32.b
castitatem seruantem in Matrimonio episcopum, quomodò Deus tutetur. 813.b
castrametatio emporium. 244.b
castriken pagus. 823.b
cataphrygum hæresis. 858.b
catenas S. Pauli magni facit B. Chrysosto. 875.b
S. Catharina Senen. 366.a
de S. Catharina virgine & martyre. 658.b
catholica Iacobi epistola. 9.a
catholica fides est mater martyrij. 600.b
cælestinorum ordo confirmatur à Gregorio decimo. 346.b
cælius mons Romæ. 180.a
cæsar procurator Iudææ. 12.b
cæsarea. 19.a 135.b 136.b 140.a 193.a 197.b
cæsareensis Ecclesia. 139.b
cæsareensium Metropolis. 149.a
cæsarius Diaconus. 179.b
cæsarius frater Gregorij Naziãzeni moritur. 138.a
S. Celsij vita & martyrium. 696.
S. Cercalis martyrium. 575.b
cereorum oblationes antiquæ. 309.b
cereorum in ecclesia ad sanctorum memorias vsus antiquissimus. 430.b 685.b
cereris sacrificia. 160.a
Charinus diaconus repentina morte mulctatur. 195.a
charini diaconi vxor omnia sua offert Epiphanio, Ecclesiæ fit diaconissa. & à paralysi liberatur. 195.b
S. Charitonis & sociorum eius martyrium. 605.b
chæremon à diabolo arreptus expirat. 157.b
chenoboscia vici supioris Thebaidis nomẽ. 262.b
chenoboscìorum monasterium. 275.a 283.a
childeberti Francorum regis insignis in pauperes liberalitas. 412.b
childericus rex Franciæ. 212.a
childomerus. 413.a
chilpericus Francorum rex. 304.b
chinodrita mater Dunstani Archiepiscopi Cantuariensis. 309.b
chrisma renouatur semp in festo Cœnæ Dominicæ. 483.a
christus summus sacerdos. 759.a
christus cur homo factus. 5.a
christi insignis patientia. 22.a
christi passio dæmonis vires eneruauit. 29.a
christi corporis veritatem in Eucharistia doctrina sua confirmat S. Dunstanus. 330.b
christi amore languent virgines. 743.a
christo multi credunt. 638.a
christiani multi in mare merguntur. 67.a
christiani vt se publica pœnitentia affligant. 617.a
christianorum priscorum exercitia. 78.a
christianorum ad martyria desiderium. 4.a
christianorum ingens cædes. 4.a
S. Christinæ mirabilis vita. 778.
chrodosindis regina. 413.b
chrysopolitana ecclesia. 127.b 133.b
Ciardus perditæ vitæ sacerdos. 42.b
cilices 27.b
cilicio carnem domant veteres. 115.a
cineres benedicere in Quadragesima, apud veteres vsurpatum. 132.b
cinerum dies. 769.b
cirthensis Colonia. 1.a
cirthẽsium in fideles persecutio & debacchatio 1.b
cistertiense monasterium. 115.a
Clarauallis cœnobium. 131.a
clariacus vicus. 660.b
clarus Eugenij Florentini pater. 393.a
claudius imperator. 860.b 863.a
claudiopolis Honoriadis. 860.b
ex clauis crucis Christi galeam conficit Imperator. 55.b
clauorum Christi vnum diadematì intexuit Helena. 54.a ex altero frenos mandat confici. ibid.
clodonius pater Pancratij. 180.a
S. Clemens episcopus. 175.b 431.a
clemens V. Pontifex Opt. Max. 358.b
clemens VI. Pontifex Opt. Max. 354.a & 355.a
clementis hæretici historia. 492.b Eiusdem doctrinæ condemnatio. 494.
clementianus tribunus. 152.a
clerici contumaces diuina vltione puniũtur. 328.b
clericus fornicator. 165.b
clerum impensè veneratur Christina mirabilis. 786.a
clerum reformat Antoninus. 38.a
clino episcopus peruenit Tarsum, multos in fide confirmat, ipsam ciuitatem clam omnibus exit. 71.b
S. Clinoni appáret Spiritussanctus. 76.b
clisura vrbs. 243.a
clodoueus Francorum rex, victis Alemanis, fidem suscipit. 162.a
clotarius Francorum rex. 231.
clotarius Imperator fit monachus. 213.a
clotarius rex Granum filium suum cum vxore & filiabus cõburit. 560.a
clotarij regis mors. 562.a
clotsendis S. Rictrudis filia suscipitur ex sacro fonte ab Amando episcopo. 232.b
cluniacum. 168.a
concilium Friteslariense. 519.b
coocilium Lugdunen. 346.b
concionatoris veri munus graphicè depingitur. 614.a
coënburg virgo Vestalis. 102.b
collegium S. Martini Florentiæ ab Antonino institutum. 40.a
colonia fit Metropolis. 498.b
colonia sanctarũ reliquiarũ diuitijs affluens. 257.b

colum-

columba veteris legis typica 61.b
columbarium cœnobium 372.b
commentarien 66.b
comes qdã Vuestphaliæ cõuersus fit mõachus 533.a
comes Blesen Theobaldus 534.a
condita Diablentica 306.a
confessio non syncera q̃ periculosa 334.a
confessionis Sacramentalis vis 334.a vsus peruetustus. 620.b 446.a
in confessione non reuelata peccata, improperat homini dæmon 532.b
in confessione quippiam tegere, piculosum 669.a
confessiones audit S. Antonius 616.a
confessiones audit Bernardus Maurienneñ, virginũ Bituminis cœnobij 125.b
confirmationis sacramentum 120.a 507.a
confirmatiõis sacramẽtum sumit Maria Oegniacen 749.
confraternitas laicorum antiqua 368.b
coniugatorum continentia 746.a
conradus Hungarorum dux. 383.a
conradus rex, frater Adelheidis Impatricis 172.a
consentinus Archiepiscopus 252.b
cõsortia malorũ quãtoperè sint vitanda 764. a
constans Imperator Occidentis 428.a 549.b
constans Imper. à fratre Constantio petit Athanasium ac Paulum suis sedibus restitui 24.a
constantia vrbs 199.a
constantia Constantini Imp. filia 389.a 825.b
constantini Magni encomium 407.a
constantini pro ecclesia zelus 16.a
constantinus cuidam presbytero suũ testamentum committit 19.b
constantinus è viuis excedit 19.b
constantini tres filij 19.b
constantinus I. filius Constantini Imperatoris 19.b
constantinus Imp. Arrianæ sentẽtiæ subscribit 20.a
constantinus confirmat exiliũ Athanasij 20.a
constantinus acerbè literis Athanasij & Alexandri respondet 19.a
constantinopoli incendium diuinitùs extinguitur 849. b
de Constantinopolitana sede contentio 147.b
constantius Imp. Arrianus 388.b 428.a 547.b
constantius Italiæ episcopos cogit Heterousio subscribere 266
constantius exilio quosdam mulctat orthodoxos episcopos 26.a
constantius contra Persas pugnat 27.b
constantius contra Iulianum cõscribit manũ 27.b
constantij dictum de Athanasio. 24.b
consuetudinis quanta vis 84.a
contẽplatio & actio hominẽ ad pfectionẽ ducũt 9.a
contemplationis vis 9.a
conuersari cum bonis q̃ vtile 830.b
corbolium oppidum Franciæ 131.b
cornelius Centurio à B. Petro conuertitur & Ilij episcopus constituitur 860.a & b
cornicaria viculus 38.b
corona capitis in clericis quid significet 236.a
S. Coronæ martyrium 257.b
corpora Sãctorum, quæ Christo passo surrexerũt, nunq̃ postea in puluerem reuersa asserit Maria Oegnaceñ 775.a
cortona 32.a 33.a
cosmas monachus doctissimus 91.a
S. Cosmas medicus 853.b
cosmus Medices, eiusq̃ præclara laus 45.b
cotiliæ Victorini martyrij locus 178.b
cous insula 864.b
Crates Thebanus 136.b 138.b
crescẽs Carthaginien à Petro cõstituitur epis. 862.a
crescẽtius subdiaconus Florentinus 390. b
crescentij laudes & miracula 394.a
S. Crescentiæ martyrium 645.a
creta 865.a
crisiacum villa 307.a
crodegandus Meten episcopus 380.a
crux Christi vestigium hominis dicitur 63.a
crux Christi mortuum ad vitam reuocat 55.b
crux in die iudicij apparebit in cælo 100.b
crux Hierosolymis visa in cælo 100.a
crux Christi quid nobis contulerit 57.a
crux Christi sanat mulierem moribundam 55.b
crux adoranda 57.b 667.b
crucifixionis Christi locus inuenitur 55.a
S. crucis signi vis & efficacia 37.b 39.a 56.a 101.b 182.b 357.b 375.b 376.b 389.a 391.b 392.a & b 413.b 425.a 416.417 418. 420. 421.b 422.a 440.b 530.a 557.a 825.b 684.b 843.a & b
S. Crucis inuentio. 53.a
de S. Crucis inuẽtione sermo B. Petri Damiani 58.a
crucis Christi titulus inuenitur 55.a
S. Crucis inuentio ex Sozomene. 54.b
S. Crucis inuẽtio facta sub Constantino Imp. 100.a
crucis signum quid indicet 58.b
crucis osores Christum non amant. 62.b
crucis præconium in ipsum Christũ redũdat 62.a
crucis imago definitiua sentẽtia miraculosè incõtinentes canonicos arcet ab ecclesia 328.a
crucis signo frontẽ munire Christianum 63.b
S. Crucis signo domat leonem S. Vitus 647.b
crucis signo pugnaturus se munit 360.a
crucis signo dæmon pellitur 616. a 665.a 880.b
crucis Christi figura adoranda, non materia 57.b
crucis Christi maxima pars Hierosolymis in argẽtea capsa custoditur. 5. b
crucis Christi forma mystica 57. a
crucis imaginem veneratur Antoninus 31.a
crucis trina signatio mystica 246.b
crucis Basilica 417.b
crucis typi in veteri testamẽto 57.b 58.a 59. & deĩ.
de S. Cruce oratio diui Ephræm 56.a
de S. Cruce oratio Ioann. Damasceni 56.b
de cruce Christi Sibyllæ carmen 55.b
cruce munire se suaq̃ antiquum. 56.a 698. b
cruces solenni processioni anteferri facit Anthemius episcopus 591.a
cruces 3. inueniuntur 55.a
S. Cruces antiquitùs erectæ 402.a
crusillas oppidum 130.a
Cubitũ iturus Crucis signo se munit Zacheus 292.b
cubrinus vicus 429.b
cunibertus Colonien archiepiscopus 216.a
cunibertus Pipini regis ex sorore nepos 432.a
cuno Apostolicus legatus 519.b
cupiditas habẽdi reprahẽsibilis in monacho 288.a
Cynica philosophia 143.a
S. Cyprianus Carthagineñ 695.b
cyprus 77.a 193.a
cyrillus constituitur ab Arrianis Hierosolymitanus episcopus 25.a
cyrus rex 135.a
cytria ciuitas. 193.b

Dagobertus Galliarum rex Clotarij regis Francorum filius 215.a 649.a
dagobertus nimiũ veneri ĩdulgẽs 231.b
damasci encomion 89.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

damaſci fidem recipit Paulus 89.b
damaſus pontifex 389.a
S. Damianus medicus 853.b
dani monaſteria euertunt 401.b
daniel Vuintoniæ epiſcopus 402.a
dathan 281.b
dæmon Chriſtum crucifixum fatetur 531.b
dæmõis aſtu, ignari ſubitò eruditũtur 530.b & 531.a
dæmonis præſtigiæ 530.a
dæmon ſimpliciores quõ illudat, & in prauas opiniones abducat 530.b
decij perſecutio 457.b
dedicationis Eccleſiarum vſus antiquiſsimus 102.b 104.b 251.a 255.b 392.b
deirorum ſylua 101.a
demophilus Arrianus, Eudoxio Antiochiæ Epiſcopo, ab Arrianis ſufficitur 30.b
deodatus presbyter hiſtoriæ S.Lupicini fide digniſsimus author 812.b
deus q̃ inuitè in homines animaduertat 784.a
deus dator bonorum 10.a
deus immutabilis 10.a
dei potentia in miraculis faciendis non minùs etiamnum quàm olim efficax 739.a
deo curæ ſunt res humanæ 10.a
defunctorum in Miſſa memoria 86.a
defunctorum officium peragit Antoninus 37.a
defunctis noſtræ impertiendæ preces 662.a 663.b
deſiderius diaconus 361.b
detractionis natura 17.a
detractores execratur Petrus Tarentaſius archiepiſcopus 120.b
deuotio populi benedictionem ab Antonino expectantis 35.b
diabolus ſcelerũ noſtrorũ ſedulus explorator 552.a
diabolus cœnobiorum ædificationi inuidet 727.b
diabolus in S.Trinitatis ſpecie cuidã appáret 525.b
diaboli in pios homines inſidiæ 525.b
diaboli aſtutia in fraudãdo gñe humano 764.b
diaconorum primus martyr Stephanus 13.a
dianæ ſacerdos 298.b
dianæ ſacerdotem vult conſtituere Antoninam Feſtus 68.b
dianeuterium 201.a 206.b
didymus Alexandrinus 390.a
dinoth abbas 408.b
diocletiana perſecutio 180.a 607.b
diocletianus Imperator 78.b 385.a
diocletianus æreum bouem Pelagiæ pro tormento adaptat 75.b
diocletiani in Chriſtianos impia lex 180.b
diocletij cædes 159.a
diogenes 136.b
S. Dionyſiæ martyrium 297.a
dionyſius Halicarnaſius 189.a
dionyſius Oeconomus eccleſiæ Tentyrorum 272.b
dionyſius baptizatur 180.b
dionyſius vita defungitur 180.b
dionyſius Corinthiorum epiſcopus 858.b
dionyſius Areopagita 864.b
S.Dionyſij martyris mouaſterium. 171.b
dionyſij liber de cæleſti Hierarchia 171.b
dionyſij ædes Alexandriæ conflagrat 23.b
dioſcorus presbyter 25.b
diploma Pontificium Antonino confertur 34.b
diuinationes Græcorum per exta 27.b
diuinitatẽ Chriſti negãt Photiniani hæretici 54.b
doctrina ſine opere inutilis 815.b
dometius epiſcopus 157.a
dominicus Firmanus Cardinalis 45.b
domitianus 650.a
S.Domitillæ martyrium 173.a
domitillæ virginis in Pontiam inſulã relegatæ exilium 175.b
domnolus occulta aliorum nouit peccata 307.a
domnoli epiſcopi Cenomanẽſi vita 303.a
S.domnoli meritis cæcus, ab aqua, qua ipſe manus abluerat, viſum recipit 205.b
donatianus fratrem ad fidem adducit 385.b
S.Donatiani martyrium 385.a
donatus epiſcopus Aretinus 388.a
dorcadem mortuam excitat Petrus 860.a
dorotheus carnifex baptizatur 457.b
dorotheus Arrianus 204.a
dorouerneſi ciuitas 404.a 409.b
dorſtet 471.a
dorthuuinus hæreſiarcha Thuringiæ 477.b
draco 196.b
dracontius Epiſcopus 25.b
drauſio Sueſsionis epiſcopus 563.b
drizipera quidam locus 246.b
duelli pugna 360.a
S.dulæ martyrium 640.
dunlinus ſylua 112.b
dunſtanus mirus in ſcribendo, ſculpendo pingendoq; artifex 311.b
dunſtanus Glaſconiæ monaſterium ædificat, ibidemq; fit abbas 316.a
dũſtanus dentẽ S.Andreæ Apoſtoli auro incluſum geſtat in ſummitate baculi cõtra inſultus dæmonum 319.a
dunſtanus inceſtas nuptias copulãtem excommunicat 323.b
dũſtanus gñale conciliũ cõſcripſit in Anglia. 324.a
S.Dunſtanus p̃dicit mortẽ duobus epiſcopis. 329.b
dunſtani genus, parentes ac inſigne futuræ indolis omen. 309.b
dũſtani Archiepiſc. Cantuarieñ vita 309.a
S.dunſtani mira cum B. Andrea Apoſtolo familiaritas 329.b
S.Dũſtani & Elphegi regis corpora trãsferũtur. 333
S.Dympna baptizatur 299.a
S.Dympna à patre impiè matrimõio expetit 299.b
S. Dympnæ martyrium 299.a
SS.Dympnæ & Gereberni corpora à Xantenſibus auferuntur 302.a

EAta epiſcopus Haguſtaldeñ 101.a
eãberbertus Thuringię hæreſiarcha 477.b
earconbertus rex Cantuariorum 739.b
Eboraca ciuitas 405.b
eboraceñ eccleſia 101.a
Ecelinus Romanus Tyrannus conuertitur 620.b
Eccleſia fidei negocium decidit 11.a
ob eccleſiæ res ablatas Clotarius rex punitur 557.a
eccleſiæ procerum ordo 167.a
eccleſias vt ornârit Petrus Tarẽtaſius archiep. 121.a
eccleſiaſticorum bonorũ abliguritor, & viris Dei vim inferẽs, à Deo grauiſsimè punitur 564.
eccleſiaſticorũ bonorũ direptor, horrenda morte mulctatur 306.b
eccleſiaſticorum diſſolutæ vitæ, egregius caſtigator Nortbertus 524.b
eccleſiaſticorum bonorum direptores, à Deo puniuntur 506.b
eccleſiaſticã libertatẽ fortiter tuetur Antõinus 42.a
eccleſiaſticarũ rerũ vſurpatores perſequitur Nortbertus epiſcopus 539.a
eccleſiaſticarũ rerũ direptor à Deo punitur 547.a
eccle-

Eccleſiaſticarum rerum iniquus poſſeſſor diuinitùs punitur 306.a
eccleſiaſticis quæ priſci Chriſtiani elargiti ſint. 477.b & 478.a
edeſa 189.a
edgarus regnum Angliæ obtinet, 321.a ipſiuſq; encomium ibid.
edgarus rex moritur, eiq; filius Eduardus in regno ſufficitur 328.b
edgina regina Angliæ 317.a
edilberthus rex Cantius baptiſmo abluitur 403.b 404.b
edilfridus rex Anglorum 409.a
S. Ediltrudis ſeu Ediltridæ vita 739.
edmundus rex Angliæ occiditur. 317.a
edouardus Edmundi regis Angliæ filius 577.a
edredus Edmundi regis Angliæ frater 317.a
eduardus Londonieñ eccleſiæ archidiaconus 335.b
S.Eduardus 327.a
eduardus rex nouercæ fraudibus è viuis eximitur, eiq; Ethelredus frater ſuccedit 329.a
eduenſis diœceſis 129.b
eduinus patri Edredo in regno ſufficitur 318.a
eduinus rex diuina vltione regno pellitur, ipſiuſq; ſcortum mala morte perit 321.a
eduini regis diſſolutus & mollis animus 319.b
eduini regni iniqua adminiſtratio 318.b
egbertus abbas 468.a
S. Egbertus multos in Hibernia ad Chriſtum conuertit 518.a
egbertus Treuirorum epiſcopns 822.a
egemonius epiſcopus Auguſtuduneñ 812.b
egfridus rex. 739.a
eggo quidam S.Adelberto familiaris 819.a
egmonda locus 822.b
S.Eguuinus 402.a
Eleemoſyna quid conferat 738.b
eleemoſyna charitatis proles 830.a
eleemoſyna ſpiritualis docere ignorantes 348.a
eleemoſynã angelus in pauperis forma ſumit 551.b
eleemoſynæ peccatores conciliant Deo 783.a
eleemoſynis impiorũ veſcens Chriſtina mirabilis, grauiter torquetur 783.b
eleemoſynis largioribus quædam inſoleſcunt puellæ 41.a
eleutheropolis 181.a 182.b
S.Eleutherius Tornaceñ epiſcopus 553.b
elfinus Vuentanus epiſcopus 317.b
elfleda Cãdida Edgari Anglorum regis vxor 327.a
elias propheta 136.b
elias archiepiſcopus 252.a
elienſis eccleſia 435.b
eliſei prophetæ laus, & cuius rei ſignãdæ typus fuerit 625.a
eliud S. Seruatij auus 249.b
elizabeth mater Ioannis Baptiſtæ 249.b
S.Elizabeth Lantgrauia Thuringiæ 675.a
eloquentiæ ſtudioſus Gregorius Naziãzenus 134.b
elphegus Vuentanus epiſcopus 312.a
elphegus fit epiſcopus Vuintonieñ 329.b
elſgina certa de beatitudine, extremæ Vnctionis & Euchariſtiæ petit Sacramenta 314.b
Encænia Hieroſolymis peraguntur 17.b
encænia celebrat Conſtantius templi Conſtantinopolitani Sophia dicti 27.a
encratius Ioannis abbatis Lauræ pater 250.a
engelbertus Marchio 534.a
enimin S.Seruatij pater 249.b
Eobanus Traiectenſis archiepiſcopus 507.a
eorichus Gotthorum rex 652.b
Epagathus martyr in carcerem ducitur 447.a
epheſus 864.b
S.epimachus 152.b
epiphanij Conſtantiæ epiſcopi vita, patria & parentes 181.a
epiphanius filiam regis Perſarum dœmonio vexatam liberat 186.a
epiphanius oblatum ſibi inſignem loco honorarij theſaurum deſpicit, ac ſententioſè grauiterq; ad regem loquitur. 186.b
epiphanius diſcedit è monaſterio Spanydrion dicto ad partes Aegypti 190.b
epiphanius Eudæmonem philoſophum conuertit ad Chriſtum 192.a
epiphanius Salaminæ epiſcopus 390.a
epiphanius cælibes vult eſſe Diaconos 195.b
epiphanius ordinatur Salamiorum epiſcopus diuina Pappo facta reuelatione 194.a
epiphanius philoſophus ab Hilarione baptizatus, presbyter per epiſcopum Eleutheropolitanum conſtituitur 190.b
epiphanius Aëtio hæretico os obſtruit 203.a
epiphanius cur calceos toto vitæ tempore geſtare nolit 183.b
epiphanius Archadium & Honorium Imperatores baptizat, cum ſorore eiuſq; filio 200.a
epiphanio quidam imponens, diuinam vltionem ſubitaneæ mortis mulcta experitur 198.a
epiphanij diploide arrepta, mulier ab immundo ſpiritu liberatur 190.b
epiſcopus coniugatus continenter viuit cum vxore virgine 812.b
epiſcopus contemplatione delectari debet 9.a
epiſcopi veri ſtudia 557.b
in epiſcopo creando quem morẽ Scoti ſeruẽt 115.a
epiſcopi à S.Petro ordinati 860.a & b 861.a & b
epiſcoporum vitæ præclarum exemplar 120. 121. 122. &c.
epiſcoporum noſtrorum à prædeceſſoribus degeneratio 145.a
epiſcoporum luxus reprehenditur. 35.b
epiſcoporum aliquot nomina 495.a
epiſcopis propter populi ſcandalum non licet habere vxorem 813.a
epiſtola Catholica Iudæ 11.b
epiſtolæ à Leone III. ad principem Damaſcenum falsò Ioanni Damaſceno imputatæ, exẽplar 93.b
epiſtolæ Leonis ad principẽm Damaſcenũ exemplar 93.b
epiſtolæ Ioannis Damaſceni pro venerandis imaginibus 93.a
epiſtola Cyrilli Hieroſolymorũ epiſcopi ad Conſtantium Imperatorem de Crucis ſigno quod in cælo apparuit 99.b
epiſtolæ à Firmo ad Bibianum de Acacio miſſę exemplar 105.a
epiſtolæ Bibiani Imp. ad Flaccinum Proconſulem ſcriptæ exemplar 110.a
epitaphium Lutgardis virginis 675.b
eremitarum vita potior cœnobitica 595.a
eremus Montis Pauli 613.a
ergina fluuius 246.b
erinnys 136.a
erluinus abbas 383.a
ermenſendis Namurceñ comitiſſa 528.a
ermuuolfus hæreticus 479.b
ernoldus pater S.Richtrudis 231.a
Euchariſtiæ ſacramentum ſumit, quæ panis abhor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret odorem 776.a
eucharistiæ sacramentum singulis Dominicis diebus sumit Christina mirabilis 783.a
eucharistiæ Sacramenti veritas miraculo declarata 618.a
in Eucharistiæ sacramento Christus corporaliter appâret 771.b
eucharist. sacramẽtũ cõsolatiõis plenũ 772.a 743b
eucharistiæ frequentẽ sumptionẽ negans Lutgardi abbatissa, punitur 664.b
eucharist. sacramentũ in pueri specie appâret 765.a
enchar. sacr. morituris viaticũ 166.a 221.a 788b 810a
eudæmon Arrianus 16.b
eudo Aquitaniæ princeps 363.b
eudoxia 204.a
eudoxus Arrianus occupat Cõstantinop. sedẽ 27.a
eudoxij blasphema in Deum vox 27.a
euentij presbyteri martyrium 64.a
S. Euentius admouetur eculeo 67.b
S. Eugendi monasterium 123.a
eugenius Pontif. Max. 33.b 42.a 374.a
eugenius archidiaconus Florentinus 390.b
eugenij virtutes 393.b
eugenij vita, patria, parentes, literarũ studiũ 393.a
eugenij obitus 395.a
euiouium castellum 430.a
eulalius episcopus Nazianzenus 149.a
eulogiorum vsus 412.a 417.b
eunuchi Constantini 19.b
euphemia Ioannis abbatis Lauræ mater 250.a
euphratas hæreticus 429.a
europolis 246.a
eusebia virgo moritur 237.a
eusebiæ virginis sanctimonialis encomium 237.b
eusebianis testibus Macarij accusatio examinanda committitur 18.a
eusebius Nicomediẽsis 16.a
eusebius Vercellẽsis episcopus 390.a
eusebius Arrianus ad Iulium Pontificem contra Athanasium scribit 23.a
eusebius exilium Athanasio intentat 16.b
eusebij nominis interpretatio 16.b
eustorgus 197.a
euthalmius episcopus 607.b
eutropia virgo duodennis, martyrium passa 632.a
eutychetis epistola 177.b
eutychetis sedes, sepultura, & basilica in honorem ipsius extructa 178.b
eutychiana hæresis 588.b 814.a
eutychus archidiaconus 204.a
euzoius Arrianus cõstituitur Antiochẽ. episc. 27.a
excommunicat comitem Anthelmus 839.a
excommunicationis efficacia demonstratur ab Antonino miraculo 43.a
excommunicationis sententiam Florentino magistratui minatur Antoninus 42.a
excõmunicatiõis vinculo obstricti, quõ se publica pœnitentia apud Christianos expiârint 324.a
excõmunicationis anathemate nõ facilè quenquã, nec in leuibus causis feriendum. 43.a
excommunicatorũ grauis pœna 42.a
exemplorum quanta sit vis 741.b
exegas celebrare, antiqs nõ inusitatũ 624. 672. 759.
exona vicus 413.a
exorcismis dæmoniacæ illusiões fugantur 43.b
expiatur ecclesia 542.a
extremæ Vnctionis sacramentum 314.b 353.b
exuperantius episcopus 734.a
exuperius martyr. 377.b

FAbij cædes 160.a
fabrianum oppidum 49.a
fæsulana ciuitas 31.b 33.a
fames ingens Babyloniam infestat 440.b
fausti nianus Epiphanij obtrectator 198.b
fausti nianus malè perit 202.b
in fausti nianum vltio diuina 201.a
faustus morte mulctatur 160.a
S. Febroniæ virginis vita & martyrium 628.
S. Feliciani martyrium 566.
Felicula virgo 177.a
felix martyr 113.a
felix episcopus 421.a
felix tribunus 238.b
felix hæreticus ab Arrianis sedi Romãæ pficit 27.a
ferdinandus Aragoniæ rex 52.a
ferentis Tusciæ ciuitas 294.a
feriã sextã ieiunijs cõsecrat Antoninus 36.a
ferraria 374.a
fesulana diœcesis 392.a
festum Purificationis B. Mariæ virginis 309.b
festum diem violantis pœna 413.a 416.b
festi diei violator punitur 686.b
festo die laborans, à Deo punitur 307.a
festis diebus compotationibus indulgere improbat S. Ioann. Chrysost. 573.a
festus præses 68.b
festus à dæmonio cruciatus animam efflat. 71.a
festo mortuo, cessat persecutio 71.a
Fides sine actione mortua 10.b
fides miraculis confirmatur 130.a
fidei in martyrio, religionis & Ecclesiasticarũ functionum constans confessio 2.a
fidei vis 57.a
fidelibus diabolus infestus 1.b
fidem amplectuntur 550. homines. 466.a
fidem veram deserunt plurimi 138.b
filicarij prosapia nobiliũ in Florẽtina vrbe 39.b
firmanus Cardinalis 34.b
firmilianus diuina vltione punitur 438.a
firmus Tribunus Martiorum 104.b
fisciliacum rus 844.a
Flaccinus Thraciæ proconsul 110.a
flaccini Thraciæ proconsulis vxor Christiana 110.b
flaccus comes Petronillam petit sibi cõiugẽ 177.a
flamerus abbas 420.a
flandreñ comes 132.b
florentia 33.a
florẽtius Crassus octauus comes Hollãdiæ 823.b
florentij cædes 159.a
florentinus Matisconeñ episcopus 421.b
florentini legatos Romam mittunt 46.a
florentinorũ episcoporũ successio 398. 399. & 400.
S. Floriani martyrium 78.a
florinus martyr fustibus cęditur, scapulę eius acutis ferris confringuntur, tandèm in Anisi fluuio submergitur. 78.b
flostat fit monasterium 535.b
Fornicariorum presbyterorum, monachorũ, clericorum aut monialium pœna 483.a
fortunatus S. Germani contemporaneus 417.b
fortunæ statua Alexandriæ 28.a
forum nouum 159.b
forum Liuij 613.a
S. Franciscus 615.b
frãciscus Patau. q̃stor Pontif. Florẽtiæ capitur 42.a
francorũ quæ prima origo & ad fidẽ cõuersio 231.a
fredericus Colonieñ archiepiscopus 517.a
fredericus Traiectẽñ episcopus 603.a

fredericus dux Gallorum 380.a
fridericus Cæsar 46.b
frisiæ Ecclesiæ vastantur 471.a
frisonum hæresis 603.a
frisonũ erga solẽnitatẽ S. Adalberti reuerẽtia 824.a
frisonibus concionatur S. Bonifacius 507.a
from flumen 401.b
Fulco Tolosanus Episcopus 741.a 755.b
fuldense monasterium 469.a 501.b
fulda fluuius 505.b
fumonis castrum 352.b
funebrem pompã nõ magnoperè curandã esse 88.a
fur diuinitùs punitur 687.b
furius Simonis Magi discipulus 175.b

GAlatia 860.a
galeriti patres 45.b
galerius dux 361.b
S. Galli ædes 35.a
gallia à Barbaris vastatur 558.a
gallias depopulantur barbari 210.a
gallicanus 5000. seruorum manumittit 827.a
S. Gallicani martyrium 825.
galienus Augustus 157.a
gallio præses Alexandrinus 22.b
galliola fluuius 558.a
gallorum regis deuotio 132.b
gamaliel Pauli magister 857.b
gandauum 320.a
gangra Paphlagonum ciuitas 860.b
S. Gangulphi martyris vita 163.a
S. Gangulphi Basilica 164.b
gaza 193.a
Gebennensis Comes 130.a
gebennensis Ecclesia 830.a
gebennense territorium 361.a
geisa dux Christianissimus 14.a
gelasius Papa 520.b
gelasius Episcopus Salaminiorum 193.b
gemmelaus ager 379.a
gemini cum matre passi 4.a
genesium S. Samson verberat 851.b
geneua 843.b
gẽtiles Alexãdrię christianos multos trucidãt 27.b
gẽtilium sacrificulum furentem curat Anthimus, & ad Christũ cõuertit cum vxore & liberis 159.a
gentiliũ immolandi morẽ immutat Gregorius Papa in piũ ritũ conuiuandi Christianorũ 406.a
genuflexione assidua Iacobo genua callo obdurescunt 11.b
genua flectenda orationis tempore ex Christi traditione 11.b
georgius Arrianus occupat Alexandriam 25.a
georgius Arrianus à gẽtilibus camelo alligatus dilaniatur primùm: dein rogo succenso impositus concrematur 27.b
gerardus abbas Blandinienſis 518.b
gereberta filia S. Gertrudis 232.a
S. Gerebernus interficitur 301.a
S. Gereonis reliquiæ inuentæ, & cuiusdam virginis è numero vndecim millium Virginum 527.b
germanus fit abbas ad S. Symphorianum 410.b
germani Parisiensis Episcopi vita 410.
S. Germani miracula 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420.
germanũ mater vult extinguere, nec valet 410.a
germanum veneno conatur extinguere auia 410.b
germiniacum villa 361.b
geroldus Moguntinus Episcopus 485.a
S. gertrudis filia Pipini miraculis post obitum fulget 211.b
gertrudis moritur 236.a
S. Geruasij vita & martyrium 696. & 699.
geruasij corpus integrum ex reuelatiõe diuina inuentũm 83.a
SS. Geruasij & Protasij Basilica 421.b
de SS. Geruasij & Protasij martyrio libellus 700.b
de eorundem inuentione epistola S. Ambrosij ad sororem suam 702.a
de SS. Geruasij & Protasij corporũ inuentione sermo D. Ambrosij 703.b
geruilio Moguntinensis Episcopus 485.a
S. Getulij martyrium 575.b
Ghele pagus 300.a
S. Gildardi encomiũ carmine conscriptũ 566.a
giscalis ciuitas 857.b
gisortiũ oppidum Normanniæ 133.a
Glasconia 309.b 312.b
glauuornensis ciuitas 321.a
glestingaburgense monasterium 470.b
gloria vana in nostris operibus cauenda 276.a
S. glyceriæ martyrium 152.b
S. Godrici de S. Roberto abbate visio 552.b
golgotha 252.b
gordianus cum quinquagintatribus, è sua familia baptizatur 151.b
S. gordiani martyrium 151.a
gorziense cœnobium à quo extructum 380.a
gosbertus Episcopus 430.b 431.a
gouuiboldus Ratisponensis Episcopus 481.a
Gratia Dei quomodò dignis tribui dicatur 571.a
gratię diuinæ efficacia 258.a
gratianopolitanum territorium 843.b
gratianus monachus 613.a
gratianus se vouet Christianum fore, & vincit Scythas 826.b
gregorius duodecimus pontifex Maximus 31.a
gregorius quid de Iuliano prædixerit 139.b
gregorius Nazianzenus Satimis constituitur Episcopus 140.b
gregorius Apollinarem hæreticũ oppugnat 142.b
gregorius Constantinopolitanæ Ecclesiæ præficitur 143.a solus post Iohannem dictus Theologus 145.a
gregorius Nazianzenus creatur Archiepiscopus Constantinopolitanus 146.b
gregorius Turonensis 162.a 163.a
gregorius decimus Pontifex Opt. Max. 346.b
gregorius Nyssenus Episcopus 390.a
gregorius secundus Pontifex 471.b 478.a
gregorij secundi Pontificis pro S. Bonifacio literarum ad diuersos Augustos & principes scriptarum exemplaria 474.b 475. 476.
gregorius tertius Pontifex 478.a
gregorius nonus Pontifex 625.a 675.a
gregorius Archiepiscopus 720.b
gregorius quidã Arrianus in sedem Alexãdrinam intruditur 23.a
S. Gregorij Nazianzeni Episcopi vita 134.a 150.a
S. Gregorij votum 136.a
gregorij & Basilij amicitia 136.a
S. Gregorij Nazianzeni oratio inuectiua in Iulianum 139.a
S. Gregorij ad Augustinum literæ 406.a & b
gregorij Pontificis ad S. August. literę 403.a 405.a
gregorij Papæ ad Edilberthum regem literę 407.a
grimoald. Pipini filius duo cõdit mõasteria 211.b
Guarnerius quidam improbè in Austregisili sumptuosum tumulũ debacchãs, miserè perit 363.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

S.Gudualdi mitacula 511.a 512.b 513.514.515.518. visiones eius 515.511. obitus 517. sepultura 518.
guerricus Niuellensis sacerdos 760.a
guiardus Cameracensis Episcopus 670.a
S.Guiberti vita 377.
S.guibertus militiæ (cui operam nauabat) renuncians, ædificat monasteriũ & fit monachus 378.a & 379.
S.Guibertus Hungaros quosdam conuertit 383.b
S.Guibertus moritur, & apud Gemmelacenses in tẽplo Saluatoris & Petri apostoli sepelitur 384.b
guido archiepiscopus, postea summus Põtifex factus, Calixtus dictus est 118.a
guido Aretinus medicus 399.a
guido Niuellanus sacerdos 760.a
guilhelmus Aquitanorum Christianissimus princeps 168.a
guilhelmus Aquitanorum & Nortmannorum dux 172.a
guilelmus abbas 171.b
gulam vt castiget Romualdus 725.a
guntranus rex 359.a

HAdeuuigis mater S.Nortberti 517.a
Hadrianus Imperator Christianos persequitur 575.b
haduinus præsul 303.a
hagustaldensis Ecclesia 101.a
halla castrum 543.a
hallen locus quidam 821.b
hamaticum monasterium 232.a 236.a
hartbertus Traiectensis Episcopus 825.a
hasbania 779.b
hauuidis abbatissa Aquiriana 657.a
hæresiarchæ aliquot Thuringiæ 477.b
hæresis Albigensium 661.b
hæreses Iudæorum de carnis resurrectiõe & Christi aduentu 12.a
hæreticus conuertitur 256.b
hæreticum comburit Antoninus Florentiæ 43.b
hæretici Cypriorum, Ophitæ, Sabelliani, Nicolaitæ, Simoniaci, Carpocratiani 203.a
hæretici expelluntur 203.b
hæretici scripta igni cõburenda adiudicãtur 494.a
hæretici nouitatum seminatores 589.a
hæretici vnam in Christo naturam improbè asserentes, qui 814.b
hæreticorum quorundam arrogantia 277.a
hæreticorum vitanda communio 293.a 501.b
hæreticorũ malleus Antonius Vlysbonensis 617.b
in hæreticos Episcoporum & presbyterorum sententia 494.b
hæreticos, qui martyrum miraculis derogobant, reprehendit Ambrosius 704.b
Hedda Episcopus 402.a
hellarius Archidiaconus 431.b
helena crucem Christi inuenit 53.b
helenæ Encomium 53.a
helinuardeshuysen cœnobium 227.b
heluidis inclusa, insignis virgo 767.b 779.b
henricus rex Angliæ summè Petrum Tarentasium archiepiscopum veneratur 126.a
henricus Albanensis episcopus 131.a
henricus Dux Burgundiorum 172.a
henricus primus rex Gallorum 377.b
henricus Imperator 728.a
heracla Alexandriæ Archiepiscopus 270.a
heraclea vrbs 159.a
heracleon 207.a
S.Heraclidis martyrium 854.
herbertus Chrysopolitanæ Ecclesiæ præsul schismaticus 127.b
herbertus apostata moritur 128.a
hercules Alexiacus 142.a
hereburg.abbatissa 102.a
heribrandus affinis S.Guiberti, vastat Gemblacẽse cœnobium 382.b
hermeas 196.b
hermes Episcopus 25.b
hermes vrbis Romanæ pfectus, ab Alexãdro pontifice baptizatur, cum vxore, sorore & filijs, & cum ijs pariter 1250. serui. eorumq; vxores & filij 64.a
hermis præfecti filius à morte excitatur 65.b
hermothen ciuitas 287.a
hermogenes dux 548.b
hernione laborat Antoninus 33.a
herodes Agrippa 860.a
herodio decollatur 862.a
S.Herois seu Heronex martyrium 854.
hesforum (quos Cattos vocant) errores 477.a
hesis verbum Euangelij prædicatur 477.a
Hieracapollon monachus moritur 267.a
hieraces presbyter 25.b
hierapolis ciuitas Phrygiæ 6.b
hierapolitæ colunt viperam 6.b
hieria conuertitur ad Christum 629.b
hieronymus presbyter 390.b
S.Hieronymus contẽporaneus S.Maximini 428.a
S.Hieronymus studiosus sanctorum vitæ indagator 741.a
hierosolyma capitur à Saracenis 875.a
S.Hilarion 193.a 395.a
hilarionis monachi Epiphanij præceptoris mira abstinentia 184.a
hilarini martyrium 827.b
hilarius Pontifex Romanus 816.b
hilarius Episcopus Pictauensis 388.b
hildebrandus de Manetis 370.b
hildefonsus Comes 120.a
hildulphus Episcopus 431.a
hippolytus martyr 13.a
hispanis Christum prædicat Paulus 865.b
historiæ sanctorum cur mutilatæ nonnunquàm in scriptoribus inueniantur 8.b
Homousion è medio conatur tollere Eusebius Arrianus 547.b
homousion patris & filij damnatur in synodo Sardicensi 549.b
homousio in Nicena Synodo fictè qui subscribant 18.b
hon fluuius 650.b
honestus Rauennæ Episcopus 707.a
honor & aura popularis, spirituali homini fugienda 124.b
honores ac dignitates non ex affectu consanguineis aut minùs idoneis tribui vult Cosmus Medices 46.a
honorius Imperator 198.b
honorius Papa 541.b
S.Honofrij Eremitæ vita 593.a
horariarum precum pẽsus 47.a 423.b 424.a 665.a
horariarũ precũ pensum persoluit Antoninus 37.a
horæ canonicæ à quo institutæ 511.a
horæ nonæ preces 637.b
hormisda papa 559.a
hortus appellatum B.Michaẽlis templum 31.a
hospitalitas singularis 121.b
hospitalis domus de la scala 368.b

hospi-

hospitia Christianorum carceres 4.a
hospitia ædificat Dunstanus 325.a
hospitius Longobardorum in Gallias aduentum prædicit 375.
hospitij recluſi vita 375.a
hospitij abstinentia 375.a
hœdus veteris legis typicus 61.b
Huardus Leodiensis Episcopus 660.a
hubertus Comes 838.b
huch villa 102.b
hugbertus Dux Baioariorum 479.b
hugo Gallorum rex 172.b
hugo Thuringus donat S.Bonifacio pdium 477.b
hugo Gratianopolitanus Episcopus 125.b postea Viennensis Archiepiscopus 831.a
hugonis Carthusiani encomium 831.a
humbra fluuius 320.b
humbrus flumen 403.b
humanitatem Christi impugnat Apollinarius Syrus 142.a
humedus Thuringiæ hæresiarcha 477.b
humilitatis vis 282.a
humilitatis mirum exemplũ in Iohanne Damasceno 97.b
humilitas sanctorum in præcipiendo quippiam, eiusdemq; efficacia 1.a
hungari Italiam & Germaniam populantur 383.a
hungerus Traiectensis Episcopus 604.b
hunni Metim ciuitatem vastant 249.a
hunni Gallias vastant 249.b
Hybernia 299.a
hymbertus Comes 126.a

IAcobus Achonensis Episcopus 671.b 778.b
Iacobus frater Domini 11.b
Iacobus in vtero materno sanctificatur 11.b
Iacobus solus sancta sanctorum perpetuò ingreditur 11.b
iacobus Apostolus, princeps Ecclesiæ Hierosolymitanæ 11.b
S.iacobus à pinnaculo templi deijcitur 12.b
iacobus primus Episcoporum, martyrio coronatur 12.b
S.Iacobi Apostoli & fratris Domini vita 8.a
iacobi honorifica à Paulo facta mentio 11.a
S.Iacobi mortis ex Iosepho seuerè citatur vltio 8.b
iacobi laudata Epistola 9.a
iacobi mortem Dominus vlciscitur 12.b
S.Iacobi diaconi martyrium 1.
iannottus Pandolfinus eques 46.a
ianuarius Episcopus 734.a
S.ianuarius presbyter in ædibus Gordiani habetur in custodia 151.a
ianuarij presbyteri visio 362.b
iaso Thessalonicæ constituitur Episcopus à Petro Apostolo 861.a
Iconium 863.b
iconomachorum hæresis 89.a
Idraël pseudoepiscopus 119.b
Ieiunant Christiani Alexandriæ 24.b
ieiunij ardui exempla 3.b 661.b 663.b 671. & alibi frequenter.
ieiuniorum ab Antonino accurata obseruatio 36.a
ieiunijs Deus placatur, & alijs pijs operibus 163.a
ieiunijs & litanijs placandus Deus 497.a
iericho 135.b
iesuatorum institutum 368.b
iezabel 204.a
illyria 243.a
Imagini B.Mariæ virginis supplicat Ioannes Damascenus 94.a
imaginem B.virginis veneratur Maria Oegniacen̄ 774.a
imaginum cultus & veneratio pia 368.a
imaginũ adorationẽ tuetur Ioannes Damasce. 93.a
imaginum vsus tempore S.Ambrosij 700.a
imprecationis speciẽ q̃ apud sanctos plerũq; ferũt, nõ impecrationes, sed pstagia q̃dã esse malorũ 152.b
imprecationum malarum vis 397.a
Inderauuda monasterium, filua Deirorũ interpretatum 101.a
indi populi 135.a
indulgentiarum vsus peruetustus 47.a & 48.b
infans 9. dierum loquitur 401.b
iniqui Iudices, talionis iure in aduersarios nõ animaduertunt 21.b
iniuriam iniuria non recompensandam 145.b
in inobediẽtem monachum quàm seuerè animaduertat Romualdus 726.a
inobedientiæ crimen quàm periculosum sit 103.b
inobedientiæ pœna 711.a
innocens Cenomanorum Episcopus 304.a
innocentius primus Pontifex 396.b
innocentius Papa à rege Lothario in suam sedem restituitur 544.b
innocentius tertius Papa 663.a
inuocandi martyres post mortem 208.b 601.b
inuocatio martyrum, Dei honor est 601.b
Ioculatorem execratur S.Bonifacius 295.b
F.Iohannes Dominicus, legatus in Pannoniã missus, Budæ diem suum obit 31.b
F.Iohannes Dominicus in Cardinalium numero cooptatur 31.b
iohannes Turrecremata Cardinalis 45.b
iohannes martyr 77.b
iohannes Damascenus sua scripta castigat & recognoscit 98.b
iohannes Eboracensis Episcopus, sanat sua benedictione & oratione puerum 103.a
iohãnes Eboracẽsis Episcopus, Herebaldũ ab equo deiectũ, exeoq; lapsu grauiter læsum sanat 104.
iohãnes Haguſtaldẽsis & Eboracen̄ Episcopus 101.a
iohannes Valentinus Episcopus 125.b
iohannes Hierosolymitanus Episcopus 197.b
iohannes Bonæuallensis abbas fit Pontifex Opt. Max. & Valentinus dicitur 118.a
S.Iohannes Baptista 136.b
iohannes Constantinopolitanus dictus Chrysostomus 203.b
iohannes Alexandrinus Imperatricem Eudoxiam, ab Ecclesiæ ingressu, arcet 204.b
S.Iohãnes Episcopus silentiarius, Ecclesiam Nicopolis B.Virgini sacram, ædificat 250.a
iohannes Silentiarius dæmoniacum precibus & Vnctione olei sanctissimæ crucis curat 256.a
iohannes Pontifex Opt.Max. 327.b
iohannes Spoletanus S.Bernardini pceptor 366.b
iohannes Salisburgensis Episcopus 481.a
iohannes Lyranus vir eximię sanctitatis 661.a
iohannes Niuellanus vir insignis 760.b
S.Iohãnes Archiepisc. Cõstantinopolitanus 793.b
S.Iohannis Damasceni vita 88.b
iohannis Damasceni morum informator qualis fuerit 90.b & quis 91.b
iohannis Damasceni parentes 89.b educatio & institutio 90.b
iohannis Damasceni amputata manus, in foro suspenditur 94.a
iohãni Dam. leges à Seniore cœnobij pscriptę 95.b

iohannis

Universidad de Deusto
Biblioteca

iohānis Duniacensis sanctissimi viri obitus 759.b
in laudem S.Iohannis Baptistæ oratio 793. 797. 799. 803.
S.Iohannis martyrium 825.
Ionas propheta 148.b
ionæ monachi abstinens & rigida vita, mortis item genus & sepultura 275.b & 276.a
ioppe ciuitas 190.b 860.a
Iosephus Iudæus veritatis studiosissimus 12.b
iouatus abbas 234.a
iouianus 28.b
iouinianus in Galatia moritur 29.b
iouinianus Christianiss. Imperator 828.b
iouiuiano confertur post Iulianum imperiū 29.b
Irene sacræ ædis minister ab hydrope curatur 853.a
Isaac legisperitus catechizatur ab Epiphanio 198.b
ismaēlis martyrium 676.a
ismidion Diensis Episcopus 125.b
isio Arrianus 16.b
ischyras Mareotæ Episcopus 24.a
ischyras improbissimus Arrianus 16.b
ischyræ contra Athanasium calumniæ 17.a
istiæi calceus 846.a
Itta soror Modoaldi Episcopi, Pipini vxor 210.b
itta secūdas recusat nuptias, & monasticum induit habitum 211.a
Iudas 143.a
iulianus maleficijs se sperat Alexādrinum regnum consecuturum 29.a
iulianus se Macedonem mentitur 29.a
iulianus iaculo ictus perit 29.b
iulianus Cæsar ab Eudoxio creatur 27.a
iulianus Galliarum præfectus 27.a
iulianus miles Christianus 72.a
iulianus apostata vetat Christianos disciplinis politioribus erudiri 139.a
iulianus Imperator 151.a
S.Iulianus Cenomanorum Episcopus 305.a
iuliani apostatæ persecutio 139.a 389.a
iuliani apostatæ interitus 682.a
iuliani physiognomia quid portenderit 139.b
S.Iuliani martyrium 434.a
iuliano Augusti nomen tribuitur 27.b
iulij martyrium 732.b
iulius Pontifex Opt. Max. 22.b 388.a 457.b 548.a
iulius Papa Athanasium restituit 23.b
S.Iulittæ patria ac martyrium 652.b
iupiter impurus 238.b
iurenses 122.a
iussa maiorum negligere periculosum 289.b
iusiurādum deuitari vult Iacobus Apostolus 10.b
iustina mater Valentiniani regis 83.a
S.Iustini philosophi martyrium 605.b
iustinianus Imperator 251.a
iustiniani Imperatoris Visio 647.b
iustus arrogantiæ & superbiæ accusator 10.a
iustus rectè factorum nil sibi, sed Deo totum tribuit 10.a
iustus S.Nicomedis corpus sepulturę mādat 177.b
iusti memoria iucunda & vtilis 8.a
iua occidentalium Saxonum rex 401.a
iuera inclusa 786.a
iuo iudicis fungitur officio 255.b
iuo pacis quàm studiosissimus 357.a
iuo Ecclesiasticæ immunitatis strenuus tutor 357.a
iuo ob defensiōem pupillorum, orphanorum, viduarum &c. Aduocatus pauperū vocatur 357.b
iuo à Clemēte VI. Pōtifice Max. canonizatur 358.b
iuo præscit obitūs sui diem, & se sacra muniens vnctione, ad beatos cælites commigrat 358.a & b
iuo se iudicis functiōe abdicat, Ecclesiamq; de Lohaneto administrat 355.b
S.Iuonis presbyteri & Confessoris vita 355.a
S.Iuonis abstinentia 355.b
iuonis quædam miracula 357.a & b

Kariulphus 411.a
Kentenus pater S. Althelmi 401.a
Kinsinus Episcopus 319.b
Kissinga 478.a

Lachrymarum inundantia commendata 718.b & pluribus alijs in locis
S.lambertus Episcopus 212.a
lambertus abbas Casiriaci monasterij 118.b
lambertus comes 172.a
lampsacum 297.a
S.landelini abbatis Crispinieñ vita 648.b
lanfrancus Cadomensis cœnobij abbas, fit Cātuarien sis Episcopus 333.a
laodicea 860.a
Laodicius credit in Christum, & capite plectitur 156.b
lapo sacerdos 399.a
lateranense Concilium 660.b 663.a
latina via prope Romam 179.b
læsionis mons 122.a
lætiæ territorium 236.a
lauandi cadauera consuetudo 14.a
laudem fugiunt Dei amici 843.a
laudunum 534.b
laulas oppidum 771.a
laureacensium castrum 78.b
laurentia 49.a
S.laurentini martyrium 457.b
S.Laurentius martyr 304.b
laurentius Melphitanus Episcopus 390.b
laurentius presbyter 404.b
S.Laurianus 365.a
lausanna ciuitas 123.b
Legionum ciuitas, alijs dicta Legacestir & Carlegiō 409.a
lemouicenses 618.b
leo secundus Imperator 472.a 588.b
leo III. Isauricus Imperator Iconoclasta 89.a
leo III. Imperator impiè à se confecta Epistola Iohannē Damascenum apud Damasci principem proditionis insimulat 93.b
leo primus Romanus Pontifex 814.a
leo decimus 52.a & 52.b
leodium 382.a
leodij vastatio 760.b
leonis martyr 631.b
S.Leontij martyrium 688.
leontopolis 191.a
de Lereto monasterium 371.a
leusus abbas 305.a
Libanus 77.a
libellus aduersus Macarium admittitur 18.a
liberalitatis in pauperes exempla præclara 121.b 122.a & b
liberius pōtifex Romanus, Iulij successor, damnatur exilio 27.a
libia martyr 631.b
libias 255.a
lichia mater S. Richtrudis 231.a
lidda 860.a
lidulphus eremita 519.b

ligeris 224.b
limamones Episcopus 25.b
linatus mons 76.b
S.Linus 177.a
linus Romanus Episcop⁹ à Petro cōstituitur 861.b
S.Liphardi abbatis patria, miracula, virtutes ac reliqua vita 459. 460. & 461.
lirinense monasterium 377.a
litaniarum vsus peruetustus, & cur institutæ sint vigiliæ ac Rogationes 162.a
literæ Zachariæ pontificis ad varios Episcopus 495. 496.
literarum Gregorij secundi ad Bonifacium exemplar 471.b
literarum à Gregorio III. ad Bonifacium missarū exemplaria 478.b 479.b 480. 481.
literarum Constantini iunioris ad Alexandrinos exemplar 20.b
Lobiense cœnobium 303.a
loca sancta quantum venerentur S. patres 197.b
loca sacra religionis ergò visitare & antiquum & pium 190.b
locus Euungelij Matth. 17. explicatur 867.b
loēn castrum 786.a
londonium 321.b
longinus 201.a
longinus miles Christianus 72.a
longiuadum cœnobium 128.b
longobardorum in Gallos expeditio 375.a
lossum Hasbaniæ oppidum 660.a
loth vxor 234.a
lotharingia 128.a
lotharius rex coronatur Imper. Romanus 544.b
S.Lubentius 430.a
lucianus monachus cælitùs candida veste contegitur 183.a
luciæ monasterium Florentiæ 49.b
lucilla virgo 457.a
lucinæ religiosæ matronæ appáret S. Sebastianus 160.a
lucinæ ætas & vitæ integritas 160.b
lucius ab arrianis Georgio substituitur 28.a
lucretius à Satana diuexatus animā exhalat 160.b
ludouicus rex Francorum 132.b
ludouicus Loēnsis comes 786.b
ludouicus Imperator 602.a
ludus puerilis Athanasij 15.a
lugdunensis Ecclesia 126.a
lugdunum 168.b 361.a 447.a
lugdunum à Comite Forensi vastatur 835.
luidhardus Episcopus 404.a
luitprandus Lōgobardorum rex 472.a 817.b
lundeuuic locus quidam 471.a
lundonia 405.b
S.Lupicini Recluſi vita 811.
lupus insolitè gregis fit custos 536.b
lusus illiberales quantoperè execrandi, docet exēplo suo Antoninus 43.a
S.Lutgardis virginis patria ac reliqua vita 657.
Lybia 24.b
lycaonia 439.b 863.b
lycurgus legislator 138.a
lydia purpuraria 864.b
lydius lapis 17.a 847.b
lysias Tribunus 865.a
lysimachus vt Dei sponsas deoq; dicatas Virgines reuereatur 632.b
lysippi hortus 112.b
lystra 863.b

Macarius presbyter 17.a
macarius vinctus ad synodum adducitur 17.b
macarius Episcopus Hierosolymorum 55.b
macedonia 148.a
macedonianorum de S. spiritu hæresis 141.b
macedonius 25.a
magauelda 325.a
magdunensis ciuitas 460.b
magdunum mons 460.a
magellanus ager 38.b
magicis incantatiōibus refertum librum comburit Antoninus 43.b
maglabium 850.a
magnentius Constantem interficit 25.a
magnentius Arrianus imperium per tyrannidem inuadit 549.b
S.Maioli abbatis Cluniacensis vita 166.b eadem prosa & carmine conscripta 171.a
S.Maioli solennitas 166.b
S.Maiolus omnium suffragijs abbas eligitur 169.b
maior domūs 212.a 418.a
malcolini Scotorum regis cædes 580.a
malmundarium monasterium 211.b
malua fluuius 460.a
S.Mamerti Viennensis Episcopi vita 162.a
manna veteris legis typicum 61.b
manni pagus 760.b
mantola vicus 414.b
mantuæ conuentus à Pio II. celebratur 48.a
manuelis martyrium 676.
manuū impositio ab Apostolis originem traxit 6.b
maram edulcat Dominus 135.b
marcella martyr 855.a
S.Marcellianus martyr 688.a
marcellinus presbyter ab Angelo è carcere educitur 455.b
S.Marcellinus capite plectitur 457.a
S.Marcellini martyrium 454.b
marcianus abbas 251.b
marcianus Syracusanus Episcopus 860.b
marculphus abbas 361.a
marcus Episcopus 25.b
marcus Aurelianensis Episcopus 460.b
S.Marcus Papa 391.a
S.Marcus Romæ scribit Euangelium 588.a
S.Marcus martyr 688.a
marcus Euangelista, à Petro Alexandrinus ordinatur Episcopus 862.a
margareta fluuius 558.a
S.margaretæ Reginæ Scotiæ vita 577.a
maria soror Moysi 60.a 270.a
maria mater Iohannis Cælestini 337.a
S.Mariæ de Oegnies vita 741.
mariamna Philippi soror 7.b
marina rusticorum seruituti addicitur 152.a
S.Mariani lectoris martyrium 1.
mariani matris virilis animus 4.b
B.Marini Ecclesia 534.b
maris Chalcedoniæ Episcopus 28.b
maronis epistola 177.b
maronis cædes 178.b
apud Marsonem degit Petrus Apostolus 860.a
S.Martianus 588.b
martianus Christianus Imperator 250.a 814.b
martinus quintus Pontifex Max. 31.b
martinus Turonensis Episcopus 168.a 170.a
S.Martinus Treuiros inuisit 429.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

martinus abbas 683.a
S.Martini Turonensis festum 415.a
martini pagus in Britannia minori 355.a
martini vicus 133.b
martij Romani milites 104.b
S.Martyrius lector pro Christi confessione truciatur 424.b 425.a 426.a
martyris Alexandri vincula osculantur Christiani 243.b
martyres 40.in carcerem mittuntur 78.b
martyres triginta capitis pœna vno die mulctati 78.a
martyres mundi intercessores 601.a
martyrum tortores diaboli sacerdotes 2.a
martyrum historiæ quid conferant 262.b
martyribus cura corporis vilis 2.a
martyrium temerè expetens monachus,decertandi data occasione,negat Christum 288.b
martyrium corona dicitur 1.b
martyrium mentis seu voluntatis & sanguinis 1.b 7.b 142.b
martyrij honos & vtilitas 1.b
martyrio coronandi à Christo deficiunt 448.a
massana vrbs 365.b
massilia 377.a
S.Maternus 430.
S.Matthæi Euangelium,Barnabæ manu descriptũ 591.b
mathildis Conradi regis coniunx 172.a 581.a
maticensis ciuitas 168.a & b
matrimoniũ comiti volenti religionem ingredi, suadet Nortbertus 533.b 537.b
matrimonij finis ac scopus 232.a
maturus martyr immãiter cruciatus, securi cæditur 451.a
matutinæ preces 786.a
mauiuuolt vicus 382.b
mauritius Florentinus Episcopus 397.b
mauricius Imperator 402.b
maurienna 119.b
mauriennensis Ecclesia 125.b
maurontus abbas & leuita S.Rictrudis filius suscipitur ex sacro fonte à Richario sacerdote 232.b
mauronti abbatis historia 235.b
maurus Episcopus 13.a
S.Maurus S. Benedicti discipulus 167.b
maxentius Pictauorum Episcopus 427.b
maxentius Maximiani filius 107.a
maxianopolis 153.a
maximiana persecutio 180.a 238.a
maximianus Imperator.78.b 157.b 385.a
maximiani immania edicta 104.b
S.Maximinus diuino oraculo Treuirorum fit Archiepiscopus 428.a
S.Maximini Episcopi Treuirensis vita 427.
S.Maximini reliquiæ à Treuirensibus ex Aquitania absportantur 430.a
S.Maximini reliquiarum translatio 431.a
maximus Episcopus & confessor.24.b
maximus Episcopus Hierosolymitana sede expellitur 25.a
maximus Tauromenij constituitur Episcopus 861.a
maximus, Constantinopolitanus Episcopus subdolè creatur 143.b
maximus Aegyptius 143.a
maximus baptizatus perfidiosè deficit à S. Gregorio 143.a
S.Maximus 461.a
S.Medardus Viromandensis Episcopus 557.b
S.Medardi Episcopi Nouiomensis,parentes,patria & reliqua vita 553.
S.Medardi encomium carmine conscriptum 565.a
S.Medardi cadauer Clotarius rex suis humeris gestat 560.b
medelocense cœnobium 823.a
mediolanensis Ecclesia 83.a
mediolanum 617.a 696.b 862.a
meldunense monasterium nunc dictum Malmesberia 401.a
meletiani hæretici 396.a
meletius hæreticus 16.b 270.a 293.a
meletius Episcopus Antiochenus, de sede deponitur & damnatur exilio 27.a 29.b
meletij episcopi virtutes 147.b
meletium Valẽs deponit de sede Antiochena 29.b
melioracus mons 119.b
melite insula 865.a
mellitus abbas 406.a
memoria insignis Iohannis martyris 77.b
memoria præclara Petri Archiepiscopi Tarentasij 118.a
memoriæ præclarum exemplũ in Antonino 32.b
menandri sententia allegata 19.b
mendici duo fraudulenti 41.b
mendicorum duorum pecuniæ quandam summã pauperis cuiusdam ciuis filiabus,pro dote dispensat Antoninus 41.b
mensæ diuturna nimis accubatio vitio datur 36.a
mensam cruce signare,non nouum 263.b
sub Mensam diuina legere eloquia, pius mos 36.a 205.b 423.b
meritum aliquod esse bonorum operum 62.b
merita sanctorum 14.b
merita nostra Dei dona 87.b
meritorij operis inficiatores taxat Ambros. 704.a
meritoria martyrum opera, præmiorumq; differentia 36.
methe Ecclesia 417.b
metho vicus 426.a
Miciacum monasterium 461.a
midas ditissimus 92.a
miletum 864.b
minois legislator 138.a
mira (alij Lystra) vrbs Lyciæ 865.a
miracula amicorum Dei irridens, diuinam experitur vindictam 843.b
miracula cur plerunq; non perpetrentur 509.a
miraculorum proprietas 170.b
missa incruentum sacrificium 252.a
missa sacrificium propitiatoriũ pro mortuis 768.a
in Missa vult pro suis parentibus orari Augustinus 88.b
in Missa filius patri offertur 769.b
missæ sacrificij mentio 160.a 163.a 177.a 300.a 309.b 245.b 235.b 324.a 477.b 456.b 88.a 445.a & b 361.a 401.a 416.a 709.a 518.b 686.b 417.b 822.a
missæ quotidianæ apud sanctorum tumulum celebrantur 68.b
missæ sacrificium, angeli sua præsentia cohonestãt 511.a 769.b
missæ sacrificij vis 881.b
missæ sacrificio diuinitùs reuerentia exhibita 401.a
missam de die sæpiùs audit Margareta regina 580.a
missam celebrat Philippus 6.b
missam celebrat Petrus Tarentasius 127.a 129.b 130.b

mis-

missam celebrat S. Barnabas 587.b
missam pro defunctis celebrari,minimè nouum 87.a
missam ad lectum suum celebrari vult Paulinus Episcopus 733.b
missas pro se post mortem celebrari vult Margareta regina 580.b
mithras deus gentilium 27.b
mithræ mysteria & sacrificia 27.b
mitylene 864.b
Mocij martyris templum 849.a
moderatio,insigne magistri 9.a
S.Modesti martyrium 645.a
S.Modoaldus Treuirorum Episcopus 209.a nobilis præsapia laudata 210.b 213.b
modoaldi Treuerinsis Archiepiscopi Epitaphium 216. b
modoaldi genus quãtum Galliarum Ecclesias auxerit 213.b
de S.Modoaldi translatione Epistola 227.b
moganus fluuius 478.a
moguntia sit metropolis 504.b
moguntinæ ciuitatis encomium 225.b
moguntina ecclesia sit metropolis reliquarũ Germaniæ Ecclesiarum 485.b
mois Episcopus 25.b
monacharum regula 270.b
monachismum olim etiam pueri amplexi 273.a
monachus negligens redit ad mundum 280.a
monachi in Ecclesia non solent loqui 335.b
monachi quidam diuinitùs puniuntur 712.b
monachi,etiam ipsius Apostoli S.Barnabę tempore 588.a
monachorum institutum commendatur 167.b
monasterium B. Martini 13.a
monasterium Eritum 595.a
monasterium de Colimbria 611.b
monasterium fœminarum Sibapoli 628.b
monasterium S.Michaëlis 708.b 712.a
monasterium Laubiense 650.b
monasterium S.Vincentij 725.b
monasterium S.Catharinæ 657.b
monasterium Mictianense 682.b
monasterium Classense 706.
monasterium S.Benedicti 711.a
monasterium Aquiriæ 661.a
monasterium à Deo punitum, ob negligẽter solutas preces horarias 673.a
monasterium Altimontis 687.a
monasterij euersores,diuinitùs puniuntur 283.b
monasteria 48.in Anglia constructa 328.b
monasterijs prisci cur tantum tribuerint 483.b
monastica vita vndè orta 261.a
monasticæ vitæ desertor, luit pœnas Purgatorias 776.a
monasticæ regulæ à Pachomio traditæ 268.a
monasticæ disciplinæ olim iugo infantes etiam & iuuenculę monachæ traditæ 629.b 630.a
in Monasticæ rei vsurpatores diuina vltio 824.b
monasticam disciplinam strictè colentes monachi, martyres sunt 288.a
monasticus canon Pachomio ab angelo traditur 264.b
monastici canones à Grego.Nazianz.& Basilio editi 138.a
monetã adulterinã excudentis grauis pœna 324.a
monetariorum supplicium 324.a
S.Monica cur S.Ambrosium amârit 81.b
monica defuncta,Euodius psalmum cantat 87.a
S.Monica vt in matrimonio se gesserit 84.b
S.Monicæ,matris S. Augustini,vita 79.a
S.Monicæ virtutes 81.a
S.Monicæ in erudiendis liberis diligens cura 84.a
mons congregationis 76.b
mons Petri 116.a
mons gaudij 768.b
monulphus episcopus templũ in honorem S. Seruatij ædificat,eoq; corpus eius transfert 249.b
mopsi fontes 27.b
morbi corporis, incrementa sæpè sunt virtutum animę 810.a
morientes sunt precibus iuuandi 665.a
mortem bonorum non nimiùm lugendam 86.b 39.b
mortui viuorum iuuantur suffragijs 605.a
mortuorum cadauera,canibus deuoranda obijciunt Persæ 187.a
mortuorum corpora abluunt veteres 778.a
mortuis orationes impertiendæ 88.a
mosa fluuius 520.b
mosella flumen 218.b
moses 143.a
mosomagum castellum 430.a
Muchonse monasterium 275.a
mugellana vallis 38.b
mulieres tantoperè deuitat Pachomius,vt propriam etiam matrem videre non velit 277.a
mulierum fugienda colloquia S. Bernardini exẽplo 367.b
mundanorum hominum vita mortua 80.b
mundi erga suum creatorem ingratitudo 785.b
muneribus non corrumpitur Antoninus in Ecclesiasticis personis eligẽdis aut beneficijs conferẽdis 37.b
munio flumen 37.b
murmur in monacho execrandum 96.b
musicis instrumentis vt vtendum sit 311.b
Mysia 863.b

NAbal 143.a
nabor martyr 113.a
nannetum vrbs 385.a 418.b 420.b
de Nathanaële insigne Christi præsagium 6.b
naturalium rerum contemplatio hominem ad Dei admirationem & amorem rapit 91.a
S.Nazarij vita & martyrium 696.
nazianzum vrbs Cappadociæ 135.a
Neapolis 33.a 44.a 350.a 863.b
S. Nectarius 410.b
nectarius Episcopus Constantinopolitanus creatur 148.b
nemausense territorium 122. b
nera mater S. Bernardini 365.b
S.Nerei martyrium 173.a
nero Simone mago vritur familiariter 177.a
nero Petri vitæ insidiatur 856.b
nero suam cõficit matrem,patris sororem,& octauiam suam vxorem 866.a
nerone regnante docent Petrus & Paulus Romæ 855.b
nerua 178.a
nestoriana hæresis 814.a
nestorius Augustalis 24.b
Nicasius Comes 415.b
nicenum concilium confirmatur, & heterousium Arrianorum condemnatur 24.a
nicea 375.a 548.a 860.b
S.Nicetius Episcopus 361.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

nicolaus Biliottus, penè exanimis, ab Antonino pristino vigori restituitur 51.a
nicolaus quartus Pontifex 349.a
nicolaus quintus Rom. Pontifex 375.a
nicolaus quintus moritur 46.a
nicomachus in ipsis tormẽtis à Christo deficit, arreptusq; à dæmone miserè perit 297.b
nicomedia Bithyniæ ciuitas 17.a 860.b
S. Nicomedis presbyteri martyrium 177.a
Nicopolis 250.a
nilus fluuius 28.b 441.b
nilus Episcopus ob Christiani nominis professionem igni traditur 77.a
nitria ciuitas 14.b 191.a
nitriæ mons 261.b
nitriense territorium 13.a
niuellense monasterium 823.a
niuella Leodiense oppidum 745.a
Nocturnæ preces S. Iacobi 8.b
nocturnæ preces Vuironis 114.b
nonna Gregorij Nazianzeni mater 141.a
nonnus præses Phœniciæ 21.a
noricum Ripense 78.b
S. Nortberti Magdeburgensis Archiepiscopi vita 517.
S. Nortberti corpus diù inhumatum iacens, nulli fœtori aut putredini est obnoxium 545.a
normannia 132.a
nortmanni in Gallias & Germaniam irrumpunt 222.a & 229.a
nouiomus vicus 413.a
Numentana via Romæ 68.a 177.b
numerus duodenarius mysticus 435.a
numeri denarij mysterium 61.a
nutscelle monasterium 470.a

Oasis 25.b
obedientia potior alijs bonis operibus 284.a
obedientia Iohãnis Damasceni erga seniorem 96.a
obedientiæ virtutis vis 532.a 714.a
obedientiæ & humilitatis ergò sportulas diuendit Iohannes Damascenus 96.b
oblationum in Ecclesijs vsus antiquus 412.b
oblationes in sanctorum honorem piæ & antiquæ 597.a
oblationes inter missarum solennia veteribus cõsuetæ 129.b
obliæ nominis interpretatio 8.b & 11.b
obtrectantes vehementer execratur Pachomius 270.a
Ochnofurtum 478.a
occidunt seipsas virgines, vt pudicitiam tueantur 742.b
occidere seipsum an liceat, & qui id fecerint, quomodò item excusentur 569.a
ocium literarum studio & orationibus fugat Antoninus 32.b
octauianus se in Romanam sedem ingerit 836.a
octouiri 42.a
Odo Archiepiscopus Cantuariensis moritur, eiq; Belsinus substitutus mox vita defungitur 322.a
odo Comes Canciæ Episcopus Baiocensis 334.b
odo secundus abbas Cluniacensis 168.
S. Odulphi Presbyteri vita 602.
Oedipodis incestus 448.b
Officij celebrandi mos in Ecclesia 197.a
Oilbaldus abbas 384.a
Olei sacrati atq; exorcizati antiquus ritus & vsus 256.a 306.b 362.a 376.a & b 413.a 414.b 415. 416. & deinc.
oleum de S. Samsonis sepulcro scaturiẽs, sanat infirmum 853.a
olympa 862.a
olympus Philippis à Petro ordinatur Episcopus 861.a
Onuphrius præceptor S. Bernardini 366.a
Opera orationi sunt auxilio 11.a
opera nostra quatenùs celanda & prodenda 295.a
opibus quatenùs vtendum sit 90.b
opsis discipulus Pachomij 268.a
Oracula gentilium 159.a
oraham flumen 477.b
orat extensis manibus Pachomius 277.b
oratio sereni & tranquilli animi laudata 10.b
oratio in laudem SS. martyrum Cantij, Cantiani, & Cantianillæ 432.b
oratio Gregorij Nazianzeni de amore pauperum 141.b
oratio Gregorij ad Constantinopolitanos 144.a
oratio Gregorij Naziãzeni ad Theodosium Imperatorem 148.b
orationibus se mutuis iuuare, pium & Christianum 79.80.81.
ordinatio nulla quæ non ex Ecclesiæ consuetudine & instituto procedit 17.a
ordinatur presbyter Nortbertus 518.b
ordinerus Anglorum dux 327.a
ordo montis Oliueti 368.b
ordorff 477.b
orientem versùs orat S. Zenobius 392.a
origenes taxatur 270.a
origenistarum errores 255.a 293.a
originalis peccati labi minimè obnoxius B. Iohannes Baptista 804.a
orontes fluuius 30.b
orphici hymni 98.a
orthosia 860.a
Osmannæ Virginis tumulus, diuinitùs reuelatus 668.b
ostiensis ciuitas 86.b 389.a
ostiensis via Romæ 858.a
S. Osuualdus Episcopus Vuigornensis & Eboracẽsis 328.a
Otgerus Leuita 115.a
otho Nicolinus Iureconsultus 46.a
ottho rex Gemmelacense institutum confirmat, multisq; priuilegijs donat 382.
otto Cæsar & eius filius itidem Otto dictus 172.a
Ouis, grauissima premente senecta, interdùm tantùm vescitur Antoninus 36.a
Oximensis pagus 419.b

Pachomius varijs dæmonis ludibrijs exagitatus, signo crucis se muniens, maligni insultationes vincit 266.a
pachomius castitatis amator 262.b
pachomius inobedientem monachum corripit 279. b
pachomius monachi inobedieutiam punit 284.a
pachomius monachũ mortuum vult sine psalmodia, vt animæ consulatur, sepeliri, non vt Ecclesiæ consuetudo infringatur 283.a
pachomij de Origene sententia 284.b
pachomij insigne facinus erga defunctum negligẽtem monachum 282.b
S. Pachomij vita 260.b
pachomij summa religio 274.b

B. Pachomij monasterium inuisit S. Athanasius 269.b
padua 615.b
palamon Anachoreta 262.b
paleam flumen Antoninus traijcit 46.b
palæstina 24.b 135.b
pallij vsus antiquus 405.b 499.a 478.a 500.b
S. Pamphili encomium & patria 435.b
S. Pamphili eruditio & sapiẽtia, item genus & functio 434.b
pamphylia 863.b
S. Pancratij martyris vita 180.a
pancratius Tauromenius Episcopus 860.b
panis vrbs 264.a
panis benedicti & sacrati vsus vetustus, vis & efficacia 274.a 362.a 726.b
pannonia 13.a 31.b 249.a
pansophia 391.a
S. Pansophius à S. Ambrosio excitatur à mortuis 391.a
panta 860.a
panuarius Episcopus 282.b
paphnutius monachus, Antonij discipulus 191. a 599.b
paphus 193.a 863.b
pappus Episcopus 193.b
parentibus interdùm vt pareat quis, aliquid inuitè suscipiendum 140.b
parentium ciuitas 718.a
parricidarum pœna 479.a
parisiacensis Diœcesis 131.b
parisij 355.a
parium marmoris genus 224.a
partheniacum mare 135.b
parthenopolis ciuitas 538.a
paschalis Papa 520.b
paschæ solenne festum 253.a
pastoris boni exemplum in Antonino 40.b
patara 864.b
patauium 44.a
patermythius ob Christiani nominis confessionẽ igni demandatur 77.a
paterna nobilis matrona 362.a
patientiæ laus 9.b
patriosala prædium 431.a
patritius S. Monicæ opera credit in Christum 85.a
patrophilus Arrianus 25.a
patrum scripta inuisa hæreticis 492.b
paulus Cõstantinopolitanus Episcopus, à sede depositus, Romam venit 23.b
paulus Episcõpus relegatur in Cucusum, & ibi strãgulatur 549.b
paulus à Festo vinctus, Romam ad Neronem mittitur 11.b
paulus vt crebrò mortuus 880.a
paulus Neronis pellicem conuertit 866.a
paulus prophetis superior 879.a
pauli Constantinopolitani Archiepiscopi vita 547.
S. Pauli Episcopi reliquiæ transferuntur 550.b
B. Pauli sententia allegata 19.b
S. Pauli Apostoli vita 855. 857. 859.
B. Pauli martyrium 297.a 434. 825. 858.
S. Pauli conuersio describitur 584.b
S. Pauli Apostoli scripta 858.a
B. Pauli encomium 867. 869.
S. Pauli labores 872.b
S. Pauli cœnobium 125.b
pauli cum B. Iohanne baptista collatio 879.a
paulina credit in Christũ 454.b gladio perimitur 457.
S. Paulini ædes conflagrat, nec Modoaldi reliquiæ comburuntur 224.b & 229.b
S. Paulini Nolani Episcopi vita 733.
paulinus Treuirensis Episcopus 429.b
pauper reprehensibilis monendus, non despiciendus 809.b
pauperum ingens numerus pascitur 537.b
paupertatis votum 540.b
peccatum plerique erroneè à natura esse dixerunt 9.b
peccatum veniale quàm grauiter accuset in seipsa Maria Oegniacensis 747.b
peccati causa 10.a
peccati occasiones non vitare, quàm noxiũ & periculosum sit 761.b
peccatis etiam minimis obuiare quàm fructuosum 756.b
pella vrbs 135.a
pelagia seipsam interficiens laudatur 570.b
S. pelagiæ Virginis laus 570. 574.
S. Pelagiæ Virginis martyrium 71.a
in Pelagiam amoris vim non ferens, Diocletiani Imperatoris filius, seipsum gladio enecat 75.a
pelopidis humerus 847.b
peregrinatio ad loca sacra 93.a 365.a
peregrinationes ad sanctorum sepulcra antiquitus vsitatæ 705.a
pergamius S. Iohannis Silentiarij frater 250.b
perge 853.b
pergentina virgo 458.b
S. Pergentini martyrium 457.b
perinthus vrbs 108. a
periurum quendam ob Sacramentum ad tumulũ suum præstitum S. Austregisilus punit 365.a
perona monasterium 236.a
persarum rex 185.b
persæ populi 135.a
persæ in Syriam irrumpunt 825.b
persecutio fidelium à Cirthensibus 1.b
persecutio Christianorum sub Taciano Aegypti præfecto 30.a
persecutio Ecclesiasticorum 127.b
persecutio Tyrannorum 261.a
persecutio Diocletiani & Maximiani 566.a
persecutio Christianorum sub Diocletiano 626.a
persecutor Christianorum Selenus 628.b
persecutio Maximi 640.a
persecutio Diocletiani Imperatoris 645.a
persecutio Iuliani apostatæ 676.b
persecutio sub Vespasiano Romano Imperatore 688.a
persecutio Christianorum Traiani Imperatoris tempore 693.b
persecutio & tyrannis Neronis Imperatoris 696.a
persecutio Christianorum sub Maximiano Herculeo & Diocletiano Augustis 731.a
persis 249.b
petrus Apostolorum primus, religionis negocio præest 11.a
S. Petrus Episcopus & martyr 25.b
petrus Barbus Cardinalis, qui postmodùm Pontifex Opt. Max. factus, Paulus dictus est 45.b
petrus Episcopus ob Christianæ fidei professionẽ, ignibus traditur 77.a
petrus stamedensis abbas creatur 119.a
petrus stamedensis, Tarentasius eligitur Archiepiscopus 120.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

petrus Archiepiſcopus Tarentaſius mittitur à Papa ad conciliandam pacem inter reges Francorũ & Anglorum 131.a
petrus Alexandrinus epiſcopus 143.a
S.Petrus Apoſtolus Plautillam ad fidem conuertit & baptizat 175.b
petrus Alexandriæ Epiſcopus 261.a
S.Petrus Exorciſta capite plectitur 457.a
petrus Alexandrinus Epiſcopus 695.b
petrus Leo vi Romanam occupat ſedem 541.b plurima mala Romæ perpetrat 544.
petr⁹ Vrſeolus Dalmatię dux, fit monachus 708.a
petrus magiſter Apoſtolorum 867.a
S.Petri monaſterium 116.a
petri Archiepiſcopi Tarentaſij vita 117.
petri Archiepiſcopi Tarentaſij ingenij felicitas, diſcendi celeritas, morum maturitas, parentum vita religioſa 118.a
petri Alexandrini temeritas 143.b
S.Petri cuiuſdam martyrium 297.a
S.Petri Cęleſtini vita, patria, parentes, ſigna futurę indolis 337.b
petrus diuinitùs quid ſentire debeat de inuoluntaria pollutione, edocetur 340.b
petrus Cæleſtinus creatur Pontifex Opt. Max. 349.a
petri Cæleſtini in Papatu inſignis humilitas, & vtì ſe in eo geſſerit, itemq; de eiuſdem coronatione 349.b & 350.a
petri abbatis ſanctitas, poſt obitum eius, miraculosè ignotis (apud quos reconditus erat) innoteſcit 408.a
S.Petri Exorciſtæ martyrium 454.b
petri Fullonis impietas 588.b
S.Petri Apoſtoli vita 855. 857. 859.
B.Petri martyrium 858.b 862.b
B.Petri encomium 867. 869. 871.
petro (dum Chriſtianorum rogatu cedit Roma) obuius fit Chriſtus Dominus 856.b
B.Petronius de Petronijs 368.b
petronij obitus 293.b
petronilla vxor Florętij Craſsi, octaui Hollandiæ Comitis 824.b
S.Petronillæ hiſtoria 177.a
S.Petronillę obitus & funeris iuſta 177.b
Pharus 135.b
philippus particeps eſt manifeſtationum Chriſti poſt reſurrectionem 6.a
philippus abbas 13.a & 14.a
philippus rex Franciæ 668.b
philippus Archiepiſcopus Colonienſis 733.a
philippi Apoſtoli res geſtæ 5.a
philippi Thraciæ ciuitas 24.a 243.a 863.b
philippopolis Thraciæ ciuitas 826.b
philiſtæa dogmata 142.a
philo Carpaſij Epiſcopus conſtituitur 199.a
philo 202.
philocrates presbyter 154.a
philones Epiſcopus 25.b
philoſophi cuiuſdam quæſtiones, ſoluit Theodorus monachus 284.a.
philoſophi huius mundi à S. Scriptura reijciuntur 82.b
philoſophia Chriſtiana 91.a
philoſophiæ virtus 91.b
philoſophiæ ſumma arx, mortem cõtemnere 83.a
philoſophiæ laus nominisq; etymologia 82.b
philotheus 865.b
phinees 839.b
phœnicia 181.a 185.b 860.a
photice ciuitas 862.a
photini Lugdunenſis Epiſcopi martyrium, & pro Chriſti confeſsione mors 450.a
phrygia 6.b 180.a 388.b
phthiſi laborat Antoninus 33.a
phygellus Epheſinus à Petro conſtituitur Epiſcopus 861.a
Pibi vicus 275.a
picenum 49.a 160.a
pictaui 427.b
pietas eruditioni coniuncta, quantùm poſsit 43.b
pinianus in Chriſtum credit 158.a
pipinus Anſigiſi filius 212.a
pipinus Breuis 212.b
pipinus rex Gallorum 164.a 380.a
pipinus dux Francorum 116.a 363.b 818.b
pipinus dux vt ſe ſub Dagoberto geſſerit 25.b &c.
pipini ducis obitum tota luget Auſtria 211.a
pipini encomion 211.a
pipini regis ad Bonifacium literæ 506.a
piſanus ager 32.a
piſæ ciuitas 50.a
piſidia 863.b
piſinuntes 860.b
piſtoria Thuſciæ ciuitas 38.b
piſtorium 32.a
Placentia 696.b
platonia monialis 628.b
plautilla 175.b
plechelmus ſacerdos 115.a
plet inſula 518.a
S.Plutarchi martyrium 854.
Podienſis ciuitas 615.a
pœmenia angeli hortatu ad martyrium contendit ſequens filium 241.a
pœnæ ambitioſorum 784.a
pœnitentia poſt confeſsionem à ſacerdote iniũcta, explenda 126.a
pœnitentia publica expiantur publica delicta, à Ludouico Pio & Theodoſio Auguſto 213.a
pœnitętia ſeptenni, Edgarus rex adulterij peccatũ expiat 327.a
pœnitentia homicidarum, à veteribus conſtituta 706.a
pœnitentia cuiuſdam Imperatoris 714.b
pœnitentiam grauem monacho iniungit Pachomius 289.a
ad Pœnitentiam adhortatio 789.b
polemon 136.b
pollutionis nocturnæ aliquæ cauſæ, & quandò ſacram impediat vel non impediat communionem 341.a
polybij Epiſcopi Epiſtola ad Sabinum Epiſcopum Conſtantienſem 207.a
pontia inſula 175.b
pontici pueri martyrium 452.b
pontificiæ pompæ & ornamẽta laudantur, eorũq; demonſtratur antiquitas 350.a
pontificis Alexandri oſculatur pedes Quirinus 66.a
pontus 138.a 390.a 860.a
poppo Treuirenſis Archiepiſcopus 439.a
S.Porphyrius S. Pamphili famulus 434.b
S.Porphyrij martyrium 434.a
porta Appia Romæ 856.b
portarum Carthuſia 830.b
portuenſis via 160.a
S.Potamicenæ martyrium 854.

Præmõſtratenſ ordinis author Norbertus 525.a de eiuſdẽq; ordinis inſtituto diuina reuelatio 529.a
præmonſtratenſ templum ædificant 529.b
prætorias ciuitas 640.a
preces populo Alexandrino publicæ, in morẽ Catholicorum (vt vocant) proceſsuũ viſitatæ 23.b
preces cur Deus, etiam in re leuiſsima, exaudiat plerunquè 297.a
precum S.virorum vis 713.a
presbyter 20. ætatis anno, ordinatur Euętius 67.b
presbyterum ordinat Epiphanius 197.a
presbyterorum aliquot nomina 507.a
S.Primi martyrium 566.
S.Primitiui martyrium 575.b
priſcilla 864. b
priſcus conſularis 159.a
priſcus Simonis Magi diſcipulus 175.b
probus 865. b
proceſsionis ſolennis apud priſcos Chriſtianos cũ crucibus vſus 359.b 391.b 404.a eiuſdem cum reliquijs ſanctorum 639.b
proconſulæ tabulæ 143.b
prochorus epiſcopus Nicomediæ à Petro conſtituitur 860.b
proclisia vxor patricij cuiuſdam viri Romæ 200.a
proclus hæreticus 858.b
S. Proculus martyr 295.a
promotus præſes 567.a
prophetæ Chriſtum prænunciant 825.a
prophetiæ vi puri homines vt plurimùm pollent 139.b
S. Proſperi Aquitanici epiſcopi Regięn vita 814.
B. Proſperi orationes duæ 815. 816.
S.Protaſij vita & martyrium 696.a 699.
protaſij corpus integrum ex reuelatione diuina inuentum 83.a
protei formæ mutatio 847.b
protina neptis Galieni Auguſti 157.a
prouidentia Dei 79. & 8.
pruliacum monaſterium 131.a
Pſenoſiris epiſcopus 25.b
Pudicitiæ exemplar 250.b
pulchri portus locus 865.a
purgatorius ignis 47.b 670.b
purgatorij pœnis mãcipati, iuuãdi noſtris oratiõibus, ſuffragijs, ſacrificiorũq; oblatiõibus 750.a
purgatorij pœnæ deſcribuntur 780.a
purgatorij ob pœnis afflictas animas, quàm ſe grauiter affligat Chriſtina mirabilis 781.& deinc.
in purgatorio puniuntur animæ pro peccatorum qualitate 759.a
ex purgatorio animam cuiuſdam liberat S.Lutgardis 662.b
puteoli 865.a
Pyrenæi montes 231.b
pythagoras Samius 92.a 96.a
pythonicus ſpiritus 864.b

Quadrageſima ſancta dicta Athanaſio 25
quadrageſimale ieiunium obſeruat Andreas 13.b
quadrageſimale ieiunium tempore Ambroſij obſeruatum 700.a
quadrageſimale ieiunium antiquitùs obſeruatum 345.b 525.a 578.a 709.b 724.b
quiriacus 427.b
S.quirici patria ac martyrium 652.b
quirici infantis laudãda in tyrannũ rebellio. 655.
quirini martyrium 64.a
S. Quirini Sciſciani martyrium 461.b & 462.a

Radegundis monaſteriũ 461.b
radũt capita ſua Apoſtolus Paulus & alij quatuor 11.b
rais fœmina martyrio baptiſmũ ſupplet 854.b
raptores alienorum, puniũtur diuinitùs 710.a & b
ratbodus Friſonum rex 471.a 472.b
ratiſpona 534.a
raucianus Comes 827.b
rauenna 296.a
rauſidones 418.b
recham & Rechabim 12.b
redempta monialis 809.b
reditus eccleſiaſtici vt deſtribuendi 475.b
Rodeneſ Eccleſia 355. b
reliquiæ ſanctorum aſſeruantur 52.a
reliquiæ Sanctorũ veneratæ à rege Luſitaniæ 612.a
reliquiæ SS. cur venerandæ 877.b
reliquiæ S. Febroniæ aromatibus & odoramentis condiuntur 637.b
reliquiæ Lutgardis virginis miraculis claræ 675.b
reliquarũ loco S. Gãgulphi arma aſſeruãtur. 164.b
reliquiarum contemptores vtì puniantur 420.a
S.reliquiarum violatores à Deo puniuntur 824.a
reliquijs ſanctorum vim ineſſe, homines ſanandi, ideoq; venerandas eſſe, docetur tunica D. Antonini 49.b
reliquijs ſanctorum latens quædã vis ineſt, 39.b 83.b 130.b 132.b
reliquijs non tantùm, verùm (quod magis eſt) ipſis etiam rebus, quæ ipſarum contactu fruuntur, miram efficaciam ineſſe 225.b
ex reliquijs S.Modoaldi furtim ſublatis, copioſus manat ſanguis 223.b & 229.a
reliquijs martyrum ingentes defert honores Theodoſius Magnus Imperator 699.b
ex reliquijs S.Nicolai appáret lac manare 771.b
ad reliquias martyrum, orat Epiphanius 200.b
reliquias ſanctorum debito honore priuare, quàm periculoſum ſit 208.a
reliquias ſanctorũ debito cultu & honore proſeq, & piũ & antiquũ, & priſcis Chriſtianis vſitatiſsimum 23.a 67.a 224.a 319.a 420.a 430.b 438.a 463.a & b 467.a 479, b 507.b 600.b 601.a 674.b 675.a 812.a 829.a
reliquias ſanctorum fugit dæmon 334.a
reliquias martyrum transfert Ambroſius 699.b
reliquias ſacroſanctas vocat Ambroſius 702.a
remaclus Tungreſ epiſcopus 212.b 217.a
rembidis ſoror S. Guiberti 382.b
S. Remigius Rhemorum archiepiſcop. 231.a 559.a
de reſurrectione carnis Hieracis errores redarguit Epiphanius, ipſeq; Hierax linguæ priuatur officio, errorem̃q; fatetur 191.a
Rhaguſinæ eccleſiæ p̃ficitur F. Ioannes Dſiicus 31.b
rhegium 865.a
rhetorica quid à philoſophia differat 145.a
rhinocurura 207.a
rhodanus amnis 844.a
rhodus 864.b
ricorbolus vicus Florentiæ 39.a
richardus Aquitanorũ & Nortmannorũ dux 172.a
richardus Comes 441.b
richardus abbas 442.a
S.rictrudis vita 230.
rictrudis nubit Adalbaldo 232.a
rictrudis proles 232.b
rictrudis Martianeſ cœnobium ingreditur 234.a
rictrudis filiæ monaſticã vitã ſuſcipiunt 234.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

rictrudis moritur & coruſcat miraculis 238.a
riſus immodicus vituperatur 388.a
Robert⁹ Saletin⁹, diſcipul⁹ S. Petri Cæleſtini 354.a
S. Robetti abbatis vita 551.
rodа regularium monachorum cœnobium 519.b
rodóra fœmina nobilis 431.a
roffenſis eccleſia 323.a
S. rogatiani martyrium 385.a
de rogationibus ſermo S. Auiti 162.b
Roma 33.a 180.a
romana eccleſia mater & magiſtra omnium Eccleſiarum 808.b
romanæ Eccleſiæ à Chriſto dictum, Ego pro te rogaui &c. 808.b
romæ Chriſtum primus prædicat Barnabas 585.b
romæ inſigne ob SS. Petri & Pauli reliquias encomium 878.b
romæ extra portam Appiam ſacellum dictum, Domine quò vadis? 857.a
S. romulæ virginis vita 809.
S. romualdi abbatis vita 706.a
roricus Barbarorum rex 821.a
rotegiacus pagus 416.b 419.b 421.a
rothomagum 442.b
Rufeium villa 129.b
ruffinus diaconus 201.b
ruffus, Theſſanus à Petro cõſtituit epiſcopus. 862.a
ruoſekinus Comes 822.b
ruſsi in Chriſtum credunt 716.a
ruſticus præſes Romanus 695.b
ruſticorum impetus atq; furor 554.b

Sabas ſanctus moritur, atq; poſt obitũ Ioanni Silentiario appáret 254.b
ſabaudia 119.b
ſabbati violator punitur à Deo 362.a
S. ſabbæ Laura 93.a
ſabelis martyrium 676.
ſabinus præſes Græciæ, edictum promulgat de ſacrificando dijs 153.a
ſabinus diaconus 201.b
ſabini epiſcopi ad Polybium epiſtola 207.b
ſacerdotij dignitas, officium q; quanto cum tremore obeundum 340.a
ſacerdotio qui intiandi 503.b
ſacerdotes in crimine depræhenſi, ad Florentinum epiſcopium deducuntur 42.a
ſacerdotes mali, Iudæ ꝓditoris ſunt aſſeclæ 769.b
ſacerdotibus coniugium interdictum 489.a
ſacra loca pietatis ergò inuiſere antiquum 54.b 57.b 304.a 439.b 442.b
ſacramenti euchariſtiæ frequens à martyribus perceptio 3.b
V. Sacramẽto altaris fatetur Deũ ineſſe dæmõ. 527
ſacramenta immortalia 268.b
ſacrarum veſtium in eccleſia vſus 523.a
ſacrificant gentiles dijs humanis hoſtijs 27.b
ſacrificanti ſacerdoti, aranea in calicem delapſa, nil nocet 519.b
ſacrificium ſuijpſius 878.b
ſacrificium offert quotidiè Antoninus 33.a
ſacrificia ꝓ defunctis Catholicis celebrãda 479.a
ſacrificia ethnicorum Germanorum 479.a
ſacrificia veteris legis, fuerunt typi nouæ legis ſacrificiorum 61.b
ſacrilega quædam oculorũ caligine punitur, mox reſtitutione facta, viſum plenariè recipit 128.b
ſacrilegus quidam cucullam, quam dum efferre cœnobio conatur, nec poteſt, reſtituit 129.a
ſacrilegus anathemate feritur, nec poteſt diſcedere, niſi reſtitutione facta 128.b
ſacrilegi pœna 821.a
ſal exorcizatur 532.a
ſalis benedicti vis 547.b
ſalem conſecrat S. Alexander 68.b
ſaladinus Aegypti Sulthanus 875.a
ſalamina 193.b 863.b
ſalaria via 159.a 178.a
ſalisburgeñ oppidum 481.a
ſalomon Hungarorum rex 577.a
ſalomon abbas 364.b
ſalomonis templum 219.a
ſaltans, à Deo morte mulctatur 179.b
ſaluſtius Hieroſolymitanæ Eccleſiæ Pontifex 251.a
ſambra fluuius 687.a
ſamothracia 863.b
ſamſonis Scoti error 500.a
S. Samſonis hoſpitum exceptoris vita 845.
ex Samſonis ſepulcro liquor manat 854.a
ſamus 864.b
ſanctus diaconus varijs tormentis affectus, ſecuri cæditur 448.b & 451.a
ſancti Dei cur poſteris innoteſcere ſua facta velint 1.
ſancti in Paleſtinam in metalla cõdemnantur 77.a
ſancti Symphoriani caſtrum 126.a
ſancti non deſunt nobis præſentia ſpiritali 331.a
ſancti vrbium ſunt defenſores 561.a
ſancti in cælis noſtri ſunt memores, & pro nobis orant 99.a 208.a 396.b 427.a 574.a 656.b 734.b 855.a 877.b probatur idem exemplo Agapij, qui pro Tertulla & Antonia orauit 4.a
ſancti ſunt noſtri propugnatores 703.a
ſancti viuunt, curamq; noſtrarũ rerũ gerunt 335.a
ſancti res mortalium probènôrunt 335.b 370.a
ſancti quid etiam poſt mortem poſsint. 377.a
ſancti viri ſcipio ac cera, ab igne nõ lædũtur 604.b
ſancti cur plerunq; poſt mortem, ſua alijs reuelent corpora, terræq; mandari cupiant 698.b
ſancti vitam habent in patientia, mortem in deſiderio 773.a
ſancti in corpore militantes, angelis ſunt maiores 867.a
ſanctorum Dei ad martyriũ expeditus animus 1.b
ſanctorũ vitæ cõmemoratio, qd cõmodi ꝑſtet 15.a
ſanctorum ad aras & monumẽta munuſcula, precioſas veſtes aut alia ornamenta offerre, peruetuſtum 50.a 336.b
ad ſanctorum loca ſupplices ſanantur 65.b
ſanctorum laus in Deum redundat 114.a
ſanctorum martyrum opera imitanda 161.b
ſanctorum reliquiæ cur coruſcent miraculis 221.b
ſanctorum honor in Chriſtũ redundat 228.a 845.a
SS. corpora quanto honore à maioribus, & quibus proceſsionibus in vrbes introducta 302.a
ſanctorum acta q̃ ſtudioſè veteres conati ſint vindicare ab obliuione 303.a
ſanctorum geſta ad poſteros tranſmitteuda 303.a
ſanctorum feſta quàm officioſè pieq; colẽda 339.a
ſanctorum ſepulcra ornare, priſcum 363.b
ſanctorum è tumulis pulueres pietatis ergò accipe, antiquum 377.a
ſanctorum ſpernere præcepta, periculoſum 413.b
ſanctorum inuiſere limina, ad eorumq; confugere aras & ſepulcra, antiquum & pium 115.a 326.b 429.b 445. a 446.a 471.b 479.b 650.a
ſanctorum martyrum corpora aromatibus condiuntur 648.a
ſanctorum metuenda pauimenta 684.b
ſanctorum inuocatio quàm efficax 730.a

ſan-

ſanctorum vita, Euangelicorum panis fragmentorum nomine, intelligitur 741.a
cur ſanctorum hiſtoriæ tam multos habeant obtrectatores 744.b
ſanctorum honori Deo nihil derogari 803.b
ſanctis vouere pium 336.b
SS. dedicare altaria pium & antiquum 771.b
ſanctis non ingratum, ſuas à nobis reliquias venerari 771.a
ſanctis quàm gratum ſit, ſtatos illis feſtos dies celebrare 770.b
ſanctitas vndè naſcatur & confirmetur 652.b
ſanctos inuocare, pium & catholicæ religioni conſentaneum 14.a 49.b 50.a 51.a & b 222.b 223.a 229.a 248.b 429.b 829.a
ſanctos honore debito priuare q̃ graue ſit 333.a
ſanctos viros conuiciari, periculoſum 401.b
ſanctos in Chriſti laudem hororamus 829.a
ſanguinis Chriſti ſtillà appáret 546.b
ſaracenorum inſignis ſtrages 212.b
ſardica 24.a
ſardinia 34.a 243.a
ſarta fluuius 305.a
ſatietas parit contemptum 854.a
ſauara villa 419.a
Scarbus fluuius 234.a
ſchiſma in eccleſia Romana 31.b 127.a 544.b 836.a
in ſchiſmaticum diuina vltio 128.a
ſclaui 212.b
S. Scopilio 410.b
ſcythæ Thraciam occupant 825.b
ſcythopolis 253.a
Sebaſtia metropolis 250.b
ſebaſtianus dux 257.b
ſebaſtiani Manichæi in orthodoxæ fidei cultores ſæuitia 25.b
S. Sebaſtiani corpus, Lucina matrona ſepelit. 160.a
ſecundinus epiſcopus 1.b
ſecorbiacum villa 418.a
ſeleheim 506.b
ſelenus tyrãnus Diuina vltione miſerè perit 637.a
S. Seleuci martyrium 434.a
ſeleucia 863.b
ſemiarriani 141.b
ſenæ vrbs 33.a 34.a 374.a
ſenenſis vrbs virginis dicta 365.b
S. Sennes 390.b
ſenonenſis diœceſis 131.a
ſepeliendi veterum Chriſtianorum ritus 812.b
ſeptimianus abbas 47.b
ſequana fluuius 131.b
ſerenus iudex 455.b
S. vtriuſq; Sereni martyrium 854.
ſergius pontifex 401.a
ſergius Paulus Cypri Proconſul à Paulo Apoſtolo conuertitur 857.b
ſermius fluuius 244.a
ſermo B. Petri Damiani, in feſto S. Anthimi martyris 160.b
ſermonis quanta moderatio eſſe debeat, præſertim in monacho 277.b
S. Seruatius prope Traiectum moritur 248.b
ſeruatij Tungrorum epiſcopi vita 248.a
S. Seruatij ſepulcrum mira Dei prouidentia nec aquæ nec niuis experitur iniurias 249.a
ſeruilianus credit in Chriſtum 179.b
ſeruire Deo cupientes, à mundo irridentur 761.b
ſeua fluuius 38.b
ſeuera ſoror Modoaldi abbatiſſa 219.b 219.a
ſeueræ virginis virtutes 219.a
ſeueriacum villa 421.b
ſeuerus Sulpitius ſacram contexuit hiſtoriã 249.b
ſeueri hæreſis 256.a
Siagrius Auguſtuduneñ epiſcopus 421.b
ſibergeñ monaſterium 518.b
ſicilia 44.a 350.a
ſido 860.a
ſidoniæ regina 136.a
ſidonius epiſcopus 652.b
ſigebertus Galliarum rex 215.a
ſigebertus ab Ariberto rege, ex ſacro fonte ſuſcipitur 232.a
ſigebertus monachus Chronicorũ ſcriptor 249.b
ſigeberti regis cædes 562.b
ſigna non eſſe expetenda 221.b
ſigninum caſtellum 829.b
ſilas Corinthi epiſcopus à Petro conſtituitur 861.a
ſilentium Pythagoricum 96.a
ſilentium in templo laudatum 579.b
ſilentium commendatur 754.b
S. Simeon canonizatur 446.b
S. Simeonis monachi Treuireñ vita 439.a
ſimon S. Nicolai abbas 530.b
ſimon abbas Foniaceñ 662.a
ſimon Magus laceratur à cane 176.b
ſimonis Magi vita 176.a
ſimonis Magi impietas 855.b Romæ impiæ ſuæ diuulgatæ ſuperſtitiones 856.a Ibidẽ dum volare cõatur, in terrã corruit, ſicq; moritur 856.b
ſimonis Magi præſtigiæ 861.a
ſimoni Mago erigitur ſtatua 860.b
ſimonia hæreſis 720.a
ſimoniacorum quàm difficilis conuerſio, ob obfirmatum in malis animum 720.b
ſimoniacos caſtigat acriter Romualdus 720.a
S. Simplicianus 391.a
S. Simplicij Auguſtuduneñ vita 812.
in Sinæ mõtis monaſterio frumentum miraculosè augetur 441.a
ſinope Ponti ciuitas 870.b
ſirmium Hiſpaniæ ciuitas 861.b
ſiſinnij diaconi vita 157.a
S. Siſinnij diaconi martyrium 424.b 425.a
S. Sixtus 576.a
Solon legislator 138.a
ſomena fluuius 556.b
ſomerſitana prouincia 402.a
S. Sophiæ templum extruitur 549.a
ſortes ab Antonino exploduntur 43.b
S. Sofimi martyrium 693.
ſoteris virginis martyrium 181.a
Spanydrion locus ſolitariæ habitationis Epiphanij 185.b
ſpatharus 849.b
ſpecioſus presbyter 809.b
ſpedotenum villa 413.b
ſpira 538.a
ſpenthaëſes diſcipulus Pachomij 268.a
Stabulaus monaſterium 211.b
ſtadinſe pagus 306.a
ſtamedienſium humanitas laudatur 119.a
ſtamedium 134.b
ſtaurius locus ſepulturæ Acacij 111.a
S. Stephana arborib⁹ duab⁹ alligata diſcerpit 260.a
ſtephanus rex Chriſtianiſs. 13.a
ſtephanus abbas Leodieñ 209.a
ſtephanus papa 212.b
ſtephanus epiſcopus Meteñ 225.a

ſte-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtephanus abbas 227.b
ſtephanus epiſcopus Cameraceñ 230.a
ſtephanus alius quidam epiſcopus 382.b
B. Stephani oratorium Metis manet illæſum ab incendio 240.a
ſtœchioticus Damaſceni liber 92.b
ſtolam Romæ ab Epiſcopis ferri, priſcis non inuſitatum 322.b
ſtrongila 864.b
ſtudia ſimilia hominum conciliant animos 17.a
ſturmis abbas 505.b
Subditi vt regi debeant 145.a
ſulpitius credit in Chriſtum 179.b
ſulpitius Diaconus poſteà Bituricen Archiepiſcopus 361.b
ſumma quædam fidei Chriſtianæ 158.a
ſunamitidis mulieris encomium,& quid præfigurârit 625.a
ſurus diſcipulus Pachomij 268.a
Sybariticæ Græcorum obſcœnitates 139.a
ſyene 269.b
S.Syluani Gazæ epiſcopi vita,& aliorum quorundam ſanctorum martyrum 77.a
ſyluani monachi mira conuerſio 281.a
ſyluani lucus deſtruitur & vaſtatur 159.a
ſyluani ſacrificia 701.a
ſylueſter papa 27.a 387.b
ſyluiniacum 172. b
S.Symphorianus martyr 218.b 410.b
ſyneſius 196.b
ſynodus Tyri vbi accuſatur Athanaſius 17.b
ſynodus Sardicen plùs q̃ trecentorum epiſcoporũ Occidentalium, Orientalium autem Septuaginta 23.b
ſynodus Conſtantinopolitana 147.a
ſynodus Arimineñ 388.b
ſynodus in Anglia 408. b 470.b
ſynodus Colonien contra Euphratam epiſcopũ hæreticum 429.a
ſynodus tempore Carolomanni coacta & celebrata 482.b eiuſdem canones 483.
ſynodus Rhemeñ 524.b 541.b
ſynodus Antiochena 548.a
ſynodus Sardicen 549.a
ſynodus Conſtantinop. contra Macedoniũ.550.a
ſynodus Chalcedonen 588.b
ſynodus Nicena 814.b
ſynodum Mediolaneñ Conſtantius congregat 26.a
ſyria 24.b 860.b
ſyrianus dux. 23.b

TAbeniſe vicus 264.a 269.b
tabernaculi Moſaici myſtica interpretatio 271.a
tres tabernæ 865.b
tabulæ Decalogi poſteriores, nouæ legis typus erant 61.a
tabularum Decalogi priorum effractio,veteris legis abolendæ typus 61.a
tacianus in miſera egeſtate vitam finit. 30.a
taciani ſtatua ignominia ab Alexãdrinis affici. 30.a
tanchelinus hæreticus ſeducit Antuuerpien 535.a
tanetos inſula 403.b
tarracina 178.a 861.b
tarſus vrbs Ciliciæ 71.b 148.b 464.a 857.b
tarſi multi Chriſtiani ac baptizati, Diocletiani iuſſu in carcerem conijciuntur 71.b
tartarorũ in varias regiões incurſiones 672.a
S. Taurecus epiſcopus 362.b
taurinus mons 44.a
S.Tecla 863.b
templa viſitat Antoninus. 37. b
templis ſummum honorem vult deferendum eſſe Antoninus 43.a
tentat neminem Deus 10. a
tentatur homo à propria concupiſcentia 10.a
tentyrorum eccleſia 269.b
terræmotus ingens 30.a
terræmotus in morte Philippi inſolitus 7.b
tetrarchia Herodis 12.b
Thamiſia fluuius 320.b
thammus Theuto conuertitur 714.b
thaſſus 143.b
thebais 24.b 191.b
thebæorum corpora 209.a
theodebertus rex 411.b
theodemirus abbas moritur 461.a
theodoricus rex Francorum 212.b 236.a 363.a
theodoricus nonus Hollandiæ comes 825.a
theodorus archiepiſcopus 102.a
theodorus ſcriba 250.b
theodorus mira arte ſeruat fratrem de fuga cogitantem 278.b
theodorus viginti annos natus, docet monachos, quod ægrè ferentes fratres à Pachomio corripiuntur 270. a & b
theodorus nobilis puer, fit monachus S.Pachomij 271.a
theodorus Florentinus epiſcopus 388.a
S. Theodorus 395.a
theodori Mopſueſtiæ hæreſis 257.a
S.Theodori Studiti de S.Ioãne Baptiſt. oratio 790
theodoſius Imperator orthodoxus. 144.a 145.b 550.a 699.a
theodoſij Imperatoris erga Gregorium beneuolentia 146.a
theodoſij imperatoris ad Epiphaniũ literæ 203.b
S. Theoduli martyrium 64.a 434.a
theognis 19.a
theognoſtus 204.a
theologia Græcorum erronea 91.a
theonicus miles Chriſtianus 76.b
theopaſchiani hæretici 588. b
theophilus Alexandrinus Epiſcopus 203.b
theſſalonica 144.a
thietmarus abbas Helmuuardicen 209.a
thinus flumen 101.b 103.b
thomais monialis 631.a
thomas Aquinas 48.a
thomas dominus de Coſci 529. b
thomas Cardinalis 352.b
thomas abbas S.Trudonis 787.b
thomas Regien epiſcopus 817.a
thracia 241.a
thræa inſula 274. b
thuringia 472.a
thuringiæ hæreſiarchæ 477.b
thuris incenſi efficacia 716.a
thuſcia 390.a
thyeſtæa cœna 448.b
Tiberina oſtia 83.b
S. Tiburtius martyr. 457.a
tiburtius tyrannus 457.b
ticinus 481.a
tieſſerburgen monaſterium 470.b
timotheus presbyter 21.b
timotheus eremita 594.b
Tobiæ S. Bernardi conſobrinæ virtutes 367.a
tollus Seneñ, pater S. Bernardini 365.b

tolo-

toloſa 231.b 617.a
tornacen barbari mores & ad fidẽ conuerſio 559.a
torneamentorum ludus 750.
totila Gotthorum rex 397.b 880.b
Traianopolis 152.b
traianus Imperator 179.b
traiani forum 152.a
traiectum 248.b 471. e
traiectum olim dictum Vuiltenburg 603.a
tranſaliacenſis vicus 812.a
tranſſubſtantiatio 330.b
trecorenſis vrbis epiſcopus 355.b
treuiris Galliæ Metropolis 210.a
treuiris Belgicæ Galliæ adſcribitur 427.b
tribunus martyr 245.b
tridens villa 306.a
trina ſignatio myſtica 199.b
trinitatis myſteriũ Bibiano Acacius enodat 106.b
tripolis Phœniciæ vrbs 860.a
troas 297.b 863.b
troiani 231.a
S. Trudonis oppidum 779.b
tryphon moritur 182.b
Tuba ductilis 163.b cornea ibidẽm.
tube menſis 271.a
tumen ciuitas, aliàs Tunem ſeu Tunetum 44.b
tungrenſis epiſcopatus Traiectum transfertur 249.b
tuſcia 128.e 294.a
tutela,Iouis templum 200.b
Tyane Cappadociæ ciuitas 140.a 860.b
tyberianus 238.b
tyberianum terret angelus 243.a
tyberis 161.b
typhoẽa tela 387.b
typhonicus ventus 865.a
tyrannos cur diù impunè fæuire in Chriſtianos, Deus permittat, 106.a
tyrus 21.a

VAlencenæ 521.a
Valẽs Arrianus Imperator 390.a 699.a
valens conatur Arrianorum prouehere impietatem 29.b
valens perſequitur Catholicos 29.b
valens Antiochiæ vexat orthodoxos 30.b
S. Valentis diaconi Hieroſolymitani martyrium. 434.a
valentiniana hæreſis 207.b
valentinianus Imperator 28.b 390.a
valentinianus in ſocietatẽ imperij admittit fratrẽ Valentem. 29.b
valerianus præſes Tyrannus 645.a
S.Valeriæ martyrium 701.a
S. valerius 430.b
vallo caſtrum 410.b
vanæ gloriæ cupiditas caſtigata 292.a
vanæ gloriæ contemptus laudabilis 758.a
vandalica perſecutio 730. b
vantſumu fluuius 403.b
varennæ 164. b 166.a
varlarenſe monaſterium 533.b
vaſconia 231.b
Velari virgines antiquum 211.a 175.b
velari virgines tempore Antonini conſuetum 39.a
veneficæ cuiuſdam malitia 126.b
veneficos & ariolos neceſsitatis tempore, adire ac ſciſcitari,impium 126.b
venerandæ pleræq; res non quatenus tales, ſed quatenus habentis eas,res ſunt 57.b
veneris templum in monte Caluariæ à gentilibus ædificatur 55. a
venerius eremita 714. a
venetiæ 44.a
verbum Dei, cibus dicitur 3.b
verbum Dei panis angelorum 26.b
vercellina porta 112.b
veromanduorum oppidum 236.a
veronica virgo 184.a
verſa fluuius 558. a
veſtæ virgines Romæ 177.a
veſtia ciuitas 352.a
veſtimentorum faſtus repræhenditur 36.a 753.b
veſtium indecorus cultus ab Antonino vituperatur 43.a
veſtibus ſacris quæ reuerentia competat 324.b
veſtes ſacras benedicit Antoninus 37.b
Vhogo Traiectẽ epiſcopus 382.a
Via virtutis qualis ſit 9.a
via Latina Romæ 152.b
S.Victor ſecuri percutitur, atque ex eius vulneribus lac cum ſanguine promanat 260.a
S.Victoris martyrium 257.b
S. Victoris Mauri martyrium 111.a
victorini epiſtola 177.b
victorini cædes,ſepultura, & baſilica eius in honorem condita 178.b
victorius dux prope Romã vrbem occiditur 113.b
victurium monaſterium 305.a
vidualis continentiæ fructus 211.b
vienneñ Diœceſis,poſtmodùm Mauritij dicta eſt 118.a
viennenſium vrbs 162.a
viennenſium clades 162.b
vigiliæ monaſticæ 120.a
vigiliæ obſeruantur in eccleſijs in ſanctorum feſtis 113.b
vigiliæ nocturnæ 709.b
vigiliæ natalis Apoſtolorum 882.b
vigiliarum celebratio antiqua 162.a 560.a
villenbroc 746.a
S.Vincentij martyris reliquiæ aſſeruatæ 304.b
vincula Petri oſculatur & Alexãdri boias Balbina. 67. a
Vindocineñ pagus 418.b
vino modico vtendum monet Lucinam matronã S. Sebaſtianus 160.a
virga Aaronis typica 61.b
virgilius epiſcopus 405.a
virginalis cõtinẽtia laudata 174. 175. 234.b 631.b
virginitas nuptias Chriſti & Eccleſiæ condecorat. 175.a
virginitatis amiſſæ & matrimonij incõmoda 173.b
virginitatis patronus angelus 174.b
virginitatis ſeruandæ cauſa quæ ſe puellæ peremerint. 570.a
virgo diuinitùs lac præbet 780.b
virgo quæ manet in coniugio 739.a
viris Dei quantus honos debeatur. 295.b
viromandeñ eccleſia 555.a
viſitare ſanctorum templa pium & antiquũ 750.b
viſurgis flumen.
vita beata in cælis 174. b
S.Vitalis martyrium 700.b
S.Viti pueri martyrium & miracula 645.a & b
vitia induunt virtutum ſpeciem 763.a
vitijs à quibus impugnamur, cur non ſtatim ac ſatis reſiſtamus. 276.b

vitu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

vitulus veteris legis typicus 61.b
viuilus Patauien episcopus 481.b
Vltanus abbas 236.a
vlysbona ciuitas ab Vlysse condita 611.a
Vnctio extrema seu oleum ægrotorum.11.a
vnctionis extremæ sacramentum sumit vicinus morti Antoninus 47.a
vnctionis extremæ sacramento morientes se muniunt 336.a 788.b
vnctionis extremæ præclaræ virtutes 765.a
Volusianus Palæstinæ præfectus 607.b
votum parentum pro liberis 135.a
votum virginitatis 312.b
vota religiosorum quænam sint 32.a
vota sanctis præstita 50.b
vota explenda 822.b
Vrbanus VI. pontifex 31.a
vrbanus præses à Deo punitur 438.b
vrbanus Tarsen à Petro cõstituitur episcopus 861.a
vrbicius S.Liphardi discipulus 460.a
vrbinas 374.a
vrion locus quidam 186.a
vrsaria villa 429.b
S.Vrsicini martyrium 700.b
Vsurarij horrenda mors 619.b
Vtilo dux Baioariæ 481.a
Vienna 447.a
vuag flumen 14.a
Vualameris Ostrogothorum rex 249.b
vuarinbertus Suessiõis episcopus abutitur monasterij rebus 563.b
vuesterlo pagus 300.a
vuenceslaus Cæsar 31.a
Vuigbertus presbyter 818.b
vuilfridus presbyter 104.a
vuilhelmus Angliæ rex 335. a
vuilhelmus episcopus Maurianen 838.b
vuillibaldus Eistetен episcopus, discipulus S.Bonifacij 468.b
vuillibrordus Traiectеn episcopus 472.b
S.Vuillibrordus in Frisia Christum prædicat 818.b
vuiltonia 327.a
vuinbertus abbas 470.a
vuinbertus Archimandrita 470.b
S. vuironis episcopi Scotiæ vita 114.a
vuirone vtitur Pipinus loco confessarij 116.b
vuitmaris prædium 431.a
S. vulmari abbatis vita 687.
vuolfhardus abbas 469.b
Vxorem fratris defuncti, ducit superstes frater in Anglia 579.a

X. literæ mysterium 61.a
Xantenses 302.a
xantensibus concionatur Nortbertus. 518.b
xantippe ad Christum conuertitur 865.b
Xenocrates 36.b

Z Acharias Papa 212.b
zachariæ Romani Pontificis ad Bonifacium literæ 488.b 489. 490. 496. 497. 498. 499. 500. 502. 504.
zachariæ verba citantur 148.b
zachæi mira abstinentia 292.b
Zeno Imperator 250.b 589.b
zenobius subdiaconus factus, mox creatur Archidiaconus Florentinus 388.b
S Zenobius inuisitur à S.Ambrosio 389.a
S. Zenobius contra Iulianum apostatam publicè concionatur 389.a
S.Zenobij Florentini archiepiscopi vita 387.
zenobij obitus, morientis ad suos oratio, corporis translatio, ac deniquè præclara post mortem miracula 392. 393. 395.b 396.b 397.a 398. 399.
zephyritarum vrbs 640.a
zephyrinus pontifex Romanus 858.b
Zioncellus fluuius 246.a
Zobor monasterium 13.a
zoërardus fit mõachus & Andreas nominatur. 13.a
zoërardi confessoris & eremitæ vita 13.a
zozimas abbas 13.b

ALPHABETICVS TOMI ISTIVS TERTII DE SANCTIS, SVB APPELLATIONE MAII ET IVNII, ORDO.

A, B, C, D. a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, ſ, t, v, x, y, z. aa, bb, cc, dd, ee, ff, gg, hh, ii, kk, ll, mm, nn, oo, pp, qq, rr, ſſ, tt, vv, xx, yy, zz. aaa, bbb, ccc, ddd, eee, fff, ggg, hhh, iii, kkk, lll, mmm, nnn, ooo, ppp, qqq, rrr, ſſſ, ttt, vvv, xxx, yyy, zzz. aaaa, bbbb, cccc, dddd, eeee. Trifolia ſunt aut indicant connexiones ſingulæ, exceptis bifolijs quatuor, videlicet A, B, C, eeee.

DE S. MA-

MARTYRIVM SS. Mariani Lectoris & Iacobi Diaconi, præclarè conscriptum ab eo, qui interfuit. Est perantiqua historia & lectu digna. Etsi autem in Aprilem, non in Maium, horum martyrum natalis incidit, tamen nè lector tam egregia historia fraudaretur, quam tum necdum inueneramus, maximè cùm vltimo Aprilis die eorum in martyrologijs mentio habeatur, quo die non nisi Epitomen huius historiæ posuimus, hoc loco putauimus collocandam, qui proximè ad Maij initium accedit.

VOTIES aliquid beatissimi Dei martyres, festinantes ad promissa regna cælorum, charissimis suis verecũdiùs mandant, memores sunt humilitatis, quæ semper in fide sola facere solent maiores: & quanto modestiùs petiêrint, tanto efficaciùs impetrauerunt: & nobis hoc prędicãdæ gloriæ suæ munus testes Dei nobilissimi reliquerunt: Marianum dico, vnum ex dilectissimis fratribus nostris, & Iacobum, quos scitis præter communẽ sacramenti religionem vitæq; societatem, domesticis affectibus inhæsisse: qui contra sæuientes seculi pressuras & gentiles impetus habituri tam sublime certamen, prędiũ suum, quod instinctu spiritus sancti iniêrunt, in notitiam fraternitatis per nos venire iusserunt: non quòd in terris vellent coronæ suæ gloriam prædicari, sed vt præcedentibus experimentis, multitudo plebis & Dei populus ad exemplum fidei posset armari. Quis enim dubitet, quæ nobis in pace vitæ cõmunitas fuerit, quando nos indiuidua dilectione viuentes vnà, tempus persecutionis inuenerit? Nam pergebamus in Numidiam simul, vt semper anteà, socio pariq; comitatu viam ingressi, quæ nos ad exoptatum fidei & religionis obsequium, illos iam ducebat ad cælum. Et venerunt in locum, qui appellatur Muguas, cui est Cirthensis Coloniæ suburbana vicinitas: in qua tunc maximè ciuitate, gentilium cæco furore, ex officijs militaribus persecutionis impetus, quasi fluctus seculi tumescebant, & auidis faucibus ad tentandam fidem iustorũ, rabies diaboli infestantis inhiabat. Vndè Marianus & Iacobus beatissimi martyres, certissima & exoptata diuinæ in se dignationis signa tenuerunt, qui in ea regione, in qua persecutionis tempestas turbulentiùs fureret, hora iam maturante sua, Christo gubernante, ad ipsum coronæ locum direxerunt vestigia. Nanque omnes dilectos Christo, cruenti & cæcati Præsidis furor, per militares manus requirebat. Nec in hos solos crudelitatis exercebatur insania, qui in superioribus persecutionibus inconcussi Deo viuerent: sed in illos quoquè manũ diabolus insatiabilem porrigebat, quos iamdudùm in exilia submotos, & si non sanguine, mente iam martyres, ferox Præsidis amẽtia coronauit. In his ab exilio perducebantur ad Prędem Agapius & Secundinus episcopi, prædicandi ambo speciali dilectione, alter etiam carnalis continẽtiæ sanctitate: Perducebantur, inquam, non à pœna, sicut Gentilibus videbatur, ad pœnam, sed à gloria potiùs ad gloriam, à certamine ad certamẽ aliud: vt qui captiuos à seculi pompis in obtinendo Christi nomine subegissent, etiam mortis aculeos consummatæ fidei virtute calcarent. Neque enim fas erat, vt tardiùs quærerent in terrena colluctatione victoriam, quos iam Dominus secũ habere properabat. Et contigit, vt fratres Agapius & Secundinus, ex illustri sacerdotio martyres glorioſi, in eo transitu, quo ad beatum passionis suæ prælium, Præsidis quidem temporanea potestate, sed Christi electione pergebant, nostrum interim dignarentur hospitium. Quibus tantus inerat spiritus viuificationis & gratiæ, vt tam sanctis & præclaris Dei testibus iam parũ esset, quòd ipsi martyrio precioſum sanguinem destinâssent, nisi etiam alios martyres fidei suæ inspiratione fecissent. Horum tanta charitas fuit & tanta dilectio, vt licèt taciti possent iam deuotæ & obstinatæ virtutis exemplis fidem fraternitatis extruere, tamen ad stabilitatem perseuerantiæ latiùs consulentes, pectoribus nostris rorem tractatûs *salutariùs infunderent. Neque enim tacere poterant, qui Dei ser-

30. April.

Habes hinc historię huius certam fidem.

Colonia Cirthesis.

Persecutionis immanitas.

Agapius & Secundinus Episcopi, quos Martyrologia habẽt 29. Aprilis.

*salutaris

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentē videbant. Nec mirum, si paucis illis diebus tam largè nostrûm omniū mentes eorū tractatus salubris animauit, in quibus iam Christus, micante gratia, de proxima passione fulgebat. Deniquè ità proficiscentes illi, Marianū & Iacobum exemplo & magisterio suo dispositos reliquerūt, vt recentissima glorię suæ vestigia dimitterent secuturis illorū viam. Dum enim biduum fluxerat, eccè Marianū & Iacobū charissimos nostros sua palma quęrebat, nec, vt alijs in locis, vnus hoc aut alius stationarius miles agebat subcenturio. Nam violenta manus & improba multitudo sic ad villam, quæ nos habebat, quasi ad famosam sedem fidei conuolârat. O exoptanda nobis incursio. O felix & digna exultatione trepidatio. Sic quidem ad nos ventū est propter hoc tantùm, vt Dei dignationem, Mariani & Iacobi iustus sanguis expleret.

Vix hoc in loco posſumus, fratres dilectissimi, gaudia cumulata frenare: qui alios ante biduum ad ipsum passionis exitum à nostris amplexibus miseramus, alios adhuc nobiscum futuros martyres habebamus. Quos cùm iam matura dignatione fortis Deus quæreret, etiam nos aliqua fraternæ gloriæ pars perstrinxit, quia pertrahebamur à Muguis in Cirthensem Coloniam. Sequebantur autem charissimi nobis, & ad palmam passionis electi, quos & nostrî amor ducebat, & Christi matura dignatio. Ità miro modo & immutato pergendi ordine, sequebantur illi, qui fuerant antecessuri. Deniquè illis non fuit longa dilatio. Nanque dum nos exultantiùs adhortantur, se quoquè Christianos esse liberiori gaudio prodiderunt. Mox interrogati, cùm in fortissima nominis Christi confessione perstarent, deducūtur in carcerē. Tunc attentantur numerosis durisq; cruciatibus per stationariū militē, iustorum piorumq; carnificē, adhibitis in auxilium crudelitatis eius centurionū & Cirthensium magistratibus, hoc est, diaboli sacerdotibus, tāquàm membrorum laceratione frangeretur fides, cui cura corporis vilis est. Et Iacobus quidē, sicut erat in virtute fidei semper austerior, qui & infestationes iam semèl variæ persecutionis euicerat, affectauit se, non Christianum tantùm, sed Diaconum confiteri: Marianum autem fecit tormentis obnoxium, quòd se, Lectorem tantùm, sicuti erat, fatebatur. Quænam illa tormenta, quàm noua, quàm diaboli venenato sensu & deijciendi artibus exquisita supplicia? Pependit Marianus ad vulnera, &, quæ martyri etiam in ipsis lacerationibus affuit gratia, sic tortus est, vt illum exaltaret & pœna. Nexus autem, qui pendentem gerebat, non manus, sed summos apices pollicum vinxerat, scilicet vt digitorum tenuis exilitas plùs in ferendis membris cæteris laboraret. Addita etiam pedibus iniusta pondera, vt discordantibus pœnis vtrinquè distracta, & viscerum conuulsione resoluta, de neruis suis totius corporis compago penderet. Nihil egisti iuxta templum Dei, iuxta Christi cohæredem nequitia gentilis. Suspenderis licèt membra, concusseris latera, diuulseris viscera: Marianus noster in Deum fidens, quantum corpore patiebatur, tantum mente crescebat.

Marianus & Iacobus ducūtur in carcerē, & dirè torquentur.

Immanes cruciatus.

Victa deniquè feritate torquentium, rursùs in carcere de triumpho suo multùm lætatus includitur, ibiq́ue cum Iacobo & reliquis fratribus gaudium victoriæ Dominicæ frequenti oratione celebrauit. Quid nunc gentiles creditis Christianos sentire carceris pœnas, & seculares horrere tenebras, quos manet gaudium lucis æternæ? Spiritus cum fida spe venientis gratiæ cælos mente complexus, suis iam non interest pœnis. Secretam licèt supplicijs quæratis & abditam sedem, grauesq́ue antri caligantis horrores, domumq́ue tenebrarum, fidentibus in Deum nullus squalidus locus, nullū tempus triste sentitur. Fouet illos, Deo patri dicatos, fraternitas Christi diebus ac noctibus. Etenim Marianus post illam vexationem corporis altiùs in soporis tranquilla resolutus, quid diuina dignatio ad fiduciam spei salutaris ostenderit, expergefactus sic ipse nobis narrauit: Ostensum est, inquit, mihi fratres tribunalis excelsi & candidi nimiùm sublime fastigium, in quo ad vicem vnus præsidebat. Illic erat catasta non humili pulpito, nec vno tantùm assensûs gradu, sed multis ordinata gradibus, & longè sublimis assensus. Et admouebantur confessorum singulæ classes, quas ille iudex ad gladium duci iubebat. Tum exauditur mihi vox clara & immensa, dicentis: Marianum applica. Et ascendebam in illam catastam: & eccè eximprouisò mihi, sedens ad dexteram eius iudicis, Cyprianus apparuit, & porrexit manum, & me leuauit in altiorem catastæ locum, & arridens, dixit: Veni, sede mecū. Et factū est, vt audirētur aliæ classes, me quoq; assidente: & surrexit ille iudex, & nos duce-

Visio s. Mariani.

ducebamus eum ad prætorium suum. Iter aūt nobis erat per locū pratis amœnū, & viridantium nemorum læta fronde vestitum, opacum cupressis surgētibus in excelsum, & pinnis pulsantibus cælum, vt putares eum locum, per omnem circuitûs ambitum, lucis virentibus coronatum. Sinus autem in medio pellucidi fontis vberantibus venis & puris liquoribus redundabat. Et eccè subitò ab oculis nostris ille iudex recessit. Tunc Cyprianus phialam, quæ super marginem fontis iacebat, arripuit, & cùm illam de fonte implêsset, hausit, & iterùm implens, mihi porrexit, & libenter bibi. Et cùm Deo gratias agerem, excitatus, inquit, mea voce, surrexi.

Tunc Iacobo quoquè in recordationem redijt, quòd sibi hanc significâsset coronam diuinæ dignationis ostensio. Nam superioribus diebus, cùm eiusdem carrucæ vehiculo Marianus & Iacobus, & cum his ego, viam communiter carperemus, ad medium ferè diem, inter illa itineris confragosa, mirabili & alto sopore correptus, postquàm à nobis interpellatus & excitatus est, euigilauit: Perturbatus sum, inquit, non sine gaudio meo fratres, sed & vos mecum gaudere debetis. Vidi, inquit, iuuenem inenarrabili & satis ampla magnitudine, cuius vestitus distinctus erat intantùm candida luce, vt oculi in eum constanter videre non possent: cuius pedes terram non calcabant, & vultus oris super nubes erat. Is cùm transcurreret, vnam tibi Mariane, & vnam mihi, zonas purpureas in sinus nostros iaculatus est, & ait: Sequimini me citò. O quietem, vigilijs omnibus fortiorem. O quietem, in qua feliciter dormit, quisquis in fide vigilat, quæ terrena tantùm membra sopiērat: quoniam videre Deum, nisi spiritus, non valebit. Quantùm exultantes, quamq́ue sublimes animos martyrum esse credendum est, quibus in sui nominis confessione passuris, & audire CHRISTVM antè contigit, & videre offerentem se suis quocunque tempore? Non fuit impedimentum vehiculi promouentis inquieta iactatio, nec dies medius, qui sub calore tunc fulgebat Solis. Nulla noctis expectata secreta sunt: nouo genere gratiæ martyri suo Dominus nouum opus visionis elegit: nec in vnum aut in alium fuit ista dignatio. Nanque Aemilianus, quanuis equestris ordinis haberetur, ad quinquagesimum propè ætatis annum carnis continentia peruenerat, continuatis in carcere gemina superpositione ieiunijs, & orationibus sæpè repetitis, per quas deuota mens pasta, in alium diem & sacramento Dei parabatur: in somnum media die reclinatus, quiete discussa, talia nobis suæ visionis patefecit arcana: *Perducto me, inquit, de carcere, homo gentilis, hoc est, frater meus carnalis occurrit. Is res nostras admodùm curiosus insultabunda voce perquirit, sciscitans, quatenùs nos pœnalibus tenebris in illis, & inedia carceris haberemus. Cui respondi: Milites CHRISTI & in tenebris clarissimam lucem, & in ieiunio cibum saturabilem, Dei habere sermonem. Et cùm hæc audiret: Scitote, inquit, quòd vos, quicunque in carcere habemini, si obnixè perstabitis, maneat pœna capitalis. At ego, qui verebar nè compositum luderet fraude mendacium, confirmare votum meum volui: Verè, inquam, patiemur omnes? At ille rursùm affirmans, dixit: Gladius vobis & sanguis in proximo est. Sed velim scire, an omnibus vobis, qui vitam contemnitis indiscretè, æqualia munerum cælestium præmia rependantur. Cui respondi: Non sum idoneus tam magnæ rei proferre sententiam. Attolle, inquam, ad cælum oculos: iam videbitis innumerabilem turbam micantium siderum. Nunquìd stellæ omnes pari luminis honore præfulgent? Et tamen omnibus lumen est. Ad hæc ille iterùm, quid interrogaret, inuēnit. Ergò si qua discretio est, inquit, qui vestrûm sunt in promerenda Dei voluntate potiores? Nimirùm, inquam, præ cæteris duo, quorum nec tibi dicenda, & DEO nota sunt nomina. Illo acriùs incumbente, atque persecutante molestiùs: Hi sunt, inquam, qui quo difficiliùs & tardiùs vincunt, glorioſiùs coronantur. Et propter hoc scriptum est: Facilius est camelum per foramen acûs transire, & cæt.

Item S. Iacobi visio.

Aemilianus martyr.

*Producto Visio Aemiliani.

Matt. 19.

Post has ostensiones in carcere diebus pauculis commorati, perducūtur in publicum, vt eos Cirthensium magistratus, eulogio confessionis suæ honoratos, transmitteret cum parte damnationis ad Præsidem. Et eccè vnus è circunstantibus nostris, omnium in se gentilium conuertit oculos, quòd iam per gratiam proximæ confessionis Christus in ore eius & facie relucebat. Cumq́ue ex eo turbulentis &

Universidad de Deusto
Biblioteca

feruentibus animis quæreretur,an eiusdem & ipse esset religionis & nominis,rapuit tam dulcem promptissima confessione comitatum. Sic eulogijs suis beati martyres,plures Dei testes, dum ipsi ad martyrium parantur, acquirunt: & iam transmissi ad Præsidem,negocioſum ac difficile iter cum voluntate properauerunt. Tunc eos Præsidi admotos, iterùm Lambesitanus carcer accepit. Hæc enim sola apud gentiles hospitia iustorum. Interìm per dies plurimos effusione sanguinis transmittebatur ad Dominum numerosa fraternitas,nec peruenire ad Iacobum & Marianum Clericorumque victimam rabies insanientis Præsidis poterat, laicorum tam multis occupata vulneribus. Nam ità inter se nostræ religionis gradus artifex sæuitia diuiserat,vt laicos à clericis separatos,tentationibus seculi & terroribus suis putaret esse cessuros. Ergò charissimi nostri & fidelissimi milites Christi, cæteriquè de Clero, contristari aliquantulùm cœperunt, quòd Laicis certaminis sui laude perfunctis,seruaretur sibi tam lēta & tam sera victoria. Tunc Agapius,qui iamdudùm martyrio suo consummatæ fidei sacramenta perfecerat,qui & ipse,cùm pro puellis duabus Tertulla & Antonia, quas sibi charissimas ad vicem pignorum diligebat, repetitis frequenter precibus oraret,vt secum & illę Dei dignatione martyres fierent,retulerat meritorum suorum tali reuelatione fidutiam : Quid assiduè petis,quod vna oratione meruisti ? Is ergò Agapius agenti Iacobo in carcere per tempus quietis apparuit. Nam ipsa,inquit,nocte Agapium nostrum videbam inter omnes alios lætiorem, quos vnà nobiscum Cirthensis carcer incluserat, solenne quoddam & lætitiæ plenum celebrare conuiuium. Quò cùm ego & Marianus quasi ad agapen spiritu dilectionis & charitatis raperemur, adcurrit obuius nobis puer, quem constabat esse alterum ex geminis, ante triduum cum matre passis, corona rosea collo circundatus, & in manu dextra palmam viridissimam præferens. Et, Quò properatis, inquit ? Gaudete & exultate : cràs enim nobiscum & ipsi cœnabitis. O DEI magna in suos & præclara dignatio. O verè paterna pietas in IESV CHRISTO Domino nostro,qui dilectis suis & indulget tam larga beneficia, & clementiæ suæ munera præstaturus antè declarat. Dies à visione primus illuxerat, & iam promissis Dei sententia Præsidis seruiebat : quæ Marianum & Iacobum & cæteros clericos, tandèm patriarchis cum gloria redditos, è pressuris seculi sententia animaduersionis emisit. Et perducti sunt ad coronæ locum, qui riparum collibus hinc & indè sublimis, media fluminis conualle subsederat, sed & spectaculo erat celsa vtrinquè altitudo aggeris. Alueus ipse medio sinu fluorem beati sanguinis hauriebat. Nec deerat vtriusque sacramenti genus, cùm & baptizarentur suo sanguine,& lauarentur in flumine.

Hospitia Christianorũ, carceres.

Nota multam cædē Christianorum.

Agapius martyr.

Alia Iacobi visio.

Gemini cum matre passi.

Mira tunc ibì cernere posses & exquisita compendia sæuiendi. Nam cùm manum carnificis gladiumque ipsum,tot ceruicibus debitum,numerosus iustorum populus vrgeret, artificis feritas dispositas agminum series in ordinem dirigebat, scilicet vt sacrilegi percussoris ictus,velut impetu quodam furoris pia colla percurreret. Deindè, vt nè expectabile fieret cruentum illud & barbarum ministerium,hanc sibi expeditionem sceleris inuenit. Nam si vno in loco percussurus ipse consisteret, immensam struem corporum cumulus aceruaret,& ipsum deniquè spatium tanta strage completus alueus denegaret. Tunc oculis sub ictu ferri de more velatis, nullæ tamen aciem liberæ mentis clausêre tenebræ, sed largus atque inæstimabilis splendor immensæ lucis affuit. Nam plerique cum proximis atque assistentibus sibi fratribus, quanuis in visum carnalis acici pars non patéret,videre se tamē & mira quædam loquebantur,quòd sibi apparerent equi desuper,niueo colore candentes,inuecherentur iuuenes candidati. Nec defuêre ex eodem martyrum numero collegarum quidam, qui reuelationem attestarentur auribus, & ex auditu equorum fremitus ac sonos recognoscerent. Ibì & Marianus,prophetico spiritu iam repletus,fidenter ac fortiter prædicabat proximam iusti sanguinis vltionem, variasque seculo plagas vel de cæli iam culmine minabatur luem, captiuitatē, famem, terræque motus, cynomyiæ venena cruciantia. Qua prædicatione non tantùm gentilibus insultabat fides martyris, sed etiam fratribus vigorem æmulandæ virtutis & quasi classicum præcinebat,vt inter tantas seculi plagas iustis D E I tam bonæ atque piæ mortis raperetur occasio. His peractis,Machabæico gaudio Mariani mater exultans,& passione perfecta iam secura de filio,non illi tantùm cœperat,sed & sibi,quæ tale pignus ediderat,gratulari. Complectebatur in filij corpore suorum viscerum gloriam, & in ipsa ceruicis vulnera, frequens osculum pietas religiosa figebat. O te meritò Mariani,ô te beatam & filio tuo matrem & nomine. Quis in ea tanti vocabuli felicitatem credat errâsse,quam sic vteri sui fœtus ornauit ? Inæstimabilis verò DEI omnipotentis & CHRISTI eius in suos misericordia, qui fidentes in suum nomen, non solùm gratiæ dignatione confortat, sed & sanguinis redemptione viuificat. Nam quis digna æstimatione possit eius beneficia metiri, qui in hoc paterna indulgentia semper operatur, vt in nos & hocipsum quo DEI nostri sanguine rependi credimus,conferatur: Cui est gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Baptism⁹ sanguinis & fluminis.

Mariani prophetia

Matris Mariani

virilis animus.

COMMENTARIVS RERVM GESTARVM
SANCTI APOSTOLI PHILIPPI, AVTHORE
Simeone Metaphraste.

DEI verbum,quod cum patre est æternum,& caret tempore,voluit aliquādò fieri sicut nos, & venire sub tempus,propter lapsum nostræ naturæ. Hinc factum est,vt virginis carne circunscriberetur, & id quod assumpserat,Deum redderet communicatione. Cùm autē eius cum corpore aduentu, omnibus acquirente salutem, oporteret eum habere spectatores diuinę illius & ineffabilis dispēsationis, & participes mysteriorum : vt vniuerso generi per ipsos suppeditaret affatìm reuocationem:postquàm per totam finitimā, & quæ circùm Iordanem sita erat,regionē peruasisset Iohānis prędicatio, data aūt fuisset gratia spiritûs, & multi ab illo baptismū accepissent, quo tempore meus quoq; Christus fuit baptizatus, mittens versari in ciuitate idem Dei verbum,quod compræhendi non potest,(versabatur enim Hierosolymis)degit in Galilæa. In ea autē agebat Philippus ille admirabilis,qui erat quidē ex Bethsaida ciuitate Andreæ & Petri,tunc verò aderat in Galilæa : qui statìm ab incunte ætate traditus est à parentibus,erudiendus disciplinis.

Maij 1.

Matt. 3.

Iohan. 1.

Cùm autem rectè fuisset educatus, & in omni laudabili disciplina iam institutus esset & eruditus,libros perlegit Mosaicos, & quæcunq; fuerant prædicta de Christo mysteria,imbuit: quemadmodùm nouissimis temporibus sit venturus, & sit omnibus communiter salutem distributurus. Ijs enim,qui tunc erudiebant,non erat permissum,discipulos in alia erudire doctrina,nisì libros Mosis priùs legissent. Cùm ergò venisset Iesus in Galilæam, & hunc magnum inuenisset Philippum, iussit ei, vt ipsum sequeretur. Ille autem cùm audisset, statìm recordatus est eorum, quæ ab incunte ætate de Christo accepit & legit : & eum esse illum agnouit, quem Mosis libri esse posteà venturum declarabant. Exhinc ergò is cum eo,qui vocauerat, magistro versabatur,& habebat virtutem, quæ cum tempore prouehebatur : & connumerabatur cum præcipuis discipulis.

Ibidem.

Philippus adhæret Christo.

Cùm autem ità boni effectus fuisset particeps, assumit etiam alios socios participationis : nec eam celat,sed cùm in primum incidisset Nathanaëlem,qui longo antè tempore ei fuerat amicus & familiaris, venientis aduentum, nō tanquàm adhuc futurū,sed tanquàm qui iam esset,annunciauit:Non ampliùs,dicens,in spe sita est salus Israëlis:sed quem linguæ spiritu præsignificantes Seruatorē, prædixerunt in vltimis diebus Israëli surrecturū,is adest. Eum cùm nos inuenissemus Iesum ex Nazareth,& eius admirabilibus & quæ naturam superant, miraculis non possemus non credere,omnes alios multùm iubentes valere,cum eo degere constituimus. His cùm summoperè cepisset Nathanaëlem, etsi rem ægrè ferentem, & nō ex Nazareth esse boni aliquid contendentem,à tuendis quidem rebus Israëlis eum abducit,Christo autem adducit obedientem. Cumq; eum primùm * adiunxisset,liberiùs exclamauit:Rabbi, dicens,tu es Rex Israëlis. Quo quidem ipse quoq; Christus delectatus, vt quod profectum esset à mente intùs rectè affecta,id aperit,quod erat ei conueniens,futurum

Iohan. 1.

Ibidem.

* adueniſſet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ibidem. cum mystam maiorum mysteriorũ,& regni Dei spectatorem. Quid enim dicit? Amẽ dico vobis,cælum apertum videbitis,& angelos Dei ascendentes & descendentes super filium hominis. Ab illo ergò tempore sacratissimus Philippus aures præbens sacris mysteriorum institutionibus, tota mente in illis versabatur, nulla eum cura attrahente ad alia : & luce diuinioris cognitionis expurgabat cogitationem,priorem depellens ignorationem,& internum hominem renouans.

Cùm itaq; ad virilem ætatem peruenisset, in Christum quidem perfectiorem assumpsit charitatem,vt reputaretur perindè atquè filius,& locũ obtineret hæredis,& Psal. 44. aduentu spiritûs constitueretur princeps super omnem terram. Cùm autem aduenisset tempus salutaris passionis, per quam patibili genere superior extitit impatibilitas,is inseparabiliter versabatur cum Magistro. Oportebat verò illo tempore aliquos ex ijs, qui tenebant falsam gentium religionem, proficisci Hierosolyma ad festum contemplandum. Ij ijs,quæ de Iesu præter opinionem annunciata fuerant,obstupefacti,(Nam ipsis quoq; magna de eo nunciabantur,& quæ fidem superabant, Ioan. 11. & 12. quòd Lazarum quidem suscitâssет à mortuis, & vniuersus populus eum laudibus & bonis verbis esset prosecutus,& alia innumerabilia fecisset miracula)eum cõuenien- Iohan. 12. di magno capti sunt desiderio. A quo superati,veniunt ad meum Iesum: & cùm accessissent ad Philippum,annunciant cur venerant. Ille autem cùm Andreæ,qui fuerat primus vocatus,de eis communicâsset,Iesu simul cum ipso eorum aduentum an- Ibidem. nunciat. Iesus verò de sua passione & gloria ei significat, dicens : Nisì granum frumenti cadens in terram,mortuum fuerit,ipsum solum manet : mortuum autem,affert multum fructum. Atq; hæc quidem Christus illis disseruit. Quandò autem post passionem & resurrectionem se sæpè ostendit discipulis, & illos fecit eorum spectatores,quæ erant maiora,quàm vt caderent in cogitationem, hic ipse quoq; magnus Philippus,vt qui esset condiscipulus & socius arcanorum, aderat ijs, quæ fiebant, & erat vnus ex eorum numero.

Cùm verò Dñs & Saluator noster Iesus Christus, vniuersam, quæ fiebat per carnẽ,pro nobis peregisset dispensationẽ,& terrena vnijsset cælestibus admirabiliter & Act. 1. Act. 2. p̃ter opinionẽ,& cum gloria fuisset assumptus in cælos,& ad maiestatis Patris consedisset dexterã, & spiritũ paracletũ ijs, qui ipsi eum viderãt,suis mystis misisset,vt erat pollicitus,in specie ignearũ linguarũ,eo quoq; repletus Philippus,se parabat ad cursum Euangelij. Cùm aũt ex ijs alij quidẽ partes orientales, alij aũt occidentales, eas sortiti obirent,Borealesq; & Australes peruaderent regiones, implentes præceptũ, Philippus prædicat Christum in Asia. quod eis datum fuerat, admirabili quoq; huic Apostolo sorte obtigit Asia. Quam quidẽ in orbem obiens,& in omnibus quidem versans ciuitatibus & regionibus,innumerabilem multitudinẽ fecit veræ pietati consentire. Quos cùm etiã obsignâsset luce regenerationis,obtulit patri cælesti. Quinetiam eos quoquè,qui affectationibus aliquibus & morbis opprimebantur, & eos quoq;,quos inhabitans dæmonium malè afficiebat, verbo solo & impositione sacræ manûs curabat : mente quidem & intelligentia eos, qui insultabant & aduersabantur, fundens ac fugans : sensiliter aũt eos,qui ab illis fuerant decepti, conseruans : quos & prædicationis sublimi oratione,& quæ opinionem superabãt, insignibus miraculorũ effectionibus,tanquàm retibus quibusdam capiens,paulatìm deduxit ad agnitionem veritatis.

Cùm autem sacerdos & altaria vbiq; in illis locis statuisset & construxisset,pro sa- Missę celebratio. crificijs illis, quæ fiebant in dæmonum altaribus, sacrosanctè fecit in eis peragi sacram mysterij celebrationem, adeò vt in eis seruaretur ritus Euangelij. Atque sic quidem magna multitudo eorum, qui per ipsum crediderunt, ad Christum fuit adducta. Cùm autem oporteret eum quoquè hinc excedere,& ad Dominum migrare, tale quid ei accidit circa finem huius vitæ. Est ciuitas in Phrygia insignis,quæ vocatur Hierapolis. Ea cùm aliarum omnium populo esset frequentissima, & appellata esset mater aliarũ ciuitarum, sanctissimum accipit Philippũ post innumerabiles pro Christo susceptos labores. Cũ ergò accessisset magnus hic Apostolus,vt in ea quoq; prædicaret Euangelium,vidisset autem eam simulacris, & venenatis quibusdam serpentibus,vtpotè prodigiosæ cuidam viperę,proh dolor,cultum diuinũ tribuere,ze- Hierapolitæ colũt viperam. lo diuino eius animus accẽditur,& intentiùs se dans precibns, Christi nomine inuocato,hãc pernicioſam & quę multis fuit causa interitûs,statìm ostẽdit mortuã. Cùm autem

autem aduersùs tetram hanc belluam tam pulchrè ei cessisset Domini interpellatio, omnes deindè valdè admonuit & eis consuluit,vt eum,qui est in cælis, viuum Deum existimarẽt,is eñ est verè Deus : nec serpẽtibus in terra animalibus animum adhiberent. Qui cùm sit semper Deus,perfectus, & qui nec possit comprehendi, postquàm produxit hunc mundũ,tam qui est adspectabilis,quàm qui non cadit sub adspectum, hominem formatum ad imaginem suæ maiestatis, & libero honoratũ arbitrio, fecit esse participem bonorum, quę erant in paradiso,iubens ab hoc solo abstinere,quod Gene. 2. erat lignum cognitionis. Cùm verò mandatũ transgressum,& lapsum ab ea,quę cum ipso intercedebat,cõiunctione Dei,nõ esset despicere, cùm eum priùs per legem, tãquàm per pædagogum,& per Prophetas erudijsset, postremis temporibus ei placuit, vt Verbum,quod est eiusdem cum eo naturæ,à casta virgine nobis simile nasceretur. Ille autem cùm ad similitudinem hominum apparuisset, & cum perpessionibus concertâsset,q erat impatibilis,& tertio die surrexisset à mortuis, sua benignitate & clementia se nobis manifestum reddidit, & in cælos ascendit, vndè descenderat. Eum autem rursùs quoquè venturum credimus. Qui figmẽtum quidem suum suscitabit: reddet autem vnicuiq; factis suis conuenienter. Hæc verò vos quoq; scietis, diuina luce dignati regenerationis : & ab omni quidem execrando vitio vobis pura erit cogitatio,& ad satietatẽ,etiamsi his nulla sit terminata satietas, gratijs ei replebimini, & eritis hæredes annorum promissorum.

Hæc & his plura & priuatim & cõmuniter verba faciens diuinus Apostolus, quos sciebat magìs,quàm alios, verbum suscipere veritatis, eos adduxit ad lucem regenerationis:& in Pontificum & sacerdotum numerum retulit,& templa animata & sancta Christo excitauit. Sic directò procedentem veritatem videns eius inimicus, non ferẽdum esse ducebat,nisì eum labefactaret,& prohiberet nè pergeret vlteriùs. Hinc cùm eos,qui eo tempore gerebant magistratus,subijsset,& eis tanquàm ignem accẽdisset æmulationem,efficit,vt Philippus quidem ab eis comprehenderetur,magnam S. Philippus capitur & diré excruciat. manum in eis repentè commouẽs: ei autem infert,quicquid est molestum & exitiosum. Nam qui eum quidem comprehenderant,acerbè deponunt in carcere: acerbiùs verò flagris cædunt & verberãt. Deindè cùm funibus eum à talis vinxissent, sublimè suspendunt præcipitem. Illud aũt tacitè significabat directum eius mentis assensum ad superiora,vt est cõsentaneum, etiamsi non eum vsq; ad vltimum reliquit Deus absq; consolatione. Sed cùm illo tempore Bartholomęus quoq; diuinus Apostolus simul cum eo versaretur Hierapoli,& simul p̃dicaret Euãgelium, quomodò præ- S. Bartholomæus socius persecutionũ eius. dicationis, ità etiam perpessionis fit ei socius: & illo à talis suspenso, vt diximus, ipse cruce condemnatur. Porrò autem soror Mariamna, quę non minùs erat vna mente quàm natura,quæ erat virgo & corpore & animo,patiẽti quidem Philippo fratri aderat: perpessionem autem,quoàd eius fieri poterat, voluntate & animi proposito simul attrahebat,& cum eo partiebatur.

Interìm verò,dum hæc fierent, fit res quædam noua. Mouetur quidem repentè terra,& non solitam suscipit agitationem: metus autem inuasit illorum animos,qui ex ijs,quæ videbantur,capiebant voluptatem. Circumagitur autem vniuersus ille locus,& in profundum, quod minimè apparebat, demittitur. Simul autem cum solo populus quoq; attrahebatur,& in maximum veniebat periculum, nè periret miserabiliter. Erant ergò oẽs hoc malo perplexi,& incerti quid agerẽt, aut quid consilij caperent. Cùm aũt vix tandèm sensissent se luere pœnas Philippo illati supplicij & contumeliæ,eum circunsistentes inuocabant Seruatorem, & petebant, vt eis dexteram porrigeret ad salutem: neque proderet animas,quæ propter eum solum tantis agitabantur fluctibus. Dicitur autem, cùm ij sic instarent precibus, & ad misericordiam mouendam multa dicerent,& non cessarent, IESVS eis desuper aures benignas inclinâsse, & eius quod fiebat, misertus, eis repentè apparuisse : & cùm apparuisset, mala illa ilicò cessâsse: & solum,quod tunc mouebatur,stabile & firmum extitisse: & ijs, q̃ miserabiliter veniebãt in mortis periculũ,visam esse diuinã virtutẽ, q̃ locũ scalarũ obtinebat,& assẽssum p̃bebat facilẽ. Hoc fuit via fidei ad salutẽ infidelib⁹: & simul q̃dẽ magnũ esse Philippũ,maiorẽ aũt illũ quoq;,quẽ ipse annũciabat,Dñm p̃dicârũt.

Exhinc autem,qui seruati quidem fuerant,vt Discipuli liberarentur à vinculis, magno studio contendebant : festinabant autem, vt è ligno citò demitterentur. Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

S. Bartholomæus absoluit.

S. Philippus exit è vita.

soluunt quidem Bartholomæum, Philippus autem eorum repressit conuatm. Iam enim ad eum,quem desiderabat,erat mox migraturus. Vndè etiam in ligno sublimè pendens,cum ijs,qui erant in ciuitate,de ijs,quæ erant eis futura vtilia,toto die disserebat, & fidutia ad Dominum confirmans eorum animos, & pro eis supplicans, sacrosanctè cum sacris excessit eloquijs : & migrauit ad eum, quem dilexit Dominum, cùm in manu eius suam depositurum animam. Preciosum autē eius corpus à Bartholomæo & Mariamna sanctè elatum,& quæ in sepultura de more fiunt, præclarè assecutum,cum sacris hymnis & honoribus in loco insigni & sacro est depositum quartodecimo Nouemb.

Bartholomæus autem & Mariamna,cùm breui tempore in eo loco mansissent,& preciosis his reliquijs hymnos & honores tribuissent,& rursùs præclariùs & firmiùs eos,qui aderant,in fide confirmâssent,in suam patriam rediêrunt, prædicantes Christi Euangelium : Quoniam eum decet omnis gloria, honor & adoratio,cum patre principij experte, & sanctissimo eius spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

COMMENTARIVS RERVM GESTARVM S. IACOBI APOSTOLI, FRATRIS DOMINI, AVTHORE *Simeone Metaphraste.*

1. Maij.

NIHIL est viro bono,& virtutis amatori æquè iucundũ, & quod nulla minùs satietate offẽdatur, atquè iusti memoria, & maximè, si passus sit propter Christum. Ea em illum magis excitat ad lætitiam, quàm aurum pecuniæ amatores, & quæcunque sunt visu delectabilia eos, qui pulchrarum rerum tenentur amore. Adde quòd ipsa iusti memoria non solùm est iucunda, sed etiam valdè vtilis, cùm aliquem zeli & æmulationis stimulum immittat animis, & ad similia aggredienda excitet. Agedùm ergò nos quoquè magnum Iacobum in medium adducentes, qui verè est Iustus, & nominatur, & vt Christi frater vocaretur, eximiè est assecutus, communẽ ex rebus illius vtilitatem capiamus & voluptatem. Nam licèt multi alij,qui in Ecclesiastica scribenda historia studium posuerũt, de hoc Iusto narrauerint,& ante omnes Hegesippus & Clemens:quorum ille quidem in quinto suo libro,hic autem in sexta earum, quæ vocantur hypotyposes,nonnulla ex ijs, quæ ab ipso gesta sunt, assumentes, posteris tradiderint: nemo tamẽ se extendit ad oĩa, neq; contendit de eo dicere singulatim. Causa autem est,q̃ non fuit eorum institutum de ipso scribere:sed erat quidem eis aliud ꝓpositũ argumentũ:in parte aũt, cùm ità accidisset,illius meminerũt.

Iacobus Oblias.

Iacobo ergò diuino patria fuit Iudæa, pater Ioseph, qui propter insignem virtutem & morum bonitatem,fuit spõsus Virgini,quę Dominum nostrum Iesum Christum peperit. Erant autem eius actiones nomini conuenientes. Aiunt enim eum fuisse vocatum Obliam:quod quidem vult significare Iustum. Oculus eius lenis & placidus,& verè dignus,qui consequeretur à Deo misericordiam. Aures diuinis verbis omninò apertæ. Os,in quo,tanquàm aliquæ deliciæ,lex erat perpetuò. Manus,quæ semper mouebantur ad benefaciendum. Venter, qui omninò suis resistebat appetitionibus.

Mira abstinentia.

Nam ab animatis & vino tota vita vsqueadeò abstinuit, vt aquam quidem existimaret potum suauissimum,quemadmodùm & alimentum panem, lachrymarũ guttas abundãter misces cum potione. Genua eius precatiõis assiduæ causa penitùs obduruerãt,& pellis erat in eis velutì mortua. Pãnus erat ei gratũ indumentũ,& sindon,quãdò erat ad sacra assẽsur. Inter noctẽ & diẽ nullũ erat ei discrimẽ:sed noctù quoq; lucis exercebat opera: & dies,vitæ trãquillitate & turbarũ vacuitate,imitabat planè noctis silẽtiũ. Suis erat iucũdus, alienis venerãdus. Tantã em laudẽ virtutis, nõ solùm apud amicos,sed etiã apud eos, q̃ nõ erãt initiati mysterijs pietatis, is fuit assecutus, vt nonnulli quoq; eorum eius conscripserint martyrium, & dixerint, non eos solùm luisse pœnas,q̃ Iustum interemerunt : sed ciuitatem quoq; magnam accepisse cala-

calamitatem,in qua execrandum illud contigit facinus. Ei quod dico, fert testimonium Iosephus,in vigesimo libro antiquitatum id referens.

Contemplatio & actio,perfectionis instrumenta.

Quomodò autem & alia, quæ ad Iustum pertinent, vobis virtutis amantibus pro dignitate recensebimus? Nupèr quidem Dominus fuerat nobis particeps magni secundùm carnem mysterij,& magnus hic Iacobus tenebat clauum Ecclesiæ Hierosolymitanæ. Cùm duo autem sint, quæ hominem ducunt ad perfectionem, contemplatio, inquam, & actio, ex quibus vim accipiunt virtutes: examinandum est, quàm hic esset in vtroque eximius. Sed quoniam maximè per contemplationem ad Deum est ascensus,quoàd eius fieri potest,priùs narremus de illius cõtemplatione, deindè etiam eius actionem ponderemus pro viribus. Existimo em oportere Episcopi oculum ante alia delectari vi contemplandi, etiamsi actionem quidam putârunt esse ascensum ad cõtemplationem. Concedatur ergò,q̃ contemplatio præcedat actionẽ, quandoquidem iusti actioni coniunctum est etiam martyrium. Sed quomodò Episcopus gregem cum scientia pascere debeat, is apertè potest intelligere, qui Catholicam eius legit Epistolam. Et primùm quidẽ id,quod est in inscriptione egregium,nõ est prætermittendum. Protinùs em,&,vt dicitur,à carceribus,significatur sancti modestia. Sic aũt habet:Iacobus Dei & Dñi Iesu Christi seruus,duodecim tribubus,quæ sunt in dispersione,salutem. Nam cùm ei liceret seipsum vocare Apostolum,aut Episcopum,aut quod maius est,Fratrem Dñi,quibus nominibus ipsum quoq; Paulus significauit scribẽs ad Galatas:videtur delectari humilioribus,se esse seruũ Christi Dei significat tribubus Israelis,vel maximè proprium magistri insigne, habens moderationem,& ea sibi magis placens,quàm Episcopatûs dignitate atq; fraternitatis.

Iacob. 1.

Galat. 1.

Sed agè nonnulla, quæ leguntur in Epistola, quantùm conceditur,persequamur, per quæ erit manifesta illius mentis puritas,& accurata doctrina. Nam cùm fuisset in principio Epistolæ, & contemplante animi oculo considerâsset, vt est consequens, quòd quisquis ad Deum accedit,incidit in tentationes:(Boni enim principium & radix,est Deus : bonum autem, est virtus. Via autem, quæ fert ad virtutem, est aspera & difficilis, & quæ multa habet aduersa:& ideò euenit omninò, vt qui ad Deum accedunt,in res incidant inæquales) exhortatur sanctos ad inuictam patientiam & nũquàm cedentem,bonos imitans puerorum præceptores, & qui cõuenienter legibus decertationis sciunt decertare. Dicit enim : Omne gaudium existimate,fratres mei, quandò in tentationes varias incideritis,scientes q̃ probatio fidei vestræ patientiam operatur. Patiẽtia aũt perfectum opus habeat,vt in nullo deficiatis. Si cui autem vestrûm deest sapientia,petat à Deo,qui dat omnibus absolutè, & non exprobrat. Cõsidera autem,cum quanta hortatur sapientia. Non enim solummodò sustinere, sed etiam gaudere ingruentibus iubet tentationibus : nec solùm gaudere, sed id etiam omne gaudium ducere. Neq; verò dicit quaslibet tentationes:sed, Quandò in varias incideritis tẽtationes. Causa aũt est:Scientes,inquit, q̃ probatio fidei vestræ patientiam operatur. Deindè subiungit,in fide debere esse firmitatem, & constantiam,& nullam dubitationem,dicens: Vir animo duplex, est instabilis in omnibus vijs suis. Quod autem posteà dicit,quantã cum venustate habet etiam profunditatem? Glorietur enim,inquit,humilis quidem in sua altitudine:diues autem in sua humilitate. Nam cùm diuitiæ quidem alliciant ad superbiam, paupertas autem ad humilitatem & animi deiectionem : ille contrà iubet facere, diuitem quidem suam constituere altitudinem in modestis actionibus : Pauperem verò hoc ipsum existimare dignitatem non contemnendam, si magno & excelso animo ferat paupertatem. Ità paupertatem & diuitias,quę sunt sæpè multis materia ad peccandum,vtraque materiam efficit ad Dei cultum.

Iacob. 1.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Deindè rursùs cùm sciret,cuius gloriæ,& quàm multorum bonorum sint tentationes conciliatrices ijs,qui se fortiter gerunt,repetens dicit: Beatus homo qui sustinet tentationem:quoniam cùm fuerit probatus,accipiet coronam vitę:beatitudine & spe coronarum efficiens, vt sint viris bonis acceptæ tentationes, & eas propemodùm tanquàm lucrum existiment,& cum voluptate excipiant. Sed neque multorum morbum, qui suas defendentes cupiditates, peccatum dicunt esse à natura,& neque verentur existimare,Deum esse causam malorũ,reliquit incuratũ: sed tanquàm medicus præstantissimus,auxilijs vtens præseruãtibus,huic morbo resistit,dicẽs:Nemo, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ibidem. qui tentatur,dicat:A Deo tentor.Deus enim non tentatur à malis : ipse autem tentat neminem. Vnusquisque verò tentatur à propria concupiscentia attractus & inescatus.Deindè concupiscentia cùm cõcepit,parit peccatum: peccatum autem perfectum,parit mortem.Sic vir iustus iustè iudicauit inter homines & Deum: illi qdem suo testimonio tribuens,q̃ non esset author malorum,& linguis loquacibus persuadens,vt tacerent:efficiens autem,vt homines suam agnoscerẽt imbecillitatem & sua

Peccatorũ causa. peccata,& vt sibi,& non Deo,asscriberent delicta,quæ ex mala consuetudine proueniunt & socordia:& sic discerent se humiliter gerere,& petere veniam.

Prætereà videbis Iustum sapienter perimentem arrogantiam & superbiam, quæ sequitur bonum rectè gestum,& persuadentem Deo potiùs, quàm sibijpsis asscribere,quod fuerit rectè factum.Nè erretis igitur,inquit, fratres mei dilecti. Omne do-

Iaco.1. num bonum, & omne datum perfectum,desupèr descendit à patre luminum, apud quem non est vicissitudo,nec mutationis obumbratio.Volens enim genuit nos verbo veritatis,vt simus nos primitiæ quædam eius creaturarum. Hæc & exinaniunt arrogantiam,& ostendunt Deum esse datorem bonorum, & esse immutabilem, nec in eum cadere alterationem: quod̃; is est eximius, si conferatur cum rebus creatis, &

Ibidem. maximam videtur gerere curam hominis.

Post hæc accedit ad admonitiones,quæ ad mores magis pertinent:Sit,dicens, oĩs homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum, & tardus ad iram. Si enim velox

Ibidem. sermo est cauendus,quanto magis adhibẽda est cautio,nè citò irascaris?Vide autem, quomodò figurã veri exprimit Christiani. Religio pura & immaculata patri & Deo hæc est:Visitare orphanos & viduas in afflictione eorum,immaculatum seipsum cõseruare à mundo. Ex æquo iubet & à mundo recedere, & ad propinquum accedere.

Iaco.2. Tunc enim verè ac syncerè fratrum miserebimur, quandò nos separabimus ab affectione in mundum.Dicendo autem, Nè in personarum acceptionibus habeatis,fratres, fidem Domini nostri Iesu Christi gloriæ : tollit id, quod fit ad ostentationem, docẽs nè viuamus,vt placeamus hominibus,neq; quæramus gloriam ex hominibus, humilia & abiecta cogitantes : sed Deum solum amemus,& eius,quod fit,habeamus

Ibidem. ipsum laudatorem,& remunerationem ab eo expectemus.Dicendo verò eum legem implere regiam,qui diligit proximum sicut seipsum,excitat ad fratrum dilectionem, ex eius,qui legem tulerat,dignitate sciens huius præcepti magnitudinem & pulchri-

Rom.13. tudinẽ:& quòd planè legis adimpletio,est dilectio in proximũ:& hoc ipsum est summa bonorum. Dein mouet ad misericordiam, terrens immisericordi & ineuitabili,

Iaco.2. quod illic est,iudicio.Iudicium enim,inquit,sine misericordia ei, qui non fecit misericordiam:per hoc concedẽs,vt misericordia glorietur plùs, quàm iudicium,quate-

Ibidem. nùs illi dat victoriam. Quinetiam ità dicit fidem opùs habere actione, sicut corpus eget spiritu:absq; ea autem esse mortuam & inutilem,vt nõ confidamus in eo solùm

Gen.22. Iosu.2. quòd credamus,& inaniter gloriemur.Hoc autem probat, statim Abraham & Raab adducens in testimonium:illum quidem,qui cum fide Isaac quoq; obtulit : hanc aũt, quæ speculatores per aliam viam transmisit.

Et quid opùs est, vt singula enumerem ? Vix vllam prætermisit ex virtutibus mo-

Iaco.3. ralibus,ad quam non incitauerit virum pium ac religiosum cum multa probabilitate,gratia ac iucunditate.Is linguæ legem dedit, vt qui & in tempore tacendum, & in tempore dicendum accuratè doceret.Is paternè docet sequi quidem veritatem,à fal-

Iaco. 4. so autem abstinere. Porrò autẽ linguam quoq; maledicam & calumniatricem plurimùm accusat. Et de propinquo clanculùm detrahere, aut etiam eum iudicare, ab

Iaco. 5. animis hominum procùl propulsat. Tuum opus est,ó Iuste,diuites quoq; rursùs & pauperes admonere:illos quidem,nè confidant in diuitijs:hos autem,vt mala ferant patienter,vt q̃ sint tolerãtiæ accepturi mercedẽ, quæ non potest auferri:& illis qdem infidelitatis argumẽtum diuitias objcere,vt q̃ in eis cõfidant, & non in Dei sinu,qui nunquàm exhauritur:his aũt, tanquàm prophetam annũciare, q̃ pro foribus stat is, qui iudicat.Illud aũt,non periurium solùm,sed vel ipsum omninò iusiurãdum declinari debere,cuiusnã alterius,quàm linguæ iustæ fuerit admonitio,dicentis:Ante oĩa, fratres mei,nolite omninò iurare,neq; per cælum, neq; per terram, neq; vllum aliud

*Certè, Certè: & Non,Nõ: iuramẽtum.Sit autẽ vestrum *,Certè certè,&,Non nõ,nè sub iudicio decidatis.Eos, qui sunt sereno & trãquillo animo,docet,vt se muniant oratione;eos,qui ægrotant,

vt

vt oleo vtãtur cum oratione sacerdotis ad vnctionem, & id habeant pro morbi medicina,vtpotè quòd oratio,cui opera ferunt auxilium,maxima possit efficere. Quid opùs est oĩa persequi,quæ hæc continet Epistola, cùm eam possit, qui velit,legere & illinc haurire,tanquàm ex fonte,& gustando factis probare,& ità fide dignus esse testis eorum,quæ pulchrè dicuntur à Iacobo ?

Porrò autem hinc quoq; sciri potest,quanta esset eius authoritas & dicendi facultas.Fuit aliquandò quæstio Antiochiæ,an oporteret eos,qui ex gentibus ad verbum Act.15. veritatis accedebant,more Mosaico deincèps circuncidere. Fratres ergò, qui erant Antiochiæ,Apostolis cõmorantibus Hierosolymis permiserunt iudicium, Paulo & Barnaba vsi ministris ad proponendum id,de quo quærebatur. Cùm verò quæ Hierosolymis erat Ecclesia, ad hoc esset cõgregata, & Petrus primus Apostolorum præesset fidei,& deijceret semina pietatis : Viri fratres,inquit Iacobus, Simon exposuit, quomodò primùm Deus visitauit sumere ex gentibus populũ nomine suo. Et ei cõsentiunt Prophetæ.Deindè cùm subiunxisset verba vnius Prophetæ,de ijs, quæ quærebãtur,hanc tulit sententiam:Iudico ego,dicens, non esse molestia afficiendos eos, qui ex gentibus ad Deum conuertuntur:sed scribendũ ad eos,vt se abstineant à contaminationibus simulacrorũ,fornicatiõe,& sanguine,& suffocato. Sic dixit,& quod dixerat,deductũ est ad effectũ:& quod à Iacobo fuerat decretũ,scriptũ est ab Apostolis:& Ecclesiæ pro forma fuit traditum. Tanta apud Apostolos fuit eius reuerentia.

Sed licet etiam audire,quidnam Paulus de eo scribat ad Galatas: Asscendi,inquit, Hierosolyma ad videndum Petrum. Alium autẽ Apostolum non vidi, nisi Iacobum Galat. 1. fratrem Domini: Vtpotè q̃ res esset magna,& digna quæ mandaretur memoriæ, videre Iacobum.Qualibus aũt monitionibus ad Paulum vsus sit Iacobus, apertè sciet, qui legerit Actus Apostolorum. Cùm nos enim (inquit Lucas) venissemus Hieroso- Act.21. lyma,exceperunt nos oĩs fratres.Sequenti aũt die ingressus est Paulus nobiscum ad Iacobũ,& oĩs accesserunt presbyteri. Quos cùm salutãsset,exposuit singulatim vnũquodq; eorum,quę Deus fecit gentibus per ministeriũ suum. Illi aũt cùm audijssent, glorificauerunt Deum,dicẽtes Paulo: Vides,frater,q̃ multa millia sunt inter Iudæos eorum,q̃ crediderunt:& sunt oĩs legis æmulatores. De te aũt audiêrunt,q̃ tu doces à Mose defectionem Iudęos oĩs,qui sunt in gẽtibus. Sed fac hoc,quod tibi dicimus. Sunt nobis viri quatuor,votũ habentes super se:his assũmptis,sanctifica te cum illis, & impende in illis,vt radãt capita : & cognoscẽt oĩs,q̃ quę de te audiêrũt,nihil sunt. Oportet aũt omninò existimare hęc verba esse Iacobi,vt qui esset princeps illius Ecclesię. Propterea eũ hoc egregiè à Luca est additum : Paulus nobiscum ingressus est ad Iacobum.Tantum inter Apostolos tribuebatur Iacobo,& adeò erat clarus,& habebatur in tãto honore,partìm qdem hoc habẽs ex virtute,partìm aũt hoc nactus ex eo,q̃ esset frater Dñi. Iudas autem, qui Catholicarũ septimã scripsit Epistolam,quanam ex re seipsum significat, & quomodò facit inscriptiõem? Iudas Iesu Christi seruus,frater aũt Iacobi,ijs,q̃ sunt dilecti in Deo patre.Non ex imperatorijs & inanibus dignitatibus sibi tãtum claritatis tribuunt, q̃ sunt in mũdo splẽdidi,quãtum ille sciebat gloriari ex eo,q̃ esset & diceretur frater Iacobi.Si aũt est Iudę gloria,dici fratrem Iacobi: quanto est ipsi Iacobo maior,q̃ Christi frater nominetur? Ipse eũ solus asscitus fuit hæc priuilegia: & dignus est habitus,qui solus vocaretur frater Domini.

Hic ergò magnus & diuinus Iacobus erat sanctus(vt sacra dicũt eloquia)ex vtero Hæc ex matris suæ. Quamobrèm statìm post Deũ primum Põtificẽ accipit clauum Ecclesiæ Hegesip- Hierosolymitanę,& solus in Sancta sanctorũ perpetuò ingreditur. Nõ eũ semèl,sic- pi libro 5. ut ijs,q̃ legi & vmbrę cęlestiũ seruiebãt,cõcedebatur ingressus:sed sic ingrediebatur, vt q̃ solus posset ingredi ,ppter puritatẽ.Ingrediẽs aũt,se inclinabat in genua : & populo meliùs cõciliabat remissionẽ peccatorum, q̃ quomodò fecit Moses:adeò vt instàr camelorũ ei genua obdurescerẽt,eô q̃ is ea flecteret assiduè. Sic eũ nobis Deus, qui homo factus est,orãdum tradit. Propter insignem autem iustitiam vocabatur,vt dictũ est,Oblias,quod lingua nostrã significat compræhensionẽ populi, & iustitiam.

Cæterùm quomodò Prophetæ priùs significauerũt,q̃dã ex septẽ hæresibus,quorũ Act. 27. dux erat Ananus, (Erat aũt Ananus tunc sacerdos,quandò Paulus appellato Cęsare, Romam à Festo vinctus missus est ad Neronem) cùm essent frustrati spe insidiarum, quas struxerant aduersùs Paulum,conuertuntur contra Iacobum fratrem Dñi.Hæc

autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem in illum facere ausi sunt. Cùm Iustum intercepissent medium, petebant ab eo negationem fidei in Christum coram toto populo, & ex ipso sunt sciscitati: Die nobis, O Iuste, dicentes, quid tibi videtur de Iesu? Ille autem eis cõuenienter respondens, & qualis dicebatur, nempe Iustus, talis quoquè volens videri, iustam similiter vocem emittit: Is est, dicens, filius Dei Iesus Christus. Atque nonnulli quidem credebant ijs, quæ dicebantur à Iacobo: alij autẽ minimè credebant, & contradicebant, conuenienter non rectæ traditioni & errori. Quædam enim hæreses apud Iudęos (vt diuina dicunt eloquia) neque tenebant resurrectionem, neque credebãt Deum venturum, vt redderet vnicuique secundùm opera sua. Atque multi quidem propter Iacobum relati sunt in numerum credentium: magna autem murmuratio exorta est inter principes Iudæorum, vtpotè quòd dicerẽt Pharisæi & Scribæ in periculum venire vniuersum populum, expectantem Iesum Christum. Cùm ergò accessissent ad Iacobum: Te valdè rogamus, ô Iuste, dicebant, cohibe populum: in errorem enim inductus est de Iesu, quòd ipse sit Christus: & fac, vt ijs, qui die Paschæ cõuenerint, de Iesu persuadeas, nè de ipso fallãtur. Tibi enim nos credimus, & tibi ferimus testimonium, & vniuersus populus, quòd sis iustus, & personam nõ accipias: (hoc testimonium, quòd esset iustus, & personam non acciperet, ideò illi tribuentes, vt ex hoc Iusti nomine eum ad se allicerent, & persuaderent, vt illorum personas acciperet, corruptus assentatione.) Ascende ergò templi pinnaculum, vt cernaris à toto populo, & verba tua audiantur. Nam propter Paschaᵐ conuenerunt omnes tribus cum gentibus. Statuerunt ergò Scribæ & Pharisæi Iacobum supra templi pinnaculum, & alta voce dixerunt: Iuste, debemus omnes tibi credere. Quoniam igitur populus errat post Iesum, quem omnes scimus passum esse mortem sub Pontio Pilato, nobis enuncia, quid tibi videatur de Iesu.

Matt. 22. Act. 23.

Præclara S. Iacobi confessio.

Cùm ergò tempus vocaret, vt vir fortis resisteret mendacio, nõ est cunctatus, neque metu prodidit veritatem: sed & animo & lingua liberrimus, & magnam protinùs vocem emittens: Quid me rogatis, inquit, de Iesu? Ipse sedet in cęlo ad dexteram virtutis patris sui, vẽturus posthàc in nubibus cæli, vt iudicet orbem terræ in iustitia. Cùm multi autem fuissent persuasi ab hoc Iacobi testimonio, clamarentque & dicerẽt, Osanna filio Dauid: Scribas & Pharisæos subijt magna eius, quod factum fuerat, pœnitentia, & inter se dicebant: Malè fecimus, qui tale testimonium Iesu præbuerimus. Agedùm ergò Iacobum deijciamus, vt populus sic metu retardatus, non credat Iesu. Cùm sic dixissent, magna voce clamârunt: O ô, Iustus quoquè errauit. Cùm ergò ascendissent in templi pinnaculum, eum statìm deijciunt. Et ne sic quidem desistentes ab insania, dicebant: Iustum obruamus lapidibus. Et cœperunt in eum iaculari lapides, quoniam deiectus non erat mortuus. Sed cõuersus, (O sanctam animam) figit humi genua, dicens: Domine Deus pater, dimitte eis, nescìunt enim quid faciũt, eandem vocem, quam Stephanus, diuinus quoquè emittens Iacobus. Cùm sic ergò eum appeterent lapidibus, vnus ex sacerdotibus, qui erant filij Recham, filij Rechabim, de quibus fert testimonium Ieremias propheta, clamauit, dicens: Cessate: quid facitis? Iustus ꝓ nobis precatur. Quidam autem ex eis, accepto fuste ex officina fullonis, quo comprimebat vestes, validè infligit eius capiti: & sic Iustus tradidit animã. Quem acceperunt & sepelièrunt prope templum Dei.

Act. 7.

Ierem. 35.

Cædes S. Iacobi.

Ex Iosephi li. 25. Antiquit. tat.

Quicunque autem erant in ciuitate moderati & probi, & videbantur leges accuratè seruare, hoc tulerunt grauiter, & clàm mittũt ad Agrippam, (erat enim is successor tetrarchiæ Herodis) rogantes, vt scriberet ad Ananum, nè talia auderet. Neque enim rectè fecisse dicebant, quod fecerat magno Iacobo. Quidam autem ex eis Albino quoquè procedentes obuiàm venienti Alexandria, (Ipsum enim post Festum elegit Cæsar procuratorem Iudææ) cum docent, non licere Anano absque eius sententia sedere in concilio. Albinus igitur, credens ijs, qui dixerant, iratus scribit ad Ananum, minans eum daturum pœnas admissi facinoris. Rex verò Agrippa, Anano depositò à sacerdotio, cùm fuisset Pontifex non plures, quàm tres, menses, alterum eius loco constituit. Mala autem extrema inuaserunt Iudæos post mortem Iacobi. Horum testis est Iosephus Iudæus, qui nihil celauit veritatis.

Hæc ità euenerunt, & sanctus additus est sanctis, martyr martyribus, iustis qui Iustus erat & nominabatur, quique primus inter episcopos fuit martyrica corona redimi-

dimitus. Nam inter diaconos quidem pręcessit Stephanus, inter Apostolos Zebedęi Iacobus: nũc autem Pontifex Christum primũ Pontificem est secutus: martyr eum, qui pro vniuerso mundo proprium præbuit sanguinem. Quàm multarum diuinarum dignitatum, quàm multę tibi debitę sunt coronæ, discipulo, Pontifici, iusto, Dei fratri, martyri? qui quicquid boni dixerit quispiam, habet ex abundantia: ad gloriam patris, filij & spiritũs sancti, quæ est vna & inseparabilis diuinitas, & quam decet oẽis honor & magnificentia, nunc & semper, & in secula seculorum Amen.

VITA SANCTORVM EREMITARVM, ZOERARDI CONFESSORIS ET BENEDICTI MARTYRIS, AVthore B. Mauro Quinqueclesiensi Episcopo.

1. Maij.

TEMPORE illo, quo sub Christianissimi Stephani regis nutu, nomen & religio Deitatis in Pannonia rudis adhuc pullulabat, audita fama boni rectoris, multi ex terris alijs canonici & monachi ad ipsum quasi ad patrẽ confluebant, non quidem alicuius causa necessitatis coacti, sed vt nouum sanctæ cõuersationis gaudium ex eorum conuentu adimpleretur. Inter quos quidam sancti spiritũs instinctu tactus, ex rusticitate quasi rosa ex spinis ortus, nomine Zoërardus, hanc in patriam de terra Polonorum aduenit, & à Philippo Abbate, cuius monasterium, Zobor nominatũ, in Nitrienſi territorio ad honorem sancti Hippolyti martyris situm erat, habitu accepto, & Andreas nominatus, eremiticam vitam agere statuit. Ibì verò quanta contritione cordis & corporis maceratione afflixerit sese, ex relatione discipuli eius B. Benedicti, cùm ipso conuersantis, quæ audiui, paucis literis mandare decreui. Ego quidem Maurus, Deo miserante nũc episcopus, tunc aũt puer scholasticus, virũ bonum vidi: sed quę esset eius cõuersatio, non visu, sed auditu percepi. Ad nostrum ergò monasterium, in honorem B. Pontificis Martini consecratũ, cùm iam dictus monachus Benedictus sæpè venisset, mihi hęc, quę sequuntur, de eius vita venerabili narrauit.

Zoërardus & monachus, & Andreas appellat.

Postquàm idem venerabilis vir Andreas eremi solitudinem petijt, magna quidem corporis defatigatione, spiritualis aũt vitæ corroboratione ieiunium semper obseruauit. Tribus diebus ab omni re, quę mãdi potest, abstinuit pro dilectiõe gratię ipsius, qui propter homines homo factus, quadraginta diebus ieiunauit. Cùm aũt Quadragesimale tẽpus aduenire, exẽplo vitę regularis, sub qua Zozimas abbas degebat, vbì quadragintaquinq; dactylis quisq; Quadragesimã deduxit, ipse à patre Philippo, à quo habitum religionis perceperat, quadraginta nuces accepit, & eo existens victu contẽtus, diem sanctę resurrectionis cum gaudio expectauit. Ijsdem verò & alijs diebus, licèt esus ad corpus refocillandum non solùm nõ sufficeret, verumetiam spiritũ ipsum ad defectum perduceret, ipse tamen, excepto tempore orationis, nunquàm à labore cessauit: sed accepta securi, quendam laboraturus syluæ locum solitarium intrauit. Vbì cùm præ nimio labore & ieiunij districtione corpore & spiritu deficiẽte, quadam die pręmortuus iaceret, quidam iuuenis pulcherrimus adspectu & visionis angelicæ aduenit, & impositũ vehiculo, ad cellam eius adduxit. At ecstasi, in qua erat, decedente, postquàm ad se reuersus, quid erga ipsum misericordia DEI egisset, agnouit, supradicto discipulo suo Benedicto, qui mihi hæc narrauit, id confessus est, constringens eum iuramento, nè ante diem obitûs sui notum cuiquam faceret.

Eius ieiunia. Matt. 4.

Post laborem autem diurnum corpori quietem nocturnam talem adhibuit, quæ magìs tormenti & afflictionis, quàm requiei nomen mereatur. Planatum equidem truncum quercinum sepe circũdedit, & per ipsam sepem arundines acutas ex omni parte infixit. Ipse verò in truco sedẽs, tali sessorio vsus est artuum * reiteratione, vt si fortè corpus sopore grauatum, qualemcunq; in partem se flecteret, arundinum acie sauciatum grauiter, euigilaret. Insupèr & ex ligno coronã factam capiti suo circumponebat, ad quam in partibus quatuor totidem lapides suspendebat, vt si caput sopitum quocunq; inclinaret, lapide percuteretur. O beati viri Andreæ merces, q̃ beata

Modus grauescendi molestissimus. *recreatione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& æterna vita,corona centiès ornata,quæ in cælo recompenſat,quod in terra grauiter emptum fuerat. O inauditũ genus cõfeſſionis, quod precioſius facit regnum ꝑmiſſiõnis.Nõ cibus,nõ requies auferre potuit dulcedine vana vitã æternitatis,& nequam ſpiritus aditum inuenire nequiuit deceptiõis.Hæc,quę iam dicta ſunt,diſcipulo eius Benedicto referente,cognoui:qui & ipſe,patre ſuo defuncto, locum eundem inhabitare decreuit.Cumq; per tres annos exemplo magiſtri diſtrictè vitã ageret,latrones ſuperueniẽtes,& multam apud ipſum pecuniã eſſe ſperãtes, ductum ad ripam fluminis Vuag,iugulauerũt,& in ipſam aquam demerſerunt. Diù verò corpore eius quæſito & nõ inuento, per integrũ annũ viſa eſt aquila in ripa fluminis Vuag, quaſi quædã obſeruatura,ſedere:per quã de corpore certi effecti, quendã in aquas immergi fecerũt,& ſic integrũ,quaſi nupèr obijſſet,inuenerũt. Cõditus eſt aũt Benedictus in baſilica B.Emmerammi martyris,in eodẽ ſepulcro,in quo aſſeruabãtur oſſa B.Andreæ,eius ſancti patris.Iam quæ ſequuntur,Philippus Abbas mihi Abbati conſtituto narrare conſueuit.

Benedictus iugulatur à latronibus.

Cùm igitur tempus reſolutiõis ſui corporis immineret,indicãs eis hoc, q aderant, nè ab vllo veſtimẽtorũ ſuorũ exueretur operimẽto, ꝑcepit,donèc Abbas Philippus quẽ miſerat accerſitũ,aduenirẽt. Qui pater aduenièſ,vbi corp' venerabile iam mortuũ iacebat lauandũ,catenã æream viſcera iam attingentẽ inuenit. O mira res & inaudita. Catena carnes intùs putrefaciẽs,cute foris eſt obducta.Sed neſciri hoc genus martyrij poſſet,niſi ad vmbilicum ligati nodus apparéret metalli. Soluta verò catena dũ ex corpore trahitur,ſonus coſtarũ eliſarũ grauiter auditur. Cuius catenæ partẽ mediã ab eodẽ patre impetraui,& nunc vſq; cuſtoditã,petitioni Ducis Chriſtaniſſimi Geiſæ,cũ deſiderio mihi ꝑ ea inſtanti,negare nequi. Sepulto quoq; B. viri corpore, quæ ꝑ reuelationẽ Abbatis Philippi cognoui, & cognitu digna eſſe videbãtur, memoria notaui.Tempore quodã latrones, quorũ collegia maxima ex parte ſolitudinẽ inhabitãt,in ſylua cõgreſſi ſunt. Quibus cõfligẽtibus,vn' ex eis multùm ſauciatus eſt.Cõflictu dirempto,cùm hũc ſocij vulneratũ nequaq̃ in ſylua dimittere vellẽt, cõſilio inito,ad cellã ſuperiùs dicti viri Andreę,cuius fama iã ad oẽs circunquaq; diffundebatur, eum deferre ſtatuerũt. Sed cùm adhuc loc' lõgè abeſſet, latro in via defunctus eſt.Corpore verò eius ad cellã deportato,& in eadẽ poſito, media iam nocte cùm oſſa cõmẽdare vellẽt humo,ſubitò,ſpiritu reuerſo,mortu' reſurgere cœpit.Illis aũt,q aderãt, valdè ꝑterritis, & ꝑ pauore fugiẽtibus, reſuſcitatus ille reuocabat eos, dicẽs:Nolite fratres formidare,neque fugere:S.cm̃ Zoërardus me à morte ſuſcitauit ad vitã. Illis aũt præ gaudio plorantibus, & vt diſcederet cum eis,rogantibus,dixit ſe nunquàm ab ea cella diſceſſurum, ſed ibì in perpetuum Deo & ſancto Zoërardo ſeruiturum.Fecit itaq;,quod promiſit,& vſq; ad obitum ſuum ibì permanſit.

Catena æneа iam carni penitùs impreſſa.

Latro defunct' redit ad vitam.

Aliud quoq; ei' miraculũ nequaq̃ reticere voluĩ, quod eodẽ Philippo Abbate narrãte cognoui.In ciuitate Nitria qdã reus damnatus,ſuſpẽſus eſt.Qui pòſt ſolutus Dei miſericordia,ad Abbatẽ venit Philippũ,& qualiter per merita B. viri Andreæ liberatus eſſet,indicauit.Dixit enim,ꝙ cùm damnatus eſſet, ſemper nomẽ ipſius implorâſſet:& cùm ſubleuaretur in patibulũ, ſtatìm manibus ſuis B. vir Andreas eũ ſuſtentauerit.At illi,cùm eum oẽs mortuũ putãtes,domũ reuerterentur,ipſe eum manu ſua ſolutum abire permiſit. O quanti meriti vir ante Deum, qui viſibilis appárens,homines ſoluit,cùm inuiſibilis inter angelorum choros locum poſſideat.

Suſpẽſus à patibulo ſoluitur.

VITA S. PATRIS NOSTRI ET CONFESSORIS, ATHANASII EPISCOPI ALEXANDRINI, AVTHORE *Simeone Metaphraſte.*

2. Maij. ſecũdùm Latina Martyrologia.

ALII quidem alia beatorum virorum monimẽta,ad virtutis exemplar demonſtrãdum,& ad eius amorẽ incitãdum perſequantur, piorumq; ea tradant auribus. Ex eo enim, ꝙ aſſiduè fiat mẽtio eorum,q ex virtute vitã inſtituunt,euenire ſolet naturaliter, vt & virtutẽ perſequãtur,& eius vehemẽti amore inflammentur.Ego aũt oĩm optimam,ac prẽſtantiſſimã, & quàm maximè exiſtimo ex Deo eſſe actam, alioquì aũt difficilem,& quã nullus qdem perfectè poſſit imitatione conſequi,ſi eam aũt aliquãtiſpèr rectè ſequamur,nobis nõ paruum lucrũ afferet: magni, inquã,illius Athanaſij

naſij vitam,perindè àc quandam animatam & immortalem virtutis columnam,oĩmibus manifeſtam & cognitam conabor efficere. Talis enim viri vita, & qui tot ꝑpter Deũ calamitatibus eſt impetitus, totq; tamq; crebras ac varias ſuſtinuit mutatiões, nõ ſolùm poteſt,ſi vel tãtummodò audiatur,honeſti amantibus animis ſimul cũ voluptate afferre admirationẽ:ſed ad philoſophiam quoq; cum alia virtute docendam, ſpem,magni animi virtutẽ,& tolerãtiam eſt accõmodatiſſima. Atq; oĩa quidem,quę ab illo geſta ſunt,nõ eſt facile perſequi. Non ſolùm em̃ ea difficile eſt imitari propter magnitudinem,ſed etiam oratione complecti propter multitudinẽ. Verumenimuerò quæcunq; ſunt ad audiendũ vtiliora,ea vulgo quoq; ſunt notiora cum alijs.

Athanaſio ergò fuit quidem patria,Aegypti ciuitatũ clariſſima Alexãdria. Parentes verò,qui alios quidem virtute ſuperabant, ſolo autem filio erant inferiores : adeò vt ex fructu arbor,& radix ex germine magis beata iudicaretur. Cuius generoſum & liberale ingenium,morumq; probitas & conſtãtia,ad Deumq; propenſio,& ad ea, quæ ſunt ſpiritalia, inclinatio, ſtatìm ab ineunte ætate apparuit. Cùm ergò iam infantię ſuperaret ætatem,quę ſolet natura delectari luſionibus & æqualium congreſſionibus, propter teneritudinem, venit hic quoquè cum æqualibus ad quoddam litus maris. Ac videbatur quidem in litore ludere cum æqualibus : ludus autem fuit reuerà res ſeria: & non ſolùm figura futurorum,ſed etiam occaſio & primitiæ Athanaſio eius,quæ illi fuit cum Deo,coniunctionis. Pueri enim per ludum imitantes ea, quæ aguntur à ſacerdotibus, Athanaſium quidem manibus impoſitis ordinant Epiſcopum. Ipſi autem velutì in Preſbyteros & Diaconos allecti, ad eum adducebãt alios pueros, qui diuini baptiſmi ſignaculo nondùm erant obſignati, vt ab ipſo baptizarentur.Ille autem eis de more omnia peragens,& aqua marina pueros tingens,viſus eſt velle etiam aliquam tangere adhortationem.

S. Athanaſij patria.

Vide ludum pueri lem.

Qui itaque tunc Alexandrinę præerat eccleſiæ,diuinus Alexander,cùm eſſet à negociorum tractatione vacuus, & ſe ad moderatam aliquam dediſſet remiſſionem, & ad maris iucundiſſima oculos coniecciſſet ſpectacula, & tali ludo vtentem vidiſſet Athanaſium, & in eo ſpectando diù eſſet immoratus, & apud ſe valdè eſſet admiratus,ſtatìm adducit pueros:& quibuſcunq; quidem ex ijs puræ manus Athanaſij, quæ diuinorum præceptorum erant ab infantia adminiſtræ, velutì quandam in Chriſto ſignaculi figuram impoſuerant, eos prompta & alacri manu ipſe quoquè inungit, egregiarum illarũ Athanaſij manuum impoſitionem vel ante ætatem reueritus, & non irritam cenſeri oportere arbitratus. Ipſos ergò inungit,& per baptiſma perficit. Eos enim nondùm fuiſſe myſterijs initiatos priùs diximus. Ipſum autem Athanaſium,ſuauem virtutis florem,& iucundam illius plantam iam maturis ſpiritûs ſcatẽtem fructibus vel ante tempus, tradit parentibus, vt eum interìm curent inſtituendum literis. Cùm autem ad ætatem peruenerit, ad eum rursùs filium adducant, vel potiùs ad eccleſiam & Deum,ſicut etiam Anna duxit Samuelem. Sic ergò Athanaſius cùm eſſet in diuinis meditatus diſciplinis, & ſe etiam in aliquibus exercuiſſet liberalibus, eſſet autem iam puber ætate, rursùs ad Pontificem adducitur à parentibus. Ille verò eum libenter acceptum (ſciebat enim, quantum Eccleſiæ bonum futurus eſſet Athanaſius) ſacerdotali eum veſte induit, & in clerum cooptat,in pugna ſocium ijs,qui decertant,& virum fortem in inſtructa acie.

Inungunt pueri, per ludũ baptizati.

1. Reg. 1.

Atque erant quidem in Athanaſio multa & in moribus eximia,in doctrinaq́ue & dicendi facultate multa præclara : ex quibus nihil hominem reddit æquè inſignem,atquè quæ pro rectis dogmatibus ſuſcepit certamina, & quæ iuueniliter geſſit aduerſùs impietatem : quæ quidem ordine omnia enumerare, perindè eſſet, atquè aquam maris metiri acetabulis. Sed nobis ſunt omninò pauca ex ijs, quæ geſſit, aſſumenda. Quemadmodùm enim fieri non poteſt,vt omnia perſequamur : ità rursùs omnia prætermittere,fuerit planè impium, & inuidorum potiùs, quàm eorum, qui bonis lætantur,proprium. Rabie quidem agitabatur inſaniſſimus Atrius, & vniuerſam labefactabat Eccleſiam. Iam autem & ipſum orbem terrarum & omnia peruaſerat improbitas, eiusq́ue ille nullum nec finem, nec modum ſtatuebat. Quin etiam exilio damnatus, & à CHRISTI parte abdicatus cùm eſſet draco ſemimortuus, per ſuos eadem ſentientes caudam mouit diſcipulos. Per eos ergò cùm Magni quoquè illius Conſtantini magnos ad ſe ſpiritus attraxiſſet, (nihil enim do-

Arrij furor Eccleſiam exagitat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Arrij imponit Cõstantino.

lum minùs suspicatur,quàm animus ingenuus.) Cùm ergò Imperatorem iurciurando & literis, quæ multum illecebrarum habebant & probabilitatis, per suos discipulos vel potiùs impietatis magistros & legislatores corrupisset, & suum dogma exposuisset,verbis quidem nudis, & quod ipsa quidem auditione similiter se habebat atque nostrum, re autem ipsa &, quæ in profundo latebant, sententijs multùm differens,ea ratione procurat,vt reuocetur ab exilio. Sicautem sceleratum illum, qui ad Alexandrinam ciuitatem ad publicum Ecclesiæ redierat exitium, fortis Christi miles,rectorumque dogmatum & pietatis defensor statim magnus inuasit Athanasius. Qui etiam crebrò commouebat Pontificem, & ad bellum in eum gerendum incitabat,velutì generosissimus quidam Imperator auxiliaris. Iam enim Archidiaconatûs gradu & ordine dignus erat habitus. Quibus de causis perturbabatur quidem Aegyptus:perturbabatur autem,quicquid erat in religione contentiosum, diuersæq; & à vero discrepantis sententiæ. Scribebant autem ad Imperatorem,& imponebant eius simplicitati. Athanasio verò nõ licebat quiescere,sed & lingua & manu præclarè vtebatur:nec cessabat ipse cum Alexandro scribere ad Imperatorem,& literis acrioribus insectari eius in peruersos facilitatem : quòd eum, qui rectam Christianorum fidem infirmârat & nihili duxerat, & ab ipso Deo & Patribus omnibus fuerat abdicatus, figmentis rursùs & fabulis deceptus admittat, & patrum moueat terminos,

Prou. 22.

qui,vt scriptum est,sunt immobiles.

Eusebiũ Nicomediensem dicit.

Quo quidem tempore,Imperator non moderatè ferens se increpari,sed ab Eusebio accensus,dat acerba & aspera responsa,minatus se eos esse depositurum,si non ijs acquiescerent,quæ fuerant ab illis decreta. Hæc autem faciebat, non iræ seruiens, neque circa fidem aliquid innouans & amplectens Arrianismum : sed zelo potiùs vtens,etsi non secundùm scientiam,& specie procurans, nè diuelleretur & distraheretur Ecclesia. Atque Alexander quidem cùm simul cum Athanasio tales ab Imperatore literas accepisset,pauco tempore superstes,honesto fine vitã concludit. Athanasius autem statìm & morum & sedis fit successor,totiusq; populi suffragio ei man-

Athanasius obtinet sedẽ Alexandrinam.

datur sacerdotium,declaratus dignum talis vnguẽti receptaculum, hoc non humanæ gratiæ munus, sed donum spiritûs, & virtutis præmium consecutus. Impietatis autem præsides, occulti zizaniæ satores, ardentes ministri improbitatis, se quidem aliquandiù continuerunt,nihil omninò mouentes,nec perturbantes:sed eorum cõquicuêre impetus,& Athanasio apertè bellum indicere distulerunt. Deindè verò,tãquàm à maligno ad cor eorum loquente, accepto signo,in id,quod parturiebat animus,erumpentes,aperta quæ priùs latebat improbitate,vndiquè in eum grauissimas intenderunt insidias. Non solùm sede,sed ipsa etiam ciuitate expellere eum,qui cęlestibus tabernaculis verè erat dignus,contendentes. Sed ille manebat immobilis,vnà canens cum Dauid : Si consistant aduersùs me castra,non timebit cor meum.

Infestatur ab Arrianis.

Psal.26.

Has autem primùm cœpit moliri insidias, qui nomine tantùm pietatis fuit particeps, mores enim eius nomini apertè repugnabant : impietatis, inquam, instrumentum Eusebius. Is enim cum suis in Imperatoris simplicitatem se insinuans & irrepens, tempus opportunum esse ratus, omnia mouebat & conturbabat, vt Athanasium de sede exturbaret. Sic enim fore putabat,vt & alios superaret,& opinionem Arrij confirmaret. In eum ergò moliuntur & struunt insidias,magna,vt eis videbatur,verisimilitudine & probabilitate. Conducunt autem Meletij quoquè hæresis sectatorem Isionem, & in improbitatibus diuitem Eudæmonem, & in scelere victorem Callinicum. Crimina autem, quæ intendebantur Athanasio, vnum quidem erat, quòd coegisset Aegyptios lineam vestem pendere Ecclesiæ Alexandrinæ. Alterum autem, quòd non benè vellet Imperatori, sed etiam pararet insidias literis Imperatorijs. Tertium verò auaritia, quòd & arcam quandam auro plenam misisset ad quendam ex suis amicis. His quartum accedebat quidam Ischyras, qui turpissima quidem & grauissima perpetrauerat, & non solùm dignus erat accusari, sed etiam nullo modo merebatur consequi misericordiam : versutus autem & vafer moribus, & qui crimina quorum accusabatur,poterat refellere, ac ipsa in eos qui accusabant, conferre. Is cùm sibi affinxisset sacerdotium, & sibi Presbyteri nomen imposuisset, & mystagogus ex mysterijs nondùm initiato, & eruditus in diuinis ex insipiente & inerudito repentè apparuisset, æquum censebat, vt faceret quæcunque facit sacerdos,

Crimina ei intentata.

dos,idq; cùm ne in somnis quidem esset affectus honore sacerdotij. Vndenàm enim esset sacerdos,qui semper egisset vitam sacerdotio contrariam?

Cautè locum lege. Nõ em nõ erat sacerdos, quia egerat vitã sacerdotio cõtrariã,sed quia non fuerat more Ecclesiæ ordinatus.

Cùm hæc autem de illo resciuisset Athanasius,vt qui esset accuratus talium hominum examinator,& Lydius quidam lapis, vt dicitur, Presbyterũ Macarium mittit ad Mareoten, (illic enim versabatur Ischyras)ei permissa rei inquisitione. Postquàm autem deprehensus Ischyras agnouit,nec habuit quid ageret,illinc aufugiens, venit Nicomediam,& accedit ad Eusebium, aduersùs Athanasium impudenter vociferãs, & ei in omnibus detrahens, eiquè acerbè maledicens. Est enim vitium eiusmodi,vt cùm speciosus ei defuerit prætextus, ad falsum iurandum procedat, & apertè armetur aduersùs veritatem. Illi autem eum honorant tanquàm sacerdotem, & perindè ac verum & germanum suscipiunt eum,qui à Deo & sacris legibus defecerat. Natura enim delectamur similibus,prout vnusquisque est affectus vel ad virtutem, vel ad vitium. Illi ergò propter suum ab Athanasio dissidium animis æstuantes,quanta putas lætitia exceperunt Ischyram ? Illam animam, arrogantia & confidentia plenam, spe bonorum proposita acuerunt, & magno Episcopalis dignitatis honore cum ornaturos sunt polliciti, si modò in iustum posset aliquam struere accusationem, pro talibus factis eiusmodi præbentes remunerationes, & tot animarum præfecturam cõstituentes mercedem calumniæ. Is autem (erat enim non solùm ad crimina struenda ac comparanda,sed etiam ad confundenda & in aduersarium conuertenda callidissimus,vt iam antè diximus)in ipsum Athanasium vicissìm crimen intendit,quòd scilicet illius voluntate Presbyter Macarius ecclesiam instàr prædonis inuadens, ipsum magno furore ab altari detraxerit : illam autem sacram mensam euerterit, & mysticum calicem contriuerit,& sacros libros igne exusserit. Atq; huiusmodì quidẽ actus ab Ischyra est adornatus.

Ischyræ calũniæ.

Iam verò per alia quoquè perfectè ab eis instructis insidijs, accedunt ad Imperatorem Constantinum,hæc dicentes de Athanasio,& iram Imperatoris in eum accendentes. Hoc autem erat,quod eum maximè iritabat. Id enim inuenit improbitas,sciens laudis cupiditatem esse natura insitam hominibus. Ne vestras quidem, inquit,admisit literas,neque Arrij sustinuit communionem. Quæ cùm audijsset Constantinus,primùm quidem parùm fuit conturbatus. Deindè verò rem apud se considerauit, fuitque adeò perplexus & animi dubius, vt nesciret quò inclinaret, & cui se adiũgeret:cùm Athanasij quidem virtus superaret omnem suspicionem,illorum autem rursùs calumnia verisimilis permultum haberet & probabilis. Cùm ergò sic se haberet, media via ingressus est, vt neque Athanasium condemnaret, neque rursùs denegaret examinationem. Sed quoniam tunc Hierosolymis peragebantur Encænia,& omnes ferè simul conuenerant Episcopi, iubet vt cùm Tyrum venissent, de magno quoquè Athanasio obitèr inquirerent, nihilo seciùs autem Arrium quoquè examinarent:vt si quidem,vt ipse dicit,manens intrà terminos rectorum dogmatum veritatis,abdicatus fuerit per inuidiam, rursùs admittatur in clerum & synodum, & cõiungatur membrum reliquo corpori. Si autem nihil sit in summa aliud,quàm verborum persuasio,quæ clãculùm pro veritate obrepit, iudicetur sacris legibus,& meritas luat pœnas,quòd dogmata peruerterit.

Synodus Tyri, vbì accusatur Athanasius.

Erat hic tricesimus annus imperij Constantini. Et aderant quidem ex diuersis ciuitatibus Episcopi. Adducebatur autem Presbyter quoquè Macarius vinctus manibus militum. Aderat verò ipse quoquè Præses, iudicaturus vnà cum Episcopis,atque etiam quidam magistratus. Aderant autem etiam calumniatores. Et apertum quidem fuit tribunal iudiciale:vocatus est autem Athanasius. Et primùm quidem lineæ vestis, deindè etiam auaritiæ illata est aliena criminatio. Sed protinùs quoquè est consecuta criminis absolutio,apertum argumentum illorum inhumanitatis. Literæ enim ab Imperatore illo tempore veniunt in iudicium, quæ non leuiter quidem tangebant accusatores, Athanasium autem liberabant crimine, comiterque & benignè ad eum accersebant. Apis enim & Macarius, nõ is,quem iam priùs diximus, (ille enim erat ab Eusebio relatus inter reos,) sed alius, qui erat eiusdem cum eo nominis, ambo Alexandrinæ ecclesiæ presbyteri, cùm Nicomediam non consultò sed casu venissent,& Imperatorem conuenissent,omnia,vt rei se habebat veritas,retulêre,& falsum crimen sancto obiectum, & iniquas in eum structas insidias, dissoluêre.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quibus cùm fidem habuisset Imperator, vel potiùs argumenta à veritate profecta esset reueritus, quoniam nihil probabile, neque quod rei cohæreret consequentiæ, sed solummodò inuidiæ fœtus re vera esset calumnia, tales edidit literas. Quæ cùm in ipso ingressu accusationis lectæ essent in iudicio, Eusebianos protinùs inuasit metus & angor animi, neque sciebant, quidnam facerent.

Ischyras accusat Athanasium.

Cæterùm ne sic quidem desiterunt ab insania, neque satìs duxerunt, quòd essent semèl conuicti, sed etiam accusatione conuersa in contrarium, vt quæ stolidos potiùs reddidisset obnoxios criminibus in Imperatorem, illi etiam conuersi sunt ad alias, & moueri cœpit quæstio de Macario. Et productus quidem est accusator Ischyras, testes autem Eusebiani: quos primùm quidem Athanasius reiecit vt inimicos, & ipsis legibus & ijs, quas leges afferunt, necessitatibus arcuit à ferendo in se testimonio. Deindè etiam æquum censebat, vt ostenderetur, num re vera esset sacerdos accusator Ischyras: & tunc ipse quoquè dicebat se redditurum rationem ei obiecti criminis. Hæc ille quidem dicebat, Iudices autem non patiebantur: sed admissus quidem fuit libellus aduersùs Macarium, eiusque causa agitabatur, iamque peruenerat ad contentiones & ad probationes. Quæ cùm essent minùs validæ, dilata est auditio, vtpotè quòd opùs esset, vt res ipsa in loco ipso quæreretur. Cùm autem quos reiecerat Athanasius, eos videret mitti ad examinationem, tunc non tacendum esse censuit nec ferendum, sed vociferatus est: Ius extinctum est, conculcata est veritas, perit illa accurata legum iudicumque ratio. Quemadmodùm enim, inquit, nõ fuerit absurdum, vt reus quidem se defensurus tutò seruetur in vinculis, accusatori autem & inimico ferenda permittatur de causa sententia: quinetiam ij producuntur criminum testes, de quibus ipsi sunt iudicaturi. Hæc cùm Magnus apertè clamaret Athanasius, publicèque; & toti synodo hæc protestaretur, vbì nec iusti, nec eorum, quæ dicebat, eos vidit vllam habere rationem, ipse quidem de recessu cogitat, & clàm venit ad Imperatorem. Statìm autem concilium, vel improbum, vt ità dicam, conciliabulum, eum absentem condemnat.

Athanasij protestatio.

Damnat absens.

Postquàm autem finem quoquè ceperunt, quæ acta sunt Mareotæ, & omnia inimicis successerunt ex sententia, decernunt vt omninò deponatur Athanasius. Ij, inquam, deponendum decernunt, qui, si veritas iudicaret, essent potiùs deponendi, cum, in cuius animæ pulchritudine nulla erat macula: in eo deponendo criminationibus contumelijsque & maledictis supra modum redundantes, & vehementi impetu in eum inuehentes. His sic peractis, ità vt se habebant, rectâ cucurrerunt Hierosolyma, vbì etiam Arrium, qui in Deum furebat, admiserunt quicunque lingua solùm pietatem colere elegerunt, & in Nicena synodo fictè subscripserunt homousio. Qui autem rectæ erant fidei, cordeque & labris sani erant, cùm statuissent vt examinaretur Arrius in synodo Alexandrina, verbisque & sentẽtijs animum adhibuissent, eaq; diligenter perpendissent, deprehendunt dolũ, qui latebat sub multis velamentis verborum & sententiarum, & eum esse conuincunt inimicum veritatis, & vulpem illaqueant. Deindè rursùs veniunt literæ ab Imperatore, quæ iubent, vt Athanasius quidem ad ipsum veniat, & ipsi quoq; quamprimùm adsint. Hæc magnum timorem incussêre synodo, nè conuincerentur ab Imperatore, partìm quidem gratia, partìm verò odio adducti iudicâsse, vt qui apert· fuerant falsi defensores, & proditores veræ fidei. Quibus de causis complures quidem ad sua rediêrunt: Eusebius autem, Theognis & reliqui causas fingentes probabiles, vt in eo loco manerent, non paruam attulerunt dilationem temporis: & interìm Imperatori respondêre literis.

Constantinus restituit Athanasium suæ sedi.

Dum hæc autem agerentur, rursùs Nicomediæ in conspectum Imperatoris se sistens Athanasius, de auro obiectum crimen iustè & apertè diluit. Cùm verò adhuc magìs differrent Eusebiani, Imperator Athanasium cum literis dimittit Alexandriam, & ei tradit Episcopatum, significans visas esse omnes accusationes infirmas & inualidas. Cùm sic ergò Alexandriæ fuisset Athanasius, conspirarent autem & confirmarentur Arriani, magna quædam confusio & perturbatio populum inuaserat: vtpotè quòd multi ferre non possent, videre rursùs ea iudicio retractari, quæ iam probata fuerant à tot Episcopis. Aegrè ergò ferens Athanasius, quòd non solam Alexandriam, sed etiam totam ferè Aegyptum videret labefactari, significat

ficat omnia Imperatori, & ad vltionem Arrij adhortatur, volens eum de illo aliquod sumere supplicium: protinusq; literæ veniunt Alexandriam, vt accersitus duceretur Arrius, intemperantis animi & linguæ pœnas daturus. Cùm ergò ab Alexandria ad Imperatorẽ deduceretur Arrius, fuit Cæsareæ, & cum Eusebio, Theogniq; & Mari, ei fuit consuetudo.

Hìc mihi cõsidera difficilimam irruptionẽ, & vndenàm Athanasio sit exortus maximus fluctus tentationũ. Cum eis quidẽ communicat sermones, qui erat morum quoq; socius: mensam quoq; communicãt, qui communẽ aduersùs Deum pugnam cum eo susceperant, suaq; ei narrant omnia, & inter se capiunt cõsilium, vt nec Deo (ô insaniam) parcant, nec Athanasio. Aduersùs eum ergò alias quoq; rursùs struunt illi calumnias, qui ex maximi Esaię sententia, laborem concipiunt, & pariunt iniquitatem, qui spem posuerunt mendacium, & dixerũt mendacio, Tegemur: & omnem rudentem mouent, vt est in prouerbio, vt de sede sanctum detrahãt, & belli in Christianos gerendi tutam sedem faciant Alexandriam. Iuerunt ergò ad Imperatorem, Arrius quidem se defensurus: Eusebius autem & eius assecłæ, patroni futuri mendacij: in Athanasium autem & veritatem, apertè laturi testimonium. Postquàm autem se Imperatori stitissent, & de ijs, quæ gesta fuerant à synodo, ea, quæ par est, interrogati fuissent, statim: De alijs quidem, ô Imperator, inquiunt, non adeò cruciamur: sacra autem mensa & calix mysticus, quòd illam quidem euerterit, hunc autem cõfregerit & in partes minutas diuiserit, & quòd frumentum, quod ex Alexandria ad vrbem pro more emittitur, minatus sit se prohibiturum, hæc malè nos habent, hæc mordent, hæc cuius non tangant animum vel adamãtinum? Horum sunt testes Adamantius & Anubion, Arbestioniq; & Petrus Episcopi: à quibus de his omnibus cõuictus, iustum quidem effugit supplicium, effugere tamen nõ potuit, quô minùs abdicaretur: sed communiter ab vniuersa synodo, vt nefariorum & impiorum eiusmodi facinorum perpetrator, est abdicatus.

Esaiæ 59.

Arriani accusant Athanasiũ apud Constantinum.

Hæc cùm adhuc dicerentur, Imperator primùm tacitè & apud se perturbabatur: tandem aũt, cùm penderet ab eorũ auribus, in iram erumpit, & iustũ condemnat, vt in Galliã mitteretur in exiliũ, hic quidem solùm corruptus sentẽtia & moribus, cùm vtraq; aures præbuissent Eusebianis, (reuerà enim bonos mores peruertunt & corrumpunt, vt ait ille sapiens, colloquia praua) licèt reo semper alteram seruaret integram: quod quidem ei fuit velutì quædam ruga & macula, cùm se alioquì seruâsset purum & ab omni labe alienũ. Sunt autem qui dicunt, accuratiùs fortasse eius scopum perpendentes & considerantes, quòd non propter condemnationem aliquam hoc exiliũ statuit in Athanasiũ, sed potiùs ad vnionem & concordiam ecclesiarũ, vt earum sedaret tempestatem, & sopiret tumultum. Quoniã enim nõ leuis seditio totam, quanta erat, Alexandriã, & maximam partem Aegypti inuaserat, ille hoc moliẽs & procurans, vt res componerentur, statuit in præsentia procul amandare Athanasium. Sic enim futurum est arbitratus, vt curaret mentes aliorum Episcoporum, & omnes in vnum conciliaret, si virum apertè relegâsset extra terminos ciuitatis.

Iubetur exulare Athanasius.

Menãder. 1. Cor. 15.

Cæterùm ille quidem in his vita excedit, tricesimo quidẽ anno imperij, ætatis aũt sexagesimoquinto, filijs relictis successoribus imperij, eoq; inter ipsos diuiso. Nam Constantino quidem maiori ex filijs maius quoq; relinquit imperium: testamẽtum aũt cuidam commẽdat presbytero, qui clàm in animi penetralibus laborabat morbo Arrij, qui id quoq; simul cum morbo celauit. Et cùm à multis rogaretur, factò ne testamento decessisset Imperator, distulit id dicere, in rei tam arcanæ societatem adhibitis intimis Imperatoris Eunuchis. Cùm autem diutiùs aduentum prorogante Constantio, tertius ex filijs Constãtinus primus venisset Antiochia, ei clàm in manus tradit testamentum patris: hancq; solam ab eo petit gratiam, vt ille quoq; accedat Arrianis: Regiq; immortali dat hanc regni remunerationem, quòd non sit ipse Deus, ô amentiã, nec vniuersi Dominus. Hoc aũt * captũ vnà cum eis aggressus est is, qui priùs dictus fuit, Eusebius, & omnes eius Assecłæ, tunc esse arripiendam arbitrantes occasionem. Vna autem videbatur ratio constituendi stabiliendiq; Arrij, si hic quoq; Athanasij confirmaret exilium, tanquàm iure optimo in eum constitutũ. Ad quod eis manus vtilissima fuit ille quoq; sceleratus sacerdos: qui cùm vnà cũ alijs regiæ quoq; præpositum corrupisset, ipsum quoq; reddidit partem non minimam

Constãtini obitus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Eusebio Archicunucho dicit.

illius improbæ Arrij sentẽtiæ. Ab eo enim in reliquos quoq; Eunuchos puasit mor. bus Arrij, qui sunt natura faciles, aptiq; ad sumendũ vitium, & ad communicandum. Porrò autem vxor quoq; Imperatoris paulatim blasphemis corrupta colloquijs, ipsa quoq; simili repleta est exitio. Haud ità multò pòst ipse quoq; Imperator fecit, quod Semei nequam, (qui, inquam, aduersùs suum dominum insurrexit, & improbè suum
2. Rrg. 16. regem incessit maledictis) & Arrij accessit sentẽtiæ, adeò vt in eo impletum sit illud diuini Hieremiæ: Pastores quoq; in me fuêre impij. Iubet ergò ea, quæ ille sentit, firma esse ac valere, & Episcopos tanquàm ex mandato malè sentire, & non persuasos, sed potiùs perterritos, amplecti impietatem.

Gubernatores autem ecclesiarũ in tam magna tempestate & tantis fluctibus, erãt Maximus quidem Hierosolymorum, Athanasius autem Alexandriæ: qui etsi esset in exilio, clauum tamen non dimittebat, & Alexander ciuitatis Constantinopolitanæ. Eusebius verò calidum quid spirans & audacia plenum pro impietate, temporaq; ac loca, non secùs àc prudentes Imperatores, ad veritatem inuadendam obseruans, tale quid excogitat. Introducit Arrium in Constantini ciuitatem cum valdè magna authoritate, vt inquisitio fieret in aliena regione, cùm in exilio quidem esset Athanasius, nullus autem adesset, qui posset recta tueri dogmata: sed & Imperator & Magistratus ei essent omnes accessuri, propterea quòd nullus esset, qui resisteret. Hæc quidem apud se considerabat: aliter autem rursùs sapiens, hæc desupèr ordinauit & transmutauit Oeconomus, dans quandam paruam interruptionem vehementi impetui sceleris: & quo magis Arrio fluxit lingua aduersùs pietatem, eo magis ei vnà
Arrij horrẽda mors quoq; sua paulopòst fluxerunt intestina: & inanis quidem extis, inanis autem visceribus in locis profanis proiectus est Arrius. Supplicium iustum oris intemperantis, & mali vasis pleni putredine digna exinanitio.

Cùm ergò corpus & animam tam miserabiliter abrupisset, Eusebius & eius assecle totum bellum & pugnam vniuersam susceperunt, & omnia cõturbare sunt aggressi, in his tanquàm manus habẽtes Eunuchos aulæ regiæ. Sunt autem hi improbi & versuti, rerumq; semper gaudentes mutationibus & cõfusionibus. Et illi quidem suum olim susceptũ vrgebant institutum, studebantq; vt Athanasius excluderetur simul à sedibus & sermonibus, doctrinaq; & omni loquendi libertate. Alia autem rursùs sapiens prouidentia Cõstantini animum variauit & cõmouit, qui ex magni Constantini filijs primus erat ætate & imperio. Veteris enim Romæ tunc obtinebat imperiũ.
aggreditur quidem eius soluere exilium, scribere autem ad Alexandrinos, atq; ipsum
Literæ Cõstãtini iunioris ad Alexãdrinos. etiam Athanasium vnà mittere cum literis, quæ sic habent: Victor Constantinus Alexãdrinorum ecclesiæ & populo: Neminem vestrùm arbitror ignorare, quę magno veritatis præconi, adorandæque legis interpreti nupèr accidêre Athanasio: & quemadmodùm communiter aduersùs ipsum excitatum est bellum ab inimicis veritatis, & quemadmodùm iussus sit mecum degere in Gallijs, vt posset vtcunq; suo capiti imminens declinare periculum. Non tamen est omninò perpetuo damnatus exilio. Quinetiã interìm ei est à me pulchrè consultũ ac prouisum, vt nihil ei, quod nollet, accideret, etiamsi alioqui est tolerans & laborum patiens pro veritate, vt si vllus alius, & qui diuino zelo incitus, possit facilè ferre quoduis onus quantunuis graue. Porrò autem beatus quoq; Constantinus pater meus, volebat eum sedi suæ statìm restituere. Qui cùm ad vitæ finem peruenisset, & quod statuerat anteà, implere non potuisset, mihi per successionem reliquit negociũ, extrema de hoc viro dans mandata. Vobis ergò iubemus, vt nunc quidem illum omni reuerentia, præclarisq; ei obuiàm procedẽtes honoribus excipiatis, postcà autem eum rursùs ad nos transmittatis. Qui postquàm ad nostrum conspectum redierit, quantam à nobis curationem & reuerentiam sit consecuturus, vos quoq; scietis.

Athanasius redit Alexandriam. His literis fretus Athanasius, venit Alexandriam. Et eum quidem suscipit lubentissimè populus Orthodoxorum. Quicunq; autem erant partiũ Arrij, per sodalitates coëuntes & conspirantes, rursùs bellum & turbas in eum suscitabant, & Eusebianis alias calumniandi ansas præbebant aduersùs sanctum, tum quòd ei cùm synodus non decreuisset reditum ab exilio, eo ex se sibi permisso occupâsset ecclesiam. Deindè etiam cuiusdam mortuæ manùs sanctũ insimulabant, dicẽtes eum illius ope vti ad miracula & præstigias, cùm illi essent reuerà scelerati, planeque perditi & corrupti

rupti præstigiatores: manũ aũt esse cuiusdam Arsenij, vnius ex Alexãdrinis, arte quadam amputatã ab Athanasio. Quibus cùm aures præbuisset Imperator, (solent enim narrationes, quę habent eiusmodi nouitates & prodigia, probabiliter composite facilè animos inducere) nõ primùm perpetuo cõdemnat exilio Athanasiũ, (hoc enim inimici omninò cõtendebant) sed vt re permissa legibus & iudicibus, ipse legitimum subiret supplicium, si conuinceretur talium peccatorum. Archelaum ergò quendã ex suis familiaribus, simul cum Nonno Præside Phœniciæ emittit ad ea quærẽda. Postquàm aũt hi Tyrum venerunt, (ibi enim manebat Athanasius, de præstigijs expectãs iudicium) examinatio est paululùm dilata, vt videbatur quidẽ, quòd expectabantur ab Alexandria accusatores, qui scelus suis viderant oculis: re vera autem, vt finis indicauit, quòd Deus desupèr omnia intuebatur, hancq; sua clementia procurabat dilationem, vt ipse adesset Arsenius, cuius mortua manus, & iniqua amputatio, velutì tragico quodam actu iactabatur. Nam hic Arsenius fuit quidẽ vnus ex gradu lectorum. Cùm autem propter nefandum aliquod facinus esset non leue supplicium daturus, fugam comparat, & euadit fugitiuus ab Athanasio & ecclesia. Illi ergò in vitio eruditi, mala pars aduersarij, rati non modò in iudiciũ non ausurum esse venire Arsenium, sed nec paulisper extra domum egressurum, propter nefarium & execrandũ facinus, propterea & ei manum adscribebant, tamq; impium & abominandum scelus eum admisisse contendebant, & Arsenij nomen continenter proferebant.

Calumnia amputatę manûs Arsenij.

Cùm ergò iam fama in omnem partẽ peruasisset, fore vt propter Arsenium maleficij damnaretur Athanasius. Deindè verò etiam ad ipsum iam peruenisset Arseniũ, ille misertus Athanasij & veritatis, (nam illa quoq; ante generosum animũ erat interitura) malo bono medetur, & latentem illam fugam manifesta dicendi libertate reparat & reficit. Suaq; omnia nihili ducens, breuì Tyrum occupat: & solus ad solũ accedit Athanasium, & cum eo seorsùm loquitur. Is aũt hoc solùm consulit & suggerit Arsenio, nè se ostendat ante iudicium, nè fortè aliquid mali ei faciant improbi, aut certè interìm iudicium declinent. Atq; sic quidem fecit Arsenius, & latuit securissimè. Non quiescebat aũt inuidia, nec vllam capiebat satietatem malorũ Athanasij. Quinetiam ad alias processerunt insidias, & cùm sederent Iudices in tribunali, intenderunt crimen adulterij viro impatibili. Fuit autem actus huiusmodi: Producũt mulierem quandãvultu impudentem, anima sceleratam & abominandã, in sycophãtijs præclarè exercitatã. Hæc ergò calumniatrix empta pecunia, dicebat se domi suæ excepisse Athanasium pietatis & virtutis gratia. Cùm autem media nox aduentâsset, se omninò contrarium ab eo & vidisse & passam esse eorum, quæ existimauerat. Hæc cùm referret accusatrix, aderat etiam audiens Athanasius: vnà autem cum eo quoquè aderat Timotheus presbyter, foris stantes ad portam, qui aduersùs calumniam callidum quid & præclarum excogitat. Nam cùm repentè irruisset vnà cum Athanasio, eiusq; personam pulchrè egisset Timotheus, Mulier, inquit, Egon' tibi noctù vim intuli, vt ipsa dicis, egóne? Illa verò valdè impudenter ad Iudices, ità vt erat, statim conuersa: Hic, inquit, est, qui mihi vitium attulit, hic est, qui insidiatus est meæ pudicitiæ. Hic, & non alius, qui est apud me diuersatus, & pro beneficio vi illata me est remuneratus. Illa ergò impudica sic suis verbis conuicta, vt quæ, vt fertur, domo testis esset producta, cùm nec ipsum quidem nósset, qui ab ea accusabatur, quis esset, & figmentum palàm fuisset apertum, Iudices nescientes quid deincèps agerent, quieto ac sereno vultu subrident: quod quidem soler fieri à perplexitate & hæsitatione, quæ quærit tegere vultûs pudorem. Ijdem enim erant omnia Athanasio, & iudices, & testes, & accusatores.

Crimen adulterij ipsi obiectum mira arte diluit.

Quocircà prætermittentes ferre sententiã & lege constitutũ aduersùs calumniatores, cõuertuntur ad crimen maleficij, secundis stolidi studentes aliquod inuenire remediũ prioris dedecoris. Quòd aũt id esset falsum, fuit probatio euidẽtior. Producunt itaq; manũ, scelus, quod misericordes oculi ne intueri quidẽ solùm pati poterant. Hanc illi immaniter & impudenter sancto viro conquassantes: Hæc, inquiunt, Athanasi te vel tacens accusat. Hæc te ineuitabiliter & acriter insequitur. Hanc non verbis, non arte, non aliqua alia ratione poteris effugere. Sciunt oẽs Arseniũ, cuius tu ó iniuste & impie, hanc manum execuisti. Dicas iam deincèps, ad quid ea vsus sis, & quanam de causa eam execueris. Illc autem leni voce, & tali, vt quis dixerit, anima,

Iniqui iudices.

& Chri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Esa. 53.

& Christi omnia imitari cõtendente,qui cùm iniquè à Iudeis cõdemnaretur, nõ litigabat,nec clamabat, sed tanquàm ouis ducebatur ad cædẽ, partìm quidẽ omninò tacẽs,partìm verò placidè respõdẽs: Quis est ergò,inqt,ex vobis,qui nouit Arseniũ? aut quis hanc eius esse dexteram scit perfectè? Cùm aũt non pauci ad hæc è cathedra surrexissent,& Arsenium ipsum,& manum,& omnia apertè se nôsse affirmarent, soluto protinùs tabernaculo Athanasius, iubet Arsenium prodire in medium. Post-

Arsenius in mediũ producitur,& hostes Athanasij pudefiunt.

quàm verò hic viuus & sanus est introductus,ambas manus protendens accusatoribus & iudicibus,beatus Athanasius eos acriùs intuẽs : Non est hic,inquit,Arsenius? Non est hic,inquit,qui est apud vos,& manum,vt vos vultis,amisit ? Non est hic,qui est notus omnibus Alexandrinis? & simul cùm eum attraxisset in medium iudicij, vt manifestus esset omnium oculis,extẽdit primùm dexteram. Deindè iubet sinistram quoq; in altum tollere: & magna voce exclamans, vt qui eos reuocaret, qui procùl essent à veritate: Hic quidem,inquit,ô viri,& Arsenius. Hæ sunt autem manus illius, quæ minimè nôrunt amputationem. eum autem,qui est apud ipsos Arsenium,respiciens ad accusatores: O egregij, inquit, Iudices, rogo vt ostendatis quis nam sit, & cuius nam sit manus,quæ est amputata,quæ vos quoquè criminatur,vt qui eam amputaueritis. Tunc ne ipsa quidem cathedra potuit ampliùs tolerari à Iudicibus : sed ea quoq; relicta cum lictoribus,admodùm mœsti & tristes,pudoris signa vultu apertè præ se ferentes,recesserunt.

Iniuriæ in sanctũ virum.

Cùm aũt populus eos sic vidisset turbatos,& cũ pudore & animi angore iudicio excedentes,tanq̃ pro illis &cõmuni impietate zelo perciti,(iam enim Arriana pnicie satìs erat refertus)& alioq gratificãtes Episcopis & Imperatori, aggressi sunt lædere Athanasiũ,& eum vndiq; circunsistũt,verbis impetentes,manus afferẽtes,nugatorẽ, maleficũ & præstigiatorem,maleq; perdendum, & multa alia peiora eum vocantes, quæ cum illo quidem nihil habebant omninò commune:aduersùs eos autẽ, qui dicebãt,fuissent vel longè,quàmpar esset,benigniora ijs,quę merebãtur audire:ipsosq; Iudices maledictis insectãtes,quòd nõ pœnis potiùs & supplicijs,quàm legitimis ,probationibus calculũ permisissent,& mortem ipsi rursùs per se minãtes iusto Athanasio. Tãta tamẽ excitata seditione, cùm ea confusio versaretur in populo,nihil omninò curæ fuit Gallioni,qui tunc præerat ciuitati. Quamobrèm malũ quoq; processisset vlteriùs,nisì descendẽs Archelaus,blandis verbis & ad persuadendum accommodatis mitigâsset populũ, & iam discerpendũ Athanasium,ex medijs populi manibus rapuisset,& ex ciuitate clanculùm subduxisset. Erat autem hic Archelaus, Præses quidem iudicij,alioquì verò temperantissimus & moderatissimus, & magna dicendi facultate præditus. Quòd si etiam oporteret mortem contemnere, promptissimus. Hic ergò cedens furenti populo,persuadet Athanasio,vt clanculùm excedat è ciuitate. Cùm is autem propter hæc ciuitatem reliquisset, iustissimi conuenientes Iudi-

Vide insignem malitiam.

ces,aduersùs sanctum capiunt consilium,ferunt sententiam,reum esse pronunciant criminum, quorum fuerat accusatus: acta conscribunt,& mittunt in omnem partẽ, ei interdicunt vniuersa regione,ciuitate,ecclesia: omnibus modis ostendunt filij tenebrarum,se velle procùl esse à tali lumine.

Porrò autem Constantinũ quoq; in ipsum incitant, adeò vt & pecunias & honores offerret ijs,qui vel viuum virũ essent iudicaturi,vel perempti caput allaturi. Is verò perindè,àc si non à finibus Romani imperij,sed etiam extra ipsum orbem terrarũ esset damnatus exilio,sex quidem annis in sicca quadam cisterna & aqua penitùs vacua delituit. Cùm autem ne sic quidem posset perpetuò latere,sed futurũ erat,vt die

Sex annis in cisterna latitat Athanasius.

sequẽti caperetur,(vbiquè enim accuratè quęrebatur & inuestigabatur)diuina quadam prouidẽtia vesperì è cisterna egressus,transit aliò. Deindè veritus,nè illic rursùs captus,esset causa periculi ijs,qui eum exceperant, ab Oriente transit ad Occidentẽ. Ei autem tunc imperabat Constans frater Cõstantij, qui Constantino fratri nupèr successerat. Is cùm sic administrâsset imperium,sicut dicitur,vitæ finem accipit iuxta Aquileiam apud fluuiũ Alsum,cęsus ab exercitu. Cùm ergò in Europã venisset Athanasius,conueniens Iulium Romanũ Episcopum,& ipsum etiam Imperatorem Constantem, eis exponit ea, quæ ad ipsum pertinent. Cùm autem audiuisset, ad suum interitum & ad fidem orthodoxã euertendam,Antiochiæ fuisse congregatam, quæ vtinàm non fuisset congregata,synodum,& Georgium quendam improbum,aduer-

sarij

sarij agricolam, mox esse in illius sede loco suo collocandum, non potuit ferre, sed vbiquè scripsit ad clerũ Aegypti, ad magistratus, & ad populum, rogans,minans,admonens, nullam non viam versans in literis,vt nullo modo suscipiant zizania Arrij, & immixta ab omni blasphemia conseruent semina fidei orthodoxæ.

Eusebiani autem,qui ad se insinuandos & homines in suas partes pelliciẽdos miri erant artifices,postquàm rei se defensuri, magnam viderunt solitudinem, totam linguam apud Imperatorem exercentes in Athanasium, cùm facilem illũ & simplicem Constantium ad suas partes totũ attraxissent, vt & eorũ sententiæ assentiretur,effecissent, deponendum esse Athanasium etiam non præsentem decernunt : quendam aũt Gregorium,rabie Arriana referrum, in Alexandrinam ecclesiã eius loco intro-

Gregorius in sedem Alexandriã intruditur.

ducunt. Cùm verò pro eorum arbitratu hæc sic administrâssent, magna iam libertate suum dogma inferunt. Gregorius autem cùm nondùm assendisset Alexandriã, acsi iam præesset ecclesiæ sedẽ sibi vendicãs, & tanquàm penès se habere expectãs id, quod nec in somnis quidem sperabat habere,literis manũs proprię ipse quoq; cõfirmabat,quę decreta fuerãt. Eiusmodì enim est impudẽtia ac leuitas. Videntur semper habere in manibus ea,quę expectãtur. Iam verò Eusebius,q erat strenuus impietatis propugnator,postquàm ex sui animi sentẽtia res præsentes administrauit, mittit legatos ad Iulium,vehemẽter in epistolis inuehens in Athanasium: mittensq;, quas in eum struxit insidias & calumnias,eius simul iudicem & punitorẽ Iulium cõstituens. Is aũt,(non poterat enim facilè illici figmentis & dolis, immò verò ad ea deprehendenda & intelligenda erat acutissimus)cùm Eusebij literas accepisset,& valdè eas di-

Iulius Papa restituit Athanasium.

ligenter & attentè perlegisset,& apertas esse nugas animaduertisset, ipse contrariam statuens, literisq; Athanasium muniens, emittit Alexandriam, non paucis nec leuiter insectans eos,qui deposuerant. Cùm is aũt ad suam deduceretur ecclesiam, eos, qui Antiochiæ cõgregati fuerant,nõ paruus cepit tumultus & metus,nè si ab Athanasio præoccupata fuerit ecclesia, sibi deincèps intercludatur aditus Alexandriam. His de causis illum quidem conabãtur intercipere,vel potiùs interimere, Gregoriũ autem in sedem introducere. Quocircà cum quamcelerrimè deduxerunt Alexandriam : Gregorio verò reditum procurabat etiam Dux exercitûs Syrianus cum manu,quæ ei subiecta erat,prędens,sic iubente Imperatore,vt Athanasio quidẽ mortem,illi autem procuret episcopatum. Quomodò autem ex medio reti potuerit effugere Athanasius,ostendet oratio.

Cùm sol iam esset in occasu,festũ quidem diem agebat & celebrabat ciuitas:venit aũt tanquàm ad prælium dux ille exercitûs,ordinata acie,& ecclesia in orbem circũdata. Hæc ergò castra videns Athanasius, & curis plenus,non nè ipse caperetur,sed potiùs,nè propter ipsum populus aliquid damni acciperet, iubet quidem Diacono preces significare. Preces aũt excipiebat quoddam populi canticum. Deindè cùm,vt par est,esset magnus clamor & cõcentus,iussit magnus Athanasius omnes exire per eandem portã. Atq; Duci quidem exercitûs & suis intercedebat amicitia cum multitudine,neq; cuiquam ex ijs manus attulerunt,sed omnes omniũ oculi ad solum respiciebãt Athanasium,vt si eum vidissent,de medio tollerent. Is autem cùm pars populi factus esset,& tanquàm vnus ex multis, transiens per mediũ tumultum & mul-

Præsens mortis discrimen euadit Athanasius.

titudinem,& sic militũ oculos latens,abijt. Ille ergò Romã,cùm sic effugisset,reuersus est : Gregorius verò iam tenens ecclesiã, etiam aduersùs rectam fidem securè armabatur. Quæ cùm ferre nõ posset Alexandrinus populus, & grauẽ excitauit seditionem,& quæ Dionysij vocabatur,ædẽ incendit. Huius aũt propter Christum confusionis fuit particeps magnus quoq; inter sanctos Paulus,qui tunc Constantinopolitanæ præerat ecclesiæ, qui ipse quoquè est à sede depositus, & Romam veniens,fuit Athanasij pietatis & periculorũ socius. Illic ergò Constantem & Iulium conuenientes, quæ ipsi passi essent, & quæ aduersùs ipsos & veritatem Eusebiani fecissent, narrant omnia. Certè ipse quidem Imperator Constans de his protinùs scribit ad fratrem. Cùm aũt nihil proficeret,rogant Athanasius & Paulus,vt alia fiat communis synodus. Non aliã enim ob causam aiunt fuisse excogitatas corũ depositiones, nisì vt recta & sana fides simul cum eis deponeretur. Vtriusq; ergò Imperatoris sentẽtia,cõmunis simul & Oecumenica rursùs Sardicæ cõgregatur synodus: & Occidentalium

Synodus sardicensis.

quidem,vt ipse quoq; scribit Athanasius,cõuenerunt plùs q̃ trecẽti Episcopi: Orien-

tales

Universidad de Deusto
Biblioteca

tales autem, vt ait Sabinus, ſoli ſeptuaginta: inter quos annumeratus eſt etiã Iſchyras Marcotę Epiſcopus. Et qui ex Aſia quidem confluxerant, ne in Occidentaliũ quidem conſpectum venire ſuſtinuerunt, affirmãtes ſe non aliter cum eis eſſe ſermones collaturos, niſi priùs Paulum & Athanaſium conuentu expellerent.

Cùm aũt Occidẽtales ne auditione quidem accipere hunc ſermonẽ ſuſtinuiſſent, illi ità, vt ſe habebant, rursùs reuerſi ſunt, & cùm Philippos Thraciæ ciuitatem perueniſſent, atq; vtinàm priùs veniſſent ad inferos, illic deincèps priuatum faciunt cõciliabulum: & Homouſium quidem, qui erant manifeſtæ impietatis, (O tuam Rex Chriſte patientiã) apertè feriunt anathemate: in epiſtolis autem exponunt ſentẽtiam Heterouſij, id eſt, quòd filius ſit diuerſæ à patre eſſentiæ, & chirographa impietatis ad ſuos in omnes partes tranſmittunt. Hæc cùm reſciuiſſent ij, qui erãt Sardicæ, primùm quidem eos abſentes, vt qui ſe non ſtitiſſent, iure condemnant. Deindè etiam Athanaſij accuſatores ſuis exturbant gradibus, & decretum fidei Nicenæ cõfirmantes, & ἀνόμοιον, id eſt, filij à patre eſſentię diſſimilitudinem ferientes anathemate, lingua expreſſiori prædicant homouſion: & ipſi quoquè ea mandãtes monimẽtis literarum, totum ferè orbem terræ his occupant. Quæ quidẽ cùm Conſtans Imperator reſciuiſſet, & Conſtantio fratri ſignificâſſet, rogabat, vt Athanaſius & Paulus ſuis reſtituerentur ſedibus. Cùm is autem hoc recuſaret & differret, ille rursùs vſus eſt literis acrioribus, ſcribens, niſi cõcederet, ſe eo vel inuito vtrunq; ſuę reſtituturũ eccleſiæ. Conſtantius ergò non ampliùs differens & tergiuerſans, ſed fratris minas pertimeſcens, ſuis protinùs literis accerſit Athanaſium. Cùm ei autem eſſet ſuſpecta vocatio, (neq; enim eum confidere ſinebant, quæ præceſſerant) ille eum ſecundis interpellat literis, quæ multum habebant humanitatis & benignitatis. Cùm verò ne propter eas quidem eſſet vacuus à ſuſpicione, ne ſic quidem eius aduentum neglexit Conſtantius. Sed rursùs quoquè ad eum ſcribit, in literis prætereà adijciens ſubmiſſionem & manſuetudinem: quinetiã de ijs, quæ * priùs fuerant, excuſationem, & quòd volebat quidem tunc aliquem ex ſacerdotibus mittere, vt ei obuiàm procederet, ſed nullus fuit, qui eius ſignificaret aduẽtum. Nunc autem dicit ſe miſiſſe Diaconum Aletam cum epiſtola, qui ad noſtram tibi ſignificabit affectionem, & fideiubebit, vt confidas de reliquis.

Conſtante vrgente, Conſtantius reuocat Athanaſium.

* priꝰ acta

Cùm has epiſtolas accepiſſet Athanaſius, ſi quis erat metus, eum animo expellit, & quicquid ei malam ſpem in fururum intentabat. Cùm autem eas oſtendiſſet ipſi Conſtanti & Iulio, ipſos & vniuerſam regionem, quæ Romanis ſuberat, gaudio implet & lætitia, & vnuſquiſque proprium diem feſtum celebrauit de reditu Athanaſij ad ſuam ſedem. Statìm aũt Imperator Conſtans & ipſe Iulius, ille quidem regijs ſatellitibus, ille autem omnibus ferè, qui erant in Aegypto & Alexandria, Clericis & laicis, Athanaſij reditum honorârunt. Cùm autẽ veniſſet, eum admodùm libenter excepit Conſtantius, ciuitatiq; & Clero & populo Alexandrino eum lubentiſsimè reſtituit: illam tamẽ fugam ei comiter exprobrat, & quòd clanculùm iudicio aufugerit, & latenter ſeceſſerit, amicè inſimulat pro his tamen omnibus, ô Athanaſi, vnam à te peto gratiam, inquit, vt vnam Eccleſiam Alexandriæ concedas ſectatoribus Arrij. Is verò ſe prompto & alacri animo pollicitus eſt impleturũ, quod petierat, ſi ipſe quoq; Orthodoxis aliam tribueret Conſtantinopoli, ad aliquod exiguum veræ fidei fermentum. Cùm is autem poſtulato facilè annuiſſet, non tolerandus dolor deincèps inuaſit aduerſarios, quòd Conſtantinopoli daretur Athanaſio aditus, & ijs, qui cum eo communicabant. Conſtantio autem magis prudentia quoq; admirabili vſus eſt Athanaſius. Fertur verò aliquandò admirans Imperator dixiſſe cum ſtupore: Non abs re Arriani omnes mouêre machinas aduersùs virũ talem. Sic ergò eius admiratus prudentiam, eum deducit humaniſsimè, ſcribitq; ad populum Alexandrinũ, Epiſcoposq; & Magiſtratus Aegypti: Quinetiam ad Neſtoriũ Auguſtalem, Ducesq; Thebaidis & Libyæ, vt eum benigniſſimè excipiant & honorificẽtiſſimè, & non ſolùm ei ſua ſedes, ſed etiam omnibus, qui cum eo communicârũt, vnicuiq; ordo proprius & munus reſtituatur.

Conſtãtij dictum de Athanaſio.

His ille munitus epiſtolis, & velutì confiſus, venit per Syriam & Paleſtinam, peruenitq; Hieroſolyma, & cum Maximo Epiſcopo & confeſſore colloquitur, auditq; quot & quanta ille paſſus ſit propter Chriſtum: narratq; rursùs ipſe, quæ & contra

ſe priũ s

ſe priùs, & nunc pro ſe facta ſunt & decreta, & ab ipſa ſynodo cõfirmata & ab Imperatore. Quæ cùm audiuiſſet Maximus, protinùs nihil cunctatus, accerſit omnes Epiſcopos Orientis, & omnes communiter Athanaſio communionem reddiderunt & dignitatem. Cùm ſic ergò tertiò & cum tanto honore & celebritate ad ſuam redijſſet ciuitatem, & ab illis innumerabilibus veluti fluctibus & laboribus reſpirâſſet, deincèps quidem videri poterat eius vita eſſe quieta & tranquilla. tunc autem re vera maximum mare calamitatum in eum fluctuabat. Nam cùm in Cõſtantem Magnentius inſurrexiſſet, & ei vitæ finem attuliſſet, graue rursùs ab Arrianis bellum accendebatur, & rursùs Athanaſio parabantur inſidiæ & calumniæ apud Imperatorẽ, magnumq; & vetus ei malum imminebat Conſtantius. Rursùs ergò edicta, rursùs minæ, exilia, terrores, & per totum mare & terram inquiſitio. Rursùs zizaniorum ſeminator Georgius occupans Alexandriam, Aegyptum dilacerans, Paleſtinam depopulans, tumultu implens totum Orientem, cuiusque inſania & impietas minimè capi poterat. Rursùs qui erat ſumma improbitate Acacius, & Patrophilus, Arrij impietatis patris amicus, Hieroſolyma veniẽtes, & Maximum extrudentes, & eius loco Cyrillum conſtituentes: qui quantùm pietate magnus erat Maximus, tantùm erat pietati impietatis zelo aduerſarius. Quidnam tragicè recenſuerit quiſpiam omnia, quæ à Georgio deincèps facta ſunt eo tempore in ciuitate Alexandrina? Cæterùm ea, quæ ipſe beatus Athanaſius perſecutus eſt, ſuam fugam excuſans, eorum nobis quoquè modò facienda eſt mentio: vel potiùs illi ipſi verè dulci eius linguæ eſt concedendum, ea ſubmiſsè & moderatè, cuiuſmodi erant in omnibus eius mores, narranti.

Tertiò redit ad ſuã eccleſiam Athanaſ.

Iterùm expellit.

De Cyrillo alij aliter ſentiũt

Etenim rursùs, inquit, aduentârunt quidam Alexandriam, qui nos quęrebant occídere, fueruntq; quæ nunc ſunt, deteriora prioribus. Repentè enim milites circũdederunt eccleſiã, & quæ ſolent hoſtes facere, fuerunt pro precibus. Deindè ingreſſus ſancta Quadrageſima, qui à Macedonio & Arrianis è Cappadocia miſſus fuerat, Georgius, auxit mala, quæ ab eis didicerat. Nam poſt hebdomadem Paſchæ, coniectæ ſunt & virgines in carcerem, Epiſcopi vincti ducti ſunt à militibus, orphanorum & viduarum domus direptæ fuêre, panesque viatici facti ſunt in ædibus, & noctù deſerebantur Chriſtiani, obſignataque ſunt domus, & fratres Clericorum in periculum veniebant pro fratribus. Et ſunt hæc quidem grauia: ſunt autem grauiora, quæ facta ſunt poſteà. Hebdomada enim poſt ſanctam pentecoſten populus, qui ieiunauerat, egreſſus eſt ad orandum circa cœmeteriũ ſancti Petri Epiſcopi & martyris, propterea quòd omnes auerſarentur communionem cum Georgio. Sed cùm hoc reſciuiſſet hic ſceleratus, concitat Ducem exercitûs Sebaſtianum, qui erat Manichæus. Is autem cum multitudine militum, arma & nudos enſes, arcusque & tela ferentium, in ipſo Dominico irruit in populum: & cùm paucos inueniſſet orantes, (iam pridèm enim complures propter horam tardiorem receſſerant) fecit res omnium grauiſſimas. Rogo enim accenſo, cùm virgines ad ignem adduxiſſet, cogebat eas dicere, ſe eſſe fidei Arrij. Poſtquàm autem eas vidit vincere, & ignem nihilifacere, eis nudatis ſic earum vultus concídit verberibus, vt longo pòſt tempore vix agnoſcerentur à ſuis. Virosque numero quadraginta detentos, nouo modo conſcidit. Nam cùm ſtatìm virgas ſecuiſſet ex palmis, ipſis etiam ſtimulos habentibus terga illorum ſic cecídit, vt nõnullis quidem caro ſæpè ſit execta propter ſtimulos ſibi infixos: nonnulli autem non ferentes, ſic plagis ſunt mortui. Atque omnes quidem, qui remanſêre, & prætereà eas, quæ dictæ ſunt, virgines, in exilium mittit circa magnam Oaſim. Corpora autem mortuorum ne ſuis quidem fecit reddi in principio: ſed ipſi vt voluerunt ea abſconderunt inſepulta, vt viderentur eis tantam celare crudelitatem. Hæc verò fecerunt animo aberrantes, vt qui eſſent emotæ mẽtis. Nam cùm propinqui mortuorum gauderent quidem propter confeſſionem, lugerent autem propter corpora, impietatis & crudelitatis eorum maior ſe effundebat probatio. Etenim protinùs ex Aegypto & Libya in exilium miſẽrunt quidem Epiſcopos, Ammonium, Moin, Caium, Philonem, Hermen, Paulinum, Pſenoſirim, Linamonem, Agathonem, Agamphum, Marcum, alterum Ammonium & Marcum, Dracontium, Adelphium, Athenodorum, & presbyteros Hieracem & Dioſcorum: & eos tam acerbè exegerunt, vt nonnulli quidem eorum in itinere, alij verò etiam

Immania Georgij facinora.

Epiſcopi in exiliũ miſsi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in ipso exilio sint mortui. Perpetuo autem exilio condemnârunt plusquàm triginta Episcopos. Studebant enim, sicut Achab, si possent, ex vniuersa terra auferre veritatem. Hæc magna Ecclesiæ tuba, acer præses veritatis, sua voce persequitur de malis, quæ erant Alexandriæ. Nostra autem oratio vult ijs, quæ dicta sunt, reliqua adijcere.

Constantius ergò, fratre mortuo, Imperator declaratus, & purè vniuersam potestatem assecutus, cùm nullum haberet, qui eius animo & voluntati resisteret, nõ potuit ampliùs pati celare improbitatem, sed magna sua authoritate eam produxit in medium : & cùm totum Orientem grauissima impietate repleuisset, non statuit esse sibi quiescendum : sed nisi etiam simul corrumperet Occidentem, paruum esse suum ducebat imperium, idque suæ gloriæ detrahere. Ea ratione Episcopos quoq;, qui erant in Occidente, ad dogmatum Arrij communionem magno studio euocabat, solamq; illorum securitatem statuebat esse depositionẽ Athanasij. Quamobrèm congregauit synodum Mediolani, quæ est ciuitas Italiæ, & multos, hei mihi, ex fortibus & strenuis, alios quidem metu, alios blanditijs, alios verò donis, & alios fraude, & alios aliter inductos, ad suam traduxit vel potiùs deduxit voluntatẽ, per quam ille fodit fossam animis miserorum. Hunc insultum Eusebius & Dionysius, Rhodanusq; & Paulinus & Lucifer lubenter declinârunt. Athanasij enim depositionem arbitrati esse velutì depositionem rectæ fidei, simul & fraudem fugerunt, quàm potuerunt longissimè, & iure condemnârunt eos, qui decreuerant. Sed eos quidem Ariminum relégat Constantius. Athanasius autem cùm resciuisset, quid strueret Imperator, & quemadmodùm corruptum fuerat iudicium, & iam aduenire Præfectorum satellites, vt eum compræhenderent, rursùs quoq; diuina visione admonitus, media nocte Episcopatu egressus, ad iuuenem quandam cõfugit virginem, quæ tunc agebat annum ætatis vicesimũ. Erat autem virgo valdè speciosa & amabilis, & cum qua non poterant viri habitare absq; suspicione. Ea verò, rei inopinatæ nouitate stupefacta, quærebat causam. Ille verò respondens ei, narrauit : Quoniam, inquit, qui sunt communionis Arrij, me vbiquè curiosè perscrutantur, timens ego, nè ab eis compræhensus & interfectus, eis immortale supplicium conciliem, de fuga cogito, & me soli Deo permitto. Hac nocte autem mihi apud te solam esse me salutem inuenturum reuelat.

Synodus Mediolanensis.

Hæc postquàm virgo audijt, ex animo statìm omnem eijciẽs suspicionem, gaudio repleta, totis domûs vel cordis potiùs ostijs apertis, supinis, vt dicitur, manibus excipit Athanasium. Quem quidem ex illo die sex annis, quandiù s. vita fuit superstes Constantio, in domûs abscondit penetralibus, communem quotidiè salem apponens, librosq; aliundè tollens, & ei ad exercitationem præbens & meditationem, & sic pio & religioso conuiuio corpus eius & animam excipiens : hanc quidem sermonibus, quos credimus esse panem angelorum, illud autem mensa quotidiana, & quibuscunq; alijs manus illa liberalis hospitem potuit excipere, & proprijs manibus pedes lauans, vel potiùs manus suas sanctorum pedum contactu sanctificans, magnoq; & vehementi studio quæcunque erant ei vsui, subministrans, & ità se comparans, vt quæcunq; habebat, illius essent potiùs, quàm sua.

Vir sanctissimus latitat apud virginem sex annis.

Intereà autem Alexandrina ciuitas & populus quoquouersùs obibant, quærentes Athanasiũ adeò diligenter, vt vel ipsa anima lubẽter emissent viri inuentionem : sed carebat ciuitate, carebat ædibus, eratq; planè incognitus : cognitus autem soli Deo & virgini. Quamobrèm illo tempore in ecclesia magna erat tristitia, & filiæ Sion licebat videre pulchritudinem repentè efflorescentem & planè marcescentem. Nam præter admodùm paucos, alij quidem & re & nomine velutì quandam artem persequebantur impietatem. Alij autem nomine tantùm honorantes Christianismum, re vera autem primos longè scelere superantes, præterquàm quòd non apertè, quos oportebat etiam cauere tanquàm hostes : sed latenter, sub specie Christianismi, blasphemum impij dogma studebãt confirmare. Talis aũt impietatis pars erat non minima Constantius, quatenùs habebat etiam imperij potestatem ei opem ferentem, omnesq; protinùs cedentes eius vel soli nutui. Iusit ergò morbum peruadere & ad Episcopos, qui erãt in Italia, & ad oẽs, qui erant vbiq; terrarũ : aut si nôllent subscribere Heterousio, quòd filius scilicèt esset alterius à patre essentiæ, ipsos quidem expelli

pelli ab Ecclesijs, alios autem eorum loco in sedibus ipsorum constitui. Quo tempore celeber in sanctis & magnus Liberius, qui post Iulium, magni Syluestri successorẽ, sedem Romanam est adeptus, condemnatur exilio : Felix autem quidam eius loco electus ab hæreticis, protinùs diuino iudicio luit pœnas : Nunc quidem visu priuatus miserabiliter, nunc autem pestilenti morbo diù corruptus, & malus malè perditus, diuina iustitia sic puniente sceleratos.

Nota, quàm cõmendet Liberium Papam.

Georgius autem Alexandrinorum, vt ità dicam, Erinnys, rursùs ciuitati faciebat ea, quæ consueuerat, vt qui visus sit ipse seipso vehementior, & maiori ira & impetu ferri aduersùs rectam fidem. Intereà autem Meletius quoq; Episcopus Antiochenus, apertè defendens homousion, de sede deponitur, & damnatur exilio, quem consequebatur magna multitudo Orthodoxorum, qui aduersariorum communionem sustinere non poterant. Euzoïus autem, qui re vera vitæ erat improbæ, constituitur in sede Antiochena, (ei enim præfuerat Meletius) & Eudoxius, qui erat pessimæ sententiæ, inuadit sedem Cõstantinopolitanam. Sic improbitas, sic inuidia, quæ Ecclesiã omni ex parte conturbârat & confuderat, ad reipublicæ quoq; administrationem incipit procedere, & Iulianum creat Cæsarem, Gallijs præfectum ab ipso Constantio. Cùm ergò Constantinopolim venisset Constantius, & Eudoxium, vt priùs iam diximus, ordinat, & templi, quod cognominatur Sophia, quod ipse tunc recenter fuerat fabricatus, celebrat encænia, decimo quidem anno sui imperij, tertio autem Iuliani consulatûs, quintodecimo verò Februarij. Ille autem re vera pessimæ opinionis Eudoxius, cùm sedem ascendisset, dum iam peragerentur encænia, hanc primam vocem emisit, atq; vtinàm cum illa emisisset animam, ὁ πατὴρ ἀσεβὴς, ὁ υἱὸς εὐσεβὴς; id est, Pater impius, filius pius. Cùm autem tumultus & seditio, vt par est, propterea orta esset in ecclesia, ille rursùs repetens, & velutì volẽs sedare tempestatem : Nè vos, inquit, conturbet id, quod dictum est. Pater enim, inquit, est impius, nempe ἀσεβὴς, quòd neminem colat : Filius autem est pius, nempè εὐσεβὴς, eõ quòd patrẽ rectè colat. Ex his exortus est risus inter eos, qui aderant, adeò vt multi eius nugis condemnatis, recesserint ab ecclesia. Ergò Constantio quoquè res erat malè cessura, & iustas pœnas erat daturus suæ in Deum contumeliæ. Hinc impius Iulianus rerum omnium potiundi motus desiderio, cùm in Gallia magnam manum sibi cõciliâsset, induit se purpura, & ab exercitu Augustus appellatur. Constantium autem Persicum quidem bellum adhuc detinebat. quæ de Iuliano autem sparsa erat, famã non moderatè ferebat : alioquì verò etiam à D E Inimico Euzoïo ad bellum aduersùs eum gerendum incitatus, mouet exercitum aduersùs consobrinum, & bellum ciuile suscitat. Cùm autem inter Cappadoces & Cilices esset in loco, qui dicitur, Mopsi fontes, excedit vita vnà cum imperio, laborãs apoplexia, cùm quadraginta quinq; vixisset annos ætatis, vigintiquinq; annos autem patri fuisset superstes. Sed eum quidem diuina sic vlta est iustitia. Quemadmodùm autem sceleratum quoquè vlta sit Georgium, & impium, vt scriptum est, similibus percusserit manibus, non est æquum prætermittere.

Arriani occupant primarias quasdam ecclesias.

ἀσεβὴς, nõ colens. Εὐσεβὴς, benè colens.

Constantij mors.

Erat quidam locus in vrbe Alexandrina, olim quidem Mithræ Deo gentilium, sacrificijsq; illius & mysterijs dedicatus, nunc autem fimo & stercore plenus, ciuitati & publico ad nullam rem vtilis. Eum ergò Constantius, vt qui esset omninò inanis & nulli vsui, attribuit ecclesiæ. Nunc autem volens templum in eo construere, iubet efferri illũ fimũ & quisquilias. Cùm aũt iam repurgaret locus, inuenitur quoddam adytum in intimo sinu terræ, in quo celata fuerant mysteria Gentilium. Ea verò erãt crania nuda carnibus, alia quidem virorum, alia verò puerorũ, quos fama erat fuisse sacrificatos Mithræ, quandò Græci vtebantur illis diuinationibus, quæ fiebant per viscera, dissectionibusque & præstigijs, quæ fiebant per animas. Cùm quidam ergò Christiani in ea incidissent, ea apertè risum mouère populo, ijque triumphum agebant in oculis omnium. Quod quidem cùm non tulissent Gentiles, sed pro dijs suis & sacris essent miserè zelo perciti, ad ipsos accurrerunt, alij quidem ense ferientes, alij verò fustibus, vt ex Christianis multi sint interempti, alij autem crucifixi, quoscunque viuos tenere potuerunt, & alij alio genere mortis, & varijs suppliciorum generibus sint affecti. Impium autem Georgium, ex ecclesia ità vt habebant eductum, & cuidam camelo alligatum, vt camelus eum valdè laniaret & dis-

Georgius Arrianus episc. di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rè necatur ab ethnicis.

cerperet,cùm satìs materiæ congessissent, & ignem in communi theatro accendissent,vnà cum camelo exusserunt.Sic vno quidem modo,sed diuersis causis, illi quidem beato fine,hic verò miser, morte vitam commutârunt. Et eorum quidem casus ità habuit.

Iulianus autem cùm vniuersi dominatum sic fuisset assecutus,velletque euertere, quæ acta fuerant à Constantio,statuit eos reuocare, qui erant in exilio. Quod quidem cùm resciuisset Athanasius, timuissetq; nè qui partes Arrij sequebantur, Iulianum priùs introducerēt,(adhuc enim ignorabatur eius animi impietas infidelitasq; & amor prauitatis)nocte profunda discedens domo,in quam confugerat,inuenitur in media ecclesia Alexandrina.Quid verò ea,quæ deincèps sunt consecuta, recēsuerit quispiam,quàm lubēter eum adspexerint,quemadmodùm vndiq; sunt cōgregati ad illud spectaculum,clerus,ciuitas,populus : alij quidem de reditu magnas agentes gratias,alij autem diuturnæ,quæ interceßit, absentiæ insimulantes, eiq; & damnum & priuationem exprobrantes. Deindè tanquàm satìs argumenti præbentes suæ in eum beneuolentiæ,& alioquì vel ex sola præclari illius pastoris præsentia,animis audacia & fiducia repletis, expellunt protinùs Arrianos,ciuitatemq; & se tradunt manibus Athanasij. Illi verò vel iam turpiter expulsi, & in locis desertis & obscuris delitescentes,ne sic quidem ab illa insania & rabie destiterunt. Sed & cùm Georgius meritas pœnas dedisset,vt iam diximus,eius loco sibi Lucium constituunt,& totam curam studiumq; hæresum rursùs ad eum deferunt,talem assecuti præsidem,qui impietate & inhumanitate illo nihil erat inferior.

Athanasi⁹ se reddit ecclesiæ suæ.

Volo autem obiter meminisse malorum seu impiorum Iuliani facinorum, & simul ea,quæ ad magnum Athanasium pertinent,coniungere,& quemadmodū nulla erat ei pars vitæ libera à certaminibus & laboribus,qui proprer Christum susciuiuntur.Nam cùm nupèr hic impius suscepisset imperium,& dæmonibus, qualis ille est, & deorum nominibus potiùs, quàm dijs sacrificaret, diruebatur quidē vniuersa ecclesia Christianorum : omnis autem locus gentilium sacra susciuiebat,& eorū templa, alia quidem aperiebantur, alia verò rursùs extruebantur: & vbiquè erat nidor, & fumus, & sacrificia, animaliumque dissectio & sanguis.Quinetiam in ipsa, hei mihi,Constantinopoli,erat Fortunæ statua, eique publicè fiebant libamina & sacra,& quæcunque alia,accepto simul studio & potestate ex imperio moliebatur aduersùs pietatem,quandò Maris Chalcedonis, quæ est in Bithynia, Episcopus, ad eum veniens,apertè eum conuicijs est insectatus,impium & defectorē,& à Dei religione alienum,& quæ sunt huiusmodi,appellans.Is autem, (erat enim iam Maris in ipsa senecture, & ideò passus erat orbitatem oculorum)probra iure in se illata non iustis vltus est maledictis,nugatorem ipsum & cæcum nominans,& qui nec ab ipsò quidem Deo Galilæorum possit vllam consequi medicinam. Ille verò velutì Deo afflatus, acriore dicendi libertate respondens: Deo,inquit,ago gratias,qui vtiliter prouidit, vt ego orbarer oculis,nè ego os tuum viderem impudens,qui tam inuerecundè lapsus sis in impietatem. Eandem sunt imitati dicendi libertatem Iouianus simul & Valentinianus, qui Tyranno apertè cingula abiecerunt, dicentes : Nos quoq; propter Christum parati sumus ipsa vita cedere.

Iuliani Apostatæ impietas.

Imperator ergò,& quicunq; erāt eiusdem cum eo sententiæ, & cum eo conspirabant in impietate,cùm quotquot erāt illo tempore sapientes,quosdamq; aruspices, præstigiatoresq; & vates coëgissent, quemadmodùm Christianos superarent, volebant eos suam dicere sententiam. Omnibus autem visum est, procùl esse amandandum Athanasium. Nam si auulsum,inquiebant, fuerit fundamentum, reliquæ quoquè illorum fidei partes facilè diruentur. Rursùs ergò constituuntur iudicia,& Iudices condemnant,& exercitus emittitur,& populus cōturbatur,& Alexandria circundatur,& ecclesia diripitur,& ab ea postulatur Athanasius. Cæterùm tunc quoq; per eos medios processit, nec erat vllus, qui retineret. Quinetiam rursùs illum videntes ignorabant,propter quem,hei mihi,ecclesiam tanta manus circūdedit, propter quem armis eius exitus vndiquè obsepserāt.Postquàm ergò ille sic superna manu munitus, non potuit capi manibus hostium, & perindè àc nullo prohibente ità liberè egressus est è ciuitate, Alexandrinam quidem ciuitatem rursùs inuasit luctus & ciulatus propter viri absentiam. Is autem, cùm noctù veniſſet ad Nilum, & conscendisset

Nonæ in Athanasium excitantur turbæ.

scendisset quandam nauem onerariam, rursùs magna contentione ferebatur Thebaidem. Eum verò à tergo vrgebat quidam satrapa, iussus à Tyranno eum interimere vbicunq; deprehendisset.Cùm autem quidā ex ijs,qui nauigabant vnà cum Athanasio,procul nouisset persecutorem,& remiges hortaretur ad celeritatē, paululùm subsistens Athanasius, & occultum quid, vt videtur, internis cernens oculis, iubet remiges proram obuertere,& rursùs cursum dirigere Alexandriam. Ij autem cùm, vt par est,fuissent conturbati,& vererentur nè inciderent in satrapam,ille eis animū addens,& dicens esse aliquid diuinum,quod gerebatur,persuasit. Deindè conuersa antemna,nauem agentes in partes anteriores, nauigabant rectâ Alexandriam, persequentes,quod est maximè nouum,eos qui persequebantur. Cùm autem iam fuissent prope satrapam, barbari quidem, velutì quadam eorum oculis offusa caligine, tanquàm eorum,qui videbantur,neminem videntes,prȩternauigabant. Athanasius autem quemnam quærerent,non secùs,àc in Elisęo vsuenit,percontatur. Cùm verò respondissent,Athanasium: Vos, inquit,nauigans parùm præcedit, velutì fugiēs quosdam qui eum persequuntur. Sic decepti, qui erant mente cæci,persequebantur eum, quem non sentiebant se habere in manibus. Is autem celerrimè delatus Alexandriam,& repentè veniens in ciuitatem,eam replet maxima lætitia,is appārēs conspectus, qui tantoperè desiderabatur. Deindè dans seipsum quieti & silentio, quandiù fuit acerbum tempus imperij Iuliani,delituit.

Vide miram Dei prouidentiam.

Post hæc autem Iulianus quidem omnium, qui ipsum præcesserunt,in impietate clarissimus, & qui omnes ipsos paruos reddidit in scelere, post bella innumerabilia, quæ gessit aduersùs pios,inuénit finem improborum studiorum,non planè quidem qualem merebatur,vt qui infernis reseruaretur supplicijs : sed neq; semitam impiorum ostendens omninò dirigi. Nam cùm se quibusdam præstigijs, maleficijs & magorum artibus permisisset,& deceptus sibi persuasisset fore,vt Alexandri sibi pararet imperium, vt cuius mores semper magno gloriæ tenerentur amore, vel potiùs seipsum esse persuasisset Macedonem in alio corpore,& aduersùs Persas duxisset exercitum,primoq; spes ei luculenta fuisset ostentata,quandò se magnum aliquid & prȩclarum gesturum existimabat,tunc etiam, quod habebat,turpiter perdidit imperiū, & simul cum eo vitam. Fraude enim cuiusdam transfugæ cùm naues, quæ flumine frumentum conuehebant, & multa, quæ erant exercitui ad vsum necessaria,importabant, fluuio amandâsset, in terramq; aridam & aqua carentem ac torridam deuenisset, fameque ac siti suos oppressisset, & maximam partem exercitûs amisisset, & omnibus indignantibus, probrisq; ac maledictis eum insectantibus ipse eques adesset,vt dolorem consolaretur,& exercitus laborem recrearet,(Quale tuum est opus, ô diuina iustitia?)iaculum nescio vndè emissum,peruadens medium brachium,cadit in illius dexterum latus.Et ille quidem miser iacebat,siue à transfuga percussus,siue ab aliquo ex suis. (Vtrunq; enim de eo dicitur) siue etiam diuina plaga ictus, quod quidem dicitur à pluribus,hunc tamen vitę finem nactus post imperij annum vnum & menses octo.

Iuliani Apostatæ dira mors.

Deindè Iouiniano totius exercitûs suffragio committitur imperiū:qui cùm solos septē menses imperâsset,& ad octauū venisset,in Galatia vita repentè excedit,somno morte contemperato. Valentinianus aūt post eum renunciatur,qui fratrem suum Valentē in societatē admittit imperij: & cùm illi habēda tradidisset ea,quæ sita sunt ad Solem orientē,ipse triginta pòst diebus ad Occidentē perrexit & in Gallias. Cùm ergò Valens accepisset imperiū,non fuit de thesauris solicitus,non curauit pecuniā, neq; quomodò rectè ordinaretur exercitus:sed quomodò Arrianorum quidem res amplificaret,Orthodoxorū aūt res diminueret, & omninò dirueret, totū sui imperij studiū conferebat:idq; solū sibi ducebat sufficere ad splendorē & gloriam. Ea de causa oēs ferè Pontifices,Sacerdotes & Diaconos,& quicunq; vitā degebant monasticam,in mala extrema coniecit. Et Meletium quidē virtute incomparabilē,depositum de sede Antiochena,& hunc quoq; magnum inter athletas Athanasiū quærebat capere.Et exilio quidem condemnatus est Meletius: vniuersus aūt,qui cum eo erat, clerus,fuit ecclesia expulsus. Multi quoq; alij Pontifices & omnes,vt semèl dicam, qui nolebant exitio Arrij communicare, exturbabantur quidem ab ecclesijs, expellebantur autem à patrijs,à propinquisq; & à consanguineis.

Valens persequitur catholicos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Athanasius latet diu in sepulcro.

Postquàm ergò venit hoc quoq; magnum bellum Alexandriam, & Præsidum edicta studio Eudoxij omnem in partem mittebantur,& rursùs in hunc magnum & verè virum fortem Athanasium exercebatur persecutio, & iam futurum erat, vt mox caperetur:clàm quidem vrbe egreditur,patrium autem quoddam sepulcrũ subiens, & quatuor menses in eo manens,sic belluinum impetum & furorẽ declinauit.Nam cùm Tatianus nunc præesset Aegypto,Christiani omnes grauissima subibant supplicia,multiq; per ipsum,martyrij finem accipiebant. Sed ille quidem statim meritas luit pœnas. Nam facultatibus & dignitate priuatus,& morbo oculos miserabiliter excæcatus,emendicans publicè, vitam finijt, cùm nec ei mortuo libâssent Alexandrini,sed in eius etiam statuam & figurã admodùm insultâssent, & fuligine oculos illiuissent,qua sola erat ille re vera dignus. Sed hæc quidem, cùm iam fraus marcesceret & efflorescceret. Quæ autem Constantinopoli aduersùs Orthodoxos fecerit Eudoxius,quænam lingua & narrâsse & meminisse sustinuerit? Cùm ergò in primo consulatu Valentiniani & Valentis tot & alia mala facta sint, meritò homines supernis quoq; plagis castigabantur. Nam & ingruẽs terræmotus,qualem nec prius tulit tempus,nec futurum speratur laturum, & multas alias euertit vrbes, & Creta suarum plusquàm centum graui vidit casu dirutas,& mare suis relictis terminis,quçdam quidem loca sic inundauit,vt etiam multa ex ijs,quæ priùs erant arabilia, fecerint auigabilia,rem admodùm nouam.Alibì autem rursùs tantùm recessit,vt etiam in media nauigatione in medio solo inuenti sint nauigantes.Sed ne quidem castigabãtur improbi communibus terræ flagellis & mutationibus elementorum: sed etiã in scelere erant feruentiores, grauiusq; & vehementius bellum excitabatur aduersùs Christianos.

Immanes terræmotus.

Quoniam autem propter desiderium Athanasij, populus Alexandrinus erat infenso animo in eos,qui dominatum obtinebant,& iam apertè videbatur res spectare ad arma & seditionem · id cùm resciuisset Valens, eorumq; rebellionem timuisset & audaciam,necessè habuit ei quoq; rursùs permittere ecclesias.Hoc autem fecit,non quòd ei faueret, sed quòd nullum haberet ex subiectis, qui in ijs,quæ oportet,paréret Imperatori. Quod quidem causa fuit,vt à continuis illis bellis & persecutionibus tunc respiraret Athanasius.Inualescebat enim per totum Orientem malorum calamitas,& Christiani sui generis sanguine polluebantur. Cùm autem contenderet Valens Antiochiam,è vita quidem migrat Eudoxius,Arrianorum dogmatum æmulator,confirmator & prefectus,nonumdecimum agens annum à persecutione fidei Orthodoxæ. Eius autem loco constituunt, qui improbæ quidem Arrij erant communionis,Demophilum. Qui autem sanæ & Orthodoxæ, Euagrium,virum & vita & doctrina & moribus insignem. Atq; eum quidem sacris initiârunt sacræ manus Eustathij, viri insignis,& qui olim quidem fuerat promotus ad sedem Antiochenam,posteà autem fuerat exilio condemnatus, à Iouiniano autem rursùs fuerat reuocatus,& tunc Constantinopoli agebat inter Orthodoxos, quem nec latére potuit magna illa Valentis in Orthodoxos immanitas. Sed eum non exigua manus militum,breui tempore,postquàm ordinauit Euagrium,relegat rursùs Bizyen, nec Euagrium sinens frui securitate, sed illum quoq; aliò abducẽs, vtrunq; propter parem in fide libertatem.Valens autem cùm peruenisset Antiochiam,homousij sectatores impudenter obsidebat & expellebat, non solùm ab Ecclesijs & à synaxi & communione, sed etiam à gradibus & domibus, & tota ferè ciuitate, atq; adeò ab ipso Oriente. Ad hæc verò sæua quoq; imminebãt supplicia, & mors acerba eos excipiebat.Scit hæc fluuius Orontes,Antiochiæq; vici,fora,viæ & suburbia:ille quidẽ tinctus sanguine sacerdotum,hæc verò referta cadaueribus.

Valens Antiochiæ vexat: Orthodoxos.

In eam magna ergò & tam vehementi tempestate, hic præclarus, diuinaque reipublicæ administratione & virtute magnus Athanasius, post longos illos propter CHRISTVM sudores, & pro recta fide certamina, glorioſasque fugas & exilia & insignia trophæa, cùm Petro sedis successori multa futura prædixisset, quadragesimosexto anno sacerdotij,octauodecimo mensis Ianuarij,Gratiani & Probi secundo consulatu vita excedit : vtpotè quòd iam satìs functus esset laboribus & perpessionibus, & ideò agonotheta eum ad se è superis euocâsset, vt ille rursùs eum suis splendoribus, coronis & ineffabilium bonorum remunerationibus pro meritis remuneraretur.

Athanasius tandèm feliciter migrat à corpore.

Quæ nobis quoquè detur consequi, in Christo Iesu Domino nostro: Cui gloria & potentia nunc & semper & in secula seculorum,Amen.

VITA S. ANTONINI ARCHIEPISCOPI FLORENTINI, AVTHORE F. VINCENTIO MAINARDO GEminianensi,*Procuratore Ordinis Prædicatorum.*

ANTONIVS siue Antoninus (ità enim, quòd statura pusillus esset,vocabatur) Florentiæ honestis parentibus Nicolao & Thomasia natus est, anno salutis millesimo trecentesimo & octogesimonono, Vrbano VI. Pontifice,Vuenceslao Cesare.Nicolaus pater,vir probatis moribus, Tabellionatûs collegio,quod in vrbe Florentina non contemnẽdo loco habetur,quater præfuit. Vt primùm infantiam excessit,visus est lõgè plùs sapere,quàm puerilis ætas pateretur. Nam ludos fugere, garrulitates odisse,excursus vitare:contrà,serijs incumbere,taciturnitatem amare, se ad se colligere solebat. Inprimis verò templa ac religiosas ædes frequentans,ad sanctas conciones cor æquè vt aures arrigebat,tantus adhuc puer in orationib⁹,vt diuertens quotidiè ad angeli Michaëlis templum,cognomẽto Ad Hortum, atq; ad crucifixi imaginem procumbens,totius penè ciuitatis ora in se conuerterit, quòd tam diù tamque feruenter in orationis studio persisteret. Si quandò supplicationes per vrbem haberentur, Prædicatores ponè sequebatur: quos iam tum videbatur præ cæteris amare. Annos natum quindecim cupido incessit Christi se iugo inter Prædicatores addicẽdi, sacris allectum concionibus integerrimi viri ac planè docti Ioandominici Florentini ex eodem ordine : cuius laudum præconium longè est huberius, quàm vt nunc carptìm exprimatur. Is enim ille est, qui primus collapsas vitæ regularis obseruationes,quæ absumptis patribus in vasto illo infandæ luis incendio ac pestilentissima contagione, quæ sub annum salutis millesimum trecentesimum & quadragesimumoctauum contigit,prorsùs conciderant, in aliquam spem ac lucem dicendo & agẽdo reuocauit:tanti à Gregorio duodecimo habitus, vt Rhagusinam illi primùm ecclesiam crediderit:indè etiam in Cardinalium numerum cooptauerit : mox apud Constantiam, (vbì de tollendo schismate, quod tres Pontifices ducere videbantur, totius Eccieſiæ & Christianorum principum consensu agebatur) egregiam laudem reportauit,dum summoperè contendit,vt Gregorius,cuius ille partes tuebatur,Põtificatui cederet:tandèm à Martino quinto,qui depositis vel cedẽtibus cæteris, summa orbis consensione Pontifex in ea synodo declaratus fuerat, ad conuellendam Boëmorum hæresim,quæ tunc serpere incipiebat,legatus in Pannoniam missus,Budæ diem obijt. Ad hunc Antoninus (ità enim deinceps appellabitur) ad radices Fæsulanæ ciuitatis, quæ iam funditùs interijt, cœnobium diui Dominici à fundamentis excitantem profectus est, vt in cõtubernium fratrum,diuinum quiddam iam spirans,admitteretur. Sed Ioandominicus quanquàm adolescentis indolem, acurumq; ac viuax ingenium perspexisset : teneram tamen ætatulam causatus, præsertim cùm gracili esset corpusculo, & magìs neruis & ossibus,quàm carne suffulto, iubet expectare, dum adolescceret,& regularibus institutis,quæ supra ætatem illam videbantur esse, sufficere valeret. Fando autem, vt fit, num literarum studijs operam daret, & quænam illa essent, cùm ex eo quærerer, audiretque Pontificis sanctionibus, quas in volumen digestas, Decretum vocitant, maximè delectari : Heus, inquit, fili, reuertere nunc ad paternos lares,mox inter nostros admittendus, cùm Decretum totum ità excusseris, vt planè videaris imbibisse. Putauit enim se pater pueri petentis vehementiam tantispèr temperâsse,quòd non tam properè tot canonum posset immensitatem & volumina deuorare. Sed puerilis ardor, Ioandominici cogitatus si non cluſit, superauit. Recessit Antoninus, atque ità se totum ad studia contulit,

2. Maij.

Patria & parẽtes S. Antonini

Virtutes adhuc pueri.

F. Iohannes Dominicus.

Petit admitti Antoninus puer in sodalitatẽ Dominicanorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota memoriæ mirã tenacitatem.

diurna Decretum ac nocturna manu versans, vt elapso statim anno propositi sui tenax, Fæsulas reuersus, quacunque voluminis parte quæsitus, promptè ac memoriter ad oĩa, summa facilitate responderet. Tum verò iam non excluſus, sed iniecto regulari habitu attonsus, annum agens sextumdecimũ, intrà Prędicatorum ordinẽ est admissus. Domi verò cùm iussus fuerat adhuc paululùm expectare, quãti esset, & an carnibus abstinere posset, (quod Prędicatoribus de more est) volẽs experiri, acceptas de mensa carnes, quibus quòd vesceretur, videri parẽtibus volebat scitus puer, clàm felibus & catulis porrigebat.

Induitha bitum s. Dñici.

Cucullatus tãdèm Cortonam, regularibus disciplinis imbuendus, mox mittitur, cùm nouum cœnobiũ Fęsulanũ nondùm esset absolutum: vbi sub viro integerrimo Laurẽtio Ripafracta (id viculi nomẽ est in agro Pisano, vndè oriundus erat) oĩum opinione celeriùs ità ꝓfecit, vt iam tum radios quosdã doctrinæ ac sanctitatis emittere videretur: quibus posteà, procedentibus annis, quasi iubar splendidissimum tenebricosas hominũ mentes illustrauit. Laurẽtius ipse, de quo nũc loquimur, vel testimonio eiusdẽ Antonini (nam longa illũ vita functũ, epistola adhuc extãte ꝓsequitur) vir longè sanctissimus fuit, Pistorij ad Prædicatores conditus, vbi poscentibus
Matth. 7. opem non denegat salutarem. Quòd si bona arbor fructus bonos facit, quid aliud ex Antonino sperãdum erat, quàm absoluta quædam & numeris omnibus doctrinæ ac probitatis forma, cùm, si Ioandominicum & Laurẽtium spectemus, quos ipse authores & institutores eius vitæ, quæ est in Christo, habuit, nihil nõ sanctum, absolutum, cõsummatissimum, ex eiusmodi formatoribus & initijs prouenire potuerit? Exacto anno, iurauit (quod religiosi solẽt) ac nomẽ dedit in Prædicatorum instituta Fæsulani cœnobij nomine, quanquàm Cortonæ cõstitutus, vndè demùm Fæsulas reuersus est. Quãta verò sedulitate quod Deo ꝓmiserat, reddere niteretur, vt in obedientiam, castitatem, paupertatẽ incumberet: vt reliqua oĩa, quæ religiosum decent ordinem, diligẽter obiret, non est nostri ꝓpositi dicere: in virginitatẽ qdem etiam adhuc pueru-
Studio castitatis fugit mulierum colloquia. lus ità exarsit, vt in eo templo, quod D. Michaelis ad hortũ diximus appellari, cùm assiduis Deum precibus pulsaret, illud inprimis propemodùm extorqueret, vt quô similior agno spõso virginum redderetur, virgo sine tabe aliqua corruptionis duraret. Id quod cùm se assecutum cælitùs intelligeret, nè qua daretur ansa tantum thesaurum prædonibus rapiendi, muliebres congressus fugiendos sibi esse penitùs persuasit. Itaque nullam omninò fœminarum, aut quàm rarissimè fieri poterat, ad colloquium admittebat: nisi forsan aut peccatorum cõfessio, aut arcanum aliquod magni ponderis exegisset. Nam pueros & comatulos adolescẽtes ità sibi esse cauendos censuit, vt ne Pontifex quidem, atq; adeò senex, iuniores diaconos & ministros, sed adulta iam ætate viros & sacerdotes domi habuerit: vt abũdè in ea epistola, quam ad Laurẽtium Ripafractam scripsit, quæq; adhuc extat, planè perspicitur. Quòd autem ad summam vsq; diem in eadem integritate perstiterit, non vulgare fuerit illud indicium, (præterquàm q̃ ex confessoribus etiam est idipsum acceptum) quòd quo tempore animam efflabat, crebriter illud (effœta licèt vocula) suauissimè repetebat: Sancta & immaculata virginitas, q̃bus te laudibus efferam, nescio.

Vigiliæ, studia, processus.

Ocio perpetuum bellũ indixerat, studio literarũ & orationibus vltrà etiam, q̃ valetudo corporis ꝑmitteret, deditissimus. Somni ac cibi parcissimus: Primus inter psallentiũ choros ità vigilias adamabat, vt persolutis nocturnis laudibus (quas nũquàm cùm licuit, intermisit) ne tũc quidem, quod pleriq; omnes faciunt, defessos artus lecto componeret: sed si somnus irruisset, postquàm non iacens, sed sic sedens in parietem paululùm caput inclinâsset: aut in orationibus pernoctaret, aut certè lectioni, aut conscribẽdis, quos nobis tanta oĩm ordinum atq; adeò totius orbis vtilitate reliquit, libris incumberet: de quibus quoniam latiùs cogniti sunt, quàm vt necesse sit à me nunc aliquid dici longiùs, verba non faciam. Illud certè posse mihi videor affirmare, scripsisse multos acutiùs, nullum Antonino vtiliùs sua scripta digessisse. Quis enim (obsecro) est, qui se in eius libris velut in speculo nõ perspiciat, ad quod sui vultũs, id est, animæ lapsus & vitia non emendet? Quis tam sublimi ingenio, quis tam obtusa acie, vt nõ possit vterque pro suo captu satur abire? Monet vt nemo alius, delectat vt quiuis, docet vt alium non desideres. Nusquàm leuis, semper tutus, vbiquè incorruptus, & ne suis quidem, sicubì labuntur, parcens. Ac mirum ꝓfectò est, vt tã-

tulus

tulus homo, & grauissimis morbis crebrò ad mortem quoq; cõfectus, hernioſus, in phthisim ineunte ætate inclinans, potuerit non dicam tot cõscribere, sed tot omninò pellegere: præsertim cùm prætecturis plerunq; fungeretur, quę solum hominẽ & curarum vacuum videtur exigere. Nam vt primùm viri virtus illuxit, non permissus est intrà cellulam latitare, sed modò hæc est illi, modò illa administratio domorum concredita.

Multa scripsit.

Itaq; nõ in gurgustio aliquo, sed in theatris, vt ità dicam, Italiæ regẽdis cœnobijs est pręfectus. Romæ em̃, Neapoli, Florẽtiæ, Senis, Caiettæ, Cortonæ, Fęsulis Priorẽ egit. Mox etiam Romanæ prouinciæ ac Neapolitanæ Vicarium generalem, quod illi munus demãdatum fuerat, vt collapsas à regulari obseruatione domos in pristinum vitæ cãdorem reuocaret: quod multis ille laboribus annixus est, pedibus vt plurimùm se portans suis, dum prouinciam obiret: aut asello insidens, ætate iam & mala valetudine cõfectus: aut certè si quandò longiora ac salebrosa itinera, vel hyemis asperitas aselli vsum adimeret, valentiore iumẽto, sed tamen quod religiosum virum deceret, vehebatur. Institutorum sui ordinis erat seruantissimus, vt ad lineam, ad apicem minima quæq; tum in se, tum in ijs, quos regendos, susceperat, obiri vellet. Carniũ edulio semper abstinuit, nisì ob aduersas valetudines, quas multas & grauissimas passus est, interdùm à medicis cogeretur. Cilicio semper est vsus: sed & zona interdùm ferrea ad viuam cutem incinctus. Humì accubãs, aut tabulato illisus dormiuit. Si quãdò molliusculè recubâsset, eas delicias saccus paleis infert⁹ exhibuerat: sed & frequenter intorto semet funiculo verberauit. Vt sacerdotio initiat⁹ est, quotidiè & ipse sacrificabat, & sacrificio etiam alteri deuot⁹ adstabat. Eò se humiliatis abiecit, vt præfectus etiam cœnobijs & prouincijs, culinam adiret, cacabos, ollas, ahena mundaret, verriculo accepto domum purgaret, famulis etiam seruiret. Quod ipsum dum põtificem ageret, cõstat etiã fecisse. Iam verò quo charitatis ardore flagrabat? quo incẽdio fraternæ salutis æstuabat? Quanto vsui monita illius nõ solùm suis fratribus, sed passim omnibus extitêre? Et cõsulendo em̃, tum pœnitẽtes, auditis eorũ confessionibus, expiando, sed & conciones ad populum habendo, in vinea Domini cultor indefessus supra fidem desudauit.

Multis cœnobijs præfuit.

Vitæ austeritas.

Insignis eius humilitas.

Misericordia verò tanta agebatur, vt initium illi virtutum extiterit: quod quo pacto gestum sit, breuissimè narro, vt iam ad eius pontificatum transeamus. Distat cœnobium Fæsulanum, quod ad dirutæ vrbis radices, loco tamen edito situm est, quingentos supra mille ampliùs à Florentina vrbe passus. Hinc dum in ciuitatem descenderet, aut ex Florentia illuc exiret (non enim perspicuè constat) eo itinere, quod ad ripam est Munionis fluminis, in torrentis versus morem præterlabentis, puellam immanè lachrymantem & querulas voces edentem conspicatur. Cognita ciulatûs causa, quòd scilicet à matre missa lotum lintea, capisterium, quod capiti cum linteis iam lotis impositum ceciderat, diffregisset, ac propterea maternam iram (biliosa em̃ erat & difficilis, & quæ ob leuiores culpas de se supplicia sumpsisset) maximè timeret: affari blandè illam Antoninus cœpit, & vt domum ad matrem reuerteretur, suadere. Quod cùm illa in proposito pertinax non admitteret, sed potiùs fugam meditari se diceret, misericordia motus, nè quid labis misella contraheret ac periret, acceptas capisterij partes, cùm Iesu nomen inuocâsset, facto signo crucis ità coagmentauit, vt diſcissum fuisse nunquàm credidisses. Hæc illi ante initum pontificatum prima virtutum tyrocinia fuêre, magno illi monachorũ patri Benedicto nequaquàm dissimilia: quibus etiam in hoc cõuenit, vt quanuis vterq; iusserit, nè cui ꝓderentur, consultius tamen, ità Deo prouidente, fuit, vt passìm res gesta vulgaretur: vt quãdò vnus ad formandos monachos, alter ad regendos populos destinat⁹ erat, authoritate quadam supra hominem maiore in publicum prodirent.

Eius egregium miraculum.

Intereà Bartholomæo Zabarella humanis rebus exempto, complures tum Florẽtini, tum exteri, qui Romæ versabantur, vt quisque pecunijs, fauore, gratia pollebat, in Florentinam ecclesiam inhiabant: vt longè maior esset candidatorum numerus, quàm esse debuisset. Itaque certatim Eugenij quarti aures tundebãt, rati se posse pollicitis ac precibus (vt est nostrorum temporum calamitas) in suas partes eius animum inclinare. Poscebant Florentini vnum aliquem ex suis præfici, qui literatura & moribus insignis esset: Pontifex, nè iusta petentibus videretur reluctari, extero

cam

Universidad de Deusto
Biblioteca

eam ſedem credere non audebat. Cui autem è ciuibus ea prouincia demandari tunc poſſet, non videbat. Quanquàm eñ fœcunda ingenijs & culta moribus Florẽtina ciuitas, vt quæuis alia Italarũ, ſit: qui tamen eo cumulo eruditionis & probitatis ſplendeſceret, vt inſtabant, Eugenium latebat. Ità factum eſt, vt nouem totos mẽſes animi penderet: cùm tandèm probatis viris Antonini peritiam, integritatẽ, vſumq; rerum ad memoriam reuocãtibus, (nouerat eñ probè illum Põtifex) Archiepiſcopum Florentinum, ſenatu Cardinalium mirante quidem, ſed tamẽ maximè probante, declarauit. Iter tum fortè Antoninus arripuerat, vt de more cœnobia viſitaturus, Neapolim ſe cõferret, cùm in ipſo itinere de pontificatu intellexit: quod grauiter accipiẽs, fugam ſtatim cœpit animo volutare. Vir enim, qui tota ſanctum Spiritũ mente conceperat, adduci non poterat, vt ſe huius mundi curis implicaret. Primùm itaq; à recto itinere diuertere, in aliquẽ ſe terræ angulum abdere: mox & ſeſe ad inferum decreuit mare recipere, vt indè in Sardiniam nauigaret, quò intrà inſulam tandiù poſſet delitere, quoàd Florẽtinæ ſedi antiſtes alius daretur. Hæc ex ſororis filio Petro poſtcà ſunt accepta, qui auunculum quæritans, ea parantem reperit. Petrus verò cùm euectũ illum ad id faſtigij nunciaret, ac moliretur, qua poterat arte, in patriam reuocare: ille contrà reniti, ac nunquàm ſe id oneris ſubiturũ affirmare: quin vti domum rediret, & terrere minis, & precibus adhortari. Quod cùm ille (vt ſunt hominum ingenia, qui in aliena plerunq; laude gloriãtur) non admitteret, expugnatus tandèm, q̃ hærentem nepotem & obfirmato animo perſpiceret, Senas deduci ſe paſſus eſt, alias cõtra delati honoris molem machinas paraturus. Itaq; tanta animi conſtantia ac ferè pertinacia ſeipſum aduersùs oblatam dignitatẽ comparauit, vt obſtructis ad blandientum ſuaſorumq; voces auribus, quauis firmiſſima turri (nisi diuina quædam vis intercederet, cui demùm parére cogimur) conſtantior extitiſſet. Non eſſe cum ſe dicebat, qui tanto poſſet oneri ſuccedere, non poſſe partes pontificis adimplere, valido humeris eſſe ſarcinã imponẽdam, ſe perexiguis viribus & imbecillioribus, quàm vt poſſet tantæ moli ſufficere: doctioribus, ſanctioribus id muneris tribuendum. Cùm eccè Apoſtolicæ literæ, dũ adhuc Senis eſſet, perferuntur: quibus de Pontificis voluntate in accipienda dignitate monebatur, & quòd ad Fęſulanũ ſtatim cœnobium ſe reciperet. Quò cùm tandèm peruenisſet, quaſi nũquàm repugnâſſet, renaſci ad bellum ac ꝓpemodùm reuireſcere vidiſſes. Ciuium, q̃ ad eum frequẽtes nouam dignitatem gratulatum venerãt, alios rogare, prẽſare alios, monere, hortari, vt ſe ea moleſtia liberum eſſe paterẽtur: deniq; nihil non dicere, facere, quò eiuſmodi ſe iugum à ceruice excutere permitterent: tum ſcribere ad Eugenium literas acres & vehementes, vtque à primoribus, atq; inprimis à Coſmo Medice, vt ſcriberetur, ſedulò curare: ſe multis rationibus impediri, quò minùs in ſummi antiſtitis ſentẽtiam inclinaret: difficilem eſſe curam animarum: arduum, liberam ciuitatem ac laxam, ad formam benè viuendi redigere: deindè, aſſuetum ſe placido viuendi generi, non poſſe ad fori ſtrepitus atq; ad turbulentas actiones, preſertim annis vergẽtibus, proſilire. Sed fruſtrà fit omne, quod aduerſo diuino numine molímur, & irritos demùm neceſsè eſt habeat conatus. Romanus Pontifex, conſcius virum ſe optimum delegiſſe, pertinaciſſimè in ſententia perſtitit. Cumq; illum non flecti ſuaſorijs literis, quas complures dederat, perſpexiſſet: iam incaleſcens & commoto propior, iubet quoſdam ex præſulum ordine, & inprimis grauiſſimum virum Dominicum Cardinalem Firmanum, ad Antoninum ſcribere, vti ſe tandèm, quò diuina vis vellet, trahi ſineret: ità enim ſemèl placuiſſe, nullaque ratione futurum, vt quod pontifex ſtatuiſſet & ſenatus approbâſſet, humanis viribus conuelli poſſet. Quo plùs reniteretur, eo ſe magìs ſciret præceptis Apoſtolicis atque anathematîs alligandum. Ad hæc miſit diplomata pontificia, vt mos eſt, ad ineundos præſulatus, gratuita, & omni ferè pecuniaria mercede libera.

Declarat Archiepiſcop. Florentinus.

Meditatur fugã.

Valdè recuſat epiſcopatũ.

Tum verò Antoninus, nullum eſſe reliquum perfugiũ ad euadẽdum vidẽs, præreptumq; fugę ac precibus locum, intelligensque non poſſe iam ſine piaculo reluctari: quandoquidẽ id demùm placere Deo exiſtimandũ eſſet, quod ſummo Põtifici, quod omni ſexui atq; omni ordini ꝓbaretur: veritus ꝓtereà, nè Seruatorem Chriſtum parùm diligere videretur, cui vt oues ſuas paſceret iubẽti, nõ paréret: tãdèm licèt inuitus & fermè ciulans, manus dedit. Ac ne tunc quidem pede libero cucurrit. Nam antequàm

Tandèm non ſine multadiſ-

tequàm omninò in pontificatum conſentiret, quoſdam verendos ſacerdotes & Abbates, tum ferè omnes totius ciuitatis eccleſiaſticos ac religioſos præſides, nõnullos etiam ciuium, qui authoritate, prudentia & conſilio pollerent, ad ſe Fæſulas vocauit: quos cùm propoſitũ & obfirmatũ animũ Põtificis docuiſſet, ac ſingulos vti ſententiam dicerẽt, rogâſſet, viderentq; num ſaluo capite repugnare poſſet, an p̃ſulatum inire: ad vnum omnes, non poſſe abſque piaculo reſpuere demandatam ſibi prouinciam, acclamârunt. Quod vbi ex eis accepit, expenſo iam hominum iudicio, vt exactiùs quoquè Dei voluntatem cognoſceret, voluit vt vnà ſecùm, quo loco conſederant, procumbentes humi, Dominum precarentur: probè noſcens, vbi duo vel tres fuerint in Dei nomine congregati, ipſum in medio pro euangelico elogio conſtitutum. Exactis precibus cùm aſſurgerent, Deum, cælites hominesq; teſtatus, inuitum ſe ac nihil eiuſmodi cupientẽ, quin toto pectore ac viribus reluctantẽ, violenter (ob incõcuſſam Põtificis voluntatẽ, & nè diutiùs quàm par eſſet, diuinis nutibus reſiſtere videretur) ad prẽſulatûs molam, velut in piſtrinum trahi: in faciem procidens, ac toto corpore proſtratus, paſſis manibus & collachrymãs, paſtoralem demùm ſarcinam in humeros reclinauit. Vidiſſes hîc adſtãtium lachrymis ora cõſperſa. Illuſtre enim ac rarum noſtra tempeſtate facinus, ſuaues quaſdam & dulces lachrymas cunctis expreſſerat, animo reputãtibus illa olim tempora, quibus Gregorius, Martinus, Ambroſius ac Nicolaus eaſdem pugnas pro fugiendis, tantoperè nunc concupitis cathedris, commouerant: reuixiſſeque in Antonino tam celebria ſanctorum pectora demirantibus: quos profectò noſter hic præſul, vt in dignitate declinanda, ità nè quod charitatis Chriſti diſſidium pareret, in adeunda fuerat æmulatus. Geſta hæc eſſe conſtat ad Calendas Martias.

ficultate cedit.

Matt. 18.

Interiectis mox diebus aliquot, dum ea, quæ ad ineundum præſulatum comparãtur poſt natalitium diui Gregorij ſolennem diem, qui ad ſecundam Quadrageſimæ Dominicam eo anno cecidit, hoc modo, vt ab ijs eſt proditum, qui literis mandârũt, Pontificatum adijt. Profectus Fęſulis, ad D. Galli ædem, quæ portæ ciuitatis accubat, benè manè venit: vbi cùm diluculò ſacrificâſſet, prodeunte obuiàm clero in ſolennis pompæ morem, effuſoq; populo, cymbalis per turres reſonantibus, non equo inuectus, (quod alij ſolẽt) ſed pedes & humilis Florentiam ingreſſus, ad diui Petri, cognomẽto Maioris, eccleſiam proceſſit: vbi peractis, quæ epiſcopali ritu peragenda erãt, indè ad primarium ciuitatis phanum, auguſta facie conſpicuum & admirando fornice celebratum, non modò pedibus, ſed nudis pedibus collachrymãs identidèm profectus eſt. Quæ res ipſis etiam propemodùm duris cautibus, nedùm hominibus, lachrymas excuſſiſſet. Id aũt propterea ab Antonino factum coniectare licet, quòd ea via, quæ ab Albitijs illic habitantibus Albitia nuncupatur, qua tunc iter faciebat, D. Zenobium Florentinum præſulem, filium mulieris Gallicæ ab inferis olim reuocâſſe, ſecum animo reputaret. Ad tranſeuntẽ magna vis populi egreſſa domibus currebat, vt noui antiſtitis, cuius iam ſanctitatis (quanquàm anteà perſpectæ) maior tũc fama volitauerat, benedictione muniretur: ad quam poſito genu ac iunctis manibus ardentiùs, quàm ſi Romanus Pontifex illàc præteriret, inhiabat. Perſolutis in maximo templo, quę ritus exigere videbatur, ad veſperam demùm à prẽlatis aliquot & ciuibus, præſertim qui præſulatûs cuſtodes appellantur, adhuc iciunus & laſſus ad Epiſcopium diſtans aliquantulùm deductus eſt: vbi tandèm peracta cœna pro deducentium dignitate, conquieuit.

Ad pontificatum euectus, qualem ſe præſtiterit, quantumq; ſui temporis prælatos vigilantiæ, prudentiæ, manſuetudinis, iuſtitiæ ac cæterarum ſole virtutum obſcuauerit, non eſt noſtræ facultatis exponere. Ità enim totos tredecim in epiſcopatu exegit annos, vt in cæteris quoq; Magnum Gregorium, qui tãtundèm Romanæ Eccleſiæ præſedit, ſit viſus imitari. Primùm omniũ in familia modeſtiam præ ſe tulit. Plures enim, q̃ ſex, eoſq; frugi ac tẽperatos, domi non habuit, qui vix obeundis negocijs præpoſiti poſſent ſufficere, omni luxu tam in victu ſuo ſuorumque quàm in amictu reſecato. Supellex aut inſtrumẽtum aliquod quid eſſet, neſciuit. Lautitias & mundicias ignorauit: aurea & argentea vaſa, patinas, calices, & precioſum abacũ non poſſedit. Canes & equos nõ pauit. Monſtrũ deniq; aliquod domi nõ aluit: vnũ tãtùm mulum, eũq; paruulũ ac nè coëmptũ putes, dono acceptũ, ad extremas neceſſitates ad

Nota populi deuotionẽ.

Virtutes eiꝰ in epiſcopatu.

Anguſta familia & res familiaris.

præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsepe habuit: quo non intrà ciuitatem, sed cùm aliquò proficiscendum esset, iam senex & occulta ægritudine confectus, vehebatur. Dicebat enim, bona pauperum nõ esse ad alendas bestias aut alios luxus eroganda. Familiam tamen, quam crebrò ad DEI cultum & obseruantiam hortabatur, ali, etsi non splendidè, non parcè tamen imperabat. Ipse parabili faciliq; cibo vescebatur, ganeas & cætera gulæ iritamenta non amans: tum nulla ad mensam voluptate raptus, sed vt vectigali hoc persoluto, durum exactorem & inexorabilem placaret. In prandio breuis & parcus: in cœna tenuissimus & rarus. Semper quid inferendum esset in mensam, ignorauit: contentus ijs, quæ apparâssent, quasi nil minùs quàm esculēta cogitaret. Cùm discumberet, lectorē adhibuit: in quem, cùm esitare crederes, ità vtranq; aurem surrigebat, vt vel minimùm labētem, emēdationis statim baculo castigaret. Quibus diebus ieiunia obseruantur, semper, nisi grauissimus morbus intercederet, abstinuit. Aduētum quoq; Saluatoris religioso cultu ieiuniorum tenuit: ouis tamen interdùm tunc tantùm adhibitis, cùm iam ætate ingraueſcente premeretur. Sed & sexta feria (ità enim diem Veneri dicatam nũcupant) nõ ipse modò, sed familia quoq; in necis Christi memoriam abstinebat. Splendidiorem nullum in vestitu cultum, q̃ soleret, factus iam pontifex, nõ solùm non admisit, sed laneas interulas & caligas vix post multos mẽses, vtì iam sordidas & squalore obsitas exueret, compelli potuit. Vitæ regularis instituta, quatenùs præsulatûs cura permitteret, nõ reiecit. Cùm primùm pontificatum inijt, duos ad dicẽdum ius vicarios statuit: quos cùm aliquandò inter se dissidere comperisset, satiùs duxit vni eam prouinciam demãdare, qui & ꝓbatis esset moribus, & iuris põtificij cõsultissimus. Gratuito famulatu nullum domi esse voluit: pro laboris modo singulis mercedem statuit. Nam & vicario nummos centum aureos in annum stipendium, œconomo triginta assignauit: in quem prouentuum colligẽdorum curam & rei familiaris strepitũ, ipse vacaturus altioribus, reiecerat. Quod cõuenerat, ità ad obolum repræsentari statim voluit, vt nullas vllorũ querimonias auditas constet, q̃ imminutiùs, aut prefixo iam tempore seriùs satis vnicuiq; fecisset. Sed lõgum est ire per singula: illud dixisse satis esto, domum Antonini, domum fuisse totius sanctitatis, inter quam & regulare monasterium nihil propemodùm interesset, nisi quòd illa tãto capitis iubare splẽdidiùs radiabat. Et cùm talem domi & erga familiam se gereret, Deo semper hæsit, & nunquàm non pastoralis muneris partes adimpleuit.

Lectio ad mensam eius.

Ieiunia diligenter obseruat.

Aula eius nihil discrepat à monasterio.

Purant complures, cùm ad gradum aliquem dignitatis assenderint, posse iam ventri ac plumis partem suî aliquem dedicare, atq; in opulento sacerdotio securos, velut in molli lectulo, somnos stertere: qui quantoperè à recto itinere labantur, vel nostri pontificis exemplo poterunt admoneri. Is enim se ad ocia intelligens nõ vocatum, noctù semper antè eriã, quàm cymbala principis templi reliquos excitâssent, ad matutinas laudes vigilauit: quas cùm vnà cum suis sacerdotibus, collectissimus in Deum, persoluisset, reliquum, quod supererat, temporis ad horam diei tertiam aut lectioni sacrę, aut cudẽdis libris impendebat. Hora tertia sacrificabat: quod nũquàm, nisi coactissimus, intermisit. Peracto sacrificio, quod totũ diei erat reliquum, in obeundo pastorali munere atq; audiendis ijs, qui multi alius aliam ob causam accessissent, absumebat, idq; fermè ad crepusculum: tantùm, quod denegari corporis nõ dico commodo, sed necessitati non potest, spatium demebatur. Nemo erat tam vulgaris, cui ad eum non pateret aditus. Si minùs re poterat, vel ipsa in audiendo patiẽtia, vel in respondendo comitate, omnibus faciebat satis. Ingenio nanq; fuit humanissimo, vt nullum vnquàm ne domesticos quidem, qui ob oculos quotidiè versantur, quanuis ob culpam acerbiore verbo prosciderit, sic vt ne paululùm quid cõmoueri, nè dicam excandescere, etiam si maximè id vellet, posse videretur. Constat, cùm adhuc inter Prædicatores viueret, eum cuipiam ex fratrib⁹, quo vtebatur familiariter, dixisse, si quãdò in aliquem ob culpam, vtì fit, aliquam cõmeritum acriùs inuectus esset, non aliqua commotione animi, sed ex vi, quam sibi intulerat, effecisse. Deniquè si quibus eum iniurijs affecisses, si quas contumelias aut conuicia irrogâsses, addam, & si qd ex te iacturę reportâsset: faciliùs vidisses gelidum marmor, quàm patrem mitissimum, incalescere. Omnes oĩm causę, non sacerdotũ tãtùm, sed prophanorũ quoq;, ad eum vertebãtur: quas vnanimi cõsensu ad eum ex agro & ciuitate, quasi ad æquilibrium & iustissimum cognitorem, afferebãt. Aedes assiduo religiosorũ vsu terebãtur:

Quotidianæ eius occupationes.

Ingeniũ placidissimum.

tur: qui frequentissimi aut eleemosynas accepturi, (cuncta enim in pauperes, pater pauperum erogabat) vel de rebus dubijs consulturi, quasi ad cæleste oraculum confluebant. Vndecunquè enim erat peritissimus, atque omnifaria sacrarum literarum copia instructissimus. Tanta verò prudentia & mentis acumine atque adeò consilio pollebat, vt passim ciues, exteri, priuati, principes de rebus grauissimis consulentes, eius sententiam, vt qua nihil esset exactius ac tutius, maximè probarẽt, ità vt nouum cognomen indiderint: nam quòd consultor esset optimus, etiam ante pontificatum Antoninus Consiliorum vocabatur.

Antoninus, Consiliorum cur sit dictus.

Sicubì verò ab illis negociorum fluctibus esset feriatus, mirum quanto ardore ad literarum studia sacrarum, atque ad orationis ancoram recurrebat. Mitto nunc, quòd prẽter horarum munus, quo septiès Deus quotidiè laudatur, eos etiã psalmos, qui pœnitentię dedicantur, tũ litanias ac Deiparę Virginis horas, cùm etiam liceret, nullo vnquàm die destitit, quin sedulò recitaret. Mitto nũc, quòd recurrentibus hebdomadis, bis semper defunctorũ animas vsitato illo psalmorũ, quo passim vtimur, officio expiabat: q̃ integrum psalterium, si qua solennis celebritas incurrisset, ad calcem vsq; ac memoriter (quod mirere etiam magis) repetebat. Hæc enim quanquàm maxima in illo nobis & ardua videri possent, illi tamẽ exilia & fermè, vt ità dicã, minima fuêre. Illum mẽtis assensum, qui nullo labiorum motu, nulla genuum flexura eget, quis (quæso) satis explicabit? Nulla fuit vnquàm tãta negociorum moles & incurrentium causarum implicatio, vt vel tantillùm hominem Deo plenum retinere posset, quin in sublime totus speculatum cęlestia raperetur, atq; ità etiam raperetur, vt corporis moles non modò mentem sublatam non turbaret, sed simul rapta (quod mirum sit) in aëre pendula maneret. Quod qdem cõtigisse cõstat, dum noctù ad imaginem crucifixi intrà cubiculum abditus oraret. Quin idipsum cubiculum splendore quodam solari, dum oraret, quidã ex ministris intempesta adhuc & atra nocte nõ sine lachrymis referebat illustrari. Ad hęc nocte quadã ad quãdam vocẽ, vt videbatur, quòd putâsset se à prędule vocatũ, lecto repentè ꝓsiliisse: cùm accurrisset, sublatũ eum longè à terra, ac multo illustratũ lumine vidisse: expectâsseq; dum orare (orare nanque existimauit, qui sensibus exceesserat) desisset. Quærenti mox, quid vellet, & cur se aduocâsset: respõdit, non modò non vocâsse: sed q̃ venerat, molestè nimiùm tulisse: in posterum cubiculum irrumpere, cùm se ad orationis secreta conferret, aut quippiam eorũ, quę vidisset, ꝓdere nõ auderet. Quod ipsum ramẽ pòst, cùm humanis rebus excesserat, inuulgauit. Tum illud etiã adiecit, inspectũ fuisse interdùm sublimem ad Crucifixi simulacrum raptum: quod dulciter alloquens, amplexibus stringeret, & oscula lateri defosso figeret. Hinc illa inter tot rerum fluctus animi tranquillitas: qua vsqueadeò præstabat, vt nulla vnquàm tanta posset perturbatione ac mundi tricis irretiri, vt quotiès vellet, ad diuinarum rerum theoremata statim non rediret, & interna quadam mentis dulcedine frueretur. Stomachanti semèl Frãciseo Castiliono, qui nostri prędulis fuit à secretis, ad tot rerum molestias, quas cura secum pastoralis trahit, & qbus ipse Antoninus inprimis premebatur, vt nunq̃ in ocio, semper in negocio sit viuendũ: nunquàm suî, semper aliorũ futuri sint; q̃ ad episcopales cathedras euecti fuerint: Fieri, inqt, fili non potest, vt inter tot huius seculi solicitudines pacato animo cõsistamus, nisi reconditũ quendã & occultũ mẽtis angulũ intactũ habeamus, ad quem negociorũ strepitus & curarũ anxietas nõ irrepat: vt vbi ab actitandis causis destiterimus, eò tanquàm ad asylum tutissimum, & ab hoc exteriore homine ad eum, quem Paulus interiorem appellat, recurramus.

Eius preces.

Eius mirę ecstases.

Rapitur sublimis ad Crucifixi imaginem.

Antoninus verò cùm tãta cordis serenitate frueretur, non cõmisit tamẽ, vt pastoralis muneris partes vel exiguas minùs adimpleret: tametsi cõuelli ab altissimarũ rerum speculatione, atque ad mundi huius molestias reuocari, longè esse durissimum intelligeret. Nulla non templorum ac sacrarum virginum collegia visitauit, nulla sacrificij solennia, nullas altrarium aut calicum consecrationes prætermisit. Cùm vsus poscceret, sacros omnes amictus ac vestes benedixit. Quæ munia dum obiret, nullam non diligentiam semper adhibuit. Quotiès initiandi ad eum conueniissent, quotiès sacerdotia contulisset, aut collata ab alijs probaturus esset, ne obolum quidem: quid obolum? nè floseulos quidem, vt ità dicam, in domum intulit, aut quòd caperentur à suorum quopiam, permisit. Quam quoq; abstinentiam ità in cæteris rebus p̃stitit, vt

Rom. 7. Ephe. 3.

Omnia põtificis munia ꝑ se obit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullis posset machinis ac pollicitis aduersùs integritatem ac iustitiam expugnari. Seueritati tamẽ summam humanitatem & misericordiam copulauit : qua inprimìs in erratis sacerdotũ vtebatur. Ità factũ est, vt oleo clemẽtiæ ad rigoris vinum adiecto, neq; ad delicta prorsùs conniueret, neq; etiam ad viuũ vulnera resecaret. Quo temperamento peritus artifex vsus, Clerum, quem in omne flagitiorum genus ferè prolapsum acceperat, resumpto quodam probitatis ac modestiæ nitore, in meliorẽ formam restituit. Id quod complures quoq; ciuium, ad fœnorũ voraginem prȩcipites (Mercatura enim, q̃ ex Florentinis in literarũ studia nõ incumbunt, inprimìs delectãtur) ad salubriora & probata cõmercia reuocauit. Et quandò huc venimus, vt diligẽtiam illius & inuictum in laboribus pectus ostendamus, nõ supprimã, cùm primùm Pontificatũ inijt, solitum Dominicis diebus nunc hoc, nunc illud ciuitatis templum adire, ac sacras cõciones ad populum habere. Quod vbì vilescere intellexit, q̃ egregij concionatores erudiendæ ciuitati nõ deessent: id totum in alios reiecit, priuatis ipse hortamentis & colloquijs vsurus.

Cõciona. tur ad populum.

Non frigora, non æstus, non pluuiæ, non turbines, nulla deniquè pericula præsulem morabantur, quo minùs omnia sed[illegible] & statim obiret : ità vt robustissimos iuuenes in perferẽdis laboribus senex [illegible] valitudine superaret. Rurales ecclesias visitantem, cùm sub ardentem [illegible] iter arriperet, constat in ascensu iumenti semisepultos quosdam gem[illegible] edidisse, quos tabefactus comprimere non potuerit: cumq̃ subsi[illegible] & tantisper quiescere rogaretur: Sine modò, aiebat: iter, quod cœpimus, prosequamur. Triennio ferè, antequàm mũdo excederer, cùm comperisset in maximo templo [illegible] laudes implicatiùs, q̃ par esset, & cõfusiùs celebrari: statuit eò singulis noctibus, ad modestiam exemplo magìs, q̃ edicto docendam, se conferre. In proposito perstitentem, nullis precibus & hortatibus potuerunt duo ex domesticis sacerdotibus [illegible] nocte quadam, quæ vẽtorum turbine ac pluuijs solito asperiùs in[illegible] ecclesiam, quæ non parùm ab Episcopio distat, fidei zelo & charitatis ign[illegible] pperaret. Omnia sui episcopatûs templa, nõ per vicarios, sed ipse visitaui[illegible] am quoq; ac Pistoriẽsem diœcesim adiecit, quibus vt Metropolitanus præ[illegible] Quas oẽs dum obiret, signis numero non paucis ac magnitudine præstantibu[illegible] uit.

Feruor sancti senis.

Ad Mugellanam vallem cùm veniſſet, [illegible] oniam versùs ad radices Apẽnini iacet) cognito plebanum quendam grau[illegible] udine conflictari, accessit: lectulo innixus, quoddam euangeliũ legit, ac certas preces fudit, & sanauit. Traijcientem Seuam fluuiũ (is ex Apẽnino incurrẽtibus riuis iam factus auctior, Arnũ influit) Boninsegna Maclanellus Canonicus Florẽtinus sequebatur: qui mulæ, cui insidebat, vitio in flumen lapsus (ea em̃ in altum se gurgitem cõtecerat) cùm sancti prȩsulis iam summergẽdus præsidium implorâsset, mox paterna benedictione cõmunitus, mortis periculo est exemptus, aridis omninò ac ne minimùm quidem madefactis vestibus: quæ res signo maiestatem addit. Nondùm agro Magellano excesserat, cùm eccè querulis vocibus pauper occurrit: narrat aquarium pistrinum, vitæ scilicet præsidium, aquæ impetu fuisse dissipatum: nõ esse, quo pacto restituat, nisì vir sanctus opem tulerit. Miseratus pauperẽ Antoninus, Confide, ait: paruo negocio pistrinũ cõcinnabitur. Reuersus domũ, quasi nihil vnq̃ detrimẽti cepisset, reperit nulla humana ope reparatũ.

Eius miracula.

Ad Cornicariam (id viculi nomen est) profectum, cùm plebanus torqueretur animo, quòd pro voto ac dignitate tantum nõ posset prȩsulem accipere, reticulum statìm in proximum fontem iecit: vbì paucos eosq; minimos pisciculos nouerat lusitare. Paulopòst reuersus, cùm vidisset magna vi pisciũ degrauari, gratias Deo egit, q̃ tãtùm hospitẽ iam posset cõmodiùs accipere. Pistoriẽsis ciuitas fertilissimo & amœno agro gaudet, sed & lætissimis montibus, q̃ vrbi prominẽt, quasi Apennini brachijs ad plagam Borealem cingitur. Huc Antoninus cùm visitatum ascendisset, (Numerosis nanq; populis, & nõ contemnẽdis oppidis habitãtur) in officinã ferrariam, vbì liquescens ferrum fundebatur, vnà cum socijs rei nouitate ductus penetrauit. Quos cùm quidam ex fusoribus tecto succedentes inspiceret, (ambiguum caloréne fornacis igneus, an labore diutino affectus, aut certè suopte ingenio rabie succensus) cœpit statìm virulẽto ore in eos blasphemias iaculari. Vix ea immanium verborũ procella in antistitẽ cessauerat, cùm repentè ferrũ, quod anteà in aquæ morẽ fluere solebat, cœpit

Pistoria, Tusciæ ciuitas.

pit cõgelascere, sic vt nullis ignibus, nullis follibus possent per insequẽtis noctis spatium ad fluxũ reuocare, quoadusq; præfectus fabrorũ postridiè sanctũ præsulem adiret, atq; vtì ad ferrariam rediẽs, benedictionis signum adhiberet, multis ex eo precibus impetraret. Id vbì factum est, ilicò ferrum fundi & liquescere, quasi concretam glaciem, vbì sol incaluerit, vidisses.

Sed antequàm, relicto rure, in vrbem redeamus, appingam hoc loco, quod de sua familia, tunc propemodùm effœta, Frãciscus Castilionus literis mandauit. Cùm adhuc operam ruralibus ecclesijs Antoninus daret, rogauit Franciscus, vir & moribus & literis, vt illa erãt tempora, cultissimus: vt ad villam Castilionem, quæ genti nomẽ dederat, diuerteret. Annuit vir mitissimus. quid enim probo & erudito viro, & quo familiariter vtebatur, denegâsset? Itaq; Castilioni noctẽ vnam egit. vbì postridiè illuxit, ac iam se ad iter apparâsset, Frãciscus paucis aperuit euanescentis iam nobilis familiæ calamitatem, quæ vnum Dantem (is germanus erat) reliquum haberet, vxori sterili copulatum. Paternam itaque sufficiendæ proli benedictionem daret. Mariettę (ità enim vxor vocabatur) ad pedes procumbenti, impresso in fronte crucis signo, benedixit: ex illo fœcunda reddita, fœminam primò, mox septem mares, conspicua oẽs forma, peperit.

sterilem matronã, impresso ei signo Crucis, efficit valde fœcũdam.

Florentiæ Elizabeth, tertium diui Dominici ordinem pfessa, quæ per sexennium morbo intercutis laborauerat, ad Antonini pedes puoluta, eius benedictionem flagitauit. Accepit, ac dubium, vtra prior in eam, salus, an benedictio descenderit. Quæ nanq; tumido corpore pcubuerat degrauata, surrexit erecta cute leuissima. Ea postea sacrarum virginum collegio in diuæ Luciæ æde diù præfuit, cùm nondùm numerosus cœtus velatarũ virginum, vt nunc est, intrà monasterium abderetur.

Vicus Florẽtiæ est, præterfluẽti Arno pminẽs, incertũ cur Ricorbolus appellatus. Hac cùm forrè Antoninus pręteriret, quosdã videt lintre conuehi, qui aquarum impetu ab vltimo periculo longiùs nõ abessent. Eiulãtes ac benedictiõis præsidio muniri cupiẽtes, iubet, bono essent animo & confiderẽt. Ad salutare signum fluctus stetit: mox linter, saluis omnium capitibus, ad ripam placidè annauit.

Efficacia s. Crucis.

Benedicto Tempo Florẽtino filius erat adhuc è maternis huberibus pendẽs : quo morbo cõflictaretur, ne ipsis quidem medicis satìs compertum: vt complures sentiebant, quem striges cõpressum fascinauerant. Nunc em̃ è lectulo, nunc è cunis raptus, interdùm à nutricis complexibus auulsus, nudo in pauimento locabatur : quæ quis faceret, nullus vnquàm potuit explorare. In hunc adusq; ferè medullas arefactũ cùm fruſtrà medicorum tentata remedia vidisset, Antonini curatoris optimi orationum præsidia mater implorauit. Ea enim cùm dæmonum & magorum artes, ad quas & muliebri leuitate, & plusquàm materno affectu ducta fugerat, inanes inuenisset, iam tandèm resipiscẽs, ad Antoninũ, à quo solita erat, dum sua crimina fateretur, expiari, rubore posito pperauit. Ex eo cùm acceptũ linteolũ, quo ad emungẽdas nares vtebatur, oratiõe fusa super cubantẽ filium iniecisset, statìm restituta salute, oẽs illæ dæmonum præstigiæ diffugerũt. Infantili signo puerile illud adiungatur. Aridum puerum, maternis precibus & genuina pietate victus, benedictiõe illa, qua plerunq; potẽter quasi præsentissimo remedio ad curas indigorum vtebatur, ità renacibus morbi nexibus soluit, vt posset & liberè ingredi, & statìm. Comprimam tantisper stylum à signorum numero, si vel vnum tantùm enarrauero.

Vide rem miram.

Non cõtemnenda nobilitate sunt in Florẽtina vrbe Filicarij. Ex ijs cuidã (nomen scriptores nequaq̃ prodidêre) filiolus erat vt vnigenitus vnicè dilectus. Is, dubiũ quo morbi genere correptus, (nam ne hoc qdem constat) miserellus randèm expirauit. Pater, quanq̃ paternis affectibus victus, dolori & lachrymis indulgeret, non tamẽ vsq; adeò insanijt, vt se non mollem fœminam, sed debere constantem esse virum, intelligeret. Itaque in cubiculo cadauere relicto, armatus fide, ad Antoninum aduolat. (Is tunc in diui Marci cœnobio nondùm pontifex habitabat) Vbì accessit, ac virum Dei vidit, conatus eloqui (quod solent maximo dolore perciti) miser hæsit. Immensa em̃ vi doloris renebatur, quò minùs suam patri calamitatem aperiret. Itaque totus in suspiria, totus in lachrymas vertebatur. Iussus eloq, statìm ad gemitus recidebat. Rursùm rogatus, quid veniſſet, lachrymas ciulatibus augebat. Deniquè quo plùs taceret, eo magìs, quòd intrà pectus dolor serperet, torquebatur. Vix tandèm ex lachry-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mis impetrauit: vt interitum filij, & vnigeniti filij pientissimo patri detegeret, quem vt sibi viuũ restitueret, flagitabat. Quid hic, quęso, faceret Antoninus, qui rem tantã, & paucis Deo dilectis datam, supra naturæ leges & fœdera peteretur? Num tantum sibi arrogaret, vt naturæ posset iura dissoluere? Contrà, ferreúsne ac tam seuerus esset, vt ad paternas lachrymas & eiulatus nõ mollescere? tam impius, vt fidem petentis patris eluderet? Itaq; miseratus hominem, obortis lachrymis orauit: mox blandè affatus patrem: Nè te, ait, plangore amplius cõficias, nè te maceres. I domum, ini cubiculum, filium ad vitam iam reuocatũ amplexare. Affuit dicto fides. Redijt, inijt, viuentem est filium amplexatus.

Insigne miraculũ.

A teneris vnguiculis, immò à marris aluo cum Antonino creuit miseratio. Si quis enim voluërit vitæ illius cursum diligentiùs contemplari, per ætatis incremẽta maiores semper inspiciet ad misericordiam cumulos auxisse. Id quod etiam cumulatiùs in pontificatûs dignitate fecit. Florentina ciuitas, tametsi multas Italiæ vrbes ingenijs, nobilitate, religioso cultu, opibus, pecunijs vel æquet, vel superet: fieri tamen nõ potest, vt quanquàm latè dominetur, inter tot Italiæ principes & populos cõstituta, tum Apennino propemodùm concluſa, ob confertam populi multitudinẽ agri angustia non prematur. Hinc fit, vt qui mercaturæ studio nõ iuuantur, (quæ pars est populi multò maxima) aut nullis omninò, aut exiguis agrorum prouentibus fulti, possint pro splendore natalium vitam agere: præsertim si quæ fuerint (quod solet) filiæ iam maturæ viro, maritis collocandæ. Huic vrbis incommodo Antoninus inprimis esse putauit occurrendum. Itaque duodecim viros statuit, quos diui Martini collegium nuncupauit. Ij quod ex collatione ciuium non pauca & exilia in opus pijssimum erogantium, aceruâssent, totum in pauperes, vt quisq; plùs minùs rerum inopia premeretur, sine dolo, sine fraude, nulla carnis & sanguinis, sed necessitatis habita ratiõe diuidebant: in eos præsertim, qui nobili prognati sanguine, emẽdicare stipem per vrbem erubescerent. Hoc institutum, mirum, quantùm labentibus annis coaluit, vt eo sexcentis etiam familijs in totum vel ex parte succurratur: in quod & bonã prouẽtûs sui partem ipse cõtulit, & magistratum, *tum alios, tam ciues, quàm exteros, vtì conferrẽt, suis hortatibus excitauit. Ipse prætercà si quandò aliquid Christi nomine adiecto peteretur, nunquàm denegabat. Si domì nõ haberet, à proximis mutuò capiebat: qui si recusâssent, vestes, caligas, calceos, domesticam supellectilem, ocularia demùm sua specilla tribuebat.

Collegiũ S. Martini.

*aliosque tam Benignitas mira in pauperes.

Orator gratulatum Pontifici Romano à Florentino populo missus, cùm propinquus iam esset vrbi, Martinum superauit. neque enim dimidiam chlamydem, sed totam ependitem (ea nostris cappa dicitur) petẽti pauperi, Christi nomine adactus, dedit. Mox priusquàm ad vrbis portas aduenisset, incertum quomodò, sed tamen cõstat aliam, nulla humana arte conquisitam, præsuli fuisse datam. Si quandò in ciuitatem pestilẽtia grassaretur, nõ relicta vrbe, ad salubriora loca fugiebat: sed verè bonus pastor, animã ꝓ suis ouibus positurus, affectos morbo, nõ per alios, sed ipse intrepidus, instrato asino & onusto munusculis, adibat: nè qua ex ouibus sibi creditis, destituta corporis adminiculis, aut certè sacris minùs armata, moreretur. Cùm annonæ caritas desæuisset, tunc omnes liberalitatis sinus explicabat. Sub tonsore olim erat, (is Petrus vocabatur) cùm statim egentissimus ciuis pro foribus adstare, & vel vnũ panem petere nunciatur. refert tum vnus ex ministris, tres tantùm esse domì, neq; tunc esse commodum, vt alios pararet. Antoninus vtì petenti satis fieret, imperauit: mox duobus quoquè, qui mendicatum venerant, subindè alios, qui reliqui erant, dari: sic vt præfectus panariæ cellæ, mirum in modum bile actus, seu tunc non posset, aut veriùs iratus nollet, panẽ in prãdium nõ pararet. Tonsus, cùm recedere vellet, Petrum ad prandium inuitauit. Is, Ecquid me, ait, detines, qui pane cares? Admonitus tunc est à præsule, nè diffideret: futurum, vt qui dat escam iumentis, homines quoq; pasceret. Mox cùm mensam apponi iuberet, contrà id futurum frustrà, deficiẽte pane, minister affirmaret: Antoninus verò vtì faceret, quod iubebatur, indomitus instaret, panariam arcam, accepta tandèm clauc, adiens, mirum dictu, candido refertam pane reperit, quẽ angelico ministerio misericors & miserator Dominus, qui dat escam se timentibus, collocârat. Prẽter quotidianas eleemosynas, nummos aureos centum in paschalibus celebritatibus in subsidia pauperum & pietatis vsus erogabat, vsque-

Exẽmplũ boni pastoris.

Psal. 146.

Panes diuinitùs dati.

Psal. 110.

adeò

adeò cauẽs, nè qd intrà arculas recõditum, ad futuri tẽporis vsum custodiret, vt vita functo nihil omninò, ꝑter tenuẽ reculã, sine qua omninò viui nõ potest, supereſſet: quin funeri sumptus etiam deesset. Aedificãdi curam omnem successuris præsulibus (ità enim dicebat) dereliquit. Concussam tamẽ & hiantem domum, quòd terra supra famam mouerat, resarciuit, & noua quædam habitacula, sic poscente vsu, condidit.

Ac nè prodegisse fortunas Antoninum, sed pauperes recreâsse cognoscamus, breuibus rem gestam enarrabo. Ambrosiana fortè via solenni die de more iter faciẽs, in pauperis recti culmine adesse angelos cõtemplat. Rei admiratiõe perculsus, cùm domum introïisset, viduã ac tres vnà filias reperit, nudis oẽs pedibus & laceras: q̃ vt paupertatis extremã iniuriã ꝓpulsarẽt, lanificio, seu textrinæ, (nõ em̃ habeo exploratũ) certè operi, nescio cui, honestæ virgines incumbebãt. Antoninus, q totus misericordia redundabat, nè celebri die operam lanificio cogerentur dare, simul ex ꝓximè cõmorãtibus edoctus, esse ꝓbis moribus & ingenuis, statìm iubet quãtum sat esset, non modò ad inopiam fugandam, sed ad cõmodos quoq; vsus erogari. Labente tempore cùm illàc rursùs iter faceret, iam nõ angelos, sed dæmonem videt fastigio domûs insidere: ac tum subesse mali aliquid suspicatus, quærit quid id esset, num ꝓlapsæ in scelus aliquod, florem virginum delibâssent, aut dedecorosum quippiam admisissent. Cognito, ꝙ refertæ eleemosynis, iam cum inopia nõ pugnarẽt, quòd lanificio nõ interenderẽt, quòd multùm à religioso illo viuendi more cõcidissent, ꝙ delicias demùm in vestibus, tũ reliquos ornatus corporis adamarẽt ingratitudinis maximę coarguit, ꝙ in muliebres luxus, quę ad fugãdam inopiam dederat, cõuertissent. Tum quòd angelos primùm, mox dæmonẽ vidisset, explicuit: malã esse rerum cõuersionem factã: nempe, ꝙ simplici cultu, amico angelis, anteà vixissent: nũc insolẽtiores factæ, ad luxus & illecebras dæmoni aures præberent, redirent itaq; ad se, antiqua viuẽdi instituta resumerẽt, & nullum ocio, nullum dæmoni locum darent. Ex illo peritus artifex, tametsi nunquàm non inopiam subleuauit, non commisit tamen, vt alerẽtur pinguiùs, & vestirentur cultiùs, quàm par esset.

Largioribus eleemosynis cius quædam insolescunt.

Florẽtino ciui pauperi complures erãt filiæ iam nubiles & natu grandes. Is Antonini moniti, Annũciatæ templum, in vrbe atq; adeò tota in Italia celebratũ, petiturus opem filiabus à Deipara Virgine, ante lucem plerunq; ꝓperabat. Dum quotidianus in officio duraret, duos fortè captos luminib⁹ (in vestibulo em̃ templi ac pro foribus de more, adeuntes templũ petituri stipem, accubãt) de quæstu pluſquàm maximo colloquẽtes (dum se latére putãt) audijt, vter maiora lucra reportâsset. Cùm verò alter in capitio assutos sibi esse ducẽtos nummos aureos, alter in galero trecẽtos affirmaret: bonus ille vir, vtroq; ãrrepto, ad Antoninũ statìm cõuolauit. Is ilicò aduocatos cæcos vt mẽdaces ac fures increpauit, ꝙ inopes se esse simulantes, eas pecunias egentioribus abstulissent: nõ posse tutò eam summam retinere. Ità factũ est, vt tota, cõsentientibus cæcis, ad præsulis arbitriũ causa verteretur: qui viginti & quinq; vni, triginta alteri nummos aureos: quod erat reliquum, pauperi ciui ad filiarum dotes fidelis dispensator assignauit.

Nota de mendicis fraudulentis.

Penè fugerat, quòd eius etiam nuda verba, diuina quadã liberalitate redundabant. Fiscellam pomis refertam sancto Antistiti vir fortè pauper donauit, sperãs apophoretum ac pingue aliquod se munus relaturum. Antoninus hilari vultu & verbis dulcibus gratias agens, cùm poma & donantis animum laudâsset: Retribuat, inquit, tibi Deus. Ille autem tam angustus animo, quàm fortunis tenuis, amisisse se & oleum & operam putans, mœrẽs & querulus abijt, ꝙ nihil plùs quàm verba reportâsset. Id vbi præsuli renuntiârũt, reuocari ad se hominem, tum atramẽtum, papyrum, calamum, & præter hęc trutinam afferri iussit. Mirãtibus cunctis, qd ageret: tria illa verba papyro perexigua inscripsit: tum in altera lancium papyrum, in altera poma omnia composuit: ac sublata trutina, statìm papyrus, tanquàm si ferri massam adiecisses, descendẽs, pomis in sublime volitãtibus præponderauit. Perculsum rei admiratione hominem blandè Antoninus consolatur: Nè me, inquit, ingratitudinis argue. Discc vel serò, diuina tuis munera prægrauare.

Nota rem miram.

Neque verò inter tot miserantis dulcedines defuit animi magnitudo, vt cùm res poscceret, & ire obuiàm magistratibus, & intrepidus iniqua consilia & conatus euertere nõ auderet. Nulla em̃ tãta vi perterrebatur, quam zelo iustitiæ nõ contemneret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fortiter tuetur Ecclesiasticā libertatē.

Inprimìs verò Ecclesiasticam libertatē ad vsq; dignitatis & vitæ periculà tutatus est. Octouiri(is magistratus Florētiæ,quanquàm nō supremus,vitæ & necis imperiū habet) duos fortè sacerdotes in crimine deprehensos,ac noctù à satellitibus captos, cùm diluxisset,ad episcopium,clangētibus tubis, deduci ad præsulem imperârūt:satìs esse pœnarum sumptum rati, quòd eos publica ignominia affecissent: si qd acrius essent cōmeriti,esse ab antistite castigandos.Antoninus mirum quàm molestè tulerit. Dimissis verò sacerdotibus,quos tunc puniri nō esse cōmodum putauit, statìm ad publicas supremi magistratûs ędes ꝓficiscitur. (est nāq;, vbì Octouiri quoq; sua iudicia exerceant.)Cùm vbì assederāt,igne quodā iustitiæ percitus,ad eos irrupisset,temeritatis grauissimè coarguit,tum esse illos anathemate illaqueatos,seq; nexibus,qbus se irretissent,nō expediturū.Irent Romā,summum Pontificem adirēt:ad eum esse rem totā deuolutam.Discerēt in posterū aut nullo pacto,aut certè consideratiùs alienas causas tractare. Erant Octouiri,quāquàm lapsi fuerāt, non tamē ingenio perdito & cōplorato.Vbì antistitis constantiā cognouerūt,conscientia ducti,supplices literas, quibus expediri se petebant,ad Pontificem dedêre. Qui cùm se totū relaturos ex curia putarēt,eccè Pontificijs literis iubētur,vtì Antoninum conuenirēt,ac vltrò supplices fassi culpam,pro canonum institutis, anathemate soluerentur.Antistes, quoniam publicè peccauerāt,zona collo indita,ad fores templi iussit procedere:atq; ibì, spectante populo,conuerberatos terga, vinculo excommunicationis liberauit. Ea res,vix dici potest,quantùm omni sexui,omni ordini terrorem præ suî magnitudine incusserit.

Nota.

Nota genus pœnitentiæ.

Sed neq; supremum illum magistratum,à quo nulla est ꝓuocatio, quanquàm pusillus,timuit.Franciscus Patauinus,quæstor Pōtificius, Florentiā ab Eugenio missus ad componendas res,ꝙ ciues qdam Romæ in custodia tenebātur,magistratûs imperio velutì obsęs capitur.Aberat tum fortè Antoninus: q vbì captum esse legatū Pōtificium resciuit,ꝓperè Florentiam reuersus,Magistratum verbis acribus territauit: nisì cœpto absisterent,excommunicationis se illos gladio percussurum.Aliâs etiam, cùm contra ius aliquid tentâssent,anathematis erat vinculis irretitus. Quod cùm cōtemnerent,vel ità esse non putarent,solēni die in publicum ad ædem sacram sub ipsa sacrificij primordia processêre.Antoninus cùm primùm eos adstare sacrificio intellexit,statìm in templum proficiscens,iubet sacerdotem sacris abstinere: tum clerum omnem choro ꝓtinùs abscedere.Magistratus tanta ignominia affectus,serò tandèm erratum intelligens,in ædes publicas se recepit. Sed neq; tunc præsul contentus sacris excluisse,armatus zelo,ad eos progreditur,ostendit quantoperè Deum & Pontificem læserant,vt iura Ecclesiæ violârant:non licere ecclesiasticis vim inferri: nisì ab incepto desisterent,maiora se in eos fulmina perstricturum. Carpenti acriùs quidam è magistratu minitatur:videret,nè se doleat quādoq; summorum præsulatu: ac nisì iam latrare cesset,abreptum è prætorij fenestris præcipitem in forum dandum. Ad ea Antoninus, tanti non esse se, vt cum martyribus mereatur laurea coronari. Nam si dignitate,quam inuitus iniërat,amouerent, nihil sibi gratius effecturos: habere angulum,quò cōfugiat:ac simul clauim cellulæ,quæ sibi in cœnobio diui Marci patéret,ostentabat.

Zelus sancti viri.

Sed hæc verbotenùs præsulem pupugêre. Quod annectam, ad ipsam voluìt cutem,atqueadeò intimum sanguinem penetrare. Sacerdos Ciardus, vir fama & moribus perditissimus, cùm ad tribunal præsulis citaretur, arreptus furijs, falcato gladio se accinxit: Mox in episcopium profectus,exerto ferro, Antonini caput,qui solus tunc in sella quiescebat,petijt, vt discissum bifariàm aduque dentes aperiret,sed flexu capitis dum ictū vitat,sellæ tergo gladius inhæsit. Ciardus furore ebrius,ob id impressum capiti vulnus putās,ex episcopio in ꝓximam se domū ꝓripuit,ex muliercula latibulū ad ꝑsentem casum rogās,necubì occiso ꝑsule caperetur.Fœmina ad sceleratum facinus inardescēs,furore muliebri accepto subsellio perfregit caput sacerdotis & expulit.Qui statìm fuga versùs Fæsulas arrepta,seu meru actus,seu post culpā resipiscēs,ad Ducciam in D.Michaëlis cœnobiolo,accepto habitu Minorū,vixit innocētiùs. Antoninus tātum abest,vt in Ciardū quoquomodò desęuierit,vt etiā maximè exhilaratus sit,occasionem illi ꝑstitam ad ineundam vitæ melioris formam.

Vir sanctus parùm abest à summo periculo.

Vt verò anathematîs gladium in rebus maximè arduis, & quibus non aliter occurri

curri poterat,distrinxit:sic ad leuissimos casus, cùm sit excommunicatio pœnarum maxima,cōdebat. Ad ea enim iam tēpora deuenimus, vt si quis rastros, marram vel bidentē amiserit,putet se nō posse cōmodiùs,quàm à sacris exclusione,reperturum. Quibusdā fortè iacturā,nescio quā,omninò leuē passis, atq; in authores damni anathematis arma flagitātibus,cōstanti pectore præsul facturū se negauit. Tum instantibus ac maximè cōmotis,quòd despici se putarēt,quantū à recto itinere deuiarēt,qui ad minima cēsuris vterētur,huiusmodì voluìt exemplo declarare. Cādidus panis in mediū allatus, cùm anathematis verba in eum maiestate illa sua protulisset, statìm, spectātibus illis,in carbonis atredinē est conuersus.Ecquis est,inquit,quantumlibèt famelicus,qui panē hunc non dicā deglutire,sed vel dētibus audeat tētare? Quis statìm vel inspectū non proijciat? Quanto peiore cōditione animas,cēsuræ laqueo detentas,Deus,cælites atq; homines stomachātur? Abite iam,ac nolite candorem animarum pro tenui lucello in tantas sordes ac nigredinē transformare. Mox nondùm profectis, conuersus ad panem : Heus,ait, isthoc nexu anathematis te libero. ac statìm,quasi excussisset atredinem,candore viderunt pristino renidere.

Non facilè fulminanda excommunicationis sententia.

Nullus fuit locus, in quo se fortem & intrepidum non ostenderet. E templis, in quibus maximè munditiam & sanctitatem diligebat, nō dico semèl, sed sæpè fœminas impudico ac meretricio habitu, quasi instrumenta dæmonū ad perdendas & in venerē alliciendas animas,effugauit.Iuuenes,qui spectatum venerant, quantacunq; nobilitate & gratia pollerent,castigatos verbis acriter extrusit.Tū vrbē inambulans cruce ꝑuia, aleatores,vel solo adspectu ꝓteritos,ad fugam cōpulit. Ad Bondelmontum porticum,quò nobiles,dum feruet æstas,ad remittēdos animos cōueniunt, dū maximè incalescere aleam vidisset,spiritu maiore supra hominē instinctus,nō splendidos natales, nō potestatem veritus, alueolos, tesseras, chartas, nummos, admotis ipse manibus, euertit, quòd liberis tantundem audendi suo exemplo ansam darent, grauiter increpuit.Dardanū Acciaiolū,nobilissimo sanguine ortum, inuectū acriùs & contumelijs furentē,patienter sustinuit. Eundem paulò pòst,dedisse impudentiæ pœnas intellexit. Angina nanq; suffocatus,amisso vsu linguæ,qua præsulē pupugerat,diem obijt. Nouum ludi genus,sortes,in vrbe tunc exortū,quod vsqueadeò breuissimo tempore coaluit,vt turmatìm,occlusis tabernis,ad perdendā pecuniā curreretur,quàm celeriter aduenerat,tam properè explosit.Mille nummos aureos,qui ex eo ludi genere sacerdoti cuidam obuenerāt, intercepit : quos pauperibus cōmodissimè (nam tunc quoq; fames sæuiebat) erogauit. His nulla in re nō vigil illa addidit: Iohannem Caninū medicum,exterū quidem,sed Florentiæ cōmorantem,necromāticum,in Deiparā virginem latrantē, tum hæreticis dogmatîs pertinaciter inquinatum,quanquā reclamantibus multis ex ciuibus,cōcremauit.Tōsoris Petri liberi nocte,nemine videte,è lectulo ad varios domûs angulos non sine magno discrimine ac terrore omniū ferebantur. Cognito hoc Antoninus,preces quasdam & exorcismos membranula inscripsit, atq; in cubiculo ante Deiparæ Virginis imagunculam affigi iussit. ex illo nō sunt infantuli vexati. Mox cùm rem totā oriri cōiectaret, quòd Petrus libro quodā, vbì erant bonis remedijs incantationes & carmina dæmonū permixta,(chirurgus enim erat)quāquàm vt imperitus,nihil subesse mali putās,vtebat: eundem librum in diui Marci peristylio,cùm eò pransum accessisset,adstantibus aliquot ciuibus,edacibus flammis tradidit.Obseruatum est,quo tempore est liber igni datus, cælum, quod anteà serenum arridebat, repentè fuisse atris nubibus obscuratum: exusto,pristinam subitò lætitiam arrisisse.

Egregiū facinus,& tanto pastore dignum.

Hæreticis comburit.

Iam quanto splendore tantā in cæteris viri præstantiā immensa illa doctrinarum lux & fulgor illustrauit ? Egregiū quiddam est, vitæ innocentiam & morum integritatem in vitæ cursu retinere : sed si ad morum sanctimoniā fax literarū adiungatur: quid,quæso,absolutius,quid consummatius omni ex parte potest cogitari? Præstitit vtrunq; Antoninus tam egregiè,vt omnes æquauerit,multos etiā excesserit.Scripta illius quòd à veritate non cadant,fidem faciunt tam frugifera,tam omnibus expetita, vt iam nullo in precio bibliotheca quantunuìs nobilis habeatur, quæ Antonini vigilias nō habuerit: nullus,quantamcunq; cōgeriem librorū aceruârit, putet se aliquid absq; illius lucubrationibus possidere. Ea omnia quoniam ità parata sunt ad manū,ac tātoperè quotidiano vsu trita, vt notiora per me nunc fiant, nequaq̄ labo-

Præclara eius eruditio & scripta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rabo. His paulò antè, quàm vita excederet, extremã manũ imposuerat. Nam quanq̃ maximã eorum partem ante Pontificatũ contexuerat, pręsul tamẽ, si quandò posset ociũ suffurari, & expungendo quædã, & addendo alia, recoxerat. Quod maximè est in homine mirandũ, cùm omnia omne genus doctrinarum adyta penetrârit, nullius fuit præceptis institutus: tantùm puer grãmatico est traditus: mox aliquãdiù, interrupto tẽpore, sub præceptore dialecticis incubuit. Cætera per se, nullo hominũ tradente, hausit. Quæ quidẽ quanq̃ in eius diligentiã & operas ad studia literarum assidue cõferamus, nihil tamẽ absurdum fuerit, si instillaram quoq; cælitùs bonam eorum partẽ crediderimus. Superno enim lumine collustratus, multa potuit cognoscere, quæ aut nullo modo, aut certè monstrante aliquo necessè est vt capiantur. Nil verò mirum videri in Antonino debet, qui aduſq; etiam arcana, quæ soli Deo sunt cognita, & quæ multo pòst tempore futura erant, penetrauit. quod, nè longum faciam, paucissimis expedio, cùm non digna sint, quæ prorsùs omittantur.

Absq; præceptore euasit doctissimus.

Amicũ mercaturæ deditũ blandè monuit, nè se tanta lucri cupiditate trahi' pateretur, tanto've animi angore in parandis opibus vexaret: partis, quibus abundabat, diuitijs acquiesceret: ingẽs enim illi periculũ ob eam solicitudinẽ aliquãdò in aquis imminere. Paulò pòst cùm inter Venetias & Patauiũ nauigio veheretur, subita procella facto naufragio, iam submergẽdus pelago ferebatur: cùm statim Antonini monita memoria repetẽs, eius præsidiũ implorauit: Vix votũ nũcupârat, & eccè Antoninus celer adstans, capillamento eductũ ex aquis liberauit. Cùm Prior diui Marci cœnobio præesset, quendã cognominem suum (Antoninus enim vocabatur) oriũdum ex Ripolis (qui viculus est ad Alpiũ radices vltra Taurinum) ad diui Dominici habitũ admisit: qui mox inconstantiæ spiritu agitatus, traiectũ in Siciliã cogitauit. Antoninum tamẽ ea de re cõsulens, nè faceret, ab eo est maximè dissuasus. Nam si in proposito perstans transfretaret, futurum, vt graui corporis & animi periculo premeretur. Sed frustrà ille consilium popoſcit, qui cõtra patris monita in insulam traiecit. Rem, quoniam literis mandata est, longiùs non traho. Cùm mox ex Sicilia (vt is, qui semèl inconstantiam pleno poculo biberat) Neapolim nauigaret, à Saracenis captus & *Tumen ductus, exutus regularẽ habitũ, accepta etiã vxore, Christi fidem abiurauit. quanquàm paulò pòst, cùm Antoninũ vita esse functum nõ sine sanctitatis testimonio Itali mercatores nunciarent, memor eorũ, quæ sibi prædixisset, collecto animo ac forti pectore, mortem pro Christi nomine lapidibus obrutus tolerauit.

Prædicit mercatori periculũ.

Item monacho inconstanti.

for. *Tunem, seu *Tunetũ

Erant Neapoli sorores duæ, quas Antoninus, D. Petri martyris cœnobio præfectus, calore suarum concionum ductas, ad quandam vitæ sanctioris formam in religioso habitu, intrà domum tamen, excitauerat. Has rogat, vrì hospitibus, qui Florẽtia venerant, & quos acceptos mensa, hilariùs volebat recreare, placentam, farina & oleo subactam, tum melle illitam pararent. Negantibus, non quòd non cuperent patri gratum facere, sed quòd nil ferè olei, nil mellis, & quod ad parandam placentam sufficeret, in vasis esset: mandauit, bono essent animo, atq; id tantillum sumerẽt: scirent abundè habituras se ad præsentem vsum, & in posterum manantium liquorum in eisdem vasis copiam futuram. Quid plura? Paruerunt sororculæ. Oleum verò in lecytho, mel in dolio diuina quadam scaturigine sic excreuit, vt integrum septennium ad vsus domesticos non deesset. In earum hortulis cùm rigente cælo mali citreæ ad vnam omnes stirpitùs aruissent, limonem (ea est arbuscula ex eodem genere) quam suis præsul manibus panxerat, proditum est, solam ab illa vredine atq; intemperie seruatam. Iniurius essem, si à suis sororibus tertiam separarem. Huic, cùm iam orbatam viro consolaturus visitâsset, diuino spiritu afflatus, prædixit filiarum duas Christi iugum in monasterio subituras, tres ante exactum annum vita excessuras: mares in viros magnos, doctos ac locupletes euasuros. Quid multis morer? Fœminarum duabus Christi se famulatui addicẽtibus, tres ad condictum obiêre: ex maribus vnus Archiepiscopus, duo reliqui ad confertas opes, iuris quoq; peritiam addiderunt. Antoninus igitur, quanquàm semper amauit intrà humilitatis caucam latitare, non potuit tamen inter tot prodigia virtutum & præclaros doctrinæ ac morum radios non splendescere. Iam fama sanctitatis se non poterat intrà Florentiæ muros cohibere. Totam est latè Italiam peruagata. Ad Principes, Episcopos, Cardinales, ad ipsos Pontifices penetrauit. Ea est enim natura sanctitatis,

Olei & mellis exigui mira incrementa.

ctitatis, vt quo plùs occulitur, eo latiùs delata ad conspectũ hominum, ipsa sibi viam aperiens eluceſcat. Tanta sanctitatis eius mentes hominum ac tam cõstans opinio peruaserat, vt quacunq; transeuntem illũ cognouissent, passìm currerent, ac flexo poplite mares, fœminę, diuites, inopes, senes, paruuli, plebeij, nobiles, ad benedictionem præsulis curuarẽtur. Atq; in tam peruulgata sanctitatis fama dici non potest, q̃ se intrà se, hoc est, intrà humanæ conditionis limites coërcuerit. Cùm quidam sanctum eum appellâsset: Sancti, ait, in cælo commorantur: nos peccatores terrã colimus. A Romanis pontificibus nõ solùm amabatur, sed etiã summa quadã obseruantia colebatur. Eugenius quidẽ, qui eum ad pręsulatũ Florentinũ, ratione tãtùm virtutis habita, euexerat, paulò pòst Florẽtia ad se Romam cõuocauit, vt vberiùs posset eius familiaritate recreari. Statuerat enim, vt fama erat, ampliore cum gradu dignitatis honestare, nisi obitus consiliũ interrupisset. In graui illa quidẽ ægritudine, qua decessit, eubanti sibi, cum semper assidere voluit: mox etiam ad mortem properanti ab Antonino tantùm sacramenta pœnitentiæ, eucharistiæ, atq; extremæ vnctionis exhiberi. Non minoris est à Nicolao quinto, qui Eugenio successit, habitus: cui non sat fuit coluisse Antoninũ, nisi etiam sanctitatem eius cæteris amplo laudũ cumulo prædicâsset. Illud enim cõstat eruditum grauemq; Pontificẽ protulisse: Non minùs, ait, archiepiscopũ Florentinum in diuorum catalogũ adhuc viuentẽ referendũ esse censeo, quàm Bernardinũ mortuum: quem cõpluribus ac probatis testibus, cõsensu totius Ecclesiæ, ciusmodi honore decorauit. Id quod nõ ad D. Bernardini taxationẽ aliquã, sed totum est ad nostri prædulis celebre pręconiũ conferendum. Idem expẽso & acri iudicio Pontifex tantam esse Antonini integritatẽ & exactam peritiã conspicatus, audiẽdos nullo esse pacto statuit, quicũq; à iudicijs & causis, ab Antonino iam cognitis, ad curiam Romanã prouocâssent. Immota enim esse voluit, quæcunq; absoluẽdo vel damnando vir integerrimus, & qui nec falli nec fallere posset, peregisset. Nihil verò vnquàm ex Nicolao ad sua vel aliorũ commoda quæsiuit, quod nõ facilè ac statìm reportaret. Cùm annonæ caritate ciuitas laboraret, ac sæpiùs à summo magistratu pecunias in pauperes erogãdas accepisset, & mox, inualescente malo, suis non posset prouentibus, tenuibus admodùm, pauperes, qui loco filiorum erant, recreare, ex eodem Pontifice magnam pecuniæ summam impetrauit.

In multa apud oẽs veneratione est.

Etiam Romanos põtifices.

Secundùm Pontifices maxima beneuolẽtia eum cõplectebantur Romanæ ecclesiæ Cardinales, Dominic' pręcipuè Firmanus, vir virtute pręstãs & authoritate magnus, qui celebre sanctitudinis & integritatis nomen posteris reliquit. Petrus quoq; Barbus, Eugenij nepos, in pontificatu Paulus. Tum Ioannes *ille Turrecremata, tot ingenij & scriptorũ monimentis clarus: omnes præterea galeriti patres, tenera sunt quadam dulcedine ac beneuolentia præsulẽ prosecuti. Id verò nullis sibi artibus aut ambitu parabat, cùm nullus esset hominũ, qui minùs ad gloriã, aut ambiẽdos dignitatum gradus duceretur. Quacunq; enim illũ tractâsses, immotus & inuictus ad oẽs ictus persistebat. Non auri sacra vis hominem expugnauit, non voluptatibus est raptus, non contumelijs incensus, non humanarũ laudũ illecebris eneruatus. Vt enim habitum sui ordinis, ità ne vultum quidem, nedùm animũ atq; illam in retinẽda virtute constantiam, factus Põtifex immutauit. Tantum verò abest, vt aucupandæ maiori dignitati operam daret, vt etiam ad suam celsulã, in qua honesto illo & literario ocio fruebatur, frequenter inhiaret. Cardinalem breui futurum adulatori cuidam impudenter blandienti: De sepulcro, respondit, nobis est ac propinquo interitu, nõ de sublimiore gradu, cogitandum. His ille sibi artibus omnium gratiam conciliabat: miseratione, iustitia, rectitudine ad aucupandos homines vtebatur: quibus ità suorũ ciuium sibi animos colligauit, vt beatos se, quòd talem accepissent præsulem, acclamarẽt. Cosmum quidem Medicem, vt cætera omnia prudenter, illud etiam sapientissimè dixisse constat: Magnis sua tempestate Florentiam vrbem calamitatibus, maioribus tumultũs bellici periculis, tum pestilentia, annonæ caritate, terræmotibus, atque in primis fuisse intestinis seditionibus vexatam, quæ nobilem potuerant euertere ciuitatem: Ea omnia sanctitate ac precibus Antistitem summouisse. Is ille Cosmus est, quo nullus ditior, nullus prudentior, nullus deniquè in religiosum cultum suo tempore propensior. Is tantum in ciuitate potuit, quantum voluit, sed ipse sibi modestiam imperauit. Cuius quoniam dicta factaque, præterquàm quòd passìm

Item Cardinales.

* illeà

Præclarũ ad adulatorem responsum.

Cosmus Medices egregiè prædicat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

passim celebrãtur,ab illustribus authorib⁹ & pluribus sunt monimẽtis literarũ tradita: tantùm,quod ad præsentẽ locum spectat,delibabo. Mortuo Bartholomæo Zabarella,(quod dixi)complures ad pręsulatũ adspirabãt. Cosmus verò& quoniã in ciuitate plùs cæteris poterat,& apud Eugeniũ quanta quiuis gratia pollebat,nulli dubiũ,quin potuisset è suis aliquẽ,deturbatis cæteris,præficere. Noluit sanguini & carni dare; quod virtuti, quod Christo vir prudens & integer deberi iudicauit: sed magnus ingeniorũ & hominum spectator,ad Antoninũ rem totam deferri apud Eugenium curauit. Quanquàm enim adactus eius precibus literas ad eundem dederit,vt eo fasce leuaretur: clàm tamen,nè quem alterum præficeret,calentiùs & ex iudicio præscripsit. Quòd si ea metimus,quæ seminamus: immò si vnum dantes, centuplum accipimus: quid impedit, nè dicã in Cosmianam domum pro vno præsulatu, Põtificatus duos maximos redisse? Iam tum,cùm tot religiosas ædes ac templa à fundamẽtis excitabat, videbatur proneporum tiaras præsagire: qui Leoni X, qui tibi etiam Clemens septime ecclesias, Ecclesiæ principibus parabat.

Leonem X. & Clementem VII. dicit.

Sed Cosmum alij: nunc ad Antoninũ redeamus. In quo etiã facundiã,vt illa ferebant tẽpora,non desideramus. Tunc enim exeruisse caput vidẽtur cultiores literæ, quæ tot seculis obrutæ ac sepultæ propemodũ iacuerãt: quod ipsum magna ex parte Cosmo,magno ingeniorũ fautori, referre acceptũ,si grati esse volumus,debem⁹. Itaq; Nicolao quinto vita functo,& in demortui locũ Calixto tertio suffecto,Florẽtinus populus legatos, qui de more gratulatũ Romam profecturi essent,deligit. Ij fuêre Iannottus Pandolfinus eques,Orho Nicolinus iurecõsultus,Antonius Ridolfus,& Iohannes Medices Cosmi filius,viri proculdubiò præstantes. Quó tamen legarioni maior authoritas inesset,Antoninum primo esse loco volucrunt. Admissis in consistoriũ publicum certa die, in consessu illo totius orbis celeberrimo eum se Antoninus orãdo præstitit,tanto sententiarũ pondere,tanta verborum copia redũdauit,adiecta actionis gratia,tum dulci quodam vocis sono ac totius oris venustate: vt stupore omnes maximo percellerẽtur,quòd nõ theologus aut orator, sed missus è cælo quidã fuisse angelus videretur. Quæ res alterum subindè illi laborẽ iam confecto senio cõflauit. Cùm enim celebre per se ciuitatis nomẽ, celebrius sua legatione reddidisset,mox ad Pium secundum,qui Calixto successerat, collegis additis gratulatũ misit. Eos fuisse cõstat Angelum Acciaiolum equitem,Aloysium Guicciardinum, Petrũ Factium,Guilielmum Oricellariũ, ac Franciscum Medicem. Neq; verò sibiipsi nunc etiam orando cessit,sed pari est etiã cunctorum plausu celebratus. Pius verò quanti illũ fecerit,vel ex eo licet coniectare,quòd cùm ad Pontificatũ euectus, vellet conuulsis quibusdam,quæ paulatìm ad publicam iacturam & morũ lapsum irrepserant, Romanam curiam in antiquum candorem ac formam reuocare, mãdâsset; eam prouinciã grauibus aliquot Cardinalibus,Antoninum quoq;,vt peritum rerum & integrum, illis esse addendũ iudicauit: quanquàm ea res, vrgẽte tunc bellico strepitu, in pacatiora tẽpora sit dilata. Ad Friderici quoq; Cæsarẽ in itinere excipiendũ, quẽ in Italiã rumor erat aduẽtare, legatus est à supremo magistratu designatus. Quod ille munus,fractus senio,reijciendum esse in alterũ dicens, recusauit.

Insignis eius oratio coram Pontifice.

Et hæc eò pertinent, vt quanta vir prudentia fuerit, & q̃ constans opinio omniũ, posse Antoninum dicendo plurimũ,cognoscamus. Neq; profectò in ea sentẽtia fallebantur. Nam vt cætera nunc silcamus, cùm defuncto legationis ad Calixtum munere,reuersus vnà cum collegis, supremum vellet magistratum (tota enim vis legationis in eum incubuerat)quę gesta ac dicta essent edocere: tam dilucidè omnia narrauit,sic memoriter minutissima quæq; extulit,tam strictim,quæ sparsa erãt, adunauit,vt diuinum quoddam,non humanũ,esse ingenium dixisses. Neq; verò non altera ex legationib⁹ signis fuit honestata,vt nusquàm fuisse ocioſum præsulẽ sciamus. Nã cùm ventum esset ad flumen Paleam,soliro tumidiorem,rogaretur q̃; ab vno ex collegis,vt dimisso mulo paruulo,cui insidebat,generoso ac sublimi equo ad traiectum veheretur: Mulillus meus nusquàm,ait,vestigio fallitur. Mox signo crucis facto,turò ac facilè transmisit. Affirmabant collegæ aquas,dum transiret, in stagni morẽ quiescere: se non citra periculum, altioribus iumentis insidentes, ad vlteriorem ripam fluminis delatos.

Iam tempus appetebat, vt quod in hoc vitæ curriculo in lachrymis seminârat, in

in exultatiõe,ad cælestẽ vitam tralatus,tandẽ meteret. Itaq; cùm annos tredecim ac menses duos Florẽtinę ecclesiæ præfuisset,ad quam quinquagesimo & septimo ætatis anno fuerat euectus,in morbum incidit, correptus febricula quadã, quæ phlegmatica à physicis vocatur:ità vt nõ ignea & acri, sed lenta, ac propterea lõga ægritudine laboraret. Erat in suburbano Antoniano, quod episcopale hærediolũ portæ diui Galli adiacẽs, à ciuitate nõ totos mille passus abest,quò solẽt pręsules secedere, si quãdò animum remittere,atq; vrbanos placeat strepit⁹ vitare. Cùm iam cœperat morbus augeri,ac febris facta viuacior,medullas senis & artus tenuis corpusculi depasci, fortè Franciscus Castilonus accesserat, (quanq̃ à patris latere parũ aberat.) Is, vtì fit,cubantẽ solabatur:benè sperãdum esse:nihil subesse discriminis: postremò redituram valetudinem bonam & celerem promittebat. Vir verò intrepidus ac Martino similis,vtra sibi & ouibus tunc vita esset commodior,nõ deliberans: Fiat,inquit, voluntas Dei: ac statìm diuino quodã spiritu illustratus: Dies,ait,annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis: quasi summã vitæ diem præcinẽs, cùm iam septuagesimũ ætatis annũ attigisset. Sacro itaq; Eucharistię,mox etiam,morbo ingraueſcẽte, Calendis Maijs paulò antè q̃ obtenebresceret,extremæ Vnctionis clypeo munitus, integram illam peccatorũ condonationẽ,quam indulgentiam vocamus, liberalitate Pontificia acceptã, legi sibi & impendi petijt: adstantibus sui ordinis cœnobitis, qui frequẽtes,& quãdiù laborauit,certatìm omnibus charitatis officijs lateri paterno hæserãt. His ritè ac sedulò peractis,circunfusi lecto fratres, matutinum officium decantârũt: iamq; ad eum locũ venerant,quem,persoluto triplici nocturno, laudes appellamus, cùm vir sanctus iam cum morte luctans, feruore quodã actus, quo potuit conatu in ea verba,quæ pręcinũtur Laudib⁹,erupit: Deus,ait,in adiutoriũ meũ intende. Id quod assidentes, qui luctui ac gemitibus vacabant, ad nouas subindè lachrymas excitauit. Cùm verò modicus iam calor teperet in corpore, atq; ad ipsum iam ferè limen vitæ processisset, nihilq; posset nisì fortè truncatum quiddã eloqui, illud tamen moribundus defecta,vt poterat,vocula crebrò repetebat: Seruire Deo, regnare est: quasi iam laborũ præmium ob oculos videret. Tum illud quoq;(quod mihi est initiò dictũ)frequenter iterabat: Sancta & immaculata virginitas,quibus te laudibus efferam,nescio: incertum,an ad Deiparam Virginem conuersus,quæ se luctantem cum morte visitâsset,an hilaratus,quòd inuiolatum ad illum vsq; diem corpus virgo ab omni obscœnitatis putredine seruâsset.

Febri phlegmatica corripitur.

Verissima sancti viri in extremis sentẽtia.

Inter hæc fratres post matutinas Laudes cùm totũ psalterium percurrissent, eosdem psalmos à capite resumpserant: iamq; ad cum vigesimi & quarti locum venerant, quo dicitur: Oculi mei semper ad Dominum. ipse tunc,sublatis in cælũ oculis ac manibus,eadem verba repetens: Oculi mei,ait,semper ad Dominũ,quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Vix deindè percipi aliquid potuit: tãtùm ex cõtinuo labiorũ motu,tum ex perceptis paucis,intellectum est in psalmodia quadam sic agẽtem animam versari. Inprimìs verò postremũ psalmum,Laudate Dñm de cælis, crebrò videbatur iterare: quo in omni vitæ cursu,vt cœnobitæ asserebant,erat solitus oblectari. Si quid à psallendo cessâsset,complexus crucifixi effigiẽ,quam fratres obtulerãt,tanto ardore osculabatur,vt qui aderant,nõ possent à lachrymis temperare. Sexto itaq; Nonas Maij, pridiè quàm tũc Assẽsio Dñi coleretur,anno à natali Christiano Millesimo quadringentesimo & quinquagesimonono, subLauroram fermè, amicus ille Deo spiritus,effracto corporis claustro,ad vitã perennem euolauit. Qua hora ad cælũ emigrauit, Florẽtiæ in monasterio Cistertiẽsi religiosus vir Tuttius,ex eo monachorũ genere,q̃ sacris nõ initiãtur,cùm esset in peristylio,quod nunc claustrũ vocamus,nubeculã vidit splendidã pyramidali forma, intraq; illã infantulũ liquido in aëre pẽdere: quæ Antoniano suburbano,vbi sanct⁹ præsul obierat,adstãs,paulatìm ad sidera tollebatur. Intellexit vir Deo plenus, Antoninum humanis rebus excessisse: ac statìm Abbati Septimiano re soli ac silenter patefacta,vterq; cũ iam diluxerat,cognouit in eodẽ suburbano ea ipsa hora præsulẽ obisse. Asculi Constantius Fabrianensis ex Prædicatorũ ordine,vir magnæ sanctitatis,eadem hora,dum orãs in templo vigilaret,Antonini animã vidit multo glorię lumine vestitã,cælum scãdere: quo etiã temporis articulo,alteri⁹ cœnobitæ ad ignes purgatorios descẽdere: inspectæ rei diẽ & horã annotauit: compertũ est,eodẽ momẽto tẽporis vtrũq; decessisse.

Obdormit feliciter in Domino.

Visiones quædam de eius gloria.

Flo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Florentiæ duæ mulierculæ,tertium Diui Dominici ordinẽ profeſſæ, in eodem ſimul contubernio viuebãt.Harum iunior vt è lectulo ſurgeret,quò poſſent parata domo ad eccleſiam procedere,à ſeniore excitatur. Cùm id parat,in latus, vt fit,recidens,à leui ſomno iterùm occupatur: dormiens videre viſa eſt apertos cælos,ac Saluatorẽ ſublimi ſolio conſidere : hincindè angelorum ac diuorum hominum magna copia, in quîs Thomas Aquinas, inſtipatum: tum proximè ad Aquinatem ſellam inanem, adſtantibus tamẽ angelis,collocaram. Ad hæc miniſtros quoſdam,qui pararent viã, ac dicerent : Heus vos,aperite viam,accedite. Antoninus nanq; antiſtes Florẽtinus, ima deſerens,nunc cælos aſſcendit, in ſede hac inſtrata cõſeſſurus. Dum hæc mulierCula iunior ſpectat, atq; ab importuna ſeniore rursùs excitat, tota illa ſimulacri ſeries euanuit. Paulò pòſt cùm ad eccleſiam proceſſiſſent, qua hora iunior ea viderat, fato eſſe functum cognouêre. Res profectò rationi conſentanea,vt doctori & virgini Thomæ Aquinati, Antoninus quoq; doctor & virgo iungeretur.

Quo tempore ſanctus præſul animam efflauit, Pius ſecundus Romanus Pontifex Florentiam appulerat,ad Mantuanum conuentum, quem de communi re aduersùs Turcas indixerat,profecturus. Is maximè Antoninum,vrì diximus, obſeruans, nihil non ſibi de viri integritate ac literis pollicitus,quantoperè viuentem coluiſſet,offi-
Pius II. Rom. Põtifex ſancti viri funus curat magnificè
cijs in defunctum præſtitis declarauit. Funus itaq; diligenter ac magnificè pro viri ac ciuitatis dignitate voluit curari.Neq; enim quicquam ea de re ſtatuerat Antoninus. Tantùm dum morbus ingraueſceret,ſi quid domì fuerat,diuidi pauperibus imperauerat:ſic vt quæ elato iam funere in epiſcopio reſederant,nummis quatuor aureis redemiſſes: atq; ea quidem,ſi cochlear demas argenteũ,quo ad potiũculas eger vtebatur,erant omnia viliſſima. Voluit itaq; complures epiſcopos & aliqua inſignes dignitate,dum deduceretur,funus ſequi. Ad hæc defuncti antiſtitis familiares,longas pullaſq; indutos veſtes,intereſſe. Hos ponè magna eſt pars clariſſimorũ ciuium, & qui plurimùm authoritate poterant,vt honeſtarẽt viri ſancti funus,inſecuta. Primùm itaq; ad primarium templum ciuitatis cadauer extulêre : vbì in cõſpectu Cardinalis ſancti Marci, mox Pauli ſecundi, qui extremo illo officio noluit amiciſſimo præſuli deeſſe,quæ de more ad funerales pompas adhiberi ſolẽt,perſolutis:indè veſperì ad diui Marci templum,vbì Prædicatores habitant,magna vi populi circũfuſa, deduxerunt. Ità enim teſtamento Antoninus cauerat,vti non operoſo monumẽto, ſed humì proximè ſuos fratres cõderetur. Iam verò hîc vniuerſam vidiſſes commotam ciuitatem. Tota enim,velutì in publico luctu,iuſtitio indicto, ad ducẽdum ſancti funus properabat.Non ſenes,nõ paruuli,non mares, non fœminæ domì cõſtiterunt. Ad vnum omnes ad diuum Marcum currere : Ibì ſancti viri manus lambere,ac pedes certatìm oſculari: Pars gemere,quidã lachrymari,nonnulli ex alto pectore ſuſpiria trahere,multi etiam querulis vocibus eiulari. Neq; verò ciuitas ac ſuburbana tantùm,concurſu frequentiſſimo ad rei famam conuolârunt:ſed ipſi ſe non potuerunt montes ac remota loca coërcere. Paſsìm itaq; ruebatur ex vicinis vrbibus,oppidis,vicis,locis campeſtribus & montanis,turmatim confluebant,quò poſſent,an-
Pius II. quid de eo ſenſerit.
tequàm ſepulcro inderetur,oſculari. Condonauit Pius,ad eius ſanctitatis teſtimonium,ſeptem annorum ac totidem quadragenarũ pœnam ijs, qui ſanctum cadauer & manus oſculatũ acceſſiſſent. Hinc factũ eſt,vt alijs ſuper alios aceruatim ad cadauer oſculandum confluentibus,non niſi octauo ab interitu die conderetur:quo toto temporis ſpatio non modò graue aliquid ac fœtulentum non oluit, ſed ſuauem quandam fragrantiam ſpirans, populos recreabat. Ore autem venuſtior & hilarior defũctus,quàm viuus fuerat,videbatur. Quin manus ac pedes adhuc mobiles & tractabiles, quaſi tunc recèns expirâſſet, rigor nullus contraxerat,ſicutì nullus quoquè liuor reliquum corpus inquinauerat. Quę vel ſola magnam poterant oſtendere ſanctitatem: quam tamen maioribus indicijs adhuc inconditum declarauit.

Miracula poſt obitũ eius.
Nam quo die ſunt in diui Marci templo exequiæ celebratæ, fœmina inualido latere & quo non vtebatur,ſancti corpus attigit. Nondùm templi limine pedem extulerat,cùm redeuntibus viribus,vſum quoq; lateris integrũ rediſſe prædicauit. Mathæus quoq; Ciachus,multos iam annos altero brachio impeditus,quod ne mouere quidem poterat, nedùm ſublime tollere, omni medicorum ſubſidio deſperato, ſanctum cadauer adijt. Poſtquàm oſcula manibus impreſſiſſet,timore poſito,earum alteram

alteram arenti brachio admouit : ilicò ſalute reddita,ad lanificium,in quod incumbere ſolebat,incolumis remeauit. Laurentiæ quoq;,cuius manus & pedes excreſcẽs tumor deturpauerat,ſaluti fuit ſancti manuum cum ſuis confricatio.

Vt autem ardor ille currentium populorum paulùm refrixit,ſepulcro tandèm intulerunt.Nè verò vltimam illius voluntatem infringerent, qui teſtamento cauerat, vtì eodem conditorio,quo cœnobitæ,clauderetur:(Id verò pro chori foribus excauato antro,humili ac depreſſo loco ſitum eſt)aliud choro aſſidens, temporarium ac paulo eminentius, ad læuam extruxerunt : ità factum eſt, vt voluntati eius obuiàm non iretur,& ſanctitatis aliqua ratio ac dignitatis haberetur. Occluſus tumulo,quot ſignis fulſerit,non eſt noſtri cõſilij recenſere. Plura enim ſunt,quàm vt eorum nunc numerus iniri poſſit : præſertim cùm in rebus Antonini, quantula ſit iſta laudatio, viri prudentes non ignorent : qui cæteras iuſtitiæ,manſuetudinis,pietatis ac totius ſanctimoniæ virtutes, ac demùm cæleſtem illam conuerſationem ſignorum prodigijs anteponũt. Quia tamen curioſis quoq; eſt auribus cõſulendum,appingam pauca de multis, quæ fuiſſe conſtantiſſima comperero. Nam ingentem illam vim, qua fulſiſſe ſcriptores prodiderunt,quicunq; voluërit,ex illis petat. Non enim ſum neſcius,ſi quæcunq; referuntur,extremo huic operi velim addere,huius lucubrationis pedes futuros toto corpore lõgiores. Tunc enim ſcribendorũ ſignorum finis eſſet, cùm à patrandis ipſe demùm abſtineret : qui quaſi hactenùs non ſplenduerit, nunc toto ſole prodigiorum terras videtur illuſtrare.

Fabrianum oppidũ eſt in Piceno,quanquã nouum,nõ ignobile. Hîc fœminæ cui- Fabrianũ oppidum.
dam(ambiguum cur)tota facies & caput intumuerat,vt penè orbes oculorũ,adẽpto fermè cernẽdi vſu,viderentur. Quaſi verò hoc morbi genere,quo diù laborauit, nõ ſatìs vexaretur, acceſſit cõtractio totius corporis,vt eſſet officio membrorũ omniũ deſtituta. Non ſtare,nõ iacere poterat:nõ *vndè ſemèl collocata fuerat,moueri. Se- *indè, vbì
debat tantùm, obtorto toto corpore,& in ſeipſum velut in ſpiram miſero quodam membrorum flexu redeunte. Tota erat in angoribus & ærumnis: non interdiù,non noctù quieſcebat. Habebat hæc germanũ Andream,qui ex Prędicatorũ ordine apud beatũ præſulem diù aduſq; obitum perſtiterat. (is enim ſancto Antiſtiti mos erat,vt vnũ ſaltẽ è ſuo ordine apud ſe morari ꝓmiſſu præſidentiũ vellet.) Is paucis menſibus, poſtq̃ exceſſerat,viſum matrẽ ac ſororculam hanc ægrotantẽ, vtrãq; mendiciſſimã, ꝓrexit Fabrianũ. Nè verò ſolo adſpectu miſeras,ſed aliquo munuſculo recrearet,Antonini tunica ea,quę nõ ad cutẽ,ſed in proſpectu geſtatur, ſuperpoſita cæteris veſtibus,donauit. Cõuerſus deindè ad ſororẽ,dum blãdis verbis ad patientiã hortatur, in Antoninũ incidit: atq; vt humanis exceſſerat,vt plures ſaluti reſtituerat,vt quotidiè ſignis emicabat,lõga oratione declarauit. Ad eum,quandò hominũ auxilia deerãt, ſe cõuerteret, illius præſidiũ imploraret:futurũ, vt ſancti miſericordiã ꝓſenti remedio experiretur. Miſera mulierCula,quę ſe deſtitutã omni humana ope videbat,quid non faceret?incẽſa fratris adhortatione, Deũ,ſe ſancti meritis iuuaret,maximè precabatur. Cùm adueſperaſceret,fide iam incaleſcens,acceptã ex matre tunicam,materno adminiculo ad carnem induit,ac inſequẽte nocte tota etiam geſtauit. Vbì di- Prælarũ miraculũ ex tunica ſancti viri.
luxit, detumuerat facies, membris ac neruis vigor rediẽrat. Quid plura? Eo ipſo die, nè putes paulatìm valetudinem rediſſe, quę anteà nõ ſtare, nõ iacere poterat,ad flumen ad lauanda lintea,integra valetudine atq; in totum libera,cucurrit.

Iam quandò à fœmina exorſi ſumus, in eo ſexu adhuc aliquantulùm perſiſtamus. Florentiæ in monaſterio diuæ Luciæ,vbì ſub ſignis diui Dominici nobilis virginum cœtus militat,virgo Charitas(ità enim adhuc viuẽs appellatur) Guidonis Tholoſini filia,toto erat corpore attonita & contracta: quin ſpina dorſi adeò curuata,vt in arcûs morem os ipſum genibus iungeretur. Ad hæc ſtare nullo modo poterat : ac deniq; monſtrum,aut monſtro ſimilem appellâſſes. In ea,ità toto ſexennio laborante, omnes ſuas medici fruſtrà artes & remedia tentârant : poſtremò abiecto curationis tædio,ſalutem penitùs deſperauerant. Charitas verò,quæ quanquàm tabefacta erat corpore,ſalutis deſiderio ardebat,ad Antonini charitatẽ conuolauit. Cùm itaq; ſub noctẽ die quodã delaſſata intrà cubiculũ ſederet,atq; ad præſulis imagunculã,propè affixã,ſolito vehemẽtiùs oraret,ardore quodam ſenſit interiùs & cor & corpus totũ cõmoueri: mox viſa ſibi eſt ſanctum antiſtitẽ,non ſubiectum tamen oculis, intueri:

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui admota vna manu pectori,& tergo altera,blandè cõtrectans,ità,vtì diximus,inflexam & obtortã emendaret.Nec vanum fuit,quod inſpexerat. Nam ſe ilicò reſtitutam intellexit:ac penitùs correcta,nunquàm in poſterum in id genus morbi recidit.

Relicta Florentia, quanquàm Senenſem vrbem adeamus, intrà eundem tamẽ ſexum atq; eundem ordinem cõſiſtemus.Iohanna Petri Libri filia,abuſq; incunabulis morbo comitiali vexabatur. Cùm deindè in monaſterio Paradiſi ad campũ regium virgo inter virgines habitaret, bis ferè ſingulis menſibus eiuſdẽ morbi furijs immaniter agebatur·ſic,vt inſaniens ac benè ſtulta,cogeretur per dies aliquot, quouſquè reſipiſceret,compedibus & vinculis coërceri. Cùm reſipuiſſet,& de referendo inter ſanctos Antonino(quæ res tũc agebatur)cognouiſſet:audito etiã,quòd ſignis coruſcaret,cõfeſſoris hortatu,eius preſidiũ,pollicita cereã ſtatuã,implorauit.Breuib⁹ rẽ claudo.Vidit virgo præſulẽ in Prædicatorũ habitu,angelis compluribus ſtipatũ,qui ſe non conflictandam in poſterum eo morbo pollicebatur: tum vt Florentiam iret, atq; ad ſepulcrum ſtatuam erigeret, admonebat. Saluti reddita,ac mox, cùm licuit, Florentiam profecta, ſtatuam ac tabellam pro ſepulcro,reportatæ valetudinis indicium,appendit.

Placet,vt antequàm Florentiam remigremus, Piſas etiã accedamus. Vbì præfectus erat arcis veteris,Matthias Fedinus Florẽtinus.Huic erat filius Raphaël,adhuc puer, qui cùm ad cacumen arcis aſſcẽdiſſet, pede lapſus,ad ſolum ſpatio cubitorum quinquaginta cecidit,& quod magìs miſerandũ fuit, impegit in aceruum lapidũ, ſeu veriùs globorum,qui tormẽtis æneis ſeu bombardis (tantum potuit furor hominũ in homines)emittũtur.Illicò mater,illicò ad famã complures aduolârũt:omnes puerũ, in quo vitales ſpiritus introrsùm receſſerant, aut mortuum, aut moribundo proximum putârũt. Meliorus Creſcius,qui & ipſe,neſcio quam,in ea arce perſonã publicam gerebat,illuc capitio accepto(id birretum Hetruſca lingua dicimus) quod diui Antonini fuerat,accurrit:quod vbì capiti pueri exanguis indiderunt, ſtatìm reuiuiſcere,& collecto ſpiritu viſus eſt meliùs habere,integram ſalutem diebus pòſt paucis adeptus. Eodem capitio dyſurian,febres,dolorẽ capitis,manian,nè longum faciam, curata omnia:tum puerperiũ facilius fuiſſe,conſtat.Florentiæ Iacobus Hieronymi, quatuordecim annis morbo elephantino correptus,fruſtrà admotis medicorũ præſidijs,conualuit poſt octauum ab emiſſo voto diem.Ibidẽm Simoni Perozio nõ paucis annis inteſtina non abſq; dolore defluebant.hoc olìm familiariter vtebatur Antoninus,qui & ipſe eo morbi genere fuerat affectus.Humana itaq; videns adminicula deeſſe,ſpei plenus,ſepulcrũ adijt: poſteaquàm flexo poplite,quãto ardore potuit, orâſſet,(mirum)adhuc ſepulcro incubanti inteſtina ſteterunt,quaſi iam certo loco conſuta eſſent ac prorsùs deligata.In eadem ciuitate Paulus Operanus ad cætera in hanc lucem prodeuntium incommoda illud etiam adiecit, quòd ſurdus & mutus à matris aluo,nihil omninò eſt vſq; in ſeptennium locutus.Cùm ſuos omnes conatus medici ad aperiendum os & aures adhibuiſſent, Laurentius pater ad Antoninum, quem dum viueret,intima amicitia coluerat,nuncupatis votis,filij calamitatem miſerans,confugit.Breuì dicam: ſtatìm reſeratæ ſunt aures, & ſoluta lingua. Leonardus Reatinus gemina eſt liberalitate præſulis donatus, & quòd ipſe in Porrectanis balneis ignea & periculoſa febre leuatus eſſet,& quòd filiolum,è ſublimi loco ad ſolum lapſum,cuius iam medici vitam deſperârant,eius patrocinio incolumẽ recepiſſet. Aloyſius Florentinus,& ipſe olim præſulis domeſticus, patrem habuit, qui mẽte lapſus,noctù ſolus vrbem non abſq; graui periculo circuibat.Integro biennio,quid in eo curando medici poſſent,voluit experiri. Poſtremò cùm omnia in irritũ cedere vidiſſet,emiſſo voto,ad Antoninũ iam defunctũ fugiens,recepit patrem, qui tam ſaperet,quàm qui nunquã in mentis inopiã incidiſſet.Ioannes Marigriollus ex ordine Prædicatorũ,in diui Marci cœnobio ſarciẽdis veſtibus præfect⁹,integrũ diem dexteriore oculo laborans,vt quaſi ſubularũ cuſpide vellicari ſe putaret, nocte inſequẽte occluſo oculo (nõ enim tum dolor ſinebat aperiri) ad matutinas vigilias profectus, ac pro ſepulcro præſulis in orationẽ toto ardore animi collectus: Pater,ait,nè(quęſo)obliuiſcere te nunquàm denegâſſe mihi aliquid,cùm viueres,ſeu quid ad matrem meam inopem & ſenio confectam ſubleuandam, ſeu ad meos vſus popoſciſſem. Et nunc obſecro,affecto oculo tuæ clemẽtiæ collyriũ adhibe,tantũ de tua mihi miſericordia

Miraculũ ingens ex ſancti viri capitio.

Item alia.

Curatur hernioſus.

Item ſurdus & mutus.

Itẽ amens.

cordia polliceor,vt nunquàm niſì voti compos ſim ab hoc tuo ſepulcro receſſurus. Mox cùm ſe dicturũ quotidiè quæſdã eius nomini preculas, voto alligâſſet, ac penè loqui deſijſſet,omnis,aperto ſtatìm oculo,morbus & dolor aufugit.Nicolaus Biliotus, diù formandis nouitijs in D.Marci cœnobio præfectus,quod eſt numero fratrũ & vitæ ſanctimonia conſpicuũ, è ſublimi ſcala,dum in D. Marci natalitio feſta fronde templũ ornat,ad ſolũ deturbatur. Territus, quòd ſe videbat in vitæ periculo verſari,adhuc ſuî compos, Antonini ſe muniri præſidio rogauit. Accurrunt fratres, & exanimem putãtes, volebant ad valetudinarium portare : cùm ſubitò reſumpto ſpiritu,petijt vt ſe ſancto præſuli ad ſepulcrum præſentarent. Ibidèm cùm orâſſet,tam celerem,quàm integram ſalutem reportauit. Marcus Pechius fortè cùm iam annis auctus equitaret,in foueam deuolutus,equi etiam ſuperſtantis põdere premebatur. Antonini præſidio,quem,dum ille in præceps rotaretur,inuocârat,vtroq; periculo eſt exemptus.

Item ex oculo laborans.

Item penè exanimis.

Neq; verò,quanquàm ad ſuſcepti operis finem properemus, ſilentio inuoluendũ eſt,& nubiles fœminas & nuptas,paterna pietate ſanctum præſulem ſubleuâſſe.Feus Belcarus,boni vir nominis,&Hetruſca lingua poëta non vulgaris,cuius hodieq; nõnulla monumenta extant, reſperſa pietate Chriſtiana, ex vxore filias complures tulerat : quas, quanquàm rerũ inops,ſuis maritis ſingulas honeſtè collocauit. Defuncto Antonino,vna adhuc domì,matura iam viro, ſuperabat:quam miſer, quòd fortunis deſtitutus eſſet,viro nõ poterat perindè,ac alias,copulare. Seceſſerat fortè ad monaſteriũ ſuburbanum,cognomento Campora:(Religioſas enim ædes religioſus frequentabat)Cùm abſoluto prandio de rebus ſalutaribus cum monachis ſuaui colloquio tractâſſet,intrà cubiculum,vtì aliquantulùm cõquieſceret,eſt deductus.Hîc cùm obdormiſceret,videbatur ſibi eſſe in eccleſia diui Marci, atq; Antoninum quaſi tunc viuerer,intueri. Tum verò maximè inſtare, nè filiæ cauſam poſthaberet : poſtremò,an ſe voti compotem faceret,rogâſſe:Antoninũ verò inclinato capite,ſe facturum annuiſſe.Reuerſus intrà vrbem,& iam agens hilariùs,paucis pòſt diebus filiã deſpõdit viro nobili:qui eas vltrò nuptias petens,in exigua dote quieſcebat. De nubili diximus : nunc ad nuptam veniamus. Conſtantia,Lucæ Pãzani filia tribus maritis fuit, alio ſuper alium obeunte, coniugata : cum omnibus viginti & duorum annorum ſpatium peregit,è quibus totos decem & octo infœcunda & ſterileſcens,nihil liberorum tulit,quanquàm præcepta medicorũ omnia & balnea tẽtârat. Peracto demùm apud tertium maritum quadriennio, Antonini nomen ijs legibus inuocauit,iniecturam ſe ſcilicet proli toto ſeptennio Prædicatorũ habitum : tum ſepulcro ſtatuam ceream erecturã,ſi demùm,ſterilitate poſita, marem peperiſſet. Quis (quęſo)credat,nuncupatis ilicò votis Antoninum affuiſſe ? Nam nouem ab emiſſo voto exactis menſibus ſtatìm filium peperit, & cùm tota vicinia partũ ſuppoſititium putâret,quos ſubindè peperit,eius fœcunditatem declarârunt.Quatuor enim liberos, duos ſcilicet mares,ac totidem fœminas,nono quoq; menſe vnum,intrà triennium procreauit. Eiuſdem nominis & ſexûs aliud vno ferè verbo perſtringemus. Conſtantia Thomæ Benicaſæ cùm fœminas octo peperiſſet,audito, quòd tantis Antoninus ſignis emicaret,ad ſepulcrum orans,ex eo marem triduo,poſtquàm orauetat, conceptum,mox ſuo tempore editum, impetrauit.

Sterilis fœmina impetrat fœcunditatẽ.

Iam quis minuta illa & quotidiana, depulſas dico febres, dolores capitis ſedatos, oculorum aciem & vſum reſtitutum, doloris dentium rabiem placatã, phthiſim radicitùs conuulſam,eruptiones ex tuſſi ſanguinis compreſſas,plures à naufragio ſeruatos: ad hæc fœtum mortuum,qui edi non poterat,eductum:tum tres inſanas fœminas(rem profectò paucis tentatam) ſibijpſis redditas, energumenum, cilicio impoſito, occupantis dæmonis tyrannide liberatum : præterea dyſurian, apoplexin, paralyſin curatam,puerperium appoſitu pilorum barbæ leuius effectum: tum libidinis incendia reſtincta,ac deſperatas mentes ad animi tranquillitatem reuocatas:Poſtremò tot quotidiè petentium,qui ſibi ſatisfactum eſſe prædicant, hilaritates: hæc, inquam,& id genus infinita quis narrabit ? Si quis hæc vberiùs nôſſe voluërit, ex eis commentarijs petat, quos,dum de aggregando eo Sanctis tractabatur, conſcripſerunt : aut certè ad diui Marci templum Florentiam contendat : vbì quot tabellas ac ſtatuas(quarum numerus eſt multò maximus) inueniet,tot ſe putet ſignis præſu-

Varij depulſi morbi.

Bibliotheca Facultatis Philosophicae Provinciae Card. Orientalis

Universidad de Deusto
Biblioteca

lis virtute factis interesse. Quòd si quis ea animi malignitate fuerit, vt non modò his fidem non adhibeat, sed voluërit etiam sancti virtutibus obtrectare: caueat nè duriore aliquo supplicij baculo quatiatur, sicutì contigisse cuidam nostra tempestate non ignoro. Nam quo tempore Carolus octauus Gallorũ rex tanta felicitate Italiã ad repetendũ regnum Neapolitanum peragrauit, toris copijs Florentiam aduenit: (ea enim iam ab Ferdinando Aragone desciuerat ad Gallum) rustica plebs, nè quid in tanto belli strepitu detrimẽti pateretur, intrà vrbẽ omnia cõuexerat. In suburbano Antoniano lecticæ pars, in qua Antoninus & dormierat viuens, & etiam decesserat, maximo cultu ad memoriã sancti Antistitis seruabatur: quam & ipsam, ob aduẽtantem Gallum, cum alijs aliò deportârant. Ac nescio quî factũ sit, vt in cãponam, quę est ad portam diui Galli, transmigraret. Super hanc Laurentius cãpo crudam carnem quasi lanius, nulla sancti ratione habita, in frusta concidebat. Quod intuitus Marcus Radda, ex eo voluit pensa pecunia redimere, quô reuerẽtiùs haberetur. Nolentem grauiter contempti præsulis increpuit. Laurentius verò commota bile in furorem actus, infandum morbum canceris non modò est in Marcum, sed in Antistitẽ, plusquàm bellua factus, contemptim imprecatus: Ecquibus, ait, signis tuus iste Antoninus vnquàm enituit, vt sit sanctus? Tum Marcus: Etsi signa, inquit, quibus effulserit, me lateant, publico tamẽ consensu & fama omnium, vir magnus vitæ sanctimonia celebratur. Vbì hæc dixit, Marcus abijt. Triduo pòst eo carcinomate, quod sibi & sancto fuerat imprecatus, affectũ esse in ore misertum, accepit: quo breui etiã afflictus, expirauit. Recẽtius adhuc illud, quod, cùm de cõsecrando agebatur, Rome contigisse, est ad me perlatũ. Episcopus (& cuius ordinis, & quod, nomen illi esset, nè cui forsan molestias ingerã, non prodo) opera vnius cardinalium, quos trutinandæ Antonini vitæ Leo decimus præfecerat, cuius in contubernio etiam viuebat, tam pio operi liuore, vt puto, ductus, subdolis rationũ nodis repugnabat. Erat enim vir doctrina singulari, qui & commentarios in theologiã iam ediderat, & tunc etiam in dialecticen scribebat. Miser oblitus illud Dauidicũ, non esse tangẽdos Christos Dei, cùm extremam iam manũ vellet dialecticis imponere, fessus, vt fit, cubitũ processit. Ea ipsa nocte, paulùm abfuit, quin repentino, sed tamẽ accelerato interitu sublatus: antequàm tamen extremum spiritũ efflâsset, mandauit Cardinali, nè suo vellet suasu & consilio rem interturbare: debitis Antoninum honoribus nè fraudaret: errati se nunc, quòd reluctatus esset, & ipsum quoq; ad id sua garrulitate flexisset, pœnas dare. Et ille quidem extremum diem clausit: Cardinalis verò eius obitu terrefactus, quanto anteà studio consecrationẽ eius impugnârat, tãto mox ardore impendẽdis illi honoribus insudauit. Aiebat enim, etsi nulla constarent alia indicia sanctitatis, vel vno hoc sibi esse magnitudinem eius exploratam.

Pars lecticæ eius religiosè asseruata.

Vltio diuina in blasphemum.

Psal. 104.

Item in Episcopũ, sancti viri obtrectatorem.

Sed narrandis iam tandèm signis finem imponamus: quæ qui voluërit, potest & debet admirari. Ego illa potiùs admiror, quorum sibi partem fides mortalium non decerpit, quæ frequenter cum sanctorũ munificentia in reportãda salute & assequẽdis votis vel ex æquo, vel parte saltem aliqua cõcurrit. Scio enim humilitatẽ, innocentiam, charitatem ac cæteras virtutes Antonini, esse Antonini proprias: quas quidem, quanquàm longè maximas, & omni cultu & admiratione dignas, illud mea quidem sententia videtur longo spatio superare, quòd gloriam potuit humanam atque humanos potuit honores conculcare. Quotusquisq; enim est, qui vltrò oblatam dignitatẽ, inter nostri temporis ambitus & inexplebilẽ honoris sitim, recusârit? Neq; tam imperitus rerum sum, vt factum esse hoc ab alijs antiquis patribus denegârim: sed mores nostrorum temporum intueor, quæ tantoperè ab illo nascentis Ecclesiæ pudore deciderunt. Esto, demus Antoninum longè infra illos pristini temporis patres numerari: sed natum esse hoc tempore, atq; hoc tempore eiusmodi probitatis & contemptæ gloriæ radijs enitere, videtur priscam illam sanctimoniæ maiestatem, omnium benè sentientum suffragijs, æquare. Sed quanta est, quæso, vis de industria depressæ sanctitatis? Eccè Antoninus, quanquàm in cælis gloriæ lumine vestitus radiaret, in terris etiam debito honoris titulo non priuatur. Quod enim ille nunquàm cogitauit, tua diligentia Clemens septime, qui ei longo pòst tempore in Florentina ecclesia successisti, in diuorum numerum est relatus. Id quod cùm patruelis tuus Leo decimus propemodũ, paratis iam omnibus, quæ eiusmodi consecrationis ritus exigit,

Antoninus sanctorũ catalogo adscriptus.

git, effecisset: eo mox altiore quodam consilio ad Deum euocato, fortè nè datũ aliquid patriæ quis putaret: Adrianus sextus eius nominis, exter, pridiè Calendas Iunias, quo die tunc sanctæ Trinitatis celebritas colebatur, Anno Pontificatûs secundo, & ab excessu Antonini sexagesimo & quarto, consummauit.

DE INVENTIONE S. CRVCIS, EX ORATIONE S. AMBROSII EPISCOPI DE OBITV *Theodosij Imperatoris.*

3. Maij. S. Helenæ encomiũ.

BEATVS (est) Constantinus tali matre (Helena,) quæ imperanti filio diuini muneris quæsiuit auxilium, quo inter prælia quoq; tutus assisteret, & periculum non timeret. Magna fœmina, quæ multo ampliùs inuénit, quod Imperatori conferret, quàm quod ab Imperatore acciperet. Anxia mater pro filio, cui regnum orbis Romani cesserat, festinauit Hierosolymam, & scrutata est locum Dominicæ passionis. Strabulariã hanc primò fuisse asserũt, sic cognitã Constantio seniori, qui posteà regnũ adeptus est. Bona stabularia, quæ tam diligenter præsepe DOMINI quæsiuisset. Bona stabularia, quæ stabularium non ignorauit illum, qui vulnera curauit à latronibus vulnerati. Bona stabularia, quæ mâluit existimari stercora, vt Christũ lucrifaceret. Ideò illam Christus de stercore leuauit ad regnũ, secundùm quod scriptũ est: Quia suscitat de terra inopẽ, & de stercore erigit pauperẽ. Venit ergò Helena, cœpit reuisere loca sancta: infudit ei spiritus, vt lignũ Crucis requireret: accessit ad Golgathã, & ait: Eccè locus pugnæ, vbì est victoria? Quæro vel vexillũ salutis, & inuenio. Ego, inquit, in regnis, & Crux Domini in puluere? Ego in aulis, & in ruinis Christi triumphus? Ille adhuc latet & palma vitæ æternæ? Quomodò me redemptam arbitror, si redẽptio ipsa nõ cernitur? Video quid egeris diabole, vt gladius, quo peremptus es, obstrueretur. Sed Isaac obstructos ab alienigenis puteos eruderauit, nec latére aquam passus est. Tollatur igitur ruina, vt vita appareat. Promatur gladius, quo veri Goliæ caput est amputatũ. Aperiatur humus, vt salus fulgeat. Quid egisti diabole, vt absconderes lignũ, nisì vt iterùm vincereris? Vicit te Maria, quæ genuit triumphatorẽ, quæ sine imminutione virginitatis edidit eum, qui crucifixus vinceret te, & mortuus subiugaret. Vincéris & hodiè, vt mulier tuas insidias depræhẽdar. Illa quasi sancta Dominum gestauit: ego Crucem eius inuestigabo. Illa generatum docuit, ego resuscitatum. Illa fecit, vt Deus inter homines videretur: ego ad remedium peccatorum, diuinum de ruinis eleuabo vexillum.

Luc. 10.

Psal. 112.

Aperit itaq; humum, decutit puluerẽ, tria patibula confusa reperit, quę ruina cõtexerat, inimicus abscõderat. Sed nõ potuit obliterari Christi triũphus. Incerta hæret vt mulier, sed certã indaginẽ sanctus spiritus inspirat, eó quòd duo latrones cum Dño crucifixi fuerint. Quærit ergò medium lignũ. Sed poterat fieri, vt patibula inter se ruina confunderet, casus mutaret & inuerteret. Redit ad Euãgelij lectionẽ: inuenit, quia in medio patibulo prælatus titulus erat, Iesus Nazarenus rex Iudæorum. Hinc collecta est series veritatis: titulo crux patuit Saluatoris. Hoc est, quod petẽtib⁹ Iudæis Pilatus respõdit: Quod scripsi, scripsi: id est, Nõ ea scripsi, quæ vobis placerẽt, sed quæ ætas futura cognosceret. Nõ vobis scripsi, sed posteritati: propemodùm dicens: Habeat Helena, quæ legat, vndè Crucẽ Dñi recognoscat. Inuénit ergò titulum, regem adorauit, nõ lignũ vtiq;: quia hic gẽtilis est error & vanitas impiorũ, sed adorauit illũ, qui pependit in ligno, scriptus in titulo: Illum, inquam, qui sicut scarabeus clamauit, vt persecutoribus suis peccata donaret. Auida mulier festinabat tangere remedium immortalitatis, metuebat calcare sacramentũ salutis. Læto corde & trepidanti vestigio quid faceret, nescíebat. Pertendit tamẽ ad cubile: veritatis lignũ refulsit, & gratia micuit. Et quia iam fœminam visitauerat Christus in Maria, vt spiritus in Helena visitaret: docuit eam, quod mulier ignorabat: & deduxit in viã, quam mortalis scire nõ poterat. Quæsiuit clauos, quibus crucifixus est Dñs, & inuénit. De vno

Iohan. 19.

Inuenit S. Helena Crucem Christi.

Inuénit etiam clauos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

clauo frænos fieri præcepit,de altero diadema intexuit:vnum ad decorem, alterum ad deuotionem. Visitata est Maria, vt Euam liberaret : visitata est Helena, vt Imperatores redimeret. Misit itaque filio suo Constantino diadema gemmis insignitum, quas preciosior,ferro innexas crucis,redemptionis diuinę gemma cõnecteret.Misit & frenum. Vtroq; vsus est Constantinus,& fidem transmisit ad posteros reges.

Vide Cõstantini pietatem. Alludit ad caput 14.Zachariæ.

Principium itaq; credentiũ Imperatorum,sanctum est,quod super frenum:ex illo fides,vt ꝓsecutio cessaret,deuotio succederet. Sapiẽs Helena,quæ Crucẽ in capite regum leuauit,vt Crux Christi in regibus adoretur.Nõ insolẽtia ista,sed pietas est,cùm defertur sacræ redẽptioni.Bonus itaq; clauus Romani Imperij,qui totũ regit orbẽ, ac vestit principũ frontẽ: vt sint prædicatores,qui persecutores esse consuêrunt. Rectè in capite clauus,vt vbi sensus est,ibi præsidiũ.In vertice corona,in manibus habena. Corona de cruce,vt fides luceat:habena quoq; de cruce,vt potestas regat:sitque iusta moderatio,nõ iniusta precatio.Habeãt hoc etiã principes,Christi sibi liberalitate cõcessum,vt ad imitationẽ Dñi dicatur de Imperatore Romano: Posuisti in capite eius coronã de lapide precioso.Ex illo gratulatur ecclesia,erubescit Iudęus:nec solùm erubescit,sed etiã torquetur,quòd ipse sibi author cõfusionis est. Dum insultat Christo,confessus est eum regẽ:dum regem Iudæorũ appellauit,sacrilegiũ suum, qui non credidit,cõfitetur. Eccè, inquiunt,crucifiximus Iesum,vt Christiani & post mortẽ resurgãt,& mortui regnent. Nos crucifiximus,quem reges adorãt. Quem nõ adoramus,ipsi adorãt.Eccè & clauus in honore est:& quem ad mortẽ impressimus, remediũ salutis est,atq; inuisibili quadã potestate dęmones torquet. Putabamus nos vicisse,sed nos victos fatemur.Iterùm Christus resurrexit,& resurrexisse eum principes agnouerunt.Iterùm viuit,qui non videtur. Nunc maior nobis contentio,nunc pugna nobis vehementior aduersùs eum.Cui regna famulantur,cui seruit potestas, illum contempsimus:quomodò regibus resistemus?Ferro pedũ eius reges inclinantur. Reges adorant, & Photiniani diuinitatẽ eius negant? Clauum Crucis eius diademati suo præferunt Imperatores,& Arriani potestatem eius imminuũt?Sed quæro,quarè sanctũ super frenum,nisi vt Imperatorum insolentiã refrænaret,cõprimeret licentiam tyrannorum,qui quasi equi in libidines adhinnirent, quòd liceret illis adulteria impunè committere? Quæ Neronũ,quæ Caligularũ,cæterorumq; probra cõperimus,quibus non fuit sanctum super frenũ?Quid ergò aliud egit Helenę operatio,vt frena dirigeret,nisi vt omnibus Imperatoribus sancto dicere spiritu videretur, Nolite fieri sicut equus & mulus: sed in fræno & camo maxillas eorũ constringeret,qui se nõ agnoscerent reges,vt regerent sibi subditos? Prona enim potestas in vitiũ ferebatur,& more pecudũ vaga sese libidine polluebat.Ignorabãt Deũ:restrinxit eos Crux Dñi,& reuocauit à lapsu impietatis.Leuauit oculos eorũ,vt Christũ in cęlo quærerẽt. Exuerũt se camo perfidiæ,susceperũt fræna deuotionis & fidei,secuti dicentẽ:Tollite iugũ meum sup vos.Iugũ enim meũ suaue est,& onus meũ leue est.

Pſal.20.

Clauus in honore est, & remedium salutis, &c.

Pſal.31.

Matt.11.

ITEM DE EADEM S. CRVCIS INVENTIONE, EX LIB. II. CAP. I. ECCLESIASTICAE HISTORIAE

Sozomeni: cui planè consentanea scribunt Socrates lib.1.cap.13. Theodoritus lib.1.cap.18. & Ruffinus lib.10. cap.7. & 8. Ecclesiasticæ Historiæ. Descripsimus autem hæc ex versione doctissimi viri Iohannis Christophorsoni.

CVM iam Concilium Nicenum venisset ad exitum, & sacerdotes omnes domum reuertissent,Imperator supra modũ ideò lætatus est, quòd Ecclesiam vniuersam de doctrina fidei consentientẽ videret. Atq; vbi pro episcoporum concordia, pro se, pro liberis, pro Imperio deniq; Deo gratias egisset,templum Hierosolymis circiter locũ, qui dicitur Caluariæ, ad honorem Dei illustrandum ædificare instituit. Per idem ferè tempus Helena Imperatoris mater venit Hierosolymam, cùm precandi causa,tum sancta illa loca visendi. Quæ quoniam pio animo erga religionem Christianam erat affecta, visa est sibi operæprecium factura, si lignum Crucis venerandæ inuenire posset. Verùm neque illa, neque diuinum DOMINI sepulcrum tam facile repertu erat. Nam veteres Gentiles, qui Ecclesiam persecuti fuerant,quoniam Christianam religionem,recèns natam, concidere cõprime-

S. Helena inuisit Hierosolymã religionis ergò.

primereq́ue omnibus opibus viribusq́; laborabant,idcircò eum locũ, ingenti agge re suprà iniecto,obruérunt, iną; maiorem altitudinem, vtì etiamnùm appáret, erexerunt.Quinetiam vniuerso loco tum sepulcri, vndè Christus resurrexit, tum Caluariæ muro vndiq; circundato,eum pro suo arbitratu exornare cœperunt.Nam primùm sternunt lapidibus,deindè fanum Veneris suprà extruunt:postremò simulacrũ in eo statuunt,ad eum sanè finẽ, vt & q Christũ in eo loco adorarẽt, Venerẽ viderẽ. tur colere,& tẽporis diuturnitate vera causa, cur homines eũ locũ venerarẽtur, veniret in obliuionẽ:quippe cùm Christiani neq; eò tutò ipsi accedere possent, neque alijs indicare auderent:sed contrà,omnibus pro certo confirmaretur,in eo loco aliud esse nihil,præter fanum Gentium & Veneris statuam.

Templũ Veneris in loco Caluariæ.

At verò tãdèm locus erutus est,& error,in quo stabiliendo tãtoperè laboratũ fuerat,manifestò deprehensus,indicio,vtì quidam memorant,Hebræi cuiusdam versùs Orientem habitãtis,qui à viro quodam scripto admonitus, locum commonstrauit: sed,quæ verior est opinio,monstratiõe Dei opt.max. qui signis qbusdam & somnijs homines ad loci memoriã excitauit. Nam res diuinæ,mea qdẽ sentẽtia, humano indicio nõ egẽt,cùm Deo visum sit eas patefacere. Itaq; vt primùm locus ille Imperatoris mãdato fuit perpurgatus,in ꝓfundo quadã in parte illius antrũ, vndè Christus resurrexit,emersit : in altera aũt parte eiusdẽ loci tres inuẽtæ sunt cruces,& aliud ligniculũ seꝑatim,quod tabulę gessit similitudinẽ, verbis & literis nõ Hebraicis solùm,verumetiã Græcis & Latinis inscriptũ:quę verba ac literę nõ aliud cõplectebãtur,q̃ Iesum Nazarenũ regẽ Iudęorũ. Hęc ipsa verba,sicut in sacro Euãgeliorũ libro commemoratũ est,mãdato Pilati Præsidis Iudææ,supra caput Christi scripta fuerũt. Cæterùm adhuc erat perdifficile, Crucẽ Dñi à reliquis duabus internoscere discernereq́;,pręsertim cùm nõ illius modò inscriptio ab ea diuulsa distractaq́; esset,verũetiã ipsæ tres cruces ꝓmiscuè ꝓiectæ,ordine earũ,vt est verisimile, eo tempore, quo corpora illis suffixa oblata erãt, penitùs cõfuso & perturbato. Nam cùm milites Iesum in cruce mortuũ reperissent,eum indè sublatũ,primùm vtì literis sacris ꝓditum est, sepeliendũ tradiderũt. Deindè quõ latronibus vtrinq; suspẽsis mortem maturarẽt,eorum crura cõfregerũt.Postremò cruces nullo ordine, aliam alio in loco ꝓiecerũt.Nam qd curæ putes illis fuisse de crucibus ordine,quo priùs erãt,reponendis, p̃sertim cùm singuli festinarẽt domum antè redire, q̃ adueſperasceret, & nõ ducerẽt operępreciũ,in crucibus hoĩm per vim interfectorum,ordine collocãdis aliqd temporis cõsumere? Quarè cùm diuinum Crucis Dñicę lignum hac de causa adhuc etiã ignotum esset,& diuiniore quodam,quàm quod sit in humana situm potestate,egeret indicio, eiusmodi quiddam accidisse constat:

Tres cruces inuẽtę.

Matt.27. Iohan.19.

Nobilis quædam mulier Hierosolymis in morbum grauissimum, eumq́; planè insanabilem fortè inciderat : ad quam in lecto decumbentẽ Macarius Episcopus Hierosolymorum,sibi Imperatoris matre & alijs,quos ipse circùm se habebat,assumptis venit:atq; vt primùm precatus est, dederatq́; inspectantibus istud signum, nimirùm eã esse Dñi Crucem, q̃ mulieri adhibita, morbo illã liberaret: singulas cruces allatas mulieri admouit.Verùm duab⁹ illarũ appositis,factum qdẽ ineptum & planè ridiculum visum est: qppe mors nihilo minùs mulierẽ erat iamiã occupatura.Sed simul vt tertia itidèm fuit ei adhibita,derepẽtè aperuit oculos,& collectis viribus, extemplò è cubili sana exilijt.Fertur itẽ,mortuum Crucis virtute simili ratione ad vitã reuocatum.Huius aũt Crucis salutaris,iamtum inuẽtæ,maxima pars adhuc etiã Hierosolymis in capsa argentea custoditur:reliqua verò ab Imperatrice ad filium Cõstãtinum deportata est.Quòd ad clauos attinet,qbus corpus Christi cõfixum erat,memorant Imperatorẽ ex illis sibi cõfeciſſe galeã & frænum equi, vt scriptum est à Zachaṛia ꝓpheta,& à quo p̃dictum,q̃ in tempore isto illud, quod sit in frænũ equi, (his em̃ ferè verbis vtitur propheta)sanctum esset Domino omnipotenti.Ista qdem vt olim p̃cognita à sanctis Prophetis præuisaq́; fuêre, sic postea factis planè admirabilibus tum cõfirmata,cùm Deo tempus visum est ciusmodi rebus opportunum. Neq; certè tãtoperè mirãdum, p̃sertim cùm ipsi Gẽtiles ingenuè fateãtur hoc esse Sibyllæ carmẽ:

Crux Dñi sanat fœminã morẽtibundã, itemq́ue mortuũ.

Zach.14.

O lignum felix,in quo Deus ipse pependit.

Carmen sibyllę de Cruce Christi.

Istud em̃ ità esse,nemo,etiamsi acri studio cõtrà pugnare voluërit, ꝓnegabit.Quarè & lignũ crucis, & ei⁹ veneratio à Sibylla p̃significata est. Sunt hæc qdẽ à nobis,sicutì

Universidad de Deusto
Biblioteca

accepimus,commemorata : quandoquidem ea ex viris, qui illa accuratè nôrint, & ad quos eorum cognitio à patribus ad liberos successione quadam deriuata, peruenerit, & qui eadem ipsa pro facultate literis prodere posterisque relinquere studuerint,audiuimus.

DIVI EPHRAEM SERMO DE SANCTA ET VIVIFICA CRVCE.

Galat.6. Nota ritũ antiquitatis.

NOS Christiani à Gentilibus ac Iudæis declinemus, postesque nostros preciosa ac viuifica Cruce coronemus, dicentes cum Apostolo Paulo: Mihi absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi. Pingamus in ianuis, atque in frontibus nostris, & in ore, & in pectore, atque in membris omnibus, viuificum signum. Armemur insuperabili hac Christianorum armatura. Ea enim victrix est mortis,fidelium spes,lux orbis terræ, paradisi reseratrix, profligatrix hæreseum, monachorum adminiculum, firmamentum fidei, magna salutarisque custodia, & gloria perpetua Orthodoxorum in æternum. Hanc, ô Christiane, armaturam diebus singulis & noctibus, horis atque momentis, in omni loco circunferre non desinas, nihilque sine ipsa perficias : sed siue dormias, siue iter agas, siue euigiles, siue operi insistas, siue manduces, siue bibas, siue maria nauiges, siue transmittas flumina, hac te lorica circuntege, membraque tua omnia salutari signo exorna, atque circunsepi, & non accedent ad te mala. Hoc enim signo conspecto, aduersariæ potestates conterritæ trementesque recedunt. Crux ipsa Christi veraciter sanctificauit orbem, fugauit tenebras,lucemque reuexit.Hæc eliminauit errores,viamque monstrauit.Hęc ab Ortu Solis & Occasu, à Septentrione & Meridie collegit gentes, atque in vnam Ecclesiam,in vna fide,sub vno capite in charitate connexit. Hæc Orthodoxorum inexpugnabilis murus est.

Efficacia signi s. Crucis.

Quod os,quæ labia,quæ lingua dignè pro merito laudare poterit victricia arma æterni Imperatoris nostri Christi ? Crux Caluariæ in loco defixa, mox vitæ nostræ felicissimum botrum sine opere humano pullulauit. Hoc denique pretiosissimo ligno,Christus DEVS noster inferni voracissimum dirupit ventrem, nimisque patulum diaboli obstruxit os. Eo conspecto,contremuit mors, omnesque,quos à primo homine vsque ad id temporis sub ditione sua tenuerat vinctos,dimisit. Crucis armis accincti sancti Apostoli, omnem inimici calcauêre virtutem. Hac se,thoracis vice munientes milites Christi, beatissimi martyres,omnes artes & inuentiones, atrocitatesque tyrannorum superârunt. Hanc baiulantes sancti monachi,seculo valefacientes, summo cum gaudio & alacritate in solitudinibus,& montibus,& spelũcis,cauernisque terræ sibi sedes elegerunt. O ineffabilem immensamque bonitatem benignissimi Dei,qui tam magna,tamque præclara munera,humano generi Crucis indulsit vexillum.Hæc autem sancta Crux rursùs in consummatione seculi, cùm secũdus illuxerit Domini Saluatoris aduentus, prima, cum gloria ingenti & Angelicorum exercituum infinita multitudine,apparebit in cælo,inimicos quidem terrens ac vexans,fideles autem illuminans atque lætificans, aduentumque cælestis Imperatoris annuncians. Matt. 24.

De preciosissima & viuifica,diuinaque Cruce hactenùs diximus,etsi plura his dici poterant,ac fortasse debuerant.

IN LAVDEM SANCTAE ET VIVIFICAE CRVCIS SERMO BEATI IOHANNIS DAMASCENI: LIB. IIII. *cap.* 12. *de Orthodoxa fide.*

1.Cor.1. 1.Cor.2.

SERMO Crucis, ijs qui pereunt, stultitia est : nobis autem,qui salute respiramus,virtus Dei est. Nam spiritualis omnia dijudicat : Animalis verò homo non suscipit ea, quæ spiritûs sunt. Stultitia enim ijs, qui fidem non suscipiunt, & bonitatem & omnipotentiam DEI non existimant, sed humanis & naturalibus cogitationibus diuina scrutantur. Omnia nanque DEI sunt super naturam,adhuc & super sermonem & mentem. Quis enim cogitauerit, quo pacto ex nihilo ad esse, & cuius gratia deduxerit Deus vniuersa ? Si naturalibus cogitationibus inuenire voluërit, non appræhendet. Animalis enim est hæc indagatio,& dæmoniaca. Si quis verò fide manuductus, bonitatem, omnipotentiam, veritatem, sapientiam, iustitiam & diuinitatem cogitet, inueniet omnia leuia, & plana, & viam rectam. Sine enim fide impossibile est saluari: nam fide omnia, & humana, & spiritualia, constant. Neque enim agricola sine fide incidit terræ sulcum,neque mercator paruo ligno suam ipsius animam insano maris pelago committit : non nuptiæ fiunt,non aliud quicquam in vita sine fide. Fide intelligimus, ex nihilo ad esse omnia DEI virtute deducta esse. Omnia & diuina,& humana,fide dirigimus. Fides autem est inscrutabilis consensus.

Crux Christi q̃d nobis cõtulerit.

Omnis igitur actio & miraculifera operatio Christi,maxima,diuina & summè admiranda : omnium tamen admirabilissimum,est preciosa ipsius Crux. Per nullum enim aliud mors primi parentis destructa est, & primi parentis peccatũ solutum, infernus spoliatus,resurrectio donata,virtus nobis contemnẽdi præsentia, mortemq; ipsam elargita,ad antiquam beatitudinem regressio reparata, portæ paradisi patefactæ,natura nostra in dexteris Dei sedens, filij Dei & hæredes nos facti, nisi per Crucem Domini nostri Iesu Christi. Per ipsam enim hæc omnia mirificè sunt impleta. Nam quicunq; baptizati sumus in Christo,vt inquit Apostolus,in morte eius baptizati sumus:& quicunq; in Christo baptizati sumus,Christum induimus. Christus autem est Dei virtus & sapientia.Eccè mors Christi,id est, Crux,hypostatica Dei virtute,& sapientia circundedit nos. Virtus siquidem Dei est verbum Crucis,aut quia potentia Dei,id est, contra mortem victoria, per ipsam nobis manifestata est, aut quia, quemadmodùm quatuor extrema Crucis per medium centrum continentur & cõstringuntur, sic per Dei virtutem altitudo & profunditas, longitudo & latitudo, id est,omnis visibilis & inuisibilis creatura continetur. Rom.6. Galat.3. 1.Cor.1.

Hæc nobis signũ data est super frontem, quemadmodùm Israëli circuncisio. Per ipsam enim fideles ab infidelibus & distamus, & discernimur. Ipsa est scutum, & arma,& trophæum aduersùs diabolum. Ipsa signaculum, vt non tangat nos exterminator,vt inquit scriptura. Ipsa iacentium erectio, stantium firmamentum, baculus debilium,pastorum virga, conuertentium manuductio,proficiẽtium perfectio,animæ salus & corporis, omnium malorum auersio, omnium bonorum causa, peccati destructio,arbor resurrectionis,lignum vitæ æternæ : ipsum nimirùm preciosum lignum, & perquàm verè venerãdum, in quo semetipsum in hostiam pro nobis Christus obtulit,atq; vt sanctificatum tactu sancti corporis & sanguinis,decenter adorãdum. Clauique,& lancea,& indumenta,& sacra ipsius tabernacula adorãda,quę sunt præsepe,spelunca,golgotha,Saluatoris viuificum sepulcrum,Sion Ecclesiarum propugnaculum,& similia: vt Deiparens ait Dauid : Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco,vbi steterunt pedes eius. Quòd autem Crucem dicam,ostendit quod sequitur:Resurge Domine in requiem tuam : sequitur enim Crucem resurrectio.Si enim amatorum desiderabilis domus,& lectus,& amictus : multo magis Domini & Saluatoris nostri,per quæ & saluati sumus. Exod. 12. Crux adoranda. Psal. 131.

Adoramus etiam figuram preciosæ & viuificæ Crucis, tametsi ex alia materia facta est,non materiam venerantes,(absit enim)sed figuram,tanquàm Christi signum. Dixit enim Discipulis suis contestans : Tunc apparebit signum filij hominis in cælo, Crucem dicens. Et idcircò mulieribus dixit resurrectionis Angelus : Iesum quæritis Nazarenum crucifixum. Et Apostolus : Nos autem prædicamus Iesum Christum,& ipsum crucifixum.Multi enim Christi & Saluatores,sed vnus crucifixus. Non dixit, lancea perfossum, sed crucifixum. Adorandum est igitur signum Christi : vbi enim fuerit signum eius,illic & ipse erit.Materia autem, ex qua figura Crucis exprimitur, siue sit aurum,siue lapides preciosi,aut alia quæuis materia,post figuratiõem,si contingat dissolui,non adoranda. Omnia igitur,quæ Deo adiacuerunt, adoramus, ipsi reuerentiam pietatisque cultum exhibentes. Matt. 24. Mar.16. 1.Cor.1.

Hanc preciosam Crucem præfigurauit vitæ lignum, quod in paradiso plantatum est à Deo. Nam posteaq̃ per lignum mors allata est, oportebat per lignũ donari vitã, & rc. Gene.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gen.48. Hebr 11. Exod.14. Exod.17. Exod.15. Num. 17. Num. 21. & resurrectionem. Iacob adorans summitatem virgæ, alternatis cancellatisque manibus filios Ioseph benedicens, signum Crucis manifestissimè descripsit. Virga Mosaica in similitudine Crucis mare percussit, & saluauit Israël, Pharaonem autem submersit. Manus cruciformiter extensæ, Amalech repulerunt. Ligno amara aqua dulcis facta est, & petra rupta, & profundens fluenta. Virga Aaron, sacri Pontificatûs insigne fuit. Serpens in ligno triumphatus, qui mortuus est, ligno mortuum viden-

Deut. 28. Esa.65. tes inimicum saluante, & credentes, quòd Christus in carne peccati, peccatum non sciēte, in Cruce peccata affixit. Magnus Moses clamat: Videbitis vitam vestram pendentem in ligno ante oculos vestros. Et Esaias: Tota die expandi manus meas ad populum discredentem, & contradicentem. Qui hanc igitur adorant, participes fiunt Christi crucifixi, Amen.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO DE INVENTIONE SANCTAE CRVCIS.

Luc. 15. Galat.6. HODIE, fratres charissimi, quia Crucis inuentionem colimus, quasi reperto communi totius mundi thesauro, communiter in Christo gaudere debemus: & sicut ille, inuenta perdita ouc, vel drachma, conuocatis amicis & vicinis, cōgratulatus est: ità & nos, inuento eo, nō quod ipse perdiderat, sed quo nos perditos acquisiërat, iustum est gloriari, præsertim cùm Apostolus dicat: Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi: tantoque propensiùs spiritualem lætitiam alacri debemus mente cōcipere, quanto nō ignoramus & ipsum humanæ salutis inimicum amariùs suspirare. Gaudebat nanque diabolus ad euadendum ignominiosæ suæ confusionis opprobrium, quòd triumphale vexillum, sub quo perdiderat, sub quo prostratus & captiuatus fuerat, eatenùs maneret occultum, & ruinæ suæ dedecus, quod succumbendo pertulerat, suppresso signo victoriæ, compensabat. At vbi repertum est, vbi cum tanta gloria Christianæ deuotioni & pietati perpendit esse conspicuum, erubescit se vbiquè iam videre prostratum, quia vbiquè titulum diui-

Signum Crucis q.d indicet. næ victoriæ cernit erectum. Vbicunq; enim signum Crucis erigitur, illic proculdubiò & Christi victoria, & diaboli captiuitas denotatur.

Porrò autem veternosus hostis per lignum primum hominem vicerat, omnemque illius progeniem per quinque millia ferè annorum, tanquàm seruum

Psal. 18. sub iugo suæ tyrannidis opprimebat. Venit autem DEI filius, tanquàm gigas ad currendam viam, vt debellaret aëreas potestates, & lignum ligno opposuit, dum per Crucis amaritudinem expuit venenatam pomi illius vetiti voluptatem. Primus scilicet homo cùm manum ad arborem, diabolo suadente, porrexit, tanquàm ligneæ tabulæ chirographum deditiæ seruitutis inscripsit. Secundus homo cùm in Cruce manus extendit, cautionem illam lethiferæ passionis obliterando deleuit. Per lignum ergò serui facti, per lignum sumus libertati pristinæ restituti. Per lignum de Paradiso fueramus eiecti, per lignum sumus ad patriam reuocati. Et qui per lignum inimici deputati fuimus, per sacramentum Crucis in amicitiam DEI, & in Angelorum concordiam reconciliati sumus, testante Apostolo, qui de CHRISTO ad Ephesios loquens: Ipse est, inquit, pax nostra, qui fecit vtraque vnum, &

Ephe. 2. medium parietem maceriæ dissoluens inimicitias in carne sua, legem mandatorum decretis euacuans, vt duos condat in semetipso in vnum nouum hominem, faciens pacem, vt reconciliet ambos in vno corpore Deo, per Crucem interficiens inimicitias in semetipso.

Hoc deniquè salutis humanæ vexillum non solùm lex per quasdam typicas intelligentias & ænigmata præfigurat, sed & omnium Prophetarum oracula, & cuncta veteris instrumenti veneratur authoritas. Quæ est enim sacri eloquij pagina, quę Crucis mysterium nō redoleat, & ad hoc, quasi ad totius humanæ salutis caput atq; principium nō intēdat? Ex qbus nimirùm nō ociosum credimus, si aliqua hic testimonia, quæ

S. Crucis typi. Gene.22. quę Crucis mysterium innuant, pferamus, vt per ea, quę hìc breuì sermone perstringimus, ad illa etiam, quæ tacentur, facilioris intelligentiæ aditum præbeamus. Primus igitur Abraham accedat in medium, qui dum immolare Deo filium voluit, cūcta penè per ordinem passionis Dominicæ sacramenta signauit. Sicut enim Abraham, qui Pater excelsus dicitur, vnicum & dilectum filium offerre Deo non dubitauit: ità & summus Pater vnigenitum dilectumq; Filium pro nobis omnibus tradidit. Et sicut Isaac ipse sibi ligna portauit, qbus erat imponendus: ità quoq; Christus Crucis suæ gestauit in humeris lignū, in quo erat pro nostra salute passurus. Duo autem serui illi procùl dimissi, Iudæos significant: qui cùm seruiliter viuerent, & carnaliter saperent, nō intellexerūt altissimam paupertatem Christi: atq; ideò non ascenderūt in montem, locū videlicet sacrificij. Cur aūt duo serui, nisi quia, peccāte Salomone, ex vna Israëlitica plebe duo facti sunt populi? Quib⁹ vtrisq; sæpè per Prophetas dicitur: Auersatrix Israël, & præuaricatrix Iuda. Asinus aūt ille, quo tunc vtebatur Abra- Ierem. 3. ham, insensata erat stultitia Iudæorum. Illa planè bruta stultitia omnia sacramenta portabat, quæ tamen quid ferret, velut irrationale animal, ignorabat. Iam verò quid est, quod dictum est eis: Expectate hìc cum asino: postquàm autem adorauerimus, Rom. 11. reuertemur ad vos? Audi Apostolum: Cæcitas, inquit, ex parte Israël facta est, vt plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israël saluus fieret. Quid est enim, quod dicitur: Cæcitas ex parte Israël facta est? Hoc est videlicet: Expectate hìc cū asino. Vt plenitudo gentium intraret: hoc est: Postquàm adorauerimus. Vbi videlicet sacrificium Dominicæ Crucis impletum, per omnes gentes fuerit prædicatum. Quod autem sequitur, Et sic omnis Israël saluus fieret: hoc est: Reuertemur ad vos. Quid est autem, quòd aries inter vepres hærens cornibus inuenitur, qui pro Isaac immolatus offertur? Crux nempè cornua habet: duo siquidem ligna inuicem componuntur, & sic Crucis speciem reddunt. Hinc est enim, quòd de Christo scriptum est: Cornua sunt Habac. 3. in manibus eius. Hærens ergò cornibus aries Christus, est crucifixus inter aculeatas & vulnificas Iudæorum iniquitates, sicut ipse per Hieremiam conqueritur, dicens: Spinis peccatorum suorum circundederunt me populus hic. Peracto sacrificio, dicitur Abrahæ: In semine tuo benedicētur omnes gentes: & postquàm Dominus dicit: Foderunt manus meas, & pedes meos: paulopòst in eodem psalmo subiecit, Reminiscentur & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ, & adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ gentium: quoniam Domini est regnum, & ipse dominabitur gentium. Oblato itaq; Abraham filio, & pro eo ariete immolato, appellauit nomen loci illius, Dominus videt: quia Redemptor noster, postquàm in ara Crucis oblatus, mortis nostræ debitum soluit, videndum se deincèps fidelium suorum obturibus præbuit: vt nimirùm redempti omnes illum iam per fidem videant, qui eatenùs fidei oculos non habebant.

Verùm nos, dum sacrificantem Abraham aliquanto longiori sermone prosequimur, ab alijs, quæ dicenda sunt, diutiùs præpedimur. Hoc nempè Crucis mysterium & Iacob figuraliter expressit, cùm de Christo inter reliqua verba benedictionis intulit, dicens: Lauabit in vino stolam suā, & in sanguine vuæ pallium suum. Stola Christi Gen.49. & pallium, multitudo est gentium: quas tunc Dominus induit, quandò sibi eas per gratiam redemptionis adiunxit, sicut per Prophetam pollicetur, dicens: Viuo ego, Esa. 49. dicit Dominus, nisi hos omnes induam sicut vestimentum. Stolam ergò suam Dominus in vino, & pallium in sanguine vuæ lauit, quandò sicut botrus in Crucis ligno pependit. Tunc enim ex latere eius sanguis & aqua pfluxit. Sed aqua nos abluit, san- Ephe. 5. guine redemit: nimirùm vt exhiberet sibi sponsam non habētem maculam, neq; rugam. Crucis mysterium idem Iacob tunc etiam patenter exhibuit, quādò iuniorem Gen.48. Ephraim Manasse primogenito pferēs, in modum crucis super eos brachia permutauit. Per Crucem nanq; factum est, vt populus gentium, tanq̄ primogeniti iure præpto, populum pcederet Iudęorum. Illud quoq;, quod in Exodo legitur, ad Dominicæ Crucis refertur, pculdubiò sacramentum. Dixit enim Dominus ad Moysem: Exod. 3. Proijce virgam, quam in manu gestas, in terram: & piecit, & versa est in colubrum. Expauit ilicò Moyses, & fugit. Et ait illi Dominus: Appræhende caudam eius: & appræhendit, factusq; est iterùm virga. Cuncti liquidò nouimus, qa serpens suasit homini mortem. Ergò mors à serpente. Quis aūt virga, nisi Christus, de quo Propheta Gen. 3.

dicit;

Universidad de Deusto
Biblioteca

Esa.11. dicit: Quia egredietur virga de radice Iesse? Virga itaque in serpentem, Christus in mortem. Moyses autem expauit & fugit: quia suspenso in Cruce, vel moriente Domino, omnis ille Apostolorum numerus tremefactus expauit, & à certæ spei ac firmæ fidei soliditate recessit. Quia verò cauda, extrema pars corporis est, quid nisi finem Dominicæ significat passionis? Moyses igitur caudam apprehendit, & nihil in virga vltrà serpentis apparuit: quia completo Dominicæ passionis, Crucisq; mysterio, & fidelis quisq; tunc ad fidem redijt, & Christus, consumpta morte, idipsum in se, quod fuerat, per resurrectionis gloriam reparauit.

Exod. 12. Iam verò quid est, quòd Israëlitica plebs postibus domorum de sanguine agni iubetur imponere, nisi vt nos præfiguret Crucem Christi, qui verus est agnus, in fronte portare? Ad vesperam siquidem immolabatur agnus, & in vespera mundi passus est Christus. Liniuntur vtrique postes, nè vastator Angelus audeat inferre perniciem: & nos Crucis vexillum in corde gestamus & fronte, nè repentinus hostis irruens, valeat auferre salutem. Vndè & securi canimus: Signatum est super nos lumen
Psal. 4. vultûs tui Domine. Quod tamen securiùs digniusque cantamus, si rubro iam mari
Exod. 15. transmisso, & hoste demerso, tympanum cum Maria Moysi sorore deferimus. Quid
Luc. 7. est autem, tympanum portare? Audi Dominum dicentem: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidiè, & sequatur me. Qui enim carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifigit, qui membra sua, quæ sunt super terram, abstinendo mortificat, ille verè cum Maria tympanum portat, quia semetipsum à noxijs terrenæ voluptatis humoribus aridum seruat. Iuxta rationis igitur consequentiam, & hîc tympanum Crucis mysterium nõ obscurè designat. Præterea & illud non inconuenienter occurrit, quòd videlicet Israëliticus populus in Marath
Exod. 15. aduersùs Moysem murmurat, vociferans scilicet, non se posse reperire, quod bibat. Tunc ostendit Moysi Dominus lignum: quod cùm ille misisset in amarissimas aquas, in dulcedinem protinùs sunt conuersæ. Quid enim amaræ illæ aquæ, nisi occidentis literæ, & duræ atque insipidæ legis speciem tenent? Scriptum est enim: Cõstituit po-
Ibidem. pulo suo Dominus legem & iudicia, & tentauit eum. Et alibi: Ego dedi eis præcepta
Ezech. 13. non bona, & iudicia, in quibus non viuent. Cui tamen legi si cõfessio Crucis & Dominicæ passionis mysterium copulatur, protinùs quod amarum fuerat, in spiritalis intelligentiæ dulcedinem vertitur.

Exod. 15. Notandum autem iuxta veritatem historiæ, quòd aqua in dulcedinem versa, subindè populus venit in Helim, vbi erant duodecim fontes aquarum, & septuaginta palmæ. Quid enim duodecim fontes, nisi duodecim sunt Apostoli, quos Dominus ad hoc constituit, vt arida & squalentia humani generis pectora, suæ prædicationis inundationibus irrigarent? Quid verò septuaginta palmarum arbores, nisi totidem
Luc. 10. sunt Discipuli, quos ante faciem suam idcirco misit, vt per eos victoriæ suæ palmas mundus agnosceret? Et certè satis congruè videtur consequẽtium rerum ordo dispositus, vt primò populus duceretur ad literam legis, à qua nimirùm, dum amara fuit, transire non potuit. At postquàm est per lignum vitæ dulcis effecta, & intelligi spiritualiter cœpit, ilicò Dei populus de veteri testamento ad Apostolicos fontes & palmarum arbores, id est, ad Euãgelij gratiam transijt. Et benè post acceptum Decalogum septuplus prædicatorum numerus constituitur, quia per septiformem sancti spiritûs gratiam omne mandatum diuinæ legis impletur. Nec immeritò planè prædicatores Crucis, palmarũ videtur nomine figurari, dum & ipsa Crux iurè dicẽda sit palma: qa in ea scilicet facta est de prostrato mundi hoste victoria, sicut de ipsa Cruce
Cant. 7. sponsus ad sponsam: Dixi, inquit, ascendam in palmam, apprehendam fructus eius, & erunt vbera tua sicut botri vineæ, & odores tui sicut mâlorum, guttur tuum sicut vinum optimum. Fructus nempe Crucis, omnes electi sunt.

Ascendit igitur Dominus palmam, & apprehendit fructus eius: quia mox vt in Cruce pro nostra salute pependit, omnes electos ad semetipsum per amoris desiderium traxit. Et tunc sancta Ecclesia per duorum testamentorum vbera, spiritalis cœpit lætitiæ vina diffundere, atque odorem cælestis concupiscentiæ naribus humanarum mentium inspirare, vt incitata ad obsequendum mens nostra, sibi gratulans dicat: Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Quod profectò
Cant. 1. Exod. 17. & petra illa Horeb in Raphidim, satis expressè denunciat, quam virga Moyses, Domino

mino iubente, percussit, & aquas elicuit. Hanc sanè petram Christi tenuisse figuram & Apostolus testatur, cùm dicit: Bibebant autem de spiritali consequente eos petra. 1. Cor. 10.
Petra autem erat Christus. Huic itaque petræ lignum Crucis accessit, & mox tanquàm aquæ profluentis inundantiam, sancti Spiritûs larga dona profudit. Ad quas nimirùm hauriendas aquas omnes sitientes inuitat ipse, cùm dicit: Si quis sitit, veni. Iohan. 7.
at ad me, & bibat, & de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem (inquit Euãgelista) dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.

Sed quid in reliquis diutiùs immoramur, dum constet esse perspicuum, quòd & ipsæ tabulæ, quæ DEI digito scriptæ sunt, Crucis Dominicæ prætulerint sacramentum? Decem nanque præcepta in eis scripta sunt, & denarius numerus per X literam, quæ Crucis exprimit speciem, designatur. In hac sanè litera, quæ denarium in se continet numerum, sic vnus apex à summo in imum per obliquum ducitur, vt alter quoq; non dispar per transuersam lineam, productis vtrinq; brachijs, compingatur. Et sic apicis vtriusque facta complexio, non solùm exteriorem Crucis prætendit imaginem, sed & mysticam eius quãdam videtur indicare virtutem. Dicit enim Dominus: Non veni soluere legem, sed adimplere. Matth. 5.

Per Crucis itaq; sacramentum, præcepta veteris instrumenti Euangelicæ gratiæ copulauit, & (vt ità loquar) duo testamenta velut vnius doctrinæ corpus effecit. Et Exod. 32.
primò quidem datæ sunt tabulæ, sed protinùs sunt, populo præuaricãte, effractæ: secundò verò dantur tabulæ, sed perpetuò permansurę. Planè priores tabulæ prisęę legis tenuêre figuram, quæ à sui cultûs obsequio erat postmodùm defectura. Posteà verò dantur tabulæ, sed non franguntur: quia noui testamenti gratia, quæ per Crucis est solidata mysterium, nullum nouit habere defectum. Porrò autem nec arca illa veteris testamenti, beatæ Crucis credẽda est caruisse thesauris. Crucis nanq; incomparabiles diuitias occultabat, quia & Cruci iam per cuncta figurarum suarum atque ænigmatum mysteria militabat. Eius quippe extunc iam erat ministra, imago scilicet
Hebr. 9. veritatis, & initium plenitudinis. Arca scilicet, sancta erat Ecclesia. Tria verò cõtinebantur in arca, duæ videlicet lapideæ tabulæ, quę profectò duorum testamentorum innuunt perpetuam firmitatem, quas etiam Crucis in se mysterium continere suprà docuimus. Vrna quoq; aurea, habẽs manna. Hęc profectò puram atq; synceram carnem Redemptoris exprimit, quę proculdubiò dulcedinem perpetuę diuinitatis includit. Quę dulcedo extunc in palato nostrarum mentium sapuit, ex quo miles pen-
Iohan. 19. dentis in Cruce Domini latus aperuit, cùm botrus videlicet expressus est, qui dum
Num. 17. calcaretur, torcular calcauit solus. Tertiò in arca fuit virga Aaron, quę post aridita-tem floruit. Quę nimirùm quid aliud significat, nisi summi veriq; Pontificis nostri illud salutare vexillum, immortalis memorię semper viriditate floridum, & exuberãtium fructuum fertilitate fœcundum? Crux enim semper viret in spe, floret in fide, fructificat in charitate. Et postquàm à terreno cęspite pręcisa est, frondet: quia quisquis per amorem Crucis à terrenis desiderijs ipsam mẽtis radicem pręcidit, ad hęreditatẽ immarcescibilẽ capessendã, & semper virentia æternę vitę pascua cõualescit.

Verùm quid ampliùs de laude beatę Crucis edisseram, quandoquidem omnia illa sacrificia, quę sub legalium cęremoniarum ritu offerri iubentur, ad hoc vnum singulare verumque sacrificium, quod in ara Crucis oblatum est, referantur? Per vitu-
Exod. 29. lum nanque, qui de armento offerri pęcipitur, Redemptor noster, qui de Patriarcharum descendit progenie, figuratur. Hic nimirùm aratro Crucis suę terram carnis nostræ perdomuit, & ex Spiritûs sancti semine virtutum nos fruge ditauit. Hic vitulus sine macula non in tabernaculo, sed ante ostium eius à filijs Aaron offerebatur: quia & Dominus, qui sine peccato est, sub Anna & Caipha extra portam est crucifixus. Ipse agnus, quia mundi peccata detersit. Ipse hœdus, quia authorem peccati dia-
Matt. 3. bolum Crucis gladio iugulauit. Ipse columba, in cuius nimirùm specie Spiritus sanctus super eum ad Iordanis fluenta descendit. Ipse etiam turtur, quia perpetuæ castitatis author existit, sicut sibi à sponsa dicitur: Speciosæ genæ tuæ sicut turturis. Ean-
Cant. 1. dem porrò viuificæ Crucis hostiam designabat & vitula illa rufa, quæ ætate quidem
Num. 19. integra, sed iugi esse iubetur ignara. Rufa nimirùm vitula, caro est Saluatoris, rosea scilicet sanguine passionis. Perfectę quidem ætatis Dominus ad passionem venit, sed eius collum iugum peccati cuiuslibet non attriuit. Qui vitulam offerunt, immundi

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt: & qui Christum crucifigunt, vndè mundus abluitur, ipsi damnabiliter inquinãtur. Qui verò cinerem colligens extra castra proijcit, mũdus est: quia quicunq; Crucis Dominicæ passionisq; mysterium per mundi latitudinem prædicant, à peccatorum se contagio per ædificationis fraternæ ministerium purgant.

Sed quibusdam fortasse displiceat, quòd nos ad laudem Crucis tot sacri eloquij exempla congerimus, & velut instructam instrumenti veteris aciem huic regio vexillo prorsùs intentam parére monstramus. Quibus certè quid aliud dicendum est, nisi quod Apostolus perhibet, dicens: Verbum Crucis pereuntibus quidem stultitia est, his autem, qui salui fiũt, id est, nobis, virtus Dei est. Quicquid enim de Crucis laude disserimus, in eius non ambigitur redundare præconium, qui Crucis illustrauit propria morte vexillum.

1.Cor.1.

Per hæc itaque, fratres mei, quæ dicta sunt, liquidò colligere possumus, quia hoc cælestis victoriæ signum, per quod mundus erat de captiuitatis antiquæ vinculis absoluendus, ab ipso mundi principio patres adorant, Prophetę prænunciant, omnesq; sacrarum scripturarum paginæ prefigurant. Quippe quod nos adoramus in mune-re, illi iam venerabantur in fide: Et quod apud illos erat quibusdam ænigmatibus figuratum, nos per Mediatoris gratiam iam videmus impletum: vt quod illi * p̃sagabantur per spiritum, nos iam per corporalem cernamus & amplectamur obtutum. O admiranda Conditoris nostri pia clementia, ô prædicanda singularis nostri Redemptoris humilitas. Atrocissimæ mortis subire dignatus est pœnam, vt nos proueheret ad coronam. Turpissimum Crucis elegit propria voluntate supplicium, vt nos de seruitutis iugo sublimaret ad regnum. Maledici non respuit, vt nos de maledicto legis absolueret. Probrosam mortem pertulit, vt nos ab æternę mortis opprobrio liberaret. Vndè & Apostolus: Christus, inquit, nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis, qui pendet in ligno: vt in gentibus benedictio Abrahę fieret in Christo Iesu, vt pollicitationem Spiritûs accipiamus per fidem.

Galat. 3.

Deut. 21.

Quia ergò, fratres mei, seruitutis iugo soluti, benedictionem Abrahæ in Christo iam sumus adepti, quid restat, nisi vt ea, quæ gratia præueniente percepimus, etiam per vitæ meritum Redemptoris nostri dona seruemus, nè q per baptismum in Christo renascimur, secundùm veterem rursùs hominem viuentes, ad damnationis eius sententiam reuocemur? Nam & hodiè in Ecclesia illud Dauid canimus: Maledicti qui declinant à mandatis tuis. Considerandа nempè sententia, quia non dicitur: Maledicti, qui non renascuntur in sacramentis tuis: sed, Qui declinant à mandatis tuis, quia videlicet non solùm illi maledictionis nexibus sunt obnoxij, quos in Christo aqua baptismatis non regenerat: sed illi etiam, quorum prauitas à rectitudine mandatorum D E I per vitiorum abrupta declinat. Quid ergò prodest, quia de vinculis quis vetustæ maledictionis absoluitur, si per vitam reprobam eisdem vinculis denuò retrudatur? Nam & Apostolus ait: Qui non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema, * & maranatha. Vbi æquè notandum, quia non dicit, Qui non renascitur in Dominum nostrum Iesum Christum: sed, Qui non amat: vt etiamsi baptismo probetur quis in Christo renatus, si non sit etiam ex conuersatione commortuus, nequaquàm sit à maledictionis omninò vinculis absolutus. Si enim (iuxta Apostolum) complantati sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Et rursùs: Si compatimur, & conregnabimus: si commorimur, & conuiuemus. Sed quis ille est, qui non amat Christum? Quis enim nostrûm, si de Christi dilectione consulitur, non protinùs constanter, immò promptissimè se Christum diligere fateatur? Verùm ille non amat Christum, qui non amat Crucem Christi. Et qui sunt, qui Christi Crucem non amant? Audi Paulum, manifesta eos voce notantem: Multi, inquit, ambulãt, quos sæpè dicebam vobis, nunc àutem & flens dico, inimici Crucis Christi: quorũ finis interitus, quorum deus, venter est, & gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt. Loquatur & Iacobus: Qui amicus, ait, est huius seculi, inimicus Dei constituitur.

Rom. 6.

2. Tim. 2.

Philip. 3.

Iacob. 3.

Quisquis ergò desiderat ab omni vinculo maledictionis absolui, & plenam nouæ gratiæ benedictionem consequi, Crucem diligat, ex qua videlicet omnis plenitudo benedictionis emanat. Per Crucem se Dei mãdatis adstringat: Per Crucem effrænis carnis

carnis incentiua cohibeat. Sicut enim consentiendo carni, sententiam maledictionis incurrimus: sic refrænando carnem, benedictionis grtiam promeremur. Ex torculari nanque Crucis, largissima benedictionis vnda profluxit, quæ maledictionis antiquæ virus omne detersit. Indè nimirùm stillicidia charismatum cælestium proruperunt, quæ ariditatem humanarum mentium salubriter irrigant, omniumque virtutum felici fruge fœcundant. Hæc est enim nubes illa, quæ Eliæ sub vestigio hominis in tempore siccitatis apparuit, & mox inundantis pluuiæ copia abundanter erupit. Sic enim scriptura commemorat: Eccè, inquit, nubecula parua quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Quia enim non quasi homo, sed quasi vestigium hominis ascendisse dicitur, rectè per hoc Crux, quæ membris est aptata Dominicis, designatur. Et benè Crux vestigium hominis dicitur, quia per eam D E V S homo transitum fecit, cùm ad Patrem redijt, sicut per Iohannem dicitur: Sciens Iesus quia venit eius hora, vt transeat ex hoc mundo ad Patrem. Pascha quippe, transitus dicitur. Et hic transitus per Crucem factus est, sicut dicit Apostolus: Pascha nostrum immolatus est Christus. Sicut ergò per Virginem descendit ad nostra, sic per Crucem est reuersus ad propria. Quod congruenter expressit illud factum sub Elisæo miraculum. Nam cùm iuxta Iordanem ligna cæderentur, repentè securis cuiusdam, materiam succidentis, in aquam cecidit. Tunc Propheta lignum in aquam misit, & mox ferrum natauit, atque ad manubrium redijt. Quid est autem securis, nisi sapientia D E I, operata per corpus? Quid ferrum, nisi diuinitas? Quid lignum, nisi humanitas? Et rectè corpus Christi lignum dicitur, quia in ligno pependit. Securis igitur iuxta Iordanem arbores succidebat, quia Dei sapientia iuxta fluidum mortalitatis nostræ decursum, dignata est impios Iudæos suæ prædicationis austeritate corripere, & velut infructuosas arbores à statu rigidæ superbiæ desecare. Vndè & Ioannes dicit: Iam securis ad radicem arborum posita est. Omnis arbor, quę non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Itaq; dum ligna cæduntur, ferrum in aquam de manubrio cecidit: quia dum syluestres Iudæorum mentes Veritas corripit, Diuinitas carnem * deferens, ad inferni profunda descendit. Sed lignum in aquam mittitur, & ferrum redit: quia corpus Domini, quod in ligno pependerat, in sepulcro ponitur, deindè ex profundis inferi spiritu redeunte surrexit.

3.Reg.18.

Iohan. 13.

1.Cor. 5.

4. Reg. 6.

Luc. 3.

Vndè notandum est, fratres mei, & diligentissimè perpendendum, quia ipse Redemptor noster antè per Crucem transijt, & sic humanitatem suam in paternæ dexteræ gloriam sublimauit. Exemplum quippe nobis exhibuit, vt vndè caput precessisse cognoscitur, per eandem viam & membra subsequentia gradiantur. Preferimus igitur Crucem in fronte, sed eandem Crucem multo salubriùs recondamus in corde. In vtroque poste sanguinem percussor angelus videat, vt exclusus euadat, non perempturus irrumpat. Nec sibi quispiam de solo signo Crucis applaudat, si veritatem Crucis in operibus non exhibeat. Crucem nempe ille in suis moribus signanter expresserat, qui dicebat: Ego enim stigmata Iesu in corpore meo porto.

Exod. 12.

Galat. 6.

Mundantes igitur nosmetipsos, charissimi, ab omni inquinamento carnis & spiritûs, accingamur aduersantium vitiorum impetus frangere, carnalis illecebræ passionibus obuiare, piè proximorum necessitatibus condescendere, illatas etiam contumelias, seruata charitate, perferre. Sit mens nostra ab omni terrenæ cupiditatis pondere libera, vt sancti desiderij librata pennis, ima iam deserat, atque ad autho-rem suum rediens, in eius amore suauiter requiescat. Fastidio nobis sint cuncta, quæ cernimus. Ad illa verò, quæ credimus, continui laboris instantia festinemus. Hæc profectò Crux est, quam moribus & actibus nostris debemus imprimere. Hæc est, quam iubemur quotidiè post Dominum baiulare. Qui hãc portat, passioni Redemptoris sui verè communicat. Hoc signum oues ab hœdis in extremo examine segregat, & Iudex, qui reprobos nescit, hunc in suis characterem recognoscit. Quibus autem impressum propriæ mortis stigma considerat, mox ad æternæ vitæ præmia gratus remunerator inuitat: Venite, inquiens, benedicti Patris mei, percipite regnum: Cum quo ipse viuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Luc. 9.

Matth. 25.

Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARTYRIVM ILLVSTRE ALEXANDRI PAPAE, ET EVENTII ATQVE THEODVLI PRESBYTERO.

rum. Item Quirini & aliorum. Habetur autem in vetustis MS. codicibus, & adstipulantur ei antiquissima Martyrologia. Stylum passim mutauit nonnihil F. Laur. Surius, sed modicè tantùm.

Quidam volunt Theodulum fuisse diaconũ.

3. Maij.

Hermes Præfectus Vrbis credit cum alijs multis.

QVINTO loco à B. Petro Apostolo Romanæ Vrbis cathedram obtinuit Alexander, sanctitate incomparabilis, ætate quidem iuuenis, sed fide canus. Totius autem populi affectum & beneuolentiam illi gratia diuina cõciliârat, ità vt & Senatorum maximam partem conuerterit ad Dominum, & Præfectum quoq; Vrbis Hermen cum vxore, sorore & filijs baptizârit, & cum ijs pariter 1250. seruos eius, eorumque vxores & filios: quos qdem Hermes in die sancto Paschæ priùs libertate donatos, ità demùm curauit baptizari, baptizatisque multa est dona largitus. Cùm autem hæc ad Traianum principem perlata fuissent, misit is Aurelianum Comitem vtriusq; militiæ è Seleucia, vt Christianos omnes interficeret. Vndè nutu Dei eodem anno mortuus est Traianus. Vbi autem ad Vrbem accessit Aurelianus, vniuersus Senatus non minùs ei obsecutus est, atquè ipsi principi Traiano. Adiêrunt autem illum templorum pontifices, & ea, quæ gesta erant, inuidiosè criminantes, adeò eius animum iracundia inflammârunt, vt & Hermen Prefectum in vincula conijci, & Alexandrum Papam in carcerem abduci iusserit. Indè verò orta est grandis in populo Romano seditio, quibusdam clamantibus, Viuus ardeat Alexander: alijs vociferantibus, Hermes debet flammis exuri, qui tot hominum millia à deorum cultu auertit, docuitq; templa nostra vitare, & deos nostros confringere.

Cùm autem Hermes Præfectus apud Quirinum tribunum haberetur in vinculis, dixit ei Quirinus: Quæ ratio est, vir illustris, vt vice sacra iudicãs, non solùm ad istam iniuriam te redigi velis, verumetiam Præfecturæ honore abdicato, vinculis tãquàm priuatum onerari æquanimiter feras? S. Hermes ait: Ego prefecturam non amisi, sed mutaui. Nam terrena dignitas à terrenis hominibus tollitur & mutatur: dignitas verò cælestis, æterna sublimitate subsistit. Dicit ei Quirinus: Miror te prudentem virum ad tantam stultitiam deuolutum, vt credas te extra hanc vitam aliquid habiturum, cùm humana corpora vsqueadeò in puluerem redigantur, vt ossa ipsa vix perdurent. Hermes ait: Et ego ante hos annos ridebam hæc omnia, & solam hanc mortalem atque carnalem vitam esse putabam, eamque in precio habendam existimabã. Dixit Quirinus: Certiorem me, quæso, effice aliam esse vitam post hanc, vt rectè te credidisse cognoscam. Hermes dixit: S. Alexander episcopus, qui habetur in vinculis, hæc me docuit. His auditis, Quirinus cœpit maledicere Alexandro, aitque: Domine mi, vir illustris, redi ad sanitatem, recipe Prefecturam, recipe patrimonium & familiam & ornamenta domûs tuæ. Hac enim causa misit me dominus meus Aurelianus, Comes vtriusque militie, vt si sacrificare dijs velis, maneat tibi Prefectura, possisque te vlcisci de inimicis tuis, qui insultant casibus tuis. Hermes dixit: Non me permisisti id tibi explicare, quod ex me audire voluisti. Respõdit Quirinus: Ego ex te scire volebam, num rectè credidisses: & tu mihi nominâsti hominem maleficum, quem ego in vinculis habeo in imo carcere: cuius sceleratí hominis, qui te euertit, cùm ex te nomen audiuissem, te ampliùs audire non sustinui. Video enim te instàr rustici cuiusdã ab illo indutum, qui & te & se decepit, homo miserrimus, in vinculis & tenebris constitutus, atque pro suis sceleribus forsitan flammis exurendus. Sed si quid tamen potest, liberet & te & se. Hermes dixit: Domino meo Iesu Christo in cruce pendenti

Matt. 27. Luc. 23.

Iudæi insultantes dicebant: Si potest, descendat nũc de Cruce, & credimus ei. Ille autem si non abominatus esset eorum pectora, perfidiæ squalore plena, vidisseque ex animo illos velle credere, sine dubio descendisset. Et tu igitur si vera loqueris, abi ad eum,

eum, & dicito illi: Si vis, vt credã te verum esse Dei pconem, & verũ Deum esse quẽ colis, aut te apud Hermẽ inueniam, aut Hermen apud te: & oĩa quęcũq; dixeris mihi, credam. ait Quirinus: Iam qdẽ super illũ & te vincula triplicabo, dicamq; ei, vt inueniã eum apud te hora cœnãdi. Et si hoc efficere potuerit vel tota nocte, credã q & me possit edocere.

Cùm ergò abijsset Quirin⁹, & hęc indicâsset Alexãdro, custodesq; & seras triplicâsset, S. Alexãder in preces incubuit, dicẽs: Dñe Iesu Christe, q me in cathedra Apostoli tui Petri sedere voluisti, psta, vt salua passiõe, veniat ad me angel⁹ tu⁹, q me hodiè vespertino tẽpore pducat ad famulũ tuũ Hermẽ, & iterùm matutino huc reuocet, nemine scitẽte, donèc ego huc reuersus sim. Primo igit nocte silẽtio adfuit puer, faculã ardẽtẽ ferẽs in carcerẽ, dixitq; S. Alexãdro: Sequere me. At ille respõdit: Viuit Dñs me⁹ Iesus Christus: nisi flexeris mecũ genua, & orationẽ Dñi Iesu dixeris, nõ sequar te. Puer aũt, q videbatur nõ ampliùs q̃ qnq; annorũ, flexis genib⁹ orauit dimidia ferè hora, surgẽsq; dixit orationẽ Dñi. cam. Deindè apphensa manu dextera S. Alexandri, duxit eũ ad fenestrã, q̃ erat clausa, eãq; ceu ostiũ aperiẽs, cũ illo exijt ad Hermẽ, in ędib⁹ Quirini intrà clausum cubiculũ manentẽ. Posteà aũt eò aduenies Quirinus, eosq; inueniẽs simul extẽsis manib⁹ orãtes, facemq; ardentẽ cõspiciẽs, terrore corrept⁹ est. Cùm verò illi viderẽt eũ ppè amentẽ, dixerũt ei: Quãdoquidẽ ità apud te cõstitueras, vt si nos, q corporibus qdẽ separati, animis aũt coniũcti eramus, etiã corporibus cõiunctos cerneres, fidẽ amplectereris: iam crede, qa vides nos. Sed nè fortè putes, ea causa nos tibi à vinculis absolutos ostendisse, vt possimus euadere, manè rurrùs nos vinctos inuenies. Tuæ eũ liberationis causa id fecimus, vt credas Christũ Dei filiũ, verũ esse Deũ, q etiã exaudiuit in se credẽtes, & tibi quoq; pstabit, qcqd ab eo precatus eris. Dicit ei Quirin⁹: Isthuc verò efficere potuerũt etiã artes magicæ. Respõdit Hermes: Nũ volũtate nostra perrupim⁹ carceres? Tu te crediturũ dixisti, si nos pariter videres in eodẽ loco. Eccè vides nos, qbus custodes triplicâsti. Crede igitur. Nam & ipse Dñs noster Iesus Christus beneficijs conferendis sese manifestauit, cùm illuminaret cæcos, mundaret leprosos, curaret paralyticos, purgaret dæmoniacos, mortuos excitaret. Deniquè hinc adeò factum est, vt ego huic sancto Papæ Alexandro crederem.

Angelus S. Alexãdriũ è carcere educit ad ædes Quirini.

Cùm cm vnicus mihi esset filius, isq; nimio lãguore vexarẽ, cùm adhuc literarũ studijs incũberet, à me in Capitoliũ ductus est & à matre sua: vbi cùm dijs oĩbus sacrificâssemus, & põtificibus munera elargiti essemus, ille nihilo minùs mortuus est. Increpante aũt me ci⁹ nutrice atq; dicẽte, Tu si ad limina S. Petri duxisses eum, & Christo credidisses, hodiè filiũ tuũ haberes incolumẽ: ego illi respondi, Tu ipsa cęca es & minimè curata: quo ergò pacto filiũ meũ mihi sanũ restitues? Illa ait: Si ante hos annos qnq;, qbus cæca sum, credidissem Christo, restituti mihi essent oculi mei. Cui ego: Vade, inquam, & crede, & si tibi oculos apuerit Alexãder, credã q & meũ mihi possit vnicũ filiũ restituere. Abijt illa cæca horã tertiã, & eccè hora diei sexta reuersa est ad me sana, imponẽsq; humeris suis mortuũ filiũ meũ, ità cœpit currere, vt eã iuuenes vix assequerẽtur. Et cùm ad Alexãdrũ hũc venisset, iactauit puerũ ad pedes eius, dicẽs: Dñe, redeat cæcitas ad me, modò iste reuiuiscat. Ait autem Alexãder: Sic Christus hũc excitabit, vt tibi semèl reformatos nõ auferat oculos. Cùm aũt facta oratione ipse per se veniẽs reddidisset mihi filiũ meũ viuum & incolumẽ, abieci me ad pedes eius, rogãs, vt me faceret Christianũ. Et sic ego credidi Christo, filioq; meo tutorem instituí, omneq; ei cõtuli * matrimoniũ illius, quædã etiam de meis bonis addidi: cætera verò seruis meis, q vnà mecum facti sunt Christiani, simul cũ libertate donaui: qcquid aũt reliquũ fuit, pauperibus erogaui. Nunc planè expeditus, nec cõfiscationẽ timeo, nec offensionẽ hominis perituri reformido, credens me partẽ habiturũ cũ illis, qui p Christi nomine martyriũ obiẽrũt, & ad martyrij coronã peruenerũt.

Mulier cæca videt.

Filius Præfect⁹ mortuus excitatur.

His auditis, Quirinus dixit: Lucretur p vos Christus animã meã, sed hoc modo: Habeo filiã adultã, quã volo tradere viro: & illa qdem venusto est adspectu, sed collũ eius struma circũdat. Hãc vos curate, & ego ei cõferã facultates meas oẽs, vobiscumq; Christũ cõfitebor. Dicit ei Alexãder: Adducito eã ad me in carcerẽ, & tolle boias de collo meo, & impone ei, maneantque apud illã boię, & manè saluã illã inuenies. Ait ad eũ Quirinus: Cùm tu sis hîc in domo mea, quomodò te in carcere inueniã? Respõdit ei Alexander: Festinus abi. nam q me huc adduxit, priùs q̃ venias ad cárcerem, me eò reducet. His dictis, egressus est Quirinus, & cùm vellet apertũ relinquere locũ, in quo Hermes clausus tenebatur, dixit ei Alexander & Hermes: Claude more solito: sed cùm nollet, coactus randèm clausit. Cùm aũt sibi inuicèm vale dicerẽt & precarẽtur, puer ille cum face adfuit, apertaq; fenestra, dixit Alexãdro: Sequere me. sequẽtemq; intrà horæ punctũ reuocauit in carcerẽ, repositisq; vinculis abscessit. Post horã vnam venit Quirinus ad custodes quatuor, quos ad

Angelus reducit Alexãdrũ in carcerẽ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnã carceris cellã collocârat,& cùm eos inuenisset vigilãtes,& clauſtra oĩa integra & obſignata,ſicut ea reliquerat,oſtiũ aperiẽs,ſanctũ vidit Alexãdrũ. Itaq; ꝓcidẽs ad pedes eius, clamauit,dicẽs: Quæſo Dñe,preceris ꝓ me,nè ira Dei,cui⁹ tu es Episcopus,in me cõcitetur. Reſpõdit Alexãder: Deus meus neminẽ vult perire,ſed potiùs cõuerti peccatores. Ità cùm in cruce pẽderet,ꝓ ijs,q ipſum crucifixerãt,deprecatus eſt. Ait verò Quirinus: Eccè ancilla tua,filia mea. Dicit ei Alexãder: Quot homines in hoc carcere incluſi habentˢ? Reſpõdit Quirinus: Fermè viginti. Ait Alexãder: Perquire,num ſint inter eos aliqui,qui pro Chriſti nomine patiãtur. Abijt Quirinus,& mox renũciauit Alexãdro teneri illic Euẽtiũ preſbyterũ,& Theodulũ,q diceretur ab Oriẽte veniſſe preſbyter. Dicit ei Alexãder: Propera,quæſo,& cum honore eos ad me adducito. Interìm tolle boias de collo meo,& impone in collũ filiæ tuæ: Fecit ità Quirinus,& oſculatus pedes S. Alexandri,dixit: Tuis manibus illi boias impone. Quod cùm feciſſet Alexander,vrgere cœpit Quirinũ,vt iret. Illo abeunte, eccè puer iterùm cum facula ſubitò apparuit, dixitque Balbinæ puellæ: Salua eſto,& permane in virginitate,& ego efficiam,vt videas ſpõſum tuum, qui tuĩ amore fudit ſanguinem ſuum. Quibus dictis,diſparuit.

Luc. 23.

Venit aũt pater puellæ Quirinus cũ Euẽtio & Theodulo,& cernẽs filiã ſuã ſanã,ità exclamauit: Exi ab hac cuſtodia Dñe mi Alexander,nè fortè te moras nectẽte,ignis lapſus è cælo,me cõſumat. Dicit ei Alexãder: Si vis mihi ꝑſtare beneficiũ,hortare omnes,q ſunt in carcere,vt percepto baptiſmo,fiant Chriſtiani. Reſpõdit Quirinus: Vos Chriſtiani,ſancti eſtis: horũ autẽ alij ſunt effractores,alij adulteri,alij malefici,& diuerſorũ criminũ rei. S. Alexander ait: Propter peccatores Dei filius Dñs meus Ieſus Chriſtus è cælis deſcẽdit,& natus ex virgine,oẽs vocat ad veniã. Noli ergò dubitare,ſed cura,vt oẽs veniãt ad me. Tũ verò Quirinus dixit oĩbus clara voce: Quiſqs vult,poteſt fieri Chriſtianus,eiq; baptizato ꝓmittitur ire,quocunq; libitum erit. Venerũt ergò oẽs ad Alexãdrũ,& ille,Deo aperiẽte os eius,ſic locutus eſt: Filioli,audite me,& credite. Deus,q fecit cælũ,terrã, mare,& oĩa q̃ in eis ſunt,q fulgura vibrat & tonat,q occidit & viuificat,cui ſeruiunt ſol & luna,& ſtellæ, ſerenus aër & nubilus,itẽq; pluuiæ: is Deus filium miſit è ſummo cælo,vt ex virgine naſceret,q nullum vnq̃ habuit naſcẽdi initium. Hic verò ad fidẽ ſuã cœpit inuitare oñe genus humanum. Sed cùm mortales duri & ferrei eſſent ad credẽdum,voluit miraculis eos ꝓmouere. Itaq; cùm in nuptijs vinum defeciſſet,aquã mutauit in vinum. Enunciauit verò eriã occultas hoĩm cogitatiões,cæcis reformauit viſum,mutis eloquiũ,claudis greſſum, ꝓfligauit dæmões,curauit vexatos morbis,excitauit mortuos,vẽtis imperãs ſedauit tẽpeſtates,ſiccis mare calcauit veſtigijs. Cùm aũt his viſis plurimi in eum crederẽt,zelo ꝓciti phariſęi & Iudęi,eum fecerunt crucifigi. Nec ille mori recuſauit,cùm id facilè poſſet, vt mortis noſtræ authorẽ diabolum captiuum abduceret. Mortuus autẽ, tertia ſurrexit die,& corã multis teſtibˢ in cælum aſſcẽdit,collata diſcipulis ſuis eadem miracula efficiẽdi facultate. Supremo verò mundi die venturus eſt ad iudicium,& bonis bona,malis mala redditurus. Vos igitur,ſi credidiſtis,date nomina veſtra,vt poſſitis effici Chriſtiani.

Oratio S. Alexãdri ad inclu. ſos in carcere.

Iohan. 2.

Cùm aũt oẽs ſe credere affirmarẽt,ꝓcepit Euẽtio & Theodulo,vt manˢ eis imponerẽt, facerentq; eos catechumenos. Poſteà verò Quirinus cum Balbina filia & oñi domo ſua baptizatˢ eſt,& pariter alij oẽs,q erãt in cuſtodia. Baptizatis autem Quirinus veſtes albas, casq; nouas donauit,apertusque carcer,nõ multùm viſus eſt ab eccleſia diſcrepare. Tum verò cõmẽtariẽſis abijt ad Aurelianum,narrauitq; ei oĩa,q̃ geſta erãt. Iratus Aurelianus, iuſſit ad ſe adduci Quirinum,dixitq; ei: Ego te haud aliter atquè filiũ dilexi: tu autẽ me irriſiſti,deceptus ab Alexãdro. Reſpõdit Quirinus: Ego Chriſtianˢ factus ſum. Vis occidere,vis fuſtigare,vis incẽdere & ignibus cõcremare? aliud ego nõ ero. Quinetiã eos oẽs,q in carcere erãt,curaui Chriſtianos fieri,feciq; eis copiam recedẽdi,ſed noluerunt vsq̃ ꝓgredi. S. quoq; Papã Alexãdrum & virum illuſtrẽ Hermẽ rogaui,vt abſcederẽt,& noluerunt. itaq; oẽs ſunt in carcere,dicuntq; q ꝓ ſceleribus ſuis erant in eum cõiecti: Si ꝓpter crimina noſtra eramˢ mortẽ oppetituri,atq; perituri: quãto æquius,eſt ꝓ Chriſti nos nomine hac vita priuari? Ego verò rogaui eos oẽs,vt baptizarentˢ,& baptizatos cãdidis ijsq; nouis indui veſtibus. nã & hoc religio Chriſtiana exigit. Et eccè adſtãt oẽs parati ad obeundũ martyriũ,pindè vt famelici ad eſcã inhiãt. Tu igit fac,quod tibi viſum erit. Ira autẽ inflãmatus Aurelianˢ,iuſſit eius excindi linguã,ità dicẽs: Linguam tuam aufero,ꝙ non es veritus tam confidenter tua mihi pandere ſecreta, vt te tacentem iubeam in eculeo torqueri. Quirinus ait: Miſer & infelix, conſule animæ tuæ,nè æterna te tormenta ſuſcipiãt. Cùm igitur in eculeo torqueretur Quirinus,& iniurijs Aureliani nõ cederet,iuſſit tyrãnus manus & pedes eius amputari, atq; ità demũ capite plecti, & corpus eius canibˢ pro-

Captiui oẽs credũt,& baptizantur cũ Quirino &c.

Mos antiquiſſimˢ, baptizatos albis indui veſtibus.

proijci: quod à Chriſtianis raptum,humatum eſt via Appia in cœmeterio Prætextati.

Quirinus capite plectitur.

Filia aũt eius Balbina in ſancta virginitate permãſit: cui ſæpè oſculãti boias S. Alexandri,qbus curata fuerat,dixit Alexãder: Deſine has oſculari boias: inquire aũt dñi mei Petri Apoſtoli vincula,& ea potiùs oſculare. Albina his auditis, cum multo ſtudio ac deſiderio ꝓcnit tandẽ ad illa vincula,ijſq; inuẽtis,gratias egit Dño noſtro Ieſu Chriſto,proſternẽsq; ſe in orationẽ,dixit: Benedictũ ſit nomen tuum omnipotẽs Deus, ꝙ per famulum tuũ Alexandrũ mihi ancillę tuę theſaurum ſpiritalẽ indicâſti: cœpitq; ea vincula,cũ multo tremore oſculari, & gratias agere regi cælorũ,dedirq; ea Theodoræ religioſiſſimę fœminæ,ſorori S. Hermetis Præfecti vrbis,cuius ab Aureliano decollati corpus illa collegerat,& Salaria vetere ſepelierat nõ lõgè ab vrbe Roma V. Calẽd. Septẽbr. Porrò beatiſſima virgo Balbina cũ fiducia reuertens ad carcerẽ, B. Alexãdri Papæ & ſociorum eius cœpit adhærere veſtigijs,vt pro ipſa Dñm deprecarẽtur, & ſuis eã colloquijs cõfirmarẽt.

Vide antiquitatis pietatẽ & religionẽ.

Eodẽ tempore ira percitus Aurelianus impijſſimus, miſſis militibˢ ſuis,iuſſit Chriſtianos oẽs in carcere baptizatos duci ad mare,& naui vetuſtæ impoſitos atq; in altũ perductos,alligatis collo ſaxis,mergi in ꝓfundũ. Abijt aũt cum illis etiã Chriſti virgo Balbina, glorificãs Deũ. Deindè Aurelianus ꝑcepit exhiberi ſibi Alexandrũ,dixitq; ei: Ego hoc inprimis à te reqro,vt mihi oĩa ſectæ veſtræ myſteria exponas,vt ſciã,quãobrèm pro Chriſto neſcio quo, optetis potiùs occidi, q̃ vinci. S. Alexãder dixit: Quod q̃ris,ſanctũ eſt. nos aũt non ꝓmittimur à Chriſto,ſanctũ dare canibus. Aurelianus ait: Ita ne canis ego ſum? S. Alexãder reſpõdit: Vtinã verò canis eſſes. nam,quod peius eſt,etiã cane deterior es. Canis cñ ꝓpter malefacta nõ luit pœnas ignis æterni,ſed ſemèl mortuus,nihil vitæ reliquũ habet. Homo aũt ad Dei ſimilitudinem factus,ſi per flagitia à Dei ſimilitudine deflectat, reus erit æterni ſupplicij: quèadmodùm apud te reus haberetur, ſi quis,auſus ſit imaginẽ tuam ſiue ſculptã,ſiue fuſam,ſiue pictã violare & conſpurcare. Sed hoc intereſt,ꝙ tu quidem,cùm ſis tẽporalis,temporarijs homines pœnis afficis: Deus aũt,cùm ſit ęternus,pœnas æternas in ignibus ſempiternis à peccatoribus repetit. Aurelianus dixit: Si quæſtioni meæ nõ ſatisfeceris,noueris te verberibus attrectandũ. Alexãder ait: Quid auſu temerario hęc à me reqris Aureliane tyrãne,quandò ego pręter regẽ meum,qui in cælis eſt,nullum aliũ timeo? Erras,ſi putas te nõ credendo,ſed diſcutiendo,à Chriſtianis poſſe erudiri. Aurelianus dixit: Ceſſet iã artificioſa loquacitas. Nõ enim apud iudicẽ qualẽcunq; loqueris,ſed apud eum,cuius potentiã totus orbis expertus eſt. Alexander ait: Noli iactare potentiã tuã. Propè eñ eſt,vt deſinat eſſe potẽs,qui de ſua potẽtia gloriatur. Aurelianus dixit: Ideò tibi ꝓmittitur adhuc loqui homo miſerrime,ꝙ vario tormentorũ genere citò aĩa tibi extorquẽda eſt. Alexãder ait: Nihil nouũ facturus es. Quis eñ innoxius tuas euaſit manus? Soli illi apud te viuũt,qui ſe negauerũt ſeruos eſſe Dñi mei Ieſu Chriſti. Ego aũt, quia certus ſum me nunq̃ negaturũ Dñm meũ,neceſsè erit,vt à te interficiar,ſicut & Hermes vir ſanctus,q modò reuerà illuſtris eſt: & Quirinus,qui iam verè tribunus eſt: deniq; illi oẽs,qui nupèr illuminati,migrauerũt ad regna ſidera. Aurelianˢ ait: Hoc eſt,qd̃ abs te ſcire volo,qd tandèm in cauſa ſit,vt optatius tibi ſit occídi,q̃ ſuperari. Alexãder reſpõdit: Iã dixi tibi,nõ licere ſanctũ dare canibus. Aurelianus ait: Num igit canis ego ſum? Faceſſant verba tua: iã eñ ꝓſtò ſunt verbera. Alexãder dixit,ego nõ timeo verbera,quæ cum tẽpore trãſeunt,& celeriter finẽ accipiũt: illa aũt tormẽta æterna ego timeo,quæ tu non formidas. Tunc iratus Aurelianus,iuſſit eum leuari in eculeo & torqueri,attrectariq̃ vngulis,& lãpadibus inflãmari. Cumq; diù id facerẽt,& ille nullã ederet vocẽ,dixit ei Aurelianus: Cur ità taces? Reſpõdit Alexãder: Quia oprationis tẽpore homo Chriſtianus cum Deo loquit. Dicit ei Aurelianus: Reſpõde ad ea,quę ex te ſciſcitor,& iubebo ceſſari à verberibus. Alexãder reſpõdit: Stultiſſime,ego te reprehẽdo: nõ eñ curo crudelitatẽ tuam. Aurelianus ait: Vide ætatem tuam,quæ annum 30. non excedit: quarè tam pulchram vis ꝓdere iuuentutẽ? Alexãder dixit: Vtinã tu animã nõ perderes tuã. Pendẽte aũt in eculeo Alexandro,miſit ad Aurelianũ vxor eius * Seuerina,qui ei diceret: Cõſule tibi,& miſsũ fac virũ iuſtum Alexandrũ,alioquì & tu mala morte periturus es,& me viduã relinques. Aurelianus ait: Amicus eſt cõiugis meæ: idcircò hæc pro eo verba facit. Iuſſit tamen deponi Alexandrũ,& applicari Euentiũ atq; Theodulum. Rogauit aũt Alexandrũ,quinam illi eſſent. Alexãder reſpõdit ei: Ambo viri ſancti,ambo preſbyteri ſunt. Admoto aũt Euẽtio,dixit Aurelianus: Ecqs vocaris? Euẽtius reſpõdit: Nomine carnali Euẽtius dicor: ſpiritali aũt Chriſtianus ſum. Dixit ei Aurelianus: Quãdò primùm cœpiſti eſſe Chriſtianus? S. Euentius reſpondit: Ante annos ſeptuaginta. Nam vndecimo ætatis anno baptizatus ſum,viceſimo preſbyter ordinatus ſum. At nunc annũ ago octogeſimumprimũ, & ſecũ-

Chriſtiani multi in mare mergũtur.

Matth. 7.

S. Alexãder dirè cruciatur.

* Seuerã.

S. Euẽtius grãdæuus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dus iam annus est,quòd in carcere dego, & lætor in vinculis.Dicit ei Aurelianus:Cõsule senectuti tuæ, & nega Christũ esse Deum tuũ,& efficiam te amicum meum & diuitem & comitẽ.Euẽtius ait: Vbi est sensus tuus?vbi est mens tua? Putabã ego te sapere:sed cæco pectore es, nec potes videre quod Dei est. Itaq; miser vel serò intellige te hominem esse mortalẽ, & age pœnitentiã,& crede Christum Dei filiũ,verũ esse Deum,vt possis ad eius misericordiã peruenire.Tum verò Aurelianus iussit,amoto Euentio,deduci ad se Theodulũ,ciq; dixit:Tu´ne es ille,qui iussa mea ducis pro nihilo?S. Theodulus respõdit: Ego teipsum quoq; semp nihili pendo,q̃ sanctos Dei varijs supplicijs afficis. Quid enim peccauit Alexander,vt tot eum tormẽtis subijceres?Aurelianus dixit: Quasi tu immunis sis. Theodulus ait:Credo,fretus Dei misericordia,me à cõsortio martyrij eius minimè separatũ iri. Tunc Aurelianus p̃cepit furnũ vehemẽter accẽdi, & Alexandrũ ãtq;Euentiũ ad dorsum pariter colligatos,simul in ardentẽ furnũ iactari:Theodulũ verò sisti ad furnũ,vt corũ fractus cruciatu,in dęmonũ sacrificia cõsentiret. Porrò S.Alexãder clamauit ad eũ: Frater Theodule,festina:veni huc,& esto nobiscum.Nã quartus ille,q̃ inter tres Hebręos pueros apparuit,etiã nobis adest.Exiliens ergò in furnũ Theodulus,gratias egit Deo,ità dicẽs: Igne nos examinãsti,& nõ est inuẽta in nobis iniqtas.Id cùm nũciatũ esset Aureliano,irat' ingemuit,& p̃ furore angi cœpit.Iussit aũt Euentium & Theodulum decollari: Alexandrũ aũt per tota mẽbra punctis creberrimis cõpungi,donèc deficeret. Cumq; eis tanq̃ mortuis insultaret,repentè facta est ad eũ vox de cælo:Aureliane,his,q̃bus tu insultas,apertus est paradisus:tibi verò patet tartarus.His auditis,Aurelianus tremore corripitur,dicitq; Seuerinæ vxori: Venit ad me iuuenis quidã cum virga ferrea,caq; ignita,iactansq; eã ad pedes meos,dixit: Habes Aureliane,quod egisti.atq; ex eo tẽpore totus cõtremui,incidiq; in febres,& qd agã ignoro. Ora pro me domina Seuerina Deũ tuum, vt ignoscat mihi.Seuerina respõdit: Ego verò abibo,& per meipsam illos sepeliã,nè mihi similiter accidat.Itaq; abiens, septimo milliario ab vrbe Roma,via Numentana,in prædio suo Alexandrũ & Euentiũ in vno condidit monumẽto: Theodulum verò alibi sepeliuit. Porrò oẽs Romani clerici & viri religiosi,qui ad sanctorũ corporũ exegas venerant,illic remanserunt.Seuerina aũt festinans domũ,inuẽnit Aurelianũ mente alienatũ,ardentẽq; febribus,& mala oĩa sibi imputantẽ.Cui dixit Seuerina:Noluisti audire me.iam malè pis, & me viduã relinqs.At ille mox reddidit spiritum,mandens linguã suam.Seuerina autem induit se cilicio,& tãdiù iacuit ad limina sanctorũ, quos ipsa sepeliẽrat, donèc ab Oriẽte veniſſet S. Sixtus Episcopus. A quo impetrauit,vt in eodẽ loco ordinaretur episcopus,qui omni die,quæ sunt sancta,martyribus celebraret. Itaq; locus ille habet proprium sacerdotẽ vsq; in hodiernum diem. Sanctorũ aũt horũ natalis,est V.Nonas Maij:beati autem Hermetis martyris,V.Calend.Septembris : ac per hoc benedictus Deus in secula seculorũ,Amen. Hactenùs ex MS.codice. Porrò Damasus de hoc Põtifice Alexandro inter cętera scribit in Põtificali, eum cõstituisse aquam assperſiõis cũ sale benedici in habitaculis hominum:vndè constat, aquæ sacratæ in Ecclesia vsum esse antiquissimum.

Alexãder & Euentius mittuntur in furnum. Dan.3.

Psal.16. Occidũtur.

Aurelianus malè perit.

Missæ quotidianæ.

Aquæ benedictæ vsus peruetustus.

MARTYRIVM SS. ALEXANDRI ET ANTONINAE

virginis, authore Simeone Metaphraste.

3. Maij.

CVM esset temporibus illis persecutio, & multi fratres pro Christi pietate interfecti fuissent, post multos dies oblata est Festo Præsidi, homini oĩs misericordiæ experti,Christiana quædam virgo,quę Antonina vocabatur,è castello quodã,cui nomẽ erat Crodamnũ. Virgo aũt illa honestã vitã egerat, quã & Christus ipse perfectã reddidit in perferẽdis p̃ pietate certaminib', quô diabolũ aduersariũ expugnare posset. Cùm enim virgo illa crudelissimo Præsidi Festo tradita fuisset,cœpit Fest' ipse insidijs virginẽ aggredi,atq; ità illã hortabat:Dña Antonina,volo te virginẽ ità honestã & pudicã Dianæ sacerdotem cõstituere : quinetiã munera & honores tibi cõferam,vt & domui meæ imperare possis.

Versutiæ Satanæ.

Illa cùm diù tacuisset,vix tandẽ respõdens : Quid,inqt, huiusmodi munera inania mihi largiri vis?At si tu,Feste,mearũ diuitiarũ particeps esse cupis, crede Dño meo Iesu Christo,& diuitias sempiternas consequéris. Tum Festus:Auertant hoc dij, vt tali Deo ipse credam,homini præsertim in cruce suffixo.Non ego,inquit Antonina,in cruce fixum,& sepultum fuisse inficior : sed eundem illum Deum fuisse confiteor, quippe qui tertia die resurrexit, & nunc sedet ad dexteram Patris sui, sicut scriptum est in psalmo centesimo-

Psal.109. nono:Dixit Dñs Domino meo,Sede à dextris meis,Donec ponã inimicos tuos scabellũ pedum tuorum.Ad hæc Festus:Multæ istæ tuæ sermonum machinæ, inanes sunt. Cur nõ potiùs

potiùs mihi obtemperas, & dijs sacrificas, vt multa libertate fruaris. Tum virgo illa respondit : Ego istiusmodi dijs sensu carentibus non sacrifico : dæmones enim sunt,cùm in lege Dei mei scriptum sit : Omnes dij gentium dæmonia,Dominus autem cælos fecit. At Festus : Tu´ne deos nostros vocas dæmones? Maximè, inquit illa. quibus enim vis nulla ineſt,quiq; non consistunt, hi non dij, sed dæmones sunt. His verbis Festus iratus,militibus dixit:Eius maxillas multis alapis verberare,vt paululùm erubescat. Statimq; hæc addidit : Per deos omnes, nisi edicto Imperatoris tu Antonina obtemperaueris,pessimis modis te verberatam,in lupanar mitti iubebo, ac sic igne te comburendam esse decernam. Intereà liceat tibi tres dies cogitare, recusés´ne facere,quod iubeo,an velis resipiscere,& dijs sacrificare. Hoc enim plures alij agere cœperunt,quod tu nunc audes : sed posteà mutato consilio, dijs sacrificârunt. Tum Antonina : Fac,inquit,quod vis,impie Tyranne.

Psal.95.

Cæduntur Antoninę maxillæ.

Tradita igitur quatuor militibus, lætanti animo, & vultu hilari in carcerẽ abijt. Tunc Præses carceris Præfectum clàm ad se vocauit, & iussit, nè quid mali omninò ei faceret,sed potiùs illam admoneret,vt sentẽtiam mutaret,& dijs sacrificaret:Difficulter enim,inquit,Christianorum genus de sentẽtia depelli potest. Præfectus igitur carceris cùm virginem illam inclusissęt,his verbis admonere e am cœpit ·Antonina virgo honestissima,cur ità permanes in ista tua sententia? Cur non potiùs consilium mutas, & dijs sacrificas,vt salua esse possis ? Illa verò nihil omninò respondebat,ità vt custos carceris secum dubitaret,quorsùm hoc faceret. Tunc virgo, genibus in solo positis,nocte & die Deum precabatur.Cùm verò tres dies præterijssent, repentè tonitru factum est tam magnum, vt clausſtra ipsius carceris perfracta sint,& fores patefactæ,magnumq; lumẽ in carcere ipso effulserit,& vox hæc è cælo demissa sit: Surge Antonina,& cibum sume : panis & aquæ particeps fias, & esto fortis, neq; nefarium istum Præsidem Festum timeas, quoniã ego tecum sum. Surrexit illa,cùm diuinas preces compleuisset, & Amen addidisset : cumq; panem & aquam, cibum & potum sumpsisset,somno se dedit.

Abijt in carcerem.

Posteà verò,quàm dies illuxit, Præses pro tribunali sedens,dixit:Adducite sacrilegam illam fœminam,vt videamus,quæ´nam sit eius sententia.Ducebant igitur illam milites,ante Festum Præsidem sistendam. Tum beata virgo in cælum intuens : Gratias,inquit,ago tibi,Domine Deus meus, quòd in me voluntatem tuam exequaris: quæso,vt nè me derelinquas vsq; ad mortẽ. Tum vox è cælo venit,quæ dixit:Fac iter tuum,ego enim tecum sum. Cùm verò eò veniſſet,vbi Festus sedebat, risit beata virgo Antonina. Quam cùm Festus ridentẽ vidisset: Quid est,inquit,quòd risisti ? Tum illa respondit : Dicam risûs mei causam:præuidi solium istud tuum euertendum, ob idq; teipsum risi.Sensit Præses virginis contumeliam,& iussit illam flagellis verberari. Quæ cùm mentis oculos in cælũ erexisset: Gratias,inquit,ago tibi,Domine Deus meus,quòd dignatus sis facere, vt ego misera & peccatrix cum sanctis tuis sortẽ habeam,hunc autem nefarium, & sanguine fœdatum celeriter ad inferos demittes, vt cognoscat inanes esse deos illos,in quibus spem suam collocauit.

Ridet præsidem, & flagellat.

Hæc cùm humani sanguinis appetẽs Præses ille audisset,magis turbatus, dixit militibus: Sceleſta hæc & impura mulier non solùm deos nostros ad iram prouocat, sed etiam nos cõtumelijs afficit. Quamobrèm illam in lupanar intromittite,vt eius libido expleatur.Itaq; milites in cellam quandam eam adduxerunt. Angelus autem Domini apparuit vni ex militibus, qui tertium & vigesimum annum agebat, atque Alexander appellabatur. Cui angelus ille : Alexander, inquit, loquere cum Præside,& ingredere ad Antoninam,& indue illam chlamyde tua,vt exiens,à sceleſto Præside non agnoscatur. Tum bonus ille Christi miles Præsidem adijt,& dixit : Iube me introire ad Antoninam: & si qdem illi persuasero, benè erit : sin minùs,fac quod libet. Permisit Præses, & ait : Fac quicquid vis. Ingressus Alexander in eam cellam, in qua erat beata virgo, abiecit se ad eius pedes, & ait : Dei serua virgo Antonina, DOMINVS misit me ad te, vt nunciem tibi quæcunque ille mihi dixit, & quomodò seruari possis.Illa ea re perterrefacta,valdè timuit. Repentè verò lux magna circa illos effulsit,& vox hæc ad eos venit : Nè timeas,Antonina.qui enim te ad hũc statum vocauit, idem,cùm sit admodùm benignus, & Alexandrum ipsum ad eiusdem brauij conditionem vocauit. Quamobrèm eius chlamyde te induas,& capite,

vul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

vultuq́; in terram demisso, exeas isthinc, & sic à Præside non cognoscéris: ego enim te ità occultabo, vt ab eo agnosci nō possis. Sumpsit igitur virgo Alexandri chlamydem, & illa caput suum inuoluit: cumq́; foràs progressa esset, manu annuens Præsidi: Fac, inquit, quod vis. Et velut dama quædam è laqueis liberata, iter suum hilaris effecit.

Antonina habitu mutato, exijt è carcere.

Præses verò cùm existimaret Alexandrum esse, qui hęc diceret, missis quatuor militibus: Abite, inquit, & muliere ipsa vtamini, vt vultis, eamq́; foràs educite, vt illam multa ignominia nos afficiamus. Milites igitur ingressi, vt turpitudinem aliquā virgini afferrent, eam non inuenerunt, sed solum Alexandrum. Qua re perculsi, dixerunt: Et vbi´nam est illa? Et vnde´nam tu hic es? Illum itaque manu apprænsum, cùm ad Prędem duxissent: Hunc, inquiunt, solum intùs inuénimus. Quem cùm Fesius vidisset, ea re perculsus, sic Alexandrum est allocutus: Agè, miser atq; infelix, dicas: Quomodò istud contra nos facere ausus es? Vbi´nam est nefaria illa meretrix? Tu omninò eam vitiâsti, & idcircò chlamyde tua contectam dimisisti, quam & vxorem te ducturum promisisti. Sed non ità erit, nō enim manus meas effugies. Cumq́; Alexander taceret, & Præses ipse diù secum cogitâsset, iussit illum suspendi, & flagellis verberari.

Alexāder flagellat.

Cùm igitur verberaretur, ab eo quærebat Præses, vb´nam esset scelesta illa mulier. Alexander verò nihil respondebat, sed cælum tantùm intuebatur: demissa´que vox est è cælo ad Præsidem, quæ ait: Scelerate Feste, cur innocentem hominem ità crucias? Qua voce audita, desijt Præses illum cruciare, & iussit è ligno detractum custodiri, tempusq́; præscripsit, quo daret operā, vt scelesta illa mulier inueniretur. Cùm verò dies quinq; præterijssent, Præses Alexandrum ad se accersitum interrogans: Quid´nam, inquit, deliberâsti? Tunc Alexander respondit: Quid´nam aliud deliberem, fœdissime & crudelissime Præses? Tum Festus: Vbi´nam, inquit, est mulier, ad quam tu ingressus es? Ei autem Alexander: Nescio vbi illa sit. Adhuc illis loquentibus, Deus ipse Antoninæ virgini dixit: Esto fortis, & vade in eum locum, in quo sedet impius & scelleratus Præses. Venit illa, & stetit coram Præside, ac dixit: Scelerate & impure Feste, quem quæris? An meipsam? En præstò sum, vt potentiam tuam euerram.

Antonina rursùs verberatur.

Eam cùm Festus vidisset, confuso & perturbato animo esse cœpit, missisq́; militibus, iussit eam suspendi & verberari, vt diligēter inquireret, num virgo esset, an corrupta. Illa verò cùm verberaretur, vocem nullā emittebat. Cumq́; è ligno deposita esset, quæsiuit ab ea Præses, virgo´ne esset, an corrupta. Tum illa: Scelerate & crudelis, nos tuæ sæuitiæ & libidinis participes non sumus: nam Deus ipse sua misericordia me incorruptam seruauit. Tunc Festus in illam intuēs, miratus est, & dixit: Cùm igitur virgo sis, agè dijs sacrifica vnà cum Alexandro, & salui eritis. Tunc Alexander & virgo Antonina vocem hanc, tanquàm ex vno ore prolatam, ediderūt: Non tales cruciatus isti tui, miser Feste, qui nos adducere possint, vt dijs istis vanis sacrificemus, in quibus vis nulla inest. At Præses: Amborum, iuquit, summas manus abscindite. Illi verò generosi milites Christi manus extendentes, dixerunt: Anteà nos tibi, scelerate & fœdissime homo, diximus, nullis tuis artibus fieri posse, vt piæ nostræ cogitationes expugnentur. Quamobrèm fac quicquid vis.

Præciduntur martyrum manus.

Prolato igitur gladio, milites extremas manus amborum abściderunt. Illi verò factum non sentientes, diuinam gloriam concinebant, & ad Præsidem conuersi: Sæuissime, inquiunt, & scelestissime Feste, neq; sic cruciatus, quos tibi nobis inferre libuit, sentimus. Te verò Deus ipse celeriter ad inferos detrudet, inexitabilibus supplicijs puniendum. Tunc ira percitus Festus, quòd se contumelijosis verbis appellari audiuisset, iussit profundam foueam parari, & ait: Suspendantur isti, & tandiù verberentur, quoàd supplicium sentiant. Quinetiam foueam ingenti pyra compleri iussit, vt sancti illi martyres in ea comburerentur. Illi verò cùm *verberarentur, neq; id sentirent, sed Dei gloriam celebrarent, iussit iniquus Præses faces accensas eorum lateribus admoueri. Tunc Alexander & Antonina voce magna clamabant: Nos, miser Feste, propter Christi pietatem hæc patimur, futurum credentes, vt post mortem nostram ab ipso mercedem recipiamus: te verò Deus celeriter perdet, quòd eius seruos ità crucias.

Verberantur.

Furore

Furore percitus Festus: Accendite, inquit, in fouea pyram vehementissimè, vt isti celeriter in illam conijciantur. Fecerunt milites, quod iussi fuerant, & Festo id factum retulerunt. Tum ille immisericors Præses iussit militibus martyres ipsos pice illinire, & in pyram conijcere. Fecerunt ipsi quod Præses iusserat, & Alexandrum & Antoninam illuc coniecerunt. Iussit autem Præses & aridam picem supra pyram imponi, vt illi omninò comburerentur, atque vt ipsorum etiam ossa in cinerem redigi possent. Iussit deindè foueam ipsam obrui, dicens: Nè mulierculæ istorum ossa colligere possint, sicut mos est Christianis hominibus facere. Cùm igitur Festus in ignem illos coniecisset, & foueam obruisset, redijt in domum suam: qui non amplius cibum aut potum sumpsit, sed mutus remansit. Spiritus enim malignus per angelos immissus, vsque ad septimum diem eum cruciauit. Itaque posi septem dies vehementissimis cruciatibus detentus, animam efflauit. Quo sepulto, persecutio sedata est.

In ignem conijciuntur.

Vltio diuina in præsidē.

Martyrium autem compleuerunt sancti martyres Alexander & Antonina V. Nonas Maij, hora nona, die sabbato, regnante Domino nostro Iesu Christo: Cui sit gloria in secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTAE VIRGINIS ET MARTYRIS PELAGIAE TARSENSIS, EX SIMEONE *Metaphraste.*

VM esset nupèr à Diocletiano Imperatore per totum orbem terrarum Christianorum persecutio renouata, multi, ac ferè innumerabiles viri furorem Imperatoris extimescentes, ad montes ipsos aufugerunt. Verùm qui erant in fide stabiliores, & Deum magis, quàm homines metuebant, permanserunt in sanctis Ecclesijs, Deum ipsum precantes, vt certamen pro Christo subeuntes, victores fierent. 4. Maij.

Eo tempore beatus & religiosus Episcopus, qui Clino dicebatur, baptizabat multos, ac singulos, qui supernæ vocationis brauiū persequi volebant, hortationibus suis magis magisq́; excitabat. Eius aūt fama per totum Orientē celebrabatur. Postcà & Tarsum vrbē Ciliciæ, Episcopus ille se contulit, in qua vrbe multos baptizauit. Tertio aūt die post beati eius viri in eam vrbem aduentum, audiuit Imperator quicquid Episcopus ille faciebat, quodq́; multos à dijs ipsius auertens, proprio Deo adiungebat. Itaq; vrbis portas claudi iussit, & eum virū comprehendi. Beatus verò Episcopus Clino, diuina reuelatione admonitus, exijt ex vrbe illa, nemine ipsum vidente. Cumq́; per totam vrbem quæsitus, non inuentus fuisset, iratus Imperator omnibus illis, quos Episcopus Clino baptizauerat, iussit eos in carcere concludi. Erant enim multi, quos Dominus singulatim acceperat.

Clino Episcopus multos in fide confirmat.

Virgo aūt quædam nomine Pelagia, Dei timore admodùm excellens, cuius pulchritudinē pro dignitate explicare non possumus, cùm in ea vrbe habitaret, quæ suprà dicta est, audiuit de Episcopi fuga, & ipsum videre cupijt. Eius virginis pulchritudinem & decorā speciem cùm Diocletiani filius audiuisset, misit procuratores suos & multos milites, qui virgini persuaderent, vt se illi in matrimoniū collocaret. Beata verò Pelagia, cùm se Christi signo muniuisset, eos à se repellens: Desponsata, inquit, ego sum Dei filio. Redièrunt illi, & quæ audierant, Imperatoris filio retulerunt: qui maximum furorem in eam concepit, sed tunc quidem tacuit, iracundiā in aliud tempus reseruans. Sancta verò Pelagia ad matrem ingressa: Volo, inquit, mater, nutricē meam visere: illam enim iamdiù nō vidi. Nimirùm volebat sancta illa virgo per nutricis occasionem, ad Episcopum illum diuinum hominem accedere. Audierat enim à quibusdam, quo loco ille tunc viueret.

S. Pelagia recusat coniugiū filij Imperatoris.

At eius mater praui dæmonis instinctu non concessit, quod filia petierat: sed omninò prohibuit illam discedere, dicens: Non potes nunc, ô filia, illuc ire, sed aliàs oppor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

opportuniùs ire poteris. At Dominus Iesus Christus noctis tempore beati Episcopi Clinonis speciem reuelatione diuina Pelagiæ ostendit: cuius viri adspectum & honestam formam virgo ipsa admirata est. Cùm verò se à matre prohiberi videret, nè ad nutricem iret, clàm seruos suos ad carcerem misit ad eos, quos ab Episcopo illo baptizatos Imperator coërceri iusserat, vt ab illis ipsis de Clinonis Episcopi forma certior fieret: quô scire posset, an verum fuisset, quod nocte per visum contemplata fuerat. Cùm igitur pueri venissent, & Episcopi formam atq; characterē nunciâssent, cognouit omnia conuenire cum formâ illa, quam per nocturnam visionem didicerat. Itaq; sancta Pelagia gaudio magno affecta: Tuorum, inquit, Domine, bonorum nuncius est homo ille: precor te, nè mysterijs tuis indignam me facias. Cumq; hæc precata esset, ad matrem suam introiuit, eiq; dixit: Rogo te nunc, domina ac mater mea, vt præstes mihi, quod pollicita es, cùm dixisti, opportuno tempore me ad nutricem meam ituram. En tempus nunc præstò est: agè, mitte me ad illam.

Appáret hinc, val. dè illustrē hanc fuisse virginē.

Cùm eius verba mater audiuisset, secum cogitabat dubitans, nè si filiam ire prohiberet, præ mœrore in morbum illa incideret. Statìm igitur exurgēs, regalem purpuram, gemmis preciosis & varijs distinctam, omniaq; ornamenta illuc proferri iussit, perindè àc si filio Diocletiani desponsata esset: eamq; sic indutam, cum puerorum & multorum militum comitatu misit. Tum mater: Vade, inquit, filia, & meis verbis nutricem tuam saluta. Cùm igitur iumēto imposita fuisset, ibat gaudens, & eo, quod expectabat, admodùm læta & exultans. Cùm verò milliaribus ferè decem processisset, vnus è militibus, qui simul ibant, Longinus nomine, vidit quendam venientem sub montis cuiusdam arboribus: quem cùm ex habitu & decora facici specie cognouisset, ad commilitonem suum conuersus: Iuliane, inquit, frater, nosti ne virū hunc ante nos venientem? Hic est ille Dei homo Clino, ille, inquam, miraculorum effector per totum Orientem, cuius fama vsq; ad Imperatorē peruenit, & propter quem Christianorum persecutio commota est. Milites autem illi Longinus & Iulianus erant ex corū numero, qui Christo seruiebant. Quidam verò ex Eunuchis cùm audiuissent, quæ milites dicebant, nunciauerunt dominæ suæ. Quæ cùm audiuisset, rem cognouit: & iumentum sisti iussit, è quo descendit, & pedibus sancto illi viro iuit obuiàm, militibus & pueris præcipiens quietè se gerere, neque homini molestos esse: verùm secedere, & sub vmbra illarum arborum se continere, quoàd ipsa cum illo Dei viro loqueretur. Erant enim illis pleriq; Christi mysteriorum expertes, ob idq; non sinebat eos mysteria Dei audire.

Loquitur cum s. Clinone.

Cùm igitur omnes secessissent, sancta virgo Pelagia diuinū illum Dei virum allocuta est. Qui eius visu perculsus, dixit: Tecum sit Christi pax, ô adolescens fœmina. Tum illa: Benedictus, inquit, Deus, qui in ista imagine tua mihi reuelatus est, quoniam te misit ad me, vt serues animam meam ab interitu. Nunc igitur per Deum, cui seruis, te precor, vt verè mihi dicas, quis tu es, & quódnam est nomen tuum, quæ ve tua conditio. Cui beatus Episcopus dixit: Ego, quod mihi præcipuum, & omnibus rebus preciosius est, Christianus sum, rationalium Christi ouium pastor, qui Clino appellor. Tunc illa cùm existimâsset pastorem eorum pecorum esse, quæ sacrificantur, ei dixit: Precor te Domine, vt dicentem me audire non graueris. Multæ sunt oues in domo patris mei, itaq;, si placet, veni, & ipsas pasce, & ego tibi mercedē multam tribuam. Tunc Episcopus: Non sum ego pecorum pastor, quæ tu opinaris, sed rationalium Christi ouium, hoc est, hominum, qui vitam æternam consequi sperāt. Et quid´nam, inquit sancta Pelagia, agnis tuis ipse das, quarè vitam æternam habere possint? At beatus Clino: Illis nuncio cognitionem Patris, & Filij, & sancti Spiritûs. Agè, inquit illa, domine mi Pater, dic, quid´nam magìs necessarium sit ijs, qui volunt esse cum Deo tuo. Da, quæso, mihi hoc. Cui Christi ouium pastor respondit: Annuncio tibi baptisma in remissionem peccatorum, & in vitam æternam. Hoc ipso nihil magìs necessarium. Id cùm audiuisset Pelagia, & ad beati Episcopi Clinonis genua se deiecisset: Miserere, inquit, meî domine, & da mihi donū istud. Ex quo enim tempore mecum locutus es, ipsius Dei lumen in corde meo effulsit. Itaq; satanæ, & angelis ac machinis ipsius, hoc est, vita carentibus idolis, renuncio. Illa ego hucusq; colui, ab his misericordiam quærens, ex quibus non vtilitas proficiscitur, sed pernicies & mors sempiterna. Nunc igitur Deum precor, vt ego, quanuis indigna, ipsius filio

filio despōdear, qui occultas cordis mei partes illuminauit: ipse enim est iustitiæ sol.

Cùm tam admirabilem virginis orationem beatus Episcopus Clino audiuisset, eam admiratus, manus suas in cælum sustulit, ac dixit: Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui sedes super cælos, & virginem hāc ad tuî cognitionem vocâsti, emitte ipsi sanctum & illustre baptisma dilecti filij tui Domini nostri Iesu Christi. Cùm ità ille Deum precaretur, repentè fons aquæ viuæ ante ipsos scaturijt: cumq; beatus Episcopus vidisset se celeriter à Deo exauditum, continuò eum laudans: Magnus es, inquit, Deus noster, Pater, & Filius, & sanctus Spiritus, quoniam dedisti hereditatem filijs hominum, baptisma in vitam sempiternam. Et nunc, Domine, tu, qui nôsti corda hominum, scis humilitatem serui tui, quòd vereor virginem hanc sic baptismate lauare: sed tu, qui potens es in omnibus, prouide quidnam fieri oporteat. Cùm sic ille Deum precatus esset, Pelagia dixit: Domine, & Pater, exaudita est in hoc oratio tua: eccè enim misit Deus lumē, sicut precatus es. nam video duos milites supra fontem stantes, & in manibus linteum ità splendidum habentes, vt huius fontis aquæ, velut sol, fulgeant. Nè igitur vereris baptismate me lauare. Beatus Episcopus cùm Pelagiam hęc dicentem audiuisset, Deo gloriam reddidit, & ad fontem accessit, vt aquas ipsas expiaret, & sanctas faceret: qui cùm Deum precaretur, factū est vt & ipse Angelos supra fontem stantes videret ea figura, qua Pelagia illos viderat.

Aquâ antè expiat, q̄ virginem baptizet. Psal. 103.

Cùm igitur Angelos vidisset, vocem ad Deum sic extulit: Gloria tibi sit, Rex vniuersarum rerum, qui fecisti Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem vrentem. Tu me dignum efficias, qui hāc virginem, quam ipse mihi obtulisti, tibi offeram hostiam viuentem in memoriam & odorem suauitatis. Fac & ipsam dignam, quę in grege electorum tuorum numerari possit, vt in die regni tui, & ipsa cum quinq; illis virginibus prudentibus in thalamum Christi tui, lampadem suam accensam habens, ingrediatur. Cùm preces compleuisset, exultans Spiritu sancto ob ea, quæ viderat mirabiliter facta, virginē ipsam in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs sancti illuminauit. Quæ cùm baptismate renouata esset, communionem de Christi mēsa Episcopus accepit, eique impartiuit. Posteà sancta Pelagia Episcopum adorauit, eiusque vestigia exosculans: Domine, inquit, ac pater benedicte, precare Deum pro me, vt à sancto Spiritu fortis efficiar. Cui beatus Episcopus dixit: Deus ille, cui dedisti pignus animæ tuæ, ipse mittat tibi auxilium de sancto habitaculo suo, & det tibi, vt aduersarium superes.

Matth. 25.

Adulti baptizati, etiā sacram Eucharistiam accipiebāt.

Ex hac sancti Episcopi oratione cùm virgo per Spiritum sanctum multam voluptatem & lætitiam accepisset, Episcopum sic affata est: Pater, per Deum illum te precor, qui per teipsum mihi salutem dedit, nè me despicias, neq; quod à te petiēro, mihi deneges. Quoniam à sanctis manibus tuis illam Domini & æterni Regis purpurā accepi, posthàc fragilem terrenamq; hanc vestem, & reliqua hæc omnia habere non licet. Tu igitur hęc accipe, & in longinquam regionem feras, vbì vendi possint, eorūq; precia cape, & indigentibus distribue: mihi enim ex hoc tēpore hæcipsa sunt execrabilia. Tum Episcopus Clino: Mihi quidem, inquit, nō liceret id facere: sed nè tibi molestum sit, quoniā me per Deum obtestata es, capiam ista. Tum Pelagia: Ego audiui, cùm diceres, Dominum nostrū dixisse: Nemo potest duobus dominis seruire. Cùm virginis illius prudentiam beatus Episcopus admiraretur, & pro ipsa Deum precatus esset, illi benedixit, eamque dimittens, vt ad suos rediret: Vade, inquit, in pace. Sancta verò Pelagia gaudio affecta per Spiritū sanctum, Dei gloriam laudabat, quòd digna effecta esset, quæ cælestia bona perciperet.

Matth. 6.

Redijt igitur ad pueros suos, qui eam secuti fuerant, viditq; ipsos tenebris & caligine detentos: cęcitas enim eis acciderat, ob idque ambulare non poterant. Pelagia cùm illos ipsos, tanquàm vinctos detineri animaduertisset, cognouit diaboli arte atq; insidijs id factum. Itaq; & sibi & pueris Crucis signum adhibuit, ac statìm illa tentatio ab ipsis remota est. Cœperunt autem ab ea quærere, vbinàm esset homo ille, qui lumen ei præbuerat, & mulier valdè speciosa, quam inter ipsam & eum virum stātem à se visam dicebant, in capite ipso duo diademata, & super ea Crucis signum tenentē. Pelagia hæc audiēs: Silete, inquit. Verùm potestis´ne & vos accedere, quò & ego accessi, ad bonam, inquam, illam spem, & regnum sempiternum? Respōderunt iuuenes illi: Quarè non possumus & nos, hera nostra, illi credere, qui potest à pœnis sempi-

Efficacia signi S. Crucis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ternis nos eripere,& in altissimo cælo vita donare? Pelagia igitur cùm feciſſet,vt ido la renuerent,quæ ad illum vſque diem coluerant, eos tales præparauit, qui cæleſtis eruditionis participes fieri poſſent.

Deindè cùm in iumento ſediſſet,abijt ad nutricem ſuam, quæ(vt cõſueuerat)obuiàm illi venit,ſanctæque Pelagiæ vultum lætum & longè pulchriorem vidit, quàm anteà viderat. Vidit etiam in ea multa alia mutata: anteà enim ſumptuoſis veſtibus ornabatur: tunc verò modeſto habitu induta erat. Anteà elato animo fuerat: tunc ſummiſsè & humiliter ſe gerebat: Anteà ſuperba, tunc abiecta veſte corpus tegebat: anteà varijs & delicatis cibis veſcebatur,tunc,vt fama erat, & ex macie cognoſcebatur,precibus & ieiunio diligenter vacabat. Cùm hæc nutrix intelligeret,illam Chriſtianam factam eſſe animaduertit:cumque recordata eſſet,quot modis Diocletianus Imperator eos cruciabat,qui eiuſmodi mentem haberent, & tamen illis perſuadere non poſſet,vt Chriſtum negarent,hæc ſecum cogitabat: Si huic conſilium do, nè ſit Chriſtiana,quemadmodùm Imperatoris edicto pręcipitur,illa nequaquàm mihi obtemperabit:particeps enim facta eſt gratiæ illius, quam Chriſtiani profitentur, cùm dicunt vnum ſolum eſſe Deum. Cœpitque nutrix ipſa ſic Pelagiam affari: Filia,ſicut nimiæ tuæ pulchritudinis atque honeſtæ formæ admirationem attulisti Diocletiano Imperatori,& eius filio,omnibusque optimatibus, & toto exercitui, ijs deniquè Regibus,qui longè hinc abſunt:ità vera pulchritudine prædita,placeas Dei filio, cui teipſam ſponſam dediſti:æterno enim Imperatori,vt præ te fers,tu credidiſti. Ille ꝑbeat tibi vim & patientiam contra aduerſarios,& victricia premia certamini tuo retribuat. Redi autem cum pace,quoniam in domum meam te intromittere non audeo,nè fortè hoc audiat is,qui te ſponſam ambit,& cum toto meo genere ac familia me deſtruat. Equidem id mea cauſa non facio, quoniam ſi me periculis traderem, mercedem tecum vnà perciperem: verus enim eſt Deus,in quem tu credidiſti. Cùm hęc audiuiſſet Pelagia,demiſſo vultu à nutrice ſua diſceſſit: cumque ad matrem rediret,& propè eſſet,mater obuiàm illi venit,vt cõſueuerat. Verùm cùm eius veſtem mutatam vidiſſet,eius rei cauſam non quæſiuit,ſed clamorem magnum cum eiulatu atque vlulatu emiſit. Pelagia verò riſit illa quidem,ſed nihil reſpondit. At mater furore percita,iacuit ſemimortua,& ſine voce diù manſit. Poſteà cùm animum collegiſſet,& ad ſe reuerſa eſſet, ſurrexit, ac nihil dicens filiæ, neque quod factum erat, ab ipſa exquirens,properauit ad militum & armatorum equitum multitudinem adducendam. Quibus cùm iudex præcepiſſet,vt in omnibus his,quæ ipſa vellet, ei obtemperarent,venit cum militibus:ſed filiam ſuam nõ inuenit,cùm ea interim receſſiſſet.

Hęc mutatio dexteræ excelſi.

Exeuntes igitur illinc,omnes & vias & ſemitas circumeuntes,omnia loca perſcrutabantur vſque ad milliaria quadraginta peruestigantes,& tam eam inuenire ſtudentes,quàm illum,qui talem iniuriam ipſi Pelagię intulerat. Audierat enim ipſius mater à pueris,quòd ad Epiſcopum quendam ſe contuliſſet:ob idque illis militibus,qui miſſi fuerant,præceperat,vt ſi Epiſcopum inuenirent, & ipſum vinctum ad ſe ducerent. Milites igitur abeuntes,& longinqua loca perſcrutantes, neminem inuenerũt. Sancta verò Pelagia cum famulis ſuis, qui Chriſto crediderant, ſedebat trans flumẽ, & ipſa quidem milites videbat:illi verò,qui eam quærebant, neminem videre poterant. Quamobrèm ipſius animus exultauit in Domino,ac ridens adoleſcentibus,qui cum illa erant: Videtísne, inquit,vt Dominus Ieſus charos habet omnes ad ſe venientes,& ſpem ſuam in ipſo collocantes? Itaque milites fruſtrà laborantes, ad ipſius matrem rediêrunt:cui cùm dixiſſent,neque virum,qui filię iniuriam(vt ipſa dicebat) intulerat,neque filiam ipſam à ſe inuentã,ipſa hęc audiens,graui mœrore affecta eſt.

Magna fortitudo tam illuſtris puellæ.

Sed Pelagia vnà cum ijs,quos ſecum habebat,venit ad matrem,eique dixit: Cur inſania & rabie percita es? Cur non vis reſipiſcere? Non verita es mittere, qui ad te ducant virum ſanctum,qui colit vniuerſæ naturæ ſpirantis & omnis potentiæ Dominum? Non te pudet bellum aduersùs Deum ipſum aggredi? A quo ſi eius ſeruus Epiſcopus petiërit,Angelum ipſe mittet, & temporis momento omnem exercitum à te miſſum diſſipabit,quoniam Deum ipſum Epiſcopus colit:quamobrèm & ab illo exauditur. Reſpondens eius mater: Et quis nam,inquit,hic eſt,de quo iſta dicis? Rex, inquit filia,regnantium,cui & meipſam tradidi, priorem ſponſum meum execrans. Tunc eius mater filiam Chriſtianam factam verè cognouit,addensque: Agè,inquit, dic:

dic: Ecquiſnam eſt Chriſtianorum Deus,cui teipſam tradidiſti? Tunc filia,Cur, inquit,curiosè inquiris de diuinitate illa,quæ verbis explicari non poteſt? Scito enim ipſum eſſe Dominum cæli & terræ,montium & collium, qui & firmamentum creauit,abyſſos conſtituit,terminum mari poſuit,nè transiliret, & continentem terram vaſtaret. Quæris de Deo meo? Hic eſt, qui portas æreas contriuit,& vectes ferreos confregit,& mortuos in vitam reſtituit. Pſal. 106.

Hæc cùm eius mater audiuiſſet,ſtatim ad Diocletiani filium miſit,dicens: En ſpõſa tua,Chriſtianorum Deo coniugata eſt. Ille hoc audiens, ægrè tulit, atque recordatus eſt, quemadmodùm anteà ipſius pater Diocletianus Chriſtianos capiebat, & multis modis ipſos cruciabat. Secedens ergò,ſecum ità loquebatur: Propterea quòd adoleſcentula hęc Deum Chriſtianorum concupiuit, non poterit decęterò illum relinquere,& mihi vxor eſſe. Num igitur poſthàc ego Chriſtianos adſpicere potero? Num ſeipſos pro Deo ſuo tradentes,eumque non negantes? Itaque nè illam ac meipſum tormentis ſubiectum videam,iuſtum cenſeo eius cauſa meipſum interficere. Gladio igitur ſumpto, paratus erat ſe interimere, cùm Pelagiæ deſiderium propter admirabilem eius pulchritudinem ferre non poſſet. Quamobrèm lugẽs ità dicebat: Væ pulchritudini,qua ego priuatus ſum. Væ mammis, in quibus ipſe non requieui. Væ ori,cuius amore mihi frui non licet. Hæc lamentans, neque furorem ſuſtinens, in gladium incubuit,& mortuus eſt. Amoris inſania pdit filium Imperatoris.

Pelagiæ verò mater cùm audiuiſſet filiæ ſponſum ipſius cauſa ſibi mortem intuliſſe,filiam appræhendit,& ad Diocletianum adduxit,nè ipſam cum tota familia Imperator perderet. In palatium igitur ingreſſa,in medio conſtitit. Diocletianus verò cùm matrem vnà cum filia ſtantem vidiſſet: Quidnam, inquit, eſt iſtud,quod feciſti? Pelagię verò mater ei reſpondit: En filiam meam adduxi, cuius cauſa filius tuus ſe ipſum interfecit. Nunc igitur hanc puniens,filij tui cædem vlciſcere. Diocletianus cùm Pelagiam pulchriorem vidiſſet,quàm omnes vxores & pellices ſuæ eſſent, non cogitauit filij cædem vlciſci,ſed quo pacto illam adduceret, vt Chriſtianorum fidem negaret,& eius coniunx fieret. Statim igitur iuſſit ſatellitibus, qui præſtò erant,ante virginem illam afferre infinitam vim auri. Volebat enim multa ſui auri copia Chriſti ſponſam & ſanctam Dei puellam capere. Cumque ipſius matri centum auri talenta dediſſet,illam dimiſit:quę domum ſuã redijt à filia ſeiuncta,& diaboli gaudio affecta.

Diocletianus verò iuſſit Pelagiam manè duci coram exercitu ſuo,vt illam ad fidei negationem impelleret,& coniugem duceret. Itaque illam coram omnibus ſic affatus eſt: Vnum hoc à te peto, vt Chriſtum neges, & mecum matrimonio copuleris, totoque Imperio meo potiaris. Quod ſi feceris, filius,quem ex te ſuſcipiam,poſt me regnabit. Deniq; ſi voluntati meæ obtemperaueris, capitis mei diadema capiti tuo imponam. Ad hęc Pelagia: Inſaniens tu quidem temerè iſta locutus es: ſed ſcito voluntati tuæ me non obtemperaturam,neque tibi vſui futuram in his,quæ dicis, neq; capitis tui diadema capiti meo impoſitum iri: noui enim tria diademata in altiſſimis cælis præparata & iam adornata mihi eſſe. Primum diadema erit pro fide, qua meipſam Domino tradidi. Alterum erit regni cælorum diadema,quoniam ipſum expecto. Tertium mihi propoſitum eſt pro ærumnis atq; tormentis, inter homines à me ſuſcipiendis,quorum cauſa cæleſtis gratia excipiet me apud Deum. Illud igitur ſcito, quòd voluntati tuæ non morem geram,neque Deum meum negabo. Diocletianus Pelagiã cupit habere coniugẽ.

His auditis,Diocletianus Imperator iuſſit militibus, qui aderant, bouem æreum, ligna,bitumen & ſaginam ſuillam afferre,bouemque illum ſubiecto igne incendere. Cùm igitur æreum bouem, vt ab Imperatore iuſſi fuerant, ità incendiſſent, vt eius adſpectus,inſtàr ignis,longiùs reluceret,(aberat autem bos ille ab Imperatore quinquaginta vlnis)adoleſcentulam illam in medium produxerunt. Quam cùm ſeniores & Chriſtiani homines vidiſſent,pro ipſa Deum precati ſunt,vt vires & patientiam ei ipſe Dominus ſufficeret. Imperator autem: Exue, inquit, adoleſcentula, veſtes, quibus induta es: Pelagia verò cùm vidiſſet paratos eſſe, qui illam exuerent, magna voce atque clamore Imperatorem appellãs: Recordare,inquit, vxores & pellices tuas, ipſas etiam,vt me,carne indutas eſſe.

Imperator cùm hęc audiſſet,& amoris inſaniam ferre non poſſet,iuſſit multo magis quãprimùm exui. At illa cùm ſe Crucis ſigno muniuiſſet,& vltrò ſe ipſa exuiſſet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

suas vestes in conspectu Imperatoris abiecit,& ait:Fortassè tu es dolosus ille serpens in arbore inuolutus,& in Euam irrepens. Tu illam corrupisti,qui per eam Adam etiam ipsum cepisti:quamobrèm vterque fuit à Paradiso eiectus. Tu es dolosus ille,qui olim in cor Cain te insinuâsti,& in eius mente inuidiam inseruisti,vt virginem & cõsanguineum fratrem interficeret. Tu es, qui propria tua libidine ac petulantia confisus,coram Deo stetisti,& expetiuisti iustum illum virum Iob, quem tentares: cuius & filios interfecisti,& omnes facultates perdidisti. Sed hostes Christi deficient gladio consumpti:è quorum numero te fore scias,qui demùm periturus es. Impegisti enim in ipsius Iesu nomen,cui meipsam tradidi. Hæc sancta illa virgo dixit Imperatori,quibus etiam assistentem diabolum conuicit. Tunc diabolus ipse inops consilij subterfugit, & qui à veritate alienior est, è longinquo loco sic clamabat: O quanta est Christianorum me expugnantium violentia.

Gen.3.
Gen. 4.
Iob 1.

Vide quid possit Christi gratia.

Puella verò Pelagia sancto Spiritu corroborata cucurrit,& æreum bouem appræhendit,statimq; manuum ipsius carnes,velut cera,liquefactæ sunt: illa verò nihil omninò sentiebat. Deindè caput suum in os bouis iniecit, ac seipsam intrà bouem collocauit:statimq; ex eius facie,ventre ac lateribus, totoque corpore, cùm ipsa penitùs in bouem introiuisset,carnes,instàr olei,effluxerunt: & per totam vrbem hora illa odoris suauitas,velut vnguenti cuiuspiam,perfusa est. Cumque adhuc paululùm spiraret, Dominum Deum voce magna sic laudabat: Gloria tibi sit, Domine vnigenite fili altissimi Dei,cuius aduentu factum est,vt qui anteà decepti fuerãt, ad manus tuas redirent,&,victa atque conculcata hostis potentia,in teipso perfecti euaderent. Sic puella Pelagia in Domino fuit consummata.

Sancta virgo reddit spiritum.

Tunc duobus militibus prope bouem stantibus Imperator: Videte,inquit,an adhuc viuat Pelagia. Vnus militum Theonicus,alter Iulianus appellabatur. Hi cùm victricem puellam in Domino consummatam vidissent, dixerunt Diocletiano: Non mortua est puella,sed martyr facta,cùm pulcherrimam confessionem confessa sit, & suum Dominum non denegauerit. Imperator cùm illos hęc respondentes audiuisset,iussit eos ligari,& in carcerem conijci:aliosque milites misit,qui viderent, an verè puella mortua esset. Illi cùm eam mortuam vidissent, retulerũt Imperatori,quòd mortua esset. Tunc Diocletianus furens,magna voce clamauit,& manibus purpuream suam vestem discindens,ait:O Christianorum animos. En vt illi ad mortem vsq; perseuerant Deum non negantes,neque voluntati nostræ obsequentes. Nunquìd illi sunt potestate mea validiores? Egóne inimicis meis non satiabor? Cùm hæc dixisset,iussit sanctæ Pelagiæ reliquias nulla sepultura honorari. Itaque proiectæ sunt in montem,Linatum nomine. Descenderunt autem quatuor leones, & circa Pelagiæ ossa consederunt,à feris atque volucribus ea seruantes.

Apparuit autem Spiritus sanctus beato Episcopo Clinoni, qui Pelagiam catechismo instruxerat,eique dixit:Nuncio tibi optatum nuncium. Hodiè puella Pelagia martyrium sustinuit,quèadmodùm tu Deum pro illa precatus fueras. Surge igitur, & oblationem Deo ipsi offeras,quòd virgo constantem & firmam confessionem p̃stiterit,Indicauit autem ipsi & locum, vbi sancta martyr Pelagia iacebat: quò abijt beatus Episcopus Clino:cumque vidisset locum beatæ Pelagiæ, vidit & leones quatuor illi assidentes. Qui cùm Episcopum illum beatum intuiti essent,ei obuiàm processerũt,& ipsum submissis corporibus adorârunt. Beatus verò Episcopus ea re gaudens exultansque,sanctæ Pelagiæ reliquias suscepit,& in montis sublimiorem partẽ tulit. Cumq; stadijs ferè decem processisset,ad eius montis verticem assendit:quem cùm,velut marmor,politum esse vidisset,conduxit qui lapides inciderent:& sacellũ quoddam ædificauit,sanctæque Pelagiæ reliquias illic reposuit:& montem illum appellauit,Montem congregationis,sanctæque Pelagiæ nomen sic inscripsit. Sancta virgo Pelagia,quę Deo seipsam obtulit.& ad finem vsque pro veritate certauit,quòd ad corpus pertinet, hîc requiescit:eius autem anima in cælis regnat cum angelis. Ità martyrium compleuit sancta martyr Christi Pelagia in Patris & Filij & Spiritûs sancti gloriam, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Mons congregatiõis.

DE S.

DE S. SYLVANO GAZAE EPISCOPO, ET ALIIS QVIBVSDAM SANCTIS ET PRAECLARIS

77

martyribus: qui etsi non omnes hoc die passi sint,tamen quòd breuis historia in aliquot particulas commodè distrahi non posset,hîc collocare integrã maluimus. Habetur autem in Ecclesiastica Historia Eusebij Cæsareensis lib.8.cap.22. Interprete Iohanne Christophorsono, Angliæ doctissimo Episcopo.

VM septimus annus persecutionis contra nos intentatæ iam propè esset cõfectus,& res nostrę sensim & quasi tacito gressu ad quãdam tranquillitatẽ securitatemq; prolaberentur, & ad octauum annum deflecterent, in quo non exigua confessorum multitudo apud metalla in Palęstina cogebatur,qui magna iam in ritibus religionis perfungendis vtebantur libertate, adeò vt domos in ecclesias exædificarẽt: Præfectus prouinciæ,vir sęuus & improbus, qualem scelera eius,in martyres Christi admissa,ipsum planè commonstrabãt, eò statim profectus, simulatq; facta & vitæ institutionẽ eorum, qui ibi degebant,audiuerat,Imperatorem facit per literas certiorem:& in ijsdem ea,quę ad eorum famam violandam maximè valere putabat, ad eum perscribit. Vndè qui metallorum venis præerat, eò accessit, & tanquàm ex Imperatoris mandato, confessorum segregauit multitudinem, sicq; distribuit, vt deinceps alij Cyprum,alij Libanum incolerent:alios etiam in alia Palæstinæ loca dispertiens,omnes varijs laborum molestijs vexari conteriq; præcepit. Deindè quatuor ex eorum numero eximens,qui principem locum inter eos tenere videbantur, ad magistrum equitum mittit:quorum duo Petrus & Nilus appellabantur, Aegyptiorum episcopi:tertius presbyter fuit. His etiam quartus accessit Patermythius,vir propter singulare erga omnes pietatis studium facilè clarissimus. Ex quibus magister equitũ religionis & fidei in Christum inficiationem postulat: atque haud compos vori factus,eos ignis incendijs cremandos tradit.

MAII 4. ad Syluanum & alios quos. dã attinet.

Horũ martyriũ incidit in 19. Septembris diem.

Alij rursùs ex confessoribus,qui aut propter ingraueſcẽtem ętatem, aut membra inutilia,aut alias corporis infirmitates erant illo operum ministerio soluti, ibì in locum separatum ad incolendum amandati. Quorum primas tulit Syluanus episcopus Gazæ,qui pium virtutis specimen & egregiũ exemplar Christianismi omnibus ostẽdit. Iste à primo die persecutionis(propè dixerim)ad extremum vsque,per totũ temporis spatium varijs certaminibus, pro crebra fidei cõfessione decursis, nobilitatus, ad illum temporis articulum reseruabatur:vt omnia certamina martyrum, in Palæstina interfectorum,postremus quasi sigillo cruoris obsignaret. Cum eo coniuncti erant ex Aegypto complures: inter quos erat Iohannes,qui memorię bonitate facilè omnes nostri temporis superauit:& quanquàm anteà luminibus orbatus erat, tamen torrores adeò sæui,truculenti,crudeles & immanes fuerunt,vt propter egregiam in Christi nomine confitendo constãtiam, qua magnoperè excellebat,tum ignitis cauterijs eius pedem pari ratione cum alijs prorsùs labefactarent, tum pupillam oculi,quæ visum amiserat,candente ferro exurerent. Eum autem ob morum probitatem,& piam viuendi rationem,præsertìm cùm cæcus esset, non est cur quisquam tantoperè admiretur:quandoquidem illud non tantum habet admirationis, quantum memoriæ vis,qua quidem integros sacrarum scripturarum libros, non in tabulis lapideis,vt ait diuus Apostolus,neq; in animalium pellibus, membranis aut charta,quæ vel tineæ conficiunt,vel temporis consumit diuturnitas: sed in tabulis reuerà cordis carneis,id est,in animo solerti & syncera mentis intelligentia tanquàm scriptos habuit:adeò vt quandò visum erat,interdùm legis & prophetarum testimonia, sæpè historias, nonnunquàm Euangelia aut Apostolorum scripta, memoriter ex animi domicilio, tanquàm ex quodam literarum thesauro, proferre potuerit. Ipse equidem fateor,me,cùm primùm hominem in media Ecclesiæ multitudine ac frequentia stantem,& quasdam diuinæ scripturæ partes recitantem animaduerterem,

S. Syluanus, egregius martyr.

Iohannis martyris excæcati mira memoria.

2. Cor. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

penitùs obstupuisse. Nam quandiù vocem illius solùm audire licebat, tam diù aliquem, vti in populi conuentibus in Ecclesia mos est, ex scripto legisse putabam. Sed vbi quàm proximè ad eum accedens, quod factum erat, euidenter conspicabar, & alios omnes integris oculis & apertis vndiquè circunsistentes, hunc autem solis mētis luminibus vrentem, & reuerà non pauca velut propheram proloquentē, & multis partibus eos, quibus corporis sensus sani & valentes erant, superantem, non potui non Deum ea de re tum summis laudibus efferre, tum inprimis admirari. Et euidens certè ac firmum argumentum mihi videre videbar, eum re ipsa & veritate hominem esse, non qui in externa corporis forma & specie oculis subijcitur, sed qui in ipso animo & interiore cogitatione residet: qui quidem in isto, licèt corpus deformatum mancumque esset, maiorem tamen interioris facultatis suæ virtutem declarauit.

vide priscorum Christianorum exercitia.

Illis autem, quos diximus, in loco separato commorantibus, & consueta ipsorum vitæ instituta in orationibus, in ieiunijs, in reliquis exercitationibus exequentibus, Deus ipse dextram benignam & propitiam porrigens, largitus est, vt per martyrium salutarem vitæ exitum consequerentur. Hostis nanque & aduersarius noster diabolus eos quidem, vtpotè precibus attentissimè ad Deum fusis, contra ipsum armatos non ampliùs ferre poterat: sed sicutì putabat, molestiā ipsi exhibentes trucidare & è terra tollere instituit. quippè Deus illi hoc agere molienti potestatem concessit, vt pariter nec ipse ab improbitate, quam dedita opera decreuisset, vlla ex parte arceretur: & hi preclara pro multis suis ac varijs certaminibus premia iam tandèm accipe-
59. Martyres. rent. Ea de causa ex sceleſtissimi Maximini Imperatoris mandato, vno die vndequadraginta martyres capitis pœna mulctantur.

MARTYRIVM S. FLORIANI, CVI FIDEM CONCILIANT VETVSTISSIMA MARTYROLOGIA.

Dictio hincindè nonnihil limata est per F. Laurentium Surium.

MAII 4.

Laureacum

IN diebus Diocletiani & Maximianì Imperatorum, diuersis agonibus concertantes Christiani, deuota mente pro Christo supplicia tolerabant, vt promissionum eius participes efficerētur. Cùm venisset ergò sacrilegorum principum præceptio in Noricum Ripēse, præses Aquilinus veniens in castrum Laureacensiū, cœpit vehementer inquirere Christianos. Comprehensi autem sunt nō minùs quadraginta, qui diutissimè concertātes, & multis supplicijs macerati, missi sunt in carcerem. Ad quorū confessionem beatus Florianus gaudens accessit: cumq; accepisset hæc Laureaci fieri, eò cœpit ire, vt pro Christi nomine varia supplicia perferret. Vbi autem venit eò ad commilitones suos, cum quibus anteà militauerat, audiuitque ex eis, Christianos ad idolorum sacrificia perquiri, dixit ad eos: Quem alium quæritis? Eccè ego quoquè Christianus sum: ite, nunciate Presidi hìc me adesse. Præses Aquilinus his auditis, vocauit eum ad se, & iussit dijs sacrificare. Quod vt faceret cùm nulla posset ratione ad-
S. Martyr fustibus cęditur. duci, præcepit eum fustibus cædi. Ille iterùm iterumque cæsus, permansit fidelis. Deindè mandat Præses scapulas eius acutis ferris confringi. Id verò B. Florianus cum ingenti gaudio perferens, glorificabat Deum. Videns autem se superatum Præses iniquissimus, iussit eum duci ad Anisum fluuium, & ibì præcipitari de ponte.

Beatus Florianus, lata in se sententia, gaudens & exultans ibat ad mortem, cre-
Iactatur in flumen, sed non submergitur. dens se ad vitam proficisci sempiternam. Ligato autem ad collum eius saxo, iuuenis quidam sæuus nimìs præcipitauit eum de ponte in fluuium, cuius oculi mox crepuerunt. Fluuius autem suscipiens martyrem CHRISTI, expauit, & eleuaris vndis, in quoddam eminentius saxum corpus eius exposuit, quod aquila, nuru DEI cò aduolans, expansis alis protegebat. Apparuit autem in visione beatus Florianus cuidam

cuidam matronę Deo deuotę, indicauitq; ei, quo loco corpus eius humaret. Illa hac visione admonita, mox ad fluuium abijt, & præ gentilium metu virgultis illud inuoluit, perduxitque ad locum sepulturæ destinatum. Cùm autem inter eundum iumenta, quæ sacrum corpus vehebant, delassarentur, matrona tremens rogauit Dominum, vt ipse ferret opem: statimq; erupit illic fons, cuius aqua reficiens iumenta, susceptum confecit iter, & corpus sepeliuit. Eo autem loco multæ fiunt diuinitùs curationes, & quicunq; ex fide petierint, misericordiam Dei impetrabūt. Vitæ enim sanctitas & constantia fidei athletas Christi coronat, & cum palma martyrij ad vitā perducit æternam, auxiliante rege æterno, Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum.

VITA S. MONICAE MATRIS S. AVGVSTINI, QVAM EX LIBRIS CONFESSIONVM EIVSDEM BE. *atissimi episcopi, collegit doctiss. antistes Aloysius Lipomanus.*

Mai 4. Ex confessione Augustini lib. 3. cap. 11. & 12.

ET misisti manum tuam ex alto Domine Deus, & de hac profunda caligine erroris Manichæorum eruisti animā meā, cùm pro me ploraret ad te mater mea, fidelis tua, ampliùs quàm flent matres corporea funera. Videbat enim illa mortem meam ex fide & spiritu, quē ex te habebat, & exaudisti eam Domine. Exaudisti eam, nec despexisti lachrymas eius, cùm profluētes rigarent terram sub oculis eius, in omni loco orationis eius, & exaudisti eam. Nam vndè illud somnium, quo eam consolatus es, vt viuere me secum crederet, & habere secum eandem mensam in domo, quod nolle cœperat, auersans & detestans blasphemias erroris mei? Vidit enim stantem se in quadam regula linea, & aduenientem ad se iuuenem splendidum, hilarem atque arridentem sibi, cùm illa esset mœrens & mœrore confecta. Qui cùm causas quæsisset ab ea mœstitiæ suæ quotidianarumque lachrymarum, docendi, vt assolet, nō discēdi gratia, atq; illa respondisset, perditionem meam se plangere, iussisse illum, quò secura esset, atq; admonuisse, vt attēderet & videret, vbi esset illa, ibi esse & me. Quod illa vbi attendit, vidit me iuxta se in eadem regula stantem. Vndè hoc, nisì quia erāt aures tuæ ad cor eius? O tu bone omnipotens, qui sic curas vnumquenq; nostrum, tanq; solum cures: & sic omnes, tanq; singulos. Vndè illud etiam, q̄ cùm mihi nar-
Vide ergò nos prouidentiam Dei. rāsset ipsum visum, & ego ad id trahere conarer, vt illa se potiùs non desperaret futuram esse, quod eram: continuò sine aliqua hæsitatione, Non, inquit. nō enim mihi dictum est, Vbi ille, ibi & tu: sed, Vbi tu, ibi & ille. Confiteor tibi Domine recordationem meam, quantùm recolo, quòd sæpè non tacui, ampliùs me isto per matrem vigilantem responso tuo, quòd ram vtcina interpretationis falsitate turbata non est, & tam citò vidit, quod videndum fuit, quod ego certè, anteq; dixisset, non viderам, etiam tum commotum fuisse, quàm ipso somnio, quo fœminæ piæ gaudium tanto pòst futurum, ad consolationem tunc præsentis solicitudinis, tanto antè prædictum est. Nam nouem fermè anni sequuti sunt, quibus ego in illo limo profundi
S. August. diù Manichæus. ac tenebris falsitatis, cùm sæpè surgere conarer, & grauiùs alliderer, volutatus sum: cùm tamen illa vidua casta, pia, & sobria, quales amas, iam quidem spe alacrior, sed fletu & gemitu non segnior, non desineret horis omnibus orationum suarū de me plangere ad te: & intrabant in conspectum tuum preces eius, & me tamen dimittebas adhuc volui & inuolui in illa caligine.

Et dedisti alterum responsum interim, quod recolo. Nam & multa prætereo, propter quod propero ad ea, quæ me magìs vrgent confiteri tibi, & multa non memini. Dedisti ergò alterum per sacerdotem tuum, quendam episcopum, nutritum in ecclesia, & exercitatum in libris tuis. Quem cùm illa fœmina rogāsset, vt dignaretur mecū colloqui, & refellere errores meos, & dedocere me mala, ac docere bona, (faciebat enim hoc, si quos fortè idoneos inuēnisset) noluit ille, prudenter sanè, quantū sensi posteà. Respōdit enim, me adhuc esse indocilē, eò q̄ inflatus essem nouitate hæresis illius, & nōnullis quæstiunculis iam multos impitos exagitâssem, sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

indicauerat ei. Sed sine, inquit, illum ibi, & tantùm roga pro eo Dominum: ipse legendo reperiet, quis ille sit error, & quanta impietas. Simul etiã narrauit, se quoquè paruulum à seducta matre sua datum fuisse Manichæis, & omnes penè nõ legisse tãtùm, verumetiam scriptitâsse libros eorũ, sibiq; apparuisse, nullo contrà disputãte & conuincente, q̃ esset illa secta fugienda: itaq; fugisse. Quæ cũ ille dixisset, atq; illa nollet acquiescere, sed instaret, magis deprecando, & vbertim flendo, vt me videret, & mecum dissereret, ille iam substomachãs tædio: Vade, inquit, à me, ità viuas: fieri eñ non potest, vt filius istarum lachrymarũ pereat. Quod illa ità se accepisse inter colloquia sua mecum sæpè recordabatur, acsi de cælo sonuisset.

Augustinus lachrymarum filius. Ex lib. v. Confess. cap. viij. ix. x.

Egisti etiam mecum Dñe, vt mihi persuaderetur Romã pergere, & potiùs ibi docere, quod docebã Carthagine. Et hoc vndè mihi persuasum sit, non præteribo cõfiteri tibi, quoniam & in his altissimi tui recessus, & præsentissima in nos misericordia tua cogitanda & prædicanda est. Non ideò Romam pergere volui, q̃ maiores quęstus, maiorq; mihi dignitas ab amicis, qui hoc suadebant, promittebatur: quanq̃ & ista ducebant animum tunc mecum: sed illa erat tunc causa maxima & penè sola, q̃ audiebam quietiùs ibi studere adolescentes, & ordinatiore disciplinæ coërctione sedari, nè in eius scholam, quò magistro non vtuntur, passìm & ꝓteruè irruant, nec eos admitti omninò, nisi ille permiserit. Cõtrà apud Carthaginem fœda est & intẽperans licẽtia scholasticorum: Irrumpunt impudenter, & propè furiosa fronte perturbant ordinem, quem quisq; discipulis ad proficiendum instituerit. Multa iniuriosa faciunt mira hebetudine, & punienda legibus, nisi consuetudo patrona sit, hoc miseriores eos ostendẽs, quo iam quasi liceat, faciunt, quod per tuã æternam legem nunquã licebit: & impunè se facere arbitrantur, cùm ipsa faciendi cęcitate puniãtur, & incomparabiliter patiantur peiora, q̃ faciunt. Ergò quos mores, cùm studerẽ, meos esse nolui, eos, cùm docerẽ, cogebar perpeti alienos: & ideò placebat ire, vbi talia non fieri omnes, qui nouerant, indicabant. Verùm autem tu spes mea & portio mea in terra viuentium, ad mutandũ terrarum locũ pro salute animæ meæ, & Carthaginis stimulos, quibus indè auellerer, admouebas, & Romæ illecebras, quibus attraherer, proponebas mihi per homines, qui diligebant vitam mortuam, hinc insana facientes, indè vana pollicentes: & ad corrigendos gressus meos vtebaris occultè & illornm & mea peruersitate. Nam & qui perturbabant ocium meum, fœda rabie cæci erant: & qui innitabant ad aliud, terram sapiebant. Ego autem, qui detestabar hîc veram miseriã, illic falsam felicitatẽ appetebã. Sed quarè hinc abirem, & illuc irẽ, tu sciebas Deus, nec indicabas mihi, nec matri, quę me ꝓfectum atrociter plãxit, & vsq; ad mare sequuta est: sed fefelli eam violenter me tenentẽ, vt aut reuocaret, aut mecũ pergeret: & finxi me amicum nolle deserere, donèc vento facto nauigaret, Et mentitus sum matri, & illi matri, & euasi. Quia & hoc tu dimisisti mihi misericorditer, seruans me ab aquis maris, plenum execrandis sordibus vsque ad aquã gratiæ tuæ, qua me abluto, siccarẽtur flumina maternorũ oculorũ, qbus pro me quotidiè tibi rigabat terram sub vultu suo: & tamen recusanti sine me redire, vix persuasi, vt in loco, q̃ ꝓximus nostræ naui erat memoria beati Cypriani, maneret ea nocte. Sed in ea nocte clanculò ego profectus sum: illa autẽ remansit orando & flendo. Et quid à te petebat Deus meus tantis lachrymis, nisi vt nauigare me non sineres? Sed tu altè consulens, & exaudiens cardinem desiderij eius, non curâsti quod tunc petebat, vt in me faceres, quod semper petebat. Flauit ventus, & impleuit vela nostra, & litus subtraxit adspectib⁹ nostris. In quo manè illa insaniebat dolore, & querelis ac gemitu implebat aures tuas, contemnentes ista: cùm & me cupiditatibus meis raperes ad finiendas ipsas cupiditates, & illius carnale desiderium iusto dolorũ flagello vapularet. Amabat enim secum præsentiam meam more matrum, sed multis multo ampliùs, & nesciebat, quid tu illi gaudiorum facturus esses de absentia mea. Nesciebat: ideò flebat & eiulabat, atq; illis cruciatibus arguebatur rea reliquiarum Euæ, cum gemitu quærens, quod cum gemitu pepererat, Et tamen post accusationem fallaciarum & crudelitatis meæ, cõuersa rursùs ad deprecãdũ te ꝓ me, abijt ad solita, & ego Romã.

Scholastico rum Carthaginien sis importunitas.

Vita mortua, hoim huic mũdo deditorum.

Insaniebat dolore, id est, immodicè dolebat.

Et eccè excipior ibi flagello ægritudinis corporalis, & ibam iam ad inferos, portãs omnia mala, quæ commiserã & in te, & in me, & in alios, multa & grauia super originalis peccati vinculum, quo omnes in Adam morimur. Nõ enim quicquam eorum mi-

mihi donaueras in Christo, nec soluerat ille in carne sua inimicitias, quas tecum cõtraxeram peccatis meis. Quomodò enim eas soluere in cruce phantasmatis, quod de illo credideram? Quàm ergò falsa mihi videbatur mors carnis eius, tam vera erat animæ meæ: & quàm vera erat mors carnis eius, tam falsa vita animæ meæ, quæ id non credebat. Et ingraueſcentibus febribus, iam ibam & peribam. Quò enim irem, si tunc abirem hinc, nisi in ignem atq; tormenta digna factis meis in veritate ordinis tui? Et illa hoc nesciebat, & tamen pro me orabat absens. Tu autem vbiq; præsens, vbi erat exaudiebas eam, & vbi eram miserebaris meî, vt recuperarem salutem corporis mei, adhuc insanus corde sacrilego. Neque enim desiderabam in illo tanto periculo baptismum tuum, & melior eram puer, quandò illum de materna pietate flagitaui, sicut iam recordatus atq; confessus sum: sed iam in dedecus meum creueram, & consilia medicinæ tuæ demens irridebam, qui me non siuisti talem bis mori. Quo vulnere si feriretur cor matris, nunquàm sanaretur. Non enim satìs eloquor, quid erga me habebat animi, & quanto maiore solicitudine parturiebat me spiritu, quàm carne peperat. Non itaq; video, quomodò sanaretur, si mea talis illa mors transuerberâsset viscera dilectionis eius. Et vbi essent tantæ preces, & tam crebræ sine intermissione? Nusq̃, nisi ad te. An verò tu Deus misericordiarũ sperneres cor contritum & humiliatum viduæ castæ ac sobriæ, frequentantis eleemosynas, obsequentis atq; seruientis sanctis tuis, nullum diem prætermittentis oblationem ad altare tuum, bis in die, manè & vesperè, ad ecclesiam tuam sine vlla intermissione venientis, non ad vanas fabulas & aniles loquacitates, sed vt te audiret in tuis sermonibus, & tu illam in suis orationibus? Huius ne tu lachrymas, quibus non à te aurũ & argentum petebat, nec aliquod mutabile aut volubile bonum, sed salutẽ animæ filij sui, tu cuius munere talis erat, contẽneres, & repelleres ab auxilio tuo? Nequaquàm Domine: immò verò aderas, & faciebas ordine, quo prædestinaueras esse faciẽdum. Absit, vt tu falleres eam in illis visionibus & responsis tuis, quæ iam commemorani, & quæ non memoraui, q̃ illa fideli pectore tenebat, & semper orans, tanq̃ chirographa tua ingerebat tibi. Dignaris enim, quoniam in seculum misericordia tua, eis, quibus omnia debita dimittis, etiam promissiõibus tuis debitor fieri. Recreâsti me ab illa ægritudine, & saluũ fecisti filiũ ancillæ tuę, tũc interìm corpore, vt esset, cui salutem meliorẽ atq; certiorẽ dares. Spes mea à iuuentute mea, vbi mihi eras, & quò recesseras? An verò nõ tu feceras me, & discreueras me à quadrupedibus & volatilibus cæli? Sapientiorem me feceras, & ambulabam per tenebras & lubricum, & quærebam te foris à me, & non inueniebã Deum cordis mei, & venerã in ꝓfundum maris, & diffidebã & desperabã de inuentiõe veri. Iam venerat ad me mater pietate fortis, terra mariq; me sequens, & in periculis omnibus de te secura. Nam & per marina discrimina ipsos nautas consolabatur, à quibus rudes abyssi viatores, cum ꝓturbantur, consolari solent, pollicens eis peruentionem cum saluté: quia hoc ei tu per visum pollicitus eras. Et inuenit me periclitantem quidem grauiter desperatiõe indagandæ veritatis. Sed tamen ei cùm indicâssem, non me quidem iam esse Manichęum, sed neq; catholicum Christianũ, non quasi inopinatum aliquid audiẽrit, exiliuit lætitia, cùm iam secura fieret ex ea parte miseriæ meæ, in qua me tãquàm mortuum, sed resuscitandum tibi, flebat, & feretro cogitationis efferebat, vt diceres filio viduę: Iuuenis, tibi dico, surge. & reuiuiscceret, & inciperet loq̃, & redderes illũ matri suæ. Nulla ergò turbulẽta exultatiõe exultauit cor eius, cũ audisset ex tãta parte iam factum, quod tibi quotidiè plãgebat, vt fieret, veritatẽ me nondũ adeptũ, sed falsitati iã ereptum: immò verò qa certa erat, & quod restabat te daturũ, q̃ totũ ꝓmiseras, placidissimè & pectore pleno fiducię respõdit mihi, credere se in Christũ, q̃ priùs, q̃ de hac vita emigraret, me visura esset fidelẽ catholicũ: & hoc quidẽ mihi, tibi aũt fons misericordiarũ preces & lachrymas dẽsiores, vt accelerares adiutoriũ tuũ, & illuminares tenebras meas, & studiosiùs ad ecclesiã currerem, & in Ambrosij ora suspenderer ad fontem salientis aquæ in vitã æternã. Diligebat aũt illum virũ sicut angelum Dei, q̃ per illum cognouerat me interìm ad illã ancipitẽ fluctuationẽ iam esse ꝓductum, ꝓ quam transiturum me ab ęgritudine ad sanitatẽ, intercurrẽte acriore periculo quasi per accessionem, quam criticam medici vocant, certa præsumebat.

Ex lib. 6. Confess. cap. 1. & 2.

Luc. 7.

S. Monica cur amârit S. Ambrosium.

Itaq; cùm ad memorias sanctorũ, sicut in Aphrica solebat, pultes & panẽ & merũ attulisset, atq; ab ostiario prohiberetur, vbi hoc episcopum vetuisse cognouit, tam

piè

Universidad de Deusto
Biblioteca

piè atq; obedienter amplexa est, vt ipse mirarer, ꝙ tam facilè accusatrix potiùs consuetudinis suæ, q̃ disceptatrix illius ptohibitionis effecta sit. Nõ enim obsidebat spiritum eius violentia, camq; stimulabat in odium veri amor vini, sicut plerosq; mares & fœminas, qui ad canticum sobrietatis, sicut ad potionem aquatã madidi, nauseant. Sed illa cùm attulisset canistrum cum solennibus epulis præguſtandis atque largiendis, plus etiam q̃ vnum pocillum pro suo palato satis sobriè temperarum, vndè indignationem sumeret, non ponebat. Et si multæ essent, quæ illo modo videbãtur honorandæ, memoriæ defunctorum, idemipsum vnum, quod vbiq; poneret, circunferebat, quo iam non solùm aquatissimo, sed etiam tepidissimo cum suis præsentibus per sorbitiones exiguas partiretur: quia pietatem ibi quærebat, non voluptatem. Itaq; vbi comperit à præclaro prædicatore atq; antistite pietatis præceptũ esse, ista non fieri nec ab eis, qui sobriè facerent, nè vlla occasio se ingurgitandi daretur ebriosis, & quia illa quasi parentalia superstitiõi gentilium essent similima, abstinuit se libentissimè, & pro canistro pleno terrenis fructibus, plenum purgatioribus votis pectus ad memorias martyrum afferre didicerat, vt & quod posset, daret egentibus, & si communicatio Dominici corporis illic celebraretur, cuius passionis imitatiõe immolati sunt martyres. Sed tamen videtur mihi Domine Deus meus, & ità est in conspectu tuo de hac re cor meum, non facilè fortassè de hac amputanda consuetudine matrem meam fuisse cessuram, si ab alio prohiberetur, quem non sicut Ambrosium diligebat, quem propter salutem meam maximè diligebat: eam verò ille propter eius religiosissimam conuersationem. qua in bonis operibus tam feruẽs spiritu frequentabat ecclesiam, ità vt sæpè erumperet, cùm me videret in eius prædicatione, gratulans mihi, quòd talem matrem haberem, nescius qualem illa me filium, qui dubitabam de illis omnibus, & inueniri posse viam vitæ minimè putabam.

Ex lib. 1. de Ordine, cap. 11.

Atq; interea mater ingressa est, quæsiuitq; à nobis, quid promouissemus. nam & ei quæstio nota erat. Cuius & ingressum & rogationem cùm scribi nostro more iussissem: Quid agitis, inquit: nunquidnam in illis, quos legitis, libris, etiã fœminas vnquàm audiui in hoc genus disputationis inductas? Cui ego: Non valdè curo, inquã, superborũ imperitorumq; iudicia, qui similiter in legendos libros, atquè in salutãdos homines irruunt. Non enim cogitant, quales ipsi, sed qualibus induti vestibus sint, quanta pompà rerum fortunæq; præfulgeant. Isti enim in literis non multũ attendunt, aut vndè sit quæstio, aut quò peruenire differentes moliãtur, quídve ab eis explicatum atq; confectum sit. In quibus tamen quia nonnulli reperiũtur, quorum animi contemnendi non sunt (adsperſi sunt enim quibusdam condimentis humanitatis, & facilè per aureas depictasq; ianuas ad sacrosancta philosophiæ penetralia pducuntur) satis enim fecerunt & maiores nostri, quorum libros tibi, nobis legentibus, notos esse video. Et his temporibus, vt omittam cæteros, vt & ingenio & eloquentia & ipsis insignibus muneribus fortunæ, & quod ante omnia est, mente præstãtissimus Theodorus, quem benè ipsa nôsti, id agit, vt & nũc, & apud posteros nullum genus hominũ de literis nostrorũ temporũ iurè conqueratur. Mei autẽ libri, si quorũ fortè manus tetigerint, lectoq; meo nomine non dixerint, Iste quis est? codicemq; proiecerint: sed vel curiosi, vel nimiùm studiosi, contempta vilitate liminis, intrare perrexerint: me tecum philosophantem non molestè ferent, nec quenquam istorum, quorũ meis literis sermo miscetur, fortassè contemnent. Sunt enim non solùm liberi, quod cuiuis disciplinæ liberali, nedũ philosophiæ, satis est: sed summo apud suos loco nati. Doctissimorũ autẽ hominũ literæ etiã sutores philosophatos, & multo viliora fortunarũ genera continẽt. Qui tamen tãta ingenij virtutisq; luce fulserunt, vt bona sua cum qualibet huiuscemodi nobilitate nullo modo vellẽt, etiã si possent, vlla conditione mutare. Nec deerit, mihi crede, tale hominum genus, cui plùs placeat hoc ipsum, quia mecum philosopharis, quàm si quid hîc aliud aut iucũditatis, aut grauitatis inuenerit. Nam & fœminæ sunt apud veteres philosophatæ, & philosophia tua mihi plurimũ placet. Nam nè quid mater ignores, hoc Græcũ verbum, quod philosophia nominatur, Latinè amor sapientiæ dicitur. Vndè etiam diuinæ scripturæ, quas vehementer amplecteris, non omninò philosophos, sed philosophos huius mundi, cuitandos atq; irridendos esse præcipiunt. Nam quisquis omnem philosophiam fugiendam putat, nihil nos vult aliud, quàm non amare sapi-

Philosophia.

Philosophi quinam in scripturis reiecti.

sapientiam. Contemnerem te igitur in his literis meis, si sapientiam non amares: nõ autem contemnerem, si eam mediocriter amares: multo minùs, si tantum, quãtum *ego, amares sapientiam. Nunc cùm eam multo plùs, quàm meipsum, diligas, & noueris quantum me diligas, cumq; in ea tantum profeceris, vt iam nec cuiusuis cõmodi fortuiti, nec ipsius mortis, quod viris doctissimis difficilimum est, horrore deterrearis, quam summam philosophiæ arcem omnes esse confitentur, egóne me nõ libenter tibi etiam discipulum dabo? Hic illa cum blandè ac religiosè nunquàm me tantum mentitum esse dixisset, & viderem tam multa nos verba fudisse, vt neq; scribenda non essent, & iam libri modus esset, neq; tabulæ reliquæ forent, placuit quæstiõem differri: simul vt meo stomacho parcerem. Nam cum plùs, quàm vellem cõmouerant ea, quæ mihi euomenda in illos adolescentes necessariò visa sunt. Sed cũ abire cœpissemus, Memento, inquit Licẽtius, q̃ multa, & quàm necessaria nobis abs te accipienda, per occultissimum illum diuinumq; ordinem, etiam te nesciente, subministrẽtur. Video, inquam, & ingratus Deo non sum, vosq; ipsos, qui aduertitis, ob idipsum præsumo fore meliores. Hoc fuit tantùm illo die negocium meum.

*Me, legẽdum putæ

Non longè cœperat Mediolanensis ecclesia genus hoc consolationis & exhortationis celebrare, magno studio fratrum concinentium vocibus & cordibus. Nimirùm annus erat, aut non multo ampliùs, cùm Iustina Valẽtiniani regis pueri mater, hominem tuum Ambrosium persequeretur hæresis suæ causa, qua fuerat seducta ab Arrianis. Excubabat pia plebs in ecclesia, mori parata cum episcopo suo, seruo tuo. Ibi mater mea, ancilla tua, solicitudinis & vigiliarum primas partes tenẽs, orationibus viuebat. Nos adhuc frigidi à calore spiritûs tui, excitabamur tamen ciuitate attonita atq; turbata. Tunc hymni & psalmi vt canerentur secũdùm morem Orientalium partium, nè populus mœroris tædio contabesceret, institutum est, & ex illo in hodiernum retẽtum, multis iam ac penè omnibus gregibus tuis, & per cętera orbis imitantibus. Tũc memorato antistiti tuo per visum aperuisti, quo loco laterent martyrum corpora, Protasij & Geruasij, quæ per tot annos incorrupta in thesauro secreti tui recondideras, vndè opportunè promeres ad coërcendam rabiẽ fœmineam, sed regiam. Cùm enim propalata & effossa digno cum honore trãsferrentur ad Ambrosianam Basilicam, non solùm quos immundi vexabant spiritus, cõfessis eisdem dæmonibus sanabantur: verumetiam quidam plures annos cæcus ciuis, ciuitatiq; notissimus, cùm populi tumultuantis lætitiæ causam quæsisset atq; audisset, exiliuit, eoq; se vt duceret, suum ducem rogauit. Quò perductus, impetrauit admitti, vt sudario tangeret feretrum preciosæ in conspectu tuo mortis sanctorum tuorum. Quod vbi fecit atq; admouit oculis, confestim aperti sunt. Indè fama discurrens, indè laudes tuæ feruentes lucentes, indè illius inimicæ animus etsi ad credendi sanitarem non applicitus, à persequendi tamen furore compressus est. Gratias tibi Deus meus. Vndè & quò eduxisti recordationem meam, vt hæc etiam confiterer tibi, quæ magna oblitus præterieram? Et tamen tunc, cùm ità fragraret odor vnguentorum tuorum, non currebamus post te: & ideò plùs flebam inter cantica hymnorum tuorum, olim suspirans tibi, & tandèm respirans, quantum patet aura in domo fœnea.

Ex lib. 9. Confessionum, à cap. 7. vsque ad 13. inclusiuè.

Inuẽta corpora intergra SS. Geruasij & Protasij.

Psal. 115.

Qui habitare facis vnanimes in domo, consociâsti nobis & Euodium iuuenem ex nostro municipio. Qui cùm agens in rebus, militaret, prior nobis ad te conuersus est & baptizatus, & relicta militia seculari, accinctus est in tua. Simul eramus, simul habitabamus placito sancto: quærebamus, quisnam locus nos vtiliùs haberet seruientes tibi: pariter remeabamus in Aphricam. Et cùm apud Ostia Tiberina essemus, mater defuncta est. Multa prætereo, quia multùm festino. Accipe confessiones meas & gratiarumactiones, Deus meus, de rebus innumerabilibus etiam in silentio. Sed non præteribo, quicquid mihi anima parturit de illa famula tua, quæ me parturiuit: & carne, vt in hanc temporalem, & corde, vt in æternam lucem nascerer. Non eius, sed tua dicam dona in ea: neq; enim seipsam fecerat, aut educauerat seipsam. Tu creâsti eã, nec pater nec mater sciebat, qualis ex eis fieret illa. Et erudiuit eã in timore tuo virga Christi tui, regimen vnici filij tui in domo fideli, bono mẽbro Ecclesiæ tuæ. Nec tantã erga suã disciplinam diligentiam matris prædicabat, quantam famulæ cuiusdã decrepitæ, q̃ patrẽ eius infantẽ portauerat, sicut dorso grãdiusculorũ puellarũ paruuli portari solẽt. Cuius rei gratia, & ꝓpter senectã ac mores optimos, in do-

Cap. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

domo Christiana satìs à dominis honorabatur. Vndè etiã curã Dominicarũ filiarũ cõmissam sibi diligẽter gerebat,& erat in eis coërcendis,cùm opùs esset,sancta seueritate vehemẽs,atq; in docendis sobria prudentia. Nam eas,ꝑter illas horas, qbus ad mensam parentum moderatissimè alebantur,etiamsi exardescerent siti,nec aquã bibere sinebat,præcauens consuetudinem malam,& addẽs verbum sanũ: Modò aquã bibitis, quia in potestate vinum non habetis:cùm autem ad maritos veneritis,factç dominæ apothecarum & cellariorum, aqua sordebit, sed mos potandi præualebit. Hac ratione præcipiendi, & authoritate imperandi frænabat auiditatem tenerioris ætatis, & ipsam puellarum sitim formabat ad honestum modum,vt iam nec libéret, quod non deceret. Et surrepserat tamen,sicut mihi filio famula tua narrabat,surrepserat ei vinolẽtia. Nam cùm de more,tanq̃ puella sobria, iuberetur à parentibus de cuppa vinum depromere,submisso poculo,qua desupèr patet,priusquàm in lagũculam funderet merum,primoribus labris sorbebat exiguum,quia non poterat amplius,sensu recusante. Non enim vlla temulenta cupidine faciebat hoc, sed quibusdam superfluentibus ætatis excessibus,qui ludicris motibus ebulliũt, & in puerilibus animis maiorum pondere premi solent. Itaq; ad illud modicũ quotidiana modica addendo,quoniam qui modica spernit,paulatìm décidit, in eam consuetudinem lapsa erat, vt propè iam plenos mero caliculos inhianter hauriret. Vbì tunc sagax anus,& vehemens illa prohibitio?Nunquìd valebat aliquid aduersùs latẽtem morbum, nisì tua medicina,Domine, vigilaret super nos? Absente patre & matre, & nutritoribus, tu præsens, qui creâsti, qui vocas, qui etiam per præpositos homines boni aliquid agis ad animarum salutem, quid tunc egisti, Domine Deus meus? Vndè curâsti? Vndè sanâsti?Nónne protulisti durum & acutum ex altera anima conuicium,tanquàm medicinale ferrum,ex occultis prouisiõibus tuis,& vno ictu putredinem illam præcidisti? Ancilla enim, cum qua solebat accedere ad cuppam, litigãs cum domina minore,vt fit,sola cum sola, obiecit hoc crimen amarissima insultatione,vocans meribibulam. Quo illa stimulo percussa,respexit fœditatem suam,confestimq; damnauit atq; exuit. Sicut amici adulantes peruertunt, sic inimici litigantes plerunquè corrigunt. Nec tu, quod per eos agis,sed quod ipsi voluërũt,retribuis eis. Illa enim irata,exagitare appetiuit minorem dominam,non sanare,& ideò clanculò:aut quia ità eas inuenerat locus & tempus litis,aut nè fortè & ipsa periclitaretur, ꝙ tam serò ꝓdidisset. At tu Domine rector cęlestium & terrenorum, ad vsus tuos contorquens profunda torrentis,fluxum seculorum ordinans turbulẽtum, etiam de alterius animæ insania sanâsti alteram, nè quisquam, cùm hoc aduertit,potentiæ suæ tribuat, si verbo eius alius corrigatur, quem vult corrigi.

Mala consuetudo etiam in minimis, nisì mox reprimatur, ad peiora adducit.

Cap. 9.

S. Monica vt in matrimonio se gesserit.

Educata itaq; pudicè ac sobriè,potiusq; à te subdita parentibus, quàm à parentibus tibi,vbì plenis annis nubilis facta est, tradita viro seruiuit velutì domino,& fategit eum lucrari tibi, loquens te illi moribus suis, quibus eam pulchram faciebas,& reuerenter amabilem atque mirabilem viro. Ità autem tolerauit cubilis iniurias, vt nullam de hac re cum marito haberet vnquàm simultatem. Expectabat enim misericordiam tuam super eum, vt in te credens castificaretur. Erat verò ille prætereà, sicut benevolentia præcipuus,ità ira feruidus. Sed nouerat hæc non resistere irato viro, non tantùm facto, sed ne verbo quidem. Iam verò refracto & quieto,cùm opportunum videret, rationem facti sui reddebat, si fortè ille inconsideratiùs commotus fuerat. Deniq; cùm matronæ multæ,quarum viri mansuetiores erãt, plagarum vestigia,etiam dehonestata facie gererent,inter amica colloquia illæ arguebãt maritorum vitam,hæc earum linguam, velutì per iocum grauiter admonẽs,ex quo illas tabulas, quæ matrimoniales vocantur,recitari audîssent, tanquàm instrumẽta, quibus ancillæ factæ essent,deputare debuissent:proindè memores conditionis, superbire aduersùs dominos non oportere. Cumq; mirarentur illæ, scientes q̃ ferocem coniugem sustineret, nunquàm fuisse auditũ,aut aliquo indicio claruisse,quòd Patritius cecíderit vxorem, aut quòd à se inuicèm vel vnum diem domestica lite dissenserint, & causam familiariter quærerent, docebat illa institutum suum, quod suprà memoraui. Quæ obseruabant,expertæ gratulabantur: quæ non obseruabant, subiectæ vexabantur. Socrum etiam suam primò susurris malarum ancillarum aduersùs se iritatam, sic vicit obsequijs, perseuerans tolerantia & mansuetudine, vt

vt illa vltrò filio suo medias linguas famularum proderet, quibus inter se & nurum pax domestica turbabatur,expeteretque vindictam. Itaque posteaquàm ille & matri obtemperans,& curans familiæ disciplinam,concordiæ suorum consulens,proditas ad prodentis arbitrium verberibus coërcuit, promisit illa talia de se præmia sperare debere,quæcunque de sua nuru sibi,quò placeret,mali aliquid loqueretur:nullaque iam audente,memorabili inter se benevolentiæ suauitate vixerunt. Hoc quoquè illi bono mancipio tuo, in cuius vtero me creâsti,Deus meus, misericordia mea,munus grande donaueras,quòd inrer dissidentes atque discordes quaslibet animas, vbi poterat tam se præbebat pacificam,vt cùm ab vtraq; multa de inuicèm audiret amarissima,qualia solet eructare turgens atque indigesta discordia,quãdò præsenti amicæ de absente inimica per acida colloquia crudelitas exhalatur odiorum,nihil tamẽ alteri de altera proderet,nisì quod ad eas reconciliandas valeret. Paruum hoc bonum mihi videretur,nisì turbas innumerabiles tristis experirer,nescio qua horrenda pestilentia peccatorum latissimè peruagante, non solùm iratorum inimicorum iratis inimicis dicta prodere, sed etiam quæ non dicta sunt,addere: cùm contrà animo humano parùm esse debeat,inimicitias hominum nec exagitare,nec augere malè loquendo,nisì eas etiam extinguere benè loquendo studuerit: qualis illa erat,docente te magistro intimò in schola pectoris. Deniquè etiam virum suum iam in extrema vita temporali eius,lucrata est tibi, nec in eo iam fideli planxit, quod in nondùm fideli tolerauerat. Erat etiam serua seruorum tuorum. Quisquis enim eorum nouerat eam,multùm in ea laudabat,& honorabat,& diligebat te:qa sentiebat præsentiam tuam in corde eius, sanctæ conuersationis fructibus testibus. Fuerat enim vnius viri vxor, mutuam vicem parentibus reddiderat, domum suam piè tractauerat,in operibus bonis testimonium habebat. Nutrierat filios,totiès eos parturiens, quotiès abs te deuiare cernebat. Postremò nobis Domine omnibus, qui ex munere tuo sinis loqui seruis tuis, qui ante dormitionem eius in te iam consociati viuebamus,percepta gratia baptismi tui,ità curam gesit,quasi oñes genuissẽt: ità seruiuit, quasi ab omnibus genita fuisset.

Inter discordes vt pacem solita sit conciliare.

Patritius S. Monicæ opera creditur in Christum.

1. Tim. 5.

Imminente autem die,quo ex hac vita erat exitura,quem diem tu noueras ignorantibus nobis, ꝓuenerat,vt credo,procurante te occultis tuis modis, vt ego & ipsa soli staremus incumbentes ad quandam fenestram, vndè ortus intrà domum, quæ nos habebat,prospectabatur,illic apud ostia Tiberina, vbì remoti à turbis,post longi itineris laborem,instaurabamus nos nauigationi. Colloquebamur ergò soli valdè dulciter, & præterita obliuiscentes,in ea,quæ antè sunt, extenti,quærebamus inter nos apud præsentem veritatem, quod tu es, qualis futura esset vita æterna sanctorum,quam nec oculus vidit,nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Sed inhiabamus ore cordis in superna fluenta fontis tui, fontis vitæ, qui est apud te, vt indè pro captu nostro adspersi,quoquo modo rem tantam cogitaremus. Cumque ad eum finem sermo perduceretur, vt carnalium sensuum delectatio quantalibet in quantalibet luce corporea præ illius vitæ iucunditate, non comparatione, sed ne cõmemoratione quidem digna videretur:erigẽtes nos ardẽtiore affectu in idipsum, perambulauimus gradatìm cuncta corporalia,ipsum cælum,vndè sol & luna, & stellæ lucent super terram. Et adhuc ascendebamus interiùs cogitando & loquendo te, & mirando opera tua,& venimus in mentes nostras,& transcendimus eas, vt attingeremus regionem vbertatis indeficientis,vbì pascis Israël in æternum veritatis pabulo,& vbì vita sapientia est, per quam fiunt omnia ista,& quę fuerunt,& quæ futura sunt: & ipsa non fit,sed sic est,vt fuit,& sic erit semper:quin potiùs fuisse, & futurum esse,non est in ea,sed esse solùm,quoniam æterna est. Nam fuisse & futurum esse,non est æternum. Et dum loquimur, & inhiamus illi,attigimus eam modicè toto ictu cordis, & suspirauimus, & reliquimus ibi religatas primitias spiritûs, & remeauimus ad strepitum oris nostri,vbì verbum & incipitur & finitur. Et quid simile verbo tuo Domino nostro in se permanenti sine vetustate,atque innouanti omnia? Dicebamus ergò : Si cui sileat tumultus carnis, sileant phantasiæ terræ & aquarum & aëris,sileant & poli, & ipsa sibi anima sileat, & transeat se non se cogitando, sileant somnia & imaginariæ reuelationes,omnis lingua,& omne signum,& quicquid trãseundo fit,si cui sileat omninò:quoniam si quis audiat, dicunt hæc omnia : Non ipsa

Cap. 10.

Esa. 64. 1. Cor. 2.

Psal. 35.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nos fecimus,ſed fecit nos,qui manet in æternum. His dictis ſi iam taceant, quoniam erexerunt aurem in eum, qui fecit ea, & loquatur ipſe ſolus, non per ea,ſed per ſe ipſum,vt audiamus verbum eius,non per linguam carnis, neque per vocem angeli, neque per ſonitum nubis, neque per ænigma ſimilitudinis, ſed per ipſum, quem in his amamus,ipſum ſine his audiamus: ſicut nunc extendimus nos, & rapida cogitatione attingimus æternam ſapientiam ſuper omnia manentem: ſi continuetur hoc, & ſubtrahantur aliæ viſiones longè imparis generis, & hæc vna rapiat & abſorbeat & recondat in interiora gaudia ſpectatorem ſuum,vt talis ſit ſempiterna vita, qualè fuit hoc momentum intelligentiæ,cui ſuſpirauimus: Nonne hoc eſt, Intra gaudium Matth.25. Domini tui? Et iſtud quandò? An cùm omnes reſurgemus, ſed non omnes immutabimur? 1.Cor.15. Dicebamus talia, & ſi non iſto modo & his verbis, tamen Domine tu ſcis, quòd illo die,cùm talia loqueremur,& mũdus iſte nobis inter verba vileſceret cum omnibus delectationibus ſuis: tunc ait illa: Fili,quantùm ad me attinet,nulla re iam delector in hac vita. Quid hîc faciam adhuc,& cur hîc ſim, neſcio, iam conſumpta ſpe huius ſeculi. Vnum erat,propter quod in hac vita aliquantum immorari cupiebam,vt te Catholicum Chriſtianum viderem,priuſquàm morerer: cumulatiùs hoc mihi DEVS meus præſtitit,vt te etiam contempta felicitate terrena, ſeruum eius videam. Quid hîc facio?

Cap.11. Ad hæc ei quid reſponderim, non ſatis recolo. Tum intereà vix intrà quinque dies,aut non multo ampliùs decubuit febribus. Et cùm ægrotaret, quodam die defectum animæ paſſa eſt,& paululùm ſubtracta à præſentibus. Nos concurrimus, ſed citò reddita eſt ſenſui,& adſpexit adſtantes me,& fratrem meum, & ait nobis quaſi quærenti ſimilis: Vbi eram? Deindè nos intuens mœrore attonitos: Ponetis hîc,inquit, matrem veſtram? Ego ſilebam,& fletum frenabam. Frater autem meus quidam locutus eſt,quo eam non peregrè,ſed in patria defungi tanquàm feliciùs optaret. Quo audito,illa vultu anxio reuerberans eum oculis, quòd talia ſaperet, atque indè me intuens: Vide,ait,quid dicit. Et mox ambobus: Ponite,inquit,hoc corpus vbicunquè: nihil vos eius cura conturbet. Tantùm illud vos rogo, vt ad Domini altare memineritis meî,vbi fueritis. Cumque hanc ſententiam verbis,quibus poterat, explicâſſet,conticuit,& ingraueſcente morbo,exercebatur. Ego verò cogitans dona tua Deus meus inuiſibilis,quæ immittis in corda fidelium tuorum,& proueniũt indè fruges admirabiles,gaudebam,& gratias agebam tibi,recolens quòd noueram, quãta cura ſemper æſtuâſſet de ſepulcro, quod ſibi prouiderat & præparauerat iuxta corpus viri ſui. Quia enim valdè concorditer vixerãt,id etiam volebat, vt eſt animus humanus minùs capax diuinorum,adiũgi ad illam felicitatem, & commemorari ab hominibus, cõceſſum ſibi eſſe poſt tranſmarinam peregrinationem, vt coniuncta terra amborum coniugum,terrâ tegeretur. Quandò autem iſta inanitas plenitudine bonitatis tuæ cœperat in eius corde non eſſe,neſciebam,& lætabar admirans, & ſic mihi apparuiſſet: quanquàm & illo ſermone noſtro ad feneſtram,cùm dixit: Iam qd hîc facio? nõ apparuit deſiderare in patria mori. Audiui etiam poſteà, quòd iam, cùm Oſtijs eſſemus,cum quibuſdã amicis meis materna fidutia colloquebatur quodam die de contemptu vitę huius & bono mortis,vbi ipſe non aderam: illisque ſtupentibus virtutem fœminę, quam tu dederas ei, quærentibusque vtrùm nõ formidaret tam longè à ſua ciuitate corpus relinquere: Nihil,inquit,lõgè eſt Deo: neque timendum eſt,nè ille nõ agnoſcat in fine ſeculi, vndè me reſuſciter. Ergò die nono ægritudinis ſuę, quinquageſimo & ſexto anno ætatis ſuę, trigeſimo & tertio ætatis meę,anima illa religioſa & pia corpore ſoluta eſt.

Memoria defunctorum in Miſſa.

Obitus S. Monicæ.

Cap.12. Premebam oculos eius,& cõfluebat in præcordia mea mœſtitudo ingens, & trãsfluebat in lachrymas,ibidemque oculi mei violento animi imperio reſorbebãt fontem ſuum vſque ad ſiccitatem,& in tali luctamine valdè malè mihi erat. Tum verò vbi efflauit extremum ſpiritum, puer Adeodatus exclamauit in planctum, atque ab omnibus nobis coërcitus tacuit. Hoc modo etiã meum quiddã puerile, quod labebatur in fletus,iuuenili voce cordis coërcebatur & tacebat. Neque eñ decere arbitrabamur funus illud queſtubus lachrymoſis gemitibusque celebrare: qa his plerũque ſolet deplorari quędã miſeria moriẽtium,aut quaſi omnimoda extinctio. At illa nec miſerè moriebatur,nec omninò moriebatur. Hoc & documentis morũ eius, & fi-

& fide nõ ficta,rationibusq; certis tenebamus. Quid ergò erat,quod intùs mihi graviter dolebat,niſi ex cõſuetudine ſimul viuẽdi dulciſſima & chariſſima,repẽtè ſimul dirupta, vulnus recens? Gratulabar qdem teſtimonio eius, q in eaipſa ægritudine, obſequijs meis interblãdiens, appellabat me piũ, & cõmemorabat grãdi dilectionis affectu,nunquàm ſe audiſſe ex ore meo iaculatũ in ſe durum aut cõtumelioſum ſermonem. Sed tamen quid tale Deus meus,qui feciſti nos, quid comparabile habebat honor à me delatus illi,& ſeruitus ab illa mihi? Quoniam itaque deſerebar tam magno eius ſolatio,ſauciabatur anima mea,& quaſi dilaniabatur vita,quæ vna facta fuerat ex mea & illius. Cohibito ergò à fletu illo puero, Pſalterium aperuit Euodius,& cantare cœpit pſalmum,cui reſpondebamus omnis domus: Miſericordiam & iudi- Pſal.100. cium cantabo tibi Domine. Audito autem hoc, conuenerunt multi fratres ac religioſæ fœminæ,& de more illis,quorum officium erat,funus curantibus, ego in parte,vbi decenter poteram cum eis, qui me non deſerendum eſſe cenſebãt,quod erat tempori congruum,diſputabam: coque fomento veritatis mitigabam cruciatũ tibi notum, illis ignorantibus & intentè audientibus, & ſine ſenſu doloris me eſſe arbitrantibus. At ego in auribus tuis,vbi eorum nullus audiebat,increpabam mollitiem affectûs mei, & conſtringebam fluxum mœroris: cedebatque mihi paululùm, rurſuſq; impetu ſuo ferebatur,nõ vſque ad eruptionem lachrymarũ, nec vſque ad vultûs mutationem: ſed ego ſciebam,qd corde premerem. Et quia mihi vehemẽter diſplicebat tantũ in me poſſe hæc humana, quæ ordine debito & ſorte cõditionis noſtræ accidere neceſsè eſt,alio dolore dolebã dolorem meũ, & duplici triſtitia macerabar. Cùm eccè corpus elatum eſt,imus & redimus ſine lachrymis. Nam neque in eis precibus,quas tibi fudimus, cùm offerretur pro ea ſacrificium precij noſtri,iam Miſſa,p defunctis antiquiſſimæ conſuetudinis. iuxta ſepulcrũ poſito cadauere, priuſquàm deponeretur, ſicut illic fieri ſolet,nec in eis precibus ego fleui: ſed toto die grauiter in occulto mœſtus erã,& mente turbata rogabam te,vt poteram,q ſanares dolorem meum,nec faciebas: credo cõmendans memoriæ meę, vel hoc vno documẽto, oĩs cõſuetudinis vinculũ,etiã aduersùs mẽtem,quæ iam nõ fallaci verbo paſcitur. Viſum etiam mihi eſt,vt irem lauatum,q audieram indè balneis nomen inditũ,quia Græci βαλανεῖον dixerint,q anxietatem pellat ex animo. Eccè & hæc confiteor miſericordiæ tuę pater orphanorũ, quoniam laui, & talis eram,qualis priùs,quàm lauiſſem. Neque eñ exudauit de corde meo mœroris amaritudo. Deindè dormiui,& euigilaui,& nõ parua ex parte mitigatum inuẽni dolorem meum,atque vt eram in lecto meo ſolus, recordatus ſum veridicos verſus Ambroſij tui: Tu es eñ Deus creator oĩm, Poliq; rector,veſtiens Diem decoro lu- Ex hymno Ambroſiamine,Noctem ſoporis gratia, Artus ſolutos vt quies Reddat laboris vſui: Menteſq; no verſus. feſſas alleuet, Luctuſq; ſoluat anxios. Atque indè paulatim reducebam in priſtinum ſenſum ancillam tuam,conuerſationemque eius piam in te & ſanctam, in nos blandam atque morigeram,qua ſubitò deſtitutus ſum, & libuit flere in conſpectu tuo de illa & pro illa,de me & pro me. Et dimiſi lachrymas quas continebam, vt effluerent quantùm vellent, ſubſternentes eas cordi meo: & requieuit in eis, quoniã ibi erant aures tuæ,non cuiuſquam hominis ſuperbè interpretantis ploratũ meum. Et nunc Dñe cõfiteor tibi in literis. Legat qui volet,& interpretetur vt volet: & ſi peccatum inuenerit fleuiſſe me matrem exigua parte horæ, matrem oculis meis interim mortuam,quę me multos annos fleuerat,vt oculis tuis viuerem,nõ irrideat, ſed potiùs, ſi eſt grandi charitate,p peccatis meis fleat ipſe ad te pater oĩm fratrũ Chriſti tui.

Ego autem iam ſanato corde ab illo vulnere, in quo poterat redargui carnalis Cap.13. affectus,fundo tibi Deus noſter pro illa famula tua lõgè aliud lachrymarum genus, quod manat de concuſſo ſpiritu conſideratione periculorum omnis animæ, quæ in Adam moritur. Quanquàm illa in Chriſto viuificas,etiã nondùm carne reſoluta,ſic vixerit,vt laudetur nomen tuum in fide moribusque eius: non tamen audeo dicere, ex quo eam per baptiſmum regenerâſti, nullum verbum exiſſe ab ore eius contra pceptum tuum. Et dictum eſt à veritate filio tuo: Si quis dixerit fratri ſuo, fatue,reus Matth.5. erit gehennæ ignis. Et væ etiam laudabili vitæ hominum, ſi remota miſericordia diſcutias eam. Quia verò non exquiris delicta vehementer,fidutialiter ſperamus aliquem apud te locum inuenire indulgentiæ. Quiſquis autem tibi enumerat vera me- Merita noſtra,Dei dona. rita ſua,quid tibi enumerat,niſi munera tua? O ſi cognoſcant ſe omnes homines,&

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui gloriantur, in Domino glorientur. Ego itaque, laus mea & vita mea, Deus cordis mei, sepositis paulispèr bonis eius actibus, pro quibus tibi gaudens gratias ago, nunc pro peccatis matris meæ deprecor te : exaudi me per medicinam vulnerum nostrorũ, quæ pependit in ligno, & sedens ad dexteram tuam, te interpellat pro nobis. Scio misericorditer operatam, & ex corde dimisisse debita debitoribus suis : dimitte illi & tu debita sua, si qua etiam contraxit per tot annos post aquam salutis. Matt. 5. Dimitte Dñe, dimitte obsecro, nè intres cum ea in iudicium. Superexaltet misericordia iudicium, quoniam eloquia tua vera sunt, & promisisti misericordiam misericordibus. Exod. 33. Quod vt esset, tu dedisti eis, q̃ misereberis, cui misertus eris: & misericordiam tuam præstabis, cui misericors fueris. Et credo iam feceris, quòd te rogo: sed voluntaria oris mei approba Domine. Nanque illa, imminente die resolutionis suæ, non cogitauit suum corpus sumptuosè contegi, aut condiri aromatibus, aut monumentum electum cõcupiuit, aut curauit sepulcrum patrium. Non ista mandauit nobis, sed tantummodò memoriam suî ad altare tuum fieri desiderauit, cui nullius dici prætermissione seruiẽrat, vndè sciret dispensari victimam sanctam, qua deletum est chirographum, quod erat contrariũ nobis, qua triumphatus est hostis, cõputans delicta nostra, & quærens qd obijciat, & nihil inueniens in illo, in quo vicimus. Quis ei refundet innocentem sanguinem? Quis ei restituet precium, quo nos emit, vt nos auferret ei? Ad cuius precij nostri sacramentum, ligauit ancilla tua animã suam vinculo fidei. Nemo à protectione tua dirumpat eam. Non se interponat nec vi, neç insidijs leo & draco : neq; enim respondebit illa nihil se debere, nè cõuincatur & obtineatur ab accusatore callido: sed respondebit dimissa debita sua ab eo, cui nemo reddet, quod pro nobis nõ debens reddidit. Sit ergò in pace cum viro, ante quem nulli, & post quem nulli nupta est, cui seruiuit, fructũ tibi afferens cum tolerantia, vt eum quoq; lucraretur. Et inspira Dñe Deus meus, inspira seruis tuis, fratribus meis, filijs tuis, dominis meis, quibus & voce, & corde, & literis seruio, vt quotquot hæc legerint, meminerint ad altare tuum Monicæ famulę tuæ, cum Patricio quondàm eius cõiuge, per quorum carnem introduxisti me in hanc vitam, quemadmodùm nescio. Meminerint cum affectu pio parentum meorũ in hac luce trãsitoria, & fratrũ meorum sub te patre in matre catholica, & ciuium meorũ in æterna Hierusalem, cui suspirat peregrinatio populi tui ab exitu vsque ad reditum, vt quod à me illa poposcit extremũ, vberiùs ei præstetur in multorum orationibus, tam per cõfessiones, quàm per orationes meas.

Missæ quotidianæ.

Colos. 2.

Vult in Missa S. Augustinus orari pro parentibus suis.

VITA SANCTI PATRIS IOHANNIS DAMASCENI, A IOHANNE PATRIARCHA HIEROSOLYMITANO CONSCRIPTA.

Maij 6.

ONSVEVERVNT homines statuas erigere & simulacra statuere in honorem eorum, qui animum diuina præditum imagine, vel in primæ conditionis puritate ac innocentia conseruârunt, vel dilapsum & inquinatũ, in statum pristinum reuocârunt. Quicunque aũt huic cultûs generi deditiores sunt, preciosioribus materijs, coloribusq; prẽcipuis, quatenùs opib' ac artificio p̃stant, ad formas eorũ expoliẽdas & lineamenta signantiùs exprimẽda, coutũtur, existimãtes hac ratione maiestatem illorũ honestiùs consecratũ iri. Igitur si circa imaginũ effigiaturas tãtoperè probatur id genus studij, dignúmne fuerit, q̃ ipsorum benè prẽclareque gesta negligantur, & incultæ iaceant historiæ? Non profectò. Nam vt interim concedatur simplicioribus venia, qui qua possunt opera, tumultuariò diuorum acta conscribunt : diserti tamen, ingenioque pollentes, nequaquàm dignandi sunt venia, si, quod faciunt, contemptui habent Vitas sanctorum : præsertim si illorum spiritus ac vita inuigilauit libris, si curæ illis fuit, mentem ab ignorantia & obliuione, animam verò à perturbationibus motibusq; oñibus vindicare, si mundum lucubrationibus suis adornârunt, si mentes omnium illustrârunt, deniquè si nõ solùm externarum disciplinarum gratia commendati, sed paracleti iubar vbertìm adhuc effundant.

Illorum vnus vel præstantissimis annumerandus est percelebris ille Iohannes, cui cognomen à Damasco ciuitate patria inditum. Erat ille firmamenti Ecclesiastici luminare haud paruum, immò planè ingens atque perquàm fulgidum. Neque in nocte hæreseos (quę se vbiquè locorum diffuderat) tantùm lucebat, sed & prorsùs omnes malè sentientium caligines dispellebat, libris videlicet ac epistolis. Ingruerant autem vniuerso orbi nox horrida atque profundę tenebrę, ità vt obscurarentur venerabilium imaginum præclarę figuræ. Illarum author fuit, non à triuio aliquis ac plebeius, qui in exigua tantùm parte orbis, malitiam suam disseminaret, sed vir ille (vt sic dicam) manu fines orbis complectẽs, Romanorum videlicet princeps. Is potentia inflatus, vi summa nitebatur, vt ad vnam venerandas imagines omnes, & locis in omnibus demoliri posset. Et eapropter imaginum cultores partìm dilaniari faciebat, sicut leo rapiens & rugiens: Verè tam animo quàm corpore Leo partìm in diuersa rugitu suo fugabat, atq; adeò sæuiebat, vt fidelium pleriq; in subterrancis speluncis sese occulerent, existimarentq̃ tutiùs leonibus ac draconibus conuenire, quàm cum illo illiusq̃ familiaribus habitare. Nonnulli etiam metu perterriti, vsque in extremos orbis terminos procurrerunt. Leo enim rugiet, & quis non formidabit? Ab ipso, inquam, quasi à conspectu colubri fugiebant. At Iohannes ille non à leonina feritate, sed gratia nomẽ sortitus, spiritaliq; gratia plenus, aduersùs singularem hũc serpẽtem vt stomachari & exardescere cœpit, (ità autem stomachabatur, vt rectè & virtutem & zelum dixeris stomachationẽ) nõ ad Sauromatas cum Thracibus, neque ad columnas Herculis cum Constantinopolitanis profugit, neque ad desertiora loca ex palatijs transijt, propter rugitũ leonis. Sed & cùm versaretur Damasci, & cùm monasticam in solitario Palæstinæ loco exerceret, strenuus & impauidus aduersùs Leonem pugnabat. Quanuìs autem ille strenuissimus meus athleta tãto locorum interuallo abesset à tyranno, libris tamen & sermonibus cor illius dissecabat, velut tricuspidibus hastis, quas igne spiritussancti fabricabat, vitali aqua solidans. Cęterùm hęc congruentiore loco dilucidiùs explanabit sermo.

Iohannes à Damasco patria Damascenus dictus.

Iconomachorum hæresis.

Leo 3. Isauricus.

Amos 3.

Tantíne ergò viri memoriam atque vitam, quæ rusticè ac tumultuariò, & quod amplius, Arabicis & verbis, & literis compræhensa, sic despectui habendam permittemus? Nullo pacto. Recensęamus itaque, è qua radice (fœcunda nimirùm est, quęcunque illa est) exortum sit germen hoc florentissimum, & quæ patria nobis se protulisse illud glorietur. Damascus ciuitas illa est, quæ sicut primùm vidit Paulum magnanimum cælouagumq; impietatem deserere, & ex osore amatorem fieri Christi: ità & in venerabili hoc viro nõnihil decóris atq; honestatis conspicata est, idq; aliquanto feliciùs: neq; enim ex aliena, in orthodoxam nostram religionem translatus est. Vndè ciuitas hęc, quia huius etiam radicem protulit, & à cunabulis deditiore opere in his, quę ad pietatem, quàm quæ ad corporalem vitam spectant, enutricata est, pijs alendo sermonibus, rectè de hoc suo germine gloriatur, extollitur & gaudet, lõgeq; iustiùs, quàm de omnibus alijs, quę illi magnum nominis splendorem afferre videntur. Nam licèt commemores mihi perpetuum clementissimi cęli temperamẽtum, amœna dulcium aquarum fluenta, & generosorum fructuum copiam, quibus illa dotibus gaudet: nihil tamen attuleris, quod eam ità exaltet, glorioſamque reddat, vt generosa visuque pulchra arbor illa, quam produxit, quæ propter aquarum exitus creuit, & sancti spiritûs fructus in tempore dedit. Quorũ adhuc aliqui restant recentes immarcescibilesq; semper, visu pulchri, gustatu dulces, quique non solùm lætificant eos, à quibus tanguntur & gustantur, sed & vescentes impinguant, ac crescere faciunt, virumque spiritualem & consummatum perficiunt. Adeò fœtu hoc suo glorioſa effecta est Damascus ciuitas, vt in vllis alijs delicijs, quibus luxuriat. Ipsa enim tantum hunc virum nobis dedit.

Act. 9.

Damasci encomion.

Fuerunr autem illi & progenitores admodùm pij, quique in medio spinarum pietatis florem, Christianæque scientiæ fragrantiam custodiebant vnicè. Ab eo enim tempore, quo in Agarenorum manus ciuitas venit, soli ipsi Christianum nomen, vt præclarã inuiolabilemq; hæreditatem asseruabãt, rectitudinem fidei nulla ex par-

Parentes Iohannis Damasc.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dan. 2. Gen. 41.

te corrumpentes. Itaque in medijs hostibus conspicuos atq; venerabiles effecit virtus, vel quod amplius, sicut apud Assyrios Deus veram pietatem commendaturus, Danielem ad summos honores euexit, & sicut Iosephum in Aegypto, cùm captiuus esset, præfectum & dominum inter alienos inimicosque constituit: ità & pios Iohānis progenitores (quia perseuerabant in his, quæ Dei erant, nec cum alijs, sicut arcus prauus subuertebantur) glorificator Dominus egregia gloria remunerauit inter Sarracenos, ipsos in vulgarium operum iudices ac præfectos sublimans. Ità & hoc loco captiui pietatem colentes, imperium in eos, qui se ceperunt, obtinuêre. O stupenda prodigiosaque Dei miracula. Nihil virtute sublimius, nihil pietate excelsius. Enimuerò sicut signa in colle, immò sicut lumen in nocte, & sicut semen Israël, & sicut scintilla in cinere: ità genus progenitorum Iohannis in Damasco relictū est, quod præclaram hanc facem, totum orbem olim illustraturam, proferret. Et tale quidem inclyto illi progenitorum stemma fuit.

Pater verò mirum quàm bona radix, pietati virtutibusque alijs deditus, maiorem in Deum charitatem declarando, parentes antecellere studebat. Et congruebat vt eum, qui in tantum virtutis fastigium peruenturus erat, illustris quidam natiuitatis suæ author vicinior esset. Nam sicut in progressiuis structuris, seruata proportionis ratione, ad apicem ascensus est: ità & quæ circa magnum & magni nominis illum contigerunt, superna dispensatione & diuina prouidentia euenisse videntur. Id quod in Iohāne Baptista vsu venit: Quia enim præ alijs prophetis refulsurus, vt operaretur sacramentum, quod omne sacerdotium excelleret, nempe baptisma Domini mei, præordinatum est à diuina prouidentia, nè ex vulgaribus parentibus nascerétur, sed ex sacerdotali tribu, & vt propheta esset, qui eum gigneret. Pari modo & Iohanni nostro diuina prouidentia patrem constituit, virum maximè & religiosum & humanum. Equidem & ipse per vniuersam circuncirca regionem generalis vulgarium negociorum dispensator & præfectus constitutus est, tum quòd virtute totiusque vitæ honestate conspicuus, tum quòd diuitijs plurimùm abundabat. Quas non expendebat in libidines, ebrietates, intempestiuosque alios sumptus, sed quantum sibi auri erat, & quicquid ex rebus alijs facilè distrahere poterat, id totum in redemptionem captiuorum Christianorum impendebat. Erant autem sibi possessiones aliæ immobiles plurimæ, tam in Iudæa, quàm in Palæstina. Ex quibus quantum satis erat, in vitæ suæ vsum reseruabat. Porrò Christianis, quos emerat, liberum finebat, vel apud se in locis, quæ diligebant, habitare, vel libero lumine & pede, quoquò collibitum esset, proficisci. Talisque erat humanissimi viri virtus, vt multa possidens, ipsa haberet perindè ac possideret nihil, magis die noctuq; solicitus de his, quæ Deo conueniebant. In hunc modum se gerens, mercedem à Deo accepit, non hospitalitatis vt Abraham, sed humanitatis, partum scilicet admirabilem. Licèt autem non ex promissione, ex diuina tamen præscientia & prædestinatione. Prænouerat enim Deus, qualis futurus erat Iohannes, atque prædiffinierat ex hoc viro nascendum, vt sic mercedem daret ei pro misericordia, qua graui captiuitate tentos, numerato ære, libertati restituebat.

Luc. 1.

Opibus suis vt sit vsus parens Damasceni.

Nascitur igitur ei puellus ille præclarus, quem adhuc tenero corpusculo regeneratione per spiritualem matrem, filium lucis fecit, rem agens tam difficilem, & quam pauci inter gentes illas attentare sunt ausi. Proxima dein cura erat, nè puer littoralia piratarum studia addisceret, nè hastam dextra vibraret, nè sagittam ex arcu iaculáretur, nè cum bestijs pugnaret, aut luctaretur, sicq; natiuam mansuetudinem in ferinam commutaret sæuitiam, vt solent, qui turbatioris sunt animi, & furibundis aguntur motibus. Ad hæc non quærebatur à patre Iohanne alius quidam Chiron in montibus educatus, medullisque ceruorum pasci assuetus: sed vir inquirebatur, omnigenis disciplinis exercitatus, eloquentiaque animę vtili præditus, vt qui talium institutionum alimentis puerum enutriret. Cui sancto viri voto Deus clemẽter adspirans, effecit vt inueniret, quod desideranter quærebat. Modus autem inuẽtionis eius, quod quęrebatur, is erat:

Educatio & institutio pueri Iohannis.

Barbari Damascenorum, iuxta morem suum, in maritima vicina incursionem fecerant, Christianis compluisculis in prædam abactis. Ingressique nauibus mare, similiter plurimos ceperant. Eos ergò secum in ciuitatẽ adducentes, partim emptoribus

ribus venales proponebant, partim ad exitium gladio petebant. In horum sorte cõnumeratus est vir quidam, habitu monachali vestitus, abactus ab Italia, adspectu quidem decenti, animo autem decentiori, id quod & nomen attestabatur: Cosmas eñ vocabatur: licebatque ab honestate vultûs, internam mentis conditionem æstimare. Iam qui ad mortem rapiebantur, ad huius etiam pedes procidebant, obsecrantes vt sua intercessione Deum sibi conciliaret, & à clementissimo remissionem peccatorum consequerentur. Id vbi animaduerterunt Barbari, destinatos morte supplicare viro, tam benè honesteque morato, accesserunt & rogauerunt, an quæ illi mũdana dignitas, & cuius apud Christianos authoritatis fuerit. At ille respondit: Non sum sacerdotio initiatus, neque dignitate aliqua functus, sed inutilis monachus sum, ac philosophiæ professor, non nostræ tantùm, quæ Deum amare docet, & qua Deum amamus, sed & eius, quæ ab exteris sapientibus tradita est. Hæc vt loquutus est, lachrymis supplebantur oculi.

Philosophia Christiana.

Non autem longè stabat pater Iohannis, qui viso viro sic lachrymante, accessit, calamitosumque consolaturus, ait: Homo, qua de causa defles amissionem mundi, cui iampridèm renunciâsti, & quantùm ex habitu coniectare licet, mortuus es? At monachus: Non huius, inquit, vitæ amissionem deploro: sum enim, vt dixisti, mundo mortuus. Hoc autem me contristat, quòd omnifarijs scientijs imbutus sum, præmisso externarum disciplinarum fundamento. Linguam oratoriam exercui: sermones dialecticis compendijs ac demonstrationibus doctus sum: moralia & quæ Stagyrites, & quæ Aristonis filius tradidit, tractaui. Naturalium considerationes, quantum homini satis, cõtemplatus sum. Arithmetices quoquè rationes didici. Ad geometriæ fastigium studio peruẽni. Musicę proportiones conuenientesque rationes probè & cum laude percepi: sed nec omisi intacta, quæ de motu cæli, circunferentiaque stellarum produntur, vt cognita magnitudine pulchritudineque stellarum, indè ad conditoris contemplationem, illis respondentem, assurgerem.

Cosmas monachus doctissimus.

Nam qui limpidiorem creaturarum notitiam tenet, is & earum opificem clariùs intelligit, & ob miraculum, maioris facit. Hinc & ad sacramenta transij Theologiæ, tam eius, quam Græci tradiderunt, quàm eius, quæ absque errore vllo à nostris theologis manifestata est. Hanc cùm mihi supellectilem abundè parârim, hactenùs tamen mihi denegatum est, vt alteri eam communicarem, & per philosophiam filium mihi similem generarem. Nam quemadmodùm cæteri ad propagandam generis successionem amant naturalium filiorum partus, sic & philosophia dignè instructi, filiorum desiderio tenentur, quos eruditione disciplinarum suarum regenerent, vt & aurea illa philosophorum progenies, in seculum vsque salua consteret. Cæterùm authores admirabilis ciuscemodi partûs, immortalem indè gloriam assequuntur. Alioquìn etiam bonitatis proprium est, vt bona, quibus quis abundat, promptè & liberaliter in alios transfundat. Verùm qui secùs agit, & renuit communicare alijs, quo abundat, nequaquàm bonitatem amplexatur, sed malitię adhærer, vtpotè superbia inuidiaque turgidus. Et idcircò etiam quod videtur habere, tolletur ab eo, sicut à seruo illo nummularijs talentum non credenti. Atqui ego bonam partem delegeram, vehementer optans, si qua possem & alijs tradere, quantulùm mihi datum est sapientiæ: sed votis frustror, & nec seruis illis fidelibus connumeror, talentis suis vsuram facientibus, nec filium philosophum genui. Vndè hinc abeo, quasi quis dicat, miser & orbus, & vt vides, hac de causa lachrymis faciem fœdo, lugensque ac tristis incedo.

Natura boni.

Matt. 25.

His auditis, pater Iohānis, quia diù talem thesaurum desiderabat, respondit: Beate, fer æquo animo, & ipse consolare animam tuam: fortè dabit tibi Dominus petitiones cordis tui. Quæ simul atquè dixit, pater Iohannis, quàm velocibus potuit pedibus, ad principem Sarracenorum cucurrit, & ad pedes eius prouolutus, Cosmam illum κόσμον & ornatum expetijt. Et statìm factus compos voti, & ingentis precij donum accepit, ductumque in domum suam virum, ob itineris difficultates aliasque varias molestias malè habitum, benignè consolabatur & refocillabat, adijciens inter cætera hæc verba: Eccè posthàc non solùm liber eris, sed constituo etiam te socium domûs meæ, & secundùm te dominum parem gaudij,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mœroris,fortunæque meæ omnis participem, modò hoc vnum à dignitate tua mihi exorare liceat, vt Iohannem illum meum naturalem filium, & illum quoquè cognominem tuum, quem ab Hierosolymis pulsum & tenello adhuc corpore pupillũ, in filium adoptaui,omnem,quam tenes disciplinam ac philosophiam, siue peregrina sit,siue ea,quam spiritûs sancti gratia dignos edocet,instruas & doceas quàm diligentissimè. Ad quę verba sapiens ille exultabat, ceu equus ruptis vinculis per campos discurrens,vel sitibundus ceruus ad fontes aquarum contendens.Diceres illum alterum Midam quendã,ingentibus auri thesauris potitum:tanta alacritate ad opus ferebatur.Suscepit adolescentum curam,& illorum agit præceptorem.

Iohannes multũ ꝓficit in literis.

At Iohannes velut aquila, beneficio egregiæ indolis, studioque promptæ voluntatis,quasi pennis,quibus in altum subuolaret,vtebatur. Cosmas verò condiscipulus, & secundùm spiritum frater, similis erat nauí, quæ alata velis, pondere per aquas fertur,aura secunda,zephyrisque à puppi flantibus.Ità ingenij velocitate,studijq; pertinacia breuì ab eis collectum est, quicquid difficile vel in grammaticis,vel dialecticis demonstratiuisque habetur. Moralem autem philosophiam ità didicerunt, vt non solùm mentem diligenter exornarent, sed & animæ perturbationes comprimerent. Quin & in naturæ candorem,aliorum oculis vix tolerabilem, sicut perspicaces aquilæ citra conniuentiam intenderunt. Arithmeticas autem proportiones nõ minùs feliciter assecuti sunt,quàm Pythagoras,vel Diophantes ipse. Geometricen ità edocti sunt, vt Euclides quidam putarentur, & si qui alij his similes. Musici item tales euaserunt, quales eos docti ex carminibus & hymnis, quos composuerunt, fuisse liquidò agnoscunt. Deniquè in siderali scientia, quàm valuerit Iohannes, ex his, quæ scripsit, manifestum est: tametsi obitèr egerit de partitionibus & figurationibus & adspectibus & interuallis subsistentiarum cælestium, tamen etiam breuis illa cognitio, priùs eruditis ac rudibus satisfaciet. Talis item erat & Cosmas, sed de his agant alij. Nobis Iohannes ipse sermonis huius thema est & argumentum. Et quis non agnoscat, admireturque studium illius in diuinis literis, dogmatumque diligentia, præsertìm si ad Stœchioticon illius librũ diuertat,quem elementarium interpretari licet,ceu qui omnifaria doctrina refertus sit? Nec aberrabit quis à vero, si dicat admonitionem omnis recti sermonis, tabulasque Mosaicas.Sed erant(scio)huius libri ꝑconia non hoc,sed alio loco dicenda:dicta tamen sint,vt cognoscatur,quàm feliciter institutus sit, nullamque reliquerit disciplinam, quam non diligentissimè tractârit.

Stœchioticus Damasceni liber.

Humilitas eius.

Interìm admirabile est & hoc, quòd tanta scientiæ magnitudine inflatus non sit,sed vt fœcunda arbor tanto magìs deorsùm tendit, quanto fructibus magìs oneratur:ità & humiliabatur, non quidem ad terram, sed ad profundiora philosophici pelagi spectabat. Et adhuc munda affectione,quasi nauigio ferebatur: optabat tamen, nè semper hoc mundano vase dimittendo aliquãdò opùs esset,vt exutis semèl humanarum affectionum vestibus omnibus, nuda mente pelagus intrare,& ad fundum ingredi posset,inuenturus repositum illic precioſum margaritum. Huius scopi desiderio, ad fundum profunditatis sese demittebat. Et habita scientia tam non inflabatur, vt amore arcanioris philosophiæ obtinendæ, etiam magìs atque magìs humiliaretur.Eratque lampas animæ eius sic plena mundanæ scientiæ oleo,vt & supernè accenderetur immaterialis scientiæ lumine, sicque totus luculentus appareret Iohannes.

Post hæc magister eius ad amanda meliora per discipulum, vt appáret, inductus, accessit patrem pueri, & dixit: Eccè desiderijs tuis satisfactum est, & nunc pueri sapientia me antecellunt,nec satìs illis est,esse vt magister eorum est, sed ingenij magnitudine, & laboribus impensis, ad apicem philosophiæ meipso sublimiores euaserunt: spero autem adhuc Deum illis sapientiæ donum adauĉturum. Proindè cùm posthàc illis vsui esse non possim, peto vt à te vestitus, in monasterium monachorum concedam,illic summam sapientiam indagaturus, ad quam me transmittit philosophia,quam hactenùs colui. Enimuerò cùm duo proponuntur, consultum est,si liceat,vtroque frui. Vndè & mihi summum lucrum erit,si ad priorem philosophiam adijciam illam, quæ totius expers materiæ & cogitatiõis metam transcendit, quam mens nuda,& à corpore penitùs alienata,doceri potest.

Valdè

Valdè doluit super sermone illo pater Iohannis, quanuis virum retinere non posset,vt nè videretur friuolam illi pro eruditis pueris mercedẽ reddere. Instructum itaque largissimè omnibus, quæ ad iter pertinebant,& quibus opùs habebat,in pace dimisit. Qui in deserto sancti Sabbæ Lauram adiens,illic perseuerando vsque ad vitæ finem,ad ipsammet Dei sapientiam transmigrauit. Non multò autem posteà, fato concessit etiam pater Iohannis.

Iohannes præfectura honestatur.

Tum Sarracenorum dux Iohannem accersitum, inter primos consiliarios constituit. Qui licèt renueret,desiderio eius aliorsùm tendente, attamen vi multa adactus, repugnare tandèm destitit, & maiori præfectura,quàm pater suus,honestatus est.

Scribit pro imaginib⁹.

Moderabatur ea tempestate Leo Isaurius,qui aduersùs venerandas imagines, & orthodoxę Ecclesię multitudinem,leonem agebat rapientem & rugientem:& imagines qdem efferus & furibundus exurebat:ipsarũ verò cultores rapiens & perdens, tyrãnicę impietatis dentibus miserabiliter dilacerabat. Peruenerũt hæc ad aures Iohãnis, & mox imitatus est zelũ Eliæ,& repræhẽdendi libertatẽ Baptistę cognominis sui,prout inuisibiliter ipsum spiritus docebat. Et antequàm iniret certamen, præmisit sermonem oppugnatorem impietatis, ceu gladium quendam, & spiritualem armaturam,qua dogmatis efferum caput desecaret. Dein epistolares libellos, pro venerandarum imaginum honore ad notos familiaresque dedit, clarè sapienterque indicans,necessariam esse diuinarum effigierum adorationem,illisque demandauit, vt similia docerent & alios,commonstratis omnibus epistolis suis. Ità per omnium ora volirabat nouus veritatis athleta, epistolæque eius in omnium manus quasi per circulum veniebant,& inualescebat pietas. Anhelabat enim exemplo Pauli,& si non pedibus, per epistolas tamen veritatem prædicando, totum orbis circulum capere. Id vbi comperit Imperator Leo,quia ægrè ferebat impietatem suam traduci per scripta Iohannis,accersitis quibusdam sententię suæ participibus,præcepit eis,vt assumpta pietatis persona, magno studio, varijsque commentis curarent, vt epistola Iohannis,quam manu sua scripserat, inuenta sibi redderetur. Ministri ergò & propugnatores impietatis, parentes dicto regis, nullum non dolum sub pietatis specie excogitabant, donèc inuentam offerrent.

De adoratione imaginum vide alteram Synodum Nicenam.

Porrò ignominiosus Rex conuocat notarios, & epistolarum Iohannis exemplaria proponens, quærit si qui scripturæ characterem, tam in verbis, quàm sententijs, imitari possint. Qua in re & inuénit sibi morem gerentes, & qui scriberent epistolium, in hunc modum se habens:

Salue ô Rex,gratulor & ego imperio tuo,maximè quòd eiusdem es fidei. Verùm quia & imperatoriam tuã excellentiam singulari prudentia & honestate præcellere intelligo,ideò hæc illi significanda duxi,nempe ciuitatẽ hanc nostram negligentiùs custodiri,& Agarenorũ præsidium(quantum hîc est)imbelle,& exigui numeri. Itaque propter D E V M miserere ciuitatis huius, mittęque omnium nobilium tuorum manum, inexpectatò aduenientem, ac simulantem se aliò profici-sci. Es enim ciuitate citra omnem laborem potiturus. Ad quod negocij, & ego tibi non mediocri adiumento sum affuturus: nam in manu mea tota fermè & ciuitas, & regio est.

Vide fraudem hæretici.

Hoc itaque primo actu absoluto, Rex impius pari malignitate aliam ad Sarracenum Damasci principem epistolam scribi fecit,quæ huius formæ erat:

Quum nihil sciam pace beatius, amicitiaque felicius, & alioquì pacis fœdera seruare laudatissimum, gratissimumque sit D E O, nihil & ego tanti facio, quàm vt pacis fœdera, quæ cum generositate tua iniuimus, indissoluta custodiantur: quanuis à C H R I S T I A N O quodam familiari tuo crebris euocer epistolis, vt ipsis dissolutis, dolosè induciarum iura violem: polliceturque mihi multa, & cum primis, si copiosum aduersùs ciuitatem tuam exercitum mittam, sese mihi affuturum, vt securè illam occupem. Vndè vnas suarum, quas ad me dedit, literarum tibi mitto, vt cognoscas, quàm comperta sint, quæ ad te scribam, & quàm verax & constans in amicitijs fœderibusque seruandis perseue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

seuerem. Tu obserua dolosum malignumque illum, qui ad me talia scribere reueritus non est.

Ambas has epistolas Rex, nomine Leo, animo serpens, per quendam dolosè ad Barbarum misit. Quas vbi ille accepit, mox ad se vocato Iohanni eas commonstrat. Tum Iohannes haud ignarus doli, lectis, quæ ad Regem datæ erant, literis, statim animaduertit literarum characteres imitatione suarum effictos. Verùm his, quę pro suî excusatione apud principem Christi hostem dicebat, tam proficiebat, quàm solet lyra apud asinum. Obmutuit enim à bonis, quanuis non ità siluerit, quo minùs iniustam proferret sententiam. Etenim quamprimùm dexteram Iohanni iussit abscari, & ne paruum quidem tempus ad reddendam rationem, & insanias Regis declarandas, Barbarus totus furore stupefactus, concedebat. Itaque absecatur dextera, quæ inter orthodoxos scriptione sua tantas virtutes operata est, & pro atramẽto, cui priùs intingebat, scribendo libros de adorãdis imaginibus diuinis, nunc proprio sanguine tingitur. Absciſſam dein à domino (vt sic vocem) manum, in foro suspenderunt. Et cùm vesper factum, coniectabat Iohannes furorem tyranni resedisse, & misit ad eum legationem, quæ huiuscemodi verbis placaret: Increduescunt dolores mei, intolerabilesq; fiunt, neque mitigatur vehementia doloris, quandiù amputata manus in aëre suspensa manet. Iube, obsecro, vt mihi reddatur, & recondam eam in humo, quô sæuire desinat doloris vehementia.

Iohannis amputatur dextra manus.

Annuit protinùs precatui tyrannus, & reddita est iusto manus. Qui mox vt eam recepit, lararium suum ingreditur, & pronus ante diuinam quandam imaginem, gerentem figuram genitricis Dei, prócidit, & congruè absecta manu adaptata, orabat è profundo pectore, lachrymis & gemitibus misericordissimam inuocando, dicens: Domina & sanctissima mater, quæ Deum meum peperisti, amputata est dextera mea ob sanctas & diuinas imagines. Tu qua de causa Leo sæuiat, non ignoras: proindè quantocyùs succurre. Dextera enim altissimi, quæ de te incarnata est, per tuas intercessiones multas facit virtutes. Sanet, oro, & hanc meam dexteram tuis precibus, vt tuas & eius, qui ex te incarnatus est, laudes, sicut dederis, numeris rhythmicis & melodijs perscribat, & orthodoxi cultûs sit cooperatrix, ô Deipara. Hæc orans Iohannes, & lachrymans, in somnum vertitur: videtque sanctam Dei genitricis imaginem, misericordibus ac lætis oculis ad se respicientem, & dicẽtem: Eccè sana facta est manus tua: caue posthàc, nè segnis fueris, sed calamum eam fac scribæ velociter scribentis, quemadmodùm nunc pollicitus es.

Restituitur ei per Dei genitricẽ.

Vt autem restitutus euigilauit, & manum curiosè contemplans, curatam vidit, tum exultare cœpit spiritu in D E O salutari suo & matre eius: quia fecit secum magnalia, qui potens est. Stansque manibus in cælum sublatis, diuinum carmen accõmodatissimum tempori cecinit: Dextera manus tua, Domine, glorificata est in fortitudine, dextera manus tua, Domine, hanc meam sauciam sanauit: propterea vulnerabit inimicos, qui sanctam imaginem tuam, genitricisque tuæ non venerantur, & per manum meam aduersarios illos imaginum incendiarios, in multitudine gloriæ tuæ conteres. Erat ei illa nox, non nox, sed dies: non tenebræ, sed lux, vt commutem illud prophetæ dictum. Eratibi vox pura festos dies agentium, & vox exultationis in tabernaculis viri iusti. Neque in occulto, neque clàm sunt hęc acta, sed in circuitu vsque in vicinas domos admirabilis ille clamor & harmoniaca iubilatio peruasit. Vndè & Sarraceni quidam Christianis infensiores, continuò ad principem suum abiêrunt, dicentes non esse abscectam manum Iohannis, sed alterius cuiusdam, serui fortasse, vel alitercunquè subornati, qui se pro domino per beneuolentiam obtulerit, speculatores item muneribus corruptos, in alium pœnam transtulisse. Interim Iohannes domi sedens, adeò iucundè canebat, vt diceres nuptiales ferias agi, & epithalamiorum hymenæos resonare: immò longè amplior huius videbatur exultatio.

Exod. 15.

Zach. 14.

Ad horum autem denunciationem accersitur Iohãnes, iubeturque absectã ostendere dextram. Sed cùm ostendisset, visa est lineola quædam desectionis, quam ità ordinârat D E I genitrix, vt amputationis certitudo efficaciùs comprobaretur. Barbarus ergò ait: Quis ille, qui te curauit, Iohannes? & quæ tibi adhibita sunt medicamenta? Cui ille diuini miraculi præco, clara voce respondit: Dominus meus ille potentissimus omnium medicus, cuius virtus voluntate nec posterior, nec inferiôr est. Et Barbarus respondebat: Quantùm coniecto, iniustè passus es homo, quicquid es passus. Veniam ergò nobis da, quòd accusationibus iniustis nondùm examinatis, supplicio te affecimus. Reliquum, esto posthàc primus à consilijs nostri principatûs, & absque consilio requisitioneque tua præuia nihil agetur. At Iohannes prócidens adorabat humì, & pronus iacens obsecrabat illum, vt secedendi copiam ad aliquantum tempus faceret, quô viam illam multo amabiliorem incederet, & imitaretur dicentem: Ego sum via. Diù Barbarus obluctabatur, & secessum abnuebat. Eratque videre, quasi singulari certamine cõtendentes, Barbarum, & iustum. Barbarus omni studio vinculis mundi retinere Iohannem nitebatur: Iohãnes autem ea magno impetu & violentia disrumpens, angelicis volabat alis. Apertum itaque stadium magnum erat, præsidente spectaculi institutore Christo, & spectantibus angelis. Dicet autem fortè quis ex altera, hoc est, ex sinistra parte, Barbarũ & ab impijs incitatum, & ad persuadendum armatum. Deniquè singularis meus pugil, multa renunciatione vicit, omniaque aduersarij argumenta, ceu tela puerorum refutauit, victorq; caput insigni vitta redimitus, redit domum vultu hilari, qui anteà tristi exierat.

Honor auctior Iohãni defertur.

Iohan. 14.

Verùm cùm duo in manibus haberet, vnum, vt iuxta mandatum Domini venderet omnem substantiam suam, & distribueret pauperibus: alterum, vt dimitteret agros, domos, & alia omnia propter nomen Domini: in vtroque diligens fuit, & circa primum quidem, nè mora in periculo esset: circa secũdum verò, nè (vt fieret assolet) prætextu aliquo iuris orirentur lites ac pugnæ consanguineorum, dum varias quisque causas afferunt, quasi iusti hęredes sint ipsi. Facultates enim, vt potuit, diuisit pauperibus, captiuis, seruis suis, quos cognatis, templisq; sanctis obtulit, libertatéve donauit. Ipse verò sicut exiuit nudus de ventre matris suæ, ità nudus exiuit mũdum, exceptis his, quæ maximè necessaria erant. Et primùm profectus Hierosolymas, factaque in venerabilibus locis adoratione decenti, mox velut ceruus sitiens Deum, in deserta abijt, & ad beati Sabbæ monasterium perrexit, comite, eiusdemq; instituti socio beatissimo Cosma, qui ei anteà & conuictu, & disciplinatu coniunctus fuit. Rectè diceres ipsos sacrum par, currere ad iugum D E I, ceruicibus suis ferendum.

Matth. 19. Distribuit facultates suas.

Itaque Iohannes ipse (qui sermonis nostri argumentum) ingressus est sanctum illud monasterium: & prócidẽs ad pedes pastoris, suppliciter obsecrabat, vt se inter oues suas adlegeret. Vocabat autem se erraticam & perditam illam ouem, & ex desertis montibus nupèr reuersam ad Dominum Christum. Quæ res Præfectum gregis magno gaudio afficiebat, beatum hunc vocantem, ob institutum suum. Operæprecium visum est illi, vt ob vitæ claritudinem scientiæque præcellentiam, tantum nouitium præstantissimo seni commendaret, sub quo vt Vicepræfecto constitutus, certiùs in via Domini instrueretur. Eam ob rem primò accersit senem, quem bonis omnibus inter monastas præcellere arbitrabatur, conabaturque illius manibus formandum assignare Iohannem. Verùm is renuebat, imparem sese asserens regimini talis viri, qui tanta sapientiæ gloria præditus esset. Post hunc vocat alterum, qui & ipse eadem, quæ primus, respondit. Accessit post hos tertius, & deindè alij non pauci, cœperuntque simili voce omnes ab instruendo Iohanne abhorrere. Deniq; post multos ingressus quidam senex, moribus simplex, scientiam expertus, hic alacris alacrem Iohãnem amplexatus, secum in priuatam cellam abduxit. Et principiò bonum fundamentum substruens, præcepit:

Fit monachus. Matth. 18.

Leges ei à Seniore p. scriptæ.

Nè quid propria voluntate faceret.

Vt sudores laborum, perseuerantiam precum, & oculorum lachrymas D E O offerat.

Vt vitæ superioris maculas lachrymis abluere & purgare studeat. lachrymæ enim, si purè sacrificentur, super omne aliud thymiama à Deo acceptantur.

Et ad hæc quidem, quasi ad corporalia primùm hortatus, subiunxit & de his, quæ ad animam pertinent:

Nè imaginetur mundana phantasmata.

Nè sibi rerum indecentium figuras præpingat.

Vt mentem ab animi vana inflammatione præseruet.

Nè

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nè scientiarum magnitudine extollatur, vt persuadeat sibi ea quæ didicit, extoto apprehendisse.
Nè admittat desiderium visionum aliquarum, absconditarum´ve reuelationem.
Caueat nè vnquàm sibi persuadeat menti suæ posse confidere.
Nullam securam putet scientiam, vsque dum separetur mens à corpore.
Liquidò & diligenter agnoscat cogitationes suas.
In periculis captet consilia.
Nè permittat cogitationes suas diuagari: Incumbat autem in hoc, vt quàm diligentissimè coaduniat, quo mens à Deo illustretur, purificetur anima, sanctificetur corpus. In summa, corpus cum anima coadaptetur menti: vt cùm duo moderabilia, corpus videlicet & anima, transferantur & transelemententur in tertium & primum, nempe mentem, fiat triplum illud simplex per vnionem ad trinitatem totus. Ità pater filio, & magister discipulo præscribebat, adijciens simul & hæc monita:
Nè ad aliquem míseris epistolam.
Nè omninò loquaris aliquid externæ disciplinæ.

Silentium Pythagoricum.

Silentium cum intelligentia exerce. Nam hoc scio, non nostrorũ duntaxàt philosophorum esse præceptum. Nam & Pythagoras ille Samius, discipulis nupèr ad discenda philosophiæ suæ mysteria admissis, multorum annorum silẽtium imperauit.

Psal. 38.

Nè putes bonum esse, bona intempestiuè loqui. Et ad hoc te inducat Dauid, dicens: Quia silui à bonis. Et addens post hoc, quid indè emolumenti consequutus sit, audi: Concaluit, ait, cor meum intrà me igni omnis amoris ad Deum. In meditatione autem mentis, ignis ille propheticus accensus est.

Obedientia Iohannis erga Senio rem.

Philip. 2.

Hæc Iohanni senior mandabat, nequaquàm vel in aquam scribens, vel super petram seminans, sed planè in terram bonam. Cæterùm præterijt tempus aliquãtum, & Iohannes varijs à sene tentationibus eruditus, in omnibus obedientiam (quæ sola citra periculum est) declarauit. Non contradicebat, si quid iniungeretur, non obmurmurabat lingua: sed neque cogitatu interno aliquo his, quæ præpositus decreuisset, obluctabatur. Vnum hoc, quod Paulus præcepit, vt absque murmure & disceptatione perficiantur imperata, in omni opere, in medio pectore, velut profundè in tabula scriptum, occultè gerebat ac meditabatur. Quod enim lucrum facienti bonum qualecunque, si resederit in labijs obmurmuratio, insidieturque in pectore, sicut serpens, disceptatio maligna? Quandò melius habebit anima sic ministrans? Et hæc causa est, quòd multi laborant, & frustrà ad ea, quæ antè sunt, gressum malè promouent. Laborant enim ideò, vt & ipsi inter virtute claros habeantur.

Egregiè probatur eius obedictia.

Deindè senex, vt athletam maioribus obedientiæ certaminibus exerceret, tale quiddam commentus est: Multos corbes cõportauit, quos labore manuum suarum monachi parauerant: & sumpta indè probandi occasione, sic ait ad Iohannem: Fili, vt scis, pluribus nobis opùs est: & quia accepimus Damasci corbes pluris venundari, quàm in Palæstinæ regionibus, itaque tolle illos omnes, & vade illuc quàm velociter potes. Verùm non aliter, neque minoris illas venundes, quàm tibi præcipio. Definiebat autem precium vltrà duplum, quàm par erat. Non contradicebat Iohannes, neque sermonem imperantis iudicabat, obedire vsque ad mortem paratus: sed

Egregia tãti viri obedientia.

sublato in humeros onere, quasi alatus obedientia, Damascum proficiscitur. In qua pridèm spectabilis, nunc viliter vestitus, pallidus & obsoletus, obambulabat foro sportulas venditurus. Verùm cùm nimio precio sua æstimaret, ab omnibus ridiculus est habitus, & nihil præter iniurias & conuicia accepit, donèc tandèm vnus ex his, qui ei olìm ministrârant, faciem eius diligentiùs intuens, agnosceret quis esset, & qualis olìm fuisset ille, qui iam tam malè vestitus, tam demissus, tam contrito corde. Is quasi nihil conscius rei, rogabat precium sportularum, statimque quãtum indicabatur dinumerauit. Iohãnes autem accepta pecunia ad suos regressus, & aduersario (qui vanæ gloriæ parens est ac author) in puluerem proiecto, strenuus & quasi victoria potitus, domum peruénit.

Vicinus quidam monachus, terreno incolatu pro cælesti mansione commutato, ad Deum migrauerat. Huic erat frater secũdùm carnem, qui mœrore grauatus, parùm æquiter mortem fraternam ferebat, & cùm à Iohanne consolatorijs sermonibus

bus affectiones eius sisterentur, orabat eum lugens, vt versiculum aliquem sibi excuderet, quo animum refocillaret, & dolorem excluderet. Verebatur autem Ioannes mandatum senis, & petitionem refellebat. Sedenim ille instantiùs efflagitabat, & dicebat: Vt quid non misereris animæ afflictæ? Cur non vel paruum aliquod ad mitigandum dolorem ordinas remedium? Si corporum medicus esses, & corporali valetudine laborarem, tuq; renueres pro facultate tua mihi pharmacum administrare dolenti grauiter, & fortè lethaliter, nónne me despiciens, pœnas à Deo susceptu-rus esses? Nunc verò cùm maiori dolore laboro, & me despicis, nónne pœnas à Deo longè maiores expectabis? Scias repositũ fore: siue feceris, siue nõ: exaudiéris. Flexerunt preces illæ Ioannem, qui & versiculum super mortuo composuit, qui in hãc vsque diem omnium ore canitur. Est autem talis: πάντα ματαιότητα τὰ ἀνθρώπινα. Omnia vanitas, quæ humana.

Rursùs mirè exercetur à sene.

Digressus fortè à cella sua, præceptor Iohannis aberat. Iohannes verò intrà cellã modulatiùs versiculum de sancto Iohanne cantabat. Quod senior adhuc foris existens audiens, vehementer succensus est, & ait: Oblitus ne es primarum promissionum tuarum, & pro lugente ac tetrico, dissolutus sedes & deliciaris? Enarrat Iohannes seni causam, præmittensq; luctum, quasi magnã vim passurus, prono casu veniã flagitat. Verùm senex stans vt lapis vel circus, nihil mouebatur precibus, ipsum potinùs foras cellam eijciens. Tum vir ille admirabilis in memoriam referens primorum parẽtum inobedientiam, quam propter è paradiso fuère expulsi, ignorabat vel quid ageret, vel quò se verteret. Ampliùs autem lugebat & fratrem, qui se ciecerat, talia dicens: Ille quidem fratrem à se abiecit, ego autem per inobedientiam perdidi animam meam. Tandèm accessit ad senes quosdam virtute præstantes, quos ad magistrum suum nuncios mittit, vt illum orent, placent, demulceãt, & vt Iohanni hãc noxam condonet. Quibus adeuntibus, & rogantibus, senex quasi statua nihil flectebatur, negabatq; omninò discipulo reditum in cellam. Et dicebat monachorum quidam: Posses saltem ei, qui peccauerat, aliud mandatum iniungere, & non mox à cõtubernio tuo expellere. Tunc placatus, inquit: Si volet hanc inobedientiam sibi dimitti, id mandati faciat oportet, vt transiens per circuitum nostræ lauræ, id est, monasterij, per seipsum in singulis monachorum cellis sordium domũculas & latrinas expurget.

Vide mirabilem de viri huc militatem.

Perfudit hic sermo patres rubore, vndè & ob rigorẽ senis stupefacti & subtristes abiérunt. Quibus Iohannes occurrens, seruataq; solita pœnitentiæ humilitate, interrogabat de patris sententia. Illi autem respondérunt, adeò se stupefactos austeritate senis, vt vereantur sententiam eius eloqui. Non cessabat tamen rogare Iohannes, quanuis multùm erubesceret. Vndè patres persuasi, deformem illam expurgationem narrant. Ipse verò sententia (præter spem omnium) valdè lætatus, inquit: Id mihi facile erit, atq; adeò voluptati summæ. Igitur è vestigio abit, & conquisitis acceptisq; scopis, necnon alijs purgatorijs instrumẽtis, cellam eius, qui propiùs senem habitabat, accedit, eamq; ingressus, manus illas inquinare cœpit, quæ multis antèà aromaticis odoribus fragrabãt: dexteramq; illam à Christo medicatam, luto ac stercore conspersit. O miram viri demissionem. Vt ergò senex probauit multifariã Iohannis obedientiam & profunditatem, immò altitudinem magnæ verecq; humilitatis, occurrit, in brachia suscepit, ceruicem eius amplexatus est, oculos & faciem demulsit, humeros deosculatus est, & ait: Quàm beatæ obedictiæ athletam ego genui in Christo? Iohannes autem senilibus sermõibus adhuc magis erubescebat, iterũq; pronus cadens quasi coram Deo prostratus, lachrymis terram rigauit. Nõ enim sermonibus paternis inflabatur, neq; senilibus præcõijs intumescebat. Ità enim se rem habere scio, intelligentes laudibus humiliari, præconijs contristari, & ad Deum magis extolli. Post hæc pater filium subleuat, & arrepta manu, in cellam cum gaudio inducit. Diceres rectè, Iohannem in Eden restituit, in quo priùs primum Adam per inobedientiam figurabat, iam nouũ effigiabat Christum, per summam illam, quam in seipso declarabat, obedientiam.

Exo. 17. Num. 20. 2. Reg. 23. Iohan. 4.

Non multò pòst vidit senex insomnium purissimum, & audiuit vocẽ: Vt quid fontem obturâsti, qui profundere posset tam dulce flumen, tãquàm nectaream aquam? aquam ad refocillandas animas: aquam, quæ gratior ea, quæ raro miraculo è petra scaturijt: aquam, quam bibere Dauid desideraret: aquam, quam Samaritanæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dominus dedit:permitte fonti cursum. Fluet largiter,& in omem orbem terrarum veniet aqua copiosa,quæ hæresium maria obteget. Sitientes ad aquam hanc festinanter veniant,& quibus non est argentum vitæ puræ,distractis affectionibus suis,à Iohanne mercentur omnem in doctrinis & operibus synceram puritatem. Hic accipiet propheticam citharam, & Dauidicum illud Psalterium,& cantabit cantica noua,cantica Domino Deo:transcendet carmen Mosi,& modulationibus choraulian Mariæ: fabulæ erunt Orphei stultæ melodiæ. Hic cantabit hymnos Cherubicos, hic imitabitur ecclesias & filias Hierusalem. Hic adolescẽtulas faciet tympanistrias, cãtantes canticum nouum Domino,annunciantes mortem Christi & resurrectiõem. Hic rectè docebit fidei dogmata,& hæresium distortas obliquitates infamabit, eructabitq; cor eius sermones bonos,& dicet mirabilia opera Regis. Sub diluculũ autem ipsum pater, qui noctù arcanis initiatus,Iohãnem ad se vocauit,& inquit: O fili obedientiæ Christi,aperi os tuum, vt attrahas spiritum:immò quem priùs in corde tuo concepisti, per os tuum eructa. Os enim tuum loquetur sapientiam & intelligentiam,quam nunc multo tempore in corde tuo mediratus es. Aperi os tuũ,non in parabolis,sed veriloquijs: non in ænigmatis,sed dogmatis. Loquere ad cor Hierusalem, quæ videt Deum, pacificæ scilicet illius Ecclesiæ,non sermones temerè & in aërem fluentes, sed quos in pectore tuo spiritus sanctus scripsit. Ascende in montẽ Sina, visionum & reuelationum Christi,& sicut te humiliâsti in abyssos variæ humilitatis,ità nunc ascende in montem sanctæ Ecclesiæ,& prædica euangelizans Hierusalem, in fortitudine exalta vocẽ. Glorioſa enim dicta sunt de te. Ignosce autem mihi, si qua in re obstaculo tibi fui.

Hymnos & cantica scribit, multaq; alia.

Ex ea hora cœpit Iohannes hymnorum cantilenas,& melliflua cantica concinnare,quibus adhuc lætificat Ecclesiam,& locum tabernaculi admirabilis, vbi auditur sonitus festa celebrantium. Prætereà autem & panegyricos sermones tradidit, sacramq; paginã à Deo conscriptã exarauit. Insuper in mysteria theologiæ, & aliorũ veræ fidei dogmatum, succinctiorisq; tam intelligibilium,quàm sensibilium considerationis,ianuam introductionis,& egregiam inuitationem scripsit,quam ego cœlum voco, quia tanquàm stellis fulgebat, rectis demonstrationibus collectis à scientia tam naturæ,quàm scripturæ. In eum librum qui non respicit, & eius pulchritudine non oblectatur,is nimirùm vel cæcus vel excæcatus est. Miserum autem dico, q̃ tam diuinitùs inspirata indignè tractat. Prætereà longos aliquot sermones conscripsit. Item libros de præclara adoratione venerabilium imaginum. Habebat huius laboris adiutorem Cosmam, fraterna fide adiuuantem,quem & aliâs fratrem in diuino spiritu sortitus est,qui & studiorum & educationis,& monasticæ exercitatiõis socius fuit. Qui & ipse Iohannem in spiritualibus cãticis feliciter imitatus,& canora ecclesiæ cantica succinuit in cithara & voce psalmi,corpus suum(affectus mortificandò)Deo in tympanum exhibens, seipsum autem in psalterium decachordum, in chordis quinq; sensuum,& paris numeri animi virtutum. Cosmas ille episcopus Maiumanus à patriarcha Hierosolymitano ordinatur,licèt vi adactus. Qui vbi commissum gregem rexit benè, & omninò sicut Deo gratum, deindè in senectute bona,ad patres suos abijt, immò ad Deum migrauit.

Ordinatur presbyter.

Idem Hierosolymorum gubernator diuina inspiratione etiam Iohannem vocat, & vt ex cathedra seniorum Deum laudet, presbyterum ordinat, qui tamen mox ad diuini Sabbæ speluncam rediens, & in suum nidum (vt dicitur) ceu sublimè volans aquila,ingressus, non hoc sapiens dictum secum versabat: Presbyteros gemino 1.Tim.5. dignandos honore,sed dictum ipsum aliquatenùs immutabat,contraq; se vertẽs dicebat: Presbyteris curæ esse debere geminam humilitatem:presbyteris in duplũ esse laborandum,nempe & in his quæ animæ,& in his quæ corporis. Sunt autem in nobis perquàm multa,quæ etiam ab his,qui se multùm exercent, incognita sunt, nisi valdè sobrij sint,maximè si internum hominẽ contemnant. Occulta igitur illa (qualia sunt fraudes,inuidia,suspicio,latens arrogantia, vana mentis occupatio, mores intrinsecùs rabidi & corrupti,inflatio ex humilitate corporis,continentia cum voluptate, propriæ voluntatis vendicatio) Iohannes vt è mente sua radicitùs euelleret,labores laboribus adijciebat, & inprimis spirituales. Quippe ea, quæ priùs lucubrauerat,denuò sub incudem reuocans, diligenter considerabat & recognoscebat,corrigens & verba & sententias, castigans dispositionem, honestans si quid luxuri-

Castigat scripta sua

xurians & immodicè florulentum occurreret,cauens magnoperè, nè sermones sui vel ostentatione vel leuitate volutarentur. Etenim sapienti cuiq; videre licet, modò lucubrationes eius adspiciat,quomodò sermonis grauitati decorem, sententiarumque sublimitatem coniunxerit.

Iam quis zelum eius pro pietate,ex sermonibus eius satìs laudauerit,quòd omnibus sapientiæ diuitias tam liberaliter distribuerit? Adeptus enim scientiæ talentum, ipsum non in duplum modò,sed & in decuplum multiplicauit. Parcior sum augendo numerum,nè terminos euangelicos transgredi videar. Nam q̃ ex Damasco, & posteà ex Palæstina in eos,qui venerabilium imaginum in Constantinopoli direptores erant & contemptores,inuectus est,nihil eum aliud impulit,quàm zelus diuinus. Vndè Megapolitanum illud egregium decus, cui cum protomartyre Stephano nomen commune: qui & sicut ille *lapis pro Christo, & pro imagine eius, ad cælum recurrit. Is meminit sermonum & contradictionum eius aduersùs impios absentes, vocans eum venerabilem atq; deiferum. Et licèt summo sacerdotio initiatus nõ sit, si tamen veritatem scrutaberis, videbis & martyrij redimiculis viri caput cinctum: Propter quam enim causam manus sibi desecta, quàm quòd ob pietatis zelum obortа sibi fuit calumnia? Luc.19. *for.lapidatus

Postremùm, postquàm sic viuens consummauit monasticæ exercitationis cursum,tenuit fidem,immò dilatauit lucubrationihus, confirmauit doctrinis, & apud posteritatem,cui profuit,solidauit,continuauit & conseruauit, tandèm ad Christũ, quem dilexit,ascendit:& nunc illum non in imagine videt,nec in effigie adorat,sed detecto vultu gloriam beatæ Trinitatis facie ad faciem spectat.

Quapropter oportebat hunc athletam,hunc ascetam, hunc Ecclesiæ adornatorem,veritatis assertatorem,exercitationeq; ac dogmatum scientia cõspicuum, dantem intelligentiam non intelligentibus, præscribentem decreta rudibus: hunc, inquam,oportebat pro virili nostra laudatorijs sermonibus efferre, non quasi ei aliqd gloriæ dicẽdo addamus,sed vt ipse nostri vicissim memor sit in cælis,vtq; nos adhuc in terris peregrini,cælesti gloria precibus suis adimpleamur:illa,inquam,gloria,quã Dauidis testimoniũ filiæ regis tribuit,& intrà regiam animam habitare perhibet,dicens: Omnis gloria filiæ regis intrinsecùs. Sãcti in cælo sunt nostri memores, & precibus suis cælesti nos gloria adimplent. Psal.44.

Et ô beatissime,ignosce mihi, proqueme apud Deum feruens & irrepudiabilis intercessor esto, eò quòd bonum hoc conuiuium ab alio instructum, licèt tumultuariò & vt potuit homo ille, ego ingenti desiderio & summa diligentia in hunc sermonem transtuli, dolens hunc in Arabum sermone iacere neglectum. Incitatus autem sum, quòd & ego tuo nomine gaudeo. Diligentiam autem tua benigna visitatio adiuuit plurimùm. Fac,obsecro, & me(tametsi corpore adhuc peregrinum) Trinitatis adoratorem non crassum & carnalem, sed spiritualem. Fac totum hinc corpore abscedentem,totum contemplationis amore peregrinum, totum holocausto amoris Diuini consecratum:& cùm è carne migrauero, nullis adhærentibus affectionibus, fiducia bona tecum coram Deo statuar:quem decet omnis gloria, honor & adoratio nunc & in secula, Amen.

EPISTOLA CYRILLI HIEROSOLYMORVM EPISCOPI AD CONSTANTIVM IMPERATOREM

de Crucis signo, quod in cælo apparuit. Habetur in Simeone Metaphraste.

Mperatori religiosissimo, & pietatis amantissimo Constantio Augusto, Cyrillus Hierosolymorũ episcopus in Domino salutem. Hãc primã ex vrbe Hierosolyma epistolam ad te mitto,religiosissime Imperator,quam & tibi accipere,& mihi conuenientissimũ fuit ad te mittere, non assentatiõis alicuius sermonibus refertam,sed cælestium signorum,& diuinæ visionis nunciam: neq; confictas Rhetoricæ dictionis probabilitates continentẽ, sed sanctorũ Euangeliorum prædictionẽ ac veritatẽ ex ipsarum rerum euentu testantem. Alij quidẽ his,quæ habẽt, te sæpissimè honorant, & coronas auro ac pellucẽtibus 7.Maij

Universidad de Deusto
Biblioteca

gemmis compositas capiti tuo imponẽtes, proni te adorant: nos verò non terrenis rebus te coronamus (terrena enim dona terram ipsam finem habent) sed cælestium rerum diuinum opus, quod, te Imperatore, in vrbe Hierosolyma perfectum fuit, pietati tuæ studiosè nunciamus: non vt nunc, tanquàm inscius, ad Dei notitiam venias, cùm longè anteà hanc acceperis, & pietate præditus, alios eam doceas: sed vt quæ nôsti, in illis ipsis confirmeris, cumq; Imperij paternam hæreditatem acceperis, & à Deo ipso maioribus ac cælestibus coronis honoratus fueris, Deo nostro omniũ Imperatori etiam nunc dignas gratias agas. Maiore autem fiducia Imperium tuum aduersùs hostes ipsos afficies ex ijs miraculis, quæ temporibus tuis Deus ostendit, te ab ipso diligi cognoscens.

S. Crucis inuẽtio sub Constantino.

Quo quidem tempore Diuinæ pietatis amantissimus, & beatæ memoriæ Constantinus pater tuus imperabat, salutare Crucis signum Hierosolymis inuẽtum fuit, diuina gratia ei viro, qui pietatis erat studiosus, quiq; res ad pietatẽ spectantes diligenter exquirebat, occultam anteà sanctorum locorum notitiã aperiente. Te autẽ imperante, religiosissime Domine, propter tuam in Deum pietatem cælestia etiam miracula sunt edita, ipsius, inquam, Domini, & Saluatoris Iesu Christi vnigeniti filij Dei trophæum, contra mortis victoriam erectum, beata scilicet illa Crux, lucis multæ splendoribus effulgens, Hierosolymis apparuit.

Crux luculenta appáret in cælo.

His enim sanctis diebus sanctæ Pentecostes Nonis Maij circa tertiam diei horam, ingentis magnitudinis Crux, quæ tota ex luce constabat, supra sanctissimum Golgothæ locum, vsq; ad sanctum montem oliuarum extensa in cælo apparuit, non vni aut duobus hominibus, sed ab vniuersa vrbis illius multitudine manifestissimè visa: neq;, vt aliquis putaret, repentè appárens statim euanuit, sed pluribus horis supra terram spectantium oculis visa est, splẽdoris fulgore Solis radios vincens. Nisi enim splendorem suum his, qui Crucem illam adspiciebant, Solis ipsius radijs efficaciorẽ præbuisset, Solis splendore superata & contecta fuisset. Quamobrèm vniuersa Hierosolymorum multitudo, præ diuinæ illius visionis terrore ac lætitia, repentè ad sanctam Ecclesiam cucurrit. Itaq; senes, mulieres, ipsæ etiã puellæ, quæ in thalamis anteà seruabãtur, & cuiusuis ætatis homines, tam indigenæ, quàm peregrini, tam Christiani, quàm qui ex diuersis nationibus illic erant, concordi animo, & tãquàm ex vno ore, cuncti Christum Iesum nostrum Dominum Dei filium vnigenitum miraculorum effectorem collaudabant, cùm re ipsa & experientia edocti essent, Christianorum dogma omni pietate refertum, non probabilibus humanæ sapientiæ verbis, sed Spiritûs sancti demonstratione ac potentia constare: neq; ab hominibus solùm prędicari, sed è cælo ipso diuinis testimonijs confirmari.

Nos igitur, qui vrbem Hierosolymam incolimus, & miraculum valdè magnum nostris oculis vidimus atq; comprehendimus, Deo ipsi vniuersorum regi, & vnigenito Dei filio, vt decebat, gratias egimus atque agemus, quem adoramus & adorabimus, assiduasq; pro religioso Imperio tuo in ijs sanctis locis preces ad illum ipsum mittimus, ac mittemus. Decuit autem huiusmodi visiones cælestes non silentio p̃terire, sed pietati tuæ, recenti adhuc eius rei memoria, significare, vt ad fidei, quæ in te inest, bona fundamenta, earum rerum, quæ nupèr ostensæ sunt, cognitionem adiungens, firmiorem in Dominum nostrum Iesum Christum fiduciã assumas, simulq; omni fortitudine consueta vndiq; roboratus, vt Deum ipsum adiutorem habens, Crucis trophæum salutare, & omni gloria sublimius præferas, signum, inquã, illud, cuius figuram cælum ipsum hominibus ostendens, maximè glorioſum esse docuit.

Miraculum quidem ipsum, Imperator religiosissime, Prophetarum testimonijs, & sanctis Christi vocibus in Euangelijs ipsis prædictum, iurè ac ritè & nuuc ostensum est, & iterùm maiore quodam modo ostẽdetur. Cùm enim in Euangelio, quod à beato Matthæo scriptum est, futurarum rerum notitiã Saluator ipse beatis Apostolis suis, ac per illos ijs, qui posteà futuri erant, clarissimè impertiret, hæc prædixit: Tunc apparebit signum filij hominis in cælo: Hunc diuinum Euangelij librum cõsueto more in manum sumens, quæ de hac ipsa re testimonia illic sunt, scripta inuenies. Quibus maximè te hortor, vt crebrò mẽtem adhibeas, eò quòd reliqua eodem ordine contenta, & à Saluatore nostro prænunciata, multam pietatem atq; obseruãtiam requirant, vt ab aduersarijs dæmonum potentijs damno aliquo nõ afficiamur.

Matth. 24. Crux in die iudicij videbitur in cælo.

Has,

Has, Imperator pietatis studiosissime, nostrorum sermõum primitias tibi affero, has primas voces ex vrbe Hierosolyma ad te pronũcio, qui nobiscum vnà verissimè, & omni cum pietate Christum vnigenitum Dei filium, & Saluatorem nostrum colis, qui, vt diuinis literis scriptum est, ex vrbe Hierosolyma orbi terrarũ salutẽ dedit: quiq; mortem ipsam in hac regione conculcauit, & proprio certoq; loco hominum peccata multo suo sanguine deleuit: & ijs omnibus, qui fidem ipsius acceperunt, vitam, immortalitatem, & cęlestem ac diuinam gratiam elargitus est: cuius potentia & gratia te seruari cupimus, illustrioribus ac maioribus pietatis operibus decoratum, & legitimo filio auctum, quem etiam ipsum Cæsarem lætus videas. Vtriq; autẽ ipse omnium rex & Dominus Deus, omnis benignitatis largitor, multos annorum circuitus, eosq; pacatos concedat, & in Christianorum gloriam te vniuerso terrarum orbi prosperis rebus vtentem ac valentem, omniq; virtute ornatum conseruet, cõsuetam in sanctas Dei ecclesias, & Romanorum Imperium humanitatem exercentem, ac maioribus pietatis diuinæ factis gloriantem: per multos, inquam, annorum ambitus, tranquillos atq; pacatos, ipse vniuersarum rerum Dominus Deus, Auguste Imperator religiosissime, te cum tota familia tua nobis incolumem seruet.

VITA IOHANNIS HAGVSTALDENSIS ECCLESIAE PRIMVM, DEINDE EBORACENSIS EPISCOPI, *per venerabilem Bedam presbyterum scripta, Ecclesiast. Historiæ Anglorum lib. 5. cap. 2. &c.*

PRincipio regni Alfridi, qui post fratrem suum Ecgfridũ gentri Nordanhimbrorum præfuit, defuncto Eata episcopo, Iohannes vir sanctus Haguſtaldensis ecclesię p̃sulatum suscepit, de quo plura virtutum miracula, qui cum familiariter nouerunt, dicere solent, & maximè vir reuerendissimus ac veracissimus Berechtun, diaconus quondàm eius, nunc autem Abbas monasterij, quod vocatur Inderauuda, id est, In sylua Deirorum: ex quibus aliqua memoriæ tradere commodum duximus. 7. Maij.

Est mansio quædam secretior, nemore raro & vallo circundata, non longè ab Haguſtaldensis ecclesiæ diœcesi, id est, vnius fermè milliarij & dimidij spatio, interfluente Thino amne separata, habens cœmeterium sancti Michaëlis Archangeli, in qua vir Dei sæpiùs, vbi opportunitas arridebat temporis, & maximè in Quadragesima, manere cum paucis, atq; orationibus ac lectioni quietiùs operam dare consueuerat. Cumq; tempore quodam, incipiente Quadragesima, ibidèm mãsur'us aduenisset, iussit suos quærere pauperem aliquem, maiore infirmitate vel inopia grauatum, quem secum habere illis diebus ad faciendum eleemosynam possent. Sic enim semper facere solebat. Erat autem in villa non longè posita quidam adolescens mutus, episcopo notus, (nam sæpiùs ante illum percipiendæ eleemosynæ gratia venire consueuerat) qui ne vnum quidem sermonem vnquàm profari poterat. Sed & scabiem tantam ac furfures habebat in capite, vt nil vnquàm capillorum ei in superiori parte capitis nasci valeret: tantùm in circuitu horridi crines stare videbantur. Hunc ergò adduci præcepit episcopus, & ei in conseptis eiusdem mansionis parnum tugurium fieri, in quo manens, quotidianã ab eo stipem acciperet. Cumq; vna Quadragesimæ esset impleta septimana, sequenti Dominica iussit ad se intrare pauperem. Ingresso linguam proferre ex ore, ac sibi ostendere iussit: & appræhendens eum, signum sanctæ Crucis linguæ eius impressit, quam signatam reuocare in os, & loqui illum præcepit: Dicito, inquiens, aliquod verbũ: dicito, Gege: quod est, lingua Anglorũ, verbum affirmandi & cõsentiendi, id est, Etiam. Dixit ille statim soluto vinculo linguę, quod iusserat. Addidit episcopus nomina literarum. Dicito, A: dixit ille, A. Dicito, B: dixit ille, B. Cumq; singula literarũ nomina dicẽte episcopo respõderet, addidit & syllabas & verba illi dicẽda ꝓponere. Et cùm omnibus consequenter responderet, præcepit eum sentẽtias lõgiores dicere, & fecit. Neq; vltrà cessauit tota die illa & nocte sequente, quantùm vigilare potuit, vt ferunt, q̃ pśentes fuerũt, loqui aliquid, & arca-

In Quadragesima petit locum secretum.

Ad signum S. Crucis linguæ impressum, mutus loquitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

na suæ cogitationis ac voluntatis, quod nunquã unteà potuit, alijs ostẽdere: in similitudinẽ illius diù claudi, q̃ curatus ab Apostolis Petro & Iohãne, exiliẽs stetit, & ambulabat, & intrauit cum illis in templum, ambulans, & exiliens, & laudans Dominũ, gaudeus nimirùm vti officio pedum, quo tanto tempore erat destitutus. Cuius sanitati congaudens episcopus, p̃cepit medico etiã sanãdæ scabredini capitis eius curam adhibere. Fecit vt iusserat: & iuuãte benedictiõe ac precibus Antistitis, nata est cum sanitate cutis, venusta species capillorũ. Factusq; est iuuenis limpidus vultu, & loque la ꝓmptus, capillis pulcherrimè crispis, qui antè fuerat deformis, pauper & mutus. Sicq; de p̃cepta lætatus sospitate, offerente ei etiam episcopo, vt in sua familia manendi locum acciperet, maluit domum reuerti.

Actor. 3.

Narrauit idem Berechtus & aliud de præfato antistite miraculum: q̃a cùm reuerendissimus vir Vuilfridus post longũ exiliũ in episcopatũ esset Hagustaldeñ ecclesiæ receptus, & idem Iohãnes, defuncto Bosa viro multæ sanctitatis & humilitatis, episcopus ꝓ eo Eboraci substitutus, venerat ipse tẽpore quodã ad monasteriũ virginũ, in loco q̃ vocatur Vetadun, cui tũc Hereburg Abbatissa p̃fuit. Vbi cùm venissem, inquit, & magno vniuersorum gaudio susceptus essemus, indicauit nobis Abbatissa, quia quædam de numero virginũ, q̃ erat filia ipsius carnalis, grauissimo languore teneretur, q̃ phlebotomata erat nupèr in brachio, & cũ adhuc esset in studio, tacta erat infirmitate repẽtini doloris: quo mox increscẽte, grauatũ est magìs brachiũ illud vulneratũ, ac versum in tumorẽ, adeò vt vix duabus manibus circũplecti posset. Itaq; cũ iacens in lecto, p̃ nimietate doloris iam moritura videretur, rogauit episcopum Abbatissa, vt intraret ad eam, ac benedicere illã dignaretur: q̃a crederet eam ad benedictionem vel tactũ illius mox meliùs habiturã. Interrogãs autẽ ille, q̃n phlebotomata esset puella: & vt cognouit quia in luna quarta, dixit: Multùm insipienter & indoctè feciſtis in luna quarta phlebotomando: Memini beatæ memoriæ Theodorũ archiepiscopũ dicere, q̃a piculosa sit satis illius tẽporis phlebotomia, q̃n & lumen lunæ, & rheuma Oceani in cremento est. Et quid ego possum puellæ, si moritura est, facere? At illa instantiùs obsecrans ꝓ filia, quã oppidò diligebat, (nã & Abbatissam eam pro se facere dispositerat) tandèm obtinuit, vt ad languentẽ intraret. Intrauit ergò, me secum assumpto, ad virginẽ, q̃ iacebat multo (vt dixi) dolore constricta, & brachio intãtùm grossescente, vt nihil ꝓrsùs in cubitu flexiõis haberet. Et adstans, dixit oratiõem super illã, ac benedicens, egressus est. Cumq; post hæc hora cõpetente cõsederemus ad mensam, adueniẽs quidã clamauit, me ducẽs foràs, & ait: Postulat Coënburg (hoc enim erat nomẽ virginis) vt ocyùs regrediaris ad eam. Quod dum facerẽ, reperi illã ingrediens vultu hilariorẽ, & velut sospiti similẽ. Et dum assiderẽ illi, dixit: Vis petamus bibere? & ego: Volo, inquã, & multũ delector, si potes. Cumq; oblato poculo biberemus ambo, cœpit mihi dicere, q̃ ex quo episcopus, oratione pro me & benedictione cõpleta, egressus est, statìm meliùs habere incipio: Etsi necdùm vires pristinas recepi, dolor tamẽ omnis & de brachio, vbi ardentior inerat, & de toto meo corpore, velut ipso episcopo foràs eũ exportãte, funditùs ablatus est: tametsi tumor adhuc brachij manere videtur. Abeuntibus autẽ nobis indè, continuò fugatũ dolorem, fuga quoq; tumoris horrẽdi, sanitasq; sequuta est: & erepta morti ac doloribus virgo, laudes Domino Saluatori vnà cum cæteris, qui ibì erant, seruis illius referebat.

Ex cap. 5.

Efficacia benedictionis sancti viri.

Aliud quoq; non multùm huic dissimile miraculũ de p̃fato Antistite narrauit idẽ Abbas, dicens: Villa erat Comitis cuiusdã, q̃ vocabatur Huch, nõ lõgè à monasterio, id est, duũm fermè milliariũ spatio separata, cuius cõiunx quadraginta fermè diebus erat acerbissimo lãguore detẽta, ità vt tribus septimanis non posset de cubiculo, in quo iacebat, foràs efferri. Cõtigit autẽ eo tẽpore virũ Dei illò ad dedicandã ecclesiã ab codẽ Comite vocari. Cumq; dedicata esset ecclesia, rogauit comes eũ ad prandẽdum domũ suã ingredi, sed renuit episcopus, dicẽs se ad monasteriũ, quod ꝓximum erat, reuerti debere. At ille obnixiùs precibus instans, vouit etiã se eleemosynas pauperibus daturũ, dũmodò ille dignaretur ea die domũ suã ingrediẽs, iciuniũ soluere. Rogaui & ego vnà cũ illo, ꝓmittẽs etiã me eleemosynas in alimoniã inopũ dare, dũ ille domũ Comitis prãsurus, ac benedictionẽ daturus intraret. Cumq; hoc tardè ac difficulter impetraremus, intrauimus ad reficiendũ. Miserat autẽ episcopus mulieri, q̃ infirma iacebat, de aqua bñdicta, quã in dedicationẽ ecclesiæ consecrauerat, per vnũ de his, qui mecum venerant, fratribus, præcipiens vt gustandam illi daret, & vbicunq;

Ex cap. 4.

Vsus dedicationis ecclesiarum antiquissimus.

Nota vim aquæ benedictæ.

maxi-

maximũ ei dolorẽ inesse didicisset, de ipsa eã aqua lauaret. Quod vt factũ est, surrexit statìm mulier sana, & nõ solũ se infirmitate lõga carere, sed & pditas dudũ vires recepisse sentiẽs, obtulit poculũ episcopo ac nobis: cœptũq; ministeriũ nobis omnibus propinandi vsq; ad prãdium cõpletum nõ omisit, imitata socrum B. Petri, quæ cùm fuisset ardoribus fatigata, ad tactum manûs Dominicæ surrexit, & sanitate simul ac virtute recepta ministrabat.

Luc. 4.

Ex cap. 5.

Alio item tẽpore vocatus ad dedicandã ecclesiã Comitis, vocabulo Addi, cùm postulatũ complêsset ministeriũ, rogatus est ab eodẽ Comite intrare ad vnũ de pueris eius, qui acerrima ægritudine premebatur, ità vt deficiente penitùs oĩm membrorũ officio, iamiamq; moriturus esse videretur. Cui etiã loculus iam tunc erat p̃paratus, in quo defunctus condi deberet. Addidit aũt vir etiam lachrymas precibus, diligẽter obsecrans, vt intraret oraturus pro illo, quia multùm necessaria sibi esset vita ipsius: Crederet verò, q̃a si ei manũ imponeret, atq; eum benedicere voluisset, statìm meliùs haberet. Intrauit ergò illò episcopus, & vidit eum mœstis oĩbus iam morti ꝓximum, positumq; loculum iuxta eum, in quo sepeliendus poni deberet. Dixitq; orationem ac benedixit eum: & egrediens, dixit solitũ consolantibus sermonem: Benè cõualescas, & citò. Cumq; sederent post hæc ad mẽsam, misit puer ad dñm suum, rogans sibi poculum vini mittere, q̃a sitiret. Gauisus est ille multùm, q̃ bibere posset, & misit ei calicem vini benedictum ab episcopo: quem vt bibit, surrexit cõtinuò, & veterno infirmitatis discusso, induit se ipse vestimẽtis suis, & egressus indè, intrauit & salutauit episcopum & conuiuas, dicens q̃ ipse quoq; delectaretur manducare & bibere cum eis. Itaq; iusserunt eum sedere secum ad epulas, multùm gaudentes de sospitate illius. Residebat, vescebatur, bibebat, lætabatur, quasi vnus de conuiuis agebat: & multis post hæc annis viuẽs, in eadem, quam acceperat, salute permansit. Hoc autem miraculũ memoratus Abbas non se p̃sente factum, sed ab his, qui p̃sentes fuerunt, sibi perhibet esse relatum.

Sanatur puer ad orationẽ & benedictionẽ episcopi.

Ex cap. 6.

Neq; hoc silentio ꝑtereundum, q̃ famulus Christi Herebaldus in seipso ab eo factũ solet narrare miraculũ: qui tunc quidem in clero illius cõuersatus, nunc in monasterio, quod est iuxta ostiũ * Tini fluminis, Abbatis iure p̃est. Vitã, inqt, illius quãtum hominibus ẽstimare fas est, quam p̃sens optimè cognoui, per oĩa episcopo dignã esse cõperi. Sed & cuius meriti apud internũ iudicẽ habitus sit, & in multis alijs, & in meipso maximè expertus sum, quippe quem ab ipso (vt ità dicam) mortis limite reuocãs, ad viam vitæ sua oratione ac benedictione reduxit. Nam cùm primæuo adolescẽtię tempore in clero illius degerẽ, legẽdi q̃dem canendiq; studijs traditus, sed nõ adhuc animũ perfectè à iuuenilibus cohibẽs illecebris, cõtigit die quadã nos iter agẽtes cum illo, deuenisse in viam planã & amplam, atq; cursui equorũ aptam. Cœperuntq; iuuenes, q̃ cum ipso erãt, maximè laici, postulare episcopũ, vt cursu maiore equos suos inuicèm ꝓbare liceret. At ille primò negauit, ociosum esse dicens, quod desiderabãt. Sed ad vltimũ multorũ vnanima intẽtione deuictꝰ: Facite, inqt, si vultis: ità tñ, vt Herebaldus ab illo se certamine abstineat. Porrò ipse diligẽtiùs obsecrãs, vt & mihi certãdi cũ illis copia daretur, (fidebã nanq; equo, quẽ mihi ipse optimũ donauerat) nequaq̃ impetrare potui. At cùm ꝑpiùs huc atq; illuc, ꝓspectante episcopo, cõcitatis in cursum equis, reuerterẽtur, & ipse lasciuo superatus animo, nõ me potui cohibere, sed, ꝓhibẽte licèt illo, ludẽtibus me miscui, & simul cursu equi, cõtendere cœpi. Quod dũ agerẽ, audiui illũ post tergũ mihi cum gemitu dicentẽ: O q̃ magnum væ facis mihi sic equitãdo. Et ego audiens, nihilominùs cœptis institi veritis. Nec mora, dum feruẽs equus quoddã itineris cõcauum valẽtiore impetu trãsiliret, lapsus décidi, & mox velut emoriẽs, sensum penitùs motumq; oẽm perdidi. Erat nãque in loco illo lapis terræ æqualis, obtectus cespite tenui, neq; vllus alter in tota illa campi planitie lapis inueniri poterat. Casuque euenit, vel potiùs diuina ꝓuisione, ad puniendã inobediẽtię meę culpã, vt hũc capite ac manu, quam capiti ruẽs supposuerã, tangerem, atq; fracto pollice, capitis quoq; iunctura solueretur, & ego, vt dixi, similimus mortuo fierẽ. Et q̃a moueri nõ poteram, tetenderũt ibidèm papilionem, in quo iacerem. Erat aũt hora dici circitèr septima, à qua ad vesperam vsque quietus & quasi mortuus permanens, tunc paululùm reuiuisco, ferorque domum à socijs, ac tacitus tota nocte perduro. Vomebam autẽ sanguinem, eò quòd & intranea essent ruendo conuulsa. At episcopus grauissimè de casu & interitu meo dolebat, eò quòd

*Thini

Pœna non obtempe. rantis monitis sancti Episcopi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

me ſpeciali diligeret affectu. Nec voluit nocte illa iuxta morē cum clericis ſuis manere, verū ſolus in oratiōe pſiſtens, noctē ducebat puigilem, p mea (vt reor) ſoſpitate ſupernā pietatē ſupplicās. Et manè primo ingreſſus ad me, & dicta ſup me oratiōe, vocauit me noīe meo, & quaſi de graui ſomno excitatū interrogauit, ſi nōſſem quis eſſet, q loqueretur ad me. At ego aperiēs oculos, aio, Etiā: Tu es antiſtes meus amat⁹. Potes, inqt, viuere? Et ego, Poſſum, inquā, p oratiōes veſtras, ſi voluerit Dñs. Qui imponens capiti meo manū cū verbis benedictiōis, redit ad orandū. Et poſt puſillū me reuiſens, inuenit ſedentē, & iā loq valentē. Cœpitq; me interrogare, diuino (vt mox patuit) admōitus inſtinctu, an me eſſe baptizatū abſq; ſcrupulo nōſsē. Cui ego abſq; vlla me hoc dubietate ſcire reſpōdi, p ſalutari fonte in remiſſiōem peccatorū eſſem ablutus, & nomē presbyteri, à quo me baptizatū nouerā, dixi. At ille: Si ab hoc, inqt, ſacerdote baptizatus es, nō es rectè baptizatus: Noui nanq; eū, & qa cùm eſſet presbyter ordinatus, nullatenùs, ppter ingenij tarditatē, potuit catechizādi vel baptizādi miniſteriū diſcere. Propter quod & ipſe illū ab huius pſumptiōe miniſterij, quod regulariter implere nequibat, omninò ceſſare pcepi. Quibus dictis, eadem hora me catechizare ipſe curauit. Factūq; eſt, vt exufflāte illo in faciē meā, confeſtim me melius habere ſentirē. Vocauit aūt medicū, & diſſolutā mei cranei iunctura cōponere atq; alligare iuſſit: tantumq; mox accepta eius benedictione cōualui, vt in craſtinum aſſcendēs equū, cū ipſo iter in aliū locum facerē. Nec multò pòſt plenè curatus, vitali etiā vnda pfuſus ſum. Māſit aūt in epiſcopatu annis trigintatrib⁹, & ſic cælestia regna cōſcendēs, ſepultus eſt in porticu S. Petri in mōaſterio ſuo, quod dicitur, In ſyluaDeirorum, anno ab incarnatiōe Domini ſeptingenteſimo vigeſimoprimo. Nam cùm p maiori ſenectute minùs epiſcopatui adminiſtrando ſufficeret, ordinato in epiſcopatum Eboracenſis eccleſiæ Vuilfrido presbytero ſuo, ſeceſſit ad monaſterium præfatum, ibiq; vitam Deo digna conuerſatione compleuit.

Vide antiquas baptiſmi cæremonias.

MARTYRIVM S. ACACII CENTVRIONIS, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

8. Maij.

Vm tertiò bonorum omnium hoſtis, & omni ex parte improbiſſimus draco diabolus, aduersùs Dei ſeruos turbinem cōmouiſſet ſub Maximiano Diocletiani * generо, & ipſius ſatanę filio ac ppugnatore, ſtatim impia ei⁹ edicta p omnes regiones miſſa ſunt. Edictis autem illis id pcipiebatur, vt in omni vrbe, ſi qs eſſet, q nollet deorū culturā obire, ſine remiſſione aliqua omnibus ſupplicijs ac tormentis ſubijceretur. Edicta verò ipſa omni terrore & regalibus minis ac periculis referta erāt. Ad hæc & exercitūs ducibus præceptum fuit, vt ſi quis è militibus Imperatoris edicto, quod ad deorum vel ad dęmonū poſtiùs culturam pertineret, non obediret, ille vinculis adſtrictus, tribunalibus ad ſupplicia perferenda traderetur.

Crudelia edicta.

Tempore illo ſancti Acacij martyris facta effloruerunt, q re ipſa nomē ſuū cōprobauit, cùm nihil oīnò malorū dęmonū particeps fuerit, neq; quicquā egerit, quod cum malitioſi diaboli machinis cōueniret. Hic vir ſanctiſſimus fuit genere Cappadox, & cōditione quidē miles, at ppoſito & volūtate, Chriſti athleta: itaq; & genus, & ordinis dignitatē exornauit. Eius factū hoc modo ſe habuit: Cùm Firmus quidam militaris ordinis eſſet Tribunus eorū, q Romanorū lingua Martij, Græcè verò Ἄρεος dicebātur, & ſub eo Tribuno centurio eſſet Acacius, Firmus ipſe ſingulos milites ad ſe acceſſitos tētabat, vt quē animū quiſq; haberet, experiri ac ſcire poſſet. Cumque multos partìm aſſentationibus, partìm minis ad idolorū ſuperſtitionē atq; interitū allexiſſet, poſteaq; Tribuni tentatio ad Acaciū peruenit, tunc beatus ille clara voce: Chriſtianus, inquit, ego natus fui: itaq; Chriſtianus & ſum, & ero, Domino meo Ieſu Chriſto hoc approbāte: nam & ex parētibus, & ex maioribus Chriſtianis natus ſum. Hoc cū ille dixiſſet, & Firmus tertiò eū tētaret, ac modò grauib⁹ minis, modò pmiſſis ingētibus pmptā animi alacritatē & eius cōſtantiā debilitare, & illū ad ſe trahere conaretur, ità conſtās & immobilis in Chriſti confeſſiōe beatus ille pſtitit, vt deincèps Firmus coactus fuerit, prout edicto regio iubebatur, virum ſanctū Acaciū vinculis adſtrictum, ad Bibianum quendā mittere, q totius exercitūs imperiū adminiſtrabat.

Acacius Cappadox, centurio.

Constātia eius.

Cùm igitur hic pro tribunali ſederet, & eos interrogaturus eſſet, qui Dei confeſſionem profitebantur, Antoninus ſcriba ad Bibianum hæc detulit: Pridiè huius diei, Bibiane Præſes, Firmus eorum, qui Martij dicuntur, tribunatum gerens, Acacium Centurionem vinctum miſit ad poteſtatem tuam, quippe qui dominorum noſtrorum & inuictorum Auguſtorum edicto parére noluerit, cô quòd Chriſtianorū religionem ſequatur. Diligenter quoquè cauſam ipſius ad te ſcripſit. Bibianus tunc dixit: Recitentur, quæ ad me ſcripta ſunt ab optimo viro Firmo Tribuno. Recitata autem ſunt, quæ ſcripta erant in hanc ſententiam. Flaccus Firmus Bibiano Duci ſalutem: Acacium Centurionem ſub me Tribuno militantem, multumq; à nobis partìm illecebris, partìm promiſſis, partìm etiam minis prouocatum, vt à Chriſtianorū ſecta diſcederet, cùm ſe Chriſtianum eſſe aſſeueraret, & in ea confeſſione conſtanter permaneret, ego inuictorum ac triumphantium Imperatorum noſtrorū iuſſis obediens, illum vinctum ad te miſi, qui tormentis ac ſupplicijs ſubijci debet, vt legibus ipſis obediat.

Siſtitur'co. ram Bibiano Duce.

Hac epiſtola recitata, Bibianus dixit: Adducatur Acacius, quem Tribunus dicit. Adeſt ille, inquit Antoninus Commentariorum præfectus. Acacius verò runc illic ſtetit ridenti vultu: quæ res futurum eius viri gaudium figurabat. Iudex igitur illi dixit: Quodnam tibi nomen eſt? Reſpondit ille: Optabile & mihi, & toti generi meo nomen eſt à Chriſto deriuatum: illud verò, quo humano vſu appellor, Acacius eſt. Ad hęc Iudex: Quarè, inquit, Acacius nominatus, vt ipſe dicis, malus nunc es, nō obediens edictis Imperatorum? Hoc enim ſignificant, quæ nobis à Firmo Tribuno ſcripta ſunt. Tum Acacius: Captioſis ſermonibus mecum agis, ó Iudex: Verùm ego tibi affirmo ob eam rem iuſtiùs me Acacium nominari, quòd nolim dæmonum iſtorum ſanguinem vorantium malitiæ particeps fieri, neque cum Gręcis communicare, qui talibus obtemperant. At Iudex dixit: Vndenàm tu es, qui tam temerario ſermone te iactas? Quorsùm, inquit Acacius, de patria me interrogas? Cui Iudex: Quoniam rerū vſum habemus, & patriarum mores rectè nouimus, propterea hoc à te quæſiui, vt p eius patriæ, ex qua tu es, moribus ac dignitate me in hac quæſtione præſtem. Tum Acacius: Genere, inquit, Achiuus ſum, in Cappadocia verò natus: quo loco cùm parentes mei habitarent, ad exercitum véni, vbi & multos ex meis commilitonibus ante me Chriſti martyres fuiſſe accepi: quinetiam vicinos & æquales meos, tales fuiſſe cognoui: quibus & ſignorum gratiam poſt ipſorum mortem à Deo ipſo impartiram vidimus. Illos igitur ſequi malui, quàm eas, quas vos leges dicitis, cùm humanę illæ ſint, & vnà cum hominibus poſt vitæ huius exceſſum corrumpantur.

Ad hęc Iudex: Nè putes mediocres cruciatus tibi parandos eſſe: etenim iſta patria tua nugacitas & mira temeritas hoc expoſtulat. Nè igitur hęc patiaris, abijce oēs iſtas cogitationes, & Imperatorum legibus obtempera, deorū cultui ſeruiens, quorum nutu omnium victores ac rectores Auguſti rerum potiuntur: nos etiam & tribunal hoc noſtrum reuerere, neque putes te omnium eſſe prudentiſſimum, temeritate iſta importuna nunc abutentem, & in homine illo, quem pœnis ſecundùm legē decreris ſubiectum fuiſſe aiunt, ſpes tuas collocātem. Erras, inquit Acacius, ó Iudex, grauiſſimis ſatanæ fallacijs deceptus: non enim propter eorum deorum, quos tu dicis, cultum Imperio Cęſares Auguſti potiuntur, ſed benigni Dei omnia gubernantis conceſſione hoc efficitur. Quòd autem dicis, in homine condemnato (vt ipſe ais) me ſpem collocâſſe, ſcito Ieſum Dominum noſtrum hominem noſtrî cauſa factum, in mundum hunc veniſſe, vt nobis ſalutem daret: qui cùm idem eſſet verus Deus, mira quadam & immēſa prouidentia humanam ſuſcepit naturam. & eam in ſe habuit. Id verò tu neque cognoſcere, neque audire poteris, niſi priùs teipſum fidei Chriſtianæ accommodaueris. Cùm enim natura, vt dixi, eſſet verus Deus, & Verbum à Patre non diuiſum, ſed cum illo ſemper coæternum, proprijs, quibus ipſe voluit, temporibus noſtræ ſalutis opus perfecit, & à ſatanæ ipſius, qui ab initio nobis inuiderat, condemnatione ac ſeruitute nos liberauit.

Ad hæc Iudex dixit: Si Imperatores ipſi contra eum faciunt, cur & illos nō punit Chriſtus iſte tuus, qui, vt ipſe dicis, humanam naturam noſtrî cauſa ſuſcepit? Facilè enim Imperatores punire poteſt, ſi eſt Deus verè potens. Ex hoc ipſo, inquit Acacius, cum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cur Christ⁹ permiserit Tyrannos diu impunè sæuire in Christianos.

cum,ac eius bonitatem & potentiam cognoscere potes,quòd cùm iniuriæ illi fiant, non statìm pœnas vobis refert,sed diutiùs expectat,vt vos Græcos pœniteat,qui cultum & venerationem Deo congruentem,dæmonibus affertis. Ad hæc & seruorum, qui ei grati sunt,electionem ac progressum hoc modo complere vult. Itaque hac ꝓuidentia vtitur. Nam si statìm vobis pœnam inferre vellet, & vos ipsi in perpetuum perijssetis,& ipsius serui manifesti non fierent:quinetiam gratiæ ipsius potentia ociosa permansisset. Quomodò enim Dominus noster gloriosè laudari posset, nisì diuturna in vestris sceleribus puniendis patientia vteretur? Nunc verò hæc ità fieri permittit,vt & vos,qui non resipiscitis, sed diuturnam ipsius patientiam respuentes, in vestra sæuitia persistitis,& ab eo magìs magisque descisentes,ad interitum properatis,vestra culpa cõdemnemini: & nos,qui eius imperium agnouimus,perpetuò cum illo viuamus. Quinetiam ipsius gloria in illis hominibus manifestior fiet, qui scelera sua recognoscentes,vitam emendauerint.

Tunc Bibianus:Literas forsan didicisti,ob idque sic disertè respondes. Nam per deos ipsos sermonem rationi consentaneum habuisti,vt hominum salutem sub Dei potentia esse ostenderes. Ex hocipso,inquit Acacius,Dei omnium dominatoris potentiam & gratiam agnoscere potes,quòd cùm non didicerim literas illas,quę vobis valdè optabiles videntur,nisì tantùm pauca quædam ad diuinarum literarum lectionem necessaria,ipse Deus pro nobis miserabilibus suis seruis respondet,facitq; vt ab omnibus hominibus,quinetiam vt & à vobis ipsis,qui eruditi estis, laudemur. Nam & ab initio cùm dispensationis diuinæ opus perficeret, & suum ipsius Regnum orbi terrarum prædicandum curaret,non hominibus genere aut diuitijs,orationisve aut literarum facultate præstantibus ad Euangelij sui prædicationem, sed piscatoribus & publicanis,ac pauperibus quibusdam vsus est. Hoc autem fecit, vt eius potentia, quæ mentem omnem exuperat,cognosceretur, sancto ac diuino Spiritu eius discipulos adiuuante.

Post hæc Iudex: Omittens ego, quod opportunè mihi faciendum est, tecum nugor,qui talia disseris. Tu scis Imperatorum edicta omni terrore plena vobis proposita esse,vt vos Christiani homines vel sacrificetis, & deos ipsos colatis, in omnibus rebus vos illis subijcientes,atque eo modo honores ab illis reportetis: vel, si sacrificare nolueritis,condemnemini,& supplicijs ac pœnis subijciamini. Velim igitur dicas,num dijs ipsis sacrifices,& legibus obtemperes,an te id facturum neges. Respondit Acacius:Sæpè & à Firmo interrogatus, Christianum me esse cõfessus sum. Quod ergò dixi,iterùm dico,me Christianum esse, & impuris dæmonibus non sacrificare. Ego, inquit Iudex, etiam nunc ætatem istam tuam misericordia prosequor. Videnim te non ampliùs,quàm vigintiquinque annos natum. Quinetiam militarem dignitatem reueritus,nolui te statim tormentis subijcere. At si diutiùs in ista tua insania persistes,coges me inuitabilibus tormentis te subijcere. Ad hæc Acacius:Quod volo facere,non stultum,sed valdè prudens & Deo gratum opus est, vt eum, qui me creauit, & ad hunc vsque diem prouidentia sua prosecutus est, non deseram: illum, inquam,ipsum,qui solus est verus Deus. Quomodò, inquit Iudex, dixisti solum esse verum Deum, cùm dicas Christum Dei filium esse? Omninò enim necesse est, vt si Filius est,& Patri par sit:& ità non vnus,sed duo sint dij. Cùm igitur & ipsi duos deos dicatis,quarè nunc vnum Deum profers? Cogis enim me tecum nugari, cùm ista tu nunc absurda & inconcinna dicas.

Ætas Acacij.

Tum Acacius: Ego credo,& in Iesu, qui sub Pontio Pilato crucifixus fuit,spem habeo,futurum,vt mihi per sanctum eius Spiritũ sermonis facultas suggeratur, quæ interrogationi tuæ respondere,& quæstionem tuam explicare possim. Non vulgaris quęstio hęc est,quarè cùm duos nominemus,vnum Deum à nobis coli profiteamur. Dico igitur tibi & Spiritum sanctum à Patre & Filio esse inseparabilem, ac tres quidem personas esse in tribus appellationibus,sed vnam tamen horum nominum potentiam esse ac diuinitatem. Vnum autem dicimus Deum,habentem & Verbum, & Spiritum sanctum. Absurdissimum enim esset,Deum sine Verbo,& sine vitali Spiritu dicere. Idque exemplo tibi ostendam,ad hanc ipsam rem explicandam accommodato, quatenùs humanæ facultatis conditio patitur. Quemadmodùm Imperator, qui nunc est,quem tu dominum, ego verò hominem dico, & maiori iudicio subiectum

De personarũ Trinitate in substantię vnitate.

ctum,& filius eius(quorum qui pater est,Maximianus dicitur, filius autem Maxentius appellatur)duo quidem illi sunt,sed ipsorum tamen natura,humanæ,inquã, conditionis ratio vna est, Imperiumque patris & filij vnum & inseparabile: honoratur enim filius per patrem,& pater per filium:eodem modo & Deus consideratur:nam cùm diuina Patris ,Verbi, & Spiritus sancti essentia, vna eademque sit immutabilis, propterea vnus,& verè Deus est,qui à nobis colitur.

Ad hęc Iudex: Sæpè,inquit,te hortatus sum, vt ad rem propositam redeas, at tu istis tuis sermonibus nullam tibi vtilitatem afferentibus, studes me à proposito abducere. Facigitur,quod ipse dico,& sacrificium offeras,ac patrios deos agnoscas,per quos omnia hæc constiterunt. Diutiùs enim tibi peperci. Cui Acacius:Nè putes,terroribus istis me perculsum iri. En habes corpus meum ad flagella excipienda paratissimum: vtere illo,vt libet: mentem verò & animi mei propositum neque tu, neq; Imperator tuus,neque dęmonum tuorum pręsentia vnquàm peruertere, & ad scelus compellere poterit. Tunc illi Iudex: Ergò,quandò tu ità vis, omninò necesse est verberibus ac tormentis te subijcere,& Imperatoris edictum exequi. Nam fieri non potest,vt tali quæstioni subiectus,sic redeas,iudicium nostrum illudens. Tunc Præses furore percitus,& cohortem affatus:Figite,inquit,quatuor vectes,& in illis Acacium alligate,crudisque neruis ipsius terga & ventrem verberate,vt discat talia non nugari, neque putet se aliquid scire,cùm nihil sciat. Videamus an ipsius Deus auxiliũ ei afferat:eiusq; mens ac propositum quàm firmum & immutabile sit, experiamur. Cùm igitur Acacius in illis vectibus alligatus esset,& eius terga vndiquè verberarẽtur,hãc solam vocem ille emittebat: Christe,opem feras mihi humili seruo tuo. Domine Deus,nè me derelinquas.

Crudelissimè verberatur.

Cùm verò sex carnifices vicissim illum verberarent, & eius sanguis in terram abundè diffunderetur,totumque corpus vulneribus acerbissimis laniatum esset, Iudex ipse cùm miserabiles illas plagas videret,& martyris mentem ac voluntatem constantem atque immobilem esse animaduerteret:Num,inquit,nunc sacrificabis? Itáne miser dici,quàm amicus Imperatorum esse maluisti? Ad hęc dixit Acacius:Nequaquàm ego sacrifico:habeo enim Dominum meum Iesum Christum opem mihi ferentem: itáque istis tuis cruciatibus robustiorem ac promptiorem me reddidisti. Hactenùs enim tormẽtorum expectatio aliqua ex parte cogitationes meas perturbabat: cùm verò vis illata est,& hæc pati cœpi,per Iesum Christum mihi potentiam suggerentẽ, robustissimus factus sum,& ad omnia tormenta suscipienda paratissimus, Deo ipso sine dubitatione aliqua confisus. Tum Iudex:Ista,inquit,dicis,quoniam maiora tormenta tibi non intuli. Sed ego temeritatem istam tuam deijciam. Eò enim,quòd hactenùs tibi peperci,audacem,vt dicis,te reddidi. Cui Acacius: Fac celerrimè quicqd vis. Quos enim cruciatus mihi afferre cogitas, illi vtilitatẽ mihi afferent: & quo maiora tormenta adhibebis,eo maiorem Domini mei gratiam inuitus mihi cõciliabis. Hæc,inquit iudex,loqueris,quoniam corpus tuum nondùm verberibus laceratum est. Tum Acacius: Iam dixi, vt faceres,quicquid vis. non enim impuris dæmonibus sacrifico,neque voluntati tuæ,aut patris tui satanæ morem gero. His auditis, Iudex commotus dixit: Plumbeis laminis eius maxillas contundite,nè iste nostra diuturna in eum patientia temerario modo abutatur. Post hęc Acacius: En factum est,quod voluisti,neque quicquam ampliùs profecisti: non enim malæ artes tuæ meam in Christum charitatem superabunt. Sacrifica,inquit Iudex, & ab imminentibus reliqs tormentis liber esto. Respõdit Acacius:Nunquàm(vt dixi)sacrificabo:tantùm enim imminentes cruciatus despicio,quantùm & antecedentes nõ curaui, Deo ipso mihi animos suggerente.

Maxillæ eius cędun tur.

Ad hęc Iudex:Quomodò,inquit,tu miles atque illiteratus,ità causam tuam agis? Cui Acacius:Putásne propria virtute nos hęc respõdere? Minimè, inquam,nos hęc facimus,sed locuples & sanctus Dei Spiritus seruis suis liberam orationem & patientiam suppeditat, illis prouidens, quemadmodùm Saluator ipse discipulos suos docuit,cùm sic dixit: Quandò vos tradiderint Principibus propter nomen meum, nè soliciti sitis,quomodò,aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora,quid dicatis:non enim vos estis,qui loquimini,sed Spiritus patris vestri,qui loquitur in vobis. Antoninus scriba dixit sancto Martyri: Et quænam tibi, miser, vtilitas futura

Matth. 10.

est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

est,si de talibus rebus admonitus persuaderi non vis, ac posteà grauioribus tormentis adductus,Imperatorũ edicto parebis? Abi,& teipsum admoneas, inquit Acacius. nam si neque Pręsidem ipsum,neque minas illius, neque cruciatus in me illatos, Dei ope adiutus curaui,putásne me talẽ esse,qui te audiam? Tum Iudex ministris dixit: Acacium impium hominem olim militem,in carcere interiore tribus lignis alligatum custodite,& grauibus catenis eius collum ac totum corpus circundate, sequentis diei iudicio reseruandum:neque à suæ gentis hominibus illum videri permittite, nè fortè ab ipsis beatus prædicetur,& ad futuras quæstiones constantior inueniatur.

Ducitũr in carcerem

Ductus igitur fuit beatus Acacius in carcerem,tum præterita confessione,quam professus fuerat,tum futuris bonis,q̃ à Deo vero accepturus erat, valdè lætus: manſitque in carcere in vrbe Perintho septẽ dies. Interea Bibianus accepit literas à Flaccino,vt Byzantium se conferret:iussit autem & eos,qui erant in carcere,illum sequi. Beatus igitur martyr Acacius, & vulnerum tumore, & corporis labore afflictus, ad hæc & illis multis ferreis catenis grauatus, militumque in via vrgentium importunitate,& itineris lassitudine,ac ciborum inopia,deniquè notorum hominum,è quibus neminem videre permittebatur,absentia valdè mœrens,& de vita ipsa desperãs, cùm & alij vincti eum sequerentur,& carnifices vrgerẽt,petijt à carnificibus,vt orãdi Dei potestatem illi facerent. Cùm igitur quodam in loco stetisset, ità Deum precatus est: Gloria sit tibi,Deus,qui pro tua clementia in eos misericordem te præbes, qui diligunt nomen tuum:gloria,inquam, tibi sit, qui & me in peccatis viuentem,ad hanc sortem tuam vocâsti:gloria tibi,Iesu,qui nostræ carnis infirmitatem nouisti, & vt tormenta fortiter ferrem,patientiam mihi præbuisti. Quoniam igitur vides, mi Domine,multis malis me oppressum,ità vt anima ipsa è corpore meo excessura videatur,tu ipse,Domine,mitte Angelum,qui me curet,& ab angustijs, quibus opprimor,me sanet:ac velis mihi hoc concedere,vt quacunque ratione,modò Iudicis sententia decretum sit,martyrium compleã,& apud te sim. Cùm ità Deum oraret,vox è nube demissa est:(erat enim aër ipse nubibus cõtectus) Esto,Acaci,robustus & fortis. Vox autem illa fuit ità clara,vt carnifices & alij vincti eam audientes admirarentur,ac dicerent:Nunquìd & nubes loquuntur? An vnquàm tale quid auditum est,vt nunc ipsi audiuimus? Hæc dicentes,de ea re ambigebant. Multi verò ex ijs,qui vincti ducebantur,cùm hęc audîssent,in Dei filium crediderunt,& ad martyris pedes se abijcientes,eum rogârunt,vt Christianæ fidei doctrinam ipsis exponeret.

Prædicat Christum concaptiuis quibusdam

Tunc igitur martyr Acacius vnà cum illis iter faciens: Ego,inquit,paulùm temporis miles fui,sed apud sacerdotes educatus,quinetiam genus è sacerdotibus ducẽs, memini audire ipsos hęc docentes,quemadmodùm Deus ipse,cùm homini, qui è Paradiso exciderat,salutem dare,& ab inferis eum educere vellet, misit in hunc mundũ coęternum Verbum suum. Veniens igitur filius Dei,carnem suscepit ex sancta virgine Maria,& figura appárens vt homo,Crucem sustinuit,vt Adami, qui Deo nõ obediuerat,peccatum per Crucis lignum emendaret, & condemnationis remissionem ei condonaret,ipse pro nobis noster Dominus debitũ soluens:nam eô quòd in Cruce fixus fuit,chirographum, quod contra nos erat, discidit, & peccatum dissoluit, & propria morte deleuit mortem,& inferos expoliauit, omnemque diaboli potestatẽ confudit atque infirmauit. Cumque totum diaboli exercitum profligâsset, portasq; æreas confregisset,ac vectes ferreos contriuisset,triduo è mortuis resurgens, humano generi resurgendi facultatem præbuit, vt omnes omnibus futuris seculis viuere-mus. Hic enim mundus ad breue tempus manet,& nihil est. Hæc omnia cùm illi audiuissent,ad Christi fidem conuersi sunt. Postridiè verò noctis tempore eo in loco, in quo erant,viderunt quosdam splendida veste indutos, & militari habitu ornatos cum Acacio ipso loquentes. Quidam autem ex his, qui eos viderant, existimabant Acacij commilitones atque amicos esse,qui metuẽtes Imperatorem, noctis tempore Acacium viserent. Alij verò visionem aliquam diuinam eam fuisse dicebant. Cùm autem postera nocte Byzantium venissent,& simul in vnam domum conjecti essent, rursùs viderunt eosdem Angelos cum Acacio loquentes,& vulnera,quæ erant in illius corpore,aqua feruenti abluentes,eumq; curantes,ità vt omnes,qui & tunc,& superiore nocte illos viderant, dicerent, verè sanctorum Angelorum visionem Martyri oblatam fuisse.

Postridiè

Postridiè verò cùm Martyr in carcerem interiorem conjectus, & Iudicis iussũ ligno ac ferreis vinculis ligatus fuisset, alijq; vincti in exteriore carcere seruarentur, rursùs multa lumina nocte accensa apud martyrem ipsum & viros alios viderunt, è vinculis eum soluentes atque curantes,alios verò cibum ipsi afferentes: idque cùm sępiùs vidissent,carceris custodem adduxerunt, vt ipse quoq; proprijs oculis factum videns,de re illa certior fieret. Eam rem cùm custos carceris visam obstupuisset,mul tis amicis narrauit. Præses verò septimo die postquàm Byzantium venit, Martyrem ad se duci iubens:Vocetur,inquit,Acacius,impiæ Galilæorum religionis patronus. Cui Antoninus scriba: En præstò est ille, quem quæris. Cùm igitur ante tribunal Martyr cõstitisset,eiusq; vultum hilarem,velut Angeli alicuius adspectum, Prędses vidisset,obstupuit:sperabat enim futurum, vt tum vulneribus corporis, tum vinculorum ærumnis,ac ciborum penuria corpore consumptum, & de via multa fessum videret. Cùm igitur aliter se habentem vidisset, eius pulchritudinem atq; hilaritatem sic admiratus est,vt cohorti diceret:An non vobis,milites pessimi,præcepi,vt hominem istum in interiorem carcerem conjectum in ligno ligaretis, ferreisq; & grauissimis ac multis vinculis eius collum & totum corpus constringeretis,ità vt ipsius florens ætas ijs ligaminibus angeretur ac langueſceret, neque sineretis aliquem ipsum visere,nisì qui cibum illi afferret? Quomodò igitur ipsum, velut athletam quendam pinguem factum video:quinetiam longè pulchriorem ac venustiorem, quàm anteà fuerat?

Byzantij ad iudicis tribunal sistitur.

Tum Antoninus scriba:Ità quidem factum est,vt iussisti:in omnes enim ęrumnas illas,quas dixisti,conjectus,& ex vrbe Perintho hucusq; per totam viam ferreis vinculis adstrictus fuit. Quòd si amplitudini tuæ visum fuerit vincula ipsa ferrea videre, eaq; ponderare,en illa hîc sunt. Nam vsque ad hoc tribunal homo iste his ferreis vinculis exutus non fuit. Quære à carceris custode minas adhibens,& vide,an ità illi iussum sit,quẽadmodùm tu præcepisti. Tum Iudex: Veniat,inquit,huc custos carceris. Cùm venisset ille,Iudex ità eum interrogauit: Quarè,scelestissime custos,facere noluisti, quod iussus es, sed ità nutritum atque instauratum istum ad nos duxisti, quasi bellator quidam futurus nobis esset? Ad hæc Acacius: Mea,inquit,pugnandi virtus è cælo à vero illo certaminis Præfecto Iesu Christo seruata est,qui & robur mihi attulit. Dominus enim meus ità curat seruos suos solo verbo. Tum iudex: Confringite eius dentes,vt non loquatur,nisì cùm interrogatus fuerit. Iterùm autem custodem carceris interrogans: Quidnam, inquit,scelestissime respondes?

Maxillæ eius conterũtur.

Tum Cassius custos carceris respondit: Per tuam amplitudinem iuro, executum me fuisse,quæcunq; tu iussisti,& insuper alia mala his addidisse:sed fuêre alij, qui hũc hominem curauerunt,vt sciunt omnes,qui vnà cum ipso vincti erant. Quòd si rem aliter se habere cognoueris,en caput meum prestò est: potestatem habes: quæso facias quicquid vis. Videbamus enim sæpiùs quosdam veste splendida ornatos milites, aliosque vrbanis viris,alios Medis quibusdam similes esse censebamus, qui vnà cum ipso versabantur,quiq; eius vulnera curabant,& diligenter abstergebant, multisque cibarijs propositis,vnà cum eo vescebantur. Hæc omnia homines,qui ex vrbe Perintho vnà cum eo vincti ducti sunt,tum in via,tum hîc cùm sæpiùs vidissent,mihi retulerunt:ità vt ego, cùm ipsis non crederem, & verum scire cuperem, meis oculis videns id cognouerim. At si quandò repentè, cùm hęc spectarem, ingredi ad eum voluissem, & ab illis quærere,vndenàm illuc ingressi essent,aut quinam forent illi,quos vnà cum ipso vidissem,sępius ad eum ingressus,neq; quenquam illorum,neque quicquam è cibarijs illis videbam,sed hunc solum ligno alligatum,preces ad Deum fundentem,& diuinam gloriam laudantem,interdùm verò dormientem.

Crudelis iudex carceris custodem immerentem punit.

Tum Iudex: Pecunias,inquit,ab Acacij consanguineis accepisti,ob idq; iudicium vis eludere. Ac statìm furore percitus,plumbeis virgis eius terga pulsari iussit. Qui cùm cruciaretur,vociferans dicebat: Quæso, Iudex,vt si res aliter se habet,quàm dixi,me interficias. Tum ille: Veneficum igitur hominem hunc esse affirmes opùs est. Cui carceris custos: Ego,inquit,quod vidi,dico,neque scio,veneficus ne sit,an non. Hæc cùm beatus Acacius audiret,illorum stultitiam irridebat, quanuis fractis esset maxillis. Itaque Iudex ipse rursùs furore accensus, Acacio dixit: Túne venisti,vt nos derideres,præstigijs ac veneficijs tuis confisus? Ego,inquit Acacius,non rideo,quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

vestra pernicie gaudeam: immò sempiternam vestram condemnationem multùm doleo. Vos autem ipsi vestram vitam irridetis, qui verum illum Deum cæli & terræ, maris & omnium, quæ in eis sunt, effectorem dereliquistis, & lapides ipsos adoratis. Tum Iudex ei dixit: Nè putes ista tua constantia me victum iri: non sinam te viuere, nisi dijs sacrifices, & inuictorum Imperatorum edictis obedias. Cui Acacius: Si timerem minas tuas, statìm tibi obtemperans, feciſſem quod iubes: quoniam verò sentẽtia mea melior est, quàm tua, minas istas nihil timeo: fac, quod lubet.

Tunc Iudex furore percitus: Sacrificásne, inquit, an adhuc pergis insanire? Respondit Acacius: Tu pergis id facere, qui homines, à quibus nihil mali commissum est, neque aliquid in te peccatum fuit, sic iniustè consumis. Hæc cùm audisset Iudex, iussit virgas quernas afferri, & eius terga ac ventrem verberari. Cumq; decem homines vicissim Acacij corpus verberarent, Martyr ipse tormentis afflictus, sic clamabat: Christe, adiuua humilem seruum tuum. Iratus autem Iudex, iussit ventrem ampliùs verberari. Cumque decem illi homines hoc feciſſent, & beatus martyr doleret, voce magna dixit: Domine Iesu Christe, adiuua seruum tuum Acacium. Hoc cùm ab eo dictum fuisset, statìm vox de cælo venit, ac dixit: Nè timeas, Acaci, sed esto bono animo: decet enim te cum patribus tuis esse, & cælo versantem oblectari, eô quòd nunc nominis mei confessionem profitearis. Cùm hæc vox audita esset, homines illi qui Martyrem verberabant, torpescentes tanquàm muti effecti sunt, neque manus ipsas ampliùs mouere poterant, ità vt Iudex ipse ambigeret, & furore accensus, sanctum illum martyrem Acacium ad maiora iudicia, hoc est, ad Flaccinum Proconsulem Thraciæ mitteret, qui & relationem talem ad eum scripsit:

S. Acacius virgis quernis flagellatur.

Admirabili & maximo Iudici Flaccino Proconsuli, Bibianus Imperatorum deuotissimus salutem: Acacium impię Christianorum religionis patronũ, à Firmo Martiæ legionis Tribuno ad me missum, neque volentem ijs parére, quæ ab inuictis Imperatoribus nostris præcepta sunt, cùm viginti diebus antè ad me missum acceperim, & vehementer de ipso inquisiuerim, nihil ampliùs profeci: propositi enim sui tenax est. Quoniam verò potestas tua plus timoris afferre potest, propterea hominẽ hunc cum actis, quæ de illo à me composita sunt, cùm te præstantissimum virum esse sciam, ad te misi. Cùm igitur Flaccinus has literas accepisset, iussit Martyrem in carcere quidem concludi, sed seruari tamen sine vinculis, & remota custodia illa tam atroci. Vxorem enim Christianam Flaccinus habebat, à qua rogatus, & iureiurando clàm adstrictus fuerat, vt qui propter Christi fidem ab ipso inquirebantur, non diù, neque multùm ab eo cruciarentur.

Iussit igitur Flaccinus post quinque dies Acacium martyrem ad se duci, & eius acta recitari, quæ Bibianus confecerat. Quibus recitatis, inquisitionis, quę à Bibiano facta fuerat, austeritatem, & Martyris constantiam, stabilemque confessionem, & miracula per ipsum facta cognouit, Bibianumque accusauit, quòd nõ celeriter eum interfecerat, sed tam exquisitè aduersùs militarem hominem se gesserat: iussitque martyris caput abscindi ante vrbem Byzantium, ità pronuncians: Acacium Galilæorum adiutorem, & nostrorum Imperatorum trophæis insignium desertorem, qui operam dedit, vt quamprimùm vitę suæ finem talem videret, sicut quæstiones de eo factę docuerunt: hunc, inquam, hominem legibus non obedientem, tribunal nostrũ iubet gladio percuti, & capite priuari.

Sententia mortis fertur in martyrem.

Posteà verò, quàm beatus Acacius vocationis suæ opus iamiam perficiendum cognouit, Spiritu sancto ità decernente, clamans sic ait: Quàm multis linguis te laudare vellem, Christe Dux vitę, & fili Dei, quoniam ità misericors & benignus es in me peccatis obnoxium, qui & tali sorte me dignatus fuisti. Cumque ductus fuisset extra vrbem Byzantium in eum locum, vbi martyrium obeundum illi erat, rogauit carnifices, vt paulispèr Dei orandi facultatem ei concederent. Itaque positis in terra genibus, has preces ad Deum misit: Gloria tibi Deus, & immensæ tuæ magnificentię conuenit laudatio, qui sic glorioſum in nobis peccatorum onere grauatis te ostendis. Quo enim maiora beneficia nobis largiris, & quo magis iniquitates nostras remittis, eo abundantiùs benignitatis tuæ gloria relucet. Benedictum sit nomen gloriæ tuæ, quòd ità faciendum probâsti, vt in Filio tuo vnigenito & Spiritu sancto hominem ipsum honorares, & nunc me tantis beneficijs indignum propter bonitatem tuam

tuam ad talem gloriam inuitâsti, non propter mea opera. Benedico igitur tibi, Domine Deus sanctus Israel, cum vnigenito Filio tuo, & sancto Spiritu, quoniam tua est gloria, tuus honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen. Hæc cùm dixisset, gladio percussus fuit, & capite truncatus.

Itaque martyrium perfecit sanctus Acacius octauo die mensis Maij, Imperatore Maximiano. Eius autem corpus viri pij ac religiosi collegerunt, & omni studio ac diligentia funus ipsius curauerunt eo in loco, qui Staurius appellatur, regnante Domino nostro Iesu Christo: Cui gloria sit & Imperium in secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM S. VICTORIS MAVRI, EX VETVSTO M.S. CODICE DESCRIPTVM, ET *à Maximiano notario conscriptum, fultumq; præclaris testimonijs antiquissimorum Martyrologiorum. Stylus hinc indè per F. Laurentium Surium nonnihil expolitus est.*

8. MAII

REgnante impio Maximiano Imperatore, in ciuitate Mediolanensi ingens fuit persecutio Christianorum. Erat autem illic quidam miles, natione Maurus, Victor nomine, Imperatori notissimus, apud quem delatus est à quibusdam, ità dicentibus: Clementissime Imperator, Victor Maurus, Christianus effectus est, & blasphemat deos nostros, dicens eos dæmones esse. Indignatus itaq; Imperator, iussit eum comprehendi & ad se adduci, eiq; dixit: Ecquid verò tibi deesse putâsti Victor, vt Christianus fieres? Victor respondit: Non ego nupèr Christianus effectus sum, sed ab ineunte ætate mea fui. Imperator ait: Ergò, vt asseris, manifestò Christianus es? Victor respondit: Christianus planè sum, & Christum Iesum filium Dei viui, de Maria virgine per spiritum sanctum natum, adoro, corde credo, & ore laudare non cessabo. Tunc Maximianus ira percitus, iussit eum trudi in carcerem, & diligenter custodiri, dicens ad eum: Tecum ipse Victor pertracta, quemadmodùm possis horrenda lucrifacere tormenta, quæ te atrociter laniabunt, si sacrificare nolueris. Missus itaque in carcerem, mansit ibi sex dies, nihil interìm neque edens, neque bibens. Septimo autem die iussit Imperator sibi tribunal apparari in hippodromo circi, sanctumque Victorem adduci: cui dixit, Ecquid Victor de tua salute cogitâsti? S. Victor respondit: Salus & virtus mea Christus est, cuius Spiritu nutrior, quem in visceribus meis accepi. Tum Imperator præcepit adferri fustes, & in conspectu suo illum extendi & cędi, præcone sic clamante: Sacrifica dijs, quos Imperator & omnes adorant. Cæso autem Maximianus: Victor, audi consilium meum, & accedens cole deos istos, quos nemo digniùs te colere potest, præsertim cùm canities te exornet. Victor respondit: Beatus rex & propheta Dauid Christianos omnes instituens, ità dicit: Omnes dij gentium dæmonia. Si ergò ab initio illi dæmones dicuntur, quo pacto ego eos adorabo? Imperator ait: Ego tibi deferam honorem magistri militum, dabo aurum & argentum & possessiones multas, si velis sacrificare dijs. Sanctus Victor respondit: Iam dixi tibi, iterumque dico non me sacrificare dæmonijs: offero autem meipsum Deo sacrificium laudis: quia scriptum est: Omnis sacrificans dæmonijs, & non Deo, eradicabitur.

Victor sistitur corã Imperatore.

Mittitur in carcerem.

Fustibus cæditur.

Psal 95.

Spernit honores.

Exod. 22.

Anolinus consiliarius Imperatoris dixit: Oblati sunt tibi honores à clementissimo Imperatore: quarè non sacrificas dijs, quos Imperator adorat? Sanctus Victor respondit: Ego præmia à vobis promissa non accipio, sed à Deo quotidiè accipio vires & robur. Tunc Imperator iussit eum iterùm abduci in carcerem ad portam, quæ dicitur Romana, & illic custodiri. Vbi cùm fuisset diebus tribus inclusus, iubente Imperatore eductus est, dixitque ei Imperator: Immola dijs nostris, quos vera commendat diuinitas. Sanctus Victor respondit: Ego dijs paganorum non immolo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Turpe est mihi, vt quod in baptismatis sanctificatione percepi, id, à te homine corruptibili, & nulli non calamitati obnoxio coactus, deseram. Non sacrifico: tu porrò fac, quod facturus es. certus enim sum, te fortiorem illum esse, qui pugnat pro me.

Iterùm fustibus cæditur.

Tunc Imperator & Anolinus iusserunt fustes apportari, extensumque martyrē verberari, eique acclamari: Sacrifica dijs, quos Imperator & omnes adorant. Sanctus autem Victor ijs pœnis subiectus, dolores non sensit, sicque Dominum precatus est: Domine Iesu Christe, cuius annona quotidiè nutrior, adiuua me in pœnis. Imperator dixit: Victor, consule sanguini tuo, & immola dijs, quos alij adorant. Nam per deos, & per salutem & statum Reipublicæ, mortalibus omnibus exemplum te statuam. Nec est, quòd speres, vbi à me punitus fueris, Christianos seruum meum martyris loco habituros. Nam eum in locum cadauer tuum proijci iubebo, vbi nunquàm possit inueniri. Victor ait: Ego non sacrifico: tu fac, quod tibi visum est. Non enim seruo tuo id facis, sicut dixisti, sed seruo Iesu Christi.

Tum ira incensus Imperator, rursùs eum præcepit conijci in carcerem ad portā Romanam, & pedes eius in cippo colligari. Misit autem ad eum Anolinus consiliarius Imperatoris, qui ei dicerent: Homo, consule sanguini tuo, & vide nè ampliùs in te concites iram Imperatoris: sed audi consilium meum, dijsque sacrifica, acceptu-

Psal. 96.

rus ab eo honores, quos voluëris. nam alioquì multa tibi tormenta parantur. S. Victor ait illis, qui ad ipsum missi erant: Ite, dicite Anolino: Ego dijs paganorum non immolo, cùm scriptura dicat: Confundantur omnes, qui adorant sculptilia. Ego Deum viuum & verum adoro, vt non confundar in æternum. Altera die iussit eum Imperator produci è custodia, dixitque ei Anolinus: Adeóne induratum est cor tuum Victor, vt non obtemperes Imperatoris edicto, & sacrifices? S. Victor respondit: Ego dijs impuris & nullo sensu præditis non sacrifico. Tunc Imperator iussit omnia genera tormentorum coram illo adduci, aitque illi: Vides Victor, quæ te tormenta maneant, quibus subijciendus es, nisì sacrifices? Sanctus Victor respondit: Tormenta, quæ tu mihi minaris, longè tibi maiora parantur à Deo meo in illo iusti iudicij die.

Bulliēte plūbo perfunditur.

Imperator non ferens se palàm ab illo, vt ipse quidem putabat, contumelia affici, præcepit bulliens adferri plumbum, eoque totum martyris corpus perfundi. Cumque perfunderetur, orauit Dominum, ità dicens: Domine Iesu Christe, propter cuius nomen hæc patior, adiuua me & libera me: sicut liberâsti tres pueros immaculatos de

Dan. 3.

camino ignis, & confudisti tyrannum: ità & me quoquè nunc libera, vt erubescat Maximianus cum satellitibus suis. Mox autem adfuit angelus Domini, plumbumq; ità refrigerauit, vt esset instàr aquæ è fonte manantis, nec vlla in parte corpus martyris adustum est. Expandit itaque S. Victor manus suas, Dominumque benedicens, ait: Benedico te Christe Iesu, quia dignatus es misereri seruo tuo, & mittere angelū tuum, qui & plumbum refrigerauit, & plagas ab impio Maximiano mihi impositas, vnguento misericordiæ tuæ perunxit.

At Imperator valdè admirans, iussit eum duci ad portam Vercellinam. Milites autem expectantes, quid fieri mandaret Imperator, somno se dederunt. Exurgens igitur sanctus Victor aufugit, & abscondit se in stabulo ante theatrum. Expergefacti verò milites, insecuti sunt eum, & cùm inuenissent mulierculam quandam, scisciabantur ex ea, num vidisset hominem canum, scissa veste. Illa respondente, vidisse se cànum hominem, eumque fulgentem: perquisiêrunt sanctum martyrem in via, quæ dicitur stabuli: cumque ad theatrum venissent, ingressi stabulum, inuenerunt eum ante ora equorum latitantem. Tum verò iniuria eum afficientes, foràs eduxerunt. Vt autem resciuit Imperator eum fugam inijsse, ira commotus in milites, iussit ab alijs eum duci extra ciuitatem ad hortum, qui Lysippi appellatur. Ipse verò inambulans in hippodromo circi, misit ad eum cursores, qui ei dicerent: Desperâsti vitā tuā, nec vis sacrificare? Per deos, si non feceris sacrificium, capitalem sententiam excipies. Sanctus Victor ei remandauit: Quod facturus es, fac ocyùs. iam enim desidero adipisci mercedem meam à Deo meo. tempus enim est, si tamen illi sic visum est, qui dedit mihi corpus & spiritum. Tunc Imperator præcepit acciri carnifices, ijsque S. Victorem tradidit educendum ad syluam, quæ Dunlinus vocabatur, vbi viridarium habebat Imperator, illicque capite truncandum. Cùm autem duceretur, ait ad milites: Dicite Imperatori Maximiano, hoc anno illum abiturum à vita. Ventum est deindè

indè ad locum destinatum cædi eius, & cùm dixisset, Gratias tibi ago Domine Iesu Christe, quòd me non separâsti à sanctis tuis, & Nabore ac Felice ciuibus meis, caput ei à carnifice amputatum est.

Fuerunt hi martyres etiam Afri; idcircò ciues suos vocat.

Vetuit autem Imperator, nè quis corpus eius humaret, sed bestijs vorandum relinqueretur. Post dies sex misit Quæstorem suum cum militibus, vt viderent num à feris belluis aut serpentibus esset deuoratum. Venerunt illi, & corpus eius prorsùs intactum & inuiolatum inuenerunt, simulque duas bestias, alteram ad caput, ad pedes alteram, corpus conseruantes: regressique ad Imperatorem, id illi indicârunt. Tum verò iussit sepeliri.

Abiens igitur sanctus *Marinus episcopus, inuenit illas bestias corpus seruantes, non aliter affectum, àc si hora eadem fuisset truncatum. Vt autem viderunt belluæ Marinum, cesserunt loco, & tam diù illic hæserunt, donèc ablutū esset corpus, & non longè ab ea sylua humatum in pace. Per id tempus Anolinus iussit compræhendi omnes exceptores palatij, eosque iurare per deos suos, si quis eorum haberet chartam aliquam aut scripturam, non se idipsum celaturum. Cumque ad eum allatæ essent chartæ omnes, iussit eas coram se incendi & cremari. Eam rem probauit etiam Imperator. Ego verò Maximianus notarius, ab infantia Christianus, iuraui quidem per paganismum eorum, & tamen noctù ad luminaria scripsi in circi hippodromo, prout memoria complecti potui. Illic enim manebam, & adiuraui, si quis inueniret, nè homini Christiano negaret. Hæc autem omnia oculis meis inspexi, Deo teste & sancta Trinitate. Passus est igitur sanctus Victor in vrbe Mediolanensi, 8. Idus Maij, & sepulturę mandatus est à S. Marino episcopo pridiè Idus Maij, sub Maximiano Imperatore, regnante Domino nostro Iesu Christo sine fine, Amen.

* Maternus

DE EODEM S. VICTORE APPENDIX, EX S. GREGORII TVRONENSIS DE GLORIA MARTYRUM *Lib. 1. cap. 45.*

MAgnificatur etiam apud Mediolanensium vrbem Victor inclytus martyr, quòd sæpiùs vinctos ab ergastulis dissoluat, captiuosque liberos abire permittat. Igitur quodam tempore Apollinaris cum Victorio Duce Italiam petijt: quo, vt aiunt, apud vrbem Romam interfecto, Apollinarem incolæ loci quasi captiuum retinebant, dicentes: Non videbis patriam tuam, sed dignas, vt satelles tuus, pœnas exolues. Hæc autem comminati, miserunt eum in exilium apud vrbem Mediolanensem. Factum est autem, vt aduenientе festiuitate sancti Victoris, conuenientibus populis, & hic vigilijs interesset, (sub libera enim custodia absolutus attendebatur) prostratusque coram sancto sepulcro sancti, cùm impensiùs orare cœpisset, vt eum virtus martyris ab hoc exilio liberaret, circa medium noctis egressus ab æde, audiuit vnum de egenis loquentem ad alium, & dicentem: Quid putas, ô pauper, quę virtus sit huius martyris? Verum dico, nec fallor, quia in hac nocte quisquam captiuus domino per fugam dilabitur, absolutus in patriam accedit, nec ampliùs vltrà reperietur. Hęc Apollinaris verba, quasi auspicium ex Dei nutu missum accipiens, iterùm atque iterùm prouolutus ad tumulum martyris, orat vt virtute eius adiutus, absque impedimento possit abscedere. Moxque vocato puero, equum sterni præcepit, dicens: Hodiè absoluendi sumus à vinculo isto custodiæ. Et assendentes, inter Alpium iuga,

Vigiliæ in ecclesijs in festis sanctorum.

* congeriorum completa multitudine, pertransiêrunt, atque Auernum perlati sunt, virtute beati martyris prœeunte, vt à nullo interrogarentur, quò tenderent, vel vndè venirent: manifestumque est, eos præsidio beati martyris ab hac ærumna fuisse liberatos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA S. VVIRONIS EPISCOPI SCOTIAE,

EX QVODAM EGREGIO MS. CODICE DESCRI.

pta, sed in gratiam lectoris mutato stylo per F. Laurentium Surium.
Vtrùm autem hæc integra sit historia, aut potiùs integræ
historiæ epitome, incertum habeo.

PRAEFATIVNCVLA.

Pſal. 67.

SAnctorum patrum memoriam oratione siue sermone & literarum monumentis celebrare, eosque ità, vt par est, laude & prædicatione offerre, illum proculdubiò laudare est, qui in Sanctis suis est mirabilis. Ille enim sanctitatis eorum author est, in quo & per quem, quicquid sanctum est, sanctificatur: & sine quo nihil sanctum, nihil laude dignum esse, certa fide tenendum est. Nos itaque vitam & conuersationem beati Vuironis succinctè exponendam susc ipimus, pauca è pluribus commoraturi: nec dubitamus Christo, à quo sanctitas ei collata est, rem gratam nos facere. Non enim quicquam derogat principi, qui militis eius res præclarè & fortiter gestas, post victoriam decantat.

VITAE HISTORIA.

8. MAII.

Pueri mores cani.

SCotia, fertilis sanctorum virorum insula, & stellarum numerum propè æquans patrocinijs sanctorum, in multorum salutem produxit beatum Vuironem, non infimæ sanæ conditionis parentibus ortum. Is postquàm ablactatus est, literis discendis adhibitus, & cælestis gratiæ adspiratione præuctus, ante ætatem animo & moribus planè virilis esse cœpit, pueruluſque iam maiorum exempla sibi proponēs, longè antè præsignificare videbatur, quis posteà futurus esset. Creuit interim annis, sed plùs animo, nullis vnquàm cedens illecebris, nec pedem semèl positum in virtutum vestigijs, indè retrahens, pro nihilo ducens terrena caduca que omnia, porrò ad cælestia totis viribus feruenter anhelans. Hæc etsi breuiùs dicantur, quàm pro tantæ sanctitatis merito, qua floruit adhuc adolescentulus, tamen cùm nobis propositum sit breuitati operam dare, prolixiùs hæc prosequi noluimus, maximè quòd & sermo incultior facilè possit fastidium adferre lectori, & rerum magnitudo omnē superet dicendi facultatem. Porrò cum ætate pariter crescente in dies vitæ sanctitate, coram Deo vt palma floruit, & vt cedrus Libani in domo Domini multiplicatus est, & Deo & hominibus charus & amabilis. Cœpit autem mox in lucem proferre re ipsa & opere, quod puerulus clam mortalibus, Deo, secretorum inspectori, multa animi sedulitate impenderat. Itaque nihil de proposito remisit, sed in virtutum itinere fortiter progrediens, nec frangebatur aduersis, nec efferebatur prosperis, sacris

Eius virtutes & exercitia.

non fatigabatur vigilijs, pascebatur precibus, ieiunijs lætabatur, deniquè nullo rerū euentu à virtutum studio retrahebatur. Proponebat sibi sanctos Patres, præsertim admiranda virtutum ac meritorum sublimitate eminentes, Patritium, Cuthbertū, Columbam, egregias patriæ columbas, orbis luminaria: eorumque vestigijs cupiebat insistere, religionemque & sanctimoniam imitari, idque non lento gradu & segniter: immò verò, diuino incitante amore, etiam peregrinandi laborem alacriter eorum exemplo suscipere volebat. Sed hanc eius voluntatem non absque nutu diuino res quædam incidentes retardârunt. Et ille quidem noctes impendebat precibus & psalmodijs, dies ieiunus exigebat, sanctorum ambiebat patrocinia, sibique è cælis opem implorabat peruigil, nè malignorum hostium machinamentis irretiretur, aut à prosequendo animi sui desiderio carnis aliquo impedimento distineretur.

Non

Non longè pòst ecclesia regionis illius pastore orbata fuit. Vno omnes animo Vuironem sibi pastorem deposcunt: idem clerus, idem populus postulat: clamant vniuersi, illum solum cognatæ genti è cælo destinatum antistitem. At vir sanctus lōgè alienus ab terreni moxq; perituri honoris ambitu, in humilitate fortiter pristēs, prorsùs reclamat, ait discipuli partes sibi potiùs, quàm doctoris, tribui oportere. Erat verò eius insulæ consuetudo, vt primò eligerent incolæ episcopum, deindè electum Romam mitterent, summi Pontificis manibus cōsecrandum, atq; ità demùm rediturum ad sedem suam. Itaq; licèt multùm refragaretur S. Vuiro, non tamen à sua sententia discessit plebs fidelis, sed etiam inuitum illum eligens, compulit tādèm assentiri. At ille hac occasione nactus opportunitatem è patria emigrandi, piæ peregrinationis amore, vrgentis populi ad tempus cessit voluntati, licèt coram Deo longè alia esset animi eius intentio, quæ tandèm etiam non est voto frustrata suo. Abit igitur Romam, non terrenæ dignitatis ambitione, sed diù cupitæ peregrinationis desiderio impulsus. Comes autē illi & itineris & voti accedit Plechelmus sacerdos, virtute venerabilis, nec ætate maior, nec meritis multo minor. Erat ambobus cor vnum & anima vna in omnibus. Cùm autem per Angliam iter facerent, diuinitùs illis adiunctus est Otgerus Leuita, qui præ feruenti cælestis patriæ desiderio terrena contemnens, beato viro adhæsit. Tum verò iter optatum securiùs vir sanctus cum socijs prosequens, Christo duce prospero cursu mare emensus, tandèm Romam peuenit: vbi beatissimorum Apostolorū Petri & Pauli limina labris tres illi premunt, pauimentum lachrymis rigant, precibus & votis altaria cumulant, in cælum preces transmittunt, loca sancta crebrò inuisunt. Nec despicit Christus gemitus seruorum suorum: quod quærunt, diuinitùs illis non negatur.

Recusat episcopatum.

Cedit tandem, sed peregrinationis studio.

Vbi autem Romanus Pontifex eos aduenisse cognouit, beatum Vuironem ad se acciuit. Ille verò sine dilatione cum socijs ad Pontificem accessit. Intuitus autem illum Pontifex, ex vultu animum eius cognouit, moxq; in eius ruens amplexus, osculatus est eum non sine lachrymis. Deindè oblata colloquendi opportunitate, Pontifex nomē & patriam animiq; propositum ex illo percōratus est. Ille verò osor falsi, tenaxque veri, primò exposuit causam aduentûs sui, & cur à suæ regionis hominibus eò missus sit: deindè animi sui votum tantæ sanctitatis Pontificī expromēs, eius pedibus aduolutus, quanta potest instantia petit, vt suum velit præbere assensum. At Pontifex nihil motus eius precibus, populo Dei potiùs consulere voluit & eius electioni suffragari. Inuitum igitur diuque reluctantem episcopum illum ordinat, eūdem honorem etiam impertiens Plechelmo sancti viri socio, ambosque complexus, multis auctos muneribus remisit in patriam, sua authoritate præcipiens beato Vuironi, nè se vlli peregrinationi daret, donèc esset reuersus ad suos. Cuius præcepto vir sanctus obtemperans, repetit Alpium iuga, & traiecto demùm mari, in patriam incolumis magna suorum gratulatione peruenit. Claruit indè bonorum operum & optimæ conuersationis egregijs exemplis, respondebantque eius mores & vita doctrinæ. Et quanuis non segniter vitæ semina spargeret in populos, manebat tamen semper illi peregrè proficiscendi desiderium, hominibus quidē occultum, sed notum Deo, qui etiam sua gratia illi præstò fuit, vt posset quandoq; voto potiri suo. Nam oblata opportunitate, rursùs assumens Plechelmum coëpiscopum & Otgerū diaconum valdè religiosum, posthabitis parentum, blandimentis, delicijs, opibus, neglecta populari gloria, iter ingressus est, quod diù animo erat meditatus, iam in opus collaturus. Peragratis autem vicinarum regionum finibus, ad mare Gallicum peruenit, ibique nauem offendens, prospero cursu sulcans maris furentis vndas, in oppositum euasit litus. In portum autem egrediens, cùm reflexisset oculos ad pelagus, gratias egit Deo, q̄ tumentes illas procellas citra periculum penetrâsset, fluctus illos marinos comparans animarum naufragijs, litoris soliditatē quietis æternæ tranquillissimæ firmitati.

Rom. Pontifex cogit cum cedere electioni.

Deserit episcopatū & abit in Galias.

Porrò vlteriùs proficiscens, cùm incertus adhuc esset, quò potissimùm se conferret, licèt diuinum sibi nihil ambigeret adfuturum auxilium, certus non derelinqui à Deo sperantes in illum: iam tamen apud se planè decreuerat non redire ad patriū solum, sed libenter exilij quoscunq; tolerare labores. Malebat enim inter alienos & exteros pauper & vilis haberi, quàm inter suos diues & glorioſus. Venit interim

Universidad de Deusto
Biblioteca

in Franciam, & à Pipino duce Francorum, cùm is didicisset Vuironem & Plechelmum insignes viros, in regno Franciæ peregrinari velle, illorumq; sanctitate totam patriam illustratam, celeriter accitus est, & vnà cum socijs honorificè susceptus. Cognita indè causa aduentûs eorum, B. Vuironem mox inter suos habere voluit, quem omnes inprimis colerent ac reuererentur: eiusq; sanctitati se suosq; commendans, summa veneratione vt patronum illum prosecutus est. Locum etiam à mundi strepitu & turbis remotum illi attribuit, quò liberiùs cum suis illic posset rerum cælestium contemplationi vacare. Is locus vulgò Mons Petri dictus est, in quo oratoriũ in honorem beatissimæ & perpetuæ virginis Mariæ constructum & consecratũ est, itemque S. Petri monasterium præclaro opere, quod vsq; in præsens pdurat. In hũc ergò locum, qualem diù concupiërat, vir sanctus ingressus, se suosq; multis imitandos exhibuit. Non oculos voluptati, non aures ludibrijs, non animum leuitati adhibuit: sed semper grauitate quadam & morum honestate extitit venerabilis. Christus illi in corde, Christus in ore: nec alium præter Christum diligens, quotidiè in ara cordis sui illi se mactabat, vigilijs, precibus, ieiunijs sese macerans: pauper quidẽ rebus, sed meritorum opibus locuples: fortis aduersùm vitia & peccata, nè illis succumberet: facilis autem ad veniam, si qui in vitia lapsi essent: sibi parcus, alijs largus & benignus, vbiq; humilitatis & charitatis de se præbens exempla. Populo tum doctrina, tum vita præluxit. Et cùm multis esset ornatus virtutibus, corpore quidẽ degebat in terris, sed animo totus versabatur in cælis. Deniquè sanctæ crucis munitus clypeo, nihil formidabat rerum labentium varios casus: hostis antiqui nouerat machinamenta conterere, subditis & socijs optima in se viuendi exhibebat exẽpla, saucijs peccati morbis manum medicam adhibebat: damnis aliorum magìs, quàm suis, dolebat.

Honorificè accipitur à Pipino.

Dux autem Pipinus tantæ eum veneratioñi habuit, vt tãquàm præsuli animę suæ, vitæq; patrono, propter eximiam sanctitatem, sua illi peccata cõfiteri solitus sit, nec erubuerit ad faciendam confessionem detractis calceis eum adire, eiusq; oris imperio parére. Sæpiùs etiam volebat eum interesse communibus consultationibus maiorum. Erat enim consilio maturus, nec futilis eloquio: non accipiebat personam, sed veritatem palàm enunciabat. Nũquàm visus est præ indignatiõe aut liuore corrugâsse frontem: nec adulationi vnquàm studuit, soli Deo placere desiderans. His atque alijs virtutum ornamentis in dies auctus, ad multam peruenit ætatem: nec eũ pœnituit vltrò suscepti exilij, ad veram illam patriam cælestis Hierusalem propediẽm abiturum, nec laboris exacti piguit quiete fruiturum sempiterna: frangebatur senio, sed animi virtute conualescebat. Aduentabat diù expectatus dies, laborum propinquabat terminus, gaudium instabat præmiorum. Tempus, inquam, miserendi aderat, quo Dominus militem emeritũ præmijs afficere decreuerat, & ad se euocare in illud palatium felicitatis æternæ, non deincèps iam moriturum vnquàm, sed mutandum in melius: quia preciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. Modicâ igitur febre corripitur & carnis occubitum cum vitæ sempiternæ ortu cõmutans, felicem Christo reddit spiritum, in sinum Abrahæ angelicis manibus trãsferendum. Ad exequias autem beati viri non parua religiosorum hominum turba confluxit, dolentium tanto se patre destitutos. Sacrum verò corpus eius intrà oratorium supradictum beatissimæ matris Dei, à fidelibus cum hymnis & psalmodijs dignè conditum est, odorq́ue miræ suauitatis, hominibus ineompertus, qui tum ab adstantibus hauriebatur, declarauit adesse eius sepulturæ spiritus cælestes. Celebratur eius solennitas octauo Idus Maij. Ad sepulcrum quoq; eius plurima diuinitùs conferuntur beneficia, nec absq; consolatione hodieque recedit, quisqs dignè eius poscens suffragia, veniam suis peccatis & gratiam à Deo implorat, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus per infinita secula, Amen.

Pipinus cõfessarij loco eum habet, itq; ad confessionem discalceat.

Psal. 115.

Mors sancti viri.

Vita

cui eius scribẽdæ negocium datum fuit à Cistertienſ. & Clarauallenſ. Abbatibus, cùm Lucius Romanus Pontifex ex illis mandâsset, vt eam conscribendam curarent.

PROLOGVS AVTHORIS.

VT à verbis Apostoli prefatiuncula nostra sumat initium, Christus Iesus heri & hodiè, ipse & in æternum: Et quemadmodùm nullis retrò generationibus sine testimonio semetipsum cognoscitur reliquisse, nec nostro credendus est tempore in hac sibi parte deesse. Nec solùm sibi vel nunc reliquit Eliam, cuius thesaurus charismatum nulla distributione minuitur, cuius opes gratiæ spiritualis sicut defectum nesciunt, ita nec detrimentum. Sanctus olim Hieronymus causabatur contemporaneos suos sic ingenia quasi vina probare, quibus videlicet gratia ex vetustate succresceit. Quid putas diceret, si videret merita quasi vina probari? Viuentium tamen eatenùs prædicare virtutes prouerbialis doctrina prohibuit. Quod non modò cauere necesse est ob humanæ conditionis incertum, sed propter illud, quoq; Poëticum, quia Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit. Nouit Dominus, qui sunt eius, & stellas suas distribuit in signa & tempora, dies & annos. Nemo itaq; dixerit: Iam non est propheta, & nos non cognoscet ampliùs. Et veritati contraria est talis opinio, & inimica saluti. Necessitatem patientibus subtrahit opportuna suffragia, & proficientibus ingerit ex perfectionis desperatione teporem. Necdùm nobis superuenisse credenda est admissura serotina, vel conceptus extremus. Necdùm cessat luctator strenuus & fidelis varias imponere virgas aquarum canalibus, vel scripturarũ codicibus, vel, quia aquæ sunt populi, decursibus transeuntium generationum. Virgas ex populis, vndè suauia ad refrigerium conficiuntur vnguenta, misericordię viros possumus intelligere, in populis commendantes. Virgas ex platanis, quarum solida pulchritudo & leuigata planities ædificijs præstat gratiam & decorem, religiosorum hominũ irreprehensibilem accipimus sanctitatem, quæ probabilibus domum Dei ædificat & illustrat exemplis. Virgas ex amygdalis, quarũ vtinàm singula quæq; die altera, post præsentem vitam scilicet, vt illa quondàm Aaronica, fœcundior innotescat, in tertio ordine prælatos accipimus. Quæ vtinàm frondes proferant ad obumbrandum reis vtiliùs, quàm ex folijs ficuum perizomata primi texuêre parentes. Vtinàm flores gratiæ & deuotionis exhibeãt, quibus interìm fulciantur amore languẽtes. Vtinàm producant amygdala, id est, nuces, longas videlicet, non breues: fructum, qui non transeat, fructum salutis & satietatis æternæ. Quanuis & aliter intelligere liceat, & referre frondes ad verba doctrinæ, & flores ad exempla vitæ, summum etiam fructũ ad orationis effectum. Deniquè huic virgæ, quam suæ generationis hominibus diuino exhibitam munere, propositi nostri est posteris etiam redhibere, tam excellenter affuit in eleemosynarum exercitijs vnctio misericordiæ, in conuersatione sua monasticæ solidus nitor professionis & puritas disciplinæ, in prælationis officio fœcunditas multiplicis gratiæ, vt difficilè dixerim, qd inter populeas, aut plataneas, vel amygdalinas debeat reputari. Sic nimirùm vixisse eum, & cuilibet horum triũ velut specialiter fuisse deditum constat, vt transeuntẽ ex hoc mũdo ad patrem omnes viri misericordiæ, omnes filij disciplinæ, omnes etiam sponsæ Domini fideles & strenui paranymphi, ad sua certatim mœnia meritò rapuisse credantur, sibi quiq; proprium vẽdicantes. De quibus singulis vel pauca quędã, religiosorum fratrum testimonijs comperta, sequens narratio compræhendet, quantum scriptori insscio tanti pontificis merita contulerint.

Heb. 13.

Acto. 14.

Præfatione in Pentateuchum Moysi.

Eccl. 11.

Ouid. 1. Amo. Ele. 15. Psal. 72.

Gen. 30.

Num. 17.

Gen. 3.

Vitæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Maij 8.

Vitæ historia. CAP. I.

Enerabilis huius Petri parentes, p̃dium proprium in Viennensi incoluëre diœcesi, quod postmodùm idem ipse, priori mutato nomine, S. Mauritij nũcupauit. Illic & iustis suis laboribus victu mediocri vitã sobriam transigebant, secundùm seculum præsens humiles, sed erga pauperes eleemosynis & compassione, erga viros religiosos obsequijs & affectione deuota, apud Deum ingenui & sublimes. Eo tempore Cistertiẽsis monasterij vinea iam fructificans, ad illas etiam partes dilatauit palmites suos. Quos reuerendissimus Archiepiscopus Guido, in summum pontificem Calixtum, secundùm mutationem dexteræ excelsi postmodùm assumendus, feliciter plãtauit in monasterio Bonæuallis, fideliũ multitudo rigauit, ad benedictionẽ suã dedit Dñs incrementũ. Huius cœnobij primus abbas Iohannes, multiplici præditus sanctitate, pontifex demùm factus est Valentinus, & maximè post gloriosum ab hac vita discessum miraculis claruit quàm multiplicibus & immensis. Parentes quoq; prædicti Petri, à primordijs monasterij multimoda eum deuotione colebant: Quorum primogenitus, Lambertus nomine, literarum studijs traditus, in puerili erudiebatur ætate: Petrus verò secundus natu, officio fuerat alteri deputatus: fraterna tamẽ æmulatione, vel potiùs inspiratione diuina, ipse quoq; ad eadem studia vehementer adspirans, proficiebat eatenùs, vnctione magis quàm eruditiõe magistra, vt mirari inciperent, qui videbant puerum, literas rapientẽ, ampliùs discere quàm doceri. Nec ingenio memoria, immò neutri gratia defuit. Deniq; psalmos omnes Dauidicos sic appræhendit, sic tenuit, vt anno primo cordetenùs vna die psalleret vniuersos. Præuentus in benedictione dulcedinis, à pueritia grandiusculam sibi induit grauitatem, lectionis amator, ludorum fugitans, quibus illa consuecuit ætas potissimùm delectari. Eo tempore, iam legitima liberorum procreatione completa, vitam in seculo eremiticam præoccupare parentes, abstinentiæ dare operam, à coniugij opere penitùs abstinere, & ampliùs solito eleemosynas exercere cœperunt. Deputauerant molliora fulcra pauperibus, ipsi in palea recubantes. Et cùm tota domus xenodochium videretur, assignata erat pauperibus & peregrinis propria cella seorsùm. Religiosos non modò suscipere, sed expetere satagebant. Maximè verò Carthusiensibus & Bonæuallensibus, in quibus maximè complacebant, congrua ferre cibaria, & salutis consilia ab eisdem non modò sibi sectanda, sed pluribus communicanda referre. Pacem habere cum omnibus, pacem omnibus suadere, & ad pacem reuocare discordes. Iniuriam patientibus opem ferre, opportunè arguere, quos licuit, inferentes. Cilicio pater vtebatur ad carnem, quod sub vestibus sibi congruis occultabat. Ambo pariter magis ac magis innocentiam conseruare, sectari iustitiam, colere pietatem, in fide & operibus bonis liberos educare. Filijs clericis nulla volebant beneficia ecclesiastica tribui, licèt adhuc in seculo constitutis, quod vix solẽt etiam religiosi præteruitare parentes.

Felicitas ingenij & discendi celeritas.

Morũ maturitas.

Parentum eius vita religiosa.

CAP. II.

IAM Petrus iunior (nam & genitor ipso nomine vocabatur, Apostoli proindè Petri cultor officiosus & affectuosus amator) Pythagoricæ literæ biuium & ambiguum adolescentiæ tempus attigerat. Iam pro ætate & religione sua in ea quidem literali doctrina, quæ competere vtrique videbatur, fructum potiùs conscientiæ eligens, quàm infantis scientiæ folia vana sectari, suadente abbate Iohanne, ad quem pater propter hocipsum, sed alia occasione, accedere eum fecerat, prædicto Bonçuallis cœnobio sese cõtulit, ibi sese offerens Deo sub regula & Abbate fideliter seruiturum. Votum vouit, & votum soluit, supplicem Deo & miserentem animæ suæ, corpori durum castigatorem, prælatis obedientissimum, humilem cunctis fratribus, cunctis amabilem, nec multò pòst etiam vtilem, imitabilẽ, venerabilem, raptim potiùs, quàm paulatim, proficiendo, incipiens exhibere. Iam tunc firmiter locabantur in eo sublimiũ solida fundamenta virtutum, & radices deorsùm mittebant, sursùm fructificatura genimina gratiarum. Lambertum quoquè germanum suum ab eodem conuersionis suæ initio secum traxit. Qui nimirùm & ipse laudabiliter conuersatus, in cœnobio, quod Casiriacũ dicitur, Abbatis officio

Petrus fit monachus Bonçuallis

strenuè functus est, & defunctus in eo. Nec lõgè pòst, quàm Petrus nostet tyrocinij sui tempus expleuerat, reuerendissimus Abbas Iohannes intelligens, quoniam vas electiõis est iste, per diuersos cum gradus ad officia diuersa promouit, semper seipso inueniens quanto perfectiorem, tanto humiliorem.

CAP. III.

INtereà tempus affuit, vt nouus eligeretur Abbas, cum nouo fratrũ examine in nouo Stamedij monasterio ordinandus. Dicitur verò Stamedium, quasi stans medium, q̃ circa eundem locum, prouinciæ duæ & duo conueniant comitatus. Votis communibus & Abbatis Iohãnis arbitrio Petrus eligitur, vt supra illam petrã, illã fundaret Dñs, illã ædificaret ecclesiã. Ad locũ mitritur arduũ, locum aridum, locum arctum, & quod maius incommodum videbatur, iuxta publicã stratam, penè iugiter à multitudine commeantium frequentatam. Sic certamen forte fortiori datum, vt vinceret & sciret, quoniam sit fortior omnium sapientia. Quantis humanitatẽ ieiunus hospes exhibuit, quantos seminudus & algens ipse vestiuit? Inter excelsas rupium fauces, sicut cernere est, sibi suisq; cœnobium, xenodochiũ alijs construebat. Sed exteriora grauamina paruipendens, secum grauiùs luctabatur, admirans, q̃ tale sibi officium Dominus, & tantũ nomẽ permisisset imponi, nullũ sese æstimans, nullũ p̃fitens, nullũ gerens. Obsequijs potiùs, q̃ iniurijs mouebatur. Pedes ibat ad longiùs posita tuguriola fratrum, & ad remotos in Alpibus reptitabat agellos. Pane arcto & aqua *graui, incondito & vix salso olere vescebatur. Dedit tamen Dominus benedictionem, & illustratus est ædificijs, donatus pascuis, agris, vineis locus, licèt remotis, & vndè ad monasteriũ non sine multo labore vel nunc queant cibaria qualiacunq; deferri. Nihilominùs etiam humanitatis & compassiõis erga pauperes & pegrinos hæreditariã gratiã eiusdem cœnobij fratribus dereliquit, vt celebris hodieq; fama p̃nuncier, Stamedienses, supra multos abundantiores, magis humanos, ampliùs liberales. Iamtunc panes & casei frusta circunferens, in sinu miserabilium personarũ, dum occurrerent, abscondebat. Quod in episcopatu magis exercuit, socijs etiam suis onera pia cõmunicans. Si prandendũ foret iter agenti, vt fit aliquandò, diuerticula declinabat, iuxta callem publicũ residens, vt mẽsa eius etiam tunc cum pauperibus foret & peregrinis. Illuc quanto pauperior, tanto acceptior hospes vel infirmior aduentabat. Prouiderat autẽ Dominus vlmum congruam huic viti & alijs, in eadem tunc fructificantibus regiõe, illustrem principem & bonorum memoria dignum Marchionem Italiæ, Sabaudiæ & Mauriennæ comitem Amedeũ. Hic deuotus admodùm viro Dei, præter alia beneficia, horreum quoq; cum vineis, quod Mõtem Melioracum vocant, eius cœnobio contulit, vt infra arduos montes haberet, quò diuerteret, quandò eum, in quo sibi plurimùm complacebat, consilij gratia accerseret. Iam mundo cœperat innotescere, iam lucere in operibus suis, vt glorificaretur pater cælestis in eo, cuius cor ardens erat in semetipso ex ignito eloquio sapientiæ, de qua legitur, quoniam cum simplicibus sermocinatio eius. Ad meditandum enim, cum Isaac Patriarcha egrediebatur in agrum: & sapientiam concupiscens, mandata seruabat, vt daret illam Dominus sibi, & intelligeret à mãdatis, piæ deditus actioni, sacræ contẽplationis obtentu.

Creatus Abbas Stamedienſis.

sap. 10.

*breui

Vide animum in pauperes valdè benignum.

Amedei principis liberalitas.

Prou. 3. Gen. 24.

CAP. IIII.

INtereà videns eum Rebecca, vultum operuit, & desilijt de camelo. Siquidem Tarentasiensis ecclesia virum sibi à Domino præparatum & prædestinatũ considerans, ab Idraële quodam, moribus magis q̃ nomine, barbaro, de priore erro. re cõfusa, recessit. Ille enim p̃dictam ecclesiã nequiter occupârat, nequiùs detinuerat, ambitiosè ingrediens, & perniciosè progrediens, vt prauo inchoata principio, similis exitus cõsummaret. Hunc præcesserat cum reuerentia nominãdus alter Petrus, ex Abbate primi monasterij, quod ex Cistertio prodijt, Firmitas nomen illi: & ex eodem ordine ad Pontificium primus assumptus, vir Deo dignus, in vita sua optimis præditus studijs, & post obitum, sicut aiunt, pluribus vsquè hodiè fideliter accedentibus, ad memoriam suam ægrotantibus conferens sanitatem. Hunc secutus est hydræ soboles Idraël supradictus, sed temporis sorte, non imitatione virtutis. Quod enim ille correxit in moribus, quod acquisiuit in possessionibus, quod ecclesiasticis addidit ornamentis, hic corrupit, distraxit, dilapidauit in breui.

Idraël pſeudoepiſcop.

Pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propter hæc & similia arbor inutilis Apostolica falce pręcisa, & Dominus Petrus Stamediensis,ad regimen ecclesiæ Tarentasiensis electus est,cæterorum omniũ votis conuenientibus,sed non suis. Nullatenùs enim potuit ad consensum electionis induci,donèc conuentum Cistertij Capituli generalis eiusdem ecclesiæ clerici præstolantes,illic eum intercepêre,vbì subterfugium deincèps non haberet. Ibì authoritate totius ordinis est oppressus,maximè verò sancti Bernardi Claræuallis,cui reuerentiam semper exhibuit singularem, & venerabilium patrum suorum Cistertiensis & Bonauallensis Abbatum. Ab ijs angariatus,& manualiter clericis assignatus, obtemperauit inuitus.

S.Bernardus Abbas Claræuallis.

CAP. V.

S.Petrus fit Tarẽtasius Archiepiscopus.

SIc promotus est in Tarentasiẽsem Archiepiscopũ venerabilis Petrus,sed parũ motus à forma vitæ,in qua fuerat conuersatus,mansit habitus humilis, victus tenuis, somnus breuis. Si meliusculam vestẽ quæcunq; psona attulit, nõ longam fecit cum eo morã: sed ad alterũ transijt possessorẽ. Victus eius,panis cibarius cum legumine & talibus erat oleribus, vt ex eadem olla ministraretur egenis: nisì quòd melius condita,frequẽter illis præcipiebat offerri. Id dico, quod mihi sæpiùs datum est experíri. Ad Romanã curiam cum eo aliquãdò profectus sum: & quia ieiunantibus nobis pauperes priùs prandere volebat, & iterùm atq; iterùm superuenientibus erogari, pluriès accidebat, in superfusa aqua & iure secundo vix modicum oleris aut leguminis inueniri. Et licèt plurimùm mihi sanctus ille deferret indigno,sæpiùs tamen cùm sua priùs cibaria superueniẽtibus porrexisset,vel clamitantibus misisset egenis,nostra quoq; tollebat quasi murmuranti, sed vt satìs cognouerat, super huiusmodi rapina potiùs gratulanti. Pro vigilijs prolixioribus monasterij,à quibus se deplorabat auulsum,secretis orationibus insistebat. Opera manuum, labore compẽsabat itinerum: sed & manùs impositionis,id est, confirmationis non modò infantum,sed & personarum cuiuscunq; ætatis, vbiq; ad eum & vndiq; confluentium,aliquandò de manè vsq; ad crepusculum noctis & vltrà protrahebat: disciplinam silentij, prædicationis instantia redimebat. Subtilioribus tamen eloquijs animum minùs apponẽs, personis potiùs alijs imponebat,quotiès auditoribus disertis cõpetere talia videretur. Ipse magìs doctrinam simplicem sectabatur, studens eruditioni,consolationi,exhortationi,obsecrationi, & quanùs minùs libẽter & minùs frequenter,interdùm tamen increpationi. Volebat enim & ipse quinq; verba magìs in sensu,quàm in lingua decem millia,loqui. De mandatis Dei erudiebat ignaros,& fidei sacramenta ad discussionem minùs idoneis, sermonibus paucis inuoluta tradebat: quemadmodùm olìm filijs Caath vtensilia tabernaculi nõ licuit, nisì tecta,deferre. Cõsolabatur magnificè pœnitentes,nõ modò in locutione communi, sed multo magìs in collocutione secreta: flere ipse cum flentibus, & præuenire minùs adhuc sua crimina,sua discrimina sentientes,monitis excitare viam salutis ingressos, nunc parata fidelibus præmia, nunc priorum exempla proponens: obsecrare deuotionis capaces animos, diuinã erga homines charitatem affectuosè cõmendans,& commemorãs beneficia,vel singulariter aliquibus personis, vel cõmuniter vniuersis exhibita. Improbos etiam duriùs arguens, increpare, horrorem malitiæ,flagitiorum maculas execrans,& futura velut sub oculis ponens supplicia, terribili prosecutione depicta. In colloquijs etiam familiaribus, quemadmodùm ventus Aquilo dissipat nubes,sic verba detractoria,noxia,ociosa, non modò facie tristi, sed & repræhensione congrua præcidebat. Sed vt verborũ fructus ex operibus innotescat,ad ea deincèps accedendum.

Eius victus

1 Cor.14.

Num. 4.

Pro. 25.

CAP. VI.

In sua Ecclesia quæ inuenerit meritò corrigenda.

IN ecclesia sua residens nouus Pontifex,inuenit quod vehementer doluit,negligenter in ea fieri opus Dei,vt non tam remuneratio p̃stolanda,q̃ meruẽda maledictio videretur. In moribus clericorũ nõ satìs ei placuit, quia nec Deo credidit complacere. Episcopij & clericorũ inculte vel ruinosæ domus,pristinos habitatores negligentiæ arguebant. Parochiales ecclesias & decimationes diœcesis ex magna parte viri potentes laici, vel ab eis alij possessione sacrilega detinebãt. Sacerdotum vita minùs probabilis,& sibijpsis plurimùm noxia, & plebibus pernicioſa existebat. His & huiusmodi rebus intendit & superintendit episcopus, suum sibi nomẽ di-

interpretans. Orationi institit deuotione fideli, & prælatus in solicitudine subditis operam sedulus & circunspectus impendit. Super omnibus tamẽ confisus est magis orationi,q̃ industriæ propriæ vel labori. Deniq;,quod vix aggrediendum fuerat, vix sperandum, de ecclesia sua magnos & nobiles viros amouit clericos seculares,& pro eis regulares canonicos introduxit: neutrum sibi imputans, sed diuinæ sapientiæ, fortiter & suauiter omnia disponenti,sine graui scandalo vtrunq; opus perfecit. Ordinatos quoq; canonicos,in disciplina morum diligẽter instituẽs, egit vt diuina officia digniùs & honestiùs celebrarẽt,vt eorũ cõuersatio regularis & opinio acceptabilis,ad salutaria studia cæteros quoq; tam clericos quàm laicos excitaret. Cum quibus intrans & exiens fidelis antistes,psallebat in choro,in claustro, vel capitulo residens, de spiritalibus studijs siue etiam temporalibus conferebat agendis, quemadmodùm magister discipulos erudit, nutrix fouet paruulos suos. Necnon prouidit eis ad tempus,sed in posterum quoquè de reditibus episcopij non modicam contulit portionem: vt merito simul & numero clerus Domino seruiens augeretur. Et sue tamen domui restituit ampliora,prẽsertim ex parochiarum stipendijs & ex decimis,quas de manibus tyrannorum per censuram Ecclesiasticam potenter ẽruit,vel liberaliter pecuniarum collatione redemit. Cæteros etiam sacerdotes & corripuit & correxit, ecclesias necessarijs vtensilibus, pallijs, libris & vestibus competenter ornauit: nullam penè capellam in toto episcopatu sine argenteo calice dereliquit. Vbi aliam comperit non suppetere facultatem, (Siquidem valdè inops est regio) ex singulis domibus oua singula per hebdomadam colligi & venundari fecit, donèc ad precium calicis peruenirent. Pecunias non reposuit,auaritiæ idolum detestans. Annonas annotinas esse,& suis annis voluit deseruire. Debita grandia non contraxit, nec qualibet occasione seruus fieri voluit fœnerantis,sua semper mediocritate cõtentus. Comites religiosos & paucos,in sua prẽsertim diœcesi,circunducens,ecclesijs fieri noluit onerosus,obsecrans hospites suos,vt quod minus in familia vel equitaturis consumerent, fratribus suis, qui nusquàm illi deerant, erogare pauperibus non pigeret. Cathedralem basilicam texit lapidibus, caput & campanaria plumbo operuit: Quam multipliciter pro qualitate prouinciæ decoratam,ornamentis etiam competentibus illustrauit. Exteriorem quoquè decorem, vt decuit,domûs Dei diligens & procurans,suas & clericorum domos vel renouauit, vel nouas condidit, non admirationem intuentium captans, sed moderata inhabitantium commoditate,vel mediocri amœnitate contentus. Specialis siquidem cura extitit præsuli & solicitudo permaxima super egenis & ægris vtriuslibet sexûs & cuiuscunque ætatis. Domus eius omni tempore xenodochium fuit. Maximè tamen ante messem mensibus tribus, quandò maximè solent, illis prẽsertim in montibus, illis in rupibus,alimenta deficere, singulis annis statuerat agapen fieri generalem, & quotidiè multitudinem vndiquè concurrentium pane refici & pulmento. Nihilominùs quoq; per vniuersam diœcesim suam inualidos & desperata ægritudine decubantes studiosè perquirẽs,in victu & vestitu necessaria prouidebat,per seipsum,quos poterat: quos non poterat,per fideles nuncios sæpiùs visitans,& erga eorum curam ex contingentibus nihil omittens. Quibus cubicula propria vel suorum solatia deerant, dabat operam, vt personis committerentur fidelibus & deuotis,apud quos humanitatem eis faceret idoneam exhiberi. Ipse verò,quacunquè pergeret, tanta libertate,tanta affectione curam gerebat huiusmodi miserabilium personarum, vt nummos, cibos & vestimenta non postulantium importunitas extorqueret, sed charitas vltrò porrigeret. Pluris etiam æstimabat occasionem sibi prẽstitam miserendi, quàm exhibitum à se beneficium quodlibet indigenti. Quotiès eius munera lachrymæ prẽuenerunt, vt pietatis adeps holocausto pontificis non deesset? Furabatur quę sua erant, etiam quę suorum,vel sibi adeò familiarium, vt certus foret, in suo eis damno fore complacitum.

In ædificijs quid speciãrit.

Hospitalitas insignis

Erga æpros cura & benignitas singularis.

CAP. VII.

Exemplũ rarum in Archiepiscopo.

EST mecum frater,qui in sua ei adolescentia notus extitit & acceptus. Eo dicente referente,quòd apud matronam aliquandò deuotissimam,velut alteram sibi Martham ministrantẽ, recumbens,panes abscondit in sacculo, quem ferebat. Aduertit mulier,& panes alios & alios frãgens atque declinans,dabat

Universidad de Deusto
Biblioteca

opportunitatem, donèc sacculus impleretur. Surgitur iam à mensa, sed pietatis furtum episcopus ferre non prævalet. Adstantem deniquè, quem prædixi, tunc secularem, nunc monachum, in cõsensum huius operis adsciscẽs, innuit vt cadentem sacculum clàm suscipiens, absportaret. Suscepit, tulit, & resignauit iam sedenti super humile animal suum.

CAP. VIII.

Luc. 10. ALPEM quandoquè grauissimam, cui nomen Columna * Iouis, tempore hyemis pertransibat. Occurrit anicula seminuda, debilis, algens, & lachrymis vsquequaquè respersa. Videns sacerdos, immò Samarites, non transijt: substitit, & conuenit socios suos, dicens: En mater mea. Nec sine singultu & lachrymis compassionis adiecit: Me miserum: perit frigore mater mea. Quid faciemus ei? Si damus nummos, nihil proderunt morienti. Quis nostrùm potest sibi subtrahere, vndè possit ista vitam protrahere? Quæsiuit, & non inuenit, quòd omnes sibi in periculo positi viderentur, vix à facie frigoris sustinentes. Hyberno siquidem, vt prædixi, tempore loca pessima pertransibant, vbi frigus vix tolerabile inuenitur æstiuo. Sed non fuit, qui faceret bonum, non fuit vsque ad vnum: dissimulante eo, iussi præcedunt cæteri: ipse non subsequitur, sed subsistit. Descendit, vnicam exuit tunicam, qua super cilicium induebatur: & cucullam resumens, miserabilem induit fœminam, & procedit. Attamen pedes graditur viam difficilem, inter frigoris & laboris molestias constitutus.

Vide eximiam charitatem.

CAP. IX.

Aliquot xenodochia instituit. IN eadem Alpe tam grauí, xenodochium inops ac penè nullum reperiens, efficacem adhibuit operam & impensam, vt ædificijs dilatatum, prædijs & animalibus locuples, transeuntium necessitati subsidia opportuna ministret. Sic in monte, qui meritò dicitur Læsionis, licèt extra prouinciam suam constituto, viam vix commeabilem, multo labore rupibus scissis, ex magna parte correxit, & hospitalem in eo domum cum fratribus religiosis instituit. Tertium in * Iurensibus solis xenodochiũ ordinauit, vt non modò præteritas eius eleemosynas enarret sanctorum ecclesia, sed in futurum sentiat & præsentes.

* Virẽsibus

CAP. X.

Mira charitas. ALTERA hyeme nimis horrida similem supradictæ mulierculam, in vna tantùm veste lutea tremulam & lachrymosam, idem sanctus inuenit. Huic etiam, alio non occurrente solatio, quod impenderet, non sine corporis sui periculo vestem similiter propriam, occultè sibi detractam, miserculæ tradidit, & celeriùs declinare præcepit. Ipse verò pro ea duriùs alguit, expalluit, tremuit. & ignorantibus suis, inter eos dissimulans, incommodum pariter & periculum tolerauit. Ventum est ad hospitium, & intuitus eum frater, expauit: Et heu, inquit, pater quid accidit? Considerans deniquè frigoris acerbitate confectum, & inueniens sub cuculla tunicam non habere, suam tradidit illi, & operuit pannis in lectulo collocatum. Ibi demùm refocillatus, recaluit & surrexit. Ipso fratre narrante, hoc didici, & quod sequitur alterum pietatis opus, cum virtutibus etiam multis, quibus præsens interfuit, & diligentiùs explorauit. Plurimis enim annis eius obsequijs deseruiuit.

CAP. XI.

IN regione Prouinciæ per Nemausense territorium pater sanctus iter agebat. Cui obuiàm puer seminudus, immò etiam semiuiuus, exijt ex tugurio vili, & intuitus eum, interiùs se recepit. Intelligens itaque vir misericors oblatam sibi diuinitùs misericordiæ facultatem, puerum sequitur, intrat tugurium, miseram inuenit & miserabilem fœminam, ægritudine & inedia laborantem. In palea modica recubabat, vno tecta panniculo, non tam vilis precij, quàm nullius. Vniuersa supellex, olla vna non grandis erat. Lachrymæ verba præueniunt. Accedit tamen, alloquitur, audit septimam diem esse, ex quo panem misella non nouit. Ibi suis ille non parcens, vestes alias atque alias tollit: vestit fœminam, vestit & puerum, pecuniam sufficientem ad totius mensis victualia coëmenda largitur. De

De sacratissimo patriarcha Iohanne legimus, multas ei pecunias quàm frequenter oblatas, & ab eo quàm liberaliter resignatas esse pauperibus. Qui iuxta illud Cantici canticorum, Dilectus meus mihi, & ego illi, factis implebat, quod quidam ex ministris eius post ipsius transitum non est veritus dicere de eo: Sic, sic: Tu mittendo, & ego dispergendo: videbimus verò, quis vincat. Sic noster quoquè eleemosynator canalem sese exhibuit, influentem iugiter aquam, iugiter refundẽtem, nil retinentem sibi de plenitudine sua.

S. Iohannes Patriarcha Alexandrinus. Cant. 8.

CAP. XII.

DESCENDENTE eo aliquandò ad partes Galliæ, religiosus quidam frater, œconomus episcopi, per nuncium supplicans supplicabat, aliquatenùs sibi quoquè super quibusdam agendis anxio subueniri, & de his, quæ tribuerentur, aliquam reseruari benedictionem. Subrisit pontifex ad hoc verbum, propositum gerens aliud, aliam voluntatem. Ipso deniquè firmiter asseuerante cognoui, per cuius manum pecunia penè tota transiuit, quòd erogatis in eodem itinere duobus millibus solidorum, ne vnum quidem reseruauit, ne vnum misit vel attulit ad domum suam.

CAP. XIII.

VNDIQVE iam ad eum & vbiquè confluere cœperat innumerabilis & intolerabilis multitudo, animarum & corporum remedia quæritans, tangi postulans, flagitans benedici. Interea causa extitit, vt in monasterio sancti Eugendi in locis * Iurensibus moram faceret mensibus duobus & vltrà: Vbi tantas per eum præstitas sanitates regio tota cognouit, vt incredibilis turba concurrens, àc si iurata foret in eius necem, non modò comprimeret, sed opprimeret imbecillem. Vix tandèm locus idoneus, locus tutus potuit inueniri, turris basilicæ sancti Eugendi, per duas hincindè cochleas ascendenda. Illic posita sedes, lignis fortioribus circunsepta, vt solam manûs impositionem, vel auditum & respõsa perciperent, qui per alteram seriatim cochleam ascendentes, per alteram exindè descendebant, vt nec illi, nec sibi inuicèm possent esse molesti. Tam multis inibì cæcis visum, surdis auditum, mutis loquelam, claudis gressum, & incommodis varijs laborantibus contulit desiderata remedia, vt difficilè quis dinumerare, nedùm scribẽda seruare potuerit signa virtutum, quibus in seruo suo glorificatus est Deus. Oẽs tamen ad sacram Eugendi beati memoriam transmittebat, vt gratiarumactionem Deo & venerabili soluerent confessori.

* Virẽsibus

Innumeri p sanctũ virũ curãtur.

CAP. XIIII.

INTER crebras aduentantium multitudines, horribilis quædam matrona prægnans, super equum minùs quietum, minùs domitum properabat. Offendens equus in via, & exacerbatus ad mulieris ruinam, grauiter fremere & calcitrare cœpit atrociter circa eam. Adhærentem deniquè carni interulam multis in locis, pedibus scindens, nihil nocuit nomen præsulis inuocanti. Cui demùm exhibita gratias egit, periculum referens, quod euaserat, & ostendens omnibus vestem laceratam, corpus illæsum.

Fœminam seruat illæsam.

CAP. XV.

AFFVERVNT tres viri de ciuitate Lausanna, sub obtestatione diuini nominis firmiter asserentes verbum dignum memoria, dignum reuerentia, dignum admiratione, sed quod in ore trium testium stare debeat. Clausos siquidem in ergastulo perhibebant aliquandiù sese fuisse detentos. Interìm cœpit in ciuitate illa virtutum, quas per beatum Petrum Dominus actitabat crebriùs, fama crebescere. Ad cuius nominis inuocationem fideli supplicatione cõuersi sunt, eius sibi meritis postulantes diuinitùs subueniri. Contigit igitur die clara custodes suos ludere alea ante ostium carceris obseratum, illos clausos & compeditos interiùs lamentari suæ calamitatis ærumnas. Adest interea pontifex inuocatus, soluit compeditos, manum porrigit, aperit ostium, iubet vt exeant. Sic manifestus appárens, viros extrahit & educit. Et cùm nulla foret mora vel opportunitas diuertendi, sequẽtes præuium ducem suum, super tabulas, quibus ludebant, inter me-

Educit tres viros è carcere stupẽdo miraculo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dios transiêre custodes. Nec mirum, si videri ab hostibus præsentes ipsi non poterant, qui sic sibi videre videbantur absentes. Nec ab eis pontifex antè disparuit, quàm euasisse pericula,& ad locum sese cognoscerent peruenisse securum. Vndè etiam voto sese obligantes,non gustauêre cibum, donèc ad sui præsentiam liberatoris accederent,noua & mira Dei magnalia prædicantes.

CAP. XVI.

VERVNTAMEN sicut multis innotuit,locus ille admodùm sterilis est, & nihilominùs grauis accessu, vt cibaria vix ex se proferat, vix aliundè recipiat. Compatiens proindè vir misericors multitudini confluenti,quæ à domo vel à diœcesi sua per fideles nuncios poterat obtinere, quicquid ab aduentantibus suscipiebat,oblatum, in cibos pauperum erogabat. Accidit autem, vt die quadam sabbati propter aëris intemperiem ad venundandum conuehere solitis negaretur accessus, & ministri suggererent nullam penitùs facultatem, consilium nullũ suppetere,vt instanti Dominica posset refectio consueta pauperibus exhiberi. Erant enim plura millia,& vna tantùm porcina sibi perna,cum modica vicia-
Pascit plurimos cibo modico. rum quantitate remansérat, vt totum simul caperet olla vna grandis quidem, sed hæc quid inter tantos? Imperat tamen, vt quod possunt, id faciant: quod habent, hoc prębeant, quandoquidèm spes nulla supperet aut facultas ampliora quærendi. Manè facto, coctis cibarijs, in atrium introducta pauperum ſmultitudo, cui viderentur prępparata posse sufficere. Refectis, illis cùm adhuc escæ suppeterent, alij sunt introducti : & ipsis itidèm satiatis, mirabantur quòd cibus adhuc supereſſet. Nec priùs cessauêre, quàm dies cum escis simul & pauperum numerositate deficeret. Nec mihi fateor mirum videri debet,lectorem meum non mediocri super hoc admiratione moueri. Alioquì si sic factum credere quis derrectat, sic creditum non discredat. Videat tamen, cui potiùs sit credendum, prędudicio suæ negationis,an illorum narrationi, qui præsentes fuerunt, viderunt oculis, manibus tractauerunt. Sed transeundum nobis ad alia, nè super miserationibus huius viri misericordiæ, parturire incipiat copia congesta fastidium.

CAP. XVII.

Vir sanctus mundi fasnores pertimescens,fugit ad Germaniæ cœnobium.

COEPIT inter hæc vir Dñi fidelis, ad tantum sibi à tot & tantis exhibitum fauorem pauere & tędere, cœpit contristari & mœstus esse, cœpit talia meditari, taliter conuenire seipsum : Quid est, quod actitas? Nullum tibi lucrum, lucrari mundum, & animæ tuæ facere detrimentum. O doxa,doxa, inflatio aurium, quàm perniciosè miseris, cum quibus ludis,illudis? Risui tuo dicerem,si non desiperem, Quid frustrà deciperis? immò quid decipis? In errorem inducis,quos beatificas : allidis, quos eleuas:deijcis,quos exaltas. His & similibus longè affectuosiùs & efficaciùs, quàm nostra queat imperitia capere vel effari,futurum iudicium, dijudicando seipsum,prævenies & declinans,quasi de nouo statuit mundũ fugere, sibi grauiùs imminentem. Per vias igitur difficiles, per loca potiùs inuia sub medio noctis silentio cum vno tantùm comite, cæteris ignorantibus, exijt fugiens seculum & ipsius honores. Perueniens denique ad cœnobium quoddam sui ordinis Cistertiensis, in Germania constitutum, vbi quodammodò surdus esset & mutus, nec intelligens cęterorum verba,nec intellectus ab eis,quàm diù licuit,inter eos intrans & exiens, vt simplex Monachus habitauit. Mutauerat enim in via socios, vnum post alterum, occasione quæsita, donèc haberet, qui esset ignotus. Quis illas cogitet ferias ,illud gaudium ,illam solennitatem? Sabbatizabat Deo iuxta desiderium cordis sui, & in suo sibi Sabbato complacebat. Sed interim ille sic maneat, cui bonum est ibi esse: ad eos potiùs redeundum, quos clandestinus desolatur & vehementer affligit abscessus. Manè facto, cùm minimè appáret, repleti sunt domesti, ci eius stupore & ecstasi in eo,quod contigerat illis. Quęsitus in cubiculo nec inuentus,quem meritò diligebãt:per ecclesias,vicos & plateas quęritur,& minimè reperitur. Pasìm interrogant occurrentes,& non est,qui indicet, qui viderit eum, qui audierit verbum quodcunq; de eo. Non est qui dicat, Descendit in hortum aromarum, vt pascatur delicijs spiritualibus, & gratissima cælestium colligat lilia gaudiorum. Egreditur sermo in populum, quòd recesserit pastor bonus, lumen oculorum suorum

rum, dereliquerit eos & sublatus sit,in quo erat thesaurus suus & cor suum. Solennis illa frequentia in mœrorem,& vniuersa deuotio vertitur in lamentum. Exeunt, qui perquirant,circumeant regionem, ad loca etiam remotiora procedant. Sed quis vnam in toto reperiat orbe personam, tam studiosè fouentem latebras & secreta captantem? Veruntamen disponente eo, à cuius facie in immensitate creaturæ nullus absconditur,inuentus est, agnitus est : tandèm aliquandò ecclesiæ suæ redditus est & reductus ad suos : Siquidem inter cæteros vndiquè quæritantes, iuuenis quidam, quem à puero ipse nutriërat, ad monasterium illud aduenies,egredientibus fratribus ad laborem, dum singulos intuetur,in eum repentè iniecit oculos, & agnitum protinùs apprædendit, tenuit & exclamauit. Mirari omnes,& nomine eius audito conqueri, quòd lucerna sub modio tam diù latitâsset. Sacris eius vestigijs congregatio tota prosternitur, & sibi postulat indulgeri, quòd nullam ei reuerentiam exhibuisset ignara. Fleuêre singuli, & dignis magnificare præconijs obedientiæ eius & humilitatis exempla cœperunt. Flere & ipse prę cæteris, quòd indignus foret frui diutiùs iucunditate concessa, & quòd gustatam dulcedinem sapientiæ magis esuriens magisque sitiens, retraheretur ad negocioſæ vitæ pericula & labores. Auditum est in terra illa,& celebri sermone vulgatum,quòd apparuit vir propheta, potens in opere & sermone. Iterùm turba ruit & irruit : iterùm fit concursus molestior ab vberibus desideratæ quietis aulisò. Iam verò enarrari non potest, & superfluum est conari, cum quanta deuotione & exultatione vniuersæ terre tanquàm rediuiuus apparuit,quoniam sicut discipuli viso Domino,gauisi sunt. Nec minùs vberes, &si magis breues, lachrymas succedens gaudium, quàm prędcedens mœstitia parturiuit.
Reducitur ex monasterio ad Ecclesiam suam.

CAP. XVIII.

PRIVSQVAM vir sanctus officio fungeretur Abbatis, vtrunque parentem de seculo nequam eripuit : fratrem verò se minorem Andream, ad Iesum Perrus trahens, recompensauit quodammodò, quòd primum Petrum adhuc Simonem, ad eundem prędeniens frater eius Andreas adduxit. Hic itaque Patrem in Bonavalle constituit, matrem in collegio sanctimonialium fœminarum, loco, qui dicitur Sancti Pauli, pro facultate sui sexûs & suprà, Cisterciensis æmulantium ordinis instituta. Cui adhuc nouellæ plantationi, ad fundatoris instantiam & præceptum Abbatis sui, senior Petrus pluribus annis profuit magìs, quàm prędfuit. Ad eiusdem tamen disciplinæ cœnobium, quod Bitumen vocant, ad liniendam arcam, videlicèt intùs & foris, in virginibus corpore & spiritu sanctis, eandem postcà filius matrem transtulit cum sorore, quæ ipsius cœnobij multo tempore fideliter & vtiliter curam gessit. Nonnullas etiam alias sui generis idem sanctus virgines seu viduas ordinauit. Proximus est Stamedio Tarentasiensis diœcesis locus: cui perindè, sicut cæteris quoquè religiosis,beneficia plurima sedulus impendebat.
Parentes & fratrem ad cœnobium adducit. Iohan.1.

CAP. XIX.

SCRIBI fecerat libros beati Augustini super Psalmos,& nulli adhuc ecclesiæ deputauerat, sed sudabat eleemosyna in sinu eius. Præsidebat verò Mauriennensis ecclesiæ magni meriti Bernardus episcopus, sicut in ea potissimùm regione, fœcunda virorum paupertas, plures sibi penè contemporaneos insignes edidit sacerdotes : Sanctum videlicet Hugonem Gratianopolitanum,Iohannem Valentinum, Ismidionem Diensem, Airaldum & Bernardum. Mauriennenses,nostrum hunc Tarentasiensem Petrum, & Ancelmum Belicensem, super cuius tumulum, dum sepeliretur, diuinitùs ignis illapsus, accendit lampades, super eundem locum coram signo Crucis appensas.
Aliquot insignes Episcopi.

CAP. XX.

ACCEDENS sanè prædictus episcopus Mauriennensis Bernardus ad Bitumen, suæ diœcesis monasterium, confitenti sibi suas offensiones, vt sæpiùs actitabat, genetrici venerabilis Petri Tarentasiensis, iniunxit huiusmodi pœnitentiæ fructum, vt suprà commemoratos beati Augustini li-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bros suis donari sororibus impetraret. Post breue tempus archiepiscopus affuit, & accedens ad eum mater, interrogabat an necessè sit peccatoribus iniunctam sibi pœnitentiam adimplere. Respondenti, Vtiquè : supplicat, vt misereatur animæ matris suæ, cui suus huiusmodi pœnitentiam præsul iniunxit. Sic eosdem sibi collatos codices eiusdem cœnobij virgines, ob reuerentiam largitoris, chariùs amplectuntur.

CAP. XXI.

Exod. 20. VTRVNQVE verò parentem, dies suos in senectute bona & religiosa conuersatione feliciter consummantem, deuotus ad Deum in officijs omnibus Ecclesiasticis, sed in huiusmodi deuotissimus, sepeliuit : quibus, iuxta mandatum Domini, honorem debitum viuis exhibuit & defunctis.

CAP. XXII.

Matt. 5. Pacis componendæ q̃ fuerit studiosus. BEATITVDINVM causas & prędmia in Euangelio veritas sermone commendans, inter cætera ait : Beati pacifici, quoniam filij DEI vocabuntur. Quod huic sacro præsuli exercitium seu meritum quia non defuit, sine vlla ambiguitate asserimus, quòd in spiritu adoptionis, filij Dei nomen hæreditauit. Implacabiles siquidem inimicitias & odia inueterata frequenter extinxit, grauia admodùm bella compescuit, desperatas reconciliationes inter maximos etiam principes, Domino cooperante & sermonem eius confirmante sequentibus signis, effecit. Inter principem suum Comitem Hymbertum & Hildefonsum Comitem Tholosanum, in regione Gratianopolitana eo tempore dominantem, non solùm multis incendijs, sed & homicidijs guerram diutiùs agitatam, multo labore sedauit. Cuius occasione negocij, ad illustrem Anglorum regem Henricum vehementer desideratus accessit, & tam reuerenter exceptus est, vt excedere modum omnem humanum deuotio videretur. In ipso quoquè itinere diuina per eum virtus miraculum singulare perfecit, quod diligentius prosequi reor operæpretium fore.

Hẽrici Angliæ regis erga eũ reuerentia.

CAP. XXIII.

SANCTI Symphoriani dicitur castrum Lugdunensis ecclesiæ, paucis ab vrbe millibus distans, vbi vir fidelis & religiosorum officiosus sedulusque susceptor, magnæ conuersationis pariter & opinionis Abbatem ad hospitium suum aliquandò quasi vim faciendo pertraxit. Huic iuuencula erat filia, miserabili incommoditate laborans. Egerat enim quædam mulier, malefica, per nequitiam inuidæ socrûs inducta, vt languore tabesceret desperato, nec viri sui præsentiam, nec adspectus vllatenùs toleraret. Affectione muliebri genitrix persuasa, vt satanas satanam eijceret, famosum quendam maleficum accersiuit. Affuit, explorauit, agnouit, & mulierculam asserens inferratam, terit arborum cortices, pocula verbis & herbis infecta propinat. Mordet etiam dentibus proprijs brachium miseræ mulieris. Res mira, res noua, res, nî fallor, hactenùs inaudita. Ab illo quidem languore conualuit, sed interdùm velut ex corde procedere sentiens acus, cruciabatur atrociter, donèc per morsuram brachij, quam nulla cicatrix obduxerat, acus educeret vis occulta. Crudele remedium, sed huiusmodi congruebat authori. Plures in hunc modum, quàm triginta per temporum interualla prodierant: quædam, vt vulgò dicitur, excapsatæ, quędam admittendis filis idonea foramina p̃ferentes. Prætereà prædictus Abbas ad domum, vbi hęc actitabantur, aduenit. Celebris est persona, cuius hoc opus & alia non indigna admiratione narrantur: sed parcendum adhuc superstiti, & nomen credidi reticendum. Huic pater anxius miserabilem exhibet filiam, nec sine lachrymis lugubrem explicat tragœdiam. Eadem hora fit fides dictis, & sentiens acum, mulier gemebunda deplorat. Iam peruenerat ad foramen, solitus iam præcesserat cruor, iam cœperat apparére, iam particula cius exiërat. Et accedens vnus ex fratribus Laicis, eidem Abbati deseruiens, cruentam extraxit, annis pluribus ad testimonium conseruandam. Orat Abbas, & locum vulneris tangens, in virtute fidei pollicetur, nec ferrum vltrà, nec chalybem exindè processurum. Factum est : sed mutata materia est, malitia necdùm prorsùs extincta. Cœperunt lignei sudes paruuli, quales vulgò brocas appel-

Res valdè mira.

lant, ex quercino robore vel fraxinei, pro ferreis acubus egredi, crassiores spinis & modicè longiores. Nec vnius tamen omnes, sicut nec acus fuerant, longitudinis vel crassitudinis erant. Sedecim in hunc modum intrà annum & paucos menses ex muliere ligna prodiêrunt. Affuit demùm reuerẽdus Petrus antistes, cui diuinitùs seruabatur tanti miraculi plenitudo. Offertur mulier Missarum solennia celebranti, sicut præceperat vespere præcedenti. Eadem hora septimũdecimum lignum ex muliebri carne egreditur, qnod sub oculis omnium sacellanus extraxit. Confitentem itaq; mulierem præsul absoluit, & sacram ei tradens Eucharistiam, ab omni deincèps cuiuscunq; materiei progressu iubet esse securam. Sic ab omnibus iam præstigijs liberata, adhæsit viro, filiosq; procreauit. Et, vt dicitur, hodieq; superstes, virtutem p̃dicat, quam in scipsa feliciter meruit experiri. Petrus de Fraxineto, dicitur pater, notus, etiam honoratus inter conuicaneos suos: vt si quem dubium nouitas tanta rediderit, probare forsitan liceat, quod credere detrectârit.

CAP. XXIIII.

Schisma vexat Ecclesiam. IN diebus eiusdem præsulis, vicinas prouincias & Romani Imperij ex maxima parte ecclesias schismatica rabies occupauit. Solus ipse ex metropolitanis vel propè solus regionum illarum & schismaticis palàm restitit, & immunis perstitit in ecclesia sua. Sed plurimos ex circumpositis reuocauit ad catholicam vnitatem, vicinas vndiq; prouincias liberè penetrans, liberè prædicans cleris & populis, plenis authoritate sermonibus improbos & obstinatos hæreticæ argues prauitatis. Nihilominùs tamen deuotis eum colebat Imperator officijs, non minori ei reuerẽtia obsequẽs, quàm sæuitia catholicos persequens cæteros circunquaq;. Nec deerãt, qui indignarentur, qui causarentur, qui conarentur animum principis aduersùs eũ potiùs exacerbare, dicentes: Quid sibi vult, Imperator bone, quod actitas? Nunquìd destruere est causam tuam, sic colere, sic honorare eum, qui sic impugnat, qui sic impetit eam? Ille nos detestatur, nos execratur, hæreticos nos denũciat, nos anathematizat: & tu velut angelum Domini eum susçipis, publicè & priuatim eius prædicans sanctitatem? His & huiusmodi verbis, quantùm tamen audebant, crebro pulsabant ariete imperatorij robur pectoris filij diffidentiæ, filij scelerati. Cui suggestioni Herbertus quidam, Chrysopolitanæ incubator ecclesiæ, p̃ cæteris insistebat, iterùm atq; iterùm asseuerans, nõ sese satìs mirari posse, quibus ille præstigijs Imperatorem, tanta præditum ratione, taliter dementâsset. Multos enim archiepiscopos, episcopos & abbates, etiam sibi quondàm charissimos, pro eadem causa idem Imperator in exiliũ egerat. Cistertiensis ordinis fratrum nõ modò personas aliquas, sed numerosa collegia ab eodem Herberto & similibus, si quos tamen similes habuit, suis extrudi cœnobijs non prohibuerat, & huius vnius sese suffragijs quàm suppliciter commendabat. Fertur etiam, quòd eidem nequissimo, monita pessima suggerenti, dignum memoria, dignum dederit admiratione responsum: Si hominibus, vt merentur, contrarium me exhibeo, tùne velis, vt euidenter opponere me incipiam Deo?

Imperatoris erga sanctũ virum reuerentia.

Imperator Ecclesiasticos pśequitur.

CAP. XXV.

EXtat in diœcesi Chrysopolitana cœnobium, quod Bethania nominatur. Illò venturum Tarentasiensem archiepiscopum Herbertus audiens, præmisit, nũcians eadem die sese venturum. Expauit Abbas, & cum multa anxietate in occursum properans viri sancti, ignorare sese, quid ageret, causabatur. Cui ille: Angulus, ait, nobis quantulusçunque sufficiet: nè turberis. Veruntamen diuina pro eo vltio militauit, & ægritudine occupatus apostata, quod disposuerat, non impleuit. Exindè vir beatus ad Imperatorem accessit, in ciuitate Chrysopoli constitutum. Vbi etiam ab oppressione Catholicorum, maximè religiosorum, quantùm potuit, eius animum reuocauit, regis iram, rugitui similem leonino, monitis simul & intercessione compescens. Conuenit autem solita deuotione populus ciuitatis ad eum, & innumera etiam de vicinis locis vndiquè multitudo confluxit. Quibus inter cætera de prædicto hæretico verbum faciens, nec ipsius

Universidad de Deusto
Biblioteca

malitiam veritus, nec præsentiam Imperatoris, per quem erat intrusus, orationem indixit omnibus generaliter, vt manus Domini acceleraret ab illius tyrannide ecclesiam liberare, vel mutando hominem, vel mulctando: vt conuerteretur ad pœnitentiam, vel de medio tolleretur. Oratum est, & infra quatuor aut quinq; dies miseram idem schismaticus animam exhalauit. Accidit tamẽ, vt interea visitatus à reuerendo Belleuallensi Abbate, ad primũ gratulari videretur aduentum. Cõuentus autem de confessiõe peccatorũ, & admonitus de pœnitentia, pugillũ strinxit, & applicans ori, buccinabat in eo. Post modicum verò deponens manũ, quã strinxerat, ore canebat. Erubuit abbas, q̃ non posset aliud obtinere responsum: & agnoscens iudiciũ Dei, nõ sine multa cõfusione recessit. Necdùm vir sanctus de ciuitate exierat, & iam in plaustro boum Herberti cadauer afferebatur infaustum, clamãte populo & dicente: Benedictus Deus, qui tradidit impium.

Heribertus Episcopus schismaticus miserè perit.

CAP. XXVI.

Confirmat Catholicos per Italiã.

IDem quoq; vir sanctus, à catholico Papa reuerendissimo Alexandro tertio accersitus, per Italiam & Tusciam magnificè consolabatur catholicos, & schismaticorum facies ignominia & confusiõe replebat, cùm in ipsis vrbibus, vbi pseudoëpiscopi præsidebant, palàm & publicè eandem hæresim condemnaret, vniuerso populo deuotissimis illũ obsequijs prosequente, immò etiam Domino signis varijs sermonem confirmante. Nec personæ alterius summus Pontifex tantum honorem exhibuit, nec Romana ecclesia eo tempore episcoporũ aliquem sic admirata est, sic reuerita, sic amplexa. Soli respiciebant ad manus eius, vt munera consequerentur egeni. Nam spiritalis gratiam muneris omnes pariter affectabãt. Et quẽadmodùm multo tempore per Burgundiam & Lotharingiam actitaret, per regiões Italiæ, Tusciæ & Campaniæ in aduentu, in statu, in reditu suo celeberrimæ sanctitatis eius authoritas in conscientijs proprijs coram Deo fiduciam maximam, coram hominibus reuerentiam & constantiam præbens catholicis, schismaticos nihilominùs confundebat intùs & foris. Ausus est tamen tyrannus quidam persequi redeuntem, personam eius iniurijs afficere cogitans, vel de equitaturis circiter quinq;, vel de supellectili tenuissima facere prædam. Cuius inter currendum ruit equus in præceps, & fracto crure, solo decubuit. Expauit homo, & in se rediens, gratias egit pro dãnatione, quam meruit, damno sese potiùs esse mulctatum, non minori deuotione procedens ad prosequendum & obsequendum, q̃ furore priùs ad persequendum fuerat animatus. Secutus deniq;, & tunc primùm consecutus est. Pedibus eius aduoluitur, humiliter satisfacit, nec satis illi, quicquid facit, misericordiæ eius tribuens, quòd q̃ sessore equus occubuit.

CAP. XXVII.

IN cœnobio positus Longiuadi, morem gerere teneor charissimis mihi fratribus & Abbati. Indè est, quòd stylum reuocans à propositis, quæ multorum mihi multùm credibili testimonio suggeruntur, inserenda putaui. Ex petitione *Lugdunensis episcopi, & venerabilis Abbatis ac totius congregationis instantia, ad prædictum monasterium, vt in memoria sancti Bernardi Claræuallis nouum dedicaret altare & cœmeterium benediceret, vir beatus accessit. Sũmis etenim experebatur votis, à quibuscunq; eius p̃sentia poterat obtineri, & accersiebatur vndiq; vndiq; trahebatur ad celebranda eiusmodi sacramenta. Affuit certa die pontifex expectatus, & multitudo tanta conuenit, vt negarent viri grandes atq; grandæui, similem vspiàm se vidisse. Veruntamen affuit tentator, opportunitate inuenta, cuidam persuadens argenteam furari crucem, modici quidem ponderis, sed particulã ligni Domini continentem. Aduertitur à fratribus sacrilegium, & sacro præsuli sine dilatione suggeritur. Nec cunctatur anathematizare sacrilegum, in virtute Christi præcipiens, nè priùs liceat homini monasterij egredi fines, quàm restituerit signum crucis, firmiter contestatus, quòd nullatenùs posset auferri. Perstitit tamen improbus vsq; in diem alteram, donec episcopus recessisset. Sed nec tũc egredi potuit, nisi priùs reddita cruce, & altari sacro, vbi fuerat, imposita. Viderat mulier scyphum ligneũ, concupiuit visum, tulerat & absconderat concupitũ, absc̃ditũ absportabat infelix. Nec mora: punit in oculis, p quorũ fenestras mors introierat. Expetit vnũ è fratrib⁹, necdũ penitùs, sed penè cæca vasculum ,pfert, cum satisfactione restituit, & vltricem cri-

* Lingonensis

Excommunicat sacrilegũ, & ille fugere non potest.

criminis caliginem mox euadit. Sic accedens vnusquisque ad monasterij ianitorem, coram eo cucullam, quam malè tulerat, in hæc verba proiecit: Tolle tibi cappam hanc manicatam, quam frequenter attentans efferre non potui, nescio qua virtute prohibitus. Phreneticum iuuenem, vel potiùs energumenum, sicut creditum est, & credibile erat, plurimi baiulabant, à die iam septima nec sumentem cibum, nec verbum aliquod proferentem. Iussus quiescere, iussus loqui, in neutro obtemperabat sacerdoti. At ille sub pectore pulsat hominem, contra dæmonem indignatus. Nec mora, per fluxum ventris obscœnum, vt visum est, alter dæmonum exijt, & alter mansit, quòd miserum non omninò talis egestio liberauit. Nec moram fecit episcopus propter populum comprimentem: sed cùm foris staret, oratorium introiuit, vbi rursùs exhibito iuueni imposuit manus: & odoris dirissimi vomitu repurgatus, ad modicum requieuit, ac deincèps loqui cœpit, cibum sumpsit, & officia reliqua sanæ mentis impleuit. In eiusdem basilica monasterij iam tribus annis surdum & mutum filium mater afferens viro Dei, ad ipsius benedictionem sine mora loquentem liberè & audientem gratulabunda recepit.

Dæmoniacus curatur.

Itẽ surdus & mutus.

CAP. XXVIII.

MONASTERIVM Albæ Ripę à proximo flumine nomen accepit. Huius vicinum oppidum Bairum nuncupatur. Cuius præpositi vxor sterilis cohabitabat annis quindecim viro suo. Adueniente demùm archiepiscopo, lachrymabiliter obsecrabat, vt auferret steriliratis opprobrium ab ea. Cui solita pietate compassus, post orationem & conceptum promisit & partum. Concepit itaque mulier, & peperit filium, & iuxta verba archiepiscopi, Iohannes est nomen illi. Siquidem adhuc hodiè mater & filius ambo superstites, ambo testes virtutis existunt. Claudum etiam virum, nec suis pedibus accedentem, sed oblatum manibus alienis, ibidèm sanctus erexit: & ea sibi nunc vsque perseuerat gratia, vt liberè gradiatur. Interea cęcus clamans ad eum, vt illuminaretur orabat. Cui ille: Noli, inquit, desiderare, vt videas: vacares latrocinijs, si videres. Quod de homine prorsùs sibi ignoto, non ab homine, neque per hominem, sed spiritu suggerente cognouit. Qui licèt non videat, quantùm valer, in latrocinijs hodiè perseuerat. Oblationes filium in ecclesia quadam inter Missarũ solennia susc̃ipiens, distribuebat egenis, more suo restituens plura pauperibus, quàm offerrent. Interea quidam improbus vehementer instabat, & sæpè rediens, nihil poterat obtinere, solus referens solam oblatione repulsam. Et dum sese famelicum carere cibarijs clamiraret, chlamyde reuoluta, placentam integram, quam ferebat, sanctus ostendit, dicens: Hanc comede, & ab huiusmodi petitione desiste. De cuius vita & pessimis actibus corripiens hominem, tanta proposuit, vt mirarentur, qui aderant, & cognouerant eum, quòd non esset opùs, vt quis ei testimonium perhiberet.

Sterilis parit.

Claudus ambulat.

CAP. XXIX.

IN dedicatione oratorij de Busseria, quod est cœnobium Cistertiensis ordinis in Eduensi diœcesi constitutum, puer annorum circitèr nouem surdus & mutus, ad orationem viri DEI & manùs impositionem, auditum pariter & loquelam recepit. Duo etiam fratres, alter surdus, alter surdus & mutus, ab eisdem incommodis ambo liberati sunt. Sed & monachus eiusdem monasterij, per annos septem oculos habens opertos albugine, & omninò cæcus, audiuit: Nè timeas fili: in proximo est vt à Deo cureris. Et factum est ità. Siquidem intrà dies viginti aduenit clericus, ui eandem detraxit albuginem: & deincèps clarè vidit. Alsatia dicitur regio prope Rhenum, populosos admodùm vicos habens. Hanc ingressus aliquandò pontifex reuerendus, in villa, cui nomen Rufeium est, Missarum solennia celebrabat. Cui mulier est oblata, ex graui præcipitio iuncturis ossium dissipatis, per annos circiter nouem vix duobus baculis sustentata procedens. Post orationem & manùs impositionem, modicùm substitit, & virtutem sentiens, exclamauit. Nec mora: baculos in sublime porrectos baiulans, incolumis facta est, & liberè gradiebatur: populusque vociferans, Kyrie eleʒson, suspensis inter lapides baculis, Dominum collaudabat. Ibi etiam claudi duo protinùs sunt erecti: prior, ad tactum eius: posterior, priusquàm obtinere posset accessum in medio plebis, diuina

Miracula eius alia.

Rufeium, quod hodie, vt puto, Rubeaquum dicitur.

vnctio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnctione præuentus. Post oblationem hostiæ salutaris, sacer sacerdos oblatum sibi per signum crucis cæcum illuminauit, oculos eius liniens ex aqua adspersionis digitorum suorum.

CAP. XXX.

EX relatione Stamediensis Abbatis accepi, quòd aliquandò patrem sanctum familiari suggestione conueniens, ait illi: Nonnullos mouet, vt comperi, pater sancte, quòd ità passim & incunctanter super ægros manus imponis. Arbitrantur enim & asserunt, quòd iam olim tempora miraculosa transierint. Cui tale dedit sanctus ille solita benignitate responsum: Multorum iam non modò charitas refrigescit, sed fides etiam infirmatur. Exigit proindè velut de nouo rigari miraculis, foueri beneficijs fides marcida, fides ægra.

Fides miraculis cõfirmatur.

CAP. XXXI.

CRVSILLAS * vocatur oppidum Comitis Gebennensis, vbi vir sanctus cum Comite ipso, & pluribus ex eadem regione personis super quibusdam negocijs conferebat. Ibi tres Epilepticæ mulieres miserabiliter corruentes, altera quidem post alteram, palpitabant & elidebantur in terra. Ad supplicationem adstãtium per singulas orationem fecit, & incunctanter erectas restituit sanitati. Quanto miserior & miserabilior talis ægritudo videtur, tanto specialior viro misericordię aduersùs eam efficacia suppetebat, vt multos ab ea curauerit, etiam quos nõ vidit, & vix persona aliqua, post impositionem manûs eiusdem, eandem miseriam sit experta.

* Prusilla

Epilepsia multos liberat.

CAP. XXXII

EST locus in Alsatia regione, cui nomen Aqueuillare, vbi signatam epilepticam sub celeritate pertransijt, & tam crudeliter misera vexabatur, vt continuò videretur animam redditura. Cõuersus pontifex & mulierculam erigẽs, in aurem eius submissa voce dicebat: Necesse est, vt egrediaris ab ea. Sanata est ergò mulier ab illa hora, & deincèps nihil tale perpessa. Contigit altera vice, Missarum solennia celebrante viro Dei, vexatum hominem epilepticum exclamare. Compassus ille, & vice sua, sacellanum dirigens suum, erigi illum præcepit & sanari. Quod vtrunque effectui mancipatum est ipsa hora.

CAP. XXXIII.

VISITAVIT aliquandò sanctus monasterium Bellæuallis in abundantia suauitatis & gratiæ, deuotam sibi congregationem sua benedictione lætificans. Oblatum etiam puerum, qui languore corporis diuturno debilitatus, & maximè pedum destitutus erat officio, orando & manus imponendo sanauit, vt liberè gradiens exultaret, videtibus etiam cæteris gaudia sua communicans. Mulier prægnans, cùm pariendi tempus adesset, periclitabatur, decem diebus parturiens, nec obliuiscebatur pressuræ, nullo gaudio succedente. Erat ei vicinus & notus Abbas quidam, cinctorium sacri præsulis cum multa deuotione custodiens. Accersitus itaque, & tam miserabili necessitate comperta, prædictum cingulum protulit, & vt nudum exindè vterum cingeret, persuasit. Factum est, & vix exierat ille cubiculum, subitò mulier est enixa, & à periculo cruciatuq; penitùs liberata. Non transeamus cœnobium Bullionis, nè causari incipiant fratres illi, quòd contra morem illius, quem scribimus, videamur humiles aspernari. Gratanter visitabat & ipsos amicus pauperum, nec mediocriter in ædificijs mediocribus complacebat. Apud quos etiam, sicut firmiter asseuerant, per signum Crucis illuminauit cæcum collyrio sputi sui.

Puer claudus sanat.

Prægnans partus difficultate absoluit, cingulo sancti viri se stringens.

CAP. XXXIIII.

QVANTO magìs virum Dei mundus prosequebatur obsequijs, præconijs extollebat, tanto magìs metuebat ipse, quod legerat: Si de mundo esseris, mundus quod suum erat diligeret. Cœpit ergò cum viris perfectioribus spiritualis collationis habere tractatum, vtilius fore existimans, paucos, quos habebat, equos venundari, & precium dari pauperibus, vt pedes gradiens, quod consumere illi cum suis custodibus consueuerant, misericordiæ magis operibus

Iohan. 15.

bus deputaret. Feciss̃etque voto satìs, nisì suggestio rationabilis & confestìm occurrens necessitas obstitisset. Siquidem persuasum est ei, in sua quidem prouincia id obseruari posse: sed excipiendum ab eiusmodi professione propositi, vt solito vteretur animalium vehiculo, si remotas adire prouincias pro causa inuitabili cogeretur. Nec sine diuino nutu exceptionem eiusmodi sacro p̃suli persuasisse videtur vir eximius, & inter amicos charissimus, tunc Altætumbæ, postmodùm Claræuallis Abbas Henricus, nunc Albanensis episcopus, inter insignes columnas Romanæ Ecclesiæ loco celebri constitutus. Adhuc enim sermo manebat in eiusdem deliberationis ambiguitate suspensus, & eccè nuncius domini Papę, eccè literæ, eccè mandatum, vt ad reges Francorum & Anglorum sibi reconciliandos sub quanta poterit accelerationę festinet. Ex quorum inimicitijs ecclesiarum destructio, depopulatio regionum, & innumerabilium strages hominum procedebat. Nec videbatur aliud prę̃standum, quàm quod dicitur: Fortis impegit in fortem, & ambo pariter corruerunt. Huius necessitatis intuitus, & Apostolicę authoritatis reuerentia, cui in omnibus & per omnia semper obtemperauit, prę̃sulem sanctum descendere fecit in Gallias. Ingressus itaque monasterium Senonensis diœcesis, quod Pruliacum dicitur, & in eo circa spatium mensis vnius infirmitate detentus, plurimis tamen ægrotis beneficia prę̃stitit sanitatum. Et cùm maximus vndiquè & vbiquè ad eum concursus fieret populorum: Nolite, ait sanctus ad fratres, de victualium distributione moueri. Dabit Dominus horreis vestris benedictionem, vt cognoscatis eius virtutem, qui pro beneplacito suo multiplicat, quę pro sui nominis gloria erogantur. Sic audisse, sic credidisse, sic experimento tum probãsse sese testati sunt, per quorum manus conficiebãtur panes & distribuebãtur: vt cùm vix viderentur duplicati posse sufficere, minor solito numerus abundaret. Semèl siquidem in hebdomada minùs coquebant in clibano, quàm cæteris mensibus antè solebant.

Mittitur à Papa ad pacem conciliãdam inter reges. Ierem. 46.

CAP. XXXV.

MILES quidam regionis illius, impetrandæ benedictionis obtentu & signorum gratia, ad hominem Dei multos concurrere videns, compassus filio non videnti, optat, vt eius suffragantibus meritis, videns fiat ex cęco, qui suis, vt verebatur, promerentibus culpis, cæcus factus est ex vidente. Cæcum itaque filium extulit domo sua, sed Pruliacensi cœnobio intulit iam videntem. Obuius enim factus est vir fidelis cuncti, panem referens à beato præsule benedictum. Nec moras tulit, magnanimus factus in fide: sed de mica panis collyrium nouum conficiens, oculos filij cum diuini nominis & eiusdem prę̃sulis inuocatione liniuit. Cooperantibus ergò sibi virtute fidei & benedictionis effectu, ad vnctionem primam sacri collyrij aperti sunt oculi eius: & vidit, & gauisus est se videre. Sic gratulabundus illuminatum filium pater ostendit, quem sperauit illuminandum fore: & qui veniebat oblaturus preces, exhibiturus peruenit gratiarum potiùs actiones.

Cæco redditur lumẽ.

CAP. XXXVI.

CORBOLIVM dicitur oppidum regis Franciæ, quod Sequana fluuius alluit, in Parisiacensi diœcesi constitutum. Huius prę̃posito grandis erat non modò gratia apud dominum suum, sed & in palatio locus. Quem in occursum prę̃sulis sancti mittere studuit rex deuotus, prę̃cipiens non modò humanitatis officia, sed debitam reuerentiam à suis omnibus ei in locis omnibus, quantùm pateretur, impendi. Sic in oppido supradicto humilis seruus Christi de mandato regis in regia domo suscipitur. Nec poterat vspiàm, licèt debili, prę̃ multitudine concurrentium, necessaria requies exhiberi. Erat autem spiritus fortis, spiritus promptus in infirma carne, & ætate iam pigra. Eidem sanè prę̃posito erat clauda à natiuitate filia, iam quinquẽnis, sicut apparuisse videtur. Sic nata fuerat ad gloriam Dei, & serui fidelis honorẽ. Cui' sacris oblata vestigijs, post orationẽ & manûs impositionem erecta est, & nouos faciens gressus pedibus suis, ambulauit, pro ætate magnificans Deum, & suo gratias referens erectori. Sic deuotos hospites exhilarauit dupliciter hospes bonus: nec modò subijt admiratio pro virtute, sed familiarius gaudium pro persona. Transeamus Parisiensium vota permaxima, concursus intolerabiles, & molestos, qui exhibebantur, honores. Expectant Reges, expectant prin-

Regis Franciæ reuerẽtia erga sanctum virũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item regis Angliæ.

principes, multitudo incredibilis prestolatur pro verbo pacis,& aduentu tanti presulis, iuxta Caluum montem in confinio Franciæ & Normanniæ cõgregata. In cuius occursum non tam currit,quàm aduolat, rex Anglorum, & ad conspectum longiùs positi equo desilit, immò ruit,amplectitur pedes,cappam detrahit vndiquè laceratam,vndiquè decurtatam. Nec particulas tollit,vt cæteri consueuerant, quanuis ægrè ferret antistes. In hoc solo nil sua sibi authoritas poterat suffragari,nil prohibitio, nil indignationis ostensio,nil intentatio maledicti. Causari fratres, qui simul venerãt,& dicere, (siquidem animum regis exploratum ire volebant.) Inter regias gazas semicinctia quid facient vetusta? Quibus ille tale dedit nõ sine multorum attestatione responsum: Aliter vobis loquendum fuerat, si sciretis de ipsius cingulo, quod preteritis annis accepi, quantis ægrotantibus remedia, quãta prouenerint beneficia sanitatum.

Vide quid tantus rex tribuat eius laceræ vesti.

Nota lector.

CAP. XXXVII.

CIRCA eadem loca considerat Archiepiscopus, cum personis magnis habens de reformanda pace tractatum. Et ecce vidua pauper suum magis & suæ filiæ incommodum sentiens, quàm regum inimicitias, vel pericula reputans regionum, increpantibus alijs,alijs prohibentibus,irruit, mutam à natiuitate filiam secum trahens. Nec in tanta frequentia personam humilem Archiepiscopus aspernatur,non altum sapiẽs nec in alto. Inclinatur ad supplicem, & oratione præmissa,infusum proprio sputo pollicem mittit in os puellæ, linguæ eius & labijs imprimens signum crucis. Sic præcipiente eo,verba, quæcunque prædiceret, post cum similiter resonabat: sic deincèps est locuta, sic loquens,reddita matri suæ. Nec mora, necessitudinem matri redhibens alteri filius, claudam attulit in asello. Cuius ille renes & debilia membra consignans,in partem secedere fecit, & diuinam misericordiam prestolari. Post paululùm,filio suadente, vt ascenderet asinum & rediret: Mina,ait,potiùs,mina asinum,& precede. Sic p̃cessit ille,& sanata illa,secuta est, multis cum multa admiratione prosequentibus eam.

CAP. XXXVIII.

ALTERA die cum rege Francorum Ludouico & Anglorum iuniori rege, & Flandrensi Comite, multis vndiquè circunstantibus, super eodem negocio, pro quo venerat, familiariter conferebat. Interìm mater filij iam duodennis, sed ab annis septem eadem mater cęci, ad cuneum illum cum filio supplex & gemebunda peruenit. Videns autem vir sanctus, quòd à ministris regum miseræ mulierculæ negaretur accessus, ab eisdem potiùs eam sibi cum filio præcepit exhiberi. Cuius necessitate comperta, tenens pueri crinem, & misericorditer blandiens, quid optaret,interrogabat. Cui ille: Domine, vt videam. Protulit nummum pontifex, & in manum pueri dedit illum. Intinctis etiam digitis in saliua oris sui, super oculos eius & verticem capitis signum crucis edidit, & pauliſpèr orauit. Intuebantur reges cum cæteris, & mirabantur,inuicèm colloquentes, inuicèm conquirentes,an iocus foret,quod vir sanctus seriùs actitabat. Intereà cœpit puer paulatìm visum recipere, cœpit nummum, quem tenebat, cœpit homines intueri, cœpit gratulabundus & laudans dicere matri suæ: Video mater, video, video arbores, video omnes & omnia,quæ circunstant. Ad hæc illa velut ad altare sacrosanctum conuersa ad præsulem, flexis genibus,porrectis manibus & directis in eum oculis, orationi studiosiùs insistebat. Auditum est & compertum, quia cæcus visum recepit. Ipse quoquè Francorum rex, diligentiùs inquisita & cognita certiùs veritate, non dissimulauit flexo genu virtutem in puero adorare diuinam, caput eius oculosq́ deosculans,& honorans oblatione propria manum eius. Nec mirum, q̃ mira deuotio in cæteris etiam secuta est tanti regis exemplum, tantum miraculum prosecuta.

Cæcus puer illuminat.

Vide deuotionem regis Gallorum.

CAP. XXXIX.

ADVENIT intereà caput ieiunij Quadragesimalis, & in cœnobio mortuorum officium illud solenne reuerendissimus celebrauit antistes. Imposuit etiam cineres capiti regis Angliæ benedictos, & suorum, qui propter hoc ad monasterium illud aduenerat ipso die. Cęterùm miles quidam, ante mul-

Cineres benedicti.

multum tempus baliſtæ iaculo in tempore vulneratus,& extunc altero oculo nihil penitùs videns, multa precum instantia postulabat eius restitutionẽ, Excusare cœpit vir Dei,& grauiùs solito homini dissuadere,nè supra vires suas vel merita sua exigeret tale aliquid ab humilitate sua. Institit tamen & perstitit,nulla dissuasione desperans,sed magnanimior factus in fide. Itaque tangitur,benedicitur,& emittitur,p̃stolaturus misericordiam Dei. Exijt,expectauit, aduertit, & paulatìm luce reddita, vtroq; vidit oculo,sicut olìm. Festinauit quoq; ad regem, gaudium suum domino suo sine dilatione communicans. Sermo procedit in publicum, & opus bonum pulchriùs eluceſcit in commune deductum: ex multarum deniq; personis facierum deuota resonat & solennis gratiarum actio & vox laudis.

CAP. XL.

QVod deuotus frater Hugo de Aceruilla,monachus Cistertiẽsis, licèt ignorans ipsam mihi in manibus esse materiam, præsentialiter suggerit, nullatenùs decet omitti. Nempe adstruit fidem religiositas hominis non ignota, & præsertim credibilitas veracissima, & credibilis veritas testimõij eius in conuersatiõe etiam seculari. Dum venisset Archiepiscopus ad oppidum primum Normanniæ, quod Gisortium nuncupatur,prædictus Hugo, sub rege Francorum militans,à ianitoribus & custodibus oppidi vix impetrauit ingressum. Eadem hora vidit oblatum Archiepiscopo puerum,ab imminentis mortis periculo liberari. Fluxu siquidem narium totus videbatur corporis eius cruor exhaustus, vt vix vitalis caloris aut coloris aliquid appareret in eo. Sic non erat vox neq; sensus,nõ motus aliquis, nisì quantùm mouebatur à suis. Orauit homo Dei super exanguem puerum, cui solùm videbatur superesse sepulcrum, & ex sputo suo tetigit labia vix tenuiter respirantis. Nec mora: aperuit labia,aperuit oculos,& tãquàm rediuiuus apparuit in momento. In pago Parisiacensi cœnobio cuidam Edera nomen dedit, vbì multæ sanctimoniales habitant mulieres. Ibì quoq; per sanctum præsulem duobus reddidit Dominus surdis auditum, & viro media corporis parte præmortuo, aridæ manûs & pedis restituit sospitatem. Alta quoquè Bruëria monasterium dicitur alterum, religiosi admodùm ordinis fontis Ebrandi, ducentas circitèr sanctimoniales fœminas Domino deuotissimas habens. Illic aliæ pœnitentes velut in ergastulo preteriti temporis commissa deplorant, aliæ virgines implorant in thalamo sponsi sui gratiam,modis omnibus contendentes,vt siue præsentes,siue absentes,placeãt ei. Ad petitionem ergò Reginæ Francorum visitat ancillas Christi, meritò desiderabilis & plurimùm desideratus antistes,vbì etiam nouum consecrauit altare, & ibidèm per signum Crucis puellam cæcam illuminauit.

Puer penè exanimis restituitur.

Brueria insigne cœnobium.

CAP. XLI.

TRicesimumtertium annum, partem videlicet tertiam numerorum, quos læua continet,in pontificatu vir beatus implebat,& à partibus ei duabus reliquis parcens,filium dexteræ transferre disponebat ad dexterã diuina vocatio. Nam & numerum ipsum creditur consecrâsse Saluatoris ætas in carne. Accedentem igitur ad cœnobium Bellæuallis, in Chrysopolitana diœcesi constitutum,ardor febrium violẽtus inuasit,& iuxta vicum proximũ,qui domini Martini dicitur, aliquandiù requieuit. Vbì postmodùm ab incolis signum Crucis erectũ, & fideliter quamplurimis implorantibus ægris præstita prædicantur remedia sanitatum. Perueniente demùm antistite sacro ad monasterium,congregatio omnis exultauit in gaudio, & per loca vicina de ipsius aduentu celebris & iucũda admodùm fama percrebuit. Aegritudine tamen eius audita, qui multorũ ægritudines suis orationibus depellebat,metus ingens & mœror subijt,omnes pariter occupans intùs & foris. Quos supra vires,iam iamq; deficientis corpusculi animus consolabatur inuictus, solitæ benignitatis & hilaritatis gratiam singulis exhibẽs,suam dissimulans ipse frixurã. Cuius omnis semper actio,oñis affectio,& ipse totus humilitas & deuotio, totus charitas & compassio fuit. Intereà solennitas inuentionis sanctę Crucis aduenit,in qua Dominus disposuerat eiusdem Crucis fidelissimum adoratorem, feruentissimum amatorem, præconem sedulum exaltare. In qua etiam tricesimustertius annus à susceptione electionis impletus est, vt dies nulla superexcresceret, nulla deesset. Et forsitan minùs id fuerat attendendum,nisì quia Saluator quoq;, vt quidam

Brueria insigne cœnobium.

Nota præclarum encomiũ tãti viri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sapiunt,ipsum sibi numerũ à conceptione ad passionem vsq; compleuit. Prœuenerat autem Dominicis sacramentis exitum prœmunire, quorum fuerat multo tempore deuotissimus executor. Omnibus tandèm ritè completis, in medio psallentium & orantium filiorum,quibus paternę benedictionis hęreditatẽ legauerat locupletem, feliciter est appositus ad patres suos. Ad quem multæ priùs ecclesiasticæ & seculares personę,humiles & honorabiles,ex eadem regione conuenerant: sed ad eius prœsertim exequias innumerosior,si tamen numerabilis, multitudo concurrit. Excubias ergò peruigiles circa sacratissimum corpus diebus noctibusq; duabus in psalmis & canticis spiritualibus celebrârunt. Tertio demùm die ab Archiepiscopo Chrysopolitano, per ipsius opem & operã iam catholico, cum Abbatibus plurimis corã sacro altari,in honore beatæ Mariæ semper virginis dedicato,sepultus corpore,virtutibus viuere comprobatur. Et quoniam annos natus fermè viginti,ad monasteriũ sese cõtulit Bonæuallis,vbi circiter decem annos,& tantundem in Stamedio cõsummauit, additis trigintatribus in episcopatu completis, ad septuagintatres numerus annorũ vitæ eius assurgit. In cuius transitu annus erat millesimus centesimus septuagesimus primus ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi, qui cum Patre & Spiritusancto vnus est super omnia Deus benedictus in secula, Amen. Octauo Idus Maij,dies natalis eius:tertio Idus Septembris, Translatio eius.

Vir beatus migrat à corpore.

Obijt anno Christi 1171. ætatis suæ 73.

VITA S. GREGORII NAZIANZENI EPISCOPI, PATRIS CELEBERRIMI ATQVE DOCTISSIMI,

Græcè conscripta à Gregorio presbytero: sed non ità pridèm Latinè conuersa per Iacobum Billium Prunæum,S. Michaëlis in Eremo Abbatem inprimis eruditum.

MAII 9.

S. Gregorius scripsit vitas quorundam sanctorum.

DE spirituale sermonum conuiuiũ, viri auditores,egregius ille Gregorius,cognomentum à Theologia consecutus, vos inuitat, atq; ipse in cibum materiæ expertem offertur, epulumq; corruptiõe omni sublimius. Nec verò mirũ vobis videatur, me eò audacię progressum esse, vt & meę imbecillitatis, & excellentis illius ingenij animiq; magnitudinis memoriã abiecerim:qui propter incomparabile virtutis prœstantiã,ad hunc fermè diem silẽtij honore apud omnes ornatus est, nec quisquam adhuc extitit,qui vitam ipsius exposuerit, ac serie quadã & ordine prœclara illius facinora ad posteros transmiserit: quẽadmodùm ipse & in Basilio Magno, & in alijs beatis episcopis & martyribus fecit,vitã ipsorum argumento integro prosecutus. Primum enim nulla ratione venerando huic patri vobiscum considenti aduersari poteram: q orationem velut aliud quoddam debitum exigebat, meq; ad prędicandas diui Gregorij laudes admodùm paterna & herili authoritate cõcitabat,sibiq; vt morẽ gererẽ imperabat,seq; alioquì nullum me vrgendi finẽ facturum minabatur,atq; hanc procreatiõis educationisq; mercedẽ efflagitabat. Deindè ne pium quidẽ & fas mihi esse videbatur, nullã tantę virtutis rationem habere: quę si vitę humanę ad imitandum proponeretur,multos fortasse ad æmulationẽ cohortari atq; excitare posset,nec honestum ipsum dilabi atq; euanescere sineret, quotidianis nimirùm sermonibus subindè efflorescens. Agè igitur cunctatione omni abiecta,sermonũ meorum primitijs, quasi fructibus quibusdã recèns decerptis,coronã Theologo nectã, si quidem illius merito ac dignitati imparẽ, at certè viribus nostris animiq; alacritate haudquaq; inferiorẽ. Ac futurũ opinor,vt vir ille, quẽadmodùm in omnibus rebus vndiquè perfectus & absolutus erat,ità quoq; laudationem hanc nostram æquo animo accipiat: quandoquidẽ & balbutientiũ infantiũ sermunculi,prœsertim à simplici animo prodeuntes,parentibus iucundiores esse solent,q̃ robustiores adultorum sermones, & fastuosæ ac phaleratę orationes. Quin ipsi quoq; verborum honor pulcherrimè cõgruet. Quibus enim rebus quisq; delectatur, ijsdẽ quoq; profectò honorari mirificè gaudet. Cumq; corporeã adhuc vitã agens, doctrinę & eloquentię studia omnibus

Doctrinę & eloquentię studium.

opibus facultatibusq; prætulerit, sapientiamq; cõplexus atq; amore prosecutus, ab eaq;,vt est in Prouerbijs,conseruatus fuerit:eccui tandèm dubiũ esse potest,qn nunc quoq;,cùm res humanas reliquerit,ac præsentẽ vitã cum pura illa prudentiaq; propinqua cõmutârit,orationibus impensiùs gestiat & exulter? A vobis aũt peto sacrosancte cœtus, nè virtutũ illius multitudinẽ accuratiùs exactiusq; perscrutandã atq; indagandã putetis. Primùm,qa non eæ sunt vires meæ,vt vel ipse hoc polliceri queã, vel vos à me exigere debeatis. Deindè quia nec illius vitã quisquã literis consignatã nobis reliquit: verùm mihi res ipsius ex ipsius scriptis sparsim colligere necesse est, latomosque imitari, qui posteaquàm lapides paulatìm aggesserunt, ità demùm ad vnam eandemque domum construendam & absoluendam,eos omnes accõmodant: Orationis porrò initium hinc ducimus,vndè eam auspicari maximè decet.

tiæ q̃ fuerit studiosus. Prou. 4.

Patria eius.

Patriam igitur ipse secũdam Cappadocum prouinciã habuit, vrbem Nazianzũ,q̃ quidẽ ab eo adeò nobilitata est,vt apud extremos etiã orbis terrarũ fines propter eũ clara atq; illustris extiterit. Neq; enim Pella ob Alexandrũ celebrior est,aut Persę propter Cyrum ad tantã gloriæ splendorisq; magnitudinẽ euecti sunt, quantã hæc propter magnũ Gregoriũ assecuta est. Quocircà ipsi quoq; ob educatũ Gregoriũ abũdè persolutã esse mercedẽ existimo, quippe q̃ & Indis & Britannis, ex diametro inter se oppositis, ęquè inclaruerit. Parentibus ortus est nobilibus iustitiaq; prœditis,animoruinq; puritate,q̃ corporum nexu,arctiùs inter se cõiunctis. Ac pater quidẽ,Abrahæ cuiuspiam instàr,paterna terra idolisq; relictis,ad pietatis cultum migrauit:excussaq; Hypsistariorũ superstitione atq; impostura,syncerus diuinæ gratiæ discipulus eluxit, ouis quidẽ primùm,posteà verò peritus quoq; ecclesiæ Naziãzenę pastor institutus. Mater aũt & ipsa sacra,& à progenitoribus sacris originẽ traxit, atq; vt aliorũ bonorum,ità pietatis quoq; patrimoniũ hæreditate accepit. Quæ cùm masculæ prolis cupiditate flagraret,supplex Deũ huiusmodi beneficiorũ authorẽ precata est, vt se desiderij cõpotem faceret,eiq; ante conceptionẽ(ô fidem incredibilẽ, ô prędicandum animi feruorẽ)se nascituram filium oblaturã pollicetur,quẽadmodùm Anna Samuelem. Quid igitur ille,q̃ voluntatem rimentiũ se facit? Per nocturnum visum ei filiũ nondũ procreatũ ostendit,pueriq; vultũ & nomen indicat. Hęc verò ipsum haud ità multò pòst,q̃ in lucem editus fuerat,Deo consecrauit,maternos partùs dolores fidei alacritate,& mulierũ socordiã largiẽdi liberalitate superãs. At puer cùm parentũ moribus imbueret,egregia naturę indole ingenijq; dexteritate æquales oẽs adeò prœcedebat, vt immatura ętas nullo ipsi ad eorũ, q adulta ætate erãt,mores disciplinasq; prœcipiendas impedimẽto esset. Ac ludos quidẽ & pueriles lasciuias,cursusq; & saltatiões, vt inutiles,& meliorũ rerũ studio morã afferẽtes, prsùs contẽpsit. Vt cm̃ psens fœtor vnguẽti suauitatẽ inficit & obscurat,ità vitiũ quoq; virtutis adeptionẽ interscindit.

Votũ matris eius. 1. Reg. 1. Psal. 144.

Felicitas ingenij eius.

Cùm aũt ætate iam adoleuisset,literarũ amore succensus, Cęsareã profectus est, illicq; cum prœstantissimis quibusq; magistris cõsuetudine habita,doctrinaq; nõ exigua collecta,in Palęstinã migrauit:non ille quidẽ,vt Rhetorũ mores, sed vt verborũ elegantiã dicendiq;,artem addisceret. Hinc Alexandriã,q̃ ad Pharũ sita est,perrexit,vt multas vrbes multorumq; hominũ prudentiã,sapientię doctrinæq; colligẽdę causa, vt eruditus quidã dixit,cognosceret. Qua etiã ex vrbe cùm plurimũ vtilitatis percepisset, Athenas tandẽ,literarum parentẽ,petit naui Aeginea vectus. Itaq; Partheniũ mare turbulento tẽpore atq; ad nauigandũ incõmodo nauiganti, coortus repentè grauissimus ventus summũ vitę periculũ intulit,atq; & mare & æthera & cęlũ obducere caligo cœpit,nona illa Aegyptiorũ plaga nihilo leuior. Omnib⁹ igitur corporis mortẽ deflẽtibus,ipse animæ exitiũ atq; internecionẽ extimescebat. Nondùm enim baptismo obsignatus erat,ac mors aquosa salutẽ eam, q̃ aqua cõparatur, anteuertebat. Quid igitur facit magnus ille vir, quiq; etiã ante regenerationẽ sese ad veritatẽ informârat? Vestem lacerat,tantisq; clamoribus & querelis vectores oẽs exterret,vt nemo esset,q non,omni suiipsius cura abiecta,illius luctui sociũ sese adiungeret. Ipse aũt Deo miracula ea omnia in memoriã reuocans,q̃ tam in Aegypto,q̃ in deserto ac plerisq; alijs terrę vel maris locis ediderat,(velut rubri maris diuisionẽ,eiusdẽ rursùs cluuiem,quoq; modo aquã ex petra velut ex fonte expressisset,& Maram edulcâsset, Amalecitas inermibus manibus crucẽ indicãtibus oppressisset,muros Iericho nullis etiã admoris tormentis euertisset,Prophetã ex ceti viscęribus saluũ & incolumẽ extraxisset,

Discẽdi causa peregrè proficiscit.

Homerum intelligit.

Exod. 10.

Exod. 14.

Exod. 17. Ios. 6. Ion. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

traxisset,cęteraq; oĩa,q̃ sacrosanctis libris cõtinentur) simulq; se facturũ recipiẽs, vt si maris periculo liberaretur,atq; expetito baptismo frueretur, ei,à quo salutẽ accepisset,seipsum cõsecraret:precibus ipsum flectit,qppe benignũ & facilẽ,precesq; nostras naturę suę suauitate p̃uertentem.Ità tẽpestas statim cõquieuit,& ꝓcella in aurã cõmutata est,& mare priùs ferũ & truculentũ,cõsopitur.Atq; hic eo rerũ statu erat. Parẽtes aũt ipsius,quẽ in casum adductus esset filius,p somnũ certiores facti fuerũt, atq; vt parentes(qd enim pluribus verbis opùs est?) orationibus & lachrymis Deum obsecrabãt,vt filio in mari periclitãti opem ferret. Cõfestim itaq; post orationẽ filiũ in somnis videbãt Erinnym quandã ac dæmonẽ pestiferum,q ipsi perniciẽ intẽtabat, subactũ tenentẽ.Quæ cùm ipse domũ reuersus ex eorũ cõmemoratiõe intellexisset, laudes & gratias Seruatori agebat.Sed hęc posteriùs.Ex ijs aũt,q eadẽ naui vehebantur,adolescẽs quidã ipsi charissimus,in ipsa periculi flãma beati viri matrẽ conspiciebat mare conscendentẽ,arreptamq; nauẽ in terrã pertrahentẽ. Qua visione perspecta & narrata,tranqllitas statim cõsecuta est, vectoresq; oẽs fide ad Gregorij Deum accurrerũt,periculi tãti depulsorẽ eum agnoscẽtes atq; cõfitentes.Hoc verò qd magni illius Eliæ miraculo cedit,q Sidoniæ reginæ,vesanæ idolorũ cultrici, obsistẽs sacrificio, noua & cælesti flamma consumpto, Israëlitas ad veri Dei fidem induxit, ità vt admiratione correptus populus, diceret: Verè Dominus est Deus: Hic est Deus? Talis ferè Gregorius erat, per insperatam ex tempestate salutem eos, qui varijs & multifidis erroribus tenebantur,ad vnam fidei semitam ducens.

Votum S. Gregorij.

3.Reg.18.

Athenis vt sit exceptus

Posteaq; aũt in Græciã ac nobilẽ & florentẽ Athenarũ vrbem se cõtulit,qd referre necesse est, qua hoĩm lætitia exceptus fuerit, p̃stantissimus statim in literis & à præceptoribus,& à discipulis iudicatus? Non multum tẽpus fluxerat, quũ Basilius Magnus Byzãtio,ciusdẽ eruditionis gratia,Athenas appulit. Itaq; & vitæ consuetudinẽ & cõtubernij necessitudinẽ inter se cõtraxerunt. Ex mutua porrò eorũ cõiunctione animorumq; cõcordia ne exprimi quidẽ oratione facilè potest, quantũ emolumẽti ad vtrunq; redierit. Etenim is,q solus est, quãuis acutius quiddã aĩo perspexerit, sibi tñ ipsi minimè fidit:ac proindè circũiens,aliquẽ q̃rit,quo fulciatur & cõfirmetur.Ac cùm duo ad vnã eruditionis cupiditatẽ coniunguntur ac velut coalescunt,tum verò mutuo adminiculo nitũtur,duas nimirùm personas in sese cõplexi,nempe & eius,q veritatẽ inuenit,& eius,q eandẽ cõfirmat.Atq; vt multa breui sermone contraham, p̃clarum quoddã amicorũ par efficitur. Nam & vna eademq; fide collustrati erant,& pari virtutis amore flagrabãt,cõcordi motu currẽtes, & quẽadmodùm aratores aut agricolæ,pari animi prõptitudine sapiẽtiæ arũ proscindẽtes & serẽtes, multiplicẽq; messem colligẽtes.Fortitudine quidẽ & in aduersis rebus perferẽdis constantia, oẽs fermè æquales suos anteibãt.Hoc enim ferè iuuentutis vitiũ est, vt quemadmodùm equulei strepitus & vmbras,sic ipsa quoq; ingruentes aduersos casus ęgrè ac molestè ferat.Ipsi contrà ea firmitate erãt,vt ea,q̃ repentè plerunq; ac p̃ter morẽ accidebant, tranqllis atq; immotis animis exciperẽt:adeò vt etiã terręmotu Gręciam inuadẽte, fortes animiq; magnitudine p̃stantes apud oẽs inuẽti sint,digniq; q propheticis verbis vterẽtur: Propterea non timebimus dum turbabitur terra. Frugalitatem porrò iamindè ab ineũte ætate coluerũt,necessario victu cõtenti,quemadmodùm Elias & Iohãnes locustis victitãtes,atq; oĩa,q̃ ad luxũ ventrisq; lenociniũ spectabãt,respuentes,voluptatesq; longũ valere iubẽtes.Nam qd de castitate dicã, q̃ toto vitæ curriculo eos puros & sanctos Deo cõseruauit? Vt ꝓpemodùm hac parte Xenocrates ille & Polemon ipsis cedere cogãtur:quorũ alter scorto ad latus illius cubãte,nullis libidinis stimulis ad venerẽ incitatus est:alter vitę asperitate ità meretrices perterrefaciebat,vt vix etiã ad eum propiùs accedere auderẽt. Verùm his quidẽ fortasse virtutib⁹ illi tantoperè floruerũt,cęterùm iustitię & paupertatis curã nõ perindè habuerunt. Minimè verò.Nam hic quoq;,quod de Aristide memoriæ proditũ est,nõ virtutẽ pecunia cõmutabant,nec philosophia ad q̃stum abutebãtur: sed gratuitã oĩbus probitatẽ suã benignitatemq; proponebãt,putidã submissionẽ,improbamq; plus habendi cupiditatẽ æquè fugiẽtes,atq; intrà virtutis fines cõsistentes. Inopia aũt ità excellebant,tantoq; Antisthenẽ & Diogenẽ & Cratetẽ interuallo p̃cedebant,vt eorũ laudes magnificiq; tituli ꝓ meris nugis haberẽtur.Neq; enim minùs,q̃ illi,opes aspernabantur,& ostentationẽ interìm inanisq; gloriæ studiũ ꝓcùl ablegabant: quo vitio admi-

Castitas

Iustitia & contẽptus pecuniæ.

Eorũ animi fortitudo.

Psal.45.

Victus parsimonia. Matth.3.

randi illi canes tenebant,publicis p̃conijs reliquorumq; hoĩm contẽptione, philosophiæ grauitatẽ labefactãtes atq; obterẽtes.Iam de prudẽtia qd dicere attinet,cùm ipsi toto vitę curriculo nihil aliud meditati sint,cupiditatemq; oẽm suã in eius adeptione noctù atq; interdiù defixã habuerint,non secùs atq; ij,q thesaurũ effodiunt? vt verbis Iob vtar. Probè etenim nôrãt egregij viri,laborẽ in meditatione priùs impẽsum,in p̃seuerãtia scientiæq; vbertate & copia vim suã ꝓferre.Ex quo hoc assequebãtur,vt nõ modò ęquales suos,sed etiã natu multo maiores noĩs splẽdore superarẽt, tum ꝓpter laborẽ & industriã naturęq; bonitatẽ,tum etiã,qa in honestarũ tm̃ laudabiliumq; rerũ studiũ incũbebant. Atq; in tota quidẽ Grãmatica nihil oĩnò eos fugit:nõ metrorũ sciẽtia,nõ poëtici scopi & tropi,nõ historiæ copia,nõ forẽsis dictiõis puritas.In Rhetorica aũt eam rationẽ habuerũt,vt verborũ elegãtia decerpta atq; collecta, falsitatẽ ipsius mentiendiq; libidinẽ euitarẽt. Philosophiã porrò tam eam,q̃ in moribus,q̃ q̃ in placitis & doctrina medicinæq; *indicatione & ratiocinatione versatur,non liberali tantũ eruditione tenùs perceperũt,nè indoctis duntaxàt superiores esse viderentur: verùm quẽadmodũm p̃ceptores quidã,pręstantissimiq; doctores.Iam in Musica ità se cõparârunt,vt qcquid in ea antiq & cõcinni est addiscẽtes,eam aĩæ partẽ,in qua irarũ existit ardor effrenatusq; impetus,emollirẽt. Quicqd aũt ad voluptatem impellit,ad theatra relegarẽt.Quinetiã numerorũ supputationes & Geometrię ægtatem, astrorumq; situ ac motũ velut noui Moyses & Danieles edocti sunt:ità tamẽ,vt nõ tam ab illis ducerentur,q̃,quod ait scriptura,intellectũ oẽm in captiuitatẽ redigerent in obsequiũ Christi,atq; hãc primariæ sapiẽtiæ pulchritudinẽ tegumentumq; statuerẽt.Ac ꝑ oĩa,vt ità loquar,tam meliora q̃ deteriora grassati sunt,vt cum iudicio ea partim fugere,partim amplexari possent. Mihi enim magnoperè probatur,quod quidã, licèt à nostra causa & religione alienus,dixit,minimè turpe atq; ignominiosum esse,aliquid eorũ,q̃ minùs honesta sunt, cognitũ habere: qn potiùs curationẽ ex eo cõtingere ijs vtiq;,q nõ inuido,sed cãdido ac beneuolo aĩo ea,q̃ dicunt,accipiũt. Sed qd mihi accidit,ô amici? Interea enim progrediẽs oratio, vt equus sessorẽ, sic me hęc dicentẽ abripuit,atq; in beati Basilij laudibus collocauit. Quocircà me reprimã,ac velut ꝺbusdã habenis orationem restringã,temeritatemq; cõpescam,nè vlteriùs præceps feratur. Etenim qui viribus maiora concupiscunt,ne mediocria quidem assequuntur.

Prudentia.

Iob 3.

Artiũ multarum cognitio.

1.Cor.10.

Ergò Basilius p̃clarè negociatus,domum se recepit: Gregorius aũt à studiosa Athenensiũ iuuẽtute cõsertis,vt dici solet,manibus retinebatur,ne discedẽdi quidẽ potestatem ipsi faciente,& vt docendi prouinciã subiret,ac sophisticã cathedrã acciperet, obnixè rogãte atq; obsecrãte.Ille verò,nè in ipsorũ gratiã nihil facere velle videretur, aliquãtisp̃er mansit. Verũ haud multo interiecto tẽpore,cùm oẽs amicos, quos in ea vrbe habebat,exorâsset,suęq; ad parentes profectionis necessitatẽ ipsis probâsset, ità demùm,tricesimo iam anno in artium studijs exacto,patriæ sese restituit. Ac primùm diuino baptismo tingitur,vi & facultate iam antè collustratus, legemque sibi indicit nunquàm iurandi,quãdiù in hac vita versaretur: quam etiam ad extremum vsq; diem seruauit.Deindè vt parentum & amicorum,qui ipsum verba facientem audire gestiebant,cupiditati satisfaceret,(neq; enim id ipse ambitiosè affectabat)hoc quoque munere defungitur.Verùm cùm ijdem authores ipsi essent,vt publicis domesticisq; malis(sic enim rerum terrenarum splendorem amplitudinemq; voco) seipsum inuoluerẽt,ipse contrà sibi consulebat,vt,quemadmodùm in vitæ discrimen adductus promiserat,Deo sese offerret,& à mundo separatus,cum eo,qui solus purissimus est,vitę cõsuetudine iungeretur,atq; ex librorum sacrorum familiari lectione veritatis splendorem hauriret.Id quod etiam per omnem vitam facere non destitit,monachus esse potiùs habens,quàm mundanus,& pauper,quàm quæstuarius.Ac sæpenumerò ipsi accidit,vt Christum quoq; perspicuè in somnis,nocturnaq;,vt scriptura loquitur,meditatione intueretur,eamq; puritatis mercedem ferret.Beati enim,inquit,mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Purum enim eum dicit Dominus, qualis erat magnus ille Gregorius,qui vrbes,forum,theatra,sophistarum fastum,principum & magistratuum amentiam,iudicum iniquas causarum inflexiones, litigantium rixas & contentiones,Rhetorum mendacia,furum insidias,inexplebilem negociatorum auaritiam, diuitum arrogantiam,pauperum fraudes & facinora,ingluuiem,temulentiam,gloriã fluxam & fragilem,vestes magnificas,egregiam supellectilem,auro & argento confectam,domos pictura & marmoreis tabulis insignes ac gẽmis exornatas, aliaq; omnia

Baptizatur in patria, & vouet se nunquàm iuraturum.

Christũ sæpè videt. Matth. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reliquerat, quæ animi puritatem turbant, purissimæque luci aditum omnem intercludunt. Atque in iuuenili ætate huiusmodi erat Gregorius.

Fugit episcopi dignitatem.

Posteaquàm autem pater filium, quem inuitum & repugnantem ægreque cedentē presbyterorum creauerat, præsulem quoq; instituere aggressus est, quid fecerit, audite. Ab ecclesia clàm se proripit, vt curas mentē humi detorquentes ac deprimentes effugiat: atq; in Pontum profectus, cum egregio illo Basilio philosophatur. Nam cùm simul in literis instituti, atq; ad breue tempus alter ab altero distracti fuissent, inter se rursùs mira celeritate iuncti sunt: nēpe & morum concordia, & mutua pollicitatione impulsi atq; incitati, adeò vt in ipsis dictum illud impleretur: Vbicunq; duo vel tres in nomine meo congregati fuerint, illic sum in medio eorum. Hîc porrò commorantes, & mutua extimulatione virtutem augebant, & vitæ monasticæ leges pijs Deoq; deuotis hominibus, atq; à mundi societate disiunctis, ferebant, Lycurgi legibus pacatiores, Solonis grauiores, Minois æquiores. Immò verò, vt de his viris sublimius aliquid dicam, Mosem imitantur, nubeq; obrecti, atq; vt à tumultuaria & turbulēta hac vita procùl se remouerent, in montem secedentes, legislatoris officio fungebantur. At verò pater & canitie & curis grauis, ac prætereà Cæsarij filij interitu mœstus, & luctu profligatus, orbitatemq; suam & solitudinem ægerrimè ferens, eas ad Gregorium epistolas scripsit, quibus ipsum pudore quodam & reuerentia ad reditū impelleret. Ipse igitur horrendum esse censens patri non obsequi, præsertim sacerdoti & natu grandi, ad reditum se accingit, partìm inuitus, partìm æquo animo ac lubenti. Vt enim tranquillæ vitæ amor eum, vt in Ponto maneret, hortabatur: ità eundem altera ex parte pietas trahebat, inseruiendum patri esse præscribens. Cùm autem Cæsarius, cui prouincia maxima commissa ac thesaurorum cura, publicarumq; pecuniarum quæstura mādata fuerat, magistratūs sui tempore vitam cum morte cōmutāsset, ac patrem, vt leges secrebant, simul & filij hæredem declarari, & actiones eorum, qui litem defuncto mouebant, excipere atq; in se transferre necesse esset, magnis grauibusq; tumultibus Gregorio Magno inuolui contigit, permultis videlicet instàr canum ad prædam accurrētibus, ac mortui facultates, nullo obsistente, se arrepturos existimantibus. Nam pater & senectute & morbo fractus, (nonaginta enim iam vitæ annos expleuerat) iudiciorū turbas molestiasque perferre non volebat, ob idque ad hunc rota curarum moles deuoluebatur. Cæterùm parentum cultus molestias leuabat, spem eorum præmiorum afferens, quæ filijs parentes officiosè pieque colentibus promissa sunt.

Matth. 18. Cum Basilio monasticos canones edit.

Arriani sæuiunt in Catholicos

Hîc quoq; huiusmodi quiddam ab Arriana hæresi, quæ per nequitiæ spiritus Ecclesiam obruebat, accidit. Plerique antistites ciuitatibus pulsi sunt, multiplicibusq; tormentis calumnijsque vexati, sacerdotes ac numerosissimi populi cœtus sub dio aflictabantur, ne domos quidem orationis habentes, nec legum æquitate cum impijs ex æquo fruentes, hæresi nimirùm omnes ferè orbis fines peragrante, impijq; Imperatoris ope atq; auxilio subnitente ac ferociente. Concessa est itaque licentia pernicioſis pastoribus, & sub orthodoxorum pelle lupum tegētibus, fideles episcopos & Christo primo pastore dignos exturbandi. Quo factum est, vt alij metu perculsi, alij verborum illecebris deliniti, aut pecunijs expugnati, alij morum simplicitate decepti, hæresis escam susceperint, chirographo suo & communione cum aduersarijs coniuncti. Quo in numero beati quoq; huius viri pater erat, animi simplicitate in hamum prolapsus. Quod illius factum cùm prouinciales monachi ferre non possent, ab ipsius cœtu & consortio sese abstraxerunt, simulque abscessit pars populi haud exigua, monachorū authoritatē apertè secuta. Quid igitur hîc cōsilij capit Dei seruus? Primùm orationibus & peruigilijs Deum placare studet, ab eoque impetrare, vt hoc malum extinguat, dissidiumque exortum cicatrice obducat: silentiumque sibi indicit, vt animi mœstitiam hac ratione declararet. Posteà patrem ad veniam culpæ petendam, veritatemq; purè & syncerè profitendam hortatur, atque eos, qui secesserant, ad consensum & cōcordiam adducit: sicque suum Ecclesiæ ornatum reddit, veneratione nimirùm sui vtroſque permouens, patrem nempe ac pium gregem. Quinetiam orationibus de pace habitis collectam multitudinem exhilarat, distracta ac diuulsa membra congluti-nans, & medēdi celeritate obliuionem morbi afferens. Crates quidam Thebanus solitus esse fertur dissidentes domos adire, controuersiasque lenibus & pacificis verbis disceptare. At hic noster longè superior. nō enim priuatim quibusdam, vt ille, sed vniuersæ patriæ concordiam reduxit: quodque maximum est, non de pecunijs aut inimicitijs

Multi deficiūt à recta fide.

sedat Ecclesiæ Nazianzenæ turbas.

rijs contendentibus iudicem se interposuit, vbi persæpè vel leuis cohortatio facilè prodest: sed de fide pugnantibus, vbi rei magnitudinem rixandi studium æquare solet, ac proindè quantumuis prudens & erudita oratio, ad componenda dissidia parùm ægreque proficit. Enimuerò postquàm Christianorum peruersitas ac dissolura ignauia, Dei mandatorumque ipsius contemptu, quasi morbo quodam laborans, Imperatorem Christi hostem nobis incitauit: (tyrānum Iulianum dico, qui auitam Constantini Magni fidem virtutemque contrarijs vitijs superare obnixè laborauit, eamque ob causam Christianos omnibus iuris præsidijs spoliare instituit, non quidem publico edicto Christianorum insectationem promulgans, sed voluntate, ijsque rebus, quas tacitus aduersùs eos perpetrabat, profana eruditione atque doctrina ipsis interdicens) ac Dei æquanimitas, quæ nefarium & execrandum hominem diutiùs efferri atque insolescere permiserat, postquàm ipsius improbitatem nulla omninò pœnitentia frangi perspexit, exacuto gladio, quas ipsius impietas merebatur, pœnas exegit, in Barbarorum finibus barbaram ipsius & belluinam viram abrumpens: tum verò magnus Gregorius ipsius scelus & impietatem inuectiua oratione proscindit, ac Sybariticas Græcorum obscœnitates veteresque fabulas, multiplicisque diuinitatis errorem detegens, atque omnibus ob oculos ponens, commune ludibrium cordatis viris proposuit. Sed quid magnas & excelsas huius viri laudes orationis breuitate imminuere, contumelioseque deprimere conor, planeque in contrarium ire, quàm orationis institutum ferat, idque laudationis tempore (quo in hoc potissimùm elaborandum est, vt is, cuius laudes prædicantur, rerum gestarum commemoratione clarior fiat) cùm cuiuis liceat ex inuectiuarum orationum lectione tum historiarum copiam, tum orationis concinnitatem, eiusque in dicendo vim & facultatem admirari? Iam egregiam illam tyranni legem, qua Christianos Græcorum disciplinis imbui vetuerat, videte quæso, quàm scite & prudēter vir beatus eluserit. Heroicis, & iambicis, & elegiacis, & trimetris, alijsque multis versibus, & Tragœdiæ & comœdiæ charactere, atque omni conscriptionis genere vsus est, in eoque labore ità se gessit, vt vix vllum doctrinæ sit genus, quod non libris suis expresserit, pia argumenta vbiquè instituens, vel laudem virtutis, vel animę & corporis purgationem, vel Theologiam, vel precationem, vel alia eiusmodi versibus complexus, obscœnitates & fabularum deliramenta, Deorumque prestigias omninò, vt par erat, fugiens, ac sapientissimam doctrinam Christianis proponens. Ità impius homo, Christianis doctrinę nomine inuidens, ex scelerata lege nihil vtilitatis est consecutus: quin potiùs ipse superatus est, grauiorique damno affectus. Huiusmodi enim est inuidia: parùm aut nihil eos lædit, quos lacessit: grauem autem noxam parentibus affert.

Iuliani apostatæ persecutio.

Oratio S. Greg. inuectiua in Iulianum.

Gregorius porrò, Athenis adhuc agens cum Iuliano admodùm adolescente, necdùm ad imperium euecto, sed ludimagistris operam dante congressus, qualis aliquandò futurus esset, amicis tanto antè significauit, subdolum videlicet & impium & infidum: atque ad omne scelus procliuem eum fore prædicens: coniecturam huius rei faciēs ex perturbatis oris lineamētis, & risu petulante, & ferino adspectu, & toto corpore vago temereque subsultante, & progressibus vecordiæ plenis, & disputationibus impietate plenis, etiamsi ille exercitationis disputationisque prætextu tegerentur: ex eo deniquè, quòd improbos complecteretur, & virtutis laudatores cultoresque contemneret, ac pro nihilo putaret. Hæc ille perspiciens, omnibus fore prædicebat, vt in grauissimum scelus tandèm erumperet, atque in apertum prodiret. Puræ enim naturæ, mira futuri conijciendi facultate valent: ingenijque sagacitate atque solertia, ex obscuris etiam indicijs id, quod euenturum est, coniectura assequuntur. Ac sceleratus quidem ille deprehensus est, frustraque iniquè ac sceleratè se gessit, nihilque aliud profecit, quàm vt pœnarum materiam sibijpse congereret. Gregorius autem haud multo pòst tempore, hæreticorum agmine Cæsareensem ecclesiam populante, Eusebio quidem pio viro adhuc metropolis clauum gubernante, cæterùm cum magno Basilio, presbyteri dignitate ornato, atque in Ponto philosophante, inimicitias gerente, hæreticorum coniurata arma impetumque reformidans, quòd antistes aciem contrà educere non posset, (quanquàm enim ille vitæ integritate præstabat, Theologię tamen rudis erat & imperitus) ad Basilium, illustre, inquam, illud fidus scribit, eumque obtestatur, nè vllam inimicitiarum rationem habeat, sed ani-

Gregorius quid de Iuliano prædixerit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

marum periculũ aĩo & mente perpendẽs, metropolitanę eccleſię ſine vlla mora ſuppetias ferat: ſimul etiã ſe affuturũ, belliq; ſocietatẽ cum eo coiturũ pollicet. Qua oratione eximiũ ducẽ ad bellũ ſuſcipiendũ impellit. Profect⁹ igitur ipſe quoq;, ſuſceptaq; cum eo expeditione, in hęreticorũ prędiũ & arcẽ irrũpit, cõciſiſq; impiorũ hoĩm ac profligatis dogmatibus, trophęũ ſimul cum Baſilio erigit, hoſtibus ignauię ſuæ imbecillitatiſq; cõſcientia in fugã verſis. Ac talia Deus p ſeruos ſuos efficit: q cùm immodicè excreſcentẽ atq; exundantẽ hoĩm iniquitatẽ videt, p̃ſtantiſſimi figmenti miſeratiõe p̃motus, viros oĩbus virtutis numeris abſolutos excitat, auxiliũ quoddã diſciplinamq; ijs, quorũ ſalus periclitatur, procurans, nè fulturæ atq; adminiculi penuria humanũ gen⁹ labefactẽt & opprimat: quẽadmodùm tum quoq; fecit, hos viros excitãs, ac velut coagulũ quoddã lacti iniectũ in mediũ ponẽs, atq; ità eos, q multifida ĩprobitate & impietate plurimũ inter ſe diſſiti erãt, ĩ vnã amicitiã cõcordiamq; cõſtringens.

Cum Baſilio ꝓfligat hæreticos.

Non multũ tẽporis interceſſerat, cùm p̃dictus Eccleſiæ Cæſareenſis antiſtes ad meliorẽ vitã migrauit. Magnus porrò labor Gregorio ſubeũdus fuit, tum priuatim quibuſdã, tum publicè vniuerſis vrbis ciuibus ſcribẽti, atq; & patris & ſuo noĩe ſuadẽti, vt Baſiliũ in Archiepiſcopatũs throno collocarẽt. Præclarè id quoq; atq; perfectè. Neq; enim vt amici cõmodis inſeruiret, hanc operã ſuſcipiebat, ſed vt publicę vtilitati proſpiceret. Nõrat eum perſpicuè, nõrat opitulatorẽ ſpirituſancto dignũ. Ob eamq; cauſam nõ antè conqeuit, q̃ quod rectè propoſuerat, ad exitũ perduxiſſet, quẽadmodùm etiã perduxit. Ac Baſilius quidẽ Cæſareenſiũ gubernacula tenebat: Inuidia aũt dominandiq; cupiditate gliſcẽtibus, Cappadocia, q̃ ante id tẽpus pro vna agnoſcebatur, in duas partes diuiſa eſt, ac Tyanenſis ciuitas à Cæſarea diſtrahitur, eiq; opponitur, adeò vt deincèps de oppidis quoq; inter eas cõtrouerſia moueretur, inter ſe cõtendentes, vtri potiùs metropoli ea aſſerẽda eſſent. Atq; hinc magna cõtentio exorta eſt, hoc q̃dem obtentu & p̃textu, quaſi fidei negocio atq; animarũ cura mouerẽtur: re autẽ ipſa propter auaritiã dominandiq; libidinẽ, hoĩbus nimirùm res turpes & fœdas honeſtis noĩbus obuelare conãtibus. At verò magnus Baſilius nouo atq; inuſitato exẽplo ſuis oppidis ſpoliatus, epiſcopũ Saſimis conſtituere proponit, vt cõmuni facto ſegmento, detrimentũ aliundè acceptũ hac ratione ſarciret, ſimulq; regiõe epiſcopis obfirmata, Eccleſiarũ adminiſtrationi meliùs cõſuleret. Nemo porrò ei ad moderãdas epiſcopatũs recèns creati habenas Gregorio cõmodior ac fortior videbatur. Ac ꝓindè, cõſilio cum ipſius patre habito, inuitũ hoĩem ac repugnantẽ electioni admouet, negociumq; cõficit. Cęterùm ille, vt ſępè diximus, tranquillitatẽ negociorumq; immunitatẽ ſibi ꝓpoſitã habẽs, angebatur aĩo, ꝓmoleſteq; rem huiuſmodi ferebat, ſibijpſi animũ attentũ habere ac priuatã vitã colere neceſſariũ eſſe exiſtimãs. Huc accedebat loci incõmoditas, vtpotè procellis vrbicisq; tumultibus pleni. Saſimorũ enim oppidum, in regiæ & militaris viæ medio ſitũ, ac veredariorũ equorũ ſtatiões habẽs, prętereuntiũ tumultibus vndiq; perſtrepit & agitatur: atq; ingentẽ quidẽ moleſtiã hoĩbus tranqllę vitæ ſtudioſis gignit, fructũ aũt atq; vtilitatẽ ne minimã quidem propemodùm affert. Quod cùm ille perſpiceret, ad ęgrotorũ domiciliũ cõfugit, miniſterio ſuo paternaq; oratiõe morbi difficultatẽ grauitatemq; leniens: ac philoſophię exercitamentũ tẽpus illud ſibi cõſtituit. Ferũt aũt eũ nec oblationẽ, nec ordinationẽ, nec quicq̃ aliud eorũ, q̃ apud epiſcopos in more & inſtituto poſita ſunt, Saſimis pegiſſe, verũ ſimulatq; epiſcop⁹ deſignat⁹ eſt, fugã aĩo cõcepiſſe. Hic verò pater multũ quidẽ diuq; eũ, vt Saſimatẽneret, obſecrauit. Cùm aũt quod proponebat, aſſeq neqret, hoc ſecũdò egit, vt ꝓ ſe ille Eccleſię Naziãzenę curã adminiſtrationemq; ſuſciperet. Ad eamq; rem nõ admonitionẽ tm̃ & cohortationẽ afferebat, ſed iam etiã imprecationẽ quandã admiſcebat, ex ſenectutis contemptu naſcentẽ. Hic aũt ſimul & quietẽ nullis occupationibus interpellatã ſibi procurãs, & magni momenti eſſe cẽſens morẽ patri gerere, his verbis eum alloquitur: Pater, tametſi mihi moleſta ſunt, q̃ imperas, in gratiã tm̃ tuĩ haudquaq̃ recuſo: Naziãzi curã ſuſcipio. Hoc tm̃ velim ſacroſancta tua & pia prudẽtia cognoſcat, nulla ratiõe fieri poſſe, vt te ex hac vita egreſſo, Eccleſiã retineã. Subiungẽs igitẽ pater: Ità ſanè, ingt, ô fili, mihi viuẽti ſcipiõis vice eſto, ſenectutẽ meã fulciẽs, paternisq; precibus viciſsim fultus. Cùm aũt è vita exceſſero, pro animi arbitratu res tuas cõſtitue. His auditis, aſſiduus ipſi adhęrebat, p̃clariſſimè curãs, tum ipſius canitiẽ, iam ad centeſimũ annũ accedentis, tum matris ſenectutẽ, non multũ ab ea ætate diſtãtis: quorum vterque, vt probabile eſt, magna cura & refocillatione opùs habebat, præſertim iam

Baſilius Magnus fit Cęſareenſis epiſcopus.

S. Gregorius Saſimis dat epiſcopus.

Eccleſię Nazianzenæ curam ſuſcipit.

mortuo Cęſario & Gorgonia ſorore, ſanctiſſima muliere, atq; ambobus ad vitã ſenij expertẽ ęternamq; beatitudinẽ tranſlatis, quos etiã funebribus orationibus decorauit, ſolus relictus ſenectutis ſolatiũ, infirmitatis medicina, piorũ parentum, ſi ità loqfas eſt, melior hæres, abundeq; ampla maioribus ſuis gloria ad propagandam eorum memoriã, ſimulq; cum orbis incolumi ſtatu porrigendã. Ecquis autẽ maiori pietatis laude domeſticis præfuit, ſcientia & pietate domum moderans, velut optimus quiſpiam diſpenſator, quæ cuique commoda erant, diſtribuẽs, cognatis, amicis, famulis, hoſpitibus: atq; ità rurſùs Eccleſiæ negocia adminiſtrans, vt eius paſcendi gregis ratio omnibus, velut recta amuſſis, propoſita eſſet? Commodè autem à Paulo dictum eſt: Si quis domeſticis præeſſe neſcit, quomodò Eccleſiæ Dei curam habebit? Etenim qui vnum prudẽter rexerit, hic vtiquè & domum ſeruare queat: qui autem domum, idem & Eccleſiam: qui rurſùs Eccleſiam, is & ciuitatem. Nam & domus, contracta quædam reſpublica eſt: & ciuitas, perfectior quędam domûs deſcriptio. Eiuſdẽ enim ſcientiæ eſt, & multos, & paucos, aut vnum ſeruare: nec in totũ & vniuerſum, ſed ſola quantitatis ratione huiuſmodi res inter ſe differunt. 1. Tim. 3.

Enimuerò cùm Gregorius pater (ſic enim ipſe quoq; vocabatur) ex hac vita migrâſſet, funebris orationis eum honore affecit, Deoq; dilectã matrem Nonnã adhuc viuentẽ laudibus proſecutus eſt: piè id quidẽ faciẽs, atq; vt hominẽ decebat, & patris & matris & Dei amantẽ, ipſiuſq; curã amplectens, in viduitate & profunda canitie ſumma ope & quiete opùs habentis. Qua fato perfuncta, ex Eccleſia ſe proripuit, Seleuciamq; profectus, in virgineo ſanctiſſimæ Teclæ cœnobio cõmoratus eſt: vt videlicet interim, dum ipſe abeſſet, Epiſcopus quidã Nazianzenæ vrbi præficeretur. Vt aũt Nazianzũ reuerſus, eodẽ ſtatu oĩa reperit, nec paſtorẽ vllũ inſtitutũ, tametſi plebs cum lachrymis ipſum obſecraret, precibus tamen minimè flectitur: ſed firmus & immobilis manet, non ſecùs àc quercus, ventorũ impetus inconcuſſa excipiens. Quod aũt mihi penè memoria effluxit, hoc iam cõmemorabo, vtpotè maximũ momẽtum habens tam illi ad laudẽ, q̃ vobis ad vtilitatẽ. Quicqd enim honeſtũ & p̃clarum eſt, id quoq; æmulationẽ gignit: quicqd aũt æmulationis ſtudiũ affert, idem virtutis quoq; cõparandæ facultatẽ affert. Virtus porrò ſui ſtudioſos ad Deum ducit. Magnus itaq; Baſilius fratres lepræ lue infectos, licèt admodùm calamitoſos & cõmiſeratione dignos, minima tã miſeratione animos hoĩm permoueri, immò etiã pleriſq;, qua erãt ſtoliditate & immanitate, velut nefas quoddã & piaculũ horrendumq; ſpectaculum haberi perſpiciẽs, naturęq; humanæ conditionẽ animo voluẽs, piũ conſiliũ, dignũq; ipſius charitate in mediũ profert. Ampliſſimis enim ædibus extructis, atq; annuis ꝓuentibus cõſtitutis, quos à diuitibus & copioſis hoĩbus, prudenti oratione ad largitionẽ impulſis, collegerat, ægrotos oẽs in vnũ coẽgit, pauperum gymnaſia hæc loca appellãs. Huic in ea re adiutor laborisq; particeps fuit Gregorius. Ex ea qppe, quam de pauperũ amore habuit, oratione liquidò patet, quãto ſtudio in eam rem cum Baſilio incubuerit, maximũ oĩm mandatorum eſſe oſtendẽs, alendorũ pauperũ ſtudiũ, Deiq; magnificẽtia & benignitate dignũ. Atq; hæc quidẽ hactenùs, nè adeò p̃clarum facinus prętermiſiſſe videamur. Arriana verò hęreſi iampridèm Eccleſiã opprimẽte, imperatorię q; manûs ope, Dei p̃ſidia ſubuertẽte (ſimplicioribus nimirùm animis ad impietatẽ furtim abſtractis) magnumq; Deum Patrẽ, & paruum Filiũ, & creaturã Spiritumſanctum affirmante: exortũ eſt velut ex hydra quadã nouũ caput, hoſtiũ Spiritusſancti hæreſis, de filio quidẽ candidè ſentiens, eumq; Patri æqualẽ ſtatuens: cęterùm Spiritumſanctũ blaſphemis verbis impetẽs, idq; bifariã. Alij enim meram creaturã eſſe, apertè aſſerebãt: alij nec creaturã, nec Deũ, ſed liberũ: quos ꝓindè Semiarrianos ille vocabat, nomẽ ſcilicet eorũ dogmati congruũ & appoſitũ ipſis imponẽs: quippe q ità filium honorarẽt, vt interim Spiritumſanctũ aſpernarentur. Igitur huiuſmodi cõtentione p totã Romanorum ditionẽ gliſcente, magisq; etiã Byzantij vigente ac dominante, Deus eos, q peſtifera hac doctrina extinguebantur, miſeratus, ſanctũ Gregorij Theologi ſpiritũ excitat, ac velut ad Moſen ait: Vidẽs vidi afflictionẽ populi mei, q in Aegypto eſt: (Aegyptus aũt Hebræorũ quidẽ lingua tenebras ſonat: nũc verò ſuffuſam ab hęreſibus caliginẽ ſignificat) & gemitũ eorũ audiui, atq; ad eos liberãdos deſcẽdi. Quocirca nũc veni: ĩ Aegyptũ te mittã. Atq; hac cohortatiõe pmotũ, ſpiritusq; S. numine impletũ, Byzantiũ mittit, vt ꝓ ſpiritu certamẽ iniret. Protin⁹ igitur

Domus hoſpitalis ægrorum & pauperum à Baſilio & Gregorio extructa.

Hęreſis Macedonianorum.

Exod. 3.

Gregorij pater abit è vita.

Relicto Nazianzo, abit Seleuciam Gregorius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

igitur ille, Basilio, luminari magno, ipsius cupiditati alacritatiq; quasi faces quasdam subdente, atq; ad spiritus certamina ipsum inungente, alijsq; cõpluribus episcopis, principisq; vrbis ciuibus, fidei pietate prẽditis, ab eo obnixè contendentibus, vt ipsis auxilio egẽtibus quasi Herculẽ quendã *Alexiacũ se prẽberet, Cõstãtinopoli statim affuit, terrena quidẽ omni materia & luxu ac diuitijs carens, cẽterùm spiritu plenus. Exceptus aũt à quibusdã, & generis & pietatis cognatione cùm eo coniunctis, Ecclesiam offendit, quasi malũ in monte, aut quasi signũ in colle, vt prophetæ verbis vtar: hoc est, numero perexiguã atq; obscurã, (q videlicet pijs viris libertas oĩis ob temporis tyrannidẽ erepta esset) sacras etiam oẽs domos spoliatas ac per vim occupatas. Vnum sanctę Anastasiæ templũ orthodoxis patebat, fortasse etiã, quia propter ambitũs & circunscriptionis angustiã contemptui habebatur, quẽadmodùm nõrunt, q vetus hoc templũ perspexerũt. Confestìm itaq; ipse Dauidis cuiusdã more ad prẽliũ se cõparat, atq; argumentis firmis ac solidis Philistæa dogmata fundit, libertatemq; pijs hominibus piè reducit, quotidiè nouã aliquã copiarũ accessionẽ faciens, Deoq; eos, qui aduersùs veritatẽ scelerate insurrexerãt, captiuos adducens. Perexiguo itaq; temporis curriculo exacto, tantũ multitudini incremẽtum attulit, vt nulla iam cum priori rerum statu cõparatio relinqueretur, atq; hìc illud Scripturæ impleretur: Domus Dauid ibat, & increscebat: Domus aũt Saul ibat, & virib⁹ minuebatur. Ac variũ quendã eorũ, q salutarẽ doctrinã amplectebantur, ordinẽ cernere erat. Alij enim iam euerriculò tenebãtur, alij iamiam capiendi erãt: alij etiã iam perfecti & absoluti, aliorum piscatores magistrosq; se profitebantur. Verumenimuerò qs alius hinc Arrianorum iram, hinc propinquorũ inuidiã perferre potuisset? Qui quidẽ quũ ipsi opem ferre ac decertantẽ adiuuare deberent, ipsius rectè factis offendebantur, Ecclesię incrementum liuoris facem & incentiuum faciẽtes: & quum ijsdem rebus superiores ipso esse vel nequirent, vel nollent, virtutem scelere superare contendebant.

Gregorius it Constan. tinopolim, pugnaturus cum Macc. donianis, Esa. 30.

Multos ab errore reuocat.

2. Reg. 3.

Hæresis Apollinaris.

Nondùm hoc malũ sedatũ erat, cùm exortus Apollinarius Syrus, propriã quandã & nouã hæresim in lucẽ effert. Humanitatẽ enim Christi nequaq̃ verã esse sentiens, carnẽ tantùm, animamq; rationis expertẽ, ab eo assumptã esse docebat, animã ratiõe atq; intelligentia prẽditã, ab ipsius humanitate abscindens. Cumq; profana eruditione excelleret, multos verborũ lenocinio in fraudẽ inducebat. Aderãt vbiq; terrarũ hæresis discipuli, indoctos homines quasi hamis quibusdã in exitium pertrahentes.

Eam oppugnat Gregorius.

Rursùs igitur difficili certamine constrictus tenebatur Gregorius, arguẽs, increpãs, obsecrãs, alios in fide retinẽs, alios eò, vndè exciderãt, reducẽs. Vt autẽ in huiusmodi rebus accidere solet, perfectę incarnationis confessio ab imperitis ità accepta est, quasi Christus in duos filios diuideretur. Ac ꝓindè Apollinarij discipulis, plebi nunq̃ non assidentibus, piumq; virum accusantibus, vim habuit calumnia. Gutta enim cõtinenter fluens, petrã tandèm excauat. Et quoniã huiusmodi disputationes multitudinis captu sublimiores erant, quippe q̃ incarnationis diuinæ profunditatẽ assequ nõ posset, idcircò lupi fide & authoritate apud vulgus valebant, pastor cõtrà veritatem docens, suspicione laborabat. Quocircà Arianę sententię propugnatores, q velut apri truculenti iram suã iampridẽm aduersùs sanctũ acuërant, accedente iam eò tumultu & calumnia, q̃ ipsi ab Apollinarij studiosis cõflata erat, falsis sermonibus insimata plebe, lapidibus hominẽ, quẽadmodùm olim Iudęi Stephanũ, insectantur. Verùm Deo militẽ suũ causęq; suę defensorẽ tegente, frustrà in eum saxa coniecerunt. Tum verò correptũ ipsum cõsulari iudici sistunt, velut quendã tumultuũ & seditionum authorẽ. O stuporem admirandũ: ô vim mendacij insignẽ, si Gregorius de his rebus causam dicendã habebat: ille inquã, etiã alienę irę & perturbationis lenissimus medicus, ille pacis arbiter, ille Christi mansueti & humilis, mansuetudinemq; nobis lata lege promulgantis, discipulus. At verò ipse, tametsi tot tantisq; rerum acerbitatibus premeretur, hæc tamen sentiebat ac proloquebatur: Propter nomẽ tuũ Christe, etiamsi ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniã tu mecũ es. Atque à iudice sine verberibus & tormentis missus factus est, martyr sine periculis, & sine vibicibus laureatus, quum hoc vnum præstitisset, vt ea animo & voluntate perferret, quæ ipsum pati Christus minimè permisit.

Acto. 7. Impetitur lapidibus Greg. indè rapitur ad tribunal.

Matth. 11.

Huiusmodi porrò certaminibus clarissimè perfunctus, iam apud omnes clarus erat, beatusque tum ob liberam veræ doctrinæ promulgationem, tum ob virtutem, torque

totque exantlatos labores censebatur: illustris etiam & conspicuus, ob Ecclesię multitudinem. Quo factum est, vt Petrus, magnę vrbis Alexandrinę episcopus, egregijq; illius Athanasij in pastorali munere successor, ad Gregorium magnũ scripserit, Constantinopolitanæ Ecclesiæ præfecturam ei confirmans. Et quidẽ rectissimè & equissimè eum Episcopum esse voluit, qui labores antè impenderat, quàm ad dignitatem perueniret, thronumque non humano fauore, sed pro sudorum prẽmio & mercede acceperat. Quanquàm autem rerum ab eo gestarum copia, repentè in animum subiens, orationis seriem perturbat, ac velut in reciproca fluctuum agitatione, sequentium impetus priora obruit: quoniam tamen ad dicendum semèl aggressus sum, nõ priùs abscedam, quàm ad finem peruenero, Gregorij Deum in infirmitatis meę subsidium assumens, vestraque humanitate facilitateq; subnixus. Erat in regia ciuitate Maximus quidam, genere Aegyptius, moribus barbarus, nouus quispiam Iamnes aduersùs Gregorium, velut aduersùs Mosem, aciem instruens. Hic quum Cynicã philosophiam amplexus esset, baculoque & coma & pallio grauitatis speciem prę se ferret, hactenusque philosopharetur, cæterùm ingluuie & cupiditate atque impudẽtia canis potiùs, quàm Cynicus esset, Antisthenisque sectatoribus contrarius, talisque, qualem scriptura Nabal describit: ad sacrum pastorem accedit, atq; ab eo fidei Christianę rudimentis imbutus atque institutus, impietatem didicit, baptismoque regenitus, pars Ecclesiæ efficitur, fictaque pietatis specie ità Episcopum cepit, vt eadem cum eo domo, eademque mensa vteretur, atque ipsi quiduis esse conferetur, fidissimus minister, doctrinæ sermonumque laudator, nec vulgari beneuolẽtia erga Christianos affectus. Vt autem progressu temporis experimento sui dato dignus iam iudicatus est, qui in Ecclesiasticum ordinem cooptaretur, tum verò in clerum asscribitur, ac Iudam æmulatus, à præceptore suo perfidè deficere, atque aduersùs eum expeditionem susçipere in animum inducit: ac cuiusdã Ecclesiæ presbyteri opera vtẽs, qui cùm non modò nunquàm à Gregorio obiurgatus, duriusque appellatus, verumetiam inter singulares amicos habitus fuisset, fabulam hanc cum Maximo cudebat, hoc videlicet agens, vt Maximus Byzantij Episcopus constitueretur. Ac quoniam ad eiusmodi res auro opùs erat, vndè id suppeditatum fuerit, audite. Presbyter quidam insulanus Thasso Byzantium appulsus, pecunias ferebat, vt marmoreas tabulas Proconesias emeret. Hoc arrepto, ac pollicitationum illecebris delinito, (leues enim homines credulitate facilè in fraudem impelluntur) aurum sceleris adminiculũ accipiunt, atque Alexandriam mittentes, Petrum cò adducunt, vt certos homines ad Maximum Episcopum creandum Constantinopolim mittat. Et quidem hęc citiùs, q̃ quisquam verbis vllis exprimere queat, gerebantur. Aderant ab Aegypto, q Episcopatũ Maximo darent. Talis Petrus ille erat: qui cùm priùs Gregoriũ in throno collocãsset, posteà Maximum episcopum instituebat, ne literas quidem eas, quas ad Gregorium scripserat, veritus, nedùm ipsius virtutem nominisque splendorem. Postquàm igitur aduenêre, qui ab eo missi fuerant, sub exortum diei ecclesiam ingrediuntur: reque nec pastori, nec presbyteris, nec clero, nec cuiquam ex magistratibus, nec deniquè piæ plebi patefacta, statìm in electionem incumbunt. Verùm huius rei fama per vrbem sparsa, repentè adfuêre sacerdotes, clerus, plebs selecta & orthodoxa, hæreticorum etiam examen. Omnes enim, amici iuxtà & inimici, prę animi furore exarserant, temeritate eorum peruersitateq; obstupefacti. Perdita enim & profligata peruersitas, hostes etiam persæpè eius, qui iniuria afficitur, ad vltionem excitat. Vt autem consilia sua infecta relinquere coacti sunt, (petulantia enim sua populi fauorem sibi præcluserant) quid faciunt? Ecclesia egressi, in choraulæ cuiusdam domũ se conferunt, illicque Maximum Episcopum creant, plebeij ordinis quosdam, qui ob perturbatum ordinem ab Ecclesia proscripti fuerant, socios habentes, facinorisque participes. Huius enim generis homines repentinis mutationibus delectantur, tranquillum compositumque rerum statum ægrè ferentes, perpetuoque nouarum rerum studio flagrantes. Vrbs porrò ira æstuans, dici non potest, quot conuiciorum plaustra in Maximum effuderit, ipsi quoquè Gregorio succensens, qui tanta beneuolentia & familiaritate nefarium hominem complexus fuisset. Itaque iam eò res ipsi recciderat, vt facti sui purgationem quærendam haberet. Ac proindè, vt exulceratos plebis animos orationis medicamento leniret, ità eos affatus est: Nolite, ô viri,

Præficitur ecclesię Cõstantinopolitanæ.

2. Tim. 3.

1. Reg. 25.

Maximus perfidiosè deficit à S. Gregorio.

Petri Alexandrini temeritas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gregorij ad Constantinopolitanos oratio.

ô viri, mihi patri vestro succensere. Si enim ego, qui me benignum illi ac liberalem præbui, ideò culpæ obnoxius sum, quia malitiam non præsensi: quid tandèm ille fuerit, qui benignitate mea & beneficio vsus, hanc mihi gratiam rependit, vt vitæ meæ insidias strueret? Neque enim fraudem non præuidisse, crimini dari debet. Hoc enim solius Dei est. Ac præterea à legis præscripto viscera omnibus aperire iubemur, paternoque affectu ac benevolētia eos, qui fide prediti sunt, amplecti ac tueri. Eum enim, qui venit ad me, ait Christus, non ejiciam foràs. Magnum quiddam mihi & plaudendum videbatur Maximus, à Græcorum superstitione ad baptismum accedens, & Trinitatem loco Herculis adorans. Amplum ac præclarum videbatur, homo virtutem capessens, etiamsi in postremis rebus prioris vitæ hypocrisim luculenter ostēdit. Sed nostrum non est hęc explorare. Non enim in hominum cogitationes penetramus, nec futuros euentus perspectos habemus, nisi Dei prudentia & beneficio hoc nobis concessum fuerit. Nos enim videmus in faciem, Deus autē cor ipsum intuetur, quē admodùm à scriptura audijstis. Hac oratione multitudinis iracundia sedata atque repressa est, maiorique benevolentia Pontifici adiuncta.

Iohan. 6.

1. Reg. 16.

Iam verò Imperatore Theodosio, qui genus ex Hispania ducebat, in Macedoniam cum exercitu profecto, bellumque cum Occidentalibus quibusdam barbaris gerente, Maximus Aegyptiorum præsulum, à quibus Episcopus designatus fuerat, agmen accipiens, ac Thessalonicam profectus, Imperatorem adit, imperatricisq; vrbis Episcopatum ab eo petit. Quoniam enim in legibus sanctionibusq; Ecclesiasticis nihil habebat, quo niteretur, imperatorio edicto sacerdotium vendicare cogitabat: vt qui non sacerdotem, sed tyrannum agere decreuisset. Verùm illinc ejciuntur, Imperatore eos ira minisque vehementibus insectante. Quid igitur Maximus? (vix enim frangi & expugnari potest ambitio) Alexandriam naui petit, cumque ijsdem technis quosdam Petri familiares auro pellexisset, ipsum quoquè pari improbitate aggreditur. Aut enim mihi, inquit, principis ciuitatis Episcopatum assere, aut à tuo nō abstinebo. Et quidem in perspicuum malum audax hominis facinus desijsset, nisi Alexandriæ Prefectus, seditionis & cędium metu, Maximum vrbe exturbâsset. Atque ille quidem prędmia temeritate digna tulit: Gregorius autem laborum multitudine fractus, curis confectus atque obrutus, in patriam reditum parabat, plebem extremùm allocutus atque hortatus, vt fidem, quam acceperat, conseruaret: virtutem, quam & re & sermone ipsis ostēderat, coleret. Quæ cùm & clerus & populus audijsset, vnus clamor ab omnibus excitatus est, Pastoris discessum deplorantibus: ac triste spectaculum cernere erat, viros & mulieres, iuuenes & ætate prouectos, eruditos & indoctos, principes & priuatos omnes concordi fletu detentos, orbitatemque adeò ęgrè atque acerbè ferentes, vt quispiam sublata voce dicere non dubitaret: O pater, Trinitatem tecum ejcis. Qua voce audita, vir egregius discedendi cupiditatem repressit, tantisperque se apud eos mansurum recepit, quoàd episcopi, quorum aduentus in spe & expectatione erat, aliquem Episcopatu dignum elegissent, sibique curis liberato potestatem abeundi fecissent. Atque ità dimissi sunt, nihil omninò dubitantes, quin ille pro sua grauitate morumque constantia promissi sui fidem, licèt nullo iureiurando confirmatam, expleret. Depulsis itaque periculis, & quiete rebus restituta, Trinitatis dogma rursùs effulgebat, ac beati viri doctrina & laboribus fides ad omnes porrigebatur: quam pulcherrimè excolebat prestantiusque, quàm vt agricultura Noë cum ea comparari possit. Ecclesiæ enim aruum excolens, animas quasdam velut aratro perstringebat, impietatis spinis eas liberans: alias, vt Prophetæ verbo vtar, complanabat, alijs diuinum verbum inserebat: aliæ recèns enascebantur, radicesque agebant, aliæ iam herbescebant, ac velut geniculis discingebātur, aliæ ad culmum informabantur, aliæ matureścebant, atque ad messem paratiores erant, alię in area erant, alię in aceruo quodam, aliæ viles & contemnendas dogmatum paleas per ventilationem excutiebant, Christoque purgabantur: alię iam domi erant, horreoq; condebantur, aliæ denique in panes iam elaboratæ erant. Hic enim agriculturæ finis est, quippe quæ alimoniæ perceptionem pro scopo habeat, ob idque labores suscipiat, messemque promptè & alacriter colligat.

Ac labor quidem hominis Dei tantus erat, tantæque multitudinis salutem sibi proponebat: ceterùm fructus nequaquàm labori respondebat. Non enim agricolæ more

more fructus percipiebat, sed gratuitò benignus erat: Labores quidem ferens, verū sine sumptibus Euangelium sibi constituens. Ex quo hoc assequebatur, vt ardentiùs amaretur, atque ex ardentiori amore libentiùs audiretur: pluresq; ad Deum adduceret, non iracundè feriens, sed lenitate sua ignorantiam & rusticitatem euellens, animisque plenam sanitatem oratione afferens. Alij enim verborum suauitate capiebantur, alij accuratam & exactam dogmatum pertractationem amplectebantur, alij ob simplicem & inelaboratam philosophicamque vitæ rationem arctiùs ipsi adiungebantur: alij quòd ipsum acciuissent, velut prædam suam consertis manibus retinebant, eoque tuendo iudicium suum fouebāt. In hoc porrò clariùs lucebat ipsius solertia animique perspicacia, quòd non omnibus omnia committebat: verùm vniuscuiusque vires, non secùs ac præstantissimus medicus ægrotantium habitudinem explorabat, congruentem cuiusque morbo medicinam distribuens, eamque ratiōnē tenens, vt nec profanis aut infirmis auribus perfectissima mysteria concrederet, nec perfectis quicquam occultum haberet, quasi ipsorum vtilitati inuidens. Alios publicè arguebat, nimirùm quibus pœnitentiam pudor exprimebat: alijs rursùs priuatim errata commonstrabat. Alios obiurgabat, cùm id è re ipsorum esse arbitrabatur: alios contrà, quos officio fungi videbat, paternè consulteque laudabat. Nec enim hoc agebat, vt eos adulatiōe permulceret, sed vt viam virtuti strueret, ac rectè factorum approbatione virtutē eorum proueheret. Hoc quippe nomine Rhetorica à philosophia differt. Illa enim sordida & cauponaria assentatione ac laudatione ad benevolentiam hominum irrepere solet: hæc cōtrà eorum vtilitatem spectans, laudibus quasi melle sermonem edulcat, ac laudum voluptate ad virtutem auditores trahit. Dogmatum porrò sublimitate ac Theologia vsqueadeò excellebat, vt quanuis permulti viri, doctrinæ laude celebres, varijs seculis Diuinitatis doctrinā explicârint, hic tamen solus post Iohannem Euangelistam Theologi nomine insignitus sit, atque hoc cognomentum ipsi velut proprium & peculiare attributum. Enimuerò quemadmodùm alias omnes laudes atque virtutes animi complexu tenebat, ità ne à Prophetiæ quidē gratia deserebatur. Nec verò dubito, quin apud vos, qui ipsius sapientia maiorem in modum oblectamini, fidem hæc oratio inueniat. Sed tamen operæprecium fuerit, hanc laudem ipsiusmet verbis, rerumque ab eo gestarum conscriptione ornari. Sic autem ad verbum habetur in ea oratione, quam in præsentia centum quinquaginta Episcoporum pronūciauit: Talis antè hic grex noster erat, talisque in præsentia tamque succulentus lateque porrectus, àc si nondùm perfectionem assecutus, ad eam tamen quotidianis incrementis progrediens, atque etiam, vt auguror, progressurus. Hoc mihi vaticinatur Spiritussanctus, si quid vaticinandi arte valeo, futuraque prospicio. Nec verò longo pòst tempore, quod prædixerat, explebatur. Ecclesia nimirùm arenæ maris multitudinem propemodùm equante, Propheticamque fidem penè excedentem, euentus miraculum comprobabat.

1. Cor. 9.

Eius prudētia in moderandis subditis.

Rhetorica vt differat à philosophia.

Theologus dictus Gregorius solus post Iohannem.

Cùm aūt pio Theodosio, cuius iam à nobis mentio facta est, Imperatore creato liberum Ecclesiæ lumen affulsisset, quid commemorem, quot publicos conuentus orationibus suis exhilarârit, quot orthodoxorum mitigârit iracūdiam, qui veterem hæreticis peruersitatem iniuriamque rependere, atque eos, à quibus, cùm rerū potirentur, afflicti & excruciati fuerant, conuersis iam temporis vicibus, ijsdem acerbitatibus calamitatibusque mulctare cōtendebant? Qua igitur oratione vir beatus vtebatur? Non hæc, ô grex, Christus postulat: non ità nos euangelium docet. Hoc tempore aberrantes in viam reducere conuenit. Curandum, vt peccata sua intelligant, Domini pedibus aduoluantur, impietatem prodant, gregique admisceantur. Hoc ego pro vltione habeo, vt ij, à quibus iniuria lacessiti fuimus, salutem consequantur, præclaraq; ea esse confiteantur, quæ non ità pridèm insectabantur. Aequanimes estote filij. Vir æquanimis affluit prudētia. Beneficio afficite eos, qui vos odērunt, ijsque omnia delicta condonate. Quòd si nimiùm ira inferuescit, nec coërceri vlla ratione potest, quòd secundum est, præstate: Christo hæc relinquite, atque ad futurum tribunal transmittite. Mihi enim vindictam, ego retribuam, dicit Dominus. Hac illi oratione permoti, conquieuerunt. Cùm autem bellum illud, quod cum occidentalibus barbaris gestū fuerat, sopitū atq; Imperatori ex animi sententia confectum fuisset, ab ijsque ille, quas eorum audacia merebatur, pœnas expetijsset, ca-

Matth. 5.

Deut. 32.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Theodosij Imper. erga Gregorium benevolentia.

ptiuosque cepisset,& victis tributa imposuisset,ad imperatoriam vrbem adfuit, triumphis elatus & gestiens. Actum pontificem Gregorium pro eo, àc laboribus illius dignum erat, honorificè accepit, prolixioríque alloquio suam erga eum benevolentiam animíque alacritatem declarauit, ac postremò hæc ad eum verba habuit: O pater, Deus tibi tuisque sudoribus per me Ecclesiam committit. En sacram ædem & thronum tibi trado. At beatus Gregorius mirifica lætitia perfusus, cùm Imperatorẽ salutâsset, ac votis precibusque remuneratus esset, pedem aula extulit. Arriani autẽ, qui ad hoc vsque tempus sacrosanctam domum tenuerant, sicariorum manum parabant, pro ea cum beato viro armis decernere constituentes. Itaque ab Imperatore quidem precibus contendebant, nè templum sibi eripi sineret, quòd videlicet ipsius imperio resistere vererentur: cæterùm pio viro, ijsque, qui partibus ipsius studebãt, mortis metum intentabant, tum publicè armis instructi, tum priuatìm subornato quodam, qui ad pontificem accederet, eiusque pectus ense traijceret. Atque hæc erat hostium conspiratio. Postero itaque die, cùm illucescẽte die populus Dei simul cum pastore ad sacram domum recipiendam perrexisset, non minùs grauis, quàm si ciuitas hostili impetu expugnaretur, tumultus excitatus est, plerisque hominibus in vicis tectisque cum armis stantibus, mulieribusque & pueris grauem eiulatum permixtìm edentibus. Ipse quoquè Imperator templum vnà cum beato Gregorio ingressus est. Vt autem multa in rebus humanis casu euenire solent, nubibus Solis orbem sub diluculũ subeuntibus, tenebræ repentè coortæ sunt. Quæ res, vt à festo atq; huiusmodi lætitia aliena, Arrianos non parua lætitia afficiebat, perindè acsi Deus templi translationem minùs gratam haberet: pias contrà animas intolerabili dolore cruciabat. Verùm simul atquè Episcopus & Imperator sacras valuas ingressi sunt, atque omnes vnam eandemque laudationis vocem sustulerunt, manusque cum lachrymis extenderunt, confestìm Dei prouidentia subducta nube, fulgentes Solis radij sacrosanctam domum splendore perfuderunt, aëreque collustrato, homines animi mœrorem in lætitiam commutârunt, principemque obsecrare atque obtestari cœperũt, vt Episcopum in throno collocaret. At Gregorius cùm ab illa sede abhorreret, nec præ vitæ continentia & corporis infirmitate vocem in tanto hominum numero mittere posset, per quendam his verbis multitudinem affatur: O filij, nunc tempus est, vt beneficium à Trinitate acceptum agnoscamus, gratiasque ipsi agamus. De throno aliâs agemus. Hæc verba audiens populus, miteſcebat: Imperator verò hominis modestiam ad stuporem vsque mirabatur. Sic concio soluta est, Christo lætitiam summam securitatemque afferente, ità vt & armorum apparatus consopitus fuerit, & furoris ardor extinctus, atque vnus duntaxàt ensis exertus, sine vlla cruoris effusione rursùs vagina conditus. Cæterùm ei ad extremum vsque obsistere non licuit, quò minùs throno insideret. Pontificum enim multitudo eum, quanuis nolentem vehementerque recusantem, in Archiepiscopali sede collocauit: sed hæc aliquanto posteriùs.

Arriani minas atroces intentant Gregorio.

S. Gregorius creatur archiepiscopus Constantinopolitanus.

Intereà Imperator hominis consuetudine delectabatur, eumque pro parente colebat. Quanuis enim doctrinæ expers esset, pius tamen vir erat, morumque lenitate præditus, vt si quispiam alius. Verùm Gregorius Deo quàm Imperatori operam dare præclarius existimans, haud frequenter in aula versabatur, eos, qui principis latus cingebant, auaritiæ morbo teneri, atque vt eos, qui munera afferebant, charos habere, ità sui similes admodùm aspernari perspiciens. Quocircà precationibus & peruigilijs, ægrotisque curandis & inuisendis incumbebat, Deo sese his rebus gregemq; purgans: interdùm etiam ex vrbe in agros secedebat, solitudinem expetens, caque perpetuis laboribus afflictum corpus recreans, nè ad sequentes labores fatisceret. Ad aulam autem rarò commeabat, illud Prouerbiorum rectè congruéque permeditatus: Rarò pedem tuum infer ad amicum, nè fortè satiatus, oderit te. Amplissimæ porrò ecclesiæ præsul institutus, prouentusque & infinitam omnis generis eximiamque supellectilem consecutus, ne vnica quidem drachma hinc facultates suas auxit, cùm tamen maximam talentorum copiam, si ità ipsius voluntas tulisset, colligere potuisset. Ne redituum quidem & administrationis rationem ab ijs, qui Ecclesiæ negocia procurauissent, repetiuit, nec supellectilis sacræ descriptionem: caponum veriùs, quàm Ecclesiasticorum virorum id esse statuens, ac præfectorum, non Episco-

Prou. 25.

Mira eius inter tãtas opes continentia.

Episcoporum: atque his rebus omnes erudiens, vt conscientiæ puritatem potiùs Deo offerrent, quàm vt rationibus referẽdis, muneris sui administrationem hominibus probare niterentur. Tandèm assiduis laboribus & senio, corporisque imbecillitate fractus, vrgente vi morbi, grabbato se tenebat. Ac multitudo populi ingens cubiculum, in quo iacebat, repentè ingressa est. Ipse igitur, vt solent, qui strepitu aliquo commouentur, conuersis in sella pedibus, in pauimento sedebat, quid sibi eorũ aduentus vellet, percontans. Illi autem cùm & ob ea, quæ acciderant, gratiam Deo egissent, ac pro Imperatoris salute, ob receptum templum aliasque ædes sacras, orthodoxorumque ecclesiam vota fecissent, ipsumque omnium harum rerum authorem & architectum professi fuissent, læti cubiculo excesserũt. Adolescens verò quidam relictus, manibusque suis beati viri pedes comprimens, ab eo cum lachrymis & lamentationibus sceleris veniam supplex postulabat. Gregorio autem scisciante, quid sibi hoc sermone vellet, nihil responsi dabat, sed tantùm lugebat, ac veniam petebat. Tum quidam ex ijs, qui adstabãt, ità locutus est: Hic est ille carnifex tuus, ó pater, qui à nonnullis subornatus, ferrum tibi in præcordia defixurus erat, nisi Christus perspicuè tibi auxilio fuisset. Quòd autem ad eorum voluntatem attinebat, facinus perpetratum est. Proindè nũc ad pedes tibi procumbens, clamat, suscepti sceleris pœnitudine affectus. Confestìm ille, vt patrem æquum erat, adolescentem ità alloquitur: Propitius tibi Christus sit, iuuenis charissime, tibique ipse ignoscat, qui me quoquè seruauit. Hoc solum ad facinoris excusationem & purgationem à te peto, vt hæresim execreris, meusque fias, atque ad Deum accedas, ipsique synceram & volũtariam seruitutem seruias. Cuius tam lenis responsi quum certior facta esset ciuitas, ardentiori erga eum amore incensa est.

Facilè ignoscit sicario, qui necem illi molitus erat.

Sub id verò tempus ex omni Romanorum imperio, prꝛterquàm ex Aegypto & Occiduis partibus, sancta Episcoporum cẽtum & quinquaginta synodus coacta est, tum vt pium præsulẽ imperatrici ciuitati præficerent, tum vt hæreses, quæ interìm, dum Arriani rerum potirentur, exortæ fuerant, œcumenici concilij decreto ab Ecclesia extruderentur. Enimuerò quæ ad hæreses profligandas pertinebãt, multò antè Gregorius præstruxerat, velut insidiosas bestias ab Ecclesiæ ouili arcens: atque in ipsa etiam sacrosancta synodo pari animi contentione cum alijs decertauit. Sancta autem synodus eum Episcopum constituit, sententiæ suæ ducem & antesignanum habens magnum illum Antiochensium pastorem Meletium, virum fidei probitate insignem, quique florentibus Arrianorum rebus Ecclesia pulsus fuerat, multisque calamitatibus exhaustis, diuturno exilio mulctatus. Quibus autem moribus prædictus esset, quid referre necesse est? Idem enim & mansuetus erat & industrius, moderatus, iustus, fortis, sapiens, atque omni virtutum genere perpolitus. Huius consilio atque hortatu, Gregorio regiæ vrbis Episcopatus Concilij decreto confirmatus est. Ipse autem, quanuis alioqui ab Episcopatu alienum animum haberet, gregis tamen amore, & quia futurum existimabat, vt si imperatricem ciuitatem teneret, contentiones, per orbem terrarum oborientes, velut è specula quadam perspectas extingueret, dissidentesque Ecclesias ambabus, vt dicitur, manibus ad vnionem concordiamque adduceret, Episcopatũ accipere non recusauit. At verò Meletius extremo vitæ die Constantinopoli perfunctus, adeò celebri atque honorifico funere effertur, vt ad ipsum vrbs tota sese effunderet, maximamque lachrymarum vim profunderet, ac tum inprimis, quanta ciuium multitudo esset, agnosceretur. Rursùs itaque de throno contentio excitata est, atque inter se pugnabant Episcopi. Alij enim, quæ suffragijs statuta fuerant, iusta esse iudicantes, firma ea manere volebant. Alij ijs, quę iam rectè decreta fuerant, aduersabantur. At Gregorius, vt qui semèl cathedram admisisset, eam vendicabat, atque huiusmodi oratione vtebatur: Ego, pastores sacri & venerabiles, primùm regię vrbis præfecturam accipere recusabam, ac licèt hæc Ecclesia laboribus sudoribusque meis coagmentata atque amplificata fuisset, mihi tamen satis superque erat hæc Deo thesaurizare, atque ab eo mercedem expectare. Postquàm autem & Gregis amore, & communibus vestris calculis cathedram accipere coactus sum, mihi haudquaquàm rectè agere videmini, qui quod ipsi feciſtis, conuellitis atque abrogatis: vt interìm taceam, quòd ne inter omnes quidem satis conuenit: verùm alij ea, quæ iam constituta sunt, rata esse debere censent: alijs secùs

Synodus Constantinopolitana

Meletij episc. virtutes.

Contentio de sede Cõstantinopolitana.

Universidad de Deusto
Biblioteca

videtur. Nec verò hęc eô à me dicuntur, quòd vel opes vel sublimem cathedram expetam, vel imperatricis vrbis Episcopus nominari concupiscam: sed primùm filiorum orbitatem tranquillo animo ferre difficillimũ est, nec nisi vecordis cuiuspiam hominis planeque stupidi. Deindè illud metuendum, nè inuidia quadam aut leuitate res nupèr decretas immutare videamini. Quòd si vobis præsentia magis cordi sunt, ac res haud pridèm constitutas velut obsoletas & friuolas contemnitis, haud mœsto animo Episcopatu me ábdico. Consilium inite, res vestras agite, & quicquid vobis in mentem venerit. Mihi quidem solitudo & olim chara fuit, & nũc est. Non enim à Deo quoquè nos arcebunt, qui thronum eripuerint.

Hac oratione habita, cùm plerosque in alius Episcopi creationem studiosè incumbere sensisset, ipse domo ea, in qua manebat, deserta, aliam ab Ecclesia procùl dissitam circunspectat, vt tumultus molestosque & importunos hominum cõgressus effugeret. Permulti quippe ex plebeio ordine illuc confluebant, cum lachrymis eum orantes atque obtestantes, vt gregem, quem tot tantisque laboribus ac sudoribus aluërat atque prouexerat, miseraretur. Da hoc charissimis tibi hominibus, inquiebant, & quibus vitæ florem priùs impendisti, ijsdem quoquè, quod temporis superest largire: vt qui doctrina tua collustrati sumus, tui etiam corporis reliquias habeamus. His verbis molliebatur quidem indulgentissimus pater, cæterùm ancipitis erat animi quid ageret, Deumque supplex orabat, vt quod sibi maximè conueniret, procuraret. Quæ cùm ità se haberent, affuêre Episcopi tum ex Aegypto, tum ex Macedonia Byzantium vocati, cùm adhuc supradicta synodus in vrbe esset. Et quidem illi, quoniam Gregorius citra eorum sententiam throno impositus fuerat, humano affectu obsessi, electioni obsistebant: non quòd eum odio haberent, (quemadmodùm ei occultis significationibus confirmabant) sed vt eos, à quibus creatus fuerat, vlciscerentur, vt qui sine eorum sententia Archiepiscopali sede Gregorium donãssent. At vir beatus omnibus Episcopis in vnum coactis, in medio concilio stans, ad

Præclara S. Gregorij ad Synodũ oratio.

hunc modum verba facit: Viri collegæ & compastores sacrosancti gregis Christi, turpe fuerit, prorsusque à vobis alienum, si qui pacis documentum alijs præbetis, intestinum ipsi bellum inter vos excitetis. Quonam enim modo alios ad concordiam adduxeritis, ipsi circa sententias vestras & decreta discrepantes? Ac vos per Trinitatem etiam ipsam obsecro, vt mutua vestra negocia præclarè & pacificè constituatis. Quòd si vobis vllo modo dissidij causa sum, Ionam Prophetam vitæ integritate non supero: proijcite me in mare, & tumultuum tempestate agitari desinetis. Quicquid vobis visum fuerit, tametsi à culpa immunis, libenter perpetiar, si quidem hac ratione concordia vestra repræsentari ac resarciri possit. Throno exturbate, vrbe ejcite: tantùm veritatem & pacem, vt cum Zacharia loquar, amate. Valete sacri Pastores, meorumque laborum memoriam perpetuam conseruate. Hæc eo prolocuto, pudore quodam ipsi tenebantur, eius oratione compuncti. Tum ipse in Cappadociam perrecturus, è Concilio exeessit, voluptate simul & mœrore affectus: illud, quòd laborum requiem inuenisset: hoc, propter gregem, quem quo modo relinqueret, incertus erat. In aulam autem profectus, beneficium ab Imperatore postulabat, his verbis priùs eum affatus: Tibi quidẽ, ô Imperator, pro tuis erga eccle-

Ion. 1.

Zach. 8.

Oratio eius ad Theodos. Imperat.

siam meritis retribuat Christus in die retributionis: beneficium autem, quod nunc à te peto, potentissime princeps, dare nè graueris. Non pro pecunijs tibi sum supplex, non preciosa altarium tegumenta concupisco, nõ cognatis dignitates ambio, sed vt laboribus liberer, obsecro. Cesset etiam inuidia, pacem colant Episcopi: tu maximè in eam rem adnitere: sacerdotum bellum comprime, qui Barbarorum audaciam compescuisti: maxima imperij tui trophæa vna re exorna, nimirùm Episcoporum cõcordia. Hoc ego donum à te peto, vltimum hoc beneficiũ porrige. Hac oratione Imperator, & qui senatorij ordinis erant, in admirationem rapti, vtpotè acerrimo ipsius amore contabescentes, vix discedendi potestatem ipsi fecerunt.

Nectario'ei subrogato, ábit in Cappadociam.

Cæterùm eo adhuc Constantinopoli agente, Nectarius quidam, Tarso Ciliciæ ciuitate ortus, Ecclesiæ ipsius à Synodo Episcopus constituitur. Ipse autem cùm clerum ac præstantissimum quenque ex populari multitudine aduocâsset, eosque vt fidei depositum seruarent, Deique præcepta exequerẽtur admonuisset, complexusq; fuisset,

multasque omnibus lachrymas extorsisset, itineri se dedit, tandemque Arianzum peruenit. Cappadociæ autem is locus est, quem ex paterna hæreditate ad se deuolutum possidebat. Cùm autem multum temporis fluxisset, ex quo Basilius Magnus ex hac vita ad Deum euolârat, ac præsentia cum sublimiore vita commutârat, funebri oratione in ipsius laudem conscripta, sacram Cæsareensium metropolim adijt, Ecclesiæque nuncupata ac dicata ea oratione, domum se recepit. Sed cùm perdiù ipse à patria propter Constantinopolitanam commorationem abfuisset (duodecim nanque ipsum Byzantij annos egisse ferunt) accidit, vt quidam Apollinarij discipuli in secunda Cappadocum præfectura sermonibus suis multos in fraudem inducerent, eoque audaciæ progrederentur, vt ad hunc quoquè accederent, atque Episcopos in ea regione crearent, ne ipsi quidem Nazianzo parcentes. Ipse verò Nazianzum hoc piaculo quàm celerrimè purgauit. Cumque obnixis precibus rogaretur, vt patriæ antistes esse vellet, adduci non potuit, vt Episcopatum acciperet: (tranquillam enim vitam mirificè cõsectabatur) verùm Eulalium quendam, quem, vt sui cultorem moderatumque hominem, inprimis charum habebat, Nazianzi Episcopum constituit. Ipse autem infirmitate pressus, Arianzi corpus refocillabat. Cumque iam iter facere non valeret, Cledonium presbyterum, pium virum minimeque fictum Dei cultorem, aliosque nonnullos per literas admonuit, nè hæresis pestem susciperent, verùm Apollinaristarum electiones, vt nefarias & ab Ecclesia Catholica alienas, pro irritis haberent. Nec verò satis habebat nuda & simplici con-

Electiones Apollinaristarum decet irritas esse.

testatione ad eos vti, verùm plenius vberiusque scribebat, singula abortiuæ Apollinarij hæresis impietatisque capita euertens atque opprimens: quemadmodùm liquidò ostendunt tum duæ illæ ad Cledonium epistolæ, tum præcipuè tractatus poëtici, quos reliquit. Porrò in poëticis lucubrationibus, quarum etiam antè memini,

Eius poëses.

duplex illi scopus propositus erat: alter, vt impiam tyranni Iuliani legem, qua Christiani à profanis disciplinis arcebantur, puerilem atque infirmam & ridiculam esse ostenderet: alter, quoniam Apollinarium multos libros varijs carminum generibus perscripsisse, ijsque, vtpotè eruditum hominem, dicendique facultate præstantem, multos ad hæresim suam illexisse perspiciebat, necessariò sibi faciendum putauit, vt Arianzi post reditum suum quiescẽs, atque ab omnibus negocijs occupationibusq; feriatus, cudendis versibus animum adijceret. Atque hinc vberrima mihi huius orationis materia collecta est. Cùm autem nonnihil temporis illic quietus egisset, vitamque philosophiæ opera purgâsset, speculationique animum impensiùs addixisset, in extrema tandèm senectute caducam hanc vitam cum meliori & præstantiori

Sancti vitæ obitus.

rerum statu, cuius hîc pertenues etiam species vix reperiri queant, permutauit. Ac commẽdationis quidem Gregorianæ munere pro virili mea perfunctus sum, quantum ad id attinebat, vt & boni patris, & eorum, qui vitam illius audire gestiebant, cupiditati satisfacerem, atque vt exiguam quandam vitæ descriptionem breuiter comprehensam haberemus. Nam omnes illius laudes vitæque ornamenta exponere, aut pro rei dignitate tractare, adeò difficile atque arduum fuerit, vt haud sciam, an quisquam eorum etiam, qui summam eruditionis laudem consecuti sunt, hoc præstare possit. Tu verò pater beate, verique illius tabernaculi spectator & conscie, in quo exultationis & salutis voce angeli ac sancti diuinas laudes canunt, Gregorij tui, qui exiguam hanc oratiunculam tibi elaborauit, memor esto. Quanuis enim ob virium imbecillitatem virtutibus tuis parem orationem non attulerim, idque de te verba faciens, promptitudinem tamen animi haudquaquàm accusabis. Tua enim vox illa sacra est, Deo id gratum esse, quod viribus respondet.

EIVSDEM BEATISSIMI PATRIS, GREGORII NAZIANZENI VITA CONTRA.

Elior, authore Ruffino presbytero in Præfatione in eius Apologeticum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PROFICISCENTI mihi ex Vrbe, magnoperè iniungebas Apronianę fili charissime, vt tibi absens quoquè aliquid operis impenderem, nè vos à consuetis studijs necessitas meæ profectionis inhiberet. Petebas ergò Gregorium tibi in Latinum verti, virum per omia incomparabilem, qui & verbo & operibus clarus, splendidissimum lumen scientiæ Christi Ecclesijs præbuit, dum ea docuit, quæ fecit, nec seipsum condemnauit agendo contraria, quàm docebat.

Manſit virgo.

Is Cappadocia, domo, episcopo patre, matre quoquè satis religiosa oriundus fuit, Athenis & alitus & eruditus, vt pauci: nec tamen in conuersatione scholari, vel ætatis vel sodalium illecebris cedens, perdidit pudicitiam: sed tanquàm à Deo sibi commissum thesaurum, ad domum castam reportauit integrum signaculum castitatis.

Visio in somnis.

Deniquè cùm Philosophiæ studijs apud Athenas vacaret, vidit per soporem sedenti sibi & legenti duas decoras satis dextera lęuaque fœminas consedisse. Quas ille castitatis instinctu oculo toruiore respiciens, quænam essent, vel quid sibi vellēt, percontabatur. At illę cum familiariùs & ambitiosiùs complectentes, aiūt: Nè molestè accipias, iuuenis: notæ tibi satis & familiares sumus. Altera enim ex nobis Sapientia, altera Castitas dicitur: & missæ sumus à Domino tecum habitare, quia iucūdum nobis & satis mundum in corde tuo habitaculum præparâsti.

Æius vita, eloquentia, fides, scientia.

Huius viri neque vita aliquid probabilius & sanctius, neque eloquentia clarius & illustrius, neque fide purius & rectius, neque scientia plenius & perfectius inueniri potest. Qui solus sit, de cuius fide ne dissidentes quidem inter se, vt fieri solet, partes & studia disputare potuerint: sed id obtinuerit apud Deum & Ecclesias Dei meriti, vt quicunque ausus fuerit doctrinæ eius in aliquo refragari, ex hoc ipso, quia ipse magis sit hæreticus, arguatur. Manifestum nanque indicium est, non esse rectæ fidei omnem, qui in fide Gregorio non concordat.

ITEM DE EODEM EX SIMEONE
Metaphrâste.

MAGNVS hic Gregorius Theologus vitam ipse suam exposuit in ijs funebribus orationibus, quibus Basilium Magnū, Gregoriū patrem, Cæsarium fratrem, & Gorgoniam sororem ornat. Ac proindè qui vitam illius conscripserunt, non aliundè, quàm ex ipsius operibus dicendi argumentum acceperunt. Hoc vnum necessariò dicendum, quòd si quidem apud homines existere necesse erat effigiem quandam & columnam, ex omnibus virtutibus constantem, hoc erat Gregorius. Nam cùm vitę splendore eos, qui actionis laude florebant, superâsset: eò rursùs contemplationis progressus est, vt omnes illi sapientiæ doctrinæque laude cederent, tam eius, quæ in verbis, quàm quæ in fidei dogmatibus versatur. Vndè etiam Theologi cognomentum adeptus est. Quantùm autem ad corporis formam attinet, statura mediocri erat, pallidus aliquantùm, non tamen citra venustatem, depresso naso, supercilijs in rectum protensis, adspectu blando & suaui, altero oculo, nempè dextro, subtristis, quem etiam cicatrix quædam contrahebat: barba non promissa, densa tamen. Qua parte caluus erat, (nam subcaluus erat) albos crines habebat: summas item barbæ partes velut fumo obsitas ostendebat.

Forma corporis eius.

MAR-

MARTYRIVM S. GORDIANI CLARISSIMI VIRI, EX MS. EGREGIO CODICE DESCRIPTVM.

Consentiunt autem antiquissima Martyrologia. Dictio in gratiam Lectoris passim nonnihil expolita est per F. Laurentium Surium.

10. MAII.

EMporibus Iuliani impijssimi Imperatoris, multorum Christianorum delata sunt nomina. Furore autem percitus Iulianus, iussit eos compræhensos in publicam custodiam abduci. Inter eos fuit etiam Ianuarius presbyter senex. Post diem tertium impijssimus Iulianus vocauit ad se Gordianum vicarium, iussitq; ei, vt Ianuariū presbyterum sibi sistendum curaret. Itaque Gordianus Ianuarium presbyterum è carcere euocatum, sibi iussit præsentari, aitq; ad illum: Quis vocaris, aut cuiâs es, facundissime orator? Respondit S. Ianuarius: Si quidem patriam nôsse cupis, Antiochenus sum: si verò genus, ex Christianis parentibus Christianus sum. Gordianus vicarius ait: Quid nos multis verbis in fraudem impellere conaris? Audi me, & è duobus alterum elige: aut sacrifica dijs immortalibus, & esto amicus inuictissimi principis nostri Iuliani: aut excipe sententiam nefandorum criminum. Ianuarius dixit: Si mihi id præstiteris, ego quidem meipsum opto offerre Deo meo sacrificium. Alioquì quicquid propter peccata mea mihi intuleris, meritò id patiar: propter peccata, inquam, mea, non propter iustitiam. Gordianus ait: Si pro maleficijs tuis, vt ipse fateris, omnibus supplicijs affici dignus es, funde dijs libamina, vt dignus fias expiatione, atque à nobis conserueris. Ianuarius presbyter dixit: Ego quidem in nomine Domini mei Iesu Christi saluus fui, semperq; saluus ero: atque insupèr etiam alios per baptismum salnos feci, qui salutis adipiscendæ desiderio tenebantur. Tu verò si saperes, toto corde illum expeteres, optaresque requiē inuenire animæ tuæ post tantas huius vitæ tempestates, & ad vitam peruenire sempiternam.

Ianuarius presbyter.

In ædibus Gordiani habetur in custodia.

Tunc Gordianus præcepit eum domi suæ in custodia haberi, noctuque eum ad se accersiens, dicebat se eius velle sermonibus oblectari. Cui dixit sanctus Ianuarius presbyter: Fili, noli perdere tempus tuum, sed potiùs age pœnitentiam propter trucidata corpora sanctorum, quos interfeciśti, & baptizare, vt possis frui requie æterna, & immunis esse à tormentis ignis æterni. Gordianus vicarius dixit: Itáne certus ero, si dictis tuis obtemperauero, immunem me fore à supplicijs illis sempiternis? S. Ianuarius presbyter respondit: Ego tibi polliceor in nomine Domini mei Iesu Christi, si toto corde credideris, & baptizatus fueris, omnium facinorum tuorum sordes expiatum iri, adeò vt teipsum quoq; Domino Iesu Christo sacrificium offeras. Gordianus vicarius dixit: Prescribe ergò mihi credendi formam quandam siue modum. Ianuarius presbyter ait: Confitearis in nomine Patris & Filij & Spiritús sancti vnam diuinitatem, & agens pœnitentiam, ostendas te agnoscere peccata tua. Tum Gordianus vicarius lachrymans abijt ad vxorem suam nomine Marinam, dixitq; ei omnia, quæ S. Ianuarius eum hortatus esset facere. Eadem itaque noctis hora vxor Gordiani, tenens manum eius, iuit cum illo ad S. Ianuarium presbyterum, pariterque se in terram abiecerunt ad pedes eius, rogantes vt ipsos baptizaret, seque peccâsse clamantes, & ei dicentes: Effice, vt liberemur à peccatis nostris. S. Ianuarius presbyter respondit: Etiam atq; etiam videte, num toto corde credatis, num quod tegumentū intùs retineatis. Scio enim vos ab Imperatore haberi in honore. Respondit Marina: Vnam Iouis effigiem habemus reconditam, ab Imperatore nobis datam, propter quam sancti cruciabantur. De ea verò quid faciemus? Neque enim id te dominum meum celatum volui, vt mereamur adipisci coronam vitæ, vbi à nobis conflata fuerit. Eadem hora adduxit Marina S. Ianuarium presbyterum in cubiculum suum, & ostendit ei Iouis simulacrum æreum, sed inauratum, & tripodem æream. Sanctus autem Ianuarius presbyter simulacrum cum ara accenso igne conflauit, proiecitque in cloacam: atque deindè cum ingenti gaudio catechizauit Gordianum & Marinam vxorem eius, atque è familia promiscui sexûs quinquagintatres, quos etiam omnes baptizauit.

Gordianus cum vxore & 53. è familia sua baptizatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eodem tempore post dies quatuordecim Iulianus impijssimus ad Gordianũ vicarium misit Clementianum tribunum,dicens ei: Abi visum,num tandèm appulerit animum Ianuarius presbyter ad offerendum sacrificium magno deo Ioui. Quòd si id facere detrectat,sub præconis voce in Traiani foro fustibus cædatur. Et ità quidẽ factum est,vt iussit Imperator. Dixit autẽ Gordianus ad Clementianum: O Clementiane,si cognoscas esse Dominum Iesum Christum, minas & terrores hominis mortalis non timebis,sed potiùs vitam contemplaberis sempiternam,quam & ego mihi paratam intueor. Porrò sanctum hunc presbyterum ego non solùm nõ afficiã iniuria,sed honore etiã prosequar. Cuius ego vtinàm vel pedes osculari merear, per quẽ me sentio salutem assecutum. His auditis, Clementianus ad palatium se conferens, vociferabatur: O magum illum omnium deterrimum, qui tuum Imperator vicariũ Gordianum suis magicis artibus dementauit,illumq; & vxorem eius baptizauit, deosq; nostros publicè conflatos & in massam redactos abscondit. Tum verò Iulianus impijssimus,iracundia inflammatus, iussit in scriptis damnari S. Ianuarium presbyterum & beatum Gordianum,cui etiam successorem dedit Clemẽtianum, vt is loco eius esset vicarius: ipsumq; Gordianũ in publicam tradi custodiã, & vxorẽ eius Mariãm in pago quodã,quem Aquas Syluias vocant,rusticorum seruituti addici pcepit, vt ea seruitute opprimeretur: deniq; Gordianum iudici Clementiano sistendũ mandauit. Iussit igitur Clementianus in tellure templi tribunal apparari, & B. Gordianũ catenis vinctum sibi exhiberi,cui sic dixit: Adeóne Gordiane contemnis pcepta principis nostri semper Augusti, qui te dignitatis functiõe cohonestauit,vt magicis artibus imbutus,contra Reipub. & inuictissimi principis nostri salutem deos confles & abscõdas? B. Gordianus respõdit: Immò verò pro salute Reip. potiùs id feci: & certè si in mea potestate haberẽ idola omnia,itidèm ea confringerem & conflarẽ. Et tamẽ dic,oro,quemnam potiùs adorandũ tu cẽses, cum ne qui fecit,an eum qui fingitur? Ego planè illum adoro,per quem facta sunt omnia. Clementianus vicarius dixit: Et qsnam ille est,per quem facta sunt omnia? B. Gordianus respõdit: Christus filius Dei viui. Clementianus vicarius dixit: Si ille fecit oĩa, cur à principe Reip. Iuliano semp Augusto proiectus est? B. Gordianus ait: Immò verò Iulianus potiùs à Deo ,piectus est,qui Dei timore contempto,adorat dęmonum idola,cum quibus perituru est.

S. Gordianꝰ sistitur corã Clementiano.

Prædictis vox est, nõ imprecãtis.

Clementianus dixit: Sacrifica dijs immortalibus: alioquì iubebo tibi caput amputari. B. Gordianus ait: Nunquàm benè sit tibi miser, nec principi tuo Iuliano, qui ad tenebras damnatus est. Tum ira incensus Clementianus,iussit eum plumbatis cædi: cumq; diù cæderetur, B. Gordianus alta voce dicebat: Gratias tibi ago Domine Iesu Christe. Quod vt audiuit impijssimus Clementianus, pcepit ei caput amputari ante templum in tellure,corpusq; eius proijci ante Palladis ædem in locum supradictum, vetuitq; illud sepeliri intrà dies quinq;, vt à canibus deuoraretur. Cùm aũt accurrissent canes, vlulatus edebant, nec ausi erant illud attingere, sed potiùs custodiebant. Venit itaq; vnus ex familia eius noctù cum alijs Christianis, corpusq; venerandum sancti martyris abstulit, & non longè ab vrbe Roma, plùs minùs milliario vno, via Latina id condidit in Crypta 6. Idus Maias, vbì iampridèm S. Epimachus sepultus fuerat. Quo in loco beneficia eorum ac virtutes florent vsque in hodiernũ diem, ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi.

Cæditur capite S. Gordianus.

MARTYRIVM SS. GLYCERIAE ET LAODICII, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

10. MAII.

Antonini superstitio.

ANNO primo Imperatoris Antonini, Præside Græciæ Sabino, multa erat consensio Christianorum, qui habitabant in vrbe Traianopoli: per singulos autem dies in vnum locum conueniebant, & multo labore ac studio à Deo pacem petebant: pauci enim erant Deum metuentes. Antoninus verò Imperator, cùm Græcorum superstitionẽ sequeretur, omnibus idolis sacrificabat, ijs videlicet, qui falso nomine dij appellabantur: sed multo diligentiùs ac frequentiùs Ioui sacra faciebat, & in eius superstitiõis errore assiduè versari videbatur. Quodam

Quodam autẽ die in templo ipsius Iouis cum execrandis illis sacerdotibus consultauit, & in omnes vrbes, regiones ac prouincias misit, vt vniuersi homines accederent, & dijs sacrificarent, Ioui præsertim: ac quicunque dijs ipsis sacrificia offerre nollet, is acerba morte interfici deberet. Cùm edictum illud tam iniquum vbiq; diulgaretur, in Græciam quoquè perlatum est. Quod cùm Præses accepisset, primũ sacrificium in templo apud Maxianopolim offerebat, Imperatoris legem ostẽdens, neminem verò adhuc cogens. Postero autem die manè Traianopolim profectus, similiter & ijs, qui illic erant, legem ostendit, & hoc edictũ proposuit: Sabinus fortissimus Præses, & valdè illustris, omnibus populis & regionibus illustribus salutem. Vna mente ac sententia omnes conuenientes, intrà tres dies nosipsos purgemus, & in Iouis templum ingrediamur, atque Imperatoris natalem diem agentes, magno deo Ioui sacrificium offeramus. Qui verò nõ obtemperauerit, neque lampadem tenens sacrificium obtulerit, grauibus supplicijs cruciatus moriatur.

Eius crudele edictum.

Tunc omnes in vrbe illa Christiani homines Deum precabantur, pacem petẽtes. Glyceria verò quædam Romana fœmina, filia Macarij ter Consulis, cùm esset in vrbe illa, & singulis diebus atq; horis in eam paruam domum ingrederetur, in quam homines Christiani congregabantur, scipsam Deo & Christo eius purgabat, omnibus ità dicens: Fratres, sorores, filij, patres, & quæcunq; marris loco mihi estis, videte & vobis cauete, ac diligẽter animaduertite, qualis est Imperator ille, cuius characterem habemus, & quali forma in fronte signati sumus, qualis deniq; monetæ inscriptionem accepimus. Hæc igitur cùm sciamus, demus operam, vt quamdiligentissimè Domini nostri præcepta seruantes, apud illum ipsum æternum Regem salutem consequamur, characterem etiam, quem accepimus, ab omni labe vacuum ac purum custodientes. Id cùm fœmina illa dixisset: Optamus, inquiunt omnes, horum omnium, quæ dixisti, compotes fieri. Tum illa: Vestræ igitur preces Deo ipsi offerantur.

Glyceria illustris fœmina.

Posteà verò, quàm tres dies præteriêrunt, ciues omnes cum lampadibus insanientes concurrebant. Venit autem & Glyceria, quæ Crucis Christi signum in fronte inscriptum habebat, quo animam illuminare posset. Ad Præsidem igitur cucurrit: cumque ante illum stetisset, sic est locuta: Clarissime Præses, en sacrificiorum, quæ Deo ipsi offerenda sunt, ipsa initium faciã. Prima enim sum, & eo patre nata, qui fuit tertiò Romanus Consul. Et vbinàm, inquit Præses, lampas tua est, qua re id facturam significes? Cui Glyceria: In fronte scriptam habeo lampadem meam, quæ cùm extingui nõ possit, syncera nostra, quæ Deo ipsi offerimus, sacrificia illuminat, & æterno Regi offert. Tum Præses dixit: Agè, lampadem sumens Ioui sacrifica. Minimè, inquit Glyceria, æterno Regi & Deo lampadibus fumum emittentibus opùs est: sed iube ipsas extingui, vt sacrificium meum non labefactetur. Iussit igitur Præses, & extinctæ sunt lampades. Quibus extinctis, sancta illa fœmina Glyceria, pectus temperantia & fortitudine præcinctum habens, oculos ad cælum intendit, &, manu ad populum extensa, Videtisne, inquit, illustrem hanc lampadem in fronte mea inscriptam? Cumque hæc diceret, Crucem Christi ostendit, ac dixit: Deus omnipotẽs, qui per Christi tui Crucem à seruis tuis gloriosè collaudaris, qui sanctis illis tribus pueris te ostendisti, eosque ab ignis fornace liberâsti, qui leonum ora clausisti, & seruum tuum Danielem victorem effecisti, qui Belo euerso & draconẽ interfecto, dæmonũ imaginem confregisti, Iesu Christe, purissimus D E I agnus, veni, quæso, & mihi humili atque abiectæ fœminæ opitulare, & dęmonẽ hunc, arte humana erectum, comminue, nouaque & inania istorum sacrificia disperge ac dissipa.

Mira eius animi fortitudo.

Dan. 3. Dan. 6. & 14.

Cùm sancta illa fœmina Glyceria huiusmodi preces ad Deum misisset, repentè magnum quoddam tonitru auditum fuit, & Iupiter ipse corruit atque comminutus est: erat enim lapideus. Hæc cùm vidisset Præses, furore percitus vnà cum ijs sacerdotibus, qui cum illo erant, iussit Glyceriam lapidibus in eam iactis interfici. Itaque nefariorum hominum multitudo descendit, & lapides in Glyceriam coniecit. Lapides verò ipsi, tanquàm in locum quendam repositi, eam circũdabant quidem, sed non tangebant. Cùm verò Dei beneficium hoc esse illi non intelligerent, pharmaceutriam, hoc est, veneficam mulierem eam esse dicebant, ob idq; lapidibus nõ percuti. Tũ Glyceria: Rectè, ingt, dicitis mę pharmaceutriã esse: Christi enim pharmaca, per

Universidad de Deusto
Biblioteca

per me vim suam operantia, vestrum errorem redarguunt, eiusq; auxilium iniurias vestras dispergit. His auditis, Præses dixit: Ad crastinum vsque diem in carcere custodiatur mulier ista, nè fortè veneficijs suis vtens effugiat, & à Deo suo se adiutam fuisse dicat, & ità multos decipiat. Tum Glyceria: Stulte, inquit, excæcate atque impurissime homo, non animaduertis me præceptis Dei ligatam esse, & eius legi affixam, è quibus solui non possum? Ipsius enim vinculum est indissolubile, quo superborum vincula dissoluuntur, & eorum, qui Deo ipsi resistunt, consilia dissipantur.

Ducitur in carcerem.

Hæc cùm dixisset, in carcerem abijt. Ad quam Philocrates presbyter accessit. Illi autem dixit Glyceria: Signa me Christi signo, & precioso veritatis Chrismate me ipsam exorna, & Deo illi atque Imperatori, cui tu militas, & cuius arma ipse geris, me commenda, vt eo signo munita, prauissimi dæmonis malitiam superem. Ad hæc Philocrates presbyter: Signum, inquit, Christi vota tua expleat, & preciosum Christi vnguentum faciat, vt, quod cupis, id assequaris. Hæc cùm dixisset, pacem ei precatus, discessit. Eo autem die, qui consecutus est, Præses ipse manè ad domum regiam venit, vt Glyceriam sanctam illam fœminam ad se duci faceret, eamq́ue interrogaret, an dijs sacrificare vellet. Quod si facere noluisset, pluribus tormentis afficiendam, ac morte deniquè condemnandam esse censuit. Ducta igitur fuit, & ante Præsidem stetit hilari vultu. Cui Præses: Dic, inquit, Glyceria: Num adhuc persuasum nõ habes, vt magno deo Ioui sacrifices, cui & Imperator ipse sacrificat? Quomodò, inquit Glyceria, illi sacrificem, qui fractus est, & in multas partes comminutus? Quiq́ue sibi ipse opem ferre non potuit, huic ne me vis sacrificium offerre? Habeo notitiam illius magni Dei, qui sedet in cælis, quiq́ue mihi opem tulit, & nefariam vestram potentiã dissoluit. Illi me sacrificia offerre decet, illi me gratã esse conuenit.

Egregiè semper respondet Præsidi.

Cùm hæc audisset Præses: Sacrifica, inquit, antequàm te cruciem. Tum Glyceria: At cruciabit me Deus meus, si te audiam. Ecquisnam, inquit Præses, te à morte liberabit? Respondit Glyceria: Ego studeo & propero corporis mei labore animæ vulneribus mederi. Tunc Præses iussit Glyceriam crinibus suspensam ac dilaniatam interfici. Illa verò suspensa dicebat: Gloria tibi sit, Deus omnipotẽs, qui stolido huic Præsidi ostendisti, non alia illi esse tormenta, nisi crines illos à tua benignitate mihi datos, quibus caput meum circundatur. Ijs, inquam, crinibus, per quos Præses me cruciat, ipse redarguitur. Illi enim pro corporis tegumento, & gloria tua mihi à te adiutore meo dati sunt, & illijpsi nunc aduersùs bonarum rerum inimicum Præsidem hunc adiumento mihi sunt. Hæc cùm illa dixisset, iussit Præses eam laniari. Quę dum laniaretur: Nefarie, inquit, & omni malitia referte ministri diaboli, nihili sunt

Non sentit immania tormenta.

ista tua tormenta, quæ ipsa non sentio. Habeo enim omnium Dominum Deum, qui per Iesum Christum me seruauit, qui & nunc mihi opitulatur. Para igitur maiora aliqua tormenta: hæc enim nulla sunt.

Talia dicebat Glyceria, & carnificũ manus ipsam laniando defatigatæ iam erant. Præses verò cùm se à fœmina illa superatum videret, eam deponi iussit, & eius oculos contundi. Tum Glyceria: Lux mea, inquit, Deus, & firmamentum meum Christus est, qui sua bonitate ancillæ suæ cogitationes confirmat. Te precor, Domine, vt vultum meum illumines, & ad iniurias, quæ propter diuinitatis tuæ confessionẽ mihi afferuntur, excipiendas paratiorem me reddas. Tu, Domine, in patientia tua me corrobora: tu enim es Deus, qui per Dominum nostrũ Iesum Christum sancti Spiritûs tui thesauros ijs conferre soles, qui nominis tui confessionem oratione firma ac stabili profitentur. Qui omnibus tuis viris sanctis opẽ tulisti, per quos & ipsa tuî notitiam accepi, camq́; amplexa sum, exaudi nunc ancillam tuam: quoniã nominis tui causa studeo è laqueis diaboli & ab ore serpentis liberari. Hæc cùm diceret, à carnificibus verberabatur. Angelus autem Domini Dei repẽtè illic adstitit, & carnifices illos ità prostrauit, vt mortui viderentur. Tum Præses: Dic, inquit, Glyceria: Quarè Imperatori non obtemperas? At illa: Cuinam Imperatori vis me obtemperare? Dico, inquit Præses, vt illi obedias, qui rerum habet imperium, & legem hanc seruandam iussit. Respondit Glyceria: Ego omnium rerum Imperatori Deo, & eius legi obedio, eamq́ue seruo. Tum Præses: Obtempera, inquit, & dijs sacrifica. Illi autem Glyceria: Nolo sacrificium offerre, quod iubes, cùm inane illud sit: sed sacrificium offeram DEO meo, quod ipse in Spiritu sancto requirit, quodq́ue pater Abraham

Abraham sacrificauit, cùm Isaac filium suum obtulit, & vero Deo gratus fuit, à quo beneficium accepit, vt esset pater multarum gentium. Fac, inquit Præses, ô mulier, quod dico, & sacrifica, nè sic decepta, graui ac turpi morte pereas. At illa dixit: Christus nostri certaminis præfectus, in spirituali stadio non solùm viros certantes, sed etiam mulieres ipsas contra diabolum patrem tuum præliantes splendidè coronat. Commune enim veritatis stadium ijs, qui in eo currunt, propositum est. Iussit autẽ Præses ipsam in carcerem duci, neque cibos ab aliquo ad eam ferri. Gene. 22. Gene. 17.

Rursùs ducitur in carcerem.

Abijt igitur illa valdè læta, & diuinam gloriam celebrans, in carcerem ingressa est. Custos autem ipse multo timore illam in carcere custodiebat, quæ Deum ità laudabat: Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, qui cognitus es à sanctis viris præcepta tua obseruantibus: *qui sancto illi viro Petro Roma discedenti ostendisti, qui & aduersarium tuum Simonem illum magum per eundem Petrum Apostolum redarguisti, qui magno Dauid adiumento fuisti, & Goliath aduersarium ipsius sub eius pedibus conculcâsti. Tu venerandus & purissimus Deus exaudi me, & esto simul cum ancilla tua, eamq́ue eripe à prauissimo Præside. *qui re 1. Reg. 17.

Cùm tres dies præterijssent, dixit Præses Prætori, vt annulum ipsius caperet, & carcerem sigillo muniret, in quo maga illa fœmina seruabatur: sic enim eam vocabat. Prætor igitur abijt, & in carcerem ingressus, Glyceriam ipsam inuenit diligenter custoditam, & Deum laudantem. Sigillo igitur claustris impresso, iussit & exteriora carceris loca custodiri. Cùm autem illa intùs esset, & Deum laudaret, Angeli cibum ei afferebant. Præses verò cùm post aliquot dies in vrbem Heracleam profecturus esset, carcerem visere voluit, vt si viuam Glyceriam inuenisset, eam post se duci iuberet. Cùm autem ad carcerem venisset, licèt ianuam sigillo munitam, vt iusserat, videret, neq; ad eam quenquam ingressum fuisse certò sciret: patefactis tamen foribus, eam vinculis solutam vidit, & lancem ipsi appositam, in qua erant panis, atque lac, & aqua in cratere. Itaq; stupore affectus illam eduxit, non intelligens, Deũ esse, qui eam nutriebat. Illa verò sic Deum precabatur: Domine Deus, qui veritatis cognitionem nos doces: qui populum tuum prouidẽtia maxima prosequeris, qui Danieli per Angelum cibos præbuisti, & ad sanctum illum virum Eliam in fluuio Iordane prãdium ac cœnam misisti, qui errantes conuertis, & cæcos illuminas: tu, inquam, Deus recordatus es & meî humilis ancillæ tuæ, & ex illis tuis thesauris, qui diripi nõ possunt, beneficentiam depromens, me humilem ancillam tuam adiuuisti. Hæc cùm dixisset, abijt in vrbem Heracleam, Dei gloriam laudans. Dan. 14. 3. Reg. 17.

Cùm verò Præses ipse illic esset, in templo Iouis immolabat. Christiani autẽ, qui erant in illa vrbe, audiuerunt de muliere, quæ propter Christi cõfessionem tam fortiter certauerat, omnesq́ue vnà cum venerando Episcopo Dometio ei obuiàm venerunt tribus milliaribus longè ab vrbe. Tunc Episcopus ipse orationem hanc ad Deum misit: Christe lux, quæ nunquàm extingueris, sol iustitiæ, lux eorum, qui sunt in tenebris, & errantium dux, qui Moysem duxisti, & Pharaonẽ in mare præcipitâsti, tu, quæso, esto dux & seruæ tuæ Glyceriæ in confessione nominis tui. Hæc cùm dixisset Episcopus, sancta Christi martyr Glyceria in vrbem ingressa est. Postero autem die iussit Præses sanctam mulierẽ ad se duci, & si dijs sacrificare noluisset, igne comburi. Ducta igitur illa est. Cui Præses dixit: Num, Glyceria, certum aliquid deliberâsti? Tum illa: In lege scriptum est: Nõ tentabis Dominum Deum tuum: &, Sit vester sermo, Non, Non: Dixi enim tibi, me Deo meo adiunctam esse, & diabolo, cuius seruis, renunciâsse. Quomodò igitur Christo adiuncta, possum aliquandò ab eo segregari, & pro vita mortẽ eligere? Fac igitur quicquid lubet: ego enim parata sum brauia ista & caduca despicere, vt bona illa cælestia consequar. Tunc Præses eam in fornacẽ ignis conijci iussit. Accensa igitur fornace, sancta mulier Crucis signo seipsam muniuit, ac dixit: Domine Deus omnipotens, benedico tibi, & nominis tui gloriam celebro, quoniam præsentem diem atque horam hanc, mihi ancillæ tuæ in exultationem æternam concessisti. Scripsi, & pronunciaui confessionem tuam coram Angelis & hominibus. Exple animæ meæ desiderium, & iniquo atque impio Præsidi ostende, quòd sis adiutor meus. Deut. 6. Matth. 5.

Iactatur in fornacem, eaque di-

Hæc cùm dixisset, & in fornacem coniecta esset, repentè ros è cælo demissus, ignis flammam extinxit, & sancta mulier in fornace ipsa, velut pura quædam magna, stetit

Universidad de Deusto
Biblioteca

uinitùs extinguitur.

ſtetit canens verba hæc: Sãctus es Deus, qui diuinitate tua ad humilem ancillam tuã Glyceriam de cælo auxilium miſiſti, vt omnia tibi & volũtati tuę ſubiecta, te cognoſcerent. Huius flammæ radij, horribilia iuſſa tua non ferentes, aufugerunt, & nũc iniqui atque improbi Præſidis mentem comburunt. Hæc cùm dixiſſet, exijt è fornace ſine læſione aliqua. Tunc iudex: Cuiusnam, inquit, auxilio confiſa, dijs nõ ſacrificas? Reſpondit Glyceria: Deo meo, & Chriſto ipſius obediens. Tum Præſes: Nè verbis artificioſis ampliùs vtaris, & omnes decipias. Cui Glyceria: Non verbis, inquit, artificioſis, ſed operibus bonis ac ſermonibus fidem omnibus facio. Tum Præſes iuſſit, capitis eius pellem à vertice vſque ad frontem detrahi. Itaque ſatellites cùm manibus ac pedibus mulierem vinctam tenerent, fecerunt id, quod à Præſide iuſſi fuerãt. Sancta verò Glyceria, dum pellis ei ſecaretur, ità Deum orabat: Domine Deus, qui effulgentem lucem emittis, & iuſtitiam facis efflorescere, per hanc pellis meæ detractionem, ſceleſto Præſidi Sabino illud oſtende, quòd quicunque ſpem ſuam in te collocârunt, ſtudent per maximas quaſque ærumnas confeſſionis coronam à te percipere. Quamobrèm gratias tibi ago, quòd per huius meæ carnis pellem detractam, omnia, quæ in me ſunt, derexiſti, vt lumine tuo illuſtrata, poſſim illud dicere: Reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua.

Detrahitur pellis capitis eius.

Pſal. 118.

Cùm eius mulieris conſtantiam non ferret Præſes, (putabat enim ſibi iniuriam ab ea fieri) iuſſit eam in carcerem duci, vt vſque ad craſtinum diem manibus & pedibus vincta ſeruaretur, & ſuper acutos lapides proſterneretur, quò ſuper illos agitata, ærumnosè ac peſſimè interiret. Fecerunt miniſtri, quod iuſſi fuerant, & ità eam diſpoſuerunt. Media verò nocte Angelus Domini venit, & à vinculis Glyceriam diſſoluit, & illam faciei ſpeciem, propter pellem detractam inhoneſtiorem factam, ità curauit, vt talis eſſet facies ipſa, qualem Deus effecerat. Poſtridiè verò manè Præſes, cùm progreſſus eſſet, iuſſit ad ſe duci ſanctam mulierem Glyceriam. Itaque cuſtos carceris, nomine Laodicius, cùm, patefactis foribus, eam ſolutã vidiſſet, neq; agnouiſſet, in deſperationem venit, & ſeipſum interficere voluit. Illa verò: Caue, inquit, iſtud facias, ſed tibi ipſi parcas: ego enim ſum illa, quam tu quæris. Tum cuſtos tremẽs, dixit: Miſerere, quæſo, meî, nè moriar. Credo in Deum illum, qui tibi opem tulit. At illa: Sequere igitur Chriſtum, qui ſalutem affert. Tunc Laodicius Glyceriam eduxit, & eius vinculis ipſe illigatus eam ſequebatur. Id cùm Præſes vidiſſet: Quidnam, inquit, iſtud eſt, quod feciſti, Laodici? Vbi eſt mulier illa, quæ deuincta tibi commiſſa fuit? Tum Laodicius: En tribunali aſſiſtit, quæ proxima nocte diuino lumine illuſtrata, inſignem ac ſplendidam faciei ſpeciem per manum Angeli à Deo miſſi recepit, & ab eodem vinculis exoluta fuit. Eius autem vincula, cùm Dei miracula perſpexerim, ipſe accepi. Credo igitur id, quod ipſa credit, & eiuſdẽ mortis volo fieri particeps.

Laodicius credit in Chriſtum.

Tum Præſes: Feriatur, inquit, iſte, & capite priuetur. Sine, videamus, an illi Chriſtus opem ferat. Ille verò cùm ſecuri feriendus eſſet, hæc verba protulit: Tu Chriſti anorum Deus, connumera me, quæſo, cum ſerua tua Glyceria. Itaque illa ſic Deum orauit: Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui mortis dolorem diſſoluiſti, & captiuos liberâſti: tu, quæſo, libera ſeruum tuum Laodicium, & da, vt in Chriſti tui confeſſione perficiatur, & illum in pace ad te collige. His auditis, Laodicius addidit, Amen. Cumque hoc dixiſſet, ſecuri percuſſus eſt, & eius corpus à Chriſtianis ſublatum fuit. Tunc Præſes ad Glyceriam conuerſus, eam ità affatus eſt: Scis Glyceria, te patre natam, qui Romæ ter Conſulatum geſſit, & matre, quæ nihilo minùs, quàm pater, & ipſa nobilis eſt. Dic igitur: Quinam eſt iſte, qui tibi opẽ affert? Chriſtus, inquit Glyceria, mundi ſaluator, & Deus totius conſolationis, qui mihi prandium miſit in carcerem, & à vinculis me liberauit, & faciei meæ honeſtam ſpeciem reſtituit: is, inquã, eſt adiutor meus. Hæc cùm audiſſet Præſes, iuſſit ipſam feris obijci, & cum eis pugnare. Illa verò ad feras, quaſi ad iucundiſſimas aliquas epulas, acceſſit.

Capite plectitur.

Sedente igitur Præſide, ingreſſa eſt Glyceria compoſito inceſſu, & hilari vultu, & ſtetit in medio ſtadio, Chriſtum adiutorem ſuum expectans. Cumque illa ſic ſteriſſet, ferarum Præfectus repagula ſuſtulit, & leæna ingenti corpore fremens exijt, quæ ad Glyceriam accurrit, & ad eius pedes reuoluta eſt. Tunc illa cùm oculos ſuos ad cælum erexiſſet: Gratias, inquit, tibi ago Deus omnipotens, Deus patrum, Deus miſericor-

Leæna mãſuefcit coram Glyceria.

ſericordiarum, qui agreſtes feras mãſuetiores effeciſti ad diuinitatis tuę potentiam cõprobandã: qui aſpera & difficilia, mihi lenia & plana reddidiſti: q arida loca aquarum multitudine compleuiſti. Exaudi me Deus, & redde maligno Præſidi conſilijs ipſius congruentia. Da, quæſo, mihi, vt quæ tibi grata ſunt, ea faciam, & mandata tua obſeruem, quô venerandam coronam cum ſanctis Patribus aſſequar. Hæc cùm dixiſſet, vox è cælo demiſſa eſt, quæ dixit: Exaudiui orationẽ tuam: veni cum pace: patefactæ ſunt tibi fores regni cælorum. Tunc alia quædam leæna in Glyceriã immiſſa fuit: quæ cùm egreſſa eſſet, ipſam momordit, neq; morſus veſtigium aliquod reliquit. Itaq; ſancta illa bellatrix Glyceria, in veritatis confeſſiõe perfecta, obijt, leænæ illius morſu tacta. Tunc ferarum præfectus atq; educator repagulum ſuſtulit, & feræ illæ triſtes in ſtabulum ſuum rediêrunt. Præſes verò illaipſa hora hydropicus effectus, & in platea, omnibus rebus indigens, & alijs exemplo propoſitus, mortuus eſt.

Feliciter S. Glyceria exit è vita.

Cùm verò beata Glyceria, beati martyrij confeſſione perfecta, obijſſet, eius corpus Dometius epiſcopus accepit, & in loco quodam venerando prope vrbem repoſuit. Cuius memoriam piè ac religiosè agimus decimo die menſis Maij, Deum precantes, vt eius ſocij eſſe cum gloria mereamur. Martytiũ autẽ obijt S. Glyceria vnacum Laodicio, Antonino Imperatore & Sabino Præſide: in nobis autem regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto: cui gloria vnacum patre & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

GESTA ANTHIMI PRESBYTERI, SISINNII DIACONI, ET ALIORVM SANCTORVM MARTYRVM, VT in antiquis MS. Codicibus habentur, quibus etiam adſtipulãtur vetuſtiſſima Martyrologia & Sermo Petri Damiani, quem huic hiſtoriæ ſubiunximus. Stylus hincindè nonnihil caſtigatus eſt per F. Laurẽtium Surium, omiſſis quibuſdam, quæ parùm ad hiſtoriã facere videbãtur.

Maij 11.

SErgius Terentianus illuſtris vir, ſecundò vrbis Præfectus, * Protinam neptẽ Galieni Auguſti, natam ex Galla filia eius, accepit vxorem, quæ peperit Claudium, Pompeianum & Lucinam, quam voluit nubere Falconi Piniano. Is verò Pinianus, cùm Lucinã duxiſſet vxorem, miſſus eſt, acceptis à Diocletiano & Maximiano Auguſtis codicillis, vt ageret Aſiæ procõſulem. Habuit verò à conſilijs Cheremonem quendam, hominẽ mente ſacrilega & valdè peruerſum: qui cùm multiuarijs tormẽtorum generibus interimeret Chriſtianos, à malo dæmone arreptus, de carruca publicè corruens, per multa horarum ſpatia vexatus eſt à nequam ſpiritu, & tandèm ſanctos inuocans, quos interfecerat, expirauit. Quod vt vidit Pinianus, nimio terrore correptus, in morbum incidit, quem medici dicerent nullam prorsùs admittere curationem. Cernens autem Lucina prudentiſſima matrona hunc ei morbũ accidiſſe, quòd Chriſtianorum cædibus eſſet pollutus, & aditum in ſe patefeciſſet inimico, perquiſiuit Confeſſores Chriſti, qui tenebantur in vinculis, curauitq; eos ad ſe clàm adduci: in quibus erant S. Anthimus presbyter & Siſinnius diaconus, alijq; religioſi viri, Maximus, Baſſus, Fabius, Diocletius & Florentius: ijsq; dixit Lucina: Detis operam, vt maritus meus liberetur hac ægritudine, & ego vobis ampliſſimo munere honoratis, liberè hinc abſcedendi faciam poteſtatẽ. Ait ad eam Anthimus: Si vis virum tuum ſaluum & incolumem, hortare eum vt fiat Chriſtianus, & continuò ſoſpitem videbis. Illa mox ingreſſa ad Pinianum, dixit ei: Quotquot te hactenùs non ſolùm medici, ſed etiam archiatri viderunt, omnes vno ore teſtati ſunt, nulla te ratione poſſe euadere. Ego verò quoſdam inuéni viros, qui ſe quidem nihil abs te accepturos affirmãt, ſed hoc tãtùm aſſerãt, ſi velis fieri Chriſtianus, ilicò te poſſe optata gaudere ſalute. Pinianus his auditis: Oportet, inquit, valdè illum deſipere, qui non credat eum verum eſſe Deum, qui poteſt deſperatam reddere ſalutem, & ad vitam illos reuocare, quibus iam ſepultura parata eſt.

Cheremon à diabolo arreptus, expirat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lucina itaq; egressa, introduxit Anthimum presbyterum & Sisinnium diaconũ, hortabaturq; eos sedere in cubiculo, vbì iam semianimis decumbebat Pinianus. At illi dixêre Piniano: Non huc sedendi causa ingressi sumus, sed aliquid faciendi, vndè cureris. Ait Pinianus: Detis ergò operam, vt possim his febrium doloribus liberari. Anthimus presbyter dixit: Facessant hinc artes medicorum, vbì sola Christi virtus operabitur. Pinianus ait: Succurrat ille mihi per vos, vt possim credere, eum solũ esse omnipotentem Deum. Anthimus dixit: Præpara pectus tuum, vt credas ea q̃ dicturus sum tibi: & vbì credideris, saluus eris. Pinianus ait: Ego si non toto corde credidissem, nõ vos ad me ingredi passus essem. Anthimus dixit: Audi ergò, quid credere debeas. Is, quem nos colimus, vnus Deus est, qui fecit cælum & terram, & omnia quæ in eis sunt. Et hic Deus, Verbum ex ore suo protulit virtute plenum, quo verbo cæli firmati sunt, sicut spiritu oris eius omnis virtus eorum: à quo congregatę sunt sicut in vtre aquæ maris, & positæ quasi in thesauris abyssi. Cùm sit autem trinus Deus, in quem oportet credere, tamẽ vnus est: Pater, qui eructauit ex corde Verbũ bonum: Filius, qui est Verbum, quod eructauit, per quẽ facta sunt omnia: sanctus quoq; Spiritus, à quo vniuersa animantur. Ex omnibus autem creaturis Deus hominem creauit ad similitudinem suam, cui etiam legem præfixit, quam si seruaret, vita frueretur sempiterna. Sed inuidus dæmon pestifera suasione effecit, vt legem illam transgrederetur: quæ res mortem ei attulit. Itaq; Verbum Dei, per quod facta sunt omnia, id est, filius Dei, dignatus est humanam naturam suscipere, & nasci ex virgine: & cùm esset ei par omninò cum patre potestas & virtus, omnes diaboli tentationes vicit, & tandèm ad Crucis vsq; lignum perduci & in illud suffigi se passus est, vt lignum præuaricationis ligno passionis excluderet, & vitam, quam homo peccando amiserat, pro peccatoribus moriendo repararet. Surrexit autem tertia die à mortuis, & discipulis suis per dies quadraginta apparens, dedit eis potestatem in ipsius nomine pellendi dæmonia, ægris manuum impositiõe reformandi salutem, dolores & morbos omnes curandi, mortuos quoq; ad vitam reuocãdi. Ad extremum cùm illos ad mõtem perduxisset, videntibus illis ascendit in cælum. Stupentibus autem eis, apparuêre angeli, qui & dixerunt: Quid statis adspiciẽtes in cęlum? Hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet, quemadmodùm vidistis eum euntẽ in cælum. In eius ergò nomine manum tibi imponimus, credentes completurũ eum promissa sua.

Summa q̃dam fidei Christianę. Psal. 32.

Psalm. 44. Iohan. 1.

Gen. 3.

Actor. 1. Matth. 10.

Actor. 1.

Tum verò Pinianus, extendens manus suas in cęlum, ità dixit: Christe, quem hactenùs ignoraui quis esses, quem nunc demùm cognoui ex horum sermõe, qui te nouerunt: en etiam anteq̃ fiam Christianus, te confiteor, & credo te mihi redditurum sanitatem, quam medici omnes asseuerant nullo pacto mihi posse restitui. Prostrauerunt autem se Anthimus presbyter & Sisinnius diaconus, & vnanimiter in preces incubuêre. Atq; eccè illis orantibus, subitò fulgor luculentus emicuit, & dimidia ferè hora illic permanens, paulatìm abscessit. Surgentes autẽ Anthimus & Sisinnius, dixerunt Piniano: Exurge, Visitauit enim te Christus filius Dei, cui credidisti. Et statìm erigens se, sedit in lecto suo, & quasi pede tẽtans, descendit ex illo, cœpitq; stans mouere sese: cumq; incolumem se sentiret, voce clarissima dixit: Verus Deus tu es Christe, qui me desperatum saluti integrę restituisti. Acciti sunt autem etiam illi, q̃ in carcere adhuc erant, Maximus, Bassus, Diocletius & Florentius: simulq; orantes, Pinianum & Lucinam coniugem eius sermone veritatis & perfectionis imbuerunt. Exactisq; septem diebus, quibus eos docuerunt mysterium Christi, baptizauerunt eos & omnes eis familiaritate cõiunctos. Mansit autem Pinianus post recuperatam sanitatem in functione sua annum vnum: atq; interìm Christianos omnes à merallis & ergastulis atq; custodijs ad se curauit adduci, eorumq; ex Anthimi & Sisinnij institutione pedes lauit, manus osculatus est, & suppeditato sumptu atq; vehiculis, ad propria dimisit eos gratulabundos. Iam autem fama eius in vulgus sese diffundente, in vrbe dicebatur: Pinianus huc secum Christianos adduxit. Et quia multi erant, & simul vno in loco degere non poterant, distribuit eis mansiones per prædia sua & vicinam prouinciam, vbì amplissimas habebat possessiones apud Auximum oppidum. Et prædium quidem vnum attribuit Sisinnio diacono, Diocletio & Florentio, quibus permulti alij aderant, pariter vacantes Deo, & sine vlla molestia in Christi laudibus triennio versantes. Hoc autem ordine Sisinnius, Diocletius & Florentius ad

Pinianus curatur.

ad palmam martyrij peruenêre. Erat ibì conuentus hominum eorum, qui sacrificãtes semèl post annos tres, dicebant sibi reddi responsa. Cùm ergò illi conuenissent, & solitas impietates sceleratis offerendis sacrificijs exercerent, talia feruntur accepisse responsa: Nisì sacrificarent Sisinnius, Diocletius & Florentius, non posse illos solito more oracula edere. Itaque è populo tracti violenter, cùm sacrificare contemnerent, lapidibus interfecti sunt, & sub ipso monte sic, vt erant lapidibus obruti, derelicti. Eum autem locum post discessum malignæ plebis repurgârunt Christiani, & sanctos martyres illic condiderunt: vbì sanè orationes eorum exuberant beneficijs suis vsq; in præsentem diem.

Cædes Sisinnij, Diocletij & Florentij.

Porrò Anthimus presbyter non longè ab vrbe via Salaria latitabat apud prædia Piniani. Accidit autem, vt rusticis Syluano sacrificantibus, is, qui erat eorum sacrificiorum author, à diabolo arreptus fureret, omnesq; ipsi occurrentes gladio cæderet. Cumque omnes fugerent, perlatum est ad Anthimum, iam multos ab illo homine furioso peremptos & cæsos esse. Anthimus itaque orans & commendans se Deo, occurrit ei & dixit: In nomine Domini mei Iesu Christi sta vinctus catenis spiritalibus, & abijce gladium, quem ad hominum faciendas cædes corripuisti. Ad hãc vocem stetit ille fixus, statimque tenuit eum Anthimus presbyter, & duxit ad suum domicilium, precibusque & ieiunijs vacans, intrà tres dies ità eum menti suæ restituit, vt etiam Christianum efficeret. Credidit autem etiam vxor eius & filij, multiq; alij eius opera conuersi crediderũt, adeò vt lucum illum Syluano dicatum securibus cæderent, & aras eius subuerterent, hanc ei vicem reddentes, quòd dęmone infestante homines innoxij fuissent iugulati. At verò populus incredulus illac transeuntem Priscum Consularem tenuit, indicauitque ei ab Anthimo presbytero euersa esse simulacra omnia, lucosque omnes incensos. Iussit igitur Priscus eum comprehensum ad sacrificandum compelli. Sed cùm importunitatem & minas eorum contemneret, ligato ad collum eius saxo, in medium Tyberim eum iactauerunt. Angelus autem Domini apparuit ei, & ruptis vinculis, reduxit eum in cellam oratorij sui. Altero manè viderunt gentiles more solito venire Christianos ad eum, illisq; insultantes & illudentes, dixerunt: Ite ad Anthimum vestrum. iacet enim mersus in profundo Tyberi. Respondebant Christiani: Nos Anthimum Christi seruum sanum vidimus, nobisq; pro more benè precatus est prorsùs incolumis & illæsus. Dixerunt ergò ethnici illi intrà se: Nos eum ità traximus, vt membris omnibus attritus sit, nostrisque manibus ligato ad collum saxo in Tyberim eum præcipitè egimus: quid est igitur, quòd hæc isti affirmant? Ingressi verò ad eum, viderunt eum saluum & ad populum concionantem. Eo spectaculo attoniti pleriq; omnes, qui eum in Tyberim demerserant, ad genua eius sese abijciunt, ductiq; pœnitentia, baptizantur. Cùm autem reuertisset Priscus consularis, delatus est apud illum Anthimus presbyter, quòd non modò non potuerit interfici, sed etiam omnes illos, qui eum extinguere conati essent, ad Christi religionem traduxerit. Iussit ergò Priscus illum sibi sisti, & cùm triduo vinculis & minis atque terroribus illum pertentasset, nec vlla posset ratione eò permouere, vt idolis immolaret, iussit eum capite cædi. Tulerunt autem corpus eius illi, quos conuerterat ad Dominum, & in oratorio ipsius condiderunt.

Anthimus iactatur in Tyberim, sed ab angelo educitur.

Anthimus interficitur

Eo vita functo, Maximum venerari cœperunt, qui Anthimi fuerat amicus perquã familiaris, dixeruntq; Prisco consulari: Inimice Dei & Christianorum, ecquid indè lucri nactus es, quòd Anthimum peremisti? En plures ad se inuitat Maximus, eius amicus. Misit ergò Priscus apparitores, qui Maximum compræhenderent. Resistẽte autem populo & prohibere volente, dixit eis Maximus: Nolite filioli impedire profectionem meam. sicque constanter & intrepidus abijt ad Priscum, qui hunc in modum ei locutus est: Túne es ille, qui principum cæremonias euertis, & prouinciales omnes à deorum cultu abstractos, ad tuum Deum adducis? simulq; ira commotus, iussit eum fustibus cædi & ad sacrificia compelli. Sed vt vidit eum in Dei timore fixum permanere, itidèm capite damnauit. Rapuerunt autem Christiani corpus eius, & in loco, vbì orare consueuerat, tumulârunt. In eodem verò loco Bassus permanens, hortabatur Christianos, vt in Sanctorum passionibus lætarentur potiùs quàm lugerent. Accidit indè, vt multi confluerent ad mercatum, qui tum habebatur eo loco, quem Forum nouum vocant, fierentque sacrificia Baccho. Quidam

Maximus verberatur, & indè capite plectitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

igitur Bassum appræhendentes, dixerunt ei: Sacrifica deo Libero, qui nobis dat vbe-
res vineas, & deæ Cereri, quæ messes fertiles largitur. Quibus Bassus respõdit: In cę-
lo Deus est, qui dat pluuiam matutinam & serotinam, idemq; ipse suppeditat nobis
omnia, vitæ degẽdæ necessaria. Hæc autem simulacra prorsùs inanima & muta sunt,
Fausti cædes, & neq; sibi possunt, neq; alijs opitulari. Atq; hæc dicens, insufflauit in illa, & mox ce-
ciderunt & confracta sunt. Id vt populus vidit, irruerunt in eum, & pugnis, calcibus,
fustibus tam diù eum ceciderunt, donèc exhalaret spiritum. Fabium verò tradiderũt
Priſco, à quo diuturna maceratus custodia, cùm omninò respueret sacrificia dæmo-
Item Fabij niorum, item capite punitus est. Atq; ità omnes isti, Anthimus, Maximus, Bassus &
Fabius illis locis cæsi sunt, in quibus orare consueuerant via Salaria, quæ mittit ad
Picenum. Porrò Sisinnius & Diocletius & Florentius eo in loco humati sunt, quo
lapidibus obruti fuêre, iuxta Auximum oppidum. Eorum autem martyrio multùm
Lucinæ re-
ligiosa vi-
ta, gratulabatur Pinianus illustriss. & Christianissimus, qui cum bona fide migrauit ad
Dominum.

Lucina autem coniunx eius, iam marito orbata, diù noctuq́ue in precibus & le-
ctione perdurans, castissimum Deo exhibuit famulatum. Et erat illa quidem elegans
corpore, sed elegantior sanctitate. Cùm autem supra vires se afficeret inedia, & tri-
duanis ieiunijs maceraret, apparuit ei S. Sebastianus martyr Domini, indicauitq; ei
locum, in quem ipsius corpus sacrilegi abiecerant. Quod vbi illa ex eo loco extra-
1. Tim. 5. ctum sepeliuit, referebat se à S. Sebastiano admonitam, vt iuxta Apostolicam præ-
ceptionem vino modico vteretur, & quotidiano esset contenta ieiunio, tumq́ue ci-
bum sumeret, quandò ad eam venientes sacerdotes Domini, qui causa persecutio-
nis latitabant, Missas facerent, & ipsa ab eis benedictionem percepisset. Cùm autem
cæsi essent Simplicius & Faustinus via Portuensi, soror earum Beatrix eos sepeliuit,
atq; deindè se contulit ad venerabilem Lucinam, mansitq; cum ea mensibus septem.

Intercà prædium quoddam Beatricis huius & fratrũ eius Simplicij & Faustini, vi-
cinus quidam possessor Lucretius nomine, concupiuit. Curauit igitur compræhen-
S. Beatrix præfocatur in carcere. di Beatricem, & duci ad sacrificandum. Cùm autem illa constanti animo recusaret,
iussit eam noctù à seruis suis præfocari: eam verò S. Lucina apud fratres eius sepe-
liuit. Porrò Lucretius occupato illo prædio, fecit in eo conuiuium amicis suis, insul-
tans sanctis martyribus. Eccè autem inter epulas cuiusdã fœminæ infans in has vo-
ces erumpit: Audi Lucreri. Occidisti, & inuasisti: itaque datus es in manus inimici.
Ad quæ verba expalluit Lucretius, & tremore correptus est: moxq́ue satanas in eum
ingressus in ipso conuiuio, per tres horas vexauit eum, donèc impium exhalaret spi-
ritum. Tantus autem timor inuasit eos, qui illi conuiuio intererant, vt simul omnes
ad Christianos confugerent, & fierent etiam ipsi Christiani, passimq́ue omnibus
narrarent, cædem S. Beatricis in conuiuio vindicatam.

Lucina autem fugã meditante propter persecutionis acerbitatem, appáruit ei
S. Beatrix, hortataq; est nè fugeret, dicens illoipso mense pacem Ecclesiæ Dei resti-
tutum iri. quod etiam factum est. Vixit autem S. Lucina ad annos nonagintaquinq;,
semper eleemosynis, precibus, ieiunijs, hymnis & canticis vacans, in fide, castitate
& omni sanctitate perseuerans, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor
& gloria in secula seculorum, Amen.

Sermo B. Petri Damiani in festiuitate eiusdem S. Anthimi martyris.

QVm beati Anthimi, fratres charissimi, triumphalia gesta recolimus,
triumphantis in eo Christi victorias celebramus. Ille siquidem in eo
pugnabat, ille superabat, qui & fidei constãtiam præbebat animo, nè
supplicijs cederet, & verba vitæ labijs suggerebat, vt infideles & per-
Matt. 10. ditos, ab errore veteris perfidię reuocaret. Nõ enim, inquit, vos estis,
qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Stri-
gebatur corpus loris nexuum, sed verbum Dei non erat alligatum. Horrebat tene-
bris carcer angustus, sed mens atria supernæ claritatis inhabitans, beato lumine fru-
ebatur, dicẽs cũ Paulo: Quos resuscitauit, consedere fecit secũ in cælestibus. Liuebãt
Ephe. 2. 2. Cor. 4. mẽbra plagis verberũ, sed aiebat: Licèt is, q foris est, noster homo corrũpatur, sed is
q intùs est, renouatur de die in diẽ. Cũ talibus armatis noster Iesus assẽdit in plium, de-

defuncto Moyse, & Iordane transmisso, cessante veteris legis obseruantia, & percepto baptismatis sacramento. Lex enim & Prophetæ vsque ad Iohannem, vt videli- Luc. 16.
cet illic legi veteris testamenti finis occurreret, vndè nouæ gratiæ lauacrum profluendi ad salutem hominum originem inueniret. Iesus itaq; ille Israëliticæ plebis dux,
nostrum verum Iesum humani generis Saluatorem, & vocabulo præfigurauit, & facto. Mittitur ille ad perdendas gentium nationes: venit hic ad debellandas aëreas
potestates. Mittit ille Hierico duos exploratores: dirigit iste in hunc mundum sub Ios. 2.
ciusdem numeri sacramento suos prædicatores. Misit enim (testante Euangelio) bi- Luc. 10.
nos & binos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum, quò erat ipse ventu-
rus. Mittebantur illi, vt locorum situs solicita curiositate perquirerent: missi sunt
isti, vt venienti Iesu viam fidei in humanis cordibus præpararent. Illi in Rahab me- Ios. 2.
retricis hospitio recipiuntur: isti apud Ecclesiam Gentium, quæ cum idolis fornica-
ta erat, requiescunt. Porrò Rahab coccineum funiculum, sanguinei videlicet colo-
ris, in fenestra propriæ domûs appẽdit: & sancta Ecclesia in fenestra suæ domûs quo-
dammodò rùborem sanguinis ponit, dum & passionem Christi publicè confitetur
in voce, & signum Crucis palàm portat in fronte. Vndè benè sponsus ad sponsam
dicit in Canticis: Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. Quid enim Cant. 4.
labia sponsæ, nisi doctores intelliguntur Ecclesiæ? Coccus autem sanguinis habet
rubore, vel ignis speciem, quod significat charitatem. Labia ergò Ecclesiæ, hoc
est, prædicatores sancti, coccineæ vittæ sunt similes, quia mortem Christi iugiter p̃-
dicant, eumq́ue, pro charitate generis humani, Crucis subijsse patibulum constan-
ter affirmant. Et benè, per vittam coccineam, prædicatorum ordo signatur. Vitta si-
quidem capillos ligat, in vnumq́ue constringit: & sancti Doctores in vnitatem fidei
prædicatione sua fidelium colligunt multitudinem, atq; in vnum re digunt sub mu-
tuæ charitatis compage decorem. Postremò quisquis extra domum illam inuen-
tus est, gladios non vitauit: quicunque etiam ab Ecclesiæ limite, qui fides est, exteri-
or fuerit, periculum proculdubiò mortis incurrit.

Extra hanc domum sacrilegus ille Chęremon inuentus est, qui acceptis ab impe-
riali tyrannide codicillis, dum contra Christianos vesana rabie furerer, eorumque
necem cruentis dentibus esuriret, à dæmonio repentè correptus, de vehiculo cor-
ruit, diuq́ue vexatus, dum sanctos inuocaret, quos ipse laniauerat, expirauit. Ad
hanc domum Pinianus cõfugium fecit, qui mox vt per beatum Anthimum verbum
salutis audiuit, credẽs in Christum, omnem molestiam desperati languoris, quem pa-
tiebatur, euasit. Et benè factus transfuga, dum victoris Iesu castris applicuit, peregri-
nus in domesticum trãsijt, & Israëliticam dignitatem alienigena subintrauit. In ore
quippe beati martyris Anthimi, tãquàm ex fenestra domûs, coccineus quodammo-
dò funiculus dependebat, quia trophæum Crucis Christi omnibus notum facere nõ
cessabat. Prætereà beatus Anthimus, cuius iam per multa certamina testabatur terra
victorias, vt & in alio elemento nobilis eius palma clarescceret, in Tyberini gurgitis
fluenta demersus est. Et vt artifex carnificum rabies nihil dimitteret intentatum, sa-
xea corda gestantes, pondus alligant saxi, minùs fidẽtes corporeæ grauitati. Sed fru-
strà lapidea moles aggrauat, quem penna meritorum leuat. Aliena peruersitas ina-
niter deprimit, quem sublimia petens sanctitatis propriæ virtus extollit. Felix ille
vinctus, qui dum humano solatio destituitur, nè pusillanimis fiat, * Angelitùs visita-
tur. Felix, inquam, naufragus, qui vt de voragine pelagi ad statiõem litoris reporte-
tur, non terreni remigis officio fruitur, sed cælestis nuncij vehiculo baiulatur. Ange-
lus enim Domini veniens (vt in ipsa passionis eius narratur historia) & vinculum sol-
uit, & beatum martyrem ad orationis suæ cellulam reuocauit.

Imitemur hunc egregium virum dilectissimi, sanctè viuendo, carnis incentiua fre- Imitari de-
nando, mundi gloriam contemnendo. Beati nos martyres in operatione p̃cedant, bemus san-
vt sancti Angeli nobis in tribulatione succurrant. Delicatus siquidem miles est, qui ctorũ mar-
antè vult triumphare, quàm arma conserere: priùs triturare, quàm rura proscin- tyrum ope
dere.

Desunt nonnulla.

Inter hos sanè principes & cælestis militiæ bellatores beatus Anthimus insignis
enituit, quòd & cruentis impiorum manibus in persecutione non cessit, & in pace

Universidad de Deusto
Biblioteca

positus,insurgentium portenta vitiorum spiritali virtutum mucrõe truncauit. Carnis suæ membra tormentis exposuit,interioris hominis viscera illæsa seruauit. Caput non timuit feruenti gladio subdere,vt Christo capiti mereretur inseparabiliter adhærere. Hîc deest aliquid.

Heb.11. Imitemur, dilectissimi, fidem martyrum, per quam vincentes regna terrarũ, adepti sunt præmia promissa cælorum. Sit ergò fides nostra solida,sit vera, sit robusta, vt nunc eundo per fidem, perueniamus ad speciem : nunc videndo per ænigmatis speculum,quandoq; perducamur ad ipsius summæ veritatis obtutum, vbi nunc beatus martyr Anthimus, deposita sarcina corruptibilis carnis, stolam adeptus est Angelicæ claritatis. Eccè enim inter ignitos supernæ Hierusalem lapides emicat. Eccè inter purpuratas martyrum legiones victor & coronatus exultat. Consummato qppe glorioſi certaminis cursu, eundem ipsum in præmio remuneratiõis accepit, qui factus est & precium cùm redemit, Iesum Christum Dominum nostrum, Amen.

DE S. MAMERTO VIENNENSI EPISCOPO, EX ADONE AEQVE VIENNEN. EPISCOPO, ET GREGORIO

Turonensi. Non est autem, quòd putet lector,nos hic vitã eius edere,sed propter Litanias illas solennes,quæ ante Christi Assensionem fiunt in Dei Ecclesia,pauca hæc ex memoratis Patribus descripsimus, quæ tum ad eius declarandã sanctitatẽ faciunt,tum etiã ad Litaniarũ harum ostendendam antiquitatem.

Maij 11. AMertus Viennẽ episcopus insignissimus habetur. Qui inter alia mirifica, ob imminentẽ cladem ante Assensionẽ Domini solẽnes instituit litanias. Sic Ado in Chronicis Aetate 6. Anno 396. Idem rursùs eadem ætate, anno 452. Clodoueus rex post victoriam Alemanorum, 15. anno regni sui credens baptizatur. Indè Burgundiam sibi subegit, & Gundobaldum atq; Gundegisilum fratrem eius ad tributa coëgit. Hoc tempore beatissimus Mamertus Viennensis episcopus cladem imminentem lachrymis & precibus suis à Viennensium vrbe remouit. Siquidem incendia crebra,terræmotus assidui, nocturni sonitus cuidam totius vrbis funeri prodigiosum quidẽ ac ferale minantes: populosis hominum conuentibus domestica syluestrium ferarũ species obuersabatur: lupi, vrsi, ac cerui naturaliter pauidi, per angusta portarum vsque ad fori lata penetrabant. Quid multis? Imminẽte solennitate vigiliarum, qua celebrari festum Dominicæ Resurrectionis annua consuetudo poscebat, ædes publica, quam præcelso ciuitatis Viennensium vertici sublimitas in immensum fastigiata sustulerat, flammis terribilibus conflagrare crepusculo cœpit. Interpolatur nuncijs discriminis iucunditas *sublimitatis: pleno timoribus populo, ecclesia vacuatur. Omnes nanq; similem facultatibus vel domibus proprijs casum de quadam præminentis incendij arce metuebant. Perstitit tamen coram festiuis altaribus inuictus antistes S. Mamertus, & calorem fidei suæ accendens flumine lachrymarum, permissam ignibus potestatem incendio abscedente compescuit. Desperatione deposita,redditur ad ecclesiam, in eaq; vigiliarum nocte sancti Paschę concepit animo Rogationes, atq; ibi cum Deo tacitus definiuit, quicquid hodiè psalmis ac precibus mundus inclamat. Hactenùs Ado,cui valdè consentanea scribit Gregorius Turonẽsis lib. 2. Historiæ Francorũ,cap.34. in hęc verba:

Clodoueus rex baptizatur.

Clades Viennensium.

*solennitatis legendũ puto

Litaniarũ institutio.

Magnę facundię beatus Auitus refert in quadam Homilia, quam de Rogatiõibus scripsit,hasipsas Rogatiões, quas ante Assensiõis Dominicę triũphum celebramus, à Mamerto, ipsius Viennẽ vrbis episcopo,cui & hic eo tẽpore ẽperat, institutas fuisse, dum vrbs illa multis terreretur ,pdigijs. Nam terræmotu frequẽti quatiebatur: sed & ceruorum atq; luporũ feritas portas ingressa, totã,vt scripsit,vrbẽ nihil metuens oberrabat. Cumq; hæc per anni circulum gererentur,aduenięntibus Paschalis solennitatis diebus,expectabat misericordiam Dei plebs tota deuotè,vt vel hîc magnę solennitatis dies huic terrori terminũ daret. Sed in ipsa glorioſæ noctis vigilia,dum Missa-

Missarum celebrarentur solennia,subitò palatium regale intramurancũ diuino igne succẽditur. Pauore oñibus pterritis,& ecclesiã egressis, credẽtibus nè aut hoc incẽdio vrbs tota consumeretur, aut certè disrupta tellure dehiscceret : sanctus sacerdos prostratus ante altare, cum gemitu & lachrymis Domini misericordiam imprecatur. Quid plura? Penetrauit excelsa poli oratio pontificis inclyti, restinxitque domũs incendium flumen profluentium lachrymarum. Cumque hæc agerentur, appropinquante Assensione,vt iam diximus, maiestatis Dominicę, indixit populis ieiunium,ostendit orandi modum, edendi seriem, erogandi hilarem dispensationem. Cessantibus quoquè exindè terroribus, per cunctas prouincias dispersa facti fama, cunctos sacerdotes imitari commonuit, quod sacerdos fecit in fide. Quæ vsq; nunc in Christi nomine per omnes ecclesias in compunctione cordis & contritione spiritũs celebrantur. Ità Gregorius Turonensis. Meminit harum Rogationum etiam Sidonius libr.5. Epistо. 14. inter cætera dicens : Rogationum solennitatem primus Mamertus pater & pontifex reuerendissimo exemplo,vtilissimo experimento inuẽnit,instituit,inuexit,in quibus ieiunatur,oratur,psallitur,flętur. Vide plura apud eũdem lib.7. Epist.1.

S. Mamertus suis precibus Deũ placat.

VITA S. GANGVLPHI MARTYRIS, SCRIPTA A QVODAM EX FIDELI ALIORVM RELATIONE,

sed interdùm verbosiùs. Itaque & stylus passim nonnihil mutatus est, & pleraque comprehensiùs reddita per F. Laur. Surium: Extat in antiquis ijsque egregijs MS. Codicibus.

PROLOGVS AVTHORIS.

VENERANDA beatissimi Gangulphi, Confessoris Christi & martyris commemoratio, literis venit consignanda : qui post priscos illos sanctos eorum imitatione clarus existens, tanquàm iubar splendidissimum in orbe refulsit. Et licèt instituto laicus fuerit,at tamen contra antiqui hostis tentationes pugnauit viriliter, & tandèm vt emeritus miles, cum triumpho bonorum operum migrauit ad illam patriam verè beatam, felicitate fruiturus sempiterna. Verè beatum illum & glorioſum,qui mundo iam in deteriora prolabente,& plurimis à via veritatis exorbitantibus, à iustitiæ recto itinere non deflexit. Cuius tota conuersatio rectè viuendi,alijs exemplum fuit:cui,cum Apostolo,viuere Christus fuit,& mori lucrum : qui denique conuenienter Propheticæ admonitioni, spiritale canticum in tuba ductili & voce tubæ corneæ iugiter Domino modulatus est. Tuba ductilis, quæ crebris ictibus ex metalli massa producitur, carnis mortificationem significat. Itaque ille Deo in tuba ductili canit, qui carnem suam crucifigit cum vitijs & concupiscentijs, qui castigat corpus suum & in seruitutem redigit, vt disciplinis cęlestibus extenuatum & productum,supernam possit edere melodiam. Tuba autem cornea,cęlestem designat conuersationem. Cornu enim ex carne nascitur,sed carnem excedens,carneam mollitiem mutat in osseam firmitatem. Psallit ergò Deo in tuba cornea, qui in carne ambulans,non secundùm carnem militat: qui ea, quę sursùm sunt, sapit & quærit,non quæ super terram. Talis certè huius B. Gangulphi nostri conuersatio,talis eius tota vita fuit:nempe sancta, innocens, fide integra, spe robusta,charitate affluens,cunctis deniquè virtutibus cõspicua. Quam sanè multùm dolemus nusquàm nos scriptam reperire potuisse,cùm non dubitemus non defuisse, qui eius miracula literis mandârint: sed crebris barbarorum incursionibus, omnia longè lateque vastantium, sicut multorum aliorum, ità huius quoquè sancti viri credimus res gestas interijsse,vnoquoque in eam potiùs curam incumbente,vt fuga sibi consuleret, quàm vt codicibus conseruandis assideret. Interìm tamen ea,quæ posterorum fideli relatione nobis de illo comperta sunt, ipsius adiuti precibus,conabimur explicare.

Philip. 1.

Pſal. 97.

Tuba ductilis.

Tuba cornea.

Universidad de Deusto
Biblioteca

HISTORIA.

Maij 11. IGITVR vir Domini Gangulphus, præclaris in Burgundia ortus natalibus, à parentibus adhuc puer diſciplinis Chriſtianæ religionis apprimè eruditus eſt : & in tenera illa ætate, cùm eſſet egregia indole, & forma eleganti, conſueſcebat crebris intereſſe piorum conuentibus, fauosque diuinorum eloquiorum ſuſcipiens ab ore illorum, Catholicas ſententias mandabat memoriæ, ità vt in fragili pectuſculo impreſſam iam liceret cernere effigiem & exemplar ſanctitatis.

Pietas puerilis.

Creſcente ætate fuit vultu reuerendus, ſermone affabilis, prudens in opere, facundus ore, deniquè nulla non morum honeſtate præditus. Ludicra hominum malè ocioſorum ſpectacula tanquàm voraginem quandam deuitabat, & petulantium iuuenum lubrica conſortia & obſcœna colloquia, quæ animi puritati vehementer officiunt, reſpuebat : Euangelicæque præceptionis non ſurdus auditor, cum ſerpentis prudentia columbinæ ſimplicitatis manſuetudinem coniungebat. Poſtquàm autem ampliſſimæ opulenti patrimonij poſſeſſiones & facultates ad eum deuolutæ ſunt, quàm liberalis & benignus in egenos fuerit, dici vix queat. Potuit dicere ex ſententia cum B. Iob: Oculus fui cęco & pes claudo, & oſtium meum patuit viatori.

Matth. 10.

Iob 29.

Vbì autem ad virilem peruénit ætatem, vxorem duxit generis quidem nobilitate ipſi non imparem, ſed moribus longè diſſimilem. Permiſit hoc fortaſsis ideircò præpotens DEVS, vt per illam beati viri probaretur patientia & innocentis vitæ ſimplicitas : qua vſqueadeò ſtuduit virtutum ſuarum merita occulere, vt ab inuidis inertia quadam torpere diceretur. Solebat verò etiam venationi operam dare, quòd prædia illius, in quibus demorabatur, denſis eſſent cincta nemoribus, quæ diuerſis ferarum generibus abundabant : id quod hodieque teſtatur locus, in quo ſacræ eius corporis exuuiæ aſſeruantur. Vacabat autem plerunquè venationi, nè ocio torperet, quod vt virtutes eneruat, ità vitijs alimenta miniſtrat : & vt hac ratione ſeſe exerceret. Ea nanque tempeſtate regnum Francorum Pipinus præclarè gubernabat, cui hic ſanctus vir militari officio coniunctus, ſtrenuam nauabat operam, atque inter fortiſſimos eius exercitûs viros numerabatur. Erat enim acer animo, fortis viribus, in armis ſtrenuus, & in omni deniquè re militari exercitatiſſimus. Cui rei argumento eſt inſignis eius armatura, quę hodieque aſſeruatur in eccleſia, eius honori & nomini dicata, quam ſacratiſſima reliquiarum eius præſentia illuſtrat, vbì habetur eius galea, lorica, gladius & brachialia : quibus ille quidem forinſecùs ſeſe communiebat, ſed intûs longè potioribus ſplẽdebat armis, galea fidei, thorace iuſtitiæ, clypeo inexpugnabilis æquitatis, & gladio verbi Dei, quo mentis eius penetralia mirificè erant illuſtrata.

Eius arma aſſeruantur in eccleſia.

Cùm autem quodam tempore, perfunctus regio miniſterio, in patriam redire vellet, iter habuit per Campaniam. Vbì ſumpturus ientaculũ, & equis pabulum prębiturus, nonnihil ab itinere deflexit, inciditque in locum perſpicuo fonte irriguum & læto gramine amœnum : in quo poſtquàm conſedit cum ſuis, is, cuius erat locus ille, ſuperuenit, eumque vir beatus, vt erat humaniſſimus, ad pariter ſumendum cibum inuitauit. Inter edendum autem agere cœpit cum eo de fonte ipſi vendendo. Id verò vt ille audiuit, intrà ſe tacitus riſit ſanctum virum, non id ab animi puritate & innocentia, ſed quadam ſtoliditate proficiſci exiſtimans. At tamen facilè ſibi perſuadens, & pecuniam ſe poſſe adipiſci, & nihilo minùs fontem retinere, quòd fieri non poſſet, vt aliò transferretur fons, neque cogitans dixiſſe Dominum, Amen dico vobis, ſi habueritis fidem, & non hæſitaueritis, ſi monti huic dixeritis : Tolle, & iacta te in mare, fiet : indicat precium fontis, nempe ſolidos centum, cosque vir beatus ei iuſſit numerari. Indè ſumpto cibo, equis aſſcenſis cœptum cum ſuis proſequitur iter, tandemque Varennas venit, vbì tum quidem morabatur, & vbì baſilica extructa eſt in eius honorem.

Matth. 21.

Emit fontẽ, isq; diuinitùs aliò trãsfertur.

Narrauit autem vxori, quid egiſſet. At illa malignè eius facta omnia interpretans, clàm illum & hebetem atque vecordem & rerum ſuarum prodigum dicere cœpit. Non diù pòſt exijt vir ſanctus viſurus loca domui ſuæ propinqua, ſcipionemque

nemque manu tenens ſolo infixit, domumque redijt. Altera die cùm ſurrexiſſet manè, aqua manibus & faciei abluẽdæ deerat. Tum ille plenus fide, iuſſit famulum properè ire ad eum locum, vbì defixus erat ſcipio, eoque extracto haurire aquam, quæ illic eſſet emerſura. Fecit famulus, quod erat iuſſus: & mox euulſum è terra ſcipionem magna aquarum vis ſecuta eſt, ex imis terræ viſceribus ſcaturiens. Atque ità auarus ille venditor fonte ſuo priuatus eſt, nec vnquàm poſteà illic aqua manare viſa eſt. Tranſlatus autem fons diuina virtute, hodieque ſaluberrimè exundat, & per beati Gangulphi ſuffragia multis adfert ſanitatem.

Fons ille morbis medetur.

Vxor autem beati viri, rupta coniugij fide, cum quodam è Clero nefaria commixtione ſeſe polluit. Et ille quidem clericus dicendus non eſt, ſed perfidioſus potiùs apoſtata, qui à iuſtitiæ via & ſorte Domini deflectens, non erubuit tantum ſcelus in ſe admittere mente obſtinata. Et primò quidem iſtuc clanculò geretur batur : deindè multorum ore iactatum, tandèm ad aures Gangulphi perlatum eſt. Ille rei indignitate permotus, aliquandiù varia animo volutabat, nec rarò in ea ſententia fuit, vt meritas ab ea pœnas exigeret, nè ad generis ſui ignominiam, in tali turpitudine diutiùs hæreret. Sed rursùs verebatur, ſi illi cauſa necis eſſet, nè ſuperioris vitæ innocentiam alieni ſceleris næuo obſcuraret. Memor itaque ſententiæ illius, Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus : tandèm ſtatuit rem totam diuino iudicio permittere. Cùm autem die quodam familia eius diuerſis eſſet miniſterijs occupata, cum ſola coniuge prædij ſui fines luſtrando circuiuit. Interim ad quendam veniunt fontem, vbì his vxorem vocibus compellat : Multa quidem de te, coniunx, paſsìm feruntur fœda & indigna natalibus tuis, & adhuc mihi quidem certò non conſtat, veréne, an falsò illa dicantur. Tum illa, etiam intrepidè iurando, falſos de ſe rumores ſparſos ait, nec ſe vnquàm alieno concubitu pollutam. At Gangulphus : Diuina, inquit, prouidentia, quam nihil fugit, vt ſe res habeat, iam certis declarabit indicijs. En fons hîc propoſitus eſt, nec frigidus valdè, nec immodicè calidus. In hunc igitur immitte manum, & è fundo lapillum extrahe : & ſi quidem à culpa es aliena, nihil mali patieris : ſin autem polluta es, non ſinet DEVS latére ſcelus tuum. Illa beati viri, ſicut alios omnes, ità hos quoquè ſermones vecordiæ adſcribens, incunctanter manum iniecit in fontem. Eccè autem, ſimul atquè lapillum ad ſe retrahere conata eſt, membris ferè omnibus obrigeſcit, & in digitis & brachio, quouſquè aqua pertigit, abſtracta cute, nuda caro cernitur, nihilque aliud miſera illa nisì repentinum interitum expectat. Tum Gangulphus ad eam : Optâram quidem, inquit, ſi fidem ſeruâſſes, & legi diuinæ conuenienter te geſſiſſes, omnia tecum vitæ huius diſcrimina perpeti, & proſpera atque aduerſa omnia, vtcunquè ſors tuliſſet, æquo animo pariter ſuſcipere, ſimul æquabiliter viuere, ſimul iucundè ab hac vita emigrare. Sed quandò hoc te ſcelere obſtrinxiſti, morte quidem digna es, ſed meis manibus nolim tibi necem adferre : diuino potiùs te iudicio relinquo. Et ſi quidem dignos pœnitentiæ fructus egeris, veniam à DEO impetrabis. Si autem tantæ nequitiæ finem non impoſueris, cum authore eius diabolo flammis gehennæ inextinguibilibus concremaberis. Meo ſanè deincèps contubernio nequaquàm fruéris : Habeas autem tibi, vndè poſſis vitam ſuſtentare, meam propter nuptias donationem. His dictis, cùm ſuos conuocâſſet, aſſcenſo curru, ad prdia ſua, procùl in Auabenſi territorio ſita, profectus eſt, pietatis illic & miſericordię vacans operibus, nullumq; tempus ſolitis virtutum ſtudijs vacuum abire ſinens.

Deut. 32.

Diuinitùs proditur coniunx adultera.

Diſcedit ab adultera vxore.

At mulier infelix, datam à beato viro poſſeſſionem adijt, & iam ſuæ relicta libertati, cum deteſtando illo Clerico ſolitæ libidini indulſit. Interim vereri cœperunt, nè fortaſsis zelo inflammatus Gangulphus, ambos repentè interficeret. Valdè igitur in eam curam & cogitationem incubuêre, quomodò illum poſſent è medio tollere.

Totus igitur iam malo dæmone obſeſſus Clericus, cùm optimè nôſſet ſecreta omnia illarum ædium, in quibus vir beatus degebat, diligenter explorauit tempus, quo poſſet illum ſolum inuenire, & famulorum miniſterio deſtitutum. Tandèm opportunum nactus tempus, clàm in eius cubiculum ingreditur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur,gladium ad eius caput pendentem corripit:sed dum è vagina illum educit, Gangulphus expergiscitur, ictumque, quo ceruicem homo nefarius ferire instituerat, declinans, in coxam accepit. Tum profanus ille, proiecto gladio, & equo conscenso, nè caperetur, aufugit. Gangulphus autem atrociter vulneratus, aliquot dies superuixit, & vt sensit adesse viuendi finem, Dominici corporis & sanguinis percepto munimine suum muniuit exitum, feliciterque migrans à corpore, ad Dominum, vti diù optauerat, profectus est. Porrò duæ amitæ eius, religiosæ fœminæ, eo in loco, qui Varennas dicitur, sanctitatis & castitatis studijs vacantes, Vuildetrudis & Vuilegosa, comperto eius obitu,multis è clero & populo conuocatis, ad funus accesserunt,ablatumque corpus cum crucibus & cereis, diuinorumque hymnorum melodia ad eum,quem diximus,locum non sine miraculorum gloria deportârunt, atque in basilica condiderunt,quam vir sanctus in S. Petri Apostolorum principis honorem construxerat : in quem sanè locum ante obitum suum admodùm benignum, benevolum ac liberalem sese declarârat, & necessarios reditus illic Deo seruituris suppeditârat. Vt autem de eius sanctitate & beatitudine certiores fierent mortales, ad communem omnium vtilitatem & profectum virtutibus & signis Dominus eum celebrè reddidit,& mirabiliter illustrauit.

Atrociter vulneratur.

Reddit spiritum.

Quæ verò pœna sit cõsecuta authores cædis eius, non est silentio prætereundum. Itaq; Clericus cùm ꝑperè tam atrox facinus suum detestabili mulieri tanquàm nũcium lętissimũ indicâsset,& mutuò sese ea immanitate oblectâssent,miser abijt ventrem exoneraturus. Moxadest cęlestis vindicta, & cũ fœcibus corporis viscera quoquè in cloacam deponit,negatoq; ipsi pœnitẽdi spatio,infelicem animam in tartarũ ꝑmittit. Fœmina aũt, vt audiuit ex quadã puella sua multa diuinitùs collata esse beneficia ijs in locis, ꝑ q̃ S. Gãgulphi exanime corpus fuisset deportatũ,furore & amẽtia ꝑcita,dixit: Perindè efficit virtutes & signa corpus Gangulphi,atquè anus meus. Dixit illa,& nefariam impuri oris vocẽ mox obscœnus qdam anꝰ crepitus consecutus est. Erat aũt dies Veneris,quem Christiani sextam dicunt feriam, quo id accidit: semperq; deincèps quoàd vixit,quot illo die verba protulit, totidem à parte corporis posteriori fœdos reddidit sonos, inaudito quodam diuinæ animaduersionis exemplo. Cuius rei tam celebris fama toto regno diffusa est, vt is, quem diximus,rex Pipinus illàc iter faciẽs,aliquos miserit percontatum,num hęc ità se haberẽt. Illi aũt ad regem & proceres quæ auditione & oculis compererãt, bona fide retulerunt.

Vltio diuina in percussoré sancti viri.

Item in aduleram vxorem.

VITA S. MAIOLI IIII. ABBATIS CLVNIACEN. AB ODILONE PRESBYTERO CONSCRIPTA. SERmo interdùm nonnihil expolitus est per F. Laur. Surium: quædam etiam comprehensiùs reddita sunt, omissis nonnullis, quæ ad historiam parùm attinere videbantur.

PROLOGVS AVTHORIS.

HVGONI & charissimo fratri Almano, Odilo presbyter in Domino salutem. Cùm ad proximum Pascha residerem in Romano monasterio,' pridiè eius diei, quo Patris nostri Maioli celebranda erat solennitas, vnus ex fratribus Iohannes nomine, qui secundùm nominis sui interpretationem, D E I gratia ditatus est, inquirere cœpit, quo in codice eius noctis lectiones designare & annotare deberet. Cui ego respondi : Consentaneum est, in huius Patris memoria beatissimi Pontificis Gregorij dicta recitari, quæ Maiolus pater, quoàd vixit, crebrò & legit & audiuit studiosissimè, & cùm libitum fuit, de eisdem facundo sermone disseruit. Absoluto indè Vespertinarum precum officio, & diurnæ seruitutis atque operis penso peracto, tam ordinis monastici institutum, quàm naturæ necessitas inuitabat nos ad captandam somni quietem. Ego verò per id tempus lugebam & de-

S. Maioli solennitas.

& deplorabam non modò damna rei familiaris, sed etiam inusitatæ calamitatis & inauditæ miseriæ ingens periculum,atque adeò, quòd magis vrgebat, totius patriæ & pauperum omnium clades immanes & magna dispendia. Cumque tantorum discriminum tantique mœroris anxia cogitatio per plures iam noctes insomnem me reddidisset,atque ea nocte solito more sensibus meis importunè sese ingereret,beatum cœpi rogare Maiolum, vt à Domino posceret mihi superhæ consolationis auxilium. Paulò pòst suggessit mihi tanti patris dulcis memoria, & quodammodò promittere visa est,si animum eius laudibus occupare vellem,cælestis consolationis præsidia mihi proculdubiò ocyùs adfutura. Itaque dilectissimi patres & fratres,opus hoc scribendum suscepi, non quidem pro illius patris dignitate & excellentia, sed pro ingenioli mei tenuitate. Qualecunq; aũt est,equidem igni spiritalis sensûs vestri id examinari,discerni & corrigi & opto & obsecro.

VITAE HISTORIA.

POST Apostolorum & Euangelistarum sacrosanctas, diuinas & salutares institutiões & doctrinam, inuictissimaque & gloriosissima beatorum martyrum certamina, tertio, vt ità dicam, loco præstitit diuina dignatio Ecclesiæ suæ noua solatia,nempe luminaria amore ardentia, sermone radiantia & lucentia: Apostolicos dico sacerdotes, & illustrissimos viros, humana scientia non vanè, sed salubriter eruditos, diuina sapientia refertos, per quorum spiritalem intelligentiam & diuinarum scripturarum perspicacissimam indagationem legis vmbra lucesceret, & tum sermo propheticus, suî profunditate altissimus, spiritaliter intellectus,tum Euangelici quoquè luminis gloria, virtus ac maiestas totius mundi densissimas profligaret tenebras. Horum enim, syncerissima industria Apostolici actus exponũtur prædicãturq; fidelibus. Horum deuotissima opera beatorum martyrum triumphi & merita sanctæ Ecclesiæ commendantur. Horum fide & sapientia contra fidem Catholicam deblaterantium & oblatrantium murmur & susurria compescũtur & opprimuntur,schismaticorum strepitus sedantur, & os vana loquentium obstruitur, idolorum potestas destruitur, gentilium crudelitas proculcatur, philosophorum insana commenta proteruntur, exibilantur & exploduntur, hæreticorum vanitas,perfidia, errores, rabies tanquàm fœtor turbidus & fumus putidissimus,ità vt nec vsquàm nec vnquàm possint apparére, dissipantur & rediguntur in nihilum. Postquàm autem tales & tantos viros, vtpotè ciues suos & domesticos regis sui,aula cælestis lætabunda suscepit, & è superna illa cælestique republica diuina prouidentia congruo ordine paruulis Ecclesiæ consulere voluit, ità vt gratiam, quam præstare dignatus erat per sublimes & fortes, deindè præstaret per humiles,innocẽtes & simplices : quarto loco monasticus ordo pullulare,aut,vt veriùs dicamus, reflorere & reuiuiscere cœpit,quippe quem beatos Eliam & Iohannem Baptistam authores habuisse cognouimus, & ità deincèps per Apostolicam conuersationem & vitam,incrementaque virtutum & exercitia spiritualium Patrum,ad nos vsque peruenisse lætamur. Per istos enim & ab istis perfectissimè impleta est singularis illius ac specialis Euangelici præcepti perfectio,à qua longè aberat adolescens ille, de possessione vitæ æternę Dominum Saluatorem interrogans, cui ille sic respondit : Si vis perfectus esse,vade & vende omnia,quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo:& veni, sequere me. Inter cuius quidem salutiferi præcepti intentissimos auditores & strenuissimos executores, beatissimus pater & merito Benedictus & nomine,quasi quoddam sidus cæleste, præclarè enituit: qui talis & tãtus vita,moribus & miraculis extitit,vt eius ortum, vitam & obitum describendo, sanctissimus Gregorius,per omnia vir Apostolicus, & Apostolicæ sedis Pontifex, atque inter ꝑcipuos Ecclesiæ primates insigne quoddam priuilegium vita & doctrina obtinẽs,testimonium ei perhibuerit. Post eius aũt pijssimi patris ex hac vita migrationem, per B. Maurũ illius discipulum oĩs penè Gallia eius institutiõis & religionis instituta susce-

Maij 11. Apostoli. Martyres. Doctores.

Monachi.

Matth. 19.

S. Benedictus.

S. Gregorius Papa.

S. Maurus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

scepit, atque per eundem Maurum, eosque, quos ille ad iustitiam erudiuit, per longa temporum spatia eadem religio ad perfectionis cumulum excreuit. Illis autem ab hac luce subtractis, rarescente iam iustitia, nequitia crebrescente, & matre virtutum omnium disciplina tepescente, priorum patrum studia in posteris deficere cœperūt: & sicut per religiosos viros sanctique spiritus feruore plenos, sanctæ institutionis professio gradatim ad perfectionis fastigia excreuerat: ità per negligētes & desidiosos paulatim prolapsa est atque defecit.

Salutaris igitur propositi pernicioſa remissio atque prolapsio, ad illud vsque tempus latenter irrepserat, quo fauente Guilelmo, Christianissimo Aquitanorum Is Berno fuit Comes. principe, beatæ memoriæ Abbas Berno in Burgundiæ regione, Matiscensi cæspite, pago, quem Cluniacum vocant, monasterium cœpit extruere, atque in ea structura quantum potuit operæ & studij posuit, tandemque piæ deuotionis affectu & multo labore ad laudabilem perduxit exitum. Eius enim & merito & exemplo complures inuitati, tranquillum vitæ monasticæ portum expetunt, & ad Deum, contempto seculo, conuertuntur. E quibus vnum nobis commemorandum suscipimus, quem multorum saluti destinatum fuisse compertum est.

Odo 2. Abbas Cluniacen. Odo ille dictus est, vir sanè per omnia laude dignus, beatissimo Martino Turonensi episcopo deuotissimus, & Turonensis ecclesiæ clericus atque Canonicus. Is igitur vir honestus & valdè vtilis, in regulari exercitatione probè institutus, post supradicti Patris Bernonis obitum, ad monasterij regimen multorum fidelium electione successit: vt verò idemipse ad virtutum fastigia conscenderit, studijs eius id palàm testantibus, Romanus orbis cognouit. Ei successit felicis memoriæ Adamarus, Adamar⁹ 3. beatæ simplicitatis & innocentiæ filius, qui studiosè sanè monasterium auxit prædijs & bonis temporarijs, atque in obseruantia regulari deuotus fuit, & cùm esset luminibus orbatus, sicut & cætera aduersa omnia, absque vllo murmure & indignatione patientissimè id tulit. Ob meritum autem patientiæ & simplicis atque innocentis vitæ suæ hoc præclaro est à Christo donatus munere, vt eius tempore Maiolus, instituti monastici amore incensus, ad monasterium ipsius sese, Christo nostræ salutis authore vocāre, contulerit. Ad huius autem Maioli cōuersionem nō parùm momenti attulit venerabilis viri Hildebrandi amica congressio & spiritalis institutio. Et is quidem Hildebrandus, cùm esset ex prioribus Cluniaci monachis, & eiusdem cœnobij præpositus, bis inuitatus est, vt Abbatis officium susciperet: sed vt faceret, adduci non potuit, semper magis appetens parére quàm præcipere, potiusq; subesse quàm præesse. Hic iam fortassis desipere atque delirare me quispiam dicturus est, qui cùm instituerim de beato Maiolo narrationem texere, tam multa de illis, qui eum antecessère, commemorem. Sed nemo id putet casu aut temerè factum, nam studio atq; de industria id feci. Quicquid enim hactenùs de iustis & sanctis viris diximus, id vel integrè omninò, aut saltem ex parte, in hoc beato patre redolere dicimus.

Genus B. Maioli. Fuit item beatissimus Maiolus pater noster præclaro stemmate ortus, & à nobilibus parētibus ab ipsa infantia peruigili cura nobiliter educatus. Deindè accedēte pueritia studijs ecclesiasticis traditus est, literis spiritalibus religiosè imbuendus. Factumque est nutu & prouidentia Dei, vt optimæ spei puer diuinis actionibus accuratè intentus, totum adolescentiæ tempus sine castitatis dispendio transegerit: atq; ità deincèps toto vitæ spatio virgineum decus in suo retinuerit corpore. Iuuenili autem accedente ætate, altiora & præstantiora in diuinis, acriora atque maiora & difficiliora in humanis studijs attentans, cùm in vtraque literatura esset exercitatus, It Lugdunum studij causa. Lugdunum profectus est, philosophiæ matrem & altricem, totiusq; Galliæ ex more antiquo & iure Ecclesiastico arcem: vbi Antonio, viro sapiente & erudito, voluit præceptore vti, posteà magni illius Antonij eremitæ & Christi discipuli exempla longè acriùs sectaturus, quàm huius Antonij, mundana professione philosophi, studia & disciplinam. Posteà verò Lugduno ad ciuitatem Maticensem à proceribus patriæ & ciuibus suis, nempe cognatis & amicis reuocatus, vt erat vir religiosus, religiosè aliquandiù apud illos versatus est: nec potuit eius laudabilis vita & studium admirabile eius ciuitatis latére episcopum: quo hortante, cùm clerici & ciues consuluissent, eius ecclesiæ se passus est archidiaconum constitui. Humilitatis enim gratia

tia præditus, noluit esse immorigerus iubēti episcopo, per cuius ministeriū id sibi diuinitùs sentiebat imperari. Vt autē res ipsa posteà declarauit, erat hoc maioris cui- Fit archidiaconus, usdam vtilitatis causa ità à Domino ordinatum.

Habet enim ea, quam diximus, vrbs vicinum monasteriū, multis spiritalibus studijs decentissimè ornatum, cuius præfectus & fratres crebrò eū ad se inuitabant, eratq; ei cum illis frequens colloquium & spiritale contubernium. Inter ipsa autem dulcissima colloquia, & mutua syncerissimæ charitatis officia & obsequia, videntes fratres interioris hominis obtutibus angelicam eius faciē, & cordis auribus hauriētes mellifluam facundiā, valdè eum cupiebant sibi fratrē adsciscere, quē posteà etiā patrē habere mererentur. Et huc quidē intētus erat omnis ille Domini grex, sed inprimis senior ille Hildebrandus, cuius suprà facta est mentio, vt id eueniret, ardentiori studio Fit monachus. cōnitebatur. Iam verò gratia Dei pariebat in eius animo contemptum seculi. Quid multa? Posito ecclesiasticæ dignitatis officio, spreto mundanæ nobilitatis fastu & supercilio, posthabito blandissimo illo parentum & amicorum cōsortio, vt liberè posset seruire vero regi Christo, totum se subdidit cælesti magisterio. Nec enim multò post, certo die ad monasterium veniens, officiosissimè suscipitur, ex canonis monasteri præscripto introducitur, & vt moris est, honorificè & amanter habetur. Quàm verò gaudiū ingens eius aduentus fratribus attulerit, nos nullis verbis satis explicare valemus. Adfuit aūt illi ad contēnendum mundū, pmpta voluntas, ad amandū Deū inuicta charitas, ad diligendos ꝓximos fraterna beneuolentia, ad exequēda vitæ monasticæ instituta non difficilis ꝓmptitudo, ad exhibendam nō solùm Abbati, sed etiā fratribus obedientiam impigra alacritas, deniq; ad præstandum omnibus de se virtutum exemplum pura simplicitas.

Qualis autē fuerit eius inter fratres in ipsis conuersionis initijs conuersatio, satis docere potest vel solus fratrū affectus, quē erga eū rēpore celeberrimæ electiōis eius haud obscurè declarārunt. Nec erat necesse, vt in ijs, q̄ ad regularē obseruantiā attinent, quispiā eum instrueret, quē, vt sanctus Euangelista Iohannes dicit, vnctio gratię 1. Iohan. 2. cælestis de omnibus docebat. Cœpit interea vita & doctrina tam p̄clarè celebris haberi, vt in domo Dei in fideliū oīm laudibus primū & p̄cipuum locū facilè sibi vendicārit. Sic enim placuit p̄poteṅti Deo, vt p diuersos humilitatis gradus assenderet ad culmen monasticæ perfectionis, vt iam non vnus è cæteris, sed inter cæteros p̄cipuus videretur. Sexto nanq;, vt fertur, anno conuersionis suę, supradictus felicis memoriæ abbas & pius pater Adamarus, cuius monachus erat beatus Maiolus, cuiusq; monitis & iussis tota animi intentione & pro viriū corporis facultate parebat, semperq; parére decreuerat, aduersa correptus valetudine, nō solùm viribus destitutus, Adamarus luminibus orbatus, successorē accipit Maiolum. sed etiā luminibus orbatus est. Cumq; se non ignoraret tendere ad huius vitæ occasum, nec posse diù tanti cœnobij tantarumq; tum spiritaliū, tum tēporalium rerū curam sustinere, de mōasterij gubernatiōe & successoris electione cum spiritalibus fratribus tractare, & animo tranquillo patienter disponere cœpit. Facta autē ex omnibus inquisitiōe, ad Maiolū, quē fratres omnes cupiebant, peruēnit electio: de qua q̄dem electione ꝓ illius excellētia & dignitate dicere non sufficio, sed vt sermone vtar breuissimo, ad illam functionē nec ibi, nec alibi beato Maiolo quisquā potuisset magis idoneus inueniri. Electus igitur accitur, inuitatus vt assentiat, resistit, rogatus cōtradicit, adiuratus contremiscit: tandemq; interdicto adactus, acquiescit. Itaque Deo laudes gratesq; agimus, q̄ contradicendi decretū vicit obedientiæ p̄dicandum exēplum. Eligitur ergò à fratribus, à populo acclamatur, à pontificibus benedicitur, à supradicto patre monasterij in loco sublimi celeberrimè collocatur, à fratribus officiosissimè salutatur, atq; ab oīmbus vt Abbas & dominus honoratur & colitur. Neq; eum sui duntaxàt, sed etiam alij omnes, qui eum videre & nōsse potuerūt, vltra mortales omnes sui temporis honore & veneratione prosecuti sunt. De cuius sanè ortu & vita, moribus, miraculis & obitu, quæ à maioribus nostris præclara oratione dicta Maiolum mirè oēs venerātur. sunt, possunt sufficere. Qui enim de magnis maxima dicere potuerunt, clarissimos eius actus & merita, à Domino illi collata, magnificè conscripserunt. Ego verò vltimus seruorum eius seruulus, non quidem alia, sed quæ ab illis dicta sunt, humili stylo succinctè annotaui, secutus Albinum, Magni Caroli Imperatoris magistrum, licèt multùm ei impar, quantùm peccator iusto, illiteratus erudito, dicendi imperi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus facundissimo. Ille enim summi & incomparabilis viri, sanctissimi sacerdotis Martini vitam, à Seuero Sulpitio sublimi stylo descriptam, planiori sermone explicans, ad meam meique similium notitiam transmisit. Sed sicut post Apostolos nemo beatissimo exæquatur Martino, ità ego longè me Albino imparem confiteor. Dixit ille, vtpotè magnus, magna de magno: dicam ego paruus parua de magno. Dixit ille de suo Martino, sicut de summo sacerdote, & incomparabili viro: dicam ego de Maiolo, sicut de patre pijssimo, & Abbate sanctissimo, atque viro illustrissimo & verè catholico.

Fuit igitur ille, sicut iam antè diximus, clarissimis ortus natalibus, & ex vtroque parente gemina nobilitate conspicuus. Vt autem multi per eum illuminarentur, agente ipso æterno lumine luminum, velut sidus lucidissimum, in hanc lucem edi-
S. Maioli virtutes & dotes corporis & animi. tus est, ac deindè vt erat genere nobilis, ità quoquè nobiliter enutritus & solerter ac præclarè institutus & eruditus est. Atque vt ab inferioribus ad altiora scandere queamus, erat is vir iam dictus, sæpeque dicendus, sæpeque commemorandus, incessu grauis, voce sublimis, ore facundus, adspectu iucundus, vultu angelicus, facie serenus, in omni motu, incessu, actu corporis ipsam honestatem repræsentans. Omnium membrorum conuenienti dispositione decentissimè comptus, mortalium omnium mihi facilè videbatur pulcherrimus. Erat fide firmus, spe certus, gemina charitate refertus, clarus sapientia, intellectu admirandus, consilio prouidus, animi fortitudine robustus, spiritalis scientiæ cultor assiduus, & pietatis amator egregius: repleueratque eum spiritus timoris Domini, qui teste Propheta Dauide,
Psal. 110. initium sapientiæ est, illius, inquam sapientiæ, cuius splendoribus perfusus beatus Maiolus, cælestium beatitudinum munus adeptus est. Cuius muneris lumine accensus noster Maiolus, cum pauperibus spiritu voluit etiam ipse pauper fieri, vt à rego
Matt. 5. cælorum cælesti regno donari mereretur. Cum beatis mitibus studuit esse mitis, vt cum illis posset terram viuentium possidere. Cum beatis lugentibus cupiebat filiorum suorum culpas, & totius mundi crimina atq; discrimina plangere, vt ad æternæ consolationem cum suis omnibus posset peruenire. Esurientibus & sitientibus iustitiam, eandem esuriendo & sitiendo iustitiam, studuit sociari. Erga miseros semper se conatus est exhibere misericordem, vt cum beatis misericordibus posset diuinam experiri misericordiam. Quantùm humana sinebat fragilitas, cælestibus iugiter inhians desiderijs, iustis meritis & oratione assidua diuinæ contemplationis obtinuit gratiam, vt cum beatis mundo corde præditis dignus fieret summi Dei beatissima visione: atq; vt eius verissimè & dici & esse mereretur filius, pacificus esse didicit: vt nò modò ad suam possidendam animam instructus esset patiẽtia, sed vt etiam discordantes omnes ad pacem & concordiam pro viribus reuocaret. Propter iustitiam persecutiones & afflictiones, ab hoste antiquo & malis hominibus illatas, æquo tulit animo, vt beatis propter iustitiam patientibus, & pauperibus spiritu ad percipiendum & possidendum regnum cælorum posset adiungi. Ità ergò tribus supradictis virtutibus, fide, spe & charitate ornatus beatissimus pater Maiolus, & octo euangelicis benedictionibus circunseptus vndiquè, etiam quatuor illas virtutes, quas Cardinales vocant, feruenti desiderio adipisci conatus est, adeptasque sanctis operibus excolere nõ destitit: vt per prudentiam suæ suorumque in posterum saluti prospiceret, per temperantiam iustæ discretionis moderamine negocia spiritalia curaret, per fortitudinem diabolo & vitijs resisteret, resistendoque & viriliter decertando vitiorum satorem satanam superaret: per iustitiam, quæ se per virtutes omnes diffundit, & virtutum quasi quoddam condimentum esse videtur, sobriè, piè & iustè viuendo, bonum certamen certando, cursum consummando, fidem seruando, repositam sibi iustitiæ coronam ab illo mereretur percipere, qui est virtutum omnium largitor & author. Cuius benedictionis largitas & clemens benignitas contulit nobis, vt tanto ac tali frueremur pastore, in quo habemus exemplum, quod sequamur, & in quo apposita nobis forma est, cui imprimamur.

Erunt autem fortassis, qui cùm tam multas eius virtutes commemorari audiunt, etiam miracula eius nôsse velint. Miraculis enim confirmatur eorum fides, qui de sanctorum hominum meritis & præmijs dubitare solent. Sed nè quis de huius beati viri sanctitate & gloria ambigat, discat ab eis, qui eius res gestas & visu & auditione ha-

buêre compertas, quemadmodùm vixerit, docuerit, & vt plenus dierum, virtutibus præclarè instructus, ab hac luce migrârit. Et cùm cognouerit eum fidelium hominum attestatione, & sanctè vixisse, & rectè docuisse, credat eum proculdubiò ad sanctorum gloriam, Christo duce, peruenisse. Quanta autem per eum Dominus & ante & post obitum eius miracula patrârit, satis testantur à doctissimis viris conscri- Vita eius prosa & carmine conscripta.
pta volumina, sensu catholico, sermone rhetorico, partim etiam carmine. Et quia Deus omnipotens nullum tempus abire patitur sine testimonio suæ benignitatis, ad corrigenda errata & teporem nostræ fragilitatis, sæpè renouat exempla sanctitatis. Et in ijs quidem, qui nostra ætate virtutibus conspicui extitêre, beatus Maiolus præcipuus esse visus est, in cuius actione honestas, in consuetudine sobrietas, in secundis rebus modestia & humilitas, in aduersis patientia reluxit. Mitibus & mansuetis affabilem, superbis & elatis terribilem se exhibuit: itemq; parcum, vbi debuit: liberalem, vbi decuit. Non habitu varius, non actione confusus fuit. Vnus idemq; semper permanens, deuotus esse studuit imitator sanctorum, & eorum inprimis intentus auditor, quorum disciplinis & imperio sese vltrò addixerat. Septenariam illam copulam, ab Apostolo Petro in ternario & quaternario numero ordine mirifico luculenter dispositam, non aure surda audiens, audiendo perdidicit, & vt alij 2. Pet. 1.
quoq; discerent, lingua ac manu eos perdocuit: ministrans in fide virtutem, in virtute scientiam, in scientia abstinentiam, in abstinentia patientiam, in patientia pietatem, in pietate amorem fraternitatis, in amore fraternitatis charitatem. Præferebat autem dialecticorum syllogismis, argumentis rhetorum, atq; omnibus philoso- Phil. 4.
phorum argutijs illam Apostolicæ simplicitatis insignem doctrinam, dicens cum eodem Apostolo: Ego enim didici in quibus sum, sufficiens esse. Scio & humiliari, scio & abundare: vbiq; & in omnibus instituru sum, & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati. Omnia possum in eo, qui me confortat.

Præterea sanctorum Patrum diuinorumq; nostræ religionis philosophorum sapientia imbutus, totiusque Ecclesiasticæ disciplinæ eruditionibus & virtutibus illu- Eccl. 45.
stratus, quemadmodùm de Moyse dicit Ecclesiasticus, Dilectus fuit Deo & hominibus, atque idcircò eius memoria in benedictione est. Verumenimuerò sic ille studuit charus esse & placere hominibus, vt Deo non displiceret: ità Deo, vt hominibus prodesset: placere Deo, benè & sanctè viuendo rectèq; docendo: placere hominibus, spiritalia & temporaria beneficia in eos pro viribus conferendo. Et sanè esse in benedictione memoriam eius res ipsa declarat, quãdò perspicuè cernimus in præsenti, & de præterito recordamur, quomodò per eum & per illos, quos in Christo genuit, ædificia cælestis structuræ excreuerint, hodieque excrescant. In quibus, (quod pace spiritalium artificum, in eadem structura laborantium, dictum velim) vnus præcipuè fulsit, atq; plùs omnibus laborauit, dominus & Abbas Guilelmus, nupèr rebus hu- Guilelmus Abbas.
manis subtractus, de cuius clarissimis actibus & vita laudabili, admirandaq; conuersatione non potest nostra paruitas id, quod sentit, sermone explere. Quàm sit, inquã, beatissimi Maioli, eiusque discipulorum memoria in benedictione, testantur monasteria, ab ipsis partim à fundamentis extructa, partim ab interitu vindicata, & cum virtutum incremento ad meliorem statum reuocata. Quantùm autem vir sanctus Miracula S. Maioli.
Deo placuerit, docere possunt signa & miracula, quæ eius meritis Dominus effecit: quandò, vt multorum fidelium fidissima affirmat relatio, multi diuersis affecti morbis, pleriq; etiam, quorum iam desperata erat vita, ab eo visitati, per gratiam Dei pristinæ sunt incolumitati restituti: complures oculorum detersa caligine, lumen recuperârunt: non pauci multiuarijs vexati febribus, eius precibus sunt liberati: multi, vt ferunt, serpentum, luporum, canum morsibus infestati, dæmonum quoquè lubrijs exagitati, Dominicæ Crucis signo eius dextera expresso, salutis remedia perceperunt. Multi in periculis fluminum, ictibus fulminum, alijsq; incommodis, eius orationibus sunt seruati. Nonnunquàm candelæ vel negligentia cubicularij, vel cuẽtu aliquo ante eius lectum extinctæ, diuinitùs accensæ sunt, sicutì testantur, qui præsentes adfuêre.

Cùm esset aliquandò in monasterio sanctissimi martyris Dionysij, & pro consuetudine nocturnis horis legeret eiusdem martyris & admirabilis philosophi librum de Hierarchia celesti, graui in eum incidente somno, cereus è manu eius in libri pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ginam décidit: & eccè rem ſtupendam: Ignis naturæ ſuæ officium perſequens, elychnium & ceram cõſumpſit, paginam violare non eſt auſus. Etſi autem non excitauit corpore mortuos, alia certè potiora præſtãtioraq; per eum Dominus miracula edidit. Quòd ſi verò anima plus eſt, quàm corpus, multo excellentius eſt animas ſempiternas à peccati morte excitâſſe, quàm extincta corpora ad vitæ huius pericula & ærumnas reuocâſſe. Porrò eorum, quos ab animæ horrenda morte & immani vitiorum voragine ad vitam reduxit, & ſuis exemplis in vitæ vias perduxit B. Maiolus, tãtus eſt numerus, vt ſoli Deo cognitus ſit. His ergò atq; id genus alijs clarus virtutibus, Deo & hominibus charus fuit. Multi catholici & venerabiles clerici, religioſi monachi, reuerendi Abbates venerabantur illum vt ſanctiſſimum Patrem: ſancti & ſapientes epiſcopi tractabant illum vt chariſſimum fratrem: Imperatores, Imperatrices, reges, principes ſeniorem illum appellabant & dominum. Honorabant illum Apoſtolicæ ſedis Pontifices, vt qui reuerà eſſet eo tempore monaſticæ religionis princeps. Ille diuus Cæſar & Maximus Otto diligebat eum pectore toto. Proſequebatur eum Cæſaris illius coniunx Adelheidis Imperatrix Auguſta charitate ſyncerißima & deuotione mirabili. Nec parùm amabat eum illorum filius Otto Imperator. Conradus quoq; rex nobilis & pacificus, iam dictæ Imperatricis frater, non impari affectu & voto eum complectebatur, atq; eius nobiliſſima coniunx Mathildis quanto crebriùs eſſet vultum eius contemplata, tanto maiori eius feruebat amore. Quid ego hîc commemorẽ illuſtriſſimum Burgundionum Ducem Henricum? quid Lambertum clariſſimum comitem? quid Guilelmum & Richardum Aquitanorũ & Normannorum fortiſſimos duces? quid Italiæ principes & Marchiones? Qua illum veneratione proſecutus ſit Guilelmus Prouinciæ gubernator, & vita & exitus illius oſtẽdit: quippe qui per ſancti viri merita & fida obſequia, B. Benedicti habitum induere meruit. Erkenboldus etiam, Syluiniacenſis loci prouiſor fideliſſimus, idemq; inter ſuos clariſſimus, & adiacentis patriæ pater, pauperumq; tutor fortiſſimus, quàm inſigni erga B. Maiolum animi deuotione fuerit, locus, quem diximus, abundè confirmat, ab illo & ante & poſt obitum ſemper memorandi patris, & ædificijs, & diuitijs, & multiplici ornamento excultus ac nobilitatus, ità vt regiam quandam ea in re liberalitatem exhibuiſſe videatur. Quiq; nunc adhuc ſupereſt, & honoris eius & nominis hæres, benignè ſe gerit erga locum illum, nec eius habitatores damno vllo afficit.

Matt. 6.

Innumeros conuertit ad Chriſtũ.

Quàm charus omnibus fuerit & venerabilis.

Itâ nimirùm glorificatus & magnificatus eſt B. Maiolus, Chriſti eum gratia præueniente, in conſpectu regum & principum & coram omni populo, vt poſſit etiam in ipſum quadrare, quod de Moyſe dicit Eccleſiaſticus: Glorificauit illum in conſpectu regum, & oſtendit illi gloriam ſuam. Hugo quoq; Gallorum rex, quotiès illum vidit, humiliter ac deuotè eum ſuſcepit, & valdè honorificè tractauit: idemque quodam tempore rogauit eum, vt ad ipſum veniret, idque eo animo, vt ſancti Dionyſij monaſterium eius conſilio & ope rectiùs poſſet conſtitui. Non recuſauit vir ſanctus, iterque lætus ſuſcepit, regię voluntati obſecundans. ſed cùm Syluiniacum peruenisſet, Deo vocante, plenus dierum & ſanctitatis, ex hac vita migrauit quinto Idus Maij, ſexta feria illucеſcente poſt ſacratiſſimam ſolennitatem, qua CHRISTVS aſſcendit in cælum, & fideli ſeruo ſuo Maiolo poſt ſe ſcandendi viam oſtendit. Quod vbi comperit Hugo rex, ſua præſentia & regijs muneribus eius exequias cohoneſtauit & tumulum, vbi præſtante Domino, multa facta ſunt & fiunt miracula, permultisque plurima & præſtita ſunt & præſtantur beneficia, quę præ nimia & multitudine & magnitudine commemorari non poſſunt. Sanãtur illic morbidi omnes, paralytici, claudi, febricitãtes, cæci, dęmoniaci, & incerto quodam igne terribiliter & miſerabiliter inflammati. Quiſquis etiam cum deuotione in quacunq; afflictione & neceſſitate opem illic poſcit fideliter, voti ſui compos effectus, redit ad ſua ſoſpes & gaudens, præſtãte Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui viuit & regnat cum patre in vnitate ſpiritũſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Ecclꝛ. 45. Hugo rex Gallorum.

Beati viri feliciſſimus obitus.

Multa ad eius ſepulcrum facta miracula.

SS. NE-

SS. NEREI ET ACHILLEI, ITEMQVE S. DOMITILLAE ET QVORVNDAM ALIORVM ILLVSTRE

martyriũ. quod quidam anonymus ſe ſcribit de Græcis conuertiſſe, probaturq; etiã doctiſſimis viris. & conſentiunt vetuſtiſſima Martyrologia, quæ non paucis locis etiam ad verbum quædam hinc mutuata ſunt. Dictio plerunq; in gratiam Lectoris nonnihil expolita eſt per F. Laurent. Surium.

PRAEFATIO INTERPRETIS.

NIſi ſtudia Catholicorum ſecuritatis ſuæ ſomno torperent, nulla poſſet ratione impietas hæreſeos, limites inuadere pietatis. Sed ad euigilandum nos ſtimulis ſuis illi excitant: & tamen faſtidioſi, dum ſtrenuè & ſolicitè illis obuiare non curamus, agnos negligimus, & ex ouili amittimus, luporum morſibus ſine dubio lacerandos & deuorandos. Itaq; ſolicitudinem orthodoxorum, qui ante nos fuerunt, imitari cupiens, aliquot prouinciæ noſtræ martyria collegi, & ex Græcis Latina feci, exemplum proponens aliarum prouinciarum ſtudioſis, vt ſicut nos in noſtra, ità illi in ſuis prouincijs transferant peracta martyria: vt populi excolentes & venerãtes eos, quos pro nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti paſſos cognoſcunt, diſcant, quo bellandi ſtudio victoriarum triumphos agentes, ad regem ſuum lætantes atq; ouantes peruenire meruerint. Primã itaq; ad ædificationem omnium qui cupiũt placere Deo, ſumamus Domitillam nobiliſſimam virginem, neptem Domitiani Imperatoris.

Hic locus in MS. co. dicibus valdè obſcurus eſt.

HISTORIA.

HAec Domitilla habuit Nereum & Achilleum eunuchos cubicularios, quos beatiſſimus Petrus Apoſtolus Chriſto lucratus fuerat. Cùm viderent autem illi dominam ſuam gemmis ornari, & purpureis atq; auro textis veſtibus indui, dixerunt ei: Si id ſtudij & operæ, quod ponis in ornando corpore, vt filium conſulis Aurelianum maritum accipias, ad animæ ornatum transferres, immortalem Dei filium regem omnium ſeculorum poſſes ſponſum & maritum habere, qui te quoquè efficeret immortalem, & neque tibi, neque ornamentis tuis quicquam vnquàm de perpetuitate decedere pateretur. Reſpondit Domitilla: Ecqua verò hominis poteſt eſſe maior charitas, quàm complecti matrimonium, ſuſcipere liberos, per quos dulciſſima poſteritas propagetur, & tam generis dignitas, quàm nominis memoria cõſeruetur? Contrà autem, quàm aſperum & immane eſt, delectationes contemnere, vitæ ſuauitate non perfrui, & perindè quaſi non ſis editus in hanc lucem, quæ corpori iucunda & plauſibilia ſunt, faſtidire? Nereus dixit: Tu quidem momentancas delectationes vides: quæ verò poſteà ſequuntur, diuturna pericula non vides. Primò enim, cùm integritatem, cum qua nata es, tibi eripuerint, amiſſo nomine virginis, mulier vocaris: & quæ nunquàm ingenuitati tuæ ne ipſos quidem parentes domari paſſa es, corporis tui dominum patieris hominem extraneum, qui te ceu viliſſimo mancipio abutatur, nec æquo ferat animo vllius vnquàm te colloquio perfrui, ne ipſos quidem notos, non affines, non nutrices, non vernaculos tecum nutritos, tibi ſinat eſſe affabiles. Periclitabitur viſus, itemque auditus, & quicquid etiam ſimplici & candido animo feceris, ſuſpicioni erit obnoxium. Reſpondit Domitilla: Scio matrem meam habuiſſe patrem meum virum zelotypum, & his iniurijs longo tempore eſſe exagitatam. Sed num ego propterea quoquè talem ſum habitura maritum? Achilleus dixit: Sponſi plerique omnes ante nuptias modeſtos & perquàm humanos ſe ſimulant: at poſteà totos ſeſe produnt: & ſi ſint libidinoſi, ancillas amant, easque etiam tum, cùm dominas ſuas contemnunt & ducunt pro nihilo, ſuperba & iracunda contentione defendunt, & non verbis duntaxàt, ſed etiam verberibus vlciſcuntur: cumque iniurius ſermo, etiam à pia parente dictus, vix æquabiliter toleretur, horum & pugnos duriſſimos & truces calcium ictus ferre oportet.

Maij 12. quòd ad Nereum & Achilleum attinet.

Virginitatis amiſſæ & matrimonij incommoda

Sed eſto, neque libidinibus deditus, neque zelotypus ſit ſponſus, ſed blandus etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

am & commodus: verùm etiam tum, quæ sint coniugi expectanda incõmoda, videamus. Conceptum vteri pondus die noctuq; gestabit inuita: quo pondere sit, vt sit meticulosa, ægra, pallida, vix suis pedibus valens ingredi, cibosq; salubres fastidiens, noxijs delectetur. Iam si sinus ipse interior aut calore immodico, aut nimio frigore, siue etiam macie aut pinguedine plùs æquo affectus sit, indè tot morbi existũt, cum quibus solẽt multi edi in hãc lucem, quales sunt incurui, claudi, strabi, muti, vlcerosi, dæmoniaci, quibus plerunquè priùs adhibendus sit exorcista, q̃ nutrix: vt nihil dicamus de partubus illis, qui suas matres necdùm editi perimunt: vbi non solùm obstetricibus, sed etiam viris ignotis, putà medicis, sæpè eiusmodi naturæ secreta incommoda, cum multa verecundia detegi necesse est. His ab Achilleo dictis, Nereus subiunxit: O quàm beata est sancta virginitas, harum calamitatũ expers, amabilis Deo, chara spiritibus angelicis: quam qui obtinet, similis Deo est: ea autẽ destitutus, hactenùs Dei perdidit similitudinem, quatenùs integritatem perdidit, & corruptiõi obnoxius est. Et potest quidem mulier, si corrupta sit, culpam pœnitentia abolere, integritatem verò recuperare nunquàm potest. Quantæ igitur amentiæ est, alienæ velle subdi libidini: quantæ imprudentiæ, qui posſit cum gaudio, angelorumq́ue & hominum applausu expectare integritatis præmia & coronam sempiternam, eum per lamenta pœnitentiæ postea eò conniti debere, vt possit pollutionis obtinere veniam. Et quidem sanctitas omnis, si vel voluntate vel necessitate aliqua amissa sit, ad statum suum & pristinam gloriam per pœnitentiam reuocari potest: sola virginitas, si semèl prodita sit, manet irreparabilis. Culpa eius *amissa, lachrymis pœnitẽtiæ potest ẽlui: ipsa verò in pristinum gradum restitui non potest. Deniquè perdita omnia recuperare licet: virginitas, si prostituta sit, nullam admittit instaurationem. Nam etiamsi mulier corrupta, per pœnitentiam potest ad culpæ indulgentiam peruenire, nulla tamen ratione consequi id potest, vt virgo sit, sicut creata est, semel amissa integritate, in qua nata fuit. Est autem certè sancta virginitas grata inprimis & familiaris Deo patri, & filio, & Spiritui sancto. Vt enim regina, omnium nobilium & illustrium matronarum personis antefertur: ità virginitas cæteras virtutes antecellit, proximumq; à martyrio locum obtinet. Blanditur ei fides, amplectitur eam spes, osculatur charitas, patientia, mundi contemptus, perseuerantia, vigilantia, constantia, hospitalitas, misericordia, pia solicitudo, scientia, probitas ei obsequuntur: quæ sunt paradisi flores immarcescibiles, & in angelicis pratis atq; nemoribꝰ sanctos spirant odores, vbi vita æterna naribus hauritur, vbi aër ipse tantam ex se diffundit odoris suauitatem, vt quisquis eum naribus attraxerit, deincèps non possit mœrore affici, non morbo vllo corripi, sed lætus semper sit, de vitæ immortalitate securus.

Encomia sanctæ virginitatis.

*admissa

Vita beata in cælis.

Cùm hæc essent à Nereo dicta, Achilleus ait: Quæ frater meus iam cõmemorauit, perexigua sunt, tanq̃ si quis ex immenso flumine sextariũ vnũ hauriat, qui potest quidem copiosissimi fluminis esse quædã delibatio, sed nullo pacto aquarũ eius copiam omnem cõprehendere potest. Ità etiam vitæ illius infinita gaudia & voluptates sermo nullus explicat, nulla capit cogitatio, nulla disputatio cõplectitur. At verò neq; in hoc seculo virginitas pdit decus & ingenuitatẽ suã. Nõ timet viri insultus, non est subdita homini corruptori, qui mundã cõtaminat, resignat obsignatam, violat integram, liberam redigit in seruitutem, & quæ à Deo cõdita est ingenua, eidemq; & sanctis omnibus chara est, eam violẽter cogit esse suę libidinis ancillã: deindè intrà domesticos parietes, haud aliter atq; in priuata custodia, seruat inclusam, nõ patitur ab alijs salutari. nec parentibus eam inuisendi facit copiam: nutritores, nutrices, affines velut hostes quosdam ab eius consolatione & colloquio excludit, & ne ipsis quidem infantibus liberam facit cum ea loquendi potestatẽ, veritus nè illi parẽtibus suis persuadant, quibus ea ab ipso afficiatur iniurijs, qui cùm adhuc esset sponsus, virgini falsissimè blandiri consueuerat. Mentior, si non hæc ità acciderint, & non minora etiam à me dicta sint, quàm soleat exercere in coniuges maritorum superbia, agente partim angelo Dei sancto, virginitatis patrono, q̃ hanc prostituere voluerit, atq; è suo excludere prædio eam, quæ vnà cum ipsa nata fuit, in eiusq; locũ succedere pmiserit inimicam corruptionem, quæ ad id vsq; temporis nunquàm ibi locum habuit. Faciamus aũt angelũ Dei ità eam cõpellantẽ: Dic mihi mulier, in quo te læsit vir-

Angelus sanctus patronus virginitatis.

virginitas, vt illã à te eijcias, & eius inimicã corruptionẽ admittas? Cùm è matris vtero pdires, tecũ perpetuò pmansit, tecũ lactata est, tecum inter infantię vagitus, inter blãdimenta & nutrimenta, inter tædia & molestias pseuerauit. Cùm ęgrotares, cùm vigilares, dormires, surgeres, assideres, vestireris, ornareris, esurires, epulareris, semper tibi præstò fuit. Non deseruit operam literis dantem, nõ catechumenam, nõ baptismate ablutam, non Christi sanguine cõsecratam. Tecum venit ad nuptias Christi & Ecclesię, vbi thalamus eius, gemmis virtutum instructus, mundarũ mẽtium ornamẽtis quotidiè decoratur. Ex quibus nuptijs quotidiè nascuntur innumeri, patre Christo, matre Ecclesia: nec tñ amouetur thalamus, quandoquidèm Christus pater nunquàm definit sponsus esse, nunq̃ mater Ecclesia spõsa. Semper cm̃ Christus & pater & sponsus est: semper Ecclesia & mater & spõsa est, nec parere cessans, nec immaculatę virginitatis vlla sentiens dispendia. Ex Christi cm̃ castissimis amplexibus integritas nõ minuitur, sed augetur: & Ecclesia pariens, augmẽta potiùs capit, quàm vlla detrimẽta virginitatis: cuius ornamenta vario gemmarum splendore coruscant: ex cuius ora mellita diuinę legis eloqa manant, & perpetua scatens virginibus blandimenta. O felix & sancta virginitas, quæ etiã in terris degens inter homines peccatores, magnis frueris gaudijs: quibus tandèm potiẽris inter angelos in cęlis? qua te illi cõplectentur beneuolentia? quis illic erit decor tuus, gemmas vincens oẽs quasuis precioſissimas? Semper illic aderit tibi iuuenis specioſissimus, Christus rex, regis omnipotentis filius, splendidus, auricomus, diadematus, solis radios suo fulgore obscurans, tibi perpetuò blandiẽs, & gaudia sempiterna cõcilians. Elige nũc igitur Domitilla, quem velis: vel hunc æternũ, perpetuas adferentẽ delicias & bona sempiterna: vel hominem mortalem, cum quo eius pariter deliciæ sint interituræ.

Nuptiæ Christi & Ecclesiæ.

Hęc & id genus alia multa pſequentibus Nereo & Achilleo, Domitilla virgo prudentissima dixit: Vtinàm iã olim diuina hęc scientia mihi obtigisset: certè nunquàm sponsæ nomẽ suscepissem, & sine labore mihi hunc titulum sumerem: & sicut baptizata idolorum cultui valefeci, ità hac ratione instructa, carnale hoc cõmercium respuissem. At nunc quandò Deus sermone oris vestri voluit lucrari animam meam, nõ dubito quin etiã rationem vobis indicaturus sit, qua possit per vos effici id, quod pro eius amore optamus. Deindè Nereus & Achilleus abiẽrunt ad S. Clementem Episcopum, ciq̃; dixerunt: Licèt gloria tua sit oms in Domino Iesu Christo, nec humana dignitate glorieris, at tamen nõ ignoramus, Clemẽtem Consulem, Patris tui germanum fratrem fuisse. Cuius soror Plautilla nos infantulos emit. & quãdò à Petro Apostolo verbum vitę audiẽs, credidit & baptizata est, nos vnà cum filia sua Domitilla sacro baptismate voluit initiari. Eodem autem anno Petrus Apostolus per martyrium migrauit ad Christum, & Plautilla quoquè diem suum obijt. Porrò Domitilla filia eius, cùm Aurelianum illustrem haberet sponsum, à nostra paruitate didicit sermonem, quem nos ab ore Apostoli accepimus, quòd virgo, Christi amore in virginitate perseuerans, ipsum habeat spõsum, & cum illo delicijs & gaudijs fruatur sempiternis. His itaq; & eius generis alijs à nobis acceptis, cupit virginitatis suę votum manùs tuæ velamento sacrari. Respondit Clemens Pontifex: Tempus adest, vt video, quo & mea, & vestra, & illus vocatio ad martyrij palmam pertingat. Sed quia præceptum Domini est, nè timeamus eos, qui corpus occidunt: contemnamus hominem mortalem, & principi vitæ sempiternæ modis omnibus parére nitamur. His dictis, abijt ad Domitillam, eamq̃ consecrauit. At quia longum est ordine commemorare, quæ mala passa sit à sponso Aureliano furijs exagitato, ad huius historiæ calcem ea reijcimus. Impetrauit autem à Domitiano principe, vt si sacrificare nollet, in *Pontiam insulam relegaretur, sperans se illo in exilio animum virginis à perseuerantiæ proposito deducturum.

Plautilla mater S. Domitillę.

Matth. 10.

S. Domitillæ exiliũ.

*Pontianã

Cùm igitur in ea insula exularet, adessentq̃ue ei Nereus & Achilleus, erãt illic etiam duo malefici, Simonis Magi discipuli, Furius & Priscus, propter artes magicas eò relegati. Hi magicis præstigijs penè oẽs insulæ incolas eò adduxerant, vt Simonem Magum ceu Dei filium colerẽt, Petrum aũt Apostolum præter meritum inimico in illum animo fuisse sentirent. Opponebãt aũt se illis Nereus & Achilleus, dixeruntq̃; hominibus in insula illa degentibus: Marcellum nõstis, Marci præfecti vrbis filium? Responderunt illi: Ecquis verò illum ignoret? Nereo rursùs & Achilleo dicenti-

Furius & Priscus malefici.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus, Admittitis ne huius de Simone & Petro testimonium? aiebant: Nimis ille delirat, qui tanto viro fidem adhibere non vult. Nereus & Achilleus dixerunt: Date ergò hoc saluti vestræ, vt donèc illi nos scribamus, & ille nobis respondeat, ab horum vos doctrina subducatis. Vbi autem nos scripserimus, eligatis vnum ex vobis, qui epistolam nostram ad eum perferat, quam nos quidem vobis præsentibus cupimus recitari, sicut & illius responsum. Nerei autem & Achillei epistola hæc est:

Epistola Nerei & Achillei ad Marcellũ.

Nereus & Achilleus serui Christi Iesu, fratri & condiscipulo Marcello æternam salutem. In Pontiæ insulæ ergastulum relegati propter nomen Domini nostri Iesu Christi, gaudemus quidem, sed gaudium nostrum perturbant Furius & Priscus, discipuli Simonis, qui propter artes magicas huc in exilium deportati sunt. Aiunt illi à culpa alienum fuisse Simonem, porrò Apostolum Petrum sine causa eum execratum esse. Cumque diceremus nos insulæ habitatoribus, nè commodarent eis fidem, memorauimus illustrem & idoneam personam tuam, quæ possit scriptis ipsos efficere certiores, cuiusmodì fuerit Simonis Magi vita, & quemadmodùm, cùm eius fueris discipulus, res eius omes benè cognitas & exploratas habeas: quas oramus vt perscribere nè grauéris, vt homines innoxij ab horum fraudibus & impostoris liberentur. Gratia Domini nostri Iesu Christi tecum.

Marcelli responsum.

Marcellus seruus Christi, sanctis confessoribus Nereo & Achilleo: Lectis literis vestris, gaudio sum repletus, quòd intelligerem vos in fide constantes esse, & pro veritate certare viriliter. Et quia scribitis obiectam vobis Simonis innocentiam, retexam partìm vitam illius, vt ex pacis cætera colligantur. Ego quidem, cùm in eius me disciplinam tradidissem, posteaquàm animaduerti hominem esse malignum, & infantium trucidatorem, itemque maleficum & perfractorem, discessi ab illo, & me ad dominum meum S. Petrum Apostolum adiunxi: quem cùm Simõ magum diceret, & populum Romanum eius odio inflammaret, derepentè eo loco, vbi Petrum Simon insimulabat, vidua transijt cum multa populi frequentia, filium vnicum efferens tristissima. Id vt vidit S. Petrus, ait ad populum Simoni credentem: Deponatis è feretro defunctum hominem, & qui eum excitârit, eius veram esse fidem sentiatis. Cùm populus ità fecisset, Simon dixit: Si ego hunc vitæ reddidero, num vos Petrum interficietis? Respondit omnis turba: Viuum eum concremabimus. Mox Simon dæmonum opera id effecit, vt nonnihil moueretur cadauer. Eo viso, sublatis vocibus populus Simonem prædicat, Petro exitium minatur. At Petrus vix impetrato silentio, ait: Si viuit, loquatur, ambulet, cibum capiat, reuertatur ad ædes suas. Si id non fecerit, non dubitetis fallacem esse Simonem. Tum vna voce clamauit populus: Nisi id effecerit Simon, pœnam, qua voluit affici Petrum, ipse luat. Simon verò iram simulans, fugere voluit: sed populus cum multa exprobratione eum detinuit. Porrò Apostolus Petrus ad cælum manus tollens, ait: Domine Iesu Christe, qui nobis dixisti: In nomine meo dæmonia eijcite, infirmos curate, mortuos suscitate: excita puerum hunc, vt omnis hæc turba cognoscat te esse Deum, nec alium prẽter te: qui cum Patre & Spiritu sancto viuis & regnas in secula seculorũ. Mox puer exurgens, & ad Petri Apostoli pedes se abijciens, ait: Vidi Dñm Iesum Christum iubentem angelis, vt propter preces tuas me orphanum restituerent viduę matri meę. Tunc populus exclamãs, Vnus, inquit, est Deus, quem Petrus prędicat. Simon aũt per prẽstigias caput canis sibi fingẽs, fugam capessebat, sed eum retentum cùm populus vellet flammis comburere, Petrus ità dixit: Prẽceptor noster docuit nos pro malis bona reddere: effecitq;, vt Simon dimitteretur. Is verò vt ad me venit, putans me quid actum esset, nescire, canem ingentem ligauit ad aditum domûs meæ, dicens: Videamus, num sit pro more ad te ingressurus Petrus. Post horam vnam veniens Petrus, signo crucis edito soluit canem, iussitque eum dicere Simoni, vt cessaret dæmonum opera fallere populum, pro quo Christus sanguinem suum fudisset. His ego visis, accurri ad Petrum, eumq; reuerẽter excepi in domum meam: Porrò Simonem cum cane expuli. Et canis quidem omnibus se blandum exhibens, solùm Simonem persequebatur: cumque eum prostrauisset, Petrus in Christi nomine præcepit ei, nè vllum corpori eius morsum inferret. Et corpus quidem non attigit, sed vestes adeò lacerauit, vt nulla pars corporis tecta maneret. Populus verò, & inprimìs pueri vnà cum cane eum insectantes, extra vrbis mœnia ceu

Matth. 10.

Puer reuiuiscit.

Matth. 5.

Simonis Magi historia breuis.

Simon Magus laceratur à cane.

ceu lupum expulerunt: quam ille ignominiam nõ ferens, toto anno delituit. Posteà Neroni cõmendatus est, qui eum in suam amicitiam admisit, homo improbus scipso nequiorem. Apparuit aũt in visione Dñs Petro Apostolo, dicens: Simon & Nero, pleni malo dæmone, aduersùm te cogitant: sed nè timeas: ego tecũ sum, adiungamq; tibi Paulum Apostolum, cràs vrbem ingressurum, pariterq; post mẽses septem cum Simone confligetis, eoq; superato & in tartarum detruso, simul ad me victores peruenietis. Altera die venit Paulus Romam: quo autem pacto cum Simone congressi sint, cùm vosipsi coràm sitis intuiti, superfluò mihi visus sum apud vos velle referre: maximè cùm S. Linus ad Oriẽtis Ecclesias omnem passionis eorũ seriem Græcè perscripserit. De Petronilla verò, filia Petri Apostoli, domini mei, quandò solicitè pquiritis, quis eius vitæ finis fuerit, paucis annotabo.

S. Petronillæ historia.

Petronillam itaq; benè nõstis voluntate Petri Apostoli clinicam factam. Memini eũ interfuisse vos, cùm permulti eius discipuli apud illum ederemus, & Titus diceret ad eum: Quandò omnes à te curãtur, cur Petronillam pateris ex paralysi decumbere? Cui tum Petrus respondit: Sic enim ei expedit. Nè quis tamen putet me his verbis indicare voluisse, fieri non posse vt sanetur, volo vt surgat & ministret nobis. Et mox illa surrexit incolumis: expleto autẽ ministerio, iussit eam Apostolus redire ad lectum suum. Postquàm autem in Dei timore cœpit esse perfecta, non modò ipsa curata est, sed etiam permultis alijs suis precibus obtinuit sanitatem. Cùm autem esset præstanti forma corporis, Flaccus Comes venit ad eam cũ militibus suis, sibi eam coniugem asciturus. Dixit verò illi Petronilla: Itáne ad puellam inermem cum armato milite venis? Si me vis habere coniugem, da operam, vt matronæ & virgines honestæ post triduum ad me veniant, vt ego cum illis pariter accedam ad ædes tuas. Trium itaque dierum spatio impetrato, sancta virgo ieiunijs & orationibus vacauit, habens apud se sanctam virginem Feliculam in Dei timore perfectam. Tertio indè die venit ad eam S. Nicomedes presbyter, Christique mysteria celebrauit: cumque virgo sacratissima Christi Sacramentum accepisset, reclinans se in lectulum, emisit spiritum. Matronæ autem & virgines, quas Flaccus ad eam miserat, exequias funeris eius celebrârunt.

Flaccus Comes eam vult habere coniugem.

Missæ vsus antiquissimus.

Porrò Flaccus animum aliò transferens, dixit ad Feliculam: Vnum è duobus elige, vt aut sis mea coniunx, aut dijs sacrifices. S. Felicula respondit: Nec vxor tua ero, quia Christo sacrata sum: nec immolabo idolis, quia Christiana sum. Tunc Flaccus tradidit eam cuidam Vicario, incluſaque est in obscuro quodam cubiculo, & mansit illic dies septem absque cibo. Dicebant autem ei vxores custodum: Cur vis mala morte perire? Accipe virum hunc nobilem, diuitem, formosum, florente ætate, Imperatoris amicum & Comitem. At Felicula nihil ijs respondit, nisi hoc solùm: Virgo Christi sum, & præter eum nullum alium accipio. Post dies septem ducta est ad Vestę virgines, vbi rursùs totius hebdomadæ inedia se affecit. Nulla enim ratione eò potuit adduci, vt ex illarum manibus cibum caperet. Deindè sublata in eculeum, dicebat alta voce: Iam cœpi videre Christum amatorẽ meum, in quem totus amor meus defixus est. Cumque dicerent ei tum alij omnes, tum etiam tortores eius: Nega te Christianam, & dimittéris: illa clamabat: Ego amatorem meum non nego, qui mea causa fel edit, acetum gustauit, spinis coronat' & cruci affixus est. Post hęc ab eculeo deposita, & in cloacam proiecta est. Sanctus aũt Nicomedes presbyter in spelunca degens, clàm abstulit corpus eius, noctù in biroto vehens illud ad casulam suam septimo milliario ab Vrbe Roma via Ardeatina, ibique eam sepeliuit: quo in loco fructificant orationes eius vsque in hodiernum diem. Peruenit autem ad Flaccum, quid egisset Nicomedes presbyter, iussitque eum comprehensum duci ad sacrificandum. Sed dicente illo, Ego non sacrifico, nisi D E O omnipotenti, qui regnat in cælis: non istis saxeis dijs, qui in templis quasi in carceribus custodiuntur: plumbatis diutissimè cæsus, migrauit ad Dominum. Corpus autem eius in Tyberim demersum est, quod quidam eius clericus, re & nomine Iustus, collegit, biroto que impositum, transtulit ad hortulum suum iuxta muros via Numentana, atque illic humo condidit: vbi Dominum orantes, ea, quæ petunt, assequuntur eius martyrij interuentu.

S. Feliculæ martyriũ.

S. Nicomedes perimitur.

Eutyches, Victorinus & Maro, serui Domini nostri Iesu Christi, Marcello: Quandò

Epistola Eutyche.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis &c. de nece Nerei et Achillei.

dò venerunt literæ tuæ, ad sanctos Nereum & Achilleum scriptæ, illi iam ante dies triginta peruenerant ad coronam. Cùm enim Flauia Domitilla, virgo illustrissima, immò Christianissima, ab ipsis eius eunuchis docta virginitatem suam Christo conseruare, Aurelianum sponsum suum contemneret, is propter Christi professionem in hanc insulam fecit eam relegari, atq; etiam huc veniens, Nerei & Achillei animos cœpit muneribus pertentare. At illi dona eius execrantes, Domitillæq; fidem magis magisq; in Domino confirmantes, grauissimis verberibus sunt attrectati, & Taracinam missi, Mēmio Rufo consulari traditi sunt: qui cùm eos eculeo & flammis ad immolandum idolis compelleret, responderunt se à B. Petro baptizatos, nulla ratione posse idolis immolare: sicq; capite cęsi sunt. Eorum autem corpora rapuit Auspicius discipulus eorum, nutritor sanctę virginis Domitillæ, & in crypta arenaria sepeliuit via Ardeatina, milliario vno & dimidio ab vrbis muro, iuxta monumētum, quo condita fuerat Petronilla, Apostoli Petri filia, quemadmodùm Auspicius ipse nobis retulit. Erit igitur charitatis tuæ, solicitè curam nostrî gerere, & eiusmodi aliquem ad nos mittere, qui & tua & nostra sospitate nos exhilaret. Dies natalis martyrum horum est 4. Idus Maias.

Cruciatus, constantia & cędes ss. Nerei & Achillei.

His literis acceptis, Marcellus misit germanum suum ad insulam, q cum his Christi confessoribus egit illic annum vnum: ac deindè reuersus ad Marcellū, hæc ei narrauit: Cùm Aurelianus, cæsis Nereo & Achilleo, Domitillam ad sibi consentiendum inducere moliretur, dictum est illi à quodam, maiorem ei intercedere amicitiam cum Eutyche, Victorino, & Marone, q̄ cum Nereo & Achilleo interceſſisset. Itaque à Nerua principe impetrauit eos sibi donari, si sacrificare nollent. Sed illis viriliter agentibus, & minas Aureliani contemnentibus, ex insula amotos, tanquàm seruos suos per sua prædia diuisit, Eutychen decimo & sexto milliario ab vrbe via Numentana, Victorinum milliario sexagesimo via Salaria, Maronem centesimotricesimo eadem Salaria via: iussitque eos tota die terram fodere, & cātabrum edere ad vesperam. (Sic enim habet historia: quid autem cantabrum vocet, ignoro, nisi fortè Cantabricam herbam velit accipi, cuius meminit Plinius lib. 25. cap. 8.) Sed Deus omnipotens fecit illos gratiosos in locis peregrinis. Eutyches enim filiam cōductoris loci illius à dæmone liberauit: Victorinus loci vicedominum, triennio ex paralysi decūbentem, precibus sanauit: Maro hydrope vexatum curauit. Loquebātur interea populis, multosque ad Christi religionem traduxêre, ornatique presbyterio, credentiū numerum egregiè auxerunt. Id nō ferens satan, Aureliani animum ira inflammauit, isque multos eò misit, qui multiplici pœnarum genere illos interficerent: & Eutychen quidem media via cędi iussit, donèc exhalaret spiritum: cuius corpus Christiani cum multo honore sepeliêrunt, & super illud basilicam in Christi nomine extruxerunt. Victorinum aūt apud Cotilias, vbi putentes & sulphureæ emanant aquæ, in ipsas aquas capite deorsùm verso, trium horarum spatio deprimi mādauit, iterumq; sustolli. Quod cùm triduo vir sanctus pro Christi nomine ptulisset, migrauit ad Dominum. Etsi autem Aurelianus vetuerit, nè quis illud terra conderet, at tamen postridiè venerunt Amiternenses, raptumque in suum territorium transtulêre, mādārunt q; sepulturæ. Deniquè Maronem voluit ab amico suo Turgio ingenti saxo opprimi. Itaque in eius humeros imposita est petra immanissima, quam homines septuaginta ægrè possent trochlea adducere. Eam autem vir sanctus tanquàm leues paleas ad duo milliaria portauit illæsus, eoq; loci eam reposuit, vbi solitus erat Domino preces offerre: cuius sanè facti admiratione eius prouinciæ populus adductus est ad fidem Christi, & sacro baptismate expiatus. Porrò Consularis, acceptis ab Aureliano muneribus, S. Maronem occidit. Populus verò in ea petra, quam humeris suis gestârat, excidit sepulcrum, ibique eum condidit, & in eius nomine Christo ecclesiam fabricauit, in qua præstantur beneficia Domini vsque in præsens in sui nominis gloriam.

Cædes Eutychetis.

Item Victorini.

Item Maronis.

Postquàm igitur sanctos omnes, qui S. Domitillæ erant solatio, è medio sustulit Aurelianus, dixit ad Sulpitium & Seruilianum illustres iuuenes: Scio collactaneas Domitillę Euphrosynā & Theodorā vos habere spōsas, virgines sapientissimas. Vbi ergò Domitillā ego ex insula in Campaniā reuocauero, illę inuisendi gratia ad eā accedāt, vt sua psuasiōe inducāt eā ad obsequēdū mihi. Itaq; Domitilla ex Pōtia insula Ta-

S. Domitilla Taracinas perducitur.

Taracinas perducta, Euphrosyna & Theodora venerunt ad eam, pariterque magno sunt gaudio affectæ. Cùm autem ventum esset ad epulas, illis prandētibus, Domitilla ieiunijs & precibus dabat operam. Dixerunt autem ei Euphrosyna & Theodora: Dum prandemus nos & viris nubimus, non possumus colere Deum tuum? Respondit Domitilla: Vos quidem sponsos habetis, viros nobiles. Quòd si verò alij ignobiles & humili loco nati, ab illis auocare vos vellent, sibiq; matrimonio iungere, num vos illis pareretis? Euphrosyna & Theodora dixerunt: Auertat hoc Deus à mētibus nostris. Tum Domitilla, Auertat, inquit, & à mente mea. Magnum enim ego spōsum habeo filium Dei, qui de cęlo descendens, promisit se illarum fore sponsum, quę virginitatem ament, suique amore in virginitate permanētibus daturum se vitam ęternam, & è corpore abeūtes ducturum in cęlos, in thalamum suum sempiternum, vbi cum angelis exultent, & inter flores aromatum in medio paradisi vitam viuant iucundissimam, & sine fine splendidissimè epulētur. Cùm autem ille hæc promitteret, & dictis eius fides non haberetur, cęcis visum reformauit, leprosos curauit, morbos omnes depulit, mortuos excitauit. Atque hunc in modum verum se Dei filium declarauit, & multi in eum crediderunt.

Ait autem ad illam Theodora: Fratrem habeo iuuenem, Herodem, iam annū vnū oculorum lumine orbatum. Si ergò vera loqueris, sana illum in Dei tui nomine. Ait verò etiam Euphrosyna: Tu qdem Romę habes fratrem cęcum: ego aūt hic habeo filiolam nutricis meę, quę ex morbo loquendi beneficiū perdidit. Auditus quidem integer est, sed lingua voces & verba formare nō potest. Et hęc dicens, curauit puellam eò acciri. Domitilla igitur prosternens se in orationem, sicuit diutissimè. Deinde surgens, & manus expandēs in cęlum, dixit: Dne Iesu Christe, qui dixisti, Eccè ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem seculi: ostende me verum tibi dixisse testimonium. His dictis, signum Crucis in os mutę expressit, & ait: In nomine Dni mei Iesu Christi loquere. Mox puella in has erupit voces: Verus est Deus tuus Domitilla, & vera sunt omnia, quę tuo ore depromptisti. Tum ambę se abiecerūt ad pedes Domitillæ, & credētes, mysterijs Christi initiatæ sunt. Frater etiā Theodoræ cęcus eò adductus, Domitillæ precibus & mentis & corporis lumen obtinuit. Porrò omnes vtriusq; sexūs homines, tum serui, tum ingenui, qui ex vrbe eò aduenerant, visis his signis, in Christum crediderūt, & baptizati sunt: domusq; illa, in qua manebant, instàr ecclesiæ cuiusdam erat.

Matth. 28.

Muta puella loquit.

Cæcus videt.

His ità gestis, Aurelianus cum duobus sponsis, quos diximus, venit, adducens secum tres, qui organis canerēt, tanquàm vno die triplices nuptias celebraturus. Sulpitius autem & Seruilianus vt viderunt mutam loqui, & Herodem Theodoræ fratrem visum recuperâsse, cognitis etiam omnibus, quę dicta factaq; fuerant, credidērunt: cumque Aurelianus multa instātia hortaretur eos, vt vno die nuptias celebrarent, illi vt homines sapientissimi, dixerūt ei: Da honorem Deo, cuius virtute & muta loquitur, & cæcus videt. At ille neglectis ijs, quæ ab eis dicebantur, per vim iussit includi Domitillam intrà cubiculum, vt posset securus facere, quod ei libitum esset: positisque organis, à cœna cœpit lętus saltare inter eos, vt est moris in nuptijs. Porrò cæteris saltando defatigatis, ille sine intermissione duos dies & noctes totidèm saltauit, donèc corruens expiraret. Ea re perterriti omnes, in Dominum crediderunt. Frater autem Aureliani Luxurius petijt ab Imperatore Traiano, vt liceret ipsi omnes hos ad sacrificandum compellere, nolentesque quibus vellet pœnis affectos interimere. Itaque Sulpitium & Seruilianum Præfecto vrbis Aniano tradidit, qui non ignorans eos nupèr Christiana religione initiatos, cùm nullo pacto vellent, deincęps idolis immolare, eos decollari præcepit: quorum corpora Christiani posuerunt in prædio eorum via Latina milliario secundo: quo in loco exuberat virtus martyrij eorum vsque in præsentem diem. Post hæc Luxurius abijt Taracinas ad virgines Christi, & vt vidit prorsùs eas ad sacrificandum induci non posse, ablatis omnibus, quæ habebant, in eo cubiculo, in quo pariter morabantur, eas inclusit, igneque supposito combussit. Altero die sanctus Cæsarius diaconus eò veniēs, sanctarum virginum corpora nihil lęsa reperit. In facies enim suas prostratæ, orantes Dominum decesserunt. Ea igitur nouo sarcophago condens, in humo altiùs effossa sepeliuit.

Sulpitius & Seruilianus credunt in Christum.

Aureliani interitus.

Sulpitij & Seruiliani cædes.

Item Domitillę &c.

MAR-

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARTYRIVM S. PANCRATII, EX PERVETVSTO MS. CODICE DESCRIPTVM: CVI SVFFRAGANTVR ANTIQVISSIMA MARTYROLOGIA, STYLVM NONNVNQVÀM MODICÈ ELIMAVIMVS.

MAII 12.

Cledonius pater Pancratij.

EMPORIBVS illis immanis fuit persecutio Christianorum, quos dijs thura ponere volebant Diocletianus & Maximianus sceleratissimi Imperatores. Fuit tum apud prouinciam Phrygiam Cledonius quidam, vir nobilissimus. Is habuit filium nomine Pancratium ex amissa coniuge. Vocauit autem ad se fratrem suum Dionysium, commendauitq; ei filium Pancratium, dicens: Coniuro te, frater charissime, per omnipotentem Deum & per magnam virtutem eius, vt omne patrimonium meum, quod siue hîc, siue in vrbe Roma videor habere, nepoti tuo Pancratio fideliter & accuratè conserues. Ità mortuo Cledonio, Dionysius erga Pancratium pijssimũ semper animum declarauit, adeoque eum dilexit, vt in nullo eum offendere videretur. Post triennij autem tempus Romam cum Pancratio profectus, in monte Cælio cum omni familia & cum dijs suis mansit. Propter nimiam verò persecutionẽ, Pontifex Romanus in vico Dionysij & Pancratij latitabat: cuius egregias virtutes cùm Dionysius cognouisset, & vt omnem populum à cultu idolorum reuocaret, & ad viam rectam æternamque vitam perduceret, cum Pancratio nepote ad eius notitiam studuit peruenire. Itaque quadam die venerũt ad ostium Pontificis, & sciscitante Eusebio Ostiario, totius sanctitatis viro, quidnam vellent, illi eius genibus aduoluti rogârunt, vt ad Pontificis conspectum adduci mererentur. Eusebius nunciauit hoc Pontifici, ità dicens: Domine pater, quidam clarissimi viri pro foribus stant, orantes vt tuæ beatitudini præsentari mereantur. Ijs auditis, sanctus Pontifex, magno affectus gaudio, in orationem se prosternẽs, dixit: Domine Iesu Christe, rex regum & Domine dominantium, qui mihi vltimo seruorum tuorum aduentũ eorum reuelare dignatus es, cõfirma in eis opus tuæ misericordiæ. Deindè iussit eos quam primùm ad se introduci. Illi verò miserunt se ad pedes sancti Pontificis, rogantes, vt Christum ipsis indicaret, quem hactenùs ignorâssent.

Dionysius & Pancratius post catechesin baptizãtur.

At sanctus Pontifex eos complexans, declarauit eis cœlestem diuinitatem: porrò post dies viginti baptizauit eos. Facti igitur Christiani, adeò cœpêre feruẽtes esse in timore Dei, vt etiam vltrò persecutoribus sese offerrent. Non post multos dies migrauit ad Dñm Dionysius cum pmijs cœlestibus, charus & dignus Deo. Cùm aũt nimius esset paganorũ in Christianos furor & insania, debachantes vociferabãtur: Inuictissimi & pijssimi Imperatores, tollite ex hac vrbe magos & crudeles Christianos, per quos vniuerso mundo, & omni regno vestro imponitur. Tunc ira incensus Diocletianus Imperator, legem tulit, vt si quis huius sectæ cultor inueniretur, etiam inauditus subderetur pœnis. Inter alios ergò cõpræhensus mox est Pancratius: cumq; didicissent persecutores, qui eum tenebant, magnis esse natalibus ortum, nunciârũt Diocletiano Augusto, qui iussit eum cum omni celeritate duci ad palatium suum: vtque vidit faciem Pancratij, obstupuit ad tantam pulchritudinem, & quòd in tantilla ætate modis omnibus paratus esset mori pro Christo: aitque ad eum: Infantule, ego consulo tibi, vt omissa vanitate, qua teneris, mihi consentias, nè mala morte pereas. Video enim ætatem tuam nõ excedere quindecim annos. Et quia nobili genere natus ex patre Cledonio, mihi amicissimo & charissimo, volo hocà te exorare, vt ab hac Christianorum insania discedas, reddasque te natalibus tuis: & ego te honoribus & diuitijs auctum, loco filij habebo, meoque semper lateri adhærebis. Quòd si verò pietatis meæ monita cõtempseris, iubebo te interfici, & corpus tuum flammis exuri, nè fortè veniant Christiani, & illud cum honore sepeliant, teque pro martyre colant.

S. Pancratius puer annorum 14.

Beatus Pancratius respondit: Noli frustrà errare, domine Imperator, vt dum me vides puerũ annorũ quatuordecim, credas mihi minùs aut sensûs aut scientiæ sup-

petere. Dominus enim noster Iesus Christus eam nobis mentem & intelligentiã contulit, vt nullos prorsùs aut principum, aut iudicum terrores timeamus. Porrò dij tui quos me hortaris colere, plani & impostores fuêre, qui nec suis pepercêre parentibus, & fratrum suorum se stupris contaminârunt: ità vt ego satis mirari non possim, quomodò non fœdum & turpe sit apud te illos colere, quorum si similes esse scires famulos tuos, iure in eos animaduerteres. Diocletianus his auditis, iussit eum duci in viam Aureliam, atque illic capite plecti. Turpe enim ipsi videbatur, vt à puero victus, ignominia notaretur. Itaq; ministri Pancratium ab eius conspectu auferentes, duxerunt eum ad locum designatum, moxque illi caput amputârunt. Octauilla autẽ corpus eius sublatum noctù occultè, cum aromatibus & dignissimis linteaminibus condidit in sepulcro nouo 4. Idus Maias. Eodẽ tempore passa est sacratissima virgo Soteris, nobili genere orta, Diocletiani ix. & Maximiani viij. (Incertum, vtrùm Imperij anno, vel consulatu) regnante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritusancto viuit & regnat in seecula seculorũ, Amen. Gregorius Turonens. De gloria martyrum lib. 1. cap. 39. ità scribit de hoc martyre: Ad sepulcrum Pancratij martyris si cuiusquam mens insana iuramentum inane proferre voluerit, priùs quàm sepulcrum eius adeat, hoc est, antè quàm vsque ad cancellos, qui sub arcu habentur, vbi clericorum psallentium stare mos est, accedat, statim aut arripitur à dæmone, aut cadens in pauimento, amittit spiritum.

Capite trũcatur.

Martyriũ Soteris virginis.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI EPIPHANII CONSTANTIAE EPISCOPI, EXCERPTA EX voce Iohannis, vnius ex eius discipulis. Habetur autem in Simeone Metaphraste.

12. Maij, secundùm Latina Martyrologia.

Epiphanij patria & parentes.

Piphanius erat quidem genere Phœnix, ex ea regione, quæ est circa Eleutheropolim: distat verò à ciuitate ad tria milliaria. Fuit autem pater eius Agricola: matris verò eius studium erat, se in lino exercere. Ijs autem fuêre duo filij, Epiphanius, & vna filia Calitropes. Accidit autem vt eorum pater è vita excederet: Mansit verò Epiphanius decem annos natus matri suæ, quãdò mortuus est pater eius. Cruciabatur autẽ animo eius mater, dum solicita esset, quomodò Epiphaniũ aleret, & eius sororem, quandoquidem erant modicæ eorum facultates. Cùm vnum verò iumentum haberent ad vsum suum, dixit mater Epiphanio: Fili, quoniam familia nostra in ijs, quæ ad corporis vsum pertinent, nobis præbet angustias, & cibo indigemus, accipe iumẽtum, quod est intrà domum nostram, & vade ad nundinas, & vende: & ità id, quod erit ad nos alendos vsui, suppeditabimus. Epiphanius autem dixit matri suæ: Scis iumentum nostrum adhuc esse indomitum, fietque, vt si eam ad id vendendum, qui circa ipsum congregati erunt, videntes eius insolentiam, me pœna afficiant, dicentes: Cùm malum habeas, malè patieris ex lege. Dixit ei mater: Abi, fili. Deus patrũ nostrorum Abrahæ, Isaac & Iacob, iumento dabit intelligentiam: vt per eius preciũ nos nostro vsui seruiamus. Epiphanius autem, Deo inuocato, qui dedit Mosi gratiã, vt maxima signa faceret coram Pharaone, profectus est, volens obedire matri suæ.

Cùm ad nundinas autem esset ingressus, accidit vt iumentũ indomitum fieret placidum, & valdè mãsuetum. Affuit autem quidam Iudæus negociator, nomine Iacob, qui dixit Epiphanio: Vis, ô fili, vendere hoc iumẽtum? Dixit Epiphanius: Maximè, pater: ea enim de causa id adduxi. Respondens autem, dixit Epiphanio: Cuiusnam es religionis? Dixit Epiphanius: Iudæus. Dixit ei Iacob: Cùm simus eiusdem generis, nõ debet inter nos peccatum intercedere: sed cùm sit Deus noster iustus, constituamus iustum iumenti precium, vt neque tu iniuria afficiaris, nec ego damnum patiar: nè maledicta posteà nobis inferamus, & Deus nobis irascatur: sed potiùs benedictiões. Quoniam dixit: Qui benedicit, benedicetur: & qui maledicit, est maledictus. His autẽ auditis, Epiphanius valdè timuit cõdemnationẽ Iacobi, & dixit ei: Nolo tibi ampliùs

Epiphanij Iudæus.

Num. 24.

Universidad de Deusto. Biblioteca

vendere hoc iumẽtum. Iacob verò dixit Epiphanio: Quanam de causa, ô fili? Epiphanius dixit ei: Hoc iumentum, ô Pater, est insolens & indomitum: acerbissimę verò famis angustiæ subiêre domum meam. Est autem mihi mater & soror: Pater enim meus excessit è vita humana. Mater mea iussit, vt venderem hoc iumentum, propterea quòd cibo indigeremus. Nunc autem audiui ex te, Pater, quòd malum sit damnum afferre: & Deum timui, nè fortè tu mihi maledicas, & ille me puniat propter tuam in me maledictionem.

Cùm hæc autem audijsset Iacob, miratus est responsum pueri: accepitq; tres nummos, & dedit Epiphanio, simul etiam eum docens verbis huiusmodi: Fili, hanc accipe benedictionem, & vade ad matrem tuam, & inferes panes in domum tuam: Tecum quoquè accipe hoc iumentum: & si suum quidem mutet vitium, & mores insolentes ac proteruos, maneat domi tuæ: Sin autem in hac perseueret insolentia, ejice è tuis ædibus, nè alicui ex tuis mortem afferat. Cùm hæc audijsset Epiphanius, & à Iacobo tres nummos accepisset, accepto iumento, profectus est in vicum ad matrem suam. Priusquàm autem ipse ingrederetur in vicum circiter mille passus, occurrit ei homo Christianus, nomine Cleobius, qui ei dixit: Vis vendere iumentum, ô fili? Respondẽs dixit Epiphanius: Nolo, Pater. Dixit autem Cleobius: Si vis eum vendere, cape eius precium, & ipsum mihi relinque. Cùm hæc autem Epiphanio diceret Cleobius, animal insolenter irruens & impetum faciens, Epiphanium excussit, humique allisit, & abijt extra semitam. Epiphanius autem ex iumenti insolentia grauem accepit dolorem. humique iacebat, flens amarè, & non valens surgere. Cleobius verò accedens ad Epiphanium, & femur eius tenens in eo loco, in quo affectus fuerat ab insolenti bestia, cùm eum ter signässet, statìm erexit nihil mali in se habentem. Cleobius autem dixit iumento: Tibi dico, iumentum plenum omni insolentia, quoniam voluisti tuũ dominum occídere, in nomine Iesu Christi crucifixi, non ampliùs excedas ex hoc loco. Quod postquàm dixisset Cleobius, iumẽtum statim cecidit in terram mortuum. Cleobium autem interrogauit Epiphanius, dicens: Quis est, ô pater, Iesus crucifixus, quòd talia fiunt per eius nomen? Respondit Cleobius, & dixit Epiphanio: Hic Iesus est filius Dei, quem crucifixerunt Iudæi. Epiphanius verò timuit significare Cleobio se esse Iudæum. Cleobius autem perrexit suum iter ingredi, & Epiphanius in vicum venit ad matrem suam. Quem videns mater, excepit cum gaudio. Matri verò suæ exposuit Epiphanius omnia, quæ sibi euenerant propter insolentem & pessimam bestiam. Aliquanto autem pòst tempore dixit mater Epiphanio: Eccè, fili, terra inculta nihil producit, neque nobis ex ea est aliquid solatij. Erat autem eis quoddam prædiolum, quod pater eius diligenter colens, ex eo habebat aliquid solatij. Dixit ergò ei mater: Vendamus prædiolum nostrum homini agricolæ: & tu vade ad aliquem hominem Deum timentem, & disce artem qua possis & te alere, mihique & tuæ sorori panem suppeditare.

Signi Cru. eis efficacia

Erat autem quidam Iudæus legisperitus in ciuitate Eleutheropoli, vir admirãdus & religiosus congruenter legi Moysis. Is habebat possessionem in vico, in quo natus erat Epiphanius, qui iam cognoscebat eius patrem & matrem, similiter autẽ & Epiphanium, & eius sororem. Is cùm venisset ad visendas suas possessiones, dixit matri Epiphanij: Mulier, vis dare mihi filium tuum in filium? tuque & tua filia parabitis è domo nostra, quæ erunt vobis vsui. Mater autem Epiphanij, cùm hæc audijsset à legisperito, valdè lætata est, & cùm accepisset Epiphanium, cum legisperito statìm dedit in filium. Erat legisperito illi nomen, Tryphon, qui habuit filiam vnigenitam, vo-

Tryphon adoptat Epiphaniũ.

lebatque eam iungere Epiphanio.

Cùm itaque Tryphon Epiphanium accepisset in filium, quæcunque sunt legis, eum diligenter docuit, & elementa Hebraica accuratè. Mortua est autem filia Tryphonis, solusque Epiphanius erat in domo eius, proficiens ętate & sapientia Hebraica. Accidit verò, vt Tryphon quoquè decederet: omnesque facultates suas reliquit Epiphanio. Mortua est autem mater quoquè Epiphanij. Qui accepit sororem suam in domo, quæ à Tryphone sibi relicta fuerat. Erantque ambo domi in magna vitæ tranquillitate, conuenienter doctrinæ, quam acceperãt à Tryphone. Egresso autem Epiphanio in vicum, in quo natus fuerat, in quo etiam habebat possessiones relictas à Tryphone, occurrit ei vir quidam Christianus, nomine Lucianus, admirandus &

Lucianus monachus insignis.

eruditus, qui vitam exercebat monasticam, & elegantis librarij artem apprimè tenebat, eique strenuè nauans operam, ex ea panem quærebat quotidianum: & quod supererat, impartiebat egentibus. Atque Epiphanius quidem iumentum cõscenderat: beatus autem Lucianus in via ambulabat, & ambo sibi inuicèm occurrerunt. Accidit verò, vt pauper quidam pedes Luciani prænderet, & ei diceret: Homo Dei, miserere mei: iam enim tres dies permaneo iciunus, vt qui nihil habeam. Beatus autem Lucianus, cùm nihil aliud posset dare pauperi, se amictu exuẽs, eum illi donat, dicẽs: Ingredere ciuitatem, & vende, & eme tibi panes.

Aduertit autem Epiphanius, quòd cùm se exuisset Lucianus, & dedisset pauperi, vestis candida de cælo descendẽs eum texerat. Magno itaq; timore fuit affectus Epiphanius, pronusque in faciem cadens è iumento, dixit Luciano: Rogo te, ô homo, dic mihi: quisnam es? Beatus autẽ Lucianus dixit Epiphanio: Dic mihi tu, cuiusnam sis religionis, & ego meã tibi referam. Respondit Epiphanius, & dixit: Sum Iudæus. Nouit itaque Lucianus gratiam Dei cecidisse super Epiphanium. Nam præscientiam quoquè habebat Lucianus. Respondit ergò Lucianus, & dixit Epiphanio: Et quomodo tu cùm sis Iudæus, rogas Christianum, quisnam sit? Abhorrent enim Christiani Iudæos, & Iudæi Christianos. Eccè audiuisti me esse Christianum: Non licet tibi audire ex me aliquid aliud. Epiphanius autem dixit Luciano: Et quid obstat, quô minùs ego quoquè sim Christianus? Respõdit Lucianus, & dixit: Id vnum obstat, quòd nolis: licet enim, si velis. Luciani autem verbis compunctus Epiphanius, non perrexit ampliùs ad videndam suam possessionem: sed accepit Lucianum, & introduxit in domum suam, quæ ei relicta fuerat, & ostendit ei omnia, quæ domi erãt, dicens: Hę sunt meæ facultates, ô Pater. Volo autem fieri Christianus, & vitam exigere monasticam. Est verò mihi quoquè hæc soror. Quid de his iubes? Beatus autẽ Lucianus dixit Epiphanio: Non potes, ô fili, si has habeas terrenas diuitias, vitam exigere monasticam: sed priùs sororem quidem tuam da nuptum, & da ei, quæ sunt necessaria. Deindè sic pulchrè poteris esse monachus. Dixit Epiphanius Luciano: Primùm, Pater, fac me Christianum: Deindè sic faciam, quęcunque tu me iusseris. Dixit autem ei Lucianus: Non licet mihi absque Episcopo facere Christianum: sed esto in ijs, quæ ad Deũ pertinent, & ego annunciabo episcopo, qui te faciet Christianum.

Cumque hæc dixisset Lucianus, egressus est è domo Epiphanij, & iuit ad episcopum. Epiphanius autem nõ cunctatus, statìm dixit suæ sorori: Volo fieri Christianus, & vitam agere monasticam. Cui dixit soror eius: Volo quod tu vis, & faciam, vt tu facis. Lucianus autem renunciauit episcopo de Epiphanio. Episcopus verò dixit Luciano: Vade, & eum catechiza, hoc est, institue. Cumque nos ingrediemur in ecclesiã, fac, vt ipse prócidat benigno & misericordi Deo. Iuit Lucianus in domũ Epiphanij. Eum autem videntes Epiphanius & eius soror, ceciderunt proni in faciem, & Luciani pedes præhenderunt, clamantes & dicentes: Rogamus te, Pater, fac nos fieri Christianos. Diuinis autem acceptis scripturis, Lucianus eos satis instituit. Et ipsi instabant, rogantes & dicentes: Fac nos Christianos. Cùm autem Lucianus ambos simul accepisset, iuit vnà cum ipsis in ecclesiam. Et cùm ingrederetur episcopus, ceciderũt proni in faciem, & rogauerunt considenter, vt ipsi illuminarentur. Qui iussit ipsos surgere. Ingrediente verò episcopo in ecclesiam, ambulabant ipsi quoquè post Lucianum, vt audirent diuinas scripturas.

Ante baptismum Epiphanius cũ sorore instituuntur catechesi.

Cùm autem appropinquâsset Epiphanius portis, quæ sunt extra ecclesiã, vbi ędis primum gradum ascendit, cecidit ei calceus sinistri pedis. Qui cùm sinistro ascendisset vt figeret dexterum, cecidit quoquè dexter calceus: & inuenti sunt ambo extra gradus ecclesiæ: & ea de causa miratus est Lucianus. Non ampliùs itaque proposuit Epiphanius apprænde calceos, qui ei è pedibus ceciderant, sed neque vllos alios calceos sustinuit induere suis pedibus toto vitæ tempore. Cùm ergò starent, & diuinas audirent scripturas, aduertit Episcopus, ità vt in throno sedebat, glorificatũ esse vultum Epiphanij, & coronam esse eius capiti impositã. Post absolutum itaq; Euangelium, ingressus est episcopus in baptisterium, & iussit Epiphanium ingredi, & eius sororem, & cum ipsis Lucianum: qui etiam fuit pater eius in sancto baptismate. Episcopus autem cùm eos totam docuisset consequentiam, baptizauit. Cùm ij verò essent participes diuinorum & immortalium Sacramentorum, iussit episcopus eos

Baptizatis datur anti. quo more Eucharistia

Universidad de Deusto
Biblioteca

prandere,similiter & manere septem dies in episcopatu. Post septrem autem dies accepit Epiphanius Lucianum, & Veronicam sanctam virginem, quæ quidem fuit soror matris ipsius Epiphanij, & introduxit eos in domum suam: Accepitque mille nummos,& dedit ei,& sororem suam(nam ea quoque alijs præerat virginibus) misit cum ea. Epiphanius autem, cùm omnia vendidisset, dedit indigentibus, relictis sibi quadraginta nummis ad diuinos vitalesque libros comparandos.& è ciuitate egressus est cum Luciano, quoniam is constructerat sibi monasterium. Habebat autem secum decem monachos,qui quidem libros diligenter scribentes,ex ijs sibi victum parabant.Erat verò Epiphanius,quandò fuit monachus,sexdecim annos natus.

Epiphanius fit monachus.

Erat autem in monasterio Luciani quidam monachus, nomine Hilarion, secundus à Luciano,ætate iuuenis,& omnibus signis ornatus. Ad cuius imitationē sequebatur etiam alius,nomine Claudius. Eos cùm vidisset Epiphanius, pulchrè est æmulatus.Magnus enim Lucianus dedit Epiphanium maximo Hilarioni,vt doceret eum scribere diuinas scripturas.Epiphanius autē laborioso studio deditus, & bonos mores Hilarionis effingēs traditione,proficiebat in Dei gratia & arte pulcherrima. Contigit verò, vt magnus Lucianus è vita humana excederet. Præfuit autem Hilarion choro fratrum,vereque licebat videre eum locum, non tanquàm in eo homines habitarent, sed tanquàm sancti Angeli ministrarent sanctissimo & misericordi Deo. Erat enim beati Hilarionis cibus,panis & sal,& modicum aquæ. Comedebat autem post duos dies: sæpè etiam post tres: sæpissimè verò post quatuor,vel post hebdomadam.Hoc vitæ institutum elegit Epiphanius toto tempore vitæ suæ. Erat autem ille locus sine aqua.

Hilarionis mira abstinentia.

De vino in aquam mutato.

Cùm autem aliquandò viatores ingressi essent monasterium, vinum afferentes, quo tempore erat æstus vehementissimus,siti ferè enecabantur, & petierunt aquam ad bibendum,nec inuenta est aqua in illo loco.Aberat enim aqua ad quinque milliaria.Ibant verò noctù,& aquabantur fratres.Cùm autem viatores propter sitim deficerent,fratres propter eos lugebant.Epiphanius autem cùm manum extendisset,& vtrem prehendisset,vbi erat vinum: Credite,inquit,fratres,quòd qui aquam fecit vinum,vinum quoque aquam faciet.Et propter sermonem Epiphanij, vtres qui vino pleni erant, inuenti sunt aqua pleni. Quam cùm accepissent viatores, biberunt, & etiam iumenta eorum:stetitque anima eorum in ipsis. Omnes autem obstupuerūt, & viatores,& fratres. Ab illo verò die noluit Epiphanius habitare ampliùs in illo loco,eò quòd de ipso audijssent viatores. Subripiens autem seipsum à fratribus,profectus est in locum magis agrestem. Qui cùm nescirent, in quo loco habitaret, omnes fratres lugebant Epiphanium. Permansit autem in illo loco ieiunus tribus diebus. Et ille quoque locus aridus erat,& sine aqua.

Vinū Epiphanius in aquam mutat.

De Saraceno,qui vnum tantùm habebat oculum.

Accidit autem,vt per illum locum transirent quadraginta Saraceni. Qui cùm in eo loco,& in eo statu vidissent Epiphanium,omnes eum ducentes esse ridiculum,irridebant. Vnus autem ex ipsis, qui vnum habebat oculum (erat enim alter clausus) cùm ferinis esset moribus,ense stricto è vagina, venit ad Epiphanium: cumque eum sustulisset,vt percuteret Epiphanium,apertus est eius,qui clausus erat,oculus.Ille verò perterritus,ense in terram proiecto,constitit immobilis. Alij autem cùm vidissent esse apertum oculum,qui clausus fuerat,cœperunt stupore affici. Cumque vidisset Epiphanius eos esse anxios,sermones cum eis contulit. Illi verò cùm verbis Epiphanij euasissent,sedato & tranquillo animo mutati, eum dicebant esse Deum: vimque ei afferentes,trahebāt eum secum,dicentes:Tu es Deus noster:sequere nos, & serua nos ab omni vi eorum, qui in nos irruent. Epiphanius autem eos sequens tempore trium mensium,prohibebat eis omnem insolentiam & immoderationem. Cùm vidissent verò se eius admonitionibus adduci in angustias, omnes vno animo eius pedibus deuoluti,petierunt,vt in suum locum reuerteretur. Qui cùm corū auribus maximas ingereret admonitiones,dicens:Nisi ab ijs abstinueritis,non eritis in hac vita felices,acceperunt eum,& deduxerunt in locum,in quo habitabat.Cumque ei sua opera & ministerio domum ædificâssent,& eum valere iussissent, qēs abierunt in

in pace.Ego autem, qui eram vnus ex ipsis,mansi cum Epiphanio,ab eo institutus in verbo veritatis. Cùm autem præterijsset tempus sex mensium,me accepit ille, & iuimus in monasterium magni Hilarionis.Cùm verò vidissent Epiphanium omnes fratres,magno sunt affecti gaudio. Et mansimus quidem tres dies in monasterio: rogauitq; Epiphanius magnum Hilarionem, vt mihi daret in Christo signaculum, quandoquidem acceperat Hilarion gradum presbyteratûs. Cùm me autem magnus accepisset Hilarion,& omnem docuisset consequentiam,baptizauit me in nomine patris, & filij,& spiritûs sancti:& transegimus deindè apud ipsos decem dies:Fratresq; rogabant Epiphanium,vt nos in eo loco habitaremus:Ipse autem noluit,sed voluit habitare,vbi habitabat anteà.

Hic habes authorem historiæ huius.

De adolescente dæmoniaco.

Cùm autem nos egressi essemus è monasterio,viam nostram iniuimus.Ad secundum verò lapidem à monasterio,occurrit nobis quidam adolescens,qui habebat dæmonem ei imperantem:& in solitudine ab eo discerpebatur. Cùm eum vidisset Epiphanius nudum insolenti & incomposito cursu vexari ab immundo spiritu, clamauit magna voce:Præcipio tibi in nomine Iesu Christi crucifixi, vt à Dei figmēto exeas. Statim autem eum exagitauit immundus spiritus,& humi affixit: atque ab eo est egressus. Immūdus autem dæmon clamauit magna voce: O Epiphani,tu me expellis è loco meo post spatium vigintiduorum annorum: ego ibo ad Regem Persarum,& mouebo eum contra te:& faciam,vt cum magna afflictione coram eo sistaris. Adolescens autem venit modestus,& procidit ad pedes Epiphanij. Qui eum erexit,dicēs: Surge,fili,& in pace vade in domum tuam.Et surrexit protinùs.

Eijcit ab homine dæmonem.

De Rege Persarum.

Immundus autem dæmon iuit in Persidem, & adhæsit filiæ Imperatoris, & eam eodem torquebat supplicio,quo priùs adolescentem:& clamabat, dicēs:Nisi venerit Epiphanius,qui huc me misit ad tuam filiam,ab ea nō recedam.Rursusq; dicebat dæmon: Epiphani Phœnix genere,veni huc,vt exeam à filia Regis. Rex autem,cùm à dæmone audijsset de Phœnicia, misit multitudinem disertorum hominum ad quærendum Epiphanium: Porrò autem cùm quæsiuissent totam Phœnicum regionem, eum non inuenerunt:sed reuersi sunt ad Regem re infecta. Nonnulli verò etiam ex eis malè passi sunt à Romanis, tanquàm speculatores, & qui callidè vellent considerare totam regionem Phœnicum. Cùm autem ad Regem venissent ij,qui effugerāt, renunciauerunt se non inuenisse Epiphanium. Dæmon autem magna voce clamauit,dicens: Habitabat in loco,qui dicitur Spanydrion. Rursùs ergò Rex, accersitis XXX.viris, dixit eis: Exuite vos vestitu Persico, & induite vestitum Romanorum: & euntes in Phœniciam, & quærentes locum, qui dicitur Spanydrion, adducite ad me Epiphanium. Abierunt qui missi fuerant, mutatis suis vestibus, & venerunt in Phœniciam. Cumq; ipsi multùm quæsijssent,declaratus fuit eis locus,& Epiphanius. Qui noctù ad locum accessere.Epiphanius autē emittebat Deo nocturnas preces. Cùm venissent verò ad ostium cellæ,& pulsâssent, nihil animo perturbatus fuit Epiphanius:sed ipse Dei opus peragebat.Ipsi autem in animo habuerunt frangere ostiū.Cùm verò vnus ex ipsis strinxisset ensem, & in seram ostij eum intentâsset, mansit manus eius immobilis,& tota arida.Alijs autem metu perterritis, per aliquod interuallum recesserunt à cella.At Epiphanius cùm spiritalis cultûs omnē peregisset consequentiam,aperuit ostium cellæ. Cùm autem eum vidisset is,cui manus aruerat, humi cecidit in faciem,dicens:Miserere mei,serue Dei immortalis. Dicit Epiphanius: Quid quæris ab homine peccatore? Is verò dixit:Sanus véni in hūc locum, & eccè manus mea exaruit.Epiphanius autem dixit:Sanus veniſti,sanus fias. Cumque ipse manum eius tetigisset,restituta est vt alia.Postquàm autem viderunt omnes signum,quod factum fuerat,veniunt omnes,& procidentes ad pedes Epiphanij, cōfessi sunt causam, propter quam ad eum venerant.Is verò,ijs auditis,quæ dixerunt homines,cognouit quòd spiritus, quem ipse eiecerat ex adolescente, eò profectus,affligebat puellam. Dixit autem mihi Epiphanius:Surge,fili,sequamur hos homines,q ei dixerunt: Missi sumus,ô Pater,à rege:ad te etiam egregium animal adducimus,vt ei insideas. Eo aūt dicente, Veniam pedes:neq; enim hîc solum meum relinquā discipulum: Ipsi rursùs

Spanydriō, laborans, aquæ penuria.

Ad tactum sancti, manus arida sanata est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dixerunt cum magno metu: Adsunt pro vtrisque cameli: solummodò lubenter sequere. Quidam autem lepidus adolescens in faciem cecidit, & adorauit, dicēs: Ignosce mihi, Pater. Et tunc Epiphanius ei placido vultu dixit: Surge, Deus te benedicat, fili. Tunc adolescens magna affectus animi trāquillitate, duabus manibus acceptum Epiphanium imposuit dromocamelo. Ad me autem veniens, mihi quoquè fecit similiter: Ipseque anteibat primus dromocamelos.

Cùm verò confecissemus triginta quinque mansiones, perueniimus ad regiam, & mansimus in loco, qui dicitur Vrion. Tres autem ex eis ingressi, regi renunciârunt. Cumque rex iussisset ad eum ingredi Epiphanium, perindè fuit tranquillo & composito animo, atquè si regem non esset conuenturus. Tunc me cum sequentem inuasit magnus timor & tremor. Nam cùm vidissem multam turbam adstantem, in varias partes versabam animum. Cùm autem regi appropinquâsset Epiphanius, rex statim surrexit à sede. Regi verò dixit Epiphanius: Sede, fili, super thronū, nec propter tuum luctum angaris animo. Habeo enim Deum, qui ferat auxilium. Solùm crede Deo benigno & clementi, & videbis citò Dei gratiam. Nè aberres à scopo eorum, quæ dicuntur, & videbis filiam tuam sanam in medio. Pessimus enim dæmon fugatus à loco suo, venit ad filiam. Si Deo credideris, fugabis eum à tua filia. Time crucifixum, & videbis eum expulsum. Duc eam ad nos in medium, & videbis gratiam benigni & clementis Dei. Cùm autem in medium venisset Regis filia, dixit Epiphanius filiolæ: Esto sapiens ac modesta, & adorato tuum patrem. Lupus enim tui nō dominabitur amplius. Hæc cùm dixisset Epiphanius, & eam ter signâsset, dixit spiritui, qui eam affligebat. Cucurristi, sceleste, ad filiam Regis: Fuge ab ea in loca, ad quæ nō patet aditus. Et statim ad ea recessit. Cùm autem vidisset Epiphanius Regem in magna ecstasi, dixit ei vultu subridens: Lætare, Rex: de tua filia fugit lupus in loca inhabitabilia. Vade, filia, in tuam aulam, & attende deincèps tuo corpori: neq; malignus tibi appropinquabit amplius. Cùm hæc autem audijsset filia regis ab Epiphanio, iuit in aulam. Tunc Rex inclinauit collum Epiphanio. Cùm vidissent verò omnes Regem, ipsi quoq; se in terram inclinant, dicentes Epiphanio: O plurima exornate gratia, mane prompto & alacri animo apud Regem. Esto pater eius potentiæ, & eris nobiscum perpetuò: Vexauit dæmon regiam: huc venisti, eum fugâsti.

Sancti patres soliti erāt signare malè habētes signo Crucis.

Vnus autem ex eis primus ex Magis, dixit ei benignè & amanter: O beate Epiphani, Mage desiderate: Venisti huc, vt nos afficeres beneficio. Mane hîc, doce nos: Oēs Magi tibi obedient. Cùm hæc autem audijsset Epiphanius, dixit Mago insipienti: O Mage inimice veritatis, disce non loqui verba insolentia. Ori tuo immitte repagulū, & non loquéris assiduè. Noli existimare seruum Dei esse magum iniustitiæ. Hęc cùm dixisset Epiphanius, statìm ille mansit in loco mutus & immobilis. Hæc autem cùm Rex vidisset, & turba, quę eum circūstabat, omnes metu oppressi, ceciderūt in terrā.

Cùm eos autem vidisset cadentes Epiphanius, manu ad Regem extēsa, dixit ei benignè: Surge, sis bono & tranquillo animo, & eris sanus in tuo cubiculo. Hoc dicto ab Epiphanio, surrexerunt omnes supra pedes. Dixit autem Epiphanius Mago: Vide quid videas, & quid audias, & attendes veritati. Nè mihi attendas tanquàm Mago: Sum enim seruus crucifixi: loquere, & audi, quomodò eras priùs: Esto amicus veritatis. Tunc Magus se excusauit, dicens, se esse lapsum in Epiphanium. Rex autem iussit ad se aurum afferri & argentum, margaritas & gemmas in cōspectu omniū, & poni ad pedes Epiphanij, ei dicēs: Accipe hæc, ô Pater, & meî memineris. Cui dixit Epiphanius: Nos omnia contemnimus, vt veritatem teneamus. Nè in his mihi exhibeas molestiam. Christus enim me docuit his non egére. Hæc tu accipe, sepeli in aula, & erunt mortua perpetuò. Tu ijs solùm attēdis, & distraheris, cùm iuuari nequeas. Habes vitium in tua cogitatione, vt qui perdas animam per aurum tibi datum à Domino, vt id præbeas egentibus. Esto iustus apud Deum vniuersorum, nè fortè iudiceris in condemnatione, & custodiaris in tenebris exterioribus, & tunc meorū verborum recorderis. Sed quæ dico modò, accipe, & tunc lætaberis. Nè habeas opùs hoc mundo, & totus mundus tibi subijcietur. Noli attendere Magis inconstantibus, qui tenebricosa te lege decipiunt. Venit hora prandij, vade alacriter ad mensam. Multa enim verba semino, sed nō es vllius horū particeps. Scio enim tuā cogitationē à mēsa nō absistere. Comede, exple te securè delicijs: es cm horū omniū redditurus rationem.

Præclara Epiphanij vox.

Rex

Rex autem dixit Epiphanio: Adesdum, Pater, simul consideamus, & cibos comedamus. Is verò dixit ipsi: Vade, sede in mensa, comede omnia, quæ soles. Tantùm te contine ab immoderatione. Nam mihi panis furfuraceus, & parùm salis propter imbecillitatem præbebit id, quod est vsui corpusculo. Hæc autē cùm dixisset Regi Epiphanius, dimisit Rex omnes ex aula, & nos iussit ingredi in cubiculum. Misit verò ad nos in mensam diuersa ciborum genera. Auersatus est autem omnia Epiphanius, solum tritum panem nobis retinēs: quo vsi, satiati sumus, gratias agentes Deo vniuersorum. Postridiè autem Imperator accersijt Epiphanium: qui modestè & compositè incedens, venit ad Regem. Ipse autem Rex de sede surgens, sceptrum ponit in terra. Epiphanius verò dixit Regi: Accipe regni dignitatem, & sis grato in Deum animo. Rex dixit: Mane hîc nobiscū, Pater, & seruabo vestros sermones. Epiphanius autem Regi: Si meos, ó Rex, sermones seruaueris, tuî meminero vbicunquè fuero. Mansimus autem decem dies in aula Regis. Quibus elapsis, Regi dixit Epiphanius: Cursu curram in meam patriam. Quæro enim omnes, qui illic sunt. Tu sede in throno tuo, nihil excitās aduersùs Romanos. Si enim sis inimicus Romanis, eris inimicus Crucifixo. Quòd si fueris inimicus Crucifixi, malè peribis à tuis aduersarijs. Hæc cùm Regi dixisset Epiphanius, ibat Rex cum sua caterua, nos primus deducēs in nostram regionem.

De adolescente mortuo.

Cùm egressi autem essemus ex aula, eccè erat adolescens mortuus in grabbato, qui erat filius vnius ex proceribus. Eum verò ferebant ad canes, vt proijcerent exedendum. Dixit autem Epiphanius ijs, qui ferebant mortuum: Quò itis ad cum sepeliendū? Dicunt Epiphanio: Qui vita excessit, vorabitur à canibus. Epiphanius autem tenens grabbatum, dixit eis: O filij, humi deponite. Videamus nos quoq; mortuum. Hic verò puer necatus fuerat arte magica à quodam malefico. Mos est autem apud Persas, vt qui sunt mortui, deuorentur à canibus. Cùm ij ergò protinùs grabbatum deposuissent, Regi dixit Epiphanius: O Rex, qui regis malos & iniquos hoīes, oportebat hunc, qui è vita excessit, in terra sepeliri, vt qui cælitùs tuba canet, eum hinc possit traducere ad ipsum adorandum. Es autem Rex adeò improborū & sceleratorum hominum, vt vel ante tempus sibi mortem afferant. Hic, quem vides mortuum, vita excessit necatus à malefico. Sed Deus meus, qui fuit extensus supra lignum, eum excitabit coram omnibus. Cùm hæc autem dixisset Epiphanius, manibus suis tenēs mortuum, benigno & clementi Deo clamauit: Fili Dei, qui quatriduanum Lazarum suscitâsti, hunc quoq; suscita adolescentem. Cumq; suum accepisset indumentū Epiphanius, eo induit mortuū. Mos est enim Persis, mortuos nudos educere. Statimq; surrexit adolescens, & amplexus est Epiphanium. Dixit autem Epiphanius adolescēti: Vade fili in domum tuam, & fer vestes consuetas, & refer ad me meum indumentum. Postquàm autem vidit Rex miraculum, quod factum est ab Epiphanio, existimauit eum esse deū. Cui dixit Epiphanius: Noli, noli hæc de me existimare, qui sum homo obnoxius ijsdem perturbationibus, & similiter patibilis. Deus meus, cui credo, hæc præbet suis famulis. Cùm hæc autē & his plura dixisset Epiphanius, dicit Regi: Reuertere fili in aulam. Nos enim imus in patriam. Rex autem dixit Epiphanio: Quot vis satellites tecum mittam, qui te custodiāt? Dixit ei Epiphanius: Habeo Regem Deum, qui est in cælis, qui me custodit, & satellites habeo sanctos eius Angelos. Tunc Rex Epiphanium amplexus, dixit voce magna: Vade in pace, Epiphani, gloria Romanorum. Fac autem, vt nostrî quoquè memineris, qui sumus in Persîde. Recedentes verò à Persîde, vénimus in Phœniciam: & cùm partem Phœniciæ transijssemus, vénimus in Spanydrion. Inuénimus autem cellam, vt erat priùs. Et cùm illic fuissemus tres dies, non erat aqua ad bibendum.

Vide morē barbarum.

Epiphanius excitat mortuum.

De aquæ penuria.

Stans autem Epiphanius adspiciendo ad Orientem, orauit Deum, qui est in cælis, dicens: O tu, qui petram præruptam impressisti, & ex ea aquam scaturire fecisti, & populum, qui deficiebat, aqua potâsti, hanc quoquè terram imprime, & fac, vt aqua ex ea scaturiat propter fidelium hominum habitationem. Cùm hæc dixisset Epiphanius, bonus quidam odor fuit in illo loco. Cumque se rursùs ter super terram

Exod. 17. Num. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

inclinâſſet,& orâſſet Epiphanius, accepto ligone turbauit terrã, & eccè parũ aquæ ſcaturijt. Deindè cùm rursùs turbâſſet, vberibus fluuij aquis noſtra abundauit habitatio. Eramus aũt in eo loco quietem agentes, ipſe & ego. Deus verò, qui producit Pſal.146. fœnũ iumentis,& herbam ſeruituti hominũ, irrigante aqua totam illam terrã, iuſſu eius, q̃ ſemper curam gerit humani generis, produxit è terra multitudinẽ olerũ, quibus nos frueremur & aleremur. Cùm quædam autẽ fera ad ea venirent animalia, & virorem omnem earum tollerent, Epiphanius ſtetit ſupra olera, & diſſeruit cum feris tanq̃ cum hominibus, dicens: Nolite mihi exhibere moleſtiam: Sum enim homo peccator & pauper. Propter multitudinẽ autẽ meorum peccatorum ſum lugens in hoc loco, ſi fortè mihi Deus mea peccata cõdonet. Ipſe, qui hoc mihi olerũ prębuit Feræ obediunt ei. ſolatium ad alimentum, vobis prȩcipit, nè ampliùs veniatis in hũc locum, nec meas herbas lædatis. Agreſtes autẽ feræ cùm hæc audijſſent ab Epiphanio, protinùs receſſerunt, & ex illo die non appropinquârunt ampliùs loco noſtro. Audiêrunt verò Saraceni, q̃ cellam nobis extruxerant, veniſſe Epiphanium ex Perſide, & acceſſerunt, vt benedictionẽ ab eo acciperent. Aedificauerunt autẽ nobis tres alias domos, quippe qui nobiſcum verſati ſunt quatuor menſes, & receſſerunt in ſua loca. Auditũ eſt autem in tota Phœnicia, Epiphanium habitare in Spanydrio. Congregati ſunt itaque alij quoquè fratres in monaſterio. Eramus verò omnes numero quinquaginta.

De malignis ſpiritibus, qui abiérunt.

Quodam autẽ die iuit Epiphanius in monaſterium magni Hilarionis ad viſendos fratres, & ego ſum cum eo profectus. Exceperunt q̃; nos fratres cum magno gaudio & nos multos dies retinuerũt. Diabolus autẽ, qui ab initio eſt Dei ſeruorum aduerſarius, accepit habitũ Epiphanij, & venit in monaſteriũ, quod, vocatur Spanydrion. Cui factus obuiàm frater ex ijs, qui erant paulo negligentiores, cucurrit ad eũ adorandum: neq; poterat ferri à fratribus. Dixit autẽ Epiphanius magno Hilarioni: Pater, lupus ingreſſus eſt monaſterium, & turbauit fratres. Cùm hęc autẽ dixiſſet Epiphanius, & oẽs eſſet amplexus, viam inijmus. Nobis verò ingreſſis monaſterium, dęmonẽ immundũ vnus habuit. Duo aũt rogabãt pro eo, q̃ habebat immundũ ſpiritũ, dicentes: Fer opem fratri noſtro. Tunc Epiphanius dixit eis: Accipite, filij, veſtrum amicum, & ite in pace. In nomine enim Ieſu Chriſti nihil eſt in eo mali. Cùm ipſi au- Expellit dæmonem. tem credidiſſent ei, quod dixerat Epiphanius, abijt homo ſanus in locum ſuum.

De fera extincta, & Philoſopho conuerſo.

Cùm eſſet autem aliquandò leo in ſolitudine ad ſexaginta lapides à noſtro monaſterio, latebat in ſylua, & occidebat multos ex ijs, qui præteribant. Eratque hic locus aptus viatoribus. Coacti omnes, qui ſolebant per illum locum ingredi, venerunt ad Epiphanium in monaſterium, dicentes ei de animali, & de eius fœuitia, & quòd locum euaſerit inhabitabilis, & quòd nemo per eum poſſit tranſire propter metum leonis, & quòd cùm ipſe multos homines perdiderit, reliqui perterriti, nõ audent amplius per locum tranſire. Qui cùm de leonis inſolentia audijſſet, dixit omnibus, qui aderant: Eamus in nomine Domini, & videamus leonem. Me autem accepto, Epiphanius quidẽ profectus eſt cum hominibus. Et cùm veniſſemus ad locum, incidit magnus timor in omnes, qui erãt nobiſcum. Eis autem dixit Epiphanius: Vbi eſt, ô filij, leonis habitatio? Cumq̃ue locum oſtendiſſent, iuit primus Epiphanius ad locum. Et cùm leo nondùm videretur, dixit magna voce Epiphanius: Vbi eſt leonis habi- Leo crudelis eo conſpecto moritur. taculum? Leo verò exijt è ſylua, vt iret obuiàm Epiphanio. Is autẽ cùm vidiſſet Epiphanium, ſtatim in terram cecidit, & manſit mortuus. Cadaueri verò appropinquauit Epiphanius: ſed reliqui omnes effugerunt, magno metu affecti. Epiphanius autẽ magna voce dixit eis: Venite ſecurè, filij, & videbitis cadauer feræ. Si itaq; fidem habueritis in Saluatorem Chriſtum, ſic cadent omnes veſtri inſidiatores. Cùm nos autem omnes accepiſſent homines, reſtituerunt monaſterio: Ipſiq̃ue benedictionẽ aſſecuti ab Epiphanio, ingreſſi ſunt viam ſuam.

Gloria autem inſignis fuit locus, qui priùs vocabatur Spanydrion, propter Epiphaniũ. Fuit enim aliquandò locus inuius, & inhabitabilis, & aquæ carẽs. Quãobrẽm cognominatus quoq; fuit Spanydrion, eò quòd aquam nõ haberet. Effectus eſt autẽ Paradiſus, in quo erant bona omnia: In eoq; abundabant aquæ, & eſculenta diuerſi generis.

generis. Cum ijs ergò omnibus, quibus à Deo dignus fuit habitus Epiphanius, hoc quoq; magnum & admirabile donum ei Deus eſt largitus, quòd cum omni veritate diuinas interpretaretur ſcripturas. Diuinos enim libros ſumens, & legens fratribus, eorũ vim quoq; declarabat. Cùm autem Epiphanius magnus orator & Philoſophus, qui habitabat Edeſæ, audijſſet Epiphanium eſſe eruditum, deſiderauit eum cõuenire. Cùm autem in monaſterium acceſſiſſet Epiphanius, ſtabat multitudo fratrum, & Epiphanius Philoſophus venit ad S. Epiphanium. Deo mittebat hymnodiam. Erat verò Epiphanius quoq; preces per ſe peragẽs. Porrò autem cùm eas perfeciſſent, viſus eſt fratribus Epiphanius. Stabat itaq; Philoſophus, & attendebat multitudinem, & neminem ſalutabat. Poſtquàm autẽ vidit Epiphanium, eum agnouit: & currens, cum adorauit. Dixit autem Philoſopho Epiphanius: Quid tu, q̃ es magnus orator & Philoſophus, & habitas Edeſæ, acceſſiſti ad minimum & peccatorem Epiphanium? Prætereà miror, quòd Philoſophus véneris ad hominem planè rudem: & maximè propter quamnam cauſam, ô Philoſophe? Philoſophus autẽ: Nè hoc mireris, inquit, ô magiſter deſiderate. Dicebat enim Dionyſius Halicarnaſius: Si perſonæ cum perſonis collatæ conſiderentur, poſſunt pulchriores apparére. Boni cum malis confuſi, in vno ligno extendentur. Nullus enim homo vnam ferens tunicam, ità cuſtodit corpus, vt non laceretur. Plurima nanque congreſſio plurimos præbet ſermones. Vbi autem ſunt plurimi ſermones, eſt magna diuerſarum rerum experientia. Hæc cùm dixiſſet Philoſophus, & plura alia, tacuit.

Accipiens autem Epiphanius primum librum de mundi creatione, interpretatus eſt ad verbum Philoſopho. Ille verò alijs quidem aſſentiebatur, contra alia autẽ dicebat. Manſerunt itaq; tres dies inter ſe diſſerentes. Quæ ab ipſis verò dicebãtur, neq̃ inter ſe cõueniebant. Cùm vidiſſet autẽ Philoſophus, quomodò vitam agebat Epiphanius, cum valdè dilexit, & quarto die dicit ei: Magiſter, pulchra eſt huius loci habitatio. Volo, ſi iubes, hîc habitare. Is verò dixit ipſi: Hoc ſitum eſt in libero vniuſcuiuſq; arbitrio. Philoſophus aũt: Quinetiã libros meos, inquit, huc fero. Dicit Epiphanius, Si quid tibi veniat in mentẽ, æquum & benevolum habebis Epiphanium. Dixit aũt Philoſophus: Omninò ibit Caliſtus ad meos libros. Dixit Epiphanius: Agè vade ſanus cum Caliſto. Dicit aũt Philoſophus: Res oñes dicam Caliſto, nec ex hoc loco exibo. Erat verò hic Caliſtus Aëtij magni Romæ præfecti filius. Is cùm mali- Caliſtus, Præfecti Vrbis filius, monachus Epiphanij. gnum haberet ſpiritum, vidit Epiphanium dicentem ei in viſione: Vis, Caliſte, expellam à te ſpiritum? Dixit Caliſtus: Et quis tu es, domine mi, quòd poſſis eum expellere? Dixit aũt Epiphanius Caliſto: Ego ſum, inquit, Epiphanius Phœnicopalæſtinus, qui in Spanydrio habito in monaſterio. Si ergò, inquit, malũ à te ſpiritum expulero, venies ad me, & habitabis mecum in Spanydrio? Dixit Caliſtus ad Epiphanium: Domine, expelle à me immundũ ſpiritum, & habitabo tecum. Tunc dixit Epiphanius Caliſto: Vide nè feceris aliter: rursùs enim tibi adhęrebit. Excitatus autem Caliſtus, narrauit omnia patri ſuo Præfecto. Ab illo ergò die nõ eſt ampliùs afflictus Caliſtus ab immũdo ſpiritu. Poſt tẽpus aũt triũ mẽſium dixit Caliſtus Aëtio patri ſuo: Pater, volo ire in regionẽ Phœnicum, & quęrere Epiphaniũ, & habitare cum ipſo in Spanydrio. Statìm pater eius, datis ei multis pecunijs, miſit cum prȩſidio. Cumq̃; veniſſet in Phœniciam, & inquiſiuiſſet, venit ad Epiphanium, & ei expoſuit omnia, & habitauit nobiſcum. Miſit ergò Philoſophus Caliſtũ, iuſſu Epiphanij, cum duobus pueris, & tribus camelis Edeſam ad libros adducendos. Cumq̃ue veniſſet Edeſam, accepit libros Philoſophi, & impoſuit camelis, & venit in monaſterium.

Quotidiè ergò Epiphanius & Philoſophus plurimùm inter ſe cõtendebant. Dixit Dan. 7. autem Epiphanius Philoſopho: Dicit Daniel, ô Philoſophe: Iudicium ſedit, & libri aperti ſunt. Agedùm profer tuos libros, & ego meos, quos mihi Deus dedit, ſedeamusq̃; & diſſeramus inter nos. Poſuit autem Epiphanius à dextris ſcripturas diuinitùs inſpiratas, & alius Epiphanius libros ſuos à ſiniſtris. Cùm ij autem cœpiſſent ab initio mundi creationis, Epiphanius quidẽ à Geneſi, id eſt, ab ortu, quem conſcripſit Moyſes: Philoſophus autẽ ab eodẽ ortu, quem conſcripſit Heſiodus, ad verbũ duos libros exponentes, inter ſe contendebant. Erat autem lux lux, & tenebræ tenebræ. Moſes enim ſcripſit, Deo opem ferẽte: Heſiodus autẽ ex Deo quidem vitam habuit, errorẽ verò à dęmonibns. Toto autẽ anno manſit Epiphanius diſſerẽs cum Philoſopho. Aliquandò verò hoïes numero ſexaginta ferũt Agricœtũ quendã adoleſcentem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem, qui vexabatur ab immundo spiritu. Quem cùm non possent sexaginta illi superare, eum alligârunt catenis, & tulerunt ad Epiphanium. Dixit autem Epiphanius Philosopho: Agè Philosophe, qui contendis cum peccatore Epiphanio: inuoca tuorum deorum multitudinem, vt expellant spiritum ab adolescente. Ille verò existimabat Epiphanium superatum, & qui non haberet quod diceret. Cùm hoc autē cognouisset Epiphanius, iterùm dixit ei: Quid dicis, ô pater Philosophe, de adolescēte? Aut cura ægrotantem, & ego in tuis dijs habebo fidē: aut Deus expellet immūdum spiritum ab adolescente, & credes in Crucifixum. In his autē omnibus non credidit Philosophus Epiphanio, sed existimauit eum esse ridiculū. Surgēs verò Epiphanius, & tenens adolescentem, dixit ei: Tibi dico, adolescens, vis expellam catenas ferreas?

Cùm autem audijsset Philosophus, statim cucurrit in cellam, & vecte foribus adhibito se munijt, dicens, & suspicando ità apud se considerans: Bonus hic senex, vt rudis & indoctus, vult amentem soluere, & nisi nos vt prudētes, casum effugiamus, ab execrando illo malè sumus passuri. Cùm autem Epiphanius ferreis catenis leuâsset adolescentem, & eum ter signâsset, dixit immundo spiritui: Præcipit tibi Epiphanius peccator seruus Domini in nomine Iesu Christi crucifixi filij Dei, egredere ex homine, & nè ampliùs in ipsum ingrediaris. Et egressus est statim immūdus spiritus. Eratq; adolescens valdè quietus & compositus. Cùm autem esse pacem vidisset Philosophus, leuauit repagulum, & è cella prosilijt ad adorandum Epiphanium, sic dicens: O, inquit, qui gestas coronam, Epiphani: Credo, & credidi ijs, quæ dicūtur per ca, quæ fiunt. Volant enim verba sine fructu, opera autem cernuntur habere fructū. Volo ego quoq; esse ex ijs, qui seruiunt Crucifixo. Philosopho verò dixit Epiphanius: Quid hoc miraris, ô Philosophe, tanquàm id nos fecerimus? Nequaquàm: sed est Dei filius, qui hæc præclara facit per eos, qui ipsi credunt. Cùm hæc & his plura Philosopho dixisset Epiphanius, rogauit eum Philosophus, vt daret ei id, quod est in Christo, signaculum. Ipsum ergò & me accepit Epiphanius, & iuimus ad magnum Hilarionem, qui eum baptizauit: egimusque viginti dies in monasterio magni Hilarionis, quem rogauit Epiphanius, vt cum Epiphanio Philosopho mitteret ex fratribus vnum Eleutheropolim, vt eum Episcopus faceret presbyterum. Quod etiam fecit. Et rursùs iuimus Spanydrion. Epiphanius autem cùm omnes aduocâsset fratres, sic eis dixit: Hic, qui sibi aliquandò videbatur esse aliquid, cùm nihil esset, dicebat se esse Philosophum: nunc autem Dei gratia verus est factus Philosophus. Ipseq; à Deo gratiam est consecutus, & præerat toti choro.

Dæmonem ab adolescēte cogit exire Epiphanius, & Philosophus credit.

De fuga in Aegyptum.

Ingredientes autem multi monasterium, nō sinebant quiescere Epiphaniū. Cùm itaq; in animo haberet locum relinquere, proficisci verò in partes Aegypti, dixit mihi: Sequerisne me, fili? Ego verò dixi ei: Sequar te, quocunquè ieris, Pater. Cùm oēs autem fratres aduocâsset, & eis vale dixisset, dixit: Vado, ô filij, ad videndum fratres, qui sunt in monasterio magni Hilarionis. Cùm ij autem intellexissent eum velle recedere propter magnam molestiam eorum, qui accedebant, omnes cadentes in faciem, cum fletu & planctu eum rogabant, nè exiret. Epiphanius verò ipse quoq; magna ductus misericordia, persuasit eis, dicens se non esse ampliùs recessurum. Cùm decem autem dies præterijssent, accepit me noctù, egressiq́ue sumus, & iuimus Hierosolyma, nostramque vitam adorauimus, nempe venerādam Domini crucem. Fuimusque in ciuitate, loca obeuntes & orantes, decem dies. Cumq; nos egrederemur è ciuitate, vt veniremus Ioppen, & nauigaremus in Aegyptum, occurrit nobis quædam mulier insana, vt quæ vexaretur à spiritu immundo. Ipsa autem cùm Epiphanij accepisset diploidem, eam dilacerauit, & ex ea exijt immundus spiritus. Quæ prócidens ad pedes Epiphanij, eum rogabat, dicens: Ignoscas mihi, Pater, & nè succenseas. Is autem dixit ei: Vade sana in domum tuam. Ruptus enim est, qui te ruperat. Et iuit mulier in pace. Et cùm nos descendissemus in Ioppen, inuenimus nauem paratam, quæ volebat ire Alexandriam. Cumque nauigâssemus ab Ioppe, post tres dies ingressi sumus Alexandriam. Nobis autem naue egressis, & ingredientibus ciuitatem, occurrit quidam Iudæus nomine Aquila, legisperitus ac magister. Cœpit verò Epiphanius quoquè cum eo de lege disserere. Toto ergò illo die plurimùm contenderunt. Rursusque die sequenti cùm venissent ad congressionem, diù disseruerunt. Cre-

Vide priscorū Christianorum deuotionē.

Credensq; Aquila interpretationi Epiphanij, desiderauit fieri Christianus. Epiphanius autem deduxit eum ad Athanasium Episcopū, & nos egressi sumus Alexandria. Cùm iremus autem nos in partes superioris Thebaidis, occurrit nobis quidā monachus, discipulus magni Antonij, nomine Paphnutius. Cui dixit Epiphanius: Benedic nobis, Pater. Dixit autem Paphnutius: Benedicti vos à Domino. Cumq; orationem fecisset Paphnutius, nos inuicèm salutauimus, & nos in eo loco parùm refrigerauimus. Epiphanius verò interrogauit Paphnutium de omnibus, quę fecit magnus Antonius, ipseq; ei narrauit omnia. Dixit autem Epiphanius Paphnutio: Volo habitare in eo loco, q dicitur Nitria. Paphnutius verò dixit Epiphanio: Vade sanus, fruere patribus, & collige fœnum æstiuum, & vade in insulam Cypriorum, & ale oues ad vestimenta, & honora puellos, vt tibi sint agni. Hæc autem cùm dixisset Paphnutius, facta rursùs oratione, & nos mutuò complexi, iniuimus singuli suum iter.

Athanasius Alexandriæ Episc.

De malo doctore Hierace.

In locis autem, quæ sunt circa Leontopolim, erat vir quidam, qui apud aliquot existimabatur bonus, & Dei habere præscientiam: vocabatur verò nomine, Hierax. De eo in Palæstina audiuit Epiphanius, & eum desiderauit videre. Similiter Hierax quoq; audiuit de Epiphanio. Erat autem eius domus ad vnum lapidem extra Leontopolim. Is docebat hanc carnem non resurgere, sed pro ea aliam, & hanc in terram dissolui. Scriptum est enim, inquit, Terra es, & in terrā reuertéris. Rursusq; dicebat, infantes nō futuros perfectos in futuro seculo. Ingressis autem nobis in eius monasteriū, inuenimus magnam multitudinē, quæ ab eo docebatur. Etenim à cibo quoq; & potu abstinebat. Neq; enim oleum sumpsit, nec vinum bibit, ex quo mundo renūciauit. Postquàm ergò vidit Epiphaniū, rogauit cuiâsnam esset. Cumq; sciuisset eum esse Palæstinum, nomen quoq; rogauit. Cùm autem didicisset eum vocari Epiphaniū, fuit valdè anxius. In Aegypto enim dicebatur Epiphanius esse vir doctus, & habere præsciētiam. Postquàm verò rogauit Epiphanium, cuiâsnam sit, & quî vocetur, turbam rursùs docebat. Cùm autem venisset ad exponendum de resurrectione, de carne dixit, eam non resurgere. Quibus auditis, ægrè ferens Epiphanius, dixit Hierāci: Ori tuo cōmitte repagulum, & disce spem nostram non blasphemare. Quod cùm dixisset Epiphanius, mansit Hierax in loco mutus & immobilis. Cùm verò omnes, qui ab ipso docebātur, vidissent miraculū, quod in ipsum fecit Epiphanius, obstupuerūt. Ex diuinis autē scripturis accipiēs Epiphanius, cœpit oēs docere de resurrectione. Præterijt igitur aliquot horarū spatiū, & mutus permanebat Hierax. Post hæc aūt dixit ei Epiphanius: Loquere verū sermonē, & audi firmam ac stabilē fidē. Tunc se excusauit Hierax, dicens se esse lapsum: pœnitere autem proteruæ illius sententię.

Hieracis errores. Gene. 3.

Priuatur linguæ officio.

Agnoscit errorē suū.

De Iohanne, qui erat in Thebaide.

Discedentes verò Leontopoli, iuimus in superiorem Thebaidem. Erat autem illic vir iustus, Iohannes nomine. Et cùm ad eum ingressi essemus, nos benignè accepit. Fuerunt autem quidam ex ijs, qui in illis locis habitabant, qui ei quendam alligârant adolescentem, vt maneret. Is verò vexabatur ab immūdo spiritu. Postquàm autem vidit Epiphanium, dixit ei magna voce: Cur huc accessisti, Epiphani Dei serue? Mansitq; ab hora sexta vsq; ad nonam sic clamans, & repentè rupto vinculo, cucurrit ad Epiphanium. Præhensis autem pedibus Epiphanij, clamabat, dicēs: Libera me, rogo per Deum, quem colis. Dixerat verò Epiphanius immūdo spiritui, vt exiret ab homine, ità vt non cognosceret Iohannes Epiphanium. Dixit autem Epiphanius adolescenti: Homo surge: Quid mihi exhibes molestiam? Statìm autem sanus surrexit adolescens, cùm immundus exijsset spiritus. Tres verò dies mansimus apud Iohannem, virum admirabilem, & vita, quæ ex virtute agebatur, ornatum. Illinc autem recedentes, venimus ad Bubilia, & septem annos illic transegimus, magnamque illic Epiphanio molestiam præbuêre per congressionem.

Epiphanius curat dæmoniacū.

De Eudæmone Philosopho.

Aliquandò quidam Philosophus, nomine Eudæmon, accessit ad Epiphanium, & sermones inter se contulêre: Epiphanius quidem ex scripturis diuinitùs inspiratis, Eudæmon autem per inutilem contentionem differebat cōtra ea, quæ dicebat Epiphanius. Habebatq; Eudęmō puerū, eiusq; oculus erat clausus. Dixit aūt Eudæmoni Epipha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Epiphanius: Eccè, ô Philosophe, supra omnes eloquentia polles & diuitijs, suntque apud te dij complures, Cur pueri ergò curam nõ geris, vt eius quoquè sint sani oculi? De hoc risit Philosophus, dicens Epiphanio: Si sub cęlo esset solus filius Eudęmonis, qui vnum haberet oculum, iure essem de eo solicitus. Epiphanius autem dixit Eudæmoni: Quòd si solus, inquit, esset, ô Philosophe, quidnam agere posses ad eum curandum? Nihil aliud, inquit Eudæmon, nisi ratiocinari & dicere, nullum vnquàm sic fuisse affectum, vt est noster puer. Dixit Epiphanius Eudæmoni: Nè ea, quæ dicũtur, attẽdas perindè àc ridicula. (Deus enim est in medio amborum) adduc puerum, qui laborat, & vide gloriam Dei. Hæc cùm dixisset Epiphanius, & Eudæmonis puerum manu tenuisset, & eius oculum, qui non videbat, ter signâsset, statìm respexit.

Signo crucis sanat cęcum pueru.

Cùm autem vidisset Eudæmon, quod fecerat Epiphanius, rogauit eum, dicens: Si vobis placet, magister, volo ego quoquè fieri Christianus. Epiphanius autem dixit Eudæmoni: Audi, ô Philosophe, de bono & misericordi Deo, cui credunt Christiani. Israëlem, qui aliquandò seruiebat Pharaoni Regi Aegypti, liberauit, & eum eripuit, & per mare rubrum eum traduxit, tanquàm per terram aridam, atque per solitudinem, & introduxit eum in terram fluentem lacte & melle: eumq; cùm aliquandò non paruisset, & Dei fuisset immemor, per Prophetam sic adhortatus est, dicens:

Mich. 6.

Populè mi, quid feci tibi, aut qua in re tibi fui molestus? respondè mihi. Quamobrèm, ô docte Eudæmon, paratus est Deus eos, qui bono modo accedunt, excipere: & si quis fecerit peccata quàm plurima, illa ei remittentur. Vade ergò, ô erudite Eudęmon, & ingredere ciuitatem, & nè te pudeat accedere ad Episcopum. Christus enim amat humilitatem. Quocircà ad nos quoquè venit in magna humilitate.

Eudæmon philosophꝰ credit.

Audiuit autem Eudæmon verba Epiphanij, & ingressus est in ciuitatem, & procidit ad pedes Episcopi, & factus est Christianus. Fuitque Epiphanius magni nominis in tota Aegypto. Quærebãt enim Episcopi eum tenere, & facere Episcopum: Etiam à quodam ducebatur Epiphanius. Id ille animaduertens, dixit mihi: Agedùm fili, reuertamur in patriam. Et rursùs in nostram sumus profecti regionem, & ingressi sumus in monasterium magni Hilarionis. Recesserat autẽ magnus Hilarion è monasterio propter magnam, quæ ei exhibebatur, molestiam. Cumq; in Cypriorũ nauigâsset regionem, versabatur in ijs locis, quæ sunt circa Paphum. Cùm autẽ fratres vidissent Epiphanium, magno sunt affecti gaudio. Lugebant enim propter magnum Hilariõem. Fuimus verò quadraginta dies in monasterio. Indè egressi fuimus in nostrum Spanydrion. Cùm autem vidissent & Præfectus Edesinus, & fratres Epiphanium, magnam accepêre lætitiam. Tres verò dies fuimus illic in hospitio ego & ipse. Quarto autem dixit mihi: Fili, accipe cellam, & in ea quietem age: & sic feci, & quietem agebamus in monasterio. Hospitis autem locum obtinebat Epiphanius.

De fame, quæ erat in Phœnicia.

Cùm verò in regione Phœnicum esset fames in illo anno, magna multitudo cõgregata est ad Epiphanium, quæ eum rogabat, dicens: Fer nobis opem, Pater, nè pereamus: & roga Deum, vt det nobis pluuiam super terram, & terra fructus producat. Dixit autem hominibus Epiphanius: Quid mihi, inquit, exhibetis molestiam? Sum enim homo peccator. Rursùs cum rogabant, vt benignum & clementem Deũ oraret. Is autem dixit eis: Dixi iam vobis me esse peccatorem. Ijs magìs rogantibus, venit hora nona diei. Dixit autem Epiphanius Præfecto: Permitte, vt mensa apponatur his hominibus, comedantq; & bibant, & lætentur, & rursùs abeant. Apposuitq; mensam. Et ingressus est in suam cellam. Ipsis autem comedentibus, Sol suum emittebat splendorem, vt in æstate: & repentè factæ sunt tenebræ, fulgura & tonitrua, & magnus imber cecidit in terram. Præ metu verò omnes ceciderunt à mensa. Non fuit autem locus in tota Phœnicia, qui non acceperit benedictionem. Mansitque pluuia tres dies continuos. Accedentes autẽ viri in domũ Epiphanij, rogabant eum, vt sisteret pluuiam, quæ cadebat de cælo. Tunc dixit eis Epiphanius: Quid me esse existimatis, ô filij? Nam ego quoquè homo sum, sicut vos. Scit autem benefactor, quidnam vobis opùs sit. Vultisne vestram viam redire? Illi verò dicunt: Certè patet. Eo autem è cella egresso, omnes congregati eum circunsteterunt. Dixit autẽ rursùs Præfecto: Apponatur eis mensa. Cumq; consedissent, ab Epiphanio petebant, vt benedicet.

Impetrat pluuiã suis precibus Epipha.

nediceret. Cùm autẽ dixisset Epiphanius, Benedictus Deus, statìm à terra repressa est pluuia. Vidit verò Epiphanius magnam perturbationem, & rursùs quæsijt recedere.

sistit pluuiam.

De fuga in Cyprum.

Cùm autẽ aliquandò conuenissent Episcopi pro creando Episcopo, mentionem fecerunt Epiphanij. Erat enim quidam Monachus in medio Episcoporum, vir pius, ætate iuuenis, perfectus in temperantia ac moderatione, nomine Polybius. Is nouerat Epiphanium. Ei autem dixerunt Episcopi: Accipe equũ, & vade in monasterium, & vide, an sit illic Epiphanius, & currẽs annuncia nobis. Nemini verò dixeris, & nec ipsi quidem Epiphanio. Cùm autem Polybius venisset in monasteriũ, salutauit Epiphanium. Cui ille dixit: Cur, fili Polybi, huc venisti? Dicit Polybius: Ego, Pater, volo concurrere cum veritate. Dixit Epiphanius: Accurristi, venistiq; huc, ô fili Polybi, missus à sanctis sacerdotibus ad speculandum: noli celare, ô fili, mala res est mendacium, dic veritatem. Deus est in medio: esto probus minister veritatis. Epiphanius enim venit de loco ad locum, gemens & tremens propter multa sua peccata. Sed agedùm, Polybi, mane hîc, & remitte iumentum, & sine sacerdotes quærere eos, qui digni sunt locis. Paruit Epiphanio Polybius, & cùm valere iussisset comitem, remisit equum ad Episcopos. Qui autem ducebat Epiphanium, eum duxit in regionem Cypriorum. Illa ergò nocte accepit me & Polybium, & egressi sumus proficiscentes Hierosolyma. Fuimusque illic tres dies. Dixit autem nobis Epiphanius: Agedùm, filij, eamus & accipiamus benedictionem à patre nostro magno Hilarione. Audio enim eum esse in Cypro. Qui autem ducebat, duxit illò Epiphanium.

Hilarion in Cypro.

Cùm verò venissemus Cæsaream, inuenimus illic nauem Cypriam, & nauigantes Paphum, peruenimus ad magnum Hilarionem. Fuit autem magna in congressu lætitia, & illic mansimus duos dies. Magna verò rursùs est exhibita Hilarioni molestia ab ijs, qui ad ipsum accedebant. Cùm autem Papho egredi statuissent Epiphanius, dixit Hilarion Epiphanio: Quò vadis, fili? Dixit Epiphanius: Ascalonem, Gazam & vlteriùs, etiam in solitudinem. Dixit ei Hilariõ: Vade Salaminam, ô fili, & illic inuenies locũ ad habitandum. Epiphanius autẽ nolebat audire verba Hilarionis. Rursùs ergò dixit Hilarion: Oportet te eò ire, & illic habitare. Noli ergò aduersùs verba mea cõtendere, nè fortè in mari venias in periculũ. Valere itaq; iusso Hilarione, cùm ad mare descendissemus, inuenimus duas naues: Vnam, quę transmittebat Ascalonem: alteram verò, quę nauigabat Salaminam. Cùm autem ascendissemus nauem, quæ erat itura Ascalonem, fuit in mari magna tempestas. Fuitq; nauis in periculo, nè frãgeretur à vi vndarum. Fuimusq; in mari tres dies animo valdè anxio. Quarto autem die superauit nauis fluctus, qui ingruebant, & in Salaminiorum nos egit ciuitatem. Naue verò egressi omnes, humì iacebant mortui ob vim fluctuum, magnamque afflictionem & inediam. Mansit autem in eo loco nauis, vt reficeretur. Erat enim à vi vndarum conuulsa. Cumq; tres dies illic fuissemus, Dei gratia in pristinum sumus statum restituti. Rursusque volebat Epiphanius ex eo nos loco nauigare.

De ordinatione eius in Episcopum.

Erant autem congregati omnes insulæ Episcopi ad ordinandum eum, qui posset pascere gregem Christi. E vita enim humana excesserat illius loci Episcopus, ciuitatis, inquam, Salaminiorum. Iamq; aliquot dies precabantur, & Deũ orabãt, vt vellet eis reuelare, quisnam ad hoc futurus esset vtilis. Erat ex Episcopis quidã vir sanctus, qui fuerat ordinatus in miserabili quadam ciuitate, quæ vocabatur Cytria: distabat autem Salamina ad quintum lapidem. Eum dicebant fuisse quinquaginta annos in Episcopatu. Fuerat verò is quoq; dignatus martyrio, & cùm multa passus fuisset propter Christum, absolutus fuit in confessione filij Dei. Eum dicebant fuisse captum cum Gelasio Episcopo ciuitatis Salaminiorum ad hoc, vt essent martyres. Erat autẽ ei nomen ab ortu Pappus, qui ipse quoq; erat cum Episcopis. Eum Episcopi omnes habebant vt patrem, propter confessionem in Christo, & propter annos Episcopatûs. Porrò is habebat etiam Dei præscientiam. Ei reuelatum fuerat de Epiphanio, vt ordinaretur Salaminiorũ ecclesiæ Episcopus. Erat autem tempus æstiuũ, quod vuas maturas iam perurebat. Cùm ergò statuisset Epiphanius nauigare à ciuitate Salaminiorum, dixit mihi & Polybio: Eamus, filij, in forum, & emamus vuas. Cumq; è naui

Pappus Episcopus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in forum abijssemus,& venditorem cõueniremus,Epiphanius,acceptis duobus botris pulcherrimis,dixit venditori: Quid vis tibi dem pro his duobus botris? Epiphanio autem mos erat non contradicere. Cùm verò venditor dixisset precium vuarũ, Epiphanius accepit pecuniã,vt solueret venditori. Tũc accedit sanctus Pappus, sustultus à duobus Diaconis. Erant autem tres quoq; cum ipso Episcopi. Qui cùm appropinquâssent Epiphanio,Epiphanius botros habebat in manibus,& eorũ preciũ. Dixerunt autẽ quidam ex adstãtibus: Eccè hîc adsunt Episcopi. Incipiens autẽ Pappus,dixit Epiphanio: Dimitte,ô Abba,botros apud venditorẽ,& sequere nos in ecclesiam. Recordatus verò verbi diuini, quod dicit,& eloquitur: Lætatus sum in ijs, qui dixerunt mihi,In domũ Domini eamus,secutus est in ecclesiã. Pappus autẽ dixit Epiphanio: Fac orationẽ,ô Pater. Quod dicebat Pappus Epiphanio, vt se significaret clericum. Pappo autem dixit Epiphanius: Ignosce mihi, Pater: Non sum enim in clero. Dixit Pappus Epiphanio: Vide,ô fili,nè neges coram tot sanctis patribus, & condemneris,vt qui abscondit talentum. Dixitque Epiphanius: Non, Pater, nõ sum clericus. Hæc autem cùm dixisset Epiphanius, Pappus dedit pacem.

Psal. 121.

Vnus verò ex Diaconis,capite appræhenso Epiphanio,cum vi duxit ad Pappum ad altare,adeò vt multi quoq; alij cõuenerint,vt eum seruarent ad altare. Eum itaq; ordinat Diaconum: & rursùs dat ei pacem,& ipsum ordinat Presbyterũ. Rursusque fit consequentia,& eum ordinat Episcopum. Post dimissionem autem ab ecclesia, asscendimus in Episcopatũ. Dixit autem Pappus Epiphanio: Agè fili, adhortare patres,vt fruamur & læremur tua paternitate. Cùm hoc grauiter ferret Epiphanius,& angeretur animo & fleret,dixit Pappus: Oportebat quidẽ nos tacere, ô fili Epiphani. Fio autem,cùm tu non quæsiëris,insipiens. Nam cùm patres hic essent congregati,Dei voluntate mihi dederunt hoc negocium ad significandum Episcopum. Idque omnes mihi exhibebant negocium,dicentes mihi peccatori: Ora prompto & alacri animo,& tibi reuelabitur.

Epiphanius ordinatur Episcopus.

Reuelatio de Epiphanio.

Cùm ego autem me in hospitio inclusissem,& de eo Saluatorem rogarem, fulgur in cella resplenduit: audiui verò vocem dicentem mihi peccatori: Pappe,Pappe audi. Ego autem dixi timore perterritus: Quid iubet Dominus meus? Dixit mihi benignè: Surge,accipe vnum ex Diaconis,& descende in forum. Eccè illic apud venditorem monachus emit vuas,qui duos secum habet monachos,& Elisei caputfillius habet effugiem. Eum ordina Episcopum. Sed nè ei renuncies,nè fortè effugiat. Est autem ei nomen Epiphanius. Factus sum insipiens,fili: ipse me coëgisti. Vide quid facias,& attende tibijpsi. Ego enim missus sum,& feci quod debui facere. Sum insons, & post hæc omnia videbis. Cùm hæc autem audijsset Epiphanius, cecidit in faciem, & adorauit Pappum,dicẽs: Nè irascaris, Pater. Sum enim homo,nec sufficio implendæ mensuræ sacerdotij. Cumque omnes adorâssent, inuitauit eos ad prandiũ. Et cùm prandissent,iuit vnusquisque in suam ecclesiam.

De debitore Romano.

Tribus autem post diebus vir quidam venerãdus,nomine Eugnomon, à quodam clarissimo illius ciuitatis coniectus fuerat in custodiam pro summa cẽtum nummorum. Nomen eius,qui ipsum coniecerat,erat Draco. Is cùm esset Romanus, nullum habebat,qui eum liberaret à custodia. Cùm audijsset Epiphanius,& îsset ad Draconem,& cum rogaret,vt Eugnomonẽ Romanum liberaret à custodia: Vade, Draco inquit,tu in hanc introducte ciuitatẽ,& affer centũ nummos,quos tuus mihi debet amicus,& da mihi eos: & eum recipe. Erat autẽ hic Draco gentilis, & diues admodùm,sæuisq; moribus. Epiphanius autẽ iuit in Episcopatũ. Erantq; centum nummi repositi in Episcopatu ad ministeriũ ecclesiæ. Ijs acceptis, iuit Epiphanius,& eos dedit Draconi,& liberauit hospitẽ. Quidam autẽ Diaconus nomine Charinus (multi in eum testimonium ferebant, quòd esset insolens) incitabat oẽs clericos aduersùs Epiphanium,dicens: Agitè persequamur hunc hospitem,nè comedat quęcunq; sunt ecclesiæ,& simus nos peccato obnoxij. Erat autem hic Charinus valdè diues,& querebat persequi Epiphanium,vt ipse sederet in throno. Surrexeruntq; omnes clerici aduersùs Epiphanium,dicentes hæc verba Charini: Non satìs est, ô Epiphani, quòd huc véneris,cùm non haberes indumentũ,& acceperis ecclesiam, sed etiam tãquàm hospes,

Liberat debitorem è carcere.

hospes,dispergis res ecclesiæ? & quis hoc ferre poterit? Aut da centum nummos,aut vade in tuã patriã. Iuit autem Romam Romanus, liberatus ab Epiphanio: & omnibus suis venditis,ei attulit pecunias. Quas cùm accepisset Epiphanius, distribuit ijs, qui opùs habebant. Mansit verò Romanus cum Epiphanio vsq; ad mortem suã. Accepit autem Epiphanius alios quoq; centum nummos, & dedit Charino, dicens ei: Accipe centum nummos,quos dedi pro hospite. Is verò cẽtum nummos accepit ab Epiphanio. Omnibus autem accersitis clericis, Charinus dixit eis: Agitè,accipite cẽtum nummos,quos dispersérat Epiphanius: eos enim ab eo exegi. Clerici verò non comprobârunt malum animum Charini,sed ei dixerunt: Abi,eos redde ei,à quo accepisti. Ità is eos reddidit Epiphanio. Atque is quidem multa grauia & indigna fecit Epiphanio. Epiphanius autem nunq̃ omninò meminit acceptæ à Charino iniuriæ.

Charinus Epiphanij insectator.

Cùm aliquandò quidem esset prandiũ in Episcopatu,habebat Epiphanius omnes clericos in mensa. Mos autem erat Epiphanio nocte & die habere in manibus sancta Euangelia,& docere verbum diuinum. Cumq; in mensa doceret prandẽtes Epiphanius,auis,quæ dicitur coruus,intẽsè vocem emisit. Dixit autem Charinus prandentibus: Quisnam ex vobis nouit,quid locutus sit coruus? Verbum autem diuinum exponebat Epiphanius. Eandem vocem rursùs emittit coruus. Dixit autem rursùs Charinus: Quis ex vobis nouit,quid dicat coruus? Epiphanius verò rursùs omnes docebat in prandio. Porrò autem rursùs quoquè tertiam vocem emittit coruus. Dixitq; rursùs Charinus ijs,qui erant in prandio: Dixi vobis, Quisnam vestrûm nouit,quid dicat coruus? Dixit quoquè Charinus Epiphanio: Annuncia mihi, & eris omnium meorum dominus. Cui respondit Epiphanius: Dixit coruus, te non futurum ampliùs Diaconum. Post orationem autem tremor inuasit Charinum. Nec locutus est ampliùs,aut comedit,aut bibit: sed eum portantes eius pueri, tulerunt in domum suam, & posuerunt in lecto. Manè verò mortuus est in lecto suo. Habebat autem vxorem fidelissimam, nec erat eis filius. Ea obtulit omnia Epiphanio: Quam etiam fecit Diaconissam ecclesiæ. Laborauerat autem eius manus paralysi tempore decem annorum. Postquàm ergò eam tenuit Epiphanius,vt eam signaret,statìm cõualuit,& liberata fuit à doloribus. Ab illo ergò die,quo Charino sermonem locutus est Epiphanius,& vnà cum sermone ipse accepit sententiam à Domino,omnes clerici timore & tremore subiecti erant Epiphanio.

Charini pœna. Pentina mors.

De Diacono ventilante.

Porrò autem hoc quoquè seruabat Epiphanius. Tempore oblationis nunquàm perficiebat oblationem, donèc vidisset visionem. Consueueratque beatus præfari verba quædam,& ei statim reuelabatur. Cùm itaq; aliquãdò ter dixisset sermonem, nulla ei se obtulit visio. Cùm is autem lugeret & oraret, vt sibi causa significaretur, primus obseruat Diaconũ,qui à sinistris tenebat ventilabrum ministratoriũ. Quem cùm obseruaret,considerat Epiphanius in eius fronte apparére lepram. Nulli autem erat manifestum,diaconum eo morbo laborare. Epiphanius itaq; manum extendit, & instrumentum leuauit ministratorium,ei benignè dicens: Vade,fili,in domum tuam,& nè modò sumas diuina mysteria. Ipse autẽ statim egressus est,& iuit in domum suam. Datq; Epiphanius ventilabrum alij Diacono. Cumq; diuina verba incepisset cum metu & lachrymis,vbì perfecit,statim vidit visionem. Post ecclesiæ autẽ dimissiõem,accersito Diacono,ex eo sciscitatur causam. Cumq; is diceret,quòd illa nocte dormierat cum vxore: accersito toto ordine sacrato, eis benignè dixit Epiphanius: Quicunq;,ô filij,clero digni estis habiti,soluite calceamenta vestra, vt non in ijs ingrediamini,& vt colatis virum sanctum,qui in ecclesia prędicat & dicit: Et habentes vxores,tanquàm non habentes. Exhinc ergò non ampliùs ordinabat Epiphanius eos,qui haberent vxorem,sed viros sanctos,qui vitam exercebãt monasticam, & viduos viros probatos. Licebat enim verè videre ecclesiam,tanquàm pulchram sponsam ornatam sacerdotio.

Idem de Carpo scribit Dionys. Areopagita

1.Cor. 7.

Nota quales voluerit habere Diaconos.

Polybij Episcopi de Epiphanio Episcopo.

Gloria Deo, qui nobis præbet vt viuamus,& glorificat eos,qui ipsum glorificãt: quemadmodùm dicit verbum diuinum: Glorificantes me, glorificabo: & qui me spernit,spernetur. Accidit,vt Iohãnes sanctus Pater laboraret morbo,quo etiam est

1.Reg. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortuus. Cumq; ægrotus iaceret in lecto, accersito mihi dixit: Fili Polybi. Ego verò ei dixi: Quid iubes, Pater? Dixit autem mihi: Quoniam prohibet Epiphanius, nè nos literarum monimẽtis mandemus, quæ Deus per ipsum peragit miracula, accipe has chartas. Nam in hodiernum vsq; diem, quæ ipsum vidi facientem, conscripsi, eo insciente. Tu quoq;, ô fili, quæ consequẽtur ab hodierno die, manda literis. Deus enim tibi annos adijciet, vt toto tempore vitæ permaneas apud Epiphanium. Sed vide, nè negligas. Nam ego quoquè à Deo motus hæc conscripsi. Ego enim vado ea via, qua omnes, qui sunt super terram. Post hæc autem dixit Iohannes: Voca mihi sanctũ patrem nostrum Epiphanium. Iuiq;, & vocaui ipsum. Eo autem ingresso, dixit Iohanni Epiphanius: Nõ curas, inquit, ô Pater, Deum precari pro misero peccatore Epiphanio? Dixit verò Iohannes Epiphanio: Fac orationem, ô Pater. est enim quod tecum loquar. Epiphanius itaque fecit orationem. Cùm nos autem dixissemus, Amen, dixit Iohannes Epiphanio: Accede propiùs ad me, Pater. Et accessit propiùs. Dixitq; Iohannes Epiphanio: Impone manus tuas oculis meis. Et vale ei dixit Iohannes, & tradidit spiritum. In Iohannis autem collum cadens Epiphanius, fleuit, & eum est oscu. latus, & magno dolore affectus est Epiphanius propter mortem Iohannis.

De templi ædificatione.

Cùm autem Epiphanius aliquandò cecidisset in faciem, vt Deum oraret, vt eum adiuuaret ad ædificandam domum nomini eius, (erat enim prima ecclesia parua pro multitudine eorum, qui ingrediebãtur) cùm pronus, inquam, iaceret in faciẽ Deum orans, vox ad eum facta est: Epiphani, inquiens. Eam autem vocem sæpè erat solitus audire Epiphanius. Dixit itaq; non conturbatus: Quid est, Deus mi? Rursusq; dixit vox eadem: Incipe ædificare ędem. Epiphanius autẽ protinùs id non negligens, exijt, & fecit orationem, & totam loci consequẽtiam designauit, & adhibuit artifices. Aedis verò ædificationi prędrant sexaginta, & magna multitudo, quę ei rei ministraret. Erant autem tunc in ciuitate gentiles viri diuites & pecunijs, & possessionibus.

De Dracone.

Erat autem quidam, qui vocabatur Draco, qui à plurimis dicebatur magnus Draco. Is habebat filium. Vocabatur verò ipse quoquè Draco. Is in dextero latere laborabat graui *causone. Cumque pater eius multa consumpsisset in medicos, id ad sanitatem nihil ei profuerat. Magnus ergò ille Draco se malè gerebat in Epiphanium & verbis & factis. Epiphanius autẽ si quandò eum videbat, primus salutabat. Cumq; aliquandò transiret Epiphanius per locum, vbi in sedibus sedebant omnes diuites, erat magnus quoq; Draco, & eius filius ægrotus in eo loco. Cùm autẽ Epiphanium vidissent, eum irridebant. Cùm verò appropinquâsset Epiphanius, & eos salutâsset, manu tenuit ægrotum Draconem, sic dicens: Draco, tu quoq; esto sanus. Et statim cum oratione Epiphanij factus est sanus. Draco autem, & qui viderunt, omnes obstupuerunt. Cùm autem vidisset Draco, quod fecerat Epiphanius, prę timore & tremore non potuit ampliùs, vt solebat, ire domum, ambulans suis pedibus, sed portatus. Fuitq; positus supra lectum. Manè verò venit vxor Draconis, & rogat Epiphanium, vt veniens & emittens orationem, eum faciat surgere. Epiphanius itaquè iuit in ædes Draconis. Cumq; ipse esset precat', Draco surrexit ,ptinùs. Qui accepit quinq; millia nummorum, & eos obtulit Epiphanio. Dicit autem Epiphanius: Mihi, fili, vna sufficit tunicella super hoc corpusculum, & panes vulgares cum potu aquæ. Cur mihi, inquit, onus imponis, cùm ego nolim grauari? Sed si velis gloriam cõsequi, vade, & mane in templo Dei, & præbe eos laborãtibus. Sic autem fecit Draco. Rogauitq; Epiphanium, & baptizauit ipsum, & vxorem eius, & filium.

*id est, ardore vel æstu.

Vide tenuẽ vestitũ, & pauperem victũ sancti viri.

De puero mortuo.

Quidam autem alius, nomine Synesius, qui ipse quoq; erat diues, sed gentilis, habebat filium vnigenam, tredecim annos natum. Eum morbus inuasit, & collum eius circundedit, & eum suffocauit, & est mortuus. Eratque magnus luctus & planctus in domo eius. Quidam verò Hermeas nomine, Christianus, dixit matri pueri: Domina, vtinàm adesset magnus Epiphanius: Is puerum' suscitaret. Ea autem credens, statim Hermeam misit ad Epiphanium. Erat enim Hermeas ei familiaris. Cumque veniesset Hermeas, dixit Epiphanio: Domine mi, dominus meus Synesius misit me ad te, vt ducam

ducã in domum suam, & roges Deũ pro filio eius, q est mortuus, vt resurgat. Tũc me accepit Epiphanius, & iuimus in domũ Synesij. Cumq; domum esset ingressus Epiphanius, cecidit humì vxor Synesij, hæc verba dicens Epiphanio: Venisti huc, qui es magnus medicus Christianorum. videamus artem tuam in filium, & accipiamus curati experientiam: & sic ad tuum Christum accedamus. Cùm hæc dixisset mulier, dixit ei Epiphanius: Si credideris Crucifixo, videbis filium tuum ambulantẽ. Dixit autem muliercula: Sed nihil aliud cogito in animo, nisì mentem adhibere Crucifixo. Cùmitaque Epiphanius ad lectum accessisset, & collum pueri contrectâsset, & eius ceruicem fricâsset, dixit ei vultu hilarì: Eustorgi, Eustorgi. Is autem protinùs aperuit oculos, & sedit super lectum: & admiratione perculsi sunt, qui erãt in domo. Cùm verò vidisset mater Eustorgij id, quod factum fuerat per Epiphanium in puero, accepit tria millia nummûm, & obtulit Epiphanio. Dixit autem ei Epiphanius: Eis ego non vtor, ô mulier ingenua: sed maritus tuus eos accipiet, & ibit ad domũ eius, qui tuum excitauit filium, & dabit ijs, qui laborant. Sic autẽ fecit Synesius. Fuitq; illuminatus ipse, & vxor eius, & filius, quem mortuũ suscitârat Epiphanius.

Excitat puerũ mortuũ.

De ordinatione Polybij.

Cùm aliquandò essemus in æde, & nullus esset alius, dixit mihi Epiphanius: Fili Polybi, quoniam opùs habet ecclesia Presbytero in locum patris nostri Iohãnis, volo, ô fili, vt sis in illius ordine. Cùm ego autẽ ea, quæ dicebantur, ægrè ferrẽ, & verbis plurimis recusarem, venit tempus ecclesiæ, vt diuinũ faceremus officiũ. Ingredientibus verò nobis omnibus cum Epiphanio in ecclesiam, in animo habui aufugere, Presbyteri onus graue esse existimans. Quandò autẽ peruenimus ad suggestum, Epiphanius me manu tenẽs, dixit mihi: Mane in hoc loco vsq; ad tempus. Admirati sunt, qui hũc sermonem audiêrunt. Ego certè non potui ampliùs ex eo loco pedẽ leuare: sed eram veluti ferreis clauis cõfixus. Quandò autẽ fuit completa tota consequentia, tũc misit vnum ex Diaconis, & me duxit ad altare, & ordinauit presbyterum. Post ecclesiæ verò dimissionem, præ metu cecidi in lectum, & valdè in grabbato cõprimebar, donèc Epiphanius ingressus est, & orauit: & statim surrexi.

Vide morẽ celebrãdi officium in ecclesia.

De Iohanne Episcopo Hierosolymitano.

Aliquandò autem venit quidam Diaconus Hierosolymis, & renunciauit Epiphanio de Iohãne Episcopo Hierosolymitano, quòd esset auarus, & includeret pecunias, & non suppeditaret indigentibus. Habitauerat autem hic Iohannes in monasterio magni Hilarionis: quo factũ est, vt vnà quoq; cum eo habitârit Epiphanius. Epiphanius itaq; scripsit epistolam ad Iohãnem de misericordia in eos, qui indigent. Iohannes autem epistolæ nullam habuit rationem. Non ità multo pòst tempore dixit mihi Epiphanius. Agè fili, eamus Hierusalẽ, & cùm adorauerimus, reuertemur. Cùm Cypro autem soluissemus, nauigauimus Cęsaream Philippi, & illinc assẽdimus Hierusalem. Cumq; ingressi essemus & orâssemus, ascendimus in Episcopatum. Viditque Iohannes Epiphaniũ, & magno fuit affectus gaudio. Iohãni autem dixit Epiphanius: Da mihi, Pater, domum ad manendum. Deditq; nobis domum pulcherrimã. Quotidiè autem vocabat Iohannes Epiphanium ad mensam, sumptuososq; cibos & potus nobis in mensam ferebat, multumq; argenti commutãdo afferebat in mensam: quo fiebat, vt pauperes non essent participes. Aliquandò verò dixit Iohanni Epiphanius: Da mihi, ô Pater Iohannes, argentũ ad vsum meum: Sunt mihi alendi viri Cyprij: eis exhibebo magnificam tui argẽti speciem. Præbe seruo tuo, quæ sunt pulcherrima in domo tua ad tuam gloriã, & de tuis factis gloriabor, vt qui sim perpetuò monstrandus digito. Memineris tantùm eorum, quæ dantur: & quod oportet, postèà tibi reddetur. Iohannes autẽ produxit multum argenti in conspectũ Epiphanij. Qui dixit ei: Habẽsne aliquid aliud argenti repositum, ô Pater? Dixit autẽ Iohannes Epiphanio: Hoc vtiq; ad tuũ vsum tibi sufficiet, ô Pater. Dixitq; Iohãni Epiphanius: Adduc illud quoq;, Pater, vt magnificè accipiãtur. Cùm is autẽ aliud quoq; attulisset, dixit Iohãni Epiphanius: Da mihi, quæ ingenuis pulchram præbent speciem. Dixit ei Iohãnes: Accipe quæcunq; sunt tuis hominibus delectationi, & eis vtere in prandio.

Vide quam venerationẽ sanctis locis patres sancti adhibebant.

Accepit itaq; Epiphanius argenti pondus circitèr librarum mille quingentarũ, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

iuimus in domum, quæ data nobis fuerat à Iohanne ad manendum. Erat autem quidam argentarius, nomine Asterius. Is Roma venerat Hierusalem negocij obeundi gratia. Eum cùm accersiuisset Epiphanius, & ei ostendisset argentum, cum eo cõuenit, & pactum iniuit, vendiditq;, auro ab eo accepto, quod nocte & die distribuit egẽtibus, Interiectis autem aliquot diebus, dixit Iohannes Epiphanio: Redde mihi meũ argentum, quod tibi ad vsum commodaui. Dixit Iohanni Epiphanius: Patientiam in me habe, ô Pater. Sunt enim adhuc, quos alam, & omnia reddam. Cùm ergò dies aliquot rursùs intercessissent, dixit Iohannes Epiphanio, cùm essemus in tẽplo, vbi repositum est lignum salutare: Iam dixi tibi, Redde mihi argentum, quod tibi accommodaui. Epiphanius autem leniter & placidè dixit Iohanni: Dixi tibi, Pater, me esse redditurum. Iohannes verò ira plenus, appræhendit & tenuit diploidem Epiphanij, ipsum in ea constringens, eique dixit: Non exibis, non sedebis, nonages in pace, donèc reddideris argentum, impostor Epiphani: Da argentum, quod à me accepisti cõmodatò: ecclesiæ redde, quæ sunt ecclesiæ. Epiphanius verò post hæc omnia conturbatus non fuit: sed erat idem in eo statu. Mansit autem Iohannes spatio duarũ horarum tenens & iniuria afficiens Epiphanium. Quotquot verò aderant, tristitia sunt affecti, eò quòd adessent, & audirent aspera verba Iohannis. Epiphanius autem nihil commotus, expuit in eius faciem, & statìm fuit excæcatus: ceciditque metus super omes, qui aderant. Iohãnes verò pronus cecidit ad pedes Epiphanij, orans, vt visum reciperet. Eo autem dicente: Vade, & crucem adora venerandam, eaque id tibi præbebit, perseuerabat ipse rogans Epiphanium. Epiphanius verò cùm eum docuisset, manum ei imposuit, & apertus fuit dexter eius oculus. Orauit autem Iohannes etiã pro sinistro. Dixitque Epiphanius Iohanni: Nõ est meum, ô fili. Deus enim occlusit, Deus aperuit: Fecit, vt voluit, vt simus modesti. Iohannes autem castigatus & conuictus à viro iusto, fuit sanctus in omnibus.

De duobus illusoribus.

Nobis verò aliquandò exeuntibus è ciuitate, vt nauigaremus in Cyprum, erant duo illusores in eo loco. Cùm autem per locum transiret Epiphanius, ei dixit vnus ex duobus: Sancte pater, vise mortuum, & super eum inijce tegumentum. Cùm hæc ergò audijsset Epiphanius, stetit ad Orientem, pro mortuo offerens orationẽ. Cũq; se suo exuisset indumento, proiecit ad induendum mortuum. Iter autem faciente Epiphanio, is qui ea verba dixerat, dixit ei, qui se mortuum simulabat: Surge, præterijt vir rudis & indoctus. Cùm is autem non responderet, rursùs eũ vocabat. Postquàm verò animaduertit eum esse mortuum, dicit apud se: Curram, & hospiti meam dicam culpam, vt eum excitet. Qui nos assecutus, in terram cecidit, rogans Epiphanium, & ei dicẽs verba huiusmodi: Rogo, & supplico tuæ paternitati: Fer opẽ, & parce nostræ insipientiæ. Quandò enim te sum allocutus, dicens: Indue mortuum, eius consensu sum locutus: cumque tu non longè præterijsses, allocutus sum meum amicum, & in eo nõ erat vox, nec auditus. Sed agè, inquit, Pater, suscita mortuũ, & quam à te accepimus tunicam, eam accipe. Dixit autem Epiphanius ei, qui loquebatur: Vade, fili, & sepeli eum. Primùm enim est mortuus, & tunc ipse petijsti indumentum. Cùm autem rursùs venissemus Cæsaream, in Cyprũ nauigauimus. Fratres verò nos cum magno gaudio exceperunt.

Punitur fraudulẽta simulatio.

De Isaac legisperito.

Erat autem quidam legisperitus, Iudæus, Isaac nomine, vir pius, & qui accuratè legem seruabat Mosaicam. Is cùm sectatus esset Epiphanium, & catechesi fuisset instructus, est ab eo illuminatus. Eramus autem tres domì manentes.

De filia Theodosij Imperatoris.

Aliquãdò verò cùm soror Archadij & Honorij Imperatorum ægrotaret, esset autem Romæ, audijt de Epiphanio, quòd Deus per eum sanaret ægrotos. Ea ergò misit in Cyprum, qui Romam adducerent Epiphanium: Qui autem missi fuerant, cùm in Cyprum peruenissent, ostenderunt literas Epiphanio. Erat verò quidam vir diues, linguæ admodùm impeditæ, nomine Faustinianus: Is exceperat viros missos ad Epiphanium, qui aduersabatur admodùm illi. His autem dicebat Faustinianus: Quid huic prædoni, tanquàm DEO, adhibetis animum? frigida enim verba loquitur, & nihil aliud: est autem pessimis moribus. Quodam verò die cùm adesset Epiphanius, essentq; opifices operantes in ecclesia, erant etiam illic viri, qui missi fuerant, prope Epiphanium. Erat autem Faustinianus quoq; stans in eo loco. Cùm ex alto ergò cecidisset vnus ex ædificatoribus, & descendisset supra caput Faustiniani, qui ceciderat quidem, nihil mali est passus: Faustinianus verò in faciem cecidit, & mansit mortuus. Epiphanius autem appropinquans Faustiniano, eum tenuit manu, dicens: Surge, fili, in nomine Domini: Vade sanus in domum tuam. Statìm autem surrexit, & iuit in domum suam. Cùm autem audiuisset vxor eius, quod factum fuerat, accepit mille nummos, & obtulit Epiphanio. Qui ei dixit: Vade, filia, da eos ijs, qui laborant in ecclesia, & habebis thesaurum apud altissimum. Sic autem fecit mulier.

Fauſtinianus Epiphanij obtrectator.

Subitò moritur.

Qui verò missi fuerant ab Imperatoribus, vrgebãt Epiphanium, vt nauigaret Romam. Erat autem quidam ex oratoribus clericus, Philo nomine, vir sanctus. Opùs autem erat, in ciuitate Carpasij in sede collocare Episcopum. Eratque is Diaconus. Hũc ergò ex Dei reuelatione Episcopum ordinat Epiphanius in sede ciuitatis & ecclesiæ Carpasij. Cùm ergò esset Romam profecturus Epiphanius, accersit priùs dictum Philonem Episcopum, datq; ei authoritatem ecclesiæ Constantiæ, vt si fuerit opùs clericis, ipse ordinaret. Accepit autem Epiphanius me, & Isaac, & Romam nauigauimus. Erat verò magnus luctus & planctus in aula regia. Cùm enim soror Imperatorum Archadij & Honorij laboraret in manu dextera, multa fecerant medici, nec ei quicquam profuerant. Morbus autem iam decæterò depascebat eius carnes. Præ multa verò afflictione instabãt Imperatoribus, Archadio, inquam, & Honorio, vt permitterent medico ei dare venenum, vt breuiter vitam finiret. Qui ergò nos Romam deduxerant, ingressi sunt, & renunciârũt Imperatoribus. Ipsi autem iubẽt, vt ingrediatur Epiphanius. Nobis verò in aulam regiam intrãtibus, omnes qui aderant, salutârunt Epiphanium. Qui perindè ac si non tales cõueniret homines, intrepidè ingressus est in aulam regiam, & appropinquauit Imperatoribus. Erat autẽ eorum soror in lecto recubans.

Huius Philonis extãt commẽtaria in Canticum canticorum.

Cùm verò Imperatores vidissent Epiphanium, & protinùs è sedibus ei assurrexissent, dixit Epiphanius Imperatoribus: Hunc honorem, inquit, ô filij, date benefactori Deo, & videbitis sororem vestram in optima sanitate. Nè confidatis, filij, in maiestate, & conseruabimini à Domino. Quoniam autem propter verba Epiphanij dubitabant & conturbabantur Imperatores, dixit illis Epiphanius. Quid dubitatis, filij, de ijs, quæ dico? Videbitis Dei gratiam per ea, quæ dicũtur. Cùm autem Epiphanius appropinquâsset lecto, in quo iacebat soror Imperatorum, dixit ei vultu leni & placido: Nè de morbo dubites, ô filia. Spera in Deum viuum, & hac hora videbis sanitatem. Crede filio Dei, qui fuit crucifixus, & statìm ambulabis. Cessabit, inquit, ô filia, dolor tui corpusculi. Redde gloriam Deo, qui dat gratiã: eum habe perpetuò in memoria, & erit tibi murus omni tẽpore. Cùm hæc diceret Epiphanius, tenuit manum mulierculæ, & eam ter signauit, & ilicò leuata est doloribus. Cùm autẽ vidissent Imperatores, quod fecerat Epiphanius, inclinatum est cor eorum, vt ipsum diligerent, audirentq; & crederent ijs omnibus, quæ ab ipso dicebantur. Rogâruntq; Epiphanium, vt Romæ cum eis versaretur, & esset eis in patrem. Epiphanius autem totum diem Imperatores docebat assiduè.

Nota, Ter signauit eam, & leuata est ilicò dolori-bus.

De consobrino Imperatorum.

Aliquandò cùm filium haberet soror eorũ, quæ laborârat, & curata fuerat ab Epiphanio, accidit vt cùm is ægrotâsset, mortuus in lecto manserit. Fuitq; magnus luctus in aula Imperatorum. Epiphanio autẽ dixerunt Imperatores: Ora, Pater, pro infante, vt eum reddas sanum matri. Dixit Epiphanius: Creditis, filij, me hoc posse facere? Dixerũt autem Imperatores: Credimus, quòd sicut matris eius morbum fugâsti, ità etiam infantem ei viuum præbebis. Dixit verò Epiphanius Imperatoribus: Si surrexerit filius sororis vestræ, creditísne, & baptizabimini in nomine Crucifixi? Dixerũt Imperatores Epiphanio: Si suscitaueris infantẽ, nos credem⁹, & baptizabimur. Accedès aũt Epiphanius ad lectũ, in quo infans iacebat mortu⁹, cũ totũ eius corp⁹ cõtrectâsset, & eũ orâsset, q mortificat & viuificat, dixit puero: In noĩe Dñi nostri Iesu Christi crucifixi surge: & statìm puer sedit ĩ lecto. Cũ aũt vidissẽt Imꝑatores, ꝙ Epiphani⁹ per

Ad vitã reuocat consobrinum Imperatorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

per orationem ſuſcitârat puerum,rogârunt Epiphanium,vt illuminarentur. Tunc dixit Epiphanius Imperatoribus:Eccè pietatem veſtram in omnibus ſuſcipio. Deus eſt enim,qui vos ad hoc excitat. Sed hoc nõ poſſum facere iniuſſu Epiſcopi Romanę Eccleſię,nè nobis iraſcatur. Acceſſunt itaq; Imperatores Epiſcopum,& ei omnia expoſuerunt. Epiſcopus autem magno fuit affectus gaudio,cùm hęc audijſſet ab Imperatoribus,& permiſit Epiphanio,vt baptizaret & Imperatores, & eorũ ſororem, & filium eius,quem ſuſcitauit Epiphanius,cùm eſſet mortuus.

Cùm ingreſſi autem eſſent in baptiſterium, vt illuminarentur ab Epiphanio, eis omni exhibito miniſterio,ingreſſus eſt primus Archadius:qui quidem ante ſe habuit tres viros veſtes geſtantes candidas,& tenentes Epiphanium,vnum quidẽ à dextris, & vnum à ſiniſtris,& alterum ponè. Is autẽ magno timore eſt affectus. Cognouitque Epiphanius ex vultu Archadij,quòd viderat viſionem,& dixit Imperatori: Attende tibi,ô fili,& caue. Solebat enim Epiphanius neminem mittere in piſcinam, donèc aqua turbaretur. Poſtquàm verò fuit illuminatus Archadius,illuminatus fuit etiam Honorius,& eandem quoq; vidit viſionẽ. Similiter etiam filius ſororis eorum. Iuſſu autẽ Epiphanij,ſuſcepi ego Archadium ex baptiſmate:Iſaac verò Honorium, & quidam Eunuchus Chriſtianus & pius,filium ſororis eorum. Ipſam verò ſororem Procliſia, q̃ erat vxor vnius ex patricijs. Poſtq̃ autem ij fuerũt illuminati, ſeptem dies ibi peregit Epiphanius poſt illuminationem,eos docens de baptiſmate. Poſtq̃ verò eos ſubleuauit in ijs,quę pertinẽt ad illuminationem,Imperatoribus dixit Epiphanius: Manete deincèps,ô filij,bono animo. Lupus enim ad vos non accedet. Abijt luctus, & dolor,& gemitus. Expectate reſurrectionem,& nolite affici triſtitia ob eos, qui ex hac vita excedunt:Chriſtumq̃; habẽtes,Chriſtum induimini. Puer enim, qui fuit ali. quandò mortuus,eſt reſurrecturus,& accepta gratia iturus ad Saluatorem. Videbitis Angelos eum in magna gloria conſolari. Manè ergò,cùm eſſet Epiphanius docẽs in aula Imperatorum,oritur quidam ſuauis odor in medio omniũ. Dixit autẽ Epiphanius Imperatoribus:Surgite,orate filij lucis. Iacebat autẽ puer in lecto. Cùm autem Epiphanius feciſſet orationem,audiẽrunt omnes,qui erant in aula regia, velut̃ multitudinem quandam dicẽtem, Amen:& puer ſtatìm tradidit ſpiritum. Manſimus verò vnum annum Romę. Multa autẽ alia quoq; Romę fecit Epiphanius. Poſtquàm verò decreuit nauigare in Cyprum,Imperatores dixerũt Epiphanio: Accipe, Pater, id quod eſt vſui eccleſiæ,vt præbeas indigentibus. Dixit autem Epiphanius Imperatoribus:Vos,filij,facitis id,quod à vobis poſtulatur:& gaudeo de veſtro incremẽto. Quid verò mihi onus præbetis? Suppeditat mihi Deus, qui omnes alit in hac vita. Obtulerunt ergò Imperatores multum auri, ſed nihil accepit Epiphanius, præter paucos panes,vt nos omnes ijs veſceremur. Roma autẽ profecti,peruenimus in Cyprum quadraginta diebus,& nos ſuſceperunt fratres cum magno gaudio.

Non eſt recens inuentum, ſuſcipere in baptiſmate alienos filios.

De fame.

Mos autẽ erat Epiphanio noctù ingredi in Cœmeteria, vbì ſitæ ſunt reliquię ſanctorum martyrum,& rogare Deum pro vnoquoq; eorum,qui affligebãtur. Et quomodò bonus amicus bonum amicum rogans, non fraudatur eo, quod petit: ità ſi quandò is à Deo aliquid petijſſet,præbuit ei omnes petitiones. Aliquandò quidem cùm eſſet magna fames,& panis non afferretur in forum, erat quidam Fauſtinianus immiſericors,qui multas habebat domos clauſas,plenas hordeo & frumẽto. Is accipiens aurũ,dabat volenti. Dabat autẽ pro nummo tres menſuras,qui vocantur modij. Erãtq; magnæ anguſtiæ in ciuitate. Dixit ergò Epiphanius Fauſtiniano:Da mihi, ô optimè,frumentũ ad alendos homines,& à me accipies horũ omnium debitũ. Immiſericors autem & barbarus & ſceleratus Fauſtinianus hæc verba dixit Epiphanio: Roga Ieſum,quẽ colis,& præbebit tibi frumentũ ad alẽdos tuos amicos. Epiphanius itaq; vna nocte ingreſſus eſt cœmeteria ſanctorum martyrũ,& rogauit Deum,vt daret frumentum ijs,qui erant redacti in anguſtias. Erat autẽ templum obſignatum, quod vocabatur Tutela Iouis. Huic templo ſi quandò quis ex hominibus appropinquâſſet,à multis ferebatur,q̃ à morte ſtatìm arriperetur. Cùm ergò Epiphanius Deum oraret pro ijs,qui affligebãtur,ad eum vox facta eſt,Epiphani, inquiens. Epiphanius verò nihil conturbatus: Quis es,inquit,Domine?& dixit ei: Vade in tẽplũ,quod vocatur Tutela Iouis,& ſoluentur ſignacula portarum, & inuenies multum auri. Cùm

Nota preces ſancti viri ad reliquias martyrum.

Cùm tu id acceperis, eme frumentum & hordeum Fauſtiniani,& da alimentũ egentibus. Epiphanius autem iuit protinùs in templũ, & cùm fuit prope ingreſſum templi,ſtatìm ceciderunt ſignacula,& portæ apertæ ſunt. Ingreſſus verò Epiphanius, inuenit multum auri. Cùm ex eo ergò accepiſſet,dedit Fauſtiniano,& dixit: Accipe pecuniam,& da mihi frumentum. Epiphanius autem id prębuit indigentibus. Non defecerũt ergò pecuniæ,donèc Epiphanius emit omnia,quæ habebat Fauſtinianus ad alimentum. Impleuit autem Epiphanius multas domos frumento & hordeo, quod emerat à Fauſtiniano.

Defecerũt autem eſcæ in domo Fauſtiniani,& inter omnes homines Lautæ erant epulæ,& magnæ anguſtiæ in domo Fauſtiniani. Malus verò,& violentus,& immiſericors Fauſtinianus,probrum eſſe ratus,cibos domui ſuæ petere ab Epiphanio, cùm ſex haberet propria nauigia,alia quoq; quinque conduxit: & cùm dediſſet pecunias Longino,totius familiæ ſuæ fideliſſimo,miſit eum ad emendum frumentum. Illi autem cùm nauigâſſent in Calabriam,& frumentum illic emiſſent,poſt tres menſes adnauigant id habentes. Centum verò ſtadijs longè à Cõſtantia,ex aduerſo eius, quod dicitur Dianeuterium,oritur in mari maxima tempeſtas, & venerunt in periculum naues Fauſtiniani,quæ afferebant frumentum,totumq̃; frumentũ mare ad litus impulit. Cùm hæc autem audijſſet Fauſtinianus, & ſtatìm ad mare acceſſiſſet, & oculis vidiſſet,quę facta fuerant,ſepulcrum habens os ſuum apertum,ſtatìm cœpit ſceleratus blaſphemare in altiſſimum,& probris appetere Epiphanium,dicens verba huiuſmodi: Hic magus & prædo nõ ſolùm in terra malefacit domui meæ omni tempore, ſed etiam in mare mittens dæmones, prohibet,nè ingrediatur id, quod eſt vſui familiæ meæ. O quis ventus emiſit hunc prædonem? Cumq; hæc dixiſſet,& plura his, iuit in domum ſuam minitans Epiphanio. Omnes autẽ,qui erant congregati in ciuitate, viri & mulieres,vnà cum ſuis liberis,colligebant frumentum , & ferebant in domos ſuas,congregantes ſumptum,alius quidem vnius anni,alius verò duorum annorum. Habebat verò Fauſtinianus vxorem, quæ faciebat bona opera. Ipſa ergò,inſciente Fauſtiniano,miſit bis mille nummos Epiphanio, vt domui eius præberet alimenta. Dixit autem mulieri Epiphanius: Tene pecuniam in domo tua, & accipe eſculenta, quibus indiges:& quandò terra produxerit,tũc reddes,quæ acceperis. Sic autem fecit vxor Fauſtiniani.

Vltio diuina in crudelem Fauſtinianum.

De ecdici Sabini iudicio.

Erat in Epiſcopatu quidam Diaconus nomine Sabinus,cuius ſtudiũ erat pulchrè ſcribere. Is erat moderatus,& recta vita prędituſ. Eramus autẽ in Epiſcopatu omnes monachi octoginta. Is verò Sabinus excellebat inter omnes. Eum cõſtituit Epiphanius primum ecdicum,hoc eſt,defenſorem eccleſiæ. Cùm verò aliquandò duo homines apud Sabinum iudicio contenderent,vnus diues,& vnus pauper: volebat Sabinus habere rationem pauperis,quanuis cauſa diuitis iuſtior eſſet,quàm cauſa pauperis. Cùm itaq; in medium veniſſet Epiphanius, Sabino placido vultu dixit: Vade, fili,& ſcribe rectè,& memento verborum diuinorum, & ſis perfectus in iudicio, & audies benefactorem loquentem & dicentem: Noli miſereri pauperis in iudicio, & nè reſpicias perſonam potentis. Ab eo itaq; tempore omnibus, qui veniebant, iudicium reddebat Epiphanius. A matutina enim vſq; ad horã nonam audiebat eos, qui diſceptabant. Ab hora verò nona vſq; ad tempus matutinũ,à nullo videbat̃ ampliùs.

Exod. 23. Leuit. 19.

De ijs, quæ factæ ſunt in Epiphanij ſede, inſidijs.

Erat autem ex fratribus,qui erant in Epiſcopatu,quidam Ruffinus nomine,cuius ars erat rectè ſcribere,vultu impudens. Vnà cum eo inſurgebat Fauſtinianus,& quotidiè multis contumelijs afficiebat Epiphaniũ. Epiphanius verò cum ſumma mãſuetudine eius reprimebat audaciam. Suggeſtione autẽ Fauſtiniani,& dęmonis, qui eis opem ferebat,is quęſiuit interficere Epiphaniũ,cùm Fauſtinianus hęc verba cõtulit. ſet eũ monacho,& ei diceret cacodęmon:Si occídas p̃donem,ſedebis ſupra thronũ. Hic autẽ tam audax,& tam inſolens,erat ſecũdus Diaconus eccleſię:ad quẽ pertinebat ornare thronũ Epiſcopi. Cùm verò gladiũ acutũ accepiſſet ſceleratus, poſuit eũ rectũ in eo loco,vbì ſedet ſupra thronũ,& ſupra eũ veſtes ſtragulas. Cũ igit̃ Epiphanius ad ſedẽ aſſcẽderet,dixit ei,q̃ fecerat inſidias: Tolle, fili,ſedis tegumẽtũ. Cùm is aũt non paréret verbis Epiphanij,accepit Epiphanius tegumentũ,quod tegebat gladiũ.

Ruffinus necem molitur Epiphanio.

Gladius

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gladius verò cecidit in pedes Ruffini, cacodæmonis potiùs, quàm Diaconi, & infixus est eius pedi dextero. Dixitq; Epiphanius Ruffino: Cessa deincèps, ô fili, ab insolentia, nè venias in periculum.

De paralysi Theodosij Imperatoris.

Vrgebant autem Epiphanium, vt veniret in Regiam. Nam cùm Theodosius Imperator nescio qua occasione laboraret pedibus, infernè eum à genibus inuasit paralysis, iacuitq; in lecto septem mensibus. Is ad Epiphanium misit in Cyprum, vt veniret in Regiam, & opem ferret sibi. Cùm ei autem occurrissent, qui missi fuerāt ab Imperatore, vrgebant Epiphanium, vt exiret è terra Cypriorum. Ex qua cùm opùs esset illi nauigare, omnes fratres malebant mori, quàm priuari suo patre. Cùm ij autem, qui missi fuerant ab Imperatore, solicitarent Epiphanium, vt assēderet in Regiam, dixit eis Epiphanius: Ite, ô filij, ad Imperatorem: ego enim post vos veniā. Cùm ij verò dicerent, Nè indigneris, ô Pater: sic enim iussit Imperator: nec possumus aliter facere, nè fortè veniamus in periculum, maximè cùm ægroret, & tuum aduētum expectet, ô Pater. Vix persuasum est Epiphanio, vt cum eis nauigaret. Epiphanius itaq; accersito religiosissimo Episcopo Philone, iussit eum curam gerere vsùs Ecclesiastici. Cōgregati sunt autem omnes patres & fratres, & qui catecheſi instituti fuerant ab Epiphanio: quos omnes valere iussimus, & nauigauimus ad Regiam.

Nobis autem ingressis Constantinopolim, ipse ingrediebatur cum summa quiete & tranquillitate, quam ostendebat omnibus, quibus occurrebat. Erat igitur Theodosius Imperator mutus præ dolore, iacens in lecto. Postquàm autem accessit Epiphanius ad Imperatorem, dixit ei Epiphanius: Fili, crede Crucifixo, & habebis sanitatem. Habe sine intermissione Deum in voto tuo, & omne malum tuî non dominabitur. Miserere eorum, qui affliguntur, & Dominus tuî miserebitur. Esto tāquàm Rex, qui honorat eum, qui dat ei potestatem, & ipse adijciet tibi maiorem gratiam. Cùm autē Epiphanius hæc dixisset Imperatori, & ei appropinquâsset, & tetigisset eius pedes, eumq; ter signâsset, dixit ei: Fili, surge è lecto. Hæc cùm Imperator audijsset ab Epiphanio, surrexit è lecto supra pedes, nihil omninò habens mali. Dixit autē Imperator Epiphanio: Pater, mihi semper iubeto, & ego tua iussa exequar. Dixit Epiphanius: Habeas Dei verba in animo tuo, & nō opùs habebis Epiphanio. Cùm hæc autē, & his plura Imperatori dixisset Epiphanius, venit tempus prandij. Dixit ergò Epiphanius Imperatori: Vade, fili, ad mensam, & benedices benefactori. Erat autem Epiphanius lepidus & vrbanus, & habens sermonem conditum diuina gratia. Et quandò in morbum quidem Romæ incidit filia Theodosij, tūc Archadius & Honorius fuerunt Romæ, & versati sunt cum ea longo tempore, quoniam illic erat viro coniuncta. Cùm verò audijsset Theodosius Romam venisse Epiphanium, & curâsse eius filiam, & filio eius, qui erat mortuus, vitā reddidisse, Archadiumq; & Honoriū posteà illuminâsse, magna est affectus lætitia. Quo factū est, vt deincèps ad eum ferret, tanquàm ad patrem. Porrò cùm nos essemus Constantinopoli, Roma venerunt Archadius & Honorius, & lætati sunt, quòd inuenissent Epiphanium.

Ter signat Imperatoris pedes, & pellit paralysim.

De fine Faustiniani.

Iussu autem Imperatoris Faustinianū quidam adducunt in regiam, vt qui esset accusatus, quòd maledixisset Imperatori. Iussu ergò Imperatoris tenebatur in custodia. Quod cùm audijsset Epiphanius, venit in locū, in quo detinebaē Faustinianus. Dixit igitur Epiphanius Faustiniano: Licet tibi p nos loqui Imperatori, & liberaberis ab his angustijs. Dixit autē Faustinianus Epiphanio: Abi plane, & homines incautos decipe, nec hæc verba loquere Faustiniano. Venisti huc mihi verbis insultās, fugies deindè in Cyprum: Vade hinc in Phœniciam, & malos dies ages perpetuò. Postq̄ hæc dixit in Epiphanium furēs Faustinianus, accepit me Epiphanius, & iuimus in aulam Imperatoris, vt regē iuberemus valere, & iremus in Cyprū. Imperatore verò rogante Epiphaniū, vt aliquot dies versaretur in regia, dicens causam cur quereret, rursùs retinuit Epiphaniū. Manè autem ingreditur quidam ex ijs, qui responsa referunt, in aulam regiam, dicens Faustinianum Cyprium vitam finijsse. Cùm hæc audijsset Epiphanius, luxit Faustinianum. Decreuit autem Imperator, vt deferrentur in aulam quæcunq; erant Faustiniani, maximè q̄ semen non reliquisset super terrā. Dixit verò Epi-

Plane, id est, impostor.

Epiphanius Imperatori: Vide, ô fili, nè pecces. Est enim vxor Faustiniani Deū ex corde colens. Crede verbis Epiphanij, & erit tibi gratia apud altissimum. Tunc tradidit Imperator authoritatem Epiphanio in omnibus rebus Faustiniani. Dixit autē Epiphanius Imperatori: Habeo Deum, ô fili, qui mihi præbet, quæ sunt necessaria: sed hæc omnia ex illius mulieris sententia dabimus egentibus. Cùm hæc igitur Imperatori dixisset Epiphanius, Imperator dixit ei: Pete, pater, ea quibus indiges, & ea lubēter tibi dabo. Imperatori respondit Epiphanius: Perpetuò serua meos sermones, & me habe, fili, in animo tuo. Cùm hæc dixisset Epiphanius, vnà nobiscū ex aula egressus est Imperator, & rogauit Epiphanium, vt ei benediceret. Cumque orationem fecisset Epiphanius, benedixit Imperatori, & eum salutauit. Et reuersus est Imperator in pace in aulam suam: Nos verò spatio quinque dierum nauigauimus in Cyprum, & fratres cum magno nos gaudio exceperunt: Inuenimusque vxorem Faustiniani lugētem maritum suum. Consolatus est igitur eam Epiphanius in tota sua afflictione. Quæ paruit verbis Epiphanij, rogauitque illum, vt daret ei id, quod est in Christo signaculum, & baptizauit eam, & ordinauit eam Diaconissam ecclesiæ: & omnia eius bona ex sententia Epiphanij data sunt indigentibus.

Epiphanius benedicit Imperatori

De Aētio episcopo Hæretico.

Aliquandò autem sermones contulit Epiphanius cum Aētio, qui erat, vt aiunt, episcopus Valentinianorum. Erantque Constantiæ multi huius hæresis. Cùm igitur multis verbis cōtenderet Aētius, & de altissimo multas diceret blasphemias, dixit ei Epiphanius: Accipe, ô impie Aēti, in ore tuo repagulum, & non loquēris verba insolentia. Cùm primùm hoc dixisset Epiphanius, Aētio os fuit obstructum, & ab illo die non potuit ampliùs loqui. Cùm autem vidissent, qui erant eius sectæ, quòd per verbum ei os obstruxisset Epiphanius, proni omnes ceciderunt, & anathemate percussi serunt suam religionem: & facti sunt Orthodoxi. Mansit verò Aētius sex diebus non loquens, & septimo die vitam finijt. Erant autem aliæ quoq; plurimæ hæreses in insula Cypriorum, hæ scilicet, Ophitarum, Sabellianorum, Nicolaitarum, Simonianorum & Carpocratianorum. De his scripsit Epiphanius epistolam ad Theodosiū Imperatorem, vt constitutione regia eos expelleret ex insula. Erant enim inter eos viri diuites, quibus mandata fuerat cura rerum publicarū: & deprimebant Orthodoxos. Cùm autem accepissēt Imperator literas ab Epiphanio, scripsit in hanc formam: Si quis patri Epiphanio episcopo regionis Cypriorum nō pāret per verba diuina, exeat ex insula, & habitet vbi velit. Si qui autem sunt amici, & filij pœnitentiæ, & confitentur communi patri, quòd, cùm sint decepti, velint venire ad veritatē, maneāt, vt doceantur à communi patre. Quod edictum cùm esset à militibus allatum & publicatum, multi ex eis crediderunt Epiphanio. Qui verò non crediderunt, statim electi sunt ex insula.

Impio hæretico obstructū os.

Licere Theodosij Imperat.

De Theophilo Alexādrino & Iohanne Constantinopolitano, qui dictus est Chrysostomus.

Erat autem Alexandriæ quidam episcopus nomine Theophilus. Is habuit magnā Epiphanij notitiam. Erant verò tres fratres Alexandrię, filij Herculis, qui imperauerat in ea ciuitate. Mortuo verò patre eorum, tres ex cōsensu voluērūt esse monachi. Qui profecti in solitudinem, quietem agebant in silentio, & honesta vita erant præditi. Ij erant valdè noti Theophilo Alexandriæ episcopo. Quos ipse cum fraude induxit in ciuitatem, atque adeò effecit, vt ibi starent. Fecit autem ex ijs maiorem episcopū in vna vrbe Aegypti. Alios verò fecit Diaconos & Oeconomos ecclesiæ. Cùm autem tempore trium annorum fuissent Oeconomi ecclesiæ, sensissentq; se esse mortuos, (quòd ad diuinam attinebat gratiam) ex consensu duo rogauerunt Theophilū, vt eos illuc dimitteret, vbi priùs habitabant. Theophilus verò eos triennio priuauit communione. Cumq; multùm rogâssent, vt sibi permitteretur, diuina sumere sacramenta, hoc non concessit Theophilus. Ij autem ascenderunt in regiā, & prociderunt ad pedes Iohannis. Iohannes verò cùm didicisset causam, scribit epistolam ad Theophilum, rogans eum, vt fratres dimitteret. Theophilus autem Iohanni roganti non paruit. Iterùm ergò scripsit Iohannes adhortationem Theophilo, & nec sic paruit. Iohannes itaque liberauit duos fratres à segregatione. Exorta est itaq; discordia inter Iohannem & Theophilum.

Theophilus Alexandrinus perstringitur.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De agro Viduæ.

Fuit autem aliquandò vir quidam senatorius, nomine Theognostus. Hic cùm esset Christianus, habuit assiduè timorem Dei ante oculos, & diligebatur ab Imperatore. Erat autem alius, qui ipse quoquè erat ordinis senatorij, Dorotheus nomine, Arrianus. Is accusauit Theognostum, quòd Imperatorem affecisset contumelia: & produxit duos falsos testes, qui præsentem conuicerunt Theognostum, quòd contumelia affecisset Imperatorem. Imperator itaq; Archadius iussit Theognostum relegari, & bona eius publicari. Vxori autem Theognosti mansit vnum suburbanum, ex quo habebat alimentum. Decessit Theognostus, cùm esset in exilio. Eudoxia autem aliquandò egressa ad vindemiã, cùm prope eam esset possessio & vitis suburbani vxoris Theognosti, nescio quanam de causa, cùm egressa esset de vinea sua, ingressa est vineam vxoris Theognosti, & botrum excuit. Dixerunt autem aliqui ex ijs, qui assistebant: Domina, secuisti botrum alienæ vineę: Mos est Imperatoribus & Imperatricibus, si vel pedem intulerit in terram alienam, & si fructum acceperit ex aliquo ex ijs, quæ fructum ferunt, vt nullus alius in ea potestatem habeat, nisi Imperator. Cùm Theognosti autem vxor audijsset, quòd suus ager ab ea sit ausus, id scripsit in pugillaribus, & misit ad Iohannem. Valdè enim amabatur Iohannes ab Imperatore & ab Imperatrice. Cùm hæc didicisset Iohannes, misit suum Archidiaconum, virum eruditũ & recta vita præditum. Nomen autem eius vocabatur Eutychus. Ingressus autem Eutychus ad Imperatricem, cum ea disseruit iussu Iohannis. Dixit verò Imperatrix Eutycho: Hæc est lex regia: vbicunquè autem velit in alia prouincia, dabo ei prædium. Egressus Eutychus, annunciauit Iohanni verba Imperatricis. Iuit autem Iohannes in aulam regiam, & dixit Imperatrici: Redde agrum viduæ. Dixit Iohanni Imperatrix: Pater, disce causam, & tunc intende crimen, quod me dicis cõmisisse in viduam: Dixit autem rursùs Iohannes: Dixi tibi, redde vitem viduæ. Dixit Imperatrix Iohanni: Noli, pater Iohannes, noli sic coràm arguere Imperatores. Dixit Iohannes: Rursùs dico tibi: Redde agrum viduæ. Audiuisti, quanta notetur ignominia Iezabel propter vineam, & vsque in hodiernum diem in malum digito ostendatur, propter vineã sancti viri? Cùm hæc autem ab Iohanne audijsset Imperatrix, iussit Iohannẽ eijci ex aula regia. Qui egressus, venit in ecclesiam. Dixit autem Iohannes Eutycho: Quandò venerit Imperatrix in ecclesiam, accipe tecum, qui tibi seruiant, & sta in aditu, vbi solet ingredi in ecclesiam, & nè sinas eam ingredi, dicens: Iohannes iussit, nè ingrederetris in ecclesiam. Sic autem fecit Eutychus: Ab eo ergò tempore incitata est Imperatrix aduersùs Iohannem, vt eum mitteret in exilium.

Vide zelũ iustitiæ in beatissimo Chrysostomo.

3. Reg. 21.

Theophili machinationes contra Chrysost.

Cùm autem audiuisset Theophilus, velle Imperatricem mittere Iohannem in exilium, hoc ipse quoquè mirandum in modum est machinatus. Scripsit autem Theophilus ad Epiphanium fictas literas aduersùs Iohannem, quòd sentiat Iohannes eadem, quæ Origenes. Mota igitur est Imperatrix ad eum mittendum in exilium. Epiphaniusque citò credidit Theophilo. Nesciebat enim, Theophilum esse Iohanni inimicum. Accidit verò, vt Epiphanius vellet etiam pro re alia nauigare ad vrbem regiã. Cùm autem de Iohanne audiuisset à Theophilo, multo magis studuit eò venire, sed non vt Iohanni malefaceret. Me igitur accepit & Isaac, & nauigauimus Constantinopolim. Porrò cùm nos venissemus in ciuitatem, erat de Iohãne magna perturbatio, quoniam multùm amabatur à ciuibus. Erant autem quædam monasteria & martyria, quæ, quia accipiebant annonas ab Imperatrice, Iohannem minimè accipiebant. Nobis autem ingressis in vnum ex illis monasterijs, coëgerunt Epiphanium, vt ordinaret (quoniam ità opùs erat) eum, qui præesset responsis ecclesiæ: quod etiam fecit. Audiuit autem Iohannes, & valdè succensuit Epiphanio, & scripsit epistolam ad Epiphanium, quæ ei attulit molestiam. Similiter Epiphanius quoq; respondit ad ea, quę scripta fuerant. Audiuit autem Imperatrix Iohannẽ irasci Epiphanio. Quæ cùm accersiuisset Epiphanium, dixit ei: Pater Epiphani, totum est meum Romanorum imperium, & totum sacerdotium ecclesiarũ, quæ sunt sub meo Imperio, est tuum. Quoniam Iohannes, qui est alienus à dignitate sacerdotij, insolenter se gerit aduersùs Imperatores, & dicunt eum habere aliquam aliam hæresim præter nostram: ea de causa multis ab hinc diebus in animo verso, facere de eo synodum, & eum ranq̃ indignum abdicare à sacerdotio. In sede autem collocare aliquem alium, qui possit obtinere sacerdotium,

sacerdotium: vt meum imperium sit quietum in omnibus. Cùm Imperatrix hæc diceret Epiphanio, irâ tota, quanta erat, commouebatur. Ei ergò rursùs dixit: Cùm tua hîc sit cum Deo paternitas, nõ opùs est, vt alijs patribus molestiam exhibeamus. Sed quem tibi Deus reuelauerit, eum fac episcopum: Hunc autem expelle ab ecclesia. Imperatrici autem dixit Epiphanius: Audi, ô filia, patienter tuum patrem. Dixit autem Imperatrix Epiphanio: An tua paternitas aliquid iubeat, enũcia, & ego colam & obseruabo meũ patrem. Dixit Epiphanius Imperatrici: Si eius, quam dicis, hæresis reus est & conuincitur Iohannes, nec se fatetur peccâsse, indignus est sacerdotio: & si quid iubet vestrum imperium, faciet vester seruus. Si autem pro vestra iniuria quæris Iohannẽ expellere ex ecclesia, seruus tuus Epiphanius in hoc non assentietur. Est certè maximè Imperatorum, iniuria affici, & ignoscere: quandoquidem vos quoquè habetis Imperatorem in cælis, cui assiduè peccatis, & is vobis remittit: Qui quidẽ dicit in Euangelijs: Estote misericordes, sicut pater vester, qui est in cælis. Dixit autem Imperatrix Epiphanio: Si fueris impedimento, pater Epiphani, quò minùs mittatur Iohannes in exilium, aperiam templa idolorum, & faciam vt homines ea adorent, & fa ciam vltima peiora prioribus. Cumque hęc acerbè diceret, ex eius oculis fluebant lachrymę. Ei verò dixit Epiphanius: Ego quidẽ, ô filia, sum innocens ab hoc iudicio.

Nota S. Epiphanij modestiã & integritatem.

Luc. 6.

Cùm hæc dixisset Epiphanius, accepit me, & egressi sumus ex aula Imperatoria. Aegrotabat autem Isaac, & non ingressus est nobiscum ad Imperatricem. Peruasit verò fama per totam ciuitatem, dicentium: Magnus sacerdos Epiphanius Episcopus Cypriorum, ingressus est ad Imperatricem, & fecit, vt in exilium mitteretur magnus Iohannes. Cùm hoc autem audiuisset Isaac, aufugit ab Epiphanio, & ingressus est monasterium, nobis inscientibus. Aegrè verò ferebat Epiphanius, & Deum rogabat, vt ei significaret, vbinàm mansisset Isaac. Quod ei significauit, & iuimus ad ipsum. Auersabatur autem Isaac Epiphanium, dicẽs: Nolo ampliùs esse tecum propter peccatum, quod fecisti in Iohãnem. Cùm nos autem in monasterio fuissemus tres dies, vix persuasit Isaac. Quo accepto, egressi sumus. Sibi quoquè persuasit Iohannes, quod eius exilio fuisset assensus Epiphanius. Accepta igitur charta, scripsit ad Epiphanium: Sapiens Epiphani, assensus es meo exilio? In tuo throno non sedebis ampliùs. Ad Iohannem autẽ rescripsit Epiphanius: Athleta Christi, verberare & vince. In locum autem, ad quem fuisti relegatus, non venies. Hæc scripsi, ô fratres, nè quis hoc probrum conferat in Epiphanium. Qui enim tot & tanta bona fecerat, erat in tantum malorum profundum descensurus? Ingressis autem nobis in aulam Imperatoriam, iussit Epiphanius valere Imperatores, vt nauigaremus in Cyprum. Interrogatus verò Epiphanius ab Archadio Imperatore, quot annos esset natus, dixit cẽtum & quindecim, & tres menses. Sic autem dixit: Fui Episcopus, cùm essem sexaginta annos natus. Fui verò in Episcopatu quinquagintaquinque annos, & tres menses. Eo verò die, quo fuit nobis ascẽdendum in nauem, tũc eum interrogauit. Cùm autem nauem ascendissemus, & nauigaremus in Cyprum, sedit Epiphanius in concauo nauis, & nos cum eo. Eratque mos Epiphanio sancta Euangelia assiduè tenere in manibus. Cumque tèr ingemuisset & fleuisset, explicatis Euãgelijs, & ijs rursùs plicatis, lachrymatus est. Cumque surrexisset, orauit: & post preces rursùs sedit in concauo nauis: cœpitque flere & nobis dicere:

Epiphanius valdè grauis.

Si me diligitis, ô filij, mandata mea seruate, & dilectio Dei manebit in vobis. Scitis per quot afflictiones transiui in hac vita, & non reputaui esse vllam afflictionem, sed eram semper lætus in ijs, quæ ad Deum pertinent, & Deus non me dereliquit, sed ipse me seruauit ab omnibus maligni insidijs. Diligentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum. Aliquandò autem, ô filij mihi desiderati, cùm ego essem in loco deserto, & Christo preces peragerem, vt liberarer ab omnibus insidijs aduersarij, me inuasit multitudo dæmonum: qui cùm me dilacerâssent, & pedibus arripuissent, attraxerunt in terram. Nonnulli autem ex ipsis mihi plagas quoquè intulerũt. Hoc verò fecerũt mihi decem diebus. Nec ampliùs vidi dæmonem in propria persona oĩbus diebus vitæ meæ, sed p homines in me suã exercuêre malitiã: cuiusmodi mihi mala euenerũt in Phœnicia ab insolẽtibus Simõianis: qualia in Aegypto ab immũdis Gnostĩcis: qualia in Cypro ab iniquis Valẽtinianis & alijs hæresib⁹. Aduertite ergò animũ, ô filij mei, & audite verba Epiphanij peccatoris. Pecunias nè concupiscatis, & multæ pecuniæ adijcientur vobis. Nullũ hominẽ odio habeatis, & à Deo diligemini. Nolite

Rom. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Institutiones optimę S. Epiphanij.

loqui aduersùs fratrem,& affectio diaboli vobis non dominabitur. Auerſemini oēs hæreſes,tanquàm feras plenas veneno mortifero. De quibus etiam vobis tradidi in libris, qui appellantur Panaria. Auerſemini,& cauete à mundi voluptate, quæ corpus & mentem ſemper titillat. Experimini eam eſſe Satanæ acceſſionem. Sæpè autē vel carne quieſcente,mens incautorum turpia appræhendit viſione. Quandò verò mens noſtra eſt ſobria,& Dei ſemper habet memoriam,tunc facilè inimicum poſſumus proſternere. Cùm hæc & his plura dixiſſet Epiphanius, oīibus qui erant in naui accerſitis, dixit eis: Oportet nos,ô fratres, totis viribus rogare benignum & clemētem Deum,vt nos conſeruet, & nemo pereat ex ijs,qui ſunt in naue. Eſt enim futura in mari magna tempeſtas. Sed eſtote bono animo: Nulla enim afflictio labore opprimet vllum ex ijs, qui ſunt in naui. Quæ cùm dixiſſet, dixit mihi: Fili Polybi. Dixi ei: Quid eſt,pater? Dixit ille mihi: Si nauigauerimus vſque Conſtantiam, mane ſeptem dies in ciuitate,& nauiga in Aegyptum,& aſſcende in ſuperiorē Thebaidem,& paſce oues Chriſti. Sed attende tibi, fili: Teſtor tibi cælum & terram, nè aliter facias. Nam ſi mea verba neglexeris, & non perrexeris in ſuperiorem Thebaidem, peribis: & fruſtrà à te fient, quæcunq; ædificaueris: & eris inutilis coram quouis homine. Sed ſi mea verba audiēris,& Domini mandatum cuſtodiēris, quod mihi mādauit Ieſus Chriſtus filius Dei, eris benedictus coram ipſo omnibus diebus. Quæ cùm dixiſſet, me eſt amplexus. Conuertitque ſermonem ad Iſaac.

Is autem dixit ei: Quid eſt, Pater? Ei dixit Epiphanius: Tu quoq; fili mane in ciuitate Conſtantienſi,donèc iubearis inire viam Citrienſium. Quæ cùm Epiphanius dixiſſet Iſaac,eum eſt ſimiliter cōplexus. Nautas quoq; omnes accerſens,dixit eis: Nolite conturbari, ô filij. Magnum enim motum faciet mare, ſed attendite Deo, & ipſe vobis feret opem. Erat autem hora diei vndecima, quandò hæc nos docuit Epiphanius. Dixit verò vni ex nautis: Noli tentare,nè tu tenteris. Circa occaſum antē ſolis fuit magna venti procella in mari. Epiphanius verò erat in infima parte nauis paſſis manibus: & eius pectori impoſita erant Euāgelia,& erant aperti eius oculi,& vox eius non audiebatur. Nos autem omnes magno metu affecti,exiſtimabamus Epiphanium Deum orare propter tempeſtatem maris. Manſit autem illa tempeſtas duos dies & duas noctes. Tertio verò die dixit mihi Epiphanius: Fili Polybi. Reſpōdi ego: Quid eſt, Pater? Et dixit mihi: Dic nautis, vt accendāt ligna,& faciant carbones,& accipe ſuffitum, & affer huc. Et ſic feci. Qui dixit: Fili,admouc propiùs. & admoui. Et dixit mihi: Iace ſuffitum ſuper carbonem: & ieci. Et dixit: Orate, filij. Et fecit orationem irà vt recumbebat. Et poſt orationem nos eſt complexus, dicens: Salui eſtote, filij. Epiphanius enim non vos ampliùs videbit in hac vita. Et ſtatim tradidit ſpiritum. Statimq; ceſſauit tempeſtas maris.

Obdormit vir pius & ſanctus in Domino.

Cadentes autem ſuper collum eius ego & Iſaac, amarè fleuimus. Ceciderunt que tenebræ in noſtros oculos illo die. Vnus verò ex nautis, cui dixerat Epiphanius adhuc viuus: Noli tentare,nè tenteris: currens ad pedes Epiphanij,voluit aperire veſtē Epiphanij,& videre,an eſſet circunciſus. Epiphanius autem, vt iacebat mortuus, dextero pede ſublato, cum impegit in faciem, & iecit eum vſq; ad puppē nauis, & mānſit mortuus. Tertio verò die nautæ, qui eum portabant, tulerūt eum prope Epiphanium. Poſtquàm autem poſuerunt eum ad pedes eius, & tetigit eos, ſtatìm ſurrexit. Et cecidit timor ſuper omnes, qui erant in naui. Cùm nos autem nauigāſſemus Conſtantiam ad locum,qui dicitur Dianeuterium, egreſſi ſunt nautæ è naui, & circumierunt totam ciuitatem,& clamauerūt cum magnis vocibus: Viri fratres, qui viris frequentem habitatis Conſtantienſium ciuitatem,deſcendite ad mare in locum,qui dicitur Dianeuterium,& accipite reliquias ſancti & longè beatiſſimi patris noſtri Epiphanij. Finijt enim vitam humanam. Tunc quidem ceciderunt tenebrę ſuper vniuerſam ciuitatem,& ſe manibus tenentes deſcendunt ad mare, magnum planctum afferentes. Sed omnes quoq; ruſtici veniebant in ciuitatem, per totam viam fluentes lachrymis. Quocircà tres quoq; cæci,qui erant in Parœcia, quæ appellatur Torti,ſe ſic in viam coniecerunt,nec vllus dabat eis manum, vt citiùs venirent in ciuitatem. Dixit autem vnus ex eis nomine Proëchius: Digne Dei ſancte Epiphani, Fac nos adipiſcere,vt nos quoq; adoremus tuas venerabiles reliquias. Et ſtatim adſpexerunt: & ingreſſi in ciuitatem, adorârunt venerandas ſancti patris reliquias: & annunciârunt id, quod

Vide ſtupendū miraculum.

Tres cæci illuminantur.

tres dies,neq; ſepeliebatur propter magnam contentionem. Quarto autē die ipſum in loculo,melle ſuperfuſo,compoſuerunt. Cogitabāt enim eum ſepelire in eccleſia. Manſi verò ſeptem dies in eccleſia prope reliquias,& ne ſic quidē eſt ſepultus. Octauo itaq; die,cùm,vt iuſſerat ſanctus pater,nauem inueniſſem,quæ traijciebat in Aegyptum,aſſcendi in ſuperiorem Thebaidem,& manſi anno vno. Cùm autem deſcenderet magnus Heracleon,Preſes totius Aegypti,Rhinocurura,(Eam enim vrbē ędificârat) & audijſſet me fuiſſe diſcipulum magni Epiphanij, me nolentem rapuit per milites,impoſitumq; camelodromadi detulit Rhinocurura. Accidit autem,vt Epiſcopus illorum decederet. Fecitque,vt ordinarer Epiſcopus Rhinocururorum.

EPISTOLA POLYBII EPISCOPI AD *Sabinum Epiſcopum ciuitatis Conſtantienſis.*

DOmino in Deo venerando,digno ſacerdotio,ſancto patri Sabino Epiſcopo ciuitatis Conſtantiæ Cypri, Polybius peccator in Domino ſalutē. Magi ſingularis gratiæ,vel antequàm ſtella eis Dominum ſignificâſſet, participes facti, vadunt Hieruſalem,atque Bethleem,ad adorandum cæleſtem regem Chriſtum Dominum noſtrum. Nisì enim ij fuiſſent priùs participes diuinæ cognitionis, Dei viſionem minimè fuiſſent aſſecuti. Sed illa quidem de Deo, qui quærebatur à Magis, & ſignificabatur per ſtellam ipſis Magis in Bethleem. Ego autem nunc quæro de ſancto patre, qui Deum quæſitum à Magis,& inuentum in Bethleem,& adoratum,coluit: De Epiphanio magno ſacerdote,muro & propugnaculo Cypriorū. Quoniam ergò, ſancte pater,propter meorum peccatorum multitudinem,non fui dignus,qui viderem locum illorum bonorum,vbì ſunt ſepultę precioſę reliquię ſancti patris noſtri Epiſcopi Epiphanij,& perpetua huius rei memoria & dolor grauis meo inſidet animo: ea de cauſa rogo tuam ſanctam paternitatē,vt nobis ſignificer per literas,quonam die, & quomodò ſit ſepultus. Miſi autem ad te virum prouidum,& diuina gratia dignum habitum: Dico verò venerandum Diaconum Calippum,qui mihi quoquè ſignificauit de veſtra ſanctitate,quòd ipſe ſederis ſuper thronum eccleſiæ Conſtantiæ. Nam cùm ego fierem,& quererer de ſepultura ſancti patris, nec nôſſem quiſnam ſediſſet ſuper thronum,idque ſcire per literas cuperem,prædictus dixit Calippus, quòd Sabinus præfectus monaſterij, ſucceſſit noſtro ſanctæ memoriæ patri & Epiſcopo Epiphanio. Quocircà cum miſimus per tantum ac tam difficile iter & mare, vt ea, quæ priùs dicta ſunt,conſequamur per tuam ſanctitatem. Puriſſimum autem clerū meo nomine digneris ſalutare,& omnes,qui ſunt ſub veſtra ſanctitate. Ora pro me,digne ſacerdotio, ſancte pater.

Matth. 2.

EPISTOLA SABINI EPISCOPI AD *Polybium Epiſcopum.*

DEo ago gratias,& veſtræ alacritati animi, ſerue Dei, & digne ſacerdotio, ſancte pater Polybi,quòd per te excitor ad pulchram memoriam. Sāctitatis enim veſtræ literis,quas ſecundùm Deum ſcripras accepi,ità viuificata eſt anima mea,quem admodùm ſi terra ob longam ſiccitatem arefacta fuerit,morientes herbæ pluuia cęlitùs demiſſa reuireſcunt. Quis tuam habens memoriam, ſancte pater, vnquàm dolore afficitur? Quis autem,ſancte pater,non emiſit lachrymas propter tuum diſceſſum? Fuit enim multus planctus & luctus intolerandus propter te,ſancte pater. Non ſolùm enim Cypriorum inſulam obibant Cyprij,requirentes tuam ſanctitatem, vt ſederes in throno eccleſiæ, ſed etiam per mare multi nauigantes in Phœniciam te quærebant,adeò vt quatuor menſibus vidua manſerit eccleſia in tuî inquiſitione.

De die autem,& loco,in quo ſepultus eſt ſanctæ memoriæ pater noſter Epiſcopus Epiphanius,per has meas literas ſignifico patri meo. Decem diebus fuerūt eius precioſæ reliquiæ in Eccleſia,in melle iacentes in loculo: multique qui ægrotabant, & tangebant reliquias,à morbo ſtatìm ſunt liberati. Longinus autem & Petronius Diaconi,qui ab hæreſi Valentiniana ſpecie tantùm conuerſi erant,ipſi prohibebant, nè pater ſanctus ſepeliretur,dicentes non licere mortuum in ciuitate poni in eccleſia,

Multi contactu ſacrarū reliquiarum S. Epiphanij ſunt curati.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sia,nè fortè per ipsum quoq; veniret ciuitas in periculum. Venit autem fama, & vehemens quędam in ciuitate perturbatio, quòd sint nōnulli ablaturi reliquias. Fuitq; magnus strepitus in tota ciuitate. Eramus verò omnes quoq; monasteriorum præfecti in ciuitate. Decimo autem die, cùm accepisset ligonem maximè venerādus Sabinus Diaconus, cœperunt fodere locum, in quo erant reponendæ precioſæ sancti patris reliquiæ. Cumq; hoc vidisset reuerendus Draco, ipse quoq; consensit. Rursùs autem dixerunt Longinus & Petronius: Non licet eum sepeliri in ecclesia. Accepto verò ligone, venerandus quoq; Draco fodiebat vnà cum Sabino, dicens: Sepeliātur sancti patris reliquiæ in hoc loco: ego de eo precabor Imperatorem. Venerunt autem artifices, & fecerunt thecam precioſarum reliquiarū sancti patris nostri & Episcopi Epiphanij diligētissimè & accuratissimè: maximè quòd dicebatur à multis, fore, vt furto auferretur à Romanis, aut à Constantinopolitanis, aut à Phœnicibus. Facta verò theca à dexteris sanctæ ecclesiæ, vbì ceciderat ædificator supra Faustiniani, acceperunt precioſas reliquias sancti patris nostri viri pij, vt eas in theca deponerēt. Impij autem & indigni, Longinus, inquam, & Petronius, appræhenderunt reliquias, alios quoq;, qui malè sentiebant, commouentes, & non sinebant eas sepeliri. Cùm ergò esset magna contentio, venerandus Diaconus Sabinus dixit cum magna voce & luctu amarissimo: Sancte pater Epiphani, scio, & credo, quòd sicut cùm in hac vita degeres, Deum exorabas, ità etiam nunc quoq; potes, & aliquid amplius. Percute Longinum & Petronium, qui defecerunt, quòd propter iniustum zelum non sinante sepeliri in hoc loco. Hoc cùm dixisset Diaconus Sabinus, factum est à Deo iudicium. Nam Longinus quidem, qui in terram ceciderat, mansit mortuus: Petronio autem manus fuêre dissolutæ, & mansit mutus in eo loco. Et cùm Longinum quidem composuissent, sepeliērunt: Petronium autem portantes, domum tulerunt, & posuerunt supra lectum: quarto verò die vitam finijt. Acceperunt itaque precioſas reliquias sancti & beati patris nostri & Episcopi Epiphanij, & cum omni honore eas in eo loco deposuêre.

Vide quid possint sancti post mortem, & si inuocati cum fide, adsint inuocātibus.

Manè autem statìm venerādus Draco, accersitis omnibus clericis cum multis patribus familiâs ciuitatis, obtulit preces Imperatori. Missi verò sunt tres clerici, & tres patres familiâs. Ex clericis inprimis honorandus Sabinus Diaconus, & maximè honorandus Diaconus Paulus consobrinus Draconis, & honorādus Diaconus Athanasius. Ex patribus autem familiâs reuerendus Marianus frater Synesij, & reuerendus Iohannes eius consobrinus, & filius Draconis, qui ipse quoq; vocabatur Draco, & quem Dei gratia curauit Epiphanius à morbo grauissimo. Hi autem iuerunt in ciuitatem regiam, & obtulerunt preces Imperatori. Imperator verò Archadius, cùm preces accepisset & legisset, valdè magno dolore est affectus, quòd è vita excessisset Epiphanius. & dixit eis, qui preces sibi obtulerant: Sedete in hac vrbe regia quadraginta dies, vt lugeam meum patrem, & vos mittam in pace. Illi autem sic fecerūt. Et luxit Archadius Imperator sanctæ memoriæ patrem nostrū & Episcopum Epiphanium quadraginta dies. Post luctum autem fecit constitutionem, & misit cum eis virum pium militantem, nomine Maximum. Is habebat spiritum immundum. Cùm ij autem peruenissent Constantiam, statìm Maximus accepta constitutione, ingressus est in locum, vbì sunt positæ reliquiæ sancti patris nostri. Cumque pronus cecidisset in faciem, & preces posuisset supra thecam, dixit: Deo digne sancte Epiphani, expelle à me malignum spiritum, & tunc aperiam hanc formatam scripturam cum magna gratiarum actione. Statimq; exijt immundus spiritus à Maximo. Manęq; patefacta fuit scriptura formata in loco publico, & oēs propterea magna sunt affecti lætitia. Formatæ autem scripturæ vim insero in mea epistola, quam ad vestram mitto pietatem: quæ in versu secundo sic cōtinet. Sic enim dicit Imperator Archadius de sancto patre: Eum, qui vixit supra nostras leges, nolumus iacere conuenienter nostris legibus. Eccè ergò, ó sancte pater Polybi, vniuersam consequentiam, quę fuit tam verbis quàm factis, expositi vestræ apud Deum honoratæ & sanctæ animæ per literas, quæ à nobis missæ sunt per venerandum Diaconum Calippum. Habe autem perpetuā mei memoriam in tuis ad Deum orationibus, sancte pater. Tuum verò sanctum Clerum meo nomine salutare digneris, ó digne sacerdotio, sancte pater. Ora pro me, ó vir maximè pie.

Maximus inuocās S. Epiphaniū, mox à dæmone liberatur.

VITA

VITA S. MODOALDI TREVIRORVM EPI- 219
SCOPI, EDITA A STEPHANO ABBATE LEODIENSI.

Præfatio Authoris ad Thietmarum Abbatem, in vitam beati Modoaldi Archiepiscopi Treuirensis.

DOmino Thietmaro, Helmuuardicensis cœnobij Abbati reuerendo, & sanctis, qui sub ipsius cura degunt, fratribus Stephanus Abbas humilis congregationis beati Iacobi in Leodio, æternam in Domino salutem. Quoniam gratiarū distributor Deus in diuidendo singulis, prout vult, super oīa donat charitatem, qua diligamus bona in alijs, quæ desunt in nobis, vt omnia singulorū, & singula fiant omnium: necesse est, vt in proximis studeamus amando possidere, quæ videmus in nobismetipsis operando minùs prouenire. Vndè bonum studij vestri trahentes odorem, admodùm lætati & delectati sumus, super his videlicet, quæ de vestri laboris profectibus innotuerunt nobis per quendam ex vestris, quo ad tempus vsi sumus: in quo vno omnium vestrùm conuersationem bonam imaginantes, gaudemus iam ex charitate vos prænoscere, quos corporeo intuitu necdùm contigit vidisse. Spe enim ad supernam tendentes patriam, illuc precum lachrymarumq; legatione præmissa, rogare debemus, quæ ad pacem sunt Hierusalem, & ad perpetuum cum illius ciuibus habitandi fœdus componendum, leuare potiùs fidei oculos ad montes, vndè nobis intercessionis auxilium veniat, quàm præsumere de principibus, in quibus salus nulla est. Huius itaque cælestis habitationis obtinendæ pio accensi desiderio, ad arcem tanti roboris vestros prouexistis animos, vt thesaurum Treuirorum, à pluribus annis reconditum, pia importunitate aggrederemini spoliare, pignora videlicet sancti Modoaldi Archiepiscopi, & duorum corpora Thebæorum, cum alijs reliquijs ausi postulare, digni impetrare, absportare, honorificare & patrocinijs eorū exultare. Et quoniam desiderium pauperum suorum exaudiuit Dominus, tam Dei & sanctorum voluntate præeunte, quàm vestra subsequente industria illud obtinere meruistis, quod nulla argenti vel auri copia valeret comparari, quod nulla regia potentia præsumeret attentare. Quantum autem temporis, quantum laboris ad hæc adipiscenda expenderitis, qualibus suffragantibus personis ad hanc bonæ voluntatis efficaciam peruenieritis, qualiter huius, vt ità dicam, victoriæ brauium appræhenderitis, satìs diligenter vsq; ad vnguem descripsit ille vir supradictus, immò iam noster & frater & amicus præcordialis, & quicquid ex charitate meretur appellari, vir synceræ iucunditatis, qui tali negocio semper labore suo & cōsilio interfuit. Qui corpore quidem ad tempus vobis absens, spiritu autē semper præsens, dum pro inuestiganda patroni sui generositate, ordinis nostri loca plurima inuiseret: & quasi apis argumētosa, florum dulcedinem in mellis liquorem comportans, tam gesta pōtificum, quàm annales regum Francorum, famamque antiquorum sapiētium diligenti inquisitione perscrutaret: tandèm ad nos omnium vltimos diuertit, obsecrans non perfunctoriè, sed infatigabiliter & instantissimè, vt de vita & miraculis beati Modoaldi in lectionibus & responsorijs aliquod ingenioli nostri xenium domum deferendum, à nobis meretur accipere. Cuius precibus opportunè importunis, cùm hinc humilitas professionis nostræ, ob declinādam præsumptionis notam obuiare persuaderet, illinc charitas internæ obdurationis in proximum nos argueret, supereminentioris viæ latitudinem timore abiecto considerantes, quoniā id, quod sumus, quod viuimus, quod sapimus, torum Deo & proximo debemus, tandèm amici pio desiderio acquieuimus satisfacere. Sed cùm ad hæc nos idoneos fore desperaremus, ipsa nostrî desperatione robustiores, ad illum protinùs spem ereximus, qui etiam immensos brutosq; asinæ ruditus, per sensatos humani colloquij distinxit modos. Huius ergò robore considerationis accincti, adorsi sumus authore Deo enarrare, quæ de vita & miraculis beati Modoaldi pōtificis tam ex antiquorum relatione, quàm ex authenticorum librorum lectione colligere potuimus: in quibus verborum folia requirēda nō sunt, quia infructuosæ loquacitatis leuitas in sacris paginis compescitur, dum in templo Dei per Moysen nemus plantari prohibetur. Hic siquidem sanctitatis viam à puero ingressus, cousq; de virtute in virtutē per spirituales processit ascensus, vt iuxta vo-

1. Cor. 12.

Psal. 145.

Num. 22.

Deut. 16. 1

Universidad de Deusto
Biblioteca

cabuli præsagium,quo apud homines appellatus est Modoaldus, apud Deum nominetur & sit modò altus. Cuius sanctitas atque nobilitas in tanta celsitudinis patilitate conueniebant,vt nos ipsa suî magnitudine ambiguos reddant,quam earum in exordio narrationis alteri præponamus:quia cùm plerunquè in huiusmodi personis nobilitas sanctitatẽ impediat,in hoc sancto viro altera alterius dicebatur ornamentum. Sed quia hac tempestate perspicuum est,nobilitatem in omnibus negocijs præcellere,priuatam verò sanctitatem &si Deo paucisque fidelibus acceptam,à filijs tamen seculi paruipendi:ideò huius nobilissimæ posteritatis linea,si tanto prolixiore, quanto diligentiore stylo percurratur,obsecramus lectorem, nè prolixitatem fastidiat,quæ multorum cõtinet vtilitatem: quæ etiam ab auîs & parentibus inchoanda, & certiùs describenda nobis fuerat,nisi barbarica depopulatio nobilium Gallorum

Barbarorũ in Gallias incursiões.

titulis olim inuidisset. Fertur enim barbarorum gens tunc per omnes Galliarum fines furoris sui frena laxâsse,diuina & humana pari abolitione contemptui habuisse, vrbes ditissimas subuertisse,sanctuaria Dei prophanâsse, præclaros hominum labores exinanîsse,monumenra sanctorum,titulos & nomina antiquorum heroũ omninò deleuisse,nulla vestigia virtutum,nulla victoriæ, nulla laudis aut probitatis auorum nostrorum nobis reliquisse,omnia gladio & incendio exterminâsse. Verùm supra omnes vrbes,tanto subiacentes excidio,facta quasi vidua domina gentium,cum

Treuericæ vrbis antecuersionem præstantia.

Threnis Hieremię lamentanda erat illa metropolis gloriosa Treueris,vrbium nobilissima,quæ dignitatis prærogatiua meruit appellari altera Roma : in qua cùm ampliùs exuberâssent diuitiæ & gloria,felicitas & exultatio,superueniente exterminio, acriùs redundabant egestas & desolatio,dolor ac mœstitia:tantoque in ea miserabiliùs plangenda erant antiquarum virtutum monimenta,quanto damnosiùs multorum profectibus sunt ablata. Vbì cùm antiquorum fastos exemplariorũ absumeret ignis,& ob hoc omnis veterum genealogiarum series abolita fuisset, contigit etiam omnem beati Modoaldi retroactam parentelam vsqueadeò posterorum subtrahi memorię,vt ex qua consanguinitatis vena,licèt nobilissima,ipse & duæ sorores eius, Itta scilicet & Seuera,descenderint,vel,vt veriùs fatear,ascenderint,non satis compertum habeamus. Sed quoniam Dominus, qui de subiectione dæmonum vanum

Luc. 10.

discipulorum corrigit gaudium,monet de cæleſti nominum inscriptione potiùs esse gaudendum:desistat fraterna solicitudo cõqueri nostris paginis deesse, quos opera iustitiæ in libro ęternę asscribunt memorię. Dignetur ergò suscipere sanctitas vestra hoc nostræ paruitatis munusculum, pensęt & amplectatur in eo solius charitatis affectum:quia etsi non videamur satisfeciſſe vtilitati fraternæ, quantulumcunq; tamen laborem impendimus amicitiæ.

VITAE S. MODOALDI ARCHIEPISCOPI, LIBER PRIMVS.

De eius generis nobilitate. Cap. 1.

MAII 12.

INter præcipuos & prędclaros summa sanctitate & ingenuitate viros,quorum fide,doctrina & moribus, signis & virtutibus sancta fulget Ecclesia sicut sol & luna, vir venerandæ memoriæ Modoaldus,gemina ingenuitate non mediocriter insignitus, ex inclyta Aquitanorum prosapia,luna pulchriùs,sole splendidiùs ad honorem Dei & Ecclesiæ refulsit. Cuius generositatis linea quibus parentibus,quibus auîs aut maioribus descẽderit, etiã vel quàm digna radice tã insignis arbor prodierit, etiã nobis propter vetustatem aut scriptorum abolitiõem minùs sit compertum,tamen ex propinquis & cognatis,nomine,gloria & honore terra marique celeberrimis,quorum virtute publica res floruit, quorum potentiam totus orbis extimuit, quorum pace Ecclesia lætata,quorum triumphis exaltata est,tam charta quàm fama genus eius incognitum non est.

De Itta, sorore eius, Ducis Pipini coniuge. Cap. 2.

Nam

NAm sicut ex fideli antiquorum traditione, in quibus est sapientia, compertum habemus,fuit soror eius,Itta nomine, mulier admodũ venerabilis, ac Deo deuota in fide & operibus bonis. Quæ quidem matrimonio iuncta clarissimo Duci Pipino, genere & opibus,& quod in potentibus tanto extat mirum,quãto rarum,sublimitate scilicet honorum & humilitate morum æquè nobilissimo, diuina prouidẽtia in omni pietatis studio sibi vnanimem sortiri meruit tori legalis cõsortem. Cuius exemplo vt discant potentes humiliari,qui de inani solent potentia gloriari,non dedignentur quæso audire,quod de ipsius mariti laudibus repertum,huic operi non indignum duxi vtiliter inserere. Tempore,quo Dux egregius ac verisimus pater patriæ rebus humanis excessit,tanto* Austriam totam dolore perculit,vt planctui eius planctus regum nequaquàm conferri possit. fuit nanque probatissimę vitę ac purissimæ famæ,sapientiæ domicilium,consiliorum thesaurus,defensio legum,cõtrouersiarum finis,munimentum patriæ,decus curiæ, via ducum & disciplina regum. Audiant ergò nunc duces, serenissimi ducis Pipiui tot præclaras post finem eius laudes, intelligant reges æquitatem eius & prudẽtiam,fortitudinem ac temperantiam:erudiantur huius exemplo potentes,qui iudicant terram. Quòd si vxores nobilium vel etiam regum,quibus familiaris solet esse elatio,venerabilis Ittæ,vxoris præfati principis,exemplo dignarentur animum applicare,possent vtiq; perpendere ex eo,quod fortiter & sanctè egit sub viduitate iam libera,quòd deuota Deo vixerit sub tãti meriti disciplina. Nanque dùm post obitum pij consortis,tum propter morum elegantiam, tum propter generis excellentiam, aut etiam ob multiplices prædiorum possessiones & numerosam familiam à multis nobilibusq; procis studiosissimè peterętur,illa secundum vitans matrimonium, quæ alteram sanctæ continẽtiæ palmã assequi cupiebat,à sancto Amando Traiectensi episcopo,diuinitùs ad eam directo,sacrũ velum sanctæque religionis habitum susccpit, spemque nuptiarum tot procis insipientibus sapiens mulier abstulit. Mirantur omnes eam insperatè propriæ domûs fastigia in ecclesiam commutâsse, totamque illius speciem non in alicuius procìamorem,sed ad cęlestis sponsi honorem diuersi generis ornamentis decorâsse, ipsamque redactam in numerum sanctimonialium, quas ibidèm ad seruiendum Deo exemplo suo collegerat,obedire magìs humiliter,quàm imperare. Discãt matronæ huius nobilissimæ mulieris exemplo,quid Deo, quid maritis debeãt:discãt & viduæ, quæ cultu superbo delectatæ,terna & quaterna vel eo ampliùs matrimonia omni studio affectant,nec secundis quidem acquiescere, vt sexagesimum vidualis continentiæ fructum cum ista Deo studeant referre.

* Hanc alij Austrasiam vocant.

Pipini Ducis præclarũ encomion.

Itta secundas recusat nuptias, & monasticũ induit habitum.

De Ittæ tribus liberis. Cap. 3.

IAm verò genus & nobilitas beati Modoaldi,vt ex liberis & nepotibus venerandæ sororis eius quanto veriùs,tanto clariùs elucescat,producãtur in mediũ tres summa digni memoria liberi,quos ad laudem & honorem sanctæ Trinitatis pio consorti Pipino feliciter edidit: Grimoaldus videlicet,paternæ dignitatis ac pietatis hæres dignissimus ad totius regni firmamentum: tum duæ sorores eius Gertrudis & Begga,geminum quasi preciosissimarum decorem gemmarum ad cælestis sponsi gloriã & Ecclesiæ sanctæ decus & gratiam referentes.

Grimoald.

Gertrudis.

Begga.

De Grimoaldo. Cap. 4.

QVarum frater illustris Grimoaldus, dum in palatio Sigeberti paternam dignitatem sua probitate esset adeptus,præter illam,qua viguit domi militiæque,industriam, magnum etiam erga Deum suæ deuotionis dedit indicium. Nam illa duo præclara monasteria,Stabulaus & Malmundarium, ex proprio construxit: quæ peracta pia solicitudine,& exornata omni pulchritudine, facta quoquè ibì legitima adiacentium terrarum aliarumque possessionum traditione,beato Remaclo, ad instituẽdam illic monasticam vitam,sub firma adstipulatione & regij sigilli impressione contradidit.

De S. Gertrude. Cap. 5.

QVid autem de sorore eius clarissima Deoque deuotissima Gertrude dixerim? Laudem in ea pulchritudinem,diuitias,nobilitatem,familiam,quæ cuncta pro Christo vt stercora despexit? Ipse laus eius est,quem in cælis sponsum elegit,quem in carne posita,tota deuotione dilexit. Contempsit enim sponsum habere in terris,qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

eam desereret cùm moreretur: eumque sibi elegit,cum quo, quia mori non potest, semper lætaretur. Hunc amans vt sponsum,adorans vt dominum,nouas domos,alta palatia in terris construere non curabat,quia iucundum in sua virginitate habitaculum Christo iam præparauerat. Vndè cùm generis sui nomen & gloriam magnificè auxerit, tum etiam beato auunculo suo Modoaldo ingens contulit gaudium, dum in Ecclesia dulci odore redolens, & vt monile preciosum refulgens, virginitatis seruandæ coæuis tam nobile reliquit exemplum. Hæc itaque cum illo,quem tanta charitate dilexit,sponso,tanto veriùs regnare iam creditur, quàto sæpiùs cunctis, qui locum sepulturæ eius,quæ apud nos floret, humili deuotione requirunt, plurima per eam beneficia conferuntur.

Miracula ad sepulcrũ S. Gertrudis.

De Begga. Cap. 6.

AT verò soror eius venerabilis Begga, & si sponsum in terris, diuina dispensante prouidentia,cum timore Dei consensit suscipere, bino tamen ordine sanctitatis,hinc tricesimum fructum pudicitiæ matronalis, illinc sexagesimum referẽs continentiæ vidualis,duplicem beatitudinis palmam meruit obtinere. Cuius etiam sanctitatis pia apud nos clarent monimẽta in loco,in quo ex diuina reuelatione septem construxit ecclesias,vbi & corpus eius à sacris virginum choris honoratur, quæ eo tempore suo die noctuq; Deo ibidèm famulantur. Ibi quoquè dux egregius & coniunx eius pijssimus,nomine Ansigisus,ab ea conditus est,qui ab alumno suo, quem idem Dux puerum fortè inuentum,& sacro fonte susceptum, aluit in filium & exaltauit,crudeliter in venatione perẽptus est propter appetitum honoris sui, quem tamen impius ille consecutus non est. Sciendum est,istum Ansigisum fuisse filium beati Arnulphi ex Maiore domûs, Metensis episcopi: cui venerabilis Begga felici iuncta matrimonio,generosę sobolis & nobilissimorum regum mater extitit.

Ansigisus Dux,Beggæ maritus

De Pipino Ansigisi filio. Cap.7.

HVius siquidem filius, nomine Pipinus, quem prefato Duci peperit, sicut nomẽ aui,ità & virtutem cum dignitate referens, mortuo rege Childerico, sub quo beatus Lambertus eximia claruit sanctitate, eò magnitudinis excreuit & potentiæ, vt in tota Austria etsi non regio nomine, regia tamen dominaretur potestate. Nam multa præclara bella gerens,de omnibus fortiter triumphauit,ipsumq; regem Francorum Theodoricum bello superans, in fugam vertit: sed & beatum Lambertum, factione iniquorum de episcopatu iectum, in cathedra sua decentissimè relocauit.

alij*Austeasiã vocant.

De Carolo Martello Cap.8.

ET vt tã gloriosæ sobolis,quæ hinc ex radice sancti Arnulphi, illinc ex cognatione beati Modoaldi prodijt, fortia & præclara gesta liceat aliquatenùs intueri, immò non paruo stupore admirari: Videamus Carolum,quem idem Pipinus sibi superstitem, tam dignitatis quàm & virtutis suæ reliquit hęredem, quomodò partios transiliens limites,antiquas patrum victorias nouis excedens, mirabiles triumphos de ducibus ac regibus, de populis & barbaris nationibus reportauit. Nam & Saracenos,tribus eorum regibus peremptis,vsque ad internecionem fudit, vrbesq; eorum famosissimas expugnans,vsque ad fundamenta subuertit. Vndè & cognomen Tudetes,à tũdendo accepit,eò quòd à Sclauis vsque ad Hispanos,tot regna,tot vrbes, tot castra & oppida tam Saracenorum,quàm Christianorũ,ferrei instàr mallei tundens, propitio Deo, transuolâsse dicitur potiùs,quàm superâsse.

Carolus Tudetes cur dictus.

De Carlomanno & Pipino Breui. Cap.9.

QVid verò de filijs eiusdem Caroli,Carlomãno scilicet ac Pipino, dixerim,è quibus Carlomannus post plurima bella & nobiles triumphos, secularem deserens militiam,factus monachus in monte Cassino,cælesti se militiæ mancipauit, Pipinus verò,virtutum suarum meritis excrescens,primus in hac stirpe regium nomen obtinuit? Nam cùm merito prudentiæ suæ & virtutis,acclamantibus ducibus & populis,primùm à sancto Bonifacio Moguntinensi episcopo,authoritate Zachariæ Papæ in regem esset consecratus, postmodùm à Stephano Papa, successore Zachariæ, quia Romanam rempublicam ab Aistulphi regis Longobardorum incursibus defendit,Apostolica benedictione tam ipse,quàm vxor eius ac liberi,in regnum perpetuò est confirmatus.

De

De Carolo Magno. Cap. 10.

IAm tandèm, si placet,veniamus ad illum glorioſissimum Imperatorem Carolum Magnum,huius Pipini filium,qui paternas virtutes cæteris magnificentiùs auxit, & regio nomini,quod pater eius promeruit,Romani nomen imperij & dignitatem feliciter adiecit. Ipse est enim,cui in die natalis Domini Leo Papa cum Apostolica benedictione imperij coronam imposuit,& à cuncto Romanorũ populo ter acclamatum est: Carolo Augusto,à Deo coronato,magno & pacifico Imperatori Romanorum,vita & victoria. Huius nomen & gloria,virtus & victoria,per tanta tempora adhuc quasi recens, ore vniuersorum cum tanto studio & admiratione celebratur, vt si litera fileat, sola fama quasi viuere credatur.

De Ludouico Pio. Cap. xj.

AT verò de filio eius Ludouico quid dignum referre valeam, qui post patris obitum imperialia sceptra,vt nullus digniùs suscipiẽs,prẽter cętera,quę bello fortiter gessit,maxima suæ pietatis monimenta exhibuit? Ad faciendas enim iustitias,& oppressiones ecclesiarum seu populorum releuandas,legatos idoneos in omnes regni sui prouincias mittẽs, quæquæ corrigenda inuenire potuit,corrigere atq; emẽdare sapienter curauit. Sed &,quod magis in imperatoria dignitate stupeas, de cunctis,quæ publicè perperã gessit, Theodosij Augusti exẽplo,publicã agit pœnitentiã.

De Clotario Imperatore. Cap. 12.

QVid etiam de Clotario,huius Ludouici filio,dixerim,cuius potentiæ fuerit, vel quale humilitatis exemplum posteris reliquerit? Ipse maior natu, maior virtute & imperio, diuidens regnum cum duobus fratribus Carolo & Ludouico, regnum,quod hactenùs ex eius nomine nuncupatur, sortitus est, necnon & omnia Italiæ regna cum ipsa Romana vrbe Augustus Imperator obtinuit. Qui etiam paternæ religionis hæres existens,post plurima tam sapienter quàm & fortiter gesta, regnum filijs suis diuisit, relictoque seculo ac sanctæ conuersationis habitu susceptо,in hac monastica professione cursum vitæ feliciter consummauit.

Fit monachus ex Imperatore.

De huius stirpis eximia nobilitate. Cap.13.

SEd iam considerata horum potentia & nobilitate, quid vltra tot Carolos & Pipinos,tot Clotarios aut Ludouicos,aliosque reges & Imperatores, qui de hac gloriosa stirpe vsq; ad nostra profusi sunt tempora,necesse est commemorare, cùm ex his, quos enumerauimus, præclara beati Modoaldi ingenuitas luce clariùs enitear? Hoc tantùm in summa narrationis nostræ dixisse sufficiat, de nulla stirpe, quam nouerimus,tam prẽclarum,tamque nobile germen regum pullulâsse,qui tãtum potentiæ Gallico regno addiderint,torque & tam mirabiles triumphos de ducibus & regibus & barbaris nationibus reportauerint, adiuuante eos & protegente diuina misericordia,sanctorum suorũ Modoaldi & Arnulphi meritis, vt credimus, de quorum affinitate tantam stirpem fructificâsse cognoscimus.

Quantùm auxerint Galliarum ecclesias. Cap. 14.

POstremò,quantùm religionis,potentiæ & honoris Gallicis contulerint ecclesijs,testantur libri,sanctorum decreta patrum continentes,quos ipsi in synodis sua corroborauerũt authoritate: testantur & ecclesiæ,quas cùm diuersi generis ornamẽtis,tum etiam prædijs & regalibus suis,castris scilicet & comitatibus, telonijs, monetis & bannis,cum iure ciuitatum cõcessis,magnificè extulerunt, nè sancta Dei Ecclesia huius seculi potentibus subiaceret,aut tyrannide eorum paueſceret: immò superborũ colla,Dei virtute superior, calcaret. Indè est, qp nusquàm gentiũ æqualis potentię pontifices inueniri queant,vel qp à regio comitatu & opulẽtia parùm differãt: Quos certè beatos fore dixerim,si pro hac potẽtia sanctiùs viuerent, si pro hac opulẽtia ditiores virtutibus esse studerẽt,si bonũ opus,nõ dignitatẽ,appeterẽt,si lucra nõ pecuniarũ,sed animarũ quęrerẽt,si super egenos & pauperes benignè intelligerent, si sobrietatem, si iustitiam, si humilitatem sectantes, in omnibus,sicut decet Episcopum,irrepræhensibiles se exhiberent. Sed,quod valdè graue est, dum quidam eorum ex honoris sublimitate intumescunt,dum lucri temporalis amore animarum damna postponunt, dum sua quærentes, iustitiam nisi pro nummis non faciunt,dum Ecclesiastica dona gratis non tribuunt,dum sonitum æris dulciùs quàm

clamo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

clamorem pauperis audiunt, dum secularem militiam plusquàm Dei Ecclesiam diligunt: indè elati pontifices Deo displicent, vndè Imperatores humiles Deo placuerunt. Et quàm indignum est, vt in cordibus Imperatorum regnet humilitas morum, & in mente pontificum vanitas vitiorum: dum in illis familiaris soleat esse elatio, & in istis amica debeat esse religio? Sed quorsùm ab hoc opere aliena tēdit oratio? Talia Hieronymo seu beato Gregorio relinquamus: nos autem incepta meliùs prosequamur. Et quoniam exteriorem beati Modoaldi generositatem ex nobilissima & multiplici sobole venerandæ sororis eius satìs apertè monstrauimus, in sequēti volumine mentis eius ingenuitatem ex vita & conuersatione eius sanctissima declarare tentemus, meritis illius ipso nobis adspirante, in quo signati sumus in die redemptionis nostræ.

LIBER SECVNDVS.

De pueritia & institutione S. Modoaldi. Cap. 1.

IGitur glorioſus ac venerabilis Modoaldus, dum clariſſimis ortus eſſet natalibus, nobilitatem ipſam carnis digniore mentis nobilitate ſciens neſciebat, nec parentum diuitias aut potentiam, ſed humilitatem Chriſti & paupertatem euangelicā, quam imitaretur, iam à puero, ſed non pueriliter, attendebat. Deniq; non laſciuia puerilis, non vanitas aut ambitio ſecularis in eius ſtudijs aliquatenùs apparebat: ità vt in puero diuinam iam poſſes admirari gratiam, quæ eum vas electionis ſibi futurum præuidebat. Nam cùm liberalibus ſtudijs & ſpiritualibus diſciplinis eruditus traditus eſſet à parētibus, qui eum tenerè diligebant, tantam breui temporis gemmæ conſecutus eſt ſcientiæ efficaciam, vt omnes gloria anteiret, & tamē omnibus ex affectu charus eſſet. Nullum quippe per tumorem deſpiciens, immò per humilitatem cordis omnes ſibi præferens, obſequium, quod parit amicos, piè omnibus exhibere, nulli iniuriam inferre: quinpotiùs, accepta iniuria, ignoſcere, quàm perſequi mâlle: ſed & inferentem pro Chriſto diligere vt fratrē, amplecti vt amicum. Ità Chriſti tyrunculus inuidiā virtute ſuperabat. Et nè fortè virtus concepta deſidia aut ocio teperet, teneræ ætati nequaquàm parcere, non membra quieti, non animū ſocordiæ aut ignauiæ dare, ſed ſemper aut ſacræ lectioni, aut piæ meditationi inſeruire. Cum ludentibus non ſe admiſcebat, ſed vel tutorum diſciplinæ, vel maiorum dictis ſedulus adhærebat, vt ab ore eorū pendens, quàm ſuauis eſt Dominus, deguſtaret, ac poſtmodùm memoriam abundātiæ ſuauitatis eius, ad ædificationem multorum eructaret. Quippe qui ſecundùm propoſitum vocationis Dei ad ſummū apicem gradûs ſacerdotalis & ad paſtoralem curā Dominici ouilis fuerat promouēdus, iam talibus virtutum ſtudijs, talibus ſanctarum inſtitutionum rudimentis ſub cæleſti magiſterio adoleſcebat, iam digito Dei ad boni paſtoris officium informabatur & proficiebat.

Vt in ætate virili creuerint in illo virtutes. Cap. 2.

AT verò tam præclara tyronis Chriſti adoleſcentia vbi in virile robur cœpit excreſcere, quandò conuerſis ſtudijs, ætas animusq; virilis quærit opes & amicitias, inſeruit honori, ipſe à priori intētione animum nequaquàm diuertit: ſed ad fortioris militiæ ſtudia ſeſe viriliter accingens, gradus ætatis diuerſarum gradibus virtutum ſublimiter tranſcendebat. Non ſeculares inire amicitias, aut opes aggregare quærebat perituras. Non honoribus cum ambitioſo, non ſublimitate cum ſuperbo, ſed cum ſtrenuo virrute, cum modeſto pudore, cū innocuo ſimplicitate, cum manſueto patientia, cum abſtinente parſimonia, cum pio charitate & miſericordia certabat. Videres eum crebris ieiunijs & vigilijs voluptatem carnis frangere, pro honoribus ſuīmet abiectione delectari, paupertatem pro diuitijs amplecti, conuentui nobilium conſortia ſeruorum Chriſti & humilium præponere. Vndè animus eius aut circa eccleſiam, aut erga pauperum curam ſemper occupatus erat. Cumque in eius pectore iamdudùm accenſa inualuiſſet flamma cæleſtis deſiderij, nihil ocij, nihil quietis patiebatur, vt ad ocium & quietem diuinæ contemplationis peruenire-
Galat. 6. Matth. 3. rat. Quamobrèm omnes carnis affectiones, omnes ſeculi occupationes funditùs à ſe decernit extirpare, deſiderans gloriari cū Apoſtolo, dicente: Mihi mūdus crucifixus eſt, & ego mundo. Solitudinē, quā Iohānes & Paulus cū beſtijs in deſerto, iſte delibe-

rat exigere ſibi in ſemetipſo. Ibì ſecum proponit habitare, ibi calcato ſecularium curarum ſtrepitu, remotis ab animo terrenarum phantaſijs cogitationum, illi ſōli, qui ſpecioſus eſt forma præ filijs hominum, in quem etiam deſiderant angeli proſpicere, libero mentis adſpectu contendit iugiter inhærere. Ipſe illum in ſua, virtutum floribus adornata, tanquàm in lectulo, præoptat ſuſcipere amplectique conſcientia, vt poſſit cum ſponſa iucundari & dicere: Eccè tu pulcher es dilecte mi & decorus. Lectulus noſter floridus. Sed eccè velut ex inſidijs plurima ſuæ intentioni contraria videt ex hoc mūdo ſuccreſcere, hinc ſecularium curam negociorum, illinc illuſtriū frequentiam proximorum: quæ dum inopinatè mentem eius impugnant, ab huius lectuli quiete & dilecti ſui dulcedine nolentem ſuſcitant. Quamobrèm remotiora ſibi loca quærere, & ab horum tumultu ſeſe occultare omnibus modis elaborat, vt quanto occultiùs, tanto liberiùs pulcherrimæ ſibique dilectæ Rachelis amplexibus poſſit inhærere. Cuius ſororem, ſcilicet Liam, etſi fœcundam, tamē lippam, minusq; videntem deſpicit, nè mentem ranto in diuinam contemplationem minùs tendere valeret, quanto plures ex labore prædicationis filios generaret. Rachelem verò pulchram, benè videntem, licèt infœcundam, toto affectu concupiſcit, in cuius amore tanto ſuauiùs ſub ſilentio requieſceret, quanto ad generandos labore prædicationis filios minùs exiret.

Psal. 44. 1. Pet. 1.

Cant. 1.

Gene. 29.

Inuitus cogitur palatio ſuam nauare operam. Cap. 3.

VErùm quia non eſt in hominis poteſtate via eius, ſed contra ſpem votumq; ſæpè à Domino greſſus eius diriguntur, beatus Modoaldus Liæ laborioſæ in noctē huius vitę nolens iungitur, dum primoribus regni & maioribus palatij quaſi vtilis in verbo, prouidus in conſilio, diuina prouidētia, licèt repugnans ſocius accitur. Clarebant tunc temporis in palatio viri ſtrenuiſſimi ijdemque religioſiſſimi, inter quos eminebat Pipinus, Carlomāni filius, dux clariſſimus & maior domūs ſub Clotario, Dagoberto & Sigeberto potentiſſimis regibus: cuius laudum præconia quia in ſuperiori libello breuiter perſtrinximus, nunc vbi res exigit, de ipſius conſilio & æquitate, prudentia & fortitudine paulò latiùs diſſeramus.

Eccle. 8.

Vt Pipinus Dux ſub Dagoberto præclarè ſe geſſerit. Cap. 4.

EA tempeſtate Dagobertus rerum potiebatur, ſub quo idem Dux dignitate, modicùm à ſublimitate regia differente, præditus, omnia regni negocia prudentiſſima diſpoſitione ordinabat, præſtabatque tam in bello fortitudine, quàm iuſtitia in pace. Erat enim erga regem fidei ſeruantiſſimus, erga populum verò tenaciſſimus æquitatis, & in diſceptanda vtrorunque cauſa fortiſſimo animi iudicio perſiſtens, nec munera populi ad ſubuertendum ius regium reſpiciebat, nec gratiam regis ad obruendam populi iuſtitiam attendebat. Siquidem regem Deum regi homini præferebat, cuius mandato prohibitum nouerat, vultum potentis honorare, vel perſonam pauperis in iudicio attendere. Tam ergò quæ plebis erant, plebi defendebat: quàm quæ Cæſaris, Cæſari reſtituebat. Tali huius Ducis induſtria & conſilio Dagobertus eo celebritatis ſplendore enituit, vt liberalitate, iuſtitia, manſuetudine alijſq; artibus, quibus regem decebat, plures ante ſe reges præcelleret. Sed hanc regiam viam, hanc virtutis lineam tenuit, quandiù ſanam doctrinam ſapientiſſimi præceptoris ſuſtinuit, & non ad ſua deſideria coaceruauit ſibi magiſtros. Felix, ſi ſecundùm vi-
Leuit. 19.
Eccle. 6.
ri ſapientis monita, de mille pacificis ſuis vnum hunc elegiſſet conſiliarium. Sed demūm Salomonis exemplo deprauatum eſt cor eius ad tempus per mulieres, vtque ſolet in magna rerum copia ac ſoluta libertate prona eſſe in conſenſum peccati natura mortalium, ob diuitiarum affluentiam ac ſecundos rerum ſucceſſus à bono honeſtoque in prauum abſtractus, ſalubribus monitis aures occluſit. Cœpit ergò tam auaritia quàm libidine æſtuare, rebus eccleſiarū nouos theſauros implere. Cuius impudētiam dum Pipinus dolore permotus liberrimo ore increparet, exprobrās q maximis Dei beneficijs ingratus exiſteret, ille obſcœnis libidinibus potiùs, q̄ ſanis obtēperans cōſilijs, tentabat magìs more phrenetici medicum quoliber modo extinguere, q̄ à prauitatis ſuę furore reſipiſcere. Sed benignus Dñs, q quos ſaluare decreuit
3. Reg. 11.
Dagoberti rex deprauatus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

creuit, nunc à malis liberat, nunc etiam innoxios seruat, & pium Ducem à periculo mortis potenter eripuit, & malcuolum regem ab effusione iusti sanguinis misericorditer reuocauit. Nam saniore consilio reputans dignitatis suæ statum labefactari, si virum nobilem, potentem, fide ac iustitia popularibus acceptū perimeret, paulatim animum reflexit, cœpitq; egregium Ducem intantùm reuereri, vt conceptam malitiam in pacem & gratiam commutaret. Quod sapientissimus Dux nō suæ industriæ, sed diuinæ asscribens misericordiæ, tāto magis in modum sancti animalis, oculos antè & retrò habentis, studebat in cunctis se prudenter agere, & ad diuinę iustitiæ lineam omnes iudiciorum suorum sentētias dirigere. Sed quia sanctarum scripturarum scientia minùs eruditus erat, prudentes quosq; viros, quos in timore ac dilectione Dei nouerat excreuisse, omnium consiliorum vel negociorum suorum socios assumebat. Nam & Arnulphum Metensium pontificem, qui ante pontificatū hanc eandem dignitatem irreprehēsibiliter administrauerat, & postmodùm, eo defuncto, beatum Cunibertum Coloniēsium antistitem, pari sanctitatis fama illustrē, in hac negociorum administratione curabat adhibere participem. Perpendere potes, quo æquitatis ardore succensus fuerit, qui tam circunspectos custodes, tamque incorruptos arbitros consilijs suis delegerit. Quia enim à prauitate auersus, rectis & honestis studijs attētissimus extitit, in exercitio boni operis sanctorum virorū semper vsus est consilijs. In quorum numero dum beatum quoq; Modoaldum, non tam quidem pro sororis affinitate, quàm ipsius prudentia & eximiæ virtutis claritate, diuina præeunte gratia, sibi socium asciscisset, tāto æquitatis & sanctimoniæ decore aula illa regia vbiq; resplenduit, quanta luce tenebris aurora fugatis terras omnes perfundit, dum Solis superuenientis radijs illustratur.

Redit ad sanitatem.

Apoc. 4.

Arnulphus Metensis Episc.

Cunibertus Episc. Colonienſ.

Quàm gratiosus in aula fuerit Modoaldus. Cap. 5.

IAm verò æstimari non potest, quanta lętitia ipsius regis & optimatum, quóve honore susceptus, qua reuerentia, quo affectu apud omnes aulicos velut angelus Dei habitus sit. Sed quid mirum, quem Deus ipse diligeret, si ab hominibus diligeretur: aut quem replêsset gratia sua, si cunctis gratissimus haberetur? Quid mirum, qui aulę regiæ causa lætitiæ & honoris erat futurus, si ab omnibus aulicis cum lætitia & honore susciperetur? Iustè enim honorabilem dixerim aulam regiam, iurè felicem rempublicam, cui Deus tantum donauerit virum, cuius doctrina & exemplo rex & optimates cùm sapientiæ & religioni studerent, tum sapienter & religiosè omnia regni negocia disponerent. Qualiter autem eum promouere, vel eius meritum declarare diuina prouidentia decreuerit, subsequenti narratione luce clariùs patebit.

Treuericæ Modoaldus sedi expetitur antistes. Cap. 6.

INterea venerandus antistes Sebaudus ecclesiæ Treuerensis rebus humanis excesſit. Cui successor nō impar sanctitate dum ab omnibus cum omni affectione quæritur, Dei gratia procurante, & certis indicijs præsignante, haud longè dignissimus reperitur. Nam quocunquè te vertas, Modoaldi fama celeberrimè per ora omniū resonat, Modoaldi nomen ceu oleum effusum odore suaui passim redolet. Modoaldi sanctitas diffusis radijs longè lateq; sole clariùs relucet. Illum omnes videas intueri, attendere, admirari: illum alios alijs digito ostentare, illum omnes in commune pusillos cum maioribus sacerdotem exoptare. Quod quidem non fortuito casu, nec humani industria ingenij, sed occulto agebatur consilio dispositionis Dei: qui sicut quondàm Dauid, ità & hunc sibi iuxta cor suum quæsierat, qui dux fieret super populum suum, & pasceret gregem ouium suarum.

Psal. 88. 1. Reg. 16.

De Epitaphio eius. Cap. 7.

VEruntamen sanctitatis eius testimonium nè à populari aura, velà nostra tātùm pagina expectetur, ostenditur hodieq; Treueris in ecclesia sancti Paulini, de sepulcro eius assumpta, mirificeque sculpta Parij marmoris tabula, in qua legitur exaratum ad eius memoriā in generatione & generatione transmittendum huiusmodi epitaphium: Hoc est sanctuarium Deo dilecti Treuirorum Archiepiscopi Modoaldi, cuius rex Dagobertus sanctitatem, sicutì in eius præcepto de Treueri continetur, inter Ligerim & Rhenum magnificè extulit & dilatauit. Eli-

Eligitur & consecratur episcopus. Cap. 8.

ITaq; concurrunt pariter omnium vota, Rex & dux ille æquissimus Pipinus, alijq; optimates, Clerus & populus, omnis sexus & ætas vnanimi exclamant consonantia: Modoaldum pontificem non tam eligunt, q̄ à Deo iam dudùm electum, & sibi promissum exigunt. Quid faceret vir sanctissimus? Quid, nisì quod decebat imitatorē Christi? Quid, nisì quod fecerunt prædecessores, præsules sanctissimi, qui non aliundè, sed per ostium intrauerunt in ouile Christi? Fugit Christus, cùm eum vellent regem constituere: refugiebant illi humilitatis gratia, cùm ad suscipiendum vocarentur pastoralis culmen regiminis. Quorum exemplo Modoaldus refugit, se indignū profitetur: reclamat, cogiq; meretur. Nec tamen quisquam ità existimet virum sanctum declinâsse, vt diuinæ voluntati, quam erga se intellexerat, obstinatiùs decreuerit contraire: sed vtrobiq; humilis, vtrobiq; subiectus: & præesse, priùs semetipsum metiendo, noluit: & tamen de imperantis Dei viribus præsumēdo, postmodùm cōsensit. Siquidem in vno eius pectore quasi pugnabant duæ virtutum maximæ: hinc timor humilitatis, illinc dilectio charitatis. Ex humilitate, honorē illum & onus refugiebat: portò ex charitate, desolatis ciuibus subuenisse iam cupiebat. Istud dilectio suadet, illud timor prohibet. Inter hæc duo sibimet repugnantia Christi miles primùm cunctatus, ancipiti aliquatenùs hæsit sententia: at paulòpòst, vt æquum erat, & charitas vicit humilitatem, & dilectio foràs misit timorem. Ità virum Dei victū rapiunt, abducunt, vt exaltent eum in ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum. Induitur ergò stola gloriæ, accingitur zona iustitiæ, diuinis benedictionibus Archiepiscopus Treuirensis ecclesiæ consecratur. Iesu bone, quanta fuit lætitia illius diei? quę exultatio vtriq; sexui? quod tripudium vniuersæ ætati? Quàm deuoto corde, quàm sublimi voce cuncti laudibus ingeminabant angelicis, Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis? Luc. 2.

Illorum temporum felicitas. Cap. 9.

COnsiderare nunc libet, quale erat illud tempus, quàm acceptabile, quàm serenum, quandò regibus quidem regnantibus, sed reges cum regno iustis & timoratis viris regentibus, iustitia, fides, veritas, modestia, cæteręq; artes bonæ, tam in bello quàm in pace, custodiebantur: quādò ad lineam æquitatis diuinę omnia regiæ potestatis negocia dirigebantur. Quale, quàm sanctum erat illud palatium, ex quo tam claros, tamq; illustres susciebat Ecclesia sacerdotes? ex quo procedebant sectatores non Simonis, sed Petri: non mercenarij, sed veri ministri Christi, & qui curias regum non quęrerent, sed potiùs à regibus quærerentur: non ipsi honores per'ambitionem appeterent, sed magis oblatos per humilitatem refugerent. Ex quorū numero (erant enim plurimi) fuit Arnulphus Metensis, Cunibertus Colonienſis, Tungrensis Remaclus, Treuirensis noster Modoaldus, istis & omnibus alijs omni virtutum genere conferendus. Isti sunt planè, isti sunt viri sancti & amici Dei, quorū fide & sanctimonia Ecclesia corroborata est, doctrina illustrata, humilitate sublimata, charitate fundata, virtutibus iucundata. Tunc certè reuerentia impendebatur religioni, amor pudori, honor virtuti. Tuncambitio cæca, lethali perfossa vulnere, moribunda iacebat, auaritia, cupida semp pecuniæ, vires penitùs amiserat: de iniustitia autem, de libidine, cęterisq; malis artibus iam conclamatum erat. At verò nostra tempestate huiusce facies serenitatis tota immutata est, cùm, iuxta veritatis eloquium, abundante iniquitate, refriguit charitas multorum. In qua peruersis modis iustitia, fides, veritas, leges, diuina & humana omnia in manu, in gratia, in lingua sita sunt. Et vt breuiter concludam secundùm illius historici sententiam, nullus honor virtuti datur, sed omnia virtutis præmia ambitio possidet. Ex quibus quę mala consequantur, quales Ecclesię rectores, quales prouinciarum iudices, quanta ecclesiarum calamitas, quę scelerum impúnitas, nimiùm, nimiùm experti sumus. Itaq; conquerendo compellimur exclamare, O tempora, ô mores. Arnulph. Cunibert. Remaclus. Modoald. egregij episcopi. Matt. 24.

In episcopatu vt se gesserit S. Modoaldus. Cap. 10.

MOdoaldus igitur in domo Domini & in atrijs Dei nostri plantatus, tanq̄ palma floruit, & vt cedrus Libani multiplicatus est. Nam sicut palma virens & in altum tendens, fidei virore & vitę altitudine ad profectum ecclesię florebat, & sicut ce-

Universidad de Deusto
Biblioteca

drus Libani multiplicabatur, dum odore sanctæ conuersationis omne virus serpentis antiqui à subiectis expelleret, dum etiam multo virtutum candore dealbatus, per altitudinem contemplationis ad cælestia enolaret. Siquidem occasiõe pastoralis curæ, multiplici bonorum operum exercitio adeò se studebat innouare, vt tunc primùm putares eum incipere. Ad cuius laudem diceret alius, quicquid animo occurrisset, spiritum scilicet cælestibus iugiter inhærentem, indefessis eum orationibus vacantẽ, dies iciunijs, noctes continuâsse vigilijs, dissereret, rectè & compositè de singulis virtutibus, de benignitate, de parsimonia, de animi puritate profunderet in laudando, quicquid ingenij, quicquid eloquentiæ vnq̃ hausisset. Sed hanc compositam narrationem præripit nobis supereminens meritum excellentissimi præsulis, qui ità vniuersas has virtutes habebat, vt in singulis emineret: ità in singulis eminebat, vt in omnibus æquè resplenderet.

De doctrina eius. Cap. II.

SEd interìm omissis illis, quæ in interiori homine, Deo tantùm teste & sanctis angelis eius, operatus est: quis vel illam solicitudinem, qua pater vigilãtissimus suis præerat subditis, dignè valeat explicare? Quos tanta docẽdi perfectione, tanta magisterij arte informando instituebat, vt quasi illa prophetica mensa, intùs labrum re-
Exod. 25. flecteret, id est, ad cor sermonem reuocaret, quod loqueretur attenderet, operaretur quod prædicaret. Deniq; verbum doctrinæ opere commendans misericordiæ, sic erga interiora subditorum studia feruebat, quatenùs eis exterioris vitæ prouidentiam non negaret: nè si cura exterioris vitæ ab eo negligeretur, quasi iurè à percipienda pa-
Iohan. 21. dicatione gregis animus frangeretur. Nam quia Petri vicarius Petro commissis ouibus inuigilabat, generalem illam eius exhortationem, tanq̃ sibi specialiter datam, so-
1. Pet. 5. licitè attendebat: Seniores, qui in vobis sunt, obsecro consenior & testis passionum Christi, & futuræ gloriæ, quę reuelanda est, particeps: pascite, qui in vobis est, gregẽ Dei, non ex necessitate, sed voluntate in Deum. Et cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.

Vt ad sancta sanctorum accesserit. Cap. 12.

IAm verò cùm infulatus, tanq̃ põtifex summus, introiret in sancta sanctorum, oraturus pro populi salute, pro ignorantia vel aliqua necessitate, ità per singulas species sacerdotalis habitûs singulis respondebat virtutibus, vt quot exteriùs sacris ornabatur vestimentis, tot interiùs anima spiritualibus vestiretur ornamentis. Crede-
Exod. 28. res in eius mẽte quasi in Aaron pectore rationale iudicij vittis ligãtibus imprimi, dũ cor eius nequaq̃ fluxa cogitatio possideret, sed ratio sola spiritualiter constringeret. Nec enim indiscretum quid vel inutile cogitare poterat, qui ad exemplum alijs constitutus, ex grauitate vitæ semper ostendere studebat, quantam in pectore rationem
Ibidẽm gerebat. In quo etiam rationali duodecim patriarcharum nomina descripta puta-
res, dum exempla præcedentium patrum indefinenter intueri, & sanctorum vestigia sine cessatiõe videres eum imitari, nè fortè extra sacri ordinis limitem operis pedem
Ibidẽm. tenderet, si ab eorum subtili examine seu discretionis ratione aliquo modo deuiaret. Et quia ꝑcipitur Moysi, vt tabernaculum ingrediẽs, tintinnabulis ambiatur, vt de eo sonitus dulcedinis audiatur: non cessabat sonum prædicationis quasi ex tintinnabulis frequenter emittere, dum superni spectatoris iudicium ex silẽtio metuebat offendere. Cùm tali igitur ac tanto diuini ornatûs decore pontifex sanctus ingrediens tabernaculum fœderis, & hostiam contriti ac humiliati cordis Deo offerẽs in odorem suauitatis, ità suis votis diuinam conciliabat clementiam, vt quasi cum Moyse
Exod. 33. mereretur audire: Faciam secundùm verbũ tuum. Nam quia secundùm verbum Dei innocenter vixit, & mandatorum eius non surdus auditor, nec segnis executor extitit, idcircò misericordem Deum secundùm verbum eius fecisse credimus, quoties p salute subiectorum pias coram eo preces humiliter effudit.

Monasterium virginum vt extruxerit. Cap. 13.

INterea cùm domûs eius decorem diligeret, & ad referendas dignas conditori laudes ardentissimo semper amore flagraret, super ripam Mosellæ oratorium in honore beati Symphoriani martyris extruxit, opere quidem exiguũ, & artificioſi schematis decore minùs ambitioſum: ſed, quod nobilius eſt, clariſſimis virtutum gemmis

mis ac pulcherrimis virginei candoris margaritis, multo splendidius ac spectabilius, quàm fuerit illud famosissimum Salomonis templum, auro & argento ac tot mirificis expolitum argumentis. Ibì quippe congregationem sanctarum virginum, tanq̃ dulcisonos adolescentularum choros, in nuptijs Christi & Ecclesiæ iugiter laudes ca-
nentium, instituit, de quibus sponsa in laudibus sponsi videtur illud in Canticis dice-
Cant. 1. re: Oleum effusum nomen tuum: ideò adolescentulæ dilexerunt te. Quibus etiam ad regularis vigorem disciplinæ seruandum, sororem suam præfecit, nomine Seueram,
Seuera, soror eius Abbatissa. quæ secundùm nominis sui præsagium & conuenientiam, digna præsidẽtis animi se-
ueritate copulam carnis, opes, gloriam & cuncta, quæ peritura nouerat, cum ipsa suî nobilitate & corporis specie, quæ vermibus exaranda erat, paruipendenda esse diju-
dicans, virginitatem suam Christo illibatam obtulerat. In cuius fide & amore virgineam aciem, quam sponso collegerat, tam materna pietate, quàm magistra seueritate confirmans, omnem eis sanctæ institutionis diligentiam exhibebat. Nihil illius se-
Eius virtutes. ueritate iucundius, nihil iucunditate seuerius. Lætitia illius tristis, tristitia suauis. Inculta vestis, oculi demissi, caput inclinatum, incessus grauis, cibus tenuis, ità sanè, vt cùm omnia Deo digna faceret, nihil tamen dignum se fecisse crederet, comitesq; suas plùs exemplis doceret, quàm verbis, Nec deerat ei venerandi fratris sui assidua consolatio, qui in modum æris candentis ardens desiderio, sonans verbo, per scintillas sacræ exhortationis animum virginis ad amorem Dei fortiùs accenderet, &, vt aiunt, oleum camino adderet. Benedictum & Scholasticam crederes: idem desiderium, non impar studium, eandem erga Dei cultum deuotionem in istis videres. Illũ non magistrum, sed discipulum putares: istam non dominam, sed ancillam humilem æstimares: nisi quòd eo magis ille seruus, hæc ancilla Christi esset, quòd vterq; subiectis nõ dominari, sed ministrare videretur. Quorum dignam fidei & laboris remunerationem, quia iam tempus est enarrare, prudentissimæ virginis vocationem, sicut tempore præcessit, ità nostra præcedere narratione faciamus.

De obitu S. Seueræ. Cap. 14.

QVæ dum vocem sponsi vocantis audiret & dicentis, Veni de Libano spõsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis: ista nihil morata, pio respondit affectu: Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius: Statimq; secuta vocantem cum lampade accensa & ornata oleo optimè nitentis conscientiæ, digno est cum honore ab eo excepta, & in illum æthereum thalamum cum multa sanctorum exultatiõe introducta. In quo tandèm, quod diù optauerat, feliciter collocata, inter dulcissimos dilecti sibi sponsi requiescit amplexus, atque splendidissimis filiarum Sion agminibus adiuncta, delicijs beatissima perennibus delectatur. Cuius sacratissimum corpus, virgineis stipatum choris, virgineis conclamatum lamentis, cum psalmis & hymnis spiritualibus multo honore in ecclesia supradicti martyris, cui summa strenuitate præfuit, officiosissimè est reconditum. O verè beata & venerabilis virgo, quæ pro mortali sponso immortalem elegit, quæ pro lutea domo cælestem thalamum commutauit. Verè beata & gloriosa, quæ pro breui labore æterna beatitudine fruitur, pro vanis histrionum cantilenis dulci angelorum concentu iucundatur. Hæc de vita & transitu clarissimæ virginis paucis libauimus. Neque enim iustum erat, tam pro ipsius meritis, quàm pro honore & reuerentia egregij fratris, memoriam & laudem eius præterire, de qua gaudent angeli, & collaudant filium Dei. Nunc autem, qualiter beatissimus pontifex dilectissimam sororem ad brauium perpetuæ claritatis postmodùm subsecutus sit, pro styli modulo prosequamur.

Cant. 4.

Cant. 7.

Mortua sorore, vir sanctus ardentiùs adspirat ad cælestia. Cap. 15.

POst felicem sanctissimæ sororis transitum insignis athleta Modoaldus, & æterni Regis miles iam emeritus, cunctis iustissimæ vitæ studijs optimo fine compositis, ad præmium & palmam felicitatis æternæ cœpit ardentiùs anhelare, ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam germanam cum exultatione angelorum translatam se nouerat præcessisse. Gaudebat quidem de gloria & beatitudine sororis, sed de sua adhuc quasi imperfectione dolebat. Siquidem se imperfectum, se infelicem, se miserum, se tardum & tepidum iudicabat, quem, puellis ad regnum præcedentibus, moles carnis adhuc in seculo retinebat. Quid nos, inquit, miseri, quid iam de nobis dicturi simus, qui in puellis tantam constantiam, tam incredibilem laborem, tam miram abstinentiam videmus? Nos membris corporis viri sumus, & tamen effœminati nihil virile, nihil laude dignum patramus. Multa sæpè fortia virili animo proponimus, sed paruo labore fracti, à proposito citiùs resilimus. Talia quidem vir sanctus referens, humilia de se sentiebat, qui iurè & absq; vlla iactantia gloriari poterat cum Apostolo, bonũ se certamen certâsse, cursum consummâsse, fidem seruâsse: de reliquo repositam sibi
2. Tim. 4. coronam iustitiæ, quam in illa die à iusto sibi iudice reddendam confideret. Vndè cùm ex fidei & operum securitate & spei certitudine dignam iam posset missionem petere, tamen quasi adhuc multa in se arguenda forent, nouis & acrioribus formẽtis exquisitis, de se supplicium sumebat, seq; in se crudelis exactor persequebatur in illa iam quasi vltima ætate, quam profectò non tam natura, quàm ipsemet continuis laboribus vrgendo acceleraverat.

De eius felici obitu. Cap. 16.

INterea Christi miles indeficiens, suæ iam impatiens quietis, mira arte militiæ, recentem quotidiè renouabatur ad pugnam: sed rex immortalis & summæ æquitatis iudex, dignam suo militi nectebat in cælestibus coronam. Cùm ergò sub graui corporis labore die noctuq; desudaret, totoq; mentis desiderio super se ad cælestia raperetur, iam desiderans in illam dilectissimam & inæstimabilem supernæ ciuitatis curiam intrare, illis hymnidicis angelorum choris interesse, & bis terq; non sine admiratione inclamans, Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutũ? concupiscit &
Psal. 83. deficit anima mea in atria Domini: pia tandèm consolatione diuinitùs refouetur, & de expectatione vicini obitûs & præmij securitate præmonitus certificatur. Tum verò repentè mutatur in quandam deificam & incredibilem exhilarati cordis lætitiã, conuocatisq; discipulis dum sui obitûs diem lætum & horam iucundus exponit, animos omnium tristi mœrore saucios reddit. Nec mirum sanè, virum sanctum de certitudine sui transitûs tantam concepisse lętitiam, cui pura felixq; conscięntia testimonium ferebat, Christi familiæ mensuram tritici suo in tempore fideliter se erogâsse, commissamq; pecuniam gemino fœnore multiplicatam, suo iam Domino reportare, quem peruigil expectans, paratus erat pulsanti protinùs aperire. Qui cùm iam
Vitæ eius austeritas. desideraret dissolui & cum eo esse, iam carnis oblitus & toto spiritu in cęlum suspensus, fatiscentibus membris, quasi iam renouatis nouos superaddere cruciatus, sese plùs solito persequi, ipsumque modicum quod supererat, vitalis caloris extingue-
2. Cor. 12. re. Cuius ardentissimo labori cùm etiam molestia corporis ex voto animi accessisset, non spiritu, sed membris deficiens, fortis athleta lecto decubuit. Nec tamen idcircò sibi magis parcere, non mollibus stratis incumbere, morbo quàm cibo magis delectari: quippe virtutem perfici in infirmitate, contestari. Et cùm assistentes discipuli fiendo suggererent, vt fatiscenti corpusculo aliquantulùm misereretur: Nolite, inquit, spiritum ad Deum iturum fomento carnis impedire, cui scilicet tunc maior misericordia impenditur, cùm spiritu superãte mortificatur. Tali spiritûs feruore pater amantissimus languoris molestiam exuperans, animamque suo redemptori cum angelicis choris expectanti reddere gestiens, suos interìm piè consolabatur, ipsumq; residuum & vix in ore pulpitantem vitę motum, doctrinę & admonitioni filiorum
Adhortatio eius ad suos sub mortem. totum impertiebatur. De fidei integritate, de mandatorum Dei sedula meditatiõe, de religiõis amore, de memoria mortis, de aduẽtu districti iudicis quandã viuæ vocis efficaciam lingua moriens, apertè tamẽ, exprimebat. Et cùm multos videret anhelãtes cõcurrere, hinc clericos dolentes, illinc monachos lachrymãtes, pauperes quoq; viduas & orphanos multo ciulatu clamantes, lachrymas omnium ꝓhibens, dicebat eos gaudere magis debere, quippe qui patrem non amitterent, sed feliciter ad Deũ
Eucharistia se munit. præmitterent. Itaque propinquante hora, delatis viuificis Christi sacramentis, oratione præmissa, participat: dilectosque filios læto vultu deosculans, supremo parri cum votiua pacis & salutis imprecatiõe sæpiùs cõmendat. Tũ verò à terrenis oculos reijciens, & conciues angelorum sanctorumq; choros adesse sentiẽs, toto corpusculo obuiàm dilecto exercitui se erigit, manus & oculos in cælum protendit, crucisque signaculo bis terq; se consignans, splendidum caput in manus Saluatoris reclinauit, atq; inter verba orationis obdormiens, in pace requieuit. O beatum virum, quẽ cæ- Feliciter abit è vita.
lestis illa Hierusalem gaudens suscepit, ad quem deducendum rex ipse regũ Christus angelico cœtu stipatus, processit, cui Maria cum virginum choreis occurrit, Petrus quoq; cum Apostolorum numero, Symphorianus cum Martyrum choro, Euchari-
us cum sanctis confessoribus totaq; cæli militia, in hymnis & laudibus benedicẽtes Dominum, qui tali compare, tam claro pontifice eorum auxerit collegium.

De eius sepultura. Cap. 17.

INterìm sacrum funus de more componitur, & à circunstante psallentium choro nunc pijs lachrymis defletur, nunc psalmis & hymnis honoratur. Cuius ad Christum felix & liber transitus, sicut festiuo gaudio supernis ciuibus extitit, ità totam penè *Austriam nimio quodã & inconsolabili mœrore concussit. Vndè tota penè prouincia ad tanti patris exequias anhelauit, nec solùm ex vrbibus aut oppidis, sed etiam ex vicis turba rusticorum luctuosa funeri occurrit. Multitudo quidem pauperũ maximè confluens, senes incurui, debiles baculo sustentati, viduę sparsis crinibus, pupilli laceris vestibus, omnes æquè lugentes, & à feretro pendentes, suum patrem, q eos vestire, consolari, alere consueuerat, voce lachrymabili querebantur se amisisse. His familiaribus baiulis cælum suo clamore pulsantibus, charissimum corpus in dilectam sibi ecclesiam defertur, quam suprà diximus ab eo fundatam, & in honore beati Symphoriani martyris dedicatam. In qua etiam non sine graui gemitu multisq; lachrymis suorum, prout decebat tantum põtificem, cum dilecta sorore terrę mandatur. Quod quidem factum esse credimus diuina prędordinante gratia, vt quos eadẽ deuotio, eadem Christi charitas, idem affectus, non tam sanguinis quàm spiritûs cõiunxerat, dum agerent in carne, idem etiam sepulturæ locus, locus, inquam, quẽ iste deuotè construxit, illa fideliter rexit, coniungeret in morte. Vbì in testimoniũ sanctitatis eius, tot & tanta miracula quotidiè coruscare videntur, vt nunc demùm verius cum Christo viuere credatur. Viuere, inquam, viuere certissimè probatur, per cuius meritum ab ipso Deo, qui salus & vita est omnium, cunctis fideliter perentibus multa salutis & vitę beneficia prestantur. Atquì celeberrimũ habetur hodièq; Treuiris, certisq; indicijs cõpertum, sanctitate & meritis Modoaldi omni circa regioni salutem frequenter à Deo concessam, si quandò diuinę vltionis animaduersione, aut aëris inclemẽtia, vel fame, aut gladio vel cuiusq; aduersitatis tribulatione incumbente, patrocinium eius incolæ fideliter implorarent. Vndè pater & singulare refugium miserorum à ciuibus appellatur, eiusq; depositio quarto Idus Maias cum maxima deuotione & festiua totius regionis exultatione ad laudem & gloriam diuinæ maiestatis celebratur. Obsecramus itaq;, vt beati Modoaldi celeberrima apud homines pietas, & apud Deum omnipotentem efficax potentia, nostris quoq; miserijs compatiatur, peccatorum funes dirumpat, & in illo dilecto & desiderabili in cælis tabernaculo æternã nobis mansionẽ obtineat, ꝓstante Domino nostro IESV Christo, qui cum patre & spiritusancto viuit & regnat per immortalia secula seculorũ. Amen.
*Alij Austrasiam vocant.

LIBER TERTIVS.

Cur miracula fiant ad sanctorum reliquias. Cap. 1.

QVoniam, adspirante Deo, nobilem beati Modoaldi prosapiam, altissima regij sanguinis linea productam, in primo huius operis libello dilucidauimus, in secundo vitam eius laudabilem paucisq; imitabilem, qua Deo charus hominibusq; venerandus extitit, omni regiæ nobilitati prætulimus, transitumq; eius glorioſum angelicis choris gaudiũ intulisse perorauimus: nunc iam in tertio non ab re iudicauimus perpaucis explicare ipsius sanctitatis indicia, qualia videlicet miraculorum primordia omnipotentis Dei gratia post quietam famuli sui dormitionem ex illius reliquijs in vrbe Treuerensi voluit ostendere. Licèt enim signa minimè sint petenda fidelibus, ad corroborandam tamen infirmiorem plebis fidem, nonnunq; mortua sanctorum ossa attestari solent, quid eorum viuens egerit spiritus. Infirmis quippe mẽtibus non im-
Miracula ad eius tumulum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

meritò dissonantiam fidei tota præcedentis narrationis series generare videretur, si vir tam præclari apud seculum generis, tam eximiæ apud Deum sanctitatis, absque signorum attestatione inter homines latuisset, si glorioſa illius pignora, suis plurimùm profutura veneratoribus, humani caruissent exhibitione honoris.

De Nortmannorum in Gallias & Germaniam irruptione.
Cap. II.

VErùm ex quanta Barbarorum crudelitate, ex quantæ præfatæ vrbis desolatiõe occasio illa suborta fuerit, qua viri Dei merita fidelibus primùm innotuerint, paucis libet perstringere: quia quod in præfatiuncula huius opusculi de simili calamitate, alio inducta tempore, disseruimus, argumentum cognitionis esse valet his, quæ hoc in loco dicturi sumus. Ibi enim commemorauimus Barbaras nationes generaliter per omnes Galliarum fines furoris sui frena laxâsse: hûc verò inducimus Nortmannorum gentem indomitam, de vagina suæ crudelitatis eductam, quasdam Galliæ & Germaniæ partes occupâsse. Quæ immanitate sui sceleris grassata, in cæruices fidelium velut vrsa raptis catulis efferata, nulli sexui, nulli ætati parcere, senes reuerendos necare, iuuenes & adolescentes, pro viribus vel tempore se defendentes, confodere, paruulos matrum vberibus auulsos excerebrare, matronas castas, virgines pudicas dehonestare, vrbes nobilissimas flammis edacibus cõcremare, sanctuaria Dei aut subuertere, aut prophanare, diuina & humana pari contemptu pessundare. Erat in his omnibus miseriam videre, iudiciumq; Dei mentibus hominum tanto formidabile, quanto impenetrabile: nisi quia, vt datur intelligi, volens Dominus iustam in reprobos exercere vindictam, qui non custodierunt mandata eius, iratus in populum suum, tradidit eos in manus gentium, & dominati sunt eorum, qui oderunt eos. Sed sicut in vasis iræ, duplici contritione feriendis, ira iustitiæ Dei hîc inchoat, vt ea in futuro irreparabiliter disperdat: ità misericordia eius diligentes
Esa. 64. 1. Cor. 2. se plerunq; per compendioſam martyrij viam migrare disponit ad illam inenarrabilem gloriam, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit: vt vndè reprobi rapiuntur ad pœnam, indè electorum alij ducantur ad palmã, alij castigatiores reddantur ad vitam & conuersationem bonam, iuxta quod scriptum est: Flagellato pestilente, *sapiens sapientior erit.
Pro. 19. *stultus

Sacræ virgines metu Nortmannorum quid egerint apud Treuiros.
Cap. III.

HVius horrendæ tempestatis procella vrbem inuadente Treuerẽsem, omnes paruere, trepidare, neq; fugæ, quam non parauerant, neq; præsidij vllam spem habere, præ oculis omnium imago mortis volitare, iucundę populi vrbanitates in planctum, chori psallentium in luctum, choreæ puellarum in lamentationes migrare: totius ciuitatis faciem immutatam videres, diuinæ religionis vix aliquas tenues reliquias remanere. Porrò Deo dicatæ virgines, quas in oratorio beati Symphoriani martyris cœnobiali conuersatione Deo seruire suprà exposuimus, inter tot mortis genera ad consueta orationum arma confugientes, pro castitate seruanda, quam deuouerant, non pro vita præsenti tuenda, quam despexerant, supernum cepêre auxilium ardentissima spiritûs contritiõe inuocare, ac beati Modoaldi sepulcro omnes aduolutæ, vt eius patrocinio ab imminenti eriperentur periculo, talibus vel talium similibus cælum precibus feruntur penetrâsse: Domine Iesu Christe, æterno patri fili coæterne, qui nascendo de virgine, illud maledictionis soluens elogium, Maledicta, quæ non fecerit semen in Israël, virginitatis semen in plenitudine temporũ mãdâsti multiplicandum, vt tempore messis fructum eius reciperes centesimum, tu nostris gemitibus, tu nostris lachrymis & vocibus aurem accommoda solitæ pietatis, vt quam tibi deuouimus vitæ castimoniam, quam obtulimus carnis pudicitiam, confessoris tui Modoaldi precibus & meritis ab omni pollutione custodias, & quam nullus animi nostri meretur consensus, nulla Barbarorum violentia virginitati nostrę inferat corruptelam. Huiusmodi precibus cum magna spiritûs contritione, cum magno lachrymarum imbre profusis, non defuit operatio supernæ exauditionis, non defuit exhibitio miraculorum beati confessoris.

Intrà

Intrà 30. dies virgines omnes moriuntur, magno Dei beneficio. Cap. 4.

NE ergò Deo sacratæ virgines mala viderent, quæ pro sexûs fragilitate metuebant, néve bona amitterent, quæ pro castitatis obseruantia promeruerant, mirabile auditu, mirabilius visu: in pace lecto decubantes, intrà dies triginta omnes præsenti decesserunt vita, tantoque feliciter, quanto perenniter victuræ, cum ornatis lampadibus sponso cælesti occurrentes, sempiternæ iucunditatis thalamum cum illo ingressæ sunt. Quarum corpora in eodem sunt oratorio recondita, in quo beati Modoaldi pignora: vt cuius patrocinantibus meritis animæ illarum cælum cum suo possidebant patrono, ipsius exigentibus reliquijs, corpore in eodem humarentur loco: vbi florent orationes earum, & exuberãt Dei beneficia ad memoriam virginum extunc, & modò, & vsq; in seculum.

CAP. V.

CVM igitur eiusdem tempestatis adhuc residerent vestigia, longaque solitudo pleraque sanctorum cohiberet loca, fiebat nimirùm, vt ille sancti familiaris angulus pro suî quidem dignitate parùm obtineret reuerentiæ, neglectu verò ciuium omni custodia destitutus, etiam pateret iniuriæ. Sed ea mortalium incuria, nostro pontifici auctioris gloriæ facta est materia. Quidam enim viri, genere Frãci, suę gentis haud ignobiles, animo & corpore quammaximè valentes, sanctæ deuotiõis gratia vrbem Treuerim accesserant, quam suorum sanctorum numero superbam, tum vetustatis dignitate celebratam, omni Gallia magis clarere compererant. Eius alias quandiù laribus obuersati, religione delectati, sacra rerebant limina, ex ignotis penè notissimi: cùm interea viros natura sagaces flamma subijt pulcherrimi facinoris, vt quocunque modo, precibus aut precio, tot sanctorum pignoribus cum maximo Treuirorum participarent beneficio. Quæ vbi tardiùs procedunt, nihilque in illis bonæ spei aut gratiæ præsumunt, die noctuque animum fatigare, omnibus locis opportunitatem quærere, nec flagitium arbitrari quauis arte, dummodò nè inefficaces redeant, inceptum peragere. Itaque simulata deuotione ecclesiam sancti Symphoriani subintrantes, eiusque omnia, quæ sibi mox vsui forent, explorantes, vident domum incultam, iniuriæ opportunam, ministris ciuibusque neglectam, merito quidem suî, Cræsi diuitijs nobiliorem, sed rei familiaris inopia longè cæteris obscuriorem. Et quis, inquiunt, tuas Modoalde reliquias hoc totius vrbis angulo coarctauit? Indignum certè sacrarium tuæ dignitati comparauit. Vbi enim ianitor frequens in limine? Vbi varia supellex tuæ ornatus ecclesiæ? Nihil hîc dignum tanto contuemur nomine. Quàm sanctè, quàm vtiliter tuorum hospitum poteras iter comitari, vt arentem nostræ regionis eremum larga benedictione patereris irrigari, vbi nec decori tuo chori psallentium, nec optimis virtutibus laudes deessent celebrantium. Audebimus tamen, si pace tua liceat, aliquid huius negocij attentare, partemque vel exiguam tui corporis absportare: ex quo Treuerensi quidem populo detrimenti minimum, nobis emolumenti plurimum, Deo propitio, poterit euenire. Hac familiari collocutione velut in bonam frugem animati, simul quia nihil satis festinatur animo cupienti, optimum factu rati sunt noctem proximam huic operi dedicare, nè dum noctes diebus, moras dilatandis cõsultationibus innecterent, attentis ciuibus se cùm suspectos, tum repulsa dignos efficerent. Remotis ergò arbitris, noctis ingressi tempore, pia sed audaci violentia mausoleum effringunt, sanctissimo fœcundum corpore: dehinc vnus cæteris paratior, manum temerè inijciens, & quicquid tenaci digitorum pectine concludere potuit, sibi recondens, fugam cum socijs maturat inuadere. Quod facinus licèt amore sancti licenter perpetratum sit, non tamen sancto placuisse, rerum sequentium documento comprobari potuit. Simul eñ cum illius extractis artubus, mirum dictu, sanguis copiosus erupit. Qui dum abundè tanquàm de patenti vulnere profluueret, tenebris tamẽ visum arcentibus, raptores ipsos nihil huiusmodi aut videntes aut sentientes antè prodidit, quàm à cœpto deterruit.

Ex reliqs S. Modoaldi furtim ablatis, copiosus manat sanguis.

CAP. VI.

INtereà die terris reddito, cùm matutina plebs ad orandum cœpisset ex more concurrere, animaduertunt ecclesiæ pauimentum largo perfusum sanguine,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec statim re cognita, diù multumque incerta suspicione agitabantur, quænam illa essent cædis indicia, vbi nulla vnquàm mactari consueuisset victima. Sed exploratis diligenter omnibus, primò recentis fracturæ indicia, tum nocturnæ temeritatis damna luce clariùs patuêre quærentibus. Nec visus est labor difficilis fugitiuos insequi, cùm sanguis à direptis emanans ossibus, nusquàm locorũ reos suos desereret, donec illos conscientia trepidos, nec satis periculi securos, suis vestigijs, & quidem haud obscuris, manifestos efficeret. Mittũtur ergò expediti equites iniuriam persequi, temeritatem corrigere: qui celerrimè fugientium terga prementes, cosq; facili negocio à fuga retrahentes, delicti quidem gratiam faciunt, omnibus tamen bonis admodùm intentibus, receptas integrè summi pontificis reliquias ad vrbem referunt. Quis enarrare sufficiat, relatis illis, quid gaudij, quid bonę spei ciuibus attonitis redierit? quàm benignè, quàm exultanter beatæ memorię Archiepiscopus cũ summo cleri plebisq; tripudio obuiàm processerit, àc si tũc primùm totus sibi sanctus obuenerit? Videres totam ciuitatem in occursum ruere, nullum in domib⁹, pauciſſimos in agris aut oppidis resedisse, vt cælo se proximum arbitraretur, quisquis exoccupatus, redeuntem salutatum ire mereretur.

Priscorum Christianorum erga reliquias deuotio.

CAP. VII.

CAEterùm huius facinoris castigandi gratia, nè quid simile deincèps pernicioſa crearet licentia, decernunt in commune, corpus sancti in propatulo positum, ab ecclesia transferre, cælestemque thesaurum firmioribus apothecis & tutiori ærario commendare. Itaque arcam ligneam, firmissimis tabulis compactam, ferreisque nexibus circunquaque munitam accelerant, eoque translata confessoris pignora, in oratorium sancti Paulini super altare sanctæ Crucis, summa cum veneratiõe deportant: consultè scilicet, vt par pari, sacerdos sacerdoti iungeretur, illoque aduentantes, duplici patrocinio solatiarentur. His additur ex Pario marmore tabula, adextremam manum decoris, mira sculptoris arte perducta, quæ propter sepulcrum eius reperta, sepulti nomen & meritum præferebat, hac serie exarata: Hoc est sanctuarium Deo dilecti Treuerorum Archiepiscopi Modoaldi, cuius rex Dagobertus sanctitatem, sicuti in eius præcepto de Treueri continetur, intrà Ligerim & Rhenum magnificè extulit & dilatauit. Quod etiam in superioribus memoratum est.

CAP. VIII.

IGitur sancti Paulini ecclesia, nouo illustrata hospite, in quantam breuì claritudinem peruenerit, quanto fidelium studio priorem neglectum correxerit, dum pauper cum diuite eò suas necessitudines maturat deplorare, memoratu est incredibile. Sed postquàm diuturna quies ocium, ocij verò securitas corruptos mores pepererat, totamque vrbis faciem immutatam, pro religione diuinorum contemptus inceſſerat, sustinenda erat necessariò supernæ correctionis sententia, quæ pollutam licentiam sub freno districtionis coërceret. Itaque iuxta sententiam prophetæ, A sanctuario meo incipite: intempestæ noctis silentio idem oratorium subito conflagrauit incendio, id scilicet agente diuina censura, quò nè per diem accensum, facili concurrentium restingueretur industria. Ferebantur vndiquè globi ignium ventis vrgentibus, totisque habenis regnabat flammarum impetus, cùm interea expergefacti custodes, vident res suas in extremo sitas, opes ad subueniendum vbiuis imparatas. Itaque quod in tanto constrictis licebat articulo, festinare, concurrere, ingenti metu trepidare, nec contrà niti, nec posse quiescere: postremò manerent, an fugerent incerti, malum improuisum, anceps periculum clamore testari. Quorum vocibus excíti licèt admodùm pauci, si qui tamen sub obscura nocte confluxerant, aurum & argentum, quæ prima mortales putant, variamque sacri ministerij supellectilem summa ope tueri satagebant: De sanctorum verò pignoribus eruendis immemores, nulli rerum minorem operam impendebant. Vndè & contigit, vt ignis edax, dum nulli locorum parceret, non solùm arentem lignorum materiam penitùs absumeret, sed tabulas quoq; marmoreas, operis dignitate mirandas, circũquaquè corrumperet.

Ezech. 9. S. Paulini ædes conflagrat.

CAP. IX.

IN

INtanta rerum difficultate quis tuas sanctè reliquias non æstimaret iri perditum? Ruebat vndiquè moles ædificiorum, dissiliebat vi caloris soliditas marmorum, totaque sacrarum ædium facies, vna fauillarum erat congeries. Et qs omnium apothecam ligneam, contra vim ignis tenerrimam, quæ media templi testudine in edito posita, omnem ruentis fabricæ excipiebat impetum, crederet periculum euasisse? Sed quod actu difficilimum ægris videbatur mortalibus, summo procuratori facilimum, rerum probauit exitus. Nam postera luce, cùm pleriq; ciuium aduẽtare, & nocturnæ tempestatis spectaculum more humani ingenij prospectare cœpissent, sedatis tandèm incendijs, propiùs accessêre, id maximè curantes, vt vel modicas sancti fauillas colligentes, saluti posterorum reponerent. Quid enim aliud, quàm vsque ad cineres tam diuturna clade absumptum crederent? Res mira, & nostris seculis inusitata. Remota enim, quæ omnem superficiem contexerat, incẽdiorum congerie, cuncta præter spem, quæ sancti erant, integra reperêre, ipsumque locum totius expertem iniuriæ, vt aurum crederes de fornace productum, purgatum, non corruptum. Quis ibi se à laudibus Christi continuit? Quis non gloriosum Deum in sanctis suis repetito clamore prædicauit? Tuum Modoalde nomen, tuum meritum omnis sexus & ætas super astra leuauit. Sic Metensem quondàm Stephanũ prodit antiquitas inter miserorum cædes, inter barbaricæ depopulationis atrocissimas tempestates, solum oratoriolum, sui martyrij sanguine cõsecratum, ignium eximisse discrimini, vt hinc tam præsentes colligerent quàm futuri, quantam reuerentiæ deberent protomartyri.

Vide insigne miraculum, & discę, quàm curæ sint Deo etiam ossa sanctorũ eius.

CAP. X.

SED quia Maiorum ingressi vestigijs, qualiter beatus confessor suarum reliquiarum defensioni semper affuerit, monstrauimus, liber cætera eius carptim attingere, vtque suorum supplicum post id dierum nũquàm saluti defuerit, paucis absoluere. Mausoleum illud lapideum, quod à quibusdam temerarijs effractum, latenter expoliatum, sicut ex præmissis claruit, veterũ memoria testabatur, postquàm maioris cautelæ gratia, omnibus id cõsulentibus, precioso thesauro vacuatum est, pari nihilominùs, atquè dudùm, reuerentia in eadem ecclesia compositum, sanctè admodùm reseruabatur. Huius superficiem docta manus artificis tabulis vndiq; marmoreis à fronte præcinxerat, eisq; solidè adinuicèm compactis, decorem operi, vsum decori addiderat. His verò ex vicinitate sancti corporis tantum virtutis, tantumque gratiæ salutarjs diuinitùs accesserat, vt credi vix possit, quãtis mortalium incommodis, patrocinante sancti beneficio, salus èxindè procurata sit. Quicunq; enim longis febribus vsq; ad ossa depastus, quisquis morbo diuturno cõfectus, huc cum fidei integritate suarum ęrumnarũ querimoniam detulerat, rasura eiusdem marmoris aquę mixta, & in potum sumpta, celerrimum languoris remedium certissima curatione obtinebat.

Nota mirã vim marmoris in mausoleo s. Modoaldi.

CAP. XI.

HVius opis capessendæ gratia cùm hodieque innumeros ex diuersis mundi partibus videamus concurrere, nullumq; omnium fruſtrà pij intercessoris suffragium desiderâsse, vnum tamen fide & religione præstantissimum silentio prętereire non est cõsilium. Moguntia, ciuitas totius Germaniæ celeberrima, Rheni imminet litoribus, cõmercijs patens, egestatis insolens, ãgrorũ & vinearum fertilis, nulliusq; necessarię rei indigens, viris & ædificijs satìs exornata, sed multo beatiùs, quod precioſissimum religionis genus est, reuerendo monachorum ordine illustrata. Horum in vno monasterio, quod longè cæteris nobilius, sancti Albani dicitur, nostra memoria quidam præpositus Seueredus nomine, cælesti philosophia exercebatur, vir optimis artibus à tenero vngue imbutus, Deoque & hominibus ob multa ingenij bona charus & acceptus. Sed hos tam lætos successus præpediebat ægritudo continua, lentisque febrium vaporibus non lentè viri eminentis premebatur industria: qua peste acerrima iam per triennium exhaustis viribus, nihil postremò credidit salubrius, quàm inutili medicorum opera cessante, cælestis manûs suffragium quæritâsse. Nam edoctus claritudinem Treuerensis Ecclesiæ, cò profectus intendit, parsque factus supplicantis populi, humilis precator, sed cele-

Moguntiæ encomion.

Universidad de Deusto
Biblioteca

celeberrimus beneficiorum impetrator, tumulum ſancti acceſſit, potũ abraſi marmoris ſyncerè participauit: nec fideli deſiderio fruſtratus, breui ex infirmo ſaniſſimus, pallorem rediuiuo colore mutauit. Is non immemor beneficij, cùm ſanctis omnibus purè deſeruiret, tum ſuo curatori familiariùs inhærebat, eoq; deuotionis circa illum profecerat, vt locum noſtrum, quò eius reliquias nupèr tranſlatas dicerat, ſpeciali affectu multus & frequens expeteret, antè fraternitati noſtræ acceptus, tum verò exaſſiduitate commanendi acceptiſſimus fieret. Huius relatu virtutem, quam expertus fuerat, fratribus ſuî ſtudioſis compertam, haud iniuria noſtræ narrationi credidimus inſerendã, nihil verẽtes debili falſitatis calumnia pulſari, quæ tam veracis viri patrocinio facilè poterit eneruari.

CAP. XII.

NE verò quibuſq; ſuî ſupplicibus & deuotis ſemper ea incumbere videatur neceſſitas, ad obtinendum cuiuſuis incommodi ſuffragium & doloris, potum ire puluerem illius abraſi marmoris, operæprecium erit preſenti exemplo animaduertere, quàm facilis, quàm paratus fuerit ſibi famulantibus, ſe appellantibus non nunquàm ſine hoc potu, ſolo virtutis obrentu reſpondere. Erat quędam ſanctimonialis Deo deuota in eadem Treuerenſi ciuitate, quæ pſalmis, orationibus & vigilijs
Luc. 2. vacans, non diſcedebat de templo, vt Annam viduam crederes de euãgelio. Sed cùm illas atq; illas ſanctorum frequẽs circuiret reliquias, & in tabernaculo Dei, Deo plena mulier, ſuauiſſima laudis & compunctionis ſacrificia offerret, tum ante omnes & ſuper omnes excellentiſſimi preſulis Modoaldi ſanctuarium venerabatur & frequẽtabat, amplexabatur & honorabat, atque coram eo affuſa, immò affixa, quot preces deuotas, quaſi tot acceptabiles hoſtias in odorem ſuauitatis ante conſpectum diuinæ maieſtatis dirigebat. Erga quem ex inſpiratione diuina tantam conceperat deuotionem, ex deuotione amorem, ex amore familiaritatem, vt quæcunque ſibi ex humanarum rerum, vt aſſolet, varietate obtigiſſet neceſſitudo, ad eum ſpecialiter cauſam ſuam expoſitura recurreret, vtpotè quem vnum & ſolum, quodam auſu cõfidentiæ dominum ſuum & crederet, & diceret. Hæc aliquandò vi febrium tacta, cùm acriùs fatigaretur & æſtuaret, ad eiuſdem domini ſui memoriam ſe recepit, & cauſata cum eo de ſui ſtatûs, ſuæ ſalutis incõmodo, huiuſmodì querelam apud eum depoſuit: Síccine, inquit, placitum eſt coram te domine mi, & ità congruit, vt cùm alij, tam externi quàm domeſtici, te ſuarum infirmitatum adeò facilẽ & promptum obtineant adiutorem, me tuam ſingularem ancillam tam graui dolore, ſine vllo reſpectu clementiæ, patiaris fatigari? Quinpotiùs beneficium, quod alijs elargiris gratuitò, mihi, vt confidentiùs cæteris loquar, famulæ tuæ dominus impendas ex debito. Nec reputauerim mihi neceſſarium eſſe marmoris tui ſalutarem illam raſuram cum alijs bibere, quandò fideliter & verè apud animum meum conſtat, ſine hoc aut vllo exteriori adminiculo te mihi poſſe ſubuenire. Hęc & his ſimilia vbì coram domino ſuo tam pia quàm fideli perorauit querimonia, ſubito correpta ſopore obSanctimonialis quædam ſubito curatur à febribus. dormiuit. Vndè paulò pòſt expergefacta, ità ſe incolumem factam, omniq; dolore ac tremore carẽtem inuenit, àc ſi tota illa febris cum ſomno pariter euanuerit. I ESV bone, qua exultatione, quo gaudio, quibus illa ad hoc laudibus reſiliuit, quo tripudio? Enimuerò quæ tam manifeſtò ipſius rei probauerit experimento, non ſe hactenùs fruſtrà ſeruiſſe, neque quicquam fruſtrà ſupplicâſſe Modoaldo. In ſpem proindè maximam animata, ſtabat tanta in hoc ipſum admiratione attonita, vt penè ſuî ſuarumq; rerum immemor, ne librum quidem pſalmorum, qui quaſi comes indiuiduus ſibi ſemper adhærebat, recedens à ſanctuario, meminerit ſecum tollere à loco, quo repoſuerat.

CAP. XIII.

INtereà illò deueniens quidam adoleſcens, ſpecietenùs clericus, corpore & mente vagus, actu indiſciplinatus, inuẽtum pſalteriũ, nullius arbitri ſolicitus, rapit: feſcijs indè celeriùs, nec tamẽ ab vrbe remotiùs, abripit: ſed quo minùs deprænderetur, in ſuburbio diuerſoriũ cuiuſdã ſubintrat pauperis. Quaſi verò, hominũ ineptiſſime, da-

damnum famulæ ſuæ, Modoaldo inſpiciente & iam inſequente, vllus locus, vlla latebra, vlla humani ingenij induſtria poſſit vel abducere vel occulere. Ergò quia mens in malum obdurata, nihil vnquàm penſi, nihil habet moderati, iniquitatem ſuper iniquitatem apponit, pannoſque ſui hoſpitis, quos vxor ipſius ad abluendum expoſuerat, de nocte ſurgens & auferens, pſalterio quaſi lucro lucrum adiungit, impatiensque morarum & quietis, duplicati mali conſcientia perurgente, nihil ſibi miſer tutiùs ratus, noctis & fugæ preſidium inuadit. At muliercula ſomno manè excita, vbi neque ſupellectilem ſuam, neque fideliſſimum illum hoſpitem inuenit, marito damnum conqueritur, fugientem furem cueſtigiò ſubſequi adhortatur. Ille verò nihil moratus, velociùs furem inſequitur & compræhendit, atq; execratus fœdum hominem, violenter quod ſuum erat, & etiam pſalterium aufert & reportat. Intereà deuota ſanctimonialis, vbì librum ſuum requirens non reperit, deuotione, qua cõſueuerat, ante ſanctuarium Domini ſui, diſpẽdium ſuum cauſata, deplorat, etiam atque etiam eum precatur, vt ſibi ſolita benignitate pſalterium reſtituat, vndè ſacrificium laudis Deo & ei immolaret, ac redderet altiſſimo vota ſua. Nec fefellit affectũ piæ petitionis effectus iuſtiſſimæ exauditionis. Fit quæſtio per totam vrbem de pſalterio: tranſit viritim ad alterum ab altero, donèc rogatus pauper, qui receperat, exponit, reddit, ſanctimonialis recipit, Deo gratias dominoque ſuo Modoaldo, non ſine magno animi fideique ardore, rependit. Eccè lucidiſſima miraculorum inſignia, ſed pauciſſima de plurimis libata ſunt: quibus tamen, ſi ea rectè animaduertitis, ſic vita Modoaldi glorioſa & merita præclara ſplendidiſſimè illuſtrantur, àc ſi aurea tabula gemmis vel lapidibus precioſis diſtincta & decorata videatur. Quid enim eius vitam, niſi auream rectè dixerim tabulam, aureis videlicet operibus coruſcam? Quid gemmas vel margaritas in tabula, niſi interlucentia geſtis eius miracula? Porrò ſicut nec virtutum eius, ità nec huius libri finem à nobis conuenit expectari: quia dum quotidiè, Deo militem ſuum glorificante, nouis & præcipuis effulgeat miraculis, noua perindè materia nouos quotidiè & præcipuos expoſtulat ſcriptores: immò ſumma moles materiæ Tullianis inſultat ingenijs & eloquentiæ. Sed faceſſat apud fidelium mentes indigna deſcribendis ſancti viri geſtis ſolicitudo & moleſtia. Atquì preciosa eius memoria æternaliter viget, & ſuper omnia redolet aromata, vtpotè qui gloria præditus immarceſcibili, ſemper multiplicatur vt palma & cedrus Libani, & germinat vt lilium, floretque ante Dominum per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Epiſtola de tranſlatione eius.

IOMNO & patri Stephano, diuina electione Abbati, & ſanctæ congregationi, beato Apoſtolo Iacobo ſub eius moderamine in Leodio famulanti, Frater Thietmarus, quem dicunt procuratorem ouilis beati Petri in Helinvuardeshuyſen, cum omnibus CHRISTO ſecum militantibus, munus perfectæ charitatis ex animo, & vt multorum didicimus relatione, Apoſtolicæ religionis norma perfectiſſimè imbuti, Apoſtolicæ vitæ tenorẽ fide & actibus imitamini, dignum duximus vos verbis Apoſtolicis affari: Benedictus Deus & pater Domini noſtri IESV Chriſti, qui vos idoneum elegit miniſtrum noui teſtamenti, non ſolùm litera, verumetiam ſpiritûs 2. Cor. 3.
modulamine laudem omnipotentis Dei pronũciare, & ſanctorum ſuorum gloriam præſentibus poſterisq; ſeculis imitabilem verbo & ſcriptis prędicare. Vberrimus nanque veſtri cordis hortus, totius Aquilonaris frigoris torpore depulſo, Auſtralis ſpiritûs grata temperie afflatus, dulciflua ſtillauit aromata, quæ ſuî fragrantia longè lateque diffuſa, odorem bonæ veſtræ opinionis ad noſtram vſque transfudere notitiam. Et licèt tot terrarum ſpatia nobis adſpectûs veſtri notitiam celauerint, tamen morum maturitas, cordisq; ſyncritas, ac piæ mentis affectus, ingenijſque patet efficacia. Et in hoc miranda omnipotentis Dei mortalibus prędicatur diſpẽſatio, quoniam ſunt homines ſuper millia, quorum notitiam retinemus ex facie, ſed nec modicam quidẽ intentionem cognoſcimus ex corde. Veſtri aũt cordis, licèt carne abſentis, arcana quodammodò perſpicimus, quotiès beati patris noſtri

Modo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Modoaldi vita mellifluo tractatu noſtris inſonat auribus,& delectabilia vocis veſtrę percipimus modulamina, quotiès dulciſonam cantûs eius melodiam ſiue concinimus,ſiue concinentes attendimus. Hæc vtraque luculenter digeſta, tantam ſuper omnia aromata dulcedinem faucibus noſtris indidêre,tantamque dilectionis plenitudinem cordibus noſtris infudêre, vt nullius amaritudinis rancore valeant aboleri,nullius moleſtiæ tædio euacuari. Pro talibus tantisque beneficijs iuſtiſſimum ratimodis omnibus gratiarum præconijs piæ deuotionis veſtræ ſtudio reſpondere, in nobis nihil laboribus veſtris æquiparandum ex nobis ſufficimus æſtimare, quoniam ſuperant omnem facundiam laudis noſtræ. Quapropter totis medullis conuerſi ad eum,qui ore veſtro magnificatur & voce glorificatur,noſtroque,licèt exili, famulatu honoratur, indefeſsè ſupplicamus, quatenùs ſuis meritis ac precibus vobis pro gratiarumactione perennis gloriæ coronam, pro mercede æternæ vitæ beatitudinem apud Chriſtum obtineat, cui proculdubiò impẽditur,quicquid ſanctis ſuis obſequij dignè ac laudabiliter exhibetur. Igitur quoniam indagatione ſufficienti, nulla vnquàm abolitione delendam,veſtrî notitiam tenemus,par eſt,vt ſtudio noſtræ manûs & linguæ nos quoquè ad veſtrî notitiam perducamur. Offerimus itaque veſtræ beatitudini tranſlationis beatiſſimi patris noſtri Modoaldi libellum,humili ſtylo digeſtum,veſtræ dignationis ſolertia corrigendum,veſtra authoritate corroborandũ. Cuius ſeriem indagantes, cognoſcetis de ſitu loci & exordio cœnobij noſtri, quàm benigna & mirabili diſpenſatione Dei in proſperos ſucceſſus conualuerit,quàm denota piorum adſtipulatione in augmẽtum religionis excreuerit. Patebit etiam,cuius occaſionis euentu,pio dudùm accenſi deſiderio, larga omnipotentis Dei miſeratione, in tantam animi fiducia ſimus promoti, vt precioſiſſima ſanctorum pigno-ra,quę nulla auri vel argenti copia dignè valerent comparari,pia importunitate poſtulata mereremur adipiſci. Quæ condigna veneratione & honorificentia loco noſtro illata,diuerſis miraculorum ſignis diuina glorificauit dignatio,vt liquidò clare-ret cunctis, cuius meriti, cuiusque magnificentiæ ſit eorum ſpiritus in cælis. In his omnibus agnitione noſtra totiusque rei noſtræ ſumma vobis ſufficienter patefacta, pater reuerentiſſime, ſanctitatem veſtram ad congratulandum nobis inuitamus cum omni charitatis deuotione,affectu deprecatorio verbis vtentes Pſalmiſtę: Magnificate Dominum mecum,& exaltemus nomen eius in idipſum. Hanc autem magnificationis veſtræ ſeriem exigimus, vt ſicut eiuſdem beati patris noſtri Modoaldi nobilem proſapiam vitamque laudabilem luculenti ſtylo digeſſiſtis,ità quoquè tralationis eius ſchedulam, ingenij veſtri ſcalpello climatam, per cauernas pij cordis veſtri traducatis, quæ impolitum quippiam vel admittere vel emittere nullatenùs conſueuêre. In hoc igitur fraternæ charitatis intuitu deſiderio noſtro ſatisfacite, vt ſacrificium præteriti operis,quod Chriſto per nos obtuliſtis, iam holocauſtum fiat, & hoſtiæ immaculatæ caudam medullatam,id eſt,boni operis perfectionem, authoritate piæ deuotionis veſtræ roboratam à vobis, denuò omnipotenti DEO per omnia placabilem exhibeamus, gratanterque ſuſceptam hoc ordine recitandam teneamus.

In Chriſtũ redundat, quicquid eius ſanctis impẽditur.

Pſal.33.

Tranſlatio ſancti Modoaldi archiepiſcopi.

BEATVS Modoaldus, vir venerandæ memoriæ, ſummæ ingenuitatis lineæ præclarus,ſanctitatis excellentia præcipuus, generoſitatis normam,morum nobilitate commendabat. Literali quoquè ſcientia, in domo Domini plantatus,quaſi palma floruit, & vt cedrus Libani multiplicatus, totius ſuauitatis germina circunquaquè redolentia produxit. Vndè contigit,vt ordinationi diuinæ diſpoſitionis regali celſitudine procerumque conſtantia concordante,totiusque Cleri ac plebis voto conſpirante, vir Deo & hominibus acceptus, Treuirorum ſedi ſubrogaretur epiſcopus. Itaque pius pater,occaſione paſtoralis curæ, multiplici bonorum operum exercitio adeò ſe ſtudebat informare, vt continuò virtutum candore dealbatus,per altitudinem contemplationis ad cælestia euolaret. Interea dum domûs Dei decorem diligeret, & ad referendas dignas conditori laudes ardentiſſimo ſemper amore flagraret, ſuper ripam Moſellæ oratorium in honore beati Symphoriani martyris extruxit, ibique congregationem ſanctarum virginum, amplexibus ſponſi cæleſtis mente & habitu indefeſsè immorantiũ,inſtituit: Vbi etiam idem pater amantiſſimus, defatigatum ſpiritualibus exercitijs ſpiritum Deo reddens, tumulatus quieſcit.

Interea Nortmãnorum turmæ efferæ, de vagina ſuæ crudelitatis eductæ,quaſdam Galliæ ac Germaniæ partes occupantes, vrbem Treuerenſium inuaſêre. Qua immanitate ſui ſceleris graſſantes, nulli ætati, nulli ſexui pepercêre, matronas caſtas & virgines pudicas dehoneſtantes, ſanctuaria Dei prophanantes, diuina & humana pari contemptu peſſundantes. Porrò præfatæ virgines Deo dicatę, nè mala viderent, quæ pro ſexûs fragilitate metuebant: néve bona amitterent, quæ pro caſtitatis obſeruantia promeruerunt: beati Modoaldi ſepulcro aduolutæ, creberrimis ſingultibus tãdèm obtinuêre,vt, mirabile dictu,infra dies triginta omnes ex hac luce migrarent, & in eadem eccleſia in pace quieſcerent. Qua de re cùm hunc tantæ ſanctitatis locum, inhabitantium frequentia deſtitutum, repentina cohiberet ſolitudo, extranei quidam clerici animo ſagaces, quaſi laudabilis furti deſiderio ducti ſunt, nec id flagitium arbitrantes, ſi quauis arte ſanctorum reliquijs participarent. Remotis ergò arbitris, nocturno tempore ingreſſi, Mauſoleum beati Modoaldi effringunt,manumque temerè mittentes,quicquid tenaci digitorum pectine conclu-dere potuerunt recondentes,fugam iniêrunt. Quod facinus,licèt amore ſancti perpetrarum ſit, & ad declaranda ipſius merita Deus permiſerit, non tamen ipſi ſancto placuiſſe,rerum exitus comprobauit. Nam ex membris eiſdem extractis,mirum dictu,ſanguis copioſus erupit: qui raptorum ſtillando denotans veſtigia, nuſquàm locorum fugitiuos deſeruit, donèc die terris reddita, ab inſequentibus rei comprehenderentur: & omni negocio vacuatis euadendi gratia indulta, exintegrò ſummi pontificis reliquiæ ad vrbem cum omni honore transferuntur. Cæterùm nè quid ſimile deincèps pernicioſa crearet licentia, decernunt in commune corpus ſancti, in propatulo poſitum, ab eccleſia transferre, cæleſtemque theſaurum firmioribus apothecis & tutiori ærario commendare. Itaque arcam ligneam,firmiſſimis tabulis, compactam,ferreisque nexibus circunquaquè munitam,accelerant. eoque tranſlata confeſſoris pignora in oratorium ſancti Paulini, ſuper altare ſanctæ Crucis ſumma cum veneratione deportant.

Nortmanorum immanis crudelitas.

Dehinc interiecto multi temporis interuallo, peccatis exigentibus, occulto Dei iudicio, idem oratorium ſubito conflagrauit incendio,intempeſtæ noctis ſilentio. Cuius fragore excíti cuſtodes, variam ſacri miniſterij ſupellectilem ſumma ope tueri ſatagebant: de ſanctorum verò pignoribus ẽruendis immemores,nulli rerum minorem operam impendebant. Vndè & contigit, vt ignis, dum nulli locorum parceret, nõ ſolùm arentem lignorum materiam penitùs abſumeret, verùm lapides,tabulas quoquè marmoreas,operis dignitate mirandas, circunquaquè corrumperet. In tanta rerum difficultate quis tuas, ſancte, reliquias non æſtimaret iri perditum? Quis enim aliud, quàm vſque ad cineres, tam diuturna clade abſumptas crederet? Res mira & noſtris ſeculis inuſitata. Poſtera luce plerique propiùs accedentes,vt vel modicas ſancti fauillas colligerent, remota, quæ omnem ſuperficiem altaris conterat, incendiorum congerie,cuncta præter ſpem, quæ ſancti erant, ſalua reperêre, ipſumque loculum totius expertem iniuriæ. Quis ibi à laudibus Chriſti continuit? Tuum Modoalde nomen, tuum meritum omnis ſexus & ætas ſuper aſtra tulêre,Deum glorioſum & mirabilem in ſanctis ſuis,repetíto prædicantes clamore.

Inflammatur oratorium S. Paulini.

Poſt hæc venit vir venerandæ religionis, Abbas merito & nomine, de Saxoniæ partibus, diuturno iam accenſus deſiderio, vt patroni alicuius probatæ ſanctitatis corpus integrum, quod ſibi largiri dignaretur Dominus, honorificè ſuis inferret ſedibus. Hic nanque, prælibatis ſuis ſuorumque ieiunijs & orationibus, crebrisque vigiliarum ſingultibus, quaſi prærogatiuis apud Deum obtinuerat legationibus,nè votis ſui deſiderij deberet fruſtrari. Quapropter ipſius gratia præeunte ac diſponente, & venerandæ memoriæ Brunone Archiepiſcopo annuente, totiusque eccleſiæ concordi voto adſpirante,glorioſiſſimi pontificis Modoaldi corpus precioſiſſimum meruit ſuſcipere. Quod cùm inęſtimabili gloria & ſolenni ornatu ac melodia, vniuerſo clero comitante,& promiſcui ſexûs ac ætatis plebe circunfluente, de loco ſuæ

Bruno, Archiepiſcopus Treuirenſi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sedis eductum, in Saxoniam decentissimè est translatum, & in oratorio beati Petri Apostoli in cœnobio, quod dicitur Helinvuardeshuysen, honorificè locatum. Acta sunt hęc anno Dominicæ incarnationis M. C. VII. à venerabili Thietmaro, huius nominis secundo, successione autem sexto eiusdem loci Abbate, anno ordinationis eius xxvij. regnante Domino nostro Iesu Christo cum Patre & spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

VITA S. RICTRVDIS MARTIANENSIS, PER HVGBALDVM MONACHVM ELNONENSEM, AD STEphanum Episcopum Cameracensem scripta Anno Christi 907. Stylus obscurus & simplex, in gratiã Lectoris mutatus est per F. Laurentium Surium.

PRAEFATIO AVTHORIS.

IN membrorum Christi compage vtì excellentiori, ità merito quoquè magìs honorabili domino & præsuli Stephano, secundùm nomen suum Apostolicæ reuerentiæ signo ab hominibus quidem coronato, sed demùm ob meritorum insignia cum eis, quorum insistit vestigijs sanctitatis, à Deo coronando, Hugbaldus, sacerdotum & monachorum omnium minimus, immarcescibilem, virtutumq; floribus vernantẽ à Deo optat precaturq; coronam. Rogârũt me iampridèm Clerici & Deo sacratę virgines congregationis S. Rictrudis, vt tum illius, tum prolium eius gesta conscriberem: ego verò distuli, vel quòd quantulãcunque scientiam meam tantæ materiæ scirem imparem, vel quòd ob longitudinem temporum nulla certę fidei scripta, quibus ea continerentur, mihi videre contigisset: verererq́ue, nè dubia pro exploratis, & vana atque commentitia pro veris annotarem. Sed cùm renitenti mihi quasdam offerrent historias, quæ cum dictis ipsorum cõsentirent, & iam fidem mihi facerent illi, quorum non contemnendæ personæ viderentur, quòd ea quæ ipsi assererent, olìm literis consignata fuissent, sed Nortmannorum sęuissima rabiemonia populante interijssent: demùm adiuratus per tremendum diuinæ maiestatis nomẽ, cessi illis, feciq́; etsi non vt debui, at tamen vt potui: nec mihi studio fuit verborum adhibere phaleras, sed lectoris & auditoris consulere vtilitati. Cùm autem opusculum absolutum vestræ excellentiæ examinandum traderetur, visum est illius prudentiæ quædam in eo desiderari, quæ ad conciliandam libris authoritatem solent à studiosis requiri, nempe, personæ, loci & temporis annotationem. Et mihi quidem tàm superq́ue sufficere videbatur, si tam præclara tantorum virorum nomina, gesta & loca exprimente libello, supprimeretur locus & persona scriptoris, nè per hęc ceu atram quandam nubem, obscurari viderentur astra tanti splẽdoris: at quia aliter visum est sanctitati vestræ, celeberrima nominis vestri p̃lucente lampade, nostras quoquè cõfidimus illustratum iri, quanuis tetras, tenebras: dumq́ue Stephanum inclytum antistitem libelli huius loquetur Prefatio, nostrę quoquè exiguæ personę mentio fiet. Locus autem, vt nôstis, non est mihi iam sicut olìm, in clarissima vrbe, sedibenter me gloriarer vel postremum monasterij beatissimi Amandi, egregij cõfessoris Christi, monachum, nisì ppter peccata mea tam crebrò indè eijcerer metu barbaricæ incursionis. Quid verò mihi tempus exprimere necessè est, quod omnium infelicissimum esse videtur, ità vt non nisì cum Propheta ad Deum clamare libitum sit: Lętati sumus pro diebus, quibus nos humiliâsti, annis, quibus vidimus mala: Respice Domine in seruos tuos & in opera tua: Ad nos quoq; pertineat illud Apostolicum: Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt? Sed nè in hoc quoquè videar authoritatis vestrę iussa neglexisse, omissis regum nominibus, nouerit lector nos ista cudisse anno à nato Saluatore, summo rege, nongentesimo septimo. Ad profectum Catholicę Ecclesiæ opto vos feliciter ad votum valere.

Nortmannorum populationes.

Psal. 89.

Ephe. 5.

VITAE

VITAE HISTORIA.

CVM Francorum gẽtem, cuius maiores è Phrygia prodijsse ferunt, atq; ex regio Troianorũ stemmate ortos, post phanaticum simulacrorũ cultum ad veritatis cognitionem diuina clemẽtia vocare decreuisset, quem admodùm ex omni æternitate constituerat, ea tempestate, qua industrius rex Clodoueus eius gentis sceptra tenebat, beatissimi præsulis Remigij ministerio id voluit compleri. Is enim sanctissimus pontifex & multa virę integritate, & admirabili signorum virtute pollẽs, iam dictum regem & magnam exercitûs eius partem doctrina Catholicæ fidei imbuit, & vt ferunt, accepto cælitùs chrismate, ad tria circitèr millia vno die baptizauit. Atque ex illo tempore magìs magisque apud Francos creuit religio, & in exteros etiam fines eorum prolatum est imperium, quod maiores eorum partìm sibi iam antè vendicârant. Nec hoc gentis eius feritati tribuendum est, cuius nomine putantur à nonnullis Franci dicti, tanquàm quibus à natura quædam indita sit ferocitas: sed præstitum hoc eis est, quòd duabus eximijs essent columnis fulti, quibus totius Ecclesiæ status inniti videretur: authoritate sanctorum Pontificum, quorum est præcellens honor, & virtute regum præpotentium, qui in administranda republica sagaces inprimìs fuêre. His, inquam, rebus factum est, vt diuina tum præueniente, tum subsequente gratia, FRANCORVM potẽtia magis magisque aucta & propagata sit: atque etiam vbì quondàm abundauerat iniquitas, deindè intantùm Dei gratia superabundârit, vt quemadmodùm cælum ornatur stellarum multiplici pulchritudine, ità Francorum regio, præstante patre luminum, à quo est omne donum perfectum, multiuaria tam indigenarum, quàm aliundè aduenientium vtriusque sexûs & ordinis sanctorum atque perfectorum hominum claritate illustrata sit.

12. MAII. Vide Paulũ Aemylium lib. 1. de rebus gestis Frãcorum.

Columnæ duæ Ecclesiarum Galliæ.

Iacob. 1.

E quorum venerando collegio tãquàm sidus quoddam eximium extitit Rictrudis, deuota Christi ancilla, grata Deo suo, & chara hominibus atq; laudabilis ob merita iustitię & sanctitatis: quę patrem habuit Ernoldum, virũ nobilem, & * Lichiam genitricem ex bellicosa Vasconũ gente. Quę gens licèt ea tẽpestate magnâ ex parte dęmonum cultui esset addicta, at tamẽ à Deo electa Rictrudis, sic ab illis impijs traxit originem, quemadmodùm è spinis nascitur rosa: atque ab ipsis incunabulis cum teneræ ætatis incremento, honestis est moribus alta & instituta. Fuit autem temporibus Clotarij regis, qui à magno Clodoueo, quem iam diximus primùm ad Christi religionem accessisse, quartus fuit, atque etiam huius Clotarij filij Dagoberti inclyti, qui à beatissimo Arnulpho Metensium episcopo institutus, dignus & industria & viribus fuit, qui vnà cum patre regnaret, eique in regno succederet. Habuit autem Dagobertus fratrem Aribertum, non tamen germanum. Ei attribuit vrbes & pagos citra Ligerim flumẽ & vsq; ad Pyrenęos saltus: sapiẽti videlicet vsus cõsilio, pactusq; ab eo, nè quid vnquàm paterni regni ab ipso repeteret. Itaque Aribertus Tolosanam obtinens sedem, cùm in Aquitania regnaret, nõ diù pòst totam Vasconiam sibi subegit.

S. Rictrudis parentes. * Luciam

Aribertus frater Dagoberti.

At Dagobertus in administrando regno præclarus, vni vitio subiacuit, immodico deditus amori mulierum. Vndè accidit, vt legitima coniuge sua ob sterilitatem repudiata, alteram sibi copulârit. Cumq́; id flagitium in eo pontifices, inprimis autẽ vir sanctissimus & mirabilium operum patrator præsul Amandus repræhenderet, ille indignatione & fastu regio incitatus, eundem venerabilem antistitem non absque iniuria è suo regno eiecit. Ille verò pro Christi veritate persecutionem patientissimè ferens, quippe qui etiam sanguinem pro Christo fundere peroptaret, diuersis in locis diuini verbi sparsit semina, atque tandèm etiam in Vasconiam, Rictrudis patriam peruènit, vt cælitùs infuso sibi lumine eius regionis gentem illustraret, simul sperans ob gentis eius sæuitiam posse se illic martyrij palmam promereri.

Dagobertus mulierosus.

S. Amandi exilium.

Interim autem Dagobertus rex, cùm non haberet filium, qui ipsi in regno succe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

deret, ea causa mœrens non mediocriter, tertiam sibi assciuit vxorem. Atque tum demùm conuersus ad Deum, multorumque expetens preces, & largas prestans eleemosynas, eodem anno ex illa coniuge sustulit filium: quem cùm anxiè cogitaret cui nam vndis salutaribus expiandum, diuinaque lege imbuendum traderet, vt quem admodùm ipse beatum Arnulphum habuerat pædagogum, ità hic quoquè ab insigni aliquo Dei seruo ad Christianæ religionis præscriptum institueretur: memoria cœpit repetere, quanta iniuria virum sanctissimum Amandum affecisset, moxq; ministris ablegatis, eum vbiquè iussit studiosissimè inquiri & ad se reduci. Ità ergò

Reuocatur ab exilio S. Amandus.

renocatur ab exilio verax præco & cultor Euangelij, antistes venerandus. Lætantur eius reditu rex & optimates & populus omnis: eiusque pedibus se sternès rex, veniam petit, nec difficulter impetrat: orat pro filio, sed patitur repulsam, dicente viro rèr

2. Tim 2.

beato, militantem Deo non oportere negocijs implicari secularibus: moxq; è conspectu regis celeriter se proripiente. At rex nihil de suo remittit desiderio, Audoenum & Eligium viros primarios, multaque prudentia & virtute conspicuos, beatoque Amando inprimìs charos atque familiares, ad eum mittit, qui tandèm inuitum eò suis precibus impulère, vt regis volùtati sese accommodaret. Adducitur infans dies natus quadraginta, adhibetur catechesis à sancto præsule, & cùm finita prece extanta hominum frequentia nemo responderet, Amen, infans ille cunctis audientibus, clara voce respondit, Amen. Indè baptizatur, & Sigeberti nomen ei imponitur, atque ab Ariberto regis fratre è sacro fonte susçipitur Sequenti anno Aribertus rex, nec diù pòst etiam filius eius abeunt è vita, omnisque ditio Ariberti cessit Dagoberto. Quæ quidem oĩa idcircò huic historiæ voluĩ inserere, vt lector faciliùs cognoscat, quę Rictrudi causa fuerit in Franciam veniendi.

Cùm enim per id tempus Franci crebrò commearent in Vasconiam, Rictrudis puella bonæ indolis, ad nubiles iam perducta annos, conspicitur, amatur atque appetitur à Franco quodam Adalbaldo, præclaris & iustis orto natalibus: cuius mater Gereberta filia fuit sanctæ Gertrudis, in monasterio, quod Hamaticum dicunt, quiescentis, quod ipsa construxerat: fueratque is Adalbaldus à puero optimis institutus disciplinis, multisque pollebat opibus & fundis, nec vulgarem gratię locum in

Rictrudis nubit Adalbaldo.

regis aula obtinebat: dignus planè vir, qui Rictrudem haberet coniugem: cui etiam iuxta morem desponsa, & matrimonij lege sociata fuit, licèt quidam virginis cognati id molestè ferrent. Neque ineundi coniugij huius causa fuit libido aut incontinentia, sed amor charæ sobolis. Nec deerant vtriq; dotes animi & corporis, quæ in spô, so sponsáve spectari solent. In Adalbaldo cernere erat generis nobilitatem, pulchritudinem, virtutem & sapientiam, quæ ad conciliandum amorem plùs habet virium. In Rictrude formæ elegantia, genus, opes, & mores, qui præ cæteris inquirendi sunt,

Hebr. 3.

visebantur. Itaque conuenienter illi sententiæ Apostolicæ, erat inter illos honorabile coniugium & thorus immaculatus. Non enim surda acceperant aure, quod

1. Cor. 6.

idem Apostolus dicit: An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt spiritûs sancti, quem habetis à Deo, & non estis vestri? Empti estis precio magno: glorificate & portate Deum in corpore vestro. Fidem verò coniugij inter se accuratè seruantes, compage fidei & charitatis erant duo in carne vna, vnanimes, vno ore & concordi operatione honorificantes Deum, & omnibus diebus vitę suę seruientes illi in iustitia & sanctitate.

Rictrudis proles.

Nati quoq; eis sunt filij, & in ijs primogenitus Maurontus, posteà Abbas & Ieuita factus, & tres filiæ, sanctę virgines: Clotsendis, post obitũ matris eius monasterij moderatrix: Eusebia, bona Dei cultrix, & Adalsendis. Quos parentes eorum, cùm essent iusti, tum per seipsos, tum per familiares ipsis Dei seruos in timore Dñi erudièrunt & educârunt, ab infantia cælesti benedictione auctos. Maurontus patrẽ spiritualem habuit venerabilem Deoq; dignum sacerdotem Richarium, qui per sacrũ baptisma eum Christo regenerauit. Clotsendem egregius pontifex Amãdus & sacris manibus è fonte salutari susçepit, atq; in omnibus Deo dignam reddidit: Eusebiam Mathildis regina, Dagoberti coniunx ex sacro fonte susçepit. Potest nõ immeritò de hac pro-

Sap. 4.

genie dici illud Sapientię: O quàm pulchra est casta generatio cum claritate.

Accidit autem, vt Adalbaldus à pago Austrebatensi, vbì multæ ei erant possessiones, in Vasconiam triste suis iter susciperet. Prosequebatur eũtem aliquousq; beata Rictru-

Rictrudis, sed iussa, citò domum se recipit mœrens, quasi iam animo præsagiret imminens malum. Eccè autem malignorum hominum, quos aiunt fuisse, quibus illud coniugium displicuerat, vir pius insidijs appetitur, vulneratur, perimitur. Sed planè non est ille mortuus, sed viuit feliciter in Deo, cohærens spiritu illi, qui est vera vita: quod quidem satìs testantur signa, quæ ad eius sacra ossa non rarò fiunt. Citò autem tristissimæ rei nuncius perfertur ad Christi famulam Rictrudem, quæ gemino coq; atroci dolore corripitur, quòd & charissimo se sentiret orbatam coniuge, & proles suas, tum etiam cognatos, videret eius nece grauissimè discruciari. Tandèm autem luctu illo sopito, cum seruis Dei ipsi familiaribus, præsertim aũt cum Amando sanctissimo pręsule, de suo statu deliberat: auditq; ex illo fidissimo cõsultore illud Apostoli: Mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius viuit. Quòd si dormierit vir eius, liberata est: cui vult, nubat: tantùm in Dño. Beatior aũt erit, si sic permanserit secundùm meum cõsilium, Audit etiam illud Dñi Saluatoris: Si vis perfectus esse, vende oĩa, quę habes, & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cęlo: & veni, sequere me. Hęc & id genus alia verba salutis nõ surda aure accipiès S. Rictrudis, sed ijs diligenter animum applicans, omni postposita ancipitis deliberationis mora, pollicetur se eius salutaribus monitis obtemperaturam. Verùm antiquus serpens, inuidiæ stimulis percitus, tam salubre propositum modis oĩbus impedire conatur. Cõmouet regis animum, vt persuadeat illi denuò nubere cuidam ex optimatibus suis. Illa aũt prorsùs id respuẽte, multa adhibet blandimẽta rex, sed fruſtrà. Blanditijs succedunt terrores & minæ, sed tantundem efficiunt apud animũ in Deo benè firmatum. Et quia ex tribus Philosophiæ partibus eam præcipuè colebat, quę in actiõe & rectè viuendi ratione cõsistit, nec immeritò viuẽdi magistra dicitur, quam Græci Ethicẽ, Latini Moralem vocant, ad quam primarię illę virtutes pertinẽt, prudentia, iustitia, fortitudo, temperantia: his ipsis accuratè sese communiens, quemadmodùm per iustitiam Deo magis quàm hominibus obedire, atq; per fortitudinẽ nullis cedere aduersis constituerat: ità per prudentiam regis indignationem amoliri, & per temperantiam intrà modestię & humilitatis limites sese continere decreuit. Itaq; vsa cõsilio sanctissimi Amandi, ad tempus dissimulat immutabile animi sui propositũ, sponderq; regi se ex eius consilio facturam, quod sibi conducibilius videretur.

Adalbaldi cædes.

1. Cor. 7.

Matt. 19.

Hunc in modum cùm regi persuasisset, se ipsius dictis parituram, in prædio suo, in villa Baireio opiparum & regia maiestate dignum apparat conuiuiũ. Inuitat regem cum optimatibus, & inter epulas sermonibus sale conditis omnes exhilarat. Postquàm aũt repressa fame, edendi auiditas remitti cœpit, essentq; iam cõuiuæ fœcundis calicibus comiter accepti, surgit matrona venerabilis à mensa, & nõ trepidè, sed constanter: nõ tepidè, sed feruenter: non segniter, sed sagaciter: nõ muliebri, sed virili planè animo, quod secum deliberârat, re ipsa exequitur.

Primùm scisçitatur ex rege, num illius bona venia liceat ipsi in ædibus suis quod velit agere. Rege incunctanter annuente, quippe qui putaret illam sumpto poculo, vt pleriq; solent, & se & conuiuas alios ad potandum strenuè inuitaturam: è sinu suo profert velum ab Amãdo pontifice consecratum, qui etiam hoc ei consiliũ dederat, & inuocato terribilis Dei nomine & auxilio, suo illud capiti imponit. Tum verò rex ira permotus, ingratas relinquens epulas, abscessit è conuiuio. At illa iactans cogitatum suum in Dominũ, totam se illius arbitrio permisit & cõmisit: facultatibusq; & possessionibus prudenter distributis, spinosisq; huius mundi curis è terra cordis sui penitùs extirpatis: quæ priùs seruiendo Christo in membris eius, Marthæ gesserat officium, iam ad pedes eius sedens, audiebat verbum eius, optimam Mariæ partem, quæ ab ea non posset auferri, sibi deligens.

Vide præclarum sanctinus venerabilis matronæ.

Luc. 10.

Vt verò quod in interiori gerebatur homine, id etiam exterior præ se ferret: sicut mentis mutârat habitum, ità mutauit & corporis: precioſisq; abiectis vestibus, quibus fuerat vsa in matrimonio, vt placeret viro, vnà cũ eis oĩbus se exuit huius mũdi impedimentis, vt solicita semper cogitatione ea sola tractaret, quæ Dñi sunt, vt illi vni deincèps placeret. Imposuit aũt capiti tetrum quendam amictum, vt interioris hominis luctum & pœnitentiam designaret, posset q; pro luctu breui & mœrore momentaneo ea quandoq; consolatione affici, de qua Dñs dicit in Euangelio: Beati qui lugent, quoniam ipsi cõsolabuntur. Et vt quondàm expertas corporis volupta-

Matth. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes & molestas dæmonum profligaret vexationes, in preces continuas & immodica propè ieiunia incubuit, carnemque aspero cilicio domans, illud ex Psalmo canebat: Ego autē, cùm mihi molesti essent, induebar cilicio: humiliabam in ieiunio animam meam, & oratio mea in sinu meo conuertetur. Porrò locū, vbi spiritalibus daret exercitijs operam, cum consilio & auxilio sæpè dicti antistitis Amandi, valdè sibi congruum delegit, nempe monasterium, quod Martianas vocant, ab eodem antistite ad fluuium Scarbum exædificatum, cui disponendo & constituendo vir sanctus Abbatem præfecerat sanctum Iouatum venerabilem virum, cuius adhuc in eodem monasterio corpus conditum habetur. Et Amandus quidem monachos illic haberi voluit, sed Iouatus sanctimoniales ibi congregauit. Hunc ergò locum, satis opportunè ab hominum strepitu remotum, DEI famula Rictrudis expetijt, & beato Amando non solùm consentiente, sed etiam inter regem & ipsam pacem cōciliante, cum maiestatis regiæ priuilegio obtinuit, vt illic se totam rebus diuinis manciparet.

Psal. 34.

Martianēse monaste. rium.

Vt autem omnibus palàm innotesceret, à quanta perfectione suam inchoâsset cōuersionem, conuenienter illi Euangelicæ sententiæ, Luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrē vestrum, qui in cælis est: posthabiectas à suis humeris onerosas prædiorum & facultatum sarcinas, post nuncupatū Deo continentiæ votum, post acceptum monasticæ religionis habitum, non cōtenta se solam Deo offerre oblationem viuam, sanctam, eiq; placentem: etiam tres filias suas, quas iam suprà memorauimus, illi obtulit virgines, corde & corpore immaculatas, vt perpetuam seruantes virginitatē, agnum virginē, virginis matris filiū, quocunq; ierit sequātur, cantentq; ante Deithronum cāticum nouum, id est, cum agno æternū exultent de carnis seruata integritate & incorruptione. Quod canticū licēt audire possint sancti, nemo tamē dicere poterit, nisi illa candida turba incōtaminatorū. Quod cùm sit verissimū, audite, obsecro, & auribus percipite oēs, qui habetis audiendi aures, qbus adhuc fas est ad angelicę castitatis adspirare priuilegia, & tam præclari cōtubernij frui sodalitate, atq; cum eis noui cātici suauissimam depromere melodiam. Properate, currite, & memores vxoris Lot, retrò respicere nolite. Putridas putidę carnis cōcupiscentias edomate. Omnis caro fœnū, & oīs gloria eius tanquàm flos fœni. Penetrēt hęc intima cordis vestri penetralia, nec meam hāc esse putetis adhortationem, sed beatissimi Patris Augustini, q̄ inter cętera ità dicit: Pergite sancti Dei, pueri ac puellę, mares ac fœminę, cælibes & innuptæ: pergite perseuerater in finē. Laudate Dn̄m dulciùs, quem cogitatis vberiùs: sperate feliciùs, cui seruitis instantiùs: amate ardētiùs, cui placetis attentiùs. Lumbis accinctis & lucernis ardentibus expectate Dominum, quādò veniat à nuptijs. Vos afferetis ad nuptias agni canticum nouum, quod cantabitis in citharis vestris, quale nemo poterit dicere, nisi vos. Et post pauca: Meritò eum sequimini virginitate cordis & carnis, quocunquè ierit. Quid est eum sequi, nisi imitari? Quia Christus pro nobis passus est, relinquens nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius.

Matth. 5.

Apoc. 14.

Gen. 19.

Esaiæ 4. & 40.

De sancta virginitate cap. 27.

1. Petr. 2.

Itaq; S. Rictrudis tres filias suas, vt diximus, in ætate adhuc tenera vni despōdit viro Christo, vt canticū illud, quod iam per se nō poterat, per illarū citharas Dño decantaret: cūctisq; sapienter dispositis, & curis oīmbus huius mundi procùl abiectis, monasterij gymnasium adijt, vbi vitę huius breue tempus tanq̄ in agone decurreret, cōtra tartareos dęmones certādo viriliter, nuda iā & expedita ab oīmbus, nè possent eam vlla ex parte tenere illi maligni spiritus, vnctaq; oleo cęlestis gratiæ, cuius ope freta, facilè ex hostibus victoriā reportaret. Porrò Maurontus filius eius in laico habitu regijs officijs & militaribus negocijs adhuc detinebatur, sed corpore potiùs, q̄ animi studio aut volūtate, de quo suo loco plura dicemus. Per id tempus mortuo eli Adalsendis, inter filias postremo loco nata. Obijt aūt in ipsa sacrosancta Dominicę natiuitatis solēnitate, quandò huic mundo in peccatis mortuo aduénit in Christo salus & remediū p̄sentissimum, quo ꝓfligatur mors cum authore & principe suo: vt Adalsendis nō tā mortua sit, q̄ luci vitęq; perēni edita. At pia Rictrudis, inter aduersa fortis & lōganimis, cùm se illi vno codēq; tēpore ingēs tū gaudij, tū mœroris materia offerret: hinc angelū toti mūdo lętissimū nūciū adferentē audiret & dicētē, Euangelizo vobis gaudiū magnū, quod erit oīmi populo: indè suæ p̄ oculis haberet filiolæ triste funus, quod sine dolore cernere ipsa naturæ vis non sinebat: virili animi robore

Adalsendis obit.

Luc. 2.

bore muliebrem superauit affectum, nec passa est sibi dominari luctū, quem extorquebat mors tam chari pignoris: nec voluit dare locum tristitiæ, vbi natalis celebraretur vitæ. Itaq; expletur sepulturæ officium more fidelium, premuntur lachrymæ, luctus facessere iubetur. Sic primus exactus est dies, sic secūdus & tertius solennitatis dies. Vbi ad quartum ventum est, quo sancta Ecclesia paruulos pro Christo cæsos commemorat, prudentissima Rictrudis sciens quid cuiq; deberet impendere tempori, & omni negocio tempus esse & opportunitatē, tempus gaudendi, itemq; tempus flendi ità distinxit, vt post sacrorum expletionem mysteriorum, quibus ad Dei laudem eisdem sanctis martyribus non luctus exhibetur, sed honor, votaq; prę-stantur non lachrymarum, sed cæremoniarum: cùm iam parata essent omnia, quæ ad corpora cibo potuq; reficienda pertinerent, conuocatis sororibus ait: Eat iam charitas vestra, sorores meæ, & dona Dei percipiat cum gratiarum actione: me verò exemplo matrū, quarum hodiè ploratus & vlulatus auditus est multus, sinat innocentem filiolam meam, immatura morte præreptam, materna pietate lugere. His dictis, amicum mœrori locum secretum petijt, doloriq;, vt natura poscere videbatur, indulsit. O verè laudabilem & admirandam fœminam, quæ fortitudine accinxit lumbos suos.

Vide animi fortitudinē in matrōa.

Eccēs 8.

Iere. 31.

Matt. 2.

Iam veniamus ad Maurontum, cuius suprà meminimus, S. Rictrudis filium primogenitum, ab egregio Christi sacerdote Richario per sacrum baptisma regeneratum. Accidit aliquandò, vt idem venerabilis presbyter Richarius tum pro sanctitate, tum pro familiaritate equo vectus, beatam Rictrudem inuiseret: cumq; post sancta colloquia vir Dei consenso equo vellet abscedere, illa, filiolum Maurōtum in vlnis gestans, paululùm è domo progressa, eum prosequebatur, vt benedictione illius filiolus suus muniretur. Postq̄ autem vir Dei equo sedens infantem in manus accepit, siue vt illi benè precaretur, siue vt oscularetur eum, equus, agente malo dęmone, cœpit ferocire, dentibus frēdere, pedibus calcitrare, magno impetu sursùm deorsùm calcitrare. Itaq; sacerdos & sibi & puero metuebat: mater pro vtroq; anxia, & iam penè exanimis, quòd putaret certum vtriq; exitium impendére, auerso vultu, tam triste spectaculum videre non sustinuit. Flebat etiam familia non mediocriter. At vir Dei tenens fortiter paruulum, nè laberetur, preces fudit ad Dominū: quibus completis, & puer instàr auiculæ illæsus in terram perlatus est, & equo pristina redijt mansuetudo. Tum verò materr, e cepto spiritu, filium ipsi arridentem in suas sustulit vlnas, & ingens mœror omnium versus est in gaudium haud vulgare: nec debet ambigi vtrorunq; meritis id ità euenisse. Et quia tam infinitè benigna est Dei clementia & bonitas, vt quod malignus dæmon sanctis in perniciem machinatur, ille ad eorum profectum conuertat: tentatio hæc beato viro cessit ad virtutis augmentum. Cogitans enim apud se, humani generis Saluatorem, cùm ad nos redimendos iret Hierosolymam, non phalerato sedisse equo, sed humili potiùs asello, deinceps cùm aliquò esset proficiscendū, non equo vsus est, sed asello māsuetissimo.

His consimilia habētur in vita S. Richarij Tom. 2. 26. April.

Matt. 21.

Postq̄ autem Maurontus ad viriles peruenit annos, cùm esset vir nobilis, regis lateri adhærebat, qui perpetuis eius officijs & ministerijs vtebatur. Data autē est opera, vt sponsa ei assciscereturr: sed Amando pontifice spiritalis amoris suauitates & æternæ vitæ inæstimabiles iucunditates ei prædicante, voluptuosos carnalis amoris cōpedes, qbus iam ferè pedē iniecerat, dirupit. Cū aūt matri indicâsset se nolle spōsam admittere, illa metuēs, nè p̄ abrupta lasciuiæ p̄cipitia, vt pleriq; solēt adolescentes, iret in ꝓfunda gehēnę, nō mediocriter dolere cœpit, oratq; S. Amandū, vt ipsam ea in re iuuare velit. At vir sanctus eius precibus annuēs, Martianas venit, optimisq; sermonibus eā demulcēs, pristinæ in Deū alacritati restituit. Accessit indè ad Missarum pagendam celebritatē, & cùm illic Maurontus adstaret, vidit sanctus episcopus apē, ter eius verticē circunuolantē: nec ignorās quid ea res portenderet, eum aduocat, hortatur vt quamprimū opę ꝓficiat, quod iāpridèm animo velle cœpisset. Nec defuit Maurontus sancti viri monitis: eumq; idē beatus antistes more Ecclesiastico totondit, decisa coma capitis eius, vt coronę signū vel effigiē ferret in capite: per id, quod exteriùs fiebat, innuens, quid eius significatiōe intùs seruari oporteret: nempe vt vertice capitis nudato designaretur, præpotenti Deo nuda & aperta esse etiam arcana pectorum, nihilq; vel abditissimis versari cogitationibus, quod fugiat oculos

Mauronti breuis historia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

los cuncta cernentis: Porrò crebra capillorum resectio indicaret assiduè resecãdas malarum cogitationum superfluitates. Deniq; corona & summi sacerdotis tiarã, & regiæ dignitatis diadema exprimeret, vt indè admoneretur ad regale se pertinere sacerdotium, & post victoriam, ex multiuarijs mortalis vitæ tentationibus reportatam, meritò se recepturum vitæ immortalis coronam, quam Deus promisit diligentibus se. Quæ quidem sanctus vir Maurontus, non solùm ex beatissimi præsulis huius traditione, sed etiam ex diuinarum scripturarum lectione susciпiẽs & memoriæ commendans, studuit semper diligentissimè re ipsa complere. Factus enim post, eà diaconus, illi muneri congrua viuendi ratione & optima conuersatione respondit. In aula etiam regis, quippe clara editus prosapia, præclarè functus est officio regiorum conscribendorum diplomatum, siue edictorum. Et vt ad sanctæ conuersationis eius cumulum non parùm accederet, sancti Amati episcopi ei conuictus obtigit: qui beatus vir cùm Senonen̄ esset episcopus, falsò apud Theodoricum regem, qui per id tempus tyrannidem exercebat, insimulatus fuit, tanq̄ in regem perfidiæ crimen admisisset: atq; ea causa in Perona monasterio, in Veromanduorum oppido sito, cui tum sanctus Abbas Vltanus præerat, iussus est exul degere. Mortuo autem Vltano, traditus est Mauronto abbati, vt is eũ in custodia asseruaret in Broylo monasterio, quod ipse nupèr admodùm construxerat in Lætiæ territorio. At Maurontus illo ad se recepto, vt eius religiosam comperit conuersationem, haud aliter atq; cælesti asseruando thesauro cunctis vitæ eius diebus omnem ei curam & ministerium impendit, gaudens habere se in illo & sibi & fratribus suis vitæ & sanctitatis ꝓpositum exemplar. Interea Dei famula Gertrudis, auia Adalbaldi, iam prouecta admodùm ætate, & multis cumulata operibus bonis, in Hamatico monasterio, quod ipsa ædificauerat, vbi etiam sacra virgo Eusebia, eius proneptis, educabatur, viã vniuersæ carnis ingressa est: cui in monasterij regimine eadem Eusebia successit, bonæ quidem indolis puella, sed adhuc teneræ ætatis, vtpotè duodennis. Itaq; mater eius Rictrudis, altiori vsa consilio atq; prudentia, non ignorans multos etiam in virtutibus exercitatos, hostis tartarei astutia decipi, tum etiam metuens ætati illi filiæ suæ, nè præproperam adepta libertatem, illius maligni serpentis fraudibus circũscriberetur: ad se eam acciuit, secumq; habitare voluit. Recusante verò illa, & in Hamatico cœnobio permanere volente, mater eius regias cõpulsa aures appellare, facultatem obtinuit illã regis aurhoritate reuocãdi. Atq; ità coacta Eusebia, ad matrẽ venit mœrẽs, secumq; adduxit totã congregationẽ suã & ꝓpiæ sanctæ Gertrudis corpus cũ reliquijs sanctorũ, quæ illic cõditæ fuerãt. Mater aũt eius, voti cõpos effecta, hortabatur illã multis verbis, vt cum ipsa in spiritali militia Deo inseruiret. Et illa quidem maternis admonitionibus libentissimè parebat, diuinis ministerijs ingiter se se mancipans: sed tamẽ nõ potuit amor eius & desideriũ reuocari ab Hamatico monasterio, quæ ei quasi innata videbantur. Quãobrèm flebat sæpissimè, & ꝓpè singulis noctibus post absolutã vespertinã synaxim, cùm eam putarent se dare cum alijs quieti, illa, relictis ante lectũ sandalijs, ibat ad Hamaticũ monasteriũ intẽpestæ noctis silentio, cum eo, quẽ antè diximus, sanctissimo episcopo & monacho Amato, & cum collactanea sua, alijsq; fidis, vt putabat, sui secreti socijs. Ibiq; celebratis vigilijs & omnium horarum officijs, Martianas reuertebatur, fideli illo peracto furto, nẽ illic nocturnis precibus non interfuisse deprehenderetur. Nec defuit tamen, qui hæc ad matris notitiã ꝓferret: q̄ eam ad se vocans & blandis mulcebat, & asperis terrebat sermonibus, vt eam ab hoc ꝓposito retraherer, sciens eam magis carnis ꝓpinquitate q̄ spiritus pmoueri. Sed cùm neq; per se, neq; per amicos qdquã ꝓficeret, ineo cũ filio Mauronto, Leuita & Abbate venerabili, consilio, vtrisq; placuit, vt ꝓ huiusmodi inobediẽtia & ptinacia, verberibus Eusebia castigaretur. Itaq; Maurontus, tenente eam famulo, verberauit eam: sed interìm ad capulũ ensis, quo famulus accinctus erat, grauiter attriuit latus teneri corpusculi, ità vt multis, quibus posteà superuixit annis, purulentam & sanguine mixtam ab ore saliuam eiecerit. Verùm neque hoc pacto eius compresso desiderio & conatu, conuocant è propinquis locis episcopos, abbates & illustres viros: qui omnes varijs modis eam nitebantur ab hoc studio reuocare, sed frustrà. Tandèm igitur consilium hoc illius matri dedère, vt sineret eam optatum repetere locum: quibus etiam assensit mater, quanuis

Corona capitis in clericis quid significet.

S. Amatus Senonen̄ episcopus.

Sigebertus in Chron. anno Christi 672.

Eusebiæ amor erga Hamaticũ cœnobium.

inuita. Confirmabat autem eius religiosam conuersationem maternis adhortationibus, & Deo eam precibus commẽdans, à se dimisit. Ea igitur voto petita suo, cum omnibus suis læta abijt ad Hamaticum cœnobium, secum eò reducens corpus proauiæ suæ cum venerandis sanctorum reliquijs: ibiq; sanè angelicam ducens vitam, in medijs adolescentiæ annis rapta est ad cælestis sponsi thalamum, nè malitia mutaret intellectum illius, aut fictio deciperet animam illius: & consummata in breui, expleuit tempora multa.

Non desunt autem, qui dente rodant canino, quòd diximus sanctam virginẽ tam malè acceptam à matre Rictrude & fratre Mauronto: sed nouerint illi, Rictrudẽ nõ vllo odio insectatam filiolam suam, sed eius immaturæ timuisse ætati. Sciebat enim scriptum à sapientissimo Salomone: Puer, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam: nec illud Ecclesiastici ignorabat: Filiæ sunt tibi? serua corpus earum. Voluit igitur filiam apud se manere, vt suis & adhortationibus & exemplis ad perfectiora eã proueheret: & Eusebia, licèt se sciret cælesti regno desponsatam, nõ tamen sanctam matrem proteruè aspernabatur, sciens sponsi sui illud esse præceptum: Honora patrem & matrem, vt sis longæuus super terram: sed innitens gratiæ eius, qui ipsam sibi desponderat, eiusq; vnius flagrans amore, nec maternum quidem affectum sibi patiebatur vllum feruoris sui adferre detrimentũ. Et Maurontus quoq; frater eius, non odij crudelitate id fecit, quòd eam flagellauit: sed matri immorigeram & propè insolentem volebat coërcere. Etsi autem vterq; & mater & frater in illa castiganda humano quodam errore lapsi sunt, ignorantes gratiam Dei, quæ illi inerat: non debent tamen temerè reprehẽdi, cùm non possint ea numerari in operibus iniquitatis, quæ ex charitatis radice proficiscuntur, dicente ipsa veritate Christo: Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Quòd verò hac occasione in morbum incidit sacra virgo, quo etiam non caruit quãdiù superuixit: quis non videat hoc illi ad collatæ gratiæ cumulum accessisse, vt dum corpore deficeret, spiritu roboraretur, conuenienter illi Apostolicæ sententiæ: Cùm enim infirmor, tunc potens sum? Et certè eius cõuersatio talis fuit, vt verbis exprimi vix queat. Præbebat talia de se ipsis exempla, quæ aliæ omnes meritò sibi imitanda proponerent. Erant virginis prudentissimæ tales mores, talisq; habitus, vt virtutes omnes ex ipsa relucerent: prudentia in verbis, iustitia in decernendis iudicijs, temperantia in licitis & veritis, fortitudo in rebus duris & aduersis. Cùm necessitas interdũ cogeret negocijs interesse secularibus, nihil ex his eius animo inhærebat. Et vt paucis expediam, virtutes omnes obtinere studuit, & tamen easipsas sapienter occultauit. Ità annos nata plùs minùs vigintitres, cùm diuinitùs cognouisset diem obitûs sui, omnes in sancta professione sub se militantes acciuit, hortabatur eas in mutua perseuerare charitate, in proposito inuiolabiliter permanere, obedientiam promptissimè exhibere, nec de diuina quicquam diffidere prouidentia, licèt ipsa eis subtraheretur. Hæc atq; alia cùm dixisset, omnesq; Domino commendâsset, repẽtè domus, in qua decumbebat, immenso est lumine perfusa. Quo recedente, sancta illa anima pariter migrauit à corpore, & ad vitam est profecta sempiternam, 17. Calend. April.

Prov. 29.

Eccl. 7.

Exod. 20.

Matt. 6.

2. Cor. 12.

Eusebiæ encomion.

Eusebiæ senilis obitus.

Postq̄ autem sanctum episcopum & monachum Amatũ Dominus ab hoc exilio ad cælestem patriam Idibus Septemb. euocauit, sacrum eius corpus Maurontus in sua possessiõe tumulauit, omniaq; prædia sua per chartarũ instrumenta tradidit* & licèt matri suæ fuerit superstes, tamen etiã ipse post expleta piæ administrationis munia, felicem Christo spiritum reddidit tertio Nonas Maij. Sed iam ad S. Rictrudem nostra se recipiat oratio: quæ sanè omni mentis studio & toto corporis conatu bonis operibus dedita, & de virtute in virtutem proficiens, dilatato corde infatigabiliter cucurrit viam mandatorum Dei in stadio fidei & iustitiæ, patulis hauriẽs auribus illud Apostoli: Sic currite, vt cõprehẽdatis, nẽpe brauium cæleste. Et vt perfectissimã se exhiberet illius imitatione, qui dixit: Non vẽni facere voluntatem meam: alterius regimini se spontè subdidit, iussa eius ꝓmptissima obedientia capessens, & famularum sese famulam exhibens: semper ob oculos versans illa Saluatoris verba: Filius hominis non vẽnit ministrari, sed ministrare: nec vnquàm extra monasterij septa progressa est, cunctisq; bonorum operum se exemplum prębuit in humilitate, in patientia, in obedientia, in castitate, in ieiunijs, in vigilijs, in orationibus perpetuis

*hic deest in exemplari Ms. monasterio, aut aliquid eiusmodi.

1. Cor. 9.

Iohan. 6.

Matth. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuis, in longanimitate, in mansuetudine, in modestia & benignitate. Et nè sim longior, vt filia lucis semper ambulauit in luce, cuius fructus est in omni bonitate & iustitia & veritate: sicque in sanctarum virtutum studio perseuerans, cùm ad annos peruenisset quatuor & septuaginta, 4. Idus Maij, corpusculum terræ, spiritum verò reddidit cælo: sepultaq; est honorificè à Dei sacerdotibus alijsq; Ecclesiastica dignitate ornatis viris, & permultis ad eius funus concurrentibus.

Ephe. 5.

5. Rictrudis decedit è vita.

Nè quis autem de eius meritis & sanctitate possit ambigere, multa diuinitùs coruscant virtutum & miraculorum signa ad eius sacras reliquias, sicut testantur, qui suis oculis conspexêre. Te igitur sancta ac Deo dilecta Rictrudis toto cordis affectu obsecramus, vt tuis sanctis precibus & meritis, quibus variarum soluis ægritudinũ nexus, nos à peccatorum nostrorum vinculis absoluas, vt benignissimi Saluatoris gratia his expediti, in tremendo iudicij die, cælis & terris ardentibus, ipse nos à gehennæ flammis ereptos, tecum ad æternæ felicitatis gaudia deducat, cuius misericordiæ nullus est finis: Cui cum patre & spiritu sancto est regnum, virtus, honor & gloria per infinita secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTI ALTERIVS ALEXANDRI, AVTHORE SIMEONE METAPHR.

13. Maij.

QVO tempore impius Maximianus imperabat, persecutio multa contra Christianæ religionis sectatores per omnes regiones commota erat. Centurio autem quidã, dæmonum amicissimus, Maximiani Imperatoris iussu erexit templum Ioui longè ab vrbe Roma stadio vno. Edixit igitur Maximianus Imperator, vt quicunq; Christianam fidem sequebantur, dijs ipsis sacrificare cogerẽtur: iussitq; omnes præstò esse in templi dedicatione, ac præcones ipsos per totam vrbem indicere, vt quicunq; illic essent deorum studiosi, crastino die omnes in templi dedicatiõe cum Imperatore cõuenirent. Itaq; oñes, audita p̃conum voce & tubæ ipsius clangore, parati erãt vnà cum Imperatore in Iouis templo præstò esse. Multi ergò, rebus omnibus omissis, templum adiêrunt, & Ioui sacrificârunt. Quidam verò admodùm diues, Tyberianus nomine, sub imperio suo habens milites, à Felice tribuno sibi cõmissos, oñes illos cõuocauit, eisq; hæc dixit: Audite, fratres. Scitis vos omnes, quemadmodùm Imperator præcepit, vt hodierno die in templo Iouis cuncti vnà cum ipso præstò simus. Parate igitur vos, vt mecum vnà in templum veniatis. Hæc cùm militibus suis diceret, nunciatum illis fuit, Imperatorem in templum venisse. Tunc celeriter cum Tribuno ipso milites omnes properabant, vt Imperatori assisterent.

Alexander miles Christianus.

Vnus verò ex illorum numero, nomine Alexander, cùm à puero pietatem seruãs, Deum ipsum timeret, Tribuno respondit: Si ad Deum illum, qui verè Deus cælestis est, nobis eundum esse dixisses, eumque adorandum, rectè quidem locutus fuisses. Quos enim vos deos esse dicitis, dæmones illi sunt, non dij. Tum Tyberianus: Nõ omnibus, inquit, dijs, sed vni deo Ioui nobis nunc sacrificandum esse dixi, licèt sint alij, quos & Imperator, & nos colimus. Ad hæc Alexander: Iouem ipsum deum nominâsti: at ille talis est, qualis & cæteri, qui dæmones sunt valdè fallaces, cùm eos à quibus coluntur, circunuenire atq; omninò perdere soliti sint: quemadmodùm & vos ipsi asseritis, illum ipsum Iouem aliquandò mulierem appetiuisse, & cùm illã iuxta mare inuenisset, ipsam deceptã corrupisse. Quis vestrûm vnq̃ vidit, aut aliqá audiuit, Deũ impuris facinoribus labefactari? Non solùm igitur, vt dixi, dæmones, sed etiam fallaces illi sunt. At noster Deus corporeis oculis nõ cernitur, qui cæli & terræ effector est: neq; ijs indiget sacrificijs, quæ vos impuris dæmonibus offerre consueuistis: sed sacrificium postulat purum ac sine sanguine. Hæc cùm Tyberianus audiuisset: Omitte, inquit, insaniã istam, Alexander, & deos ipsos beneficiorum authores nè contemnas, nè fortè Imperator hæc audiat, & aduersùs me indignetur, quòd te talia dicentem feram.

Iupiter impurus.

Hæc cùm dixisset, festinabat vnà cum Imperatore in tẽplo esse: erat enim tempus, quo

quo Imperator dijs sacrificia offerret. Memor verò eorum verborum, quæ à milite suo audiuerat, Maximianũ adijt, & ità eum allocutus est: Milites omnes, Imperator, quos mihi maiestas tua commisit, tuo edicto inseruientes vidi: vnus verò è militibus non solùm mihi repugnauit, sed deos etiam ipsos contumeliosis verbis affecit, affirmãs deos illos, quos tu Imperator, & nos colimus, dæmones esse impurissimos: neq; cogitat eos, qui edictis imperij tui aduersantur, mea manu interfici. Hæc cùm Maximianus accepisset, militi, de quo hæc audiuerat, valdè iratus fuit: &, Vbinàm, inquit, ille est, de quo hæc dicis? Agè duc illum ad me, vt sciam quid ille sentiat. Tum Maximiano Tyberianus: Ità edictum tuum, Imperator, & meipsum miles ille pro nihilo fecit, vt huc venire neglexerit. Ilicò Maximianus iussit tres milites abire, & illum ferreis catenis vinctum ad se ducere. Beatus verò Alexander domi suæ in lecto requiescebat: erat autem hora quasi sexta. Tũc Angelus Domini in somnis illi apparuit, & ait: Esto fortis, Alexander, quoniam multa passurus es pro nomine Christi crucifixi: parata enim tibi sunt tormenta multa. En veniunt ad te Imperatoris milites: sed nè timeas, neq; cor tuum expauescat: ego enim missus sum, vt tibi opem feram aduersùs omnia tormenta illa, quæ ab Imperatore afferenda sunt. Surge igitur, & Deum tuum ora: ego enim tecum ero, quoàd cursum confeceris. Hæc cùm beatus Alexander ab Angelo audiuisset, surrexit, & Deo psalmum illum cecinit: Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cæli commorabitur. Dicet Domino, Susceptor meus es tu, & refugium meum in die tribulationis meæ: Et quæ deinceps sequũtur. Cumq; psalmum totum absoluisset, domo sua egressus, militibus illis occurrit, quos olim sodales habuerat. Qui cùm Alexandrum vidissent, præ timore in terram cecidêrunt: erat enim eius adspectus, tanquàm fulgur.

Angelus confirmat sanctum virum.

Psal. 90.

Tunc beatus Alexander dixit: Surgite, fratres: quidnam timidi estis? Cui milites respondêrunt: Vidimus Dei potentia te circundatum, & præ timore in terram cecidimus. Ad hæc Alexander: Audite, inquit, fratres. Deus ille cælestis prouidit seruo suo. Facite igitur vos, quod iussi estis in eum, cõtra quem missi fuistis, & me vinctum ducite. Tum milites respondêrunt: Nos decreueramus nihil tibi dicere: quomodò igitur tu hæc ipsa cognouisti? Non necesse habeo, inquit Alexander, vobis multa loqui, quoniam propero ad certamẽ mihi propositum, quod cælestis Imperator mihi præparauit. Ego enim ab vrbe Roma Byzantium vsq; iturus sum. Hæc cùm dixisset beatus Alexander, flexit genua, & has preces ad Deum misit: Domine Iesu Christe, Deus patrum nostrorum, laudabilis & benedictus es in secula. Nunc te precor, Domine, nè separes me à consortio iustorum tuorum, neque me ad te veniẽtem repellas, quoniam nomen tuum sanctum & terribile mihi notum fecisti, quia tu es adiutor & susceptor meus. Mitte, quæso, Domine, Angelum tuum, qui mihi opem ferat, & coram Maximiano Imperatore orationem expeditã linguæ meæ suppeditet. Has preces cùm Alexander compleuisset, milites in ipsum manus coniecerunt, eumque vinctum ad Maximianum Imperatorem duxerunt. Mater autem ipsius Pœmenia eam rem ignorabat. Milites igitur festinabant quamprimùm ad Imperatoris tribunal Alexandrum ducere. Turbæ verò cùm eum vidissent, magnoperè obstupuerũt: erat enim ætate valdè robustus, annum agens quasi decimumoctauum, adspectu ità formoso, vt Angeli alicuius speciem præ se ferre videretur.

Ducitur vinctus Alexander ad Maximianum.

Cùm verò & adspexissent illum valdè hilarem, furore magno perciti, dixerũt: An non iste, qui talis est, multò antè debebat apud Imperatorem deferri? Hæc cùm beatus Alexander audiuisset, exardescens, & vultum instàr ignis accensum habens, ad sceleſtos illos homines conuersus: Vos, inquit, de me Imperatori vestro nunciate. Maximianus igitur cùm audiuisset Alexandrum præstò esse, Tyberianum accersiri iussit. Qui cùm venisset: En, inquit Imperator, adest ille, cuius causa milites misimꝰ. Cumq; hæc dixisset, iussit Alexandrum ante tribunal sisti. Tunc Maximianus: Verè ne, Alexander, maiestatem meam contempsisti, quia ità stultè atq; insolenter Tribunum vnà cum socijs tuis ad templam sequi noluisti, vt mecum simul magnũ deũ Iouem coleres? Ad hæc Alexander: Ego, inquit, Deum meum, qui in cælis est, colo, & eius filium IESVM CHRISTVM, & Spiritum sanctum: alium enim ipse neq; nôui, neque confiteri possum, cùm nullus alius sit Deus, nisi quẽ ipse colo. Cùm igitur pręter cælestem hunc Deum alius non sit, nè me ampliùs de deo alio inter-

Alexandri confessio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

terroges. Quòd verò ad maiestatem tuam pertinet, ego neq; minas, neq; tormenta tua extimesco, quæcunq; à te mihi afferenda sunt.

His auditis, iratus Maximianus, dixit: Et quídnam potest facere Deus iste, quem tu dicis? Respondit Alexander: Deus meus corporeis oculis non videtur, sed omnia potest facere: neq; quicquam est, quod eius potentiæ subiectum non sit. At Maximianus: Est'ne Deus, qui ab hominibus in cruce suffixus atq; interfectus fuit? Obmutesce satana, inquit Alexander: non enim dignus es, qui Christum crucifixum nomines. Stulte, quem crucifixum ac mortuum fuisse dixisti, an non eundem audiuisti à mortuis etiam resurrexisse, & multis, qui mortui fuerant, vitam restituisse? Ad hæc Maximianus: Miseret me iuuentutis tuæ, quòd ætate admodùm iuuenili te esse video. Misereat te, inquit Alexander, conditionis tuæ, & resipiscēs eripe teipsum à laqueis diaboli. Tum Maximianus dixit: Accede miserrime, & Ioui deo sacrifica, nè morte pessima intereas. Teipsum, inquit Alexander, miserrimum appella, qui dæmones impuros veneraris: ego enim neq; minas tuas, neq; tormenta, quæcunq; ipse allaturus es, extimesco, cùm verum Deum adiutorem habeam. Maximianus autem: Iam dixi, me tuî misericordia commotum esse. Accede igitur & dijs sacrifica. Idq; si feceris, scito te vnum ex eorum numero futurum, qui in palatio meo regali primas tenent. Et quisnam, inquit Alexander, deus ille est, cui à me sacrificium offerri vis? Cui Maximianus: Magno Deo Ioui sacrificium offeres. Tunc beatus Alexander, elatis in cælum manibus, ità Deum precatus est: Domine Iesu Christe, nè derelinquas me humilem seruum tuum, sed opem feras mihi peccatori & indigno. Cumq; preces compleuisset, oculos ad cælum erexit, & vidit cælos apertos, & filium Dei ledentem ad Patris dexteram: ac tunc Maximianum rursùs interrogauit: Cuinā deo vis sacrificem? Ioui magno, inquit ille. Ad hæc Alexander: An ignoras, dæmonem & fallacem istum esse, quem tu deum appellas: quoniam mulierem quandam concupiuit, & eius amore captus, tauri forma se induit, & præstigijs suis mulierem miseram decepit ac fœdauit?

Blanditiæ diaboli.

Hæc Maximianus cùm audiuisset, ridens ait: Hoc nostrorum deorum potentiam demonstrat, quòd hominibus tales se ostendunt, quales ipsi volunt. Propterea, inquit Alexander, laudas illorum turpia facinora, quia cum illis cōuenis, neq; Deum illum cognouisti, qui te honore & Imperio isto donauit. Tum Maximianus: Mihi quidem dij Imperium hoc largiti sunt. Cui Alexander: Tu quidem, inquit, veritatē odisti, ob idque Deum nō agnoscis: & quanuis prudēs videaris, teipsum tamē perdidisti, dæmonibus fidē habens. Iterùm dixit Maximianus: Multùm profectò me miseret tuî, ob idq; te sustineo, cùm me contemnas, & ità mecum loquaris, quasi tuî similis ego sim. Propterea, inquit Alexander, teipsum contemno, quòd prudens cùm appareas, stultus factus es, colens idola muta & sensu carentia. Cùm enim immortalem Deum & semper viuentem impiè dereliqueris, patrem tuum satanam diabolum secutus es. Relinque igitur tenebras, & ad lucem te conuerte, nè pereas, & in sempiternum ignem tradaris. Tum iratus Maximianus, iussit ad se accersiri Tyberianum Tribunum. Cumq; Alexandrum eiecisset, tradens eum Tyberiano: En, inquit, hominem hunc potestati tuæ trado, quinetiam præcipio, vt ab vrbe Roma Byzantium vsque diligenter inquiras de nostris dijs, & de Iesu, qui dicitur, quem colit Alexander: cuius sectatoribus, quoscunq; inuenies, nolim parcas, neq; isti Alexandro, sed & ipsum, & omnes Christianos affligas, vtcunq; tibi visum fuerit, vt omnes edicto meo aduersantes, cognoscant manu mea se posse interfici. Tum beatus Alexander: Gratias ago tibi, Tyranne, quòd me per multas regiones celebrem fieri iussisti. Per deos ipsos, inquit Maximianus, non effugies manus Tyberiani. Non enim ille tuî miserebitur, quemadmodùm ego misertus fui. Cui Alexander: De hac etiam re Deo meo gratias agam, si fortè dignus inueniar, qui vbiq; gentiū pro Christi nomine labores & ærumnas patiar.

Hæc cùm audiuisset Maximianus, iussit Alexādrum extra tribunal eijci: quē cùm Tyberianus eiecisset, & potestati suæ traditum haberet, postero die sedens in tribunali, iussit ipsum illuc duci. Cùm autem duceretur, risit ac dixit: En vt rursùs satanas se instruxit, & contra me armatus est. Postq̄ autem ille ingressus fuit, Tyberianus ità eum affatus est: Quid est, ô Alexander? An adhucin illa temeritate tua persistis? Fac, quod

Sistitur sanctus martyr coram Tyberiano.

quod dico: dijs sacrifica, & teipsum à tormentis libera. Respondit Alexander: Vidi ego sempiternam gloriam mihi præparatam: qua re delectatus sum, & exultauit spiritus meus. Ad hæc Tyberianus: Si facies, quod iussit Imperator, & dijs sacrificabis, tunc magìs lætari & exultare poteris. At si perges temerè agere, illud tibi prædico per deos omnes, per omnes vrbes ac regiones ossa tua à me dispergēda esse. Ego, inquit Alexander, facio quod iubet Dominus meus cęlestis, neq; minas tuas timeo, neq; tormenta tua formido. Hæc cùm audisset Tyberianus, ira percitus, iussit Alexandrum suspendi, & eius carnes laniari. Cùm verò laniaretur, vocem nullam emittebat: sed erigens oculos in cælum, Deo ipsi gratias agebat. Quod cùm vidisset Tyberianus, iussit militibus Alexandrum è ligno depositum extra vrbem educere, grauibusq; catenis vinctum in Thraciam perducere.

Laniantur eius carnes.

Angelus autem Domini eius matri apparuit in somnis, & ait: Surge Pœmenia: quamcelerrimè præpara pueros tuos & iumenta, nihil molestiæ in animo habens, ac filium tuum sequere: martyrium enim pro Christi confessione illi obeūdum est. Hoc igitur, vt dixi, tibi molestum non sit, neq; priùs desistas, quàm ad locum ei propositum peruéneris. Alexandri mater cùm hæc audiuisset ab Angelo, magnoperè lætata est: cumq; surrexisset, sicut dixit illi Angelus, iter faciens sequebatur filium. Quæ in vrbem ingressa, in quam perductus fuerat, illic eum inuenit, quo tempore à Tyberiano præside interrogabatur. Cùm igitur optima illa fœmina eum vidisset, missa voce magna: Deus, inquit, ille altissimus pastor bonus, cui tu credidisti, adiutor tibi sit, fili mi. Postq̄ verò Tyberianus fœminæ illius vocem audisset, quæsiuit, quænam esset vox illa: neq; quisquam ex illa turba, quæ multa illic assistebat, potuit dicere, vndenàm ea vox aduenerat. Tum Alexandro dixit Tyberianus: Agè, miser, dijs sacrifica. Sacrifico, inquit Alexander, sacrificium laudis cęlesti Deo meo. Ad hęc Iudex: An non dixisti mihi, Alexander, vestrum illum Deum sacrificijs non egére? Talibus, inquit ille, sacrificijs, qualia vos offertis, Deus meus non eget: sed sacrificiū iustitiæ ac sanctitatis requirit, quoniam Deus noster sanctus est. Tunc iussit Tyberianus faces accensas eius maxillis admoueri, dicens: Videamus, an veniat Deus ipsius, & liberet eum de manibus meis. Itaq; ministri satanæ fecerunt, quod jussi fuerāt, & faces accensas Alexandro admouerunt. Ille verò, elatis in cælum oculis, hæc dicebat: Gloria tibi sit, Domine Iesu Christe, qui Archangelum Michaëlem in Babylonem misisti, & tres illos pueros ab ignis fornace liberâsti. Tu, Domine, libera me ab hora hac & præsenti angustia, & Tyrannum hunc subijce potestati tuæ, vt & ego cum Dauide illud dicam: Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. At cùm Tyberianus vidisset, ignem ipsum nullam vim habere contra Alexandrum, erubuit, & seruis suis præcepit, vt eum vinculis adstrictum ducerent: quibus & dixit: Interìm præite vos: ego verò sequar. Mater autem Alexandri, cùm filiū à Iudicis conspectu abductum vidisset, rogauit milites, vt eam sinerent filium adire atq; alloqui. Cùm igitur illa propè accessisset, & Alexander matrem vidisset: Benè, inquit, mater domina mea, huc venisti: sequere me vsq; ad eum locum, qui propositus mihi est, quemadmodùm Christus Dominus hoc mihi reuelauit. Quidam verò è militum numero cùm hæc viderent, dicebant: Tu quidem, Alexāder, beatus es, quoniam magna est fides tua: magnus enim Deus est Christianorum. En vt multa tormenta passus pro nomine ipsius, nihil mali accepisti. Hæc dicentes iter faciebāt, vtà Tyberiano iussi fuerant. Cùm verò ad fontem venissent, & apud illum consedissent, cœperunt vnà cibum sumere: & beatum Alexandrum hortabantur, vt ipse quoq; id faceret: erant enim dies quadraginta, quibus vir ille beatissimus neq; panem neq; aquam gustauerat. Tunc Christi athleta, flexis in terram genibus, cœpit psalmum illum canere: Leuaui oculos meos in montes, vndè veniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terrā. Domine Iesu Christe, seruа me ouem tuam sine peccati labe, nè gaudeat inimicus meus super me: quoniā cognoui nomen tuum sanctum & terribile. Nè me confundas ante Tyrannum hunc, sed emitte Angelum tuum, & dexteram tuam, & esto adiutor & protector meus. Cumq; preces compleuisset, illa ipsa hora adstitit Angelus Domini, eique dixit: Nè timeas, Alexander, quoniam exaudiuit Dominus preces tuas, & me misit, vt tibi opem feram.

Facibus accensis inflāmatur. Dan. 3.

Psal. 65.

Psalm. 120.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cùm verò ij, qui cum illo erant, Angeli cum eo loquentis vocem audirẽt, & neminem viderent, valdè timuerunt, & in terrã proſtrati ſunt. Tum Alexãder: Quidnam, inquit, fratres, vidiſtis, quod vos in terram proſtrauerit? Illi autem reſponderunt: Audiuimus Dei vocem tecum loquentis, & timore perculſi ſumus, talem ſonum non ferentes. Hæc cùm illi dicerent, venit Tyberianus cum ſatellitibus ſuis. Erant autem cum illo & eius vrbis optimates. Quæſiuit Tyberianus à miniſtris ſuis, quo nomine locus ille appellaretur. Reſponderunt illi, Iudicij locum appellari. Ducite, inquit Tyberianus, huc Alexandrum, qui Chriſtianum ſe eſſe dicit, vt interrogem, quodnam ſit eius conſilium, ſi forte, mutata ſententia, dijs velit ſacrificium offerre. Cùm igitur Iudex ipſe pro tribunali ſederet, adſtiterunt quatuor conſiliarij. Tunc beatum Alexandrũ interrogauit: Adhúcne in temeritate illa tua praua & inſania perſiſtis, neq; dijs ſacrificas? Sed, vt video, corpus tuum robuſtum eſt, propterea non vis ſacrificia dijs offerre. Me certè miſeret tuî, ob idq; ad deos ipſos omnium dominos te conuertere vellem. Tum Alexander reſpondit: Impie & excæcate filî ſatanæ, cùm teipſum diabolo tradideris, quomodò te miſeret meî? Satanas enim pater tuus nemini miſericordem ſe præbet: ſed vult omnes ſecũ vnà in gehennã ignis attrahere ac perdere. Itáne, inquit Tyberianus, homo ſceleſtiſſime, mecum loqueris, quaſi ego ſim tuî ſimilis? An propterea contumelioſis verbis me afficis, quòd te benignitate & miſericordia proſecutus fuerim? Id quidem te hortari debebat, vt me honore potiùs, quàm contumelia, proſequereris. Tum Alexander: Verè ſimilis es patri tuo ſatanæ, qui tanquàm ſilex aliqua duriſſima, omni planè ſenſu caret. An ignoras locum hunc, Iudicium appellari? Quæ res manifeſtè ſignificat, tibi Dei iudicium imminere. Veniet enim, qui iudicaturus eſt viuos & mortuos, & vnicuiq; operum mercedem redditurus. Tum cognoſcere poteris, an hæc, quæ tibi dixi, vera ſint. Nam Deus ipſe te quoq; iudicabit, quòd ſine miſericordia ſeruũ ipſius iudices. Ille enim videt, quàm impiè mecum agas, & quibus tormentis me crucies. Sed hęc mihi gloriam, tibi verò perniciem maximam afferent.

Rom. 2. Apoc. 22.

Per tribulos trahitur.

His auditis, Tyberianus magnoperè iratus eſt, iuſſitq; tribulos in terram ſpargi, & Alexandrum ſuper illos ſterni ac diſtrahi. Has æ rumnas cùm vir ille beatiſſimus pateretur, ne vocem quidem emittebat. Tyberianus verò, cùm animaduerteret Alexandrum eos cruciatus non ſentire, magis iratus, fraxineis virgis cum cædi iuſſit. At ille cùm à militibus cæderetur: Iſtáne, inquit, homo impuriſſime, tormenta tua ſunt? Adde alia, ſi qua habes his acerbiora: ego enim diuina ope adiutus, nihil iſtorum tormentorum ſentio, cùm Dominus meus Ieſus Chriſtus præſtò mihi ſit, & opem ferat. Habes igitur corpus meum in poteſtate tua: fac illi quod libet: animæ autẽ meæ, neq; tu, neq; pater tuus ſatanas vnquàm dominabitur, ſed Dominus meus Ieſus Chriſtus. Ad hæc Tyberianus: Iamiam te in ignem conijciam, vt videam, an veniat Chriſtus iſte tuus, quem dicis, & te è manibus meis eripiat: illud enim velim ſcias, carnes tuas & oſſa per ſingulas regiones, per quas ego tranſiturus ſum, diſſipatum iri: &, nè mulieres ipſæ aliquid è carnibus tuis & oſſibus inueniant, quod poſtea vnguentis odoratiſſimis perfundant, & vt ſanctas aliquas reliquias venerentur, iubebo cineres tuos in fluuium proijci: ſicq; ne veſtigium quidem aliquod memoriæ tuæ ſupererit. Tunc Alexander: Perdet, inquit, te Chriſtus ipſe, & carnes & oſſa tua ſub cælo ità diſperget, vt monumentum tuum quamprimùm diſpereat: futurũ enim eſt, vt, Domino meo Ieſu Chriſto ità prouidente, non redeas, neq; Imperatoris tui ſceleſti adſpectum videas: & delebit Deus memoriã tuam de terra, quoniam eum non cognouiſti, neq; miſer illum honorâſti, qui honorem & poteſtatem iſtam tibi largitus eſt. Nam ſi ipſum cognouiſſes, in cælo viuere potuiſſes. At nunc viuentem Deum reliquiſti, & patrem tuum ſatanam diligis, cum quo in gehennam ignis detruſus peribis. Ego autẽ ſemper Domino meo & Saluatori IESV Chriſto benedicam, qui me ex manibus tuis iniquis eripiet, quoniam ipſius eſt gloria & imperiũ in ſecula.

Cęditur virgis fraxineis.

Hæc cùm Tyberianus accepiſſet, furore magno percitus, vultum mutauit, & iuſſit miniſtros ſuos eo in loco manere, & cœnam parare. Cubuit autem illic ipſe cum toto ſatellitio ſuo: Alexandrum verò milites ipſi ſub arbore quadam collocatum ſeruabant. Cùm autem Tyberianus cubaret, adſtitit illi angelus Domini valdè terribilis, qui gladium tenens: Tyberiane, inquit, aduersùm te ego véni, quoniam cum Alexandro Dei ſeruo tam iniquè te geris, vt videas ac ſcias, quàm facilè hoc gladio te interficere poſſim. Surge igitur, & per Illyricam regionem Byzantium quamcelerrimè propera: tempus enim Alexandri Deo ſeruientis, iam propè eſt. Cùm Tyberianus rem ità terribilem vidiſſet, ità tremore correptus fuit, vt eius carnes ferè liquefierent. Cùm igitur totus tremẽs ſurrexiſſet, cohortibus ſuis & principibus viris conuocatis, viſum illud narrauit. Tum illi dixerunt: Volebamus quidem nos te admonere, nè malè atq; iniuſtè Dei ſeruum cruciares, ſed timebamus: audiuimus enim & nos, magnum eſſe Chriſtianorum Deum, & eos, qui eius ſeruos cruciant, igne conſumendos eſſe. His auditis, Tyberianus valdè timuit, & illa ipſa noctis hora omnes iter facere, & beatum Alexandrum præire iuſſit. Cùm verò multas vrbes pertegreſſus fuiſſet, in nullam introiuit, vt ſeruaret, quod ab Angelo per viſum audierat, à quo admonitus fuerat, vt per Illyricam regionem quamprimùm Byzãtium properaret. Per multos igitur dies non auſus eſt à beato Alexandro aliquid quærere: cuiuś corpus nulla ex parte debilitatum fuerat, ſed integrum & robuſtum erat.

Angelus terret Tyberianum.

Præteriens igitur per Illyricam regionem, venit in vrbem Sardiniam, in quã neq; ipſe, neq; Iudex ingreſſus eſt. Cùm verò eius ciuitatis optimates eum aduentare audiuiſſent, obuiàm illi cum multo comitatu proceſſerunt. Chriſtiani etiam homines, qui illic erant, cùm audiuiſſent Tyberianum venire, martyrem quendam ſecum habentem, egreſſi ex vrbe, Alexandrum ſeorsùm in via ſtãtem inuenerũt. Quem cùm vidiſſent, ad eius pedes ſe abijcientes, dixerunt: Precare Deum pro nobis, ſerue Dei altiſſimi. At ille: Vos etiam, inquit, fratres, pro me Deũ precemini, vt curſum meũ in Chriſto perficiam, & coronam, quam promiſit mihi Dominus, ab eo recipiam. Poſteà verò, quàm vrbem tranſiêrunt, quæ Cliſura nominatur, & ad caſtrũ quoddam, Bonamaſium nomine, aduenerunt, quod eſt ſupra Philippi vrbem ferè milliaribus quadraginta, illic conſtiterunt. Tunc Tyberianus Alexandri memor fuit, & illum ad tribunal duci iuſſit: quem ſic interrogauit: Num, Alexander, adhuc permanes in temeritate tua, neq; vis ab ea deſiſtere, & ad magnos deos ac miſericordes accedere, Iouem, inquam, & Aeſculapium, qui omnem terrarum orbem gubernãt? Tum beatus Alexander: Excæcate, inquit, & ſtulte fili ſatanæ, adhúcne vis à me aliud audire, quàm quòd dæmonibus non ſacrifico? Ego enim initiò dixi, me Chriſtianum eſſe, & Dei cæleſtis cultum ſeruare, neq; impuros dæmones vobis ſimiles à me coli. Ad hæc Tyberianus: Auertat Deus, vt ego id faciam: nõ enim præcipio, vt dęmones, ſed Iouem & Aeſculapium, ſummos illos deos, colas. Obmuteſce, ſatana, inquit Alexander: nihil enim ſapis. Tum Tyberianus dixit: Si dijs ſacrificium vis offerre, quamprimùm dicas: ſin minùs, cur me & deos ipſos, ſceleſte, conuiciaris? Vide, Alexander, quid agas, & te miſereat tuî: rurſùs enim per deos omnes futurum tibi prædico, vt per omnes terras de te ſermo diuulgetur. Hoc, inquit Alexander, valdè cupio, & precibus à Chriſto meo expoſco, vt omnes, qui terrarum orbem incolunt, ad Deum & Chriſtum Dominum per me humilem & abiectum eius ſeruum gloriam referant. Tunc ait Tyberianus: Auferte hinc hominem iſtum, & à conſpectu meo remouete: non enim eius cõtumelias ferre poſſum. Abducite ipſum in vrbem Philippi, & conijcite in carcerem: ego enim vos ſequar. Itaq; cùm beatũ Alexandrum Tyberianus præmiſiſſet, ipſe quoq; in Philippi vrbem profectus eſt.

Cùm verò eius vrbis incolæ audiuiſſent, Tyberianum cum ſuis cohortibus aduentare, optimates multo cum comitatu obuiàm illi prodiêrunt: qui in vrbem illã ingreſſus eſt, Ioui & Aeſculapio ſacrificium oblaturus. Audiêrunt & Chriſtiani, qui erant in vrbe illa, quemadmodùm Tyberianus martyrem quendam in carcerẽ miſiſſet. Itaq; omnes in eum carcerem conuenerunt, & cuſtodem illius precati ſunt, vt ſineret illos ad Chriſti martyrem introire, & eum videre. Id permiſit cuſtos, quippe qui & ipſe Deum timebat. Cùm igitur omnes ingreſſi, beatum Martyrẽ in ligno ſedentem, & vinculis adſtrictum vidiſſent, ad eius pedes ſe deiecerunt, eumq;, & ipſius vincula exoſculabantur, ac dicebant: Verè fauſtus & felix nobis fuit aduentus tuus, ſerue Dei: vrbem enim & patriam noſtram hoc ipſo felicem futuram ſcimus. Patiẽtiam igitur ſerua, vt curſum tuum conficias. Nos autem Chriſtiani multo metu ac tremore hanc terram incolimus. Namhuius loci Præſes ſingulis diebus nos Chriſtianos

Chriſtiani ſancti martyris vincula oſculãtur

Universidad de Deusto
Biblioteca

stianos inquirit, vt puniat: sed ille quidem nobis minatur: at potestatem tamen nullam habet, qua nos detinere possit, quo minùs Christiani simus: multi enim, diuina ope adiuuante, in hac vrbe sumus, qui Christi fidem tenemus, ex quorum numero sunt & vrbis huius optimates. Ijdem speramus Christi potentia Græcos ipsos, malè de fide Christiana sentientes, ità superatum iri, vt omnes fiant Christiani. Esto igitur patiens Christi martyr, & quicunq; ab impio Iudice cruciatus afferentur, eos forti animo perferas.

Interea Tyberianns recordatus fuit, suo iussu Alexandrum fuisse missum in carcerem. Itaq; ciuitatis illius optimatibus dixit: Scire debetis vos, Christianum hominem ab Imperatore ex vrbe Roma fuisse mihi traditum, quem per totam viam admonerem atq; hortarer, vt ad deorum religionem se conuerteret. Verùm nihil adhuc in eo profeci: dura enim quędam respondens, & me & deos ipsos contemnit: cumq; multis cruciatibus eum subiecerim, nihil illis læsus est. Si placet igitur, vobis præsentibus, huc illum accersiri iubebo: fortasse multos reueritus, ad deos ipsos beneficiorum authores se conuerter. Alexandrum igitur eductum è carcere, illuc accersiri, & ante tribunal sisti iussit. Cùm igitur eò ductus esset, Tyberianus cum ciuitatis Præside Alexandrum sic interrogauit: Agè Alexãder, an adhuc persuasum nõ habes, vt à priore sententia discedas? Cumq; Christiani homines, qui in hac vrbe sunt, omnes dijs sacrificent, túne solus nobis repugnas, & deos contemnis? Agè saltem nunc mecum vnà & cum Præside templum ingredere, & dijs sacrifica. Tum beatus Alexander: Excæcatæ mentis homo, fili satanæ tecum vnà sedentis, quid à me vis ampliùs audire? Sæpissimè tibi dixi, me Christianum esse, & dæmonibus impuris non sacrificare. Nunc igitur his omnibus audientibus profiteor, me cælestis Dei cultorem esse, neque Domini mei Iesu Christi nomen à me negari. Scito nihil prætereà te à me auditurum. Hæc cùm Tyberianus vnà cum Præside audiuisset, iussit Alexandrum illìnc amoueri, dicens: Abducite istum, milites, & vinctum per plateas ducite: ego enim vos sequar. Cùm verò milites vnà cum illo ad fluuium quendam venissent, cui nomen est Sermius, beatus Alexander manus & faciem lauit, & ad orientem solem conuersus, his verbis Deum precatus est: Domine Iesu Christe, laudo glorioſum & sanctissimum nomen tuum, quòd mihi dedisti, vt & in vrbe Philippi nominis tui confessionem seruarem.

Rursùs sistitur corã Tyberiano.

His dictis, milites eum abduxerunt: cumq; ad locum quendam venissent, vbi emporiũ erat, quod Castrametatio dicebatur, eos Tyberianus consecutus est: qui cùm Alexandrum vocâsset, ei ità dixit: Scis, Alexander, crebrò te fuisse à meipso admonitum, neq; tamen dijs sacrificium offerre voluisse? Rursùs, inquit Alexander, fili satanæ, vis à me audire, quòd non sacrifico? Sæpiùs dixi me Christianum esse. Tum Tyberianus ira percitus, iussit Alexandrum, ad quatuor palos alligatum & extensum, à quatuor militibus ducentis verberibus pulsari. Hos cruciatus cùm sanctissimus ille Martyr fortiter sustineret, vocem nullam emittebat, sed oculos in cælum ad suum Dominum Iesum Christum erectos tenebat. Tum vox hæc audita est, è cælo demissa: Esto bono animo, Alexander, neq; tormenta ista timeas: breuia enim sunt: ego q; tecum sum. Hac voce audita, Tyberianus valdè timuit, iussitq; carnifices ab Alexandro abstinere. Abduxerunt igitur illum milites. Posteà verò ad castrum quoddam, cui nomen est Carasura, quod quadraginta milliaribus ab vrbe Philippi, & decem & octo distabat à Berœa, Alexander & Tyberianus peruenerunt. Cumq; Tyberianus illuc ingressus esset, in castro illo diuersatus est hora ferè sexta. Milites verò sanctum martyrem Alexandrum secum habentes, vnà cum ipso prope castrum aliud ad locum arboribus consitum diuerterunt.

Diriſſimè verberatur.

Tum martyr Alexãder dixit militibus: Eamus, fratres, ad arbores illas. Cùm enim eum locũ vidisset, valdè oblectatus est. Itaq; cùm eò venissent: Verè, inquit, fratres, ego sitio. Illi verò: Et vndenàm hîc aquã habebim? Expectate paulispèr, fratres, ingr Alexander: potest enim Deus meus etiam hoc in loco nobis aquam suppeditare. Cumque hæc dixisset, flexis genibus, ità Deum orauit: Domine Iesu Christe, qui lapidem in solitudine olim discidisti, & aquam ex illo eduxisti, nè populus tuus Israël siti deficeret: nunc tu misericors respice seruum tuum, & hoc in loco aquam præbe, vt ego seruus tuus bibam, & nomini tuo gloriam reddam. His dictis, statim tellus, quæ

Exod. 17.

quæ infra arbores illas erat, aperta est, & gelidissima ac purissima quędam aqua erupit: vndè & Alexander, & milites, qui cum illo erant, biberunt. Id cùm vidissent milites, quod tam mirabiliter sanctus martyr fecerat, mirati sunt, & inter se dicebant: Verè magnus est Deus Christianorum, quoniam sic seruos suos exaudit. Tunc Tyberianus sedens pro tribunali, iussit beatum Alexandrum illuc duci: quem interrogans: Agè, inquit, dic Alexander: Facisne quod iubet Imperator, an non? Respondit ille: Ego cælestis Imperatoris mei edicto parére volo, neq; te aliquid esse puto, neq; Imperatorem tuum, mortalem & caducum hominem. Hoc responsum cùm Præses ab eo accepisset, nõ ampliùs illic eũ interrogare voluit: sed cõuocatis militibus, Celeriter, inquit, istum compræhendite, & in vrbem Berœam abducite. Ceperunt igitur illum milites, & ad fluuium quendam venerunt, cui nomen erat Arzon. Cùm autem essent fessi de via, seipsos apud flumen illud refrigerabant. Illic quoq; beatus Alexander manus & faciem lauit. Cumq; arbores quasdam celsiores vidisset: Venite, inquit, fratres, & parumpèr sub arboribus illis quiescamus. Cùm igitur illic milites cum Alexandro sederent, venit Tyberianus: qui cùm eos ità sedentes vidisset, Cur, inquit, scelestissimi serui, hominem istum sedere permittitis?

Precibus à Deo aquã impetrat.

Posteà verò, quàm in Berœam vrbẽ Tyberianus ingressus est, eius ciuitatis optimates illum acceperunt. Quanuis enim pleriq; ipsorum Christi fidem seruarent, Imperatoris tamen metu eam rem dissimulabant. Qui autem Christianam fidem profitebantur, audientes Christi martyrem Alexandrum illuc venire, magno gaudio affecti, illum acceperunt, quem & ità salutârunt: Felix & faustus est aduentus tuus in vrbem & patriam nostram, serue Dei Alexander: tuo enim aduentu omnes res nostræ feliciores factæ sunt. Esto igitur fortis pro nomine Domini nostri Iesu Christi, neq; quicquam dubites. Cùm adhuc illi verba facerent, iussit Tyberianus Alexandrum ante tribunal sisti. Quem cùm prope se haberet: Agè, inquit, Alexander, mihi obtempera, tanquàm patri tuo, & mecum veniens dijs sacrificium offeras: id enim si facies, audientibus his omnibus, tibi polliceor, te statìm absoluẽdum esse: ac, si ex illaipsa hora mecum esse voluẽris, eris vt vnus ex ijs, qui principem locum in exercitu ipso tenent: at si mecum esse tibi non placuerit, liceat ire quocunquè libet. Hæc cùm beatus Alexander audiuisset, ridens dixit: O acerbam & tristem consolationẽ, qua in me vsus es. Verba ista tua acerbitatis plena sunt: ista enim admonitio maiorẽ cruciatum animæ meæ affert. Sed auertat hoc Deus, vt ego consilium tuum sequar. Sæpissimè tibi dixi me Christianum esse, & impuris dæmonibus non sacrificare. Illud igitur scito, me nihil aliud, nisì quod audiuisti, posthàc dicturum. Tunc Tyberianus egressus ab vrbe, præcepit militibus, vt Alexãdrum vinctum per viam publicam ducerent, & ipsum Tribunum Martyr sequeretur.

En vt sancti aſpernãtur vitæ huius blandimenta.

Cùm igitur Tyberianus ad fluminis, quod suprà diximus, vadum alterum venisset, qui locus quadraginta ferè milliaribus distabat à Berœa vrbe, vbì & hospitia multa erant, illic Martyrem expectabat. Posteà verò, quàm Alexander martyr eò venit, vbi erat Tyberianus, eum rogauit, vt tempus sibi cõcederet, quô Deum orare posset. Cumq; illic vidisset magnam arborẽ nucem, ad illam accessit, sub qua, flexis genibus, sic Deum orauit: Domine Iesu Christe, mitte Angelum tuum, & accipe animam meam, quoniam nihil ampliùs ferre possum. Cùm verò Tyberianus Alexandrum precantem vidisset: Rursùs, inquit, magicas preces iste aggreditur. Miror ego valdè, vndenàm iste has prudentes orationes didicit: scio enim manibus meis illum educatum, & militem creatum fuisse: neq; vnquàm nôui, quòd ille hæc sciret. Hoc igitur est, quod valdè miror, vndenàm hæc didicerit. Illum igitur ad se vocauit, & his verbis affatus est: Agè iam, Alexander, dijs sacrifica. Ad hæc ille: Verè mens tua tenebris perfusa est, qui cogis me denuò tibi dicere, quod sæpissimè dicentem me audiuisti. Hæc vbì audiuit Tyberianus, iussit oleum calidissimum fieri, & supra illius terga effundi. Angelus autem Domini venit, & vas, in quo oleum erat, confregit, & oleum ipsum in ministros Tyberiani effudit. Id verò cùm ille vidisset, furore accensus, ac ministros increpans: Itáne, inquit, nihil potuistis isti facere? neque quicquam Alexander passus est? Tunc vectibus eum cædi iubens, aiebat: Sacrifica dijs, Alexander. Ad hæc ille: Obmutesce, satana, qui veritatis es inimicus, & patris tui diaboli amicus. Hæc Præses audiens, iratus illi est, & dentibus frendẽs, iussit, facie in terram

Cæditur vectibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Verberatur atrociter

versa,prosterni sub nuce illa, & à quatuor carnificibus verberari. Cùm ille autem verberaretur, vocem nullam emittebat. Tunc videns Tyberianus,quòd nihil proficeret,iussit milites desinere. Alexander verò cùm surrexisset, has preces ad Deum fudit: Domine Deus, benedicas, quæso,arbori huic,quoniam sub eius ramis nomẽ sanctum tuum confessus fui. Hæc vbi Alexander dixisset, Christianorum hominum multitudo, quæ vsq; ad arborem,quam diximus, comitata eum fuerat,salutato illo, in regiones suas reuersi sunt.

Milites autem,cùm sanctum martyrem appræhendissent, abiêrũt per viam illam, per quam à Præside iussi fuerunt: Præses verò sequebatur,cateruam secum habens: cumq; milites illos vnà cum beato martyre consecutus esset, simul in locum quendam venerunt,Bortiam nomine. Quæsiuit autem Præses ab eius loci hominibus, quanam via compendiosiùs ad Europolitarum prouinciam peruenire possent. Illi responderunt, compendiosius iter futurum,si transeuntes per montes,in campum quendam descenderent, in eum locum,qui dicebatur Burtodexion. Cùm enim Tyberianus multos Christianos in vrbe Adrianopoli esse audiuisset, deflexit de via publica, nè in vrbem illam ingrederetur. Cùm igitur eam vrbem à dextera,& castrum à sinistra reliquisset,trãsijt per montes illos,sicut ab eius loci hominibus didicerat, & vénit in Burtodexion. Cùm verò beatus martyr Alexãder illuc venisset, matrem suam inuénit. Quæ,viso filio,ad eius pedes se deiecit, & flere cœpit. Posteà verò surrexit,& filium osculata est. Tum beatus Alexander illi dixit: Noli,mater mea,flere: spero enim futurum, vt Domini mei Iesu Christi ope adiutus, crastino die cursum meum perficiam. Manst autem Tyberianus apud castrum illud, & octaua nocte hora illinc discessit, & milites suos sequi iussit, Alexandrum vinctum ducentes.

Adrianopoli multi Christiani.

Orto autem sole,venit ad fluuium quendam,apud quem erat hospitium. Fluuiũ autem illum eius loci homines Zioncellum vocari dixerunt. Illic beatum Alexandrum Tyberianus ad se accersiuit,ciq; dixit:Agè, Alexander,audi me, deosq; ipsos confitere. Tum Alexander: Vanissime,inquit, homo, & patri tuo satanæ addicte, rursùs me interrogas,& deos vocas, qui non sunt? Ad hæc Tyberianus:Multos cruciatus tibi adhibui,neq; quicquam adhuc profeci, & ab vrbe & patria mea peregrinatus sum,neq; adhuc assequi potui,vt te ad deos conuerterem, Nunc igitur scito, hodierno die rerum tuarum finem futurum.Idq; cùm dixisset, ad eum locum properabat, in quo Christi martyr certamen suum confecturus erat. Celeriter igitur ad locum peruénit, qui Drizipera vocabatur. Sedit verò in sublimi qnodam loco vltra fluuium Erginam,ad orientem solem conuersus. Cumq; Alexandrum accersiuisset:En,inquit, finis tuus hodierno die præstò est. lubeo corpus tuum in fluuiũ proijci,vt feræ illæ, quæ sunt in aquis,carnes tuas consumant. Gratias, inquit Alexander, tibi agam,Tyranne,si verè facies quod dixisti, vt eripiat me Dominus de manibus tuis iniquis. His auditis, sententiam aduersùs illum Tyberianus pronunciauit. Cumq; quatuor militibus eum securi feriendum tradidisset,illos dimisit, & illinc abijt.

Milites igitur illum appræhenderunt, & ad dexteram partem eius viæ ad Boream vergentem festinabant,vt facerent quod iussi fuerant. Beatus verò Alexander cùm huc atq; illuc circunspexisset,& turbas, quæ ad eius spectaculum conuenerant, vidisset, petijt à carnifice,vt Dei orandi facultatem ei præberet:idq; cùm carnifex cessisset,aquam petijt. Tunc vnus ex ijs, qui ad spectaculum venerant, vase quodam aquam è fluuio Ergina celeriter ad beatum Alexandrum attulit. Ille verò manus & faciem lauit,ac totum corpus Cruce ter signauit,& ad Oriẽtem conuersus: Gloria,inquit,tibi sit,Deus patrum nostrorum,Abraham,Isaac & Iacob, quem omnia contremiscunt & adorant, cæli & terræ opificem, & totius cælestis potentiæ effectorem. Te quoq; vniuersarum rerum Deum corporeis oculis non spectabilem, incorruptum & inuiolatum Seraphini magno cum timore adorant,qui non audentes erectis oculis te intueri,clamant: Sanctus,Sanctus, Sanctus: plena est omnis terra gloria tua. Sol ipse per ætherem quadrigam suam ducens, tibi benedicit. Terra & homines, qui in terris sunt, iumenta & omnis spiritus tibi gloriam canunt, qui solus es in omnia secula Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Recorda-

Totũ corpus Cruce ter signat.

Esa.6.

re, Domine, illorum, qui te metuentes, tibi grati sunt, & sanctum nomen tuum decantant. Nè despicias me, Domine benignissime, seruum tuum peccatorem & indignum. His dictis,se ad eam turbam, quæ illuc venerat, conuertit ac dixit: Admoneo vos fratres & patres, Deiq́ue mei nomine vos hortor, vt labores meos recordemini, quos pati non recusaui, neque enim piger fui pro nomine Domini nostri IESV Christi, vt propitius fiat peccatis meis,& genti nostræ, quoniam misericors est & clementissimus ipse Dominus Iesus Christus. Scitis enim,fratres, quantum iter fecerim cum impio & iniquo Tyberiano, qui per totam viam nunquàm mihi parcens, multos cruciatus in me intulit. Sed hæc omnia sustinui propter nomen Domini nostri Iesu Christi, vt cursum meum perficerem, & Tyrannum contra me bellum gerentem,& diabolum concertantem superarem: ipse enim fuit adiutor Tyberiani.

Cumq; hæc turbis dixisset,ad carnificem conuersus: Mane, inquit,frater,parumper,vt adhuc Deum orem:ac,flexis genibus,ità Deum precatus est:Domine IESV Christe,exaudi seruum tuum,qui nominis tui causa laborauit,& da gratiam corpori meo,vt quo loco illud repositum fuerit,illic signa,prodigia & curationes ad tui nominis gloriam edantur. Statim autem vox hæc è cælis demissa est: Quæcunque petijsti,dilecte & perfecte martyr Alexãder, omnia faciam, neq; quicquam denegabo. Iam verò veni,& cum patribus tuis requiesce:paratum enim est tibi Regnum cælorum,teq; Michaël Archangelus excipiet,coronam recepturum, quam cõcupiuisti. Hac voce audita,beatus Martyr surrexit è terra,& milites hortatus: Citò,inqt,fratres,facite quod iussi estis. Cælestinus autem quidam (sic enim appellabatur vnus ex ijs,qui illic stabant)ei dixit: Egò sum,Martyr Christi, cui negocium hoc impositum est: sed precare Deum pro me, nè mihi peccato ea res sit. Tunc beatus Alexander: Agè, inquit,fili,fac quod iussus es:peccatum enim non est facere,quod iussus fueris. Hoc cùm ille dixisset, gladium eduxit Cęlestinus,& linteo sumpto,oculos beati Alexandri contexit.Cùm verò illũ percutere voluisset,Angelũ assistẽtem vidit,neq; ampliùs ausus est manus in ipsum inferre.Tum beatus Alexander: Agè,frater,fac quod iussus es. At carnifex:Timeo, inquit,serue Dei: Video enim viros quosdam terribiles circa te stantes.Tum beatus Alexãder Deum ità precatus est: Domine Iesu Christe da,vt hac hora martyrium complere possim.His precibus ad Deum missis,Angeli parumpèr ab ipso recesserunt.Itaq; carnifex Alexãdri caput gladio abscidit:eiusq; beati viri animam Angeli ad cęlum sustulerunt, Deum ipsum magna voce laudãtes, turbis omnibus,quę illic erant,audientibus. Itaq; B. Alexander martyrium complevit in Patris,Filij,& Spiritûs sancti nomine.

Gladio percussus migrat ad Dominum.

Eius autem mater cùm properãs ad eum locum venisset, qui Zorolus dicebatur, quærens, à militibus Tyberianis: Vbinàm, inquit, est filius meus? Tum illi vnus è militibus respondit: Sententia hodiè filio tuo decreta est in loco quodam, qui appellatur Drizipera: distat autem hinc locus ille (vt opinor) ferè decem & octo milliaribus. Cùm igitur mater rem ità se habere didicisset, publicam viam ingressa, venit in eum locum,qui Drizipera nominabatur. Dum verò iter faceret ac lamentaretur,&,tanquàm bos aliqua proprium vitulum quærens, ingemisceret, occurrit militibus. Illi enim cùm sancti Martyris caput abscidissent, eius corpus in fluuium proiecerant. Diuina verò prouidentia factum est, vt quatuor canes in fluuium illum venirent,& sancti martyris corpus inuentum, è fluuio extraherent, suisque linguis illud lambentes,ac propè sedentes custodirent. Vt autem beati Alexandri mater duob' milliaribus prope locum illum venisset, in quo Martyris corpus situ erat, duo illi canes accurrentes,ipsi obuiàm venerunt,& vterq;,vnus à dextera parte,alter à sinistra,mulierem ipsam ad eius filium rectà deduxerunt. Illa verò sancti martyris corpus accepit,& vnguentis multis ac preciosis linteis inuolutũ,deposuit in monumento quodam insigni vltra fluuium Erginam, occidentem solem versùs, quemadmodùm Spiritui sancto visum fuit. Posteà verò,quàm Spiritum sanctum adiutorem habens,omnia,quę cupiebat,expleuit, Domini nostri Iesu Christi prestante gratia, Angeli multi vnà cum ea psalmos canebant.

Magna verò quædam miracula beatus martyr Alexander edens, adiuuat eos, qui vexantur,& his,qui diuturnis morbis affliguntur,curationem affert,Christi ope

Beat' Mar.

tyr, Christi ope miracula magna edit.

auxiliante, cuius ipse particeps factus est. Martyrium autem compleuit sanctus Alexander xiij. die mēsis Maij, sub Tyberiano illo homine valdè impio, imperante Maximiano, iniquo & impio tyranno, in nobis aūt regnāte Domino nostro Iesu Christo Saluatore: Cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Apparuit autem sanctus Alexander, completis rebus omnibus, matri suæ, eique dixit: Benè, mater, laborâsti, & per totam viam defatigata es, vt proprium filium requereris. Det tibi Dominus meus Iesus Christus in Regno suo, vt mecum vnà mercedem habeas. Nè igitur mœrore afficiaris: sed pueros tuos tecum habēs, cum pace redeas in locum tuum: spero enim à Domino meo Iesu Christo me impetraturum esse, vt citò te quoquè assumat in eum locum, in quo ego sum. Hæc cùm beata illa Pœmenia audiuisset, & Dei gloriam celebrās, ipsi gratias egisset, vnà cum pueris suis læta reuersa est, persuasum illud habens, quòd beatum Alexandrum Domino nostro Iesu Christo magnum donum obtulisset. Magna igitur gratia eo in loco inest, vbi repositæ sunt sancti & glorioſi Martyris preciosę reliquię, in gloriam & laudem Christi Dei nostri: quoniam ipsi gloria est in secula seculorum, Amen.

Nota de reliquijs sancti martyris.

DE S. SERVATIO TVNGRORVM EPISCOPO, EX GREGORII TVRONENSIS HISTORIA FRANCORUM: *Lib. 2. cap. 4. 5. & 6.*

13. MAII. Cap. 4.

VLTAE hæreses eo tēpore Dei Ecclesias impugnabant, de quibus plerunquè vltio diuina data est. Nam & Athanaricus Gotthorum rex magnam excitauit persecutionem: qui multos Christianorum diuersis pœnis affectos, gladio detruncabat. Vndè factum est, vt exigente iudicio Dei, propter effusum iustorū sanguinem, regno depelleretur, & esset exul à patria, qui Dei Ecclesias impugnabat. Sed ad superiora redeamus.

Cap. 5.

Igitur rumor erat, Hunnos in Gallias velle prorumpere. Erat tunc temporis in Tungris oppido Seruatius, eximiæ sanctitatis Episcopus, qui vigilijs ac ieiunijs vacās, crebro lachrymarū imbre perfusus, Dei misericordiam deprecabatur, nè vnquàm gentē hanc incredulam, seq; semper indignā, in Gallias venire permitteret. Sed sentiens per spiritum sanctū, pro delictis populi hoc sibi nō fuisse concessum, cōsilium habuit petendi vrbem Romam, scilicet vt adiunctis sibi Apostolicę virtutis patrocinijs, quę humiliter à Deo flagitabat, faciliùs obtinere mereretur. Accedēs ergò ad B. Petri Apostoli tumulum, deprecabatur auxilium bonitatis eius, in multa abstinentia, maxima inedia se consumens, ità vt biduo triduoq; sine vllo cibo & potu permaneret, nec esset interuallum aliquod, in quo ab oratione cessaret.

Cumq; ibidèm per multorum dierum spatia in tali afflictione moraretur, fertur hoc à beato Petro Apostolo accepisse responsum: Quid me vir sanctissime inquietas? Eccè enim apud Domini deliberationem prorsùs sancitum est, Hunnos in Gallias aduenire, easque maxima tempestate debere populari. Nunc igitur sume consilium meum: accelera velociter, ordina domum tuam, sepulturam compone, require linteamina munda. Eccè enim migrabis à corpore, nec videbunt oculi tui mala, quę facturi sunt Hunni in Gallijs, sicut locutus est Dominus Deus noster.

Hoc à sancto Apostolo pontifex responso suscepto, iter accelerat, Galliasq; velociter repetit: veniensq; ad vrbem Tungrorū, quę erāt necessaria sepulturę, secū citùs leuat: valeq; dicēs clericis ac reliqs ciuibus vrbis, denunciat cū fletu & lamētatione, qa nō visuri essent vltrà faciē illius. At illi cū eiulàtu magno & lachrymis prosequentes, supplicabāt humili prece, dicētes: Nè derelinquas nos, pater sancte, nè obliuiscaris nostrî pastor bone. Sed cùm eū fletib⁹ reuocare nō possent, accepta benedictione cū osculis, rediērūt. Hic verò ad Traiectēsem vrbem accedēs, modica pulsatus febre, recessit à corpore: ablutusque à fidelibus, iuxta ipsum aggerem publicum est sepultus: Cuius beatum corpus qualiter post multorum temporum spatia sit translatum, in libro miraculorū scripsimus. (nempe de Confessorum gloria, cap. 72.)

Apud Traiectum S. Seruatius moritur.

Igitur

Cap. 6.

Igitur Hunni, à Pannonijs egressi, vt quidam ferūt, in ipsa S. Paschæ vigilia ad Metensem vrbem omia depopulando perueniunt, tradentes vrbem incendio, populum in ore gladij trucidantes, ipsosq; sacerdotes Dñi ante sacrosancta altaria perimētes. Nec mansit in ea locus inustus, præter oratoriū B. Stephani primi martyris ac Leuitę. De quo oratorio quę à quibusdā audiui, narrare nō differo. Aiunt eū, quia priusquàm hi hostes venirēt, vidisse se virū fidelem in visu quasi conferentem cum sanctis Apostolis Petro ac Paulo B. Leuitam Stephanum de hoc excidio, ac dicentem: Oro dñi mei, vt non permittatis obtentu vestro Metēsem vrbem ab inimicis exuri: quia locus est, in quo paruitatis meę pignora continētur: sed potiùs sentiant populi aliquid me posse cum Dño. Quòd si tātum facinus populi supercreuit, vt aliud fieri nō possit, nisi ciuitas tradatur incendio, saltem vel hoc oratoriū non cremetur. Cui illi aiunt: Vade in pace, dilectissime frater: oratoriū tantùm tuum carebit incēdio: pro vrbe verò non obtinebimus, qa Dominicę sanctionis sententia super eam iam processit. Inualuit eū peccatum populi, & clamor malitię eorum ascendit coram Deo. Ideò ciuitas hęc cremabitur incendio. Vndè proculdubiò creditur, qa horum obtētu, vrbe vastata, oratoriū permansit illęsum. Hactenùs ex Gregorio Turonēsi: cuius quidē ea, quę de Metensi vrbe habet, idcircò huc adscripsimus, q̄ pertineant ad eam reuelatiōem, quæ Romę facta est beatissimo Seruatio de Galliarū excidio. Iam quędam subijciemus ex eiusdem Gregorij Turonēsis libro, quem de Confessorum gloria scripsit, cuius capite 72. hęc continentur.

Metis vastatur, ab Hunnis &c.

S. Stephani oratorium manet illęsum.

Seruatius verò Tungrensis Episcopus tempore Hunnorum, cùm ad irrumpēdas prorumperent Gallias, fuisse memoratur, qui & sepultus refertur iuxta ipsum pontem aggeris publici: circa cuius sepulcrum quanuis nix desluxisset, nunquàm tamen marmor, quod superpositū erat, humectabat: & cùm loca illa nimij frigoris gelu ligentur, & nix vsq; in trium & quatuor pedum crassitudinē terram operiat, tumulum vllatenùs nō attingit. Datur eū intelligi, verū Israëlitā hunc esse. Nam illis inter muros aquarū, aquę non erāt pernicici, sed saluti: ità & circa iusti huius tumulū nix decidens, nō humoris causa est, sed honoris. Videasq; in circuitu montes niueos eleuari, nec tamen attingere terminum monumenti. Et nō miramur, si terra operiatur niue: sed admiramur, quòd attingere ausa nō est locum beati sepulcri. Plerunq; etiam deuotio studiumq; fidelium oratorium cōstruebat de tabulis ligneis leuigatisq;, sed protinùs aut rapiebantur à vento, aut spontè ruebant. Et credo idcircò ista facta esse, donèc veniret, qui dignā ædificaret fabricam in honorē antistitis glorioſi. Procedente verò tempore aduenies in hanc vrbem Monulphus episcopus, templum magnum in eius honorem cōstruxit, composuit, ornauitq;, in quod multo studio & veneratione translatum corpus, magnis virtutibus pollet. Hæc Gregorius Turonēsis, antiquus & grauis author. Prędclarè aūt Seruatij Tungrorum episcopi meminit etiam Seuerus Sulpitius Historię sacrę libro 2. Seruationem eum vocans. Meminit etiam eius Athanasius in Apologia ad Constantium: ad quę loca lectorem remitti. mus. Quæ aūt in Chronicis suis de eodem annotauit Sigebertus monachus, ea huc adscribemus.

Vide rem admirandam.

Exod. 14.

Monulphus episcopus.

Seruatius decimus Tungrensis Episcopus, Dñi nostri Iesu Christi consanguineus, nō solùm ex eo, quòd voluntatem Dei patris faciebat, sed etiam secundùm carnem. Qui natus quidem in Perside, filius fuit Eminin, cuius pater fuit Eliud frater Elizabeth, quę peperit Iohannem Baptistam. Mater verò Eliud & Elizabeth Esmeria, soror fuit Annæ, quæ genuit Mariam matrem Domini. Et rursùs:

Ad annum Christi 399.

Attila Hunnorum rex, Vualameris Ostrogotthorum regis & Ardarici Gepidarum regis & multarum Aquilonarium gentium sibi subiectarum auxilio fultus, à Pannonijs egressus, Occidentale imperium inuadit cum quingentis millibus armatorum. Et primò per totas Gallias per eos tanta efferbuit Dei indignatio, vt nullam omninò ciuitatem, castellum vel oppidum aliqua à furore eorum potuerit tutari munitio. Et post pauca: Hoc excidium Gallijs impēdere Seruatius Tungrensis longè antè in spiritu præuiderat, & Romæ à Perro Apostolo hoc iudicium Dei inuitabile fore didicerat. Ideoque relicta Tungrensi vrbe, quæ euertenda erat, ad Traiectum sedem Episcopalem transposuit.

Ad annum Christi 453.

Hunni vastant Gallias.

VITA

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA SANCTI IOHANNIS EPISCOPI SILENTIARII LAVRAE ABBATIS SABAE, EX SIMEONE METAPHRASTE.

Scripta est autem à Cyrillo monacho, qui etiam Sabæ Abbatis vitam conscripsit. Stylum autem fortassis Metaphrastes expoliuit.

13. MAII.

PRIMVM mihi propono dicendum de Iohanne Abbate Lauræ, beati Sabæ Silentiario, vt qui & tempore & vitæ splendore omnes alios antecedat. Hic ergò illuminatus pater noster Iohannes, ducit quidem originem ex Nicopoli, quæ est in Armenia, natus ex parentibus, qui nominabantur Encratius & Euphemia. Erat autem insignes opibus & claritate generis, multosque præclarè magistratus gesserant, ducesque fuerant exercitûs, & populi rectores, & in aula regia magnam habuerant potentiam. Quorum res plurimas pulchrè gestas Byzantini narrant & Armeni, quas quidem lubens præteribo, nè à proœmio afferam satietatem: illa sola de eo narrans, quæ sunt propemodùm nota omnibus, qui illum nouêre.

Eius patria. Parentes.

Natus est itaque, vt ipse mihi narrauit, octauo mensis Ianuarij, septima indictione, quarto anno Imperij pij ac religiosi Martiani. Cumque essent Christiani, qui eum genuerãt, fuit Christianè cum suis fratribus educatus. Cùm autem prætergressus aliquantum temporis, & essent consummati in Christo eius parẽtes, & diuisæ essent parentum facultates, hic vir diuinus Deo seipsum cõsecrauit, & ędificauit in ipsa Nicopoli ecclesiam semper laudandę & semper virginis Mariæ, & huius vitę rebus renunciauit, octauodecimo anno suæ ætatis. Assumptisq; decẽ fratribus, qui volebant esse salui, illic construxit cœnobium. Toto aũt tempore suæ iuuentutis multum posuit studij, vt ventri imperaret, & superbiam cõtemneret. Vt qui sciret quòd ventris quidem satietas nesciat vigilare, neq; esse temperãs, & quietem minimè patiatur superbia. Absque vigilijs aũt, castitate & humilitate nihil potest rectè gerere exercitatio. Sic ipse quidem in iuuenili ætate contendebat, vt mentem seruaret minimè sublimem, & sermonem nulli repræhensioni affinem, vt qui diuino esset sale conditus. Eos autem, qui erant ei subiecti, verbo & opere componebat, ac formabat ad sese rectè gerendum in exercitatione: neq; eos onerans iugo regulæ, vt qui recenter compacti fuerant: nec permittens, vt manerent ocioſi, & se nullo labore exercerent: sed eos paulatim ducens, & diuinis fluentîs irrigans, effecit vt fructus producerent pro dignitate suæ vocationis.

Fit monachus.

Cùm autem intrâsset trigesimus octauus annus suæ ætatis, quæ in eo respiẽdebat, Sebastiæ Metropolitanus à bona eius fama cõmotus, & à ciuitatis, quæ dicitur Colonia, habitatoribus rogatus, cùm eum tanquàm ad rem aliam accersiuisset, vt qui ecclesiasticorum graduum iam omnem peruasisset consequentiam, ordinat Episcopum, dictæ ciuitatis mortuo Episcopo. Cumq; sic Pontificatum suscepisset inuitus, monasticæ disciplinæ non mutauit regulam, sed decertabat in Episcopatu, tanquàm in monasterio, vt qui maximè vitaret balnea, nec se vnquàm lauaret, non solùm cauens, nè videretur ab alio, sed etiam nè seipsum videret nudum: in animo cogitans Adæ nuditatem, & quę scripta erãt in illa parte: & existimabat esse vnam ex maximis virtutibus, nunquàm lauari: & vt semèl dicam, omne studium ponebat, vt Deo placeret in ieiunijs, & orationibus, & castitate corporis, & puritate cordis, cogitatiões semper purgãs, & oẽm, quę extollitur, altitudinẽ aduersùs Dei cognitionẽ. Quinetiã frater eius Pergamius, q apud vtrunq; Imperatorẽ, nẽpe Zenonẽ & Anastasiũ, in magna fuit existimatiõe, & plurimos gessit magistratus, ab eius virtute illustratus, oĩne adhibebat studiũ, vt Deo placeret. Itidèm & ei⁹ patruelis Theodorus scriba vel clarissim⁹, cùm hui⁹ sui patrui, q in virtutib⁹ cõsenuerat, famã audiret: & p auditionẽ suã illuminaret animã, Deo valdè placuit cũ tota sua familia. Qui quidẽ Theodorus nũc apud

Ordinatur Episcopus.

Pudicitia eius.

Pergamius frater eius.

apud oĩes, nempe Senatum, & inprimìs pium nostrum Imperatorem Iustinianum, propter prudentiam & vitæ honestatem, rectamq; fidem & misericordiam, habetur in admiratione. Atq; hæc quidem posteà. Ego aũt redeo ad temporis cõsequentiam.

Cùm hic ergò diuinus Iohannes transegisset iam decem annos in Episcopatu, accidit vt marirus sororis eius, qui vocabatur Pasinicus, Armeniorũ haberet administrationem: qui instinctu satanico incipit damno afficere & conturbare eam, quę illi credita fuerat, ecclesiam: Ijs quidem, qui eam administrabant, non permittens, vt ecclesiasticarum rerum curam gererent: Eos autem, qui intrà eius fines confugiebant, vi auellẽs, & ius asyli soluẽs ac violans. Qui cùm sępè rogaretur & * à Dei seruo, euadebat deterior, Maria eius sorore iam mortua. Cùm autẽ ex eo vir iustus in grauissimam incidisset afflictionem, cogitur venire Constantinopolim. Cùm verò illic fuisset, & quę erant eius ecclesię vtilia, peregisset circa finem Imperij Zenonis, Euphemio Archiepiscopo Constantinopolitano pro ipso decertante, Deo gratum init cõsilium: nempè vt in sanctam secedat ciuitatẽ, & per se quiescat ab oĩbus huius vitæ negocijs. Cumq; dimisisset eos, qui cum ipso erãt, presbyteros & clericos, ac diuinis iussis peractis, & oĩbus inscientibus, solus nauem asscẽdisset, venit Hierosolyma, & manet in primo sanctę ciuitatis gerocomio. In quo gerocomio est oratorium sancti Martyris Georgij. Cumq; illic fuisset, & mundanam illic turbam adspexisset, magno animi dolore est affectus, Deumq; rogauit cum lachrymis, vt deduceretur in locum sibi gratum, & quietum, & aptum ad salutem cõsequendam. Postquàm aũt in dicto gerocomio mansit venerãdus pater noster Iohãnes, in fundendis noctù ad Deũ precibus versans lõgo tempore, cùm vna nocte ex oĩbus solus gerocomij impluuium & cęlum suspexisset, adspicit repentè stellam lucis, quę habebat figuram crucis, & ad ipsum veniebat: & audit vocem ex illa luce dicentem: Si vis esse saluus, sequere hanc lucem. Is aũt cùm credidisset, protinùs est egressus, & illam lucẽ secutus, venit in maximam Lauram sancti patris nostri Sabę, cùm eo tẽpore esset Hierosolymitanæ ecclesię Pontifex Salustius, quartadecima indictiõe, tricesimooctauo suę ætatis anno. Quo quidem tempore à Deo constructæ maximæ Laurę ecclesię celebrata sunt encænia, seu dedicatio. Anastasius autem, mortuo Zenone, susceperat Imperium, vt eum audiui sua lingua narrantem.

Abit vir sanct⁹ Hierosolymã.

Ecclesię dedicatio.

Cùm venisset ergò ad maximam Lauram, inuenit B. Sabam: qui habebat conuentum centum & quinquaginta Anachoretarum, qui degebant quidem in magna penuria corum, quę ad corpus pertinent, erant verò diuites spiritalibus gratijs. Cùm eum aũt suscepisset B. Sabas, tradit eum Lauræ Oeconomo, vt ei mandaretur ministerium vnius ex arcarijs, ignorans thesaurum, qui erat in eo reconditus. Nè mirerur autem quispiam venerabilem senem Sabam latuisse thesaurum bonorum factorum Iohannis: sed potiùs is reputet, ꝙ quandò vult Deus suis sanctis reuelare, ij sunt prophetæ. Quandò verò noluerit reuelare, vident ad omnium similitudinem. Fertque orationi testimonium propheta Elisęus, dicens de Sunamiride: Tristis est anima eius, & Deus id me celauit. Diuinus autem Iohannes omnem implebat obedientiam, Oeconomo & reliquis patribus inseruiens cum omni humilitate, promptitudine & alacritate animi, aquam ex torrente afferens, coquens ijs qui ædificabant, eisque ministrans in lapidibus & cæteris ministerijs ædificationis, quandò construebatur Lauræ xenodochium. Secundò autem anno eius in Lauram aduentũs, purgato castello ab habitatione dæmonum, vt iam à me dictum est in vita sancti Sabæ, multùm cum patre nostro Saba hic laborauit cum quibusdam alijs, vt ipse mihi narrauit. Quo tempore sanctus quoquè Abbas Marcianus per diuinam reuelationem ad eos misit alimenta, esurientes & nihil habentes, quod esset ad vitam necessarium. Cùm verò tempus murationis ministeriorum venisset in prima indictione, qui creatus fuerat Oeconomus, hoc magnum lumen præficit excipiendis hospitibus & culinæ. Quod ministerium cùm alacri & læto animo suscepisset, omnium patrum curam gerebat, cum omni humilitate & mansuetudine vnicuique ministrãs & inseruiens.

4. Reg. 4. Degit in monasterio Sabæ.

Vide tanti viri humilitatem.

Cumq; is hoc obiret ministerium, accidit vt conderetur cœnobium, quod vergit ad septentrionẽ extra Lauram: vt qui vitę mundanę renunciabãt, in eo priùs monastica accuratè docerẽtur disciplinã: deindè sic in Laura habitarẽt, cùm vitã cœnobia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

biacam perfectè didicissent, beato Saba affirmante & dicente, quòd sicut flos fructũ præcedit, ità vita cœnobiaca vitam anachoreticam. Cùm hoc ergò cœnobium construeretur, cogebatur hic vir iustus, qui hospitum excipiendorum curam gerebat, præter alia xenodochij ministeria, coquere artificibus, & secundò ferre onera, portareq; cibaria, & reliqua ad eos, q laborabãt, q plusquàm decem stadia aberãt à xenodochio. Cùm autem hoc anni esset impletum ministerium, omnibus patribus ædificatis ex eius moderatione, & honestate, & spiritali prudentia, dat ei pater noster Sabas cellam ad silentium. Venerandus itaque Iohannes, accepta cella, cùm iussus esset silere, mansit tres annos per quinque dies hebdomadæ à nullo omninò homine visus, neque aliquid sumens. Sabbato aũt & Dominico ante omnes intrabat ecclesiam, & exibat omnium vltimus, stans cum grauitate, & timore, & omni pietate ac reuerentia, implensque psalmodiæ regulam, prout dictum est in psalmis: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Tanta verò ei aderat compunctio, vt ipse vehementer lachrymaretur in tempore incruenti sacrificij, & non posset se continere: adeò vt patres, qui videbant gratiam lachrymarum, obstupescerent, & laudarent Deum datorem bonorum. Impleto autem tempore triennij, præficitur Lauræ Oeconomiæ, cumque Deus adiuuat in omnibus: benedictaq; fuit Laura: creuitq; valdè conuentus eius ministerio.

Degit in magno silentio.

Psal. 2. Incrucẽtum Missæ sacrificium.

Cùm autem suum implêsset ministerium, voluit beatus Sabas eum ordinare, vt virtute præditum & perfectum monachum. Cumque eum accepisset, & duxisset in sanctam ciuitatem, sexta indictione, adduxit ad beatum Eliam Archiepiscopum. Cumque narrâsset eius virtutes, rogauit, vt ordinaretur presbyter. Et Archiepiscopus quidem, cùm hæc de eo audiuisset, procedit ad sanctum cranium, volens eum proprijs ordinare manibus. Cùm verò hîc magnus pater sic teneretur, vt non posset effugere, cum ea, quæ sibi inerat, sapientia, dixit Archiepiscopo: Venerande pater, quoniam me quędam oportet dicere, rogo, vt tuæ beatitudini ea seorsùm exponam: & si me dignum esse existimaueris, accipio ordinationem. Cùm eum autem assumpsisset ad assensum sancti Golgotha, dicit seorsùm: Parce vitæ meæ, rogo tuam sanctitatem, & nemini annuncies mysterium, nè ego ab hac recedam regione. Cùm is autem pollicitus esset, dixit: Ego, pater, sum vnius ciuitatis ordinatus Episcopus, sed ꝓptereà quòd multiplicata esset mea iniquitas, procùl aufugi, & habitaui in solitudine, expectans Dei visitationem. Iustum autem esse putaui, dum sum adhuc robusto corpore, ministrare & seruire patribus: vt quandò ero imbecillus, minimè condemner, si mihi ministrent alij. Cumque hæc audijsset Archiepiscopus, & esset admiratus, vocat beatum Sabam, & dicit: Quædam mihi secreta confidenter aperuit, & fieri non potest, vt ipse ordinetur. Sed ab hodierno die silebit, ei nemine molestiam exhibente. Et cùm hæc quidem solùm dixisset Archiepiscopus, eos dimisit.

Beatus verò Sabas magno animi dolore affectus, secessit circiter triginta stadia à maxima sua Laura, ab Occidente Castelli in spelunca, vbi posteà construxit cœnobium. Cumque se pronum in terram deiecisset coram Deo, dixit cum lachrymis: Cur Domine, me tãtùm despexisti vt ego deciperer, & putarem sacerdotio dignum esse Iohannem? Et nunc Domine de eo quid sit, mihi aperi: (tristis enim est anima mea vsque ad mortem) an vas, quod à me fuit existimatum sanctificatum, & vtile, & dignum, quod diuinum susciperet vnguentum, sit inutile coram tua maiestate, Iohannes? His & huiusmodì cum lachrymis sermonibus totam noctem traducente beato Abbate Saba, Angelica quędam appáret forma, dicens: Non est inutile vas Iohannes, sed vas electionis. Episcopus autem iam ordinatus, non potest fieri presbyter. Et usquè quidem fuit visio. Pater verò noster Sabas, vt qui Dei apparitioni & visioni Angelicę esset assuetus, non timuit, sed lætitia affectus, venit in cellam diuini Iohannis, & eum complexus, dixit: O pater Iohannes, tu quidem Dei in te donum me celâsti, Dominus autem mihi aperuit. Et diuinus quidem dixit Iohannes: Tristitia afficior, ô pater: Neminem enim volebam hoc scire mysterium. Nunc autem non potero habitare in hac regione. Senex verò ei promisit per verbum Dei, se hoc nemini omninò enunciaturum. Ab eo autem tempore siluit in cella, neque procedens ad ecclesiam, neque vllum omninò conueniens, spatio quatuor annorum, eo excepto,

Abbati Sabæ diuinitùs reuelatur, quis esset hic vir sanctus.

pto, qui ei ministrabat, ac nisì solùm die dedicationis, quę fuit in Laura, nona indictione, venerabilis domus sanctissimæ Deiparæ & semper virginis Mariæ. Tũc enim solùm ad Archiepiscopum Eliam, qui accesserat ad dedicationem, coactus est exire, & eum salutare. Qui quidem Patriarcha cùm eum conuenisset, & spiritalis eius prudentiæ, & suauis collocutionis amore esset captus, eum in honore habuit toto tempore sui Pontificatũs.

Impleto verò tempore quadriennij, cùm beatus Saba à Laura secessisset ad partes Scythopolis, propter insolentiam eorum, qui nouam Lauram posteà habitauerãt, hic inprimìs venerandus Iohannes fugiens concilium insolẽtiæ, secessit in desertum Rubæ, quinquagesimo anno suæ ætatis, vndecima indictione. Siluit autem illic nouem annos, remotus ab omni humana consuetudine, cupiensque cum Deo quietè conuersari, & mentis contemplandi facultatem longa purgare philosophia, ad hoc vt reuelata facie Domini gloriam contempletur: omne etiam studium adhibens, vt à gloria in gloriam proficeret, desiderio eorum, quæ sunt præstãtiora. Post duos autem aut tres dies, se demittẽs ad naturalem vsum corporis, exibat è spelunca, & obibat solitudinem ad colligenda melagria, quæ sua sponte nascuntur, quibus aluntur Anachoretæ, qui sunt in solitudine. Quodã verò die cùm illic versaretur in principio, antequàm esset eam expertus solitudinẽ, egressus ad ea colligenda melagria, aberrans incidit in inuia quędam præcipitia. Cumq; non inuenisset viam, per quam redire in speluncam, neq; posset ingredi, cecidit propemodùm exanimis. Eccè aũt repentè diuinæ virtutis visitatione in altum sublatus, non secùs àc Propheta Abacuc, inuentus est in sua spelunca. Procedente verò tempore, cùm vastam illam expertus esset solitudinem, & locum didicisset, ex quo sublimis est euectus, inuenit id esse spatium quinquiès mille passuum.

Degit in deserto Rubæ 9. annos.

Dan. 14.

Frater quidam, qui venerat in Rubam, mansit apud eum paruo tempore, vitã cum eo exercens anachoreticam: Quem fratrem cùm cepisset satietas talis philosophiæ, dicit seni: Paschali iam festo appropinquante, eamus ad Lauram, pater, & diem festũ Paschę peragemus cum fratribus. Nam hîc nihil habemus, quod edamus, prẽter hęc melagria. Diuinus aũt Iohãnes nolebat illuc ire, cùm non esset illic pater noster Saba, sed à Laura, vt dictum est, recessisset. Fratrem verò, qui vt eò iret, vrgebat, admonuit, dicẽs: Quiescamus, frater, & credamus, quòd qui sexcenta hominũ millia quadraginta annos aluit in solitudine, ipse quoq; nos non alet solùm necessarijs, sed etiam superfluis. Ipse enim sic dixit: Non te demittam, nõ te derelinquam. Et dicit in Euangelio: Nolite soliciti esse, dicẽtes: Quid comedemus, aut qd bibemus, aut quo inducemur? Nouit enim pater vester cęlestis, quonam ex his omnibus opùs habeatis. Sed quęrite regnum Dei primùm, & iustitiam eius, & hęc oĩa adijcientur vobis. Sustine ergò, ô fili, & angustam viam prępone latę. Nam quę est hîc relaxatio ac remissio, æternum parit supplicium. Pręsens aũt afflictio pręparat bonorũ perceptiõem. His & huiusmodì verbis frater minimè persuasus, recessit & inijt viam, quę fert ad Lauram. Cùm is verò recessisset, venit homo quidam omninò ignotus ad senem, q habebat asinum multis bonis onustum. Habebat aũt eius sarcina panes mundos & calidos, vinum & oleum, & recentes caseos, & oua, & vnam mellis. Cumq; eum exonerâsset, recessit. Et venerandus quidẽ pater noster Iohãnes exultauit spiritu propter Dei visitationẽ: Frater aũt q recesserat, cùm à via aberrâsset, valdeq; fractus fuisset & afflictus, tertio die redijt esuriẽs & resolut⁹, & fructũ capiẽs suæ inobediẽtiæ. Cumq; tot bona inuenisset in spelunca, & se damnâsset incredulitatis & inobedientiæ, pudore affectus, prócidit ad pedes senis, petens veniam. Senex autem misertus humanę imbecillitatis, & fratris motus misericordia, cum erexit & admonuit, dicẽs: Planè scias Deum posse mensam parare in deserto.

Dies festus Paschæ.

Iof. 1. Matt. 6.

Eodem verò tempore Alamundarus Sicices, qui accepit Regis authoritatẽ in Saracenos subiectos Persis, inuasit Arabiam & Palæstinam cũ magna ira in Romanos, omnia diripiens, & multa hominum millia abducens in setuitutem, & multa faciens nefaria, postquàm capta fuerat Amine. Cumq; multitudo Barbarorũ dispersa esset per hanc solitudinem, ijq;, quibus mandata fuerat custodia solitudinis, denunciarẽt, vt caueretur barbarorum irruptio in monasteria, maximæ Lauræ patres significârunt venerando patri, vt desisteret quidem in Ruba vitã degere, veniret aũt ad Lau-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ram, & quieſceret in ſua cella. Et diuinus quidem Iohannes, qui per quietem diuinã guſtârat dulcedinẽ, eam lubẽter ſequebat, & non poterat in animũ inducere, vt eam relinqueret, apud ſe hęc reputans & dicẽs: Si Deus meî curam nõ gerit, qd viuo? Et ſic altiſſimũ ſuum ponẽs refugium, mãſit minimè obſtupefactus. Deus aũt, qui ſem-
Pſal. 90. per curam gerit ſuorũ famulorũ, Angelis quidem ſuis mandauit (vt dicit ſcriptura) vt ſanctum ſuum cõſeruarent. Volens aũt eum ſecurũ reddere, vt q paululùm eſſet territus, miſit ſenſilem cuſtodẽ, leonem maximũ & terribiliſſimũ, qui eum diù & noctù
Pſal. 124. cuſtodiret ab immanium barbarorũ inſidijs. Atq; prima quidẽ nocte, cùm leonẽ adſpexiſſet, ppè dormientẽ, parùm extimuit, vt ipſe mihi narrauit. Cùm aũt vidiſſet diù noctuq; ſequentẽ leonẽ, & ab eo nõ auelli, & ppulſare barbaros, quibus ageret gratias Deo, emiſit cantica, q non dimittit virgam peccatorum ſuper ſortem iuſtorum. Atq; B. quidem pater noſter Saba cùm veniſſet Nicopoli, & nouam Laurã cõſtituiſſet, & veniſſet ad ſpeluncę ædificiũ, vt à me dictũ eſt in ſecũda oratione, & in mẽtem reuocâſſet eam, quę in ipſo fuit aliquãdò, viſionẽ de S. Iohãne, iuit ad eum in Rubam, & dicit ei: Eccè Deus te ſeruauit ab incurſione Barbarorũ, teq; reddidit ſecurũ, ad te miſſo ſenſili cuſtode. Surge, & tu quoq; fac id, quod eſt humanũ, & fuge, ſicut patres,
Reducit ad Lauram. Multisq; alijs ad eum vſus admonitionibus, deduxit eum ad maximam Laurã ſecunda indictione, & incluſit eum in cella, cùm ageret quinquageſimumſextũ annũ ſuæ ætatis, nullo alio ex cõuentu cognoſcẽte, eum eſſe Epiſcopum. Cùm aũt plurimum temporis pterijſſet, puidit Deus, vt aperiretur, q occultus erat, Iohannis theſaurus hoc modo:

Vir qdam, qui erat pfectus ex regione Aſiæ, vocabatur aũt Atherius, & Archiepiſcopatũs honorẽ conſecutus, vt eum gradũ decebat, vitam agebat: cùm veniſſet Hieroſolyma, & loca venerãda cum viuifico ligno Crucis adorâſſet, & multas diſtribuiſſet pecunias pauperibus & monaſterijs, egreſſus eſt è ſancta ciuitate, properans redire in patriam. Qui cùm nauem cõſcendiſſet, & parùm maris nauigâſſet, ppter quendam ventum contrarium cum magno periculo reuerſus eſt Aſcalonem. Cumq; poſt duos dies vellet rursùs nauigare, ei in ſomnis appáret Angelus Dñi, dicẽs: Non licet
Proditur eius dignitas ab angelo. tibi nauigare, nisì reuerſus in ſanctam ciuitatẽ, iueris in Laurã Abbatis Sabę, & conueneris Abbatẽ Iohannem Silentiariũ, virum iuſtum & virtute pręditum, q eſt Epiſcopus, & habet vim magnã opum ſpiritualiũ, & propter Dei metum & deſideriũ, omnia quæ ſunt huius vitæ, contempſit, & voluntaria paupertate & exercitatione ſeipſum humiliauit. Tunc ergò cùm à ſomno ſurrexiſſet Atherius, & eſſe viſionẽ iudicâſſet, diligẽtiſſimè inquirẽs, venit in Lauram Abbatis Sabæ. Cumq; viſionem renunciâſſet patribus, deductus eſt ad Silentiarium. Quem cùm ſalutâſſet, & duos dies apud eum manſiſſet, & eum ampliſſimè cõueniſſet, iureiurãdo adigit, vt ſua ei planè & liberè narret & enunciet. Sicq; compulſus, genus enunciauit, & patriam, & ſacerdotium. Quę cùm cognouiſſet Atherius, & ſupra modũ eſſet admiratus, dixit: Verè nunc quoq; ſancti lapides in terra voluuntur. Cumq; ſic iuſto vale dixiſſet, iuit ad B. Sabam, eiq; & patribus expoſuit omnia de B. Iohanne: & ab eo tempore cognitum fuit patribus Iohãnis genus & Epiſcopatus, ſeptuageſimo anno ætatis ſancti Iohannis, viceſimo autem quarto ſuæ in cella incluſionis.

Obitus S. Sabæ. Sanctus verò pater noſter Sabas eodẽ anno in pace dormijt, die quinto mẽſis Decembris decimę indictionis. Tunc magnũ animo accepit dolorẽ precioſiſſima hæc margarita Iohãnes, p nõ eſſet egreſſus è cella, & adfuiſſet cõſummationi ſancti Abbatis. Ei aũt, cùm eſſet adeò anxius animo, & ſe eſſe patre priuatũ defleret ac lugeret, in ſomnis appáret Pater noſter Sabas, dicẽs: Nè ſis de meo deceſſu triſtis, ó pater Iohannes. Nam etſi ſim à te carne ſeparatus, ſum tamen tecum ſpiritu. Eo aũt reſpondente: Roga Dñm, vt me quoq; aſſumat, dicit B. Sabas: Hoc nũc nõ poteſt fieri. Gratuis em tentatio eſt inuaſura Lauram. Deus aũt vult te eſſe in carne, ad eos conſolandos & confirmãdos, qui ſe p fide fortiter gerunt & decertãt. Hęc cùm vidiſſet & audiuiſſet diuinus Iohãnes, euaſit quidẽ lętus, vt qui de Patre ægritudinẽ animi exciſſiſſet: ſed ſolicitus erat de tentatione, quæ ei fuerat ſignificata. Eum aũt inuaſit deſiderium videndi, quemadmodùm anima ſeparatur à corpore. Dumq; de ea re Deum rogaret, mente raptus fuit in ſanctam Bethleem, & videt in imis ambonis ſubſellijs venerãdę, q illic eſt, eccleſię iacentẽ virũ ſanctum hoſpitẽ, q cõſummabatur: & aſſiſtebatur eius anima ab Angelis, & cum diuina quadam hymnodia & ſuaueolentia ferebatur in cælos: & petijt, vt ipſis oculis videret, an ità eſſet: Et ſurgens eaipſa hora, iuit in ſanctã Bethleem, & inuenit, quòd eaipſa hora homo deceſſerat: & ei ſanctas amplexus reliquias, cùm in eodem loco ei iuſta feciſſet, in ſanctis thecis ea depoſuit: & ſic in ſuam cellam eſt reuerſus.

Illuminati huius ſenis diſcipuli Theodorus & Iohannes mihi narrârunt, dicẽtes: Poſtquàm dormijſſet S. Sabas, miſit nos ſenex, vt prędeſſemus reſpõſis in Libiade. In via aũt, cùm tranſijſſemus Iordanem, occurrerũt nobis quidam, dicẽtes: Videte, lęo eſt ante vos. Nos verò cogitauimus poſſe Deũ nos per preces ſancti Abbatis cuſtodire. An non enim eius voluntate hoc mandatum exequimur? Hæc cogitantes, ambulauimus: & eccè venit nobis leo in occurſum, & valdè timuimus, nec nobis vires remanſerunt: ſtatimq; adſpicimus ſenem in medio noſtrî venientẽ, & iubentem nos eſſe bono animo. Tunc leo, tanq; qui eſſet actus flagello, receſſit fugiẽs à nobis: nosq; ſine damno ambulantes, vénimus ad ſenem, qui prior dixit nobis: Videtis, quemadmodùm inuẽtus ſim vobiſcum in neceſſitate? Sed hîc quoq; multùm pro vobis Deũ rogaui, & eccè fecit miſericordiam. Hoc aũt mihi quoq; dixit vnus ex diſcipulis, cum multos annos vixiſſe ſolo pane veſcẽtem, & ei admiſcuiſſe cinerẽ thuribuli, & ſic comediſſe. Eum verò hoc facientẽ deprehendi hoc modo: Oblítus erat ſemèl ſuã obſerare feneſtram. Cumq; vellem ei dare ientaculũ, & tetigiſſem feneſtram, ea aperta eſt, & inuenio eum exinanientem thuribulum in calicem. Cùm is pptereà magno eſſet dolore affectus, volẽs ego eius reprimere moleſtiam, dixi: Non tu ſolus hoc facis, ó pater, ſed plurimi quoq; huius Lauræ, implẽtes ſcripturam, quę dicit: Cinerem tanquàm panem manducabam, & vix potui his verbis mutare ſenem.

Vide mirã ſancti ſenis abſtinentiam.

Pſal. 101.

Nonageſimo anno ætatis huius ſancti ſenis, menſe Nouembri ſextæ indictionis, egrediens ego è Metropoli Scythopolitanorum (vt iam à me quoquè dictum eſt in oratione de ſancto Euthymio) accepi mandata à mea matre Chriſti amante, vt nihil facerem ex ijs, quæ ad meam pertinent animam, abſque ſententia & iuſſu diuini Iohannis, dicendo: Nè fortè abductus ab errore Origeniſtarum, éxcidas ab initio à tua ſtabilitate. Cùm itaque veniſſem Hieroſolyma, & peregiſſem encænia nouæ eccleſiæ omni ex parte laudandæ Deiparę & ſemper virginis Mariæ, véni in Lauram beati Sabæ, & conuéni diuinum Iohannem, ei meipſum dedicans, & Deo gratum conſilium volens ab eo accipere. Cumq; ab eo audijſſem: Si vis eſſe ſaluus, magni Euthymij habita monaſterium: ego, vtpotè iuuenis & ſtultus, contempto eius mandato, deſcendi ad Iordanem: volensq; habitare vnum ex ijs, quæ illic ſunt, monaſterijs, nõ ſolùm iter non habui proſperũ, ſed etiam magna laboraui ægritudine in Laura arundineti. Cùm aũt fuiſſem in magno mœrore & triſtitia, tum p eſſem externus, tum p ægrotus, & quòd conuẽtûs iugum nondùm ſubijſſem, appáret mihi in ſomnis hic illuminatus ſenex, dicens mihi: Quòd meo mandato minimè obedieris, fuiſti ſatìs caſtigatus: ſed nũc ſurge, & ingredere Hiericho, & inuenies ſeniculum quendã Monachum in Xenodochio Abbatis Euthymij. Sequere eum in monaſteriũ, & eris ſaluus. E ſomno verò excitatus, & protinùs cõfirmatus, cùm fuiſſem intemeratorum particeps ſacramentorum, & cibum ſumpſiſſem, aſſcendi pedibus in Hiericho, adeò vt mirarentur patres tantam mutationem. Cumque ſic veniſſem in ſancti Euthymij monaſterium menſe Iulio ſextę indictionis, ex eo tempore aſſiduè ad eum veniebam, omnia mea offerẽs. Iamdiù enim ex Scythopoli habebam notitiam cum eius diſcipulis, qui ad noſtras ædes diuertebant, tanquàm ad proprium Xenodochium, & annuam quandam benedictionẽ accipiebant à meis parentibus pro cœnobio & patribus Lauræ, ex quo præſentiâ ſancti Patris noſtri Sabæ dignata eſt noſtra domus. Quocircà mihi recedenti mater mea hæc dedit mandata. Quamobrèm ego quoq; ad eũ vadẽs cõfidentiùs, admonitione eius fruor & precibus, maximè nũc ab eo iuſſus ſinere nouæ Lauræ habitationem, & habitare maximam Lauram, quod quidem Deo quoq; feci volente. Et hoc quidem poſteà.

Efficacia precũ ſancti viri.

Aliquo autem antè tempore conuéni hunc ſanctum ſenem, grauatus à cogitatiõe aliqua ſatanica. Quam cùm ei expoſuiſſem, & preces ab eo accepiſſem, ſum ſtatim relaxationem ab ea conſecutus. Me verò eius feneſtræ aſſidente, & diuina fruente doctrina, qdam Georgius adduxit filium ſuum, qui vexabatur dæmone. Quem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Precibus & vnctione olei sanctiſſimæ Crucis dæmoniacum curat.

cùm ante eius fenestram proiecisset, recessit. Puero autem iacente & lachrymante, cùm cognouisset senex eum habere immūdum spiritum, motus est misericordia, fusisq; pro eo precibus, cùm eum vnxisset oleo sanctissimæ Crucis, eum sanū reddidit. Nam cùm malignus dęmon statim recessisset, mundatus est puer ab illa hora.

Abbas Eustathius, qui paucis antè diebus successerat præfecturæ spelunc̄ huius beati Sabæ, mortuo Sergio, vir spiritu egregius, rectisq; dogmatibus & vitæ institutione, narrauit mihi, sic dicens: Me aliquandò grauiter oppugnauit spiritus blasphemiæ: veniensq; ad Abbatem Iohannem Silentiarium, exposui ei meas cogitationes, rogauiq;, vt preces ab eo acciperem. Surgens aũt senex, mihi fecit orationem, & dixit: Benedictus Dñs, fili mi, quòd tibi nō appropinquabit ampliùs cogitatio blasphemiæ. Atq; ità factum est, vt senex dixerat: neq; ab illo tempore sensi ampliùs malam illam & blasphemam cogitationem.

Mulier quædam genere quidem Cappadocissa, Regina autem vocatione, Diaconissa verò magnæ eccles̄iæ Constantinopolitanæ, venit Hierosolyma, habens secum cōsobrinum, qui locum obtinebat præfecti: qui erat quidem alioquì vir pius, catholicæ autē minimè communicabat Eccles̄ię, vt qui Seueri, à recta diuersam, susceperat opinionem. Atq; Diaconissa quidem multum ponebat studij, vt mens illius mutaretur, & eum catholicæ vniret Eccles̄iæ. Quamobrèm vnumquenq; virum iustum rogabat, vt pro eo oraret. Quæ quidem mulier, cùm audijsset de gratia diuini Iohānis, desiderauit quidem eum adorare. Cùm aũt didicisset non licere mulieri in Lauram accedere, accersito Theodoro eius discipulo, rogauit, vt eũ acciperet, & ad sanctum senem deferret, credens fore, vt per eius orationē Deus conuerteret eius corda duritiem, & dignum redderet, vt cōmunicaret Eccles̄ię Catholicę. Quem quidē cùm accepisset Theodorus discipulus, venit ad senē: & cùm pro more pulsâsset fenestram, & senex esset aperturus, iniecit vterq; pœnitentiā. Cumq; dixisset discipulus, Benedic nos pater: senex aperiēs, dicit discipulo: Tibi quidē benedico, hic aũt nō est benedictus. Cùm aũt diceret discipulus, Non sic, ô pater: Respōdit senex, Reuerà ei nō benedicā, donèc à mala schismaticorū sentētia destiterit, & se Catholicæ Eccles̄iæ confessus fuerit cōmunicare. Hęc cùm ille audijsset, obstupuit senis perspicacem gratiam, & miraculo mutatus, certò est pollicitus se cōmunicaturū Catholicæ Eccles̄iæ. Tũc senex, cùm ei benedixisset & eum erexisset, primus ei intemerata impertijt sacramenta, absterſa ex eius corde omni dubitatione.

Hæreticũ conuertit.

Hęc cùm didicisset Regina, venit in maius desiderium senem videndi suis oculis, & in animo habuit se virili amictu induere, & ad eum venire in Lauram, suaq; ei exponere. Hoc cùm ei ab Angelica esset apertum visione, ei significat, dicens: Scias, q si venias, futurum sit vt me nō videas. Noli ergò vexari: sed potiùs mane, & vbicunq; degeris, apparebo tibi in somnis, & tua à te audiam, & quæ mihi Deus in mētem immiserit, ea tibi renunciabo. Illa cùm audijsset, & apertè credidisset visionem, ipse ei appáret in somnis, dicēs: Eccè Deus me misit ad te: enuncia mihi, an velis aliquid. Ea verò cùm dixisset quę ad se pertinebant, respōsum accepit conueniens, & surrexit Deo agēs gratias. Cumq; senis venisset discipulus, tunc ei formam & figuram renūciauit. Ego, qui hęc ab illa audiui Diaconissa Regina, ea mando literis.

Locus autem, in quo fuit inclusus hîc sanctus senex, habuit altissimum ab Occidente præcipitium, quod instàr muri erat, in quo fixum erat cellæ tectum. Præcipitij autem petra est adeò sicca & succo vacua, vt nullo modo possit cellæ ingenerare humiditatem. Quodam verò die, cùm hîc sanctus senex accepisset semen vnius caricæ, dicit suis discipulis Theodoro & Iohanni: Audite me. Si D E I clementia donauerit huic semini & huic petræ virtutem, vt fructū ferat, cognoscetur, quòd mihi DEVS dono largitur regnum cælorum. Cumque hoc dixisset, infractæ illi petræ admouit caricam: DEVS autem, qui Aaronis virgam, quæ erat sicca, pullulare & germinare annuit, ipse quoquè iussit hanc infractam & aridam petram germinare, vt ostenderet posteris, qualem eius seruus gratiā sit assecutus. Cumq; senex vidisset germē, gratias egit cum lachrymis. Quod quidē germen paulatìm crescēs in altum, peruénit vsq; ad tectū, quod etiam operuit, & (vt semèl dicam) post aliquod tempus eccè tres ficus produxit. Quos cùm accepisset hîc senex, & cū lachrymis esset deosculatus, comedit, Deo agens gratias, qui eum certiorē fecerat: ex eis quoq; parùm dans suis

Num. 17. Res sanè stupenda.

suis discipulis. Et eccè arbor clamat, testans virtutem senis. Ex quo autem comedit ficus hic diuinus senex, se parabat ad exitum.

Quoniam verò iam ad profundam processerat senectutem, aperuerunt discipuli locum ipsum, vt ei ministrarent. Ego itaque ad ipsum ingressus, & germinis terribile spectaculum contemplatus, diligenter considerabam, quemadmodùm radices egerit, & an rimas fissurásve vllas habeat petra: nec potui inuenire, adeò vt ego obstupefactus dixerim: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei: quàm sunt imperscrutabilia iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Sciunt em̄, qui diuturnam Lauræ huius beati Sabæ habent experientiam, quòd nulla in area aut horto ficus nascatur, aut vlla alia arbor, propter multam caliditatem & siccitatem aëris Lauræ. Quòd si quis adducat arbores parui cœnobij, quæ sunt in via, sciat eas quoquè fuisse opus orationis beati Sabæ. Cumque terram inuenissent profundam, & pluuiarum torrētis aquarum copiam, multiq́ue aggressi essent in profunda terra plantare iuxta torrentem, & tota hyeme irrigarent, vix vno anno potuerunt tenere arbores propter multam, vt dictum est, aëris siccitatem, & æstûs vehementiam. Rom. 11.

Hæc quidam pauca ex multis selecta mandaui literis, mittens narrare eius de fide certamina, quæ susc̄epit aduersùs Origenis & Theodori Mopsuestiæ dogmata, & eorum, qui ea defendebant, & persecutiones, quas congruenter Euangelio pro decretis sustinuit Apostolicis. Sed quæ ab eo in ijs gesta sunt, relinquo narranda alijs. Scio enim fore, vt multi (sicutì est consentaneum) post eius decessum studeant scribere eius certamina & persecutiones & pericula, quę sustinuit pro fide Orthodoxa, victoriasque & res ab eo gloriosè gestas in tota nostra (vt semèl dicam) vita: vt qui propter vitam & coruscantes eius virtutes fuerit insignis & celebris.

Vt autem audiui sanctam eius linguam narrantem, trigesimo octauo suæ ætatis anno fuit ordinatus Episcopus, vt superiùs dictum est, & transegit decem annos in Episcopatu. Mansit autem in Laura priùs nouem annis: & in cella sedens, in qua silet vsque in hodiernum diem, impleuit D E I gratia quadragintaseptem annos: & eccè iam peruénit ad centesimumquartum annum suæ ætatis. Estque, licèt valdè senex, lætovultu, promptoq; & alacri animo, & diuina plenus gratia. Oramus autem nos quoquè humiles & abiecti, vt Deus eum adhuc magis confirmet, & corroboret, & eius cursum in pace consummet. D E O autem nostro gloria in secula seculorum. Amen.

Grādis ętas eius adhuc in carne degentis.

MARTYRIVM SANCTORVM VICTORIS ET CORONAE, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE,

cui concordant antiqui MS. codices Latini, sicut & in alijs permultis historijs.

QVO tempore Antoninus, gentium superstitionem sequens, Romanum tenebat Imperium, Sebastiano Duce, persecutio aduersùs Christianos homines commota est. Erat autem miles quidam genere Italus & Christianus, qui Deũ valdè reuerebatur ac metuebat, huicq; nomē erat Victor. Eum virũ Dux ille, quem suprà diximus, sic affatus est: Venerunt ad nos literæ ab Imperatore, quæ iubēt vos Christianos dijs sacrificare: illos verò, qui edicto nō obediunt, supplicijs grauissimis subijci oportere. Sacrifica igitur, Victor, nè animæ periculum subeas. Tum sanctus Victor: Ego, inqt, miles sum magni Regis Iesu Christi, immortalis, inquam, illius Imperatoris, neque mortali Regi obediam: Huius enim imperium tempore circunscribitur, & caducum est: Dei autē mei & Saluatoris Iesu Christi Regnum, est immortale atq; æternum: cuius qui particeps efficitur, æternæ vitæ sortem percipiet. Tunc ait Dux: Cùm Imperatoris nostri miles sis, obtempera Imperatoris edicto, & dijs sacrifica. Ad hæc respondit sanctus Victor: Si ego quo tempore sub Imperatore militabam, tunc etiam Domino & Deo meo occultè seruiebam: quomodò nunc committere

14. MAII, secundùm Latina Martyrologia.

possum,vt,illo derelicto,idolis vestris sacrificem ? Itaque fac quicquid libet. En corpus meum in manu tua est:animæ verò potestatē Deus habet,qui salutem & ruinam afferre potest.

Tum Dux ille:Video te multa sapientia ornatū, eaq; in respondendo valdè ytentem. Mea,inquit Victor,sapientia non est ex me,sed Deus meus illam mihi contulit. Ad hæc Præses:Libera teipsum à multis cruciatibus,& dijs sacrifica. Quinimmò libenter,inquit Victor, cruciatum quenuis patiar, nè sacrificia talia offeram : sed & illud affirmo, vehementer me gaudere, quòd dignus factus sim,qui pro Christi nomine tormenta patiar, & cælesti illo Rege frui sperem. Ad hæc Dux ille : Nunquid Christianorum sacerdos es tu,qui tam prudenter nobis respondes ? Hoc,inquit Victor, munere indignus sum ego : sed Christi mei gratia me talem effecit : hæc enim his, qui recto corde sunt,& Christi mandata obseruant, sapientiam & omnium bonarum rerum copiam ex suis illis immensis diuitijs largitur. Quemadmodùm enim agricola ipse cùm terram colit, paratam eam reddit ad fructus ferēdos:ità & Dei sapientia ac gratia eos,à quibus obseruatur, fortes, sapientes, ac tales reddit, qui Deo ipsi fructum ferre possint:neq; permittit,vt ab hostibus superari queant.

S. Victoris cōstantia.

Gratiæ efficacia.

Tum Dux ait:Num tu mori decreuisti? Respondit Victor:Huiusmodì mors his vitam conciliat,qui breuia hęc tormenta fortiter ad extremum vsque perferunt. Ad hæc Dux ille:Sententiam'ne istam firmam habes? Maximè,inquit Victor. Tum Dux digitorum Victoris compages eousquè confringi iussit, quoàd è pelle ipsa exirent. Quo facto, Victor ait : Gratias ago Deo meo,quòd gratiam suam propiorem mihi ostendit. Tunc quæsiuit ab eo Dux,quarè cibum nō sumeret. Cui respondit Victor: Habeo ipse spiritualem cibum, quo fit, vt non esuriam in æternum. Tum ille iussit fornacem accendi,& Victorem in eam cōiectum, ad tertium vsque diem seruari. Factumque fuit,quod Dux iussit. Tertio autem die cùm ille opinaretur Victorem ab igne consumptum fuisse, iussit fornacem aperiri, & Martyris cineres in flumen demergi. Patefacta igitur fornace,inuenerunt Victorem ipsum viuum,& Deum laudantem,quòd ignis eius corpus non tetigerat. Mox iussit Dux venena pestifera cum carnibus commista edenda illi proponi. Quæ cùm à venefico quodam homine porrecta ei fuissent,sanctus martyr Victor ait : Mihi quidem non liceret carnes gustare, sed vt cognoscas veneficia tua nihili esse,en istas carnes comedam. Cumq; illas è manibus venefici hominis accepisset,Christū precatus, eiusmodi carnibus vesci cœpit, neq; quicquam mali passus est.

Crudelissimè torquetur S. Victor.

Vide abstinentiam à carnibus.

Veneficus aūt ille pro suis veneficijs erubescens,alia quędam obtulit prioribus illis peiora:Hęc,inquiēs,accipe:quæ cùm comederis,si nihil mali passus fueris, statim artem magicam derelinquam,& credam etiam ipse Deo,quem tu colis. Cùm igitur B.Victor venena illa comedisset, neq; quicquā mali passus fuisset, veneficus ille magna voce clamans : En, inquit,vicisti, & animam meam iamdiù perditam,ab inferis eduxisti. Sicut em̄ statua ærea,quæ iam inueterata est,à fabro aliquo expolita renouatur:ità & me miserum,in malis inueteratum, Deus ipse sua gratia renouans conuertit,& ad salutem traduxit. Itaq; veneficus ille oēs suos libros magicos igni cōbussit,& omnibus rebus renuncians,Christianus factus est.

Cùm hæc ità se haberent, Dux ad beatum Victorem conuersus:Sacrifica,inquit, dijs maximis,& esto prudens. Victor respondit : Ego prudens semper sum, cùm Deum cognoscam. Non est,inquit Dux,prudentiæ,sed stultitiæ signum, nolle dijs ipsis sacrificare. Ad hæc sanctus Victor : Stulta mundi elegit Deus,vt sapientes confundat. Tunc ait Dux : Et vbinàm hoc scriptum legitur? Cui respondit Victor : Paulus Apostolus nos hæc docuit. Num,inquit ille,Deus erat Paulus? Cui Victor: Minimè Paulus Deus est,sed Dei Apostolus, & sapiēs architectus:ædificauit enim super fundamentum,quod positum fuerat,& dòctrina sua orbem terrarum repleuit:qui cùm sapientiam sibi à Deo traditam accepisset,diuinarum literarum plenam perfectamq; notitiam in se habuit, & his, qui salui esse cupiunt, viam ostendit. Tunc ait Dux. Desine in posterum ab ista insania, & dijs sacrifica : non enim tibi proderunt vereba ista tua. Minimè, inquit Victor, insanus ego sum,sed valdè prudens, cùm Deum meum non negem. Insani & dementes sunt,qui te audiunt, & dæmonibus victimas offerūt. Etenim pater vester diabolus mēdax est,& in veritate nō stetit: Sicut & vos, qui

1.Cor. 1.

1.Cor. 3.

Iohan.8.

qui estis illius ministri. Quinetiam corda vestra excæcata sunt,veritatis notitiam nō habentia.

Tunc furore accensus Dux ille, iussit totius corporis Martyris neruos diuelli. Quo facto, dixit sanctus Victor: Cùm omnia hæc à te patior, nullum omninò sensus dolorē percipio ꝓpter Dei gratiam, quæ me corroborat. Quemadmodū enim aculeus à pede alicuius euulsus,secum vnà & dolorem oīnem aufert, & corpori deindè requiem præbet: ità & ego,neruis meis diuulsis,maximè recreatus sum,diuina gratia me corroborante. Tunc Dux magis magisq; iratus, iussit oleum vehemēter calefieri, & in occultas partes corporis infundi. Quo facto, beatus martyr ait: Tam suaue mihi feruens hoc oleum visum est, quàm gelida aqua, cùm ei datur, qui propter nimium æstum siti laborat:cùm eam enim biberit,valdè recreatur. Tunc Dux furore intolerabili correptus,iussit in ligno Martyrem suspendi, & igneas eius corpori faces admoueri. Ille verò diuina gratia magìs corroboratus, earum lampadum faces non sentiebat. Mox ad illum Dux: Sacrifica, inquit, dijs.diù enim te pertuli. Respondit Victor : Minimè faciam, quod tu vis, sed quod vult Deus meus: quem precor,vt sacrificium purum atq; castum meipsum illi offerre possim,in cuius potestate anima & corpus meum est.

Non sentit immanissimos cruciatus.

Tunc iussit Dux venenum cum aceto mistum in eius fauces injici. At beatus Victor ait: Acetū & venenū hoc mihi videtur mel & fauus esse. Id autem facit Christus ipse. Cùm autem Dux liberā eius orationē non ferret, illius oculos compungi iussit. Cui dixit Victor: Cùm corporis mei visum excæcaueris,tunc interiori anima sensu acutiùs videbo. Corporei enim oculi mūdi huius vanitatem adspiciūt: at cordis acies veram illam intuetur lucem. Cogis me, inquit Dux, multa & magna tormenta tibi afferre. Ille autem: Et ego gratias ago Deo meo, qui facultatem & robur mihi præstat sustinendi tormenta tua. Vt igitur libet,me crucies,neq; vlla in re mihi parcas: paratus enim sum omnes ærumnas,quascunq; mihi attuleris,libēter perpeti, Deo ipso mihi vires suggerente.

Compunguntur eius oculi.

Tunc ait Dux: Suspendite hominem istum,capite in terram reuoluto,quoàd sanguis ex eius naribus in terram defluat, Illo igitur suspenso,milites discessērūt,cumq; tres dies ità suspensum dereliquerunt. Cùm verò tertius dies præterijsset,illuc reuersi, cùm viuum reperissent, quem mortuum fuisse crediderant, statim excæcati sunt. Sed beatus Victor misericordia commotus, Deum orans:In nomine,inquit, Domini mei Iesu Christi visum recipite. Itaq; restituta militibus videndi facultate, abiērunt illi,& Duci omnia,quæ facta fuerant, retulerunt. Tūc ille magìs iratus est, & militibus præcepit, vt Victorem degluberent. Cui beatus martyr: Licèt, inquit, corporis pellem abstuleris,mentem tamen ipsam & cogitationes meas non superabis. Tunc militis cuiusdam vxor, Stephana nomine: cùm illic præsens esset, annos sexdecim nata, voce magna clamauit:Beatus es, Victor, & beata sunt opera tua sancta. Sacrificium tuum Deo acceptum est,vt Abelis victima, quoniā teipsum obtulisti recto corde. Sic Deus te accepit,vt Enoch illum virum iustum,qui translatus est, nè gustaret mortē,quoàd certū tempus ꝓterierit. Iustus factus es,vt Noë,bonorum operū fructibus refertus. Perfectus ac iustus tu es,vt ille fuit in generatiōe sua. Credidisti,vt Abraham: Obtulisti te Deo,vt Isaac. Tentationes sustinuisti,vt Iacob. Sapiens effectus es,vt Ioseph,cui rerum futurarum prænotio concessa fuit. Certamina ipsa, vt Iob ille,fortiter pertulisti, qui multas tentationes perpessus,hostem diabolum expugnauit. Esaiam æmulatus es, qui à rege Manasse medius sectus est. Te ignis flamma non attigit, quemadmodùm nec Nabuchodonosoris flammæ tres illos pueros attigerunt. Spem tuam in Deo ipso collocâsti,vt Dauid filius Iesse. Vidi duas coronas è cælo demissas,vnam maiorem,alteram minorem: & maiorem quidem illam tibi allatam ab Angelis duodecim, minorem verò ad me missam audiui. Nam etsi vas infirmum ego sum, nihilominùs tamē & ipsa parata sum certamē subire,ac cæleste Regnum assequi studeo.

Cutis ei detrahitur.

Tres dies inuerso corpore manet suspensus.

Stephana Græcè, Latinè Corona.

Hæc cùm Dux ille audiuisset, valdè iratus est, & iussit fœminam illam ad se duci, quam sic affatus est:Quænam es tu? Christiana,inquit illa, ego sum. Tum Dux ab ea quæsiuit, quot annos nata esset. Cui Stephana,quindecim annos & menses octo se

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vide fortè animũ iuuenculæ.

natam esse respondit. Quæsiuit præterea Dux, quandiù vixisset cum viro, quicum iuncta fuerat. Cui respondit illa, se annum vnum & menses quatuor cum eo vixisse. Et quarè, inquit Dux, tam citò mundum reliquisti? Ad hæc ità sancta Stephana: Relíqui breuem & fragilem mundi huius decorem, & terrenas ac fallaces corporis voluptates, vt fidenti animo Saluatori meo Iesu Christo, quem expectamus, occurrere valeam, illi videlicet diuino & cælesti sponso: terrestris enim sponsus ad tempus est & mortalis. Tum Dux: Desistas, inquit, ab ista nugacitate inutili, & ad deos accedens, illis sacrifices, nè nouis & grauioribus tormentis te cruciatam consumam. At illa dixit: Ego vocor Stephana, cui corona in cælis reposita est. Quamobrèm sacrificia ista vestra non offeram, vt à vero illo certaminum Præside Christo coronã recipere possim.

Discerpta abit in cælis.

His auditis, Dux ille furore nimio accẽsus, iussit Stephanã duabus palmarum arboribus incuruatis alligari, & repentè arbores illas dimitti. Quo facto, bellatrix & martyr Stephana duabus illis palmis in duas partes discerpta est: itaq; in pace martyrium perfectè in Christo compleuit. Sanctũ verò Victorem iussit securi percuti. Qui cùm eiusmodi sententiã de se latam audiuisset, sic ait: Gratias ago Deo meo, qui tali & tanto dono me prosequitur. Cùm igitur martyrium beatus Victor obiturus esset, hæc dixit Quæstoribus: Post septem dies vestri oratores moriẽtur, & vosmet ipsi post duodecim moriemini: Dux verò post vigintiquatuor ab aduersarijs captiuus ducetur. Nostri autem homines post tres annos venient ad tollendum corpus meũ: habeo enim & loculos iampridèm mihi paratos. Vos igitur rogo, nè in alienis locu-

S. Victor securi percutitur.

lis me ponatis, neq; reliquias meas detineatis, quò minùs in propriũ locum reportentur. His dictis, securi percussus est, statimq; sanguis & lac ex eius vulneribus effuxit, ità vt omnes mirarentur. Multi verò ex Græcorum numero, cùm factum illud vidissent, & Victoris martyris patientiam, & constantem atq; immobilem fidẽ animaduertissent, consilium & sententiam priorem mutauerũt. Itaq; Christiani facti, ex ijs, quæ vir ille sanctus prædixerat, magis cõfirmati sunt. Omnia enim, q̃ à beato Ioanne martyre prædicta fuerant, cõpleta sunt, ità vt & alij complures ex ea re ad Christi fidem conuersi fuerint. Martyrio autẽ functi sunt S. Victor & beata Stephana quartodecimo die mensis Nouembris in vrbe Damasco, imperante Antonino, & Sebastiano Duce. Quarè sit gloria Patri & Filio & Spiritui sancto, nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI PACHOMII, EX SIMEONE METAPHRASTE.

14. Maij.

Gen. 22.

Ominus noster Iesus Christus fons sapientiæ, vera lux cognitionis, verbum Dei, qui creauit omnia, sciens nostram naturã semper inclinari ad lubrica barathra peccatorum, & ostendens suæ clementiæ multas in nos miserationes, in fine, quandò ei placuit, Abraham in oblatione vnigeniti filij, per seipsum iurauit, dicens: Certè benedicens benedicam te, vt astra cæli. Et rursùs: In semine tuo, inquit, benedicentur omnes gentes, q̃ sunt

Ibid.

super terrã: Vt qui, vt Deus, sciret fore, vt hinc germinaret secundùm carnem mysteriũ Christi œconomiæ. Hanc salutarem promissionem cùm sciret vnusquisq; ex Prophetis, & nõsset fieri non posse, vt Deus vnquàm mentiretur, ad humanos morbos & affectiones multifariàm multisq; modis eum vocabat, qui solus est medicus. Ille autem nostras præueniens petitiones, qui nunquàm eos repellit, qui purè ac syncerè eum, vt Deum requirunt, impleuit promissum in diebus nouissimis, natus ex sancta Maria virgine. Carne enim passus, cùm per nostræ mortis similitudinem eum vicisset, qui mortis habebat potestatẽ, ipse quidem mansit id, quod erat, diuinitate impatibilis: Nos autem à morte liberat, & à vinculis tyrannidis infer[illegible]orum, quæ dissolui nequeunt.

Cùm ergò susceptæ carnis implêsset œconomiam, & per lauacrum regenerationis de-

dedisset cuilibet genti remissiõem peccatorum, omnibus ad eius fidem per sanctos Apostolos, conuenienter eius mandato, accedentibus. Dicit enim: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: & in omni orbe terrarum crescente Euangelica prædicatione, multisq; deductis ad filiorum adoptionem, est in nos vehementiùs iritatus efferatusq; diabolus, grauioresq; machinas aduersùs Dei seruos adhibere studuit, nobis viam ad salutem moliẽs obstruere. Sed in hoc quoq; ijs, qui sunt sobrij & attenti, irritus euasit multiplex eius conatus: Dei enim permissione, ad fidei probationem & tolerantiam eorum decertationis, qui volunt pro eo legitimè certamen suscipere, gentilibus Imperatoribus maximam persecutionem in Christianos tyrannicè excitantibus: multi quidẽ martyres statim per multa & varia tormenta permanserunt in Christi Seruatoris nostri confessione, immortalesq; & æternas simul cum Petro Alexandriæ Archiepiscopo coronas sunt consecuti. In dies autem creuit & inualuit in eum fides in omni regione, ecclesiæq; plurimæ & templa oratoriorũ in omni loco erigebantur: adeò vt deincèps consisterent etiam monasteria: & eorum, qui se in eis exercebant castitate & possessionum renunciatione, ornarentur solitudines.

Matth. 28.

Persecutio Tyrannorũ

Nam cùm qui erant fideles ex gentibus vidissent martyrum certamina, eorumq; germanam ac synceram in Christum confessionem, cœperunt ipsi quoquè Domini gratia roborati, sequi vitam sanctorum Propherarum. De quibus dicit Apostolus vas electionis: Circuièrunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, afflicti, vexati, in solitudinibus errantes & montibus, & speluncis, & foraminibus terræ: quibus dignus non erat mundus. Per sapientem enim quietẽ & secessum, & suæ salutis fructum percipiebant, & multis alijs præbebant exemplum rerum meliorum ac præstantiorum, quæ ex Deo gernntur: omnibus quidem terrenis & quæ prætereunt, seipsos nudantes, incorporeorum autem vitam in carne imitantes: per quam ad summum virtutum fastigium exercitatione & pietate, lenitateq; & iræ amotiõe seipsos prouehere sedulò sunt conati: adeò vt prioribus sanctis nulla in re visi sint inferiores: certaminibus verò ad eos quoq; pertingerent, qui pro nomine Domini nostri Iesu Christi legitimè certauerunt. Nam ij quoq;, cùm aduersùs insolentes, & qui sub oculos nõ cadunt, pugnaces hostes fortiter steterissent in acie, & eorum vicissent copias, conuenienter ei, qui dicit: Non est nobis colluctatio aduersùs carnem & sanguinem, sed aduersùs principatus, aduersùs potestates, aduersùs principes tenebrarum huius seculi, aduersùs spiritalia nequitiæ in cælestibus: æterna & immortalia bona sunt consecuti. De quibus dictum est: Quæ oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascenderũt, quæ præparauit Deus ijs, qui ipsum diligunt.

Heb. 11.
Vita monachorum vndè orta.

Ephe. 6.

Esa. 64. 1. Cor. 2.

Erat enim re vera præstantissimi exercitatoris patris nostri Antonij vita ad imitationem magni Eliæ & Eisęi, & Iohannis Baptistæ, qui erant ciues solitudinis, & amatores cælestium æternorumq; bonorũ. De quo etiam singulatim fert testimonium sanctissimus Archiepiscopus Athanasius, ipse quoq; dignus vita Antonij. In quibus scriptis meminit etiam sancti patris nostri Ammon, qui ipse quoq; per Domini gratiam fundauit exercitationem fratrũ, qui sunt in mõte Nitriæ. Facta etiam mentiõe viri, qui cum ipso se præclarè exercuit, nomine Theodori, qui egregiè admodùm & fortiter per fidem in Christum & summam exercitationem, expugnauit multiplices machinas inimici. In omnes ergò partes abundè diffusa fuit Dei gratia, conuenienter ei, quod scriptum est: Visitâsti terram, & inebriâsti eam. Pacificus enim defensor nostrarum animarum pro gemitu dedit gaudium & lætitiam, & procura, quæ fuit ad tempus, præbuit æternam exultationem ijs, qui ipsum quærunt in veritate. Ex eo ergò tempore extiterũt Monachorum patres admirabiles: quorum sunt nomina in libro vitæ. Cùm autem in Aegypto & Thebaide nõdùm essent multi Monachi, tũc primũ, cũ Diocletiani & Maximiani psecutiõibus impleta est gentium pœnitentia, & plenitudo Ecclesiæ, sanctis eas ad Deum deducentibus episcopis, conuenienter doctrinę Apostolorum, plurimum fructum pduxit. Inter quos qdam quoq; Pachomius, qui erat gentilis à maioribus, & degebat in Thebaide, à Deo misericordiam & clementiam consecutus, factus est Christianus. Is ab ipsa iuuẽtute salijt ad summũ modũ exercitationis. Necesse est ergò ad gloriã Dei, q̃ nos vocauit ex tenebris ad lucem suam admirabilem, & ad vtilitatem eorum, qui legunt hanc narrati-

Vita S. Antonij.

Pſal. 64.

rationem,à puero singulatim narrare eius vitam. Fine enim digna sunt eius præmia in ipsa gentilitate.

Accidit vt is, cùm esset valdè iuuenis, veniret vnà cum suis parentibus ad ripam fluuij, qui erat in eo loco, quòd illic esset locus idolorum. Ibi autem solebant sacrificare visis dæmonum. Et cùm vellet quidem sacerdos peragere execrandum suum sacrificium,fuit irritum eius hac in re studium,& dæmonum effectu caruit operatio. Cùm autem non secùs,ac dij sui,diù maneret mutus, nouumq; & alienum ei
Psal.134. videretur,quod omninò euenerat, idoli silentium, (Idola enim gentium os habẽt, & non loquentur:neq; enim est spiritus in ore ipsorum)animaduertit sacerdos non alia de causa ad fanum simulacri non accedere dæmones, quàm quòd adesset iuuenis. Cœpit itaq; clamare: Cur inimicum deorum huc adduxistis? Expellite ipsum. Parentes verò eius cùm hæc audiuissent,& eum expelli viderent, ex ea re magnum dolorem acceperunt:vt qui visus esset inimicus deorum, qui dicebantur. Differentes autem & dubitantes, inter se dicebant: Quid hoc fuerit, quòd cùm etiam aliàs
Literis Aegyptiacis imbuitur. gustâsset vinum libaminum,id statim euomuit? Cumq; non potuissent id, quod factum fuerat, discernere, quieuerunt,eum studiosè erudiẽtes in literis Aegyptiacis.

Cùm autem post persecutiones magnus imperâsset Constãtinus, & aduersùs tyrannum bellum gereret,iussi sunt in aliquibus prouincijs plurimi iuuenes referri in numerum tyronum, inter quos fuit etiam ipse Pachomius, qui, vt ipse affirmauit, agebat annum vicesimum. Omnibus ergò vno animo nauigantibus cum ijs, qui ipsos assumpserant, militibus, appulerũt in quoddam oppidum Thebarum. Vespe-
Nota de Christianis. rè autem cùm ciues vidissent eos in satis tuta esse custodia, & de eis audiuissent viri Christiani & misericordes, attulerunt eis omnia, quæ erant ad vsum necessaria, & valdè eis magnum præbuêre solatium,cùm essent in maxima afflictione. Ego verò cùm vidissem,inquit,quod ab eis factum fuerat, & hoc valdè essem miratus, dicti ab eis,qui vnà mecum erant,Christianos erga omnes quidem, præcipuè autem erga hospites, esse benignos & misericordes. Rogante me autem,inquit,quidnam esset appellatio Christianorum,dicebant: Sunt homines pij,& Deum colentes,credentes in nomen vnigeniti filij Dei sui Iesu Christi,&,omnibus benefacientes,sperant ab eo mercedem remunerationis. Ipsis autem hæc ei dicentibus, mente illuminatus, & fidem Christianorum admiratus, & metu Dei corde inflammatus,& spiritu exultans, cùm parùm secessisset,& apud se fuisset, manus suas in cælum extendit, & dixit: Domine Deus, qui fecisti cælum & terram,si respiciens respexeris humilitatem meam, & mihi tuæ diuinitatis dederis cognitionem, & me liberaueris ex hac afflictione, tibi seruiam omnes dies vitæ meæ, & cõuenienter tuis præceptis vitam instituam.

Cùm ergò esset precatus,& sic Deo esset pollicitus, vno die posteà egressus è ca-
Castitatem impendiò amat. stodia cum ijs, qui cum ipso erant, & nauem ingressus,nauigauit ex illo oppido. Interea autem dum in aliena regione versaretur,si quandò eum carnis voluptates,aut rerum aliquarum mundanarum vexarent cupiditates, valdè auersabatur, precum memor, per quas mente illuminatus,Christum fuit professus, & eius, qui in ipsum extitit,diuinæ gratiæ aduentûs. Valdè autem amabat castitatem vel ab incunte ætate. Quamobrèm cùm magnus & pius Constantinus per fidem in Christum vicisset suos aduersarios,missi fuerunt tyrones,inter quos fuit etiam ipse Pachomius. Qui statim profectus in superiorem Thebaidem, vénit in ecclesiã vici, qui dicitur Che-
Baptizatur. noboscia. Cumque à sanctis patribus fuisset catechismo institutus, fuit illic baptizatus. Nocte verò, qua dignus fuit habitus, vt esset particeps sanctorum mysteriorum,videt in somnis rorem descẽdentem cælitùs, & implentem manum eius dextera. Qui cùm concreuisset in mellis crassitudinem,audiuit vocem ei dicentem: O Pachomi,id quod fit, intellige: erit enim hoc tibi indicium gratiæ, quæ tibi à Christo data est. Hinc ergò charitate in Deum magis fauciatus,& supra modum compunctus, prompto & alacri animo constituit fieri Monachus.

Cùm autem fuisset ei indicatus Anachoreta quidam,nomine Palamon, qui secùm habitabat, accessit ad eum,volens esse cum eo. Cumque peruenisset vsque ad eius cellam,quæ erat propinqua solitudini,cœpit pulsare ostiũ.Is autem ostio aperto,dixit ei: Quid vis, & quem quæris?eò enim, quòd solus exerceretur, erat senex austerior. Respondens autem ei,dixit Pachomius: Deus me misit ad te,vt me facias monachum. Dicit ei senex:Non potes fieri monachus:Non est enim parua res Monachi officium. Quocircà cùm huc multi venissent,ij claudicârunt, neque sustinuerunt. Dicit ei Pachomius: Non sunt omnium hominum similes sententiæ. Suscipe me,& tempus te reddet certiorem. Dixit verò ei senex: Dixi te nõ posse: Vade in aliquem alium locum,& te exerce aliquanto tempore: Deindè sic accedes,& ego te accipiam: Etenim ego hîc dego, me duriter exercens, nec Dei gratia aliquo alio vescor,nisi pane & sale. Ab oleo autem & vino omninò abstineo, & dimidium noctis vigilans, perago preces,& meditationem Dei eloquiorum, & nonnunquàm etiam totam noctem. Hæc cùm audiisset Pachomius,& propter verborum grauitatem cũ esset reuersus,non secùs atquè magistrũ nouus discipulus, maiore fuit promptitudine & alacritate animi, diuina gratia cõfirmatus. Cumq; proposuisset animo oẽm laborem ferre fortiter,ei dixit: Credo fore,vt Deus mihi vires præbeat & tolerantiam,vt dignus habear,qui per tuas sanctas preces hîc initier. Tũc cum perspicaci oculo animaduertisset sanctus Palamon certam de salute fidem, & promptitudinẽ animi Pachomij,aperto ostio, eum introduxit indutum vestitu monachorum: & deinceps ambo simul degebant, se exercentes,& vacantes oratiõibus. Eorũ autem opus erat nere pilos, & saccos contexere. Operantes verò,laborabant ex sententia Apostoli, non vt se recrearent ac reficerent,nec vt pecunias colligerent,sed vt pauperes alerent.

Mira senis abstinẽtia, vigiliæ & preces.

Pachomius induit monachi habitum.

Dum autem vigilarent,& preces nocturnas peragerent,si quandò videbat somno grauari Pachomium, eum assumens, cum ipso egrediebatur, & montis arenam in corbes inijcientes, sic de loco ad locum transferebant, eam exinanientes: & ex eo efficientes,vt & corpus & mens grauata,esset intenta orationibus. Dicebat autem ei senex: Sis sobrius & attentus, Pachomi,nè te tentet, qui tentat: & nè sit inanis labor noster. Videns verò Palamon eius ad omnia obedientiam, & profectum exercitationis,valdè exultabat, & Deum glorificabat. Sancto autem die Resurrectionis, nempe Paschatis,dicit ei: Quoniam est hodiè dies festus omnium Christianorum, nobis quoq; para frater,quæ sunt necessaria. Is verò volẽs prompto & alacri animo facere, quod iussus fuerat,sumens oleum,iniecit in tritum salem, quod quidem nequaquàm solebat facere Palamon. Semper enim comedebat agrestia olera, absque oleo & aceto. Postquàm autem parauit omnia,dixit Pachomius: Eccè pater,feci vt iussisti. Cùm senex autem mensæ appropinquâsset,& vidisset oleum in sale,suũ frontem pulsans, dixit cum lachrymis: Dominus meus fuit crucifixus, contumelijs affectus,colaphis appetitus,& ego oleum comedam? Eo autem rogante, vt vesceretur ijs,q̃ erant apposita,non sustinuit,donèc sublatus esset sal,& alius esset positus. Cùm sedissent verò,vt comederent,pro more Palamon fecit signum crucis super cibos, Deo agens gratias, quem etiam corde humili sequebatur.

Vide antiquissimum morẽ mensam cruce signandi.

Quodam autem die eis vigilantibus,cùm ignem accendissent,quidam frater, qui foris aduenerat,vt apud eos maneret, surgens dicit seni: Si quis inter vos habet fidem,stet super hos carbones,& congruenter dicto Euangelico fundat preces. Intellecta eius arrogantia Palamon,eum increpauit,dicens: Cessa, ô frater à tua insolentia,nec ea dicas. Falsus enim es. Is autem maiori elatus superbia,à nemine iussus, ascendit carbones. Videt verò dæmonum operationem ei permissione diuina concedentem, vt non combureretur. Ei itaq; rursùs facta est accessio insolentiæ, prout scriptum est: Ad peruersos peruersas vias mittit Dominus. Cùm hoc autem factum esset, & is esset è cella recessurus, veluti exprobrans,eis dicebat: Vbi est fides vestra?

Cùm itaque vidisset dæmon eum planè esse deceptum,& sibi facilè fidem habere, suscepta figura formosæ mulieris, indutæ splendidis vestibus, accedit,pulsans ostium eius cellæ. Cùm aperuisset autem, ei dicit dæmon: Quoniam mihi molestiam exhibent fœneratores, & vereor,nè veniam in periculum,(neque enim possum soluere debitum)rogo te,vt me in cellam suscipias. Deus enim me misit ad te, vt salua fiam. Is verò cùm propter mentis suæ cæcitatem non potuisset discernere, quisnam alloqueretur, ipsam excepit. Cùm autem cognouisset dæmon eius ad vitium propensionem, malam iniecit ei cupiditatem: victusque cogitatione, peccare proposuit. Quandò verò ei appropinquauit, statim eum percussit: iacuitque mu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mutus in terra tanquàm mortuus. Porrò autem cùm post aliquot dies suam sensisset amentiam, accessit ad sanctum Palamonem, ità lamentans & dicens: Scias, pater, me fuisse causam mei interitûs, nec te audijsse. Quamobrē rogo, vt tuis sanctis precibus mihi opem feras misérabili, qui venio in periculum, nè interimar à dæmone. Eo autem adhuc loquente, ipsisq; ex commiseratione de eo lachrymantibus, repētè à dæmone inuasus, è cella exilijt, currens per montem: & à dæmone agitatus, peruénit in vrbem, quæ dicitur vrbs Panis. Cumq; aliquāto post tempore fuisset emotæ mentis, proiecit se in fornacem balnei, & statim combustus perijt.

Arrogantis monachi miserabilis interitus.

Prouer. iiij.

Hæc videns & audiens Pachomius, magis ac magis studuit cor suum, vt scriptū est, conseruare in exercitatione, & omni custodia, adeò vt bonus senex eum admiraretur. Non solùm enim manifestam, & quam de more habebat intensam exercitationem, prompto & alacri animo peragebat: sed studebat etiam cōscientiam, Dei legi conuenienter, semper habere puram: expectans magnam sibi spem esse in cælis repositam. Neque enim legens, aut etiam memoriter recitans diuina eloquia, id inconsideratè ac temerè faciebat: sed vnumquodq; præceptum diligenter & accuratè perscrutans, idq;, vt Dei conuenit maiestati, proferens, ac crescens quotidiè virtutibus, decertabat, humilitate & mansuetudine, & in Deum & in omnes charitate vel maximè insignis, si vllus alius. Hæc autem & multa alia nos cognouimus: vt qui ab antiquis Patribus. qui longo tempore sunt cum eis versati, audierimus. Sæpè enim quædam eis exponebat post diuinas lectiones ad ędificationem & eorum vtilitatē. Quæ quidem cùm sint multa, non potuimus mandare literis, propter nostram imbecillitatem. Neq; enim sumus idonei narrādis tot & talibus rebus præclarè gestis.

S. Pachomij patientia.

Circa illum autem montem erat solitudo plena spinis. Cùm itaq; sæpè mitteretur ad ligna colligenda, esserq; nudis pedibus, ei dolebant pedes, eos stimulis sæpè penetrantibus. Sustinebat verò lætus, memor clauorum, qui confixi fuerāt in manibus & pedibus Domini. Amplectebatur autem secessum, & lubentius versabatur in solitudinibus, perseuerans in precibus, & Deum rogans, vt liberaretur ipse & omnes homines ab omni fraude inimici. Sic autē hic vir pius semper lubenter versabatur in illa solitudine. Cumque aliquandò processisset è cella satis magnum spatium, peruénit in vicum, qui dicitur Tabenise. Cumque (vt solebat) longo rempore perseuerâsset in oratione, audiuit vocem ei dicentem: Mane hîc, Pachomi, & fac monasterium. Ad te enim venient multi, volentes salui fieri, quos deduces conuenienter formæ, quæ tibi à me data fuerit. Protinùs ergò illi appáret Angelus, & dat ei tabulam, in qua scripta erat tota vitæ constitutio eorum, qui erant ad ipsum venturi. Ex qua, ab eo accepta, in hodiernum vsque diem vitam instituunt Tabenesiotæ, eundem habitum gestantes, & eandem habentes conuersationem. Neque enim mores habent mutatos vestimentorum, neq; mutatas regulas.

Canō monasticus ab angelo traditur Pachomio.

Cùm ergò & puritate intelligentiæ, & diuinitùs inspiratarum scripturarum contemplatione, vocem quidem esse diuinam iudicâsset Pachomius, & constitutiones admirabiles, reuersus est ad suum Patrem, & ei narrauit vocem, quæ ad se delata fuerat, rogans & supplicans, vt secum conueniret ad Dei implendam voluntatem. Is autem nolens ei afferre molestiam, vt qui esset germanus suus ex Deo filius, persuasus, cum eo accessit ad vici locum definitum. Cumq; ædificâssent paruam cellam in formam & figuram monasterij, valdè est lætatus Dei promissiōe. Dicit itaq; sanctus senex Pachomio: Quoniā persuasum habeo hanc gratiā esse tibi à Deo datam, & hîc deincèps es vitam acturus, agedùm ineamus pactum, nos non esse à nobis inuicèm separandos, quandiù versamur in hac vita, sed semper & assiduè nos inuicèm inuisere. Placuit hoc vtrisq;: ficq; fecerunt, quandiù fuit in vita superstes verè beatus & perfectus exercitator Palamon. Interìm autem cùm splene laboraret senex, propter nimias exercitationes, haberetq; totum corpus imbecillum, (Nam aliquandò quidem comedebat, ne aquā quidem sumens: aliqñ autē bibebat, nihil omninò comedens) rogatus ab aliquibus fratribus spiritalibus, qui ad ipsum venerant, nè corpus suum tantoperè cruciaret, sed eius aliquam curam gereret, nè si id nimis intenderet, afferret ei dolores, vix randèm est persuasus, vt aliquot dies ea sumeret, quę morbo conuenirent. Cùm autem cognouisset, quòd sic quoquè dolor magis augeretur, reliquit illos cibos, sic dicens: Si martyres Christi, dum membra sunt eis amputata, &

& abscissa capira, dumq; comburerentur, in fide in Christum permanserunt vsq; ad mortem: quomodò ego in minimo labore, ignauo & pusillo animo euadens, mihi ipsi detrimentum afferam, & metu eius, quæ est ad tēpus, afflictionis ero effœminatus, etsi fuerim persuasus? Rursùs ergò vtar priori exercitatione: in qua, vt ego quidem persuasum habeo, est omnis recreatio, per quam etiam sanabor. Non enim propter hominem me in ea exerceo, sed propter Deum decerto. Cùm sic ergò strenuè exerceretur, post vnum diem laborauit infirmitate: in qua cum etiam visitauit Deus. Cùm autem ad eum venisset Pachomius, eum fouebat, eius pedes deosculans, eumq; complectens alloquebatur, tanquàm iubens valere. Ipse verò, cùm se honestè ac decorè composuisset, quieuit in bona senectute. Pachomius autem diligenter ei factis exequijs, terræ corpus mandauit, anima in cælum euecta à choro angelorū. Sicq; rursùs redijt ad proprium locum habitationis.

Præclara S. Palamonis vox.

Eius obitus

Aliquanto autem pòst tempore, eius frater Iohannes secundùm carnem, cùm de eo audiuisset, illuc venit ad eum quærendum. Cùm verò eum vidisset, & esset amplexus, magna est affectus lætitia. Ex quo enim Christo illuminatus, mundo renunciauit, & vitam elegit solitariam, nunquàm venit ad suos. Cumq; ei idem fuisset scopus, qui Pachomio, ambo simul manserunt, Dei quidem legem perpetuò meditātes, omnium autem rerum terrenarum nullam ducentes rationem. Si quid enim supererat ex opere manuum suarum, distribuebant egentibus, confidentes, quoniam, vt est vox Domini, non oportet eos esse solicitos de crastino. In vestimentis autem ea erat eorum paupertas, vt nunquàm ferrent alium lebitonem, nisi fortè eū vellent lauare, qui erat valdè sordidus. Pachomius verò assiduè induebatur cilicio, vt carnem redderet humilem. Qua de causa tempore quindecim annorū, post magnum exercitationis & vigiliarum laborem, sedebat etiam in medio cellæ, ne parieti quidem dorsum suum inclinans. Cùm autem affligeretur, id forti ferebat & excelso animo, gaudens spe resurrectionis, quæ manebat, & erat ei in cælo reposita. Cùm verò videret etiam alia plura præclara sanctorum facta, ea cum fratre suo studebat peragere, ad augendam virtutem & salutem suarum animarum. Post hæc autem sibi quoq; fecerunt quædam sedilia. Vnusquisq; enim pro viribus se exercebat cum tolerantia & fide perfecta.

Matt. 6.

Nota vitæ austeritatē.

Deindè recordatus Pachomius promissi, quod sibi factum fuerat de innumerabilibus animabus, quæ saluæ erant futuræ per ipsum, cœpit vnà cum fratre ędificare latius monasterium, ad hoc, vt qui vellent vitæ mūdanæ renunciare, & ad Deum accedere, ipse eos susciperet. Eis autem ædificantibus, Pachomius quidem hunc habens scopum, volebat dilatare formam domús, faciens maiorem ambitum. Eius autem frater meditans secessum, habitationem faciebat angustiorem. Succensensque Iohannes, qui erat eo maior ætate secundùm carnem, dixit ei: Desine perperàm agere & teipsum dilatare. Is verò cùm hoc audijsset, fuit quidem commotus, vt qui fuisset inconsideratè affectus contumeliæ: nihil tamen contradixit: sed cùm esset mitis & mansuetus, se continuit. Sequenti autem nocte cùm descendisset in habitaculum domûs, cuius partem ædificauerat, cœpit vehementer flere, & in oratiōe Deo confitens, dicere: Hei mihi, adhuc est in me prudentia carnis, & adhuc secundùm carnem ambulo. Tanta enim susceptа exercitatione, rursùs me ira arripit, etiamsi propter bonum. Miserere meî, Domine, nè peream. Si enim me non confirmaueris in tua patientia, suarum autem actionū in me aliquid inuenerit inimicus, ero ei subiectus: sicut scriptum est: Si quis omnem legem impleuerit, in vno autem ceciderit, factus est omnium reus. Credo autem esse multas tuas miseratiōes, Domine: fer mihi auxilium, & docebor ambulare viam sanctorum tuorum, ad anteriora me semper extendens, posteriorum verò obliuiscens. Qui enim tui sunt sancti à seculo, à tua adiuti gratia, pudore affecerunt inimicum, valdeq; clari & insignes fuere. Ego autem quomodò docebo Domine eos, quos per me pollicitus es vocare ad vitam monasticam, nisì priùs vicero affectiones, quæ per carnem cum mea luctātur anima, & tuam legem seruauero citra repræhensionem? Sed credo Domine, quòd si tuum mihi adsit auxilium, faciam, quæ sunt grata tuis oculis, & condonabis mihi omnia mea peccata.

Iaco. 2.

Hæc autē, & quæ sunt huiusmodi, cum fletu confitens, totā noctem vsq; ad manè

Universidad de Deusto
Biblioteca

Orans, semper in crucis formâ extendit manus.

transegit lachrymãs: & præ multo sudore (erat enim æstas, & locus calidissimus) sub plantis pedum eius effectum erat velutì lutum. Consueuerat enim stans in oratiõe extendere manus suas, & nullo modo eas demittere: sed in earum, tanquàm crucis extensione persistens, & sic corpus affligens, ad sobrietatem & attentiõem animam deducere. Cùm itaq; talis esset & tantus, in magna quiete & mansuetudine vitam egit vnà cum fratre: qui haud ità multò pòst moritur. Cui cùm, vt par erat, Pachomius fecisset exequias in psalmis & hymnis & canticis spiritalibus, & etiam vigilâsset, eius quidem spiritum commẽdauit Domino, in quo habebat fiduciam. Cùm autem eius corpus mandâsset sepulturæ, rursùs persecutus est laboriosam solitariæ vitæ exercitationem, contendens seipsum integrum conseruare in omnibus, & expellere omnem irruentem turpem cogitationem. Meditabatur itaq; semper habere timorem Domini in seipso, habens in memoria æternum supplicium, & tormenta æterni ignis, & vermis venenati.

In his autem se exercente Pachomio, & cum magna animi alacritate ædificante monasterium ad plurimam excipiendam fraternitatem, cœperunt dæmones ei repugnare: dentibusq; in eum stridens immanis diabolus, multas in eum mouit tentationes, conans eum lædere, qui munitus erat clypeo fidei. Sed ipse fortiter ferens insultus aduersarij, prolata ex scripturis capita, memoriter perperuò recitabat.

Ludibria dæmonum.

Sæpè certè eo orante, & genua Deo inclinaturo, hoc agebant, vt ante eum apparentem cisternam, eorum obiecta visione, apprænderet. Se enim studebant conferre in tam vanas, & quæ consistere non possunt, imagines, vt timore ac formidine retardatus, minimè puras preces Deo perageret. Ipse autem eorum, qui ipsum tentabant, artes Dei gratia intelligens, cum fide genu flectebat, eos quidem probro & dedecore afficiens, Deo autem benedicens. Cùm verò rursùs soleret vltra monasterium ire ad partes magis solitarias, & sic rursùs reuerti ad monasterium, redeunti sæpè velutì impedimentum afferentes, peruersi isti præcedebant, se inuicèm adhortantes, tanquàm sub duce aliquo, & dicentes: Date locum homini Dei. Pachomius autem fretus fide & spe in Christum Saluatorem, irridebat eos, tanquàm canes ad latrandum inutiles, eorum visiones existimans ludibria, & in Deum habens amorem perpetuum.

Videntes autem eum esse fortis & excelsi animi, & qui non posset perterreri, rursùs cum magno tumultu in eum congregantur. Cumque domum appræhẽdissent, speciem prębuerunt, quòd eam concuterent, adeò vt existimaret sanctus mouerì domum ex fundamentis. Ipse verò minimè conturbatus, rursùs chordam pulsauit

Psal. 45. spiritalem, & cum voce cecinit, dicens: Deus refugium nostrum & virtus, adiutor valdè in afflictionibus: propterea non timebimus, dum turbatur terra. Hæc autem cùm is dixisset, repentè fuit quies maxima. Ipsi verò tanquàm fumus defecerunt: & paulò pòst tanquàm canes, qui abiguntur, recedunt, & rursùs impudenter accedãt. Sic etiam post preces beato illi ad opus sedenti, malignus, suscepta figura [illegible] maximi, valdè ante ipsum clamabat, continuas sæuasq; voces edens, & simul etiam

Signo Crucis mox pellit dæmonem. in eum inuolans, & acerbè eum feriens vnguibus. Is autem cùm rursùs in eum sustulâsset, & signum Crucis in fronte fecisset, effecit, vt is statìm euanescceret. Intelligebat ergò in omnibus dæmonum insidias, & Dei timore erat confirmatus aduersùs eorum fraudes. Sed ne sic quidem à sancto abstinebant. Et quoniam erat valdè in certaminibus, alia ratione rursùs eum conabantur decipere. Videbantur enim vno consensu cõcutere multa folia arboris, allatisq; (aiebat) funibus ea fortiter alligabant. Vtrinq; autem stantes, se inuicèm hortabantur trahere folia, tanq; maximum aliquem lapidem. Hoc verò faciebant, sic existimãtes cor sancti ad risum dissoluere, vt vel in hoc possent de eo gloriari. Videns autem Pachomius eorum impudentiam, ingemuit in eos ad Dominum: statimq; virtute Saluatoris nostri Iesu Christi euanuit ea phalanx.

Eo autem sæpè sedente ad comedendum, & Deo agente gratias, ad eum veniebat in habitu mulierũ insigniũ pulchritudine, quæ impudenter volebant vnà cum eo sedere, & ea attingere, quæ erant apposita: & in eo molestia afficiebant egregiũ athletam. Ipse verò externos claudens oculos, mentis oculis conueniebat Christũ agonotheram: sicq; efficiebat, vt immundi dæmões euanescerent, nihil omninò aduersùs

sùs eum proficientes. Benignus enim est & clemens Dominus, qui dicit rectis omnibus: Nolite timere: sum enim vobiscum vsq; ad consummatiõem. Porrò autẽ cùm aliquandò plurimùm ab eis tentaretur, & corpus eius valdè torqueretur, & dolore afficeretur à vespera vsq; ad manè, & nulla esset ei consolatio, nisì sola Dei recordatio, venit quidam monachus ad eum visitandũ, nomine Hieracapollon. Quem cùm esset complexus, & ea dixisset, quæ pertinent ad salutem, & quòd essent multæ diaboli insidiæ, cœpit ei quoq; sua exponere, & narrare singulatim grauissima, q̃ sibi ab eo inflicta fuerant, verbera. Cui dixit monachus: Esto fortis & strenuus: Sciẽs enim diabolus, q̃ si te propter negligentiam vicerit, fortasse nos quoquè, qui tua certamina pro viribus imitamur, & ex te maximam accipimus vtilitatẽ, sibi habebit subditos, ea de causa te vehementer inuadit. Quocircà cùm tibi Domini non desit auxilium: sustine, ó pater, nè de nobis quoquè des rationem: vt qui victus fueris à socordia, & nobis exemplum dederis negligentiæ. Cùm hæc autem audijsset Pachomius, euasit valentior aduersùs inimicum, & Deum laudans de præsentia fratris, rogauit eũ, nè ipsi vnquàm inter se inuicèm separarẽtur. Assiduè itaq; ad eũ veniebat.

Matth. 28.

Aliquo autem pòst tempore, cùm, vt solebat, ad ipsum accessisset Hieracapollon, & paucos dies vnà cum eo transegisset, decedit congruenter precibus Pachomij in bona senectute, & perfecta exercitatione: sepeliturq; à sanctis Patris manibus, psalmis & hymnis & canticis spiritalibus vnum Deum laudantis. Tanta autem erat eius in Deum fiducia, & tam magnus erat in fide, vt sæpè ambularet super serpentes & scorpiones, & permaneret illæsus. Crocodilis quoq; sæpè vtebatur ad fluuiũ transmittendum, qui transuehebant eum quamcelerrimè. Agens itaq; gratias, q̃ ipsum conseruâsset Dominus à contrarijs potestatibus, orabat, dicens: Benedictus es Domine, quoniam non despexisti humilitatem meam, neq; permisisti, vt mea imbecillitas deciperetur ab inimico, te submittens ad meam ignorationem, & me tuã docens voluntatem. Nam ego quidem sum humilis & insipiens: ipse autem me, Domine, prudentem fecisti ad tuî timorem. Cùm autem in se videret dæmonum insultus perpetuos, vt generosus & perfectus athleta veritatis, perstiit à Domino, vt somnus à se discederet, ad hoc, vt noctù diuq;, quòad eius fieri posset, insomnis fugaret aduersarios, conuenienter ei, quod scriptum est: Non auertar, donèc deficiant: Opprimam ipsos, & non poterunt stare: cadent sub pedes meos: Et, Accinxisti me virtute ad bellum. Concessa ergò fuit ei hæc petitio. Sicq; perseuerabat perpetuò velutì videre eum, qui non cadit sub adspectum: & eius meditans eloquia absq; intermissiõe, ad certamina quidem semper surgebat fortis & strenuus. Perpetuum autem erat ei votũ, vt in ipso fieret Christi volũtas, & nulla rerũ humanarũ eũ subiret cogitatio.

Fidutia ei⁹ eximia in Deum.

Pfal. 17.

Propè insomnis vixit.

Post aliquantum autem temporis ei vigilanti & eadem oranti, visus est angelus à Domino missus, ei dicens: Pachomi. Ille verò dixit: Quid est, Domine mi? Dei est (ait) voluntas, vt ipsi seruias, & hominum genus Deo reconcilies. Cùm autem hoc ter dixisset, ab eo recessit. Cùm Deo ergò gratias egisset Pachomius, & rursùs factus esset certior de ea, quæ illi apparuerat, visione, cœpit eos excipere, qui ex pœnitentia per ipsum ad Deum veniebant, & cum magna probatione eis dabat monachorũ habitum: eis quidem ea, quæ sunt mundanæ vitæ, prohibens, singulatìm autẽ [illegible] hens in exercitatiõe. Et primùm quidem eis suadebat, vt toti mundo renunciarent: deindè etiam proprijs: conueniẽter autẽ Euangelio, etiam sibijpsis, vt sic possent & suam crucem portantes, salutem consequi. Ipsi autem ex eo discẽtes, quotidiè frugum ferebant, conuenienter scripturis, dignæ eorum vocationis, videtes ipsum in maximè prouecta senectute, non solùm seipsum affligere laboriosa exercitatiõe: sed per se etiam studere omnẽ curã gerere monasterij. Licebat enim videre senem eis, q certa hora conueniebant, prompto & alacri animo parantem mensam ad conuiuãdum. Similiter autem in horto quoquè seminantem olera, & ea per se rigantem, & pulsanti ostium promptè respondentem, & ęgrotis noctù diuq; inseruientem, eosq; reficientem, & in his omnibus eum pulcherrimum exemplũ præbentem discipulis. Nam cùm hoc magnoperè cuperet, vt qui recenter venerant ad exercitationem, & nondùm haberent discernendi potestatem, possent honestè, &, vt Dei *seruos conuenit, sibi seruire, eos primùm remouens ab omnium huiusmodi negociorum solicitudine, eis dicebat: In quo vocati estis primùm, fratres decertate, psalmos meditantes:

Multi sub eo fiunt monachi.

Luc. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tantes: deindè doctrinam, quæ ex alijs libris discitur, præcipuè autem sanctum Euangelium: Sic enim Deo seruiens & vobis, congruêter diuino præcepto, & ego recreabor, & vos eritis perfecti, diuina discentes præcepta.

Erant autem nomina eorum, qui primi ad eum accesserunt, Spsenthaëses, & Surus, & Opsis. Eis ergò assiduè loquens verbum Dei, multùm eis proderat, eos inducens ad bonorum operum æmulationem. Nam cùm illi quoq; ipsi viderent sancti silentium, quod erat virtutis actio & oratio, admirabantur, dicentes inter se invicèm: Erramus nos, existimantes omnes sanctos immutabiles, & natos esse sanctos, & non à Deo esse factos, libera arbitrij potestate præditos: & rursùs non posse peccatores conuersos viuere ex virtute: quoniam ij quoq; sic sunt ab eo creati. Videmus autem Dei bonitatem nunc maximè in hoc sancto nostro patre, quòd cùm ortus sit ex parentibus gentilibus, ad tantam peruenerit pietatem & religionem, vt omnia Dei præcepta peragat. Quamobrèm apertè ostensum est, quòd & nos, & quicunq; volumus, eum sequi possumus, sicut ipse quoq; secutus est sanctos patres, qui cum præcesserunt. Hoc est enim, quod scriptum est: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: qui libera vestri arbitrij potestate q̃ sunt mala reliquistis, vt ad bonum accurratis. Vnà ergò commoriamur, vt simul viuamus cum hoc homine: quoniam nos rectè ducit ad vitam. Accedentes autẽ ad Pachomium, ei dicebant: Cur in operibus monasterij solus laboras, Pater? Ille verò dicit eis: Quis iugum suum coniungit ad opus, & id protinùs deponit? aut id lædit, vt cadat, cùm id reddiderit imbecillum, & non id priùs portat? Deindè sic postquàm id assuefecerit, eo vtitur ad perfectam operationem? Eodem modo nos quoq; Christus fecit idoneos ad vnà decertandum vobiscum ad vestram confirmatiõem, ô dilecti. Deus autem misericordiarum, qui semper respicit ad humilitatem meam, confirmabit corda vestra, & in tolerantia vos bonum peragentes consummabit: adeò vt alij quoq; videntes vestrum vitæ institutum, quod congruenter Dei voluntati ex virtute agitur, sint congregandi, qui me poterunt adiuuare in cura monasterij. Describit itaq; eis, tanquàm regulas, quasdam formas & vtiles animæ traditiones, vile indumentum, victum moderatum, decoramq; in somno quietem.

Matt. 11. Liberũ arbitrium diuina gratia fretũ, quid possit.

Regulæ monasticæ.

Voluntate autem Dei, qui omnes vocat ad salutem, & dat eis incrementum, alij quoq; ad ipsum conuenerunt, vnà volẽtes exerceri. Inter quos fuit Pecusius, & Cornelius, & Paulus, & Iohannes, & alij complures, qui sanam scilicet & rectam eius fidem & doctrinam audiuerant. Eos itaq;, qui poterant sustinere, apertè præfecit curæ monasterij. & breui tempore vsqueadeò creuit fratrum numerus, vt essent supra centum. Quandò autem oportebat eos vnà cum ipso immortalia sumere sacramẽta, accersebat vnum presbyterum ex ijs, qui in vicis erant propinquis, & sic spiritalem diem festum peragebat. Neq; enim inter eos sustinebat esse aliquem, qui ordinationem fuisset consecutus. Dicebat autẽ esse admodùm bonũ & valdè vtile Monachis, non quærere honorem, vel principatum, vel gloriam, & maximè in cœnobio, nè fortè propter hanc occasionem orirentur lites, æmulationes & dissensiões. Quomodò enim, inquit, minima ignis scintilla si in aream inciderit, nisi citò extinguatur, sæpè perdidit fructus totius anni: ità etiam principatûs, ambitionis aut cleri cogitatio, si inciderit in monachos, nec citò extinguatur, facilè corrumpet vniuersum laborem exercitationis. Oportet autem, inquit, potiùs æquo animo ecclesijs Dei communicare. Etenim hoc quoq; conducit monachis. Quòd si inueneri mus aliquem ex monachis, qui à sanctis Episcopis acceperit ordinationem, oportet eum accipere ministrum sacri huius ministerij. Neq; enim in veteri testamento erat populus vniuersus Leuitæ. Et alioquì eum, qui foris cõstituitur, vt hîc sacrificet, nõ reijciemus, tanq̃ ambitiosum, aut qui vendicârit sibi sacerdotium. Quomodò enim, quem nos nostra sponte elegimus, aut etiam accersiuimus? Sed potiùs eũ, tanquàm patrem reputabimus: vt qui etiam in eo fuerit obediens, & imitator sanctorũ: maximè si citra repræhensionem Deo sacrum peregerit ministerium. Quòd si alicuius etiam delicti, vt homo, fuerit apud nos suspectus, non est nostrũ eum iudicare. Deus enim, cùm sit iustus, eorum statuit iudices, imitatores sanctorum Apostolorum, qui possunt iusto iudicio discernere spiritalia. Vult autem Dominus noster, nos esse inter nos clementes & misericordes, Deum semper orantes, & ab ipso petentes, nè incidamus in tentationem. Cùm hæc ab eo sic pulchrè dicerentur, & fierent, si quã-dò contigisset aliquem clericum ad ipsum venire, qui cum eo esse volebat, propter dignitatẽ quidem ex regula ecclesiastica ei subijciebatur Pachomius: Ille verò cùm rursùs ex regulis exercitationis fratrum fuisset imitator, se sua sponte suprà modũ studebat demittere, humilemq; reddere.

Erat autem hic sanctus clemens & misericors, & amans fratrũ, vt si quis alius. Miserebatur enim admodùm senum, & eorum, qui erant corpore imbecillo. Ijs verò, q adhuc teneram agebant ætatem, se accõmodans, & se demittens, eorum ducebatur misericordia, inter omnia maximam curam agens eorum animarum. Fide autem proficientibus, & in maximum numerum augescentibus fratribus, extiterunt multi boni sectatores. Rursùs ergò præfecit aliquos curæ suscipiendarum animarum, quæ congregabantur. Nam cùm multi, vt dictum est, ad ipsum conuenirent, & variè in spiritalibus proficere contenderent, magna erat differentia eorum vitæ & instituti. Porrò autem ipse Pater, qui in omnibus ducebatur à gratia, dabat vnicuiq; vitæ instituto formas, mensuras & regnlas. Nam alijs quidem operatio manuum suppeditabat alimentum. Alij verò ministrabant, & inseruiebant communi fraternitati: Et vnusquisq; conuenienter regulæ, quæ sibi data fuerat. Non eadem autem hora cibum sumebant, sed vnusquisq; se exercebat congruenter operi & abstinentiæ. Atq; præfecit quidem Oeconomum ijs, quæ erant necessaria frarribus & hospitibus ad vsum corporis: & constituit etiam alium, qui secundum ab eo locum obtineret. Hortabatur verò eos, vt essent prompti ad omnem obedientiam: iubebatq; in nullare habere propriam cordis voluntatem, vt sic potiùs Deo fructum ferrent, & non sibijpsis. Cùm autem esset occupatus, vel sæpè absens, qui secundum ab eo locũ obtinebat, absq; vlla superbia & arrogantia, ad ordinandum monasterium constituebat, & faciebat omnia ad fratrũ vtilitatem & ædificationem, donèc rursùs pater ad ipsos accessisset. Sic autẽ curã gerens fraternitatis, valdè lætabatur de eorũ profectu.

Erga monachos quã sit vsus prudẽtia & moderatione.

Cùm verò ei venisset in mentem pauperum, qui propè pascebãt, & cogitâsset eos priuari & communione, & doctrina. quæ dabatur sabbato & Dominico, cõstituit ex sententia Aprionis, Tentyrorum ecclesiæ Episcopi, eis ecclesiã ædificare in ipso paupere & deserto eorum pago, vt in eam conuenientes, diuinam doctrinam acciperẽt. Cùm nondùm autem esset, qui eos deberet congregare tẽpore synaxis, vadens ipse cùm alijs fratribus, diuinas eis legebat scripturas, propterea quòd nõdùm esset eis lector ordinatus. Porrò autem ipse quoq; dabat aduenientibus hospitibus, quæ erãt necessaria: donèc constituit presbyterum in eadem ecclesia. In legendo verò tantã præ se ferebat pietatem & reuerentiam, oculosq; & cor habebat tam compositum, vt mundani, qui videbant, putarent Dei Angelum, & non hominem versari in medio eorum. Quocircà multis aderat promptus & alacer animus, vt fierent Christiani & fideles. Tãto enim fratrum tenebatur amore, & adeò erat clemẽs & benignus, vt sæpè respiceret homines, q satanã sequebantur, & eũ nolebant, qui solus est verus Deus, ingemiscereteq; & fleret propter eorum interitum, & eorũ desideraret salutẽ.

Euchari-stia, immortalia sacramenta.

Athanasius Episcopus iuuisit monasterium S. Pachomij.

Hoc autem tempore venit ad Alexandrinum Episcopatum sanctissimus Athanasius: qui cùm magno studio cuperet superioris Thebaidis & Syenes Dei ecclesias videre, & eas per spiritalem suam doctrinam confirmare, præternauigauit Tabenisen. Cùm hoc autẽ cognouisset Pachomius, egressus est cum fratribus in gaudio & exultatione animi cum psalmis & hymnis, vt susciperent Pontificem. Erat autẽ circa eum magna turba fratrum, Deum laudantium propter eius aduentum. Pachomius verò non aperiebat seipsum, sed se subtrahebat & occultabat in fratrum multitudine. Tẽtyrorum enim ecclesiæ episcopus pro ipso rogabat sanctum Athanasium, dicens: Habeo patrem monachorum in locis mihi subiectis, virum admirabilẽ & magnum, & verè hominem Dei. Quamobrèm rogo tuam sanctitatem, vt eum cõstituas patrẽ omnium monachorum, cùm susceperis munus Põtificatûs. Et ideò se subtrahebat senex, & celabat inter fratres, donèc venit Athanasius. Audiens autem eius ex Deo zelum & vitam, quã agebat ex virtute, & persecutiões, quas sustinuit pro Saluatore in fide veræ confessionis, & eius quidem charitatem in omnes, præcipuè autem in fratres, valdè gaudebat. Et cum quidem amplectebatur, Deum laudans. Origenem autem, vt blasphemum, & qui defecerat, valdè odio habebat, & abomi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Origenes taxatur.

nabatur, vt Arrium & Meletium, qui ab Heracla Alexandriæ Archiepiscopo fuerat eiectus ex ecclesia. Is enim, cùm in suis operibus ea, quæ videbantur probabilia, rectis diuinæ scripturæ verbis coniunxisset, tãquàm quædam venena, ad interitum simpliciorum, multos libros congessit. Et quomodò medici amarissima medicamẽta melle miscentes, ijs præbent, qui cibum non ità facilè capiunt: eodem modo ipse quoq; suum errorem contegens, eum porrexit imbecillioribus. Fratribus itaq; vehementer præcepit, vt non solùm non legerent nugas Origenis, sed neque legentes alios auderent audire. Dicitur itaq; aliquandò eius librum inuenisse, & statim in aquam iecisse, sic dicendo: Nisi scirem nomen Dei in eo scriptum, eius blasphemias & nugas cõbussissem. Sic erat bonorum quidem amator & laudator: auersabatur autem inimicos veritatis. Fideq; & profectu Orthodoxorum semper gaudebat & lætabatur. Etenim ipsum Saluatorem in throno Ecclesiæ per ipsos videbatur videre.

Si quandò autem in aliquo sermone, aut negocio de eis aliquẽ audijsset malè loquentem, non solùm non patiebatur, sed etiam ab eis abalienabatur, tanquàm à ser-
Psal. 100. pentibus, assiduè eis cantans, quę dicuntur à Psalmographo, & dicens: Clàm de ꝓximo suo detrahentem, hunc persequebar. Nullus enim, inquit, bonus profert malã ex ore suo, maximè aduersùs patres sanctos: eis semper in memoriam reuocans ex multis alijs scripturis, Dei propter hoc indignatiõem, maximè autem ex obtrectaNum. 12. tione Mariæ aduersùs Moysen. Eratq; rectus & vtilis omnibus, qui eum conueniebant. Cùm autem eius quoq; soror secundùm carnem audiuisset de eius vita, quam gerebat ex virtute, & desideraret videre fratrem suum, venit in monasterium. Cùm verò eam adesse cognouisset, misit fratrem, cui ianuæ monasterij cura erat credita, vt ei diceret: Ecce audiuisti me viuere: Abi ergò, & nè tibi ægrè sit, quòd te non videam. Quòd si tu quoq; velis hanc meã vitã imitari ad hoc, vt inueniamus à Domino misericordiam, cellam tibi dabunt fratres, vt per te possis agere quietem & silentium. Fortassè autem alias quoq; tecum vocabit Dominus: & illæ per te salutæ fient.
Lr Nullam enim aliam recreationem habet homo in terra, nisì hoc, vt faciat bonum, & Deo placeat. Hoc cùm responsum accepisset, fleuit: & compuncta, in cor suum immisit, vt salua fieret. Cùm verò eius animi ꝓmptitudinẽ didicisset Pachomius, Deo laudato, præcepit fratribus, qui erant paulò religiosiores, vt aliquanto interuallo remotum à monasterio paruum facerẽt Asceterion, id est, locũ, in quo se exerceret.
Soror Pachomij fit monacha, & multæ se illi adiungunt. Ea autem, vt Deus postulat, se exercente, aliæ quoq; conuenerunt: & crescente earum multitudine, fuit mater ipsarum, eas docens, & eis ostendens omnes vias ad salutem. Petrum autem quendam, virum pium & ætate valdè prouectum, iussit eas visitare. Nam cum impatibilitate, erat etiam eius sermo sale conditus. Erant autem cum animo eius quoq; venerandi oculi. Sæpè itaq; stans cum sororibus, sermocinabatur de ijs, quæ pertinebant ad salutem ex diuinis scripturis. Porrò autem regu-
Regula monacharum. lam quoq; scriptam ad eas misit Pachomius: vt ex ipsa instructæ & informatæ, institutum vitæ ex Deo sequerentur.

Si quis verò ex fratribus habens in Asceterio aliquam, quæ ad eum attinebat, venisset ad eam visitãdam, mittebat vnà cum eo quendã ex senibus & spiritalibus fratribus: & ità priùs præfectam, deindè, ea præsente, & ijs, quæ erant præcipuæ ex fraternitate, eam, quæ sibi erat nota, conueniebat frater cum honestate magna & reuerentia, neque ad eam aliquid afferens, neq; ab ea aliquid accipiens. Neq; enim habebant aliquid propriũ: sed vtrisq; sola sufficiebat memoria & spes bonorum futurorum. Quòd si quandò vel ædificandi, vel alicuius alterius gratia, opùs haberent fratribus, scientem aliquem & pium inter alios ad hoc mittebat similiter. Hora autẽ comedendi reuertebantur ad monasterium, illic neq; cibum, neq; potum omninò sumentes. Quandò autem consummatur soror, vsq; in hodiernum diem congregãtur fratres in aliquo loco definito: & ità ijs psallẽtibus, cæteræ in alia parte, cùm eã pulchrè ad sepeliendum composuerint, ponunt in medio. Deindè sic eam accipientes fratres, cum graui & veneranda Psalmodia in monte sepeliunt cum magna pietate ac Dei metu, vt decet seruos Christi.

Cùm hæc vitæ institutio in omnibus partibus sermõe celebraretur, & nomẽ sancti Pachomij ad omnes perueniret, multi quidẽ laudabant nomẽ Christi: Nõ pauci autem

autem rursùs res mundi contempserunt, & ad vitam accesserunt monasticam. Inter quos fuit etiam quidam Theodorus, quatuordecim annos natus, Christianis parentibus & valdè illustribus. Is enim, cùm esset dies festus vndecimo mensis Tube, contemplatus domum suam, quæ erat admirabilis & magna, & cuius in mundo res erãt prosperæ, compunctus fuit corde diuina gratia, & dicit apud seipsum: Quid mihi ꝓderit, aut quid miser lucrifaciam, si cùm huius vitæ momentaneis frui mihi licuerit voluptatibus, éxcidam ab æternis? Nemo enim, qui eas fuerit cõsecutus, æternę gloriæ poterit esse particeps. Cumq; propter hæc ingemuisset, ingressus est in quandam occultam partem domùs: & cùm in faciem cecidisset, cum lachrymis dicebat: Dñe, qui occulta cognoscis, scis me nihil eorum, quę sunt in hoc mundo, tuo amori prætulisse. Quamobrèm rogo te Dñe, deduc me ad tuam voluntatẽ: & illumina meam, vt te perpetuò laudem & glorificem.

Theodori nobilissimi pueri ad miranda conuersio.

Cùm hæc autem dixisset, aduenit mater eius, suisq; in eum defixis oculis, videt eius oculos lachrymãtes, & dicit ei: Quid tibi fuit molestum, ó fili? & cur fuisti à nobis separatus? Nos autem te tristes quærebamus. Ille verò ei dixit: Abi, mater, & comede: ego enim nolo nunc comedere. Neque eam sustinebat. Recedens autem in hac mora ieiunabat vsque ad vesperam: Sæpè verò duas quoquè coniungens vesperas. A sumptuosis autem cibis duos annos sua sponte abstinuit, seipsum assuefaciens ad perfectam exercitationem. Cùm autem ei venisset in mentem, vt ingrederetur monasterium, recessit oĩm propriorum oblitus. Cumq; inuenisset fratres, quorum erat honesta vitæ conuersatio, habitauit cum eis. Sedentibus autem monachis post preces vespertinas, & diuinas scripturas apud se meditantibus, audiuit vnum ex eis differentem de tabernaculo, quod erat in veteri testamento, & de Sancto sanctorũ, & inducentem solutionẽ in duobus populis, & dicẽtem: Exterius quidem tabernaculum, est primus populus Iudæorum: Sancta aũt Sanctorum, est vocatio gẽtium: quæ habet magìs mysticum, magìs glorioſum ingressum. Nam pro sacrificio animalium, & thuribulo, & mensa, & arca, quæ habebat panes mannæ, & libros legis, & quæcunque illic erant, & pro candelabro, & propitiatorio, visus est nobis Deus verbum, qui in carne à se susceptа nos illuminauit, effectus lumen cognitionis, & propitiatio nostrorum peccatorum. Cùm hæc autem soluisset frater fratribus, qui cum ipso sedebant, ipse rursùs dixit: Hanc solutionem didici à sancto patre nostro Pachomio, qui congregauit in Tabenise fratres proficientes in Domino. Credo verò fore, vt nobis à Dño peccata condonentur, ꝙ viri iusti hac hora memini. Cùm hęc aũt audiuisset Theodorus, corde fuit inflãmatus, & dixit: Dñe Deus, si est hic vir sanctus super terram, dignare mihi cõcedere, vt eum videam, & sequar in oĩ præcepto: vt ego saluus fiam, & dignus euadam bonis, quę ꝓmisisti ijs, qui te diligunt. Hæc dicens, fundebat lachrymas, vt cui diuino amore vulnerata esset anima.

Taberna. culi Mosaici mystica interpretatio.

Post aliquot autem dies venit ad ipsos Pecusius quidam vir pius, & maximè Christianus, senex admodùm, ipsos vilurus, & volens scire, quomodò agerent. Rogauit eum Theodorus, vt ipsum secum duceret. Is verò nihil cunctatus, ipsum accepit & duxit. Qui cùm peruenisset ad locum, adorauit Dominũ, dicens: Benedictus es Deus, quoniam me peccatorem celeriter exaudijsti, & impleuisti petitionem meam, quam à te petij. Cùm autem cum Pachomio congressus esset Theodorus, cœpit vehementer flere in foribus, & vultum irrigare lachrymis. Cùm verò Pater eum vidisset, dicit ei: Noli flere, fili. Nam ego quoq; etsi sum peccator, susceꝑi opus Domini. Cumq; hæc dixisset, introduxit eum in monasterium. Cùm autem adspexisset fratres, fuit mente illuminatus, zelumq; pietatis accepit eius anima: procedensq; abundabat ijs, quæ sunt ex Deo, virtutibus. Nam cùm esset prudens & intelligens, magnam & admirabilem possidebat obediẽtiam: munificiq; Dei gratia in ieiunijs & vigilijs & perpetua oratione perseuerans, nõ cessabat semper maiores desiderare gratias. Nam cùm multi molestia afficerentur, fuit consolator & corrector eorum, qui quomodocunquè labebantur. Videns aũt insignem eius exercitationem, eum valdè amauit Pachomius, & eum in suo corde posuit.

Theodorus fit monachus S. Pachomij.

Cùm verò audijsset eius mater eum illic agere, venit in monasterium, afferẽs Epistolas Episcoporum, quę iubebant ei reddi suum filium. Ea verò hospitio accepta in mulierũ asceterio, quod est ꝓpe monasteriũ, misit epistolas ad Pachomium, rogans

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt ei permitteret videre suum filium. Tunc ipse, accersito Theodoro, dixit ei: Audiuimus, fili, matrem tuam huc venisse, volentem te videre: & eccè ad nos attulit epistolas Episcoporum. Abi ergò, & imple eius desiderium, & maximè propter sanctos viros, qui ad nos scripserunt. Dixit ei Theodorus: Fideiubeas mihi, ô pater, quòd si eam videro post tantam cognitionem, non reddam rationem Domino in illo die, quòd ego reliquerim eam me conuenire in fratrum offensionem. Si enim ante gratiam, filij Leui suos parentes & fratres ignorauerunt, vt seruarent Dei iustificationes: multo magis ego, qui sum tanta dignatus gratia, non debeo præferre genus & parentes Dei dilectioni. Dicit enim Dominus: Qui diligit patrem suum aut matrem pluspquàm me, nō est me dignus. Dixit ei Pachomius: Si tibi videatur, ô fili, id tibi nō expedire, ego non te cogo. Hoc aūt est eorum, qui perfectè mundo renunciârunt, & seipsos omninò abnegauerunt. Oportet enim monachos, inutiles quidem fugere mundanas congressiones: eos aūt, qui sunt membra Christi, & credunt, oēs ex æquo diligere & admittere. Si quis autem, qui mundana tenetur affectione, dicit: Caro mea sunt, & ego eos diligo: audiat scripturā, quę dicit: A quo quis est superatus, eius est etiam seruus. Cùm ipse ergò noluisset videri à matre, illa quoq; cōstituit manere in asceterio apud sorores, quę Christo seruabāt virginitatē, apud se cogitans: Omninò si Deus voluërit, videbo ipsum cum sororibus, & meam animā propter ipsum iucrifaciam. Sic id, quod est ex Deo acerbum, si fiat ad Dei gloriam, potest conciliare vtilitatem ijs, qui in id incidunt, etiamsi aliquantisper molestum videatur.

Deut. 33.
Matth. 10.
2. Petr. 2.
Theodorus nō vult videre matrem suam.

Quomodò autem hunc virum bonum & industrium produximus in medium ad eos incitandos, qui volūt quę sunt bona & honesta, imitari: ità etiam par est meminisse prauorum & ignauorum: vt sint cauti, qui audiunt. Quidam enim ex fratribus, qui carnalem habebant prudentiam, & hominem veterem nō exuërant, magna molestia sanctum afficiebant. Sæpè quidem eorum animæ vtilem afferens admonitionem, nihil quidem proficiebat. Animo aūt anxius & valdè tristis abiens, Deum pro eis orabat, dicens: Deus, tu præcepisti nobis, vt proximos diligeremus vt nosipsos: Quoniam ergò nōsti promptum meū animi studium & propositum, rogo te, nè despicias salutem eorum animarum, sed eorum miserearis, & des timorē tuum in corde eorum, vt te cognoscant, & tibi seruiant in veritate & vitæ puritate: vt ipsi quoq; in te habeant spem germanam & synceram. Valdè eū tristis est anima mea, & omnes mei sensus de ipsis dolent. Hæc cùm dixisset, siluit. Paucis aūt pòst diebus, cùm animaduertisset, quòd ne post preces quidem euasissent meliores, rursùs stans orauit, & dedit eis quandam regulam & orationis, & reliquæ eorum vitæ institutionis: vt saltem tanquàm boni serui præscriptum implentes, paulatìm introducti, ea posteà facerent liberè & confidenter. Illi verò rursùs cùm vidissent eum non permittere, vt suam sequerentur voluntatem, seducti fuerunt à spiritu timiditatis, & retrocesserūt, extrema & accurata vitæ forma obstupefacti. Cùm ij aūt recessissent, fuit deinceps grex purus, magisq; profecerunt in sua exercitatione: vt frumentum quod in agris pulchrè germinat, radicitùs euulsis zizanijs. Hæc aūt retuli, volens per vtrunq; ostendere, quòd sicut mundanos nihil lædit, si aduertāt, austeritas monachorum: sed potiùs eis prodest: ità monachos nihil iuuant neq; preces, neq; demissio Patrum, si in ipsis sint ignaui & negligentes.

Matth. 19.

Quidam quoquè cōfessor, Dionysius nomine, œconomus ecclesię Tentyrorum, qui erat amicus Pachomij, cùm audijsset ex aliquibus, quòd qui ex alijs monasterijs ad ipsum veniebant, nō sinebat versari cum ijs, qui cum ipso erant fratribus, sed manere in alio loco in foribus monasterij: ad ipsum accessìt, magna affectus molestia: & ipsum grauiùs increpando differens, dixit: Non rectè facis, ô Abba, qui non eandem in omnes fratres habeas affectionem. Is autem cum magna patientia grauem ferens repræhensionem, ei respondendo dixit: Nouit Deus meum propositum, scitquetua paterna affectio, me nunquàm tuam voluisse animam molestia afficere, aut negligere. Quomodò ergò nunc auderem hoc facere, & Dominum meum aduersùs me iritare, qui apertè clamat: Quodcunque feceritis vni horum fratrum meorum minimorum, mihi feciſtis? Excipe ergò, ô Pater, me tibi satisfacientem. Non enim hoc feci, ô Pater, quòd nihilifaciam eos, qui huc veniunt: sed quoniam cœnobium habet multos, qui recenter aduenerunt: quorum sunt diuersi mores, & nondùm sciunt

Matt. 25.

sciunt nec ipsum quidem monachi habitum: inter quos sunt etiam pueri adeò simplices, vt ne suam quidem nôrint dexteram aut sinistram, existimaui magis expedire, vt fratres seorsùm agerent, & similiter vt qui accedunt, sint separati, & per se degant. Hoc autem existimo potiùs esse honori ijs, qui ad nos accedunt, patribus & fratribus, vt hora quidem orationis nobiscum congregentur, postcà autem vnusquisq; suum adeat locum, & illic quietem agat & silentium, me videlicet ꝓpter Deum eis subministrante ea, quæ sunt necessaria. Hæc cùm ex ipso audijsset presbyter Dionysius, ei magis cōcessit, sciens eum omnia ex Deo agere, & valdè lætatus ea defensione, lubens redijt ad suos.

Etiam pueri olim fuere monachi.

Quædam autem mulier ex ijs, quæ illic vitam agebant, cùm laboraret profluuio sanguinis, qui morbus eam longo tempore detinuerat: intellexisset autem de Pachomio, eum esse pium & religiosum, & vitam degere admirabilem: eiusque synceram ac germanum esse amicum Dionysium, eum rogauit, vt eius misereretur, & tāquàm necessaria aliqua de causa, accerseret sanctum in ecclesiam. Ille verò adductus precibus mulieris, eum statìm accersijt. Cùm autem accessisset, & post orationem amplexus esset Dionysium in ecclesia, sedit cum ipso. Pauca verò cum sancto Pachomio differente Dionysio, confirmata & roborata mulier animi promptitudine, & credens ei, qui dixit: Confide filia, fides tua te saluam fecit: cùm sensìm ei à tergo appropinquâsset, & tetigisset cucullam, quę erat in capite eius, fuit statìm curata: & cadens in faciem, flexis genibus, ipsum Deum laudabat propter beneficia, quæ per eius seruos fiunt in eos, qui credunt in ipsum. Ipse aūt intellecta arte Dionysij, benedixit mulieri: & rursùs redijt in suum monasterium.

Matth. 9.
Tactu cucullæ S. Pachomij sanatur morbida mulier.

Cùm autem postularet vsus, vt ageretur fossa pro tutela monasterij, ipse quoquè laborantibus fratribus opem ferebat lubentissimè, & cum magna gratiarum actione. Aliquot verò pòst diebus quidam exercitator, Pater multorum fratrum, qui etiam solebat frequentiùs ad ipsum accedere, venit ad ipsum cum vno fratre, propterea quòd talis exorta esset controuersia in suo monasterio. Is frater, qui vnà cum eo aderat, vrgebat & molestiam afferebat eidem Præfecto monasterij, vt assequeretur dignitatem clericatûs. Præfectus autem cùm videret eum esse indignum tali munere, variè differebat. Cùm verò non posset ampliùs ferre fratris molestiam, accedit ad sanctum Pachomium, & ei narrat quemadmodùm res se haberet, persuasum habēs, eum solum esse soluturum fratris contentionem. Ille autem postquàm didicit causam, dicit presbytero: Non venisti, vt à me exquireres Dei voluntatem? Audi ergò me, & concede ei suam petitionem, nè desperet. Fortasse per id abstrahemus eius animam ab inimico. Contingit enim virum quoquè malum, si beneficio afficiatur, venire ad sensum boni. Meliorum enim rerum desiderium, solet animabus minimè dissolutis & ignauis esse velutì certum pignus, quòd se gerent ex virtute. Nobis quoquè, frater, oportet hoc facere. Quæ est enim ex DEO dilectio, in eo consistit, quòd alter alterius moueatur misericordia. Cùm hoc responsum accepisset præfectus, fecit quod fuerat iussus. Frater aurē id, quod petiërat, assecutus, reuersus ad sanctum cum lachrymis & multa compunctione, in faciemque cadens, confessus est, dicens: Homo Dei, valdè fuisti in altum sublatus à Domino, vt qui vincas in bono malum. Si enim non fuisses in me leni animo, sed aduersùs me dixisses aliquid, reliquissem habitum, & à Deo fuissem alienatus. Nunc autem benedictus es tu à Dño, quoniam per te salua est anima mea. Cùm ille autē eum iussisset surgere, & hortatus esset vt ostenderet vitam dignam professione, nè deteriores pœnas lueret in futuro, eum complexus dimisit, deducens vsque ad ostium monasterij.

Prudentia sua seruat monachū titubantē.

Eo verò adhuc stante, eccè vir cursìm prōcùl aduenięs, prócidit ad eius pedes, rogans & obsecrans, vt eius filia, quæ vexabatur à dæmone, curaretur, à Christo ei data gratia. Ille autem, eo relicto stante foris, ingressus est monasterium, misitque ad eum per ianitorem, dicens: Non est quidem mos nobis loqui cum mulieribus: sed mitte ad me vnam ex vestibus tuę filiæ: & cùm in nomine Domini nostri Iesu Christi ei benedixerimus, eam rursùs remittemus: & spero quidem fore, vt salua fiat puella. Allatam aūt tunicam toruè intuens sanctus, dixit: Non est eius tunica. Affirmā. te aūt eius Patre, & dicēte eam esse ei', dixit ei: Eam qdē illius ego quoq; esse scio: sed non cōseruat suam castitatē, cùm ꝓfiteatur se esse virginē. Et ideò cùm eam adspexi,

Nouit occulta aliorū peccata.

sensi

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſenſi illam non eſſe caſtam:& proptereà dixi eam non eſſe ipſius. Promittat ergò tibi fore,vt deincèps ſe puram conſeruet coram Deo:eiusque miſertus clemẽs & miſericors Dñs,eam ſanabit. Cùm aũt cum ira & dolore Pater interrogâſſet filiam,cõfeſſa eſt puella,& cum iureiurando dixit,ſe nõ ampliùs ea eſſe facturam. Deindè ſic precatus ſanctus,ad eam miſit oleum:quo quidem cùm vſa fuiſſet in fide, ſtatìm fuit ſanata,& Deum laudauit,ꝙ cum fœuo dæmone vita quoq; commutata,magnam caſtitatis curam geſſerit in poſterum.

Oleo ſanat dæmoniacam.

Cùm hęc fama in oẽm partem peruaſiſſet, alius rursùs ſuũ filium, qui immanem habebat dęmonem,quotidiè lugens, cùm eum non poſſet ad ſanctũ deducere,venit ipſe genuflectens & rogãs,vt pro eo oraret. Is verò cùm eſſet precatus,& illi panem dediſſet,ꝑcepit,vt tempore veſcendi eum comedendum pręberet laboranti. Ei itaq; eſurienti Pater panem obtulit. Dæmon aũt id ſentiens,non permiſit ei,vt ipſum guſtaret,nec vt tangeret:ſed cùm multa alia accepiſſet,expleuit appetitum. Rursùs ergò pater eius,cùm hunc panẽ accepiſſet,& minutatìm fregiſſet cũ minutiſſimis partibus caſei,iniecit fragmenta in medium dactylorum,eaq; ſola ei appoſuit:vt actum ignorans,acciperet benedictionẽ. Ipſe aũt rursùs ea aperiens,& humì iecit fragmẽta,& dactylos abhorrens reliquit,volens nihil omninò guſtare. Cùm ergò pater eius eũ multis diebus reliquiſſet ieiunũ, nihil aliud ꝑter hunc panẽ reliqt in eius poteſtate. Is verò fame oppreſſus,ex eo ſumpſit: & cùm primùm fuiſſet refectus, dormijt,& receſſit ab eo malus ſpiritus. Tunc pater accepto,qui curatus erat,filio: rursùs cum ipſo acceſſit Deum laudans,qui per ſuos ſanctos facit magna mirabilia,glorioſaque & inſignia,quorum non eſt numerus.

Benedicto pane pellit dæmonem ab homine

Porrò aũt cùm plurimas quoq; alias curationes per ſe videret hic beatus fieri virtute ſancti ſpiritûs, corde nõ efferebatur. (Habebat eñ hanc quoq; gratiam à Dño) ſed manebat ſemper idem, cogitabundus & ſeuerus. Si quando aũt precatus,perfectionem non ſuerat conſecutus,hoc ei non videbatur nouum & alienũ:ſed diuinam illam & magnã,quam didicerat,doctrinã habebat ſemper in ore:Fiat,dicẽs, Pater,voluntas tua. Theodorus aũt,de quo paulò antè dictũ eſt,cùm eſſet iunior,cõfirmabatur ſpiritu,in oñibus imitans patrem,qui ipſum deducebat:qui quidẽ nulli erat cuipæ affinis,aut repręhenſioni: & ꝓficiebat virtutibus,magno illi viro ſe ſubmittẽs & cedens in oñibus,propter Deum,tanquàm ipſi Dño. Quoniam verò ſolet vrpluri-

Theodorũ obedientiſſimũ variè exercet.

mùm anima contrarijs exerceri ad patientiam,ſæpenumerò eum ꝓbabat in ijs,quæ ipſe ꝑcipiebat, iubens quidẽ ei aliqua facere opera:deindè rursùs eum iubẽs deſiſtere,& vituperãs ea,quæ ipſe faciebat, cum magna alacritate animi trãsferebat ad alium,dicẽs non rectè priùs ab eo facta eſſe,& indicebat cogitationẽ vanę de ſe perſuaſionis,qua ſibi nimiùm placebat,cum eo bellum gerere. Ipſe aũt paternam increpationẽ prudenter accipiens,manebat minimè cõturbatus, nihil audens omninò cõtradicer,aut ſe apud eũ defendere. Alijs verò verbis ſibi ſatisfaciẽs,dicebat: Eſt optimus artifex & ꝓbus Chriſti ſeruus. Multa aũt,quę apud imperitos ferũtur aliter,accipiũt à ſciẽtibus aliã correctionẽ. Ego itaq; peccator meipſum debeo lugere,donec Dñs cor meũ dirigat ad bonũ, & euadã dignus ſanctorũ patrũ obediẽtia. Nam abiq; Domini auxilio,opera hominis,& quę in ſe eſt maximè fidutia,eſt puluis & cinis.

Cùm autem fratres aliquãdò profecti eſſent in quandam inſulam,nomine Thraam,ad metendum,& eis Theodorus pararet quæ comederent,quodam die venit pater ex opere,(erat enim cum eis) & laborabat morbo corporis. Ei verò horrenti iniecit Theodorus ſtragulam veſtem ex pilis contextam,nempe cilicium. Ille autem id valdè ægrè ferens: Tolle,inquit,hoc à me,& ſtoream mihi injice,ſicut mos eſt fratribus. Eo autem facto,rursùs velutì oblítus exactæ illius & accuratę viuendi formę

Vide ſancti ſenis religionem.

ſenis,accepit pugillum dactylorum,& dedit ei,hortatusque eſt,vt eis veſceretur. Ille autem id videns,dixit ei lachrymans:Itáne igitur, frater,quoniam in fratrum labores habemus poteſtatem,& ea diſpenſamus, quę ſunt eis neceſſaria,propterea debemus nos abſolutè & temerè quibuſlibet frui indiſcriminatìm : aut prætèr id, quod vſus poſtulat ,aut prętèr tempus,aut prętèr morẽ aliquid facere? Vbi eſt ergò timor Dei? Dic eñ mihi frater: Peruaſiſti oĩa tuguria,& tibi ꝓuaſiſti,non eſſe in eis aliquos ęgrotos? Nè fallaris,Theodore. Perindè eñ eſt in re parua,atquè in magna,ſe iniquè gerere. Illis eñ,Deo opem ferẽte,lubẽter ſuſtinẽtibus afflictiones,quomodò nos nõ fere-

fetemus? Ea aũt,quæ ſibi data fuerat,gratia morbos probabat,quinam eſſent. Apertè enim ſciebat,dæmones quauis ratione conari impedire fideles.

Eum certè aliquãdò inuaſit vehementiſſima febris in monaſterio, fuitq; ieiunus quinq; dies. Cùm autem intellexiſſet hanc eſſe artem maligni, qui ſemper vult ſanctis afferre impedimentum,non intermiſit ſurgere ad preces:ſed Deo,quem deſiderabat,vehementer ſupplicauit : ſtatimque morbo leuatus, in eorum,qui ſani erant, fratrum menſa conſedit, Deo agens gratias,qui ei conceſſerat, vt poſſet diſcernere, quæ ſunt præſtantiora. Cùm verò talis eſſet,nullo modo curam negligebat ægrotorum:ſed erat bonus & miſericors in fratres,ſi vllus alius.

Iam verò cùm vidiſſet Dei prouidẽtia multiplicari fratres, & in arctum cogi monaſterium,traduxit ex ijs aliquos in vicum, qui dicitur Pibi : & extructo illic monaſterio,eis præfecit œconomum,vt diſpenſaret quæ opùs erãt fratribus. Cùm autem eis ſcripſiſſet regulas,& arrham dediſſet orationem, & plurimas ſpirituales adhortationes,eisq; accuratè præcepiſſet, vt nullus eorum vel verbo, vel facto omninò læderet proximum,ſed ſequeretur vnuſquiſque præſcriptum exercitationis,quoniam & apud Deum & apud homines ordo eſt in honore : curam gerebat ſenex viſitans aſſiduè, noctuq; diuque, hæc duo monaſteria, vtì ſeruus principis paſtorum Chriſti Domini,& Seruatoris animarum noſtrarum. Rursùs autem multiplicatis in ſecundo monaſterio fratribus,poſt aliquod tempus ad eum venit ſenex aliquis,qui ſe maximè exercebat,nomine Eponychus: Qui ipſe quoquè erat præfectus alterius monaſterij,antiquiſſimorum fratrum & perfectorum. Is magnum rogabat Pachomium,vt ipſum aſſumeret,& ſibi cõiungeret:& eius monaſteriũ, quod dicebatur Chenoboſcia,ipſius quoq; fratres acciperet,& ſuo coniungeret monaſterio. Ille verò ei acquieſcẽs,illuc quoq; fratres adduxit ex proprio monaſterio. Cumq; Deum pro eis orâſſet,& ꝑcepiſſet fratribus,qui priùs illic erãt, vt hi ſuas omninò regulas ſequerẽtur:& eis quoq; formas pro more prębuiſſet,& eis cõſtituiſſet,vt viuerẽt conueniẽter regulis primi monaſterij,ipſe Dño agebat gratias ꝓpter ſalutem fratrũ. Eodem modo rursùs à fratribus,qui degebant in monaſterio Muchonſe,vt eorũ curam poſt Deum ſuſciperet,ceſſit pater: & cùm eis quoq; feciſſet eaſdem cõſtitutiones, & eos cooptâſſet inter ꝓprios fratres,ipſos etiam commẽdauit Dño,qui facit mirabilia, & eos,qui volunt ſalui fieri, tradit & committit ſuis ſanctis.

Mirè augẽtur monaſchi ſub eo.

In hoc monaſterio erat quidam antiquus & valdè ſanctus,diligens Dominum, nomine Ionas,exercitator perfectiſſimus, cuius etiam viuendi rationem ad multorum vtilitatem,Deo adiuuante,narrabo. Nam cùm magnus Pachomius ſtudioſè ac diligenter in vnoquoque monaſterio conſtituiſſet fratres potentes ſpiritu ad reliquos gubernandos, ipſeque certis interiectis interuallis viſitaret monaſteria : & illuc quoquè veniſſet : dum ipſe ingrederetur in monaſterium, ſtabat ficus altra admodùm,in qua ſolebant quidam pueri clàm aſſcendentes, ex ea ſumere fructus & comedere. Cùm hoc autem vidiſſet ille magnus, & ei appropinquâſſet, videt ſpiritum quendam immundum, qui ſedebat ſuper ipſam. Cùm verò cognouiſſet hunc eſſe dæmonem gulæ, & exploratum habuiſſet hunc eſſe, qui maximè decipiebat iuuenes, vocat prædictum fratrem,qui erat hortulanus monaſterij, & dicit ei : Excinde frater hanc ficum. Eſt enim indecorum,eam ſtare in medio monaſterij, propterea quòd ea afferat offenſionem ijs, qui cognitione nequaquàm ſunt ſtabiliti. Is autem cùm hoc audijſſet, magno dolore eſt affectus, & dicit illi magno : Nequaquàm, ò pater : magnum enim fructum ſolemus ex ea percipere. Cùm eum autem vidiſſet affectum moleſtia,ſciretque eius vitam admirabilem & vtilem, noluit quidem eum ampliùs cogere,nè afficeretur maiori triſtitia. Sequenti verò die viſa eſt arbor adeò ſicca,vt nec folium viride, neque fructus in ea omninò inueniretur. Cùm ergò vidiſſet beatus Ionas (ità enim vocabatur ſenex) id,quod factũ fuerat, maiorem accepit dolorem ex inobedientia,ꝙ,cùm dixiſſet ſanctus,non eam ſtatim omni ſtudio & alacritate animi excidiſſet.

Ionas,ſenex & perfectiſſimus monachus.

Is cùm octogintaquinq; annos egiſſet in monaſterio, & vitam exercuiſſet admodùm honeſtam & venerandam,ſolusq; horti curam gereret, & frugiferas ipſe plantâſſet arbores,nullum vnquàm omninò fructum guſtauit vſq; ad mortem,omnibus fratribus,hoſpitibus,& ijs, qui circuncircà incolebant,veſcentibus fructibus vſq; ad ſa-

Videadmirandam abſtinentiam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vestem. satietatem. Indumentum autem eius erat huiusmodì: Cùm tres solas ouis pelles coniunxisset,ijs solis fuit contentus ad omnem amictum corporis, nihil aliud indu. ens,nec hyeme,necæstate. Habebat verò vnum lebitonem,quo induebatur tempo. re diuinorum & intemeratorum sacramẽtorum corporis Domini nostri Iesu Chri. sti:& cùm primùm communicâsset,eum rursùs exuebat & reponebat,mundum ser. uans octogintaquinque annos. Quid sit autem corporis quies, nesciebat quidem,

Victum corporis. quòd ipse lubẽter semper operabatur,& cum magno studio & animi alacritate. Sed neque cocti aliquid vnquàm sumpsit : sed toto tempore vitæ suæ,cruda olera com. minuta comedebat cum aceto. Asserebãt autem quidam ex fratribus, quòd nec po. terat quidem domum nôsse nosocomij. Accedit his omnibus,quòd nunquàm recu. buit supra dorsum vsque ad mortem:sed interdiù quidem hortum operabatur:circa occasum autem Solis, cùm cibum sumpsisset, ingrediebatur in suam cellam, & sellæ insidens, in medio cellæ funes contexebat vsque ad conuentum nocturnum : & sic contingebat ei somnum parumpèr videre propter naturalem necessitatem corpo. ris,sedenti & in manibus habenti iuncos,qui ab eo texebãtur. Hoc verò faciebat nõ ad lucernã, aut ad ignem aliquem, sed in obscuris sedens tenebris, & scripturas me. moriter recitans. Alia quoq; plurima laude digna faciebat beatus senex Ionas, quæ scribere non est præsentis temporis:nè si in infinitam longitudinem produxerimus orationem,negligentioribus auditoribus tædium afferamus. Hunc nouo quodam

Mortis genus. modo fama est obdormijsse. Sellæ enim suæ insidens,& iuncos texens, vt solebat,sic requieuit,vt ipso mortuo,inuenirentur iunci in eius manibus. Narrant autem fra-

Sepultura. tres de eius sepultura rem verè admirabilem,& dignam quæ mãdetur scriptis. Nam cùm eius pedes non potuissent extendi,propterea quòd instàr ligni obduuissent in ea,in qua decesserat,figura:neque eius manus possent contrahi, aut appropinquare reliquo corpori:neque rursùs concederet,vt tunica exueretur pellicea, cum innol. uentes perindè,àc lignorum sarcinam,sic coacti sunt eum mandare sepulturæ. Sed reuertamur ad propositum.

Cùm in hoc monasterio oratorium sanctus ædificâsset Pachomius, porticusq; & columnas numerosè cõstruxisset lapidibus,delectatus est opere, propterea quòd id pulchrè ædificâsset. Cùm autem apud se considerâsset, non oportere hominum opera admirari, & delectari specie pulchrorum ædificiorum, recenti adhuc opere, acceptis funibus,& columnis alligatis,iussit fratribus,vt eas traherent totis viribus,

Cauenda vana gloria in ijs,quæ facimus. donèc inclinatę,non fuerunt ampliùs decoræ. Deindè verò cœpit dicere : Nec vos quoquè,fratres, multùm contendatis iactare & magnificare opus manuum vestra. rum : sed orate potiùs, vt gratia Christi & dono sancti spiritûs integra maneant ve. stra opera,& nè mens lapsa propter laudem artis,fiat præda diaboli:Sunt enim mul. tæ eius insidiæ. Ità in vnumquodque veniens monasterium, eis proderat:& sedens, eis sanctas exponebat scripturas:& hortabatur,primùm quidem, vt nulli essent affi-

Psal.107. nes repræhensioni:scirent autem,& non ignorarent astutias inimicorum : Ipsi verò in eos pugnarent virtute sancti Spiritûs,& continenter dicerent : In Deo faciemus virtutem,& ipse ad nihilum rediget inimicos nostros.

Eum verò rogauit quidam ex fratribus,cur, cùm ante aduentum quidem mo. lestiam exhibentis dæmonis,saluum habentes sensum cogitationis, philosophemur de continentia, humilitateque & alijs virtutibus. Tempore autem postulante, vt ostendamus opera,de quibus philosophamur:vt verbi causa,in tempore iræ,patien. tiam: in tempore odij, iniuriæ acceptæ obliuionem : laude proposita, animum ab inani gloria alienum,& alia multa eiusmodì,non possumus? Cui sanctus sic respon-

Cur à vitijs impugnati, non satis illis resistamus. dit,dicens: Quoniam virtutem perfectè non exercemus, propterea omnem dæmo. num habitum & tortuosos anfractus nescimus ad hoc,vt nos possimus eius,qui nos vexat,aduentum acriore contemplantis animæ facultate amouere, & talium cogi. tationum circunsistentem repellere confusionem. Quocirca necessè est vnoquoq; die & hora,contemplanti animæ parti, tanquàm oleum,infundere Dei metum: qui cùm sit agendi facultatis efficiens,& lucerna ad contemplanda ea,quæ subijciuntur, efficit quidem,vt mens nostra concuti & labefactari nequeat:ad iram autem,& odi. um, & iniuriæ acceptæ recordationem, & aliquam aliam ex ijs affectionibus, quæ nos protrudunt ad vitium,nos non rapiat : contemplantemque & in sublime se ex-

rol-

tollentem ad regionem incorporeorum ei, quem tales vexant dæmones, addit ani. mum,& eum incitat,vt contemnat,efficitque,vt (sicut scriptum est) ambulet super serpentes & scorpiones,& super omnem virtutem inimici. Luc.10.

Hæc cùm ipse solueret fratribus, & inimici bella apertè describeret,hæretici qui-

Arrogãtia quorũdam hæreticorũ. dam exercitatores,interna cilicio occultantes,venerunt,& fratribus,qui erãt in so. ribus,dixerunt,à suo patre ad magnum illum missi:Ingredimini,& ei dicite:Es ne ve. rè homo Dei,& credis te à Deo exaudiri? Agedùm communiter nostris pedibus flu. uium hunc transmittamus,vt cognoscant omnes,quis ex nobis habet maiorẽ apud Deum fidutiam: nos,an tu. Cùm hæc autem Pachomio fratres renunciâssent, suc. cẽsens,dixit eis:An vos,inquit,omninò hæc vestris auribus accepistis? Nescitis hui. usmodi quæstiones esse planè à Deo alienas,& quæ non solùm abhorrent, non dico à nostræ vitæ instituto,sed etiam à mundanis,qui rectè sapiunt,& sunt verè Christia. ni? Quæ enim lex nobis permittit hæc dicere,vel proponere? Quid est autem miseri. us hac cogitatiõe,vt ego mittens lugere mea peccata,& animo esse instàr pueri, quô æternum effugiam supplicium,talibus vtar quæstionibus? Ij verò rursùs dixerunt: An cùm isti sint hæretici,& à Deo alieni,te ad hoc vocare ausi sunt? Is verò respon. dens,dixit eis:Certè hæc est quæstio hæreticorum. Non legistis autem id, quod dicit Apostolus: Secundùm duritiam autem eorum,& cor impœnitẽs,tradidit eos Deus in reprobum sensum,vt sint ipsi inexcusabiles? Et nunc hi fortè Dei permissione po. tuissent fluuium traijcere,tanquàm per aridam,opem eis ferente diabolo ad hoc, vt

Præclarum s. Pacho. mij respon. sum. hæteſis huius impietas confirmetur ijs,qui ei innitũtur:& hoc *actu fidem faciat ali. quibus ex ijs. qui iam sunt ab eo decepti. Mihi verò non est nunc hoc necessarium. Ite ergò,& dicite ijs,qui hanc vobis vocem proponunt:Hęc dicit homo Dei Pacho. mius:Meum certamen & totum meum studium est,non vt pedibus fluuium trans. mittam,aut feris imperem,quas ab initio Deus subiecit homini:sed vt Dei in me cõ. prehendam iudicium,& Domini virtute diabolicas transiliam insidias: qui me iussit ambulare super serpentes & scorpiones,& super omnem inimici potentiam. His Luc.10. enim mihi datis à Domino,reliqua quoquè omninò consequentur. Hæc cùm dixis. set,rursùs prȩcipit fratribus,de bonis suis operibus non sibi nimiùm placere,nec eo nomine prȩclarè de se sentire,neque Deum tentare per has petitiones. Inueniuntur enim multæ machinæ aduersarij,suntque ea,quæ sunt huiusmodì, & superuacanea, Matth.4. & periculosa, cùm inimico dixerit Verbum salutare:Non tentabis Dominum De. um tuum.

Post hos omnes sermones,orauit surgens senex,& rogauit Dominũ,vt eius ver. bi semper meminisset ad salutem:& sic recessit vnusquisque ex fratribus ad opus sibi constitutum,meditans diuinas scripturas. Fieri enim non poterat, vt vllus corũ ali. Psal. 36. quod verbum loqueretur ociosum & mundanum: sed, prout scriptũ est : Os meum meditabitur sapientiam,& meditatio cordis mei prudentiã. Vnusquisque ergò con. ferebat cum proximo,vel de solutione scripturę,vel de patris bonis operibus & vitę sanctitate. Mundi autem vanitas adeò ab eis conculcata fuerat,vt quidam ex eis ob. dormierint,nec argenti,nec auri omninò scientes speciem. Cùm verò cum fratri. bus quibusdam nauigaret ad monasterium,peruenire autem non potuisset, ꝙ iam dies inclinaret ad vesperam, dixit eis: Vultis vigilemus hac nocte? Ij verò dicunt ei: Vt tibi videtur,Pater. Is rursùs dicit eis:Didici duas formas orationis à sancto Patre nostro Palamone: Aut oremus vsque ad mediam noctem,& deindè quiescamus vsq; ad matutinum:aut dormiamus vsque ad dimidiam noctem,& sic orabimus vsque ad matutinum. Cùm ij autem vltimum elegissent,mansit senex,horas sapienter conie. ctans somni & orationis. Erat enim senex peritus vigiliarum,& promptus apud so. cios. Ipsi verò cùm ea in re longè ab eo abessent,in conuentu officio minimè satisfecerunt. Nam vnus quidem omninò eum latuit. Erat enim defatigatus, & tota no. cte dormijt. Alter autem cùm se coniecisset in ædem,mansit diù,somno remedium Tota nocte orat exten. sis manibus, afferens. Quem quidem cùm manè vocâsset ad preces,fecit vt secum staret. Ipse au. tem cùm, vt consuerat, tota nocte manus in formam crucis extendisset, mansit immotus,donèc peregit orationem. Cùm verò rursùs multa confecissent stadia,ve. nerunt in monasterium.

Cornelius autem œconomus, cùm audijsset magnum accessisse Pachomium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

rogauit vnum ex ijs,qui cum eo erant fratribus,dicens: Quid agit Pater noſter, aut vbi verſatus eſt ijs diebus,qui interceſsêre? Dicit ei frater: Virum quidē nōſti, & eius ſtudium. Hac nocte autem ſatis nos erudijt. Cùm verò is narrâſſet omnia, dicit ei Cornelius: O imbecillitas: Et permiſiſti, vt te ſenex vinceret, qui es adoleſcens? Ipſis autem loquentibus, audiuit magnus Pachomius ſpiritu. Cùm itaque fuiſſet veſpera, dicit Cornelio: Quoniam me herì quædā inuaſit ſocordia, vis hodiè impleamus debitum, ſtantes ad orationem? Scriptum eſt enim: Vouete, ac reddite Domino Deo noſtro. Sed vigila nobiſcum. Cùm is autem dixiſſet, Vt vis pater: ſtatim in cella pergit, quod deſiderabat, diù quidem trahens preces: Cornelium autem ad ea, quę dicta ſunt, ſatis erudiens, docensq; commiſerari, & antiquum ducere meliorem. Poſt generale enim fratrum officium eius, qui ſimul fit, cōuentûs, cùm is ceſſauiſſet à precibus, dixiſſetq; ei frater: Quid feciſti, Pater? Ne aquam quidem guſtaui, cùm cibū ſumpſiſſem veſperi: Ille dicit ei: Et permiſiſti, ó Corneli, vt ſenex imbecillus te vincat in oratione? Tunc cùm cognouiſſet ſe non latuiſſe, ſed magnum Pachomium eius verba attendiſſe, quæ fratri dixerat: Peccaui, inquit, ignoſce mihi. Neque enim rectè cogitaui, nec rectè ſum locutus. Eſt enim in te ſanctus ſpiritus inhabitans, & Dei virtus eſt tecum. Cùm ergò eum quoquè ſic pulchrè docuiſſet, dimiſit.

Pſal. 75.

Fratres autem rursùs cœpit hortari, nè attendant pulchritudinem & ſpeciē huius ſeculi, non pulchrum cibum, aut indumētum. Eorum enim pulchritudinē oſtendebat eſſe in mandatis Dei, conuenienter Pſalmographo, qui dicit: Domine, in voluntate tua præbuiſti pulchritudini meæ virtutem. Sola ergò quærenda virtutū pulchritudo, quod etiam eſt vtile. Dicite enim mihi, inquit, Ioſeph nō erat adſpectu valdè decorus? Verùm non rex extitit ex ea, quæ videbatur, pulchritudine: ſed ex eo, qui in eo habitabat ſplendore virtutum, euaſitque ea, quæ erant grauia & aſpera, turpeque ac vitandum vicit & fugit peccatum: cuius tenebras ac caliginem deſcribere non eſt præſentis temporis. Sed nō erant tales Amnon, aut Abſalom, qui ſolius corporis confidentes pulchritudini, ſe diuerſis malis omninò transfixerunt, & non diuinam latuerunt iuſtitiam. Verùm nos nobiſipſis attendamus, ô dilecti, ab omni cupiditate carnis noſipſos remouentes, vt ſic æternorum bonorum fiamus participes, rursùs recipientes veram pulchritudinem. Eo hæc dicente, venit illuc Paphnutius, frater Theodori, qui ipſe quoq; petebat fieri Monachus. Cùm eo autē nollet omninò vti vt fratre, (veterem enim hominem nondùm plenè exuërat) magno afficiebatur dolore Paphnutius, & perpetuò flebat. Cùm verò hoc magnus intellexiſſet Pachomius, dicit ei: Bonum eſt ſe demittere, & accōmodare ijs, qui ſunt huiuſmodi in principio, ô frater. Quomodò enim recenter plantatis arboribus cōuenit magnum adhibere ſtudium & ſolicitudinē, ità etiam ei, qui incipit ſe exercere, donèc ipſe Dei gratia actis radicibus, fide fuerit confirmatus. Cùm hæc audiuiſſet Theodorus, cellſit Patri, vt ei fuerat conſtitutum, fratrem in omnibus cōfirmans. Intelligebat enim ea, quæ dicebantur.

Gene. 39.

2. Reg. 13. & 18.

Aegrè ferente autem fratre aliquo, quòd frequentiùs à Patre repræhenderetur, dum eum, quod bonum eſt, doceret, & paratus eſſet ad fugam, ſimulans Theodorus, dicit ei: Nōſti frater, ſenis orationem eſſe ſupra modum aſperam: Neſcio, an hîc poſſim ampliùs ſuſtinere. Ille verò, velutì proprium onus deponens, & rectè ad alium reſpiciens, ei dicit: Et tu hoc pateris? Dicit autem ei Theodorus: Et valdè quidem ęgrè patior. Sed ſi velis, ſimus vnà ad noſipſos conſolandos, donèc adhuc ſemèl experiamur. Si in nos quidem euadat benignus, hîc maneamus: ſin minùs, abeamus, & ſimus ſeparati. Hæc cùm audiſſet frater, fuit confirmatus ex imbecillitate ſuarum cogitationum. Theodorus autem veniens ad Pachomium, rem ei narrauit, vt potuit. Ille verò dixit ei: Rectè feciſti, fili. Sed adduc eum tecum, & eius rursùm cōſilium velut repræhende. Quam dat ille admonitionem, pleniùs accipit frater. Cumq; ij ſimul veniſſent, & Theodorus conuenienter doctrinæ patris eum reprehenderet, ſe inclinās Pater: Ignoſcite mihi, inquit, fratres. nam ego peccaui. Deberis ipſi quoq; tanquàm germani filij ferre Patrem veſtrum. Et ſic callido inuento eis profuit.

Theodorus mira arte ſanat fratrē de fuga cogitantem.

Huius Theodori prudentiam cùm vidiſſet Pachomius, & quòd poſſet confirmare & corroborare imbecilliores, eo valdè lætabatur. Mos autem erat omnibus, vt ſingulis veſperis in vnum monaſterij locum conuenientes, audirent magni Pachomij doctri-

doctrinam. Simul verò congregatis omnibus, iubet Theodoro, qui erat viginti annos natus, loqui fratribus verbum Dei. Is verò protinùs citra vllam contradictionē aut inobedientiam os aperiens, locutus eſt eis multa, quæ pertinebāt ad eorum vtilitatem. Nōnulli autem ex ſenibus antiquioribus, cùm vidiſſent quod factum fuerat, noluerunt eum audire, dicentes inter ſe inuicèm: Quoniam hic rudis & ignarus nos docet, eum non audiemus. Et relicta congregatione, receſſerunt vnuſquiſq; in cellam ſuam. Cùm docendo autem finem impoſuiſſet, miſit magnus Pachomius ad eos accerſendos. Cùm ipſi autem ad eum veniſſent, eos interrogauit, dicēs: Quanam de cauſa relicta auditione receſſiſtis in cellas veſtras? Illi verò dicunt: Tantillū puerum, ſenum & qui ſunt in monaſterio prouecti, doctorem cōſtituiſti? Hæc cùm audiſſet, valdè ingemuit: triſtitiaq; affectus, dicit eis: Scitis, vndè principiū malorum in mundum introijt? Cùm ij autem dixiſſent, Vndè? Reſpondens, dicit eis: Ex ſuperbia, propter quam Lucifer quoq;, qui manè oriebatur, cecidit è cælo, & fuit contritus ſuper terram: propter quam cum feris quoquè habitauit Nabuchodonoſor Rex Babylonis. An non audiſtis id, quod ſcriptum eſt, Abominatio eſt Domino vir omnis alto corde? & q omnis, qui ſeipſum exaltat, humiliabitur? Qui aūt ſeipſum humiliat, exaltabitur? Vos ergò inſcientes ſpoliauit diabolus, vt qui oēm veſtram virtutē perditeritis. Mater enim & principium omnium malorum, eſt ſuperbia. Non enim Theodoro relicto receſſiſtis, ſed cùm verbum Dei effugeritis, ſeparati eſtis à ſancto Spiritu. Verè digni eſtis omni commiſeratione. Quomodò non intellexiſtis fuiſſe ſatanā, qui vos impulit, vt eò recederetis? O magnū miraculum. Deus ſeipſum humiliauit, factus obediens propter nos vſque ad mortem: & nos, qui ſumus ſecūdùm naturam humiles, efferimur? Qui eſt natura excelſus, & omnem ſuperat magnitudinem, mundum acquiſiuit per humilitatem, cùm poſſet vel ſolo aſſpectu oīa comburere: Nos autem, qui ſumus reuerà terra & ciuis, & ſi quid eſt his vilius, intumeſcimus, neſcientes quòd nos ex eo demittimus ad infimas terræ partes? Non vidiſtis me vel attentiſſimè audientem? Dico autem vobis, me in eo audiēdo magnam accepiſſe vtilitatem. Non enim, vt qui vos probarem, permiſi ei loqui vobiſcum, ſed vt qui ipſe quoq; expectarem cōmodum. Quanto ergò magìs oportuit vos eum cum magna audire humilitate? Verè dico, quòd ego, qui ſum veſter Pater in Domino, ità audiui, vt qui neſcirem dexteram, vel ſiniſtram. Vobis ergò dico coram Deo, quòd nisì pro hoc, magnam oſtenderitis pœnitentiam, vt vobis condonetur delictum, id vobis afferet interitum: & cùm hoc in vobis peſſimum fuerit initium, non ceſſabitis, donèc peruenieritis ad vltimam ſententiam condemnationis. Cumq; his verbis ſuperbiæ vulnus ſatis adſtrinxiſſet, ſedauit morbum, eos moderatè corrigens. Erat enim & ſeuerus, quandò oportebat: & rursùs benignus, quandò tempus poſtulabat. Repræhendebatque peccantes, ad id, quod bonum eſt, incitans.

Eius obedientia.

Eſai. 14.

Dan. 4.

Matt. 23.

Philip. 2.

Fratrem certè quendam non rectè ambulantem, ſed propriam ſequentem voluntatem, cùm ſeorsùm accepiſſet, eum admonebat, dicens: Frater, Dominus dicit: De cælo deſcendi, vt faciam voluntatem eius, qui me miſit. Ipſe quoq; debes nos audire. Video enim te eſſe inuiſum inimico, eumque tuos labores per multa populari. Ingredere ergò ſequens regulam, & quandò te vocat ad cibum ſumendum, nè permaneas ieiunus: ſed conueniens cum fratribus, pane veſcere modicè, & ſume obſoniū, quod tibi apponitur. At neque valdè ſatieris, ſi ſis admodùm robuſtus corpore: Neq; rursùs, ſi ſis imbecillus, corpus valdè conſumas: ſed te rege pro viribus corporis, donec viceris dæmonem gloriationis. Is enim tibi valdè imminet. Qui cùm hæc audiſſet, in præſentia quidem paruit conſilio, errorem autem rursùs eſt ſecutus, dicens: Quid hoc? Vbi ſcriptum eſt: Noli ieiunare, noli te exercere? Cùm ergò ſic ſequeretur ſuam animi impulſionem, dominatum in eum obtinuit inimicus. Et cùm Theodorum vocâſſet ille magnus, dicit ei: Scis hunc fratrem mihi magnam afferre moleſtiam? Vade ergò, viſita illum, & fac vt ſcias, quid agat. Cùm veniſſet autem, inuenit illum tanquàm orantem, ſed verba emittentem immutata, & quæ nihil omninò ſignificarent. Reuerſus verò, narrauit eius nugas magno Pachomio. Conſiderans autem Theodorus diaboli operationem, eiusque varium & multiplex in nos bellum, admiratus eſt & valdè timuit, cogitās cum quanta ſobrietate oporteat Monachum decertare aduersùs infeſtos impetus aduerſarij. Cùm autem veniſſet ſanctus, & pro

Iohan. 6.

S. Pachomius corrigit fratrem proprię voluntati obſequentem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eo fecisset oratiõem, qui est omni ex parte misericors, Dominus noster Iesus Christus eum curauit. Ipseque castigatus, deincèps se custodijt, ad ea, quæ sunt antè, se extendens.

Dicebat verò ijs, qui conuenerant, fratribus Pachomius: Magna vigilantia & attentione opùs est, ô fratres, ad hoc vt salui fimus. Etenim sæpè malos audio iactantes dæmones, quòd decipiant eos, qui se exercent, & alioquì vlulantes: Talis est assiduus in orationibus, & cùm ardorem ferre nõ possemus, recessimus. Vos ergò semper custodite, & munite nomine Christi. Vobis enim eius voluntatem sequentibus, aduersùs vos nihil poterunt inimici. Sunt enim cinis & fumus, & non est in eis status à facie timentium Dominum. Hæc cùm dixisset, fuit velutì à Deo afflatus, stetitq; satis magno tempore. Deindè vocat œconomum monasterij, & dicit ei sensim: Vade in hãc cellam, & cognosce, quisnam sit, qui illic suam negligit animam: & sis testis damni illius, apertè sciens id, quod ex eo euenerit. Iste enim non accessit ad audiendum verbum Dei, vt vires sumeret aduersùs eum, qui ipsum affligit, & trahit in mũdum: cur non illic precatur, sed dormit? Nescio, an is sit Monachus. Is autem paulò pòst separatus à fratribus, reuersus est in mũdum, vt qui non posset ferre leue iugum Domini.

Monachus negligens, redit ad mundum.

Adijciens quoquè pater, hoc rursùs dicit: Dicite mihi, fratres: si sit domus habens centum mansiones, pertinens ad patrem familiãs, emat autem alius ab eo interiorem mansionem, nónne prohibetur à suo habitaculo? Ità enim fidelis, si habeat omnes fructus spiritùs, sua autem negligentia & insidijs diaboli ab vno eorum abalienetur, virtute vendita per dolum, non erit imbecillus in ea parte, cui sua sponte cessit? Nisì enim surrexerit, vigilantemque & attentam habuerit animam, & se munierit ac diligenter custodierit, per paruum illum inimici ingressum, perdit omnem suam virtutem. Vt qui in bello stant in præsidio aduersùs aduersarios, per minimam partem, quam neglexerint, sæpè certum vulnus accipiũt, & in magnum vitæ veniunt periculum. Oportet ergò vnumquenq; nostrùm se munire, & omnibus ornare virtutibus. Non est enim paruum damnum ei, qui paruam despexit virtutem.

Visio sancti viri.

Aliquandò autem contigit, vt cùm ipse ageret cum fratribus, frondes ficuum secantibus, & ex eis iam semèl, quãtum portare possent, tulissent in nauigium, ille sanctus esset repẽte in ecstasi, & omnes videret suos fratres, aliquos quidem igne ardente contineri, & non posse effugere: alios autem stare nudis pedibus supra spinas, & implicari palis, nec posse illinc omninò euadere: alios stare supra partem altissimi præcipitij, sub quo erat circũcircà fluuius latissimus, refertus crocodilis: vt nec possent recedere à præcipitio, nec seipsos iacere in fluuium propter belluarum multitudinem. Eo autẽ adhuc sic stante, fratres, qui onera deposuerant, ei assistebant in oratione. Cumque ipse dixisset, Amen, è via recesserunt. Cùm ergò aduentâsset vespera, & ipse visionem narraret, vt poterat, omnes lachrymabantur. Rogatus autem à fratribus, quid esset hoc, dicit eis: Nôui post meum decessum hoc futurum in fratribus, adeò vt non possint inuenire, qui eos confirmet & corroboret, sicut eos oportet consolari in multis afflictionibus, & deducere ad id, quod est melius ex veris præceptis. Tunc Theodorum, qui satìs habebat spiritûs, & poterat multis prodesse, constituit œconomum monasterij, quod est in Tabenise. Ipse autẽ habitauit in alio monasterio, vbì erat etiam œconomia aliorum monasteriorum. Theodorus verò nullis in re propriam sequebatur voluntatem, quandoquidem eum inflammauerat verbũ Dei & confirmauerat, vt ea, quæ suprà sunt, animo agitaret, & proficiens fratribus proderat, vt solebat.

Accidit autem quodam die post officium matutinum, vt descendens Pachomius vocaret fratrem, qui erat in foribus, & ei diceret: Súntne aliqui, qui velint mũdo renunciare? Dicit ei: Sunt. Vnus senex, & ex histrionibus alius, nomine Syluanus. Dicit autẽ magnus Pachomius: Voca eos huc. Introductus verò senex, prócidit ad pedes eius, & magna voce confessus est, dicens: Rogo vos: Vesperè cùm vnus ex fratribus descẽdisset in puteum, videns valdè sum miratus, & malè de te cogitaui, dicens apud me: Hic homo est homicida, qui fratres inducit hac hora, vt descendant in puteum, (Iusserat enim, vt se mũdaret vesperè) Vidi verò in somnis, me quidem in medio fratrum; virum autem quendam in veste splendida eis dicentem: Accipite vos spiritum obedien-

obedientiæ: Mihi autem dicit: Accipe spiritum incredulitatis. Rogo ergò vos, vt oretis pro me. Cùm itaque orâsset, & eum instituisset, ipsum quoquè in conuẽtum spiritalem cooptauit. Et cùm Syluanum vocâsset, dicit ei: Vide frater: Labor est, & opùs est sobria & attenta anima, & modesta cogitatione ad hoc, vt possis post Dei gratiam ei, qui affligit, resistere, maximè cùm pristina consuetudo te vocet ad id, quod est deterius. Cumque is promisisset se omnia facturum esse ex doctrina magni Pachomij, eum Pater admisit.

Is cùm longo tempore decertâsset, suam cœpit salutem negligere, & trahi ad delicias, & scurrilibus facetijs delectari: Quinetiam inhonesta scenæ verba securè inter fratres, tanquàm tragœdiam agens, proferebat. Eũ cùm vocâsset sanctus pater, post vicesimum annum suæ exercitationis, iussit præsentibus fratribus veste exui monasticà, & acceptis vestibus mũdanis, expelli monasterio. Is autem prócidens ad pedes sancti senis, eum rogabat, dicens: Hoc adhuc mihi cõdona pater: Credo in eum, qui imbecillos saluos facit, Dominum Christum, fore vt me habeas agẽtem pœnitentiam, propterea quòd vitam egerim in negligentia: adeò vt tu mea gaudens pœnitentia, sis Deo acturus gratias. Ei autẽ dicit magnus respondens Pachomius: Scis, quandiù te tulerim, adeò vt sæpè mihi necesse fuerit te afficere verberibus, cùm in nullum alium hoc fecerim, & nec in aliquem manum extendere voluerim. Quòd itaque in te solum cogerer hoc facere, animo magìs dolebam, quàm tu, qui verberaris, id dictante lege misericordiæ. Nam propter nullam aliam causam hoc videbar facere, nisì propter tuam salutem, vt sic possem tua delicta corrigere. Si ergò tot acceptis admonitionibus, noluisti venire ad id, quod est melius, neque plagis affectus eligere id, quod est vtile: quemadmodùm possum diutiùs permittere, vt membrum morbosum congregetur cum grege Christi? Nè fortè vnius omnibus affricata scabies, non paruam eius partem inficiat & perdat. Cùm is sic resisteret, & ille magìs rogare pergeret, & affirmaret fore, vt se deincèps corrigeret, petijt ab eo Pachomius fideiussores, qui sponderent fore, vt non ampliùs in eodem persisteret. Cùm itaque Petronius, vir sanctus & admirandus, eum ea, quæ spondebat, facturum esse recepisset, concessit ei beatus Pachomius: & facta oratione, eum tradidit Petronio.

Scueritas eius in monachũ dissolutum.

Is autem hanc veniam assecutus, ità seipsum deiecit, & tam humilem præbuit, vt ipse multis fuerit exemplar in omni quidem virtute diuinę pietatis, præcipuè autem in ijs, quæ ex Deo emittuntur, lachrymis toti fraternitati: adeò vt vel eo comedente, sæpè non posset reprimere impetum lachrymarum, quæ fluebant instàr fluuij, sed eas etiam commisceret alimento necessario, & impleretur in eo illud Dauidicum: Cinerem tanquàm panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebã. Cùm autem ei dicerent fratres, nè præsentibus hospitibus, aut aliquibus alijs, hoc faceret, affirmabat sæpè se voluisse hac de causa continere, sed minimè potuisse. Cùm ij verò rursùs dicerent, eum id posse per se facere in compunctione & in oratione, in mensa autem, dum comedit, abstinere: Potest enim, aiebant, anima vel absque externis lachrymis semper esse in compunctione, & cogerent eum dicere, quanam de causa irrigaretur lachrymis, vel potiùs prohibberent: Dicebant enim se erubescere, quòd multi ex nobis te adspicientes nõ comedant, dicit eis: Non vultis, ô fratres, me flere, cùm videam sanctos mihi ministrãtes, quorum vel pedum puluis à me magni fit, nec ego dignus sim, qui cum eis vllo modo conferar? Non debeo ergò (dicite mihi) lugere, quòd mihi scenico artifici tales viri ministrant? Lugeo ergò, fratres, timẽs quotidiè, nè deuorer, quomodò profani Dathan & Abiron, qui mala mente & nõ mundis manibus aggressi sunt sancta suffumigare, quòd cùm talem acceperim cognitionem, animæ salutem negligam. Propterea eius me non pudet. Nôui enim multa mea peccata. Quamobrèm etiamsi ipsam traderem animam, nihil noui alienive facerem.

Syluanus mirè se corrigit, cùm vellet Pachomius expellere. Psal. 101.

Num. 16.

Cùm is diù ità decertaret, rursùs de eo testimonium ferebat magnus omnibus præsentibus: Eccè fratres, testor coram Deo, quòd ex quo factum est hoc cœnobium, nullum ex omnibus fratribus, qui mecum sunt versati, nôui meam imitatum esse humilitatem, nisì vnum solum. Cùm hæc autem audijssent fratres, alij quidem existimabant vnum ex ijs esse Theodorum, alij verò Petronium, alij autem Orsisium. Cùm rogâsset autẽ Theodorus, de quonam diceret, nolebat magnus dicere Pachomius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mius. Ipso verò rursùs vrgẽte vehemẽtiùs, & alijs magnis fratribus rogantibus, quiſnam eſſet, reſpondit magnus ille: Si ſcirem eſſe inanem concepturum gloriam eum, de quo ſum dicturus, ipſum non commendâſſem. Sed quia ſcio Dei gratia eum, dum laudatur, euadere humiliorem, propterea vt vos eius mores imitemini, ſecurè vobis omnibus præſentibus illum eſſe beatum pronunciabo. Nam tu quidem, ó Theodore, & quicunque ſicut tu, decertant in monaſterio, vinctum diabolum, tanquàm paſſerem ſubieciſtis veſtris pedibus, & quotidiè per Chriſti gratiam, tanquàm aggerem conculcatis: Sed ſi fueritis negligentes, ſurgens, qui iacet ſub veſtris pedibus, diabolus fugiet, & acriùs aduersùs vos bellum geret. Iunior autem Syluanus, qui non multo adhuc tempore erat monaſterio à nobis ejciendus propter negligentiam, nunc omninò ſuperauit diabolum, & de medio ità ſuſtulit, vt propter inſignem ſuam humilitatem non poſſit non videri eum perfectè viciſſe. Et vos quidem, vt qui habeatis opera iuſtitiæ, confiditis ijs, quæ iam feciſtis: Is autem quo magis decertat, eo magis omnibus ſe oſtendit reprobum, toto ſuo animo & cogitatione ſe vilem eſſe reputans & inutilem. Propterea enim in promptu quoquè habet lachrymas, quoniam ſe vilipendit, & nihilifacit quicquam ex ijs, quæ ab ipſo rectè fiunt. Nihil enim æquè eneruat diabolum, vt, quæ cum agendi virtute eſt, ex toto animo humilitas.

Illuſtre beati Pachomij de Syluano teſtimonium.

Humilitatis vis.

Sic ergò decertans Syluanus, in alijs octo annis poſt viginti curſum peregit: de cuius quidem deceſſu Dei ſeruus tulit teſtimonium, quòd cùm multitudo Angelorum eius animam cum magno gaudio accepiſſet, tanquàm hoſtiam electam eam Chriſtò obtulerunt. Sed cùm hanc pulchram in Chriſto viuendi rationem intelliexiſſet etiam ciuitatis epiſcopus, nomine Panuarius, in omnibus alioquì vir bonus, & rectæ fidei amator vehemens, miſſis literis, cum ad ſe accerſijt, pluribus verbis rogans, & diuina adhortans perſuaſione, vt in illa ciuitate extrueret monaſteria. Cùm ipſe ergò eſſet ab eo multis de cauſis perſuaſus, & illuc eſſet venturus, æquum putauit primùm viſitare ea, quorum curam gerebat, monaſteria. Cùm eſſet autem propè vnum ex ijs, occurrit funeri cuiuſdam fratris mortui, qui efferebatur, (vixerat verò in ocio & laſciuia) & fratribus illius monaſterij, qui funus proſequebãtur cura multa & numeroſa pſalmodia, cùm illic eſſent etiam parentes & cognati omnes, & amici defuncti. Qui cùm vidiſſent ſanctum, depoſuerunt lectum, vt pro ipſis & fratre mortuo faceret orationẽ. Cùm ergò obtuliſſet plus, quàm rogatus fuerat, eam, quæ Deo debetur, ſupplicationem & adorationem, conuerſus ad eos, iuſſit quidem eos ceſſare pſallere. Cùm autem iuſſiſſet afferri veſtimẽta mortui, iuſſit ea comburi coram omnibus. Deindè ſic rursùs iuſſit tolli, & abſque ea, quæ de more fit, pſalmodia ſepeliri reliquias. Fratribus autem & parentibus, & omnibus cognatis eius qui decellerat, hoc nouo ſpectaculo obſtupefactis, & rogantibus, vt ei conſueta fieret Pſalmodia, ipſe non ſuſtinuit. Ipſis verò rursùs eiulantibus & dicentibus: Quodnam eſt hoc nouum ſpectaculum, ô Pater? Quis non iacentis mortui fuerit miſertus, etſi ſit inimicus, cùm ſufficiat calamitas ad hoc inducere vel eum, qui ſit beſtia? Neque hoc tuam decet ſanctitatem, & nobis hoc maximum affert dedecus, & multa alia. Et rursùs: Vtinàm non progenuiſſemus: Vtinàm non factus eſſet hic monachus. Nõ enim nobis reliquiſſet æternum hunc dolorem. Rogamus ergò, vt mortui ſancto funere reddatur Pſalmodia.

Vide ſancti viri erga defunctum negligẽtem monachũ facinus mirabile.

Ille verò reſpondens, dixit eis: Re vera, fratres, iacentis plùs, quàm veſtrî, miſereor: quandoquidem vos quidem id curatis, quod videtur, tabernaculum: à me autem rario habetur animæ, cuius cauſa, vt Pater, hoc præcepi. Et vos quidem maiorem illic paratis dolorem per eum, qui exiſtimatur, honorem: ego autem ei ſingulam defenſionem & relaxationem comparo per ignominiam. ea de cauſa nõ curam gero mortui corporis, ſed animæ immortalis, quæ etiam id rursùs recipiet incorruptum in reſurrectione in extremo die. Alioquì autem ſi hoc fieri permiſero, iudicabor, tanquàm qui ſtudeam placere hominibus, & qui pro eo, qui ſit ad tempus, apparatu, contempſerim vtilitatem animæ, quæ eſt examinanda in iudicio. DEVS enim, qui eſt fons bonitatis, quærit occaſiones, per quas poſſit efficere, vt abundè in nos ſuã deriuet benignitatẽ, & remittat peccata: vt nõ ſolùm in hoc ſeculo, ſed etiã in futuro

futuro veniam conſequamur. Qui etiam nobis dedit tacitè cogitandum, quòd ſi vlla deberet eſſe venia, poſt vitam præſentem eam daret. Si autem nos, qni digni ſumus habiti diuinæ eius medicæ ſcientiæ accipere experientiam, non vnicuique id, quod conuenit, auxilium adhibeamus, meritò tanquàm contemptores audiemus id, quod ſcriptum eſt: Venite contemptores, & admiremini admirabilia, & delebuntur. Propterea rogo vos, quô is, qui deceſſit, liberetur à malis imminentibus, & requiem cõſequatur, eum ſepelite ſine pſalmis. Poteſt enim Deus, cùm ſit bonus & multæ miſericordiæ, etiam præter noſtram rogationem, eum, qui ad ipſum receſſit, ſuſcipere. Cumque is hæc dixiſſet, abductus eſt in montem, ſicut iuſſit ſanctus, & fuit ſepultus.

Habac. 1. Vult eũ ſepeliri ſine pſalmodia, vt ea ignominia eius animæ cõſulatur, nõ quòd Eccleſiæ morem negligendũ putet.

Cùm autem illic moratus eſſet duos dies, & doceret vnumquenque ex fratribus de timore Dei: & quemadmodùm oporteat decertare aduersùs diabolum, eiusque inſidias & dolos: & quemadmodùm oporteat Chriſti virtute infirmare, quas in nos magno ſtudio parat, machinationes, fuit ei renũciatum, quòd quidam frater in monaſterio, quod vocatur Chenoboſciorum, qui in morbũ inciderat, & eo tenebatur, deſiderabat frui ab eo data benedictione. Hæc cùm vir Dei audiſſet, ſurgens eſt eos ſecutus. Cùm autem abeſſet ſanctus ad duo aut tria milliaria à loco, ad quem tendebat, audiuit ſacram vocem in aëre. Cumque fixis ſuſpexiſſet oculis, vidit animam fratris, quæ læto curſu à pſallentibus Angelis deducebatur in beatam Dei vitam. Cùm verò fratres, qui eum ſequebantur, neque vocem ſenſiſſent, neq; alium vidiſſent, ipſe autem ſæpè fixis adſpiceret ad Oriẽtem oculis, dicunt ei: Stas Pater? curramus, vt cõprehendamus. Is autem dixit eis: Illuc curramus. Eum enim ab eo tempore adſpicio, qui abducitur ad vitam beatam. Cumque rogarent, vt diceret eis, quemadmodùm viderat animam, eis omnia narrauit, vt potuit. Atque nonnulli quidem ex eis, qui ad ipſum acceſſerãt, profecti ad eorum monaſterium, cùm diligenter quæſijſſent horã, in qua frater dormierat, cognouerunt eſſe vera, quæ à ſancto eis dicta fuerant. Ego autem hæc narraui, duo ſimul volens oſtendere, & quòd erat vir vi perſpiciendi præditus: & habebat donum prophetiæ, & quæcunque procùl fiebant, præuidebat puriſſimo mentis oculo: & quòd oportet nos ſemper imitari ea, quæ ſunt bona & honeſta, & procùl abeſſe à noxijs. Et hæc quidem hactenùs.

Magnus autem ille cùm viam confeciſſet, & ad antedictum veniſſet Epiſcopũ cum ijs, qui erant cum ipſo, fratribus, iuſſit Epiſcopus diem feſtum agi propter aduentum ipſius. Qui cùm eum eſſet complexus, & ei dediſſet dexteram, dedit ei locum ad ædificãdum maximè expetendum monaſterium, quod volebat. Cùm autẽ ſanctus promptò & alacri animo hoc excitaret, valloque & foſſa id tutò muniret extrinſecùs, nè volentibus facilè id videre liceret: quidam inſtinctu diabolico, cùm noctù coactione facta: eò veniſſent, deiecerunt ædificium. Sed non ità multò pòſt audacis ſui cœpti dignas pœnas dederunt. Nam cùm ipſe fratres quotidiè hortatus eſſet ad patiẽtiam, & quodam die illi aduenientes, ſceleri, vt ſolebant, inſtarent, ſtatìm adueniens Angelus Domini, eos omnes combuſſit, arcens eos decætero ab illo audaci facinore. Sicut enim cera à facie ignis, ſic ſunt ſoluti. Conſtituit ergò illic quoqnè vir ſanctus viros pios, & valdè admirabiles: duce eorum conſtituto quodam Samuele, Hilaro & quodam Encrate: quoniam monaſterium erat prope oppidum.

Puniũtur diuinitùs monaſterij cuerſores.

Eo ergò apud illos tandiù manente, donèc confirmati eſſent gratia Domini, quidam Philoſophus eius ciuitatis, cùm de eis audiſſet, acceſſit illuc eos tentans, quinã eſſent. Cumque vnum ex fratribus conueniſſet, dicit ei: Vocate mihi Patrem veſtrũ, de rebus neceſſarijs mecum diſputaturum. Cùm autem intellexiſſet ſanctus eum eſſe Philoſophum, mittit ad ipſum Cornelium & Theodorum, promittentes eos eſſe reſponſuros ad ea, quæ ab ipſo dicerentur. Eis verò egreſſis, dicit Philoſophus: Magna fama eſt vos eſſe ſapientes, quietemq; & ſilentium agentes conuenienter veſtræ religioni: & præterea vos ſapienter reſpondere ijs, qui vobiſcum congrediũtur. Vos ergò examinabo, ex ijs, quas habetis, ſcriptur isſyllogiſmos faciens. Cui dicit Theodorus: Dic id, quod vis dicere. Reſpondit Philoſophus: Si es nobiſcum verba facturus, ſolue quod quæritur. Dic, ait ei Theodorus. Philoſophus verò dixit ei: Quis eſt, qui nõ natus, eſt mortuus: aut quis natus, nõ eſt mortuus? Quis autem mortuus, minimè

Universidad de Deusto
Biblioteca

fœtuit? Dixit autem ei Theodorus: Non est magna tua interrogatio, ô sapiens: dicã tamen. Qui non fuit quidem natus, sed est mortuus, vt dixisti, is est Adam. Qui autem natus est, & nõ mortuus, is est Enoch. Qui verò mortuus est, & non fœtuit, est vxor Loti: quæ quidem mutata fuit in columnam salis, quæ ad ostendendum infidelibus stat vsque in hodiernum diem. Consulo autem tibi ô Philosophe, vt relictis his propositionibus & importunis syllogismis, accedas ad Christũ, cui seruimus, & accipias peccatorum tuorum remissionem. Ad hæc cùm mutus mãsisset Philosophus, recessit, admirans acutam eius responsionem, & obstupescens.

Ad Philosophi quæstiones Theodorus scitè respõdet. Gen. 19.

Cùm autem multis pòst diebus reuersus esset pater ex monasterio, quod ædificauerat, venisserq; in vnum ex suis, & fratres ei processissent obuiàm, & eũ salutâssent: egressus puer ex eodem grege, cœpit ad ipsum clamare: Reuerà, Pater, ex quo hinc abijsti vsq; in hodiernum diem, neque olus, neque pultis nobis est cocta. Ad quod ledidè respondens, dicit sanctus: Nè ægrè feras, ô fili: ego efficiam, vt coquatur: & cùm venisset in monasterium, ingreditur etiam in culinam. Cumq; inuenisset illic fratrẽ, quem ei rei præfecerat, facientem stoream, dicit ei: Dic mihi, frater: Quãdiù ab hinc fratribus non coxisti olera? Is autem dixit: Sunt iam duo menses. Pater verò dixit ei: Quanam de causa contempsisti mandatum? Ille verò respondens, dixit ei: Volebam, Pater, quotidiè hoc facere: Cùm autem scirem id, quod coquitur, non cõsumi, propterea quòd omnes ferè fratres abstineant, (soli enim pueri comedunt) nè sumptus, qui fiebat cum tãto labore, foràs eijceretur, cùm nullus esset eius particeps: arbitratus id esse ineptum & intempestiuum, propterea non coxi: & nè ocij damner, facio stoream cum fratribus, sciens vnum ex ijs, qui mecum sunt deputati, posse ad talem vsum sufficere, & ad parandos paucos cibos, qui sunt oleæ & cõminuta olera. Cùm hæc autem sanctus audijsset, dicit ei: Et quot sunt storeæ, quas fecistis? Is verò dixit: Quingentæ. Dicit verò ei sanctus: Afferte eas huc, Eis autem allatis, iussit ipsas statim in ignem conijci, & dicit eis: Sicut vos vobis datam contempsistis regulam de fratrum dispensatione, ità ego non peperci vestrum opus comburere: vt sciatis non esse honestum contemnere leges Patrum, datas ad salutem animarũ. An nescitis, quòd cuius rei data est fruendæ potestas, si ab ea abstinet quis, maiorem à Deo mercedẽ percipit? Quod autẽ in suo non habet dominatu, coactus verò ab eo abstinet, propterea quòd non habet, pro eo frustrà mercedem postulat. Quandò enim à pluribus & diuersis ad vescendum appositis ipsi propter Deum abstinent, tunc magnam habent mercedem. Cuius autem frui voluptate ne fuit quidem in potestate, quomodò censebitur esse eius abstinentiam? Propter exiguum ergò olei sumptum, abstulistis à fratribus tantam vtilitatem?

Eccè vt punit vir sanctus monachi inobedientiam.

Cùm hæc eis referret, & ad eorum correctionem satìs esset incitatus, qui foribus præerat frater, ingressus dixit ei: Maximi quidam huc venerunt Anachoretæ, quærentes vos cõuenire. Is autem iussit eos quamprimùm ingredi: qui cùm accessissent, eos salutauit: & post preces eos assumens, deduxit ad eos omnes, qui illic erant, fratres, & posteà ad loca, in quibus circũscriptum erat monasterium. Ij verò magnũ rogârunt Pachomium, vt seorsùm cum eis de ijs, quæ volebant, dissereret. Cumq; eos accepisset in cella apta & quieta, sedit vnà cũ eis. Cùm ij autẽ cœpissent verbũ proferre propheticũ, & habitum exercitatum in scripturis, dubitabat apud se cogitans, vndenàm oriretur quidam fœtor intolerabilis. Postquàm autẽ & ipsi cum sancto plurima, & sanctus ex sanctis scripturis cum eis disseruissẽt, & hora nona præterijsset, ipsi quoq; surrexerunt, vt viam suam inirent. Inuitati verò à magno Pachomio ad conuiuium, non assensi sunt, dicentes se festinare, vt ante solis occasum venirent in locum suum: Et cùm vale dixissent, ab eo recesserunt. Magnus autem Pachomius cùm veller scire causam tetri illius odoris, DEVM rogauit: & statìm cognouit, quòd erant dogmata impietatis, quæ ex eorum anima emissa, tantam afferebant molestiam: & non cunctatus, viros est persecutus. Quos cùm esset assecutus, dixit eis: Volo vnum verbũ ex vobis scisciatari. Illi verò dixerũt: Dic. Origenis, qui dicitur, vos opera legitis: Ij verò, cùm hoc audijssent, negârunt, dicentes: Nequaquàm. Sanctus autem dixit: Eccè testor vobis coram Deo, quòd omnis homo, qui legit Origenem, & susçipit eius dogmata, descendet in profundum inferorũ: & eius hereditas erunt tenebræ exteriores. Ego autem vobis sum protestatus id, quod est à Domino mihi significatũ, & sum

Cum hæreticis differens tetrũ sentit odorem.

Eius de Origene sentẽtia.

de ea re innocens: Vos videbitis: Eccè audiuistis veritatem. Si autem mihi credideritis, volentes verò Deum esse vobis propitium, accipite omnes libros Origenis, & proijcite in fluuium. Et cùm hæc dixisset, ipsos reliquit: & reuersus in gymnasium veritatis, inuénit quidem fratres congregatos ad preces, & stans cum ipsis, impleuit hymnodiam.

Cùm illi aũt conuenissent ad comedendum, mansit ipse in quodam loco, in quo consueuerat offerre preces Domino: & cùm clausisset ostium, recordãs visionis, quę aliquãdò illi facta fuerat, Deum rogauit, vt ei rursùs significaretur de statu fratrum, qui erat posteà futurus: & quænam essent post eius decessum euentura fratribus, qui erant posteà futuri. Produxit aũt preces ab hora nona, donèc frater vocaturus fecit fratres surgere ad hymnos nocturnos. Is verò vehementer orans, repentè circa mediam noctem videt visionem, quæ ei significabat, iuxta eius petitionem, de statu fratrum, qui erat posteà futurus, & quòd aliqui quidem ex ijs se piè & religiosè exercebunt, maiusque & amplius euadet monasterium: claudicabunt autem non pauci, & suæ salutis curam abijciẽt. Vidit verò (vt ipse dicebat) multitudinem fratrum in valle profundissima & sicca: & multos quidem ex ijs volentes ex ipsa ascendere, & non posse, cùm sibi inuicèm aduersi occurrerent, neque profundissimas tenebras euadere: Alios autem lapsos præ imbecillitate, versari apud inferos: Alios clamantes voce miserabili: Paucos verò ex ipsis vix cum magno labore potuisse ascendere: quibus postquàm ascendissent, lux occurrit. Cumque ad se redijsset, Domino egit gratias, Tunc cognouit beatus ea, quæ verè erãt euentura fratribus in vltimis diebus, & quæ in ipsis futura erat, negligentiam & magnam eorum cæcitatem & errorẽ, & bonorum defectum, & quòd vincent, qui sunt negligentiores, propter inopiam eius, quæ illis minimè placeat, multitudinis: solusque erit locus in ijs posteà: adeò vt improbi imperent fratribus, & qui nesciunt cognitionem, in monasterijs dominatum obtineant, & de principatu decertent: & mali persequãtur eos, qui sunt meliores, & boni non habeant dicendi libertatem: & (vt dicitur) diuina in humana conuertantur. Et exclamans, dixit Domino cum fletu: Domine omnipotens, si ità futurũ est, quanam de causa permisisti, vt omnia fierent cœnobia? Si ij, qui in posterum sunt præfuturi fratribus, erunt mali, qualesnam futuri sunt, qui ab eis pascentur? Nam si cæcus cæcum ducit, ambo in foueam cadent. Temerè & frustrà laboraui. Memento, Domine, præclarorum, quos ipse peregisti, laborum & seruorum tuorum, qui nunc toto animo vitæ rectè agendæ dant operam. Memento testamenti, quod te tuis seruis seruaturum es pollicitus vsque ad consummationem. Tu scis, Domine, quẽadmodùm ex quo ego accepi habitum monasticum, me coram te semper demiserim, humilemq; reddiderim, & nec pane, aut aqua, aut vlla re terrestri fuerim exatiatus.

Visio eius.

Matt. 15:

Hæc eo dicente, vox ad eum facta est, dicens: Noli gloriari, ô Pachomi, cùm sis homo, sed tibi pete veniam. Constant enim vniuersa mea misericordia. Ille verò se statim humi deiecit. & misericordiam à Deo petiuit, dicens: Domine omnipotens, demitte in me tuas miseratiões, & nè vnquàm à me tuam auferas misericordiam. Nam ego quoquè scio, ô Domine, quòd absque tua defensione sint omnia claudicatura. Cumque hæc dixisset, ei lucidi adstiterunt Angeli, & in medio eorum iuuenis, qui, quæ dici non potest, resplendebat pulchritudine, & instãr solis fulgorem emittebat. Erat autem eius capiti imposita corona ex spinis. Quem cùm è terra fecissent surgere, dixerunt: Quoniam petijsti, vt ad te à Domino mitteretur misericordia, eccè ipse est misericordia, Deus gloriæ IESVS CHRISTVS vnigenitus Patris, quem misit in mundum, & cruci fuit propter vos affixus, gestans coronam ex spinis in capite. Dixit autem Pachomius: Rogo intemeratam tuam naturam Domine: Non ego te cruci affixi. Ipse verò lęto vultu dixit: Scio, quòd tu me non crucifixe ris, sed patres vestri me crucifixerunt. Esto ergò bono animo, & confirmeris: Semen enim tuum non deficiet in seculum, & conseruabitur vsque ad consummationem seculi. Quinetiam ipsi, qui post te salui fient ex profundissima caligine, videbuntur eos superare, quorum summum nunc est vitæ institutum. Nam nunc quidem resplendent illuminati exemplo tuarum virtutum: qui autem post te sunt futuri, in loco atido & inculto, in bona sententia & voluntario vitæ instituto, nullo eos deducente ex consanguinęis, ex tenebris resilientes ad veritatem, exercebunt iustitiam: amen

Christus ei appáret spinis corona-tus, cumq; confirmat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

amen dico tibi,inuenientur cum ijs,qui nunc præclarè & citra vllam repræhensionẽ vitam agunt,& eandem consequentur salutem.Hæc cùm dixisset,rursùs assendit in cælum,aëre ità illuminato, vt gloria illius lucis nõ possit vllis verbis humanis explicari.

Cùm ea autem,quæ visa fuerãt, magnus ille esset admiratus,vocat quidem fratres ad nocturnam congregationem is, cui id munus fuerat demandatum. Impleto autem officio, constiterunt, vt solebant, discipuli ad audiendum sermonem. Is verò os aperiens,dixit eis: Filij, pro totis vestris viribus decertate pro vesta salute, antequàm veniat tempus,in quo si fuerimus negligentes, futurum est vt nostram defleamus miseriam. Virtutem prompto & alacri animo operemini. Dico enim vobis,si videretis bona, quæ sunt in cælis,& promissionem,quæ est sanctis reposita:& quemadmodùm puniuntur,qui à Deo exciderunt:& tormenta,quę sunt parata ijs,qui negligunt,& maximè ijs, qui veritatem agnouêre, & non, vt par erat,vitam instituêre, vt essent hæredes,quæ sanctis parata est, beatitudinis: sed aufugerunt,nullius alterius vos teneret desiderium,iam in sublime euectos,&de præteritorũ malorum ignoratione assiduè lugentes, donèc Dei gratia obumbrans vnumquenq; cum gratia adsponsum deduxisset in die decessûs, quandò hîc manente puluere,anima id, quod est cognatum,conseruans, ad immortalem luminum récurrit spiritum. Cur inanem sectatur homo gloriam,cùm sit puluis? Quid autem superbis terra & cinis: Lugeamus nosipsos,dum tempus habemus,nè cùm venerit nobis prefinitus terminus,inueniamur tunc à Domino petere tempus ad pœnitentiam,cuius tempus apertè transierit. In inferno enim,inquit,quis confitebitur tibi? A Dauide didicimus. Verè misera est anima,& digna omni commiseratione,quæ mũdi negauit seruitutem, & eidem rursùs quærit seruire.Nè cõcedamus,ô fratres,huic seculo,quod est breuissimum & vile,vt à nobis rapiat illam beatam & immortalem vitam. Extimesco enim,& horreo, nè forrè patres nostri secundùm carnem, qui in hoc mundo versantur, & in huius mundi negocijs implicantur,& nos hinc existimant beata iam vita frui,inueniantur nos condemnare: Quomodò,dicentes,afflixistis vos in vestris semitis? Magna est vestra afflictio. Ignis accensus est super vos. Inutiles facti sunt rami vestri. Et rursùs ex Propheta: Propterea in prædam fuistis dilecti, vt abominandi, & corona capitis vestri à vobis est ablata. Ciuitates,quæ estis ad Austrũ,quomodò fuistis conclusæ: Nonest,qui vos aperiat. Tollatur enim,inquit, impius, nè videat gloriam Domini. Propterea ex toto animo decertemus, animam semper ante oculos habentes, & omni hora terribile supplicium visione appræhendentes: per quæ mens deduci solet ad sensum: & fert quidem opem lachrymans anima prono corpori: id autem rursùs calefactum,eam reddit vi contemplandi præditam,eamque in sublime extollens ex rebus terrenis,efficit,vt Deum semper visione appræhendat. Et sic humilitas, & inanis gloriæ vacuitas,& ab omni prudentia humana alienatio, hinc erit ei infracta & valida.

Philosophetur ergò quotidiè, fratres, anima aduersùs crassissimum corpus quotuis studio & admonitione:& vesperè, cùm ad dormiendum cõcesserimus,dicat quilibet vnicuique membro corporis: Quandiù sum in medio vestrûm,prompto & alacri animo venite ad Dominum vestrum, manibus quidem dicens: Erit tempus, quandò cessabunt vestræ exultationes: Non ampliùs pugni vobis ad iram deseruient, Non vos extendetis paratæ ad rapinam. Pedibus autem: Erit tempus, quandò non curretis ad ea, quæ sunt iniusta. Cuncta quoquè membra sua similiter allocquatur, & dicat eis: Priusquàm nos mors occuper,& disiungat,quæ ex peccato facta est, dissolutio, decertemus, stemus strenuè, & impigrè Dominum adoremus, donèc ipse rursùs aduenies, & susceptо sudore, qui oritur ex labore,q est ad tempus, transmittat ad vitam immortalem. Fundite lachrymas oculi. Declara caro Domino tuam ingenuam seruitutem, collabora mecum in precibus,quibus DEO confiteor: nè, cùm requiescere vis atque dormire, me deducas in æternum supplicium. Erit enim tempus,si sis sobria & vigilans, quandò veniet tibi copiosa bonorum remuneratio: & rursùs iudicium, si fuerimus pigri ac negligentes. Tunc quæ licebit audire animam sic dicentem corpori; Hei mihi, quòd tecum fui colligata, & tua

Eius ad fratres adhortatio.

Eccl. 10.

Psal. 6.

Ierem. 13.

Esa. 26.

Anima ergà suũ corpus vt se debeat gerere.

tua causa condemnor. Si sic quotidiè nosipsos intendamus, verè templum Dei erimus:& in nobis inhabitabit spiritus Sanctus: & in nobis figet Christus tabernaculũ, neque vllæ insidiæ satanicæ nos poterunt decipere. Dei enim timor, & hæc consilia, quæ sunt à nobis proposita,instàr innumerabilium pædagogorum & doctorum,nos magis docebunt & erudient:& quæcunque mens humana non potest compræhendere,ea ostẽdit sanctissimus diuinus spiritus intemeratæ naturæ. Quid enim,vt oportet oremus, ex Apostoli sententia,nescimus: sed ipse spiritus interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Et quæ deincèps consequuntur. Rom. 8.

Cùm autem fuisset aliquandò fames,& fratres non haberent frumentum,vel potiùs frumentum non inueniretur in tota ferè Aegypto, misit sanctus senex quẽdam ex fratribus ad obeundas ciuitates & vicos,quęrẽtem emere frumentum,cùm ei dedisset ad emendum frumentum centum nummos. Is autem, cui mandatum fuerat hoc negocium,cùm multa loca obijsset,accessit in quandam ciuitatem,quę vocabatur Hermothen, & Dei prouidentia inuénit illic degentem quendam valdè piũ hominem,& Deum timentem,qui audierat de vita sancti Pachomij & eius fratrũ. Huic autem,qui sic vitam agebat,frumentum publicum fuerat commissum. Ad eum itaq; accedens frater,rogabat,vt ei venderet frumentum centum nummorum. Ille verò dixit ei: Reuerà frater, si haberem meum frumentum, acciperem id ex meis filijs, & darem vobis. Audio enim de diuina vestra vita,& quæ à vobis ex virtute agitur. Audi autem,quod sum tibi dicturus. Habeo frumentum publicum repositum, & hucusq; non petitur à præside. Si vis ergò id accipere vsque ad tempus trituræ,possum differre publica. Si ergò scis te posse reddere frumentum illo tempore,accipe quantũ velis. Cùm dixisset autem frater,Nolo te sic mihi facere: Non possumus enim restituere quantitatem,quam sum accepturus, Sed si velis dare mihi centum nũmorum frumentum,aut cuiusuis alterius precij,si potes differre publica vsque ad tempus trituræ, rectè facis. Ille verò dixit ei: Certè possum differre non solùm precium centum nummorum,sed si velis etiam accipere frumentum aliorum centum nummorum, gratum mihi facies,si solùm pro me oraueris. Cùm autem dixisset frater, Hoc aurũ tantùm habemus: Ille hoc audito,Nè sit,inquit,tibi curæ:cape frumentum: & quandò habũeritis precium,afferte ad me.

Cùm hac ergò conditione implêsset nauem frumento tredecim Artabarum, cùm nusquàm in tota Aegypto inueniretur frumentum precij quinque Artabarum, naui gauit frater in monasterium cum magna lætitia. Cùm autẽ audijsset magnus Pachomius venisse nauem frumento onustam,& quemadmodùm emptum fuisset frumentum,statim mittit ad nauem, dicens: Vnum huius frumenti granum nè inueritis in monasterium,neque, qui emit frumentum, veniat in cõspectum meum, donèc in suum locum frumentum restituerit. Valdè enim peccabit, qui hoc fecerit: Nec hoc solùm, sed etiam aliorum centum nummorum frumẽtum acceperit: quod quidem non iussi eum facere,sed suæ seruiens prudentię,plura habendi amore laborauit, & inflammatus lucri cupiditate, nos redegit in seruitutem, debitores constituens,& insatiabiliter quidem abutens eius, qui dedit,benignitate: auari autem instàr ſe gerens,& plusquàm nobis opùs esset frumentum afferens,propriaque authoritate ab eo commodatò accipiens,quod non habemus,ex quo reddamus. Iam verò si contigisset,vt inter veniendũ ei humani aliquid accidisset,& nauem fregisset, quid portuissemus facere? Non eramus omnes futuri serui? Quamobrèm quantum attulit frumenti,vendatur mundanis,qui sunt in his partibus,vt accepit ab eo,qui ei credidit,precio tredecim Artabarum: & postquàm id vendiderit, accipiat aurum,& referat ad eum,qui ei credidit. Centum autem nostris nummis, vt vbiquè venditur, sic ipse quoquè emens,afferat. Sic autem fecit,vt dixerat illi magnus, & attulit frumentum,quod emit precio quinque Artabarum & dimidij. Ab illo autem tempore non siuit ampliùs eum egredi ex monasterio,vt seruiret fratribus: sed sinẽs eum intùs sedere, constituit aliũ,qui præesset administrationi eorũ,quę ad fratres pertinebant.

Hic frater cùm aliquandò accepisset à Scytensi multa sandalia, & quasdam alias species ad vendendum, attulit maius precium,quàm Scyrensis ei dixerat. Accepta autẽ pecunia,Scytensis dimensus est preciũ pellis: & cùm laboris magnũ eius preciũ constituisset quinquaginta minuta pro illo die,quo eas laborauit species, triplã autẽ

Tres artabæ efficiunt de cẽ modios.

Vide sancti viri zelũ & religionẽ.

inue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

inuenisset pecuniam, statim veniens ad magnum Pachomium, dixit ei: Reuerà, ô Pater, malè fecisti, qui hunc fratrem præfeceris talibus negocijs monasterij. Habet adhuc in se mundanam prudentiam. Cùm autem magnus dixisset Pachomius: Quidnã malè facit? Respondit Scytensis, & dixit: Dedi ei sandalia, & quasdam alias species ad vendendum, dicens ei quantitatem precij: Is verò pluris ea vendidit: & triplum mihi attulit precium eius, quod illi dixeram. Cùm hæc autẽ magnus audijsset Pachomius, vocauit fratrem, & dicit ei: Cur sic fecisti? Is verò dixit illi: Preciũ, ô Pater, quod frater dixit, vt acciperem, dixi hominibus, qui emebant. Illi verò dicebant mihi: Si non sunt furtiua, ea sunt maioris precij. Ego verò conuersus, dixi eis: Non sunt quidẽ furtiua, sed iussus sum ea tanti vendere: Vos autem date, quantum vultis dare. Illi verò tantum dederunt, quantum eis placuit, me minimè dimetiẽte eam, quæ dabatur, pecuniam. Magnus autem ille cùm audijsset, dixit ei: Valdè peccâsti, quem pluris habẽdi amor ceperit: sed curre citò, & redde id, quod superat, precium ijs, qui dederũt: & veniens, age pœnitentiam pro hoc tuo delicto: & sede in monasterio, proprium tuũ opus operans: Non enim tibi expedit hoc opus ampliùs facere. Sic autem fecit frater, sicut magnus ille dixerat. Præfecit verò deincèps senex ministerio omnium negociorum monasterij sanctum Tachæum, virum bonum, & omnem hominum laudem vincentem in bonis faciendis operibus.

Cupiditatẽ fratris castigat, nec cũ sinit fungi œconomi officio.

Quidam frater valdè insignis se per se exercuerat. Is cùm audijsset vitã sancti patris nostri Pachomij, rogauit eum, vt ipsum acciperet in cœnobium. Cùm eum autem magnus accepisset Pachomius, paruum tempus cum fratribus versatus, desiderauit esse martyr, cùm mundus in pace ageret, & Ecclesia proficeret, & gratia Dei esset in pace, beato Constantino & Christi amantissimo tunc imperante. Is ergò beatum Pachomium continenter orabat, dicens: Roga pro me Abba, vt fiam martyr. Magnus autem ille eum admonebat, nè sineret hanc cogitationem in eius subire animum. Dicebat verò ei: Frater, Monachi certamen strenuè & fortiter sustins, & cùm vitam tuam nulli repræhensioni affinem ità gesseris, vt Christo placeas, habebis in cælis communionem martyrij. Cùm illius autem indiès augeretur desiderium, & sancto exhiberet molestiam, rogando, vt pro eo precaretur: volens ille magnus hanc eius importunam excutere vexationem: Esto, inquit, ego orabo: sed si vegetis, hoc tibi eueniet. Sed caue, nè quãdò venerit hora, pro eo, quòd te oporteret ferre testimonium, inueniaris negare Christũ. Tu enim reuerà falleris, qui vis tua sponte fugere ad tẽtationem, cùm Dominus noster & Saluator Iesus Christus iubeat nos orare, nè incidamus in tentationem. Cumque hæc dixisset, iussit eum cauere, & non ampliùs hoc cogitare. Accidit autem post duos annos, vt mitterẽtur quidam ex fratribus à magno Pachomio in vicum superiorem, ad scirpos colligendos pro conficiendis monasterij storeis. Hic autem vicus est situs prope Barbaros, qui dicuntur Blemmyæ. Cumq; illic essent fratres in quadam insula, in qua erant multi scirpi, misit ad eos beatus fratrem, qui cupiebat esse martyr, vt paucos sumptus afferret fratribus, iubens vt sibi caueret, & se muniret, & dicens per ænigma id, quod scriptum est: Eccè nunc tempus acceptabile, eccè nũc dies salutis: nullam in aliquo demus offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum. Is autem cùm accepisset asinum onustum ijs, quæ erant ad sumptus necessaria, proficiscebatur ad fratres. Cùm esset autem in solitudine, Barbari qui de monte aquatum descenderant, ei occurrerunt. Quem cùm ab asino demisissent, vinctum manibus, accepto asino cum vasis, abduxerunt in montem ad alios Barbaros.

Matt. 26.

2. Cor. 6.

Cùm verò eum vidissent Barbari venientem cum asino, cœperunt eum irridere, dicentes: Veni monache, & adora deos nostros. Cùm ij autem mactâssent animalia, fecerunt libamina suis simulacris, & adductum monachum cogebãt libare vnà cum eis. Cùm ipse autem hoc nollet facere, irati ad eum accesserunt, nudos enses tenentes, ac minantes se eum esse interfecturos, nisi vellet eorum dijs sacrificare, & eis libare libamina. Is autem cùm vidisset nudos enses, & feros eorum mores, statim vino accepto, libauit eorum simulacris, & cum eis comẽdit de carnibus, quæ fuerant immolatæ idolis: & cùm timuisset mori morte corporis, interemit animam, negãs Deũ Dominum. Cùm hoc autem fecisset, eum demiserunt Blemmyæ. Ille verò postquàm descendit de monte, & ad se redijt, cognouit suam iniquitatem, vel impietatem potiùs,

Boni monachi, sũt martyres.

Monachus temerè ad martyrium adspirans, oblata occasione, Deũ negat.

tiùs, quam fecerat: scissisque suis vestibus, postquàm suam multùm verberâsset faciẽ, venit in monasterium. Cùm autem cognouisset beatus id, quod ei euenerat, egressus est ei obuiàm, magna affectus tristitia. Ille verò cùm eum vidisset venientem, se humì proiecit in faciem, clamans cum lachrymis: Peccaui Deo & tibi, ô Pater, quòd tuum non audiens consilium & admonitionem, hîc non restiterim.

Magnus autem Pachomius cùm hoc audijsset, dixit ei: Surge miser: teipsum, ô infelix, exclusisti à tantis bonis: Fuit reuerà tibi corona imposita, & eam à te abiecisti. Paratus fuisti cooptari in numerum sanctorum martyrũ, & teipsum seiunxisti à beata eorum communione. Aderat Dominus Christus cum sanctis suis Angelis, volens tuo capiti imponere diadema, & tu eum negâsti propter horæ momentum: & mortem timens, quam vel nolens es subiturus, à Deo excidisti, amittens vitam æternam. Vbi sunt verba, quæ tu antè dicebas? Vbi est tuum desiderium? Cùm ille autem dixisset: Pater, peccaui in omnibus, nec possum faciem meam ampliùs ad te attollere: Pater pater. Non est mihi ampliùs relictus locus agendi pœnitentiam. Quid faciam, Pater? Non expectaui fore, vt hæcità fierent. Hæc eo dicente & lachrymante, dixit ei Magnus: Tu quidem, ô miser, te omninò alienum à Deo constituisti. Est autem bonus Dominus, & nunquàm iram suam continuit in testimonium, quòd velit misericordiam, & peccata nostra possit obruere mari profundissimo. Quoniam quantùm distat cælum à terra, tam procùl à nobis nostra amãdabit peccata. Nõ enim vult peccatoris mortem, sed pœnitentiam, & eum qui cecidit, non manere in delicto, sed resurgere: & eum, qui est auersus, non diù perseuerare, sed ad eum quamprimùm conuerti. Propterea nè de te spem abijcias. est enim spes salutis. Si abscissa enim, inquit, fuerit arbor, rursùs florebit. Si velis ergò me audire in omnibus, quæ tibi dixero, habebis à Deo veniam. Ille verò flens, dicebat: Te decæterò, Pater, audiam in omnibus.

Pſal. 102. Ezech. 18.

Iob. 14.

Vide quam satisfactio nem ei indicat S. Pachomius.

Iubet autem magnus Pachomius, vt in quietam cellã secedens, se includat, & neminem conueniat vsque ad mortem suam, & vt, cùm vno die abstinuerit, vescatur solo pane & sale, & aquam solummodò bibat toto vitæ suæ tempore. Duas verò paruas storeas faciat quotidiè, & vigilet quantùm potest: oret autem pro viribus, à lachrymis verò non cesset penitùs. Ille verò secedens, vt ei beatus iusserat Pachomius, conduplicauit omnia, quæ ei dixerat vt faceret. Nullum autem omninò conueniebat, nisi solum magnum Theodorum, & paucos ex magnis senibus. Cùm sic autem decertâssent decem annos, dormijt, de eius requie bonum Dei gratia ferẽte testimonium magno Pachomio.

Veniens autẽ sanctus Pachomius in monasterium, quod dicitur Tabennise, cum Theodoro & Cornelio, & cõpluribus alijs fratribus, paululùm stetit in via. Qui cùm ab aliquo quandam audijsset accusationem, & cognouisset à fratre fuisse neglectum, quod ei datum fuerat mandatũ, (mandârat enim, vt qui in panis officina operabatur oblationem, nunquàm loquerentur superflua: sed quod decebat mandatum, per se meditarẽtur) vocat Theodorũ, (ipse enim curam gerebat illius monasterij) & dicit ei: Vade, & paulatìm diligenter intellige, an aliqui in panis officina noctù sint sermocinati. Et cùm certa sciueris, fac mihi renuncies. Ille aũt scisciatus, ità quidem esse inuénit, & prefecto significauit. Dicit autem Pachomius: Existimant fratres humanas esse traditiones, ignorantes quòd vel pro minimis non paruum imminet periculum negligentibus. Cùm septem dierum silẽtium Israel lubenter in Hiericho suscepisset, deindè tempore terminato exclamâsset, & vrbem expugnauit, & Dei mandatum, quod ab homine datum fuerat, non est transgressus. Et nunc decæterò seruent ipsi hoc nostrum mandatum, & peccatum eis condonabitur. Etenim nos quoq; doctrinã, quæ est vtilis, tradidimus. Ipse autem ingressus, assidebat operi storearum, quę texebantur. Veniens autem puer, qui erat deputatus ministerio hebdomadæ, videt Magnum operãtem, & ei dicit: Noli sic vertere texta, vt rectè opereris: Abbas Theodorus texit alio modo. Is verò surgens, dicit ei: Doce me, quomodò, ô fili. & cùm dixisset, sedit rursùs cum magna animi alacritate, in hoc reprimens spiritum arrogantiæ. Nam si carnis habuisset prudentiam, non ei paruisset, sed etiam repræhendisset puerum: vt qui in loquendo cum eo, pueri modum exuperâsset.

Nota quàm periculosũ sit maiorũ iussa negligere.

Mira sancti viri humilitas.

Cùm ei autem exhiberetur molestia ab hospitibus & fratribus, accedit dæmon, & stans ex aduerso: Gaudeas, inquit, Pachomi, ego enim sum Christus, & véni ad te meũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Discretio spirituum.

amicũ. Ipse verò sancti Spiritûs discretione, maligni declinãs visiones, apud se discebat, dicẽs: Christi sanctitatis aduentus est plenus gaudio, & est liber ab omni metu, humanis omnibus cogitationibus statìm euanescentibus ad eius, qui appáret, cõtemplationem. Ego aũt nunc sum plenus perturbatione, & sum dubius animi. Cùm ergò surrexisset protinùs, per fidem in Christum accepta audacia, statuit cum vincere. Et à spiritu inspiratus, dixit ei: Recede à me, diabole: es execrat⁹, & tua visio, & ars tuorum consiliorum. Cùm aũt factus esset, tanquàm puluis, impleuit domum tetro odore, & ipsum aërem conturbauit, magna voce ei dicẽs: Meos offendisti pedes: sed magna est Christi virtus, & à vobis illudor quotidiè. Sed non cessabo bellum gerere. Oportet eñ me meũ munus implere. Pachomius aũt confitmatus spiritu, Dño contrà confitebatur, gratias agens propter immensa eius in ipsum beneficia.

Visio diabolica.

Porrò autem cùm vna nocte ambularet hic Magnus in hoc monasterio, repentè procùl videt quandam visionem magnam, & plenã multa deceptione. Erat enim species mulieris summa pulchritudine, adeò vt narrare non posset neque speciem, neq; posituram, nec spectaculum eius, quæ ei aderat, visionis. Cùm hanc autem vidisset Theodorus, fuit valdè conturbatus, & vultu est muratus. Quem cùm beatus vidisset sic extimescentem: Confide, dixit ei, in Domino Theodore, & nè angaris animo. Cumque hæc dixisset, stetit in oratione ad hoc, vt stupẽda illa expelleretur visio. Illis verò supplicantibus, ea magìs magisque aduersùs eos procedebat, se impudẽter gerẽs. Ea autem appropinquante cum multitudine dæmonum præcurrentiũ, cùm ad. huc preces funderet Pachomius, ad eos veniens, dicit eis: Cur fruſtià laboratis? Cõtra me nihil potestis facere. Accepi enim à Deo omnipotente tentandi, quos volo, potestatem: & hanc petitionem iamdiù abhinc sum à Deo consecuta. Eam autẽ interrogauit sanctus Pachomius, dicens: Dic mihi, Tu quis es? Et vndè venisti, & quem quæris tentare? Illa verò dixit: Ego sum virtus diaboli: mihi seruit tota phalanx dæmonum. Ego sum, quæ ludam abripui à cœtu Apostolico. Accepi ergò, ô Pachomi, vt aduersùs te bellum gererem: Non potui enim ferre probrum dæmonum, Nullus enim me vnquàm ità eneruauit, vt tu, Pueris enim, senibus & adolescentibus per tuã me doctrinam subijcis, & efficis, vt ab eis conculcer: & tanta contra me congregata multitudine, infracto eos muro circundedisti, nempe timore Domini, adeò vt decẽterò non possint nostri ministri ad aliquem vestrûm liberè accedere. Hæc autem omnia vobis euenerunt propter Deum Verbum, qui homo factus est: Qui quidem dedit vobis potestatem conculcandi omnem nostram potentiam.

Vide dæmonũm imbecillitatem.

Ad hæc verò dicente Pachomio, Venisti ad me solùm, vt dicis, tentandum, an etiã alios? illa ei dixit: Et te, & omnes tuî similes. Ei autem rursùs dixit Pachomius: Et Theodorum igitur? Illa verò: Et aduersùs te, inquit, & aduersùs Theodorum accepi potestatem: Sed non possum omninò vobis appropinquare. Cùm ipsi autem dixissent, Quanam de causa? dixit eis: Si vobiscum bellum geram, sum vobis cõmodi potiùs causa, quàm damni, & maximè tecum, Pachomi: quoniam dignus es habitus, qui corporeis oculis videres gloriam Dei. Sed non in ęternum cum eis habitabitis, quos nunc munitis vestris precibus. Erit enim tempus post vestrum decessum, quandò in eis ducam choream. Vos enim fecistis, vt ego conculcarer sub pedibus tantæ multitudinis Monachorum. Magnus autem ei dixit: Quî scis, quòd qui nos sunt consecuturi: nõ sint syncerè & germanè. plusquàm nos, seruituri Domino, vt possint munire posteros timore Domini? Hoc scio, inquit. Mentiris impio tuo capite, inquit Pachomius, cùm nullam omninò habeas vim præsciendi. Hoc enim Deum solùm sequitur, & est eius potestatis proprium: Tu autem soli mendacio imperas. Illa verò dixit: Per præsci entiam quidem, vt tu dicis, nihil scio: Cõiectans autem dico tibi me scire. Dicente autem beato. Et quomodò conijcis? Dicit ei: Ex ijs, quæ præcesserunt, ea etiã, quæ sunt futura, conijcio: Is autem rursùs, dixit ei: Quomodò? Illa verò dixit ei:

Cuiusuis quidem rei principiũ intenso & vehementi quodam desiderio ferturad ea, quorum studio tenetur, maximè verò cupiditatis, plantationis & cælestis vocationis, quæ diuina voluntate prodigijs, & signis, & varijs virtutibus cõfirmat eos, qui eam exercent. Cùm autẽ iam in tuto fuerit collocata, & se exercẽdo peruenerit ad firmitatem, cessat ab incremento, vt quæ vel tempore cõsumatur, vel flaccescat socordia, vel hebes & obtusa reddatur cõtemptione. Magno autem Pachomio eam interrogan-

rogante: Quid est ergò, q⁹ (vt dicis) venisti solùm ad magnos tentandum, non aũt oẽs fratres, si proprium, vt ais, tuum munus est exitium animarum, & in vitio, & improbitate superas oẽs dęmones, & tantũ vales viribus aduersùs viros tantos? Illa respondens, dixit: Iam quidem tibi priùs dixi, q⁹ ex quo ab omnipotenti Christo in terra facta est salutaris humanę naturæ susceptio, nos euasimus imbecilli, adeò vt tanquàm passer ab eis, qui credunt in ipsum, illudamur & irrideamur. Sed etsi effecti sumus imbecilli, minimè tamẽ cessamus, in qbus possumus, à nostra operatione. Sed neq; desistemus vobis aduersari, conueniens quidem seminantes vitium in animis athletarũ: Et cùm aliquem suaui aliqua titillatione moueri & voluptate affici cognouerimus, voluptates magis accendimus, & quàm maxima, & maximè inexpugnabili possumus vi ei insultamus. Quòd si contrà viderim⁹ eum nostra nõ admittere, neq; à nobis lubenter teneri, sed se fide in Christum, & sobria & vigilanti mente munire, tanquàm fumus, qui dissoluitur, recedimus in aërem. Ea aũt de causa nõ permittimur, vt totis viribus oẽs aggrediamur, eô q⁹ bellum, quod à me geritur, non possint oẽs perfectè ferre. Si enim concederemus aduersùs oẽs hoc facere, vestra protectione nõ multòs abduxissetis. Sed quid agam, cùm crucifixi potestate prouidendi & prospiciendi per vestras preces custodiantur? Tunc sanctus magna voce & cum magno gemitu dicit ei: O vestram, quę nequaquàm sopiri potest, improbitatem. Non cessatis decęterò in genus hominum insanire, donèc rursùs diuinus & immortalis vertex de cęlo venięs, vos omninò consumet. Quæ cùm dixisset, dæmonũ phalangem increpauit, & Christi nomine eam protinùs dissipauit, & fecit euanescere.

Christus homo factus, vires dæmonum enerua uit.

Manè aũt exorto, cõuocatis omnibus fratribus, q & vita, & tẽpore antecellebant, narrauit oĩa, quę vidit & audiuit à pernicioso dęmone. Narrauit verò ijs etiã, qui aberant, per proprias literas timore Dei muniẽs, & docens nihil inducere visa improborum dæmonum. Qui quidem cùm audijssent, & viderẽt quæ ab ipso per Christi gratiam fiebant miracula, valdè confirmabantur, & laborem exercitationis ferebant prompto & alacri animo. Fratrem quidem certè sectatorẽ & æmulatorem eius tolerantiæ, cùm staret in oratione, in pede pupugit scorpius, & cor eius vsqueadeò dolor tetigit, vt spiritum propemodùm emitteret. Ipse autem, licèt ex ictu dolorẽ sensisset, non priùs surrexit, quàm finijsset orationem. Rursùs verò quidam morbus, qui innaserat caput Theodori, ei grauissimos afferebat dolores, & ipse quidem petebat, vt sibi liceret decedere. Dicebat verò Pachomius: Putásne, ô frater, morbum, vel aliquid aliud eiusmodi euenire absque Dei permissione? Quamobrèm patere, frater, & quandò volet Dominus, te curabit. Eccè nunc probaris, vt Iob perfectus: age gratias, & sustinens afflictiones, vide vt benedicas Domino, & habebis requiem maiorẽ laboribus. Pulchra est enim exercitatori, quæ est ex Deo, tolerãtia in precibus & abstinentia. Potest autem, qui ęgrotat, maiorẽ accipere mercedẽ patientia & tolerãtia.

Afflictionũ vtilitas.

Rursùs autẽ accidit, vt cùm beatus fratres visitaret in cellis, & sensum vniuscuiusq; corrigeret, accederet etiam ad quendam Romanum, qui erat maximæ authoritatis: callebat verò pulchrè quoq; linguam Græcam. Cùm ergò ad eum venisset Magnus, vt eorum admoneret, quæ futura erãt ei vtilia, & cognosceret motiones cordis eius, allocutus est eum Aegyptiacè. Nesciebat autem frater, quid ei magnus diceret Pachomius: neque sciebat Pachomius, quidnã diceret Romanus, propterea quòd beatus Græcè loqui nesciret. Necessè autem habuit magnus Pachomius vocare fratrẽ, qui posset interpretari, quæ dicebantur ab vtrisque. Cùm verò venisset frater ad interpretandũ, nolebat Romanus magno dicere Pachomio cordis sui delicta per aliũ, & sic ei dicit: Te solum volo post Deum esse cognitorem malorum cordis mei, neq; volo ea tibi dicere per alium: sed neq; vllum alium ea audire, præter te. Cùm hæc audiem magnus audijsset Pachomius, iussit secedere fratrem, qui venerat ad interpretãdum. Cùm verò non posset ei ea verba dicere, quæ afferrẽt vtilitatem & salutẽ, quòd omninò Græcè nesciret, postquàm ei manu annuisset vt expectaret, donèc ad eũ veniret, abijt beatus, vt per se oraret: & extensis suis in cælum manibus, Deum precatus est, dicens: Domine omnipotens, si non possum iuuare homines, quos ad me misisti à finibus terræ, quòd eorum linguas nesciam, quid opùs est, vt ipsi veniãt? Sin autem vis eos hìc per me esse saluos, da mihi, Domine omnipotens, ad eorum corrigendas ánimas, vt sciam eorum sermonem. Cumque ipse tres horas orâsset, & Deum multũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Diuinitùs impetrat Pachomius notitiam oīm linguarum.

rogâsset, & suæ orationi finem imposuisset, repentè de cælo in dexterā eius manum missa est velutì epistola chartacea conscripta. Quam cùm legisset, statim didicit sermones omniū linguarum: & cùm gloriam reddidisset patri, & filio, & spiritui sancto, cum magna lætitia venit ad illum fratrem, & citra vllum errorē cœpit cum eo Græcè & Romanè disserere, adeò vt cū frater audijsset, cœperit de magno dicere: Omnes scholasticos superat in elocutione. Cùm eum ergò correxisset, vt oportuit, & ei peccatis constituisset pœnitentiam, & eum commendâsset Domino, ab eo abijt.

Accidit, vt cùm sederet aliquandò magnus in quodam loco monasterij cum quibusdam alijs magnis fratribus, quidā frater monasterij duas, quas eo die fecerat, paruas storeas poneret ante suam cellā, ex aduerso eius loci, in quo magnus Pachomius sedebat cum fratribus. Hoc autem fecerat elatus vanæ gloriæ cogitatione, existimâs se in hoc esse laudandum à magno Pachomio, quòd tali esset vsus diligentia: cùm regula hoc contineat, vt vnusquisq; frater vnam in die faciat stoream. Cùm autem vidisset magnus Pachomius eum fratrem hoc fecisse ad ostentationem, & animaduertisset illius eò tendere cogitationem, valdè suspirans, dixit fratribus, qui cum eo sedebant: Videte hunc fratrem, qui à manè hucusq; laborauit, diabolo totū suum donauit laborem, & sui operis nihil reliquit, quo suam recrearet animam: quoniā magis amauit hominū gloriam, quàm Dei: & labore quidem suum corpus consumpsit, fructu verò laborum vacuam reddidit animam: Vocatumq; illum fratrem increpauit, & præcepit, vt orantibus fratribus, duas tenens storeas ponè eos, diceret: Rogo vos, fratres, vt oretis pro infelici mea anima, vt summè misericors Deus vestris precibus eius misereatur, quæ has duas paruas storeas eius regno prætulit. Et rursùs dum fratres comederent, iussit cum eodem modo stare in medio eorum cum storeis, donec fratres à mensa surgerent. Et postea iussit eum includi solum in cella, & rēpore quinque mensium quotidiè facere duas storeas, & vesci pane solo cum sale, & nullum fratrem eum conuenire.

Castigat fratrē vanæ gloriæ cupidum.

Post hæc autem necessè est, antequàm finiamus orationem, meminisse vnius viri, qui vel omnem hominum laudem superabat, ad ædificationē & vtilitatē eorum, quæ hæc legent, nomine Zachæi. Is post longum tēpus exercitationis corpore mutilatus, habebat quidem cellā separatam à fratribus, in sale & pane totā vitā suam trāsigens. Quotidiè autem conficiebat stoream, tanquàm sustinens contritionē, vt sæpè, dum conne&eret funes storearum, manus, quæ pungebantur, sanguinis guttas emitteret, & in ipso opere ostenderent viri tolerantiam. Cùm ergò esset in tanta imbecillitate corporis, nunquàm abfuit à fratrum congregatione, nec interdiù vnquàm dormijt vsq; ad suum decessum. Solebat autē noctù, antequàm ipse dormiret, apta quædā dicere memoriter ex scripturis: & cùm totū corpus suum signâsset, & Deo dedisset gloriam, sic recumbere: deindè media nocte expergiscì, & vsq; ad manè implere hymnodiam. Cùm eius manus vidisset aliquandò frater cruentas propter vehementiā operis, dicit ei: Frater, cur in operando sic laboras? & maximè cùm tāto morbo vexeris? Nunquid est peccatum tuum ociū, & à Deo cōdemnaberis, si non opereris? Scit ipse ægrotare, nec vllus sic afflictus opus vnq; tetigerit, maximè si non cogatur. Alijs, Deo volente, opem ferimus hospitibus & pauperibus: & tibi proprio nostro, & tanto patri non prompto & alacri animi studio seruiemus? Cùm is autem rursùs respondisset: Fieri non potest, vt ego non operer: Si tibi, inquit, sic videtur, vnge saltē vespere oleo manus tuas, vt nō tantùm defatigeris, néve illæ ex sanguinis profluuio arescant. Ille verò persuasus quidē sic fecit, vt fuerat rogatus. A ramis autem puncte manus adeò læsæ fuerant, vt non posset ille ampliùs ferre dolores, quos ex eo sentiebat. Veniens autem in cellam Pachomius, cùm de dolore audiuisset, dicit ei: Existimas, ô frater, tibi prodesse oleum? Quis autem te sic coëgit laborare, vt prætextu operis, insensili potiùs oleo, quàm in Deo spem haberes sanitatis? Num fieri non poterat, vt Deus te curaret? Si ignorat nostras imbecillitates, opus etiā habet, vt admoneatur. Num nos despicit habens odio, qui natura est clemens & benignus in homines? Sed Deus vtilitatem animæ ædificans, permittit afflictiones, vt fortiter ferentes, ostendamus tolerantiam, ei omnia permittentes: quādò scilicet velit, & vt velit, largiri quietem à malis. Is autē respondens, dicit: Condona mihi, Pater, & ora pro me, vt hoc & omnia peccata mea condonet Christus. De eo autem affirmârunt nōnulli, quòd anno integro seipsum luxit, post duos dies cibum sumens. Eum misit ad fratres beatus Pachomius, velutì archetypum & fundamentum bonorum operum. Erat enim admonendi & exhortandi potestate præditus, vt si vllus alius. Qui cùm vsq; ad finem legitimè certâsset, egregium finem & propter labores remunerationem, regnum cęlorum meruit accipere.

Mira Zachęi abstinētia.

Cubitū iturus, signat se cruce. Habes autiqnū Christianorū morem.

Cùm ergò exploratum habuisset sanctus Pachomius se non abscondisse talentum, sed & hūc, & complures alios perfectos misisset ad Dominum, festum egit in ab ipso plantatis Saluatoris tabernaculis, in quibus horum sanctorum habitauit catalogus. Post sanctum autem & venetandū Paschę festum, cùm multi fratres variè essent consummati, tandèm ipse quoq; ægrotauit. Ei verò ministrabat Theodorus, cuius sæpè meminimus. Et euasit quidem corpore tenuissimus: mansit autem vultu admodùm lætus, hinc purā animæ conscientiam velutì exprimens ijs, qui ad ipsum adspiciebāt. Duobus autem diebus ante suam consummationem, cùm conuocâsset totum suum diuinum catalogum, dixit eis: Ego quidē, fratres, viam Patrū ingredior: Video enim me vocari à Domino: Vos autem semper recordantes earum, quas à me audijstis, exhortationum, estote in rebus omnibus sobrij & vigilantes: neque sit vobis vlla communio cum hæresi Origenis, aut Meletij, ant Arrij, aut reliquorum Christi aduersariorum, aut aliorū, quos vobis mandaui vt vitaretis. Sit verò vobis curæ cum ijs versari, qui vestris proderunt animis. Ego enim iam libor, & instat tempus meæ resolutionis. Eligite aliquem, qui loco meo possit vobis prodesse. Ego quidem ad hoc non video Petronio probatiorem. Vestrùm autem est eligere id, quod est vobis conducibile. Cùm ij autem Patris accepissent consilium, (erat enim fide potens, humilis spiritu, & bonus moribus) pro ipso fudit preces, propterea quòd ipse quoq; esset ægrotus in monasterio, quod dicitur Chenoboscìorum. Et ei quidem, etsi absenti, tradidit eam, quæ in Christo erat, fraternitatem: & cùm misisset ad eum accersendum, se autem signâsset, & hilariter iu illum defixisset oculos, qui mittebatur, sanctam illam emisit animam quartodecimo mensis Maij.

Vitāda hæreticorū cōmunio.

S. Pachomij obitus.

Cùm autē corpus accepissent discipuli, & ei purè fecissent exequias, & die sequenti peregissent vigilias, die consequenti eum sepeliērunt in monte. Qui verò missus fuerat ad Petronium, adduxit eum adhuc ægrotantem. Cùm autem ipse quoq; paucos dies gubernâsset fraternitatē, decedit in pace, relicto pro se viro iusto & religioso, nomine Orsisio. Hæc verò nos ex pluribus pauca scripsimus, & pro maximis eius factis & operibus, minima: non vt laudē demus sanctis patribus, (Nostrum enim honorem, aut gloriam non appetunt: Sufficit enim eis æterna laus, qua afficiūtur à Domino, & Angelis, & erit perfectior. Fulgebunt enim sicut sol, Christi lumine perfusi: qui semper eos glorificat, qui eū glorificant) sed vt nos quoq; eos imitemur pro viribus, ex auditione inducti ad eorum imitationē, precibus & intercessionibus sanctorum Prophetarum, Apostolorū & Martyrum: *propter quos Dominus noster Christus glorificatur: Cui gloria & potentia in secula seculorum, Amen.

Item Petronij.

Matt. 13. 2. Reg. 2.

* per

Rogo autem eos, qui hæc legunt, vt fidem habeant huic narrationi. Si quis verò ex ijs, qui legent, de ijs quæ dicuntur, eius precibus accuratè interroget, dicens: Vndenām vobis scriptoribus fuit harum rerum cognitio? recordetur eorum, quæ à nobis dicta sunt superiùs, quòd ea ex sanctis patribus cognouimus, cùm accuratè examinaremus. Ipse enim beatus Pachomius sæpè narrans fratribus ea quæ pertinebant ad eorum vtilitatem, eis quoq; suas aperuit cogitationes, & abundè docuit, quemadmodùm pro vnaquaq; petitione orare oporteat. Non solùm autem eis, sed omnibus etiam aduenientibus Monachis suadebat credere in Christum Saluatorem, & eum diligere, & seipsos cōseruare à turpibus cogitationibus, & carnis voluptatibus: & fugere vanam gloriam: & orare sine intermissione, vt se inuicèm diligerent. Ad hanc enim charitatem nos quoq; diuinus inducens Apostolus, & eius ostēdens magnitudinem, dicit, scribens ad Corinthios: Sectamini autem charismata meliora, & adhuc excellentem vobis viam ostendo. Porrò autem Dominus quoquè Christus dixit suis Apostolis: In hoc scient omnes, quòd discipuli mei eritis, si vos inuicèm dilexeritis. Nam multi quidem admirantur, aiebat, eos, qui possunt curare corpora: Ego verò eos non tanti esse existimo, quanti eos, qui rudes & idiotas perfectos efficiunt, & à vitio conuertunt ad virtutem. Non iudicatur enim, ô dilecti, quòd hoc & hoc mira-

1. Cor. 12. Iohan. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

culum non fecerit: sed iudicatur, si habet similitudinem eorum, qui à diuino spiritu
Psal. 53. condemnantur, dicēte: Non proposuerunt Deum in cōspectu suo. Quomodò enim
potest amare proximum, qui Deum non semper prospicit, conuenienter beato Da-
Psal. 15. uid, qui dicit: Præuidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris
meis est, nè commouear? Est verò, aiebat, necessarium & Deo gratum, pueros, qui
*p̄cedētib⁹ adhuc sunt liberi à vitio, crebriùs hæc audire, & rebus doceri *procedētibus, atque
hanc sequendo regulam tendere ad anteriora, & ante ætatem expetendo id, quod est
bonum & honestum, se extendere ad superiora, pergēdo ad perfectionem, sicut bea-
tus Samuel templo assidens. Etenim parata est munda terra ad susciendam planta-
tionem. Multis autem laboribus mundata terra, tunc producit. Oportet ergò nos
cauere, nè offendantur iuuenes, vt Dominus, qui custodit paruulos, nostram quoquè
Psal. 114. conseruet animam, tanquàm pupillam oculi. Qua enim, inquit, mensura metimini,
Matt. 7. eadem vobis fiet mensio. Nè ergò audeat aliquis, ô dilecti, lædere animam vllo verbo
ocioso. Quomodò autem hoc seruare oporteat, non opùs est longa oratione. Audi
Eccl. 12. enim, inquit, vniuersum finem orationis: Deum time, & mandatum eius custodi, &
eris perfectus monachus. Poteram alia quoquè vobis dicere, sed nè sit prolixior &
molestior oratio, Deus pacis vos confirmet in sui timore, Amen.

VITA BONIFACII EPISCOPI FERENTI NI, PER D. GREGORIVM PAPAM SCRIPTA, *lib. 1. Dialog. Cap. 9.*

14. Maij.

Paupertas ecclesiæ Ferentinæ.

Is tibi aliquid de Tusciæ partibus narrem, vt cognoscas quales in ea viri fuerint, & omnipotentis Dei notitiæ quantùm propinqui? Petrus: Volo, atq; hoc omnimodò exposco. Gregorius: Fuit vir vitę venerabilis Bonifacius nomine: qui in ea ciuitate, quę Ferentis dicitur, episcopatûs officium tenuit, & moribus impleuit. Huius multa miracula is, qui adhuc supereſt, Gaudentius presbyter narrauit. Qui nutritus in eius obsequio, tanto vberius narrauit. Qui nutritus in eius obsequio, tanto verius de illo veraciùs dicere, quanto ei cōtigit & interesse. Huius ecclesię grauis valdè paupertas inerat, (quę bonis mentibus esse solet custodia humilitatis) nihilque aliud ad omne stipendium, nisi vnam tantummodò vineam, habebat: quæ quodam die ità grandine irruente vastata est, vt in ea paucis vitibus vix parui rarique racemi remansissent. Quò cùm Dei prędictus vir reuerentissimus Bonifacius episcopus fuisset ingressus, magnas omnipotenti Deo gratias retulit: quia in ipsa sua adhuc inopia sese angustiari cognouit. Sed cùm iam tempus exigeret, vt ipsi quoquè racemi, qui remanserant, maturescere potuissent, custodem vineæ ex more posuit, eamque solerti vigilantia seruari præcepit. Quadam verò die mandauit Constantio presbytero nepoti suo, vt cuncta vini vascula in episcopio, omniaque dolia ità, vt antè cōsueuerat, pice superfusa præpararet. Quod cùm nepos illius presbyter audisset, valdè admiratus est, quòd quasi insania præciperet: quòd vini vascula præparare faceret, qui vinum minimè haberet: nec tamen præsumpsit inquirere, cur talia iuberet: sed iussis obtemperat, & omnia ex more præparauit. Tūc vir Dei vineam ingressus, racemos colligit, ad calcatorium detulit, omnes exindè egredi præcepit, solusque ibi cum vno paruulo puero remansit, quem in eodem calcatorio deposuit, & calcari ipsos paucissimos racemos fecit. Cumque ex eisdem racemis parùm aliquid vini defluueret, cœpit hoc vir Dei suis manibus in paruo vase suscipere: & per cuncta dolia omniaque vasa, quæ parata fuerant, pro benedictione diuidere: vt ex eodem vino omnia vascula vix infusa viderentur. Cùm verò ex liquore vini parùm aliquid in vasis omnibus misisset, vocauit protinùs presbyterum, iussitque pauperes adesse. Tunc cœpit vinum in calcatorio crescere, ità vt omnia, quæ allata fuerant, pauperum vascula impleret. Quibus cùm se idoneè satisfeciſſe conspiceret, ex calcatorio iussit puerum discedere: apothecam clausit: atque impresso sigillo proprio, munitam reliquit: mox ad ecclesiam redijt. Die verò tertia prædictum Constantium presbyterum vocauit, & oratione facta, apothecam aperuit, & vasa, in quibus tenuissimum liquorem infuderat, vbertìm vinum fundentia inuenit: ità vt pauimentum omne excrescentia vina inuaderent, si ad hæc episcopus tardiùs intrâsset. Tunc terribiliter presbytero præcepit, nè quousquè ipse in corpore viueret, hoc miraculum cuiquam indicaret: pertimescens videlicet, nè virtute facti, fauore humano pulsatus, indè intùs inanesceret, vndè foris hominibus magnus appareret. Exemplum magistri sequens, qui vt nos ad viam duceret humilitatis, de semetipso discipulis præcepit, dicens, vt ea quæ vidissent, minimè dicerent, quousquè filius hominis à mortuis resurgeret. Matth. 17.

Petrus: Quia occasio apta se præbuit, libet inquirere, quidnam sit, quòd redemptor, cùm duobus cæcis lumen reddidit, iussit vt nemini dicerent: & illi abeuntes, diffamauerunt eum in totam terram illam? Nunquidnàm vnigenitus filius, patri & sancto spiritui coęternus, hac in re velle habuit, quod non potuit implere: vt miraculum, quod taceri voluit, minimè potuisset abscondi? Matth. 9.

Gregorius: Redemptor noster per mortale corpus omne, quod egit, hoc nobis in exemplum actionis præbuit: vt pro nostrarum virium modulo eius vestigia sequentes, inoffenso pede operis, præsentis vitæ carpamus viam. Miraculum nanque faciens, & tacere iussit, & tamen taceri non potuit: vt videlicet electi eius, exempla doctrinæ illius sequentes, in magnis, quæ faciunt, latére quidem in voluntate habeant, sed vt prosint alijs, prodātur inuiti: quatenùs & magnæ humilitatis sit, quòd sua opera taceri appetunt: & magnæ vtilitatis sit, quòd eorum opera taceri nō possunt. Non ergò voluit Dominus quicquam fieri, & minimè potuit: sed quid velle eius membra debeant, quid've de eis etiam nolentibus fiat, doctrinæ eius magisterio exemplum dedit. Opera nostra quatenùs celāda & prodēda.

Petrus: Placet, quod dicis.

Gregorius: Adhuc pauca aliqua de Bonifacij episcopi opere supersunt: quia eius memoriam facimus, exequamur. Alio nanque tempore beati Proculi martyris natalitius propinquabat dies, quo in loco vir nobilis, Fortunatus nomine, manebat: qui magnis precibus ab eodem venerabili viro postulauit, vt cùm apud beatum martyrem Missarum solennia ageret, ad benedictionem dandam in suam domum declinaret. Vir autem DEI negare non potuit, quod ab eo ex Fortunati mente charitas poposcit. Peractis igitur Missarum solennijs, cùm ad prædicti Fortuuati venisset mensam, priusquàm DEO hymnum diceret, sicut quidam ludendi arte cibum solent quærere, repentè ante ianuam cum simia vir adstitit, & cymbala percussit. Quem sanctus vir dedignatus, audiens sonitum, dixit: Heu heu: mortuus est miser iste. Ego ad mensam refectionis vèni, os adhuc ad laudem DEI non aperui: & ille cum simia veniens, percussit cymbala. Subiunxit quoquè & ait: Ite, & pro charitate ei cibum potumque tribuite: scitote tamen, quia mortuus est. Qui infelix vir, dum panem ac vinum ex eadem domo percepisset, egredi ianuam voluit: sed saxum ingens subitò de tecto cecidit, eique in verticem venit. Ex qua percussione prostratus, in manibus iam semiuiuus leuatus est. Die verò altera, secundùm viri Dei sententiam, funditùs finiuit vitam. Qua in re, Petre, pensandum est, quantus sit viris sanctis timor exhibendus. templa enim DEI sunt. Et cùm ad iracundiam vir sanctus trahitur, quis alius ad irascendum, nisi eiusdem templi inhabitator excitatur? Metuenda ergò tanto est ira iustorum, quanto & constat, quia in eorum cordibus ille præsens est, qui ad inferendam vltionem, quam voluerit, inualidus non est. Vir sanctus abominatur iocularatorem.

Alio quoquè tempore prædictus Constantius presbyter nepos eius, equum sumi duodecim aureis vendidit: quos in propria arca ponens, ad exercendum opus aliquod discessit. Tunc subitò ad episcopum pauperes venerūt, qui importunè precabantur, vt eis sanctus vir Bonifacius episcopus ad consolationem suæ inopiæ aliquid largiri debuisset. Sed vir Dei quia, quid tribueret, non habebat, æstuare cœpit in

Universidad de Deusto
Biblioteca

cogitatione, nè ab eo pauperes vacui exirent. Cui repentè ad memoriam redijt, quia Constantius presbyter nepos eius equum, quem sedere consueuerat, vendidisset, atque hocipsum in arca sua precium haberet. Absente igitur eodem nepote suo, accessit ad arcam, & piè violentus, claustra arcæ comminuit, duodecim aureos tulit, eosque indigentibus, vt placuit, diuisit. Itaque Constantius presbyter reuersus ex opere, arcam fractam reperit, & caballi sui precium, quod in eam posuerat, non inuenit. Cœpit itaque voce magna perstrepere, & cum furore nimio clamare: Omnes hîc viuunt: solus ego in domo hac viuere non possum. Ad cuius nimirùm voces venit episcopus, omnesque, qui in eodem epìscopio aderant. Cumq; eum locutione blanda vir Dei temperare voluïsset, cœpit ille cũ iurgio respondere, dicens: Omnes tecum viuunt: solus ego autem hîc viuere non possum: redde mihi solidos meos. Quibus vocibus commotus est episcopus: beatæ Mariæ virginis ecclesiam ingressus est, & expansis manibus stando cœpit orare, vt eiredderet, vudè presbyteri furentis insania mitigari potuisset. Cumq; subitò oculos ad vestimẽtum suum inter extensa brachia reduxit, repentè in sinu suo duodecim aureos inuenit, ità fulgentes, tanquàm si exigne producti eadem hora fuissent. Qui mox de ecclesia egressus, eos in sinum furentis presbyteri proiecit, dicens: Eccè habes solidos, quos quæsisti: sed hoc tibi notum sit, quia post mortem meam in huius ecclesiæ episcopum non eligeris propter tuam auaritiam. Ex qua sententia veritatis colligitur, quia eosdem solidos presbyter pro adipiscendo episcopatu præparabat: sed viri Dei sermo præualuit: nam idem Constantius in presbyteratûs officio vitam finiuit.

Mira benignitas in pauperes.

Diuinitùs ei reddũtur 12. aurei.

Alio quoq; tempore duo ad eum Gotthi hospitalitatis gratia venerunt, qui Rauennam se festinare professi sunt. Quibus ipse paruum vas ligneum vino plenũ manu sua præbuit, quod fortassè in prandio itineris habere potuissent, ex quo illi quoadusquè Rauennam venirent, Gotthi biberunt. Aliquantis autem diebus in eadem ciuitate morati sunt, & vinum, quod à sancto viro acceperant, quotidiè in vsu habuerunr. Sicque vsque ad eundem venerabilem patrem ferentes reuersi sunt, vt nullo die cessarent bibere, & tamen vinum eis ex illo vasculo nunquàm deesset, acsi in illo vase ligneo, quod Episcopus eis dederat, vinum non augeretur, sed nasceretur.

Vinum in vasculo augescit.

Nupèr quoquè de eiusdem loci partibus senex quidam Clericus aduenit, & ea, quæ ipse de eo narrat, silentio non sunt prætereunda. Nam dicit, quòd quadam die ingressus hortum, magna hunc erucarum multitudine inuenit esse coopertum: qui omne olus in eo deperire conspiciens, ad easdem erucas conuersus, dixit: Adiuro vos in nomine Domini IESV CHRISTI, recedite hinc, atque hæc olera comedere nolite. Quæ statim ad DEI verbum ità omnes egressæ sunt, vt nec vna quidem intrà spatium horti remaneret. Sed quid mirum, quòd hæc de episcopatûs eius tempore narramus, quandò iam ab omnipotente DEO ordine simul & moribus creuerat: dum illa magìs miranda sint, quæ eum hic senex clericus adhuc puerulum fecisse testatur? Nam ait, quòd eo tempore, quo cum matre sua puer habitabat, egressus hospitio, nonnunquàm sine linea, crebrò etiam sine tunica reuertebatur: quia mox vt nudum quempiam inuenit, vestiebat, hîc se expolians, vt se ante Dei oculos illius mercede vestiret. Quem mater sua frequenter increpare consueuerat, dicens, quòd iustum non esset, vt ipse inops pauperibus vestimenta largiretur. Quæ die quadam horreum ingressa, penè omne triticum, quod sibi in expendium totius anni præparauit, inuenit à filio suo pauperibus erogatum: cumque semetipsam alapis pugnisque tunderet, quòd quasi anni subsidia perdidisset, superuenit Bonifacius puer DEI, camque verbis, quibus valuit, consolari cœpit. Quæ cùm nihil consolationis admitteret, hanc rogauit, vt ab horreo exire debuisset, in quo ex omni eorum tritico parùm, quod inuentum est, remansisset. Puer autem DEI se illic protinùs in orationem dedit. Qui post paululum egressus ab horreo, matrem reduxit: quod ità tritico plenum inuentum est, sicut plenum anteà non fuerat, vndè mater illius totius anni sumptus se congregâsse gaudebat. Quo viso miraculo compuncta mater, iam ipsa cœpit hortari vt daret, qui sic celeriter posset, quæ perijsset, accipere.

Erucas iussu pellit ex horto.

Adhuc puer quàm fuerit largus in pauperes

Precibus obtinet magnam tritici copiam.

Hæc

Hæc itaque in hospitij sui vestibulo gallinas nutrire consueuerat: sed eas ex vicino rure vulpes veniens auferebat. Quadam verò die, dum in eodem vestibulo puer Bonifacius staret, vulpes ex more venit, gallinam abstulit. Ipse autem cõcitus ecclesiam intrauit, & sese in orationem prosternens, apertis vocibus dixit: Placet tibi Domine, vt de nutrimentis matris meæ manducare non possim? Eccè enim gallinas, quas nutrit, vulpes comedit. Qui ab oratione surgẽs, ecclesiam est egressus. Mox autem vulpes redijt, gallinam, quam ore tenebat, dimisit, atque ipsa moriens, ante eius oculos in terram décidit.

Precibus vulpem interficit.

Petrus: Valdè mihi mirum videtur, quòd audire preces in se sperantium etiam in rebus vilibus dignatur Deus.

Gregorius: Hoc Petre, ex magna conditoris nostri dispensatione agitur, vt per minima, quæ percipimus, sperare maiora debeamus. Exauditus nanque est in rebus vilibus puer sanctus & simplex, vt in paruis disceret, quantùm de Deo præsumere in magnis petitionibus deberet.

MARTYRIVM SANCTORVM PETRI, ANDREAE, PAVLI ET DIONYSIAE EX ANTIQVIS *MS. codicibus. Stylum mutauit F. Lauren. Surius, nonnullis etiam redditis paraphrasticôs.*

15. MAII.

Emporibus iniquis, quandò seruis Christi certamina excitabantur, & totus orbis beatissimo martyrum sanguine florebat, apud Lampsacum compræhensus fuit Petrus quidam, egregiè fortis in fide, animoque & corpore speciosus. Cumque oblatus esset Proconsuli, ait ad eum Proconsul: Quis vocaris? Ille respondit: Petrus. Proconsul dixit: Christianus es? Petrus respondit: Plane Christianus ego sum. Proconsul ait: Non tibi venit in mentem, quæ decreta fecerint inuictissimi principes? Sacrifica igitur magnæ deæ Veneri.

Petrus adolescentulus Christum constanter confitetur.

Respondit Petrus: Demiror equidem, Optime Proconsul, te mihi id persuadere velle, vt turpissimæ & impudicæ mulieri sacrificem, cuius res gestæ non possunt fine verecundia commemorari, cuius historia, quæ apud vos est, eius arguit impudicitiam. Quam cùm vos publicum fuisse scortum non negetis, qua obsecro vel fronte vel mente eam me adorare, eique sacrificium facere compellitis, & non potiùs suasores & authores mihi estis, vt Deo viuo & vero, Christo regi omnium seculorum, sacrificia offeram sanctarum precum & laudis? Audiens hæc Proconsul iussit adolescentulum in rotis extendi, & lignis in orbem circumpositis, ferreis vinculis totum corpus eius adstringi. Indè autem consecuta est corporis contritio & conquassatio, ossiumque dira commi- nutio. Sed quanto maioribus Dei seruus afficiebatur tormẽtis, tanto robustior existebat. Itaque constanti & intrepido vultu, ridens Proconsulis stultitiam & suspiciens ad cælum, ità ait: Gratias tibi ago, Domine Iesu Christe, quòd hanc mihi dare dignatus es tolerãtiam, vt possim superare iniquissimum hunc tyrannum. Vt vidit autem Proconsul eius inuictam animi constantiam, nec eum tam immanibus cedere aut succumbere cruciamentis, iussit eum gladio percuti.

Dirè torquetur.

Gladio cæditur.

Abeunti autem Proconsuli Troadem cum multa ambitione, tres alij oblati sunt, Andreas, Paulus & Nicomachus: è quibus Nicomachus importunè & impatienter exclamauit: Christianus ego sum. Proconsul verò dixit Andreæ & Paulo: Vos asit quinam estis? Responderunt: Nos quoq; Christiani sumus. Tum ad Nicomachũ Procõsul: Sacrifica, inquit, dijs, quẽadmodũ iussêre Principes. Nicomachus respõdit: Christiana religiõe initiatus cũ sim, nõ sacrifico dæmonibus. Iussit igit Procõsul eũ

Nicomachi temeritas.

suspen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deficit à Christo.

Arreptus à dæmone, moritur.

Dionysiæ puellæ cõstantia.

Andreæ & Pauli cædes.

suspensum torqueri. Cumq; tormẽtorum atrocitatem ferre non posset, & iam prope esset vt spiritum exhalaret, magna voce miser & perditus clamauit: Ego Christianus nunquàm fui, sed dijs offero sacrificium. Tum verò Proconsulis mandato depositus est. Cùm autem sacrificâsset, arreptus est à malo dæmone, elisusq; ab illo in terram, suis dentibus linguam suam manducans, expirauit. Turbis interim expectantibus, puella quędam Dionysia nomine, annos nata sexdecim, in has prorupit voces: Miseret me tui, homo infelicissime, qui propter vnius horæ spatium sempiternos cosq; ineffabiles tibi cruciatus peperisti. Quod cùm audisset Proconsul, voluit eam coram se adduci, percontatusque est ex ea, num Christiana esset. Illa respondit: Ea causa etiam hunc miserum & infelicem lugeo. Cur enim ille nõ parumpèr sustinuit, vt posset ad requiem peruenire sempiternam? Proconsul dixit: Ille verò iam requie potitur, quandò inuictissimorum principum voluntati, dijs sacrificando, satisfecit. Quòd autem celeriter abijt è vita, id fecit magna dea Venus, nè vestris improperijs & conuicijs exagitaretur. Tu verò sacrifica, nè te turpiter illusam, flammis vinam concremem. Dionysia respondit: Maior est Deus, quàm tu sis: isque potest mihi in omnibus, quæ abs te illata erunt, præstare tolerantiã. Proconsul dixit: Tradatur hæc puella duobus iuuenibus, qui ea ad suam libidinem abutantur. Porrò Andream & Paulum iussit duci in custodiam. Iuuenes autem castissimam virginem Dionysiam ad suum abduxêre hospitium, & cùm de afferenda illi vi inter se certarent, viribus destituebantur, maximè quòd tota nocte splendidus quidam illis appareret, qui sua præsentia domum illam illustrabat. Quem vt illi viderunt, timore correpti, ad pedes purissimæ virginis se abiecerunt. Illa autem manibus extensis, eleuauit eos, dicens: Nolite timere. Hic est enim Dominus & custos meus, propter quem à nequissimo proconsule vobis tradita sum. At illi rogabãt eam, vt pro ipsis apud Dominum intercederet, nè quid mali paterentur.

Manè facto, omnis turba Procõsulem magnis vocibus compellauit, vt Andream & Paulum ipsis traderet, Macedonio & socio eius, Dianæ sacerdotibus, in populo seditionem excitantibus. Cùm autem Proconsule iubente producti essent, ait is ad eos: Andrea & Paule, sacrificate admirabili deæ Dianæ. Andreas & Paulus respondérunt: Nos neque Dianam, neque alios dęmones, quos colitis, pro dijs habemus, neq; quenquam omninò, præter vnum Deum, adoramus. Hæc cùm turba audiuisset, perrexêrunt sibi eos tradi. Proconsul itaque frustrà se conatus suos ad eos superandos intendere sentiens, flagellis cęsos tradidit populo. Tracti igitur pedibus sunt extra oppidum, vt lapidarentur: cumque lapidibus opprimerentur, peruenit eius rei fama ad aures Dionysiæ: quæ ex custodum manibus elabens, cucurrit ad eos, iactansque se super corpora eorum: Viuam, inquit, & ego vnà vobiscum beatissimi serui Dei, nè ab hoc vestro certamine inueniar aliena. Mox indicatum est Proconsuli, Dionysiam, quæ iuuenum libidini fuisset addicta, à quodam splendidissimo esse seruatam, seque iactâsse super corpora Andreæ & Pauli, vt cum illis lapidibus obruatur. Iussit igitur Proconsul eam gladio interfici. atque ità hi quatuor venerabiles Dei martyres, in vno agone decertantes, diabolum cum Proconsule vincere meruerunt: Petrus quidem diuersis pœnis affectus, Andreas & Paulus lapidibus oppressi, Dionysia gladio perempta. Acta sunt hæc Idibus Maij, Decio Imperatore, Optimo Proconsule, regnante Domino nostro Iesu Christo.

MAR

mæ virginis historia descriptum, quam edidit Petrus Canonicus S. Autberti Cameracensis. Stylum nonnihil aliquot locis eli- mauit F. Lauren. Surius.

15. MAII. quo de trãslata est, & eius festum celebratur,

POst resurrectionis & assensionis Domini completa mysteria, sicut antè prædixerat pro prophetas, cùm in toto terrarum orbe per apostolos iam diffusa proficeret religio Christiana, fuit in Hybernia rex gentilis. Qui licèt, timore Dei cõtempto, superstitiosis ac vanis idolorum cultibus deseruiret, tamen opum gloria & militiæ secularis vigore potenti cæteros antecellens, omnibus gloriosior apparebat. Erat aũt ei vxor ex illustri orta progenie, quam rex ipse vehementi diligebat affectu: quippe quæ pro humanæ carnis forma tanta esset pulchritudine, vt facici & corporis elegantia mentes alliceret ipsam assPectantium. Hi verò filiam genuerãt, decoris venustate matri valdè consimilem, meritis & nomine Dympnam, vt ipso vocabuli præsagio postmodùm Deo digna fore indicaretur. Quæ in domo patris nobiliter educata, cùm annos pueritiæ transegisset, chorearũ assultus & ioculatorias cantilenas, & quæ illa ętas expetit, & poscit celsitudo regalis, mente despiciens, occultè baptismum suscepit, & se corde & corpore Christo deouuit perpetuò seruituram. Interea matre eius regina defuncta, cùm rex ea causa superuacuis doloribus laboraret, tandèm consilio sibi assistentium per singulas regni sui prouincias & eidem propinquas nationes legatos misit, qui virginem adolescentulam, genere spectabilem, & decore iam defunctæ similem, tanto regi matrimonio coniungendam inquirerẽt, & ei cum honore adducerent. Milites ergò moribus & eloquentia præstantissimi iter arripiunt, patrias peragrantes & vrbes, contemplantur nobilium facies puellarum. Cumque diù morando regiones plurimas circumissent, & quod optabant, minimè reperissent, rediêrunt ad regem: Et ingressi palatium, salutato eo, sic fari cœperunt: O rex excellentissime, quod tua iussit maiestas, lõgiùs profecti reperire nequiuimus. Sed, si placet, eccè filiam tuam Dympnam decoram valdè, & adeò matri suæ consimilem, vt in eius imagine propemodùm reuixisse iam mortua videatur, iube tibi feliciter matrimonio copulari. Quid plura? Detestabile hoc verbum vix finierãt, cùm mox diabolus, qui sanctam virginem ad idololatriam reducere volebat, regem amore incesto & impudicitiæ facibus inflammauit.

S. Dympna clàm se curat baptizari.

Eius pater vult eam habere cõiugem.

Itaque cœpit rex molliter blandiendo puellæ votum suum detegere, & omnem mundi gloriam promittere, si eius matrimonio consentiret. Audiẽs autem hoc virgo Christi, respondit illud se nunquàm facturam. Nõ est enim, inquit, neque iustitiæ, neque legibus consentaneũ, immò abominabile prorsùs est, vt filia maculet torum patris. Cumq; ille vehementiùs instaret precibus, & illa fortiùs negaret, tandèm rex iratus dixit, eam vel ingratis acquiescere oportere. Tunc illa quasi obtemperatura, quadraginta dierum petiuit ad cautelam inducias. Interìm ornamẽta & cætera, quæ spectabant ad cultum puellarem, sibi dari deposcit perindè acsi nitidiùs accurata, patri vellet gratiosior apparêre. Rex hoc audiẽs, lætus efficitur, & omni ambitione iussit, quæ virgo postulauerat, procurari. Interea virgo se Christo orationibus iugiter commẽdans, vt patris libidinem effugeret, patriam suam relinquere cogitabat. Erat tunc temporis in Hybernia eximiæ sanctitatis & doctrinæ sacerdos quidam, nomine Gerebernus; qui occultè in illa gentilitate, quos poterat, ad Dominum cõuertebat, regineq; defunctæ, Christum colentis in hac vita, genitricis sanctę Dympnæ, cõfessarius fuerat. ipsam quoq; Dympnam pridèm baptizauerat, & eam fidem catholicã sacramq; scripturam docuerat: Deniq; ab illo regina defuncta & Dympna eius filia sacramentũ Eucharistiæ recipere consueuerunt. Hunc accersiens secretè beata virgo, quẽadmodùm pater suus in horrendę turpitudinis barathrum ipsam demergere cõstituisset, ei cum multis lachrymis explicauit. Tunc vir sanctus cõsuluit virgini, vt ad partes fugeret alienas, & pauper spiritu Christũ pauperem sequeretur. Quid plura?

Gerebernus insignis presbyter.

Cùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

S. Dympna fugit è patria.

Cùm horam fugæ opportunam nacta esset, virgo sancta, adiunctis sibi sancto Gerebernо & ioculatore patris sui cum eius vxore, vt sub ioculatorum specie secretiùs proficiscì possent, propositum iter ingressa est: peruenienſque ad portum, nauem conscendit, & auris ac ventis prosperantibus, ad quoddam castrum, quod Antuerpia dicitur, Cameracensis diœcesis, applicuit: vbi aliquantulùm commorati, quærebant locum, vbi possent secretiùs Domino famulari. Nam strepitus seculares ferre mens Christo deuota nequibat. Indè igitur abeũtes, per nemorosa deuia ad pagum, cui nomen Ghele est antiquitùs impositum, peruenêre, atque illic locum vitæ solitariæ aptum inuenerunt. Porrò altera die pagum circumeuntes, vnicam repererũt ecclesiam, in honorem beati Martini pontificis dedicatam, in qua Dympnæ sacrum corpus iam requiescit. Et non longè ab ea ecclesia in loco, qui Zammale appellatur, construendum sibi habitaculum elegerunt, in quo per contemplationis dulcedinem Deo debitum redderent famulatũ. Extirpatis igitur arboribus & spinis, domicilium sibi congruum extruxerunt, in quo tribus mensibus commorantes, & ieiunijs & orationibus vacantes, vitam quodammodò angelicam ducebant. In prędicta autem ecclesia beati Martini, sanctus sacerdos Gerebernus Missas celebrabat. Excolebatur enim tunc temporis villa de Ghele raro inhabitatore: quia erant in ea nõ nisì quindecim domus. eæque nemorum densitate ferè per sex milliaria circunseptæ.

Intereà rex pater virginis, qui filiæ nuptias cum gaudio expectabat, audiens fugam eius, turbatus est, & omnis aula cum illo: scissisque vestibus, post gemitus & dolores diù repetítos, ambitione militum stipatus, filiam suam per seipsum requirere deliberauit. Itaque perquirens eam per ciuitates & montium solitudines, cùm non inuenisset, mare adijt, & ad castrum, quod Antuerpiam nominant, peruénit cum suo multiplici comitatu. Egrediente autẽ illo de nauí, fit concursus populi, vt moris est, videre cupientis regem. Moram autem ibì faciens, legatos mittit per adiacẽtes prouincias, si fortè de filia sua rumorem aliquem percipere posset. Proficiscentibus igitur diuersis per loca diuersa, quidam illorum ad villam rurensem, cui Vuesterlo nomen est, peruenerunt: & cùm manè hospiti expensas soluerent, ille nummos illorum inspiciens, ait: Habeo nummos istis valdè cõsimiles, quorum precium penitùs ignoro. Et requisitus ab eis, à quo talem pecuniam recepisset, ipse nescíens cur hoc peterent, respondit: Virgo alienigena, adspectu & corpore pulcherrima, propè in deserto habitans, quæ de Hybernia huc aduénit, venerandum sacerdotem valdè senem, & ioculatorem cum eius vxore secum habens, pro emendis alimẽtis id genus nummos mihi semper mittit. Cumq; illi se eò adduci curâssent, sanctã virginem protinùs cognouerunt inter cæteros procùl stantem. Et Antuerpiam statìm regressi, visa & audita regi cum gaudio retulerunt. Tunc rex spiritu reuiuiscens, iter cum suis arripuit ad locum, in quo virgo sanctissima habitabat. Quam cùm reperisset, & comiter salutâsset, cernens eius faciem minùs formosam, libidinis igne accensus, eam affari cœpit blandissimè, dicens: O vnica filia mea Dympna, amor meus, desiderium meum & dulcedo: quæ te compulit necessitas, vt regali dignitate contempta, inter gentes extraneas habitares, & terram tuæ natiuitatis relinqueres, innataq; ab ipsa natura dilectionis oblíta, patrem regẽ desereres, istíque seni ac decrepito sacerdoti tanquàm filia adhæreres, & ipsius in omnibus obtemperares mandatis? Cur regni Hyberniæ vnica hæres post patrem, aulam regiam spreuisti? Nostro igitur acquiesce consilio, & nobiscum ad Hyberniam reuertere: quoniam si paternis affectibus assensum prębueris, diademate regali coronaberis, & super omnes principes, matronas ac virgines regni mei principatum obtinebis. Inter deas quoquè tibi templum de marmoribus candidissimis ędificari præcipiam, & in eo ex auro & lapidibus preciosis effectam statuam tibi collocari iubebo ab omnibus adorãdam. Ad hæc cùm vellet virgo respondere, beatissimus Gerebernus responsionem eius anteuertens, regem dura scuerita-te redarguit, eum sceleratissimum & abominabilem clamans, quippe qui propriam filiam fœdare vellet, quod etiam impuri scortatores ne cogitare quidem sustinerẽt. Monuit insuper vir sanctus virginem, nè vnquàm regi consentiret, nè æterni regis, sponsi sui, cuius dulcedinem iam gustâsset, indignationem incurreret. Tum verò rex & omnes, qui cum eo erant, sanctum Gerebernum morte dignum clamauerũt, tanquàm fugæ virginis authorem, & illius euersorem: amouentesque eum à virgine, omnes

S. Dympna à patre suo inuenitur.

S. Gerebernus interficitur.

omnes in eum irruerunt, manusque violentas ei attulerunt, & exagitatum iniurijs, peremerunt. Sic glorioſus martyr Domini ex tyrãno triumphum referens, vitę cursum capitis amputatione complcuit, & coronam martyrij à Domino accepit. Ità cultor Dei Gerebernus, forma iustitiæ, castitatis exemplum, incestas nuptias detestans, dum regem incredulum de incestu repræhendit: non odio, sed amore, pro studio castitatis, regis iram & odium, & tandèm mortem incurrit. Tunc rex iterùm cõuersus ad virginem, roseo decore nitentem, vt sibi acquiescęret, acriùs instare cœpit, sic dicens ad eam: O filia mea Dympna, cur pateris patrem tuum tantis angi doloribus? misereri cur renuis, & illum spernis, quem allicit amor tuî? Tantummodò consenti mihi, & quicquid petieris, dabo tibi. Insuper & nomen tuum inter deas saeratissimas per totius regni mei fines iubebo celebrari. Tunc virgo Deo deuotissima, quæ potiùs eligebat affligi pro Domino, quàm temporalis peccati habere iucunditatem, patri cum indignatione respondit: Cur infelix tyranne promissis fallacibus à pudoris proposito auertere me conaris? Putas miser, quòd à stabilitate propositi resiliam, corpusque meum polluendo, Christum vnicum amatorem meum offendam? Tuas regales delicias tota mente contemno, & illas promissiones Domini mei Iesu Christi, quæ cuncta superant desideria, iam totis viscęribus concupisco. Pro dea haberi respuo, & honorem statuæ vilipendo. Talem mihi deincèps noli frustrà adhibere sermonem. Tunc rex animo ferus, libidini deditus, atque cultor idolorum præcipuus, quanto magis fidem Christi in ea feruere cognouit, tanto magìs in eam totis viribus incurrit, dixitque ei: Vide malitiosa, nè deœterò nos fatiges: statìm exple, quod opto, vel tui patris iram incurres, sicut ille malignus doctor tuus Gerebernus: cui propterea caput amputatum est. Flori igitur parce iuuentutis tuæ, & mihi assensum præbe: etiam dijs nostris sacrifica, aut certa sis te morituram, tuæque mortis exemplo effecturam, nè regum filiæ paternis imperijs contradicere ausint. Tunc virgo Christo deuotissima respondit: Qua de causa, crudelis tyranne occidisti egregium Domini sacerdotem, nulli crimini affinem? DEI omnipotentis iudicium non euades. Deos deasque tuas ego vt figmenta detestor, & Domino Iesu Christo totu me deuotione committo. Ille sponsus meus, gloria mea, salus mea & desiderium meum. Pœnas omnes, quas inferre potes, læta mente parata sum pro Domino meo perpeti.

S. Dympnę egregia cõstantia.

Hæc audiens rex, quasi demens effectus est, & nimio furore incensus, suî frustrationem & deorum suorum iniurias vindicare volens, iussit eam celeriter decollari. Sed cùm nullus eorum, qui erant in regis collegio, tam crudele præceptum exequi auderet, nè regis, posteà fortasìs dolituri, iram incurreret: ipsemet crudelis rex, antiquæ nobilitatis & regalis clementiæ oblítus, gladio, quo fuerat accinctus, sacrum caput præclaræ virginis, diuinam implorantis misericordiam, amputauit. Eam verò Dominus Iesus Christus sponsus eius summa cum lætitia in cælis coronauit. Deindè rex impius, cum suo comitatu remeans ad propria, sanctorum corpora volatilibus cæli & bestijs terræ deuoranda reliquit. Cumque ea dies aliquot à feris & auibus intacta in nuda humo iacuissent, à quibusdam iuxtà habitantibus, erga sanctos martyres pia gerentibus viscera, in specu condita sunt.

S. Dympna à suo parẽte iugulatur.

Post multa verò annorum curricula pro stupenda signorum exhibitione, quæ fiebant illic erga quibuscunque languoribus occupatos, Clerus & populus congregati in loco sepulturæ sanctorum, eorum corpora quæsiérunt. Res mira, & à nullo mortalium aliâs visa vel audita. Cùm enim fodientes, terram eiecissent, angelicis manibus præparatos niue candidiores sarcophagos duos, è petra excisos repererũt, cùm tamen non essent in regione illa tota, nisì petræ fuligine nigriores. Mirum in modum extractas sine difficultate tumbas circunquaquè accuratiùs contemplantes, nullũ in eis vel iuncturæ vel fracturæ signũ cõspiciunt, immò verò sanas & integras comperiunt, sanctorum corpora continentes. Tunc ea re valdè attoniti, conferebant inter se, quo pacto sine vlla dissipatione & lapidum læsione poni potuerint in eis reliquiæ preciosæ. At tandèm angelorum opus id esse cognoscentes, non hominum: per tumbas niue candidiores, sanctorum castitatem significari intelligunt. Ex eo tempore quisquis illuc deuotus precator accessit, si quid mali patiebatur, protinùs sanabatur.

Vide rem admiratione dignam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Igitur cùm ad Xanthense oppidum quod ad Rhenum situm est, fama virtutum & miraculorum huiusmodi peruenisset, eius incolæ quidam ad locum, vbi sanctorum corpora asseruabãtur, accesserunt: Factaq; oratione, sub peregrinationis prętextu situm loci sagaciter explorãtes, per aliquot dies coram sanctis corporibus excubârũt, & illis, qui sacras reliquias custodiebãt, aliorsùm intentis, preciosa corpora cũ tumbis lapideis imponẽtes quadrigę, fugerũt. Quo comperto, incolę de Ghele vehemẽter cõmoti, mox ad arma cõcurrunt, accensisq; animis, à tergo viriliter insequũtur. Sed vt sonũ immensę multitudinis, q fugerant, audiêrũt, exterriti martyrũ gestatores, rem vidẽtes illis esse ꝓ vita, duas illas tumbas, quas assumpserãt, de quadriga citùs sustulerũt, easq; deponẽtes in terrã, vnã solam redegerũt in frusta, sanam & integram relinquẽtes alteram, in qua erat corpus S. Dympnæ, & cum B. corpore Gereberni effugerũt. Cumq; ad Xanthense oppidum ꝓpiùs accessissent, tam ex via quàm metu persequentium delassati steterunt, & quibus ꝓsperum aduentũ suum per nuncium indicârunt. Qui cõfestim eis obuiàm exiêrũt, acceptisq; luminaribus cereorũ, thuribulis ac cruce cũ ingẽti multitudine populi, corpus sanctũ, exultantes in Dño, cum hymnis & canticis spiritualibus ad ecclesiam deportauerũt, ibidemq; honorificè collocantes, ad ꝓpria rediêrunt. Tunc ruricolæ Ghelenses, qui insecuti eos fuerant, accedẽtes ad locum, vbi iacebant reliquię preciosæ, fracta tumba B. Gereberni, S. Dympnæ tumbam lapideam absq; vllo læsionis signo repererunt. Quam cùm vellent ad ꝓpriam ecclesiam reportare, corpus stetit immobile quasi lapis, nec vllo cenamine potuit moueri, ac si fixum radicitùs teneretur in terra. Et cùm illi ignorarent, qd facto opùs esset, nocte quadã vox facta est ad quandã anum de villa illa, præcipiens, vt vitulum, quẽ habebat in stabulo, nouellũ iungeret bigæ, & reduceret virginis corpus, quod multi, culpis eorũ exigentibus, laborantes inuanum, mouere nõ poterant. Cumq; expergefacta esset mulier, & de his, quę audiërat, miraretur, mane facto surrexit, & vocato filio, visiõis seriem, quam in somnis didicerat, enarrauit, iubens ei, vt citiùs à Domino iussa compleret. Quod cùm puer audisset, matrem suam delirare credẽs, vt sileret ea de re, illam deprecabatur, asserens, si hoc attentare vellet, ipsos ambos in ridiculo fore apud omnes. Ei verò nolens obtemperare mater eius, statim iussit vitulum nouellum, nondùm cornua producẽtem, applicari. Sicq; viam aggredientes, quæ ducebat ad locum, in quo Ghelenses ad corpus afflicti adstabant, peruénit. Sequebantur aũt eam & magni & parui, delirare & desipere eam existimantes. Interim deridendo eam tacitè, rei exitũ sustinebant. Quid plura? perueniens tandèm ad locum, vbi tam suis, quàm equorum viribus diffisi, solam Dei clemẽtiam inuocabant: salutatis illis, cum gaudio, quam in visu noctis audiërat, retulit iussionem, orans, vt bigæ suæ impositum venerabile corpus, debitæ venerationis ad locum celeriter reportarent. Ridebant nonnulli, atque eam despectui habentes, desipere credebant: sed tandèm victi precibus eius, sine vllo grauamine corpus beatissimum sustulerunt, & per vitulum, nulli aptum operi, cum magna leuitate pondus ingẽs cum summa lætitia ad propriam ecclesiam reduxerunt. In qua per venerandæ virginis & martyris Dympnæ merita quotidiè innumerabilia coruscant miracula.

Xanthẽses auferunt sacra corpora.

S. Dympnę corpus loco moueri nõ potest.

Nota miraculum.

Posteà verò nobiliores & ditiores incolæ Ghelenses in vnum congregati, thecam ex auro & argento ac lapidibus preciosis conficiendam curârunt, in qua corpus venerabilis virginis reponeretur. Itaque episcopus Cameracensis cum clero & caterua populorum, & cum nobilibus personis vtriusque sexûs atque cum immenso vulgi comitatu sacrũ corpus sanctæ Dympnę de tumba lapidea in thecam illam, ex auro & argento fabrefactam transtulit. Cùm autem aperiret tumbam episcopus, inuentus est in ea lapis ruber, iacens super pectus venerandæ virginis, in quo scriptum erat, Dympna: Per quem lapidem, ab Angelis Dei pectori sanctissimæ virginis impositum, eius martyrium designatur. Prædicta autem corporis venerandæ virginis translatio facta est decimaquinta die Maij, quo eius festum celebratur. Decollata verò fuit eiusdem mensis die tricesimo.

Et quoniam diuersa conscripta miracula, omni admiratione digna, quæ Dominus noster Iesus Christus per hanc gloriosam virginem & martyrem sponsamque suam dignarus est mundo ostendere, longum esset enarrare, breuitatis causa omittuntur. Certè obsessi à dæmonibus, quotidiè per eam liberãtur, cùm ad eius venera-

bile templum in Ghele afferuntur: vbi mortem perpessa est, & corpore requiescit. Porrò suis deuotis cultoribus alia infinita impetrat beneficia apud Dominum nostrum IESVM Christum, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula sempiterna, Amen.

VITA SANCTI DOMNOLI EPISCOPI CENOMANENSIS, HADVINI PRAESVLIS IVSSV CONSCRIPTA

à quodam beatissimi Domnoli familiari amico. Stylum nonnihil emendauit Frater Laurentius Surius, vbi visum est expedire.

PROLOGVS.

SANCTAE & indiuiduæ Trinitatis freti auxilio, omniumq; sanctorum precibus fulti, tum etiam præcedẽtium patrum incitati studijs, deniq; reuerendissimi præsulis nostri Haduini hortatu confirmati, beatissimi patroni nostri Domnoli, Cenomanicæ vrbis episcopi vitam illustrem, multorum vtilitati profuturam, ipso nobis opitulante, scribendam suscipimus. Non enim sumus nescij, veteribus in studio fuisse, vt suæ ætatis egregios viros scriptorum suorum monimentis ad posterorum notitiam transmitterent, eorum præclarè dicta & facta aut literis consignarẽt, aut picturis exprimẽda, aut æri insculpenda, vel marmoris spectato opere repræsentanda curarent. Putabant enim se operæ precium facturos, si qua in ijs vel alijs vtilia, vel cognitione digna, vel ad imitationem præclara viderentur, ea sua industria & labore posteris innotescerent: vt ità neque suo seculo alieni à studio religionis & pietatis, neque erga posteritatem parùm officiosi censerentur. Quòd si verò hoc plerique ex illis non modò in sanctos, sed etiam in quosdam alios ipsis charos homines declarârunt: quanto magis nos sagaciter & accuratè sanctorum res gestas inuestigare, atque ad aliorum quoquè notitiam perferre debemus, vt eorum prouocati exemplis, doctrinaq; informati, ad ea nos semper intendamus, quę sint grata & accepta Deo? Cauendum certè nobis est, nè militum Christi fortia facta & præclara trophæa, ea præsertim, quibus nostra ætate insignes & illustres fuêre, silentij carcere premamus: sed potiùs quantùm ille dederit, qui est author omnis boni, qui ora mutorum aperit, & linguas infantium disertas facit, quæ possint successoribus nostris esse vsui, ea vel mediocri stylo conscribamus. Etsi autem nos eiusmodi operi impares esse non ignoramus, quippe quibus est ingenij, eloquentiæ & eruditionis angusta supellex: at tamen satiùs fore arbitrari sumus vel exiliter dicere ea pauca, quæ nouimus, quàm cum seruo pigro & desidioso, pro retenta Domini pecunia, in damnationis discrimen adduci. Quæ igitur ab illis egregiè perpetrata sunt, nos licèt indigni, saltem vtcunquè commemoremus. Neque enim id facimus nostra temeritate adducti, sed, vt iam antè dictum est, voluntate & mandato venerandi pontificis nostri Haduini: qui nos beatissimi Domnoli Episcopi vitam iussit vel rudi exarare stylo. Cuius, tanquàm vrbis nostræ antistitis, iussioni libenter morem gerentes, eius fulti precibus, ad scribendum nos accingimus, suppliciter inuocãtes beatissimi Domnoli habitatorem Spiritum sanctum, vt qui illi gratiam largitus est miracula & admirandas patrandi virtutes, nobis copiam tribuat & facultatem eas enarrandi ad laudem & gloriam suam & fidelium ædificationem: vt facta eximij patroni nostri, si tamen id fieri potest, dictis exæquemus, qui cum eo in hac vitæ mortalis peregrinatione plurimùm conuersati sumus: quanquàm sanè tantæ eius virtutes sunt, vt eum pro dignitate laudare humana fragilitas nequaquàm possit.

Sanctorum historiæ ad posteros transmittendæ.

Sap. 10.

Matt. 25.

In vita S. Hilarionis.

Cùm sit autem aliud, teste Diuo Hieronymo, locis communibus laudare defunctum: aliud, defuncti proprias narrare virtutes: nos hoc opusculum ad bonorum exemplum ab illo tempore auspicabimur, quo nos glorioso aduentu suo illustrare, nobiscumq; manere ex DEI prouidentia iussus est.

VITAE HISTORIA.

MAII.16. vt habent quædam Martyrologia:licèt obierit 1. Decembris.

TAQVE beatissimus Domnolus,vrbi Cenomanicæ à Deo destinatus episcopus, virtutum omnium floribus redimitus,in alia regione ex generosis parentibus, quod eius probi mores & nobilis conuersatio testabâtur, est procreatus. Vt enim ex radice fructus proficiscitur,ità ex fructûs sapore radicis natura intelligitur: & quemadmodùm fructus arboris,etiamsi procùl abportetur, non tamen amittit suauitatem, quam ex radice accepit : sic etiam hic sacratissimus vir, vndecunquè siue quibuscunque ex partibus ad nos aduenerit, sanctæ noblitatis suæ dulcedinem nos celare non potuit. Etsi verò apud nos in Episcopum consecratus nó fuit,ad nos tamen in multorum salutem diuinitùs est transmissus. Nam ad imitationem Abrahæ patriarchæ, cui à Deo dictum est : Egredere de terra tua,& de cognatione tua,& de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi:iam ordinatus alibì Episcopus,relicta patria & parentibus, cunctisque rebus, quas possidere videbatur, Romam profectus est, limina beatissimorum Apostolorum orationis gratia visitaturus. Vbì cùm animi sui deuotioni fecisset satìs, post longa itineris emensa spatia, Domino gubernante,ad Cenomanos appulit, quos propter obitum sui pontificis magno offendit animi mœrore affectos. Iampridèm enim beatus Innocens ad Dominum migrârat, & laboris sui erat præmia consecutus : in eius verò locum necdùm alius subrogatus fuit. Cùm igitur hunc virum sanctissimum conspexissent, eumq; iam episcopum ordinatum didicissent,tam proceres & principes, quàm Clerus vniuersus & populus non solùm vrbanus, sed etiam ruricola, diuino id instinctu agente,vno ore eademque animi sententia obnixè eum deprecabantur, vellet ipsos ipsorumque ciuitatem & patriam non inuitus gubernandam suscipere. Quanuis autem ea in re valdè se difficilem præberet, ad extremum tamen aliud agere non potuit,quàm quod populus Deo inspirante postulauit.

Gene. 12.

It Romam orationis causa.

Innocens, Cenomanorum episcopus.

S. Domnolus fit Cenomanorũ antistes.

Suscepit igitur, sed sanè inuitus & compulsus, episcopi ministerium cum multa humilitate,Dominoque cooperante,toto vitæ suæ tempore,non parùm illis,quibus præerat, contulit. Deniquè qualem se quantumque illic præstiterit, eius vitæ finis declarauit,in quo laus omnis tutò canitur. Erat verò hoc eius nobilitatis insigne, quòd Christo die ac nocte alacri & iucundo animo gratam exhibebat seruitutem. Neque tamen vel à generis nobilitate,vel ab operum sanctitate gloriolę & laudis fumos captabat : sed præclara de se præbens virtutum exempla,intrà se suos thesauros deposuit, & Dominum mundo corde complectens, pompam omnem mundi huius toto pectore contempsit. In conuersatione erat humilitate conspicuus, charitatis dulcedine feruens, castitatis splendore illustris, iciuniorium pinguedine deditus. Disciplinæ verò cælesti adeò se totum addixit, vt pontificale ministerium pro dignitate, & quidem piè & deotè, sit executus. Porrò autem socia charitate ac mutua beneuolentia coniunctus fuit Germano, sanctissimo Parisiorum antisti : quem & creberrimè inuisere consueuit, & ab illo itidèm non rarò visitatus est: cumque se inuicèm diuinis inflammarent adhortationibus, subiectis populis tam verbis, quàm exemplis haud vulgariter profuêre. Non enim immemores erant illius Dominicæ sententiæ : Quòd si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re,quãcunque petierint,fiet illis à patre meo.itemque illius: Vbì sunt duo vel tres congregati in nomine meo,ibì sum in medio eorum.

Germanus Episcopus Parisiensis, magnus S. Domnoli amicus.

Matt.18.

Ibidèm.

Extruxit autem sanctæ Ecclesiæ amator deuotissimus monasterium quoddam in suburbio ciuitatis suæ,tum vt eius vrbis esset munimentum,tum vt posset Domino animas lucrifacere : idque in honorem sanctorum martyrum Vincentij & Laurentij consecrauit.Ipsi autem consecrationi adesse voluit memoratum Germanum Episcopum, vt amborum solenni dedicatione ad maiorem populus deuotionẽ incitaretur. In eius verò consecratione de rebus ecclesiæ suę multa testamento ei legauit atq; confirmauit, permittente & fauente Chilperico Francorum rege,cuius prin-

Construit monasterium.

principibus,multis etiam id ei suggerentibus episcopis, inprimis autem S. Germano,clero quoq; populoque,vt id faceret,adhortante : quemadmodùm in eius actis annotatum est. Subscripsit autem sua manu & approbauit beatus Germanus, pluresque alij episcopi. Porrò in eadem ecclesia caput beati Vincentij martyris, & magnam craticulæ partem, in qua sanctus Laurentius assatus est, honorificè reposuit: monachos etiam sub cura & moderatione Leusi Abbatis,quem ipse præfecit,ad regulæ præscriptum illic degere,Dominoque seruire voluit.Tanto autem amore beatissimum Germanum episcopum complectebatur,vt in eaipsa sanctorum Vincentij & Laurentij martyrum ecclesia,sepulturę locum ei præparârit:vbì tamen postea,ob certas quasdam causas,non S. Germanus,sed ipsemet dignè humatus est.

Cumq; religionis monasticæ propositum mirificè complecteretur, in ea cellula, in qua S.Iulianus,primus Cenomanorum episcopus corpore requieuit, iuxta monasterium Victurij,quod situm est ad flumen*Sartam,monasticũ institutum, quod iampridèm illic florere cœperat, mirificè augmentauit, adeò vt quinquaginta ferè monachos illic regulariter degere voluërit,eaq;,quæ ad victum pertinent tam illorum,quàm peregrinorum & aduentantium,magnificè suppeditârit. Aliud quoquè monasteriolum & xenodochiũ vltra * Sartam flumen in honorẽ beatissimæ matris Dei & virginis Mariæ sapienter ædificauit,atq; suæ Ecclesię rebus dotauit, accuratè cõstituẽs,vt illic pauperes & peregrini,egentesq; oẽs,qui intrà vrbem ,pter eius ingem custodiã admitti nõ possent,reciperẽtur. Porrò monachos vigintiquatuor illic ad regulę monasticæ præscriptũ viuere voluit,qui & perpetìm seruirent Deo, & aduentantes pauperes recrearent,atq; hospites comiter & cõgruenter acciperent. Ijs aũt monachis quendam è suis ,batissimæ vitæ virũ, Paduinũ nomine, ecclesię beatorum martyrum Vincentij & Laurentij per id tempus Præpositum, Abbatẽ prefecit,locumq; ipsum & sibi & successoribus suis subditum esse debere decreuit,adhibita etiam adiuratione & detestatione, vt hospitale eius vrbis, perpetuis temporibus in Pontificum ditione esset.

Studium sancti viri erga monasticã religionem prouehendam.

Quanta aũt apud nos degens vir sanctus corpus suum abstinentia affecerit,quàm se perpetuis confecerit vigilijs,quàm in prestandis eleemosynis liberalis & profusus fuerit,solus ille ad plenum nouit,cui cognita sunt omnia:nec puto quenquam mortalium facilè omnia explorare & indagare potuisse, quandoquidem eiusmodi illa clàm potiùs,quàm palàm faciebat. Et vt paucis multa expediamus,qualis quantusq; fuerit,quæ & quanta gesserit,non potest mortalis lingua explicare, quòd supra hominem fuerit, quicquid ferè gestum est ab eo. Macerabat se & vigilijs & cõtinua inedia, adeò vt etiam fortissimi iuuenes eius parsimoniam ferre non possent. Ità corpus suum redigebat in spiritûs seruitutem, adeoq; illud mortificabat, vt posset illud Apostolicum non immeritò illi accommodari: Viuo aũt iam non ego,viuit verò in me Christus. Cùm equitaret in itinere,semper de Deo aut loquebatur,aut canebat. Cursum verò suum(sic enim loquitur author)id est,pensum precum Canonicarum per horas legitimas persoluens,reliquo dici tempore, quãdò opportunum videbatur, studium psallendi diuina eloquia,aut lectitandi, aut in preces incumbendi non omittebat. Ad mensam ipso accedente, mox aderat lector, recitans diuina eloquia: vt inter epulas,quibus caro fouebatur,spiritalibus alimonijs potiùs conuiuæ expleremur. Nullum omninò sibi tempus præterlabi sinebat,quo non aut prodesset alijs, aut ad suos profectus aliquid adijceret. Quòd si quis eius facta curiosiùs inquisiërit, innumera magnarum virtutum miracula inueniet, è quibus nos vel pauca promemus.

Exercitia sancti viri.

Galat.2.

Quodam die Dominico,cùm peracto officio solenni ad mẽsam pransurus ex more accederet,allatamque aquam minister in eius manus infunderet,& lotis manibus malluuium absportaret,cęcus quidam,Seagrius nomine,ei venit obuiàm,& aquam, quæ de manibus Pontificis defluxerat,sibi dari petijt,ea suos oculos abluturus. Minister id paruipendens,dedit ei aquam,vt petiërat. Ea cæcus suos perfudit oculos, & in CHRISTI nomine,meritis S.Domnoli mox restituto visu lætus abscessit. Quem quidem cæcum sæpiùs ego vidi, multique è socijs nostris : atque ab illo tum isthuc,tum plura alia sancti viri miracula didici. Perlata est autem huius rei fama ad multorum aures, & inuito pontifice longè lateque diffusa. Erat enim sanctissimus

Cæcus ab aqua, qua manus abluit vir Dei, visum recipit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ille senex singulari præditus animi munditia & humilitate. Nec dubium, quin apud omnipotentis Dei singularem misericordiam multùm valeat humani cordis puritas & simplicitas, conuenienter illi sententiæ Saluatoris: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Matth. 5.

Vir quidam nobilis genere & opibus prædiues, regiusq; consiliarius, in villam ecclesiæ, cui vir Dei præerat, Tridentem vocabulo, sitam in Condita Diablentica, obstinato animo inuasit, eam sibi vendicãs. Crebrò autem illum admonuit vir sanctus, vt à suis maleficijs resipisceret, & ad meliorem frugem se reciperet. Videns autem se nihil hac ratione proficere, ad precandum Dominum se contulit, vt res, pro expiandis peccatis olim à fidelibus ecclesiæ donatas, ipsi restitueret. Interim sacrilegus rerũ Deo dicatarũ occupator, diuina vltione in eum animaduertente, febre corripitur, eaq; continenter laborat. Sed neq; sic tamẽ res malè vsurpatas reddere voluit, vt ciPunitur diuinitùs vẽdicans sibi res ecclesiasticas.
us pœna fieret cumulatior. Cùm autem ea febre dirè afflictaretur, lecto decumbens, visus est sibi quadam nocte videre matrem Domini (cui res ab ipso vsurpatę, vnaque beatis martyribus Geruasio & Protasio dicatę erant) ferreo malleo ipsum in fronte percutientem. Mox igitur, multo terrore correptus, ad S. Domnolum misit, qui cum rogarent, vt res ipsi ablatas cum fœnore reciperet: nec tamen potuit sanitati restitui, donèc S. Domnolus ad eum veniret. Vbi autem ille aduénit, omnia in duplum restituit ecclesiæ ministris, & post dies paucos meritis & precibus beati viri salus ei reddita est, sed vulneris, eius fronti malleo impressi, quoàd vixit, vestigia permansêre. Quod idcircò factum est, vt ille suo exemplo à simili facinore alios absterreret. Quas autem res ille duplicatas tum sancto viro restituit, eas ecclesia nostra hactenùs possidet.

Quodam Quadragesimæ tempore in cellam Anisolæ monasterij vir sanctus sese abdiderat, Domino in silentio & solitudine vacaturus. Eccè autem Francus quidam, nobilis genere, regi valdè familiaris, quandam eius ecclesię villam, Bonallam nomine, in Pago Stadinse sitam ad se rapuit. Vbi Paschalis solẽnitas præterijt, eam iniquitatem vir Dei molestè ferens, dolensq; se viuẽte suam ecclesiam nudari facultatibus suis, duos diaconos misit ad Francum illum sacrilegũ & mirè iam obstinatũ: sed diaconi nullum ab eo, quale vellent, retulêre responsum. Tum verò sanctus vir, corde compunctus, animo intrepidus, eò se contulit, vt res suæ fidei creditas recuperaret, fretus auxilio præpotentis Dei. Cùm igitur die quodam Francus ille solennes celebraret epulas in villa per sacrilegium ablata, haberetque apud se parentes & amicos, nunciatum est ei præ foribus adesse sanctum episcopum, resque ipsi à Domino commendatas repetere. Id vt audiuit ille, valdè animo cõmotus, iussit eum à tota villa prorsùs excludi & eijci. At Episcopus non recalcitrans, quemadmodùm Apostolus monet, dedit locum iræ: sed ità vltio diuina in sacrilegum excitata est. Rom. 12.

Cùm enim nocte illa iuxta morem sanctus Episcopus in oratione persisteret, sacrilegum virum inuasit febris, quæ infelicem animam altero manè extorsit ab illo: sicque miserrimè excedens è vita, absq; luctu & sine precibus in biuio sepultus est. Et quidem dignus erat tali morte, qui sanctum virum ausus fuit contristare, & oblationes fidelium resq; Deo dicatas sibi vendicare. Factum est hoc meritis beati antistitis, vt cæteri ab huiusmodì facinore absterreantur, nè similia ipsis accidant. Cùm sic autem ille perijsset, multis ecclesijs res ipsarum restitutæ sunt, quas tyranni iampridèm per temeritatẽ inuaserant. Nam timore perculsi, non fuerunt ausi retinere illas: atq; ità vnius horrenda damnatio multis profuit ad resipiscentiam, reddiditq; pœnitentia emendatos. Sic nimirùm omnipotẽs Deus per fidelem seruum suum suas restauravit ecclesias, multiq; serui Dei ingentes Domino laudes & grates egére, iucundis vocibus cantantes: Adiutor & protector factus est nobis Dominus in salutem.

Horrenda mors bona ecclesiastica vsurpantis.

Multis ecclesijs res ablatæ reddũtur.

Puerulus quidam, Rainarius nomine, à parentibus oblatus est sancto viro. Is puer & cæcus & surdus & mutus & claudus erat. Vnxit autem eum vir Dei oleo benedicto, & crucis signo eum communiuit, & totus reualuit. Clericus quidam Oximensis, Eleutherius nomine, videns tot admiranda fieri à sancto viro, obtulit ei filium suum, quem diuturna febris vehementer afflictabat. Misericordia motus vir DEI, aquam iussit adferri, allatam, cùm priùs CHRISTI nomen inuocâsset, & eam cruce consignâsset, puero bibendam obtulit. Bibit ille, & Christo propitio, meOleo benedicto & Crucis signo sanat cæcum &c.

meritis episcopi continuò sanus effectus est.

Vir quidam Andegauensis, Stritius nomine, in maxilla mirè cruciabatur ex pustula magna. Occurrit sancto episcopo, petijt tanto malo medicinam: saliua sua pustulam tetigit vir sanctus, & homo curatus est. Quodã die in villa nostræ ecclesię, quam Baladonem vocant, sancto episcopo põtificale exequẽti ministeriũ Magnarius quidam oblarus est, qui die Dominico intrà ipsius villæ fines ab opere se non abstinẽs, Deo vlciscente, luminibus orbatus fuerat. Vir sanctus sacrosanctã inuocãs Trinitatem, expresso signo Crucis, cæcitatẽ depulit, visum reformauit, monuitq; hominẽ, nè quicquam eiusmodi deincèps admitteret. Nota vim saliuę eius.

Exijt quandoq; vir beatus extra vrbẽ nostrã, audiuitq; damnatorũ voces è carcere. Misit itaq; ministrũ suũ ad custodẽ carceris, qui ei diceret, vt vinctos illos absolutos patereturabire. Respondit custos, nõ se id ausum esse. nè ipse cogeretur in illorum locũ succedere. Tum vir Dei cum lachrymis rogauit Dñm pro illis: & eccè die tertio sua sponte patefecit carcer, exeuntq; qui illic detinebantur, & ad nostram ecclesiam sese conferunt. Clericus quidam, Ragnoinus nomine, venit ad sanctũ põtificem, rogans vt sacerdotio initiaretur. Percõratus est aũt ex illo vir sanctus, num castè vixisset, & à fœminis se seruaret incontaminatũ. Illo constãter respondente, se hactenùs impolluto corpore Domino seruijsse, vir beatus ei & locũ & tẽpus & mulierem, libidinis eius sociã, indicauit. Cernens clericus, se latére hominem Dei non posse, ppria conuictus conscientia, ad pedes eius pcidit, & culpã suam confessus est. Id vbi ad aliorũ notitiã peruénit, multi sacris initiandi, ab eius se cõspectu subduxére, maleq; sibi conscij, non fuêre ausi sacros ordines ab illo petere, certò persuasum habentes, non eum latére etiam secreta cordium. Carcerem suis precibus aperit. Aliorum occulta pec cata nouit.

Est villa ecclesiæ nostræ, quã Crisiacũ vocant. In ea cùm esset vir Dei, adducti sunt ad eum duo dæmoniaci, rogabantq; eum parentes eorũ, vt suis precibus illos sanaret. Scisciabatur autẽ ex eis sanctus antistes, cur id ipsis accidisset, & per eorũ ora respondebant immundi spiritus, se torqueri ab ipso, nec posse corã eo celare põtigias suas. Rogabant autem eum, vt si ipsos indè vellet eijcere, saltem sineret migrare in porcos. Permisit hoc vir sanctus, & Crucis signo edito, pfligauit illos, ità vt omnes adstantes laudarent Dominũ, mirabilẽ in sanctis suis. Sũt verò etiam multi alij, à dæmonibus obsessi, ab eo liberati. Hac autẽ miraculorũ assiduitate fama eius vbiq; diuulgabatur, & iam quadam die reuertenti ab expeditis quibusdam negocijs, quę ad populi, ipsius curæ commissi, vtilitatẽ pertinerent, multa plebs ei occurrit, adducẽs ægros & malè affectos, diuersisq; languoribus laborãtes, q omnes ab eo incolumes recessere. Etsi autẽ celebre esset nomen eius & sublimis gradus honoris, at tñ maior erat & insignior virtus eius. Seruiebat sine offensiõe ei, qui ppè est omnibus inuocantibus eum in veritate, & qui voluntatẽ timentiũ se facit, & deprecationem eorũ exaudit. Poterã quidẽ plura eius commemorare miracula, sed multa prætermisi, nè lectori fastidiũ parerem. Magna autem in eo virtus inerat & multa verborum vis ex eius ore promebatur, cùm populis verbum Domini annũciaret. Vix quisquam tam ferreo visebatur pectore, quem eius conciones ad lachrymas non mouerent. Mirabantur auditores spiritales sermones eius, qui plerunq; adeò humanum captum excedebant, vt ab angelo proferri viderentur. Crucis signo curat dæmoniacos. Psal. 144. Efficacia concionum eius.

In episcopatũs functione ità se gessit, vt celebres maiores suos ipse celebriori viuendi ratione etiam illustrârit: nec tamen vel ex generis splendore, vel pontificia dignitate eius animum vlla inflauit elatio. Spiritu pauper priùs moribus egit pontificem, quàm ad pontificis gradum esset euectus. Collatus honor tantus eum meritis conspicuum non fecit, sed inuenit. Virtute instructus erat antè, quàm esset sacerdos: cum sacerdotio virtus pariter sua accepit incrementa. Tota eius in pontificatu vita talis fuit, quæ pontificis officium & verbo & exemplo præstaret: nec culpa vacare putauit, iudicioq; diuino obnoxium se fore timuit, si qui sibi vni anteà priuatus vixisset, iam episcopus non viueret vniuersis. Indè adeò factum est, vt ipse semper aliquid adijceret ad virrutes suas, & Dominus ad coronam. Cantans itaque Canticũ graduũ, in eam curã intentus fuit, nè ad illã supernã ciuitatẽ solus ascenderet, sed socios eò secum permultos adduceret, Atq; in hac via seruus Dei simpliciter prudens & seueriter lenis, doctrinã vita, mores comitate ac mãsuetudine, zelũ legis Animarũ lucris studet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

scientia cõmendauit. Vndè factũ est, vt illũ populi fauor & gratia principũ, sermones verò illius non mediocris consecuta sit authoritas. Inter hęc autẽ ille humilis & sibi constans permanebat, aduersùs ea omnia peruigil & circũspectus, quæ suffurari solent animi benè compositi puritatẽ. Eodẽ vultu & immoto pectore inter ꝓspera & aduersa perdurabat. Cum Apostolo castigabat corpus suũ, ieiunijs & multiuaria illud afflictione persequens, vndè & cõfirmari spiritus assuescerat, & caro carnis obliuisci. Addebat his etiã sacras vigilias, quarum perpetui fuêre comites & alti gemitus, & fœcundarum gratia lachrymarum. Atq; id genus studijs potiorẽ noctis partem attribuens, in spiritũ humilitatis & animo contrito pinguissimum Deo cremabat holocaustum. Si quid interdiù minùs fecisset, quàm par esse putaret, idq́ue negocijs secularibus impeditus, noctu supplebat. Nox secretis precibus & diuinæ contemplationi accõmodatior, ad litandas eiusce modi hostias viro Dei optatã adferebat opportunitatẽ & copiam: diem autẽ vel sacra concio, vel publica sibi vendicabat vtilitas, ità tamen, vt & noctes & dies in eius expenderet obsequijs, qui & noctes & dies condidit.

1. Cor. 9.

Semper secum tn mẽsa pauperes habuit.

Nihil in eius actionibus cernebatur, quod ad Deũ non pertineret: nihil in sermonibus eius ociosum percipiebatur. Ad altare rarò sine lachrymis, ad mensam nunq́ sine lectore, nunq́ sine cõuiuis pauperibus accessit. Periculosè corpus pasci arbitrabatur, nisi pariter & Christũ in eius membris pasceret, & ipse intùs verbo Dei pasceretur. Qualis verò putandus est fuisse erga ꝓximos, q suarũ iniuriarũ immemor, etiã inimicorum iniurijs dolebat? Quẽ ille vnquàm aut facto aut verbo læderet, qui etiã læsus, vltrò ignouit, nec iratus solem vidit occumbentẽ? Quid illa anima mãsuetius, q̃ nulli obesse, omnibus ꝓdesse cupiens, charitatis & pacis erat domicilium? Multa animi deuotione opera beniguitatis & misericordiæ ꝓsequebatur, studebatq́; adeò se desolatis, egentes alere, vestire nudos, & si re ipsa nõ posset, prompta animi benevolentia omnibus ferre opem. Conuersans nonnunq̃ cum ijs, qui gloriantur in malitia, & sermones Domini proijciunt retrorsùm, Christi bonus odor permãsit, vnus idemq́; perseuerans siue cum eis, vt ad meliorẽ se frugẽ reciperent, blandiretur: siue cùm obstinatos seueriùs obiurgaret. Omnia ex charitate faciebat discipulus charitatis. Nihil illi cum peruersorũ vitijs rei erat, ꝑter odium & castigationem vitiorũ: q̃ & animo insectatus est, & pontificali authoritate correxit. Bonos & obseruatores mandatorũ Dei, sancto & syncero cõplectebatur affectu, mutuisq́; exhortationibus & ꝓfuit, & ꝓfecit. Germano Parisien sanctiss. episcopo, vt iam antè dictũ est, valdè familiaris fuit, crebroq́; & inuisebatur ab illo, & ipse illũ visitabat. In eorũ colloquijs & actiõibus nihil versabatur, nisi quod ad animarũ ipsis cõmissarum salutẽ ptineret. Inuicẽ se Christi milites armabãt, nõ ignorãtes aduersariũ nostrũ diabolũ circuire & quærere quẽ deuoret: cui resistebãt fortes in fide, veriti nõ se habituros põtificum merita, si de principe tenebrarum, de quo iam ipsi triumphârant, etiam alij per ipsos non triumpharent. Itaq; viri illi misericordiæ solicitè eò cõnitebantur, vt quotidianas infestationes & insidias maligni hostis eliderent. Atq; in hoc vterq; rotus erat, vt siue cum Martha sedulò ministrarent, siue cum Maria sederent ad pedes Iesu, regnũ diaboli imminuerent, & Dei ciuitatẽ augerent. Quã etiam ob causam B. Domnolus ex eiusdem S. Germani consilio, in ciuitatis suæ suburbio monasterium construxit, in quo & illi, quos tẽpestas huius maris magni & spatiosi iactauerat, monasticæ trãquillitatis portum adepti, respirarent, & ipse certis tẽporibus solicitudinis, quæ ex ministerio susceptο incumbebat, laborẽ, sanctæ contemplationis ocio & refrigerio releuaret. Et, vt suprà quoq; diximus, ei monasterio de ecclesiæ suæ possessionibus quasdam donauit, nihil se fecisse existimans, nisi illis, quibus domũ orationis construxerat, etiam vitę degendæ res necessarias assignaret.

1. Pet. 5.

Monasteriũ in suburbio cur exiruxerit.

Porrò autem militiæ certamine iam peracto, & impendente resolutionis eius tẽpore, cœpit vir pius morbo laborare, nec tamẽ os eius morbi vis à laudãdo Deo potuit cohibere. Conuocãs autẽ discipulos suos, diẽ & horam obitûs sui illis ꝑdixit imminere, docuitq́; eos, quemadmodùm antiqui hostis insidias caverent, & à malo se abstinẽtes, bonis operibus inhærerent. Deindè ipsis Calendis Decẽbris in senectute bona vir beatissimus in pace quieuit, humatusq́; est à discipulis suis in ecclesia beatorũ martyrum Vincentij & Laurentij, vbi longè antè sepulcrum B. Germano ipse con-

Obdormit in Domino

Miracula ad sepulcrũ eius.

cõsiderat. Eo in loco meritis & precibus eius multi morbidi gratiã sanitatis obtinent. Nam tertio die translationis eius, ad sepulcrum eius energumenus quidam, qui seipsum discerpebat, adductus est, & pòst triduum curatus, domum cum parentibus sospes abscessit, multisq́; annis nobiscum sanus permanens, Dei se deuotũ studuit exhibere cultorẽ. Deindè mense Februario, die sabbati cuiusdã nostræ ecclesię famuli vxor, quartana febre diuexata, ad eius monumẽtrũ veniens, vt in somno admonita erat, oransq́; illic cum luminaribus & triduo excubans, meritis beati viri salutem impetrauit. Quarto etiã die cæci tres ad eius tumulũ nobis adspectãtibus venêre, atque indè luce redintegrata incolumes abiêre. Multos alios diuersis afflictos morbis ad eius sepulcrũ venire cõspeximus, eosdemq́; beati viri meritis sanos indè recedere vidimus. Nimis autem prolixi erimus, si audita & visa omnia referre velimus. Possunt ea, quæ diximus, ad fidem faciendã fidelibus sufficere: & nũc obsecramus eundẽ beatissimũ patronũ nostrũ, sanctũ Domnolum, vt pro superioris vitæ peccatis nostris Dei clementiã velit exorare, gratiamq́; nobis ab illo impetrare, vt deincèps à malis nos abstineamus: vt sacrosanctæ Trinitati recõciliati, etsi eius gloriæ participes esse non meremur, saltem peccatorum remissionem adepti, ab impiorum consortio separemur: præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & glorificatur Deus per infinita secula seculorum, Amen.

VITA S. DVNSTANI ARCHIEPISCOPI CANTVARIENSIS, EDITA AB OSBERTO MONACHO

Cantuariensi. Claruit is Osbertus Anno Christi 1020.

PRAEFATIVNCVLA AVTHORIS.

Pſal. 150.

QVia Deum in sanctis suis mirabilem, prophetica voce laudare iubemur, eum in his, quæ in B. Dunstano, primæ metropolis Anglorum pontifice, mirabiliter operari dignatus est, quorundam simplicium in bono fratrũ nõ despiciendę voluntati obtemperãtes, vsitato more loquendi, styli officio laudare decreuimus, scriptis, quę alio quodã elocutionis genere ipsa gesta commemorant, sapientium virorum considerationi relictis.

VITAE HISTORIA.

Maij 19.

BEatus ergò Dunstanus ex nobilissima gẽtis Anglorũ ꝓsapia originẽ ducens, eo nobiliùs in huius mũdi lucẽ ꝓdijt, quo sub materni sinûs ipso adhuc angustia clauso, diuino miraculo designatũ est, ꝑclarum mũdo per eum lumẽ oriturum. Cùm etenim mater eius eo grauida, spe ꝓlis futurę lętaretur, dies purificationis B. matris Dei festiuus illuxit. Multitudo ergò vtriusq́; sexûs hominũ, pro excellẽtia tantæ festiuitatis circunquaq́; coacta, fluxit ad ecclesiã, q̃ antigtùs Glasconię de lignis miro ope ædificata, in honorẽ erat eiusdẽ Dei genitricis cõsecrata. In qua multitudine multos nobilitate dignitateq́; ꝑcellens pater sancti Dunstani, Herstanus nomine, cum Chinedrita matre eius, ad Dei seruitium properabat, ambo cereos, quos ꝓ ritu ipsius diei Deo offerrẽr, deferentes. Iam Missæ officiũ celebrari cœperat, & immẽsus populus immẽsa luminum claritate refulgẽs, in domo Dei laudibus diuinis intẽdebat. Tũc subitò in sua serenitate cælo manẽte, admirãtibus cũctis, cũcta simul luminaria extincta sunt. Adspiciũt igitur singuli sup se inuicèm, ac ꝓ nouitate insueti prodigii, metu nimio ꝑcelluntur. Verùm dũ attoniti starẽt, & quid certi de tali euẽtu sentire deberẽt, ignorarẽt, erectis vultibus, intuẽtur flammã ignis cælitùs labi, & cereũ, quẽ mater Dũstani in manu tenebat, ex ea accẽdi. Qui ergò priùs de luminariũ extinctione magnoperè fuerãt admirati, nũc tam de cælestis flammæ emissione, q̃ & de cerei ꝑgnantis mulieris accensiõe, maiori sunt admiratione perfusi. Accedunt itaque singuli ad lumen cælo demissum, & indè recipiunt lumen amissum. Ex eo tempore cultus & reuerentia omnium circa Chinedritam ac virum eius magnificè aucta est. Nam sicut eos nobilitate, diuitijs & gloria mundi inter homines eminere sciebãt, ità

Festum Purificationis B. Mariæ.

Ritus offerẽdi cereos.

Mira res.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ità sanctitate vitæ in conspectu Dei ex signo, quod acciderat, enitere intelligebant. De prole etiam, quæ expectabatur, spe magni boni tenebantur, & Deum, vt in gaudium atq; lætitiam parentibus suis & omnibus benè volentibus eam nasci, crescere, dilatariq; concederet, deprecabantur.

Dehinc instante partûs tempore, puer eleganti forma nascitur, & post dies pau- Dunstanus nascitur. cos sacro fonte regeneratus, Dunstanus, videlicet, montanus lapis, nuncupatus est. Is vbi teneros annos infantiæ exiuit, à parentibus ad præfatum sacratissimæ virginis templum ducitur, ac pro vita eius atq; prouectu Deo preces & munera offeruntur. Visio parentum. Ob quæ deuotionis obsequia ipsis in loco pernoctantibus, apparuit vir quidam angelico speciosus amictu, qui puerum coram eis per manum accipiens, & eum hinc indè modesto discursu per atrium ducens, dixit illis: Sic ædificabitur locus iste ad conuersationem illorum, qui siue à pueritia in seruitio Dei nutriendi, siue à prauitate veteris vitæ in nouitatem gratiæ Christi per hunc puerũ sunt conuertendi. Hæc illi videntes & audientes, valdè gauisi sunt, & misericordi Deo vberes gratias super admirabili gratia eius retulerunt. Adhibetur scholæ. Deindè puero diligenti studio in ipsa ecclesia sub cura magistri commendato, tum vt literas disceret, tum vt Dei seruitio sedulus inhæreret, ipsi in sua reuersi sunt. Dunstanus igitur literis traditus, & eis vltrà, quàm ætas sua ferre poterat, die ac nocte intentus, languore graui corripitur, & gemebũda in dies vexatione tortus, vsq; ad exhalationem vltimi flatûs producitur. Diuinitùs sanatur. Sed cùm iam velut morti contiguus iaceret, & confluens cœtus vicinorum mortem potiùs, quàm vllum sanitatis remedium expectaret: en circa mediæ noctis silentia per gratiam Dei visitatur, & integræ sanitati contra omnium opinionem donatur. Illicò stupentibus cunctis lecto desilit, domum exit, ad ecclesiam, pro reddita sibi sanitate Deo gratias acturus, impiger tendit. Cuius deuotioni diabolus inuidens, cumq; ꝓposito deflectere nitens, simulato teterrimorum canum globo, immani latratu ac terrifico impetu in eum ruit. Profligat dæmones. At ille sciens dæmonum esse figmẽta, inuocato nomine Christi, signo se sanctæ Crucis armauit, arreptamq; virgulam, quę fortè iacebat in via, contra illorum malignorum incursus vibrauit, & sicut ventus fumum, sic oẽs à facie sua fugauit. Post hęc ad ecclesiæ ianuas veniens, eam vndiq; obseratã inuenit. Hucigitur illucq; deambulans, & oratorium intrare desiderans, scalã ad pariẽs templi erectam offendit, quę in superiora tecti nitentibus ascendendi viam ꝓstare solebat. Quã puer Domini nescienter ascendens, atq; ad fastigium ecclesiæ ascendendo pertingens, nullum, quo ingredi posset, aditum reperit, indeq; statim ex altera tecti parte descendere cœpit. Vide mirã rem. Deus autem, q delectabatur innocẽtia cordis eius, viam inter inuia ipsa disponebat gressibus eius. Tunc repentè angelico ministerio sublatus, intrà ecclesiã, omni ex parte clausam, ipso puero, qd circa se diuinitùs ageretur, ignorante, corã altari depositus est. Hi autẽ, q priùs in domo ægrotanti detenebant, ipsum egredientẽ secuti sunt, cõtemplantesq; rei euentũ, fidele testimoniũ diuino miraculo ꝓhibuerunt. Puer verò, cùm manè ante altare leui ꝓpore quiescẽs inuẽtus, & quali modo illuc venisset, qui serò morti ꝓximus habebatur, interrogatus fuisset, hoc se nescire pia simplicitate ꝓfessus est. Omnes ergò, q tunc temporis rem audiêre, mirati sunt, & Deũ, vt gratiam suã multiplicaret in puero, deuoto affectu deprecati sunt.

Iam adolescentiæ decus Dunstanus induerat, & ipse humilis atq; submissus omnibus erat. Nam cùm illum omnes honorare, illi suum obsequiũ exhibere satagerent, & affabilitatẽ sibi ab illo exhibitã magni ęstimarẽt, ille econtrà nihil in se dignũ honore, nihil alicuius dignũ obsequio iudicabat: Immò quicquid affabilitatis seu commodi quiuis exhibebat, gratię exhibentis, non suis meritis, ascribebat. Humilitas egregij adolescentis. Promptus itaque erat ad ministrandũ omnibus, & ipse ad suscipiendum aliorum ministerium tardus. Inter hæc rogatur à suis, quatenùs in sortem Domini transeat, & in quibus seruiat CHRISTO, sacros ordines suscipiat. Annuit ipse petentibus, atque vt liberiùs oratoriũ frequentare, luminaria accendere, manibus sacerdotum ac Leuitarum aquã fundere, vinum & aquam in Eucharistiã corporis Christi subministrare, Minores ordines accipit. legere atq; cantare in officio diei ac noctis posset, minores gradus suscepit. Videres igitur illum omnia mundi oblectamẽta calcare, ludicra iuuenum fugere, maiorum colloquijs delectari, in fouendis pauperibus assiduum esse, & ad quæq; pietatis opera

ra solicitiùs inuigilare. Si autem aliquandò, vt fit, à coætaneis suis ad mundi vanitates inuitabatur, obtendebat potiùs necessariò oportere se illis & illis ecclesiasticis ministerijs curam adhibere, & ea, quæ in seruitio Dei legenda erant vel canenda, ꝑ- Declinat mundi vanitates. uidere. Sic seruus Dei se & à mundi contagijs purum custodiebat, & propositа rationabili occasione, nulli scandalum, nulli, in qua Deum quis offenderet, aliquam causam suggerebat. Summum itaq; studium in oratione, in sacra meditatiõe, in diuinorum librorum lectione habebat: in ijs semper Deo adhærere, Deũ in mente habere, quid voluntati Dei potissimùm placeret, edisсere gestiens. Vndè factum est, vt & quæ Dei sunt inuestigaret, & eius iugi consideratione fretus, cũcta peccati inquinamenta deuitaret. Proximus ergò ac familiaris Deo effectus, omnibus in ipso piè viuentibus charus factus est & acceptus.

Audita inter hæc fama venerabilis Athelmi Cantuariensis Archiepiscopi, fratris scilicet patris sui, eum adire atq; cum eo habitare disposuit. Videns enim lasciuias seculi, & iter adolescentis, viam vitæ retinere volentis, valdè lubricum, & laqueis vn- 1.Cor.10. diq; plenum, illudq; Apostoli meditans: Qui stat, videat nè cadat: timebat, nè si loco, quem lasciuijs & voluptuosis delicijs affluere in circuitu suo, & hoc inter notos suos videbat, non cederet, à statu rectitudinis, aliquo euentu deceptus, miserando casu decideret. Hac ergò intentione ductus, accepta à parentibus suis licentia, præfatum antistitem adijt, & quò vitæ suæ qualitas ad modum conuersationis eius iugiter informarerur, sedulus ei adhæsit, Verùm cùm elapso aliquanto tempore ponтifex in moribus adolescentis omnia, quæ veræ religioni congruerent, perciperet, & ex dono gratiæ Dei, qua fuerat adspiratus, Deum multa suæ maiestatis opera ꝑ eum in futuro facturum præuideret, ipsum ad solatium regis Ethelstani secum duxit, & ei magno affectu fouendum, necnon à cunctis aduersis suo nutu protegendũ, In aulã regis Angliæ adducitur. pio studio commendauit. Quem ipse benigna mente susсipiens, iuuenem dulciter amplexus est, & multo synceri affectûs amore percoluit. Dunstanus itaque licèt in palatio regis terreni cõuersaretur, ac pro sua industria & ad omnes affabilitate charus haberetur, nunquàm tamen religionem, quam à puero conceperat, quemlibet defectum in suis actibus pati sinebat: sed quo labiliùs inter vitiorum fomenta grediebatur, eo firmiùs, ne ab ipsis aliquo modo deijceretur, præcauebat. Sciens quoq; ociositatem inimicam animæ esse, nuuc istis, nunc illis operibus intendebat. & diuersitate eorum, subrepens fastidium sibi tollebat. Peritia nanq; scribendi, pingendi, quicquid vellet, in cera, ligno vel osse sculpendi, & ex auro, argento, ferro vel ęre fabricando ità claruit, vt à multis quammaximè admirationi haberetur. Super hęc instrumentis musici generis, quorum scientia non mediocriter fultus erat, non tãtùm se, sed & multorum animos à turbulentis mundi negocijs sæpè demulcere, & Vt sit vsus musicis instrumentis. in meditationem cælestis harmoniæ, tam per suauitatem verborũ, quæ modò materna, modò alia lingua musicis modulis interserebat, quàm & per concordem concentum, quem per eos exprimebat, concitare solebat. Propter hæc igitur à multis frequentabatur, & ab eo multa fieri petebantur. Illic autem, quoniam erat ad omnes charitate diffusus, nulli negabat, quod vellet ab alio sibi concedi.

Hæc inter opera sua rogatur à quadam matrona, religiosa quidem & studiũ habente placendi Deo, domum suam venire, & orarium sibi, quod ad ornatum & ministerium ecclesiæ inaurare volebat, artificiosa, quã in auri opere imitaretur, atte ꝑpingere. Iam Dunstanus in manibus opus habebat, & cithara eius, quã ad domũ veniens, secũ fortè detulerat, parieti affixa, iuxtà pẽdebat. Cœpit ergò ipsa cithara nul- Nota miri quiddam. lius hominis attactu pulsata, per se antiphonam istam distinctis vocibus resonare: Gaudent in cælis animæ sanctorum, qui Christi vestigia sunt secuti: & quia pro eius amore sanguinẽ suũ fuderunt, ideò cùm Christo gaudebũt inæternũ. Ad hæc admiratio non parua compræhendit omnes, qui in domo consistebant. Singuli ergò deflexis oculis ab opere iuuenis, quo priùs intenderãt, vultus & aures ad citharã erigebant: & alij quidẽ simplicẽ vocẽ chordarũ aure captabãr: Dũstanus verò, qd sonus depromeret, quidve moneret, solus intelligebat. Intelligebat enim, in eo, quod citharizabatur, quia si cum Christo vellet inæternũ gaudere, nõ formidaret, si necessitas vrgeret, pro eo sanguinẽ fundere: nec anima eius gaudiũ in cęlis adipisceretur, si Christi vestigia nõ sequeretur. Itaq; citharœdũ istum, verè angelico modulamine

admi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

administratum, ità accepit, quasi ex sensibili præsentia Dei doceretur, quid sibi deincèps foret agendum.

Patitur obtrectatores.

His ità se habētibus, ij qui primò virum valdè se diligere demonstrabāt, & ei quasi fidelem societatem in cunctis conseruabāt, nunc quectibus eius inuidere, & eum sinistris artibus vti, ac mansuetum ad omnes habitum eius, hypocrisi & quorunq; simplicium deceptioni magis, q̄ alicui religioni inseruire, conuiciari cœperunt. Ad cuius calumniæ firmamentum id, quod in cithara factum fuit, velut quoddā argumentum inducunt. adstruētes in huiusmodi instrumento nil tam insolitum fieri potuisse, nisi constaret, aliquo diabolico carmine ilicò per eum, cuius erat, antecà tactū fuisse. Quid plura? Crescit iste nequissimus rumor, & indiès fit seipso deterior. Spargitur per aulicos, & perducitur vsq; ad principis aures. Rex ergò & multi ex primoribus, qui hominem paulò antè magni pendebant, vultus suos, vtpotè ab illo, qui iam ipsis despectui esset, auertebant. Quod Dunstanus aduertens, & nè in peius proficerent, nonnihil metuens, malignorum hominum iracundiæ cessit, & ad cognatū suum Elphegum Vuentanum episcopum, cognomine Caluum, profecturus, curia regali decessit. Quod præfatæ malitiæ commentatores agnoscentes, viam obseruāt, eumq; cum socijs compræhēdentes, equo deijciunt, iniurijs multis afficiunt, & acriter flagellatum ac vinctum, in horrido cœno præcipitatum relinquunt. Nè autē penitùs ab eis perimeretur, per gratiam Dei, quæ illum suis in posterum reseruauit, q̄dam ingens molossorum multitudo obstitit, quæ ex insperato in eos horridis latratibus irruens, adolescentem defendit. Quod ille percipiens, prauorum hominū miseratus errorem, canes eis factos humaniores gemens, erubuit. Veruntamē Deo iuper ineffabili gratia ex intimo corde gratias agens, sensu ipso percepit, in se cantum citharæ nonnihil sibi significâsse. Interea vicini, prædicto molossorum latratu addito, p̄territi accurrerūt, quid acciderit discere gestientes. Et agnoscentes quod factum est, illos nequam homines, iam fuga dilapsos, detestati sunt, & Dunstanum de cœno educentes, fouendum ad sua perducunt. Profectus dehinc, venit ad memoratum episcopum, & aliquanto tempore degit apud ipsum. Erat autem episcopus idem magnæ in Christo religionis, & apud omnes id locorum conuersantes magni nominis. Egit igitur industria, qua vigebat, vt Dunstanus monachus fieret. Proposuit ei inter alia, monachi vitam, viam esse perfectionis, de qua Dominus illi, qui se omnia legis mandata dixit seruâsse: Vnum, ait, tibi deest: Si vis perfectus esse, Vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me. Et adiecit: Ità fili, si vis, vt ea, quæ in te iam magni boni spem præstant, perfectionis culmen attingāt, necesse habes omnia: quæ in seculo possides, relinquere, & Christi vestigia nudus sequi. Ad hæc ille quædam, quæ sibi rationis videbātur, cùm obijceret, nec subito alsensu his, quæ dicebantur, animum submittere vellet, tamen non parùm in ipso verba Pontificis operata sunt. De nuptijs quippe, quas se facturū certò sibijpsi antè promiserat, iam vtrùm eas faceret, an nō, dubius fluctuabat. In qua dubietate constitutum, nutu Dei, valida febris inuasit, & intantùm corpus eius attenuauit, vt nihil minùs, quàm de ducenda vxore cogitaret. Cùm iam aliquātùm sopito languore, verba pontificis, & duritiam sui cordis, in se reuersus, ad mentem reduceret, suspirans grauiter erubuit, q̄ potentior in eo fuit tertianæ febris igniculus ad extinguendam carnis suæ concupiscentiam, quàm ille ignis, quem, vt in fidelium cordibus vehemēter arderet, Dominus venit mittere in terram. Versa igitur vice, ardorem ignis diuini in se succendens, carnalibus illecebris funditùs renunciauit, seq; perpetuò virginem perseueraturum, diuinitatis confisus auxilio, vouit. Mittens itaq;, episcopum fecit ad se venire, & apud eum pœnitentiam egit, q̄ illi viam perfectionis suaderet, non statìm obtemperârit, quòd habitum religionis monasticæ ad verbum eius non susceperit. Quibus antistes auditis, gaudio gauisus est magno, & de conuersione iuuenis immensas grates persoluit largitori omnis boni Deo. Dunstanus ergò monachus sine dilatione factus est, & deindè legitimo tempore per canonicas sacrorum ordinum successiones, etiam ad sacerdotij gradum ab eodem episcopo prouectus.

Ab æmulis multa patitur.

Canes eum tuentur.

Monachi vita, via perfectionis.

Matt. 19.

Luc. 12.

Votum perpetuæ virginitatis Deo nuncupat.

Fit monachus.

Post aliquantos nouæ conuersionis suæ dies Glasconiam Dunstanus perrexit, & ibì iuxta ecclesiam sanctæ Dei genitricis & virginis Mariæ, in qua lumē, vt suprà memini, minimus, cælitùs emicuit, sibi domunculam adeò paruulam fecit, vt mirum habeant,

ant, qui eam nouerūt, qualiter ibì viuus homo degere poruerit. Ipsemet enim eam mensus sum, & nihil vltra quatuor pedes in longitudiue, nec plus, quàm duos ac semis habet in latitudine. Altitudo autem staturam hominis cōcipit. In medio ostij, fenestra est. Illic ergò conuersari, orare, psallere, nonnulla, quæ loci angustia paterebatur, manibus operari, & vni Deo vt placeret per omnia & in omnibus, operā dare visus est. Quibus eius exercitijs antiquus humani generis aduersarius inuidens, sicut eum à curia regis nupèr expulit, ità qualiter à loco isto expelleret, malignus solicitus fuit. Quadam igitur vice, cùm vir ipse iam die aduesperascēte fabrili intēderet operi, adstitit fenestræ ipsius dæmon vnus, humana effigie tectus, rogans sibi nescio quid operis ab homine fieri. At ille pietatis affectu ex more permotus, intermissis his, quæ faciebat, parabat se ad satisfaciendum postulanti. Interìm is, qui venerat, formam ac verba mutare, vt nunc senis, nunc pueri, nūc lasciuæ puellæ æstimares te vultus cum voce videre. Quod Dunstanus audiens, protinùs quis esset cognouit: & sedens, motus eius patienter se ferre simulauit. Sumptis intereà tenaculis, quibus calida ferra tenere solebat, fortiter ea igniuit, & candentia de fornace subitò prosens, monstrum per nasum arripuit, & strictissimè tenuit. Videres itaq; pulchrū certamen inter amicum Dei & inimicum. Ille ardorem sentiens, ac detectis insidijs, superbiam suam deiectam non ferens, totis nisibus conabatur euadere: Iste illum retinens, & intrò viriliter trahens, lætabatur quòd in nomine Christi poterat de inimico eius triumphare. Tandèm cum dedecore à viro abiectus, fugit, & per plateā currens, querula voce clamitabat, dicens: Væ, quid ille caluus fecit? Væ, quid ille caluus diabolus fecit? En me miserum, misericordiæ opus ab eo petentem, misèrè afflixit, & nil mali de eo narrantem, ille malignitatis suæ longo cruciatu combussit. Has voces multi audientes, & eas manè viro referentes, scisitati sunt, quidnā hoc esse potuerit. Quibus ille: Dæmonum, ait, insidiæ sunt, qui suis fallacijs nos volunt inquietare, si possint. Sed si in seruitio Christi stabiles fuerimus, leuiter eos illius adiutorio deuincemus, & confusi fugient à nobis. Hæc dixit, & securus postmodùm in sua domūcula habitauit. Nec enim in ipso loco vnquàm ampliùs eum inimicus aggredi ausus est, in quo talem belli apparatum in primo congressu sortitus est. Ex eo igitur tempore, cùm munditia cordis, tanta claruit in Dunstano pudicitia corporis, vt omnes, qui vitam illius nouerunt, similem angelo iudicarent. Vndè cōplures vtriusq; sexûs homines, tam diuites, quàm non omni ex parte locupletes, ad eum properare, eum de salute consulere, ab eo de via vitæ festinabant informari. Ipse autem singulis, prout quisq; opùs habebat, sua verba dispertiens, quenq; ad voluntatē Dei instituebat.

In arctissimo degit domicilio.

Egregiè tractat dæmonem, ipsi illudere volentē.

Insignis eius pudicitia.

Multos ad pietatē instituit.

Cùm hæc fiunt, venit ad eum mulier quædam Elsgina nomine, quæ ab ineunte ætate grata fuit & accepta regibus Angliæ, tum quia bonis moribus & castis actibus erat prædita, tum quia filios eorum educando & nutriendò, gnara fuit atq; solicita. Hæc ergò, audito Dunstano, habitationem sibi prope oratorium sanctæ Marię instituit, vbì ad eam Dunstanus venire, eam de prouectu bonorum operum, de spe retributionis futuræ, de gaudio regni cælestis imbuere posset. Et factum est: quicquid ei Dunstanus dixit, ità opeee implere solicita fuit, acsi ab ore Dei corporis auribus id acciperet. Quapropter diebus ac noctibus ecclesiam frequentare, orationibus insistere, egenis de facultatibus suis, quibus affluebat, largiter ministrare, & prorsùs ijs, quę Deo placere posse sperabat, sedula studebat operam dare. Circa veneratiōem verò beatę matris Dei quàm deuota exiterit, ex eo aliquantùm aduerti posse putamus, quòd ipsa nonnullos clericos in templo eius fecit: quibus, vt die noctuq; seruitio ipsius liberè inuigilarēt, omnia, *quorum opùs habebant, abundāter subministrabat. Ipsa quoq; pia domina pro fideli famula sua multa faciebat, quādò ab ea quippiam rationi consentaneum postulabat. Verbi gratia: Rex Ethelstanus cùm quadam vice Glasconiam venisset, diuertit propter loci religiōem ad præfatam sanctæ Marię ecclesiam. Quod illa sciēs, rogat eum, quatenùs dignetur in domum suam diuertere, & aliquantulùm quieti indulgere, ac modicum cibi potusque in vera charitate suscipere. Concedit rex, licèt inuitus, nolens scilicet eam, quam & sibi ex antiquo familiarem habebat, & nunc deuotam Deo nouerat, contradicendo in aliquo offendere. Læta igitur non parùm effecta, se ad regium ministerium

*quibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

totam impendit: & præuidens ea, quæ tali negocio conuenire sciebat, nihil eorum, quæ volebat, minùs esse aduertit, illo dũtaxàt potu excepto, qui medo vocatur, quo Angli quammaximè vti solebant. Verens ergò, nè huius inopia aliorũ copiam obnubilaret, oratorium piæ Mariæ, ipsius suffragium de re postulatura, ingreditur. Et solo prostrata, orat eam, quatenùs sua prece à Deo obtineat, vt memorato liquori, vndè parùm habebat, diuinæ suæ benedictionis augmentum infundat. Mira res: Rex, magna suorum multitudine septus, ad prandium sedet, & prãdentibus de præfato potu copiosè hincindè defertur, semperq; vasculum, vndè hauriebatur, solito plenum inuenitur. Factumq; est, vt rege à loco discedente, in vasculo minimè apparet, quòd indè quicquam sumptum fuisset. Hæc ideircò hîc inseruïmus, vt quanta verba viri Dei consiliaq; profecerint, huius exemplo intelligamus. Igitur cùm ipsius suæ famulæ merita Deus vellet æterna quiete renumerari, paterno eam verbere percussit, volens scilicet illam, hoc ordine ab omnis peccati macula castigatam, numero filiarum cælestis Hierusalem celeriùs aggregare. Quam vbi Dunstanus ægrotare cognouit, venit ad eam, ac de salute animæ eius, de gloria vitæ æternæ, de pœnis gehennæ & harum infinito fine ipsi locutus, illam ad sectanda vestigia Christi, nuncio remisso huic seculo & rebus seculi, exhortatus est. Ad quæ illa: Cuncta, quæ mei iuris sunt, Christo relinquo, atq; vt ea distribuas, secundùm quod illi melius placere cognoueris, tibi impono. Nec enim in hac vita aliquem æquè charũ habeo, nec alicui, sicut tibi, per omnia credo. His ille auditis, omnia fetè, quæ in mobilibus ipsa habebat, pauperibus sine mora distribuere cœpit. alijs interim ad ecclesiarum consolationem pro temporum qualitate seruatis. Iam dies in vesperam declinabat, & Dunstanus, nè à nocte extra cellulam depræhenderetur, illuc properabat. Ibat itaq; vespertinum officium psallens, & cùm ante fores ecclesiæ peruenisset, nec eam intrare, quia clausa erat, valeret, substitit, volens pro foribus perficere horam, quam inceperat. Tunc subitò ex dulcedine psalmodiæ, vti plerunq; accidere solet, mente compunctus, oculos ad cælum subleuat, & conspicit indè columbam miri candoris prępeti volatu descendere: quę aëra scintillantis radij fulgore diuerberans, domũ morientis matronę, ipso considerante, subintrat. Illicò reflexo gressu, cõcitus redit, & ante cubiculi introitum stans, totum habitaculum incredibili videt affectum ritore, camq; interiùs audit cum quodam de iucunditate patriæ cęlestis sermonem conferentem, & eidem innumeras gratias persoluentem. Cuius rei fine patienter expectato, tandèm ingreditur, & præter eam neminem inueniens, quis fuerit, interrogat, cum quo loquebatur. Illa idem, ait, qui tibi ante fores ecclesiæ psallenti, prę usquàm ad me venires, appatuit: ille, inquam, me visitare dignatus est, & suę mihi consolationis gratiam prærogare. Quapropter dico tibi amicorũ charissime, nè tu, vel aliorum quis de meo discessu doleat: quia non pœna infernalis, sed gloria me suscipiet regni cęlestis. Tantùm precor, vt cràs manè ad me venias, & mihi cum sacramento sacrę inunctionis, viaticum Dominici corporis tradas. Annuit ille, & diluculo reuersurus, tristis simul & lętus in suam domunculam abijt. Humanitatis nanq; affectu contristabatur, quia tanto solatio destituebatur ad præsens: sed altera consideratione magnam in corde lętitiam concipiebat, propterea quòd ipsam, cui ęternam salutem vnicè concupiscebat, eandem salutem apprehensuram iam iamq; videbat. Manè igitur iuxta dictum reuersus est, & ipsa sacramentorum, quę desiderauerat, pro ritu Ecclesię compos effecta, beatũ finem adepta est, & in sapè dicto oratorio decenter sepulta. Post hæc Dunstanus, non solùm de possessionibus, quas, vt diximus, ab ipsa matrona commẽdatas susceperat, sed & de illis, quas sui parentes, de hac vita ad Christum migrantes, ei, quem vnicum genuêre, dimiserant, licitus tractabat apud se, quèadmodùm Christi membra cõmodiùs posset sustẽtare. Et his quidẽ, q Deo sub patrocinio beatę Marię in eius ecclesia seruiebant, vel seruituri erant, ꝓpinquiores terras perpetuo iure possidendas donauit: remotiores verò ad opus quinq; ecclesiarũ, quas cõstruere disposuerat, iuxta locorũ positionem dandas reseruauit. Quæ nimirùm ecclesię postmodùm instituræ, ac subsequenti rẽpore intantùm sunt mobilibus ac immobilibus rebus, illius instantia, auctę, vt in singulis multiplex monachorũ cœtus, ad nutum patris Dunstani, sub regularis vitę custodia militaret.

Beatissima mater Dei auget potũ ad preces religiosæ matronæ.

Pia matrona, certa de beatitudine, petit extremã vnctionem & Eucharistiã

Quinq; monasteria, Dunstani opera, constructa & ditata.

Exin-

Exindè vir Domini infatigabili desiderio ad supernam patriam mentis obtutum dirigere, & ciuibus eius, quibus conuersatione necdùm poterat, iugi meditatiõe satagebat interesse. Vndè contigit, vt quadam die in contemplationis positus dulcedine, subitò raperetur super se, & patris ac matris suæ animas inter choros angelorum conspiceret in cælorum regno gaudere. De qua visione valdè gauisus, immensas Deo omnipotenti gratias egit: & deindè, iuxta Apostolum, q̃ retrò erant, obliuiscens, in ea, quæ antè sunt, quotidiè sese extendit. Indè quoq; semper animo secum voluebat, se videlicet parentum suorum legitimum filium nullatenùs esse, si minùs illis voluntati Domini obsequendo, propter suam desidiam perderet hæreditatem, quam eos viderat in terra viuentium acquisisse. Hac meditatione quadam nocte illi vehementissimè occupato, apparuit iuuenis quidam vultu splẽdidus, amictu decorus, quem ipse adolescens adolescentẽ olim nouerat, & sancto sancti amoris feruore multùm dilexerat. In quem oculos Dunstanus defigens, paulispèr expauit, ex antiqua scilicet notitia, quis esset, aduertens, sed iamdudùm huic vitæ exemptum reminiscens. Tunc ille hominem, nè timeret, hortatus, & ipse ab eo de vita, in qua erat tunc, familiari alloquio rogatus, cœpit ei de gaudijs regni Dei multa disserere, ac demùm ea, quæ illi erant euẽtura, prædicere. Ait ergò, eum multas malignorum hominum aduersitates & insidias dæmonum plurimas perpessurũ, ad summos ecclesiæ gradus ꝓmouendum, multas populorum multitudines sua prædicatione & exemplo Christo Domino acquisiturũ, cum quibus sciret se post hanc vitam perennem gloriam adepturum. Quibus dictis, virum foràs in atriũ ecclesiæ ducit, eiq; locum quendam eatenùs incontaminatum ostendens, dicit: Vt de his, quæ audisti, omninò certus existas, hoc in loco ante triduum presbyter vnus sepelietur, q nondùm aliqua corporis infirmitate tenetur. Dixerat, & ab oculis eius euanuit. Manè facto, clericos ad locum Dunstanus ducit, & eis quid de presbytero, inibi sepeliendo audierit, edicit. Eadem die venit ad eosdem clericos presbyter, qui dominæ, cuius actus paulò antè paucis tetigimus, in seruitio Dei assiduus esse solebat, conuentionem cum eis faciens, quatenùs eum in prædicto loco, cùm defunctus esset, tumularent. Illis verò acquiescentibus, sanus & alacer domũ reuersus, statim est infirmatus, ac sequenti die defunctus, iuxta verbũ serui Dei, in præsignato loco sepultus est. Omnes ergò, qui rem gestam audiêrunt, mirati sunt, & opera Dei mira in Dunstano prædicauerunt.

Prædicunt ei à quodã defuncto ipsi euentura.

Sublato de hac vita rege Ethelstano, successit ei in regnũ Edmundus frater eius. Hic post aliquot consecrationis suæ dies, missis nuncijs, rogat Dunstanũ venire ad se. Sciens quippe, qua ratione, qua prudentia, qua omnis probi consilij gratia prędituꝰ fuerit, magnoperè desiderabat illum sibi proximũ esse, cuius industria fultus, tam se, q̃ regnum sibi cõmissum sub æquitatis virga faciliùs gubernaret. Dunstanus itaq; regi quasi præcellenti, secundùm Apostoli præceptum, obediendum esse perpendens, regẽ adijt, & salua in omnibus reuerentia ordinis sui, eius imperio se subiecit. Ipse suo consilio regni negocia disponebat, ipse lites & contentiones, si quandò oriebãtur, destruebat, ipse pacẽ & cõcordiam inter omnes nutriebat. Nullus in qualiber causa vnquàm de iniuria sibi illata cõquestus est, nisi ad comprobandam iudicij sententiam Dũstanus mediator aut arbiter sederet. Rex ipse & principes quiq; ità ei submissi erant, vt contra id, quod ipse iuberet, ordinaret, nemo quicquam faceret. Magnus itaq; habebatur à cunctis. Hæc omnium bonorum inuidus hostis attendens, & quonam modo ea turbaret, sua arte perquirens, inuenit quosdam, quorum corda benè nouerat virum non ſyncerè diligere, sed ei specietenùs obsequij sui amorem prætendere. Hos ad dissipandũ bona, quæ non amabat, ardenter cõtra virum inflãmat, ac primò clàm, posteà palàm in detractionẽ eius illorum ora relaxat. Quid dicam? In tantã discordiã ꝓfecerunt verba malignantiũ, vt subuersa omni pace, Dunstanus nõ solùm pristino honore priuaretur, sed & curia depelleretur. Quo facto, die tertia rex in ſyluam venatũ iuit. Sylua autẽ ipsa montẽ magnæ altitudinis occupat. Qui mons in summitate suî interruptus, ingens præcipitium & horridam abyssum spectãtibus affert. Cùm ergò fugitantẽ ceruũ hac illacq; rex insequeretur, ceruus ad ꝓruptum montis hiatũ perueniens, introrsùm ruit, ac in partes discissus interit. Insectates canes par ruina inuoluit. Equus, quẽ rex sedebat, ruptis habenis effre-

2. Pet. 2.

S. Dunstanus regi Edmundo egregium se exhibet adiutorem.

Opera obtrectatorũ à regis aula pellitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

effrenis effectus, obstiuaro cursu regē post bestiā portās, ad vltimā sortē regi p̄ceps patens barathrū intētat. Ille trepidat & angustiatur. Occurrit interìm animo eius iniuria Dunstano illata. Ingemit,& se quācitissimè illā multiplici emendatiõe correcturū(solūmodò imminētem sibi mortē,eius meritis,ad horā Deus auertat) Deo celeri mentis sponsiõe ꝓmittit. Cuius cordis p̄parationem auris Dei euestigiò audiens,illius misertus est. Equus nanq; ilicò substitit, & regē à periculo mortis liberatum,valdè gratiosum Deo reddit. Indè ad hospitiū rex reuersus, adunatis principibus suis rei,q̄ acciderat,ordinē pandit,& Dunstanū cum honore & reuerentia adduci p̄cepit:actaq; coram eo pœnitētia pro iniurijs, quas ei intulerat,veniā ab eo cū humilitate postulat. Qua potitus,fidum se amicū viro deincèps omni tempore futurum,nec vlteriùs cuiusquā maledicis verbis de eo creditur pollicitus est. At vt maledicorum ora inter eos perpetim obstruerētur,scirentq; omnes, quo vinculo, qua stabilitate amicitia eorū copularetur,ei locū,in quo natus fuerat atq; nutritus,perpetuo iure possidendum dedit eo pacto,vt quod arbitrij eius tenor magis eligeret, indè potissimū ordinaret,Et si(inquit)tibi placuerit illic tuæ ꝓfessionis viros multiplicare,tanta eis regia liberalitate per misericordiā Domini tribuā, vt multitudini corū semper superabūdet multitudo meorū donorū. Pro quibus Deo & regi Dunstanus gratias agens,& Glasconiā in dñium suum accipiens,secundùm exēplar parētibus suis sibiq; ostensum,vt p̄diximus,in augmentū maioris ecclesiæ fundamēta iacere, claustra & officinas construere,& quæq; poterant esse monachis,Dño Christo seruientibus,accõmoda,inibi cœpit ædificare. Post quæ, plurimis fratribus sibi sociatis,loci ipsius Abbas effectus est. Creuit itaq; monasteriū ipsum intùs & extrà, tā in sancta & monachali religione,q̄ & in multimoda terrenarū rerum possessione. Et quidē de possessiõe terrenarū rerum vsq; hodiè scitur, q̄ ità sit: de religione verò ex eo ꝓbatur,q̄ ità fuerit,quoniam indè ad Episcopatus, ad Abbatias, ad quæq; officia Ecclesiastica personæ eligebātur,accipiebātur,& ad eruditionē aliarū ecclesiarū cõstituebantur. Factumq; est,vt sicut,quod suprà diximus, ex cereo matris Dūstani rostus ecclesiæ conuentus lumē amissum recuperauit: ità ex hoc loco ipsius Dunstani doctrina instituto,omnes ecclesias Angliæ constet veræ religionis lumen sumpsisse.

Rex in summum discrimen adductus, vt euaserit.

Extruit monasteriū Glasconiæ Dunstanus,eiusq; Abbas fit.

Inter hæc vita & conuersatio Dunstani magnū contra se generabat odiū diaboli. Qui gemens nequaquā inconuulsa māsisse ea,q̄ per suę voluntatis ministros in eum aduersa cõiecerat,ꝓ seipsum illū aggredi tentat,ratus vel sic eum à bonis,quibus die ac nocte insistebat,deterrendū. Quadā itaq; nocte,dum solus ex more oraret,in lupi effigiē demutatus,corā eo aperto ore & distectis dentibus ringēs, horridus apparuit. In qua forma quoniā virum nec ad punctū quidē ab intentione sua deflectere valuit,statìm in vulpeculà vertitur:& quò illū ad se intēdere faceret, varijs anfractibus & iocosis motibus huc illucq; perlabitur. Tūc Dūstanus modicū subridens: Verè,ait, ostendis quod agere soles. Iocando nanq; blandiris incautis, vt eos deuores, vt tibimetipsi blandiaris. Sed iam discede miser,quoniā Christus,qui leonem & draconem cõculcauit,ipse te lupū & vulpeculā per me sua gratia superabit. Sentiens ergò Dunstanus ꝓphetiam amici sui iam ex rerum euentibus partim demonstrari verā esse,semper quasi nouus accederet ad seruitutem Dei,stabat in timore, & præparabat animā suam ad tentationē, iugiter ad exequendā voluntatē Dei operā dans,nec vlla hora,vllóve momento ocio vacans. Vndè contigit vno dierum, vt intrà cellam suam corde & opere intentus,subitò angelos Dei in sublimi cõgratulando audiret psallētes in hūc modū,atq; dicentes: Pax Anglorū Ecclesię,exorti nunc pueri & Dūstani nostri tempore. Regina siquidē regi Edmundo filiū, q̄ Edgarus appellatus est, eodē tēpore peperit,atq; hocipsum,simul & q̄ pacis sectator esset futurus, per angelicas voces atq; concentus Dunstano Deus innotescere voluit.

Dæmon in lupi forma ei appáret, itemq; vulpeculæ.

Augelorū canticum audit.

Per idē ferè tempus seruus Dei Barhonien ecclesiā visitare perrexit. Vbì post refectionem corporis in oratione detentus,leuatis in altum oculis, vidit animam cuiusdam iuuenis, quem ipse à puero Glasconię in sancta conuersariõe nutrierat,multis angelorū fultā agminibus,in cælū deferri. Qui pro tāta gloria fratris vltrà, quàm dici queat,exultans,& immensas corde & ore Deo gratias agens, socijs quid accidisset, manifesta voce exposuit, & diem ac horā trāsitūs eius notari p̄cepit. Illis autem ad hęc obstupescentibus,& verbis eius non ex toto fidē accõmodantibus, venerunt qui-

Videt animam monachi in cęlos cūtem.

quidā ad patrē,q̄ & de fratris obitu & obitūs hora sic,quēadmodùm dixerat,accidisse testati sunt. Dehinc sanctus à loco digrediens, & ad regem, secum loqui desiderātem, celeriùs tendens,in medio itinere diabolum sibi obuiàm habuit. Qui mimo similis,coram eo ludere,subsilire & multis modis cœpit lætitiæ frena laxare. Quod Dunstanus intuens,& quid tantum dæmonis gaudium portenderet, per spiritū p̄uidens,iussit monstrum tale se cunctis, qui secum erant,visibiliter demōstrare,quale sibi apparebat. Quod & factum est. Requisitus ergò Dunstanus,quid sibi vellet illa lasciuientis hostis lætitia,regem in proximo respondit moriturum,& regnum nō multò pòst multas tribulationes perpessurum. Quæ sententia veritas facta est,vt ea, quæ pòst dicentur,declarabunt. Super hæc tamen, quæ vir Dei de petulante inimici gaudio dixit,vt alijs quibusdam visum est, nonnulla eiusdem causa fuit, hoc scilicet, quia sperabant defuncto rege, qui Dunstanum in magna reuerētia semper habebat,alium regem mox surrecturum, qui nec eum reuereretur, nec eius prudentē sanctitatē,qua se & alios innumeros in Dei seruitio constringebat, regali ꝓuidentia tueretur. Sed in hoc ad tempus deceptus est. Regi nanq; in palatio,anteq̄ dies septē transirent,occiso,& à venerabili Dunstano Glasconiæ sub immensa populi lugentis frequentia honorificè sepulto,successit in regnum Edredus frater eius,vir quidem egregius,& ad exercenda q̄ Dei sunt,feruido mentis affectu subnixus. Hic Dunstanū non minori cæteris regibus amore percoluit: immò vt ei maiora dilectionis signa monstraret,operam dedit. Elphego siquidem Vuentano episcopo, cuius suprà meminimus,de hac vita translato, multis eum precibus,vt in episcopatum succederet, postulauit. Cui cùm ille nulla ratione acquiescere vellet, rex non modico mœrore suffusus,matrem suam Edginam reginam,reginam dico, omnis bonitatis titulo insignem, de negocio cõuenit,atq; vt illa Dunstano persuaderet, quod ipse nequiuerat,summo studio deprecatus est. Tunc illa hominem ad se euocatum, & ad prandiū suū inuitatū,inter epulas de episcopatu suscipiēdo cœpit interpellare, & nè collum suū à iugo Dñi alienaret,multa suasione insistere. At ille perpēdens,quid sibi reconderet,qui episcopatū loco ꝓficui & honoris,non officio tenent morum & prædicationis: Obsecro te domina, inquit,nè tali prece te ampliùs fatigando,me fatiges. Nā reuerà nóueris, quia in diebus domini mei,filij tui regis,me pontificali cathedrę nemo p̄sidere videbit. Dicebat hæc,tum quia sibimetipsi, nè sub tanto onere deficeret,formidabat,tum quia impium fore iudicabat,si se à rege,qui frequenti corporis languore vexabatur, ꝓpter episcopatum elongaret: maximè quia totū regnum suū in illius prouidentia & dispositione posuerat.

Edmundi regis cæder.

Et de Pontificatu nunc inter eos quidem res ità remansit, & Elfinus quidā in pōtificatu ipsius ecclesiæ ilicò assumptus est. At Dūstanus,qui ex voce sacri eloquij veraciter dicere poterat: Ego dormio,& cor meum vigilat: cùm sequenti nocte quieti sese dedisset,vidit in somnis se Romam perrexisse,ac in sua ecclesia beatissimū Petrum,in sua quoq; sanctissimū Paulum adorâsse,ac demùm vrbe relicta, in patriā reditum accelerâsse. Itaq; cùm montem gaudij attigisset,apparuerunt ei principes regni Dei,beatissimus videlicet Apostolorū princeps Petrus & sanctus Paulus atque Andreas,singuli in manibus suis singulos gladios auro inscriptos præferentes, ciq; pro munere Apostolicæ benedictionis conferētes. Et in gladio quidem B. Petri scriptum erat: In principio erat verbū,& verbum erat apud Deum, & Deus erat verbū. At gladius Pauli,nomē Pauli: gladius Andreæ,nomen Andreæ continebat. Beatus ergò Andreas in hominē blando intuitu oculos dirigēs,modulata voce ex Euangelio cecinit,dicens: Tollite iugū meū sup vos,& discite à me,quia mitis sum & humilis corde,& inuenietis requiē animabus vestris. A glorioso autem principe Apostolorū,vt manū extenderet,iussus, læuam extendit,& in palma leui ictu ab eo virga percussus,nè vlteriùs abijceret iugum Dñi,ipso est signo p̄monitus. Ad quē ictū ille expergefact⁹,fratrē,qui corā eo quiescebat,interrogauit,quis ipsum percusserit. Quo respondente,Nemo: iam à quo sit percussus,scire se dixit. sicq; reliduū noctis in seruitio Dei peruigil expendit. Manè narrauit regi,q̄ viderat. At ille nō modica admiratione permotus,& quid visio significaret,magna ex parte per spiritū edoctus, hoc modo respondit: Si,quēadmodùm recepi,per gladiū nonnunq̄ intelligitur verbum Dei,cùm tibi B. Apostoli gladios suos contulerunt,nimirùm verbū Dei,quod acce-

Cant. 5.

Visio S. Dunstani.

Iohan.1.

Matt.11.

Rex prudenter eam visionē interpretatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

perunt,vice sua dispensandum tradiderunt. Et quoniam episcopos vices Apostolorum ad erogandum verbum Dei agere scimus, episcopatûs honore te sublimādum certissimè scias. Quod aũr in gladio B. Petri, In principio erat verbũ &c. scriptũ accepisti: fixum tene, quia sicut ipsa verba nobis specialiter innuunt filiũ Dei, ità tu in ipsa Ecclesia archiepiscopatu sublimaberis, quæ specialiter Cantuariæ dedicata subsistit in honorẽ ipsius filij Dei, Domini nostri Iesu Christi. In qua etiã vices eiusdem Apostoli agendas suscipies, & potestatem ligandi atq; soluendi, quam ille à Deo suscepit super totum orbem terrarum, tu ab eo accipies super omnes totius Angliæ prouincias & adiacentium insularum.

Post hæc Dunstanus desiderio videndi fratres suos, Glasconiã adijt, ibiq; aliquãtòs dies inter eos habitauit. Interea rex Edredus lethali morbo correptus, mandãs rogauit sub celeritate Dunstanum venire ad se. Ille audito nũcio, suę imbecillitatis, quã ex inedia atq; vigilijs, necnon aliarũ virtutũ exercitijs cõtraxerat, oblitus, ꝑtinùs asscẽso equo, ad ægrotũ festinat. Iam ferè mediũ iter exegerat, & suis comitatus, residuũ quod erat viæ, explere laborabat. Et eccè subitò audiuit vocẽ de cælo, q̃ dixit: Rex Edredus in pace quieſcit. Ad cuius vocis sonitũ equus, cui vir Dei insidebat, sine omni insidentis læsione ad terram corruẽs, extinctus est. Stupefacti comites de subitaneo animalis interitu, quidnã hoc esse potuerit, perauidi percontãtur. Quibus Dunstanus & de voce Angelica, & de regis obitu, quæ latebãt, aperuit, ac vt ipsius defuncti vnà creatori omniũ Deo cõmendarent, admonuit. Indè lugentis patrij mœnia subiens, regẽ, quẽ ante paucos dies purpuratũ, & tori Anglię imperantem reliquerat, modò inuenit cadauer stupidũ, iam terræ puluere operiendum, & escã vermium mox futurum. His ergò, qui viuo assistere, viuum suis solebãt ambitibus delinire, se ab exequijs defuncti subtrahentibus, ille cum suis exanime corpus suscepit, & decentissimè matri omnium terræ consignauit.

Edredi regis felicem obitum diuinitùs cognoscit.

Post hunc Eduinus, filius Edmũdi regis, obtinuit regnũ, corpore quidẽ iuuenis, sed nulla, qua regnũ gubernaret, ꝑditus industria mentis. Hic omisso senũ consilio, satellites sibi & consiliarios de adolescẽtibus fecit. Ibat ergò secũdùm desideria cordis sui, & iniqua gerens, laudabatur à suis & benedicebatur. Vndè quid mali circunquaq; succreuerit, q̃ infamis fama populorũ aures & ora repleuerit, facile est & me tacente videre. Ipse nanq; possessiones quorunq; diripere, hos & illos exhæredare, maiores natu, qui nequitijs eius aduersabantur, ꝓscribere, totumq; regnũ innumeris oppressionibus conturbare festinauit. Accessit his malis, eius nimis detestabile malũ. Matrem quippe, totius regni Anglici auctricem & nobilitatricem, ecclesiarũ consolatricẽ, & sustentatricẽ oppressorum & inopum, Edginã dico, suprà memoratam reginã in immensum afflixit, ac vastatis rebus ad eam pertinentibus, ab eo statu, in quo esse solebat, sæuus & crudelis deiecit. Gemebat Dũstanus in istis, & eo amplius gemebat, quo correptionẽ suã rex nõ solũ nõ admittebat, sed insuper furiosi more, irrationabilibus eã obiectionibus contradicẽdo deridebat. Quid ergò circa talẽ hoſem faceret ignorãs, ad monasteriũ suũ Glasconiã, curia relicta, secessit. Ea tẽpestate structura ecclesię in fabrica tecti ꝓficiebatur. Ad cuius tecti sustentationẽ duas trabes vna ꝑgrandis multiplicibus funibus in sublime raperetur, subitò funes diruꝑi, & trabes deorsùm vergẽs, nõnullis cœpit interitũ minitari. Tũc Dunstanũ, q̃ præsens aderat, ingenti strepitu plebs inclamitãs, ac vt extẽsione dexteræ suę imminenti periculo obuiet, obsecrat. At ille statìm signũ salutiferæ Crucis ruenti machinę obijciens, eam sine funibus & sine omni humano conamine in superiora redire, acin loco, ad quẽ priùs cũ magno labore trahebatur, iacere coẽgit. Inter huiusmodi opa accidit, vt ipse quadã die officinas monasterij, sociato sibi vno ex monachis suis, circumiret, & qd in vnaquaq; domo ad supplẽdas fratrũ necessitates haberetur, diligẽti cura ꝓspiceret. Quo facto, iter reflectẽs, ac iuxta oratoriũ transiens, repentè audiuit vocem de cælo clarè sonantem, & fratrem, qui cum eo ibat, ex nomine hoc modo vocantẽ: Veni Elffi, veni, veni. Illicò Dũstanus rem intelligens: Eià frater, air, audisti, quò vocaris. Prępara ergò te, quatenùs cõuersatiõe illa, vndè appellaris, q̃ hinc migraueris, dignus habearis. Nam pro certo nóueris, q̃ in hac vita non diù manebis. Quæ viri verba velox fratris obitus, qui citò pòst accidit, declarauit esse vera. In ipso itaq; loco, in quo vocem de cælo Dunstanus audiuit, oratorium in modũ turris non mul-

Eduini regis infaustũ imperium.

Vide insigne miraculũ & vim sanctæ Crucis.

multùm porrectę sublimitatis ędificauit, & illud sub patrocinio B. Iohãnis Baptistę fecit cõsecrari. Hęc vidẽs oĩs boni inimicus diabolus, ingemuit, nõ ob hoc solũ, q̃ ꝑ tãtis virtutibus virũ corã hominibus magnũ haberi, sed qa de die in diẽ videbat ram ipsum, q̃ & alios per ipsum, in Dei seruitium exindè ꝓmoueri. Licèt ergò iam sępè ab eo se confusum & victum meminisset, cohiberi tamen ab eius infestatione non potuit. Nam adhuc de suarum versutijs artium confisus, eum orãtem in vrsi effigie hispidus aggreditur, & hianti rictu super eum insurgens, horrore suî ab oratione deterrere molitur. At ille zelo diuino correptus, arreptum baculum, quem manu ferre solebat, in hostem vibrat, & eum cædendo tam diù insequitur, donèc idem baculus in tres partes comminutus confringeretur. Inter quæ hunc versum miles Dei psallere cœpit: Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant, qui oderunt eum, à facie eius. Tunc Dunstanus videns baculum suum sic inhonestè contritum, dixit: Si viuit Dunstanus, scias inimice, huiusmodi baculum facies, vt, si ampliùs vẽneris, nequaquàm, sicut iste confractus est, pro sua gracilitate aut imbecillitate confringatur. Fecit itaque sibi alium scipionem crassum & fortem, ac illius summitatem argento circumposito decorauit. Quod argentum in suprema parte suî in modum conchæ sphæræ formatum, dentem beati Andreæ Apostoli gestat inclusum. Quem dentem Dunstanus inibì posuit, tum vt insuperabile munimen sibi præstaret contra incursus malignorum spirituum, tum quia præ cæteris sanctis dulci affectu diligebat eundem Apostolum. Propter quæ sæpissimè illius familiari fouebatur alloquio, muniebatur consilio, & auxilio releuabatur. Sentiens ergò diabolus suam pugnam, qua Dunstanum à bonis operibus arcendum putabat, semper sibi ad confusionem, & Dunstano procedere ad gloriam & exaltationem, continuit se à corporali illius accessu, aliam viam ad conturbandum illum perquirens.

Verberat scipione diabolum. Psal. 67.

Vide quantum tribuerit vir sãctus reliqjs sanctorum.

Erat in illis diebus mulier quædam ex magna & alta progenie nata, filiam adultam secum habens. Vtraſque, quantùm ad corpus spectat, formosa species decorabat: sed, quod pudicis mentibus non paruæ offensioni erat, libidinosus animus & habitus, qui iuxtà in eis operabantur, eandem speciem valdè decolorabant. Hæ prędato regi Eduino assiduè adhærebant, suis blanditijs & nutibus illecebrosis pro viribus operam dantes, quatenùs vnam illarum sibi in coniugium copularet. Ad quas ille impudico illiciti amoris desiderio feruens, indecenti amplexu nunc hanc, nunc illam, neutrius adspectũ in hoc erubescens, destringebat. Prętereà die, quo ipse Eduinus in regem est consecratus, à loco conuiuij, in quo cum Archiepiscopis, Abbatibus, totiusq; regni principib⁹ sedebat, iam pransus exilit, & relictis oĩbus, in camerã, vbi ꝑfatę fœminæ erãt, solus secedit, capitiq́ue corona sublata, se inter illas mediũ iecit. Quod optimates agnoscentes, oppidò indignati sunt, & rem tractantes inter se Odonem archiepiscopũ Cantuariensem, q̃ dignitate cæteris eminebat, vnanimiter hortari cœperũt, quatenùs viros, qui regẽ, siue volentẽ, siue nolentẽ, festinè reduceret, destinaret. Ad quod agendũ cùm hi & illi, regiã iram metuẽtes, se excusarẽt, tandèm super Dunstanũ Abbatẽ & eius cõsanguineũ Kinsinũ episcopũ sentẽtia versata est. Qui ex ꝑcepto summi Põtificis & aliorũ oĩm ad regẽ ingressi, eũ, vt dixi, in medio illarũ duarũ decubantẽ repererũt. Tũc Dunstanus primò in ignominiosas mulieres aspere increpatiõis verba vultu & voce cõtorquens, lasciuias earũ, sicut verũ castitatis amatorẽ decuit, detestatus est. Deindè regẽ, vt se tãti opprobrij exortẽ faceret, monẽs, ad ꝓceres eũ redire, eosq; sua ꝑsentia exhilarare submissa voce precatus est. Qui animi sui furore, simul & vultûs suî rubore perfusus, dum se rediturum oĩnò negaret, Dunstanus manum illius arripuit, & à loco violenter abstractum, impositò capiti eius diademate, ad cõuiuantes introduxit. Quod mulieris ignominia nullatenùs æquanimiter ferens, sæuis verborum inuectionibus in virum surrexit, & se cum confusioni perpetuæ tradituram, garrula contestatione deuouit. Et hoc quidem detestabile votum, non tepescente malitia eius, facto exercere solicita postmodùm fuit. Effecit nanque apud regem, vt cuncta, quæ in monasterio Dunstani habebantur, diripi ac deuastari, & ipsum à regno eliminatum, in exilium pelli iuberet. Qua tempestate sæuiente, contigit quoddam lachrymabile malum. Quidam enim ex fratribus monasterij, qui virum contra omnes æmulos tueri, & ei vsque ad mortem, more bonorũ filiorũ, obsequi deberent, ꝓpria nequitia magis, q̃ ipsius doctrina im-

Eduinus rex taxat.

Vide sanctũ virum.

S. Dunstanus proscribitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

buti,se medios ad prouocandum regem contra illum clanculò iniecêre, & quô edictum de expulsione eius immobile faceret,quantùm poterant,institêre.

Dehinc ministris impij principis in direptione rerum ecclesiasticarum,sicut iussi fuerant, occupatis, & multis exindè graui mœrore consternatis, audita est vox cuiusdam in atrio templi, excussum risum edentis, & more lasciuæ puellæ summo gaudio & exultatione perstrepentis. Quæ Dunstanus audiens,& dæmonem esse,qui pro suo discessu petulanti lætitia iocabatur,aduertens, versus ad illum,dixit: Eià,eià author & amice omnium malorum, modò de exilio meo lætaris, & pro tribulatione plurimorum,vndè me dolere conspicis,iam gratularis. Sed absque dubio fixum habere potes, quia nihil est gaudium, quod nunc habes me recedente, comparatione tristitiæ,quam habiturus es me reuertente. In his verbis dæmon aufugit. At Dunstanus videns suos in direptionē datos,pietate permotus, qua suprà quàm dici queat, fretus erat ad omnes, prout sibi possibile fuit, exilium inire distulit, cogitans nè fortè D E V S cor principis aliquo modo tangeret, & à concepto furore mitigaret. Verùm vbi eos, qui se hospitio vel aliquo humanitatis officio confouebant,vidit in immensum affligi, deprædari,præscribi, damnari,ratus est melius malignitati hominis cedere,quàm tot innocentes pro suo commodo indebita pœna vexari. Ponens itaque ecclesiam Angliæ sub tuitione regis omniū Christi,mare petijt,ad ignotam sibi regionem transiturus, nauem conscendit, ductuque diuino,prosperrimo cursu in Flandriam venit. Igitur adhuc mulieris ira,in immanem vesaniam instincta dæmonis acta,missis nuncijs, vbi Dunstanus esset, perquiri fecit: & si comprehendi valeret, sine vllo respectu misericordiæ oculos ei erui præcepit. Sed Deus,qui sua sapientia & bonitate priuari nequit, priùs seruum suum per marinos fluctus placido lapsu euexit, quàm ministri crudelitatis,ad portum maris eum insequendo pertingere possent. Cùm itaque Dunstanus in Flandriam venisset,& principis terræ notitia potitus fuisset, magni habitus est, & ab eo valdè dilectus. Quem quoniam virtutis virum esse, mundique contemptum funditùs habere cognouit, Gandaui eum vt conuersaretur rogauit, vtpotè loco, qui præcipua religione in omni sua ditione eo tempore præditus esset. Venit ergò Dunstanus ad locum, ibique in omni sanctitate degens,omnibus est charus factus & admirabilis. Exilium itaque in patriam sibi versum est. Tamē in hoc,animo sæpè deficiebat,quòd corpore remotus esset ab eis, quos in hac vita chariores habebat. In quo defectu constitutum,dilectus dilector eius B. Andreas Apostolus crebra visitatione consolabatur, nec cum aliquo incōmodo vltrà,quàm facilè ferre posset,grauari patiebatur.

Abit in Flandriā.

Vide sæuitiam detestabilis fœminæ.

Gandaui degit vir sanctus.

Prætereà accidit, vt ipse Dunstanus quadam vice in oratione prostratus, ingenti cordis contritione suos,quos in Anglia reliquerat,filios Deo commēdaret. Et ecce dum orationis prolixitas tenditur,mœrore grauatus,somno opprimitur. Visum ergò illi est,se Glasconiæ in oratorio cum fratribus, vespertinam horam psallentibus, pro consuetudine stare. Qui fratres cùm dicto euangelij cantico,antiphonam, Quæ rè detraxisti sermonibus veritatis,subiunxissent,& eam vsq; ad id,quod dicitur, Quæ cogitâstis,explete,percantâssent,conticuerunt, nec vllo modo ipsa vltima verba dicendo,eam finire potuerunt. Quibus dum Dunstanus vultu,voce,signis insisteret,vt parùm,quod de antiphona restabat,perficerent,& ipsi econtrà muta voce cōfusi starent,audita est vox de transuerso in sublimibus,ità dicēs: Nequaquàm,nequaquàm fiet hoc,vt quę cogitauerunt,opere expleant. Neq; enim vnquàm se à tua potestate Dunstane euellent, aut te ab istius cœnobij prælatiōe deponent. Ad hęc Dunstanus euigilans,intellexit visionē:& quia nonnullos,quos verbis vitæ imbuerat,& de quibus nil mali se meruisse sciebat, in suo damno stetisse aduertit, grauiter ingemuit,& eis Deum propitium fore supplici prece orauit.

Visio eius.

Post hæc misertus est pius & omnipotens D E V S genti Anglorum, ac vt illis ad perpetuam consolationē patrem suum Dunstanum redderet,tali consilio,dictante æquitatis ac misericordię suę cēsura,vsus est. Excitauit quosq; potentes à terminis magni fluminis Humbræ,vsq; ad terminos fluminis Thamisiæ, contra impietatem regis Eduini,& eum,quia talem se fecerat,qualem,vti diximus, regem neutiquàm esse decebat,vnanimiter psequi, & aut vita,aut regno priuare moliti sunt. Et ipsum quidem vltra Thamisiam fugauerunt:nefandam verò meretricem eius iuxta ciui-

Ecce tibi vltio diuina in im-

ciuitatem Glauuornēsem mala morte, quod breui & summatim dictum accipiatur, perdiderunt. Quibus patratis,Edgarum fratrem illius super totam terram à prædicto Humbræ fluuio, vsq; ad flumen Thamisiæ regem fecerunt. Regnū itaque,quod priùs erat vnum,in duo diuisum est, Thamisia suo illud alueo disterminante. Vndè frequentes lites,seditiones nonnullæ,varij conflictus hominum suborti, totam terram grauissimis tribulationibus concusserunt. Ex quibus omnibus patuit verum esse,quod suprà diximus per lasciuum diaboli gaudium Dunstanum intellexisse. Veruntamen Edgarus de die in diem erat in melius proficiens, & Eduinus econtrà in deteriùs quotidiè deficiens. Erat enim Edgarus ipse strenuus & prudens, ac mandatis D E I intimo corde adhærens, propter mala, quæ in Anglia per fratrem sum emerserant, non modico mœrore tabescebat, eaque modis, quibus poterat, restringere gestiebat. Hic itaque percepta regali dignitate, pranos quosque & qui alios iniqua dominatione solebant opprimere, potestate, qua gloriabantur, cœpit priuare, atque illos, qui suis rebus iniustè spoliati fuerant, fecit amissa recuperare. Omnibus ergò ecclesijs Angliæ, quæ in regno illius erant, pax & concordia orta est, & iuxta quod vox diuina, sicut suprà meminimus, hoc rege nato prænunciauit, donèc ipse vitæ præsenti superfuit, in melius aucta & roborata est. Ad hæc, missis in Flandriam viris, Dunstanum patriæ cum honore restituit ingenti, ac se suaque omnia eius sapientiæ atque consilio disponenda commisit. Deindè vt maior authoritas facta eius in cunctis comitaretur, cum Vuigornienſis ecclesiæ episcopatum suscipere petijt, nec à precibus destitit, quoàd eum suæ voluntati consentaneum fecit. In summum ergò sacerdotium consecrandus, ex more Cantuariam venit.

Edgari regis encomion.

S. Dunstanus reuocatur in Angliam.

Fit Episcopus Vuigornien.

Regebat eo tempore Christianitatem in Anglia paulo superiùs nominatus Odo, ipsius ciuitatis Archiepiscopus,vir equidem sanctus,& magnarum virtutum prærogatiuis apprimè ornatus. Hic Dunstanum in pontificatum * Vuinciorum consecraturus,admirantibus qui adstabāt, cum, omisso ipsius ecclesię titulo,ad archiepiscopatum Cantuariensem titulauit,& quasi successorem seu consortem sibimetipsi cōsecrauit. Vndè à præsentibus,cur hoc faceret,rogatus,respondit: Non constringitur lege donum & vocatio Dei. Et vtiq; vir iste scio,quis sit,& ex dono gratię Dei video, ad quid eum spiritus sanctus elegerit. Ex quibus verbis meritum vtriusq; turba,quæ circūstabat,præclarum esse coram Deo aduertit. Indè vir Dei ad ecclesiam,ad quam primò electus fuerat, regressus, & ab ea præclarè susceptus, summoperè nitebatur opere perficere,quod se ante exitum suum de Anglia,meminerat exultanti diabolo spopondisse. Omnes ergò,in quorū moribus aliquid cum habere intelligebat,arguere,monere,castigare,corrigere satagebat, nihil vsquàm à correctiōis voce vacuum relinquens,vndè gauderet aduersarius,qui circuit,quærens quem deuoret. Nec vllius persona in istis ab eo considerabatur,sed quisque iuxta meritum suum, obseruata rationabili discretione, tractabatur. In omnibus itaque & per omnia perquirebat Dei honorem & diaboli confusionem. Intereà rex Eduinus vitæ præsenti subtractus est, & anima ipsius, Dunstano orationibus occupato, à quibusdam teterrimis hominibus cursùm cuestigiò est præsentata. Cuius miseriam miseratus, suarum iniuriarum immemor, pro liberatione eius immensos omnipotenti D E O lachrymarum imbres effudit, nec ab eis destitit, donèc se pro eo exauditum agnouit. Facto igitur non grandi interuallo, Mauri illi ad Dunstanum, sua præda vacui, redeunt: & quia ipsius iniurias superuacuè vlcisci venerint, calumniosa voce furibundi depromunt. Quorum ille furores nihilipendens,Deo super ineffabili misericordia eius ineffables gratias egit.

Verum sæpè præstat episcopum.

Precibus suis liberat animā defuncti regis Eduini.

Post hæc Edgarus partem regni, quam diximus Eduino remansisse, obtinuit, regnumque suū vnitatem recepit, bellis ac seditionibus, quæ ex eius diuisione emerserant,quaquauersùm sedatis. Exin defuncto episcopo Londonienſi,quæsitum est,quis in episcopatū dignè succedere posset. Et cùm in hoc aliquātulum temporis expenderetur,nec decens persona & idonea reperiretur, tandèm electio oīm super Dunstanū versa est,& ipse pontificatū prędictę ecclesię susċipere cōmuni cunctorum cōclamatione coactus est. Vtraq; igitur ecclesia, Vuigornienſis videlicet & Londonienſis, eo p̄sule gloriabatur, quandoquidem ipse summa necessitate cōpul-

Creatur Londoniēsis Episcopus.

sus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sus, vtriusque pontifex per nonnullum temporis spatium erat, vtrique solicitudinis suæ curam impendens, vtranque intùs & extrà sua defensione contra omnes æmulos muniens, in vtraque officium pontificale opportuno tempore sedulus exequens. En visio, quam suprà descripsimus in gladijs Apostolorũ, partim impleta est, cùm in episcopatu Londonien si, qui ex nomine beatissimi Pauli celebris habetur, confirmatus est. Profectò nanque gladium ipsius Apostoli ipsi ecclesiæ prælatus accepit, quia verbum Dei, morem illius secutus, subditorum cordibus infudit excellenter, & potestate, qua ille in virtute Domini Christi gloriatus est, ipse ad terrendum impios, ad demulcendum pios circunquaquè vsus est. Quod & in ecclesia Vuigornien si strenuus egit, quam in gladio beati Petri regendam suscepit. Siquidem episcopatus idem per id temporis in honorem ipsius Apostoli glorioſi fundatus habebatur. Sed Osvualdus vir sanctus & religiosus, quem in regimen ipsius ecclesiæ beatus Dunstanus, Cantuarien sis antistes effectus, sibi succedere fecit, quia clericos ibi degentes nec à prauitate sua conuertere, nec indè, eô quòd nobiles iuxta seculum atque potentes erant, quibat eliminare, constructit penè contiguam ipsi ecclesiæ ecclesiam beatæ D E I genitrici Mariæ, in qua ipse cum monachis, quos se proposuerat adunaturum, Christo seruiret. Quod & factum est. Religio itaque monachorum contemptum clericis peperit, & vulgi conuentum ab eis alienatum, sibi assiduum fecit. Quid plura? Numerus clericorum passim minuitur, monachorum conuentus in dies augetur. Quidam insupèr ex ipsis clericis conuersi, numero illorum additi sunt. Hoc modo sedes pontificalis mutata est in ecclesiam beatæ Mariæ semper virginis.

Memorato itaque Odone archiepiscopo Cantuariorum ad perennis vitę gaudia translato, immensum omnibus Anglorum ecclesijs luctum suus transitus intulit, & innumeros populos acerbo mœrore percussit. Postulatus Dunstanus Odoni in patriarchatum sedis Anglorum succedere, abnegat, suscepti regiminis *saris graue sibi ad portandum, etiamsi maius non addatur, protestans. Vndè Belsinus, Vuentanæ ciuitatis antistes, per regni principes, quorum alios re præsentium, alios spe munerum futurorum ad hoc sibi fautores effecerat, archiepiscopatum, rege annuente, obtinuit. Qui post aliquot adeptæ dignitatis dies Romam pro archiepiscopatus stola petens, in Alpibus nimia frigoris asperitate correptus, vltimum flatum ibidem emisit. Post quem substitutus est in summum ecclesiæ Dorobernen sis pontificatum Bixtelinus Dorsetensis populi prę sul, vir totus ex manſuetudine, humilitate & modestia factus. Verùm vbi compertum est, nihil in corrigendis vitijs, nihil in exercendis Ecclesiasticis disciplinis, nihil denique virtutis seu constantiæ in eo esse ad tuendos bonos, vel coërcendos malos, ad ecclesiam suam redijt: & ità sedes Cantuarien sis à pontifice aliquantis diebus vacua stetit. Itaque vnanimis omnium electio Dunstanum inclamitat, illum solum se nôsse vociferans, quem tanta sedes digne valeret habere rectorem, præsertim cùm à primæuo ætatis flore virę sanctitas, morum grauitas, & cui nemo contrairet, eum perlustrauerit inuicta, constans & sequenda authoritas. Hac ergò Dunstanus acclamatione quasi voce verè diuina constrictus, primatem totius Britanniæ sedem regendam suscepit, & in eam immensa omnium adiacentium ecclesiarum ac populorum exultatione & gloria deductus assendit.

Dorobernẽsis sedes est eadem, quæ Cantuarien sis.

Fit Archiepiscopus Cantuarien sis.

Post hoc, temporis opportunitate accepta, beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli limina petijt, & eum summæ sedis pontifex magno syncerę dilectiõis affectu illò venientem excepit: secumque posteà familiariùs agens & agendo remplum Sancti spiritùs esse cognoscens, magnificè illum honorauit, ac stola sui Apostolatûs, pro qua venerat, decentissimè decorauit. Sicque delegata ei legatione Apostolicæ sedis, genti Anglorum pastorem ac salutis eorum prouisorem destinauit. Itaque vir D E I Roma reuersus, & in patriarchatum primæ sedis Britanniarum receptus, in ipsum mũdi principem quasi gigas surrexit, & armaturam verbi Dei à dextris & à sinistris cõstanti virtute in eum vibrare, & membra eius circumquaq; debellare & prosternere cœpit, & eneruare.

It Romã.

Inter hæc visionem, quam sibi in Apostolicæ armaturæ oblatione dudùm apparuisse descripsimus, mente reuoluens, & eam iam in administratione regiminis dua-

duarum ecclesiarum, Vuigornien sis videlicet & Londonien sis, fermè impletam conspiciens, dicendum existimo, per quid archiepiscopatus Cantuarien sis, qui hos dignitate præcedit, & in quo ipse excellentiùs sedit, ei præsignatus sit: nimirùm per verbum Dei, quod scriptum suscepit in gladio beatissimi Petri, secundùm quod illud rex Edredus exposuit, quando ei visionem ipsam ipse Dunstanus, vt prædiximus, retulit. Sicque gladius Petri, ecclesiam Petri: & verbum Dei, ecclesiam verbi Dei, quæ Cantuariæ sita est, significauit. Exin videtur rationi consentaneum dicere, quid gladius beat. Andreæ cum cæteris oblatus, portenderit, quandoquidem ipse in nulla ecclesia, quæ sub nomine ipsius Apostoli consecrata sit, sicut in prædictis tribus ecclesijs, sedit. Quod quidem, quantùm attinet ad nos Anglos, quibus'qd hoc sit, luce clariùs patet, superfluum reor dicto commemorare vel scripto. Propter externos tamẽ, si fortè aliquandò casu ista ceciderint inter eos, breuiter dico, illum meritò cum gladio Petri, verbo inscripto Dei, gladium suscepisse Andreæ: nam qui ecclesiæ Cantuarien si per pontificarum præsidet, Roffen sis ecclesiæ, quæ sub patrocinio B. Andreæ subsistit, per episcopi institutionem, per horum & horum intùs & extrà, cùm res exigit, dispositionem, vtpotè suo dominio præsidet. Quis ergò in cunctis, quæ religioni competunt, Dunstanus fuerit, videlicet, cuius virtutis ad omnes omnium personarũ iniustitias deprimẽdas, atq; bona opera fouẽda & munienda exstiterit, vsque hodiè tota Anglia canit, nec opùs esse arbitror, vt me illis scribendis fatiget grandis labor. Nonnulla tamen, quæ ab illis, qui ex eius tempore vsq; ad nos per successius ætatum fluxêre, accepimus, compendioso relatu subijciam, quatenùs indè percipiatur veritas verborum, quæ proposuimus.

Comes quidam præpotens cognatam suam illicito sibi matrimonio copulauerat, & à Dunstano semèl, secundò & tertiò redargutus, incestum suum diuortio expiare nolebat. Quapropter gladio spiritussancti à viro D E I percussus, à liminibus est sanctę Ecclesię separatus. Qui typho tactus superbię, regem adit, Dunstanum immoderatæ & impiæ seueritatis accusat, regia sanctione se ab eius tyrannide liberum constitui querula voce precatur & obsecrat. Cuius verbis rex acquiescens, Dunstano mandat, vt hominem cum ea, quam duxerat, in pace manere sinat, & à quibus ipsum suspenderat, liminibus sacris restituat. Miratur ille ad audita, & dolet religiosum regem per mendacem hominis linguam, ante rei inquisitionem & examinationem, esse seductum. Ponit tamen hominem ad rationem, & tam pro commisso crimine, quàm & propter iniustam suî criminationem, apud principem terræ factam, paulò duriùs increpat, cupiens eo modo ad pœnitentiam & correctionem eorillius emollire. At vbi vidit ipsum non solùm verbis suis non consentire, sed insupèr contumaci spiritu contra se furere minarique, supra id, quòd eum ab ingressu domûs D E I suspenderat, vt dixi, omnem ei communionem fidelium, donèc à sua prauitate discederet, interdixit. Tunc ille seipso deterior effectus, immani est furore correptus: & nihil eorum, quæ possidebat, alicuius esse momenti reputans, ad hoc solùm se totum studebat impendere, vt Dunstano excitaret scandalum, & Christianæ legis iugum, quo à sua libidine coërcebatur, sibi faceret alienum. Legatos itaque suos Romam destinat, & talibus assueta quorundam Romanorum corda & ora in suam causam largo munere largiori sponsione permutat. Quid deindè? Præsul Apostolicæ sedis Dunstano, peccatori homini condescendere verbis ac literis mandat, & cum ecclesiæ gremio integrè conciliare monet, hortatur, imperat. Ad quæ Dunstanus ità respondet: Equidem cùm illum, de quo agitur, sui delicti pœnitudinem gerere videro, præceptis domini Papæ libens parebo. Sed vt ipse in peccato suo iaceat, & immunis ab Ecclesiastica disciplina nobis insultet, & exindè gaudeat, nolit Deus. Auertat etiam D E V S à me, vt ego causa alicuius mortalis hominis, vel pro redemptione capitis mei, postponam legem, quam seruandam statuit in sua Ecclesia idem Dominus meus IESVS Christus filius D E I. Hæc sibi relata ille audiens, & Dunstanum ab his, quæ certò diceret, inflexibilem esse certissimè sciens, & excommunicationis suę pœna cum pudore hominum constrictus, tum timore periculorũ, quæ talibus nonnunquàm accidere solent, perterritus, obstinationem suæ mentis deposuit, & abdicato illicito coniugio, pœnitentiæ sibi cultum imposuit. Dunstano nanque generale totius regni concilium de

Excommunicat homi nem contumacem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vide notabile exem. plũ publicæ pœnitẽtiæ.

de obſernantia Chriſtianitatis celebrante, ipſe ſuîmet oblítus, nudis pedibus, laneis indumentis corpus amictus, virgas manu ferens, Concilio ſeſe medium ingeſſit, & ante pedes Dunſtani gemebundus & ciulans corruit. Quo viſo, moti ſunt omnes, qui aderant, ad pietatem, & ipſe pater omnium, maiori præ cæteris pietate motus eſt. In vultu tamen ſeruato diſciplinæ rigore, vtpotè hominem Deo reconciliare deſiderans, lachrymas eius ad horam ſeuerus ſuſtinuit : ac demùm à toto Concilio poſtulatus, lachrymans & ipſe, culpam indulſit. Itaque ab excommunicationis vinculo abſolutum, communioni fidelium, gaudentibus cunctis, eum reſtituit.

Alio tempore monetarij tres, qui in poteſtate viri erant, cum falſa moneta capti, ad ſubeundam pœnam, hominibus per totum regnum promulgatam, ſunt adiudicati. Quæ res Dunſtano abſcondi non potuit. Die ergò Pentecoſtes idem pater Miſſarum ſolennia celebraturus, percontatur, vtrùm Dei populo ſtatuta iuſtitia de ipſis monetarijs facta fuerit, an non. Reſpondetur, eam ob reuerentiam tanti diei, in alium diem eſſe dilatam. Nequaquàm, inquit, ità fiet: Monetarij nanque, qui falſos ex induſtria denarios faciunt, fures ſunt, & eorum furto nullum eſſe nocentius cognoſco. Nam in falſa moneta, quam faciũt, totam terram ſpoliant, ſeducunt, perturbant. Ipſi diuites, ipſi mediocres, ipſi pauperes in commune lædunt, & quantùm ad eos pertinet, omnes aut in opprobrium, aut in egeſtatem, aut in nihilum redigunt. Quapropter noueritis, quia ego hodiè ad ſacrificandum Deo non accedam, nisì primò illi, qui depræhenſi ſunt, eam, quam in ſeductione totius populi promeruerunt, ſubiẽrint pœnam. Si enim in vltione tanti mali, cùm negocium me reſpiciat, Deum placare ſuperſedeo, quomodò illum de manibus meis ſacrificium ſuſceptурum ſperare queo? Sed hoc licèt crudelitati poſſit aſſcribi, Deo tamen pater intentio mea. Lachrymæ, gemitus, atque ſuſpiria viduarum ac pupillorum, clamor quoquè vulgi totius mihi incumbit, & correctionem huius mali depoſcit. Quorum afflictionem ſi, quantùm in me eſt, mitigare non intendo, & Deum, qui gemitibus eorum compatitur, nimìs offendo, & alios ad idem malum exercendum promptiores & audaciores facio. Dixerat, & pro pœna illorum, qui manus erãt perditurí, pietate motus, lachrymis manat, vt ſatìs eſſet videre, de quo fonte procedebat edictũ, quod nonnullis videbatur crudele. Vbì verò audiuit præſtitutam iuſtitiam factam, ſurrexit, ac lota facie, ad oratoriũ exhilarato vultu abiens, ait: Quia Dominum, obediendo ſtatutis iuſtitiæ legibus, audiui hodiè, confido quòd & ipſe per miſericordiam ſuam ſacrificium de manu mea ſuſcipiet hodiè. Cuius confidentiæ effectu priuatus non eſt. Eo quippe inter ſacroſancta Miſſarum ſolennia ſacras manus extendente, & Deum patrem omnipotẽtem, vt eccleſiam ſuam catholicam pacificare, cuſtodire, adunare & regere dignaretur toto orbe terrarum, interpellante, niuea columba multis intuentibus de cœlo deſcendit, & donèc ſacrificium conſumptum eſſet, ſuper caput eius expanſis alìs & quaſi immotis ſub ſilentio manſit. Inter hæc quid animi gereret ſeruus Dei, quo amore, qua dulcedine, quo deſiderio putas in Deo paſcebatur, qui ex præſenti gratia Dei, tali viſitatione fouebatur? Conſumpto ſacrificio, columba eadem in Auſtralem altaris partem declinauit, & ſuper tumulum B. Odonis, cuius ſuprà mẽtionem fecimus, ſe reclinauit, alìs ſuis hincindè illum cõplexans, & quaſi roſtro deoſculans. Quod B. Dunſtanus intuens, & exindè meritum iacentis appendens, in tanta eum deincèps reuerẽtia habuit, vt quotiès ſepulcrum eius trãſiret, genua flecteret. Cognomine quoq; boni in materna lingua poſt hæc ſemper eũ nominare conſueuit, videlicet, Odo ſegode, quod Latinè ſonat, Odo bonus. Quo cognomine ex eo tempore vſque ad hanc noſtram ætatem ſolet ab Anglis, maximè tamen in Cantuaricis, nuncupari. Percantata Miſſa, Dunſtanus ab altari digreditur. Miniſtris autẽ eius pro ſigno, quod acciderat, his & illis innuentibus, & alios extrahentibus miniſterio pontificis affuturos ſuſpicantibus, ipſi ſe in diuerſa tollũt, ac virũ immenſis adhuc ex præſentia gratiæ Dei lachrymarum imbribus madentem, ſolum relinquunt. Et eccè dum caſulam, qua inter ſacra veſtiebatur, deponeret, nec vllus adeſſet, qui eam ſuſciperet, diſponente Deo, ſuſpenſa pependit in aëre, nè cadens in terram, ſeruum Dei à ſua turbaret intentione.

Nota ſeueritatẽ ſancti viri in eos, q. monetã adulterãrant.

Columba cælitùs veniens, ſacrificantis capiti inſidet.

Nota.

Per id fermè tẽporis rogatus à quodã viro nobili & religioſo, dedicauit ei eccleſiã vnam,

vnam, quam ipſe in fundo ſuo conſtruxerat. Vbì ad miniſterium aqua deficiente, & ob hoc homini nonnulla mœſtitudine ſubripiente, famulus Dei præmiſſa prece terram baculo percuſſit, ilicoque fons limpidiſſimus erumpens, omnes, qui præſentes erant, non modicùm lætificauit. Qui fons vſq; hodiè manans, Dunſtani nomẽ & meritum celebre facit. Idem pater à Cãtuaria in remotiores villas ſuas opportunis ſpatijs hoſpitia ſua diſponens, apud Magaueldam, ſicut & in alijs hoſpitiorum ſuorũ locis, ligneam eccleſiam fabricauit. Quam ipſemet dedicans, dum ex more circumiret, & eam ad æquinoctialẽ ſolis ortum minimè verſam perciperet, fertur quòd tranſiẽs humero ſuo illam aliquantulùm preſſit, moxq; mutatam à proprio ſtatu, in medium orientis tramitem pro voto conuertit. Quod ipſum facilè potuiſſe efficere, nemo ambigit, nisì qui verbis Domini Chriſti, quibus fidem ſicut granum ſinapis habenti- Matt. 17. bus promittit, quòd etiam montem dicto transferent, incredulus exiſtit.

Inter huiuſmodi opera Dunſtanus Deum ſemper in mẽte habere, Deo, quicquid boni perficiebat, nõ ſibi, adſcribere: magnum humilitatis, minimũ elationis cor per omnia & in omnibus poſſidere. Cùm autem à ſecularium negociorum occupationibus ei quies arridebat, modò contemplationi diuinæ & orationibus incumbebat, modò ſacrarum ſcripturarum lectioni & earum expoſitionibus intendebat, modò fratrum exhortationi, ſeu librorum emendationi ſedulus operam impendebat. In compunctione verò lachrymarum tanta gratia præditus erat, vt quotiès eum ſacris altaribus ſiſti, vel aliquo officio pontificali fungi conſpiceres, ſpirituſſancti feruore mentem eius accendi, & quę ipſe exteriùs adminiſtrabat, illum interiùs operari per indices ex oculis illius decurrentes lachrymas non dubitares. Hæc inter ſibi & ſucceſſoribus ſuis comperentia, tam intrà muros vrbis, quàm & in quibuſq; villis, ad archiepiſcopatum pertinentibus, ædificia cõſtitui, vel conſtituta, ſi qua ex parte diruta eſſent, renouari faciebat, ſe ſcilicet in iſtis non modò ſibi, ſed & multorum vtilitati natum viuereq; perpendens. Prætereà cunctarum eccleſiarum totius Britanniæ adiacentiumq; inſularum ſolicitudinem ſtrenuus gerebat, & earũ cauſas, quæ ad eũ, ſicut ad primatem & patriarcham quotidiè ferebantur, diſponebat. Et quia vigilanti ſtudio Domino Chriſto per omnia famulabatur, ſæpè ciuium ſupernorum gaudijs atq; concentibus angelorũ, ad quos ſuſpirabat, miſcebatur, aliquandò corpore vigilans, aliquandò ſancto ſopore quieſcens. Quodq; fortaſsìs non minùs ſtupeas, per viſum quędam à ſpiritibus didicit, quæ poſteà in ſeruitio Dei canenda ſuos edocuit.

Exercitia eius ab occupationibus vacui.

Viſio cæleſtis.

Quadam etenim nocte, cùm membra quieti dediſſet, per viſum in ſuperna raptus eſt. Conſpexit itaq;, & eccè mater ſua cuidam regi potentiſſimo in coniugiũ ſub immenſa confluentium magnatũ lætitia & exultatione copulabatur, reſonantibus vndiq; hymnis ac laudibus in gloriam eiuſdem regis, organis quoq; ac diuerſis melodijs concrepantibus in his regalibus nuptijs. Quibus dum ipſe magnificè delectatus intenderet, atq; ad ea totum ſui cordis affectum arrigeret, acceſſit ad eum iuuenis quidam, candidiſſimo tectus amictu, dicens illi: Cùm videas & audias iſtos lætãtium ac iubilantium choros, cur te illis non copulas? cur laudibus eorum non commiſces laudes tuas? Et quidem ſi in deſponſatione matris tuæ à voce laudis & exultationis cunctì ſilerent, tu ſilere non deberes, nedùm illis nõ tacentibus ſolus tacere. Ad hæc verba, quid in laudem tanti regis cantaret, ignorare ſe reſpondit. Sciſcitatur ergò iuuenis, an à ſe, quod decẽter canere poſſet, inſtrui vellet. Quod cùm ſibi acceptiſſimũ fore profiteretur, docuit eum antiphonã iſtam: O rex, gentiũ dominator omnium, propter ſedem maieſtatis tuæ da nobis indulgentiam, rex Chriſte, peccatorum, alleluia. Quam pater per viſum ſæpiùs repetens, & in laudem præfati regis frequentiùs canens, mira iucunditate paſcebatur. Expergefactus autẽ à ſomno, ſurrexit gemens, eò quod à tantis gaudijs tã ſubitò ſe in huius mundi ærumnis inuenit. Antiphonam verò ſtatim, nè obliuioni daretur, ſcribi præcepit, eamq; à ſuis poſtmodũ cantari ſæpiùs in ſua præſentia fecit. Ex qua etiam magnæ ſuauitatis feruor ob recordationem glorioſæ viſionis ipſi generabatur, & grande deſiderium pertingendi ad tantum bonum in animo illius multiplicabatur. Hanc viſionem quæ præter illam, qua olim patris ſui & matris animas inter choros angelicos vidit, ei apparuit quidã, qui ante me de iſtis ſcripſit, vult myſticè referri ad matrem Eccleſiam, quæ Chriſto ſummo regi per bona opera deſponſatur, & ex qua Dunſtanus & quiſque fidelium per ſacri ba-

Antiphonã diſcit diuinitùs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptiſmatis vndam renatus,alimẽtis paſcitur atq; nutritur. Quòd autem Dunſtanum angelus docuit à dominatore gentium petere indulgentiam peccatorum, oſtendit quid pontifices agere debeant,quotiès ad exorandam maieſtatem Dei pro ſuis populiq́ delictis ſancta ſanctorum introëunt.

Alio quodam tempore rex in die Dominica manè venatum iuit, & Dunſtanum, qui tunc fortè ſecum erat, Miſſam ſuam,donèc veniret,differre petiuit. Appropinquante ergò hora tertia,vir Dei ad eccleſiam procedit,& indutus ſacris veſtibus,regem,ſicut ei promiſerat,expectabat. Stabat ergò cubitis innixus altari, orationi ac lachrymis deditus. Tum ſubitò ſopore leuiter preſſus,in cęlum rapitur, & beatis angelorum agminibus aſſociatus,audit eos ſummę Trinitati in laudem modulatis vocibus decantantes,Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon,Kyrie eleiſon. Quorum melodiam cæleſtium contemplator edoctus,ad ſe reuerſus eſt. Et cõuerſus ad ſuos,interrogat, rex ne venerit,an non. At vbi eum nondùm veniſſe accepit, ad ſuas preces ſeſe conuertit. Factoq́ue non grandi interuallo,iterùm extra ſe ductus, audiuit in cælis altiſona voce dici: Ite, Miſſa eſt. Ad quod cùm,Deo gratias,reſponderetur: accurrentes clerici regis,regem adeſſe vociferantur,ſacerdotem vt feſtinantiùs Miſſam celebret, obſecrant. At ille verſus ab altari, Miſſam ſe habere pronunciat,& aliam ſe ea die celebraturum abnegat. Depoſitiſq; veſtibus ſacris,à ſuis de re inquiritur: quod latebat, aperitur. Ex hoc itaque ſumpto ſermone,regem in diebus Dominicis deincèps à venatu prohibuit. Kyrie eleiſon verò,quod in cæleſtibus didicit,ſuos docuit, idq; multis in locis hodiè ſancta Eccleſia inter Miſſarum ſolennia canit.

Ecſtaſin patitur,& audit cæleſtia.

Moris erat viro loca ſancta,quandò Cantuarię morabatur,vno tantùm fideli ſocio comitatus,noctù peragrare,& ſe inibi per conpunctionem & contritionem cordis Deo mactare. Quadam igitur vice ad monaſterium beatiſſimorum apoſtolorum Petri & Pauli,in quo beatus Auguſtinus & alij nonnulli de patribus Eccleſię Chriſti Cantuarienſis tumulati ſunt,ex more circa mediæ noctis ſilentium perrexit, ibiq́ue Deo ſe diutiùs in oratione proſtrauit. Egreſſus verò ad oratorium beatæ Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ,quod in orientali ipſius monaſterij parte ſitũ erat, eadem facturus diuertit. Cui appropinquans,audiuit intùs voces pſallentium atq; dicentium: Gaudẽt in cælis animæ ſanctorum,qui Chriſti veſtigia ſunt ſecuti: & quia pro eius amore ſanguinem ſuum fuderunt, ideò cum Chriſto regnabunt inæternũ. Ad hæc ille obſtupefactus,adſtitit oſtio,ac per rimas illius introſpiciens, (erat enim obſeratum) intuetur oratorium totum immenſa luce ſplendere,& quendam cuneum candidatarum perſonarum ipſam antiphonam lętis concentibus reſonare. Alio item tempore præfata paſtorum Eccleſiæ limina ſimili hora pari voto requirens, vbi indè diſceſſit,memoratam ſacratiſſimæ virginis ædem, preces Deo illic fuſturus, adire cœpit. Eccè autem ipſa beatiſſima virginum virgo, comitata numeroſo virginum choro,veniẽti viro occurrit,& ſummo cum honore ſuſceptum, ad ſuam eccleſiam,quò tendebat,ducere cœpit,præcinentibus duabus de choro puellis illud Sedulij carmen atq; dicentibus: Cantemus ſociæ Domino,cantemus honorem: Dulcis amor Chriſti perſonet ore pio. Quos verſus cùm chorus virginum reſumendo percantatet,prædictæ binæ præcentrices binos,qui ſequuntur in ordine,verſus proſecutæ ſunt: Primus ad ima ruit magna de luce ſuperbus: Sic homo cùm tumuit,primus ad ima ruit. Sicq́; donèc vir Dei in oratorium perductus eſſet,virgineus chorus primos,& virgines binæ binos,iuxta quod ſeries hymni ſeſe habet, verſus modulatę ſunt. Propter hec & horum ſimilia inſignis pater Dunſtanus quanti honoris,quantę reuerentię vel magnificentiæ apud omnes bonos extiterit, æſtimo, quòd qui talia Dei dona amplecti nouit,magna ex parte & me ſilente videbit. At his, qui potiùs in malitia,quàm in bonitate vitam agere ſatagebant, horrorem atq; terrorem vultus eius incutiebat,vt ab eo fugere,quàm ad eum accedere,mallent. Omnes verò, qui peruerſa acta ſua deſerere,& ad recta opera cupiebant tranſmigrare, veræ pietatis ac miſericordiæ viſceribus eum redundare ſentiebant,& vltra humanam æſtimationem conſilium ſimul & auxilium ſuæ ſalutis in eo reperiebant. A remotis itaq; terrarum partibus ad eum paſsim currebatur,& quo illum prẽminere notum erat, ſpirituſſancti conſilium ab eo petebatur. Sed adhiſta diaboli odium & inuidia ſæuiebat, nulli mirandum. Sed quia ſe in perturbatione viri nihil poſſe,nisì quod iam certò igno-

Noctibus loca ſacra inuiſit.

Cæleſtibus afficitur cõſolationibus & viſionibus.

ignominiam ſibi,& illi maiorem gloriam adferret,ſciebat,ab ea,qua illum ſæpè fatigare ſolebat,impugnatione ſeſe cohibuit. Verùm, vt eum conturbatum redderet, Edgaro regi,quem multùm pro ſua reuerentia diligebat,laqueum miſerandæ deceptionis tetendit,& irretitum grauis peccati næuo inuoluit.

Quadam enim vice idem rex in monaſterium virginum, quod * Vuiltoniæ ſitum habetur,venit,ibiq́; captus in ſpecie cuiuſdam puellæ, quę de nobilibus Anglorum nata,inter ſanctimoniales nõ velata nutriebatur,cuſtodiebatur, eam ſuo colloquio adduci ſecretiùs iuſſit. Illa cùm duceretur,timens pudori ſuo,raptum ab vna ſanctimonialium capiti ſuo velum impoſuit,eo modo ſe protegi ſperans,ſi fortè rex quid inhoneſti à ſe exigere vellet. Quam ipſe velatam intuẽs: Quàm ſubitò,inquit, ſanctimonialis effecta es? Arreptumq; velum detraxit capiti eius,illa conatu,quo poterat, fruſtrà obnitente. Abuſus ſiquidem ea eſt,& graui ſcandalo quiq; per Angliam religioſi ex hoc mente vulnerati ſunt. Quod ſcandalum eo vehementius fuit, quòd rex idem legitimam vxorem habebat,Elfledam videlicet,cognomine Candidam, Ordineri præpotentis orientalium Anglorum Ducis filiam, de qua & ſanctũ Edvuardum genuerat. Vbi verò res Dunſtano innotuit,acerbo mœrore percuſſus eſt. Igitur cùm in re nõ ſegnis ad regem veniret, & ille veniẽti pro more occurreret,eumq; per manum ad ſolium ſuum perducere vellet,manum Dũſtanus turbato vultu retraxit,nec eam ab homine contingi paſſus eſt. Ad quod ille attonitus(non enim illum ſcire putabat,quod clanculò à ſe factum exiſtimabat)cur manum ſibi non dimitteret,inquiſiuit. Ait: Tu poſtpoſito omni pudore,adulteriũ commiſiſti: tu deſpecto Deo, ſignũ caſtitatis non veritus,virgini ſuam integritatem præripuiſti: & cur manum, ſummo patri virginis filium immolantem,impuris manibus non tradam,quæris? Laua priùs per pœnitentiam manus tuas à ſordibus ſuis:& tunc demùm,quó gratiæ Dei reconcilieris,honora & amplectere manum põtificis. Territus ille ad hæc, terræ procumbit,pedes antiſtitis petit,ſe peccâſſe,gemitu verba interrumpente,conteſtans. Quod Dunſtanus videns,tantum in rege humilitatis exemplum vehementer amplectitur: Velociùs ergò illum erexit,& pacato vultu cum eo familiariter, quæ ſalutem animæ eius operarentur, loquens,ſeptennem ei pœnitentiam iniunxit. At ille pontificali abſolutione potitus,omni ſtudio iniunctæ ſibi pœnitentiæ operam dare, & multa, quibus Deum placaret,pietatis opera ipſi pœnitentiæ, inſtinctu & cõſilio patris ſui, ſolicitus cœpit ſuperaddere. Ipſe prætereà omni ordini hominũ,in ſno regno conſtentium,legibus ſibi in Chriſtiana religiõe ſancitis vti præcipiebat: ipſe ſecùs agentes indicta vindicta corripiebat: ipſe in prauitate perſiſtentes, cõdigno examine puniebat. Exempli cauſa: Ordo clericalis ea tempeſtate plurimũ erat corruptus, & canonici cum presbyteris plebium,voluptatibus carnis plùs æquo inſeruiebant. Quod malum Dunſtanus corrigere cupiens,authoritate Iohannis, Apoſtolicæ ſedis antiſtitis,apud regẽ obtinuit,quatenùs canonici,qui caſtè viuere nollent, eccleſijs, quas tenebant, depellerentur,& monachi loco eorum intromitterentur. Præſidebat ea tempeſtate Vuentanæ eccleſiæ preſul Atheluuoldus,vir eximiæ ſanctitatis,& educatione patris Dunſtani non parùm inſignis. Hic cognita de canonicis eccleſię ſuæ,qui nimiùm ſeculares exiſtebant, voluntate Dunſtani,monuit eos ſemèl & ſępiùs mores & actus mutare,correctioris vitę ſemitas,relictis fœminis,arripere. At inpræſentiarum quidem id ſibi poſſibile eſſe negantes,voce coruina ſemper in craſtinum correctionem ſuî pollicebantur. Quod ipſe gnarus non diù ſuſtinuit. Paratis nanq; quamplurimis monachorum cucullis,die,quo Cõmunio,Seruite Domino in timore,cantabatur,chorum intrauit,veſtes,quas parauerat, ſecum deferri faciens. Et proiectis illis in medium,canonicis ait: Animaduertiſtis,quid modò cãtaueritis? Animaduertimus,inquiunt. Igitur. inquit,ſi ſeruire Domino in timore,& ei vultis exultare cum tremore,appræhendite diſciplinam,veſtem videlicet monachalem,nè pereatis,ſicut cantâſtis,de via iuſta. Ad quod illi obſtupefacti,more ſolito inducias petunt, id ſe facturos in futuro promittunt. Tunc ille: Mihi credite,ampliùs non credã huic veſtræ ſponſioni coruinæ: ſed aut diſciplinam in preſenti appræhendetis,aut loci iſtius beneficijs & conuerſationi,hinc eliminati,iamiamq́; cedetis. Itaq; nonnulli ex illis ſtatim,abiecto clericali habitu,monachi facti ſunt, cæteris verbo pontificis de eccleſia eliminatis. Cæterùm quia iſti,qui ità nouiter fuêre cõuerſi,regularis diſcipline nor-

* Multimiæ

Vir ſanctus grauiter cãtigat regis libidinem.

Vide ſeptẽnem pœnitentiã tanti regis.

Vide pœnã incontinẽtium Canonicorum.

Atheluuoldus ſanctus Epiſcopus Canonicos incontinẽtes mutat in monachos, cæteros expellit

Universidad de Deusto
Biblioteca

mam ſine aliorum magiſterio doctè ſeruare nequibant, monachi de Abẽdonia illuc ab eodem pontifice adducti ſunt, qui monaſticæ inſtitutionis tramitem ibi docerẽt. Clerici verò, qui electi ſunt, citato greſſu regem adeunt, iudicium atq; iuſtitiam ſibi de expulſione ſuî fieri poſtulant. Refertur negocium ad audiẽtiam Dunſtani, & ipſe eos æqua poſtulare pronunciat. Igitur ex præcepto regis & archiepiſcopi coit Vnintoniam nobilitas regni totius, & rex cum ſua coniuge adeſt, ad determinandas querelas negocij huius. Surgunt hincindè lites, quas Dunſtanus propoſitis ratiõibus deſtruit omnes. Rationabiliter quippe cunctis oſtendit, clericos, qui à ſorte Dei incorrigibiliter per prauitatem vitæ ſuæ diſſiliunt, nil per rectitudinem ſibi vendicare poſſe ex ijs, quæ eccleſijs data ſunt ad ſubſidium eorum, qui in clericatu pura conuerſatione ſeſe cuſtodiunt. Quibus auditis, omiſſa omnis controuerſia eſt, & rex atque ex principibus pleriq;, clericorum precibus ad pietatem vſq; permoti, Dunſtanum interpellant, quatenùs hac ſola vice parcat, & clericos iam, quid amodò, ſi ſe non correxerint, incurſuri ſint, re ipſa edoctos, de eccleſia ſua reueſtiat. Silet ille ad iſta, qdq; potiſſimùm de negocio ſit agendum, demiſſo capite, mẽte pertractat. Silentium ingens occupat omnes, & ſuſpenſi, ad reſponſum pontificis erigunt aures. Tũc ſubitò

Ecce rem ſtupendã.

crucifixi Dei imago, ſigno Crucis in edito domûs affixa, audientibus cunctis, dixit: Non fiet, non fiet. Iudicâſtis benè, mutaretis non benè. Tremefacto in his ſimul vniuerſo conuentu, intulit pater Dunſtanus, & ait: Quid ampliùs vultis fratres mei? Diuina ſententia definitum audiſtis negocium præſens. Aiunt: Audiuimus verè. Recederunt ergò monachi Vuintoniæ ſecuri, & quoàd clerici ipſi vixerunt, qui eos ſuper cauſa iſta inquietaret, nemo fuit.

Illis autem huic vitæ ſubtractis, filij eorum cupientes recuperare, quæ perdiderãt in parentibus ſuis, in Scotiam miſerunt, & indè quendam prægrandis, vt fama ferebat, eloquentiæ virum, Bernelinum nomine, magno cõductum precio, in tuitionem ſuæ cauſæ contra Dunſtanum adduxerunt. Conglobati ergò ſub vno clericorum filij, regem arq; Dunſtanũ apud villam, quæ dicitur Calne, in quodam cœnaculo cõſiſtentes reperiunt, & armati rhetore illo, qui ſuæ victorię ſpes maxima erat, antiquę calumniæ coram eis iurgia promunt. Ad quæ Dunſtanus his verbis breuî reſpondit: Calumniam iſtam, quam mouetis, diuino ore olim definitã nouimus, nec eam nouo conflictu ampliùs in medium reuocandam exiſtimamus. Ego quoq; grandæuus ſum, & vitæ meæ reſiduum, quod pauci temporis eſſe non neſcio: in pace, ſi licuerit, tranſigere cupio. Laboraui, dum potui: amodò totius laboris impatiens, Domino

En iterùm rem admirandam.

Deo cauſam Eccleſiæ ſuæ contra inſurgẽtes hoſtes tuendam committo. Dixit, & cecidit, omnesque pariter præcipitatos, in ſuo caſu non modicùm læſit. Vbi verò Dunſtanus cum ſuis conſidebat, nulla ruina domûs, nullus emerſerat caſus. Hoc ergò modo calumnia clericorum eſt ſopita, & vſq; hodiè monachorũ conuerſatio in ipſi eccleſia ſtabilita. Electi nihilominùs per id temporis & alij complures clerici horũ ſimiles de ſuis eccleſijs ſunt, & monachi in locum eorum ſubſtituti. Aucta eſt igitur religio per Angliam intãtùm, vt quadraginta & octo monaſteria monachis vel ſanctimonialibus inſtituerentur, cooperãtibus B. Dunſtano in hoc viris venerabilibus, Oſuualdo videlicet, qui primò Vuigornienſis, poſteà fuit epiſcopus Eboracenſis, & Athelnuoldo epiſcopo Vuintonienſi, quorum ſuprà meminimus. Vitam itaq; Dunſtani & actus formidabant omnes, qui incedere volebant iuxta vias adinuentionum ſuarum.

48. monaſteria ſub Dunſtano inſtituta.

Inrer hæc ſopito negocio, quod regẽ Edgarum, nè regio more coronaretur, detinuerat, Dunſtanus adunatis Epiſcopis, Abbatibus & cæteris principibus cum toto regni ingenuitate, coram eis adſtãte innumera populi multitudine, impoſuit illi coronam regni, gaudentibus cunctis & iubilantibus Deo in voce laudis & exultationis. Ipſo autem poſt biennium, quo hęc facta ſunt, immatura morte præuento, Eduardo filio ſuo totum regnum hereditario iure reliquit. Qui Eduuardus cùm in regem conſecrari deberet, nonnulli de principibus terræ contraire, nè rex fieret, niſi ſuerat: tum quia morum illius ſeueritatem, qua in ſuorum exceſſus acriter læuire conſueuerat: tum quia matrem eius, licèt legaliter nuptam, in regnum tamen non magis ſi patrem eius, dum eum genuit, ſacratam fuiſſe ſciebant. Sed Dunſtanus diſcretione & in-

& induſtria confiſus adoleſcentis, vnum non metuens, & obſeruato paternæ hæreditatis & teſtamenti iure, aliud contemnens, arrepto ſanctæ Crucis vexillo, medius conſtitit, & per rationem cunctis, quæ obijciebantur, eliſis, Eduuardum regem conſtituit, & conſtituto paternum affectum, conſiliũ & auxilium in omni negocio, dum vixit, exhibere curauit. Rex quoq; ità mores ſuos in omnibus & per omnia componebat, ità totum regnum ſanctis legibus diſponebat, vt & actus eius Deo placerent, & eò quòd in ſuſcipiendo regno ei contradixerant, ſibimetipſis quiq; diſplicerent.

Eduardus creatur Anglię rex.

Eduardi cædes.

Sed illo poſt aliquot annos per fraudem nouercę ſuę interfecto, Ethelredus filius illius malæ mulieris, in regnum ſubſtitutus eſt, matris ignominia magis, quàm patris ſui ſolertia præditus. Cuius prouectio non vſquequaquè ſedit Dunſtano: ideò tamẽ, quòd proximus regni hæres exiſtebat, compleuit ei ius regium, ſciẽs ſe inoffenſis legibus terræ atque principibus id non poſſe transferre in quenquam alium. Attamen illum ſolio regali potitum, ſeuero quodam verborum tonitruo, quia per ſanguinem fratris ſui regnum obtinuerit, increpauit, & quòd in ſanguine victurus, & poſteri illius crudeli Barbarorum incurſu deuaſtandi, tota etiam terra per plurima ſecula ſæuo illorum dominatu foret depopulanda, prædixit. Quæ licèt ſe viuente euentura negârit, euentura tamẽ omninò eſſe, nimis veraci, vt & in Chronicis legimus, & hodie videmus, prophetia aſſeruit. Accelerabit, cùm ſibi placuerit, omnipotens Deus, quam ſubſecuturam promiſit, liberationem per tanti vatis ſui merita & interceſſionem. Et quidem illum ſpiritu Prophetiæ claruiſſe, non tantùm hinc, ſed & ex nonnullis alijs, quæ conſtat eum veraciter prædixiſſe, confirmamus, & id ſubiecto exemplo probamus.

Prophetia S. Dũſtani.

Quodam tempore venit Cantuariam ſuprà memoratus Athelnuoldus Vuentanus epiſcopus, & aliquot diebus ibi detentus eſt. Detentus eſt etiam Roffenſis epiſcopus, qui illò ſimul venerat, detinente vtrunque patre Dunſtano charitatiua affectione, dulciflua vitæ perennis contemplatione, diuini verbi collatione, & ſacrorum morum exhortatione & inſtructione. Cùm autem ipſe pontificum pater, comitatus ipſis duobus epiſcopis, Cantuaria decederet, & pariter longiùs remotos quenq; ab altero deſtinati hoſpitij via dirimeret, ambo pontifices à Dunſtano benedici peterites, ab eo diuertere & ſuum iter cupiebãt accelerare. Verùm ipſo manum extendente ad benedicẽdum, ſubitò in lachrymas acerbas erupit, cœptæq; benedictionis verba ſingultus ſubſequẽs interrupit. Illis verò grandi ad rem ſtupore perterritis, quidnam haberet, quòd tam anxiè fleret, ſciſcitati ſunt. Reſpondit: Fleo, quia vos, quos modò ſanos & alacres video, in hac vita non ampliùs me viſurum admodùm doleo. Nam in proximo eſtis morituri, & ad gaudia regni cælestis tranſeuntes, me in huius vitæ miſerijs relicturi. Cui cùm ipſi dicerent: Nè, pater oramus, de noſtra morte ità loquaris: Fixum, ait, quod dixi, tenete: quoniam ſic eſt, & non eſt mutabile. In his dato altrinſecùs oſculo pacis, ab inuicem diuiſi ſunt. Igitur antiſtes Roffenſis mox, vbi ſui pontificatûs ciuitatem ingreſſus eſt, elanguit, & euolutis in infirmitate diebus paucis, defunctus eſt. Vuintoniẽſis verò, priuſquàm ad ſedem ſuam venire poſſet, lãguore corripitur, & iuxta verbum viri Dei, non longa mora interueniẽte, finitur. Ex cuius obitu grauis mœror Dunſtanum corripuit, tum quia tanti viri ingens ſolatiũ amiſerat: tum quia cui potiſſimùm teneræ adhuc ſtatum eccleſiæ gerendum cõmitteret, dubius fluctuabat. Quos fluctus ingerebant animo eius, hinc monachi nupèr intromiſſi, hinc clerici ab eccleſia illa electi. Monachi quippe ſuę profeſſionis virum habere epiſcopum præoptabant: clerici verò ſui ordinis hominem ſibi præfici deſiderabant: illi videlicet per monachum in eccleſia ſibi collata cupientes ſolidari: iſti per clericum eccleſiæ ſibi ablatæ ſperantes reformari. Sed hæc prouidens ſapiẽtia & ſapiens prouidentia Dei citiùs determinauit. Nam per B. Andream apoſtolum, cui ſpeciali quodam dilectionis affectu Dunſtanum adhærere DEVS conceſſerat, Dunſtano mandauit, quatenùs nihil hæſitans Elphegum Abbatem Bathonienſem cõſtitueret Vuentanæ eccleſiæ ſummum ſacerdotẽ. Lætatus eſt Dunſtanus in iſtis, & reddita Deo gratiarum actiõe pro ſuis beneficijs, in Elphego perfecit, quod ei per apoſtolum ſuum Deus ipſe præcepit.

Prædicit mortẽ duorum Epiſcoporum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Multa de hoc viro, iuxta quod multorum non sperneda testimonia ferunt, adhuc literarum memoriæ veraci stylo commendare possemus: verùm nè incultæ narrationis prolixitate quenquam grauemus, prætermissis illis, ad sacrum transitum eius enarrandum cor & linguam præparemus. Sed quia nostræ opis ist huc non est, oremus, vt ipso, de quo agimus, interueniente, perficiatur ab eo, cuius hoc donum & gratiam scimus esse.

Dies igitur, quo Dominus noster Dei filius, deuicta morte celum victor ascendit, celebris illucescebat, & Dunstanus, expleto noctis officio, solus in ecclesia Saluatoris Cantuariæ, pro tanti gaudij consideratione, CHRISTO totus inhærebat. Visio lucidissima S. Dunstano oblata. Intereà conspexit, & eccè innumera candidatorum multitudo virorum, coronas aureas in capite gestantium, inæstimabili fulgore micantiũ, per ecclesiæ ianuas irrumpens, coram ipso conglobata constitit, & vna voce ei huiusmodi salutationis affoquium persoluit: Salue Dunstane noster, salue. Mandat tibi, quem piè desideras, filius Dei, quatenùs si paratus es, venias, & diem hanc, ad cuius gaudium vnica dilectione suspiras, nobis associatus, in sua curia gratiosus & hilaris celebres. Ad quorum vultus & voces ille imperterritus manẽs, sciscitatus est, quinam essent. Cherubin, inquiũt, sumus & Seraphin: quicquid velis, ad hæc respondeas volumus. Tunc ille sacro cordis ac mentis affectu, cum supplici voce pro tanta gratia grates debitas agens: Hac, inquit, die, qui honor, quæ spes, quod gaudium in assensione Domini IESV CHRISTI omni generi humano prouenerit, ó sancti & beati spiritus, nõstis. Nõstis nihilominùs officij mei esse. oues ipsius Domini mei mihi commendatas, hac die vitæ æternæ pane reficere, & eas, quo tramite illum sequi debeant, quò processit, informare. Cuius etiam rei gratia plurimi cõuenêre nec meũ est in tali negocio illos decipere. Propter hæc quò me inuitatis, non possum hodiè venire. Dixerunt: Euprouide, vt die sabbati prestò sis hinc nobiscum Romam transire, & coram summo pontifice, Sanctus, Sanctus, Sanctus æternum canere. Annuit ipse dicto, & illi in insensibilia ab oculis eius dilapsi sunt. Huius admirandæ visionis presbyter quidam, Elfgarus nomine, qui in excubijs domûs Dei assiduus esse solebat, quique postmodùm sicut referente scriptura accepimus, insignis in Elinham episcopus claruit, conscius esse promeruit. Nam nocte eadem peruigil sacris meditationibus deditus, illucescente aurora, extra seipsum per visum raptus est, viditque B. Dunstanum cathedræ pontificali præsidere, & ei canonica iura clero dictanti, formosorum iuuenum immensum agmen assistere. Audiuit etiam ea, quæ proximè digessimus, eosdem iuuenes ei dixisse, quæque retulimus, ab eo illis responsa fuisse. Quod, vt recta de re viro illi Dominus patefieri voluit, quatenùs & gloriam transituri fideli testimonio commendaret, & ipse ad eandem gloriã tanto indicio vehementiùs anhelaret, necnon antistes quandoquè futurus, eam suis, vtpotè cognitam, certiùs prædicaret.

Vide sanctissimi viri summã perfectionẽ

Dunstanus itaque de gaudio Domini sui, ac de imminente sibi æterna felicitate securus, gratulabundus in Domino lætabatur, & spirituali ad omnes iucunditate replebatur. Iam diurni officij hora instabat, & pontifex illud celebraturus, festinus ad altare processit. Populorum turba quasi deitatis instinctu ad aliquid noui audiendum solito numerosior aduolans, ecclesiæ parietes, vix multitudini sufficientes, vndiquè complet. Lecto igitur ad Missam euangelio, procedit episcopus populo prædicaturus, & regente cor eius & linguam spiritu sancto, locutus est, qualiter antè nunquàm fuit locutus. Reuersus deindè ad altare, panem & vinum in corpus & sanguinem IESV CHRISTI, immaculata benedictione conuertit. Vbi verò ad benedictionem super populum ventum est, iterùm populo prædicaturus, ab altari digreditur, & debriatus spiritu DEI, sic de veritate corporis CHRISTI, sic de futura resurrectione & vita perenni tractauit, vt ipsius perpetis vitæ ciuem lequi putares, si personam loquentis cognitam priùs non haberes.

Transsubstantiatio.

Nota, de veritate corporis Christi.

De obitu tamen suo nullam mentionem fecit inter loquendũ, pia videlicet ani-

mi teneritudine & tenera pietate præuentus, nolens eis tristitiæ malum duplicatum ingerere, quibus diem mortis suæ iudicabat simplici tristitiæ malo posse sufficere. Sermone finito, altare repetijt, & pontificialem benedictionem super populum edidit. Intereà nimiùm mente vulnerabatur, metuens videlicet, nè charissimi sui, quos deserebat, improuiso mortis suæ iaculo percussi, atrociùs dolerent, quàm si antequàm ad ictum venirent, illud præuiderent. Vndè data benedictione, tertiò populum, cunctis stupentibus, adijt. Mox autem vt os ad loquendum aperuit, tanta claritate vultus eius resplenduit, vt in toto illo conuentu nemo esset, qui radios oculorum irreuerberata acie in eum figere posset.

Quæ ergò dulcedo, quæ suauitas, quæ iucunditas repleuerit corda & ora cunctorum, qui præsentes quæ dicebantur, meruerunt intelligere, verbo seu scripto exponere scio nulli esse possibile. Sed vbi seruus Dei instantem sui obitùs diem detegere cœpit, omnis exultatio mœrore concutitur, & tali mœrore, vt ipse pater, qui iam gaudijs perennibus inserebatur, motus admiranda pietate, qua præditus erat, vnus de mœrentibus esse videretur. Verùm iniecta vi spiritui sancto, lachrymans lachrymantes consolabatur, dicens inter alia, Nequaquàm debere eos de transitu eius dolere, quem non labor aut pœna, sed quies & gloria perpes exciperet. Dicebat enim neminem in veræ charitatis radice fundatum, qui magìs suum temporale commodum, quàm proximi perpetuum diligeret emolumentum'. Ad firmamentum quoquè consolationis ipsorum promisit in spe gratiæ misericordis DEI, quòd licèt illis corpore absens fieret, nunquàm tamen eis præsentia spiritûs sui abesset. Finitis eius cemodi dictis, commendauit omnes CHRISTO, & demùm illis adhuc gloriosum vultum eius desiderantibus, ad mensam Domini vitam suam epulaturus ascendit. Ipsa die cùm à mensa sumpto cibo surrexisset, venerando suorum cœtu stipatus, oratorium petijt, designatoque loco, in quo sepeliri volebat, sepulcrum sibi præparari præcepit. Indè iam languor sacri corporis artus inuadit, & sua Dunstanus inualida membra quieti tradit. Itaque sexta sequenti feria lecto decumbit, & inessabili mentis deuotione Deo intentus, omnes aduentantes ad sectanda IESV CHRISTI vestigia incitabat.

Ecce nõ desunt sancti nobis præsentia spiritali.

Sic dies ille defluxit, & laboris Dunstani vltimus, beatæque quietis primus dies illuxit. Confluit clerus & populus omnis, trepidi præstolantes euentum, quem de se prædixerat pastor communis. Etiam Dunstanus gaudium Domini sui intrare auidus, horam, angelica sibi visitatione prædictam, corpore Christi saginatus & sanguine, lætus expectabat.

Tunc subitò inuisibili quadam deitatis virtute cum lecto, in quo iacebat, vsque ad domûs superiora leuatus est: sed trabibus, nè vltrà veheretur, obsistẽtibus, leniter est ad terram demissus. Pauore percussi nonnulli circunsedentium, in diuersa dissiliunt. Sed illo iam demisso, cùm quasi ad quiescentem reuerterentur, iterùm, sicut priùs, ad trabes rapitur, eisq; offensis, ad solum demittitur. Hoc & tertiò factum est. Tunc pius pater, congregatos circa se conspiciens filios suos, dixit: Fratres mei dilectissimi, oues pascuæ Dei, vosipsi oculis vestris intuiti estis, quò vocor, quò vadam. Nõstis viam, qua incessi: nõstis opera, quibus insudaui, dum vixi. eccè consummatio illorum in superna me tollit. Quapropter breuiter moneo, hortor & consulo, si quò vado, vultis venire: via, qua incessi, non pigeat vos ire. Ipse benignus Deus, qui direxit iter meum ad se, dirigat ad omnem voluntatem suam corda & corpora vestra in pace. Et responso à cunctis, Amen, transijt: & angelicis cum choris ducentibus, migrauit ad CHRISTVM, qui ei factus est corona & perenne præmium.

Cum lecto in quo decũbebat, sursùm tollitur.

Sepultus est sanè, in quo ipse disposuerat loco, loco scilicet, vbi quotidiè diuinum officium à fratribus celebrabatur, qui fuit ante gradus, quibus ad altare Domini CHRISTI ascendebatur. Quod ab eo grandi pietatis affectu dispositum non dubitamus. Volebat enim benignus pater filijs suis, quos veraciter diligebat, quosque in mundi turbine post se relinquebat, etiam defunctus corpore iugiter interesse, quatenùs quæ vellent, sicut viuo, fidutialiter coram eo depromere possent, cuius spiritum ex promissione, quam ipsis fecerat, semper affuturum non dubitarent.

Felicissimè migrat ad Christũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et hoc quidem ità dixerim, secundùm quod ex eo tempore factum scimus, & vsq; hodiè fieri à monachis ipsius circa sacratissimum corpus eius conspicimus. Quotidiè namque de suis necessitatibus tam corporis quàm animæ leuamen desiderantes, illuc currunt, & sicut à pijssimo patre inter eos corporaliter conuersante, suffragia petunt. Vt autem iustę petitiones alicuius coram eo fusæ ineffi caces existant, & miracula, quæ post hæc de multis pauca scribimus, & ipsi, qui eius beneficia experiuntur singulis diebus, penitùs negant.

Non ergò dubitandũ, hoc illum ante obitum suum præscîsse, & idcircò se suis spiritu affuturum promisisse, hisque de causis corpus suum inter eos pietate plenum voluisse potissimùm poni. Miseriam prætereà, quæ post decessum eius Angliam totam inuoluit, & inuoluendo pessundedit, satìs est in chronicis & in nostris tribulationibus, me tacente, videre. Vndè, cur quid indè scribam, non video, quoniam sine omni litera res ipsa euidens est, vt veras miserias non possit ibi cernere nemo. Finis illarum quis vel quandò sit euenturus, ignoro: sed tantùm procul dubio ignorare nõ queo, quòd omnia, quæ fecit nobis Deus, in vero iudicio fecit, quia peccauimus ei, & mandatis eius non obediuimus. Quapropter quid aliud dicatur aut agatur (vis enim humana & consilium omne sublatum est) non intelligo, nisi vt humiliato corde rogetur Deus, qui nos contriuit, quatenùs det gloriam nomini suo, & faciat nobiscum secundùm multitudinem misericordiæ suæ, ac per merita & intercessiones beatissimi patris nostri Dunstani, qui hæc euentura prædixit, ëruat nos in mirabilibus suis. Quod siue tu bone Domine & pie omnipotens Deus aliquandò propter immensam misericordiam tuam feceris siue propter inscrutabilem iustitiam tuam minimè feceris, sit nomen tuum Deus Israël benedictum in secula, Amen.

SEQVVNTVR ALIQVOT MIRACVLA, QVAE POST OBITVM BEATISSIMI DVNSTANI, EIVS *meritis edita sunt, quæ ab eodem Osberto fusiùs scripta, à F. Laurentio Surio in compendium redacta sunt ob vitandam prolixitatem.*

Cæcus lumẽ recipit.

ALiquot miracula hoc loco visum est subijcere, quæ venerabilis Osbertus, præcedentis historiæ author fidedignus, partìm scripto, partìm veracium hominũ relatu, partìm suis oculis se didicisse testatur.

Cæcus quidam in somnis admonitus est, vt ad beatissimi Dunstani sacrum corpus se curaret adduci. Factum est ità. Mansit illic cæcus pernox in precibus: & eccè à monumento sancti viri, suauissimus manat odor, loca amissorum luminum vehemens corripit pruritus, eaque fricante cæco, mox recipit lætus visum, quẽ se doluerat perdidisse. Id vbì repentè apud omnes peruulgatum est, Dunstanus mundo reuixisse visus est.

Item tres cæcæ.

Tres inopes fœminæ pariter degebant, quas præter paupertatem cruciabat etiam perpetua cæcitatis nox. Aluërat illas inter cæteras beatissimus Dunstanus, cùm esset adhuc in humanis. Vbì ad illas perlata est cæci eius, quem iam diximus, curatio, vnà properârunt ad sepulcrum sancti Dunstani, & illic inter orandum pariter se vidêre lumen cæli gauisæ sunt.

Paralyticus curatur.

Presbyter quidã prædiues & nobilis totius corporis vexabatur paralysi. Hortabatur eũ amici, vt ad tumulũ beati Dunstani se iuberet deportari. Recusabat ille, quòd indignum se arbitraretur, si vir opulentus & nobilis, admixtus vili turbæ, salutẽ illic sibi restitui precaretur. Verũ doloris vi cogẽte, eò perlatus est. Altera luce sensit quẽdã sursùm deorsùm manus ducere per corpus ipsius. Itaq; confestìm sanatus, sterit exiliens, & alta voce laudans Deum.

Non

Non diù pòst amplum conuiuium apparauit amicis & vicinis, vt ipsius saluti congratularentur. Inter epulas laudabant illi Deum, quòd potentes non abijceret, sed inter mites & pauperes illis quoquè gratificaretur. Tum verò homo superbiæ spiritu tumidus, non ferens se inter pauperes cõmemorari, ità ait: Non sum ego instàr inopis cuiusdam curatus à Dunstano. Nam etiam sine Dunstano mihi fuisset restituta salus. Vix ea verbà miser compleuerat, cùm eccè pristinus morbus redit, & acerrima vi extorsit animam infelicem ab ingrato & inflato. Ea res effecit, vt metus & reuerentia erga beati viri sacras reliquias excresceret, & ex longinquis etiam locis multi eò cõfluerent, tum vt morbis liberarentur, tum vt per eius merita veniã obtinerent peccatorum. In ijs iuuenis quidam & claudus & mutus ab ortu suo, & qui annis vndecim contractus scapulis, sursùm respicere nequiuisset, postquã sepulcrum sanctissimi viri attigit, totus sanus effectus, excelsa clamauit voce: Gloria in excelsis Deo, alleluia. Sanata est etiam paruula quædam puella, quam mater cæcam ediderat in hanc lucem: sed cùm aliquot dies fruſtrà in precibus consumpsisset mater eius, tandèm cùm fratres eius ecclesiæ cum illa pariter orâssent, decimo die filia eius vidit. Recepit etiã lumen anus quædam, quod in iuuenture perdiderat.

Vide pœnã indignè de S. Dũstano loquentis.

Multi curãtur.

Episcopus quidam excommunicauerat hominem, libidine & arrogãtia depraua-tum, & miser ille traditus satanæ in interitum carnis, annis septem toto corpore tremebat. Tandèm ad sepulcrum beatissimi Dunstani pertractus, dæmonem, qui illum occupârat, cum multo sanguine euomuit, & integerrimæ sanitati redditus est. Curatus quoquè est Alfuuordus quidam, qui triginta annis contracto corpore humi reptabat: itemque alius, qui ligneo crure & pede vtebatur: & cæca virgo, & puella miserè contracta, paruulus quoquè à natiuitate claudus, & alius quidam, scipionibus vtẽs pro pedibus.

Lãfrancus fit episcopus Cãtuariæ.

Dum hæc miracula fierent, Lanfrancus, Cadomensis cœnobij Abbas, vir præstãtissapientia pollens, Cantuariensis episcopus creatus est: cumque 4. Calendas Septẽbris consecratus fuisset, ecclesiam Cantuariẽsem partìm incendio, partìm vetustate vastatam, à fundamentis augustiorem condere voluit. Indixit itaque triduanũ ieiunium, & beatissimorum antistitum Dunstani & Elphegi corpora transtulit in occidẽtalem eius ecclesiæ partem. Aderant illic duo eius milites, qui nupèr occiderant nepotem Abbatis Stolandi. Ij coram frequẽtissima populi multitudine ad corpus beatissimi Dunstani, ab Abbate illo cædis eius veniam precabantur. Ille negabat se daturum, negabant etiam fratres cæsi hominis, qui illic adstabant. Aderat verò etiam mulier, ab infantia nihil audiens. Ea cùm S. Dunstanum rogarer, nõ tam sensit illum inexorabilem, vt milites Abbatem. nam integerrimè sanauit eam coram omnibus. Iam corpora sacratissima Dunstani & Elphegi decẽtissimè tumulabãtur, & cùm dies totus festiuus ducereretur, Abbatis duritia publicum gaudium interturbat. Sed eccè sequenti nocte coram se videt quendam reuerendi habitûs sacerdotem, irato vultu mãdantem quibusdam teterrimis viris, vt ipsum cum nepotibus eius iactarent in cacabum feruentem. Percontantibus illis, cur tam immani supplicio subijcerentur, responsum est: Vos furoris flamma accensi, necem germani vestri, pro Domini Dunstani amore & reuerentia, condonare noluistis. atq; his dictis, rapiuntur ad cacabum. Tum illi incredibili constricti angustia, edũt voces miserabiles, promittũt se quamprimùm ad beati Dunstani monumentum ituros, illatam ipsi iniuriam congrua satisfactione expiaturos: tantùm vt possint ipsius misericordia præsenti miseria liberari. Hac sponsione facta, terrentur tetri illi ministri, & ad nutum sacerdotis cum suis ignibus dispárent. Nondùm sol terris se reddiderat, & Abbas cum suis nepotibus adit sepulcrum sancti viri, monachos eius loci lachrymabundus orat, velint celeriter ipsi opitulari: illisque accurrentibus narrat, quid viderit: remittitur militibus homicidium, & ab omnibus Deus laudatur in meritis sancti sui.

Alio tempore idem Abbas pridiè eius dici, quo sancti Dunstani festum colitur, hora vespertina, erectis sursùm luminibus, vidit ingentem splendorem cælitùs lapsum, in ecclesiam SALVATORIS, vbì sacrum beatissimi patris corpus quiescit, penetrare. Cumque id aliis quibusdam indicâsset, ijque pariter viderent, ait: Verè pius pater Dunstanus, qui in suis ferijs interesse vult officio, quod hac nocte Deo & ipsi persoluent filij eius. Vera autem illum dixisse, experti sunt fratres ex

dulci

Universidad de Deusto
Biblioteca

dulci & sancto affectu, quo ea nocte in Deum & beatum Dunstanum ferebantur.

Monachus iuuenis eius monasterij quodã die legit euãgeliũ ad Missã Lanfranci Archiepiscopi. Cũ autẽ dicta oratione Dominica, patenam ex more episcopo offerret, vidit coram se terrerimos dæmonum vultus. Itaq; vehementer exterritus, episcopũ inter manus sacra tenentem, vtroq; brachio strictim amplectitur, horrida voce clamans: Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat. Ea res omnes perterruit, arreptumque iuuenem milites in Ponsificis cubiculum abducunt, iam dæmone plenum. Cùm autem communes pro illo preces fierent, & ab archiepiscopo pro gratijs agendis (videbatur enim iam restitutus) ad sepulcrum S. Dunstani adductus esset, tota die illa quietum se præbuit inter fratres. Sed fratribus Completorium in Ecclesia persoluentibus, ille cum impetu accurrit ad Priorem Henricum, manus illi iniecturus. At ille hominis manus corripuit, ducensque eum ad lectum, tota nocte solicitus apud eum vigilauit. Sub mediam verò noctem horridis clamoribus omnia perturbat iuuenis ille, accurrunt fratres, ligatumque postridiè ducunt in valetudinarium, loris adstrictũ, vbi dies nõ paucos miserè cruciabatur. Inuisebant eum alij, sed si quid haberent grauioris culpæ intrà conscientiæ recessus, quod confessi non essent, id illis obijciebat, eosque se pœnarum suarum apud inferos socios habiturum gratulabundus iactitabat. Ea res quibusdam non mediocrem attulit ignominiam, sed mox à pura peccatorum suorum confessione remedium petebant. Accepta itaque absolutione & satisfactione, redibant ad dæmoniacum fratrem. Tum ille transuersùm illos intuens, Vndè, inquit, vos venitis? quo lauacro tam citò expurgati & à meo contubernio abstracti estis? & hæc furibundus, spumans & eiulans dicebat. Voluit sanè Christus hac re monachos eius ecclesiæ ad sanitatem reuocare, quippe qui à tempore Danorum, à quibus beatus Elphegus perẽptus fuit, remissã disciplinę seueritate, plùs satìs secularìter & dissolutè viuebant. Iam ventum erat ad eam ecclesiæ partem instaurandã, ad quã memorata beatorũ Dunstani & Elphegi corpora translata erãt. Rursùs igitur omnes cum festiua processione reuerenter & honorificè eadem sacra corpora aliò deportauimus: & eccè dum è regione ostij, per quod inferenda erant, dæmoniacus iuuenis ille, toto corpore fortissimè colligatus, cum lecto deponitur, horrendos eminùs dat clamores, & cum ipso lecto exiliens, fugere volebat sanctorũ præsentiam dæmoni intolerabilem. Sed illatis sanctis intrà domum, illatus est etiam ipse & in medio positus. Ibi tum miseriã videre erat. Cernebatur dæmon in eius ventre sursùm deorsũ cursitare, quasi qui vel per os, vel per inferiores corporis partes fugam appararet. Aduenientè interìm prandij hora, fratres pransum iêre, manifesto cum dæmoniaco vnus ex senioribus Elfuuinus nomine, qui ab infantia singulari quodam amore erga beatum Dunstanum affectus fuerat. Is miseratus vicem iacentis, crucem, quam B. Dunstanus in corpore degens tãquàm archiepiscopus coram se ferri volebat, dæmoniaco imposuit, dicens cum lachrymis: Chare Domine, sancte Dunstane, miserere. Mirũ dictu: ilicò pulso dæmone, æger leuatis piè sursùm oculis, lachrymans dixit: Gratias tibi ago pijssime pater, gratias tibi quoquè charissime frater: quia tuis meritis sanctissime Domine, & tua frater benigna intercessione hostis perterritus abscessit. Id vt senior audiuit, incredibili lætitia affectus, eius vincula dissoluit. A prandio reuersi eò fratres, vt viderunt cum suauiter quiescentem, immensas Deo & S. Dunstano gratias egérunt. Is frater tandèm sancto fine migrauit à corpore. Eius castigatio plurimùm contulit illius loci fratribus ad vitę emẽdationem. Nam qui priùs omni mundi gloria, auro, argento, varijs ijsque elegantibus vestibus, lectorũ preciosis operimentis, diuersis instrumentis musicis sese oblectabãt, equos, canes, accipitres alebant, deniq; Comitum potiùs quàm monachorum instãr vitam dègebant, huius vnius flagello, CHRISTI misericordia id agente, & boni patris Lanfranci archiepiscopi industria cooperante, eò perducti sunt, vt omnibus illis mundi pompis & vanitatibus, haud secùs atquè stercoribus quibusdam propudiatis, planè monasticam viuendi rationem complexi sint. Et nos quidem, qui nouimus earum rerum statum, incunctanter affirmamus, haud quaquam ad tam felicem, tamq; repentinam mutationem eas perduci potuisse, si non accidissent illa horrenda, quæ omnes perterruerat, vnius fratris vexatio. Per idem ferè tempus Odo Comes Cantiæ, idemque Baiocensis Episcopus, fratri suo Vuilhelmo regi magnam

Monachũ iuuenẽ dæmon occupat.

Vide cõfessiõis sacramentalis vim.

Dæmon nõ fert sanctorũ reliquias

Dæmõ profligatur cruce & meritis s. Dũstani.

magnam pecuniæ vim promisit, si daretur ipsi facultas exagitandi Lanfrancum Archiepiscopum Cantuariensem, eique propter bona & consuetudines ecclesiæ Cantuariensis contra morem ac leges terræ illius lites intentandi. Rege annuente, Odo è toto regno viros prudentissimos legum & consuetudinum regni, ad certam diem Cantuariam acciuit, eisque mandauit, vt intrepidè, ipso tutore ac patrono freti, Cantuariensis ecclesię libertatem oppugnarent. Aduentãte die, quo Lanfranco tam multis contra ipsũ armatis respondendũ erat, ille ad sacratissimũ B. Dũstani tumulũ preces fudit, vt eũ sibi in tam molesto negocio patronũ assciscceret: ac deindè quieti se dedit. Dormienti appáret pater Dunstanus, ità dicens: Lanfrance, noli animo frãgi propter hanc multitudinem, quæ coacta est aduersùm me & te. Securus tuere causam ecclesiæ Saluatoris & meam: ego ad omnia præstò tibi ero Quòd si non viceris eos, qui se tibi opponent, me Dunstanum, qui tibi loquor, nec viuere, nec meorum negocia curare, nec vera tibi dixisse certò tibi persuadeas. Expergefactus Lanfrancus, cõfirmatus est animo: indè venitur ad certamẽ, multæ querelę in medium adferuntur à tam multis è toto Angliæ regno. Procedit pater Lanfrancus, & diuinitùs armatus, omnia ipsi obiecta ità diluit, vt omnes obstupescerẽt. Mansernnt igitnr Ecclesię Cantuariensis iura inconuulsa: si qua verò nonnullam haberent ambiguitatẽ, ea & irrefragabili ratione & antiquorum exemplorum authoritate Lanfrancus in posterum planè confirmauit.

Viuunt sancti, & curã gerunt rerũ nostrarum.

Incidit posteà idem antistes in morbum grauissimum, vt vita eius desperaretur. Itaque iussit ad se venire præcipuos è fratribus, nolens sine illis abire è vita, quos paterno amore prosequebatur. Decũbebat tum in villa quadam. Cùm iam multi eius obitum in foribus adesse putarent, sub auroram leuiter obdormiens, videt permultos in albis equis coram ipso binos transeuntes, vultu iucundissimo, & modesta alacritate. Percontanti Lanfranco, cuius esset tam insignis comitatus, responsum est, Magni ac præclari patris Dunstani. Illo porrò interrogante, Et vbinàm ille est? dictũ est: Haud procùl abest. Et eccè inter senes veneranda canitie spectabiles Dunstanus cæteris sublimior aduehitur: cuius cùm pedem Lanfrancus osculari vellet, & S. Dũstanus pedem retrahere niteretur, interìm Lanfrancus euigilat, & se sentit integerrimæ sanitati restitutum, consolansque fratres lugentes, iussit eos sese præparare, dicens se ad Missam celebrandam. Deoque & sancto Dunstano gratias agendas abire velle. Eius rei fama multos multo gaudio affecit. Curatus est eadẽ hora quidã Lanfranci clericus meritis S. Dunstani, qui mensibus octo quartana febre laborauerat.

Lanfrancũ sanat S. Dũstanus.

Cùm iam autem, vt diximus, in ecclesia & monasterio S. Saluatoris vita monastica esset reformata, multi clerici eò se contulêre, vt monachi fierent. Inter eos aduenit etiam Eduardus quidam benè literatus, Londoniẽsis ecclesiæ archidiaconus. Is propter multam religiosæ vitæ significationem, paulò pòst factus est templi custos. In eo officio aliquanto maiorem adeptus libertarem, cœpit fieri negligẽtior & remissior. Cùm autem eum & publicè & priuatìm fratres corriperent, qui scientia & dignitate ipsi essent impares, ęgrè tulit, & iam planè deliberauit aufugere, allecto iuuene quodam, qui se socium fugæ erat præbiturus. Pridiè verò illius diei, qui erat abitioni destinatus, fratribus à prandio quiescentibus, ille in oratorio ex officio vigilabat, animoq; fluctuans, tamen statuit non discedere, nisi permissu S. Dunstani. Adijt igitur eius sepulcrum: humì stratus, deponit apud eum querelas iniuriarum, orat velit suum iter paterna benedictione prosequi, pollicens se semper illius futurum, quocunquè perueniret. Indè è templo exiturus, à tergo chori videt monachum reuerendo vultu, toruos in ipsum oculorum radios vibrantem, scipioni innixum. Eo viso, cùm nesciret, quis esset, expauit, ac nihilo minùs cœptum carpebat iter. At ille scipione obiecto, Quò vadis? inquit. Non solent autem monachi in ecclesia loqui. itaque digitis innuebat, illum loqui non debere. At contrà monachus: Quòd ego loquor, nihil ad te attinet: tu verò dic mihi, quò tendas. Ait ille: Eò daturus operam ijs, quæ mea interfint. Monachus dixit: Nihil est: redi ad sepulcrum, vndè venis, & ora attentiùs, hac tua voluntate mutata. Stupefactus ille, redijt ad monumentum, sed nihil mutauit priorem precandi formulam. Indè rediens, & monachum æquè, vt anteà, obuium habens, cùm iterùm rogaret, quò tenderet, duriusculè dixit:

Vide num sancti ignorẽt res mortalium.

Quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid hoc tua refert? Monachus autem, Permultùm mea interest, vtì etiam tuipse breuì experieris, nisì te correxeris. At nunc vel secundò admonitus, abi ad sepulcrũ, & mentem pariter cum prece muta. Illo verò potiùs progredi quàm redire nitente, monachus scipionem sustollens, vibrabat in illum, compulitque vel inuitum redire. Multo igitur pauore perculsus, repetit priores preces suas: atq; indè reuertens, non inuenit monachum. Arbitratus ergò, se iam rectè fecisse, ad ostium cœnobij propera-rauit. Ibì tum stantem inuenit monachum vultu concitato, rursusque quò iret scitãtem. Sed & ipse commoto animo, quis esset vel cuius authoritatis, interrogat, qui hanc sibi molestiam excitet. Respondit ille, qui monachus esse videbatur: Itane scire vis, quis sim ego? Dunstanus ego sum, prouisor & archiepiscopus loci huius, amator & adiutor omnium bonorum filiorum ecclesiæ huius. Tu verò peruersa volũtate contrà, quàm deceat bonum filium, vis deserere ecclesiam matrem tuam, vis deserere Deum patrem tuum: & ad hãc rem me tibi vis suffragari. Stultè id quidem, dum tibi de me talia persuades. Ego tali via non peruéni ad Deum. Monui autem te semèl atq; iterùm, vt resipisceres, & noluisti. Noueris ergò cum mea bona venia nõ quàm te hinc exiturum, sed velis nolis, hìc te permansurum, hìc etiam moriturum.

Percutit S. Dunstanus monachum fugere volẽtem,

Et quia me monentem audire noluisti, senties re ipsa, te perperàm fecisse. His dictis, scipione cum grauiter cecidit, atque humì prostrauit: moxque disparuit. Ità ille relictus est valdè debilis, & à fratribus in valetudinarium deportatus. Accidit hoc intrà duo festa Assumptionis & Natiuitatis beatissimæ Mariæ. Creseebat autẽ dolor eius in dies, & semper deteriùs habebat: nec quisquam scire poterat, quo morbo laboraret, nec ipse quid passus esset, cuiquam aperire volebat. Tandèm sacram vnctionem & Eucharistiam percepit. Ipsis ferijs S. Martini in terram super stratum cilicium, tamquàm mox moriturus, depositus est, & fratres ex more dicebant septẽ psalmos, quos pœnitentiales vocant, & litanias pro felici eius obitu. Cùm ventum est ad cum locum, vt fratres dicerent, S. Dunstane, intercede pro anima eius, idque spe impetrandi auxilij, quam erga sanctissimum illum patrem suauiùs conceperant, iterarent, cœpit æger, iam propè animum exhalans, respirare, & circũstantes piè intueri. Nos igitur, qui propiùs adstabamus, inclinauimus nos ad illum, scire volentes, quid peteret. Tum ille: Ponite me, quæso, inquit in lectum meum. Eo facto, Henricum Priorem, cuius suprà memiuimus, accersit, ei rem totam explicat, malæ volũtatis suæ agit pœnitentiam, petit veniam & absolutionem: dicit se nullo pacto mori posse, nisi id notũ priùs fecisset, & pœnitentiæ remedio atq; absolutione potitus esset. Prior admiratus Dei misericordiam, eum absoluit, & iniunxit pœnitentiam. Tunc ille mente exhilaratus, & quòd nihil peccati intrà conscientiã sentiret, quod confessus non esset, Deo gratias agens, petijt vt iam sibi liceret abire è corpore. Dixit autem ei Prior: Proficiscere cum benedictione omnipotentis Dei: Comes itineris tui sit beatus & pius pater Dũstanus, & suscipiat te in regnũ suũ filius Dei, Dominus noster Iesus Christus.

In his verbis priùs, quàm è lecto deponi posset, reddidit spiritum. Deindè Priore oĩa in fratrũ conuentu referente, iuuenis, quẽ fugæ socijs delegerat Eduardus, fatetur, & humì stratus cum lachrymis confessus est, se in fugam quidẽ illi consensisse, sed prorsùs ignorãsse, quid ei S. Dunstanus fecisset.

Monachus quidã eiusdem loci, nomine Egeluuinus, ea tempestate, qua, vt diximus, comitũ potiùs more, quàm pauperũ monachorum, nihil rei propriæ habentium, illi monachi viuebant, cum bona venia Archiepiscopi & fratrum, profectus est Hierosolymã, commendans se beato Dũstano, eiq; pollicens, si saluũ ipsum duceret & reduceret, preciosum palliũ se illi emptur ũ, secumq; allaturũ. Iuit prosperè, rediens per Constantinopolim, illic palliũ magni precij emit. In Gallia cisalpina incidit in exercitũ Imperatoris: & honesti quidẽ viri cũ reuerenter salutabãt: sed vbì ad postremos venit, homines viles & ignauos, mula sua cum sarcinis spoliatus est: sed ipse cum sarcijs illæsus dimissus est. Valdè autẽ dolens sibi palliũ ereptum, Dunstanũ obnixè precabatur, nè illud ità auferri pateretur. Et eccè tibi, vix ea prece finita, mula inter manus prædonum incipit ferocire, ore & pedibus eos lacerare, & tandèm cum sarcinis aufugere ad dominum suum, qui cum ea lætus redijt in patriam, & S. Dunstallo obtulit pallium, quod ex voto debebat. Cætera miracula, nè simus onerosi, prætermittimus.

VITA

VITA BEATI PETRI, CAELESTINI AVTHORE PETRO DE ALIACO, CARDINALE CAMERACENSI. 337

Primus liber ea continet, quæ ab ipso Cælestino de prima sua conuersione et conuersatione manu propria conscripta, in eius cella reperta sunt.

PROLOGVS PETRI ALIACENSIS.

SHaritatiuis quorundam venerabiliũ patrum vestri sacri ordinis, fratres charissimi, precibus inclinatus, timens licèt ac trepidus, scribere præsumo: quis, de quo? Sanè Petrus de Petro, episcopus de episcopo: sed paruus de maximo, infimus de summo, scelestus quoq; ac peccator indignissimus, de cælesti ac dignissimo vestri sancti gregis pastore primo atq; præcipuo, immò totius olim Christianæ ecclesiæ sanctissimo præsule Cælestino. Cuius vitam gestaq; mirifica, vniuersum iam per orbem radiantia, dum literis commendare, verbisque meis pollutis potiùs, quàm politis laudibus illustrare gestio, rem vtique meis viribus, meis quoquè imparem meritis aggredior: vereorq; nè pondere laudis, quam meruit, obrutus, magìs imbecillitatem ingenij mei & eloquij ruditatem detegam, quàm virtutes suas, sicut æquum est, repræsentem. Sed de superno confisus auxilio, sanctique huius ac orationum vestrarum suffragio, historiam ordior.

De ortu eius & sancta indole. Cap. I.

19. Maij. Vir itaque vir eximia virtute laudabilis, re ac nomine Petrus, in Petra, quæ Christus est, firmiter stabilitus, stabiliterque firmatus. Qui super huius solidę petræ indissolubili fundamento à puerilibus initijs per incrementa virtutum proficiens, vsque in virum perfectum meruit peruenire. Hic ergò Abruttij in partibus Apuliæ natus, spiritu quàm carne, & animo quàm origine nobilior, ex parentibus mũdana generositate humilibus, sed Christiana virtute nobilibus ortus est. Fuerũt autem patri eius, Augelerio nomine, ex Maria vxore sua, instar patriarchæ Iacob, filij duodecim. Vacabant deuoti parentes, quantùm eis facultas erat, hospitalitati pauperum, & eleemosynarum largitioni, alijs quoq; pijs operibus: & Deo, vt de data sibi ab eo prole vnum aliquem deligeret, suis seruitijs specialiùs mancipandum, assiduis suspirijs & indefessis orationibus postulabant. Nec sua ipse frustrati sunt: quia non deserit Deus sperantes in se. Hunc nempe ex duodecim fratribus velut alterum Ioseph à Deo singulariter dilectum, & suis fore præelectum obsequijs, diuina prouidentia, sapienter cuncta prouidens, multis indicijs, signis mirabilibus ac memorabilibus declarauit. Nam in natiuitate sua Matri eius, dum puer egrederetur ex vtero, quasi quadam religiosa veste indutus apparuit. Cumque vix sexum attigisset annum, tanta tamque mirabilis in eo diuina gratia relucebat, vt nihil sanctum ac religiosum auditu perciperet, quod in corde reconditum non seruaret. Vndè & de cordis sui thesauro bona proferens, matri suę sępè dicere solitus erat: Volo esse bonus seruus Dei. Sic spiritus libertatis vbì vult spirãs, diuinam huic puero seruitutem suauiter inspirabat. Sic puer sanctus proficiebat ætate, sed supra ętatẽ, spiritu sancto cooperante, magis magisque proficiebat sapientia & gratia apud Deũ & homines. Quamobrèm magnificabat mater eius Dominũ, & in Deo salutari suo spiritualiter exultabat.

Patria S. Petri.

Parentes.

Signa futuræ sanctitatis eius.

Iohan. 3.

De schola eius & diabolica aduersùs eum inuidia. Cap. 2.

IAm verò defuncto patre suo in senectute bona, relicta vxore cum septem filijs, (tunc enim alij obierant) beata mater, & verè tali prole beata, filium hunc suũ tradere scholę ac studio literarum decreuit. In ea autem nocte, qua priore die puer legere cœpit, defunctus pater cuidam commatri suæ in somnis apparuit, dicens ei: Constituit vxor mea filium nostrum Petrũ literalibus tradere studijs, O quàm benè mihi, sibiq; ac alijs multis. Dic ergò ei, vt si vnquàm me verè dilexit, nũc in hoc ostendat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dat,quòd constanter perficiat,quod incepit. Nec hoc absque speciali Dei prouisione factum esse credendum est. Nam humani generis inimicus, felicibus huius pueri successibus inuidens,sanctum matris propositum per se suosq; ministros impugnare satagebat: Tentabat in primis puerum,nè studio animum atque operā daret. Tentabat etiam de inuidia fratres eius, sicut olim fratres Ioseph, improperabantq; matri,quòd ipsis laborantibus,ille ocio vacaret & quieti. Tentabat rursùs quendam illius terræ diuitem, qui puero biandiens,dicebat quòd suorum omnium eum hæredem constitueret,vt sic per secularia desideria animum ab amore religionis abduceret. Tentabat deniquè matrem eius per quendam diuinum, seu veriùs diabolicum virum,qui suadebat ei hunc à studio tollere,& alium minorem filium literis instruere,quiâ hic citò moriturus esset,nec fieret,vt ipsa sperauerat,seruus Dei. At nec sic tamē potuit cōstās ac fortis mulier à suo mutari proposito, Recordabatur quippe atq; indè confortabatur,cogitabatq; ac sæpiùs animo reuoluebat, quæ dicta fuerant de puero:& verificabatur in ancilla, quod de domina Euangelium loquitur: Maria conseruabat omnia verba hæc,conferens in corde suo.

Dæmonis aduersùs eũ machinamenta.

Luc.2.

De diuinis consolationibus ac miraculis circa eum ostensis. Cap.3.

FIdelis autem Deus,qui neminem vltrà, quàm possit ferre,tentari permittit, post memoratas tentationes diabolicas,etiā diuinas consolationes adhibuit,deditq; sicut ipse in scriptura promittit,cum tentatione prouentum. Si modum quæris, audi mirum dictu,audituque nouum atque insolitum. Erat puer iste simplicissimus adhuc,& iam primùm breui in tempore Psalterium didicerat legere. Cùm beatissimā Virginem & sanctum Iohannem Euangelistam stantes iuxta crucem Iesu sæpè videret,visus est ad ipsum descendere, eumque consolando Psalmos cum ipso dulcissimè decantare. Angelos quoquè de cælo lapsos, velut pædagogos suos eum instruendo, vidit in somnis sibi assistere. Et si quid forrè puerili more cum suis coætaneis minùs decens aut dicere aut facere à diabolo tentatus fuisset,suaui cum increpatione piaq; castigatione corrigere. Vidit præterea mater eius in somnis, quòd puer iste custos erat multarum,sicut nix,candidarum ouium: quod ipsa nimis literaliter intelligens,non paruæ turbationis sibi primitùs causa fuit: sed posteà turbatio hæc in admirationem,& admiratio in consolationem versa est. Nam filius, cùm vix esset duodecim annorum, iam quasi prophetico spiritu somnium spiritualiter exponens,& multarum bonarum animarum futurum pastorem esse prædixit.

1.Cor.10.

Diuinis fruitur consolationibus adhuc puer.

De miraculis in matre & filijs diuinitùs exhibitis. Cap. 4.

SEd nec silenda sunt stupenda miracula, quæ ad consolationem matris & filij Dominus facere dignatus est: fuerat mater triginta annorum spatio & ampliùs iam graui infirmitate detenta, quòd dexteri lateris debitum vigorem vsumque perdiderat. Ipsa, vt Deo deuota & fide plena, spe curationis ad locum quendam sanctum peregrè proficiscitur,& vna nocte priori sanitati restituta,curatur. Hic quoq; filius eius,dum adhuc trium annorum puer esset,ligno acuto in dextero oculo percussus, excæcatur. Desperantibus autem medicis de naturali cura, non desperabat mater de spirituali medicina: sed de beata Virgine confidens, ad quandam eius ecclesiam puerum deferens,ibì vna nocte vigilat & orat:& dū maternus oculus inter deuota precum suffragia lachrymatur,oculus filij ipso manè sanus & absq; macula restauratur. Quid plura? Alius etiam filius iam adultus,dum messem componeret, aristā frumēti eius oculo inhærente,multis diebus huc atque illuc discurrens, quærensque auxilium,& non inueniens, die ac nocte præ dolore nimio clamitabat. Cui mater cōpatiens,ad priorem medicam conuertitur,& vt huic filio,sicut & alteri,medelam adhibeat,humiliter deprecatur. Et eccè aduenientе diei luce, minor filius in fratris oculum respicit,& aristam,quæ erat in oculi medio, sine vllo medicamine, solis eam aprehendens digitis,foràs mittit, sanitatemque restituit. Rursùs deuota mater, quodam magnæ famis tempore deficiente sibi pane, cùm pro sua suorumque sustentanda vita nullum humanum supereſſet remedium, ad diuinum, & iam in se ac suis filijs expertum,refugit subsidium,conuertitq; se ad Dominum, & suppliciter orat, vt huic necessitati misericorditer prouideat. Manè autem imperat filio, vt falcem tollat,& in agrum vadat: Recusabat ille, dicens: Ad quid vadam? Messis quidem adhuc viret: nihil

Oculus eius læsus,à matre Domini curatur.

Ité fratris eius.

nihil proficiam. Nondùm enim tempus erat messis. Tandèm tamen agrum ingreditur,matri obediens,in cuius medio tanta messis alba & matura, quanta eis erat necessaria,inuenitur. Nec prætereundum arbitror aliud memorabile,quod eidem mulierculæ contigit,miraculum. Cùm enim esset ad Dei sanctos deuotissima, & eorum festiuitates magno cum honore coleret, in festo Decollationis beati Iohannis Baptistæ,quia sequenti die panem facere opùs erat, sero illo fermentum disponere volens,cœpit cum timore aquam in farinam mittere. Et eccè tota farinæ massa subitò visa est vermibus scatere. Tunc illa tremens, & in terram cadens, à Deo veniam precatur,& statim farina in statum pristinum reuertitur. Magna sunt hæc & mira opera tua Christe,& siue matris,siue filij,siue (vt piè credimus) vtriusque meritis facta sint, ad tui nominis gloriam,& in huius sancti reuerentiam,perpetuis erunt seculis prædicanda.

Miraculū.

Vide quid accidit religiosæ fœminæ.

De vitæ solitariæ desiderio,& abitione eius ad eremum. Cap. 5.

HActenùs ergò peractis pluribus annis, deincèps ad prouectioris ætatis gesta progredimur. Itaque puer sanctus factus adolescens,adeò eremiticæ vitæ & solitudinis feruebat amore,vt cordi eius diuinitùs illud propheticum meritò crederetur inscriptum: Eccè elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Et rursùs illud: Elegi abiectus esse in domo DEI mei, magìs quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Sed quia eo tempore nullus erat in patria seruus Dei, cum quo sui propositi exequendi consilium posset habere congruum, vltra vicesimum suæ ætatis annū æstuanti desiderio suo satisfacere distulit. Tandèm verò cuidam socio suo cordis secretum aperuit. Quid,inquit,facimus? Exeamus de patria nostra, & relictis parentibus rebusque omnibus,nudi nudum sequamur Christum, & ad ei seruiendum liberiùs,longinquam solitudinem adeamus. Verùm vt nihil temerè & sine ecclesiæ consilio aggrediamur,Romæ sedem Apostolicam consulamus. His suasionibus acquieuit ille,& cœperunt pariter ambulare. Sed expleto vnius dieì itinere, male tenax propositi pœnituit,& ad patriam consanguineosque reuerti persuasit. Curita? Sanè quia non satìs tractus erat ab eo, de quo veritas ait: Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum. Sed hic noster Petrus, à patre cælesti tractus & inspiratus, inconstanti socio constanti animo ità respondit: Confido in Domino, quia si tu me dimittis,ipse me non dimittet,qui sperantes in se non deserit. Solus ergò & humano destitutus,licèt non diuino,consortio,propositum iter aggreditur: in quo post multos labores,terrores atque pericula, vnum ei præ cæteris relatu dignum contigisse legitur. Erat in monte quodam eremita,ad quem dum lętus & gaudens accedere disponit, eō maximè,quòd is Romam se iturum diceret,antequàm eremiticam cellam intraret,spiritus Domini illum ptohibuit,nè ei cordis sui secreta panderet, eiq; illius hypocritæ vitam inhonestam ostendit,& ab eius consortio periculoso prohibuit. In eodem verò loco altera quadam die, dum sanctus adolescens,absente eremita, cellā eius intrâsset,& per noctem non sine multo timore, quàm diù potuit, in oratione vigilâsset, aggrauatus somno, in terram cadēs,obdormiuit: & eccè subitò turba magna angelorum & sanctorum ipsi adesse videbatur, & in ore cuiuslibet eorum rosæ rubeæ apparebant,cælestesque modulos suauesque cantus,supra modum delectabiles,resonabant. Mira res: sed quę sequitur,mirabilior. Ipse nanque huiusce modi cantus per aliquātum spatiū,etiam postquàm à somno fuerat excitatus, audiuit, adeoq; lætus & securus factus est,vt spirituali gaudio satiatus,duobus tantùm sustentatus panibus duobusque piscibus,quos secum detulerat,solus ibidèm decem diebus permaneret.

Visio eius.

De principio suæ conuersionis,& prima eius habitatione in eremo. Cap. 6.

POst hæc autem Deus, viarum eius custos,comesque præcipuus, propositum itineris Romani distulit, ostenditque illi in monte alio locum, in quo saxum magnum inuenit, & sub eo fodit paruam, in qua tegeretur, foueam, quæ vix ad ipsum erigēdum atque extendendum poterat sufficere: & ibidèm trium annorum spatium in magna vitæ austeritate peregit. Hoc ergò in loco, inter multas diuinæ bonitatis consolationes,vix crederes, quantas in suæ conuersionis principio vigilando & dormiendo diabolicæ malignitatis tentationes inuictus miles pertulerit,& quàm patiē-

Degit triēnio in fossula.

Iob 1.

ter,velut alter Iob,ſicut bona de manu Domini, ità & mala ſuſcipiēs,cum diuini nominis benedictione diuerſa & aduerſa mūdi,carnis & dæmonis prælia ſuperārit. Sed omnia narrare longum eſſet,& ad alia feſtinat intentio.

De eius ſacerdotio, & tranſitu ad montem Muronis. Cap. 7.

Romæ ſacerdotio initiatur.

HIs itaque tribus annis in loco memorato peractis, quibus ipſe tanquàm aurum in fornace probatus eſt,ſuadebant illi,qui eius nouerant ſanctitatem,vt ordinē ſuſciperet ſacerdotalem. Cuius rei cauſa Romam pergit,ibique Dei ſacerdos efficitur:ac deindè ad montem Muronis accedit, ibi quandam cryptam inueniens,in qua ei habitare complacuit. Cuius ſancti hoſpitis virtus mirabilis etiam ſigno mirabili declaratur.Nam cùm primò locum intrauit, eccè ſubitò coram eo magnus ſerpens egreditur:qui virtutis eius non ferens præſentiam, ab eo loco diſcedēs, penitùs diſparuit. Ibi ergò vir ſanctus per quinquennium manens, ab eo, cuius omne datum optimum,& omne donum perfectum deſurſùm eſt, plurima recepit munera gratiarum:& tamen ſe magis ac magis coram Deo humiliās,& indignum peccatorem eſtimans, aliquandò cogitauit relinquere Miſſæ officium, tractare formidans tāti myſterij ſacramentum,exemplo ſummi eremitæ, quo inter natos mulierum nō ſurrexit maior:exemplo quoquè beatorum confeſſorum Pauli,Antonij, Benedicti, aliorūq; ſanctorum,quibus amica fuit eremi ſolitudo. Itaque eo ſæpè & multùm hæc ſecum cogitante,vt ſalubre poſſet ſuper his accipere conſilium,Romæ ſedem Apoſtolicam adire diſpoſuit. Sed eccè appropinquante die,quo debebat iter arripere,de nocte venit ad eum in viſione quidam Abbas nupèr defunctus,qui primò illi religionis habitum contulerat. Quem ille per Deum viuum adiurans, quid ſibi agēdum ſit, humiliter poſtulat. Ipſe verò ei Miſſam cum timore & fremore dicere perſuaſit, & ità diſparuit. Eodem quoquè die quidam ſanctus monachus,cui confiteri conſueuerat, idem quod Abbas in viſione dixerat, conſulens, cum ad ſacri myſterij celebrandi traxit fiduciam. Heu bone Ieſu, heu cum quanta cordis amaritudine & frontis erubeſcentia hæc meritò audituri ſunt,qui magnis adhuc vitijs obuoluti, tantum ſacramentum intrepidè miniſtrare præſumunt.

In crypta habitat quinquennio.

Matt.11.

De eius ſcrupulo & perplexitate propter pollutiones nocturnas. Cap. 8.

SAnè ab hac temeraria damnabilique præſumptione quàm ſtudioſè ſibi præcauerit humilis ſeruus Dei, non ſolùm præmiſſa, ſed ea etiam, quæ ſequuntur, oſtendunt. Nam ob ſacri huius myſterij reuerentiam magna ei rurſùs perplexitas oritur, quidnam ſibi agendum eſſet, cùm nocturna pollutione corpus ſuum maculare contingeret, licèt tamen animus eius mundiſſimus, tali immunditiæ pro viribus reſiſtere niteretur. Et cùm à religioſis fratribus quæreret conſilium,ſi eodem die celebrandum eſſet,vel à celebratione ceſſandum,nec eſſet vna omnium ſentētia, alijs ſic, alijs aliter ſentientibus:pia mens eius in dubio fluctuans, ad auxilium recurrit diuinum. Et eccè in ſomnis aſſiſtere ei viſus eſt Chriſtus,huius dubietatis perplexitatem diſſoluens,eumque parabolica ſimilitudine inſtruens,quòd ſi aſinus ſuus, id eſt, brutale & irrationale corpus pro innata conſuetudine ſuam faceret immunditiam, non propter hoc rector eius,id eſt, rationalis animus, à conſenſu immundæ carnis illecebræ alienus,deberet ab aſſenſu cæleſtiū, hoc eſt,à contemplatione diuinorum,vel ab exercitio ſpiritualium myſteriorum,torpere. Qua viſione conſolatus ſeruus Dei, mentis quietem ſpiritualemque lætitiam reſumpſit, intelligens ob inuoluntariam legis mentis ſuæ repugnantem carnis pollutionem,non eum oportere à diuini ſacramenti communione ceſſare.

Diuinitùs edocetur de nocturna inquinatione.

De diſcretione in nocturnis pollutionibus,exemplo ipſius, adhibenda. Cap. 9.

SEd hoc exemplum nō ſine magna diſcretionis moderatione debemus ſuſcipere, quippe qui huic ſacerdoti ſanctiſſimo valdè diſſimiles ſumus,longeque à ſua perfectione & animi ſui puritate diſtamus. Quamobrèm diligenter conſiderandum nobis eſt,quòd nocturna pollutio ex quadruplici cauſa poteſt procedere. Aliquandò ex crapula, aliquandò ex peccati aliqua cogitatione præuia, aliquandò ex ſuperfluitate vel debilitate naturæ,& aliquandò ex diabolica illuſione. Et licèt nulla iſtarum de ſe vi-

Nocturnæ pollutionis ratio quadruplex

deatur eſſe peccatum,quia cùm in ſomnis ligatus ſit vſus rationis,non poteſt tunc propriè fieri peccatum,quod non eſt voluntarium. Aliquandò tamen huiuſcemodi pollutio poteſt eſſe effectus,conſequens ad peccatum. Ideò ſummoperè debemus in nobis aduertere,ſi in cauſa pollutionis inueniri poſſit aliquod peccatum præcedere, ſiue veniale,ſiue mortale. Veniale autem dicimus, ſi peccatum in ſola delectatione ſine conſenſu deliberatiuo finitur. Mortale verò, ſi delectationi deliberatus conſenſus adiungitur. Hac igitur conſideratione præuia, triplex eſt à nobis regula obſeruanda. Prima,quòd quandò certitudinaliter conſtat, vel etiam probabiliter dubium eſt, quòd pollutio ex peccato mortali ortum habet,tunc à communione abſtinendum eſt de neceſſitate.Secunda,quòd quandò conſtat, aut veriſimiliter creditur pollutionem non habuiſſe ortum ex peccato mortali, ſed ſolùm ex veniali,quia expreſsè inuenitur non præceſſiſſe conſenſum in delectatione,tunc abſtinendum eſt de honeſtate,ità quòd non mortaliter peccat,qui communicat, ſed venialiter:niſi quādò vrgens neceſſitas,vel alia rationabilis cauſa excuſat. Tertia,quòd quandò certum eſt aut veriſimile,pollutionem ex peccato nō conſurgere, ſed ex naturali debilitate, vel ſuperfluitate,vel diabolica illuſione,non conſentiente animo, ſed potiùs renitēte:tunc in arbitrio eſt communicare vel abſtinere, ità quòd communicans nō eſt vituperandus,ſed etiam abſtinens propter ſacramenti reuerentiam,laudandus eſt, & ſecuriùs agere videtur,quia non eſt facile diſcernere ex qua cauſa procedat pollutio, & an ſine peccato acciderit,vel ex mortali,aut veniali peccato. Speciale tamen eſt in ſanctè & religioſè viuentibus,quemadmodùm hunc vixiſſe conſtat,de quo nobis ſermo eſt. Si enim tales ſentiant per feruorem pœnitentiæ & deuotionis cor ſuum à tali macula & eius ſequela,ſpiritualis guſtûs infectiua, purgatum, non neceſsè habent dictis coarctari regulis,quò minùs ſalubriter valeant accedere ad altare. Si etiam ex illuſione diabolica cuiquam talium accidat pollutio, non precedente in eo huius illuſionis cauſa,ſed magis præueniente cauſa contraria, & hoc ei frequēter acciderit, & illis præcipuè diebus, quibus maximè communicare tenetur, propter hoc à communione ceſſare non deberet: quia ſignum eſt,quòd diabolus fructum Euchariſtiæ, quem communicando perciperet, auferre conatur. Et ad hoc trahendum eſt illud ſancti huius exemplum,quod ſuprà narrauimus: aliud quoquè exemplum, quod de alio quodam ſancto monacho legimus in collationibus patrum. Cui conſultum fuit in caſu præmiſſo cōmunicare,& ſic diabolus videns intentum ſuum conſequi nō poſſe,ab illuſione confuſus & illuſus ceſſauit.

Pollutio nocturna quando impediat vel non ſacrā cōmunionem.

De eius migratione ad montem Magellæ,& loci eius aſperitate. Cap. 10.

HIs itaque,occurrente incidēter occaſione, interpoſitis,ad hiſtoriā reuertamur. Igitur vir ſanctus,peracto in monte Muronis quinquennio,quia adiacentes ſyluæ deſtructæ fuerant, & ab hominibus cultæ, maiorem ſolitudinem cupiens,ab eo loco ad montē Magellæ ſe tranſtulit, & ibi ſub quadā magna crypta habitare decreuit. Diſcedentibus autem ab eo duobus ſocijs, qui cum illo aduenerant, quia eis minimē placebat locus ille,ipſe nihilominùs ſolus remanſit. Illi verò poſt paucos dies, eum quē in Chriſto medullitùs diligebant,ſecuti ſunt;neq; id mirū. Quomodò enim non diligerent & ſequerentur eū,qui eos viceuerſa diligens,ſi infirmi erant corpore, ſupportabat: ſi puſilli corde, confortabat:ſi pigri aut negligentes, excitabat:ſi obliuioſi aut improuidi,admonebat? O felix illa ſocieras, mutuæ charitatis vinculo copulata,cui cùm eſſet trinitas corporum,ei tamen erat vnitas animorū. Cui congruebat illud Apoſtolicæ laudis præconiū: Erat eis cor vnū & anima vna, & erant eis oīa cōmunia. Cui deniq; dignū erat pſallere illud Dauidicū: Eccè quàm bonū,& quā iucundū,habitare fratres in vnū. His ergò tribus fratribus in ſanctæ Trinitatis nomine congregatis, nō loci amœnitas,ſed animi charitas,habitationē illam deſertā fecit eſſe iucundā. Memoratā ſiquidem cryptā montis illius hiſpidi penitùs & prærupti, ſed vndè planū iter eis eſſet ad ſupernā patriā,non faſtuoſo murorum ambitu,ſed humili clauſura,de faſciculis ex frutetis ſpiniſq; cōpoſita, vallauerūt,& in ea pauperrimū ac modicum ſibi fecerunt habitaculum, vt ex eo tandèm ampliſſimum cæli palatiū diuites ingredi mererentur.

Act.4. Pſal.132.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De incendio cellæ eius & propositi stabilitate. Cap. II.

SEd aduersarius fraternæ charitatis diabolus nouam eis tentationis occasionem suscitare nititur. Nam mense Iunio, dum terram illam feruida torruit æstas, eccè nocte quadã visum est viro Dei, totam cellã per circuitum igne succendi. At ille fratres suos euocans: Surgite, inquit, velociter, & omnia foràs proijcite. Illi autem surgentes, & videntes cellam ardere, secum deferentes, quæ poterant, quantocyùs effügerunt, & rursùs aduersùs eum murmurare cœperunt, quòd ad talem locum inhabitandum venissent. Credebant enim ignem ab alto montis vertice descendisse. Sed vir sanctus à Deo confortatus, in corde suo proposuit locum illum nullius aduersitatis occasione relinquere, etiãsi corpus eius ignibus adureretur. O magnũ virtutis opus. Statìm vt hic ignis charitatis in cordis eius secreto accensus exarsit, alius ignis ab exterioris habitaculi loco, quasi somnium fuisset, euanuit. Licèt autem plures ex deuotis amicis eius, causa spiritualis consolationis eum quandoquè visitantes, habitationem illam, tanquàm eis grauem & difficilẽ, dissuaderent seruo Dei, ille tamen arguẽtes eum non redarguens, sed vt erat mitis & humilis corde, vultu placido, mente trãquilla per mitia verba eos temperans, respondebat: O charissimi, tunc ad hunc locũ libenter & faciliter venietis, cùm veniendi voluntas ex magno deuotionis feruore processerit. Quod verbum, quasi à spiritu sancto propheticè dictum, efficaciter impletum est. Nam citò pòst, multos ex ijs, tum etiam alios Deo deuotos tantus accendit ardor, vt certatìm ad eremum & sacram illam solitudinem properarent, & ad eũ, deincèps mundum relicturi, venirẽt. Qui licèt, quãtùm poterat, eos suscipere renueret, imperfectum suum humiliter allegans, & dicens se ad aliorum pastorale regimen simplicem esse, minusq; peritum, & ideò desiderare semper manere solitarium: tamẽ charitate victus, aliquandò assensum præbuit, & quosdam ad consortium eremiticæ ac monasticæ vitæ recepit.

Infestatio maligni dæmonis.

Multi ad eũ in eremo degentẽ cõfluũt.

De signis, quòd Spiritus sanctus locum illum elegerit. Cap. 12.

MVltis autẽ magnis ac mirabilibus signis spiritus sanctus declarare voluit, quòd locum illum, tanquàm speciale habitaculum sibi elegerit. Primùm siquidem, cùm fratres ibì habitare cœperunt, quædam columba apparuit, quæ semper cibũ capere videbatur in eo loco, in quo postea altare oratorij positũ fuit. Et ibi sæpiùs habitans, etiam dum officium cantabatur, adeò fratribus erat domestica, acsi ab eis fuisset enutrita. Et vt hæc apparitio vera, non sophistica crederetur, operante illo spiritu veritatis, qui supra Christum in columbæ specie apparuit, hæc columba non ibi paruo tempore, sed trium annorum spatio, in sanctæ Trinitatis nomine sub ea, qua dictũ est, domestica consuetudine permansit. Nec hoc signum digno effectu caruit. Nam posteà ad honorem sancti spiritûs pulchrum ibidèm oratorium constructum est, & ad impetranda eius spiritualia dona, illuc plurimi cum ingenti deuotione etiam de longinquis partibus aduenerunt, quibus paracleti consolatio & munificæ largitatis eius gratia non defuit.

Mart. 3.

De aduentu fratrum ad eum, & miraculoso sono campanarum. Cap. 13.

QVanta verò & quàm munifica munera gratiarum spiritus sanctus in eo loco posteà contulerit, admirari magis possumus, quàm referre. Pauca tamẽ ex multis sequens narratio declarabit. Quadam enim die, cùm aliqui de patria vicina ad dictum oratorium conuenissent, & eis seruus Dei de verbo vitæ loqueretur, superuenerunt quatuor viri de alia patria, in quorum aduentu tam vehemens in eo spiritus charitatis exarsit, vt ægrè se posset continere. Vndè velociter exclusis à se prioribus conuicinis, & illis, qui superuenerant, receptis, cum fratribus ad reddendũ Deo laudes oratorium pariter intrauerunt. Et dicentibus illis diuinũ officiũ, eccè subitò audire cœperũt sonum multarũ & magnarum ac suauiter resonantium campanarum. Vndè illi valdè attoniti mirabantur. Erat enim locus ille ab omni hominũ habitatione tam remotus, vt nullus indè cãpanæ sonus posset audiri. Euntibus autem illis ab oratorio, erectis auribus & eleuatis oculis in cælum, tãta rei nouitate permoti, deuotas præ gaudio lachrymas fundunt, & Deo debitas gratiarũ referunt actiones. Quid plura? Post habita cum viro sancto salutaris eruditionis colloquia, dispersis & datis pauperibus omnibus bonis suis, CHRISTVM pauperes secuturi, sacræ religionis habitum suscipiunt. Sed nec illud est sub silentio transeundũ, q̃ huiusce modi campanarum sonus ac strepitus non tunc, aut semèl solùm, sed sæpenumerò nocte, dieq̃ue, horis præcipuè diuini officij, auditus est. Nec solùm ab illis fratribus, sed à pluribus etiam alijs in vicinis vrbibus & adiacẽtibus locis. Nec æqualis semper, nec ab omnibus æqualiter: sed in maioribus festiuitatibus maior audiebat pulsatio. In ipsa quoq; Dominici corporis eleuatione maior campana, & quæ dulciùs cæteris resonabat. Et cùm tantus esset ille sonus, & adeò repleret auditum, vt vix posset quandoq; sine læsione tolerari: tamen, quod est dictu mirabile, quanto quis aures ei accommodabat attentiùs, tanto remissiùs audiebat. Vndè si vera sunt hæc, immò quia vera sunt, satis agnoscere possumus sonum illum non phantasticum fuisse, sed verè cælestem, diuinoq; formatum miraculo. Quod etiam ex hoc euidẽter cognoscimus, quòd per hũc sonum constat aliquos à duplici, mentis scilicet & corporis, infirmitate fuisse sanatos, & ab infestatiõe diabolica liberatos. O igitur verum, & veræ ac miræ virtutis sonum: quia non solùm corporis, sed etiam cordis aures, cæterorumq; vires membrorum, animorum quoquè virtutes tam efficaciter penetrauit.

Cãpanarũ sonus diuinitùs editus.

Nota de campanarum sono mira quædam.

De cantibus cælestium spirituum, & miraculosa oratorij dedicatione. Cap. 14.

IAm verò nos, qui cælestium campanarum sonos narrauimus, etiam cælestium spirituum voces silere non debemus. Audiebantur enim ibì sæpiùs dulcissimæ voces, suauissimiq; cantus angelici, quandoq; in cella vna, quandoq; in oratorio fratrum, ipsis diuinum officium cantantibus: quandoq; verò etiam cessantibus ipsis atq; psallentibus, quasi eis ferẽtes auxilium, fortiùs resonabant. Vidit verò & audiuit vir sanctus multa secreta cælestia, quæ singulatìm exprimere longum esset. Sed vnum inter cætera iure subticeri non potest. Cùm enim ille quandoq; in aurora diei solitarius sederet in cella, & aperta fenestra in libro suo legeret, eccè subitò apparuerunt extra cellam complures spiritus glorioſi, qui euntes per circuitum loci, dedicationis officium decantabant. Quo finito, eorum visio statìm euanuit. Posteà tamẽ cuidam fratrum vir quidam splendidus apparuit, dicens: Scias, quia hoc oratorium à Deo ædificatum & dedicatum est. Et hoc tibi dabo signum in testimonium veritatis. Hoc enim manè, cùm sacratum locum intraueris, lampas, quæ ante altare accẽditur, nullo apparente, qui eam deferat, huc atq; illuc oleo plena mouebitur. Quod & factum est, videntibus & admirantibus fratribus vniuersis.

Cantiones angelicæ audiuntur.

Visio eius.

De odio diaboli aduersus locum illum & habitantes in illo. Cap. 15.

SEd sicut locus iste à Deo specialiter electus & dilectus fuisse, præcedẽtibus signis pluribusq; alijs indicijs declaratur, sic diabolo non ambigitur fuisse singulariter odiosus. Vndè plures fratrum sæpè viderunt turbas dæmonum, in sylua circa hunc locum ragientium, volentiumq;. sed non valẽtium, introire. In quadã insuper Quadragesima, cùm fratres multo ieiunio & orationi cæterisq; operibus bonis, quãtùm poterant, se dedissent, tanto magìs malignus ille spiritus tẽtabat eos subuertere. Sed adiuuãte eos spiritu sancto, nullatenùs potuit præualere: cumq; eos interiùs in corde lædere nõ posset, sicut de beato Iob legitur, exteriùs ipsos lædere tentauit in corpore. Nam Dominica in Passione de nocte, antequàm ad vigilias surgerent, apertè eis apparuit, nec facile est exprimere, quanto eos timore ac tremore affecerit. Vnus autem illorum, euersis manuum digitis, earum vsum perdidisse credebatur. Clamabat ille, & cum illo cæteri. Non eis erat alicubì securitas, non in cella, non in choro, non in ecclesia: quia vbiq; terrerima videbant dæmonia. Sed vir sanctus hæc sentiẽs, in cella sua orans, misit ad eos, dicens quòd in diuino perseuerarent officio, nec his diabolicæ fraudis machinamentis succumberent, sed resisterent fortes in fide. Facto autem manè, hæc omnia euanuerunt phantasmata. Sic ergò dispẽsante optima Dei prouidentia, hi serui eius ad suæ probationem fidei & virtutis exercitium, inter varias spiritus sancti consolationes, etiam has aliasq; plurimas maligni spiritûs tentationes perpessi sunt, sicut & magnus Christi athleta, qui ait: Nè magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi angelus satanæ, qui me colaphizet.

Iob 2.

Dæmõ fratribus infestus est.

2. Cor. 12.

De fide præmissis firmiter adhibenda, idque eo magìs, quòd ab ipso scripta sint. Cap. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

HAE Cautem,quæ hucusq; piè ac fideliter,Christo teste,retuli,ideò certiori fide maioriq́ue deuotione me reuereri fateor,quia ab hoc sancto viro, non ad suî gloriam,sed ad Dei laudem & proximi ędificationem,purè & simpliciter narrata historiæ veritate,ac propria ipsius manu scripta,in cella eius inuenta sunt. Nō enim arbitror quenquam,qui vel tenuem sensum religionis habeat,tantum sacrilegij crimen velle committere,vt putet eum in hoc scripto fuisse mentitum. Absit à quolibet,qui sub Deo viuit,ista suspicio:horrescat hoc credere animus Christianus, quia non est hominis vox ista, sed dæmonis.Neque enim vir iste sanctus hoc quæsiuit,aut indiguit,vt vel à se,vel ab alijs vllis mēdacijs laudaretur. Nam licèt multa illius gesta innotuerint in mundo,quia non potuerunt celari:tamen innumerabilia esse dicuntur,quæ,sicut & de beato Martino legitur,dum ipse iactantiam vitauit, occultauit, nec in hominum passus est notitiam peruenire:quippe qui humanam laudem supergressus,& mundi gloriam calcans,virtutis suæ conscientia,cælo teste,frueretur. Cæterùm si fortè in his,quæ ipso authore de gestis eius superiùs memoraui, offēdat aures quorundam nimiùm delicatas sermo rusticiæ,super vos, fratres charissimi, mea erit excusatio.Nam qui mihi tribuistis huius sancti gesta narrare, illud etiam concedere debuistis,vt mihi liceret,exemplo illius, sermonum phaleras & verborum ornamenta contemnere.

LIBER SECVNDVS, DE IIS, QVAE AB EO VSQVE AD MORTEM GESTA SVNT, ET A *fratribus eius alijsq́ fide dignis authoribus approbata.*

PROLOGVS.

Habac.3. Ecclc.15. Psal. 49.

OGor nunc,fratres charissimi,& meritò compellor dicere cum propheta:Domine,audiui auditionem tuam, & timui. Audiui quippe Dominum sapientis voce docentem,quòd nō est speciosa laus in ore peccatoris. Audiui rursùs per Prophetam peccatori dicentem: Quarè tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Audiui ergò Domine Deus hanc tuæ eruditionis atque commonitionis auditionem,quam si cordis,sicut corporis, aure perceperim, nimirùm timui. Quomodò enim nō timerem peccator indignus,cùm se timere asserat prophe-ta sanctus? Quomodò,inquam,non vehementer timerem,aut quomodò tam obliuiosus præmissorum auditor, vel meæ conditionis tam immemor essem, vt absque timore & erubescentia mihi temerè arrogarem huius sancti Petri confessoris laudes exprimere,&illius,immò nimìs glorioſi Dei in sancto eius virtutes enarrare,qui multis & magnis oneratus peccatis,& adhuc carnis passionibus obnoxius,suauitatē spiritūs necdùm senserim,tantarum indignus sapere dulcedinem? Ideò non immeritò proposueram manum à calamo retrahere,& in his,quæ superiori libello narrata sunt,scribendi audaciam terminare.Sed iam video, dilectissimi fratres, quòd vestris desiderijs præmissus meæ narrationis sermo nondùm satisfacere valuit,nisi etiā illa scribam,quæ de hoc viro sancto à deuotis eius fratribus,veridicis vtiq; ac fidelibus authoribus,tradita sunt,& in veritatis testimonium etiam Apostolica authoritate firmata. In hoc ergò non meæ,sed vestræ voluntati, obtemperans, cui resistere charitas vetuit,de vestris etiam,non de meis orationibus & meritis,confisus,ad illa scribenda securus & audax,vtinàm non præsumptuosus & temerarius,progredior.

De frequentia & feruore orationis eius. Cap. 1.

Assiduitas precum eius. Psal. 118. * Psalteriū Missam deuotissimè celebrat.

SEd vndè potiùs exordiar,q̄ ab oratione, cuius in hoc sancto viro tam feruens & tam iugis & frequens fuit deuotio, vt eam magis mirari valeam,quàm referre? Vacabat enim nocte dieque deuotis orationibus,& licèt terrā corpore, cælum tamē mente habitans,iam quasi diuinis frui videbatur colloquijs. Surgebat media nocte cū Propheta, ad cōfitendū nomini Dñi:& expleto matutinali officio, legebat *Psalmos pœnitētiales cū litanijs & suffragijs q̄plurimis,nec deerāt oris vocib⁹,cordis gemitus &abūdātes fluuij lachrymarū.In aurora verò Missam tā deuotè celebrabat, vt etiā mentes adstantiū quodam ardore charitatis accēderet. Qua finita, iterū,vt prius ad

ad psalmodiam & orationum suffragia recurrebat.Ac deindè singulis horis Deo debitum persoluens officium,non solùm septiès in die,sed quasi continuè diuinis laudibus cum lachrymis & genuflexiōibus insistebat. Si quid verò temporis superesset, quo ab oratione cessaret,non illud dabat ocio vel quieti, sed aut necessitati naturæ, aut vtili exercitio ac labori. Scribebat enim libros & compingebat,vel suebat vestes suas,aut suorum confratrum,vt tentator malorum diabolus,in bonorum operum labore semper eum inueniret occupatum.

De vsitata eius abstinentia & ieiunijs. Cap. 2.

Carnibus nunquàm vescitur.

VT autem sanctus vir Dei orationi ac contemplationi vacaret liberiùs, carnem suam miris modis spiritui subijci & seruire cogebat. Vndè eam velut hostē domesticum totis viribus domare studens, nec sanus, nec infirmus carnibus vescebatur.Vinum quoquè rarissimè bibebat,sic tamen aqua mixtum,vt videretur vini speciem perdidisse. Semper etiā,nisi in Dominicis diebus,ieiunabat,nec ea,quę gustui saperent,sed quę vix debilitatem corporis eius sustentarent,assumebat in cibum. Et cùm hęc ageret quotidiè,specialiter tamen sexta feria arctiori ieiunio,in pane sicilicet & aqua,carnem suam affligebat,in se compassionem exercens Dominicę passionis.Sed licèt cibo & potu parcissimo vteretur,de eis tamen,velut de magnis Dei beneficijs,deuotas & largifluas gratiarum actiones Domino exhibebat. Et vt corpus suum parcè, sic animam abundanter pascebat, eam sacræ scripturæ & aliorum sanctorum librorum lectione,velut spirituali cibo & potu,iugiter reficiens,illud firmiter gerens in animo:Non ex solo pane viuit homo,sed ex omni verbo, quod procedit de ore Dei. Deut.8.

De speciali obseruantia Quadragesimalium ieiuniorum. Cap. 3.

LIcèt verò ipsa,quam diximus,abstinētia potuisset meritò sufficere,ea tamen vir Dei minimè contentus,quatuor,annis singulis, quadragesimas obseruabat,in quibus vno tantùm insipido ferculo vtebatur.Et in tribus earum in pane & aqua ieiunans,quandoquè solis folijs caulium absque pane,quandoquè solis crudis fructibus vescebatur. Nec enumerari facilè aut narrari potest, quanta austeritate die noctuque maioribus se abstinentiæ frenis constrinxerit,quibus humanam fragilitatem quasi inhumaniter refrenans affligebat,ità vt insectari ipsam mortem & rapere velle videretur. Vnum quippe ab eo gestum traditur,quod pluribus fortassè, vt de Origene ait Eusebius,minùs perfecti sensùs esse videbitur,sed perfectæ fidei indicium continens. Quodam enim Quadragesimæ tempore,quasi fortiora tormentorum genera excogitans,vt ieiunium austeriùs adimpleret,& diuinæ contēplationi vacaret attentiùs,in foueam quandam descendens,solùm panes decem,& octo cepas pro sustentatione intulit. Et eccè cùm ibi imbrium & niuium frigorisque nimia inualuisset asperitas,vestimenta eius glacierum tenacitate sic adhæserūt circunstantibus foueæ parietibus,vt viginti diebus immobilis permaneret,in Dei laudibus tamen perseuerans. Et expleta huiusmodi Quadragesima,cùm superuenissent quidam deuoti, qui pro sancta eius benedictione accipiēda ad eum tunc accedere soliti erant, ipsum quasi semiuiuum repererunt. Et indè cum fletu & planctu eum trahentes,& accenso igne refocillantes, adhuc ibi quinque panes, qui superfuerant, inuenientes, mirati sunt. O quàm mirabiliter tanto tempore eum quinque panibus pauit in antro, qui multa hominum millia quinque panibus satiauerat in deserto. Posteà tamen audiuit vocem sibi dicentem,eumq; diuinitùs docentem:Frater Petre,inquit, noli tam grauc onus asello tuo imponere: quia si eum perimis, indè coram Deo redditurus es ratiōem. Quo audito,se deincèps à tam grauibus & importabilibus corporeæ fragilitati oneribus aliquatenùs temperauit. Sed hîc te alloquor, ô mira Dei prouidentia. Qui enim cuncta sapienter suauiterque disponis, cur huius serui tui animum in tantam & tam immoderatam,vt ità dicam,pœnitentiam attrahere voluisti,à qua eum posteà tuo pio moderamine retrahere decreuisti? Sanè hoc ideò, vt magnū fidei eius zelū ostēderes,& per hoc arduū & magis admirandū,q̄ imitandum,exemplū nos molles nimis & desides,ad qualencunque pœnitentiam prouocares. Sic Abraham ad immolandum filium excitâsti,non vt immolando occideret,sed vt occidere volen- Nimio se rigore affecit vir sanctus. Matth. 14. Gene. 22.

volendo, obedientiæ iustitia innotesceret, & iusti obedientia cæteris exemplum demonstraret.

De mira eius austeritate in omni pœnitentiæ genere.
Cap. 4.

Vestes eius

Matth. 3.

NEc solùm fidelis Dei seruus in abstinentia plurima, in ieiunijs indesinentibus, in vigilijs penè iugibus: sed etiam in rebus cæteris admirandam cunctis seculis pœnitentiæ austeritatem obseruare satagebat. Ipse nanque vilibus multùm & asperis vestimentis indutus, cilicijs de pilis equorum reticulatis & nodosis vtebatur, sicut Baptista Iohannes de pilis camelorum vesticbatur. Fuit ille magnus doctor & prædicator pœnitentiæ: iste verò magnus eius imitator & discipulus. Magna tamen quædam de discipulo narramus, quæ de magistro non legimus. Hic nanque ad nudam carnem catenam ferream, vel quandoquè ferreum circulum ferebat: hic stratæ mollitiem spernens, super terram ac nudis tabulis vel cancellatis craticulis, vestitus cilicio, & præcinctus lumbos ferreo cingulo aut catena, dormiendo iacebat: & pro puluinari lignum aut lapidē, vel aliquid huiusmodi capiti supponebat. Et quod mirum est dictu, etiam infirmus nunquàm molliori lecto vsus fuisse perhibetur. Quid plura? Hic in quibusdam prædictarum Quadragesimarum temporibus solo cilicio pro omni veste vsus est. In quibusdam verò cilicio, superimposita lorica, cuius pondere caro eius per subintrantes cilicij nodos sæpiùs vulnerata, sanie & vermibus scaturiens putrescebat. Quid hîc dicimus? Vndè tanta in mortali & fragili corpore fortitudo? Vndè tam fortis in homine debili tolerantię virtus? Sanè tam longum tamq; austerum martyrij genus homo Dei supra hominem, non humana, sed diuina virtute sibi specialiter assistente, tolerare potuisse credendus est. Ideoque fieri potuit, vt tam onerosum iugum non solùm fortiter & libenter, sed leuiter & suauiter tolera-

Lectus eius.

Puluinar.

Matth. 11. ret illius gratia, qui ait: Iugum meum suaue est, & onus meum leue.

De congregatione fratrum, & Apostolica eius ordinis confirmatione.
Cap. 5.

COngruebat igitur, vt lucerna hæc ardens & lucens non absconderetur sub modio, sed supra candelabrum poneretur, vt luceret omnibus, qui in domo sunt. Ideoq; cùm aliquandiù latuisset in eremo, posteà palàm innotuit. Virtutum nanq; suarum splendor & rutilans charitatis flamma, & odorifera omnimodæ sanctitatis fama ità generaliter dispergi, longeque ac latè diffundi meruerunt, vt ad sanctæ vitæ societatem eiusque imitationem multos allicerēt. Vndè factum est, vt tanta ad eum multitudo fratrum, suo subdenda magisterio & exemplo docenda conflueret, vt ad eorum conuenientem habitationem varia oportuerit loca construere. Quæ cùm pauperrima essent, non desinebat vir sanctus fratrum paupertatem sua visitatione consolari, & beatæ paupertatis CHRISTI eis documenta atque exempla proponere, cæteraque præcepta & Euangelica consilia, quæ ipse singula summo amore & studio impleuerat, summa diligentia implenda docere. Et nè pusillus grex, quē sic ouili Christi aggregauerat, dispersus periret, cùm audisset vir Dei omnes ordines, per Apostolicam sedem non approbatos, debere cassari, in generali Concilio Lugdunensi, tunc sub Gregorio Papa X. celebrando, ipse vt pius & verus pastor, animam suam ponens pro ouibus suis, non sibi nec laboribus suis parcens, licèt debilis & confractus, non equitando, sed pedibus eundo, assumptis secum duobus fratribus, iter illud longum & asperum cum magno vitæ suæ periculo arripuit. Sed Dei auxiliante gratia illuc perueniens, vltrà, quàm sperabat, in oculis summi Pontificis gratiam inuenire meruit, & priuilegium confirmationis sui ordinis fieri beati Benedicti regulā impetrauit. Quod benedictus Deus pia dispensatione fieri voluit, vt benedicta Benedicti patris regula, tunc multùm, & nunc magis à quibusdam prohdolor solo nomine monachis conculcata, per nouam huius sancti ordinis institutionem releuata, in melius reformetur.

Multi se in eius tradūt disciplinā.

Concilium Lugdunen.

Ordo eius confirmatur.

De augmentatione ordinis, & monasteriorum eius multiplicatione.
Cap. 6.

Nec

NEc prospero fine & fructuoso euentu frustrata est regulatissima ordinatrix, & ordinatissima omnium ordinum regulatrix Dei volūtas atque dispositio. Nam post immensos illius itineris labores, post innumera viæ pericula, post latronum insidias, à quibus miraculosè, misso diuinitùs nuncio in effigie militis, super equum album sedentis, & eius viam dirigentis, ereptus atque liberatus est, post alias quoquè varias tribulationes & molestias, quas non solùm in se, sed in sua absentia etiam in fratribus suis & eorum monasterijs & bonis, à quibusdam illorum locorum episcopis pertulit: post hæc, inquam, tam diuersa & aduersa laborum atque periculorum genera, tandèm, diuina eum protegente gratia, ad propria reuersus, cum ingēri gaudio & omni exultatione susciputur. Et citò pòst, congregatis vndiquè fratribus suis, in monasterio sanctispiritūs de Magellis. generale Capitulum celebrat: vbi eodem spiritu inspirante multa cum eis de obseruatione mandatorum Dei & dictæ regulæ pertractans, plurima statuta valdè salutaria ad reformationem monasticæ disciplinę vtiliter ordinauit. Et extunc & deincèps multa loca & monasteria, etiam quædam, quæ monachorum nigrorum fuerant, suo ordini mancipauit. Creuitque adeò eius sancta religio, vt in breui trigintasex loca Domino dedicârit, in quibus ferè sexcenti fratres ei oblati, cum multa deuota familia, varijs virtutum & bonorum operū exercitijs insudabant. Et quia multi deuoti seculares, habitum religionis assumere non valentes, societatem & participationem ordinis habere summoperè auebant, constituit quandam confraternitatem, in qua sub certis salutaribus obseruantijs, in pluribus ciuitatibus & locis, innumera vtriusque sexūs multitudo in misericordiæ aliarumque virtutum operibus proficiens, Christo & membris eius pia exhibebat obsequia. Sic Deus nouellæ vineæ, quam per seruum suum plantauerat, magnum in tam breui tempore dare voluit incrementum, simulque multiplicauit gētem, & magnificauit lætitiam. Nam de huius religionis multiplicatione & magnificatione totus exultabat orbis, & virum Dei ac fratres eius, tanquàm sanctos, vniuersus exaltabat populus: Quippe cùm Deus non solùm per eum, sed etiam per cōplures fratres eius multa & magna miracula sua mirabili gratia edere dignaretur.

Seruatur à latronibus miraculosè

Cælestino rom institutū valdè proficit.

De magno eius zelo erga salutem animarum & subuentionem pauperum.
Cap. 7.

NEc solùm ità, vt prædiximus, sed alijs miris & inenarrabilibus modis fuit ei magnus charitatis zelus: non solùm erga suorum fratrum, sed etiam erga cunctarum animarum salutem. Nec enarrare facile est, quot de faucibus diaboli animas extraxerit, quot à via prauitatis ad viam pietatis, à vanitate ad veritatem, à cupiditate ad charitatem, à superba elatione ad humilem subiectiōem attraxerit. Vndè factum est, vt eius doctrina & exemplo, viri & mulieres circumadiacentium locorū omnes penè religiosi viderentur. Quòd si inter eos lis aliqua aut discordia oriretur, si quod scandalum, si quid bonis moribus aduersum nasceretur, eius authoritate & consilio quasi diuino quodam oraculo territi, cogebantur ad emendationem sese conferre. Sed quis exprimere sufficiat misericordiæ zelum, quem ille specialiter gerebat erga pauperes? Eos quippe non solùm spirituali, sed etiam corporali refectione fouebat. Vndè cùm ad eum vndiq; confluerent, eis vltrà, quàm dici possit, compatiens, eleemosynas erogabat. Cumque multa ei & pauperibus eius fratribus donarentur, ipse tanquàm fidelis dispensator, Prophetæ doctrinam secutus, dispersit omnia & dedit pauperibus: & ideò iustitia eius inanet in seculum seculi. Sic ergò omne, quod ipse possidebat, omnium quasi commune patrimonium erat. Nam vt in opibus alimenta, dotes virginibus, remedia infirmis, & oppressis subsidia largiretur, plerunq; præcepit suis fratribus oues & boues, & alia monasteriorum suorum animalia, cùm audiret ea multiplicata, vendere: & ex ea pecunia & noua construebat monasteria, & pauperibus largiebatur. Argenteos autem calices & sericas vestes aliaque preciosa ecclesiarum ornamenta vendi aut alijs ecclesijs donari curabat, nè fratres rebus preciosis delectarentur. Multa enim ei donabantur, aurum, argētum, vestes, cera, & alia complura: quæ ille per sui ordinis monasteria, aliorum quoq; religiosorum & per seculares ecclesias solicitè distribuebat.

Benignitas eius in pauperes. Psal. 111.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De doctrinæ eius efficacia erga singulos hominum status. Cap. 8.

CONsuebant autem ad eum non solùm pauperes, sed etiam diuites, & omnium statuum homines, & ecclesiastici, & seculares: quos pro ratione conditionis suæ, deuotè, reuerenter ac humiliter suscipiens, spirituali eleemosyna, verbo scilicet sanctæ doctrinæ, velut cibo spiritualis alimoniæ, pascere & abundanter reficere satagebat. Et licèt vir ille simplex & rectus, non multùm foret peritus, aut magna literarum scientia præditus, illa scilicet, quæ stultitia est apud Deum: quia, vt ait Apostolus, quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confundat fortia: tamen diuina sapientia repletus, omnes salubriter instruebat, singulos congruenter statui eorum specialibus monitis erudiens. Cumque non solùm simplicibus & popularibus, sed etiam diserti & sapientibus de diuinis rebus loqueretur, non tentabat verba proferre disserta, sed fortia: nec ad audientiæ popularis illecebram fucata, sed ad diuinam gratiam & gloriam consequendam rudi veritate simplicia, & simplici puritate vtilia. Vndè quia doctrinæ ac vocis eius puritas & pura synceritas non eloquentiæ viribus vrebatur ad virtutis argumenta, sed rebus, ideò manifestè & euidēter aderat ei diuina gratia, per quam innumeros sui imitatione ad virtutum opera prouocabat: quippe qui non solùm in verbo, verùm etiam in opere consummatæ disciplinæ præberet exempla. Hoc autem de eo singulariter admirandum narratur, quòd nullus erat tot vitiorum laqueis irretitus, aut tantorum peccatorum pondere pressus, qui sancta facie eius prospecta, & auditis eius verbis mellifluis, ad conscientiæ compunctionem non rediret, vel ab eius præsentia absque consolationis gratia recederet. Et qui eum semèl viderat, illum reuidere cupiebat ardentiùs. Ideoque tanta ad eum populorum frequentia concurrebat, quòd non erat ei omnibus loquendi facultas, sed vt eius visione consolarentur, locum aliquem eminentiorem ascendebat, vt data ab eo benedictione recederent. Vbi quandoquè plures infirmi & dęmoniaci eius precibus & meritis sanabantur.

1. Cor. 1.

Efficacia sermonum eius.

De abitione eius ad loca secretiora, vt frequentiam hominum fugeret. Cap. 9.

LIcèt autem vir Dei quarta & sexta ferijs totius anni, ac in quatuor Quadragesimis ab hominibus sequestratus, Deo & sibijpsi vacans, nullius admitteret colloquium: hoc tamen non contentus, illam, quam prædiximus, inquietudinem & popularis frequentiæ molestiam non ferens, sed vt indesinenter diuinis meditationibus inhęreret, vitam secretiorem habere desiderans, deliberauit fugere multitudinem, & à communi conuentu fratrum, quem ipse fundauerat, ad alium locum desertum discedere. Quod cùm ille fratribus indicâsset: Cur nos, inquiunt, pater deseris, aut cui nos desolatos relinquis? Ipse verò eos flentes & gementes cōsolans: Non vos, inquit, filioli relinquo, sed quod facere dispono, pro mea & vestra vtilitate facio. Ego quippe senex sum, & consueta hactenùs onera portare non possum: sed à vobis absens, semper auxilio & consilio præsens ero. Igitur cùm, assumptis secum paucis fratribus, secessisset ad locum secretissimum sancti Bartholomæi de Legio, vbi crebdat se ab hominibus ignoratum iri, abscondi tamen nō potuit lucerna super candelabrum posita. Sed multo plùs, quàm anteà, ibi à populo quæsitus & frequētatus, virtuosæ lucis suæ opera mundo declarare compulsus est. Ipse verò terrena fastidiens, cogitauit adhuc ad locum altiorem atque difficiliorem ascendere. Et assumpto secum vno socio, ad montis Magellæ verticem veniens, descendit ad quandam crypram, ad quā fine periculo non poterat haberi accessus, vt vbinàm degeret, nullus agnosceret, vel agnoscens, illuc ascendere formidaret. Ibique ad honorem sancti Iohannis Euangelistæ constructo oratorio, pro se & duobus socijs cellas ædificans, per plures annos mansit. In quo loco multa per eum miracula Dominus ostendere dignatus est. Cumque nec sic latére potuisset, & maior illuc hominum multitudo concurreret, & eorum laboribus parceret atque periculis, redire disposuit ad monrem Muronis, vbi primo suæ conuersionis tempore manere consueuerat. Quem loci illius incolæ, mentes eorum instigante Deo, cum innumera vtriusque sexûs multitudine, cum processionum solennitate, cum oblatione deuota munerum, ad Dei cultum pertinentium, cum iubilo laudum & exultationum, quasi angelum de cęlo missum, officiosè & honorificè susceperunt.

Petit locū secretū, sed latére non potest.

Alium secretiorem adit.

De

De electione eius in summum Pontificem, & vt eam effugere voluerit. Cap. 10.

IGitur vir sanctus ibi in cella reclusus, plusquàm vnquàm alibi, magna cum austeritate viuebat, seq; ad finem appropinquare conspiciens, holocaustum Deo odoriferum magis ac magis offerre studebat. Sed cùm ibi per anni & mensis vnius spatium habitâsset, placuit diuinæ prouidentiæ eum de cella extrahere, & ad noui certaminis campum dirigere, vt fortis athleta maioris gloriæ coronam perciperet. Nam cùm sedes Apostolica post obitum Nicolai Papæ quarti, propter Cardinaliū discordiam, biennio & ampliùs viduata pastore vacâsset, & ipsi apud Perusium congregati, iterùm de celebranda electione tractarent, vnus eorū, qui primæ vocis honore fungebatur, fratrem Perrum de Murone, in summum nominauit Pontificem. Ad quam vocem cæteri stupefacti, inspirante ac instigante spiritu sancto, eum cōcorditer elegerunt. Quod rarissimè aliâs contigisse legitur. Impedit quippe sæpè huius electionis concordiam malignus ille spiritus discordiæ, qui cæca ambitione superbos homines ad huius honoris culmen imprudenter ac impudenter desiderandum impellit. Facta igitur illa tam mira & mansueta electione, cùm de ea singuli ingenti lætitia & inenarrabili gaudio exultarent, solus ipse vir sanctus nimio mœrore grandiq; lamento repletus est. Et cùm de hoc eius honore totus populus lætus, inspirante Domino, prosiliret, humiliter ille recusare satagebat, indignum se titulo tanti honoris existimās, vt dignus magis fieret. Magis enim dignus efficitur, qui quod meretur, recusat. Nec sibi sese excusare satis erat, sed latenter cum vno socio, cui cordis sui secretum prodiderat, fugam capere attentauit. Verùm subita populi multitudine circuentus, cùm euadendi spes nō esset, Papalem dignitatem magis vi adactus, quàm voluntarius, acceptauit. Non enim tanquàm idoneum se ad illud officium testabatur assciturn, sed velut indignum, ab illa virę monasticæ disciplina querebatur expulsum.

Eligitur in summum Pontificē.

Fugam capessit, sed retinetur.

De consueta eius humilitate in ipsius etiam sublimi statu seruata. Cap. 11.

IPse ergò à monachorum cœtu ad summum pontificium raptus, tanta districtione omni æuo suo propositum solitudinis custodiuit, vt nihil de præteritæ humilitatis tenore laxauerit, aut de adiecto sibi honore blanditus sit. Vndè cùm audita electionis eius fama reges Siciliæ & Hungariæ veloci cursu ad eum peruenissent, & relicta cella, ad monasterium sancti spiritûs cum eis descendisset, & peractis ibi aliquot diebus, ire Romam disponeret, nō magnum equorum apparatum, sed paruum asellum sibi adhiberi præcepit. Quod reges admirātes ac alij Cardinales, viæ eius comitantes vestigia, suadebant nè hanc Ecclesiæ Dei inferret iniuriam. Sed ab incepto humilitatis proposito eum frustrà conantur abstrahere. Nam vsq; ad ciuitatē Aquilę super asellium sedens, honorabili ac innumerabili turba comitatus accessit. Hoc autem ab eo factum est, non quidem superba singularitate, quasi alios, qui aliter fecerant, reprobare voluerit: sed singulari humilitate, qua à sanctæ rusticitatis monastica consuetudine nec facilè, nec citò auelli potuit. Hos quippe magnificos apparatus, siue in equis, siue in vestibus ac alijs exterioribus ornamentis, quos plerique pompas vocant, à tempore beati Syluestri Papæ sancti patris, nō solùm summi pontifices, sed & alij minores episcopi, non ad suam, sed ad Christi & Ecclesię eius gloriam extollendam introduxisse credendi sunt: quos exteriùs cum temperantię moderamine obseruare, interiùs tamen seruata humilitate, non est vanitatis aut vitij, sed est virtutis ac meriti. Vndè grauiter increpādi sunt illi, & precipuè monachi, qui sub prętextu humilitatis, propter huius consuetudinis obseruantiam, statui episcopali superbè detrahunt. Multa nanq; in talibus decent episcopos, quę non decent monachos, aut eorum Abbates vel prelatos, sicut B. Bernardus testatur, dicens: Alia equidem est causa episcoporum, alia monachorum. Scimus enim, quòd illi sapientibus & insipientibus debitores cùm sint, carnalis populi deuotionem, quia spiritualibus non possunt, corporalibus excitant ornamentis. Quòd aurem Christus illam singularem huius serui sui humilitatem non sibi ac Ecclesię suæ imputaret ad iniuriam, sed ad honorē, singulari voluit declarare miraculo. Nam cùm multi post eum infirmi portarentur, vt saltem possent eius tangere fimbriam vestimenti, (erat enim totius populi mira erga eum fidei deuotio) homo quidam filium suum, ambobus pedibus claudum, portans, cùm ad virum sanctum prę multitudine non valeret accedere,

Vide humilitatem in tanto statu.

Num liceat Pōtificibus quosdā magnificos prę se ferre apparatus.

Nota miraculum insigne.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cedere,aſello,de quo deſcenderat,puerum impoſuit:qui ſanitate recepta,ab illa hora firmiter ambulauit.

De eius coronatione,& de his,quæ in Papatu geſſit. Cap. 12.

IN dicta igitur ciuitate Aquilæ, vocato Cardinalium cœtu, pater ſanctus in feſto Decollationis S.Iohannis Baptiſtę coronam, aliaque Apoſtolica ſuſcepit inſignia. Et quia in terris habitãs,iam cælestis erat,& cum Apoſtolo verè dicere poterat, Noſtra conuerſatio in cælis eſt:in ſua coronatione,Deo (vt credimus) inſpirante, Cæleſtini nomen accepit. Ipſe quoq;,vt verè Cæleſtinus,cęleſtem theſaurum Indulgentiarum Apoſtolicarũ liberaliter aperuit. Cumq; prælati & principes eſſent ei ad pretenda beneficia Eccleſiaſtica importuni,cogitauit non ſolùm diuitibus temporales, ſed etiam pauperibus ſpirituales diuitias impartiri. Deindè verò,cùm ad preces regis Sicilię veniſſet Neapolim,ibì cum ſua curia aliquandiù reſidens,fecit ordinationem vnam duodecim Cardinalium: inter quos ex ſuo ordine duos fratres elegit,vt cum illis in pontificio ſpirituale haberet conſortium,cum quibus ab ipſo tyrocinio militię ſpiritualis ſeu in cœnobio,ſeu in eremo, contubernium ei fuit. Ipſe nanq; cœnobitica profeſſione & anachoreticæ ſublimitatis perfectione ità diligenter inſtructus atq; inflammatus erat,vt etiam in Papali camera & auguſto palatio cellam ligneam anguſtumq; ſibi & eremiticum fieri voluërit habitaculum, vt in alto humilis,inter turbas ſolitarius, inter diuitias pauper viueret,ſicque liberiùs orationi ac contemplationi vacaret.

Philip.3.

Anno Domini 1294.

En ſtudiũ ſolitudinis.

De renunciatione Papatûs,& eius commendatione. Cap. 13.

IBì ergò aſſiduè cogitare cœpit,qualiter huiuſmodì pontificali honore,velut importabili onere,depoſito,abiectaq; temporali ſolicitudine,ad antiquam ſolitudinem repedaret. Cumq; peritorum conſilio id iure ac ſine animæ ſuæ diſcrimine fieri poſſe comperiſſet,ità in hoc cor ſuum animumq; firmauit,vt ab illo propoſito nullus eum amouere potuerit. Quid plura? Cùm ipſe anno quaſi dimidio ſedi Apoſtolicæ præfuiſſet,tandèm in vigilia ſanctæ Luciæ, celebrato fratrum ſuorum cõſiſtorio, ibì liberè ceſſit Papatûs oneri & honori. Et depoſitis pontificalibus inſignijs,de alta Petri ſede deſcendens Cæleſtinus,vt cælestem ſedem conſcenderet,ad pedes eorum, quibus præfuerat,humiliter Petrus proſternitur. O humilitas ſingularis, rara vtiq; ſed ideò meritò precioſa,non ſolùm in cælis ſublimibus præmijs exaltata, ſed etiam in terris ſingularibus extollenda præconijs. Vndè vt inter executiõem huius facti & ipſius laudem & admirationem,nulli dubio mentis iudicio fluitarent, miraculum, quod prima die poſt eius renunciationẽ Dominus per eum facere dignatus eſt, certum indicium fuit. Nam cùm poſt eius Miſſam quidam claudus membris contractis ſeſe ad pedes ipſius proſterneret,accepta ab eo benedictiõe, ſanus erectus eſt. Quod profectò non fieret,ſi quod ab eo geſtum erat,tanquàm indignum Dominus reprobaret. Erubeſcant itaq;, qui huic humilitati ſuperbè detrahentes, temerariè dicere auſi ſunt,hoc non ex virtute,ſed ex vilitate animi, proceſſiſſe. Nam (vt ait Ambroſius) non vt dilectores huius ſeculi putant,parui cordis aut ſegnis eſt animi,terrenas opes ſpernere,honores occiduos faſtidire,nec ibi gloriã quærere, vbì laudatur pecator in deſiderijs animæ ſuæ. Huius ergò præconis laude quis dignior Cæleſtinus? Nam,vt quidam eleganter inquit,reliquerunt alij nauiculas ac retia, alij poſſeſſiunculas,alij telonium,alij etiam regna,vel regnorũ ſpem, ſecutiq; Chriſtum, facti ſunt apoſtoli & ſancti amici Dei. Papatum verò,quo nihil eſt altius, rem tam exoptatam, tamq; mirabilem,vt ab admiratione ac ſtupore dictam ferant,quis vlla ætate,præſertim ex quo tanto in precio eſſe cœpit,tam mirabili & excelſo animo contemplit, vt Cæleſtinus iſte, priſtinum & nomen & locum & amicam bonis moribus egeſtatem appetens, atq; dum cælum proſpicit,terræ immemor? O dignam igitur Papatûs renunciationem,quæ quantùm ad ſolidam gloriam pertinet,multis papalibus dignitatibus præferenda eſt. O glorioſum virum,qui ſi nihil aliud dignum honore memoriæ geſſiſſet,hoc tamen facto tam admirando & à paucis prohdolor imitando, abidè ſe poſteritati commendâſſet. Multo plus ſiquidem commendationis & gloriæ reiecta,quàm recepta,dignitas attulit:&ei ipſa abiectio honoris,quàm acceptio,honorabilior fuit. Atq; ideò felicior,quia non ſolùm temporali, ſed nec æterna mercede carere

Abdicat ſe Põtificatu.

Miraculũ.

epiſtola 84. quæ putaẽ eſſe Proſperi Aquitanici.

carere potuit. Heu heu vtinàm hoc honorãdæ humilitatis exemplum hi imitari meruiſſent,qui in hoc noſtro tam miſero tamq; luctuoſo tẽpore, ſuperbi honoris culmen inſectari niſi ſunt:non iam ferè triginta annis Eccleſia Chriſti eorum horrendo diſſidio ac nefando ſchiſmate lacerata maneret.

De fuga eius ad cellam ſuam. Cap. 14.

SEd omiſſa nunc lachrymabili querela ſuper hoc miſerando pariterq; erubeſcendo ſtatu Eccleſiæ,ad propoſitũ redeamus. Poſtquàm igitur Papali honori, quem miſeri ſuperbè rapere,aut adeptum retinere cupiunt, vir ille felix humiliter renunciare cupida auditate ſtuduerat,illo honore maximo,velut onere mortifero depulſo,ad ſuauc iugum Chriſti, in priſtina ſolitudine ferendum, lætus redire ſatagebat. Vndè,vt narrauerunt,qui viderunt,tanto ille fugiebat cum gaudio, tantaq; ſigna lętitiæ ſpiritualis oculis ac frõte geſtabat,dum ſibi redditus liber abſcederet,vt in vultu eius neſcio quid angelicum reluceret. Ideò,vtà quodam egregio dictum eſt: Eius aſſcenſus quàm mœſtus,quamq; contra animũ ſuum fuerit,deſcenſus lætus & ſponcaneus declarauit. Sed quàm indignam his tam dignis meritis ac moribus ſuis procellam exceperit,audiamus. Ille nanq; Bonifacius,qui ei in ſede Apoſtolica ſucceſſerat,quam non mœſtus,vt ipſe, ſed lætus,vtpotè ambitioſus,aſſcenderat, & quem vir ſanctus ſibi ſucceſſurum prædixerat, cùm licentiam redeundi ad cellam ſuam, ab eo pedibus eius proſtratus reuerenter & humiliter poſtulâſſet,terribilibus ei verbis negauit. Timebat enim,nè fortè vir ſanctus à deuoto ſibi populo tãquàm ſummus põtifex coleretur,maximeq; in dubium vertebatur, vtrùm ipſe Papatui reſignare poſſet. Igitur cùm ab illius timidi ac territi, ideoq; terribilis hominis conſpectu vir ſimplex & rectus à Neapoli clandeſtinè fugiendo abſcederet,vt propoſitũ, quod ante renunciationem diſpoſuerat,implens,Deo pacificè ſolitarieq; deſeruiret, nè vel ipſe vel alius hanc fugam inobedientiæ aut alterius culpæ viam eſſe crederet, Deus per eum miraculum facere dignatus eſt: Nam in via,aſſiſtente ei Abbate monaſterij Caſſinenſis cum pluribus alijs,mulier quædam filiam ſuam,ambabus manibus paralyticam,lachrymosè clamans, eiusq; auxilium poſtulãs, præſentauit. Cui ille,vt pius erat,miſericorditer compatiens,ſanctæ Crucis ſignum fecit. Et ex illa hora ſubitò ſanata,perfectum manuum ſuarum vſum recepit. Poſt hoc verò cùm tandèm ad cellam ſuam peruenisſet,coram altari humiliter & deuotè proſtratus,Deo gratias referebat. Quem etiam ſinguli cum gratiarum actione,tantaq; exultatione & veneratione ſuſceperunt,vt eius præſentiam vel aſſpectum quaſi cæleſte aliquod beneficium amplectentes,non minùs ei,quàm angelo,ſi è cælo delapſus, hominibus ſe offerret, venerationis impenderint.

ſigno Crucis edito,ſanat paralyticam.

De fuga eius à cella ſua, & illius perſecutione. Cap. 15.

AVdiens itaq; Bonifacius ille tumidus,& tumore adeptæ gloriæ turgidus, & timore adimendæ turbatus:audiens,inquam,virum Dei abſq; ſua licentia diſceſſiſſe,timuit eum non ad cellam ſuam, ſed ad alium migrâſſe locum,ad Papatum, cui renunciauerat,reſumendum. Ideoq; properè miſit poſt eum camerariũ ſuum & Abbatem Caſſinenſem: qui eum reperiẽtes in cella,rogauerunt, vt ad Papam citò rediret,nè eius indignationem incurreret. Ipſe verò proteſtationẽ allegans, quam ante renunciationem fecerat,ſupplex orabat,vt ſummus põtifex eum in ſolitudine pacificè viuere permitteret,pollicitus ſe nulli hominũ,niſi ſolis ſuis fratribus, locuturũ. Qua promiſſione recepta,camerarius iſta Papę relaturus diſceſſit. Sed eccè alius ſuperuenit nũcius, Apoſtolicas literas camerario deferens,vt abſq; mora virum ſanctum etiam inuoluntarium reduceret. Cumq; idem Camerarius ad cellam non ſine impetu & furore rediret,hęc ille fide digno relatu preſentiens,abſcondit ſe & clandeſtinè fugit,exemplo Chriſti,qui Herodis perſecutionem fugiendo, in Aegyptum deferri volnit,& in Euangelio à Iudęis,ipſum lapidare volẽtibus,ſe abſcondiſſe legitur,& diſcipulos ſuos docuiſſe,vt cùm perſecutionẽ paterẽtur in vna ciuitate, fugerent in aliam. O miranda & miſeranda perſecutio:ipſe corporis viribus deſtitutus,& propter vltimam ſenectutẽ ocio & quieti,q; itinerum labori habilior,ad partes Apuliæ in obſcuram ſyluam,vbì quidam ſerui Dei habitare dicebantur, per loca abſcondita & ignota,vno tantùm fratre comitatus,latitãdi cauſa fugere cogitur. Sed quod

Matth.2. Iohan.8. Matth.10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtupendum eſt, quanuis mutato habitu conſueto, viliſſima chlamyde indutus, alijs quoq; ꝙbus poterat, modis abſconditus incederet, tamen quocunq; pergeret, agnoſcebatur: quandoq; à pueris, quandoq; à prouectis viris, qui nunq̃ eum viderãt, proprio nomine vocabatur. Cumq; in ſylua cum fratribus tempore Quadrageſimæ remanſiſſet, ſuperuenientibus illis, qui vt inuenirent & captiuum ducerent, perſequebantur eum, indè abire compulſus eſt. Et videns ſe in illis partibus occultari nõ poſſe, mare tranſire diſpoſuit: paratoq; vehiculo, ſed malè proſpero vẽto, cùm per quindecim milliaria nauigâſſet, ad terram iterùm impellitur, & iuxta ciuitatẽ, cui nomen Veſtia eſt, applicuit.

De compræhenſione eius, & honore in via ei exhibito. Cap. 16.

POſtquàm verò circa maris litus aliquot diebus vir ſanctus fruſtrà tranquillum nauigandi tempus expectâſſet, capitaneus dictę ciuitatis hæc audiens, eum captũ detinuit, & hoc Papę ac pluribus principibus intimauit. Rex autem Sicilię, tunc Romæ degens, à Papa mandatum accepit, vt de regno ſuo eum ad ſe venire, & ſecurè ac celeriter duci faceret. Ad quod exequendum, patriarchã Hieroſolymitanum & Priorem ſanctę militiæ cum quibuſdam religioſis & nobilibus viris regia authoritate miſit. Ipſe verò, cùm tam reuerẽter & tanto honore fungeretur, vbiq; etiam occurrente ſibi innumerabili multitudine, cum tãta cordis alacritate à cunctis ſuſcipitur, vt vix de die, obſtante populi importunitate, exire valentes, nocte media iter aggredi cogerentur: nec tamen ſic euadere poterant, quõ minùs ante diluculum rursùs circundarentur à populo. Erant tunc multi, qui viro Dei ſuadebant, vt ſe Papam faceret nominari, dicentes eum de iure non potuiſſe renunciare Papatui. Ipſe verò conſtantis animi, & iuſti rectiq; indeclinabiliter tenax cõſilij, licèt ſuper hoc iterùm & indè ac ſæpiùs interpellatus, firmus in propoſito perſtitit, aſſerẽs id quod iuſtè fecerat, etiam ſi non feciſſet, voluntariè eſſe facturum. O vocem hominis verè conſtãtis humilis, qui honorẽ, per quem tam cõremptibilem perſecutionẽ euadere potuerat, perſeueranter contemnit, & ſummum ſibi honorem in ſumma humilitate conſtituit. Ideò Chriſtus, qui humiles exaltare promittit, ſeruum ſuum in hac perſecutiõe clarum fecit, ac multis miraculis glorioſum: quæ omnia hîc tacere contentus eſſem, niſi vnum me referre cogeret admiratio. Poſtquàm enim de regno Siciliæ exiuerat, poſtquàm à dictis regalibus nuncijs Camerario Papę traditus, Campaniam intrauerat, de nocte occultiſſimè in Anagniam miſſus, propè Camerã Papæ in quadã domo arctiſſimè recluſus eſt. Quo in loco, vt quantus eſſet, qui ibì captiuus tenebatur, oſtẽderet, voluit Dominus hoc eum miraculo declarare. Erat in illa Papæ curia Archiepiſcopus Conſentinus, tam intolerabili dolore calculi variaq; grauatus infirmitate, vt eo à medicis derelicto, ipſe & omnes, qui eum videbant, de ipſius corporali ſalute deſperarent. Iamq; familia eius & ſibi veſtes lugubres, & magiſtro ſuo parauerat exquias: dum ille deuotas preces Deo fundens, per ſancti viri merita ſalutis auxilium poſtulabat. Et eccè ſubitò, oratione facta, perfectè ſanus effectus eſt, ac ità plenè conualuit, vt ſequenti die hoc domino Thomæ, quem pater ille ſanctus de ordine ſuo Cardinalem aſſumpſerat, ad Dei & ſerui ſui gloriam nunciaret.

Matth. 23.

Arctiſſimè includitur.

Conſentini Archiepiſcopi repentina curatio.

De arcto eius carcere & mira eius patientia. Cap. 17.

SEd quem Chriſtus ſic honorauit & mundo glorioſum oſtẽdit, qualiter *ille Chriſti vicarius inhoneſtè ac iniuriosè tractauerit, audiamus. Habuerat enim multa cum viro Dei colloquia, & tam ſancta & humilia reſponſa ab eo receperat, vt meritò deberet ad eius compaſſionem moueri. Sed obduratus cæca ambitione animus, difficilè flectitur. Igitur in conſiſtorio Cardinalium fingebat conſilium quærere, quid de illo viro ſibi agendum eſſet. Cui cùm plures dicerent, vt ad cellam, quam ſemper deſiderauerat, eum, prout humiliter poſtulabat, liberè redire permitteret, ipſe non piæ charitatis, ſed propriæ crudelitatis vſus conſilio, deliberauit in arcto eum carcere detinere. Miſſus eſt itaq; ad caſtrum Fumonis, & fortiſſima turri recluſus: & adhibitis ſex militibus, & alijs triginta ſatellitibus ad eius cuſtodiam, die noctuq; ità retinebatur arctatus, vt nulli hominum ad eum patére poſſet acceſſus. Perijt autem, vt dño ſibi darentur fratres, cum quibus diuinum ageret officium. Qui ei cõceſſi, illius carceris anguſtiam diù ferre non valentes, indè extrahebantur infirmi. Erat enim tanta ipſius*

*illum

In caſtro Fumonis vir ſanctus detinetur vi.

ipſi turris arctatio, vt vir ſanctus, vbì habebat pedes, dũ Miſſam celebraret, ibì caput reclinaret, dũ dormiẽdo qeſceret. Sed prohpudor ſic Bonifacius ille, alter Herodes, Petrũ ſeruabat in carcere: ſic iniuſtè decernit vir innocẽs in carcerẽ, & talẽ carcerẽ cuſtodiri, qui nupèr cuſtos erat & paſtor totius ouilis Chriſtiani. O verè horrenda ſentẽtia, immò verè Herodiana ſæuitia. Qua igitur procella verborum tam impium nefas obrui meretur? Certè ad hoc monſtruoſum facinus inualida noſtra deficit lingua, ad quod etiã Ciceronis eloquentia non ſufficeret. Sed admirãda & ſummis laudibus extollenda eſt viri ſancti virtuoſa conſtantia, qui non ſolùm patiẽter, ſed etiam gaudenter huius carceris ignominiã multo magìs, q̃ anteà Papalis aulæ gloriam ſuſtinuit. Nec propter improbitatẽ cuſtodum aut aliam moleſtiam murmur in eo aut querimonia reſonuit, vel aliud impatiẽtiæ ſignum apparuit: ſed illud potiùs ſpiritualis lætitiæ verbum protulit: Cellã, inquit, deſideraui, cellam habeo. O ineffabilẽ virum, nec labore victum, nec morte vincendum: cuius virtus carcere, cuius patientia dedecore vinci non potuit. Sentiãt igitur alij, quod libuerit: ego verò cenſeo, talem in tali viro carcerem, non indignè æquiparandum eſſe martyrio. Nec æſtimare queo in eo, qui tam horrendum opprobrium tam æquanimiter ferre voluit, etiam martyrium ſuſtinendi defuiſſe voluntarium animi propoſitum. Et hoc, quàm illud, ei tolerabilius fuiſſe arbitror, quo breuem, q̃ longum. cruciatum eſt tolerare facilius. Itaq; quid de eo rectiùs dixerim, q̃ quod de alio ſanctiſſimo confeſſore ſcriptum legimus: Etſi ei gladius perſecutoris defuit, palmam tamen martyrij non amiſit?

De glorioſa eius morte & venerabili ſepultura. Cap. 18.

POſtquàm autẽ fidelis athleta diù ac legitimè certauerat, iuſtus & miſericors Dominus, volẽs ei pugnæ ſuæ palmã & victoriæ coronam reddere, hoc modo laboribus, quos per ſexaginta quinq; vitæ ſuæ annos pertulerat, finẽ imponere diſpoſuit. Conſueuerat vir ſanctus ab Aſſenſione vſq; ad Pentecoſtẽ ob reuerẽtiam Spiritus ſancti, ieiunio, orationi atq; ſilentio inſtantiùs ſolito vacare, & ad omnẽ ſe deuotionem exercere feruentiùs. Quam obſeruantiã etiam in illo carcere, quo decem menſium ſpatio arctatus fuerat, cuſtodiuit. Cùmq; ità die ſancto Pentecoſtes Miſſam deuotiſſimè celebrâſſet, milites, ad eius cuſtodiam deputatos, ad ſe vocari fecit, eiſque diſſolutionẽ ſui corporis infra proximã Dominicam imminere prædixit. Ab illa aũt die cœpit grauiſſimè infirmari, & certus de morte, fecit ſibi miniſtrari extremæ Vnctionis ſacramentũ. Quo recepto, iacebat vir ſanctus non ſuper culcitrã aut paleam, ſed ſuper tabulã ſolam, cum tapeto vili coopertus chlamyde. O mira in infirmo corpore ſani animi fortitudo. O fortis & inſuperabilis pauperratis & humilitatis dilectio. Appropinquante verò mortis ſuæ agone, exitum ſuum Pſalmis & orationibus, quantùm poterat, aduersùs diaboli inſidias munire ſtudebat. Et vt ſecum in eis aſſiduè vacarent, fratres ſuos inſtãter & humiliter hortabatur. Vndè cùm ipſi in diuinis pariter perſeuerarent laudibus, ipſo die ſabbati hora veſpertina, eo dicente Pſalmũ, Laudate Dominũ in ſanctis eius: ſtatim completo verſu, Omnis ſpiritus laudet Dominum: cum flatu tenuiſſimo emiſit ſpiritum, cum ſanctis & beatis ſpiritibus Deũ in perpetuum laudaturus. O beata mors. O felix glorioſusq; vitæ finis: immò verò non finis vitæ ſuæ, ſed alterius melioris q; initiũ. Nunc enim naſcitur, qui ſic moritur. Auditis igitur nouis de morte ipſius, Bonifacius Papa, licèt plurimũ indè gauiſus fuerit, triſtitiam tamẽ fingens, exequias eius in eccleſia ſancti Petri de Vrbe, cum Cardinalibus ſolenniter celebrauit. Miſitq; vnum Cardinalem & Camerariũ ſuum, qui cum omnibus epiſcopis & plurimis religioſis de prouincia Campaniæ corpus eius ad eccleſiã ſancti Antonij de Ferentino, quã ipſe nouiter conſtruxerat, honorificè trãſtulerunt: vbì iuxta maius altãre cum debita veneratione ſepultum eſt. Non enim tantas ſancti illius reliquias iacére inhonoratas decuit, quem admiratio puræ ac ſynceræ vitæ adeò venerabilem fecit.

Prædicit obitũ ſuũ.

Accipit ſacram Vnctionem.

Pſal. 150.

Feliciter excedit è vita vir ſanctiſſimus.

De miraculis & eius canonizatione. Cap. 19.

VT autem vitæ eius ſanctitatẽ omnipotens Deus ſibi gratam & acceptabilẽ eſſe probaret, idipſum multiplici nobis inſinuauit miraculo. Sed ſolùm duo hîc recitare ſufficiat, quę eius comitata ſunt obitũ. Primum: Quidam milites, Qui eum cuſtodiebant in carcere, tam Papę, q̃ alijs pluribus retulerũt, q̃ à feria ſexta vſq; ad ho-

Multa poſt eius obitũ fiunt miracula.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ram mortis eius,viderunt ante ianuā camerulę eius crucē coloris aurei,non affixam alicubì,sed mirabiliter pendentē in aëre. Quo miraculoso Crucis signo patēter ostē sum est,pœnitentiā,quā ille per carnis mortificationē iugiter portauerat, Dño placuisse. Sed & quanti meriti apud Deū sit,aliud miraculū declarauit. Erat enim discipulus quidā eius Robertus Salentinus,ille videlicet, cum quo vir sanctus, dum primùm ad Papatū fuisset electus,fugam tentauit. Sed cùm euadere non valeret,ab eo quęsiuit,an se ad excelsa tractū & coactū sequi vellet. Ipse aūt,qui à magistro didicerat mundū spernere,Christum verò & ea,quibus ad Christum peruenitur, diligere; Quæso,inquit,vt & labori & periculo meo parcas,meq; potiùs cellæ inopis & tuti ocij successorē,q̄ diuitis & solicitæ gloriæ participē velis. Quod & factū est. Nam illo Romā abeunte,iste in solitudine perstitit. Hic ergò dignus eius discipulus,nō multò pòst,beatā ipsius animā,è carcere gemino ereptam,ad sidereas scandentē sedes videre meruit. Qui rāto miraculo stupens,interrogauit an se tunc etiā sequi, an qd aliud agere iuberet. Ille verò,vt in solitudine maneret,admonuit: & sic cælum petēs,inter verba disparuit. Hic aūt consilij memor,tandèm longo confectus senio, post magistrum abijt,magna sanctitatis opinione & mirabiliū fama operum relicta. Alia verò penè innumera virtutū atq; miraculorum signa,quibus vir sanctus ante & post mortē claruit,hìc narrare omittimus,& ad ea,q̄ super his diffusè scripta sunt,& diligenti examine certis authoribus & veridicis testimonijs approbata, lectorē remittimus. Ex quibus hoc concludere sufficiat,q̄ propter miraculorū ac meritorum claritatem, post longam de eius canonizatione facienda disceptationem,tandèm per Clementem Papā quintum,sanctorum confessorū catalogo annumeratus est, Anno Domini 1313. tertio Nonas Maij,ab eius aūt transitu, anno circitèr xj. Fuitq; eius festiuitas instituta 14. Calen. Iunij,qua die post labores huius vitæ,in Christi quieuit pace.

Anima eius visa est cælos petere.

Sanctorum Catalogo adscribitur.

De generali virtutum ac laudum eius recapitulatione. Cap. 20.

HAEC igitur,auxiliante Deo,ad suā & glorioſissimi confessoris sui laudem conscripsi. Quicquid aūt minùs dixero,necessè est ignorantiæ meæ potiùs,q̄ illius gloriæ,derogetur. Latiùs enim virtutū eius merita laudumq; præconia diffunderētur, q̄ vt meo valeant sermone cōcludi. Si verò quis voluerit eius opera honoresq; operum,literarum tradere monimentis,certum est,quia tanta sunt de eo ac talia,quæ & maius opus,& maiorē requirāt opificem. Ego tñ hìc,quanta potui breuitate,inferai pauca de multis: inter q̄ etiam nonnulla sunt, quę penè veritatis fidem excedere iudicari possent,nisi ea vera ac certa testimonia approbâssent. Sed vt huic operi finis in eius adhuc laudibus imponatur, singulos sanctorum titulos,quos singulariter in se cōplexus est,breui sub compendio colligamus. Igitur vt apostolus, doctrinā Christi verbo & exēplo populis p̄dicauit: vt martyr,corporis tormenta carceriscq; supplicia pertulit: vt confessor,die noctuq; orationibus & pœnitentię operibus feruentissimè vacare studuit: vt virgo,concupiscentiā carnis robusto ac integro munditiæ ac sanctimoniæ tenore calcauit. Quid plura? Vt pōtifex & pastor bonus,ouili Christi prodesse cupiuit,sed prędesse contempsit: Vt electus sacerdos,dignū Deo sacrificiū obtulit: Vt doctor egregius,discipulorū mores salutaribus documentis instruxit. Deniq; vt eremita sanctissimus,solitudinē,paupertatem atq; humilitatē, pœnitentiæ quoq; austeritatē singulari feruore zelauit. In hoc aūt vltimo cunctos ità præcessit, vt cùm Aegypti monachos prędicari,laudari anachoritas,eremitas mirari audiā,hunc tamē semper excipere audeā,nec ei monachorū quempiam cōparare. Ab infantia quippe, post prima fidei rudimēta,cū maiorē perfectionis gratiā desiderare cœpisset,in monastica disciplina,prępostera velocitate charitatis,penè cœpit antè perfectus esse, q̄ discereret. Deniq; tantā in ea perfectionē adeptus est, quā nullæ vnq̄ literæ dignis laudibus prosequentur. Qua in re cùm discurrere per singula & numerare cuncta, onerosum sit,ad probationē huiusmodi perfectionis hoc solùm arbitror satìs esse, quòd summū sacerdotij gradum,ad quem Dei iudicio & cum vniuersæ plebis fauore sublimatus fuerat,ob amorē solitariæ & monasticæ vitæ deseruìt. Illa tñ sancta & contemplatiua solitudo,quam actiuæ solicitudini,optimā cum Maria partem eligens, prætulit,non ipsi soli,sed plurimis profuit,totiq; Ecclesiæ Dei vtilem fructū fecit. Nam ex his,quos in solitudine spiritualiter genuit,durat hodiè religiosa successio,quę cōtinuè non solùm numero,sed & merito crescens, fructuosis virtutum operibus & exem-

Summa virtutum eius.

Luc.10. Cælestinorum institutum monasticum.

exemplis,nedùm militantem Ecclesiam pascit & recreat, sed etiam triumphantē lætificat. Ad cuius lætitiæ participationem ille nos peruenire concedat,qui est benedictus in secula seculorum,Amen.

VITA S. IVONIS PRESBYTERI ET CONFESSORIS, GRAVITER ET FIDELITER CONSCRIPTA,

adstipulante ei Diplomate Clementis VI. Pontificis maximi. Dictionem passim mutauit F. Laur. Surius.

Emporibus nostris,in quos fines seculorum deuenerūt, nouam quandam stellam creauit Deus in firmamento cæli,cuius splendore ornarentur cælestia,illustrarentur humaua: nempe sanctissimum Iuonem presbyterum & confessorē,è Britannia minori ortum. Cuius præclaris meritis cælestis gratulatur Ierusalem, Ecclesia militans triūphat, satanæ potestas proteritur, humanum genus subleuatur,dum vbiq; terrarum eius egregia coruscant miracula. Et quidē cùm adhuc inter mortales in terris degeret,illius meritis cœperunt salutis exempla existere,quemadmodum & literis Pontificis maximi, & multorum Ecclesiæ prælatorū ac principum, cōpluriumq; aliorū Christianorū fide dignis est testimonijs comprobatum. Fuêre autem illi parētes nobiles,è quibus est legitimo matrimonio procreatus. Pater Ahelorus diceba-tur,filius Cancieti militis: matri,Azonis nomen fuit. Editus autem in hāc lucem est beatus Iuo in pago, quem vulgò Martini appellant, non longè ab vrbe Trecorensi. Quàm verò Deo charus futurus esset,eius genitrici dormienti diuinitùs est reuelatum. A primis ætatis annis vsq; ad supremū vitę diem,conuenienter doctrinæ Apostolicæ,sobriè & iustè & piè vixit in hoc seculo.

Maij 19.

Clementē VI. dicit.

Parentes S. Iuonis.

Tit. 2.

Vbi ad quartumdecimum plùs minùs ætatis peruénit annum, diuinis literis cupiebat instrui, vt,quemadmodùm Propheta ait, in lege Domini posset meditari die ac nocte. Itaq; Parisios profectus est,causa amoris Christi libenter carens parentū amicorumq; solatijs,& apud ignotos & exteros degens. Neq; verò bonis literis oscitanter incubuit,sed cùm diligentem illis nauâsset operam, neq; contemnēdos in ijs fecisset progressus, vt sacræ Theologiæ & Iuris Pontificij grauioribus studijs sese traderet, Lutetia Aureliam se contulit. Vbì sanè vino & lautioribus ferculis,vitęq; huius oblectamentis & delicijs,quantū potuit,sibi interdixit, corpusq; suum varijs modis macerauit. Corporis & animi pudicitiā accuratè in se tueri nitebatur,secum pensitans illud Sapiētis,In maleuolā animā nō introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Cùm autē in his studijs iam diù versatus esset, à quodā Redonensi Archidiacono accitus est,vt iudicis ecclesiastici officio apud illum fungeretur. Ille verò memor illius Propheticę sentētię: Beati qui custodiūt iudiciū,& faciunt iustitiā in omni tēpore: eam functionē gratìs in se recepit,& quæ faciēda erāt,benignè, amāter & absq; dilatione exequi conatus est: nec tamē cōmittere voluit, quin sacræ Theologię prælectioni quotidiè interesset,& corpus suū multiplici abstinētia afficeret. Orphani,afflicti,calamitosi homines,eius fouebātur humanitate & patrocinijs: inter discordes cōciliabat pacē & amicitiā: eos,qui carceribus tenebantur,hortabatur ad patientiā: & cùm proferenda ab ipso esset in iudicio sentētia, sine lachrymis id nō faciebat. Ecclesiasticā libertatē & immunitatē pro viribus tuebatur,in misericordiæ opera totū se impēdebat,iamq; toto pectore cœpit ea, quæ sunt huius mūdi, despicere, & ardēti desiderio cęlestibus semperq; māsuris bonis inhiare. Interìm autē fama eius ad Trecorensis Episcopi aures perlata,ab eodē Episcopo generalis est iudex,siue officialis, vt vocāt,institutus. Sed neque sic immemor fuit eorum,quæ antè diximus: immò verò ad sublimiora pietatis studia se accingens, ibat de virtute in virtutem, & semper seipso melior euadere nitebatur. Cùm autem id officij aliquādiù strenuè & fideliter esset executus, cupieretq; totū se dare contemplationi rerum diuinarum, & viuendi perfectiorē sectari modū,eo officio se abdicauit,atq; ad ecclesiam de Lohaneto,cuius erat moderator, se contulit,totumque se diuinis mancipauit rebus,beatissimæ Marię Magdalenæ illectus exemplo,quæ partem optimā elegit,

Pſalt.

Parisijs dat operam literis.

Abstinet vino &c.

Sap. 1.

Pſal. 105.

Iudicis officio fūgitur.

Abdicat se iudicis functione.

Luc. 10.

& Dominum habuit sui instituti approbatorem. Ibi tum vestes molles & delicatas, quibus pro ratione sui statûs anteà fuerat vsus, ilicò abiecit, pannoque colorio siue albo, coque rudi & exigui precij contentus, instàr pauperum monachorum, sculponeis vtebatur. Carnem verò edomabat cilicio, quod indusio crassissimo tegebat, nè sub cuiusquam conspectum veniret. Porrò ieiunia omnia ab Ecclesia instituta & indicta, ità obseruabat, vt pane & aqua contentus esset. Escis delicatis semper abstinebat, rudi cibario pane & pulmento vilissimo vescebatur. Quandò erat domi, nunquá non orationi & contemplationi clàm vacabat, neque tum alimenti alicuius corporei percipiendi vlla ei cura inerat, quemadmodùm sequentia docebunt.

Septem dies ppetuò orat, nihil comedens.

Accidit enim quodam tempore, vt in cubiculo suo septem dies solus maneret, perpetuò in precibus perseuerans, neque vllum expetens, neque sumens cibum corporeum: ac nihilominùs bona corporis habitudine & facie iucunda posteà indè exiuit, perindè ac si diebus illis opiparè victitâsset. Non patiebatur vllum sibi præterire diem, quo non summo cum desiderio & animi deuotione sacrificaret, nisi legitimè esset impeditus. Quodam die illo sacrificium offerente, cùm ex more sacram hostiã eleuarer, globus igneus magni splendoris ipsam ambiebat hostiam, calicemque eleuato ac rursùs depositò, repentè disparuit. Preces horarias, quas horas Canonicas vocant, studiosè perso!uebat. Media nocte cum Propheta semper surgebat, preces nocturnas, quæ matutinæ dicuntur, Deo offerens, neq; à cæteris diurnis Canonicis precibus abesse volebat. Somni erat parcissimi, rarò vel nunquàm illi indulgens, nisi vel lectione, vel itinere fatigatus: tunc enim necessitate adactus, detractis calceis, dabat membra quieti, cæteris vestibus indutus. Cubabat autem vel in nuda humo, vel glebis, crassis nodosisq; virgis vel stipitibus constratis: mollissimum capiti ceruical supponens, nempe aut Biblia sacra, aut saxum prædurum. Hospitalitatis erat præcipuè studiosus, ità vt rarò vel nunquàm à mensa sua pauperes & hospites abesse voluerit. Hominem quendam inopem cum vxore & quatuor liberis eius, plùs minùs nouem annis habuit domi suæ, ijsq; ea, quæ ad victũ cultũq; corporis pertinẽt, benignè suppeditauit. Erat sanè cumprimis misericors & liberalis, & ad præstandas eleemosynas valdè attentus. Ex quo benignitatis fonte manauit, quòd etiam alienigenas pauperes, item egenos, mala affectos valetudine, deformes, haud secùs atq; fratres suos humaniter excepit, affabilem, comem, familiarem se illis exhibuit, ad mensam suam sibi assidere voluit, de cibis suis illis apposuit, lectos apparauit, proprijs manibus illorum pedes abluit. Eiusmodi autem pietatis officijs certas assignârat ædes, in quibus ijs semper vacare posset.

Pſal. 118.

Sõnus eius.

Stratum.

Cernical.

Studia erga pauperes & peregrinos.

Et vt charitati, qua feruebat, abundè satisfaceret, ipse sibi vltrò subtrahebat vitæ degendæ res necessarias, & vt pauperibus benignè faceret, vestes & alimenta sua illis impertiebatur. Accidit quandoq; illis in locis magna frumenti caritas, nec erat beato viro plus, quàm vnus panis. Quem cùm vellet pauperibus elargiri, vicarius eius rogauit eos, quos vir sanctus inuitârat, nè id permitterent, quòd nullũ alium panem domi haberent. Vt ergò sensit vir Dei murmur vicarij sui, mox dimidium panem dedit illi, reliquam partem pauperibus distribuit. Cùm iam ad mensam eundum esset, & vicarius dimidium panem apponere vellet, quæsitum diligenter eo loco, quo eum reposuerat, reperire non potuit. Eccè autem nutu diuino muliercula quædùm illicò adest, tres magnos apportat panes, offert eos seruo Dei, & eius mensæ imponit, nec vltrà à quoquam videri potest. Alio die complures inopes ab eo stipem petiêre: sed cùm non haberet nisi paucos panes, diuino implorato auxilio, omnibus abundè satisfecit. Alio rursùs tempore cùm viro Dei non nisi vnus esset panis exigui precij, & multi ad eum confluxissent pauperes, illo vno pane, diuina fauente gratia, omnibus fecit satis. Visitabat quandoquè paræciam suam: occurritque illi homo egentissimus, petens ab eo stipem. Sed cùm nihil haberet, quod illi largiretur, capitium sibi detraxit, & pauperi dedit. Vix dimidij autem milliaris confecto itinere, capitium illud suo sensit capiti restitutum. Iniunxit quandoquè duobus familiaribus suis, vt quandam cistam frumentariam in suos & pauperum Christi vsus seruarent. Posteà autem illi apertam eam viderunt & seram prorsùs amotã, parumque in ea frumenti relictum. Mox igitur ad beatum virum id referunt, qui sic eis respondit: Facessat timor:

Panes diuinitùs augẽtur.

timor: Deo benignè nobis opitulante, satìs habebimus. Redeunt indè ad cistam, & eam conspiciunt frumento plenam.

Itẽ frumenti tum.

Multũ cõpatiebatur vir pius ægrotis, præsertim pauperibus, eosq; libenter visitabat, & pro illis Deũ fideliter deprecabatur. Matrona quædam nobilis malè valebat, nec potuit medicorum arte restitui. Itaque non parùm sibi pollicens de precum & meritorum beati Iuonis efficacia, illum inuitat ad conuiuium. Cernens autem vir sanctus eam cibum capere non posse, panem misit in calicem aquæ, vndè ipse potabat: cumq; ad Deum fudisset preces, panem illum obtulit matronæ. Comedit illa, & vsqueadeò repentè conualuit, vt posteà annis viginti superuixerit.

Matronam precibus sanat.

Alius quidam triennio grauiter laborauit, & à dæmone per illum loquente, mirè vexabatur. Eum igitur beatus Iuo ad se curauit adduci, & nocte illa apud se manere iussit. Manè surgens dæmoniacus, se liberatum sentit, Deoque & beato Iuoni gratias agit. Consolabatur vir Dei afflictos omnes pro viribus, eisque quantum licuit subueniebat. Volebant quidam pontem facere in flumine magno, quòd multi illud non sine præsenti periculo quotidiè transirent. Iam trabes multæ & varia materia ex artificum consilio comportata & præparata erat, sed prorsùs inutiliter. Vbi hoc resciuit beatus Iuo, illorum damnis afflictus, preces fudit ad Dominum: & eccè ligna, quæ nullum visa erant vsum habitura ad pontem efficiendum, mox apta & opportuna cernebantur.

Itẽ dæmoniacum.

Domum quandam vastabat flamma vorax. Accurrebant vicini & propinqui, vt adferrent remedium, sed nihil efficere potuêre. Indicatur periculum viro Dei, & ille precibus furentes extinguit flammas. Pacis conciliandæ Ecclesiasticæque libertatis asserendæ fuit perquàm studiosus, adeò vt eius causa nõ dubitârit mortis adire discrimen. Maligno concitante dæmone, inter mulierem quandam & eius filium atrox emersit discordia, nec vllis amicorum precibus potuit inter eos concordia sarciri. Audiuit hoc vir sanctus, mox sacrificium offert pro pace inter eos reformanda: & eccè ambo se permittunt eius arbitrio & voluntati, ipsiusq; opera pax redintegrata est.

Incendium precibus extinguit.

Venerunt quandoquè missi à rege Franciæ ad vrbem Trecorensem, qui ab Episcopo & eius collegio subsidij nomine quippiam extorquerent. Formidãte autem Episcopo & Canonicis, nè ecclesiæ thesauros illi absportarent, sanctus Iuo ad sacrariũ se contulit, illos thesauros defensurus. Cùm autem ministri regis ex episcopi domo equum abstulissent, eumq; vellent abducere, beatus Iuo illos adijt, equumq; ex illorum manibus ereptum, ad antistitis ædes reduxit, cùm priùs acriter illos obiurgâsset, quòd ea facerent, quæ ipsos minimè deceret. Abiêrunt autem illi, nec quicquam ex ijs, quæ diximus, tulêre secum. Pupillos & orphanos egregiè tuebatur, & eorum causa diuersis in locis adibat iudicia, patronum se illis exhibens: neque id tamen spe alicuius muneris aut præmij, sed pietate & iustitia permotus: immò verò suis impendijs illorum causas defendebat apud iudices, vt posset à Domino audire: Quod vni ex minimis meis fecisti, mihi fecisti. Indè adeò factum est, vt in illa regione meritò appellatus sit Aduocatus pauperum.

Ecclesiastic. cã immunitatẽ egregiè tuetur.

Matt. 25.

Aduocatus pauperum.

Fuit verò etiam insignis concionator, & verbi Dei zelosus inprimis seminator: neque in vna sua paroecia, ipsius curæ commissa, sparsit verbũ Dei, sed in tota illa regione. Ibat autem non sublimis equo, sed pedibus suis, Christi exemplo inductus, de quo scriptura dicit: Quàm pulchri pedes annunciantis & prædicantis pacem. Ibat quandoquè cum famulo suo, per diuersa loca disseminans verbum Dei. Venit autem ad quoddam magnum flumen, per cuius pontem transire solebat: sed cum iam aquæ planè operuerant. Edit igitur Crucis signum, & aquæ se diuidunt, liberumque præbent iter transeunti cum famulo: rursusque ad pristinum redeunt locum, postquàm illi à ponte abierant. Gentes autem eius regionis, cùm eius conciones audiuissent, conuersæ sunt.

Esa. 52.

Crucis signo diuidit aquas.

Erat præterea contemplator egregius. Non rarò accidit, vt cùm eum putarent alij rebus terrenis occupatum, animo totus esset ad cælestia suspensus. Sæpè etiam à beatis spiritibus visitabatur. Sedebat quodam die ad mensam: superuenit autem quidam, vt videbatur, pauper miserabilis, vili habitu indutus: quem ille comiter & cum multa humanitate excepit, sibique in mensa assidere atq; è sua scutella cibum capere voluit. Sed cùm pauper ille parùm sumpsisset cibi, mox surrexit à mensa, & dixit:

Domi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dominus vobiscum. & eccè, qui visus fuerat abiecto habitu & deformis, iam pulcherrimus & multa luce conspicuus, candidaque veste amictus conspicitur, ità vt eius lumine tota illa splenderet domus, seque eorum aspectibus subducit.

Alio die, sedente beato viro in sacrario Trecorensis ecclesiæ, columba quædam aduolauit mirè illustris, cuius splendore tota ecclesia vnà cum sacrario mirificè illustrabatur. Sedebat quandoquè ad mensam cum multis pauperibus: & eccè insidet eius capiti auis quædam exigua, ad pectus colore niueo, ad tergum viridi. Apprehendit autem eam vir sanctus, & manibus blanditer demulcens, paulò pòst dimittit, dicens: Abi in nomine Domini. & illa confestim disparuit.

Iam multis ieiunijs & laboribus intolerandis, cruciatuque multiplici vir beatus corpus suum valdè extenuârat, cupiebatque cum Apostolo dissolui & esse cum CHRISTO Itaque diuinitùs præstitum illi est, vt obitùs sui tempus antè præsciret. Quæ causa fuit, vt etiam tum, cùm se sentiret plùs solito viribus debilitari, nullum vellet remedium admittere, sed perindè acsi rectè valeret, humi cubaret, non multis substratis palcis, versusque ad Crucis imaginem, quam perpetuò in suo asseruabat cubiculo, cum multis lachrymis & suspirijs Dominum precaretur. Cùm autem extremæ Vnctionis sacramentum percepisset, Crucis signo se munijuit, spiritumque suum præpotenti creatori humiliter commendans, deinceps nihil locutus est. Tota autem nocte sabbati vsque ad diem sequentem oculis apertis, & in Crucis imaginem defixis tacitus iacuit. Illucescente Dominica die, qui tunc fuit proximus ab assensione Christi, & incidit in decimum & nonum Maij diem, spiritum reddidit, eiusque sacrum corpus in Trecorensi ecclesia humatum est. Insignita autem post eius obitum facta sunt miracula, Deo eius meritis eximia reddente testimonia: visitaturque sepulcrum eius quotidiè cum multa deuotione etiam ab illis, qui aliundè ex diuersis orbis regionibus ad illud confluunt propter multa beneficia, quæ sancti viri meritis & precibus illic diuinitùs conferuntur. Surdi enim audiunt, cæci vident, claudi ambulant, muti loquuntur, leprosi mundantur, ad vitam mortui reuocantur, profligantur ex hominum corporibus nequam spiritus, ad poenitentiam permouentur peccatores, res amissæ recuperantur, bella sopiuntur, captiui ex infidelium manibus eripiuntur: in custodias & carceres coniecti, subitò expediuntur: inter discordes sarcitur pax, malignæ conspirationes dissipantur, qui nauigant mare, ad portum incolumes pertingunt. Nimiùm prolixi erimus, si particulatim omnia perscribere velimus.

Phil. 1.

Accipit extremâ vnctionem.

Excedit è vita.

Miracula ad sacras eius reliquias.

Clemens, eius nominis VI. Romanus Pontifex, eo tempore, quo Clemens VI. & Benedictus XII. Romanæ Ecclesiæ præerant, sæpè diligentem nauauit operam, vt beatus Iuo in sanctorum numerum referretur. Eiiter agenti apparuit vir sanctus, scipionem manu tenens, iussitque vt susceptum illud negocium accuraret, & ad effectum perduceret. Itaque admodùm solenni ritu posteà accessit ad adscribendum illius nomen catalogo sanctorum, eumque pro sancto habendum pronuncians, solenniter, vt vocant, canonizauit anno Saluatoris CHRISTI 1347. die 19. mensis Maij. Graui tum morbo affectus erat nepos eius Pontificis, idemq; Archiepiscopus Narbonensis, spemq; vitæ eius medici & periti homines abiecerant. Sed cùm illius amici, Dei & beati Iuonis opem implorâssent, certumque votum beato Iuoni nuncupâssent, starìm illi instaurata salus est. Permulta alia miracula studio breuitatis prætermittimus.

Clemẽs vicum in sanctos refert.

VITA

BITVRICENSIS, AB EIVS QVODAM AEQVALI *conscripta, simplici stylo, quem propterea mutauit in gratiam lectoris F. Laur. Surius.*

BEatus Austregisilus apud vrbem Bituricensem patre Gundino natus est. Facultates ei mediocres fuêre, quæ ad vitam degendam abundè sufficerent. In pueritia literis discendis admotus est: sed cùm ei corporis vires accreuissent, parẽs eum adduxit ad Guntrãnum regẽ, vt ei suam nauaret operam. Itaque tempus non exiguũ in eius regis aula exegit, prudenter se gerens in ijs, quæ ex officio ei facienda incumberent. Et erat sanè regi gratissimus, eique manus abluenti offerebat linteum, quo eas extergeret: quo factum est, vt eum mappariũ id temporis vocitarent. Erat quidem habitu adhuc secularis, sed eleemosynis, precibus, vigilijs die noctuque gnauiter incumbebat, atque ad cælestem patriam incredibili desiderio anhelabat: iamque in seculo fideliter illi inseruiebat, cui in cælis inseparabiliter inhærere peroptabat. Cœperunt autem illi molesti esse parentes de ducenda vxore, at ille pudicitiæ studio & amore, nuptiarum onera & molestias deuitans, differebat semper, & in aliud tempus reijciebat eius rei cogitationem, ità dicens: Hac in re Dei nobis inquirenda & expetenda est voluntas. Et incertum valdè est, bonámne, an malam habiturus sim coniugem. Si bonam, metus erit, nè perdam: si malam, rursùs metus erit, nè non possim carere Quid igitur in hunc me vultis ancipitem laqueum conijcere, eoque me adigere, vt inani cura & solicitudine ijs me implicem, vndè pluceam mulieri? Cùm verò possim mea vti frui libertate, cur me in alterius redigitis seruitutem? Audiebant hæc parentes, sed non æquis animis: itaque etiam maiori contentione vrgebant, vt ipsis obsecũdans, in matrimonium consentiret. Ille verò nè eis mœrorem adferret, quos mâllet hilaritate perfundi, se quod hortabantur, facturum recepit, modò Dominum ità velle sentiret. Cùm igitur in regis ministerio, vt diximus, versaretur, cœpit huius rei aliquam cogitationem suscipere, secumque tractare quidnam ipsi potissimùm faciendum esset. Venit autem ei in mentem, haud procùl habitare tres viros, eiusdem nationis & pari facultate. Eorum itaque nomina in tribus chartulis descripsit, easque altari imposuit, palla eas operiens in basilica S. Iohannis, quæ prope Cabilonensem vrbem sita est, simulque votum fecit se tres noctes in precibus perpetuis exacturum, ac deindè manũ missurum ad chartulas, & quam primam apprehendisset, eius viri filiam se sibi coniugem petiturum, cuius in ea nomen exaratum esset. Primam igitur noctem non difficulter sine somno peregit: altera verò cœpit somno prægrauari: cumq; nocte intempesta importunitatem eius ferre non posset, flexo poplite, ad aserem incubuit, & obdormiuit. Ecce autem per visum assistunt ei ante altare duo senes decoro vultu, aitq; alter ad alterum: Cuius filiam hic Austregisilus ducturus est vxorem? Respondit alter: Itáne ignoras, quia iam sibi desponsam habet? Cuiusnam filiam? inquit alter. Respondit: Iusti iudicis. Sub his verbis Austregisilus expergefactus, cogitat secum, quis ille sit iustus iudex, cuius filia necdùm nupta sit. Sed cùm certi aliquid cõsequi non posset, animi dubius, ibat more suo ad aulam regis, peruenitque ad diuersorium quoddam, vbi hospites inuenit, senem pauperem cum vetula coniuge. Dixit autem ad eum vetula: Subsiste parùm, & referam tibi somnium, quod hac nocte habui de te. Videbar mihi audire magni cuiusdã soni fragorẽ, quasi psallentium voces, & aio hospiti tuo: quid est isthuc, quod hîc audio? nũ festus hodiè dies agitur à sacerdotibus, & processio solennis futura est? Ille verò dixit: Hospes noster Austregisilus vxorẽ ducet. Tũ ego mirificè exhilarata, cũ multa alacritate pgredior ad plateã, visura vultũ sponsæ tuæ. Cũ autẽ preiretẽt clerici in albis vestib', ferẽtes cruces, & vt fit in pcessione, psalmos ca-

In aula Guntrãni regis degit.

Eius exercitia.

Visio eius dormiẽtis.

Processiones iã olim cũ crucibus &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

canẽtes,tu postremus veniebas,teque à tergo sequebatur populus: considerante autẽ me curiosiùs,nulla se mihi obtulit nostri sexûs persona, neq; potui videre puellã, quam te ducturũ audieram. Dico ergò hospiti tuo:Vbi est puella, Austregisili futura coniunx?Respõdit ille:An nõ vides illam in manibus eius?Cumq; respicerẽ,nõ potui quicquam videre in manibus tuis, prẽter euangelij codicẽ. Intellexit itaq; vir beatus tum ex visione sua,tum ex somnio mulieris,diuinitùs se ad sacerdotij ministerium vocari. Cùm verò ad palatiũ venisset,& pulsanti fores ianitor aperuisset, intrante ipso ædes regias,magna voce dixit rex: Posuisti in capite eius coronam de lapide precioso, & cætera quæ sequuntur. Ex eo tempore confirmata est in eius animo sententia ea, qua se credidit à Domino ad sacerdotium vocari, cœpitque enixiùs in bonis operibus proficere,porrò nuptiarum cogitationem omnem ad solas terras relegare.

Pſal.20.

Sed totius malitiæ architectus,liuidusque humani generis hostis diabolus,cùm videret eum toto desiderio ad illam veram vereque beatam æternæ patriæ gloriam aspirare,fraudulentis machinationibus cœpit excitare scandala, quibus à sancto proposito Dei seruum retardaret. Erat per id tempus in palatio regis Betellinus quidam, homo potens,qui per fraudem ex fisco regio quippiam sibi magna temeritate vendicârat. Cùm autẽ eũ argueret rex, ille per calumniam & mẽdacium in Austregisilũ culpam confetre nitebatur. Accersitus ergò à rege Austregisilus, & ea de re interrogatus,negauit se in culpa esse. Illis'ità disceptantibus,rex ira vehementer commotus, iussit eos duello inter se creare,vt fallax diuino iudicio demonstraretur. Iam certaminis aderat dies, & Austregisilus manè surgens, clypeũ cum iaculo per pueros suos misit in agrum,vbi rex inter se confligentes expectare consueuerat: ipse autẽ ad æcclesiã S. Marcelli,precandi causa se conferens,pauperẽ obuiàm habuit,cui quid daret, praeter trientem vnum,nõ habuit. Nam si qui alij priùs apud eum fuêre, in similem vsum expensi erant. Succurrebat ei illud Propheticum: Beatus,qui intelligit super egenum & pauperem:in die mala liberabit eum Dominus, & non tradet eum in animam inimicorum eius. Dato triente,ingreditur in basilicam:factaq; oratione, crucis se signo muniuit,quod est armatura Dei. Deindè fretus conscientia innocentiæ suæ, & nihil hæsitans adfuturum sibi iustum iudicem Deum, imperterritus properabat ad certaminis locum: vbi cùm sustineret aduersarij aduentum, ecce quidam è Betellini ministris adest,nunciat regi anhelus & vultu lugubrim,ortuum esse Betellinum. Rex tam celerem eius obitum certiùs indagare volens,scisitatur ecquid illi acciderit. Respondit minister: Cùm Betellinus seruus tuus hesterno die ad palatium veniret, manit quodam loco:die autem hodierno illucescente, equum mansuetissimum sibi iussit apparari:quẽ vbi ascendit,mansit equus immotus. Betellino autem calcaribus eius latera fodiente,velocissimo cursu exiliens, ingenti impetu sese cõtorsit,caputq; iumgens pedibus,anteriores pedes sursùm extulit, & eousque Betellinum miserandum in modum exagitauit atque concussit,donèc ab alto præceps in terram rueret. Nec sic tamen contentus fuit equus, sed iunctis pedibus caput illius calcauit & protriuit,vt sanguis è naribùs &auribus erumperet, citiusq; animam efflaret, quàm posset leuari è terra. Accidit ergò illi,quod Propheta dicit: Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. His auditis,rex Austregisilum ad se vocat,dicitque ei: Deus omnipotens, cuius tu opem fideliter implorâsti,pugnauit pro te. Mortuus est enim Betellinus, diuina cum vltione persequẽte. At ille inimici interitu nequaquàm lætabatur,sed gratias agebat Deo, quòd ipsius manus ab eius hominis sanguine seruâsset impolluras. Sic ergò benigna Saluatoris potentia,famulum suum,quem dignum sibi sacerdotem delegerat, adhuc in seculari habitu degentem,ab intentatis illi teterrimi dæmonis insidijs liberauit,

Horrenda mors calumniatoris.

Pſal.5.

Crescebat interìm in amore Dei Austregisilus,& bonis operibus quotidiana adiciebat incrementa,valdeque cupiebat in Clerum adscribi, sed cuius opera id à rege impetraret. necdùm compertum habebat. Erat autem apud regem id temporis inter alios aulæ proceres vir præstantissimus,idemque prudentissimus, Aethereus nomine,cuius fidei arcana sua omnia rex committere non dubitabat: qui tunc dignus quidem episcopatu, postea Lugduni quæ est Galliæ nobilissima ciuitas, episcopus ordinatus est. Is Austregisilum inprimis charum habebat, eumque rogauit Austregisilus, vt ageret apud regem,quô eius permissu liceret ipsi in Clerum transire. Egit ille cum rege

Aethereus Lugdonen episcopus.

rege,& rex assensit. Acceptis indè literis,abijt Austregisilus Antissiodorũ, & à B Aunario episcopo decisa cesarie,clericus effectus est, & ordinatus subdiaconus. Deinde ad memoratũ Aethereum profectus est,qui iam Lugduni factus episcopus, eum cum ingenti gaudio humanissimè accepit, presbyterumque & Abbatem B. Nicetij Episcopi & confessoris ordinauit, atque in amoris testimonium & augmentum,de rebus ecclesiæ quendam ei locum,quem Albianum vocant,attribuit.

S. Austregisilus fit presbyter.

Quodam vindemiarum imminente tẽpore,cùm iam præcoquæ essent vuæ, abijt B. Austregisilus ad vindemiam:sed priùs iussit apparari vasa,quibus vinum condereturCùm autem musto iam vas vnum impletum esset, aliud quoddam vacuum supererat,quod ad viginti mensuras caperet. Eadem autem nocte ex torculari expressa est vini vna ferè ampliora, quam iussit vir sanctus in illud vas vacuum infundi: ac deindè in cellam vinariam ingressus, post orationem signum crucis expressit, atque manè ad ecclesiam abijt. Custos illius vasis, cùm venisset in cellarium, velletque inspicere, num vasa à musto salua essent, videt vas vacuum,instàr aliorum,quæ musto plena erant, vsqueadeò redundare vino, vt permultum in terram dilaberetur. Ille rei nouitate obstupefactus,ilicò cucurrit ad basilicam,nunciauitque viro Dei, quid accidisset. Iussit autem vir sanctus eum rem apud se tacitam habere,hominemque à se dimisit.

Vinũ auctũ diuinitùs.

Cùm iam autem Dominus,quemadmodùm decreuerat, manifestum vellet reddere seruum suum,eo tempore,quo erat cum beatissimo Aethereo episcopo in villa quadam Gebennensis territorij iuxta locum, haud procùl ab ea villa aberat castellum quoddam desertum,& omni habitatore vacuum. Erant verò illic etiam ecclesiæ quædam,sed propè semirutæ. Ibat ergò B. Austregisilus ad eum locum, orandi causa,& cùm neq; custodem vllum,neq; clericum illic reperisset vigilantem,patẽtibus ostijs, sed sacrario obserato, Missam in ecclesia celebrare voluit. Deerat autẽ aqua,qua manus ablueret,& quam sacrificio misceret. Dixit igitur amico suo Marculpho, id temporis lectori, nunc verò Abbati eius basilicæ, vbi corpus eius humatum est: Perquirite pauxillum aque,vt hîc Missas celebremus. Quæsierunt illi,sed nihil inuenerunt. Reuersi autem ad eum in ecclesiam,viderunt ostia sacrarij aperta, quæ antè clausa conspexerãt:cumque ingressi essent,inuenerunt ipsum virum Dei stantem, & coram se habentem duas crateras, alteram vino, alteram aqua plenam: quæ res non mediocri eos admiratione & pauore affecit.

Hîc videtur historię huius antiquitatem.

Tempus aderat,quo ad sublimiorem honoris gradum eum Dominus subuehere voluit. Mortuo Bituricensi Episcopo Apollinari, in eius locum omnium vnanimi consensu,rege quoq; annuente, suffectus est Austregisilus: quam functionem duodecim annis præclarè administrauit,quemadmodùm ab angelo ei fuerat antè prædictum. Cùm enim vrbis Bituricensis primos fines esset ingressus, nocte illa mansit in villa,quæ Germiniacum dicitur: porrò diluculo vocauit ad se Sulpitium diaconum,qui ei posteà in episcopatu successit,itemq; Desiderium diaconum,eisq; dixit: Hac nocte Dominus mihi reuelare dignatus est,me annis duodecim ad huius ecclesiæ gubernacula sessurum. Per id tempus mulier quædam in eiusdem ciuitatis suburbio iamdiù laborabat membrorũ ariditate,neruorumq; cõtractione,ità vt membrorum ferè omnium officio esset destituta, aliorumq; manibus ad loca necessaria eam deportari oporteret. Ea se petijt à vicinis ad virũ Dei deferri. Tulerunt illi eam ad altare: vbi cùm eam conspicatus esset vir sanctus,diuinũ oũcium in ecclesia perfoluturus,audiuissetq; eam dicentẽ sibi: Sancte Austregisile,adiuua me:ità ait, Domini virtus & pietas sanare te potest:sublatisq; ad cælum oculis & manibus, Extende,inquit,ad me manum tuam. Illa respondente, se id facere non posse, ipse manu eius apprehensa,primò digitos, deindè cætera eius membra extendit, tandemq; in pedes erectam integerrimæ sanitati restituit,dixitq; illi: Vide,nè in pristina relabaris vitia,& deterius aliquid tibi accidat. Ferebatur enim mulier illa ante morbum impurè & luxuriosè vixisse.

Biturien sis fit Episcopus

Huius Sulpitij vitã habes Tomo 1. die 17. Ianuarij.

Contracta mulier sit sana.

Eodem tempore apud Bituricenses erat Bercoara,sancta Christi famula,illustris genere,sed mente longè nobilior. Ea cùm suo more nocturnas in precibus vigilias ageret,in platea sub stillicidio domûs vidit hominem inopem iacentem, Beroaldũ nomine, pannis obsitum,membris omnibus contractum. Miserta hominis,perqui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

siuit quid ità illic iaceret. Respondit ille: Morbo hoc iamdiù premor, nec est qui mihi opem ferat. Vellem libens ire ad ecclesiam, & me S. Austregisili conspectibus præsentare, sed vires non suppetunt. Tum illa ingemuit, & erga afflictum commiseratione permota, iussit pueris suis, vt eum à terra leuarent, & suppositis manibus tãquàm funus exanime ferrent ad ecclesiam, deponerentque iuxta altare, vbi iam erat vir Dei: qui vt vidit hominem contractum, sensit in spiritu, propter peccatum accepta potestate, nequissimum spiritũ hoc mali ei intulisse. Iussit ergò eum aliò transferri, & aliquãdiù in prece prostratus, deindè ad pauperem accessit, &, si rectè memini, præcepit vt in balneum mitteretur: contrectansque eius membra & extendens, diuino implorato auxilio, eum morbo liberauit, ità vt multis posteà annis superuixerit.

Item cõtractus vir.

Matrona quædam nobilis & religiosa, Paterna nomine, in ministerio suo habuit puellam familiarem, quę Augusta dicebatur. Ea cæca fuit. Scripsit autem Paterna literas ad B. Austregisilum, orans vt à puella cæcitatem depelleret. Vir sanctus vitã puella, suspexit ad cælos, Dei opem implorans, oleumq; benedicens, cæcæ perunxit oculos: & mox oculis eius reddita lux est.

Cæca benedicto oleo curatur.

Per idem tempus fuit illustris matrona Deoq; dicata Austreberta, coniunx quòdàm Cranoaldi illustrissimi viri. Hæc referre solet, quod ipsa præsente gestum fuit. Vnus è pistoribus eius, Leodemarus, morbo atrocissimo vexabatur. Habebat autem ipsa panem, à sancto Austregisilo benedictum, ipsiq; ab eo pro eulogijs transmissum. Seruabat ea hunc panem, vt si quis malè affectus videretur, illi integra fide sumendũ præberet. Rogauit ergò quosdam, vt pistorem hunc appræhenderent, & in eius os ex illo pane aliquid inferrent. At ille prorsùs recusauit, nec quicquam eius sumere voluit: ingestus est tamẽ ipso etiam inuito in os eius panis, moxq; ille malum omne, quo cruciabatur, euomuit, & redditus sanitati, hodieque officium suum facit.

Vide effectum panis benedicti.

Molitor quidam Monulphus Dominico die voluit molã corrigere, magna temeritate ductus: arreptoque instrumento ferreo, cœpit terere molam. Et eccè diuina in eum seueritate animaduertente, manubrium eius instrumenti adeò manui eius adhæsit, vt nullus id indè posset amouere: prorupit verò etiam sanguis inter digitos eius, qui conputrescens, fœtore suo nauseam mouebat asspectantibus. Accessit autẽ ad B. Austregisilum, & ab eo remedium petijt, neque id frustrà. Nam viro sancto manum illius contrectante, & ferrum auferente, dolor omnis abscessit, & manus sanata est.

Frioualam puellam, parentibus charissimam, apud vicum Brioderum improbissimus dæmon valdè cruciabat, ità vt ceu phreneſi| compræhensa, noctù diuque peruersasque voces, auium garritus, boum mugitus horrido clamore ederet. Lugebant parentes, vicini condolebant, mirabantur omnes tantillam ætatem in tanta acerbitate durare posse. Adducitur tandèm ad virum Dei. Ille sentiens hostis versuti vexationem puellam exagitari, iussit eam altari propiùs admoueri. Deindè cùm corpus Domini priùs ipse confecisset atque sumpsisset, etiam puellæ dedit. Et eccè sumpta Eucharistia, confestim clamare desijt: porrò vir sanctus vestes eius benedixit, præcepitque parentibus, vt religioso habitu eam induerent, ipsamque iussit à vino & carnibus abstinere. Factum est ità, atque ab ea hora, profligato dæmone, puella illa pristinę incolumitati restituta est, hodieque in monasterio beatæ Bertuaræ inclusa, inter alias Dei famulas laudabili conuersatione degit.

Vide vt tractet dæmoniacã puellam.

Obitus eius

Iam tempus aderat, post labores quiete sempiterna perfruẽdi. Itaq; seruum suum Christus iussit è corpore exire. Cumq; sacrum eius corpus ad ecclesiam humandum deportaretur, iuuenis panperrimus Leonastus, multo iam tempore contractus, ità vt plantæ pedum eius ad poplites adductæ cernerentur, ad eam ecclesiam allatus est, atq; ad viri Dei sepulcrum ea nocte iacuit, membrisq; laxatis, suis pedibus sanus domum reuersus est.

Non possumus non commemorare hoc loco, quod venerabilis presbyter Ianuarius refert, qui præsens interfuit, quandò vir Dei à B. Taureco Episcopo sepulturæ mandatus est. Cùm ex more tumulus eius iam humati cõponeretur, Taureco Episcopo stante ad pedes eius, presbyter Ianuarius vidit Austregisilum ad dextram Taureci Episcopi adstare in candidis vestibus, eleganti facie. Mirante autem Ianuario, quid hoc sibi vellet, subitò ab eius oculis disparuit. Longum est omnia beati viri miracula annotare, cùm eius precibus permulti ex diuersis sint erepti morbis: cõplures capite damnati & in carceres coniecti, magno miraculo à vinculis absoluti, ad ecclesiam nullo resistente confugerint: innumeri pauperes, viduæ, orphani, eius benignitate & eleemosynis sustentati sint. Obijt autem plenus dierum in confessione bona. Eius intercessione vtinàm consequamur, vt si meritis eius æquari non possumus, saltem imitatores esse conemur, præstante illo, qui in Trinitate perfecta viuit & regnat Deus vnus per infinita secula, Amen.

Visio Ianuarij presbyteri.

Cùm adhuc in humanis ageret B. Austregisilus, tanquàm pastor bonus curam ecclesiæ & plebis sibi commissæ quotidiè peruigilem gerebat, atq; eam à luporum faucibus seruare studebat. Accidit autem, vt ex palatio Theodorici regis, ipso rege permittente, ad vrbem Bituricensem accederet Guarnerius homo sæuissimus, auaritiæ & rapinæ lucro addictus, superbia tumidus, ab ea vrbe pecuniam regis nomine, quam dare non consuêsset, exacturus. Permoti ciues insolito onere, omnes ad B. Austregisium confugiunt: orant, vt hanc vim ab ipsis propulsare velit. Vir sanctus ad Deum se confert, diurnis atque nocturnis precibus eius aures continenter pulsat, vt populum suum hac vexatione liberet. Iam ad vrbem aduentabat miser ille Guarnerius, & ad eum exit sanctus episcopus, atque pro commissa sibi plebe murum se opponit, paratus etiam, si res ità postulet, Christi exemplo pro ouibus suis animam ponere. Dicit Guarnerio: Vndè venis homo improbe? Ecquid facere instituisti? Non permittat Deus, vt in hanc intres vrbem, & ciuium censum agas. Tum verò Guarnerius, acri ira cõmotus, quòd inuito episcopo non esset regis & suam explere volũtatem, furibũdus ad regem abit, nunciat illi, renitente Austregisilo episcopo, quod ipse iussisset, se facere non potuisse. Interea verò beato fine Austregisilus quieuit in pace, eiusq; diaconus Sulpitius illi successit. Redit posteà Guarnerius, executurus sub Sulpitio, quod sub Austregisilo non poterat. Sulpitius verò anxius, ad Dominum confugit, ab illo consilium rei benè gerendæ petens. Erat enim vir mitis & lenis, hominisque violentiæ vt resistere posset, non videbat. Deindè Guarnerium adit: orat vt qui sub ipsius decessore ab eiusmodi onere immunes fuissent, illos etiam suis tẽporibus pateretur solita gaudere libertate. At Guarnerius homo ferus viri Dei preces cõtempsit. Dixit itaque illi Sulpitius: Si quidem contra ius & fas tua eris potitus voluntate, non diù tamẽ impunè feres. Ille verò in vrbem ingreditur, facit vt erat iussus, omnibusq; pro voto expeditis, corpore, non animo, adit S. Austregisili ecclesiam, tãquàm preces illic oblaturus. Vt vidit autem monumentum sancti viri à fidelibus Christianis auro argentoque mirificè exornatum, dixit arrogantissimè: Austregisilus aurum suum & argentum in pauperes erogare debuit, non iubere, vt suum sepulcrum illo tegeretur. Non hoc ille dicebat, quòd ei curæ essent pauperes: sed instàr ludæ prodi- Etiã anti-
toris auaritia æstuabat. Pòst à sepulcro viri Dei discedens, orationis causa altaria cir- quitùs ornabant se-
cumibat. Cumq; in ipsa basilica ambularet, lignum quoddam, ad quod vela suspensa pulcra sanctorum.
erant, ab alto ruit super caput eius. Manauit igitur sanguis per oculos & barbam, & ad terram vsq; defluxit. Et miser ille clamauit voce, qua potuit: Austregisilus, dum vixit, semper in me hostili animo fuit, & iam mortuus me propè interficit. Ità infelix nec culpam agnouit suam, nec à beato viro veniam petijt: immò verò feruens malitia, Angustudunum ire instituit, vt eius loci episcopum perderet. In ipso autẽ itinere in pago quodam, cùm omnes recubuissent, surrexit à mensa, & ad exonerandum ventrem secessit. Interìm somno correptus, obdormit. euigilans dicit assistentibus: Austregisilus & Sulpitius hac hora vrceum aureum miserunt mihi. Quis vestrûm habet illum? Negantibus illis se quicquã eiusmodi vidisse, sua verba repetijt, nesciens quid diceret. Mox autem intestina eius & viscera omnia in cloacam deciderũt, eaq; nocte vitam perdidit. Ex eo tempore nemo ausus fuit regiorum ministrorum ab vrbe Bituricensi eiusmodi pecuniam extorquere, absterrente omnes tam diro interitu illius qui talis exactionis primus author fuisset.

Non patitur plebem suam insolita exactione premi.

Posteà cùm Pipinus Francorum princeps aduersùs Eudonem Aquitanię principẽ pugnaturus, ad Bituricense oppidum venisset, Barbari in villa, quæ Carobeias dicitur, domum S. Austregisili, in qua ille crebrò dormierat, inflammare voluerunt, nihil

Universidad de Deusto
Biblioteca

fracti admonitionibus vicinorum,qui illis dicebãt, di ui nitùs multa illic edi miracu-
Vide vltio. nẽ cęlestem. la. Sed simulatquè domum incenderunt, arrepti à dæmonibus, partìm se in ipsas flã-
mas iniecerunt, partìm dentibus se laniârunt,partìm membra sibi corporis trunca-
runt. Vbì Pipinus id cognouit, exercitu eius ea re valdè exterrito, edicto cauit, nè
quisquam res aut villas S. Austregisili attingeret. Non multò pòst Eudo eandem vr-
bem obsidens,Agnum,virum primarium in monasterio B. Austregisili manere iuſ-
sit. Ille verò res monasterij omnes,illic repertas,distribuit comitibus suis. Postquàm
autem vrbs se Eudoni dedidit,essetq; pax proclamata,Abbas eius monasterij Bertra-
dus,cum muneribus profectus est ad Agnum,dixitq; ei: Accipe exiguũ munus argen-
ti,quod fratribus relictum est,misericordemq; te præbe seruis Dei,vt possint viuere,
& pro te rogare Deum. At ille nimiùm superbus, Abbatẽ irridens,ait: Eudo domi-
nus meus iussit,vt teipsum vel in carcerẽ conijciam, vel captiuũ abducam, & tu me
rogas pro monachis tuis? Redit Abbas ad fratres suos, narrat fruſtrà se rogâsse
Agnum:monet,ad Dominum & S. Austregisilum preces fundant. Eunt monachi ad
sepulcrum beati viri,cum multo dolore & lachrymis preces Deo offerunt, ità dicẽ-
tes: Vides omnipotens Deus,res,quas dedisti nobis,vt tibi seruire possimus,impro-
Expilator rerum eccle- bum hominem vsurpare sibi. Interim Agnus omnes S. Austregisili villas perlustrãs,
siasticarũ di- quicquid inuenire potest,secum abducit. Porrò iter agenti appáret S. Austregisilus
uinitùs pu- nitur. in somnis,dicitque ei: Cur tam immaniter me deprędatus es,& fratres meos tanto
mœrore affecisti? His dictis,grauiter eum verberat in capite. Euigilat miser, altaq;
voce clamitat: Succurrite mihi, En Austregisilus episcopus me cecidit, nec mihi
spes viuẽdi vlla relicta est. Ocyùs ite ad Eudonẽ principem,qui me iussit res S. Au-
stregisili occupare,rogetisque eum,vt me suis facultatibus redimat. Ego enim dum
illi pareo,hac me calamitate implicaui. Eudo,his auditis, valdè extimuit, iussitque
omnia confestìm reddi, quæ Agnus erat prædatus ex villis beati viri, vetuitque nè
quis deinceps quicquam ex eius rebus sibi vsurparet. Deindè mẽsæ assidẽs, memor
Agni,misit ad eum quoddam vasculum argenteum, vt in scelerum suorum emen-
dationem offerret Deo. Agnus autem vt vidit tam exiguum munus,ait: Quãtillum
est hoc,vt offeram pro innumeris maleficijs meis? & his dictis, expirauit.

Paulò pòst è monasterio S. Austregisili Fredegisilus vnus ex proceribus Eudonis,
abegit iumenta. Cumq; ea multamq; aliam prædam ad suas ædes adduxisset, iamq;
Item alius. homo superbissimus ea inter suos partiri vellet, mox acri correptus febre, vitã de-
sperat suam. Venit autem illi in mentem, S. Austregisilum monachos suos ab omni
secularium hominũ iniuria tueri solere, nec ferre, vt quisquam impunè eos lædat.
Itaq; Salomoni Abbati monasterij & fratribus eius remittit ea,quę abstulerat,mul-
tumq; orat,vt Dominum pro ipso deprecetur, vt & salutem corporis,& sceleris sui
veniam obtinere queat. Abbas monasterij cum eulogijs mox nũcios mittit ad eum,
qui ei S. Austregisili benedictionem offerant. Ille gratias agit,inuocat S. Austregi-
silum,cum multa reuerentia percipit ex ijs, quæ Abbas miserat: statimq; viġore re-
cepto,à ministris se iubet deportari ad iumẽta,vt suis manibus reddat abiata. quod
cùm fecisset,ilicò pristina illi salus reddita est.

Per idem tempus Adroaldus,vnus ex Eudonis comitibus, Abbatem S. Austregi-
sili Bertradum captiuum detinuit,voluitq; vt auro & argento se redimeret. Com-
pulsus Abbas, quicquid auri & argenti habere potuit, atq; insuper valdè inuitus ca-
licẽ vnũ aureum aliaq; sacrata vasa ipsius cœnobij, illi dedit: atq; ità dimissus,ad fra-
tres mœstissimus redijt. Illi verò nocte ac die rogabant S. Austregisilũ,vt ablata cu-
Adroaldus cãdẽ ob cau- raret reddi. Et eccè magnus timor peruadit Adroaldum,& neq; edere,neq; bibere,
sã punitur. non dormire, non stare, non ingsedi potest. Aderat illic seruus Dei Iulichannus,à
quo petijt cõsilium, quid agere deberet,cùm illi morbum suum aperuisset. Ille ve-
rò homo doctissimus & valdè sapiens,quæsiuit ab eo,num quid ex rebus S. Austre-
gisili vsurpâsset iniquè. Fatebatur Adroaldus,se calicem aureum Austregisili & per-
multa alia apud se habere. Tum ait ad eum vir Dei: Non audiuisti,quemadmodùm
S. Austregisilus punit hostes suos? Si vis vel in crastinum prorogari vitã tuam, actũ-
tùm restitue ablata illi. Adroaldus multo terrore correptus, remisit omnia, & sani-
tas redijt: ac deindè quoàd vixit,vota B. Austregisilo persoluens, pro sui castigatio-
ne gratias illi egit. Id temporis apud Bituricẽses erat quidam vir bonus, Lupus no-
mine

mine,benè moratus,humilis, sapiens, castus,sobrius. Is ardenti desiderio precandi
causa Turones profectus est: vbì cùm diutissimè in basilica beatissimi Martini in pre-
ces incubuisset,quidam Dei seruus eum ad se accersit,querit quî vocetur,vndè vene-
rit,quid sibi velit. Respondit ille: Lupus ego vocor: apud Bituricenses dego, vẽni au-
tem huc pro peccatis meis preces oblaturus. Dixit ei alter ille: Est quod indicatum
velim monachis S. Austregisili. Ego in Biturìcensi vrbe corpore nunquàm fui, spiri-
tu autem fui per hos dies in ecclesia B. Austregisili, vbì intrà sancta sanctorum vidi Visio cuiusdã boni viri
beatissimum Petrum Apostolum,inuitante B. Austregisilo,stãtem,& cum eo S. Sul-
pitium & S. Laurianum,aliosq; multos eius vrbis incolas, & corpore illic quiescen-
tes. Procùl autem coram illis stabant Adroaldus,Bladegisilus, Sophronius, Guntal-
dus & pleriq; alij,qui casas Dei prædati fuerant & euerterant. Vidi autem B. Austre-
gisilum procidentem ad pedes S. Petri,sicq; dicentem: Vlciscere nos,beate Petre, de
hisce malignis prædonibus, qui casas nostras diripiunt, & seruorum Dei facultates
expilant. Tum B. Petrus iussit in eos omnes animaduerti,quosdam verò ęternis sup-
plicijs addici. Ad extremũ,Adroaldum virga, quam manu gestabat,in capite percus-
sit,volens eum interficere. At B. Sulpitius, quippe vir mitis, orauit nè occideretur.
Sed ei se opponens S. Austregisilus: Iráne,inquit,æquum tibi videtur,frater,vt negli-
gamus preces fratrum nostrorum,qui iniuria affecti sunt? His dictis,visio illa ablata
est à me. Cùm autem Lupus hæc audiuisset,ad Bituricenses reuersus,exposuit cuncta
fratribus monasterij S. Austregisili. Porrò Adroaldus, quem diximus, posteà imma-
ni febre correptus,è vita excessit: reliqui sine emendatione malè periérunt.

Eudo princeps,cuius suprà mentio habita est, ad monasterium S. Austregisili pre-
candi gratia vénit. Absolutis precibus, cœpit expostulare cum fratribus, ità dicens:
Quis vestrûm, ô domini,de Austregisilo feret sententiã? Ego illi fidem habui,& cùm
hoc in loco Cuchianus mihi sacramentum diceret, S. Austregisilum fideiussorẽ ac-
cepi. Ait porrò Eudo ad ipsum beatũ virum: Sancte Austregisile, tu de teipso profer
sententiam. Si tibi fidem non adhibuissem, non fugisset Cuchianus à me. Tu igitur
iustum in illũ exerce iudiciũ, & ego fratribus monasterij tui multa largiar. (Cuchia-
nus iste cùm ad S. Austregisili sepulcrum iurâsset Eudoni, in Franciam ad Carolum
principem transfugit) Eodem ergò tẽpore,quo Eudo contra illum appellauit S. Au-
stregisilũ,lethaliter percussus est,& exclamauit: Propter fidem Eudoni ad monumẽ-
tum suum datã & posteà falsam,Austregisilus me multis modis excruciat. Et nisi fal-
lor,sese dentibus lacerare voluit,si non fuisset catenis constrictus. Tandẽ cum mul-
to cruciatu vitam finiuit. Alia beatissimi viri miracula, nè simus longiores, comme-
morare nolumus.

VITA S. BERNARDINI SENENSIS, PROFESSIONE FRANCISCANI, AB EIVS QVODAM CONTEMPORANEO FIDELITER CONSCRIPTA. SED STYLUM F. LAURENTIUS SURIUS MUTAUIT.

IN Senensi vrbe,quæ Virginis ciuitas dicta est,vt ait au- Maij 20.
thor,ex nobili familia Albizeschorũ ortus Tollus est,
vir humanus,simplex,prudens & bonæ existimationis.
Is in iuuentute ad Massanã vrbẽ se contulit, quæ in Se-
nensiũ ditione sita est. Cernens autẽ eius loci ciues er-
ga familiã suam & maiores suos amico esse animo,(Pa-
truus enim eius Tollus ter eius ciuitatis præses fuerat
cũ bona ciuiũ gratia) ibì sedẽ fixit,charus omnibus, &
curabat argentũ ẽrui ex Massanis fodinis, vtì plerique
alij egregij mercatores. Erat tũ illic miles generosus,iã
grandæuus,Bindus nomine. Is vt vidit Tolli mores in Parentes S. Bernardini.
cupiens illũ habere hæredẽ, cùm alios liberos non haberet, præter Dianã filiam Ne-
ræ sororẽ,quæ ante cõplures annos alteri nupserat. Sicut ergò Domino placuit, ità
factũ est. Non diù pòst Bindus obijt. Tollus autẽ & Nera erga Deum & Deiparã Vir-
ginẽ deuoti & religiosi,ac Deũ timentes,masculã sibi prolẽ diuinitùs dari optabãt ad
honorẽ Dei. nec fruſtrati sunt spe & expectatione sua. Ediderunt enim in hanc lucẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

filium die octauo Septẽbris(in quem accidit etiã natalis dies beatissimæ matris Dei) anno Christi 1380. quo anno sanctissima virgo Catharina Senensis migrauit ad cælos,dictusq; est Bernardinus. Nera mater eius anno ætaris suæ vicesimosecũdo obijt, qui erat annus ab orbe redempto 1383. cùm Bernardinus iam trimulus esset. Tollus autem pater eius pijssimus & Diana matertera,quantùm ea potuit ferre ætas, bonis eum instruebãt moribus,excitabantq; eius animũ ad deuotionem concipiendã erga sacratissimã Virginẽ,Christi Iesu matrem. Interim Tollus moritur anno Saluatoris 1387. Bernardino filio sexenni relicto: cuius curã itemq; facultatũ eius susceptt Diana matertera, & haud secùs atq; filium eum enutriuit annis quinq;, magnoq; opere & bonis moribus & deuotione erga Christi matrem cum imbuere conata est. Etsi autem instàr puerorum in quibusdam etiamnũ pueriliter sese gerere videretur,at tamen cæteros condiscipulos in multis excellebat,in Grammaticis institutionibus & literis perdiscendis longo post se interuallo eos relinquens: eratq; ea indole & ingenio etiam ad ea conficienda,quæ arte & manu fiunt,vt Massani omnes eum admirarentur,certoque sibi persuaderent illum in virum insignem euasurum.

Vtroq; parente orbatur.

Singulari autẽ studio ferebatur ad præstãdas eleemosynas, nec vlla re adhuc puer magis delectari videbatur,quàm si posset pauperibus benignè facere. Casu quandoquè accidit,vt parùm in ædibus Dianæ relictum esset panis. Eum autem ipsum pauperi mendicanti Diana dare nolebat. Dixit ergò illi pius puer: Quæso,demus pauperi stipem:alioquì ego hodiè neque prandium,neque cœnam sumpturus sum. málo enim pauperẽ refici hoc pane,quàm me. Lætabatur valdè Diana ea pueri bonitate & optima indole. Cœpit verò etiam ad ieiunia prouocare,quantùm quidem illius ætatis fragilitas patiebatur. Etsi autem annis tener esset,at tñ ad honorẽ beatissimæ matris Dei diebus sabbati ieiunauit, & quãdiù laicus fuit, illud ieiuniũ nunq; intermisit.

Mira pueri benenolentia erga egenos.

Degit Senis

Cùm ad tertiumdecimũ ætatis peruenisset annũ, & in Grammaticis sic satis profecisset,à necessarijs amicis Christophoro & Angelo Albieschis fratribus Senas accitus est,vbì sub cura Christophori & honestissimæ coniugis eius,re & nomine Piæ,vixit:quæ matrona,cùm nullas haberet proles,haud secùs eum atq; filiũ dilexit, ciusq; mores confirmauit:porrò in scholis triuialibus præceptorem habuit Onuphrium, miraq; discẽdi celeritate superauit omnes coætaneos suos, omnibus affabilis & charus,honestus quoq; & pius ac deuotus. Aras sibi in teneriori ętate semper extruebat domi,easq; vt potuit ornabat. Ductus interdũ à Pia ad sacras conciones, cùm domũ reuertisset,conuocabat pueros, eisq; tanquàm pro concione puerili simplicitate dicebat,quæ ex auditis sermonibus memoria retinere poterat. Faciebat autem hoc ea ratione & ea dexteritate,vt multi iãrùm animis præsagirẽt, eum quandoq; ecclesiasten fore. Postquã autẽ Senas venit Iohãnes Spoletanus, totius honestatis speculũ, & moralis philosophiæ præceptor egregius,(qui licèt grandæuus,est tamẽ etiamnũ superstes) integerrimus adolescens Bernardinus, virtutis & doctrinæ auidus,ad illũ se contulit,nec ab eius, quantũ licuit, latere vnquã discessit: hæsitq; apud illũ annis aliquot, & mirabiles habuit in literis progressus, ità vt ab eodẽ Iohãne, quondã etiã præceptore meo,crebrò audierim,è suis scholis nunquã quenquam Bernardino doctiorẽ prodijsse,nec vidisse se vnquã studiosum vllũ,qui tã omni esset honestate & integritate præditus,quippe ex cuius ore nunquã sermo turpis profectus esset, & qui neq; verbo,neq; nutu, neq; signo aut vlla significatione quicquã præ se ferret aliud, quàm purissimã honestatẽ. Testantur verò etiã eius coæui literarũ studiosi, ea morũ probitate & honestate eũ fuisse,vt si quid audiuisset turpiter dici,adeò cõmotus fuerit,vt rubore haud aliter in vultu perfunderetur,quàm si quis colaphũ ei infregisset. Indè factũ est, vt si fortè pueri & adolescẽtes inter se de rebus parùm honestis verba miscerẽt,viso Bernardino,mox dicerẽt: Facessãt hi sermones. ecce enim Bernardinus adest: vsqueadeò ab omnibus ille quoddã honestatis & integritatis exẽplar habebatur. Ciuis quidã nõ infimę cõditionis,turpe verbũ quandoq; ad illum protulit, Sentiẽs autẽ pudicissimus adolescẽs quorsũ ille tẽderer, sub mẽto grauiter illũ percussit,cũ alioquì statuisset in facie illũ cædere. Tãto autẽ impetu eũ percussit, vt procùl etiã sonus audiretur, Ciuis itaq; illi corã adstãtibus tũ ,ppinquis, tũ alijs indignis pudefactus,repẽtè ab eius cõspectu se subduxit. Posteà verò cũ iã multi essẽt euoluti anni, eodẽ loco Bernardino ad populũ concionẽ habẽte, vidi ego hũc ipsũ ciuẽ adeò corde cõpungi, & vbertim lachrymas fundere, perindè àc si duris esset flagellis cæsus. Alius quidã improbus ciuis per idẽ tempus erga Bernardinũ adolescentẽ ver-

Pietas puerilis.

Iohannes Spoletanus.

Pudicitia Bernardini.

bis & nutibus inhonestis suum indicauit impurũ & nefariũ animi desideriũ, idq; nõ semèl,sed crebrò sanè. Itaq; Bernardinus rogat quosdam suæ ætatis honestos adolescentes,vt ipsi essent adminiculo,quô ab illius sceleśti hominis vexatione se excuteret. Cõmunicato aũt inter ipsos consilio,monet eos,vt lapides sibi colligãt. Deindè inquirunt hominẽ illum:quem cùm inuenissent loco parùm opportuno, Bernardinus iussit eos dare operã,vt posset aliò pertrahi. Vt aũt miser ille vidit Bernardinũ, nefanda cupiditate cõmotus,multos ei aureos ostendit,vt alliceret pudicissimũ adolescentem. Tum ille annuit,vt è platea excederet. Quod cùm ille fecisset, ilicò exclamat Bernardinus: Inique, sceleste,flammis exurẽde: Ad eum,ad eum,ad eum: simulq; illum percutere cœpit. Mox socij eius iungunt voces suas, pariterq; lapides in eum conijciunt: Ille ità se accipi cernens,in pedes se conijcit,illis eum insequentibus, donèc ab eorũ oculis euanescceret. Ità demùm eius praua voluntas cõpressa est, & Bernardinus ea molestia absolutus est. His aũt rebus effectũ est, vt tãta apud omnes virtutis,pudicitiæ & integritatis eius fama crebresceret, vt nõ solùm nihil ipso audiẽte quisquam ex domesticis eius auderet impudicè eloqui, sed etiã omnes eum venerarentur,nemo turpe aliquid circa illũ attentare vellet. Etsi aũt semper iucundũ, alacrem,affabilem,commodum,officiosum omnibus sese exhiberet, non tñ nisi bonis, maximè aũt spiritalibus & religiosis viris familiaris esse voluit, idq; tam in scholis, q̃ alibi. Postq̃ aũt adoleuit,relictis scholis triualibus & studijs philosophicis,in quibus præ cæteris excellebat,ad sacros Canones discendos se cõtulit,in eoq; studio triennio accuratè versatus est. Plurimũ verò delectabatur sacris literis: quas vbì degustare cœpit,alia ferè studia sua omnia pro nihilo putauit, nec quicquam ei iam sapiebat extra scripturas diuinas.

Impurum quẽdam ciuẽ pugnis & lapidibꝰ lautè accipit.

Vbi decimum & septimum ætatis annum attigit,Tobiam consobrinam suam crebrò visitabat. Erat illa filia Dianæ,quam suprà diximus, Neræ matris Bernardini sororem fuisse: excedebat aũt Tobia Bernardinũ annis ampliùs triginta, eratq; vidua tertij ordinis beatissimi patris Francisci,cuius maritus fuerat vir nobilis, Guido de Ptolomæis. Porrò ob morũ integritatem studiumq; deuotiõis & pietatis, Tobia hęc omnibus venerationi erat. Perpetuis enim ieiunijs,vigilijs,corporis castigationibus vacabat,semper in suis cubabat vestibus. alijsq; exercitijs sese continẽter macerabat. Ipsa fœminarũ peregrinarũ, q̃aduersa laborarẽt valetudine,sæuissima illa peste grassante,curam suscepit in domo hospitali de la Scala. Illi ipsi Bernardinus, anno ætatis suæ tricesimoprimo Senis peste laborans,cùm iam medici spem salutis eius omnem abiecissent,in ipso propè mortis articulo cõfessus est,se corporis integritatem prorsùs inuiolatam seruare. Huic vni Bernardinus loqui solebat,cùm aliarum fœminarũ colloquia deuitaret. Deniq; eius animam ad cælos proficiscentẽ vidit Bernardinus, cùm Mediolani primo Quadragesimæ die ad populũ concionaretur. Quæ illi causa fuit eam concionẽ prẽter morẽ suum abrumpendi. Scisciantibus enim posteà alijs, cur id fecisset,primò quidem dicere noluit: deindè verò compulsus, rem,vt erat, explicauit. Missi aũt sunt Senas,qui de obitu Tobiæ cognoscerent: compertumq; est, eadem hora,qua dixerat Bernardinus,eam ridentem migrâsse à corpore.

Bernardinꝰ fœminas vitat.

Cùm hac igitur Tobia Bernardinus adolescẽs crebrò sermones cõferebat, camq; identidẽm inuisebat. Haud aliter enim inter se diligebant, atq; solent mater & filius. Contigit interim Bernardinum quandoq; dicere Tobiæ: Ibo visum amicam meam. itemq; rursùs alio die: Adibo amicam mcã,sanè pulcherrimam. Tobia hæc eum per iocum dicere putabat: at nihilo minùs percontabatur ex eo,quęnam illa esset ipsius amica,& vbì moraret. Respondit ille: Amica mihi est longè formosissima,cuius ego amore planè captus sum,est aũt extra portam Camolliæ, camq; ego quotidiè soleo reuisere,nec videor mihi somnum posse capere,nisi priùs mihi conspecta sit. Tobia hęc audiens,cœpit quadã suspicione teneri: sed cùm cerneret Bernardinũ creberrimis se afficere ieiunijs,quotidiè sacrificio interesse,vacare precib⁹ & deuotioni, vestibus indutũ se dare quieti nocturnæ, multaq; alia de se dare haud obscura probitatis signa,nõ existimabat sinistrè propter ea verba de illo sentiendũ esse. At rursùs cõtemplans adolescẽtis formã egregiam,dæmonis versutias,carnis fragilitatem & hominis in deteriora propẽsionem,verebatur nè fortassis captus esset amore alicuius mulieris,maximè quòd extra Camolliæ portam esset cœnobium fœminarum. Itaq; acerbo intrinsecùs animi dolore cruciabatur,metuens se laborem suum omnẽ per-

Tobiæ virtutes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

didisse,quem ei optimè instituendo diù impenderat. Vt autem rem certiùs exploratam haberet, altera luce abijt extra illam portam,manſitque in loco quodam,vndè Bernardinum conſpicere ipſa poſſet,ſed ab illo minimè videri. Eccè autem aduenit Bernardinus ſolus,& coram imagine beatiſſimæ matris Dei,quę ſupra portam illam elegantiſſimè picta habetur,nuda curuat genua,eiąue pijſſimas offert preces, ijsque completis,mox domũ redit. Mirabatur Tobia,ſed non contenta ſemèl vidiſſe, redit ſecundò, & idem conſpicatur. At nec ſic animo ſuo ſatisfactũ ſentiens, mittit tertiò fidiſſimam ſociam ſuam:quę cùm idem omninò ſuis oculis eſſet intuita,quod ſemel atque iterùm Tobia:iam è ſuo pectore prorsùs amouit ſuſpicionem omnem Tobia, dixitque læta ad Bernardinum: Pridèm dixiſti mihi fili chariſſime,te amore captum eſſe:quæſo mihi rem certam exponas,nec me in dubio hærere patiaris. Reſpondit Bernardinus: Quandò ſic iubes,dicam tibi,quod hactenùs nulli alij indicare volui: Captus ſum amore beatiſſimæ Virginis & matris Dei Mariæ, quam ſemper amaui, in qua poſt Deum omnes meæ ſpes collocatæ ſunt. Illã vnicè diligo,illã inquiro,illã videre concupiſco: quod cùm in hac vita non liceat, conſtitui eius amore quotidiè inuiſere eius imaginem,quæ in Camollia eſt, quòd ea mihi & cæteris huius vrbis elegantior,& eius maieſtate dignior videatur. Itaque illam quotidiè accedo,flexis genibus beatiſſimæ Virgini me commendo,ſperans per eam,me conſecuturum gratiam & miſericordiam, quam præcipuè expeto. Hæc eſt igitur amica illa mea & ſpes mea,pijſſima virgo Maria. Hæc vt audiuit Tobia, cum lachrymis illum complexa,dixit: Reuerà,fili mi,non obtinuit mentem meam ſiniſtra vlla de te ſuſpicio, ſed nonnihil cœpi hæſitare propter fraudes & machinas antiqui ſerpentis, quas debemus modis omnibus cauere. Sed tu fili à Deo benedicte, egregiam tibi & inſignem delegiſti amicam, optimum ſalutis tuæ præſidium, peccatorum omnium nequaquàm dubiam ſpem:illam quæras, illam ſequaris,omniąue animi deuotione illi confidas. Nullum enim poſt Deum ſalutis tuæ fulcimẽtum validius habere potes,quàm ipſam pietatis & miſericordiæ matrem,à qua nemo vnquàm,qui illi benè confideret, vacuus receſſit. Perſeuerauit autẽ Bernardinus in hac imaginis huius viſitatione multis annis,& cùm iam in monaſtica religione conſenuiſſet,teſtibus eius ſocijs,non ratò inuiſit eam. Potuit ſanè ex multis euidentiſſimis argumentis colligi,cum toto vitæ ſuæ tempore ſingulari erga matrem Dei deuotione fuiſſe: & certè ego ipſe, concionem illo habente Senîs de illa, anno Chriſti 1427. in die natiuitatis eius,ità cum audiui dicentem:Ego frater Bernardinus ſemper ſui deuotus beatæ Virgini. In die enim natiuitatis eius ego natus ſum, eodem die baptizatus ſum, illoipſo die monaſticum habitum indui, itemque profeſſus ſum monachum, & primum ſacrificium feci. Eodem die cupio exire ex hac vita. Ità ille. Ego verò hoc affirmare poſſum, nunquàm quenquam me audiuiſſe de beatiſſima hac virgine deuotiùs,libentiùs,feruentiùs concionantem.

Flexis genibus quotidiè orat coram imagine matris Dei.

Amat impensè beatiſſimam Virginem.

In iuuentute ſua,cùm adhuc laicus eſſet, vt poſſet piam Deo impendere ſeruitutem,ſuaque pietatis ſtudia augere,adſcribi voluit in ſpectatæ religionis ſodalitatem benè moratorum,quam vulgò vocant Cõfraternitatem diſciplinatorum beatę Mariæ virginis,quæ eſt in domo hoſpitali de la Scala. Non admittuntur autem in eam ſodalitatem,niſi quorum eſt fama integra & bona exiſtimatio. Fuit enim locus ille multo tempore ſpeculum & exemplar Deo deuotorum ſecularium hominum. Itaq; Bernardinus fratrum omnium conſenſu & prompta voluntate,tanquàm valdè ideoneus,hilariter receptus eſt,precesque,corporis flagellationes,aliaque tum iucunda, tum aſpera exercitia, noctù diuque illic vſitata, præ cæteris ipſe copioſiùs ſectatus eſt. Hic nimirùm vetuſtus ille locus eſt,ex quo omnes ferè Italiæ benè moratorum, ſiue,vt author vocat,diſciplinatorum laicorũ pię exercitationes vel deuotionis ſtudia manârunt. Ex illo cõplures ſancti viri prodiêre:putà, Iohannes Colũbinus, primus ille idẽq; feruẽtiſſimus Ieſuatorũ inſtitutor, & eius chariſſimus ſocius Frãciſcus Vincẽtinus:itẽq; ordinis Mõtis oliueti fundatores: B. Petronius de Petronijs,poſteà Carthuſian' effect': Andreas de Galleranis ſpeculũ ſanctitatis,alijq; ꝓmulti ſublimes cõtẽplatores, & innumeri ferè religioſi,vel monaſticę vitę ꝓfeſſores,vt mirũ nõ ſit, Bernardinũ, beatiſſimę matri Dei deuotiſſimũ, in eius domo illis adiũgi voluiſſe,ex qua domo tot ꝑclaras ſtellas,totq; diuinos nouerat extitiſſe viros:tametſi eandem ipſam

Fraternitas diſciplinatorum.

Encomion Domûs hoſpitalis de Scala.

Ieſuati.

Ordo montis Oliueti.

ipſam domum præ alijs omnibus ipſe præclariùs illuſtrauit. Cùm autem feruẽti eius deuotioni necdùm ſufficerent exercitia domûs huius,quemadmodùm fidedigniſſimo relatu didici,ob macerandum & edomandum corpus ſuum,longo tempore flagellis è funiculis confectis ſe cecidit,crebrò etiam vrtica & cilicio ſe affligebat. Quæ quidem licèt ſanctus iuuenis faceret occultiſſimè,ſoli Deo ea nota eſſe volens:attamen,diuina efficiente prouidentia, non de induſtria, ſed prorsùs ab improuiſo ad aliorum,qui etiamnùm ſuperſunt, notitiam peruenêre.

Cædit corpus ſuum.

Muitis annis in veſtibus ſuis dormiuit non tam in lecto,quàm ſcamno vel capſa. Cibus & potus eius communis quidem,ſed parcus erat,neque inuenio vel in delicatis eſcis exceſſum, vel in vilibus ſingularitatem. Iucundus, hilaris, affabilis, humilis ſemper fuit,omnibus ſe accommodans,triſtitiæ,torporis,ignaniæ hoſtis. In actione ſtrenuus & aſſiduus,iraſci malo animo nunquàm viſus eſt,veritatis amicus, charitate præcipuus,erga miſeros miſericors,prudens in omnibus & circunſpectus valdè: nec videbatur mœrori vllus relictus locus,vbi Bernardinus aderat. Ante omnia autem vel maximè in eo excelluit laus pudicitiæ & honeſtatis,quam præ ſe ſemper ferebat nutibus,verbis & factis,ità vt nullus hac in parte adoleſcens ei poſſet æquiparari,& ipſe non tam carneus quàm ſaxeus eſſe videretur. Habitu vtebatur, quo ſolẽt ſcholaſtici,& quidem honeſto.

Sæuiente illa peſte terribili & generali, anno ſalutis milleſimo quadringẽteſimo, in quem incidit Iubileus,innumeri peregrini,Romam euntes atque indè redeuntes, ad celeberrimam illam toto orbe Chriſtiano domum hoſpitalem beatiſſimæ Marię virginis,quæ Senîs eſt,& de la Scala dicitur,confluxêre,augebaturque valdè numerus agrotorum,è quibus plurimi moriebantur, ità vt tribus menſibus & dimidio quotidiè ampliùs duodecim,tredecim,quatuordecim,quindecim, interdùm octodecim vel etiã viginti,è vita decederent: prẽter ✱quos ex eius domûs familia obiêrũt fratres viginti duo,octodecim fœminæ pauperibus mulieribus inſeruiẽtes,nouẽ ſacerdotes,quinq; clerici,ſeptem pharmacopolæ,qui morbidis medicamẽta parabãt, pueri triginta ſex, in ea domo enutriti,& famuli ſexaginta,ægrorum miniſterijs deputati. Cùm autem tam multi illic & morbo correpti iacerent, & è vita abirent, locus ille propter fœtorem intolerabilem omnibus inſpectantibus horrori erat, nec quiſquam ferè reperiri potuit,qui quanuis magna propoſita mercede,ęgrotantibus illic inſeruire vellet: Ità fiebat,vt tum vel maximè locus ille neceſſaria miniſtrorum opera deſtitutus eſſet,cùm maior incumberet neceſſitas. Magiſter quidem & gubernator domûs illius Iohannes Landaronus erat vir optimus, multa beneuolentia & charitate præditus,& quem nemo dubitaret virginem eſſe: & licèt ſenio grauaretur, non ceſſabat tamen pro viribus præſtare quicquid poſſet. Sed cùm ignem peſtiferũ iam omnia vaſtantem cerneret,valdè affligebatur,metuens idoneos miniſtros neq; pecunia,licèt larga eſſet manu,poſſe comparari,quòd nemo nõ peſtis contagionem reformidet. Rogabat ergò Deum & beatiſſimam virginem,domûs eius conſeruatricem,vt pauperibus miniſtri mitterẽtur. Itaq; pijſſimus Deus excitat Bernardini animum,qui iam ferè viceſimum agebat ætatis annũ, vt in illa pijſſima domo ęgrorum & pauperum miniſterium ſuſcipiat. Vr vidit enim ſummam neceſſitatem, maximo incitatus zelo,peſtiferam cõtagionem nihil metuens,immò verò etiam vltrò mortiſe offerre cupiens,modò poſſet Chriſto gratum exhibere in eius pauperibus ſeruitium,multis hebdomadibus ægris illis accuratiſſimè & officioſiſſimè miniſtrauit. Cernens autem ad tantam morbidorum multitudinem ſufficere non poſſe tam pauci miniſtros,duodecim religioſos & pios adoleſcentes ad ſe vocat: hortatur illos, velint vnà cum ipſo curare pauperes CHRISTI. dicit eos, qui pauperi ſeruiant, ipſi CHRISTO ſeruire: & ſi tali occaſione decedant è vita, pro CHRISTO eos mori: nihil verò homini Chriſtiano debere eſſe antiquius & optatius, quàm Chriſti cauſa vitam ſuam profundere, cùm ille ſuam noſtra cauſa profuderit: deinde addit: Simus omnes fratres: DEVS ſua ope aderit nobis. Videris fratres ignem accenſum eſſe, iam penè orbis illo conflagrat, ſecuris arbori admota eſt, falx meſſem ſolicitat: quid nobis de vitæ noſtræ prorogatione polliceri poſſumus, cùm & alios quotidiè videamus mori, & pleroſque etiam intimos ſodales, propemodùm antè exire è corpore, quàm morbo correpti videantur? Nos ſi in his

✱cos,q ex

Sæuiſſima peſtis.

Seruit in domo hoſpitali tempore periculoſiſſimo

Universidad de Deusto
Biblioteca

in his charitatis officijs obiërimus,ad Dominum euolabimus: sin autem superstites manserimus,quoàd victuri sumus, semper lætabimur nos Deo nostro in eius pauperibus hęc officia pręstitisse,memores sentētiæ illius,Nullum opus bonũ apud Deum sua carere mercede,vel irremuneratum abire. Siue igitur viuamus, siue moriamur, non possumus Deo seruiendo non lucrari.

His Bernardini persuasionibus allecti adolescentes,in eius mox sententiã iêre: è quibus sanè hodieq; nonnulli supersunt: cumq; essent confessi sua peccata,& sacram Eucharistiam sumpsissent,ità Bernardino consulente,iucundis animis & magno feruore curam ægrotorum cum Bernardino, ipsorum magistro & capite, suscipiunt. Porrò hospitalis domûs moderator statim totius penè domûs claues tradidit Bernardino,commisitq; ei munus morbidos & peregrinos aduentãtes curãdi,& omnes ferè eleemosynas distribuendi,adeò vt propemodùm pro sua volũtate omnia disponeret ac dispensaret,perindè acsi ipse eius domûs dominus esset. Eius autem & sociorum feruor & charitas suo exemplo permultos alios ciues & adolescentes inuitauit ac permouit ad seruiendum morbidis illis, licèt non pauci ex illis,è vita decederent. Itaq; Bernardinus charitate feruens,domum illam ità moderatus est,vt officia, ministeria,exercitia,laborum vices pro ratione loci,temporis,& personarũ oportunè & congruenter distribuerit. Dabat verò operam,vt quoàd eius fieri posset,ipse semper omnibus coràm adesset. Adstabat diù noctuq; ęgrotantibus,pharmaca parabat,cibos pro singulorum qualitate porrigebat,sordes omnes in illis necessario fe. rendas,ipse ante omnes sua voluntate amouendas susciebat : non labore, non vigilijs,non intolerandis fœtoribus,non incommodis vllis frangebatur:sed ea semper alacritate & spiritûs viuacitate illis seruiebat,acsi vel parẽtes, vel fratres aut filij eius essent.neq; id sanè mirum. Cùm enim Dei amor horum omnium faciendorum ac perpetiendorum præcipua ei esset ratio,Deo vtiq; seruiebat,qui patre,fratre,liberis omnibus potior nobis esse debet. Aegrotis ex animo cõdolebat, adeò vt etiam cum illis vnà ploraret: interdùm verò etiam ridebat,canebat,blandiebatur,ralemq; seilis exhibebat,quemadmodùm pro illorum consolatione expedire putabat. Nihil autem ferè illius charitati satis ad vota ab alijs curatum videbatur, nisi omnia ipse visset & contrectâsset. Cùm erant ex hac vita migraturi, sacramenta vt illis porrigerẽtur effecit: vita functos,vesperi sepulturę mandabat. Peregrinis ferè innumeris ad vesperam aduentantibus cibos & lectos apparabat:si lecti, alioquì multi, non sufficerent,sternebat humi pannos,ità vt nulli deesset commodus captãdæ quieti locus: crebros quoq; excitabat ignes & suffitus grati odoris, spargebat multum acetitota ferè domo,vt corruptus aër saltem aliqua ex parte corrigeretur,libentiusq; ministri suam operam ægrè affectis nauarent. Non est autem passus benignus Deus, vt inter tot labores, vigilias,incõmoda infinita Bernardinus vnquàm aduersa laboraret valetudine:sed semper promptus,alacer,vigil & indefessus,dictis & factis confirmabat tum ægros,tum illorum ministros.

Cùm iam autem mensibus quatuor & eo ampliùs in ea domo sedulò ministrâsset, pestisq; sopita esset,domum se recipit. Eccè autem, quemadmodùm ipse Christum Dominum in pauperibus eius morbo laborantibus,sicut diximus, crebrò visitârat; ità Christus,bonus & pius Dominus, rursùs illum visitat. Nam vbi ab hospitali illa domo recessit,paulò pòst acerrima cœpit exerceri febre, idque deinprouiso in ædibus nobilis viri Hildebrandini de Manetis,qui ei erat amore & beneuolentia coniunctissimus: vbi sanè ad menses quatuor decubuit,patientissimè eam morbi molestiam,vel potiùs Domini IESV visitationem ferens : in qua hoc præcipuam ei molestiam adferebat,quòd videret alios ipsi ministrantes molestia affici,licèt illi promptissima charitate ei inseruirent:Inter quos Tobia,tanquàm pia mater, & Iustina de Manetis,matrona nobilis,ab eius latere ferè nunquàm recessêre. Cùm esset autem ea febre liberatus,non remisit studiũ pietatis & humanitatis. Amita eius Bartholomæa,matrona venerabilis,vxor quondàm nobilis viri Trogliardi de Prolomeis,iam propè nonagenaria,& cæcitate & neruorũ dissolutiõe laborabat,nec ex lectulo surgere poterat. Hanc vt cognouit obitu cuiusdã pij socij sui necessaria opera & ministerio destitutã,religiosus & delicatæ alioquì habitudinis iuuenis statuit illi suis manib⁹ necessaria officia impẽdere:id quod re ipsa quoq; prstitit,nullaq; habita ratiõe earum

Corripitur febre acerrima.

rum rerum,quæ nauseam sibi & tædium adferre possent, tanquàm parenti suæ officiosè illi in omnibus inseruiuit. In quo ministerio anno integro & eo ampliùs versatus est,donèc optima matrona,persoluto naturæ debito,migrauit ad cælos. Fuit hæc Bartholomæa cumprimìs venerãda,spiritalis & Deo deuota fœmina,quã etiam multi pro sancta haberent. Vixit longo tempore in S. Augustini instituto & regula, ieiunijs,vigilijs,precibus & sui corporis macerationibus vacans, Deoque perpetìm gratias agens. In sacris concionibus cùm audiret nomen IESV exprimi, non potuit continere sese,quin crebrò illud mellitissimum nomen expeteret cum singultu,rauca voce, accentu stridulo. Quanuis autem esset sapientissima, at tamen videbatur nonnunquàm præ spiritûs feruore quasi insanire ad recordationem nominis Iesu, qui illi semper in corde,semper in ore erat,cui etiam sæpè in lecto iacens,laudes alta & clara voce promebat. Sunt pleriq; in ea sententia,quemadmodùm lachrymis beatæ Monicæ S. Augustinus conuersus est ad Dominũ:ità huius à Deo benedictæ mulieris preces & lachrymas,quas multis annis pro Bernardino ipsi charissimo fudit,id diuinitùs impetrâsse,vt in via Dei magìs ille proficeret,magisq; confirmaretur. Horrabatur eum semper,vt monasticum institutum complecteretur, præsertim Eremitarum, sub regula B. Augustini Christo militantium in cœnobio valdè religioso, quod de Loreto vocant,in quo erant patres venerandi & spiritales. Porrò Bernardinus eius admonitionibus illectus,cum illis religiosis viris libenter conuersabatur, placebantq; ei vsqueadeò mores illorum & vita laudabilis,vt probabilis coniectura sit,eum monasticum habitum apud illos induturum fuisse,nisì illũ retinuisset amor erga hãc Bartholomæam: quam,donèc esset in humanis,dilexit vt matrem,nec eam deserere voluit.

Bartholomæa, egregia fœmina.

Postquàm autem illa vita functa est, Bernardinus ad sanctiorẽ viuendi rationem adspirans,cùm necdùm deliberâsset, quod genus monasticæ religionis potissimùm deligeret,decreuit habitare secum,vt ità priuatim commodiùs & certiùs experiretur ea,quæ oporteret non ignorari ab eo,qui regularem,vt vocant,vel monasticam Deoque magis gratam vitam esset amplexurus. Elegit autem domum quãdam iuxta portam de Trisis,& in loco occulto sacellum exiguum sibi constituit, posuitq; in eo altare cum imagine Christi à cruce pendentis. Ibi precibus,vigilijs,ieiunijs, flagellorum ictibus,cilicio,alijsq; pietatis exercitijs sese afficiens,idq; &crebriùs & seueriùs, quàm anteà consueuisset, accuratissimè vires explorauit suas,etiam vsq; ad herbarũ victum & aquæ potum sese periclitans. Lectiones eius,cùm ferè omnes studio haberet,in sacris libris,deuotione plenis,consummabantur: illis lætabatur,illas iam toto pectore complectebatur. Piorum hominum,quorum esset spiritalis cõuersatio,plùs solito consuetudine delectabatur,illorum inprimis,in quibus virtutum exempla relucebant. Interìm sæpè animo pertractans,ad quod vitæ genus se potissimùm cõferre deberet,non rarò toto corpore prostratus,crucifixum Dominum rogauit,vt ipsi largiretur gratiam,viam & vitam potiorem deligendi,quam eius benigno fretus fauore sectaretur. Puto autem planeq; mihi persuadeo,ità ei respondisse crucifixum: Fili Bernardine,en tu ipse cernis hîc me nudum à cruce suspensum. Si ergò amas me & me imitari vis,affigaris & ipse nudus cruci tuæ,sicque me sequaris : meque haud-dubiò inuenies. Atq; hoc ille intelligens,& sæpiùs expendens,cùm aduerteret Christi crucifixi hoc longè optimum esse consilium,quo nullum aliud melius,millum salubrius possit reperiri,illud toto pectore studuit in opus conferre. Cùm autem Seraphicum illum Patrem Franciscum,Christi nuditatem,paupertatem & crucem excellentissimè sectatum non ignoraret,sub eodem beatissimo patre,Christo militare constituit.

Priuatim periclitatur vires suas multis modis.

Sub hac autem mentis deliberatione adhuc posito,cùm necdùm certò perspiceret,quam vitam ingredi deberet,pijssimus Saluator,qui confugientes ad se non deserit,sed ad salutarem deducit viam,post solitas preces serotinas obdormienti hãc visionem obtulit: Videbatur sibi Bernardinus apud fontem quendam, extra vrbis muros non longè à patrum Franciscanorum cœnobio distantem, videre palatium quoddam valdè elegans & amplum,fenestris luculentũ,in ipsoq; intùs ignem accẽsum,qui omnia ferè palatij viscera inflammaret, perque fenestras omnes flammas erumpentes, vna duntaxàt dempta fenestra, quæ sola cum vno cubiculo seruata

Visio Bernardini.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uata videbatur. Tum prętereà per feneſtram illam videre ſibi viſus eſt intùs virum quendam, S. Franciſci habitu indutum, eumq́;, vt ignis pręſens periculum deuitaret, ad feneſtram accedentem, & ex illa pręcipitare ſe volentem: porrò ob ingens pręcipitij diſcrimen clamantem magna voce, Franciſce: ſicq́; ſecundò & tertiò intrò reuertentem, rurſusq́; ad feneſtram venientem, & pręcipitio dare ſe volentem, ſed prę timore minimè auſum, clamantem, Franciſce. Ad extremum vidit totum illud palatium ignibus abſumptum, prętęr cubiculum & feneſtrā illam, ad quam vir ille Franciſcum inclamitans, ſaluus manſit. Hanc viſionē ſecū penſitans Bernardinus, ſic eam interpretatus eſt, quòd Dominus ea id ſignificare voluętit, poſſe ipſum beatiſſimi patris Franciſci ope ſubnixum, carnis, mundi & dæmonis flammas euadere.

Vt igitur tandèm vota ſua in rem conferret, operam dedit, vt ex ſancti Franciſci familia virum probatiſſimum reperiret. Incidit igitur in religioſiſſimum patrem Iohannem *Triſtorium Senenſem Franciſcanum, magni conſilij virum, vita integerrimum, iamq́ue grandæuum & diuturna experientia inſtructum, pœnitentiæq́; exercitijs maceratum. Is in Boſna annis triginta contra hæreticos pugnans, innumeros eius regionis homines ad fidem Chriſti traductos baptizauerat. Accedente autem ſenio, cùm terram ſanctam peragrâſſet, ad patriam redijt, vbi ferè ab omnibus pro ſancto habebatur. Huic ergò venerabili patri Bernardinus totum pectus ſuum explicauit, eiusq́ue ſe arbitrio, omni propria calcata voluntate, totum permiſit, ſoliq́ue ab eo conſilium reportauit. Itaque poſt multos vltrò citroq́ue habitos ſermones, eius fretus conſilio, habitum beatiſſimi patris Franciſci ſuſcipere decreuit. Abijt ergò, & conuenienter dictis Euangelicis, omnia ſua vendidit, & in pauperes diſtribuit, partìm etiam puellis matrimonio collocandis impertijt, vt nudus nudum Chriſtum expeditiùs ſequeretur: præfixoq́; die, qui fuit natalis beatiſſimæ ſemperq́ue virginis Mariæ, in cœnobium Franciſcanorum Senenſium ingreſſus, ex manibus eius, quem diximus, ſancti patris Iohannis Triſtorij cum ingēti gaudio & animi deuotione habitum monaſticum accepit, anno ſalutis 1401. Erat verò tunc annos natus duos ſupra viginti. Cumq́ue eſſet ad altare oblatus, idem reuerendus pater de eo ſic prophetícè loquebatur: Ordo noſter ex multo tempore non recepit aliquem ciuſmodi, vndè maior fructus extiterit, noſtroq́ue Ordini maior gloria accreuerit, atquè ex hoc Bernardino, quem nos hodiè in noſtram ſodalitatem admiſimus.

Vendit facultates ſuas.

S. Franciſci inſtitutum amplectitur.

Poſt dies indè non multos, eiuſdem patris conſilio & benedictione fretus Bernardinus, Senis profectus eſt iucūdus & hilaris ad religioſum inprimis locum, quem Columbarium vocant, in agro Senenſi ſitum, vbi beatiſſimus pater Franciſcus olim moratus fuit. Illic enim patres optimi, & paupertatis regulam, à B. Frāciſco editam, conſectantes, degebant, ſed non ità multi numero. Inter quos Bernardinus, ceu probus tyro, tanto ſpiritūs feruore & vitæ aſperitate Domino ſeruiebat, vt hominum mundo deditorum inſulſo iudicio, non tam Deo ſeruire, quàm delirare videretur. Erat enim multis modis vſqueadeò ſeuerus & rigidus ſui corporis caſtigator, vt vires humanas propè excederet. Sed cùm ſapientia huius mundi ſtultitia ſit apud Deum, & quæ mundus ſtulta putat, ſæpè diuino iudicio cum multa ſapientia ſint coniuncta: Bernardinus tanquàm cæcus & ſurdus, nec videre, nec audire voluit, quid de ipſo ſentiret mundus: in id vnum intentiſſimo feruore incumbens, vt quæ Deo eſſent grata & accepta, ea conſequi poſſet & ſectari.

1. Cor. 3.

Hucuſquè ſecuti ſumus authorem anonymum, qui eius vitam ſcripſit. Quæ ſequuntur, ex quodam MS. codice, mutato ſtylo, deſcripſimus.

IN eo autē cœnobio (putà Columbario, cuius iam iamq́; mentio habita eſt) vſque adeò profecit, vt nō ſolùm Deo charus, ſed etiam populo eſſet venerabilis. Sed diabolus, totius boni hoſtis, hanc eius deuotionē & ſanctitatē non ferens, miram ei excitauit tētationē. Erat Senis matrona quędam, quę vnà cum marito ſuo fratres illos ſpiritaliter amare videbatur: ſed zizania ſua ſpargente hoſte maligno, amor matronæ illius in carnalē mutatus eſt erga fratrem Bernardinum. Cumq́; ille ex more apud Senenſes oſtiatim panem mendicaret, illa miſera ardens turpi concupiſcentia, anxiè eum expectabat, & ad oſtium eius panem mendicanti dixit, vt, quemadmodùm habet Italiæ cōſuetudo, gradum aſſīēdens, panē abſportaret. Fecit ille ſimplici animo, nihil

Impudica mulier inſidiatur caſtitati eius.

nihil mali ſuſpicatus: ſed cùm iam eſſet intrà oſtium, mulier deteſtabilis illud clauſit, eique turpem amorem ſuum explicauit, apertè illi aſſeuerans, ſi nollet ipſi conſentire, ſe vociferaturam, vim ſibi ab ipſo intentari. Tum Bernardinus in tantas ſe angustias coniectum cernens, tota animi deuotione intrà ſeſe rogabat Dominum, vt in tam præſenti periculo ipſi non deeſſet. Facinus enim illud valdè execrabatur. Non neglexit autem Deus preces ſerui ſui. Suggeſſit mox conſilium Bernardino, vt diceret mulieri, ſi vellet ità fieri, vt ſe veſtibus nudaret. Quod cùm illa faceret, ipſe flagellum, quod clàm apud ſe ferre ſolebat, corripuit, camq́ue egregiè cecidit, donèc omnis illa tentatio euaneſceret. Quod vbi poſteà maritus eius percepit, multo ampliùs, ſicut & ipſa coniunx, eum amauit, nec alio, quàm ſancti viri loco eum habuit.

Egregiè ab illo flagellatur.

Poſt hæc ſacerdotio Bernardinus initiatus eſt, ſimulque ei concionandi munus demandatum eſt. In concionibus verò eo feruore vtebatur, vt populum admirabiliter Dei amore inflammaret. Perſpecta itaque eius rara deuotione & eximio in Deum feruore, fratres ad Miniſtrum ordinis de eo retulerunt. Is verò diuinitùs inſtigatus, eum inſtituit Miniſtrum terræ ſanctæ, vt non modò apud Chriſtianos, ſed etiam à Chriſtiana religiōe alienos, fructum ferre poſſet. Deindè Italiæ fratribus Ciſmontanis præfectus eſt: quo in officio vel functione ità ſua vſus eſt poteſtate ad gloriam Dei, vt ampliùs trecenta monaſteria ſui Ordinis reformârit. Itaque Romanus Pontifex, feruorem & eruditionem eius non ignorans, in quodam difficili negocio ſuum cum Legatum eſſe voluit: Ità autem ea eſt legatione perfunctus, vt celeberrima paſsim eius fama diffuſa ſit. Erant igniti ſermones eius, & vita virtutibus illuſtris: in cuius argumentum, ſolem manu geſtans, pingi ſolet: quod tamen etiam alia ratione contigiſſe videtur. Cùm enim in quadam ampla ciuitate tanto cum feruore ad populum concionaretur, vt homines corde compuncti, tabulas luſorias & teſſeras confringerent & flammis abſumerent, indignatus faber, qui eas tabulas conficere ſolebat, ad beatum virum acceſſit, conqueſtusque eſt apud illum, ſe iam ad inopiam deſtitutum. Sciſcitante Bernardino, num aliud calleret artificium, illoque negante, Bernardinus circino circulum expreſſit, in eoque Solem pinxit, & in medio Solis, ſacroſanctum nomen I E S V, cuius, ità vt par erat, præcipuus fuit venerator & cultor: immò, vt quidam affirmant, Romæ tam ſublimiter de illo dulciſſimo nomine concionatus eſt, vt quidam eius verba non capientes, hæreſim ei impingere voluērint: at poſtera die illo concionante, vt ſuperioris concionis veritas miraculo indicaretur, nomen I E S V in eiuſmodi forma, qualem eum pinxiſſe diximus, ſupra illum apparuit. Hanc igitur effigiem iuſſit illum fabrum deincèps ſua arte imitari. Fecit ille, & diues effectus eſt.

300. monaſteria reformat.

Efficacia concionum eius.

Multus ex eius ſacris concionibus fructus manauit, ità vt etiam non paucas publicas meretrices ad eam vitæ integritatem reuocârit, vt miraculis coruſcârint. Porrò quandò concionem habiturus erat, homines in vrbibus, poſtpoſitis negocijs & commercijs ſuis, clauſisque domibus, ad eas accurrebant. Poſt concionem autem ad certum tempus ſecum manebat, ſeſeque colligebat, nec tunc cuiquam patebat ad eum acceſſus. Eo tempore abſoluto, accedentibus dabat opportuna conſilia. In accipiendis autem rebus, corpori ſuſtentando neceſſarijs, omnem inter fratres vitabat ſingularitatem: eamque præ ſe hilaritatem, comitatem, & affabilitatem ferebat, vt præ cæteris nulla poſſet in eo ſingularis ſanctitas deprehendi.

Nota.

In concionibus nulli blandiebatur, nullius vitia palpabat: quæ res Mediolanenſem Principem in ipſum concitauit. Solebant enim eius principis literæ ità accipi, vt propemodùm diuinus quidam cultus eis impendi videretur. Quod Bernardinus deteſtatus, in publica concione repræhendit. Dux verò id reſciſcens, minatus eſt ei, ſi deincèps tale quid diceret, ſe mala morte ipſum mulctaturum. Tum verò Bernardinus infracto animo proxima concione coram totius populi frequētia cum morem taxauit, Ducemque adeò perfregit & perterruit, vt non fuerit auſus vlla cum moleſtia afficere.

Offendit ſua libertate Ducem Mediolanenſē.

Poſteà idem Princeps explorare voluit, num eius animus pecuniæ amore caperetur. Miſit enim illi, per quendam benè nobilem virum, poculum nummis aureis plenum. Illo recuſante recipere, iterùm idem nuncius remittitur ad illum cum

Reſpuit pecuniam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eadem pecunia, multisque sermonibus nobilis ille animum eius pertentat. Tandèm Bernardinus iubet illum se sequi, dicens se eò ipsum perducturum, vbi possit eam pecuniam præclarè expendere. Duxit igitur eum ad carcerem, in quo vincti tenebantur ære alieno grauati: cumque ex singulis esset percontatus, quantùm deberent, iussit eis tantundem numerari. Ità omnes, duobus exceptis, redempti sunt: qui duo rogabant eum, vt ipsorum quoquè misereri vellet: quibus vir pius & misericors promisit, si nemo ipsos liberaret, se in illorum locum successurum. Id vt ciues cognouerunt, tanta eius charitate & humanitate permoti, illos à vinculis dimiserunt.

Tribus locis Episcopus eligitur, sed recusat.

Cùm autem eius fama sanctitatis longè lateque dimanaret, à tribus ciuitatibus, *Senensi, *Ferrariensi & *Vrbinate episcopus electus est: sed ille, vt posset animarum lucra concionando facere, eos honores recusauit. Non enim terrenos, sed cælestes expetebat honores. Sentiens hoc Eugenius Pontifex maximus, mitram ci suis manibus reuerenter imposuit, volens vt vnius ex his tribus ciuitatis esset Episcopus. Sed Bernardinus cum multa humilitate & modestia mitram è suo capite deponens, & Pontifici gratias agens, ità dixit: Sanctissime Pater, nóueris me mundanos honores ea causa respuere, vt vberiùs possim Christi sanguine redemptorum salutem procurare. Quod vt Pontifex audiuit, multùm ijs verbis ædificatus, eum missum fecit.

Ibat quandoquè Romæ ad certum locum concionem facturus, & in ipso itinere vidit claudum sedentem, qui medullitùs ità eum compellabat: Pater sancte, diù optaui interesse concioni tuæ, sed non sinit me hic morbus. Dicit ei Bernardinus: Credis posse me tibi in Christi nomine reddere sanitatem? Ille respondit: Credò vtiquè, posse me à D E O per preces tuas sanitatem adipisci. Tum Bernardinus porrigès ei manum, è terra subleuauit hominem, prorsusq; incolumem reddidit. Multa eius alia miracula non sunt in scripta relata.

Claudum sanat.

Ioculator quidam à sancto viro admonitus, vt ipsum sequeretur, respondit: Venerande pater, multùm inter se discrepant vita mea atque tua, nec possum tuos ferre labores, neque tam parcè ac duriter me habere. Bernardinus rursùs eum, si velit, vt experiatur monet. Assentit ioculator, & aliquandiù periculum facit, num possit sic viuere. Sed accedentibus tentationibus, dicit sancto viro, se velle redire ad pristina sua studia. Tum Bernardinus: Præstaret, inquit, fili nō te cognouisse viam & veritatis viā, quàm ea cognita abire retrorsùm. Sed certò scias, nisi ad meliorem te frugem receperis, ante tricesimum secundum ætatis annum te ex hac vita decessurum. Ille rediit ad vomitum, & sicut vir Dei prædixerat, ante illud tempus, quod diximus, subitanea morte extinctus est.

Prædicit ioculatori malā mortem.

Iam verò etiam Bernardinus, post multa miraculorū signa morti propinquabat. Ibat tum ad Apuliam, illic quoquè prædicaturus: sed in ipso itinere Aquilam veniens, cùm se sentiret morbo prægrauatum, ad cœnobium Frāciscanorum, qui nec dùm reformati erant, deportari se curauit. Non fuit id temerè: sed sicut in sua vita multa sui Ordinis monasteria reformauerat, ità etiam istud post obitū suum reformare voluit: id quod res ipsa declarauit.

Cùm iam autem supremum traheret spiritum, ità dixisse fertur: Pater, manifestaui nomen tuum hominibus. Nam sanctissimum illud I E S V nomen, vt quidam de illo scribunt, languentis Italiæ vrbes, oppida, castra, villasque perlustrans, Christianis vitam tepidè agentibus annunciauerat, & à fidei tramite deuios, huius sancti nominis præsidio misericordiam consecuturos, ad pœnitentiam prouocârat. Prolatis autem ijs verbis, quæ diximus, Domino se commendans, spiritum reddidit, anno Christi 1443. mensis Maij die 20. ętatis verò suę anno 63. Corpus eius ad monasterium Franciscanorum extra vrbem illam situm deportabatur, sed interim surdus quidam ea aqua, qua defuncti corpus erat ablutum, suas lauit aures, & audire cœpit: cucurritq; post fratres corpus extra vrbem efferentes, dixitq; eis: Quid feciſtis fratres? Hic vir sanctus est, & miraculum in me editum est per aquam, qua corpus eius lotum fuit. Mox igitur, his auditis, corpus in vrbem relatum est in cœnobium Franciscanorum, vbi statim multa extitêre miracula, claudi, cæci, surdi, muti restituebantur, atque etiam iuuenis quidam vita functus, excitatus est. Quæ vbi

Vir sanctus decedit.

Multa ad eius sacrū corpus fiūt miracula.

vbi ad notitiam fratris Iohannis Capistrani peruenêre, eò profectus est, vt videret aliquod miraculum, eius sanctitatis non dubium argumentum. Postquàm autem eò venit, è sancti viri naso sanguis erupit: quem ille reuerenter admodùm colligens, misit indè ad fratres Obseruantes, præsertim Colonienſis Prouinciæ.

Tandèm de omnibus certior factus Nicolaus V. Romanus Pontifex, cum suis Cardinalibus cuncta diligēter examinauit, sanaque comperiens, eum sanctorum catalogo inscripsit anno salutis 1451. mensis Maij die 19.

Adscribitur catalogo Sanctorum.

DE HOSPITIO RECLVSO, EX GREGORII TVRONEN. HISTOR. FRANCORVM

Lib. 6. cap. 6. & 7.

VIT autem apud vrbem Nicensem eo tempore Hospitius reclusus magnæ abstinentiæ, qui constrictus catenis ad purum corpus ferreis, indutus desupèr cilicio, nihil aliud quàm purum panem sumebat cum paucis dactylis. In diebus autem Quadragesimę de radicibus herbarum Aegyptiarum, quibus Eremitæ vtuntur, exhibētib⁹ sibi illas negociatoribus, alebatur. Et primùm quidem ius, in quo coctæ erant, hauriens, ipsas sumebat in posterum. Magnas autem per eum Dominus virtutes dignatus est operari. Nam quodam tempore, reuelante sibi Spiritu sancto, aduentum Longobardorum in Gallias hoc modo prędixit: Veniēt, inquit, Longobardi in Gallias, & deuastabunt ciuitates septem, eò quòd increuerit malitia Gallorum in conspectu Domini: quia nullus est intelligens, nullus est qui faciat bonum, vt ira Dei placetur. Est enim omnis populus infidelis, periurijs deditus, furtis obnoxius, in homicidijs ,pmptus, à quibus nullus iustitiæ fructus vllatenùs gliscit. Non decimę dantur, non pauper alitur, non tegitur nudus, non peregrinus hospitio recipitur, aut cibo sufficiente satiatur: ideò hęc plaga superueniet. Nunc autem dico vobis: cōgerite omnem substantiam vestram intrà murorum septa, nè à Longobardis diripiatur, & vosipsos firmissimis communite in locis. Hæc eo loquente, omnes obstupefacti, & valedicentes, cum magna admiratione ad propria sunt regressi. Monachis quoq; dixit: Abscedite & vos à loco, auferentes vobiscum, quæ habetis. Eccè enim appropinquat genus, quod prædixi. Dicentibus autem illis: Non relinquemus te, sanctissime Pater, ait: Nolite timere pro me, futurum est enim, vt inferant mihi iniurias, sed non nocebunt vsque ad mortem. Discedentibus autem monachis, venit gens illa: & dum cuncta, quę reperit, vastar, peruenit ad locum, vbi sanctus Dei reclusus erat. At ille per fenestram turris ostendit se eis. Illi verò circumeuntes turrem, aditum, per quem ingrederentur ad eum, inuenire non poterant. Tunc duo ascendentes, detexerunt tectum, & videntes eum cinctum catenis, indutumq; cilicio, dicunt: Hic malefactor est, & homicidium fecit: ideò in his ligaminibus vinctus tenetur. Vocatoq; interprete, sciscitantur ab eo, quid mali fecerit, vt tali supplicio arctaretur. At ille fatetur se homicidam esse, omnisque criminis reum. Tunc cùm vnus extraxisset gladium, vt caput eius tolleret, dextera eius in ipso ictu suspensa diriguit, nec eam ad se potuit reuocare. Itaque gladium laxans, terræ deiecit. Hæc videntes socij eius, clamorem in cælum dederunt, flagitantes à sancto, vt quid agi oporteret, clementer insinuaret. Ipse igitur impositio salutis signo, brachium sanitati restituit. Ille autem in eodem loco cōuersus, tonsurato capite, fidelissimus monachus nunc habetur. Duo verò duces, qui sanctum audiêrunt, incolumes patriæ redditi sunt. Qui verò contempserunt præceptum eius, miserabiliter in ipsa prouincia sunt defuncti. Multi aūt ex ipsis, dæmonijs correpti, clamabant: Cur nos sancte & beatissime sic crucias & incendis? Sed imposita ipsis manu, sanabat eos.

MAII. 21. Videratā abstinentiam.

Longobardorum in Gallias aduantus.

Signo Crucis sanati brachium.

Post hæc homo erat Andegauensis incola, qui per nimiam febrem loquelam pa- Cap. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

riter auditumque perdiderat. Et cùm febre conualuisset, surdus permanebat ac mutus. Igitur Diaconus quidam ex prouincia illa Romam directus est, vt beatorũ Apostolorum pignora, vel reliquorum sanctorum, qui vrbem illam muniunt, exhiberet. Qui cùm ad parentes infirmi illius peruenisset, rogant vt eum sibi comitem itineris sumere dignaretur, confisi, quòd si beatissimorum Apostolorum adiret sepulcra, citiùs posset assequi medicinam. Euntibus autem illis, venerunt ad locum, vbi sanctus Hospitius habitabat. Quo salutato ac deosculato, causas itineris Diaconus pandit, ac proficisci Romam indicat, seseq; his, qui sancto viro de naucleris amici essent, commendari deposcit. Cumque ibi adhuc moraretur, sensit vir beatus per spiritum, Domini adesse virtutem. Et ait Diacono: Infirmum, qui comes tui nunc est itineris, rogo vt meis conspectibus repræsentes. At ille nihil moratus, velociter ad meatum vadit, inuenitque infirmum febre plenum, qui per nutum aures suas dare tinnitum indicabat. Eleuatumque duxit ad sanctum Dei. At ille apprehensa manu cæsarie, attraxit caput illius in fenestram. Assumpto verò oleo benedictione sanctificato, tenẽs manu sinistra linguam eius, ori verticique capitis infudit, dicens: In nomine Domini mei IESV Christi aperiantur aures tuæ, reseretq; os tuũ virtus illa, quæ quondàm ab homine surdo & muto noxium eiecit dæmonium. Et hæc dicens, interrogat nomen. Ille verò clara voce ait: Sic dicor. Cùm hæc vidisset Diaconus, ait: Gratias tibi immensas refero, Christe, qui talia seruum tuum dignaris ostendere. Quærebam Petrum, & quærebam Paulum, Laurentiumq;, vel reliquos, qui Romam proprio cruore illustrant: hîc omnes reperi, hîc cunctos inueni. Hæc eo cum maximo fletu & admiratione dicente, vir Dei omni intentione vanam vitans gloriam, ait: Sile, sile, dilectissime frater. Non hæc ego facio, sed ille, qui mundum ex nihilo condidit, pro nobis hominem suscipiens, cæcis visum, surdis auditum, mutis præstat eloquium, qui leprosis cutem pristinam, mortuis vitam, & omnibus infirmis affluentem medicinam indulget. Tunc Diaconus gaudens & valedicens, abscessit cum omnibus suis.

Oleo benedicto, inuocationeque diuini nominis adhibita, surdum & mutum curat. Marc. 9.

Quibus discedentibus, homo quidam Dominicus (sic enim erat viro nomen) à natiuitate cęcus, aduenit ad istius miraculi veritatem probãdam. Qui dum in monasterio duobus aut tribus mensibus resideret, orationi ac ieiunijs vacans, tandèm vocat eum ad se vir DEI, & ait: Vis recipere visum? Cui ille: Voluntas, inquit, mea erat ignota cognoscere. Nam quę sit lux, ignoro. Vnum tantùm scio, quòd ab hominibus collaudatur. Ego autem ab initio ætatis meæ videre non merui. Tunc cum oleo benedicto super oculos eius Crucẽ sanctam faciẽs, ait: In nomine IESV Christi Redemptoris nostri aperiantur oculi tui. Et statìm aperti sunt oculi eius, & erat admirans cernensque mirabilia DEI, quæ in hoc mundo videbat. Dehinc mulier quædam, vt ipsa declamabat, tria habens dæmonia, ad eum adducta est. Quam cùm tactu sacro benedixisset, atque ex oleo sancto Crucem fronti eius impositisset, ejectis dæmonibus, purgata discessit. Sed & aliam puellam, à spiritu immundo vexatam, benedictione sanauit.

Oleo benedicto & Crucis signo vide quæ faciat.

Cùm autem iam dies obitûs eius appropinquaret, vocauit ad se Præpositum monasterij, dicens: Exhibe ferramentum, & irrumpe parietem, & mitte nuncios ad Episcopum ciuitatis, vt veniat ad me sepeliendum. Die enim tertio ab hoc egrediar mundo, & vado in requiem destinatam, quam mihi Dominus repromisit. Hæc eo dicente, misit Præpositus ad Episcopum ciuitatis Nicensis, qui ei hæc nunciarent. Post hæc Crescens quidam venit ad fenestram, & videns eum catenis vinctum, & vermibus plenum, ait: O domine mi, qualiter tam valida tormenta tolerare potes? Cui ipse ait: Confortat me ille, pro cuius nomine hæc patior. Dico autem tibi, quia iam absoluor ab his vinculis, & vado in requiem meam. Adueniente autem die ferio, deposuit catenas, quibus vinctus erat, & prostrauit se in orationem: & cùm diutissimè cum lachrymis orâsset, collocans se super scamnum, extensis pedibus, eleuatisque ad cęlum manibus, gratias agens Deo tradidit spiritum. Et statìm omnes vermes illi, qui sanctos artus perforabant, euanuerunt. Aduenions autem Austodius Episcopus, beatum corpus studiosissimè sepulturæ mandauit. Hęc omnia ab eius ore cognoui, quem superiùs mutum & surdum ab eo sanatum exposui. Qui multa mihi & alia de eius virtutibus narrauit. Verùm ea non recensui, quia audiui vitam eius à multis fuisse conscriptam.

De eodem Hospitio, ex eiusdem Gregorij Turonensis libro de Gloria Confessorum, Cap. 97.

FVIT in regione Nicensi Hospitius, magnus Dei famulus, qui multis virtutibus præditus, ab hoc mundo migrauit. Cumque sepeliretur, quidam iuxta ipsum sepulcrum manum ponẽs, parùm pulueris eleuauit: quod in linteo inuoluens rudi, secum tulit. Progressusque postridiè, nauem, quę Massiliã ire parabat, offendit in litore: sed hic Lirinense monasterium expetere cupiebat. Viri igitur, quorum erat nauis, Iudaica erant à stirpe progeniti. Quã existente causa, noluit vir indicare nauclerìs, quæ ferebat. Deniquè postquàm progressi, contrà Lirinense monasteriũ deuenerunt, nauis in medio pelagi restitit, flantibusque ventis, nulla mouetur in parte. Stupentibus verò Iudæis, quid hoc esset, homo ille veritatem aperuit, dicens: Reliquias beati Hospitij mecum habeo, & nunc Lirinum adire desidero: quod vobis indicare metui. Nunc autem scio, quia eius virtute retinetur nauis vestra, nec hinc moueri prorsùs poterit, nisì cõsensum illuc prębeatis, quò ego ire disposui. Quod audientes viri, stupore permoti, mutatis velis, flante vento secundo, iam viro in insula Lirinensi depositò, quò voluërunt, liberè abiêrunt.

Nota quid possint sancti.

VITA S. GVIBERTI CONFESSORIS, FVNDATORIS AC PATRONI MONASTERII GEMBLACENSIS, edita à Sigeberto, eiusdem cœnobij monacho.

CAP. I.

INSIGNIS pater Guibertus in pago Germiensi feliciter natus, hominibus illius temporis ad exemplum creditur esse datus. Cuius auum Redingum, & auiã Gislam, Patrẽ quoq; Lietoldũ & matrẽ Osburgam oẽs, qui huius antiquitatis retinẽt notitiã, fatẽtur longã antiquę nobilitatis traxisse lineã. Porrò mater eius Osburga, abutẽs Apostolica indulgentia, qua dicitur, Melius est nubere, quàm vri: post mortem prioris mariti Lietoldi, de quo susceperat dominum Guibertum & Remundem eius germanam, dum gaudens polygamia, secundi, tertij, & etiam quarti mariti non refutat copulam, ex multis maritis prolem genuit numerosam: Helluinum scilicet, Oilbaldum, Raginardum, Dodam, præter eos, quorum nomina obliterauit obliuio. Quorum longè lateque pullulante prosapia, se penè tota repleri & nobilitari gaudet Lotaringia. Siquidem ex prosapiæ numerositate, accrescebat potestatis eminentia: ex possessionum multiplicitate, rerum affluebat opulẽtia: per quas cumulari & prouehi solet mundanæ nobilitatis potentia. Hoc tamen in seruo Dei nullus ducat satìs prędicabile, cùm secundùm Dominicam vocem, non in abundantia cuiusquam vita eius est ex his, quæ possidet: &, secundùm Apostolum, non est personarum acceptio apud Deum. Sed hoc in eo nimìs debet esse commendabile, quia cùm veritas dicat, Facilius est camelum per foramen acûs transire, quàm diuitem in regnum cælorum intrare: hic tanquàm gibbi sarcina superexcrescente terrenæ nobilitatis & facultatis depositò tumore, hoc * hominũ impossibile, per pronam animi voluntatem redegit ad possibile.

MAII 23. Patria S. Guiberti. Parentes.

1. Cor. 7.

Luc. 12.

Rom. 2.

Matt. 19.

CAP. II.

HIc ergò iustus plantatus, & fidei firmitate radicatus in domo Dñi, iamindè à teneris annis flores virtutum emittere cœpit, in atrijs domûs Dei nostri eminẽs vt palma altitudine nobilitatis, vtque cedrus Libani multiplicandus suaueolenti vbertate sanctitatis. At postquàm de floribus bonæ eius indolis pulchritudo & suauis odor pietatis se longè lateque effudit, & tempore primi Henrici, glorioſi & victorioſi regis, in fructuum gemmas erupit, tandèm circa tempus Otthonis primi, quasi oliua fructifera in domo Domini vbertìm matureſcere cœpit. Qualis autem

per prima ætatis incrementa eius vita fuerit,non est discutiendum nobis. Nam sa-
perfluè quæritur de arbore,qualis sit radix eius, quæ latet humo obruta, cùm ex so-
Luc. 6. lo sapore fructûs, cognoscatur arboris natura. Veritatis etiam voce dicitur: Vna-
quæque arbor ex fructu suo cognoscitur.Non enim de spinis colligunt ficus,neque
de rubo vindemiant vuam. Hæc ergò arbor in agro Domini plantata, nec spina,
nec rubus fuit : de qua nulla punctionis asperitas,nulla amaritudinis acerbitas pro-
cessit : sed tanta dulcedo fructûs effluxit, vt prouentus eius etiam nunc in Ecclesia
Dei fructificet. Siquidem fratribus eius de carnalis posteritatis prouentu cogitan-
1.Cor. 7. tibus,solus sanctæ memoriæ Guibertus spiritualis generationis hęredes suspirabat,
benè monitus ab Apostolo:Qui sine vxore est,cogitat quæ Domini sunt,quomodò
placeat Deo.Ideò de patrimonio suo non quæsiuit carnalis copulę sponsam dotare,
sed matrem suam Ecclesiam vnico affectu ditare:quæ sibi non fratres breui victuros
aleret,immò cælestis filiationis prolem nunquàm moriturã augeret:quam nec cum
Militiæ va- dolore pareret,nec cum dolore amitteret,sed quę eum ęternali gaudio filio Dei co-
cat inculpa- hæreditaret. Militabat interim mundo specietenùs,sed quantùm patiebatur huius
tis morib⁹. negocij vsus,à militię vitijs erat extraneus.Et nè curram per singula vitiorum gene-
ra,à quibus Deo auxiliante destitit,aut per singula virtutum officia,quibus diligêter
institit:hoc in eo egregiè præter cætera laudabile fuit, quòd cùm huius generis ho-
minibus familiare sit, res alienas & maximè pauperum & ecclesiarum Dei insolêter
rapere,hic profectò nęsciuit aliena diripere violêter, qui sua tam hilariter pauperi-
bus & ecclesijs CHRISTI nouit distribuere.

CAP. III.

Renunciat militiæ. POstquàm ergò diù sub chlamyde militaris habitûs latuit, quia lucerna sub mo-
dio posita,diutiùs latére non debuit, nodum & impedimentum diuini seruitij,à
se quantocyùs dissoluit, & militiæ secularis cingulum deposuit. Ità mundi vetera-
nus,terrenę militię rude donatus,cœpit esse nouus Christi tyrunculus,& longęuus
mundi seruus,per vindictam diuinæ libertatis factus suus,effectus est DEI libertus.
Igitur post multiformes spatiosæ viæ anfractus,ad angustam vitæ portam directus,
vt cantaret nudus viator coram huius mundi latronibus, deliberauit etiam à cun-
ctis nociuæ possessionis se expedire oneribus. Nè enim post plenam legalium præ-
ceptorum obseruantiam, cumulo suæ perfectionis deesset illud vnum Dominicæ
Matt.19. sententiæ, Vade,& vende omnia,quæ habes,& da pauperibus:& veni, sequere me,&
habebis thesaurum in cælo : hic omnia sua non quidem vendere, sed fideli debitori
Christo commendare ad vsuram studuit,gaudens quòd eius fœnerator exisseret,de
2.Cor. 6. quo non dubitaret,quin sibi fideliter mensurã soluеret. Vt enim vnus esset illorum,
de quibus Apostolus dicit,Tanquàm nihil habentes,& omnia possidentes : volebat
Luc. 12. sua habere,& non habere : Habere,benè dispensando:nõ habere,auarè cõseruando.
Fidelis nanq; & prudẽs seruus,cõstitutus à Dño super familiam suam,tam prouidè &
lucrosè sategit locare peculij sui summam, vt cùm nihil sibi de summa decresceret,
de mercede tamen fœnoris sumptum eximeret,vndè cõseruis suis in tempore tri-
ci mensurã erogaret. Quid eẽ lucrosius fideli œconomo, quàm sua in seruis Dñi ꝑ-
fundere,quę ipse Dñs grataпter dignatur refundere? Prętereà & alio Dominicę vo-
Matt.10. cis hortatu incitabatur,vt & alios exemplo & auxilio ad benè agendũ illiceret,dum
non negligenter dictum à Domino recoleret: Qui recipit prophetam vel iustum in
Dan. 12. nomine prophetæ vel iusti,mercedem prophetæ vel iusti accipiet. Et illud Danielis:
Qui ad iustitiam eruditi multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates.
Vndè vt mercedem iustitiæ multorũ acciperet,nõ satis esse visum est sibi,si ipse solus
ad iustitiam tenderet, nisi & alios secum currere suo exemplo & hortatu moneret,
& ipse causa salutis multorum fieret,& duplicem coronã remunerationis acciperet.

CAP. IIII.

Esaiæ 26. HIc fratrum amator, qui ex alto cordis suspirio ad Deum clamare poterat cum
Esaia : A facie tua Domine concepimus & quasi parturiuimus, & peperimus
spiritum salutis tuæ,quem fecimus in terra. Quod cogitando conceperat & quasi
longo deliberationis æstu parturiuerat, piam animi peperit beneuolentiam, ꝑ quã
Monasteriũ extruit ex bonis suis. Deo filios salutis faceret super terram. De proprietate siquidẽ hæreditatis suæ fun-
dum Gẽmelaus dictũ delegit,& Deo & Apostolorum principi Petro, sanctoq; Exu-
perio

perio martyri glorioso,ad construendũ in corũ honorem monasteriũ, deuotissimè
delegauit. Hic tabernacula dilecta Deo & delectabilia hominibus construens Dño
virtutum, vt passer humilitatis volatu directus,inuénit sibi domum, & vt turtur ze-
Psalm.83. lo castitatis & gemitu cõpunctionis animatus, posuit sibi nidũ, vbi reponeret pul-
los suos,sub alis matris Ecclesiæ confouendos.Ibi monachorũ collecta caterua,per
corũ obsequiũ disponebat immolare Deo laudũ sacrificia, & reddere altissimo vo-
ta sua:qui seminantes ei spiritualia,sua meterent carnalia. Hos ad rectam morũ vo-
lens informari regulã,ad apostolicæ vitæ dirigi fecit lineam,per quam in initio fidei
fundatam primitiuam compererat ecclesiam. In quibus illud præcipuũ erat,vt nul-
la eis ꝓpria,sed omnia essent cõmunia: vt quorũ conuersatio iam erat in cælis, an-
gelicã quodãmodò vitam degerent in terris. Porrò ipse ad eorum, tanq; ad Aposto-
lorum,pedes ponens omnia, quæ habebat, vt vsibus eorum ad omnẽ sufficientiam
Gen. 25. necessaria suppeterent,solicita paternitate disponebat. Vndè legali traditione tra-
Gen. 12. didit eis villã superiùs nomiuatã Gẽmelaus,& omnia ad eandem appendẽtia,& alia
multa,vndecunq; in parte vel sorte sua iure hæreditatis cedentia.

CAP. V.

AD hoc opus felici auspicio inceptũ, animabatur non solùm diuinitatis gratia,
sed etiã nobilissimæ & Christianissimæ auiæ suæ Gislæ pia cõniuentia,quæ dul-
cissimum nepotem suũ videns viam veritatis insistere, collaborabat magnoperè, vt
amoto ei impedimento à cœpto pietatis itinere, viam mandatorum Dei dilatato
corde posset currere.Quia non enim,vt Esau pilosus, venationũ vanis aut nociuis
exercitijs inseruiebat,sed vt lenis Iacob domi habitans,simplicitati & innocẽtię stu-
debat, totam se in eius dilectione trãsfuderat.Quippe quẽ exemplo fidelis Abrahæ
de terra & de cognatione sua iamdudùm animo exisse cognouerat,ei terram repro-
missionis competere credebat:nec tamen volebat suo destituere subsidio, quẽ per-
pendebat per omnia dirigi diuino auxilio.Ideò salubri reperto consilio,' omnes res
hæreditatis suæ,quas sibi vir suus Redingus dotis gratia impẽderat, vel quas ipsi pa-
ri æquitatis industria addiderant patrimonio suo, ad ꝑsidium Deo placitæ construc-
tionis contulit legaliter charissimo nepoti suo.

CAP. VI.

AD hæc omnia non parùm solatij diuinitas fideli suo Guiberto contulerat, ꝙ
in his omnibus doctorẽ & patronũ quendam venerabilẽ virum,Erluinum no-
mine, præuiderat, qui & ipse canonicam,quam viuebat,regulam ad monasticam vi-
tam conuerterat.Is pio patrono nostro in omnibus vtilium rerum cõsilijs exequẽ-
dis,in ecclesia ędificanda, & officinis claustri construendis, in fratribus ad ouile Dei
conuocandis & regendis aderat adiutor opportunus & vnanimis.

Erluinus s. Guiberto est adiumẽto.

CAP. VII.

ALij ad perfectionis culmen tendenti sufficere videtur à malo declinâsse, mundi
pompis abrenunciâsse,sua omnia pauperibus erogâsse. At dñs Guibertus,quæ
retrò sunt oblitus,in anteriora se extendere nitebatur, semetipsum arguens imper-
fectionis,nisi argumento Dominicę manûs ad vnguem expoliretur. Audiens nem-
pe Dominũ dicẽtem:Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat cru-
Luc.9. cem suam,& sequatur me:totum hoc imperiũ traxit ad se:abnegans semetipsum,tu-
lit crucem mortificationis Iesu in corpore suo,castigans corpus suum & in seruitu-
tem redigens,nè fortè alijs prædicans,ipse reprobus inueniretur. Tulit crucem etiã
fraternę cõpassionis,qã erutus de cribro diabolicæ tentatiõis, ipse aliquandò con-
uersus,confirmabat fratres suos,pro quibus Christus ipse biberat calicẽ passiõis.Igi-
tur accepto rationis clauo,post rerũ suarum iacturam nudus enatauit de mũdi hui
us naufragio,& tandẽ potitus monasticæ quietis portu,ancoram stabilitatis de alto
pectoris sui iecit in claustralis vitæ ꝓfundo.Videbat eẽ, ꝙ nusquã alibi tutius perfu-
gium esset fugienti à mundi periculo,cùm in claustris monasterij, eremi nõ desit so-
litudo, & si quem aliquo modo diabolicæ incursionis tinitillet inquietudo, præstò
adsit prompta fraternæ consolationis fortitudo. Videbat etiam, quòd non altiùs
posset ascendere, si posset illum religionis gradum attingere, ad quem omni qui-
dem ordini Ecclesiastico,omniq; terrenæ potestati liceat accedere, à quo nulli
omninò,nulla omninò occasione liceat impunè recedere. Prætereà vir prudens,

Monasticæ se vitæ tradit s. Guibertus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

antè & retrò oculatus, nihil temerè & improuidè ſibi agendũ eſſe attendebat diligentiùs. Vt enim athleta ſtadiũ ingreſſus,ſolicitè qualitatẽ loci circũſpicit, nè quod offendiculũ ſibi pugnanti vel currenti obſit:ità & hic noſter athleta opportunitatẽ & qualitatẽ loci, vbì propoſitum ſuũ ſecurè exequeretur,cautè diſpexit, ſcilicet vbi nec indulgeret ſibi diſciplina remiſſior,nec pro intuitu notæ nobilitatis,malè blandiretur ſibi honorificentia impenſior. Timebat enim,nè ſibi diceretur à Dño: Vtinàm calidus eſſes,aut frigidus:ſed qa tepidus es,incipiã te euomere ex ore meo. Timebat enim,nè ſicut ille,qui contra flantẽ ventũ flores portat,etiam ipſe, inanitate elationis inflatus, collectos virtutũ flores perderet, & quaſi pulueris ſqualore, fœditate apoſtaſiæ ſorderet & cæcutiret.

Apoc.3.

CAP. VIII.

DEniq; columba Chriſti, nolens diutiùs inuolui mundanis fluctuatiõibus, dum nõ inueniret,vbì requieſceret pes eius,adijt arcã paratã à Deo multorũ ſaluti, clauſtrũ ſcilicet Gorziẽſis cœnobij. Id cœnobiũ olim vir magni nominis, Pipini regis ex ſorore nepos, Crodegandus Meteñ epiſcopus conſtruxit, & ad æternum ſanctitatis ſuæ monimentum opibus ditauit,&,quod maius eſt,religionis gratia decorauit. Sed ꝓceſſu temporis,crebreſcẽte bellorum malitia, & per hæc crudeſcẽte malorum miſeria,& quia leges ſilent inter arma,ideò inualeſcente quaquà terrarũ iniuſtitia,etiã ibì ꝑ notã tẽporis & ꝑlatorum incuriã,diſciplinę regularis cœpit emoliri cenſura. Et hæc cæleſtis iræ permiſſio tam diù permanſit,donèc tandem diuinæ miſeratiõis oculus ſuper inhabitãtes terrã ,ꝓſpexit,q & infidelitatis tenebras amouit,& lumen veritatis reuocauit. Ad hæc inter primos à Deo miſſus eſt Adelbero, primus huius nominis Metenſis epiſcopus, qui nobiliũ Chriſtianiſſimus,& Chriſtianorum nobiliſſimus,(erat quippe frater Friderici Ducis)in hoc primum regiminis ſui dedit exercitium,vt & ſeculari potentia & epiſcopali cẽſura exturbaret à ſua Diœceſi irreligioſitatis vitium.Huius bonæ intentionis oculũ intendens primùm ſuper monaſticã diſciplinã,elaborat eam ad Apoſtolicæ vitæ redigere normã. Et incipiens à Gorzia,q̃ cæteris monaſterijs erat ꝑſtantior in ſua parocchia, vbì inſtitutæ religionis vix ipſa apparebant veſtigia,non priùs deſtitit, q̃ monaſticæ vitæ ꝓfeſſores, à ſeculi vanitate retractos,rectæ viæ reddidit,& ante omnia radicem malorum, & malam monachorum nouercam,ſcilicet proprietatum concupiſcentiã,mucrone paſtorali extinxit,& qui in ſeculi cõpitis patebant luporũ morſibus,Dominico ouili incluſit. Collaborabat ſibi ad hoc pius Gorzienſis Abbas Agenoldus, reſtauratæ ſanctæ religionis adiutor opportunus. Itaque extirpatis nociuis radicibus de Dominici horti areola, Adelberone epiſcopo plantante, Agenoldo rigante, Deo autem incrementum dante, creſcebant ſolito vberiùs virtutum plantaria. Quicunque ergò abrenunciantes ſeculo, ſuaue iugum Chriſti tollere volebant, quàm mites & humiles corde exemplo Chriſti eſſe deberent,hîc ediſcebant. Quicunq; ex militari habitu in timore Domini fortitudinem ſuam mutabant,hîc quaſi in campo diuini tyrocinij experimentum ſuí capiebant. Quicunq; ex clericali ſorte,ad altiorem huiuſmodi militatis gradum optabãt aſſcendere, hîc cum Iacob non in ſomnis, ſed re vera ſcalam cælos attingentẽ merebantur videre,per quam angelos aſſcendentes & deſcendentes poſſent videre. Cùm ergò hic tantus ſanctę religionis feruor tam longè & tam latè caloris ſui diffunderet flammas,huc ad diſciplinam Domini omnis confluebat nobilitas,omnis dignitas,omnis ſine perſonarum diſcretione ꝓfeſſio concurrebat & ætas. Nec quiſquã vel initiũ conuerſiõis ſe credebat arripuiſſe, cui non cõtigerat Gorzienſi regula initiatũ eſſe.Hîc inueniebatur lac, quod paruulus ſugeret: hîc ſolidus panis,quem perfectus manderet,& aliquandò quaſi nutrix in corpus ſuum traijceret,vt & alios rudes vel infirmos indè paſceret. Inter eos hic noſter patronus Guibertus non vltimę nobilitatis,immò non vltimę humilitatis & ſanctitatis, ſpiritu Dei agente, eſt adductus:vt qui iamdudùm renunciauerat ſuis omnibus, hic etiam ſibimetipſi renunciaret,vt Chriſto perfectiùs adhæreret. Scipſum ergò & omnes,quos Chriſto lucrifecerat, Venerandi patris Agenoldi cõmittẽs manibus, adhęrebat ei ſtudioſiùs,& ab ore eius pendebat intẽtiùs:vtporè qui ex doctrina eius nõ ſolũ paſci habebat,ſed & micis ex ea collectis ꝑ ſe Chriſti pauperibus ferre ſatagebat. Et vt id,ad quod venerat,diligẽtiùs exequereť,ſingulorũ gratias ſolerter cõtem-

Gorzienſe cœnobium à quo extructum.

Adelberò Metenſis epiſcopus, monaſticã diſciplinã inſtaurat.

Gorzienſe cœnobium præclarè reformatũ.

Gen. 28.

templabatur,& aliquid indè ad ſeipſum traijcere nitebatur. Erudiebatur illius patientia, accendebatur iſtius orandi inſtantia, alterius delectabatur obedientia: Iſtius humilitatem,illius imitabatur ſobrietatem: In hoc actiuæ vitæ laborem,in illo contemplationis mirabatur ardorem. Fiebat proindè miro modo,vt dum ipſe de ſingulorum virtutibus aliquid decerpit, quod ſibi ſit pro exemplo,ipſe ſolus omnibus eſſet exemplo. Vt enim,ſecundùm Salomonis prouerbiũ,ferrũ ferro acuitur:ità alter ab altero ad benè agendum exacuebatur:& vt homo cõfundit faciẽ amici ſui, ità & eos pia fraternæ æmulationis mouebat confuſio, nisì alter alterum quiret imitari.

Prou. 27.

CAP. IX.

IPſe ergò qui mundi renunciauerat vanitatibus,timens nè iterùm eius illiceretur voluptatibus,dum ſub obtentu diſponendarum eccleſiaſticarũ rerũ adhuc ei deſeruiret ſpecietenùs,ad hoc etiam timens illud Apoſtolicum,doctorẽ nõ debere eſſe neophytum,nè elatus,incidat in iudiciũ diaboli:induxit in animũ, venienti morbo quantocyùs occurrendum. Venerabilẽ,cuius ſuprà meminimus, Erluinum, virũ Deo placitum, hominibus acceptum, in gymnaſio ſanctæ religiõis laudabiliter exercitatum,lucrãdis Deo animabus intentiſſimũ, amicitijs principũ terrę & maiorũ Eccleſię glorioſum,exequendis rebus Eccleſiaſticis per omnia idoneũ, hunc talẽ virum, vtporè patrem & intimũ ſuũ,conuenit amicabiliter, in eum ſe reiecit q̃ familiariter,in eo quaſi in reclinatorio animæ ſuæ tãtùm incumbit fidutialiter, ei ex ordine vellẽ ſuũ aperiens,ei ſeipſum magìs,q̃ ſibi credẽs:cõmunicato cum fratribus cõſilio,eum Abbatẽ ſibi deligit, & fidelibus Chriſti adnitentibus, Dñico ouili ꝑfici facit. Ille tanq̃ bonus paterfamiliãs,doctus de theſauro ſuo ꝓferre noua & vetera,ſciens ſic adimpleri legẽ Chriſti,ſi alter alterius porter onera, ſuppoſuit humiliter humerum ad ſuſcipiendũ onus,ſatìs quidem graue,ſed Deo ſibi cooperante, portabile: animatus illo prouerbio,quod per Sapiẽtem dicitur: Frater qui à fratre adiuuatur, quaſi ciuitas,q̃ non expugnatur. Ità vir ſanctus Guibertus, ſtrenuo cooperatori ſuo Erluino Marthæ miniſterio delegato, ipſe cum Maria ſedens ad pedes Domini pro audiendo ipſius verbo,elegit optimã partẽ, q̃ non auferetur ab eo. Nam ad aluearių monachorũ,ſcilicet Gorziã,regreſſus,ieiunijs,vigilijs & orationibus intentus,contemplationis virtuti vacabat liberiùs.

Galat.6.

Prou.18.

Luc.10.

CAP. X.

IÁm in laude Dei nouella plãtatio fructificauerat, iam agricola, precioſum fructũ terræ expectans, patienter ferebat: quia tẽporaneũ & ſerotinũ ſe acceptarũ non diffidebat. Iam creſcebat Chriſti gloria,iam illorũ, per quos benedicebatur nomen Domini, multiplicabatur grãtia: quandò de Gemmelaus,nouellæ ſcilicet conſtructionis cœnobio,boni odoris longè lateq̃ exibat fragrantia,ꝙ ibì ſanctę religionis feruente flãma,& iuſti de virtute in virtutem indiès ꝓficiebant, & iniuſti ab erroris tortitudine conuerſi,iam in directũ ibant. Ex hac boni odoris ſuauitate repleta erat tota domus Eccleſię,& attigerat iam ipſa culmina imperialis aulę: vbì cunctis palatinis in ore erat pia nobiliſſimi viri Guiberti ad Deũ cõuerſio, & de eius conuerſiõe non minima in tota Dei eccleſia ædificatio, ꝙ eius exẽplo multi renunciantes ſeculo,ſanctæ religiõis ſe ſubijciebãt ꝓpoſito. Sed inuidia vbì deſit, q̃ nec in paradiſo deliciarũ,nec in ipſo quoq; cælo defuit? Quidã,qui bona fidelis Chriſti Guiberti oblique oculo limabant,aures Cæſaris aduersùs eum appellant, & inuidiosè ei derogãtes, cõtra rẽpublicã cum egiſſe accuſant, q̃ Gẽmelaus regalẽ fiſcũ, maioribus ipſius munificentia imperiali loco beneficij attributũ,in partẽ ꝓprietatis ſuę vſurpauerit, & iniuſſu regis,fundato ibì cœnobio,in ſortẽ Eccleſiaſtici iuris iniuſtè transfuderit: quod fieri nullo modo lex publica ſinit. Pius conſtructor & ſanctus ꝓuiſor loci noſtri ad cauſam dicendã eſt dicto regis inuitatus:cauſa ꝓponitur: de iniuſtitia expoſtulatur,in deliberãda ſentẽtia alĩ alij variè aſſentitur. Diſcipuli euãgelij à Dño docẽti;Cùm ſtabitis ante reges & ꝑſides,nolite cogitare,qualiter aut qd loquamini: Datur enim vobis in illa hora,qd loquamini:non ſophiſticã q̃runt argumentationẽ,ſed ſimplicitatis Chriſtianæ ꝓtendunt humilitatẽ. Sciẽtes em̃, qa periculoſum eſt cõtra torrentẽ brachia tẽdere,nec ignorãtes ſententiã Apoſtoli: Qui poteſtati reſiſtit,reſiſtit Dei ordinatiõi:pedibꝰ Imperatoris ſe humiliter ꝓuoluunt,& nè in ſe & in pauperes Chriſti terrena ſua potẽtia abutatur, ſuppliciter expoſcũt: dicẽres, gaudendũ eſſe maieſtati Imperatoris,ꝙ tẽporibus imperij ſui diuina miſeratio oſtium miſeri-

Exemplo 5. Guiberti, multi ſe dant vitæ monaſticæ.

Defertur apud Imperatorem.

Matt. 10.

Rom.13.

cor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cordiæ ſuæ voluërit patefacere,dum tales aliquot viros dignatur mundo tranſmittere, qui digni ſint exaudiri orantes pro ſtatu reipublicæ: poſſe Imperatorem de alieno fundamento laudem mereri,ſi ab alijs in honorem Dei conſtructa loca, ſua regali potentia velit tueri:alieno labori eum poſſe participare,ſi res ab alijs Deo iure hæreditario legatas,dignetur authoritate imperialis manûs corroborare: dignũ eſſe,vt apud Imperatoriam cenſurã plus valeat Deo placita veritatis æquitas, q̃ ſuſurronum & bilinguium calliditas,vel adulantium doloſitas,de quibus Sapientia dicit: Eccli. 28.] Suſurro & bilinguis maledictus:multos turbauit pacem habentes: & lingua tertia (hæc lingua adulantium intelligitur)multos commouit. Hæc & alia in hunc modũ locuti,à bona ſpe,quam in Deum habebant,non ſunt fruſtrati, illud Sapientis dictũ

Imperator ratam vult eſſe Guiberti donationem. eſſe verũ experti: Beatus,qui loquitur in auribus ſapiẽtis. Pius enim rex Otthο, vere ad reſtaurandam rempublicam & reparandam Dei Eccleſiam directus à Deo,his ſalutis monitis aurem aduertit gratanter,& petitionem fidelium Chriſti accepit diligenter. Annuit enim cõmuni Palatinorũ conſilio,& regali cenſuit edicto, vt rata & inconuulſa permaneret nouella Gẽmelacẽſi cœnobij conſtructio:& quicquid illi eccleſiæ ab ipſo dño Guiberto, vel etiã aliorũ venerabiliũ virorũ largitiõe fuerat conceſſum,vt nullus infideliũ vel aliquis hæredũ eius infringere audeat, omninò eſt interdictũ.Inſuper permiſſa eſt eis poteſtas aduocatũ & regularẽ Abbatẽ cum imperio regis eligendi,caſtellũ conſtruendi, mercatũ, percuſſurã monetæ, materiã faciendi.Ipſe locus ab omni omniũ ſeruitio immunis eſt redditus in ciuitate,in caſtello, in villa, ſuper aquas, in pontibus, in omnibus imperij ſui locis ab omni telonio & tributo eſt abſolutus,ſub ſolo regię defenſionis munimine ſubiectus.

Immũnitas cœnobij Gemblacẽſi

CAP. XI.

OMnis res iam compoſita videbatur,omnia iam in tuto eſſe credebãtur, nihil ex aliqua parte metuebatur.De rebus eccleſiæ traditis, & de libertate ipſius loci charta conſcripta,imperiali edicto erat confirmata, & annuli impreſſiõe imperialis authorizata. Quæ authorizatio facta eſt ſolenniter Leodij xij.Calend. Octobr.anno Dominicæ incarnationis Nongenteſimo quadrageſimoſexto, indictione iiij. regni dñi Otthõis primi anno vndecimo,cathedrã Traiectẽſi eccleſiæ regẽte * Vhogone. Ad hanc confirmationẽ imperialis poteſtatis, acceſſit etiã Apoſtolicę ſedis authoritas,dum à * Benedicto VII.huius nominis Papa, decretũ eſt, vt rata eſſet in perpetuum Gẽmelacẽſis cœnobij progata immũnitas. Decretũ eſt etiã, vt de alio monaſterio ibì Abbas non cõſtituatur:ſed ipſi ſerui Dei,ſecundùm S.Benedicti regulã viuentes,ex ſua ꝓpria congregatiõe Abbatẽ eligẽdi poteſtatẽ habeãt,& vt Abbas ipſe, priuilegijs ſedis Apoſtolicæ,inſulis decoretur, & vt ipſum monaſteriũ,ſub iuriſdictione S.Romanę Apoſtolicę ſedis cõſtitutum, nullius alterius eccleſię iuriſdictionibus ſubmittatur,interminando ex authoritate B.Petri Apoſtolorũ principis ſub diuini obteſtatione iudicij ac validis anathematis interdictionibus, vt nulla aliquãdo vel parua vel magna perſona aliquid de rebus vel poſſeſſiõibus, ad idem monaſterium pertinentibus,auferre vel alienare ꝓſumat.Hoc ſcriptũ per manũ Bonifacij notarij regionarij atq; ſcriniarij S.Romanę Eccleſiæ,Datũ eſt viij.Calen.Aprilis per manus Stephani epiſcopi ac Bibliothecarij S. ſedis Apoſtolicæ, anno Põtificatũs dñi * Benedicti VII. Papę *nono,imperãte Otthone à Deo coronato,magno ac pacifico imperatore anno xvj.qui eſt annus Domini *953.

*Agapeto II. legendũ puto

*Agapeti II.

*ſexto *951.

CAP. XII.

ITà aliquãdiù arridente ſereno cælo ꝓſperitatis, derepẽtè inhorruit maxima immiſſio diabolicæ tempeſtatis.Siquidẽ Heribrandus de vico Mauiuuolt, qui inter nobiles Bratuſpantiũ genere & diuitijs eminebat,cuiꝰ nobilitatẽ alia nobilitas augebat. ei quippe Rembidis,germana nobiliſſimi ſenioris noſtri Guiberti nupſerat: Ab affine ſuo vir ſanctus infeſtatur. Hic iniuſtitię gladio accinctus,cupiditatis armis cõfiſus,clamat Gẽmelacẽſi ſibi cõpetere hæreditaria lege ex matrimonio vxoris ſuę Rembidis ſibi cõpetere, affinẽ ſuũ Guibertum non legaliter egiſſe, qui ſub obtentu religionis, vxorem ſuam, germanã ſciens licet illiꝰ,voluërit iniuſtè exhæredare. Contẽpta ergò imperialis curię authoritate, contempto Apoſtolicę cenſurę anathemate,iunctis ſibi complicibus ſuę iniuſtitiæ, non timet Abbatiam inſolenter inuadere,& ſubſtantiã fratrũ violenter diripere. In officinis clauſtri equi ſtabulãtur,per loca,monaſticę ſolitudini competẽtia,ſecularis ꝓſonę militię vagãtur, fratres ꝑ latibula ſanctuarij quõcunq; ſeſe tutãtur, & in rãtæ tribu-

tribulationis articulo ſubſidiũ diuinæ pietatis ꝓſtolantur. Videbatur nempe malenolis implendæ iniuſtitiæ opportunum eſſe tempus,quia ipſe ſanctus vir Guibertus mundo iam mortuus,& ab eis longè remotus, excuſſerat ſe à cũctis ratiocinijs mũdani tumultũs.Porrò Abbas Erluinꝰ recẽs oculis priuatus,reſtaurãdis rebꝰ perditis putabatur eſſe minùs idoneus. Hic ſiniſter rumor vt perculit aures ſancti viri, cuiꝰ cõuerſatio iam erat in cælis,qd ei tũc fuerit animi,nõ opùs eſt exprimere verbis:cui quanùis indignũ videretur de ſtiua Dominici aratri oculos retrò cõuertere,& grauę eſſet, ſe emeritum militia, bello mundanæ ſolicitudinis iterùm inuoluere, non diſtulit tamen pro cõſolandis fratribus iter accelerare,qui ꝓ illis paratus erat etiam animam ponere. Veniens ergò deſideratus ad deſideratũ locũ, qui teſtimoniũ erat ſuæ deuotionis,triſtes & deſolatos fratres confirmat verbis conſolatorijs, & quibus potuit armis humilitatis & modeſtiæ occurrit aduerſarijs,& feritatẽ & cupiditatem eorum mitigare laborabat monitis ſuaſorijs.Illi præſentiã ſanctitatis eius aliquãtulùm reueriti,& aliud clauſum in pectore,aliud in lingua ꝓmptum habẽtes, ceſſerũt ad tẽpus eius volũtati,ſe intuitu affinitatis eius ab iniuſtitia iſta ceſſaturos polliciti.

CAP. XIII.

SAcpè nominatus, & ſæpè nominãdus nobis dominus Guibertus, tam gratioſus fuit Deo,vt dignus fuerit etiã Apoſtolicæ ꝑdicationis miniſterio. Gens ſiquidẽ Hũgarorũ,q̃ quibuſdã munitiſſimis cluſis remota,nec ad meridianã,nec ad occidẽ- Hungari populantur Italiam & Germaniã. talem plagã exeũdi habuerat facultatẽ,ꝓ Arnulphũ Imperatorẽ, ruptis,cluſis emiſſa,mortuo Arnulpho Imperatore,totã Italiã,totã Germaniã,vt fera tempeſtas, vario vaſtationis genere depopulata eſt per annos circiter quinquaginta. Hæc gẽs etiã tempore primi Otthonis aggreſſa Lotaringiam,deducta eſt à duce Conrado vſque ad ſyluam Carbonariã, & virtute Dei apud Lobicẽ cœnobiũ oſtenſa, ꝓhibita vltrà ꝓdire,redijt impunè.Hungaris ergò & eundo & redeundo per vicũ Gẽmelacenſem tranſeuntibus occurrit vir Dei Guibertus,non clypeo aut galea materiali ꝓtectus, ſed tantùm gladio verbi Dei accinctus,paratus bibere calicẽ paſſiõis, & ponere animam ſuã ꝓpter ſaluãdas fratrũ animas:quia,vt dicit veritas,nõ eſt maior charitas*. Iohan. 15. Et primò miles Chriſti ſecundùm ꝑceptum Euangelij offerens illis verbũ pacis, ingreſſus eſt viã ꝓdicationis,& paulatim mitigata eorũ rabie,cœpit iam agere de eorũ ſalute. Nec deſtitit illis idolatrię ſpurcitia ſordentibus pandere fidei dogmata,& regis æterni myſteria:donèc aliquos eorũ à regno diaboli abſtraxit,eoſq; abiurãtes ſacramenta diabolicæ militiæ,tranſcripſit in nouum nomen Chriſtianæ militiæ. Benedictus Deus per omnia, qui Guiberto ſub ſignis ſuis militanti adfuit,eiq; ciuicã coronam tribuit. S. Guiberti tus Hungaros quoſdã conuertit.

CAP. XIIII.

PRæuidens vir Deo plenus,non eſſe paratũ ſibi à Deo patre, vt biberet primũ calicem paſſionis,animũ appulit,vt mereretur bibere ſaltem ſecundum calicẽ cõfeſſionis:& ideò tentus in hoc,vt conſulendo ſibi, conſuleret etiam alijs, excogitauit opus,quod non ſibi ſolũ, ſed etiam alijs prodeſſet. Nam amplectẽs ſuper omnia charitatẽ, quæ eſt vinculum perfectiõis,& plenitudo legis:& ob hoc maximè, quòd hoc ſpeciale mandatũ eſt Domini,dicentis:Mandatum nouum do vobis, vt vos inuicem diligatis: cœpit agere cum pluribus deuotis & Dei fidelibus, vt per vnũ mutuæ charitatis conglutinati amorem,fraternalẽ inter ſe ſtatuerent ſocietatẽ:vt cùm omnes vnum in Chriſto eſſent,vnum ſaperent, vnum diligerent: vnum in Chriſto vellent, vnum nollent:nihil diabolica æmulatione cõtractum,odio condignum,vel contrarietate inueniretur diuerſum,vt verè pacifici mererentur beatitudinẽ filiorũ Dei. Ad hæc etiã,vt ſecundũ Iacobi ꝑceptum, peccata ſua alterutrũ confiterẽtur,& orando pro inuicem ſaluarentur, & ſicut veritas ait, Qui lotus eſt, non indiget,niſi vt pedes lauet,ſed eſt mundus totus:itã loti baptiſmo alterutræ cõfeſſionis, lotis pedibus,quibus non poteſt ſine labe terra calcari,id eſt,expiatis actibus humanæ vitæ,q̃ vix aut nullatenùs ſine næuo peccati poteſt tranſigi, per fraternæ orationis auxilium redderentur toti mundi,eleemoſynis,ieiunijs,pſalmis,hymnis,canticis ſpiritualibus,ad hoc cõſtituris,ab inuicem expiati. Delectabat enim eos illud B.Auguſtini, qui in laudem charitatis ꝓrumpens,ait:Dulcis ſonus,charitas eſt:dulcis res & delectabilis,charitas eſt, quæ præſentes & abſentes in vnum colligit fratres. Iacob. 5. Iohan. 13. Coloſſ. 3. Rom. 13. Iohan. 13.

CAP. XV.

Sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

SIc vir Dei tactus quodam præsagio futurorum, quòd propediẽm tendendũ sibi esset ad supernæ vocationis brauium, p̃uidit sibi in futurum: vt quãdò depositò carnis onere, ingrederetur viam vniuersæ carnis, aciẽ huius fraternæ societatis hinc indè locaret in subsidijs, quæ tartarearum cateruarum incursus perturbaret oratio. num telis. Huius negocij perficiendi secundas partes relinquens fideli vicario suo Abbati Erluino, cauens sibi per omnia, nè sub obtentu alicuius rei exequendę quãtulumcunq; iterùm implicaretur seculo, vltimum vale dicens fratribus & amicis, & optabilem pacis & dilectionis memoriam relinquens eis, maturauit viam ad amicã sibi quietem Gorziensis solitudinis. Sicut enim piscis extractus ab aqua, non potest viuere, ità ipse timebat de vita animæ suæ, quotiès à contemplationis extrahebatur requie. Post tot & tantos labores, dum iamiamq; expectaret dari sibi à Deo desideratam missionem militiæ suæ, tandèm rex regum lætatus militem suum diù pro estris suorum viriliter stetisse, tempus esse duxit ei prẽmia laboris reddere, & capiti eius coronam laudis imponere.

CAP. XVI.

ET iam instante tempore resolutionis suæ, cœpit langueſcere. Summus enim artifex, qui semper inuenit in opere suo, quod adhuc tundat & poliat, electum suum tanq̃ aurum in fornace probabat, vt excoqueret ad purum scoriam peccatorũ eius. Gemmelacenses vt audiẽrunt dominum & patrem suum ad mortem infirmari, non potuerunt suo temperare dolori. Hunc eorum dolorem nimìs exaggerabat, si eum in terra peregrinationis suę, ipsis absentibus, contingeret obire. Vndè qui ex his maiusculi esse videbantur, sine mora Gorziam tendunt, & dominum suum viuentem inueniunt: & aliquantulùm dissimulato dolore, agunt cũ eo de reportando eius corpore. Ille accersito ad se Abbate suo, cui nomen erat Oilbaldus, aperit ei suum suorumq; desiderium, & hoc ab eo vltimum expetit beneficium, vt liceat suis defuncti corporis sui glebam referre ad Gemmelacense cœnobium. Abbas ex consilio respondit, vt pater filio: Mi fili dulcissime, angustiæ mihi sunt vndiq;: sanctitatem reuereor, animam tuam ad Deum euntem scãdalizare vereor: sed timeo nè illi super hoc scandalizentur, qui te vt patrem venerantur, & amorem, quem exhibuerũt tibi venienti, vellent exhibere præsentialiter etiam morienti. Eccè voluntatem meã pono tuæ voluntati, si adspirauerit tibi & tuis voluntas Dei. Si suppetit tuis facultas implendi desiderium suum, non nego meum assensum. Tandèm vir Dei consummatus in virtutum gratia, quod maius est, q̃ si claruisset miraculorum gloria: (miraculis quippe nonnunquàm virtutes obfuscantur, miracula verò solis virtutibus cõmendantur.) decimo Calend. Iunij reddidit spiritum fatigatum, nec victũ fructuosis laboribus, & ad patres suos appositus, qui seminauerat in benedictionibus, messuit etiam in benedictionibus centuplum, & vitam æternam, secũdùm Domini promissionem, est adeptus. Gemmelacenses læti, ab inuitis domini sui corpus suscipiũt, & se votiuo operi accingunt. Qui præcauẽtes, nè æstiui caloris nimietas faceret iniurias sancto corpori, interiora corporis eijciunt, ibiq; terræ infodiunt: cadauer verò sale & varijs pigmentorum odoribus conspergunt, quę putredini corporeæ corruptionis repugnare possunt. Vnus autem eorum nomine Adecho, qui semper familiarius fuerat obsecutus sancto viro, ac per hoc etiam sancto corpori adhuc obsequebatur instantiùs: hic comparato carro cum bobus, superponit sanctum corpus, non quo honore dominum decuit, sed quo amore ipse debuit. Iam p̃cesserant lõginquiorẽ, & eccè omnis Gorzienſium populus exarsit in ira & furore, ęgrè ferentes corpus illius absportari, cuius meritis se credebãt à Deo adiuuari. Ergò facto grege, persequuntur populari more, & paucos multi insequentes, conclamant. Ad clamorem concurrentium Gemmelacenses obstupescunt, & tacito cordis clamore auxilium Dei quærunt. Et qui pro filijs Israël pugnauit contra insequentes Aegyptios, pugnauit etiam pro istis. Subitò enim orta tẽpestate, aër inhorruit, & clara die nox aliena incubuit. Cõcrepant tonitrua, micant fulgura, cadunt fulmina. Illos tenebrę palpabiles ab itinere reuocant: isti vno itinere gradientes, nec ad dexterã nec ad sinistrã declinabant. Ità illi diuinitùs exterriti, retrocedunt: isti adiuti diuinitùs, liberè incedũt. Tam p̃dicabili miraculo sanctus Dei Guibertus illustratus, cum multa omniũ veneratione ad Gemmelacense cœnobium est relatus, & cum honore debito in ecclesia

Feliciter reddit spiritum.

Matth. 19.

En quanti olim fiebãt sanctorum reliquiæ.

Exod. 14.

sancti Saluatoris, sanctiq; Pesri Apostoli sepultus, se cum Deo viuere ostẽdit inuocantibus. Credunt enim se eius tuitione protegendos perpetualiter omnes, qui inuocant eum præsenrialiter. Obijt autem hic sanctus Dei anno Dominicæ incarnationis, nongentesimo sexagesimosecundo, decimo Calend. Iunij.

MARTYRIVM SS. DONATIANI ET ROGATIANI GRAVITER CONSCRIPTVM, INCERTO QVIdem authore, sed adstipulantibus ei antiquissimis Martyrologijs.

SAlubre est Catholicis lectoribus, de martyrũ triũphali certamine glorioſa gesta referre, & sitienti populo de tam piè fuso sanguine quædam vitæ pocula propinare, dum alij rebus cognitis veneranda solennia fideliùs cõplectuntur, alij desiderijs incitantur, aduertentes quale pro Christo mori sit lucrum. Igitur cùm Diocletianus & Maximianus Romanæ vrbis apicem gubernarent, & eorum prẽceptis in Christianorũ nomẽ bestialis feritas desæuiret: vt gratiam religionis Catholicæ gentili sub lege calcarent, missis epistolis ad præsidem Galliarum, decreto sanxerunt, vt simulacra Iouis vel Apollinis, nõ deorum, sed dæmonũ, quasi diuino cultu deberet vniuersitas venerari: ea ratione præfixa pollicentes, vt is, qui eorum cæremonias coleret, vel sacrificia deuotus offerret, publico se cognosceret stipendio munerandũ: quò facilius humanam mentem cupiditatis laqueus traheret in errorem: vt decipere tur munere, qui ratione vinci non posset. Eorum verò, qui Christiani nominis in confessione persisterent, post illata tormenta iubent capitalem subire sententiam, quò terrore compulsi magis, à recto tramite crudeliter deuiarent. Erat autem in vrbe Nãnetica iuuenis quidam, nomine Donatianus, clarus genere, multo tamẽ clarior fide: qui acerbitatem inquietis adolescentiæ domãs, freno maturioris animi tẽperabat, q̃ in ipso iuuentutis suę tempore migrauerat in eum quasi in senẽ: & inter procellas spiritalis nequitiæ, nè lapsum incurreret, timor Domini semper ꝑsperè eũ gubernabat. Qui despectis idolis, cùm ad Catholicæ fidei gratiam conuolâsset, baptismatis vnda purgatur: mysterio religionis imbutus, doctrina diuinitatis armatur, & sine metu aliquo triumphũ Christi oris sui buccina miles fortissimus in populo decantabat, nolens credita talenta negligendo infodere, nè culpa absconditæ pecuniæ non careret, sed quasi bonus agricola in gentiliũ pectora fruges beatæ fidei seminauit. Qua sancti viri opinione florente, germanũ eius Rogatianũ, adhuc in cultu idolatriæ consistentẽ, suauissimi oris blandus odor flagranter impleuit. Qui ad fratrem, licèt ætate minorẽ, seniorẽ tamen credulitatis ordine, festinus accurrit, deprecans, vt anteq̃ persecutionis colluctatio appropinquaret, Christiani baptismatis munere dotaretur: nè tam felix certamen adhuc paganum vel carechumenũ inueniret, vt à fratre nihil minùs in pugna, nihil minùs obtineret in palma. Quod ad p̃sens nè susciperet baptisma, audita persecutione, fecit sacerdotis absentia fugitiua: sed quod de fonte defuit, martyrij cruor fusus impendit.

Maij 24.

Fallacia mali dæmonis.

Donatianꝰ egregius iuuenis.

Rogatianus à fratre iuniore ad Christũ adducitur.

Intereà Nannetensem ciuitatem, gẽtilium turba fauente, persecutor cum instrumento iniquitatis ingrediens, ab vno ex circunstantibus ciuibus his verborum stimulis incitatur: Moderatissime iudicum, opportunè venis, ad deorum religionẽ reducẽs eos, qui post crucifixũ à Iudæis visi sunt aberrare. Noueris itaq; Donatianum eius esse doctrinę sequacem, in quẽ debeas seueritatis tuæ sententiã ꝓmulgare: qui non se tantummodò à deorũ cultura suspendit, verumetiam germanũ suum ijsdem vaniloquijs pertinaciter immutauit, vt Iouem vel Apollinem, quos inuictissimi Imperatores venerantur, & ab orbe terrarũ adorari prouidi censuerunt, & eorum festa ità contemnant, vt dij nostri, noua religione succedẽte, deiecti sint. Quorum interrogatione rei veritas, cùm iusseris, certiùs aperietur. Tunc Præses dolore commotus, virum beatissimum suis præcepit adspectibus ꝓsentari. Ad cuius inquisitionẽ talibus verbis exorsus est: De nomine tuo, Donatiane, currente relatione, comperi-

Donatianus sistitur coram Præside.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus, quòd Iouem vel Apollinem, qui nobis vitam nascentibus contulerũt, & crescẽtibus hucusq; custodiunt, nõ solũ cõtumaciter adorare recuses, sed etiã blasphemijs ac conuicijs proscindas, ac p̃dicatione inani populũ saluari cõmemores, dũ in crucifixi interitum credere diuersos cõpellis. Donatianus respondit: Inuitus veritatem loquutus es, me cunctos errore peruasos, ad eius vellecturã reducere, cui soli competit vniuersa seruire. Præses dixit: Aut p̃dicationi superfluę moderatum finem impone, aut, si nolueris, iubeo vitã tuam celeri fine concludi. Donatianus respõdit: Minas, quas mihi p̃tendis, in eas casurus es: & laqueũ, quẽ mihi promittis, incurres. Qui dum falsa persuasione occupatus, tenebras lumini præfers, iusti lumen Christi

Truditur in carcerẽ. tenebrosus non adspicis. Hinc Præfectus furore succensus, iubet sanctũ cõpedibus vinctum, in custodiã retrudi, vt tormẽtorum violenta feralitas, aut perferentis fidẽ frangeret, aut expectantes, nè in Christũ crederent, impediret.

Tunc eius germano, in conspectu populi constituto, cœpit Præses sub blandimẽti dulcedine persuasionis iniquæ venena miscere, vt quia virtute non cederet, obliectationis arte colla laxaret. Quem molliter appetens, ad hæc verba prorupit: Audio

Rogatiano blanditur præses. Rogatiane à deorũ cultu te velle incõsultè recedere, q̃ tibi dignati sunt viuendi munera largiri, & vberis sapientiæ multiplicia dona conferre. Vndè nõ sine nostro pudore fit, si post causas huius intelligentię noua p̃ferens, incipias insanire. Illud itaq; tibi est maximè p̃cauendum, nè confessione vnius Dei, plures deos in tuã perniciem ire cõpellas. Sed quia adhuc nescio quo baptismate non tenéris infectus, si voluntas obstinata te non decipit, deorũ indulgentia cõcessa recipiẽs, vt in Imperatorũ palatio & aula deorũ, possis cũ vitæ cõmercio sortiri dignitatis augmentũ. Rogatianus respõdit: Optimè promittis peruersa, cùm sis ipse peruersus: qui primùm pollicens Imperatorũ gratiã, p̃ost deorũ. Sed qua ratione in arce diuinitatis colendi sunt, qui ipsis hominibus videntur esse posteriores ordine, licèt habeatis inter vos participationem miseriæ, cùm illi sint de metallo, vos ad meliores habitus surdi: illi spiritu careant, vos sensu? Siquidem qui in saxis religionem suam constituit, nõ aliud fit ipse, q̃ quod colit. Tunc iudex ministris imperãs, dixit: Et hic insensatus, cum doctore insipientiæ in carcerẽ detrudatur, vt sequenti die deorũ ac principũ illata iniuria, vltre gladio censura publica vindicetur. Sic tenebrarũ in lecto duo fidei luminaria reconduntur: sed plùs carcer illustrabatur ex gloria, q̃ martyres grauarentur ex pœna.

Precatio Donatiani. Beatus aũt Rogatianus sine baptismatis gratia se p̃uentum esse contristatur: sed hoc sibi ex fide credidit esse, p̃ lauacro, si fratris sui catholici osculũ mereretur. Quo cõperto, beatus Donatianus pro germano his verbis fudit preces ad Dñm, dicens: Domine Iesu Christe, apud quem hoc obtinent, p̃mpta vota, quod facta, quia vbi nõ potuisse impedit, sufficere creditur voluisse: cùm nobis donãsti eligere, tibi soli posse seruãsti: sit famulo tuo Rogatiano pura fides donũ baptismatis, & si contigerit crastina die nos feriente gladio interire, sanguinis effusio fiat ei chrismatis sacramentũ.

Qua oratione cõpleta corde & voce, vigilijs noctis transcursis, simul lumine cum die relato, & carnificis vulnera, & præmia Dñi sui expectabãt. Sequẽti verò die Præses pro tribunali residẽs, cõfessores Christi in conspectu populi præcepit assisti. Educitur intereà de carcere lugubri gaudium cæli, de sterili sede fructus Ecclesiæ, de spinarum germine flos coronæ. Constricti vinculis, liberi erant votis, quos in Christo ipsa tormẽta reddiderãt fortiores. Quibus coràm positis, affatus eos est iudex: Cum indignatione, inquit, ordior, nè, dum vos molliter alloquor, scueritatis publicæ vis frangatur: qui deorum religionem aut nõ colitis ignorando, aut (quod est grauius) non nesciendo calcatis. Tunc martyres responderunt: Scientia tua, quæ deterior est totius ignorãtiæ stultitia, similis sit dijs vestris, quos in metallis sensu carẽtibus adoratis. Nos verò pro Christi nomine parati sumus excipere, quicquid terroris inueneris: quia non hìc vita nostra dispendiũ patitur, si illi reddatur, à quo sumpsit exordium, & in futuro multiplicatæ lucis fœnore muneretur. Tunc dolore Præses impulsus, iussit eos in eculei catasta suspendi: vt etsi animos eorũ non mutaret, tamen membrorũ lineamenta soluerentur in pœna: credens furori suo se consulturum, si carnifex, licèt ad animã non peruenirẽt, vel per tormenta corpus mactaret: ad hæc ministris imperans, vt post expensa supplicia à spiculatore eorũ capita truncarẽtur. Tunc lictoris insania vt de crudelitate iudici cõplaceret, vel magìs vt crescerent ornamenta martyrij, lancea militari perfossas ceruices beatissimorum, gladio vibrante præcidit. Sic ad Christi gloriã venientes, dum B. Donatianus lucratur germanũ, & meruit germanus martyrium: iste fit illi causa salutis, ille fit isti palma mercedis: & multiplicis gratiæ pignore redundante, consummatione felici, spe remunerationis suffulti, ad æterna præmia meruerunt accedere, per vulnera laureati: Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

VITA S. ZENOBII EPISCOPI FLORENTINI,

AVTHORE IOHANNE ARCHIPRESBYTERO *Aretino*.

PROLOGVS AVTHORIS AD IOHANNEM RE-ctorem Ecclesiæ S. Michaëlis.

CVm nõ solùm ecclesiæ tuæ administrationem, Iohannes pater optime, omni cura & diligentia & solertia prosequaris, nec eorum quicquam omittas, q̃ ad presbyterij tui officium spectant: verùm tanta etiã sacerdotũ antiquorũ, à quibus prima ecclesiarũ instituta suscepimus, laude inflammaris, vt nihil eorũ abscõsum, nihil obscurũ, nihil deniq; ineptè scriptũ iacére patiaris: qua de re, cùm Græci p̃ cõcilio celebrando ad hanc Florentinã vrbẽ conuenissent, laudes quasdã & gesta beatissimi patris nostri Zenobij ab illis penè incognita extorsisti. Cuius vitã inclytam licèt ex nostris aliqui conscripserint, quia tamẽ ex his, quæ à singulo recitantur, quilibet digna etiam relatu omittit, aliaq; gratissima ex Græcis habeantur, quæ eorum nullus conscribit: visum est tuæ charitati, me quidem inexpertũ cogere, vt ea omnia recto ordine & vnico sermone contexã. Et quia negare nequeo, quicquid iniungis, nimia tua ductus dilectione, experiar q̃ hortaris. Maluì enim excipere ruborem pudoris, q̃ non exequi iussionem tuã, cuius precibus nonnunq̃ ipse pater Zenobius, à Deo per te postulata impetrando, obedire videtur: nec immeritò, q̃ eius virtutes ab incunte pueritia imitari conatus es. Agam ergò exẽplo legentiũ lapides, qui cùm paulatim eos coëgerint, in vnam structuram domũs componunt omnes atq; coaptant. Verùm si non tale huiusmodi opusculum videris, quale ipsum fore putabas, non mihi ascribas, sed tibijpsi qui bono operi ministrum minùs idoneũ subrogâsti. Scio tamen, quòd hocipsum, quodcunq; est, tibi dicatũ, gratissimè suscipies, & auidissimè perleges, cùm ad hoc maximo rapiaris studio, nec eorũ quicquam te p̃terire cupias, q̃ sacerdotes sancti in hac vita gessêre. Auimaduertesq; p̃fectò admirabilẽ huius pontificis in regimine ecclesiæ curam, laborem inuictum, & singularia sanctitatis insignia: quæ vsq; ad vitæ tuæ vltimum, non ambigo, comitari conaberis. Vale pater optime, & Deum pro me rogabis.

LAram beati Zenobij extitisse progeniem, siue paternam, seu maternam intuearis, scriptorum vitæ suæ oĩm literæ attestantur. Is Luciano patre, claro inter Florẽtinos ciue, & Sophia insigni fœmina natꝰ est matre, vj. Calend. Februarij, anno ab incarnatione tricentesimo tricesimoquinto, põtificarũs Syluestri Papæ anno xvij. & imperij Constãtini xxij. Qui cùm delicatissimè enutriretur, à teneris pueritię suę annis literarum studijs à parẽtibus traditus, Grammaticã primùm & poëticam atq; Dialecticã & Rhetoricã miro cõplexus est ingenio. Et quanq̃ permulta cõspicaretur ante oculos suos obiecta vitiorum exẽpla, & quasi mũdanę cupiditatis fomitem, tñ virili animo considerans virtutum acquisitionem à vitijs solere intercipi, ab his vitijs, quibus illa ætas adolescentię in illa plurimùm patria solet implicari, integerrimus mansit. Nec vllo vnq̃ turpi amore pellectus, sed pernicioſa quæq; prorsùs abijciens, corporis sui integritatẽ summo studio seruauit. Nam nulla magis vires industria firmat, quàm Venerem & cæci stimulos amoris auertere, vt Poëta inquit clarissimus. Cuius potentia, dicebant Gentiles, patris summi tela Typhoëa temnit, & iubet cælo superos relicto, vultibus falsis habitare terras. Sed quòd Zenobius futurus

MAII. 25.

Patria & parentes S. Zenobij.

Traditur literis.

Virgil. 3. Georgic.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus, quòd Iouem vel Apollinem, qui nobis vitam nascentibus contulerũt, & creatis hucusq; custodiunt, nõ solũ cõtumaciter adorare recuses, sed etiã blasphemijs ac conuicijs proscindas, ac p̃dicatione inani populũ saluari cõmemores, dũ in crucifixi interitum credere diuersos cõpellis. Donatianus respondit: Inuitus veritatem locutus es, me cunctos errore peruasos, ad eius velle culturã reducere, cui soli competit vniuersa seruire. Præses dixit: Aut p̃dicationi superfluę moderatum finem impone, aut, si nolueris, iubeo vitã tuam celeri fine concludi. Donatianus respõdit: Minas, quas mihi p̃tendis, in eas casurus es: & laqueũ, quẽ mihi promittis, incurres. Qui dum falsa persuasione occupatus, tenebras lumini præfers, iusti lumen Christi tenebrosus non adspicis. Hinc Præfectus furore succensus, iubet sanctũ cõpedibus vinctum, in custodiã retrudi, vt tormẽtorum violenta feralitas, aut perferentis fides frangeret, aut expectantes, nè in Christũ crederent, impediret.

Traditur in carcerẽ.

Tunc eius germano, in conspectu populi constituto, cœpit Præses sub blandimẽti dulcedine persuasionis iniquæ venena miscere, vt quia virtute non cederet, obiectationis arte colla laxaret. Quem molliter appetens, ad hæc verba prorupit: Audio Rogatiane à deorũ cultu te velle incõsultè recedere, q̃ tibi dignati sunt viuendi munera largiri, & vberis sapientiæ multiplicia dona conferre. Vndè nõ sine nostro pudore fit, si post causas huius intelligentię noua p̃ferens, incipias insanire. Illud itaq; tibi est maximè p̃cauendum, nè confessione vnius Dei, plures deos in tuã pernicies ire cõpellas. Sed quia adhuc nescio quo baptismate non tenéris infectus, si voluntas obstinata te non decipit, deorũ indulgentia cõcessã recipies, vt in Imperatorũ palatio & aula deorũ, possis cũ vitæ cõmercio sortiri dignitatis augmentũ. Rogatianus respõdit: Optimè promittis peruersa, cùm sis ipse peruersus: qui primùm pollicearis ipsis hominibus videntur esse posteriores ordine, licèt habeatis inter vos participationem miseriæ, cùm illi sint de metallo, vos ad meliores habitus surdi: illi spiritu careant, vos sensu? Siquidem qui in saxis religionem suam constituit, nõ aliud fit ipse, q̃ quod colit. Tunc iudex ministris imperãs, dixit: Et hic insensatus, cum doctore insipientiæ in carcerẽ detrudatur, vt sequenti die deorũ ac principũ illata iniuria, vltore gladio censura publica vindicetur. Sic tenebrarũ in lecto duo fidei luminaria reconduntur: sed plùs carcer illustrabatur ex gloria, q̃ martyres grauarentur ex pœna. Beatus aũt Rogatianus sine baptismatis gratia se p̃uentum esse contristatur: sed hoc sibi ex fide credidit esse p̃ lauacro, si fratris sui catholici oscũlũ mereretur. Quo cõperto, beatus Donatianus pro germano his verbis fudit preces ad Dñm, dicens: Domine Iesu Christe, apud quem hoc obtinent p̃mpta vota, quod facta, quia vbi nõ potuisse impedit, sufficere creditur voluïsse: cùm nobis donâsti eligere, tibi soli posse seruâsti: sit famulo tuo Rogatiano pura fides donũ baptismatis, & si contigerit extima die nos feriente gladio interire, sanguinis effusio fiat ei chrismatis sacramentũ.

Rogatiano blanditur præses.

Precatio Donatiani.

Qua oratione cõpleta corde & voce, vigilijs noctis transcursis, simul lumine tuæ die relato, & carnificis vulnera, & præmia Dñi sui expectabãt. Sequẽti verò die Præses pro tribunali residẽs, cõfessores Christi in conspectu populi præcepit assisti. Educitur intereà de carcere lugubri gaudium cæli, de sterili sede fructus Ecclesiæ, de spinarum germine flos coronæ. Constricti vinculis, liberi erant votis, quos in Christo ipsa tormẽta reddiderãt fortiores. Quibus coràm positis, affatus eos est iudex: Cum indignatione, inquit, ordior, nè, dum vos molliter alloquor, seueritatis publicæ vis frangatur: qui deorum religionem aut nõ colitis ignorando, aut (quod est grauius) non nesciendo calcatis. Tunc martyres responderunt: Scientia tua, quæ deterior est totius ignorãtiæ stultitia, similis sit dijs vestris, quos in metallis sensu carẽtibus adoratis. Nos verò pro Christi nomine parati sumus excipere, quicquid terroris inueneris: quia non hic vita nostra dispendiũ patitur, si illi reddatur, à quo sumpsit exordium, & in futuro multiplicatæ lucis fœnore muneretur. Tunc dolore Præses impulsus, iussit eos in eculei catasta suspendi: vt etsi animos eorũ non mutaret, tamen membrorũ lineamenta soluerentur in pœna: credens furori suo se consulturum, si carnifex, licèt ad animã non peruenirent, vel per tormenta corpus mactaret: ad hæc ministris imperans, vt post expensa supplicia à spiculatore eorũ capita truncarẽtur. Tunc lictoris insania vt de crudelitate iudici cõplaceret, vel magis vt crescerent ornamen-

namenta martyrij, lancea militari perfossas ceruices beatissimorum, gladio vibrante præcidit. Sic ad Christi gloriã venientes, dum B. Donatianus lucratur germanũ, & meruit germanus martyrium: iste fit illi causa salutis, ille fit isti palma mercedis: & multiplicis gratiæ pignore redundante, consummatione felici, spe remunerationis suffulti, ad æterna præmia meruerunt accedere, per vulnera laureati: Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

VITA S. ZENOBII EPISCOPI FLORENTINI,

AVTHORE IOHANNE ARCHIPRESBYTERO *Aretino*.

PROLOGVS AVTHORIS AD IOHANNEM RE-ctorem Ecclesiæ S. Michaëlis.

CVm nõ solùm ecclesiæ tuæ administrationem, Iohannes pater optime, omni cura & diligentia & solertia prosequaris, nec eorum quicquam omittas, q̃ ad presbyterij tui officium spectant: verùm tanta etiã sacerdotũ antiquorũ, à quibus prima ecclesiarũ instituta suscepimus, laude inflammaris, vt nihil eorũ abscõsum, nihil obscurũ, nihil deniq; ineptè scriptũ iacére patiaris: qua de re, cùm Græci, p̃ cõcilio celebrando ad hanc Florentinã vrbẽ conuenissent, laudes quasdã & gesta beatissimi patris nostri Zenobij ab illis penè incognita extorsisti. Cuius vitã inclytam licèt ex nostris aliqui conscripserint, quia tamẽ ex his, quæ à singulo recitantur, quilibet digna etiam relatu omittit, aliaq; gratissima ex Græcis habeantur, quæ eorum nullus conscribit: visum est tuæ charitati, me quidem inexpertũ cogere, vt ea omnia recto ordine & vnico sermone contexã. Et quia negare nequeo, quicquid iniungis, nimia tua ductus dilectione, experiar q̃ hortaris. Maluï enim excipere ruborem pudoris, q̃ non exequi iussionem tuã, cuius precibus nonnunq̃ ipse pater Zenobius, à Deo per te postulata impetrando, obedire videtur: nec immeritò, q̃ eius virtutes ab ineunte pueritia imitari conatus es. Agam ergò exẽplo legentiũ lapides, qui cùm paulatim eos coëgerint, in vnam structuram domũs componunt omnes atq; coaptant. Verùm si non tale huiusmodi opusculum víderis, quale ipsum fore putabas, non mihi asscribas, sed tibijpsi qui bono operi ministrum minùs idoneũ subrogâsti. Scio tamen, quòd hocipsum, quodcunq; est, tibi dicatũ, gratissimè susciпies, & auidissimè perleges, cùm ad hoc maximo rapiaris studio, nec eorũ quicquam te p̃terire cupias, q̃ sacerdotes sancti in hac vita gessêre. Auimaduertesq; p̃fectò admirabilẽ huius pontificis in regimine ecclesiæ curam, laborem inuictum, & singularia sanctitatis insignia: quæ vsq; ad vitæ tuæ vltimum, non ambigo, comitari conaberis. Vale pater optime, & Deum pro me rogabis.

CLaram beati Zenobij extitisse progeniem, siue paternam, seu maternam intuearis, scriptorum vitæ suæ oĩm literæ attestantur. Is Luciano patre, claro inter Florẽtinos ciue, & Sophia insigni fœmina natꝰ est matre, vj. Calend. Februarij, anno ab incarnatione tricentesimo triceſimoquinto, põtificarũs Syluestri Papæ anno xvij. & imperij Constãtini xxij. Qui cùm delicatissimè enutriretur, à teneris pueritię suę annis literarum studijs à parẽtibus traditus, Grammaticã primùm & poëticam atq; Dialecticã & Rhetoricã miro cõplexus est ingenio. Et quanq̃ permulta cõspicaretur ante oculos suos obiecta vitiorum exẽpla, & quasi mũdanę cupiditatis fornitem, tñ virili animo considerans virtutum acquisitionem à vitijs solere intercipi, ab his vitijs, quibus illa ætas adolescentię in illa plurimùm patria solet implicari, integerrimus mansit. Nec vllo vnq̃ turpi amore pellectus, sed perniciosa quæq; prorsus abijciens, corporis sui integritatẽ summo studio seruauit. Nam nulla magis vires industria firmat, quàm Venerem & cæci stimulos amoris auertere, vt Poëta inquit & iubet cælo superos relicto, vultibus falsis habitare terras. Sed quòd Zenobius futurus clarissimus. Cuius potentia, dicebant Gentiles, patris summi tela Typhoëa temnit,

MAII. 25.

Patria & parentes S. Zenobij.

Traditur literis.

Virgil. 3. Georgic.

Universidad de Deusto
Biblioteca

turus esset Christi robustissimus miles, cuidētissima suæ indolis signa p̄buerunt: gp.

Risus q̄ dedeceat. pe qui puer adhuc tantā in moribus verecundiā & vultu modestiā habuisse traditur, vt ne semel quidem effusè risisse conspectus sit: quod in omni ætate dedecere, gentiles etiā asseruerūt, cùm risu soluto nihil ineptius esse dicat Catullus, & Socrates risum incontinentē esse dementis indiciū. Quibus contigit, vt non solùm ingenij felicitate polleret, sed suæ patriæ adolescentes anteiret, euaderetq; intelligētia facilis, ingenio acer, sermone disertus, lectione assiduus, disputatione acutus, moribus ornatissim⁹. Et præter hæc omnia inerat illi egregia quædā indoles, & ingenita virtûs hilaritas, atq; oculorū gratia, qua omnes homines mirū in modū suī amore accendebat. Et cùm iam octauumdecimum Zenobius contingeret annū, catechumenus, cōsentiētibus parentibus, à beato Theodoro episcopo Florentino illa-

Fit catechumenus. tuitur. Quo tempore Athanasius patriarcha Alexandrinus, vir doctrina & sanctitate admirabilis, ingentes ab Arrianis pro fide Christi persecutiones patiebatur, Romamq; confugiens, ad Iuliū Pontificē Max. venerat. Zenobius verò, vt diuina informari disciplina cœptus est, illi toto incūbens animo, Poëtica cuncta atq; gentilia, quibuscum in teneris annis ludere ad eruditionē decuerat, abijcienda omninò à se curauit, dijudicans sequentē ætatē alios exigere mores, vt Christiana quęq; experetur. Intereà cùm vicesimū ætatis suæ annū ageret, parentes eius puellā p̄stantissimæ formæ, prudentē virginē & sanguine clarā deligunt, quā magna cum dote Zenobio desponsare tractauerant. Quā rem vt primùm Zenobius cōpertam habuit, p̄tinùs ille Theodori per id tēporis, vt diximus, Florentini antistitis, sinū gremiumq; confugit. Cui mentē suā ac desideriū seruiendi Deo seq; totū insinuans, vt virgo permanens, quæ Dei sunt, liberè cogitare valeat, nec impedimētis detineretur vxoris: nil se magis abhorrere, q̄ mulierū consortium & socieratem enarrat, atq; instanter sacras baptismatis vndas expetit. Quod eius sanctū desideriū sacer antistes haudquaq̄ remoratus impleuit, ac p̄tinùs omni clero Florentino ad se accersito, Zenobiū propriis manibus honorificè ac celebriter terna baptismatis mersione conspersit, anno Pō-

Baptizatur.

Donatus episcopus Arctinus. tificatūs Iulij xj. Quo tēpore Donatus episcop⁹ Aretinus, sanctitate vitæ & miracolorum claritudine in Aretio, vrbe p̄pinqua Florentiæ, florebat. Id p̄clarum facinus vbi ad parentes Zenobij famæ ipsius celeritate delatū est, cuestigiò amicorū & consanguineorum agmine facto, stipatiq; famulorū cuneis, Zenobiū q̄situri, Theodoro episcopū adeunt, atq; Zenobiū vnà cum p̄sule Theodoro atq; canonicis Ecclesię cathedralis in Christi visceribus aggregatū offendunt. In quos, ob rei nouitatem ira & furore perciti, summis cōuicijs & cōtumelijs exarserunt. Nam optabant Zenobium post cōtractas nuptias in longū differre baptisma, cùm & illi ætate iam declini nondùm sancto lauacro regenerati essent. At Zenobius paternū furorē lenire cupiens, episcopi benedictiōe atq; licentia impetrata, & signo crucis edito, pios in cælū oculos sustulit: cuius linguę sanctus spiritus tantā extemplò eloquij vbertatē infudit, vt parentes ipsius, impio furore depositō, eum, quē paulò antè in filio baptismū culpauerant, ipsi mox nuda humo p̄strati ad pedes sacri antistitis, summa prece cōtenderent: quē ilicò cōsecuti benedicētes atq; Zenobiū, cum summo gaudio ac propę letitia domum regressi sunt. Zenobiū verò sanctus antistes vnico ac singulari affectu diligebat, neq; illum tempore vllo, quo id licuit, à suo latere diuelli passus est. Ac

Ordinatur Subdiaconus. primùm clericū deindè canonicū cathedralis ecclesiæ, postremò subdiaconē ordinauit. Cuius vita cùm & religione in Deū, & charitate in homines indiès excresceret, semperq; seipsa fieret auctior, Archidiacono Florētino per id tēporis vita hoc functo, atq; ad meliora translato, Zenobius Theodoro episcopo instituente vicē-

Fit archidiaconus. lius sortitus est anno ætatis suæ tricesimosecundo. Quo anno synodus illa magna octingētorum episcoporū, ferè oīm Arrianorū, p̄curante Constantio Imperatore, apud Ariminū celebrata est, in qua antiqua patrū fides dānata est. Et Hilari⁹ episcopus Pictauēsis, Arrianorum factione in Phrygiā pulsus, libros de nostra religiōe edidit, quos in exilio scripsit. Et cùm penè omnes ecclesię toto orbe sub nomine pacis Constantij tunc regis, Arrianorum consortio polluerentur, essetq; multitudo nō parua hæreticorū in ciuitate Florentiæ, vir Dei Zenobius, diuini verbi disseminator & hæreticorū fortissimus oppugnator effectus, aduersùs illos quotidianis vel p̄dicationibus, vel fortissimis disputationibus acriter insistebat. Neq; verò minùs opere q̄ verbo catholicum

Synodus Ariminen̄

populū instruebat. Nam sibi exiguo admodùm victu & tenui reseruato, quicquid ex reditibus supereſſet, in vsus pauperum dispertiebatur. Verùm anno post illius p̄motionem elapso, Constantius Arrianus Imperator moritur, & ad imperiū Iulianus execrabilis tyrannus sublimatur. Qui relicta maiorū fide, & Cōstantini magni virtute, illius pietatem impietatis magnitudine superare contendit: ac per id iura omnia Christianis abstulit, persecutionemq;, etsi non publico edicto, blandam tamen & pestiferam contra Christianos exercuit, alliciens potiùs, q̄ ad sacrificandum dijs impellens. In qua multi ex nostris voluntate propria corruerunt, & alij quidam secretò interfecti, vt Iohannes & Paulus: qui beatissimæ Constantiæ, Constantini filiæ, eunuchi fuerant: illius amicitiam ob Christi amorē respuentes pariter & munera, Romæ in eorum domo per Terentianum campiductorē martyrio coronantur. Et Gallicanus vir patritius & cōsularis, ex Ostia ipsius Imperatoris præcepto discedens in deserta Aegypti, pari modo per Auricianū comitē tēplorum gladio percussus, Christi martyr consecratur. Tum verò Zenobij summa virtus enituit. Nam illi⁹ perfidiæ impietatē, ingentemq; nequitiā publicis & priuatis prædicationibus increpare non verebatur: & non modò cōmissas non perdebat oues, verùm ex paganis & hæreticis plures quotidiè Christi ecclesiæ accrescebant.

Iuliani Apostatæ persecutio.

Iohannes & Paul⁹ martyres.

Gallicanus martyr.

Intereà mortuo iam tyranno, vir sanctus Ambrosius ad episcopatū Mediolanen̄ assumptus, fama & crebro rumore Zenobianæ sanctitatis excitus, Florentinā vrbem Zenobij visendi studio aduolauit: cui vera & singulari amicitia & Christi glutino deuinctus est. Indè cùm recto itinere ad Damasum, maximū Christianorū Pontificē, qui tunc assumptus fuerat, Ambrosius p̄ficisceretur, sibi & vniuersæ Ecclesię gratulatus est, q̄ Christiana religio tali viro, qualis Zenobius erat, esset ornata, atq; mores illius & institutа, vitamque omnem sibi enarrauit. Et cùm per dies coram Pontifice fama eius magis increscret, iussit Damasus ad se acciri virum. Qui quoniā obediētissimus erat, cum Ambrosio ad eum concitè p̄perauit: & cùm illum benignissimè P̄tifex suscepisset, secumq; detineret, plura multo atq; maiora tum sanctitatis, tum etiam diuinarū atq; humanarū literarū eruditiōis in eo cōperisse testabatur, q̄ fama ipsa detulerat. Qua de re non multò pòst renitentē eum ac diutiùs reluctantem, sanctæ Romanæ Ecclesiæ ac sedis Apostolicæ diaconē prorsùs instituit anno ætatis suę xxxviij, & principio secundi anni P̄tificatūs Damasi. Ea dignitas calcaria quædam ac stimuli augendæ sanctitatis Zenobio fuit. Cùm enim alios moribus & sanctimonia anteà vicisset, seipsum in ea dignitate vicit. Quod etiam Dominus, lucernam sub modio vltrà non passus, manifestis miraculis per Zenobiū confectis, ostendit. Nam die quadā ad ecclesiam S. Mariæ trans Tyberim cum Damaso ibidē celebraturo cōtendens, à filio p̄fecti, qui fortè paralyticus lecto iacebat, protinùs accersitur. A quo summa prece ac multis lachrymis exoratus, vt ægrotationi suis sanctissimis precibus illū eriperet, Zenobius primùm humiliter recusare cœpit, indignum se asseuerans, per quē Dominus miracula ederet. Indè verò precum improbitate lacessitus, sese in orationem dedit. Vndè simulatquè surrexit, manu ægrotū cepit, & signo crucis edito super ægroti corpore, sanum hilaremq; leuauit.

Iohannes Florentinus excipitur, adeò vt illo viso tāta apud eos authoritate claruerit, vt à ciuitatis ingressu vsq; ad diuersorij locum, à cunctis tam fidelibus q̄ hæreticis viris & mulieribus ad vnum mira concordia Zenobius episcopus acclamaretur. Fertur Thebanus Crates, ciuibus inter se dissidentibus, in concionem venisse, orationeq; de pacis laudibus habita, lites omnes contentionesq; sedâsse. Sed istud profectò dignius tantoq; nobilius fuit, quanto non paucos ciues, vt ille, sed

S. Zenobius accitur à Damaso.

S. Zenobius Crucis signo sanat paralyticū.

Alio quoquè tēpore, cùm in Orientis partibus hæresis quędā exorta fuisset, ad illam sedandā à Damaso Pontifice maximo Zenobius Cōstantinopolim legatus mittitur, qui & acerrimis disputationibus, & vitæ sanctimonia, etiam sequentibus miraculis (nam duos à dæmonibus miserabiliter obsessos, coram omni populo sua oratione liberauit) errorem illū ità repressit, vt nemo eam hæresim admodùm asserere per oīa tēpora ausus fuerit. Quibus ritè peractis, Romā reuersus est. Intereà Theodoro Florentino episcopo luce mortalium functo, magna inter ciues hæreticorū quorundā factiōe de eligendo antistite controuersia & cōcertatio nascitur. Ad quā sedandā & cōprimendam à Pontifice Damaso Zenobius velutì conciuis dirigitur. Honorificentissimè à Florentinis excipitur, adeò vt illo viso tāta apud eos authoritate claruerit, vt à ciuitatis ingressu vsq; ad diuersorij locum, à cunctis tam fidelibus q̄ hæreticis viris & mulieribus ad vnum mira concordia Zenobius episcopus acclamaretur. Fertur Thebanus Crates, ciuibus inter se dissidentibus, in concionem venisse, orationeq; de pacis laudibus habita, lites omnes contentionesq; sedâsse. Sed istud profectò dignius tantoq; nobilius fuit, quanto non paucos ciues, vt ille, sed

Mittitur à Damaso Constantinopolim.

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnem patriam, non fucatis verbis, sed sanctitatis in eius conspectu claritate lucente: non pecuniarum aut priuatæ cuiuspiam simultatis gratia, sed fidei ac religionis causa dissidentē populū, pacatissimum reddidit. Verùm hæc pax illi, qui mentem in summo humilitatis locauerat, contraria inimicaq; videbatur, & graui curarum æstu atq; animi fluctuatione perculsus, illorū precibus omninò dissentiens, regressus Romā, authoritatē suam nil apud conterraneos valuisse Pontifici summo referebat. Florentini statim legatos viros duos Romā mittendos designant, qui Damaso Papæ nunciarent, sese præter Zenobium præsulem admissuros neminem. Damasus quanquā ægrè ferebat optatissimo Zenobij consortio se priuari, & indignum ꝓclamabat matrem Ecclesiam Romanam à filia spoliari: explorato tamen Florentinorum desiderio, & sancta illorum victus pertinacia, suo cum mœrore atq; angore, quem (neq; enim immeritò) de Zenobij separatione capiebat, cumipsum, sese indignum ꝓclamantem, in Florentinū episcopū consecrauit, & totius Thusciæ metropolitanum, vt attestatus est Simplicianus, instituit anno suæ ætatis xlj. & ab Domini nostri Iesu Christi incarnatione tricentesimo lxxvj. imperantibus Valentiniano & Valente, & Damasi Pontificis maximi anno ferè 4. Qua tempestate doctissimi & sanctissimi viri floruerunt. Ex quibus hi plurimo sermone ꝓdicabantur: Hilarius episcopus Pictauensis, qui sequenti anno mortuus est: Eusebius Vercellensis episcopus, q primus, vt Ambrosius in epistola ad Vercellenses enarrat, in Occidētis partibus monasterij continentiam & disciplinam Ecclesiæ, diuersa inter se, vt ille ait, cōiunxit: vt & in ciuitate positus, instituta monachorū teneret, & ecclesiam regeret iciunij sobrietate. Hic secundo anno post Hilariū moritur. Florebat & tunc Didymus Alexādrinus, qui multa de nostro dogmate per notarios est cōmentatus. Nam post qnrā ætatis suæ annum luminibus orbatus, elementorum quoq;, vt Hieronymus scripsit, fuit ignarus. Gregorius Nazianzenus, cui à theologia cognomen fluxit, Pontum eo tempore profectus, vnà cum Basilio, qui episcopus fuit ecclesiæ Cappadociæ, viro sanctitate & doctrina admirando, philosophabatur. Gregorius episcopus Nyssenus, ipsius magni Basilij frater. Epiphanius Cyprius episcopus Salaminæ. Ipse beatissimus Ambrosius Mediolanensis episcopus, cuius, vt ait Hieronymus, omnes sententiæ, fidei Ecclesiæ & omnium virtutum firmę sunt columnæ. Florebat & tunc Basilianus episcopus Laudensis, vir omni sanctitate præditus, atq; magno Christi glutino Ambrosio deuinctus: de quo ipse Ambrosius in epistola ad Felicem meminit. Erat & tunc Hieronymi presbyteri nomen per vniuersum orbem celebre. Augustinus verò adhuc in Manichęorum hęresi perstitebat. Alijq; complures erant, quorum illa ætas fertilis magis ac magis erat.

Consecratur Florentinus episcopus.

Eius ætatis viri insignes.

Epist. 82.

Sed redeamus ad Zenobium nostrum, cui Papa Damasus præclarum munus, duo corpora sanctorum, videlicet Abdon & Sennen, dono dedit, quasi mutuæ inter se amicitiæ futurum posteris monimentum. Quę in maiori ecclesia, videlicet sancti Saluatoris, sub altari Zenobius capsa plumbea collocauit. A Florentinis verò tanta lætitia, animo gestienti exultatione sanctus episcopus exceptus est, vt ab eius ingressu ob ingentem lætitiam plures dies festos solennesq; agerent. At sanctus Zenobius quanto magis à Domino exaltabatur, tanto studiosiùs seipsum humili cogitatione deprimebat. Corpus etiam longa inedia, multis vigilijs, assiduis orationibus, hispidis hirsutisq; cilicijs sub clericali habitu, maiori q̄ vnquàm castigatione macerabat, priuatis lectionibus, confessionibus, consilijs, publicis prædicationibus, arq; aduersùs hæreticos publicis disputationibus incumbebat. Omnes deniq; cathedralis ecclesiæ prouentus, præter exiguum suî ac familiæ condecentem victū, in Christi pauperes distribuebat. Habitabat autem iuxta ecclesiam sancti Saluatoris, vbi & pastorale officium exercebat. Sed cùm à publicis curis & populari tumultu pro tempore, vt quietiùs orationibus vacaret, se reuocare voluisset, ad basilicam quandā pārūs, versùs Septentrionem, tunc parumpèr à ciuitate distantem, accedere consueuerat, quæ sub honore beati Laurentij martyris ab Ambrosio, vt attestatur Laurētius episcopus Melphitanus, effusa Florentinorum fidelium celebritate, dedicata fuerat, & ipsa Ambrosiana vocabatur. In qua pro eo tempore vitam penè eremiticam ducēs, duobus, Eugenio Archidiacono & Crescentio subdiacono, comitibus, in Christo solabatur. Quorū cōsortio Ambrosius ipse pluriès admixtus interfuit, & multa ibidēm ꝓ vtrūq;, Ambrosiū videlicet atq; Zenobium, equalis vitę, nec dissimilis meriti, Dns miracula fecit. Et, vt refert beatus Simplicianus, ab eodē Ambrosio ea ecclesia donata fuit corpore beatissimi Marci Papæ. Quod cùm à Damaso Pontifice maximo magnis precibus impetrâsset, in lignea capsula sub altariolo, ad Oriētem dispositum, quod ipse idem in honore Vitalis & Agricolæ consecrauerat, magna deuotione cōdidit. In eadem basilica in ingressu contra meridiem, corpus Pansophij Pansophię filij requieuit, quem Simplicianus olim se ꝓsente Ambrosiū à mortuis suscitâsse enarrat, & capiti eius suppositum fuisse libellum affirmat, quē Ambrosius, illius vitam salutiferis instituens documētis, ei conscripserat, atq; ipsius matrē ibidēm tumulatam, cuius vitā castam sanctamq; fuisse affirmat. In eadē basilica post transitum Ambrosij ex humanis, scripsit Paulinus, Nolanę ecclesię sanctissimus episcopus, Zenobiū nostrū animā illius ad altare ꝓ Florētino populo, vt illis perētibus se visitaturum ꝓmiserat, Deum orantē pluriès vidisse. Nam Paulini verba hęc sunt: In Thuscia etiam ciuitate Florētina, vbi nunc vir S. Zenobius est episcopus, quia ꝓmiserat Ambrosius se, perētibus illis, eos sępiùs visitaturū, frequenter ad altare, quod est in basilica Ambrosiana, quę ibidèm ab ipso cōstituta est, visum orare, sancto viro sacerdote Zenobio referēte, didicimus. Hoc vir ille charitate plenus, de Ambrosio & Zenobio nostro testimoniū retulit, quē in humanis adhuc degentē, sanctum appellare nō dubitauit. Nec immeritò, cùm vitam ille duxerit angelicam, & stupenda per illum in hac vita Deus operatus sit miracula.

Pansophius à S. Ambrosio excitatus.

In vita S. Ambros.

Nam cùm mulier quędā pagana, illustris & diues valdè, in hac Florētina ciuitate morturo viro duos superstites haberet filios, quos delicatissimè enutriērat, & ad perfectam illi iam puenissent ætatē, quodā die in iram versi, matrem ꝓpriam pluribus verberibus enormiter flagellârūt. Quod scelus ipsa impatiēter abhorrēs, corpora illorū horrēdis imprecationibus detestata fuit, genibusq; ꝓcumbens & terrā manibus pulsans, Erynnē cęterasq; infernas pestes in rabiem filiorū magno cum gemitu innocat. Exaudiūt dęmones ab imis tenebris: iuuenes cōgrediuntur, illos in furias exagitāt. Qui statim vt rabidi canes, mordaciter adinuicem sua membra corrodunt. Cōcurrunt famuli, fit clamor ingens. Alij funes, alij catenas ferunt. Ligantur iuuenes, nec rabie cōtineri valēt. Iam mater pietate cōmouetur in filios, iam facti pœnitet, & tantę calamitatis euentū deflet: plāgit, nec qd indè agat, cogitare valebat. Interim occurrūt memorię, quę de Zenobio audierat, & accepto cōsilio speq; ꝓ filijs recuperādę salutis, licèt pagana sit, tamē credula, ad Zenobium filios adduci ꝓcurat. Cuius ipsa pedibus ꝓuoluta, fatetur rem gestam, Deū suum exorare dignetur, precibus & lachrymis fideliter orat. Ille infelicem iuuenū captiuitatē miseratus, pięque cōmotus, ait ad mulierē: Cōstanter age mulier, & crede, quòd Dns noster Iesus, qui illos modò post orationē meā sanirati restituet, verus est Dei filius, & oīm creator & Dns. Et statim in basilica Saluatoris, vbi aderant, coram vexillo Crucis se prosternens componit: vbi cùm duabus horis in oratione iacuisset, hoc est, à prima diei hora, qua illi aduenerant, vsq; in horam tertiam, surrexit ab oratione, & iuuenes signo Crucis benedicēs, dæmones ab illis prorsùs effugauit, vt in eo complereтur, quod scriptū est: Persequar inimicos meos, & compræhendam illos, & nō conuertar, donec deficiant. Affligam illos, nec poterunt stare: cadent sub pedibus meis: quia præcinxisti me virtute ad bellum. Illi verò sanissimi effecti, vnà cum matre & omni familia constituto tempore baptismi gratiam susceperunt: qui vsque ad Simpliciani tempora, ipso attestante, in feruore fidei magna sanctitate durabant.

Precibus & signo Crucis depellit dæmones. Psal. 17.

Nec multo tempore pòst, mulier quædam Gallica, nobilis & generosa, Romam magno comitatu contendens, rumore admirabilium Zenobij virtutum excita, ad eum inter iter agendum visendi studio venit. Cuius sanctissimæ vitæ meritis ædificata, vnicum filium suum, ex itinere debiliorem factum, iter ineeptum peragens, viro D E I studiosissimè commendauit. Casu venit in natali die Apostolorum Petri & Pauli, cùm de more Christiano sanctus D E I Zenobius vnà cum clero suo & fideli populo ad ecclesiam sancti Petri maioris, ordinaria processione commeâsset, præfata mulier inclyta reuersa ex itinere, eadem hora, per quam sanctus abfuerat, filiū suū vita excessisse cognouit. Illicò muliebres pandūtur crines,

Corpus suū vt afflixerit

Basilica Ambrosiana S. Laurentij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit lanea vestis: cũ fletu & ciulatu dolor fœmineus vberes distillat in lachrymas. Quæritur Zenobius. Cui tandèm redeunti cum clero & Christiano populo à prefata ecclesia, magnis plãgoribus se dat obuiàm, atq; pro pedibus ipsius puerile cadauer exponitur, & prò filio mortuo rediuiuus nõ minùs fideliter quàm humiliter à pia matre reposcitur. Nanq; pro sui exaggeratione doloris, vnicũ illum fuisse sibi filiũ prætẽdebat, nobilẽ genere, honestissimũ patrimonio, cõsanguinea numerositate potẽtem. Quem prẽter oĩm suorum mentem secum aduectum fuisse asserebat: vndè, nisi per sanctũ vitę redderetur, nunquàm se ab integro visuram patriam, sed ibidèm perpetuo luctu & squalore permansuram sese, firmabat iuramẽto. Sanctus verò rei nouitate & muliebri lamẽtatione tanquàm attonitus ac stupidus hęret, nescio vtrùm magìs miseratus, an matris collachrymãtis gemitũ, an apud se depositi pignoris interitũ. Quæ res etiam ardẽtiùs sanctũ pro defuncto filio ad orandũ impulisse debuit, nè videlicet pignus, quod à matre acceperat, repetenti sibi quoquo modo deterius redderetur. Itaq; Deũ oraturus, versùs Orientẽ genua sacra deflexit, & iunctis duplicibus palmis atq; in cęlum extensis, oculis etiam in superna porrectis, pias orãdo lachrymas fudit: & super defuncto puero signo Crucis formato, manu puerum cepit, atq; ab oratiõe surgẽs, illũ pariter rediuiuũ erexit. Quo viso miraculo, populus omis stupore pariter & timore perculsus, Deum vna voce collaudans & dicens, Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, & laudabilis & gloriosus in secula, qui per sanctos tuos mirabilia operari non cessas: Episcopum domum vsque sunt comitati. Illa verò nobilis mulier vnà cum puero cæterisque itineris sui comitibus, pluribus diebus apud sanctum Dei virum summa iucũditate peractis, in Galliam summa cum lætitia reuersa est.

Oratiõe & Crucis expresso signo mortuum vitæ reddit.

Zenobius interìm parentibus suis è corpore commigrantibus, quæcunq; sibi hæreditario iure debebãtur, vendita, in pauperes eroganit, prẽter eas possessiones, quæ apud Pastinianum habebat agri Florentini, diœcesis verò Fesulanæ locum. Eas enim non vendidit: sed amplo ibidèm cõstructo cœnobio, duodenarium in eo numerum monachorum instituit, qui septi claustris, vitam sub Abbate cœnobiticam duceret. Sed nec illud tacendum est, q̃ quidam multos annos cæcus, qui pro foribus templi mendicare solebat, quadam die Zenobio ecclesiam egrediẽte, vt suũ misereretur, exorabat. Sanctus verò ad eum conuersus, sciscitabatur, an lumine sibi reddito, Christianam fidem profiteri vellet. Ad quem ille: Libentissimè, inquit, atque gratissimè. Tunc sanctus signum Crucis effinxit super cęci oculos, & restituta integrè luce corporea, interiorem quoq; lucem fidei, q̃ vtroq; cæcus extiterat, per baptismi gratiam consecutus est. Tempus autem omne, quod accepto baptismo superuixit, diuinis (nè ingratus consecuti muneris haberetur) dedicauit obsequijs. Nec minùs eius mater & soror similem ob hoc gratiam sunt consecutæ.

Cœnobiũ extruit.

Signo Crucis cæcum sanat.

Quodam tempore cùm ad visitandam Ambrosianam ecclesiam, prope muros ciuitatis versùs Septentrionem, vt diximus, positam pedibus iret, fortè illi data est obuiàm multitudo ciuiũ, funus adolescẽtis cuiusdã nobilis efferẽtiũ. Quã cùm sanctus Dei declinare vellet, citiùs p̃uentus nequiuit. Extemplò eũ assunt, & circa sanctũ corona facta, vt conciuẽ resuscitaret, qui peregrinæ mulieris filiũ vitę reddiderat, contra clamare cœperũt. Sanctus vt euitaret arrogantię & præsumptionis maculã, multa excusatione indignum se obtendebat, qui Apostolorum sanctorumq; miracula cõsequi quoquo modo possit. Suscitatũ verò Gallicæ mulieris filium, nõ suis meritis, sed matris fidei adscribendum dicebat. Quam illi excusationẽ cum nullo pacto acciperẽt, sanctus eorũ fide perspecta, sese in orationẽ dedit. Et primò admonitis, vt Kyrie eleison pia voce clamarẽt, ipse cõtra Orientem flexis de more genibus, cõiunctis manibus, luminibus in cęlum erectis, Deum intentiùs exorauit. Oratione cõpleta, sanctus pariter cum adolescente & stupore oĩm consurgit. Abijtq; adolescens in pace, & laudans Deum, longo tempore superuixit.

Vita functum ad superos reuocat.

Quis etenim illud silentio prẽteribit, q̃ cõcedens sanctus prẽsul quodam tempore quandam trans Alpes ecclesiam cõsecraturus, quibusdam obuiauit q̃ miserabiliter flentibus? Quos cùm pater sanctus, quanã graria flerẽt, interrogaret, corũ relatu cognouit, missos illos à S. Ambrosio præsule cum martyrum reliquijs quibusdam, sanctorum Vitalis & Agricolę, Nazarij & Celsi, atq; Geruasij & Protasij ad se perfe-

rendis: & vnum eorum, nomine Simplicium, qui inter illos videbatur esse maior, ex vastissima * in miserabile præcipitiũ, vnà cum equo delapsum, atq; horrẽda morte defunctum esse: quem illijpsi ità magnoperè flerent. Quo audito, Zenobius pater subitò ab equo descendens, magna veneratione reliquiarum capsulam proprijs manibus susçipiens, piè deosculabatur. Deindè eorum deuotis precibus commotus, vt qui ad se missi fuerant, remissos incolumes ille reciperet, cum lachrymis in oratione ante Dominũ supra defuncti corpus se prostrauit, & orationi tam diù defixus inhæsit, quousq; exurgens viuum illum & omninò liberum secum erexit: nec vlla collisionis signa in eius membris, àc si nunquàm fuissent, penitùs videbantur. Quod alij prospicientes, simulq; tanto stupentes miraculo, in laudes Dei proruperunt, steterunt q̃ diebus plurimis cum beato Zenobio, atque læti deindè ad B. Ambrosium rediérunt.

Item aliũ.

Sed quoniam de Eugenio & Crescẽtio, ministris S. Zenobij, mẽtionem fecimus, quos vt sanctissimo præsuli ministerium, ità virtutes animi & cælestium gratiarum magnificentia concordabat: non ingratum fore putaui, de illorum cõuersatione & vita, q̃ à Simpliciano & alijs sparsim cõscripta comperi, vero ordine & nostro sermone hoc loco contexere. Nam opera magna fuerũt illis & virtutes multæ, signaq; plurima & prodigia fecit per illos Dominus: de quibus, quæ cum B. Zenobio operati fuerunt, aliqua enarrabimus. Habuit enim illos Zenobius nõ solùm ad altare ministros, sed & in alijs prodigijs magnis coadiutores. Eugenius igitur, genere Florentinus, locupletibus & generosis parẽtibus natus est: primùm secularibus literis eruditur: Deindè cùm eius pater, Clarus nomine, iu familiaritatem amicitiamq; beatissimi Ambrosij deuenisset, illi ecclesiasticis disciplinis erudiendus traditur. Nam quodam tempore, dum Mediolanũ Clarus ob negocia ,ppria petiturus esset, ad Zenobium, vt eius patris benedictione muniretur, accessit. Cui cùm causas etiam sui itineris explicâsset, adiecit interrogãs, si sancto episcopo Ambrosio per se aliqd portandum dicendum ve iuberet. Cui pater Zenobius: Cupio illum iterùm atq; iterùm reuisere, atque illius sacris eloquijs sæpissimè recreari, quo haud iniuria satiari non possum. Verùm cùm ad illius sanctitatis conspectum intraueris, omni veneratione salutẽ ex me dicito, atq; ,pmissa implere non differat. Manumque deindè extendens, benedixit illi: & abijt in pace. Cùm ergò Clarus Mediolanũ peruénit, statìm ad episcopalem Ambrosij domum properat. Et quia vir erat nobilis & probus, constanter humiliterq; ad episcopum ingreditur. Et ex more Christiano, benedictione primùm impetrata, magna deindè cum reuerentia, quæ à Zenobio acceperat, sancto præsuli enarrabat. At ille vbì Zenobij nomẽ audiuit, vultu exhilaratus, Clarum ipsum quàm iucundissimè susçipiens, & plura super Zenobio rogitans, cùm omnia pro voto audiẽrat, illum, nè alibi, quàm in episcopali domo secum omni tempore, quo degeret Mediolani, hospitaretur, benignè coẽgit. Et per illum deindè, ,cùm suis peractis negocijs Florentiam rdiret, pulcherrimam Zenobio direxit epistolam.

Eugenij historia.

Contigit non multo pòst tempore Ambrosium, cùm fortè Romam peteret, Florentiam aduentâsse, & ad Clari domum, multo ipsius rogatu multisque precibus adstrictum, consentiente etiam Zenobio, diuertisse. Quem ille, vtì talem decuerat virum, magnificentissimè susçipiens, in pignus amoris & firmissimæ amicitiæ fœdus, vnicum filium suum Eugenium sibi, clericalibus disciplinis diuinisque mancipandum, penitùs elargitur. Quem Ambrosius, inspecta adolescentis egregia indole & docili natura, non absque coniectura futuræ sanctitatis, gratissimè susçepit. Nam vigent acerrimè sanctorum ingenia, & ipsa animi puritas ad coniectanda, quæ futura sunt, ex minimis licèt indicijs, felicitate tamen animi atque sapientia, rerum solet euentus exitusque colligere. Illum ergò secum duxit Mediolanum, & sanctissimis documentis vitam illius instituens, Clericum primùm fecit, atque sacris lectionibus plurimùm erudiuit. In quibus tanta industria, cura, studioque inuigilauit, & in singulis ità illius patris vitam æmulatus est, vt ab omnibus pene alter Ambrosius diceretur. Nam erat largitate diuini muneris fultus, & in operibus suis ac verbis prudens valdè, atq; humilitate & cõtritione cordis admirabilis, in ieiunijs sedulus, in vigilijs intentus, in oratione solicitus, nunq̃ penitùs omittẽs, quò spiritalis gratiæ maiora munera sectaretur. Deniq; tam prẽclarũ atq; fulgentem conuersatione eius ani-

Eugenius à parẽte traditur s. Ambrosio.

Eugenij virtutes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

animũ Ambrosius cernẽs,mirũ in modũ eum dilexit,& suũ deindè subdiaconẽ ordinauit,atq; illũ,cùm ad clericos sermonẽ haberet,exemplũ edixit. Et in quadã epistola ad Marcellinã sororẽ,etiã de illo testatus est: Imitare Eugeniũ,sequere illũ,& instituta illius obserua: qa & Christi discipulꝰ,ac vir prudẽs ac cęlestis habetur. Post quatuor verò à tempore suę ordinatiõis in subdiaconẽ annos, rogatu pluriũ Florentinorũ,cùm Florentiã Ambrosius peteret,secum cũ duxit. Quem sui cõciues summo cũ honore ac lętitia susceperũt,& pater filiũ sibi pspiciens tot muneribus decoratũ, incredibili gestiebat gaudio. Quid plura? Nunq̃ cessauit,quin suis instãtissimis precibus ab Ambrosio impetraret,illũ Zenobio põtifici & Florẽtinę ecclesię subdiaconẽ tradi. Cedit Ambrosius volũtati patris & ciuiũ: traditur Zenobio Eugenius. Quẽ pius pater magna alacritate & gaudio suscipiẽs, ꝑ eo orauit ad Dñm,dicens: Memento Dñe studiorũ famuli tui,& nè auertas misericordias tuas ab illo: sed crescant in illo miserationes tuæ perpetuò,& viuat. Et ꝛactu temporis,cùm iam tricesimũ ætatis suę annũ duceret,& per oĩa vir sanctus haberetur,Florentinę ecclesiæ archidiaconẽ ordinauit. Quod officium B. Eugenius incredibili ornauit religionis decore,& quibusdam quasi virtutũ gradibus ad perfectæ fidei constantiam ascendere videbatur: vt non solùm ecclesiastica suæ ecclesiæ negocia,sed etiam conuicinarum vrbium diuino quodam eloquio tractare videretur.

Eugenius fit Florentinus Archidiaconus.

Eodem ferè tempore Crescentiũ canonicũ suũ B. Antistes Zenobius in subdiaconẽ elegit,virũ verè sanctũ, & plurimis virtutibus atq; miraculis illustratũ, Quippe q erat potentissimus fide,prędītus innocẽtia,humilis cõuersatione,intellectu prudẽtissimus,& bonis moribus,atq; discretione perfectus. Oĩni nanq; virtute prędulẽ suũ æmulari nitebatur,& diuino igne succẽsus,meditabatur in lege Dñi diebus ac noctibus. Plãtatusq; in domo Dñi,florebat vt palma, & multiplicabatur, sicut cedrus Libani,fructus eius. Nam cùm Mediolanũ semèl peteret,vt Ambrosiũ visitaret, plures à dæmonibus obsessos sua oratione liberauit, paralyticos aliquot diuersis temporibus in ciuitate Florẽtię penitùs curauit,& duobus oĩnò cęcis,pluribus adstãtibus, luminis claritatẽ restituit. O verè felix ætas, in qua Dei Ecclesia tot clarissimis terrisq; luminibus valuit illustrari. Fuerant priùs Imperatores pagani,qui vbiq; contra Christianos persecutionũ,ꝑcellis desęuiebãt,& innumerabiles penè martyres in toto orbe per varia & exquisita supplicia vsq; ad mortẽ in Christi nomine perdurãrũt, nec minùs fideliũ multitudo per oĩa loca cingebatur. Post persecutionẽ verò Diocletiani & Maximiani crudeliũ principũ,plenitudo gentiũ,vt diuinitùs prędordinatũ fuerat,intrauit in mundũ, & fœcunditas Ecclesiæ cœpit fructus amplissimos exhibere. Nam q ætate illa in Christo credebãt,cõsiderantes martyrũ passiones,& eorum syncerũ circa Christũ cõfessionis affectũ,cœperũt & ipsi per gratiã Dñi sanctorum vitã cõuersationemq; sectari, & huius institutiõis fieri, vt in nullo ꝑsùs antiquissimis patribus inferiores existerẽt. Acquiparãtes etiã merita illorũ, q ꝑ nomine Dñi nostri Iesu Christi certauerũt vsq; ad sanguinẽ: quippe q inuisibiliũ hostiũ membra colluctatio aduersùs carnẽ & sanguinẽ,sed aduersùs principatus & potestates,cõtra rectores tenebrarũ harũ,cõtra spiritualia negtiæ in cælestibus: quorũ multiformes illi ꝑcauentes incursus, & caput serpẽtis antiqui fortiter cõterentes, sempiternis fruijs sunt beatè potiti. Hinc illi,Alexãder,Athanasius,Nicolaus,Donatus,Martinus, Ambrosius,Zenobius,Augustinus,Epiphanius, Paulinus, Eugenius, Crescentius,& mille alij sanctissimi Episcopi & Leuitę, qui eadẽ penè ætate florẽtes,fructus vberes mũdo nõ solùm sanctissima doctrina,sed mirificis etiã prębuerũt exẽplis. Crescebat indiès fideliũ multitudo, & per oĩa loca mirabiliter augebatur, necnõ ecclesię quã plurimę & martyrũ memorię cõstruebantur. Impensiùs hinc monachorũ cæterus solitudines & deserta decorabantur loca. In solitudinibus erãt errãtes & mõtibus,in spelũcis & cauernis terrę. Quietẽ deniq; solitudinis appetẽtes, gaudia salutis ꝑpriæ ac fidẽ diuino sunt munere cõsecuti,cæteriq; mox exempla sublimioris vitæ sectatoriq; ꝑbuerunt. Omnibus eñ terrenis exuti negocijs,adhuc morãtes in corpore, angelorum æmulati sunt sanctitatẽ,perq; fastigia scãdentes celsa virtutum, vltra admiratiõem enitụ̃re mortalium. Nam erat per id tempus B. Antonij vita cunctis ad imitandum prędarè posita,qui magni Elię & Elisæi, necnon & S. Iohannis Baptistæ exi-

Crescentius ordinatur subdiaconus.

Martyres.

Cõfessores.

Ephes. 6.

Monachi & Eremitę.

S. Antonius.

existens æmulator,secreta interioris eremi,studio sectatus est singulari. Cui sanctus Athanasius,ciuitatis Alexandrinæ antistes,proprio stylo testimonium perhibuit,dignus sanè relatione conuersationis Antonij,qui fratrũ precibus,vitam illius ꝑ multorũ vtilitate descripsit. In quo opere S. Ammonis meminit, à quo, Deo dante,primùm iacta fuerũt fundamẽta cõuersationis milliũ sanctorũ monachorũ, q in monte Nitriæ cõmorabantur. Necnon & Theodori,sancti admodùm viri, q cum sene ꝑfato fuerat, vt idem nobis pontifex indicauit: quẽ singulari ac perfecto ꝓposito & fide nõ ficta Deo subditũ,multiplicia retulit diaboli machinamẽta superâsse. Quid de primo eremita dicemus? Cuius vitã à B. Hieronymo descriptã cùm legimus, Paulo penè ab humanis iudicamus. Quid de Hilarione? Cuius gesta si Homerus intelligeret,vel inuideret materiæ,vt ait B. Hieronymus,vel succumberet. Hinc innumerabiles penè in oĩbus regionibus sanctorũ monachorũ fluxerũt turbæ, quorum nomina descripta sunt in cęlis. Vt id tunc nõ solùm de sanctissimis põtificibus, sacerdoribus & Leuitis,qui in seculo degẽtes, monachorũ cõtinentiam & ecclesiasticam obseruabãt disciplinã: sed & de monachis & Christianis penè oĩbus impletũ videretur,quod in psalmis canitur: Visitâsti terrã,& inebriâsti eam, multiplicâsti locupletare eã. Sed proh dolor nostris tẽporibus penè defecerũt oĩa. Iam nõ nisi auaritia, luxuria & ambitio regnãt. Iam in fęce seculorũ cõstituti videmur,& inter paucos religio Christiana seruatur. Sed hęc hactenùs,nũc ad gesta sanctorũ reuertamur.

S. Athanasius, S. Ammõ. S. Theodorus. S. Paulus. S. Hilariõ. Psal. 64.

Cùm puer quidã deliciosè enutritus atq; vnicus matris viduæ, annorũ quinq;, in via iuxta cathedralem S. Saluatoris ecclesiam ludens, pueriliter versaretur, casu auriga prętereunte, boues in furias agitati, in puerũ irruerunt. Quorũ impetu oppressus puer,& à rota plaustri miserabiliter contritus, expirauit. Quẽ casum vbi mœstissima mater resciuit, lamẽtabili planctu deplorãs puerũ sustulit, & pannis inuolutũ ad Diaconẽ Eugeniũ accurrens, attulit: ipsumq; vt sanctissimo patri Zenobio vitę restituẽdum offerret, luctuosissima prece obsecrabat. Eugenius verò, viduę fide inspecta, pietate magna cõmotus, oblatum puerum cum lachrymis ipse benignè suscipiens, pedibus sancti præsulis vnà cum mortuo puero se exposuit, & vt matri viduę atque fideli misereri velit, puerumq; magna cum fide oblatũ susciter, exorabat. Tũc pius pater Zenobius, cõuocato etiã Crescẽtio subdiacono: Oremus, inquit, fratres, vt mulieris huius fidẽ precibus seruorũ suorũ respiciat Deus, & pietatis ac misericordię suę meritũ illi ostẽdere dignetur. Quod, cùm ab oratiõe surgerẽt, factũ est. Nam eleuatus puer, ità sanus factus est, vt nullũ in eo lęsiõis vestigiũ penitùs videretur: & matri, quę ꝑ foribus cum pluribus cunctabatur, ab Eugenio viuus puer pro mortuo ac sanissimus redditur. Tunc qui cũ ea tristes aduenerãt, & quem mortuũ attulerant, viuum cõspicientes, exclamare cœperunt: Gloria tibi Dñe, qui mirabilia per seruos tuos operari dignatus es. Gloria sit tibi & laus in secula seculorũ, Amen. Verùm ante Zenobiũ prędulẽ hi duo eius sanctissimi ministri Eugenius & Crescentius, & duobus ante Crescentiũ annis Eugenius, vt perpetuò cũ Christo quiescerẽt, morbo intercipiente, naturę debitũ reddiderũt: Et, vt quidã ferunt, tempore mortis Eugenij, Ambrosiũ Florẽtiam aduocatũ, alij verò fortè affuisse describũt. Sed qualitercunq; hoc cõtigerit, cõpertum est, patrẽ Ambrosiũ tẽpore trãslatus sui *Eugenij adstitisse. Nam cùm B. Eugenius, vir per oĩa magnificus, graui morbo in lectulo detineretur, & propinqui cuiusdã absq; pœnitẽtia & cęteris sacramẽtis mortẽ audissẽt, grauiter cõmotus, cœpit ilicò cõtristari valdè & mœstus fieri. Cuius religiosę affectioni prędulis Zenobius piè compatiens, aquã cum sale iunxit: quam benedixit & dedit Eugenio, atque pręcepit, dicẽs: Fili, cõfestim surge, & accelera ad domũ amici defuncti, atq; hanc aquam super illius corporis membra cõsperge, vt in nomine Iesu statim ille reuiuiscat, & Deo gratias agat. Quo audito, ac si in nullo pateretur, statim exurgẽs sanctus minister, atq; iniuncta exequẽs, super defuncti cadauer aquam effudit. Qui cõfestim, vt à somno excitatus, à mortuis resurrexit, & cum Eugenio ad domum episcopi adueniens, gratias dedit ingentes Deo & B. Zenobio, cuius meritis & ministrorum eius, nõ permiserat Deus animam suam in barathrum damnationis immergi. Sed Eugenius cùm primùm domi applicuit, morbo statim regranatus, super lectulum se cõposuit, & adstantibus Zenobio & Ambrosio, diem suũ transitùs edixit. Qui licèt illi de requie ac gloria cum CHRISTO congauderent, tamen quia solatio tanti viri

Eugenius fit Florentinus Archidiaconus.

Crescentius ordinatur subdiaconus.

Puerum rota currus contritum, ad vitam reducit S. Zenobius.

*Eugenio

pro

pro eo tempore priuabantur, quem ad Ecclesiæ regimen superstitem sibi optauerant, non poterant non mœsti fieri: & cum Crescentio ac alijs quamplurimis clericis psallentes, hoc psalmo iam cœpto, Ad te Domine leuaui animam meam: cùm illud decantarent, Deus meus in te confido, non erubescam: illius purissima anima, à corpore dissoluta, ad Christum factorem suum piè migrauit 5. Calend. Decemb. Anno ab Domini incarnatione CCCC. XXI. Cuius sanctissimum corpus Zenobius & Ambrosius honorificentissimè intrà ciuitatem in basilica Saluatoris sepeliêrunt, & tricesimo à transitu illius die, ecclesiam suo nomine, septimo ab vrbe Florẽtina miliario, parte Orientali, in prędio cuiusdam probi viri consecrârunt. Eodem anno & pijssimus pater Ambrosius ad Dominum commigrauit. Et post duos à transitu B. Eugenij annos, sanctus Crescentius ex mortali hac & corruptibili vita ad præstantiorem immortalemque translatus est, cuius hîc vix vel vmbra vel imago ipsa inueniri queat, 13. Calend. Maijas. Cuius corpus Zenobius in eadem Saluatoris basilica iuxta Eugenium honorificè sepeliuit.

Psal. 24.

Eugenij felix obitus.

Cùm ergò Zenobius hos suos ministros, & alios complures discipulos perfectæ conuersationis, ad Christum antè præmisisset, & certus iam, quòd talenta sibi credita minimè prorsùs abscondisset, diem festum cum ingenti gratiarum actione super tantis ac talibus fructibus læta mente celebrauit. Et post annum transitûs Crescentij ipse quoquè B. Zenobius, iam dierum plenus & bona senectute, infirmatus est. Et morbo ingrauescente, cùm iam certum suæ resolutionis diem instare clericis ministrantibus prædixisset, & fama de hoc non solùm per ciuitatem totam, sed ad vsque vicinas vrbes confestim conuolâsset, accurrit clerus suus, accurrunt pontifices ex propinquis vrbibus, accurrit & religiosus populus. Inter quos multi aduenerât, qui diuersis languoribus oratione illius fuerant liberati, aliqui ex mortuis suscitati. Plorant omnes, deflent se priuari tanti regimine patris. Recordantur adinuicèm beneficiorum & doctrinę sibi impensæ: flent & gestiunt illum saltem ante discessum ex hac vita posse videre. Et qui propinquiores lectulo adstabant, amplexabantur eum quasi iam de seculo recessurum. Alij sanctos illius osculabantur pedes, alij manus, alij lectulum illum, in quo iacebat, posse contingere solabantur: omnes benedictionem paternam ante separationem animæ expetũt. Et ille, quanuis esset toto corpore attenuatus valdè ac debilis, & modicus iam calor reperet in pectore, nec p̃ter sensum viui hominis quicquam superesset, faciem tamen habebat hilarem atque fulgẽtem, vt diuinum quid in illius mente versari videretur. Et potens adhuc apertis oculis loqui, iubet lectulum aliquantulùm ex superiori parte eleuari, & sic omnes alloquitur: Ego quidem, charissimi, viam patrum securus ingredior. nam video me à Domino protinùs euocari. Vos autem mementote eorum, quę antè frequenter audistis, & soliciti in precibus, sobrij estote in operibus vestris. Nulla vobis sit penitùs cum Arrianis coniunctio, nulla cum Meletianis, aut quibuscunque hæreticis & schismaticis. Custodite piam fidem in Christo atque religiosam patrum traditionem, quam ex sanctis scripturis & crebrò meæ paruitatis admonitu didicistis. Obedite prælatis vestris, & post discessum meum, quia ad clerum & populum spectat, sine contentione episcopum vobis eligite, qui post Deum præsit omnibus, & curam vestrarum gerat animarum. Iam Zenobius vester ad Deum suum migrat, cui crebras pro vobis propinquiùs preces effundet, & iam non erit ampliùs in præsenti seculo vobiscum. Et eleuata aliquantulùm manu, omnes benedixit, rogauitque adstantes episcopos, vt sacratissimis suis manibus eum Crucis signo communirent. Et paululùm extendens pedes, mortem lætus adspexit, annorum ferè nonaginta, 8. Calend. Iunij, anno ab incarnatione Domini CCCC. XXIIII. Pontificatûs Innocentij primi anno 8. imperij verò Honorij & Theodosij anno X. Tunc pontifices qui aderant, cum electis clericorum illius sacratissimum corpus curantes, conditum aromatibus imposuerunt feretro, & ceruicem subijcientes ipsi, ad ecclesiam Ambrosianam, vbi se velle sepeliri prædixit, portauerunt, & psallentes psalmos & hymnos, honorificentissimè in marmorea capsa sepeliêrunt.

Oratio S. Zenobij sub vitæ finem.

Videtur esse mendum in numeris annorũ, id quod facilè accidit.

Post Zenobium verò Andreas vir sanctus & Florentinus ciuis, ad episcopatum assumitur. Qui videns miracula, quæ à Domino ob Zenobij merita in Ambrosiana fiebant ecclesia, & hunc honorem ecclesiæ maiori potiùs deberi iudicans, quinto præ-

sulatûs sui anno, consilio cum clericis & maioribus suæ vrbis communicato, statuit beatissimum Zenobij corpus ex Ambrosiana B. Laurentij, ad cathedralem sancti Saluatoris transferre. Et conuocatis ex vicinis vrbibus episcopis, totoque suo clero, diem festum 7. Calend. Februar. cum præcedente ieiunio populo indixit: quô scilicet sanctissimum Zenobij corpus magna celebritate ad maiorem transportaret ecclesiam. Quo adueniente die, capsula cum corpore B. Zenobij ornatissimè super quodam lectulo componitur, illamque soli pontifices deportant, procedunt clerici & ceroferarij, quorum erat multitudo non parua. Sequitur fidelis populus, primùm primi ciuitatis ac viri omnes: post quos mulieres sequuntur ac pueri: Hymni, psalmi & cantica tam à clericis, quàm à deuoto populo decantantur. Quinetiam mulieres atque pueri cantilenas, eius impensa beneficia recensentes, mira vocis modulatione cantabant. Omnia in Dei laude resonare videbantur. Proceduntque pontifices, & ad plateam, quæ est iuxta basilicam Baptistæ Iohannis, deueniunt. Multus illuc populus aduenerat, & statìm viso feretro, extollunt in iubilo voces. Conatur quisque pro viribus loculum ipsum saltem contingere. Quo contigit, vt pontificibus portantibus ex nimia fieret deuotione compressio: cecidissentque cum sancto corpore, nisi arida quædam & antiqua vlmus, cui cum loculo adhæserunt, illos sustentâsset: quæ à tam sacratissimo corpore contacta, admirata gratiam, exultauit: & videntibus omnibus, statìm viruit, misitque folia & flores. Et indiès cùm à deuoto populo per frusta discerperetur, Florentini ciues, in tantæ rei memoriam, marmoream cum Cruce in eodem loco columnam erexerũt, quæ in hodiernum diem vsq; perdurat. Adiuti igitur episcopi & seipsos resumentes, corpus sanctissimũ ad ecclesiam deferre contendunt. Sed cùm ipsius ecclesiæ ianuam introire procurant, nescio qua diuina impediti virtute, illud omninò in ecclesiam inferre nequeunt, nec qualibet via connixi, valuas ecclesiæ ingredi possunt. Extolluntur clamores in populo: quidam hoc causam putant, quidam illud. Alij reportandum ad Ambrosianam ecclesiam proclamabant. Sed Andreas episcopus, vir sanctus, magna animi fluctuatione perculsus, ad optimum confugit orationis remedium, & coram omni populo procumbens genibus, & tensis duplicibus palmis, oculisq; in cælum suspiciens, piè orauit ad Dñm, nè cõtristaretur populus ille: sed liceret cum beatissimo corpore ecclesiam ingredi, & illud statuto loco componere. Atq; pro tanto beneficio duodecim ibidèm constituere clericos vouit, qui in honorem sanctissimi pontificis diuinis obsequijs perpetuò vacarent. Et oratione completa consurgens, submittit & ipse ceruicem feretro, hortaturque alios pontifices vnà secum ingredi ecclesiam. Qui Deum laudantes, omni cessante impedimento, cum iubilo totius populi Christiani, ecclesiam Saluatoris intrârunt: & celebratis Missarum solennijs, beatissimum Zenobij corpus iuxta corpora Eugenij & Crescentij ministrorum eius, in quadam eiusdem ecclesiæ catatumba honorificentissimè locauerunt. Vbi & idem pontifex Andreas altariolum sub ipsius nomine mira deuotione consecrauit. Ad quod plures diuersis oppressi languoribus, quotidiè concurrentes, continuò sanabantur.

Insigne miraculum.

Voto nuncupato, patet aditus in templũ.

Inter quos à cuncto populo spectatus fuit puer quidam à dæmone miserabiliter obsessus: qui cùm ad liberandum duceretur, nullatenùs ecclesiam intrare permittebatur. Nam hic, cùm olìm febribus laboraret, & ob contractam sitim, matre offerẽte poculum, quadragiès in nocte vna bibisset, fessa iam illa & somno oppressa, cùm iterùm à puero excitaretur, indignanti animo & irato poculum cùm illi porrigeret, inquit: Vnà cum hoc diabolum bibe: quo nec minùs secutum est. Præstò affuit diabolus, illius corpus obsedit, & miserabiliter contorquebat. Et cùm plura inuanum adhibita fuissent remedia, tandèm à religiosa quadam fœmina edocta mater, vnà cũ patre puerum Florentiam ad sepulcrum beati Zenobij deferunt, & cùm religiosorum quorundam clericorum orationibus adiuti, illum tandèm in ecclesiam intulissent, perduxissentq; ad altare Zenobij, tumefacto primùm mirum in modum vtero, post temporis modicum cum fœtore horribili euanuit dæmon, nec vnquàm, quoàd vixit, ad illum reuerti ausus fuit.

Vide imprecationẽ crudelis fœminæ.

Interim mortuo Andrea viro sancto, ad episcopatum assumitur Mauritius Florentinus presbyter, vir multa sanctitate præditus, & à pluribus creditur sub Totila martyr effectus: sicque mortuus, in catatumba beati Zenobij iuxta Andream sepul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Catalogus Florentinorum antistitum.

tus fuit. Postquàm longis temporibus plures fortè in hac Florentina ecclesia fuerunt episcopi, de quibus nulla apud nos mentio habetur, tandem anno ab incarnatione Domini 988. ad episcopatum fuit assumptus Iohānes Velletrensis, vir magnæ prudentiæ & consilij: qui quindecim in episcopatu perdurans annis, moritur, & in basilica beati Iohannis Baptistæ iuxta puteum se sepeliri ordinauit. Cui beatus

Podus.

Podus, natione Longobardus, omni sanctitate præditus, in episcopatu successit, & plura oppida eiusdem diœcesis muris cinxit, sicut patet in tabula marmorea: moriturque duodecimo præsulatûs sui anno, & in catatumba Zenobij, iuxta alios in ca-

Gerardus.

psa Zenobij sepelitur. Post hunc Gerardus Burgundus episcopatum gessit, vir multæ scientiæ, prudentiæ & bonitatis. Is quinto sui præsulatûs anno in Romanum

*1059. iuxta Onuphrium.

Pontificem fuit assumptus, anno videlicet ab Dominica incarnatione *1020. Fuitque vocatus Nicolaus secundus. Cui in episcopatu successit Petrus Florentinus, cathedralis ecclesiæ canonicus, homo versutus & Simoniacus, apud quem nemo vir bonus viuere poterat. Nam hic B. Iohānem Gualbertū de ecclesia sancti Mina-

Rodulphus

tis supra collem, quæ Florentinæ adstat vrbi, ignominiosè expulit. Sed suorum eiò scelerum pœnas dedit. Nam à præfato Nicolao Pontifice maximo priuatus episcopatu, vitam priuatam ac miseram duxit. Post hunc Rodulphus Archidiaconus Florentinus, vir optimus, episcopatum piè & castè multo tempore gessit. Cuius tempo-

Seruū medici S. Zenobius sanat.

ribus cùm quidā cathedralis ecclesiæ canonicus, in medicina peritus, seruulum haberet dilectum, & is casu ægrotaret, pro illo ad altare beati Zenobij sæpiùs solitus erat orare, nec tamen minùs quicquam artis medicinæ obmittebat, quin nimia fortè curiositate, quæ excogitauerat, illi remedia impenderet. Et cùm hoc diffidentiæ diuini adiutorij habeatur indicium, exaudiri non merebatur. Sed cùm indies magis ac magis ingraueſceret puer, omni remediorum curiositate abiecta, ad Zenobium multa deuotione & prece confugit. Qui cùm post deuotam orationem aliquantulùm corriperetur somno, vidit Zenobium adstantem sibi, & dicentem: Quia in Domino cogitatum tuum iactâsti, sanatus est seruus tuus. Surge & vade, atq; in Dño cōfide. Et excitatus à somno, sic reperit vt audiuit.

Reinerus.

Post Rodulphum verò Reinerus canonicus, multa prudentia & sanctitate præditus, assumitur ad episcopatum anno ab incarnatione Domini 1063. Hic longo tempore gessit præsulatum, voluitque sepeliri in basilica B. Iohannis Baptistæ iuxta lo-

Iohannes.

cum, vbi Bartholomæi Apostoli est imago. Cuius sepulcrum versibus quibusdam adhuc perdurat insignitum. Huic successit episcopus, nomine Iohannes. Quem se-

Gabriel.

cutus est Gabriel. Post quem Nicolaus. Post hunc Iohannes alius. Cuius tempore

Nicolaus.

reliquiæ brachij sancti Philippi Apostoli in ecclesiam B. Iohannis Baptistæ fuerunt

Iohannes.

delatæ anno ab incarnatione Domini 1204. Huic successit Iulianus, qui quadraginta annis vixit in episcopatu. Post quem Hardingus, qui 30. Post quem Iohannes de

Iulianus.

Harding⁹.

Mangiatorum familia, qui 13. annis gessit episcopatum. Cui successit Iacobus Florentinus similiter, & ex ordine Prædicatorum fratrum, qui in episcopatu vnico vixit anno. Post quem Andreas de Moreijs canonicus, qui similiter vnico vixit anno.

Iohannes.

Iacobus.

Andreas.

Et illum secutus est Lotarius de Tosignorum familia, archidiaconus in ipsa cathedrali ecclesia, electus anno ab incarnatione Domini 1288. vixitque in episcopatu annis 8. Quē secutus est Franciscus de Bagnoria, in ea ecclesia tunc archipresbyter. Pre-

Lotarius.

Franciscus.

sulatûs cuius anno secūdo, videlicet ab Dominica incarnatione 1298. iacta sunt fundamenta nouæ cathedralis ecclesiæ iuxta illam Saluatoris, vt nō solùm intrà se eam contineret, sed & initia templi admirandi de se ostentaret: quo nec minùs secutum est. Nam eleuatis per tempora firmissimis parietibus, vbi ad reuolutionem principalis rotundæque testudinis deuentum est, non videbatur humano artificio posse compleri. Et cùm multa inuanum excogitata fuissent remedia, solus Philippus quidam Brunelleſcus Florentinus ciuis, id suo ingenio & architectoria arte potuit perficere. Nam imitatus antiquos, sine aliqua lignorum seu alterius materiæ structura, ingeniosissimis artificijs, quibus ingentes lapidum moles commodè eleuabat, ædificium perfectè ad complementum deduxit. Franciscus verò cùm in episcopatu tredecim annis durâsset, morbo confectus, naturæ debitum reddidit.

Antonius.

Post quem Antonius de Vrsis episcopus Fæsulanus, ad Florentinorum episcopatum fuit translatus. Cuius tempore clericorum quoddam hospitale opportunum per

per multa tempora multis initiatum fuit, cui ipse plurimùm adiutor & fautor extitit. Hunc secutus est Franciscus de Cingulo, electus ab Dominica incarnatione anno 1323. vixitque in episcopatu annis 21. Hic caput beatissimi Zenobij ab alijs membrorum ossibus separans, ac de marmorea capsa extrahens, pulcherrimè, vt nunc videtur, exornauit, atque ipsam cathedralem ecclesiam aliquibus alijs ornamentis, quæ in hodiernum vsque diem perdurant, quàm magnificentissimè decorauit. Huius etiam præsulatûs tempore clericus, cùm iudicio Guidonis Aretini medici clarissimi, mortem ob natum in gutture apostema vix per diem vnicum euadere posset, oratione ad sepulcrum B. Zenobij ac prece fideli exhibita, cum stupore omnium statìm liberatus euasit. Simile cuidam sacerdoti, nomine Lapo, ipsi patri Zenobio dicatissimo, contigit. Qui cùm eius festum in vigilijs solicitè præpararet, renes casu confregit: & domum deportatus, magis se huiusce modì festiuitate priuari, quàm suorum renum confractione dolebat, nec ob hoc à fletu vsque in horas noctis matutinales cessare poterat. Qua hora per somnium vidit beatum Zenobium se eleuātem & dicentem: Surge fili, & matutinales in ecclesia Horas, vt optabas, decanta. Qui incolumis cum clericorum omnium ac suorum admiratione consurgens, pristinæ penitùs sanitati restitutus euasit.

Franciscus.

Miraculū.

Aliud.

Post Franciscum verò de Cingulo, ad episcopatum assumitur Angelus Acciarolus, ex ordine fratrum Prædicatorum. Qui duobus ferè annis à suo præsulatu elapsis, mortem obijt, & ad episcopatum Franciscus Tudertinus assumptus fuit, in quo 14. annis vixit. Cuius tempore mulier quædam formosissima, à proprio viro iniustè derelicta, qui in eius inuidiam, in Angliam vsque, nō ampliùs, vt aiebat, eam reuisurus, perrexerat, in festiuitate sancti Zenobij ad eius altare cum lachrymis & multa prece confugit, & nè consortio viri indignè priuaretur, magisque ipsius meritis reducem exciperet, piè exorabat. Quod vt postulauerat, euénit. Nam eadem die compunctus vir conscientia peccati, & in amorem vxoris reductus, iter pro reditu statuit, reuersúsque magna secum & charitate deuinctus, atque ex ea dulces natos vtriusque sexûs pluresque suscepit. Post hunc verò anno ab Christi incarnatione 1358. cepit præsulatum Philippus de Lancella, cathedralis ecclesiæ Præpositus, qui reliquias precio-

Angelus.

Franciscus.

Philippus.

sissimi digiti sancti Sebastiani Roma ad suam detulit ecclesiam, vixitque in episcopatu annis tribus. Quem secutus est Petrus Corsinus, electus anno 1363. Qui post septimum sui præsulatûs annum in Ecclesiæ Romanæ Cardinalem fuit assumptus, & illi in præsulatu Florētino successit Angelus de Rica solis: Cuius adhuc fratres extāt viri clarissimi, & nepos ex fratre Guidactio, nomine Angelus, iuuenis quidem miræ humanitatis & modestiæ, liberalibusque disciplinis eruditus, & mihi dulci amicitia deuinctus, quo non minùs præsul, quàm hic præsulis nomine illustratur. Post hunc Angelus Acciarolus tenuit præsulatum, nec multò pòst in Romanæ Ecclesiæ Cardinalem fuit assumptus. Quem secutus est Bartholomæus Patauinus, qui similiter à Bonifacio IX. in Romanæ Ecclesiæ Cardinalem fuit assumptus. Illumque Onuphrius ex fratribus, qui sancti Augustini vocantur, suo tempore in theologia clarissimus, in episcopatûs honore secutus est. Cui successit Iacobus de Teranio. Post quē Franciscus Zabarellus de vrbe Patauina, qui paulò pòst Romanæ Ecclesiæ Cardinalis assumitur. Hunc secutus est in episcopatu Americus Corsinus ex vrbe Florentiæ, anno ab Domini incarnatione 1411. Cuius tempore Martinus Papa quintus, post longum schisma in Concilio Constantiensi ad pontificatum maximū omnium obedientia assumptus, Florentiam deuénit, honorificentissimeque à populo susceptus, episcopalem Florētinam sedem Archiepiscopalem statuit, designauitque illi suffraganeos Fesulanum & Pistoriēsem episcopos. Quo tempore prefatus Philippus Brunelleſcus fabricæ maioris ecclesiæ tunc primùm architector effectus, amplam illam testudinem pulcherrimo prosecutus est artificio, & ad complementum clausura firmissima deduxit, anno ab incarnatione Domini 1433. Quo anno Eugenius quartus, Pontifex Maximus Roma Florentiam venit, & Americus Archiepiscopus moritur, vacauitq; archiepiscopatus circiter duos annos. Nam summus Pontifex Eugenius, cùm apud Florentiam degeret, voluit eo tempore huiusce modì ecclesiam regere, quam in pluribus reformauit. Et inter cætera, statuit pueros clericos 33. qui in Missarum solennijs & vesperis ecclesiæ quotidiè deseruirent, præesset que illis magister

Franciscus.

Americus.

Florentia fit metropolis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

presbyter & vir dilectus, qui Grammatica eos arq; Musica institueret. Et pro magistro cētum aureos quotānis, & puerorum singulo nouem dari ex reditibus quibusdam publicis ordinauit. Demùm ad Archiepiscopatum promouit Iohannem Vitelleschum de Corneto, qui & titulum etiam Alexandrini patriarchatûs obtinebat, nec multò pòst in Romanæ Ecclesiæ Cardinalem assumpsit. Huius tempore præsulatûs ab Domini incarnatione 1436. mense Martij, die annunciationis B. Marię virginis, pfatus Eugenius sanctissimus pontifex, basilicam nouam magna celebritate cōsecrauit, & sequenti anno, mense Octobri, idem Eugenius Ludouicum Patauinum cubicularium suum ad Archiepiscopatum promouit. Cuius tempore corpus B. Zenobij ex loco, ob diuersam nouæ ecclesiæ dispositionem, ignobiliori, ad digniorem aptioremq; magno apparatu translatum fuit. Nam cùm forma & dispositio magnificentissimi templi ad complementum redacta fuisset, & Eugenius pontifex Concilium pro Grecorum vnione celebraret, conuenissetq; Iohannes Paleologus Græcorum Imperator, Demetrius Despotus eius frater, Ioseph Patriarcha Constantinopolitanus, magna Archiepiscoporum Grecorum & Latinorum, arq; episcoporum multitudo, visum fuit Iohanni Spinellino, cathedralis ecclesię Prepositо, viro clarissimo, canonicisq; & ciuibus, eo potissimùm tempore translationem corporis beatissimi Zenobij celebrare, & conuenienti illud ac preparato loco disponere.

Iohannes.

Ludouicꝰ.

Trāsfertur summo cū honore corpus S. Zenobij.

Statuto igitur die 6. Cal. Maias, ab Domini incarnatione anno 1439. conuenerūt in maiori basilica cardinales omnes, qui curiam Eugenij sequentes, ad Cōcilium venerant: & ornatissimè in medio ecclesię choro varijs tapetis & auleis præparato, dexteram versùs altare partem Cardinales insederunt. Post quos Patriarcha Hierosolymitanus, & patriarcha Gradensis, aliaq; ingēs archiepiscoporum & episcoporum, Græcorumq; & Latinorum multitudo pulcherrimo ordine dispositа stabat. Ad sinistram verò sedebat primus Demetrius Despotus: Post quem legati diuersorū principum & comitum, Protonotarij Latinæ Ecclesiæ, nobilium Grecorum ac Latinorum multitudo non parua. Tunc Ludouicus Archiepiscopus in veste pontificia & mitra redimitus, cum sex alijs delectis episcopis, & canonicis populoq; innumerabili, ad antiquam procedens catatumbam, marmoream capsulam, in qua ossa erāt beatissimi Zenobij, assumunt, & suos humeros sex illi pontifices subijcientes, consequente Ludouico Archiepiscopo, cum totius populi iubilo, organisque ac tibijs atq; diuersis musicorum generibus, Dei laudem per totam ecclesiam resonantibus, magna cum omnium deuotione & reuerentia ornatissimo altari superimposuerunt: Et interim dum Missarum solennia celebrarentur, dignissimi omnes Florentinæ vrbis ciues, accensos cereos in manibus gestantes, incedentesque conspicuo atque amplissimo ordine, magna deuotione venerari beatissimum corpus aduenerunt, atque omnium primi hi fuerunt, qui ex eadem progenie cum Zenobio in hac Florentina ciuitate perdurant, viri vtplurimùm clarissimi ac nobilissimi, de Hieronymis hodierno tempore vocitati. Post hos ciuitatis primores amplissimo, vt solent, apparatu conueniunt, quos cæteri magistratus, necnon alij pleriq; ciues præstantissimi subsequebantur. Demùm peractis sacris, assumunt capsulam ijdem illi, qui priùs, pontifices sacri, & sequentibus Archiepiscopo cum canonicis ac innumerabili populo, in nouam catatumba, quæ apud primam eius ecclesiæ capellam, vt hodierno tempore nominantur, suo nomine consecratam, magno cum honore locauerunt. Quo videlicet in loco post paucos admodùm dies marmoream capsam cum reliquijs integris beati Podi, prænominati iam episcopi Florentini, soli canonici cum præposito & presbyteris aliquibus, paucisque ciuibus, & me præsente, transtulerunt.

VITA

VITA S. ALTHELMI EPISCOPI SCHIRE- 401
BVRNENSIS, CVIVS ETIAM BEDA PRAECLARE

meminit, Historiæ Ecclesiasticæ Anglorum lib. 5. cap. 19. Est autem hæc, vt opinor, non nisi quædam Epitome vitæ eius, quam multi conscribendam suscepêre. Stylum passim nonnihil correxit Fr. Laurentius Surius.

BEATVS Althelmus splendidissimo Anglorum stemmate ortus est, cuius ataui reges fuisse feruntur. Patrem habuit Kentenum, virum Deo deuotum, & Iuæ occidētalium Saxonum regis fratrem germanum. Althelmus, Latinè possit dici vetus galea: pulchreque sic ille dictus est, quòd galea salutis protectus, optimam ex hoste antiquo victoriam in cælos reportârit. Cùm iam pueritiæ annos excessisset, liberalium disciplinarū studijs est admotus, in qbus tantos breui tempore progressus fecit, vt ipsis etiam magistris, quos Grecos Latinosq; habuit, anteponendus videretur. Posteà verò in Meldunensi monasterio, quod nunc Malmesberiam vocant, primò monachus, deindè presbyter atque etiam Abbas effectus, cibo potuq; parcè vtens, in preces & vigilias incumbebat. Interim creuit fama eius, multis pręconijs illustrata, vltraq; mare se transferens, & ipsas etiam Alpes excedens, Romam vsque perlata est. Ea verò incitatus Sergius Romanus Pontifex, scriptis cum ad se acciuit, venientemque honorificè suscepit.

MAII 25.

Pater S. Althelmi.

Mirè profecit in literis

Fit monachus.

Cùm autem quodam die in Lateranēsi ecclesia sacrificâsset siue Missam celebrâsset, casulam exuens, porrexit eam retrò se, existimās alicui ex ministris eam se tradere. Nemo aūt ministrorū illic aderat, sed nō aberat diuina prudentia. Mox enim radius solaris per fenestrā penetrans, casulam illam diù sustinuit: in cuius miraculi memoriam casula illa hactenùs in Meldunensi ecclesia asseruatur.

Miraculū.

Per idem tempus puer quidam ex incestu genitus, Romani Pontificis famam nōnihil cōtaminauit, qp vulgus, vt fieri solet, sparso rumore vano malè persuasus, eum Pontificē habere patrē existimaret. Anxius igitur Althelmus, multumq; dolēs Pontificem, haud vulgari amicitia sibi deinctū, ciusmodì infamia fœdari, puerum non nisi nouem habentē dies, exhiberi iubet, eiq; in virtute & noīe IESV Christi imperat, vt edicat, num Sergius Pontifex eo se scelere obstrinxerit. Respōdit infans absolutissimo sermone, Pontificem nequaquàm illi crimini affinem esse, nihil illum cum fœmineo sexu commercij habere. Atque ità Althelmus & ab amico Pōtifice deputât infamiam, & sibi gratiam cumulauit.

Infans 9. dierum loquitur.

Cùm in cœnobio suo beatissimę Marię virginis ecclesiam construeret, trabes vna necessaria, cæteris breuior reperta est. Fudit ille preces ad Dñm, & mox p voto trabem longiorem intuitus est. Ea tempestate à Berthuualdo Archiepiscopo ad colloquium asscitus, cùm ad litus maris iter haberet, nautę qdam, qp sordido viderent habitu indutum, illum habere ludibrio atq; contemptui nō verebantur. Eccè aūt adverso spirante vento mare intumescit, horrida tempestas sæuit, & in summum vitæ discrimē nautæ illi cōijciuntur. Cùm iam nihil nisi mortē expectarēt, culpam suam cum lachrymis cōfitentur, sanctiq; Althelmi suffragia implorāt. Ille pro ferenda ope ascapham ingreditur, quā simulatq; corpore suo pressit, ad oēm trāquillitatē iam patū mare se composuit, nautasq; cum naue ad litus incolumes appulit.

Vltio diuina in sanctі viri contemptores.

Cōstruxit etiam vir sanctus cœnobiū iuxta flumē, quod *From appellāt, vbì etiā nùm perdurat ecclesia in honorem sancti Iohānis Baptistę ędificata. Porrò tertium monasteriū extruxit apud Bradeford: sed ea monasteria posteà à Danis euersa sunt. E monasterio suo nunquàm, nisì magna necessitate adactus, egrediebatur: pecuniarum minimè fuit auidus: omnia ipsi collata, in pauperes & vsus vtiles expendebat. Vt verò carnem suam edomaret, in fontem monasterio proximum, qui fons sancti Althelmi dicitur, humerotenùs se immergebat, nihilq; acerrimo frigore absterritus per noctes illic durabat, totum Psalterium absoluens.

Vt carnem domārit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quodam tempore Roma secum attulit altare ex marmore candido, sex pedum crassitudine, quatuor longitudine, trium palmorum latitudine. Iam ad Alpes peruenerat, & iumentum illud ferens altare, ob itineris prærupta loca cecidit, contritumque est iumentum, & altare in duas scissum partes. Id vt vidit vir sanctus, ad Deum preces fudit, & cùm benedictionem impertijsset, salus iumento reddita est, & marmor, non directa linea, sed flexuoso anfractu diruptum, redintegratum est: sed ità tamen, vt in miraculi memoriam, etiamnùm rupturæ eius vestigia appareant curiosiùs inspicienti. Fertur autem hoc altare marmoreum nunc esse in prouincia Somersitana, in quodam Canonicorum, vt vocant, Prioratu.

Miraculū.

Tandèm verò Vuestsaxoniæ plagæ episcopatus in duas parochias distributus est, præfectusque est Daniel Vuintoniæ, porrò Althelmus apud Schireburniam subrogatus est Heddæ Episcopo, qui vtrique loco præsederat. Deindè Althelmus in senectute bona, plenus virtutibus & sanctitate, migrauit ad Dominum octauo Calendas Iunij, & in monasterio suo Meldunensi cū magno honore tumulatus est. Eius autem obitum S. Eguuinus, qui vitam eius conscripsit, diuinitùs cognouit, sicut ipse in quodam suo scripto testatur his ferè verbis: Post duos annos Althelmus religiosus episcopus migrauit ad Dominum: quod ego per reuelationem agnoscens, conuocatis fratribus, excessum venerandi patris eis aperui: concitoq; gradu ad locum, vbi sacrum corpus iacebat, quinquaginta ferè millibus vltra Meldunense monasterium positum deueni, & ad sepulturam adduxi, honorificeq; sepeliui: mandauique, vt quibuscunque locis sacrum corpus, dum absportaretur, quiesceret, sacræ Crucis signa statuerentur: quę quidem adhuc permanent, nec vllam vetustatis sentire iniuriam, potestque ex ijs vnum etiamnùm videri in cœnobio. Obijt autem vir sanctus anno Domini septingentesimo nono, cùm iam Abbas fuisset annis quatuor supra triginta, & Episcopus quatuor. Porrò anno Christi 9049. eleuatum est sacrum eius corpus è terra, & in capsa magno cum honore collocatum.

Fit episcopus.
Moritur.
Sacræ Crucis antiquitùs erectæ.

Beda venerabilis Ecclesiasticæ historiæ gentis Anglorum lib. 5. cap. 19. ità scribit de hoc viro beato: Althelmus, cùm esset adhuc presbyter & Abbas monasterij, scripsit, iubente synodo suæ gentis, librum egregium aduersùs errorem Britonum, quo vel Pascha non suo tempore celebrant, vel alia perplura Ecclesiasticę castitati & paci contraria gerunt: multosque eorum, qui occidentalibus Saxonibus subditi erāt, Britones ad Catholicam Dominici Paschæ celebrationem huius lectione perduxit. Scripsit & de Virginitate librum eximium, quem in exemplum Sedulij geminato opere, & versibus hexametris, & prosa composuit. Scripsit & alia nonnulla, vtpotè vir vndecunquè doctissimus. Nam & sermone nitidus, & scripturarum, vt dixi, tam liberalium quàm Ecclesiasticarum erat eruditione mirandus. Hactenùs Beda.

Scripta eius & eruditio.

VITA SANCTI AVGVSTINI EPISCOPI ET CONFESSORIS, QVI MISSVS A BEATO GREGORIO

Papa, primus genti Anglorum Christi Euangelium prædicauit, authore venerabili Beda presbytero in Historia Ecclesiastica eiusdem gentis Lib. 1. cap. 23. &c.

Li. 1. cā. 23.

ANNO ab incarnatione Domini D.LXXXII. Mauricius ab Augusto quinquagesimusquartus imperium suscipiens, viginti annos tenuit. Cuius anno regni decimo Gregorius, vir doctrina & actione præcipuus, pontificatū Romanæ & Apostolicæ sedis sortitus, rexit annos tredecim, mēses sex, & dies decem: qui diuino admonitus instinctu, anno quartodecimo eiusdē principis: adhuc verò Anglorū in Britanniā anno circiter cētesimo quinquagesimo, misit seruum D E I Augustinum, & alios plures cum eo monachos timentes Dominum, prædicare verbum D E I genti Anglorum. Qui cùm iussis pontificalibus obtemperantes, memorata

Augustinus mittitur cū socijs in Angliam.

tum opus aggredi cœpissent, iamque aliquantulum itineris confecissent, timore inerti redire domum potiùs, quàm barbaram, feram, incredulamq; gentem, cuius nec linguam quidem nôssent, adire cogitabant, & hoc esse tutius communi consilio decernebant. Nec mora, Augustinum, quem eis episcopum ordinandum, si ab Anglis susciperentur, dispositerat, domum remittunt: qui à Beato Gregorio humili supplicatu obtineret, nè tam periculosam, tam laboriosam, tam incertam peregrinatiōem adire deberent. Quibus ille exhortatorias literas dedit, ac in opus eos verbi, diuino confisos auxilio, proficisci suader. Quarum videlicet literarum ista est forma: Gregorius seruus seruorū Dei, seruis Domini nostri Iesu Christi. Quia melius fuerat bona non incipere, quàm ab ijs quæ cœpta sunt, cogitatione retrorsùm redire, summo studio, dilectissimi filij oportet, vt opus bonum, quod auxiliante Domino cœpistis, impleatis. Nec labor vos itineris, nec maledicorum hominum linguæ deterreāt: sed omni instantia omniq; feruore, quæ inchoastis, Deo authore peragite, sciētes quòd laborem magnum maior æternæ gloria retributionis sequitur. Remeāri autem Augustino præposito vestro, quem & Abbatem vobis constituimus, in omnibus humiliter obedite: scientes hoc vestris animabus per omnia profuturum, quicquid à vobis fuerit in eius admonitione completum. Omnipotens Deus sua vos gratia protegat, & vestri laboris fructum in æterna me patria videre concedat: quatenùs etsi vobiscum laborare nequeo, simul in gaudio retributionis inueniar, quia laborare scilicet volo. Deus vos incolumes custodiat dilectissimi filij. Data die decimo Calendarum Augustarum, imperante domino nostro Mauricio Tiberio pijssimo Augusto, anno tertiodecimo post consulatum eiusdem domini nostri, Indictione iiij.

Epistola S. Gregorij.

Misit etiam tunc isdem venerandus Pontifex ad Aethereum Arelatensem Archiepiscopum, vt Augustinū in Britanniam pergentem, benignè susciperet, literas: quarum iste est tenor: Reuerendissimo ac sanctissimo frarri Aethereo coēpiscopo, Gregorius seruus seruorum Dei. Licèt apud sacerdotes, habentes Deo placitam charitatem, religiosi viri nullius commendatione indigeant, quia tamen aptum scribendi se tempus ingessit, fraternitati vestræ nostra mittere scripta curauimus, insinuantes latorem præsentium Augustinum seruum Dei, de cuius certi sumus studio, cum alijs seruis Dei illuc nos pro vtilitate animarum, auxiliante Domino, direxisse: quem necessè est, vt sacerdotali studio sanctitas vestra adiuuare, & sua ei solatia præbere festinet. Cui etiam, vt promptiores ad suffragandum possitis existere, causam vobis iniunximus subtiliter indicare, scientes ea cognita, tota vos propter Deum deuotiōe ad solatiandum, quia res exigit, commouendos. Candidum præterea presbyterum communem filium, quem ad gubernationem patrimonialis Ecclesiæ nostræ trāsmisimus, charitati vestræ in omnibus commendamus. Deus te incolumem custodiat reuerendissime frater. Data die calendarum Augustarum, imperante Domino nostro Mauricio Tiberio pijssimo Augusto, anno quartodecimo, post consulatum verò eiusdem domini nostri anno tertiodecimo, indictione iiij.

Alia epistola S. Gregorij.

Cap. 24.

Cap. 25.

Roboratus igitur confirmatione beati patris Gregorij Augustinus, cum famulis Christi, qui erant cum eo, rediit in opus verbi, peruenitque in Britanniam. Erat eo tempore rex Edilberthus in Cantio potentissimus, qui ad cōfinium vsque Humbri fluminis maximi, quo meridiani & septentrionales Anglorum populi dirimuntur, fines imperij tetenderat. Est autem ad orientalem Cantij plagam Tanetos insula, non modica, id est, magnitudinis iuxta consuetudinem æstimationis Anglorum milliarium sexcentorum, quam à continenti terra secernit fluuius Vantsumu, qui est latitudinis circiter trium stadiorum, & duobus tātùm in locis est trāsmeabilis. Vtrūq; enim caput protendit in mare. In hac ergò applicuit seruus Domini Augustinus & socij eius, viri, vt fertur, fermè quadraginta.

Regis Edilberthi humanitas.

Acceperunt autem, præcipiente beato Papa Gregorio, de gente Francorum interpretes, & mittēs ad Edilberthum, mandauit se venisse de Roma, ac nuncium ferre optimum, qui sibi obtemperātibus æterna in cælis gaudia, & regnū sine fine cum Deo viuo & vero futurū sine vlla dubietate, pmitteret. Qui audiens, manere illos in ea, quam adierant, insula, & eis necessaria ministrari, donèc videret, qd eis faceret, iussit. Nam & antèà fama ad eum quoquè Christianæ religionis peruenerat, vtpotè

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui & vxorem habebat Christianam de gente Francorum,nomine Bertham. Quam ea conditione à parẽtibus acceperat,vt ritum fidei & religionis suæ cum episcopo, quem ei adiutorem fidei dederat, nomine Luidhardo, inuiolatam seruare licẽtiam haberet.

Post dies ergò aliquot venit ad insulam Rex,& residens sub diuo,iussit Augustinũ cum socijs ad suum ibidèm aduenire colloquium. Cauerat enim, nè in aliquam domum ad se introirent,vetere vsus augurio,nè superuentu suo, si quid maleficæ artis habuissent, cum superando deciperent. At illi non dæmonica,sed diuina virtute fulciti veniebãt, Crucem pro vexillo ferentes argenteam, & imaginem Domini saluatoris in tabula depictam: litaniasq; canentes, pro sua simul & eorum, propter quos & ad quos venerant, salute æterna Domino supplicabant. Cumq; ad iussionem regis residentes, verbum ei vitæ vnà cum omnibus, qui aderant,eius comitibus prædicarent,respondit ille,dicens: Pulchra sunt quidem verba & promissa, quæ afferetis: sed quia noua sunt & incerta,non his possum assensum tribuere,relictis eis,quę tanto tempore cum omni gente Anglorum seruaui. Verùm quoniam huc de longè peregrini venistis,& vt ego videor mihi perspexisse,ea, quæ vos vera & optima creditis, nobis quoq; communicare desideratis, nolumus molesti esse vobis: quin potiùs benigno vos hospitio recipere,& quæ victui sunt vestro necessaria, ministrare curauimus,nec prohibemus, quin omnes, quos potestis,fidei vestræ religionis prædicando societis.

Nota hæc de Cruce argentea & imagine.

Dedit ergò eis mansionem in ciuitate Dorouernensi,quæ imperij sui totius erat Metropolis, eisq; vt promiserat, cum administratione victûs temporalis, licentiam quoq; prędicandi non abstulit. Fertur autem, quia appropinquantes ciuitati, more suo cum Cruce sancta, & imagine magni regis Domini nostri Iesu Christi, hanc litaniam consona voce modularentur: Deprecamur te Domine in omni misericordia tua,vt auferatur furor tuus & ira tua à ciuitate ista, & de domo sancta tua: quoniam peccauimus tibi,alleluia.

Augustino cum socijs fit copia prędicandi.

Cap. 26. At vbì sibi datam mansionem intrauerunt, inceperũt Apostolicã primitiuę Ecclesiæ vitam imitari:orationibus videlicet assiduis,vigilijs ac ieiunijs seruiẽdo, verbum vitæ,quibus poterant, prædicando, cuncta huius mundi velut aliena spernendo: Ea tamen, quæ victui necessaria videbantur,ab eis, quos docebant, accipiendo: secundùm ea, quæ docebant, ipsi per omnia viuendo, & paratum ad patiendum aduersa quæq;,vel etiam ad moriendum pro ea, quam prædicabant,veritate, animum habendo. Quid mora? crediderunt nonnulli,& baptizabantur, mirantes simplicitatem innocentis vitæ, ac dulcedinem doctrinæ eorum cælestis.

Vita eorũ Apostolica.

Erat autem prope ipsam ciuitatem ad Orientem ecclesia in honore sancti Martini antiquitùs facta, dum adhuc Romani Britanniam incolerent: in qua Regina, quam Christianam fuisse prædiximus, orare consueuerat.In hac ergò & ipsi conuenire primò,ibiq; psallere, orare,Missas facere, prædicare & baptizare cœperũt, donec rege ad fidem conuerso,maioremq; prædicandi per omnia,& ecclesias fabricandi vel restaurandi licentiam acciperent. At vbì etiam ipse inter alios, delectatus vitæ mundissima sanctorum, & promissis eorum suauissimis,quæ vera esse miraculorum quoq; multorum ostensione firmauerunt,credens baptizatus est, cœperunt plures quotidiè ad audiendum verbum confluere,ac relicto gentilitatis ritu,vnitati se sanctæ Christi Ecclesiæ credendo sociare. Quorum fidei & conuersioni ità congratulatus esse rex perhibetur,vt nullum tamen cogeret ad Christianismum, sed tantummodò credentes arctiori dilectione quasi cõcines sibi regni cælestis amplecteretur. Didicerat enim à doctoribus authoribusq; suę salutis, seruitium Christi voluntarij, non coactitium, debere esse. Nec distulit,quin etiam ipsis doctoribus suis locum sedis,eorum gradui congruum,in Dorouernia Metropoli sua donaret,simul & necessarias in diuersis speciebus possessiones conferret.

Missas faciunt &c.

Rex credit.

Interea vir Domini Augustinus venit Arelas, & ab Archiepiscopo eiusdem ciuitatis Aethereo, iuxta quod iussa sancti patris Gregorij acceperat, Archiepiscopus gẽti Anglorũ ordinatus est:reuersusq; in Britanniã,misit cõtinuò Romã Laurentiũ presbyterũ,& Petrũ monachum,qui beato Pontifici Gregorio, gentem Anglorum fidem Christi accepisse, ac se Episcopum factum esse, referrent, simul & de ijs, quæ ne-

Ex cap. 27. S. Augustinus fit archiepiscop.

cessaria videbantur, quęstionibus eius consulta flagitans. Nec mora, cõgrua quęstionibus responsa recepit.

Epistolam verò, quam se pro adiuuando in opere Dei Augustino, Arelatensi episcopo fecisse commemorat, ad Virgilium Aetherei successorem dedit: cuius hæc forma est:

Cap. 28. Reuerendissimo & sanctissimo fratri Virgilio coëpiscopo, Gregorius seruus seruorum Dei. Quantus sit affectus venientibus spontè fratribus impendens, ex eo, quòd plerunq; solent charitatis causa inuitari,cognoscitur. Et ideò si communẽ fratrem Augustinum episcopum ad vos venire contigerit,ità illum dilectio vestra,sicut decet,affectuosè dulciterq; suscipiat, vt & ipsum consolationis suæ honore foueat, & alios, qualiter fraterna charitas colenda sit,doceat. Et quoniam sæpiùs euenit,vt ij qui de longè positi sunt,priùs ab alijs,quæ sunt emendanda,cognoscãt:si quas fortasse fraternitati vestræ sacerdotum vel aliorum culpas intulerit, vnà cum eo residentes,subtili cuncta inuestigatione perquirite,& irà vos in ea, quæ Deum offendunt, & iracundiam prouocant, districtos ac solicitos exhibete, vt ad aliorum emẽdationem,& vindicta culpabilem feriat, & innocentem falsa opinio nõ affligat. Deus te incolumem custodiat reuerendissime frater. Data die x. calẽd. Iuliarum, imperante domino nostro Mauricio Tiberio pijssimo Augusto, anno xix. post consulatum verò eiusdem domini nostri anno xvij. indictione iiij.

Alia S. Gregorij epistola.

Cap. 29. Prætereà idem Papa Gregorius Augustino Episcopo, quia suggesserat ei multam quidẽ sibi esse messem,sed operarios paucos:misit cum præfatis legatarijs suis plures cooperatores ac verbi ministros, in quibus primi ac præcipui erant Mellitus,Iustus,Paulinus,Rufinianus: & per eos generaliter vniuersa, quæ ad cultum erant ac ministerium ecclesiæ necessaria,vasa videlicet sacra,& vestimenta altarium: ornamenta quoq; ecclesiarum,& sacerdotalia vel clericalia indumẽta, sanctorum etiam Apostolorum ac martyrum reliquias,necnon & codices plurimos. Misit etiam literas,in quibus significat se ei pallium direxisse: simul ei insinuat, qualiter episcopos in Britannia constituere debuisset. Quarum literarum iste est textus:

Vide studium sanctiss. simi Papæ Gregorij.

Epist. 5. Gregorij. Reuerendissimo & sanctissimo fratri Augustino episcopo, Gregorius seruus seruorum Dei. Cùm certum sit,pro omnipotente Deo laborantibus ineffabilia æterni regni præmia reseruari, nobis tamen eis necesse est honorum beneficia tribuere; vt in spiritalis operis studio,ex remuneratione valeant multipliciùs insudare. Et qa noua Anglorum ecclesia ad omnipotẽtis Dei gratiam, eodem Domino largiente & te laborante, perducta est, vsum tibi pallij in ea ad sola Missarum solennia agenda concedimus,ità vt per loca singula xij. episcopos ordines, qui tuę subiaceant ditiõi: quatenùs Lundonienſis ciuitatis episcopus semper in posterum à synodo ,ppria debeat consecrari,atq; honoris pallium ab hac sancta & Apostolica, cui Deo authore deseruio,sede percipiat. Ad Eboracam verò ciuitatem te volumus episcopum mittere, quem ipse iudicaueris ordinare,ità duntaxàt, vt si eadem ciuitas cum finitimis locis verbum Dei receperit, ipse quoq; xij. episcopos ordinet,& metropolitani honore perfruatur:quia ei quoq;,si vita comes fuerit, pallium tribuere,Domino fauente, disponimus, quem tamen tuę fraternitatis volumus dispositioni subiacere. Post obitum verò tuum ità episcopis,quos ordinauerit, præsit,vt Lundonienſis episcopi nullo modo ditioni subiaceat. Sit verò inter Lundoniæ & Eboracæ ciuitatis episcopos in posteris honoris ista distinctio,vt ipse prior habeatur, qui primus fuerit ordinatus. Communi autem consilio & concordi actione, quæq; sunt pro Christi zelo agenda,disponant vnanimiter: rectè sentiant,& ea quæ senserint,nõ sibimet discrepando, perficiant. Tua verò fraternitas non solùm eos episcopos,quos ordinauerit, neq; hos tantummodò,qui Eboracæ per episcopum fuerint ordinati, sed etiã omes Britanniæ sacerdotes habeat, Deo Domino nostro Iesu Christo authore,subiectos. Quatenùs ex lingua & vita tuę sanctitatis,& rectè credendi,& benè viuendi formam percipiant, atq; officium suum fide ac more sequentes, ad cælestia, cùm Dominus voluerit, regna pertingant. Deus te incolumem custodiat reuerendissime frater. Data die decima Calend. Iulij, imperante domino nostro Mauricio Tiberio pijssimo Augusto, anno decimooctauo post consulatum eiusdem domini anno decimonono, indictione iiij.

Vsus pallij antiquissimus.

Abeun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap.30.

Abeuntibus autem præfatis legatarijs, misit post eos beatus pater Gregorius li-

Aliæ S. Gregorij literæ.

teras memoratu dignas, in quibus apertè, quàm studiosè erga saluationem nostrę gentis inuigilauerit, ostendit, ità scribens: Dilectissimo filio Mellito Abbati, Gregorius seruus seruorum Dei. Post discessum congregationis nostræ, quæ tecum est, valdè sumus suspensi redditi, quia nihil de prosperitate vestri itineris audîsse nos contigit. Cùm ergò Dominus omnipotens vos ad reuerendissimum virum fratrem nostrum Augustinum perduxerit, dicite ei, quòd diù mecum de causa Anglorum cogitans, tractaui: videlicet ꝙ phana idolorum destrui in eadem gente minimè debeant,

Nota de aqua benedicta &c.

sed ipsa, quæ in eis sunt, idola destruantur. Aqua benedicta fiat, in ijsdem phanis aspergatur, altaria construantur, reliquiæ ponantur: quia si phana eadem benè constructa sunt, necesse est, vt à cultu dæmonum in obsequio veri Dei debeant commutari: vt, dum gens ipsa eadem phana sua non videt destrui, de corde errorem deponat, & Deum verum cognoscens ac adorans, ad loca, qua consueuerat, familiarius concurrat. Et quia boues in sacrificio dæmonum multos solent occidere, debet eis etiam hac de re aliqua solennitas immutari: vt die dedicationis vel natalicijs sanctorum martyrum, quorum illic reliquiæ ponuntur, tabernacula sibi circa easdem ecclesias, quæ ex phanis commutatæ sunt, de ramis arborum faciant, & religiosis conuiuijs solennitatem celebrent: nec diabolo iam animalia immolent, sed ad laudem Dei in esu suo animalia occídant, & donatori omnium de satietate sua gratias referant. Nam duris mentibus simul omnia abscindere impossibile esse, dubium nō est: quia & is, qui summū locum ascendere nititur, gradibus vel passibus, nō autem saltibus, eleuatur. Sic Israëlitico populo Dominus in Aegypto quidem innotuit, sed tamen eis sacrificiorum vsus, quos diabolo solebant exhibere, in cultu proprio reseruauit: vt eis in suo sacrificio animalia immolare præciperet: quatenùs cor mutantes, aliud de sacrificio amitterent, aliud retinerent: vt & ipsa essent animalia, quæ offerre consueuerant, vero tamen Deo, & non idolis immolantes, iam sacrificia ipsa nō essent. Hæc igitur dilectionem tuam prædicto fratri necesse est dicere, vt ipse in præsenti illic positus, perpendat qualiter omnia debeat dispensare. Deus te incolumem custodiat dilectissime fili. Data die Cal. Iul. Imperante domino nostro Mauricio Tiberio pijssimo Augusto, anno xix. post consulatum eiusdem domini anno xviij. indictione iiij.

Cap.31.

Quo in tempore misit etiam Augustino epistolam super miraculis, quæ per eum

Augustinus magnis claret miraculis.

facta esse cognouerat: in qua cum, nè per illorum copiam periculum elationis incurreret, his verbis hortatur: Scio frater charissime, quia omnipotens Deus per dilectionem tuam in gente, quam eligi voluit, magna miracula ostendit. Vndè necesse est, vt de eodem dono cælesti & timendo gaudeas, & gaudendò pertimescas. Gaudeas videlicet, quòd Anglorum animæ per exteriora miracula ad interiorem gratiā pertrahuntur: Pertimescas verò, nè inter signa, quæ fiunt, infirmus animus in sui præsumptione se eleuet, & vndè foràs in honorem tollitur, indè per inanem gloriam intùs cadat. Meminisse etenim debemus, quia discipuli cum gaudio à prædicatione re-

Luc.10.

deuntes, dum cælesti magistro dicerent: Domine, in nomine tuo etiam dæmonia nobis subiecta sunt: protinùs audiērunt, Nolite super hoc gaudere, sed potiùs gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælo. In priuata enim & temporali lætitia mentem posuerant, qui de miraculis gaudebāt: sed de priuata ad communem, & de temporali ad æternam lætitiam reuocantur, quibus dicitur: In hoc gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælo. Non enim omnes electi miracula faciunt, sed tamē nomina eorum omnium in cælo tenentur ascripta. Veritatis etenim discipulis esse gaudium non debet sine eo bono, quod commune cum omnibus habent, & in quo finem lætitiæ non habent. Restat itaque frater charissime, vt inter ea, quæ operante Domino, exteriùs facis, semper te interiùs subtiliter iudices, ac subtiliter intelligas, & temetipsum quis sis, & quanta sit in ea gente gratia, pro cuius conuersione etiam faciendorum signorum dona percepisti. Et si quandò te creatori vestro, seu per linguam, seu per opera reminiscēris deliquisse, semper hæc ad memoriam reuoces: vt surgentem cordis gloriam memoria reatûs premat: & quicquid de faciendis signis acceperis vel accepisti, hæc non tibi, sed eis deputes donata, pro quorum tibi salute collata sunt.

Misit

Misit & idem Papa beatus Gregorius eodem tempore etiam regi Edilbertho epistolam, simul & dona in diuersis speciebus perplura, temporalibus quoq; honoribus regem glorificare satagens, cui gloriæ cælestis suo labore & industria notitiam

Literæ S. Gregorij ad Edilberthū regem.

perueniisse gaudebat. Exēplar autem preſatę epistolę hoc est: Domino gloriosissimo arq; præcellentissimo filio Edilbertho regi Anglorū, Gregorius episcopus. Propter hoc omnipotens Deus bonos quosque ad regimina populorum perduxit, vt per eos omnibus, quibus prælati fuerint, dona suę pietatis impendat: quod Anglorum genti factum agnouimus: Cui vestra gloria est ideirco præposita, vt per bona, quæ vobis concessa sunt, etiam subiectę vobis genti superna beneficia prestarentur. Et ideo, glorioſe fili, eam, quam accepisti diuinitùs gratiā, solicita mente custodi, Christianam fidem in populis tibi subditis extendere festina, zelum rectitudinis tuę in eorum multiplica conuersione, idolorum cultus insequere, phanorū ædificia euerte, subditorum mores ex magna vitæ munditia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigendo & boni operis exempla monstrando ædifica: vt illum retributorem inuenias in cælo, cuius nomen atque cognitionem dilataueris in terra. Ipse enim vestræ quoquè gloriæ nomen etiam posteris gloriosius reddet, cuius vos honorem quærtis & seruatis in gentibus. Sic etenim Constantinus quondàm pijssimus Imperator, Romanam Rempublicam à peruersis idolorum cultibus reuocans, omnipotenti Deo Domino nostro Iesu Christo secum subdidit, seque cum subiectis populis tota ad Deum mente conuertit. Vndè factum est, vt antiquorum principum nomen suis vir ille laudibus vinceret, & tanto in opinione præcessores suos, quanto & in bono opere superaret. Et nunc itaq; vestra gloria cognitionem vnius Dei patris & filij & spiritussancti regibus ac populis sibimet subiectis festinet infundere: vt & antiquos reges suæ gentis laudibus ac meritis transeat, & quanto in subiectis suis etiam aliena peccata dererserit, tanto etiam de peccatis proprijs ante omnipotentis DEI terribile examen securior fiat. Reuerendissimus frater noster Augustinus episcopus, in monasterij regula doctus, sacrę scripturę sciētia repletus, bonis authore Deo operibus præditus, quæcunque vos admonet, libenter audite, deuotè peragite, studiosè in memoria reseruate. Quia si vos eum in eo, quod pro omnipotēte Deo loquitur, auditis, isdem omnipotens Deus hunc pro vobis exorantem celeriùs exaudiet. Si enim (quod absit) verba eius postponitis, quomodò cum omnipotens Deus poterit audire pro vobis, quē vos negligitis audire pro Deo? Tota igitur mente cum eo vos in feruore fidei stringite, atque annisum illius virtute, quam vobis diuinitus tribuit, adiuuate, vt regni sui vos ipse faciat esse participes, cuius vos fidem in regno vestro recipi facitis & custodiri. Præterea scire vestram gloriam volumus, quòd, sicut in scriptura sacra ex verbis Domini omnipotentis agnoscimus, præsentis mūdi iam terminus iuxtà est, & sanctorum regnum venturum est, quod nullo vnquàm potest fine terminari. Appropinquante autem eodem mundi termino, multa imminēt, quæ antea non fuerunt, videlicet immutationes aeris, terroresq; de cælo, & contra ordinationem tamporum, tempestates, bella, fames, pestilentiæ, terræmotus per loca: quę tamen non omnia nostris diebus ventura sunt, sed post nostros dies omnia subsequentur. Vos itaque, si qua ex ijs euenire in terra vestra cognoscetis, nullo modo animum vestrum perturbetis: quia ideirco signa de fine seculi præmittuntur, vt de animabus nostris debeamus esse soliciti, de mortis hora suspecti, & venturo iudici in bonis actibus inueniamur esse præparati. Hæc autem, glorioſe fili, paucis loquutus sum, vt cùm Christiana fides ia regno vestro excreuerit, nostra quoq; locutio apud vos latior excrescat, & tanto plùs loqui libeat, quanto se in mente nostra, gaudia de gentis vestræ perfecta conuersione multiplicant. Parua autem xenia transmisi, quæ vobis parua non erunt, cùm à vobis ex beati Petri Apostoli fuerint benedictione susceptа. Omnipotens itaque Deus in vobis gratiam suam, quam cœpit, perficiat, atque vitam vestram, & hîc post multorum annorum curricula extēdat, & post longa tempora, in cælestis vós patriæ congregatiōe recipiat. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat, Domine fili. Data die x. Cal. Iul. Imperante Domino nostro Mauricio Tiberio pijssimo Augusto, anno xxj. post consulatum eiusdem anno xviij. indict. iiij.

Præclarum de Constātino Magno testimonium.

Luc.21.

At

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap.33. At Augustinus vbi in regia ciuitate sedem episcopalem, vt ꝓdiximus, accepit, recuperauit in ea, regio fultus adminiculo, ecclesiam, quam ibi Romanorũ antiquorum fidelium opere factam fuisse didicerat, & eam in nomine sancti Saluatoris Dei & Domini nostri Iesu Christi sacrauit, atq; ibidem sibi habitationem statuit, & cunctis successoribus suis. Fecit autem & monasterium non longè ab ipsa ciuitate ad Orientem, in quo eius hortatu Edilberthus ecclesiam beatorum Apostolorum Petri & Pauli à fundamentis constructit, ac diuersis donis ditauit. In qua & ipsius Augustini & omnium episcoporum Dorouernensium, simul & regum Cãtij, poni corpora possent: quam tamen ecclesiam non ipse Augustinus, sed successor eius Laurentius, consecrauit.

*Ampleat Primus autem eiusdem monasterij Abbas, Petrus presbyter fuit, qui legatus in Galliam missus, demersus est in sinu maris, qui vocatur *Ansleat, & ab incolis loci, ignobili traditus sepulturæ. Sed omnipotens Deus, vt qualis meriti vir fuerit demõstraret, omni nocte supra sepulcrum eius lux cælestis apparuit, donec animaductẽtes vicini, qui videbãt sanctum fuisse virum, qui ibi esset sepultus, & inuestigãres vndè & quis esset, abstulerunt corpus, & in Bononia ciuitate iuxta honorem tãto viro congruum, in ecclesia posuerunt.

Lib.2,ca.2. Intereà Augustinus adiutorio vsus Edilberthi regis, conuocauit ad suum colloquium episcopos siue doctores proximæ Britonum prouinciæ in loco, vbi vsq; hodiè lingua Anglorum Saxonum, Augustineizat, id est robur Augustini appellatur, cœpitq; eis fraterna admonitione suadere, vt pace catholica secum habita, communem euangelizandi gentibus pro Domino laborem susciperent. Non enim Paschæ

Errores Britonum. diem Dominicum suo tempore, sed à quartadecima vsq; ad vigesimam Lunam obseruabant. Quæ computatio 84. annorum circulo continetur: sed & alia plurima, vnitati ecclesiasticæ contraria, faciebant.

Qui cùm, longa disputatione habita, neq; precibus, neq; hortamentis, neq; increpationibus Augustini ac sociorum eius assensum præbere voluissent, sed suas potiùs traditiones vniuersis, quæ per orbem sibi in Christo concordant, ecclesijs præferrent: sanctus Augustinus hunc laborioſi ac longi certaminis finem fecit, vt di-

Psal. 67. ceret: Obsecremus Deum, qui habitare facit vnanimes in domo patris sui, vt ipse nobis insinuare cælestibus signis dignetur, quæ sequenda traditio, quibus sit vijs ad ingressum regni illius properandũ. Adducatur aliquis æger, & per cuius preces iuerit curatus, huius fides & operatio Deo deuota atq; omnibus sequenda credatur. Quod cùm aduersarij, inuiti licèt, concederent: allatus est quidã de genere Anglorum, oculorum luce priuatus: qui cùm oblatus Britonum sacerdotibus, nil curationis vel sanationis horum ministerio perciperet: tandèm Augustinus iusta necessitate compulsus, flectit genua ad patrem Domini nostri Iesu Christi, deprecans, vt visum cæco, quem amiserat, restitueret, & per illuminationem vnius hominis corporalem, in plurimorum cordibus fidelium spiritali gratia lucem accenderet. Nec

Augustinus cæcum illuminat. mora, illuminatur cæcus, ac verus summæ lucis præco ab omnibus prædicatur Augustinus. Tum Britones confitentur quidem intellexisse se veram esse viam iustitiæ, quam prædicat Augustinus: sed non se posse absq; suorum consensu ac licentia priscis abdicare moribus.

Synodus in Anglia. Vndè postulabant, vt secundò synodus pluribus aduenientibus fieret: quæ cùm esset statuta, venerunt (vt perhibent) septem Britonum episcopi: & plures viri doctissimi, maximè de nobilissimo eorũ monasterio, quod vocatur lingua Anglorum Brancornaburg, cui tempore hoc Dinoth Abbas præfuisse narratur: qui ad præfatum ituri concilium, venerunt primò ad quendam virum sanctum ac prudentem (qui apud eos anachoriticam ducere solebat vitam) consulentes, an ad prædicationem Augustini suas deserere traditiones deberent. Qui respondebat: Si homo Dei est, sequimini illum. Qui dixerũt, Et vndè hoc possumus probare? At ille, Dominus ait:

Matt. 11. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Si ergò Augustinus ille mitis est & humilis corde, credibile est, quia iugum Christi & ipse portet, & vobis portandum offerat. Sin autem superbus est, constat quia nõ est de Deo: neq; vobis eius sermo curandus. Qui rursùs aiebant: Et vndè vel hoc dinoscere valemus? Procurate, inquit, vt ipse prior cum suis ad locum synodi adueniat, &

& si, vobis appropinquãtibus assurrexerit, scientes quia famulus Christi est, obtemperanter illum audite. Sin autem vos spreuerit, nec coram vobis assurgere voluerit, cùm sitis numero plures, & ipse spernatur à vobis.

Fecerunt, vt dixerat. Factum est autem, vt venientibus illis, sederet Augustinus in sella. Quod illi videntes, mox in iram versi sunt, eumq; notantes superbiæ, cunctis, q̃ dicebat, contradicere laborabãt. Dicebat autem eis, quòd in multis quidem nostræ consuetudini, immò vniuersalis Ecclesiæ contraria geritis: & si in his tribus hîc mihi obtemperare vultis, vt Pascha suo tempore celebretis, vt ministerium baptizandi (quo Deo renascimur) iuxta morẽ Romanæ sanctæ Ecclesiæ & Apostolicæ compleatis, vt genti Anglorum vnà nobiscum verbum DEI prædicetis: cætera, quę agitis, quanuis moribus nostris contraria, æquanimiter cuncta tolerabimus. At illi nihil horum se facturos, neq; illum pro archiepiscopo habituros esse respondebãt: cõferentes adinuicèm, quòd si modò nobis assurgere noluit, quanto magis si ei subdi cœperimus, iam nos pro nihilo contemnet? Quibus vir Domini Augustinus fertur minitans ꝓdixisse, quòd si pacem cum fratribus accipere nollent, bellum ab hostibꝰ forent accepturi. Etsi nationi Anglorum noluissent viam vitæ prædicare, per horũ manus vltionem essent mortis passuri: quod ità per omnia, vt prædixerat, diuino agente iudicio, patratum est.

Siquidem post hoc ipse, de quo diximus, rex Anglorum fortissimus Edilfridus, collecto grandi exercitu, ad ciuitatem Legionum, quę à gente Anglorũ Legaceſtir, à Britonibus rectiùs Carlegion appellatur, maximã genti perfidæ stragẽ dedit. Cumq; bellum acturus, videret sacerdotes eorum (qui ad exorãdum Deum pro milite agente bellum conuenerãt) seorsùm in tutiori loco cõsistere, sciscitabatur, qui essent hi, quidve acturi illò conuenissent. Erant autem plurimi eorum de monasterio Bãcor, in quo tantus fertur fuisse numerus, vt cùm in septem portiones esset cum præpositis sibi Rectoribus monasterium diuisum, nulla harum portio minus, q̃ trecẽtos homines haberet, qui omnes de labore manuum viuere solebant. Horum ergò plurimi ad memoratam aciem peracto ieiunio triduano cum alijs orandi causa conuenerant, habentes defensorem nomine Brocmalium, qui eos intentos precibus, à barbarorum gladijs protegeret. Quorum causam aduentûs cùm intellexisset rex Edilfridus, ait: Ergò si aduersùm nos clamant, profectò & ipsi quanuis arma non ferãt, contra nos pugnant, ad Deum suum, qui aduersùs nos imprecationibus persequũtur. Itaq; in hos primùm arma verti iubet, & sic cæteras nefandæ militię copias nõ sine magno exercitûs sui damno deleuit. Extinctos in ea pugna *fertur de his, qui ad adorandum venerant, viros circiter mille ducentos, & solùm quinquaginta fuga lapsos. Brocmal ad primum hostium aduentum cum suis terga vertẽs, eos, quos defendere debuerat, inermes ac nudos ferientibus gladijs reliquit. Sicq; completũ est præsagium sancti Augustini, quannìs ipso iam multo antè tempore ad cælestia regna sublato, vt etiam temporalis interitûs vltionem sentirent perfidi, quòd oblata sibi perpetuæ salutis consilia spreuerant.

Monasteriũ Bancor monachos plurimos habuit.

Cap.3. Anno Dominicę incarnationis sexcentesimoquarto, Augustinus Britanniorum archiepiscopus ordinauit duos episcopos, Mellitũ videlicet & Iustum: Mellitũ quidem ad prædicandum prouinciæ Orientalium Saxonum: qui tamen se fluuio dirimunt à *Cantia, & ipsi orientali mari contigui: quorum metropolis Londonia ciuitas est, super ripam præfati fluminis posita, & ipsa multorum emporium populorũ, terra mariq; veniẽtium. In qua videlicet gente tunc tẽporis Sabarethus, nepos Edilberthi ex sorore Ricula, regnabat, quanuis sub potestate positus eiusdem Edilberthi, qui omnibus (vt suprà dictum est) vsq; ad Humbri fluminis terminos, Anglorum gentibus imperabat.

Vbi verò & hæc prouincia verbum veritatis, prædicãte Mellito, accepit, fecit rex Edilberthus in ciuitate Londonia ecclesiam sancti Pauli apostoli: in qua locum sedis episcopalis & ipse & successores eius haberent. Iustum verò in ipso Cãtio Augustinus ordinauit episcopum, in ciuitate Dorouerni, quam gens Anglorum à primatio quodam illius, qui dicebatur Rotschester, cognominat. Distat autem à Dorouerni millibus passuum fermè quatuor & viginti ad Occidentem: in qua rex Edilberthus ecclesiam beati Andreæ Apostoli fecit: qui etiam episcopis vtriusq; ecclesiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

dona multa, ſicut & Dorouernenſis, obtulit. Sed & territoria ac poſſeſſiões in vſum eorum, qui erant cum epiſcopis, adiecit.

Obitus S. Auguſtini. Defunctus eſt autem Deo dilectus pater Auguſtinus, & poſitum corpus eius foràs, iuxta eccleſiam beatorum Apoſtolorũ Petri & Pauli: cuius, ſuprà meminimus: quæ necdùm fuerat perfecta, nec dedicata. Mox verò, vt dedicata eſt, introì illatum, & in porticu illius Aquilonari decenter ſepultum eſt. In qua etiam ſequentium archiepiſcoporum omnium ſunt corpora tumulata, præter duorum tantummodò, id eſt, Theodori & Berethualdi: quorum corpora in iſta eccleſia poſita non ſunt, eò quòd prædicta porticus plura capere nequiuit. Habet autem in medio ſui penè, altare in honorem beati Gregorij papæ dedicatum: in quo per omne ſabbatum à presbytero loci illius, Agẽdę eorum ſolenniter celebrantur. Scriptum verò eſt in tumba eiuſdem Auguſtini epitaphiũ huiuſmodi:

Altare in honorem S. Gregorij dedicatum.

Hîc requieſcit dominus Auguſtinus Dorouernenſis archiepiſcopus primus, qui olìm huc à beato Gregorio, Romanæ vrbis Pontifice, directus, & à Deo operatione miraculorum ſuffultus, & Edilberthum regem & gentem illius ab idolorum cultu ad fidem Chriſti perduxit, & completis in pace diebus officij ſui, defunctus eſt vij. Cal. Iunij, eodem rege regnante.

VITA BEATISSIMI GERMANI PARISIENSIS EPISCOPI, AVTHORE FORTVNATO PICTAVORUM EPISCOPO.

CAP. I.

MAII. 28. S. Germani patria & parentes.

BEatus Germanus Pariſiorum Pontifex, territorij Auguſtudunẽſis indigena, patre Eleutherio, matre quoq; Euſebia, honeſtis honoratisque parentibus procreatus eſt. Cuius genitrix pro eo, quòd hunc poſt alterum intrà breue ſpatium concepiſſet in vtero, pudore motа muliebri, cupiebat ante partum infantem extinguere. Et accepta potione, vt abortiuum proijceret, dum nocere non poſſet, incubabat in ventrem, vt vel ponderе præfocaret, quem venena lædere non valerent. Certabat mater cum paruulo, renitebatur infans ab vtero. Erat ergò pugna inter mulierem & viſcera. Lædebatur matrona, nec nocebatur infantia. Obluctabatur ſarcina, nè mater fieret parricida. Vndè id actum eſt, vt ſeruatus incolumis, ipſe illæſus procederet, & matrem redderet innocentem. Erat ſanè hinc futura prænoſcere, antè illum feciſſe virtutem, quàm naſci contingeret.

Mater cum vult, nec potest, extinguere.

CAP. II.

Item alia. DEindè dum à Vallone caſtro ſimul cum Stratidio propinquo puer adhuc ſcholis excurreret, mater parentis, vt illius hæreditatem ſibi acquireret, de adoleſcentis *fallitura nece tractauit. Quæ temperatam potionem in ampullam cõdidit, vinum quoq; in alteram poſuit, præcipiens puellæ, vt venientibus ambobus, illi porrigeret de vino, iſti de maleficio. Sed ignorans miniſtra, ampullam pariter mutat & pocula: vinumq; ſancto Germano, venenum verò dat Stratidio: & dum inſonti præparatur interitus, author cadit in laqueum. Quo mater eius cognito, puellam increpat cum fletu, ſibi eam extinxiſſe filium. Cui Stratidio ſolicitè impenſo ſtudio, facto de ipſis maleficijs vario, & ſi mors vitam non abſtulit, tamẽ ſignũ mortis infixit.

CAP. III.

Fit diaconus, indè presbyter. HInc ad parentem ſuum ſanctum Scopilionẽ Lauſiam ſe cõferens, moribus honeſtis apud illũ alitus & inſtitutus eſt. Qui cùm ferè mille paſſus longè ab eodẽ viro conſiſterent, iugiter ad matutinos currebant, ducti calore fidei, per tempeſtatẽ, per hyemem. At dominus Germanus intrà terni luſtri ſpatium à beato Agrippino Diaconus inſtituitur, & ſequenti triennio presbyter ordinatur. Dehinc à venerabili

Itẽ Abbas. põtifice Nectario Abbas ad S. Symphorianum meritò dignus aſſciſcitur. Sed quanta inibì abſtinentia vixerit, quantisq; vigilijs cõtinuando durauerit, quis enarrabit?

CAP. IIII.

Eius eleemoſynæ. CAeterùm qbus illic eleemoſynis ꝓfuſus extiterit, illa res vna teſtis eſt, cùm iam rebus reliquis pauperib⁹ erogatis, nec panis ipſe reſideret, quatenùs fratres reficeret: inſurgẽtibus aduersùm ſe illis, retrudẽs ſe in cellulã, amarè fleuit & doluit. In-

Inter hæc autem, ipſo orante, quędam Anna nobilis matrona duorũ cum pane ſaumariorum dirigit onera. Sequenti etiam die cum annona deſtinauit plena nihilominùs carpenti vehicula, ità videlicet, vt exindè monachi cùm ſaturarẽtur cibo, terrerentur miraculo. Cuius bonis operibus inflãmatus epiſcopus, ſanctũ virũ, neq; adhuc iſta recuſantẽ, quẽ etiã ꝑdicabant dæmõia, in cuſtodiã truſit. Cui fateor nutu diuino aperiebatur ergaſtulũ, ſed nõ hinc egrediebatur, niſi *ſupplex & epiſcopalis daretur benedictio.

for. *ſupplici

CAP. V.

HIs ità celeber intentus officijs, non deſijt prædicandis manifeſtari miraculis. Igitur quadã die, dum cibũ feſſus acciperet, ingrediente Amando monacho in fœnile eũ lumine, carbone decidente, flãma fœnũ corripuit, & arida nutrimẽta vorax ignis allambit. Concurrentibus autẽ reliquis, nec tamen ſuccurrentibus, tardiùs ipſe ꝓſiliens, rapta de foco cucuma, aſſcendit ſuper fabricã, concinens Alleluia: fundẽsq; paululùm aquę in Crucis imaginẽ, extinxit mox incendia, ac de manu ſancti imbre mox ſedata eſt ignis vnda, quã multa vix extinguerẽt flumina. Quod ramẽ poſtero die, cuius inſidijs actum fuit, hoſtis ipſe cõfeſſus eſt.

Extinguit incendium.

CAP. VI.

KAriulphus quidam Francus partẽ villę *ciuſdẽ baſilicę res obſtinatus inuaſerat. Quem cùm vir Dei ad reddẽdũ aliquatenùs cõmoneret, nec tamen proficeret, ad oratiõem ſe cõtulit, nec fides vindictã diſtulit. Statim deniq; rx vicino ferus vrſus exiliẽs, tres prędicti hominis equos interfecit: nec ſic idẽ à duritia reſipiſcit. Sequenti verò nocte duplicauit vltor pernicię: ſex iumẽta interemit: nec ſic quoq; pœna ſufficit. Tertia verò nocte nouem proſternit vehicula triplicato cadauere: ſicque labor creſcebat in cladem. Deindè ad beatũ virũ tardiùs dirigit puerũ, & dum agrum reformat inuaſum, calamitas eius à Dño cõpeſcitur: idq; actũ eſt, vt beſtia caſtigãte, homo ſenſum acciperet, & daret non intelligenti bellua rationem.

forſ. * & Vltio diuina in vſurpantem res eccleſiaſticas.

CAP. VII.

DEhinc beatus Agricola Cabiloneñ epiſcopus, habens cubicularij grauiter vi febriũ feſſum, q deſtinato iã animo totus pendebat in tranſitu, dirigit ad ſanctũ virũ intercedẽdi ſuffragio. Qui delegatis ſibi ꝓceptis apicibus, ad ſancti Symphoriani ſepulcrũ ꝓgreditur: ꝓtereà vir iuſtus oratiõj incubuit, terrã corpore premens, & ſidera mẽte trãſcendens, & quaſi ante ſe habẽs ꝑſenriam Dñi, ꝓ voto ſupplicis obſecrator accedit. Nam mox vicini redẽptoris auribus exauditur: & adhuc iſto recubãte in paluere, ægrotũ cæleſtis medicina ꝓfundit, ac iuſto iacẽte in pauimento, lãguidus ſurgit de lectulo, antè currente medela, q̃ peroret, qui ſupplicat: ità vt portitori redeunti obuiã puer occurreret, cui parabãtur exequiæ, & nõ eſſet ambiguũ, eadem hora languidũ ſalutì fuiſſe redditũ, qua vir beatiſſimus humo fuſus orâſſe cõperitur.

Agricola Cabiloneñ epiſcopus. Pellit febrẽ.

CAP. VIII.

NEc illud omitti conuenit, quod ad domũ Ebronis pro fide iuſti collatũ eſt: cuius ingrediente domũ Germano, Anna eius matrona, rem mirabilem ſe videre ꝓclamat. Et inquiſita à cõiuge, quid eſſet quod inſpiceret, ait: Eccè beatus Germanus cornuta facie mihi videtur incedere, & quod penè vix valeo aut intueri lumine, aut ſermone cõferre, ſanctũ video virũ nouo more cornibus radiantẽ. Cõſternataq; mirabatur mulier hominẽ noſtro tẽpore in figurã Moyſi potuiſſe cõſpici. Credendũ tñ, ꝙ & iſte ꝓ colloquio Dñi meruit cornu exaltatus agnoſci. Ebro verò eadem die iuxta ſanctũ ſedere nullatenùs ꝑſumpſit duplici ꝓ cauſa, honoris pariter & terroris.

Nota viſionem. Exod. 34.

CAP. IX.

COntigit autem, vt ꝓ villis Auguſtuduneñ eccleſiæ Theodeberto regi Cabilone occurreret, memorq; S. Symphoriani, in ingreſſu palatij ità, ſpiritu Dei in ſe redundante, piè locutus eſt, vt antè rex annueret, q̃ verba petitor explicaret. Cui & ore ꝓphetico finẽ dixit de trãſitu. Nam paucis interim diebus, dũ Rhemis remearet, in ipſo itinere rex extrema ſorte defecit, quaſi ſancti viri ſermo dictus fuiſſet ab angelo.

CAP. X.

ET qm̃ beatiſſimo viro erat familiare, in baſilica S. Symphoriani ſolum vigilias ducere, euntem eum aliqñ monachus Syluester ꝓſequitur. Ingreſſiq; pariter ad ſancti martyris tumulũ, circa noctis mediũ ab altari tumultũ frequentantẽ rumoris accipiunt, tanq̃ ſi ad rapinã collecta curreret multitudo. Credens enim vir Dei ver-

Vigiliæ eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sari latronum incursum, imperat monacho ante sepulcrum psallere: ipse verò accedit ad altare. Deindè illa turba ad monachum, qui psallebat, alacriter properat. Quo mactato grauiter, & in terram proiecto, ac semiuiuo relicto, velociùs effugiunt. Qui vix voce flebili cladem suam replicans, à dæmonibus se cæsum graui congressu confessus est.

CAP. XI.

Vide sancti viti humanitatem.

ACcidit, vt cuiusdam Sabarici famulus, Esarius nomine, ad virum, de quo loquimur, iniuriam passus confugeret, supplicans, vt quolibet precio eum de infolentis domini seruitio liberaret. Quod indignatus Sabaricus, p Esario & cõiuge vel vnico eius filio octoginta solidos precij nomine petijt, quõ minùs famulos seruili ditione laxaret. Tamẽ nõ dubitauit misericordia iusti hoc vel perquirere, vel donare. Quo precio persoluto, cõtigit vt ante basilicã S. Symphoriani idem Sabaricus peteriret, nec tamen orationi, adhuc molestus, occurreret. Qui domum suam ingredens, statim vexatus affligitur, ligatur, & catenis vinctus, ad sanctũ perducitur. Neque sic à pio viro misericordia tollitur: sed statim missa prece, eius obtinente fide, purgatur. Tunc adiecit Sabaricus adhuc viginti aureos ad precium, quod acceperat, & fit de centum solidis crux ad sepulcrum B. Symphoriani ab ipso suspensa est: quę vsque in hodiernum diem res est in testimoniũ. Qua occasione eius filij vel filiæ ità sanctè cõuersati sunt, vt p monasteria nunc, Christo disponẽte, regãt agmina monachorũ. Sicq; hæc causa tam modo mirabili, p fuit patri vel germini, vt videlicet paruum genitoris flagitium, posteris etiam transiret in lucrum.

CAP. XII.

Penè exanimis matrona curatur.

IN pago Alisiensi res gesta est. Coniunx nanq; illustris viri Vulfarij de Stasia nomine, vitalis spei destituta solatijs, ac linguæ carens officijs, per biduũ muta, spiritu quoq; deficiente decũbens, apparatis exequijs, iam palpitabat exanimis. Cui euolgijs à sancto per presbyterũ suũ directis, ac violenter adapertis præmortuæ dentibus in os transiectis, mox vt fauces semiuiuæ liquor benedictionis introijt, incipit mulier vitæ flatibus anhelare, atq; oculi nece pẽclusi, lumẽ diei requirere, ità vt post finerum pallorẽ facies in ruborẽ transiret, donèc cunctis stupentibus viuificata consurgeret, & circũstantes authoris muneris gratiam prædicarent. Quæ singulis annis tributum sancto vitæ soluit pro precio.

CAP. XIII.

Præuidet sefore episcopum.

Fit Parisiensis episcopus.

Exercitia eius.

CAeterùm reuelationũ suarũ quis scrutator introëat? Cui etiã ante quatuor fere annorũ curricula, ipsa episcopatûs sui causa non est abscondita. Itaq; positus in sopore, inspicit à quodã sene claues sibi portæ Parisiacæ porrigi. Sed interrogans, Quid hoc fieret, accepit responsum, vt saluos eos faceret. At pòst ciuitatis episcopo decedente, dum pcellentissimo regi Childeberto occurrisset, in eius electiõe mox effectum illa vox cælestis promeruit. Ordinatus verò pontifex, qualẽ quantumque se gesserit, hoc expedire lingua mortalis nõ sufficit: qm supra hominẽ fuit omne, quod edidit. Deniq; adeptus gradũ curæ pastoralis, de reliquo monachus persistebat immotus. Hinc se frequẽtibus exercebat vigilijs, indè cõtinuis macerabat inedijs. Pernoctabat algida senectus per hyemem, sustinens dupliciter frigus, ætatis & temporis, quod nec etiam tolerare possent *potulenti iuuenes: seq; ipsum penè obliuiscens, victoria sic satagebat corporis, tauq; si simul accessissent dignitas & necessitas.

CAP. XIIII.

Eleemosynæ.

Nota præclarum in rege exemplum.

QVæ verò eleemosynæ tam de rebus ecclesiæ, q populi oblatione, vel regio munere per manus eius sanctificatæ sint, solus ille, q omnia scit, nouit & numerat. Deniq; quadã vice pcellentissimus Childebertus rex, cùm ei direxisset sex millia solidorũ, pauperibus eroganda, expendẽs tria millia, reuertitur ad palatiũ. Interrogatusq; à rege, si adhuc resideret, quod egenis tribueret: respondit medietatẽ residisse, nec inuenisse se inopes, qbus mox totũ expenderet. Cui rex inquit: Domine, dona quod restitit: nam, Christo largiente, quod donetur, non deficit. Incidẽs igitur aurata missoria, ac argentea vasa cõminuens, quicquid primum habuit, dat sacerdoti, nè perderet. Erat ergò spectanda contentio inter sacerdotem & principem. Faciebant apud se de misericordia pugnã, & de pietate certamen: thesauros videlicet vt spargerent, & de suis talentis egeni ditescerent: vt festini ad futura lucra, *bratẽũ semen sererent, & post messores accederẽt aurulentã per segetem, vt & sacerdos locupletaretur regalibus thesauris, & in rege floreret gratia sacerdotis, qui solùm suum hoc esse credidit, quod nudus aut egenus accepit.

CAP. XV.

SEd reuertamur ad ordinem. Quidam in Exona vico de fiscalibus famulis, Childomerus nomine, cùm die Dominico quiddam operatus sit, ità contrahitur digitis, vt vnguium acumen partem transiret in alteram. Qui Parisijs sancto viro occurrit in oratorio, & oratione data, manuq; peruncta oleo, vngues statim de palma retracti sunt, digitis redditur organum, & in antiquum officium neruorum tela retexitur. Quem clericum pòst effectum, vt integrum sanum faceret, peste liberauit & crimine.

CAP. XVI.

Sacro oleo sanat fœminam.

RVrsùs quædam mulier, nomine Fauonia, in vrbe Parisiaca per nouem dies percipiens nihil præter pulticulam, ore aperto hiãs, sancto viro oblata est. Hæc velut ferro oppositio, nulla lege poterat iungere dẽtes aut labia. Quam in oratorio sacro perungens oleo, palpato vndiq; capite, sine tarditate saluti restituit.

CAP. XVII.

Item aliã.

ACcidit, vt puella quædam de domo Medardi Miglidunensis familiæ, filans die Dominico, contracta manu, damnaretur supplicio. Qua à sancto viro contacta oleo, ilicò virtus infudit remedium. Hinc stupentes digiti vigorem pristinum recipiunt, oblitumq; artis officium reducti meditantur articuli, manus ramosa distenditur, atq; purgata vitio, dextera saluti reducitur.

CAP. XVIII.

Sanatur dæmoniaca.

REctè creditur inserendum illud quoq; miraculũ. Bobolinus quidã de vico Noiomo, vehemẽter inimici peruasus insidijs, ad hominẽ Dei vinculis nexus adducitur: rebelli quoq; spiritu rotatus excutitur, nec lassatur. Qui, exorãte sancto viro, quasi de longo itinere ad se suamq; mentem septimo die reuertitur. Igitur dum fugit vmbra de sensibus, catena cadit de manibus: sicque dupliciter liberatus, sanus redditur & solutus.

CAP. XIX.

Vide pœnã præceptum sancti viri negligẽtis.

HOc etiam memoriæ iure perpetuò est tradendum. Quidam ex Nantharici familia, separatis abinuicèm maxillarum iuncturis, ore aperto ad beatum virum producitur. Quem signo Crucis impresso sanitati redditum, vetuit nè acciperet vini potum, aut carnis edulium. Qui præcepto postposito, ad normam sui languoris statim reuertitur. Sed nè præuaricantis negligentia iusto subtraheret gloriam, in Spedoteno villa rursùs ei oblatus est: cuius maxillarum loca sancto perungens oleo, ac beatis manibus mentum perstringens & labia, inuocato Christi nomine, concussa sanctis digitis ad se iunctura reuertitur, & suæ fidei merito saluus languens domum reducitur.

CAP. XX.

Opera Dei, pro, opus Dei.

ITem quidam faber Ligerius nomine, turbulenti dæmonis arreptus insania, sic bestiali feritate proruperat, vt catenis collo manibusq; reuinctus, vix ad beati viri traheretur præsentiam: indè miserabilior factus, vt qui sustinebat ab hoste violentiã, ipsi adderetur & altera pœna per vincula. Quem tamen sacerdos Dei apud se imperat detineri: & sicut septimo die Deus cũcto quieuit ab opere, ità & opera Dei, trãsacta hebdomada, eripitur à dæmone: sicq; in propria redire securus meruit, liberatus ab hoste.

CAP. XXI.

GVaddo vir illuster ac consilij regis particeps, typhum dupliciter incurrens, febris & frigoris, expurgandus sancti viri præsentatur obtutibus. Intereà hora solita febre concussus grauissima, vt refrigeraretur, vel aquam instãter expostulat. Qua sibi denegata, in sancti pontificis insolescit iniuriam. Vir tamen Dei hoc solo contentus, vt obtineret victoriam, oratione explicita, potum ei donans in calida, hominem reuocauit salutem ad pristinam: & imminens periculum tali curauit antidoto, febrem scilicet curans per calidam.

CAP. XXII.

NEc illud est prætereundum simili causæ miraculum. Reginæ Chrodosindis minister Vlphus nomine, & ipse typho vexabatur grauissimo, poscensq; suffragia medelæ, perrexit ad Pontificem. Quem vir Dei comprehensum, cõstanter ducit ad baptisterium: sed exorante sancto, cœpit affligi grauiùs, liberandus in proximo. Po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtulat ardens & æſtuans aquæ modicum,ſed negatur illi. Tunc felle amaritudinis ſuſcitatus acerrimè,balteum ſuum ad ſancti veſtigia proiecit,clamans: Tu me domine interficis,cùm ſanare debueras. Sed & hoc tibi notum ſit,quia per te morior. Vita etenim mea à te erit requirenda à rege vel parentibus. Interdùm verò nimio præcalore per baptiſterij pauimentum volutabatur: ſed orante ſancto,in ſoporem mox conuertitur: hinc; aliquantuùm poſt ſomnum excitatus,ab ipſo in omnem incolumitatem reformatur. Inquiſitus autem à pontifice,cur tantum locutus ſit ad iniuriam ſuî,reſpondit ſolùm,ei gratias referens,nihil ſe de ſuis verbis recordari.

CAP. XXIII.

Pauperis vox plus apud illum valet, q̃ regis.

PRæcellentiſſimus deniq; rex Childebertus,cùm equum neceſſariũ ad beati viri ſellam donâſſet,rogat vt eum ſibi retineret, nec cuiquã alteri tribueret. Interim beatus vir,poſtulante captiuo,equum donat in precio: quoniam apud pontificem plus fuit,quàm illa regis,vox pauperis. Iubet igitur, vt quindecim eum tantùm venundaret ſolidis. Quem,pauper ipſe cùm duceret, negociator occurit, emitq; prædictum equum duodecim aureis. Quo empto,duxit ad ſtabulum. Sed quoniam minus dedit, quàm vir Dei præceperat, equus eadem ſub nocte moritur,nè ſancti verbum iret in caſſum. Vndè ſequenti die ſellarem iunctis bubus retraxit emptor mortuum: qui verſa vice capiſtro,non capite,ſed pedibus alligatus educitur.

CAP. XXIIII.

Deus vlciſcitur contemptum epiſcopum.

ESt operæprecium illud etiam memoriæ tradere, qualiter ſacerdos Chriſti ſoli. tus erat de ipſis quoq; regibus triumphare. Igitur cùm ad glorioſum Clotarium regem occurriſſet,nec tamen de ſancto viro,ſtante ante palatium, ei fuiſſet indicatum,mora facta ante veſtibulum, nõ præſentatus,domum reuertitur. At ſequẽs nox conſuetis in oratorio vigilijs ducitur, rex dolore atq; febris infeſtatione torquetur. Vix primo diluculo ad domum Pontificis à ꝓceribus concurſatur,pœna regis exponitur, & vt ſua viſitatione regi doloris vim mitiget,optimates deprecantur. Moxq; apud pietatis virum iniuriæ cauſa poſtponitur,& qui antè nec nunciabatur,intrat ãs honoratus,& exoratus palatium viſitat. Tunc rex vix aſſurgens de lectulo, cæſum ſe diuino flagello conqueritur,allambitq; ſancti palliolum,ac veſtem ſacerdotis deducit gaudens per loca doloris. Culpam nanq; confeſſus eſt criminis, & ſic dolor omnis fugatur. Idque actum eſt,vt cuius incurrerat de contemptu periculum, ſentiret de contactu remedium.

CAP. XXV.

Olei benedicti vis.

IN pago Pariſiaco vico nouo res geſta eſt. Quidam enim in eodem loco impetu lapi rabidi laceratus & extra ſenſum effectus, beato ſacerdoti eſt miſerabiliter oblatus. Hic ad illa ſuæ artis recurrẽs ſuffragia, mox brachio olei benedicti liquore circunlito,& ſacris digitis medicabiliter attrectato,peſtis illa,quæ viſcera dolore graſante peruaſerat, loca fugit obſeſſa,iamq; putredine reſoluta. Sicque vigori priſtino reſtituto ſine cunctatione, velut experrecto de ſopore, dolor omnis receſſit, meas redijt.

CAP. XXVI.

Cæca videt

ITem de vico Mantola,Vualdulphi cuiuſdam ancilla,anno & nouem mẽſibus grauí cæcitate percuſſa, per ſoporem admonita eſt,vt fimbriam ſancti ſi tãgeret,mox viſum reciperet. Ità prorsùs conſtrictis luminibus, vt vndè oleum intùs benedictũ ſanctus injiceret,luminum aditus non præſtaret. Attamen perungens palpebras ſuper,& reliqua capitis loca, oratione data,ac pane & ſale ſignato, mulieri præcepit ad manſionem ſe condere. Ipſe verò à primo conſiſtebat ſomno in oratione pernigil. Circa mediũ itaq; noctis mulier clamat hoſpiti,ſe lachrymari profusè. Tum accenſo lumine,ab oculorum eius compage multum cernit manare ſanguinem. Quę cum eodem cruore manè ad ſanctum redijt,ſed cum aqua ipſo palpebras eiuſdẽ fouente & abluente,orationibus additis,oculus vnus apertus eſt. Deindè altero perunctο,mulier domũ rursùs reuertitur. Hinc eadem ſub nocte nimiùm fuſo ſanguine,appropinquante die,iterùm ſacerdoti ſe obtulit, Qui cùm de regis occurſu dolorem reuerrẽs,ingreſſus oratorium eſſet,ſtatìm mulieri oculus alter aperitur. Et ſic præſtante Domino,gemello ſe lumine videre gratulabatur.

CAP. XXVII.

MAgneſledis quædam puella,cùm talibus decepta illuderetur inſidijs, vt quotiès ad eccleſiam voluiſſet accedere, greſſum facere nõ valeret, ſeruo Dei in vil-

la; quæ dicitur Sauara, præſentata eſt. Confeſtimq; vt ſancti manus ſuper caput puellæ titubantis imponitur, tali inueſtigatione occultus hoſtis detegitur,& ſe ibi diù latuiſſe,multo gemitu confitetur,nec in beati clamat preſentia proprio ſe poſſe celare præſtigio. Ergò ità ſe proditum & egreſſurum, graui miſer ardore conqueritur. Sed interìm non ceſſante ſacerdote manu Crucis ſignum depingere,expectantibus omnibus,in muſcæ ſimilitudinem prorumpens cum ſanguine,de naribus mulieris inimicus egreſſus eſt. Quam ſanitati reſtitutam,ac monachali veſte mutatam, Dei eam ſeruitio tradens,bis triumphare fecit,hoſte victo vel ſeculo.

Vide vſum & vim ſigni ſanctæ Crucis.

CAP. XXVIII.

QVid illud,quòd ſine mora curauit debilẽ dexterã? Cùm igitur ad feſtiuitatẽ S. Martini Turones acceſſiſſet, egreſſo eo de monaſterio, offert ſe mulier barbara,manu neruis cõtracta,poſtulans medicinam. Quam vir Dei ſub caſulam dignãter receptã,ſuoq; ſputo illitã, velut ſparſum farinę collectũ cõmacerat. Hinc reſudãte dextera,digitos rendit & replicat,atque torporẽ veteratũ ad viuacitatẽ reſuſcitat: & priuſquàm veniret ad beati Martini ianuam, digitis ſuis extenſam reddidit incolumem dexteram: quam mox ſentiens eſſe directam,mulierem à ſe repulit, ingreſſus baſilicam.

Feſtum S. Martini.

CAP. XXIX.

DEindè egrediens à prædicta domo,cùm ſe ad manſionem ſeruus Dei reciperet, offert ſe manca altera,palma digitis affixa. Quæ priùs ab eo tacta de ſaliua,atq; dehinc oleo peruncta,peregrinæ ſanitati de præſenti eſt reddita.

ſaliua & oleo mancã ſanat.

CAP. XXX.

FRat ſanè mirabile, quia quotiès famulus Dei Auguſtudunũ voluïſſet accedere, mox ad S. Symphorianũ hoc dęmones nunciabãt: & occurrẽtes per Moruinnũ, cũ fletu gemituq; clamabãt: Vir ſancte,ſi de locis cultis nos inconſideratèr repellis, vel habitare cõcede per ſyluarũ ſolitudinẽ,vt liceat miſeros ſaltẽ per deſerta ſecuros errare. Ante tuos eñ oculos nec corpora nos celant,nec nemora. Qui deflentes,& ſancti nõ tolerantes preſentiam,admota eius dextera,de obſeſſis corporibus paſsim vertebantur in fugam,& de ſalute populi,proiecta lamentabãtur dæmonia.

Vide ſancti poteſtatem in dæmones.

CAP. XXXI.

PRoducatur in mediũ nobile illud miraculũ. Cùm eñ regrederetur aliquãdò de S. Symphoriano,caſtello Auallone iter agẽs ingreditur,vbi reorũ multitudo tenebatur in ergaſtulo. Hinc humiliter à Nicaſio, eiuſdẽ loci Comite, inuitat' ad prãdium,ſtatìm vir Dei cœpit cũ eo de miſericordia habere colloquiũ,vt videlicet datis fideiuſſoribus,q; tenebãtur,laxarẽtur de vinculo, atq; partìm culpę cederet pietatis intuitu. Quod ille facere diſtulit obſtinato admodùm ſpiritu. Vndè anteq̃ perpranderẽt,ſe de mẽſa ſanctus ꝓripuit,& carceri,vt erat,ſubterraneo iniectus,diutiùs orauit cũ fletu,vt diuino conferretur auxilio,quod à tẽporali iudice nõ fuiſſet obtentũ. Sic curſus ille lachrymarũ ſurgit in cęlũ,& gemitus puenit ad votũ. Itaq; angelus deputatur ad effectũ. Dehinc virvenerabilis ſpẽ ꝓmittẽs,incluſos hortatur: nec eius prędit ſermo, quod loquit̃, & fides geſtis impletur. Eo nãq; diſcedẽte,mox catenarũ baræ franguntur,vinctis ianuæ reſerãtur,dies obſcurũ in carcerẽ reducitur,damnati è tenebris in lucem procedunt: nec diutiùs pœna tenuit, quos torqueret. Sic erepti, Pariſijs ſancto occurrerunt pontifici,qui nupèr Auallone caſtro tenebantur incluſi. Qui etiam,vt culpabilibus aliquid plus pietatis conferret,à rege, qcquid fiſco pro his debebatur,obtinuit.

Erga captiuos commiſeratio.

CAP. XXXII.

DEhinc ad ſanctum virum huius facti cauſa idem Nicaſius cùm vellet occurrere iam præſentatus, grauiſſimo ſubitò caſu in terram proſtratus corruit, omnibus penè ſalutis deſtitutus ſolatijs. Sed ipſo ſancto intercedente, homini deſperato mox virtus & ſenſus regreditur. Tunc balteum, quo cingebatur, ac ſparham pro munere beato DEI viro contradidit: quod tamen ipſe,dato precio,poſt redemit. Actũq; eſt, vt quod priùs incarceratis cõcedere diſtulit, hinc duplicato fœnore debitor compenſaret,& aucta dote,damna ſarciret,priùs videlicet pro eis differens, & poſt ſeipſum redimens: antè non illis pius,modò de ſe trepidus. Qui verè didicit caſu proprio ærumnis ſuccurrere alienis.

Nicaſium Comitem ſanat.

CAP. XXXIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRorsùs illud ſtuporis retexatur in pagina. Eunte itidèm ſancto viro ad beati martyris Symphoriani occurſum, cùm de vico Ceruedone in Moruinnũ ꝓgreditur, habitatores loci occurrẽtes, ſuggerunt vt ſegetẽ Panitię mulieris viduę, nihil habẽtis reſidui, quę ab vrſis vaſtabatur, viſitare prẽciperet, vel ſancto ſuo aduẽtu illa beſtialis repelleretur incurſio. Et concitus, miniſtris quidem irridentibus, ad locum perducitur, & oratiõe data, deſupèr fecit Crucis ſignaculum. Hinc itaq; inſtinctu diuino in parentalibus ſolitò aduentantibus beſtijs, feralis ira ſuccenditur, odium naſcitur in affectu, in pace pugna cõmittitur. Ergò furore bìs armantur, & ſtatìm prælocatur vnus vrſus ab altero. Ipſe verò, qui reſtiterat, dum vellet egredi, ilicò ſcipalo transfoditur. Sic vtrique vaſtatores vno perimuntur momento, atque ſibi arma mortis effecti ſunt. Poſt hæc autem ipſi redeunti mulier pelles vrſorum obtulit ex ſtudio, quaſi victori ſuum repræſentans ſpolium: quod omninò idem recuſauit accipere. Tunc qui priùs riſerant, pœnitere cœperunt, factum videntes miraculum.

Crucis ſigno vrſos interficit.

CAP. XXXIIII.

ET quoniam de Dei dono non debet eſſe faſtidium, illud etiam breuiter dignum ducimus explicandum. Beretrudis quædam mulier, Monſonithi cuiuſdam matrona, dum tempore litaniarum præcæcatis oculis non poſſet ire cum populo, audiens chorum pſallentium, cum lachrymis domini Germani implorat auxilium. Tertia verò hinc ſequenti nocte, per ſoporem viſus eſt ei idem vir beatiſſimus prope lectulum, & quaſi cæcis eius oculis Crucis feciſſe ſignaculum. Euigilans mulier, marito narrat quę geſta ſunt, moxq; ſtillante ſanguine, dies oculis reducitur, ac diutur-
Miſſa. num poſt nubilum lumina ſereno radio micuerunt. Clareſcente quoquè die, ad Miſſam cum populo progreditur mulier in proceſſu, ità vt ſancti viri, ſic viſa per ſomnium, illi eſſet imago remedium.

CAP. XXXV.

ADeſt nec minùs laudabile, reddita vita infantulæ. Cùm itaq; in Turonico illuſtris cuiuſdã viri, nomine Pientis, matrona expoſitæ filię lamẽtaretur extrema, & obſeratis iam oculis, nec anhelitũ mobilẽ reſpiraret infantula, ad ſancti viri pſentiam tota indè cõmittit pſidia. Qui per miſſum celeriter inuitatus, quãtùm valet, ad cõclamatæ puellæ cadauer ꝓperat. Exceptus igitur multis fletibus, vtpotè omni deplorante familia, appropinquat ſubſellio, in quo rigebat infantula, cęlo vim placidis
redit ad vi- faciens cõqueſtibus. Ferè trãſacto inter hęc quaſi vnius horæ ſpatio, mobili ſingultu tam infan- flatus puellę reducitur, ac viſcerũ vitalis calor per membra diffunditur. Dehinc paultula. latìm animata, potũ poſcit, vt biberet. Tunc à beato viro pane ſignato vel calice deguſtato, infantula reuocata de funere, tota vertitur in ſalutẽ. Quę etiam pòſt in monaſterio beatæ Radegundis felicioris vitæ terminum conſummauit.

CAP. XXXVI.

QVidã clericus de iuxta monaſteriũ B. Sylueſtri Internodorẽſe, cùm die Dñico, vt loqmur ex cõſuetudine, caligas circinâſſet, debilitatẽ manuũ ac pedũ incurrit. Sed per B. Sylueſtrũ greſſuum recepit officiũ. Deindè per ſoporẽ admonitus, occurrit Pariſijs S. Germano, poſcẽs reliquũ ſalutis cõpendium. A quo interrogatus, cauſam culpæ cõfeſſus eſt. Tum imperat ſanctus clericum clamare per populum, nè quis temerè die Dñico operaretur. Cui quinto die trãſacto, ſuperfuſo oleo, debilis palma erigitur, & ſic ad propria cum libertate eundi dimittitur.

CAP. XXXVII.

IN pago Amonièſe quod geſtum eſt, replicetur, vbì ei in Rotegiaco, villa Pariſiacæ eccleſię, ſeptẽ viri debachantes oblati ſunt. Quibus curatis, vnus, q quaſi grauiore vexabatur ſpiritu, dũ exire cogeretur, homini Dei ꝓfeſſus eſt, expulſum ſe de illo loRumor falſus ſparſus per dæmonem. co, grauẽ Pariſiacis lamẽtationẽ facere. Tũc maligna fugata peſtis, de ſancti viri trãſitu famam fudit per populos, & paſtoris ꝓ obitu gregem mouit in fletum. Qui fallax etſi ſeminauit mendacium, expulſus tamen, non ſibi defendit obſeſſum.

CAP. XXXVIII.

ET quia iuſti opera creſcere cogebant miracula, item in prędicto loco offertur ei paralyticus, mẽbris diſſolutus, carpento ſubuectus, greſſu oñi deſtitutus & actu. Sacro oleo pellit paraQuem ſanctificati olei liquore perfundens, dum cutis ſumma tetigiſſet, ſtatìm vigor lyſin. medullas introijt. Dehinc rodiuiuę manus ad vſum mobilẽ redeunt, thorax pectoris

vitali appulſu fit fortior, genuum columnaris imbecillitas roboratur, plantę pedum ſolidata baſi ſubriguntur. Inter hæc tota membrorũ fabrica reparatur. Qui ſanitate recepta, redeunti ſancto viro occurrit in itinere cum prẽparato xenio, gratias ſimul Chriſto referens de ſibi reddito corpuſculo.

CAP. XXXIX.

NEc hoc prætereundũ, qualiter ſimili modo claruit virtus in altero. Igitur Emmegiſilus de vico Bucciaco, quidã puer admodùm paruulus, ac membris oñibus paralyticus, in ſella Pariſios ad ſanctum virum manibus baiulantium delatus eſt, nec dextera vigens mobili, nec planta ſurgens ſtabili, nec lingua ſonãs volubili, totiuſq; debilitatis marcore captiuus, quodãmodò ſine naturæ ordine, in rerũ videbatur naturam ꝓfuſus. Quem ſanctus cõtinuatìm per triduũ ſacro liniens oleo, ſanitati reſtituit, vno qdem ſub momẽto, voce, manu pariter & veſtigio. Vndè cunctos ve- Rursùs ſacro oleo vtitur. hemens ſtupor amplectitur, clamor in cælum educitur, omnem videlicet medicorũ artem ſanctum ſuperâſſe Germanum.

CAP. XL.

ITem de eodem vico quidam ei homo occurrit Pariſijs, ità duntaxàt manu cõtracta, vt vnguium acumen illi palmam iam foraret intimam. Quo tantummodò vir iuſtus oris ſui ducta ſaliua pollice, neruorum facta diſtenſione, manûs ſtatìm refor- Item ſaliua ſua. mat imaginem.

CAP. XLI.

REtinet eius laureas & pagus Bituricus. Igitur paſtor bonus cùm de vico Nouigento ad vicum nouum viſitandi greges cura ſolita peruenìſſet, offert ſe quędã vetula, annorum bìs quaterna gerens in cæcitate curricula. Cuius ſuper oculos ſignum noſtrę redemptionis ſacerdos imponẽs, imperat, vt ſequẽs iret, quà ipſe pergeret. Altera quoquè die cùm prędicto occurreret pontifici, ex improuiſo ſanguine manãte de lumine, quaſi largo fonte, ſalutem ſuam oculi lachrymabãt. Quę inter reliquos adſtantes à ſancto viro conſpicitur. Qui tollens ſe de cõfeſſu, mulierẽ, vtpotè cęcam, trahit in diuerſoriũ, in quo ſibi tũc fortè inerat cubiculũ. Cuius luminũ orCæca recipit viſum. bes aqua tepida ſuis manibus abluẽs, diẽ refudit in oculos. Quę mox lucẽ inſpicit, & ſancti viri digitos, velutì inſatiata gaudio, oſculãdo, quaſi ſuas mergebat in fauces, pariter miniſtris prę cõpunctione flentibus ac dicentibus, videre ſe hominem, qui cæFortunatus S. Germani contemporaneus. cis pro pecunia in dono lumina diſpenſaret. Sed & hæc in cubiculo, præſente me, geſta ſunt.

CAP. XLII.

CVm aliquãdò ad poſſeſſionẽ matris eccleſię, id eſt, Pariſiẽſis, quę dicitur Methe, ſacerdos Chriſti accederet, ꝙdam ei accurrẽs fit obuius. Quẽ inquirens, de quanã villa ꝓteriret, ille ſe ſolum incolumẽ eſſe reſpõdit, vniuerſos verò coaccolas graui tædio laborare. Cuius eulogijs ad infirmos partitis, ſtatìm ab eis languor omnis fugatus eſt, & primo guſtu eulogiarum morbus cum pane conſumptus. Sic enim fuit ab illa turba cum eſca ſanitas manducata.

CAP. XLIII.

ITem cùm Pariſijs ad baſilicã S. Crucis, in ſuburbio eiuſdẽ ciuitatis poſitã, vir Dei Baſilica S. Crucis. ꝓceſſiſſet, mulier quędã paruulũ in albis adhuc vltimo flatu palpitantẽ & iam miſeratorũ, ante ſanctũ expoſuit, dicẽs: Pie pater, ſi velles ad lamentantẽ reſpicere, mater flebilis nõ orbarer, neq; hinc diſcedere mâlles plenã gemitu, vacuatã de fructu. Et niſi, ait, feſtines ſuccurrere, vides infelicẽ, extorquẽte morte, rapi natũ ab vbere. Aut ergò filiũ reſtitue, aut pariter cũ ipſo funeraturã me obtine. Indulge paſtor miſeræ, quã ſuus dolor audacẽ facit. Qua ſic flebiliter poſcẽte, mox vt beati dextera ſuprà exSigno Crucis reddit vitam infanti. pirantẽ ſignũ Crucis impreſſit, quaſi vigil de ſopore, infans lac matris experijt, quam manifeſtè rigebat in funere. Ità momento tẽporis, & filius de mortis fauce, & mater tollitur de mœrore. Hinc circunſtãs populus ſtupore cõcutitur, fragor in partes attollitur, gratias creatori referentium de præconio ſacerdotis præcipui, à quo morbis iugiter & mortibus imperaretur.

CAP. XLIIII.

DEindè accedẽte illo in Brandeiam, vicum Pariſiaci, Miſſa ibì celebrata, ei in ſecretarium cathedra deportata eſt. Tunc offertur paralytica, vniuerſorũ mem- Miſſa celebrata. bro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

brorum damnata gerens officia, nullum vigorē retinens plantæ vel dexteræ. Moxq; vir Dei habens in eo fidutiam, qui dona sibi larga præstabat, eam vt vitalis olei benedictione superliniuit, morbus oīs excluditur, atq; salubris vigor illabitur: recreatisq; viscera, meliùs renascitur saluti, quàm germine: plus acquirens ex munere, quàm sumpsisset origine: ità vt posteà suis manibus tunicam sancto faceret & offeret, quasi medicinę acquisitæ tributaria.

Vitale olcū.

CAP. XLV.

TRadidi memorię, quod viuat in laude. Itaq; Andegisilus, Maior domûs regię, cū quartano febrium typho grauiter angeretur, occurrit beato viro, fidens de beneficio. Quem homo Dei statim in suam cellam deputās, cum vno solo diacono residere iubet inclusum. Tunc anxius & iciunans minister quid faceret? Excogitat trepidus, vndè curaretur infirmus. Idcircò febricitātem virum, Dei serui rachaëna vndiq; obuolutum, diligenter componit eius in lectulo. Quo facto, eadem die tactu vestis nobilis, quasi impetu fluminis, ille quartanę febris ignis omnis extinctus est. Et redeunte iam sancto de prandio, ac reserato cubiculo, sanus homo surrexit è lectulo, exultante pariter ministrō pro sanitatis prēmio, tuncq; sibi resoluto iciunio. Sic tactu beatæ vestis, salutem operatus est absens.

Nota de sancti veste miraculū.

CAP. XLVI.

EXequamur arrepti itineris viaticū. Deindè cùm Pictauis vir Dei ad beatū Confessorē ꝓficisceretur Hilariū, quædā mulier, Baudefeisa nomine, de Secorbiaco villa, inter duos vix aduecta & repręsentata est, quę erat muta, clauda vel māca. Lingua rigebat immobili, & anhelitu vix palpitante: pars erat iam tota quasi de funere pendens, vt vidētibus oculis, reliquū esset cadaueris. Super quā misericorditer vt signum S. Crucis expressit, cōfestim omnis vigor per membra diffunditur, venarū fluoſi riuuli suscitantur, neruorū imbecillis stupor excutitur, atq; naturali motu ad vitalē vsum tota fabrica renouatur. Linguæ quoq; plectrū resoluitur, digitorū glomi tenduntur, pedum bases solidantur: totamq; viscerum molem hoc fuit apud sanctum viuificare, quod tangere. Quæ cōualescens tali medela, tertia die ad ciuitatem, sanctǫ gratias agens, suis occurrit vestigijs.

Signi sanctę Crucis vis.

CAP. XLVII.

OPeræprecium creditur etiā illud inserere curationis ꝓconium. Pagum quoquè Vindocinēsem vir beatus dum prēteriret, in Rausidonē manendi gratia declinauit. Vbi in eo tātum robur benedictionis inualuit, vt stipulā lectuli, in quo ibidem requieuit, quisquis fideliter abstulit, donū medelę secū portaret, & de semine paleæ frugē meteret medicinæ.

Nota lector de lectuli stipula.

CAP. XLVIII.

REddat hîc testimoniū nobilis facti vrbs Nannetum. Quò vir Dei accedēs, religioso admodùm exceptus est obsequo, occurritq; ei Tecla, Damiani cuiusdā matrona, hominis, prompti negocijs, supplicās vt eundē virū suum, aut ipse pastor, aut sui missi requirerēt. Qui, qa illi tūc fuit accessus difficilis cū chrismarijs, suū illuc diaconū direxit. Qui percurrēs ad hoīem, vt sibi iussum fuerat, infirmi viscera tāgit. Altera quoq; die exoratus, ipse accedit ad debilē, q adhuc duplici sub tortore, hinc pressus valetudine, indè podagrę vulnere cruciabatur, liberādus ad ꝑsens. Tum sacerdos alterissimi infitmum oleo benedicto perunxit, eoque momento debilis statim manibus directis, longinquo de languore gressu solidato prosiluit.

Oleum benedictum.

CAP. XLIX.

SEd vt duplicaretur in vna domo mysteriū, & quę ꝑcessit in patre, medela perueniret ad prolem: (Habebat enim filiam) hæc offertur ei puella Maria, cęca, surda & muta. Exponunt nanque quasi viuum cadauer ante sancti vestigia, dicentes: Bone pastor, adhuc quod medicinę restat, huic languidæ impende. Nam tibi credimus ex hoc reseruatum, vndè teneres præconium: vt videlicet nunc restituta familia acquirat à sacerdote, quod amisit de germine. Tunc pietas insignis aduocatur in lachrymas: moxque ad militiæ suæ belliger arma conuertitur, & ad obtinendam victoriam preces offert fortis orator. Deindè surgens ab oratione, ac oleo benedicto loca capitis puellæ pertingens, in Trinitatis nomine, trinum ab ea depulit languorem. Nam statim patefactis aurium oculorumque meatibus, muta loquax

Rursùs adhibet sacrū oleum.

quax efficitur, vniuersis plaudentibus. Quo facto, negociatores ciuitatis Nannetice, quisque sui remedij pecuniam, vt potuit, sancto viro dispensandam pauperibus, deuotè vel obtulit, vel direxit.

CAP. L.

LEudegisilus quidam, vir illustris, iuxta quod ipse professus est, cùm aliquis ex familia suæ domûs incurreret typhum cuiuscunque febris, aut aliquid frigoris, statim lauans illas literas, quas olim in subscriptione, manus sancti depinxerat, aquā languenti bibere dabat, & quamplures suos hac medela saluti restituit.

Vide rem reuerà admirandā.

CAP. LI.

BReuiter his perstrictis, prosequamur ex reliquis. Chusinus quidam incongruè dum die Dominico equo curam impenderet, missa manu in vulnus, ilicò digitus eius intumuit. Sed hinc grassante feruore, tota pars brachij relaxatur putredine. Qui per Belsam sancto itinerante, vt ad domum suā diuerteret, precibus fusis obtinuit. Mox eius brachium vir Dei aqua calida confouit, insuper & oleo benedicto perungens, superpositis caulis foljs, mirificus medicus alligauit. Sicq; quicquid inerat vlceris, preciosa huiusmodi cura restrinxit. Post verò ipse gratias referens, sancto viro occurrit, tali curatus malagmate.

CAP. LII.

ITem seruus matris ecclesiæ, Libanius nomine, die Dominico sepem inconsultè dum clauderet, manus ei contractæ sunt vltione præsenti. Qui ad sanctum virum Parisios, morbo castigāte, percurrit. Quem olei benedicti liquore perfusum, ac mysterij potiùs vnguento respersum, addita oratione, incolumitati restituit.

CAP. LIII.

PEr singulorum compendia currant rerum miracula. Nanque Andulphus, ecclesiæ Parisiacæ clericus, dum die resurrectionis in vineola sua nuces ab arbore excuteret, pro eo, quòd operatus in die illuminatiōis fuit, meritò cæcitate percutitur, & vultu tenebrosus perstitit anni spatio. Dehinc verò pontifici oblatus, & sancto ab eo vnguine perfusus, diei rursùs est redditus. Sic sacerdotis serenum, clerici purgauit nubilum: & quicquid minister amisit, medicabilis Pręsul obtinuit.

Pascha, dies illuminationis.

CAP. LIIII.

ET quia crescunt genera miraculorum per tempora, cùm aliquandò regi prędicandus vir beatus occurreret, in villa Rotegiaco clericus ei quidam, nequitiæ spiritu vexatus, adducitur. Vndè expulso aduersario, videntibus circunstantibus, velut auis paruula, de capite energumeni vmbra fugata egreditur. Quam cùm reliqui per domum volitantem insequerentur, ipse sanctus suis eam contriuit vestigijs. Sed cùm pede comprimeretur, conuersus est repentè fallax in sanguinem, geminato viri prędiconio, vt nec quidem calcaretur, & sui casûs indicio, multifarius artifex fieret sanguis, reus idem sanguinum.

Dæmoniacū purgat.

CAP. LV.

PRoducit & pagus Oximēsis inter *nostra, quod suum est, nè teneatur in obscuro posteritati res luminis. Siquidem vir sanctissimus ad villam Tasiliacum dum declinâsset, positus in itinere, offertur ei mulier, cui duplex inerat morbus, indè vetustas, hinc cæcitas. Hæc enim sibi salutem deprecari verbis trementibus incipit. Qua supplicatione idem motus, senis scilicet mulieris & debilis, oratione præcedente ac oleo superfuso, mox lucernę oculorum reddūt luminis radios, & datis specularibus, tenebrę fugerunt. Qua illuminata, Deo reddentes gloriam, per quem sanctus operabatur, adstantes, illius quoquè digna prędicati sunt merita.

*monstra

Cæca illuminatur.

CAP. LVI.

DInumerādi sunt morbi, vt prędicetur fons medici. Daningus etenim, Arnulphi filius, ità capite, oculis, & tot hydropis morbo tēsus erat viscеribus, vt in vtris similitudinem totus venter esset: & penetratis iam vitalibus, velut vitrū perlucеret infecta cutis intrinsecùs. Qui à medicis desperatus, ad beati viri in extrema sorte cōfugit remediū. Quo mox vestib⁹ exuto, ac sacris manibus perūcto, hydropos inclusus liquor liquore consumitur, & aqua infusione olei siccatur. Sic modo admirabili (nec enim humor ille foràs egressus est, nec intùs languor retentus) arte prædicabili humorem ex humore siccari.

Hydropicū restituitur.

CAP.

CAP. LVII.

En quanti facit vir sanctus sacras reliquias.

ITidèm cùm ad basilicam beatissimorum Geruasij & Protasij vigilaturus accederet, quidam cæcus institit misericordiam postulare: Cui vir Dei præcepit, intertare & sanctorũ reliquias vt iacéret. Quo peracto, primo diluculo mox vt super oculos eius signum Crucis intulit, lux effulsit. Et sic totus labor medici curam infirmo per virtutem Crucis impendit.

CAP. LVIII.

Occurrere reliquijs nolens mulier punitur.

MVlier quoquè de supradicto pago * Oximense venit, petens redemptionem à sancto viro, quæ fortè nihil accipere meruit. Dehinc Britannus quidam presbyter pro infirmitate rectoris patriæ suæ benedictionem sanitatis, necnon & ab eo reliquias expetijt. Qui peracto negocio, iter suum lætus regrediens, fortuitò manifestus onem in villa, qua prædicta mulier habitabat, obtinuit. Quam maritus alloquitur, vt sicut alij, & ipsi ad reliquias domini Germani occurrerent. Quæ ire despexit, pro eo quòd ei sanctus vir olim postulatam redemptionem non dederat. Sed statim in loco, quo stetit, velut fixa stipite, gressum mouere non potuit, manibusque contracta, ad reliquias sancti, manu mariti deportata est. Inter hæc autem dicti pœnitens, miserante pio viro, saluti reducta est, confitens eius despectu sibi hoc repentinum accessisse periculum.

CAP. LIX.

Nota insigne miraculum.

ET quoniam suo merito semina salutis vsquequaquè disperſa sunt, cõtigit vt venerabilis Flamerus Abbas de Canone Turonico, manu sancti subscriptam accepisset epistolam. Qui cùm suum monachum per duos ferè annos febribus decubantem, ad lectulum visitaret: requirit infirmus, vndè venisset pagina. Cui respõdit Abbas, à dño Germano sibi fuisse directã. Quã ilicò perijt sibi porrigi, & cùm de subscriptione eius lingua detergeret literam, salus descendit in viscera, ac atramenti pictura, cuncta mox deuicit vnguenta. Et approbatum est languido recuperato, vt dicamus fideliter, de sancti subscriptione illum sibi salutem linxisse.

CAP. LX.

DEhinc cùm ad Carnonam castellum accederet, quidam se ei ingerit manu contracta debilis, pro eo quòd die Dominico aliquid operatus sit. Quem præcepit in villam Cariacum post se festinum accurrere. Quo accedente, dum digitos eius sacro perungeret oleo, subitò sicca palma reuirescit ex altera, & adstricta cutis ossibus, intercurrente humore, mox relaxauit articulos: iuncturæ verò iam penè disiunctæ, retenduntur in digitos, ariditas diuturna suffusa reflorescit in vena. Sicque vulnere clausa dextera, inter manus medici sana redditur & distensa.

CAP. LXI.

Ecce antiquorum deuotionem.

ACCIDIT vt itidèm sanctus olim remeans de Nannetico, domum cuiusdam illustris viri, nomine Munichij, suo sacro illustraret vestigio. De cuius veste eiusdem viri matrona rapto fideliter filo, recondit in oratorio. Quæ non multò pòst valetudinem irruit: sed vigilijs in honore sancti eodem in oratorio deuotè celebratis ac Missa, de præsenti curata est. Ità beatissimus nõ solùm manu sanauit, quod tetigit, sed etiam absens nominatus, languentium sæpè curas sparsit.

CAP. LXII.

Mortuus redit ad vitã.

ATTILA vir illustris, ac regalis aulæ domesticus, corruens in balneum, lassit grauiter brachium. Iamque computruerat ipsa quoquè manus ab humero. Qui dehinc medico adhibito, dum curam sibi vellet impendi, rupta vena viscerum, penè omnis in momento vitæ sanguis effusus est. Nunciatur autem Pontifici, hominem esse in funere. Nec mora: pietatis impulsu occurrit senior. Quem lachrymis conclamatum, sine vlla videndi spe oculis iam clausis oppressum inuenit atque expositum: cuius tamen vix adaperit fauces cum cultelli manubrio. Et oratione priùs data, intulit ei in os paululùm aquæ frigidæ semèl, secundò vel tertiò. Interim expectans, quis esset rei exitus, ascendit circa lectulum: transactaque fere hora, rediuiuo singultu exanimatus concutitur, ac molli motu anhelitus euocatus reducitur, faucium quoquè meatus, relaxatis visceribus, spiritu intercurrente recluditur. Itaque sic conualescens, vita de morte reuertitur. Dehinc quasi de

sopore expergefactus, interrogat, ad caput eius quis fuerit. Adesse quippe dominum Germanum, à circunstantibus dicitur. Quo audito, postulat mox manum sancti sibi dignanter porrigi, ità eum incipiens alloqui: Domine, tu me reuocâsti longo eũtem itinere: tu vitam donâsti, tuque perditam mihi loquelam pius pastor reformâsti. Statimq; obtulit ei saccum plenum pecuniæ, & balteum ampli ponderis, quod pauperibus erogaret, mercedem vitæ vel gratiæ.

CAP. LXIII.

Captiui liberãtur diuinitùs.

PErgensque Augùstudunum vir sanctus, Rotegiacum dum peruenit, comperit ab Abbone quosdam illuc retrusos in carcerem. Igitur pro absoluẽdis supplex Tribuno suggerit, sed ille nimis durus, non annuit. Hinc ipse cauto consilio dum dicit se campum circumire, currit deuotus ad carcerem, atque ad exoraudum prouolutus sternitur. Itaque tempore nocturno ibi catenæ discussæ sunt, ac validus tormenti rigor ad fragmenta redigitur, sera grauis illiditur, postis è cardine vellitur, feralis carcer recluditur: & damnati, ad vitales auras quasi redeunt de sepulcro. Itaque fit, vt ei Rotegiacum matutino tempore ingressi occurrerent, & qui sancto nõ præstitit, pro absolutis reis Tribunus ipse reus effectus est.

CAP. LXIIII.

Nota, Decũtato cursu Tertiæ.

IGitur cunctorum saluti semper instans solicitus, cùm Bituricas accessisset pro ordinatione Felicis episcopi, prædicante illo, Sigericus quidã Iudęus, fidei sacramento percepto, conuersus est. Habebat enim in Iudaismo coniugem, Mammonam nomine. Hæc de sui conuersione dum nec mentionem quidẽ reciperet, sæpiùs per missos beari admonita: sed magis refugeret, facta ad eam vigilia doctor ipse profectus est. Quæ cùm beatum virum nec etiam visu vellet intẽdere, decantato cursu Tertiæ, manum suam pontifex ad mulieris frontem dignanter admouit pietatis ex opere. Statim à circunstantibus de mulieris naribus, quasi scintillante igne, fumus egredi visus est, vt cunctis clarum fieret, eiecto insidiatore, mulierem vsque tunc repugnãsse saluti suæ per obsidem. Tum exonerata inimici fasce, respirans confessa est, nunq; se priùs faciem beati viri potuisse conspicere. Indè petens ac humiliter supplicans, cum propria domo meruit effici Christiana. Nam & exindè quasi capite subdito, exemplo eorum multi Iudæorum ad fidem conuersi sunt.

Obsidem, id est, obsessorem.

CAP. LXV.

Siagrius Augustudunen episcopus.

DEcet hîc illud inserere, qualiter peregrinola sit reuocata lux oculi. Itaq; pergẽs Augustudunum pro ordinatione Siagrij episcopi, illuc inter reliquos aduẽtantes cines, Florentinus quidam vir illustr pro cõsensu suorum delatus est. Erat enim habens næuum in oculo, qui speciositati eius derogaret aliquantulùm, nè florens idem haberetur in vultu. Intereà dum laudes acclamantur Episcopo, ille à quodam ignorante ex improuiso percutitur eodem in oculo. Euulsusq; de loco, cœpit supra maxillam dubio pendére cum visu. Qui cursu propero beatum Germanum cum clamore prosequitur, multa secum concrepitans, vt loqui solet calamitas. Tunc sancti manu lumen in locum reducitur, atque interìm ab eo ad S. Symphorianũ dirigitur. Qui pro ipso demùm tam diù vigilijs institit, donèc amissus oculus, purgata pristina macula, hoc addito beneficio, integrior redditur, & melior, inquam, redit pòst vulnera, quàm quod natus fuerat per naturam. Qui Florẽtinus deincèps Matisconę ordinatus est episcopus.

Florẽtinus Matisconẽ. episcopus.

CAP. LXVI.

QVanta verò fuerit virtus eius signaculi, adest inter reliqua, res ista testimonio: quę producitur in sequentibus. Cùm igitur de basilica S. Martini ad villã quandam Seueriacum recurreret, adiungit in itinere quendam Amantium iuuenem, quem etiam deprehendit à Iudæis duci nexum in ferreis. Requirit ergò, quid fecerit. Puer autem respondit veraciter, ob hoc se duci in vinculis, quia recusaret legibus subdi Iudaicis. Tunc imperati, dissimulabant cum claui ijdẽ Iudæi vincula ferri reserare. Sed dum illi huiusmodi moras innecterent, facto à sancto viro desupèr Crucis signaculo, mox ferri sera euellitur, atque puer illæsus abire iubetur.

Imperati, id est, iussi.

CAP. LXVII.

ITem cùm Parisijs ad basilicam sanctorum Geruasij & Protasij orandi causa processisset, ianuis obseratis, ingressus illi negatus est. Tunc requisitis clauibus, nec tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

Signo Crucis fores aperit.

men ipsis aperientibus, sic ille reserauit pessulũ facto signaculo Crucis. Stupor nanq; animos inuasit præsenti miraculo, aperiri scilicet potuisse de virtute, quod claui duce non potuit. Hæc quoq; veneranda, præsente me, gesta sunt.

CAP. LXVIII.

ET quia beato viro nullum obstitit metallum, cùm ligna, saxa, ferramenta etiam ante ipsum soluta sint, accidit vna dierum Parisijs, oratiõem vt daret ad ostiũ carceris, & sequenti nocte intrusis subitum apparéret lumen eodem in carcere. Vbi visus est idem beatus eos admonére vt foderent, quatenùs indè foràs procederẽt. Qui dicentes adinuicèm, dominum Germanum se vidisse, hæc eadem signa singuli retulerunt. Tunc inuenta solùmmodò secum costa de pecude, fodiẽtes amouent lapidem, atq; prędicto occurrunt ad ecclesiam matutino tempore, cùm tunc paulatim redirent ad requiem. Sic etiam multis causa salutis fuit imago Pontificis, & ad vicem beati Petri, dedit sæpè nostri sacerdotis ipsa figura remedia.

Appáret captiuis.

Act. 5

CAP. LXIX.

DEhinc illis ereptis, Tribunus ciuitatis sæuire cœpit in milites, deputans eórum fuisse negligentiam, quod viro sanctissimo dignè deputatur ad gloriam. Et conuersa in custodes iracundia iudicis, qui solebant asseruare, tradidit seruandos in carcerem. Ablatisq; clauibus, iudex fit custos custodibus. Interìm vir beatus Tribunum vocat ad prandium: ac dum pariter sederent in conuiuio, ad mensam occurrunt & ipsi, qui fuerant missi pro eis in compedes. Claues verò habens in manibus, cùm Tribunus de ereptis vix crederet, quod videbat, agnoscit se tandèm sic custodisse, sicut & milites, carcerem. Dataque vicissìm venia, culpa transit in gratiam.

Nota mirabile.

CAP. LXX.

INferat Aurelianis nobile viri præconium. Qua de ciuitate vir Dei progrediens, damnatorum voces exaudiuit è carcere, quo certè subterraneo habebantur ergastulo. Quod superascendens, ac prostratus accubans, orationem dedit amicus Christi cum lachrymis. hinc prorsùs obtentu oraculi, insequenti nocte, carcere patefacto, ad basilicam S. Aniani confugiunt liberati. & ità beatus Pontifex post se reliquit suffragium.

CAP. LXXI.

NOn fastidium sit audire, quod Christus suis præstitit fidelibus, dum miraculorũ simul virtus crescit & numerus. Iraq; sanctissimo occurrit quidam Parisijs, cuius quasi pugnus extuberauerat oculus, qui etiam vergere iam videbatur in ruinam. post vulnera. Quo suppliciter rogante, vir Dei tantùm de saliua oris sui eundẽ oculum liniens, medullam lumini mox reuocauit & gratiam.

Saliua sua sanat oculum.

CAP. LXXII.

REferatur paruum & huic simile miraculũ. Mulier quędam, Maoberta nomine, apud eandem vrbem inflationis pustulam habens in brachio, cruciata doloribus, occurrit beato viro. Quæ statìm pari medicamine, tactu scilicet saliuæ, curata, gaudens domum recessit.

CAP. LXXIII.

Infinita eius miracula.

SEd si exequamur miraculorum singula, quæ suis gestis in præsenti floruerũt vita, hæc sine fine sunt cœpta, nec esset modus in pagina: quia quacunq; pontificis se conuertit præsentia, nulla morborum generibus defuit mediciña: & quotquot se obtulerunt languẽtium vulnera, tot salutis fudit semina. Quænam ergò prima pontificis exequamur vel vltima, cùm vtiq; per saliuam oris sui multa curata vlcera, purgata sint energumena? Ante quem quanuis occultè venisset hostis nequitiæ, statim tamen se manifestauit fraudulenta fallacia, ac de conspectu sancti viri, quia celari nõ poterant, nec eius tolerabant præsentiam, eiecti, terribili ciulatu sua gemebant incendia, passìm per loca volutati, exponebantq; sua crimina suspensi per aëra: frequenter nec interrogati confitebantur & nomina, cùm etiam sæpè sno impulsu currebãt ad sanctum virum crucianda ipsa dæmonia. Cuius minister *quo locum eius rangebat baculo, illic energumenus pendebat religatus aëreo vinculo, & quasi clauis assixo tenebatur vestigio.

Nota de saliua eius.

for. *quem

CAP. LXXIIII.

Et

ET quoniam sancto viro sæpè inimici tendebantur insidiæ, vt aut equus illius ipsum incurreret, vel allidens eũ ramus arboris tãgeret, aut aqua vallis seu glacies illi periculum generaret, mox qui, aut quales, vel qualiter, totum energumeni à se factum, omnem etiam confitebantur & numerum. Cùm verò pedem efferret de domo vel ecclesia, videres strages dæmoniorum ante tanti pontificis ac triumphatoris obtutus. Cadebant enim cateruatim circa sancti vestigia, diuersis modis effusa: hæc muta, illa clamantia: illa fixa, hæc lubrica: & velut ante iudicem dum sua referũt geniia, eiecti, propria non effugiebant tormenta. Sed ad sancti prœconium quanta hæc laudatio, cùm ineffabiliter multa & stupenda ab eo fierent sub momento?

Nota.

CAP. LXXV.

CAEterùm quantùm eleemosynis fuerit prodigus, explicari non poterit, nec si totius populi vox in vnum se conglutinet. Qui frequenter post iuge cilicium, contentus vna tantùm casula vel tunica, quicquid erat residui, nudo pauperi tribuebat, vt inops calefieret, largitore algente.

Largitas eleemosynarum. vestes eius.

CAP. LXXVI.

QVanta etiam per illum fuerit redemptionis effusio, nullatenùs explicabitur vel loco, vel numero. Vndè sunt nobis adhuc contiguę gentes in testimonium, Hispanus scilicet, Scotus, Brito, Vasco, Saxo, necnon & Burgundio, dum ad nomen beati concurrerent vndiq; liberandi iugo seruitij. Cùm verò aliquatenùs quod daretur, nihil esset præ manibus, tristis sedens & anxius, seuerior in vultu, austerior erat alloquio. Tum si fortassìs ab aliquo inuitaretur ad prandium, compellebat conuiuas & ministros proprios, vt conferentes pariter agerent, vndè vel vnum captiuũ seruitio liberarent. & sic aliquantulùm sacerdotis respirabat animus ex mœrore.

Captiuorũ redemptio.

CAP. LXXVII.

QVòd et si Dominus aliquid per manus sancti dispensandum, aliundè dirigeret, mox in spiritu præuidens, solitus erat dicere: Gratias agamus diuinæ clemẽtiæ: nam vndè fiat redemptio, eccè appropinquat. Cõtinuò autem eius sine ambiguitate sermo præsenti probabatur effectu. Quod dum acciperet in manus, resoluta mox ruga frontis, vultu florebat serenior, gressu pergebat alacrior, lingua fluebat iucundior: vt videlicet crederes hominem pro redimendis alijs seipsum seruitutis vinculo liberare.

CAP. LXXVIII.

QVis verò dignè repetat, quanta virtus verborum ob ore rotabatur, dum prędicabat in populo? ità duntaxàt, vt omni literaturæ nasceretur stupor, & fieret in commune generalis compunctio, atq; omninò ex ore dicentis crederes, quòd verba sancto formarentur ab angelo, dum plùs quàm homo loqueretur, translatus in mentis excessum, & abrasis vitiorum maculis, synceritate dogmatis pectora plebis cogeret diuinis effragrare pigmentis.

Concionũ eius efficacia.

CAP. LXXIX.

QVi equitans in itinere, semper de Deo aliquid aut verbo contulit, aut cantauit, Cursum nudo capite dicens, etiamsi nix aut imber vrgeret. Cùm verò venit ad mensam, confestim recitans adfuit minister diuina colloquia, vt inter cibi fercula, animi pastus alimento, plùs saturaretur conuiua: nullumq; tẽpus interpolans, quo non aut alijs prodesset, aut non ipse proficeret.

Cursum, dicit preces horarias. Lectio ad mensam.

CAP. LXXX.

QVantam verò vigiliarum curam semper impenderit, quis enarret? aut quis toleratos algores ardore fidei prædicet, cùm frequenter in lectulo, antequàm reliquos de sopore * cõmoueret assurgere, quinquaginta psalmos vel ampliùs indefessus in templo sui pectoris Domino decantaret? Aut quis illud felix furtũ vel auditu sentiret, vel visu deprehẽderet, cùm ipse de lectulo sæpè etiam sine caligis, nè sentiretur ab aliquo, perrexit in oratorium, nullum sibi in hoc cupiens prœter Christum occurrere? Qui celebrata vigilia, remeans ad lectulum, quasi nil egerit, tũc primùm reliquos excitabat.

Vigiliæ.

CAP. LXXXI.

PRætereà longum est dicere, quanta ad psallendum fuit illi constantia, dum velut ferri rigore gelu indurata eius caro subsisteret, cùm videlicet saxa frigus decru-

Universidad de Deusto
Biblioteca

staret,& aquas in crustam verteret. Qui cùm suis visceribus sic dimicaret ac vinceret,penè seipsum obliuiscens,ac domestico tormẽto superato corpore, de se triumphum,in pace factus martyr,acquirebat.Nam & se mutantibus clericis, sine vicissitudine ipse decantandi modulamina finiebat.

CAP. LXXXII.

DEniq; cùm penè incredibiliter dicitur hoc, quod scitur: tertia noctis hora ingrediens ecclesiam,non est egressus vlteriùs psallentium ab ordine, donèc clarescente iam die,decantatus solenniter Cursus vniuersus, cõsummaretur ex Canone. Tum verò si domum regrederetur,fatigatus ætate vel frigore,aut illata eum diuersorum inquietabat suggestio: aut certè ab ipso requirebatur,vbì præberet suffragium:vt prorsùs ad requiem reclinanti vel paululùm,de querelis occurrentium afflictorum vel pauperum crux pararetur in lectulo:postponensq; suas iniurias, nè videlicet suggerẽtem premeret illata necessitas,paratus pro misericordia,semper currens pro venia,pater & pastor populi ad se alienas causas transferens & querelas,aut pro parte mitigabat dolores compatiens,aut quantùm posset,ex toto curabat, corde subueniens.

Nota de Cursu ex Canone absoluẽdo.

CAP. LXXXIII.

INtantùm igitur sacris amplificatus prouectibus,etiam diem beati sui transitûs ità prædixit,vt subdimus: Ante aliquot dies vocans ad se notarium, imperat in cubiculo supra lectum suum scribere hoc tantummodò. Quinto Calendas Iunias:omnibus nescientibus,quid hoc esset. Pòst tamen eius sanctus discessus de seculo,manifestauit.Neq; enim hoc ei Dominus sibi familiari animæ abscondere pertulit. Deniq; eadem die post peractum prælium beatus migrauit ad Christum.His & consimilibus studijs,dum vixit,occupatus & semper intentus, ferè octogenarius, per orbem mirandis actibus Apostolis aggregandus,sanctis omnibus glorificandus, meritis coronandus,raptus corporeo vinculo,immaculato spiritu,ac beatæ fidei dotibus perpetualiter victurus,victor euolauit ad cælos: Regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est gloria,honor & potestas in secula seculorum,Amen.

Obitus felicissimus sanctissimi viri.

DE SANCTIS MARTYRIBVS SISINNIO, MARTYRIO ET ALEXANDRO, AVTHORE S. VIgilio,*Episcopo Tridentino & martyre.*

DOMINO SANCTO AC VENERABILI PATRI, bonis omnibus præferendo Simpliciano, Vigilius episcopus Tridentinæ ecclesiæ,salutem.

29. MAII.

QVanùis facta martyrum mentione,non verbis merita, sed verba meritis commendentur, potiusq; sit constantiæ silentio præterire, quibus est probata virtus: tamen quia me suggerere causas,loca,pugnasq; martyrij pietas impulit,admonuit debitũ,coẽgit officium,trepidantem mœrore linguam paginæ non negaui: quia nec abscondi poterat lucerna sub modio,nec vox pij sanguinis reticeri. Post multos nanq; patientiæ gradus & sedulas pugnas,recens perfidiæ accessit iniquitas. Quibus ministri in ecclesijs,quæ nupèr fundatæ fuerant, lacessiti sunt,ac martyrij titulos comparauerunt,parati ad omnia,libenter omnia sustinentes, nulli dantes occasionem, occasionem gloriæ gloriam meruerunt.Quorum vita,vt summa rerum fastigia *referã, propter scientiæ notitiam fuit tam solicitudinis,quàm propositi singularis.Nam omnes liberi nexu coniugij,Deo immaculatas animas, vt sanctas hostias, præstiterunt. Deniquè primus,vocabulo Sisinnius,nouam Christiani nominis pacem intulit Barbaræ nationi:quam per annorum seriem,quòd in se fuit,iugiter custodiuit,nullũ consortium pollutæ hospitalitatis agnoscens,velut Lot Sodomis stupẽdo timore reuerentiam

*referem

Sisinnius ethnicis Christum prædicat. Gene.19.

rentiam seruauit:sed ouis tota,quanuis in luporum medio cõstituta, ouile quęsiuit, quod,impensis pusillæ fidei votis,munificus primus in illa regione fundauit. Cuius minister,si me eum recensere dignaris,per hoc velut ex debito esse promeruit,senex vt æuo,ità merito præcesserit.

Martyrius Lector, antea miles.

Lector quoq; Martyrius,eius adminiculo sociatus,iam nominis pignore cõmendante eum,religiosę professionis exordia post militiam temporalem catechumenus induit.Nam proiecto à se cingulo,reiectoq; parentum vel fratrum carnalium cœtu, intelligens sese veræ lucis authore Deo gratiam cõsecutum,inter Lectoris officium sociatus,diuinæ laudis canticum auribus primus surdæ regionis intonuit, attentus operibus iugiter spiritalibus,lassatus ieiunijs continuis, lectioni suæ pædagogus,in lucrandis animabus anxius, quàm breui temporis impendio, tantum fœnus antè præmisit,vt illi corona meritò credetetur. Quid liberatas animas referam, in sinum Abrahæ plena luce profectas,quas superstitio perfida,dierum obseruantia, alienato iure naturæ,crudeli morte damnabat? Verùm ille subductis maternis vberibus lacte turgentibus,peregrinus nutritus,condecentem semper matri quærebat affectũ, resurrectionem exemplis prædicatam,viuentibus oculis dicaturus. Hæc sunt pauca de multis.

Alexander quoquè,Martyrij consanguinitate germanus,tertius Trinitatis hostiã complens,parem confessioni ianuam reserauit. Nam patriam,inquam, deindè peregrinus,parentesque deseruit,comes in probationibus fidus, fide magnanimus, miseratione propensus. Et si testimonio meo vtcunq; creditur,non sunt,nisi ipsi sibi, altrinsecùs præferendi: quos commendari non opùs fuit,nisi fortè quòd decuit. At verò hactenùs sunt alleuata fastidia,si adhuc auribus libẽter admittitis. Nam fumosa gentilitas cõtra vaporem fidei zelo diaboli,flamma furoris incaluit, & indè iam lenium fomitem serpens,quòd opibus (vt dixi) fidei,paupertate deuota,primus id loci diaconus ecclesiæ tabernaculum posuisset. Accessit quoquè iustæ ad titulos causæ, quòd quondàm hostias diabolo de Christiana domo fideli ministerio prohiberet,& lustri feralis vexillo præferri vexillum meruit passionis. Nam inuitata sub vno prænilo manus,ad sanguinem conualuit,ac matutinis horis se, nimiùm antecedẽtis dici vulneribus fatigatum,nec aliter lectulo deprehensum,emerita quiete sepeliuit. Lector quoquè haud vnquàm impigrè Deo ad ministerium antelucanũ seruiebat, cui in sacrificio diaconus famulabatur, & medicinã vulneribus * immoratus Martyrius exhibebat,quam opere,quo deprehensi sunt,compleuerunt. Siquidem secedens ad hortum lector,qui ecclesiæ cohærebat,captus,vitæ suæ arborem à radice plantauit. Ostiarius etiam passioni adiunctus est:hospitio deprehensus, animam suam vt non obtulit, non negauit. Verùm omnes in vnum collecti,per aliquot spatia tracti, Deo animas expirârũt. Et duorum quidem ductum est corpus exanime:tertius verò,quo tenaci vita,ità fuit pœna sensibili. Nam vnius suas expectauit exequias. Præparatus est de sacris ecclesiæ culminibus seu trabibus rogus. Hæc flamma martyres velauit. Reuertente autem voto,cogitamus nobiscum,vt id loci Basilica cõstruatur, vbì primum fidei glorioſæ testimonium meruerunt. Nunc me immeritum, in vtroq; consortem,paterno amore consolare,& cum ijsdem sanctos apud ipsos exorator accede,quatenùs possim die illa fimbriam aut sacerdotum aut martyrum,iam omnibus depositis,peccator attingere. Salutamus speciali seruitio sanctitatem tuam: quęso, vt mœrorem meum Domino commendare digneris. Item alia manu: Denegare non potui,quod tuum in nobis erat,glorioſius fieret suscipiẽtis merito,non gratia largientis. Dies autem passionis sanctorum,quarto Calendas Iunias,sexta feria, luce nascente.

Alexãder, frater Martyrij.

Reddunt animas sanctimartyres.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EORVNDEM SS. MARTYRVM, SISINNII, MARtyrij & Alexandri historia, ab alio quodam aliquanto explicatiùs conscripta, idq; grauiter & eruditè, habetur in antiquis MS. codicibus.

MAII 29.

IN diebus illis, præsidente cathedræ sanctæ ecclesiæ vrbis Tridentinæ sancto ac venerabili Vigilio Episcopo, q postmodùm ipsam sedē gloriosa effusione sui sanguinis decorauit: dum quādam regionē sibi vicinā, cui vocabulū est Anagnia, q̄ vigintiquinq; millibus à supradicta ciuitate abest, error gētilis vetusta caligine obcæcatā detineret, tres viros in locum præfatū antistes direxit, à quibus Deus prædicaretur ignotus. Ex qbus vnus fuit Sisinnius nomine, in quo erat venerabilis senectus, eiuis Cappadociæ, genere Græcus. Cui etiam Diaconatûs credidit officiū, nec immeritò: vt minister altaris ministerium verbi euangelici consummaret: qui proprijs sumptibus ecclesiā in supradicta regione in vico, cui nomen est Metho, fabricauit. Cui cōiuncti sunt Martyrius & Alexander, & ipsi aduenæ illis temporibus, nunc autē dāciuium & patroni. Ex quibus vnus Lectoris, alter Ostiarij sortiti sunt gradū: vt recipientes verbū Christi, ab vno vocarentur, & ab altero intrà aulā regiā reciperentur.

Sisinnius Diaconus.

Martyrius lector, Alexāder ostiarius.

Igitur dum per temporis prolixa spatia facti cultores ecclesiæ, cuius structores, paulatim semen verbi diuini spargerent, indignè tulit turma gentilium ecclesiæ culmen erectum: hæc causa odij prima fuit. Cumq; sæpè tubarum clangoribus excitata fuisset truculenta gentilitas, vt aduersùs sanctos Dei pugnatura cōsurgeret, (in hoc autem fuit sanctis perfecta victoria, omnia patienter sustinere, & priuata mansuetudine publicum superare furorē) dum quodam ritu gentilitas phantasiam suam protenderet, atq; agrorū spatia circumirent, veluti prodesse sibi credentes diaboli ludū, luctuosis ornatibus & diuersorum pecorum pompis erectis, nupèr de gente sua cōuersum victimas dare cogebant operibus tenebrarum. Quod cùm vidissent Dei ministri, in defensione ouis Ecclesiæ adstiterūt. Tunc verò & ipsi appræhensi, operibus confusis communicare iubentur. Quibus reluctātibus, tanta sanctorū membra cædefuneſta sunt dilaniata, vt meritò coronā martyrij cōsummarent. Vna interìm nocte dilata, mox peruenitur ad præmium. Nam sanctus Sisinnius in capite tuba percussus atq; securibus cōfossus est, lectulo iam penè exanimis decumbens. Cæteris verò matutinis horis hymnū Deo canētibus, iam aurora erūpente, cōspirata subitò gentilitū manus colligitur, armata securi atq; præustis fudibus. Quibus ingredientibus, fit fœua direptio, pphanātur oīa diuina mysteria, saxorū moles à sensibilib* hoībus diruunt.

Cæduntur, atrociter.

*Non

Sanctus igitur Martyrius, qui nominis sui natalem meritis cōsummauit, circa cram S. Sisinnij deprahenditur: & dum penè exhalanti spiritum aquæ calicem propinaret, in horti secreta, qui contiguus erat ecclesiæ, secessit, non fide infirmus, sed meritis se iudicās inferiorē. Tunc verò à virgine, cuius erat ipse hortus, proditur. *Nam hęc virgo typū futurę ecclesię prę ferebat. Prodit eum, quē amittere nolebat: vt qui corpore & nomine iam martyr extiterat, corona capitis non priuaretur. Nam comprahensus, stetit intrepidus, agens gratias vulneratus cæso capite, lotus iterùm baptismate proprij cruoris: nemoq; illum sequi meruit de insequētibus, qui fugere putabatur. Nam ideò martyr secessit, nè in eius gloria persecutor deperiret. Transtorsus ergò stipitibus, ad idolū ducebatur: in quo itinere preciosam gemmam reddidit Christo, & antè victima promeruit esse, quàm ad aram diaboli peruenirēt.

Martyrij cædes.

Tunc ergò studiosè à militibus quęsitus, Alexander cōprehenditur. Nam zelo fidei satis omnibus notus, vt in tribus viris Trinitatis perfecta gratia cōpleretur, familiarē inuenit aditū confessionis (Nō enim pòst venit ad gradū honoris: sed magis ad ecclesiæ ianuas indesinēter excubans, illusis sæpè gentibus, Christi notus discipulis) viuaciore pœna. (Nā grauior est mors expectata, q̄ illata) vt quē gradus quasi inferiorem dictabat, confessio auctior faceret coæqualē. Nam q̄ in cæteris furor gentilis tormēta non distulit, hunc per lēta tormēta cursu velociore post comites suos cōtinua gloria suscipiendū transmisit. Tunc verò apprehēdentes corpora sanctorū, atq; ad collū S. Sisinnij tintinnabulū suspēdētes, velut animal trahebāt, insultātes atq; dicētes: Nūc vindicet te Christus. Nā & in his nō defuit mysteriū, vt vox illa rauca Christi dictaret præconē. Rauca enim, nō per dubietatē fidei, sed surdis clamādo: nec non etiam

Locus obscurus.

etiā vt verbū Dei indicē approbaret: quia ipse primùm verbum religiosæ vocis in his locis increpuit. Inter quos etiam viuus Alexander vinctis pedibus trahendus apponitur, vt per scopulosa itiuera palpitantiū mēbrorum partes dimitteret, donèc ad vitæ terminū peruenirēt. At verò post hæc ventū est ad tēplum prophanum veteris Saturni, in quo igne copioso constructo, & sanctorū prę missis geminis corporibus flagellatis, Alexander iterū confessurus statuitur, vt si vellet euadere flammā p̄sentē, cæremonijs obediret. Verùm vir ille impiorū munera reprobās, atq; calorē fidei amplexās, glorioſæ passionis promeruit palmā. In tribus his impletū est mysteriū Trinitatis. Nam maxima fideliū non defuerūt spectacula, quo nomine & à gētilibus sunt increpati: qui etiā sorte cōsimili pati potuissent, nisì trino nomine cuncti censerentur.

Trahitur S. Alexander per loca aspera.

Occiditur.

Taliter ergò, vt diximus, sanctorum cōsummata victoria est, atq; illis in cælesti sede collocatis, non defuit terror impijs. Nam cùm hæc sexta feria cōpleta fuissent mysteria, vt pridē in Saluatore actū est, vmbra quædā nigræ nubis totā texit regionē proximā terrę, fulmina discurrūt, coruscationis rutilus ignis emicuit, vt eam ipsi impij non iniustè pro sanctorū nece se sentirēt suscipere vindictam. Sed Apostolica in mysterijs vox in veritate cōpleta est, vt vbì abūdarent tūc in hoc loco diuersorū simulacrorum portēta, superabūdarent nūc sanctorum martyrū tēpla: & oues, quæ in errore positæ, pastorē non agnouerūt, postmodùm pastoris sanguine ditarētur. In quo etiā loco in sanctorū memoria basilica cōstituta, atq; fidelibus ad eorum limina cōcurrētibus, vt quis capacitatē fidei detulerit, tātorū vulnerū lauacra & medicinā cōquiret. Acta sunt hęc sub die 4. Cal. Iunias, regnante Dño nostro Iesu Christo in secula seculorū, Amē.

Abundant martyrum templa.

VITA S. MAXIMINI EPISCOPI TREVIRENsis, *authore Lupo, qui eam scripsit anno Christi octingētesimo tricesimonono.*

PROLOGVS AVTHORIS AD VALDONEM.

LVpus Valdoni amico salutem. Amicos honestis certare officijs, seq; inuicē velle syneeris prę uenire obsequijs, inter præcipua humanæ vitæ negocia nō immeritò deputatur. Quippè nostra imbecillitas, mutuis freta subsidijs, cooprāte diuina gratia, neclætis inaniter extollitur, & par effecta tristibus, ab eis haudquaq; facilè superatur. Huius tantæ rei subtilis consideratio me tibi, Valdo charissime, suasit morigerari, & quod iāindè ab initio nostræ cognitionis magnoperè flagitâsti, nè tibi negarē, effecit: scilicet vt vitā B. Maximini meo stylo elucubrarē, & quæ res ad nos vsq; qualibuscūq; literis decurrerūt, accuratiori sermone cōuenienti restituerē dignitati. Huc accessit, quòd memoratū virū clemēti apud Deū intercessione mihi plurimū confido, p̄futurum, si eius actus, quanta possū diligētia, celebrans, proponā nescientibus imitādos. Verùm in hoc opere illud me admodùm coarctat, quòd multis, quę, dum adhuc viueret, egit, vt palàm est, silentio suppressis, vix parua gestorū illius monimenta extant, & in his ipsis quędā fabulosis inueniūtur similia. Quò fit vt ampliſſimi viri opinatissimæ manifestati angusta scribēdi materia parùm respōdere videatur. Omissis itaque his, quæ fidem cęteris poterant derogare, non ingenij mei, verùm diuinæ gratiæ fiducia, digna duntaxàt memoratu hinc narrare aggrediar.

Intercessio sanctorum.

VITAE HISTORIA.

MAximinus vrbis Aquitanicæ Pictauorū indigena, clarissimis est ortus natalibus. Siquidē antiquā prosapiā, à maioribus senatorij ordinis deductā, eius parentes sortiti, Maxentium atq; hunc Maximinū felici auspicio procreārūt. Qui nobiliter educati, sacris pariter literis instruebantur, futuri quandoq; Christiani dogmatis egregij defensores. Sed processu temporis Pictauorū ecclesia Maxentium sibi vendicauit pōtificem, camq; idem postea florētissimè gubernauit. Maximinus autē diuino instinctu genitale solum relinquens, atq; in Belgicā Galliā commigrās, in Treuirorū vrbe substitit, & spectati p̄sulis Agritij magisterio se informandū submisit. In quo tāta vberras gratię spiritualis eminebat, vt apicē dignitatis titulo sanctitatis ornaret. Cuius rei fama tum & alios diuersis ex partibus, tum etiam hunc Maximinum accierat. Ergò ad notitiam tanti viri deductus, & ecclesiasticis moribus aliquandiù diligenter assuefactus, clericatûs honore donatus est. Cumque augmenta virtutum illi pararent incrementa consequentium dignitatum, Quiriacus quidam, mira sanctitate præditus, beati Eucharij ecclesiam nocturno tempore oratum de more ingressus, obuersantem

29. Maij, Patria.

Maxētius Pictauorum episcopus.

Maximinus venit Treuiros ad S. Agritium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sibi angelum,non per quietem,sed vigilando intueri promeruit,eiusque vocem corporeis hausit auribus,præcipiētis, vt Maximinum ex diuina iussione redderet certiorem, quòd Agritio episcopo, ad superna gaudia intromisso, mox esset ipse pastorale ministerium subiturus. Id Quiriacus properè dum compleuisset, beatus Maximinus huic honori modis omnibus se imparem fatebatur. Ità quem iam secretorum inspector probauerat, fragilitatis propriæ rigidus æstimator, de se vilia sentiebat. Hoc vtiInambitiosos. nàm homines nunc & intueri vellēt & imitari: profectò nunquàm Ecclesiasticos honores, qui sanctis & eruditis tantummodò competunt, corruptelis vitiorū obnoxii, oraculorumq; cælestium nescij, pecunia mercatum irent, humerisq; suis, velut grauē seque oppressuram sarcinam nolentes ac reclamantes, nequaquàm prorsùs imponerent. Verū vt ab his, quò paululū deflexit, nostra reuocetur oratio, quòd semèl beatū Maximinum diuiniratis immutabile consilium populo suo præficiendum decreuerat, Agritio per ministerium reuelatur angelicum, vt sibi eum instituat successorem.
S. Agritius decedit. Qui absq; retractatione diuino pārens imperio, suis benedictionibus confirmatum, post se futurum designat pontificem. Nec multò pòst Agritius quidem momentaneam mortem sempiternæ vitæ felicitate mutauit, & in confessorum glorioſissimū cœtum commigrauit, Idibus Ianuarij,

Ei succedit S. Maximinus. Sanctus autem Maximinus, consensu sacrorum ordinum, totiusq; plebis adnisu, à vicinis episcopis pontificali est excellentia sublimatus. Iam verò quàm strenuè sit eo functus officio, summi authoris Hieronymi testimonio, qui aut contemporalis ei, tametsi puer, fuit, aut proximè illius ætatem accessit, licet agnoscere. Nanque is in præclaro Chronicę opere, cùm à secundo anno Constantini, Constantij atq; Constantis Augustorum, Arrianam impietatem, præfati Constantij regis sultam præsidio, persecutā exilijs, carceribus & varijs afflictionū modis primùm Athanasiū, deindè omnes non suæ partis episcopos declarâsset, paucis interiectis, sexti anni, si quæ fortè fuisset, res mēorabiles notaturus: Maximinus, inquit, Treuirorū episcopus clarꝰ habebatur.

Hìc si quis inspiciat insaniam Arriani principis tum quammaximè efferbuisse, facilè intelligit, persecutionibus, quę vulgò veris importabantur præsulibus, sanctū quòquè Maximinum alacriter participatum, ac violatæ fidei non declinâsse modò contagia, sed etiam assertorū eius peruersis ac violentis molitionibus obuiâsse. Necadeo fuerat operosum eas celeriter penitusq; subuertere, nisì merito execrabilis impietatis miserabiliter excæcati illius nefarij sceleris vel inuentores, vel defensores, lumen rationis nequaquàm admittere consensissent. Nam quis vnquàm, quæso, de consubstātialitate patris & filij vel per quietem sit ausus dubitare, nisì qui illam euidentiIohan.10. mam Dei sententiam surda præterierit aure, Ego & pater vnum sumus? Vnum dixit, tantum se profectò volens intelligi, quantus pater esse cognoscitur: scilicet mysteriū baptismatis in nomine patris, & suo, ac sancti spiritus non aliter tradi iussisset fidelibus, nisì æquè, vt patri sanctoq; spiritui, sibi quoq; voluisset deferri. Verùm quis illos
Iohan,5. ferret non minùs stultos, quàm impios? Deniq; cùm ipse filius dicat, Vt omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem: in tantam imperitissimi homines proruperant audaciam, vt minorem patre filium esse contenderent. Hi callidis argumentorum commentis sua nitebantur adstruere: cōtrà, per Athanasium atq; Maximinū, cæterosq; propugnatores ac duces clarissimos, Apostolicæ doctrinæ semper superabat authoritas. Laboriosè mendacium exquisitis ornabatur sentētiis: per se satis decora, simplex veritas eminebat. Postremò potestas humana fortissimis bellatoribus turbulentum minaxq; bellum conflauerat: diuina maiestas animum, vires, arma, quibus illi vincerent, ministrabat.

Ex his, quæ præmisimus, beati Hieronymi verbis, etsi pauca sint, tamen satis Maximini sanctitas poterit æstimari. Sed eis ille non contentus, rem intulit maximis, meoAthanasius venit ad Maximinū. iudicio, laudibus prosequendā. A quo, inquit, haud dubium quin Maximino, Athanasius Alexandrinæ ecclesiæ episcopus, cùm à Cōstantio quæreretur ad pœnā, honoriē cè fuisceptus est. O virū beatissimū, summisq; principibus Ecclesiæ meritò coæquandum, qui regiæ potestatis iniustū spreuerit impetū, & cum periculo, si non vitæ, certè dignitatis amplexus sit custodiā mādatæ diuinitùs charitatis. Imperatorē furiata mēte proditionis præmia proponentē, si opinari potuisset fore aliquē, qui cùm valeret, nō solū Athanasiū minimè proderet, sed etiā studiosè celaret: quas ꝓscriptiones, quæ

exilia, quæ tormenta minaturus fuisset, deprehensoq; postmodùm illaturus: & liquidò apparebit, quantum pondus iustitiæ tribui debeat huic sancti Maximini constantiæ. Profectò fidutia, ex diuinis eloquijs cōcepta, docuit, quatenùs sit secularibus potestatibus obsequendum. Neq; enim ipse Deus iusta præcipientem contemnendi hominibus, aut quenquam Imperatores iniusta iubentes, audiendi potestatē fecit. Nam etsi præscripsit, vt Cæsari, quæ sunt Cæsaris, & Deo, quæ sunt Dei, reddamus: quòd tamen id citra violationem suorum fieri voluerit mandatorum, Apostolus declara- 1.Pet.2. uit, qui dicturus, Regem honorificate: Deum timete, præmittendū curauit. Sed ô nostri temporis mores degeneres. Omnes penè iam nerui pristini roboris conciderūt: leuibus terroribus fracta cessit constantia: pluris pecunia, quàm iustitia, æstimatur. Quis iam Imperatoribus diuinorum præceptorū referare salutarem seueritatē non reformidet? Quis eis sua pericula, zelo diuini timoris accensus, absq; fuco adulationis aperiat? Ego planè non sum dubius, aut neminē, aut rarum nūe esse, qui si quemlibet, vt quondàm magnus fecit Athanasius, iniquos motus Imperatorum fuga declināret videret, ei, vt Maximinus, gremium charitatis, Deo fisus, aperiret: immò lacebram præstare vel remotissimus quisq; refugeret, nè, dum alium tegere moliretur, semetipsum laqueis calamitatis exponeret. At Maximinus in celeberrima, eademq; tunc regia ciuitate fortissimum excipiens confessorē, dum eius iugenuè cōmunicauit periculo, participium sibi peperit gloriæ sempiternæ.

Synodus Coloniēsis contra Euphratam. Quanto autem studio pro conseruanda integritate fidei excubaret, aliàs etiam demonstrauit, cùm Agrippinæ synodali euocato conuentu, Euphratam episcopū, hæretica prauitate corruptum, cum his, qui frequentes conuenerant, pontificibus gradu mouit, Ecclesiastica vsus censura. Is enim insanis accedens hæreticis, Iesum Christum non esse verum Dei filium prædicabat. Nec miraculorum gratia defuit sancto Miracula S. Maximini. Maximino, quibus editis, suę prædicationis fidem tardioribus faciebat. Siquidem cęcis lucem infundebat optatā, & paralyticorum solutos artus in pristinum reformabat vigorem, & eos, qui dæmonū peruasione humanā mentem exuērant, fœdo prorsùs dominio liberabat. Quod si cui incredibile videatur, ex his, quæ multa ad eius memoriam hactenùs fiunt, poterit confirmari.

Nota tanti viri consuetudinem. Erat ei solennis consuetudo, sanctorum lustrare memorias, eorumq; opem summis precibus flagitare. Cuius rei gratia cùm Romam tenderet, opinatissimum cōfessorem Martinum conuenit: iunctiq; summi pōtifices, diuinis rebus intenti, laborem itineris non, vt alij, sentiebant. Illis itaq; in vlteriora progredientibus, fortè asellum, qui sarcinas beatorum ferebat, vrsus offendit, eumq; protinùs deuorauit. hìc Maximinus in nomine Domini ferę dicitur imperâsse, vt quia iumentum nō abegerat, sed consumpserat, ipsa iumenti onus assumeret. Mira res valdè est, illam euestigiò successisse oneri, & quoàd reuersi ad locum, qui Vrsaria villa dicitur, deuenirēt, subuectionī mansuetissimè famulatam. Ibi deniq; à sancto viro pristinam vagandi potestatē recepisse, priùs tamen licentia quenquam lædendi erepta. Verùm quia vt praui sibimet sunt graues, ità boni suo semper delectantur consortio, sanctus Maximinus beatum Martinum Treuirorum vrbem secum coëgit inuisere, suoq; populo duplicata benedictionis reuexit cōmercia. Ibì Martinus spiritualem sibi filium Lubentium Maximino erudiendum commisit. Cuius ille pārens voluntati, & eum sacris instruxit literis, & impositio gradu presbyterij, in vico, cui Cubrino vocabulū est, præfecit. Ipse autem pię memor propinquorū, patriam repetiuit, suorumq; vsus contubernio, non multò pòst ibì vita excessit, sanctorumq; laborū suorū fructum, cumulata mercede, à Domino est cōsecutus. Succedēs in episcopatū Paulinus, qui fidei suæ veritatem exilij perpessione firmauit, cōmunicato cum clero & populo Treuirorum consilio, sanctum Maximinū ab Aquitania, vbì situs fuerat, reuehendum constituit. Itaq; facto agmine, Clerus populusque Aquitaniam versùm tendentes, emensis prolixis viarum spatijs, tandèm haud longè à loco, vbì ille claudebatur thesaurus, admodùm fatigati substiterunt. Ibì cæteris corpora curantibus, quidam seniorum prostratus DOMINO supplicabat, vt illius exoptabilis loci, quem ipse cum socijs penitùs ignoraret, aliquod mererentur indicium. Vix orationis verba finierat, cùm puer gregem ouium sequens, nomine beati Maximini iuratiuè assumpto, ouem, si quò ipse nollet, accederet, ictu repellendam minatus est. Hic senior stupefactus, vbinàm,

S. Martinus Treuiros inuisit.

Obitus S. Maximini.

Paulinus eius successor.

quem

Universidad de Deusto
Biblioteca

quem nominâſſet, Maximinus requieſceret, percontatur. Atquì puer viciſsìm quiſnam eſſet, qui tam clari viri memoriã neſciret, admirando perquirens, poſtquã reſciuit aliũdè aduentantes, eos ad locum deſideratũ vſq; perduxit. Ità illi laudantes Deũ beatumq; Maximinũ, etiam angelica reuelatiõe certiores effecti ſunt, illic, vbì monſtratũ fuerat, inueniendũ quod quærerent. Verùm cuſtos eccleſiæ ſuſpicatus id, quod euenit, vt eadem eccleſia excederent, qui aduenerant, & euentum rei celauerãt, imperauit. Mox celeberrima fama rem diſſipante, immanis excitata manus Aquitanorum, Treuiros moliebatur loco arcere: potuiſſetq; cõmitti facinus peſſimũ, ni Treuiri Chriſtianitatis fraternitatem opponentes, orandi tantùm ſtudio ſe conueniſſe firmâſſent. Aquitani Treuiros ſuî timore perculſos arbitrantes, hinc remiſſi lætitiã, vino indulgent, & quod erat conſequens, ſomno grauiori ſoluuntur.

Treuirenſes ex Aquitania abſportãt reliquias S. Maximini.

Intereà beato Lubentio, cuius eſt mentio ſuperiùs facta, imperat angelus, vt claue eccleſiæ ad caput cuſtodis accipiat, & abſq; ſtrepitu eccleſiam introgreſſus, exoptatũ theſaurum abſportet. Ille cœtu aliorum preſbyterorum adiuncto, ſumma cum properatione páret, ac proſpero comitante ſucceſſu, clauis vndè ſumpta fuerat, cirò refertur, & cæteruis expectantibus quod tantoperè cupiebãt, infertur. Treuiris abitum maturantibus, Aquitani primò eos metu diſceſſiſſe dictitant. At vbì rei veritatem comperiunt, coacto exercitu, recedentes triduo inſequuntur. Cumq; intrà mutuũ conſpectũ vterq; populus conſtitiſſet, Aquitani crebris coruſcationibus tonitruiſq; atq; frequenti emiſſione fulminum, quorum nihil Treuiros contingebat, repulſi, nõ ſine rubore ad propria redière. Treuiris cœptum iter carpentibus, cæcus quidã ſpe recuperandi viſũs deduci ſe flagitabat ad feretrum. Cuius vt eum vmbra tetigit, mox caligo inolitæ cæcitatis abſceſſit. Ità vnius incolumitate, gaudium multi ceperunt.

Cæcus videt.

Cumq; Moſomagũ caſtellũ peruenìſſent, paralyticus quidam beato Maximino ſalutandus offertur. Nec irrita vota fuêre fidelium. nanq; vt ſine dilatione optatæ reddiretur ſanitati, ſpecioſiſſimũ ſpectaculũ intuẽtibus præbuit. Vtq; gratiã referre videretur eius loci habitatores, eccleſiam Deo ſub honore beati Maximini, vbì eius ſacræ reliquiæ fuerant poſitæ, condiderunt. Euiouiũ vocatur caſtellũ, ad ditionem iam pertinens Treuirorũ. Hoc ingreſſis * exequiarũ baiulis, quædã fœmina maligno ſpiritu obſeſſa, querebatur, quid ità Treuirorum populus beatũ illuc Maximinũ deportâſſet, cùm ei poſſent ſufficere ſancti Dei Eucharius, Valerius, & Maternus, necnõ Agritius, quos dæmones vt violẽtos paterentur tortores. Nec diù reterrimus hoſtis miſeræ infelicitate lætatus eſt. Siquidem poſt prẽmiſſas voces, meritis beati Maximini exire compulſus, ludibrij ſui poteſtate priuatus eſt. Indè ad caſtellum quod * Barlonis dicitur, ſancti perlatis reliquijs, duo accedentes leproſi,, iam quantũ valeret Maximinus, felici fama edocti, eius implorauêre credula mẽte ſuffragium. Nec ſpes eos ſua fefellit. Deniq; mox diuinam experti medicinam, adepti ſunt integram ſoſpitatem. Tot ac tantis diuinis celebratis miraculis, Treuirorum quondàm pontifex Maximinus, tunc autem apud Deum certiſſimus iam patronus, vrbi, quam olìm egregiè rexerat, propinquabat. Iam verò vix credibile fuerit, quanta tũc ad eum multitudo confluxerit. Obuiã præſuli tota ſe ciuitas effudit. ruſticorũ ex agris frequẽs turba conuénit: multi quoq; ex vicinis vrbibus occurrerunt. Cõpulerat hæc agmina in vnum veneratio Maximini, quæ Paulinus totius ſignifer pietatis ſua gloriosa decorabat pſentia. Crebabatur precioſi odores, cereorũ copia reſplendebat, diſtinctæ ſacrorũ acies ordinẽ, feſtiua cãtica perſonabãt. Ità exceptũ deductumq; ſacratiſſimũ Maximinum inſignis confeſſor Paulinus in eccleſia beatiſſimi Iohãnis euãgeliſtæ magnificè ſepulturæ tradidit. Huc poſteà cæcus quidã à natiuitate, ex territorio Beneuentano deductus. Creton vocabulo, monitũ ſe à principe apoſtolorũ Petro, dũ Romę ſpe recuperãdi lumẽ nis moraretur apud eius memoriã, fatebatur, vt Belgicã Galliam peteret, vbì ſanctus requieſceret Maximinus, quòd illius meritis poſsẽt ei optatę ſanitatis gaudia puenire. Qui pergẽs, venit ad locũ: & dum cuſtodi narrâſſet eccleſiæ, nomine Goſberto, ad ſepulcri penetralia intromiſſus eſt: vbì ſe confeſtìm lucis cõmercium reperiſſe miratus eſt. Poterat beatiſſimus Petrus cęco ſumma facilitate, quod petebatur, præſtare: verùm gloriã miraculi transferre ad Maximinũ mâluit, vt meritorum eius euidentes cunctis panderet qualitatem.

Vide priſcorũ chriſtianorum erga ſanctos deuotionem.

Cæcus à natiuitate, recipit lumẽ.

Præterea in crypta, vbì oſſa venerandi pontificis condita fuerant, interiectu temporis aqua ad latitudinem vnius cubiti excreuit: dictuq; mirabile, ità ſepulcrũ omne ſuo ambitu cinxit, vt tamen ab eius crepidine abſiſtens, non paruum intuentibus ſtuporem inijceret.

Translatio reliquiarũ S. Maximini.

Igitur venerabiles epiſcopi, Hildulphus, Clemens atq; Goſbertus, conuenientes in vnũ, & quod euenerat, diligẽter examinãtes, transferenda beati viri oſſa ex memorata crypta, & in loco, vbì nunc ſunt ſita, iudicauêre ponenda. Quod quoniam ex diuina voluntate decreuerant, procedens exitus indicauit.

His, vt opinor, non inconuenienter adijcitur, quòd quędam fœmina, Franca natione, domiq; nobilis, Rodora vocabulo, cui tibiam atq; pedem humor noxius arefecerat, ad memoriã beati viri acceſſit, ibiq; preces magna cum obſtinatione continuãs, ità vt à ſuis ad deſperationem obtinendę ſanitatis impulſa, vt indè recederet, moneretur, diù deſperatam ſanitatem, ſtupentibus cunctis, recuperauit.

S. Maximinus per viſũ iubet Carolũ priacipẽ ire ad reliquias ſuas.

Iam verò illud quod eſt mirabile, quod Carolo principi obtulit? Nanq; is, cùm lõga febrium vexaretur moleſtia, & cibi potusq; faſtidio, vitæ periculum incurriſſet, ei beatus Maximinus capienti ſomnum apparuit, vtque ſe ad ſuam abeũtem ſequeretur memoriam, demonſtrauit. Expergefactus Carolus ſatellitem, qui ſibi fortè aſſidebat, percontatur, ſi videret beatum Maximinum, qui ſecum paulò antè contuliſſet ſermonem. Illo verò negante: Modò, inquit, foràs egreditur, atq; imperauit, vt ſe continuò ſequerer, apud eius tumulum ſalutis compos futurus. Ità illò lectica deportatũ, & in ſoporem reſolutum, ſanctus Maximinus iterùm alloquitur, ſeq; pro illo Domini poſtulâſſe clementiam oſtendit: illum verò, nè ſe vltrà dedat vitijs, admonet. Mox igitur, vt euigilauit, Carolus exurrexit, & pro votis promiſſis in ſacrarium ſeceſſit, ſibiq; offerendos cibos popoſcit, qui triginta diebus proximis, ſumendorum alimentorum ſibi poſſibilitate ſublata, vix vitam ſolius aquæ hauſtu retinuerit. Eſcis itaque ſumptis, amiſſas redire vires perſenſit: huiusq; non immemor beneficij, cœnobium ſancti Maximini prædijs auxit: quorum vnum * Patrioſala, aliud Vuitmaris eccleſia, tertium Cõmiciacus vocatur. Sancto autem Petro Andaclanam obtulit villam.

Carolus Prædia largitur monaſterio.

Apud ſæpèdictam memoriam etiam duæ fœminæ, quarum altera Vueltrudis, altera dicebatur Elithildis, olim manuum atq; pedum debilitate inutiles, interuẽtu gloriosiſſimi confeſſoris, communia receperunt officia.

Vir quidã oriundus * Friſo, cui nomen Ibbo fuit, ſe ſuamq; ſubſtantiã beato Maximino donauit. Quo facto, cùm fratrũ vtilitatibus deſũdaret, neceſsè fuit, vt negociã di gratia, tranſmarinam peteret regionem. Ità claſſi ſex nauium ſociatus, ingreſſus eſt mare. In altum autem cùm proceſſiſſent, tẽpeſtas repentè oborta, eaſdem ſex naues quaſſauit, ac vndæ tumentes protinùs ſolutas inuoluerunt. Hoc Ibbo deprẽhenſus neceſſitatis articulo, nautas hortatus eſt, vt ſecum ſancti Maximini ſuffragiũ implorarent. Quibus, vt par erat, id ſubmiſsè agentibus, Ibbo virũ inſtàr ſolis ſplendentem, & ſupra mare nõ infuſis pedibus ambulantem, ſubitò adſpexit. Qui fidutiam cõfidenti reſumere iuſſo, cum formidine vocem pepulit, tum etiã ſua prẽſentia tranquillitatẽ reduxit. Sic facti reduces, authore tam manifeſtæ ſalutis Deo ſanctoq; Maximino laudes cum ſumma exultatione fuderunt. Maxima ſunt hæc, & Deo, qui per ſeruos ſuos operatur, digna miracula, atq; celebri præconio ad poſteros tranſmittenda. Verùm illud ſcrupuloſiùs eſt conſiderandum, quòd præter tantam vbertatẽ virtutum, perindè quaſi ſpeciali gratia, fugandorũ dæmonum poteſtas beato Maximino permiſſa eſt: quod ex conſequẽntibus facilè apparebit. Dixerint hinc meliùs alij, quos vitæ ſyncęritas cælestiũ fecit conſcios arcanorũ: cætetùm mẽę tenuitati videtur, hunc virum ea cauſa illud priuilegiũ meruiſſe, quòd dũ cõmunem ageret vitã, ab his præcipuè fuerit vitijs alienus, quibus apoſtatæ ſpiritus elegerũt incõuertibiliter mancipari, ſuperbia videlicet & inuidia: æquumq; viſum fuiſſe diuino cõſilio, vt qui ſuperbiam humilitate deiecerit, inuidiamq; charitate contriuerit, dominiũ poſſideat illorũ, qui ſuo deprauati arbitrio, ad memoratas virtutes nunquã adſpirare conſentiant.

Eius poteſtas in dæmones.

Sedatur maris tẽpeſtas, apparẽte S. Maximino.

*Freſco.

Itaq; rex Pipinus, magni Caroli genitor, quendã ſuũ clericũ, qui Brũco vocabatur, impuris obſeſsũ ſpiritibus, per Hellariũ Archidiaconũ ad tumulũ beati Maximini deſtinauit. Is per diuerſas reliquorũ ſanctorũ fuerat circũductus memorias, nec illa horribili paſſione meruerat liberari. Porrò vt beati viri limina tetigit, illicò purgatus, Dei circa ſe clementiã glorificare, & ſancti Maximini potentiã cœpit prædicare.

Idem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Idem Pipinus denuò Ericum, genere Alemannum, eadem passione laborantem, qua suprà, direxit. Quem cùm catena vinxissent, eamq; perfacilè alienis viribus confregisset, vix arte cohibitum, clarissimo cõfessori obtulerunt curandum. Ità diù fratribus pro miseri ereptione certantibus, quadam die, cùm rem diuinam agerent, ille confracta catena, prorupit se ad tumulum sacri antistitis, &, Non videtis, inquiens, aduersarios, qui me sibi vendicauerant, vt in fugam versos beatus Maximinus persequitur? Hic ei finis processit insaniæ.

Dæmoniacus liberat.

Eiusdem Pipini regis ex filia nepos, nomine Cunibertus, atrociter à dæmone vexatus, multis antè locis circumitis, vltimò ad sanctum virum perductus, tandèm ab ea peste purgatus est.

Et vt à singulis ad turbam liberatorum transeamus, quondàm ad festiuitatem beati pontificis (siquidem tunc maiorem depromit potentiam) triginta septem homines oppressi à dæmonibus, confluxêre: qui omnes eodem die curati sunt. Ex eodem numero fœminam illam fuisse accepimus, quæ ferebatur quadraginta septem annis polluto subiecta spiritui. Hac tandẽ tã diutina exclusus possessione, ipse vero crudus igni, simulatũ oculis adstantium obiecit incendium, ità vt putaretur tota domus conflagrare: ac digno se odore, hoc est, sulphureo, remplum respersit. Tam speciosa suæ præsentiæ meritique monimenta præclarus ille angelus dereliquit. Sequenti anno eadem solennitate viginti & duo mundati sunt: porrò tertio anno tredecim à sancti viri cœnobio salutis gaudia retulerunt.

His, vt arbitror, legere volentes satìs superque instruximus, quàm efficax in sacratissimo viro pellendi spiritus perditos sit gratia, & emineat semper potentia. Cæterùm si velimus & hac & multiplici aliarum virtutum specie quotiès floruerit vsque ad hunc annum, quo scribimus, hoc est, ab incarnatione Domini octingẽtesimũ tricesimumnonum, stylì officio designare, nec modum libri tenebimus, & eruditò lectori minùs erimus grati, dum similia frequenter narrabimus. In fine igitur nostri opusculi, in commune beati Maximini clementiã flagitemus, vt qui subindè ab aliis infirmitates depulit corporũ, multo magis liberare nos dignetur à languoribus animarum: ostendens etiã in hac parte, quantùm præualeat: quô nunc peccatoru veniam consecuti, quandoquè illius gloriam conspicere, gaudentes etiam propria sorte, mereamur, Amen.

DE SANCTIS MARTYRIBVS CANTO, CANTIANO ET CANTIANILLA SERMO, QVI INTER *Ambrosianos est 75. Videtur autem potiùs esse Maximi Taurinen. episcopi.*

Maij 31.

HOdiè beatissimorũ Canti, Cantiani & Cantianillæ natalis est. Quàm benè & iucundè tres martyres vno penè vocabulo nuncupãtur? Nec mirum, si similes sunt nomine, qui sunt similes passione: si vna est illis apud homines appellatio, quibus apud Deum vna est vocatio. Vnitèr enim vocati sunt à Domiuo, non interpositro tempore aliter & aliter passi: sed omnes eodem ictu pariter martyrium pertulerunt. Quod quidem illis parentiua quadam à Christo affectione concessum est, vt congruerent meritis, qui vocabulis concordabant: & qui erant consanguinitate fratres, fierent etiam sanctitate germani? & quorum membra vnius corporis substantia vegetabat, eorum animas eiusdem fidei confessio coronaret. Refert aurem de beatis supradictis historia, quòd tempore passionis, cùm eos persecutor inquireret, assenso vehiculo, iunctis mulabus, eos secedere voluisse: & cùm nõ longè ab vrbis mœnibus iter agerent, vnum animal de subiunctis subitò corruisse, atq; ità illos à persecutoribus comprehensos, tentos ad pœnam. Quod factum quàm gloriosum sit & à diuinitate dispositum, debemus aduertere. Semper enim Deus quos elegit, hos victores subuectione sublimi in aulam regni cælestis inducit. Nam sicut Elias curru appliciro quasi assendit ad cælum, ità & isti vehiculo admoto ad martyrium peruenerunt: & quadrigalie- ut illum euexit ad requiem, ità hos portauit ad gloriam. Et quanuis illa ignea quadriga fuerit, hæc tamen inferior non habenda est: quia illa vnum gestauit Prophetã, hæc

Sancti martyres comprehenduntur.

4. Reg. 2.

hæc tres martyres sustentauit. Sed dicit aliquis: Glorioſius est gestari quadriga ignea quàm terrena. Nec hoc planè defuit sanctis viris. Nam sicut Eliam ignea quadriga portabat: ità & martyres fides ignea iam ferebat. Ferebat, inquam, illos CHRISTVS. qui lumen est, qui ignis est, de quo scriptum est: Dominus noster ignis consumens est. Ergò cùm beatos, de quibus loquimur, persecutor vrgeret, vehiculum conscenderunt. Qua causa? vt fugerent? Absit: non vt fugerent, sed vt ad martyrium citiùs peruenirent: non vt latitarent, sed vt Christianos se cunctis transeuntibus manifestiùs approbarent. Cæterùm occultiùs inter plures in ciuitate latêre potuerant, tutiùs per diuersa singuli fugæ præsidium commendare. At verò vbi quis congregatione habita, stratis vehiculis, apparatu disposito per aggerem publicum egreditur, illic non fuga dicenda est, sed profectus est. Sancti enim viri hoc facto velut in triumphali curru positi, contestabantur, dicentes: Eccè persecutor, eccè proficiscimur, eccè præcedimus: quid resides? quid moraris? Subsequere nostra vestigia. Nolumus enim videri inuiti ducti ad pœnam, qui præcedere nos profitemur ad gloriam.

Deut. 4. Heb. 12.

S. PETRONILLAE HISTORIAM QVAERE SVPRA XII. *Maij in Martyrio SS. Nerei & Achillei &c.*

FINIS MENSIS MAII.

Superiùs in fine paginæ 206. post vltimam lineam addantur hæc:

quod eis in via euenerat. Quicunque autem audîêrunt, Deum laudabãt, qui ijs, qui se sunt digni, præbet talia.

Honorificè ergò è naui tollẽtes reliquias, introduxerunt in ecclesiã. Ibiq; mansit tres

Oratus sit lector sedulus, monitiunculam præcedentem boni vt consulat. nam turbatis eo tempore, quo supradicta pagina, in qua error is accidit, excuderetur, mutatisque præter spem operis typographicis, lineolę quatuor illę, quarum hic restitutio innuitur, tumultuariò exemptę, atque per occupationes seriùs, quàm vt suo potuerint commodè loco inseri, animaduersę, deinprouisò interciderunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IVNIVS.

CERTAMEN SANCTORVM MARTYRVM PAMPHILI, VALENTIS, PAVLI, SELEVCI, PORphyrij, Theoduli, Iuliani, et sociorum. ex Simeone Metaphraste, quem illud ex Eusebio Cæsariensi descripsisse satis appáret.

1. Iunij.

TEmpus inuitat ad omnibus enarrandum magnũ & gloriosum spectaculum Pamphili & sociorum, virorum admirabilium, cum eo consummatorũ, & qui ostenderunt multiplicia certamina pietatis. Atq; cùm plurimi quidẽ in nobis cognita persecutione se fortiter gesserint, eorum, de quibus agimus, rarissimum certamen, quod nos cognouimus, conscripsimus: quod in se simul omne genus ætatis & corporis & animi vitæq; diuersorum studiorum est complexum, varijsq; tormentorum generibus, & diuersis in perfecto martyrio fuit coronis exornatum. Licebat enim videre quosdam adolescentes & pueros, atque adeò planè infantes ex ijs, qui erant cum ipsis: alios autem pubescẽtes, (cum quibus erat etiam Porphyrius) corpore simul vigentes & prudentia: nempè mihi charissimum Iamnitem Paulum, Seleucumq; & Iulianum, qui ambo orti erãt ex terra Cappadocũ. Erant autem inter eos sacris quoq; canîs & profunda ornati senectute, Valens quidam, Diaconus ecclesiæ Hierosolymitanæ, & cui verum nomen obtigerat, Theodulus. Atque hæc quidem fuit in eis ætatum varietas. Animis autem inter se differebant: nam alij quidem erant rudiores, vt potè pueri, & quibus erat ingenium adhuc tenerius ac simplicius: alij verò seueri & morum grauitate præditi. Erant autem inter eos quoq; nonnulli disciplinarum sacrarũ non ignari. Aderat verò omnibus congenita insignis & admirabilis animi fortitudo. Velutì autem quoddam in die resplendens luminare in astris fulgentibus, in medio eorum emicabat meus dominus. non est enim fas mihi aliter appellare diuinum & planè beatissimum Pamphilum. Is enim & eruditionem, quæ habetur apud Græcos in admiratione, non modicè attigerat, & in diuinorum dogmatum & diuinitùs inspiratarum scripturarum eruditione, si quid audacius, sed verum, dicendum est, ità erat exercitatus, vt nullus æquè ex ijs, qui erant suo tempore. Quod autem erat his longè maius & præstantius, habebat donum, nempè domi natam, vel potiùs ei à Deo datam intelligentiam & sapiẽtiam. Et quòd ad animum quidem attinet, omnes ità se habebant.

θεόδουλος. Dei seruus.

Pãphali'eruditio & sapientia.

Vitæ autem conditionis & conuersationis erat inter eos plurima differentia: cùm Pamphilus quidem duceret genus secundùm carnem ex ijs, qui erant honesto loco nati, fuisset autẽ insignis in repub. gerẽdis in patria sua. Seleucus verò fuisset insigniter ornatus militiæ dignitatibus: alij autem nati essent ex mediocri & cõmuni loco. Non erat autem eorum chorus nec extra seruilem quidem conditionem. Nam & ex Præsidis domo in eorum numerũ relatus fuerat Porphyrius: qui specie quidẽ erat Pamphili famulus: is autẽ ipsum affectione habebat loco fratris, vel germani potiùs filij. vt qui nihil omitteret, quo minùs in omnibus imitaretur Dominũ. Quid aliud? Si quis dixerit in summa, eos Ecclesiastici cœtûs typum esse complexos, is non procùl abfuerit à veritate: cùm inter eos presbyterio quidem dignatus esset Pamphilus, Valens verò Diaconatu, & alij sortiti essent locum eorum, qui è multitudine cõfluerunt legere, & confessionibus per fortissimam flagrorum tolerantiam diù antè in martyrio præclarissimè se gessisset Seleucus, & militaris dignitatis amissionem fortiter accepisset: & reliqui deindè per catechumenos & fideles, reliquam implerent similitudinem innumerabilis Ecclesiæ, vt in parua imagine. Sic adspexi admirabilem tam multorum & talium Martyrum electionem: qui etsi non essent multi numero, nullus tamen aberat ex ijs ordinibus, qui inueniuntur inter homines.

Pãphili genus & functio.

Porphyrius

Quo-

Quomodò autem lyra, quæ multas habet chordas, & ex chordis constat dissimilibus, acutis & grauibus, remissisq; & intensis & medijs, arte musica concinnè adaptatis omnibus: eodem modo etiam in his, adolescentes simul & senes, serui simul & liberi, eruditi & rudes, obscuri generis homines, vt multis videbatur, & gloria insignes: fideles simul cum catechumenis, & Diaconi simul cum presbyteris. Qui omnes tanquàm à sapientissimo musico, nempè Dei verbo vnigenito, variè pulsati, & quæ erat in ipsis potentiæ, vnusquisq; per tormentorum tolerantiã, hoc est, confessionẽ ostendentes virtutẽ, & clarissimos numerosos; & cõcinnos sonos edentes in iudicijs, vno & eodem fine inprimìs piam & longè sapientissimã, per martyrij consummationem, Deo vniuersorum impleuerunt melodiam.

Operæprecium autem est admirari virorum quoq; numerũ, qui significat propheticam quãdam & Apostolicam gratiã. Contigit enim omnes esse duodecim, quo numero Patriarchas & Prophetas & Apostolos fuisse accepimus. Non est autẽ prætermittenda vniuscuiusq; singulatim laboriosa fortitudo, laterum lacerationes, & cum pilis caprinis laceratarũ corporis partiũ attritiones, & flagella immedicabilia, multiplicia; & varia tormenta, grauesq; & toleratu difficiles cruciatus, quos iubente Iudice, manibus & pedibus infligentes satellites, vi cogebant Martyres aliquid facere eorum, quæ erant prohibita. Quid opùs est dicere memoriæ perpetuò mandãdas voces virorum diuinorum, quibus, labores nihil curantes, læto & alacri vultu respõdebant Iudicis interrogationibus, in ipsis tormentis ridentes viriliter, & bonis moribus ludificantes eius percontationes? Cùm enim rogãsset, vndenàm essent, mittentes dicere, quam in terris habebant ciuitatem, ostendebãt eam, quæ verè est eorum patria, dicentes se esse ex Hierusalem. Indicabant verò eadem sententia Dei quoq; cœlestem, ad quam tendebant, ciuitatem: & alia, quæ sunt eiusmodi, ignota quidem & quæ non possunt perspici ab ijs, qui sacras literas non gustârunt, eis autem solis & qui à fide diuina sunt incitati, aperta, adducebant. Propter quæ Iudex indignatus & valdè animo cruciatus, & planè quid ageret dubius, varia, nè vinceretur, in eos machinabatur. Deindè cùm à spe cecidisset, concessit vnicuiq; auferre præmia victoriæ. Erat autem varius modus eorum mortis, cùm duo quidem, qui erant inter eos catechumeni, cõsummati sint baptismo ignis: alius verò fuerit traditus figurę salutaris passionis: qui autem erat mihi charus, fuerit diuersis brauijs redimítus.

Martyres hi omnes duodecim.

Constantia corũ in tormentis.

Atq; hæc quidem dixerit quispiã, horum magìs vniuersam faciens mẽtionem. Singulatim autẽ vnumquenq; persequens, meritò beatũ pronunciârit eum, qui in choro primum locũ obtinet. Is autẽ erat Pamphilus, vir reuerà pius, & omniũ, vt semèl dicam, amicus & familiaris, re ipsa nomen sibi impositum verum esse ostendens, Cæsareensium ecclesiæ ornamentũ. Nam presbyterorũ quoq; cathedram, cùm esset presbyter, honestabat, vt qui simul ornaret ministeriũ, & ex eo ornaretur. Quinetiã alijs quoq; erat diuinus, & diuinę particeps inspirationis: quoniam tota sua vita fuit maximè insignis virtute, multùm quidem iubens valere delicias & copiam diuitiarũ, cùm se rorum dedicâsset Dei verbo, renuncians quidem ijs, quæ ad ipsum redibant à maioribus, nudis, mancis & pauperibus omnia distribuit: ipse autem degit in vita, quę nihil possidebat, per valentissimã exercitationẽ, diuinam persequens philosophiam. Atq; ortus quidem erat ex Berytensiũ ciuitate, vbì in prima ætate educatus fuerat in ijs, qui illic erant, ludis literarijs, Postquàm autẽ eius prouidentia ad virilem peruenisset ætatem, transijt ab his ad sacrarum literarũ scientiam. Assumpsit verò mores diuinæ & propheticæ vitæ, & ipse se verum Dei martyrem exhibuit etiam ante vltimum vitæ finem. Sed talis quidem erat Pamphilus.

Pãphili encomion.

Patria eius.

Secundus autem post ipsum, accessit Valens ad certamen, qui senili & quæ decet Sacerdotẽ, erat ornatus canitie, ipsoq; assPectu venerãdus & sacrosãctus senex: quin etiam diuinarum scripturarũ sciens, vt si quis alius, eas quidem certè ità erat complexus memoria, vt à lectione nihil discreparent, quæ memoriæ mandatę ab eo conseruabantur sacrosanctorũ discipulorum promissiones. Erat autem Diaconus, etsi esset huiusmodi, ecclesiæ Elensium.

Valẽs martyr.

Tertius in eorum numerum relatus erat Paulus, qui vir acerrimus & spiritu feruẽs, agnoscebatur ex ciuitate Iamnitarum: qui etiam in martyrio per cauterij tolerantiã susceperat certamẽ confessionis. His in carcere duobus annis contritis, martyrij oc-

Paulus Iamnites.

Universidad de Deusto
Biblioteca

casio fuit Aegyptiorum aduentus, qui etiam cum eis fuêre consummati. Ij autẽ cùm vel sic valdè afflicti, in metallis vsq; ad loca peruenissent, domum reuertebantur. Qui cùm in ingressu portę Cęsareensium interrogati essent à custodibus, quinam essent & vndè venirent, & nihil veri celâssent: dixissent autem se esse Christianos: perindè ac malefici in ipso furto deprehensi, vincti sunt & comprehensi: erant verò quinque numero. Ad præsidem autem adducti, & coram eo liberè locuti, in vincula quidẽ statim conijciuntur: die autem sequẽti, qui erat sextus decimus mensis Peritij, more verò Romano quartus decimus Calend Martij, hos ipsos cum Pamphilo & socijs adducunt ad Firmilianum. Ille autem Aegyptiorum solùm periculum fecit ante tormenta, omni ratione eos exercens. Atq; eorum quidẽ principem cùm adduxisset in medium, rogauit quisnam esset & vndè. Qui cùm pro proprio nomine quoddam prophetici cum audijsset, (hoc autem fiebat ante alia) vt qui pro patrijs eis impositis idolicis nominibus, sibi prophetica nomina imposuissent, vt qui Eliam & Hieremiã, Esaiam, Samuelem & Danielem ipsi seipsos nominarent, & qui est in occulto Iudæum & germanũ Israëlitam, non solùm factis, sed etiã vocibus propriè enunciatis indicarẽt.

Martyres quinque Aegyptij.

Nota respõsum martyris, Gal. 4. Heb. 12.

Cùm tale ergò nomen Iudex audijsset à Martyre, vim autem nominis non attendisset, secundò rogauit, quænam esset eius patria. Ille verò cælestem Hierusalem dixit esse suam patriam, illam intelligens, de qua dictum est à Paulo: Quæ sursùm est Ierusalem, est libera, quæ est mater nostra. &, Accessistis ad montem Sion & ciuitatẽ Dei viuentis, Hierusalem cælestem. Et hic quidem hanc cogitabat: ille autem humì suam abijciens cogitationem, quænam hæc esset, & vbì terrarum sita esset, accuratè perscrutabatur, atq; adeò ei etiam inferebat tormẽta, vt verum fateretur. Hic verò dum torqueretur, se verum dixisse affirmabat. Deindè eo hæc rursùs & sæpè scisciante, quænam esset & vbì sita esset dicta ciuitas Hierusalem, solùm dicebat eam esse patriã Christianorum: nullos enim alios præter eos esse eius participes. sitam autem esse ad Orientem & ad ipsam lucem & solem. Atq; hic quidem rursùs per hæc mẽte sua philosophabatur, nihil sentiens eos, qui circũcircà ipsum tormentis afficiebant. Tanquã autem carnis expers & incorporeus, nihil videbatur pati molestum. Iudex verò animi dubius, odio cruciabatur, & existimans Christianos hanc sibi ciuitatem, quæ infesta Romanis, constituisse, valdè vrgebat tormentis, & curiosè scrutabatur eam, quæ dicta fuerat, ciuitatem, & quæ est in Oriente, inquirebat regionem. Cùm autem adolescentem diù cæsum flagellis, videret non posse dimoueri ab ijs, quæ priùs dixerat, statuit in eum ferre sententiam capitis. Et in eum quidem res hoc modo processit: reliquos autem Aegyptios cùm simili palæstra exercuisset, similem quoq; in eos fert sententiã. Deindè cùm ab his trãsijsset ad Pamphilum, accepit quòd ij iam priùs essent plurima experti tormenta. Absurdum autem esse arbitratus, eosdem ijsdẽ rursùs afficere tormentis, & frustrà laborare, hoc solùm est percontatus, an nunc saltem obedirent. Cùm verò ab vnoquoq; eorum audijsset vltimam vocem martyrij, in eos similiter fert sententiam capitis.

Adolescentis fortitudo.

Pãphili cædes &c.

Nondùm autem dictum vniuersum absoluerat, & alicundè exclamat quidam adolescens ex familia Pamphili: & ex media turba accedẽs in medium eorum, qui circumsidebant, iudicium, alta voce corpora eorum petijt sepulturæ. Is autem erat beatus Porphyrius, Pamphili germanum pecus, nondùm totos octodecim annos natus, rectè scribendi scientiæ peritus, modestia verò morum has laudes celans, vt qui à tali viro fuisset institutus. Is postquàm aduersùs dominum latam cognouit sententiam exclamauit ex media multitudine: Corpora, rogo, vt humì mandentur. Ille autẽ non homo, sed fera, & quauis fera agrestior, neq; honestam & rationi consentaneam admittens petitionem, neq; iuuenili ætati dans veniam, cùm hoc solùm intellexisset, eum fateri se esse Christianũ, iubet tortoribus, vt totis viribus in eum vterẽtur. Cùm verò eo iubente, sacrificare recusâsset vir admirãdus, non vtiq; tãquàm carnes hominis, sed tanquàm lapides & ligna, aut aliquid aliud inanimum, vsq; ad ipsa ossa & intima viscera iubet eum torquere & corpus eius cædere. Cùm autem hoc diù fieret, agnouit se hoc frustrà aggredi, cùm propemodùm mutum & inanimum effectũ esset corpus generoso Martyri. Perseuerans verò Iudex in sæuitia & inhumanitate, iubet latera tormentis excogitata, pilorum textis ampliùs atteri. Deindè cùm sic eum cepisset satietas, & furore esset exatiatus, pronũciat sententiam, vt tradatur lẽto & molli igni. Atque

Porphyrius adolescens insignis.

Immanissimè torquetur.

Atque hic quidem, cùm ante Pamphili consummationem postremus accessisset ad certamen, prior & corpore excessit ad Dominum.

Licebat autem videre Porphyrium non secùs affectum, quàm victorem in sacris certaminibus, qui in omnibus pugnis euaserat superior, corpore puluerulẽtum, vultu lætum, audenter & exultando ad mortem progredientem, re vera plenum diuino spiritu. Philosophico autem habitu, suo indumento amictus instàr superhumeralis, sursùm adspiciẽs, & omnia humana despiciens, sicut vitam mortalem, quieto animo accedit ad rogum, cùm iam flamma ei appropinquaret, & tanquã nihil ei adesset molestũ, sana mẽte & nulla affecta perturbatione, de rebus suis mãdauit suis necessarijs, adhuc vultum & vniuersum corpus lætum conseruans & immutatum. Postquàm autem notos suos satis allocutus, eos valere iussit, iam decæterò contendebat ad Dominum. Cùm verò rogus satis longo spatio disiunctus, circa eum esset accensus, hinc & illinc ore flammam arripiebat, ipse seipsum incitãs ad iter propositum. Hoc autem faciebat, nihil aliud quàm Iesum inuocans. Tale est certamen Porphyrij. Cùm eius autem consummationis Pamphilo nuncius fuisset Seleucus, dignus habetur, cui sors eadem cum eis obtingeret.

Præclarissimũ virtutis exemplum.

Seleucus cõprehenditur.

Eius encomion.

Cùm primùm itaq; renunciâsset Pamphilo exitum Porphyrij, & vno osculo salutâsset Martyres, comprehendunt eum milites, & ducunt ad præsidem. Ille autem perindè ac vrgens, vt ipse abiret simul cum prioribus, iubet eum affici supplicio capitis. Is erat ex regione Capadocum. cùm autem militiæ se præclarè gessisset, ad nõ paruos gradus dignitatum peruenerat in Romano exercitu. Quinetiam statura, viribusq; & magnitudine corporis, reliquos omnes longè superabat: ipso quoquè adspectu erat omnibus suspiciendus, & tota forma corporis planè admirabilis, tam propter magnitudinem, quàm propter pulchritudinem. Atq; in principio quidem persecutionis, per flagellorum perpessionem clarus extitit in certaminibus confessionis. Postquàm autem fuit liberatus à militia, seipsum constituens æmulatorem eorum, qui se exercent in pietate, efficitur Christi germanus miles. orphanorum desertorum, & viduarum quæ carebant præsidio, eorumq;, qui paupertate opprimebãtur & imbecillitate, tanquàm episcopus quispiam & procurator, curam gerens, & instàr diligentis & solicitis patris, omnium, qui abiecti erant, labores recreans & afflictiones. Quamobrem merito Deo his magis lętante, quàm quę per fumũ & sanguinẽ fiunt, sacrificijs, dignus fuit habitus consummatione, quæ fit per martyrium. Hic decimus athleta cum ijs, qui dicti sunt, consummatus fuit vno & eodem die: in quo, vt est consentaneum, maxima Pamphili martyrio porta cælorum aperta, facilis & expeditus ei fuit aditus regni cælorum.

Theodulus senex eximius.

Eusebius proauũ dicit.

Crucifigitur

Seleuci instităt vestigijs Theodulus quidam, venerãdus & pius senex, qui primum honoris locum obtinuerat inter seruos Præsidis, & morum & ætatis gratia, & quòd *trium filiorum esset pater: & maximè propter beneuolentiam, quam cõseruabat in suos. Is autẽ, cùm similiter fecisset atquè Seleucus, & quẽdam ex martyribus salutâsset osculo, adducitur ad dominum. Quem cùm magis ad iram iritâsset quàm alij, salutaris passionis cruci traditus, subijt martyrium.

Iuliani prędicans virtus.

Cùm post hos vnus adhuc restaret, qui inter eos, qui dicti sunt, numerum impleret duodecimum, cum impleturus aderat Iulianus. Is cùm eaipsa hora redijsset ex peregrinatione, ne ingressus quidem ciuitatem, ità vt erat ex itinere, hoc audito profectus ad videndos martyres, postquàm adspexit sanctorum corpora humì iacentia, gaudio repletus, vnumquenq; amplectitur, omnes salutãs osculo. Eo autem hoc adhuc agẽte, cum comprehendunt lictores, & adducunt ad Præsidem. Impius verò suo institutо faciens consentanea, cum quoq; tradit lento igni. Sic itaq; Iulianus lætans & exultans, & magna voce Deo, qui tãtis bonis eum erat dignatus, agens gratias, assumptus fuit in choros Martyrum. Erat autem is quoquè genere quidem Cappadox, moribus plenus quidem pietate, plenus & fide, vir mitis & mansuetus, & alioquì vir bonus, & spirans bonum odorem sancti spiritũs. Tanta turba comitatus, dignata fuit consummatione martyrij cum beatissimo Pamphilo.

Cõburitur.

Et quatuor quidem dies & totidem noctes, iussu Firmiliani, sanctissima martyrum corpora exposita fuerunt bestijs carniuoris. Cùm autem Dei prouidẽtia nihil ad eos accessisset, non fera, non auis, non canis, non aliquid aliud, sed salua permansissent & integra,

Universidad de Deusto
Biblioteca

integra, iustum & conuenientem honorem consecuta, consuetæ mãdata sunt sepul-
turæ, reposita in pulchris templorum ædibus, & sacris tradita oratorijs ad perpetuã
Corpora sanctorum honoranda, memoriam, vt honorarentur à populo, ad gloriam Christi veri Dei nostri: Cui glo-
ria & potentia simul cum patre & sancto spiritu nunc & semper, & in secula seculo-
rum, Amen.

HACTENVS EX METAPHRASTE. POTEST AVTEM LECTOR EADEM EX IPSIVS EVSEBII EC-

*clesiastica historia cognoscere, putà libri 8. cap. 21. quemadmodùm est ab Io-
hanne Christophorsono cõuersa: quo in loco hæc etiam habentur. quæ Me-
taphrastes prætermisit de vltione diuina in Firmilianum, quæ iam sub-
iungimus vnà cum alijs paucis quibusdam, quæ libro eodem, cap.
17. habet Eusebius de Pamphilo martyre & Vrbano impio,
præfecto.*

In Firmilianum vltio cælestis.

AEterùm operęprecium est, inquit Eusebius, hoc loco commemorare, quo pacto tandèm, non idque longo tempore pòst, cælestis & diuina prouidẽtia eos impios magistratus cum ipsis tyrãnis vlta sit. Nam Firmilianus qui tam petulanter & contumeliosè in Christi martyres debacchatus fuisset, cum alijs eiusdem sceleris participibus extrema supplicia subiens, gladio finem vitæ fecit. Item ex capite 17. Inter quos (martyres) erat Pamphilus, omnium necessariorum meorũ mihi maximè desideratus, vir ex omnibus martyribus nostri temporis, propter cuiuscunq; generis virtutem facilè præstantissimus. Huius in dicendi facultate & philosophorum disciplinis Vrbanus primùm periculum fecit: deindè impulit ad sacrificandum. Quem vt penitùs renuentem, & minas pro nihilo putantem vidit, ad extremum bile & furore commotus, asperioribus tormentis illum cruciari mandat. Quarè immanissimus ille & maximè crudelis Præses, continua acutarum nouacularum incisione, martyris latera acerbè pungente, iam ferè satiatus, & tandèm pudore suffusus, in carcerem vbi reliqui confessores erant, concludi iussit. Verùm qualem mercedem Vrbanus ob tantam sæuitiam & crudelitatem, qua tantoperè in sanctos Dei & Christi martyres insultauit, ex iusta Dei vltione & vindicta post mortem habiturus esset, ex supplicijs, illi in hac vita inflictis, quæ erãt tanquàm futurorum procœmia, facilè licebat animaduertere. Nam non longo tempore post facinora, quæ in Pamphilum martyrem fecerat, conscierat, diuina vltio, dum adhuc præfecturam gerebat, eum exinopinato adorta est ad hunc modum: Qui iamdudùm in sublimi & excelso sedens solio, iudicia dabat, qui satellitio militari stipatus, qui vniuersæ Palæstinorum gentis Præfectus, qui conuictor tyranni, tanquàm ei intimus, qui eiusdem mensæ cum illo particeps erat, vindicta Dei, vna nocte non solùm fuit tantis dignitatis ornamentis orbatus, ignominiæ & dedecori coram illorum oculis, qui eum vt principẽ admirati fuissent, expositus, timidus & ignauus factus, adeò vt voces muliebres turpiter funderet, & abiecto animo vniuersæ genti, cui præfuerat, supplicaret: verùm etiam Maximino, de cuius gratia anteà insolens & superbus arrogãter se extulerat, (quippe eum egregiè præter cæteros ob facinora in nos crudeliter edita amplexabatur) duro & crudeli iudice vsus est, adeò vt post turpem ignominiam, quam pro sceleribus, quorum erat conuictus, subibat, sententia ab eo pronunciata morti addiceretur.

Inciduntur latera s. Pãphili.

Egregiè Deus punit Vrbanum Præsidem.

*Doleiensis conscripta. Stylum hincindè modicè elimauit F.
Laur. Surius, nihil mutata sententia.*

PRAEFATIO AVTHORIS AD POPPONEM Treuirorum Archiepiscopum.

DOmino sancto & venerabili Popponi Archiepiscopo, frater Euerwinus, Abbatis nomine indignus, deuotos vtriusq; hominis famulatus. Mones, immò iubes, sanctissime pater, vt inops ingenio, stultus eloquio, aliquid de vita & conuersatione ac obitu viri Dei Simeonis & de miraculis, quæ per eum Dominus operatur, edisseram, multisq; ad laudem & gloriam Iesu Christi desiderantibus scire, notũ faciam. Fateor, magnũ onus mihi infirmo imponis, maximè cùm toto corpore debilis, tremendum Dei iudicium pertimescam, si aliquid falsitatis confingam. Confisus igitur de Dei adiutorio, tuis iussionibus vt tremens obtemperabo, plano, breui & simplici sermone describens, quæ vel ipse ex ore eius audiui, vel à fidelibus viris ab ipso audita, siue de miraculis visa didici. Tui igitur examinis est iudicare, num istud tantillum opus iubeas in publicum venire, siue tuis scholasticis corrigendum, exornandum, dilatandúmve tribuere. Quicquid enim in me reprehenditur, tibi potiùs præcipienti, quàm mihi obedienti, necessariò imputabitur.

VITAE HISTORIA.

IVNII 1. Parentes & patria eius.

GItur vir Dei Simeõ patre Græco Antonio, matre Calabrica in Sicilia ciuitate Syracusana progenitus, & nobilissimis & Christianis parentibus, Christianè est educatus. Cùm verò bonæ indolis puer septemannorũ esset, à patre, qui militaturus erat, Constatinopolim deducitur, ibiq; eruditissimis viris sacris literis imbuẽdus traditur, & in timore Domini diligenter enutritur. Adultus itaq;, incrementis virtutum indiès cœpit augmẽtari, videnscq; quosdam ex nostris partibus desiderio infatigabilis currere ad sepulcrum Domini, desiderabat & ipse pro nomine Christi peregrinus fieri. Despectis ergò cunctis mundi vanitatibus, abiectis desiderijs carnalibus, domum, patriam, parentesq; relinquens, & pauper pauperem Christum sequi cupiens, sanctorum gratia visitandorum locorũ Hierosolymam venit: vbi desiderio, quo venerat, loca passionis, resurrectionis atque ascensionis sæpiùs frequentando, aliquandiù mansit. Post hæc cum quodam Hilario sanctissimo viro, qui hac de causa in Lycaonia habitabat, per septẽ annos ductor peregrinorũ fuit. Iam verò in amore Christi totus fundatus, perquisiuit si illis in locis aliquis inueniretur, qui pro nomine Christi solitarius degeret, cuius instrui moribus, cuius subdi institutionibus posset. Audiuit autem quendam ad ripam fluminis Iordanis in quadam turri inclusum commorari, virtutibus præclarum, sanctitate conspicuum. Illum ergò tota mentis intentione sitiens, illius alloquio atq; consortio frui concupiscẽs, requisitũ reperit, inuentũ dilexit, eiq; tota volũtate inhæsit, & inquãtũ potuit, deuotissimè ministrauit.

Ie Hierosolymam.

Viuit apud quendam eremitam.

De illo Christi seruo vir Dei Simeon multa solitus erat narrare, & quòd prophetiæ spiritum habuisset, pleniùs his verbis edicere. Cùm quodàm die in inferioribus eiusdem turris partibus habitarem, & mulierculas, q̃ camelos & cætera animalia in flumine adaquatũ venerant, inaniter & lasciuè per fenestrã adspicerem, per spiritum, quicquid vanitatis in corde retinerẽ, vir Dei in superioribus manẽs, & me omninò videre non valens, cognouit, factoq; signo in locũ, vbi verba loquentis audire possem, euocauit, mihiq; stupenti, q̃ cogitaueram vel egeram, increpãdo retulit, atq; tali sermone dulciter corripuit: Quid tibi prodest, fili, patriã & facultates reliquisse, si mũdi desideria & carnis illecebras in corde vis retinere? Si ergò cupis discipulus Dñi fieri, nõ debes deincèps mũdi vanitatibus implicari. Decet em̃ seruũ Dei spirituali virtute esse circũspectũ, nè callidus tẽtator decipiendi inueniat aditũ. Cumq; inter hos & id genus alios sermones verecũdo me videret perfusum rubore: Noli, ait, noli timere:

Eremita indicat Simeoni, quid cogitauerit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonam ſpem per Dei gratiam concepi de te. Tuum eſt contra hoſtem pugnare, Dei eſt auxilium præbere, vt poſſis vincere. Credo in Deo meo, quia maiora tibi parātur certamina: ſed confide, quia præſens diuina aderit clementia. Inter cætera Deus retribuat tibi chariſſime pro ſeruitio, quod mihi per hos annos officioſè impendiſti: ego verò frequentiam populi ampliùs ferre non poſſum. Cōcedēdum eſt mihi aliò, vbi ſecretiùs poſſim viuere. Inter turbas enim huc aduentantium, meum nō poſſum implere propoſitum. Cumq; multis lachrymis eum rogarem, vt quocunq; iret, ſequi poſſem, non aſſenſit: ſed me ad alia occupato, aufugit, meque ignorantem, quò abiret, occultè reliquit.

Igitur Simeon tanto patre orbatus, cogitare cœpit quid ageret, anxius quò ſe verteret, nec erat, qui nutantem animum cōſolaretur: vndè magis magisq; turbabatur. Iam tunc eremiticam & ſolitariā vitam concupiſcebat, ſed quomodò inciperet, nec dùm perſpectum habebat. Igitur vitas Patrum frequenter legens, intellexit nullū in eremo ſibi præeſſe poſſe, niſi priùs in monaſterio didicerit ſubeſſe: nec perfectū aliquem fore in contemplatiua, qui exercitatus non fuerit in actiua vita. Conſolatione ergò accepta, Bethleem, natiuitate Chriſti præclaram ciuitatem, adijt, ſeq; in monaſteriū ſanctæ Mariæ admitti expetijt: quod & obtinuit. In omni verò monaſterij diſtrictiōe probatus, atq; diaconi officio fūctus, poſt duos annos ad aliud monaſteriū, quod eſt ſitum ad radices montis Sinai, in eo ſcilicet loco, vbi ſanctus Moyſes ardentem vidit non ardere rubū, receſſit: vbi ab Abbate receptus, per aliquot annos in ſeruitio fratrum permanſit. Creſcente autem perfectioris vitæ deſiderio, Abbatem humiliter rogauit, vt liceret ei in aliquo ſecretiori loco commanere, & impetrauit. Ad oram igitur rubri maris paruulam ſibi ſpeluncam in quadam rupe inuenit, vbi per duos fermè habitauit annos ſolus. De monaſterio verò pro numero dierum Dominicis diebus numerus ei mittebatur panum. Aqua ſtillans de rupe, ſitienti hauſtum præbebat. Hoc paſtus edulio, in eodem aliquandiù manſit loco.

Degit in monaſterio mōtis Sinę.

Viuit in ſpecu.

Cùm verò à nauigātibus, vel etiam ab his, qui propter varios vſus ſanitatū oleum colligebāt, quod de firma petra propè ſpeluncam illius fluebat, viſitari cœpiſſet, frequenter quoq;, qui panem adferebat, frequentatione & longioris itineris fatigatione triſtem vidiſſet, ſciensq; ſe homines latére nō poſſe ampliùs, ad monaſterium rediit, & iuxta cuiuſdam viri ſancti habitationem cellulam ſibi acquiſiuit. Cuius fidei ſe totum cōmendans, & magiſtrum eum poſt tantos labores adoptans, illius viuebat imperio: quippe qui eum aliquandò ab oratione, lectione vel opere vacantem paternè reprehenderet, & quaſi recèns cōuerſum inſtanter argueret. In vertice autē montis Sinai, eo videlicet loco, in quo Moyſes gloriā Dei vidit, & legem in tabulis lapideis ſcripſit, aliud monaſterium erat, quod propter incurſantes Arabes, qui per illam eremum ſemper vagantur, omni habitatore deſertum remāſerat. Eò poſt hæc exercitia vir Dei Simeon mittitur, & vt ibi moraretur, præcipitur. Implet quod iubetur, & nouа machinamēta antiqui hoſtis perpetitur. Nocturnis horis vt Miſſam celebret, dæmon hortatur. Ipſe nec planè dormiens, nec perfectè vigilans cōtradicit, nō debere ſine presbyterij ordine aliquem hoc miniſterium implere. Cōtrà inimicus inſtat, ſe Dei legatum eſſe, Chriſtum hoc velle, nec decere ſanctum locum miniſterio tali diutiùs priuari. Renitentem ergò & contradicentē, adiuncto ſibi conſortio alterius dæmonis, de lectulo educunt, ante altare iam vigilantem ſtatuunt, alba induunt, de ſtola vtrinq; altercantur, hoſtis more presbyteri, Simeon more diaconi contendebat ſibi imponi debere. Tandèm Dei famulus ad ſe reuerſus, virtute orationis & ſigno Crucis inimicū repellit, ſeq; deluſum ingemiſcit. Poſt hæc ad monaſterium regreditur, ſuo magiſtro iterū ſubditur: cui cōfitens perpeſſas inſidias diaboli, diſtrictiori ſe continentia conſtruxit, per aliquot hebdomadas in die tantùm Dominica cibum ſumens. Regula autē monaſterij talis erat, vt nō prohiberet, quicunq; ieiunare vellet.

Monaſterium in vertice ſinæ montis.

Tentatiōes dęmonis.

Mira abſtinentia.

Dignum ergò duxi huic operi adiungere, quod ſuis temporibus in eodem monaſterio mihi retulit contigiſſe. Per totam Aegyptum orta eſt fames valida, ità vt in ſola ciuitate Babylonia mortuorum corpora numerarentur vſque ad centum millia, ciuibus refertis auro, gemmis, cæriſque ornamentis, morientibus præ inopia panis. Fratres igitur monaſterij hac calamitate conſtricti, ex toto corde DEVM inuocant, vt qui filios Iſrael in eodem deſerto pauerat pane cæleſti,

Nota famē ingentē in Aegypti Babylonia.

cæleſti, ſeruorum ſuorum dignaretur miſereri. Sicq; habito conſilio, cum hymnis & orationibus ad tumulum, quod ſuperfuerat, frumenti accedunt, & quia ab Abbate in mandatis acceperant, vt vnuſquiſq;, quò vellet, abeundi copiam haberet, vnanimiter ſe conſolantur, vt quàm diù granum vnum ibi reperiri poſſet, nullus recederet. Mira res. Ab illa die vſq; ad nouas fruges non defecit illud frumētum, cùm quotidiè indè ſumeretur, & nō ſolùm victui fratrū pararetur, verùm etiam Arabibus, qui cum mulieribus & paruulis ſepta monaſterij obſidebant, abundantiſſimè diſtribueretur. Sed ad propoſitum redeamus. Vir itaq; Dei Simeon omnes ſuos labores quaſi pro nihilo ducens, & amore ſolitudinis interiùs ardens, de monaſterio cautè exiens, eremū peruagatur, & vbi ſine humano auxilio ſolus viuere poſſit, diligenter inquirit & ſpeculatur. Igit̄ itineris ſui veſtigia molli ſabulo impreſſo, arte, qua poterat, deſtruebat, nè aliquis eum inſequi poſſet vel inuenire. Panē, quem portabat, laſſus frequenter reijciebat: ſed recogitans ſe diù non poſſe viuere ſine cibi ſuſtentatione, gaudens reſumebat. Tandèm de altiſſimis rupibus deorsùm proſpectans, paruiſſimā planitiē contra morem eremi raro germine virentē reſpicit, ſeq; illuc non ſine magno periculo deponit. Paruū fontem inuenit, Deo gratias reddit, ibiq; manere diſponit. Deliciæ, quas ſecum detulerat, erant Pſalterium, ſanctum Euangeliū, vas ad potandum, panis, ſemina caulium. Præter pauca veſtimēta, nil aliud poſſidebat. Sata ſemina poſt triginta dies iucundum ſine igne præbuerunt victum. Cùm capreolis & alijs eremi beſtiolis, nè ſibi caules auferrent, cùm pabulatū venirent, frequens habebatur p̄liū.

Viuit in loco valdè ſolitario.

Poſt multos ergò dies ab Abbate requiritur, vbi frater Simeon habeatur. Reſpōſum eſt à quodam fratre, in eremo illum eſſe ſe ſcire, ſed vbi locorum, neſcire. Ad requirendum ergò fratres circunquaquè mittuntur, & vt ad monaſterium reuertatur, per obedientiā mandatur. Diù requiſitus, vix poſt aliquot dies inuenitur, & ſecūdùm Abbatis præceptum, ad monaſterium regreditur. Intereà fratres aliquot, pro neceſſitatibus loci in occidentales partes directi, moriuntur. Pecunia, cuius cauſa fratres abierāt, quæ de terra Richardi Comitis Nortmannici monaſterio debebatur, ab ipſo diligenter conſeruatur, vtq; aliquis fidelis mittatur frater, qui ea ad monaſteriū perferat, per legatos mandatur. Cōmuni conſilio id negocij famulo Dei Simeoni committitur. Ille priùs renuere, dicere aliud ſibi in animo eſſe, multū obeſſe ſibi vanitatibus huius ſeculi denuò immiſceri, propoſitum, quod retineret animo, vt id liceret re ipſa implere, quibus poterat verbis, humiliter precari cœpit. Cùm verò prædicaretur illi, nō ſuam voluntatē, ſed prępoſitorum ſequi ipſum debere, aſſenſum præbuit, dicēs ſe doctum per viſionē, illud iter inutile fore, multaq; aduerſa in via ſe perpeſſurum: quod & contigit. Nam cùm paraturus, quæ ad nauigandū neceſſaria eſſent, Babyloniam veniſſet, ab ianitoribus tenetur, & tanq̄ ignotus & patriæ delator cum ſua ſupellectili ad palatium trahitur, & per calumniam defertur. Expurgatus deindè ab ijs, quæ falsò ei obiecta erant, líber abire iubetur: ianitor, q̄ virum innocētem ad ſedem regiam detuliſſet, tūditur, colaphizatur, propellitur. Famulus ergò Dei Simeon libertate donatus, per aliquot dies in ciuitate moratur.

Redit iuſſus ad monaſterium.

Intereà nauis Venetijs cum mercibus aduenit: hanc compoſitis rebus, cum quodā fratre monacho intrat. Cùm itaq; proſperis ventis per Nilum nauigatur, fortè aliæ naues obuiant, & illis in locis piratas ad prędā congregatos nunciant, illorū gladios nō poſſe euadere, niſi per aliquod tempus dum ſegregentur, libeat eis nauigationē ſuſpendere. Cumq; aliæ atq; aliæ naues eadem referrent, & nauclerus in ſua confiſus virtute & armis, non attenderet, famulus Dei Simeon proprio eum vocās nomine, dixit: Frater, ſi Dominus Chriſtus de cælo angelū miſiſſet, tu territus, adſpectum illius ferre non poſſes: nunc verò quia hodiè, herì & nudiuſtertiùs non vnum, ſed plures legatos miſit tuî ſimiles, legationem Dei non negligēter ſuſcipere deberes. Credе conſilijs meis, & vel per tres dies iſtos expecta: forta ſsis ab iſto periculo liberabit nos miſeratio diuina. Quod ſi non feceris, & te & nos perdis. Ille verò modis oībus nō acqeſcēs, ſequēti die in latrōes incidit, ab hora diei tertia vſq; ad nonā ferè vtrinq; acriter certat. Sed cū latrones viderēt ſe pugna nihil proficere, ad dolos cōuertūtur, vt in nauim recipiantur, pugnaturi aduersùs alios latrones, humiliter expoſcūt. Cōtradicēre Simeone famulo Dei, in nauim recipiūtur. Depoſitis itaq; armis, & oībus quaſi poſt laborem quieſcentibus, (prædones autem nouem erāt) vnanimiter inſurgunt,

Nota fraudem & fæuitiam piratarum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gunt,gladios impiè stringunt:fit pugna atrox,inimica cædes exercetur.Ipsi nauclero primùm caput amputant,cæteros duriter mactant,omnes pariter occídunt & iugulant.Solus Christi famulus in puppe stat,illum, qui non deserit sperantes in se, toto corde exorat:ab omnibus acclamatur,vt inimicus cõsultor perimatur:vt caput amputetur,ferus hostis adest.Ille reiecta veste,proijcit se in flumen.Multa post illum iacula mittuntur:sed non potest perire,quem Christus vult saluare. Per profundum graditur,psalmus in corde ruminatur: In mari via tua Deus, & semitæ tuæ in aquis multis.Ergò per vices natando,per vices in fundo gradiendo,in litore tandèm valdè lassus,nudus exponitur.

Vir sanctus mittit se in flumen. Psal. 76.

Post hæc ad vicum,qui proximus erat,tendit:homines illi Christianí ne,an Pagani essent,scire nõ potuit.Instructus Aegyptia,Syra,Arabica,Græca & Romana eloquetia,linguam gentis illius intelligere non poterat.Biduo ità nudus mansit.Tertia die quidam ex illis hominibus miseratus,vilissimum illi vestimentum proijcit. Quo indutus,per multas tribulationes & angustias Antiochiam venit: vbì à fidelibus viris amanter susceptus,induitur,amplexatur & honorificè sustentatur.In breui Patriarchæ & ipsis principibus habetur notissimus.Omnes enim,qui eum nouerant, quasi dulcissimum patrem venerabantur &diligebant.Ea tempestate contigit Richardum Abbatem,virum perfectis viris imitabilem,piæ deuotionis gratia Hierosolymę vel le videre loca.Dum ergò iter per Antiochiam haberemus, ibiq; necessitate itineris cogente, aliquandiù moraremur,famulus Dei Simeon iunctus est nobis amicitia, prædictum Richardum Abbatem adoptans sibi in patrẽ.Cui cùm exposuissem per ordinem,quæ sibi iniuncta essent,vel quę cõtigissent,addidit,nullis periculis vel angustijs se retineri posse,quõ minùs Abbatis sui mãdata exequatur pro viribus. Imus ergò & redimus,eumq; nobiscum paratum inuenímus. Cumq; in comitatu esset nostro,frequenter iniurijs atq; flagellis affectus,ceu ouis mansuetissima, patiẽter tulit. Peruenientibus autem nobis vsq; ad ciuitatem Bellegradũ, quæ est in confinio Bulgarorũ atq; Hũgarorũ,à ciuitatis infelicissimo principe prohibitus est nobiscũ trãsire. Igitur flens & Deo gratias reddens,reliqt nos tristes atq; flẽtes. Per multas deniq; angustias & latronum insidias reuertitur vsq; ad mare. Quo transito prosperè, iter faciens per Romam,venit in Franciam. A quodam igitur sibi noto comite benignè susceipitur,& apud eum aliquandiù moratur.In illis ergò partib⁹ monachus, vir sanctissimus,comes eius,quem secum de Antiochia adduxerat,moritur: vndè multùm cõtristatur. Cùm recogitâsset autem,quia nihil fit sine dispositione Dei,post multas lachrymas sese consolatur.Destitutus verò omni humano auxilio,totam spem suam ponens in Domino,solus venit Rothomagum,quę est ciuitas Nortmannorũ nobilissima,sancti Audoẽni episcopi &confessoris corpore & meritis valdè pręclara. Vbi cùm Richardum Comitem iam mortuum comperisset,& de pecunia & censu,qui de terra illius pro eleemosyna suo monasterio debebatur, nullus ei responsa redderes, mœstus aliquantulùm,non pro suo labore,sed q̃ locus Sinai frustratus esset tãta vtilitate,toto corde conuersus ad Dñm,quid ageret,quęrit consilium:Occurrit autem animo,vt suum patrem charissimũ, Richardum scilicet Abbatem, nosq; suos comites inuiseret:quod & fecit.Per longum autem tempus moratus est nobiscum: & vt breuiter concludam, quandiù apud uos mansit,irrepræhensibiliter vixit.

Rothomagum venit sanctus.

Poppo Archiepiscop. Treuirẽs. Esai. 11.

Interea dñs Archiepiscopus Poppo,sanctæ Treuirensis ciuitatis strenuus prouisor,audiens prophetam dicentem:Et erit sepulcrum eius gloriosum: gratia orationis Hierosolymam venit,huncq; famulum Dei eundo & redeundo secum conuiatorem habuit:cui post reditum in suo episcopatu,si vellet,manẽdi facultatem prębuit,& libentissimè concessit.Ex reuelatione igitur Dei prospectãs sibi locum idem famulus Christi,vbì solus posset vacare orationi,in turri, quæ anteà nigra porta vocabatur, paruulum tugurium experijt,vbì dominus præsul,præsente clero & populo,in festiuitate sancti Andreæ illum inclusit,& quasi mortuum,vt verè erat,seculo, deuotiliter mè sepeliuit.Reclusus igitur,vt verè credimus, vir Dei silentio & multis ieiunijs attenuauit corpus suum: inprimìs aliquandò solo pane, aliquandò autem refitiebatur aqua, infuso legumine. In nostra quidem terra, propter infirmitatem stomachi, vsus est semper modica potione vini. Illo etiam tempore non defuerunt graues tentatoris insidiæ. Per noctes enim audiebat rugitus leonum, vlulatus luporum, grũnitus porcorum, cæterarumq; bestiarum duras infestationes: quæ quasi impetum facientes, vt eum deuorarent, illud tugurium, &, vt veriùs dicam, sepulcrum immensis clamoribus replebant. Etsi etiam voces audiret & gemitus sentiret, nihil tamen cernere valebat. Expansis deniq; manibus stans in oratione, cùm se nec inclinare, nec vertere auderet, nec etiam somnũ capere posset, fideli mente conuersus ad Dominum, dicebat orans: Domine, etiamsi totum corpus meum est traditum his feris deuorandum, credo tamen, quia tu misereberis animæ meæ, quam tuo redemisti sanguine. Confidentem ergò in re, scio quia viuum me non extrahent ex hac inclusione. Quicquid autem disposuisti de me, fiat mihi secũdùm multitudinem misericordiæ tuæ.

S. Simeon apud Treuiros in turri degit solitarius.

Tentatiões dæmonis.

Respectu igitur diuinæ misericordiæ liberatus ab hac infestatione, sensit in proximo sibi aliam adesse. Videbatur nanque ei, vultures, coruos, aquilas, miluos, & omnes cæli volucres ad ipsum per fenestras certatim irrumpere velle. Sed cùm sępiùs facto impetu nihil prænalerent, ingenti clamore locum illum complebant. Voces igitur ille audiens, nihil penitùs videbat. Certus itaq; à diabolo hæc monstra immitti, vt terrorem ipsi incuteret, attentiùs orabat, & supra vires ieiunabat. Liberatus verò etiam ab hac tempestate, quadam nocte, dum peruigil in oratiõe maneret, sensit totam fabricam illius turris funditùs cõcuti, & quasi facto terrę motu, in profundum mergi. Recognoscẽs verò insidias diabuli, fidutialiter psallere cœpit: Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum, ades. Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris: Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Et sic illa quoq; commorio quicuit. Alia etiam nocte cùm expergefactus oculos aperuisset, vidit cellam suam immenso lumine fulgere. Et primò miratus, cùm recordatus esset illius sententiæ Apostolicæ, etiam satanam transfigurare se in angelum lucis: Domine Iesu Christe, ait, non istud lumen quæro in terris, sed tuum, quod est in excelsis. Sicq; clausis oculis in oratiõe vsq; ad diem permansit. Corporalibus quidem oculis ipsum antiquum hostem reterrimum & multiformem adspiciebat, eumq; sæuientem multis modis, oratiõe & signo Crucis repellebat. Sed cùm inimicus nullatenùs per se nocere illi posset, insidias aduersùs Dei famulũ per sua membra ei tetendit. Ea tempestate, exigentibus peccatis nostris, nimia aquarum abundantia excreuit. Eius mali causa Simeoni imputabatur ab omnibus, dicentibus eum maleficum esse: pro eius sceleribus hanc mũdo cladem imminere. vt deponatur à pontifice, populus acclamabat quotidiè. Ex vrbe tandèm conuersus agitur, tugurij fenestras obruunt, Simeonem lapidare contendunt. Vidimus, fateor, fenestram fractam: sed athleta Christi Simeon fundatus supra firmam petram, immobilis persistebat, atq; Deo gratias reddens, pro persecutoribus cũ gaudio orabat. Quantas posteà cruces, quantas ibi pertulerit molestias, quis dignè explicet? Solus hæc nouit scrutator cordium, qui illi fuit viuere, sicut mori lucrum.

Dæmonis præstigiæ.

Pſal. 138.

2. Cor. 11.

Patientia sancti viri in persecutiõe atroci.

Interea voluuntur anni, & vir Dei resolutionẽ præuidet corporis. Deniq; dominum Episcopum rogat, vt expensas & operarios, qui sibi lectum componant, mittat: ipse in parte sui diuersorij locum sepulturæ parat: hæc, inquiẽs, requies mea in seculum seculi: hîc expectabo diem Domini. Paucis postmodùm transactis diebus, ipsum ego humilis adij vocatus, & qui pedum illius osculo eram indignus, in cellam ab eo iam intromissus. Post orationem, amplexus, oscula & fletus, consedimus. Referũtur inprimis multa de thesauris sacræ scripturæ, de orthodoxa fide, de salute animę. Post hæc: Reuelante Deo, inquit, dissolutiõem corporis mei adesse cognoui: peto humiliter, vt hoc corpusculum meum his vestibus exuas, istis, quas mihi ad hoc paraui, ordinatim induas, & in hoc locello componas. Cui cùm obstupefactus responderem, Quid si dominus Pręsul ad domum sancti Petri, vel ad aliud monasterium te velit sepeliri? respondit: Indica illi ex nostra parte, vt pro Christi nomine hęc peregrina mẽbra cõsentiat hîc putrescere, & me permittat hîc diem Domini expectare. Cùm autẽ porrò interrogarem, Quid si prẽsens non fuero? Eris, inquit, eris, & sic, vt disposui, de me ordinabis. Cumque valdè tremens, attentiùs vultum intenderem, sensi, fateor, odorem de corpore eius fragrantem, omnibus aromatibus suauiorem. Miratus multùm, alia secreta ex illius ore audiui, quæ hîc scribere nolui. Interpositis ergò centum & quinque diebus, in octauis Pentecostes ægrotauit.

Prædicit obitũ suũ.

Stepha.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Stephano autem,qui ei ministrabat,iniunxit,vt per aliquot dies requiem ipsi daret, quò plùs solito contemplationi vacare posset.Ille vnum diem expectat, & tertia feria ad vesperam signo facto,corbem cum pane ad fenestram suspendit:manè autem, sicut miserat,intactum reperit:multùm anxius,ad eum ascendit. Interrogatus, hoc solùm respondit:Quid vis? Vade in pace.Ille timens,Gothelino clerico,qui viro Dei satis familiaris erat,per ordinem pandit,dominũ Simeonem valdè laborare, nec sibi vt solitus erat,loqui.Clericus feria quinta illum visitat:famulus Dei nullum responsum dat.Sed tandèm de manu eius potum suscipit,seque in lectum suum recolligit. In die octauo,dum reuisit illum diluculo,in extremis reperit,mihique notum facit. Concitus cucurri infirmus toto corpore, & maximè debilis pedum inualetudine, quasi sanus ascendi sine dolore.Inueni adhuc viuentem,& iam vltimum spiritũ trahentem.Exequias,quæ pro absolutione animæ celebrãtur,cum solis duobus fratribus,qui mecum aduenerant,prout potuimus, peregimus.Sicque animam sanctam hora tertia,Calẽdis Iunij,benignissimo,cui semper seruierat,reddidit creatori. Subitò fit concursus omnium,monachi,clerici,Deo sacratę,vulgus promiscui sexũs,quicunq; audire poterant,ad tanti viri funus properabant.

Excedit è vita.

Igitur sicut ipse dispoſuerat, immò prædixerat, corpusculum more suæ patriæ componimus,& cum psalmis & laudibus Dei in sepulcro collocamus. Quod apertũ dimittentes,qui in vigilijs & obsequijs deseruirent,deputamus.In crastino tota ciuitas quasi vir vnus congregatur,interior domus ornamentis ecclesiasticis decoratur. Dum ergò exequiæ communiter celebrantur,sancti viri corpus, sicut solent homines in calidis balneis,sudare cœpit. Miramur omnes.Aliqui sudorem extergebant, viuere eum credentes.Sed cùm multis modis probatum esset,quia non è viuo corpore ille sudor procederet,nec sine prouidẽtia Dei isthuc fieret, visum est omnibus, vt illud tanti viri corpus non negligeretur,sed à clericis per proximos triginta dies vicissim custodiretur.Deputatis igitur illis,post horam nonam sepulcrum diligẽter clauditur.Cùm autem clerici per vices in cellula, vbi humatũ erat corpus viri Dei, psalmos canerent,vnus negligentior dormitare cœpit. Qui graui depressus somno, audiuit quasi cælitùs ingentem sonitum eo loco existere.Quo territus, alijs excitatibus est expergefactus.Oculis verò apertis,vix sensum recepit: sed per aliquot horas linguæ officium perdidit.Admonitus ergò ab alijs, vt quam non posset sermonẽ cõfessionem corde faceret,ante sepulcrum viri Dei veniam postulat, pectus tundit, atq; eius meritis absolutionem linguæ obtinuit, & quæ ipsi contigerant, narrauit. Cumq; eadem accidissent iterùm dormienti,omnibus nimio perterritis terrore,extra cellam ad pedes viri Dei psallere placuit. Credimus siquidem angelicam visitationem illuc aduenisse,quam mortalia corpora ferre non possent.

Corpꝰ eius exanime sudat.

Miraculũ.

Triceſimo deindè viri Dei Simeonis die, multus populus cum cereis atq; aliis donis ad sepulcrum cœpit confluere.Quædam anus de ciuitate, multis annis curua, vt se penitùs erigere non posset,cum reliqua multitudine aduẽnit, & cæteris assedentibus ad sepulcrum viri Dei,& ipsa, si ascendere posset,tentauit.Erecta igitur toto corpore,ascendit,viro Dei Simeoni gratias reddidit,sicque mirantibus, qui eam nouerant,ciuibus,sana & incolumis domum remeauit.Multi etiam alij varijs doloribus & morbis affecti, eoipso die sunt liberati. Ex eo tempore sepulcrum viri Dei populus veneratur & inuisit.Cùm autem commodus ascensus in ædificio turris pararetur,quoddam lignum à multis trahebatur:& cùm in altum iam esset sublatum, rupto fune,multitudini,quę conuenerat & subtùs stabat,mortem cœpit minari.Exterritis omnibus,atque,Vir Dei Simeon adiuua nos,inclamantibus,mirabile dictu, quasi manibus sustentaretur,fluctuando paulatìm deponitur, atq; multitudine perterrita vtrinq; locum dante,ad terram sine periculo submittitur. Qui periculũ euaserunt,Christo laudes referunt,& Simeoni tanti miraculi ministro gratias reddunt.

Mulier cõtracta fit sana.

Hic duo miracula placuit inserere,quæ ijdem ipsi, qui sanati sunt, testificantur in eius vita esse patrata. Cùm per longum tempus quædam fœmina acri corporis ægritudine vexaretur,& præ nimia valetudine oculorum visu omninò priuaretur, quadam nocte in somnis admonetur,si de manu viri Dei Simeonis cibum sumeret, ab illo morbo liberam ipsam fore.Manè virum interrogat,quis Simeon ille sit. Saluti vxoris congaudens maritus, cœpit diligenter inquirere de viro Dei Simeone.

Dictũ est ei à quodam Gothelone clerico,quia is esset,qui cum Domino Episcopo de Hierosolymis veniſſet.Deo gratias ille refert,visionem suæ vxoris refert, & vt de manu eius cibum capere ei liceat,humiliter precatur. Clericus per ordinẽ viro Dei nunciat,& quod petebatur,vt impleat, multùm rogat, sed vix impetrat. Cùm ergò panem & piscem,à viro Dei cum benedictione transmissum, iam desperata & penè mortua mulier susceppisset,panẽ comedit,de pisce oculos inunxit,atq; ità obdormiuit.In gallicantu expergefacta,& cum lumine oculorum plena corporis sanitate recepta,ad opus resedit,& mirantibus amicis,Iesu Christo gratias egit, qui per merita sui famuli Simeonis perfectam sanitatem ipsi concessisset.

Insigne in cæca & penè exanimi fœmina miraculũ.

Quidam puerulus,Hydropis morbo miserabiliter distentus,cùm etiam à medicis desperaretur: (vẽter enim,virilia & quæq; interiora ità intumuerãt,vt vix incedere, vix stare vel sedere valeret) petijt se ad virum Dei Simeonem deduci, dicens, quod medici non possent,illum posse.Adductus igitur,per tres dies de potu illius bibens, quarta demùm die cœpit meliùs habere:sicq; oratione viri Dei restitutus est pristinæ sanitati.

Item in hydropico.

Quædam mulier,quæ manum dexteram,digitis palmæ adhærentibus, aperire nũquàm poterat,ad sepulcrum viri Dei venit,manum cum fide superposuit, moxq; digitis extentis,meritis viri Dei sanam retraxit.

In festiuitate sancti Petri ad vincula,alia mulier,quæ sinistrum brachium cum manu contractum habebat,ad sepulcrum beati Simeonis venit: quæ extensis venis & rupta cute,sub omni celeritate medelam promeruit. Eodem tempore puer quidam mutus ad sepulcrum viri Dei adductus,officio linguæ est restitutus. Alius similiter mutus puerulus ad viri sancti sepulcrum mittitur,in via loquitur: domum reuersus, mutus,sicut antèà,efficitur.Iterùm cum votis ad sepulcrũ reuersus,perfectè sanatur.

Quadam die Dominica dum quędam puella,cuius brachium ventri inhærebat,ad sepulcrum famuli Dei Simeonis veniſſet,brachium,quod excrescente carne vix videri poterat,præsente populo exiliuit,& perfectam sanitatem, quam petebat, promeruit.Alia Dominica, mulier cum paruula filia,quæ cæca à natiuitate fuerat,venit ad beati viri sepulcrum.Dum ergò Missa celebratur,puella illuminatur. Matrem respicit,sed non cognoscit.Illa interrogans,quid sibi esset,cognoscit quòd filia sua videret.Gauisa,factam in se misericordiam populo nunciat. Populus verò virtutem Christi in meritis sancti Simeonis laudat.Sed cùm Clerus magnitudinem tanti miraculi non crederet,subitò parentes illius mulieris & ministri de villa aduenium,qui illam à natiuitate cæcam fuisse testabantur.Mox tota ecclesia Christum laudat, qui famulum suum Simeonem tot miraculis illustret.

Cęca visum obtinet sub Missa.

Quidam Adalmannus ciuis Treuirẽ,iter faciens,hospitatus est in domo cuiusdã, qui filium habebat cæcum. Suasit ergò illi,vt filium ad sepulcrum hominis Dei duceret,misericordiam inuenturus.Ille votum faciens,censum aliquot annorum viro Dei promittit reddendũ,,moxq; in domo eius puer lumen recipit.Videntem itaque ad sepulcrum adducit,& gratias sancto viro Simeoni reddit.

Item cæcus puer.

Quædam mulier per multos annos visu oculorum priuata, dum sepulcrum beati confessoris per aliquot dies frequentaret,meritis illius illuminata est.

Ad idem sepulcrum quædam dæmoniaca perducta,quæ,quos poterat,dentibus mordebat & manibus laniabat, per noctem ligata mansit. Manè facto, dæmone liberata,incolumis remeauit ad propria.

Quidam seruus Palatini comitis habuit ancillam,cuius manus vna arida, imbecillis & tam exilis erat,vt ad nullum opus valeret.Cùm ergò non esset vlli vsui, tradidit eam ad sepulcrum viri Dei Simeonis. Eadem nocte miro modo ipsa manus intantùm crcuit,vt alteri dissimilis non esset.

Quidam miles quãdam habuit famulam,adeò paralysi corpore dissolutam,vt nec de lecto surgere,nec in latus alterum se conuertere posset.In cophino igitur ad viri Dei sepulcrum deportata,per aliquot hebdomadas ibi hospitata est. Cùm ergò in festo quodam populum videret ad Missas concurrere,& ipsa subitò de lecto exiliẽs, cum eis cœpit ambulare.Ad sepulcrum igitur viri Dei veniens, & sua vota coram populo nuncupans,quæ apportata fuerat aliorum manibus, sana & incolumis propijs repedauit pedibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In Calendis Nouembris cùm placuisset Domino Archiepiscopo in ædificio Turris, vbì corpus viri Dei sepultum erat, altare in honorem omnium sanctorum construere, multus vndiquè populus confluxit. Dum ergò apparatus fit, & dominus episcopus expectatur, quidam puerulus contractus, ante sepulcrum viri Dei sanus erigitur. Eodem die quidam iuuenis, cùm ad tantam dici lętitiam asscędere vellet cum reliqua multitudine, nullo modo valet. Impingitur itaque à populo, trahitur & portatur: sed vires portantium deficiunt, & ipse toto corpore sanus, magis magisque fit ponderosus. Consulentibus quibusdam, peccatorum suorum confessionem facit, & tandèm ad vesperam leuis factus, asscendit, emendatiõem vitæ sancto Simeoni promittit, sicque lætus domum redit.

nota isthuc de Confessione peccatorum.

Alio tempore quædam meretrix cùm asscendere ad sepulcrum viri Dei vellet, quasi à quodam repellente reiecta, de gradu cecidit, & facta exanimis, cùm putaretur à populo statim moritura, foràs trahitur. Sed cùm ex illo ædificio exportata esset, quasi nil mali passa, in pedes constitit, & de illa ciuitate ocyùs aufugit.

Quidam rusticus cùm debile corpus ac penè dissolutum, manibus atque genibus rependo, miserabiliter traheret, & per quinque menses viri Dei sepulcrum indesinenter frequentaret, quadam die profusis lachrymis eum his vocibus interpellare cœpit: Eia serue Dei Simeon, quàm durum & immisericordem te mihi prębes: quotidiè te requiro, quotidiè te inuoco, & tamen ad misericordiam non flecteris, mihique soli negas beneficium, quod alijs impendis. Certè deincèps ad te venire recuso: iamiam desperans, domum repeto. Sed quid dicam amicis, propinquis & vicinis meis? Noli noli sancte Dei tam immisericorditer me solum dimittere, saltem aliquid mihi largire. Toto ergò animo turbatus, ad hospitium se retrahit, deliberat vt in crastinũ ad patriam reportari possit. Interìm præ nimio dolore graui somno oppressus, post gallicantum quasi in ecstasi factus, videt quendam venusto vultu cum magno lumine assistere, hisque verbis ipsum blanditer affari: Quid iaces homo? Surge velociter, & ad viri Dei Simeonis sepulcrum citò accede. Cumque responderet, non posse se ire, se iam antè illuc venisse, & nihil profecisse: ille ait: Ego te adiuuo, ego sustento: noli tardare: præstò sum vt auxilium tibi feram. Excitatus ergò, sensit membrorum virtutem redijsse: sicque, qui solebat curuus atque prostratus infirmis repere manibus, ad sepulcrum viri Dei, mirãte populo, toto corpore erectus, solidatis ascendit pedibus.

Ea tempestate, cùm Treuirorum ciuitas tãtis polleret miraculis, ad domini Simeonis sepulcrum apportatus fuit puer octo annorum, cui morbus ambulandi etiam puerat officium, pro quo iam triduo Simeonem interpellârat deuotio parentum. Fortè erat apud nos de Alemannia monachus non mediocriter liberalibus institutus disciplinis, verùm tantis non benè credens miraculis: qui etiam tunc præsens aderat, cùm ibidèm Dei effulgẽt miracula, & exorabile beati Simeonis meritum votis adspirat adstantiũ. Puer vtrisque manibus altari adhærebat, donèc membrorum resoluta compage, sano adstitit erectus in corpore. Itaq; ingreditur pedibus, sed tremuli titubant incessus, quos nondùm naturæ docuerat vsus. Tandèm sanus redijt: isque, de quo diximus, visis credidit, Deum laudauit, hæcque commemorans, lætus abscessit.

EX CHRONICIS HIRSAVGIENSIS MONASterij, Iohanne Abbate Spanheimense authore.

EOdem anno (nempe 1035.) S. Simeon monachus & inclusus Treuiris moritur Calendis Iunij, qui tãtis mox coruscauit miraculis, vt à Benedicto Papa IX. Popone Archiepiscopo petente, statìm post mortem sit canonizatus.

ILLV.

MARTYRVM APVD LVGDVNVM GALLIAE, PHOTINI vel Pothini eius vrbis Episcopi, Sancti diaconi, Epagathi, Maturi, Attali, Blandinæ &c. quemadmodùm illud luculenter descripsêre Christiani Viennenses & Lugdunenses: quorum verba hìc subijcimus ex Eusebij Cæsareens. Historiæ Ecclesiasticæ lib. 5. cap. 1. & 2. interprete Iohanne Christophorsono, Angliæ doctissimo Episcopo.

SErui Iesu Christi, qui Viennam & Lugdunum Galliæ incolunt, fratribus in Asia & Phrygia, qui eandem nobiscum redemptionis fidem & spem habent: Pax, gratia & gloria à Deo patre & Christo Iesu Domino nostro sit vobis. Deindè cùm in Epistolæ exordio alia istis deincèps adiecerint, his verbis initium narrandi faciunt: Magnitudinem afflictionis, quæ hoc loco ingrauescit, ingens gentilium odium cõtra sanctos incitatum, supplicia, quæ beati martyres placidè sustinuerunt, neque nos dicendo accuratè exprimere, neq; scribendo facilè à quoquã compræhendi possunt. Nam aduersarius noster aduentum suum (in quo audacter ac liberè Ecclesiam Christi oppugnaturus sit) iam quasi prolusione quadam ac procemio breui futurum prænũcians, omnibus viribus, vt dicitur, Christianos adortus est. atq; adeò vbiq; grassatus, suos consuefecit, & ad bellum cõtra seruos Dei gerendum vsu & exercitatione mirè instruxit. Quapropter non solùm ædificijs publicis, balneis & foro nobis interdictum est: sed etiam nè quisquam nostrùm vsquàm locorum in conspectum prodeat, ab illis vetitum. At gratia Dei pro nobis cum diabolo decertauit, & hos, qui sunt paulò remissiore animo, eripuit è periculo: illos autem, qui patientia armati, tanquàm firmæ fidei columnæ, non modò impetum hostis nostri diaboli, facilè laturi videbantur, verùm etiam in sua ipsorum capita eundem quodammodò prouocaturi, exaduersò oppositi: qui tam in acie fortiter cum aduersario conflixerunt, omne opprobrij & supplicij genus toleranter sustinendo: tum celeri gradu maturârunt ad Christum, ea mala, quæ erant ingentia & grauia, exigua & penè nulla existimando: perspicueq; reuerà ostenderunt, quòd nõ sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

IVNII 2. Ex cap. 1.

Perfecutio immanis in Gallijs.

Martyrum inuicta fortitudo.

Rom. 8.

Ac primùm cruciamenta, quæ confertìm erant, & tanquàm cumulo à multitudine in illos coaceruata, viriliter & magno animo subiêrunt: vociferationes, plagas, violentos tractus, dilacerationes, lapidum proiectiones, carceres, & quicquid deniq; ab agresti & furiosa multitudine contra nos, velut contra hostes & inimicos, fieri solet. Quotquot igitur erant à Tribuno plebis alijsq; magistratibus, qui ciuitati præerant, in forum deducti, cùm coram vniuersa multitudine esset ab illis de fide quæsitum, & eam liberè ipsi confessi fuissent, vsq; ad Præsidis aduentum in carcerem conjecti conclusiq; erant. Deindè cùm ducerentur ad Præsidem, & ille in iudicãdo omni crudelitatis genere contra nos nostrosque vteretur, Vetius Epagathus, vnus ex fratribus, immenso charitatis erga Deum & proximum ardore inflammatus, (qui quidem cùm non modò ad omne officium erga proximum sedulò exequendum impiger & propensus esset, verumetiã flagranti Dei amore & sacrosancto Spiritûs instinctu exardescens, in omnibus Domini præceptis & iustitiæ æquitatisque institutis integrè incederet, adeò sanè accuratè vitam instituisset, vt quanuis esset adolescẽs, eodem tamen testimonio, quod scriptura seni Zachariæ sacerdoti tribuit, dignus videretur) hic Vetius, inquam, iudicium tam temerè & iniuriosè contra nos pronunciatum, non poterat omninò æquo animo ferre: sed supra modum succensebat, postulabatque vt potestas ei daretur liberè in illo confessu pro fratribus respondendi, seq; perspicuè probaturum dicebat, nihil sceleris, nihilve impiefatis in nobis omninò posse reperiri. Contra quem cùm multitudinis frequentia, quæ tribunal circunsiste-

Mittuntur in carcerẽ.

Vetius Epagathi Christianorum aduocatus.

Luc. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bat,admodùm vociferata fuisset,(erat enim inter illos illustris atq; eximius) cumq; Præses etiam iustam ab eo propositam postulationem minimè posset tolerare, sed solùm istud ab eo quæreret,vtrùm esset Christianus: ille tum simulatq; erat clarissima voce hoc ipsum confessus,in sortem & numerum martyrum relatus est, ac deincèps aduocatus Christianorum appellatus: nec planè immeritò. Habuit enim aduocatum Iesum in animo commorantem,& Spiritum sanctum multo, quàm Zacharias,feruentiorem: quem per ingentẽ charitatis quasi cumulum, quo adductus, adeò alacri & ardenti studio pro fratrum propugnatiõe suam ipsius vitam profudit, satìs perspicuè ostendebat. Christi igitur & est & fuit verus & germanus discipulus, qui agnum quocunquè eat, sequitur. Indè igitur inter reliquos Christianos facilè internoscebatur.nam martyres,qui videbantur cæteris facilè præstare, in publicum prodibant, se paratos ad omnia tormenta ostendebant: omni deniquè animi alacritate confessionem illam, quæ est martyrij propria,cumulatè pleneque explebant.

Martyrio Epagathus adiũgitur.

Sed extabant alij imparati, inexercitati & animo fracto, qui acrem certaminis impetum ferre non poterant: ex quibus circiter decem numero, animis ignauè & muliebriter conciderunt. Qui profectò non modò magnum dolorem mentibus nostris & immensam acerbitatem inurebant: verumetiam aliorum, qui hactenùs non comprehendebantur, quique martyribus etiam in acerbissimo cuiusque generis cruciatu iacentibus præstò semper aderant, & eos non aliquandò desertos esse passi fuerant, alacritatem penitùs retuderunt. Omnes igitur id temporis, propter incertum confessionis euentum, cramus graui metu perculsi,non plagas quidem & supplicia, quæ illis pòst infligerentur, veriti, sed ancipiti confessionis exitu mente præuiso, magnoperè extimescentes, nè quis præ languida animi infractione prorsùs succumberet. Quotidiè tamen, qui digni corona martyrij habebantur, ad illorum numerum supplendum prehensi erant,vsqueadeò, vt ex duabus hisce ecclesijs, omnes pij & studiosi viri (quorum virtute & doctrina inprimìs status illarum rite administrari solet) eximerẽtur. Quidam etiã ethnici,nostrorũ serui, vnà capiebãtur, (siquidem Præses omnes nos palàm perquiri præceperat) qui tormẽta,quę sanctos tolerare cernebant, reformidantes,cõtra nos,militibus satanæ impulsu illos ad hoc idem incitantibus, Thyestæas cœnas & incestus Oedipodis, falsò commenti sunt, & alia, quæ nobis nec eloqui,nec cogitare quidem fas esse iudicatur? quin talem facinus aliquandò inter homines admissum fuisse, ne credi quidem propemodùm debet. Quæ sanè cùm essent fama & sermone hominum passìm dissipata, omnes velut immanes belluæ contra nos furere cœperunt: ità vt si qui anteà propter necessitudinem moderatè se erga nos gessissent, tunc velutì rabie quadam incitati, dentibus frendere,insanireque propè viderentur: atque id adeò, quod à Domino nostro prædicebatur, in eo esset impletum, tempus venturum,in quo omnis, qui vos occiderit,videbitur obsequium præstare Deo. Vndè decæterò sancti martyres maiora quędam cruciamenta,quàm quæ possint oratione explicari, (idque,satana in illud pro viribus incumbẽte,vt aliquid blasphemię contra Christum ex eorum ore educeret) sufferre cogebantur.

Decem à Christo deficiunt.

Calumniæ in Christianos.

Iohan.16.

Supra modum igitur lethale multitudinis vniuersæ, Præsidis & satellitum odium in diaconum,nomine Sanctum, Viennæ prognatũ, & in Maturũ etiam, recèns quidem baptizatum,sed generosum tamen Christi athletam,efferbuit: in Attalum porrò,genere Pergamenum,columnam & stabilimentum continuum ecclesiarum,quę hìc sunt: in Blandinam deniquè,per quam Christus euidenter ostendebat eos, qui apud homines,viles, despecti & contempti videantur,apud Deum propter charitatem erga illum,non specie iactatam & simulatione,sed vi & virtute declaratam, magno splendore & gloria donari: Nam cùm nõ nos solùm pertimescceremus,sed etiam hera illius secundùm carnem,(quæ etiam ipsa vnà in martyrum pugna dimicauerat) nè cùm in certamen descenderet,præ corporis imbecillitate non liberè & ingenuè fidei suæ confessionem proloqui pergeret: Blandina tanto animi robore & virtute imbuebatur,vt tortores,qui illam vicissìm omni suppliciorum genere à primo manè ad vesperam vsque afflixissent,propè labore defessi languescerent, seque tum ab illa victos, tum nihil ampliùs habere cruciamenti reliquum, quod ei irrogarent, faterentur: atque adeò magnoperè mirarentur, quo pacto, cùm totum eius corpus

sanctus diaconus.
Maturus.
Attalus.
Blandina.

Blandinæ egregia cõstantia.

ità dilaceratum esset, perseuerans spiritum duceret: palamque testarentur, vnum tormenti genus satìs habuisse virium ad vitam ei eripiendam,nedùm tam multis & varijs opùs fuisse. Verùm beata martyr, sicut generosum athletam decet, in fide fidei confessione vires colligebat, atque prolatio istorum verborum, Christiana sum, &, Nihil apud nos admittitur sceleris: erat dolorum, qui eam vrgebant, summa leuatio, fomentum cruciatûs, & cuiusque molestiæ depulsio. Diaconus ille, Sanctus nomine, suprà quàm credibile est, & supra omnem humanum captum,verbera à carnificibus impacta toleranter sustinens,cùm scelerati illi carnifices propter assiduitatem & magnitudinem tormentorum, quæ ei infligebant, sperarent se aliquid, quod indecorum & eius professioni parùm consentaneum videretur, ab eo audituros, ipse tanta animi celsitate & constantia illis ex aduerso restitit, vt ne nomen quidem vel suum, vel gentis, vel ciuitatis,vndè fuit, neque vtrùm seruus an liber,illis vellet dicere: sed ad omnia rogata,ità Latino sermone responderet, Christianus sum: istudque pro nomine,pro ciuitate, pro genere,& deniquè pro re quaq; iterùm ac sæpiùs eloqueretur: aliam autem vocem gentiles ab eo elicere audireque non poterant. Vndè tam graui & acerba bile animus cùm Præfecti, tum tortorum contra illum inflammabatur, vt cùm nihil haberent supplicij, quod ei deincèps imponerent, ad extremum laminas æneas feruentes & ignitas tenerrimis corporis membris affigerent. At ille, quanquàm corporis membra exurebantur,firmus tamen,constans & immutabilis in fidei confessione perstitit: quippe qui diuino & cælesti fonte aquæ vitalis, quę ex CHRISTI ventre profluit, tanquàm rore cùm aspersus, tum roboratus erat. Corpus autem testimonio fuit eorum,quæ ipsi acciderant: vtpotè vulneribus & vibicibus totum cruentatum, quod quidem sic in rugas erat contractum, vt exteriorem hominis formam prorsùs abiecisset: in quo CHRISTVS afflictationis particeps, res præclaras ad suam ipsius gloriam gessit, cùm aduersarium profligando, tum cæteris præclarum exemplum ostendendo, nullum esse metum,vbi Dei patris charitas, nec vllam molestiam, vbi fides Christi viget. Nam quanquàm impij carnifices paucis diebus pòst,cùm martyrem denuò torquerent,putabant,si corporis membris,superiore iam cruciatu tumidis, & inflammatione quadam efferuescentibus,eadem supplicia accumularent,vel se illum facilè euicturos, præsertim cùm nec manuum propè tractationem perferre iam posset: vel illum tormentis tandèm extinctum, grauem reliquis horrorem incussurum: tamen tantum abfuit,vt in illo aliquid eiusmodi cõtingeret, vt etiam præter omnium hominum opinionem, corpus in illis posterioribus tormentis recreatum, & in integrum restitutum, formam priorem atque vsum membrorum recuperaret: adeò vt secunda illa carnificina,non inflicta pœna,sed medicina per Christi gratiam adhibita videretur.

Item sãcti.

1. Ioan. 4.

Vide mirã Christi virtutem.

Porrò Biblidem,vnam ex eorum numero, qui fidei cõfessionem pernegâssent, cùm iam diabolus à se prorsùs absorptam putaret, cupiens etiam per blasphemiam in DEVM, condemnationem eius augere, ad supplicium deducendam curauit, eamque velut fractam & ignauam,impia in nos & flagitiosa probra loqui impulit. Illa tamen in tormento redijt ad se, atque (vt ità dicam) ex profundo somno excitata est,præsenti supplicio quodammodò submonita,vt de æterna gehennæ pœna serìò cogitaret. At contrà, quàm diabolus expectabat, maleuolis Christianorum obtrectatoribus exaduersò sic respondet: Quomodò eiusmodi viri liberos suos deuorare in animum poterunt inducere, quibus ne licitum quidem sit sanguinem animalium ratione carentium comedere? Et ab eo tempore se Christianam ingenuè confessa est, & sorti numeroque martyrum adiuncta. At cùm tyrannica crudeliaque illa suppliciorum genera per beatorum patientiam, CHRISTI virture firmatam, frustrà imposita irrogataque viderentur, diabolus alias quasdam machinas deinterò contra illos excogitauit, nempè vt in carcerem conijcti, interdùm in locis horrida caligine obsitis & plenis molestiarum, miserè iacérent: nonnunquàm illorum pedes in crassas compedes impositi, distenderentur: aliquandò vexarentur alijs plagarum modis, quos rabidi diaboli ministri, illiusque maleuolentia suffusi, hominibus in carcerem conclusis incutere solent, vsqueadeò, vt complures, quos Domi-

Biblidis resipiscentia & constantia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Moriuntur quidam prę carceris fœtore.

nus eo pacto è vita exire volebat, ibì ob fœtidum odorem & loci angustiam penitùs suffocarentur. Quinetiam non pauci (in quibus illic Dei gloria perspicuè ostentata erat) quanuis ità acerbè excruciati fuissent, vt nulla curatione adhibita, viderentur amplius posse vitam protrahere, in carcere tamen superstites manebant, omni humana quidem cura & subsidio orbati ac destituti: à Domino tamen, tum corporis tum animæ viribus ità roborati confirmatique erant, vt cæteros & ad fidem constanter tenendam tuendamque incitarent, & grato admodùm subleuarent solatio. Alij autem modò capti, & recentes in carcerem contrusi, (quorum corpora antehàc tormentis subeundis callum haud contraxerant) pondus carceris & grauitatem minimè poterant ferrè, sed intùs breui mortem oppetebant.

Pothini Episcopi martyriũ.

Beatus item Pothinus, cui Lugdunensis episcopatûs ministerium erat concreditum, cùm nonagesimum suæ ætatis annum præterijsset, & corporis imbecillitate ità languescerat, vt vix posset propter virium infirmitatem, qua distinebatur, libere spirare, spiritûs tamen alacritate propter ardentem, qua flagrabat, martyrij cupiditatem, plurimùm recreatus, ad tribunal gestabatur: & tametsi corpus eius iam præ decrepita ætate & cruciatu morbi penè exhaustum esset, anima tamen in ipso seruabatur integra, vt per eam CHRISTVS gloriosè triumpharet. Qui quidem ad tribunal, magistratibus ciuitatis eum comitantibus, & vniuersa multitudine varias cuiusquemodì vociferationes contra illum, vtpotè Christianum, edente, à mi. litibus deductus, præclarum fidei testimonium perhibuit. Cùm enim à Præside rogaretur, quis esset Christianorum Deus, respondit: Si tu ea re dignus sis, cognosces. Indè igitur asperè & immisericorditer raptatus, varias plagas excepit, cùm ab his, qui stabant in proximo, qui nihil eius ætatem reuerentes, manibus pedibusque in illum contumeliosè insultabant: tum ab illis, qui longiùs erant remoti: qui, quod singuli habebant in manibus, illud in illum coniecerunt: idque propterea, quòd omnes permagnæ culpæ & impietatis loco ducebant, si quisquam petulanter illum insectari vlla ex parte omitteret. nam deorum suorum causam ità se vindicaturos arbitrabantur. Ille vix iam spiritum ducens, in carcerem coniectus fuit, ac biduo post efflauit animam.

Ibì verò singularis Dei prouidentia apparuit, & infinita IESV Seruatoris misericordia patefacta est: quę sanè talis fuit, qualis quidē rarò inter fratres Christianos contigisset, à diuina tamen CHRISTI virtute ac potentia non omninò alie. na. Nam qui, vt primùm erant comprehensi, fidem inficiati fuissent, non modò in carcerem cum cæteris condebantur: (nihil enim illis, vt tempus ferebat, negatio attulit adiumenti) verumetiam suppliciorum eorundem erant facti participes: atque sicut illi, qui ingenuè fatebantur se esse, quod erant, nullo alio crimine obiecto, nisi quòd Christiani essent, tradebantur in custodiam: sicisti, qui fidem pernegârant, de reliquo in carcere tanquàm homicidæ & scelerati detinebantur, duplo grauiore cruciatu & angore, quàm cæteri, afflictati. illos enim subleuabat lætitia ex martyrio percepta, spes promissorum, charitas in CHRISTVM, sacer Patris spiritus: hos magnum & graue conscientiæ pondus admodùm vexabat, vsqueadeò, vt dum per hominum frequentiam palàm gradiebantur, ipso vultu ab omnibus alijs facilè internoscerentur. Illi enim hilares in publicum progressi sunt, in quorum vultu decor quidam, gratia & venustate multa adspersus, enituit, sic vt vincula etiam, quibus velut sponsa, aurearum fimbriarum varietate decorata, mirè erant illustrati, egregium quendam ornatum illis adiecisse viderentur: tam suauem item & fragrantem, ex ipso CHRISTO egredientem, efflârunt odorem, vt nonnullis artificioso quodam vnguento & manu composito delibuti putarentur. Hi autem demissi, abiecti, adspectu horridi, turpi ignominię labe deformati, à gẽtilibus porrò velut ignaui effœminatique probris contumeliosè affecti, ac deniquè cùm honoratum, gloriosum & salutare nomen CHRISTI amisissent, perindè acsi homicidij rei fuissent, homicidę iam appellati. Ista vbì cęteri coràm adspexissent, magnoperè roborati erãt & animo constabiliti. Qui enim præhendebantur, omni memoria diabolicæ cogitationis ex animo deposita, absque hæsitatione fidem suam profitentur: illi porrò, paucis verbis obitèr interiectis, rursùs, quæ sequuntur, adiungunt. His

Mala conditio fidei desertorũ.

His igitur rebus confectis, de reliquo martyria, quæ in ipsorum vitæ exitu sufferebant, in quæq; suppliciorum genera dispertiebantur. Siquidem vnam coronam beati martyres ex vniuersis & varijs cuiusque generis flosculis contextam complicatamq; Deo patri obtulerunt. Quocircà par erat, generosos & insignes Dei athletas, vbì multiplex & varium martyrij certamen subierant, illustremque ab hostibus reportârant victoriam, præclara immortalitatis corona decorari. Maturus ergò, Sanctus, Blandina & Attalus, die cum bestijs dimicandi in nostrorum hominum cruciatum de industria præstituta, ad bestias ducebantur, quô publicum & commune gentilibus spectaculum, plenum inhumanitatis & sęuitiæ, exhiberent. Atq; Maturus & Sanctus in amphitheatro omne genus tormẽtorum denuò subeunt, perindè acsi nihil cruciatûs antea fuissent omninò perpessi: immò verò vt athletæ, qui modò aduersarium per varias certaminũ vices strenuè profligâssent, & pro corona vitæ ipsis proposita postremum iam certamẽ haberent in manibus ad conficiendum, deintegrò tum verberum traiectiones, quibus homines illic plecti solent, sustinent: tum crudeles ferarum tractus, tum alia omnia cruciamentorum genera, quæ insana & furiosa plebs alij aliundè cum vociferatione illis infligi postulabant, tum ferreas deniquè cathedras & ignitas illorum mẽbris suppositas, quibus corpora miserè frixa & exusta erant: & quanquàm gentiles pestifero illorum nidore non absque molestia saturabantur, tamen ne ea quidem re deterriti, ab insania sua desistunt: sed pergunt adhuc magis magisque furere, quandoquidem illis in optatis erat, eorum patientiam prorsùs euincere. Cæterùm ab ipso Sancto nihil aliud elicere poterant, præter illam vocem, quam ab initio de fidei suæ confessione proferre consueuisset. Isti autem martyres, quoniam in hoc ingenti certamine vita adhuc in ipsis residebat, singularium certaminum loco, quæ magna cum varietate ibì fieri solebant, illo die spectaculum vniuerso populo præbentes, ad extremum securi percutiuntur.

Maturus & Sanctus denuò immaniter cruciantur.

Securi cædũtur.

At Blandina trabi ligneæ sublimis affixa, præda bestijs incursantibus obijcitur: quæ quoniam & in crucis specie suspensa cernebatur, & ardẽter preces fundebat, magnam concertantium mẽtibus alacritatem iniecit: quippe in ipso certamine, ex sorore cruci suffixa, ipsum Christum qui pro nobis crucifixus est, oculis corporeis quodammodò videbant, vtì credentibus in illum pro certo persuaderetur, quòd qui pro eius gloria quicquam perpetiatur, hæreditatis sit cum Deo viuente consors & particeps futurus. At cùm nulla bestia eius carnem tangere vellet, à trabe mox abrepta, in carcerem iterùm truditur, & ad aliud reseruatur certamen: vt per varia concertationum genera victrix facta, tum tortuosum serpentem condemnationi, quam ab se auertere non posset, iure addiceret, tum fratres pariter ad constantiam incitaret: quæ licèt humillis, imbecillis & propè abiecta virgo esset, armatura tamen Christi fortis athletæ induta, non solùm per multas cruciamentorum vices aduersarium superauit, verumetiam per illustre illud certamẽ, coronam immortalitatis tandèm assecuta est.

Blandinæ præclara virtus.

Attalus item, clarus & magni nominis vir, importuno multitudinis rogatu ad supplicium euocatus, ob rectè factorum conscientiam (siquidem ingenuè in Christiana institutione & disciplina exercitatus, fidelis semper apud nos & constans veritatis testis extitisset) alacri animo certamen ingreditur. Ac cùm vndiquè per amphitheatrũ circunduceretur, tabula, in qua Latinis literis hæc inerat inscriptio, Hic est Attalus Christianus, illum præcedente: cumque in eum admodùm petulanter populus insultaret, Præses, vbì Romanum esse didicisset, mandauit vt in carcerem denuò cum reliquis, qui in eodem erant, concluderetur: de quibus literas ad Cęsarem scripsit, eiusq; expectauit de illis sententiam. Tempus verò, quod interea intercedebat, illis quidem neq; ociosum, neq; infrugiferum fuit: sed per mortem eorum dilatã, immensa Christi clementia quasi lumen suum propalàm profudit. Nam intermortua Ecclesiæ mẽbra, viuorum subsidijs fuerunt ad vitam reuocata, & qui fidem confessi fuissent, ijs, qui eandẽ pernegâssent, magna beneficia detulerunt. atq; ideò permagna lętitia matri & virgini Ecclesiæ exorta est, cũ eos, quos abortu tanquàm mortuos eiecisset, viuos & incolumes recuperâsset. Illorum enim hortatu & exẽplo cõplures, qui fidẽ negâssent, erant tanquàm in vtero matris Ecclesiæ iterùm concepti, iterùm in membra formati, ite-

Attali cer. tamen.

Resipiscunt qui à fide ex ciderant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti,iterùm ad vitam reducti,iterùm deniq; ad fidem suam confitendam perdocti. Atq; cùm ad vitam essent restituti,& viribus cõfirmati,suauitatem Dei (qui non vult mortem peccatoris,sed pro sua benignitate eum ad pœnitentiam inuitat) animis hauriẽtes,ad tribunal sponte accedunt,vt iterùm à Præside de fide denuò rogarentur. Nam cùm Cæsar responsum per literas misisset,illos,qui fidem Christi confiterentur, tympanis esse torquendos:hos autem, qui eandem inficiarentur, in principio mercatus (qui hîc celebrari solet,quique est propter frequentiam hominum, ex omnibus eo gentibus commeantium, multorum sermone nobilitatus)liberos dimittendos, Præses beatos martyues.tanquàm spectaculum & glorioſam pompam de illis multituditiam,vt qui municipes Romani essent, securi percuterẽtur: reliqui autem amãdarentur ad bestias. Christi verò gloria in his, qui anteà fidem abnuerant, tunc tamen præter Gentilium opinionem,eãdem ingenuè confitebantur, magnoperè illustrata fuit. Etenim illi cùm priuatìm in quæstionem dati essent,quasi pro certo absoluendi,tamẽ se Christianos verè confitẽtes,martyrum choro adijciebantur. Alij autem falsi Christiani,à fide penitùs lapsi,qui neque vestigium aliquandò fidei,neque sensum & significationem vestis spõsalis,neque cogitationem timoris Dei in animis insidentem habebant,sed per nequam eorum conuersationem, viam veritatis contumelijs affecerant,hoc est,filij perditionis,foris extra Ecclesiam permanserunt:cæteri vniuersi fuere in Ecclesiam denuò assciti.

Ezech.18.& 33.

Mercatus Lugdunen.

Constantia eorũ,qui anteà defecerant.

De quibus cùm haberetur quæstio, Alexander quidam genere Phryx, arte & scientia medicus, multis annis in Gallia commoratus, omnibus ferè propter charitatem erga Deum,& liberam in verbo prædicando alacritatem cognitus,(non enim doni & muneris Apostolici expers erat) cũ adstaret tribunali, & illos fratres nutu ad fidei cõfessionem hortaretur,(ijs, qui vndiquè tribunal circunsistebant, videbatur tanquàm parturiens) populi multitudo confessionem eorum, qui anteà inficiàs iuissent, ægrè ferens, contra Alexandrum, tanquàm eius rei caput & authorem, vociferari cœpit. Vbi verò Præses instabat,sciscitabaturq; quisnam esset,respõdit se Christianũ esse. Vndè Præses ad iracundiam prouocatus,illum condemnat ad bestias. Postero autem die eandem cum Attalo dimicationem (Præses enim, quô populo gratificaretur, Attalũ denuò bestijs obiecit)Alexander ingreditur.Hi duo in amphitheatro omnes machinas,ad eorum cruciatum excogitatas,tanquàm præteructi,maximumque certamen perpessi,ad extremum gladio feriuntur. Alexander autem neque ingemuit,immò verò ne gry quidem ore extulit: sed interiore mente & cogitatione quasi cum Deo sermones contulit. Attalus,vbi in ferrea cathedra iam candenti esset impositus, & eius incẽdio ambustus,quandò nidor & fumus è corpore in sublimi ferebatur,Latino sermone multitudinem sic affatus est:Eccè eccè,hoc,quod vos præstatis,est homines vorare. Nos quidem neque voramus homines, neq; aliud quicquam sceleris patramus. Rogatus tamen,quod nomen Deus haberet,respondet, Deum nomen non habere more hominum.

Alexandri virtus & martyrium

Attali certamen.

Quibus omnibus confectis, postremo die singularium certaminum aduentante, Blandina & adolescens Ponticus,circiter quindecim annos natus,(hi autem quotidiè introducebantur ad reliquorum supplicia contemplanda) in amphitheatrum inferebantur, vrgebanturque per gentilium idola iurare. Ac quoniam illi perstabant constantes, & ea despicatui ducebant,vesana multitudo contra illos asperè & ferociter sæuiebat:adeò vt neq; adolescentuli commiserarẽtur ætatem, neq; mulierem omninò vererentur.Omnibus igitur tormentis eos obiectare, & per quoduis supplicij genus vndiquè agitare cœperunt,& sine intermissione nunc hanc, nunc illum per ipsorum deos iurare impellebant. Cæterùm hoc nullo modo poterãt efficere. nam Ponticus,qui ità à sorore erat exuscitatus, vt gentes eam esse animaduerterent,quæ illum cohortata fuisset,confirmâssetq;, post omnia cruciamẽtorum genera,viriliter & magno animo tolerata, extremum spiritum edidit. Beata Blandina omnium postremà, tanquàm nobilis & generosa mater,vbi liberos animauerat ad pœnam,& victores ad Christum regem præmiserat, ipsa eosdem cum liberis certaminũ cursus remensa, ad eosdem lætitia gestiens, ac de ipso vitæ suæ exitu permagno gaudio exultans, properabat,non quasi ad bestias crudeliter proiecta,sed ad cœnam sponsi amicè inuitata. Atque

Blandinę et Põtici pueri martyrũ.

Atque post verbera,post bestiarum laniatus,post sartaginis exustionem, ad extremum in rete inuoluta,tauri rictibus obiectatur. Quæ cùm ab animali illo diù multumque icta exagitataque fuisset,ac nullum sensum cruciamentorum, quæ hactenùs ei obtigissent,partìm propter spem, qua Dei promissis firmè adhęresebat: partìm propter colloquia,quæ intrà se cum Christo conferebat, omninò haberet, tandèm ense iugulata fuit. Vndè gentes ipsę palàm restabãtur,mulierem apud senunquàm tot tamq; acerba tõrmenta tam constanter pertulisse.

Verùm eorum rabies & crudelitas in sanctos, non ità exaturata fuit. Nam ab immani & furiosa bellua,diabolo, immànes illæ & barbaræ gentes exagitatæ, vix aut ne vix quidem à furore suo aliquandò acquieuerunt, immò verò in corporibus martyrum suam deintegrò contumeliam cœperunt & malcuolentiam exercere. Nam quãuis martyrum constantia penitùs essent superatæ, tamen quia omnem humanam rationem omninò exuissent, illorum amentia minimè fuit retardata repressaque: sed acerba bilis cùm Præsidis,tum populi (qui quidẽ in nos lethale odij sui virus euomebant)tanquàm immanis belluæ magis magisque incensa, sic vt scriptura verè impleretur:Impius adhuc impiè agat,& iustus iustificetur adhuc. Etenim corpora eorum, quos carceris pestifer odor & cruciatus suffocauerat, canibus laceranda obijciunt, studioseque nocte dieque obseruant,nè quisquam è nostris illà tumulis mandet. Tandèm verò martyrum in amphitheatro interfectorum membra, quæ nec bestiæ adhuc vorârant,nec ignis absumpserat,partìm minutatìm dilaniata,partìm instàr carbonum ambusta, quinetiam securi percussorum capita vnà cum corporum truncis collecta, dies complures similiter militum excubijs insepulta custodiunt. Porrò,alij fremere,& dentibus contra eos frendere cœperunt,toto animo connitentes aliquam grauiorẽ in ea exercere contumeliam. Nonnulli irrisione ludere, & falsos cachinnos tollere, summaque commendatione & præconio idola sua efferre, quibus quidem tanquàm authoribus pœnam & vlrionem Christianorum acceptam retulerunt. Non pauci, quanquàm factis aliquanto modestiores erant, & de illorum afflictione aliquantum condolescere videbantur,verbis tamen acerbè eos vexare ad hunc modum: Vbì iam illorum Deus? Quid illis hæc profuit religio,quam suæ ipsorum vitæ præposuerunt?

Apoc,22. Corpora sanctorũ obijciũtur canibus.

Quæ ad gentilium crudelitatem pertinebant,talem habebant varietatem.Quæ autem ad nos,videbãtur sanè magnum mœrorem propterea in se complecti,quòd martyrum corpora humò tegendi nulla dabatur facultas. Neque enim nox ad hanc rem aliquid afferre præsidij,neque magna pecuniæ vis eorum animos flectere, neque preces vlla ex parte placare poterant: sed nulla non ratione & via corpora illa erant assiduè ab illis obseruata, & id quasi in magno lucro deputatum, si penitùs inhumata iacerent. Paulò pòst etiam ista addunt: Martyrum corpora, sex dies continuos sub dio iacentia,& maxima ignominia affecta,pòst autem ab impijs illis & facinorosis carnificibus exusta,inque cineres redacta,in Rhodanum fluuium,qui illic in proximo defluit, spargebantur, quô nullæ quidem illorum reliquiæ ampliùs super terram restarent.Ista eo consilio patrabant, quòd Deum se posse vincere, & illis regenerationem corporum prorsùs eripere arbitrati sunt:quô ne vlla quidem (sic enim dicebant)spes resurrectionis reliqua fieret illis:qua freti(inquiunt)non solùm peregrinan quandam & nouam nobis induxerunt religionem,verumetiam neglexerunt penitùs tormenta, & prompto atq; alacri animo ad mortem properârunt. Iam videamus, vtrùm sint resurrecturi,& vtrùm illorũ Deus ipsos iuuare,& è manibus nostris eripere possit. Eius modi persecutionis tempestas, regnante Imperatore, de quo docuimus, istis Christi ecclesijs obtigit. Vndè certè, quænam fuerint in reliquis prouincijs eodem tempore factitata,coniectura assequi poterimus.

Non sinuntur sanctorũ corpora sepeliri.

Antoninũ Verũ dicit.

CAP. II.

ILlas item voces, ex eadem epistola depromptas, in hunc sermonem includere operæprecium arbitramur,quibus modestia & singularis martyrum, quos diximus,benignitas hoc ferè modo descripta sit. Isti verò ipsius CHRISTI (qui cùm in forma DEI esset,non rapinam arbitratus est, se esse æqualem DEO, sed seipsum exinaniuit, formam serui accipiens) tam verè æmuli & imitatores erant, vt quamuis in tali gloria & splendore locarentur, & non semèl & iterùm,sed sæpiùs, vt martyres decet, pro fidei confessione acerba tormenta perpessi,bestijs obiecti,ab

Philip.2.

eisdem

Nota insignē martyrum modestiam.

eiſdem denuò ablati, ignito ferro exuſti, vibicibus liuidi, vulneribus vndiquè inflictis excruciati: non tamen ſe ipſi martyres eſſe prædicarent, neque cuiquam noſtrûm copiam facerent illos eo nomine appellãdi: ſed ſi quiſquam noſtrûm eos vel per literas, vel per ſermonem vt martyres fortè ſalutauiſſet, grauiter eum reprehenderunt. Libenter enim martyris appellationem Chriſto fideli & vero martyri, primogenito mortuorum, duci & authori vitæ, quæ eſt ex Deo, conceſſerant: martyrum etiam, qui iam ad Chriſtum ex hac corporis cuſtodia migrauiſſent, eos non grauatè in memoriam redegerunt, dixeruntq;: Illi iam verè ſunt martyres, quos Chriſtus propter fidei confeſſionem ad ſe recipere dignatus eſt, & quorum martyrium ipſo præclaro vitæ exitu, tanquàm ſigillo certiſſimo, obſignauit: nos autem tenues ſolùm & abiecti Chriſti nominis confeſſores: atque fratres obſecrabant cum lachrymis, vt preces pro illis ardenter & obnixè Deo funderent, quo ipſo diſceſſu è vita opus, quod Deus tam benignè in illis incepiſſet, cumulatè expleretur. Et quanuis non modò libera reſponſa gentilibus dando, ſed etiam patientia, magnanimitate, fidenti animi robore contra omnes cruciatus ſe generoſos ac ſtrenuos palàm oſtendendo, vim & virtutem martyrij perſpicuè declarâſſent, tamen timore Dei referti, martyrum appellationem, qua fratres illos donare voluiſſent, ab ſe repellere ſtudebant. Et iterùm, paucis verbis interiectis, ſequuntur iſta: Humiliauerunt ſe ſub manu potenti, qua iam ſatis exaltati ſunt. Dum in vita manebãt, defendere omnes, neminem accuſare, omnes è vinculis eripere, colligare neminem conabantur. Pro illis, qui ſupplicia eorum corporibus inflixerant, exemplum Stephani perfecti martyris imitati, benignè orare, dicentes: Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum. Quòd ſi pro eis, qui ipſos tam cõtumeliosè torſiſſent, precabantur: quanto magis pro fratribus idem ipſum præſtiterunt? Hæc item, paulò iõgiùs ſermonem producentes, adnectunt: Grauiſſimum autem bellum ab illis, propter ingenuam erga fratres charitatem, cum ipſo diabolo ideò ſuſceptum erat, quòd rantoperè nitebantur, vt voracem illius, tanquàm malæ beſtiæ, gulam ſtringendo, eos vinos denuò euomere cogerent, quos priùs tãquàm mortuos, ſe penitùs deuorâſſe pertauerat. Non enim illi fratrum imbecillorum lapſu gloriabantur, ſed quæ dona ipſis per Dei gratiam affatim ſuppetebant, alijs, qui maioris opis indigerent, benignè largiebantur: atque adeò velut matris indulgentis miſericordia commoti, multas lachrymas pro eorum ſalute in conſpectu Dei patris profundebant, viram illis flagitabant: vitam conceſſit Deus, vitam etiam cum proximis communicârunt, victores omnibus, ad Deum profecti ſunt, pacem amplexati, pacem nobis cõmendârunt, cum pace denique ad Deum deceſſerunt, non matri Eccleſiæ moleſtiam & angorem, non fratribus bellum & ſeditionem, ſed gaudium, pacem, & concordiam & charitatem reliquerunt.

Acto. 7.

Diabolus cur eos tam atrociter inſectatus ſit.

MARTYRIVM SS. MARCELLINI ET PETRI, GRAVITER CONSCRIPTVM. ADSTIPVLANTVR EI *antiqua Martyrologia, & habetur in vetuſtis MS. codicibus. Stylum aliquot locis nonnihil correxit F. Laur. Surius.*

Iunij 2.

S. Petrus crebrò cæſus.

BENIGNITAS Saluatoris noſtri, martyrum perſeuerantia comprobata, couſquè proceſſit, vt & fidei animos coronaret, & inimicos eorum ex ipſis inferorum clauſtris erueret. Deniquè cùm Romæ à paganis teneretur Petrus, Exorciſtæ officium gerens, & multis viribus cæſus, miſſus in obſcuriſſimam habitationem, manneret in vinculis ferreis immotus, cuſtosque carceris Arthemius PAVLINAM, vnicam filiam ſuam virginem, quam impenſiùs amabat, à dæmonio vexari quotidiè plangeret, dixit ad eum vir DEI Petrus Exorciſta: Audi conſilium meum Arthemi, & crede in vnigenitum filium DEI viui IESVM CHRISTVM, qui

qui eſt liberator omnium in ipſum credentium. Si enim verè credideris, mox erit ſalua filia tua. Reſpõdit Arthemius: Miror valdè imprudẽs conſilium tuum, quòd cùm te iſte Deus tuus liberare non poſſit, in ipſum licèt credas, & quotidiè pro eius nomine plagas & vincula perferas, mihi perſuadere vis liberaturum illum filiam meam, ſi ego in eum credidero. Dixit ei Petrus: Poteſt me liberare Dominus meus & de his vinculis, & de pœnis omnibus: ſed non vult impedire coronam meam. Vult autem, vt perficiam curſum meum perferendo hos cruciatos temporarios, vt poſſim adipiſci gloriam ſempiternam. Arthemius ait: Si vis me tuo credere Deo, da operam vt fiat quod dicturus ſum. Eccè ego hodiè duplicabo ſuper te catenas, & clauſtra carceris omnia communiam, teque in ima hac & obſcura cuſtodia ſolum includam: & ſi ex his omnibus te eripuerit Deus tuus, credam equidem in illum, ſed tunc demùm, cùm videro incolumem filiam meam.

Tum beatus Petrus ſubridens, ait: Infirmitas fidei tuæ poterit curari, ſi hoc, quod dicis, feceris. Arthemius dixit: Credam planè in illum, ſi & te his vinculis abſoluerit, & meam filiam curauerit. Petrus ait: Vade in domum tuam & præpara mihi manſionem, & te neque abſoluente me his vinculis, neque oſtium aperiente, neque per iter deducente, ad te perueniam in nomine Domini mei Ieſu Chriſti. Cumque eò venero, palpabunt me manus tuæ, conſpicient me oculi tui, atque hos eoſdem ſermones tecum conferam. Et ſi vel ſic credideris, habebis ſanam filiam tuam. Hoc verò fiet, nõ pro libidine tentationis tuæ, ſed ad declarandam diuinitatem Domini mei Ieſu Chriſti. Hæc vt ille dixit, Arthemius caput agitãs: Hic homo, inquit, nimijs confectus afflictionibus, delirat & aliena loquitur: ſicque diſceſſit. Veniens autem domum, narrauit ea Candidæ vxori ſuæ, quæ dixit ei: Miror te illum hominem exiſtimare inſanum, qui & tibi ſanitatem promittit, & noſtræ filiæ ſoſpiratem. An verò longum ille tempus tibi præfixit? Hodiè dicit ſe venturum. Id ſi factum fuerit, quis dubitet Chriſtum verum eſſe Deum, in quem ille credit? Arthemius dixit: Horrori eſt mihi fatuitas tua. Ipſi dij, ſi de cælo deſcendant, non eum abſoluent à vinculis: immò ſi vel Iupiter ipſe ad eum veniat, aperire illi carcerem non poterit. Candida reſpondit: Nimirùm idcirco magnus habebitur Deus eius, & credendum illi erit, ſi hoc fecerit, quod nec ipſe, vt ais, Iupiter facere poſſit.

Hęc & pleraque alia cùm inter ſe loquerentur, & occumbente diei lumine, nox initium ſuum ſtellarum ortu indicaret, adeſt homo Dei Petrus, Arthemio & Candidæ ſe offerens, candidis indutus veſtibus, trophæum Crucis tenens in manu ſua. Moxque ad eius veſtigia corruunt Arthemius & Candida, exclamantque, dicentes: Verè vnus eſt Deus omnipotens Ieſus Chriſtus. Statimque filia eorum Paulina virgo, ab immundo vexata ſpiritu, Deum confitens, & ad pedes eius prócidens, purgata eſt, ità vt dæmon clamaret in aëre: Virtus Chriſti, quæ in te eſt Petre, me ligauit & expulit à virgine. Cumque hæc fierent, omnes, qui in domo Arthemij erant, crediderunt. Peruenit autem fama ad eos, qui in vicinia morabãtur, & cõuenêre viri ampliùs trecenti, plures verò fœminę: qui omnes vna voce clamabãt: Pręter Chriſtum non eſt alius Deus omnipotens. In conſpectu enim illorum, & à dæmonibus obſeſſi liberabantur, & infirmi omnes ſanabantur. Cumque omnes, qui ad ædes Arthemij, confluxerãt, cuperent fieri Chriſtiani, abijt vir Dei Petrus, & adduxit ſanctum Marcellinum preſbyterum, à quo omnes in domo Arthemij baptizati ſunt.

S. Petrus miro modo è carcere venit ad Arthemium. Paulina ſanatur.

Multi credũt in Chriſtum.

Porrò Arthemius ingreſſus ad eos, qui erãt in vinculis, dixit eis: Sì quis vult credere in Chriſtum, exeat líber, veniatq; ad domũ meam, & fiat Chriſtianus. At illi omnes promittentes ſe in Chriſtum crediturос, egreſſi ſunt: venientesq; ad ædes Arthemij, à ſancto Marcellino preſbytero baptizati ſunt, & ſancta conſecratione illuminati.

Intereà dum hæc agerentur, peſtilentiſſimus iudex Serenus in morbum incidit, & toto ſpatio ægritudinis eius datum eſt tempus baptizatis omnibus, vt ſermone quotidiano Marcellini & Petri, in fide DOMINI confirmarentur, per quadraginta & eo ampliùs dies.

Poſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

Post hæc commentariensis misit ad Arthemium custodem carceris, indicauitq; fe-
surum esse vicarium, eumque iussisse, vt nocte proxima præstò sit ipse cum illis, qui
erant in carcere. At ille baptizatorum omnium osculabatur manus, dicebatq; eis, si
quis vellet venire ad martyrium, faceret id intrepidus: si quis verò mâllet recedere,
abiret illæsus. Cùm ergò ad primum pullorum cantum sederet Serenus vicarius, iu-
beretque personas audiendas intromitti, ingressus Arthemius, coram omnibus dixit:
Petrus Exorcista Christianorum, quem cæsum & tortum ac semiuiuum in carcere
seruari iussisti, in nomine Dei sui omnium vincula soluit, ostia omnia patefecit, cun-
ctosque efficiens Christianos, quò vellēt, eis fecit abeundi potestatem. Ille verò cum
Marcellino presbytero nusquàm abscedere voluit: sed quotiès ego eum custodire vo-
lui, non comparuit. Tunc Serenus immani furore incensus, iussit Arthemium plum-
batis cædi, & trudi in custodiā: sanctos autem Dei martyres Marcellinum & Petrum,
intromitti sub voce quæstoria, ijsque intromissis, ait: Mitiùs vobiscum agerent car-
nifices, si sacrilegos religionis vestræ ritus abijceretis, neque homines noxios & cri-
minū reos, è carcere egredi iussissetis. Marcellinus presbyter dixit: Tam diù crimino-
reus manet in suis criminibus, quàm diù in Christum non credit: porrò simulatque
crediderit, mox omni culpa ablutus & absolutus, summi Dei filius appellatur. Cùm
hæc & his similia diceret Marcellinus presbyter, iussit eum Serenus pugnis cædi in a-
terijs. At vbi cædentes defecerunt, præcepit separari Marcellinū à Petro, & mitti nu-
dum in carcerem, illicque vitrum contritum spargi, sicque vinctum inclusum relin-
qui, lumenque & aquam ei negari.

Arthemius cęsus, trudi-tur in custo-diam.

Marcelli-nus cęditur, & dirè cru-ciatur.

Ad Petrum indè conuersus, ait: Nolo te existimes eculeo & lampadibus iterùm esse
torquendum: sed ad palum cràs ligaberis, ferarumq; morsibus laceratus, vitam amit-
tes, si hodiè dijs sacrificare contempseris. Respondit Petrus: Cùm sis Serenus nomi-
ne, totum te tenebrosum & tetrum atque nubilum factis ostendis: & cùm homo is
mortalis, pœnas atroces intentas, minis & terroribus te perturbaturum speras im-
mortalem fidem, quæ regnat in mentibus Christianorum. Tum etiam summi Dei sa-
cerdotē Marcellinum, quem te rogare oportebat, vt tuî misereretur, & oraret pro te,
vt incredulitatis tuæ criminibus posses absolui, pugnis cædi voluisti, & diro carceri
mancipâsti: quo quidem nomine ille gloriatur & gaudet, te autem luctus excipiet
sempiternus. His dictis, etiam Petrum iussit Serenus in vincula conijci, & pedes eius
in cippo arctissimè constringi. Cùm sic autem abinuicèm separati essent, & Marcel-
linus quidem nudus in vitreis fragmentis iacéret, Petrus verò in cippo teneretur: an-
gelus Domini apparuit Marcellino oranti, induitque eum vestimentis ipsius, & dixit
ei: Sequere me. Sequens ergò angelum, ingreditur cum eo, vbi Petrus in cippo & fer-
ro vinctus asseruabatur: & cùm illum quoquè absoluisset angelus, iussit ambos se se-
qui: atque ità pariter venerunt in domum illam, in qua baptizati omnes vnanimiter
in preces incumbebant. Dixitque angelus ad eos, vt diebus septem confirmarent po-
pulum, qui per ipsos crediderat: ac deindè ostenderent se Sereno vicario.

Petrus in carcerem ducitur.

Angelus ambos libe-rat.

Postero die mittuntur quidam ad carcerem, & neque Marcellinum neque Petrum
inueniunt, idque iudici renunciant. Tum iudex acciri iubet Arthemium & vxorem
eius Candidam cum filia Paulina virgine: cumque venissent, vrgere eos cœpit, vt diis
sacrificarent. At illi dixerunt: Nos Dominum Iesum Christum cōfitemur filium Dei
viui: & ideò nulla ratione possumus sacrificiorum vestrorum ritu nos polluere. Eos
igitur omnes Serenus iubet via Aurelia immensa ruderum mole obrui.

Ea autem hora, qua ad passionem ibant, in eodem loco Christiani omnes occurre-
runt sanctis Marcellino & Petro. Videntes autem officiales & carnifices tam multum
populum, fugerunt: currebant verò post eos quidam iuniores è populo Dei, renue-
runtque eos, & blandis sermonibus inuitabant ad fidem. Sed cùm nollent credere,
tam diù à populo retēti sunt, donèc Missas faceret S. Marcellinus presbyter in crypta,
in qua puniendi erant sancti. Cumque completa essent, quæ Dei sunt, iussu presbyte-
ri omnis populus abscessit: factoque silentio, sancti Marcellinus & Petrus dixerunt ad
eos, qui credere nolebant: Eccè in potestate nostra fuit, vt læderemus vos, neque
tamen id fecimus: in potestate nostra fuit, vt tolleremus è manibus vestris Ar-
themium & Candidam, filiamque virginem, nec fecimus. Est etiam in potestate no-
stra, vt si velimus, hinc abire possimus, Dei gratia id agente: sed neque hoc facimus.

S. Marcelli-nus Missas facit.

Quid

Quid vos igitur ad hæc? Tum illi frementes in homines DEI, Arthemium gla-
dio percusserunt: porrò Candidam & Paulinam per præceps in cryptam impellentes,
lapidibus oppresserunt. Marcellinum autem presbyterum & Petrum Exorcistam ma-
nibus rętrò ad arborem alligauerunt, donèc referrent de ijs ad vicarium. Qui vt res
gestas cognouit, iussit eos duci in syluam nigram, quæ hodiè in honorem illorum syl-
ua Candida appellatur, atque illic ambos pariter decollari. Vbi ad mediam syluam
ventum est, ipsi suis manibus mundauerunt locum à spinis: ac deindè orantes, & pacis
osculo inuicèm se salutantes, flexis genibus, capite plexi sunt. Qui autem eos decolla-
uit, testatus est se vidisse animas eorum exeuntes è corporibus, tanquàm virgines au-
ro & gemmis ornatas, vestibus indutas splendidissimis, angelicisque manibus in cæ-
lum sublatas, per auras iuisse gaudentes.

Arthemius cū vxore & filia perimi-tur.

Marcelli-nus & Pe-trus capite puniuntur.

Per id tempus Lucilla & Firmina, Christianissimæ fœminæ, propinquæ S. Tibur-
tij martyris, cuius nobilitas inter senatores insignis fuit in terris, & inter martyres il-
lustrior est in cælis, amore beati martyris à sepulcro eius non recedebant, sed con-
structo illic cubiculo, die noctuque ibi permanebant. Ijs ergò in visu apparuit S. Ti-
burtius cum his duobus martyribus, edocuitq; eas, quemadmodùm corpora eorum
è nigra sylua absportata, iuxta ipsum in parte inferiori in crypta sepelire deberēt. Fue-
runt autem eis adiutorio acolythi duo ecclesiæ Romanæ. Hæc omnia Damasus, cùm
lector esset, puerulus didicit ab eo, qui eos decollauerat: & posteà factus Episcopus,
in eorum sepulcro his versiculis * declarauit:

*limina de-corauit.

Marcelline tuos, pariter Petre, nosce triumphos.
Percussor retulit Damaso mihi, cùm puer essem,
Hæc sibi carnificem rabidum mandata dedisse,
Sentibus in medijs vestra vt tunc colla secaret,
Nè tumulum vestrum quisquam cognoscere posset.
Vos alacres vestris manibus * mundâsse sepulcra.
Candidulo occultè postquàm iacuistis in antro.
Posteà commonitam vestra pietate Lucillam,
Hic placuisse magis sanctissima condere membra.

*fodisse

Is verò, qui eos decollauit, nomine Dorotheus, posteà sub sancto Iulio Pontifice
publicam egit pœnitentiam, & omni populo indicans, quæ vidisset, baptizatus est in
senectute sua, & per bonam confessionem peruenit ad misericordiam Saluatoris, qui
viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Dorotheus baptizatur.

PASSIO SS. PERGENTINI ET LAVRENTINI
FRATRVM MARTYRVM. HABETVR IN ANTIQVIS *MS. codicibus, sed per F. Laur. Surium stylus mutatus est, & pleraque reddita compræhensiùs.*

Iunij 3.

Mperante Decio Cæsare, grauis fuit persecutio Chri-
stianorum. Multa tum proponebantur edicta, vt qui
Christum colerent, nec sacrificare dijs vellēt, varijs pœ-
nis interficerētur. Cùm autem regiones peragraret De-
cius cum ministris suis, & Aretiū venisset, habebat apud
se vnum ex consiliarijs suis, Tiburtium nomine, crude-
lissimum Christianorum persecutorem. Ibi tum ethni-
cus quidam ità ait: Sunt hîc duo germani fratres Pergē-
tinus & Laurentinus, nobiles genere, qui se Christianos
profitentur, & quotidiè scholas adeuntes, literis insti-
tuuntur, vt possint Christi doctrinam plenè cognitam
habere. Quos si vos ità pergere sinetis, cedet id in exitiū
vobis huius, & populum omnem ad Christi religionem traducent. His auditis, Tibur-
tius, furore percitus, iussit eos coram se adduci. Cùm autem à militibus ducerentur,

Deferuntur sancti Mar-tyres ad Ti-burtium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dixit Pergentinus ad Laurentinum: Iam nostrum propinquat certamen. Respondit Laurentinus: Frater mi, non formidemus hæc tormenta: illa verò potiùs æterna timeamus supplicia & nostrum redemptorem, qui nos iussit non timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Pergentinus dixit: Eamus animo virili, & perstemus in fide, nihil tyranni iussa formidantes. Sed tu iudici responsa reddes, qui me ad dicendum & respondendum instructior es.

Matt. 10.

Vbi ad Tiburtij conspectum venêre, ait illis: Cur vos relinquitis deos, quos colunt pijssimi Imperatores, & adhæretis Christo, quem Iudæi occiderunt? Respondit beatus Laurentinus: Nos præter Christum, viuêtis Dei filium, alium Deũ prorsùs ignoramus. Ille enim fecit cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt. Quos verò tu deos dicis, eos nos scimus omni turpitudine inquinatos, tum etiam surdos & mutos, nulla vel videndi vel audiendi facultate præditos: quos nisi perdere velitis, seruare vos oportet, & nè fortè cadant, ferro & plumbo confirmari necesse sit: denique qui nec sibi, nec alijs vllam possint ferre opem. Tiburtius ait: Propter generis vestri nobilitatem in præsens parco vobis. Abite igitur, & ab hac vana religione vos reuocate. Nam si denuò ad me delati eritis, multiuarijs vos supplicijs excruciatos interficiam.

Dimittuntur à iudice.

Abiêrunt igitur ex eius conspectu, magis etiam in fide Christi inflammati, quotidieque rogabant Dominum, die noctuque in genua incumbentes: crescebatq; in dies fides illorum in operibus multis, & exhortationibus suis non paucos ad Christum adducebant. Quod vt sensêre infideles, permoti rebus mirabilibus, quas per illos efficiebat Christus, multorumque ad fidem conuersionem molestè ferentes, illos comprehensos ad Tiburtium adduxerunt, ità dicentes: Nihil apud hos valuit iussio tua. Nam non solùm te non audiunt, sed etiam magicis artibus totum euerterunt populum. Tum ait ad illos Tiburtius: Quid ità vos comparatis, vt nec pijssimum Cęsarem, nec me propitium habere velitis? S. Pergentinus respondit: Nos propitium habemus Christum. Vos autem propitios illi optent, qui Christum propitium habere non merentur: & terrores vestros illi formident, qui regem æternum non metuunt. Tum verò Tiburtius è sede exiliens, scidit vestimenta sua, & ait: Ego vobis inducias dedi, vt resipisceretis quandoq;: & eccè etiã me præsente Christũ vestrum prædicatis. Iussit porrò leuari eos, & fustibus diutissimè cædi. Inter verba autem psallebant sancti: Domine Deus in adiutorium nostrum intende: Domine ad adiuuandũ nos festina. Subitò ergò brachia cædentium arefacta sunt, stupentęque Tiburtio, clamabant ministri præ dolore: Rogamus, vos serui Dei, vt oretis Deum vestrum pro nobis: &, si nos sanauerit, credemus in eum. Sanctis orantibus, brachia eorum restituta sunt, multiq; id videntes, ad Dominum conuersi sunt vnà cum ministris illis, simulque omnes dixere: Non est alius Deus, præter illum, quem prędicant Laurentinus & Pergentinus serui eius. Dixit verò Pergentinus ad eos: Audite nos fratres, & baptizemini, sicque eritis liberi ab omni nexu peccati.

Cædũtur fustibus.

Multi credunt.

Hæc cernens Tiburtius, pertimuit, iussitque Pergentinum & Laurentinum in carcerem trudi, & neque panem, neque aquam illis porrigi. Illi verò Dominum inuocabant in carcere, & cùm triduo iciuni permansissent, angelus Domini sub noctis medium attulit eis panem cælestem, dicens: Surgite, & comedite panem, vobis à Christo trãsmissum. Splendore autem angelico totus illustratus est carcer, & custodes carceris præ terrore penè exanimati sunt. Interìm sancti pane illo refecti, psallebant: Misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se. Deindè illi, qui crediderant, vnà cùm Pergentina sorore eorum, munera attulêre ad custodes carceris, rogaturi vt ipsis copiam facerent ad sanctos ingrediendi: & eccè carcerem apertum conspiciunt, & custodes velut mortuos. Ingressi igitur ad sanctos, ad eorum pedes se abijciunt, rogantque cum lachrymis, quandoquidem pateret carcer, vt indè exirent. Vita enim vestra, aiebant, nobis adhuc necessaria est, & debemus de Christi nomine diligẽtiùs edoceri. At illi responderunt: Absit à nobis, fratres, vt hanc rem faciamus, & coronam, quam fide nostra promeruimus, perdamus. Vos autem facite, quod dicturi sumus: Est hîc Cornelius presbyter, qui Tiburtij timore latitat: sed vos eum inquirite, & si eum inueneritis, nunciate ei omnia, & quæ in nobis Christus operatus est. Ille enim & nos & parentes nostros & sororem nostram docuit de Christi nomine, nosque baptizauit. Ille & vos baptizabit: vos autem vndis salutaribus expiati, in fide permaneatis. Hic

Accipiunt panẽ ab angelo sancti martyres. Psal. 110.

Multos ad Christum conuertũt.

His dictis, iterùm se ad pedes eorum abiecerunt, & cùm diutissimè lachrymati essẽt, rogauerunt vt pro ipsis Christum deprecarẽtur, vt possent salui fieri. Itaq; sancti illis prædicabant, hasque ad Deum fudêre preces: Domine Deus rex immortalis, qui nobis id contulisti, vt crederemus in te: præsta, vt etiam isti pertingant ad misericordiã tuam. Et cùm eos consignâssent, à se dimiserunt. Illi verò quærebant sanctum Cornelium presbyterum, & cùm inuenissent, quę Pergentino & Laurẽtino contigissent, ei indicârunt. At ille magno perfusus gaudio, in fide priùs instituens eos, baptizauit circiter sexaginta viros. Vbi hæc ad Tiburtij notitiam perlata sunt, iussit repẽtè ad suum conspectum sisti Pergentinum & Laurentinum, ijsque dixit: Maleficijs vestris totam hanc vrbem euertistis. S. Laurentinus illi respondit: Non sunt hæc maleficia, sed beneficia Dei: neque nos malefici sumus, sed serui Domini nostri Iesu Christi. Tiburtius ait: Quid multis apud me verbis vtimini? Aut sacrificabitis deo Ioui, aut varijs vos pœnis affectos tollam è medio. S. Laurentinus respondit: Tu cum tuis adora Iouem: nos Christum adoramus. Tiburtius ira incensus, iussit adferri prunas, & sanctos nudis pedibus illis insistere. Fecerunt hoc sancti, & mox prunæ extinctæ sunt: quæ res populum magis accendebat ad credendum in Christum.

Post catechesin baptizantur viri 60.

Sancti martyres plantis suis extinguũt prunas.

Tum verò gentiles dixêre ad Tiburtium: Cernis te nihil proficere. Si ergò eos diutiùs superesse passus eris, & vrbem hanc & omnem eius populum perdes. Iussit ergò Tiburtius Iouis statuam coram se adduci, dixitque ad sanctos: Sacrificate deo Ioui. Respondit ei sanctus Pergentinus: Iam nos videbis sacrificantes. Accesseruntque ad idolum. Populus verò, murmure excitato, putabat eos Ioui sacrificium facere. At illi flexis genibus, diutissimè adorârunt Dominum: & cùm sustulissent capita, mox idolum instàr ceræ liquefactum est. Rursùs autem illi se in tertam prosternentes, gratias egêrunt Christo. Extitit verò magnus clamor in populo, credideruntque in Christum viri ampliùs ducenti. Gentiles itaque in sanctos facto impetu, eos atrociter mactatos ac cęsos diutissimè, semiuiuos reliquerũt. Porrò Tiburtius statim in eos mortis tulit sententiam: cumq; extra ciuitatem essent educti, rogârunt milites vt parumper sinerentur orare. Sub ipsis autem precibus in terram prostratus, miles quidam caput amputauit: reuersique milites ad dominum suum Tiburtium, rem, vt erat gesta, illi exposuerunt. Christiani autem cum Pergentina sorore eorum noctù corpora martyrum ad mille ferè passus extra Aretium condiderunt. Passi sunt beatissimi martyres Aretij 3. Nonas Iunij sub Decio Imperatore, regnante Dño nostro Iesu Christo.

Cæduntur capite.

VITA S. LIPHARDI PRESBYTERI ET ABBATIS, AB INCERTO QVIDEM AVTHORE, SED VT *apparet, non dubia fide edita: porrò per F. Laur. Surium redacta in compendium, sed sine historiæ detrimento.*

BEatus Liphardus apud Aurelianos inclyta ortus prosapia, in ipsa iuuentute ad iudicis est dignitatem euectus pro sua prudẽtia & legum cognitione. In quo sanè munere administrando ità est rationem & æquitatem semper secutus, vt à iustitię rectitudine non deflexerit. Multa eum omnes veneratione prosequebantur, quòd dignus Deo, sine querela inter homines versaretur: moribus integer, sermone suauis, vultu insignis, ab omni fellis acerbitate alienus: deniq; inter homines cùm degeret, perfectorum Clericorum vitam in se exprimẽs. Anno autem ætatis suæ quadragesimo, diuino permotus instinctu, loci eius episcopum adijt, & vt in Clerum admitteretur, orauit. Cernens antistes magnum eius erga religionis cultum feruorem, primò eum adscripsit in Cleri album, ac deindè honorem cumulans, Leuitæ ei ministerium mãdauit. Quo honore auctus vir Deo plenus, terrenarum rerum abiecta sarcina, verum monachum profiteri cœpit.

Iunij 3. Patria S. Liphardi.

Eius in iure dicendo æquitas.

Fit Diaconus.

Mox monachus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Est mons apud Aurelianos, quem incolę regionis illius Magdunum vocant, in quo antiquitùs erat extructum castrum, quod Vuandalica barbaries ad solum vsq; diruit. Ità nullo illic manente habitatore, nemoribus excrescentibus, locus ille quòdàm celebris, in solitudinem versus est.

In eius verò abstrusos recessus Liphardus penetrans, vno solo contentus comite, eoque suo discipulo, apud fluuium Maluam cellulam sibi ex virgis construxit, cœpitque illic habitare solitarius, vt ab hominum turbis & mundi honoribus separatus, liberiùs ad diuinæ sese legis prescriptum accommodare posset. Quanta verò illic cõuersationis eius sanctitas extiterit, nemo verbis assequi potest. Corpore degebat in terra, animo inter supernos cæli ciues versari videbatur. Operibus Deo dignis vacans, stabat succinctus & paratus ad confligendum aduersùs aëreas potestates. Tanta verò eius erat abstinentia, vt panis hordeacei, quem suis ipse manibus cõficiebat, non nisi vnciam vnam in cibum sumerę diceretur: & cùm præter aquam, nullum omninò alium potum admitteret, caipsa tertio duntaxàt die parcissimè vtebatur. Vestes eius, saccus & cilicium: nam elegantiam & mollitiem omnem in vestitu planè aspernabatur: asperitatem contrà & vilitatem amplectebatur. Sicut autem anteà hominum ięcularium, inter quos vixerat, mores & vitam sanctis studijs longè superârat: ità iam monasticen complexus, in sanctissimorum monachorum vestigijs, vitæ perfectione consectanda, constantissimè insistebat.

Mira eius abstinentia.

Vestes eius.

Nec defuerunt ei miracula, quæ sanctitatis eius non dubia essent documenta. In eremo illa, vbi morabatur, immanis erat serpens: nec longè fons aberat, gratissimas fundens aquas, sed ad quas hauriendas præ huius bestiæ metu nemo ausus esset accedere, præter Christi athletam Liphardum & eius discipulum Vrbicium. Is serpẽs, malo eum perurgente dæmone, summa feritate ad viri Dei habitaculum properabat, cum planè perditurus. Non latebat id hominem Dei. Accitum ergò Vrbicium mittit ad eum locum, vbi iam nouerat esse serpentem, nec tamen indicat, cur ipsum eò mittat, vt eius fidem probaret. Vrbicius citò eò abiens, horridissimum serpentem sibi cernit venire obuiàm, nimioque terrore correptus, in pedes se conijcit, refertque ad virum Dei, quid in via viderit. Tum Liphardus placidè subridens: Cur timuisti, inquit, modicæ fidei? deditque illi virgam, iubens vt imperterritus illam sub serpentis adspectu humi defigeret. Abijt ille, Crucisque signo munitus, fecit quod iussus erat. Porrò Liphardus ad preces se cõferens, rogabat Dominum, vt terrerrimum draconem perimeret. Exaudiuit orantem Dominus. Simul enim vt adspexit draco virgam, furibundus accurrit, osque suum ad caput virgæ attollens, eamque mordens, conniteba-
Immanem draconem suis precib. interficit.
tur s confractam in solum deijcere. Sed precibus viri Dei id effectum est, vt nullo pacto incurvare eam posset: cumque immanis belua ità penderet, propter vasti corporis grauue pondus, ilicò crepuit. Id vbi cognouit vir Dei, cum discipulo suo abijt visum beluam, & pro tanto miraculo gratias Christo egit. Habitauerant autem in illo serpente multi dæmones, qui illo extincto, terribiles dabant per aëra clamores, ità vt vicini ruris habitatores exterriti, inter se perquirerent, quidnam hoc esset. Timebãt autem draconem è suo antro progressum, omnia vastatum venire. Cùm autem arrigerent aures, nôsse cupientes, quæ voces ederẽtur, audiũt Liphardi nomen appellari: moxq; ad solitudinem aduolant, taciti Liphardum requirunt. Verebantur enim, nè à dracone, si is superesset, ferirentur. Vt autem inuenerunt sanctum virum solitis precibus intentum, & draconem extinctum, omnes fleuêre præ gaudio, & in Dei laudes prorumpentes, dicebant cælitùs sibi impensam salutem excidio draconis, diemque illum duxêre celeberrimum.

Interea Marcus Aurelianensis antistes, in vico Clariaco, qui ab Magdunensi oppido tribus distat milliaribus, ob certas causas tum residens, cùm viri Dei virtutes didicisset: Non potuit, inquit, Leuita Dei, sanctis pollens operibus, diutiùs occultari. Declarant eius res gestæ, quanti sit meriti apud Deum. moxque exurgens, ad domicilium viri Dei properè accessit: & post salutaria colloquia, eodem die sacerdotio eum initiauit, atque templum exiguum illic extruxit, quod hodieque extat. Creuit hinc fama sancti viri, & in regionem illam omnem propagata est, ità vt mirè eum venerarentur, eius meritis à dracone se dicerent liberatos, eius precibus se apud Dominum munitos confiderent. Permulti quoquè mundo valefacientes, ei adhæsêre, vt eius disciplinis insti-

Initiatur sacerdotio.

Multi se ei adiungunt.

tuerentur. Accidit autem, vt hyeme quadam, sæuiente frigore, quidam in suprà dicti montis latere sua absconderis indumenta, à viro Dei nudus vestem peteret. Sed iam diuinitùs reuelata erat illi hominis nequitia. Misit itaque vnum è suis, qui vestimenta illius adferret: locum ei indicans, vbi essent abscondita. Ea allata dedit ei, qui vestem sibi dari petebat, ità dicens: Cur voluisti miser per mendacium tentare Christi seruum? An non præsens aderam, quandò hoc facinus designâsti? Ille verò se deprehensum sentiens, pudefactus abscessit: & qui viro Dei illudere voluit, se sensit illusum. Nota.

Quædam puella nobilis, manus aridas & debilia habens genua, ad eum venit, cadensque ad pedes eius, salutem sibi restitui petijt. Ille humì se prosternens, Dominum rogat: indè surgens, manus & genua puellę bonedicto oleo perungit. Illa Christi benignitate mox reualescit. Nec mirum, potuisse hoc tam facilè à Christo obtinere virum Dei, cuius pectus ceu gratissimum eius templum, donis gratiæ eius exuberabat. Oleo benedicto sanat puellam.

Non est autem prætermittẽdum, quòd cùm Theodemirus Abbas Miciacensis monasterij, è corpore esset abiturus, beatus Liphardus in somnis est admonitus, vt ad officia funeris illi patri præstanda properaret. Euigilans ergò, vno secum è suis assumpto, ad monasterium illud profectus est: cumque ad eius fores peruenisset, videt cælestium agminum choros sanctæ illi animæ psallentes occurrere, eamque cum ineffabili gaudio ad cælũ deducere. Cantabatur autem hic psalmi versus: Beatus quem elegisti & assumpsisti: inhabitabit in atrijs tuis. Mox vir Dei in cellulã ingreditur, vbi corpus sancti Abbatis exanime iacebat, fratribus debita officia decantantibus, eiusque funus curat. Peracto sepulturæ ministerio, beatum Maximum, defuncti Abbatis nepotem, in eius locum substituit, fusaq; oratione ad Dominum, ad cellam suam reuersus est: & cùm tandèm sui quoquè obitûs diem imminere cognouisset, cõuocatis discipulis eum antè prædixit: simulque eos optimis sermonibus confirmans, hortabatur vt abstinerent à carnalibus desiderijs & mundi oblectamentis: vt seruarent præcepta euangelica: contenderent intrare per angustam portam & arctam viam, quæ ducit ad vitam: resisterent diabolo, & mille eius nocendi artibus, haud secùs atquè cruentis belluis: non deficerent in tentationibus, sed memores essent scripturæ, dicentis: Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. His alijsque id genus sermonibus cùm diù apud illos vsus esset, Vrbicium accersit, eumq; coram omnibus sibi designat successorem. Nocte proxima inter preces & lachrymas sancta illa anima feliciter è rebus excessit humanis. Id verò postquàm episcopo innotuit, celerrimè ad eius funus accurrit. Iam in medio sacrum corpus positum discipuli tristes luctuosis officijs prosequebantur, illudque episcopus vnà cum illis magno studio tradidit sepulturæ. Deindè Vrbicius, ab eodem antistite in sua functione confirmatus, post obitum sancti viri, eius monasterij structuram fecit sublimiorem: vbi hactenùs pro meritis beati Liphardi multa diuinitùs signa eduntur: præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum. Anima Theodemiri in cælos. Psal. 64. Matt. 7. Iacob. 1. Obdormit in Domino s. Liphardus.

DE S. QVIRINO EPISCOPO SCISCIANO ET MARTYRE, HYMNVS AVRELII PRVDENTII.

Perì stephanõn Hymnus 7. Iunij 4.

INsignem meritis virum
Quirinum, placitum Deo,
Vrbis mœnia Sciscię
Concessum sibi martyrem
Complexu patrio fouent.
Hic sub Galerio Duce,
Qui tunc Illyricos sinus
Vrgebat ditionibus,
Fertur catholicam fidem
Illustrâsse per exitum.
Non illum gladij rigor,
Non incendia, non feræ
Crudeli interitu necant:
Sed lymphis fluuialibus
Gurges dum rapit, abluit.
Nil refert, vitreo æquore,
An de flumine sanguinis
Tingat passio martyrem:
Aequè gloria prouenit
Fluctu quolibet vnda.
Summo pontis ab ardui
Sanctæ plebis Episcopus
In præceps fluuio datur,
Suspensum laqueo gerens

E ponte trũditur in flumẽ vir sanctus nec potest mergi.

Ingentis lapidem molæ.
Deiectum, placidissimo
Amnis vertice susçipit,
Nec mergi patitur sibi,
Miris vasta natatibus
Saxi pondera sustinens.
Spectant eminùs è solo
Doctorem pauidi greges:
Nam Christi populus frequens
Riparum sinuamina
Stipato agmine sepserat.
Sed Quirinus vt eminens
*suo *Exemplo Os circuntulit, heu, *suos
*Exemplò trepidos videt,
Nil ipse proprij memor
Inter stagna periculi:
Natans in vndis cõfirmat oues suas. Confirmat pia pectora,
Verbis mirificis rogans,
Nè quem talia terreant,
Neu constans titubet fides,
Aut pœnam putet emori.
Dicentem fluitantibus
Amnis terga vehunt vndis:
Nec substrata profunditas
Saxoque, & laqueo, & viro,
Audet sponte dehiscere.
Sensit martyr Episcopus
Iam partam sibi præripi
Palmam mortis & exitûs,
Asscensumque negarier
Aeterni ad solium patris:
Iesu cunctipotens, ait,
Haudquaquàm tibi gloria
Hæc est insolita, aut noua,
Calcare & fremitum maris,
Prona & flumina sistere.
Scimus discipulum Petrum,
Cùm vestigia tingeret Mat. 14.
Mortali trepidus pede,
Dextræ subsidio tuæ
Subiecisse salum solo.
Iordanem quoquè nouimus Iosue. 3.
Tortis vorticibus vagum,
Dum fertur rapido impetu,
Ad fontem refluis retrò
Confugisse meatibus.
Hæc miracula sunt tuæ
Virtutis Domine, vt modò
Suspendar, leue prænatans
Summo gurgite fluminis,
Cùm collo scopulum traham.
Iam plenus titulus tui est
Et vis prodita nominis,
Qua gentilis hebet stupor.
Absoluas, precor, optime
Huius nunc animæ moras.
Quid possis, probat amnicus,
Qui vectat silicem, liquor.
Hoc iam quod supereſt, cedo,
Quo nil est preciosius,
Pro te Christe Deus mori.
Orantem simul halitus
Et vox deserit, & calor:
Scandit spiritus ardua:
Fit pondus graue saxeum,
Corpus susçipiunt aquæ.

MARTYRIVM SANCTI MARTYRIS BONIFACII, EX SIMEONE METAPHRASTE.

Iunij 5. Martyrũ historiæ quid conferant.

ET aliorum quidem Christi martyrũ certamina magnum lucrum viris bonis afferunt: nam & communis naturæ maxima & quæ naturã superant, facta ostendunt: & vincentem quidem Christum, aperte autẽ victum & probro ac dedecore affectum inimicum. Præterea impios quidem manifestissimè arguunt: pios verò magis confirmant & corroborant, & ad spiritalem decertationem acriores reddunt & vehementiores. Et hæc quidem in illis, in quibus reliqua quoq; vita congruit cum martyrio, & à pueris eis coaluit virtutis exercitatio. Si quis autem ab initio quidem ignauã & dissolutã vitam egerit: posteà verò bonis adeò resplenderit, vt repẽtè martyrij coronã arripuerit, quidnã potest esse hac gratia præstantius apud pios? Nã natura quoq; id quod præter spem boni euenit, est delectabilius eo, quod est consuetum. Eò tendit Luc. 15. quoq; perditæ à Domino inuentio. Talem ergò nouimus quoq; fuisse hunc inclytum Christi martyrem Bonifacium, cuius non æquum est despicere certationem; sed eam literarum mandante monimentis. Sic autem habet:

Aglais mulier nobilis & opulẽta.

Erat Romæ mulier quędã nomine Aglais, hoc autẽ nomen consequebãtur etiã alia congruentia, genus & species & diuitiæ, quæ ei magnum splendorem & decus afferebant. Nam genus quidem erat Patritiorum, & eorum, qui Proconsularem honorẽ sunt assecuti: species verò cum iuuentute, quæ efficere possint, vt mulier sit amori vehementiùs dedita: luculentæ autem diuitiæ, & quæ vel ad eis abutendum satis essent. His omnibus accedens libera viuendi potestas, ignem validè accendebat, & ad turpes amores incitabat. Cũ esset ergò adeò diues Aglais, & terrę bonis floreret, & propterea incontinenter vteretur amoribus, ea cum quodam ex suorum bonorum

procuratoribus (is erat pulcher Bonifacius non ingenij solùm solertia & in eam beneuolentia, sed etiam specie alios longè superans) non honestis vtebatur congressionibus. non erubesco enim hæc dicere, cùm paulò pòst possim ostendere verè diuinam & admirabilem mutationem. Alioquì autem à vino quidem & amoribus vincebatur ab initio: sed & pecuniæ erat contẽptor magnificentissimus, & ad eas egentibus distribuẽdas longè liberalissimus, & hospitalitati deditus; si vllus alius. Si quando ergò vidisset aliquos ex viatoribus, aut æstu & siti eliquatos, aut niue & frigore concretos, aut alia ratione itinere grauatos, ipse festinans hilariter eis ibat obuiàm, & rogabat vt à labore requiescerent: & cùm cessissent, in domum suam introductos hospitio benignè accipiebat, & verbis & factis eorum omnẽ propulsabat molestiã. Hæc etiã ante martyriũ ornabant Bonifaciũ. Neq; est ille solummodò examinandus & spectandus ex alijs: sed sunt etiã cõiungenda ea, q̃ sunt meliora. Bonifacius enim aliquid quidẽ voluptati, plurimã verò partẽ tribuens virtuti, & pulcherrima genera virutis accuratè exercẽs, nè esset pfectus, ex hoc soloprohibebat, q̃ no esset tẽperãs. Mala & bona Bonitatis.

Cæterùm non multo interiecto tempore, hæc quoquè labes, tanquàm in toto mundo & pulchro corpore, eluitur, & quod ex vitio susçipiebatur dedecus, tegitur longè maiori gloria. Non sustinuit enim Dominus despicere animam, adeò omni ex parte pulchram, perpetuò inquinari vnius vitij turpitudine: sed placuit omninò diuinarum rationum dispensationi, martyrico etiam sanguine purpureum & regium ei colorem indere. Quonam modo autem hoc sit effectum, & quodnam sit iactum fundamẽtum martyrij, parata est docere oratio. Adhuc quidem vigebat persecutio in Christianos, & profunda illa caligo simulacrorum totum simul occupabat Orientem. Subit autem illius dominam salutaris cogitatio, & cor eius penetrat vehemẽs quoddam & inuictum desiderium reliquiarum martyrum. Quoniam verò existimabat Bonifacio nullum esse fideliorem, aut ad in his seruiendum diligentiorem, ei sicut carnalem & turpem, ità etiam laudabilem & beatũ amorem communicat, & eum seorsùm accipiens: Scis, inquit, frater, qualibus simus coinquinati peccatis, nec nobis curæ esse aliquid, quod expectamus futurum, vt sistamur ante Deum, & pro his grauia subeamus supplicia. Cæterùm audiui à quodã viro pio, q̃ si quis eos, qui propter Christum passi & affecti sunt martyrio, in honore habuerit & coluerit, magna quædam & præclara eum illinc ex eo manet remuneratio, & eadem, qua illi, fruetur beatitudine. Multi autem nunc quoq;, vt aiunt, pro Christo pulchra adeũt certamina. Tu verò (etenim iam venit tempus, vt meus ostẽdat Bonifacius, qua sit in nos affectione) ad hæc mihi inserui, & omni studio eò vadens, propera ad me afferre aliqd è sacris his reliquijs: vt cùm eas honorificè deposuerimus, & sacras ædes eis ædificauerimus, eos semper habeamus custodes & seruatores. Vehemens desiderium reliquiarũ sacrarum. Nota quid antiquitas senserit de reliquijs.

Hæc cùm ei dixisset, & se lubenter id ministerium promptoq̃; & alacri animo obiturũ ostẽdisset, tradit ei multũ auri. Neq; enim licebat gratis accipere vllas Martyrũ reliquias, sed Christianorũ magnus in eas amor, erat impijs causa lucri, & efficiebat, vt nõ nisi magni eas empras præberẽt. Ea de causa mittit multũ auri, & vt etiã haberet, quod distribueret pauperibus. Mittit aũt cum eo equos quoq; duodecim, & vnguentũ, & lindonas, & quęcũq; alia vsui erãt ad honorãdos sanctos. Sed est attẽdendum. huc enim venimus, vbi est narratio iucundissima. Cũ iam Bonifacius esset iter ingressurus, statim quasi graphicè victoriã suã & coronã præsignificans: Vidisti, inqt, ô dña, quęadmodùm cõringit, vt hoc qdẽ cœpto frustreris: secũda verò, vt aiũt, nauigatio, meũ ad te corp⁹ afferat: fuerítne hoc tibi mediocre tui instituti ac scopi solatiũ, & apud te habendũ in honore? Et hęc quidẽ ille fortasse magis ludẽs apud dominã, q̃ agens seriò: Deus aũt id, quod erat futurũ, prædixit per illius linguam. Aglais verò: Non est, ô Bonifaci, inquit, tẽpus ludendi, neq; horũ verborũ: à quibus abstinẽtem iubeo, vt piè & honestè te geras. Nã ijs es inseruiturus, q̃ nos non solùm tãgere, sed etiã adspicere indignos, nimiæ est audaciæ & temeritatis. Cùm his satis increpãsset, & pudore affecisset, & pro ludo intẽpestiuo ad iustũ & rationi consentaneũ metũ illius animam traduxisset & dixisset: Deus, qui serui formam propter nos accepit, & suum effudit sanguinẽ, ipse ad mea non adspiciat delicta, & mittat Angelum suũ ante te, & dirigat gressus tuos: deindè fausto rum ei precata reditum, eum emitrit. Mittitur Bonifacius ad sacras comparandas reliquias.

Bonifacio verò non mediocriter quidem profuerunt verba dñę. & vt res diuinas

Universidad de Deusto
Biblioteca

& religiosas reuereretur, effecerunt. Hinc factum est, vt in itinere nec carnes tangeret, nec vino vteretur. Subibat autem eius quoquè mẽtem cogitatio, velutì quidam bonus pædagogus: Qualia sunt, quæ feci: & qualia sum impuris manibus portaturus? Propter hunc verò metum, sensìm negligebat pristinam suam in corpus affectionem, & vt sibi attenderet, sibi persuadebat. Nam metus quidem est pater attentionis, attentio autem est mater tranquillitatis & quietis: ea verò parit conscientiam: quæ facit, vt anima tanquàm in pura aliqua & non turbata aqua, sua in. tueatur dedecora: & sic nascuntur principia & radices pœnitentiæ. Iam tunc autem pulchrè conceperat Bonifacius, & iam apertè ostendebat, se inclinare ad vitam perfectam & accuratam, vt qui à crassis quidem & superuacaneis, vt diximus, abstineret alimentis: assiduis verò precibus & ieiunijs vacaret in itinere. Postquàm autem ascendisset in Asiam, & ad celebratam in Cilicia peruenisset Tarsum, quo in loco etiam decertabant Martyres, alijs quidem permisit, vt ipsi & equi quiescerent, apud quendam illic hospitio excepti. Ipse verò ne viæ quidem excusso puluere, profectus est ad videndum desideratos martyres: & cùm venisset in stadium, videt populi quidem magnam collectam multitudinem ad ea videnda, quæ fiebant: sanctos autem varijs affici tormentis, & vnum quidem omnibus crimen obijci, nempe pietatem ac veram religionem, non eosdem verò subire cruciatus: sed tam multos, vt nemo ferè eodem damnaretur supplicio, etsi spiritu essent cõiuncti, & ore nihilominùs eadem loquerentur. Nam alius quidem pendebat capite, subter verò ignis erat substratus: alius autem erat extensus quatuor lignis. Alius serra secabatur. Alius discerpentium manibus comminuebatur: & illius quidem oculi effodiebantur, huius autem manus amputabantur. & huic quidem per collum palus transactus, terræ erat affixus: illi verò manus penè circumagebantur, pedes autem contrà improbè refringebantur, & vtrisque sic vinctis similiter ossa conterebantur. Alium (ó magnam impiorum iniquitatem) licebat videre mutilatum manibus & pedibus, & humì instàr globi deuolutũ. Sed etsi hæc paterentur viri generosi & fortes, tanquàm non subirent aliquid violentum & molestum, sed perindè acsi eorum renouarentur corpora, & sustinerent quandam in melius mutationem, sicut erat re vera, lætabantur, eis diuina virtute ferente auxilium, & confirmante ad certamen: non poterat enim aliter fieri, vt humana hæc pateretur natura, idq; cum gaudio, nisì superna eos manus tangeret.

Assiduis precibus & ieiunijs vacat in itinere.

Horrendi martyrum cruciatus.

Hæc videns Bonifacius, & non solùm videns, sed etiam sedulò & diligenter singula considerans: & partìm quidem stupens Martyrum constantiam, partim autem pares coronas consequi desiderãs, totus Deo afflatus, descendit in theatrum: & cùm se fecisset manifestum omnibus, Martyres, qui erant omnes viginti, singulatim amplectitur. Deindè etiam omnibus audientibus magna voce, Magnus est, inquit, Deus Christianorum: Magnus est, qui athletas sua ope adiuuit. Hæc cùm dixisset, rursùs lætus adhærebat martyribus, cum magno desiderio prehensabat & amplectebatur pedes. Quibus autem deerant pedes, eas, quæ restabant, partes corporis: beatos quidem eos pronuncians propter animi fortitudinem, & propter ea, quæ passi fuerant, & quòd breue sit id, quod est reliquũ, & mox futura sit liberatio à laboribus & æternæ lætitia: pro se autem rogans, vt esset eis socius certaminum, & particeps coronarum, quas sunt habituri à Christo.

Vide in Bonifacio miram mutationem.

Cùm autem fieri non posset, vt hæc laterent, maximè cùm vocem altiùs sustulisset, Præses per multitudinem acriùs defigens oculos, & videns Bonifacium: Quis hic est, inquit, qui nos vsqueadeò negligit & magnos deos? Illeipse ergò dicat, accedens propiùs. Postquàm autem ille adfuit, rogatus, Sum quidem, inquit, Christianus: Domini verò mei fretus virtute, ex conseruis fideles quidem diligo, te autem & tuos tanquàm ingratos despicio. Præses verò: Hæc quidem mitte dicere in præsentia. Dic autem nomẽ tuum & studium. Bonifacius autem: Primum quidem mihi nomen, & quo maximè vocari gaudeo, Christianus. Quòd si vis etiam scire nomẽ mihi impositum à parentibus, Bonifacius. Præses verò sancto adhuc loquente, eum interpellans: Age ergò, inquit, ó Bonifaci, priusquàm tangam carnes tuas & ossa, pare & fac imperata, & accedens sacrifica dijs propitijs, hoc enim tibi multa bona conciliabit: deorum amicitiã, à rebus grauibus & asperis liberationẽ, diuitiarumq; & maximorum bonorum suppeditationẽ. Ad hęc Martyr: Ne tibi quidẽ, inquit, iustũ est respondere:

Mira eius constantia.

spondere: hoc tamen, inquit, dicam, quod sæpè dixi. Sum Christianus. hoc solum audi à nobis. Si hæc autem non feras, fac quod tibi libuerit.

Hæc cùm dixisset, Præses iubet eum suspẽdi præcipitem, & fortiter quidem cẽdi. tormentum autem extendi, donèc ossa fiant manifesta. Et hæc quidem, sicut ille iussit, quamprimùm facta sunt à lictoribus: Dei autem Martyr, tanquàm nõ dolens, quòd carnes distraherentur, sed potiùs, quòd separaretur à sanctis, in illos quidem defigebat oculos, simul & ipsam desiderans visionem, & tanquàm ad pulchrum exemplar, intuens ad illorum propter Christum certamina. Postquàm ergò vidit eum Præses hoc tormento nihil remisisse de suo scopo, iubet eum paululùm relaxari: & rursùs interiecto aliquo interuallo aggrediens Martyrem, & hoc modo volens eum tentare: Sint tibi, inquit, ó Bonifaci, hæ perpessiones, documenta eius quod est melius, & intolerabiles hos iam expertus dolores, tãdèm ó infelix tuî misertus, propter ea, quæ te manent, supplicia, accede sacrificaturus. Sanctus autem: Mihi iubens sacrificare, ó stolide, existimas te ea aggredi, quæ possint fieri. Ego ad deos accedam, cùm vel sola eorũ appellatio sit auribus intolerabilis? Ira rursùs intoleranda inuasit Præsidem, & acutæ mox arundines ei transfixæ sunt per vngues. Scio vos vel ad solum auditum exhorruisse. est enim tormentum longè grauissimum. Sed Martyr fixis oculis cælum intuens, perindè acsi totum sensum illic cum mente posuisset, ne minimùm quidem curabat cruciatum: sed ferebat ipse faciliùs, quàm Præses imperabat.

Cæditur crudelissimè.

Dirè cruciatur.

Postquàm ergò impio hoc tormentum fuit inane & irritum, alium rursùm excogitat acerbum cruciatum ex immanitate & ex improbitate: & iubet Martyris ore aperto, plumbum valdè candens ei infundi. Postquàm ergò hoc cognouit athleta, manus simul & animum extollens ad Dominum: Domine mi, inquit, Iesu Christe, qui me feciſti fortiorem ijs, qui iam præcessere, cruciatibus, nunc quoquè adsis mihi, qui es sola mea consolatio, me leuans dolore: & apertè ostende te mihi opem ferre ad parandam victoriam aduersùs satanam & hunc Præsidem. Pro te enim & tua gloria, vt scis, decerto. Hæc dixit, & sanctos simul rogauit, vt ei opem ferrent suis precibus ad decertationem. Atque illi quidem ei precabantur victoriam & finem martyrij. extitit autem tũc quoquè Christi virtutis opus planè admirabile. Nam cùm tormentum iam esset paratum, & Bonifacius tanquàm quidam strenuus athleta staret, expectans aduersarium: alij verò Martyres, vtpotè non solùm decertatores, sed eorum etiam, quæ in hoc fiebant, acres spectatores, & magis quàm ille animo anxij, ei quidem, vt diximus, simul precarentur victoriam: tunc quæ erat congregata populi multitudo, & alioquì ex ijs, quæ præcesserant, mota erat misericordia Martyrum: partim autem ægrè ferebat nimiam Præsidis crudelitatem, & propter vtraque hæc sanctorum in rebus asperis & grauibus non solùm tolerantiam, sed etiam lætitiam stupebat, & sic deducebatur ad fidem in Christum, vniuersa repentè simul tollit confusum clamorem, & mente & voce consentientem: Magnus est Deus Christianorũ. magnus es Rex Christe. oẽs in te credimus. Hæc & omnes clamabant, & simul aram quidem, quę illic est, euertebant: Præsidem autem lapidibus appetebant. Ille verò tinore affectus & suæ vitę metuens, vt qui veniret in periculum, nè mox periret, fuga suæ saluti consulit, turpiter dimisso theatro.

Plumbum feruens in os eius funditur.

Plurimi transeũt ad Christum.

Hæc alium quidem quanuis efferatum & immanem, ira tamen placabilem, persuasissent eadem sentire, quæ alij, & effecissent vt ad Christum accederet: At non illum sceleratum & execrandum. Sed tantum abfuit, vt ipse ex timore & ex hac admirabili populi consensione, aliquam acceperit vtilitatem, vt statuerit etiam rem agere maiori contentione, & ira eum incitante, certamen instaurare. Manè ergò præsidens in tribunali, cùm curâsset in suum conspectum produci Martyrem, & illius exprobrabat pietatem, & quòd Dominus noster fuisset crucifixus, ridebat. Cùm hæc autem non ferens Martyr, pergeret grauioribus probris vicissim insectari Iudicem, pro veris & iustis verbis rursùs luit supplicium: & statim lebes pice repletus & valdè accensus susceptit Martyrem. Sed cùm hoc quoquè fieret, non neglexit Deus ex alto facere consueta miracula. Nam cùm Angelus è cælo descendisset, illius quidem corpus, sicut etiam corpora trium puerorum, conseruauit illæsum: flamma autem repentè in orbem circunfusa, cùm apprehendisset quosdam ex ijs, qui adstabãt, infide-

Mittitur in feruentem picem martyr.

Universidad de Deusto
Biblioteca

infidelibus,eadem fecit quæ olim Babylone. Tunc impius timens quidem Christi
Dan. 3. virtutem, sed ne sic quidem quidquam de impietate remittens, sed tanquàm ipse
quoquè mutari erubescens,aut ampliùs sanctum videre viuum,arguentem deorum
illius imbecillitatem,cum morte condemnat,sic dicens: Bonifacio, qui non paruit
quidem legibus Imperatorum,verbis autem nostris nequaquàm cessit, & dijs pro-
pitijs noluit sacrificare,sed crucifixum potiùs colere tanquàm Deũ,iubeo caput en-
se amputari. Et ità eum assumentes satellites, è iudiciali educunt tribunali. Victoria
autem insignis Christi Martyr,gaudebat quidem tanquàm nõ ad mortem, sed ad vi-
tam potiùs,sicut etiam re vera ità habebat,proficisceretur, cùm petijsset ab ijs, qui
ipsum abducebant,vt ei parùm temporis concederent,stans ad Orientem precatus
est: Domine mi,dicens,Domine Deus,citò me preueniant miserationes tuæ, & nũc
adsis mihi adiutor,nè mihi malignus aliquid afferat impedimenti propter ea,quę in
insipientia mihi præcesserunt peccata: sed suscipe animam meam in pace, & inter
eos,qui pro te sanguinem effuderunt, & fidem vsque ad finem conseruârunt, me
quoquè annumera. Libera autem tuo quoquè precioso sanguine acquisitum gre-
Capite plectitur. gem,tuum populum mi Christe peculiarem,ab omni impietate & errore gẽtilium:
quoniam es benedictus & manens in secula. Hæc est precatus, & preces statim ensis
est consecutus,& amputatum fuit caput venerandum.

Facit autem hîc quoquè Deus aliquod miraculum, & sanguinem cum lacte sa-
cit fluere ex vulnere: adeò vt ille quidem esset naturæ,hoc verò piæ fidei:& sic mira-
550. credũt in Christũ. culum,quod magnum visum erat ad stuporem,maius fuit ad vtilitatem: quod quin-
gentis & quinquaginta viris infidelibus persuasit,vt Christum sequerentur, & erro-
rem simulacrorum abominantes relinquerent. Hic fuit exitus vitæ Bonifacij. Ità
quod illi timere venerat in mentem,accepit eum finem,quem ipse prædixerat. Qui
autem cum eo missi fuerant ad quærendas reliquias,hæc quidem ignorantes, torum
verò ciuitatem obeuntes,quoniam quærentes ipsum non inueniebãt, putãtes eum
non pulchris,vt solebat,operam dare voluptatibus:Certè ille (dicebãt apud se) mo-
dò vel omninò coit cum mulieribus,aut in ijs locis desidet,vt id magna ex parte fa-
cit. Hæc animo versantes,vt ipsi postremò explicârunt, occurrunt cuidam ciui,qui
erat frater Commentariensis, & eum interrogant, an vidisset aliquem hospitem
illuc accedentem. Ille autem dicebat herì quendam hospitem in stadio martyricum
decertâsse certamen,& ense fuisse consummatum: se verò non certò scire,an is sit,
qui ab eis quæreretur .Sed dicite mihi,inquit, qualisnam est adspectu,quæ sunt eius
formæ insignia? Cùm autem illi hominem verbis describerent, nempè quòd breue
quidem esset ei corpus,flaui verò capilli,& alia,quæ satis erant ad exprimendam for-
mam Bonifacij:Hic est ille, inquit, quem vos quæritis. Illi autem in initio quidem
non credebant, & eum putabant esse deceptum,dicentes: Non nôsti Bonifacium,
qualisnam sit ei vita,& quàm propensa ac procliuis ad voluptates,& quàm ex diame-
tro vitæ repugnet martyricæ.

Cùm verò ille diceret,nihil obstare, quô minùs ipsi accederent ad stadium, &
corpus ipsum adspicerent: Illi cedentes, accedunt quidem in locum, viro illo eos
ducente. Qui cùm etiam eis corpus ostendisset, illi coniectis in corpus oculis, quod
iacebat sine capite,vel ex hoc solo agnoscebant Bonifacium. Deindè etiam cùm in-
uenissent caput seorsùm iacens,& eius corpori coniunxissent, illum ipsum esse cre-
dentes, obstupuerunt: & timore contractus fuit eorum animus. Timebant enim,nè
eis aliquid succenseret,quòd eius mentem accusâssent, eum iudicantes ex eo solo,
quod præcesserat: & nescientes,quali vitæ principio qualem & quàm iucundum fi-
nem imposuisset. Sed mox metum ademit Martyr, se placidè & benignè in eos ge-
rens. Nam postquàm caput fuit coniunctum corpori,(Tu es omnium Dominus ô
1. Reg. 2. Christe Rex,qui glorificas eos,qui te glorificant)sensìm quidem aperit oculos: eos
autem intuetur amicè & placidè,loquentis speciem præ se ferens,& ostendens se eis
benè velle,& probrorum,quæ in eum ingesserant,minimè meminisse. Illi verò acer-
bè flentes,& calidas lachrymas effundentes:Nè memineris,dicebant, serue IESV,
nostrarum iniquitatum, neque probrorum, quibus te diuinum & sacrosanctum
caput stultè sumus insectati. Cùm sic sibi sanctum placâssent, & eius reliquias,
corpus, inquam, & caput quingentis aureis emissent, & odoriferis aromatibus &
vnguen-

vnguentis vnxissent,& candidis lineis inuoluissent,& in honorifica capsa imposuis-
sent,Romam reuersi sunt,sua nihil interesse arbitrãtes accipere alterius martyris re-
liquias,cùm illum haberent,qui iam erat sibi notus, & qui eos germanè & syncerè
amplectitur,& dat eis fidele testimonium supernæ defensionis.

visio Aglaidis. Interìm autem, dum isti domum proficiscebantur, aduenit ad Aglaidem visio,
nempè Angelus è cælo,dicens: Suscipe eum,qui aliquandò quidem fuit tuus famu-
lus,nunc autem est frater noster & comminister: suscipe eum,qui priùs quidem erat
famulus,nũc autem est tuus dominus, & eum piè honora, vt qui sit tuæ quidem ser-
Priscorum Christianorum erga reliquias reuerentia. uator animæ,custos autem vitæ. Illa autem surgens tremebunda, & ex ecclesiastico
choro aliquos insignes assumens,& cum magno honore procedens obuiàm corpo-
ri Martyris,id quidẽ suscipit,& valdè honorificè deponit & magnificè, stadijs quin-
quaginta procùl à Roma sacram verò ei ędem instruit,materia insignem & pulchri-
tudine,& talem,qualem omninò oportebat suscipere corpus talis animæ: vt nõ spi-
ritus solus haberet æternum tabernaculum,sed illius quoquè corpus frueretur do-
Miracula ad S. Bonifacij corpus. mo conuenienter:in qua in hodiernum vsque diem fiũt multa admirabilia:& dæmo-
nes quidem repentè fugantur,morbi verò expelluntur nutibus,qui non cadunt sub
adspectum. Sunt autem nonnulli,qui cùm non sint sani animis, fide fiunt meliores.

Aglais monasticam sectatur vitã. Porrò autem beata Aglais,Martyre eius informante animam, cùm omnes suas
facultates distribuisset & diuisisset pauperibus, decæterò honestè vixit & è virtute,
non solùm temperantem & castam vitam amplectens,sed etiam asperrimam eligens
exercitationem aduersùs prædecẽtem nequitiã,vt etiam digna haberetur dono mi-
raculorum,& dæmones,quos priùs habebat ipsam supplantantes, expelleret ex ho-
minibus. Monastica autem eius vita durauit quindecim annis, & cùm pulchrum sic
somnum obdormîsset,adiecta est Martyri. Talis fuit Aglaidis finis & Bonifacij. Sic
fuit quidem pulchra eorum mutatio,vt qui carnis quidem affectionibus humanitùs
seruiẽrint:humanam verò superârint naturam patiendo pro Christo, & aduersùs
vitia se viriliter & fortiter gerentes:ad gloriam Patris & Filij & sancti Spiritũs, quem
decet honor & gloriatio nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

VITA S. BONIFACII, ARCHIEPISCOPI MOGVNTINI, GERMANORVM APOSTOLI ET MARTYRIS.

posĩ Vuillibaldum primum Eistetensem Episcopum, copiosè conscripta, idq; bona fide, à quodam docto viro, sed qui nomen suum premere maluit. Vsus est autem pleriſq; locis stylo simpliciori, quàm ferant huius ætatis homines. Itaque F. Laur. Surius in gratiam Lectoris suo stylo pleraque omnia descripsit, demptis Romanorũ Pontificum & S. Bonifacij Epistolis, & quibusdam alijs, in quibus stylus mutari non debuit.

PRAEFATIO AVTHORIS, SED STYLO MVTATO, & omissis quibusdam, parùm huc facientibus.

ANDEM precibus vestris, Fuldenses fratres, pro scientiæ meæ exigũitate morem gessi. Petijstis enim, vt sancti patris nostri Bonifacij vitam, eleganter quidem à sancto Vuillibaldo olim conscriptã, sed pleriſq; locis parùm eruditis adeò obscuram, vt difficilè eius sententiam possint assequi, ego sermone apertiori magisque perspicuo scribendam suscipiam. Cùm autem initiò non mediocriter admirarer, cur tot doctis patribus, tam apud vos, quàm alibi passìm degentibus, hactenùs posthabitis, mihi homini imperito & liberalium disciplinarum ignaro, tam difficile & arduum munus demandaretis, preces vestras (fateor) negligendas putaui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ni. Sed cùm posteà quidam ex vestris mihi retulisset, etiam apud sanctum Leonem Pōtificem eius rei causa laboratum esse, ipsumq; Pontificē libros aliquot, ex quibus posset certiùs edoceri, ab Egberto Abbate trāsmissos accepisse, eos aūt libros, illo vita functo, opereq; minimè absoluto, illic remansisse: quadā motus misericordia, animum ad scribendum appuli, cupiens vestræ parére voluntati, si scientia suppeditaret. Cùm autem diù & velle me sentirem, & tamen perficiendi facultatem deesse mihi animaduerterem, at vos nihilo minùs, vt nōstis, vrgere non cessaretis, eo vsi argumento, modò constans adesset voluntas, reliqua Dominum præstiturum: tandēm vestris impulsus adhortationibus, cœpi facere quod voluistis, eius potissimùm auxilio fretus, qui dixit: Aperi os tuum, & ego implebo illud: quique sicut non rarò paucis victoriam præbet, ità etiam imperitis scientiam suppeditans, vim suæ gratiæ declarat. Quæ quidem idcircò commemorata voluï, nè quis fortassis tantum opus vltrò me per arrogantiam suscepisse existimet, asseratque cum multa temeritate coniunctum esse, quæ à quolibet sancto viro vtcunquè elaborata sint, ea quenuis alium tanquàm castigatorem, alio stylo exaranda suscipere: quasi non etiam ipsa sanctorum prophetarum, sanctissimaque Euangelij volumina, multis obscuritatibus inuoluta, à plerisque in aliud idioma, vel apertiorem sententiam, translata sint. His itaque contra obtrectatores omnes, quos nihil æquè iuuat atquè dente canino lacerare alios, alijsque laqueos struere in via, qua ipsi nolint ingredi, breuiter præmissis, id lectorem meum admonitum velim, hoc in opere id mihi vel maximè studio fuisse, vt quę priùs ab alio dicta fuêre, verbis apertioribus redderem, ijs exceptis, quę propter difficultatem & obscuritatem assequi non potui. Nam quæ perspicua satis visa sunt, ea interdùm, nihil mutatis verbis, secutus sum.

Psal. 80.

S. Vuilli-baldū, discipulum S. Bonifacij dicit.

Porrò autem etiam hoc dilectioni vestræ notum esse velim, in libro illo, quem me explicatiùs reddere voluistis, permulta tum miracula, tum Epistolas insignes desiderari: quæ ex alijs codicibus collecta, locis opportunis inserere conatus sum. Et fortassis ille venerandus vir, qui vitam sancti Bonifacij primus scripsit, multas eius & virtutes & Epistolas nesciens omisit. Mihi verò consideranti Epistolas eas omnes, quæ extant apud vos, nulla re magis, quàm ijs ipsis siue ab illo ad alios, siue ab alijs ad illum scriptis literis, authoritas tanti pontificis doceri & confirmari visa est. Ex ijs enim apertissimè licet intelligi, quanta veneratione primùm acceptus fuerit à Romano Pontifice, vt is eum ordinatum miserit ad prædicādum cunctis Germaniæ populis, quo labore Germaniam ad CHRISTI religionem traduxerit, vt non modò ab ethnicis & hæreticis, sed etiam pseudochristianis & improbis sacerdotibus ceu à luporum morsibus, eam vindicârit, quanta gratia apud Francorum principes Carolomannum & Pipinum flagrârit: (qui cùm eum Moguntinæ ecclesiæ antistitem designâssent, pro illius amore & honore eandem ecclesiam, quæ priùs alteri ecclesiæ subiecta fuerat, totius Germaniæ metropolim, annuente Pontifice maximo, esse voluērunt) tum prætereà, quot Episcopatus instituerit, quæ nonnullis ecclesijs priuilegia impetrârit: denique, quod vestra quoquè scire interest, vt locum sui corporis, id est, vestrum monasterium, possessionibus & decimis quibusdam auxerit & sublimârit.

Tanti igitur viri tanta authoritas, licèt eam huius temporis sacerdotes quidam eleuent & paruipendant, erit tamen certè eis in testimonium damnationis: quòd cùm non ignorent, terminos antiquos & sanctorum patrum decreta transgredi nefas esse, ipsi nihilominùs egregiè ea transgrediuntur, obliti verborum CHRISTI, quæ is dixit ad pastores & doctores: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: quæ non solùm dicta sunt ad superiorum ætatum rectores, sed ad illos etiam, qui vsque ad mundi consummationem sanctam Ecclesiam sunt gubernaturi, non destructuri. Nam de peruersis pastoribus, qui Ecclesiam destruunt, idem Dominus ait: Væ vobis legisperitis, qui tulistis clauem scientiæ: ipsi non introistis, nec alios intrare permisistis. & iterùm: Væ vobis hypocritæ, qui decimatis mentam & anethum & cyminum, & grauiora legis præcepta reliquistis, hoc est, iudicium, misericordiam & fidem. Hæc oportuit facere, & illa non omittere. Verùm,

Luc. 10.

Luc. 11.

Matth. 23.

Verùm, quod dicere cœperam, literas omnes huius beati viri, quas inuenire potui huic operi necessarias, equidem diligenter collegi, sperans æmulum aliquem earū lectione correctum iri. Et vos Fuldēses fratres ex animo rogatos & admonitos velim, vt summa attentione eas lectitetis, Deum rogātes, vt per eius preces, qui scripsit illas, quique, vt in eis habetur, sanctam Germaniæ Ecclesiam ingenti labore à malis sacerdotibus quondàm vindicauit, nunc etiam à talium potentia vos locumq; vestrum tueatur. Duos autem libellos, adiuuante Domino, qui tum beatissimi viri vitam, tum memoratas epistolas contineant, scribere constitui: quorum prior explicet quis fuerit, quidque ante sedis Moguntinę acceptam dignitatem, in sancta Ecclesia laborauerit: posterior verò ea commemoret, quæ deincèps vsque ad obitum suum egit.

Quis sim, qui vobis fero munus tale laboris,
Vos quoniam scitis, nolite precor dare multis,
Nè persona meî vilis faciat mea sperni.
Sit magìs hoc studium, vobis deposcere Christum,
Vt sibimet placita maneant præsentia scripta.

Authoris sunt hæc.

VITAE SANCTI BONIFACII ARCHIEPISCOPI & martyris, Liber I.

IVNII 5.

VM gens Anglorū, sub fidei iugum beatissimi Pontificis Gregorij studio missa fuisset, & eius meritis suffragantibus, præ multis nationibus sanctorum virorum ferax & fertilis in primis esse cœpisset, quorum doctrinis tanquàm luminibus quibusdam hominum pectora occæcata illustrarentur: inter illos etiam sanctum Bonifacium, ceu Luciferum quendam, cæteris sideribus illustriorem edidit. Is verò magna parentum cura educatus, magnarum quoquè virtutum pro ætatis incremento factus est studiosus. Et quidem cùm adhuc puellus esset, si quem fortassis siue Clericum, siue Laicum audîsset verbi diuini notitiam adferentem, mox quantùm ea permisit ætas, secum expendere solebat, quidnam indè ad suos vsus & profectus accommodare posset. Cumque eiusmodì meditatione diuturna ad superna & cælestia appetenda se erigeret, patri aperuit mentem suam, orans vtì nè deesset proposito suo. Vt verò audiuit isthuc pater, primò quidem obstupuit: deindè eum obiurgans, nunc minis, nunc blandimentis ad mundi huius curas conatus est pertrahere: & vt animum tenerum faciliùs à sententia deduceret, promisit se eum post obitum suum omnium facultatum & prædiorum suorum hæredem scripturum. Addidit etiam, lubricæ ætati & fragilitati humanæ tolerabiliorem esse vitam eam, quæ in actione, quàm quæ in contemplatione ducatur: satiusque esse inter mediocres vel etiam infimos regni cælestis ciues studijs facilioribus contubernium ambire, quàm ad sublimia illa ac penè impossibilia perfectionis certamina primò quidem fidenter accedere, sed posteà difficultate absterritum, à cœpto deficere.

Anglia sanctorum virorū ferax.

Pater cum retrahit à vita monastica.

At puer sanctus, iam virtute diuina plenus, quanto eum pater enixiùs reuocabat ad ea, quæ sunt mundi huius, tanto proposito suo tenaciùs inhæsit, & ad sacrarum studia literarum ardentiùs adspirauit. Itaque miro diuinæ moderationis iudicio factum est, vt pater, qui solus resistebat, repentino correptus morbo, à sua sententia discederet, puerumque per idoneos homines ad monasterium, quod prisco vocabulo Adescancaster dicitur, mitteret, commendans eum Vuolfhardo, venerabili eiusdem monasterij Abbati. A quo sanè pro monasticæ vitæ instituto, benignè susceptus, fratribusque commendatus, vniuersa religionis exercitia, quæ illa ætas admitteret, & probè inchoauit, & in dies meliùs prosecutus est.

S. Bonifacius fit monachus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vbì autem è pueritia exceſſit, vſqueadeò in venerabilium Patrum inſtituta & ſacram lectionem incubuit, vt momentis omnibus ſua in illo virtutes capeſſerent
Pſal. 83. incrementa, impleretúrque illud Propheticum: Ibunt de virtute in virtutem. Deniquè cùm inceſſabili ſanctarum ſcripturarum meditationi deditus, omnem regularis vitæ diſciplinam ſub eius quem diximus, Abbatis gubernatione annis non paucis ſectatus eſſet, nec tamen illic propter doctorum virorum penuriam, inexhauſto ſuo ſacras ſcripturas cognoſcendi deſiderio poſſet ſatisfacere, permiſſu Abbatis &
for. * Nouacella fratrum ſuorum ad monaſterium, quod hodieque * Nutſcelle dicitur, ſe contulit, & beatæ memoriæ Vuinberti Abbatis, qui tunc illi præerat, magiſterio ſe ſubdidit. Ibi verò tum Grammaticæ & Poëſis, tum ſpiritalis intelligentiæ optata eruditione po-
Diſcendi cauſa, aliud petit monaſterium. titus, adeò cœpit haberi celebris, vt fama doctrinæ eius paſsìm diffuſa, alios etiam alliceret, vt ſe in eius traderent diſciplinam. Interìm ille, tanta licèt præditus ſcientia, nihil efferebatur animo, neminem, qui tenuiori eſſet ingenio, ſpernebat: ſed quanto maiori tum eruditione, tum virtute præ cæteris diuinitùs afficiebatur, tanto humilior & deuotior atque promptior ad totius commiſerationis & ſubiectio-
Eccl. 3. nis ſtudium ſentiebatur. Memor enim erat ſententiæ illius: Quanto magnus es, humilia te in omnibus.

Cùm igitur ſic ille alios humilitate ac ſubiectione anteuerteret, & illum alij, partìm ſapientiæ eius opinione incitati, partìm ſaluberrima eius doctrina imbuti, honore ceu patrem afficerent, cunctíque eum laude & prædicatione efferrent, &
Fit ſacerdos. ſingulis Eccleſiaſtici Ordinis gradibus dignum affirmarent, tandèm ætatis ſuę anno plùs minùs trigeſimo, ſacerdotio initiatus eſt. Eam verò adeptus dignitatem, qualem ſe exhibuerit vtriuſque hominis ſtudendo contritioni, vt ſacramenti cælestis participatione dignus foret, ex operum eius teſtimonijs certiùs ac meliùs, quàm vllis verborum indicijs colligi poteſt. Per id tempus regnante in Occidentali Angliæ regione Saxonum rege, nouus extitit tumultus, cuius compeſcendi cauſa, iam dicti
Synodus Angliæ. regis iuſſu & procerum eius conſilio Synodus ſeruorum D E I indicta eſt: ad quam cunctis confluentibus, & controuerſiam nupèr ortam dirimentibus, viſum eſt ſapientibus quibuſdam, vt quæ illic definita eſſent, ea omnia ad Berethvualdi vel Brichtvualdi Cantuarienſis Archiepiſcopi notitiam perferrentur. Placuit idem etiam regi & Clero omni & laicis permultis: ſciſcitabatur autem rex, quiſnam huius rei cum primis idoneus legatus videretur. Tum vetò præcipuus inter eos Archimandrita Vuinbertus, cuius iam antè meminimus, & Vuintra monaſterij Tieſſerburgēſis præfectus, itemque Beoruuardus, monaſterij Gleſtingaburgenſis moderator, tum præterea alij pleriq; venerabiles viri, S. Bonifacium ad ſe euocatum ad regem adduci, eumque aiunt tantæ expediendæ rei idoneum.

Legatione fungitur. Itaque ſanctus Bonifacius, eius legationis munere ſibi demandato, cum ſocijs aliquot profectus eſt, & Archiepiſcopo, ità vt edoctus erat, cuncta per ordinem ſapienter expoſuit: ac deindè poſt dies non multos reuerſus, ea legatione præclarè perfunctus, tum Regem ipſum, tum illos, quos diximus, ſeruos D E I magno gaudio affecit. Ea autem re nomen eius tam apud eos, qui in Clero numerantur, quàm homines laicos adeò celebre euaſit, vt deincèps ſæpiſſimè rogatus ſit, vt ſe in ipſorum ſynodis præſentem exhiberet. Sed quia animo erat D E O deuotus & addictus, atque ab omnium hominum fauore abhorreſcens, cœpit tractare ſeriò, quemadmodùm parentes & cognatos fugere, & ad loca remota C H R I S T I cauſa emigrare poſſet. Qua in cogitatione & deliberatione cùm diù & quidem accuratè verſaretur, eam tandèm ſupradicto Abbati aperuit, & vt ipſi ea in re aſſentiretur, multa precum inſtantia ab eo impetrare contendit. Ille verò etſi talia eum moliri admiraretur, diuque poſcenti aſſenſum negaret, ad extremum tamen, diuina agente prouidentia, preces eius admiſit, tantamque tum Abbatis, tum fratrum erga ſe beneuolentiam, ſtudium & curam Bonifacius ad optatum ſuſcipiendum iter expertus eſt, vt & neceſſarios ſumptus ab eis acceperit, multasque pro co preces cum lachrymis illi profuderint, Deum rogantes, vt Angelus Domini bonus ei comes vbique adeſſet, eiusque iter proſperum efficeret: Tum etiam duos cum illo fratres, quorum & corporalibus & ſpiritalibus adminiculis fulciretur, vnà proficiſci permiſerint.

Ità

Ità ergò vtriuſque hominis ſolatijs inſtructus, proſpero curſu iter ingreſſus eſt, peruenitque ad locum, qui antiquitùs Angloſaxonum vocabulo dicitur Lundenuuic: nec multò pòſt abijt in Dorſtet: vbì aliquandiù moratus, die ac nocte debitas D E O perſoluit laudes. Ea tempeſtate inter Carolum Francorum principem & Ducem egregium, Friſonumque regem Ratbodum hoſtilis orta diſſenſio, populos vtrinquè perturbabat, & maxima pars eccleſiarum C H R I S T I, quæ in Friſia ditioni Francorum ſubditæ fuerant, Ratbodo perſequente & In Friſia Chriſti eccleſiæ deſtruuntur. ſeruos Chriſti profligante, vaſtata & deſtructa eſt, dæmonumque cultus propagatis extructis fanis, miſerandum in modum inſtauratus. Cuius rei indignitate permotus vir D E I, ab illis locis receſſit, peruenienſque Trecht, (ſic enim author habet, puto autem Traiectum ea voce ſignificari) cùm aliquot dies ibì feciſſet, eò venientem regem Ratbodum allocutus eſt, orans, vt vel tandèm à tanta impietate deſiſteret.

Deindè peragratis eius terræ locis, ſolicitè explorauit, num alicubì in ea prouincia prædicandi verbi Dei ſeſe opportunitas offerret. Vbì autem poſt multam inquiſitionem cognouit ſe fruſtrà illic ſementem facturum, vacua ſpiritali fertilitate arua relinquens, ad natale ſolum ſe recepit. Interea monaſterij ſui pater migrauit à vita: cuius obitu valdè afflicti fratres, ſancti viri ſpiritalibus colloquijs recreati ſunt, hortantis eos, vt in monaſticæ diſciplinæ obſeruantia permanerent, & aliquem ſibi ſpiritalem patrem eligerent. Illi verò diligenter ea in re ab ipſo inſtructi, omnes eum vnanimiter precabantur, (per id autem tempus Vuinfridus dicebatur) vt paſtoris erga ipſos vice fungi nè recuſaret. At ille altiora animo volutans, non quidem illorum preces vllo ſuperbiæ faſtu contempſit, ſed animum ſuum illis expromens, Abbatis functionē recuſat. ait ſe patriæ honoribus & facultatibus deſpectis, pro Chriſti amore & aliorum ſalute peregrinationes meditari. Quod vt illi audierunt, ſumma beneuolentia eius propoſito aſſenſere. Vt autem maior accederet authoritas, etiam loci eius reuerendum Epiſcopum Danielem adijt, petens ab illo, vt eius benedictione & literis commendatitijs, Romam iturus, frui mereretur. Epiſcopus libens annuit, & prouidi paſtoris officio fungens, Stephanum virum bonum orbatæ congregationi præficiendum curauit, & Bonifacium Dei ſeruum, lōgum iter peregrè ſuſcepturum, ad loca optata cum ſuis literis à ſe dimiſit.

Ea igitur benedictione fretus, mox valedicens fratribus, dat ſe itineri, terrarum & maris longa ſpatia & ignotas vias emenſurus. Collecta ſunt autem ad eum vndiquè non pauci ſerui D E I, eodem ſpiritu feruentes: cunctíque vno animo quotidiè multa ſanctorum templa inuiſentes, rogabant vt diuinitùs adiuti, tutiùs Alpium iuga ſuperare, & Longobardorum feros animos erga ſe lenes & humanos ſentire mererentur. Cumque ſæuiſſimæ gentis regiones citra diſcrimen vllum pertranſijſſent, beatiſſimi Apoſtoli Petri limina adierunt, Chriſtoque prout par erat Venit Romam cum ſocijs. gratias agentes, peccatorum ſuorum abolitionem & itineris proſperos ſucceſſus petierunt, nec ſunt votis fruſtrati ſuis. Nam ſimulatq; vir ſanctus venerabilem Apoſtolicæ ſedis Præſulem Gregorium ſecundum allocutus eſt, eique tum cauſam aduentûs ſui, tum deſiderium, quo diù flagrârat, expoſuit, mox Pontifex hilari vultu A Pontifice comiter accipitur. eum intuens, percontatus eſt, num quas Epiſcopi ſui literas commendatitias apud ſe haberet. Ille verò ſtatìm chartam pro more inuolutam, Pontifici obtulit. Qua perlecta, ſanctíque viri comperto deſiderio, ſedulò cum illo deincèps ſermones contulit, illicque commorantem reuerenter tractans, quaſcunque petijt ſanctorum reliquias, illi donauit: tum etiam per omnem Germaniam prædicandi ei munus demandans, ſuas ei literas tradidit, quarum hoc eſt exemplar:

Literę Gregorij 2. ad Bonifaciū. Gregorius ſeruus ſeruorum Dei, Bonifacio religioſo preſbytero. Exigit manifeſtata nobis religioſi propoſiti tui, piè in C H R I S T O flagrantis, intentio, & approbata ſyncériſſimæ fidei tuæ perlata relatio, vt ad diſpenſationem verbi diuini, cuius per gratiam D E I curam gerimus, te comminiſtro vtamur. Experientes proindè, te ab infantia ſacras literas didiciſſe, profectusque indolem ad augmentum crediti cælitùs talenti, proſpectu diuini timoris extendere: videlicet gratiam cognitionis cæleſtis oraculi, in laborem ſalutiferæ prædicationis, ad innoteſcen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum gentibus incredulis mysterium fidei instanti conatu expendere, collætamur fidei tuæ, & adiutores effici cupimus gratiæ prærogatæ. Igitur quia præmissi conatûs pium affectum vsque ad Apostolicæ sedis modesta prouisione perduxisti consultum, vt membrum ex membro proprij corporis caput requirens, motum mentis probares, capitisque arbitrio humiliter te submittens & eius directioni, iusto tramite properans, soliditati compaginis plenitudo existas : Ideò in nomine indiuisibilis Trinitatis per inconcussam authoritatem beati Petri Apostolorum principis, cuius doctrinæ & magisterio fungimur, & locum sacræ sedis administramus, modestiam tuæ religionis instituimus atque præcipimus, vt in verbo Dei (quo igne salutifero, quem Dominus mittere venit in terram, enitére vidéris) ad quascunque gentes, infidelitatis errore detentas, properare Deo annuente potueris, mysterium regni Dei per insinuationem nominis Christi Domini Dei nostri veritatis suasione designes, & per spiritum virtutis & dilectionis ac sobrietatis, prædicationem vtriusque Testamenti mentibus indoctis consona ratione transfundas. Disciplinam deniquè sacramenti, quam ad initiandos Deo præuio credituros tenere studeas, ex formula officiorum sanctæ nostræ Apostolicæ sedis, institutionis tuę gratia prælibata, volumus vt intendas. Quod verò actioni susceptæ tibi deesse perspexeris, nobis vt valuëris, intimare curabis. Benè vale. Data * Idus Maij, imperante domino pijssimo Augusto Leone secundo, à D E O coronato, anno tertio Imperij eius, Indictione 2.

Luc. 12. Prædicandi munus Pōtifex ei demandat.

fo. * Idibus Alij hunc Leonem 3. vocant.

His igitur literis acceptis à venerabili Papa, profectus est indè ad Longobardorum regem Luitprandum. A quo honorificè susceptus, aliquandiù apud eum hospitio vsus est. Porrò ab illo discedens, ardua & prærupta Alpium iuga transcendit, ignotosque Baioariorum & Germaniæ fines perlustrans, in Thuringiam peruenit, accuratè explorans vbiquè instàr apis prudentissimæ, vbi postmodùm necta. rea sanctæ fidei mella colligere & comportare posset. Cumque dies aliquot in Thuringia hæreret, omnes interìm illius prouinciæ principes verbis spiritalibus alloquens, ad sacram complectendam fidem & religionem inuitauit : Sacerdotes quoquè, quos varijs deditos flagitijs comperit, sermonibus Euangelicis ad institutionis Canonicæ normam correxit. Audita autem Ratbodi Frisonum regis morte, qui per id tempus magnam in Christianos persecutionem exercuerat, multo affectus gaudio, in Frisiam nauigauit, ibique verbi Diuini semina spargens, permultos ab errore idololatriæ retraxit. Eodem tempore venerabilis Vuillibrordus, Traiectensis ecclesiæ præsul, buccinam cælestis doctrinæ in Frisia inflauit : cuius studijs sanctus Bonifacius mirificè gratulans & adhærens, triennio apud illum fuit, suam illi nauans operam, tam in idolorum fanis destruendis, quàm extruendis ecclesijs, cæterisque rebus diuinis exequendis. Erat autem Vuillibrordus ætate decrepita: suggerentibusque discipulis, senectuti suæ volens aliquod comparare leuamentum & solatium, hunc Dei seruum ad suscipiendum Episcopi munus, regendumq; populum suæ curæ commissum, obnixè rogauit. At ille humiliter recusans, tanta functione se indignum aiebat, nè sibi necdùm maturam adepto ætatem, tam grande onus imponeret, modis omnibus obsecrabat, simul allegans se necdùm quinquagesimum implêsse ætatis annum, quem canonicæ institutionis decreta huius gradûs culmini præfixissent. Vuillibrordo autem blandis illum verbis increpanti, & ad eum gradum suscipiendum adhortanti, cùm multos vltrò citroque hac de re inter se sermones habuissent, vir sanctus in eas coniectus angustias, placido ore ità tandèm se excusauit:

Item in Frisiam.

Manet apud s. Vuillibrordum.

Recusat Episcopatum.

Onus regiminis, quod mihi indigno sancte Præsul imponere vis, in me recipere non audeo. Euangelizandi enim causa missus sum à beato Gregorio. Papa ita Germaniam, & ea legatione functurus, in has barbaras nationes veniens, sponte me tuæ ditioni subieci. Sed tanti pontificis mandato posthabito, aliud quodais negocium in me recipere non sum ausus. Itaque venerande Pater rogatum te velim, vt in illas regiones, ad quas Pontifex Apostolicus me misit, cum tua bona venia mihi liceat proficisci. His auditis, S. Vuillibrordus illi benè precatus, abeundi à se fecit potestatem.

At

At ille proficiscens, venit Amanaburgum, D E V M vbiquè habens itineris sui comitem : cuius virtute & præsidio fretus, quocunquè peruenit, salutaris doctrinæ semina iactauit : cumque ingentem populum in Frisia C H R I S T O lucrifaceret, multique eius spiritali institutione imbuti, ad veritatis cognitionem venirent, adeò vt eo, quem diximus, loco, cui duo fratres gemini præerant, Dietichus & Dierolphus, Domino auxiliante, obtento, non paucos fratres colligeret, & monasterium ædificaret : ijs valefaciens, in Hassiam siue Catthorum regionem, qui Saxonibus contermini sunt, profectus est prædicandi causa. Cumque ex ijs etiam plurimos conuertisset, & multa hominum millia vndis salutaribus tinxisset, quendam è suis fidelem, Binnam nomine, Romam cum literis misit, indicans Apostolico Præsuli omnia, quæ per ipsum gessisset D E V S, & quantam hominum multitudinem, cælesti gratia illustratam, sacro baptismo abluisset : tum prætereà de rebus varijs, quæ ad quotidianam Ecclesiasticæ regulæ necessitatem populique recèns conuersi curam pertinerent, prudenter eum consulens, perscripsit. Nuncius autem ab eo missus Romam, omnia ipsi mandata fideliter exequens, Præsuli Apostolico literas eius obtulit, aliasque ab illo, ad quæstiones propositas responsa continentes, magistro suo referens, celeriter recessit.

Extruit monasterium.

Multos in Hassia conuertit.

Postquàm autem vir sanctus, lectis Pontificis literis, se inter cætera Romam acciri didicit, mox ad summum obedientiæ gradum contendens, fratrum agmine stipatus, Italiam petijt, conspectisque Romanæ vrbis mœnibus, D E O gratias agens, beatorum Apostolorum patrocinio se commendauit. Vt autem eius aduentum didicit Romanus Pontifex, confestim illum ad se euocauit, salutatumque familiariter, honorifico xenodochio commendauit. Deindè opportuno se offerente ad colloquendum die, ad beatissimi Petri Apostoli ecclesiam venire iussus est : cumque se inuicèm mutuis explêssent sermonibus, Pontifex de symbolo & fidei Catholicæ traditione ex eo scisitatus est. Respondit autem vir sanctus : Tantæ quæstioni, Domine Apostolice, in sermone familiari non facilè possim satisfacere. Oro itaque, vt fidei, quam à me exigis, conscribendæ tempus mihi largiaris, sicque eam ex scriptis possis habere perspectam. Annuit Pontifex, & intrà breue tempus vir Domini, sanctæ & Catholicæ fidei sententiam, congruenter & eruditè expressam, in scriptis Pontifici obtulit. Pontifex postquàm ea scripta perlegit, sibi eum assidere iubet, vt eam fidem constanter retineat, & accuratè doceat, hortatur. Multa deindè de spiritalis vitæ religione cum illo conferens, ità vt nonnunquàm penè integrum diem mutua inter ipsos colloquia absumerent, ad extremum quot populi idololatræ eius opera crediderint, ex eo percontatur. Vbi ad ea respondit vir sanctus, Pontifex ei suam aperit voluntatem, quòd eum decreuerit Episcopum ordinare, vt eo maiori constantia errantes corrigere, & ad viam veritatis reuocare possit, quo sit ampliori Apostolicæ dignitatis authoritate suffultus : tantoque apud omnes conciones eius gratiosiores sint, quanto certiùs constet, à Præsule Apostolico ipsum, vt concionetur, esse destinatum.

Romæ Pōtificem inuisit.

Tum vir D E I omnia sagaciter perpendens, metuensque nè illud Propheticum in ipsum competeret, Noluit benedictionem, & elongabitur ab eo : tantæ benedictionis gratiam minimè recusauit. Vt autem adfuit dies ordinationis eius, qui fuit pridiè Calendas Decembris, id est, in sancti Andreæ Apostoli ferijs, Pontifex eum & consecrauit Episcopum, & Bonifacium deincèps dici voluit, cùm anteà Vuinfridus diceretur: & vt obedientiam sibi suisque successoribus exhibendam, omnemque sacræ fidei traditionem obseruandam arctiùs eum adstringeret, iuramentum ab eo exegit & accepit : quod quidem in antiquis exemplaribus ità scriptum habetur:

Psal. 108.

Cōsecratur à Pontifice Episcopus.

In nomine Domini D E I Saluatoris nostri I E S V Christi, imperante domino Leone magno Imperatore, anno septimo post consulatum eius : sed & Constantini magni Imperatoris, eius filij anno quarto, Indictione sexta: Promitto ego Bonifacius, D E I gratia Episcopus, tibi beate Petre Apostolorum princeps, vicarioque tuo beato Gregorio Papæ & successoribus eius, per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, Trinitatem inseparabilem, & hoc sacratissimum corpus tuum, me

Iusiurandū s. Bonifacij nihil mutata phrasi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnem fidem & puritatem sanctæ fidei Catholicæ exhibere, & in vnitate eiusdem fidei, DEO operante, persistere, in quo omnis Christianorum salus esse sine dubio comprobatur: nullo modo me contra vnitatem communis & vniuersalis Ecclesiæ suadente quopiam consentire, sed, vt dixi, fidem & puritatem meam atq; cõcursum tibi & vtilitatibus tuæ Ecclesiæ, cui à Domino Deo potestas ligandi soluendiq; data Matt. 16. est, & prædicto vicario tuo atq; successoribus eius per omnia exhibere. Sed & si cognouero antistites contra instituta antiqua sanctorum Patrum conuersari, cum eis nullam habere communionem aut coniunctionem: sed magis, si valuero prohibere, prohibeam: Si minùs, fideliter statim domino meo Apostolico renunciabo. Quòd si, quod absit, contra huius promissionis meæ seriem aliquid facere quolibet modo seu ingenio vel occasione tentauero, reus inueniar in æterno iudicio, vltioné Actor. 5. Ananię & Saphirę incurram, qui vobis etiam de rebus proprijs fraudem facere præsumpserunt. Hunc aũt indiculum sacramẽti ego Bonifacius exiguus Episcopus manu propria scripsi, atq; ponens supra sacratissimum corpus S. Petri, ità, vt præscripti est, Deo teste & iudice, feci sacramentum, quod & conseruare promitto.

Postquàm eiusmodì iusiurandum apud Gregorium Pontificem dedit, ille vicissim in omnibus eum iuuare, prouehere, & venerari studuit. Nam libellum, in quo sacratissima Ecclesiasticæ institutionis iura, Pontificalibus digesta conuentibus, habebantur, ei dono dedit, præcipiens, vt tam clerus quàm populus eius regimini subdendus, ijs institutis imbueretur. Familiaritatem quoquè Sedis Apostolicæ tum ipsi, tum omnibus eius subditis perpetuam, dato priuilegio, confirmauit: literasque suas ei impertiens, non solùm Carolo illustri Duci, qui id temporis Francorum regnum moderabatur, sed etiam cunctis viris Ecclesiasticis & principibus Germaniæ eum tuendum commendauit. Literarum autem earum exempla hoc loco, quandoquidẽ ità res postulat, inserere voluïmus, primò illarum, quæ ad Carolum Ducem, deindè quæ ad principes omnes scriptæ sunt.

Domino glorioso filio Carolo Duci, Gregorius Papa.

Literæ Gregorij 2. ad Carolum Martellũ. COmperientes te, in CHRISTO dilectissime, religiosæ mentis affectum gerere, in multis opportunitatibus, debito salutis præmissò, notum facimus DEO dilectæ tuæ dignitati, præsentem fratrem Bonifacium, fide & moribus approbatum, à nobis Episcopum consecratum, atque institutionibus sanctæ Sedis Apostolicæ, cui, DEO authore, præsidemus Ecclesiæ generali solicitudine, informatum ad prædicandum plebibus Germaniæ gentis, ac diuersis in Orientali Rheni fluminis parte consistentibus, gentilitatis errore detentis, vel adhuc ignorantiæ obscuritatibus præpeditis, necessariò destinare. Pro quibus eum glorioſæ benevolentiæ tuæ omnimodò commendamus, vt eum in omnibus necessitatibus adiuuetis, & contra quoslibet aduersarios, quibus in Domino præualetis, instantissimè defendatis, certissimè retinentes, DEO vos exhibere, quæcunque huic promptissimo impenderitis fauore: qui sanctis Apostolis suis, ad lucem gentium destinatis, sucipientibus eos se susciendum prædixit: quorum institutionibus per nos informatus præmissus antistes, in sorte prædicationis procedit. Iohan. 13.

Gregorius Episcopus, seruus seruorum Dei, vniuersis reuerentissimis & sanctissimis fratribus coëpiscopis, religiosis presbyteris seu diaconibus, gloriosis Ducibus, magnificis castaldis, Comitibus etiam vel cunctis Christianis Deum timentibus.

Itẽ ad Episcopos & Principes &c. SOlicitudinem nimiam gerentes pro speculatione credita, quia in vmbra mortis aliquas gentes in Germaniæ partibus, vel plaga Orientali Rheni fluminis, antiquo hoste suadente, errare, & quasi sub religione Christiana idolorum culturæ eos seruire cognouimus: aliquos verò, qui necdùm Dei cognitionem habentes, nec baptismatis sacri vnda sunt loti, sed cõparatione brutorum animalium pagani, factorq; non

non recognoscunt: necessariò pro vtrorunq; illuminatione, ad prædicãdum rectæ fidei verbum harum literarum portitorem Bonifacium, reuerentissimum fratrem nostrum episcopum, ad easdem partes dirigere studuimus, vt & illis prædicãdo verbum salutis, vitam prouideat sempiternam, & si quos fortè vel vbicunq; à rectæ fidei tramite deuiâsse cognouerit, aut astutia suasos diabolica, erroneos reperit, corrigat atq; suî educatione ad portum restituat salutis, eosq; ex Apostolicæ sedis huius doctrina informet, & in eadẽ Catholica fide permanere instituat. Cui, hortamur, ob amorem Domini nostri Iesu Christi, & Apostolorum eius reuerentiam, vt in omnibus solatia exhibeatis, eumq; in nomiue Iesu Christi recipiatis, vt scriptum est Iohan. 13. de suis discipulis: Qui vos recipit, me recipit: prouidentes insuper necessaria itineris eius, comitesq; tribuẽtes, cibum etiam ac potum, vel si quid eguerit, largientes: vt vno labore & socia voluntate opus sibi creditũ pieratis & negocium salutis, annuente Deo, perficiatur, atq; præmium laboris percipere mereamini, decq; conuersione errantium merces vobis adscribatur in cælis. Si quis itaq; huic DEI famulo, ad illuminationem Gentium, ab hac Apostolica atq; Catholica DEI Ecclesia destinato, assensum vel concursum præbuerit, exorantibus Apostolorum principibus, consortium mereatur sanctorum martyrum CHRISTI IESV. Si quis verò, quod non optamus, aduersari eius labori conatus fuerit, aut contrarius extiterit ministerio sibi credito, successorumque eius, in eundem laborem intrãtium, ex sententia diuina anathematis vinculo ligatus, perpetuæ damnationi subiaceat. Data Calend. Decemb. imperante domno pijssimo Augusto Leone, imperij eius anno 7. sed & Constantini Imperatoris, eius filij, anno 4. Indictione 6.

Gregorius episcopus seruus seruorum Dei, clero & plebi dilectissimis filijs in Domino salutem.

Item ad Clerum & populũ &c. PRobabilibus desiderijs nihil tarditatis præstantes, fratrem iam & coëpiscopum nostrum Bonifacium vobis ordinauimus sacerdotem: cui dedimus in mandatis, nè vnquàm ordinationes præsumat illicitas, nè bigamum aut qui virginem non est sortitus vxorem, neq; illiteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut expœnitente, vel curię aut cuilibet conditioni obnoxiũ notatumq;, ad sacros ordines ꝓmittat accedere: sed si quos huiusmodi repererit, nõ audeat ꝓmouere. Afros. passim ad ecclesiasticos ordines prætendentes, nulla ratione suscipiat: quia aliqui eorũ Manichęi, aliq; rebaptizati sępiùs sunt ꝓbati. Ministeria atq; ornatũ Ecclesię, vel ꝙquid illud est in patrimonio eiusdem, nõ minuere studeat, sed augere. De reditu vero ecclesiæ vel oblatione fidelium, quatuor faciat portiones: quarum vnã sibi ipse retineat, alteram clericis pro officiorum sedulitate distribuat, tertiam pauperibus & peregrinis, quartam ecclesiasticis fabricis nouerit reseruandam: de quibus diuino erit reddituru iudicio rationẽ. Ordinatiões verò presbyterorũ seu diaconorũ, non nisì quarti, septimi & decimi mensis ieiunijs, sed & in ingressu Quadragesimali arq; medio vespere sabbati, nouerit celebrandas. Sancti autem baptismi sacramentum nõ nisì in Paschali festiuitate & Pentecoste nouerit esse præbendum: exceptis his, quibus mortis vrgente periculo, nè in æternum pereant, talibus oportet reme- diis subuenire. Huic ergò sedis nostræ præcepta seruanti, deuotis animis obsequi vos oportet, vt irreprehensibile placidumque fiat corpus Ecclesiæ, per Christum Dominum nostrum. Deus incolumes vos custodiat, dilectissimi. Data &c. vt in Epistola præcedenti. Reditus ecclesiastici vt distribuendi.

Has quidem duas epistolas generatim omnibus Germaniæ principibus, duas verò sequentes speciatim ad Thuringos scripsit is, quem diximus, Gregorius Papa.

Viris magnificis Asolpho, Godolao, Vuilario, Gunthario, Alboldo & omnibus Deo dilectis Thuringis fidelibus Christianis, Gregorius Papa.

Item ad Thuringos. INsinuatã nobis magnificæ fidei vestrę cõstantiã agnoscentes, ꝙ paganis cõpellẽtibus vos ad idola colenda, fide plena responderitis, magìs velle feliciter mori, ꝙ fidẽ semèl in Christo acceptã aliquatenùs violare: repleti nimia exultatiõe, gratias

debitas

Universidad de Deusto
Biblioteca

debitas persoluimus Deo nostro & redemptori, bonorum omnium largitori, cuius gratia comitante, vos ad meliora & potiora optamus proficere, & ad confirmandum fidei vestræ propositum, sanctæ sedi Apostolicæ religiosis mentibus adhærere, & prout opus poposcerit sacræ religionis, à memorata sancta sede Apostolica, spirituali omnium fidelium matre, solatium quærere, sicut decet filios cohæredes regni. Ministerio quoq; præsentis fratris charissimi Bonifacij, quem ad vos episcopum consecratum in sorte prædicationis destinauimus, Apostolicis institutionibus informatum ad instruēdam fidem vestram, in omnibus volumus & hortamur obedientes ei consentire, ad complementū in Domino vestræ saluationis.

Gregorius seruus seruorum Dei, vniuerso populo Thuringorum.

Item alia ad Thuringos.

DOminus Iesus Christus filius Dei, Deus verus, qui de cælo descendit, homo factus est, pro nobis pati & crucifigi dignatus est, & sepultus, tertia die resurrexit à mortuis, & assendit in cælum, discipulis etiam suis sanctis ait: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritussancti: ipse in se credentibus vitam æternam promisit. Cupientes ergò vos in perpetuum nobiscū gaudere, vbi finis nullus est, nec tribulatio, nec aliqua amaritudo, sed gloria sempiterna: ideò fratrem nostrū sanctissimum Bonifacium Episcopum ad vos direximus, vt vos debeat baptizare & fidem Christi docere, & ab errore ad viam salutis adducere, vt salutem habeatis & vitam sempiternam. Sed & vos ei in omnibus obedite, & sicut patrem vestrum, illum honorate, & ad eius doctrinam corda vestra inclinate: quia illum non pro lucro aliquo temporali acquirendo direximus, sed pro lucro animarum vestrarum ad vos cum misimus. Diligite ergò Deum, & in nomine eius baptismum suscipite: quia Dominus Deus noster quod oculus hominis nunq; vidit, nec in cor hominis assendit, præparauit diligentibus se. Iam recedite à malis operibus, & benè agite. Non adoretis idola, nec immoletis carnes, quia Deus nō recipit ista: sed in omnibus, secundùm quod vos frater noster Bonifacius docuerit, obseruate & agite, & salui eritis vos & filij vestri in sempiternum. Facite ergò & domum, vbi debeat ipse pater vester habitare: & ecclesias, vbi debeatis orare, vt Deus vobis indulgeat peccata vestra, & donet vobis vitam perpetuam.

Matt. 28.

Esa. 64. 1. Cor. 2.

Gregorius Papa vniuerso populo prouinciæ Altsaxonum.

Item ad Saxones.

SApientibus & insipientibus debitor sum, fratres charissimi. Ideoque volens vos scire, qualem solicitudinem habeam pro vobis, & pro his, qui verbum exhortationis fidei Iesu Christi Domini nostri susceperunt, & qui adhuc susceperuri sunt, vt consolentur corda vestra in charitate & in omni plenitudine sapientię: annūcio vobis, quoniam propè est regnum Dei, vt nemo vos ampliùs decipiat in sublimitate verborum, aut in quocunq; metallo salutem vestram quæratis, adorātes idola manufacta, aurea, argentea, ærea, lapidea, vel de quacunq; materia facta: quæ falsidica nomina à paganis antiquitùs quasi dij facti sunt, in quibus dæmones habitare noscuntur: quoniam omnes dij gentium, vt ait scriptura, dæmonia sunt: Deus autem noster cælos fecit. Quicunq; autem in vobis susceperunt Christum Iesum Dominū nostrum, in ipso ambulent radicati & superædificati & confirmati in fide, abundantes in gratiarumactione. Videte, nè quis vos ampliùs decipiat per philosophiam & inanem fallaciam. Astutiores enim sunt filij tenebrarum, quàm filij lucis. Discedite ab idolorum cultura, & accedite & adorate Dominum Deum vestrum, qui fecit cælum & terrā, mare, & omnia quę in eis sunt: & vultus vestri non erubescent. Vnus enim Dominus hominū, volucrū, quadrupedū & pisciū, qui est benedictus in secula seculorum. Expoliate vos ergò veterē hominē, & induite Christū nouū, deponētes iram, indignationē, malitiā, blasphemiā, turpē quoq; sermonē nolite de ore vestro pferre. Iam ēm aduesperascit dies seculi, & tēpus tenebrarū appropinquat. Ideoq; no-

Pfal. 95.

Coloss. 2. Luc. 16.

Pfal. 134.

nolite esse ociosi, sed potiùs operamini opus bonum, vt Christus habitet in vobis: & quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi, gratias agentes Deo & patri per ipsum: respuentes gentilitatis sectā, scientes vos Dominum habere in cælis. Orationi instantes, ad ipsum Dominum cor erigite: quoniam magnus est Dominus noster & laudabilis nimis, & terribilis super omnes deos: qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitiōem veritatis peruenire. Hoc etiam commonco, fratres, vt quicunq; ex vobis voluerit ad Christum conuerti, nullo modo eum prohibeatis, nec vim ei faciatis sculptilia adorare. Ministrum quoq; & conseruum in Domino, quem misi ad vos, Bonifacium ac coēpiscopum meum ad hocipsum, vt cognoscat quæ circa vos sunt, & consoletur corda vestra cum exhortationis verbo, in Christo Iesu Domino nostro susципite, vt à diabolica fraude liberati, mereamini adoptionis filijs aggregari.

Col. 3.

Pfal. 95. 1. Tim. 2.

Tantarum itaq; literarum authoritate fretus sanctus Præsul Bonifacius, profiscitur in Germaniam, veniēsq; ad Carolum principem suprà dictum, literas Romani Pontificis ei attulit, seq; eius ditioni & patrocinio committens, illo annuente, ad Catthorum, quos Hessos vocant, quibus iam antè prædicare cœperat, regionē abijt. Quò cùm peruenisset, complures illic reperit, Christiana religione abiecta, in varios incidisse errores. Alij enim lignis & fontibus clàm vel palàm sacrificabant: alij haruspicia, diuinationes, præstigias & incantationes sectabantur: pleriq; alijs nefandis sacrilegijs erant addicti: pauci verò in via veritatis, quam semèl didicerant, persistebant: quorum quidem consilio arborem quandam miræ vastitatis, quā prisca voce Iouis arborem nuncupabant, in loco, qui Geismere dicitur, seruis Dei ipsi assistētibus, excindere tētauit. Accurrit autem magna ethnicorum multitudo, illum tanq; hostem deorum suorum necare volentium. Sed cùm arbor paulùm cæderetur, mox quasi diuinitùs agitata, in quatuor partes dirupta est. Quod cernentes ethnici illi, Dominum laudantes, fidem complexi sunt. Sanctus autem Præsul communicato cum fratribus consilio, ex illa ingenti vastæ arboris mole oratorium construxit, in beatissimi Petri Apostoli honorem illud dedicans.

Errores Hessorum.

Oratorij in honorem S. Petri.

His ità gestis, in Thuringiam profectus est, eiusq; gentis principes, magna ex parte à Christiana religione deficientes, corrigere studuit. Cùm enim religiosi principes apud illos imperare desijssent, simul etiam religio vacillare cœpit, & qdam pseudochristiani, Dorthuuinus, Bertherus, Eanberbertus & Humedus, apud eos hospitio recepti, hæreseos illis authores fuēre. Cumq; ijipsi impuri scortatores & adulteri ingens viro Dei certamen excitâssent, ab illo egregiè confutati, dignam retulēre suæ vesaniæ mercedem, excommunicati & expulsi ab ecclesia. Manabat interìm longè lateq; fama prædicationis eius, & credentiū numero magnæ fiebant accessiones, templa instaurabantur, monasteria construebantur: atq; in ijs etiam illud extructum est, quod est in Ordorff, in honorem sancti Michaëlis Archangeli, congregata illic seruorum Dei multitudine, qui omnes Apostolico more viuentes, laboribus suis ea, q̄ ad victum & vestitum necessaria sunt, sibi comparabant. Quòd autem in honorem S. Michaëlis illud ædificatum fuit, eius hæc ratio est: Cùm vir Dei in Thuringia versaretur, prædicans & baptizans, apud flumen Oraham tentorijs fixis quadam nocte permansit. Tota autem nocte illa lux cælitùs sparsa locum, in quo ille manebat, ambiuit: atq; in ipsa luce S. Michaël Archangelus ei apparuit, eumq; in Domino cōfortauit. Manè vir Dei laudans & benedicēs Dominum, Missarum solēnia illic celebrat, ac deindè eodem in loco prandium sibi parari iubet. Dicente autem ministro deesse cibum, quo vesceretur, ille respondit: Itàne qui tot hominum millia in deserto annis quadraginta pauit manna, mihi indigno seruulo suo nō potest vnius diei alimoniam suppeditare? His dictis, iubet apponi mensam. Intereà quædam auis aduolat, & piscē ore ferens, qui illo die ad cibum sufficeret, ante mensam deponit. Tum verò sanctus Præsul gratias agit Deo, piscemq; mandat ocyùs præparari. Cumq; ex illo comedisset, reliquias in flumen proijci iubet.

Hæresis authores in Thuringia.

S. Michael ei appāret.

Nota rem miram.

Indè cœptum carpens iter, Thuringiamque peragrans, accuratè perquisiuit, cuius esset ille locus, vbi ea visio ipsi fuit oblata. Cumque comperisset Hugonem seniorem eius esse dominum, petijt illum sibi dono dari. Non recusauit Hugo, primusque apud Thuringos hæreditatem suam tradidit venerando Præsuli. Post

cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum Alboltus, pluresq; alij prædia loco illi vicina donârunt: quibus adeptis, sanctus Bonifacius frutices illic extirpari, terramq; incoli mandauit, iactisque fundamentis, templum extruxit. Hæc verò in quodam antiquo codice scripta, hîc inserere volui, vt cognita causa, cur supradictum monasterium constructũ sit, & locus ipse & monasterij fundator, angelica visitatione digni habiti, maiori honore & veneratiõe afficiantur.

Interim vir beatus prædicãs & baptizans apud Thuringos & Catthos siue Hessos, vidit multam quidem illic extare messem, sed operarios paucos, & qui tantæ credentium multitudini instituendæ non sufficerent. Misit igitur in patriam suam, acciuitq; non modò viros religiosos & multiuaria eruditione præstantes, sed etiam fœminas. In ijs præcipui fuêre Burchardus, Lullus, Vuillibold⁹, Vuinnibaldus, eius frater Vuitta & Gregorius: in fœminis autem religiosis, matertera S. Lulli Cunigildis, & filia eius Bertgitis, itèm Cunitrudis, Tecla, Lioba & Vualtpurgis soror Vuilliboldi & Vuinnibaldi, S. Cunihildis & filia Bertgitis, liberalibus scientijs eruditæ, apud Thuringos magistræ sunt constitutæ. Cunitrudis missa est in Baioariam, vt verbi diuini sementem illic faceret. Teclam apud Moganum fluuiũ Kissingæ & Ochnofurti voluit manere. Liobam deniq; virginibus sacris apud Bischofesheimium præfecit.

Ex Anglia accersit adiutores.

Cumq; multa hominum millia, tam per se, quàm suos conterraneos ad Christi religionem traducta, baptismatis vnda diluisset, defuncto beatæ memoriæ Gregorio II. sedis Apostolicæ Pontifice, tertioq; Gregorio eandem sedem obtinente, Romam legatos misit, qui cum nouo Pontifice prioris amicitiæ fœdera renouarent, & pristinam humanitatem atq; beneuolentiam eius erga ipsum expeterẽt. ab ipso verò oẽm obedientiam, Romanæ sedi debitam, pollicerentur: deniq; plurimorum Germanorum ad fidem Christi adductorum conuersionem indicarent. Legati cùm Romam venissent, & Pontifici ea retulissent, ille primùm Deo gratias egit: deindè nõ solùm omnia amicitiæ & beneuolẽtiæ officia à Bonifacio expetita pollicitus est, sed ea etiam, quæ non petijt, largitus est, nempe Archiepiscopi pallium, & literas, quibus ad eius quæstiones multiuarias respondit. Earum literarum hoc est exemplum:

Archiepiscopi palliũ mittitur S. Bonifacio.

Reuerentissimo & sanctissimo fratri Bonifacio coëpiscopo, ad illuminationem gentis Germaniæ, vel circunquaquè in vmbra mortis morantibus Gentibus, in errore constitutis, ab hac Apostolica sede directo, Gregorius seruus seruorum Dei.

Literæ Gregorij 3. ad Bonifaciũ.

MAgna nos habuit gratulatio, lectis sanctissimæ fraternitatis tuæ literis, cùm in eis relecta serie fuisset repertum, Domini nostri Iesu Christi gratia plurimos te à gentilitate & errore ad veræ fidei agnitionem conuertisse. Quod quia diuina in-

Matt. 25.

stitutione docemur in parabolis, cui quinq; talenta credita fuerant, alia quinque fuisse lucratum, in talis commercij lucro cum tota plaudimus Ecclesia. Hinc iure tibi sacri palatij direximus munus, quod beati Petri Apostoli authoritate suscipiens induaris, atq; inter Archiepiscopos vnus, Deo authore, præcipimus vt cẽscaris. Qualiter autem eo vtaris, ex mandato Apostolico informatus cognosce. Itaq; dum Missarum solennia geris, vel Episcopũ te contigerit consecrare, illo tantummodò tempore eo vtaris. Quia verò turbas Domini gratia in eisdem partibus ad rectam fidem asseruisti conuersas, ideoq; nequire te occurrere omnibus, quæ salutis sunt, impendere aut intimare, cùm iam longè lateq;, gratia Christi, eius fides in illis propagetur: præcipimus, vt iuxta sacrorum Canonum statuta, vbi multitudo excreuit fidelium, ex vigore Apostolicæ sedis debeas ordinare Episcopos, pia tamen contemplatione, vt non vilescat dignitas Episcopatûs. Presbyterum nanq; quem præterito asseruisti anno ad nos venisse, nostroq; iudicio fuisse à suis nefarijs absolutum actiõibus, credas, neq; nobis confessionem aliquam fecit, nec à nobis, vt suos expleat libitus, absolutus est. Sed si eum errori deditum repereris, hunc Apostolicæ sedis vigore, vt iuxta sanctorũ Canonũ censuram corrigas & emendes, præcipim⁹, vel si quos forsan tales inueneris. Ille enim veniens, Presbyter sum, ait, & commendatitias ad filium nostrũ Carolum literas expetijt. Nullam illi aliam concessimus licentiam: quẽ vitari, si prauè cõuersatur cum reliquis, volumus, eosdemq;, quos à paganis baptizatos esse asseruisti, si ità habetur, vt denuò baptizes in noĩe S. Trinitatis, mandamus. Inter cętera agre-

stem caballum aliquãtos comedere adiunxisti, pleroſq; & domesticũ. Hoc nequaquàm fieri deincèps sanctissime frater sinas, sed quibus potueris, Christo iuuante, modis per omnia compesce, & dignam eis impone pœnitentiam. Immundũ em̃ est atq; execrabile. Pro obeuntibus quoq; consuluisti, si liceat oblationes offerri. Sãcta sic tenet Ecclesia, vt quisq; pro suis mortuis verè Christianis offerat oblationes, atq; presbyter eorum faciat memoriam: & quanuis omnes peccatis subiaceamus, congruit tamen, vt sacerdos non nisi pro mortuis catholicis memoriã faciat & intercedat. Non enim pro impijs, quanuis Christiani fuerint, tale quid agere licebit. Eos etiam, qui se dubitant fuisse baptizatos, vel qui à presbytero Ioui mactãte, & immolatitias carnes vescente baptizati sunt, vt baprizentur præcipimus. Progeniem suam vnumquenq; vsq; ad septimam generationem obseruare decernimus: & si valueris, deuitandum doce, nè cui vxor obierit, ampliùs quàm duabus debeat copulari. De his verò, qui patrem vel matrem vel fratrem aut sororem occiderint, dicim⁹ vt toto vitæ suæ tempore corpus Dominicum non suscipiant, nisi in suo exitu pro viatico: abstineant etiam se à carnis * comessatione & potu vini, donèc adiuxerint. Ieiunent 2,4,& 6. feria: vt sic deflentes, possint diluere cõmissum scelus. Hoc quoq; inter alia crimina agi in partibus illis dixisti, quòd quidã ex fidelibus ad immolandũ paganis sua venundent mancipia, Quod vt magnoperè corrigere debeas, frater, cõmonemus, nec sinas fieri vlrrà. Scelus enim est & impietas. Eis ergò, qui hoc perpetrauerunt, similem homicidæ indices pœnitentiam. At quotiès episcopum consecraueris, duo vel tres conueniant tecum Episcopi, vt Deo sit gratum, quod geritur: & eis conuenientibus ipsis præsentibus consecres. Hæc te frater charissime diligenter obseruare volumus, & studio pieratis cœptum negocium salutis exequi, vt de lucro apportato valeas à Domino Deo nostro mercedem percipere in æterna beatitudine. Priuilegium verò, iuxta quod petisti facientes, his iunctũ direximus, optantes te Domini Dei nostri præsidio de conuersione errantium plenissimum apportare lucrum. Deus te incolumem custodiat, reuerentissime frater.

Sacrificia pro Catholicis defunctis.

Pœna parricidarum canonica.

Nota sacrificia ethnicorum Germanorum.

Redeuntes igitur nuncij, & Præsulis Apostolici tum scripta, tum munera optata reportantes, ingenti S. Bonifacium gaudio afficiunt. Itaq; sicut par erat, Deo laudes grateſq; agens, mox duas ecclesias constituit, alteram quidem * Frislariæ, in honorẽ S. Petri Apostolorum principis: alteram verò Amanaburgi, in honorem S. Michaëlis Archangeli: Duo quoq; monasteriola duabus adiunxit ecclesijs, non minima illic adunata Deo seruientium congregatione: vbi etiam hactenùs laudis & cultus diuini officia peraguntur.

* in Fritislar

His ità confectis, S. Bonifacius Baioariorum regiones, quibus per id tempus dominabatur Hugbertus Dux, inuisit, prædicationisq; munus apud illos studiosissimè exercens, Ermuuolfum hæreticum pestilentem, magno diuinæ æmulationis feruore incensus, ex Canonum præscripto damnauit, & ab ecclesia eiecit, ac deindè ad suæ diœcesis homines reuersus, omnia circumibat, instaurans ea, quæ ecclesiarum cura poscere videbatur. Eo etiam tempore Romam ire decreuit, tum vt Pontificis Apostolici, quem ex facie necdũ nouerat, conspectu frueretur & colloquio: tum vt Apostolorum & aliorũ illic quiescentium sanctorũ sese precibus commendaret. Itaq; proficiscens multa stipatus turba Francorum, Baioariorum, & Britannorum, vbi Romã venit, à Põtifice comiter acceptus est: porrò Romani omnes tanta eum veneratiõe æsecuti sunt, vt ad salutarẽ eius hauriendã doctrinã nõ pauci confluerent, illumque apud se diù retinerẽt. Cùm autem discedere vellet, muneribus & reliquijs sanctorũ, quascunq; petijt, à Pontifice liberaliter & honorificè donatus est: quasdam etiam ab eodem epistolas ad Episcopos, Abbates & omnes Germaniæ principes accepit, quarum exempla huc adscribemus.

Ermuuolfus hæreticus.

Rursùs Romam venit

Gregorius episcopus, seruus seruorum Dei, dilectissimis nobis omnibus Episcopis, venerabilibus presbyteris, religiosis Abbatibus omnium prouinciarũ.

Epistola Gregorij III.

DOmino cooperante & sermonem confirmante, præsens sanctissimus vir Bonifacius, frater ac coëpiscopus noster, à decessore nostro sanctæ recordationis Gregorio Præsule, in Germaniæ partes missus prædicare verbum Dei, post multum temporis orationis causa liminibus sacris beatorum Apostolorum Petri & Pau-

Pauli præsentandus aduenit. Qui perfecta oratione, ad acceptum laborem, Angelo Domini preueniente, à nobis est absolutus: cui vestra omnium dilectio seu reuerẽtia & religiositas propter Christi amorem iuuamina impendere dignetur: dum & agnoscitis, quæ Dominus noster Iesus Christus promisit, dicẽs: Qui suscipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui suscipit iustũ in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et si forsan quis ex vestris ministris sese ipsi sanctissimo viro in ministerio exhortationis sanctæ Catholicæq; fidei adiungere voluerit, nullo modo prohibeatis charissimi: sed magis concursum præbete, & ex vestro ouili adiutores tribuite, qui possint per Dei gratiam sufficiẽter gentibus ministrare verbum prædicationis, vt omnipotenti Deo animas lucrifaciant: vt & vestra commúnitas boni operis portionem sortiatur, atq; illi mereantur Dominicam vocem audire: Vos qui reliquistis omnia, & secuti estis me, centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis.

Matt.10.

Matt. 19.

Gregorius Papa vniuersis optimatibus & populo prouinciarum Germaniæ Thuringis & Hessis, Bortharis & Nistresis, Vuedreuis & Lognais, Suduodis & Graueldis, vel omnibus in Orientali plaga constitutis.

Alia eiusdẽ Epistola.

QVoniam decessor noster sanctæ recordationis Gregorius Præsul, nutu diuino motus, ad faciendam Deo plebem perfectam, præsentium portitorem literarũ Bonifacium, reuerentissimum fratrem nostrum ac coëpiscopum ordinans, ad vos vsq; destinauit, eumq; regulam & normam Apostolicæ & Catholicæ fidei edocens direxit: & post temporum spatia orationis causa ad limina beatorum Apostolorũ sese præsentauit, & quæ ad salutem animarum pertinent, à nobis poscit imbui: nos absoluimus: hortantes vos in Domino, vt dignè suscipiatis ab eo verbum exhortationis, vt episcopos vel presbyteros, quos ipse ordinauerit per Apostolicam sibi datam authoritatem, in Ecclesiæ ministerio recipiatis. Et si quos forsan deuiantes inuenerit à rectæ fidei tramite, seu canonica doctrina, eosq; prohibuerit, à vobis nullo modo impediatur: & quod eis impositum fuerit, obediendo propter Deum suscipiant. Nam qui temerator extiterit ad obediendum, sibimetipsi damnationem acquirit. Vos autem charissimi, qui in nomine Christi baptizati estis, Christum indistis, abstinete ab omni cultu paganorum, non tantùm vosmetipsos corrigentes, sed & subditos vestros. Diuinos autem & sortilegos, vel sacrificia mortuorum seu lucorum, vel fontium auguria vel phylacteria, & incantatores, & maleficos, & obseruationes varias, quæ in vestris finibus fieri solebant, omninò respuentes atq; abijcientes, tota mentis intentione ad Deum conuertimini, ipsum timete, adorate & honorificate, sanctorum memorijs communicantes, vt ait Apostolus. Si enim fides vestra, iuxta Domini nostri dicta, fuerit sicut granum sinapis, dicetis monti huic, Tráfer, & transferetur. Item ipse Dominus & Saluator noster in suo sacro eloquio docet, dicens: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. & iterùm: Qui me confessus fuerit coram hominibus, & ego confitebor eum coram patre meo, qui in cælis est. Item alibi, pmittit, dicens: Quodcunq; petieritis patrẽ in nomine meo, fiet vobis. &: Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim, qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit, & pulsanti aperietur. Et vos charissimi, facite fructus dignos, vt in die aduẽtûs Domini nostri Iesu Christi sidereas mereamini adipisci mansiones.

*edocentes

Galat.5.

Luc.17.

Matt.22.

Luc.12. Iohan. 14. Matt.7.

Dilectissimis nobis episcopis, in prouincia Baioariæ & Alemanniæ constitutis, Vuigoni, Luidoni, Rudolto & Viuilo seu Addæ, Gregorius Papa.

Alia epistola Gregorij III.

CAtholica sanctorum Patrum authoritas iubet, vt bis in anno pro salute populi Christiani, seu exhortatione adoptionis filiorum, synodalia debeant celebrari, vt causarum Canonicarum examinatio prouenire possit, atq; vt necessitas vnius cuiusq; poposcerit, pia educatio agatur. Vndè secundùm Apostoli doctrinã admoneo & hortor vos charissimi, per misericordiam Dei, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, vt ministerium vestrum perfectum sit coram Domino. Opportunũ nanq; est vos nôsse fratrem ac coëpiscopum nostrum, præsentem Bonifacium, nostram agentem vicem, cum digno ac debito honore pro Christi nomine suscipere, & minis-

Ephe.4.

ministerium Ecclesiasticum cum fide Catholica secundùm morem & normam sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Dei Ecclesiæ, cui (misericordia Dei præueniente) præesse videmur, sicut Apostolica authoritate à nobis destinatus est, ab eo susceptes, dignanter teneatis, & gentilitatis ritum & doctrinam vel venientium Britonum, vel falsorum sacerdotum & hæreticorum, aut vndecunq; sint, renuentes ac prohibentes abijciatis, & vt populum vobis à Deo cõmissum pijs admonitionibus edoceatis, & à sacrificijs mortuorum omninò abstineatis, & iuxta quod fueritis à prædicto nostro consacerdote edocti, ità Catholicam & Apostolicam doctrinam tenentes, Domino Deo Saluatori nostro placeatis, & in quo vobis loco ad celebranda concilia conuenire mandauerit, siue iuxta Danubium, siue in ciuitate Augusta, vel vbicunq; indicauerit, pro nomine Christi parati esse inueniamini: quatenùs cognoscamus p eius mandatum de vestro conuentu, vt in die aduentûs Christi Iesu, cum fructu boni operis ante eius tribunal assistere mereamini, dicentes: Eccè nos & pueri, quos dedisti nobis Domine: nõ perdidimus ex eis quenquam: vt & vos Dominicam vocem audire mereamini, dicentem: Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.

Esa.8.

Matt.25.

Hisce literis Pontificis instructus Bonifacius, Roma discessit, Ticinumq; venies, apud regem Longobardorum aliquandiù moratus est. Porrò indè recedens, ab Vtilone Duce inuitatus, Baioariorũ terras visitauit, mansitq; apud illos diebus multis, verbum Dei prædicans, veraeq; fidei sacramẽta illic renouans. Inter quæ etiam quosdam ecclesiarum destructores & populi euersores profligauit, è quibus alij episcopos se mentiebantur, alij presbyterij ministerium sibi vsurpabant, atq; alij alia innumera improbè fingentes, magna ex parte populum seduxerant. Sed cùm tantam sacerdotum fallaciam atq; malitiam aliter arceri non posse cerneret, Baioariæ prouinciam, Vtilone Duce consentiente, in quatuor parœcias distribuit, eisq; tres eximia virtute viros præfecit, cùm eos priùs episcopos ordinâsset. Ex his primus fuit Iohannes, quem voluit Salisburgensis oppidi cathedram obtinere. Alter Erimbertus, qui Frisingensi ecclesiæ præfectus est. Tertius Gouuiboldus Ratisponæ, quę est Baioariæ metropolis, antistes institutus est. Viuilus verò, à Præsule Apostolico iam ordinatus, Patauiensi ecclesiæ episcopus datus est: sed eius parœcia, quæ quarta erat, à S. Bonifacio instàr aliarum diuisa est. His ergò episcopis ità institutis, correctisq; iis, quæ in Baioaria emendatione digna videbantur, ad suas ecclesias se recepit: nec diù pòst, quæ in Baioaria gessisset, Romano Pontifici per literas indicauit. Ille verò eius facta approbans, hunc in modum ei respondit:

S. Bonifacius venit Ticinum, indè in Bauariã.

Bauaria in quatuor parœcias partitur.

Reuerentissimo & sanctissimo fratri Bonifacio coëpiscopo, Gregorius seruus seruorum Dei.

Eiusdem epistola ad S. Bonifacium.

DOctoris gentium egregij & beati Pauli Apostoli vox est, dicentis: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Agnoscẽtes itaq; in syllabis fraternitatis tuæ, quia de Germaniæ gentibus, quas sua pietate Deus noster de potestate paganorum liberauit, & ad centũ millia animas in sinu sanctę matris Ecclesiæ, tuo conamine & Caroli principis Francorum, aggregare dignatus est: sed & in Baioariorũ prouincia quæ à te acta sunt, agnoscentes, datori omnium bonorum Domino Deo nostro extensis ad cælum manibus gratias retulimus: quia ianuam misericordię & pietatis in illis partibus Hesperijs ad cognoscendam viã salutis aperuit, & misit angelum suum, qui præparauit viam tuam ante te. Igitur quia indicâsti perrexisse te ad gentem Baioariorum, & inuenisse eos extra ordinem Ecclesiasticum viuentes, dum Episcopos non habebant in prouincia, nisi vnum, nomine Viuilum, quem nos paulò antè ordinauimus, & quia cum assensu Vtilonis Ducis eorundem Baioariorũ seu optimatum prouincię illius tres alios ordinâsses episcopos, & in quatuor partes illã diuisisti, id est, in quatuor parochias, vt vnusquisq; episcopus suam habeat parochiã: benè & satis prudenter peregisti frater, quoniam Apostolicam præceptiõem ex nostra vice implêsti, & sicut tibi præcepimus, ità egisti. Itaq; non desinas frater reuerentissime docere eos sanctam, catholicam & Apostolicam Romanæ sedis traditiõem, vt illuminentur rudes, & viam salutis teneant, per quam possint ad æterna præmia peruenire. Presbyteros autem, quos ibidèm reperisti, si incogniti fuerint viri illi, à quibus sint ordinati, & dubium est eos episcopos fuisse, qui eos ordinauerunt, si bo-

100000. Germanorũ conuertit S. Bonifacius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

næ actionis & catholici viri sunt ipsi presbyteri, & in ministerio Christi omniq; lege sancta educati, ab Episcopo suo benedictiõem presbyteratûs suscipiant, & consecrẽtur, & sic ministerio sacro fungantur. Illi verò, qui baptizati sunt per diuersitatem & declinationem linguarum gentilitatis, si tamen in nomine sanctæ Trinitatis baptizati sunt, oportet eos per manûs impositionem & sacri chrismatis cõfirmari. Nam Viuilus episcopus à nobis est ordinatus. Hic si aliquid excedit extra Canonicam regulam, doce & corrige eum iuxta Romanæ Ecclesiæ traditionem, quam à nobis accepisti. De concilio verò vt iuxta ripã Danubij debeas celebrare nostra vice, præcipimus fraternitati tuæ Apostolica authoritate, te ibidèm præsentari: & inquãtùm Dominus tibi vires dederit, prædicare verbum salutis non cesses, vt religio Christiana in nomine Domini crescat & multiplicetur. Nec enim habebis licentiam frater, pro incepti laboris vtilitate, in vno morari loco, sed confirmatis cordibus fratrum & omnium fidelium, qui rarescũt in illis Hesperijs partibus, vbi tibi Dominus aperuerit viam salutis, prædicare non desinas, & vbi locum inueneris, secundùm Canonicam regulam Episcopos ordina ex nostra vice, & Apostolicam atq; canonicam traditionem eos tenere edoce. Ex hoc enim magnum mercedis præmium tibi præparabis, quoniam omnipotenti Deo nostro facies plebem perfectam. Non pigeat, dilectissime frater, itinera carpere aspera & diuersa, vt Christiana fides longè lateque tuo conamine extendatur. Scriptum nanque est: Arcta & angusta via est, quæ ducit ad vitam. Operare itaq; frater opus bonum, quod cœpisti, vt in die Christi Iesu merearis dicere: Eccè ego & pueri, quos dedisti mihi: non perdidi ex eis quenquam. & iterùm: Domine, quinq; talenta tradidisti mihi, eccè alia quinq; superlucratus sum: vt subsequenter merearis audire vocẽ Domini, dicentis: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Deus te incolumem custodiat reuerentissime frater. Data 4. Calend. Nouemb. imperante Domno pijssimo Augusto Leone, imperij eius anno 23. sed & Constantini Imperatoris eius filij anno 20. Indictione 8.

Matt.7.

Esa.8.

Matt.25.

Ea tẽpestate cùm Carolus Dux inclytus vitæ suæ cursum exegisset, & filij eius Carolomannus & Pipinus ei ceu patri successissent in imperio, cùm ad nutum Carolomanni, qui erat maior natu, omnia paterni regni iura disponerentur, S. Bonifacius cum accessit, & Apostolici Præsulis scripta offerẽs, modis omnibus petijt, vt Christianæ religionis cultum, quem pater eius animo promptissimo inchoâsset & exercuisset, ipse quoq; pro Dei amore & regni sui stabilimento, atq; pro omniũ ipsi subiectorum salute, eadem beneuolentia prosequeretur. Quibus ille verbis haud aliter atquè diuino oraculo permotus & compũctus, omnes suę ditiõis homines, tum clericos tum laicos, qui à Christiana religione deflexissent, tam regia quàm Canonica authoritate ad viam iustitiæ reuocare studuit: iussitque vt coacta Synodo, omnia ad Canonum præscriptum corrigerentur: cuius quidem Synodi decreta, quòd nõ modò secularibus, sed etiam ecclesiasticis rectoribus plurimum vtilitatis & ædificationis adferre posse videantur, sicut ea in antiquis codicibus scripta reperimus, hìc inserere visum est.

Bonifacius adit Carolomannum

In nomine Domini nostri Iesu Christi, ego Carolomannus Dux & Princeps Fráco-
rum, anno ab incarnatione Domini septingentesimo quadragesimosecundo, vi
decimo Calendas Maij, cum cõsilio seruorum Dei & optimatum meorum, Episco-
pos, qui in regno meo sunt, cum presbyteris ad Concilium & synodum pro timore
Christi congregaui, id est, Bonifacium Archiepiscopum, Burchardum & Reginfri-
dum, Vuittanum & Vuilliboldum, Dadanum & Adanum cum presbyteris eorum,
vt mihi consilium dedissent, quomodò lex Dei & Christiana religio recuperetur, q
in diebus præteritorum principum dissipata corruit: & qualiter populus Christia-
nus ad salutẽ animæ peruenire possit, qui per falsos sacerdores hucusq; deceptus est.
Itaq; per consilium sacerdotum religiosorum & optimatum meorum ordinauimus
per ciuitates episcopos, & constituimus super eos Archiepiscopum Bonifacium, vt no-
est missus S. Petri. Statuimus quoq; per annos singulos synodum congregari, vt no-
bis præsentibus Canonum decreta & Ecclesiæ iura restaurentur, & religio Christia-
na emendetur. Fraudatas pecunias ecclesiarum, ecclesijs restituimus & reddidimus:
falsos presbyteros & adulteros vel fornicatores diaconos & clericos, de pecunijs eccle-

Synodus tempore Carolomãni.

S. Bonifacius Archiepiscopus, legatus S. Petri.

ecclesiarum abstulimus & degradauimus, & ad pœnitentiam coëgimus. Seruos Dei per omnia omnibus armaturam portare vel pugnare, aut in exercitum & in hostem pergere omninò prohibuimus: nisi illos tantummodò, qui propter diuinum * mysterium, Missarum scilicet solennia adimplenda, & sanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi sunt, id est, vnum vel duos episcopos cum cappellanis presbyteris princeps secum habeat, & vnusquisq; præfectus vnum presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus indicere pœnitentiam possit. Necnon & illas venationes & syluaticas vagationes cum canibus, omnibus seruis Dei interdiximus, & vt accipitres & falcones non habeant. Decreuimus quoq;, vt iuxta sanctorum canões vnusquisq; presbyter in parochia habitans, subiectus sit illi episcopo, in cuius parochia habitat, & semper in Quadragesima rationem & ordinem ministerij sui, siue de baptismo, siue de fide Catholica, siue de precibus & ordine Missarum, episcopo reddat & ostendat: & quandocunq; iure Canonico Episcopus circumeat ad confirmandos populos, presbyter semper paratus sit ad suscipiendum episcopum cum collectione & adiutorio populi, qui ibi confirmari debet: & in Cœna Domini semper nouum chrisma accipiat ab Episcopo, & vt episcopus sit testis castitatis, & vitæ, & fidei, & doctrinæ illius. Statuimus quoq;, vt secundùm canonicam cautelam, omnes vndecunquè venientes ignoti episcopi vel presbyteri, ante probationem synodalem in ecclesiasticum ministeriũ non admittantur. Decreuimus, vt secundùm Canones vnusquisq; episcopus in sua parochia solicitudinem gerat, adiuuante grauiore, qui defensor ecclesiæ eius est, vt populus Dei paganias non faciat, sed vt omnes spurcitias gentilitatis abijciat, siue sacrificia mortuorum, seu sortilegos vel diuinos, siue phylacteria & auguria, siue incantationes vel hostias immolatitias, quas stulti homines iuxta ecclesias ritu pagano faciunt sub nomine sanctorum martyrum vel confessorum, Deũ & sanctos suos ad iracundiam prouocantes. Statuimus similiter, vt post hanc synodum, quæ fuit vndecimo Calend. Maij, quisquis seruorum Dei vel ancillarũ Christi, in crimen fornicationis lapsus fuerit, in carcere pœnitentiam faciat in pane & aqua. Et si ordinatus presbyter fecerit, duos annos in carcere permaneat, antèà flagellatus. Si autem clericus vel monachus in hoc peccatum inciderit, post tertiã verberationem in carcerem missus, vnum annum pœnitentiam ibì agat. Decreuimus quoq;, vt presbyteri vel diaconi, non sagis laicorum more, sed casulis vrantur ritu seruorum Dei, & nullus in domo sua mulierem habitare permittat: & vt monachi & ancillæ Dei monasteriales, iuxta regulã S. Benedicti viuere studeãt. Statuimus quoq; cum consilio seruorum Dei & populi Christiani, propter imminentia bella & persecutiones multarum gentium, quæ in circuitu nostro sunt, vt sub precario aliquam partem ecclesialis pecuniæ in adiutorium exercitûs nostri, cum indulgentia Dei aliquanto tempore retineamus ea conditione, vt annis singulis de vnaquaq; casata solidus, id est, duodecim denarij, ad ecclesiam vel monasterium reddatur eo modo, vt si moriatur ille, cui pecunia commendata fuit, ecclesia cum propria pecunia reuestita sit. Et iterùm si necessitas cogat, vt princeps iubeat, precarium renouetur, & scribatur nouum, & omninò reseruetur, vt ecclesiæ vel monasteria penuriam pauperiemq; non patiantur, quorum pecunia in precario præstita sit. Similiter præcipimus, vt iuxta decrtta Canonum, adulteria & incesta matrimonia prohibeantur, & emendentur Episcoporũ iudicio, & vt mancipia Christiana paganis nõ tradãtur.

* ministeriũ

Nouum chrisma semper in cœna Domini.

Hæc nimirùm religionis decreta siue statuta, à neophytis (sic enim author loquitur) principibus tunc promulgata, si cõferantur cum ijs legibus, quas hodiè condũt rectores quidam, à teneris annis vsque in senectutẽ omni Christiana disciplina imbuti & instructi, facilè licebit intelligi, quanto perfectiores neophyti isti fuerint his ce patribus doctissimis, qui non modò apud reges & principes, locorum sanctorum vtilitatem & commoda negligunt, sed ipsi etiam loca sancta ipsis commissa, modis omnibus destruunt. O mores, omni lachrymarum fonte plangendos: O miserandã nimis eiusmodi morum mutationem, quandò pueri senibus, cæci videntibus, imperiti peritis, laici clericis religiosiores comperiuntur. Olim multis in prouincijs, vbi sanctæ Ecclesiæ vineis recèns plantatis, necdùm vel notitia spiritalium fructuum ad omnes perlata erat, permulti viri seculares dicere solebant: Quandoquidem ob nostram fragilitatẽ à mundi voluptatibus, quibus assueuimus, necdùm ipsi penitùs nos

Nota prisco rum hominum de monasterijs sententiã.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõtinere valemus, saltem alios congregemus, qui Deo seruiant, illosq; nostris opibus sustentemus, vt illi suis precibus alijsq; studijs spiritualibus nos foueant, nè pereamus. At nunc, quandò virtutum omnium cognitio vel experientia, vel lectione comperta, penè omnibus innotuit, nec quisquam è religione Christianus dicere potest, Nemo nos conduxit: tum clerici, tum laici permulti dicere solēt: Quorsùm attinet tot extare monasteria, tot agmina monachorum? Præstaret ea prædia, ex quibus monachi nullo fructu saginantur, nostris seruitijs assignari. Hæc, inquam, non pauci verbis, plures re ipsa loquuntur: quasi illorum improbitas & nequitia minùs sit datura pœnas, si nullus supersit monachus.

Carolomãni pietas.

At illi, quē diximus, Carolomanno longè alia mēs fuit: qui licèt, antequàm esset S. Bonifacij concionibus institutus, de Christiana religione parùm sciuerit: at tamē illius adhortationibus in timore & amore Dei celeriter ità perfectùs esse cœpit, vt humana simul & diuina sapienter disponeret, nihilq; iura secularia absq; cultùs diuini administratione, cui monastica vita addicta est, proficere non ignoraret. Ità &

Caroli Magni potentia & religio.

Carolus Magnus, filius fratris eius Pipini, qui ab vrbe Romana vsq; in Phrisiam, ab Hungaria vsq; in Britanniam regna omnia sibi subegit, cùm ijs in suam ditionem redigendis esset occupatus, non aliter sibi victoriam est ausus polliceri, nisi interim monasteria omnia, in ijs regnis extructa, aliquo beneficio augeret. Qua in re si quis parùm mihi credit, legat inprimis gesta illius: deindè perlustret monasteria, quæ eius tempore fundata habuit Italia, Gallia, Germania, comperietq; ea aliqua Caroli liberalitate prouecta: alia quidem priuilegio quodam libertatis, alia prædijs, nisi fortè ea posteriores reges vel Episcopi illis abstulêre. Et certè reges aliquot, Caroli successores, licèt alioquì præclaris moribus multisq; laude dignis studijs floruerint, ea tamen in re nõ mediocriter peccârũt, q̃ nonnulla monasteria vel ipsi tum

Liberalitas in monasteria.

immensa quadã officiorũ exactione, tum prædiorũ ablatiõe destruxêre: vel Episcopis, aut etiam laicis quibusdã, nihil minùs, q̃ monasticã religionẽ curantibus, ca destruenda tradidêre. At Carolus noster non solùm nihil horũ fecisse fertur, sed cõtrà potiùs, loca quædam etiam ad episcopi ditionem attinentia, prædijs duplicibus redditis, cõmuni consilio ab episcopi ditione absoluisse, regiaq; libertate extulisse. sicut, verbi gratia, S. Emmerammi monasteriũ: prophetico, vtì reor, spiritu præuidens, quod & nos cernimus, & maiores nostri iam pridèm completum viderunt, nempè loca sancta, rebus necessarijs omnibus abundè instructa ab ipsis fundatoribus, postquàm episcopis tradita fuerint, ad summam inopiam & totius regularis disciplinæ euersionem redactum iri. Neque tamen hoc ità accipi velim, quòd etiam monasteria omnia, quæ Episcopis subiecta sint, destructa esse: sed sanè parrẽ maximam. Quod quidem eo magis dolendum & miserandùm esse videtur, quòd non ab illis hæc fiant, qui legis diuinæ præcepta ignorent, sed à viris doctissimis, qui monasteria ipsis commissa destruentes, non solùm ipsi peccant, sed etiam laicis authores sunt ad similia perpetranda. Quis enim laicus sibi putet non licere, quod clericos audere conspiciat? Itaq; in his omnibus Carolum nobis ceu quoddam exemplar proponere possumus. Nam sicut inter reges successores eius non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi: ità nullus eorum post eum tanta gloria tantaq; potentia & imperij amplitudine potitus fuit, meritoq; de illo dicitur: Non recedet memoria eius, & nomen eius requiretur à generatione in generationem. Quandò ergò se obtulit occasio, vt dum commemoramus, quanta sub priscis principibus religio floruerit, & quàm ea sub illis, qui nostra ætate fuêre, labefactata sit, huiusmodi contrarijs studijs proponendis, (quo facilè, quid sit melius, elucescit) quosdam ad meliora prouocaremus: nemo, obsecro, putet hæc lectu vel auditu indigna: sed potiùs seipsum inspiciens & colligens, si hac in parte reum se nouit, resipiscere & emendare sese conetur, dum veniæ tempus, Domino præstante, suppetit, nè fortè subita occupati morte, pœnitẽtię spatia frustrà expetamus. Sed iam ad narrationem reuertamur.

Eccle. 39.

Cùm ità, vt diximus, Carolomanno iubente, S. Bonifacio consulente, Synodus haberetur, multi illic non solùm clerici quilibet, hæreti ca prauitate infecti, extra Ecclesiæ communionem pellebantur: sed etiam episcopi, capitalium criminũ maculis infames, deponebantur. Totius autem erroris, qui tum in Germania grassabatur,

batur, præcipui authores duo fuêre hæretici, Clemens & Aldebertus, de quibus posteà, cùm Epistolas ad Zachariam Pontificem datas protulerimus, opportuniùs dicetur. In ijs enim illorum hæresis exitialis commemoratur. Depositus tunc est etiam * Geruilio, Moguntinæ sedis antistes: cuius quidem depositionis causa fuit hæc. Ea tempestate Saxonibus Thuringiam vastantibus, eius prouinciæ homines Carolomanni opem implorabãt. Ille mox exercitum mittit, & cum eo Geroldum Moguntinum episcopum, Geruilionis patrem. In ipso autem conflictu, Geroldus, cum plerisq; alijs cæsus est. Geruilio verò filius eius, qui tum adhuc laicus in palatio versabatur in clerum assciscitur leniendi doloris causa, quem ex patris morte cõceperat, eidemq; in Mogũtino pontificatu subrogatur. Non diù pòst Carolomannus rursùs colligit militem, proficiscitur contra Saxones, Geruilionem secum ducit. Exercitu vtroq; vltra citraq; ripam fluminis Visurgis (author vocat Vuisarahã) cõsidente, Geruilio iubet puerum suum ire ad hostium castra, diligenter illic inquirere nomen eius, qui patrem ipsius interfecerat. Abit puer, discit ex quodam non longè abesse eum, quem quæreret: rogat, vt ad domini sui colloquium properare velit. Venit ille, & aduentu eius denunciato, paratis equis Episcopus Geruilio ei procedit obuiàm, & cùm in medio flumine inter se colloquerentur, Geruilio clàm ferens gladium, hominem confodit, ità dicens: Accipe iam ferrum, quo patrẽ vindico charum. Ille mox ex equo corruens, in flumine exhalat spiritum. Repentè aũt eius comperta cæde, sublato clamore vtrinq; ad arma concurritur, fit pugna atrox: Saxonibus victis, Carolomannus ad sua se recipit, nemine tum id, quod Geruilio fecerat, pro homicidio ei imputante. Itaq; reuersus domum, perrexit solito more Episcopi munia obire. At sanctus præsul Bonifacius inter cætera hoc etiam in Synodo pronunciauit, neminem, qui hominis cæde pollutus sit, sacerdotio fungi posse. Tum etiam obiecit ei suis se conspexisse oculis illum cum auibus & canibus ludentem, quod episcopo fas non esset. Geruilio his auditis, sentiens se nullo pacto contra stimulum vel secularis potentiæ, vel Canonicæ authoritatis, quæ per S. Bonifacium in prẽsentes omnes proferebatur, calcitrare posse, omnium de se calculis subscripsit, & exauthoratus est. Eo autem depositio, S. Bonifacius à Carolomanno & Pipino fratre eius Moguntinæ sedi præficitur, & vt eius dignitas esset eminentior, statuerunt ijdem principes Ecclesiam Moguntinam, quæ tum alteri subiecta erat, in totius Germaniæ ecclesiarum metropolim prouehere: missaq; mox legatione, à Romano Pontifice id impetrârunt.

Clemens & Aldebertus hæretici.

*Geuuiliob

Geruilio fit Episcopus Moguntię.

Geruilio interficit Saxonem.

S. Bonifacius primus Moguntinꝰ Archiepiscopus fit.

Ea verò authoritate fretus S. Bonifacius, cœpit vbiq; ceu nouus quidam archimandrita plantare diuina, extirpare & profligare, quæ satanæ sunt, cœnobia & ecclesias constructe, ijsdem ecclesijs pastores solertissimos præficere. Nam ꝑter multos iam antè ab ipso institutos episcopos, in quibus fuêre Vuilliboldus Eistetensis, & Burchardus Vuirciburgicus siue Herbipolensis antistites, etiam Gregoriũ Trajectensi vrbi ordinauit episcopum, & Lullum sibi adhuc viuenti in sede Moguntina substituit. Sunt verò & alia tum ab eo gesta in Germania, quæ non nisì in epistolis habentur scripta. Itaq; libet ea causa literas tum à Bonifacio ad Zachariam Romanum Pontificem, tum à Zacharia ad Bonifacium, vel pro illo ad Germaniæ principes datas, quas vndecunq; colligere potuimus, huc adscribere, omissis illis, quas ad Britannos suos scripsit, nè lectori fastidium adferamus alienis annotãdis, cùm nobis nostra sufficiant. Nostra autem ea dico, quæ pro Germanorum, patrum nostrorum salute scripsit, vel ab alijs scripta accepit. Ex quibus sanè literis facilè potest animaduerti, quanta cura, beneuolentia, humanitate prosecutus fuerit omnes illos sanctæ Ecclesię filios, quos per Euangelium genuit, & vt omnibus omnia factus sit, vt omnes faceret saluos. Quo fit sanè, vt fidenter ego dicere non verear, eos Germanos, nempe filios eius, qui tanti patris laboribus siue ex scriptis, siue ex fama cognitis, non eum summoperè venerantur, eos negligere honorem illum, quẽ parentibus habere iubemur. Quòd si negligentia peccatum est, peccatum autẽ nullũ manet impunitum, rectè & negligẽtia pœnas dabit. Tum præterea, si iuxta Apostolum, patres carnis nostræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos: nónne multo magis obtemperabimus patri spirituum? Pater autem spiritualis non solùm Deus dicitur, sed etiam illi omnes, quorum doctrina & exemplis ad veritatis notitiã perduci-

Heb. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gen.17. Rom.4. ducimur,ad religionis cultum ſtabilem incitamur. Sicut ergò Abraham,pro fidei & obedientiæ merito omnibus imitãdo,dictus eſt pater omniũ in Chriſtum credentium:ità etiam ſanctus Preſul Bonifacius,Germanorum omnium pater dici poteſt,q̃ eos prædicationis verbo in Chriſto genuerit,exemplo confirmârit,deniq; animam Iohan.15. ſuam pro illis poſuerit,qua charitate nemo poteſt præſtare aut exhibere maiorem. Quæ cùm ſit bonorum omnium origo & finis, nos eam prioris libelli huius volumus eſſe clauſulam,vt ad tempus remiſſo labore legendi, & lectores & auditores vires ſibi colligant & inſtaurent.

VITAE S. BONIFACII ARCHIEPISCOPI *& martyris, Liber II.*

Libro ſuperiori pro ingenioli mei viribus, & veterũ ſcriptorum teſtimonijs,de cõuerſatione,peregrinatione & prædicatiõe ſancti patris noſtri Bonifacij dixi: iam Deo nos benè iuuãte, libello ſequẽti explicare cupimus,quãtùm,poſt Mogũtinæ ſedis Pontificatũ ipſi attributum, pro ſancta Eccleſia laborauerit, tum contra hæreticos, tum pſeudochriſtianos pugnando, & quali exitu cum martyrij palma ex hac vita migrârit. Illud vnum de epiſtolis dicendum videtur, ſatìs in ijs multa eſſe explanata, neq; fas eſſe,vt omiſſis illis,quæ ſatis perſpicuè & eruditè prolata ſint, nos alia tanquàm ijs potiora componamus: cùm id vitij nedùm in ſacris, ſed etiam in prophanis literis meritò reprehendatur. His ità præmiſſis, nunc ad epiſtolas, quas promiſimus,deſcribendas accedamus, primo loco illam collocantes, quã primam ipſe ſcripſit Zachariæ Romano Pontifici. Etſi autem ea miſſa fuit ante Synodum, quam ſuprà retulimus, quandò tamẽ ad ſequentes epiſtolas partìm pertinet, & vnius Pontificis tempore omnes poſteriores literæ ſcriptæ ſunt, nos omnes in hunc librum pariter conferemus.

Domino chariſſimo,ſummi Pontificatûs infula prædito,viro Apoſtolico Zachariæ, Bonifacius ſeruus ſeruorum Dei.

En quantũ deferr Romano pontifici vir tantus.

Conſitemur domine pater, quia per nuncios referentes, quòd venerandæ memoriæ Apoſtolatûs veſtri p̃ceſſor Gregorius,ergaſtulo corporeo abſolutus,ad Dñm migrauit, q̃ maiorẽ lætitiam non audiuimus, & expanſis ad æthera palmis Deo gratias egimus, quòd clementẽ Paternitatem veſtram altiſſimus arbiter canonica iura regere, & Apoſtolicæ Sedis gubernacula tenere conceſſit. Ergò non aliter, quàm vt ante veſtigia veſtra geniculantes,intimis flagitamus precibus,vt ſicut præceſſorũ veſtrorum, pro authoritate S. Petri, ſerui ſubditi & ſubditi diſcipuli fuimus, ſic & veſtræ pietatis ſerui obedientes, ſubditi ſub iure canonico,fieri mereamur,optantes Catholicam fidem & vnitatem Romanæ Eccleſiæ ſeruare: & quantoſcunq; Audientes vel Diſcipulos in iſta legatione mihi donauerit Deus,ad obedientiam Apoſtolicæ Sedis inuitare & inclinare non ceſſo. Neceſsè quoq; habemus indicare Paternitati veſtræ,quia per Dei gratiam Germaniæ populis aliquantulùm perculſis vel correctis, tres ordinauimus Epiſcopos, & Epiſcopatus 3. à S. Bonifacio inſtituti. prouinciam in tres parochias diſcreuimus,& illa tria oppida ſiue vrbes, in quibus & ordinati ſunt,ſcriptis authoritatis veſtræ confirmari & ſtabiliri precantes deſideramus. Vnam eſſe ſedẽ Epiſcopatûs decreuimus in caſtello,quod dicitur Vuirtaburg:& alteram in oppido,quod nominatur Buriburg: tertiam in loco, qui dicitur Erpheſſurt,qui fuit olim vrbs paganorum. Hæc tria loca propria authoritate Apoſtolatûs veſtri roborari & confirmari diligẽter poſtulamus,vt ſi Dominus voluerit,per authoritatem & præceptum S. Petri iuſſionibus Apoſtolicis fundatæ & ſtabilitæ ſint tres in Germania epiſcopales Sedes,& vt præſentes vel futuræ generationes non præſumant vel parochias corrumpere, vel violare præceptum Apoſtolicæ Sedis. Notum ſimiliter ſit P. V. quòd Carolomannus, Dux Francorum, me Nota Ducis petitionem accerſitum ad ſe rogauit,vt in parte regni Francorum,quæ in ſua eſt poteſtate,faciam Synodum congregari, & promiſit ſe de Eccleſiaſtica religione, quę iam longo tempore, id eſt, non minùs, quàm per ſexaginta & ſeptuaginta annos cal-

cata & diſſipata fuit, aliquid corrigere & emendare velle. Quapropter ſi hoc DEO inſpirante veraciter implere voluërit, conſilium & præceptum veſtræ authoritatis habere debeo. Franci enim, vt ſeniores dicunt,pluſquàm per tempus octoginta annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiſcopum habuerunt, nec Eccleſiæ canonica iura alicubì fundabant vel renouabant. Modò autem maxima ex parte ciuitates & Epiſcopales ſedes traditæ ſunt laicis cupidis ad poſſidendum, vel clericis ſcortatoribus & publicanis ſeculariter ad perfruendum. Nam ſi per verbum veſtrum hoc negocium,duce rogãte ſupradicto,amouere & corrigere debeo, præceptum & iudicium Apoſtolicæ Sedis cum canonicis eccleſiaſticis præſtò habere cupio. Si inuenero inter illos Diacones,quos nominãt,qui à pueritia ſua ſemper in ſtupris, ſemper in adulterijs, & in omnibus ſemper ſpurcitijs vitam ducentes, ſub tali teſtimonio venerunt ad Diaconatum, & modò in Diaconatu concubinas quatuor vel quinque vel plures noctù in lecto habentes, Euãgelium tamen legere, & Diaconos ſe nominare nec erubeſcunt, nec metuunt: & ſic in talibus inceſtis ad ordinem Preſbyteratûs venientes,in ijſdem peccatis perdurant: & peccata peccatis adijcientes,dicunt ſe pro populo poſſe intercedere,& ſacras oblationes offerre. Nouiſſimè, quod peius eſt,ſub talibus teſtimonijs per gradus ſingulos aſſcendentes, ordinantur & nominantur Epiſcopi: ſi,inquam,tales inuenero inter illos, rogo vt habeam præceptum cõſcriptum authoritatis veſtrę,quid de talibus definiatis, & per reſponſum Apoſtolicum conuincantur & arguantur peccatores. Inueniuntur etiam quidam inter eos Epiſcopi, qui licèt ſe fornicarios & adulteros dicant non eſſe, ſunt tamen ebrioſi,vel venatores,& pugnant in exercitu armati,& effundunt propria manu ſanguinem hominum,ſiue paganorum, ſiue Chriſtianorum. Et quia ſeruus & legatus Apoſtolicę Sedis eſſe dinoſcor,vnum ſit verbum & meum hìc, & veſtrum ibì, ſi cõtingat,vt ad iudicium authoritatis veſtrę pariter miſſos dirigamus.

Præterea de vna re neceſsè habeo & conſilium quærere, & licentiam petere, eò quòd venerandæ memoriæ præceſſor veſter, ſicut audiſtis, in præſentia veſtra mihi præcepit,vt preſbyterum ante obitum meum, Deo volente,in Eccleſiaſtico miniſterio hæredem & ſucceſſorem conſtituere deberem. Et hoc mihi,ſi DEI voluntas eſt, placet. Sed modò dubito,& neſcio ſi fieri poſſit: quia poſteà frater illius auunculum ducis Francorum occidit,& adhuc ignoramus,qualiter iſta diſcordia pacificari & finiri valeat. Sed obſecro,vt authoritatis veſtrę licentia ſit,cum cõſilio ſeruorum Dei de iſta electione facere, quod nobis in commune pro Eccleſiæ vtilitate, vel fructu ſpirituali & defenſione religionis optimum eſſe videatur: vt conſenſum veſtrum habeam de hoc facere,quod optimum mihi inſpirare dignetur Deus: quia hoc non videtur poſſe fieri,ſi contrarius Princeps fuerit.

Præterea quærere & interrogare paternitatis veſtræ cõſilium debeo de quadã cõfuſione,quę nupèr ad nos veniens,mentem noſtram cõturbauit,& ſacerdotibus eccleſiarum verecundiam incutiebat. Nam laicus quidam magnæ perſonæ ad nos veniens,dicebat ſibi ab Apoſtolicæ Sedis Pontifice ſanctæ memoriæ Gregorio, datam fuiſſe licentiam,vt in matrimonium acciperet viduam auunculi ſui, quæ & ipſa fuit vxor conſobrini ſui,& ipſa illo viuente diſceſſit ab eo,& iſti viro, qui nunc eam accipere deſiderans,affirmat ſibi licentiam datam, in tertia generatione propinquã eſſe dinoſcitur. Hæc etiam votum caſtitatis DEO vouens,velata fuit,& iterùm,abiecto velamine, maritata. Tale enim matrimonium ſupradictus homo ſibi ab Apoſtolica ſede affirmat eſſe conceſſum,quod non æſtimamus verum: quia Synodus & Eccleſia in qua natus & nutritus fui,id eſt,in tranſmarina Saxonia Lundunẽſis Synodus,quę in primis à diſcipulis ſancti Gregorij,id eſt,Auguſtino, Laurentio,Iuſto, Melito Ar. Angliam dicit. chiepiſcopo cõſtituta & ordinata fuit, talem copulam & matrimonium, maximum ſcelus & horribile flagitium ex authoritate ſanctæ ſcripturæ iudicabãt. Quapropter Paternitas veſtra huius rei veritatem nobis indicare non dedignetur,vt Eccleſiæ ſacerdotibus vel populo Chriſtiano indè ſcandala & ſchiſmata non oriantur: quia carnales homines & idiotæ Alemanni, vel Baioarij, vel Franci, ſi iuxta Romanam vrbem aliquid fieri viderint ex his peccatis, quæ nos prohibemus, licitum eſſe putant, & nobis improperium deputant, ſibi verò ſcandalum vitæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

accipiunt: ſicut affirmant ſe vidiſſe annis præteritis in Romana vrbe,& iuxta eccleſiam ſancti Petri in die vel nocte, quandò Calendæ Ianuarij intrant, paganorum cõſuetudine choros ducere per plateas,& acclamationes & cantiones ſacrilegas facere,& nullum de domo ſua vel ignem,vel ferramentum,vel aliquid commodi vicino ſuo præſtare velle. Dicunt quoquè, ſe vidiſſe ibì mulieres, pagano ritu phylacteria & ligaturas in brachijs & cruribus ligatas habere, & publicè ad vendendum venales alijs offerre. Quæ omnia eõ, quòd ibì à carnalibus & inſipientibus videntur, hîc improperium & impedimentum prædicationis & doctrinæ efficiunt. De talibus ait Galat. 4. Apoſtolus: Dies obſeruatis & tempora:timeo,nè ſine cauſa laboraverim in vobis. Et ſanctus Auguſtinus dixit: Qui diuinationibus, & aruſpicijs, & phylacterijs, vel Ser. de Tẽpore 241. quibuſlibet augurijs crediderit,etſi iciunet & oret, etſi iugiter ad Eccleſiam currat, etſi largas eleemoſynas faciat,etſi corpuſculum ſuum in omni afflictione cruciauerit, nihil ei proderit, quandiù ſacrilegia illa non reliquerit. Nam ſi iſtas paganias ibì paternitas veſtra in Romana vrbe prohibuerit,& ſibi mercedem, & nobis maximum profectum in doctrina Eccleſiaſtica acquiret. Epiſcopi quoquè & preſbyteri generis Francorum, qui fuerunt adulteri vel fornicatores acerrimi, quos in gradu Epiſcopatûs vel preſbyterij fornicationum nati filij arguunt, redeuntes ab Apoſtolica ſede, dicunt ſibi Romanum Pontificem licentiam dediſſe, miniſterium Epiſcopale in Eccleſia vſurpare. Contra quos cõtendimus,quia Apoſtolicam ſedem cõtra decreta canonum nequaquàm audiuimus iudicâſſe. Hæc omnia domine chariſſime propterea vobis nota fecimus, vt veſtræ authoritatis reſponſum talibus dare poſſimus,vt per cautelam veſtræ doctrinæ oues Eccleſiæ non ſeducãtur, ſed lupi rapaces conuicti & ſuperati pereant. Interea munuſcula parua vobis direximus, nõ quia digna ſint paternitate veſtra,ſed pro indicio charitatis, obedičtię & deuotionis,id eſt, villoſam vnam, & argenti & auri tantillum. Dextera Domini protegente,incolumem valere & in Chriſto proficere beatitudinem veſtram in longitudine dierum optamus. Te Deus altithronus ſancta conſeruet in æde,Sedis Apoſtolicæ rectorem tempore longo. Melliflua gratum populis doctrina per orbem, Perficiatq; D E O dignum pia gratia Chriſti. Splendida percipiat florens ſua gaudia mater, Atq; domus Domini lætetur prole fœcunda.

Reuerentiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bonifacio Epiſcopo, Zacharias ſeruus ſeruorum Dei.

SVſceptis ſanctiſſimæ fraternitatis tuæ literis per Denehardum preſbyterum tum, quia te ſoſpitem, vt ſemper cupimus, eſſe cognouimus, omnipotenti ac miſericordiſſimo D E O noſtro magnas retulimus grates,qui tibi in omnibus bonis proſperari dignatur. Magnam enim cordibus noſtris infundis lætitiam,quoties nobis ſanctitatis tuæ ſcripta mittuntur, quandò reperimus quæ ad ſalutem recipiendant animarum, cùm quotidiè in gremio ſanctæ matris Eccleſiæ per tuam prædicationem noui populi adduntur, vbì & tres Epiſcopos per loca ſingula ſecundùm ſeriem ſyllabarum tuarum te ordinâſſe cognouimus, qui eidem populo, quem ſibi Dominus D E V S noſter per tuam ſanctitatem aggregare dignatus eſt, præeſſe debeant: & petiſti, vt per authoritatem noſtræ ſedis, Epiſcopales ibidèm ſedes firmentur. Sed tua ſancta fraternitas pertractet maturè, & ſubtili conſideratione diſcernat, ſi expedit, aut ſi loca aut populorum turbæ talia eſſe probantur, vt Epiſcopos habere mereantur. Meminiſſe enim debes chariſſime, quod ſacris canoni- Diſt. 80. per totum. bus præcipimur obſeruare,vt minimè in villulas,vel in modicas ciuitates Epiſcopos ordinemus, nè vileſcat nomen Epiſcopi. Sed nos tuis ſyncerиſſimis atque dilectis ſyllabis prouocati, quæ popoſciſti, abſque mora cõcedimus, & ſtatuimus per Apoſtolicam authoritatem Epiſcopales eſſe illic ſedes, & per ſucceſſiõem Epiſcopos re- Confirmãtur à Papa Epiſcopatus à S. Bonifacio inſtituti. neri,qui populis præſint, atque verbum prædicationis ſubiectis inſinuent: vnam quidem in caſtello, Vvirtzburg: & alteram in oppido,quod nominatur Buriburg: terriam verò in loco, qui dicitur Erphesfort: ità vt nulli poſt hæc liceat ea, quæ à nobis ſancita ſunt,violare,& authoritate B. Petri Apoſtoli firma eſſe decreuimus. De

De eo autem,quod nobis intimâſti,quia te Carolomannus filius noſter rogauit, vt in parte Francorum,in ſua ditione conſtituta, Synodum celebrares, eõ quòd oĩs Eccleſiaſtica regula ſeu diſciplina, ab eadem prouincia fundirùs abolita eſt, nimis mœrendum eſt,quòd per ſpatia tanta temporum ibidèm Synodus ſacerdotum minimè celebraretur. Vndè neq; quid ſit ſacerdotium,ab eis, qui ſe ſacerdotes eſſe exiſtimant,cognoſcitur. Sed dum,iuuante Deo,quę à prędicto filio noſtro ,pmiſſa ſunt, ad effectum perducta fuerint, tuaq; fraternitas memorato Concilio cõſederit cum eodem excellentiſſimo viro,ſi quos repererit Epiſcopos, preſbyteros aut diaconos cõtra canones vel ſtatuta patrum exceſſiſſe,id eſt,in adulterio,vel ſi plures vxores habuerunt,aut ſi ſanguinem Chriſtianorum ſiue paganorum effuderũt,vel etiam alijs capitalibus vitijs,quibus canones obuiâſſe reperit tua ſanctitas, nulla ratione Apoſtolica authoritate permittat ſacerdotio fungi : qa tales à ſuo tantùm ore falsò nominantur ſacerdotes,& deteriores ſecularibus eſſe noſcuntur,qui ſe neq; à fornicationibus,neq; à nefarijs matrimonijs abſtinent,neq; ab humani ſanguinis effuſione manus ſeruant innoxias. Aut quid indè ſentiunt,dicẽte Dño: Sacerdotes mei ſemèl nubãt?& Apoſtolus,vnius vxoris virum,&c. Et hoc ante ſuſceptum ſacerdotium vti licitum eſt. Nam à die ſuſcepti ſacerdotij etiam ab ipſo proprio coniugio ,phibendi ſunt. Quomodò ſe ſacerdotio fungi cõſiderant,qui talibus ſceleribus inuoluti mõſtrantur,vt neque ſeculares fideles his facinoribus obuolutos opremus? Quomodò non pertimeſcunt diuina myſteria contingere,aut quomodò ad orandum pro peccatis populi accedere pręſumũt,dum ſacri canones neq; purum clericum,cui ſacerdotium non eſt,ſecundis copulari nuptijs permittunt? Iſti verò ecõtrariò non ſolùm poſt ſuſceptum ſacerdotium ſe abſtinere nolũt ab vna vxore,immò luxuriæ dediti,peiora ſecularibus ſcelera committunt,vt plures vxores habere præſumãt, quibus neq; vnam conceſſum eſt poſt ſuſceptum miniſterium attrectare. Sed & iſta parũipendentes, atq; Dominum ad iracundiam prouocantes, maiora committunt facinora,dum proprijs manibus Chriſtianos atq; paganos necant, & fit, vt qui in remiſſionem peccatorum debuerunt lauacrum regenerationis impendere,& Chriſti ſacramenta donare alijs,nè in æternum perirent, eorundem ſacrilegis manibus extinguantur. Quis enim ſapiens eos æſtimet ſacerdotes,qui neque à fornicationibus abſtinent,neq; ab effuſione humani ſanguinis manus ſeruant innoxias? Quisve eorum ſacrificijs Dominum eſſe credit placatum, dicẽte Propheta: Virum ſanguinum Pſal. 5. & doloſum abominabitur Dominus? Iſtos ergò, vt præmiſi, nec ſacerdotio fungi patiaris,neque Diuina contingere myſteria. Quicquid verò aliud eos contra Eccleſiaſticam regulam exceſſiſſe repereris, canões ſiue inſtituta patrum prę manibus habeto,& ſicut in eis edoctus fueris,diſcerne.

1. Tim. 3. Sacerdotibus non licet habere vxores.

Quòd autem tibi ſucceſſorem conſtituere petiſti, vt te viuente in tuo loco eligatur Epiſcopus, hoc nulla ratione concedi patimur, quia contra omnem Eccleſiaſticam regulam eſſe monſtratur : ſed volumus, vt tibi miniſtret, & ſit in Euangelio Chriſti adiutor, dicente Apoſtolo : Si quis benè miniſtrauerit, gradum ſibi bonum acquiret. Nimis enim repræhenſibile ac deteſtabile eſſe manifeſtum eſt, vt te viuente,tibi alium ſubſtituamus. Sed hoc admonemus, vt quandiù te diuina iuſſerit clementia ſupereſſe,ſine intermiſſione orare ſtudeas,vt tibi D E V S illum ſucceſſorem concedat, qui ei poſſit eſſe placabilis, & populum, quem ad ſuam gratiam per tuæ ſanctitatis induſtriam vocare voluit, irrepræhenſibiliter regere, atque ad viam vitæ perducere valeat. Nam quomodò hæc, quæ popoſciſti,ſi etiam voluërimus, concedere poſſumus, dum nos fragiles homines,ſub conditiõe mortis conſtituti, ignoremus quid ſuperuentura pariat dies, & quis è nobis prior de præſenti ſeculo migret? Si autem eundem diuina voluërit clementia poſt tui tranſitũs diem ſupereſſe, ſi eum aptum agnoueris, & in tua voluntate fuerit definitum, ea hora,qua te de præſenti ſeculo migraturum cognoueris, præſentibus cunctis tibi ſucceſſorem deſigna, vt huc veniat ordinandus: quod nulli alij concedi patimur. 7.q.1. De eo autem. Vel: Petiſti, vt cum. 1. Tim. 3. 7.q.1. Petiſti vt cum noſtro.

De illo verò, qui viduam auunculi ſui, quæ & ipſa fuit vxor conſobrini ſui, & ſacrum velamen habere monſtrata eſt, & à beatæ memoriæ præceſſore noſtro ſibi licentiam eſſe conceſſam diuulgauit, vt in pernicioſum matrimonium aſſumere de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

debuisset:absit hoc,vt decessor noster ista præciperet. Nec enim ab hac Apostolica sede illa permittuntur, quæ contraria esse patrum siue canonum institutis probantur. Admonere & increpare eos,frater charissime,nè cesses,quatenùs à tam scelesto recedant matrimonio,nè in æternum pereant. Reminiscantur ergò se Christi sanguine esse redemptos, & non spontè se contradant diabolicæ potestati : sed magis omnipotēti Deo & Christo filio eius spirituiq; sancto, in cuius nomine ab illius antiqui hostis erepti sunt potestate. Labora igitur sanctissime frater in eis,qui scriptum
Iacob. 5. cognoscis: Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte,& suorum operit multitudinem peccatorum. Nos quoq; ei per hoc cō. monitoria scripta direximus.

De Calendis verò Ianuarij vel cæteris augurijs,phylacterijs & incātationibus,vel alijs diuersis obseruatiōibus,quæ gentili more obseruari dixisti apud B. Petrū Apostolum,vel in vrbe Roma:hæc & nobis,& omnibus Christianis detestabilia & pernicioſa esse iudicamus,dicente Domino: Non augurabimini. Et iterùm scripturā di-
Leuit. 19. Num. 23. cit: Non sint auguria in Israël,nec obseruatio in domo Iacob. Igitur & à nobis cauendum esse censemus,vt nullis augurijs vel obseruationibus attendamus: quia oīa hæc abscissa esse à patribus edocti sumus. Sed quia per instigationem diaboli iterùm pullulabant,à die, qua nos iussit diuina clementia, quanquàm immeriti existamus, Apostoli vicem gerere, ilicò omnia hæc amputauimus. Pari etenim modo volumus tuam sanctitatem populis sibi subiectis prædicare. Nam & sanctæ recordationis prædecessoris atque nutritoris nostri domini Gregorij Papæ constitutione, oīa hæc piè atque fideliter amputata sunt, & alia quamplura, quæ,diabolo suggerente pullulabant in Christi ouili.

De sacerdotibus verò falsis,q falsa opinantur,qui etiā adulteri & fornicatores esse ꝓbantur,& sibi ab Apostolica sede indultū esse testantur,hoc nulla ratione credat sancta fraternitas tua: sed similiter in eis canonicā exerce vindictā, quemadmodūm de his,qbus superiùs à nobis edoctus monstraris. Non cm aliud te agere volumus,ꝑter quod sacri ꝓcipiunt canones,vel etiā ab hac Apostolica sede instructus esse dinosceris. Tuę quoq; sanctitatis petitionē impleuimus,mittētes tribus Episcopis ru-
Episcopi confirmati à Papa. is singulas confirmationis epistolas, quas per sanctitatis tuę manus eis largiri volumus,& Carlomāno,filio nostro,alia scripta direximus, vt adminicula, qbus indigens, adimplere festinet. Iam,frater charissime,de oīnibus superiùs comprehensis capitulis,vt Dns donauit,respondimus,ad amputanda oīa diabolicę fraudis scandala: tua verò sancta fraternitas,si quid decæterò euenerit, vt sacri docent canones, studeat emendare in plebibus,sibi à Deo cōmissis. Nō enim aliud nobis cōuenit prędicare, præter quod à sanctis patribus sumus edocti. Si verò noui aliquid, inimici astutia agēte,acciderit,quod tua sancta fraternitas minimè per canonū instituta discernere possit,hoc nobis nō pigeat insinuare:quatenùs, Deo iuuāte, quæq; ad emendationē nouę plebis esse possunt,tibi absq; tarditate respondere curemus. Cognoscat ergò tua sancta fraternitas ità dilectionē tuā haberi in nostris ꝑcordijs, vt te præsentialiter quotidiè videre desideremus,& ità te in nostro cōsortio habere,vt ministrū Dei & dispensatorē Ecclesiarū Christi. Cōfortare itaq; in Dño, frater charissime,& esto robustus,& labora in opere,ad quod te diuina voluit clemētia vocare. Magna etenim te spes remunerationis expectat,quam ꝓmisit Deus diligētibus se. Et nos,licēt peccatores existamus,tamē Dei nostri immēsam clementiā nō cessamus exorare,vt qui cœpit in vobis,perficiat opus bonum vsq; in finē, & B. Petrus Apostolorū princeps cooperetur tibi in omnibus bonis,qui ei parére desideras. Deus te incolumē custodiat,sanctissime frater. Data Calend. Aprilis,imperante domino pijssimo Augusto Constantino,anno 24. Imperij eius, Indictione 11.

Reuerentissimo & sanctissimo fratri Bonifacio coēpiscopo, Zacharias seruus seruorum Dei.

VIrgilius & Sidonius religiosi viri, apud Baioariorum prouinciā degentes, suis nos literis visitantes, intimârunt quòd tua reuerēda fraternitas eis iniungeret Christianos denuò baptizare. Quod audientes,nimis conturbati sumus,& in admiratione magnā incidimus,si habetur,vt dictum est. Retulerūt quippe,ꝙ fuerit in eadem

dem prouincia sacerdos,qui Latinam linguam penitùs ignorabat, & dum baptizaret,nesciens Latini eloquij linguam,diceret : Baptizo te in nomine patria & filia & * Spiritus sancti; ac per hoc tua reuerenda fraternitas iusserit rebaptizare. Sed sanctissime frater,si ille,qui baptizauit,non errorem introducens aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, vt præfati sumus, baptizans dixerat,non possumus consentire, vt ab eo baptizati,denuò baptizentur:quia, sicut tua benè nouit sancta fraternitas, quicunque baptizatus fuerit ab hæreticis in nomine Patris & Filij & Spiritussancti,nullo modo rebaptizari debet,sed per solam manūs impositionem purgandus est. Si ergò ità est,vt nobis relatū est,nolo ampliùs àte illis prędicetur huiusmodi doctrina:sed vt sancti patres docent & prędicant,tua sanctitas studeat conseruare. Deus te incolumem custodiat,reuerentissime frater.

* Spiritus sancta:

Ab hæreticis collatū baptisma, non iterandum.

Romana Synodus sub Zacharia Pontifice.

INnomine Domini nostri I E S V Christi, imperante domino pijssimo Augusto Constantino Imperatore,anno 26. imperij eius,mense Octobr. die 25. Indictione 14. prędente sanctissimo domino Zacharia Papa in patriarchio Lateranense,in basilica,quę appellatur Theodori : considentibus etiam cum eo sanctis Episcopis Epiphanio Sylua candida, Benedicto Nomento, Venantio Prænestę, Gregorio Portuenſe, Niceta Gabijs, Theodoro Ostiense, Gratioso Velitras:seu venerabilibus presbyteris,id est,Iohanne Archipresbytero, Gregorio, Stephano:Item Stephano, Dominico, Theodoro, Anastasio, Georgio, Sergio, Iordane, Leone : Item Leone, Gregorio, Stephano, Eustachio, Procopio atque Theophanio, propositis in medio sacrosanctis Euangelijs, adstantibus quoquè Diaconibus cunctoque Clero, Gregorius Regionarius & nomenculator dixit: Deneardus religiosus presbyter, legatus Bonifacij sanctissimi Archiepiscopi prouinciæ Germaniç, directus ad vestrum sanctum Apostolatum, præ velo est, & petit ingredi : quid præcipitis ? Dictum est: Ingrediatur. Cumque ingressus fuisset, Zacharias sanctus Papa dixit : Ante hos dies literas reuerentissimi fratris nostri Bonifacij Archiepiscopi nobis detulisti, per quas nobis,quæ opportuna ei visa fuerant,indicauit. Quid ergò denuò nostris secretarijs te ingredi postulâsti ? Deneardus religiosus presbyter dixit: Domine mi,dum iuxta vestri Apostolatūs præceptum dominus meus Bonifacius Episcopus,famulus pietatis vestræ,in prouincia Francorum Synodum aggregaret,& reperisset illic falsos sacerdotes,hæreticos & schismaticos,id est,*Adelbertum & Clementem,sacerdotio priuans vnà cum principibus Francorum,retrudi fecit in custodiam. Illi autem non in pœnitentia degunt,vt iudicatum est:sed econtrariò adhuc populum seducunt. Pro quo & hanc epistolam præfati domini mei, quam manibus gero,vestro sancto Apostolatui missus offero,vt eam coram sancto concilio legi faciatis. Dictum est: Suscipiatur epistola,& coram nostra præsentia relegatur. Et accipiens Theophanius notarius regionarius & saccellarius,relegit in his sermonibus:

Excellentissimo patri atque Apostolico Pontifici Zachariæ Papæ, Bonifacius exiguus seruus seruorum Dei, optabilem in Christo charitatis salutem.

POstquàm me ante annos propè triginta sub familiaritate & seruitio Apostolicæ sedis, annuente & iubente venerandæ memoriæ Antistite Apostolico Gregorio, anteriore voto constrinxi, quicquid mihi lætitiæ vel tristitiæ acciderat, Apostolico Pontifici solebam indicare, vt in lætis simul laudaremus Dominum, & in tristibus eius consilio roborarer. Ità & nunc mihi liceat vobis indicare, precor, sicut scriptum est: Interroga patrem tuū,& annunciabit tibi:seniores tuos, & dicent tibi. Deut. 32. Notum em sit paternitati vestrę, quia postq indigno mihi mandâstis in ꝓuincia Frācorū, sicut & ipsi rogârunt, sacerdotali cōcilio & Synodali cōuentui pręesse, multas iniurias & persecutiones passus sum à falsis sacerdotibus, & adulteris presbyteris, seu diaconibus, & fornicarijs clericis. Maximus tamē mihi labor est cōtra duos hęreticos pessimos, & blasphemos cōtra Deū & cōtra Catholicā fidē. Vnus q dicitur Aldebertus, natione Gallus est: alter, q dicitur Clemēs, genere Scotus est: specie quidem erroris diuersi, sed pondere peccatorum compares. Contra istos obsecro authoritatem vestrā, vt me defendere & adiuuare, & populū Frācorū & Gallorū per scripta

Aldebertus & Clemens hæretici.

vestra

Universidad de Deusto
Biblioteca

vestra corrigere studeatis,nè hæreticorum fabulas & vana prodigia ac signa præcurſoris Antichriſti ſectentur : ſed ad canonica iura & ad viam veræ doctrinæ conuertantur,& vt per verbum veſtrum iſti duo hæretici mittantur in carcerem,nullusque cum eis communionem habeat, nè fortè fermento doctrinæ illorum fermentatus
1.Cor.5. aliquis pereat, ſed ſegregati viuant, & iuxta dictum Apoſtoli, traditi ſatanæ in interitum carnis,vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini. Et ſi Eccleſiam nō audiërint,ſint
Matt.18. nobis, iuxta Euangelicum præceptum,ſicut ethnici & publicani. Propter iſtos enim perſecutiones & inimicitias & maledictiones multorum patior, & Eccleſia Chriſti impedimentum fidei & doctrinæ rectæ ſuſtinet. Dicunt enim de Aldeberto, quòd eis ſanctiſſimum Apoſtolum abſtulerim, Patronum & oratorem, virtutumque factorem, & ſignorum oſtenſorem abſtraxerim. Sed pietas veſtra audiens vitam eius, iudicet ex fructu,vtrùm veſtimentis ouium indutus, intùs lupus rapax fuerit,an nō,

Aldeberti hæretici hiſtoria breuis. In primæua igitur ætate hypocrita fuit, dicens quòd ſibi Angelus Domini in ſpecie hominis de extremis finibus mundi miræ,& tamen incertæ ſanctitatis reliquias attulerit,& exindè potuerit omnia,quæcunque popoſcerit, à Deo impetrare. Hac ergò ſimulatione, ſicut Apoſtolus Paulus prædixit, penetrauit multorum domos, &
2.Tim.3. captiuas duxit poſt ſe mulierculas oneratas peccatis, quæ ducebantur varijs deſideriis,& multitudinem ruſticorum, dicentium quòd ipſe eſſet vir Apoſtolicæ ſanctitatis. Prætereà conduxit Epiſcopos indoctos, qui ſe contra præcepta canonum abſolutè ordinauerunt. Vndè in tantam ſuperbiam elatus eſt, vt ſe æquipararet Apoſtolis Chriſti, & dedignatus in alicuius Apoſtolorum vel martyrum honore Eccleſiam conſecrare, in proprio honore dedicaret oratoria, vel, vt veriùs dicam, ſordidaret. Ad hæc etiam improperans, cur voluiſſent homines viſitare limina ſanctorum Apoſtolorum,fecit eis cruciculas & oratoriola in campis, & ad fontes,vel vbicunque ſibi videbatur,& iuſſit ibi publicas orationes celebrari, intantùm vt multitudines populorum, ſpretis cæteris Epiſcopis, & dimiſſis antiquis eccleſijs, in talibus locis conuentus agerent, dicentes : Merita ſancti Aldeberti adiuuabunt nos. Vngulas quoquè ſuas & capillos dedit ad honorificandum & portandum cum reliquijs ſancti Petri Apoſtolorum principis. Tantis itaque flagitijs inuolutus,præſumpſit quoddam,quod maximum ſcelus & blaſphemia contra Dominum eſſe videtur.

Nota de confeſſione peccatorū. Venienti enim populo & proſtrato ante pedes eius, & cupienti confiteri peccata ſua,dixit: Scio omnia peccata veſtra,quia mihi cognita ſunt occulta veſtra:ideoque non eſt opùs confiteri ea. Securi ergò & abſoluti de peccatis veſtris præteritis, reuertimini ad domos veſtras cum pace. Hæc igitur atque his ſimilia, quæ ſanctum Euangelium hypocritas facturos eſſe teſtatur,idem Aldebertus ſuo habitu & inceſſu moribusque ſolet operari.

Clementis hæretici hiſtoria ſuccincta. Alter autem hæreticus, qui dicitur Clemens, contra Catholicam contendit Eccleſiam, abnegans ſcilicet & refutans canones ſacros, tractatus & expoſitiones ſanctorum Patrum,Hieronymi, Auguſtini & Gregorij. Synodalia etiam iura ſpernens, affirmat ſe poſt duos filios, ſibi in adulterio natos, eſſe poſſe legis Chriſtianæ Epiſcopum. Prætereà Iudaiſmum introducens, iuſtum iudicat eſſe Chriſtiano,vt,ſi voluërit,viduam fratris defuncti accipiat vxorem. Ipſe etiam contra fidem ſanctorū patrum contendit, dicens quòd Chriſtus filius Dei deſcendens ad inferos, omnes quos inferni carcer detinuit,indè liberâſſet,credulos videlicet & incredulos,necnō cultores idolorum. Multa quoquè alia horribilia & contraria fidei Catholicæ,de prædeſtinatione Dei affirmat. Quapropter precor,vt literas veſtras de hoc hæretico mandare curetis duci Carlomanno,vt mittatur in cuſtodiam,nè ſemina ſatanæ latiùs ſeminans,vna ouis morbida totum gregem polluat. Valere ſanctitatē veſtram & proſperis profectibus gaudere in longitudine dierum, optamus.

for,* de Cumque lecta eſſet epiſtola, Zacharias Papa dixit : Audiſtis chariſſimi fratres, quid in iſta epiſtola lectum ſit * ex ſacrilegis illis, qui ſe ad ſuam condemnationem Apoſtolos nominare præſumpſerunt? Sancti Epiſcopi & venerabiles preſbyteri reſponderūt: Audiuimus certè per omnia non Apoſtolos,ſed miniſtros ſatanæ & præcurſores Antichriſti. Quis enim aliquandò Apoſtolorum vel quilibet ſanctorum ex capillis ſuis aut vngulis pro ſanctitate populis tribuit,vt iſte pernicioſus agere conatus eſt Aldebertus? Sed hoc ſcelus à veſtro ſancto Apoſtolatu reſecandum eſt,tam de illo,

illo,quàm etiam de tranſgreſſore Clemente,qui ſacros canones ſpernit,atq; expoſitiones ſanctorum patrum,Ambroſij,Auguſtini,cæterorumque reſpuit. Ambo itaq; iuſtam dignamque tranſgreſſionibus ſuis ſuſcipiant ſententiam. Zacharias ſanctus* dixit: Quia iam tardior hora eſt,venturo ſecretario de conſcripta vita & oratione, quam ſibi exponit Aldebertus,vel de cæteris eius geſtis,cùm nobis lecta fuerint,cōmuni conſenſu,mediante Deo,quid fieri debeat,pertractemus. Cumque in eodem die ſanctus Zacharias Papa, cæterique Epiſcopi,necnon presbyteri ſupradicti, alijq; clerici conueniſſent in prænominatam baſilicam, Gregorius notarius regionarius & nomenculator dixit:Iuxta veſtri ſancti Apoſtolatûs præceptum, quod in præterito ſecretario iuſſiſtis,Deneardus religioſus presbyter adeſt præ velo : quid præcipitis?Dictum eſt:Ingrediatur. Cumque ingreſſus eſſet, Zacharias ſanctus Papa dixit: Actus illius nefandiſſimi Aldeberti,ſiue cętera eius ſcripta,ſi pręterito ſecretario in manibus gerebas,coram præſenti concilio porrige legenda. Et accipiens Theophanius notarius regionarius & ſaccellarius,legit vitam illius,cuius initium eſt : In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti,incipit vita ſancti & beati Aldeberti Epiſcopi, ex electione Dei nati. De ſimplicibus parentibus fuit procreatus,& de gratia Dei coronatus:quia dum in vtero matris ſuæ eſſet,ibidèm gratia Dei cœpit in eo retineri, & antequàm perueniſſet beatiſſima natiuitas eius,vidit genitrix eius per viſiōem quaſi egredientem vitulum de dextero latere ſuo. Qui nimirùm vitulus deſignabat illam gratiam,quam acceperat ab Angelo,antequàm exiret de vulua.

Vita hæretici Aldeberti, ab impoſtore quodā conſcripta.

Cumque hic libellus vſque ad finem lectus fuiſſet,Zacharias ſanctus Papa dixit: Quid ad hanc blaſphemiam reſpondetis ſanctiſſimi fratres? Epiphanius Epiſcopus Eccleſiæ ſanctæ Syluæ candidæ, dixit:Domine Apoſtolice,ex diuina profectò inſpiratione motum eſt cor veſtri ſancti Apoſtolatûs,vt prędictum Bonifaciū ſanctiſſimū Epiſcopū & Francorū principes commoneretis, in partibus illis poſt longa tēpora concilium congregare ſacerdotum,nè hæc ſchiſmata & blaſphemiæ ſancto veſtro Apoſtolatui celarētur. Zacharias ſanctus Papa dixit: Si quid adhuc habet Deneardus religioſus presbyter nobis porrigere legendum,porrigat. Deneardus presbyter reſpondit: Eccè Domine epiſtola,qua vtebatur Aldebertus,& quam diuulgabat eſſe Ieſu,ſibiq; de cælo veniſſe. Et accipiens Theophanius notarius,legit. Cuius initium tale erat: In nomine Domini incipit epiſtola Domini noſtri Ieſu Chriſti filij Dei, quæ in Hieroſolymam cecidit,& per Michaëlem Archangelum inuenta eſt in porta Ephraim,& per manus ſacerdotis, nomine Icoræ,ipſa epiſtola fuit exemplata. Et tranſmiſit ipſe eandem epiſtolam ad Germaniam ciuitatem alio ſacerdoti Thalaſſio, & ipſe Thalaſius tranſmiſit illam ad Arabiam ciuitatem alio ſacerdoti Leoban, & ipſe Leoban trāſmiſit epiſtolam iſtam ad Vetphaniam ciuitatem,& recepit eam Matius ſacerdos Dei,& tranſmiſit in montem ſanctum Archangeli Michaëlis, & per manus Angeli Dei peruenit ad Romanam ciuitatem ad ſepulcrum S. Petri, vbi claues regni cælorum conſtituti ſunt. Et duodecim Papati,qui ſunt in Romana ciuitate,triduanas fecerunt vigilias in ieiunijs & orationibus, & cætera vſque ad finē perlecta. Zacharias ſanctus Papa dixit: Pro certo chariſſimi fratres,& p̄dictus Aldebertus in inſaniam conuerſus eſt,& omnes,qui hac vtuntur commentata epiſtola, parilorum more abſque ſenſu ſunt,& mulierbri errore inſaniunt. Sed nè leuiores amplius decipiat,indiſcuſſam & abſque ſententia cauſam hanc relinquere non poſſumus. Sancti Epiſcopi & venerabiles presbyteri reſpōderunt: Ex diuina illuſtratione cognoſcimus cor ſancti veſtri Apoſtolatûs illuminatum,& quę à vobis dicta ſunt, ex adminiſtratione Sanctiſpiritûs emanârunt. Et idcircò vt a vobis præuiſum fuerit, in vtroſq; ſententia promulgetur. Zacharias ſanctus Papa dixit:Non vt à nobis ſoliis præuiſum fuerit,ſed pariter cum ſanctitate veſtra,vt Domino placuerit,in futuro ſecretario eſt pertractandum.

Vide im. poſtorem egregium.

Cùm autem tertia vice in eodem die Zacharias ſanctus Papa,cęterique Epiſcopi, necnon presbyteri ſupradicti,ſed & alij clerici conueniſſent in prænominatam baſilicam, Gregorius notarius regionarius & nomenculator dixit: Secundùm quod à veſtro ſancto Apoſtolatu præceptum eſt in præterito ſecretario, vt Deneardus religioſus presbyter hìc ſe veſtris præſentaret obtutibus, præſtò eſt præ foribus: quid præcipitis? Dictum eſt: Ingrediatur. Cumque ingreſſus fuiſſet, Zacharias Papa dixit:

Habes adhuc ex sacrilegorum illorum conscripto aliquid, quod coram cõcilio proferre debeas ad legendum? Deneardus religiosus presbyter respondit: Etiam Domine mi oratiõem, quam sibi Aldebertus componere nisus est: & eccè in manibus eam gero: iubete eam suscipi. Moxque suscepta est & lecta oratio, cuius initiù tale erat: Domine Deus omnipotens, pater Domini nostri Iesu Christi, & α & ω, qui sedes super septimum thronum, & super Cherubin & Seraphin: pietas magna & duleedinis satis est apud te, pater sanctorum Angelorum, qui fecisti cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt: te inuoco & clamo & inuito super me miserrimo, quia tu dignus fuisti dicere: Quodcunque petieritis à Patre in nomine meo, dabit vobis. Ate peto, ad te clamo, à Domino Christo confido animam meam. Cumque per ordinem legeretur, perunit ad locum, vbi ait: Precor vos, & coniuro vos, & supplico me ad vos Angelus Vriel, Angelus Raguel, Angelus Tubuel, Angelus Michael, Angelus Adimis, Angelus Tubuas, Angelus Sabaoth, Angelus Simihel. Dum verò hęc oratio sacrilega vsque ad finem perlecta fuisset, Zacharias sanctus Papa dixit: Quid ad hæc sancti fratres respondetis? Sancti Episcopi & venerabiles presbyteri responderunt: Quid aliud agendum est, nisi vt omnia, quæ coram nobis lecta sunt, igni concrementur, authores verò eorum anathematis vinculo percellãtur? Octo enim nomina Angelorum, quæ in sua oratione Aldebertus inuocauit, non Angelorum, præter Michaëlis, sed magis dæmonum nomina sunt, quos ad præstandum sibi auxilium inuocauit. Nos autem, vt à vestro sancto Apostolatu edocemur, & Diuina tradit authoritas, non plùs quàm trium Angelorum nomina agnoscimus, id est, Michaël, Gabriel, Raphaël. Zacharias sanctus Papa dixit: Optimè prouisum est à vestra sanctitate, vt conscripta illius omnia igne concrementur: sed opportunum est, vt ad reprobationem eius, in scrinio nostro conseruentur ad perpetuam confusionem. Nunc verò, quia omnia peracta sunt, de vtrorunque sententia, quorum superiùs mentio facta est, pertractandum est. Vniuersum concilium dixit: Aldebertus, cuius nobis actus & nefaria commenta lecta sunt, & qui se Apostolum censuit nominari, & capillos & vngulas suas populis pro sanctitate tribuit, quique sub obtentu Angelorum dæmones in suum auxilium inuocat, sit ab omni officio sacerdotali alienus, agens pœnitentiam pro commissis, & ampliùs iam populum minimè seducat. Sin autem in his erroribus perseuerauerit, & populũ ampliùs seduxerit, sit Anathema, & æterno Dei iudicio condemnetur, omnisque pariter, qui ei cõsenserit & eius doctrinam secutus fuerit, aut adiunctus fuerit. Similiter & Clemens, qui per suam stultitiam sanctorum patrum statuta omniaque Synodalia acta respuit, inferens etiam Christianis Iudaismum, dum prædicat fratris defuncti accipere posse vxorẽ: insuper & Dominum Iesum Christum, descendẽtem ad inferos, omnes pios & impios exindè prædicat abstraxisse, ab omni sacerdotali officio nudatus sit, & Anathematis vinculo obligatus, pariterque Dei iudicio condemnatus, & omnis, qui eius sacrilegis consenserit prædicationibus.

Orasio impij Aldeberti.

Iohan. 16.

Sententia Concilij in Aldebertũ.

Item in Clementem.

Adnotatio Episcoporum aliorumque sacerdotum, pro excommunicatione hæreticorum Aldeberti & Clementis.

ZAcharias Episcopus sanctæ Dei Ecclesiæ Catholicæ atque Apostolicæ vrbis Romanæ, his gestis atque sentẽtiæ à nobis promulgatis subscripsi. Epiphanius Episcopus sanctæ Ecclesiæ Syluæ candidæ, his gestis atque sentẽtiæ à nobis promulgatis subscripsit. Benedictus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Nomentanæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Venantius Episcopus sanctæ Ecclesiæ Prẽnestinæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Gregorius Episcopus sanctæ Ecclesiæ Portuensis, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Niceta Episcopus sanctæ Ecclesię Gabinatis, his gestis atque sententię à nobis promulgatis subscripsit. Theodorus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Ostiẽsis, his gestis atque sententię à nobis promulgatis subscripsit. Gratiosus Episcopus sanctæ Ecclesię Veliternensis, his gestis atq; sententię à nobis promulgatis subscripsit. Iohannes Archipresbyter tituli S. Susannæ, his gestis atque sententię à nobis promulgatis subscripsit. Gregorius humilis presbyter tituli S. Clementis, his gestis atq; sententiæ

à nobis promulgatis subscripsit. Stephanus gratia Dei presbyter tituli S. Marci, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Stephanus indignus presbyter tituli S. Eusebij, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Dominicus humilis presbyter tituli S. Priscæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Theodorus humilis presbyter tituli S. Laurentij, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Anastasius indignus presbyter tituli S. Mariæ, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Georgius humilis presbyter tituli SS. Iohannis & Pauli, his gestis atque sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Sergius humilis presbyter tituli S. Potẽtianæ, his gestis atq; sententiæ à nobis promulgatis subscripsit. Iordannes indignus presbyter tituli S. Sabinæ, his gestis atque sententię à nobis promulgatę subscripsit. Theophanius humilis presbyter tituli sanctorum Coronatorum, his gestis atque sententię à nobis promulgatis subscripsit. Leo indignus presbyter tituli S. Anastasiæ, his gestis atque sententię à nobis promulgatis subscripsit. Gregorius indignus presbyter tituli S. Balbinę, his gestis atque sententię à nobis promulgatis subscripsit. Stephanus presbyter tituli S. Chrysogoni, his gestis atque sententię à nobis promulgatis subscripsit. Eustathius humilis presbyter sanctę Romanę Ecclesiæ, his gestis atque sententię à nobis promulgatis subscripsit. Leo humilis presbyter tituli S. Damasi, his gestis atq; sentẽtię à nobis promulgatis subscripsit. Procopius indignus presbyter tituli S. Cyriaci, his gestis atque sententię à nobis promulgatis subscripsit.

Dilectissimis nobis Reginfrido Rhothomagensi Episcopo, Deodato Beluocanensi Episcopo, Ramberto Ambianensi Episcopo, Dauid Spironensi Episcopo, Aethereo Toroanensi Episcopo, Heliseo Nouiomensi Episcopo, Treuuarto Camerocanensi Episcopo, Burchardo Vuirciburgensi Episcopo, Folerico Tungriensi Episcopo, Genebaudo Laudensi Episcopo, Romano Meldensi Episcopo, Agilolpho Colonensi Episcopo, Hattoni Strasburgensi Episcopo, et cæteris amantissimis coëpiscopis, presbyteris etiam & diaconibus, cunctisq; orthodoxis Ecclesiarum Dei clericis, Apostolicã doctrinam tenentibus, Zacharias diuina gratia præditus, Apostolicæ sedis Pontifex, seruus autem seruorum Dei, in Domino salutem dicit.*

*Belleuacensi.

GRatias ago Deo Patri omnipotenti & Domino nostro Iesu Christo, vnico filio eius, & Sancto spiritui, qui vestrũm omnium corda inflammare dignatus est per diffusam à se gratiã, vt in vnitate fidei & vinculo pacis ambuletis, & sit splendor Domini Dei nostri super vos, dilectissimi mihi, & abundans gratia pacis & charitatis, vt sitis vnum corpus spiritualis matris vestræ sanctę Catholicę & Apostolicę Dei Ecclesię, in qua D E O authore pręsumus, implentes illud Propheticum dictum: Eccè quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in vnum. Quanuis enim pro itineris longitudine corpore simus absentes, in spiritu tamẽ dilectionis semper sumus vobis pręsentes, habentes vos in visceribus nostris, & assiduè orantes, vt Deus & Dominus noster Iesus Christus multo ampliùs confirmet corda vestra in exhortatione Euangelij, in ministerio quo fungimini, vt credita vobis plebs vestris pijs admonitionibus, adiuuante Domino, à diabolica fraude liberata, persistat salua, vosque mereamini de eorum animabus in die Christi apportare lucrum. Obsecro ergò vos, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, vt decet sanctos cum multa patientia, supportantes inuicèm in charitate, soliciti seruare vnitatem spiritũs in vinculo pacis & charitatis: quia finis pręcepti charitas est de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Gaudeo in vobis charissimi, quoniam fides vestra & vnitas erga nos, preciosa est & manifesta non solùm coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus, dum ad fautorem & magistrum vestrum à Deo cõstitutum, B. Petrum Apostolorum principem, benignissima voluntate conuersi estis: & in hoc laudabilis est fides vestra, quoniam idipsum sapitis, quod oportet sapere. Habetis itaque nostra vice ad

Psal. 132.

Ephes. 4.

1. Tim. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

confortãdam dilectionem veſtram ſanctiſſimum Bonifacium fratrem noſtrum Archiepiſcopum, Apoſtolicæ ſedis legatum, & noſtram præſentantem vicem. Sit ergò conſtantia veſtra aduersùs contentionem eorũ, qui aduerſa ſapiunt, & non quæ Dei
Matth. 10. ſunt: neq; terreamini à facie eorum, ſicut ſcriptum eſt, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potiùs eum timete, qui poteſt animam & corpus mittere in gehennam. Fratres mei, in carne enim ambulantes, non ſecũdùm carnem
2. Cor. 10. militamus. Arma enim militiæ noſtræ non carnalia, ſed ſpiritualia ſunt, ad deſtruendam omnem exaltationem, extollentem ſe aduersùs ſcientiam Dei. Confortamini
Epheſ. 6. itaq; in Domino & in potentia virtutis eius. Pax vobis & gratia à Deo & Domino noſtro Ieſu Chriſto miniſtretur. Amplectimur & oſculamur, àc ſi præſentes, charitatem veſtram in vnitate ſpiritûs, in vinculo pacis & charitatis Chriſti. Deus vos incolumes cuſtodiat.

Zacharias Papa vniuerſis Epiſcopis, presbyteris, diaconibus, Abbatibus, cunctis etiam Ducibus, Comitibus, omnibuſque Deum timentibus, per Gallias & Francorum prouincias conſtitutis.

REferente nobis reuerentiſſimo fratre noſtro Bonifacio Epiſcopo, quòd dum Synodus cõgregata eſſet in prouincia veſtra iuxta noſtram commonitionem, mediantibus filijs noſtris Pipino & Carlomanno principibus veſtris, peragente etiã vicem noſtram prædicto Bonifacio, Dominus inclinâſſet corda veſtra cum principibus veſtris in prædicationem eius, vt omnibus commonitionibus eius obediretis, & ſchiſmaticos, & homicidas, & formicarios à vobis expelleretis ſacerdotes: omnipotenti Deo gratias egimus, & pro vobis ſumus orãtes, vt qui cœpit in vobis opus bonum, perficiat vſq; in finem. Obſecro enim omnes vos coram Deo, vt eius commonitionibus firmiter obediatis. Ipſum nanque vice noſtra in partibus illis ad prædicandum conſtitutum habemus, vt vos Deo propitio ad viam perducat rectitudinis, & à cunctis facinoribus ſalui eſſe poſſitis. Habuiſtis enim, peccatis facientibus, nunc vſq; falſos & erroneos ſacerdotes: vndè & cunctę paganæ gentes vobis pugnantibus prævalebant, quia non erat differentia inter laicos & ſacerdotes, quibus pugnare licitum non eſt. Qualis enim victoria dabitur, vbi ſacerdotes vna hora Dominica tractant * myſteria, & Dominicum corpus conſecrant pro animarum ſuarum redemptione: & poſteà Chriſtianos, quibus hoc miniſtrare debuerant, aut paganos, quibus Chriſtum prædicare debuerunt, ſacrilegis necant manibus, & fit ſecundùm verbum
Matth. 5. Domini, dicẽtis: Vos eſtis ſal terræ: quòd ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur? Ad nihilum valet vltrà, nisì vt mittatur foràs, & conculcetur ab hominibus. Dum hæc ità ſint, & tales in vobis fuerint ſacerdotes, quomodò victores cõtra veſtros inimicos eſſe poteritis? Nam ſi mundos & caſtos ab omni fornicatione & homicidio liberos habueritis ſacerdotes, vt ſacri præcipiunt canones, & noſtra vice prædicat præfatus Bonifacius frater noſter, nulla gens ante veſtrum conſpectum ſtabit: ſed corruẽt ante faciem veſtram omnes paganæ gentes, & eritis victores: inſupèr & benè agẽtes, viram æternam poſſidebitis. Vos autem, frattes chariſſimi, qui eſtis veri ſacerdotes, vel ſub regulari diſciplina conſtituti, ſic vos exhibete, vt decet Dei miniſtros & diſpenſatores myſteriorum Dei, vt nõ vituperetur miniſterium veſtrum, nè fiat in vobis, quod
Eſai. 24. ſcriptum eſt: Erit ſicut populus, ſic ſacerdos. Nam ſi hoc fuerit, qualis vobis erit ab hominibus laus, aut qualis à Deo expectatur retributio? Quamobrèm ſic vos corrigite, vt veri ſacerdotes, & tales ad ſacerdotium prouehite, vt & vobis & illis teſtimonium maneat bonum ab his, qui foris ſunt: quatenùs ab hominibus laudẽ, & à Deo præmium in æterna beatitudine percipere mereamini, eò quòd per vos ad rectam eidem perducti ſunt populi multi, innoxios habentes ſacerdotes. Ad Synodum quoq; omni anno conuenite, ad pertractandam vnitatem Eccleſiæ, & vt ſi quid aduerſi acciderit, radicitùs amputetur, & Eccleſia Dei maneat inconcuſſa. Benè valete.

Reuerentiſſimo & ſanctiſſimo fratri Bonifacio coẽpiſcopo, Zacharias ſeruus ſeruorum Dei.

CVm nobis ſanctiſſimæ fraternitatis tuæ ſyllabæ delatæ fuiſſent, atq; per ſingula legi feciſſemus, reperimus in earundem literarum ſerie, ꝙ peccatis noſtris faci-
entibus, dum Dominici tritici ſemina quęreres elaborare ad augẽdam ſegetem ſpiritualem,

ritualem, ſubitò inimici ſuperſeminauerunt zizania, vt ſanctitatẽ tuã in bono opere impedirent. Sed tua ſancta fraternitas inceſſanter orationi inſtet pariter cum fratribus, qui tecum laborant, vt ſpirituali ſarculo eradicare poſſis zizania. Hoc opus ſi tibi ſemper erit in volũtate, Deus ſine dubio adiuuat, vt beatus Gregorius Papa: Bonum opus, inquit, nobis ſit in voluntate. nam ex diuino adiutorio erit in perfectiõe. Vndè chariſſime frater confortare in Domino, & ipſe erit adiutor tuus. De incurſione autem Gentium, quę in tuis plebibus facta eſt, mœrendum nobis eſt. Sed hęc aduerſitas nullatenùs tuam fraternitatẽ conturbet: quia & Romana ciuitas ex accidẽtibus facinoribus ſæpiùs eſt depopulata, & tamen omnipotens Dñs dignatus eſt eam conſolari. Sic etiam credimus, quia & vos conſolabitur, ſi fideliter ad eum clamaueritis, & ieiunium ſupplicationesq; litaniarum in populis cõmiſſis agendas prædicaueritis. Nos quoq;, licèt peccatores exiſtamus, precibus noſtris & confacerdotũ noſtrorum, inquantùm poſſumus, adiuuamus. De Synodo autem congregata apud Francorum prouinciam, mediantibus Pipino & Carlomanno excellentiſſimis filijs noſtris, iuxta noſtrarum ſyllabarum cõmonitionem peragente noſtram vicem tua ſanctitate, qualiter egiſſes agnouimus, & omnipotenti Deo noſtro gratias egimus, qui eorũ corda confirmauit, vt in hoc pio opere adiutores exiſterent: & quia omnia optimè & canonicè peregiſti, tam de falſis Epiſcopis & fornicarijs & ſchiſmaticis, q̃ etiam de reliquis nomine ſacerdotibus, cõtra canonum inſtituta agentibus, vel cõtra Catholicã & Apoſtolicã Eccleſiã, de quibus ſecũdùm tuã relationẽ reſpõdemus.

Irruptiones barbarorũ.

Ieiunijs & litanijs placãdus Deus.

De eo verò, ꝙ ſuggeſſiſti, quia elegerunt vnam ciuitatem omnes Francorũ principes, pertingentem vſq; ad paganorum fines & in partes Germanicarum gẽtium, vbi anteà prædicâſti, quatenùs ibi ſedem metropolitanã perpetuo tempore habere deberent, & indè cæteros Epiſcopos ad viam inſtrueres rectitudinis, & poſtmodùm tui ſucceſſores perpetuo iure poſſideant: hoc quia decreuerunt, nos læti ſuſcepimus, eò quòd ex Dei nutu factum eſt. Quòd verò falſi ſacerdotes & ſchiſmatici hoc impedire conati ſunt, eorũ vanum agonem Dominus diſſipabit, & illa faciet ſtabilita, quę ſanctorum patrum ſtatutis videntur concordare. Et quia ipſi principes Francorum tibi etiam in hoc adiutores extiterunt, retribuat illis omnipotens Deus adiutorij huius præmium, & innumera largiatur bona.

De Moguntia dicit.

De illo etiam falſo Epiſcopo, quem dixiſti, quòd adulterati clerici & homicidæ filius, in adulterio natus, & abſq; diſciplina nutritus eſſet, & ꝙ ſuî ſimiles ſacerdotes conſecrauit: de hoc meminit tua reuerenda fraternitas, quod etiam tibi ſæpè ſcripſi. mus, vt nullus homicida, nullus adulter, nullus fornicator ſacrum miniſteriũ debeat tractare: ſed neq; expœnitẽte gs, aut talis, qualẽ ſacri canones ꝓhibẽt eſſe ſacerdotẽ.

Ad altaris miniſteriũ qui non admittendi.

De baptizatis verò ab illis, ſeu Eccleſijs conſecratis requirat tua fraternitas, ſi aut Eccleſias in nomine S. Trinitatis conſecrauerunt, aut paruulos ſimiliter baptizauerunt: & tunc conſecratio Eccleſiarum, & paruulorum baptiſma ſit ritè confirmatũ.

Hoc etiam pariter retuliſti, quòd illi, qui antè proiecti ſunt, ſacerdotes, ſe à nobis abſolutos eſſe apud Francorum prouinciam diuulgarent. Quod tua ſancta fraternitas nullo modo credat: quia impoſſibile eſt, vt ſi hoc feciſſemus, nõ tuę charitati per noſtras indicâſſemus literas. Impoſſibile ergò nullo modo credas, quia non aliud prædicamus, & aliud agimus, aut aliud dirigimus, vt illi garriũt: ſed auxiliante Deo, illud, quod prędicamus, finetenùs obſeruandum cenſemus. Hoc autem ſanctitatem tuam firmiſſimè hortamur, vt teneas, vt ſanctorum patrum inſtitutis & conſultis ſacrorum canonum omnimodò parére ſtudeas.

Quòd obſecrâſti, vt Frãcorum principibus ſcriberemus, ſcias à nobis eſſe geſtum. Per ſingula enim eis ſcripſimus vt petiſti, vt tibi amici ſint, & adiutores in Dominico opere exiſtant.

De cenſu verò expetendo, ꝙ impetrare à Francis ad reparandas eccleſias vel monaſteria plus non potuiſti, q̃ vt vertente anno ab vnoquoq; coniugio ſeruorũ duodecim denarij reddantur, ex hoc gratias ago Deo, quia hoc potuiſti impetrare. Dum enim Dñs donauerit quietem, augentur & luminaria ſanctorum pro eo, quòd nunc tribulatio accidit à Sarracenis, Saxõibus vel Friſonib⁹, ſicut tu ipſe nobis innotuiſti.

De eis etiam, qui poſtq̃ depoſiti ſunt pro capitalibus peccatis de gradu ſacerdotali, reperiuntur nec clerici eſſe velle, nec monachi ſub pœnitẽtia: ſed pergentes ad pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

latium regis Francorum,rogant vt eis loca tribuat Ecclesiarũ vel monasteriorũ, vt dispergant sanctorũ loca:de his,inquam,quid fieri debeat,Francorũ principibus cõmonitoria direximus scripta.In alia quippe tua epistola reperimus cõtineri omnia, quę contra te egérunt falsi & schismatici Episcopi,id est,Aldebertus & Clemens,in qua omnia acta eorũ & impijssimũ errorẽ singulatim indicâsti. Nos autẽ congregatis consacerdotibus nostris,eorũdem prauorum sceleratissima acta in eorũ præsentia legi fecimus:& cùm nobis coram cõcilio lecta fuissent,pio studio omnes eadem schismatica dogmata & sceleratissimam vitam,quam sibi Aldebertus cõscribi fecit, vna voce decreuerunt vt igne cremaretur.Sed nos hoc non fieri rectum iudicantes, pro eorum perpetua damnatione in scrinio sanctæ Ecclesiæ reseruari mandauimus. Ad hæc etiam dignam sententiam contra eorum errorem scribi fecimus. Cuius exempla epistolæ ad tuam direximus sanctitatem, vt lecta in prouincia Francorum, omnis schismaticus audiens taliter à sancta & Apostolica Ecclesia iudicatum, à sensũs sui prauitate resipiscat.

In tertia verò epistola tua intimâsti nobis de alio seductore, nomine Geuuilionbo,qui anteà falsò Episcopi honore fungebatur,& quia sine consultu ad nos properat.Hic dum aduenerit,vt Dño placuerit,fiet. Tua aũt reuerentia vt auxiliante Dño cœpit,vice nostra petimus perficere studeat. Volumus nanq; omni anno tempore apto in prouincia Francorũ conciliũ te celebrare,vt frequentia sacerdotũ per institũta sacrorum canonũ correcta,illic nulla aduersitas valeat pullulare: sed magis Ecclesiæ sanctæ vnitas & disciplina Apostolica vbiq; in illis partibus dilatata exiſtat, & non ampliùs populi per falsos sacerdotes deprauati,demergantur in interitũ. Dum verò concilium aggregaueris,sic tua fraternitas conflictum habeat cum metropolitanis,vt nullus sine cõmendaritijs susciptur epistolis. Pro eadem quippe causa & pro omnibus vtilitatibus sanctę Ecclesię Francorum principibus direximus literas, vt iam prefati sumus.De ciuitate etiã illa,quæ nupèr Agrippina vocabatur,nunc verò Colonia,iuxta petitionem Francorũ,per nostrę authoritatis præceptum nomini tuo metropolim cõfirmauimus,& tuæ sanctitati direximus eiusdem metropolitanæ Ecclesiæ stabilitatẽ.Deus te incolumem custodiat reuerentissime frater.Data pridiè Calend.Nouẽb.Imperante dño Augusto Cõstãtino,anno 27.Imperij eius,Indict.14.

Colonia fit metropolis

Reuerentissimo Bonifacio coëpiscopo, Zacharias seruus seruorum Dei.

1. Cor. 11. EGregius nos admonet Apostolus Paulus in eo, quod ait:Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.Hinc est ergò,q̃ videtur deesse,per spirituale charitatis vinculũ, &si corpore absentes,spiritu tamẽ semper fraternitati tuę sumus præsentes, & in nostris orationibus memoriã tuî agere non desistimus,petentes immensam Dei
Esai. 8. nostri pietatẽ,vt ad peragendũ suum te confirmet ministeriũ,quatenùs in die aduẽ-
Iohan. 18. tûs eius illã placabilẽ merearis vocem proferre:Eccè ego &pueri,quos dedisti mihi; non perdidi ex eis quenquã:vt continuò cum cæteris sanctis illa supernæ vocationis
Matth. 25. dicta audias:Venite benedicti patris mei:percipite regnũ,quod vobis paratum est ab origine mundi.Agnoscas igitur charissime, flagitâsse à nobis Pipinũ excellentrissimũ Maiorem domûs gentis Francorũ per suum hoïem,nomine Ardobanũ, religiosum presbyterũ aliquanta capitula de sacerdotali ordine,& quę ad salutẽ animarũ pertinent:simul etiam & pro illicita copula, qualiter sese debeant custodire iuxta ritum Christianę religionis & statuta sanctorũ patrum,inquisisse. Et quanq̃ de hoc iam experta sit tua sancta fraternitas,q̃à nobis sunt decreta,illius tamẽ votis aurẽ accõmodantes,in breui elogio conscripta Apostolica documẽta direximus, q̃ vt in sacerdotali collegio pandãtur,tuã sanctitatẽ inibì euocari dedimus in mandatis. Cumq; hac re aggregatũ fuerit cõcilium,ad mediũ deducãtur illi sacrilegi & cõtumaces Aldebertus,& Godalsacius,& Clemẽs,vt eorũ denuò subtili indagatiõe cribret causa. Quos si deuiãtes à rectitudinis tramite vsq;quaq; repereritis,& cõuicti fuerint nolle ad viã rectã cõuerti,vt bonũ atq; placitũ vobis videtur,cũ principe prouinciæ dispo-
nite secundũ canonũ sacrorũ statuta. Si autẽ in superbia perstiterint contumaciter, proclamãtes se reos nõ esse,tunc cũ probatissimis & prudẽtissimis sacerdotibus tribus vel duobus p̃dictos ad nos dirigite viros,vt profunda inquisitiõe corã sede Apostolica eorũ inquiratur causa,& iuxta quod meruerint,finẽ suscipiãt. Age itaq; frater dilectissi-

dilectissime in ministerio tibi cõmisso,vt ab omnipotenti Deo premium recipiens, æternam vitã consequi merearis.Deus te incolumẽ custodiat reuerentissime frater.

Reuerentissimo fratri Bonifacio coëpiscopo, Zacharias seruus seruorum Dei.

Burchardus Episcopus. SAcris liminibus beati Apostolorum principis Petri & nostris obtutibus præsentatus præsens Burchardus,dilectus nobis Episcopus, sanctitatis tuæ attulit affatus, per quorum scripta agnouimũs magnum te habere certamen in prædicatione Euangelij Domini nostri,& exhortatione sanctæ fidei, quam per beatum Petrum & vas electionis Paulum cæterosq; Apostolos traditam susceptmus. Quibus agnitis, omnipotenti Deo immensas egimus gratias,petentes eius ineffabilem diuinitatem, vt multo ampliùs confirmet atq; corroboret cor fraternitatis tuæ, & sospitem corpore annuat permanere, vsquequò eius diuinitas te superstitem in hac iusserit esse vita, ad perficiendum ministerium tibi impositum, & ad portandum lucrum animarum in diem CHRISTI Iesu,vt illam merearis audire vocem desiderabilem, quam dicturus est Dominus diligentibus se:Venite benedicti patris mei:percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Erant autem inserta in eisdem tuis affatibus diuersa capitula, de quibus iudicium & consilium atq; solatium sedis Apostolicę tibi dirigi flagitabas. Primum capitulum pro Synodo prouinciæ, in qua natus & nutritus es,quam & in gentem. Anglorum & Saxonum in Britannia insula primi prædicatores ab Apostolica sede missi, Augustinus, Laurentius, Iustus & Honorius, nouissimè verò tuis temporibus Theodurus, Græcolatinus antè Philosophus & Athenis eruditus,Romæ ordinatus,pallio sublimatus, ad Britanniam præfatam transmissus iudicabat & gubernabat. In illa tale decretum & iudicium demonstratum esse dinoscitur,vt quicunque sine inuocatione Trinitatis lotus fuisset, sacramentum regenerationis non haberet. Quod omninò verum est: quia si mersus in fontę baptismatis quis sine inuocatione Trinitatis fuerit,perfectè non est baptizatus. Quòd autem per quosdam affirmari scripsisti,vt quanuis sceleratissimus quisq; hęreticus, vel schismaticus,aut latro,vel fur,siue adulter baptismum iuxta regulam à Domino impositam in nomine Patris & Filij & Spiritussancti consecraret, sicq; homini petenti ministraret,tamen Christi esset baptismum,Euangelicis verbis consecratum: & ecõtrà licẽt minister iustus fuerit, & Trinitatem iuxta regulam à Domino positam,in lauacro non dixisset, verum baptisma non esset, quod dedit:vtrunq; fraternitati notum est, quid de illis sacrorum canonum series contineat, quod & tenere te firmiter hortamur. Scriptum quippe est, dicente Domino: Sancti estote,quoniam ego sanctus sum.Quod suscepisti frater à nostro præcessore sanctæ recordationis Gregorio, huius Apostolicæ sedis Pontifice,in eo permane, & ab Euangelica & Apostolica doctrina nullo modo declines: sed indutus loricam fidei & galeam salutis, viriliter contra nequitiam diabolicæ fraudis resiste. Scriptum nanque est: Eccè dedi faciem tuam potentem aduersùs faciem eorum, & constantiam tuam confortabo aduersùs contentiones eorum, & erit fortior petra constantia tua. Eos autem, quos reperisse se affata est fraternitas tua,pseudosacerdotes multo maioris numeri,quàm catholicos, qui nunquàm ab Episcopis catholicis fuerunt otdinati,illudentes populo,& ministeria Ecclesiæ cõfundentes,qui sine Episcopo proprio arbitrio viuentes,populares defensiones habentes, contra Episcopos, vt scelerates mores eorum nõ & prohibeant, seorsùm populum consentaneum congregant, & illud erroneum ministerium non in Ecclesia Catholica,sed per agrestia loca & per cellas rusticorum, vbì eorum impetita stultitia celari possit,perpetrant, nec fidem Catholicam paganis prædicant, nec ipsi fidem Catholicam habent,nec quærunt ab eis,quos baptizare studeant, abrenunciationem satanæ: sed neque signaculo crucis Christi eos muniunt, quæ præcedere debent baptismum, sed nec aliquam credulitatem vnius Diuinitatis & sanctæ Trinitatis docent. Hos itaque ministros satanæ, & non Christi,vbicunquè repereris, charissime frater,congregato prouinciali & sacerdotali collegio,à sacerdotio depositos sub regula monachica & pœnitẽtia submissos, vitam finire decernas,vt carne afflicti, quandoquè redeant ad viam salutis. Si verò non fuerint conuersi,tuæ prædicationis merces non peribit.

De hoc Theodoro vide Bedę Historiã Ecclesiasticam gentis Anglorum.

Nota de falsis sacerdotibus, nõ ritè ordinatis

Leuit.11. &c.

Ierem.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Confortare ergò in lege & in Euangelio Christi & prędicatione Catholicæ fidei, quia ipsa glorificabit te. Tribulatio enim corporis nostri, temporalis est & finem habet: merces autē, quæ pro hac tribulatione à Deo præparatur, sempiterna est. Ideoq; conferamus mortē Iesu in corpore nostro, vt & vita Iesu in corpore nostro manifesta fiat, sicut per eius diuinam edocti, sumus doctrinam: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Conforta etiam dilectissimos nobis orthodoxos Episcopos & sacerdotes atq; Leuitas, cæterosq; clericos, religiosos Abbates & monachos, pariterq; gloriosissimos Duces, cunctosque optimates Francorum, vt nobis sint adiutores contra aduersarios Orthodoxæ fidei, omnesq; hæreticos & schismaticos, quatenùs & ipsi de fructu boni operis, gaudere mereantur in cælestibus regnis. Scripsit quoquè inter cætera reuerenda fraternitas tua, reperisse te quendam presbyterum genere Scotum, nomine Samson, errantem à via veritatis, dicentemq; sine mystica inuocatione aut lauacro regenerationis posse fieri Catholicum Christianum per Episcopalis manûs impositionem. Hic autem qui dicit hoc, vacuus est Spiritusancto & alienus à gratia Christi, consortioq; sacerdotali abijciendus. Quis enim, nisì baptizetur iuxta præceptum Domini, in nomine Patris & Filij & Spiritussancti, & sic per manûs impositionē, potest esse Catholicus? Hunc nequissimum virum talia prædicantem, ab Ecclesia sancta condemnarum, expelle. Illos autem viros, qui ab hæreticis baptizati sunt, & nescitur an in nomine Patris & Filij & Spiritussancti sint baptizati, inquisita rei veritate, si ab hæreticis sacerdotibus baptizati sunt, hos sine dubio, iuxta prædecessoris nostri beatæ memoriæ Gregorij Papę & sacrorum canonum traditum tibi mandatum, baptizari permittas, nè in æternum pereant, sed potiùs Euāgelica consecratione saluentur. Intuiti autem sumus & volumus à te directum vniuersis Episcopis, presbyteris cæterisq; religiosis de vnitate fidei Catholicæ scriptum. Quod valdè nobis acceptabile esse cognoscas, quoniam per Spiritussancti gratiam in te diffusam, hoc operari studuisti.

Matt. 5.

Error sāsonis Scoti.

Matt. 28.

Inter cætera sanctitatis tuæ scripta petisti, vt sacerdos à nobis dirigatur in partes Frāciæ & Galliæ: quod implere omittimus, quia dum Deo propitio tua sanctitas superstes existit, qui sedis Apostolicæ & nostram illic præsentas vicem, alium illuc dirigere necessarium non est. Quos autem repereris, amantissime frater, habentes sanam doctrinæ scientiā vitæq; puritatem, hos mittere stude, in quibus præuideris locis ad prædicandū verbū salutis. Concilia verò aggregatis Episcopis prouincialibus, vbi tibi rectum videtur, celebrari procura, & quos deuiantes inueneris, cōfunde facies corum ignominia, vt sint coram omnibus sine honore. Suscepimus & chartā, de vera & Catholica fide conscriptā, quam cum dilectissimis nobis Episcopis partis Francorū tua direxit reuerenda fraternitas. Hanc itaq; referantes, nimio gaudio sumus repleti, innumerabilesq; gratias agimus Deo omnipotenti, quia vnanimitatē eorum ad sanctitatē nostrā reuocare dignatus est. Nostra autem vice charissime omnes in osculo pacis saluta. Intimatum est etiam à sanctitate tua, quòd Virgilius ille, nescimus si dicatur presbyter, malignatus aduersū te, eò quòd arguebatur à te erroneus esse à Catholica doctrina, seminaret odiū inter te & Otilonem Ducē Baioariorū, dicēs quòd à nobis accepisset licentiā, vt vnius defuncti ex quatuor illis Episcopis, quos tua illic ordinauit fraternitas, diœcesim obtineret. Quod nequaquàm verum est: quia meritā est iniquitas sibi. De peruersa autem doctrina, quam contra Dominum & animā suam locutus est, quòd scilicet alius mundus & alij homines sub terra sint, aliusq; Sol & Luna, si conuictus fuerit ità confiteri, hunc accito cōcilio ab Ecclesia pelle, sacerdotij honore priuatum. Sed & nos scribentes prædicto Duci, euocatorias de præfato Virgilio mittimus literas, vt nobis præsentatus & subtili indagatione requisitus, si erroneus fuerit inuentus, canonicis decretis condēnetur. Qui enim seminat dolores, metūt eos. Pro Synodo autē supradicta & Virgilio presbyteris, quod scripsit sanctitas tua, agnouimus. Et illis qdem, vt decebat, cōminando scripsimus: tuę autē fraternitati credulitas plùsq; ipsis admittetur. Si aūt Deo placuerit, vita comitante, sedi Apostolicę eos missis literis, vt prælatū est, euocabim⁹. Docuisti eñ eos, & nō susceperūt, & factū est in illis, sicut scriptū est in lib. Sapiētię: Qui docet fatuū, quasi qui cōglutinat testa arenā. Nō ergò ad iracūdiā puocetur cor tuū frater, sed in patientia, vbì tales reperis, admōe, obsecra, increpa, vt cōuertant ab errore ad viā veritatis. Et ū

Eccl. 22.

Et si conuersi fuerint, saluâsti animas eorum: si verò in malitia permanserint, mercedes laboris tui non perdes. Iacob. 5.

Alia deniquè scripta fraternitatis tuæ continebant, quòd iam olìm de Agrippina ciuitate scripsisti, quia Franci non perseuerarent in verbo quod promiserunt, & nunc moratur fraternitas tua in ciuitate Moguntia. Petisti etiam, vt cum nostro consultu, superueniente tibi senectute atq; imbecillitate corporis, si inuenire poteris idoneum virum ad sedem Pontificalem, in qua præs, pro te valeas collocare. Pro qua petitione nos adiutore Deo consilium damus tuæ sanctitati, vt sedem sanctæ Ecclesiæ Moguntiacensis, quam pro salute animarum accepisti, nequaquàm relinquas, vt impleas illud Dominicum præceptum: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Si verò Dominus dederit iuxta tuam petitionem hominē perfectum, qui possit curam animarum habere, illum ordinabis pro te Episcopum, eritq; in Euangelio tibi credito ad ministerium Christi portandum in omni loco, requirens & confortans Ecclesiam Dei. Oramus itaque Dominum & redemptorem nostrum, vt sacris interuentionibus sanctæ suæ genitricis semper virginis Marię, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, orantem pro nobis sanctitatem tuam sospitem conseruare dignetur. Data Calend. Maij, imperāte pijssimo Augusto Constantino, Anno 39. imperij eius, Indictione prima. Matt. 24.

Reuerendissimo patri & dilectissimo Domino, cum timore & honore venerando Apostolicæ sedis insula sublimato Zachariæ Bonifacius exiguus seruus vester, licèt indignus & vltimus, tamen legatus Germanicus deuotissimus, optabilem in Christo immarcescibilis charitatis salutem.

Hic Lullus successit S. Bonifacio in sede Maguntina.

PAternæ pietatis vestræ sanctitatem subnixis precibus obsecro, vt hunc presbyterum meum, portitorē literarum præsentium, nomine Lul, grato animo clemēter suscipiatis. Habet enim secreta quædam mea, quæ soli pietati vestræ profiteri debet, quædam quidem viua voce dicens, quædam verò per literas ostendens. De quibusdam nanque necessitatibus meis inquirere & interrogare paternitatis vestræ responsum & cōsilium ex authoritate sancti Petri Apostoli ad solatium senectutis repræsentare debet, vt his omnibus auditis & consideratis, si quæ sint, quæ vobis placeant facta, Deo auxiliante * studeam: si quid autem, vt timendum est, displiceat, ex præcepto sancti Apostolatûs vestri vel indulgentiam merear, vel dignam pœnitentiam persoluam. Antecessor enim prædecessoris vestri venerandæ memoriæ Gregorius, dum me indignum ordinauit, & ad prædicandum verbum fidei Germanicis gētibus misit, sacramento me cōstrinxit, vt canonicis & iustis Episcopis ac presbyteris in verbo, in facto, in cōsensu adstipulator & adiutor fierem: quod cum diuina gratia implere studui: falsos autem sacerdotes, hypocritas & seductores populorū, vel corrigerē ad viam salutis, vel declinarē, vel abstinerē à cōmunione ipsorū. quod ex parte seruaui, & alicubì implere nō potui. Spiritualiter impleui sacramentū, quia in cōsensum & consiliū illorum nō venit anima mea, dum veniens ad principem Francorum, cogēre Ecclesiarū necessitate, tales ibì reperissem, quales nolui: sed tamē in sancta cōmunione corporis Christi illis non cōmunicaui. Præcepit quoq; mihi præfatus Apostolicus Pōtifex, vt populorū, quoscunq; visitâssem, conuersationē & mores Apostolico Præsuli indicarē: quod in Dño confido me fecisse. De eo autē, quod iam præterito tēpore de Archiepiscopis & pallijs, à Romana Ecclesia petēdis, iuxta promissa Francorū sanctitati vestræ notū feci, indulgētiā à vobis flagito: quia quod promiserunt, tardantes nō impleuerunt, & adhuc differūt, & quid indè perficere voluerint, ignoratur. Est prætereà locus syluaticus in eremo vastissimæ solitudinis, in medio nationū prædicationis nostræ, in quo monasteriū construentes, monachos constituimus sub regula sancti patris Benedicti viuentes, viros strictæ abstinentiæ, absq; carne & vino & seruis, proprio manuum suarum labore contentos. Vitāda hæreticorū cōmunio. Palliū Romæ petēdū. Fuldēse monasteriū cōstructū à S. Bonifacio.

Hunc ergò locum per viros religiosos & Deum timentes, maximeq; per Carlomannum principem Francorum iusto labore acquisiui, & in honore sancti Saluatoris dedicaui. In quo loco cum consensu pietatis vestræ proposui aliquantulum vel paucis diebus fessum senectute corpus requiescendo recuperare, & post mortem iacere. Quatuor enim populi, quibus verbum Dei prędicauimus, in circuitu loci hui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ci huius habitare noſcuntur, quibus cum veſtra interceſſione, quandiù viuo vel ſapio, vtilis eſſe poſſum. Cupio quippe, veſtris orationibus intercedentibus, pariterq; opitulãte gratia Dei, in familiaritate Rõanę eccleſię & veſtro ſeruitio inter Germanicas gentes, ad quas miſſus fui, perſeuerare, ac præcepto veſtro obedire, ſicut ſcriptum eſt: Iudicium patris audite filij dilecti, & ſic facite, vt ſalui ſitis. & iterùm, Ho-
Eccl.3. Ibidẽm. nora patrem tuum, vt veniat tibi benedictio à Domino.

Reuerẽtiſſimo fratri & coẽpiſcopo Bonifacio Zacharias Epiſcopus, ſeruus ſeruorũ Dei.

BEnedictus Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui diſperſa congregat, & congregata conſeruat, augetque fidem & fiduciam ſeruis ſuis ad prædicandum Euangelium Domini noſtri, cum eodem Patre & Spiritu ſancto viuentis in ſecula ſeculorum. Ipſe enim dixit: Qui credit in me, vita viuet, & non morietur: quoniam
Iohan 11. Iohan.14. ego ſum via, veritas & vita. Laudamus igitur & ſuperexaltamus ſanctum nomẽ eius, læti quòd per ſanctæ fraternitatis tuæ literas allatas ſuperſtitem in hac vita & in Domino te valere cognoſcimus, petentes immenſam Dei noſtri pietatem, vt ad prædicandum Euangelij atq; ſanctæ fidei ſacramentum, te longæuũ conſeruet, ſuaq; protectione à cunctis aduerſantium inſidijs te cuſtodiat. Suggeſſit itaq; fraternitas tua in ſuis apicibus, quòd prædeceſſor noſter beatæ memoriæ Gregorius, huius Apoſtolicæ ſedis Præſul, dum ad prædicandum te miſiſſet in Germaniæ partes, verbo pollicitationis ab eo conſtrictus fuiſſes, vt Orthodoxos Epiſcopos ac preſbyteros, vel quoſque reperire potuiſſes, in verbo exhortationis confirmares, & communicares eis: ſi quos verò ſeductores Epiſcopos aut pſeudopreſbyteros, vel quoſque à recto fidei tramite deuiantes reperiſſes, nulla tibi cum eis eſſet communio: quod te, Domino auxiliante, vſque in præſens ſpiritualiter ſeruâſſe confeſſus es. Si autem, cogente aliqua neceſſitate, ad principes gẽtis Francorũ accedẽs, corporaliter ab eis abſtinere nõ valuiſſes, tamẽ in eorum cõſilio & conſenſu communionis, anima tua non fuerit coinquinata. Propter hoc ergò, quòd cum eis conuerſatus es, non conſentiens iniquitati eorum, nullũ tibi eſt detrimentum coram Deo. Te enim prædicante, ſi obedirent, ſalui eſſent: Si autem in iniquitate ſua permanent, ipſi peribunt: tu autem iu-
Ezech.33. xta prophetæ dictum, ſaluâſti animam tuam.

Quòd de principibus Francorum ſcripſiſti, quia in cõſtitutione Epiſcoporũ, quibus pallia miſimus, promiſſionem ſuam nondùm impleuerunt, illis magis quàm tibi imputandũ eſt. Si enim impleuerint verbũ ſuum, habebunt ex eo laudẽ. Si verò aliter egerint, ipſi videant: nos tamen quod, Diuina gratia largiente, gratis accepimus, gratis dedimus. Tua etiam bona voluntas mercede nõ priuabitur. Petiſti & hoc, vt monaſteriũ in vaſtiſſima ſolitudine & in medio gentiũ, quibus prædicas, conſtitutum, atq; in honore Saluatoris noſtri dedicatũ, vbi & monachos ſub regula ſancti Benedicti degere feciſti, nomini tuo priuilegio ſedis Apoſtolicæ munire deberemus. Id. eoq; votis tuis acquieſcentes, deſideriũ & petitionẽ tuam implemus. Cõgruit enim, diuini miniſterij prædicatorem optimumq; miniſtrũ, ad deſiderata pertingere, & inchoatum opus bonũ vſq; in finem perducere. Prætereà prædictus gerulus tuus Lud, cum cæteris ſuis comitibus, quæ iniuncta fuerãt à tua ſanctitate, tã verbo quàm ſcripto omnia innotuerunt: de quibus reſponſum dantes, tuæ reſcribere ſtuduimus fraternitati. Continebatur enim in pittacio ab eis porrecto, quia nos flagitâſſes tibi innoteſcere, quæ recipienda vel quæ reſpuenda ſint, inprimis de volatilibus, id eſt, graculis, corniculis atq; ciconijs, quæ omninò cauẽdæ ſunt ab eſu Chriſtianorum: equi etiam ſyluatici multo ampliùs vitandi. De his igitur omnibus, ſanctiſſime frater, ex ſacra ſcriptura ſatis inſtrui poteris. De igne autẽ paſchali, quod inquiſiſti, ità ſtatutũ eſt à ſanctis patribus, poſtquàm precioſo ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti Eccleſia eius dedicata eſt, vt 5. feria Paſchę, quandò ſacrũ Chriſma cõſecratur, tres lãpades magnę capacitatis ex diuerſarũ eccleſiæ lãpadum oleo collectę, & in ſecretiori loco eccleſię cõſtitutæ, cũ magna diligentia ardeant, ità vt oleũ ipſum ſufficere poſſit vſq; ad tertium diem, id eſt, ad ſabbatum. Tunc pro ſacri baptiſmatis fonte ſumptus ignis lampadum remouetur. De igne verò, qui ex cryſtallis ſumitur, vt aſſeruiſti, nullam habemus traditionem.

De his etiam, qui regio morbo vexantur, inquiſiſti, ſiue homines, ſiue equi ſint, quid faciendum ſit de illis. Si ergò homines ex natiuitate aut genere huius morbi ſunt,

ſunt, extra ciuitatem cõuerſari debent: eleemoſynam verò accipere à populo illis licet. Si autem contigerit magnum vel paruum quenquam non à natiuitate, ſed ſuperueniente ęgritudine vexari, non eſt proijciendus, ſed ſi poſſibile eſt curandus. Attamen dum ad communionem venerit in eccleſiam, poſt omnes accedere debet ad percipiendum ſacri muneris myſterium. Equi rerò, qui præfato morbo fuerint coinquinati, ſi curari non valuerint, in puteos & foueas proijciẽdi ſunt, nè eiuſdem contagione cæteri coinquinentur. Animalia autem, quæ à furentibus vel rapidis lupis & canibus fuerint lacerata, oportet ea à cæteris ſeparari, nè furentes & mordentes cætera coinquinent.

Inquiſiuit & hoc fraternitas tua, ſi liceat ſanctimoniales fœminas, quemadmodùm viri faciunt, ſibi pedes abluere tam in cœna Domini, quàm in cæteris diebus. Hoc Dominicum præceptum eſt, quod qui per fidem impleuerit, habebit ex eo lau. Ioan.13. dem. Etenim viri & mulieres, vnum Dominum habemus, qui in cælis eſt. Pro benedictionibus autem, quas faciunt Galli, vt nôſti frater, mulris vitijs variantur. Nam non ex Apoſtolica traditione hoc faciunt, ſed per vanam gloriam, adhibentes ſibi Gal.1. damnationem, quia ſcriptum eſt: Si quis vobis euangelizauerit præter id, quod euãgelizatum eſt, anathema ſit. Regulam itaque Catholicæ traditionis, quam à ſancta Romana Eccl rſia, cui Deo authore deſeruio, accepiſti, omnibus prædica.

Inquiſiſti etiam, ſi ante trigeſimum annum liceat ſacerdotem ordinare. Bonum & Sacerdotio congruum eſt, chariſime frater, ſi fieri poteſt, vt prouectæ ætatis & boni teſtimonij qui initiãdi viri, iuxta ſacrorum canonum decreta, ordinentur ſacerdotes. Si autem minimè reperiatur, & neceſſitas expoſcit, à 25. annis & ſuprà, Leuitæ & ſacerdotes ordinentur, Num.8. quemadmodùm in lege Domini continetur. Miloni autem ciuſque ſimilibus, qui Eccleſijs Dei plurimùm nocent, vt à nefario opere recedant, iuxta Apoſtoli vocem, opportunè & importunè prædica. Si acquieuerint admonitionibus tuis, ſaluabunt 2.Tim.4. animas ſuas. Si verò non obedient, ipſi peribunt obuoluti peccatis ſuis: tu autem, qui rectè prædicas, non perdes mercedem tuam. Hoc ſimul inquiſiſti, poſt quantum tempus debeat lardum comedi. Licèt pro hoc à patribus inſtitutum nobis non ſit, tibi tamen petenti conſilium prębemus, quòd non oporteat illud mandi, priuſquàm deſuper fumo ſiccetur & igne coquatur. Si verò libet, vt incoctum manducetur, poſt Paſchalem feſtiuitatem erit manducandum.

Epiſcopus autem condemnatus, de quo inquiſiſti, qui pugnator & fornicator exiſtit, atque res eccleſię poſt degradationem ſibi vendicare nititur: hic omninò reſpuendus eſt. Quæ enim portio infideli cum fideli, aut quæ cõmunio Chriſto & Belial? 2.Cor.6. De ordinatione etiam preſbyterorũ & diaconorũ, qui cogẽte neceſſitate & paupertate rogantium non legitimis temporibus ad te peruenerunt, ſi aliquam haberes offenſionem, inquiſiſti, Benè autẽ nôſti frater, quòd ſacri canones docent, aptis temporibus ſacerdotes ordinandos. Attamẽ in eo, quod à te pro intentione bona actũ eſt, à Domino Deo noſtro indulgentiam poſtulamus.

De cenſu etiam Eccleſiarum quid agendum ſit, tibi dicimus: Nullam itaq; hæſitationem habeas, ſolidum de caſa ſuſcipere: quia ex illo poteris eleemoſynam tribuere, & opus perficere ſanctarum eccleſiarum iuxta canonum inſtituta.

Si quis verò preſbyteros qui de laicis promoti fuerunt, & antèà capitalibus vitijs inuoluti, ſed celantes ea, ordinati ſunt, poſtmodùm autem manifeſtata ſunt: hos à ſacerdotali habitu priuatos, pœnitentiæ ſubmitte. Non enim odit Deus peccantem & confitentem, ſed peccantem & negantem.

Hoc etiam inquiſiſti à nobis, ſi liceat perſecutionẽ paganorum fugere, an nõ. Pro hoc igitur ſalutare conſiliũ tibi damus, Si fieri poteſt, & locũ inueneris, inſta ad prędicandum illis. Si autem ſuſtinere non valueris eorum perſecutionẽ, habes præceptum Dominicum, vt in aliam ingrediaris ciuitatem. Inquiſiſti etiã, quid faciendũ Mat.10. ſit de excõmunicato Epiſcopo & Apoſtolicam authoritatem negligente. Hic ergò deteſtabilis eſt coram Deo & hominibus, & quicunque eius condemnationi communicauerunt, ipſi non condemnabuntur in die reuelationis iuſti iudicij.

De Sclauis quoquè Chriſtianorum terram inhabitãtibus, ſi oporteat cenſum accipere, interrogâſti frater. Hoc quidem conſilio non indiget, dum res eſt manifeſta. Si enim ſine tributo ſederint, ipſam quandoq; terram ſibi quaſi propriã vẽdicabunt.

Si

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si verò tributum dederint, nôrunt dominatorem esse illius terræ.

Flagitâsti etiam à nobis, sanctissime frater, vt in sacri Canonis prædicatione quot Cruces in locis quibusdam facere debeamus, tuæ significaremus sanctitati. Quam petitionem libenter implentes, in rotulo dato prædicto Lul presbytero tuo, quot signa sanctæ Crucis fieri debeant, infiximus. In his igitur & in omnibus rebus sanctitatis tua vota amplectentes, diuinam clementiam deprecamur, vt suo te muniat & confortet auxilio, nosque annuat prosperitatis tuæ semper læta suscipere nuncia. Data pridiè Nonas Nouemb. imperante domino Augusto Constantino, imperij eius anno XXXII. Indict. V.

Zacharias Papa Bonifacio Episcopo sanctæ Ecclesiæ Maguntiæ perpetuam salutem.

QValiter Dominus Deus noster sanctæ Ecclesiæ suæ propitiatus sit, & laboribus sanctissimæ fraternitatis tuæ cooperator extiterit, per singula edicere longum est: tamen vt hæc, quæ obijcimus, confirmemus, quæ ex parte, te narrante, perspeximus, enarramus. Igitur dum in Germania prouincia sanctitas tua ad prædicandum fuisset directa à sanctæ recordationis prædecessore nostro Domino Gregorio Papa, & post inchoatum opus & ex aliqua parte ædificatum, Romam reuersus ab eo Episcopus ordinatus, & ad prædicandum denuò remissus es, & elaborâsti, Deo præuio, nunc vsque per annos XXV. in eadem prædicatione, ex quo Episcopatum accepisti: sed & in Francorum prouincia nostra vice concilium egisti, & iuxta canonum instituta omnes flexi sunt tibi obedire: & dum in his pijs operibus occupata esset sanctitas tua, nunc vsque Cathedralem sedem sibi minimè vendicauit. At vbi Deus prædicationem tuam auxit, obtinere voluisti, vt tibi Episcopalem ecclesiam vel successoribus tuis confirmare debeamus, iuxta eorundem filiorum nostrorum Francorum petitionem. Et idcircò authoritate beati Petri Apostoli sancimus, vt supradicta ecclesia Moguntia perpetuis temporibus tibi & successoribus tuis in Metropolim sit confirmata, habeas sub se has ciuitates, id est, Tungris, Coloniam, Vuormatiam, Spiratiam, & Trectis, & omnes Germaniæ gentes, quas tua fraternitas per suam prædicationem Christi lumen cognoscere fecit. His à nobis definitis, per huius nostræ confirmationis paginam in tua Ecclesia perpetuis temporibus pro suî confirmatione hæc conseruari mandamus. Data pridiè Non. Nouemb. imperante domino Augusto Constantino, anno XXXII. imperij eius, Indictione V.

Mogũtia fit Metropoli tana sedes.

Zacharias Papa Bonifacio Episcopo, & per eum fratribus in monasterio ab eo constructo.

QVoniam semper sunt cõcedenda, quæ rationabilibus cõgruunt desiderijs, oportet vt deuotioni conditoris piæ constructionis oraculũ in priuilegijs præstãdis minimè denegetur. Igitur quia postulâsti à nobis, quatenùs monasterium Saluatoris à te constructum in loco, qui vocatur erga ripam fluminis Fuldæ, priuilegio sedis Apostolicæ decoretur, vt sub iurisditione sanctæ nostræ, cui Deo authore deseruimus, Ecclesiæ constitutum, nullius alterius ecclesiæ potestati submittatur: Pro quare pijs desiderijs fauentes, hac nostra authoritate id, quod exposcitur, effectui mancipamus. Et ideò omnem cuiuslibet ecclesiæ sacerdotem, in præfato monasterio ditionem vllam habere aut authoritatem, præter sedem Apostolicam, prohibemus: ità vt nisi ab Abbate monasterij fuerit inuitatus, nec Missarũ solennitatẽ ibidem quisquam præsumat celebrare, vt profectò iuxta id, quod subiectum Apostolicæ sedi constitit, inconcussè dotatum permaneat: locis quoquè & rebus tam eis, quas moderno tempore tenet vel possidet, quàm quæ futuris temporibus in ius ipsius monasterij diuina pietas voluërit augere ex donis & oblationibus decimisque fidelium, absque vllius personæ contradictione, firmitate perpetua perfruatur. Constituimus quoquè per huius decreti nostri paginam, vt quicunque cuiuslibet ecclesiæ præsul, vel quacunque dignitate prædita persona, hanc priuilegij nostri chartam, quam authoritate principis Apostolorum firmamus, temerare tentauerit, anathema sit, & iram Dei incurrens, à cœtu sanctorum omnium extorris fiat: & nihilominùs præfati monasterij dignitas, à nobis indulta, perpetualiter inuiolata permaneat, Apostolica authoritate subnixa. Data pridiè Nonas Nouemb. imperante domino Augusto Constantino, Anno XXXII. imperij eius, Indictione V.

Exẽptio Fuldensis monasterij.

HVcusquè cum Epistolarum serie sufficiat indicâsse, quos labores quásve curas susceperit sanctus Bonifacius erga omnes illos, quos ad Christi fidem traduxit. Si quem verò moueat, perplures exijs literis, quarum fit mentio in ijs, quas nos posuimus, hîc minimè haberi: nouerit ea causa id accidisse, quòd nullibi eas potuerim inuenire. Iam porrò ante omnia cõmemoraturus sum, qua deuotione erga Fuldense monasterium fuerit Carlomannus princeps. Id enim rationi consentaneum videtur, eam hîc deuotionem commemorare, vt non modò tanti viri declarentur beneficia, sed etiam illorum profectui consulatur, quos optima exempla ædificant: tum quoquè, vt pudefiant illi, qui licèt optima quæque nôrint, videant, audiant, at nihilo minùs in sua nequitia perseuerant, solùm ore confitentes Deum, factis negantes: cordium aures libenter accommodantes ijs, quæ mundi amorem resipiunt, porrò ad Dei præcepta eas occludentes. Princeps ergò ille, quem diximus, quanuis adiacentium regionum bellis infestaretur, non tamen ijs potuit à sacrorum locorum & seruorum Dei procuratione retardari: nimirùm persuasum habens, arma spiritalia, quæ sunt virtutes animi, multo esse potiora validioraque armis manufactis: neque vllam habens fiduciam in multitudine exercitus, si virtutes spiritales abessent, conuenienter illi propheticæ sententiæ: Non saluatur rex per multam virtutem, & gigas non saluabitur in multitudine virtutis suæ. Itaque omnia Christianę religionis iura, vt ex superioribus potest animaduerti, tum Pseudochristianis, tum hæreticis profligandis, ad S. Bonifacij consilium correxisset, illius etiam votis in Fuldensi constituendo monasterio non defuit. Cùm enim Abbas Sturmis locum illum, vbi nunc situm est idem monasterium, cum fratribus quibusdam incolere cœpisset, situmque loci S. Bonifacio commendâsset, vir sanctus supplices Carlomanno preces obtulit, ità dicens: Pro perpetua remuneratione tua omnipotentem Deum exoro, si mihi cum bona venia tua liceat in orientali ditione tua monasterium constituere, vitamque monasticam instituere. Inuénimus enim locum in Buchoniæ solitudine apud Fuldam fluuium, seruire Deo volentibus benè opportunum, qui sit tuæ ditionis, petimusque vt tua pietas eum nobis donare velit, vt in illo Christo seruiamus.

Carlomãni erga ecclesias & monasteria studium & deuotio.

Pſal.32.

Sturmis Abbas primus Fuldensis.

His auditis, Carlomannus lætatus est, cunctisque proceribus suis conuocatis, precẽs sancti episcopi eis exposuit, & coram illis locum illum tradidit episcopo, dicens: Quicquid eo in loco, quem petis, meæ est ditionis, ab hodierno die in ius Domini transfero, ità vt ab Occidente & Oriente, Septentrione & Meridie ad tria millia passuum illi assignentur. Hac facta traditione, misit nuncios, qui nobiles omnes Grapfeldensis regionis conuocarent, eosque obnixè precarentur, vt quicunque intrà eos, quos diximus, limites iuris aliquid haberet, monasterio à sancto Bonifacio constituendo in Dei cultum largiretur. Vbi innotuit nobilibus Principis petitio, mox cum omni deuotione Deo & sancto Bonifacio, venerandoque Abbati Sturmi quicquid illic iuris haberent, tradiderunt. Vt autem firma esset ad omnem posteritatem ea traditio, Carlomannus, qui huius author erat, chartam suæ donationis scribi iussit, eique suum sigillum impressit.

Fuldeſi. mo nasterio donata.

Hæc & id genus alia faciens Carlomannus, cùm in Dei amore magis ac magis proficeret, nec tamen in habitu singulari eam posset, quam vellet, vitæ seruare integritatem, partem optimam elegit, quæ non posset ab illo auferri. Nam relictis omnibus mundi huius opibus & honoribus, ad Cassinum montem, vbi tunc arctissima vitæ monasticæ disciplina vigebat, profectus est, ibique monachus factus est, Pipino fratri regni munia committens. Qui paterna fraternaque potitus dignitate, cùm esset Maior domûs, vt tunc dicebantur, eandem curam, solicitudinem, & deuotionem, quam eius frater, tam erga diuina quàm secularia negocia præ se tulit, per omnia se accommodans ad sancti Bonifacij consilia. Vndè factum est, cùm se Deo, qui depo-

Luc.10.

Carlomanus fit monachus.

Luc.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nit potentes de sede,& exaltat humiles,submittere iugiter studeret, vt ad regiam dignitatem euectus sit. Nec tunc minùs,quàm anteà, S. Bonifacium & diligere & venerari perrexit. Itaq; fratris donationem suis literis confirmauit: quarum quidem exēplar hîc inserere visum est,vt fideles instruantur,raptores verò scelerati pudefiāt.

Literę Pipini regis ad S. Bonifacium.

Pipinus rex Francorum,vir illustris, Bonifacio Archiepiscopo & Legato Germanico,ab Apostolica sede directo: Quia venerāda paternitas tua nostram excellentiā postulauit pro monasterio, quod à te nouiter constructum est in solitudine Buchonia iuxta fluuium Fuldę in loco,quem beatæ memoriæ Carlomannus germanus noster legitima donatione tibi concessit,vt sicut ex authoritate S.Petri principis Apostolorum,pro quo legatione fungeris, priuilegio sedis Apostolicæ sublimatus esse constat,ità etiam nostræ authoritatis præcepto roboretur: placuit nobis,petitionibus tuis assensum præbere. Et ideò hanc nostræ præceptionis seriem, ob honorem Dei & venerationem S. Petri conscribi iussimus, per quam priuilegium sedis Apostolicæ, à beato Zacharia tibi collatum, cum cōsensu Episcoporum cunctorumq; fidelium nostrorum,per omnia roboramus: Præcipientes, vt nullus sacerdotum in regno nostro,diuinitùs nobis concesso,in prefato monasterio ditionem aliquam sibi vendicet,præter sedem Apostolicam: ità vt nisi ab Abbate monasterij fuerit inuitatus,nec Missarum solēnia ibidēm quisquam præsumat celebrare:sed iuxta id,quod subiectum constat Apostolicæ sedi firmitate priuilegij, inconcussè roboratum permaneat:locis etiam & rebus, quas tam moderno tempore tenet vel possidet, quàm quas futuris temporibus iuris ipsius monasterij diuina pietas augere voluërit ex donis & oblationibus decimisque fidelium, absque vllius personæ contradictione, firmitate perpetua perfruatur. Si autem quispiam nostræ authoritatis præcepto repugnare voluërit,sententiam Apostolicę districtionis,quę in priuilegio expressa est, experiatur.Et tamen hoc,quod ob amorem Dei & venerationem S. Petri authoritate nostra firmauimus, stabile permaneat, manu nostra roboratum, & tam annuli nostri impressione,quàm fidelium nostrorum adstipulatione subnixum.

Per idem tempus clericus quidam bonæ conuersationis, Adalgerus nomine,S. Bonifacio adhæsit,eique fideliter ministrauit.Non diù pòst morbo graui correptus, cùm se in extremis positum sentiret, ex consilio viri Dei prædia omnia, quæ ex paterna hæreditate ad ipsum deuoluta erant,S. Martino tradidit. Eo verò defuncto, fratres eius Aspertus & Trutmundus omnia, quæ tradiderat ex Adamanaburgo, Breittenbrūnon & Seleheim,sibi vendicârunt. Ea causa à defensoribus Episcopi cōpellati,respondérunt se cum iuramēto assecuraturos,fratris prædia iurè sè sibi vēdicâsse. Ei autem iuramento Episcopus se promisit adfuturum. Adueniente igitur statuto die,cùm multos è sua familia & cognatione adduxissent, vt iuramentum præstarent,adfuit etiam vir Dei. Cùm autem eius iurisiurādi socios secum ad altare traherent,dixit eis Episcopus:Vos soli iurate,si vultis:nolo,vt hi vobiscum pariter perēant. At illi incunctanter iurârunt. Deindè ait ad illos Episcopus: Iurâstis? Illis se iurâsse affirmantibus,dixit Episcopus ad Aspertum:Maior vrsus te occídat. Deindè ad Trutmundum.Nunquàm, inquit, ex te proles nascantur. Vtrunque hoc ità euenit.Nam paulò pòst Aspertо ad mensam sedenti dictum est,ingētem vrsum per agrū discurrere.Tum ille ascensо equo,nō expectatis socijs, cum venabulo cœpit vrsum persequi.Sed ex equo delapsus,membris omnibus confractis,perijt,ità vt serui ad illum properantes,iam extinctum inuenirent. Id vbi Trutmundus audiuit, cernens viri Dei propheticam prædicationem in fratre completam, valdè pertimuit, moxq; per nefas ablata prædia,ad altare S.Martini restituit.

Credēdū est virū sanctū non impetrādi animo, sed prophetico spiritu hæc dixisse.

Sentiens autem vir sanctus verbi diuini semina, quæ intrà Germaniæ & Galliæ fines iactâsset, in cordibus credentium iam germinare & crescere, nec ignorans corporis sui dissolutionem non longè abesse, cùm ardenti desiderio cuperet apparére ante faciem Dei,constituit redire ad Frisones,quos olim quidem ad Christi religionem traduxerat,sed fallente diabolo quosdam ad ethnicismi errores relapsos didicerat,quos cum Deo in gratiam restituere cupiebat,& ità in tam præclaro opere illic vitā finire:aut certè,si sic Deo potiùs visū esset,pro eius noīe aduersa & cruciatus omnes ibi fortiter tolerare.Sed antequàm tam periculoso se daret itineri,sciens absurdum id esse,si quis proprijs posthabitis ouibus,alienas curādas suscipiat:sanctum Lul-

Lullum,qui prædicationum & laborum eius fidissimus comes extiterat, cuiusq; virtutes omni honore dignas nouerat,consentiēte tum Pipino rege,tum Episcopis, Abbatibus, Canoniciss, & proceribus ad ipsius diœcesim pertinentibus, pro se Episcopum ordinauit:id quod iam antè à Romano Pōtifice impetrârat. Deindè manu sua apprǽhensum, commendauit illum cunctis principibus illic congregatis, vt ei tanquàm patri obedirent,& in omni necessitate adiutores illi se præberent.

S. Lullus fit Mogūtinus Archiepiscopus.

Postcà ad Thuringos & Rheni accolas profectus,similiter fecit. Postremò ipsum S. Lullum adhortans, ait: Quandoquidem resolutionis meæ tempus appropinquat,decreui proficisci,quocunquè diuinę gratię visum est me mittere.Tu ergò, fili charissime,animarum tibi creditarum curam age: tu populum ab errore reuoca: tu inchoatam monasterij mei basilicam apud Fuldam absolue, & illic corpus meum, vbicunquè tandèm decessero,trade sepulturæ. Tum præterea da operam, vt habeamus itineri nostro res necessarias, & linteum, quo hoc decrepitum corpus post obitum obuoluatur,in librorum meorum theca repone. Hæc cùm vir sanctus dixisset, tametsi Lullus ab imo pectore multa traheret suspiria, & præ dolore nimio lachrymas cohibere non posset,non tamē ausus est quicquam illi se opponere. Paucis pòst diebus nauim cum delectis ad illud iter socijs vir beatus ingressus,per Rheni alueum ad Frisonum regionem incolumis perlatus est.Ibi tum circunquaquè progrediens, verbum Domini cum multa fidutia prædicauit,& ecclesias ingenti studio extruxit. Tantam autem gratiam contulit ei Deus, vt intrà breue tempus multa virorum ac mulierum millia cum suo socio Eobano baptizârit.Eum autem Eobanum,vt suæ senectuti aliquod pararet leuamentum, Episcopū Traiecti instituit. Aderant verò etiā ei presbyteri tres & totidē diaconi,putà,Vuintrugius,Vualterus & Adalherus,Stirebaldus,Hamuntus & Boso. Porrò Vuaccarus, Gunderharus, Vuilliherus & Adolphus professione erant monachi,eumq; sequebātur.Atq; hi omnes vnanimiter cum illo laborantes in prædicatione Euangelij, meruerunt etiam palmæ martyrij esse consortes.

S. Bonifacio cōcionatur apud Frisones.

Eobanū ordinat Traiecti Epm.

Cùm enim per latas Frisonum terras discurrissent, & ad Bortnam flumen peruenissent,quod est in confinio eorum,quos vulgari idiomate vocant Oester & Vuester reiche,S.Bonifacius solis comitibus suis stipatus,iussit ibi tentoria figi,volens in eodem loco nupèr baptizatorum sustinere aduentum cōfirmationis gratia. Iam enim propinquabat dies,eidem confirmarioni destinatus. Is postquàm aduenit, sole iam summos occupante gradus,omnes illi,qui haud aliter atquè filij à patre expectabantur,indigni percipere gratiam Spiritūs sancti, quæ illo die per sacram confirmationem illis offerenda erat,examicis in hostes, & ex neophytis in lictores mutati, cum ingenti strepitu armorum ad sanctorum castra aduolant. Id cernentes famuli, sumptis armis,cōtra illā furētis populi multitudinē sanctos tueri nitebātur. At S. Bonifacius audito tumultuantis turbæ impetu,primò quidē ad spiritalis præsidij asylum confugit,sanctorū reliquias,quas semper secum circunferre solebat,arripiens:deindè accitis ad se clericis,è tentorio processit, famulosq; ad resistendum paratos compescuit,dicens:Nolite,quęso,pugnare filij mei:nolite aduersarijs bellū inferre, quādo sacræ scripturæ verbis docemur,nō solùm malū pro malo non reddere, sed etiā pro malis bona exhibere. Iamdiù optatus adest dies: iam tempus illud aduenit,quo de laborioſa seculi huius ærūna ad æternæ beatitudinis gaudia inuitamur.Cur ergò tantam gratiam, tantā gloriam à nobis excludere vultis? Immò verò confortamini in Domino,& oblata cælestis gratiæ munera gratis animis nos excipere patimini. Sperate in Domino,& ille nos à periculis omnibus ēripiet. His & id genus alijs sermonibus cōpescuit ministros ab armis hostibus inferēdis. Deindè etiā Clericos cuiusq; ordinis patria ac libera voce adhortans, Fratres charissimi, inquit,si qua diuini curа amoris,si qua apud vos mearum admonitionū residet memoria, hac hora iam declarate,in animū reuocantes illa verba Saluatoris: Nolite timere eos,qui corpus occídunt, animā autem non possunt occídere. Spei vestræ ancorā in Deo defigite, qui post vitā hanc momentaneā perpetuæ salutis brauiū vobis rependēs,ad ciuiū supernorū consortiū vos perducet.Nolite,obsecro, diuturna inuictarū mentiū prælia in hoc temporis puncto amittere:nolite improbis gentiliū blandimētis & adulationibus eneruari:sed præsentissimū hoc mortis discrimen, quod nobis impendet, pro

Sacramentū Confirmationis.

Nota de sacris reliquijs

Rom.12. 1.Pet.3.

Mat.10.

illius amore, qui nostra causa passus est, constanter & viriliter perferte, vt cum illo æternùm gaudere possitis.

S.Bonifacio cũ suis trucidatur.

Necdùm verò sanctus Episcopus huius salutiferę exhortationis verba absoluerat, cùm eccè furens illa paganorum turba,cum gladijs & omnis generis infesta armatura in eos irruit,cruentisq; manibus barbara quadam feritate eos trucídat. Indè ad tentoria eorum properant,& tum libros,tum sacratũ reliquiarum capsulas secum auferunt,arbitrantes se magnos in eis argenti & auri thesauros reperturos. Mox ad naues aduolant,alimenta omnia exportant,& cùm aliquid vini illic reperissent,hilariter indè potitant. Postcà inter se tractant de diuidundo inter ipsos thesauro illo,quẽ se inuenisse falsò existimabant. Cumque longa disceptatione nihil inter se pacificè possent constituere,repentè inter eos immanis existit discordia, quæ eousq; processit,vt eodem furore,eadẽ vesania,ijsdemq; armis,quibus sanctos martyres suæ salutis ministros,iugulârant,mutuò se conficerent. Ea cæde peracta,qui ex ijs superant,iterùm spe pecuniarũ incitati,ad thecas illas properant,ijsq; confractis,pro auro & argento codices & diuinæ doctrinæ chartas inueniunt. Tum furore & amentia perciti,codices illos partìm per campi planitiem,partìm per paludes dispergũt, partim in loca incongrua abijciunt. Qui tamen beneficio Dei,vt cuius esset meriti vir sanctus, innotescceret, post lõga temporis spatia illęsi & inuiolati reperti sunt,& ad ecclesias, in quibus hodieq; manent,à singulis eorum inuentoribus reportati. In ijs autem repertus est sancti Euangelij codex, quem vir beatus pro sanctitate sua iugiter apud se

Codex S. Euãgelij.

ferre consueuerat: qui licèt ense acuto,vt etiamnùm videre licet,per medium sectus sit,nulla tamen litera ea sectione abolita est. Eum librum fertur sanctus Episcopus tum,cùm in eius caput ensis vibraretur, sicario obiecisse,vel pro tuẽdo capite, vt ra, li in periculo fieri solet,vel pro spiritali clypeo. Et est sanè illustre miraculum,quo & DEI virtus, & beati viri sanctitas declaratur, in secto libro nullius literæ abolitionem videri.

Frustrati autem spe sua carnifices illi, domum tristes abiêrunt. Vbì autem vicini Christiani eam sanctorum virorum necem percepêre, terras latronũ illorum armata manu inuaserunt:& cùm se ad repugnandum homines impij cõpararent, sed tanti sceleris conscientia pressi,nihil possent,in fugam acti,à Christianis interfecti sunt. Cumq; res illorum diripuissent Christiani,ad sua reuersi sunt. Ità qui salutis suæ ministros trucidare non sunt veriti; duplici contritione contriti sunt, corporis in hac vita,animarum apud inferos.

Non diù pòst Traiectensis ecclesiæ Clerici corpus S.Bonifacij Traiectum deportârunt,& cum multa veneratione tumulârunt. Id postquàm resciuit S.Lullus,cõuocatis permultis,tam clericis quàm laicis,venerabilibus viris,indicauit eis necẽ S.Bonifacij,& quemadmodùm Traiecti humatus sit:simul etiam exponens eis,quo in loco se adhuc viuens iusserit sepeliri, petijt vt ad eius exequendam voluntatem ipsi vellint adiumento esse. Permultis autem sese ad eam rem promptissimos offerentibus, elegit ex eis magis idoneos,misitq; partìm nauibus,partìm equis subuectos, qui sancti viri corpus à Traiectensibus repeterent. Sed cùm Traiectenses illorum cognito aduentu sese illis opponerent, nec tamen tantæ multitudini se pares esse viderent, protestati sunt,à Pipino rege iusũ esse,nè corpus S.Bonifacij indè tolleretur. Quod cùm legati commẽtitium putarent, totis viribus id aggressi sunt ad effectum perducere, cuius causa eò venerant, virtute diuina eos confirmante, vt sui voti compotes fierent. Interìm de corpore sacro vtrinq; illis cõtendentibus,campana ecclesiæ,nullo mouente,insonuit. Quod audientes incolæ, qui ad pugnam se parauerãt, nutu diuino perterriti,sancti viri corpus petentibus reddendum censuerunt. Atq; ità venerabiles illi legati sacrum corpus honorificè & sine remigantium labore tricesimo ab obitu eius die Moguntiam attulerunt:ad quem diem, perindè acsi huic rei præstitutus fuisset, multi vtriusq; sexûs etiam procùl degentes,confluxerant eo animo,vt legatos expectarent,vel occurrerent veniẽtibus,nihil comperti habẽtes de sancti corpore aduentu. Pariter etiam è regia chorte aduenit venerandus præsul Lullus, licèt ignorarer reuertisse suos cum sacro pignore. Factum est hoc diuinę prouidentię dispensatione,vt pariter conuenientes illi, quibus amissio tanti patris & doctoris magnum mœrorem attulerat,communi quoq; lætitia perfunderentur, quòd eum perpetuum

Corpus S. Bonifacij deportatur Moguntiã.

petuum apud DEVM patronum essent habituri. Tanti igitur thesauri pignore accepto,permulti Moguntinenses censebant illic humandum esse, vbì vir sanctus Episcopum egisset. Aiebant id ius esse omnium ecclesiarum, vt apud sedem suam condantur antistites. Et quidem vsqueadeò isthuc affirmantium sententia prævaluit, vt propemodùm etiam S.Lullus ipsis cõsentire videretur. Sed cuidam venerabili Diacono Otberto S.Bonifacius per visum apparens,ait: Dic Episcopo Lullo,vt sine vlla hæsitatione corpus meum ad monasterium meum transferat. Multis autem huic visioni fidem non cõmodantibus, Lullus Episcopus ad sanctorum reliquias voluit Otbertum iurare,se nõ nisì vera loqui. Quod cùm ille incunctãter fecisset, omnes mox in eam iêre sententiam,vt ad monasterium transferretur. Itaq; alij naues adducebãt quibus sacrum corpus veheretur,alij sanctum funus litania, psalmodia, alijsq; sacris carminibus & canticis prosequebantur. Atq; alijs recedentibus, alij ex vicinis locis succedebant, lætantes se illius sacro corpori posse exhibere comites, quem non dubitarent apud Dominum ipsis suffragari. Quæ verò lætitia & animi compunctio de tanti viri patrocinio permultis oborta sit, nos pro dignitate scripto complecti non valemus. Et certè aliquot locis, vbì cum sancto corpore vel pernoctâssent, vel meridiè fuissent,posteà ecclesias in eius honorem ædificârunt. Itaq; cum tali celebritate & gaudio perductus est in Fuldense monasterium, vbì vir sanctus sæpè optauerat sepeliri,& vt id fieret,non semèl beato Lullo mandârat. Atque ille preces eius modis omnibus exequi cõtendens,ea,qua par erat, veneratione sacrũ quidem corpus eius terræ mandauit, animam verò cælestibus sociãdam gaudijs multis precibus cõmendauit. Ad eius autem tumulũ,per merita eius multa congrua fide petentibus obtinguntbeneficia vtriusq; hominis:interioris quidem,dum suorum peccatorum veniã obtinent:exterioris autem,dum se sentiunt à morbis liberari. Si verò contingat ea beneficia illic non impetrari,non id imputandũ est vel diuinæ inclementiæ,vel ineficaci apud Deum S.Bonifacij patrocinio:sed ijs potiùs,qui propter suam incredulitatem non merẽtur exaudiri:sicut etiam de Domino Christo sacrum testatur Euangelium,quòd non fecerit virtutes multas in patria sua propter incredulitatem illorum. Quanquàm etiam cessant interdùm miracula tum ob cultûs diuini neglectum, tum ob incorrigibilem malitiam habitatorum: tum etiam quòd pro exhibitis miraculis non solùm Deo & sanctis eius debitæ laudes & grates non agãtur, sed nec memoriæ commendentur. Vixit in Episcopatu S.Bonifacius annos triginta sex,menses sex,& dies totidẽ. Passus verò est cum socijs suis Nonis Iunij, Anno peregrinationis suæ quadragesimo,incarnationis autem Dominicę septingẽtesimo quinquagesimo quinto,regnante eodem Dño:cui laus & gloria per omnia secula seculorum, Amen.

Vide priscorũ Germanorum deuotionem.

S.Bonifacio Fuldã trãsfertur.

Matt.13.

VITA S. GVDVVALI ARCHIEPISCOPI ET CONFESSORIS, QVAM QVIDAM, SVPPRESSO NOMINE *suo,tribus libellis conscripsit ante annos plùs minùs quingentos. Puto enim eam esse, quæ citatur in vita S.Bertulphi Abbatis,cap.27.quam lector offendet Tomo 1.die 5.Februarij,iussu Abbatis Folcardi elucubratam. Vitandæ autem prolixitatis causa,hanc S. Guduuali vitam F.Laurentius Surius scripsit comprehensiùs, salua historiæ & veritate & integritate, totam vno libello complectens. Nam author res non adeò multas multis verbis prosequitur.*

Iunij 6.

Patria S. Guduuali.

SAnctus Guduualus in Britannia ortus est. Parentes & cognatos habuit generis nobilitate insignes. Eo autẽ nascente, diuinę iustitiæ secueritudo in clemẽtiam mutata est,cessauitq; gladius,fames & pestis, quæ eam gentẽ afflixerant,vt quasi pacis quendã filium Britãnię editum,ea rerum mutatio prænũciare videretur. Ablutus indè sacro baptismate est,& cum ætatis progressu creuit in eo gratia Spiritûs sancti,creuit etiam paulatìm scientia & cognitio cælestiũ doctrinarum. Vbì autẽ ad viriles peruenit annos, cùm ità de eo sentirent pleriq; omnes, domûs Dei illum egregiam futurũ esse columnam,Leuita & sacerdos ordinatus est. Tum verò cœpit prodere

Initiatur sacerdotio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dere sapientię à teneris annis acquisitæ thesauros, studere lucris immortalis regis sui, & humana scientia & diuina sapientia alios imbuere, ex inexhausta Euangelici fontis abysso sitientibus haustus salutis suppeditare. Atq; hac ratione quosdam ità veri solis radijs inflāmauit, vt ipsi quoq; alijs & illustrādis & inflāmandis idonei facti sint.

Promouetur in Episcopum.

Reddidit autem præpotens Deus vicem tam præclaris eius studijs, eumq; ad principatum Ecclesiasticū promouit. Factus igitur Episcopus, quo altiùs in populo Dei caput extulit, eo latiùs de se sparsit sanctæ conuersationis odorem: & quandiù quidē sacerdotio functus est, opus gratiæ suæ per illū magnificè declarauit spiritus sanctus, omni clero populoque lætante. Erat autem illi amplum patrimonium, sed ille fastidiens opes & copias omnes labētis vitæ, quicquid habuit facultatum, Ecclesiæ Christi elargitus est. Cernens etiam cura pastorali ceu catenis quibusdam seculo se illigari, cùm primùm potuit, illa se penitùs expediuit. Itaque summo inprimis pastori, & deindè idoneo substituto successori ecclesiam commendans, suæ diœcesis quoddam

Abdicat se episcopatu & petit monasterium.

monasterium petijt, vitam illic monasticam, immò angelicam viuens: vacansq; quieti & diuinarum rerum contemplationi, sperabat breuì fore, vt locus votis ipsius opportunus, diuinitùs sibi reuelaretur. Interìm cœpit etiam miraculis coruscare. Accidit, vt cùm die quodam in eo monasterio cælestia suo more tractaret, repentè latronum funesta manus irrueret, & barbarica feritate res monasterij diripere conaretur. Vbi id viro Dei innotuit, ad rogandum Dominum se contulit, humì prostratus. Iam aduenatbāt, quibus ex officio id incumbebat, ad quos huius rei fama peruenerat, vt illorum nefarios conatus retardarent & comprimerent: sed vltio diuina illos anteuertit. Magno enim terrore correpti prædones illi, in pedes se conijciunt,

Vltio diuina in prædones.

vnusq; ex illis fratrem suum iugulat: mox furore perciti, ità se mutua cæde consiciunt, vt ne vnus quidem supertuerit.

Erat autem monasterio illi propinquum mare, in cuius sinu rupem vastam extare vidit vir sanctus, quæ cuiusdam insulæ habitabilis speciem præferret. Cingebatur quidem vndiquè mari, sed tumescentibus eius fluctibus nequaquàm obruebatur. Ea conspecta, vir Dei gratias agit Christo, & locum suis votis respondentem, sibi obtigisse gratulatur. Itaque sperans se illic secretiùs vni Deo vacaturum, & beatorum spirituum iucundissimam familiaritatem promeriturum, Crucis signo se communiens, vno tantùm comite contentus, eò se confert, & instàr antiquorum eremitarum, angustam sibi in ipsa rupe domicilium excindit.

Viuit solitarius.

Fratres verò monasterij, quos iam salutari institutione imbuerat, eius absentiam non ferentes, vbiquè eum inquirunt pia solicitudine. Tandèm repertum in foramine petræ, immò in Petra illa, quæ Christus est, studeant etiam ipsi eius sanctam simplicitatem & viuificam mortificationem hilariter imitari. Pressi autem loci angustiis, ferreis instrumentis aliquot ibi effecêre habitacula, quæ solis CHRISTI seruis sufficerent.

1. Cor. 10.

Non longè verò aberat secessus quidam, in quem mare tum certis horis naturali feruore exæstuans, tum incertis vi quadam comitatum, magno impetu ferebatur, excidium sedibus illis minitans. Ea res virum sanctum non mediocriter anxium habebat: & cùm nulla humanitùs tanto malo remedia possent apponi, oculos ad cælum sustollens, diuina misericordiæ viscera precibus pulsabat. Nec distulit pius Dominus admirabili quadam ratione præsens periculum amouere. Commouet pisces maris,

Nota miraculum.

& machinam magni roboris diuinitùs præparatam, per spumantes pelagi fluctus ad illum secessum apportant: cuius obiectu & impetus omnis insanientis maris repressus est, & vir sanctus periculo omni liberatus. Manet hoc præsidium in hunc vsque diem, creatura suo creatori obsecundante.

Erat etiam aliud eius rupis incommodum, nempè quòd præ aquæ penuria seruul Dei siti afflictarentur. Sed dum caro deficit, fides proficit: proficiente fide, mens sursùm erigitur. Ità & sanctus Guduualus hac molestia sentiens fratres affici, rursùs ad precandum Dominum se recipit: precantem mox prosequitur larga benedictio, ex rupe erūpunt aquæ, vt olim è petra in deserto, quæ distillantes sæpè cadendo

Exod. 17. Num. 20.

excauant saxū, & locū instàr dolij efficiunt laticis capacem: sicq; salubri illo potu serui Dei sitim facilè depellunt. Itaq; rupes quondā solitudine horrida, iam domus orationis, monachorū domiciliū efficitur: vbi solēnes agebātur excubię & cælestia con-

crepabant oracula in laudem Dei. Et vt vetustiora gestorum eius exemplaria habēt, discipulos ad centum octogintaocto illic vir sanctus collegit: cui sanctæ multitudini cùm loci angustia ægrè sufficeret, vir beatus cum Deo tractans, & mirabilem erga illum fidutiā concipiens, non præmissa, vt solebat, prece, sed magna Dei fretus potentia, cùm mare suo more recedēs, vasta illic arenarū spatia retecta relinqueret, omnis morę impatiens, accessit properè, & virga, quam manu gestabat, certa arenis vestigia imprimens, in Christi nomine præcipit vndis, nè illa vnquàm transgrederentur. Videsses ad eas voces sancti viri indomabile pelagus miteścere, suos cohibere impetus, tumores remittere. Et certè in hunc vsque diem leges sibi præfixas mare transgredi non audet. Patet hinc, etiam nostris temporibus veteris legis miracula non deesse. Moyses diuisit mare: noster Guduualus frenos illi iniecit.

180. monachi apud S. Guduualū.

Exod. 14.

Solebat vir sanctus Missas assiduè celebrare. Quanta autem puritate se tanto ministerio præpararet, diuinitùs reuelatum est. Ieiunijs, vigilijs, precibus præmissis, cùm sacra altari virginitatis byssо & charitatis purpura adstaret indutus, atque ad cęlestia suspensus, cæli aperti sunt, & visio mirabilis ei exhibita est. Descendunt ad eum sancti angeli, adstant consolationis gratia sacrificanti, tremendis intersunt mysterijs, vnà cum illo laudes depromunt Deo cum ingenti reuerentia. Ille ceu splendida lucis columna stat sancta sanctorum tractans, agnum Dei immolans: iunguntur cælestia terrenis, terrena cælestibus, mortalibus immortales: pro tāta gratia, diuinitùs mortalibus collata, immortales gratulantur.

Sacrificanti apparēt angeli.

His & id genus alijs à Deo affectus beneficijs, vir sanctus magìs ac magìs feruescebat spiritu, cupiens se illis gratum exhibere. Iam mundo & omnibus, quæ hîc mūdus offerre potest amicis suis, valefecerat, planeque mundo crucifixus erat, atque adeò etiam animam suam perfectè oderat. Nec tamen his contentus, semper perfectiora meditabatur. Itaq; communicato cum fratribus consilio, ex illa insula peregrè constituit proficisci. Interìm septem apparātur nauigia: quæ cum omnibus fratribus ingressus, dat se itineri. Inter nauigādum exit ipse è naui, calcat pedibus fluctus maris, & Christi dextra, quę olim Petrum Apostolum, nè mergeretur, erexit, sustētatus, nō solùm toto corpore incolumi, sed etiam vestibus siccis graditur in vndis multa alacritate perfusus. Audita ibì vox est Domini (sicut testātur fratres, qui huic rei interfuêre) ità eum confirmantis: Constans esto Guduuale meus: constans esto, electe meus: nè verearis, tecū ego sum Deus tuus. Inter hæc ille Horis, Christi & Apostolorum eius authoritate (sic enim author habet) institutis, preces Deo persoluturus, laudesq; & gratiarum actiones oblaturus, cùm dixisset more Ecclesiastico, Deus in adiutorium meum intende: angeli subiunxerunt, Domine ad adiuuandum me festina: & ità totum officium alternis vicibus cum viro Dei expleuêre. Deniq; prospero cursu omnis ille Domini exercitus ad terras delatus est.

Ambulat miro modo in mari. Matth. 14.

Horę canonicæ à quo institutæ.

Egressi porrò è nauibus, magna indigenarum humanitate excepti sunt. Iam fama sancti viri per omnem illam regionem diffundebatur. Ille verò locū ædificando monasterio aptum non sine difficultate inquirit, nec tamē illa difficultate abspe sua deducitur, quippe quem superiora Dei beneficia non sinerent animo vacillare. Dum igitur per deserta & inaccessa loca locum opportunum inuestigat, in agellum quendam incidit, non satis quidem ipsius proposito congruum, sed qui tamen aduenis ad necessitatem sufficere posse videretur. Ibì ergò labori se accingunt, sed fruſtrà. Eorum verò labores miseratus Deus, eos consolatus est. Cùm enim die quodam Nonę horæ preces festiua laude persoluerent, quidam vir prępotens regionis illius multo stipatus milite superuenit, eosq; gaudio & stupore plenus reuerēter accessit. Cernēs autem virum Dei Guduualum in medio illorū ceu angelum Dei stantē, psallentē, & ad singulos versus genua flectentem, corde compunctus, submisso capite, tertiò cum adorauit, accedensque cum tremore & reuerentia, benedictionem illius expetijt. Ea percepta, sic ei locutus est: Patriam tuam, inclyte athleta Dei, ego nōui, nec me fugit generis tui spectata nobilitas: gratulor etiam tibi hūc pro Christo susceptum voluntāriæ peregrinatiōis laborē: sed quandò hic locus nec monastico instituto, nec tātæ fratrum multitudini cōmodus est, fac quod tibi per me consulit Deus. Est non valdè procùl locus alius, quem si velis excolere, laboris tui optato fructu perfruéris. Sed eas priùs cum aliquot fratribus exploratum; vbì cum propiùs inspexeris, nō dubito

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratissimum fore. His auditis, vir sanctus prorũpit in laudes Christi: deindè ducẽ itineris sequẽs virum, quem diximus, abit visurus locum. Eius autem rum amœnitate, tum commoditate lætatus, post gratias Christo dictas, complexus est locum, suæque habitationi planè destinauit. Mittitur indè ad fratres, vt eò omnes sese conferant. Postquàm illi aduenêre, perpetuas illic sedes figere constituunt, & monasterium cõstruere festinant. Ità locus agrestis & ferarum cubilia, mutãtur in domum orationis & diuinæ contemplationis domicilia. Fratres instàr apum sedularum, diuinis feruẽt studijs.

Extruit monasterium.

Apoc. 4.

Porrò beatus Guduualus instàr animaliũ, quæ scriptura antè & retrò oculos habuisse commemorat, & præsentia & futura pensitãs, secum cogitare & cum alijs tractare cœpit, num locus ille tam amœnus certum aliquem haberet possessorem. Dictumq; est illi, Meuorum quẽdam, Christianæ religionis cultorem, illic paternas habuisse sedes, sed indigenarum id non ferẽtium infestatione compulsum repetere natiuum solum, sicq; Corminiam pacis studio se suamq; domum trãstulisse. Tum verò B. Guduualus dixit: Si sic se res habet, fratres mei, etiã atq; etiam videndũ nobis est, quid agere nos cõueniat. Cùm enim in cæteris, tum præsertim eiusmodi in negocio, quæ sancta & iusta sint, sectari oportet. Non enim debemus ità nos cõparare, vt charitas proximi per nos violata esse videat. Itaq; fiat quod dictat ratio, & ad tũdi huius dominum legati mittantur, qui eum amicè hac de re appellent. Spero enim in Domino, sua illum gratia permoturum pectus Meuori, vt tam pro suæ animæ salute, q̃ pro nostra vtilitate, locum hunc nobis largiri haud difficulter velit. Mittamus quatuor ad eum fratres, qui hoc negocium prudenter & bona fide expediant. Assensêre illi fratres omnes, & electi sunt quatuor, qui mitterentur. Tandemq; post longa itineris emensa spatia, Corminiam illi veniũt, illustrem Meuorum adeunt, salutem dicunt, legationis suæ summam explicant: aiunt patrem Guduualum in eius fines ingressum, non vt violentum inuasorem, sed quòd speraret in Christi ius ipso concedente transituros. Iam sedes tuas, inquiunt, Christus hæreditauit, iam illic templum suo cultui prouidit, suos illic milites collegit.

S. Guduualus in spiritu apparet matronæ.

Hæc vbi illustris Meuorus audiuit, magnas Deo gratias egit, quòd nec publica authoritate, nec inimicorum violẽtia eius præclara hæreditas esset occupata: sed quòd Christus potiùs eam sibi dedicâsset. Deindè fratres hospitio accepit, omnemq; eis humanitatem impẽdit. Nec mercede caruit ea hospitalis benignitas, & benigna hospitalitas. Iam nouem annis cum vxore ità vixerat, vt matrimonij quidem ea, quę decet coniuges, inter se beneuolentia & charitate essent coniuncti, sed cubiculis disiuncti. Erant verò ambo senes, nec eis vlla ex coniugio proles obtigerat. Hospites, ea re cognita, non immemores insignium operum, quæ per S. Guduualum fecerat Dominus, antequàm irent cubitum, hunc in modum illos secretò compellant: Scimus à Domino directum esse iter nostrum, & meritis patris nostri cęlesti benedictione vos perfruituros. Nostris igitur paréte consilijs, & hac nocte castum vos cubile pariter excipiat. Nos meritis patris nostri preces nostras iungemus, & benè speramus in misericordia Dei, charæ prolis vobis munus adfuturum. Primò quidem illi opponunt senio graues annos, tandèm tamen acquiescunt. Et eccè intempestæ noctis silentio S. Guduualus in visione adstat matronæ illi, indicatque ei nasciturum ex ipsa filium. Iubet autem, vt Simeonis ei nomen imponat, & ipsi illum tradat educandum, in diuino seruitio permansurum. Manè proficisci volẽtibus seruis Dei, qui hæc prędixerant, occurrit matrona, gratias agit, visionem exponit. Occurrit etiam Meuorus, Deumque benedicens, spondet se filium, postquàm natus fuerit, cum omni hæreditate Deo & beato Guduualo ratis legibus oblaturum. His ità gestis, fratres ad suum monasterium proficiscuntur, S. Guduualo ordine omnia referunt, & cum eo pariter benedicunt Deum. Et matrona quidem illa filium peperit, Simeonemque dici voluit.

Aliquot indè euolutis annis, memor beatus Guduualus sponsionis Meuori, legatos ad eum denuò mittit: qui in ipso itinere per vastissimam ambulantes syluam, ab improuiso incidunt in latrones: qui in illos mox irruunt, prædam opiniam ex illis captis sibi frustrà pollicentes. Nam fratres imperterriti cœpto pergũt itinere, & psalmos precesque Deo offerentes, illius opem per Guduuali patris merita implorant.

rant. Et eccè reterrimi illi nebulones, tanquàm vi quadam retrò repulsi, fuga dilabuntur, simulque oculorum lumẽ amittunt, frontibus in arbores oppositas impingunt, & quadam amentia laborantes, inconditos clamores edunt. Poterat ea res eis certum accire interitum, sed fratres malum pro bono rependere volentes, pro illis Christum rogant, & sic redeunt ad sanitatem: cumq; Deo votum nuncupâssent, etiam amissum illis lumen redditum est. Fratres autem tãdèm veniunt Corminiam, admonentque Meuorum & eius cõiugem voti, quod Deo præstiterant. Illi eos lauto accipiunt conuiuio. Simeon paruulus in medio statuitur, Christo laudes gratesq; agũtur. Proxima luce Meuorus cum illis proficiscitur, iturus ad patrem Guduualũ, sicut iampridèm optârat. Eccè autem nubes subitò densantur, cælum omne nigrescit, horrida imminet tempestas, imbres iam iamque ruituri ab aëre timentur. Sed fratres à suo magistro edocti in rebus aduersis clamare ad Dominum, & de eius misericordia benè sperare, tertiò in genua se submittunt, preces fundunt, sacrosanctam Trinitatem, vt per merita S. Guduuali sibi opituletur, orant. Iam cum impetu è cęlo labebantur imbres, & omnia circunquaquè inundabant: solos hos Dei famulos publica gradientes via non fuêre ausi attingere, donèc ad venerandi patris sui præsentiam venirent. Ad quem sanè illustris Meuorus reuerenter accedens, Christum in illo manentẽ humi prostratus adorat. Illc verò officiosissimè eum excipiens, diù optatam benedictionẽ & allocutiõem ei impertit. Inter hæc Guduualus pius pater Meuorum haud aliter atquè angelum hospitio exceptũ amplectitur: Meuorus in Guduualo Christum veneratur, Simeonem filium suum, bonæ indolis puerum offert Christo, coram testibus omnẽ eius hæreditatẽ simul illi trancscribens. Poterat tunc dicere Meuorus Domino: Tu es spes mea, portio mea in terra viuentium. Tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi. Christus enim in terra viuentium illorum sit hæreditas, qui in hac terra morientium illum volunt habere hęredem.

Latrones in fugã vertũtur & excæcantur.

Insigne miraculum.

Psal. 141. Psal. 15.

Confirmatus est autem regius ille fiscus ecclesiæ, quã in sua peregrinatione hic inclytus Pontifex, prędarus eremita & cœnobitarum dux egregius fundauit, in qua etiam vsque ad supremum vitæ diem Deo seruire decreuit. Vbi sanè degens, magna de se præbuit virtutum exempla prędentibus, odorem suauissimum sanctę exstimationis & famę absentibus. Quis verò explicet, quantus fuerit corã Deo in ipsis animi sui penetralibus? Totus flagrabat diuini amoris igne, quo se intùs ceu pingue quoddam & medullatum sacrificium cremabat Deo.

Cùm iam autem ferè absoluisset structuram templi, Dei & multorum auxilio fretus, non deerat satan: sed prædentiens quę illic damna esset accepturus, ad suas redit malignitatis artes, dat operam, possit vt sanctum impedire opus. Inter hæc vnum ex artificibus è pinna templi agit precipitem: qui miserè contritus, animam exhalauit. At socij tanto eius incommodo afflicti, ad sanctum virum accurrunt. Properat vir Dei, sed ille priùs abijt è vita, quàm posset ad eum peruenire. Tum verò oratorium ingressus, Domino preces coram altari fundit. Indè redit ad hominem extinctum, iubet circunstantes omnes abscedere, incumbit pronus super cadauer, alterum Elisęum exhibens. Redit anima in corpus, & homo in pristinum statum restituitur. Virum illum sanctus pater nec vlla vulnerum vestigia retinentem socijs reddit. Soluũtur præ gaudio & admiratione in lachrymas oculi omnium, qui huic spectaculo intererãt, & ad pedes viri Dei aduoluti, magnas edunt voces in cælum, ità dicentes: Vere sanctus Dei es, verè amicus Dei es. Hoc loco author hanc ad S. Guduualum precatiunculam subiungit: Per hanc tãtam gratiã, qua beatissime pater Guduuale animam reuocâsti in membra defuncti, ampliori gratia reuoca, quæsumus, animas diabolica captiuitate abductas. Vitæ morientes, Christo viuifica: & morti viuentes, mundo mortifica per eum, qui vera est animarũ vita, & viuens permanet in secula.

4. Reg. 4. Excitat mortuum.

Proficienre deindè monasticæ sanctionis ordine, patrũ authoritate & beati Guduuali dispositione cõstituto, necessarij quidem vsûs ratio postulare videbatur, vt horâ nona, peractis sacramentorum Christi solennijs, fratres cibo corpora reficerent. At sanctus pater productiori inedia Christo se victimam exhibens, illis edentibus, in oratorio precibus vacabat. Eadem autem hora fur quidam hortum monasterij ingredi, herbasque indè exportare solebat. Frater, cuius curæ is hortus commendatus erat, quotidiana laboris sui dispendia ferebat æquo animo, sperans se hominem

Eius abstinentia.

nequam

Universidad de Deusto
Biblioteca

nequam sua patientia in viam reuocaturum. Sed illo in dies peiora moliente, ad patrem Guduualum refert. Ille verò, vt erat mitissimus, Nisì hunc, inquit, summa compelleret necessitas, nequaquàm hoc se scelere obstringeret. Sed sustine vsque in crastinum, & gloriam Dei miraberis. Altera die redit fur ad sua studia, sed diuinitùs tandèm proditur omnibus. Appáruit enim illi persona terribilis, sacerdotij dignitate venerabilis, atque inter aspera obiurgationis verba pastorali virga siue pedo cædit improbum. At ille propè amens effectus, dum fugæ præsidium captare vult, immani vociferatione se potiùs prodit: dumque sepem transilire conatur, tanquàm inuisibili retętus catena, sese loco mouere nō potest. Fratres tāto clamore permoti, accurrunt ad hortum, & re perspecta, Deum mirabilem prædicant. Tandèm venerabilis Pater Guduualus cum grauitate quadam cò accedens, & hominem miserum contemplans, Oportet nos, inquit, charissimi, huius erroribus compati. Frater enim noster est in Christo. Oportet pro illo deprecari Dominum, vt vtriusque hominis ei salutem restituat. Vt autem miser ille sanctum virum audiuit loquentem, vultûs eius gloriam non ferens, exanguis in terram collapsus est. Fratribus autem orantibus, vir Dei manum extendens, Dominus, inquit, erigit elisos: Dominus soluit compeditos. Ad quas voces ille continuò surrexit incolumis, & omnes hæc videntes atq; audientes, ad Dei celebrandam gloriam inuitauit.

Fur mira quadam ratione diuinitùs castigatur.

Psal. 145.

Mulier quædam fidelis filium habuit annos natum decem, ab ipso primo ortu mutum. Hæc fide plena ecessit ad virum Dei, qui tum fortè more suo cum fratribus de rebus vtilibus conferebat, dixitque illi: Homo Dei, scio quia quæcunq; poposceris à Deo, dabit tibi Deus. En habeo hic filiolum, iam decem annis nulla verba fontem: quæso te, precibus tuis laxentur diuturna vincula, vt erumpat lingua in vocem laudis & gratiarum actionis. Respondit vir sanctus: Tuipsa Deum omnipotentem fideliter ora, qui solus potest virtute sua sanare filium tuum. Dixit hoc vir sanctus, nō quòd se in Christi nomine id præstare posse diffideret, qui se sciret maiora fecisse, sed quòd studio humilitatis vellet omnem miraculorum suorum gloriam in Deum authorem refundi. At mulier multo etiam vehementiùs cœpit instare, vt filioli ipsius misereretur. Cernens igitur vir Dei fidei eius constantiam, digito tetigit linguā pueri, & ille mox in verba prorupit.

Mutū puerum sanat.

Habebat monasterium viri Dei caulas ouium, quibus lupi valdè erāt infesti. Accidit quodam die, vt ex ipsis penè faucibus lupi pastor ouiculam ereptam, ad pedes sancti viri deponeret iam præfocatam. Ille mox ad precandum Dominum conuersus, prece absoluta, pastoralis virgæ extrema parte tangit ouem, & ipso contactu reducit ad vitam. Quæ cùm ad suum gregem cunctis mirantibus abijsset, orauit vir sanctus Dominum, vt lupum illum iuberet ad se venire. Et eccè aduentat lupus domestico cane blandior, recentis adhuc prædæ sanguine infectus, & malè sibi conscius, ad pedes hominis Dei se prosternit, tāquàm pro maleficio satisfacturus. Stupent præsentes omnes, & erectis in cælum manibus, Deum laude & prædicatione efferūt. Tum vir sanctus: Recede, inquit, cruēta bestia, & desine esse infestus ouibus nostris. Illicò lupus tanquàm in ouem mutatus, recedit mansuetus, & qui priùs oues diripuerat, iam illis fit præsidio contra lupos & feras belluas, fortiter illas ,ppugnans. Aliā etiam lupum vir sanctus in agro vidit ægerrimè incedentem. Misertus bestiæ, scisci tabatur ex eo alta voce, quid ipsi mali accidisset. Lupus tanquàm eius verba esset ad secutus, vt potuit accessit venerabundus, pedemque spina compunctum ostendens, videbatur opem poscere. Tum vir Dei pedum admouens pedi eius, quo ouem excâtarat, ait ad Dominum: Homines & iumenta saluabis Domine: & eucstigiò sanatus est lupus. Iussit autem vir Dei, vt nullam deincèps creaturam infestaret: victum sibi caperet ex fœno & siliquis, atq; ità seruata innocentia, tenderet ad communem mortis debitum persoluendum. Et certè posteà permulti testati sunt, se belluā ex eo tempore mansuefactam vidisse. En obediunt feræ belluæ sanctis viris, & homines nō modò illis non obediunt, sed etiam suum contemnunt creatorem. Bestiæ Deum in sanctis venerantur homines & Deum & sanctos eius despiciunt.

Ouē mortuam vitæ restituit.

Lupus mānsuescit.

Item alius.

Psal. 35.

Mendici quodam tempore stipem petituri, ad sanctum virum in monasterium venêre. Motus ille misericordia, perquirit num quę eleemosynarū reliquię in monasterio supersint. Vt audiuit nihil esse reliqui, (iam enim vir pius penè omnia elargitus erat)

erat) equum agriculturæ destinatum, iubet ocyùs adduci & dari pauperibus. Illi equum hilariter accipiunt, demisso capite gratias agūt. Deindè hospitio recepti, humanissimè tractantur, & ea nocte illic dormiunt. Manè surgentes agricolæ, inter se conferunt de equo pauperibus dato, & tanto ipsis erepto laboris subsidio. Interìm vident equum herbam in agro depascentem, per omnia illi similimum, quem pridiè in pauperibus suis Christus acceperat. Itur ad monasterium, rogātur pauperes, num equum sibi datum habeant apud se. Illi confestim equum ostendunt. Mox tam insigne miraculum longè lateque dissipatur, & omnes rei nouitate stupent monachi, laici, populus omnis vtroque conspecto equo, tantam vtriusque similitudinem impensè mirantur. Deniquè agricolæ equum prioris equi vicarium accipiunt, Deoque gratias agunt pro sui laboris leuamento.

Equum diuinitùs accipit pro equo pauperibus dato.

Post hæc aliaque miraculorum signa, quibus vir sanctus maria nobilitauit, terras sanctificauit, Ecclesiam Dei illustrauit & sublimauit, optatissimum vitæ huius finem Deo reuelante impendére cognouit. Nam cùm die quodam sacrosancti Quadragesimalis ieiunij, immolata iam in mensa altaris redemptionis nostræ victima, signum crucifixi Domini nostri supplex visitaret, pijssimamque Christi passionem & mortem, quam suî mortificatione iam vtcunquè in se expertus erat, & mente coleret, & laudibus celebraret, angelus Domini iucundo adspectu illi se visendum obtulit, hortansque illum ad constanter in fortissimo virtutum certamine perseuerandum, ait breuì illum cum palma victoriæ suo regi Christo occursurum. Indè cælos repetens, tantam illic odoris suauissimi fragrantiam reliquit, vt vir Dei & anima & corpore, quod totius septimanæ inedia extenuârat, mirè recreatus, in Dei laudes deuorè prorumperet. Erat ea quædam prægustatio immortalis illius conuiuij, quod vir beatus ardenter suspirabat: & iam magis ac magis æternas ille in se concupiscentias excitabat, Christumque videndi desideria acriùs incitabat: ipsumque obitûs sui diem, ad epulas cælestes, quas in regno patris sui prædiues Christi benignitas ipsum diligentibus præparat, inuitatus, feruenti desiderio expectabat.

Videt Angelum.

Die autem decimo ante obitum suum, cùm sacro altari adstaret cælestibus intentus, beatissimus Michaël Archangelus ei apparuit, & certum tempus suæ ex hac luce migrationis indicauit. Adhuc autem illo loquente, gloria accrescit glorię, & gratiam cumulat gratia. Adueniunt etiam præclari Apostoli Petrus & Paulus, cęlesti lumine circundati, confirmant Archangeli iucundissimum nuncium, propinquum imminere mortis diem etiam ipsi asseuerant: hortantur vt more suo ad illum diem hymnis, precibus, iciunijs sese præparet. Ità enim, inquiunt, coronam regni cælestis obtinebis. Eiusmodi gratissimis nuncijs viro DEI tanquàm in ecstasim rapto, illi redeunt ad cęlos, & templum incredibili odoris suauitate complent. Ille verò anima & corpore eo odore optimè affectus, preces ardentiùs fudit ad Deum.

Appāret ei s. Michaël.

Item ss. Petrus & Paulus.

Altero aūt die iubet fratres omnes ad se venire, recitat illis q̄ vidisset & audiuisset, interìm lachrymis ora rigans. Fratres, ijs auditis, de eius quidem gloria exultant in Domino, sed tanto patre se orbandos impensiùs dolent. At ille iubet eos cohibere lachrymas, gaudere potiùs, quòd sciant illum proficisci ad laborum suorum capessenda præmia: tum etiam suum decessum precibus suis tueri. Deindè morbo corripitur, & cùm ad extrema tenderet, conueniunt ad eum fratres, cantica animę eius è corpore abiturę congrua depromunt. Gaudebat ille in Domino, & optimis sermonibus eorum animos instruebat: hortabatur, vt mundum hunc contemnerent, & cęlestis regni desiderijs feruerent. Cumque diuinis mysterijs iturum spiritum roborāsset, vale vltimum eis dicens, lętus obdormiuit in Domino, visaque est à fratribus sanctissima anima eius in columbę specie ad cęlos euolare. Obijt vir sanctus octauo Idus Iunij, & ad ipsas sacri corporis reliquias mirifica lux tota nocte resplenduit, quę omnes noctis tenebras profligans, cellam illam, vbì corpus sacrum repositum erat, immensa luce compleuit.

Obdormit in Dño.

Ad sacrum eius obitum inter cęteros aderat etiā venerabilis mater eius, aderāt & sorores eius, sacris vigilijs cū gaudio cōmunicantes. Quę quidē pio defuncti amore adductę,

Universidad de Deusto
Biblioteca

adductæ, in omnes preces descendunt, vt liceat ipsis corpus eius ad natale solum absportare, vt illic in Ecclesia sua honore tanto pontifice digno sepulturę mandetur. Principiò autem fratres se præbent inexorabiles, sed tandèm rem totam diuinæ voluntati permittentes, sacrum corpus in loculo reponunt, & plaustro imponunt. Per viã oĩs generis hoĩes obuiàm se effundunt, sacro corpori debita officia impendere gestientes. Interìm ad collem quẽdam peruenitur, qui ob memorabile miraculum illic tum perpetratum, collis S. Guduuali, ab eius accolis appellatus est. In eò colle iumenta, quę plaustrum trahebant, adeò obriguêre, vt penitùs loco mouere se non possent, cogerentque simul conuentum illum omnem secum illic subsistere. Adhibiti sunt adhuc duodecim boues, sed etiam illi hæsêre fixis vestigijs. Tum ad se reuersi, dixerunt: Cur frustrà nitimur contra voluntatem DEI? Non nostra de hoc sacro corpore, sed Domini voluntas fiat. Mox communi consilio iubent duos indomitos vitulos illo sacro vehendo oneri deputari, eosque liberè ire, quò illos ducere visum sit diuinæ prouidentiæ. Vituli adducti, alia gradiuntur via, rectaque tendunt ad insulam, quam Plet vocant: quæ, nisi tamen fallor, ea est, in qua sanctus pontifex ex egregio cœnobita, præclarus anachoreta enituit. Atque ibi non sine multa multorum admiratione illud sacrum corpus tumulatum est, etiam accedentibus miraculorum signis. Nam cæcus quidam casu feretrum tangens, mox visum se recepisse mirum in modum lætabatur.

Visum recipit cæcus tactu feretri.

Et hoc quidem in loco gloriosum inclyti prę sulis corpus multo tempore conditum mansit, multis coruscãs miraculis. Posteà verò barbaris incursantibus, complures Britanni relictis auitis sedibus, in exteras regiones dispersi sunt: & fratres monasterij supradicti, absportato sacro corpore, mare, quod Britanniam à Gallijs separat, transfretantes, in Franciam peruenêre: eamque perlustrantes cum sacro pignore, vndè odores mirifici fundebantur, tandèm ad Monasterioli castrum appulerũt. Sed quia illic non eo, quo par erat, honore afficiebatur, Arnulphus inclytus Matechio, multorum saluti diuinitùs destinatus, Blandinium illud transferendum curauit. Accersito enim ad se reuerẽdo Abbate Gerardo, spectatæ religionis & industriæ viro, ex authoritate Episcopi ei hoc negocium demandauit. Abbas verò cum multa fide & tremore magno precioſi corporis thesaurum accipiens, vnà cum reliquijs, nullo precio æstimandis, egregij confessoris Bertulphi, multa Cleri & monachorum frequentia stipatus, ad monasterium beatissimorum Christi Apostolorum Petri & Pauli, quod Blandinium appellant, deportauit. Conuenit autem eò vtriusque sexûs populus innumerabilis, manibus plaudens, & Dominum benedicens, quod Ecclesiam illam precioſissimis illis gemmis ornaret. Facta est hæc translatio 3. Nonas Decembris, Clotario apud Francos sceptra regni moderante. Atque ità hoc in loco beatus Guduualus, gloriosus coram Deo in cælis, mirabilis ex DEO in terris, coniunctus præclaro Christi sacerdoti Vuandregisilo & socijs, omniuaria semper laude colendis, larga intercessionum suarum impertit suffragia, & copiosa miserationum Christi cum fide & deuotione quærentibus obtinet beneficia, ipso largiente, qui in Trinitate & vnitate perfecta viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

Gerardus Abbas Blãdinienſis.

VITA

Præmonstratensis, à quodam eius æquali fideliter conscripta. Vtrùm autem in sanctos vir vitæ sanctissimæ relatus sit, necdùm compertum habeo. Stylum subindè nonnihil elimaui in gratiam Lectoris.

CAP. I.

EVit in diebus Henrici iunioris Cæsaris Augusti, Paschali summo Pontifice sedis Apostolicę regimẽ administrante, anno ab incarnatione Domini 1115. vir quidam nomine Norbertus, natione Teutonicus, municipio Xanctis, quod antiquitùs Troia dicebatur, genere de illustri prosapia Francorum & Germanorum ortus, opibus auctus, forma decorus, ac paululùm procerus, ætate adultus, instructus scientia, eloquio excultus, officio clericus, ordine Subdiaconus, vita & moribus pro ætate seculari consuetudine admodùm leuis. Nomen patris eius Heribertus, & matris Hadeuuigis. Quæ cùm eum gestaret in vtero, audiuit per somnium dicentem sibi: Aequo animo esto Hadeuuigis: Archiepiscopus futurus est, quem gestas in vtero. Deindè cùm in omnibus ei præsentis vitæ obsecũdaret felicitas, inter cærera etiam in magnatum aulis celebris extitit. Primò quidem in aula domini Friderici Colonien sis Archiepiscopi: deindè in aula Imperatoris: in hac quidem propter officium clericatus & scientiam literarum, in illa verò propter generositatem animi & insignem vrbanitatẽ: In vtraq; autem propter raram affabilitatem & elegantiam morum. Hìc clarus, ibi nobilis: strenuus, vtrobiq;. Dilectus & honoratus non minùs à Dominis, quàm à familia vniuersa: omnibus omnia factus, omnium, inter quos versabatur, studijs congruebat. Erat enim adspectu hilaris, vultu serenus, sermone iucundus, cõuersatione placidus, conuictu affabilis. In suos beneficus, comis erga extraneos. In manu consilij sui positus, & ante cogitationum suarum oculos constitutus, nihil sibi denegans, neque quicquam intentarum relinquens. Transglutiens præterita, præsentia deuorans, futura præoccupans. Cuius egregius huius seculi & inclytus Babyloniæ colonus, nescien s quid super eum disponeretur in posterum, & ignarus, quid sibi crastinus pareret dies: immò, quod deterius est, non curans: religionis & quietis impatiens, inquietudinis autem & impatientiæ seruus. Augebãt verò in his omnibus spem votorum eius, & dilatabant desideria cordis secundorum prouẽtuum tẽporalis successio & aura fauoris humani, plausu dulcissimo & homini sic affecto voce melliflua acclamantium vndiq; & dicentium: Eugè, eugè.

Parentes Norberti.

Est celebris apud Principes, & charus omnibus.

CAP. II.

HIs igitur exagitatus, circunferebatur Norbertus in medio Babylonis, multiplicibus & tortuosis anfractibus, per vias difficiles & laboriosas, semper vadẽs, & nunquàm rediens, errans & nescien s, vagus & profugus, fluctuans nec sentiens, periclitans & securus, exhauriens ventum & aucupans vanitatem. Cùm eccè subitò & ex improuiso sermo velox & manus præpotens imminet dorso fugitiui, deijciens ascensorem, & erigens curuum. Tum verò sensim atque paulatìm cœpit ab interioribus versa vice reformare, quod vanitate fuerat deformatum, euellens & destruens, ædificans & plantans. Venitque repentè, & mutauit sylue strem & rapacem accipitrem in simplicem & mansuetam columbam. Factumque est, sicut dicit Apostolus, vt vbi abundauit peccatum, superabundaret & gratia. Et quia nouerat spiritus modum & ordinem operatiõis suæ, postquàm inspirauit amorem, addidit & aperuit intellectum, misitque in animum eius, vt tempus adhuc modicum & sibi cõgruum sustineret exterioris hominis exuendi cum actibus suis, locumque idoneum eligeret huic seculo publicè abrenunciandi. Iam igitur edoctus pugnare cum hoste, retraxit continuò pedem ab aula, ac domi residens, expectabat, & quasi tyrocinia quædam futuræ conuersionis exercens, apud se disponebat: quicquid paupertatis, quic-

Admodùm huic mũdo deditus est.

Resipiscit nonnihil.

Rom. 5.

Discedit ab aula.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid afflictionum & certaminum accidere posset, infatigabili prȩmeditatione leuabat. Imbutus itaq; noua interioris virtutis gratia, exterioris autem vetustatis tunica nondùm exutus, demulcebat desideriũ suum spe vberioris fructûs, mâlens simul noui hominis indumentum pariter & ornamẽtum suscipere, illud quidem in habitu religionis, istud verò in dignitate sacerdotij, fierentq; cumulata munera tanto iucũdiora, quanto existerent ex mutua collatione potiora.

CAP. III.

CVmq; diù optatum iam tempus adesset, & sacri ordines forẽt ex more in ecclesia celebrandi: vir Dei pia exultatione repletus, festinanter & cum omni deuotione adijt dominum Fridericum Archiepiscopum Colonienſem, petẽs se prima vice inter cæteros ordinari. Quo audito, Archiepiscopus non mediocriter admirans, hominẽ per se petere, quod ab alijs sæpè recusâsset oblatum: libenter tamen & læta responsione annuit se facturum, quod quȩrebat. Mox ille subiunxit: Diaconus simul & presbyter volo fieri. Ad hæc Archiepiscopus vehementer stupens & pauens, quȩsiuit quȩnam esset huiusce modi tã subitaneæ atq; inopinatæ volũtatis causa. Ille ait: Sic est in animo meo, nec poteris scire modò, scies autem posteà. Cumq; Archiepiscopus causam scire volens, vehementer ex aduerso insisteret, cogitans apud se vir Dei, q̃ per omnem modum honesta & congrua esset persona, cui possit & debeat secretorum suorum conscientiam aperire: prȯcidens ad pedes eius, cum lachrymis & gemitu peccatorum suorum veniam petens & accipiens, confessus est firmum & indeclinabile suæ voluntatis propositũ. Videns autẽ Archiepiscopus hominẽ apud se, quod petebat, firmiter deliberâsse, ac metuens gratam sibi familiaris sui amicitiam violare: considerans quoq; bonum, quod posset de tam laudabili viro facilimè prouenire, atq; intelligens, quòd non sine instinctu diuino talia contingerent, quamuis non liceret hos duos supremos ordines à quoquam simul recipi aut dari: admissa tamen pro causa & tempore dispensatione, tandèm aliquandò annuit. Facta itaq; hora celebrandi officij, & singulis, qui ordinandi erant, sacris & albis vestibus iuxta cõsuetudinẽ ecclesiasticam indutis, locisq; dispositis, affuit & Nortbertus in medio circũfluentium populorum. Spectantibus ergò cunctis & expectãtibus, cùm ei custos sacrarij vestes offerret benedictas, quas, vt cæteri, ad ordines suscipiẽdos indueret: ille, in cuius pectore spiritussanctus iam inchoauerat templum suum, conuertit manum ad vnum de famulis suis, qui erat ibidèm iuxta eum, & innuit sibi præsentari vestem pelliciam agninam, quam ad huiusmodi opus de industria iusserat prȩparari. Qua accepta, & illis intuentibus exuit varium & multiplicem diabolum, indumentum scilicet miræ æstimationis & magni precij, & videntibus vniuersis, induit vniformẽ Christum & simplicem, vestem videlicet hominibus huius seculi & maximè illius regiõis apud nobiles prorsùs insolitam, vilissimi precij, & nullius ferè momenti. Tunc conuertit aliam manum ad sacrarij custodem, & induit oblatas sibi vestes, quibus in accipiendis sacris ordinibus vteretur. Acceptis ergò sacris ordinibus, conuertit continuò pedem, & contulit se ad Sigebergense quoddã, magnæ & preclarȩ famȩ monasteriũ, vbi inter religiosos ac deuotos in omni sanctitate monachos, & accepti sacerdotij addisceret vsum, & certa religiosè viuendi caperet documẽta. Completisq; ibi diebus circiter quadraginta, rediens ad patrium solum, contulit se ad ecclesiam, vbi fuerat & erat canonicus secularis.

Hæc est mutatio dexteræ excelsi.

Degit aliquandiù in Sigebergeñ monasterio

CAP. IIII.

SEquenti verò die cùm obtulissent ei decanus & cõcanonici sui, vt maioris in cõuentu Missæ mysteria celebraret, ille humili responsione annuit se facturũ. Temporis ergò hora instante, accedit ur ad altare, & singula, prout res exigebat, vsq; post euangelium solenniter peraguntur. Lecto itaq; euangelio, vir Dei zelo diuini feruoris accensus, incalescente in præcordijs eius igne spiritûs sancti, versus est ad vestibulum ecclesiæ: subijciensq́ue verbo Dei ministerium vocis & officium linguæ, cœpit, prout ei diuinitùs administrabatur, proferre de thesauris sapientiæ & scientiæ Dei pia futuræ vitæ monita, & salutaria æternæ beatitudinis hortamẽta: addens prætereà & ostendens, q̃ sint omnia vitæ huius oblectamenta fluida & caduca, breuia tempore, vilia ȩstimatione, nec amore digna, nec possessione idonea: gloria labilis, ambitio cæca, diuitiæ fugaces, delectatio momentanea, requies infida, securitas incerta, gaudia

Cum multo ferè more cõcionatur apud Xanctenics.

dia vana, prosperitas falsa: inflectens & retorquens totũ negocij pondus in cõcanonicos suos, neminẽ tã apertè designans. Post hæc autem reuersus ad altare, incepta sacrosanctæ Missę mysteria ad finem vsq; perduxit. Crastina rursùs die, cùm iam oẽs ex more in Capitulo, vt vocãt, resedissent, cœpit primò, accepto codice, alloqui Decanum, ostendens ex verbis beatorum Gregorij atq; Isidori, quorum se regulam tenere dicebant, quia ipse, qui erat omnium prȩpositus & magister, deberet cos ad rectum honestę ac sanctæ vitę tramitẽ, reuocare. Audientes hæc seniores & prælati, vtpotè sapientes, rem taciti cõsiderabant: & quia nullatenùs veritati & spiritui, qui loquebatur, resistere præsumebãt: Iuniores verò, quibus mos est, minùs, quæ Dei sunt, attendere, ad alterutrũ murmurantes, & seorsùm subsannantes, pristinæ leuitati deputabant. Vndè factũ est, vt indè recederent, exteriorẽ ei reuerentiã exhibentes, tum quia grauis erat inter cos authoritatis, tum quia signum & habitũ præ se ferebat alicuius religionis. At ille singulorũ aditus atq; diuerticula procùl quodammodò prospiciens & attendens, in crastinum rursùs, cùm iterùm conuenissent, cœpit proclamare eos nominatim, de vnoquoq; pronuncians, quis, quid, vbi, qua hora, cũ quo, quod minimè liceret, egisset vel dixisset. Eo itaq; in hoc per dies quamplurimos perseuerante, cùm iam eis intolerabilis videretur, altiùs reptante in cordibus eorum, ex occulta permissione Dei, spiritu maligno, qui operatur in filios diffidentiæ, concitauerunt aduersùs eum quendam ignobilissimũ clericum, vilis conditionis, humilisq; fortunę. Hic dum temeraria audaciq; prȩsumptione obloqueretur ei, multis conuicijs prosciditeum, atq; etiam incredibili arreptus demẽtia, fœdauit faciem eius. Accepta vir Dei tanta contumelia, continuit seipsum, & cõticuit: detersaq; facie sua, ac peccatis suis deputans, mâluit coram Deo lachrymis indulgere, q̃ vltioni. Qua in re expertus est, quantum sibi per Dei gratiam virium adesset ad maiora pro iustitia toleranda. Erat autem, vt ex relatu multorũ cognouimus, clerici illius, à quo per summam iniuriam consputus fuit, talis persona, vt si per cœnũ trahi illũ à cocis suis mandâsset, nullus dicturus fuerit aliud nisi rectè id eum iussisse.

In conuẽtu Canonicorum vt se gesserit.

Ephes. 2.

Ignominia vir sanctus afficitur.

CAP. V.

POst hæc cùm se ieiunio & abstinentia maceraret, die noctuq; vigilijs & orationibus insisteret, contigit, illo in quadã crypta Missam solito more celebrante, vt in calicem iam consecratũ aranea laberetur. Quo viso, stupuit sacerdos, vitam & mortẽ ante oculos habens. erat enim aranea non modicæ corpulẽtiæ. Quid faceret homo, cuius fides iam in Domino solidata erat? Nè ergò aliquod sacrificij præparati faceret dispendiũ, magis elegit subire periculum, & totũ quicquid erat, hausit. Ergò peracto officio, se statim moriturũ præstolabatur. Dum igitur nihil motus loco, ante altare exitum, quem expectabat, Dño precibus cõmẽdaret, pruritu nariũ prouocatus, dum scalperet, subita sternutationis cõmotione aranea integra per nares excussa est. Tantam autẽ indè adeptus est fidem, vt in ea omnibus diebus vitę suę, cunctis tunc temporis viuentibus, cõmuni omniũ iudicio facilimè præferretur. Vndè cùm quidã diceret, quis in quo illa tempestate excelleret, ait: In Nortberto eminet fides, in Bernardo Clarauallensi charitas, in Milone Taruanensi episcopo humilitas.

Nota rem miram.

Præstantia fidei eius.

CAP. VI.

PAtientiæ igitur clypeo protectus, & fidei fortitudine cõmunitus, prędicãs & annuncians verbum Dei opportunè, importunè, sesęq; quotidiè meliorem reddẽs, conuersatus est per annos tres in eodẽ habitu. Cùm autẽ persecutionẽ pateretur ab his, quibus erat eius prędicatio importuna, conferebat se iterùm ad Sigebergense quoddã monachorum cœnobium, quod tribus à Colonia distat milliaribus: aliquãdò in regulariũ canonicorum monasteriũ, quod dicitur Roda: sæpiùs autem ad quẽdam eremitam, nomine Lidulphum, miręsanctitatis & abstinentiæ virum, clericorũ vitam agentem. Ad huiusce modi autem viros cõfugiebat causa recreandi spiritum, quotiescunq; persecutiones patiebatur ab his, quibus verba veritatis erant molesta: tum etiam, vt inter eos & sanctę vitę addisceret instituta, & spei cęlestis susciperet incrementa. Nonnunq; verò domũ suam, quę erat Xanctis, rediens, cœptę prędicationis studijs insistebat.

Lidulphus eremita.

CAP. VII.

HIs igitur ità se habentibus, accidit vt conciliũ quoddã fieret in Teutonicis partibus apud oppidum, quod dicitur Friteslare, corã domino Cunone, sedis Apostolicæ

Concilium Friteslarieñ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtolicæ legato. Ex qua re occaſione accepta, Epiſcopi, Archiepiſcopi, Abbates, alijq; multi, qui negociorum ſuorum cauſas illuc conuenerant tractaturi, inito conſilio, vocauerunt hominẽ Dei. Quo præſente, cœperũt eum cõmuni omnium aſſenſu coram præfato Dño accuſantes redarguere, q̃ prædicatiõis officium vſurpâſſet, ipſosq; in ſuis concionibus verbis & conuicijs acriter inſectaretur, cùm à nullo mitteretur, nec eorum princeps eſſet conſtitutus: tum etiam, q̃ habitum religionis præ ſe ferret, cùm in nullo religio & proprietas conuenirent: deniq; q̃ precioſas veſtes abiecisſet, cùm mos terræ id non haberet, maximè apud nobiles, qualis ipſe eſſet, vt quãdiù verſantur in ſeculo, agninis ſeu caprinis veſtibus vtantur. Ad hęc omnia ſapiens à Deo edoctus, ſapienter reſpondebat, inuictusq;, adiuuante eum gratia diuina, receſſit ab eis, qu a non erat conueniens teſtimonium illorum aduersùs eum.

CAP. VIII.

OMni ergò deſtitutus ſubſidio, diuino tãtùm fultus auxilio, orationibus & pſalmodijs iugiter incumbebat. Indè cùm propoſuiſſet totam noctem inſomnem ducere, & orando rogare Deum, vt ipſe, qui eſt dator recti cõſilij, & bonorũ operum adiutor, ſecundùm beneplacitũ voluntatis ſuæ conſilium eius dirigeret & propoſitũ adiuuaret: ac ſic in oratione pernoctâſſet, ſummo diluculo paululum dormitauit. Et eccè aduerſarius affuit, ità inſultando & ſubſannando loquens: Eià, eià, multa propoſuiſti, ſed ad quem finem peruenire ſperas, qui nec in vnius noctis propoſito perſeuerare potuiſti? Expergefactus itaq; homo Dei, & inſidias inimici non ignorans, reſpondit: Quis minis tuis crederet, cùm ab initio, teſte veritate, mendax ſis & pater mendacij? Taliter ergò ſpiritus malignus confuſus, receſſit ab eo. Videſ autẽ homo Dei, q̃ veritas, cui teſtimonium perhibebat, multorũ mendacio ſuffocaretur, præſertim cùm peccatum eorum ex relatione verborũ Dei ampliùs inualeſceret: intelligens etiam, quòd in ipſum vſq; ad falſi criminis illationem irruerent, eorum detrimentum ac perditionẽ potiùs, q̃ quòd ſibi nocere poſſent, dolens ac metuens, venit ad Archiepiſcopum ſuum, & reſignauit ei, quicquid beneficiorum ac redditũ, quibus plurimùm abundabat, fuerat cõſecutus in eccleſia. Venditis inſuper domibus ac cæteris omnibus, q̃ vel ex patrimonio, vel aliundè iure hęreditario poſſidebat cum omni ſupellectili ſua, & pauperibus erogatis, nihil ſibi retinens prẽter decẽ marcas argenti & mulã, ſacellumq; ad miſſam celebrandã, aſſumptis duobus tãtùm laicis comitibus itineris ſui, exemplo patriarchę Abrahæ, ſpontaneam adijt peregrinationẽ.

Iohan. 8.

Abdicat beneficia eccleſiaſtica.

Vendit oĩa ſua. Gene. 12.

CAP. IX.

CVmq; veniſſet ad quoddã caſtrum, Hoyum nomine, ſuper Moſam fluuiũ ſitum, eadẽ ipſa, q̃ ſibi retinuerat, ibidèm pauperibus erogauit, ſolo ſacello ſibi retẽto ad ſacroſanctæ Miſſæ myſteria celebranda. Pede igit nudo, tunica lanea & pallio ſibi ſufficiente, ſine tecto, ſine certo domicilio, virtute animi horrendas hyemes & aſperam glaciem ſuperãs, ſolo Chriſto duce, cum duobus ſingularis propoſiti comitibus proficiſcitur versùs ſanctum Aegidium. Quò cùm peruenisſet, ibiq; gratia Dei ordinante, qui ſperantes in ſe non relinquit, Gelaſium Papã, qui ſucceſſit Paſchali, inueniſſet, cõfeſſus eſt ei voluntatẽ & propoſitum animi ſui, veniamq; de hoc ſpecialiter, q̃ duos ſimul ſupremos ordines cõtra canonum inſtituta ſuſceperat, à prędicto Pontifice poſtulans, impetrauit. Papa verò videns prudentiam eius & ſpiritum Dei habitantem in eo, voluit eum ſecum retinere. At ille rogans & obſecrans, nè hac ipſum obedientia cogeret, exponebat qualiter ſeipſum totum in aulis regũ ac pompis pontificum laſciuiẽdo diſſipâſſet, & q̃ id, quò inuitaret eum, iuuentuti ſuæ vel aſſumptæ pœnitentiæ minimè cõgrueret. Quòd ſi canonicum, vel monachum aut eremitam ſeu etiam peregrinum ipſum eſſe prẽciperet, libenter ac per omnia ſe obtemperaturum aiebat.

Gelaſius Papa ei facit concionãdi poteſtatẽ.

CAP. X.

VIdens igitur pontifex conſtantiam hominis & deuotionem animi bonam, nec non & perſecutionem, quam pro verbo veritatis pertulerat, dedit ei licentiam & liberam facultatem prædicandi verbum Dei, non ſolùm vbi priùs prædicauerat, verumetiam vbicunq; terrarum veller & poſſet, idipſum ex perſona ſua monendo & præcipiendo iniungens. Prætereà eis, qui priùs ex inuidentia ei reſtiterant, inhibuit, nè ſaltem ſimplices prohiberent, ſi ipſi conciones eius ſuperuacaneas ſeu minùs ſibi vtiles iudicarent. Et hocipſum, vt ratum eſſet & ſtabile, authoritatis ſuæ literis ac ſigillo firmauit.

CAP. XI.

ACcepta itaq; prædicãdi ex apoſtolica iuſſione poteſtate, cœpit media horrẽdæ hyemis aſperitate & intemperie cum duobus ſocijs nudis pedib' remeare. Tãta quippe charitate flagrabat in Deũ, vt eũ nec frigoris aſperitas, nec inedia, nec corporis laſſitudo ab eo, quod cœperat, reuocaret. Pertingebant ei in itinere niues vſq; ad genua aliquandò, nonnunq̃ vſq; ad femora, nec tamen vno ſaltem die cum poterant retinere. Cibus ab eo, nisì Quadrageſimalis & veſpertinus, prerq̃ Dominicis diebus, minimè ſumebatur. Piſcibus autẽ ſeu vino rariſſimè vtebatur. Corpus eius nõ requieſcebat per diem: ſpiritus autẽ neq; noctù neq; interdiù habebat requiem. Singularis enim fidei & miræ fortitudinis erat homo ille. Cùm ergò procedẽdo tranſiret Aurelianum, adiũxit ſe comitem eius Subdiaconus quidam: & ſic cum tribus ſocijs peruenit Valencenas ſabbato Palmarum. In craſtino ergò habuit ſermonem ad populum, & ità per gratiã Dei omnibus gratus fuit, vt cogerent eum feſſa mẽbra ibi paululùm recreare. Quibus cùm nulla ratione vellet acquieſcere, factum eſt per diſpenſationem Dei, vt ſocijs eius ſubita ægritudine oppreſſis, non poſſet indè tũc vlteriùs proficiſci. Remanſit itaq; homo, vt curaret infirmos ſuos: qui tamen ſequentibus intrà octauas Paſchæ diebus, beato fine quieuerunt. E quibus duo laici cõditi ſunt in ſuburbio apud Valencenas in eccleſia beati Petri iuxta forum in ſiniſtro latere ad occidentem: Subdiaconus verò monachus effectus, ſepultus eſt in eccleſia beatæ Mariæ, quæ in eodem oppido ſita eſt. Interea dum ibi maneret, contigit dominũ Burchardum Cameracenſem epiſcopum, piæ ac venerandæ memoriæ virum, tranſire indè habere quarta feria, proximo die ante cœnam Domini. Quo audito, vir Dei, quia cognouerant ſe mutuò, dum adhuc verſarẽtur in ſeculo, acceſſit ad colloquẽdum cum eo. Veniens ergò ad oſtium domũs, vbi hoſpitio receptus erat Epiſcopus, inuenit ibi ante fores per voluntatẽ Dei vnum de clericis eius ſtantem. Hũc igitur ſubmiſſa voce rogauit, vt introduceret ipſum ad epiſcopũ. Erat enim gelu ſuper terram, & ipſe nudis pedibus incedens. Ingreſſus igitur prædictus clericus, locutusq; ad Epiſcopum, introduxit hominem. Qui paululùm inter ſe colloquentes, recognouerunt ſe continuò, memores priſtinæ familiaritatis. Epiſcopus autem intuens hominem, & intrà ſe vehemẽtiſſimè admirans ac ſtupens, collachrymatus eſt. nõ enim poterat ſe continere. Commota quippe ſunt viſcera eius ſuper eum. Et irruens in collum eius, ac pio ciulatu exclamans, cum ſuſpirio dixit: O Nortberte, Nortberte: quis vnq̃ talia de te crederet aut cogitaret? Stãs verò prædictus clericus, qui eum introduxerat, & affectum Epiſcopi videns erga hominẽ, minimè tamen ſermones eorum intelligens, quia Teutonicè loquebantur, pręſumens acceſſit, & interrogauit, quidnam hoc eſſet. Statìm Epiſcopus: Iſte, quem ſic vides, inquit, in aula regis mecũ pariter nutritus eſt, homo nobilis & delicijs affluens, intantùm vt epiſcopatum meum, cùm ei offerretur, reſpueret. Audiens hęc clericus, lachrymis ſtatìm perfuſus eſt, tum quia dominum ſuũ flentem videbat, tum quia mens & ſpiritus eius in amorem tanti hominis charitate melliflua redundabat. Erat etiam ipſe præditus volũtate relinquendi ſeculum, & huiuſmodi viuendi modum, quem in homine illo cernebat, in corde ſuo iamdiù conceperat, eumq; nimia cum deuotione per dies ſingulos conſequi optabat. Poſt hæc vir Dei graui infirmitate corripitur. Epiſcopus autem præſolabatur, quem exitum infirmitas, quæ acciderat, haberet, & familiarem ſuum per Archidiaconum quendam & alios quoſdam ſuæ aulæ homines viſitabat. Prædictus verò clericus, vtrùm conualeſceret & quandò, de die in diem ſolicitus inueſtigabat. Poſtq̃ ergò conualuit, acceſſit ad eum, & cùm ei confeſſus eſſet votum & deſiderium animi ſui, ſeq; cum ipſo ſponderet iturum, extendens homo continuò manus ſuas ad cælum, & immenſas gratias agens, dixit: Domine Deus, hodiè te rogaueram, vt dares mihi ſocium. Exiſtimabat enim, q̃ ſtatìm cum ipſo remanens, nuſquàm ad alia agenda digrederetur. At ille hoc nõ eo modo ſtatuerat: ſed primò volebat res ſuas diſponere. Itaq; cũ poſt hæc verba intuliſſet, velle ſe de rebus ſuis diſponere, cõtriſtatus eſt homo ad huiuſcemodi ſermonem, & ait: Eià frater, ſi eſt ex Deo, non diſſoluetur. Ad hæc ille continuò reſpõdit: Vinculo indiſſolubili colligâſti me tibi pater. Ac ſic abiens, rebus ſuis conſtitutis, paulopòſt reuerſus eſt, & deincèps perpetuò ſecutus eſt hominem Dei Nortbertum.

Valencenis concionat.

Burchardus Cameracenſ Epiſcopus.

Nortbertus reſpuit epiſcopatum Cameracenſ

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAP. XII.

Hugo socius, deindè successor Nortberti.

ANno igitur post incarnationem Domini nostri Iesu Christi millesimo centesimo decimooctauo, mense Iunio, post comitū suorum ex hac vita decessum, accessit ei dominus Hugo, iam dictus clericus, hoc enim erat nomē eius, qui proximo post eum loco successit in regimine Præmonstratæ ecclesiæ, piæ & sanctæ conuersationis homo. Gauisus ea re vir Dei, & immensas gratias agens Deo, animatur ad pdicationem. Et iā sciens & præsumens de voluntate Dei, circuibat castella, villas & oppida, prędicās & recōciliās malè dissidentes, & inueterata odia & bella ad pacē reducēs. Securi erāt de gratia Dei, qui seruis suis prouideret, q̄ esset necessaria. Fixū enim in mēte habētes, qa peregrini & hospites essēt super terrā, nec vlla qdē nota ābitiōis perstringi poterāt, quorū tota spes de cælo pendebat. In tāta igitur admiratione & dilectione apud oēs esse cœperunt, vt quocunquè iter agētes se verterēt, cùm villis aus castris propinquarēt, etiā pastores, relictis gregibus, cōcito cursu prœuenirēt, & populis seruos Dei aduenire clamarēt. Tunc verò cāpanę pulsabātur, tūc cōcursus

Miro studio omnes virum Dei prosequuntur.

populi, oīs sexūs, oīs ętatis, oīs cōditiōis cateruatim ad ecclesiā cōfluēs, Missarū solennia libēter audiebat, & verborū exhortatiōes ac mōita libētiùs suscipiebat. Post sermonē aūt nō modica facta collatiōe de cōfessiōis frequētatiōe, de agēda pœnitētia, de coniugijs, de proprietatibus, & quomodo qui moriuntur in eis, debeāt saluari: de omnibus his, inquā, dato & accepto responso, sub vesperam tandèm ad hospitium ducebatur. Gaudebat verò non modicè, felicemq; se ac Deo dignum iudicabat, q̄ cum hospitio suscipere merebatur. Interdùm autem alius trahebat asellum, alius rapiebat aselli capistrum, alius vi detinebat iuuenem illum, quem solum habebant ad asellum custodiendū. Sic itaq; vndiq; pertranseundo, multos ab errore reuocabat, & pœnitentiam suadens, multos retrahebat à crimine, multos etiam discordantes ad concordiā reducebat. Propter hęc & his similia tantum amorem & gratiā ad populū contulit ei Deus, vt visu & alloquio eius vix satiari quis posset, & ipse tanta populi charitate teneretur, vt multo tēpore, relicto ecclesiarum hospitio, potiùs recipi vellet in medio vrbium & castrorū, vbi oēs aduentantes benignè & comiter exciperet. Erat prętereà in his oībus suprà, q̄ dici vel credi possit, patiēs in vigilijs, sedulus in labore, gratiosus in verbis, gratus adspectu, benignus in simplices, seuerus in hostes Ecclesię.

CAP. XIII.

COntigit quadā die, cùm transiret per quoddā castrum, Fossas nomine, fieri concursum hominū, tam clericorum q̄ laicorum, insolitum eius viuendi modū admirantium, & eō maximè, q̄ quem socium acceperat, benè cognitum haberent. Intelligentes aūt eum concordiæ & pacis ex collata sibi gratia à Deo, esse administrū, obnixè rogare cœperunt, vt apud eos requiem pauliſpèr caperet, asserētes in eadem regione funestis odijs & atroci discordia quosdā laborare, eaq; causa nō minùs sexaginta esse peremptos, nec à quoquam, cùm à multis religiosis & potentibus iamdiù laboratum esset, potuisse sarciri concordiā. Cumq; multi hac de re multa loquerentur, non casu æstimandum est, sed diuina disponente gratia factum esse, vt illàc transiret quidā, cuius frater eodem odio instigāte illa septimana interemptus erat. Quem cùm adstantes cernerent: Eccè vnus, inquiunt, ex his, de quibus sermo habetur inter nos. Quo aduocato, statìm homo Dei, brachijs collo eius circundatis, sic ait: Dilecte mi, peregrinus ego sum, hàc pertrāsiens, & nihil à quoquā petij in istis partib⁹ vel accepi. Sed quia te iuuenē benè armatum elegātemq; video, placet mihi primum munus à te experere & accipere, quod p̄ perspicua probitate tua rogo, nè mihi negare velis. Statìm ille nutu diuino pietatis affectu permotus, & lachrymis obortis perfusus, respōdit: Quid est, reuerende parer, quod tibi à me, vel à quolibet possit negari? Qui cùm cōdonationē perēpti fratris ab eo peteret, cōtinuò impetrauit: nec solùm cōdonauit, sed obsequiū etiā viro Dei prestitit, ostendens opportunitatē acerba illa odia penitùs sopiendi, & integrā pacem cōciliandi. Erat tum feria secūda, q̄ homini Dei primò hęc indicata sunt. sequenti indè sabbato ad villā, q̄ Monasteriū nuncupatur, vtraq; pars aduersariorum conuenit, populus etiam multus ex eadem vicinitate confluxit, partìm vt hominem Dei, de quo rara quædā nunciabantur, viderent, partim vt dissidentes, quorum odijs tota regio perturbabatur, ad conciliationem prouocarēt. Cumq; vir Dei intrà cubiculum quoddam, clauso ostio, ferè vsq; ad horam tertiā persisteret orādo, populus tædio & curiositate quadā affectus, cœpit mirari nō minimū, & murmurādo alter ad alterū dicere: Qua causa conuénimus? Putabamus

Vide sancti viri mirum artificium.

quòd exiret, & verbi Dei semina iactaret, & aquis fontis vitæ corda discordantiū e molliret: & eccè in latibulis iacet dormiens, aut alia in re suæ voluntati indulgens. Cùm verò adeò impatientes vltrà ferre nollent, coëgerunt sociū eius, qui ad illos egressus fuerat, vt ingrederetur & diceret ei oēs mox recessuros, si non exiret. Ille sciens esse eum in precibus, nè eum perturbaret, ingredi distulit. Importunitate tandèm eorū compulsus, intrauit, & stans coram eo tremens, submissa voce dixit: Pater, populus expectat te, & quia præsentiam tuam ei non exhibes, vult recedere. Et ille: Tace, inquit, fili mi: non est nostrum seruire Deo pro volūtate hominū, sed pro voluntate Dei. At tamen non diù post surgens ab oratione, ecclesiā ingreditur, & sacris vestibus præparatis, primò Missā B. Mariæ, vt in sabbatis solet fieri, celebrat: deindè Missam illorum defunctorū, quorum miors extitit causa odij, quod sedare volebat. Quibus deuotissimè peractis, iuxta consuetudinē exiuit ad faciendū sermonē. Sed quia prandij hora iam transierat (erat enim ferè nona) multis ad reficiendū egressis, paucos, quibus prædicaret, inuenit. Apud illū autē hoc in more positū erat, vt sic in paucis, sicut in multis: sicut in diuitibus, sic in pauperibus ex abundātis charitatis visceribus, vnicuiq; pro modulo suo & facultate, faceret sermonē. Porrò paululū facta oratione, cùm cœpisset loqui & attraxisset spiritū, miro & ineffabili modo spiritus ille charitatis, quasi vox diffusa, sonus factus est in cordibus eorū, qui præ tædio recesserant, & vt ad sonitū tubæ vnusquisq; relicta refectione, de locis & tabernis, in quibus cōsederant, quasi meliores epulas accepturi, ad ecclesiā conuolābāt. Cumq; vir Dei repletā videret ecclesiā, abbreuiato sermone, sic eos alloquitur: Viri fratres, Dominus noster Iesus Christus cùm discipulos suos ad prædicandū mitteret, inter alia hoc eis mādauit, vt in quamcūq; domū intrarēt, primùm dicerent: Pax huic domui. Et si ibì esset pax, hoc est, filius pacis, requiesceret super eos pax eorum. Nos autem nō nostris meritis, sed superabundanti gratia Dei sola, imitatores eorū effecti, eandē pacē vobis denūciamus, quæ mente incredula negāda non est: nam ad pacem perpetuam pertingere facit. Vobis igitur incognitū non est, qua causa cōuenerimus. Nō est nostrū nec ex nostro, vtpotè qui peregrinus sum & aduena pertransiens, sed potestatis & voluntatis Dei est perficere: vestrum est autem, voluntati illius integro & deuoto affectu acquiescere. Ad hęc vox omnium vna facta est. Præcipiat, inquiūt, per te Dominus nobis, quod beneplacitū est ei: non habemus ei contradicere, quod, te ordināte, in hoc negocio Dominus de nobis facere voluerit. Quid plura? Egressa est vtraq; pars aduersaria foràs in atriū, reliquis in medio positis: Et paruo interuallo facto, abinrata est discordia & concordia confecta, paxq; sacramento confirmata.

Luc. 10.

CAP. XIIII.

IN crastinū summo diluculo consurgens, secessit ad aliā villam, non longè positā, Gēblacū noīe, vt sermonē faceret ad populū: vbì sanè deuotissimè susceptus est, quòd & verbi Dei præconē & placidæ pacis eū internūciū esse didicissent. In eadē regione duo principes mutuis conflagrabāt odijs, & vt fieri solet, rapina & incēdijs tota regio in vastitatē & solitudinē redacta fuerat. Hoc vir Dei audiens, & populorū clamoribus pmotus, miserięq; & paupertatis misertus, ipsos, quo potuit, labore adijt: cumq; primum alloqueretur, dicēs: Magnus es & potēs, & ignorare nō debes, tibi à Deo collatā potestatē, & me seruū eius esse, ad te missum. Me ergò, non pro me, sed pro illius amore audire debes, qui pro tua & multorū salute ad te diuerti. Audi igitur pauperē & peregrinū, & Domini Dei tui mādata per me tibi allata suscipe, vt ab eo tu quoq; suscipiaris. Remitte ei, qui tibi nocuit: dimitte, vt tibi dimittatur: tibiq; sit commodo, pauperibus & egenis subsidio: vt cōmodum tuū fiat peccatorū tuorū remissio, pauperū subsidiū, rerū dissipatarū reparatio. His auditis, princeps ille & hoīe inspecto, vt erat vultu angelico, & cōsiderata vestitūs & habitūs humilitate, & facundia verborum, totus intremuit, (cōmota quippe sunt oīa viscera eius) & pietatis affectu responsionē emolliens, dixit: Fiat, quod vis. Non est enim aliqua certè rationis oppositio, qua possit quis tuæ contradicere vel obsistere petitioni. Cùm ergò tali affectu ad effectum perduxisset, quod petebat, ab eo transiuit ad alium. Sed seminator discordiæ prævenies, cor eius sic obdurauerat, & sui seminis radicem in eo sparserat, atq; ità mentis oculos clauserat, vt nullius veri lumis aditus in mente, nullius charitatis feruor esset in corde, quō viro Dei vel ad breue spatium placidè & humaniter responderet.

Videns autem atrocitatē vultūs illius, & oculorum toruitatē atq; feritatem verborum & cordis duritiam, nè margaritas ante porcos iactaret, statìm conticuit: & versus ad so-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cium, quem secum habebat: Insanit, inquit, hic homo: sed futurum est breuì, vt retrorsùm cadat, & detur inimicis suis ad capiendum & illaqueandum & conculcandum. Hæc dixit, & in eadem septimana verborũ effectus subsecutus est. nam & captus ab inimicis, detentus est. Hæc ideò dicta nouerit lector, vt & in hoc vir Dei spiritum prophetiæ habuisse credatur.

Prophetico spiritu claret vir Dei.

CAP. XV.

ET procedens indè, venit ad proximam villam, quæ vocatur * Coteri. Et quia fama de eo iam vndiquè percrebuerat, populus de eadem vicinia ad audiendum sermonem confluebat. Et post celebrationem Missæ audito finitoq; sermone, sicut consueuerat, de pace & concordia, & si inter eos aliquod dissidiũ esset, cœpit inquirere. Cùm autem nominarent inter eos quosdam discordantes, cœpit eos humili exhortatione à veteris odij rixis reuocare. Sed cùm vnus ex eis, multis rogatus precibus, nullatenùs petitioni eius & omni ũcircunstantiũ acquiescerer, foràs exilijt, ascendès equũ suum, (miles enim erat) nitebatur fugere. Sed cùm calcaribus fortiter iterùm atq; iterùm vrgeret eum, nullatenùs vel passum vnum potuit procedere. Exeuntibus autẽ cæteris, qui in ecclesia remanserant, & vndiq; cõcurrentibus cum stupore & admiratione nimia, quidã subsannando clamare, quidam cõdolendo flere cœperũt. Omnes tamẽ vna voce Deum laudabant, qui in sanctis suis gloriosus est, & ibidèm hanc ostẽdebat gloriã. Ille verò nõ minimũ pudefactus ad vocẽ clamãtium, ad ecclesiam corã viro Dei rediit, & prostratus veniam petẽs, quod priùs ab eo petebatur, quantocyùs libens annuit, & absolutionem, q̃ sanctum virum DEI offendisset, petijt & accepit. Et sic impletũ est in eo, quod scriptũ est: Imple facies corũ ignominia, & quærent nomen tuũ Dñe.

* Colrois

* responsis

Psal. 82.

CAP. XVI.

EOdem anno contigit, beatæ memoriæ Gelasiũ Papam, à quo prædicandi authoritatem acceperat, migrare à seculo: cui successit Calixtus Viennensis episcopus, pia & sanctæ conuersationis homo, & dignæ recordationis, quem cõstat apud Cluniacum electum fuisse, & in sede vniuersalis ecclesiæ potestatẽ, honorisq; & dignitatis culmen cõmuni omniũ electione susceptisse. Trãsierat enim iam dictus Papa Gelasius cũ saniori parte Cardinaliũ, vt sanctã matrẽ Ecclesiam in mẽbris visitaret. Tanto deniq; patre orbati Cardinales, cæteriq; sanctæ Ecclesiæ filij, qui ad exequias Gelasij cõuenerant, ab eo, qui dixerat, Non relinquam vos orphanos, cõsilio quæsito & accepto, ad perficiendũ, quod cœperat prædecessor, Calixtus Rhemis conciliũ cõuocauit. Vbì & introitum suum Ecclesia cõfirmauit, & ipse, quæ benè gesta erant, approbauit & corroborauit: & quæ sinistra inuẽta sunt & corrigẽda, authoritate Romana correxit. Audiens verò homo Dei Apostolicæ sedis dignitatem esse innouatã, (autũnus erat, quandò primò brumale tẽpus hyemis incipit) Rhemos adijt: vbì ab Episcopis & Abbatibus, qui conuenerant, cum gaudio susceptus est, non minimũ admirãtibus super excellẽtia verborũ prædicationis & * responsionis eius. Et nè ab aliquibus oblatrantibus sana eius dvctrina in aliquo posset infirmari, literas Apostolicæ authoritatis, quas à Papa Gelasio acceperat, iterùm renouari postulauit.

Gelasius Papa moritur, & Calixtus succedit.

Iohan. 14.

Rhemensis Synodus.

CAP. XVII.

QVibus acceptis, dominus Papa venerabili Laudunẽsi episcopo Bartholomẽo præcepit, vt curam eius susciperet. Erat enim ipse homo, habens ex progenie matris eius quosdã in episcopatu, & eorũ instinctu submonitus erat episcopus, humanitatis ei manũ per aliquod tẽpus porrigere. Quo deducto, & finito concilio, Papa nõ post multũ Laudunũ deuenit. Tũ verò Episcopus cum Papa consiliũ inijt, quomodò cum rectius nere posset: atq; eo noĩe obtulit ei ecclesiam B. Martini, quæ in suburbio sita est: in qua pauci fratres erant, sub regula canonicæ professionis degentes. At vir Dei modis oĩbus renuebat. Tandẽ cùm cogeretur, nè summi Pontificis offensam, & inobediẽtiæ notam incurreret, quod petebat annuit, si tamẽ canonici illic cõmorãtes, ea, quę secundũ Euangelicã & Apostolicã institutionẽ eos docturus esset, obseruare non recusarẽt. Sed cùm ostẽderet eis formã Euangelicæ institutionis, quomodò imitatores Christi, contẽptores mũdi esse deberẽt, quomodò p̃ceptis & regulis sanctorũ patrũ obediẽtes: illi statim ad verbũ & adspectũ eius p̃territi, dixerũt: Nolumus hunc regnare super nos, qa talem magistrũ nostra nõ nouit nec prædecessorum nostrorum cõsuetudo. Liceat nobis nostro more viuere: Castigare quidem Deus vult, non mortificare. Sic homo Dei & obediuit, & ab obedientia solutus, ab illa non recessit.

Māsit itaq; ibidèm: Socius enim eius de quo superiùs mẽtio facta est, cum Cameracẽsi episcopo Burchardo profectus erat: Habebat cũ de rebus suis, quas nõ ità pridèm reliquerat indiscussas, quædã disponere. Quæ quòd aliter quàm vellet distraherẽtur, (no-

uitius quippè erat) æquanimiter nõ poterat sustinere. Interea Episcopus dissoluta ieiunio & frigore hospitis sui mẽbra nitebatur reficere: sed ipse quotidiè ab hospite suo cõfouebatur spirituali & melliflua verbi Dei refectione. Ob hanc causam amore nimio & charitatis igne succẽsus, assiduè pulsabat eum precibus quibuscunq; poterat, vt in episcopatu suo vellet manere, quotidiè circũducens eum & ostendens, si qua foret ecclesia, quæ ei placeret, si quæ solitudines, si qua deserta, si qua terra culta vel inculta ad ædificandũ & cõmanendum. Victus tandẽ ipsius & multorũ aliorũ tam religiosorũ quàm nobiliũ precibus, elegit locũ valdè desertũ & solitarium, qui ab incolis antiquitùs Prænõstratum vocabatur: in quo, si quandò daret ei Deus colligere socios, se mansurum spopondit.

Præmõstratũ sibi delegit vir Dei.

CAP. XVIII.

TRansacta igitur hyeme, niuiumq; & glaciei frigore vernali calore paululũ detorso, vir Dei, vt erat solitus, virtute diuini solatij accinctus, ad prædicandũ exijt, & solus Cameracum veniẽs, sermonẽ habuit ad populũ. Et eccè cecidit semẽ in terrã bonã, scilicet in iuuenẽ Euermodũ noĩe: qui tãto rore spiritusãcti perfusus fuit in verbi Dei susceptione, vt amoris eius causa stãs oraret ad Dominũ Deũ suum in eodẽ loco & in eisdẽ passibus, vbi Dei hominẽ stare diligẽter cõsideraverat in faciẽdo sermone. Nec mora intulit, sed statìm relictis oĩbus, secutus est eũ, tantoq; intimi amoris vinculo ei colligatus est, vt omni tẽpore vitæ eius, spiritus viri Dei in eo requiẽ caperet, & post decessum suũ, locũ sepulturæ suę ei cõmendaret. Peruenièsque autẽ * Niuigellã, aliũ iuuenẽ Antoniũ noĩe, à Deo sibi datũ recipit. Hi duo & tertius, quẽ priùs receperat, radices & fundamentũ fuêre futuræ multitudinis, quæ subsecuta est. Et intrà Quadragesimã illã tot socios obtinuit, vt in septimana passionis Domini ante Pascha cum tredecim reuersus, prædictum locum possederit.

* Niuellam

CAP. XIX.

LOcato igitur fundamento in Christo Iesu, paulatìm de viuis & benè sectis & politis lapidibꝰ crescebat ædificiũ, & domus Dei ampliabatur. Sed nõ defuêre tẽtantis inimici & aduersantis hostis insidiæ, qui plantata eradicare, fundata euellere, congregata dispergere, dispersa morti tradere multiformi dolo laboraret. Nã in singulis singulas & proprias cõsiderans affectiones, modis oĩbus se opponebat, & ad decipiẽdos nouos tyrannũ se ingerebat. Quidã ad matutinas stãti & contẽplanti, & de illa glorioſa & ineffabili Trinitate cogitãti, vt ille antiquus hostis visibiliter adstaret & diceret: O quàm felix es: ô quàm in tuo apposito laudabilis, q & benè cœpisti, & te perseueraturũ in tãta afflictiõe deliberas: idcirco sanctã Trinitatẽ, ad quam toto mẽtis affectu suspiras, videre mereberis. Et his dictis, apparuit tria gestãs capita, Trinitatẽ se esse cõtestans. At ille expauescẽs & plurimũ admirãs, panlulũ tamen præmeditatus, cùm nõ sibilũ auræ lenis, sed ventũ turbinis fœtidũ sentiret, dixit: O miser & infelix & oĩbus creaturis deterior: tu, inquã, q signaculũ similitudinis Dei fuisti, quomodò arrogas tibi nõ tantũ te scire Trinitatem, sed illam ipsam te esse? Recede, recede, & me tuis fraudibus nõ obedientẽ, nõ præsumas vlteriùs inquietare. Statìm ille recessit. Erat quidẽ frater ille ad obedientiã prõptus, in oratione deuotus, in ieiunio assiduus: ità vt per totũ annũ ieiunaret, tam æstate quàm hyeme, & à nullo cogi posset, vt alterã interdiù perciperet refectionem, nisi diebus Dominicis: quibus tamẽ nõ nisi crudũ quid sumebat, & nõ aliquã coctionẽ. Sed cùm id oẽs mirarentur, & tãta eius abstinentiæ & cõtinentiæ virtus vbiq; in laudẽ eius prædicaretur, affuit iterùm satan, occultè ponẽs insidias, vt nouũ militẽ prosterneret. Nam quarta feria in capite ieiunij, cùm deuotione cunctorũ fidelium abstinẽtia Quadragesimalis indicitur, tanta fames & gulæ voracitas eum inuasit, vt diceret se nullo modo posse ieiunare, placẽre, se moriturũ, si à lacte & caseo cogeretur abstinere. Cui cùm diceretur: Quid est, frater? sacrũ & annuum ieiuniũ est, & nõ est fas alicui etiã seculari, bis reficere: ille torquens vultu & lupina rabie respondebat: Nunquìd vult Deus hoĩem mori, subtrahẽdo illi quocunq; tẽpore, quicquid ad vsus eius creauit, & necessitas sumere cõpellit? Quid plura? Aberat pater Norbertus, & fratres adhuc rudes, q ad huiusmodi insultus arma ferre nõ consueuerãt, multimodis supplicationibus hoc tandèm ab eo impetrauerunt, vt illas & quantum vellet, cibum Quadragesimalem comederet, timentes nè illud improprium in publicum exiret, quòd tam arcta & subita religio, vel secularium consuetudinem in suis conuersis non seruaret.

Diabolus in specie Trinitatis appauet cuidam. Ezech. 28.

Cùm ergò trãsissent quadragesimales dies, & ad celebrandũ Pascha homo Dei reuerteretur Præmõstratũ ad fratres suos, ad introitũ ipsius vallis horror nimius inuasit eũ, & ventus turbinis circunuallauit eum, quasi ventus veniens ab aquilone: & ipse statìm sen-

cium, quem secum habebat: Insanit, inquit, hic homo: sed futurum est breuì, vt retrorsùm cadat, & detur inimicis suis ad capiendum & illaqueandum & conculcandum. Hæc dixit, & in eadem septimana verborũ effectus subsecutus est. nam & captus ab inimicis, detentus est. Hæc ideò dicta nouerit lector, vt & in hoc vir Dei spiritum prophetiæ habuisse credatur.

Prophetico spiritu claret vir Dei.

CAP. XV.

* Colroi

ET procedens indè, venit ad proximam villam, quæ vocatur * Coteri. Et quia fama de eo iam vndiquè percrebuerat, populus de eadem vicinia ad audiendum sermonem confluebat. Et post celebrationem Missæ audito finitoq; sermone, sicut consueuerat, de pace & concordia, &, si inter eos aliquod dissidiũ esset, cœpit inquirere. Cùm autem nominarent inter eos quosdam discordantes, cœpit eos humili exhortatione à veteris odij rixis reuocare. Sed cùm vnus ex eis, multis rogatus precibus, nullatenùs petitioni eius & omni ũcircunstantiũ acquiesceret, foràs exilijt, ascendẽs equũ suum, (miles enim erat) nitebatur fugere. Sed cùm calcaribus fortiter iterùm atq; iterùm vrgeret cum, nullatenùs vel passum vnum potuit procedere. Exeuntibus autẽ cæteris, qui in ecclesia remanserant, & vndiq; cõcurrentibus cum stupore & admiratione nimia, quidã subsannando clamare, quidam cõdolendo flere cœperũt. Omnes tamẽ vna voce Deum laudabant, qui in sanctis suis gloriosus est, & ibidèm hanc ostẽdebat gloriã. Ille verò nõ minimũ pudefactus ad vocẽ clamãtium, ad ecclesiam corã viro Dei redijt, & prostratus veniam petẽs, quod priùs ab eo petebatur, quantocyùs libens annuit, & absolutionem, ꝙ sanctum virum DEI offendisset, petijt & accepit. Et sic impletũ est in eo, quod scriptũ est: Imple facies eorũ ignominia, & quærent nomen tuũ Dñe.

Psal. 82.

CAP. XVI.

Gelasius Papa moritur, & Calixtus succedit.

EOdem anno contigit, beatæ memoriæ Gelasiũ Papam, à quo prædicandi authoritatem acceperat, migrare à seculo: cui successit Calixtus Viennensis episcopus, pius & sanctæ conuersationis homo, & dignæ recordationis, quem cõstat apud Cluniacum electum fuisse, & in sede vniuersalis ecclesiæ potestatẽ, honorisq; & dignitatis culmen cõmuni omniũ electione suscepisse. Trãsiërat enim iam dictus Papa Gelasius cũ sanctorũ parte Cardinaliũ, vt sanctã matrẽ Ecclesiam in mẽbris visitaret. Tanto deniq; patre orbati Cardinales, cæteriq; sanctæ Ecclesiæ filij, qui ad exequias Gelasij cõuenerant, ab eo, qui dixerat, Non relinquam vos orphanos, cõsilio quæsito & accepto, ad perficiendũ, quod cœperat prædecessor, Calixtus Rhemis conciliũ cõuocauit. Vbì & introitum suum Ecclesia cõfirmauit, & ipse, quæ benè gesta erant, approbauit & corroborauit: & quæ sinistra inuẽta sunt & corrigẽda, authoritate Romana correxit. Audiens verò homo Dei Apostolicæ sedis dignitatem esse innouatã, (autũnus erat, quandò primò bruma male tẽpus hyemis incipit) Rhemos adijt: vbì ab Episcopis & Abbatibus, qui conuenerant, cum gaudio susceptus est, non minimũ admirãtibus super excellẽtia verborũ prædicationis & * responsionis eius. Et nè ab aliquibus oblatrantibus sana eius dvctrina in aliquo posset infirmari, literas Apostolicæ authoritatis, quas à Papa Gelasio acceperat, iterùm renouari postulauit.

Iohan. 14.

Rhemensis Synodus.

* responsis

CAP. XVII.

QVibus acceptis, dominus Papa venerabili Laudunẽsi episcopo Bartholomæo præcepit, vt curam eius susciperet. Erat enim ipse homo, habens ex progenie matris eius quosdã in episcopatu, & corũ instinctu submonitus erat episcopus, humanitatis ei manũ per aliquod tẽpus porrigere. Quo deducto, & finito concilio, Papa nõ post multũ Laudunũ deuenit. Tũ verò Episcopus cum Papa consiliũ inijt, quomodò cum retinere posset: atq; eo noïe obtulit ei ecclesiam B. Martini, quæ in suburbio sita est: in qua pauci fratres erant, sub regula canonicæ professionis degentes. At vir Dei modis oĩbus renuebat. Tandẽ cùm cogeretur, nè summi Pontificis offensam, & inobediẽtiæ notam incurreret, quod petebat annuit, si tamẽ canonici illic cõmorãtes, ea, quę secundũ Euangelicã & Apostolicã institutionẽ eos docturus esset, obseruare non recusarẽt. Sed cùm ostẽderet eis formã Euangelicæ institutionis, quomodò imitatores Christi, contẽptores mũdi esse deberẽt, quomodò p̃ceptis & regulis sanctorũ patrũ obediẽtes: illi statim ad verbũ & adspectũ eius pterriti, dixerũt: Nolumus hunc regnare super nos, qa ralem magistrũ nostra nõ nouit nec prædecessorum nostrorum cõsuetudo. Licear nobis nostro more viuere: Castigare quidem Deus vult, non mortificare. Sic homo Dei & obediuit, & ab obedientia solutus, ab illa non recessit.

Mãsit itaq; ibidèm: Socius enim eius de quo superiùs mẽtio facta est, cum Cameracẽsi episcopo Burchardo profectus erat: Habebat eñ de rebus suis, quas nõ ità pridèm reliquerat indiscussas, quædã disponere. Quæ quòd aliter quàm vellet distraherẽtur, (nimirũ

uitius quippè erat) æquanimiter nõ poterat sustinere. Intereà Episcopus dissoluta ieiunio & frigore hospitis sui mẽbra nitebatur reficere: sed ipse quotidiè ab hospite suo cõfouebatur spirituali & melliflua verbi Dei refectione. Ob hanc causam amore nimio & charitatis igne succẽsus, assiduè pulsabat eum precibus quibuscunq; poterat, vt in episcopatu suo vellet manere, quotidiè circũducens eum & ostendens, si qua foret ecclesia, quæ ei placeret, si quæ solitudines, si qua deserta, si qua terra culta vel inculta ad ædificandũ & cõmanendum. Victus tandẽ ipsius & multorũ aliorũ tam religiosorũ quàm nobiliũ precibus, elegit locũ valdè desertũ & solitarium, qui ab incolis antiquitùs Præmonstratum vocabatur: in quo, si quandò daret ei Deus colligere socios, se mansurum spopondit.

Præmõstratũ sibi dele-git vir Dei.

CAP. XVIII.

TRansacta igitur hyeme, niuiumq; & glaciei frigore vernali calore paululũ detorso, vir Dei, vt erat solitus, virtute diuini solatij accinctus, ad prædicandũ exijt, & solus Cameracum veniẽs, sermonẽ habuit ad populũ. Et eccè cecidit semẽ in terrã bonã, scilicet in iuuenẽ Euermodũ noïe: qui tãto rore spiritusãcti perfusus fuit in verbi Dei susceptione, vt amoris eius causa stãs oraret ad Dominũ Deũ suum in eodẽ loco & in eisdẽ passibus, vbì Dei hominẽ stare diligẽter cõsiderauerat in faciẽdo sermone. Nec moras intulit, sed statìm relictis oĩbus, secutus est eũ, tantoq; intimi amoris vinculo ei colligatus est, vt omni tẽpore vitæ eius, spiritus viri Dei in eo requiẽ caperet, & post decessum suũ, locũ sepulturæ suę ei cõmendaret. Peruenièsque autẽ * Niuigellã, aliũ iuuenẽ Antoniũ noïe, à Deo sibi datũ recipit. Hi duo & tertius, quẽ priùs receperat, radices & fundamentũ fuêre futuræ multitudinis, quæ subsecuta est. Et intrà Quadragesimã illã tot socios obtinuit, vt in septimana passionis Domini ante Pascha cum tredecim reuersus, prædictum locum possederit.

* Niuellam

CAP. XIX.

LOcato igitur fundamento in Christo Iesu, paulatìm de viuis & benè sectis & politis lapidib' crescebat ædificiũ, & domus Dei ampliabatur. Sed nõ defuêre tẽtantis inimici & aduersantis hostis insidiæ, qui plantata eradicare, fundata euellere, congregata dispergere, dispersa morti tradere multiformi dolo laboraret. Nã in singulis singulas & proprias cõsiderans affectiones, modis oĩbus se opponebat, & ad decipiẽdos nouos tyrones Dei, sese in angelũ lucis transformare nõ metuebat. Itaq; cõtigit quadam nocte quidã ad matutinas stãti & contẽplanti, & de illa gloriosa & ineffabili Trinitate cogitãti, vt ille antiquus hostis visibiliter adstaret & diceret: O quàm felix es: ô quàm in tuo ꝓposito laudabilis, q & benè cœpisti, & te perseueraturũ in tãta afflictiõe deliberas: idcircò sanctã Trinitatẽ, ad quam toto mẽtis affectu suspiras, videre mereberis. Et his dictis, apparuit tria gestãs capita, Trinitatẽ se esse cõtestans. At ille expauescẽs & plurimũ admirãs, paululũ tamen præmeditatus, cùm nõ sibilũ auræ lenis, sed ventũ turbinis fœtidũ sentiret, dixit: O miser & infelix & oĩbus creaturis deterior: tu, inquã, q signaculũ similitudinis Dei fuisti, quomodò arrogas tibi nõ tantũ te scire Trinitatem, sed illamipsam te esse? Recede, recede, & me tuis fraudibus nõ obedientẽ, nõ prẽsumas vlteriùs inquietare. Statìm ille recessit. Erat quidẽ frater ille ad obedientiã prõptus, in oratione deuotus, in ieiunio assiduus: ità vt per totũ annũ ieiunaret, tam ẽstate quàm hyeme, & à nullo cogi posset, vt alterã interdiù perciperet refectionem, nisì diebus Dominicis: quibus tamẽ nõ nisì crudũ quid sumebat, & nõ aliquã coctionẽ. Sed cùm id oẽs mirarentur, & tãta eius abstinentiæ & cõtinentiæ virtus vbiq; in laudẽ eius prædicaretur, affuit iterùm satan, occultè ponẽs insidias, vt nouũ militẽ prosterneret. Nam quarta feria in capite ieiunij, cùm deuotione cunctorũ fidelium abstinẽtia Quadragesimalis indicitur, tanta fames & gulæ voracitas eum inuasit, vt diceret se nullo modo posse ieiunare, plancq; se moriturũ, si à lacte & caseo cogeretur abstinere. Cui cùm diceretur: Quid est, frater: sacrũ & annuum ieiuniũ est, & nõ est fas alicui etiã seculari, bìs reficere: ille tortuo vultu & lupina rabie respondebat: Nunquìd vult Deus hoïem mori, subtrahẽdo illi quocunq; tẽpore, quicquid ad vsus eius creauit, & necessitas sumere cõpellit? Quid plura? Aberat pater Northertus, & fratres adhuc rudes, q ad huiusmodi insultus arma fer-rẽ nõ consueuerãt, multimodis supplicationibus hoc tandèm ab eo impetrauerunt, vt bis & quantum vellet, cibum Quadragesimalem comederet, timentes nè illud improperium in publicum exiret, quod tam arcta & subita religio, vel secularium consuetudinem in suis conuersis non seruaret.

Diabolus in specie Trinitatis appa ret cuidam. Ezech. 28.

Cùm ergò trãsissent quadragesimales dies, & ad celebrandũ Pascha homo Dei reuerteretur Præmõstratũ ad fratres suos, ad introitũ ipsius vallis horror nimius inuasit eũ, & ventus turbinis circunuallauit eum, quasi ventus veniens ab aquilone: & ipse statìm sen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sentiens, secum|venientibus malignam prædixit adesse tentationē. Peruenienti autem fratres trepidi narrauerūt, quid actū esset. At ille dolēs, &, heu me, ingeminans, In meā, inquit, miseriā & in detrimentū animæ fratris, & ad traductionē nostræ insipientiæ hoc cōsentire voluistis, atq; per hoc locū diabolo, nisi viriliter ei resistatur, ad disperdendū dedistis. Vbi est, inquit, ille? Qui cùm adduceretur, vix se sustentare præ nimia pinguedine poterat, & velut vesica turgens, edacitatis spiritu plenus, non nisi toruis oculis magistrū, quē super oīa diligere solebat, respicere valebat. Vidēs ergò vir, cui Deus discretionē spirituū dederat, non esse infirmitatis humanę, sed tētationis diabolicę, statim vetuit omninò quicquam ei dari. Qui postq̄ per aliquot dies ieiunauit, vbi reddita est ei quarta pars rudioris panis, & vas aquę ad mēsuram, pro summis delicijs cōputauit. Et sic ad pristinam consuetudinem benè & moderatè viuendi, DEO per magistrum suum subueniente, redijt.

CAP. XX.

POst hæc homo Dei, vt erat solitus, ad prædicandū egressus est, recepitq; sociū suum, qui ad cōponendum res suas abierat: & quamplurimis in itinere discordia laborantibus ad concordiā reuocatis, Niuigellā peruenerunt. Quia verò ab exordio prædicationis suæ in eodē oppido nimis charus habebatur, statim vt Præmōstratum concessit, quidā ex eis conuersionis gratia ad eum cucurrerunt: sed asperitatē ordinis & institutionis impositæ ferre non valētes, vt canes ad vomitū reuersi sunt. Qui suam nequitiā tegere volētes, ad opprobrium hominis Dei, & vt cōciones eius auerterēt, zizania superseminauerunt, ità vt nec videre illum, nec eius cōciones audire vellēt. Sed ille haec nullo modo expauit, confidēs hoc magìs fore materiā victorię cōtra dęmones, qui eius prædicationi & saluti credentiū, quam per eum operabatur Deus, nitebātur obijcere impedimenta. Cùm ergò ob hāc causam in populo illo parui precij haberetur, suscitauit Deus militi suo bellū, de quo, ipsius dono certādo viriliter, assecutus est victoriā, amoriq; pristino redditus, & nō tantùm apud Niuigellēsem plebē, sed etiā apud oēs hoc audientes, adeptus est suauissimi odoris fauorem & gratiā. Nā ibidèm aderat pater cuiusdā puellæ, quæ iam per annū à dæmonio vexata fuerat, & vinculis & carcere tenebatur. Qui grauiter flens & suspirās, dolore filiæ affectus, cœpit rogare eū, vt saltem videre eā & tangere dignaretur. Magnū opus, sed nō dispar fides in opere. Adducite eā, inquit, ad me. Adducitur puella iā duodennis, & plurima populi frequentia cōuenit. Tunc igitur Dei sacerdos tēpus & locū & materiā vidēs, vt glorificaretur Deus, maiorē fiduciā cēpit. Ità albis & stola vestitus, exorcismum agere aggressus est. Cœpitq; diuersa legere euāgelia sup caput illius. Ad quem dæmō respōdit: Huiusmodi lyras audiui frequēter, neq; pro oībus istis hodiè recedā, neq; ꝓpter te è habitaculo isto. Et ꝓpter quos tandē recedā? Colūnæ Ecclesię ruerūt. Cùm autē sacerdos multiplicaret exorcismū, respōdit dæmō: Nihil agis: ga necdū p coruscū sanguinē martyrū me adiurâsti. Tūc igitur, vt rè superbus est dæmō, scientiā suam volens ostētare, Cantica canticorū à principio vsq; ad finē per os puellæ edidit. Et iterās verbū ex verbo in Romana lingua, vsq; in finē interpretatus est. Et reiterās verbū ex verbo, in Teutonico totū expressit, cùm illa puella, dum adhuc sana esset, nihil nisi Psalterium didicisset. Nihilominùs Dei sacerdos imminebat, & dum insisteret & præciperet, vt exiret à creatura Dei, coactus respōdit dæmō: Si hinc me cōpellis exire, permitte me intrare in monachū illū. (Ibì quippè monachus stabat, & nominauit eū) Tunc verò Nortbertus exclamat in populū: Audite, audite malitiā huius dæmonis, qui vt infamaret, seruū Dei vexandū expetijt, quasi peccatorē & dignū hoc supplicio. Sed nō sit vobis isthuc offendiculo. Ea est enim nequitia eius, vt bonis omnibus velit derogare, & quantū potest infames eos reddere. Hoc dicto, ìrùm cœpit acriùs insistere officio. Tūc dæmō: Quid agis, inquit? Neq; propter te, neq; propter aliū hominē exibo. Quòd si víderis me exclamare, iā tantū veniēt de nostris, id est, de nigris, ad bellū. Eià ad bellū, eià ad bellū: Eià iā faciā corruere arcus istos & fortices super vos. Ad hoc verbū populus diffugit: sacerdos verò imperterritus & intrepidus mansit. Tūc illa iniecit manus ad stolam eius, vt ꝓximè collum eius adstringeret. Cumq; hi, qui aderant, vellent manus eius dimouere: Nolite, inquit: permittite illam, si accepit à Deo potestatem, faciat quod potest.

Procax dæmonis petulantia.

Tunc verò eius audacia hoc verbo perculsa, tanquàm reuerentiam exhibens, manus spontè relaxauit. Iam itaq; plurima diei parte consumpta, pater Nortbertus consilium cepit, vt in aquam exorcizatam eam imponeret. Et ità factum est. Et quia flauis erat capillis, verens sacerdos, nè occasione crinium diabolus in ea potestatem retineret, to-

tonderi eam iussit. Qua permotus dæmon iniuria, cœpit in sacerdotē vlcisci, dicens: Peregrine de Francia, peregrine de Francia, quid tibi nocui? Quarè nō finis me quiescere? Omne malorū genus & casus mali omnes in caput tuū incurrant, qui adeò me vexas. Iam vespertina hora erat, & videns pater Nortbertus nō exîsse dęmonē, aliquātulùm contristatus, iussit eam reddi patri, & in crastinū iterū ad Missam adduci. Ipse verò cœpit se expoliare alba & alijs indumentis. Cùm ergò hoc vidisset impius dæmon, cœpit insultando plaudere manibus & dicere: Ha, ha, he: modò benè facis, nec hodiè fecisti quicquam quod mihi sic placeret: en hodiè consumpsisti diem, & nihil profecisti. Ad hæc stomachando pater Nortbertus, contulit se ad hospitium, & obfirmauit in animo suo non gustare cibum, donèc illa sanaretur. Et ità transegit diem & noctem illam sine cibo. Iam crastina dies aduenerat, & Dei sacerdos parat se ad celebranda Missæ mysteria, rursusque puella adducitur, & iterùm fit multiplex concursus populi, vt viderent agonē sacerdotis & dæmonis. Tunc verò mandauit duobus fratribus, qui secum erant, vt tenerent eam ibi iuxtà, haud procùl ab altari. Inchoato igitur ministerio, ventum est ad Euangelium, & illa applicata ad altare, plurima euāgelia super caput eius lecta sunt. Et dæmon iterùm cœpit suas repetere sannas, huiusmodi lyras frequenter se audiuisse. Cùm ergò vētum est ad locum, vbì sacerdos elevat hostiam coram Domino, exclamauit dæmon: Videte, videte, quomodò Deiculū suum inter manus suas tenet, Fatentur dæmones: quod hæretici negant. Tunc verò Dei sacerdos inhorruit, & concepto spiritu virtutis, in ipsa oratione sua cœpit exagitare dæmonem & torquere. At ille coactus & torrus, pevos puellæ exclamat: Volo exire, vrlo exire. dimitte me. Ar illi duo fratres fortiter tenuerunt eam. Sed spiritus immūdus nullas patiens moras, fœtidissimæ vrinæ fœda relinquens vestigia, aufugit, vasq; possessum reliquit. Illa verò liberata à suo tortore, collapsa, languida delata est in domum paternam, & paulò pòst accepto cibo, ex integro incolumis & cōpos suî, perfectè sanata apparuit. Hoc itaq; publicè factū est, teste omni populo, qui Dei laudes in commune prędicabat, & patrem Nortbertum verè Apostolicū virū fatebatur.

Expellitur improbissimus dæmō.

CAP. XXI.

POst hæc peruenit Coloniam, vbì & libenter suscipitur, & libentiùs in sermone & confessione auditur, ꝙ illū priùs & iuuenem nouissent, & iam mirabiliter mutatum viderent. Et quia populus ferè solet imitari, si quid noui conspiciunt, multi ad verbum & exhortationē eius tam clerici quàm laici concurrentes, illum secuti sunt. Habebat ille iamtunc in animo ædificare ecclesiam, in qua adunatos fratres recipere. Atq; ob hanc causam petiuit ab Archiepiscopo Friderico & cæteris fidelibus sanctarum reliquiarū sibi munera donari, quibus non minimùm ab antiquo repleta & instructa erat felix Colonia. Annuit Archiepiscopus, annuit ceu iustæ petitioni clerus & populus, At ille fratribus suis, quos secum habebat, & quos ibidèm Deus ei cōtulerat, ieiunio indicto, hoc precioſum donum Deo cōmendabat, vt venerabile patrocinium is faceret inueniri. Nocte verò eadē virgo quædam ex numero vndecim millių virginum, & nomen ipsius virginis, & locus, vbì iaceret, per visionē cuidam designatus est, & in crastinum ex ordine visionis corpus ibidèm quęsitum, integrum inuentum est. Quo cum hymnis & laudibus Dei & gratiarum actione susceptо, de reliquijs etiā aliarum virginū aliorumq; quorundā martyrū, videlicet Gereonis, Maurorum, duorum Euualdorum duo vascula instàr feretri ei impleta sunt. Sequenti verò die, cùm à Præposito & Canonicis S. Gereonis similiter sibi dari reliquias supplicaret, concessum est ei, vt si quid, quod placeat ei in ecclesia eorum, vellet, id quęreret & acciperet. Gauisus est homo Dei, & hoc promissum, vt erat solitus, Deo per totam noctem orando cōmendabat attentiùs. Manè autem facto, in medio monasterio, vbì nullum alicuius sepulcri patebat vestigium, effodi præcepit: vbì corpus integrum absq; cerebro repertum est, honorificè & cum omni diligentia collocatum. Quod cùm canonici & plebs innumerabilis, quæ cōuenerat, cerneret: Eccè, inquiunt, hic est dominus noster Gereon, & nostrum venerabile patrocinium, quod à nobis & à prædecessoribus nostris per multos annos quæsitum est, & peccatis nostris exigētibus inueniri non potuit. Ei exclamātes voce magna, cum gaudio immensas Deo gratias agebant, hominem Deo dignum efferentes, per quem talis ac tantus thesaurus, diuque desideratus mereretur inueniri.

Vir Dei venit Coloniā

Inuenitur corpus integrū sanctæ virginis.

Corpus integrū S. Gereonis vir Dei inuenit.

Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et nè quis dubitet ipsum esse, sciat pro certo verum agnitionis eius fuisse indicium, quòd de morte & martyrio eius legitur, partem capitis, & non totum caput, esse abscissum. Hanc partem habebant, sed reliquum corpus vbi esset, prorsùs ignorabant. Susceptum est itaq; corpus sanctum, vt dignè debuit, & eleuatum, parsque indè viro Dei data est: quod reliquum fuit, magnificè à Clero & populo repositum est. Assumptis non diù pòst reliquijs, collectoq; fratrum tam clericorum quàm laicorum collegio, quos Deo per verbum prædicationis genuerat, redeundi iter aggressus est, & vbiq; in ecclesijs, in congregationibus, cum processione magnificè susciperetur. Audiens autem transitum eius nobilis matrona, Ermensendis nomine, Namurcẽsis Comitissa, velociter occurrit ei, orans vt ad collocandos illic fratres, quandam ecclesiolam in villa Floreffiæ vellet susc̃ipere. Decreuerat etenim ipsa ex multo tempore, pro remedio animæ suæ ac prædecessorum suorum, in eadem ecclesia religionem propagare. Videns ille synceram mulieris deuotionem, susc̃epit, quod petebat: ibidemq; altero reliquiarum vasculo derelicto, festinauit Præmonstratum, (erat enim instans natiuitatis dies) habens clericos & laicos circiter triginta nouitios.

CAP. XXII.

COngregatis igitur clericis fermè quadraginta, & quamplurimis laicis, assidua consolatione vesperè & manè fouebat eos, & multiplicibus sermonibus hortabatur, nè desisterent à felici proposito & spontanea paupertate, quam susc̃eperãt: & quod docebat, velut aquila prouocans ad volãdum pullos suos, operibus demõstrabat. Cùm autem multi religiosi, tam Episcopi quàm Abbates, diuersa consilia darent, alius eremiticam, alius anachoreticam vitam, alius Cistertiensem ordinem assumendum suadentes: ille, cuius opus & consilium de supernis pendebat, qui suum principium non sibi, non hominibus, sed ei, qui est omnium rerum initium, cõmendabat, in corde suo cuncta conferens, vt sapiens velox ad audiendum, qui differt & reseruat in posterum, tandèm nè professioni canonicæ, cui etiam ipse, & quotquot cum eo viuere volebãt, intitulati fuerant ab infantia, inferre iniuriam videretur, regulã, quam B. Augustinus suis instituit, afferri præcepit. Apostolica enim vita, quam in prædicatione susc̃eperat, iam optabat viuere, quam quidem ab eodẽ beato viro pòst Apostolos audiërat constitutã & renouatã fuisse. Quam cùm allatã diligenter inspexisset, in paucis compositã, in multis tamen dispositã, statim in die natalis Domini, quæ instabat, instàr Dominicę descriptionis, sub eadẽ & stabilitatis in loco, & professionis gratia, ad illã beatæ perennitatis ciuitatem singuli seipsos conscripserunt.

Prou. 29.

Amplectitur cum suis regulam S. Augustini.

CAP. XXIII.

QVadam die cùm reuerteretur Rhemis cum quibusdã socijs suis & duobus nouitijs, quos de seculo traxerat sermo diuinus ad eos factus, & incederent cũ silẽtio per viã, de Deo suo meditãtes, vox quædã de nube auribus eorum in hunc modũ insonuit: Hęc est fratris Nortberti societas. Ad quam vox altera ex altero latere respondit: Ex his duobus nouitijs alter nõ est de societate eorũ. Audiebat hoc homo Dei & alij, qui comitabãtur eum, & rẽ taciti cõsiderabant, nihil mali susp̃icantes: sed tamen quidnã portẽderet, hęsitabãt. At pater Nortbertus, cui maior incũbebat solicitudo, sciens non superuacuũ esse, quòd ex permissione diuina hæ voces audirẽtur, perquirebat à Deo omni orationũ instantia, quid sibi vellẽt quæ audiërant, mores eorum & actus cõsiderans de die in diẽ, de quibus fuerant prolata. Cumq; considerãsset alterũ eorũ minùs deuotũ in confessione, leuẽ in verbis, inquietũ corpore, inconstantẽ moribus, tepidũ in oratione, negligentem in obedientia: (erat autẽ Anglus) Quid est, inquit, frater: quid est, quod gestas in corde? Expone quod latet. Si Deum quæris, nõ est vlla creatura coram eo inuisibilis: quia, vt ait Apostolus, omnia nuda & aperta sunt oculis eius. Veritatem quærimus, & prout fragilitati humanæ conceditur, in veritate ambulare nitimur, nec est vlla veritatis & fallitatis conuentio, nec aliqua fidelis cum infideli participatio. Cui ille caput agitando, & leuiter verba proferendo, dicebat: Putásne, bone pater, quicquam velle me tibi furari? Pauper es, sed omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autẽ, qui nõ habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. Hæc dixit, & dicta opere compleuit. Nam tunc quidã fortè ad conuersionẽ venerat, & cum paruula substantia sua aliquantulũ argenti detulerat, quod retro altare pauperis oratorij, quod tunc solum habebant, proiectum iacebat. Nocte verò quadã ille horam sibi prouidens opportunã, argentũ illud rapiens, aufugit. Sic igitur deceptor ille, plenus fraude & minister diaboli, pauperes eos in corde iudicãs, pauperib⁹ Christi nihil mali susp̃icãtibus, paupertatẽ auxit intantùm, vt nulla eis remaneret substantia, vndè sumptus procurari possent vel vnius diei.

Hebr. 4.

Matt. 13. & 25.

CAP. XXIIII.

IAmtunc plurimi in disciplinam eius vita & proposito, relictis omnibus, se conferebant, & definito consilio quærebatur, vbi in eodem deserto certum ad cõmanẽdum & ædificandũ locũ idoneum præpararẽt. Erat enim locus ille asperrimus & planè incultus, arbustis & paludibus & cæteris incõmodis occupatus, nec quicq̃ apparebat habile ad cõmorandum, prẽter sacellũ & iuxta illud pomariũ & stagnũ quoddam paruulũ, quod de aquis montiũ, pluuiarũ tantùm tempore, & de sicco paludũ vsq; in præsens impleri cõstat. Ibi cõsederat homo Dei cum paruula sodalitate sua, spei anCorã incõcussæ fidei adiungens, & cum patriarcha nostro Abraham spẽ contra spem ponens. Veruntamẽ nè pusillus grex desperaret, & vt amicorũ suorũ corda lætificaret, & æmulis derogãdi occasionẽ subtraheret, num qua tali in loco posset esse commoditas, ipse circũiens considerare cœpit, & alios considerare præcepit, addẽs vt ad omnipotentẽ Deum assidua fieret & intenta orationũ supplicatio, vt is ostẽderet loDño isthuc cõmendarent, obnixè beneplacitũ volũtatis eius ieiunijs & orationibus exquirentes, apparuit cuidã visio manifesta satis & euidens, locũ, & quæ in loco & de loco erant vẽtura, aperta significatione denũcians. Nam ibidẽ, vbi præsens sita est ecclesia, Dominus noster Iesus Christus tanq̃ pẽdẽs in cruce visus est, super quem septẽ solis radij mirabilis claritatis fulgebãt, & à quatuor partibus multitudo magna peregrinorũ cum peris & baculis properabat, ijq; flexis genibus adorato suo redẽptore, & pedibus eius dato oscul o, quasi per licentiã recedebãt reuersuri. Quod cùm viro Dei reuelatũ fuisset, gratias egit Deo, qui seruis suis se in veritate quęrentibus, & in fide & iustitia obsequentibus, de prætcritis dat fiduciã, & de fururis secreta reuelatione notitiam. Et pòst hæc exhilarata facie, assumpta fiducia, Eià, inquit, fratres, eià fratres dilectissimi: accingimini & estote viri fortes: vobis plurima bellorum genera prẽparãtur, quæ ab hostibus tam visibilibus quàm inuisibilibus futura sunt. Sed noui tyrones, qui venerũt per visionẽ, visibiliter venturi sunt, & accepto præcepto & obedientia ab eo, qui patri fuit obediens, vobiscũ sunt vsq; ad consummationẽ bellaturi. Verbũ hoc verũ fuit, quod subsecuta actio quotidiè declarat in his, qui relictis omnibus, vt peregrini veniũt, & professione facta, quasi oscul o dato, ad obtinẽdas prælioRom. 4.

Visio de Præmõstrato.

Prophetiæ futura suis prędicit vir Dei.

rũ acies, ad diuersas nationes recedunt.

CAP. XXV.

QVia verò ædificium & tẽplum spirituale benè dispositũ & cõpositum fuerat, ad materiale necessariũ erat laborẽ adhibere, vt cuncta fierent cum benedictione. Itaq; episcopo Bartholomęo aduocato, effossoq; fundamẽto & consecrato, de cõsecratis lapidibus fundari fecit ecclesiã, adstãte Thoma dño de Cosci, qui hominẽ Dei metuebat & reuerebatur propter Deũ, sciens eum virũ iustũ & omni honore dignũ: adstãte etiã filio eius Ingelerãmo adhuc puerulo, & multis nobilibus clericis & laicis et populorũ innumera multitudine admirante, & quasi spectaculum considerante, & intrà se ad inuicẽ dicente: Quis putas est homo iste? cuius fidei? Putásne stabile erit hoc opus, quod in tãta solitudine locatur, & cuius fundamẽta non in petra, nõ supra firmã petram iacitur, sed in palude? Tanta nanq; ibi palus erat, vt vix impleri posset, licẽt multa lapidũ congeries proijceretur. Sed non debuit titubare, nec potuit eradicari: quia plantatio quam plantat cælestis pater, non eradicabitur. Porrò pars cęmẽtariorũ Teutonici erãt. (Cõduxerãt cm̃ eos Colonienses quidã, amici hominis Dei:) pars nostrates amici Præmõstratensiũ: & contendebãt in opere, alij in vno latere ecclesiæ, alij in altero accelerantes. Creuitq; quamcelerrimè ędificiũ, & intrà tẽpus nouem mensiũ perfectũ & consummatũ est, & à supradicto Episcopo Bartholomęo cõsecratũ. Sed quia lætis tristia, prosperis aduersa misceri solent, in eadẽ die consecrationis quoddã infortuniũ accidit. Nam cùm innumera multitudo eorũ, qui cõuenerant ad festũ de remotis partibus, certatim ad oblationẽ & ad circuitũ altaris currerent, motũ est altare maius, & lapis dissolutus, cõsecratioq; cassata, vt præcipit authoritas, & totus labor in nihilum redactus. Expauit homo & contristatus est, plus tamẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

pusillorum scandalum metuens, quàm de diuinis operibus, quæ sine causa non fiunt, diffidēs. Sed vir Dei quid fecit? Resumptis in Domino consolationis viribus, denuò ecclesiæ dedicandæ in octauis B. Martini diem secretò cum Episcopo statuit.

CAP. XXVI.

EXiuit deindè homo Dei ad prædicandum, relictis, qui præessent cœpto operi, & alijs rebus omnibus, & omnia integra conseruarent, tū etiam qui præessent tam clericorum quàm laicorū conuentui, binos & binos in singulis ponens officijs: quos ad vltimum vale, de pace & vnanimitate docebat, dicens nūquàm posse exorbitare congregatam aliquam multitudinem, quam prælatorum concordia moderetur. Sed recedente pastore, rabido ore lupus ouibus molitur insidias, priùs tamen terrorem incutiebat: quia quibusdam, velut essent inexpiabilis odij inimici, quos in seculo reliquerant, armata manu quasi ad perimendum, etiam in luce diei cum suis satellitibus se præsentabat. Illi verò territi, venienribus in specie armati exercitûs & pompæ armorū, & fremitûs equorū, quibuscunq; poterāt modis se opponebant: ità vt cùm fugerent, velociter raptis fustibus & saxis, obuolutis etiā brachijs quibusdā tegumentis vel tunica, resistere festinarēt. Et adeò pugnabatur, vt planè crederēt iacula mitti & mitrere, feriri & ferire, vulnerari & vulnerare, interfici & interficere. Ad quos cùm multi fratres alij cōcurrerent, arguētes eos, cur sic insanirēt: An non adspicitis, aiū, quòd ab inimicis nostris opprimimur, & iā in frusta ferè cōcisi, summo cum dedecore morimur? Tunc fratres scientes eos infestatione dæmonum illudi, aquā benedictā spargunt, signū crucis edūt, & recedēte malignorū spirituū turba, illi, quasi hostibus deuictis & in fugā versis, cōcito cursu insequebātur, altis vocibus inclamātes: Eià, reuertimini & resistite fortiter: alioquin turpissima morte moriemini, si deinceps ad nos redire, minasq; & mortē intentare ausi fueritis. At postq̄ in se reuersi, quidā ex ipsis delusos se esse cognoscūt, fortiter in arrepto proposito persistūt: ijq; fortiter vicerūt: quidā verò ignominiā eam ferre non valētes, & de perseuerantia desperantes, aculeo caudæ dæmonis percussi, recesserunt.

Dæmō abſente viro Dei, fratres infeſtat quibuſdā præſtigijs.

Vidæ vim aquæ ſacratæ & S. Crucis.

CAP. XXVII.

SEd quia huic falso & maligno spiritui nō sufficit, nec miratur, si absorbeat mare, sed etiā Iordanē totū absorbere nititur: qui manifestè ad plenū seducere non potuit, iterùm occultiores meditatus insidias, redire non metuit. Cōuenerat siquidē in cadē paupertate multitudo de diuersis nationibus & diuerso hominū genere, nobiles & ignobiles, diuites & pauperes, maioris minorisq; ætatis, sapientes & simplices idiotæ, sicut vir Dei recipere cōsueuerat, in hoc Salnatoris imitator effectus, dicētis: Omnē qui venit ad me, non eijciā forās. Inter quos fallax ille spiritus quosdā cōsiderās idiotas, & sua illos quondā recognoscēs fuisse vascula, in quibus suæ quieri & voluptati indulgere cōsueuisset, ità eos falsa suæ illusionis sapiētia repleuit, vt q priùs in lib. vix legere nouerāt, iā ex libris magna quędā dicerēt, & de futuris propheтādo, maiora & stupēda prędicerent. Danielis deniq; vnus ex eis prophetiā se scire asserebat, & de ea quædā duce mēdacio, loquebatur: vbi de quatuor & septē & decem cornibus & regibus propheta scribēdo, inducit & de Antichristo. In quibus iā simpliciores quosdā attētos reddiderat, & si fieri posset, etiā ipsum Dei hominē, & venerabilē Abbatem Simonē S. Nicolai, in errorē induxisset. Iā enim cousq; progressa erat eius arrogātia, vt ipsis assidētibus, etiā in Capitulo sermonē facere nō dubitarer. Et qui vidit & audiuit, præbet huius rei testimoniū. Er hoc signū eius, quia de sermone profert initium. Erat enim hic sermo: Estote fortes in bello, & pugnate cū antiquo serpēte. Hæc spiritus ille mendax per organū illud suū proferebat. sed ad veritatē, quæ sequitur, videlicet, Et accipietis regnū æternū, haudquaq̄ procedere valebat. Porrò cùm ab auditoribus veritatis & dulcedinis fallus ille spiritus se ex parte depræhendi cerneret, vt est mille artifex, maiore arte ad alia fallēdi genera se cōuertit: vt quia manifestę operationi intētos nō poterat subuertere, saltē contēplatores quoslibet auerteret à contēplatione. Nā illeidē clericus, laboris huius minister subita quadā, eaq; grauissima infirmitate corripitur, & qui priùs de visibilibus respōsa dabat, iā in cælū os suū ad inuisibilia & ineffabilia promēda ponere nō verebatur. Concurrūt fratres, sicut consuerā est, ad inūgendum cū: cōcurrunt ad ea, quæ dicebat, audiēda. De se quidē magna, sed de plurimis circūstantibus asserebat maiora. De se, quòd eadē vespera aut futurus esset cū angelis in cælo, aut staret sanus cum cæteris fratribus in choro. De alijs verò, singulorū considerans habilitatē, quasi prophetādo & augurādo dicebat: Hūc, cùm nuper in ecclesia ad superiora raperer, vidi ad æternitatē vocatū: istum iam in sede felicitatis positū: lectum istius in felicitate cadē præparatū. Iste futurus est pontifex, iste cōstituendus rector multorū, regulariū & magister, iste in bono proposito perseueraturus, iste alius deficiēs recessurus. His dictis, ità se cōparauit, quasi vltimū exhalaturus spiritū, vnius horæ spatio sic in terra iacens, vt statim moriturus facere solet: cùm audito vesperarū primo sonitu surrexit, & veloci cursu cū alijs chorū intrauit. Quod cùm adstantes cernerēt, alij alijs suū errorē cōfitentes, se delusos esse cōtestabātur. Sed nec sic quidem destitit antiquus ille & malignissimus insidiator, totiusq; bonitatis & veritatis expers, & cunctorū scelerū subtilissimus architectus. Excitauit enim aliū clericū, qui, sicut ille de propheta Daniele spiritum hauserat impostorē: sic iste & de Iohannis Apostoli Apocalypsi nihilominùs iactabat se scire & rimari debere dona cælestiū secretorum. Quem cùm vnus ex prioribus in Capitulū adduxisset: Eccè, inquit, nunc demū visitauit nos oriens ex alto: quia hunc nō diuturna scholarū exercitatio instruxit, nec labor annorū numero cōputatus edocuit: sed angelica quædā reuelatio, quæ per totā noctē sub tenebrarū silentio ad ipsum diligenter instruendū, & nos per ipsum, laborauit. Audientes hæc quidā de fratribus, quibus iam ex parte subtilitas fallaciū spirituum nota erat, & ad decipiendū sæpissimè venisse, q iā tādem ad perimendū intrauerat, ait: Adiuro te p Iesum Christū filiū Dei, q tuas in cruce vicit insidias, & potestatē, quā iniustè & fraudulēter vsurpaueras in hominē, iustè & potēter eripuit, vt qs sis, celare nō pīsumas. Ait: Ità me coges? Respōdit: Nō ego, sed ille te coget, q aliās p crucē vicit te. Et exclamās dęnō ille nequā: Hei mihi, hei mihi, qd agā? Ego sum ille idē, q fui in puella Niuigellę corā Nortberto magistro tuo, albo cane: maledicta sit hora, qua natus fuit. Sic certus ille de suo & aliorū adeò importuno pſecutore, totū cōuocat cōuentū, & hæc oīa indicās, qd faciendū sit inqrit. Illi, cōsilio imito, timidi tñ, vtpotè nouitij, q hæc experiri non cōsueuerāt, virgis se cædūt, iciunia & oratiōes inter se instituūt, aquā in vase ad hoc habili benedicūt, & cū pcessione cò eunt, vbi erat ille dæmō. Cœpit igitur fremere, & cū strepitu magno clamare: Veniāt nostri ad hoc bellū, (plures em̄ sumus) & cōteremus eos, vt à lapide grana tritici cōteri solēt, prorsusq; eos delebimus. Cui cùm Prior responderet: Ecce facies, si à Deo tibi facta erit potestas: ille versus ad eū, extēsis manibus, quasi scindere vellet vestes, quibus erat indutus, ait: Putas te istorū esse magistrū? Et extēdens digitum ad crucē, quā ibi puer tenebat: Ille, inqr, est magister, nō tu. Tua causa nihil faciam: sed ille est, à quo torqueor. Dęmones Iesum Christum crucifixum cōfitentur & timēt: sed ei legē habēres, & falsi Christiani nō agnoscunt, sed detestantur & ridēt. Solutus est ille, in quo spiritus erat nequā: sed cùm vix à multis circūstātibus teneri posset, iuuenis

Simpliciorib⁹ quibuſdā illudit dæmon. Dan. 7.

Ioan. 6.

Iob. 40.

Importuniſſimus deſmō iuuenē occupat.

2. Cor. 11. 1. Pet. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota sanctæ obediẽtiæ vim.

quidã clericus humilẽ de vera obedientia, cui totus deditus erat, sumens fidutiã, dixit: Præcipiatur mihi per obedientiã, & tenebo eum, non meis, sed obedientiæ manibus & vinculis. Cui cùm præceptũ datũ fuisset, & alij recessissent, ille solus eum tenuit, & vsq; ad aquam benedictã adduxit. Ponitur itaq; in aqua exorcizata, legũtur exorcismi, fiunt adiurationes, leguntur euãgelia, alijs è fratribus flentibus, alijs in oratione, alijs in disciplinis, vt vocant, corporis aut alijs afflictionibus permanẽtibus, oĩbus tamen miranti-
bus friuola responsa & ridiculos sermones eius. Quid plura? Tandẽ post nimias & innumerabiles miserrimi corpusculi fatigationes, dæmon super linguã dæmoniaci in formam grani nigerrimæ lenticulæ se posuit, & aperto ore linguaq; exerta, se ostẽdit, dicens:

Iohan. 8. Ecce ego: sed propter vos oẽs hodiè nõ egrediar. Cui cùm responderetur, Mendax es, & ab initio in veritate nõ stetisti, nec tibi ab aliquo fideliũ credendũ est: non diù pòst cum

Nequissimꝰ dæmon expellitur. fœdissimi fœtoris crepitu exiuit, fœda relinquẽs vestigia. Mox verò à suo tortore corpus vacuatũ cecidit, & in lectulum quendam reclinatum, post diuturnã recreationem, ab ægritudine illa vix conualuit.

CAP. XXIX.

FAtigatis igitur mirabiliter fratribus, & artificiosa huius dæmonis calliditate, ingeniũ inueniret, volatu facili, sicut leuis est agilitate naturali, Traiectũ, vbi erat pater Nortbertus, repentè adijt, & hominẽ quendã cuiusdã principis villicũ arripuit. Erat autẽ in

Mox inuadit alium eodẽ oppido annuę celebritatis dies, quãdò populus ad huiusmodi solẽnitates cõuenire solet. Et iam multi illic conuenerant, & sacerdos Dei Nortbertus in ecclesia, vbi frequentia populi maior erat, Missam celebrabat: vbi etiam erat homo ille arreptus à dæmone intrà Secreta, qui cum magno tumultu & fremitu vix ligatus tenebatur. Finitis itaq; Missarũ solẽnijs, oblatus est ei ille cum magno suffragio plebis circũstantis, & admirãtis rei cuẽtum, & expectãtis agonẽ militis Dei & dæmonis. Ille verò, vt erat adhuc sacris amictus vestibus, immò sanctis spiritũs virtute accinctus, ad debellandũ hostẽ illũ importunissimũ procedit. Cumq; quidã circũstantes fratres dicerẽt ei, vt suæ imbecillitati parceret, & hũc euentũ esse fortuitũ, neq; oẽs casus posse emẽdari, ille pmotus ait:

Sap. 2. Nescitis, fratres, nescitis, quia inuidia diaboli mors intrauit in orbẽ terrarũ, quæ adhuc in eo pseuerat, nec resipiscendi vnquã habebit voluntatẽ? Iste siquidẽ cõ se ingerit tam frequẽter & importunè, vt & me odiosũ reddat, & verbũ Dei, quod p me ministratur, in cordibus faciat audientiũ vilescere, & ab eis, qui illud susceperint, ex innata sibi arrogantia illud possit auferre. Itáne in auribus vestris veritatis nõ sonuit expositio, quæ dicit: Venit diabolus, vt tollat semẽ verbi Dei de cordibus corũ? Hęc dixit, & staturo demoniaco ante altare, exorcismũ aggressus est, dæmonẽ cõpellens vt exiret. Et cùm ad exorcizatũ ori eius immisisset, ille magno impetu in faciẽ & oculos sacerdotis expuit, dicẽs: Iam tu consiliũ dedisti, vt in aquã mitterer, vt ibi durissimis cęsus flagellis, vsq; ad mortẽ ferè verberer. Fruſtrà níteris: me tua flagella nõ lędũt, minæ tuæ nõ terrẽt, mors nõ cruciat, nec me mortis vincula ligãt. Consiliũ, vt præmissum est, datũ erat, vt in aquã exorcizatã mitteretur, sed eodẽ furioso absente. Cùm ergò circunstarẽt Clerus & populus, alij pro curiositate, alij pro pietate, pessimus dæmon per os inuasi hominis multorũ flagitiosam vitã & adulteria & fornicationes cœpit detegere, & quicquid confessio-

Nota non potest dæmon impropere peccata in confessione detecta. ne tectum nõ erat, malitioso ore propalare. Hęc audiẽtes, cœperunt oẽs hac illacq; diffugere, paucis cum patre Nortberto remanẽtibus. Et cùm iam dies esset inclinata, facto vesperę, fatigati qui aderãt, ieiunio & vigilijs noctis præcedentis, coẽgerunt eum ad hospitium, vt requiẽ pauliſpèr caperet, membraq; debilia refectione aliquã reſocillaret, & dormitione recrearet. Vbi cùm ad cœnã cum fratribus suis & quibusdã hospitibus resideret, nunciatum est ei, quòd æger ille quietus sederet & solatus ante altare, de admissis in ipsum & maledictis, veniã petens. Gratias itaq; egérunt Deo: reuerã eũ nocte illa & die sequẽti curatus videbatur. Habebatur verò inter ciues ciusdẽ oppidi quoddã exemptiale odiũ. cũq; p totũ diem pater Nortbertus pro pace cõponenda laborãsset, & fauente Dei gratia, eos ad pacẽ reuocãsset, mox diabolus, qui è cordibus corũ expulsus erat, nõ libẽter digrediẽs, in cũdẽ misẽrũhoĩem, q curatus videbatur, ingressus est. Qui statim cœpit iterùm stridere & furere. Reuertẽti autẽ ab ecclesia sacerdoti: Nescis, inquiunt, qa energumenus ille hesternus insanit? Nisì citiùs subueniatur ei, & citò curetur, furore cõfectus peribit. Respondit homo Dei: Non iam à suo tortore liberari poterit: quia propter peccata sua isthuc patitur. Nã officiũ procuratoris villę gerit, & pro merito suo tortori traditus est. Sinite eum modò, vt postquã vexauerit eũ hostis per aliquot dies, sa-

tisfactione susceptа, nequissimus ille faciliùs expellatur. Sapiẽs homo doctusq; palęstræ cum spiritibus immũdis exercendæ, tribus diebus permisit eum torqueri & vexari, & postèà diuina miseratione ab eo curatus est, ità vt mentis suæ compos & incolumis ad propria reuerteretur. Curatur demoniacus.

CAP. XXX.

FO tempore fama viri Dei propter res præclarè gestas longè lateq; peruagãte, compunctus est paupertatis spiritu Comes quidã Vuestphaliæ potentissimus, Godefridus noĩe. Qui accessit ad eũ, quòd de eo multa audisset: sed cùm auditis maiora, spiritu sancto pdocente, qui per eũ operabatur, inuenisset, omne consiliũ & voluntatẽ suam ei aperuit, & qui se totũ iam Deo deuouerat interiùs, sine mora de oĩbus relinquẽdis & de paupertate volũtaria amplectẽda perdocetur exteriùs. Erat enim diues, potẽs in armis, vtpotè homo iuuenis, prædijs multis, seruis & ancillis abundans: quibus oĩbus mox renũcians, se & sua oĩa Deo per manus hoĩs Dei disponẽda tradidit ea cõditione, vt propriæ domũs, castri videlicèt Capenbergẽsis, mutaret fastigia, Deoq; cõsecranda curaret: vt vbi regnauerat vitiorũ execratio, virtutũ illic locũ faceret diuinæ benedictionis cõsecratio. Quid faceret iuuenis, certamẽ grauissimũ susceptурus? Grauissimũ certamen iurè dixerim. erat eũ illi vxor & frater ipsio iunior, qui modis oĩbus eius ꝓposito se opponebãt. Cõtradicebant etiã serui, ancillæ & oẽs ministri eius. Contradicebat Comes Fridericus, pater vxoris eius, magna ex parte eleemosynam, quam fecisset, de dote filiæ suæ esse dicens. Itaq; manus eius contra hos oẽs, & manus horũ oĩm contra eũ. Vicit tandẽ humilis importunitas: vxorq; cõsensit &, frater leonino furore depositо, agninã induit manſuetudinẽ, itemq; religionis habitũ, quẽ ipsum Comitẽ velle nouerat, cũ illo susceperit. Gauisus est pater Nortbertus, gauisus est & Comes, & redditis oĩbus Cæsari, quæ Cæsaris erãt, & quæ Dei, Deo retẽtis, tres de proprijs allodijs ecclesias, ordinãte patre Nortberto, cõstruxit. In quibus fratribus collocatis, & religionẽ cõstituta, cũ Dei cultus egregiè cõpleretur, nõ defuit tẽtatio, nec malignorũ spiritũ persecutio. Nã Comes Fridericus, pater vxoris comitis, ambitioni suæ indulgẽs, quòd castrũ Capẽbergensẽ dominatũ Vuestphaliæ tenuisset, prętexens illud esse dotẽ filiæ suæ, cõminatus est fratribus, nisì quantocyùs ex eo abscederẽt, se oẽs trucidaturũ. Aliquotiès etiã cum equitatu suo illuc vsq; accedebat, patri Nortberto cõminans, si eum cum asino ipsius posset cõpræhendere, ambos se suspensurũ, vt reipsa experiretur, quis esset eorũ maioris põderis. Tam superbę orationi, qui aderãt, episcopi & alij principes cõtradicebant, & irã Dei illi cõminabantur. Fratres ergò Capenbergẽses in arcto positi, nec vllum habentes qui ipsos liberaret de manu potẽtis & iniqui, miserũt ad patrẽ suũ, vt ipsos adiuuaret, simul hominis superbi verba ei nũciantes. Quo nuncio accepto, collectis viribus fidei & spei per eum & in eum, qui dixit: Confidite, ego vici mundũ: ad ipsum se totũ cõtulit, & publicè pronũciauit se eũ asino suo terrã illius ingressurũ, & copiã suĩ se facturũ. quid multa? Quãuis iter longũ esset, tamẽ asinũ suũ mutare noluit: sed trãsito Rheno cum asino suo, inermis & debilis terrã illius Comitis intrauit. Nec longè pòst ille pacis inimicus flaguore correptus, interijt, & reddidit simul finẽ malitiæ & vitæ. Sic pacatis oĩbus, fratribusq; Deũ timẽtibus electis, in tribus ecclesijs de eodẽ allodio cultũ Dei omni tẽpore gagendũ ordinauit, videlicet in Capenbergẽsi, * Flostatẽsi, Varlarẽsi: in quibus multorum fratrum & sororum vsq; in hodiernum diem viget congregatio, & in cultu diuino floret honesta religio. Comes quidã conuertitur, & fit monachus. Iohan. 16. Nota sancti viri insignẽ constantiã & mortis contemptũ. * Elephstacensi.

CAP. XXXI.

CVm autẽ in Franciã reuerteretur, & fama de cõuersione supradicti principis, mirãtibus multis, diuulgaretur, quòd cum habitu in monasteria mutãsset castra, totũq; comitatũ seruitio Dei mancipãsset: exẽplo eius cõmotus & cõpunctus quidã nobilissimus princeps Franciæ, Comes Theobaldus, hoĩem Dei adijt, de salute sua & de remissione peccatorũ suorũ simili modo consiliũ quæsiturus. Considerans autẽ hoĩs Dei facundiã, & vultũs elegantiã, & maturitatẽ in verbis & respõsis eius pietatis, affectu mens eius præ amore dulcedinis Dei & mãsuetudinis sic pfusa est, vt statìm seipsum totũ cum omni possessione sua viri Dei permiserit volũtati. Erat enim & ipse homo prudẽs & benè doctus, & sanã doctrinã sapientiamq; verborũ Dei sapiẽter in corde suo & laudabiliter colligebat. Sed vir Dei vidẽs generosi principis pectus nobile, nobilẽq; & deuotam, quam de seipso benè diuidẽs offerebat oblationẽ, & holocaustũ, quòd de cũctis rebus & diuitijs faciebat, paucis diebus ad respondẽdũ acceptis inducijs, Dño Deo consiliũ hoc attentiùs cõmendabat. Didicerat eũ principẽ illũ amplissimas habere possessiones, & castra ꝑplurima, nec cũcta facilè posse mãcipari alicui religioni, tũ propter regni muni-

Theobaldꝰ Comes Blesensis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionē,tum propter aliorū multorum nobilium, qui eius principis beneficiarij erār, de-
ſtructionē. Audierat etiā eſſe eum largiſſimū in præſtādis eleemoſynis, in eccleſijs,mo-
naſterijs & cęteris religioſorū officinis ædificandis,addēdisq; cæterarū rerū neceſſaria-
rū magnis ſubſidijs. Audiērat eum patrē eſſe orphanorū,tutorē viduarū,nutritorē pau-
perū,ſolamē leproſorū. Itaq; vir per oīa diſcretus,alterius inſtituti vitā minimè illi cō-
plectendā ſentiebat. Expectabat aut̄ ille reſponſum de contēptu mundi & deſerendis
oībus. Sed homo Dei,accepto poſt datas inducias diuinitùs cōſilio:Nō erit,inquit, ità.
Iugū em̄ Domini,vt cœpiſti,cum iugo matrimonij portabis, & ſemen tuū cum benedi-
ctione patrū tuorū præcedentiū terrā largiſſimā obtinebit: qa nobis fas nō eſt in te de-
ſtruere,quod de te diuina diſpoſitio ante oīa ſecula hiſce nouiſſimis tēporibus voluit
ordinare. Ad quæ ſic reſpōdit princeps:Si ſic neceſsè cōfirmas, reuerende pater,ex Dei
volūtate, Domini eſt terra & plenitudo eius, nec ex ea quiſquā aliquid, niſi per illū ob-
tinebit. Quia igitur ex illo hęc præcipis,nō habeo cōtradicere:ſed certū tibi ſit, nullam
me ducturū aliā,nisi quā Dominus Deus p̄ te mihi voluërit copulare. Pēſet hic lector,
quāta fuerit in viro Dei virtus diſcretionis, qui ex duobus principibus alterū cūcta vo-
luit relinquere,alteri verò p̄cepit tanq̄ nihil habentē cūcta poſſidere. Cōſiderauit quip-
pè in altero,q̄ aliena etiā ab egenis raperet:conſiderauit in altero,quòd propria egen-
tibus largiri non ceſſaret.

CAP. XXXII.

COnſtituerat homo Dei iter Romanū ingredi ,p ſtatuendo ordine fratrū ſuorū,&
pro cōfirmādis rebus eorū,ſibi à Deo collatis. Aſſumptis itaq; legatis Comitis,ſa
tiſponā vſq; eos adduxit. Erat enim Epiſcopus eius ciuitatis nobiliſſimi ſtēmatis,& ha-
bebat fratrē Engelbertū,potentiſſimū Marchionē,cui erant nubilis ætatis filiæ,è quib⁹
vna expetita,Comiti Theobaldo deſpōſa eſt. Reuerſi ſunt legati eius iſthuc nūciantes,
& pater Nortbertus cœptū iter ,pſequens,Romā puénit: vbì à beatæ mēoriæ Papa ho-
norificè ſuſceptus eſt,& qcquid iuſtè petijt,ab eo facilè impetrauit. Peractis itaq; oībus,
cùm iā de rèditu cogitaret,quadā nocte ſūmo diluculo,cùm de Deo meditaretur ipſe &
quidā ſociorū eius, quos itineris ſolamē habebat, audita eſt vox ab illis manifeſtè, Par-
thenopolis ipsū fore epiſcopū. His auditis,admirātes ſtupebāt,nec audebat q̄ſquā eorū
alius alij indicare,quid audiſſet. Præmiſerat interìm vnū ex clericis ſuis,q nunciarer Co-
miti reditū ſuū, & acciperet reſponſū de matrimonio,quod per legatos ſuos audiuiſſet
expeditū. Ipſe verò rediēs,trāſitū habuit p̄ ciuitatē Vuirtzenburg ſeu Herbipolim,quæ
tūc epiſcopo carebat,coēgeruntq; eū Clerus & popul⁹ Paſcha apud ipſos celebrare. Eo
igitur retēto,cùm in die ſanctō ſummā Miſsā in eccleſia celebraret cū magna frequētia
populi,ventūq; fuiſſet ad ſacroſancti Dominici corporis & ſanguinis perceptionē, ac-
ceſſit ad eū cęca mulier,quæ oībus nota erat,& eo poſt Dominici corporis & ſanguinis
cōmunionē ſufflāte in oculos eius, lumē recepit. Vndè cū oīs illic aſſiſtēs populus ma-
gnificentiā Dei altis vocibus extolleret, quidam diuites è p̄cipuis ciuitatis,cōpuncti &
amore Dei accēſi,ſe & ſua p manus hoīs Dei Deo obtulerūt. De quorū facultatibus ec-
cleſia ædificata illic eſt, quę diuinis cultibus claret vſq; in hodiernū diē. Recordati verò
vocis,quā Romæ audierāt ipſe homo Dei & fratres eius,cū Parthenopolis & Herbipo-
lis,æquè in polis deſināt,timētes nè in epiſcopū aſſumeretur ab ijs,qui ſupra modū ma-
gnificabāt eum,celeriter è ciuitate egreſſi ſunt.

Romæ vir ſanctus à Pōtifice ho norificè ac cipitur.

CAP. XXXIII.

ACcepta igitur poteſtate à Romano Pōtifice de inſtitutione ,pposita & ſtatuto or-
dine,cū ad Præmonſtratū reuerſus eſſet,ſtatìm cōfirmauit,quod priùs fecerat, vi-
delicet eccleſiā B. Mar ni,quæ eſt Lauduni ſita in ſuburbio, quā ſub Abbate cū adhuc in minia
paupertate eſſet,inſtituerat: quæ quantū in tēporali & ſpirituali ædificio creuerit,& plantata in
qua terra radices fixerit, arbores ex ea in diuerſas terrarū nationes trāſlatæ dicāt, fructus ex ea
ſuauiſſimè redolēs p̄dicet,& q viderūt & cooperatores extiterūt,vſq; in æternū ſuccedētes ſuc-
cedētib⁹ p̄beāt reſtimoniū. Ordinari fecit etiā in Viuariēſi eccleſia Abbatē, quā in Sueſſionenſi
pago ſuſceperat,vbì & dæmō,qui eū pſequebatur,ad introitū fratrū,in hoīem quēdā ſtatim in-
greſſus eſt,quē pater Nortbertus,Deo cooperāte, hoc modo liberauit:Ille ſiquidē, vt erat ſoli-
tus,heri & nudiuſtertiùs, exiērat agriculturā ſuā agere, & dum geminato laboris æſtu ſitiret,ad
,pximū ſontē acceſſit, vbì cùm bibiturus ſe inclinaret, vidit immanē vmbrā & terribilē in aqua.
Qua viſione perterritus,dum tēperat ſibi à potu aquæ,erectus videt quaſi ingentē hominē cum
terrore quærentē,cuius eſſet. Atq; eo dicto diſparuit,& miſer arreptus à dęmone,furere cœpit.
Hora erat pomeridiana,& ille apud villā ad veſperā inuētus, ligatus adductus eſt. Quē cùm pa-
ter Nortbertus diligēter intuitus eſſet:Videts,inqt,quomodò malign⁹ ſpiritus,q bonis oībus
inuidet,nos etiā hoc in loco odioſos reddere nititur? vult em̄ rumorē ſpargere ad ingreſſum no-

ſtrū hāc infamię notā exiſtere,& ei⁹ hoc eſſe ſignū,q̄ iſta mala p̄cedāt: ſed p̄ gratiā Dei
nō p̄ualebit. Tūc cœpit hoīem exorcizare & ſignare,donèc qeſceret,& ſana verba ,p-
ferret. Quod videtes qui adſtabāt,gauiſi ſunt valdè, gratias agētes Deo,& dicentes:
Eiā benedictus Deus per oīa:modò qeſcere paululùm poteſt hic pater noſter,q fati-
gatus lōgo itinere, huc acceſſit. Sed ille,qui diſcretionē ſpirituum habebat,propiùs
accedens,cū de naribus illius obſeſſi fœtorē putidiſſimū exire ſenſiſſet, ait: Non eſt
ità,vt vos putatis: nondùm ſpiritus iſte nequā receſſit, ſed latitat in calamo iſto, &
verba cōpoſita loquitur diuinæ virtutis timore,vt nō expellatur,ſed nobis receden-
tibus acriùs hunc miſerum valeat cruciare. Artamē ſine cauſa nō eſt traditus iſte ad-
uerſariæ poteſtati. Permittamus eum hac nocte pœnas debitas ſoluere, orantes pro
eo,& forſitan cràs faciliùs miſerebitur eius Deus. Et ſic factum eſt. Sed rei veritas &
ſubſecutæ veritatis indicia,vera cōprobauerunt eſſe verba ſacerdotis. Nam vt receſ-
ſerūt ab eo,cœpit arreptitius ille multo nequiùs ſtridere & furere,q̄ priùs fecisſet. In
craſtinum aūt homo Dei reuerſus eſt ad eum,& in cōſpectu innumerę plebis, quaſi
ad ſpectaculum adſtātis,ſanus per Dei gratiam redditus eſt æger,& ad domū propriā
cum omni ſensūs integritate reuerſus.

Dęmoniacus ſanatur.

CAP. XXXIIII.

NOn eſt aūt prętereundū,quarè vocatus fuerit ad ſuſcipiendā Antvuerpienſem
eccleſiā. Eſt Antvuerpia oppidū ampliſſimum & populoſum,in quo vnus erat
tantùm ſacerdos,qui curā totius populi ibidèm cōmorantis gerebat. Sed prę nimia
multitudine & frequēti negligentia nō poterat:nec credebatur ei, q̄ & ipſe quaſi in
cōiugio & copula carnali,neptem ſuā in tertio gradu manifeſtè ſociā ſui ſceleris ha-
beret. Hāc ob cauſam populus ille,quaſi grex abſq; paſtore,per multos errorum an-
fractus deuiabat. Vndè cōtigit,vt hęreticus quidā miræ ſubtilitatis & ſeductor,Tan-
chelinus noīe,illuc aduenies,in eadē gente locum ſuæ impoſturæ inueniret. Erat
is oīm hoīm ſceleratiſſimus,Deiq; & oīm ſacramentorū eius, totiusq; religionis &
Chriſtianę fidei hoſtis,ità vt miniſteriū Epiſcoporū & ſacerdotum nihil eſſe diceret,
& ſacroſancti corporis & ſanguinis Dñi noſtri Ieſu Chriſti perceptionē, ad ſalutem
perpetuā prodeſſe negaret. Itaq; illum populū,cui iam per multa tēpora veritas ho-
rum nunciata nō fuerat,in hos errores induxit. Credebāt ei,& ſequebātur eum cir-
citer tria millia armatorū,nec erat Dux aut Epiſcopus vel princeps, qui auderet ei
reſiſtere vel occurrere,nec ante eum,nisi ſectā eius amplecteretur, apparére. Cùm
precioſo apparatu in veſtibus deauratis,triplici funiculo crinib⁹ intortis,& auro in-
texto ligamine triplicatis incedebat, verbisq; perſuaſibilibus magnisq; cōuiuiorum
apparatibus beneuolentiā eorū ad ſeducēdos eos exhauriebat. Res mira & ſtupenda:
lotiones eius bibebant,& reliquiarū loco abſportantes recōdebant. Et cùm filias in
matrum p̄ſentia,ſponſasq; maritis videntibus corrumperet,opus ſpirituale id eſſe aſ-
ſerebat,intantùm vt infelicē ſe diceret,q huic coniunctioni nefariæ miſceri nō me-
ruiſſet. Hęc turpiſſima & deteſtanda hoīs impoſtura etiam poſt mortē eius extirpari
nullatenùs potuit,licèr duodecim clericorū congregatio ab Epiſcopo in ſubſidium
ſacerdotis,q ſolus erat in eccleſia ſancti Michaëlis,inſtituta eſſet. Tum verò clerici &
charitate & cuidenti neceſſitate cogēte,patri Nortberto & fratribus eius per manū
epiſcopi hanc eccleſiā cum quibuſdā redditibus dederunt,cōfidentes,q̄ Deus meri-
tis illius & fratrum,mortiferę peſtis auferret ſæuitiā,& tenebris ignorantię depulſis,
lumē veritatis repararet. Suſcepta eſt eccleſia,& clerici in eodē oppido aliā ſibi ædi-
ficauerunt:q̄ vtreq; manent vſq; in hodiernum diē, Dei ſeruitio mancipatę. At pater
Nortbertus,peritos fratres ibì collocauit q mortifero vulneri virale medicamētum
apponerēt. Itaq; cœperunt & ipſi ſeminare verbum Dei,& eloga dulcia faucibus eo-
rum ſuper mel & fauum propinare,infirmis pulmentum dulcedinis miniſtrantes, &
debilibus panē,q cor hoīs cōfirmat,& vitā prę ſtat ęternā,annunciātes. Aiebāt enim:
Fratres,nè miremini,& nè timeatis:vos per ignorantiā ſecuti eſtis mendacium, veri-
tatē eſſe exiſtimātes. Quā ſi qs priùs vos edocuiſſet,vt faciles inuenti eſtis ad perditi-
onē,ſic faciliores fuiſſetis ad ſalutē cōſequendam. Audientes ergò qdam verbum,& vi-
dentes opera,q̄ ſequebant̄,cōpuncti reuertētes viri & mulieres, corpus Dñicum,
quod in ciſtis vel in foraminibus per decē aut quindecim & eo ampliùs annos abdi-
derant, reportabāt.

Tāchelinus hęreticus dementat Antvuerpienſes.

Vide nefariā & planè Cynicam hęretici turpitudinem.

Eccleſia B. Marię extruitur Antvuerpię.

CAP. XXXV.

CVm quadam nocte Pręmonſtrati cum quibuſdam fratribus infirmis & minutis
plùs ſolito reſediſſet,de ſpe cęleſti & beatitudinis gloria cōferens, & cōferentes

Universidad de Deusto
Biblioteca

audiens, cùm in secretæ noctis silentio quidam ex eis sitirent, missum est ad fontem, vt afferretur aqua. Reuertentibus igitur, q̃ missi fuerãt, statìm vt ostiũ cellulæ ingressi sunt: Quarè, inquit vir Dei, aquam immundam huc attulistis? At illi timentes, stupebãt, & vas benè lotũ & aquã purissimam se attulisse protestabãtur. Cumq; de vrna in scyphũ effunderetur, semèl atq; iterùm iussit aquã infusam effũdi, oĩnò prohibẽs, nè quis ex ea vel pauxillũ gustaret. & cùm tertiò vsq; ad fundum vrnæ ventum esset, accensoq; lumine clariùs intuerent, viderunt bufonẽ miræ magnitudinis in scypho reptantẽ, & obstupuerunt. Obstupescere iurè poterãt, & supra modũ mirari, tum ga hyems erat, qñ huiusmodì vermes apparére nõ solẽt: tum quia fons erat purissimus, & vas mundissimum fuisse recordabantur. Videns eos attonitos pater Nortbertus: Quid, inquit, fratres miramini? Mille artifex est ille spiritus nequã, qui nos hostiliter persequitur: sed proijcite eum: quia maior eius est versutia & arrogãtia, q̃ fortitudo. Quid, quæso, de hoc viro sentiendũ est? Nunquìd ille spiritibus immundis tam subtili ratione obuiare potuisset, nisì sanctiſpiritûs infusio & gratia abundans eũ docuisset?

CAP. XXXVI.

ALio tempore, cùm ad ligna cædenda fratres quidã in sylua fuissent, inuenerunt lupum capreolum deuorantẽ. Exclamãtes aũt fugauerunt eum, & accepta prẽda, quã lupi rapacitas ceperat, detulerunt secum domum, & in angulo quodam nihil mali suspicãtes suspenderunt. At lupus, quasi de iniuria sibi illata conquerens, sequebatur eos, & ad ostium domûs, quã illi fuerãt ingressi, vt canis quidã domesticus, residens, quod sibi ablatum fuerat, repetere videbatur. Nesciẽtes autẽ qui aduentabãt, quod factum fuerat, exclamabãt contra eum, vt fieri solet, vt eum in fugã cõpellerẽt. At ille vultu domestico respiciẽs ad eos, immobilis permanebat. quod cùm viro Dei nunciatum fuisset, cõuocatis fratribus cunctis, percontabatur quidnam esset, dicens non sine causa tam rabidum animal ciusmodi frontẽ sumpsisse. Timẽtes verò fratres illi, qui causæ conscij erant, processerunt in publicum, & veniã petentes, narrauerũt ea, q̃ gesta fuerant. Quod vir Dei audiẽs, ait: Reddite ei, quod suum est. iniustè enim egistis, rollentes quod vestrum nõ erat. Accepta deniq; lupus præda sua, neminẽ lædens, placidè recessit.

CAP. XXXVII.

CVidam etiã puero pastori ouiũ quærẽti, cùm canes nõ haberet, si lupus ei ouem auferret, quid faceret, ioco responsum est, vt nomine magistri sui præciperet, nè auderet eam deuorare vel lædere. Nõ diù pòst more solito seruante eo oues in agro, lupus veniens vnã ex eis rapuit, & cõcito cursu aufugit. Quem frater procùl adspiciens, præcepti nõ immemor, alta voce clamare cœpit. Quò fugis, ô malignissime raptor, solito velocior? Depone ouẽ, depone, inquã: ex parte magistri mei hoc tibi præcipio, & nõ lædas eam, nec longiùs absportare ausus sis. Mox lupus ouẽ illęsam deposuit, & ille festinus in humeros sublatã, ad alias eam reportauit. Cùm die alio missus fuisset frater quidã in agrum ad animalia custodienda, lupus eis per totum diem cõpsente, adstitit, & quasi custodię ferens solatium, nullã præ se ferebat feritatẽ. Cumq; appropinquante vespera, hora esset vt grex introduceretur, sicut ex altera parte frater, ità ex altera parte lupus gregẽ intrare cõpellebat. Introducto verò grege, cùm frater ianuã clausisset, lupo excluso, ille quasi de illata iniuria conquerens, & mercedem sibi debitã reddi postulans, pede prout poterat, pulsabat ianuã. Pulsabat crebris ictibus, se velle intrare indicãs, & alicuius alimẽti portionẽ accipere. Quod cùm vir Dei audisset: Quarè, inquit, pulsanti hospiti nõ aperitis? Cui cùm responderetur, nõ hospitẽ, sed lupum esse, qui se importunè ingereret, nec propter ipsos omnes vellet recedere, aduocatis fratribus percontabatur, qua occasione illuc venisset. Sed cùm tacerent oẽs, accersito clerico illo, sciscitabatur, quis iuuisset ipsum in custodia gregis. At ille indicare, quod ei contigerat, timens, nec tñ interrogata celare ausus, ait: Illa fera pulsat ad ostium, q̃ hodiè mecum fuit, & gregem mihi cõmissum, haud aliter acsi cõmissus sibi fuisset, mecum, donèc intrà ianuã introduceretur, cõseruauit. Audiens hęc vir Dei: Date ei, inquit, aliquod pabulum: mercedem enim de impẽso seruitio requirit: quia dignus est operarius mercede sua. Cumq; ad præceptum viri Dei carnes ei proiectę fuissent, quasi pro mercede rapuit eas, & recessit. Qui etiã non diù pòst de manu cuiusdam pueri vitulos seruantis, panem accepit. Quid est hoc, fratres? Eccè rabidæ feræ, rationis expertes, mansuescunt, & hominibus obediunt: homo ratio-

Lupus fit custos gregis.

Luc. 10.

rationalis claudit aurem, & non obedit, quasi qui finxit eum, non considereret. Non audit miser homo, quia cùm placuerint viæ eius Deo, oẽs inimici eius pacifici erunt. Proucrb. 18.

CAP. XXXVIII.

ARte multimoda hostis ille persequebatur aciẽ, ad ipsum debellãdum ordinatã, intantũ vt vix quisquã ex ipsis, postq̃ noctis tenebrę aduentarent, alicubì exire auderet. Sed cùm vnus, cui multũ insidiabatur, se modicę fidei esse diceret, & seipsum reprehendens, assumpsisset fiduciã, & solus pro singulari quadam necessitate exijsset, adstitit dęmõ coram eo, terribilis valdè hominis effigie assumpta, & adspectu nigerrimo incedens, & quasi ipsum esset in aërem delaturus, minas intentans. Ille autẽ fidei collectis viribus, & vigore animi resumpto, intrà se dicebat: Quandiù hęc importunissimi inimici figmenta & phantasias patiar? Et surgẽs, apprehendere eum voluït: sed dęmon in fugã versus est. Ille verò fugientẽ velociter insequitur, & veniẽs ad arborem, q̃ propè stabat, luctari cœpit eum ea, dęmonem cupiens tenere & ligare. Sed paruo interuallo facto, respiciens recognouit eam esse arborẽ, quam ibidèm esse nouerat. Et hac animi virtute venenosi serpentis illusione deuicta, nullum posteà eius timorẽ passus est. Sed & alium simili modo aggredi pręsumpsit, eundem timorem ei incutiens, visibiliter illi adstãs, cùm resideret ille ad opus naturę necessariũ. Nec mouebatur vterq; de loco ab initio nocturnarum precum vsq; ad finẽ. Sed vicit tandèm probitas opportuna fratris improbã importunitatem dæmonis. Nam surgens, signo Crucis expresso, per ostiũ, quod à dæmone occupatũ videbatur, exilijt, & neminem obsistẽtem inueniens, q̃ talis illusio nec ipsi nec alicui nocere posset, perspicuè cognouit. Et liber iam ab hoc vano timore permansit, libertate sanctiſpiritûs donatus, qua posteà minimè fuit destitutus.

CAP. XXXIX.

CVm vir Dei Nortbertus noctẽ quandam totam insomnem orando transegisset, stans ante altare oratorij, quod in primordio conuersionis suæ in Præmonstratensi loco susceperat, adstitit retro eum satan instàr horribilis vrsi, dẽtibus & vngulis terribilem præ se speciem ferens. Cumq; verteret se homo Dei, & vellet procedere, vt membra debilia modico somno recrearet, ex improuiso videns adstantẽ belluam, expauit. Sed ilicò ad se reuersus, & ostium oratorij clausum considerans, nec alicuius intrantis sonitũ se priùs audisse recordans, persecutoris sui cognouit esse insidias. Et parumpèr orando, viribus resumptis, ait: Quid expectas cruenta bestia? Vngulæ tuæ inanes sunt, & horribiles dentes tui vẽtus, & hirsuta pellis tua fumus & vapor inaniter transiens, & velut vmbra, q̃ sole recedẽte disparet. Tu signaculũ similitudinis Dei, lux cùm esses, in tenebras superbiendo corruisti. Recede nũc, præcipio tibi: quia nulla conuẽtio Christi ad Belial, nulla societas luci ad tenebras, nulla pars fideli cum infideli. Recede ocyùs: scis nulli nocere te posse, nisì permittat Deus: nec nisì illis, qui peccando tuæ subditi sint potestati. Et his dictis, mendax ille, verba veritatis ferre nõ sustinens, disparuit. Ezech. 28. 2. Cor. 6.

CAP. XL.

IAm tunc tempus aduenerat, quo ad certum diem, per internuncios loco etiã prefixo, Comes Theobaldus sponsæ suæ & patri eius occurrere debebat. Et inuitato patre Nortberto, qui coniunctionis huius suasor fuerat, secum illum vsq; ad eundẽ locum perduxit. Quò cùm peruentũ fuisset, non inuenerũt eam. substiterat enim in via, graui morbo detenta. Qua de re cùm oẽs, qui cum eo aderãt, mirarẽtur, alicuius pœnitudinis & fraudis causam suspicantes, consilio inito magnis precibus rogatus est pater Nortbertus, vt procederet in occursum eius, & renunciaret, vtrúmne vera aliqua esset huius dilationis occasio. Acquieuit homo precibus deprecantium, suum etiã dedecus fore putans, si nõ ad finem vsq; perduceret curam, quam eius matrimonij conficiendi causa suscepisset. Et accepta certa pecuniæ summa, misit eam fratribus suis Pręmonstratensibus, qui eo absente quingentos pauperes pascendos susceperant: tempus enim famis erat, & alimenta sibi & pauperibus emebant. Et quia hoc nomine eis succensuerat, præcepit in nomine suo centum viginti pauperes addi, ità vt centum ex eis plenam haberent è cibo communi refectionem: tredecim verò in hospitali domo pane & carne ac vino recrearentur: septem autem cum canonicis essent in refectorio. Culpam enim, qua DEVM & fratres, se offendisse credebat, quòd displicuisset ipsi humanitas & opus misericordiæ, quod in fide IESV Christi in pauperes declarandum susceperant, sic remitti & expiari putabat. Non enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim arbitrabatur ad eos vltrà se reuersurũ, nec volebat alicuius offensionis notam
apud eos relinquere, quos esse sciebat in Dei, & sua, & omnium fidelium cõgregatos
Iohan. 13. dilectione, etiam in hoc magistri sequẽs exemplum, qui cùm dilexisset suos, in finem
dilexit eos. Deindè perrexit ire, quò mittrebatur. Et veniens Spiram, Saxones & cleri-
cos Parthenopolis ciuitatis ex magna parte ad eligendum Archiepiscopum coram
rege Lothario congregatos inuenit. Qui audientes eũ aduenisse hominẽ, quem per
diuersas terrarum nationes virum sanctũ populus affirmaret, vocauerunt eum, tum
ad sermonẽ faciendum, in quo libenter audiri solebat, tum ad audiendum consilium
super negocijs quibusdam, quod quorundã ex ijs, qui conuenerant, necessitas expo-
sceret. Et primò quidẽ Parthenopolitanorũ causa, qui patre orbati erãt, agebatur.
Aderat ibidèm quidã Cardinalis, qui à Romana sede recèns aduenerat, & aliorum
principũ innumera multitudo: & in electione, eorum consilio, tres nominati sunt,
quorum vnus erat pater Nortbertus, sed eo ignorante. Factum est autẽ, cùm illi hæ-
sitarent, & è tribus optimum sibi cuperent, digito latenter ex aduerso latere innuit
eis Primicerius Metensis Albero, q posteà Treuirensis ecclesię Archiepiscopus fuit,
vt virum Dei Nortbertum assumerent. Qui statim porrectis manibus cum arripiũt,
vocibus iteratis exclamantes: Hunc in patrem nostrũ eligimus, hunc pastorẽ nostrũ
Creatur vir Dei Magde burgi Epi scopus. approbamus. Non potuit se homo debilis defendere, non licuit ei cogitare, nec co-
gitando quicquam de seipso cõstituere, sed simulatq; raptus est, à rege cõmendatus
est & ab omnibus adstãtibus approbatus, ab ipso etiam Romanę Ecclesiæ legato cõ-
firmatus. Deducitur ergò homo Dei graue onus secum portans, deducitur ad locũ,
quem nõ nouerat. Ità ille, qui gentem neglexerat paganorũ incredulam, ad quam in
primordio conuersionis suæ ire cõstituerat, vt miseros ab errore infidelitatis reuo-
caret: nunc authoritatẽ & officium secum ferens, vndè dispositiõem diuinam puta-
uit effugere, indè cogitur obedientiã manifestè subire.

CAP. XLI.

FVit itaq; ad introitum eius populi concursus innumerabilis, & congratulaban-
tur omnes maioris ætatis & minoris: Maiores, quòd celebrẽ & magni nominis
personam elegissent: minores, quòd eum, qui infirmitatibus eorum compateretur,
Vide sancti viri humilitatẽ in tanto honore. recipere meruissent. Procùl autẽ adspiciens ciuitatẽ illam, ad quam ducebatur, nu-
datis pedibus incedebat. Indè cum processiõe deducitur in palatium, sed vt pauper,
paupere amictus pallio, alijs introeuntibus, repellitur nõ agnitus ab ostiario. Dice-
bat quippe ostiarius illi: Alij pauperes iamdiù intromissi sunt: non decet, vt te inge-
ras importunè, comprimens horum principum multitudinẽ. Exclamãbant autem,
qui sequebantur, hęc videntes: Miser, quid agis? Sine miser: qd est, quod fecisti? Nun-
quid non nõsti, quia iste est episcopus noster, & dominus tuus? At ille confestim au-
fugiens latitabat, patre Nortberto eum reuocante, & subridendo dicente: Nè rimeꝛ
as, & nè fugias, mi frater. Meliùs enim me nõsti & perspicaciori oculo intueris, quàm
illi, qui ad hęc alta palatia me compellunt, ad quæ non debueram, qui tam pauper
& modicus appareo, sublimari.

CAP. XLII.

COnsecratus igitur & episcopus factus, & in episcopali cathedra sublimatus, nõ
1. Tim. 3. immemor illius Apostolici præcepti, Episcopum suæ domui esse benè præposi-
tum: conuocatis præfectis domũs & cunctis ministris, perquirebat qui essent reddi-
tus episcopalis mensę, & vbi, & quinam illi, qui singulis pręesse deberent. Et cùm an-
numerata cuncta fuissent & scriptis cõmendata, & qui ex ipsis sumptus debebãtur,
vix sunt ex omnibus inuenta, quę quatuor mensibus anni possent sufficere. Admira-
tus supra modum Dei sacerdos, interrogabat diligẽter, vtrum ne ampliori prædio-
rum possessiõe antiquitùs instructa esset ecclesia, an ab aliquibus qui illi ante ipsum
præfuissent, quę iuris eius erant, minùs cautè conseruando essent dispersa. Cognita
autem veritate, quòd nobilis fuisset ecclesia & à regia maiestate fundata & sublima-
ta, liberaliterq; dotata & aucta, Vbi sunt ergò hęc, inquit, aut qua ratione ab ea & à
vobis sunt abalienata? Aiunt illi: Quidã ex decessoribus tuis nimiùm suæ carnis affe-
ctibus indulgẽtes, fratribus & propinquis & parẽtibus suis alia p̃dia largiti sunt, alia
permiserũt. Alij verò ijs succedẽtes, q̃dã feudi vel beneficij loco dederũt. Alij remiſ-
siùs se habẽtes, & à potẽtib⁹ oppressi, defendere nõ valẽtes, q̃ iuris erãt ecclesię, quędã
p̃diderũt, & sic imminutę sunt, & penitùs ad nihilũ redactę cũctę res, q̃ huic dignitati

seruire solebant. Audiens hæc vir Dei, memor illius, quòd maledictus sit q cõfidit in
homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor eius: collectis vi- Ierem. 17.
ribus in eo & per eum, à quo se vocatum ad hoc officium administrandum nõ diffide-
bat, imperterritus iubare potestatis assumpto, legationẽ vndiq; mittit, præcipiens vt
quicunq; possessiones ecclesię, cui Deo authore prẽsideret, iniustè obtinerent, nullo
pacto deincèps eas sibi vendicare ausi essent, nisi priùs ostẽdissent eas ad se iure hęre-
ditario esse deuolutas. Audientes hæc raptores & sacrilegi illi, multùm indignaban-
tur, quòd homo inermis & pauper, qui asino vehente introductus esset, tam potens
tamq; festinum auderet edictum proponere, quod tamen pro nihilo putabant, nihil
ex ijs, quæ violenter possederant, se perdituros existimantes. At ille gladio spirituali, Persequi-
quo accinctus erat, eos persequitur, in sua quiete permanẽs, aggreditur, percutit, de- tur vsurpa-
iecit, deiectos anathematis vinculo ligat. At illi eam persecutionẽ Episcopo facilem, tores rerum
sibi diuturnam & grauem esse non ignorantes, quandoquidem præcipit authoritas, ecclesiasti-
qui anathema vnius anni patiuntur, eos post annum *exleges, nec in aulis aliquod carum.
habere responsum: dimiserunt magna ex parte ea, quę de beneficijs ecclesiæ sibi prę-
ter ius fasq; vsurpârant. Sed faciebant id sanè inuiti, & ob hoc inimicitiarum & odij
fomitem aduersùs episcopum, vtcunq; & vbicunq; poterant, latenter ministrabant.
Sed ille, qui viam iustitiæ & cursum recti itineris ante episcopatum tenuerat, immo-
bilis permanebat, prædicans verbum & regnum Dei annuncians, pacemq; in termi- Nota sancti
nis suis faciens, domos religiosorum exaltans, & vbi non erant, nouas construẽs: re- Episcopi
ligiosos amplexans & ordinans, dissolutis & irreligiosis, nisi resipiscerẽt, afferens as- studia.
siduas persecutiones. Decanis, & sacerdotibus, & ijs, qui habebant regere populum,
omnibus ad sacros ordines promotis, modis omnibus castimoniam sectandam esse
dicebat, cogens eos eam seruare: aut, si essent notorij, cuncta ecclesiastica beneficia
relinquere. Initia dolorum & occasio persecutionũ, omnia hæc. Dicebant enim de
die in diem, suam quisq;, quam ægrè ferebant, molestiam conquerentes: Vt quid hũc
aduentitiũ & cuius ignorabamus consuetudines, super nos regnare voluimus? Con-
trarius quidem est operibus & consuetudinibus nostris, suprà quàm ferre possimus.
Sic qui priùs immensis laudibus eleuabatur, nũc vituperijs & improperijs deijcitur:
sed tamen proficiebat in opere exteriùs, ipso dispensante, qui cuncta exteriora, pri-
usquàm fiant, ordinare consueuit interiùs.

CAP. XLIII.

FRat ante palatium episcopale haud lõgè sita ecclesia in honorem sanctæ Dei ge-
nitricis Mariæ, in qua viginti erant canonici seculares, sub Prępositо antiquitùs
constituti. Hanc ergò cùm præuidisset sacerdos Dei sibi esse necessariam, vt ibi fra-
tribus suis repositis, aliquandò à tumultu, qui officio impositо debebatur, paululùm
spiritum refocillarer, petebat multotiès & à rege & à canonicis tum maioris, tum
huius ecclesiæ, vt alibì ab ipso alijs æqua vel meliori commutatione redditibus acce-
ptis, illam sibi liberam concederent. At illi omnes vna voce contradicebant, asserẽ-
tes ecclesiam tanti nominis non debere immutari, nec regiæ dignitatis potestatem,
cui erat subdita, imminui: sed necalterius ordinis & consuetudinis gentẽ introduci,
quę iura regalia ignoraret, & subiectionem debitam & officia pro cõsuetudine ipsо-
rum pręstare nesciret. Passus est hanc per aliquot annos repulsam, sed vicit tãdèm in
petitione humiliter perseuerans: vicit quidẽ ratione, qua premebat eos: vicit & cõ- In ecclesia
stantia, qua nouerant eum à bonis initijs vsq; ad finem nunq̃ velle desistere. Amotis S. Mariæ
ergò clericis illis, & singulis vbi veilent collocatis, fratres sui ordinis, sicut diù con- collocat sui
cupierat, in eam ecclesiã induxit, vbi etiam se viuente secundùm ordinem institutũ, instituti fra
& post decessum suum perpetuis temporibus Dei cultum prosequẽdum constituit. tres.

CAP. XLIIII.

CRenit fratrum numerus & multiplicati sunt, & in Saxonia, vbì religio tepue-
rat: & in Sclauonia, vbì nulla erat. Radicati fructuosо germine floruerunt, mul-
tiplicati sunt, vt quondam Hebræi. Fremuerunt Saxones, fremuerũt Parthenopoli-
tani, odioq; & inuidia aduersùs hominẽ Dei inualescẽte, ipse in Deo spem & fidutiã
habens, & aliorum institutorũ cõgregationes propagare nõ cessabat. Iam aũt adue-
nerat dies ille sanctissim⁹ & celeberrimus Cœnę Dñi, in quo pœnitẽtes recõciliãdos
sanctorũ patrũ decreuit authoritas, in quo agn⁹ ille innocẽs ad cõciliãdas inimicitias

inter

Universidad de Deusto
Biblioteca

inter Deum & hominem captus est, & ductus ad immolandum: & ecce ad ostium loci illius, in quo sacerdos Dei confessiones recipiebat, adstitit quidam amictus pallio sub pœnitentis specie, obnixè ostiarium rogans, vt ad confitendum intrare ei liceret ad Episcopum. Hoc cùm ostiarius viro Dei indicâsset: Noli, inquit ille, intromittere eum. Et cùm ex præcepto Domini sui diceret paululùm expectandum esse, ille magis instabat, vt introduceretur. Sic perseuerauit pulsus, nec intromissus est, donèc recessit alia multitudo, quæ conuenerat ad confitendum: & tunc nouissimè illi copia intrandi data est. Quem cùm procùl vir Dei diligenter inspexisset, ait: Noli huc propiùs accedere, sed sta, & vide nè moueas pedem. Aduocatisque de ministris palatij, qui foris aderant, præcepit eis, vt adstantem iuuenem pallio, quo obuolutus erat, nudarent. Nudato autem eo, apparuit cultellus acutus, quem adstrictum lateri suo tenebat, cuius erat longitudo ferè pedis & dimidij. Itaque cum eodem, iubente episcopo, cunctis qui aderant intuentibus, ante eum adductus est. Cumque quæreretur ab eo, cur sic armatus venisset, tremens ac stupens, vtpotè ineffabilis & nefandæ crudelitatis conscius, mortem timens, prócidit ad pedes eius, & quia ad ipsum interficiendum missus fuisset, confessus est. Nominatisq; illis à quibus erat conductus, quorumque instinctu & consilio venerat ad tam execrabile facinus perpetrandum, cuncti, qui aderant, supra modum mirabantur, quòd proditionis huius rei inuenti essent etiam illi, qui de præcipuis negocijs & secretioribus consilijs cum eo tractare consueuerant. At vir iustus, vt erat hilari facie & vultu sereno, ad eos respiciens, ait: Quid miramini, si vas suum hostis antiquus recognouit, & in membris Christi opus suum exercere nititur, quod in hac sacratissima nocte in sancto capite nostro Iesu Christo non timuit efficere? O quàm felix esset, qui in aliqua huius diei hora non ab inimicis, sed etiã ab amicis, vt sunt isti, quos recitatos audistis, traderet & moreretur. Hæc est dies, qua desperatis misericordia, peccantibus venia, mortuis redditur vita. Attamen ille traditor in custodia ponitur, non vt puniatur, sed vt suffragatorum suorum consilium detegatur, & in eis ignominia tanti sceleris castigetur. Quid igitur? Num scire poterat homo Dei, quid ille, qui confessionis & pœnitentiæ causa venire se simulabat, sub veste ferret, nisi gratia superabundans eum docuisset?

Sicarius sub specie pœnitẽtis immittit ad cędẽdum virum Dei.

CAP. XLV.

CVm quodam noctis tempore ad celebranda cum clericis suis matutinarum solennia more solito surrexisset, aduenerat clericus quidam de domesticis, & retrò se ad ostiũ in insidijs posuerat, iniquitate plenus & crudeli malitia, vtpotè armatus cõgruis armis, quibus innocentem in dolo ferire posset & interficere. Egressisq; Capellanis, qui præcedebant, sicut mos est in terra illa: (præcedunt enim dominos suos Capellani) ille de insidijs prosiliens, nouissimum, putans eum esse episcopum, sed erat ex clericis, veste consciſſa percussit. Cumque ille exclamaret & diceret: Quis est, qui me lædit? ille ex sono vocis non esse ipsum, quem quærebat, agnoscens: Putaui, inquit, hunc nouissimum esse, quem iugulare volebam. Præcesserat enim episcopus commixtim inter alios, eundem casum quasi futurorum prescius timens. At ille concito cursu in fugam versus est, & cùm alij ad capiẽdum illum insequerentur, Episcopus ait: Sinite eum fugere, nec malum pro malo reddatis. fecit quippè quod potuit, & quantum ei Deus permittere voluit. Nondùm venit hora mea: sed qui miserunt illum, non dormiunt nec quiescunt, donèc opprobrijs satientur, & me vel mortì tradant, vel, si diuinum sit opus, quod agitur de me, manifestè probatum reddant.

Alius quidã nititur percutere Episcopũ.

CAP. XLVI.

ORbatus grex pusillus Præmonstratensis ecclesiæ tanto patre, ipsum per biennium patienter expectabant, alijs ex ipsis cum quibusdam secularibus dicẽtibus: subsistere nequaquàm poterimus, quia recedente pastore, oues abire solent in dispersionem: alij nullum magistrum, nisì ipsum: alij de ipso desperãtes, alium volebant eligere. Quod cùm viro Dei relatum fuisset, timens nè arescceret, quod à Deo per ipsum plantatum fuerat, si adhuc rore diuini consilij non perfunderetur: aduocatis adsse quibusdam ex prioribus & maioris & sanioris consilij fratribus, perquirebat ab eis, quid facto opùs esset, singulatìm perscrutans de voluntatibus eorum, vt per omnia in definitione sui operis certior redderetur. Cumque intellexisset alios secum velle habitare, alios cõsilio suo alibì velle viuere, alios propositæ paupertatis vorũ velle tenere,

plurimos tamẽ sub certo magistro & disciplina eundẽ paupertatis tenorem velle obseruare, remisit eos ad locum suum, paucis secum retentis, ad pacis & vnanimitatis studium iterùm atq; iterùm eos adhortans, vt cùm eis ab ipso facultas eligẽdi patrem concessa fuerit, cõcordia Iesu Christi & dilectio, quã docuisset, in ipsis inueniretur. Recesserunt illi, & bonus pater non immemor filiorum, quos in Christo genuerat, nè diù absq; magistro remanerent, fideles non diù pòst nuncios ad eos misit, qui & eligendi facultatem, & de ipsa electione eius indicarent volũtatem. Electione igitur approbata à filijs, vt erat à patre datus assensus, reuersi sunt ad eũ, qui fuerant missi, voluntatis eius præceptum completum esse nunciantes. Habebat autem ipse electũ secũ, sed tñ rem dissimulari iussit per aliquot dies, nec illi electo indicari. Consilium ad tempus occultabatur, non tamen ignorabat electus ille, quid de se factum esset, quanuis rem tacitè consideraret, diuina edoctus reuelatione. Asserebat deniq;, quòd manè die illo, quo de ipso facta fuit electio, stetisset in visiõe coram filio Dei Iesu Christo, cum patre & magistro suo Nortberto. Extendensq; manũ suam dexteram Iesus, recipiebat fratrẽ illum, à cęteris fratribus electum, de manu vir ꝺei, dicentis: Apud te Domine mihi commissum tuæ sanctissimæ maiestati repræsento. Per hoc iam proculdubiò scire poterat, quid de ipso diuina miseratio constituisset. Quid plura? Venit dies, in qua placuit homini ꝺei, quod cœperat, perficere. Conuocatisq; fratribus, quos habebat secum, cõsilium suum indicauit eis. Et aduocato electo, ait: Tu mihi succedes electione fratrum tuorum in domo paupertatis nostræ. Cumq; ille responderet: Tibi & inprimìs Deo patri omniũ obedire oportet. Vadam & considerabo misericordiæ Dei processus & successus. In quibus si efficere aliquid potero & proficere, gratias tibi agam: sin autem, ad te, quem post Deũ, patrem elegi & animæ meæ tutorem, mihi sine offẽsa licebat remeare. Ait illi vir Dei: Vade: manus enim Domini vsque in finem recum erit. Hac accepta benedictione, ille recessit, duobus adiunctis sibi socijs, de quibus præceperat vir Dei, vt alterum in Antuerpiensi ecclesia patrem, alterum in Floreffiensi constitueret. Et sic factum est. Positus & cõsecratus est ille pater in Præmonstratensi ecclesia, & illi duo in duabus alijs supradictis. Sed & duo iam alij consecrati erant in duabus alijs ecclesijs, Laudunensi sancti Martini, & Viuariensi. Isti quinq; & sexrus, quem ad locum, qui dicitur Bona spes, statim post introitum suum Abbas Præmonstratensis ablegârat, imminentem dissolutionem Ordinis in plerisq; locis videntes, & maiorem futuram metuentes, ad diem statutum in loco determinato conuenerunt, & quicquid ad præsens in domibus suis superfluum videbatur esse, recidentes, deincèps ad exemplum Cistertiensis Ordinis, annuatim se reuersuros simul ad Ordinis sui sinistra corrigenda firmauerunt. Quod cùm in locis alijs diuulgatum fuisset, si in primo anno sex, & in secundo nouem fuissent, in tertio duodecim, in quarto decem & octo fuêre: & ità deincèps multiplicati sunt vbiq; terrarum, sicut voces & actus eorum & opera vsque in præsentem diem testantur.

Successorẽ sibi substituit in Præmonstratẽsi monasterio.

CAP. XLVII.

DEindè beatæ memoriæ Papa Honorio ad æternitatẽ vocato, Innocentioq; in sancta Romana sede canonica electione subrogato, cùm sedem obtinere non posset propter intrusionem Petri Leonis & seditionem familię eius, exiens indè, cõtulit se in Frãciam: vbì, vt decuit, honorificè susceptus est. Conuocatoq; Rhemis cõcilio, conuenerunt vndiq; episcopi de diuersis nationibus: aduenit & pater Nortbertus: ibiq; illum Petrum intrusum excommunicauerunt, & electione Innocentij approbata, eundem Petrum Leonis leoni rugienti, nisì resipisceret, tradiderũt. Attulerat autẽ Nortbertus secum ecclesiæ suæ priuilegia vetustissima, & ferè à vermibus consumpta: quæ cuncta Romano munimine fecit renouari & corrigi, apponens ea, quæ receperat de manibus illorũ, qui ea iniustè & violenter rapuerant. Addidit præterea aliud priuilegium secretò, vt cùm daretur opportunitas, Romana fultus authoritate, ordinem suæ religionis in episcopali propagaret ecclesia. Finito ergò Cõcilio, cùm ad sedem propriam reuerteretur, iamq; ex parte diuulgatũ esset quod ferebat, magis fremebant, ad alterutrum dicentes: Regnum nostrum nõ stabit, & gloria nostra nihil est: sed & honor omnium nostrûm & prædecessorum nostrorum redigetur in nihilum, nisì quàm primùm excludamus eum à nobis, & auferatur hæc

Synodus Rhemẽsis.

Petrus Leo Antipapa excommunicatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius subtilis potestas de terra nostra. Et exindè quærebant opportunitatem, vt facerent cautè, quod inordinatè & insipienter machinabantur. Accidit autem eodem tempore quidam casus aduersus in ecclesia maiore, qui secretò viro Dei fuerat reuelatus. Cumque eum senioribus ecclesiæ indicâsset, & protestaretur eius causa expiari debere ecclesiam ex canonum præscripto, illi acquiescere ei noluerunt, dicentes non esse denuò consecrandam illam, quam constaret multorum regum & pontificum authoritate fuisse consecratam. Hoc illi perhibebant, sed ille contrà asserebat, nunquàm se in ea diuina celebrare velle mysteria, nisi ab eo demonum infestatione, qua esset irretita, paterentur excludi. In hunc modum cõtendebant: sed vir Dei ille, qui versutias eorum non metuebat, modò Deus esset in causa, notam fecit rem oẽm populo ex pulpito, ostendens quid in huiusmodi casibus sanctorum patrum sanxisset authoritas. Hæc dixit, & sequenti nocte, assumptis duobus Episcopis, quos tunc secũ habebat, & Præposito eiusdem ecclesiæ, qui in hoc ei fauebat, & quamplurimis de fratribus suis clericis, intrauit ecclesiam: vbi induti sacris vestibus, aqua consecrata illud officium syncera deuotione compleuerũt. Sed simulatq; peractum est ministerium, adhuc omnibus, qui aderant, sacris vestibus indutis, clamor nimius & tumultus grandis populi, foris auditus est. Commota quippe fuerat omnis ciuitas furore non minimo & inenarrabili, quòd rumor planè barbarus manâsset ad eos à quibusdam aduersarijs, scilicet fregisse episcopum altaria, sacrariũ reserâsse, feretra & phylacteria dissoluisse, sibique reposuisse, & cum his omnibus sub eiusdem noctis tenebris cum omni etiam thesauro ecclesiæ fugere constituisse. Audientes hęc, qui cum viro Dei erant, territi sunt, alij plùs, alij minùs: sed ille imperterritus ad eos exire volebat, vt interrogaret quidnam esset. Porrò alij modis omnibus prohibebãt, dicẽtes hunc plebis tumultum non facilè tali hora à quoquam posse sedari: coëgeruntque eum ascendere in quoddam propugnaculum, quod ab Imperatore Ottone ibi constructum erat antiquitùs, loco turris cuiusdam ecclesię, quam cœperat ædificare, sed morte præueniente non consummauit. Ibi se reclinauit homo Dei, & qui cum eo erant, sacris adhuc amicti vestibus, mortem potiùs turpissimam corporis, quàm vitã expectantes. Inualescebant interìm voces insultãtium, & insilientium, atque vt prodirent, crebrò clamitantium. Sed illi in turri econtrariò in matutinarum solennijs laudes Deo canentes, cum hymnis & canticis exultationis in honorem prædicatoris egregij Pauli, vocibus immensis resonabant: isti verò insultatiõis voces clamoribus inconditis multiplicantes, sacerdotem Dei reum esse mortis proclamabant. Erat tum festum cõmemorationis beati Pauli Apostoli. Hac fiducia freti quidam ex ipsis, nihil formidabant: sed alij seculo & suæ carni tenerè inhęrentes, cum multo ciulatu dicebant: Eheu, cur istum secuti sumus hominem, vt cum eo moreremur in peccatis nostris? Quibus vir sanctus, melliflua eos consolatione exhortans, aiebat: Nolite fratres charissimi, nolite terreri: Dei enim est, quod à nobis gestum est: Dei est, quod geritur: Dei est permissio, quandò ab inimicis eius bonũ opus impugnatur. Hæc quandoquè dicebat: interdùm autem pro illis orabat attentiùs, nè deficiendo desperarẽt. Illorum defectu crescebat orandi affectus. Et vt ipse posteà asserebat, non tam metuebat mortem, quàm nè desperando illi deficerent. Congregabatur verò per totam noctem multitudo aduersaria: ediuersò multiplicabat preces in articulo talis necessitatis pius sacerdos & qui cum eo erant. Facto autem manè, cùm summo diluculo illucescceret, dum alij ad insultum turris insistunt, alij sagittis, alij iaculis pontificem & clericos eius appetunt, quidã, qui in necem eius iurâsse dicebantur, tanquàm audiores crudelis illius cædis perpetrandę, pertinaciter irrumpentes, ad superiora turris audacter euaserunt. Quos vt vidit districtis gladijs irruere, nè in aliorum mortem desæuirent, progrediens obuiàm, magistri sui exemplum secutus: Vnum, inquit, hominem quæritis. eccè ego: Parcite istis, qui nullam mortis sententiam meruerunt. At illi eo viso, vt erat adhuc amictus episcopali & sacerdotali veste purpurea, territi sunt, & cùm paululùm retrocederent, in momento Deus, cuius nutu omnia disponebantur, declarata martyris sui, quantùm in eo fuit, constantia, adeò mentes illorum persecutorum compunxit, vt ad pedes eius corruentes, veniam tanti facinoris precarentur & acciperent, atque ex hostibus in defensores prodirent. Alij verò celeriter insequentes eos, vnum ex cubicularijs eius, qui fideliter ei adhęrebat, quẽdam aditum

seditio populi excitatur in virũ Dei.

Iohan. 18. Constantia sancti viri.

aditum defendentem repererunt, & iam episcopum ab alijs trucidatum putantes, illum, quòd Dominum suum diligeret, odio habentes, gladio percusserunt, & vsq; ad guttur collum secantes, semiuiuum reliquerunt, cùm extinctum crederent. Quod videns vir Dei, omnibus inuitis, in mediam turbam prosilijt, & inimicis faciens sui copiam, morti se obtulit, eligens mori potiùs, quàm vt aliquis alius, ipso superstite, occumberet. Cernens autem eum ille idem, qui ministrum eius percusserat, furore diabolico & iniquitate plenus, cuaginatum, eumque cruentum adhuc, gladium tenens, extendit manum suam in pontificem, & audaci temeritate grandem ictum in eius humerum intulit: sed resilijt gladius, perindè acsi cæsus esset lapis adamantinus, & de recenti, quo erat tinctus, sanguine fimbrias episcopalis mitræ, quã in capite gestabat, infecit: quæ mitra, quandiù homo vixit, eam maculam retinuit. Videntes autem, qui stabant ex aduerso, rei exitum expectantes, quiq; magis hominis sanguinem expetebant, quàm hominem: videntes, inquam, illi, quòd non moreretur, dum à quibusdam ei parcebatur, à nonnullis verò percussus non lædebatur, reliquias sanctorum celeriter apportantes, eas in medio posuerunt, fassiq; sunt perabsurdum id esse, vt tam improbè pastor ab ouibus oppugnaretur. Hæc quidem illi prę se ferebant, falsam simulantes humanitatem. Nam & ipsi eum hoc in articulo positum cogebant, vt fratres suos de ecclesia beatæ Mariæ eijceret, qui in ea positi erant, vt superiùs dictum est. At ille recusabat, affirmans factum hoc, quoàd viueret, nunquàm ipsos immutaturos, quod regali potentia & Romana authoritate esset confirmatum. Dum hæc agerentur, aduenit eius vrbis Comes extinere, & quasi tumultus huius nescius, in medias turbas se intulit, separansq; alios ab alijs, diẽ certum eis prefixit, ad quem adessent omnes, iustam querimoniam habentes aduersùs Episcopum. Recesserunt ergò illi ad præceptum iudicis: at Dei sacerdos intrauit eandem ecclesiam, cuius causa omnis illa commotio facta fuerat, Missam celebraturus, & immensas Deo suo gratias redditurus. Cumq; accessisset ad altare, accersitis circunstãtibus ait: Eccè integra sunt omnia, saluaq; & sana, quæ nunciata fuerant fracta & absportata. Celebrauit igitur Missam in eodem loco, sed & epistolam & euãgelium ipsemet legit. (recesserant enim omnes ministri eius, tædio & timore affecti,) ità vt verè dici posset de eo, sicut de summo capite nostro Iesu Christo: Relicto eo, omnes fugerũt. Finita autem Missa, venit ad palatium, purpuream miro & ineffabili modo habẽs faciem, vtpotè calice Domini potatus. Hunc quippe colorem in ipso mortis periculo tenuerat, & hoc testabantur, qui cum ipso fuêre, non visum illum esse vel ad modicũ pallescere. Ipse verò martyrum constantiam, facilem & super mel & fauum esse dulcissimam asserebat.

En singulare inter tot pericula peclari antistitis fortitudinem. Matth. 26.

CAP. XLVIII.

PRædicti autem aduersarij, coactis iterùm peruersis conuenticulis suis, suũ animi dolorem promebant, dicentes se esse delusos, & arte magica tenebrarumq; caligine sensus ipsorum perstrictos, quòd hominem illum viuum reliquissent, qui eis nõ cederet, moresq; & honorem ipsorum dignitatemq; vrbis violare nõ metueret. Verè delusi, quia dolosi. Nanq; hoc ab eis planè decretum est, vt cùm ad prædictũ diem conuenirent, singuli certam vini vel medonis mensuram exhaurirẽt, vt si quicquam voluntati eorum contrarium in discussionibus querimoniarum accideret, id sarciretur nece sui pastoris: & sic ebrietati potiùs imputaretur, quàm deliberationi. Estque hoc inter ipsos sancitum, vt quicunque huic decreto non obediret, domus eius euersioni, & tota supellex direptioni esset obnoxia. Quod cùm relatum fuisset ad aures quorundam principum terræ, qui virum Dei quadam ex parte diligebant, & scirent eum virum sanctum & iustum, suadebant ei, vt ad tempus cederet, exemplo magistri sui, qui à facie persequentium se abscondit. Quod cùm ille renueret, palmamq; martyrij gaudẽs expectaret, illi multiplicibus persuasiõibus exire compellebant. Aduenit indè præfixus dies, & cœpit ciuitas immẽsis clamoribus perstrepere: Interrogans autem homo Dei, quid esset, responsum est ei, quòd populus multus congregatus, fratres de ecclesia beatæ Mariæ vellet eijcere. At ille subridẽs, aiebat: Non est ità: quia plantatio, quam plantauit pater cælestis, eradicari non poterit. Attamen compulerunt eum, vt exiret. Et preparatis equis, exiuit ad Abbatiam

Iohan. 8. & 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quandam sancti Iohannis, quę est in suburbio ciuitatis, vbì satìs speciosè dispositis omnibus, abijt ad quoddā castrum suum Hallam, vbì à tāto tumultu quiescceret. Sed illud pręclusum inuenit. Præueniētes enim hostes eius, munitiones omnes occupauerant. Quid faceret homo, qui nusquàm inueniebat, vbì requiescceret pes eius? quid faceret humano destitutus auxilio? Contulit se ad ecclesiam quādam canonicorum regularium, q̄ ibì propè erat, orans Deum suum per aliquot dies, vt viam suam in suę beneplacito voluntatis dirigere dignaretur. Sed Deus videns serui sui humilitatē & constantiam, respexit veritatis eius preces: &, sicut voluit, pax rebus data est. Nam vt conuenerant certatìm inimici ad perimendum, sic conuenire festinabant ad satisfaciendum. Itaq; omnimodam satisfactionem offerebant, & pecuniā multam. Sed ille, qui plùs animas Deo quęrere venerat, q̄ pecunias, eas respuebat, vt animas eorum, quę proprer nefarios hos conatus perditionis periculo subiacebant, lucrifaceret.

Tandē mitescunt hostes viri Dei, & eum honorificè restituunt.

CAP. XLIX.

VIdentes hoc aduersarij, studuerunt eum lenire, & illi vulnerato domum suam, quam deiecerant, ex integro reparantes, ad curandum vulnus, quod ei inflixerant, grandem pecuniæ summam contulerunt. Post hæc apertis ianuis castri, quas ad aduentum eius priùs clauserant, intrauit illuc multo cum honore, multorum cœtu vallatus nobilium, multitudine etiam plebis, qui omnes Deum laudabant pro constantia tanti pontificis, ipsumque pontificatûs honore dignum aiebant, quem Deus omnipotens ex tot persequentiū manibus eripuisset, quique in tam euidenti mortis periculo cum fidei suæ integritate corporisq; incolumitate inuictus permansisset. Tertio anno episcopatûs sui facta sunt hęc, & quinq; posteà sedit annis, de die in diē ministerium suum honorificans, in omni religione & honestate proficiēs, vnitatem sanctæ Ecclesiæ conseruans, eiusq; perturbatores & schismaticos omnes persequēs & detestans, bonos amplectens, desolatis dans consilium, pauperes & orphanos vt duasq; sustentās, religiosos quoq; fouens & augens, religionisq; prębens formam sę ipsum, quantum dignitas functionis pati poterat, tam minoribus q̄ maioribus affabilem se exhibens, diuinę largitatis & gratiæ non immemor, Domino Deo suo per singulos dies bonæ existimationis & intimæ suauitatis & dulcedinis offerens conscientiam.

CAP. L.

Petri Leonis Antipapæ nefarij actus.

ERat tum schisma grauissimum & ad componendum difficilimū in sancta Romana sede, vt iam suprà dictum est, pontificibus Innocentio & Petro Leonis. E quibus Innocētius canonicè electus, catholicus erat, & à catholicis omnibus approbatus recipiebatur: Petrus verò erat intrusus, sed tamen occupauit sanctam sedem, nō Deo, neq; Ecclesia sancta, sed viribus humanis fretus. Erat enim etsi non nobilitate, multitudine tamē generis potens in vrbe, legesq; sanctas & ordinem & omnia statuta patrum & Ecclesiæ sanctæ, regulamq; Christianæ fidei, ambitione excæcatus, destruebat, turres & munitiones vrbis alias deijciens, alias muniens, vt principatum secularem & suæ cupiditatis scopum obtineret. Itaq; consilio inito à rege Lothario & Christianis principibus, nè cognitio & robur fidelium Christianorum his temporibus illa pestе mortifera elideretur, expeditionē in Italiā apparârunt, vt sacrilegum illum, quem gladius spiritualis, quo iam sępissimè percussus fuerat, penetrare nō poterat, materialis tandèm conficeret. Cùm eo autem & alijs tam Episcopis q̄ Archiepiscopis, ex pręcepto & obedientia Innocentij pastoris catholici, pontifex Northertus profectus est. Transitisque castris & vrbibus cum magna turba præcuntis & subsequentis exercitûs, Romam, Papam venerabilē Innocentiū secum deducentes, perueniunt. Vbì cum impetu grandi & manu forti introēuntes, ipsum eundē Papam in sancta sede, inuitis hostibus & aduersarijs omnibus, collocârunt. Porrò Lotharius regem Pontifex in sede positus & alij, qui cōuenerant, in Romanū Imperatorē consecrauerunt. Erat enim vir ille strenuus belli ductor, pręcipuus in armis, prouidus in consilio, terribilis inimicis Dei & sanctę Ecclesię, veritatis amicus, iustitiæ tenax, iustitię hostis. Cuius probitas patuit in Sicilia, viguit in Saxonia: Qui quandiù vixit, Romanū imperiū, quod eius curę mandatū fuerat, titubare nō potuit. Diligebat aūt & ipse virum Dei Nortbertū, q̄ eius consilijs, quę strenuitate & prouidentia pollebant, assiduè vteretur, ab eoq; cęlestis dulcedinis potum hauriret, & pane diuinę refectionis quotidiè foueretur. Cùm autē ab Italia reuersus esset in ciuitatē suam Parthenopo-

Innocētius in sua sede collocatur.

Lotharius Imperator cōsecratur.

thenopolim, non diù pòst graui ægritudine correptus est, eaq; per aliquod tempus, id est, spatio quatuor mensiū, laborauit: episcopatuq; sapiēter & fideliter annis octo administrato, plenus spiritu sancto, cum omni integritate sensûs, adstantibus benedictiōe data, beato fine quieuit. Neq; enim, vt ait B. Augustinus, poterat malè mori, qui benè vixerat. Annus erat Dominicę incarnationis 1134. feria 4. Pētecostes, octauo Idus Iunij, Pontificatûs Innocentij anno quinto, regni Lotharij anno nono.

Feliciter vir sanctus migrat à corpore.

CAP. LI.

DEfuncto igitur beatæ memoriæ patre Nortberto, contentio non minima orta est inter maiorē ecclesiam, & eam, quę est beatę Mariæ, de loco sepulturę eius. Volebant enim alij, dignumq; & iustū dicebant, vt qa caput ecclesiarum eius ciuitatis fuisset, ecclesię primarię eius ossa deferrent honorē, ibiq; aduentū summi iudicis expectaret, vbì erat titulus eius immobilis. Sed fratres sanctę Mariæ sui iuris eum esse asserebant, q̄ per illum suo creatori reconciliati, eum patrē elegissent, & per illum seipsos & suā deuotionē Dño Deo suo, à quo auersi fuerant, reddidissent: præcipuè autē, quòd adhuc viuens pręcepisset, & vsq; in finē hanc suæ voluntatis deuotionem indicâsset, vt inter fratres suos & filios sepeliretur & quiescceret. Videntes tandē illi, qui erant medij, contentionē hāc dirimi non posse, q̄ suam vnaquæq; pars sententiā æquiorē assereret, consilium dederunt, vt ad Imperatorē Lothariū citò mitteretur: quod ille mandaret aut statueret, id ratum haberetur. Et sic factū est. Interìm verò corpus inhumatum iacebat, sicq; de die in diem per singula monasteria ciuitatis circunlatū est, & in vnoquoq; vigiliæ & ea, quę fidelibus defunctis debentur, diligenter sunt celebrata, donèc die octauo reuersi sunt, qui missi fuerant. Tum verò iussu Imperatoris apud fratres in ecclesia B. Mariæ corpus viri Dei sepultū est: Fuit autē hoc admiratione dignum, & tacendū non est, q̄ cùm esset æstas nimia, ità vt eodem anno nullum fœnum in pratis præ nimia siccitate secaretur, de corpore eius per tot dies nihil fœtoris percipi potuit. Vndè licet intelligi, q̄ mundauerit eum gratia superabundans à corruptione mentis, quę conseruauit corpus eius nè corrumperetur. Sepultus itaq; ante altare sanctę Crucis, in medio monasterio fuit per aliquot annos. Sed boni filij, q memores benignitatis, quam ipsis exhibuerat, eum tenerè diligebāt, vt sine obliuione memoriæ ipsorū affigeretur, ante oculos suos in claustrum eum transtulerunt, vbì in tumulo, diligēter pro loci opportunitate adornato, diem expectat nouissimum, in spe certa resurrectionis & gloriæ.

CAP. LII.

FAdem autē die & hora, qua separata est anima eius à corpore, videbat eum quidam frater in veste candida & forma venusta, ramū oliuę tenētem in manu sua. Qui cùm quęreret ab eo, vndè veniret, vel qnò festinaret, respōdit: De paradiso missus sum, vndè hunc ramum oliuę florentē tuli, & vado celeriter, vt in loco paupertatis meæ, id est, in Pręmōstratensi ecclesia, transplantē illum. Expergefactus frater de tam insolita visione, cœpit intrà se cogitare, quidnam significaret. Deindè aperuit eam quibusdā eius ecclesię hominibus, ijq; memorię cōmendârunt diem & horam visionis, scire volentes, quemnam tam euidens apparitio euentū esset habitura. Audito tandèm decessu magistri sui, inuenta est illa eadē dies esse, qua carne aīa eius soluta est. Alij quoq; fratri, q sacerdos erat, apparuit in propria effigie, stans corā eo. Sed mox effigies hoīs Dei mutabatur in florem miri cādoris instār lilij, quem angeli suscipientes, deferebant ad æthera. Euigilans igitur frater, summo diluculo cucurrit ad Priorē suum, copiā petiturus Missam celebrandi, Deoq; per eam pij patris Nortberti aīam cōmendandi. Cumq; Prior quęreret, qd sibi vellet tam subita cōtestatione, exposuit ille ordinē rei. Cui Prior præcepit, vt diem illū memoria retineret. Est itaq; inuentus dies ille, dies sepulturę hoīs Dei. Erat alius quidā de his, quos in primordio cōuersionis eius cōtulerat illi Deus, q fideliter & amāter adhæserat ei, & de decessu charissimi magistri sui dolebat eō magis, q̄ de salute eius necdùm certi aliqd cōperisset. Cumq; omni precū instātia supplicans rogaret Deū suū, vt aliquod respōsum acciperet de misericordia, quā contulisset militi suo: nocte quadā apparuit ei in domo pulcherrima, q̄ solis splendore perfusa videbatur. Recognoscens ergò ille magistrū suū, prócidit velociter ad pedes eius, humiliter petēs ab eo, vt de statu suo & de percepta à Deo misericordia, certiorē ipsum reddere dignaretur. At ille erigēs eum

Visio fratris cuiusdā

Alia visio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

à terra,& brachijs suis collũ eius stringens,sic ait illi:Fili mi,rem difficilẽ quæris:attũ ei,qui indesinenter pulsat,aperitur. Veni,sedeamus. Erat autẽ ibi sedes pulcherrima prẽparata. In qua cùm sedisset,dixit illi:Dictum est mihi:Veni soror mea, requiesce. In pace & requie sum. Hac melliflua & desiderata responsione frater ille refectus,timẽs nè recederet, qa per visionẽ,sicut postulauerat,hoc se videre sciebat: Quęso,ait, pater amãtissime,vt dicas,nũ molestè tuleris,qd te nõ véni,cũ adhuc viuẽs venire me iussisti. Et respõdit:Tu venies:sicq; discessit. Verũ id fuit. Iturus enim erat frater ille:sed alio interueniẽte negocio,nõ peruenit. Faxit oĩpotẽs,vt secundũ promissionis intellectũ ad ipsum veniat,& quẽ sociũ ac successorẽ participẽq; miseræ afflictiõis seculi huius reliqt,consortẽ faciat felicitatis ęternę,& à Deo percepte benedictiõis.

Appendix monachorum Capenbergensium de patre Norberto.

De cõmuni patre nos quoq; Capenbergẽses filij nobis cõperta desiderãter adjicimꝰ,nè in paterni meriti prosecutiõe nos,tanq; ingrati, vestrę sanctitati deesse videamur. Est apud nos libellus,vitã Deo digni fundatoris nostri cõtinẽs, in quo ità scriptũ est:Illis diebus apparuit in Vuestphalię partibus eximiũ quoddã iubar Ecclesiæ,memorabilis ille præco Dei Nortbertus,vir nimiũ admirabilis gratiæ, prędulcis eloquentiæ,summę cõtinentiæ,informator ac propagator religionis canonicę,seruorũ Christi aggregator,cœnobiorum nõ paucorum fundator,tam habitu q̃ voce strenuissimus,verę pœnitẽtiæ p̃dicator,ac per oĩa illius propheticæ iussionis execu-

Esai 40. tor,qua dicitur: Parate viã Dñi, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri.

Prophetia viri Dei de fame. Quodã tẽpore famẽ Vuestphalię affuturã,& ipsos quoq; fratres parũpèr castigaturã, in spiritu p̃dixit. Quæ iuxta viri Dei p̃scientiã adeò grauis euenit,vt plerosq; dira inedię calamitas extingueret. Accidit ergò die quodã,fratribus ad refectionẽ ituris, cũ esset alimonia,ità etiã,vt vndè fieret,inueniri non posset. Cumq; vir Dei sæpiùs intimãsset,quod scriptũ est:Nõ affliget Dñs fame animã iusti:eccè subitò per fideles suos

Prouer. 10. Dominus tantam panis abundantiã transmisit,quòd fratres sufficienter refecti sunt, & aduenientibus cum alacritate obtulerunt. Atq; postmodùm ex illa die nunquàm defuerunt fratribus opportuna subsidia.

Tempore autẽ alio,cùm vir sanctus quẽdã è fratribus vellet pro causa monasterij destinare,inueniens illum valida prostratum febre,iniunxit ei causam obedientię,in

Febricitãtẽ tepentè sanat. virtute Christi solo verbo vsus imperij:Vade,inquit,& reuertere,iamq; amplius noli febricitare. Statìm ergò frater,recuperatis viribus,perfecit quãtocyùs,quod à patre sancto fuerat iussus. Audiuimus eundẽ veritatis assertorẽ in cõmuni capitulo hęc, q̃ sequuntur,prosequentẽ: Scio vnum ex professionis nostræ fratribus,cui de regula nostra indaganti studiosiùs,nõ qdem suis meritis,sed fratrum oratiõibus, beatus vir sus est Augustinus,q & aureã regulã à latere dextro prolatã,illi porrexit, seq; inculẽto sermone ei intimauit,dicens:Quẽ vides,Augustinus ego sum Hipponẽsis episco-

S. Augustinus ei tradit regulã suam. pus. Eccè habes regulam,quã ego conscripsi:sub qua si benè militauerint cõfratres tui,filij mei,adstabunt securi in extremi terrore iudicij. Et qdem ista humiliter tanq; de alio ꝓsecutus est:nos tñ ipsum fuisse,cui hoc reuelatũ est,indubitãtes aduertimꝰ.

Res apud Floreffiã gesta est,cùm illic memorabilis pater diuina celebraret,in quibus nimirùm exequendis se deuotissimum exhibere cõsueuerat. Vidit repentè ante

Stilla sanguinis Christi appãret. ipsam perceptionẽ in patenę medio nõ modicã stillam sanguinis Dominici rubentẽ. Vocatoq; fratre Rudolpho sacrista nostro,eius tũc diacono: Vidésne,inquit, frater, quod ego video? Video,inquit,Dñe:cœpitq; pro tãtę rei magnitudine vbertim flere. Post cuius miraculi declarationẽ,nobis deincèps patenã abluere mandatum est. Cœpitq; apud nos huius obseruantia cõsuetudinis,cùm à nobis eatenùs nesciretur.

In vita B. Seruatij legimus,qꝑ defuncto eodẽ prędsule sanctissimo, sericũ quoddã, populo spectãte,multumq; admirante, angelicis allatum manibus,super illius venerabile corpus positũ est. Quapropter idẽ sericũ in Traiectensi ecclesia summa honoratur reuerẽtia,p̃cipuaq; cõseruatur & obseratur diligentia. Cùm ergò vir Dei Traiectũ deuenisset,petijt hoc sibi sericum demonstrari. At illi cœperunt simul oẽs excusare,præsertim cùm vel ipsum scrinium,in quo repositũ erat, introspicere nullus

Res mira de panno serico. auderet. Sed qd multa? Tandèm viri Dei obtinuit petitio. Cumq; in eius præsentia sacrum aperuissent repositorium,subitò eccè sericum illud (mira dicturus sum) mirabili & diuino quodam impulsu subuectum euolauit, ipsamq; basilicam aliquanto spatio circunuolans,tandèm se ad summa templi prope laquearia displicatum continuit

tinuit,& illic quodam quasi rem igio alarum librabatur annixum. Quo viso,alijs stupendo exclamantibus,alijs penitùs sibi subtrahendum cum luctu formidantibus, vir Dei rem tacitus considerans,Missarum adorsus est solennia. Quæ dum ageret, eccè sericum se recõplicans,super expansa sacerdotis lentè se demisit brachia. Quod ipse venerabiliter suscipiens,loco suo restituit. In hoc igitur facto,& meriti gloriã in psule Seruatio,& fidẽ atq; orationis virtutẽ in suo famulo Deũ declarâsse nõdubito.

Apud locum,qui Boulant dicitur, vbì vestrorum quoq; floret fratrũ cœnobiũ, potens quidam alienorum inuasor cõmanebat. Hic inter cætera violentiæ suæ mala,quosdam etiam vini redditus,qui proprij erant Parthenopolitanæ ecclesiæ, & ad diuina celebranda specialiter pertinebant, iniusta vsurpatione aliquandiù possederat. Illuc ergò cùm deuenisset Archiepiscopus, vt mihi frater eiusdem loci testatus est,pro ecclesia sibi cõmissa non siluit,accersitoq; raptori,quanuis multis pauendo, dixit:Cur homo hanc iniuriam beato Mauritio inferre præsumis, vt redditus annuos,ad diuina celebranda institutos,temeraria inuasione possidẽs, in tuos vsus expendas? Cumq; ille inflatus responderet,dicens,non hoc esse inuasionem,sed legi-

Prophetia S. viri. timam hæreditatis suæ possessionem:vir Dei prophetico spiritu respondit: Scio frater,quòd hoc imminenti anno ab hac deprædatione,Dei repellẽris iudicio. Dixit,& factum est. Eodem quippe anno infelix ille ab inimicis suis occisus fuit.

Alio quoq; tempore,cùm esset in expeditione regis Lotharij, vnà cum ipso rege Vindelicam peruenit Augustam. Vbi famosam seditionem, quæ inter populũ eiusdem ciuitatis & regem orta est,hoc ordine prædixit: Solebat hic ter beatus ad orationem ecclesiam quamlibet ingressurus,ad ipsa semper basilicæ limina curuatis dicere genibus:Pax huic domui,& omnibus habitantibus in ea. Cùm ergò præfatæ ciuitatis ecclesiam ingrediens,orationem complêsset,vocato diacono suo,ex cuius hoc ore cognouimus,quid per spiritum cognouisset,ei reuelauit,dicens: Ego frater huic loco pacem imprecatus sum,pacem optaui:sed tamen pacis hîc repulsam potiùs inueni. Pallium ergò nostrum & cætera, quę sub manu tua sunt, diligentiæ tuæ commendo attentiùs,quia huic loco imminet confusio magnusque conflictus. Ità factũ est. Nã ꝑximo die multis à rege prostratis & vulneratis,temeritatis suæ pœnas

Alia eius prophetia de seditone Augustana. ciues dedêre:vixq; tandẽ in regis gratiã post multa dispendia recepti sunt. Alio tẽpore cùm oblatus ei fuisset dæmoniacus, aquã sale mixtã exorcizauit. Et cùm ꝑcedẽs eandẽ spargere cœpisset,anteq; pueniret ad hoĩem, spiritus malignus abscessit.

Aqua benedicta sanat dęmoniacũ

VITA S. PATRIS NOSTRI PAVLI CONFESSORIS

Archiepiscopi Constantinopolitani, ex Simeone Metaphraste.

Iunij 7. secundũ Latina martyrologia. Vandò Constãtius, Constantini Magni tertius filius, tenebat sceptra Romani imperij, Arriani persequutionem mouerunt aduersùs pios, vt qui ad hæc à Constantio plurimum haberẽt adiumenti.& Athanasium quidem exterminatum accepit Occidens: diuinus autem Alexander Antistes Byzantij, cùm vitæ fini appropinquâsset, nullum quidem suæ Ecclesiæ constituit successorem: sed cùm duos præcipuos elegisset ex alijs,populo hanc dedit optionem, vt si velint quidem Doctorem & virtutibus resplendentem habere Pontificem, Paulum eligerent,quem ipse ordinauit Presbyterum. Sin autem habitu solùm grauem,& vestitu extrinsecùs honestũ,Macedoniũ,qui fuerat iam olim ordinatus diaconus,& iã vergebat ad senectutem. Hęc cùm eis dixisset,transit ad sedes meliores,cùm fuisset quidem Pontifex vigintitres annos, vixisset autem nonagintaocto.

Circa electionem autem eorum, qui dicti fuerant, extitit cõtentio. Nam Arriani quidem magìs adspiciebant ad Macedoniũ,Orthodoxi verò eligebãt Paulum. Vincit tamen suffragium Orthodoxorũ,& eligitur Paulus Byzantij Episcopus,in eccle-

S. Paulus fit episcopus. sia quæ appellatur S. Irenes, quã tẽpus à noua separãs, cõcedit vt vetus nominetur. Cõstantius autẽ cùm haud ità multò pòst Constãtinopolim redijsset ex Antiochia, iratus fuit electo,quòd non ex eius sententia processisset electio:& congregato Arrianorũ cõciliabulo,condẽnauit quidẽ Paulum,vt quiesceret:Eusebiũ verò,qui ter-

Eijcitur è sede sua. tiò mutabat sedẽ,ex Nicomediæ Episcopo creat vrbis regię Episcopum. Sed cùm ille quidem impiè hæc fecisset,reuertitur rursùs Antiochiã. Eusebius autem omnem mouebat lapidem,vt ex sacro symbolo tolleret homousion, id est, consubstantiale.

Celebratur dedicatio ecclesiæ Antiochenæ, quam Constantinus quidem magnus excitauit à fundamentis; Constantius autem studium adhibuit,vt consecrare-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Synodus Antiochiæ.

tur:& dedicationis prætextu congregantur Episcopi numero nonaginta. Maximus verò antistes Hierosolymorum,vir pius, non aderat, neq; Romæ Iulius, nec per se, nec per aliquem ex subiectis. Congregatur ergò synodus, præsente etiam Constantio. Eusebiani autem studeant ante alia,vt deponatur Athanasius. Primam verò in eum intentant accusationem, quòd fecerit præter regulam:regulam dicētes,quam tunc ipsi ediderant. Reuersus enim,aiebant,ab exilio,nō cōmuni sententia, sed ipse sibi tradidit episcopatum. Secūdam autem, quòd cùm in eius aduentu exorta esset seditio,multi sint mortui. Tertiam,ea quæ facta sunt Tyri. Ex quibus condemnato pieratis Athleta,eius loco constituunt Gregorium, qui eadem,quæ ipsi, sentiebat. Et cùm hæc ausi essent,audent etiam fidem transformare: nihil quidem apertè reprehendentes eorum,quæ facta sunt Niceæ: sed improbo & malitioso consilio semina priùs iacientes ad destruendū homousion. Et quę Antiochię quidē habita fuit synodus, cū hæc & huiusmodi alia ausa esset, & quosdā fecisset canones,fuit soluta.

Athanasius deponitur.

Eusebius autem fungitur legatione apud Iulium Romanum Episcopum,machinans,vt confirmaretur lata in Athanasium sententia. Sed nihil effecit eorum quæ sperabat. Paulus verò Pontifex cùm Romam venisset, & alij non pauci Episcopi, quinetiam ipse quoquè Athanasius,qui fuerant expulsi, comparatis ab Eusebio insidijs,simul Romæ degebant. Sāctus autem Iulius cùm intellexisset esse calumniā,q̄ facta fuerant aduersùs Pōtifices, eos literis munitos mittit ad Orientem,suam vnicuiq; reddens sedem,& eos simul reprehendens,qui ipsos deposuerant. Atque suas quidē ecclesias ij rursùs accipiūt, & mittunt literas ad eos,ad quos scriptę fuerant. Cùm Eusebius itaque interijsset,Paulus in suam sedem restituitur. Qui autem partes Arrij sequebātur, in ea quę nunc ad Paulum dicitur,ecclesia eligūt Macedoniū: qui blasphemè quidē filium dicebat esse patri similem,circunscribens homousium, sanctissimum autem spiritum à diuinitate omninò alienum.

Nota authoritatē Papæ.

Paulus recipit sedē suā

Cùm Athanasius autem suam recepisset ecclesiam, qui considebant rursùs Antiochiæ,(etenim rursùs conuenerant,conantes vicissim criminari Iulium Romanum Episcopum) protinùs impium Gregorium, quem ipsi præter leges elegerant, mittunt Alexandriam. Et eum quidem reducebat Prætor Alexandriæ, secum ducens septem millia militum. Quod cùm resciuisset Athanasius, Romam iterùm nauigauit. Populus autem Alexandrinus non ferēs rem tam nefariam,ecclesiam, quæ vocabatur Dionysij, non rectè id faciens,exussit. Cùm verò resciuisset Constātius, qui agebat Antiochiæ,Paulum præconem veritatis in suam sedem esse restitutū,iubet Hermogeni Duci exercitûs, qui mittrebatur in partes Thraciæ, exturbare eum ex ecclesia. Et ille quidem cùm venisset Constātinopolim, studebat facere, vt ei fuerat imperatum. Populus autem non est hoc passus:sed & domum eius incendunt,& ipsum extractum interimūt. Quod quidem cùm audijsset Cōstantius, ægerrimè tulit quod factum fuerat: & cùm ipse venisset in ciuitatem, sanctum quidem Paulum ex ea expellit:& ciuitatē mulctat frumento, ablato ei dimidio doni, quod illius pater, benignus scilicet & clemens Cōstantinus, ei donauerat. Erat autem summa donationis,octoginta millia panum quotidianorum. Irascebatur autem etiam Macedonio,non solùm, quòd præter eius sententiam fuisset electus, sed etiam propter cædes,quas ipse,seditionem agitans,fuerat causa faciendi.

Rursùs expellitur.

Roma pfugiū oppressorum Episcoporum.

Eo itaq; dimisso,venit Romam,& versabatur simul cum Athanasio. Refert ergò, quæ passus fuerat, Romano Episcopo: & rursùs munitus eius literis & Constantis Imperatoris,statim reuertitur, & suæ sedi restituitur, cum magno gaudio exceptus à ciuitate. Constantius autem rursùs id factum ęgrè tulit,& rursùs ab eo prodit iussus,qui iussum mittat in exilium. Itaq; cùm eum accepisset Prefectus Philippus,sanctum quidem mittit in exilium,eius verò loco in ecclesia reponit sancti spiritûs hostē Macedoniū. Processit autem missio in exilium,non apertè,sed ex insidijs. Cædes enim Hermogenis, reddidit Philippum cautiorem ad malefaciendum:& honorificè quidem vocat Dei Pontificem ad lauacrum, quod appellatur Zeuxippus, tantùm propter quædam in commune vtilia & arcana consilia: & illinc mittit in aulam Imperatoris,& per ipsam deindè Thessalonicā,quę fuit patria eius maioribus, & ei quidē est ꝓhibitum assendere ad partes Oriētis,nō aūt in ꝓpinquas regiones.

Paulus deportatur in exilium.

Impius autē Macedonius,militari manu ei inseruiente, equitans simul cum Præfecto

fecto,Dei inuadit ecclesiam,cùm se extendisset interitus ad ter mille & quinquaginta. Huius contumeliæ fuerunt etiam participes Marcianus & Martyrius,qui erant Lectores & scribę diuini Pauli,vt qui ipsi quoquè liberè prædicarent homousion. Sic ergò Christianorum cædibus, Ecclesiæ inimicus collocatur in sedibus Ecclesiasticis. Quo quidem tempore & Cōstantius magnam construit ecclesiam,quę denominatur à Dei sapientia, & diuinus Paulus tertiò paulò pòst venit in ecclesiam: & accepto Athanasio socio certaminis,docent Constantem ea, quæ passi fuerant: qui erat quidem Imperator Occidentis,erat verò frater Constantij. Cùm ille autem diligenter didicisset ea,quæ nefariè passi fuerant,scribit ad fratrem,vt tres Episcopi ad eum veniant ab Oriente,reddituri rationem eorum,quæ in Athanasium & Paulum sunt perpetrata,& simul in scriptis allaturi expositionem fidei. Et Romam quidem mittuntur quatuor Episcopi,Narcissus Cilix, & Theodorus Thrax, & Mares Chalcedonensis,& Marcus Syrus. Ij cùm Romam venissent, cum Athanasio quidem & Paulo non ausi sunt differere: cùm autem eam, quæ ab eis Antiochiæ exposita fuerat,fidem celâssent, & aliam composuissent, quæ apertè quidem nihil continebat blasphemum,sed nō tuebatur homousium,tradūt Imperatori:& cùm nihil ampliùs nec fecissent,nec passi fuissent,rediērunt.

S. Sophiæ templū extruitur.

Cùm triennium autem præterijsset,rursùs congregantur Episcopi Orientales, & aliam fidem componunt,& emittunt ad eos, qui sunt in Italia. Huius verò scripti fuêre ministri, Eudoxius, qui tunc erat Episcopus Germaniciæ,& Martyrius, & Macedonius Mopsuestiæ. Erat autem eorum fidei expositio alioquì eadem cum ea,quæ priùs fuerat exposita:sed alienis quibusdam in fine additionibus extendebatur longiùs. Pontificum autem,qui erat Romæ,cœtus eam minimè admisit, dicētes se contentos esse symbolo fidei, quod Nicena pronunciauit synodus. Cùm essent autem omnia plena tumultu & contētione, ꝭindicitur ꝭOecumenica synodus sentētia duorum Imperatorum, vndecimo anno post decessum inprimis pij Imperatoris Constantini,eorum patris. Conuenerunt ergò Sardicen, ab Occidente quidem plusquā trecenti Episcopi:ex Oriente autem soli septuaginta sex. Episcopi verò Orientis, nō admittebant ad colloquium Episcopos Occidentis. Causa autem erat, quòd Paulus & Athanasius athletæ pietatis, cum eis considebant.

Rom. Ecclesię fides integra.

Synodus Sardicensis.

Cùm verò nec defensores verę religionis amouerent Athanasium, nec hæretici desisterent ab inimicitijs,quas gerebant in athletas,à se inuicèm ꝭscinduntur: & cùm Philippos,quæ est Macedoniæ ciuitas,venissent Orientales, congregantur: & tunc apertè anathemati subijciunt homousium. Qui autem erant Sardicæ, eos absentes condemnant,& deponunt tanquàm calumniatores:quæ verò Niceæ cōfirmata fuerat,fidem corroborant,& anathemati subijciunt ὁμοιούσιον,id est, essentiæ similitudinem. Quæ cùm cognouisset Cōstans Imperator Occidentis,per literas docet fratrē Constantium, & suadet vt sit clemens & benignus in Paulum & Athanasium: & nè sit eis impedimento,quò minùs suis sedibus restituantur: adijciens quòd nisì volens fauerit ijs,qui iure nituntur,ipse veniet,& eo inuito ius reddet ijs,qui afficiuntur iniuria. Fratris itaq; minas extimescens Constantius,sanctum quidem Paulum nō prohibuit restitui suo Episcopatui:eius autem certaminis socium Athanasium diuersis ad se accersit literis:& cùm venisset,benignè accipit,& suæ sedi restituit. Sic quidem magna ꝑturbatio redacta fuit ad tranquillitatem, & Ecclesia gaudebat se habere defensores pietatis.

Paulus & Athanasius restituūtur.

Cùm autem Magnentius inuasisset tyrannidem, & interemisset Constantem Imperatorem Occidentis,rursùs Arrianæ insaniæ procella orbis terrarū conturbabat ecclesias:& rursùs quidem fugit Athanasius:eius autem sedem arripit Gregorius,& relegatur Paulus Cucusum Armeniæ,pietatis defensor. Quo in loco per laqueū cōsummatur martyrio,impijs noctù irruentibus. Constantinopoli autem eius loco introducitur impius Macedonius,& extrudūtur pastores ex alijs ecclesijs:eas verò rursùs inuadūt lupi, & gentiū in Christianos crudelitatem contendit obscurare insania Macedonij: & vniuersus quidē Oriēs malis affligebatur: ꝑcipuè autē Cōstantinopolis. Quo tēpore Angelius quoquè Episcopus Nouatianorum, vt qui ipse quoq; tuc erat homousium,mittitur in exilium: eratque malum,quod non potest explicari, non solùm procedens vsque ad Pontifices & Sacerdotes,sed etiam fœminas & pue-

Paulus relegatur Cucusum & ibi ſtrāgulatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota hæreticorum rabiem.

ros,qui Macedonij repellebant communionẽ,occupans.Nam vbera quidem fœminarum,ô insaniam,partim quidem in arcarum tegumenta iniecta & compressa excindebantur,partim autem ferro: & alia in alios excogitabantur grauia supplicia. Nam quæ vel à Deo alienos gentiles aduersùs communem naturam excogitare impediebat pudor,ea tunc facere impijs venit in mentem.

Extendit rabiem Macedonius etiam aduersùs regionem Paphlagonum.audiuerat enim multos ex Orthodoxis & Nouatianis in ea versari:& efficit,vt quatuor cohortes armatorum militum aduersùs eos mittantur, & armis cogantur ad impietatem. Qui autem habitabant Mantineum, coacta multitudine, cùm zelo pietatis falces & secures & quicquid se obtulerat, pro armis accepissent, aduersùs milites prodeunt in aciem. Deindè commisso prælio, multi quidem interiêrunt etiam Paphlagonum:ex militibus autem omnes,paucis exceptis. Hoc ergò crudele & impudens facinus, non solùm apud eos, qui erant affecti iniuria, sed etiam apud eos, qui videbantur benè velle Macedonio,iustum odium excitauit. Non hoc autem solùm, sed etiam quòd corpus Constantini, inprimis, inquam, pij Imperatoris (videbatur enim ædes, in qua erat situm,minari ruinam) acceptum sine eius sententia transtulerat in templum S. Acacij. Et quoniam non placebat omnibus translatio: sed multis videbatur impium,effodi corpora mortuorum, & maximè Imperatoris, qui fuit pietate insignis, facta est magna cædes, & multorum & grauium malorum, quæ fecerat Macedonius,paruas quasdam luit pœnas,dignitatis scilicet depositionem.

Macedõius exauthoratur.

Vigebat tamen res Arrij per totum imperium Constantij, & adhuc magìs tempo. ribus impij Valentis, donèc de illo quidem sumpsit pœnas diuina iustitia: Theodosium autem Hispanum, iusta sententia Gratiani, qui administrabat Occidentem,ad sedem Imperatoriam prouexit Orientis,& fidei orthodoxæ per ipsum robur acquisijt. Sed sic quidem Arrij hæresis, quæ quadraginta annos depopulata fuerat Ecclesias,pietate Theodosij fuit exterminata, & fides Orthodoxa fuit exornata suis iustis honoribus. Congregat itaque idem pius Imperator synodum, studens Macedonianos in concordiam redigere cum Orthodoxis & ijs, qui tuebãtur homousium.

Synodus Constantinopoli contra Macedonium.

Quamobrèm vocat eos,qui præerant eorum hæresi: & conuenerunt ex Orthodoxis:ab Alexandria quidem Timotheus,ab Hicrosolymis autem Cyrillus, Meletius ab Antiochia: aderatque Gregorius Theologus, & Ascholius Thessalonicensis,& Gregorius Nyssenus,& multi alij. erant enim centum & quinquaginta cœtus eorũ vniuersus. Hæreticæ autem cateruæ dux erat quidem Eleusius Cyzicenus,& Marcianus Lampsacenus, & Euethius Ephesinus:& alij, qui erant oẽs simul triginta sex.

Admonebat autem Imperator & quotquot erant Orthodoxi,eos, qui sequebantur partes hæreticorum,vt cum eis consentirent,& tuerentur homousion,in memoriam reuocantes,quòd Orthodoxorum communionem sua sponte admiserũt. Hæretici autem iustarum reprehensionum & benignarum admonitionum nullam decentes rationem,suã nõ dimittebant impietatem. Propterea ergò eijciuntur è concilio & è ciuitate. Synodus autem eligit Nectarium,qui erat quidem è sanguine senatorio,tũc autem gerebat magistratum Prętoris. erat verò is moribus mitissimus.

Nectarius fit Episc. Cõstantinop.

Confirmat autem ipsa quoq; sancta Synodus expositionem fidei, quam constituit conciliũ Nicenum:& assentitur omnibus Imperator,& curat cum magna exportari reuerentia è Cucuso confessoris Pauli sacras reliquias& eis procedũt obuiàm longè ante Chalcedonem, quicunq; ex Episcopis aderant Nectario:&cũ multis hymnis & comitatu magno eas excipiunt,& eas per mediam portantes ciuitatem,in Ecclesia, quæ fuit quidem extructa sub noïe sanctæ Irenes, antiqua autem sic vocatur, quam Constantinus Imperator ex modica excitauit ad ingentem latitudinem & magnitudinem, cui etiam præsedit, ad breue tẽpus deposuerunt. & cùm hymnos nocturnos peregissent,manè rursùs tota ciuitas, cum pari honore & gloria in ea, quæ ex eius nomine nunc appellatur,Ecclesia, omnibus Pontificibus & clero, & ipso simul cum eis assistente Imperatore,in sepulcro,quod sanctos excipit,deponunt,cum honorates longis & prolixis hymnodijs, propterea quòd magnos labores & grauia certamina fortiter perpessus pro pietate, euasit in cælis dignus præmijs immortalibus: In Christo Iesu Domino nostro, quem decet omnis honor, maiestas & magnificentia,nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Vide celeberrima sacrarũ Pauli Episc. reliquiarũ trãslationem.

VITA

VITA ROBERTI ABBATIS CISTERTIENSIS ORDINIS IN ANGLIA, BONA FIDE, VT APPARET,

licèt incerto authore,conscripta. Stylũ passim nonnihil correxit F. Laur. Surius.

Iunij 7.

VEnerabilis Abbas Robertus ex prouincia Eboracẽsi ortus,in ipsa pueritia puerorũ leuitates & ludos deuitãs, atque in literarum studijs proficiens,cuiusdam ecclesiæ rector postèa effectus est. Sed ea ecclesia & animarum cura tandèm sese abdicans, in monasterio Vuitebiensi (vulgò de Vuiteby) habitum monasticum perijt,& accepit. Per id tempus Richardus Prior monasterij S. Mariæ Eboracensis, cum duodecim socijs locum quẽdam, quem Fontes vocant, à Turstino Archiepiscopo accepit,& in Abbatem electus, monasterium constr uxit, in quo Cistertiensium habitu suscepto, vitam illorum & mores æmulabatur. Nemo illic panem ociosus edebat, nec quieti indulgebat quisquam,nisì labore fatigatus. Famelici accedebant ad mensam,fessi ad lectum. Nunquàm ad satietatem refecti, nihilo minùs absque tristitia & murmure,cum omni alacritate benedicebant Dominum.

Monastico se subdit instituto.

Ad hanc ergò sanctam sodalitatem vir Domini Robertus,cùm priùs à suo Abbate copiam petijsset, sese adiunxit, eratq; in labore strenuus,in lectione & meditatione assiduus,in oratione deuotus,consilio prouidus,sermone facundus. Elapsis autẽ quinque annis,cùm iam à Christo nato ageretur annus millesimus centesimus tricesimusseptimus, nobilis quidam in Northumbria regione amplam possessionem largitus est, in qua Robertus, creatus Abbas, assumptis secum vndecim fratribus, nouum monasterium constr uxit. Multa autem eius fuit abstinentia,ità vt à mensa nunquàm satiatus surrexerit,& in Quadragesima pane & aqua vti cõsueuerit. Accidit quodam Paschali tempore,vt extincto & prostrato appetitu,cibis appositis vesci non posset. Cumq; frater, qui ministrabat ei,diceret: Quarè non comedis pater? ille respondit:Si haberem panem auenaceum butyro illitum,fortasìs indè mihi vesci liberet. Attulit ergò frater ille panem eiusmodi: sed vir Dei animaduertens se pauxillum cõcupiscentiæ indulsisse,vehementer expauit, & seuerus ac rigidus in seipsum vindex,gustare indè noluit,planeq; ieiunus permansit. Cibum autẽ illum iussit pauperibus ad monasterij fores dari,vbì tum erat iuuenis quidã splendida facie,qui eum vnà cum scutella accepit,& mox euanuit. Loquentibus verò illis de ablata scutella, subitò ea décidit in mensam coram Abbate. Erat enim Angelus Domini, qui eleemosynam viri Dei,è cælo missus,accepit.

Creatur Abbas.

Eius abstinentia.

Preces eius.

Præter solitum seruitutis & precum pensum,centum quinquaginta psalmos quotidiè Domino decantabat. Quodam autem tẽpore solito attentiùs orans,& lachrymis vbertìm faciem rigans,animam suam coram Deo effundebat, petens vt gratum ipsi esset seruitium suum & fratrum suorum, & vt nomina eorum in libro vitæ scriberet. Tum verò cælitùs lapsa vox est ciusmodi: Cõfortare fili:exauditæ sunt preces tuæ,& nomina filiorũ tuorum,pro quibus rogâsti,in cælis scripta sunt. Non nisì duo ex ijs,in terra scripti sunt,quorũ pectora terrenarũ rerũ amori semp affixa fuêre. Nõ multò pòst duo cõuersi,quos vocãt,excusso cucullo, vitã in seculo miserè finiêrunt. Per nouum castrũ quandoq; iter agens vir Dei,in multam iuuenũ turbam incidit: inter quos vidit hominẽ mirabili curiositate huc atq; illuc discurrere, procaci illis vultu blandiri, & quasi ad rem arduam illos adhortari & extimulare. Animaduertẽs autem non esse hominis illud officium, sed mali dæmonis ludibrium, multa vi verborum imperat illi,vt ab eis euestigio recedat:Heus tu,inquit,calamistrate, non indigent viri illi opera tua:recede velociter,& sequere me. Confestìm ille demisso vultu,Abbatis vestigia per lutum platearum,tanquã ad caudas equorum alligatus, cursu ad eam rem valdè attonitis,sequitur. Vbì autem extra vrbem ad semitarum diuerticula ventũ est,dixit ei vir Dei: Quisnam es tu, & quid tibi cum illis rei erat? Respondit ille: Quis ego sim, non te latet, & conatus meos probè nosti. Nuptiæ è diuitibus cum magna pompa in vico illo celebrantur. Ego verò in eam curam intentus eram, vt sponsus ab æmulis suis in conuiuio cæderetur: porrò contumaciæ ira permoti, eam sponsi cædem vlcisci properarent, sicque ira & ebrietate occę-

Dæmonis malignos conatus impedit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

occęcati,mutuis se vulneribus conficerent. Deniquè vt intrà vrbem seditione concitata,multorum animæ trucidatis corporibus in nostras manus peruenirēt. Iamq; mihi persuaseram,me de parta victoria gaudium ingens allaturum principi meo: at nunc per te dissipato consilio & machinationibus meis, vacuus & inanis abscedo. His auditis,vir Domini nequitiam eius execrans,præcepit in nomine Domini, vt ad loca deserta se conferret,nec vnquàm deincèps ausus esset hominibus illudere. Ad eam iussionem nequam spiritus euanuit, sed tantum post se reliquit horrorem, vt equi hinnitu, fremitu & vngularum fossione sæuientes, vix à sessoribus possent contineri.

Videt dæmonem fratrũ culpas explorantẽ.

Nocte quadam vir sanctus vidit malignum hostem ad chori aditum consistere, & conari quidem sæpiùs ingredi,sed frustrà tamen. Habebat formam rustici præcincti, lõgis ijsque nudis tibijs ferentis à tergo sportulam, & ad pectus lignũ funibus innexum. Cœpit porrò producto collo circumire chorum,oculos in fratres attẽtè conijcere,si quid forsitan posset sibi gratum in aliquo cernere. At viro Dei instantiùs orante,& fratres à torpore excitãte,improbus explorator diù frustrà expectãs, cùm nil se proficere videret,indignabundus ad chorum fratrum conuersorum se contulit,illic quoquè cunctos curiosè contemplans. Si quos videret somnolẽtos, cachinnans spreuit:si noxijs cogitationibus occupatos, mirum in modum tripudians applausit. Tandèm inter nouitios reperit iuuenem quendam, animo ad illicita euagãtem,nec nisi solo illic corpore præsentem, immò etiam clandestinam fugam meditantem. Animaduertens igitur illum suæ sortis esse,fuscinula appræhensum in sisellam suam coniecit,& celeriter indè se proripuit. Cernens id vir sanctus,multùm pro illius salute anxius & solicitus, manè diligenter eum iussit inquiri. Sed ille ante auroram vagus & profugus,excusso suaui iugo Christi,sequutus erat inimicũ. Adiũxit autem se hominibus sceleratis,deditusque latrocinijs,non diù pòst captus est, & capite plexus,miserrimè è vita excessit.

Apostata miserè perit

Die quodam sub Missæ sacrificio vidit in spiritu mare multiplicatis fluctuum voluminibus tumescere & sursùm deorsùm iactari, porrò nauim quandam fracto gubernaculo & diruptis rudentibus, incerta vagatione ferri, & tandèm ad scopulos illisam,à compage sua penitùs dissolui,vndisq; hiantibus homines,qui in ea erant,absorberi. Sacrificio peracto,misit fratres,qui die quarto in litore & loco, à viro DEI designato,submersorum corpora inuenerunt, eaque Ecclesiasticę sepulturæ mandârunt.

Visio sancti viri.

Matrona quædam admonita à seruo Dei,ad meliorem se frugem recepit, spretaq; mundi pompa & ornamentorum fastu atq; vanitate,inter delicias domũs suæ vitam solitariam agere videbatur. Sæpiùs ergò dominam illam vir Dei inuisere & ad meliora incitare consueuit: sed ea res fratribus quibusdam prauarum suspicionum materiam præbuit, existimantibus familiaritatem illam ab impuro amore proficisci. Iam multorum aures illi infecerant,& tandèm etiam ad B. Bernardum querimoniæ delatæ sunt. Ad eum ergò cùm venisset vir Dei, cuius & nomen & meritum in spiritu iam illi reuelatum erat,vocauit eum ad se secretò,dixitque ei:Frater Roberte,falsa sunt ea omnia,quæ siniſtra suspicio de te sparsit:atque in amoris argumentum dedit ei zonam suam,quæ meritis vtriusque multis posteà ægrotis beneficium sanitatis attulit.

S. Bernardus.

Sanctus Godricus viri Dei confessiones recipere solebat. Ad eum ergò crebrò accedebat,& inter se de morbis vitiorũ, virtutum remedijs,itemq; de secretis cælestibus,angelicis visitationibus & sanctorum patrocinijs conferentes,diem cum noctibus continuabant. Is Godricus eo tempore quo vir Dei migrauit è corpore,in cella sua manens,duos muros candidos vidit,ad cælum vsque porrectos. In ijs autem tres angelici spiritus visebantur,qui animam B. viri in specie globi ignei ad cælos deferebant. Vnus ex ijs à dextris,alter à siniſtris erat:sed præter illos tertius quidam spiritus supra omnium verticem nimia cum exultatione antecedebat. Nõ enim,inquit Godricus, ità disponente Domino, solus à corpore Robertus migrare potuit, sed cum eo quædam bonæ vitæ fœmina,Editha nomine,decessit. Etsi autem longis terrarum spatijs à se fuerint separati,at tamen eadem hora in vna beatitudinis sorte sunt coniuncti. Irruerunt autem in occursum beati viri spiritus nequam, sed pugnãtibus pro eo

S. Godricus.

Visio Godrici.

eo angelis Dei,illi sua temeritate pudefiunt, & in sinum Abrahæ Robertus Christi seruus deportatur. Obijt vir Dei anno salutis 1159. septimo Idus Iunij.

Obitus S. Roberti.

Quidam ex matris vtero mutus,diù cum multis lachrymis sancti Thomæ martyris opem implorauit. Ei tandèm per visum apparuit sanctus Thomas, iussitq; eum celeriter proficisci ad nouum monasterium, vbi à sancto Roberto Abbate perfectã esset citra dubium sanitatem adepturus. At ille in animo suo obmurmurans, Quis, inquit,mihi vel itineris dux erit, vel sumptus necessarios prębebit? Respondit sanctus Thomas: Ille tibi dux erit, qui verbo cuncta creauit. Credidit homo, & lætus eo perueniens,optatum vocis beneficium percepit, laudans Deum. Multa alia vir Dei miracula edidit,quæ studio breuitatis sunt omissa.

VITA S. MEDARDI EPISCOPI NOVIOMENSIS, AVTHORE PRIMVM FORTVNATO PRESBYTERO:

cui tamen ab alio quodam docto viro non pauca posteà adiecta esse non dubito, lectu non indigna.

Iunij 8. Cap. 1. S. Medardi parentes & patria,

BEatissimus Medardus,egregiæ vir sanctitatis,patre Nectardo,matre verò Protagia genitus,apud Salentiacũ, hæreditariam prædecessorum suorum possessionem, natus atque altus est. Est autem prædium illud Salentiacus in Episcopatu situm Viromandensi,in regione autem Nouiomensi. Qui Nouiomus cùm tunc temporis castrum seu munitio haberetur, postmodùm ipsius eiusdem glorioſi pontificis Medardi ordinatione, põtificalis cathedræ honore, vt postmodùm dicendum reseruamus,sublimatus est. Sanctus itaq; puer sub parentum tutela diligenter educatus, diuinæ prouidentia gratiæ studijs literarum eruditus,paruo in tempore inspiratæ scientiæ lumine præ cæteris consodalibus suis eminentiùs claruit.

Cap. 2.

Erat autem illi eo tempore consodalis quidam Eleutherius nomine, quem ipse tanquàm similis similem, puer videlicet puerum, socius cosocium quammulta diligebat familiaritate. Hunc itaq;,cùm aliquandò inuicèm colloquerẽtur,vtpotè prophericæ gratiæ afflatus spiritu, Episcopum futurũ esse puer ipse prædixit: & nõ multò pòst eius spiritualem prænunciationem ipse, per quem propheraverat, Spiritus sanctus adimpleuit. Cùm enim ætatis & morum sibi diuinitùs adspirâsset gratia, in Tornaco ciuitate pontificali,Deo annuente,sublimatus est cathedra. Ità S. Medardus hoc,quod prædixerat quasi propheta diuino spiritu,iam probauit.

S. Eleutherius fit Episcopus.

Cap. 3. Medardi pueri abstinentia &c.

Erat ei super egentibus cura non modica, adeò vt adhuc puerulus multa sese domaret abstinentia,expensamq; suam pauperibus distribueret,ac vestimenta sua indigentibus beneuolè largiretur. Quadam siquidem die casulam, quam ei mater sua nõ modici precij fecerat, dum ipse in manibus haberet, fortuitò cæcum quendam obuium habuit,cuius,quam tunc patiebatur,nuditati cõpassus,eam benignissimè porrexit:& licèt parentum temporalium indignationem reuereretur, quod tamen ab eis susceperat,spirituali patri Deo præsentare non dubitauit.

Cap. 4.

Contigit in eo tempore genitorem suum, quem prænominauimus, ab itinere redisse,equosq; suos,q defatigati erant,quia tũc seruientes aberãt,huic sancto puero, quò in prato sub eius custodia reficerẽtur,cõmisisse. Puer autem ex patris prȩcepto equos hilariter susceperit,& voluntati eius assentiẽs,iniunctũ sibi officiũ officiosissimè adimplere properauit. Cùm verò in custodia eorũ intẽtus esset,vidit fortuitò ignotũ quẽdam pertransire,ac sellam equestrem,& quę equitantẽ condecẽt, à tergo gestare. Percontari puer cœpit,qua de causa sic incederet onustus, cùm solũmodò via vianti graui satis impedimento videretur. Equũ meũ,ille respondit, cõtigit casu deperisse:quæ tamen equi erãt,inutile mihi visum est perdidisse. Facilius nempe solum equũ mihi erit cõparare,quàm & equũ & ea,quę huiusmodi condecẽt officiũ, repastare. Puer autem bonæ indolis,tantæ illius compatiens fatigationi,cùm iam eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dat equum homini afflicto.

præ nimio labore desudantem, & penè iam deficientem vidisset, ex pijssimo affectu mentis, In nomine, ait, Domini vnũ ex his tolle, quos hîc in custodia suscepi. Cumq; viator hoc suæ potestatis non esse ambigens, aliquantulùm remoraretur, Tolle, air, sicut dixi, & quocunquè te pertransire contigerit, me huius concessionis & authorem & patronum incunctanter habebis. Persuadenti puero eques libentissimè, vt potè nimìs defatigatus, obtemperauit, equoque quamcitissimè strato, cum multis gratiarum actionibus lætus abscessit.

Cap. 5.

Post eius abscessum, cùm iam domì paratum esset, per quendam seruitorum puer à parentibus, vt conuiuio interesset, inuitatur. Ille verò, qui ad hoc missus est, eminùs prospiciens, videt puerum propter pluuiam, quæ tunc fortè ingruebat, aliquantulùm ab equis secessisse, ac tanquàm latebram propter imbrium effusionem quærentem, ab officio declinâsse. Et in altum oculos eleuans, videt aquilam alarum expansione, omniq; ad hoc distento corpore, tam congruenter puerum cooperire, vt in nullo, cùm circunquaquè pluuia illa grassaretur, ab inundante aëris illius contingi posset exundatione. Hoc diù miratus, tandèm non sine multa trepidatione appropians, humilimè puerum sanctum adijt, & vt ex præcepto patris paterno interesset conuiuio, diligentissimè inuitauit. Puer autem ire recusans, Precor, inquit, frater reuerrens domum, apud parentes meos super hoc me habeas excusatum. Ea de causa fortassis remorari cupiebat, quò iam dictus eques in hac remoratione longiùs auocheretur, nè fortè ab aliquo, si eũ insequi vellet, inueniretur. Reuersus itaq; seruulus, parentibus filij replicat excusationem, & non sine multa stupefactione aquilæ super puerum ex ordine pandit obumbrationem. Parentes cum omni familia super his, quæ audierant, murmurantes inuicèm lætantur. Vt verò certiores fiant, ad videndum tantum hoc miraculum hilariter sese cohortantur. Relicto conuiuio pater, cum omni ruit familia, mater cum ancillulis suis currendo penè attrita vestigia: vnum omnibus votum, si fortè, quæ auditu didicerant, visu etiam probare possent. Vbì verò illò ventum est, intuentur diligentiùs, & quod relatu didicerant, ipso suorum oculorum testimonio veraciter confitentur. Pater & mater super filio quamfamiliariter illachrymantes, Deo puerum commẽdant, ac non sine multa deuotione, charissimæ suæ sobolis innocentiam retractant.

Aquila eũ à pluuia tuetur.

Cap. 6.

Inter hæc milites, quorum equos custodire erat, equis recensitis, vnum deesse reperiunt: quem, vt huiusmodi hominibus mos est, à puero intentè requirunt, blandè ac leniter paruulum demulcent, instanter ab eo requirẽtes, si quam per eum damni huius adinuenire possent recuperationem. Erat siquidem aliquantula iam super talibus de illo suspicio: quia eum erga pauperes non nesciebant esse munificũ, ac quicquid vspiàm reperire poterat, in vsus eum audiërant expendere miserorum. Cumq; à famulis ea de causa & priuatìm & publicè argueretur, appropians patri, rem ei ex ordine pandit. Miratur pater clementissimam compunctionem filij, & licèt damni aliquantulum sibi non nesciret imminere, admodùm tamen super beneuoli pueri beneuola congratulatus est compassione. Tantum huius pueri DOMINVS in sua perspiciens voluntate famulatum, ipso eodem momento magnum subitò dignatus est declarare miraculum. Nam cùm denuò equorum suorum solicitè recenserent numerum, diuina sic operante maiestate, totam eorum integritatem ex improuiso reperiunt. Mirantur adstantes: familia cuncta lætatur. Pater cum matre filium quamfamiliariter amplexantur, & vt in altiora se subrigat, lachrymabiliter cohortantur. Fili, aiunt, omnia nostra, tua sunt: vtere nostris, vt liber. Tuo, aiunt, & nostro, vt tibi visum fuerit, in Dei gratia vtere patrimonio, vt nos tecum consortes perennis vitæ habeas in præmio. Non diffidebant enim se eius oratione saluari, quem iam tantis à Deo videbant virtutibus illustrari. Et hæc dicentes, secum adducunt puerum, multoque cum gaudio in his & in alijs bonæ suæ sobolis actibus Deo gratias referentes, grataner sese reficiunt.

Benignitas eius in pauperes.

Equus diuinitùs restituitur.

Cap. 7.

Accidit postmodùm, dum domì puerulus haberetur, inter indigenas non modica quædam altercatio, de terminis videlicet agrorum, vt frequenter fieri videtur, iugis & infinita disceptatio. Rixabantur multotiès à manè vsque ad vesperam, & vt huiusmodi rusticis moris est, penè iam ad arma vsque inuicèm exprobrando processerãt. Genus enim hoc agreste hominum, si quid inter eos dissensionis exortum fuerit, nisi cum

cum multa ignominia terminare nesciunt. Cùm verò tandèm ex communi consensu ad dirimenda agriculturæ suæ processissent confinia, contigit cum eis adfuisse & hũc venerabilem puerum. Vbì verò ventum est ad locum, cùm diuersi diuersa sentirẽt, videt puer lapidem terræ fixum, vt plerunquè videri solet in terminis agrorum. Super quem pedẽ inijciens, Hic est, inquit, terminus, & huius contẽtionis limes certissimus. Ad cuius leuissimum tactum lapis ille ità subsidit, velut cera à facie candentis ferri liquescit. Appáret equidem figura plantæ pedis eius in eadem caure adeò subtiliter expressa, vt à nullo artificum expressiùs exculpi aut signari possit. Ità contentione sedata, Dominum, qui magna operatur in minimis, glorificantes, rediẽrũt in sua. Extat vsq; in hodiernũ diem penès nos idem lapis, magnæq; apud eos, quibus est cognitum, habetur venerationis. Hęc duo quę in pueritia eius acta cognouimus, dixisse sufficiat. Amodò autem ad ea, quæ in maturiori eius ætate per eum Dominus operatus est, Deo ipso annuente, tota mentis intentio est dirigenda.

Vestigiũ pedis eius in saxo perdurat.

Cap. 8.

Perspicientes autem boni parẽtes bonæ sobolis suæ beneuolentiam, & in seruitio Dei eius attendentes industriam, Episcopo eum, qui tunc temporis Viromandensi præerat ecclesiæ, commendauerunt, orantes deuotissimè, quatenùs episcopali benedictione ad clericatûs promoueretur officium. Commendatum itaque sibi benignè Præsul ipse suscepit, beneuolè amplexatus est, & diligenter enutriuit, & tanquàm vnicum & vterinum filium, in fide & doctrina Ecclesiastica educare liberaliter elaborabat. Quantæ ipse liberalitatis, quantæ sanctimoniæ seu castimoniæ se à puero exhibuerit, quanta humilitate seu reuerentia & apud DEVM & vrbis pontificem claruerit, pro certo edicere, nostræ non est possibilitatis. Erat quidem magnanimus in aduersis, mitis in prosperis, cunctos sibi obedientiæ sedulitate præferens, morum claritate præcellens, egentibus larga miseratione succurrens. Sicque viriliter fomite conculcato vitiorum, augustiorem conscendens scalam virtutum, quicquid Deo contrarium sentiebat, declinabat: quicquid verò placitum noscerat, omni nisu exequebatur. Erat siquidem in oratione assiduus, iciunijs & vigilijs intentus, aliorum tribulationibus tanquàm suisipsius lachrymabiliter compatiens. Omnibus omnia factus erat, vt omnes ad æternam confortaret consolationem. Quid plura? Multis attestantibus, peregrinus erat in seculo, & iam pro certo mansionarius credebatur in cælo. Facies eius iucunda, lingua eius facunda, os eius in laudem Dei semper erat apertum. Carnis voluptatibus reluctans, perfectionem spiritualis vitæ lineam toto nisu exequebatur. Obedientiæ virtute omnibus se imitabilem, frugalitate laudabilem, & vniuersa morum probitate præbebat insignem: de virtute in virtutem, secundùm Psalmistam, transmigrabat, vt Deum deorum videre promereretur in Sion.

Catalogus virtutũ eius

Psal. 83.

Cap. 9.

Decursis itaque cum multa honestate inferiorum ordinibus graduum, post bonam eorum administrationem, diuina sibi adspirãte gratia, sub multimodo vtriusq; sexũs testimonio, sacerdotale coactus est ad officium. Simul verò vt tam sublimi promotus est dignitate, quanta corpus suum parsimonia macerauerit, quis posset explanare? Ipse equidem multa se affligens abstinentia, esurientes reficiebat: sitiens ipse, sitientes refocillabat: nudos, suæ non parcens nuditati, misericorditer vestiebat: & omissis suis suorumque vsibus, quicquid sibimet subripere poterat, pauperibus & egenis benignè largiebatur. Postquàm ergò vir beatus dignitatem, vt prælibatum est, adeptus est sacerdotij, diuinæ dispositionis gratia, multimoda miraculorum meruit declaratione publicari. Deus siquidem, cuius ipse sanctis institutionibus viriliter elaborabat obedire, per multa cum insignia mundo non dedignatus est declarare.

Sacerdotio initiatur.

Cap. 10.

Contigit fortè illis in diebus latronem quendam vineam eiusdem sancti nostũ irrupisse, multaque cum auiditate vuas & palmites, & quicquid arripere potuit, irreuerenter decerpsisse. Secabat gladio, quod manu discerpere non poterat: quæque manum eius euadere poterant: pedibus atterendo conculcabat. Sanctus ipse Medardus ipsa fortassis eadem hora solitis incumbebat orationibus, & sicut huiusmodi decet hominem, DEVM tam pro inimicis, quàm pro amicis suppliciter deprecabatur. Orâsset autem, nec ne, non dormitabat tamen neque dormie-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.120. Vltio diuina in furem

bat peruigil custos Israël. Cùm enim miser ipse latro plenis prędа manibus effugere conaretur, tota nocte vineam circuiens, aditum exeundi reperire non potuit: immò vellet nollet, aduſque auroram ſuoipſo furto deuinctus, ibidèm tota ipſa nocte permanſit. Quid ageret? A ſummo vſque ad ſummum, vineam tum rependo, tum diſcurrendo circunquaquè percurrebat, obſtructos ſibi ſentiens exitus, iniquæ ſuæ malitia conſcientiæ admodùm torquebatur. Miſer ipſe vuas, quas decerpſerat, dimittere non poterat: immò tanquàm proprias ad augmentum iudicij ſui reſeruare cogebatur. Aurora igitur illuceſcente, cuſtodes ſubitò conueniunt, vineam conculcatam, palmites diruptos, vindemiamque irreuerenter deſecatam reperiunt, & eueſtigiò latronem circunquaquè inſequuntur. Stupefactus nimirùm raptor infelix, latebat in vinea, quem ſuaipſius rapina, tanquàm iam iudicatum, penè condemnauerat. Tenebat quidè rapinam in manibus, immò ipſe à ſuaipſius rapina tenebatur. Nullum iam miſero patebat effugium: immò in manibus ſuum in palàm præferebat iudicium. Abſtractus demùm è latibulo, confuſionis ſuæ ignominiã confeſſus eſt in publico. Confeſſus eſt ſe rapiendi cauſa furtìm vineam irrupiſſe, furtim quę videbant decerpſiſſe: & cùm maxima parte noctis ad id elaborâſſet, nuſquàm exitum reperîſſe. Erat ibì videre miſeriam. Videres miſerum illum in ſeipſo ſuæ geſtare ſententiam damnationis, qui & rapinam præripuerat, & ab ipſa ſua rapina publicè ſe confitebatur coarctari. De latrocinio ſuo guſtare non potuit, & quia ſanctum ſacerdotem iniuſtè inſequebatur, condemnationis ſuæ periculum impunè nõ euaſit. Adiudicatus ergò iam cogebatur ad ſupplicium, cùm ſanctus ipſe ſacerdos ex improuiſo accurrens, miſero factus eſt in munimentum. Memor ſiquidem Dei ſeruus Dominicæ orationis, in qua oramus, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: vix de manibus eum eripuit inſequentium, blandęque ac leniter demulcendo, ab hac eum culpa clementer abſoluit, eumque, ſicut erat onuſtus, liberè abire permiſit.

Mat.6.

Clemẽtia in furem.

Cap.11.

Hac eadem patientia vir ſanctus plerunquè & in alios vſus eſt. Quodam nanq; tempore cùm noctù latro alius apes ſuas ſubripuiſſet, apes ipſæ in ſancti viri vltionem, relictis vaſis ſuis, in malefactorem illum circunquaquè diffugientem acerrimæ catenùs inſtimulatione perſecutę ſunt, quouſquè ad ſanctum, vellet nollet, regredi retur, & eius prouolutus veſtigijs, ſuppliciter pro commiſſo crimine veniam precaretur. Cui mox vt ſanctus manum extendit benedictionis, & apes tanquam obedientes, ab eius inſecutione ceſſauerunt, & antiquo domini ſui dominio cuidenter ſeſe reddiderunt.

Apes produt furem.

Cap.12.

De tauro quoquè, qui ei ſimiliter furto ſublatus eſt, non eſt tacendum, nè neſciant malefactores curam non modicam Deo eſſe ſuper oppreſſione fidelium ſuorum. Taurum illius malignus quidam furtìm in exteras abducere partes præſumpſit, & nè ab aliquo inſequentium deprehenderetur, tintinnabulum, quod à collo dependebat, prereptum multa graminis impreſſione obſtruxit. Cùm ergò nemine ſe inſequente, in propria deueniſſet, & alienum illud pecus iam ex certo ſui eſſe iuris non deſperaret, in tintinnabulum illud, quod ſic dãnauerat, redijt ſonitus, adeò vt vbicquè eſſet repoſitum, & iugiter ſonaret, & circunquaquè audiretur. Abditum ſæpiùs in cubiculis penetralium, in ſcrinio vel arca frequentiùs reconditum, ſemper tamen & vbiquè liberrimo ſonitu latronis illius declamabat flagitium. Audiebant vicini & mirabantur, quid tamen res prętenderet, necdùm ſcientes, magnũ aliquid deſignari arbitrabantur. Fraudulentus demùm latro, ſua diù tortus conſcientia, cùm iam ſe pro tanto miraculo diuina iudicatum pertimeſceret in præſentia, amicis ſuis & affinibus, quia iam celare non poterat, factionem hanc flagitioſiſſimam lachrymabiliter diſſeruit, & eorum ſapienti vſus conſilio, S. Medardo, quod malignè defraudauerat, ſuppliciter reſtituit.

Videre mirã.

Cap.13

Rex poſteà Clotarius exercitum mouens, Somenam violenter tranſiuit fluuium, & vbicunquè potuit deprædatus, adiacens omne deuaſtauit territorium. Cum multa illa præda inter Nouiomum reuertebatur & Iſaram. Verùm quia & Epiſcopum Viromandenſem, & quæ ſub illa degebant eccleſia, deprædatus erat, diuinæ vltionis dignè & laudabiliter prædicandam non euaſit ſententiam. Parcens quippe

quippe Dominus & ipſi Clotario, & qui cum ipſo huius erant participes criminis, equos tamen eorum & omnia vehicula, plauſtra ſcilicet & alia, quibus præda illa euehebatur, adeò diuinitùs afflixit, vt per omne triduum à loco illo nullo modo poſſent moueri. Perſpiciens autem tantum hoc DEI miraculum, ad ſanctum DEI ſacerdotem Medardum, qui tunc temporis Salentiaci remorabatur, ſuppliciter confugiunt, eique vnanimi deuotione, quæ deprædati fuerant, reſtituentes, cùm ab eo ſuper commiſſis abſolutionem ſuſcepiſſent, diuino illo vinculo reſoluti, læti & alacres ad propria reuerſi ſunt. O mira & ineffabilis DEI clementia. Quos ipſe DEVS iudicij ſui per triduum iuſtiſſima ligauerat condemnatione, ſanctus confeſſor Medardus vno in momento indulta relaxauit abſolutione. Verè lingua Petri, & qui ab eo ſuſcipiunt, claues ſunt regni cælorum, quibus conceſſum eſt, verè pœnitentes tam potenter à nexibus abſoluere peccatorum.

Clotarius rex propter ablatas eccleſiæ res punitur.

Toſio poſtmodùm quidam, qui ſic dicebatur, grauiſſima dęmonis depreſſus infeſtatione, ad virum DEI non ſine multa parentum ſeu amicorum ſuorum perductus eſt fatigatione. Dolens autem ſanctus ipſe à diabolo Dei præoccupatam eſſe imaginem, fidentiſſimam ad DEVM fudit orationem: moxque ſigno Crucis impoſito, potentiſſima Spiritûs ſancti virtute & diabolum expulit, & hominem illum in priſtinam ſanitatem reſtituit. Tantum hunc Dei ſeruum plebs vniuerſa multùm admiratur, & quicquid ex eius ore ſuſcepiſſet, cum ſumma deuotione ſtudioſiùs exequebatur. Erat enim iuſtus in iudicio, prouidus in conſilio, in proſperitate mitis, in aduerſitate fortis. Erat patiens in tribulatione, larga miſeris ſubueniens miſeratione: & licèt omnibus ipſe præſtantior iudicaretur, omnibus tamen tanquàm præſtantioribus humilimè obſequebatur: & per omnia prælatis ſuis obediens, ſubiectis ſuis amicabiliter ſeſe affabilem exhibebat. Erat in oratione aſſiduus, in eleemoſynis largus, aliorum incommoda ſuaipſius æſtimans, pro vniuerſali omnium proſperitate Deum ſedulò exorabat.

Cap.14.

Signo ſcrucis ſanat dęmoniacum

Contigit ergò eo in tempore Viromãdenſem Epiſcopum, qui per aliquot annorum curricula ipſam rexerat eccleſiam, Dei ſic prędordinante clementia, diuinum ad iudicium euocari, & ſponſo eccleſiæ prærepto, eccleſiam illam per aliquod temporis ſpatium viduari. Peractis verò non ſine multo fletu Epiſcopi ſui excubijs, regis & optimatum aſſenſu ſanctiſſimum ſacerdotem Medardum plebs omnis illa Viromandenſis, & omnes eidem prouinciæ adiacentes, Epiſcopum ſibi vnanimiter acclamabant conſecrari.

Cap.15.

Creatur Viromanden. ſis Epiſcopus licèt inuitus.

Studia veri Epiſcopi.

Quorum petitioni cùm diutiùs, indignum ſe iudicans, vir Dei reſtitiſſet, diuina tandèm diſpoſitione multimodis eorum precibus fatigatus, aſſenſum dedit, & Viromandenſis præſulatûs curam regendam non ſine deuotiſſima cordis compunctione ſuſcepit. Flebat ſiquidem populus ille, tantam ſancti Confeſſoris diricordem reueritus obſtinationem: compungebatur & ipſe ſanctus, tantam plebis illius luctuoſam admiratus deuotionem. Vicit tandèm populi ſupplicantis ſupplex oratio, & quæ ſibi à ſanctis pontificibus obijciebatur, obedientia: & licèt inuitus, eccleſiaſtica tamen ſuſcepit gubernacula. Quod verò inuitus ſuſcepit, feliciter & intentè adminiſtrauit. Huius quippe prælationis honore ſublimatus, ſanctiſſimæque vnctionis ſacramento confirmatus, die noctuque in lege DOMINI meditabatur, & infatigabiliter diuinis in laudibus perſiſtebat: & cùm ab ipſa infantia curandis pauperibus ſedulò inſudâſſet, tum præcipuè maiorem in hoc diligentiam adhibens, in ipſis maieſtatem ipſam Dei ſe non diffidebat amplexari. Sedula quidem prædicatione ſubditorum animas à diabolica liberabat ſeductione, bono ſuæ conuerſationis exemplo ſubditorum animas confortabat, & quoſcunq; deuios ſeu erroneos nouerat, de ipſis mortis faucibus ad vitam prædicando reuocabat. Quid plura? Quod ore prædicabat, opere indiſſimulatè, nè alijs prædicans, ipſe reprobus efficeretur, explere non negligebat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap.16. Verùm priusquàm beatissimus pontifex episcopali sublimatus fuisset cathedra, crebris & intolerabilibus Vuandalorum, Hunnorum, Hungarorum & aliarum gentium irruptionibus, vniuersalis deuastata erat Gallia. Destructis ciuitatibus, diruta Gallicana lamentabatur ecclesia: exectis matrum visceribus, inhumata infantium proijciebantur corpora: coniugibus interfectis, matronæ viduatæ remanserant, & præ nimia desolatione ad internecionem vsque indigenæ omnes penè deuenerant. Dolens itaque vir beatus ciuitatis illius Viromandensis, quam regendam susceperat, iam factam destructionem, veritusque iterandam paganorum irruptionem, Nouiomum, quem munitionem prænominauimus, sano satis consilio sedem constituit episcopalem. Est etenim regio illa fertilis & amœna, vineis & hortis abundans, multaque annonæ cultura, bellicosos generans homines, & in Ecclesiasticis officijs vtriusque sexûs personas DEO generosè seruientes. Est & regio ipsa syluis circundata & paludibus, & suaipsius habilitate contra hostiles non parùm munita excursus. Ipse quoquè inter geminos riuulos constitutus est Nouiomus, ab Oriente Galliola, ab Occidente Margareta circunfluitur: quos ambos tertius quidam suscipit, qui Versa nominatur: & sic pariter confluentes, non longè à mœnibus illis in Isaram, qui magni est nominis, dilabuntur. Circunquaquè ibi virent pomœria, grata ibi planities est & amœnissima, pratisque & pascuis virentibus suis non modicùm arridet habitatoribus. Est etiam locus ipse ab Oriente & Occidente rupibus adeò vallatus & riuulis, montibus quoquè & vallium cuniculis, quò contra plurimam hostium incursionem à paucis commodissimè possit defendi.

Gallia à barbaris vastata.

Episcopatus Nouiomē. instituitur.

Cap.17. Ibi ergò, nè vlteriùs direptioni subiacerent gentium, Episcopali sede confirmata, sanctus præsul DOMINI, suæ omnes pastoralitatis multa prædicationis instantia confortabat. Prædicabat instanter pœnitentibus promissam remissionem peccatorum. Prædicabat omnibus, regnum DEI appropinquare, citoque iudicium DEI futurum. His & alijs multimodis prædicationibus & DEO charus erat, & in populo amabilis admodùm habebatur.

Cap.18. Cùm ergò ecclesiam, quam Nouiomi construxerat, felicissimè gubernaret, & suos quosque, prout diximus, ad æternam remunerationem confortaret, sanctum ELEVTHERIVM, Tornacensis ecclesiæ pontificem, quem ipse, vt prælibauimus, in infantia sua futurum esse prædixerat Episcopum, hominem contigit exuere, ac post felicem pontificij sui administrationem, de terrenis ad cælestia coronandum transmigrare. Post cuius lugubres exequias, cùm de pontificis electione inuicèm dissererent, peracto triduano ieiunio, & solennibus hostiarum victimis DEO deuotè oblatis, subita sancti spiritûs inspiratione inflammati, vnanimiter sanctum hunc Pontificem MEDARDVM elegerunt, eius se orationibus confidentes contra impetus muniendos malignorum spirituum. Id populus acclamabat, in hoc rex ipse prôceresque palatij, præcipuè comprouinciales Episcopi, consentiebant.

S Eleuthe. Turius decedit

Legeruut siquidem, vocem populi, vocem ipsam esse Dominicam: & quod tam vnanimiter populus expetierat, omni remota excusatione fieri adiudicabant. Recusabat humillimè insignis DEI Præsul, quod plebs tam vnanimiter acclamabat: obstinato eius animo, impotentem se & indignum vociferans, magnanimiter resistebat.

Pon-

Pontificali demùm, metropolitani scilicet & comprouincialium suorum cuictus authoritate, regisque ac procerum assensu, plebisque coactus incessabili acclamatione, vix consensit, & vnamini, pontificali videlicet ac regali, authoritate duas illas ecclesias vnam fecit. Vtrunque ouile pastor egregius consilio & authoritate comprouincialium Episcoporum tempore Hormisdæ Papæ sub sancto Remigio, tunc temporis Rhemorum Archiepiscopo, assensu regis & curialium ac vtriusque plebis acclamatione tandèm suscepit, & vt vtrique ecclesiæ Cathedralis semper honor maneret, benignè concessit. Quot & quanta in regione illa opprobria, quot & quantas perpessus sit iniurias, quotiès comminationibus iniuriatus fuerit Tornacensium, quotiès pro incessabili prædicatione adiudicatus fuerit ad supplicium, licèt nos lateat, DEO tamen soli manifestum esse, nulli est ambiguum. Erat enim gens ipsa fera & indomabilis, duræ ceruicis populus & implacabilis, prauis admodùm subditus obsequijs idolorum, & cum multa obstinatione suorum defendens culturam deorum. His ipse se viriliter inijciens sanctus Episcopus, Euangelicas & Apostolicas institutiones imperterritè prædicabat, fallis eorum obiectionibus magnanimiter respondebat, & imaginarias eorum opiniones veridica prophetarum prænunciatione viriliter expugnabat. Aderat siquidem ei diuina semper gratia, quæ illum & ab infidelium protegebat incursu, & eorum quoquè infidelium ad dulcisonam spiritualis doctrinæ institutionem emolliebat auditus. Sicque factum est, vt paruo in tempore innumerabilis eorum multitudo ad fidem catholicam conuerterentur, & Deo præordinante, per inæstimabilem sancti huius pontificis instantiam, sacrosancti baptismatis vnda, maxima ex parte sanctificarentur.

Compulsus Tornacensem ecclesiam regendã suscipit.

Tornacensiũ barbari mores.

Tornacenses conuertuntur.

Cap.19. Comprobatur in hoc sancto pastore veridica summi pastoris sententia, quam eius ex ore sancta & Euangelica nos docet historia. Signa, inquit, eos, qui in me credunt, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non *eos nocebit. Super ægros manus imponent, & benè habebunt. Dæmonia quidem sanctus DEI athleta eiecit, cùm creatoris imaginem ab idolorum cultura in remissionem peccatorum prædicando reuocauit. Lingua eum noua locutum esse non diffidimus, cùm ad eius prædicationem, quam eatenùs non audierant, infideles ad fidem transisse non nescimus. Serpentes siquidem eum manifestum est eiecisse, cùm prædicationis sanctæ antidoto ab execrabilis serpentis venenosis immissionibus languentium ei gentium corda concessum est sanâsse. Mortiferum multoties bibit, verùm ei non nocuit, cùm prophanis semper repugnans persuasionibus, neque diabolo, neque ministris eius succubuit. Aegros benè se fecit habere, cùm eos ad veræ fidei sanitatem de infirmissima conuertit incredulitate. Sic itaque ad imitationem summi pastoris, qui, sicut ab eo in Euangelio suscepimus, alias habens oues, de duobus vnum ouile fecit: sanctus pontifex Medardus ferocem illam Flandrensium gentem suæ Nouiomensi ecclesiæ associauit, & per quindecim annorum spatium, licèt aliquo itineris interuallo remoti essent, ad diuinum eos cultum informare indesinenter elaborauit. Quindecim annis commissam sibi diuinitùs insedit cathedram, eo in tempore non sine multo labore incredulos & infideles ad fidem educauit catholicam, reædificatis ecclesijs eos, qui DEO ibi seruirent, non sine sana manûs impositione decenter consecrauit, & quicquid DEO placitum nouerat, incessabiliter & inexcogitabili deuotione ordinauit.

Marc.16.

Iohan.10.

Cap.20. Graui morbo corripit.

Huius ergò temporis transacto spatio, sanctum Dei pontificem grauissima cõtigit deprimi corporis infirmitate, & inualescente morbo, corporeos eius sensus de die in diem paulatim deficere. Iacebat siquidem sancti corpus omni penè suaipsius virtute destitutum: spiritus autem, quia semper Christum desiderauerat, omni nisu suspirabat ad eum. Fessum corpus ad suam anhelabat materiem: anima ve-

Universidad de Deusto
Biblioteca

*requiem rò ad eam, vndè processerat, tendebat * hæreditatem. Confluebant vndiq;, quos ipse regendos susceperat,ad pastoris sancti plorabundam visitationem: confluebant vndiquè filij,paternam sibi lugentes adimi consolationem. Verùm licèt corpus & sensus eius corporeos grauis illa mortis occupâsset instantia,non tamen à prædicationis eius officio sanctissimæ ipsius linguæ retardabatur facundia. Deum corde suspirabat, & ore fatebatur. Deum incessanter prædicabat, & ad fidem catholicam vsque ad ipsum mortis suæ momentum, quoscunque poterat, instanter exhortabatur.

Cap.21. *Chrannũ Cùm autem beatus hic Pontifex vitæ appropinquaret ad exitum, cõtigit Clotarium regem,postquàm * Granum filium suum cum vxore sua ac filiabus combussérat,à regione reuerti Britannorum. Cognita verò huius inualitudine pontificis,

Nota Clotarij regis deuotionẽ. ad eum visendum humiliter festinauit,eius se non diffidens contra diabolicas infestationes benedictione muniri,& intercessione apud diuinam maiestatem reconciliari. Cùm ergò in hac regali visitatione,in cõspectu eiusdem & principum de sepultura Pontificis tractaretur, suorum assensu filiorum,sua se in sede sanctus ipse præordinauit sepeliendum. Cuius sententiæ obstinato rex animo resistens,Suessionis eum constituit transferendum,asserens se super corpus eius basilicam decenter edificaturum,& ad laudem & gloriam diuinæ maiestatis cœnobialem seruorum Dei regulam ordinaturum. Cessit igitur beatissimus pontifex regiæ dispositioni,& indefessè se suosque Domino commendans, finita oratione, spiritum exhalauit. O felix

S. Medardus obdormit in Domino. corpus,felicioremque animam. Mox eorum certissimo, qui aderant, testimonio cæli aperti sunt, & diuina luminaria ferè per duarum horarum spatium ante sancti apparuêre præsentiam, de tenebris eum transitorijs ad lucem designantia pro certo transisse perpetuam. Hoc tanto beatissimi præsulis animati miraculo,maiori, vt eũ transferrent,accensi sunt desiderio. Corpore itaque sancto compositio ac delato ad ecclesiam, nocte illa exequialem cum multa deuotione celebrauerunt vigiliam.

Cap.22. Manè verò facto,cùm Episcopi, quibus interesse contigerat, suum defuncto celebrâssent officium, inopinabilis multitudo conuenit nobilium, de castellis & ciuitatibus,de agris & municipijs adiacentibus inæstimabilis accurrit conuentus: alij eius deuotè desiderantes interesse obsequijs, alij admodùm lugentes patrem sepe-

rari à filijs. Per medias ergò plorantium lachrymas rex irrumpens cum Episcopis & optimatibus,suisipsius humeris corpus sustulit sanctissimum, Suessionis, sicut præ-

Rex suis humeris eius sacrum corpus gestat. dixerat, efferre volens ad sepeliendum. Ea nimirùm hora,quibus interesse contigit, ineffabilem lugentis populi expauêre gemitum,dum non modò illa ecclesia, sed & per totam ciuitatẽ & in suburbio,per vicos quoquè & plateas vnam & eandem vocem audirent plorantium. Recolebant siquidem vrbis illius indigenæ patris sanctissimi,qua eatenùs informati fuerant,benignissimam prædicationem: dolebant vehementer & vehementer angebantur,quia cùm patrem amisissent, patris etiam sepultura regis & procerum violentia frustrabantur. Compatiebantur qui superuenerant ad tantam plebis illius compunctam illachrymationem: verùm quia regia vrgebat dignitas,ad sanctissimi corporis intentè insudabant translationem. Vix ergò & non sine multo labore patre mœrentibus & lugentibus filijs erepto,sicut à rege susceperant,iter aggrediuntur.

Cap. 23. Huius audita translatione sanctissimi confessoris, & non desperans de tanti

Cæcus lumẽ recipit. clementia intercessoris, intrà portantium cuneos cæcus quidam feretro se humiliter submisit, & protinùs secundùm fidem suam, quia benè sperauerat, per sancti Medardi meritum visum gratuito munere recepit. Quid plura? Qui priùs in ciuitate tantam audiërant deuotionem lugentium, & tunc super hac cæci illuminatione tantum DEI & sancti Pontificis perspiciebant miraculum, vlnas libentissimè

* ditandum sanctæ illius euectioni supponunt. Magna se credidit * ditatũ remuneratione, cui etsi non gestare,saltẽ illud sancti feretrũ quoquo modo licuit attrectare. Episcopi & optimates ad id se officij hilariter cohortant̃,& on̄ illud leue sentiẽtes,ex p̄cepto regis apud Attipiacũ villã fluuiũ Axonã nauigio trãsgrediunt̃. Postmodũ iter dirigẽtes contra

contra eiusdem fluminis vndam, sicut rex præordinauerat, iter ad vrbem flectunt Suessionicam.

Cap.24. Dei & sancti Pontificis gratia Bandaredus Suessionensis Episcopus,cum debita processione reuerenter occurrit, ac sanctissimum corpus, prout decebat,honorificè suscepit. Sic solenniter felix illa Suessionensium ciuitas sanctum Dei suscepit confessorem,amplexata est festiuè patronum,amodò proprium patriæ habitura defensorem.

Sancti sunt vrbium defensores.

Cap.25. Inter hos properantium cuneos quidam se ingessit,aurium diutiùs frustratus officio: qui mox vt peplum,quo sacrum tegebatur corpus, osculando deuotè attigit, fraudati sensûs vsum ilicò sancti pontificis intercessione suscipere promeruit.

Surdus audit. Gratulatur admodùm rex,gratulantur etiam pontifices cum optimatibus:magnum fit in cælis gaudium, & adstantes vniuersi Deum ex toto corde non sine lachrymis compunctè venerantur.

Cap.26. Retransmeant ex præcepto regis prædictum flumen Axonam,perueniuntque in prædium,vbi rex sancti pontificis præordinauerat sepulturam. Ibi,Deo disponente,qui cuncta præuidet & prænoscit,lætitiam, qua sanctum illius corpus euehebatur,nescio qua de causa contigit deponi. Et eccè iteratò miracula geminantur, & in vniuersali conspectu ad stantium sanctissimi præsulis merita glorificantur. Cùm enim sanctissimam eius glebam ex iniuncto sibi officio ad sepulturam deportare vellent,diuino nutu tanti eam ponderis persenserunt, vt nullo modo corpus sancti à loco,vbi eum deposuerant, mouere possent. Alij alijs succedentes, ad euectionem totis viribus elaborabant:alij alios tanquàm inualidos & impotentes increpabant. Verùm licèt alios tanquàm imbecilles causarentur, ipsi tamen cùm ad id sese præparâssent, desiderio suo ex toto frustrabantur. Rex & qui aderant, diligenter causæ huius recensentes euentum, cùm penitùs quid res hæc prætenderet ignorarent,Dei solius suppliciter super hoc exorabãt subsidium. Tumultus non minimus super hac retardatione perstrepebat in populo,dicentibus alijs, quia de sede sua tanquàm captiuus abductus fuerat,hoc diuinitùs fieri,& meritò : alijs autem obijcientibus, regem corpus sanctum reuerenter transtulisse & veræ deuotionis studio.

Corpus sacrum loco moueri nõ potest.

Cap. 27, Rex nimirùm attonitus, ad sancti loculum non sine multa deuotione appropinquauit,& solenni facta traditione,villæ illius regalis Croiciaci,in qua sanctus ipse sepeliendus erat,medietatem sancto eidem perenniter habendam sigilli regalis impressione confirmauit.

Cap. 28. Contigit ilicò res mirabilis & laudabiliter recitanda. Mox enim vlnis suppositis,onus illud sanctissimum parte quidẽ ex altera sine vlla difficultate subleuare potuerunt: parte verò ex altera incredibilis ponderis & penitùs immobile persensérunt. Ad hæc rex iucundo satis vultu tantam Dei retractans gratiam, quàm citiùs potuit,ad sanctissimi confessoris dominium illam, quam sibi retinuerat, iussit resigillari partem residuam. Nec mora: DEI adeò gratia sanctum mox sustulêre leuiatum, vt quod eatenùs desperauerant, sine vlla difficultate à paucis deportaretur ad sepulcrum. Defertur igitur corpus sanctum ad sepulturam: verùm illo in itinere Dominus precio sissimam suam non est dedignatus clarificare margaritam.

Nota miri quiddam.

Cap.29. Antequàm enim terræ corpus sanctum conderetur, quidam vastis catenarum

Miraculum insigne. ioris brachia surasque deuinctus, per medias sese properantium turmas non sine multa difficultate iniecit. Cui mox vt sancti confessoris concessum est tangere opimentum,omnia mox dissiluêre repagula catenarum,diruptisque compedum vinculis, liberrimè cum multa gratiarumactione sequebatur munerarium suum. Perquentum est tandèm ad eam,quam ei rex non sine Dei prouidentia præordinauerat, sepulturam: Episcopi cum Abbatibus,peractis priùs quæ Dei erant,sanctissimum illud corpus terræ decentissimè commendant.

Cap. 30. Ecce reiteratur sancta sancti gloria. Nã cùm eius sacratissima mẽbra tumulo clauderentur,cœlum apertum est,& duæ columbæ visæ sunt descẽdisse quasi nubes,ac de ore sancti egressa est columba candida tanquàm nix. Sic igitur egregius Dei athleta Medardus de terris euocatus, lætatur cum angelis: lugentibus in terra filijs ademptus,cum fratribus suis,quos semper desiderauerat, coronatur in cælis, vbi gratulabundè amodò,cum eisdem fratribus sequitur agnum,quocunquè ierit. Sequitur er-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apoc. 14. tur ergò agnum,& inæstimabilem inhabitat'lucem : de terrenis incommoditatibus gaudet se ad cælicam translatum prosperitatem. Gratulatur se,de hac nostra transitoria infelicitate,ad perpetuam commoditatem translatum : de tenebris his,ad incomparabile lumen esse assumptum. Lætatur quoquè, se catnalibus exutum illecebris,angelicis choris esse adscriptum. Exultemus ergò & nos,fratres dilectissimi, super hac beatissimi pastoris nostri Medardi glorioſissima remuneratione : exoremus remuneratorem eius,Deum videlicet omnipotẽtem patrem, quô sanctissimi huius Pontificis Medardi exoratus precibus,nos cum eo in æterna regni sui adscribere dignetur hæreditate: per Dominum nostrum Iesum Christum filium suum, qui cum eodem in vnitate spiritûs sancti viuit & regnat Deus in secula seculorum, Amen.

Cap.31. Peractis celeberrimè beatissimi Dei athletæ inferijs,rex Clotarius supra venerabile sancti corpus paruum ad tempus iussit ædificari tugurium,quousquè ad faciendam inibì ecclesiam necessaria pararet expensarum. Contracta verò, vndecunquè potuit,non parua pecunia,sanctum illud Dei habitaculum instãter ordiri perpoperabat,& plerisque negocijs postpositis,ad hoc perficiendum enixiùs elaborabat: fecissetque paruo in tempore,quod benevola conceperat mente, nisì secũdùm quod vnicuique imminet, rebus cum humanis nimìs intempestiuè contigisset excedisse.

Cap.32. Clotarij regis mors. Cùm enim in Cotia sylua venatu exerceretur, valida prohdolor correptus febre,cùm ad Compendij palatium repedâsset,paruo pòst tempore morte præuentus, postmodùm verò in ecclesia eadem,quam iam ędificare cœperat,ante scilicet S. Medardi altare,honorificè est sepultus. Expensas verò, quas huic præparauerat operi, secundùm quod Dauid rex filio suo Salomoni ad templi Domini ædificationem fe-
1. Par. 29. cerat,filio suo Sigeberto nomine,ad ædificationem ecclesiæ,quam Deo vouerat,expendendas dereliquit,mandans & remãdans ei,quatenùs si qua ei erga patrem charitatis debitæ dilectio maneret,omni occasione seposita, sanctæ huic, quam præno-minauimus, ædificationi quousquè honorificè compleretur,totam prorsùs intentionem adhiberet.

Cap.33. Sigebertus rex cõstruit ædem præclaram S. Medardi. Sigebertus verò, patre sepulto,in regno confirmatus,quod à patre in hoc susceperat negocij,largifluè prosecutus est. Admirabili enim diuersi generis lapidum cõstructione,secundùm quod à patre suo susceperat, ecclesiam illam decorauit, auro & argento ac necessarijs in officio ecclesiastico ornamentorum varietatibus abundanter exornauit,censu & reditibus,prout regiam decebat dignitatem, affluenter & excellentissimè ditauit. Eleganter verò ecclesia composita,vndecunquè potuit elegantiores ibì sacri ordinis ordinauit personas,quô & patris sui votum benignissimè compleret,& inibì Deo inæternum ecclesiasticum officium ex debito pro vniuersali,sua videlicet & patris sui omniumque fidelium,salute perenniter exhiberetur. Idemipse venerabilis rex Sigebertus,cùm fratrem suũ Chilpericũ nomine,apud
Sigeberti cæder. vrbem Tornacum obsidere disponeret, apud Victoriacum Fredegundis reginę versutia interemptus,cùm priùs eum Lambris sepelissent,ab ipso eodẽ fratre suo Chilperico postmodùm Suessionis relatus,in ecclesia,quam decentissimè composuerat, prope patris sui tumulum decenter est sepultus.

Cap.34. Quia verò pro sanctæ illius ecclesiæ ædificatione,pro sancti quoquè, cui ædificata est,veneratione,adhuc autem pro regum,quos prænominauimus, honorificentia,cœpto ab opere aliquantulùm deuiauimus,amodò necessarium ducimus ad propositi seriem redire, quæque post transitum glorioſissimi confessoris ad honorem eius Deus operarus sit miracula, licèt pauca de multis,non residemus scripro commendare.

Cap.35. Miracula' post obitũ S. Medardi. Huius quidem sancti fama circunquaquè increbrescente,infirmos varijs detentos languoribus, ad eius memoriam ex multis terrarum partibus accidit confluere, quibus per meritum sancti sui athletæ gratia diuina non dedignata est subuenire.

Habet hæc etiã Grego. Turon. de Gloria Cõfess.cap.95. Quod ergò priùs memoriæ occurrit, priùs dicamus : quatenùs de singulis non solummodò singulares, verùm multimodę DEO gratię referantur. Tugurioluum illud, quod corpori sancto superædificatum esse præscripsimus, tantæ virtutis, diuina disponente gratia, compertum est esse, vt si quis dolore dentium attactus, ex virgulis, quibus contextum fuerat, locum doloris tangeret, confestim omnis

omnis illa dentium infirmitas abigeretur: quod & in palatio regis diuulgatum est. Quidam nanque Charimeris nomine,qui eo in tempore Childeberti regis referendarius habebatur,quia hoc eodẽ morbo grauissimè laborabat,ad eãdem S. Medardi basilicam deductus est. Cumq; ianuas ecclesiæ clausas reperisset, & cum dentium dolor magìs ac magìs vrgeret,de vna ianuarum fidutialiter hastulam excídit, & vbì magìs infirmitas grassabatur,confidentissimè quod excíderat, apposuit: moxque ab eo,quem diù perpessus erat,dolore liberatus est. Nota.

Habetur etiam baculus eius apud nos, per quem plerosque infirmos diuersorũ languorum medicamina expertos esse comperimus. Cap.36.

Cap.37. Quidam quoquè catenarum loris indissolubiliter arctatus grauissima nimìs fatigatione, sancta sanctissimi huius suffragia expetijt,confidens se sanctissima eius intercessione ab illa impeditione posse resolui. Vt ergò sanctę basilicæ valuas attigit, repentino fragore vno eodemque momento & cælum intonuit, & vastis compedum vinculis diruptis,& longè dissilientibus, homo ille indultæ adhuc inscius libertatis,multo attonitus stupore,solo prostratus est. Deindè resumptis viribus, cùm iam se sentiret expeditum,pro recepta libertate Deum & S. Medardum, cuius hoc intercessione obtinuerat, vocibus altisonis cœpit magnificare. Mirantur omnes tam citissimam diuinæ virtutis operationem, & concordi omnes acclamatione potentissimam sancti præsulis collaudant interuentionem. Vincula soluuntur.

Cap.38. Anicula quædam annosa nimìs,& quodammodò suo ipsius superstes cadaueri, cùm ei manus arida quasi alienum quiddam de brachio dependéret,licèt iam de vita præ nimia suaipsius ætate desperaret,ad sancti tamen confessoris memoriam, cuius celebrem famam audiërat, deuotissima mente peruenit, eumq; multimodis precibus non sine multa lachrymarum profusione super aridæ suæ manûs, quia nimis angebatur,solicitabat recuperatione. Vt ergò se ante præsentiam beatissimi pontificis cum multo ciulatu exposuit,adfuit repentè per sancti eiusdem meritum diuinæ maiestatis suffragium. Restauratur mox mulieri, quod vitio naturæ defraudatum erat:reparatur in ea manûs aridæ naturalis integritas, & quod minus de matris assumpserat vtero, intercessoris sui benignissimo resumit præsidio. Reuiuiscit manus iuuenilis,iam præmortuo vetulæ illius brachio:& quæ priùs eleemosynam, tãquàm impos laborandi,ostiatìm quærierat, iamtunc effecta docilis,suarumipsius laborationum viuere cœpit stipendijs. Sospes effecta gaudet & lætatur, gratias quamplures suo rependens munerario,Deum adorat & veneratur. Manus arida restituitur.

Cap.39. Similiter & alia muliercula,eodem manûs morbo laborãs,ante sancti eiusdem presentiam sanitati restituta est.

Cap. 40. Post aliquod verò temporis interuallum, cùm iam ipse locus multæ circunquaquè haberetur veneration is, Vuarinbertus quidam, qui sic nominabatur, post venerabilis Autberti decessum,regia præceptione regendum idem cœnobiale suscepit monasterium. Quo cùm aliquot potitus esset annis, Drausionem Suessionicæ ciuitatis Episcopum vita contigit excedere, sedemque illam aliquandiù absque rectore vacuam manere. Post eius autem lugubres inferias, vnanimi consilio regis & ciuium Vuarinbertum hunc, quem prædiximus,cathedræ illi pontificali suo magis, quàm Dei, vt pòst patuit, arbitrio rectorem substituunt.

Cap.41. Adeptus ergò regimen episcopale, multo elaborabat studio, nè priori priuaretur dignitate: & licèt cum difficultate non minima, obtinuit tamen, quod malè quæsierat. Eheu socors nimìs & ignaua mens hominum. Miser hic nimia exæstuans cupiditate,dum prauæ suæ ambitionis augere non cessat commercium,corporis sui & quod dolendum est,animæ quoquè sibi prohdolor prępărat exitium. Attentus siquidem extra modum negocijs secularibus,ac suis plùs iusto prauis inhians cupiditatibus,locum illum sanctum neglectui cœpit habere,quęq; inibì à regibus & alijs pro eleemosynarum largitione depurata fuerant,suis malè vsibus retinere. Quæ inbi Deo seruientibus fideles quiq; Dei & S. Medardi gratia prędordinauerant,suis ipse in thesauris recondebat,ac seruorum Dei posthabita solicitudine, reditus ecclesiæ suis satellitibus irreuerenter distribuebat. Quibus prę nimia ingluuie eructuãtibus, spiritualis illa congregatio esuriebat: suis multo vino exæstuantibus, sancta sancti præsulis familia prę nimio sitis ardore penè deficiebat. Nudi & pauperes Vuarinberti Episcopi, reus monasterij abutentis, insolentia.

seruã

Universidad de Deusto
Biblioteca

serui Dei lugebant & lamentabantur: familiares autem miserrimi illius Episcopi per plateas in vestibus preciosissimis gloriabantur. Acclamationes seruorum Dei surda Episcopus aure pertransibat, cùm eis prælatus esset, eorum querimoniam, tanquàm à nullo arguendus, non sine multa cordis & oris arrogantia, imminentis sibi vindictæ nescius, pro nihilo reputabat. Ad libitum suum miserum illum, qui pastoris indignè sibi nomen vsurpauerat, oues Domini, non suas tractare licuit: verùm illius, cuius erant propriæ, manum effugere nullo modo potuit. Audiat ergò intentè, quicunq; prælationis Ecclesiasticæ fungitur officio, quàm terribili pro hac seruorũ Dei reclamatione percussus sit iudicio.

Cap. 42. Erat siquidem in pago Cenomanico quoddam prædium, quod rex Sigebertus, eiusdem ædificator ecclesiæ, ad eius, quam ibi Domino aggregauerat, congregationis firmauerat dominium. Prædium illud Maduallis dicebatur, ex Britannica videlicet & Latina lingua nomine composito, quod bona vallis, nostro scilicet & Romanæ linguæ vulgari potest interpretari eloquio. Maduallem itaque illam, id est, bonam vallem, quia multis abundabat reditibus, ipse sibi Vuarinbertus ad perditionem suam vsurpauerat, & ex toto neglectis, sicut diximus, fratribus illis, villæ illius census suis vsibus mancipabat. Gemebat S. Medardi pauper congregatio, quia quod eorum erat vsibus deputatum, contra canonicam institutiõem malè dilapidabatur in Episcopio. Quadam itaq; die, cùm secundùm cõsuetudinem de prædio illo plausta onusta, vt diximus, ad palatium episcopale deducerentur, comperta fratres illi Episcopi absentia, vehicula illa, vtpotè quæ sui erant iuris, ad sancti præsulis diuertere coëgerunt ecclesiam, non diffugientes pro defensione iustitiæ corporalem, si quoquo modo inferretur, sustinere molestiam. Sua ergò cùm suis reposuissent in promptuarijs, sanctissimi Dei athletæ lachrymabiliter solicitabant merita, quatenùs aut eius intercessione furibundus ille inuasor placaretur, aut eius defensione ab eius protegerentur insania. Verebantur siquidem, quod non post multum prouenisset, nisi gratia diuina lugenti suæ familiæ propiciabili clementia subuenisset. Vt enim ad Episcopi quod factum erat, peruenit notitiam, prohdolor nõ retractans institutionem canonicam, nec reueritus iudicialem Dei sententiam, cum fustibus & gladijs, nõ iam prælatus, verùm vir sanguinarius ad ipsam B. Medardi cum multo superbiæ fastu, cũ indoctæ plebis conuentu ausus est properare basilicam. Cumq; irreuerenter sanctuarij regias concuterent, eosque, qui pro subitanea tormentorũ expectatione, aditum obstruxerant, exprobrationibus contumelijs insequeretur, furibundus ipse pontifex per medium eorum irrumpẽs, præsumptuosè nimis & cum multa superbia excruciari custodes minabatur, nisi citò sibi ianuæ aperirentur. In tã imminente mortis discrimine serui Dei trementes, Deo & S. Medardo non sine multa lachrymarum profusione animas suas commendant, & sic diuinitùs animati, aperiri furentibus illis iubent ecclesiam. Mox infelix Episcopus ingressus monasterium, vt eum, qui sibi aperuerat, præ nimio timore secus ianuas percepit delitescere, tam validè illi baculum, quem manu gestabat, illisit in capite, vt penè totũ eius vestimentum exundanti cruentaretur sanguine. Stupefactus frater & penè décidens, ad Deum suspirauit, & ei querimoniæ huius causam, cùm aliter non præsumeret, intimo cordis murmure lachrymabiliter cõmendauit. Audiant tyranni seruorum Dei reclamationes, & reuereantur: audiant fideles quique celerrimam Dei consolationem, & confortentur.

Nota terribilem vindictam in Vuarinbertum Episcopum.

Statìm enim infelicissimus ille Vuarinbertus excors & impœnitẽs, mox vt ante sanctissimi confessoris memoriam tanquàm oraturus genua flexit, diuino terribiliter percussus iudicio, diffusis per alui secreta visceribus, miserabiliter expirauit. Fratres autem ecclesiæ, malum pro malo reddere nolentes, fratris illius, quem percussum diximus, fedata querimonia, corpus defuncti honorificè in ipsa eadem sepeliẽrunt ecclesia. Ibi sæpè per beatissimi Medardi pontificis meritum glorioſa fiunt miracula: ibi qui fideliter precantur, grata consequuntur remedia: ibi certa verè pœnitentibus non denegatur indulgentia: quam nobis quoquè peccatoribus, de eiusdem tamen gratia non desperãtibus, per eiusdem S. Medardi largiatur intercessionem, qui fidelibus suis æternæ felicitatis repromisit consolationem, Iesus Christus filius Dei, qui cum patre & spiritusancto viuit & regnat Deus per omnia secula seculorũ, Amẽ.

F. Lau-

F. Laurentius Surius Candido Lectori.

HVcusquè nihil mutato stylo totam hanc beatissimi Medardi vitam ex quodam MS. codice descripsimus. Testatur autem quidam scriptor anonymus in vita S. Gildardi Rothomagẽ Archiepiscopi, Fortunatum presbyterum scripsisse vitam S. Medardi, & ex ea quædam citat, quæ consentiant ferè cum alia historia S. Medardi longè breuiori, nec tamen ausim affirmare eam esse à Fortunato editam. Quicquid vero illa historia refert, id totum, paucis demptis, in hac, quam nos edimus, continetur, & permulta intermixta & addita sunt, sed lectu digna, ab alio quodam posteriori, sed non indocto viro, qui tamen aliquoties nõ nisi ex locis communibus sancti viri virtutes celebret: quod idem ex toto ferè se fecisse in vita S. Gildardi, qui fuit B. Medardi frater, testatur is, qui eam scripsit: quam propterea noluimus huc adscribere: sed eius loco subiecimus carmina beatissimi Audoëni Rothomagensis Archiepiscopi, simplicia illa quidem, sed propter authoris sanctitatem reuerenter complectenda.

DE SS. MEDARDO ET GILDARDO, QVORVM PRIOR NOVIOMENSIS, POSTERIOR ROthomagensis Episcopus fuit, beatissimi Audoëmi Archiepiscopi Rothomagensis Carmen.

IVNII 8. Gildardus & Medardus gemini fratres.

TEmpore Gildardus iam fratres atque Medardus,
De patre Nectardo procedunt iure paterno.
Illorum mater floret Protagia semper.
In mundum nati mox emeruêre renasci,
Priuati culpa carnis baptismatis vnda.
Cælitùs adscripti congaudent nomine dicti.
O quàm florentes virtutum flore parentes,
Qui prolem tantam producunt lucis in auram.
Virtus cælestis statìm commiserat ipsis.
Seruabant pueri tales documenta magistri,
Illorum quoniam direxit gratia causam.
Qui dedit infantes, dedit illos esse docentes
Emeriti sensus, quos lustrat cælica virtus,
Et comes æternus quos replet spiritus almus.
Iam sic Gildardus profecerat atque Medardus.
Tales ergò viros morum dulcedine miros,
Fratres Gildardum conformes atque Medardum
Laudibus eximijs placeat sustollere cunctis.
Hi veri fratres, Christi sub amore calentes,
Ipsos vt sese rectos conantur amare.
Hi sunt Gildardus, fratres gemini, atque Medardus.
Vna dies natos vtero viditque sacratos,
Albis indutos, & ab ista carne solutos.
Moribus in placidis stabiles & fœdere pacis.
Fratribus electis verè concordat in istis
Vox nimiùm suauis Dauidica vaticinalis:
Est quàm iucundum habitare fratres in vnum.
Messias Christus, sanctorum splendida virtus,
Quicquid adest operis præclari monstrat in ipsis,
Et sic Gildardum dilucidat atque Medardum.
O Deus omnipotens, cælos fulgoribus implens,
Sanctis perpetuam vis iugiter esse coronam.
Tu quoquè Gildardo regnum das atque Medardo.
Consimilis Christus genitori sit benedictus,
Ex Domino Dominus, cum solo principe solus,

Eodẽ die & nati, & vita functi.

Psal. 132.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qui iam Gildardum confouerit atque Medardum.
In cælo meritos ciues ſuper æthera notos
Conſuaues melli, ſub carnis iure gemelli
Fratres, Gildardus conſors ſimul atque Medardus.
Orbi lætitiam cæleſti munere plenam
Donant: hinc omnes deuoti pſallite laudes.
Gloria ſanctorum, decus & ſaluator eorum,
Tu populo præſta tibi ſic perſoluere feſta,
Vt prece Gildardi ſacra, meritisque Medardi
Nobis ęterna concedas poſt hodierna:
Quos geminos ortu, locat alto gratia portu,
Nobis eſſe boni dignentur vbiquè patroni.

Extat etiam inſignis Antiphona de his duobus ſanctiſſimis Epiſcopis, ab Gregorio Turonenſi, vt habet quidam MS. codex, edita:

Auete magni toto orbe præſules, ortu gemelli, ſanctitate compares, ſacrati ſimul, coronati pariter, iuncti dicâſtis diem feſtum: meritis ſancte Medarde cum Gildardo inclyto, opem poſcenti ſemper ferte populo.

MARTYRIVM SS. PRIMI ET FELICIANI EX VETVSTIS MS. CODICIBVS, PER F. LAVR. SVRIVM, *mutata phraſi, aliquanto breuiùs deſcriptum. Conſentiunt antiquiſſima Martyrologia.*

IVNII 9.

Sancti martyres vincti mittuntur in carcerē. Acto. 12.

Emporibus Diocletiani & Maximiani Imperatorum, ſęua eſt Chriſtianis orta tempeſtas, ità, vt ſi quis huius vitæ ſectator eſſet inuentus, nec vellet idolis ſacrificare, diuerſis ſupplicijs afficeretur. Itaq; ſancti viri Primus & Felicianus in Domino perdurantes, à templorum pontificibus apud Imperatores delati ſunt, dictumque abillis eſt, deos nolle reſponſa reddere, nec vlla ipſis præſtare beneficia, nisì priùs Primus & Felicianus ad ſacrificandum compellerentur. Proindè rogabant, vt tum ipſis, tum ſuo imperio ſuccurrerent, nè malè perirent. Tunc Diocletianus & Maximianus miſerunt milites, qui eos diligenter inquirerent, & inuentos compræhenderent. erant enim ciues Romani. Compræhenſos igitur duxerunt ad Imperatores, qui iuſſerunt eos ferro vinctos, in carcerem protrudi. Illis autem pro Chriſti nomine vinctis adfuit Angelus Domini, qui eos conſolans abſoluit à vinculis, quibus erant cōſtricti. Illi verò benedixerunt Deum, qui eos, ſicut olim Petrum Apoſtolum, per angelum ſuum à vinculis liberâſſet: rogabantque, vt ab eiuſdem Apoſtoli meritis ipſos non ſineret eſſe alienos. Poſt dies aliquot iuſſerunt eos principes coram ſe adduci. Illis intromiſſis, dictum eſt ab officio: Adſtant. Dixerunt eis Imperatores: Vos eſtis, qui iuſſa noſtra contemnitis? Sancti martyres reſponderunt: Nos ea ſemper pro nihilo ducemus. Imperatores dixerūt: Patienter interìm ferimus iniurias noſtras: ſed vos iam ſacrificate Ioui & Herculi, nè perdatis generis veſtri dignitatem. Beati martyres reſponderunt: Nos Deo placationis & laudis hoſtiam immolamus in odorem ſuauitatis, neque conſentimus operibus tenebrarum, quibus vos addicti eſtis. Imperatores dixerunt: Facite ſacrificium dijs inuictiſſimis Herculi & Ioui: alioquì carnifices vos atrociter laniabunt. Beati martyres reſponderunt: Sic mercamur pro Chriſti nomine hæc pati, vt ad martyrij coronam liceat peruenire, & ſimus participes promiſſionum eius & bonorū illorum, quæ promiſit ſe daturum illis, qui pro ipſius nomine reſpuerunt omnia mundi huius blandimenta, & ſequuntur agnum quocunquè ierit. Qua autem ratione poſſumus à lapidibus & lignis opem petere, ve-

ſtroſque non deos, ſed dæmones inuocare? qui ſanè ad tantam ſunt redacti ignominiam, vt nisì ferro & plumbo confirmentur, ſtare nullo modo poſſint: eisque cuſtodiendis canes adhibere neceſsè ſit. Quæ tandèm hæc veſtra amentia eſt? Tum verò ira perciti Imperatores, iuſſerunt eos duci ad fanum Herculis: &, ſi nollent ſacrificare, dirè excruciari. Fecerunt milites, vt erant iuſſi: ſed cùm nullo pacto ſanctos poſſent à ſententia deducere, cernerentque eos pro Chriſti nomine mori mâlle, quàm viuere, virgis eos crudeliter cecíderunt, dixeruntque: Cur nō obeditis decretis Imperatorum, & dijs omnipotentibus offertis ſacrificium, ad quod vos ipſa quoquè natura hortatur? Reſponderunt martyres: Par eſt illi nos obedire Imperatori, qui poteſt & corpus & animam perdere in gehennam. Veſtros autem Imperatores, qui vana colunt ſimulacra, gehennæ ignis inextinguibilis ſuſcipiet. Milites hæc retulerūt ad Imperatores: qui valdè irati, præceperūt eos tradi Promoto præſidi ciuitatis Numentanæ, vt eos egregiè excarnificaret, ſi nollent libare dijs.

Irridēt dæmonum ſimulacra.

Cæduntur atrociter virgis.

Tulerunt ergò eos milites ferro vinctos, & tertiodecímo milliario via Numentana miſerunt eos in carcerem apud forum ciuitatis. At ſancti martyres à precibus & hymnis nunquàm ceſſabant, & quotidiè ab Angelo refocillabātur. Poſt multum temporis Promotus Præſes iuſſit in foro vrbis Numentanæ ſibi tribunal apparari, ſedensque illic, dixit: Intromittantur perſonæ. Intromiſſis ſanctis martyribus, ait: Ex præcepto Principum & dominorum noſtrorum immolate dijs, quos magnos eſſe probat diuinitas. Reſponderunt ſancti martyres: Impios rectiùs dixeris, quàm dominos, qui in Chriſtum credentes interficiunt, coluntque ligna & lapides: qui cùm nullo ſenſu prædíti ſint, nihil vobis præſtare poſſunt: cultores verò illorum æternus vorabit ignis. His dictis, iuſſit eos Præſes abinuicèm ſeparari, exiſtimans poſſe eos pœnis mutari, & ad ſacrificandum impelli. Abducto igitur Primo, ità ad Felicianum locutus eſt: Conſule ſenectuti tuæ, & ſacrifica Ioui inuicto, vt iuſſère domini noſtri. Reſpondit Felicianus: Conſulat ſenectuti meæ Chriſtus, qui me hactenùs in ſui nominis fide cuſtodiuit. Tuæ verò minæ terrorem aliquem afferre poſſunt, ſed mētem meam immutare nulla ratione valebunt. Iratus præſes, iuſſit eum immaniter plumbatis cædi: deindè erecto dixit: Cur non abijcis hanc pectoris tui inſaniam, & iucūdos potiùs eligis dies, quàm velis corpus tuum diuerſis macerari ſupplicijs? B. Felicianus ait: Ego iam octoginta habeo ætatis annos, & iam triginta lapſi ſunt anni, poſtquàm ad veri notitiam peruéni, ſtatuique in Chriſto benè viuere, qui me ex tuis crudelibus manibus liberabit. Nihil verò de mundi huius oblectamentis cogitans, decreui ſempiterno & omnipotenti creatori meo viuere. Hæc & his ſimilia multa dicentem iuſſit Præſes ad ſtipitem ligari, & acutos clauos manibus ac pedibus eius infigi: dixitque illi: Tandiù ſic confixus *manibus, donèc dijs immortalibus debitum perſoluas officium. At S. Felicianus in Dei amore benè firmus, læto vultu pendens in ligno canebat: In Deo ſperaui: non timebo, quid faciat mihi homo. Dicit ei Præſes: Miſer, depone hanc mentis tuæ vanitatem, & nega te Chriſtianum, vt poſſis multiuaria illa, quæ tibi parantur, lucrari tormenta. Felicianus reſpondit: Infelix & mortalium omnium miſerrime: itáne creatorem ego negabo meum, qui fecit cælum & terram, mare & omnia quæ in eis ſunt? Quî verò illum ego negare potero, & adorare truncos & vanos deos? Tum furore percitus Præſes, præcepit vt diù torqueretur. Ille autem dixit: Gratias tibi ago Domine Ieſu Chriſte, quòd merui in eorum cenſeri numero, qui pro tuo nomine paſſi, ad martyrij coronam pertigêre. Iratus Præſes, iuſſit eum totum triduum ità ſuſpenſum relinqui, nec quicquam omninò illi cibi aut potûs porrigi, vt vel ſic victus ſuccumberet. At ille cæleſti refectus alimonia, permanſit in laudibus Dei. Ea res malè habuit Præſidem. itaque præcepit, vt flagellis cæſum, è ligno deponerent, & in cuſtodia ſeruarent, nec cuiquam omninò copiam facerent ad illum ingrediendi.

Rursùs in carcerē truduntur.

Felicianus plumbatis verberatur.

Atrociſſimè cruciat.

Pſal. 55.

Poſtero die iuſſit beatum Primum coram ſe ſiſti, eique dixit: Eccè frater tuus Imperatorum decretis obſecundans, & dijs omnipotentibus immolans, amicus eſt Auguſtorum & magnus in palatio. Tu ergò ſi idem feceris, pari fruéris honore. Reſpondit ſanctus Primus: Tametſi ſatanæ filius es, tamen rectè pronūcias fratrem meum obſecundatum eſſe Imperatori, ſed planè cæleſti, non hominibus vaniſſimis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui spem suam in Deo collocare noluerunt, & ideò miserè peribunt. Fingis autem, vt me possis euertere: Nam Felicianus, quem tu excruciâsti, & cùm eum flectere nõ posses, in carcerem conijci voluïsti, illic pro Christi nomine haud secùs atquè in paradiso lætatur. Porrò pœnas & verbera abs te illi illata, mihi hodiè Angelus Domini indicauit. Non igitur mihi contingat ab eius passione separari. Tunc Præses iussit eum fustibus validissimis cædi: sed ille dixit: Etsi corpus meum habes in manu tua, at animæ meæ nocere nihil potes. Dixit ei Præses: Sacrifica dijs. Respondit S. Primus: Tu sacrifica cum omnibus tuis. Ego Deo meo sacrificium offero placationis. Deindè iussit Præses lampadib⁹ eius latera exuri. Ille in eculeum leuatus & lampadibus vstus, ità psallebat: Igne nos examinâsti, sicut examinatur argentum. Benedico autem te Domine Iesu Christe, quia in te confidens, nihil sentio eorũ, quę mihi à satanæ ministris inferuntur. Audiens autem Præses nihil eum sensisse, dixit ad suos: Puto equidem aut deos hominibus suas virtutes demonstrâsse, aut magicis artibus hunc omnia superare. Sanctus Primus ait: Túne magicis artibus ea tribuis, quæ Christus ad laudem sui nominis præstat seruis suis? Tum Præses iussit eum deponi de eculeo, simulque plumbum liquefieri, idq; bulliens in os eius, in lecto recumbẽtis, infundi. Voluit autem Felicianum coràm adesse, vt his pœnis territus, sacrificia offerret. At S. Primus plumbum omne instàr aquæ frigidę exhausit, dixitque Præsidi: Eccè non est à me separatus ille, quem tu dicebas dijs vestris immolâsse. Confidit autẽ in Dño, qui nos liberabit de pœnis omnibus. pro cius enim noïe hęc parimur. Omnia autem, quę hîc videntur, temporaria sunt: quę verò prępauit Deus diligentibus se, æterna sunt. En adunati sumus in gloriam redemptionis, vt nulla nos inimicus fraude circunscribat, neque vlla tenebrarum caligo nos occupet. Poteris autem tu quoquè, modò velis credere in Christum, agnoscere creatorem tuum, & maiora his videre.

Primus fustibus immaniter cæditur.

Vritur lãpadibus. Psal. 65.

Dicit eis Præses: Sacrificate dijs: alioquì feris belluis vos lacerandos objiciam. Beati martyres responderunt: Audite nos, & intelligite, & recedite ab istis idolis mortuis & perituris, credatisque in Deum viuum & verum, & in Iesum Christum filium eius, vt saluę fiant animę vestræ, possitisque euadere pœnas sempiternas. Tunc Præses ceu furijs quibusdam agitatus, dixit: Quid ità in hac insania perduras Felicia-ne, sicut & iste perditus? Accedite, & immolate dijs. S. Felicianus ait: Non est hic perditus: sed si tu eius dictis obtemperares, posses introire in potentias Domini. At nunc quandò te indurauit satan, aditus tibi patet in ignem ętternum, qui paratus est tibi & omnibus tibi consentientibus. Cùm autem Præses animi angore corriperetur, iussit eos duci in amphitheatrum, quod est apud forum vrbis Numentanæ, simulque leones duos ingentes in eos immitti, quorum rugitus omnes eius vrbis ciues exterruit. Cùm ergò venissent ad sanctos martyres leones cum impetu currentes, ad pedes illorum se volutârunt, mireque illis blandiri & tanquàm gratulari visi sunt. Voluit igitur Præses, vt illis reuocatis, vrsi ferocissimi dimitterentur. sed illi quoquè omnis feritatis obliti, ceu agni quidam sanctis blandiebantur, & ad eorum se vestigia prouoluebãt. Dixerunt ergò sancti martyres: Præses inique, en ferę agnoscunt creatorem suum, & vos in cordis cęcitate permanentes, non cognoscitis eum, qui vos ad imaginem & similitudinem suam creare dignatus est. Tum verò populus inter se fremitus dabat & infinitos clamores in cęlum, crediderunt que in Dominum viri ampliùs quingenti cum omnibus suis. Conuenerant enim plurimi ad spectaculum etiam ex vicinis vrbibus.

Leones in martyres immissi, mã suescunt. Item vrsi.

Cernens verò Prędes se non posse illos superare, permultosque eorum causa credere in Dominum, capitis sententiam in eos pronunciauit. Electi sunt itaque extra amphitheatrum, & illic decollati. Corpora autem illorum proiecta sunt canibus: sed neque feræ, neque aues, neque muscæ illa attingere potuerunt. Porrò noctù à Christianis fidelibus rapta sunt, & ad Arcus Numẽtanos intrà arenariũ deportata. Vbi cùm magnum fecissent planctum, noua sindone cum aromatibus ea involuerunt, & iuxta arenarium condiderunt, hymnis & psalmis per dies triginta in Dei nomine vacantes. Magna verò illic beneficia exuberant vsque in prędentem diem. Annis autem aliquot euolutis, cùm iam cessâsset persecutio, multi Christiani in

Cæduntur capite martyres.

ni in honorem beatissimorum martyrum illorum basilicam ibì constructre, sperantes se per illos misericordiam consecuturos in nomine Domini nostri Iesu Christi. Abest ea basilica ab vrbe Roma milliario quartodecimo: diesque natalis sanctorum martyrum, incidit in quintum Idus Iunij: regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor in secula seculorum, Amen.

ALOYSIVS LIPOMANVS EPISCOPVS VERONENSIS, CANDIDO *Lectori.*

ARbitror, te, optime lector, pro certo habiturum, aliã esse Pelagiam, cuius vita iam præmissa est, & aliam, quam deincèps duabus orationibus diuinus pater Iohãnes Chrysostomus suaui suo eloquio ornaturus est. Prior enim Pelagia in iudicium coram Diocletiano Imperatore, matre infideli prodente, adducta est, ac boue æneo incenso combusta: Secunda verò hæc Antiochena virgo, Christiana matre orta, in iudicium nõ est adducta, nec igne absumpta, sed se ex alto præcipitem dedit, atque ex eo consummata est. Ex quo etiam admoneris, tertiam illam Pelagiam Antiochenam, cuius vitam in proximè præcedenti Tomo legisti, quæ priùs meretrix, mox ad Dominum conuersa, singulare cunctis peccatoribus pœnitentiæ præbuit exemplum, aliam omninò ab his duabus esse, quæ Virgines extitisse legũntur, licèt vna ex eis, etiam Antiochena fuerit. At est aliud, quod hîc te admoneamus. Chrysostomus ipse hanc alteram Pelagiam, quæ se ex tecto præcipitauit, nè in illusorum manus incideret, martyrem vocat, eiusque diem festum Antiochię celebrari asserit. Cui diuus Ambrosius Mediolanensis Antistes haud dissimilis, libro ij. Epistolarum, Epistola vij. ad Simplicianum scripta, Virginem hanc summoperè commendat, sanctamque nuncupat. Idemque libro iij. de Virginibus, quæstionem mouens, quid super eorum meritis existimandum sit, qui se præcipitauerunt ex alto, vel in fluuium demerserunt, nè in persecutorum incideren manus, cùm scriptura diuina vim sibi Christianum prohibeat inferre, hoc tandèm modo eam soluit: Et quidem de virginibus in necessitate custodiæ constitutis, eodem habemus assertionem, cùm martyrij extet exemplum. Præcipuè sanctam hanc Pelagiam virginem Antiochenam, quæ sese præcipitauit, sororesque eius duas cum matre, quę & ipsę in vndas semetipsas dederunt, adducit in medium, easque ad martyrium omnes properâsse commemorat. Quòd si alterius fortè sententiæ esse tibi videatur diuus Augustinus Hipponensis Episcopus libro j. de Ciuitate Dei, cap. xviij. hoc te non contriset. Idem enim pater libro eodem, cap. xxvj. te consolatur: De his, inquiens, nihil temerè audeo iudicare. Vtrùm enim Ecclesię aliquibus fidedignis testificationibus, vt earum memoriam sic honoret, diuina persuaserit authoritas, nescio; & fieri potest, vt ità sit. Quid si enim hoc fecerunt, non humanitùs deceptæ, sed diuinitùs iussæ, nec errantes, sed obedientes, sicut de Sampsone aliud nobis fas non est credere? Hæc ille. Cùm igitur Spiritùs sancti instinctu virgines seipsas aliquandò interemerint, nè in persecutorum manus venirent, & idcircò dignis testibus Ecclesię sanctæ fuerit diuina authoritate reuelatum, earum memoriam esse celebrandam, idque omninò factum in sancta Pelagia credere debeamus, præsertim cùm duo hi sanctissimi, pariterque doctissimi viri, Chrysostomus, inquam, & Ambrosius, virginem hanc inter Martyres collocent, eiusque martyrium in catholica Ecclesia veneratione celeberrima frequentetur, vides de sancta huius virginis innocentia, atque felici consummatione non esse nobis vltrà relictum ambigendi locum. Lege ergò Chrysostomi duas has Pelagiæ laudem continentes elegantissimas orationes. Videbis in sancta virgine præclarum fidei testimonium, egregiam animi fortitudinem, inuiolabilemq; seruandę virginitatis Christo semèl promissæ propositum. Vtinàm aũt & nos, & Christianę omnes virgines, tantæ fidei proficiamus exemplo. Vale.

De suis Tomis hęc dicit.

Iudic. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI, COgnomento *Chrysostomi, Laudatio in sanctam virginem & martyrem Pelagiam Antiochenam.*

IVNII 9.

Eneruatæ dæmonum vires.

A simili.

Audetur & summis præconijs celebretur Deus, quòd mulieres etiam ipsæ, quinetiam puellæ mortem contemnant ac derideant, virginesque admodùm adolescentes, & nuptiarum expertes, vltrò inferorum stimulos inuadant, neque ob id tamen aliquid graue patiantur. Omnia hæc bona per Christum ipsum è virgine genitũ nobis allata sunt, quandoquidem post partum illum & ortum maximè admirabilẽ, mortis vires dissolutæ sunt, & diaboli potentia ità eneruata est, vt non à viris solùm, sed ab ipsis etiam mulieribus contemnatur, neque mulieribus tantùm, sed vel ipsis puellis ludibrio sit. Quemadmodùm enim optimus aliquis pastor, cùm leonem pecora ipsa & gregem totum vastantem ceperit, & ipsius dentes euulserit, atq; vngues secuerit, iubamque totonderit, talem reddit, quem vel pastorum pueri contemnant ac derideant, puellisque deincèps illudendum tradit: ità & Christus ipse, cùm mortem, naturæ nostræ anteà horribilem, & totum genus humanum perterrefacientem expugnauerit, & omnem eius timorem dissoluerit, eam virginibus etiam ipsis illudendam tradidit.

Quamobrèm & beata virgo Pelagia tanta cum voluptate ad mortem cucurrit, vt neque carnificum manus expectârit, neq; in iudicium ingressa fuerit, sed proprij animi studio, & summa alacritate illorum sæuitiam anteuerterit. Parata erat ad cruciatus, tormentaque, & omne suppliciorum genus perferendum: sed metuebat tamen, nè virginitatis coronam perderet. Hinc autem discas, impiorum hominum intemperantiam, Pelagiæ virgini timorem attulisse, quòd ab intemperata illorum hominum iniuria virgo se submouit, ac præripuit. Id quod è marium numero nemo anteà facere aggressus fuit: omnes enim ad iudicium accesserant, & illic fortitudinem suam ostenderant. At mulieres ipsæ propter naturæ suæ conditionem ad ihiuriam accipiendam paratiorem, talem mortis rationem sibi excogitârunt. Nam filiæ cuisset & virginitatem ad finem vsque seruare, & martyrij coronam percipere, ad iudicium ire non recusâssent. Quoniam verò necesse erat omninò ab alterutro excidere, extremæ dementiæ hoc esse beata virgo cogitauit, dimidiatæ coronæ compotem factam abire, cùm vtriusque victoriæ palmam assequi liceret: ob idque noluit in iudicium accedere, ac intemperãtium hominum adspectui spectaculum proponi, atque procacibus oculis sui adspectûs voluptatem præbere, & sanctum illud corpus iniuriæ subijcere: sed ex thalamo & mulierum conclaui, ad alterum thalamum, hoc est, in cælum ipsum assendit.

Magnum quidem est, carnifices ipsos circunstãtes, & hominis alicuius latera fodientes videre: sed nihilo minus, quàm illud, hoc est. Quorum enim latera fodiuntur, eorum sensus prę tormentorũ varietate consumitur, vt mors ipsa non ampliùs terribilis, sed liberatio quędam, & vrgentium malorum remissio videatur. Pelagia verò cùm nihil tale adhuc passa esset, & corpus integrũ atq; intactum haberet, neq; dolorem aliquem sentiret, forti quadam excelsi animi magnitudine certè illi opùs fuit, vt ex hac vita morte violenta seipsam eijceret. Quamobrẽ cùm illorũ tolerantiã admiraris, huius eriã, quã diximus, fortitudinẽ admirare: cùm illorũ patiẽtiã obstupescis, & huius generosam mentem obstupescas, quòd talem mortem subire ausa fuerit. Nolim, rem hanc simpliciter prætereas, sed cogita, quomodò par est teneram illam virginem, quæ nihil aliud nouerat, nisi virginalem aulam, illo tempore affectam fuisse, cùm milites repentè irruentes, & ad fores ipsas stantes vidit, qui ad iudicium illam vocabant, & per forum pro talibus tantisq; rebus pertrahere volebant. Non pater intùs erat, non mater, non nutrix, non ancilla, non deniq; vicinus aliquis, aut amicus

Laudat voluntariã necẽ in sancta virgine Chrysostomus.

amicus præstò erat: sed sola à carnificibus illis compræhẽsa est. Quòd enim exire, & carnificibus illis ac militibus respõdere, quòd os erigere & vocem emittere, quòd eos adspicere, quòd deniq; consistere & respirare potuerit, hoc certè tale ac tantũ est, vt nemo possit non illud admirari atque obstupescere. Non erant hæc naturæ humanę facta: sed Dei maiorem partem cõferentis auxilio id fiebat. At ipsa tamen ociosa non erat, sed à seipsa promptum & generosum animum, voluntatem, propositum, studiũ & alacritatem afferebat. Diuina igitur ope ac beneuolẽtia factum est, vt hęc omnia ad euentum perlata sint. Itaque ipsam & admirari, & beatam dicere meritò debemus: beatam, quòd Dei præsidium atque opem habuerit: admirabilem, quòd tantam animi alacritatem ostenderit.

Quis enim non iure obstupescat, audiens illam tẽporis momẽto tale propositum iniisse, confirmâsse, & ad exitum contulisse? Scitis enim omnes vos, quemadmodùm post multa sæpè ac multo tẽpore cogitata, cùm occasio ipsa rei conatũ à nobis exigit, si vel paululùm timoris mentem nostram corripuerit, formidine repentè perculsi, consilia omnia effundimus. At verò illa momento temporis consiliũ ità horribile ac formidolosum inire, decernere & reipsa perficere potuit. Non præsentium virorum terror, non temporis celeritas, non sua ipsius, cui tot insidiæ paratæ fuerant, solitudo, non quia intrà domum sola compræhensa fuerat, non alię deniq; res beatã illam virginem perturbârunt: sed ità securo & præsenti animo omnia faciebat, vt si amici & noti aliqui homines illic præstò essent: idq; iure optimo: nõ enim erat intùs sola, sed consiliariũ habebat Iesum ipsũ. Ille virgini præstò erat, ille ipsius mentem & cor excitabat, ille animum confirmabat: solus, inquam, ille metũ omnẽ eijciebat. Hæc autem non simpliciter Iesus faciebat, sed quoniam martyr ipsa illius auxilio se dignam anteà præbuerat.

Gratia Dei datur illis qui ea se dignos pstãt.

Nec tamen ob id gratia dari dicitur ex meritis, vel naturæ nostrę viribus acquiri.

E domo igitur egressa, petijt à militibus, vt sibi liceret redire intrò, & vestem mutare. Ingressa verò intrò, vestem mutauit, incorruptam pro corrupta, & pro fragili & caduca, stabilem ac sempiternã. Ego verò præter ea, quæ dicta sunt, & illud miror, quomodò milites illi gratiam, quam Pelagia virgo petierat, concesserunt: quomodò mulier viros decepit: quomodò nihil eorum, quæ futura erant, illi suspicati sunt, quomodò eius dolum non animaduerterunt. Neq; enim est, quod aliquis dicat, neminem vnquàm tale quippiã fecisse. Multæ enim fortasse se præcipitârunt, & in mare seipsas iniecerunt, pectusq; suum gladio traiecerunt, & laqueis colla inseruerũt: nam multa huiusmodi temporibus illis acciderant. Sed Deus ipse militum illorum corda excæcauit, vt virginis Pelagiæ dolum non animaduerterent. Quamobrèm è medijs retibus virgo auolauit, & sicut cerua, cùm cuadit venatorum manus, in quas incíderat, ad alicuius montis verticem venatorũ pedibus & telorum iactibus inaccessum statim confugit, ac deindè à cursu destitit, è loco illo sine timore aliquo cos despiciens, à quibus anteà insidiæ parabantur: ità & virgo illa cùm in ipsas venatorũ manus incidisset, & parietibus ipsis, velut quibusdam retibus, cõpræhensa esset, currit non in montis verticem, sed in ipsum cæli fastigium, quò nulla erat ipsis accendi facultas: deindè illinc vacuis manibus eos reuertentes adspiciens, gaudebat, cùm infideles homines redargutos, & multo rubore adspersos videret.

Cogita quale illud fuit, sedente iudice, adstantibus carnificibus, paratis tormentis, vniuersa multitudine collecta, cùm milites ipsi expectarentur, qui Pelagiã adducerent, omnesq; præ voluptate gestirent, & tanquàm ebrij essent, prædam in manibus se habere sperantes, tunc illos ipsos, qui eius rei causa missi fuerant, vultu in terram demisso redeuntes videre, factumq; illud narrantes audire. Quantum dedecus, quantũ mœrorem ac probrum omnibus impijs illis tunc fuisse par est? Qua tristitia, quo vultu & rubore perfusos milites illos redijsse credimus, qui reipsa didicerant, se non cum hominibus, sed cum Deo bellum gerere? Ioseph quo tempore à domina sua infidijs petebatur, vestem impuris ac scelestis barbaræ mulieris manibus deseram reliquit, & nudus exijt. Pelagia verò neq; corpus suum ab intemperatis illis hominibus tãgi passa est, sed cùm anima ipsa corpore denudata in cælum assendisset, & sanctam suam carnem apud hostes reliquisset, ità dubios & perplexos aduersarios reddidit, vt nescirẽt quid facerent: neq; enim habebant, quid reliquijs illis deincèps facerent. Talia sunt pfecta Dei opera, rerũ desperationẽ ad multã facilitatẽ, sibiq; aduersantiũ res, quæ videntur facilimæ, ad extremam desperationẽ transferentis.

Gen. 39.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid difficultate illa maius, in quam puella tunc inciderat? Quid facilitate illarũ rerum, quas milites tunc tractabant, planius videri poterat? Habebant puellã intùs solam cõprænsam, domo ipsa velut carcere quodam cõclusam, & tamen rediërũt prædã non assecuti. Cõtrà puella ipsa, cùm omnibus auxilijs atq; adiutoribus destituta esset, neq; vllã euadẽdi viã haberet, sed prope illarum ferarum manus se positam videret, ex ipsis faucibus, vt aliquis diceret, abrepta, omnium insidias diffugit, & milites ac iudices, principesq; illos superauit, idque eo tempore, quo omnes se illius victores futuros sperabant.

Posteà verò, quàm puella ipsa mortua est, tunc in maiorem desperationem inciderunt, vt discerẽt Martyrum mortem, Martyrum esse victoriam. Hoc perindè fuit, ac si, undarum impetu ad ipsum portũs aditum irruente, nauigiũ merce copiosa & margaritis pretiosis refertum, cùm iamiam ab illaipsa fluctuatione submergendum esse videretur, periculum mox diffugiens, ab ipso aquarũ impetu impulsum, quam celerrimè ad portum transmissum esset. Sic militum illorum inuasio ac terror, cùm omnibus undis formidolosior incidisset, fecit, vt multo celeriùs puella festinaret ad cœlum assecẽdere: quæq; nauim ipsam submersura videbatur unda, illa saluã ad tranquillum portum transmisit: ac deindè corpus illud omni fulgore splendidius, exaltato deferebatur, diabolum id videntem feriens. Non enim ità fulgur, è cælis demissũ, nobis terribile videri solet, vt Martyris corpus fulgure grauiùs dæmonum turmas tunc perterrefecit.

Nota sanctę mortuæ eorpus dæmonũ turmas perterrefacere.

Sed vt discas nõ sine diuina prouidentia id factũ fuisse, hoc præcipuè licet apertè intelligere ex ipsius virginis proposito & prompto animo: quodq; milites illi virginis dolum non considerârint, sed quòd illa petiërat, libẽter concesserint: quòd denique, ad exitũ res ipsa perducta sit. Licet etiam nihilominùs & ex ipsa mortis ratione hoc intelligere. Multi eñ è sublimi recto deiecti, nihil mali passi sunt: alij verò, quibus corporis membra læsa & mutilata fuerint, post casum ipsum multo tempore superfuerunt. At in illa beata virgine nihil tale Deus ipse fieri permisit: sed statim iussit animam corpus relinquere, eamque ipse accepit, quippe quæ quantùm satis fuit, certauerat, & rem omnem impleuerat: non enim mors illa eiusmodi casûs naturam, sed Dei iussionem, consecuta est.

En quantũ tribuit tantus vir examini virginis corpori.

Iacebat igitur corpus illud non in lecto aliquo, sed in solo. Nec propterea tamen honoris expers erat, quia in solo ipso iacebat: sed solum ipsum ex eo fuit honoratũ, quòd corpus illud tã gloriosũ excepit: quinimmò quia in terra iacebat, eoipso corpus illud erat honoratius. Huiusmodi enim sunt iniuriæ, quæ propter Christũ accipiuntur, vt honoris cumulum nobis afferant. Iacebat igitur in solo ipso, & angusto quodam loco: sed Angeli Pelagiæ corpus circũdabant, & Archãgeli omnes honorabãt, Christus deniq; ipse præsens erat: nam si domini mortuos seruos aliquos nobiliores ad sepulturã deducunt, neq; id erubescũt: multo magis Christus ipse virginem, quæ eius causa libenter animã emiserat, & tantum periculum susceperat, præsentia sua honorare non recusauit. Iacebat itaq; illa, & epitaphiũ habebat martyriũ, quod susceperat, confessionis ornatu decora, & veste omni regali purpura pretiosiore induta. Erat autem vestis illa duplex, vna virginitatis, altera martyrij. His funebribus donis ornata virgo hęc, ad tribunal Christi assistit.

Talem habitum & nos viuentes ac mortui, nobisipsis parare studeamus, illud sciẽtes, quòd qui auratis vestibus corpus suum exornauerit, nullam ex ea re mortuo homini vtilitatẽ attulerit: quinetiam multorũ inuidiam & reprehensionẽ excitauerit: quippe qui neq; in morte ambitiosus, & falsæ gloriæ appetens esse desiërit. At si virtute se ornârit, multos etiam post mortem suî laudatores habebit. Etenim ipsis etiã regalibus aulis apud omnes hoĩes splẽdidius erit sepulcrũ illud, vbì corpus iacuerit, quod cum virtute ac pietate vixerit. Huius rei vosipsi testes estis, qui diutũ monumenta, quanuis aureis vestibus cõtecta, tanquã speluncas quasdam prætereuntes, ad sanctam hanc virginem multo cum studio & animi alacritate accurritis: quoniam cùm martyrio, confessione & virginitate, multæ & aureæ vestis loco, funus suũ ornârit, hinc posteà discessit. Hanc igitur pro viribus & nos imitemur. Contẽpsit illa vitam hanc: contemnamus & nos delicias, irrideamus sumptuosos apparatus, abstineamus à crapula & ebrietate, fugiamus voracitatem.

Non

Non temerè hæc nunc dico, sed quoniam multos video, postquàm concio hæc dimissa fuerit, ad ebrietatẽ, ad cauponas & mensas illas, quæ sunt in hospitijs publicis, & ad alia inhonesta opera statìm reuersuros. Quamobrèm precor vos & hortor, vt semper sanctam hanc virginem in memoria & mente habeatis, neque concionem hanc celebrẽ dedecoretis, non deniq; fiduciã nostram ex hoc die festo ad nos proficiscentẽ imminuatis. Etenim non temerè cum Græcis disserẽtes, huius diei festi celebritate gloriamur, eamq; obijcientes, erubescere illos facimus, cùm dicimus, quẽadmodùm vrbem integrã ac totam, tantumq; populum puella vnà mortua singulis annis ad se attrahit, idq; post tam multos annos, neq; tempus vllũ honoris huius seriem interrupit. Verùm si senserint, quæ in hac celebritate committuntur, maiore laudationũ parte priuati erimus. Hæc enim multitudo, quæ nunc præsens est, si benè ordinata ad nos accedere posthàc studuerit, ea res maximo nobis erit ornamento: at si cum segnitie & negligentia multa hîc aderit, probrum & accusationem nobis ea res afferet.

Dies festus S. Pelagiæ.

Vt igitur vestra multitudine, charissimi auditores, nos exultare possimus, eodem recto ordine domum reuertamini, quo par est eos redire, qui cum talibus martyribus versati fuerint. Nam si quis non ità domum rediërit, non solùm nihil profecerit, verùm etiam periculum maximum sibi attraxerit. Scio vos hoc morbo non laborare: sed non satìs hoc vobis est ad excusationem, nisi & fratres ipsos inhonestè se gerentes, ad modestiam maximam, & ad conuenientem & compositum statum redigatis. Honorâsti Martyrem præsentia tua? eandem illam & proximorum tuorum emendatione honora. Si enim videris inordinatum risum, atque inhonestum cursum, & illiberalem incessum, indecentemque habitum & figuram, accede, & illos ipsos, qui talia committunt, acerbo & terribili vultu intuere. At contemnent illi, & irridebunt potiùs. Sume tecũ duos vel tres fratres, vel plures, vt qui hæc facit, multitudine ipsa præsente correctus, modestior fiat. Quòd si neq; sic illorum amentiam represseris, eosipsos ad sacerdotes deferas. Sed vix fieri potest, vt ad eam impudentiam illi deuenerint, vt si reprehensi ac rogati fuerint, non cedant, verecundentur, & ab inordinata & ludicra chorea se retrahant. Quòd si decem, si tres, si duos, si vnũ tantùm lucrifeceris, multam vtilitatem tibi comparaueris.

Proximi vt ad meliorẽ frugem reducendi.

At multa est viæ longitudo. Longitudinẽ hanc ad eos, quos suprà diximus, colligẽdos spõtè subeamus. Multo thuris vapore viam implemus. Honestum quidẽ hoc est. Verùm non tantùm via ipsa honesta apparuerit, si, vaporis atq; odorũ instrumẽtis per illã totã dispositis, aërem ipsum odoris suauitate perfuderis, quantùm si oẽs, qui hodiè per illam ipsam viam incedunt, Martyris certamina inter se narrantes domum redeant, linguas ipsas singuli pro vaporis instrumento exercentes. An non videtis cùm Imperator in vrbem ingreditur, quàm cõpositè atq; ordinatè milites ipsi ordine vtrinq; disposito armati incedunt, vicissìm se hortantes, vt quieto & sedato ac reuerenti gradu procedant, quô ijs, qui eos spectãt, cõpositi & spectatu digni videantur? Illos igitur imitemur, nam & nos Imperatorem deducimus, nõ corporeũ aliquẽ, aut terrenũ, sed Angelorum Dñm. Atq; ità ingrediamur, nos mutuò hortãtes ad concinnè atq; ordinatè progrediendũ, vt nõ multitudine solùm, verùm etiam ordine ipso spectatoribus stuporem afferamus. Maximè quidẽ. Quanuis enim nemo præsens esset, quanuis soli per viam incederemus, neque sic tamen immodestos nos esse oporteret, diuinos illos oculos metuentes, qui semper patent, & vbiq; præsentes sunt, omniaque intuentur.

Nunc verò etiam illud considerate, multos hæreticos hîc esse inter nos commistos, qui si vos ità saltãtes, ridentes, vociferantes & ebrios viderint, summè nos condemnantes discedent. Quòd si aliquis vni alicui homini scandalum afferens, ineuitabiles pœnas dabit: nos, qui tam multis scandalum afferimus, quas pœnas daturos putas? Sed prohibeat illud Deus, vt post hos sermones, & hanc admonitionem aliquis ijs vitijs obnoxius inueniatur. Nã si antehàc, q huiusmodi facinora cõmittere audebãt, venia digni nõ erãt, post consiliũ atq; increpationẽ hanc pœna ipsa multo grauior erit & ineuitabilior tã ijs, qui hæc faciũt, quàm qui fieri videt & contẽnunt. Vt igitur & illos pœna liberetis, & vobis copiosiorem mercedem comparare possitis, fratrum nostrorum curam suscipite: ad ea, quæ dicta sunt, colligenda atque enarranda

Matt. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

randa eos impellite, vt per totam viam hæc meditantes, & ijs, qui domi remanserũt, mensæ huius reliquias afferentes, illustre conuiuium etiam illic habeatis. Ità enim & huius diei festi gustum maximum percipiemus, & sanctam martyrem ad maiorem benevolentiam prouocabimus, vero honore illam prosequentes: quæ maiorem etiam voluptatem capiet, si fructum aliquem & vtilitatem animas iuuantem adepti redierimus, quàm si huc venerimus, & posteà tumultuati simus.

Sãcti pro nobis orãt.

Faxit Deus huius sanctæ virginis, & eorum, qui similiter certauerunr, orationibus ac precibus, & vt hęc, & alia, quę dicta sunt, diligenter memoria teneatis, & vt ad opus ipsum omnia cõferentes, in omnibus ad finem vsque Deo ipsi grati simus. Cui gloria sit & imperium nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

DE S. PELAGIA VIRGINE ET MARTYRE, BEATI IOHANNIS CHRYSOSTOMI POSTERIOR LAVDATIO *in eandem sanctam virginem & Martyrem Pelagiam Antiochenam.*

Iunij 9.

MAiore quidem theatro sancta virgo Pelagia digna esset: magna enim huius puellę certamina extiterunt, ob idq; copiosiorem theatri frequentiam requirũt. At satis illi tamẽ est Christus, qui solus pro omni ornamẽto huius virginis panegyrim ac celebritatẽ præsens ornat. Quo enim loco Christus adest, illic omniũ Angelorum chorus p̃sto est. Et oẽs quidẽ martyres sua corpora cruciatibus fortiora præstiterũt, ob idq; magnũ quoddã theatrũ aduersùs diabolũ sibi parauerũt, cùm incorporeos spiritus corpore ipso superauerint, & carnẽ suam cum ferro cõtendentẽ fortiter exhibuerint. Cùm verò etiã puellas ipsas video pro Christo crucifixo mori gestientes, tũc diaboli temeritatẽ magìs rideo, qui cùm p̃multa vaticinãdi loca sibi excogitauerit, quasi res futuras in illisipsis prænũciaturus esset, nõ illud præuiderit ac vaticinatus sit, quantũ dedecus quouis risu dignum, hodierno die passurus esset.

Dęmonum imbecillitas & temeritas.

Quid enim magìs ridendũ aliquis duceret, quàm quod hodiè passus est diabolus? Quj licèt virginẽ irretitã haberet, à præda tamen ipsa excidit, & puellã, quam appræhẽdit, tenere nõ potuit, quasi vmbrã, non virginẽ, appræhendisset. Nam cùm illa simplicitatẽ colũbæ cum serpentis prudẽtia coniunctã haberet, vt colũba quidem simplex cõpræhensa est, sed vt prudens serpens diffugit: quanuis enim esset cõprẽhensa, de victoria tamen non desperauit: neq; animo aut consilio capta fuit, licèt corpore detenta esset: sed artem quandam atque consilium excogitauit, quo eorum, à quibus compræhensa fuerat, temeritatem eluderet, & eos tanquàm stupidos redderet.

Prudẽs simplicitas Pelagiæ.

Sed quidnam hoc fuit? Se consiliũ mutâsse puella simulauit: idq; vt credibile videretur, quanuis in tantę fluctuationis & naufragij periculo cõstituta esset, vultu tamẽ ipso hilaritatẽ prę se ferebat. Figmẽto igitur illo milites capti, & puellę hilaritate decepti, humaniùs in illã se gerere cœperuut. Quæ cùm ab ipsis petijsset, vt tandiù liceret abesse, quoàd ornatũ spõsæ conuenientẽ sibi indueret, eundi potestatẽ milites et concesserũt, quippe qui ea re non solùm illi virgini gratũ facturi essent, sed futurum etiã cogitabant, vt à Iudice ipso magis laudarentur, si puellã veste ornatã duxissent. Illa verò cõsilij sui cõpos facta, statìm se veste induit, quæ verè decora est. Cùm enim animi fortitudine, & resurrectiõis spe multa se induisset atq; corroborâsset, ad ipsius tecti fastigium cucurrit, & illinc seipsam præcipitem dedit. Itaq; palęstræ genus illud exegit, quod vt magnum quippiam aliquãdò diabolus Domino ipsi proponere ausus fuerat, cùm dixit: Si filius Dei es, mitte te deorsùm.

Virgo sancta se prœcipitio interficit. Matt. 4.

Huius puellæ fidem & animi magnitudinem valdè obstupesco. Quid enim tunc alia virgo secum ipsa non cogitâsset? Dixisset quidem: Do meipsam ex hoc loco præcipitem, cùm id facere eoipso coacta sim, quòd stuprũ metuo. Laudabile est propositũ, modò casum ipsum mors cõsequatur. quãuis em in me mortuã hostes debachati fuerint, id tamẽ ego nõ sentiã, meq; insciente, hoc facient. Ar si in terrã collisa, corporis mẽbra perfracta fuerint, anima verò in mẽbris permanserit, corporis turpitudinem molestè ferens ac dolens, tunc nihilominùs ad iudicem ducta, ea patiar, quæ semper timui: tradent enim stupro corpus ipsum membris læsum, ac me violatam dimittent: sicque duplicem feram calamitatẽ, tum corporis membris læsa, tum virginitate spoliata. Hæc satis quidem fuissent, vt aliam puellam perturbarent. At illa fide ipsa ità confisa est, quasi finis ipsius sponsorẽ aliquem haberet: ob idq; prompto animo ad eum casum festinauit.

Itaq; puellæ & virginis fortitudine, atque animo illo victus es, diabole. Quæ enim Domino ipsi olìm proposuisti, ad ea puella quædam eius famula te prouocauit, & ad tecti fastigium accurrens, illinc seipsam iaculata est: cumq; à Iudice vocata esset, tibi, qui hoc suggessisti, non obtemperauit, neq; subdolam pugnã subijt: nouit enim versutas cogitationes tuas, cùm sæpè virgines ipsas ad iudices, tãquàm ad flagella excipienda, vocare soleas, posteà verò sine pugna ijs, qui pugnam subiêrunt, acerbiùs detentas cijcis. At si verè ad pugnam vel ad stadia puellam prouocas, congredere nunc cum illa è recto se deijciente, eamq; illinc decidentem sustine. Audeas contra illam stare, &¦ palæstram experiri. Excita quamcunq; velis astutiam. Habes terrã pro pugnæ campo. Vrge nunc gladios ipsos, vt mortem inferas. Substerne interficiendis hominibus dura cædis instrumenta. Para decedenti puellæ confractionem. Omnes enim quantunuis abstrusas atq; abditas artes tuas, velut infirmissimas illa superauit, quodq; maius est, neq; illud à Deo exegit, quod scriptum est: Angelis tuis manda de me Domine, nè vnquàm offendam ad lapidem corpus meum: sed id petijt, vt animę pręciperet, post casum ipsum è corpore discedere. Psal. 90.

O puellam genere quidem & sexu fœminam, animo autem ipso marem. O virginẽ duobus nominibus extollẽdam, quòd in virginũ grege, & martyrum choro numerata sis. O puellam ità continentem, vt neque adspectu quidem ipso fruendi facultatem intemperato Iudici præbueris. Huius igitur puellæ temperantiam & nos imitemur, & contra voluptates ipsas victoriæ trophæa erigamus. Incontinentiæ atq; intemperantiæ impetum frangamus, & animum ipsum ad pietatem seruandam corroboremus. Iudices ipsos à tentationibus submoueamus, & cùm opportunũ est, nõ abiectos, sed audaces nos præstemus. Deniq; membra nostra, quę sunt super terram, mortificemus, vt & Dominus ipse hoc humile corpus nostrum tale reddat, & in eam conditionem transferat, vt corporis sui formam cum eo communicet: Cui sit gloria & imperium in secula, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM GETVLII, CEREALIS, AMANTII ET PRIMITIVI, EX EGREGIO MS. CODICE *per F. Laur. Surium stylo mutato descriptum: cui fidem conciliant etiam antiquissima Martyrologia.*

10. Iunij.

IEmporibus Hadriani Imperatoris fuit vir quidam omnis diuinæ legis peritissimus, idemq; Christiãissimus, Getulius nomine. Degebat autem in Sabinorũ regione haud procùl ab vrbe Roma, conuocabatq; ad se quotidiè permultos tum ex Italia, tum Græcia Christianos, ijsq; alimenta præbens, diuinã legem exponebat, eosq; erudiebat. Peruenit eius rei fama ad aures Hadriãi Imperatoris, qui misso Cereale vicario, iussit eum cõpræhendi. Vbì ad illum venit Cerealis, inuenit eũ domi sedentem, & more solito Christianos instituentem, qui eius doctrina magìs ac magìs in fide Christi confirmabantur. Dixit autem ei Cerealis: Audisti, quæ sint à principibus edicta apud omnes proposita? Respondit S. Getulius: Itáne principum iussis parére necesse est? Cerealis dixit: Tuipse edicito æquũ ne sit illis parére. S. Getulius ait: Cui tandèm, ô princeps, obtemperandum est? mortalitate homini, & mox in putredinẽ abituro, an verò præpotẽtis Dei filio? Cerealis dixit: Habet ergò filium Deus vester? Getulius respondit: Habet planè, qui quidem & fuit, & est, & erit semper. Cerealis dixit: Qua vel doctrina, vel signo nósse licebit, filium Dei, DEVM esse, quemadmodùm tu doces? Respondit sanctus Getulius: Nóueris verbum Dei, verum DEVM ex DEO patre genitum, & de spiritu sancto conceptum, ex virgine MARIA natum esse, eumque nouissimis temporibus dignatum esse venire, vt mortuos suscitaret, cæcos illuminaret, leprosos mundaret, super mare pedibus ingrederetur, vẽtis & tẽpestatibus imperaret.

Cerea-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cerealis Vicarius dixit: Nôsse velim, quînam isthuc factum sit.

Amantius tribunus, frater Getulij.

Tum S. Getulius vocauit ad se Amantium tribunum fratrem suum, qui metu Hadriani principis latitabat, narrauitque ei omnia de Cereali Vicario: porrò ipsi Cerealis indicauit Amantium fratrem suum. Ad cuius conspectum mirificè exhilaratus est Cerealis. Dixit autem ei S. Getulius: Abijce iam Cerealis frater artes diabolicas, & amplectere Christi patientiam. Ego in Tyburtina vrbe cùm habere vxorem, liberos & opes, omnibus valefeci, vt possem ad æternam peruenire salutem. Cerealis respondit: Equidem nec vxorem nec proles habeo, quas relinquam. Si verò est aliquid æternum, nè quæso id me celetis. S. Getulius dixit: Aeternum hoc est, vt manufactis idolis propudiatis, in Christum Dei filiũ credas. Cerealis ait: At quo tandèm ordine hæc fides suscipienda est, vt nè quid fuscatum in me resideat? Dixit ei Amantius tribunus, amicus eius: Baptismum percipies in Christi Confessione, & sic vitam habebis sempiternam.

Mat. 19.

Quòd si verò relíqueris omnia, quæ in hoc mundo appetis, centuplum accipies, & vitam æternam possidebis. Cerealis ait: Ecquid obstat, quo minùs pro Christo filio Dei sanguinem meum fundam? Sed iam quæso moras vos nectere nè velitis. Tum S. Getulius ad pœnitentiam eum adhortabatur, simulque ei triduanum indixêre ieiunium, donèc diuinitùs edocerentur, quid faciẽdum esset. Cumque tota nocte in vigilijs & precibus durarent, audiêrunt vocem angelicam ipsos admonentem, vt Sixtum vrbis Romæ Episcopum ad se vocarent, & ab illo baptisma perciperet.

Cerealis post catechesin baptizatur.

Venerunt igitur Romam, & accersito beato Sixto Episcopo, in cryptam quandam eius, quam diximus, regionis ingressi sunt: vbi B. Sixtus more Christiano eum catechismo imbuit, ac deindè baptizauit. Eadem autem hora vidit Cerealis descendentem super se Spiritum sanctum, & mox ingenti voce clamauit: Eccè video lumen quoddam, Solis splẽdore illustrius, in me delabi. Porrò B. Sixtus pro singulis obtulit sancta libamina, & participes eos fecit sacrosancti corporis & sanguinis Christi: & cùm eos in fide confirmâsset, gratias agens, discessit ab eis. Eodem tempore officiales Cerealem quæsiérunt. Venit autem Vincentius quidam eò, vbi erãt sancti, aurum publica exactione collectum absportaturus. Vt autem vidit eum Cerealis, dixit ei: Nos temporarias res iam abiecimus, vt fruamur æternis. Temporalia enim vnà cum illis, qui amore ea prosequuntur, in nihilum redigentur. Tum Vincentius magna voce exclamauit: O principes orbis & reipublicę moderatores: seductus est Cerealis dignitate vicarius, relictisq; dijs, phantasmata sectatur: multaq; ira incensus, celeriter cucurrit ad Hadrianum principem, eiq; quid comperisset exposuit, nempe Cerealem se Christianum confiteri. Itaq; Hadrianus misit Licinium cõsularem, qui ipsi Cerealem sisteret. Licinius veniens ad vrbem Sabinorum, tenuit Cerealem, & cum illo Getulium, Amantium & Primitiuum: moxq; scripto petijt ab Hadriano, quid de illis fieri iuberet. Rescripsit autẽ Hadrianus, vt aut immolarẽt dijs, aut ignibus cremarentur. Eodem ergò die, quo lectę sunt literę Imperatoris, iussit Licinius in ciuitate Tyburtina tribunal sibi præparari, sanctosq; sibi vinctos exhiberi. Cumq; venissent, ità dixit: Adeóne Cerealis vitam desperâsti tuam, vt præcepta principum, qui toti imperant orbi, contemnenda putes? Cerealis respondit: Et thesauros publicos declinatione perfecta tradidi in publicum, & Christo Iesu me seruiturum promitto, vt vitam obtineam sempiternam. Licinius dixit: Vtrùm viuere aut mori malis, edicito. Cerealis ait: Ego si viuere non appeterem, Christum non confiterer. vestra autem sacrificia nihil sunt. Tunc ad S. Getulium conuersus Licinius, dixit: Sacrifica dijs Ioui & Marti: alioquì extorquebo à te animam tuam. Respondit S. Getulius: Ego non perdam animam meam: immò verò potiùs lucrabor eam.

Sancti martyres iudici sistuntur.

verberãtur.

Tunc ira inflammatus Licinius, iussit eos expoliatos cædi, dicens: Præcepta principum contemnere nolite, sed magnis dominis obtẽperate. Cùm autem cæderẽtur, B. Getulius magnificans Deum, alta voce dixit: Gratias ago Deo patri omnipotenti, & Domino Iesu CHRISTO, eiq; meipsum sacrificium mundum offero. Dixit ei Licinius: Quod est mundũ sacrificium? B. Getulius respondit: Spiritum cõtribulatum, & cor contritum & humiliatum Deus non despicit.

Psal. 50.

Licinius dixit ad ministros: Abducite istos in carcerem: vbi sanè ad dies viginti septem permanserẽt. Porrò Licinius Romam proficiscens, res gestas narrauit Hadriano Imperatori. At ille furore percitus, misit milites, qui eos flammis exurerent. Ducti sunt ergò S. martyres ad tredecim milliaria ab vrbe Roma, & illic ligatis manibus & pedibus ad fluminẽ Tyberim in ignem coniecti sunt. Cùm autem beatum Getulium flammæ non contingerent, & ille magis etiam in Domino confortatus, solutis vinculis, Christum Dei filium glorificaret, milites caput eius fustibus confregerunt: & sic inuocãs Dominum, emisit spiritum. Cuius sacrum corpus colligens Symphorosa vxor eius, honorificè eum sepeliuit in arenario prædij sui.

Flãmis martyres obijs ciuntur.

Symphorosa cũ septẽ filijs necat.

Ado in suo Martyrologio hæc adiungit: Consummati sunt beati martyres in fundo Capreolis, via Salaria, ab vrbe Roma plùs minùs milliario tertiodecimo supra fluuium Tyberim in parte Sabinensium. Quorum corpora collegit beata Symphorosa, vxor beati Getulij martyris. Quę non longè post eundem ipsum martyrẽ cum septem suis filijs fuit martyrio confecta, videlicet 27. die mensis Iunij: & sepulta est in prædio suo, loco & oppido suprà nominato.

VITA S. MARGARETAE REGINAE SCOTIAE,

QVAM QVIDEM S. ADELREDVS ABBAS PRIMO CONscripsit, *sed hæc, quam nos edimus, ab alio quodam incerto authore, ex illo breuiùs descripta est. Stylum in gratiam lectoris nonnihil elimauimus.*

Iunij 10.

MOrtuo Edmundo rege cumprimis strenuo, qui ab Anglis propter insuperabilem eius fortitudinem ferrei lateris cognomẽ acceperat, Canutus rex, Anglię cõquestor, filios eius Edmundum & Edouardum propter fœdus cum patre illorum ictum, prę pudore ferire nõ valens, ad regem * Suedorũ feriendos transmisit: qui pietate motus, eos vlteriùs ad regẽ Hungarorum Salomonem vitę reseruandos misit. Edmundo verò sine liberis decedente, Edouardus frater eius Agatham Imperatoris filiam duxit, ex qua sanctã Margaretam, posteà Scotiæ reginam, progenuit. Quæ cùm in primęua adhuc floreret ætate, vitam sobriam ducere ac Deum super omnia diligere cœpit, in diuinarum quoq; lectionũ studio se occupare, & in his animum delectabiliter exercere. Suorum tandẽ magis quàm sua voluntate, immò Dei ordinatione, regi Scotorum Malcolino in matrimonium collocatur. Vbi licèt ea, quæ mundi sunt, agere compelleretur, at tamen mundi rebus & desiderijs inhærere contẽpsit: Plùs enim delectabatur bono opere, quàm diuitiarũ possessione. Omnia, quæ decebant, prudentis reginæ imperio agebantur, eius consilio regni iura disponebãtur, illius industria religio diuina augebatur. Nihil illius fide firmius, vultu cõstantius, patientia tolerantius, cõsilio grauius, sententia iustius, colloquio iucũdius.

*Sueuorum

Parentes S. Margaretę.

Liberalitas eius in eccle sias.

In loco, vbi nuptię eius fuerant celebratę, in honorem sanctę Trinitatis nobilem ecclesiam construxit, eamq; varijs magni precij ornamentis decorauit: in quibus ex solido & puro auro & argento vasa non pauca fuisse constat. Crucem quoquè contulit, quam auro & interlucentibus gemmis vestiri curauit. In alijs quoq; quibusq; ecclesijs deuotionis suæ signa reliquit. Tanta verò ei inerat cum iucunditate seueritas, & cum seueritate iucunditas, vt omnes, qui in eius erant obsequio, illam & timendo diligerent, & diligendo timerent, atque in eius præsentia non solùm nihil execrandum quisquam ausus esset facere, sed neq; turpem proferre sermonem. Liberos suos cum omni diligentia nutriri & honestis moribus instituì voluit, eosque coram ipsa sæpiùs adductos fidem Christi docuit, vtq; illum semper timerent, accuratè admonuit. Timete, inquit, ô filij Dominum: quoniam non erit inopia timentibus eum. Et si dilexeritis illum, præsentis vitæ prosperitatem, & cum sanctis suis æternam vobis reddet felicitatẽ. Hæc matris desideria, hæc crebra admonitio, hæc pro sua sobole quotidiana erat cum lachrymis oratio, vt suum creatorem agnoscerent, agnoscendo colerent, colendo in omnibus diligerent, & diligendo ad cælestis regni gloriam peruenirent. Nemo illa ingenio erat prestantior, nemo eloquio illustrior. Regem ipsum ad iustitiæ, misericordię, eleemosynarum, aliarumque studia &

Psal. 33.

Universidad de Deusto
Biblioteca

actus virtutum instigauit, & Deo cooperante obtẽperantissimum reddidit. Videns enim ille in corde eius reuerà Christum habitare, illam quouis modo offendere formidabat, votisq; eius & consilijs in omnibus obedire studebat. Quæ respuit illa, ea & ipse respuere, & quæ amabat illa, ea ipse itidèm amore illius amare solebat: delectabatque illum manibus contrectare & osculo venerari librum, ex quo regina precari consueuit.

Regis familiã vt in officio contineret.

Rege cum magno comitatu aliquò proficiscẽte, omnes comites & satellites eius tanta seueritate coërcuit, vt nullus quicquam rapere, nullus rusticos vel pauperes quoslibet lædere vel opprimere auderet. Tãto autem faciliùs sancta regina omnem mundi pompam spreuit, & peccatorum euasit maculas, quanto maiori cum tremore & pauore districtum iudicij diem ante mentis oculos sibi indesinenter repræsentabat. Crebrò etiam confessarium suum rogabat, vt quicquid in ipsius dictis & factis

Vult sua errata reprehendi.

reprehensione dignũ aduerteret, id cum reprehensione secretò ipsi indicare nõ dubitaret. Quod cùm ille rariùs & remissiùs, quàm ipsa vellet, faceret, importunã se illi ingerebat, somnolentum illum & suæ salutis incuriosum ac negligentem vocitans.

Pſal.140.

Corripiat, inquit, me iustus in misericordia, & increpet me: oleum autem, id est, adulatio peccatoris, non impinguet caput meum. Reprehensionem suã, quam alius accipere posset ad contumeliam, illa ad virtutis profectum expetebat. Malum aliquem si vidisset, admonebat, vt ad meliorem frugem se reciperet: bonos hortabatur, vt studerent fieri meliores.

Scotorũ errores quasdã corrigit.

Cùm autem in gente illa Scotorum contra vniuersalis Ecclesiæ sanctam consuetudinẽ multa illicita fieri videret, multa adhibuit cõsilia, vt ad veritatis viam errantes, Christo donante, reduceret. In quo conflictu rex ipse adiutor ei præcipuus aderat, quicquid in hac causa illa iussisset, & dicere & facere paratissimus: qui quòd perfectè Anglorum idioma æquè vt propriũ calleret, vigilantissimus hac in re vtriusq; partis interpres fuit. Itaque regina præfatione præmissa, qui cum catholica Ecclesia in vna fide vni Deo seruirent, eos ab eadem Ecclesia nouis quibusdam & peregrinis institutionibus discrepare non debere: Primò proposuit, eos Quadragesimale ieiunium non legitimè obseruare, quia hoc non cum sancta Ecclesia à feria quarta in capite ieiunij, sed sequenti septimana feria secunda solerent inchoare. Cùm autem illi ecõtrariò dicerent, ieiunium suum se ex Euangelij authoritate, quæ Christi narret ieiunium, obseruare per sex hebdomadas: illa respondit, Longè in hoc ab Euan-

Mat.4.

gelio discrepatis. Legitur enim ibi Dominus quadraginta diebus ieiunâsse, quod manifestum est vos non facere. Nam cùm per sex hebdomadas sex Dominici dies à ieiunio abstrahuntur, triginta tantùm & sex dies ad ieiunandum relinqui perspicuũ est. Non ergò Euangelica authoritate quadraginta, sed triginta duntaxàt & sex dierum constat vos obseruare ieiunium. Restat itaque, vt quatuor diebus ante Quadragesimæ initium ieiunare nobiscum incipiatis, si Dominico exemplo quadraginta dierum numero abstinentiam obseruare velitis. Alioquìn contra ipsius Domini authoritatem & totius sanctæ ecclesiæ traditionem vos soli repugnabitis. Hac illi ratione veritatis conuicti, deincèps secundùm morem vniuersalis Ecclesiæ sua ieiunia inchoârunt.

Deindè etiam illud regina proposuit, iussitque vt ostenderent, qua ratione die sancto Paschæ secundùm morem sanctæ & Apostolicæ Ecclesiæ sacramenta corporis & sanguinis Christi sumere negligerent. Responderunt illi: Apostolus de his lo-

1.Cor.11.

quens, ait: Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi mãducat & bibit. Vndè quia nos peccatores agnoscimus, nè iudiciũ nobis manducemus & bibamus, ad illud mysteriũ accedere formidamus. Quibus regina: Quid igitur? ingt, Qui peccatores sunt, sacrosanctũ mysterium nõ percipient? Nemo ergò illud percipere debebit, quia nemo sine sorde peccati, nec infans, cuius est vnius dici vita super terram. Si autem ne-

Iohan.6.

mo illud sumere debet, cur in Euangelio clamat Dominus: Nisi mãducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, nõ habebitis vitam in vobis? Sed planè sententiam, quam de Apostolo profertis, secundùm Patrum expositionem aliter necesse est vt intelligatis. Non enim omnes peccatores salutis sacramenta indignè sumere affirmat. Nam cùm dixisset, Iudicium sibi manducat & bibit: adiungit, Non dijudicans corpus Domini: hoc est, Non separans illud in fide ab escis corporalibus, iudi-

iudicium sibi manducat & bibit. Sed & ille, qui absque confessione & pœnitentia cum suorum inquinamentis scelerum ad sacra mysteria accedere præsumpserit: ille, inquam, iudicium sibi manducat & bibit. At nos, qui multis antè diebus, facta peccatorum confessione, pœnitentia castigamur, ieiunijs attenuamur, eleemosynis & lachrymis à peccatorum sordibus abluimur, in die resurrectionis Dominicæ ad eius mensam in catholica fide accedentes, carnem & sanguinem agni immaculati Iesu Christi non ad iudicium, sed ad peccatorum sumimus remissionem, & ad salutarem percipiendæ beatitudinis æternæ præparationem. His ab ea perceptis, respondere nil potuerunt, atque agnita deincèps Ecclesiæ instituta, in mysterij salutaris perceptione obseruârunt.

Eucharistiã qs indignè percipiat.

Fuêre prærerecà in quibusdã Scotiæ locis, qui contra totius Ecclesiæ morẽ Missas celebrare solerent. Quod regina, zelo Dei accẽsa, ità destruere & profligare studuit, vt posteà in toto Scotorum regno, qui tale aliquid attentaret, nemo repertus sit.

Solebant etiam, neglecta Dominici diei reuerentia, quemadmodùm alijs diebus, ità illo quoquè laboribus insistere. Quod minimè licere, ratione pariter & authoritate ostendit. Dominicum, inquit, diem propter Dominicam, quæ in illo facta est, resurrectionem venerationi habemus, vt in eo seruilia opera iam non faciamus, in quo nos à seruitute diaboli redemptos nouimus. Hoc & beatus Papa Gregorius

Li.11.Epi.3.

affirmat, dicens: Dominico die à labore terreno cessandum est, atq; omnimodò orationibus insistẽdum: vt si quid negligentiæ per sex dies agitur, per diem resurrectionis Dominicæ precibus expietur. Idem quoquè pater Gregorius quendam propter

Lib.7.Epist. 1. Indictionis 2.

opus terrenum, quod die Dominica fecerat, districta increpatione feriens, eos, quorum hoc consilijs egerat, duobus mensibus excommunicatos esse decreuit. His rationibus reginæ contraire non valentes, ità diem Dominicum deincèps obseruabant, vt nihil quicquam in eo operari auderent.

Illicita etiam nouercarum coniugia, similiter & vxorem fratris defuncti fratrem superstitem ducere, quæ ibi anteà fiebant, nimìs ostendit execrãda, & à fidelibus, vel-

In tẽplo vt se gesserit.

ut ipsam mortem, deuitanda. Multa quoq; alia contra morem Ecclesiæ inoleuerãt, quæ in eodem Concilio dãnans, de regni finibus extirpauit.

Quandò autem illa de salute animæ confessario suo, & de sempiternæ vitæ dulcedine loquebatur, verba eius plena erant omnis gratię: tantumque inter loquendum eõpungebatur, vt tota in lachrymas resoluenda putaretur. In ecclesia nemo illa silẽ-

Liberalitas in pauperes.

do quietior, nemo orando attentior. Nihil vnquàm seculare & mundanum illic loqui, nihil terrenum agere, sed tantùm orare & lachrymas fundere solebat. Per nimiã autem inediam & abstinentiam in grauissimum morbum incidit. Nihil illius pectore clementius, nihil erga egenos & inopes benignius fuit. Neque enim sua duntaxàt, sed seipsam quoq;, si licuisset, pauperibus libenter impendisset: atque interìm omnibus pauperibus suis erat ipsa pauperior. Illi enim non habentes, habere cupiebant: illa verò ea, quæ habebat, dispergebat. Quandò prodibat in publicum, miserorum, orphanorum, viduarum greges quasi ad matrem pijssimam confluebant: nec vllus ex eis sine consolatione ab illa recedebat. Interdùm quicquid erat regis proprium, egenis erogandum abstulit: quam pietatis rapinam rex omninò gratam & ratã semper habuit, seq; nescire simulauit. Neque modò pauperibus indigenis, verumetiam omnium penè nationum suam liberalitatem & munificentiã impendit, innumerabilesq; captiuos dato precio libertati restituit, quos de gente Anglorũ hostilis Scotorum vis in seruitutem abduxerat. Occultos etiam exploratores per prouincias

Humanitas erga eremitas & inclusos.

misit, vt qui duriori premerentur seruitute, & inhumaniter haberentur ac tractarentur, eius liberalitate redimi possent.

Preces eius

Eremitas & separatis cellis vbiq; inclusos, Christo seruientes, venerari, diligere, suo aduentu & alloquio crebriùs visitare consueuit, illorumq; se precibus cõmendans, quicquid perijssent, deuota compleuit. Cùm principio noctis paululùm quieuisset, ecclesiam ingressa, nocturnas preces, quas matutinas vocant, primò de sacrosancta Trinitate, deindè de sancta Cruce, tertiò de beatissima Maria sola absoluebat. Illis finitis, officium defunctorum incipiebat, ac deindè Psalterium integrũ perlegebat. Quandò Clerus hora congrua preces Canonicas celebrabat, illa psalteriũ vel iam cœptum finiebat, vel primo absoluto, alterum inchoabat. Finitis autẽ pre-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cibus horarijs,in cubiculum rediens,sex pauperum pedes lauit,eisq; pecuniam dari iussit. Deindè parumpèr quieti ac sopori indulsit. Manè facto surgens pijssima regina,nouē infantulos orphanos,omni auxilio destitutos, prima diei hora ad se introductos,cibis mollioribus flexis genibus reficiebat,& cibos in ora eorū immittebat.

Nota eximiā regis et reginæ pietatem.

Præter hæc trecentos pauperes in aulam consuetudo erat introduci,& clausis ostijs rex ab vna parte,reginaque ab altera,Christo in pauperibus seruiebant,cibosq; specialiter præparatos offerebant. Quo facto,regina ad ecclesiam se conferēs, prolixis precibus & lachrymis atque gemitibus seipsam Deo sacrificium immolabat, & ante summam Missam quinq; vel sex priuatim Missas audiebat. Ante refectionem viginti quatuor pauperes humiliter eis ministrando reficiebat. Sumebat deindè cibum, non vt delectationi acquiesceret,sed tantùm vt vitam seruaret. Erat verò eius refectio tenuis & sobria, & quæ esuriem excitaret potiùs quàm extingueret: videbaturque non tam sumere,quàm gustare cibum. Quadraginta ante Pascha & natalem Christi diem,incredibili abstinentia se afflixit, sed ptopter nimium ieiunij rigorem vsque ad finem vitæ suæ acerrimos passa est stomachi dolores: nec tamen ęgra corporis valetudo virtutem operis debilitare potuit. In sacra lectione erat studiosa, in orationibus persęuerans, in eleemosynis indeficiens, deniquè in omnibus prorsus, quæ Dei erant,vigilanter sese exercitans.

Codex quidam Euangelicus, gemmis & auro ornatus, in quo studere & legere solebat,custodis negligentia in aquam cecidit,& per diem ac noctem sine aliqua iniuria vel læsione inuiolatus permansit.

Habebat confessarium Turgotum,secundum Priorem Dunelmiæ. Illi ergò ad se accersito, vitam suam replicare cœpit,& ad singula verba lachrymarū flumina profundere: tantaque erat sub eius sermonibus compunctio, tantus lachrymarum imber,vt nihil proculdubiò esse videretur, quod tunc à Christo impetrare non posset. Cumque de necessarijs sermonem pertexuisset,ità ait ad eum: Vale: ego posthàc diù in hac vita non subsistam: tu verò paruo post me tempore viues. Duo sunt autem, quæ à te postulo: Vnum,vt quoàd vixeris,animæ meæ in Missis & orationibus tuis meminisse velis. alterum,vt liberorum meorum curam habeas,amorem eis impendas, DEVM præcipuè timere eos doceas, & cùm ad culmen terrenæ dignitatis quemlibet eorum euehi conspexeris,illius vel maximè patrem simul & magistrū te exhibeas,admonendo,&,vbi res postulauerit,etiam obiurgando,nè propter mūdi prosperitatem,æternæ vitæ felicitatem sua negligentia amittat.

Vult [sui in Missis post obitum haberi memoriam.

Dimidio post hæc anno,ingraueścente morbi molestia,rarò è lecto surgere potuit: quarto autem ante obitum suum die, cùm rex Malcolinus in expeditione esset, tristior solito effecta,assidentibus ait: Fortè hodiè tantum mali regno Scotorum accidit,quantum vix multis retrò temporibus. Post dies aliquot nunciorum relatione eodem die,quo regina dixerat,regem cum filio Edouardo fuisse occisum cognouerunt: quem illa,ceu futurorum præscia, multùm prohibuerat, nè quoquàm tunc cum exercitu progrederetur. Quarto indè post mortem regis die, morbo nonnihil de sua acerbitate remittente, Missas auditura,oratorium intrauit,& exitū suum Dominici corporis & sanguinis viatico pręmuniuit. Mox autē prioribus grauata doloribus,lecto prostrata,ad exitum,crescente molestia, vehementiùs vrgetur. Tum illa Crucem Scotiæ nigram,quam semper in magna veneratione habuit, amplecti, exosculari,oculos faciemq; crebrò illa signare curauit. Rediens intereà de exercitu filius eius Edgarus,cubiculum reginę intrat: quem illa de patre & fratre interrogat: sed ille quod verum erat,dicere noluit, nè audita morte illorum, cōtinuò & illa expiraret. Respondit autem,eos benè valere. At illa grauiter suspirans: Scio, inquit,filii,scio. adiurauitq; eum,nè rei veritatem celaret. Tum ille coactus, sicut erant,gesta exposuit. Quibus auditis, non peccauit labijs suis, neq; stultum quid contra Deum locuta est: sed manus ad cęlum eleuās, in laudem & gratiarū actionem prorupit,dicens: Laudes & grates tibi ago omnipotens Deus,quòd me tantas in exitu meo angustias perpeti,easq; tolerantem,à quibusdam peccatorū maculis,vti spero, mundare voluisti.

Malcolini regis cædes &c.

Sentiens posteà mortem adesse,hāc orationem dicere cœpit: Domine Iesu Christe,qui ex voluntate patris,cooperante spiritu sancto,per mortem tuam mundum viui-

uificâsti, libera me. atq; sub his postremis verbis, liberata à vinculis corporis, anima ad veræ libertatis,quem semper dilexerat, authorem Christum migrauit, felicitatis eorum particeps effecta,quorum virtutis est exempla secura. Faciē autem eius, quæ tota in morte palluerat, ità post obitum rubor candore permixtus perfudit, vt non mortua,sed viuens aut dormiens videri posset. Obijt quarto Idus Iunij,& in ecclesia sacrosanctæ Trinitatis, quam ipsa construxerat, contra altare humata est.

Feliciter migrat ad Dominum.

Cùm autem Dauid filius eius in aula regis Angliæ Henrici primi moraretur, nocte quadam à sorore sua Mathilde regina,quę matris vestigijs puro corde insistebat, vocatus,ad cubiculum eius accessit. Et ecce domus plena leprosis, & regina in medio stans,depositō pallio,linreo præcinxit se,& missa in peluim aqua, pedes eorū lauare,totos extergere, & extersos vtrisq; manibus constringere & deuotissimè oscu, lari cœpit. Cui ille: Quid,inquit,agis domina mea? Certè si rex isthuc sciret, nunquā os tuū leprosorum pedum tabe pollutū,labijs suis contingeret. At illa subridēs, ait: Pedes regis æterni quis nesciat labijs regis morituri esse præferēdos? Ego certè idcirco vocaui te, frater charissime, vt meo exēplo similia facere discas. Sūpta itaq; pelui,fac quod me facere intueris. Ille verò culpa sua subridēs,ad socios suos se recepit.

Præclarū in regina eximiæ humilitatis exēplum.

ALEXANDRI MONACHI LAVDATIO IN APOSTOLVM BARNABAM, QVAM HABVIT ROGATUS *à Magno sacerdote, venerandi templi præfecto, quod beato Barnabæ consecratum fuerat.*

11. Iunij.

MAximum orationis argumentum nobis,magna sermonis paupertate laborantibus,patrio certè studio & affectu commotus proposuisti, pater optime, & eorū, qui virtutis exercitatione præstātes sunt, probatissime. Nobis enim laudandum proposuisti diuinum & beatissimū virum,insignem Apostolum,cōsolationis filium, orbis terrarū facem,Barnabam, inquam, multarū laudū præconijs celebratum. Ego verò inscitiam meā cum argumenti magnitudine cōferens, tractationē hanc exhorrescēs,iussis tuis parére diutiùs recusaui. Quę enim oratio tam perfecti Apostoli rebus narrandis par esse poterit, cùm huiusmodi negociū tale sit,vt non solùm meas vires omninò superet, sed omnibus etiā alijs difficultatē afferre possit? Omnes igitur inferiores esse arbitror,quàm vt Barnabæ res gestas narrare valeāt. Quòd si,quis de illo aliqd dicere aggressus fuerit,sit quanuis sapiēs, peritus & orationis facultate præstātissimus,lōgo tamē interuallo à tergo relinquetur,lōgè inferior existēs,quàm Apostoli dignitas postulat, & in eius laudū pelago omninò demergetur. Alius quidē ex iustorū hominū numero aliud quoddā à Spiritu sancto donum assecutus est: Apostoli aūt ipsi oēs diuinarū gratiarū thesauros acceperūt,& virtutes oēs se habere ostenderūt. Quī potero igitur miser ego infinitis pturbationibus oppressus, Apostolicæ virtutis pontū tranare? Nanq; tenui & tarda sum lingua,(vt quod est in litteris diuinis scriptū de medicā) neq; ità eloquens sum,vt diuinas admirabilis Apostoli Barnabæ virtutes commodè narrare possim. Ità enim perfectè virtutem omnem vir hic exercuit,vt nemo alius in vna aliqua virtute profecit. Quamobrèm prouinciam hanc mihi iniunctam susципere hactenùs recusaui, cùm meam imbecillitatem tanti viri gloriosis factis enarrandis imparem esse cognouerim.

Apostolorū præstantia.

Exod. 3.

At cùm memoria repeterē,quod in literis diuinis scriptū legi,hominem,qui obedientiā non seruat,interitum subire: qui verò est obediens,eum ab interitu liberum esse: vix ad id,quod præcepisti, multùm certè metuens,aggressus sum, satiùs esse ducens in eoipso accusari,quòd oratio mea manca sit, quàm in contumaciæ crimē incurrere. Illud igitur vnum à vobis peto,vt mecum vnà sanctissimum Barnabam orationis adiutorem mihi esse precemini. Ipsi autem viro, quem laudabimus, non dubito id gratū fore,quod à nobis, qui nihili sumus,dicetur: nam & eius Domino ali-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quandò placuisse legimus duo illa minuta, olim à vidua & paupere muliercula ob-
Luc.21. lata. Non enim Deo ipsi tam grata & accepta est earum rerum, quæ offerũtur, ma-
gnitudo, quàm mens ipsa & æquus animus, quem is ostẽdit, à quo aliquid offertur,
siue paruum, siue magnum illud sit. Cùm verò Barnabam laudamus, tunc & omniũ
Apostolorum sacrum collegiũ collaudamus: quorum enim vocatio vna fuit, eorũ
cadẽ est & gloria: & quorũ ordo vnus, eorũ eadẽ est & dignitas: quorũ paria certa-
mina, eorundẽ coronæ diuersæ non sunt: quorũ deniq; institutionis ratio commu-
nis, eorũ præmia æquè honorata sunt. Iam verò Barnabã ipsum oratione nostra in
mediũ producamus, & quammaximè possumus, laudum præconia illi cõcinnemus:
sum enim eius viri amator ardentissimus. Scio autẽ, & mihi persuadeo, huius Apo-
stoli vel nomẽ ipsum auribus vestris iucundissimũ accidere. Itaq; illum honoremus,
quatenùs pro viribus de illo dicentes, æqui animi significationem demus: quod eũ
eius viri dignitas postulat, id tale est, vt omnẽ orationem ab eo superari fateamur.

Laudetur igitur à nobis infimis magnus ille Apostolus Barnabas. Celebretur cõ-
Præclara encomia S. Barnabæ. solationis filius ab hominibus, qui Christo crediderunt. Extollatur à quouis homi-
ne ille, qui à Patre ipso honoratus, à Filio vocatus, & à Spiritu sancto perfectus est.
Barnabas, inquam, magnus Ecclesiæ orator, illa Euãgelicæ prædicationis tuba, ma-
gna Christi vox, Spiritus sancti cithara, diuinæ gratiæ plectrum. Barnabas in expe-
diendis pro Christo bellis miles robustissimus: qui corpore incorporeum hostẽ, si-
mul versans cum Apostolorum exercitu, validissimè profligauit: qui bonarũ disci-
plinarum religiosus præceptor extitit, & Christiani ouilis dux certus, & rationalis
quidam summi Dei paradisus, omnium virtutum germina florẽtia in se continens:
qui egregium quoddam fidei germen fuit, charitatis rosa, suauissimum odorẽ emit-
tens, spei flos incorruptus, diuinæ gratię fructus iucundissimus, illius viris, quæ vitã
ommibus præbet, palmes feracissimus, immortalitatis racemus, mel distillans, patiẽ-
tiæ propugnaculum firmum atq; immobile, cõtinentiæ sectator ità validus, vt Cru-
cem gestauerit, & aduersùs Christi interfectores intrepidus militię dux fuerit, Chri-
sti Crucifixi germen ad cælum vsq; protensum. Barnabas consolationis filius, pieta-
* crepído tis magister, fidei columna ac fastigium, turris firma & immobilis, fundamentum
stabile, & * crepida indissolubilis, saxum immotũ, fluctuantium portus valdè tran-
quillus, fidelis & prudens dispensator, architectus nobilissimus: qui cælestem in ter-
ris semitam tenuit, & parem Angelis vitam duxit: qui fuit Ecclesiarum patronus,
adiutor pauperũ, inopes abundè nutriẽs, viduarũ consolatio, & orphanorũ diligen-
tissimus procurator ac pater. Barnabas Christi mysteriorũ thesaurus, orthodoxorũ
sanctæ Dei Ecclesiæ dogmatũ minister, ægrotantium medicus liberalis, sanos & va-
lentes homines firma certaque animi iucunditate afficiens, Christiani gregis custos
vigilantissimus, in terris manens, & in cælis vita atque institutione versans: qui in
mundo pietatis dogmata clara & alta voce prædicauit, & in cælis sempiternam co-
ronam recepit: qui fuit gentium dux, ad Deum eas perducẽs, & Ecclesiarũ Dei bea-
tissimus præco, campus quidam beneolentibus Christi floribus refertissimus, virtu-
tum cælestem odorem spirantium quoddam rosetum, Christi gratiarum ager fertis-
lissimus: qui vitam valdè synceram ac puram in terris transegit, tam rectè in terra
Barnabas virgo. viuens, quàm Angeli ipsi in cælis viuunt. Idem virtutum exercitatione insignis, cõ-
templationibus & miraculis præstans, virginitatis margarita quædam preciosa, &
castitatis beryllus lectissimus, tẽperantiæ gẽma purissima, Christum in se loquentem
habens, electum Dei vas, qui mundũ dereliquit, & omnia, quæ in illo sunt, quiisqui-
lias quasdam duxit, vt Christum tantùm lucrifaceret seculorum Regem. Ille suam
Crucem sine dubitatione aliqua portauit, & vt verus Discipulus prompto animo
Christum secutus est: qui dæmones profugauit, & diabolo vulnera inflixit: qui qua-
tuor orbis terrarum fines firmo & constanti gressu peragrauit, & vt sacer ac bonus,
suiq; Domini minister amantissimus, omnes gẽtes Euangelij prædicatione ad Chri-
sti fidem cõuertit. Ille se domiciliũ paratum præbuit, in quo eiusdem essentiæ parti-
ceps Trinitas habitaret, quiq; summi Dei tẽplum fieret: Barnabas, inquam, Cyprio-
rum insigne ornamentum, & orbis terrarũ propugnator inexpugnabilis, qui Chri-
stum ipsum mirum in modum dilexit, & pro ipso quotidiè animam suam exposuit:
qui nunc vnà cum illo in cælis regnat, & omnibus seculis regnabit.

Defessa

Defessa est oratio nostra, dum admirabilem, diuinum & optatissimum Apostolũ
Barnabam laudibus extollere cupit atque contendit, quodque mirum est, nondùm
ad exordiũ peruénit. Huius enim admirabilis viri laudes maiores sunt, quàm vt no-
stra oratio illas attingere possit. Earum igitur tractationem, vt orationibus nostris
maiorem, omittentes, pauca quædam de eius vita & martyrio ab authore Stromatũ
Clemente, aliorumq; veterum hominum scriptis, repetita vobis, venerandi audito-
res, exponam, & ità narrationi huic finem imponemus, diuinis literis concedentes,
vt huius viri semper decantati & celeberrimi caput magnifico illo præconio coro- Acto.11.
nent: Erat Barnabas vir bonus, & plenus Spiritu sancto & fide. Quid huic præconio
par, aut vnquàm fuit simile?

Ortum duxit beatissimus hic vir de laudatissima illa tribu Leui, ex qua Moses & Barnabas Leuitica stirpe ortus
Aaron magni illi Dei prophetæ & populi optimates ortum duxêre, cuius cognati-
onis etiam Samuel propheta particeps fuit. Eius autem proaui bellorum causa cùm
ad Cypriorum regionem migrauissent, æquo animo illic habitabant. Erant autem
viri admodùm religiosi, Dei legem reuerentes, & valdè diuites: quamobrèm & Hie-
rosolymis facultates multas possidebant, & agrum propè vrbem illam pulcherrimũ,
non solùm omnium generum fructuosis arboribus elegantem, sed ædificiorum ma-
gnitudine valdè illustrem. Ex quo enim tempore Esaias propheta ità reliquit scri-
ptum: Beatus, qui habet semen in Sion, & domum in Hierusalem: hanc eius prophe-
tiam Hebræorũ filij corporeo sensu interpretabãtur, & ditissimus quisq; dabat ope-
ram, vt aliquid in vrbe Hierosolyma possideret. Cùm verò in Cypriorũ regiõe natus
esset hic, de quo scribimus, & parentes elegantem puerũ vidissent, statim Ioseph eum
nominârunt, puerum suũ Patriarchæ illius appellatione honorantes. Factũ verò est,
vt cum nominis appellatiõe, morum etiam nobilitas cõueniret. si quis enim vocem
hanc, Ioseph, interpretetur, inueniet idem valere, quod Dei additamentum. additus
enim fuit à Deo iustus hic vir Apostolorum cœtui, & sacro Sanctorum cõsortio. Ad
hæc eandem vocem, Dei gloriam interpretari possumus. Neq; quisquam putet ver-
bum hoc exuperantiæ causa dictum, sed à diuinis literis sumptũ sciat. Ait enim Pau- 1.Cor.11.
lus: Vir non debet caput regere, cùm sit imago & gloria Dei. Quòd si virum quem-
cũque, imaginem Dei & gloriam lectissimus ille Apostolus appellauit, quid dicemus
de hoc viro, in rebus diuinis perfectissimo?

Cùm verò Barnabas ipse adoleuisset, illum in vrbem Hierosolymã parentes per- Barnabas Pauli condiscipulus.
duxerunt, & Gamalieli legem ac Prophetas diligenter edocendum tradiderunt, qui
& Paulum, tunc Saulum appellatum, condiscipulum habebat. Quotidiè verò Bar-
nabas magìs proficiebat, tum doctrina, tum omni virtute, nondùm tamen ad Leui-
tarum ordinem aggregatus fuerat, eò quòd non erat ætate illa, quam ea res postula-
bat: adhuc enim cum ephebis numerabatur. Non tamen à templo discedebat, cùm
in ieiunijs ac precibus die ac nocte versaretur. Ità verò leges & reliqua diuina scri-
pta memoriter pronunciabat, vt literarum monimentis non indigeret, quietemque
ipsam tam charam habebat, vt temperantiæ matrem illam esse duceret. Pernicioſas
verò hominum consuetudines execrabatur, ac vehementer fugiebat, purum & à vi-
tijs intactum sciipsum ità conseruans, vt virtutis esset specimen quoddam. Quamob-
rèm apud omnes existimatione & gloria florebat.

Accidit autem, vt tempore illo Dominus Iesus Christus Hierosolymam veniret, Iohan.5.
& paralyticum in probatica piscina sanaret, aliaq; signa multa & prodigia in templo
ederet. Illa omnia cùm Barnabas vidisset, obstupuit, & statìm ad Christi pedes se ab-
iecit, eumq; precatus est, vt illi benediceret. Christus autem, qui cor hominũ & ani-
mos inspicit, Barnabæ fidem gratã habens, beneuolè ipsum accepit, & diuini sui con- Fit Christi discipulus.
gressùs eũdem participẽ fecit: qua re ad Christi charitatẽ magìs accẽdebatur. Quam-
primùm verò adijt domũ Mariæ matris Iohannis, qui Marcus posteà dictus est: quæ
Maria eius matertera esse dicebatur, quamobrẽ & Marcũ Barnabę cõsobrinũ appel- Coloſ.4.
labant. Illã cùm adijsset: Agè, inquit, mulier, veni & vide, quę patres nostri videre cõ-
cupiuerunt: eccè enim Iesus quidã propheta è Nazareth Galilæę in tẽplo est, magni-
fica quędam edens miracula, qui multis videtur Messias esse, qui venturus erat.

Cùm hæc audîsset admirabilis illa mulier, relictis omnibus his, quæ habebat in
manibus, templum Dei adijt: vbì cùm Iesum templi Dominum vidisset, ad eius pe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

des se abiecit,eumq; sic precata est:Si gratiam inuéni, ô Domine, in conspectu tuo, veni ad domum ancillæ tuę,vt ingressione tua famulis tuis benedicas. Eius petitioni Christus Dominus assensus est:quem mulier illa valdè lætra in cœnaculum suũ accepit. Ex illo igitur die, quotiès Dñs Hierosolymam venisset, illic vnà cum discipulis suis diuersabatur,quibuscum & Pascha illic fecit,vbi & mysteriorũ sacramenta eosdẽ discipulos suos edocuit. Sermo enim quidã à Patribus traditus, ad nos peruénit, eũ, qui lagenam aquæ portabat,quem Dominus ipse discipulis suis præcepit,vt sequerẽtur, Marcum fuisse beatæ illius Mariæ filium. Quòd autẽ illum Dñs non nominârit, sed dixerit,Ite ad quendã: prouidentia quadam factum est,sicut Patres sancti locum hunc interpretantes dixerunt,vt re obscurè dicta hoc nos doceret,Dñm Iesum apud eum diuersari,quicunq; se paratum prębet. In illo igitur ipso cœnaculo Dñs Pascha fecit,in illo apparuit Thomę Apostolo, cùm à mortuis surrexisset, illuc, postquàm Iesus in cælum assumptus est,discipuli cum reliquis fratribus centum viginti,in quibus erant Barnabas & Marcus,ex monte Oliuarum cõuenerunt: illuc Spiritus sanctus in linguis ignẽis ad discipulos descendit in die Pentecostes,illic collocata nunc est magna & sanctissima Sion,omnium Ecclesiarum maxima.

Hospitium Christi in Ierusalem.

Marc.14.

Iohan. 20.

Acto. 1.

Acto.2.

Tunc verò Barnabas secutus est Dominũ reuertentem à Hierosolymis in Galilæam. Cùm autem multi vndiq; ad Dominum conuenirent,& eius fidem sequerẽtur, dixit discipulis suis: Messis quidem multa,operarij autem pauci. Itaque designauit septuaginta illos discipulos,quorum primus dux & summus erat magnus Barnabas. Sed nemo audiens Apostolos hanc appellationem illi viro imposuisse, temerè, & sine diuino cõsilio,id factum fuisse opinetur: nam Petrus ipse illi nomen hoc imposuit,ille,inquam, Petrus,qui per sancti Spiritũs reuelationem filij Dei theologiã edidicit. Et quemadmodùm Iacobus & Iohannes propter virtutem,filij tonitrui vocati sunt,ità & Barnabas virtutis suæ causa filius consolationis appellatus est,quippe qui propter sanctitatis præstantiam omnibus consolationi fuit.

Matt. 9. Luc.10.

Marc.3. Acto.4.

Idem cùm audîsset Dominum docentem, Vendite quę possidetis, & date eleemosynam,& facite vobis sacculos,qui non veterascunt, thesaurum nunquàm deficientem in cælis: nihil moratus,statim rem omnem preciosam à parẽtibus mortuis sibi relictam vendidit,& egentibus distribuit: sibi verò solùm agrum vnum reseruauit,vndè ali posset. Posteà verò quàm Dominus Crucem perpessus est, & à mortuis resurrexit,ac Spiritũ sanctum ad discipulos suos misit,tunc diuinus Barnabas Christi charitate magìs inflammatus,illum etiam agrum vendidit,cumq; multũ pecuniæ ex eius precio accepisset,omnem pecuniam illam ad Apostolorum pedes deposuit, neq; quicquam omninò sibi reseruauit,suo exemplo omnes discipulos ad eandẽ virtutem alliciens. Ille & cum Saulo disputabat,quem ad Christi Dñi fidem perducere cupiebat. Saulus autẽ cùm legis institutione diligenter atq; accuratè niteretur, Barnabam ipsum vt deceptũ irridebat,& in Christum maledicta iaciens,fabri filiũ,idiotam & agrestem hominem appellabat,quem vt & morte violenta sublatum deridebat. Cùm verò miracula,quæ per Apostolos efficiebantur, & populi multitudinẽ in dies maiorẽ ad fidei prędicationem confluentẽ videret,animo cruciabatur:cumque vnà cum Libertinis,Cyrenensibus,atq; Alexandrinis magnũ illum Ecclesiæ oratorẽ Stephanum adortus esset,neq; sapiẽtiæ & Spiritui, qui per Stephanum loquebatur, resistere posset,insânia & furore multo correptus,inordinatos populi homines cõtra Stephanum concitauit. Quo interfecto,persecutionem magnam commouit aduersùs Ecclesiam,quæ erat Hierosolymis.

Luc.12.

Acto.4.

Acto.6.

7.

8.

Verùm cùm ità inordinatè Damascum proficisceretur ad vexandos atq; affligendos fideles homines,Christus Dominus illum deiecit,& in terram supinum prostrauit:qui cùm prostratus esset,eum tãdèm cognouit,quem persequebatur,& visu correptus,ait:Quousq; tandèm,Saule,pergis esse Saul? Quarè ità petulanter beneficiorum authorem Iesum persequeris? Define horribile illud mysterium oppugnare, quod à Prophetis ipsis olìm clara voce pnunciatũ est,nostris aũt tẽporibus p nostra salute patefactum fuit. Hæc cùm audisset Saulus, ad pedes Barnabæ se deiecit, multisque

9.

Ibidẽm.

tisque lachrymis & clamoribus:Ignosce,inquit,mihi dux luminis, & veritatis magister Barnaba: expertus enim sum,& re ipsa cognoui vera esse, quæ tu dixisti. Quem enim ego maledictus persequens, fabri filium appellabam, illum nunc confiteor Dei viui filium vnigenitum,eiusdem essentiæ, gloriæ & solij participem, coæternum,& principium coæuum,qui cùm sit splendor gloriæ,& character substantię inuisibilis Dei,in nouissimis his diebus propter nos & nostram salutem seipsum exinaniuit,formam serui accipiens,hoc est,perfectum hominem ex sancta Virgine & Dei parente Maria se fecit,non confusionem,non conuersionem,nec diuisionem,aut separationem passus: & figura inuentus vt homo, humiliauit semetipsum,factus obediens vsque ad mortem,mortem autẽ Crucis:qui & resurrexit à mortuis tertia die, & apparuit vobis Apostolis suis,& assumptus est in cęlum,& sedet ad dexterã Patris, & rursùs veniet cum gloria iudicare viuos & mortuos,& regni eius non erit finis.

Heb.1. Philip.2.

Hæc cùm audiuisset diuinus Barnabas à blasphemo & persecutore illo dicta,obstupuit,& præ gaudio eius vultus lachrymis,vt matutino rore flos aliquis, perfusus est: cumque illum amplexus,& osculatus fuisset: Ecquisnam,inquit,Saule,te docuit talia diuinitùs inspirata verba pronunciare? Ecquis tibi persuasit, vt Iesum Nazarenum Dei filium confitereris? Vndenàm cælestium dogmatum tam perfectam scientiam didicisti? Tum ille,demisso vultu,& lachrymas fundens,ac corde valdè compũctus,respondit: Ille ipse Dominus Iesus,quem ego peccator maledictis lacessiui, & persecutus sum, hæc omnia me docuit. Nam tanquàm abortiuo & mihi apparuit, cuius diuina & iucunda voce aures ipsas adhuc personantes habeo: sua enim benignitate singulari & omnium maxima prosecutus me fuit, quippe qui mihi prostrato,& miserabiliter iacenti, seipsum defendens potiùs,quàm mihi succensens: Saule, inquit,Saule,cur me persequeris? Ego verò horrens & metuens,respondi: Quis es, Domine? Tum ille multa mansuetudine & miseratione me prosequens: Ego,inquit, sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Ob id ego singularem eius patientiam obstupescens,ipsumque orans, dixi: Quidnam ego faciam, Domine? Tunc ille statim omnia hæc,quæ dixi,& his plura mẽ instruxit.

Acto.9.

Ibidem.

His auditis,magnus Barnabas Saulum manu apprehensum duxit ad Apostolos, eisq; dixit: Quarè pastorem fugitis,lupum existimantes? Quarè gubernatorem,vt piratam,propulsatis? Cur bellatorem optimũ,vt proditorem, execramini? Cur Christi sponsam deducentem,vt thalami directorem,reijcitis? (Spiritalis enim est thalamus,Ecclesia Dei) Hunc pro pastore, gubernatore & propugnatore Dominus sibi delegit: Tunc narrauit eis Paulus,quęcunq; ipsi acciderant in via, quodque vidisset Christum Dominum, & loquentem secum audiuisset, ac quemadmodùm in vrbe Damasco Christi nomen libera oratione prædicâsset. Itaq; vnà cum illis in vrbe Hierosolyma Christi prædicationem exercebat. Erat autem Iudæis ipsis valdè molestus atq; inuisus,quòd qui herì & nudiustertiùs Iesum persecutus fuerat, illeipse mutato consilio,tunc eundem illum Iesum Dei filium esse prędicaret. Consilium itaq; inierunt Iudæi de Paulo interficiendo. Quod cùm didicissent Apostoli,eum miserunt,vt in sua patria Euangelium prędicaret.

Ibidem.

Cùm verò de his,qui propter Stephani cædẽ atq; angustias dispersi, Antiochiam venerant,& Christi Euangelium prædicauerant,auditum fuisset ab ijs, qui erant Hierosolymis,Apostoli beatum Barnabam,magnum & potẽtem virum,ad sanctissimũ Ecclesię,quę illic erat,& Christi gregem pascẽdum miserunt. Qui cùm illuc venisset, multo adiumento fuit hominibus Christi fidẽ sequentibus: eius enim diuina prædicatiõe ac doctrina factum est,vt multa populi accessio ad Christum fieret. Cùm verò diuino Spiritu ductus Barnabas,ab vrbe Antiochia egressus esset,vrbes oẽs,ac regiões peragrauit, Christi Euangeliũ longè lateq; diffundens,neq; priùs destitit,q̃ ad vrbẽ Romã omnium maximam venerit. Ex vniuersis enim discipulis Christi primus Euangelium in vrbe Roma prędicauit. Cumque multi ad Christi fidem venissent, & Barnabam ipsum summè honorarent,humana gloria reiecta, clàm fugiens, Roma exijt. Erenim beatus ille vir ità omnes homines,qui erant temporibus illis, animi submissione ac modestia superabat,vt ad huius virtutis culmen peruenirent. Id quod declarat eius historia. Cùm enim diuinę literę vbiquè virum hunc cum primis nominent ac laudent,ipse primas alijs concedens, secundas partes amplexus est, diligen-

Acto.10.

Barnabas primus Romę Christũ prædicat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ligenter imitatus Dominum suum, qui dixit: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.

Matth. 11. Posteà cùm idem Barnabas ad Aegypti vrbem Alexãdriam venisset, & Dei sermonem ibi prædicâsset, illinc exijt, peragrãs deincèps vrbes omnes, quoàd venit Hierosolymam. Vndè etiam egressus, reuersus est Antiochiam. In qua cùm Dei gratia Ecclesiam copiosiorem factã vidisset, valdè gauisus est. Indè autem discedens, Tarsum venit, Paulum quærens: quem inuentum, Antiochiam perduxit. Ibi cùm totum annum transegissent, & multum populum ad Christi disciplinã transtulissent, cumq; ibi primùm Christi discipulos Christianos vocâssent, atque illinc accepissent ab Ecclesia, quæ pauperibus distribuerent, assenderunt rursùs Hierosolymam quartodecimo anno postquàm Dominus IESVS Crucem pertulit, quemadmodùm scribit Paulus, cùm dicit: Quatuordecim annis posteà Hierosolymam assendi cum Barnaba. Cùm verò ministerium compleuissent, & fidem ac dexteram ab Apostolis datam accepissent, vt ipsi ad Gentes profecti, ij verò, qui cum Petro erant, circumcisis prædicarent, descenderunt Antiochiam, habentes Marcum ministrum. Missi autem à Spiritu sancto ex vrbe Antiochia, venerunt in Cyprum, & totam insulam peragrarunt, Salamina Paphum vsque Euangelium prædicantes, & miracula facientes: quo tempore Elymam excæcârunt, & Proconsulem Sergium Paulum fide illuminârunt.

Acto. 11. Gal. 2. Acto. 13. Ibidem.

Posteà verò quàm multos ad Christi disciplinam conuerterunt, è Cypro discedentes, venerunt Pamphyliam. Cùm verò Marcus ipse Apostolos vidisset pro Euangelij prædicatione pericula subeuntes, neque honori studentes, sed breuem & caducam hanc gloriam derelinquentes, ad bellum contra infideles homines suscipiendũ properare, ipse ad pericula subeunda claudicare cœpit, quippe qui adolescens erat formidolosus, & infirmior, quàm vt mortem contemnere posset. Derelictis igitur Apostolis, reuersus est Hierosolymam ad matrem suam. Cùm verò Apostoli Barnabas & Paulus opus compleuissent, ad quod missi fuerant, & infinita pro Christo certamina sustinuissent, venerunt Antiochiam, vndè à diuina gratia missi sunt ad Gentes. Necesse autem fuit rursùs proficisci Hierosolymam ad Petrum Apostolum propter falsos illos Apostolos, qui docebant discipulos, vt se circũciderent, & legem seruarent. Cùm autem Marcus illos ab omnibus honoratos videret, quodq; post multa illa verba & pericula robustiores facti essent, & integris corporibus prediti: propriam imbecillitatem accusans, doluit quod factum à se fuerat, & ad Paulum quidem ipsum erubuit se conferre, Barnabam verò adijt lachrymans: cumque ad eius pedes se abiecisset, eum rogabat, vt superioris errati veniam impetraret, & eius precibus firmior fieret in posterum, futurum promittẽs, vt omnia mortis genera pro Domini nostri Iesu Christi nomine prõpto animo sufferret. Multis his lachrymis magnus ille virtutibus ornatus Barnabas flectitur, cumque hortatus, vt à luctu desisteret: Erat, inquit, quod Deus vult, modò tu paratus sis præstare, quod promiseris.

Acto. 14. Acto. 15.

Cùm verò scripta accepissent, quæ ab Apostolis in vrbe Hierosolyma decreta fuerant, descenderunt Antiochiam, & vnà cum fratribus exultabant. Marcus autem ipsos animo parùm fidenti secutus est. Post hęc visum est Barnabæ & Paulo peragrare vrbes omnes, & fratres visere. Tunc Barnabas Paulum rogabat, vt Marcum secum vnà venire pateretur, quippe qui paratus esset vsque ad mortem pro Christi fide certamen sustinere. Paulus verò contrà rogabat Barnabam, vt secum vnà Marcum non haberent. Hinc occasio quædam nata est, vt Apostoli à se vicissìm separarentur, diuina prouidentia id vtiliter permittente. Deus enim ipse Marcum populorum & gentium multarum pastorem ac magistrum creaturus erat.

Acto. 15.

Sed nemo imprudenter proprio affectu metiatur, quod est in sacra de Apostolorum actis historia, quo loco de Paulo & Barnaba narratur illud: Facta est dissensio, ità vt discederent abinuicèm. Non enim ad hoc iracũdiæ aut furoris affectu impulsi sunt Christi Apostoli: (minimè hoc nos cogitemus) nam qui carnẽ cum affectibus & cupiditatibus crucifixerunt, qui voce magna sic omnes Christo credentes admonebãt: Omnis amarirudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cũ omni malitia: quî fieri potest, vt illi ipsi in huiusmodi affectũ inciderint? Scimus, & ex diuinis literis dissensionũ diuersitatẽ cognouimus, & vocem hãc μαχαιρᾶς aũt, in bonã partẽ accipi solitã, vt cùm ait Apostolus: Consideremus nosmetipsos in prouocationem charitatis, & bonorum operum. Talis fuit & Apostolis dissidendi ratio, hoc est, Dei zelus. Paulus enim accuratam censuram requirebat, Apostolicæ professioni conuenientem: Barnabas verò ad humanitatem propẽsior erat: quamobrèm & Marcum secum habens, in Cyprum nauigauit.

Ibidem. Ephes. 4. Hebr. 10. Heb. 10. Acto. 15.

Cumque eam insulam totam peragrâsset, populos multos ad Christi fidem cõuertit, & Salaminam venit, vbi paulispèr moratus est, edens miracula, & prædicans regnum Dei: quo loco turbæ multę ad Christi fidem accesserunt. Disputabat autem cum Iudæis in Synagoga omnibus sabbatis, diuinarum literarum testimonijs Iesum Christum illum esse probans, quem Deus promiserat. Omnes autem Barnabam reuerebantur propter diuinam quandam honestatem, quæ in illius adspectu vigebat. Erat enim oris specie valdè grauis, habitu ac veste admodùm tenui, cuiusmodi illorum est, qui delicias abijcientes, in virtutis exercitatione versantur. Erat supercilijs contractis, & oculis hilaritatem præ se ferentibus, non toruum aliquid, sed graue quiddam in se habentibus, & reuerenter admodùm deorsùm spectantibus. Oris honestas, & labra decora, mellis suauitatem distillantia, in eodem illo inerant. Non enim aliquid vnquàm pronunciabat, quod foret superuacaneum. Eius incessus cõpositus, & ab ostentatione alienus, totus deniquè omni ex parte Apostolus Barnabas erat tanquàm recta quædam Dei columna, omnium virtutum splendore illustris.

Forma S. Barnabæ.

Hic cùm in vrbe Salamina Christi prædicationem doceret, venerunt è Syria Iudæi quidam, qui maledicta in eum conijcientes, quęq; ab illo dicebantur, oppugnantes, turbam contra ipsum excitauerunt, crimninantes nihil veri ab eo dici: sed quem ipse Iesum Christum fuisse diceret, eum fallacem quendam hominẽ, & Deo ipsi contrarium fuisse, legem, prophetas & sabbati obseruantiam reprobantem. Ijdẽ & Barnabę interficiendi opportunitatẽ obseruabãt. Sanctus verò Christi Apostolus Barnabas, cùm omnes fratres congregâsset: Vos, inquit, scitis, quomodò vnà vobiscum omni tempore versatus fuerim, vnumquenque admonens & hortans, vt in gratia & Domini nostri Iesu Christi fide constanter permaneatis, & eius præcepta obseruetis, & ab omni prauo opere mentem & manus cohibeatis. Nanque oportet omnes nos 2. Cor. 5. sisti ante tribunal Christi, vt recipiat vnusquisque propria corporis sui, quæ fecerit, siue bona, siue mala: præterit enim figura mundi huius, & Dominus venturus est de cælo iudicare viuos & mortuos. Nolite igitur negligentes esse, sciẽtes quòd qua hora non putatis, Dominus noster veniet. Aerumnas & labores libẽter perferatis, corda vestra spe confirmantes, quòd aduẽtus Domini propè sit. Recordemini, quę vobis sæpè dixi, præsentis vitæ res, siue prosperæ, siue aduersæ illæ sint, breues & caducas esse, omniaque hæc celeriter præterire: futuri verò illius seculi bona, semper in eodem statu permanere, æterna & finem nullum habentia. Neque enim regnum cælorum aliquandò præterire poterit, neque iudicium illud finem habebit, sed semper erit, his, qui peccando vitam transegerunt, immortalem pœnam afferens, & finem nullum habituram. Date igitur operam, vt sine culpa & labe in die illo extremo inueniamini, nè in gehennam sempiternam decidatis. Memoria repetite, quot signa & prodigia per me seruum suum Deus ipse apud vos effecerit, & pro me Deum orate. Ego enim iamiam immolãdus sum, & tempus illud propè est, quo ab hoc corpore dissoluendus sum, sicut Dominus noster Iesus Christus mihi significauit. Bonũ certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: nunc reposita mihi est corona iustitiæ: non solùm autem mihi, sed & omnibus, qui propter Christi cõfessionem certamen sustinuerint.

Luc. 12.

Hæc cùm dixisset, vnà cum omnibus Deum orauit, multusq; fletus hominũ fuit, eõ quòd Apostolus ille dixerat, tempus propè esse, quo à corpore dissoluẽdus foret. Barnabas verò cùm panem & calicem sumpsisset, & diuini ministerij ordinem totũ compleuisset, vnà cum fratribus particeps factus est Eucharistiæ mysteriorum. Quo facto, Marcum secum habens secessit, & ipsi seorsùm dixit: Hodiè infidelium Iudæorum manibus me consummari oportet: tu verò extra ciuitatem Occidentem versùs egredere, & corpus meum inuenies: quod cùm sepelieris, exi è Cypro, & ad Paulum proficiscere, & esto cum illo, quoàd Dominus res tuas disposuerit: futurũ enim est, vt nomen meum per totum orbem terrarum diuulgetur.

S. Barnabas Missam celebrat.

Post

Universidad de Deusto
Biblioteca

Post hæc ingressus est Barnabas in Synagogam, & Iudæos ipsos docebat, illis persuadere studens, Dominum Iesum esse Christum viuentis Dei filium. Illi verò Iudęi, qui è Syria illuc venerant, furore perciti, è Synagoga surrexerunt, & manibus in eum coniectis, in obscuram quandam Synagogæ illius cellam vsque ad multam noctem custodiêrunt. Cumque illum eduxissent, & multis cruciatibus affecissent, postremò nefarij homines eundem lapidauerunt, & accenso rogo quodam magno, beatũ Barnabæ corpus in eum coniecerunt, vt nullæ ipsius reliquiæ superessent. Diuina verò prouidentia factum est, vt Apostoli corpus integrum permaneret, neq; ab igne ipso læderetur. Marcus igitur, vt Barnabas præceperat, extra vrbem egressus Occidentem versùs cum quibusdã fratribus, reliquias sancti Barnabæ clàm abstulit, & in speluncа quadam, stadijs ferè quinque ab vrbe distante, sepeliuit. Mox in vrbem reuersi, planctu & lachrymis eum prosecuti sunt.

A Iudęis in Cypro interficitur.

Illo autem tempore cõtra Salaminæ vrbis Ecclesiam persecutio magna commota est, omnesque alij aliò dispersi sunt. Itaque sancti Apostoli Barnabæ sepulcrũ deinde ignotum erat. Proindè Marcus cùm è Cypro nauigâsset, ad Paulum venit, qui erat Ephesi, eumq; de Barnabæ martyrio certiorem fecit. Id cùm ille audiuisset, lachrymauit, Marcum secum tenuit. Posteà verò cùm Petrus Apostolus diuina reuelatione iussus esset Romam proficisci, secum duxit & Marcum, quem quodammodò sibi filium genuerat. Illi cùm essent in vrbe Roma, Euangelium Marcus conscripsit; quod Petrus Apostolus legit, & diuino Spiritu scriptum cognouit, atque approbauit. Itaque Marcum ipsum per manuum impositionem ordinauit, & vt maximè idoneum in vrbem Aegypti Alexandriam, Lybiam & Pentapolim misit. Quò cùm Marcus venisset, Domini Iesu Christi Euangelium illis regionibus prædicauit, ità vt multi ad Christi fidem cõuersi fuerint. Cùm verò nouem annos Dei fidem Marcus in ea regione docuisset, martyrio in vrbe Alexandria functus est.

Marcus Romę scribit Euangeliũ.

Multo autem tempore posteà, cùm Christiana fides latiùs fusa esset, & Imperatores Christiani Romanorum imperio potirentur, miracula quædam magna Deus ipse in eo loco edebat, vbi reliquiæ sancti Apostoli & generosi martyris Barnabæ reponitæ fuerant. Nam cùm multi homines impuros spiritus habentes, per locũ illum transirent, spiritus ipsi voce magna clamantes, egrediebantur. Multi etiam paralytici, & claudi, varijsque morbis & cruciatibus vexati, ad eum locum profecti pernoctabant: qui omnes curabantur: ob idque Salamina ciuitas gaudio magno perfundebatur. Quòd verò diuina quędam potentia in eo loco miracula efficeret, id quidem omnes cognoscebant: quænam tamẽ esset causa gratiæ illius tam copiosæ, id nequàquàm intelligere poterant. Regionem autem illam sanitatis locum indigenæ appellabant.

Miracula ad sepulcrũ S. Barnabę.

Cùm verò beatus Martianus obijsset, sanctæ memoriæ Leo Imperio successit. Huic erat gener Zeno Isaurus genere, qui post Leonem & ipse Imperator fuit. Tempore autem illo in religioso Acœmetensium monasterio extitit monachus quidã, qui, vt Iudas inter Apostolos, diaboli mores imitabatur. Illi nomen erat Petrus, qui fullonis artem exercebat, sanctam verò Synodum in vrbe Chalcedone celebratam auersabatur, & dogmatis Eutychiani erat propugnator. Eiusmodi hominem, vt corruptorem & pestilentem, atque Apostolicorum dogmatum hostem acerrimũ, eius loci homines è monasterio expulerunt. Qui cùm illinc expulsus fuisset, Constantinopolim profectus est, & assentatorum vitam imitatus, modò hanc, modò illam domum obibat, ventri & gulæ seruiens: cumque execrabilis suæ hęresis participes homines quosdam honore præditos inuenisset, illis adhærere cœpit, per quos etiam in eius notitiam venit, qui erat gener Imperatoris, patritius & excubitorum Comes: sic enim appellabatur, qui excubijs præsidebat. Itaque Petrus ille cùm religionis specie quadam se induisset, erat quidem assiduè cum Zenone Imperatoris genero, non audebat tamen propriam impietatem aperire. Eundem autem Zenonem ad Orientis partes proficiscentem secutus est fullo ille vsque ad vrbem Antiochiam: vbi cùm multos Apollinaris sectatores inuenisset, vnà cum illis contra Patriarcham temeritatem exercuit, aduersùs eum seditiosissimum quenque hominem concitans, & Chalcedonensem synodum conuicians, ac Patriarcham ipsum Nestorianum appellans.

Petrus Fullo improbus monachus.

Comes excubitorum.

Cùm

Cùm igitur Antiochena ciuitas multa seditione & tumultu perturbaretur, Petrus ille Comitem Zenonem dolo aggressus: Nisì, inquit, huius ciuitatis Episcopus permutetur, fieri non potest, vt populus quietè viuat. Quinetiam multam auri vim ei proposuit, si ab eo impetraret, quod petebat: patefecit enim illi consilium suum, quod anteà occultauerat. Tunc infames quosdam & improbos homines, qui eadẽ, quæ ipse, sentiebant, persuasionibus suis secum duxit, & grauissima quædam scelera contra Patriarcham falsò conficta, ad Imperatorem detulit. Sed eius malitia nihil profecit, cùm Imperator Apostolicorum dogmatum esset propugnator. Posteà verò, quàm Leo ipse terrestre Imperium dereliquit, & ad immortale illud regnũ transfertus est, Imperio successit Zeno. Antiocheni verò, quos suprà diximus, Imperatori supplicationem obtulerunt, petentes fullonem illum Petrum sibi Episcopum creari. Id quod factum est, auro ipso omnibus, qui erant in aula regia, persuadente, vt Petri fullonis patrocinium susciperent. Statim igitur vt Petrus ille ordinatus est Episcopus, sanctam Chalcedonensem synodum anathemate fuit detestatus. Cumque Apollinaris sectatoribus placere studeret, qui Theopaschiani appellabant, eò quòd Deum ipsum passum fuisse dicebant, nouitatem quandam pessimam excogitauit, vt hymno illi, qui Trisagion appellatur, hoc etiam in fine adderet: Qui crucifixus est propter nos. Hæc cùm sancti Episcopi & patres nostri audiuissent, ad prauam illius opinionem refrenandam alacri & prompto animo aggressi sunt: & primùm quidem literis eum ab impietatis voragine reuocare conati sunt. Sed cùm eundem repugnãtem maiore audacia & temeritate contra fidem orthodoxam efferri vidissent, oẽs, qui sunt in orbe terrarum, Episcopi, sententia pronunciata, sub anathemate illum expulerunt.

Petrus Fullo fit patriarcha Anti-ochenus.

Ea sede priuatur.

In hac orationis parte libenter eos, qui ex nostris hominibus non vitio, sed quadam mentis leuitate, nouitatem hanc temerè amplexati sunt, his verbis compellarem: Quænam causa vos, fratres, adduxit, vt rectè sentientem patrum nostrorũ doctrinam relinqueretis, & nouitatem ab hæreticis nuperè excogitatam sequeremini? Animaduertendum vobis erat, quemadmodùm sancti Patres nostri non fictas fabulas secuti, nobis hunc hymnum canendum tradiderunt, sed diuina quadam reuelatione docti, quæ non vni aut alteri, neque in aliquo terræ angulo, sed meridie ipso in luce clarissima vniuerso Constantinopolitanæ vrbis populo Christi amantissimo facta est, quo tempore beatissimus pater Episcopus & magister cum primis probatus Proclus Constantinopolitanæ sedi præsidebat. Quicquid autem diuina gratia sugerẽte diuinitùs nobis reuelatum est, illud nulla ex parte mancum, sed omninò perfectum est, & ad salutem idoneum, non indigens humanarum argumẽtationum inuentis, neque additamento, vel subtractione aliqua, vt diuinæ literę docent, cùm dicunt: Verbum, quod ego præcipio tibi hodiè, vide vt illud valdè obserues, neq; quicquam addas, neque ab eo aliquid imminuas, cùm re vera diuinis eloquijs aliquid addere, vel detrahere, periculosum sit, & perniciem ijs, qui hæc faciunt, magnam afferat: non enim ij sumus, qui Christum corrigere possimus, sed qui Christo subijci & obedire debeamus. Hæc, & multa alia licet de hac re dicere nostris hominib' ità sentientibus, quos doceri cupimus, extremæ insciticæ esse, hæretici huius nouitatem admittere. Desinant igitur cum hæretico homine deincèps sentire.

Semper hæretici nouitates excogitant, quibus simplices fallunt.

Deut. 12.

Itaque cùm Petrus ille ab omnibus Episcopis sub anathemate (vt diximus) damnatus esset, & Zeno propter inuasionem Basilisci ab Imperio au fugisset, ipse quoq; fugiens ad ignota quędam loca se contulit. Posteà verò quàm Zeno ad Imperium reuersus est, Petrum fullonem requisiuit, & Antiochenæ Ecclesiæ Episcopum restituit, cùm nondùm anathemate liberatus esset, beatum verò Calendionem Patriarcham in Oaxim exulem relegauit, fullone illo Antiochenæ sedis Episcopatum vi capiente. Qui vt impius, & nullam spem reliquam habens, tyrannidem ipsam impunè, vel sceleratè potiùs exercebat, interficiens, proscribens, & omnes eos fugans, qui nolebant cum eius impietate communicare. Sed hæc quidem missa faciam, cùm multa sint, & propriam historiam requirant. Conferet autem se oratio nostra ad id, quod magis vrget, vt sancti Apostoli Barnabæ gratiam omnibus notam faciamus, & quanta patriam suam cura & benignitate prosequatur, declaremus.

Zeno Imperat. restituit Petrũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cùm nondùm contentus esset Petrus fullo innumerabilibus illis malis, quibus Orientis partes affecit, in prouincias etiam illas, quæ nihil ad eum pertinebant, manus iniecit. Cùm enim Imperatoris, & eorum, qui erant apud Imperatorem gratiosi, lenitatem auro sibi comparâsset, ipsius etiam Dei legem deincèps contempsit, & Cyprios homines Dei & fidei amatores, ac recta sentientes, omnibus modis vexare cogitauit, quoniam eius insulæ habitatores pietatem à patribus suis traditam seruãtes, recusabant cum eius impietate communicare. Itaque Cypri sedem sanctissimã, & à principio indè vsque ab Apostolorum tempore liberam, ipse arripere, & sibi subijcere aggressus est, idque ad Imperatorem retulit, falsum deferens ac dicens: Quoniam verbum Dei ab vrbe Antiochia ad Cyprum insulam manauit, ob id Cypri Ecclesiam sub Antiochenę sedis Patriarcha esse oportet, quandoquidem Apostolica & Patriarchica sedes est.

Hæc ille rectæ fidei & sententiæ desertor contendebat, cùm tamen non ignoraret ea, quæ in vrbe Epheso sancta illa Synodus, Cyrillo præsidente, definierat, à se violari atque corrumpi. Sed pietatis præco, & sanctissimus Apostolus Barnabas patrię suæ opportuno tempore subueniens, illius Petri stultitiam vel malitiam potiùs redarguit. Cùm enim Episcopus Salaminæ iussus fuisset ad regiam vrbem se conferre, & aduersùs Antiochenos coram Patriarcha causam dicere, prę timore torpescebat, fullonis illius insidias suspectas habens. Erat tunc Salaminæ vrbis Episcopus Anthemius, vir cum primis admirabilis, quòd ad rectam fidem & vitæ innocentiam pertineret: sed ad disputationem cum aduersarijs sustinendam, parùm valebat. Cùm igitur ancipiti cogitatione fluctuaret, neque certum haberet, quid ageret, num videlicet Constãtinopolim proficisci deberet, nécne: nocte in somnis adstitit illi quidam, diuinam quandam speciem præ se ferens, & lumiuis splendore multo essulgens, lucidaque veste indutus, ac sacro habitu decorus, qui & hæc dixit: Cur ità tristis es nunc, Episcope? Quomodò tantus iste torpor te corripuit? Cur vultus tuus ità concidit? Nihil mali ab aduersarijs tuis patieris. Hęc cũ dixisset, ab Anthemio discessit: q expergrectus, & timore perterritus Episcopus, in faciem se prostrauit, & multis lachrymis Deum ità precatus est: Domine Iesu Christe, fili Dei viui, adiuua Ecclesiã hanc. Scio autem, quòd illam adiuuas. Si visio hæc à te profecta est, fac, quęso, vt eadem iterùm, ac tertiò mihi ostendatur, vt te mecum esse certò scire possim.

S. Barnabas appáret Anthemio Episcopo.

Interea Episcopus ille diuinis precibus attentiùs vacabat, ab omnium hominũ congressione remotus. Nocte autem, quæ deincèps consecuta est, cùm adstitisset idem ille vir eadem forma & habitu, quo anteà visus fuerat: Iam, inquit, tibi dixi, nihil mali te passurum ex ijs, quæ tibi aduersarij minãtur. Nihil igitur suspicans, promptо animo ad vrbem Constantinopolim venias. Hæc cùm dixisset, discessit. Episcopus verò rursùs Domino gratias egit, neque quicquam alicui dixit, sed expectabat tamen reuelationem tertiam. Nocte igitur consequente idem vir apparuit, qui grauiùs eum increpans: Quousquè, inquit, non vis credere verbis meis, quæ diebus his complenda sunt? Proficiscere in vrbem Regiã prompto & alacri animo: illinc enim cum gloria reuertéris, neque quicquam mali ab aduersarijs passus fueris, cùm Deum ipsum propter me seruum suum tuî propugnatorem habeas. Tunc Episcopus: Quæso, inquit, Domine mi, dic: Quis es tu, qui hæc mecum loqueris? Tum ille ait: Ego sum Barnabas, discipulus Domini nostri IESV CHRISTI, segregatus à Spiritu sancto, vt vnà cum Paulo Apostolo electionis vase, munus Apostolicum inter gentes exercerem. Huius rei signum hoc habeas: Egredere extra vrbem Occidentem versùs stadijs quinque, in eam regionem, quæ Sanitatis locus appellatur, (Per me enim Deus ipse in loco illo miracula efficit) & sub arbore Siliqua effodias: speluncam enim atque arcam inuenies, quoniam illic totum corpus meum conditum est, & Euãgelium manu propria scriptum, quod à sancto Apostolo & Euangelista Matthæo excepi. Quoniam verò aduersarij tui sursùm & deorsùm miscentes omnia, & iura quædam obijcientes, tecum disceptant, Antiochiæ sedem Apostolicam esse contendentes, & tu contrà ius tuum illis opponas: Et mea, inquiens, sedes Apostolica est: nam & Apostolum habeo in patria mea. His dictis, Barnabas discessit.

Episcopus verò experrectus, Deum adorauit, totoque clero & populo Christi amantissimo congregato, exijt in eum locum, quem per reuelationẽ didicerat, multo apparatu, & cruce ipsa prælata. Cumque preces ad Deũ misisset, iussit locum effodi: quem postquàm paulùm fodissent, inuenerunt speluncam lapidibus obstructam. Illis autem sublatis, apparuit arca illa: qua detecta, inuenerunt venerandas sancti & venerabilis Apostoli Barnabæ reliquias, suauem gratiæ spiritualis odorem spirãtes, inuenerunt etiam Euangelium supra Barnabæ pectus impositum. Illam verò arcam plumbeo sigillo munierunt. Cumque Deum precati essent & adorâssent, discesserunt, viris religiosis in loco illo ab ipso Episcopo constitutis, qui vespertinis & matutinis hymnis Deum collaudarent. Ille igitur insigniores Episcopos secum habẽs, venit in vrbem regiam Cõstantinopolim, & ad Patriarchæ domum deductus est. De cuius aduentu cùm Imperator audiuisset, Patriarchæ ipsi mandauit, vt cum Synodo, quæ illuc conuenerat, omnium partium controuersiam audiret, & quod illi videretur, decerneret. Coacto igitur Concilio, cùm causa illa tractaretur, aduersarij afferebant sua iura, vt sibi videbantur, quòd Antiochena sedes Apostolica & Patriarchica sedes esset: ob idque contendebant, & alias prouincias sibi subiectas esse debere.

Nota crucẽ antelatam.

S. Barnabæ reliquiæ reperiuntur.

Hæc cùm asserent, ijs, qui præsentes erant, rationi consentanea dicere videbantur. Beatus verò Anthemius paulùm moratus, contrà obijciens: Et mea, inquit, sedes Apostolica fuit, indeusquè à principio, & libertate honorata, qui & Apostolũ habeo in patria mea integro corpore constantem, beatissimum, inquam, illum Barnabam, sanctarum laudum præconijs celeberrimum. Hoc cùm Anthemius opposuisset, nihil loci aduersarijs relictum est, cùm Episcopi, qui præsentes erant, silentio Anthemij orationem cõfirmâssent. Aduersarij verò ipsi rubore perfusi, muti remanserunt, responso illo tam iusto perculsi. Hæc cùm Imperator audiuisset, Episcopum Cypri ad se accersiri iussit, & de reuelatione sancti Apostoli Barnabæ diligenter ab eo quæsiuit. Ille nihil ex his, quæ vera cognouerat, occultauit, sed ordine rem omnẽ Imperatori narrauit. Ille hæc audiens, valdè gauisus est, diuinæ gratiæ diuitias admirans, quòd Imperij sui temporibus tantum miraculum à DEO factum cognosceret.

Tunc Antiochenæ vrbis Episcopum illinc expulit, & iussit, vt in posterum Cypri Episcopo, quòd ad eam causam pertinebat, nihil omninò molestus esset. Beatum verò Anthemium Episcopum ità rogauit: Quoniam sancti Põtificatûs tui tẽporibus Domino nostro Iesu Christo placuit, sanctum suum Apostolum Barnabam reuelare, iube, quæso, celeriter Euangelium illud, quod inuentum est, nobis afferri. Idsi feceris, mihi filio tuo gratissimum erit: habebis enim & meipsum posthàc tibi, pater, in omnibus obtemperantem. Assensus est eius petitioni Episcopus, & quendã ex ijs, quos secum habebat, vnà cum fidelissimo Imperatoris ministro Episcopũ misit: qui Euangelium illud in vrbem Constantinopolim attulerunt. Erant autem libri tabellæ thyinis lignis compositæ. Euangelium illud Imperator in manus sumpsit, & deosculatus est, auroque multo exornatum in palatio suo reposuit, vbi ad hodiernũ vsque diem seruatur, & in magna quinta Paschæ feria quotannis in palatij oratorio Euangelium ex eo libro recitatur. Episcopum verò Anthemium magnis honoribus prosecutus, pecunijs multis donatum, ad insulam Cyprum remisit, eique mandauit, vt sancto Apostolo Barnabæ templum in eo loco erigeret, vbi venerandæ ipsius reliquiæ inuentæ fuerant. Multi autem ex optimatium numero pro illius templi ædificatione pecuniam contulerunt.

Euãgelium s. Matthæi Barnabæ manu descriptum.

Ille igitur in Cyprum reuersus, multos artifices atque operarios collegit, & ædificationi non mediocrem operã dedit, & Apostolo Barnabę templum valdè magnum tum ædificio, tum multo & vario ornatu insigne cõstruxit. Ad eam verò templi partem, quæ ad Libyam spectat, aulam quandam composuit, quatuor porticus habentem, & cellas hinc atque illinc è regione sibi oppositas in aula construxit, vt qui diuina officia in templo illo Monachi celebrarent, in illis cellis habitare possent. Quinetiam è longinqua regione aquæductum deriuari fecit, & in medio atrio concham quandam pulcherrimam construxit, in quam aqua illa deflueret, vt tam qui eo in loco habitabãt, quàm qui peregrè venissent, abũdè aquis illis frui possent. Multa etiam alia hospitia illic ędificauit, in quibus peregrini & hospites recreari possent, ità vt qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

locum illum vidisset,paruæ alicuius & iucundæ vrbis figuram videre sibi visus esset. Dein arcam illam, in qua Barnabæ Apostoli reliquiæ conditæ erãt, in dextera sacræ aræ parte collocauit, qui locus multo argento & marmoreis columnis ornatus erat. Diem verò festum,quo beati Apostoli & generosi martyris Barnabæ memoria celebraretur, Patres agi per singulos annos constituerunt, tertio Idus Iunij, vt Romani numerant: vt verò Cyprij Constantienses, die vndecimo eius mensis, qui ab illis dicitur Mesores,& decimus numeratur : vt autem Asiani homines, vel Paphij numerant, decimonono mensis, qui Phthipatus dicitur, & nonus numeratur.Hoc igitur anni tempore in eum locum, quem suprà diximns,gentes plurimæ conueniunt,& diuina officia cõcelebrant in gloriam Patris,Filij,& Spiritûs sancti, cui debetur gloria in secula seculorum, Amen.

Dies festus sancti Barnabæ Apostoli.

Reliquiarum sancti Apostoli Barnabæ reuelatio ità se habuit,vt diximus. Quæ verò miracula quotidiè à sanctissimo ipsius sepulcro abundè proficiscuntur, ea si quis cõscribere velit,ne multis quidem voluminibus (vt opinor) illa complecti poterit. Nos igitur ad eorum, quæ suprà diximus, memoriam redeuntes,virum hunc pietatis causa omnibus certaminibus egregiè functum, ob idque cælesti corona donatum,hymnis diuinis prosequamur, & eundem beatum prædicantes, laudum præconijs celebremus. Hic enim,tanquàm oliua quædam fructifera,in domo Dei plantatus,quotidiè fructus suauem odorem spirantes Deo ipsi offert. Hic Imperatorum gloria,sacerdotum iucunditas,populorum exultatio,eorum,qui angustijs premuntur,consolatio,afflictorum profugium ac recreatio,desperatorum spes atque adiutor, peregrinorum requies, ægrotantium medicina, sanorum custos, spiritualium gratiarum fons,Ecclesiæ murus,Orthodoxorum firmamentum, fidelium hominũ propugnatio, totius orbis terrarum decus. Cæterùm tot & tantæ sunt, beatissime Apostole Iesu Christi Barnaba,laudes tuæ, vt omnium hominum mentem atque orationem superent.Nihilominùs tamen nostri sermonis paupertatem exiguam illam quidem, sed promptam certè,acceptam habens, pro nobis apud eum, quem dilexisti,Christum vnigenitum Dei filium & Verbum,intercedere non graueris,vt ille à præsenti & laborioso hoc seculo nos eripiat,nobisque cõcedat,vt remissionẽ peccatorum,clementiam & misericordiam multam assequamur in illo die terribili, cùm venerit iudicare viuos & mortuos.

Miracula innumera ad sepulcrũ S.Barnabę.

Tuum verò successorem,qui sanctam Sedem tuam gubernat,firmam atq; immobilem,cuius & tu propugnator fuisti,fidem eodem sensu tuentem, Orthodoxæ veritatis legitimum & verum doctorem,Saluatoris nostri imitatorem, pastorem & patrem nostrum,qui præsens est, & sanctam tuî memoriam illustrem repræsentat, Deum exora,vt multis annorum circulis in sanctissima tua sede conseruet valentẽ, & populum ipsius in pace & tranquillitate regentem,qui & veritatis doctrinã omni cum sanctitate & iustitia dirigat. Te insuper oramus,vt qua cura patriam tuam semper prosecutus es,eadem & nunc illam prosequaris, eamq; tuis sanctis apud Deum precibus custodias,& à scandalis operantium iniquitatem eripias,vt in pace, modestia ac pietate vitam in hoc seculo ducamus, & misericordiam Domini nostri Iesu Christi expectantes, ad æternam illam vitam peruenire possimus, cuius nos omnes participes fieri optamus gratia, misericordia & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria sit, Patriq́ue & sancto Spiritui,nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

VITA

VITA SANCTI HONOFRII EREMITAE ET ALIORVM PATRVM, QVOS EGO PAPHNVtius Anachoreta,Dei prouidentia,vt cognoscerem,dignus fui habitus, & quorum audeo pijs ac religiosis fratribus narrare historiam. Habetur in Simeone Metaphraste.

VOdam die studium adhibui,vt in interiorem venirem solitudinem, & viderem an esset vllus alius frater monachus, qui interiùs meo seruiret Domino. Cumque surrexissem,profectus sum iter quatuor dierum in interiorem solitudinem,licèt nec panem interìm comedissem,neque vinum aut aquam bibissem. Quarto autẽ die,cùm peruenissem ad antrum venerabile, mansi hora vna pulsans ostium,sperans fore, vt pro more egrederetur aliquis ex fratribus,& me ipse salutaret. Cùm verò pulsâssem,& nemo respondisset,aperui ostium, & ingressus sum clamans, Benedic. Cumque vidissem quendam sedentem,tetigi eius humerum: fuitque ranquàm lanugo. Cumque reliquum corporis contrectâssem, intẽni eum iam longo tempore mortuum. Vidi verò pendens quoquè colobium. Cumque ego id tetigissem,cuasit non secùs àc puluis in manu mea, adeò vt ego statim me veste propria exuerim, & mortui corpus contexerim, promptoque & alacri animo proprijs manibus effossa terra arenosa, eius deposuerim reliquias cum precibus & multis lachrymis. IVNII II.

Illinc autem egressus, profectus sum ad interiores partes solitudinis. Inuenio autem in altera spelunca velutì vestigia hominis. Cumque cognouissem aliquem in ea habitare,fui parùm animo commotus. Cùm autem pulsâssem, & nullam vocem audijssem, ingressus sum in eandem speluncam. Cumque nullum inuenissem,sum egressus,reputans seruum Dei illic solitum se exercere. Cùm autem inuenissem propriam eius cellam, in qua similiter nullus erat,perseueraui manere toto die, cupiẽs salutare hominem,& citra vllam intermissionem dicens ex psalterio. Cùm ille autẽ dies finiretur, vidi gregem bubalorum venientem, & fratrem ambulãtem in medio eorum. Cùm verò ij prope me venissent,illum quidem vidi virum veste nudum, pilis autem tectum corpore. Qui cùm peruenisset in eum locum,in quo stabam, & me putâsset esse spiritum, mansit orans. Multi enim spiritus in ijs locis eum tentârant, quemadmodùm ipse postremò mihi narrauit. Dixi autem ei: Cur times,serue Iesu Christi Dei nostri? Contemplare & vide gressus meos,vt scias,quòd sum homo, sicut tu: Palpa me,vt videas,quòd caro & sanguis ego sum. Ipse autem cùm me esset cõtemplatus,& gratias egisset,dixit,Amen. Ego verò rogaui eum, & persuasi, vt me in suam spelũcam deduceret. Ille autem ex me quęsiuit,quomodò eò accessissem. Ego verò ei audacter scopum meum & institutum exposui,nempe quòd cùm vellem cognoscere Christi seruos,qui sunt in solitudine,illuc accessi, nec Deus eo me fraudauit desiderio. Tunc ex eo scisciatus sum, dicens: Quomodò huc venisti? & quanto tempore habitâsti in hac solitudine? & quamobrèm nudus incedis,nulla re tectus? Is autem hæc mihi dixit:

Ego fui nupèr monachus,degens in cœnobio Thebaidis, magnoque & fidenti animo operãs. Statui autem egredi ex illo cœnobio,& solus quietè habitare in monasterio, studens maiorem inuenire mercedem. Hanc cogitationem cùm lubenter suscepissem,ædificaui paruam cellulam, & solus in ea habitaui, artem exercens meis manibus. Quo factum est,vt multi quoquè ad me accederent,iubentes mihi opus, quod meis facerem manibus. Neque verò mihi parui fructus ex ijs redibant, ex quibus, pauperibus & egentibus & hospitibus suppeditabam. Inimicus autem, qui est omninò bonis infestus,illo mihi tempore inuidens,& meum erga Deum vehementem scopum & institutum impedire cupiẽs,cùm subijsset mentem cuiusdam Monachæ,quæ apud me fuerat,iubens paruum aliquod opus, effecit, vt ea ad me rediret. Quo factum est,vt liberè inter nos locuti,simul quoq; habitauerimus,& postremò

Insidiatur viro sancto diabolus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

(quod est grauissimum)iniquitatem pepererimus,& sex menses in peccatō manseri-
mus. Posteà autem cùm mihi in mentem venisset meæ vitæ finis,& æternum ac ma-
gnum iudicium,& tenebræ exteriores,& ignis,qui extingui non potest, conflagra-
tio,& vermis,qui non poreſt ſopiri,corroſio,dixi apud me:Hei mihi, ô anima, meli-
us est mihi surgere,& abire in solitudinē, & fugere à peccato. Relictisq; rebus omni-
bus & illa muliere,véni in hanc solitudinem,& inuéni fontem,& hanc speluncam,&
hanc palmam. Ea autem mihi victum suppeditat. Hæc enim palma generat quotan-
nis duodecim spathas,nempe singulis mēsibus vnam. Vna autem spatha sufficit mihi
triginta dies. Et posteà venit alia spatha. Nihil autem aliud habeo cibi in hac spelūca,
neq; aliū potū. Quinetiam vestes meæ longo temporis spatio interiērunt, & capillis
capitis mei corpus tegitur cū pudēdis. Iā enim tēpore triginta annorū habito in hac
solitudine,nec vnq̄ cessauit aër mihi salubrē dare tēperiē, neq; panē oīnò gustaui.

Triginta annis non gustauit panem.

Postquàm ex illo iusto hæc audijssem,eū interrogaui,dicens:In principio quā-
dò huc venisti,laborastíne valdè,an non? Ipse autem respondēs mihi, dixit: Primùm
quidem valdè laborabam,ô frater,adeò vt dolore cruciatūs,me in terram proijcerē,
vt qui in ventre maximam sentirem molestiam,nec possem caput erigere: ob idque
cogebar meam synaxim peragere volutatus,Deū,qui in omnibus est misericors,ro-
gans,tam propter eum,qui me tunc affligebat,dolorem,q̄ pro redemptione meorū
peccatorum. Cùm verò multos labores sustinuissem,quodam die dum sederem, &
graui dolore ventris vexarer intrinsecùs, vidi virum insignem coram me stantē, qui
me est allocutus,dicens: Quid habes,& quidnam tibi dolet? Statìm autem,postquàm
hoc ex eo audijssem,confirmaui vires, & ei dixi: Dñe, dolet mihi iecur. Is verò dixit:
Ostende mihi locum,in quo sentis dolorē. Cùm ego autem ei iecur ostendissem,ipse
manu extensa,& mihi imposita,& coniunctis digitis,perindè ac gladio scidit latus,&
meum iecur eduxit,meo maximo cum dolore,& ostendit mihi plagas,quas in eo ha-
bebam. Illud verò manu sua erasit,& ei pannum mundum iniecit, & iecur meum in
locum suū restituit. Cumq; totū corpus meū contrectâsset benedictis suis manibus,
lateris mei vulnus conglutinauit & dixit: Eccè sanus factus es,noli ampliùs peccare,
nè deterius tibi cōtingat: sed serui Dño nūc,& vsq; in secula. Eccè aūt ab illo die cura-
ta sunt oīa mea interiora, cessauitq; dolor mei iecoris. Ex illo ergò tēpore manco
sine dolore,Deo benedicens,& ipsum glorificans propter suā in me misericordiam.

Diuinitùs iecur eius curatur. Ioan.5.

Mihi autem ostendit vir ille insignis pannum amomi,quem meo lateri imposuit.
Quādò verò mihi Paphnutio narrauit hæc omnia,rogaui eum,vt cum ipso manerē
in spelunca. Ipse autem mihi respondit,dicens: Non poteris,frater mi, ferre insultus
dæmonum. Posteà verò rogaui eum,vt mihi nomen suum significaret. Is verò mihi
dixit: Nomen est mihi Timotheus. Memento meî,& roga pro me, frater dilecte, vt
Deus in me perficiat bonum,quo sum dignatus. Ego autem Paphnutius prócidi ad
eius pedes,preces ab eo postulans. Ipse autem respondens mihi,dixit: Dñs noster Ie-
sus Christus benedicet te,& defendet te ab omni laqueo diaboli,& præbebit tibi vi-
as rectas ad hoc,vt pergas ad sanctos eius in secula. Benedictionem aūt eius consecu-
tus,prompto & alacri animo cum gaudio sum egressus, Deum laudās propter egre-
gios sermones,quos audiui à sancto illo Timotheo. Inter ambulandū verò apud me
considerabam,& animo valdè anxius,dicebam: Quidnam est mea vita aut quodnam
meum institutum? Mansi autē non paucos dies hæc apud me cogitans, & huius iusti
viri Deo grata opera sequi cupiens. Cùm verò clementis Dei mihi illuxisset provi-
dentia,non abieci curā meæ vitæ,sed excitatus,rursùs profectus sum in interiorē so-
litudinem in via auia,vbi est genus corū,qui dicuntur Mazici. Omne enim studium
à me in eo ponebatur,vt scirem,an esset alius Anachoreta in interioribus partibus
solitudinis Deo seruiens,vt ego quoq; dignus haberer,qui id consequerer.

Timotheus eremita.

Hoc autem iter cùm cœpissem ingredi,tuli mecum paucos panes,& aquæ modi-
cum. Quæ quidem mihi suffecerunt vsq; ad quatuor dies. Cùm ij autē præterijssent,
& explerū esset quod māducarem,affligebar adductus in magnas de victu angustias.
Statim verò sumptis viribus,& mortem habens ante oculos, ea cura dimissa, alios
quatuor dies & noctes sum profectus,cùm nec panem aut aquam gustâssem: adeò vt
rursùs cùm mihi deesset cibus, valdè laborarem, & me humi abijciens,mortem ex-
pectarem. Tunc vidi virum insignem veniētem,& manū suā labris meis imponentē,
nō secùs atq; medicus scalpellū oculo, & protinùs rursùs sumpsi vires, adeò vt neq;
famē,neq; sitim sentirē. Cùm magnā autē & terribilē vidissem visionē, surgēs rursùs

prompto & alacri animo, profectus sum in interiorē solitudinē alios quatuor dies
& noctes. Defessus verò & extēsis in cælū manibus, Deum oraui. Cumq; rursùs vi-
rum illū vidissem ad me venientē,accepi ab eo magnas vires. Cumq; septēdecim die-
rum itineri finē (vt semèl dicā)imposuissem,vidi procùl virū veniērem adspectu ad-
modùm terribilē, hirsutum pilis, eisq; tectū toto corpore, non secùs ac ferā terribi-
lem. Erat enim à veste nudus,lumbosq; cinctos habebat foliis herbarū. Cùm is au-
tem prope me accessisset,territus assendi supra cacumē montis valdè excelsum. Ti-
mui enim,existimās eum esse homicidā. Ipse verò cùm venisset ad radices illius mō-
tis,abiecit se in vmbram. Affligebatur enim propter angustias senectutis & nutrimē-
ti,ardoremq; & laborē, quem sustinebat in illa solitudine. Cumq; suspexisset & me
vidisset,clamauit dicēs: Descende ad me,vir sanctissime. Nam ego quoq; homo sum,
habitans in hac solitudine. Ego autem his auditis,protinùs descendens,me humi ab-
iecì ad illius pedes. Is verò dixit mihi: Surge,fili mi: nā tu quoq; es seruus Dei & ami-
cus sanctorum. Surgensq; dignus sum habitus,qui sederem ex aduerso eius.

Honofrij forma terribilis propter vitę asperitatem.

Sæpè autē rogaui,vt mihi diceret nomen suum. Is verò mihi dixit: Est mihi nomē
Honofrius. Sexagesimus iam annus agitur,ex quo habito in hac solitudine,ambulās
in mōtibus huius solitudinis: quo tēpore nullū omninò hominem vidi, qui in carne
cognosceretur,te solo excepto. Habitaui aūt anteà in sancto monasterio,quod noīe
appellatur Eriti Hemepolitani Thebanorū regionis, quod è fratribus impletur nu-
mero centū,qui eiusdē sunt fidei & animi: & oēs cōmuniter comedūt in charitate &
multitudine pacis domini nostri Iesu Christi,& in magno silētio quieteq; se exercēt,
& glorificāt eius bonitatē. Cùm ergò in iuuenili ætate illic degerē & erudirer, Deiq;
amorē è sanctis patribus, puramq; ac synceram fidē docerer & regulā pietatis, audi-
ui sanctos patres dicētes de admirabili,pioq; & religioso patre nostro Elia,quemad-
modùm ei fuerunt vires à Deo confirmatæ, per tolerantiā & patientiā eorum, quæ
sustinuit in deserto: & rursùs de Iohāne Baptista & præcursore,cui nullus par fuit ex
hominibus,& de ijs, quæ passus est in solitudine vsq; ad diē, quo reuelatus est Israëli.

Sexaginta annis nullū vidit hominem.

Rogaui autem sanctos patres,dicens: Quid ergò? qui habitāt in solitudine, sunt vo-
bis maiores apud Deum? Ipsi verò respondentes mihi dixerunt: Sunt nobis maio-
res, fili. Nàm nos quidem alter alterum videmus quotidiè,& nostras synaxes cōmu-
niter celebramus cum gaudio, & quandò esurimus, cibum paratum inuenimus.
Similiter etiam si sitiērimus,habemus aquam: & si contigerit aliquem nostrūm esse
imbecillum,alij eum consolantur, propterea quòd viuamus communiter. Quòd si
etiam esculentum aliquid desiderauerimus,hoc inter nos communicamus propter
Dei charitatem. Qui autem habitant in solitudine,sunt remoti ab his omnibus. Vn-
denàm enim hæc eis suppeterent? Quòd si eos aliquandò inuaserit afflictio,vel bel-
lum ex laqueo aduersarij,vbi inuenient hominem,qui mutare possit mentem, aut
consolari? Quin etiam si desit eis cibus,non est facilè eum consequi. Similiter si in-
uadat sitis,eis aqua non adest. Ibi autem,ô frater,maximè laborant, qui sunt huius-
modi,quandò statuūt solitudinem occupare ad habitandum,& magis amplectuntur
seruitutem in Deum,& se tradunt exercitationi, famem & sitim parati sustinere,&
& occulta bella eius,qui est bonis infestus, contendentes vincere, & omnem viā ar-
ctā in Dño psequentes,vt nequaquā superētur ab insania aduersarij. Is eū semp stu-
det impedimentū afferre ijs,qui talia desiderāt,& eos tētare,vt bonū scopum retar-
det,nè pmaneant in exercitatione, & cōsequantur Dei munificentiā, quandò exce-
dūt è corpore: quandoquidē ad eos, qui sustinent in exercitatione, puenit bona Do-
mini nostri misericordia,ad ea remunerāda,quæ propter eū sustinuerūt. His verò ab
eius sanctis Angelis, qui ad ipsos mittūtur, nutrimentū suppeditatur, & aqua ex pe-
tra,sicut docet Esaias Propheta,quòd qui sperāt in Dño, mutabūt fortitudinē: assu-
ment pennas,sicut aquilæ: currēt, & non laborabūt: ambulabunt, & non deficient.
Et rursùs dicit: Si sitiērint,afferte eis aquā ex petra. Fiuntq; eis herbę, quæ * sunt so-
litudine,dulce in ore plùs quàm mel. Quòd si eis quoquè laborē exoriri contigerit,
aut bellum aduersarij, dum surgunt ea hora, qua extendentes manus accedunt ad
Dominum, statìm eis desupèr ab ipso mittitur auxilium: dispergunturque ab eis
omnes tentationes propter ipsorum in eum rectitudinem & cor purum. Non
audita sunt à te,ô fili,ea,quæ feruntur in scriptura,nempe quòd DEVS non dere
linquit pauperem in seculum? Patientia pauperum non peribit in finem? Et rursùs

Eremitę ante cellūt cœnobitas.

Esa.40.
Esa.48.

* sunt in

Psal.9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.106. dicit:Exaudiet eos Dominus,& liberabit eos ab afflictione ipsorum. Dat enim Dominus vnicuiq; secundùm laborem, quem propter ipsum sustinuit. Beatus est ergò qui facit Dei voluntatem super terram. Angeli ministrant ei,& faciunt eum exultare,& ei vires addunt singulis horis,dum est in carne.

Cùm autē à sanctis patribus, qui erant in monasterio,hęc didicissem ego minimus Honofrius,tanquàm melle suauissimo, & anima & corde repletus, magnam in me sensi correctionem, adeò vt ab ijs, quæ audiui, perindè ac si fuissem in alio mundo, mea mutata sit cogitatio,promptoque & alacri animo noctù surgēs, accepi paucos panes,qui mihi satis erant ad alimentū vsq; ad quatuor dies. Studebā enim cognoscere,deductus à Dei prouidentia, vbinàm me vellet habitare. E monasterio autem egrediens illa nocte, véni in viam montis, volens ingredi in solitudinem. Animaduerti verò lucē,quæ erat ante me. Cumq; eam vidissem, valdè sum perterritus, adeò vt consiliū ceperim de reuertendo ad locum,in quo eram priùs,& de in eo habitando,vt priùs. Sed hoc mihi fuit argumentū maioris profectûs in Domino. Eccè enim cùm ego fuissem territus,insignis ille,quicunq; is esset,id sciens, est ad me cōuersus, & mihi appropinquans,dixit:Nè timeas,ego sum Angelus, qui tecum ambulo à tua ineunte ætate. Hoc enim consiliū & hæc dispensatio, propter quam voluit Deus me tecum habitare,nunc tibi perficitur. Cùm hæc autē mihi dixisset, mecum ambulauit, & venit in solitudinem circa sex vel septem milliaria. Cùm ergò speluncā vidissem venerabilem,accessi prope eam,volens scire,an homo in ea habitaret. Cumque peruenissem ad ostium, clamaui: Benedic,Domine:id dicens pro more fratrū Christi amantium. Vidi autem senē virum sanctissimū,forma verò admodùm speciosum, & vultu magna plenum gratia. Cùm eum autem vidissem, me ad eius pedes statim proieci in terrā,& eum sum veneratus. Ipse verò me manu erigēs: Tu es,inquit,frater Honofrius,qui es meus in Domino cooperator. Ingredere,fili: Deus tibi opem ferat,perseueresq;,vt es vocatus,bona implens opera in eius timore. Ingressus autē, sedi cum eo paucos dies,studens ex eo discere sanctum opus,quod etiam accidit. Me enim docuit instituta vitæ Eremitarum. Cùm ipse autem cognouisset illuminatū esse meum spiritum ad discendū opus Domini nostri Iesu Christi, & resistendum occultis bellis aduersarij,& metū,quem habet solitudo,dicit mihi: Surge, fili, & abducam te in alteram speluncam in interiori solitudine,vt tu in ea solus habites,& laborem sustineas. Ideò enim te misit Dominus & hoc consilio, vt tu in inreriori habites solitudine. Cùm hæc autem mihi consuluisset, mecum in interiorē profectus est solitudinē,quatuor dies & totidem noctes. Posteà verò deuenimus in quoddam paruum tugurium,vbi propè erat palma. Tūc autem mihi dixit vir sanctissimus: Hic est locus,qui Dei prouidentia est tibi paratus ad habitandū. In eo ergò māsit mecū triginta dies,me pulchra docēs opera. Et post triginta dies vale dicēs,recessit à me:& ex illo tēpore semèl tantū singulis annis cōueniebamus vsq; ad illū diē, quo excessit è corpore. Cū eū autē mortuū offendissē, deposui eius reliqas ,ppe meā habitationē.

Angelus Domini cōfirmat Honofrium.

Honofrius inuenit senē eremitā.

Postquàm hæc omnia mihi narrauit,rogaui eum quoq; ego minimus Paphnutius, dicens:Bone pater,multū ne laborē sustinuisti, quādò primùm venisti in hanc solitudinē? Dicit autē mihi B.senex: Crede,dilecte frater,tantum laborē sustinui, vt meī sæpè spem omnē abijcerē vsq; ad mortē, fame & siti mihi imminētibus, & simul etiā igne solis in die,& frigore aëris noctù,madefactaq; fuit mihi caro à rore cæli. Cùm verò bonus Deus vidisset hæc me sustinuisse, & certamē seiunij, & quòd dedissē animā meam exercitationi, iussit sanctū suum Angelū mihi prouidere, & ad me afferre alimentū quotidianū, & modicum aquæ ad meum corpus confirmandū: & hæc palma mihi quotānis producit duodecim spathas,adeò vt sit vña singulis mēsibus. His ego cùm vescerer cum herbis solitudinis,fuerunt mihi per Dei prouidentiam melle dulciora. Scriptū est em: Nō in solo pane viuit homo,sed in omni verbo, quod proficiscitur ex ore Dei. Si ergò,ó frater Paphnuti,feceris voluntatē Domini nostri, ab eo tibi prouidebitur. Dicit em in sancto suo Euangelio:Nolite esse soliciti, quid comedatis,aut bibatis: Dominus enim & pater vester, qui est in cælis, nouit quonam opùs habeatis. Petite ergò primùm regnū eius & iustitiā,& hęc oīa adijciētur vobis.

Vide quantas afflictiones passus sit sanctus iste.

Deut.8.

Mat.6.

Hæc cùm mihi exposuisset sanctissimus pater Honofrius sub cacumine mōris, vbi ei factus sum obuiàm,repletus omni gaudio,oblitus sum omnium laborum,qui mihi acciderant in itinere, dum ambularem in montibus solitudinis, famē & sitim nihil omninò apud me reputans. Cumq; vires sumpsissē & spiritu & corpore, & essem exultatione repletus,ei dixi:Sum beatus, qui dignus sum habitus,vt te viderem, Pater sanctissime,& audirem tuos pulchros & iucundissimos sermones, qui me nullo non affecēre beneficio. Ipse autem respondens,mihi dixit: Surge modò,ô frater,& simul recedamus. Non cessabam autem, tanquàm rem nouam & inauditā, admirari gratiam sancti patris Honofrij. Deindè cùm processissemus duo aut tria milliaria, peruenimus ad tugurium maximè venerandū, prope quod stabat palma. Ipse verò cùm ad locum accessisset,mecū est precatus. Impletis autem precibus, dixit, Amen. Posteà verò sedentes mansimus exponentes inter nos inuicèm bona Domini. Cùm autem occidente iam sole dies desisteret, hæc vidi in medio tugurij,iacētem panem, & parùm aquæ. Dixit verò mihi vir ille beatus:Surge fili,sume parùm panis & aquæ, qui sunt ante te. Video enim te adductum esse in periculum ex fame & siti,& labore itineris. Ego autem dixi ei:Viuit Saluator meus Dominus, non comedam nec bibā, nisi manus nostras relaxemus,& edamus cōmuniter. Eum ergò valdè rogaui, & vix potui persuadere,vt manū immitteret,& pane fracto mecum vesceretur,donèc esset satiatus. Ex illo autem pane nobis superfuit. Mansimus verò tota illa nocte orantes.

Dum esset autem manè, vidi ipsum post matutinas preces mutâsse faciei adspectū & colorem,& fui conterritus. Ipse autem cùm hoc cognouisset,me est allocutus,dicens: Nè timeas, frater Paphnuti. Deus enim, qui est in omnibus misericors, te ad me misit, vt curam geras sepulturæ mearum reliquiarum. Eccè enim hodierno die perficio meam administrationem, & abeo in requiem meā vsque in seculum. Erat autem dies sextus quidem decimus Pauen, nonus autē Iunij mēsis apud Romanos. Mihi autem hoc quoquè pręcepit:Si in Aegyptum exiēris,frater Paphnuti,annūcia meī memoriam,ad thymiama ei præbendum in medio fratrum, & omniū Christianorum. Si quis enim oblationem in nomine meo, & in meī memoriam obtulerit Domino Deo nostro in omni loco,feret ipsum Dominus in primam horam annorum meorum. Hæc est enim petitio mea,quam ab ipso petiui. Et si quis fratrē pauperem nutriērit in nomine meo,meminero eius,vt dignum eum censeat Dominus, qui veniat in primam horam meorum annorum. Respondi verò ei, & dixi: Si quis autem sit pauper,qui non possit offerre aliquid,aut nutrire pauperem in tuī memoriam,non veniet is in primam horam annorum tuorum? Is autem dixit: Modicum thymiamatis in nomine meo in odorem suauitatis si Domino obtulerit,dignus habebitur simili lætitia. Ausus sum autem hoc quoq; ei dicere: Si quis autē nō inuenerit thymiama,sicut tu degens in solitudine,aut ei nequaquàm suppetierit ad offerendum,non feretur in primā horā mille annorū? an potiùs ô pater, ad nos peruenient preces tuæ iustitiæ? Si quid enim à Domino petiēris,dabit tibi: neq; tua tardiùs veniet petitio,propter tuam impigrā seruitutē, quam sexaginta annos sustinuisti, quibus fuisti in hac solitudine expectans Dominū. Ipse autem respondens,dixit mihi: Si quis est pauper habitans in solitudine, & non potest offerre oblationē, aut mittere thymiama, is verò surgēs dixerit, Pater noster qui es in cælis,& reliqua vsq; ad Amē in nomine meo Domino obtulerit,rogabo eū,vt dignus habeatur,qui in prima horā mille annorū cum omnibus iustis mercedē consequatur. Ego autem rursùs ei dixi:Bone pater,si sum dignus,cupio habitare in hoc loco, postquàm tu è corpore excesseris. Is verò dixit mihi:Fili,non venisti ad hanc administrationē: sed Deus te misit,vt recrees suos sanctos, qui habitant in solitudine, & annuncies bonum odorem eorum vitæ in medio fratrum. Abi ergò fili in Agyptum, & perseuera in bonis operibus Domini nostri Iesu Christi,prædicans omnibus ea,quæ vidisti in solitudine.

His verbis celerē ad futuri seculi felicitatem aduentum innuit.

Hæc cùm dixisset venerandus senex Honofrius,humì procidi ad eius pedes, dicēs: Benedic igitur mihi,pater,vt inueniam coram Deo misericordiam,& sicuti dignum me censuit in hoc mundo Saluator noster,vt te venerarer,rursùs quoq; iubeat,vt in futurum seculum eo dignus habear. Ipse autem mihi dixit: Fili Paphnuti, Quòd attinet ad ea, quæ petis, Dns nequaquàm te afficiet molestia: Tibi verò benedicet, & tuā cōfirmabit charitatē,& illuminabit tuos oculos ad eius diuinitatē,& te liberabit ab omni casu & vinculis aduersarij,& in te pficiet opus,quod es aggressus. Protegent te oculi eius,& custodiēt ab insidijs inimici, nihilq; inueniēt,in quo te possint accusare

Universidad de Deusto
Biblioteca

S. Honofrius excedit è vita.

sare in hora terribili,in qua es apud Deum sistēdus, & causam tuam defensurus. Post hæc autem surgens,orauit Deum cum lachrymis & multis gemitibus:& paulopòst cùm ea ipsa hora se humì deiecisset, consummatus est in Dño, in eius manus tradito spiritu cum lætitia. Statìm verò audiui vocem Angelorum, Deum magna voce laudantium ante animam beati & sanctissimi Honofrij: eratque magnum gaudium ea hora,qua is ad Deum venit. Ego autem cùm me exuissem eo,quod gestabam,lebitonario,& eius transuersa soluissem,ea in duo diuisi:& cùm dimidio quidem eius corpus inuoluissem,pro more iustorum,quæ mortuis peraguntur,cōtexi. Alterum autem gestaui dimidium,nè ego manerem nudus. Et cùm petram inuenissem concauam,tanquàm in cisterna corpus eius illic deposui, multisque collectis lapidibus contexi reliquias. Surgens autem, oraui vt illic manerem. Statìm verò vidi collapsum tugurium,& palmam,qua nutriebatur,ipsam quoquè cecidisse similiter. Quod cùm vidissem tam citò accidisse, & ex eo cognouissem non esse Dei voluntatem, vt in illo loco habitarem,comédi panis id,quod superfuit,& aquam bibi similiter.

Rursùs autem extensis in cælos manibus oraui,& vidi virum illū ad me venientem eo modo,quo vidi ambulans in solitudine. Qui mihi vires addens, ambulabat ante me. Cùm illinc autē essem egressus, & affligerer propter beatū patrē Honofriū,rursùs animo meo exortū est gaudiū, quòd dignus sim habitus, qui eius sancto ore benedicerer. Cumq; quatuor dierū spatio ambulâssem, accessi ad quandā cellā, quæ in alto fuerit ædificata. Quam ingressus,neminem inuéni. Sedi autē parumpèr,cogitās & dicens apud me: Estne aliquis habitās in hac spelunca,in quam me deduxit Deus? Hæc cùm apud me cogitarē,ingressus est vir sanctus,canis plenus,specie admirandus & decorus,ex palmis cōtexto indumēto vestitus,& suū corpus cōtegens. Ipse autem cùm me vidisset,statìm est allocutus, dicēs: Tu es frater Paphnutius, qui contexisti corpus sancti patris Honofrij. Cùm ergò cognouissem eū in visione didicisse,quod factū fuerat,statìm ei prócidi ad pedes. Ipse verò me cōsolatus,dixit mihi: Surge frater,Deus te dignū cēsuit,vt esses amicus sanctorū eius famulorū. Iam enim didici ab eius prouidentia tuū futurū hodiè ad me aduentū. Tibi autem aperiā, frater dilecte quòd sexaginta annos habitaui in hac solitudine: Non vidi hominē,qui ad me venerit,nisì eos solos fratres,qui hìc mecum habitant. Interìm autē dū nos loqueremur, ingressi sunt tres alij,tāquàm sancti,senes patres in illā cellā. Qui me alloquētes,statìm dixerunt: Benedic frater: Tu es frater Paphnutius, noster in Domino cooperator. Tu es,qui texisti corpus sancti Honofrij. Gaude frater: es enim dignatus magnā virtutē cognoscere. Vidēs autē Dominus,nobis significauit,fore vt hodiè ad nos venias: iussitq;,vt esses nobiscum vnum diem. Iam enim sexaginta annos habitamus in hac solitudine,neq; vidimus hoīem,præter te solum. Cùm verò nos colloqueremur de patre Honofrio & alijs sanctis,post duas horas dixerūt mihi: Surge frater, vescere modico pane, & confirma cor tuum, quandoquidem venisti è longinquo, & cupis nobiscum collætari.

Sanctū quēdā senē eremitā videt Paphnutius

Item tres alios.

Postquàm ergò me fecerūt surgere, vnanimes Deū precati sumus,& eccè vidimus ante nos quinq; panes leues, & admodùm pulchros & delicatos, tantummodò coctos. Ipsi quoq; attulerūt aliquid aliud esculentū, quod quidē sumpsimus cum panibus,omnesque sedimus,& simul comedimus. Ipsi autem rursùs mihi dixerūt: Eccè, vt iam tibi diximus anteà, cùm sexaginta annis habitauerimus in hac solitudine, quatuor panes Dei iussu ad nos è cælo quotidiè deferuntur: Nunc autem cùm tu ad nos véneris,eccè panū numerus pro te quoq; est ad nos missus: neq; scimus vndenā afferantur,sed quotidiè spelunca ingredientes,inuenimus eos per se paratos. Postq verò nos simul gustauimus, tota illa nocte fecimus orationes, & magnā synaxim celebrauimus: Erat enim sanctus dies Dominicæ. Cùm esset autē manè, rogaui ipsos, vt manerē cum eis in spelunca vsq; ad diem vltimum. Ipsi verò respōdentes mihi dixerunt: Non est voluntas Dei, vt tu habites in hac solitudine: sed surge,& vade in Aegyptum,& narra fratribus Christi amantibus omnia,quæcunq; vidisti,ad nostrī memoriam,& ad lucrum & vtilitatem eorum, qui audiunt. Cùm hæc ij dixissent,eos valdè rogaui,vt sua noīa mihi significarent. Ipsi autē non sunt passi hoc mihi dicere. Sæpè ergò hoc ab eis vehemēter petij. Cùmq; vehemēter laborassē,non potui hoc eis persuadere: sed respondentes mihi dixerunt: Is scit, qui omniū nouit noīa. Mementō autem nostrī,frater,vt digni simus,qui nos inuicèm videamus in domo Dei. Stude ergò,dilecte fili, fugere mundi tentationes, nè ab eis illudaris, quādoquidem multos sunt ludificatæ. Cùm hæc autem ex eis audiuissem,prócidi ad eorum pedes. Qui cùm mihi benedixissent,ab eis abij in pace Dei. Prædixerunt autem mihi quædam alia,quæ mihi acciderunt.

Panes diuinitùs dātur sanctis viris.

Cùm autem ab eis abijssem, ambulaui vno die per interiorem solitudinē. Cumq; venissem ad speluncam fontis aquæ,illic sedi, vt parumpèr requiescerē à labore itineris. Erat autem locus ad id aptus, vt qui circa illum fontē multas haberet arbores plenas fructibus. Cùm verò parùm quieuissē,& surrexissē,circuiui in medio arborū, admirans ipsorum fructuū multitudinē, & cogitans apud me, quisnam esset is, qui illo loco plantauerat. Erant autem fructus illarum arborum multæ palmæ,citri,punica,sycamina,zizipha, & vites, aliæ quoquè amœnæ arbores & frugiferæ, quarum gustus est melle dulcior. His accedebant myrti quoquè, & alię variæ arbores in medio earum, quæ illic sitæ erant, suauem odorem emittentes. Ille quoquè fons ex se scatens,& omnes illas arbores irrigans, adeò vt existimarem eum esse Dei paradisū. Cùm ergò illud admirarer spectaculum, vidi quatuor adolescentes hilares & valdè speciosos ad me procùl venientes, succinctos pellibus ouium. Qui cùm appropin- Quatuor adolescentes eremitæ. quâssent,dixerunt: Salue frater Paphnuti. Ego autem protinùs humì cecidi in faciē, & eos veneratus sum. Qui cùm me erexissent,mecum sederūt, & locuti sumus inter nos. Erant verò tanta gloria insignes, vt ego existimarē eos esse Angelos, & descendisse de cælo. Mecum autem magna sunt affecti lętitia,& collectos fructus ex illis arboribus mihi dederunt ad vescendum, & lætatum est cor meum,eò quòd ego ab eis diligerer. Mansìque apud illos septem dies,vescens fructibus illarum arborum.

Rogaui autem eos: Quomodò huc venistis,& vnde estis? Ipsi verò respondentes mihi dixerunt: Frater,quādoquidem Deus te misit ad nos,omnem nostram tibi vitam narrabimus. Nos sumus ex ciuitate,quæ dicitur Oxyrrynchos: Nostri verò parentes,sunt senatores illius ciuitatis. Cùm autem in illorum literis ab eis instituremur,vni scholæ traditi,literas quidem pedestres didicimus. Cùm verò etiam superiorem inchoâssemus doctrinam,in vnam conuenimus sententiam,Deo nobis opē ferēte ad id,quod est melius,& statuimus eius quoq; discere sapientiam. Ex illo ergò tēpore nos quotidiè mutuò excitantes ad animi alacritatem,& bonum scopum habentes in nostris cordibus,studentesq; locum inuenire,& paucos dies quiescere donec sciremus Dei de nobis prouidētiam, acceptis nobiscum paucis panibus, & modico aquæ ad nostrum cibum & potum vsque ad septem dies,recessimus. Cùm verò peruenissemus intrà solitudinem, fuimus in ecstasi,& vidimus ante nos virum gloria insignem,qui nos appræhensos manibus deduxit in hunc locum, & nos tradidit viro valdè prouectę ętatis,qui Deo seruiebat. Eccè autem hìc iam habitauimus sex annos,mansimus verò cum eo vsq; ad vnum annum, ab illo docti quemadmodùm Domino seruiremus. Impleto autem illo anno,consummatus est hic pater,& ex illo tēpore hìc soli sumus. Eccè autē,frater dilecte,nos tibi cōfitemur. Spatio sex annorum,vt diximus,in hoc loco degimus. Panem non gustauimus, nec alium cibū sumpsimus,nisì solummodò de fructibus harum arborū. Singulis verò hebdomadis semēl tantùm nos videmus inuicèm. In hoc enim loco inuenimur,& nobis inuicèm occurrimus sabbato & sancta Dominica. Post hos autem duos dies vnusquisq; nostrûm venit in locum proprium,& apud se degit. Ipsi verò rursùs fructus attulerunt, & cōmuniter cibū sumpsimus. Cumq; posteà egressi fuissemus, simul processimus circiter quinq; milliaria per solitudinē. Cū autē eis vale dicerē, rogaui eos vt dicerent mihi sua nomina. Et primus quidem dixit, Iohannes: Secūdus autem, Andreas: Tertius verò, Heraclambon: Quartus, Theophilus: præcipientes mihi dicere nomina sua fratribus ad suī memoriam. Ego verò eos rogaui, vt meī meminissent.

Panē sancti iuuenes non gustabāt, sed fructibus dū taxàt arborum vescebantur.

Cùm autē ab eis discessissem,& non viderē eos ampliùs,ambulaui tristis,recordās & ea admirans,quæ vidi meis oculis. Rursùs verò apud me magnā capiebam lætitiā, admirans & recordans earum,quas cōsecutus fui,benedictionum à sanctis Eremitis & sancto Angelo. Cùm autem venissem in Aegyptum itinere trium dierū, inter ambulandū inuéni duos fratres Deū timētes. Apud ipsos autē quieui ad decē dies,annūcians eis illa,quæ vidi, & ea,q̄ mihi acciderūt. Ipsi verò mihi respōdentes dixerūt cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum omni gaudio: Verè, frater Paphnuti, magnam gratiam es cõsecutus, qui dignus es habitus, vt videres magnos & perfectos Dei seruos. Ipsi autem fratres benigni & clementes, diligebant Deum ex tota anima. Nominatur autem locus eorum Scites. Cùm verò audiuissent ea, quæ ego illis narraui, ea diligenter conscripserunt, & celeriter currentes, obierunt totam Scitem, ferentes librum, quem conscripserunt ex mea narratione. Et postquàm ea legissent sanctis patribus, acceperunt eum in ecclesiam: quem quidem illic reliquerunt ad lucrum & lætitiam ijs, qui credunt & ea audiunt. Nam qua hora voluerint hæc meditari, magis benedicunt Deum & sanctos eius, pleni lætitia & exultatione, cùm hi sermones sint pleni contemplatione, quam ego minimus seruus Paphnutius, Dei prouidentia dignatus sum assequi. Sit autem gratia & pax Domini nostri Iesu Christi nobiscum, intercessionibus sanctorum patrum, qui ei placuerunt, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Habetur in fine sermonũ eius, nup in lucẽ edita ex bibliotheca Cluniacensi.

VITA SANCTORVM MARTYRVM NAZARII ET CELSI, PER D. AMBROSIVM EPISCOPVM *Mediolanensem scripta.*

Iunij 12.

Nota prisco rũ Christianorũ erga sacras reliquas deuotionẽ.

Tiamsi martyribus regionis extrancæ pia votorum debita redderemus, proprijs consulere vtilitatibus & cõmodis probaremur. Nostros enim eos fides faceret, & remotis quamlibèt finibus, sperata nobis patrocinia conrogarent: studiorum siquidem sunt huiusmodi suffragia, non locorum. Proindè apud domesticos Dei rãtum intercessionis promereueris, quãtum venerationis impenderis. Oportet itaq; vt alienos potiùs nobis deuotio religiosa conciliet, quàm fortè proprios à nobis negligentia irreligiosi temporis alienet.

Agnoscamus, charissimi, circa ecclesiam nostrã vberiorem diuinorum munerum largitatem. Exultant felices singularum vrbium populi, si vnius saltem martyris reliquijs muniantur. Ecce nos populos martyrum possidemus. Gaudeat terra nostra nutrix cælestium militũ, & tantarum parens fœcunda virtutum. Rectè itaq; & ex debito à filijs parentis ecclesiæ horum beatorum martyrum celebrãtur insignia: Qui illuminantes virtute fidei suæ innumerabiles populos, soli quidem illatam sibi sensêre mortem, sed non soli mortis suæ beneficia possederunt. Immensa enim Dei nostri pietas multiplex ad bonitatem, & artifex ad salutem, proponens arduam virtutũ palmam, raro appetitore precioſam, in paucorum triumphis, plurimorum commodis prospicit. Illorum siquidem merita, nostra vult esse suffragia. Simulque dum nobis fidem veram duro martyrij agone cõmendat, afflictionem præcedentiũ, instructionẽ efficit posterorũ.

Meritò colimus Sãctos.

Quanta est circa nos Dei nostri solicitudo? Illos examinat, vt nos erudiat. Illos cõterit, vt nos acquirat: eorumq; cruciatus, nostros vult esse profectus. Meritò ergò eos colimus, qui periculis suis pugnant, & nostris vtilitatibus militant: qui per lucis vitæq; contemptum edocent nos, quantum Deo nostro debeamus affectum. Nouerimus itaq;, quia non sine magno discrimine de religionis veritate dubitamus, quã tantorũ sanguine cõfirmatam videmus. Magni periculi res est, si post prophetarum oracula, post Apostolorum testimonia, post martyrum vulnera, veterem fidem quasi nouellam discutere præsumas, & post tam manifestos duces in errore permaneas, & post morientium sudores ociosa disputatione contendas. Congratulamur ergò dilectissimi fratres, magnæ fidei vestræ, per quam dum exules proflua charitate susci-
pitis, etiam incolas paradisi & cæli ciues habere meruistis.

Beatum itaq; Nazarium martyrem Christi sancta Mediolanensis ecclesia licèt totum corpore secum retineat, & mundo tamen totum in benedictione transmittit. Hæc est enim sanctorum martyrum gloria, quorum etsi per vniuersum mundum seminetur in cineribus portio, manet tamen integra in virtutibus plenitudo. Veneramur ergò in tanto Christi milite fidem nostram: mater nanque martyrij, fides ca-
tholi-

tholica est, in qua iste illustris athleta sanguine fuso mortẽ pro ipsa calcauit: mater, inquam, martyrij fides est. Veneramur ergò in sanctorum martyrum gloria fidẽ nostram. Quomodò fidem nostram? Ab istis enim dum mortis tolerantia indubitãter excipitur, spes immortalitatis euidenter aperitur. Nunquàm enim hanc vitam tam constanter expenderent, nisi esse alteram incomparabiliter beatiorem perfecta definitione sentirẽt. In sanctis itaq; præconibus veritatis resurrectionis authoritas est. Promptí enim pereunt in melius reparandi, quibus per angustias tribulationum aperitur exitus ad amplitudinem gaudiorum.

Festus dies s. Nazarij.

Vndè & B. Nazarius, cuius hodiè glorioſam de mundi hoste victoriam vniuersalis Ecclesia festa exultatione concelebrat, cùm tempore gentilitatis nõ ignobilibus parentibus oriundus existeret, sacrilegi adhuc puer genitoris militiam simul & doctrinam detestari ex improuiso cœpit: atq; ab innocente matre, quæ iam Christianæ fidei titulis insignita, Christo sedulò insistebat, sacrosanctæ regenerationis fluenta, fidelis iam spiritu ac fide instituta prœueniens, demonstrari sibi flagitabat. Nondùm siquidem baptismum consequutus, sed inter religionis principia consummatus, & nondùm manifestatis sibi legibus, Deo plenus, repentè possessio atq; habitaculum Dei factus est: atq; ità peruenturæ vsq; ad cælos turris priùs meruit eleuare fastigiũ, quàm disponeret fundamentum. Nondùm sacramentorum conscius, & in sacrificiũ iam prælectus.

In eos qui post baptismũ relabũtur in flagitia.

Quid ad hæc nos infelices respondere poterimus? Qui post nitorem baptismi, post collatum nobis sacra regeneratione candorẽ, post acquisitã indumenti nuptialis angelicam dignitatem, in peccatorum cœnum relapsi, & antiqua criminum uolutabra reuoluti, niueum vestimentum tetris iniquitatum ac libidinum contagijs fordidamus, & holosericam, in qua sigillũ diuinæ imaginis acceperamus impressũ, maculis mortiferæ corruptionis infecimus: & post singularem Dei nostri indulgentiam innouata fœdamus, integra rescindimus, expiata violamus, repetentes opera non iam vndis purganda, sed flammis. Quid illud, quamq; insigne diuinæ gratiæ munus, quod accepto iam salutari lauacro, post innumera virtutũ signa, post peragratas circunquaq; ob Christi prædicationem innumeras regiones, cùm pro Dei summi confessione diuersa per supplicia aduersùs eum totus penè orbis baccharetur, & nunc atrocissimis arctaretur pœnis cruciandus, nunc in lõginquis finibus transuehueretur exulandus, ità robustissimo Christi athleta pectore tormenta omnia deuincebat, vt strenuum de prostrato hoste reportaret trophæum, interque cruẽta Cæsaris iussa vasti maris deiectus gurgitibus, ambulare ei diuina super aquas concessum est prouidentia, & rerum obstupescẽte natura, per insueti itineris nouas vias pendulum inferens gressum, tumentia maris dorsa calcauit?

Celsus puerulus martyr.

Videres æquoreas sanctis substerni meritis vndas, supraq; angelicis confortatum alloquijs, in Christi Iesu laudibus exultare. Ecce prophanus hostis nunquàm beato martyri tantùm prodesset obsequio, quãtùm profuit odio. Sed tandẽ perfecto agonis certamine cum Celso puerulo, quem ipse in holocaustum Deo polluto assum. perserat ex seculo, crudeli imperio damnatione absoluitur, gladio consecratur. Felix hic tali exitu, quo omne delictum ità ab eo exijt, vt etiam redire non possit: quo sic debita sua soluit, nè vltrà creditorem timeret: quo in se hostium peccata fide clausit, fide damnauit: per quem innocentiam deuotione quæsiuit, perseuerantia inuenit, morte seruauit.

Inuocatio martyrum Dei honor est.

Quæ cùm ità sint charissimi, licèt hic tantus Christi testis precioſus confessione, precioſior sanguine, crudeli vulnere precioſior, & tincta veste candidior, licèt hic Mediolanensium peculiaris putetur priuilegio sepulcri, sed omnium est cõmunione suffragij. Neq; enim istius vrbis charitas profluа, & fides auara, tãtum huic martyri derogauerit, dum sibi arrogat, vt solùm erga mœnia sua, patrocinij illius beneficia affutura esse crediderit. Non clauditur locis, quod diffunditur meritis. Inuocâsti vbiquè martyrem, vbiquè te exaudit ille, qui honoratur in martyre.

Moderante itaq; eo, qui pensat vota tua, & dispensat munera sua, intantùm vicina præsentia efficacis præbebitur aduocati, inquantùm fuerit fides deuota susceptí. Oratio enim, quę castitatis, iustitiæ, eleemosynarũ operibus adiuuatur, excedit mũdum, penetrat paradisum, euolat vsq; ad ipsum summæ Maiestatis, Angelo conferẽ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tob.12. te,conſpectum. Sicut quodam loco vox teſtatur angelica:Et cùm tu,inquit,orares, ego obtuli orationem tuam in conſpectu claritatis Dei.

Beata anima,chariſſimi,cuius votum,cuius compunctionis incenſum, cuius ſupplicationis holocauſtum,nulla infidelitate fumidum,nullo carnalis illecebrę fœtore pollutum,nulla ſæuitia cruentum, nulla odij ſimultate maculatū, ſed fide igneū, conſcientia nitidū,ſyncericate cordis odoriferum,concordia & charitate perfectū, vſque ad Dei vultum per cęleſtium nunciorum defertur obſequia.

Martyres mundi intercessores. Quæ cùm ità ſint,honoremus beatos martyres,principes fidei,interceſſores mūdi,præcones regni,cohæredes Dei. Quòd ſi dicas mihi: Quid honoras in carne iam reſoluta atq; cōſumpta,de qua nulla iā Deo cura eſt? Et vbi eſt illud,chariſſimi,quod ipſa veritas loquitur per Prophetam? Precioſa,inquit,in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. Et iterùm:Mihi autem valdè honorificati ſunt amici tui Deus. Honorare debemus ſeruos Dei,quāto magis amicos Dei? De quibus alio loco dicitur: Dominus,inquit,cuſtodit omnia oſſa eorum,& vnum ex his non cōteretur. Honoro ergò in carne martyris exceptas pro Chriſti nomine cicatrices. Honoro viuētis memoriam perēnitate virtutis. Honoro per confeſſionē Domini ſacratos cineres. Honoro in cineribus ſemina ęternitatis. Honoro corpus, quod mihi Dominū meū oſtendit diligere,quod me propter Dominum mortē docuit non timere. Cur autē non honorent corpus illud,fideles,quod reuerentur & dæmones? quod & afflixerūt in ſupplicio,ſed glorificant in ſepulcro? Honoro itaq; corpus,quod Chriſtus honorauit in gladio,quod cum Chriſto regnabit in cælo.

Psal.115. Psal.138. Psal.33.

Nota hæc de veneratione Sāctorū & reliquiarum.

VITA S. ODVLPHI PRESBYTERI ANTE ALIQVOT SECVLA AB INCERTO QVIDEM AVTHORE, SED *grauiter edita. Stylum mutauit magna ex parte F. Laur. Surius.*

Iunij 12.

Bodgis pater Odulphi

Emporibus Ludouici pijſſimi Imperatoris vir quidam venerabilis fuit, è Francorum nobili proſapia ortus. Dicebatur is Bodgis,& ex ea procreatus eſt Odulphus: qui ſimulatq; è ſacratiſſima baptiſmatis vnda renatus eſt,cæleſti quoq; rore diuinitùs eſt irrigatus. Porrò vbi deſijt ad materna pendere vbera, literarū ſtudijs traditus,& ſanctis ac Deo deuotis hominibus, vt ab illis canonica religione imbueretur,cōmendatus eſt. Pręſtitit autem illi Deus tantum diſcendi ſtudium, tantamq; ingenij felicitatem,vt illos etiam, qui ipſum ætate antecedebant, ipſe lōgo poſt ſe interuallo relinqueret, ętatemq; ſuam,licèt annis necdū maturā, diuinis diſciplinis & dogmatibus egregiè ornaret. Porrò cū ætate accreuit ei etiā ſapiētia & ſanctitas,idq; adeò,vt ijs,qui per id tēpus Deo religiosè ſeruire conabātur,nouus quidam Samuel ortus videretur. Quibus ſanè adeò gratioſum illum diuina gratia effecit, vt vnanimiter ab illis omnibus amaretur, & ob vitam probabilē ſummæ veneration haberetur. Atq; ille ediuersò par pari referens,ſyncero animi affectu eos quoq; diligebat. Iā verò puer religioſus ac venerabilis in ipſis adoleſcētiæ initijs id ſe meditari & appetere declarabat,quod poſtmodùm reipſa cōpleuit, non immemor illius Dominici ſermonis, Qui amat patrē aut matrē plùs quàm me,nō eſt me dignus. itemq;, Qui vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidiè, & ſequatur me. Quorum ille adhuc puer crebrò memor, & die ac nocte ſæpè illa tacitus ſecum reuoluens, pijs moribus & ſanctis operibus planè apud ſe ſtatuit Deo perpetuò ſeruire,ſpiritaliq; matri ſanctæ Eccleſiæ inſeparabiliter adhærere.

Discendi celeritas.

Mat.10. Luc.9.

Itaq; ſanctus adoleſcens,viris quidē probatis in primis charus,ſed tamen ſoli Deo ſeruire ſolicitus, per virtutū gradus ſemper ad ſublimiora tetendit, donèc in virum perfectum euaderet. Mentē atq; animum, quemadmodùm ſolēt ſancti homines, ad cęleſtia continenter erigere,& mundanæ vanitatis ac pompæ inanis illecebras declinare ſtatuit, vt in illum quoquè competeret, quod in Pſalmo legitur: Ibunt de virtute in virtutem. Sic ergò in cunctis virtutibus proficiens, etiam Eccleſiaſticorū ordinum gradus aſſcendit, & preſbyterij eſt benedictionem adeptus, regis altiſſimi ſacer-

Psal.83.

Initiatur sacerdotio.

ſacerdos effectus. Tū verò mox apud ſe decreuit ſtudio piæ cōuerſationis ad quoddā ſacrę religionis monaſteriū ſe conferre. At parētes eum dehortabātur nè id faceret, ſed potiùs ad ipſorū ſe voluntatē accōmodans, eccleſiam Oroſchottanam adminiſtrandā ſuſciperet. Illic enim & natus & educatus erat. Victus tandèm precibus illorū,morem eis geſſit ea in re,quāuis inuitus. Sed non diù pòſt viſum eſt ei adire ſummæ renerentiæ locum Traiectum, antiquitùs Vuiltenburg dictum, idq; ea mente & conſilio,vt illic cum cæteris Dei famulis, Chriſto ibidem militantibus, quoàd viueret,præpotenti Deo fideliter ſeruiret. Memoria ergò retinēs,quod in Euāgelio Saluator ait: Qui non renunciat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus: poſthabito patre,neglectis propinquis,contēptis agris,familia, rebus & facultatibus omnibus,ad locum illum Chriſto duce profectus eſt,rebus quidem pauper,ſed meritis diues. Nihil iam in hoc mundo habere volebat,vt à Domino iuxta illius promiſſionem centuplum acciperet,& vitæ æternæ hæres eſſe mereretur.

Traiectum olim Vuiltenburg.

Luc.9.

Matt.19.

Erat per id tempus Traiecti Epiſcopus eximia ſanctitate, Fridericus nomine, qui virum Dei cum multo gaudio & honore excepit. Fecerunt idem omnes ſerui Dei, qui illic erant adunati, ex animo ſibi gratulātes tam ſanctū tamq; religioſum ad ipſos Dei famulum acceſſiſſe. Nec potuit diù illos celare, quod oculos diuinæ maieſtatis non latuit: ſed cùm aliquantiſpèr apud illos moratus eſſet, omnibus ardens cæleſti lumine lucerna reſplēduit. Erat enim in vigilijs ſtrenuus, in ieiunijs potens, in oratione ſedulus, in ſacra lectione ſtudioſus, in eleemoſynis largus, in curandis pauperibus celebris, in hoſpitalitate feruens, in rebus eccleſiaſticis diſtribuendis prudēs. Deniq; quibus poſt antiſtitē prefectus erat, eos omnes mirū in modū antecedebat. Neq; aliter vel ab omnibus illis, vel ab ipſo etiam pręſule, quàm monaſterij pater vocabatur, atque ab eius ore omnes cupiebant accipere conſilium. Omnibus enim omnia factus erat cum Apoſtolo, vt omnes Chriſto lucrifaceret.

Fridericus Traiecti Epiſcopus.

Virtutes S. Odulphi.

1.Cor.9.

Ea tempeſtate Friſones, homines feroces, in tam fœdos erant prolapſi errores, vt is, quem diximus, Epiſcopus, neq; per ſeipſum, neq; per ſuos Archidiaconos eos poſſet in viam veritatis reuocare. Itaq; literas per hominem fidelē miſit Traiectum ad virum Dei Odulphum, rogans eum, vt qua poſſet celeritate traiecto maris ſinu ad ipſum veniret. Literis illis acceptis, Chriſti ſeruus mirificè exhilaratur, perindè acſi ad cæleſtes epulas inuitaretur, cupiēs cum ſuo paſtore, ſi ità res poſcat, in tā pio agone pro Chriſto ſanguinē ſuum fūdere. Cùm autē ad Epiſcopum peruenisſet, ille viſo eo, immēſo perfuſus gaudio, cum pacis oſculo eum humaniter excepit. Deindè mutuò ſeſe conſolātes, &, vt ſummi regis generoſos præcones decebat, gladio ſpiritūs egregiè accincti, per eccleſias pariter proficiſci, iterùm atq; iterùm eas inuiſere, habere conciones ad populū, Euangelica eruditione ad veritatē reducere cœperunt. Deniq; crebrò admonendo, arguendo, increpādo homines, qui anteà inſtàr luporū ſęui & rapaces fuerant, ſalutari doctrina in oues manſuetas conuerterunt. His ità geſtis, antiſtes ille, communicato cum clericis, nec paucis eius regionis laicis viris conſilio, virum Dei obnixè rogat, vt intrà illius terræ limites velit permanere, & populū nupèr ad ſanitatē reuocatū, ſuis eruditionibus confirmare, & ab antiqui hoſtis mortiferis faucibus eripere. At vir Dei planè recuſat, aſſerit ſe ætate grauem, ad id miniſterium pares vires adferre non poſſe. Contrà Epiſcopus ſuis eum precibus flectere conatur. Cedit tandèm ſanctus vir, & paſtoris ſui iuſſa capeſſit, populiq; votis obſecundat, ea tamen cōditione, vt liceat ei aliquot exactis annorū curriculis Traiectum reuiſere, vbi ſe in Chriſti famulatu vitam finiturum promiſerat.

Apud friſones degit, multū illic fructū ferēs. 1.Cor.3.

Volens igitur ſuo muneri nō deeſſe vir plenus ſpiritu ſancto, non ceſſabat ſemina verbi Dei ſpargere in populum, cælorū regnum multa inſtantia prędicare, omnibus ceu prudens & fidelis diſpenſator, diuini ſermonis prębere alimoniā, fortioribus ſolidū cibū, infirmis, ex Apoſtoli ſententia, lac offerre. Ità factum eſt, vt omnes ex eius ſanctitate gaudio replerentur. Cùm autem eo miniſterio perfunctus eſſet, ſe recepit ad ſuos Traiectenſes, Deum laudās, quòd eius fretus ope, tot animas lucratus eſſet. Etſi autem iam longo fractus eſſet ſenio, at tamen animo vincens ætatem, nihil de Dei ſeruitio & ſoliris pietatis exercitijs remiſit. Perſeuerauit enim in ieiunijs aſſiduis, in vigilijs Deo gratis, in ſanctis precibus, in largiſſimis eleemoſynis: ſibi parcus, alijs omnibus pro Chriſti nomine largus: nihil terrenum ſibi acquirere cupiens, vt poſſet bonis æternis frui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Claruit verò etiam prophetiæ ſpiritu, ità futura prædicens, ac ſi iam coràm fieri cerneret. Quod vt certius teſtatiusq; fiat, ex plurimis pauca adferemus. Cùm iam diſceſſurus eſſet ab eo loco, qui Staueran dicitur, priuſquàm ſe daret itineri, ingens ad eum conuenit Friſonum multitudo, eius ſaluberrima adhortatione muniri cupientium. Ille verò Domino eos commendans, benè precatus eſt eis, amanterq; admonebat, nè à via veritatis vnquàm deflecterent, certi non ſine graui animaduerſione id ſe facturos. Et ego quidem, inquit, ſat ſcio non vos permanſuros in ſana doctrina: ſed ea cauſa gentiles barbari in vos incurrent, quod mihi vobis iam antè prædicenti incunctanter credere poteſtis, ijque veſtram regionem populabuntur, vosque & res veſtras ſecum in captiuitatem abducent. Euénit vtrunque poſteà, ſicut erat à ſancto viro prænunciatum.

Prædicit Friſonibus ipſorũ defectionẽ & Dei animaduerſionem.

Ingens ſaxum ad domûs eius oſtium iacebat. Illud ergò digito demonſtrans ipſe dem, Scitote, inquit, futurum eſſe vt abſque vllius hominis opera ſaxum iſtud in flumen deuoluatur: vbi etiam latitabit ſub vndis, donèc vos diuinæ pacis eritis beneficio deſtituti. Cùm autem videritis iterùm illud abſq; humano opere ad litus emergere, non dubitetis me, licèt iam extinctum, vos reuiſſere, vobisque pacem à Deo impetratam apportare, manſuram apud vos, donèc ſuperbia, periurijs, homicidijs, adulterijs atque omniuarijs flagitijs eam rurſùs à vobis excludatis, irato Deo propter maleficia veſtra. Huius quidem vaticinij & ſigni admirandi permulti teſtes hodieq; ſuperſunt, qui ſe id ſuis oculis conſpexiſſe aſſeuerant: ſaxumque illud ibidèm in eccleſia immobile perdurat, vt credentium confirmetur fides, & increduli pudefiant.

Eccleſia Traiectenſis, è vita ſublato Epiſcopo, paſtore orbata fuit. Mox collecti clerici cum beato viro tractabant de eligendo ſucceſſore. Diù autem illis inter ſe contendentibus, tandèm elegerunt eccleſiæ præpoſitum Craſtum. At ille rebus valdè locuples, arroganter ac tumidè dixit ad illos: Habeo abundè multa: Cur in meos humeros tantum onus conijcitis? Ijs verbis commotus beatus Odulphus, Quid, inquit, ais miſerrime? Spernis planè, ſed quod conſequi non mereris. Quòd ſi nolebas in te recipere, diceres ſaltem te tanti honoris culmine indignum. At nunc propter opes immenſas Apoſtolici ordinis ſpernens dignitatem, propedièm ex hac luce ſubtraheris. Dixit vir Dei, & ſermonis veritatem hominis mors declarauit. Interim qui ex Clero conuenerant, cùm animis vacillarent, ſinguli qui ipſis cumprimis idonei viderentur, elegêre. At Chriſti ſacerdos non ad perſonam, ſed ad meritum reſpiciẽs, dicebat poſſe inter ipſos alium inueniri magis idoneum: nec tamen vituperabat ab ipſis electos. Itaque oſtendit eis preſbyterum quendam Hungerum nomine: qui licèt vultu deformis eſſet, at tamen neſcientibus hominibus, ſed non neſciente Deo, meritis inſignis erat. Eum ergò omnes elegerunt, & ſtatuto tempore conſecratus eſt Epiſcopus: cuius ſanè tanta fuit vitæ integritas, vt poſt Vuillibrordum & Bonifacium ſanctos Epiſcopos, in illa ſede nullus repertus ſit, qui vſque ad ſupremum vitæ diem excolendis virtutibus par illi fuerit. Apparet indè, non temerè, eum à ſancto Odulpho alijs prælatum fuiſſe.

Prædicit mortẽ ſuperbi Præpoſiti

Hũgerus fit Traiecti Epiſcopus.

Iam ſenectus premebat ſanctum virum Odulphum, & ad eccleſiam abſq; ſcipione progredi non poterat. In ipſius autem ſcipionis ſuprema parte ceream affixerat tabellam, in qua ſolebat, oblata occaſione, nomina fidelium annotare, donèc ea in libro vitæ deſcriberet. Quodam autem die præ animi vigore & alacritate oblitus imbecillitatis ſuæ, cùm ad Dei cultum properaret, in domicilio ſuo reliquit ſcipionem illum. Paulò pòſt opera maligni dæmonis inflãmatum eſt domicilium illud, & cum omni ſupellectile conflagrauit. Erat tum vir Dei occupatus laudibus diuinis, ſed cùm cerneret valido igni iam correptum domicilium, ad ſolita præſidia ſe contulit, Deum orans, nè loca ſancta ignis inuaderet. non admodùm curans excidium cellulæ ſuæ. Exaudiuit verò Deus preces eius, moxq; incendium repreſſum eſt, nec quicquam præter viri Dei domicilium exuſſit. In medijs autem flammis adeò ſcipio mãſit illeſus, vt ab igni cera indurata videretur, ne minutiſſimo quidem apice ex illa abolito. Quo inſigni miraculo Deus oſtendere voluit, quanti apud ipſum meriti eſſet ſanctus Odulphus. Scipionem autem illum in eius defuncti ſepulcrum defixêre fratres, qui illic ità manſit fixus vſque ad beatæ memoriæ Ratbodi Epiſcopi tempora.

Scipionẽ & cerã viri Dei nihil lædit ignis.

Aduentante tandèm tempore, quo vir beatus ad optatam cæleſtis patriæ gloriam erat

erat tranſiturus, modica febre correptus, ſenſit adeſſe migrandi tempus. Accitis igitur fratribus, indicauit eis diem obitûs ſui. Sub ipſam autẽ mortis horã rurſùs fratres ſibi adeſſe voluit, & cum ipſo cantare pſalmos pro expectatione deceſsûs ſui. Omnibus deniq; ex ipſius præſcripto ritè peractis, valefecit fratribus, rogans eos, vt pro ipſo Dominũ precarentur, ſe quoq; pollicens pro ipſis & loco illo eiusq; habitatoribus perpetuò Domino preces oblaturũ. Indè mox ad Dñm ſe conuertens, nihilq; trepidans ad mortẽ, (quippe qui mortem ipſam in lucro poneret) hilari mente dixit: In manus tuas Domine cõmendo ſpiritum meum: ſub quibus verbis ſanctiſſima illa anima è corpore egreſſa eſt: ſimulq; ſuauiſſimi odoris fragrantia illic diffuſa eſt, ità vt omnes inæſtimabili ſuauitate replerẽtur, perſpicueq; indè liceret animaduerti, beatiſſimos angelicos ſpiritus animam illam è corpore abeuntem ſuſcepiſſe. Eius feſtus dies celebratur pridiè Idus Iunij. Fiunt autem per eius merita non ſolùm Traiecti, ſed etiam in Staueren innumera miracula in honorem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Vult proſe defũcto rogari.

Pſal. 30.

F. Laur. Surius Pio Lectori.

In Aprili menſe vitam Iuſtini Philoſophi repoſuimus, authore Ioachimo Perionio, ſecuti Latina Martyrologia. Nunc rurſùs damus Iuſtinum Philoſophum, cum multis alijs pro pietate cęſum, authore Simeone Metaphraſte, qui eum habet die 12. Iunij. Vtrùm autem planè idem vtrobiq; ſit Iuſtinus, ob temporis penuriam necdũ ſatis examinare licuit. Mihi quidem diuerſus hic ab illo priori eſſe videtur. Non eñ tam obſcurus fuit Iuſtinus, vt Præfectum ex eo percontari oporterit, quod in hac hiſtoria fit, in quarum diſciplinarum genere verſaretur. Sunt & alia, quæ facilè perſuadeant non eundem eſſe.

MARTYRIVM SANCTORVM IVSTINI PHILOSOPHI, CHARITONIS, ET SOCIORVM, QVI *Romæ paſſi ſunt, Authore Simeone Metaphraſte.*

Vo tempore nefarij ſuperſtitionis idolorum propugnatores impia contra pietatem ac religionem ſeruantes Chriſtianos, per ſingulas vrbes ac regiones edicta propoſuerunt, vt quicunq; Chriſtiani deprehẽſi eſſent, idolis ſacrificare cogerentur: comprehenſi Iuſtinus, & qui cum illo erant, adducti ſunt ad Romæ Præſidem, Ruſticum nomine. Quibus ante tribunal cõſtitutis, Ruſticus Præſes dixit Iuſtino: Agè, eſto dijs ipſis obediens, & Imperatorijs edictis. Illi autem Iuſtinus reſpondit: Nemo vnquàm reprehendi aut condemnari poterit, qui Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti præceptis obediẽrit. Tũ Ruſticus Præfectus: In cuiuſnam, inquit, eruditionis ac diſciplinarum genere verſaris? Cui Iuſtinus: Omnium diſciplinarum genus diſcere conatus ſum, omnemq; eruditionem expertus, poſtremò veræ Chriſtianorũ diſciplinę adhæſi, quanuis illa non placeat his, qui falſæ opinionis errore ducuntur. Tum Ruſticus dixit: Illáne, miſerrime, eruditione delectaris? Maximè, inquit Iuſtinus, quoniã recto cum dogmate Chriſtianos ipſos ſequor. At Præfectus: Qualenam eſt iſtud dogma? Reſpõdit Iuſtinus: Rectum dogma, quod Chriſtiani homines cum pietate ſeruamus, hoc eſt, vt Deum vnum exiſtimemus factorem atq; creatorem omnium, quæ videntur, quæq; corporeis oculis nõ cernuntur, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Dei filium confiteamur olim à Prophetis prænunciatum, qui & humani generis Iudex venturus eſt, ſaluris præco, & magiſter ijs, qui ab illo benè didicerint. Ego quidem, vt homo imbecillis ſum, & longè minor, quàm vt de infinita illius Deitate aliquid magnũ dicere poſſim: Prophetarũ munus hoc eſſe fateor. Illi eñ huiusipſius, quẽ Dei filiũ eſſe dixi, in orbẽ terrarũ aduẽtũ multis anteà ſeculis diuinitùs p̃dixerũt.

12. Iunij.

Chriſtianũ dogma.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quæsiuit Præfectus, quem in locum Christiani conuenirent. Cui respondit Iustinus, eò vnumquenq; cõuenire, quò vellet ac posset. An, inquit, existimas, omnes nos in eundem locum conuenire solitos? Minimè res ità se habet, quoniam Christianorum Deus loco non circunscribitur: sed cùm inuisibilis sit, cælum & terram implet, atq; vbiq; à fidelibus adoratur, & eius gloria collaudatur. Tunc Præfectus: Agè, inquit, dicas, quem in locum conueniatis, & discipulos tuos congreges. Respondit Iustinus: Ego prope domum Martini cuiusdam ad balneum, cognomento Timiotinũ, hactenùs mansi. Vénì autem in vrbem Romam secũdò, neq; aliũ quempiam locum, nisì quem dixi, cognosco. Ac si quis ad me venire voluit, cõmunicaui cum illo veritatis doctrinã. Ergò Christianus es tu? inquit Rusticus. At Iustinus: Maximè, Christianus ego sum. Tunc Præfectus dixit Charitoni: An & tu Christianus es? Cui Chariton: Christianus ego sum, Deo ipso adiuuante. Quęsiuit Rusticus à Charitina muliere, num & ipsa Christi fidẽ sequeretur. Cui respõdit illa, se quoq;, Deo dante, Christianam esse. Tũc Rusticus dixit Euelpisto: Tu verò quisnam es? * Cui respõdit: Seruus quidẽ Cæsaris sum, sed Christianus, à Christo ipso libertate donatus, & illius beneficio atq; gratia eiusdẽ spei, cuius & isti sunt, quos vides, particeps factus. Post hæc Præfectus quæsiuit ab Hierace, num & ipse Christianus esset. Cui Hierax dixit: Certè Christianus & ego sum: cundẽ enim Deũ colo atq; adoro. An, inqt Præfectus, Christianos vos fecit Iustinus? Ego, inquit Hierax, & fui, & ero Christianus. Stans autem & Pæon dixit: Ego quoq; sum Christianus. Et quisnam, inquit Præfectus, te docuit? Respondit ille: A parẽtibus bonam hãc confessionẽ ego accepi. Post hũc Euelpistus dixit: Et ego Iustini qdem sermones magna cum voluptate audiebã, sed à parentibus tamen & ipse Christianus esse didici. Tum Præfectus: Et vbinàm parẽtes tui sunt? In Cappadocia, inquit Euelpistus. Quæsiuit Præfectus & ab Hierace, vbinàm gentium essent eius parẽtes. Cui respondit Hierax: Verus pater noster Christus est, & mater fides, qua in ipsum credimus: terreni verò parentes mei, mortui sunt. Cæterùm ego ab Iconio Phrygiæ abstractus huc vénì. Quæsiuit Præfectus à Liberiano, quídnam & ipse diceret: num Christianus esset, atq; in deos impius? Cui Liberianus: Et ego, inquit, Christianus sum: colo enim & adoro solum verum Deum.

Ierem. 23.

Chariton. Charitina.

Euelpistus. *Qui

Hierax.

Pæon.

Liberianus.

Tunc Præfectus conuersus ad Iustinum, dixit: Audi tu, qui eloquens esse diceris, & putas te veram disciplinam tenere: Si à capite per totũ corpus flagello cæsus fueris, persuasúmne habes, fore vt in cælum ascendas? Cui Iustinus: Spero, inquit, me habiturũ quod habent, qui Christi dogmata seruauerint, si hæc ipsa, quæ dicis, perpessus fuero. Scio enim omnibus, qui sic vixerint, diuinam gratiã conseruari, quoàd totus mundus consummetur. Ad hæc Præfectus Rusticus: Ergò futurũ opinaris, vt in cælos ascendas, mercedẽ aliquam recepturus? Non opinor, inquit Iustinus, sed scio, & hoc tam certũ habeo, vt nihil dubitẽ. Rusticus dixit: Veniamus deincèps ad id, quod propositum est, & nos vrget. Conuenite simul, & vno eodemq; animo dijs sacrificate. Ad hæc Iustinus: Nemo, inquit, qui rectè sentiat, pietatẽ deserit, vt in errorem atq; impietatem delabatur. Præfectus Rusticus dixit: Nisì iussis nostris parére volueritis, cruciatus sine vlla misericordia patiemini. Iustinus autẽ: Maximè nos in votis habemus, propter Dominum nostrum Iesum Christum cruciatus perpeti, ac saluari: hoc enim nobis salutem & fiduciam conciliabit ante eiusdem Domini & Saluatoris nostri terribile illùd tribunal, cui totus mundus diuino iussu assistet. Idem & reliqui ocs Martyres dixerunt, hoc addentes: Fac citò, quod vis: nos enim Christiani sumus, & idolis non sacrificamus.

De firma spe dicit.

Hæc audiens Præfectus, talem sententiam pronunciauit: Qui dijs sacrificare, & Imperatoris edicto parére noluerunt, flagello cæsi, ad capitalem pœnam abducãtur, quemadmodùm leges præcipiunt. Itaque sancti martyres Deum collaudantes, ad consuetum locum producti, post verba securi percussi sunt, & in Saluatoris confessione martyrium consummârunt. Post hęc quidam fideles clàm illorum corpora sustulerunt, & in loco idoneo illa condiderunt, cooperante gratia Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria in secula seculorum, Amen.

Sententia Iudicis in martyres.

MAR-

MARTYRIVM SANCTAE AQVILINAE
VIRGINIS, AVTHORE SIMEONE
Metaphraste.

POsteaquàm Saluator noster Iesus Christus è cælo descendit, & homo factus est, & pro peccantium hominum salute in terris apparuit, eiusque miraculis abundè mundus ipse illustratus fuit, atq; his, quæ vltrò passus est, diaboli, qui hominem circunuenerat, imperiũ exinanitum fuit, diuinaque gratia per gloriosam ipsius resurrectionem in mundum redundans, humanum genus ad fidem conuertit, deniquè posteaquàm è terra in cælum ipse ascendit, & ad Patris dexteram sedit, Apostoli, acceptis ab eo mandatis, fidem ipsius per totum orbem terrarum prædicârunt. Cumq; multi per Apostolicam prædicationem instituerentur, & Dei ope adiuuante, omnes illi à sancto Spiritu illuminarentur, fides ipsa per totum orbem terrarum vigebat. Apostoli verò, cùm suum munus compleuissent, ad cælestem Dominum ascenderunt. Sed illorum tamen prædicatio faciebat, vt per vniuersam terram multi Deum timerent. IVNII 13.

Itaq; in vrbe quadam Palæstinæ regionis, quæ Biblos dicebatur, erant Christiani homines, qui ab Apostolis ipsis pietatis doctrina instructi fuerãt, è quibus vnus, Eutolmius nomine, in vrbe illa vxorem duxit: qui cùm vnà sanctè viuerent, Deus ipse fructum & progeniem illis dedit, quæ nefaria tyranni decreta exinaniuit. Cùm enim fœmina illa ex Eutolmio viro suo concepisset, puellam peperit, quam & Aquilinam parentes nominârunt. Hæc cùm paulo grãdior facta esset, & ætatem adhuc tenellam ageret, iniquorum Imperatorum de idolorum cultu seruando constitutiones euertit. Cùm enim puella ipsa quadrimestrem ætatem ageret, eius mater ad Euthalium Episcopum illam tulit, quam in nomine Domini nostri Iesu Christi Episcopus ille signauit, & catechumenam fecit. Post duos verò menses cùm eandem ad Euthalium ipsum mater portâsset, puella Christi baptismo illuminata est. Quę cùm annum ageret, eius pater Eutolmius ex humana vita ad Christum migrauit. Mater verò puellam educabat. Itaq; cùm septem annos hęc ageret, à matre sua omnem institutionẽ mulieribus congruentem edocebatur, quæ quo ætate magìs crescebat, eo magìs Spiritu sancto implebatur, & Christi gratia decorabatur.

Biblos, vrbs Palæstinæ.

Cùm verò decimum annum ageret, nunquàm desinebat Deum ipsum inuocare. Quo tempore, Diocletiani Imperatoris anno septimo instante, Volusianus quidam homo tam nefarius, vt diaboli progenies dici posset, prouinciæ Palæstinæ administrationem accepit: qui cùm Deum ipsum non cognosceret, cœpit diuinæ pietatis cultores insectari. Cùm igitur Christi victoria multi coronarentur, & Domini Iesu athletæ certamina maxima rectè sustinerent, diabolus ipse videns consilia sua à victoribus Christi militibus destrui, omnem insaniam ac furorem effundebat. Quæ cùm ità fierent, beata & honesta virgo Aquilina multam Dei notitiam habẽs, çqualesque suas conueniens, & quotidiè cùm illis colloquens: Quænam, inquit, vtilitas vobis est ab idolis istis, quę vos colitis? An ignoratis, quòd qui fidem in istis collocârunt, vanam expectationem, inanem, nugacem, animarum corruptricem & dæmoniacam spem habent? Istorum enim omnis inuocatio inutilissima est, quiq; istis dijs sacrificium offerunt, vt eos propitios sibi faciant, inanem operam consumunt. Nam qui mortui sunt, & loquendi facultatem sibi dare non possunt, quomodò illi poterunt alijs benefacere?

Volusianus crudelis Palæstinę præfectus.

Hæc cùm Aquilina diceret, mulieres omnes, quæ cùm ea loquebantur: Quoniam, inquiunt, deos ipsos negas, & eos euertere vidéris, agè dic: Quemnam Deum tu colis? Respondit Aquilina: Ego DEVM illum colo, qui cælum, terram, & mare creauit, quique ab omnibus seculis ijs omnibus benefecit, qui fidem & spem in ipso habuerunt, & adhuc potest benefacere in perpetuũ ijs, à quibus inuocatur. Tũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

mulieres illæ: Et quomodò, inquiunt, nos audiuimus, à Iudæis interfectum fuisse iſtum, quem tu Deum dicis? At Aquilina: Omnes, qui à morte abſorpti fuerant, Deus meus redemit. mors enim ipſi non dominatur. Hic igitur cùm opera manuum ſuarum, hoc eſt, homines ipſos in multo errore vagantes vidiſſet, hominem ſe facere voluït, vt mundi errorem extingueret, & gratiam cum iuſtitia coniunctam nobis afferret. Dixerunt fœminæ illæ: Et quiſnam eſt, quem Crucifixum dicunt? Ille ipſe, inquit Aquilina, eſt omnium Saluator, qui propter ſuam in homines charitatem, cùm vellet omnibus hominibus per aquam & ſpiritum nouam generationem afferre, Crucem ſubire & perpeti voluit, & non ſolùm ijs, qui in terris ſunt, ſalutem conferret, ſed eos etiam, qui apud inferos tenebantur, liberaret: omnibusque, eò quòd ipſe tertio die à mortuis reſurrexit, futurum oſtendit, vt & ipſi omnes ſuo tempore à mortuis reſurgerent. Tunc illæ: Si hæc beneficia in orbem terrarum, vt tu dicis, iſte contulit, quarè Iudæi, ex quibus & ipſe erat, non vt Deum colunt? Ad hæc Aquilina: Semper, inquit, Iudæorum natio veritatis viam auerſata eſt, cumque ceruice dura & animo obſtinato ſint, quæ iuſta & vera ſunt, reijciunt: quamobrèm & eum, qui multis modis in ipſos piè ſe geſſerat, negauerunt, Pilato tradentes, & vt eum in Crucem tolleret, ab ipſo flagitantes. Ipſe tamen IESVS ſpontè Crucem illam ſubijt.

Aquilina defertur apud Volusianum.

Dum Aquilina cum illis fœminis hæc loquebatur, Nicodemus quidam ex illorum numero, qui erant cum Proconſule, audiuit quæ Aquilina dicebat, & ſtatim ad Volusianum Proconſulem cucurrit, & air: En, Proconſul, Imperatores ipſi deorum beneficia profitentes, per omnes vrbes edicta miſerunt, vt quicunque dijs ipſis non ſacrificant, peſſimis modis interficiantur. Eſt in vrbe hac puella, q̃ dijs aduerſatur, & edictis religioſorum Imperatorum non obedit, ſed totam ſpem ſuam in homine illo Crucifixo collocauit: quinetiam mulieres alias docet, & ipſas deorum ſtabilem & compoſitam religionem denegare. Adde, quòd & deos ipſos dæmones vocat. Hæc cùm audiſſet Proconſul, miſit quoſdam ex cohorte ſua, qui eam comprænderent. Quam cùm tenuiſſent, ad tribunal duxerunt. Tum in eam Procõſul intuens: Tu ne, inquit, es, quę Imperatorum edictis repugnas, & fœminas alias falſis ſermonibus inſtruis, nè ampliùs dijs ipſis obediant, ſed Crucifixum hominem colant? An ignoras, Imperatores ipſos iſti Crucifixo iratos eſſe, quippe qui iuſſerunt, pœnis quibuſdam inexitabilibus & ſummis cruciatibus illos interfici, qui Ieſum colunt? Quamobrèm & tu ab illius doctrina diſcedas, & inuictis dijs noſtris congruentes victimas afferre ſtudeas, nè aliquo modo nos cogamur cruciatib⁹ te ſubijcere, eô quòd dijs ipſis obtrectes. Ad hæc Aquilina: Cùm, inquit, cruciatibus à te Proconſule ſubiecta fuero, tunc immortalitatis coronam à Saluatore meo me accepturam expecto, eô quòd illum non negem. Quapropter ſine mora quæuis tormenta in meipſam excogites, vt cognoſcas me fide armatam tibi aſſiſtere, neque minas tuas extimeſcere.

Cõſtãtia S. Aquilinæ.

Tunc dixit Volusianus: Video te ad tribunal meum aſſiſtere ætate admodùm iuuenili, ſpecie verò & pulchritudine valdè honeſta: itaq; tuî rationem habeo: nam ſi tormentis te ſubijciam, tenera membra tua quamprimùm gladijs deſtruentur. Quòd ſi carnificibus meis iuſſero te cruciare, nullam tuî rationem habebunt: tu verò ætate valdè tenera ſupplicijs malè conſumpta, vitam finies, neque quicquam tibi prodeſſe poterit Chriſtianorum Deus, quem colis. Erat beata Aquilina duodecim annum ætatis annum tunc agens, cùm Proconſuli aſſiſtebat: quæ reſpondens: Nolo, inquit, ego, vt miſericordia me proſequaris: putans enim te miſericordem in me eſſe, maiori damno me afficis: ſed à te peto, vt ferociorem te oſtendas, quô ex patientia mea cognoſcas, eos, qui ſpem ſuam in Chriſto Domino poſuerunt, inuictos permanere.

Æquilinæ ætas.

Hæc cùm Volusianus puellam dicentem audiuiſſet, iuſſit carnifices ad eam accedere, & conſtanter colaphis illam percutere, & addidit: Vide, Aquilina, num iſtæ tormentorum primitiæ tibi ſuaues & iucundæ videantur. Ad hæc Aquilina: Tu quidem, Tyranne, non veritus es iubere colaphis eam cædi, quæ ad imaginem Dei facta eſt: itaque nec DEVS meus tibi parcet in die Iudicij. Tum Volusianus, Ego, inquit, exiſtimo, maximos noſtros deos terrarum orbis ſalutem in manu ſua tenere, & in illo altero ſeculo omnium ſalutem in ſua poteſtate habituros. Idque cùm dixiſ-

Colaphis cæditur.

ſet, iuſſit puellam exui, & ſubligaculo cinctam, à duobus carnificibus diſtentam acriter verberari, hæc verba addens: Nónne tu, Aquilina, dixiſti futurum, vt Deus tuus in die Iudicij mihi non parcat? Et vbinàm ille nunc eſt, qui mihi non parcit? Veniat, & líberet te de manibus meis. Sed admoneo te, vt vanam iſtam Chriſtianorum hæreſim fugias.

Verberatur acriter.

Tunc iuſſit carnifices verbera intermittere, & ad Aquilinam conuerſus: Agè, inquit, dic mihi, miſera: Et quē aliquādò cognouiſti, aut audiuiſti ſpem habuiſſe in homine Crucifixo, qui manus meas effugere potuerit? Et quemnam eorum, qui eius fidem ſecuti ſunt, Imperatores viuum reliquerunt? Agè igitur, audi me, & ab inſania iſta te remoueas. Ad hęc Aquilina: Num, ô Tyranne ferociſſime, tormenta hęc putas me ſenſiſſe? Illud velim ſcias, quotcũque machinas pater tuus diabolus tibi cõtra meipſam ſuggerit, totidem, & longè ijs plura, ſubſidia mihi à Deo ſuppeditari. Tunc Volusianus: Nos, inquit, edocti ſumus à ſapientibus ijs, qui ante nos fuerunt, dijs ipſis immolare: itaque tibi dies aliquot præſcribi iubeo, vt intereà conſilium inceas, num meliorem mentem capiens, dijs cultum offerre, & vitam à nobis, maximosque honores ab Imperatoribus noſtris aſſequi velis. Ad hæc Aquilina: Quotnam dies mihi præſcribis, quibus deliberem? Tot, inquit Volusianus, quot ipſa voles, & à me petes. Aquilina autem dixit; Hoc à te peto, vt nullos mihi dies præſcribas, quòd ad huius rei conſultationem attinet. Ego enim ab incunte ætate hoc ſemper cogitans, nullum alium DEVM inuéni, qui poſſit mihi benefacere, & ad quem confugere oporteat, niſi cæleſtem illum Deum. Tũc Volusianus: Vana eſt, vt video, admonitio mea, & fruſtrà laboraui, cùm te admonui. Nequaquàm, inquit Aquilina, hac in re tibi obtempero. itaque nè fruſtrà labores, ſed quicquid excogitari poteſt, aduersùs me inutilem Dei ſeruam adhibeas, vt rursùs te victum eſſe oſtendã, quemadmodùm & ſuperioribus tormentis victus es.

Ignitæ ſubulæ in aures eius defiguntur.

Tunc Volusianus dixit: Accendantur ſubulæ, ità vt ignitæ ſint, & per eius aures transmittantur. Cùm feciſſent carnifices, quod iuſſi fuerant, & ſubulas ardentes in aures puellę eò vſq; tranſmiſiſſent, quoàd vel ſolus ignis vapor eius cerebrum comboureret, & per nares effunderet, cumque ipſius cerebrum incenderetur, puella Deum ſic precata eſt: Tu Domine Ieſu Chriſte, qui aluïſti me ab adoleſcentia mea, qui iuſtitię tuę radijs occultiſſimas cogitationes meas illuminâſti, qui generoſa & forti potentia tua me fortem reddidiſti, vt contra hoſtem & aduerſarium diabolum pugnarem, qui veram & ſummam ſapientiam tuam omnibus fidelibus tuis impertiiſti, perfice curſum certaminis mei, & virginitatis meę lampadem inextinctam ſeruа, vt & ego vnà cum quinque illis virginibus ad puriſſimum thalamum tuum introire, ac reipſum celebrare poſſim, qui petitiones meas mihi conceſſiſti.

Matt. 25.

Hęc cùm precata eſſet, & diutiùs ferreis & ardentibus ſubulis combureretur, ſemimortua facta eſt, ità vt proconſul Volusianus illam mortuam eſſe crediderit. Itaque iuſsit illinc eam abſportari, & extra vrbem proijci, quippe quæ deos ipſos negauerat, & Imperatores contempſerat: ob idq; dicebat ſepulturę mandari non debere, ſed canibus ipſis eſcã proijci. Cùm verò Aquilina totũ diem in via proiecta iacuiſſet, circa medium noctis tempus deſcendit Angelus Domini, & Aquilinam cùm tetigiſſet: Surge, inquit, & eſto ſana, Volusianumque Procõſulem redarguas, quòd ipſe nihil, & eius conſilia vana ſint. Statìm Aquilina incolumis ſurrexit, & Deum laudãs, dicebat: Gratias ago tibi vitæ meæ author, qui ſanitatem affers, & ab iniquitatibus homines liberas: tu enim es, Domine, qui ante ſecula fuiſti, & in ſecula permanſurus es, nec præter te alius eſt Deus. Illud verò à te ſupplex peto, vt cùm patientiæ brabio conſummata fuero, corona tua caput meum circundes, vt certiſsimis promiſſis tuis fruens, vnà cum choro ſanctorum tuorum, qui propter te martyrium compleuerunt, hymnos tibi concinam. Tunc illi Dominus reſpondit: Vade, fiat tibi, ſicut tu dixiſti. Quo audito, Aquilina valdè lætata eſt. Tunc ab Angelo ducta, venit ad portam vrbis: qua ſtatìm patefacta, in vrbem ipſam eſt ingreſſa.

Ab Angelo ſanatur.

Fuit autem illi dux Angelus, donèc ad Volusiani prætorium eam duxit. Qui cùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

cùm à somno excitatus,illam ante oculos suos stătem vidisset,stupore perculsus est: & statim quosdam vocauit ex ijs,qui in eius prætorio morabantur,dicens: Videte, quænam hæc sit,quę ante oculos meos consistit. Cumque, allatis luminibus,illam vidissent,dixerunt: Profectò hęc Aquilina est,quam tu canibus escam proijci iussisti. Hæc cùm audisset Procōsul,iussit illam seruari vsque ad sequētis diei tempus. Quod cùm venisset,iussit illam duci ante tribunal. Eam verò affatus: Túne,inquit,es Aquilina? Tum illa respondit: Scelestissime homo, &si cordis tui lumen excæcatum est à patre tuo diabolo,an & corporeis oculis nō vides? Ego sum Aquilina,quæ tibi nunc assisto. Tum Proconsul manu sua oculos terens,& prę stupore cùm paulispèr obmutuisset,secum dicebat: Si ipsius cerebrum combustum est,& morti subiecta non fuit, nullum igitur deindè aliud tormentum ipsam attingere poterit.

Sententia Volusiani in eam.

Hæc cùm dixisset,sententiam,vt secuti percuteretur,talem pronunciauit: Aquilinam pessimæ CHRISTIANORVM sectæ propugnatricem, natu quidem minorem,sed veneficijs tamen grandem,Imperatorum edictis religiosissimis aduersantem deprehendimus, neque dijs obedientem, neque Imperatoribus assentientem: quam cùm multis admonitionibus,conati simus ab insania hominis Crucifixi ad inuictorum deorum verissimam cognitionem traducere,non potuimus. Hæc multa tormenta experta quidē fuit,sed veneficijs tamen suis fecit,vt nullis tormentis perturbari posset. Reliquum igitur mihi visum est,nè deorum sacrificia irrideantur,vt hanc extra vrbem eductă,capitali pœna plecti iubeamus. Cùm igitur Aquilina educeretur,& carnifex pręiret,venit ad eum locum,in quo illam gladio percuti definitū fuerat. Ibi vnius horæ tempus petijt,vt Deum oraret. Erectis igitur in cęlum oculis: Domine,inquit,Deus omnipotens,ago tibi gratias,quòd martyrij mei tempus mihi ostenderis. Laudo te, Deus meus,rerum omnium effectorem, quòd non fecisti, vt frustrà stadij mei cursum conficerem. Benedico tibi creator vniuersorū, quòd Tyrannum confudisti, & meipsam coronâsti. Hoc igitur à te supplex peto,vt accipias spiritum meum in pace,vt derelictis terrenis rebus,cęlestibus bonis frui possim, & te authore,immortalitatis coronam recipiam.

Hęc cùm precata esset, vox è cęlo venit, quę dixit: Agè, virgo electa, quę Tyranni fremitum conculcâsti,& diaboli stimulos certamine tuo comminuisti,ducęq; Volusianum omninò superâsti,accipe brauium tibi propositum. In terris labores & ærumnas pertulisti,in cęlis nunc iucunditate perfruaris. Cùm hęc vox ad eam delata esset,priusquàm carnifex in eius ceruicem gladium iniecisset, beata Christi veri Dei nostri martyr perfectè mortem obijt. Carnifex verò,licèt illa spiritum reddidisset, tamen,Proconsule iubente, eius caput abscidit, ex quo pro sanguine lac in terram defluxit. Christiani autem homines cùm pręstò essent, eius reliquias gemmis pręstantiores sustulerunt,& preciosis vnguētis ac linteis nouis inuolutas, in monumento apud vrbem Biblon sepeliērunt.

Expirat necdū cæsa à carnifice.

Martyrio autem consummata est beata Aquilina, Imperatore Diocletiano, & Volusiano Proconsule, tertiodecimo die mensis Iunij. Est autem eius martyrij locus in vrbe Biblo, vbi vsque ad hodiernum diem multę curationes hominibus afferuntur,in Christo Iesu Domino nostro: Cui gloria in secula seculorum,Amen.

De S. Felicula videat Lector historiam SS. Nerei & Achillei in mense Maio, die 12.

VITA

VITA S. ANTONII VLYSBONENSIS, PROFESSIONE FRANCISCANI, QVEM VVLGO A PADVA vocant: scripta à quodam Patre Franciscano grauiter & fideliter. Dictionem F. Laur. Surius in gratiam Lectoris mutauit, omissis plerisque, parùm ad historiam facientibus, absque tamen historiæ detrimento.

EST in Lusitaniæ regno ad plagam Occidentalem, in extremis orbis finibus vrbs quædam, quam incolæ Vlyssbonam vocant, quòd ab Vlysse, vt aiunt, benè sit condita. In ea templum miræ magnitudinis extructum est in honorē matris Dei & perpetuæ virginis Mariæ, in quo beati Vincentij martyris sacrum corpus honorificè asseruatur. Ad eius templi partem occiduam felices beati Antonij parentes honestum habuêre domicilių, ipsis templi foribus valdè propinquum. Ex illis in ipso iuuētutis flore procreatus beatus Antonius, cùm sacri baptismatis salutaribus expiaretur vndis, Fernādi nomen accepit. Qui deindè ab ipsis propè incunabulis multa fuit morum probitate & integritate, nec sicut tenera puerorum solet ætas, mundi lasciuiam & vanitatem complexus est, sed bonorum parentum sedulus imitator, ecclesiarum & monasteriorum crebrò terebat limina, manusque suas libenter extendebat ad pauperes, vt illorum inopiam subleuaret, vt posset in illū quoquè competere, quod de se beatissimus Iob ait: Ab infantia mea creuit mecum miseratio. Pater eius vir nobilis, fuit miles Alphonsi regis, Martinus nomine. Mater eius Maria, non infimo genere fuit.

IVNII 13.

Patria S. Antonij.

In baptismo Fernādus appellatur.

Iob 31. Parentes eius.

Cùm autem puer esset rationis capax, à parentibus in ea, quam diximus, beatissimæ matris Dei ecclesia literis traditus est imbuendus, simul & educandus à ministris Christi, cuius erat præco futurus. Ità pueritiæ ætatem instăr patriarchæ Iacob domi simpliciter exegit. Cùm autēm accedentibus annis sentiret improbos corporis motus, de carnis corruptione nascētes, nequaquàm cessit petulantis ancillę praviis cupiditatibus, nec frena libidini laxauit: sed strinxit habenas, corpusq; in seruitutē spiritūs redigere nitebatur. Vilescebat ei in dies mundus iste, & nè puluis terrenæ felicitatis pedibus adhæreret, animoque in via Domini currenti offendiculo foret, retraxit eos, cùm necdùm totos illos in ipso mundi primo aditu posuisset. Est autem extra vrbis Vlysbonæ muros monasterium Augustinianorū, in quo viri speciatæ religionis degunt, quos Canonicos regulares vocant. Ad quos vir Dei, spretis mundi oblectamentis, se contulit, & illorum habitum induit humiliter ac deuotè. Sed cùm biennio illo, quo apud eos mansit, amicorum crebra visitatione, quæ solet pijs mentibus non parùm importuna videri, interpellatus fuisset, vt omnes eiusmodi occasiones sibi pręciderer, natale solum deserere decreuit, vt apud exteros Domino tranquilliùs & liberiùs vacare posset. Impetrata igitur, sed ægrè, recedendi copia à superiori, non vitæ institutum, sed locum mutauit, ad monasterium S. Crucis de Colimbria, feruenti spiritu commigrans, idque zelo seuerioris disciplinæ & studio maioris quietis.

Fit Canonicus regularis.

Aliud monasterium petit.

Quàm autem ille non locum, sed morum mutationem & expetijsset & fecisset, satis declarabat vita eius solito feruentior. Et quoniam, teste D. Hieronymo, non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis benè vixisse, laudandum est: talem se moribus exhibuit, vt omnibus perspicuum esset, loci opportunitatem maiorem idcircò illum appetijsse, vt ad vitæ perfectionem facilius posset pertingere. Neque verò mediocri studio semper excolebat ingenium, nec diebus nec noctibus pro temporis ratione, à lectione diuina cessans, animumque sanctis cogitationibus & meditationibus exercens. Solebat autem legendo historicæ veritatis textum, allegorica comparatione confirmare fidem, & rursùs ipsis scripturæ verbis conformare mores & affectum inflammare. Scrutabatur religiosa curiositate profunda sermonum DEI, & contra errorum foueas diui-

Epist. 13. ad Paulinum.

Eius studium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuinæ scripturæ sententijs intellectum communiebat: simul etiam sanctorum Patrum monumenta sedula lectione euoluens. Deniquè lecta tenaci memoria complectens, præter omnium expectatiõem, magnam scripturæ diuiuę est cognitionem adeptus.

Reliquiæ martyrum Franciscanorum.

Cùm autem reliquias sanctorum martyrum, quinque fratrum ordinis sancti Francisci, dominus Petrus Infans, sereniſſimi Lusitaniæ regis filius primogenitus, à Marochio adduxisset, & se illorum meritis à magnis periculis liberatum per omnes Hispaniæ prouincias diuulgâsset: Christi seruus Fernandus audiens mira, quæ per illos fiebant, multo cœpit flagrare desiderio instàr illorum pro Christo hauriẽdi martyrij calicem, factusque scipso robustior, humano calcato timore, diuinæ gratiæ validissimo protectus clypeo, dicebat apud se: Vtinàm coronæ martyrum suorum participem me facere dignetur Deus. Vtinàm liceat pro Christi nomine flexo poplite carnificis ictum excipere. Interìm nocte ac die rogabat attentissimè Dominum, vt menti ipsius adspiraret, quod & illius voluntati gratius, & suæ saluti conducibilius, & proximorum vtilitati atque ædificationi opportunius esset.

Erat per id tempus haud procùl à Colimbria eo in loco, qui S. Antonius dicitur, vbì fratres erant instituto & professione Franciscani, literas quidem nescientes, sed vim atque virtutem literæ vita & virtutibus exprimẽtes: qui ex præscripto regulæ & professionis suæ eleemosynam petituri, ad monasterium viri Dei sæpè venire solebant. Ad quos pro suo more die quodam visitandi gratia clàm accedẽs, inter cætera ait ad illos: Ordinis vestri habitum, fratres charissimi, ardenti animo cupio accipere, modò id mihi polliceri velitis, simul atquè illum induero, missuros me vos ad regiones Saracenorum, vt cum sanctis martyribus merear ego quoquè sanguinem fundere, & esse coronæ illorum particeps. Illi his auditis, non mediocriter tanti viri sermonibus exhilarati, diem crastinum eius explendo desiderio designant. Mox beatus Antonius Abbatem suum pro obtinenda abeundi facultate precibus pulsat, eaq; vix extorta, fratres Franciscani non immemores pollicitationis suæ, manè redeunt,

S. Antonius fit Franciscanus.

habitum suæ professionis illi tradunt. Quo cùm ille indutus esset, quidam ex Canonicis monasterij eius acerbo animo dixit ad eum: Eas, eas: forsitan sanctus eris. Ad quem ille conuersus, humili voce dixit: Cùm me in sanctos relatum audieris, profectò Deum laudabis. Possumus ex his colligere, quàm gratus ille fratribus suis fuerit, cui nec Prælatus nisì admodùm difficulter discedendi voluït facere potestatem, nec fratres hac in re suo cum fouere consilio, nec ille, quem diximus, frater eius abs tiam æquo potuit animo perferre. Puto equidem non absq; multo dolore & lachrymis talem à se virum illos dimisisse, quem sui monasterij idoneũ sese præfectum breuì habituros sperarent. Porrò autem fratres Franciscani cum nouo socio suo domum properant, eumque amanter accipiunt. Sed quia formidabat vir Dei, nè parentes aliquam ipsi molestiam facesserent, vt ipsum inquirentium curam eluderet, mu-

Nomẽ suũ mutat.

tato nomine, Antonium se dici voluït.

Paulatim autẽ crescebat in eo sitis martyrij, & zelus fidei magìs ac magìs cum extimulabat, nec cum quiescere patiebatur. Itaque quemadmodùm se facturos receperant, fratres Franciscani fecerunt ei copiam ad Saracenos proficiscendi. Nec ille

Cupit apud Saracenos mori pro Christo, sed impeditur.

sibi moras nectendas putans, celeriter abijt. Sed præpotẽs Deus hac in re illius propositum planè retardauit, totius hyemis spatio graui eum morbo affligens. Quare compulsus ille, ad natale solum ob corporis curandam valetudinem se recepit: sed cùm nauigando ad Hispaniæ litora nauras appulsuros speraret, ad Siciliam ventorũ impulsu delatum se sensit. Habuit ergò pro Christo moriendi & desiderium & conatum vir omnium ore meritò celebrandus, sed diuina prouidentia, vt pòst ipsa res docuit, plurimorum saluti eum seruauit, quos ille in diuersis regionibus è fœcibus peccatorum reuocauit ad salutares pœnitentiæ fructus.

Non longè tum aberat dies, in quem indictus erat fratrũ conuentus apud Assisium, quem Capitulum generale vocant. Id vbì Messanæ ex fratribus vir Dei resciuit, seipsum confirmans, eò, licèt debilis & affecta valetudine, profectus est. Eo autẽ conuentu soluto, cùm ille, quem Ministrum vocant, commissos ipsi fratres ad sua loca remitteret, solus Antonius à nemine expetebatur: quippe qui vt ignotus, ità parùm vtilis aut idoneus existimaretur: atque ità solus in Ministri generalis manibus

relictus est. Accito autem fratre Gratiano, qui tum in Aemilia siue Romãdiola fratrum Minister erat, secretò eum rogauit seruus Dei, vt à Ministro generali ipsum acceptum in Aemiliam perduceret, disciplinis regularibus illic erudiendum. Nullam verò literaturæ mentionem faciens, nihil ecclesiasticam exercitationem iactitans, sed intellectum & scientiam omnem captiuans in obsequium Christi, illum solum crucifixum se sitire, se nôsse, se complecti velle proclamabat. Frater autẽ Gratianus miram eius deuotionem exosculans, votis eius assensit, secumque in Aemiliam abduxit: vbì venia impetrata, ad eremum Montis Pauli secessit, quietem animi & conscientiæ captare volens. Cùm autem in ea eremo aliquandiù moraretur, frater quidam cellulam precationi aptam in quadam crypta sibi condidit, vt illic liberius Deo vacaret. Eam vt vidit vir beatus, à fratre illo sibi eius copiam fieri precibus contendit. Non negauit ille, & vir Dei persoluto quotidiè nocturnarum precum officio, ad eam cellam secedebat, sumptaque secum exigua panis particula & in vase aqua, cogebat carnem parére spiritui, solitariamque illic, quantùm licuit, vitam ducens, sanctis cogitationibus & meditationibus spiritum aduersùs tẽtationes communiebat, & diuino amore se confirmabat. Perstabat illic solus nocturnis horis in precibus, totumque se diuinæ moderationi permittens & commendans, in cælestibus spei suæ ancoram solidissimè defigebat. Nec deerant illi crebræ infestationes dæmonum, volentium eum in sanctæ orationis studio perturbare. Tanta autem se inedia macerauit, vt quemadmodùm testantur ij, qui id viderunt, hora refectionis ad fratres rediturus, nutante præ nimia imbecillitate gressu, seipsum interdùm sustentare non posset. Sic igitur vir ille plenus sapientia, non breui tempore simplex vixit apud simplices, & omnem arrogantiam humili corde deuitans, sub indocti persona gratię lumen abscondit.

Degit in loco solitario.

Magna eius abstinẽtia.

Sed non est passus Deus semper latére eum, voluïtq; aliquandò illum innotescere simplicibus fratribus. Cùm enim multum iam tẽporis fluxisset, fratres pro sacris accipiendis Ordinibus ad Forum Liuij, quæ est Aemiliæ ciuitas, confluxerunt: inter quos adfuit etiam Antonius & quidam fratres S. Dominici. Instante autem collationis hora, fratribus ex more congregatis, Minister loci illius fratres Dominicanos rogauit, vt sitientibus verbum salutis proponerent. Illis recusantibus, quòd nihil se præparâssent, instigante eum fortiter spiritu Dei, Minister ad Antoniũ, de cuius eruditione nihil comperti habebat, se conuertens, iubet, vt apud fratres dicat, quicquid ipsi suggereret spiritus Dei. Non putabat eum quicquam scire de scripturis diuinis, aut legisse aliquid, nisì fortè quę ad ecclesiasticum officium pertinerent. Spem tamẽ nonnullam ei adferebat, quòd audiërat illum necessitate cogẽte, idque perrarò, aliquid literatè dixisse. Et certè cùm tantus ille esset, vt memoria pro codicibus vteretur, & mystici eloquij gratia mirè affluueret, peritior tamen apud fratres habebatur abluendorum culinæ vtensilium, quàm scripturæ sanctę mysteria explicandi. Præfectum enim suum, quem Guardianum dicũt, supplex rogârat, vt magni beneficij loco ipsi permittere vellet eluere coquinæ vasa, & verrere quotidiè fratrum domicilia, nulli alij rei aptum & vtilem se confitens, cùm esset reuerà vas electum & sancti spiritûs gratia multiuaria ornatum. Mundabat ergò quotidiè humili ac deuoto corde culinæ res & fratrum domicilia, eximiæ cuiusdam humilitatis & contemptûs sui de se exempla præbens. Non ità agunt pleriq; alij, qui antè, quàm sint discipuli, magistri esse volunt, seseque in cathedram importunè ingerere non verentur. Contrà Antonius iam perfectus in scripturis diuinis, inter idiotas & rudes laicos haberi mâluit, quàm sciolus aut magister videri, potiusque laboribus occupari culinarijs, quàm magisterij cathedram occupare. Verumenimuerò licèt totis viribus in id incumberet, vt à Ministro impositum munus liceret subterfugere, non potuit tamẽ voto potiri suo. Tandèm ergò cedens tum illius voluntati, tum omniũ precibus, cum timore Domini primò orsus est simpliciter ad eos dicere: sed cùm vellet Dominus lucernam hactenùs sub modio positam, in omnium conspectũ proferri, in orationis progressu tanto verborum splendore, tanta mysticarum sententiarum altitudine vsus est, vt omnes in summam admirationem adducerentur, maximè quòd prẽter omnium opinionem id eueniret: simul etiam eximia eius charitate non mediocriter ędificarentur, nec affirmare dubitarent, eiusmodi sermonem nunquàm se antehàc audiuisse.

Celat diù scientiam suam.

Humilitas tanti viri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuisse. Ità deincèps, non minima affecti consolatione, venerabantur in illo diuinitùs detectam supernæ sapientię claritatem, cum tam insigni humilitate coniunctam.

Non diù pòst ad aures Ministri generalis huius rei fama perlata, illius voluntate compulsus est, rupto diuturno silentio, prodire in publicum, demandataque illi cõcionandi prouincia, cultor eremi, missus est ad prædicandum verbum Dei: dignus quidem tali ministerio, quod ipse, licèt diuina pollens sapientia, sibi impudenter nõ vsurpâsset, sed in collegio pauperum, verè pauperem spiritu se declarâsset, & nõ nisi vocatus ad concionandum accessisset. Fuisse autem diuinitùs vocatum, & vita illius & obitus perspicuè docuêre: è quibus priorem, nempe vitam, abiectio suî voluntaria, simplex innocentia, & disciplinæ monasticæ studium commendant: posteriorem verò, id est, doctrinam, cum zelo coniuncta charitas, veritas & modestia approbârũt.

Vt ad concionandum missus, se gesserit. Esai. 58.

Quæ cùm nõ possint omnia singulatìm referri, paucis dicemus, quemadmodùm veritatem indiscriminatìm omnibus annunciârit. Fecit nimirùm instàr Esaiæ, cui dictũ est: Clama, nè cesses: quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum: mittentisque Dei authoritate fretus, ex eremi cultore, vbi sibi vni intenderat, factus præco Dei, non segniter fungens officio suo, ad proximorum conciliandã salutem totum se contulit: in concionibus suis eam adhibens iustitiæ æquitatem, vt siue magnis, siue paruis loqueretur, veritatis iaculis indifferẽter omnes feriret. Arguebat incredulos, obsecrabat pios, impios obiurgabat, vt copiosissimè, ità feruentissimè singulis accommoda & conuenientia salutaris doctrinæ monita depromens. Qui enim iam antè, vt suprà dictum est, passionis calicem tantoperè concupierat, nullius magnitudini, etiamsi mortis impenderet discrimen, pro veritate cedebat, sed mirabili strenuitate etiam potentium tyrannidi sese opponebat. Nulla prorsùs flectebatur personarum acceptione, nulla adulatione molliebatur, non popularis transuersum rapiebat fauor & opinio: sed iuxta prophe-

Esai. 41.

tæ vocem, quasi plaustrum triturans, habens rostra serrantia, montes comminuit, & colles quasi puluerem posuit. Videbatur quasi alter quidam prodijsse Elias, zelo Dei feruens: inflammatusque igne spiritûs sancti, ignitis sermonibus accendebat & vrebat auditorum tepida, torpentia, frigida & obscura corda. Personas quasdam sublimes repræhensione dignas, tanta nonnunquàm seueritate obiurgauit, vt pleriq; alij celebres concionatores illum audientes, ad intrepidam illius constantiam trepidarent, vultusque suos quodam pusillanimitatis rubore perfusi obtegerent. Circũibat per vicos, castra, vrbes & agros, & vitæ semina vbiquè largissimè spargebat. Cumque ob zelum animarum passim discurreret, omnemque requiem sibi prorsùs vellet interdictam, contigit eum Dei nutu Ariminum peruenire: vbì cùm multos cerneret hæresi correptos, mox totius oppidi conuocato populo, feruenti spiritu ad eos cõcionari cœpit, versutaque hęreticorum dogmata luculenter confutauit. Eas autem in auditorum pectoribus efficax sermo & doctrina salutaris fixit radices, vt profligatis tetris erroribus, non pauci ad fidei integritatem sint reducti. In quibus etiam Bo-

Boniuillũ hęresiarchã conuertit.

niuillum hæresiarcham, quem triginta annis errorum tenebræ occæcauerant, ad sanitatem reuocauit, effecitque vt vsque ad mortem Ecclesiæ mandatis deuotus steterit.

Posteà verò, priuato quodam negocio vrgente, à Ministro Ordinis Romam missus est: vbì tantam principum Ecclesiæ erga se beneuolentiam expertus est, vt & ab ipso Pontifice Maximo & cæteris omnibus, concio illius incredibili studio ac deuotione auscultata sit. Tam enim sublimiter facundo ore scripturæ mysteria depromebat, vt Pontifex maximus singulari quadam prerogatiua eum arcam Testamenti appellaret. Habebat hoc vir Dei, vt sermo eius, pro rerum diuersa ratione, semper in gratia sale discretionis esset conditus: noueratque pariter & placidum & seuerum se exhibere: qua re fiebat, vt sermo eius & amore & timore afficeret auditores. Mirabantur in illo viri literati tantum ingenij acumen, tantamque eloquentiam, mirabantur illum erga omnes miro quodam prudentiæ & discretionis pondere sua verba librantem, Maiores non sine admiratione attendebant spiritualibus spiritualia comparantem: minores stupebant vitiorum causas & occasiones sapienter resecantem, & virtutes ac bonos mores cum multa cautione inserentem. Denique omnes omniũ

Arca testamẽti vocatur à Pontifice.

omnium ætatum, ordinum, conditionum mortales accommodatas sibi doctrinas & institutiones ex illo se suscipere lætabantur. Nec immeritò illi tributũ fuit à Pontifice, vt arca Testamenti diceretur. Ità enim vtriusque instrumenti paginas memoriæ planè affixas habebat, vt instàr Esdræ potuerit, si sic res postulâsset, omnes scripturas diuinas in integrum de sua memoria, etiã codicibus omnibus prorsùs abolitis, restituere. Testantur hoc, qui eius quotidiano conuictu & familiari consuetudine diù vsi fuêre. Nec ei defuisset facultas, si res popoposcisset, omnia scripta diuina luculenter & multiplici ratione exponendi & interpretandi.

Multa verò insignia ordinis sui monasteria prælegendo, disputando, concionãdo illustrauit & ornauit, idque tum zelo fidei & feruore Christo animas adducendi, tum studio fratres instituendi, tum quoquè desiderio cohonestandi institutum siue Ordinem suum, qui per id tempus propter imperitiam apud plerosque in contemptu erat. Et certè fuit primus ille prælector in Ordine siue instituto suo, consentiente beatissimo patre Francisco, institutus Bononiæ, vt præesset suis in theologica facultate. In cismontana enim regione tum temporis potissimùm florebant studia literarum, placuitque fratribus Antonium, tanquàm prę cęteris magis idoneum, illic prælectorem constituere. Idem autem ipse etiam in Aemilię prouincia permultis annis fratrum Minister cum laude fuit. Etsi verò doctrina & verbo in Italia vix quenquam parem haberet, at nihilo minùs in sua prefectura vel Ministri functione mirè commodum & humanum se prębebat. Cùm autem in ciuitate Podiensi Guardiani ministerio fungeretur, erat illic notarius quidam omninò lubricus, carni & mundo totus addictus. Eum quotiès præteriret vir Dei, nudato capite coram illo genu flectebat. Ille verò existimans id in suî irrisionem & contumeliam fieri, animo perturbabatur, dabatque modis omnibus operam, nè illum vnquàm obuium haberet. Sed cùm die quodam ab insperato eum transiret vir sanctus, & ità, vt diximus, erga illum se gereret, exacerbatus homo, dixit: Nisi timerem Dei iram, gladio te percuterem, quòd ità me rediculum facis. Quid sibi vult isthuc, quòd coram me poplitem flectis? Respondit vir beatus: Ego me libens Deo martyrem obtulissem, sed illi non placuit. De te autem ille mihi reuelauit, præclarum te martyrem fore. Oro itaque, vt vbì ad martyrij agonem perueneris, meî memor esse velis. Hoc ille audiens, risit. At non multo pòst tempore Episcopus Podiensis cum multis alijs profectus est Hierosolymam, vt Saracenis Christum prędicaret. Et eccè diuinitùs permotus notarius ille, venditis suis rebus omnibus, cum illo iter ingressus est. Cùm autem peruenissent ad Saracenos, & Episcopus sic satis frigidè haberet conciones, semèl quidẽ & iterùm & tertiò notarius dissimulauit. At tandem instàr beati Vincentij increpat antistitem, quòd ità frigidè fidem Christi & prædicet & propugnet: diuinoque afflatus spiritu, cum multo feruore cœpit docere Saracenos, Christũ esse verum Deum & Dei filium, Mahometem autem filium esse satanæ & perditionis. Quod illi non ferentes, rapiunt hominem, & per triduum diris cum supplicijs excruciant. Cumque iam ad mortem duceretur, exposuit fratribus Antoniũ id prędixisse, quòd ipse martyr futurus esset. Fuit ea res populo occasio, multà deincèps reuerentia beatum Antonium prosequendi.

Primus prælector in suo Ordini fuit.

Lubrico homini præstat reuerẽtiam tanq; futuro martyri.

Fratribus quandoquè in Prouincia ad Capitulum congregatis, vir sanctus de titulo Crucis & dulcissimi Saluatoris passione pręclaram habuit concionem. Eo autem concionante, sanctissimus pater Franciscus, qui tum procùl aberat in alia regione, filijs suis in aëre mirabili quodam modo apparuit. Visus enim est vni ex illis, tanquàm brachijs ad crucem extensis, velut approbando sermonem Antonij, indicare quid fratres imitandum suscipere deberent, illisque benedicens, Crucis super eos signum exprimere.

In illo generali Capitulo, quo sacratissimę beatissimi patris nostri Francisci reliquiæ ad eum locum, in quo nunc cum ea, qua par est, veneratione asseruantur, translatę sunt, qui fuit annus proximus ante obitum eius, ab omni fratrum regimine prorsùs absolutus est beatus Antonius, factaque ei est generalis potestas verbum Dei vbicunquè vellet prędicandi. Cùm igitur eo tempore, quo conciones suas, quas de Tempore vocant, conscripsit, Paduę moratus fuisset, multamque erga se ciuium fidem & beneuolentiam esset expertus, mira erga eos deuotione affectus, primo li-

Absoluitur ab omni fratrũ præfectura.

bertatis suæ cursu ad eos se conferre decreuit. Cumque eò peruenisset, Ostiensis Episcopus eum hortatus est, vt Conciones de sanctis quoquè conficeret. Itaq; illi morem gesturus, Paduæ voluit in illud opus incumbere. Sed sacro Quadragesimæ aduentante tempore, videns vir Dei adesse tempus acceptabile & dies salutis, illud opus intermisit, totumque se ad docendum pro concione populum, eius sermones mirificè sitientem, applicuit, illisque quadraginta diebus quotidiè concionatus est, non sine multorum admiratione. Erat enim natura corpulentus, & ea causa perpetuò laborabat incommoda valetudine: at tamen præ infatigabili animarum zelo, prædicando, docendo, cõfessiones auscultando, sæpissimè vsque ad solis occubitum ieiunus permanebat.

Zelus animarum ingens.

Vidit hoc & inuidit malignus dæmon, perpetuus bonorum studiorum hostis, & vt virum sanctum à suo proposito deterreret, nocturnis illusionibus infestus ei fuit. Rem non commentitiam refero, quam ipse vir Dei cùm adhuc viueret, cuidam fratri narrauit. Nocte quadam sacræ Quadragesimę, in exordio earũ, quas diximus virũ Dei tunc suscepisse, occupationum, fessa laboribus membra somni beneficio nonnihil recreare volebat. Eccè autem impurus satan adest, & hominis Dei guttur tanta vi comprimit, vt nisi diuinitùs retardatus esset, hauddubiò eum præfocaturus fuerit. At ille beatissimæ matris Dei nomen inuocans, & fronti suæ viuificæ Crucis signum imprimens, simulque depromens hymnum illum, O gloriosa Domina, in fugam compulit nequissimum spiritum, & repentè se sensit liberatum. Cumque fugientem illum videre cuperet, oculos aperiens, totam illam, in qua cubabat, cellulam superni luminis splendoribus perfusam conspexit.

Pellit infestũ dæmonem à se signo Crucis &c.

Pergens deindè in suscepto per Quadragesimam concionandi labore ac studio, populum habuit audiendi ipsum cupidissimum, ità vt certatim cunctis ad eum confluentibus oportuerit quotidianas in ecclesijs stationes indíci. Sed cùm nimiam auditorum frequentiam ecclesiarum ambitus non caperet, compulsus est ad patentes sese campos transferre, atque ità salutaris doctrinæ pluuia de spiritûs abundantia irrigare sitibundos. Cõfluxit autem eò ex vicinis vrbibus, castris, pagis innumera prope hominum multitudo, salutem suam in illius doctrina spe non dubia collocans. Surgebant intempesta nocte, & alij alios nitebantur anteuertere, accensisque luminaribus, ad locum, vbi erat facturus verbum vir Dei, summa contentione properabant. Cernere illic erat milites, matronas nobiles medijs noctis tenebris accurrere, & qui in multam lucem priùs sterrere consueuerant, absque vllo tædio vel molestia concionaturum vigiles expectare. Deponebãt autem omnes cultiorem habitum, & quæ ad ornatum spectare videbantur, vtebanturque vestibus religiosis. Ipse quoquè Antistes Paduanus cum Clero suo virum Dei deuotè sequens, formaque gregi suo factus ex animo, omnes suo egregię humilitatis exemplo ad accuratè auscultandum incitauit. Itaque viro Dei loquente, tanto ab omnibus studio attendebatur, vt in triginta vel eo amplius hominum millibus vix murmur aliquod aut strepitus sentiretur. Tabernas suas mercatores non volebant patére cuiquam ad emendas merces, nisi priùs sancti viri cõcione absoluta: adeò feruebant illius audiendi desiderio. Fœminæ ex pietate & deuotione præcidebant forficibus particulas è tunica eius, pro reliquijs eas habituræ: & cui dabatur contingere fimbriam vestimenti eius, is beatũ se arbitrabatur. Concione peracta, ab hominum irruentium vi defendi vix potuit, nisi fortium virorum septus præsidijs, vel fugæ opportunitatem callidè exploraret, vel turbis tandèm recedentibus, citra molestiam ipsi quoquè abire liceret.

Frequentissimũ habet auditoriũ, dum concionatur.

O quot ille tum odia inexpiabilia & implacabiles inimicitias ad pacem & concordiam reuocauit, quàm multos diuturna captiuitate miseros liberrati restituit, quot ille res, per vsuras & nefariam vim alijs ereptas, restituendas curauit. Reddebãtur pignora, remittebantur debita, in varijs negocijs consilia à viro Dei expetebantur, & promittebant omnes se staturos arbitrio illius. Compescebantur scorta à nefario concubitu, fures & insignes prædones retrahebantur à contrectatione rei alienæ. Atque hunc in modum dies illos quadraginta felicissimè exigens, gratam Domino messem solicitus adduxit. In tanta autem vndiquè concurrentium turba id fuit admiratione dignum, quòd nullus sese comprimentium clamor audiebatur, nulla cernebatur dissolutio, risus nullus, nullæ voces percipiebãtur, nulli infantium vagitus,

Efficacia & fructus cõcionũ eius.

vagitus, quibus vel parùm eius conciones interpellarentur. Stabant omnes arrectis auribus, intentissimis perpetuò in virum Dei oculis, sine vllo tædio cum multa deuotione eum sustinentes, perindè ac si non homo, sed angelus lapsus è summo cælo, ad illos concionaretur. Neque id mirum, quandoquidem tanta illum Dominus gratia perfuderat, vt lingua facundissima, voce clarissima, sua verba instàr tubæ cuiusdam expromens, ab omnibus & audiretur, & intelligeretur. Nec id admiratione vacat, cùm in longinqua regione natus & educatus multo tempore fuisset, quòd Italico idiomate adeò politè potuit, quę voluit, pronunciare, ac si extra Italiam nunquàm posuisset pedem. Tantam verò vtriusque sexûs multitudinem ad confitenda peccata sua remisit, vt nec fratres, nec alij sacerdotes, qui non pauci eum comitabantur, illis audiendis sufficerent. Dicebant autem, qui ad agendam pœnitentiam veniebant, diuino iussu admonitos & ad Antonium transmissos, id se in mandatis habere, vt per omnia eius consilijs parérent. Nonnulli post eius decessum è vita, quibusdam fratribus secretiùs dixerunt, beatum Antonium ipsis dormientibus apparuisse, & nomina fratrũ, ad quos illos mittebat, indicâsse. Die quodam sancti viri concione adeò quidam mente compunctus fuit, vt cùm ad confitendum peccata sua ex eius consilio se compararet, præ suspirijs & singultibus nec vnum posset verbum proferre. Cumque vir sanctus ei diceret, vt peccata sua in scripta redigeret, eaque ipsi legenda offerret, fecit ille vt erat iussus. Sed cùm chartulam vir Dei accepisset, ità scripturam omnem abolitam & prorsùs obliteratam inuenit, ac si prorsùs nihil scriptum fuisset. Cœperunt tum primùm homines careuatìm sese verberando, & pia cantica deuotè depromendo, procedere. Atque ea laudabilis consuetudo, à tanto authore profecta, deincèps suis est aucta incrementis, ità vt in omnibus ferè Italiæ locis accuratissimè hodieque obseruetur.

Multi se palàm verberibus afficiunt.

Fuit autem viri Dei id præcipuum semper studium & conatus perpetuus, vt pernicios issimas vulpeculas, quę dæmoliuntur vineam Domini Sabaoth, nempe hęreticos pestilentes & falsas eorum doctrinas, pro viribus oppugnaret, funditùs destrueret, ac radicitùs extirparet. Hæresiarchas quosdam in publicis disputationibus Arimini, Tolosæ & Mediolani palàm conuicit, & errores eorum coram omnibus confutauit. Adeò enim instructus erat & efficacibus scripturæ diuinæ sententijs, & solidis ac perspicuis rationibus, vt qui nefanda essent hæresi imbuti, coram illo cõsistere aut os aperire non auderent, ità vt ad illum quoquè pertinere videretur, quod Dominus promisit discipulis suis: Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij veritatis. Detegebat mirum in modum hæreticorum fraudes & versutias, conatus retardabat, errores abominandos cum multa vituperatione traducebat. Nec facilè quenquam ea tempestate vspiàm inuenire licuisset, quod ipse quoquè publicè fatebatur, qui tam acriter & perpetuò illos insectaretur, tamque continuam persecutionis procellam illis excitaret. Vndè factum est, vt passim ab omnibus indefessus hæreticorum malleus diceretur. Nec sine fructu fuit labor viri DEI, plerisque hæreticis cum ipsorum fautoribus ad veritatem & obedientiam sanctæ matris Ecclesiæ reuertentibus. Quod vt magis perspicuum fiat, præter illum, quem Arimini conuersum diximus, Bononillum nomine, alium quendam hìc commemorabimus hæresiarcham, insigniter perfidiosum, quem vir DEI stupendo miraculo ad sanitatem reduxit. In partibus Tolosanis quandoquè incidit in disputationem acerrimam cum perfidissimo quodam hæresis architecto de salutifero sacramento Eucharistiæ. Iam penè vicerat hominem, parumque aberat, quin ille Catholicæ veritati accederet, cùm post multa & varia, per quæ elabi nitebatur, argumenta in hæc ille verba prorupit: Missa faciamus verba, & ad res veniamus: Si tu miraculo testatum efficere potueris, in Eucharistia verum haberi corpus CHRISTI, omni perfidia abiurata, mox cerui-ces meas Catholicæ fidei iugo submittam. Respondit vir Dei cum multa fiducia: Confido in CHRISTO Saluatore, me pro tuî & aliorum conuersione id, quod postulas, ab eius misericordia impetraturum. Tum surgens hæreticus, & manu silentium indicens, ait: Ego iumentum quoddam triduana inedia macerabo: post triduum verò producam illud in populi conspectum, & paratas escas ostendam illi: tuq;

Cant. 2.

Luc. 21.

Est malleus hæreticorũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

li: tuque ſtabis ex aduerſo cum tuo illo, vt dicis, corpore Domini : Si iumentum poſthabito pabulo ſuo, properauerit ad adorandum DEVM ſuum, Eccleſiaſticæ fidei totus accedam. Aſſenſit ijs vir Dei abſque mora. Iam dies præfixus aderat, & in plateam latiſſimam vndiquè fiebat hominum concurſus.

Adeſt etiam vir Dei Antonius, ingenti catholicorum frequentia ſtipatus: nec abeſt hæreticus cum nequiſſima ſuorum caterua. Propè aderat ſacellum, In quod vir ſanctus ingreſſus, cum multa deuotione obtulit Miſſæ ſacrificium. Eo peracto, egreditur ad populum, cum ſumma reuerentia geſtans corpus Domini. Producitur è conclaui mulus benè famelicus, congruumque illi pabulum offertur. Tum imperato ſilentio, vir Dei cum multa fiducia bruto illi animanti ità dixit: In virtute & nomine creatoris tui, quem in manibus, licèt indignus, re vera teneo, tibi præcipio, vt confeſtim humiliter huc accedas, & eam, quam par eſt, illi præſtes reuerentiam, vt hinc perſpicuè intelligat peruerſitas hæreticorum, omnem creaturam ſuo ſubdi creatori, quem dignitas ſacerdotalis in altari contrectat. Necdùm CHRISTI ſeruus dicendi finem fecerat, & eccè iumentum illud, neglecto pabulo, vſque ad poplites ſubmiſſo capite acceſſit, & coram illo viuifico corporis CHRISTI ſacramento genu curuauit. Mox immenſo gaudio exultant catholici, hæretici dolore animi contrahuntur. Laudatur & benedicitur præpotens Deus, fides catholica extollitur, hæretica prauitas pudore afficitur & opprobrio ſempiterno. Hęreſiarcha autẽ ille coram omnibus abiurata perfidia, ſanctæ Eccleſiæ mandatis deinceps paruit.

Inſigni miraculo mulus adorat Euchariſtiam. Vę tibi hæretice.

Quodam tempore Romam innumera diuerſarum gentium multitudo venerat, condonationes ſiue indulgentias Paſchales promeritura. Erat tum in Vrbe vir DEI Antonius propter negocia quædam, voluitque ſummus Pontifex, vt ad peregrinos illos haberet concionem. Renouatum illic cernere licebat præclarum illud miraculum, quo olìm in Pentecoſte Apoſtolos illuſtrauit CHRISTVS. Nam beati viri linguam ità inſtruxit gratia Spiritûs ſancti, vt ſinguli & apertè audirent, & planè intelligerent idioma regionis ſuæ, in quo & nati & educati fuerant, quemadmodùm multi ex ijs poſteà pro certo affirmârunt.

Acto. 2.

Eo tempore, quo apud Montem Peſſulanum vir ſanctus prælegebat, quodam ſolenni die concionabatur, omni & Clero & populo auſcultante. Sermone inchoato occurrit animo, ſe officium quoddam ſibi iniunctum, alteri non demandâſſe. Moris illic erat, vt in præcipuis DEI ſolennitatibus duo inſignes fratres ſub ſummo ſacrificio Alleluia cantarent: quod officium tum incumbebat viro Dei. Itaque magno quodam mœrore affectus, in pulpitum, caput cucullo operiens, ſeſe reclinabat, & coram omni illa auditorum frequentia ſic aliquandiù permanſit. Interim mirabili quodam modo illud officium peregit, quemadmodùm olim ſanctus Ambroſius legitur beatiſſimi Martini funus, licèt procùl corpore abeſſet, curâſſe, & ſanctus Franciſcus, vt ſuprà annotauimus, fratribus ſuis in Arelatenſi cõuentu ſiue Capitulo apparuiſſe. Eo autem munere diligenter perfunctus, ad ſe redijt vir Dei, & ſermonem inchoatum egregiè proſecutus eſt.

Eiuſdemmodi quippiam etiam apud Lemouicenſes illi contigiſſe ferunt. Vbì cùm in nocte natiuitatis CHRISTI in ſumma æde concionandum ei eſſet, & eodem tempore nona in nocturno officio lectio apud fratres in ſuo monaſterio recitanda: cùm vtrunque ſimul præſtare non poſſet, rogauit Dominum, vt is ſua virtute ſupplerer, quod humana ope fieri nequiret. Et ità eodem tempore & lectionem illam in fratrum Choro viſus eſt legere, & in primario templo concionem habuit.

Alio tempore cùm à prædicatione rediens. & per ſolitudinem iter habens, populi applauſus declinaret, mulier quędam viæ compendia captans, & virum Dei peruia quærens, filium ſuum brachijs & cruribus à primo ortu contractum, ad eius pedes abiecit, cum multis lachrymis rogitans, vt Crucis ſignum in illum exprimeret, nihil dubitans hoc facto ilicò filium ſanatum iri. Sed cùm vir ſanctus præ multa modeſtia & humilitate id recuſaret, illa flens largiùs, & preces multiplicans, clamare cœpit: Domine pater Antonì, miſerere meî. Tandèm vir pius & matris afflictione & filij calamitate permotus, tum etiam flexus precibus ſocij

ſocij ſui fratris Lucæ, eius perpetui comitis, ſcientia & ſanctitate præclari, Crucis ſignũ in Chriſti nomine in ægrum puerum edidit, & ille eodem temporis puncto ſanus & incolumis ſurrexit. Porrò vir Dei non hoc ſuis meritis, ſed mulieris fidei adſcribens, rogauit eam, vt dum ipſe eſſet in viuis, nulli id propalaret.

Crucis ſigno contra ſum puerũ ſanat.

Puella quædam annorum quatuor, pedum officio carens, inſupèr morbo caduco laborans, crebrò volutabatur ſpumans, & ad terram ſe miſerandum in modum allidens. Contigit autem, vt pater eius Petrus nomine, cùm illam geſtaret in vlnis, ab inſperato obuiam haberet patrem Antonium, à concione reuertentem. Itaque obnixè eum rogat, vt ſignum viralis Crucis edat in puellam. Ille cernens hominis ſynceram fidem, à capite vſque ad pedes Cruce eam conſignat, & derepentè fit ſana.

Itẽ morbidũ puellã.

Matrona quædam nobilis virum Dei cum ingenti populi multitudine extra oppidum ſequens, vt in agro concionaturum audiret, in anguſta quadam platea in denſiſſimum lutum décidit, nouis ijſque non parui precij veſtibus induta. In ipſo autem caſu ſe Deo & ſancto viro commendans, ex luto ità ſurrexit munda, vt omnes in admirationem verſi, Deum & fidelem ſeruum eius mirificè prædicarent.

Alia quædam pia fœmina in Francia, virum Dei pro habenda concione extra vrbem exeuntem ſequi deſiderans, à marito malè valente non permittebatur. Fuit hoc illi moleſtiſſimum, & cùm concioni intereſſe non liceret, aſſcendit in ſolarium domûs ſuæ, & ex feneſtra ad locum concioni deſtinatum cupida reſpexit, vt vel ſic nonnihil ſuo deſiderio ſatisfaceret. Accidit tum res admiratione digna. Cùm enim ad duo milliaria abeſſet locus ille, vocem viri Dei prędicantis audiuit. Cuius ſuauitate delectata, hæſit diutiùs ad feneſtram, quàm vir eius ferre poſſet: qui etiam eo nomine obiurgauit eam, ſed illa ſe reſpondit patrem Antonium audire cõcionantem. Quod ille audiens, irriſit eam, delirare illam exiſtimans. Illa contrà aſſerente ſe optimè audire eum, aſſcendit vir ad feneſtram eandem, & etiam ipſe viri Dei vocem meritis fidelis coniugis percepit: atque ab eo die nunquàm ex illius concione abeſſe voluerunt.

Auditur vox eius procùl per miraculum

Cùm beatus vir ex Toloſano Lectore & Podienſi Guardiano factus eſſet Cuſos Lemouicenſis, & per regnum Franciæ proficiſcens concionaretur, tandèm ad Bituricenſem vrbem peruenit. Vbì cùm die quodã prædicaret populo, tam frequẽs habuit auditorium, vt nullus intrà oppidũ locus eſſet tantæ multitudinis capax. Canonici igitur cum populo inſtituta proceſſione in agrum latiſſimum exiêrunt. erat æſtiuum tempus. Sub ipſa autem concione immanis orta tempeſtas, fulguribus & tonitruis exiſtentibus, omnes imminentem pluuiam fugere compulit. Sed vir Dei cernens illos fugam meditantes, alta voce dixit: Sitis bono animo, nec vos loco moueatis. Ne gutta quidem pluuiæ quenquam veſtrûm continget. Tum illi verbis eius fidentes, nihil ſe mouerunt. Interìm pluuia & grando craſſiſſima præceps è cælo proruens, omnes illos prorsùs intactos reliquit, ne locum quidem, in qno ſtabant, madefaciens, cùm tamen eum vndiquè inſtàr muri ambiuiſſet. Ad tam inſigne miraculũ oẽs gratias egérunt Deo, & virum Dei deincèps in multa reuerẽtia habuêre.

Grando & plunia non contingunt auditores concionis eius.

Concionante quandoquè viro Dei ad ſex milliaria extra vrbem Podienſem, abſoluto ſermone quidam viri fideles vinum & alia quædam ei miſerunt. Quod vinum guſtans matrona quædam, cùm eius palato non ſederet, feſtina domũ abijt, melius vinũ allatura. Qua in re tam fuit ſolicita, vt vaſis epiſtomium apertum relinqueret, manuq; ferens vertibulum ſiue partem illam, qua epiſtomium obturatur, ad hominem Dei properaret. Ad quem vt acceſſit, vidit in manu ſua inſtrumẽtum illud, ſenſitq; ſe non clauſiſſe epiſtomium: moxq; domum reuerſa, totum cellarium vidit vino perfuſum. Confidens autem meritis ſancti viri, in epiſtomio repoſuit vertibulum, ſtatimque dolium adeò eſt vino repletum, vt exundârit.

Vas vacuũ redundat vino.

In vſurarij cuiuſdam exequijs vir Dei concionaturus, thematis loco accepit illud ex Euangelio: Vbì eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. Sub concione autem inter cætera ait: Mortuus eſt hic diues, & ſepultus eſt in inferno. Ite ad theſaurum eius, & in illius medio inuenietis cor eius, corpore iã humato. Abiêrunt hominis parẽtes & amici, & cor adhuc calidum in medio nummorum eius inuenerunt.

Matt. 6.

Res ſanè terribilis.

Quodam ſolenni die vir ſanctus concionabatur, & quædam nobilis domina auidè

Universidad de Deusto
Biblioteca

auſcultabat. Cernens hoc impurus ſatan, vt fructum cõcionis ab ea excluderet, cur-
Malignitas dæmonis. ſoris ſpeciem præ ſe ferens, ad eam cum literis venit, aitque filium eius ab hoſtibus captum & interfectum. Eas maligni hoſtis verſutias ſpiritu cognoſcẽs vir Dei, (nam corporeis auribus nihil huius perceperat) coram omnibus dixit: Nihil timeas Domina: filius tuus & viuit, & rectè valet: Curſor autem iſte, diabolus eſt. Ad quas voces inſtàr fumi ille egregius curſor euanuit.

Cùm Paduæ degeret vir Dei, Vlyſbonæ duo ciues inexpiabili odio ſe mutuò proſequebantur: è quibus alter iuxta ædes parentũ beati viri manebat, & cùm hora veſpertina filiũ hoſtis ſui in platea inueniſſet, per ſummã crudelitatẽ iugulauit, & intẽpeſta nocte in horto parentũ viri Dei, facta fouea, eum ſepeliuit. Cùm autem nobilis eſſet is, cuius filius cæſus erat, inquiſitum eſt diligenter, & repertũ eius filium illàc trãſiſſe, vbi eius inimicus morabatur. Itaq; eius domo & horto luſtrato, nihil cõpertum eſt. Itum eſt ad vicinas ædes, & in horto illarum pueri cadauer inuentum eſt. Itaq; pater ſancti viri cum tota familia coniectus eſt in vincula, tanquàm reus cædis illius. Id verò vt per ſpiritum Paduæ cognouit vir Dei, veſperi à Guardiano petijt
Nota inſigne miraculum. copiam exeundi, quæ illi negata non eſt. Eadem nocte magno miraculo Vlyſbonam perductus eſt, & proxima luce ad Iudicem ſe contulit, rogans vt infontes è vinculis dimiſſos pateretur abire domum. Illo modis omnibus recuſante, petijt cadauer pereempti pueri ad ſe adferri. Quo allato, iuſſit ſurgere puerum & dicere, num à parentibus ipſius occiſus eſſet. Ille ſurgens, dixit eius cædis illos prorsùs conſcios non eſſe.
Item aliud. atque ità diſcedendi eſt illis facta poteſtas. Manſit toto illo die cum parentibus ſuis vir beatus, & manè angelico miniſterio Paduam reductus eſt.

Quando ad populum concionabatur eximius præco Chriſti, ſermo ex illius ore
Effectus cõcionũ eius. tanquàm ex ardenti camino proficiſcens, mirabiliter ſolebat mouere auditores, ipſaſq; animorum penetrare medullas, & multam in ijs deuotionem & compunctionem, vitiorumq; odium & deteſtationem excitare, ità vt plerunq; alter alteri diceret cum multo gemitu: Heu me miſerum, qui nunquàm antehàc iſthuc putàrim eſſe peccatum: quod ſi ſciuiſſem, certè nunquàm illud admiſiſſem: mutuoq; ſe hortabantur ad faciendam confeſſionem, ad ſuſcipiendas peregrinationes religionis ergò, ad ieiunia certis diebus amplectenda in honorem matris Dei, aut ſimilia pietatis ſtudia ſectanda. Quis verò poſſit dicẽdo conſequi, quæ illic fuſę ſint lachrymæ, quæ ab imo pectore ducta ſuſpiria, quæ pectorum tunſiones in obſtinatis peccatoribus conſpectæ? Adeò enim Dominus mirificauit ſanctum ſuum, vt non ſolùm vſitatis quotidiè coruſcaret miraculis, ſed etiam inaudita ab eo ſigna ederentur. Sicut enim beatus Nicolaus fertur per viſum apparuiſſe Conſtantino Magno, eiusq; præfecto, minasq; intentâſſe, nî dimitterent homines innoxios in carcerem coniectos: ità hic vir beatus, quos per peccatum cernebat à maligno dæmone vinctos detineri, & ad mortem tendere ſempiternam, ijs liberandis præcipuam nauabat operam. Et ſolebant
Nota. nonnulli venire ad fratres, cùm adhuc viueret vir Dei, & pro certo affirmare, ipſis in lecto iacentibus apparuiſſe eum, & dixiſſe: Surge Martine, ſurge Agnes: abi ad illum fratrem, & hoc ſiue illud peccatum ei confitere, quod tali in loco perpetrâſti, cuius nemo præter Deum conſcius erat. Qua ratione peccata prorsùs occulta expiata fuêre.

Paduanus quidam viro Dei confitens peccata ſua, inter alia expoſuit ei, quòd matrem ſuam tanta vi truſiſſet pede, vt illa compulſa fuerit cadere. Id audiens vir ſanctus, omnis malitiæ hoſtis capitalis, cum quodam ſpiritûs ſeruore dixit: Pes, quo pater aut mater percutitur, meritò quamprimùm deberet amputari. Quod ille homo ſimplex perperàm accipiens, ilicò domum abit, & pedem amputat. Mox per omnium ora volitat crudele facinus, & ad virum Dei refertur. Qui abſque mora adit hominem, & poſt oblatas DEO preces, Crucis ſigno expreſſo, iungit pedem
Pedem trũcatum reſtituit. tibiæ, & aliquandiù linit ſacris manibus ſuis. Confeſtim ſurgit homo incolumis, ambulans & exiliens, & laudans DEVM, & ingentes agens gratias ſeruo eius fideli Antonio.

Tyrannidẽ apud Veronẽſes occupãte immaniſſimo illo Ecelino Romano, cũ didiciſſet B. Antonius multã eũ hoĩm cædẽ p ſummã crudelitatẽ Verõę feciſſe, intrepidꝰ
Ecelinus tyrannus Veronenſis. illũ acceſſit, atq; his verbis compellauit: Imminet ceruicibus tuis tyrãne ſæuiſſime & rabi-

rabide canis horrenda ſententia Dei. Quouſquè non temperabis tibi à fundendo inſontium hominum ſanguine? pluraq; his ſimilia voce liberrima in faciem ei dixit. Qui verò aderant, nihil expectabant aliud, nisì illum more ſuo iuſſurũ, vt trucidaretur: ſed ſecùs euénit. Nam omni poſita feritate, inſtàr ouis, ad collum ſuſpenſa zona, coram viro Dei humì proſtratus, culpam ſuam humiliter edixit, omnemque pro illius arbitrio promiſit emendationem: adiecitque: Viri commilitones, non vobis iſthuc mirum videatur. Nam reuerà diuinum quendam vidi fulgorem ex huius vultu vibrari, qui adeò me perterruit, vt me repentè in tartarum demerſum iri vererer. Ex illo tempore multa erga hominem Dei deuotione fuit, & quoàd vixit, à multis malis, quæ alioquì, ſicut ipſe fatebatur, feciſſet, illo retrahente, abſtinuit.

Poteſt de beato viro non abſurdè dici, quod de filio ſuo Iacob dixit Iſaac patriarcha: Eccè odor filij mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Adeò enim cæleſtis benedictionis gratia perfuſus erat, & virtutum odoriferis floribus mirificè ornatus, vt eſſet humilitate præcipuus, ſapientia clariſſimus, eloquentia mellitiſſimus, charitate feruentiſſimus, paupertate inſignis, omni morũ elegantia illuſtriſſimus, honeſtate præcelſus, ſermone placidus, conuerſatione humaniſſimus, denique in omnibus & Deo & hominibus gratus. Moderatione autem ſiue diſcretione, quæ eſt virtutum omnium parens, ſine qua virtutes abeunt in vitia, præclarè inprimis vſus eſt in concionibus, in dandis conſilijs, in recipiendis confeſſionibus, denique in dictis, factis & rebus omnibus, vt nihil in eo poſſet animaduerti huius virtutis ſale non cõditum. Solebat ſine perſonarũ acceptione omnibus fidelem nauare operã, vt è peccatis extraherẽtur, & quibuslibet poſcentibus opitulari nunquàm deſijt viuens in terris, vtì nec hodieq; ceſſat poſt obitum ſuum, vt res ipſa teſtatur. Gen. 27.

Virtutes ſancti viri.

Et ipſum quidem obitum ſuum longè antè præſciuit: ſed nè fratres mœrore affi-
cerentur, illis indicare noluit. Decimoquinto ferè ante mortẽ ſuam die, cùm è quodam colle contemplaretur amœnam Paduæ planitiem, exultans ſpiritu, ſitum vrbis eius miris vehebat laudibus. Verſus deindè ad fratrem itineris ſui comitem, multo honore ciuitatem illam breuì affectum iri prædixit, non tamen exprimens, cuiuſmodi ille honor futurus eſſet. Sed ab illius obitu vſque in præſens gratulatur vrbs illa felici rerum experimento, quandò propter viri Dei præclara merita innumerabilium hominum frequentia viſitatur, egregijs præconijs & eximijs muneribus cohonestatur, dum theſaurum illum miraculorũ ſignis inclytum obtiner, rei propè incõparabilis titulo gaudet, in ſuo Antonio tot miſeris opitulatur.
Padua felix reliquijs ſancti viri.

Cùm iam meſſis inſtaret, & vir Dei ſciret colligendis frugibus populum occupatum iri, ſtatuit ad tempus concionibus ſuperſedere. Pertæſus verò crebri cum ſeculoribus hominibus congreſsûs, extra oppidũ ad locum quendam ſolitarium, quem S. Petri campum vocant, ſeceſſit, Deo & ſibi vacaturus. Nec verò mediocriter eius aduentu exhilaratus Tiſo vir nobilis, in cuius ditione erat locus fratrũ, multa humanitatis officia propenſiſſimo animo illi præſtitit. Habebat is locum quendã nemoribus conſitũ, haud procùl à domo fratrum: in quo erat arbor procera, ex cuius trunco ſex rami emerſerant, coronæ ſpeciem referentes. Eam vir Dei conſpicatus, Cellulam ſibi ſuper eam extrui voluit, quòd ſolitudini & quieti opportunus ille locus videretur. Id vbì Tiſo ex fratribus cognouit, ipſe ſuis manibus viro Dei & duobus ſoDegit ſolitarius.
cijs eius tres Cellulas cum multa deuotione cõfecit. In ea igitur Cellula vir Dei vitã degens ſolitariã, inſtàr apis ſedulę lectioni ſcripturæ ſacræ & contemplationi vacabat. Atque hæc inter mortales illius extrema fuit habitatio.

Iam igitur ſeparatus ab hominũ turbis, viuebat ſibi, ſanctis meditationibus & feruẽtibus precibus intentus, vt ſpiritũ ab omni rerũ terrenarũ cõtagione repurgaret, & ſi qui pulueres ex hominũ ſecularium conuictu & conſuetudine, vt aſſolet, illi aliqua ex parte inhæſiſſent, eos lachrymis cõpunctionis & capillis ſanctæ contemplationis abſtergeret, cæleſtis patriæ propediẽm ciuibus feliciſſimè coniũgendus. Cùm autem die quadam è ſua cellula prandij hora deſcendiſſet, cum fratribus pro more diſcubuit. Facta verò eſt illic ſuper eum manus Domini, cœpitque repentè totius corporis viribus deſtitui. Morbo autem magìs ac magìs inualeſcẽte, fratrum manibꝰ ſuſtẽtatus, à mẽſa ſurrexit: ſed cùm fatiſcẽtes artus ſuſtinere nõ poſſet, in cuiuſdã lectuli ſtramẽta ſe ꝑceps inclinauit. Sẽtiens itaq; corporis diſſolutionẽ imminere,
Viribus repentè deſtituitur.

acci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

accito ad se socio suo fratre Rogerio, dixit ei: Si tibi consultum videtur, frater, ob vitandū horum fratrum grauamen, Paduam me conferam ad beatæ Mariæ locum. Quod cùm fratri illi placeret, in currum imponitur vir Dei, fratribus quidē loci illius, nè ipsos desereret, obnixè contendentibus. Qui tamē vt viderūt eius animū flecti nō posse, passi sunt, licèt inuiti, eum abire. Iam verò ad vrbem propiùs accedenti alius quidam frater obuiā venit, qui illū inuisere cōstituerat. Is vt vidit eum in vehiculo valdè affecta valetudine, hortabatur nè propter ciuiū importunitatē in vrbem ingrederetur ad fratres de S. Maria, sed diuerteret potiùs ad Cellā fratrū, iuxta monasterium pauperū dominarū cōmorantium, & eis diuina ministrantiū. Assensit vir beatus, seq; eò perduci curauit. Paulatìm autē increscente ægritudine, ad extrema festinauit: cumq; nonnihil quieuisset, facta cōfessione, hymnū illum de beata Maria, O gloriosa Domina, canere cœpit. Deindè sublatis oculis, aliquandiù sursùm diligētissimè intentos eos tenuit. Cùm aūt interrogaretur, ecquidnam ità adspiceret, re-

Videt Dominū Iesū. spondit: Video Dñm meum. Cernētes igitur fratres, qui aderāt, felicē eius exitū adesse è proximo, sacram vnctionē ei impendere voluērūt. Vt aūt vidit S. vir fratrem ex more sacrū oleum apportantē, intuens in eum, ait illi: Hanc vnctionē ego habeo intrà me: etsi autem necesse non est vt hāc mihi extrinsecùs adhibeas, at placet tamē & vtilis est. Suscepit igitur sacram vnctionē, extensisq; manibus & palmis inūctis, psal-

Felicissimè obdormit in Domino mos, quos pœnitentiales vocant, cum fratribus perlegit. Indè quasi dimidia clapsa hora, inter manus adstantiū dormienti similis, leniter expirauit, & anima illa sanctissima, carnis ergastulo absoluta, in abyssum claritatis absorpta est. Corpus planè dormire videbatur, manibus in candorē & colorem pristinum mutatis, & membris omnibus ad nutū contrectantium flexibilibus. Agebatur tum à Christi incarnatione annus 1231. & dies Iunij 13.

Eodem autem die celeberrimus ille Abbas Vercellensis, sacræ lectioni & diuinis

Abbas Vercellensis. meditationibus intentus, solus erat in cubiculo. Eum vir Dei cùm esset in corpore, præcipuè charum habuit, maximè quòd olìm in Theologia illum instituisset, & vicissim ab illo ex libris Dionysij de rebus altissimis instructus fuisset. Et ille quidem Abbas in conuentu fratrum suorum hoc viro Dei perhibuit testimonium: Frater, inquit, Antonius Ordinis illorum fratrum, de pura Theologia sensu mystico hausit

Ei appāret vir sanctus, plenissimè, diuini radij gratia illustratus. Porrò in Abbatis eius cubiculum vir Dei subitò ingressus, post mutuam salutationem ait illi: Eccè domine Abba, relicto afello apud Paduam, festinus ad patriam proficiscor. Laborabat tum Abbas grauiter ex gutture: sed vir Dei leniter eum attingens, totum illud incōmodum repentè depulit, & disparuit. At ille putans eum ad natale solum iter intendere, ignarus prorsùs obitūs illius, surgit, & ex famulis monasterij perquirit, vbi sit frater Antonius. Stupefacti illi, respondent se nescire. Abbate asserente se pro certo eum vidisse, & ex suo cubiculo quamprimùm eum exijsse, missus est quidam ad fratres, vt ex illis cognosceretur, num quid de Antonij aduentu comperissent. Vbi ille reuersus, fratres dixit nihil eius nōsse, Abbas tādèm ad se rediens, certissimè cognouit Antonium migrāsse ad cælos: tempusq; annotans, posteà didicit, eodem die & hora eum decessisse, quo in cubiculo apparuerat, sicut ipse fratribus non sine lachrymis narrauit.

Cùm iam abijsset à vita beatus vir, noluerunt fratres ad hominum notitiam ilicò id perferri, nè populus subitò ad ipsos accurreret: sed latére non potuit. Pueri

Pueri miro modo mortem eius produnt. cnim nemine quicquam sciente de eius morte, per vrbem cateruatim incedentes, clamabant: Mortuus est pater sanctus: mortuus est sanctus Antonius. Mox in omnes vrbis angulos rumor ille peruadit, & populus certatìm neglectis laboribus, quibus se suosque alebant, instàr apum aduolat ad domum fratrum, eamq; circundat vndiquè. Inprimis verò ciues, ad pontis caput habitantes, cum armata iuuentute accurrunt ocyùs, impedituri nè quis beati corpus rapiat. Omnium ibi lamentabiles

En qnàm charus Paduanis fuit vir Dei. voces & gemitus audiuntur, lugentium orbitatē suā. Maximè verò plorabāt se tanto patre destitutas sorores, quas pauperes dominas vocāt, quę etiā multū egērūt apud primarios eius ciuitatis viros, vt liceret ipsis apud se retinere corpus sancti viri. Sed repetebant illud fratres, ad sanctam Mariam degentes, apud quos etiam sepeliri voluit vir D E I, idque adeò, vt sub mortem fratri cuidam ipsi assistenti præceperit, modis

modis omnibus daret operam, vt corpus eius ad S. Mariæ ecclesiam deportaretur. Itaq; insta bāt fratres isti, & sacrum corpus absportare volebant: sed ciues de pontis capite illis resistebant, & nec attingere quidem permittebant corpus. Interìm etiam augent armatorum numerum, qui noctes & dies aduigilent, nè indè auferatur. Tum fratres nescij quid facerent, adeunt ciuitatis Episcopum, eiq; rem totā permittunt. Episcopus Canonicis conuocatis, singulorum super hac re sententiā inquirit. Multi videbanē in eā ire sentētiā, vt pauperibus dominabus corpus sancti viri relinqueretur. Tādèm episcopus, nō negligēdas putās preces fratrū rationi cōsentaneas, magistratui vrbis præcipit, vt fratribus in deportando corpore pro viribus adiumento sit.

Intereà dum hæc geruntur, pars ciuiū de pontis capite valdè inflāmantur desiderio humādi sacri corporis, neglectoq; magistratu in vetitū maiori contentione nitūtur, inuitantq; seniores & amicos, vt ipsis auxilio sint. Deniq; inter se vnanimiter statuūt, se suaq; omnia in præsens mortis & excidij discrimen conijcere potiùs, quàm

Nota studiū Ciuiū erga eius sacrum corpus. sinant ex eo loco tolli corpus viri Dei. Et quod mirum videri queat, adeò in hac re feruebant, vt quidam eorum odium inueteratum & bella intestina, quibus inter se multo tēpore sæuierant, planè ex animis abiecisse viderentur, tātùm vt illud sacrum pignus retinerent. Et nè cuiusquam fraude aut machinis illo fortasis priuarentur, cōmunicato inter se consilio, illud rapere moliebantur. Sed quòd præsens non esset Minister prouincialis, ad cuius nutū fratrum controuersia pendebat, seniores quosdā è ciuibus rogabant fratres, vt ad illius aduentum paulispèr à suo proposito desisterent, eiusq; arbitrio omnia permitterētur. Placuit hoc ciuibus, & omnes illi sententiæ accedebant. Nocte incūbente, fratres emissis turbis, claudunt ostia domorū, & diligenter vectibus & seris ea obfirmant. Et eccè media nocte clamor ingens exiit, & importuno desiderio turbæ inhiant ad videndum corpus sancti viri. Itaq; ostia perfringūt: sed cùm iam tertiò id fecissent, nulla ratione in domū ingredi potuerūt, flabantq;, vt ipsimet fassi sunt, apertis ostijs stupefacti: & cùm domus plena esset luminibus, aditū videre nō potuerūt. Manè facto, permulti ex vrbe, castris, pagis & locis vicinis accurrūt, & quibus datur vel semèl vtcunq; cōtingere sacrū corpus, beatū

Ie credit. Qui autē præ turba tāgere nō poterant, zonas, annulos, monilia, claues & cætera ornamēta per fenestras & ostia passìm porrigebant, vt contactu sanctissimi corporis sanctificata reciperent.

Pendente int erìm propter Ministri absentiam negocio, fratres propter æstiuum calorē corporibus infestū, in capsa lignea sacrū corpus conditū, in foueā deponunt, leuiter illud humo operiētes. Mox rumor exit in populū, raptum esse sacrū corpus. Aduolāt igitur oēs furibundi in domū fratrum cum fustibus & gladijs, sepes & ostia euertūt, properāt ad locū, in quo erat corpus, nec cessāt à suo conatu, donèc capsam illam inuenirēt. Sed nec sic credūt in ea haberi corpus, licèt fratres id asseuerarent. Tandē aduenit Minister, ad cuius reditū tota vrbs suspensa hærebat. Ab eo igitur ciues de pōris capite corpus sancti viri petūt instanter, addūt etiā minas, vt terroribus frangāt fratres, affirmāntq; se nullius periculi causa à sentētia discessuros. Videns Minister temerit are illos duci, cum multa cautione & modestia dicit ad eos: Nihil quidem iure hîc reposcere potestis charissimi: sed si de indulgētia agitur, de fratrū consilio faciemus, quod Dominus inspirabit. Interìm nè aliquā possitis suspicari fraudē, vobis pmitto custodire locū, in quo beati patris corpus quiescit. Manè alterius diei Minister adit Magistratum, & conuocato senatu, humiliter opem & consilium implorat. Magistratus de communi omnium sententia custodes adhibet loco sacri corporis, & sub pœna centum librarum cauet, nè quis vim afferat fratribus, aut armatus ad eum locum accedat, donèc Episcopus & Clerus quid fieri oporteret, statuerēt. Altera luce Episcopus in eam curam & cogitationē diligēter incubuit, & audita vtraq; parte, tandē voluit, vt oīa ex Ministri voluntate fierēt: iussitq; vt & Clerus & populus oīs die crastino ad efferendū sacrum corpus summo manè conuenirent: Magistratui quoq; præcepit, vt fratribus, nè quid paterentur molestiæ, sua ope adessent. Magistratus libenter iussa capessit, & ex aduerso fluminis, quod Cellā fratrū ambit, ex nauibus & lignis celeriter curat pontem confici, nè ciues de pontis capite animis commouerentur, si cernerent corpus per suos fines deferri. At illi nihilo minùs versi in seditionem, pontē illum dissipant. Ea res totius ciuitatis animos concita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

citauit,quòd tanta temeritas ad omnium iniuriam redundaret. Itaq; armis muniti, omnes proficiſcuntur contra illos pontis euerſores, & hi non minùs fidenter ad arma ſe parant,omni periculo contempto.

Videntes autem fratres tantum vrbis totius diſcrimen, magno timore correpti ſunt:nec minùs terrebantur pauperes dominæ, ſua culpa eas turbas concitatas aſſerentes.Tum verò Magiſtratus illum populi tumultum non ferens,omnes voce præconis ad palatium conuocat, & pontis euerſoribus interdicit, nè ea die auſi ſint redire ad ædes ſuas. Amotis ergò illis ſeditionis authoribus, Epiſcopus cum Clero, Magiſtratus cum militibus & innumera populi multitudine, inſtitutis vſq; ad ſacri corporis locum proceſſionibus,cum hymnis & canticis ſpiritalibus per medium capitis pontis ad eccleſiam ſanctiſſimæ matris Dei idem beatiſſimi viri corpus mira omnium exultatione transferunt. Supponebant autem feretro humeros ſuos primarij viri ciuitatis & magiſtratus, beatos ſe exiſtimantes, qui loculum vel leuiter attingere mererentur. Quotquot autem cereos habere potuerunt, eos accenſos manibus ferebant: quorum tanta erat copia,vt eorum lumine quaſi tota vrbs inflãmata videretur. Vbi ad perpetuæ Virginis templum ventum eſt,Epiſcopus ſacrificiũ fecit:eo peracto, & exequijs celebratis, quinto ab obitu eius die terræ mandatum eſt ſanctiſſimum corpus.

Transfertur ſacrũ corpus honorificẽtiſſimè.

Eodem ipſo die,tempeſtate illa in tranquillitatem redacta,cœperunt miraculorum coruſcare ſigna,ità vt quouis affecti morbo, ad contactum tumbæ viri Dei mox conualeſcerent: qui verò prę turba propiùs accedere non poterant, corã omnibus etiã in platea ſani euaderent.Ibi reuerà oculi cæcorum aperiebantur, aures ſurdorũ patebant, claudus ſicut ceruus ſaliebat: ibi ſoluta murorum lingua, velociter & planè Deo laudes promebat: deniq; omne genus ægritudinum depellebatur, & oprata diuinitùs beneficia impetrabantur. Porrò ciues illi de capite Pontis, qui pontem deſtruxerãt,lachrymis infuſi & detractis calceamentis, Clero cum Crucibus & vexillo præcedente, cum tanta reuerentia & humilitate coram tumulo ſe proſtraturi venerunt, vt pœnitentia ſua animos intuentium ad multam cõmiſerationem permouerent.Erant illi milites,delicatum hominũ genus: quos etiam matronæ nobiles, præteneritudine vix ſe ferentes,nudatis pedibus ſequebantur. Necij duntaxàt,ſed ciues omnes in partes diſtributi, ſtatis diebus cum ſimili proceſſione, abiectis à pedibus calceis,ad ſacrum beati viri tumulum accedebant.Veniebant itidèm religioſi,ac poſtremò Epiſcopus cum toto Clero, præceptores cum multa ſtudioſorum caterua, Magiſtratus cum militum & potentium frequentia,alijq; diuerſarum artium profeſſores,ſingulatìm ordinatis proceſſionibus,certis diebus & horis,cereos habentes in manibus,poſitis calceis,decentiſſimè aduenerunt. Erant autẽ cerei, qui ante ſingulos aduentantiũ cœtus portabãtur, ea longitudine, vt non,niſi aliqua præciſa parte, intrà ædem beatiſſimę matris Dei inferri poſſent,multa etiam formarum inter ſe varietate artificioſè diſtincti.Quidam etiam præ ſuo pondere humeris portabãtur,nõnulli curribus vehebantur. Cùm non poſſent autẽ præ nimia multitudine ad eccleſiæ valuas accedere,cereos in platea circa tẽpli oſtia ſtatuebant.Nec deerant, qui ſuper muros lumina collocarent,& in plateis excubias perpetìm agerent:ijq; nec æſtuis ardoribus,nec hybernis algoribus ab eiuſmodi pietatis ſtudijs arceri ſe patiebantur. Iungebantur cum noctibus dies, & alijs poſt alios ſuccedentibus ſine vlla intermiſſione Deo laudes grateſq; agebantur. Lætabatur Padua (alij Patauium vocant) tantis ornata luminibus, tantis illuſtrata fulgoribus, nec vllas noctium ſenſit caligines. Accurrunt Veneti,properant Cenomani, adſunt Vicentini, Longobardi, Sclaui,Aquileienſes,Germani,Hungari,Hiſpani, Galli:ſuiſq; oculis cernentes diuinitùs celeberrima declarari miracula,in laudes præpotentis Dei ſua ora laxabant, & corde compuncti, peccata ſua fratribus, tantæ turbæ vix ſufficientibus, confitebantur. Si qui verò curationis cauſa veniſſent,nec ſua vellent peccata confiteri, illi nihil obtinebant: facta autem confeſſione,& correctiùs viuendi concepto propoſito,cũctis videntibus mox miſericordiam experiebantur.

Multis coruſcat miraculis.

Eſa.35.

Nota deuotionem.

Ex longinquis regionibus confluũt ad ſacrũ corpus.

Interìm exaltabatur catholica fides,pudefiebat cęca perfidia,mordaces hæreticorum dentes conterebantur,Chriſti ſponſam calumnijs exagitare conantium, caligo incredulitatis miraculorum ſplendoribus profligabatur. Fuit verò totius Cleri & po-

Populi ea concors ſententia,vt quamprimùm apud Romanum Põtificem de viri beãti nomine ſanctorum catalogo adſcribendo ageretur, cùm ab eius obitu necdùm menſis fluxiſſet.Et eſt accuratè ſanè iuſſu Pontificis Gregorij noni in eius miracula inquiſitum,et multa adhibita cura, vt oĩa ritè fierent. Tandèm cùm eſſent à Pontifice conuocati Cardinales & Prælati omnes, qui tum Pontifici aderant, inter cætera ab illis dictum eſt: Indignum valdè eſt, nos,quod abſit, beatiſſimi patris Antonij meritis venerationem debitam in terris ſubtrahere, quem Dominus maieſtatis dignatus eſt gloria & honore coronare in cælis. Sicut enim veritati miraculorum cognitę fidem nõ adhibere, perfidia eſt:ſic meritis ſanctorum laudẽ negare,genus ingratitudinis eſt.Itaq; Pontifex,qui tum Spoleti erat,anno à nato Saluatore 1232. Pontificatũs ſui anno ſexto, ipſo ſacratiſſimo Pentecoſtes die,beatum virum in ſanctis deincèps numerandum cum ingẽti celebritate decreuit, cùm necdùm ab eius è vita deceſſu annus expletus eſſet.

Nota. Refertur in ſanctos.

Eo autem die,quo in ſanctos relatus eſt vir Dei,res ſtupenda accidit Vlyſbonę.Nam & viri & fœminæ extra domos in plateis cantabant & tripudiabant, & Cãpanæ oĉ totius ciuitatis,nullo eas mouente,concrepabant egregiè,nec poterant homines ſe cohibere, quin ſe lætitiæ & tripudijs darent. Ea autem re in multam illis admirationem adductis, non diù pòſt ſuperuenêre ex Italia fratres,quorum relatu didicerunt, eodem ipſo die inuſitatæ lętitię ſuæ, virum beatum in ſanctorũ albo inſcriptũ fuiſſe.

Nota rẽ miram.

SANCTI PATRIS NOSTRI BASILII ARCHIEPISCOPI SELEVCIAE LAVDATIO IN PROPHETAM

Eliſeum & mulierem Sunamitidem,ex Simeone Metaphraſte.

EX prophetarum numero alij ſermone Chriſtum pronunciârunt, alij opere ac factis eius res indicârunt, alij diuinæ diſpenſationis figurã & rerũ futurarum imaginem,tãquàm adumbratione quadam præmonſtrârũt. Sermone Chriſtum prænunciârunt Eſaias, Ieremias, Ezechiel,& vnà cum illis duodecim alij prophetæ. Factis illum indicârunt Elias Theſbites & Eliſeus eius diſcipulus.Figura ipſius ſepulturæ fuit Ionas propheta. Sicut enim,inquit ipſe Dominus in Euangelio,fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ità erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.

Iunij 14. Chriſtũ prophetæ multis modis prænunciãrunt.

Matt.12.

Sed intereà Ionæ & Eliæ,aliorumq; narrationem in aliud tempus differamus,Eliſeum verò in medium proferentes,primùm quæramus,quarè Sunamitidis filiũ non oratione,vt Petrus Apoſtolus Dorcadem illam, à mortuis excitauit, ſed ſupra mortuum illius pueri corpus ſeipſum expandit: pueri enim ori ſui oris ſuperficiem, nares naribus,fronti frontem, pedibus pedes accommodauit,pectus pectori, & oculis oculos adhibuit,&,vt ſummatìm dicam, ſingula pueri mẽbra ſuis membris Prophęta contingens, vitam ipſi largitus eſt. Quæ igitur fuit cauſa,vt mortuum puerũ oratione non excitauerit,ſed ſeipſum eius corpori adiunxerit? Hæc illis quidem in figura contigerunt,& ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt,ad quos fines ſeculorum deuenerũt. Narremus igitur, cuius rei figura fuit Eliſeus, & cuius filius Sunamitidis mulieris,qui mortuus fuerat,imaginem præmonſtrabat.

Actor.9.

1.Cor.10.

Eliſeus Chriſti figuram præferebat, Sunamitidis verò filius gentium populum figurabat:hic enim à peccato ipſo morti ſubiectus fuerat. Venit igitur ſpiritualis Eliſeus,& eius mẽbra omnia,os,oculos,manus ipſas,pedes,totũ deniq; corpus mortuũ depræhendit. Os videlicet mortuum erat,quòd non ad Dei gloriã celebrandam,linguam exercebat,ſed ligno dicebat, Pater meus es tu: & lapidi, Tu me genuiſti. Eiuſdem oculi mortui erant, quippe qui non ad vniuerſarum rerum opificẽ Deum erigebantur,ſed,relicto creatore,his rebus ſeruiebant, quæ à Deo ipſo creatæ fuerant. Mortuæ erant & manus, quę dæmonibus ipſis ſacrificia offerebãt. Mortui & pedes,

Ieremi.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quippe qui ad diaboli adorationem flectebantur. Totum deniq; eius corpus putidũ erat,& potente illo medico indigebat:non quouis,inquam, medico,sed eo, qui posset mortuis etiam hominibus vitam restituere. Venit igitur medicus ille,qui requirebatur, spiritalis Eliseus Dominus noster Iesus Christus, qui cùm humanum corpus totum mortuum comperisset,seipsum totũ toti mortuo corpori accõmodauit.

Eliseus, typus Christi.

Dicet aliquis: Quidnam hoc est,quod dicis? Tota, inquam,& plena diuinitatis perfectio totam nostrã humanam naturam in se gestauit:hominẽ scilicet ipsum,in quo habitauit(vt inquit Apostolus)tota plenitudo diuinitatis corporaliter. Oculos habuit vt homines,similiter & manus & pedes, non specie aliqua,sed re vera. Nõ enim rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo:sed exinaniuit seipsum,formã serui accipiens.Itaq; vita ipsa mortis indumentũ gestauit, vt mortalem illam conditionem ad propriam immortalitatem traduceret:cumq; diuinitas ad humanum corpus descendisset, omnia deincèps hominis mẽbra sancta sunt effecta, & ad meliorem vsum cõuersa.Ità igitur os ipsum didicit tandèm illud dicere: Domine,labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam. Oculi verò ipsi ad Dei gloriam intenti esse dicerunt,vt de ipsis dici possit:Oculi omniũ in te sperãt Domine,& tu das illis escam in tempore oportuno. Manus ad Deum extensæ ,Dominoque suo benedicunt, vt & de illis dicatur: In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Domino: item illud: Eleuatio manuum mearũ sacrificium vespertinum.Iam verò & pedes ipsi in Ecclesijs consistentes,& totum hoc Deo acceptũ referentes:Stantes,inquiũt,iam sunt pedes nostri in sanctis locis. Item illud,Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem.Vidisti,quæ sit in mẽbris exterioribus diuinæ gloriæ celebratio. Quid igitur?Num & interiora hominis mẽbra,diuini ministerij sunt expertia?Minimè, inquam,sed anima ipsa cum interioribus membris clamãs,& Deum inuocans ,ait: Benedic anima mea Domino,& omnia, quæ intrà me sunt,nomini sancto eius.

Coloſ.2. Philip.2. Pſal.50. Pſal.144. 133. 140. 121. 102.

Omittamus igitur Sunamitidem illam viduam cum miraculis ab Eliseo Prophetæ effectis,& Christi ad nos venientis vmbrã quandam prę se ferentẽ,& ad nouæ gratiæ miracula orationem nostrã conferentes, de hac ipsa re latiùs disseramus, & primùm consideremus, quemadmodùm vnigenitus Dei filius à solo Patre ante omnia secula genitus,idem in extremis diebus, & ex Virgine matre sola sine semine aliquo natus,vnicum viduę cuiusdam filium mortuum,misericordia motus,ab inferis excitauit. Sed recurramus ad viduæ illius lachrymas, quæ cùm filium suum vnicũ mortuum deploraret, Dominum ipsum,qui nostræ salutis causa in mundum venerat, ad misericordiam allexit . Illius enim viduæ lachrymę vnigenitum Dei filiũ ad vnicum eius filium à mortuis excitandum adduxerunt. Cùm enim ille valdè misericors eam fœminam dolore nimio affligi vidisset , spontè viduam adijt, & mœroris flammam suæ benignitatis fonte totam extinxit:de ipso enim apud Prophetas scriptũ legimus: Ros à te proficiscens,medicina ipsorum est.Fractum itaq; ramum,vt bonus agricola iterùm inseruit. Cuiusnam hominis cor dolor ille nõ vulnerâsset? Quis viduæ illius lachrymas sine lachrymis præterijsset? Eius, inquam, fœminæ mœror toti ciuitati fletum excitauit. Viduæ ipsæ viduam illam, quæ filiorum matres erant, mulierem liberis orbatam cõmiserabantur. Qui filios habebant, adolescentem mortuum lamẽtabantur.Adolescentes adolescentem illum lachrymis prosequebantur. Alij vt filiũ, alij vt fratrem deplorabant.Omnes deniq; mœror ille tetigerat:& matris vulnus eo magis in corde renouabatur.Filij enim memoria in eius viscera tanquàm telum alicuod recurrens,flammam accendebat, & doloris acerbitatem maiorem efficiebat. Nihil enim ità matrem affligit,vt mortui filij recordatio.

Luc 7.

Cùm igitur crines sine intermissione laceraret, & vnguibus ipsis maxillas discerperet ac dedecoraret,lachrymarum fluuios effundebat, & miserabiles pro filio mortuo voces emittebat, quales scilicet par erat à mœrore ipso in eius mentem ac vocẽ suppeditari.Cuinam,inquiebat,fili,viduam matrem & orbam dereliquisti? Quem,te adempto,adiutorem inueniam? Cuinam ætas mea grandis, tanquàm baculo, innitetur? Quem posthàc patronum inueniã,cuius vir priùs excessit, cui filius nunc admitur? Quî potero orbitatis meæ angustias sufferre, & viduitatis tempestatem euadere? Hactenùs onere illo, quod viduas consequitur, depressa fui.nunc & orbitatis caligo me oppressit. Duos illustres oculos possidebam, virum & filium, sed vtrunq; mors

mors ipsa effodit. Ecquis igitur, fili, matrem tuam iam mortuam sepulcro mandabit? Quis iusta persoluet? En illum, qui me lachrymis prosequi debebat, ipsa priùs lachrymo:quem decebat sepulcrum mihi parare,eum ipsa nunc sepeliam . Non ampliùs tuis amplexibus fruar,non ampliùs tuis suauissimis osculis recreabor. Par erat matrem,priusquàm filium, à morte rapi: hic enim est naturæ ordo, vt filij parentes præmittant. Sed quoniam ordinem peruertisti, saltem celeriter Deus hoc mihi largiatur, vt ad eos, qui mortui sunt, me quoquè adiungat. satiùs enim mihi erit vno eodemque sepulcro condi,quàm sine filio breui hac luce frui: nam nulla vitæ iucunditas mihi ampliùs reliqua est, cùm non ampliùs superstit ille, cuius causa viuere cupiebam. Quandiù filius supererat,sine dolore ęrumnas meas ferebam:vterque enim alteri consolationem afferebamus: neque illum orbitas frangebat, neque viduitas ipsa,tantùm illo viuo,me onerabat.Et viri quidem calamitatem filij expectatio paulatim à memoria subtrahebat: sed consolationem meam hanc mors acerba statìm conturbauit,& hilaritatem magnam in dolorem intolerabilem conuertit. Quàm diuersa sunt euenta ipsa ab ijs,quæ mihi proposueram. Quotidiè eius nuptias expectabam,sed pro thalamo nuptiali sepulcrum construxi. Quo tempore de nuru cogitabam,tunc monumentum paraui.Cùm de nuptiali conditione tractabam,tunc testamentum eius consignatum accepi: & filius matrem hæredem scripsit, quæ filium hæredem constituere debebam. Cùm vestem nuptijs congruentem parare cœpissem,tunc funebribus vittis & indumentis eius cadauer adstrinxi.Quàm diuersa sunt hæc ab ijs,quæ mihi proposueram. Non est dolor aliquis cum doloris mei acerbitate conferendus: nulla calamitas meæ calamitati par est . Nemo vlcus meum sanare poterit:nemo vulnus curabit: nemo talis ac tantus medicus in vrbe hac est: non est, inquam,non est. Sed num aliquem apud vrbis portam inuenero?

Cùm adhuc mulier loqueretur, Medicus, qui desiderabatur,præstò erat : Ille viduarum Patronus viduæ occurrit: Pater orphanorum adolescentulum vocauit: vitæ largitor mortuum in vitam restituit, & orbatæ matris lachrymas misericordiarum amator Deus repressit. Cùm enim ad ciuitatis Naijn portam Dominus appropinquâsset,(vt dicit Euangelista) eccè efferebatur mortuus filius vnicus matris suæ. Luc.7.
Mortuus egrediens ingredienti vitæ occurrit. Cumque flentem matrem ipse Dominus vidisset, misericordia illius commotus est,eique dixit: Noli flere:mors enim, quæ te impugnauit,expugnata nunc est. Noliflere : nam infernа sedes coacta, filij tui animam à me repetitam restituet. Gaudebat quidem satanas, vt prædam deuoraturus: sed ingemiscet,voti compos non factus. Et vt discas verum esse, quod promitto, re vera filium tuum resurgentem adspicies. Tum dixit: Adolescens,tibi dico, surge. Et sedit,qui mortuus fuerat, & cœpit loqui. Adolescens, inquit,tibi dico,surge. Sed curnàm addidit, Tibi dico? Simpliciùs enim dicere poterat: Qui mortuus es, resurge. Eius rei causam hanc esse arbitror, quòd Saluatoris vox summam vim habens,& alios mortuos in vitam excitatura erat: propterea illud addidit, Tibi dico,vt gratiam suam huius adolescentis resurrectione circunscriberet. Hoc idem fecit & in Lazaro : non enim dixit : Qui mortuus es, veni foràs : sed nomine mortuum vocans: Lazare, veni foràs. Itaque id fecit, nè voxillius , qui vitæ author est,simpliciter pronunciata,multos mortuos excitaret. Sedit mortuus, & cœpit loqui,illud nimirùm: Nisi Dominus adiuuisset me, paulominùs habitâsset in inferno anima mea.Item illud:Dominus eduxit me de lacu miseriæ & de luto fęcis:& statuit supra petram pedes meos,& direxit gressus meos. Hoc igitur & nos in tentationum fluctuationibus clamantes,canamus gloriam Patri, Filio & Spiritui sancto nunc & semper,& in æterna seculorum secula,Amen. Iohan.11. Pſal.93. Pſal.39.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA ET MARTYRIVM SANCTAE FEBRONIAE VIRGINIS, PER THOMAIDEM SANCTIMONIALEM *scripta. Habetur in Simeone Metaphraste.*

15. Iunij

QVo tempore Diocletianus Romanis imperabat, accidit vt Anthimus Præses morbo laboraret, & in lecto iaceret. Selenum igitur fratrem ad se accersitum, his verbis affatus est: Ego, mi frater, ex rebus humanis excedo: itaq; Lysimachum filium meum in manus tuas trado: cui quoniã Prosphori Senatorij hominis filiam vrorẽ dandam constituimus, velim post meum obitum nuptias quamprimùm studeas perficere, & sis illi patris loco. Hæc cùm Præses fratri mandâsset, post tres dies è viuis excessit. Imperator verò Diocletianus Lysimachum Anthimi filiũ, & Selenum eius patruum ad se accersiuit, & seorsùm dixit Lxsimacho: Ego, adolescens, patris tui amicitiam recordatus, in animo habui, post eius excessum te in eius locum Præsidem constituere: sed quoniam fama quadam aures meæ personãt, te Christianorum religione delectari, intereà id facere distuli. Volo igitur te ad Orientis partes mittere, vt Christianorum religionem persequaris ac deleas: cumque ad nos reuersus fueris, tunc Præsidem ages.

Hæc cùm Lysimachus audiuisset, nihil Imperatori ausus est respondere: erat enim ætate admodùm iuuenili, annum agens ferè vigesimum. Selenus verò eius patruus, cùm ad Imperatoris pedes procubuisset: Supplex, inquit, immortalem maiestatem tuam oro, vt paucos dies Lysimacho concedas, vt nuptias celebrare possit: posteà & ego vnà cum illo abibo, & omnia fient, quæ diuina maiestas tua præcepit. Tunc Imperator: Priùs ad Oriẽtem profecti, Christianorum religionem extinguatis: cumq; omnia rectè perfeceritis, huc reuersi, me quoquè habebitis omne studium adhibentem ad conficiendas Lysimachi nuptias. Hæc cùm audiuissent, non ampliùs ausi sunt Imperatori respondere. Acceptis igitur mandatis, & militibus multis, ad Orientem iter fecerunt. Lysimachus verò secum duxit virum quendam, Primum nomine, ex eorum numero, qui Comites vocantur. Erat autem ille ex matris eius sorore genitus, quem & exercitui præesse voluit. Cùm igitur venissent ad Orientem, & ad Mesopotamiam accessissent, in ea regione, quæ Palmyra dicitur, Christianos homines partìm in ignem coniecerunt, partìm gladio percusserunt. Erat enim Selenus ille admodùm sæuus atq; inhumanus, qui non solùm hæc, quæ diximus, faciebat, verum etiam illorum corpora canibus escam proijci iubebat. Multus igitur terror propter Seleni durioris viri sæuitiam atq; atrocitatem totum terrarum orbem continebat.

Selenus atrox Christianorum persecutor.

Nocte verò quadam Lysimachus Comitem Primum ad se accersitum, his verbis affatus est: Honestissime vir Prime, tu nosti, quòd licèt pater meus Græcorum superstitionem sequens, mortuus fuerit, tamen mater mea Christiano cultui dedita vitam egerit, & diem obierit: quæ quidem multum studium ac diligentiam adhibebat, vt Christianus fierem: sed ego propter Imperatoris & patris mei timorem, id facere adhuc non potui. Quinetiam matris meæ habeo mandata, nè quem Christianorum hominum interficerem, sed Christi amicus esse studerem. Nunc autem Christianos ipsos video sub hoc homine perditissimo Seleno patruo meo cruciatos impiè necari. Quãobrèm animus meus illorũ causa valdè affligitur. Volo igitur, vt Christianorũ incolumitati clàm deincèps consulamus, priusquàm à Seleno ipso pessimè omnes interficiantur: Hæc cùm audisset Primus ille, neminem Christianorum comprehendi iubebat: sed illis, quos nouerat, & monasterijs etiam significabat, vt vastatoris Seleni manus aufugerent.

Monasteriũ fœminarũ Sibapoli.

Cùm verò adhuc in illis locis versarentur, volebant Sibapolim peruenire, quæ sita erat in finibus Assyriorum, ac sub Romanorum ditione constituta. Erat autem in vrbe illa monasterium mulierum quinquaginta, quæ monasticæ vitæ studio seipsas exercebant. His præerat mulier quędam nomine Brienna, quæ magistram habuerat Platoniam, diaconatûs officio ante se functam, cuius traditionem & canonem ad finem

finem vsq; optimè seruauit. Platoniæ autem canon talis fuerat: In die Parasceues nulli ex sororum numero licere opus aliquod facere, sed in sacello omnes conuenire. Itaq; modò psalmorum canendorum regulam exequebantur, modò Platonia librum tenens, literas diuino spiritu afflatas, sororibus legebat vsq; ad horam tertiam. Post tertiam autem horam dabat librum in manus Briennæ, iubens ex eodem libro aliquid sororibus legere vsque ad vesperam. Ità igitur & Brienna faciebat, tale ministerium obeundo. Cui duæ virgines adolescentes aderant, benè apud illam educatæ, & exercitationis monasticæ palæstram obeuntes: quarum vna Procla, altera Febronia nominabatur. Eratque Procla annos nata vigintiquinque, Febronia verò viginti, quæ Briennæ erat neptis. Eadem pulchritudine & corporis statura erat valdè insignis, & adspectu hilaris, ità vt venustas in ore ipsius efflorescens, humano artificio depingi non posset.

Porrò erat Briennæ multa solicitudo, quo pacto Febroniam intactam seruaret, illam forma tam egregia præditam videns. Cùm verò omnes sorores illæ ab vnius diei vespera vsq; ad sequentis vespertinam horam ieiunarent, iussit Febroniam post duorum dierum spatium comedere. Illa igitur cùm se tali corporis habitu præditam videret, tunc etiam neque panem, neque aquam ad satietatem vsque sumebat. Ad hæc iussit paruum quoddam scamnum sibi componi, tribus cubitis longum, & vno palmo ac dimidio latum, in quo requiescebat, quoties dormiendi tempus aduenerat. Interdùm & in solo nudo carnes suas reclinabat. Quoties verò à diabolo nocturnis cogitationibus tentabatur, exurgebat, & multis cum lachrymis Deo supplicabat, vt diabolum tentantem à se fugaret: & statìm librum aperiens, diuinas literas laboriosè legebat. Cùm enim adolescens esset discendi cupida, tam multa didicit, vt tantum Febronię scientiæ studium Brienna valdè admiraretur. In die igitur Parasceues omnibus sororibus illis ad ædem sacram conuenientibus, iubebat Brienna Febroniam diuina eloquia sororibus legere. Quoniam verò mulieres nobiles in die Parasceues ad sacellum veniebant, & spirituali doctrina fruebantur, iussit Brienna Febroniam velo contectam diuina eloquia recitare: hominis enim externi vel mulieris adspectum, cuiusmodì esset, nunquàm viderat.

Febroniæ virginis ieiunia.

Stratum.

Febroniæ igitur doctrina vsquequaq; per totam vrbem, & pulcherrima ipsius forma, & mansuetudo, atq; animi modestia celebrabatur. Quod cùm audiuisset Hieria Senatorij generis mulier, miro quodam ardore inflammata, quærebat cum Febronia colloqui. Erat autem Hieria illa superstitionis Græcæ cultrix, & necdùm ad baptismum venerat: quæ cùm vnà cum viro suo menses septem vixisset, vidua posteà facta, reuersa est in suam patriam ad proprios parentes, quietè viuens. Erant autem & ipsi Græcæ superstitionis cultores. Venit igitur in monasterium, & per ianuæ custodem, consilium suum Briennæ significauit. Exijt Brienna ad illam. Cumq; Hieria ipsa ante Briennã sese prostrauisset, eam adorauit, & appræhendens eius pedes: Obtestor, inquit, te per eum, qui fecit cælum & terram, nè me abomineris, quæ Græcam superstitionem secuta sum, ob idq; impurè me gessi, & ad hanc vsque diem idolorum fui ludibrium. Nè me priues sororis meæ Febroniæ doctrina atq; congressu. Per vos liceat mihi discere salutis viam, vt per eam incedam. Liceat inuenire, quæ Christianis parata sunt. Liberate me ab huius seculi & impuræ idolorum superstitionis vanitate, quoniam cogunt me parentes mei secundis nuptijs copulari: & sit mihi vita, Febroniæ cõsuetudo & doctrina: satìs enim mihi est, prèteriti temporis inscitia, tanquàm pœna quadam, mulctatam fuisse.

Hæc cùm diceret Hieria, & lachrymis pedes Briennæ adspergeret, ipsam in multã misericordiam concitauit. Illi igitur Brienna: Quòd ad Febroniam, inquit, pertinet, nouit Deus, quemadmodùm cùm duos annos ageret, ipsam in hoc monasterio in manus meas acceperim: & hodiè decem & octo anni sunt, ex quo in monasterio viuit, neq; viri alicuius, neque mulieris in mundo versantis formam adspexit: sed nec mundi figuram aliquam hucusquè vidit: quinetiam neq; eius nutrix hactenùs ipsius adspectum cernere potuit. Quanuis enim lachrymans sæpè mihi supplicauerit, vt licèret cum ea colloqui, non tamen id assecuta est. nam ei hoc ego non concessi. Cùm verò te eius videndi desiderio teneri intelligam, & Dei amantem esse cognoscam, ad eam deincèps te intromittã, modò veste monastica induta fueris. Duxit igitur Briẽ-

Nota tot annis Febroniã nec viri nec fœminę formam vidisse.

Universidad de Deusto
Biblioteca

na Hieriam ipsam ad Febroniam. Quam cùm virgo Febronia monastica veste indutam vidisset, ad Hieriæ pedes se deiecit: existimabat enim peregrinam aliquam monacham à se videri. Vicissìm igitur se amplexæ sunt, quas ambas iussit Brienna sedere, & Febroniam diuinæ scripturæ libros legere. Eius autem lectione ac doctrina ità compuncta est Hieria, vt totam noctem insomnem simul transegerint: neque enim Febronia dicendo, neq; Hieria audiendo defatigabatur. Tantum verò lachrymarum in terram effudit Hieria, vt totum solum eius lachrymis irrigatum fuerit. Diluculo autem vix Brienua potuit persuadere Hieriæ, vt illinc ad parentes suos rediret. Cùm igitur se vicissìm iterùm amplexæ, lachrymarum plenæ fuissent, descendit Hieria in domum suam, & persuasit parentibus, vt ab inanibus paternæ traditionis moribus, & idolorum seruitute discederent, & Deum omnium Creatorem cognoscerent.

Febronia verò interrogauit Thomaidem, quæ secundas partes diaconatûs gerebat: Quæso, domina mea & mater: Quænam est illa hospes & soror, quæ ità lachrymis perfusa erat, quasi aliâs nunquàm diuinas literas legi audierit? Tunc Thomais Febroniæ respondit: An ignoras, quæ illa sit? Et vndenàm, inquit illa, peregrinā mulierem cognoscere poteram? Tum Thomais: Hæc est Hieria, senatorij genetis fœmina. Et quarè, inquit Febronia, mihi non significâstis, nè ego tanquàm cum sorore loquerer? At illa: Ità fieri iussit Brienna Præses. Illis diebus ægrotauit Febronia vsq; ad mortem, & in scamno illo suo iacebat.

Interìm fama quædam ad vrbem illam peruenit, Lysimachum & Selenum aduentare, vt Christianos cruciatibus multis affligerent. Omnes igitur Christiani, qui erāt in ciuitate, clerici, laici & monachi, relictis rebus suis, aufugerunt, ità vt eius etiā vrbis Episcopus propter imminētem terrorem se occultauerit. Cùm hoc audiuissent eius monasterij sorores, adiērunt Briennam, & hæc ei dixerunt: Quidnam faciemus, cùm feræ vrbem hanc occupauerint, & omnes propter imminentes minas aufugerint? Quidnàm, inquit Briēna, vobis placet? Tum illæ: Iubeas, mater, nos latére paulispèr, vt animas nostras nos etiam seruemus. Ad hęc Brienna: Nondùm, inquit, bellum vidistis, & de fuga cogitatis? Nondùm palęstra præstò est, & statìm vos victas ostenditis? Nolite, quæso, filiæ, ità facere: nolite, quæso, sed resistamus, & certemus, ac moriamur pro eo, qui pro nobis mortuus est, vt & cum illo viuamus. Hæc cùm sorores audiuissent, conticuerunt.

Die autem crastino vna quædam è sororibus, nomine Aetheria, dixit: Scio ego, quòd Febroniæ causa non permittit nos Brienna hinc secedere. Fortasse propter hanc Febroniam nos omnes perire vult. Sed eccè ego dico vobis, vt illam adeamus: ipsa enim pro omnibus dicam, quod decet. Cùm hæc audiuissent sorores, alię paruērunt Aetheriæ, aliæ contradixerunt, eius consilium condemnantes. Cumque multa dissensio inter eas per aliquot horas fuisset, postremò omnes concordes adiērunt Briennam, vt scirent, quod consilium illis daret. Posteà verò quàm venerunt illæ, & Brienna consilium Aetheriæ cognouit, intuens in illam: Quidnam, inquit, vis, soror Aetheria? Quæ respondit: Vt iubeas nos occultari, & imminētem furorem aufugere: non enim meliores sumus clero & Episcopo. Oportet te illud cogitare, inter nos adolescentulas quasdam esse, quibus cauendum est, nè aliquo modo comprehendantur à militibus, & corrupta corporis virginitate, exercitationis monasticæ mercedē amittant. Illud etiam timendum, nè nos rormentorum angustias sustinere non valentes, dæmonum cultrices effectæ, animarum nostrarum iacturam faciamus. Si placet igitur, iubeas nos aufugere, & Febroniam nobiscum ducere.

Etiā adolescētulas virgines patres antiqui in monasterijs ponebant.

His auditis, dixit Febronia: Viuit Christus meus, cui desponsata sum, cui animam meam dedicaui, quòd non egrediar è loco isto: sed hìc moriar, & hìc sepeliar. Tum Brienna ad Aetheriam cōuersa: Tu, inquit, videto quid agas: ego innocens de hac re futura sum. Deincèps dixit & alijs sororibus: Vnaquæq; vestrùm nouit, quid sibi expediat: quicquid igitur vult, illud eligat. Tunc oēs sorores illæ metu impulsæ, salutē dixerunt Briēnæ & Febroniæ, multisq; lachrymis & gemitibus sua pectora percutiētes, è monasterio egressæ sunt. Procla verò Febroniæ condiscipula, eius collū amplectēs, ipsā deosculabatur, clamās & orās vt pro illa Deū precaretur. At Febronia manu ipsā apprehendēs, nō pmittebat è monasterio egredi, dicēs: Metuas Deū, Procla soror. Saltē tu nos nō derelinquas, (An non vides me ęgrotare?) nè fortè moriar, & Brienna non possit me in sepulcrū demittere. Maneas igitur hìc, vt funus meū cures. Tunc Procla respondit: Non derelinquam te, soror mea, vt iubes. En, inquit Febronia, coram Deo mihi pollicita es, quòd me non derelinquas. Vesperè autem Procla illa, mutato consilio, discessit è monasterio.

Brienna igitur cùm monasterium illud propter imminentes angustias sororibus destitutum vidisset, ingressa est in ædem sacram, & in solum se abiecit, vlulans & lamentis Deum implorans. Thomais verò, quæ secundas partes post Briennam gerebat, assidens illi, eamque rogans: Define, inquit, mater mea, flere: potens est enim Deus noster cum angustijs & tentatione facere, vt felicem euentum habeamus, & tentationes ferre possimus. Quisnā credidit Domino, & vnquàm confusus est? Quis vnquàm permansit in timore illius, & ipse eum contempsit? Ità profectò, inquit Brienna, res se habet: sed quid faciam Febroniæ? Vbinàm ipsam occultem, aut seruem? Quibus oculis adspicere potero illam à barbaris captiuā duci? Ad hęc Thomais: Nū oblita es eorum, quæ tibi dixi? Qui potest homines mortuos exuscitare, ille idem & Febroniam corroborabit, & seruare poterit. Itaq; mater mea, quæso, animum cōfirmes, & sententiam mutes: desistensq; à gemitibus & lamentis, veni, vt Febroniā confirmemus, eò quòd ipsa morbo afflicta, decumbit. 1.Cor. 10. Eccle. 2.

Cùm igitur ad scamnum veniissent, in quo Febronia decumbebat, statìm Brienna grauem vlulatum emisit: & cùm faciem in sua genua deiecisset, lachrymis perfundebatur. Cùm verò in ipsam Febronia intueretur, ad Thomaidem orationem dirigens: Quæso, inquit, mater, quisnam vlulatus fuit Briēnæ? Audiui enim ipsam & paulò antè, cùm adhuc esset in æde sacra, clamores magnos emittere. Tuî causa, inquit Thomais, gemitum & lamentationes emittit: ærumnas enim præuidet, quę à Tyrānis nobis inferendę sunt, propterea ꝙ tu adolescens, & pulchritudine valdè insignis es. Tum Febronia: Rogo vos, vt pro me ancilla vestra Deum oretis: potens est enim ipse respicere humilitatem meam, & me infirmam corroborare, mihiq; patientiam concedere, vt omnibus seruis suis, qui verè ipsum dilexerunt. Ad hæc Thomais: Filia, inquit, mea Febronia, en tempus certaminis præstò est. Igitur si à militibus comprehensæ fuerimus, nos quidem vt ætate prouectæ, breui tempore à Tyrannis interficiemur: te verò, vt adolescentem & pulchritudine insignem, detinebūt. Ergò si te blāditijs allicient, nequaquàm illis obtemperes. Quòd si auro vel argento, veste aut delicatis cibis te demulcere studebunt, vide, filia, nè illis credas, nè pręteritorum laborum mercedem perdas, néve dæmonibus & idolis ludibrio sis. Nihil virginitate prę- Virginitatis præstantia & præmium. stantius. Multa enim est ipsius merces, & præmium virginitatis sponsus immortalis est, qui & immortalitatem his præbet, qui eum exoptant. Da operam, Febronia, vt illum videas, cui & animam tuam dedicâsti. Vide, filia mea, nè reprobes eius pignus, & conuenta frangas, quibus cum Christo ipso coniuncta es. Terribilis enim est dies ille, cùm sederit in solio gloriæ suæ Iudex ipse, à quo vnusquisque recipiet secundùm opera sua.

Hæc cùm audiuisset Febronia, confirmabatur, & fortiter ac generosè contra diaboli spiritus seipsam pręparabat: & respondens Thomaidi: Benè, inquit, fecisti, domina mea, quòd seruam tuam confirmans, animam meam alacriorem effecisti. At si fugiendi certaminis propositum habuissem, & ego cum sororibus ipsis exire, & me ipsam occultare poteram. Sed quoniam illum desidero, cui & animam meā dedicaui, studeo ad ipsum accedere, si quidem dignā me facier, quæ pro nomine ipsius certem, & moriar. Hæc cùm audisset Brienna, cœpit & ipsa dicere: Filia mea Febronia, memoria repetas, quemadmodùm doctrinam meam assecuta es. Recordare, quem- Febroniæ à teneris optimè instituta. admodùm & aliorum magistra fueris. Recordare, quòd te secundum iam annum agentem, in manus meas à nutrice tua acceperim, & ad hanc diem nemo faciem tuā vidit. Feci, vt cum mundi huius mulieribus non versareris. En, vt hactenùs te custodiui immaculatam. Nunc autem quid faciam tibi, filia mea? Oro, nè senectutem Briennæ dehonestes, nè laborem spiritalis matris tuæ inanem efficias. Memoria repetas, certatores illos, qui ante te fortiter & gloriosè martyrium passi sunt, victoriæ coronam ab illo cælesti certaminum Præside percepisse. Non vi- Libia & Leonis martyres. ros solùm, sed etiam mulieres recordare, Libiam & Leonidem sorores illas duas, quæ martyrium gloriosè pertulerunt: è quibus Libia ipsa gladio per-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item Eutropia duodēnis.

cussa, capite priuata est: Leonis verò, in ignem coniecta fuit. Recordare, quemadmodùm puella Eutropia, duodecim annos nata, martyrium sustinuerit. An nō semper Eutropiæ obedientem animum, & eius tolerātiam ac patientiam admirabaris, cùm eam Iudex ipse vinculis exolutā, sagittis peti iussit, vt prę metu fugeret? Sed illa matrem ità sibi dicentem audiens: Filia mea Eutropia, vide nè fugias: manus sibi post terga deuinxit, & sagittis percussa, in solum cecidit, & statìm spiritum emisit, & matris præceptum non violauit. Nónne puellæ huius patientiam tu semper admirata es? Et illa quidem puella erat, omnium literarum rudis atq; ignara: tu verò & aliarū magistra existis.

Cùm hæc & his plura dicerentur, nox præterijt, & dies illuxit. Post ortum autē Solis, tumultus & clamor ab his, qui vrbem illam incolebant, emittebatur, cùm Lysimachus & Selenus cò venissent. Vt igitur Christiani multi à militibus capti, & in carcerem coniecti fuerunt, quidam ex Grecorum numero ad Selenum de monastetio illo significârunt. Ille autem statìm misit in monasterium milites. Qui cùm illud circundedissent, & pottas securibus perfregissent, facto impetu, in monasterium irruerunt, & statìm Briennam compræhensam gladio interficere voluërunt. Sed Febronia, cùm periculum imminere vidisset, se ad militum pedes abijciens, dixit: Obtestor vos per Deum cælestem, me me priùs de medio tollite, nè dominam meā morientem videam. Dum hæc Febronia diceret, Comes ille, qui Primus vocabatur, superuenit, indignatusque aduersùs milites, eos è monasterio expulit, & Briennam alloquens: Vbinàm, inquit, sunt aliæ, quæ in monasterio isto erant? Illa verò respondit: Præ metu omnes secesserunt. Vtinàm, inquit Primus, & vos secessissetis. & adiunxit, Liceat vobis saluas abire, quocunquè voluëritis. Mox secum milites abducēs, è monasterio discessit. Cumque ad prętorium venisset, adijt Lysimachum. Cui Lysimachus dixit: Veráne audiuimns de monasterio illo? Vera, inquit Primus. Cumq; illnm seorsùm duxisset, hæc addidit: Omnes, quæ erāt in monasterio illo, fugæ se dederunt, neque inuenimus nisì duas vetulas, & vnam adolescentem mulierem. Mirum autē quiddam & peregrinum tibi significare possum, quod vidi in monasterio. Illam profectò adolescentem vidi eiusmodì formam habentem, qualem hactenùs nullam inter mulieres adspexi. Scit Deus verum esse, quod dico. Vidi insupèr adolescētem illā iacentem in quodam scamno, & mente perculsus fui. Quòd nisì paupercula & inops foret, dignam certè iudicarem, quam dominus meus vxorem duceret. Ad hæc Lysimachus: Si mandata, inquit, habeo matris meæ, nè Christianorum sanguinem effundam, sed illorum amicus potiùs sim, quomodò potero Christi sponsis insidiarit Minimè certè id faciam. Sed, quęso, illas accipias, & è monasterio educas, earumque sis conseruator, nè in patrui mei Seleni crudelis incidant manus.

Milites irrumpunt in monasteriū

Nota Lysimachi Christiano homine dignā vocem.

Tunc vnus quidam è numero pessimorum militum, qui ex monasterio venerāt, cùm nonnulla ex his verbis fortè audîsset, cucurrit ad Selenum, eique significauit, inuentam fuisse adolescentem quandam in illius vrbis monasterio formā valdè insignem, de cuius matrimonio Primum Comitem cum Lysimacho agere. Audiuit hæc Selenus, & furore concitatus, misit custodes in monasterium, qui eas mulieres seruarent, nè fugam arriperēt: & statìm iussit prœcones per vrbem edicere, crastino die Febroniam productum iri. Cùm hęc audiuissent eius vrbis & finitimæ regionis homines, magna virorum & mulierum turba ad spectandum Febroniæ certamen confluxit. Posteà verò, quàm dies illuxit, venerunt milites ad monasterium, & ingressi, à scamno illo Febroniam abripuerunt, & ferreis vinculis collo adolescentis adstricto, è monasterio pertraxerunt. At Brienna & Thomais Febroniam complexę, lamentabili voce clamantes, precabantur milites, vt paulispèr cōcederent eas cum Febronia loqui. Tum illi multa misericordia Febroniam prosequentes, permiserunt facere quod petitum fuerat. Deniq; ambę illę mulieres eosdem milites rogabant, vt liceret & ipsis idem certamen subire, nè Febronia sola derelinqueretur, néve destituta aliquo modo formidaret. Milites verò dixerunt, se non fuisse iussos vt illas, sed Febroniam tantùm ad iudicium adducerent.

Febronia vincta abducitur.

Cœperunt igitur Thomais & Brienna hortari Febroniam & confirmare: quarum prior Brienna his verbis vsa: En, inquit, filia mea Febronia, ad certamen nunc egrederis. Considera cælestem sponsum certaminis tui spectatorem esse, & victo-

victoriæ coronam ab Angelicis potentijs teneri tibi dandam, si constans fueris. Vide nè tormenta expauescens, diaboli fias ludibrium: nè corpus tuum plagis dilaniari videns, misericordia illud prosequaris. Hoc enim, velimus nolimus, paulò pòst sepulcrum excipiet, & in puluerem dissoluet. En ego in monasterio lamentans, nuncium aliquod de te, siue bonum, siue malum, expectabo. Sed da, quæso, operam, filia mea Febronia, vt faustum aliquid de te audiam. Vtinàm mihi aliquis optatum nuncium afferat, Febroniam perfectè martyrio functam, & in Martyrum numero aggregatā fuisse. His auditis, Febronia respondit: Fidem & spem habeo in Deo meo, mater Brienna, fore, vt quemadmodùm mandata tua nunquàm contempsi, sic neq; hoc tempore admonitiones istas & præcepta tua neglectura sim: sed videbunt populi, & obstupescent, & Briennæ senectutem beatam prædicabunt, & dicent: Verè hoc est Briennæ illius magnæ fœminæ germen & educatio. Ostendam enim in corpore muliebri virilem mentem. Sed benè mihi precemini, & me discedere patiamini. Ad hęc Thomais: Viuit, inquit, Deus, Febronia soror mea, & ego seculari habitu induta, veniam & certamen tuum adspiciam.

Constans Febroniæ animus.

Cùm verò milites ipsi Febroniā vrgerent, illa: Precor, inquit, vos, matres meæ, vt benedictionem pro viatico mihi impertiatis, & magìs magisque pro me Deum oretis, meq; ire permittatis. Tunc Brienna tendens in cælum manus, & vocem magnam edens, ità precata est: Domine Iesu Christe, qui seruæ tuæ beatę illi Teclę certanti sub Apostoli Pauli habitu apparuisti, quæso, & huic humili seruæ tuæ in hora certaminum appareas. Hæc cùm dixisset Brienna, & Febroniam vltimò amplexa esset, illam salutatam dimisit. Quam milites compræhensam ad Selenum duxerūt. Reuersa est autem Brienna in monasterium, dolens ac lamentans, & in solum eo in loco, vbì Deum orare cōsueuerant, prostrata, vociferabatur, Deum precās pro Febronia. Thomais verò, quę secundas partes post Briennam in monasterio habebat, illam dereliquit, & seculari habitu induta, ad spectaculum Febronię se cōtulit. Omnes igitur seculares mulieres, quę ad monasterium in die paraseues conuenire, & eius doctrina frui consueuerant, pectora sua verberantes, cum lachrymis ad eius rei spectaculum currebant, & adolescentis doctrina se priuatas dolebant.

Hieria valdè affligitur Febroniæ causa.

Cùm hæc audiuisset & Hieria, senatorij generis mulier, Febroniam scilicet monacham publicè produci, surrexit, & vocem ità magnam edidit, vt parentes ipsius, & qui in eius domo erant, obstupuerint, & ab Hieria ipsa quæsierint, quidnā ei accidisset. Quibus illa respondit: Soror mea Febronia producitur, magistra mea ad pœnas ducitur, vt Christiana mulier. Cùm igitur à parentibus admoneretur, vt à luctu desisteret, eo illa magìs dolens & vociferans, & parentes suos obsecrans: Sinite, inquit, me acerbè flere, & sororem ac magistram meam deplorare. Hæc cùm diceret, suis etiam parentibus luctum ità commouit, vt ipsi quoq; Febroniam lamentarentur. Cùm igitur persuasisset parentibus suis, vt liceret etiam sibi spectaculum illud adire, pueros multos & ancillas secum habens, ad locū, in quē Febronia ducebatur, lugens propetabat. Cumq; mulierum concurrentiū & lamentantium multitudinē consecuta esset, inuenit & Thomaidem. Quæ cùm mutuò se agnouissent, ambæ lugentes ad spectaculum certaminis illius conuenerunt. Multitudine igitur in eum locū congregata, vbì de Febronia quæstio habenda erat, venerunt & Iudices.

Præsidentes igitur Selenus & Lysimachus, iusserunt Febroniam coràm sisti. Illa itaque intromissa, manibus vincta, catenis etiam collo illigata, ibì constitit. Qua visa, turbæ omnes lachrymârunt, atque ingemuerunt. Cumque in medium producta esset, iussit Selenus præsentes à tumultu desistere. Quod cùm omnes fecissent, dixit Selenus Lysimacho: Interroga mulierem istam, & eam respondentem audias. Tunc Lysimachus: Agè, adolescens, dic: Liberáne, an serua es? Tum Febronia respondit: Ego sum serua. Cuiusnam, inquit ille, serua es? At Febronia: Christi ancilla ego sum. Quodnam, inquit Lysimachus, nomen tibi est? Cui respondit Febronia: Christiana ego vocor, humilis quidem & abiecta. Tum Lysimachus: Nomen tuum cupio scire. Dixi, inquit illa, me Christianam esse: quòd si nomen meum scire vis, mater Febroniam me vocauit. Tunc Selenus iussit Lysimachum à quæstione desistere, & ipse cœpit Febroniam sic alloqui: Nôrunt dij, me ità affectum fuisse, vt tecum loqui nollem: sed quoniam mansuetudo & æquitas tua, cum pulchri-

Febroniæ corā Iudice confessio.

tudine

Universidad de Deusto
Biblioteca

tudine & forma egregia coniuncta, furoris mei & indignationis, quam aduersùs te conceperam, magnitudinem superârunt, non ampliùs te vt ream, sed vt filiam interrogabo. Audi ergò, filia: Testes habeo deos, quòd vera sunt, quæ dico. Multis pecu-
Blanditijs allicitur, sed frustrà. nijs & facultatibus locupletem mulierem Lysimacho & ego & Anthimus frater co-pulauimus: sed tamen, si nobis eris obediens, hodiè coniugium cum filia Prosphori dissoluemus, & tecum de matrimonio conueniemus, & eris Lysimacho coniunx, sedēs ad eius dexteram, cui ego nunc assideo. Ille, vt vides, perpulcher est, quemadmodùm & tu. Audi igitur consilium meum vt patris tui, & te gloriosam reddam, neque paupertas vnquàm ampliùs te affliget. Cùm enim mihi neque vxor, neque filij supersint, omnia mea tibi elargiar, & omnium mearum rerum dominam te constituam. Hæc omnia pro dote addam Lysimacho meo, & ero vobis patris loco, & gloriosam ac beatam dicent te omnes mulieres, cùm viderint quanto honore digna effecta sis. Largietur insuper multis victorijs ornatus Imperator noster tibi multa dona: qui etiam promisit se facturum, vt Lysimachus Præsidis magistratum gerat. En audisti omnia. Responde igitur mihi patri tuo ea, quibus significes te deos colere, & ijs animum meum exhilara. Nam si non obedies admonitionibus meis, dij sciunt, ità futurū, vt in manibus meis ne tribus quidē horis viuas. Itaq; nūc aperi nobis, qd sentias.

Febronię egregiū responsum. Ad hæc Febronia: Ego, inquit, ô Iudex, thalamum habeo in cælis non manufactum, nuptias possidens indissolubiles: dotem habeo totum cæleste regnum. Sponsum igitur immortalem cùm habeam, non patior cum mortali & corrupto homine copulari: quinetiam ne audire quidem possum quod polliceris. Itaq; Iudex noli laborare: neq; enim adulando quicquam proficies, neq; minis me perterrefacies. Audiuit hæc Iudex, & magnoperè indignatus, iussit milites illius vestes discindere, & lacero quodam panno eam cingi, vt omnibus spectantibus, ignominia & turpitudine cōfunderetur, vtq; seipsam admodùm turpem factam videret, & miseram iudicaret, quòd à magna gloria excidisset, & ad extremam ignominiam deuenisset. Milites igi-
Afficitur ignominia. tur quamprimùm eius vestes discinderunt, & vili fascia eam cinctam, in omnium conspectu reliquo corpore nudam constituerunt. Tum Selenus: Quidnam agit Febronia? Vidésne à quantis bonis excideris, & qualem miseriam sortita sis? Audi Iudex, inquit Febronia: Licèt omnibus pānis me exutam, & omninò nudam exhibeas, ego huiusmodi turpitudinē ꝓ nihilo facio. Vnus enim creator est maris & fœminæ Deus. Itaq; non hoc solùm æquo animo patior, vt vestibus exuar, sed ense obtruncari, & igne incendi cupio. Atq; vtinàm digna sim pati pro eo, qui pro me tot & tāta passus est.

Tum Selenus: Impudentissima fœmina, & ignominia omni digna, scio te gloriantem de pulchritudine tua, propterea non existimare tibi hoc turpitudini esse, sed laudi potiùs tibi esse putas, quòd sic nuda cōsistis. Scit, inquit Febronia, Christus meus, ad hodiernam diem viri alicuius adspectum à me visum nō fuisse, & vt in manus tuas inciderem, impudens videri vellem? Agè stulte & stolide Iudex, velim dicas: Quis vnq;
Flagellat tyrannum verbis egregijs. ex athletarum numero Olympiacū certamen certans, indutus veste in palæstra cum aduersario congreditur? An non certamen ipsum nudus exerceat, donèc aduersarium superet? Ego igitur tormentorum & ignis minas expectans, quî potero vestibus induta, cum his rebus congredi? An non corpus ipsum nudum plagas excipiet, quoàd expugnem patrem tuū satanā, cruciatus tuos contemnens? Quoniā, inquit Selenus, mulier ista pœnarum & cruciatuum conciliatrix, aduersùs ignis minas audacem se
Atrocissimè cruciatur. præbet, per quatuor corporis partes illam extendite, & infra ipsam ignem accensum supponite, simulq; quatuor milites virgis eius terga verberent, ac dilanient. Id cùm fieret, & diutiùs virgo illa verberaretur, copiosus sanguis ex vtraq; humeri parte in terram defluebat: ignis verò infra eius corpus accensus, viscera etiam ipsa comburebat: ad hęc oleo magis excitatus, ac vehementiorem flammam erigens, Febroniam omninò consumebat. Cùm verò per multas horas virgo ipsa verberaretur, & comburetur, tota multitudo illa pro Febronia summis clamoribus Iudici supplicabat, his vtens vocibus: Parce, benigne Iudex, parce virgini & adolescenti. Cæterùm ille nihilo minùs ob id desæuiens, vehementiùs illam percuti ac torreri mādauit, quoàd vidit eius carnes in terram defluere. Tunc iussit carnifices desistere: qui existimantes eam mortuam esse, extra rogum deiecerunt.

At

At Thomais cùm vidisset cruciatus illos tam vehementes Febroniæ afferri, animo deficiēs, in solum cecidit ad Hieriæ pedes. Quæ voce magna emissa: Vę mihi, inquit, Febronia soror, væ mihi, magistra mea, quoniam posthàc doctrina tua priuata fuero. Non solùm autem te amisi, sed etiam Thomaidem. En & ipsa tuî causa moritur. Cùm autem Hieriæ vocem Febronia iacens in solo audiuisset, rogauit milites, vt aquam in Thomaidis faciem adspergerēt, quō animum colligere posset. Milites statìm aquam attulerunt, quam cùm in eius faciem adsperfissent, illa ad se redijt. Tunc Iudex dixit Febroniæ: Qualisnam tibi visus est, Febronia, primus palæstrę cōgressus? Tum illa: Ex primo, inquit, congressu didicisti me inuictam esse, & tormenta tua cōtemnere. His auditis, Selenus dixit: In ligno illam suspēdite, & ferreis pectinibus eius latera dilaniate: quinimmò ignem rursùs admouete, vt etiam ossa comburantur. Statìm igitur carnifices ceperunt pectines, & ità eam laniârunt, vt carnes ipsę vnà cū sanguine in terram decidērēt. Admouerunt etiam ignem, quo vel ipsa viscera comburebantur. At Febronia, oculis in cęlum erectis: Veni, inquit, Domine in auxilium meum, & nè derelinquas me in hac hora. His dictis, cōticuit, quanuis igne valdè vreretur. Multi verò spectatores, non ferentes Seleni crudelitatem, à spectaculo aufugerunt. Alij summis clamoribus à Iudice contendebant, vt ignis ille tolleretur. Et iussit Selenus ignem amoueri.
Iterùm tormenta immanissima ei adhibentur.

Cùm verò adhuc in ligno Martyr penderet, rursùs cœpit eam interrogare. Sed cùm ea respondere non posset, iussit illam è ligno deponi, & palo alligari, & carnificem illuc duci. Cui dixit. Cùm scelestissima hęc & nefaria mulier nolit mihi respondere, abscindatur eius lingua, & in ignem deijciatur. Exemit linguā Febronia, & nutu significabat carnifici, vt illam abscinderet. Cùm verò is linguam tetigisset, & eam abscindere aggrederetur, turbę per deorū salutem Selenum obtestantes, illi persuaserunt, nè id faceret. Cęterùm scelestissimus iussit illius dentes eradicari. Statimque carnifex ferrum cepit, & sanctę puellę dentes illos, quos eradicabat, in terram deijciebat. Cùm decem igitur & septem dentes euulsi essent, & sanguinis riui in terram defluerent, iussit Selenus nullum ampliùs euelli. At cùm Febronia tantam sanguinis copiam vidisset, eam vires defeceruut. Medico autem statìm remedium afferēte, sanguis fluere destitit.
Dentes illi extrahūtur.

Cœpit igitur Selenus rursùs eam interrogare: Num, ô Febronia, saltem nūc iudicio parére, & deos ipsos confiteri vis? Cui illa: Pessime & scelestissime senex, tu viam meam impedire studes, neque sinis me ad sponsum meū accedere? Festina quammaximè potes ex huius mei corporis luto me eripere, quoniam amator meus Christus me expectat. Tum Selenus: Omninò, inquit, ense & igne corpus tuum delebo: video enim te etiam nunc, propter adolescentiæ tuæ temeritatem, impudētem esse. Sed non id tam citò erit, vt te cupere præ te fers: nanque ista tua arrogantia multo plura & grauiora mala tibi afferet. Febronia cùm propter tormentorum magnitudinem non multa respondere posset, eo maiorem indignationem Iudici commouebat. Tunc Selenus iussit carnificem mammas eius secare. Accessit ille, & aggrediebatur id facere. Turbæ verò clamoribus magnis contendebant à Iudice, vt tormentum illud adolescenti Febronię condonaretur. Cùm verò diù clamarent, & Iudicem precarentur, indignatus Selenus aduersùs carnificem: Quid cessas, inquit, scelestissime, & dexteram puellæ mammam secare cœpit. At illa erectis in cælum oculis, voce magna dixit: Domine Deus meus, adspice violentiam, quæ mihi affertur. Veniat anima mea in manus tuas. Neque ampliùs locuta est. Abscissis igitur duabus mammis, & in solum deiectis, Iudex impius mandauit ignem afferri, & in mammarum, quæ abscissæ fuerant, locum admoueri. Cùm verò diutiùs comburereturr, & ignis vsque ad eius viscera penetraret, turbæ ipsæ tam crudele facinus spectantes, maxima ex parte à spectaculo illo discesserunt, clara voce Diocletianum & eius deos execrabiles esse testantes.
Execantur vbera eius.

Ocrudelem tyrannum.

Thomais verò & Hieria miserunt ancillam quandam in monasterium, vt Briennæ, quæ facta fuerant, nunciaret. Cùm venisset igitur ancilla ad Briennam, magna voce: Thomais, inquit, & Hieria tibi significant, nè ampliùs defatigentur manus tuæ in cælum ad Deum extensæ, neque cor tuum solicitum sit assiduè precādo:

magna

Universidad de Deusto
Biblioteca

magna enim præmia Febronia iam assecuta est. Cùm hoc nuncium Brienna audiuisset,ad Deum vocem erigens,dixit:Domine Iesu Christe,veni & auxiliare seruæ tuæ Febroniç.Et in solum prostrata,clamabat:Vbinàm es Febronia? Postcà verò iterùm manus in cælum erigens,Domine,inquit,respice humilitatem ancillę tuæ Febroniç. Veni,& illi auxiliare. Fac,vt videant oculi mei Febroniam martyrio functam, & in Martyrum numero collocatam.

Rursùs Selenus iussit Febroniam è palo dissolui. Quæ cùm dissoluta esset, in solum cecidit:non enim poterat consistere. Tunc Comes ille,qui Primus vocabatur, dixit Lysimacho:Quorsùm adolescentis huius virginis tam ingētes & crudeles cruciatus? Sine,inquit Lysimachus: ad multorum enim salutem huius virginis tormenta spectant: fortasse autem & ad meam quoquè. Nanque talia multa olim à matre mea audiui.Nónne in mea potestate erat,illam dissolui & seruari facere? Sed sine illā certamen perficere. Tunc Hieria erecta,aduersùs Iudicem clamauit:O immanis,& humanæ naturæ expers,nondùm contentus es malis præteritis, quæ huic virgini attulisti? Immemórne es matris tuæ?Nōne & ipsa muliebri corpore induta erat?Nónne & tu mammas suxisti,quas nunc ab ista virgine abscidisti? Mammísne ideò nutritus fuisti,vt tantam crudelitatem in fœminam exerceres? Miror plurimùm ego, & nihil eorum,quæ dico,immitem & inhumanam mentem tuam deflexerit. Verùm id persuasum habeas,quòd quemadmodùm tu non pepercisti huic puellæ, ità neque cælestis Rex tibi parcet. Cùm hæc dixisset Hieria,iussit Selenus illam è recto,in quo erat,deduci,& pœnas publicè luere. Id audiens Hieria,multo cum studio,& gaudio descendit,atque ait:Domine Deus Febroniæ,accipe & me humilem mulierem cum ipsa Febronia. Dum autem è recto descenderet, Seleni Iudicis amici consilium illi dabant,nè publicè Hieriam produceret: futurum enim dicebant,vt tota multitudo cum ipsa martyrium subiret,& vniuersa ciuitas periclitaretur ac periret. Placuit Seleno consilium. Itaque non ampliùs Hieriam produci iussit,sed indignatus,& aduersùs eam,tanquàm furiosus,exclamans voce magna:Audi tu,inquit, Hieria:per deos multa mala & tormenta tuî causa Febroniæ adijcientur. Et statim iussit duas manus Febroniæ & dexterum pedem abscindi. Carnifex igitur ligno eius manibus supposito,securi feriens dexteram,pariter & sinistram abscidit,qui etiam in pedem dexterū, cùm ei lignum supposuisset,securim magna vi adhibita inuexit, sed pedem ex talo abscindere non potuit. Similiter & secundam plagam inflixit,neque tamē potuit. Id cùm vidissent turbæ,summoperè acclamârunt. Tertiam deincèps plagam intulit, & vix pedem abscindere potuit.

Hieria palàm arguit tyrannum.

Manus ambæ & pes vnus Febroniæ amputantur.

Febronia igitur toto corpore contremiscens,licèt iamiam defectura esset, dabat operam,vt alterum etiam pedem super lignum poneret,rogans vt & ille abscinderetur. Cùm id cerneret Iudex:Viderísne,inquit, impudentis mulieris pertinaciā? Et multo furore accensus,carnifici dixit:Seca & alterum. Abscisso igitur & altero pede,surrexit Lysimachus,& ad Selenum conuersus:Quidnam,inquit,reliquum est, quod facias huic puellæ? Eamus iam,quoniam prandij tempus est. Ad hæc inquisimus Selenus: Per deorum vitam ego non dimittam mulierem hanc viuam, sed hic ero,quoàd spiritum emiserit. Cùm igitur per multas horas animam ageret, Selenus ad satellites conuersus,dixit:Viuítne adhuc mulier sceleстissima? Maximè, inquiunt illi,eius anima adhuc in ipsa est. Tunc iussit Selenus caput Febroniæ abscindi. Cùm igitur miles gladium accepisset,& Febroniæ coma altera manu apprehensa,ità illam ense supposito iugulâsset,vt si quis ouem aliquam immolaret, sanctū abscidit caput. Statimque postcà Iudices ad prandium accesserunt: Lysimachus verò lachrymans reuertebatur.

Vide virginis miram fortitudinem.

Caput eius abscinditur

At turba cōcursu facto,volebat Febroniæ corpus abripere:sed Lysimachus iussit milites permanere,& corpus illud custodire. Multis igitur angustijs & mœroribus detentus Lysimachus,neque cibum,neque potum sumebat: sed scipsum in cubiculo conclusit, & Febroniæ mortem lugebat Selenus verò eius patruus cùm Lysimachum tristem esse accepisset,neque ipse cibum sumpsit: sed cùm surrexisset è loco,in quo erat,deambulare cœpit : cumque multo mœrore & tristitia detineretur, repentè caput in cælum erigens,atque intuens, diutiùs sic mutus permansit: deindè verò tanquàm taurus aliquis mugiens,in vnam ex ijs columnis,quæ erant in prætorio,

rio,insiliens,caput suum confregit,& in terram prostratus, animam efflauit. Multo autem clamore & tumultu excitato,accurrit Lysimachus, & viso patrui cadauere, quæsiuit,quænam res illa esset. Cùm autem qui adstabant,id,quod factum fuerat,Lysimacho exposuissent,ille diù caput quassans: Magnus,inquit,est Deus Christianorū: benedictus est Deus Febroniæ : vltus est Deus sanguinem iniuria effusum. His dictis,iussit Seleni cadauer efferri. Quo elato,Lysimachus,accersito Comite Primo, ità fari cœpit:Obtestor te per Deum Christianorum, nè mādatum meum violes, sed quamprimùm iubeas Febroniæ arcam componi ex lignis,quę putrefieri nō possint, & mittas præcones,qui vbiq; prædicent,vt quicunq; Christiani ad Febroniæ martyris exequias accedere voluerint,liberè atq; impunè accedere valeant,præsertim cùm patruus meus iā mortuus sit.Nôsti,Prime mihi optatissime,quod sit animi mei desiderium. Accipe igitur cohortem,ac Febroniæ corpus afferri iubeas ad monasterium Briennæ:neq; quisquam è turba aliquod eius corporis membrum abscindat, vel abscissum à corpore auferat: neq; permittatur cani,vel impuris alijs animalib⁹ sanguinem ab ea effusum lingere:quinimmò terram illam,in quam Febroniæ sanguis effusus est, effodi atq; in monasterium exportari præcipias.

Diuina vltio perdit tyrannum.

Fecit Primus quicquid Lysimachus mandauerat, & Febroniæ corpus iussit milites baiulare:ipse verò,sumpto Febroniæ capite,pedibus & manibus, & omnibus ijs membris,quæ fuerant ab eius corpore abscissa, chlamyde sua illa inuoluit, & in monasterium exportauit. Cùm autem magnus turbarum concursus factus esset, aggrediebantur illæ ipsæ turbæ aliquod membrum auferre, ità vt Comes Primus in magnum periculum venerit, nè à turbarum violentia aliquid pateretur. Porrò milites, strictis gladijs,vix turbas ipsas propulsare potuerūt. Postcà verò, quàm ad monasterium multo labore & vi se contulerunt,reliquias sanctæ virginis Febroniæ in monasterium immiserunt:neq; quenquam,excepta Thomaide & Hieria,ingredi patiebantur. Briēna cùm Febroniæ corpus ità obmutilatum vidisset,in terram cecidit animo destituta. Primus autem Comes,militibus in monasterij custodia constitutis, redijt in prętorium ad Lysimachum.

Reliquiæ sanctæ martyris honorificè tractantur.

Dein Brienna post multas horas surrexit,& Febroniç corpus amplexa, clamans dicebat:Heu filia mea Febronia, hodiè ex oculis matris tuæ Briennæ ablata es. Quisnam literas diuino spiritu afflatas,sororibus posthàc interpretabitur? quęnam manus tuos libros reuoluent? Hęc cùm Brienna clamaret,omnes sorores,quę simul cū Aetheria discesserant,ad monasteriū rediêrunt:& procidentes cum lachrymis,martyris Febroniæ corpus veneratæ sunt. Similiter & Hieria clamabat: Venerabor sanctos illos pedes,quibus serpentis caput conculcatum est. Exosculabor vulnera sanctarum reliquiarum,quibus curata est anima mea. Coronabo floribus laudationum caput illud,quod certaminum pulchritudine genus nostrum coronauit. Hęc cùm dixisset Hieria,aderat nonę horę tempus. Postcà verò quàm orationem compleuerunt,iterùm planxerunt omnes,& earum eiulatus valdè confusus erat. Cùm autem vespera adueniisset,lauerunt sanctum illud corpus,& in scamno suo deposuerūt, singula membra suis locis accommodantes. Dein iussit Brienna monasterij fores turbis patefieri. Cùm igitur turbæ introiuissent, Dei gloriam celebrabant, & seculares mulieres magistrę suę Febroniç orbitatem lamentabantur. Venerunt autem & quidam ex ijs patribus,qui sanctitate prestantes erant,& monachorum plurimi,qui totam noctem insomnem transegerunt.

Horæ nonę preces.

Cęterùm Lysimachus cùm Primum Comitem ad se accersiri iussisset: Ego, inquit,omnibus patrijs institutis,& vniuersa facultate derelicta, ad Christum me adiungo. Tum Primus:Et ego idem faciam. Valeat Diocletianus, & eius Imperium. Omnibus patrijs rebus nuncium remitto,& ad Christum accedo. Itaque derelicto Prętorio,venerunt & ipsi cum tota multitudine in monasterium. Cùm verò dies illuxisset,venerunt qui loculos portabant,& multis cum precibus ac lachrymis reliquias sanctę Febroniç collegerunt,& singula membra,quę abscissa fuerant à martyre illa sancta,suo quęq; loco accommodârunt,caput,pedes,manus & reliqua mēbra: dentes verò in pectore ipsius reposuerunt. Turbę autem vnguento,& castoreo, atq; suauissimis odoribus ità loculos repleuerūt,vt sanctę Febroniç corpus, nequaquàm apparéret. Cùm verò seditio multa commota esset, turbis ipsis clamantibus, neque

Lysimachus & Primus se Christianos profitenter.

Universidad de Deusto
Biblioteca

loculos claudi atque obturari permittentibus,cõtrà verò Episcopo vrbis illius,monachis & clericis valdè precantibus,vt reliquiæ reponerẽtur,turbæ ipsæ minimè assentiebant. Tunc assendit Brienna in excelsum quendam locum,& hortabatur turbas his verbis: Precor vos,domini & fratres mei,vt sinatis illam in suo loco reponi. Hæc dixit Brienna,& tota multitudo ei obtemperauit: multisque cum precibus ac lachrymis sanctas illas reliquias exportârunt,& in insigni quodam monasterij loco reposuerunt: omnesque Dei gloriam celebrabant. Græcorum verò multitudo credidit Domino,& eius baptismo tincta est. Item Lysimachus & Primus baptismo purgati sunt,& rebus terrenis derelictis,abiêrunt cum Marcello Archimãdrita, & exercitationis monasticæ palæstram ad finem vsq; cùm rectè transegissent,ex humana vita excesserunt,& Christo aggregati sunt. Pleriq; etiam ex militibus, cùm Domino credidissent,& ipsi baptizati sunt. Eodem modo Hieria & eius patẽres baptizati,crediderunt in Dominum Iesum Christum. Posthæc parentes suos Hieria dereliquit,& terrenis rebus renunciatis,in monasterium ingressa est,cui omnes facultates suas dedicauit,& Briennam precata est in hanc sententiam: Rogo te,mater mea Brienna,vt me in sanctæ Febroniæ locum seruam accipias. Seruiam ego tibi, vt & illa seruiebat. Cũ igitur omni ornatu suo Hieria se exuisset,aureis pãnis & margaritis loculos sanctæ Febroniæ vndiq; adornauit.

Multi crediũt in Christum.

Hieria se dat monasterio.

Quo autem tempore beatæ Febroniæ martyrium,eius scilicet certaminis memoria celebratur,conueniunt cœtus mulierum,& ingens virorum multitudo,præsertim propter quoddam signum,quod illic quotannis apparére solet. Nam memoriæ suę die,medię noctis tempore,cùm preces ad Deum fundũtur,appâret sancta Febronia vsque ad tertiæ horę preces in illo eodem loco,quo solita erat iacére,ità cõsistens,vt magnus tremor in hora illa id spectantibus exoriatur. Nemo tamen audet illam attingere,vel eam interrogare. Cùm enim primo anno apparuisset,& omnes sorores timore magno perterrefactę essent,Brienna voce magna: En,inquit,adest filia mea Febronia. Cumque ad illam amplexandam cucurrisset,statim euanuit. Non igitur ampliùs ad illam accedere,vel ipsam tangere audent: sed quo tempore apparet,lachrymarum copia effunditur,simulque gaudium magnum in omnes ex huiusmodi visione proficiscitur.

Nota rem miram.

Templũ insigne S. Febroniæ.

Eius verò vrbis Episcopus,cùm templum valdè insigne & pulchrum Febroniæ martyri erigere cœpisset,per totos sex annos opus compleuit. Quo perfecto, cõuocatis finitimarum regionum Episcopis, celebritate magna adhibita, per totam octem officium celebrauit mensis Iunij die xv. Quo tempore multitudo ingens concurrit,ità vt neq; templum,neq; monasteriũ eam capere possent. Vbiq; verò & psalmorum cantus frequentabatur. Manè autẽ,precibus matutinis completis, Episcopi conuenerunt in monasterium,vt eius diei,quo Febroniæ corpus depositũ fuit, memoriam celebrarent. Sequebantur Episcopos turbæ cum facibus,& thure ac vapore multo. Ingressi igitur Episcopi in monasterium,ac Deum precati,consederunt,& Brienna ad se accersita,hęc illi dixerunt: Institutionis & vitæ,multorumq; laborum, quos virtutis causa sustinuisti,laudem assecuta es,neque quisquam pro dignitate te laudare poterit. Tales decet esse monasteriorũ Prędides,& tales fructus Deo ipsi offerre. Quoniam verò fieri non potest,vt Martyris,quę tot & tanta certamina perfecta est,laudes per nos explicentur,decet illas silentio præterire. Neq; enim lingua nostra,quantum satis est,Martyrem hanc laudare potest. Itaq; cùm neque sermonibus, neq; operibus aliquid assecuti simus,quod Martyre dignum sit, te ad hoc idoneam rogamus,vt de re proposita disseras. Honora deniq; & ipsa nobiscum vnà martyrem Febroniam,& concede nobis,vt in templo,quod sub eius nomine cõditum est, Martyris corpus habitare possit.

Cùm hęc audissent sorores,omnes clamârunt vna voce, & ad pedes Episcoporum prostratę,dixerunt: Precamur vos per sanctos istos vestros pedes, vt nostri vos misereat,quę humiles & abiectæ sumus,neque preciosa hac margarita nos priueris. Cumque diù omnes lamentarentur,& Episcopos obsecrarent, eius vrbis Episcopus Briennam alloquens: Audi, inquit, soror: Nósti quantum studium adhibuerim ad martyris Febroniæ templum pro eius honore & gloria erigendum. En sex anni sunt, quos in eo templo construendo insumpsi, Nè igitur labores meos inutiles, & sine fructu

fructu esse patiaris. Hæc cùm audisset Brienna, respondit: Si ità vobis placet,& si placet Martyri,quod petitis,accipiatis. Quis sum ego, vt hoc impediam? Ingressi ergò illam accipite,& abite. Ingressi sunt Episcopi,& preces ad Deum fuderũt. At Hieria clamabat: Væ nobis,quòd hodierno die monasterium magna benedictiõe priuatur. Væ nobis,quòd hodiè angustiæ & orbitas in monasterium allata sunt. Væ nobis, ꝙ hodiè margaritam nostram tradimus. Et ad Briennam conuersa,clamabat: Quid facis,mater? Cur me priuas domina mea,cuiꝰ causa omnia dereliqui, & ad vestras manus confugi? Brienna cùm vidisset Hieriam ità lamentantem,ad eam conuersa: Cur, inquit, lamentaris filia mea Hieria? Si gratum est illi abire, abeat: sin minùs, non abeat.

Cùm Episcopi preces compleuissent,omnes dixerunt, Amen. Cùm primùm autem loculos martyris tetigerunt,tonitru in aëre tam magnum erupit, vt vniuersa multitudo præ timore ceciderit. Rursùs paulò pòst cùm fuissent aggressi idem facere,terræmotus tam magnus factus est,vt tota vrbs ruere videretur. Ex ea re cognouerunt Episcopi & vniuersa multitudo, Martyri non placere, monasterium egredi. Itaque tristes facti, dixerunt Briennæ: Si Martyri non placet, monasterium relinquere,vnum aliquod ex membris abscissis nobis largiare,& discedemus. Briẽna claquem sumpsit,& loculos aperuit,& vidit corpus Martyris,instàr solis effulgens. Multo igitur cum terrore extendit manum suam, & alteram Sanctæ ipsius manũ apprehensam Episcopo illi præbere voluit. Sed manus Briennæ detenta est, & velut mortua torpuit. Tunc Brienna lachrymans: Precor, inquit,te, filia mea Febronia,nè irascaris matri tuæ. Recordare laborum meorum, neque senectutem meam contemnas. Remissa autem sana manu illa, rursùs eam Brienna extendit, & lachrymans rogauit: Præbe, inquit, nobis benedictionem,nè me tristem efficias. Cumque accepisset vnum ex dentibus, qui erant in eius pectore, Episcopo dedit, & statìm loculos clausit.

Nõ patitur martyr snũ corpꝰ extra monasteriũ efferri.

Ecce processionis modus, & quo honore sãctorum reliquiæ trãsferãtur.

Episcopi verò omnes acceperunt reliquias illas sanctas, & in vase aureo portãtes,læti abiêrunt: quibus peribat multitudo psalmos canens, cum cereis, facibus & thure multo.

Cùm verò ad templum peruenissent,asscenderunt Episcopi in sublimem quendam locum,& populo reliquias illas ostenderunt. Quicunque verò erant cæci, vel claudi,aut dęmone capti, sanati sunt: idque omnibus manifestum factum fuit. Currebant adolescentes vndiquè,& ægrotos homines,alios in grabatis positos, alios iumentis vectos ferebant,& omnes sanabantur: & quocunque aliquis morbo detinebatur,sanus fiebat. Quandiù verò ægroti ferebantur, turbæ non permiserunt reliquias sanctæ Febronię reponi. Cæterùm cùm omnes, qui malè se habebant, sani facti essent,& Deo hymnos cecinissent, repositæ sunt Febronię martyris sanctæ reliquiæ quintodecimo die mensis Iunij. Cumque omnes magna dona assecuti essent, in domos suas rediêrunt læti, & Dei gloriam, ac Dominum IESVM CHRISTVM, & sanctum Spiritum celebrantes: Cui gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

Miracula ad eius reliquias.

Brienna verò cùm duos annos vixisset post consecratum sanctę Febronię templum,& omnia benè disposuisset,in pace diem obijt. Ego verò Thomais, quæ post Briẽnæ obitum eius ministerio successi, cùm Febroniæ vitam & certamina indè vsq; à principio cognouissem,quæque præcesserant,à Lysimacho didicissem, in commẽtarios omnia collegi,ad laudem & gloriam Dei, eiusdemq; martyris Febroniæ, & vt eos,qui hęc audiêrint,excitarem & alacres redderem ad Domini Iesu Christi cultum, in gloriam Patris,& Filij, & sancti Spiritũs,nunc, & semper,& in secula seculorum,Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MARTYRIVM SANCTI DVLAE, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

IVNII. 15.

QVO tẽpore ſatanas ab ijs colebatur, qui eo digni erant, & idolorum ſuperſtitio atque error vigebat, cùm Maximus Ciliciæ prẽſideret, delatus eſt Tatianus, cognomẽto Dulas, vir iuſtus & timens Deum, qui totius gentis teſtimonio pietatẽ, & in omni re iuſtitiam ſeruare probabatur. Hic, inquam, delatus fuit apud Præſidem, quòd Chriſti fidem profiteretur. Quamobrèm in carcere detinebatur, ſcriba ipſo ità Præſidi referente: Quemadmodùm tu iuſſiſti, ſatellitum principes regionem omnem vſque ad Zephyritarum vrbem perueſtigantes, depræhenderunt quendam impiæ Chriſtianorum religionis ſectatorem, quẽ obtuli ſyncero & illuſtri tribunali tuo. Hæc ille dixit. Cui Præſes Maximus: Quo tempore, inquit, vrbes ipſas circumiẽro, omnes, qui ſunt in carcere, ad me duci iubebo.

Cùm igitur in vrbem Prætoriadem ingreſſus eſſet, & ſederet in tribunali, iuſſit primùm adduci ad ſe Dulam, quem ſuprà diximus. Qui cùm ad Prẽſidem ingrederetur, ità Deũ orauit: Chriſte fili Dei, qui miſericors es, tu dixiſti per os Dauid: Dilata os tunm, & implebo illud. Tu & in Euangelijs dixiſti: Nè ſoliciti ſitis, quomodò aut quid loquamini. Nũc igitur, Domine Ieſu Chriſte, mitte Angelum tuum, & da mihi orationem os meum aperienti, vt ad ſceleſtiſſimum Maximum ingrediens, eius impietatem redarguam. Quòd verò ad plagas pertinet, cùm te præ oculis habeã, huius tormenta non timeo, meumque corpus Prẽſidi libenter proponam. Nisì enim corpus meum tradidero ità vt ardeam, qualium bonorũ coronas accipere potero? quales Domino meo Ieſu Chriſto cicatrices oſtendam, quas ille videns, benignitate in me vtatur, & peccata mea remittat? Hæc cùm ille dixiſſet, milites pallio cũ exuerũt, & vinctum Prẽſidi obtulerunt.

Pſal. 80.

Matth. 10.

Fortis animus Dulæ.

Tũ Maximus Prẽſes: Agè, inquit, dic paucis verbis, quo nomine appelleris. Tum Dulas: Seruus Chriſti ego ſum. Ad hęc Maximus: Cùm nihil, inquit, vtilitatis nomẽ iſtud tibi afferre poſſit, dicas naturale nomen tuum. Reſpondit Dulas: An non manifeſtum tibi nomẽ meum effeci? Vero quidem & certo nomine Chriſtianus appellor: eo autem, quod mihi ab hominibus impoſitum fuit, Dulas: itaq; ſic appellatus, re vera ſeruus Chriſti ſum. Nondùm, inquit Maximus, iudicij terrorem expertus es. Nunc igitur dicas, cuius nationis homo tu ſis, cuius loci, aut generis. Ad hęc Dulas ait: Ego ſum natione Cilix, ex vrbe Prętoriade, genere claro, & à puero Chriſtianus. Tum Maximus Prẽſes dixit: Cùm claro genere ortus ſis, inuictis Imperatoribus cedere velis, & deos adiens, ęquo animo illis ſacrifices, vt & à nobis honoreris, & apud Auguſtos Imperatores magnus atque illuſtris habearis. Reſpondit Dulas: Honores tui & Auguſtorum gradus vobis ſint, & omnibus ijs, qui Deum ignorant. A me verò Deus hoc auertat, vt alia in re proficiam, quàm in fide Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Contemnit vana promiſſa.

Cùm ità eum ſentientem Maximus Prẽſes vidiſſet: Extenſum, inquit, iſtum virgis percutite, & admonete hominem, vt deſinat inſanire. At Dulas, cùm verberibus pulſaretur, dicebat: Gratias ago tibi, Chriſte, quòd dignus habitus ſim, qui propter nominis tui confeſſionem hęc paterer. Audiebat iſta Maximus, & illi hæc exprobrabat: Quidnam tibi prodeſt nunc Chriſtus tuus, cùm totus ſis vulneratus? An non adhuc ſentis, ſtulte homo? Cui Dulas: Quid? Nónne beatus Apoſtolus Paulus dicit: Nemo coronatur, nisì legitimè certauerit? Tum Maximus: Ergò, inquit, verberatus tu coronam aſſequéris? Reſpondit Dulas: Ego hodiè contra patrem tuum diabolum certamen ſuſtineo. Si ergò ſatanæ prẽlium deuicero, te, inquam, ſatanæ miniſtrum, in cẽlis coronam accipiam. Cur, inquit Maximus, ſic erras, homini in Cruce ſuffixo fidem habens? Ad hęc Dulas: Velim dicas, prẽſtétne homini Crucifixo, hoc eſt, Deo viuenti & vero, an lapidibus & lignis, operibus manuum hominum, credere. Sceleſtiſſime, inquit Maximus, num tibi humanum opus videtur magnus deus

Virgis cæditur.

2. Tim. 2.

Apollo? Dulas ait: Verè Apollinem iſto nomine appellâſti. nam illi mentem adhibens, animam tuam perdidiſti: non ſolùm autem tuam, ſed illorũ etiam, quibus perſuades, vt eum adorent. Illud autem ſcito, quòd Deus ipſe requiret è manibus tuis animas, quas cogens perdidiſti. Cæterùm Apollo impius, dicam tibi, qualis fuit.

ἀπόλλω, vel ἀπόλλυμι, idem quod perdo.

Erat ille, vt tu nunc es, incontinens: cumque Daphnes amore captus eſſet, & pecunias multas ei dediſſet, promiſſa, quæ ab ipſa acceperat, aſſecutus non eſt. Quæſo, qualisnam deus iſte eſt, qui amore vulneratus, eam, quam adamabat, aſſequi non potuit? Quî potes igitur ſperare, te aliquid per eum aſſecuturum? Verè quæ à vobis de illo canuntur, riſu digna ſunt, vel potiùs luctu. Quem enim mulier meretrix execrabilis, atque omnis impuritatis plena, pro nihilo habuit, Apollinem, inquam, tuũ, in cuius faciem ipſa expuit, túne illum, vt Deũ, adoras? Vides vt luctu digna ſunt impia veſtra facinora? Hæc audiens Maximus: Verſate, inquit, iſtum in alteram partem, & ventrem percutite. Tum Athanaſius Cornicularius dixit: Obtempera Præſidi: Nónne vides viſcera tua exilire? Agè, inquit Dulas, tu, qui diaboli conſiliarius es & miniſter, tibi & Præſidi tuo da conſilium illud, quemadmodùm Daphnæ perſuadere poſſitis, vt cum deo veſtro Apolline coïre velit, nè amore conſumptus pereat. Ego enim habeo conſiliarium meum Dominum Ieſum Chriſtum. Tum Maximus: Afferte craticulam, & illam vehementer accendite, atque iſtum, vt dijs maledicentem, in eam imponite. At Dulas: Gratias, inquit, tibi agit Apollo tuus in gehenna, q̃ ignem nunquàm extinguendum ei prouides: atque tibi gratiam referet, hãc ſcilicet, vt vnà cũ ipſo ad tenebras exteriores detrudaris. Tũc & ego te ridere potero, impie Apollinis patrone.

Apollinis incõtinẽtia.

Cæditur in ventrem S. Dulæ.

Vritur in craticula.

Cùm autem totum ferè Martyris corpus carnifices combuſſiſſent, nihil profecerunt: neque enim Dei ſeruo perſuaſerunt, vt à fide Chriſti deficeret. Tunc iuſſit Maximus Præſes, vt milites ità combuſtum in carcere interiore hominem cuſtodirent, neque cura aliqua illum proſequerentur, hæc addens: Nè quis, ex impijs hominibus eum ob id beatum prædicet, quòd impiè in deos noſtros ſe gerens, tormenta perpeſſus fuerit. Erat igitur ſanctus ille in vinculis, & ſine intermiſſione Dei gloriam celebrabat, eumque precabatur, vt martyrij curſum perficeret. Poſt quinque dies Maximus in tribunali ſedens, quæſiuit an ſceleſtus ille, & impiæ Chriſtianorum religionis ſectator adhuc viueret: quem & ad tribunal duci iuſſit. Athanaſius Cornicularius reſpondit Prẽfecto: Ità conſtans & ad defenſionem paratus, & incolumis eſt homo ille, vt ne cicatricem quidem aliquam in corpore ſuo habeat. Iuſſitque illum introduci. Quem cùm Prẽſes totum ſanum vidiſſet, & vultu admodùm hilari: O ſceleſtiſſima, inquit, cohors, nónne vobis prẽcepi, vt nulla cura iſtum proſequeremini? Ad hęc Pegaſius Commentariorum præfectus: Per tuam amplitudinem in carcere interiore cuſtoditus eſt, habens in collo Herculis effigiem, trecentarum librarum pondere grauem. Quomodò verò ſanus factus ſit, nemo noſtrûm cognouit.

Tum Dulas: O inſipiens Prẽſes, en Chriſtus meus ſanum me fecit, & ad plagas tuas excipiendas corpus meum idoneum reddidit, vt cognoſcas Deum eſſe noſtrum medicum, qui homines in eo ſpem ſuam collocantes, admirabili quodam modo curare ſolet: ſimul etiam, vt ego duplicem martyrij coronam accipiam, & tu ſempiternas pœnas duplices patiare. At ſi tu tales plagas pro nomine Apollinis tui ſuſtinuiſſes, ſcilicet potuiſſet tibi ſanitatem afferre Apollo iſte, quem deum tuum dicis, quẽ admodùm mihi Chriſtus meus ſanitatem attulit. Tum Maximus: Quoniam homo iſte non deſinit maledicta in deos noſtros inijcere, vngite oleo eius caput, & carbones ardentes imponite. Cui Dulas: Licèt, inquit, cerebrum meum combuſſeris, quid tum, impie Prẽſes? Excogita alia tormenta. At Prẽſes dixit: Multa ſinapis grana in eius nares immittite. Derideo, inquit Dulas, omnes cruciatus tuos. Præſes autẽ: Lacerate cõſtanter acuto ferro eius terga, & acerbiſſimo aceto plagas perfundite: tum acutis teſtis terga conterite.

Vritur caput eius.

Immanes cruciatus.

Hæc cùm fierent, ſanctus martyr dicebat: IESV Chriſte, adeſto ſeruo tuo: eccè enim ſupra dorſum meum fabricant peccatores, prolongantes iniquitatem ſuam. Tunc dixit Maximus: Saltem nunc perſuaſus ſis, & deos eſſe confitearis. Ad hęc Dulas: Scilicet dij tui adiuuant te & malitiam tuam, prẽſertim Venus & Diana. Dicam, ſi placet, & alias deas tuas & earum ſcelera. Confringite, inquit Maximus, eius maxil-

Item alij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

las,nè dijs maledicat:ipsius etiam crura infringite,& talem reddite, qui ne verbum quidem vllum proferre possit. Tum Dulas: Méne,iniquissime Præses, verberas,qui vera dico,quòd Venus ipsa & reliquæ deæ tuæ mẽbra sua in libidinibus & stupris exercuerunt,& Paridem pastorem illum Iudicem sibi cõstituerunt, cùm periculum facere vellent, quænam ipsarum magis peccaret? Cur irasceris, cùm de execrabilium dearum tuarum facinoribus redargueris? Meus Deus verus est,qui & homo fieri voluit,qui etiam cùm in Cruce fixus fuisset,& posteà sepultus, tertio die resurrexit,& sedet ad dexteram Patris,venturusque est cum igne ad deos tuos perdẽdos. Hęc audiens Maximus,dixit: Vidésne, sceleste,vt & tu duos deos habes? Ad hæc Dulas: Nè pecces,inquit,& erres,dicens duos deos: Trinitas enim est,quam colimus. Ergò, inquit Maximus,tres deos habes. Trinitatem,inquit Dulas,confiteor & adoro. Credo in Patrem,confiteor Filium,adoro Spiritum sanctum. Tum Præses Maximus: Persuadeas, inquit, mihi, quomodò in vnum Deum credens, tres prædices.

1.Cor.2. Ad hæc respondit Dulas: Animalis homo non percipit ea, quæ Spiritûs DEI sunt. Eorum tamen causa,qui adsunt,dicam. Quemadmodùm tu, qui homo es,habes sermonem:ità & Deus pater omnipotens habet Verbum eiusdem substantiæ,& Spiritum suum sanctissimum. Qui Deus noster cùm primum hominem formauit,& imagine sua illum honorauit, insufflauit ipsi spiritum vitæ,quem & in Paradiso constituit. Posteà verò, quàm satanas, qui nunc per te voluntatem suam exercet, studuit hominem ad diuini præcepti violationem impellere,quemadmodùm nunc etiam per te facit, hominem ipsum à diuinis præceptis exterminauit. Quamobrèm Deus cùm opus, quod formauerat,& lapsum fuerat,erigere,idque, quod aberrauerat, in viam reducere vellet,misit filium suum,hoc est,Verbum. Itaque Verbum Dei in sancta illa Virgine habitauit,& ex ea genitum fuit,per quod Pater ipse mundo salutem dedit. Tum Maximus dixit: Verbum igitur aliquod virum gignit? Minimè,inquit
Psal.135. Dulas,Dei mysterium intelligis: verùm si omnipotentis Dei virtutem cognosceres, scire posses,quòd qui è puluere hominem fecit,qui firmauit terram super aquas,qui cælum consolidauit, qui vniuersam naturam effecit,ille ipse Christus est. Cùm enim hominis conditio diuinitatem videre non posset,ille humani generis amator, propter suam in homines charitatem,homo factus est,& humanam humilitatem susce-
Rom.5. pit: vt sicut per vnum hominem primò formatũ mors ipsa in mundum ingressa est, ità & per vnum hominem,Dominum nostrum Iesum Christum,resurrectio mortuorum induceretur.

Tum Præses: Quid ais? Estne etiam resurrectio mortuorum? Maximè,inquit Dulas. Quomodò enim Deus mũdum iudicabit,nisi mortui resurrexerint? At ille: Nolim artificiosos istos sermones mihi afferas: sed sinas,si mortui fuerimus,nos mortuos iacere. Vera,inquit Dulas,dixisti. vos mortuos esse: cùm enim mortuis idolis fidem habeatis,nunquàm ad resurrectionem vitæ peruenietis,sed ad dedecus &
2.Cor.5. supplicium sempiternum. Oportet autem omnes homines assistere ante tribunal Christi,& eorum,quæ fecerint,rationem reddere. Tunc dixit Maximus: Ligate homi-
Ferecis vinculis ligat' mittitur in carcerem. nem istum ferreis vinculis,& in carcere custodite. Postridiè verò manè Præses iussit Dei seruum Dulam introduci. Cui iam intromisso: Quænam, inquit, miserrime homo,tibi vtilitas fuit in deos nostros impietatem exercenti? Respondit Dulas: Maximam vtilitatem percipio apud Deum, cùm eos, qui dij non sunt, reprobo. Te verò adhuc viuentem Christus puniet. Tunc ait Maximus: Injicite in eius os carnes victimarum,& vinum libaminum. Licèt, inquit Dulas, totam execrabilem aram tuam abluas,& in os meum infundas,nihil tamen eare lædes Christi seruum. En,inquit Maximus, vt è nostris altaribus carnes gustâsti, sceleste homo. At Dulas: Nihil mihi hęc obsunt,execrabilis & stolide Præses. Quid enim mihi profuisset superiores cruciatus perferre,si res ità se haberet, vt tu dicis? Sed, Deo iuuante,ipse videris, quid facias. Mihi viuere Christus est,& mori lucrum. Tunc Maximus iussit in
Laceratur atracissimè ligno eum virum suspendi,& eius carnes vsque ad intestina lacerari,maxillas etiam cum mento diuelli. Cui Dulas: An,inquit, stolide,ignoras te à satana patre tuo iussum esse hæc facere?

Cùm eius viscera denudata essent,& maxillæ ab ossibus dissolutæ, Præses iussit Dulam in carcere seruari. Cumque ad Tarsum vrbem Ciliciæ reuerteretur, iussit homi-

homines illos vinctos sequi. Cùm verò ad vigesimum lapidem processissent, beatus Dulas Christi signo se muniens,animam Deo tradidit. Itaque cùm essent satellites quatuordecim milliaribus longè à Tarso, Commentatorium magister nunciauit Præsidi, Dulam in deos impiè se gerentem,mortuum fuisse, & eius cadauer illucusq; perlatum: quærebat autem,quid fieri vellet. Tunc præses: Proijcite, inquit,illum in vallem aliquam,vt sepultura careat. Satellites igitur cadauer martyris in torrentem deiecerunt,qui ad Zephyrum vergebat. Cruce se munit & reddit spiritum.

Pastorum verò canes cùm sancti martyris reliquias odorati essent, vnus ex illis canibus venerandum illud corpus custodiebat,neque volucrem aliquam sinebat reliquias martyris attingere: alius verò canis pastoris pallium ore appræhensum, ad sanctum martyrem Dulam tegendum attulit. Hoc autem, Castello quod illic erat, notum factum fuit. Venerunt igitur eius castelli habitatores, & sanctas reliquias collegerunt, Deum laudantes, quòd reliquijs illis venerandis priuati non essent,sed vndè corpus illud viuum exiërat,illuc & martyrio functum redijsset. Illud ergò acceptum multa cum veneratione reposuerunt, Domini nostri Iesu Christi gloriam collaudantes in æterna secula, Amen. Vide res miras.

ILLVSTRE CERTAMEN VITI SANCTISSIMI PVERI, MODESTI ET CRESCENTIAE. HABETVR IN MS. *codice, antiquissima manu exarato. Stylum hincindè modicè elimauit F. Laur. Surius.*

Empore illo, quo Valerianus Præses sub Diocletiano Imperatore in Christianos persecutionẽ exercuit, peruenit ad eum, beatum Vitum, nobilissimi viri Hylæ filium, Christum Iesum Deum nostrum colere & adorare. Itaq; vocauit ad se patrem venerabilis pueri, dixitq; ei: Quid isthuc rei est, quòd audio filium tuum colere Deum illum,quem Christiani adorant? Si ergò vis eum habere sanum & incolumem, da operam, vt ab hac stultitia reuocetur. His auditis, Hylas dixit Vito filio suo: Fili dulcissime, audi patris tui vtile & salutare cõsilium, & à cultûs huius stultitia, quem tu, nescio quem mortuum hominem venerando, inani labore sectaris, discede, nè princeps iratus, pro suæ potestatis furore sæuiat in te ad perniciem tui,& augmentum doloris mei. Beatus Vitus puer respondit: Vtinàm mi pater cognoscere velles,qualis & quantus ille sit,quem tu contemptìm mortuum hominem appellas, nempe Christus filius Dei viui, mihique in eius cultu & veneratione assensum præbere. Ipse est enim agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Hylas dixit: Ego verò scio Christum hunc, quem tu Deum dicis, iussu Pilati in Iudæa flagellis cæsum & cruci adiudicatum, atque in ipsam Crucem à Iudæis & Pilati ministris suffixum. Sanctus Vitus ait: Vt asseris,pater,ità est: sed huius rei magnum est & admirabile sacrumque mysterium. Hylas dixit: Quantùm ad ipsam rem attinet, supplicium rectiùs dixeris, quàm mysterium. S. Vitus ait: Patienter audi pater,& veritatis susci pe rationẽ. Traditio & crucifixio Iesu Christi Domini nostri, redemptio & salus nostra est. A cuius charitate,quod te certissimum habere volo,nemo me vnquàm quacunque afflictione poterit separare. Iuuij 15. Hylas nobilissimus pater Viti. Iohan.1.

Multi verò cæci per B. Vitũ diuina gratia illuminabãtur, multi sanabantur ægroti: sed & multa dęmõia voce publica illius p̃clara merita fatebãtur. Vbi hæc resciuit Valerian' Præses,sedẽs ,p tribunali,patrẽ B. Viti his verbis corã oĩbus cõpellat: Iã certis ad me nũcijs adferẽ,Hyla vir illustrissime, à filio tuo crucifixũ illũ, quẽ ĩ Iudęa passũ, Miraculis coruscat sanctus puer.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christum eius cultores nominant,tota animi deuotione coli & adorari, deosq; nostros contemni. Itaq; dignũ ducimus illum nostris conspectibus exhiberi. Postquàm ergò venerabilis puer Vitus ad tribunal Præsidis adductus est, dixit ad eum Valerianus: Quarè dijs immortalibus non sacrificas? An nescis principes nostros iussisse, vt si quis repertus sit cultor illius Crucifixi,diuersis pœnis interficiatur? Beatus Vitus, repletus spiritu sancto,nec quicquam trepidans,neque,vt est illi ætati familiare, vlla de se timoris indicia præbens,cùm Christi filij Dei signum expressisset,ità respondit: Ego dæmonibus non assentior, neque sculptilibus vllam venerationem impendo. Habeo enim Dei filium Deum viuum, cui fideliter seruit anima mea. Tunc Hylas pater eius ciulans,magna voce dixit ad amicos suos: Plangite quæso mecum, quia video perire vnicum filium meum. S. Vitus dixit: Non pereo sanè, si in congregatione iustorum liceat ingredi. Valerianus ait: Nobilitas generis tui & amicitia patris tui hactenùs me retinuerunt, nè in te iussa principum,vtì in sacrilegum,exequerer. At nunc quia te obstinata mente video in tua sententia velle permanere, periculum faciam,num castigatione possis à proposito deduci.

Sistitur ad tribunal.

Iussit ergò fustibus mactari beatum puerum:cumque diutiùs id factum esset,dixit ei Præses: Acquiesce nunc, & sacrifica dijs. Beatus Vitus respondit: Semèl dixi tibi Præses: Christum adoro filium Dei. Tunc iratus Valerianus, præcepit puerum catomo (sic enim habent multi codices MS.) cædi. Ministri autem mox vt in eum manus inijcere tentauerunt, brachia sua arefacta sensêre, & Præsidis quoquè manus exaruit. Tum ille exclamauit: Heu manum perdidi,& dolore torqueor. Aduocans autem Hylam patrem pueri,dixit ei: Vt video, filius tuus magus est.S. Vitus ait:Non sum ego magus, sed seruus Christi Domini mei, qui me docuit mandata sua: cuius doctrina & opere repletus sum, qui excitauit mortuos, & pedibus super mare ambulauit,imperauitque ei,& cessauit à furore suo. Eius, inquam, ego sum seruus, & eius virtute possum curare manum tuam. Valerianus dixit: Fac, vt te non magum, sed veri Dei,vt asseris,famulum esse comprobem.S. Vitus eleuans ad cælum oculos, dixit: Propter eos,qui adstant,Domine,vt videant & credant in Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, verum & omnipotentem Deum, in vnitate spiritûs sancti tecum regnantem,in ipsius Iesu Christi nomine sit nunc manus Præsidis sana. & statìm restituta est manus illius.

Fustibus dirè verberat.

Curat manum aridã Præsidis.

Tum ille sanctum puerum tradìdit Patri eius,dicens:Vade,& emenda hunc filium tuum, vt acquiescat & sacrificet dijs, nè pereat. Itaque pater eius beatum Vitum susciens, introduxit eum in domum suam, multisque adhibitis illecebris & blandimentis,suadebat ei:nec aberant cymbala & organa,quibus demulceretur: ancillæ quoquè coram illo saltare iubebantur, vt ea re delectaretur, & facilìùs persuaderetur recedere à cultu DEI sui. At beatus puer cælum incessanter suspiciens, dicebat intrà se: Cor contritum & humiliatum DEVS non despicis. Mandauit verò pater eius cubiculum omnibus,quibus poterat,delicijs instrui,tapetis insterni & ornari gemmis,introduxitq; in illud filium suum,& iussit occludi. Beatus autem puer flexis genibus precabatur Dominum,dicens: Deus Abraam, Deus Isaac,& Deus Iacob, Deus pater dilecti pueri tui Iesu Domini mei, respice in me & miserere mei, & confirma me virtute tua, vt non possit draco iste, malignitatis & iniquitatis suæ voto potiri in me seruo tuo,nè insultent gentes fidelibus tuis, & dicãt, Vbì est Deus eorum? Interìm cubiculum illud inæstimabili claritate fulgebat, & videbantur in eo quasi duodecim lapides, nimio fulgore radiantes: adspersusque in eo est odor suauissimus, ità vt pater sancti Viti omnisque familia cum ingenti admiratione clamarent: Papæ,nunquàm nec in deorum templis tanta mirabilia vidimus. Attonitusque Hylas,dixit: Dij venerunt in domum meam ad filium meum. cœpitque curiosè attendere, per ostium respiciens in cubiculum: viditque angelos duodecim alatos instàr aquilarum, inæstimabili pulchritudine & splendore radiantes, cantantesque, Sanctus, Sanctus, Sanctus. Eo autem splendore eius oculos perstringente, excæcatus est,didicitque secreta cælestia non nisi puro mentis cerni posse intuitu. At beatus puer Vitus, pietatis ductus affectu, pro patre suo ità orabat: Deus cæli & Domine IESV CHRISTE, fili DEI viui,qui natus es ex Maria perpetua virgine,operãte spiritu sancto, nè me separes à patre meo,sed eum mecum aggre-

Tentatur multis modis.

Psal.50.

Hylãs fit cæcus.

gregare digneris in aula sancta tua. Veruntamen Domine non voluntas mea, sed propositum fiat gratiæ tuæ. Pater autem eius præ nimio dolore clamitans: Heu, inquit,perdidi lumen oculorum,& ingenti dolore atque angustia torqueor. Plangebat pariter dominum suum seruorũ & ancillarum plurima multitudo, quippe cruciatibus & vlulatibus miserabiliter vexatum.

Ad cum autem clamorem adeò commota est ciuitas, vt etiam Valerianus Præses ad voces commoti populi ad Hylæ domum properè accurreret: cumq; eum vidisset inter manus seruulorum luminibus orbatum,& ingenti stridore clamãtem, solicitè perquisiuit,quînam id illi accidisset. Respondit ei Hylas: In cubiculo manentẽ filium meum curiosè contemplans,vidi deos,quorum oculi erãt instàr stellarum, & adspectus similis fulguri. Tantum autem splendorem ferre non valens, infelix nimìs oculos amisi. Valerianus ait: Potentes,vt asseris,dij fuêre. Duxit autem illum cum seruis eius ad templum Iouis, ante cuius aram votum nuncupauit Hylas,dicens: Iupiter inuictissime deus,si mihi reddideris lumen oculorum, victimas innumeras offeram tibi:taurumq; cõflatilem cum* corneis aureis & virgines sacras,ó dea Vesta, tibi dicabo,cùm vestro ero solatio potitus. Sed cùm nihil sentiret remedij, immò verò etiam acrioribus dolorum stimulis vrgeretur,beatus puer Vitus genua flectens,Dominum sic orabat: Qui Tobiam illuminâsti Demine, fac misericordiam cum patre meo,si tibi consenserit. Deniquè ad aras dæmonum Hylas diutiùs inaniter clamans, tandèm domum reducitur,vbì beatus Vitus sacrificium laudis Domino sedulus immolabat: prociditq; ad genua beati pueri, & ait: Fili, saluum me fac. S. Vitus dixit: Vísne sanus fieri pater? Respondit Hylas: Volo fili,& summoperè desidero. Porrò ipso etiam dolore voluntatem cogente,dixit ei beatus Vitus: Si vis sanus fieri,renũcia Ioui,Herculi,Iunoni,Mineruæ,Vestæ & Apollini. Hylas dixit: Et quî tandèm illis renunciabo? B. Vitus ait: Non deos illos, sed dæmones esse dicas, & statuas, quas hactenùs coluisti,nihil habere virtutis confitearis. Si id ex corde feceris, mox oculi tui patescent. Hylas dixit: Renuncio illis. B. Vitus dixit: Ex his verbis tuis colligo induratum cor tuum: sed propter eos,qui adstant,vt credant & glorificent nomẽ Domini mei Iesu Christi, licèt non merearis, declarabo in te misericordiam. Imponensq; manum super oculos eius,orauit,dicẽs: Domine Iesu Christe, qui cæco nato lumen,quod natura negauerat,tua potentia tribuisti,quanquàm fides eius non mereatur,tamen propter gloriam nominis tui,illumina oculos huius patris mei, vt videant & confundantur inimici tui, lætenturque omnes, qui nouerunt te Domine. Et eccè ceciderunt quasi squamæ ab oculis Hylæ,& curatus est: respiciensque vidit clarè omnia: & exclamans voce magna,dixit: Gratias ago dijs meis, qui me saluum fecerunt,non autem Deo tuo. cœpitque miser totus in eam cogitationem incumbere,quibus pœnis filium suum interficeret.

Tobiæ 11.

Iohan. 9.

Angelus autem Domini apparuit pappati eius,religioso viro,Modesto nomine,dixitq; ei: Tolle puerum,& descende ad mare,vbì nauiculam inuenies, qua vnà cum illo transfretabis in regionem,quam tibi ostendero. Beatus Modestus dixit: Domine, viam quam dicis,nescio,& quò ibo? Angelus respõdit: Ego vos ducam. Erat autem beatus Vitus annos natus circiter duodecim. Itaq; Angelus Domini deducebat eos, & cùm ad mare ventũ esset,inuenerũt nauiculã à Christo Domino ipsis pręparatam. Dixit verò Angelus ad beatũ puerum: Ad quam regionẽ tenditis? S. Vitus dixit: Quò nos Dominus duxerit,prõpti & hilares sequemur. Dixit Angelus: Et vbì est naulum tuũ? Respõdit S. Vitus: Ille,cuius nos serui sumus,mercedẽ tibi depẽdet. Et ità assẽdentes in nauiculã,appulerũt ad locũ quendã,quem Allectoriũ vocant:subitoq; disparuit is, qui eos è naui deposuit. Venerũt autẽ ad Silerũ fluuium,& illic sub arbore quieuerũt,vbì Dominus per B. Vitũ multas virtutes effecit. Cibus autẽ eis per aquilam adferebatur: cumq; fama Domini virtutẽ diuulgante, multus ad eos populi cõcursus fieret,clamabant dæmonia: Quid nobis & tibi Vite? Venisti ante tempus perdere nos? Porrò beatus Vitus instanter docebat populum præcepta Domini,& multi conuersi baptizabantur. At sanctus puer Domino gratias agebat,& cùm prędicaret populo Dei clementiam & præpotentem virtutem,cum multa animi deuotione cantabat: Credidi,propter quod locutus sum:ego aũt humiliatus sum nimìs. itemq; Quemadmodũ desiderat ceruus ad fõtes aquarũ,ità desiderat aĩa mea ad te Deus.

Acta s. Viti.

Psal.115. Psal.41.

Inter-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Interea filius Diocletiani vexabatur à spiritu immundo, qui clamabat per os eius: Ego hinc non exibo, nisi veniat Vitus Lucanus. Imperatore autem dicente, Et vbi possumus hunc hominem inuenire? dæmon ait: Apud fluuium Silerum. Misit ergò armatos milites Imperator, vt celeriter adducerent illum. Qui cùm venissent ad locum, quem dæmone indicante didicerant, inuenerunt Christi athletam iuxta fluuiũ Dominum exorantem, dixerunt́que ei: Túne es Vitus? Respondit ille: Ego sum. Milites dixerunt: Imperatori es necessarius. S. Vitus ait: Et ego tantillus homuncio qua in re possum Imperatori esse necessarius? Milites responderunt: Filius eius à dęmone arreptus est, & ea causa te voluit ad illum perduci. Sanctus Vitus ait: Eamus in nomine Domini. Vbi Romam venerunt, iussus est ad Diocletianum introduci. Erat verò forma vultûs eius cumprimìs elegans, instàr ignis splendens, & oculi tanquàm solis radij: quippe qui plenus esset Christi gratia. Dixit autem ei Diocletianus: Túne es Vitus? Ille verò tacuit. Cœpit ergò Imperator ex Modesto de quibusdam, quæ ipsi visa sunt, percontari. Sed cùm Modestus & senex & natura simplex, congruum Imperatori responsum reddere nõ posset, Diocletianus eum exprobrando voluit exagitare. Dixit itaque sanctus Vitus ad Imperatorem: Cur ità scìscitaris ex sene perindè atquè ex iuuene? Vel propter canitiem te oportebat illi habere honorem. Imperator respondit: Vndè tanta tibi loquendi confidentia, vt neglecta pietatis nostræ authoritate, tam furiosè ausis respondere? Sanctus Vitus dixit: Nos iracundi non sumus, quia simplicitatis spiritum, Christo largiente, accepimus, columbǽque mansuetudinem imitamur. Magister enim noster, qui nos docuit, natura est bonus, potestate magnus, simplicitate modestus. Atque idcircò qui eius discipuli volunt fieri, mites & humiles corde debent esse, non iracundi & furiosi, vt tu nos vocas.

Proficiscitur ad Diocletianũ Imperatorẽ, accitus ab illo

Sub his repentè dæmon per os obsessi filij Imperatoris, horrendum in modum exclamat: O Vite, cur ante tempus ità crudeliter me torques? Cùm autem sanctus Vitus nihil illi responderet, Diocletianus dixit: Potes sanare filium meum? S. Vitus respondit: Potest illi reddi sanitas, sed ego reddere eam non possum: Christus autem Dei filius, cuius ego seruus sum, si vult, ab hoc hoste pessimo per me illum facilimè liberare potest. Cumq; deprecante Diocletiano accessisset Vitus ad obsessum, manum imposuit capiti eius, & ait: Spiritus immunde, in nomine Domini nostri IESV Christi, exi ab hac creatura Dei. moxq; recessit dæmon, sed non sine strage multorũ infidelium. Videns igitur Imperator filium suum sanum, & multos infideles, qui S. Vito illuserant, à dæmone præfocatos, captus elegantia pueri, blãdè & comiter hortabatur eum, dicens: Consenti mihi, Vite charissime, & dijs sacrifica, daboq; tibi maximam partem regni mei, cumulaboq; te magnis opibus auri & argenti & preciosarum vestium omnigenǽque supellectilis, erisq; mihi non immeritò & charissimus, & cumprimìs familiaris. Respondit beatus puer: Regnum tuum & vestes atque diuitiæ tuæ mihi necessariæ non sunt. Habeo enim Dominum Deum meum, qui, si illi fideliter perseuerauero, induet me stola immortalitatis, quam tenebrę obscurare non possunt. Diocletianus ait: Non sic agas, Vite, sed consule vitæ tuæ, & sacrifica dijs, nè diuersis pœnis affectus intereas. Sanctus Vitus respondit: Ego verò hæc tormenta quæ minaris, suprà quàm credi possit, expeto, vt ad illam possim palmam pertingere, quam Dominus dignatus est promittere electis suis.

Expellit dæmonẽ à filio Imperatoris

Blanditur ei tyrannus.

Tunc Diocletianus iussit beatum Vitum cum Modesto in teterrimum carcerem retrudi, & singulos onerari ferro octoginta pondo, carceremq; suo obsignari annulo, nè quis vel aquam illis posset porrigere. Sed cùm inclusi essent, subitò in carcere lux multa resplenduit, ità vt etiam custodes territi mirarentur. At S. Vitus voce magna clamans, dixit: In auxilium meum tu intende Domine: accelera, & libera nos ab hac pœna, sicut liberâsti tres pueros de camino ignis ardentis, & Susannam à falsorum testium iniquitate. Ad eam vocem repentè terræmotus factus est in carcere, & lux incomparabilis radiauit, odorq́ue inęstimabilis illic diffusus est: apparuitq́ue ei Dominus noster IESVS Christus, & ait: Vite, exurge, confortare & esto robustus. eccè ego tecũ sum omnibus diebus. moxq; visio abscessit. Ferrum verò, quo vincti erant & pressi, instàr cineris dissipatũ est, & audita est vna vox multorũ angelorũ, cũ eis in carcere psallentiũ & dicentiũ: Benedictus Dñs Deus Israël, quia visitauit & fecit redemptionem plebis suæ &c. Audientes autem hoc custodes carceris, præ nimio timore penè exanimes effecti, cucurrerunt ad palatium, voce magna clamantes: Succurre pijssime Imperator: ciuitas omnis perit, cunctusq́ue populus interit. Ea voce cõmotus Diocletianus, dixit custodibus: Quod tantũ facinus est, vt sic temerè & præter rationem clamitetis? Custodes responderunt: Vitum, quem iussisti religari in carcere, immensum lumen cinxit, & ineffabilis odor totum carcerem compleuit: estq; vir quidam cum illis, cuius cõspectum nullus mortalium ferre potest, cosq́ue alloquitur. Multitudo quoquè candidatorum laudes iucundissimas depromit.

Mittitur cũ Modesto in carcerem.

Dan. 3. Dan. 13.

Luc. 1.

Tunc Diocletianus furore percitus, iussit arenarium præparari, dicens: Bestijs ferocissimis tradam illos, vt videam, num Christus eorum possit eos liberare de manibus meis. Cumq; Vitus & Modestus adducti fuissent in amphitheatrum, sanctus Vitus admonuit pappatem suum (vt habet textus historiæ) nè expauesceret, ità dicens: Fortis esto, pater: nè timeas gladium diaboli. Iam enim appropinquat corona nostra. Aderant autem ad hoc spectaculum supra quinque millia virorum: puerorum verò & fœminarum multitudo inæstimabilis. Dixit autem ad sanctum Vitum Diocletianus: Vbi iam te cernis Vite? At beatus Vitus, sublatis ad cælum oculis, nihil illi respondit. Rursùs autem dicenti Imperatori, Vbi te nunc conspicis Vite? puer sanctus respõdit: Video me in amphitheatro. Verũenimuerò fac ocyùs, quod facturus es. Diocletianus dixit: Consule vitæ tuæ Vite, & sacrifica magnis dijs. S. Vitus ait: Nunquàm tibi benè sit diabole, rapax lupe, deceptor animarum. Demiror frontem tuam, quòd cùm tantas cernas virtutes, non erubescis isthuc mihi velle persuadere. Ego verum Christum habeo, cui hactenùs votum pectoris mei sacrificaui: nunc quod supereſt, meipsum sacrifico. Tunc præ nimio furore seipsum non capiens Imperator, iussit ministris parare clibanum, & in eo inflammari plumbum, resinam & picem. Fecerunt ità ministri, & deposuerunt in eo beatum Christi athletam Vitum: aitq́ue Diocletianus: Videbimus iam, si Deus tuus possit te eripere ex manibus meis. Porrò beatus Vitus, consignans se signo viuificæ Crucis, iactatus est in medium clibani, instàr maris feruescentis. Mox autem adfuit Angelus Domini, & omnem clibani feruorem extinxit, sanctusq́ue Vitus stans in medio clibani, hymnum dicebat Domino: Qui liberâsti, inquiens, filios Israël per Moysen ab Aegypti iugo durissimo & fornace ferrea, fac nobiscum misericordiam propter gloriam sancti nominis tui. vocansq́ue Diocletianum Imperatorem, dixit ei: Gratias tibi ago Diocletiane, & ministris tuis, quòd tam commodum mihi lauacrum apparâstis.

In clibanũ ardentẽ cõijbitur S. Vitus.

Tunc populus vniuersus voce sublata exclamauit: Tanta mirabilia nunquàm vidimus. Reuerà verus & magnus est Deus pueri huius. Exiliens autem beatus Vitus è clibano, nullam in corpore maculam habuit, immò verò caro eius niueo candore nitebat. Itaque psallens dicebat: Probâsti me Domine quasi aurum, igne me examinâsti, & non est inuenta in me iniquitas. Porrò Imperatorem obiurgans, Erubesce, inquit, diabole cum patre tuo satana, dum adspicis, quantam virtutem declarat Dominus meus in me seruum suum.

Illæsus exit è clibano. Psal. 16.

Imperator igitur magìs ac magìs ira inflammatus, iubet adduci leonẽ, cuius etiam rugitus hominibus propè esset intolerabilis. Adducto illo, ait ad S. Vitũ: Num etiam hic prævalebunt magicæ artes tuæ? sanctus Vitus respondit: Insipiens, stulte, insulse & sine sensu, cur tandèm non aduertis adesse mihi Dominum meum Iesum Christũ, cuius iussu me Angelus eius de pœnis omnibus & de tuis manibus potẽtissimè liberabit? Cumq; dimissus esset leo, S. Vitus signum sanctæ Crucis edidit in illum, corruitq; leo ad pedes eius, porrectaq; lingua lingebat plantas eius. Dixit autem beatus puer ad imperatorẽ: En impijssime, bruta aĩalia reddũt honorẽ Deo, & tu nõ agnosces creatorẽ tuũ? in quem si vel nũc credere voluëris, polliceor tibi saluum te fore. Imperator dixit: Credas tu illi & omne genus tuũ. S. Vitus subridens, ait: Benè dixisti Imperator. Ego enim & omne genus meum, quod ex DEO natum est per fidem, qua & ego renatus sum, coronam sempiternam in cælis adipisci desideramus. Illa hora mille ferè homines crediderunt in Christum. Ait ergò ad beatum Vitum Diocletianus: Multi dum hæc tua Vite gesta conspiciunt, credũt artibus tuis, quibus ferrum & ignem domas. Sanctus Vitus respondit: Ego non artibus vllis ferro & igni

Signo Crucis edito Leonẽ dormat.

impe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

impero,sed creaturæ cùm sint, creatori suo Domino meo Iesu Christo honorem exhibent. Quod te multo etiam magis pudefacit, quandò res insensibiles & feræ belluæ faciunt,quod tu, qui ratione præditus es, facere non vis, ipsis proindè brutis deterior. Tum Diocletianus iussit beatum Vitum cum sancto Modesto pappate eius & Crescentia, quæ prædicatione Viti in Christum crediderat, in catasta extendi. Dixit autem illi beatus puer: Ridiculam & imbecillem declaras virtutẽ tuam, quandò fœminam torqueri iubes. Torquebantur verò sancti martyres in catasta valdè atrociter,ità vt dissipatis ossibus, viscera apparérent. Clamauit igitur sanctus Vitus ad Dominum: Deus,in nomine tuo saluos nos fac, & in virtute tua libera nos. Statimque ingens extitit terræmotus & coruscationes terribiles, corrueruntque templa idolorum, & multi è populo extincti sunt. Ipse quoquè Imperator territus,properè aufugit, percutiens manu frontem suam, & cum ingenti clamore dicens: Væ mihi,qui à tantillo puero turpiter superatus sum.

Torquentur sancti martyres atrocissimè.

Descendit autem Angelus Domini, & à catasta eos absoluens, repentè transtulit ad Silerum flumen: vbi sanctus Vitus cum alijs sub arbore quiescens, has ad Dominum preces fudit: Domine Iesu Christe, fili Dei viui, perfice desiderium cordis eorum, qui in tuo sancto nomine voluërint gloriari de passione martyrij mei. Custodi illos Domine ab omnibus periculis huius seculi, & perduc eos ad gratiam & gloriam magnificentiæ tuæ. Et cùm complêsset orationem,facta est de cælo vox,ad eum dicens: Vite,exauditæ sunt preces tuæ. Tum sanctus Vitus dixit circunstantibus: Sepelite corpora nostra, & quicquid petieritis Dominum in vera salute vestra, percipietis per orationes nostras,& liberabit vos à nequitia diaboli. His dictis, beatæ sanctorum animæ cum gaudio cælum petiêrunt.

Vicini verò corpora eorum cum aromatibus condientes, sepeliêrunt ea honorificè in loco,qui dicitur Marianus. Passus est sanctus Vitus cum SS. Modesto & Crescenria 17. Calend. Iulias,regnante Domino nostro Iesu Christo: Cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

VITA B. LANDELINI ABBATIS CRISPINIENSIS, NON QVIDEM CERTO AVTHORE, SED FIDE *digno, & qui ea se scripsisse testetur, quæ veridicorum hominum narratione compererit. Stylum autem,vbi visum est,correxit F.Lau.Surius.*

PRAEFATIO AVTHORIS.

Matt.20. BEnignitas Saluatoris nostri semper adest parata ad promouendã salutẽ eorum,quos prædestinauit ad capessenda præmia futuræ vitæ,& sicut ipse dicit in Euangelio,quosdam prima, alios tertia, alios sexta & nona, plerosq; etiam vndecima hora vocat ad colendam vineam suam: id est, alios in pueritia, alios in adolescentia & iuuentute, nonnullos etiam in senectute perducit ad spiritalis sationis laborem. Nec difficile est illi inueteratos scelerum mores corrigere, qui etiam Leuiathan illius ore absorptos, armilla suæ misericordiæ reuocare nouit ad vitam, & ad concipiendam erga ipsius bonitatem fidutiam, eosipsos, quos ab eius ore extraxit, sublimiter in cælis coronauit. Ex ijs fuêre prophetæ,& vel maximè ille iudex Apostolorum chorus, item triumphalis martyrum exercitus, confessorum insignis numerus & monachorum admirabilis decor. Constat verò ad horum collegium pertinere etiam S.Landelinum, de cuius vita ego ingenij inops non sine multo timore aliqua dicere tentabo. Potest autem Deus os meum aperire ad promẽdas serui sui res præclarè gestas,qui os asinæ quondàm docuit disertis verbis increpare prophetam.

Iob.40.

Num.22. Dicam verò illa, quæ hominum veridicorum narratione comperi.

VITAE

VITAE HISTORIA.

Iunij 15.

TAq; glorioſus & Deo cumprimis charus Landelinus, ex nobiliſſimo Francorum genere in villa, quam Vallẽ vocant, ciuitate Cameracenſi,temporibus Dagoberti inclyti regis ortus eſt. Cumque bonæ indolis puer adoleſceret,parẽtes eius beato Autberto antiſtiti, qui eum de ſacro fonte ſuſceperat, literis imbuendum illum cõmendârunt. Poſtquàm verò ætate nonnihil progreſſus eſt, idem Epiſcopus voluit eum Clerici tonſuram accipere. Sed vbi id quibuſdam cognatis eius innotuit, ab amore rerum cæleſtium conati ſunt eum ſuis perſuaſionibus reuocare. dicebant enim: En quantus iuuentutis decor eò inuitatur, vt mundo nuncium remittat. Sed noli frater aſſentiri.ſi enim feceris,nec tibi nec parentibus vlli vſui eris. Præſtat igitur,vt nobis obtemperans,relinquas monaſterium, & fruaris mundi huius oblectamentis potiùs,quàm hîc inſtàr mortui cuiuſdam ocioſus deſideas. Si nobiſcum abire volueris,ſuppeditabimus omnia,quæ libita erunt animo tuo,efficiemusque vt diuitijs & honoribus abundes. His & id genus alijs blandis ſermonibus perſuaſerunt ei quod volebant, ità vt à ſancto Autberto aufugiens, illiſq; ſe iungens, deincèps rapinis & cædibus deditus eſſet,inſtàr prædonum. Ea cauſa pius pater Aubertus multo mœrore affectus, haud ſecùs atquè mortuum eum lugebat:& erat reuerà mortuus, qui iam diabolo ſeruiret. Orabat nihilo minùs ſanctus pontifex Deum continenter pro illo, vt libertatem reſtitueret captiuo & vitam mortuo,faceretq; medicinam ſatanico vulnere ſauciato. Quid plura? Maleſana mens, quod improbè cœperat, proſequi conſtituit,nomenque ſuum mutans,Mauroſum ſe deincèps vult appellari, ſcilicet nè nomen quandoquè proderet cum qui ſe in perditionis latebras abdiderat.

Aubertus Cameracẽ. Epiſcopus.

Inimici hominis, domeſtici eius

Landelinus ſeductus vitio flagitioſè.

Intereà dies multos in tam nefario opere perdurans, ſeruiebat diabolo, à Chriſto profugus: ſed tandèm diuina potentia non deſeruit preces ſancti pontificis,& pro ſolita clementia filiũ errabundũ reſtituit ſanctæ matri Eccleſiæ. Volebat is cum ſuis ſocijs diuitis cuiuſdam domum diripere. Ea autem nocte,quæ huic flagitio deſtinata erat,quidam ex complicibus eius exceſſit è vita. Cuius morte ille vehementer afflictus,dedit mẽbra ſopori,viditque miſeri illius animam in tartarum abduci. Cumq; nõ ſine ingenti tremore id adſpiceret, adſtitit Angelus Domini, & voce terribili dixit ei: Cerne iam Landeline præmia laboris tui: vide vt anima ſocij tui ad inferorum æterna ſupplicia pertrahatur: ſimulque conſidera,vtrùm tibi præſtabilius ſit ità protrudi in barathrum æſtuantis gehennæ, an nobiſcum potiùs perfrui gaudijs ſempiternis. Miſſa igitur fac opera ſatanę,& amplectere Chriſti militiam. Abijce obſcurati pectoris cæcitatem, vt poſſis intueri clariſſimam Chriſti lucem. Excute iamiam à ceruicibus tuis iugum diabolicæ ſeruitutis,vt poſt breuis huius vitæ curricula poſſis æternùm regnare cum Chriſto. Audi beatum Autbertum antiſtitem, & agnoſce ſpiritualem patrem tuum. Suſcipe libens ab ore eius monita cæleſtis doctrinæ. Hæc & alia multa cùm angelus ei dixiſſet, cælos petijt. Landelinus autem eo viſu non mediocriter terrefactus,relictis ſocijs & rebus ſuis omnibus, pedes Cameracum feſtinat,& S. Autberti pedibus ſe aduoluens, orat pro admiſſis criminibus pœnitentiæ mulctam ſibi irrogari. Ille verò pius pater,eius gratulans conuerſione & deſidério,ſuſcepit pœnitentem, quem diù fleuerat à ſe profugum, ſinumque ei diuinæ miſericordiæ aperiens,reddidit eum ſanctæ matri Eccleſiæ.

Redit ad ſanitatẽ, & agit pœnitẽtiam.

Itaque ſub ſeculari habitu degens in monaſterio,agebat pœnitentiam,macerans corpus ieiunijs,quod mundi illecebris contaminauerat. Atque tandèm diuturna excoctus pœnitentia,ſtatuit mundi à ſe negocia omninò reijcere,vt poſſit liberiùs cæleſtia cogitare. Rogat igitur beatum Autbertum, vt ſe tondeat,& militiæ cæleſtis chlamydem induat. Lætatur ſanctiſſimus præſul, comam capitis eius ſecat,à quo iampridèm cordis maculas dererſerat. Ille verò hanc dignitatem adeptus, conſtituit Romam proficiſci,vt poſt mundi reiectam pompam, etiam peregrinationis la-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bore se maceraret. Accepta ergò beatissimi antistitis benedictione, difficile emensus
Romæ visitat limina Apostolorũ iter, tandèm Romam peruenit, vbi nouerat quiescere iudices mundi, atq; illic præ-
dulcia sanctorum Apostolorum liminibus oscula affigens, rogabat ad purum con-
donari sibi peccata & facinora sua. Deindè cùm desiderio suo fecisset satis, celeriter
in Gallias redijt, nolens diù abesse à patrono suo. Cernens autem beatus Autbertus
virtute & sanctitate præditũ, Diaconum eum ordinauit: in quo ministerio ità præ-
clarè se gessit, vt nulli esset ambiguum, Dei gratia eum ad id muneri: esse accitum.
Erat enim animo benignus, simplex, humilis, deuotus, pius, omnibus promptam ex-
hibens obedientiam, omnes syncero amore complectens. Præstitit verò illi Deus
tantum ardorem & compunctionem cordis, vt bonorum cœnobitarum vita mini-
mè contentus, magìs ac magìs se extenderet in diuinum famulatum, & cum gemiti-
bus & lachrymis crebrò se vigilijs, ieiunijs, orationibus affligens, vitam sanctorum
Vitæ eius asperitas. æmularetur, nec vllam suo corpori requiem indulgeret, inedia, nuditate, frigore, sti,
multisque rebus duris & molestis se afficiens.

Non multi intereà dies interceſſerant, cùm ille secundò Romam petijt, exple-
tisque pro voto, quæ illic facere constituerat, redit ad beatum Autbertum, & ab eo
Fit presbyter, presbyterij honore afficitur. Tum verò, ad cum euectus honoris gradum, quantùm
sanctitate excreuerit, verbis explicari non potest. Volens autem sibijpsi cumulare la-
bores, licèt iam defesso esset corpore, tertiò se Romano dat itineri cum discipulis
duobus, Adelino & Domitiano, qui ei iamdudùm in verbi Dei prædicatione adhæ-
serant: adoratisque Apostolorum liminibus, feliciter redit ad sua: petitaque & im-
petrata copia & benedictione à beato Autberto, ad pagum Haynauum locum adit,
fluuio Sambræ adiacentem, qui à riuulo in huncipsum fluuium decurrente, Lauba-
cus vocatur, atque illic sibi & discipulis monastica domicilia construxit. Quod verò
Construxit monasteria. ille tunc, Deo auxiliante, feliciter orsus est, à successoribus eius, quos ille eo in loco
congregauerat, præclarè est consummatum. Aliud quoq; monasterium ædificauit in
pago, quem Alnam dicunt, qui à Laubaco tribus abest milliaribus, quod monaste-
rium principis Apostolorum sacra ornant pignora, & præclaræ eius virtutes com-
muniunt. Tertium quoq; condidit monasterium in Templutensi pago, quem Gual-
larim vocant, quique octo distat milliaribus à Laubaco, primo suo monasterio, idq;
sicut & superiora, in S. Petri cælestis clauigeri honorem consecrandum curauit. Et
hæc quidem duo postrema monasteria egregiè ditauit: Laubias verò regijs auxit
Lobiense monasteriũ. muneribus, & villarum atque seruorum magna copia extulit. Quicquid enim supe-
riorum regum liberalitate & munificẽtia passim per Francorum regna obtinuerat,
Laubiensi cœnobio contulit, vt veneranda fratrum illic Deo seruientium congre-
gatio non egeret ijs rebus, quæ monachis congruere feruntur. Constructum autem
idem monasterium ab ipsis fundamentis sub iuniore Clodouco, tanto florebat au-
gustiùs, quanto erat regijs opibus & munificentia copiosiùs locupletatum.

His ità gestis, locisque supradictis honorificè extructis, fratribusque illic Christo
militantibus, rebus ad victum necessarijs affatim instructis, Dei omnipotẽtis, vt cre-
dimus, instinctu & prouidentia ad alium commigrauit locum, qui est iuxta Hon flu-
uium, cui adiacet sylua, * Ambidgis dicta: ibique cum suprà memoratis duobus disci-
*Ambliagis pulis suis extirpare cœpit virgulta, & parare locum construendo monasterio. Cùm
essent autẽ in hoc opus intenti, posuissentq; cucullos suos ad trũcum arboris, domi-
nus illius loci superuenit. Qui vt vidit eos extirpare syluam suam, cucullos eorũ tu-
lit, & abscessit. Sed inuocata à seruis Christi clementia præpotentis Dei, mox adfuit,
hominemque illum in membris omnibus cruciauit, ità vt mortuo similis videretur,
discereteque ex pœnis suis, non rectè se gessisse erga famulos Dei. Prouolutus ergò
pedibus eorum, rogat sibi veniam dari, cucullosque suos vt recipiant, magnis voci-
bus postulat, simulque mediam syluæ partem se per manus sancti viri Deo oblatu-
rum pollicetur, si pius Dominus culpam temerè admissam, ipsi condonaret. Orante
Sanat hominẽ diuinitùs punitum. autem B. Landelino, miro modo repentè curatus est, & beati viri prędicatione insti-
tutus, cum pace ad sua reuersus est. Vir autem Domini gratias agens, quòd vbique
diuina ipsi adesset misericordia, oratorium illic construxit in honorem sacratissimæ
Virginis Mariæ, vbi cum duobus discipulis suis hymnis & orationibus vacans, diuinæ
pietatis viscera quotidiè implorabat.

Quo-

Quodam autem die omnia circuncircà perlustrans, comperit ibì fontem non ha-
beri, vndè fratres suis vsibus aquam necessariam haurirent. Fusis igitur ad Deum
Fontẽ precibus impetrat. precibus, scipione suo semèl percussit terram, statimq; fons mirè altus & dulcis eru-
pit, vndis crispantibus largiter manans. Quæ res nomen loco dedit, viro sancto illũ
trat. Crispinium appellante. Iam verò à beato Martino Romano Pontifice ordinatus, di-
uinæ prędicarionis vomere Crispinium excolebat. Itaque nonnulli, eius audita san-
Crispiniũ. ctitate, è diuersis partibus ad eum confluxére, adunataque est hominum non parua
multitudo in eodem loco. At vir Deo plenus multitudini admisceri nolens, solitudi-
nemque omnibus mundi rebus anteponens, nè multorum ad ipsum accessus, men-
tis eius aciem hebetaret, & à statu rectitudinis detorqueret, haud ità procùl ab eo
loco recedens, solitarium sibi delegit habitaculum. In illo itaque loco, vbì fons Cri-
spinij in flumen influit, in honorem S. Petri Apostolorum principis condens eccle-
siam, inter ipsos, vt ità dicam, supernos Angelorum choros, etsi necdùm corpore,
mentis tamen contemplatione versabatur, ità vt posset ipse quoq; dicere cum Apo-
Philip.3. stolo: Nostra autem conuersatio in cælis est.

Visum autem est operæprecium beato viro, vt discipulos suos Adelinum & Do-
mitianum à se aseparata à se inuicèm loca ablegaret, vt ipsi quoq; ministerio verbi
Dei Domino animas lucrifacerent, & ad se inuitarent quotidiè: porrò ipse diuinæ
philosophiæ auidissimus, cælestium contemplationi liberiùs vacaret. Itaque S. Ade-
linum à suo monasterio ad vnum milliare propè fluuium Hon, Domitianum verò
ad duo plùs minùs milliaria iuxta fluuium Hagnaum manere voluit. His ità peractis,
sancta & immaculata Christo hostia, multiplici contusione & ignis examinatione
instàr holocausti præparatus, Deo dignus sacerdos Landelinus, ipsi iam cælesti aræ
propinquabat. Cùm enim omnipotens Deus pro laboribus, quos pro nomine eius
quotidiè perferebat, iam remunerari illum vellet, membra senilia, diuturno labore
confecta, lenis quædam febricula corripuit. Tum ille accersitis vndique fratribus,
indicat se è corporis ergastulo abiturum. Mox fratres omnes lugubri voce dicunt:
Quod domine pater erit nobis deincèps auxilium, si tu pastor oues Christo acquisi-
tas, lupi tartarei dentibus lacerandas relinquis? His auditis, vir Dei lachrymabun-
dus dicit: Nè quæso vos charissimi fratres, decessus meus mœrore afficiat. Planè non
Psal.2. deerit vobis pastor æternus, Dominus omnium Iesus Christus, si eius amori inhęre-
te studueritis. Seruite ergò ei in timore, & exultate ei cum tremore. Nulla vobis no-
cere poterit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. His atque eius generis alijs ser-
monibus adhortatus fratres, in cinere & cilicio iacens, adstantibus, quos vndequaq; In cinere & cilicio redit animã.
ad Chtistum adduxerat, charissimis filijs, animam bonorum operum floribus redi-
mitam Christo reddidit, beatis angelorum spiritibus sociãdam. Discipuli autem ve-
nerabile corpus eius honorificè in eodem monasterio condiderunt, vbi eius meritis
& intercessione multa ac stupenda fiunt miracula: Præstante Domino nostro Iesu
Christo, cui est honor & potestas in secula seculorum, Amen.

VITA SANCTI ABRAHAE ABBATIS, AVTORE S. GREGORIO TVRONENSI EPISCOPO, LIB. *Patrum, cap.* 3.

NVlli catholicorum esse occultum reor, quod Dominus
Iunij 15. Matt.17. ait in Euangelio: Amen dico vobis, si habueritis fidẽ in-
tegram, & non hæsitaueritis, si dixeritis huic mõti, Trãs-
fer te: transferet se: & omnia quæcunq; petieritis in no-
mine meo, credite quia accipietis, & venient vobis. Er-
gò nõ est dubium, quin sancti obtinere possint à Domi-
no, quod petierint: quia in eis fides, fundamine posito,
nullis hæsitationum fluctibus vacillat. Pro qua fide non
solùm intrà patriæ terminum propriæ, dum cęlestem vi-
tam agere cupiunt, exules facti sunt: sed etiam transma-
rina ac peregrina petierunt loca, vt ei, cui se deuouerãt,
plùs placerent: sicut nunc beatus Abraham Abbas, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

post multas tentationes seculi, fines est territorij ingressus Aruerni: qui non imme-
Gen.12. ritò Abrahæ illi comparatur seni pro magnitudine fidei, cui quòdàm dixerat Deus:
Exi de terra tua, & de cognatione tua, & vade in terram, quam mõstrauero tibi: Re-
Ephe.4. liquit autem hic non solùm terram propriam, sed illam etiam veteris hominis actio-
nem, & induit nouum hominem, qui secundùm Deum formatus est in iustitia, san-
ctitate & veritate. Ideoq; cùm se perfectum in Dei opere cerneret, non fuit dubius
in fide petere, quod per vitam sanctam confisus est obtinere. Per quem opifex cæli,
maris ac terrę, parua quidem numero, sed admiranda miracula operari dignatus est.

Abrahę patria. Igitur Abraham iste super Euphratis fluuij litus exortus est: vbi in Dei opere pro-
Gentiles eũ verberant. ficiens, ad visitandos eremitas adire Aegypti solitudines concupiuit. Eò autem dum
tenderet, à paganis compræhẽsus, & multis pro Christi nomine affectus verberibus,
in vincula conijcitur: in quibus per quinq; annos exultans, tandèm Angelo solu-
te laxatur. Occidentalem quoq; plagam visitare cupiens, Aruernos aduenit, ibiq; ad
basilicam sancti *Cirici, monasterium collocauit. Erat autem miræ virtutis, fugator
*Cyrici dæmonum, illuminatorque cæcorum, aliorum quoq; morborum potentissimus cu-
rator. Igitur cùm festiuitas supradictæ basilicæ aduenisset, Præpositum vocat, vt vasa
vino plena ad reficiendum populum, qui solennitati aderat, in atrio ex more com-
ponceret. Causatur monachus, dicens: Eccè Episcopum cum duce & ciuibus inuitâ-
sti, & vix nobis supersunt quatuor vini amphoræ. Vndè omnia ista complebis? At il-
3 Reg.17. le: Aperite, inquit, mihi penum. Quo aperto, ingressus est, & fundens orationem,
quasi nouus Elias, eleuatis ad cælum manibus, ac infusis fletu luminibus, ait: Nè defi-
ciat, quæso, Domine, de hoc vasculo vinum, donèc cunctis ministretur in abundan-
tia. Et irruente in se Spiritu sancto,, ait: Hæc dicit Dominus: Non deficiet vinum de
Vinũ pre- cibus obti- net. vase, sed omnibus petentibus affatim tribuetur, & abundabit. Quo dicto, vinum ad
verbum & hilaritatem * dispensationis illius cuncto populo in abundantia minista-
tum est, & superfuit. Sed quia strenuitas Prępositi priùs mensurauerat vasculũ quin-
quagenarium, & repererat quatuor palmorum mensuram, cernens quæ acta fuerãt,
in crastino iterùm mensurãs, tantum reperijt in vase, quantum in eo præcedente re-
liquerat die. Ex hoc sancti virtus in populis declarata est. In ipso verò monaste-
Decedit è vita. plenus dierum obijt, ibique cum honore sepultus est. Erat autem eo tempore san-
ctus Sidonius Episcopus, & Victorius Dux, qui super septem ciuitates principatum,
Eoricho Gotthorum Rege indulgente, susceperat. Huius verò sancti Epitaphium
beatus Sidonius scripsit, in quo aliqua de his, quæ locutus sum, est præfatus. Ad hui-
us autem beati Abrahæ sepulcrum plerunq; frigoritici decubantes, medicinæ cæle-
stis præsidio subleuantur.

MARTYRIVM SANCTORVM, ET MAGNORVM MARTYRVM QVIRICI ET IVLITTAE, AVTHORE SI-

meone Metaphraste: nec est quòd Lector suspicetur hanc eam esse historiam, quam Gelasius Pontifex inter apocryphas numerat.

Iunij 16.

Vemadmodùm non est necesse Domino salutem dare
Iudæo aut Græco, seruo aut libero, (in his enim omni-
bus fides & mores animę, non autem genus proprieta-
tem tribuit, vt ex ea re salutem quis vel interitum fe-
rat) sic neque masculo, aut fœminæ, neq; ei, qui corpo-
ris statura est perfectus, aut imperfectus, qui vocatus
sit ad perfectionem sanctificationis. Rectũ autem esse
corde, & habere bonum animum, & ad imitationem
Dei accommodatum, omninò necesse est eum, qui fu-
turus est dignus vera salute. Non enim naturæ, aut ge-
neris, aut fortunæ consequentia sanctis acquiritur san-
Sanctitas vndè nascatur & con- firmetur. ctificatio, sed conciliatur Dei spiritûs operatione: neq;
virtute corporis confirmatur, sed in Dei virtute perficitur & stabilitur: non in qui-
busliber, sed in ijs, qui sunt rectis moribus, & quos constat esse bonos.

Dirigamus ergò cor nostrum ad eum, qui est rectus. Bonam reddamus mentem
in eum, qui est bonus. Omnem obliquam & peruersam cogitationem, omne vitium
à nostris animis auferamus & abijciamus: vt sanctus Dei spiritus, qui est bonus, re- Psal.50.
ctus & principalis, in bono nostro principali & recto, tanquàm simile simili colloca-
tus & renouatus, eum sua sanctitate & diuinitate repleat. Et licèt simus statura cor-
potis imbecilla, cor rectum & bonum adepti, nihilominùs operabitur in nobis vir-
tus spiritûs: vt nos quidem in ipso, beneficio afficiamur, dum perficimur & diuini
reddimur: glorificetur autem & extollatur Christus in nobis.

Sic multi corpore infantes & imperfecti, maxima virtute restiterunt impijs, &
cùm eos mentis rectitudine euertissent per Christi potentiam, digni sunt habiti, qui
perfectissimo præconio renunciarentur victores. Sic etiam mulieres anima rectæ &
honestæ, cùm manus conseruissent cum sæuis Tyrannis, & quorum tolerari non po-
terat potentia, aduersùs eos præclarissimum in Christo erexêre trophæum. Sic
Quiricus scitus Deo, sacerque & pulcherrimus puer: sic Iulitta quoquè, quæ ipsum
pulchrè concepit & peperit, & ablactauit, cùm statim donum quampulcherrimum
& gratissimum Deo dedicásset, ille quidem in admodùm humili & infantili corpo-
re, hæc autẽ in fœminina & imbecilla natura, cum principe tenebrarum huius secu-
li, & cum eius validis congressi defensoribus, per mentis rectitudinem & fidei supe-
rârunt, & tandèm euerterunt & prostrauerunt suum aduersarium.

Sed quoniam Quirici & Iulittæ meminimus, pulchrum fuerit ab initio eorum
repetita historia, diuinum amorem, & pro Christo martyrium, & perfectionem illo-
rum laudare pro viribus: & per ea gloriam, honorem & laudem ei sacrificare, qui in
horum vicit imbecillitate: & eorum, qui sunt martyrum amatores, animos pascere,
& ad Christum ædificare. Hi orti quidem esse dicuntur ex Lycaonia, ciuitate autem Patria Qui-
Iconio, genere verò non obscuri, nec plebeij, nec iguobiles: sed nobiles, & magni rici & Iulit-
nominis: si quis velit vocare nobilitatem, ortum esse ex sanguine regio, aut genus re- tę, & genus.
ferre ad Reges: quæ quidem qui parua intuentur, iudicant tanquàm maxima: sicut
etiam terrenas facultates, felicitatem nominauerunt & diuitias: verissimam, quæ est
ex virtute, nobilitatẽ, & veras diuitias, eas, quæ sunt ex donis spiritûs, fortasse igno-
rantes, & rebus fluentibus, tanquàm stabilibus adhærentes.

Sed hi in terra qnidem clari, vt dictum est, apud superos autem longè clariores,
vt qui vitæ suum institutum in cælis reponerent, vbi etiam eorum nomina per ma-
gnã Dei præscientiam omnia compræhendentem, & iustissimam dignorum prædes-
tinationem, verè digito Dei priùs scripta sunt. Consequenter autem terrenis facul-
tatibus, atque adeò multo magis fide in Domìnum nostrum Iesum Christum & pie-
tatis florebant commodis, quibus antecellebant. Oportebat enim fortasse eos, qui
in Deo erant euasuri posteà clarissimi, humanis quoquè, & quæ ad corpus perti-
nent, commoditatibus superare vulgus ab initio, & spiritalem his, tauquàm vmbris,
priùs describere splendorem & claritatem.

Atque Iulitta quidem beatissima & honestissima fœminarum, cùm ei maritus ma-
trimonio fuisset paruo tempore coniunctus, ostendit se firma ac stabili fide in Do-
minum nostrum Iesum Christum, & in eum dilectione. Totum enim animi amo- s. Iulittę vi-
rem abducens à corporibus, & piè ac religiosè traducens ad spiritum, in vita, in te integri-
quam non cadebat repræhensio, puraque erat, immaculata & moderata, Domino tas.
seruiebat. In vnigenito autem filio sancto Quirico honestissima mulier spem col-
locans, cùm eum quidem lacte secundùm naturam suis aleret vberibus, ad sacrum
autem & diuinum baptismum produxisset, & eum patri luminum mirandum in mo-
dum conciliâsset, & Christo per sanctum spiritum consecrâsset, sic ipsa in intemera-
ta, & quæ rrpræhendi non poterat, viduitate, pulcherrimè, vt leges iubent, filium
alens, vitam transigebat, omnium quidem, quæ studio sunt gentilibus, mysteriorum
& morum actionem & participationem auersans, tanquàm rem execrandam: quæ-
cunque sunt autem apud Christianos veneranda & Apostolica mandata & traditio-
nes, vt æquum est, amplectens, & in ea re orationibus confirmata.

Postquàm autem impium illud & dæmoniacum ab eo, qui tunc Tyrannidem ex-
ercebat, prodit edictum, non oportere Christum colere, aut mortis impendére sup-
licium (Præerat autem tunc Diocletianus imperio Romanorum) quo tempore

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui decretum cum potestate ab eo acceperant, alij alibì per omnem regionem & ciuitatem excurrentes, & id in medijs foris proponentes, & eos qui Imperatorio non parebant edicto, supplicijs, quæ dici non possunt, subijcientes, ità acerbè præsenti vita priuabant: & quo Domitianus ille Comes Lycaoniæ propterea missus à Tyranno, vir crudelissimus & inhumanissimus, ipsum Iconium & omnem finitimam populans & obsidens regionem, omnes, qui ibì comprehendebantur, Christianos grauissimis afficiebat supplicijs: tunc hanc sacram Dei fœminam, simul quidem mandatum diuini Regis implentem, quod iubet non audacter insilire in tentationes, sed
Matt. 10. cautè vitare: simul autem etiam humanam reuerentem infirmitatem, simul hunc quoquè venerandum infantem, qui vbera adhuc sugebat, tenentem, & de eius salute, vt quæ filium valdè amarer, admodùm anxiam, fugere oportuit.

S. Iulitta se confert Seleuciam. Atque relinquis quidem, ô mulier sanctissima, Iconium, relinquis & omnes tuas possessiones & facultates: procùl autem à tuis consanguineis & cognatis peregrè profecta, fugiens venis Seleuciam, omnibus opibus & carnis fomentis, omnique mundanæ felicitati & delicijs, propter Christum peregrinationem, mendicitatemque & afflictionem lubenter perferens. Sed neque Seleuciæ diù erat habitatura. Nam cùm Alexander, vir admodùm improbus & malignus, sortitus esset administrationem illius prouinciæ, & recenter ad eam accessisset, omnes quidem viri & omnes mulieres cum eorum liberis, quicunque assentiebantur Christi confessioni, post plurima genera suppliciorum, occidebantur immisericorditer.

Indè abit Tarsum. Hæc videns Iulitta, & illarum pestium vcrita crudelitatem, vlnis tollens dilectum filium, (Erat autem tunc triennis Quiricus) cum duabus ancillis fugiens Seleucia, Tarsum peruenit. Non licuit autem nec in ea quidem diù latére. Quomodò enim magnum vas aureum, aut etiam argenteum iacens in medijs silicibus, aut in aliqua alia vili materia, non potest facilè latére eos, qui adspiciunt, cùm visus dirigatur ad id, quod est splendidius: ità fidelissimi homines Iesu, versantes in medio impiorum, non possunt occultari, virtute & diuina viuendi ratione reddente eos euidentes & manifestos omnibus.

Rom. 8. Est autem vtiquè Patris quoquè voluntas, qui est in cælis, vt quomodò cognita vniuscuiusque mente, prædestinauit perfectionem: ità in tempore vocet scilicet, & iustificet, & glorificet. Quamobrèm illi quidem id, quod est humanum, agentes aut patientes, studebant fugere persecutores. Quoniam verò non erat æquum, vt in terræ aggere foderentur cælestes margaritæ, neq; vt similiter àc filij hominum subirent profundum obliuionis, propterea beatos illos fugitiuos sæuus ille Alexander ponè sequitur. Tanquàm enim diuino quodam iussu impulsus, relicta protinùs Seleucia, venit Tarsum, quæ non longo ab ea distat interuallo.

S. Iulitta cũ filio sistitur iudici. Ad eum autem ingredientem ciuitatem, statìm defertur Iulitta, & eius filius Quiricus. Ille verò in delatos leoninum quendam edens rugitum, & præsidens in alto tribunali, iubet eos quamprimùm sisti. Ingreditur autem non sola: non enim occultauit vnigenitum, neque tradens ancillis, curauit vt fugeret. Neque enim beata illa aut vitæ erat adeò cupida, aut filium suum tanto habebat odio, vt aut à ratione alienis mota misericordiæ motibus, non posset videre filium interfici pro veritate, aut ei absolutam inuideret consummationem, aut oblationem: sed vt quæ esset re vera filia Abrahæ, & illius imitaretur fidem & sacrificium, vnigenitum &
Gen. 22. dilectum contendebat sacrificare ei, qui ipsum dederat: aut quomodò Anna Samuelem ablactatum, cum diploide obtulit aræ:
1. Reg. 1. ità etiam veneranda mater venerandum filium proprijs manibus tradidit ad holocaustum: & quod est maius ijs, quæ dicta sunt, non filium solùm, sed etiam seipsam tradidit præclara mulier ad cædem, magna voce clamans se esse Christianam, & solùm nósse DEVM CHRISTVM IESVM, & eius patrem, à spiritu afflata, gloriosè confitebatur: deos autem & dæmones, vt qui neque essent, neque vnquàm fuissent, abdicabat, aspernans & nihili faciens. Et omnes quidem Præsidis blanditias aut assentationes tanquàm maligni escas repellebat & auersabatur: omnibus autem suppliciorum minis, & omnium tormentorum generibus se lætari affirmabat.

Eximia virtus eius.

Quam-

Quamobrèm crudelissimus ille Iudex, qui cum Deo bellum gerebat, iubet quidem infantem auferri ab eius vlnis, ipsam autem nudam flagellari boum neruis. Atque mater quidem, lictoribus in ea cædenda laborantibus, immaniter lacerabatur supplicijs: indignabatur verò, vt est consentaneum, & vociferabatur, & ægrè ferebat filius. Quem quidem, vt qui esset elegans, & forma speciosus, venustate delectatus Tyrannus, vi quidem auellit ab vlnis maternis: eum autem suis accepit manibus, eum tentans imponere genibus, & sensim palmis eius caput demulcens, nec id solùm, sed etiam impuris labris castissimum impurissimus exosculari aggrediens, verbis ad persuadendum accommodatis incantabat, vt putabat. Cæditur boum neruis.

Tyrannus blãditur infanti Quiricо. Attende, dicens, fili mi suauissime, fili formosissime, attẽde mihi tuo patri. Audi, ô scite & chare fili, & intellige: hanc autem venefícam & impiam, vt quę violenta sit morte peritura, & dijs inimica, expellens, nobiscum suauissimè viues & iucundissimè. Ego autem te adoptans in filium, omnibus bonis benignissimè prosequar, & omnium mearum possessionum te relinquam hæredem.

Quid verò Quiricus, qui corpore quidem erat imperfectus, perfectus autẽ spiritu: qui specie quidem erat infans, senex verò intelligentia? qui sermone quidem & lingua balbutiebat, mente autem & corde intelligebat? num cessit Tyranni violẽtiæ, aut puerili timore exhorruit, aut osculis & promissis est delinitus, aut victus à flagellis, quæ in matrem intentabantur, diriguit timore resolutus, aut fortiter quidem decertauit, sed non prudenter? aut imperfectè quidem, non autem vt martyrem decuit laudabiliter? Nequaquàm. Immò verò perfectione vtens fidei, perfectione prudentiæ. Erat enim spiritus Dei verè in eo perfectus: & ideò tota anima, totis viribus & omnibus membris corporis vnà cum matre decertans, bellum pro Christo gerebat, & simul sustinebat. Nam corde quidem credidit nihilo seciùs, quàm infantes aut lactentes, qui Iesum priùs susceperunt, quandò sedens super pullum, Hierusalem est ingressus, cum palmis & hymnis ab eis exceptus. Ore autem se esse Christianum præclarè est confessus, & diuinum Christi nomẽ verè Christianus clarissimus Quiricus, conuenienter suo nomini prædicabat: corde quidem ad iustitiam, confessione autem ad salutem vtens, vt diuinus ait Apostolus. Matt. 21. Rom. 10.

Infans tyrannũ auersatur. His velutì ignitis telis diuisit ipsam mediam Tyrãni animam. Verùm nec ociosæ erant delicatæ manus noui athletæ, neque teneri pedes poterãt cessare ab opere: sed & pedibus & manibus resistens, & renitens luctator admirabilis, & pro viribus repugnans, inimici auersabatur oscula: ad matrem autem toto animi studio cõtendebat & prosiliebat. Tanquàm verò in retibus & crudiuoræ feræ manibus interceptus, aut potiùs, vt canora auis, laqueo implicatus, alas mouebat beatus puer, & omnibus modis machinans euadere è laqueis venatoris, manibus quidem eius vultum laniabat & lacerabat: pedibus autem execrando lateri insultans athleta breuissimus, sic amorem illum dæmoniacum statìm cõuertit ad iram cædem spirantem. Nam cùm delicatum eius pedem apprehendisset vir ad cædem propensissimus, crudeli autem animo, & spirante parricidium, & quid aliud, nisì digno anima diaboli? cum sublimè sustulisset, ex alto tribunali manu sua iaciẽs in subiectos gradus lapideos, vnà cum sacro capite totum quoquè athletæ corpusculum aduersis petrarũ aculeis contriuit & confregit. Lacerat vnguibus. A tyranno interficitur

Sic corporis confracta compage, victrix eius anima liberata est, tanquàm passer à venatore: manibus autem sanctorum Angelorum statìm ad magnum adducta Põtificem, tanquàm sacrificium maximè odoriferum oblata est Domino. Sic paruus ille Quiricus cùm magnus euasisset decertatione, terrã quidem sanctificauit per sanguinem, qui in ipsa est effusus: aërem verò per sanctum spiritum, qui ad ipsum peruasit: & cælum quidem impleuit exultatione, quæ nõ potest verbis exprimi. Cùm maioris autem & diuinioris Dei gloriæ fuisset occasio, omnibus Christi Ecclesijs fuit dici festi argumentum, & spiritalis laudationis gaudijq; suppeditator vel conciliator. Sic insignis martyr mater Deo prius peregit sacrificium, & cùm tanquàm turtur

Universidad de Deusto
Biblioteca

formosissima & castissima, quasi pulcherrimum & speciosissimum pullum CHRISTO ad sacrificium filium præmisisset, cum gaudio & voce exultationis orabat, vt ipsa quoquè citiùs liberaretur à carne, & nuda à cœni vestibus, nuda & syncera mente, supercælesti sponso Christo & dilecto filio contendebat coniungi.

Fortissimus animus S. Iulittæ.

Quamobrèm magnis quidem gratiarũ actionibus & laudationibus magnificabat eum, qui eius susceperat oblationem, & vt ipsa quamcelerrimè solueretur à corpore, & ad desideratum Christum assumeretur, supplicabat: validis autem verborum insultibus Tyrannũ sauciabat: Noli putare, dicens, me esse adeò timidi & pusilli animi, vt vincar à tuis supplicijs. Non enim me terrebit carnis laniatio, neque me membrorum conturbabit ruptura: sed neque, qui deorsùm fertur, torrens sanguinis, nõ neruorum sectiones, non ossium fractiones, non ignis minæ, nec mortis deniq;, quæ ea consequitur, me separabit à charitate Christi. Nullius tui (vt semèl dicam) tormẽti rationem duco, ô acerbe Tyranne. Sunt autem omnia mihi qnàm iucundissima, quæ vos ad me torquendum minitamini, & tanto magìs, quanto videntur violentiora. His enim spero me citiùs esse peruẽturam ad meum charissimum, & cum eo coronam iustitiæ à Christi dextera consecuturam.

Valdè eius corpus laceratur.

His verbis Iudex magìs iritatus, & furore percitus, in ligno quidem iussit suspendi egregiam victricem, eius autem carnes valdè laniari ac discerpi ferreis pectinibus: deindè picem ex lebete hauriri bullientem, & effundi in membra lacerata decertantis. Ea autem strenuè & fortiter resistente omnibus tormentis, & deos quidem ac dæmones auersante & aspernante, Christianam verò seipsam confitente, & solùm Deum nôsse Christum, & eius patrem, & sanctum spiritum affirmante, con-

Gladio cæditur.

demnatur postremò, vt ense moriatur.

Hoc est certamẽ Quirici & Iulittæ. Hæc est verorum pietatis athletarum victoriæ publica declaratio. Sic salua fuit mater per sacram liberorum procreationem. Sic filius accepit vtilitatem ex materna educatione. Et talibus visceribus longè honestissima mulier suũ infantẽ nutrijt, & talibus alimentis remuneratus est parentẽ venerandus filius: adeò vt hic quidem fieret & vocaretur Dei filius, illa autem filia cælestis Hierusalem: & ambo Dei filij, & insignes Christi martyres, & vasa sancta, & electa, & preciosa diuini illius spiritûs.

Nuncque licet videre ijs, quibus datum est contemplari matrem propter filiũ in cælis exultantem conuenienter diuinis eloquijs, matrem longè beatissimam, valdè beato filio mirandum in modum coniunctam, & simul exultantem: Cum prophetis quidem, vt qui sint similem assecuti gratiam spiritûs & virtutis. Cum Apostolis autem, vt qui fuerint socij pariũ pro pietate certaminum & laborũ. Cum athletis verò & martyribus, vt qui æquè, atquè illi, aut etiam validius susceperint certamen confessionis, & cursum peregerint, & fidem seruauerint, & martyrij legis nihil omiserint.

Quamobrèm, quæ nunquàm marcescent, iustitiæ coronis cum ijs, qui sunt vniuersorum sanctorum perfectissimi, à dextera Christi sunt redimiti. Quorum intercessionibus nostrî quoquè memento, ô Deus, qui in sanctis tuis glorificaris,

1. Reg. 2. & magnificas eos, qui te magnificant, & sanctificant sanctissimum nomen patris, & filij, & spiritûs sancti: Quem decet omnis gloria, honor & potentia in secula seculorum, Amen.

VITA

Etsi autem necdùm mihi constat de Virginis huius canonizacione, vt vocant, tamẽ visum est vitã eius huc adscribere, stylo simpliciore passim nõnihil elimato.

PROLOGVS AVTHORIS.

DOminę reuerendæ & in Christo plurimùm diligendæ Hauuidi, diuina benignitate Abbatissæ Aquirianæ, sanctoque eius Collegio, frater officio Supprior, fratrum Prędicatorum minimus, salutem dicit.

Vestra me dũtaxàt, immò erga monasteria omnia charitas, amorq; erga personam, de qua dicturus sum, singularis, me incitauit, vt vitam piæ Lutgardis vtcunq; describerem, in tres libros opus omne distinguens, conuenienter triplici illi statui secundùm animam, quem dicere solemus incipientium, proficientium, & perfectorum. Planè autem mihi persuadeo, multis retrò annis à nemine vitam alicuius conscriptam esse, quæ tot virtutum insignia complectatur. Oratos autem velim pios lectores, quibus Deus adspirauerit gratiã amoris sui, vt fidem adhibeant dictis meis. Quòd si quædam minùs literatè vel eruditè à me dicta erunt, ferant quęso æquo animo, quandoquidem non nisì vera dicentur. Bonorum enim ingeniorum, vt ait beatus Augustinus, insignis est indoles, in verbis verum amare, non verba. Neque aurum minùs precioſum est, quòd è terra tollatur: neque minùs sapit vinum, quòd è vili ligno nascatur. Cupio autem, vt non modò vestrum collegium, sed etiam omnes monasteriorum Brabantiæ virginei cœtus vitam piæ Lutgardis suscipiant, vt quam fama virtutum verissima apud omnes diuulgauit, ea breuis libelli insinuatione pleniùs omnibus innotescat.

De Doctri. Christ. lib. 4. cap. 11.

LIBER PRIMVS.

Iunij 16. Patria Lutgardis.

VTgardis pia virgo ex illa quondàm Tungrorum celeberrima ciuitate, patre ciue, matre nobili, traxit originem. Pater autem tenerrimè illam diligens, & secũdùm seculi fastum cupiens eam florere & prosperos habere successus, cuidam mercatori, dum adhuc iuuencula esset, viginti marcas argenti dedit, vt ex ijs, donèc ea adolesceret, multiplicatis copijs lucrisque paratis, dos nupturæ filiæ augeretur. Interìm crescens puella, & quid eius causa fierer, animaduertens, quantùm illa ętas patiebatur, ad nuptias inhiabat. Sed pius Dominus, futurorum præscius, qui vocat ea, quę non sunt, tanquàm ea quæ sunt: frustrato patris eius consilio, de Lutgarde sibi potiùs desponsanda, aliter disponebat. Ille enim, qui Lutgardi destinatam pecuniam negociationibus augmentandam susceperat, crebrò in Britanniam traijciens, & per multos aduersos casus diffluens, ad vnam marcam redegit viginti, alijs planè dissipatis. Sed neque sic tamen aut patris propositum, aut effrontem filiæ impudẽtiam ea res retardâsset, nisì matris instantia mentem filiæ modò minis, modò blandimentis emollijsset, ità illi dicentis: Si Christo nubere voluẽris, monasterium tibi, quodcunque voles, honestissimum conciliabo: Sin autem mortalem sponsum malueris, non nisì bubulcum habebis. His atque huiusce modì verbis alijs & mariti votum, & filiæ voluntatem, ad salubrius propositum inclinauit. Etsi autem Lutgardis delectaretur ornatu vestium, at tamen fugiebat prorsùs amatorias confabulationes & ineptias puellares: & licèt necdùm cognosceret Dominum, in corde tamen, cùm sola esset, intùs nescio quid diuinum sentiebat.

Rom. 4.

Traditur monasterio.

Vbi igitur annos duodecim excessit, in monasterio S. Catharinæ, quod est prope oppidum S. Trudonis in Hasbania, inter Deo sacratas virgines Ordinis S. Benedicti, diuino seruitio mancipatur. Cumque iuuenis quidam genere & opibus præstans illam procaret, animum illius interdùm verbis nonnihìl permouere cœpit: obseruansque tempus & locum, clàm nocte quadã domũ, in qua virgo iacebat, adire retentauit: sed cũ accessisset, repẽtino timore correptus aufugit. Institit verò miris modis diabolus, vt ad cõsensum animũ puellę inclinaret: sed nõ pmittẽte Deo, ei⁹ conatus irriti fuẽre. Sedente aũt quandoq; simplice puella, & cum iuuene illo colloquente,

Universidad de Deusto
Biblioteca

te, apparuit ei Christus ea forma, qua olim inter homines versatus fuerat, pectoriq; vestem suam detrahens, qua tectus videbatur, vulnus lateris ei ostendit quasi recens cruentatum, dixitque ei: Blanditias inepti amoris posthac vide ne requiras: hîc iugiter contemplare, quid diligas, & quamobrem diligas. hîc ego totius puritatis delicias tibi polliceor obtinendas. Hac illa visione & oraculo pauefacta, statim oculis cordis inhæsit illi, quem viderat, & vt eum acciperet, meditabatur vt columba: moxque superno illustrata splendore, totius vanitatis à se sensit absterſam caliginem. Cumq; eam vidisset die quodam matrona nobilis & deuota, spiritu prophetico dixit: Tu, vt video, bona es Agnes, & reuerà altera Agnes eris. Subitò verò adest iuuenis supradictus, & cœpit suos replicare sermones. Cui illa, vt quondàm Agnes beatissima, hiante ore respondit: Discede à me pabulum mortis, nutrimentum facinoris: quia iam ab alio amatore præuenta sum.

Visione mirabili amor vanus ab ea prorsùs excluditur.

Respuit militē ipsam procantem.

Alius quoquè iuuenis, armis miles, eam iam Deo syncerius inhærentem, nihilo minùs adamauit: & cùm multis annis renitentem animo procaret, illa primùm modestè, posteà verò seueriter eum à se auertit. Cernens autem eum in stultitia pertinacem, etiam contumeliosis sermonibus eum à se repulit. Ille verò contemptum se dolens, cogitat quidnam faciendum sibi sit. Et eccè Lutgardis accita à sorore sua, iter arripit. Id vbi resciuit iuuenis, obuiàm illi ꝓficiscitur cum turba satellitum, rapere illam volens. Sed puella ab equo desiliens, ex illius manibus multa vi se extorsit, totaque nocte fugiens, per syluarum deuia, angelo ductore, ad domum nutricis suę manè peruenit. Eam autem vt nutrix vidit, suspicata raptum, dixit ei: Num re hac nocte iuuenis ille vi oppressit? Respondit illa: Nequaquàm. Cùm autem iuuenis ab equo descenderet eam rapturus, quidam eius satelles equum freno tenens, suam ei ad eam rem operam nauauit. Clamauit ergò virgo Lutgardis ad illum: Hac manu, qua nunc frenum tenes equi militis me infestantis, tale quippiam breui designabis, quod tibi ignominię perpetuam in hoc seculo notam inuret. Et eccè vbi ille domũ fuit reuersus, mox ea ipsa manu propriam suam vxorem interfecit. Ea causa expulsus è patria, rebus omnibus priuatus est.

Prophetia eius.

Fugit hominum colloquia.

Postquàm autem Lutgardis ad monasterium reuersa est, ab omni ferè hominũ colloqnio & consolatione se subducens, tota rebus cælestibus inhiabat. Quibusdam autem æmulis arctiorem eius vitam, quam imitari non possent, carpentibus, atque dicentibus: Sinite eam, dum feruor in motu est: vbi ille tepuerit, non absque rubore redibit ad ea, quæ nunc stulta contemnit. Lutgardis id audiens, cum multa humilitate sibijpsi timere cœpit, & pauida formidare, nè fortè quandoquè accideret, quæ ætate prouectiores de ipsa dicebant. Apparuit autem ei beatissima Christi mater vultu gratulabundo, & ait: Non sic erit, charissima filia, vt tu times. Non recides in peccata: sed mea te solicitudine protegente, firmaberis in salutem: nec minuetur in te gratia & virtus, sed cumulabitur. Fuit ea nimirùm præclara & amplectenda promissio.

Familiaritas eius ad Christum.

Quandò in oratione Domino suauiter iungebatur, & eam aliquod ingens negocium foràs euocabat, quasi amico familiariter ei dicere solebat cum magna cordis simplicitate & puritate: Expecta me hîc Domine Iesu: vbi me expediero, celeriter ad te reuertar. Mira profectò virginis simplicitas, mira Saluatoris humanitas erga illam. Paratum enim illum in omni loco dominatiõis suæ, paratum in quouis negocio experta est.

Eodem ferè tempore beata Catharina virgo & martyr, eius loci patrona, cũ ingenti gloria apparuit illi flenti pariter & oranti. Cumq; multùm pauida suppliciter eam rogaret Lutgardis, vt pro ipsa Dominum deprecaretur, illa respondit: Confide filia. semper enim gratiam suam Dominus augebit in te, donèc per summum vitę fastigium, præcipuum inter virgines meritum consequaris. Quodam etiam tempore eadem sanctissima virgo Catharina cuidam deuotæ fœminæ apparens, dixit: Lutgardem tibi interuentricem & matrem adscisscas, quæ ab omnipotente Deo parē mihi in cælis locum obtinebit.

In sacratissima Pentecoste monialibus in Choro cantantibus, Veni creator spiritus, ij, qui in Choro erant, perspicuè viderunt Lutgardem ad duos cubitos in aëra sublatam. Felicem illam, quæ tali miraculo meruit declarari: & corpore subleuari à terra,

terra, quæ iam anima exultans in Domino, in cælum sustollebatur. Obtulit sanè seipsam quotidiè Domino holocaustum gratuitum, corpus afficiēs inedia & ieiunijs, & spiritum ab oratione non relaxans. Nè autem in cordibus sororum, quæ eam nõnihil æmulari videbantur, suspicionis alicuius scrupulus hæreret, Christus sponsam suam eiusmodi miraculo cohonestauit. Cùm illa crebrò vigilias continuaret, quadam nocte super eam viderunt moniales non breui spatio quoddam luminis iubar, quod ipsum quoquè Solis splendorem vinceret. Quod quidem lumen intrò diffusum, non solùm in illa, sed in alijs quoquè, quæ illud viderunt, vitæ gratiam augmẽtauit.

Ieiunia & preces eius.

Mouebatur verò commiserationis affectu & pietatis spiritu mirum in modum erga ægrotos & debiles, adeò vt ipsis afflictis cõdolens, plùs ipsa spiritu affligeretur. Contulit ergò illi Deus ità generatim gratiam curationum, vt si quid esset vitij in oculo, vel in manu, aut pede, vel cæteris corporis membris, ad contactum saliuę vel manûs eius, protinùs curaretur. Cumque ea causa hominum multitudine & frequẽtia obrueretur, sæpiusque in oratione impediretur, dixit ad Dominum: Quorsùm mihi hîc gratia Domine, cuius causa toties distineor, nè possim vacare tibi? Auferam à me, sed ità, vt meliori munere commutetur. Respondit Dominus: Quid vis igitur eius loco accipere? Tum illa: Volo, inquit, vt pro maiori deuotione possim intelligere Psalterium. Præstitit hoc illi Deus. Vt enim illo tempore probatũ est, Psalterium tãto perspicaciùs intellexit, quanto erat radiantiori luce illustrata. Sed cùm posteà necdùm tantum ex hac percepta gratia se proficere comperiret, quãtum speràrat, (Reuerentia enim velati mysterij, mater est deuotionis: & res celata, auidiùs quæritur, & maiori veneratione concupiscitur) dixit Domino: Quorsùm verò attinet me idiotam & rusticam monialẽ scripturæ arcana nõsse? Ait illi Dominus: Quid vis igitur? Et illa: Volo, inquit, cor tuum. Et Dominus: Quin ego potiùs, ait, & cor tuum. Respondit illa: Sit ità Domine, at sic tamen, vt cordis tui amorem cordi meo attemperes, & in te cor meum possideam, omni tempore tua protectione securum. Facta est igitur ab eo die quædam permutatio cordium, vel potiùs vnio spiritûs creati & increati per gratiæ excellentiam. Deincèps enim ità Christus cordi virginis inhæsit, eam communiens & protegens, vt nec tentatio carnis, immò ne turpis quidẽ cogitatio mentem eius vel temporis puncto infestârit.

Cõtactu saliuæ vel manûs morbos pellit.

Mira eam Christus gratia affecit.

Peridem ferè tempus, cùm adhuc & corpore & ætate esset tenerrima, nocte quadã circa tempus nocturnarum precum, quas Matutinas vocant, sudor eam vehemens & naturalis inuasit. Cùm ergò à precibus nocturnis abesse vellet, vt posteà ad seruiendum Deo fortior esset, credens illum sudorem corpori suo salutarem esse, subitò ad eam vox facta est: Quid ità iaces? surge ocyùs: oportet vt pœnitentiam nunc agas pro peccatoribus, qui in suis sordibus iacent, non sudori indulgeas. Tum illa exterrita surrexit, & inchoatis iam Matutinis, ad Ecclesiam festinauit. In ipso autem Ecclesiæ ostio Christum obuium habuit, cruci affixum & cruentatum, qui brachiũ de cruce deponens, eamque amplexans, os eius vulneri lateris sui applicuit: vndè tantã hausit suauitatem, vt ex eo tẽpore in Dei seruitio semper & robustior & alacrior fuerit. Retulerunt autem, qui ipsa reuelante eo in tempore diù posteà probauerunt, saliuam oris eius, mellis dulcedinem superâsse. neque id mirum, quãdò cor illius & diuinitatis Christi mel, & humanitatis lac intùs ruminabat.

Ab effectu colligitur visionis veritas.

Si quo cordis aut corporis incommodo esset grauata, stabat corã imagine Crucifixi, eamque diù contemplata, clausis oculis & dissolutis membris, non potuit pedibus consistere: sed prorsùs languescens, rapiebatur in spiritu, videbatq; Christum & lateris eius cruentum vulnus: cui os suum admouens, tantam indè sugebat dulcedinem, vt nulla re posset affligi. Accidit quandoq;, vt acutissima febre laborans, criticis diebus è lecto surgens, absque vlla difficultate in ecclesiã cum alijs cantura intraret.

In aduersis vndè cõfirmata sit.

Ad recordationem illius acutissimi obtutûs Aquilæ, nempè Iohannis Euãgelistæ, qui fluenta Euangelij de ipso sacro Dominici pectoris fonte potauit, apparuit ei in spiritu aquila, tanto pennarum nitore refulgens, vt totus potuerit orbis claritatis illius radijs illustrari. Nimia igitur admiratione stupefacta, expectabat vt Dominus pro captu infirmæ aciei, tantam visionis eius gloriam temperaret. Quod cùm factũ esset, visionis illius modũ pressiùs contẽplans, vidit Aquilam illam ori suo rostrũ apponere,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ponere,animamque suam tam ineffabilis lucis splendoribus complere, vt quatenùs mortales capere possunt,nulla ipsam diuinitatis secreta lateret. Tanto autem de torrente voluptatis illius hausit vberiùs,quanto in donis munificentior Aquila vas cordis eius maiori desiderio distentum reperit. Et certè testimonium ego perhibeo, licèt in familiari sermone simplicissima videretur,nunquàm tamē me ex cuiusquam ore in secreto spiritali colloquio tam syncera,tam ignita & ardentia secundùm veritatis spiritum verba hausisse,idque adeò,vt ad intelligēda dicta illius planè rudem & hebetem sæpissimè me existimārim. Memini etiamnùm & loci & temporis, quandò ad verborum eius subtilitatem vsqueadeò obstupui,vt si suauis illa & ineffabilis admiratio diù me tenuisset,aut amentem me fieri oportuerit,aut è vita excedere.

Præclarum de ea authoris testimonium.

Est Hasbaniæ oppidum,quod Lossum vocant:ad cuius ecclesiam quędam inclusa Domino seruiebat,pro viræ merito Lutgardi cumprimis familiaris. Apud eam mansit quandoquè Lutgardis ad dies quindecim. Accidit autem,vt in orationis cōtemplatione tanta dulcedine afficeretur, vt accersita inclusa,manūs suæ digitos illi ostenderet,eosque exprimens diceret: En soror mea,vt mecum agit omnipotēs. Ex interiori abundantia etiam digiti mei exteriùs ceu oleo distillant. Atque hęc dicens, quasi ebria,& verè ebria cum gestu & tripudio mirabili per inclusæ domicilium ferebatur. Indè summoperè cō adspirauit,vt ministerio consecrationis per manus Episcopi vni viro Christo perfectiùs iungeretur. Obtulit autem sese opportunitas, domino Huardo Leodiensi Episcopo complures sanctimoniales conseerare volente, quibus adiuncta est etiam Lutgardis. Vt autem earum capitibus in signum coronæ aureolę Pontifex sertum ex zonis confectum imposuit,atque ad Lutgardem ordine peruēnit,quidam vir sanctus & simplex,qui illic adstabat,perspicuè vidit Episcopum grandem coronam auream Lutgardis capiti imponere, eamque præ alijs singulari quodam honore afficere. Cumque putaret ab omnibus id videri,quæsiuit ex vicino presbytero,cur soli Lutgardi Episcopus coronam auream admoueret. Irrisit autem illum presbyter,& ait: Vbi sunt oculi tui,vt auream coronam dicas,quam omnes ineam esse vident? Siluit vir beatus & risit,atque in Lutgarde singulare meritum animaduertit. Ab eo die sponso suo perfectiùs adhærens Lutgardis, sequebatur Agnū, quocunquè iret. Si Christi enim via humilitas est,Lutgardem videas ità eum sequētem per hanc viam, vt superbia nunquàm intumnerit. Si de paupertatis agitur via, adeò fuit paupertatis studiosa Lutgardis, vt nec de quotidiani panis alimonia cogitare voluërit. Si Christi via est misericordia & humanitas, fateor equidem in hac vita neminem me vidisse illa magis misericordē. Si via Christi crux est & tribulatio, adeò se iciunijs & multis modis afflixit Lutgardis per omnem vitam suam, vt nulli nostræ ætatis neque viri, neque fœminæ ei hac in parte possint æquiparari. Denique per viam incorruptionis & virgineæ integritatis secuta est agnum ad gloriam, qua ille via præcessit,virgineas cohortes sui habens imitatrices. Vide autem,quid Agnus ei rependerit. Aequum est enim sponsum sponsæ vicem reddere. In monasterio S. Catharinę qualibet sexta feria in Vespertinis precibus,quas Vesperas vocant, in beatissimę virginis Mariæ honorem certo numero deputatę responsorium cum versu cantabant. Eum autem versum deuotionis causa Lutgardis sola cantare solebat: videbaturq; ei interim dum cantaret,Christum in agni forma vnum pedem suum dextro, alterum sinistro ipsius humero imponere,atq; os ori applicare: sicq; cantando cùm ex Christi pectore sugeret,mirabilem melodiæ suauitatē resonare. Nec dubitare quisquam potuit diuinum in hoc cantu adesse miraculum, cùm in solo versu illo vox eius suprà quàm dici queat,solito gratior audiretur, & corda audientium ad deuotionem & pietatem interim mirabiliter promouerentur.

Christum agnum vt præclarè secuta sit.

Et quia talem lucernam sub modio latére par non erat, posita est super candelabrum,vt fulgor gratiæ omnibus apparéret,factaque est Priorissa in eodem beatissimæ Catharinæ monasterio,vno omnium consensu electa. Non enim habebat eius loci consuetudo,vt Abbatissam sibi crearent. Sed cùm hac in re grauissima se affectā iniuria arbitraretur,decreuit & locum & institutum mutare. Interea accidit, vt Abbas S. Trudonis,pater scilicet spiritualis eius monasterij,à generali Lateranensi Cōcilio veniens,cum processione à monialibus exciperetur. Fusa autem oratiōe in ecclesia,moniales omnes ad domum capitularem euocauit, & vt parùm cauta interposimus

Præficitur virginum monasterio

simplices consuetudo obtinuit,singulas osculo excepit. Sed cùm Lutgardis Priorissa osculari eum deberet, prorsùs renuit: at tamen per iocum ab omnibus retenta, passa est illud vi sibi extorqueri: sed benignissimus Iesus ità manum suam interposuit,vt ne primi quidem motūs contagionem ex eo osculo persenserit. Fuit ea in illo monasterio annis circiter duodecim monialis: eratque eodem tempore magister Iohannes Lyranus,Leodiensis diœcesis,vir eximia sanctitate,qui non ignorans perfectissimum animi eius propositum,admonuit eam,vt abdicato Priorissæ officio, ad Aquirianum Cistertiensis ordinis monasterium se transferret. Opponente illa diuersum Gallicarum monialium idioma,eiusdemque Ordinis monasterium in Herkenrode,vbi sermone Teutonico vtebantur,potiùs deligēte, Dominus ait ad eam: Volo,vt Aquiriam petas: nisi feceris,ego te deseram. Quędam etiam sanctissima virgo Christina, cuius meminit Iacobus ille venerabilis in vita beatę Marię de Oegnies,cuius etiam viram nos scripsimus,diuinitùs compulsa,eam adijt,dixitque ei: Quid cunctaris facere, quod diuino instinctu iuberis? Obijciēte illa eadem, quæ diximus, quæque secundùm hominem satis ratiōabiliter obijcere videbatur: Christina, Deo inspirante, mox respondit: Ego verò vel apud inferos mâllem esse cum Deo,quàm in cælo cum angelis sine Deo. Rectè nimirùm & congruenter illi respondit. Christi enim præsentia quenuis locum,quātunuis inuisum,summè efficit delectabilem,arq; ideò meritò appetendum. Igitur Christinæ verbis confirmata Lutgardis,ad omnia paratam se offert,parensque supradicti magistri Iohannis admonitioni,Aquiriam se contulit summa animi tranquillitate. Est verò monasterium illud in Ducis Brabantiæ regione. Vbi autem id resciuerūt moniales S. Catharinæ, summo dolore affectæ sunt. Quod cùm Lutgardis comperisset,condoluit eis,Dominoque pro illis supplices preces obtulit. Oranti autem apparuit beatissima mater Dei,congratulabaturq; ei,quòd monasterium & Ordinem ipsi specialiter addictum,complexa esset,promittebatque se monasterium S. Catharinę,propter ipsius preces,& temporaliter & spiritaliter promoturam. Quod quidem in illo monasterio vsque in hodiernum diem sic contingere videmus,quandò illius Ordinis vbiquè tepescente disciplina,isthoc monasterium magis, quàm vnquàm anteà,virtutibus floret, & rebus temporalibus copiosiùs auctum est. Sed hîc primi libri finis esto,qui ea continet, quæ Lutgardis in S. Benedicti ordine gessit,vt ad librum secundum expeditiori ordine procedamus.

Iohannes Lyranus vir sanctissimus.

Christina mirabilis.

Confert se Lutgardis ad Aquiriæ cœnobiū.

LIBER II.

QVM autem fama virtutum Lutgardis vndiq; increscerer, noua monasteria in Gallijs construebantur,quæ, si vel parùm aliquid Gallicè didicisset,mirum in modum eam sibi præfici cupiebant. Vbi ea id cognouit,multùm exhorruit, rogauitque cum lachrymis matrem Domini, vt id auerteret. Apparuit autem ei mater Christi, dicens,nè quicquam formidaret: se enim scutum protectionis suæ oppositurā. Vide autem,oro te, Lector, quo pacto isthuc impeditum fuerit, & videbis visionis huius purissimam veritatem. Vix annum ætatis quartum & vigesimum attigerat, quandò venit in Aquiriam, & tamen licèt posteà annis quadraginta inter sodales Gallicas vixerit,vix tantum potuit eius idiomatis perdiscere, vt esuriens commodè posset Gallicè panem petere. Quod vbi ad omnium notitiam peruenit, permissa est sponsa Christi in somno contemplationis quiescere.

Non potest Gallicè discere loqui, nō sine miraculo.

Imminente peste sæuissima Albigensium hęreticorum, beatissima virgo Maria apparuit ei vultu lugubri & obscurato. Compatiens autem ei in visione Lutgardis, cum magno cordis & oris rugitu quæsiuit ab ea,quidnam haberet,& vndè tantus esset faciei pallor & squallor,quæ alioquì plena esset omnis gratiæ. Cui beatissima Virgo respondit: Eccè ab hęreticis & pseudochristianis rursùs conspuitur, rursùs crucifigitur filius meus. Tu ergò assume tibi lamentum,& perpetuis septem annis iciunato,vt sopiatur ira filij mei,quę generatim vniuerso imminet orbi. Itaque toto septennio tale illa sibi indixit iciunium,vt pane & cereuisia contenta esset. Vide autem ingens miraculum. Sæpè superiorum voluntate coacta, tentabat aliquid pulmenti ore haurire,sed nihil indè vel ad fabæ vnius quātitatem potuit deglutire. Etsi autem

Hęresis Albigensium.

Septēne iciunium sibi indicit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsa mira quadam & incredibili abstinentia sese afficeret, at tamen lætabatur cęteras sorores commodum habere victum, dicebatque totum mensem rectiùs se valere, si vel semèl paulo largior cibus illis appositus esset. Sciebat enim & fatebatur nō posse omnes id prestare, quod ipsa singulari beneficio pro multorum remedio diuinitùs accepisset. Quanto autem magìs sua continuabat ieiunia, tāto fuit & corpore & animo robustior.

Cùm Iacobus de Vitriaco, vt ipse refert in vita beatæ Mariæ de Oegnies, eius venerabilis fœminæ precibus concionandi gratiam esset adeptus, religiosam quādam mulierem, eamque ęgrotam, non quidem turpi, sed tamen plùs satìs humano amore prosequebatur, eratque illi consolandæ ità assiduè intentus, vt predicationis munus segniter negligeret. At pia Lutgardis vinculum cordis eius & machinas diaboli in spiritu sentiens, cum multis lachrymis Dominum pro illo deprecata est. Sed cùm orando nihil proficeret, & Dominum quasi crudelem ea causa argueret, Dominus ei respondit: Homo iste, pro quo oras, ea conatur, quæ sunt contraria precibus tuis. Quod vt audiuit Lutgardis, impatientiùs se gerēs, magnis vocibus clamauit ad Dominum: Quid est hoc, quod agis benignissime & iustissime Domine? Aut separa me à te, aut hominem, pro quo te rogo, libera etiam non volentem. Mira res. Nulla mora inter preces & effectum earum interceßit: sed penitùs & protinùs liberatus ille, liberatori suo & famulæ eius gratias egit. Tumque apertis oculis iam liberatus, sensit periculum, quod anteà, humano cæcatus amore, videre non potuit. Nec grande posteà tempus euolutū est, cùm ille venerabilis Iacobus in transmarinis locis Achonensis Episcopus creatus est.

Nota eximiā charitatem.

Per idem ferè tempus Simon quidam, vir nobilis, Teuto natione, literis egregiè institutus, Cistertiensem Ordinem complexus, Abbas Foniacēsis factus est. Etsi autem ille ferueret desiderio, tamen acerbiori zelo in subditos inuehebatur, morteq; immatura decessit. Habuit is, cùm viueret, Lutgardem pro vitæ sanctimonia charissimam, multumq; ei sua morte mœrorem attulit. Sed vbì defunctum cognouit, mox ieiunia & afflictiones pro eo suscepit, rogans Dominum, vt animam eius liberarer. Cumque multis precibus id à Domino contenderet, respondit ei Dominus: Bono animo esto: tua causa benignè faciam ei, pro quo oras. At illa vehementiùs instans, secundò audiuit eum propediem liberatum iri. Dixit verò ad Dominum: Quicquid mihi vis impertiri solatij, id illi animæ in Purgatorio largiaris: neque ego vllo pacto cessabo à lachrymis, nec tuis consolationibus vnquàm me patiar recreari, nisi illum videam liberatum. Tum verò non est passus Dominus eam diutiùs affligi, sed apparens illi, adduxit secum animam è pœnis ereptam, dixitque ei: Aequo animo esto dilecta: eccè hæc est anima, pro qua postulas. Illa mox humì prostrata in faciem, pro eius liberatione Dominum benedixit. Anima autem exultabunda & laudans, Lutgardi gratias egit, & ad potiora transiēs, cum magna gloria cælos penetrauit. Is idem Simon posteà Lutgardi crebrò apparuit, & inter cętera dixit ei, vndecim annos se in Purgatorio pœnas fuisse luiturum, nisì ipsa suis precibus sibi opem tulisset.

Abbatis animā è pœnis purgatorijs multa vi precum liberat.

Spiritu timoris adeò fuit insignita hęc virgo, vt cum beato Iob quasi tumentes super se fluctus Dominum timeret, & omnia opera sua, tanquàm in dubio facta, vereretur. Diù itaque eiulans, quotidiè Dominum precabatur, vt ipsam etiam in hac vita certam efficeret. Hoc desiderio cùm multo tempore æstuaret, die quodā vocem audiuit apertissimè ad se dicentem: Secura iam esto charissima: placet DEO vita tua. Ad horam igitur exultans, deindè nihilo minùs, vt anteà, formidolosa fuit. Dixit ergò secundò vox ad eam: Vis ne dominam Mariam de Roma, securitatis tuæ testem tibi dari? At illa: Non, inquit: nimìs religiosa est, diuq; mihi iam anxiæ differret reuelare, quæ nôsset. Et vox diuina: Interìm ergò, inquit, tranquillo animo esto charissima: propediem reddéris & manifestè & omninò secura. Vix quatuor lapsi erant dies, cùm eccè vir quidam spectabilis, sed omnibus ignotus, in locum illum, vbì inter se colloquebantur sorores, ingreditur, salutatisque omnibus, Lutgardem vt citiùs accersiant, rogat. Eam venientem salutat, cunctisque audientibus dicit: Hęc tibi mandat omnipotens: Deincèps secura esto, quia Domino in te benè complacuit. His dictis, repentè disparuit: nec necessè erat quærere, vndè venisset, vel quisnam fuerit. Non diù pòst homo quidam sanctissimæ vitæ, diuina reuelatione edoctus, in Aquiriam

Sancti trepidant, & impij securi sunt. Iob 31.

riam veniens, eam in supradictis consolationibus confirmauit.

Iam igitur animo feruentiori cupiens exire è corpore, & migrare in cęlos, quotidiè lachrymas fundebat. Dominus autem clamoribus eius modum ponere volēs, celeriter apparuit ei, vulneribusque manuum ac pedum & lateris detectis, dixit: En contemplare charissima, vt vulnera mea clament ad te, nè frustrà sanguinem fuderim, néve sine causa mortem perpessus sim. His & visis & auditis Lutgardis admodùm exterrita, cum timore & tremore quæsiuit, quis ille esset vulnerum Christi clamor, & responsum est ei: Labore tuo & lachrymis iram Patris iam accensam mitigabis, nè perdat peccatores, sed vt ipsius misericordia conuertantur & viuant.

Christus ei apparet.

Hoc ferè tempore Dominus Innocentius Papa tertius, post celebratum Lateranense Cōcilium ab hac vita migrauit, moxq; apparuit visibiliter Lutgardi. Illa autem vt vidit eum ingenti flamma cinctum, quisnam sit percontatur. Respondit se esse Innocentium Papam. Et illa cum gemitu: Quid hoc est, inquit, communē omnium nostrùm patrem tam dirè cruciari? Respōdit ille: Tres ob causas ità crucior, quæ etiam æternis supplicijs me iustissimè addixissent, nisì per intercessionem pijssimæ matris Dei, cuì monasterium condidi, in extremis me pœnituisset. Et æternam quidem mortem euasi, sed pœnis atrocissimis vsq; ad iudicij diem cruciabor. Quòd autem ad te suffragia petiturus venire potui, mihi à suo filio mater misericordiæ impetrauit. His dictis, confestìm disparuit. Lutgardis verò eius necessitatem sororibus, vt ei succurrerent, indicauit: porrò admodùm dolens vicem eius, mirabili se cruciatu illius causa affecit. Nouerit Lector nos, reuelante nobis Lutgarde, tres illas causas non ignorare, sed pro tanti Pontificis reuerentia referre noluisse.

Innocētius, 3. post obitū apparet ei.

Alia visio per idem propè tempus oblata est Lutgardi. Venerabilis Iohannes Lyranus, cuius suprà meminimus, cum ea pactum inierat, vt qui prior è vita migrāsset, superstiti post obitum appareret. Itaq; Iohannes hic Romanam curiam ob quædam negocia religiosarum fœminarum, quas in Brabantia æmuli vexabant, adiens, Alpes cùm attigisset, vita functus est. Eodem autem temporis puncto apparuit visibiliter Lutgardi, in monasterij ambitu stanti. Illa viuere eum existimans, manu innuit, vt peteret locum, vbì solebant inter se sorores conferre sermones. At ille dixit: Ego è corpore decessi: sed vt veritati, quæ ex pacto inter nos intercesserit, satisfacerē, tibi apparui. Tùm illa humì prostrata, sciscitabatur ex eo, quid sibi vellet triplex indumentum, quo mirificè erat ornatus. Respondit: Vestimentum candidum virginitatem significat, quam ab vtero impollutam seruaui. Rubicundum, labores & persecutiones, quæ mihi mortem attulerunt, quæque multo tempore pro iustitia & veritate sustinui. Cæruleum idemque extimum, vitæ spiritualis perfectionem. His absolutis, ab oculis admirantis ablatus est. Illa autem & visionem & obitum eius sororì illius & cæteris monialibus indicauit. Cùm autem posteà venerabilem virum, licèt in cælis beatum, tamen sibi ablatum flerer, sub ipso luctu Dominus ei dixit: Cur fles Lutgardis, & quamobrem affligitur cor tuum? Nunquìd non melior sum tibi, quàm decem filij? illa non intelligens, quippe illiterata monialis, vbì ab alijs explanata didicit, non planxit ampliùs, sed in eius morte Dominum benedixit.

Item Iohānes Lyranus.

Expletis septem illis annis, quibus non nisì pane & cereuisia vsa fuit, rursùs ei per reuelationem mandatum est, vt pro cunctis peccatoribus aliud ieiunium susciperet.

Quod illa libens fecit, iterumq; alios septem annos solo pane & olere transegit. Rapta autem in spiritu, vidit salutis nostræ principē Iesum cum vulneribus tāquàm recèns inflictis atque rubentibus vultui paterno adstare, & pro peccatoribus deprecari patrem: deindè autem vertere se ad ipsam atque dicere: Cernis, vt me totum offeram patri pro peccatoribus meis? Ità ergò volo, vt tu quoquè te mihi totam offeras pro meis peccatoribus, & zelum in illorum animaduersionem accēsum auertas. Hoc idem Dominus Iesus in Missæ sacrificio quotidiè ferè illi dicebat. Præclarū autem de illa est testimonium beatæ Mariæ de Oegnies. Sub cælo, inquit illa, non habet mundus domina Lutgarde fideliorem efficaciorem̄que tum pro animabus, quæ in locis Purgatorijs sunt, tum pro peccatoribus precatricem. Spiritalia miracula facit modò viuens, corporalia faciet post obitum.

Iterùm sextennē ieiunium suscipit.

Marię Oegniacēsi testimoniū de ea.

Quędam valdè religiosa sanctimonialis in reuelationibus quibusdam, quas ipsa diuinas putabat, à satana fallebatur. Id vbì didicit Lutgardis, rogauit Dominum pro

Dæmon illudit cuidā moniali.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ca. Cui ille respondit: Illuminare ijs, qui in tenebris & in vmbra mortis sedent. Ea verba cùm ipsa non intelligeret, à quadam moniali quęsiuit, quid significarent. Postquàm ea interpretante cognouit, instantiùs rogauit Dominum. Apparuit autem ei satan, & dixit: Ego sum spiritus mendax, qui illam monialem decipio. Cui illa: Abi, inquit, ad fratrem Simonem, qui est in Alnensi monasterio, & idem ei quoquè referas, vt habeam testem veritatis. Obtemperat diabolus, & frater Simon venit in Aquiriam. Erat autem Simon ille plenus spiritu Dei, & vt liber vitæ eius testatur, permulta ei Dominus reuelauit. Ambo ergò illi ex diuina reuelatione inter se consentientes, moniali illi protinùs mandauerunt. Illa mox membris omnibus obriguit & contracta est, adeoq; os eius obstruebatur, vt nec cultello posset aliquatenùs aperiri. Quod vt viderunt aliæ, multo horrore correptæ, flexis genibus pro illa Dominũ deprecabantur. Vbi ab oratione surrexerũt, confestìm illa curata est, sumensq; cibũ, confortata est atque ab illo die ab illo impostore spiritu liberata est. Tantis autem posteà meritorum prærogatiuis, vt egoipse vidi, excelluit, vt nõ solùm ipsa illuminata in tenebris dici posset, sed etiam multos alios in tenebris degentes, morum exemplis illuminârit. Vidi ego monialem quandam Cistertiensis Ordinis, multis annis à dæmone vexatam, quam ad se adductam, multa precum suarum instantia liberauit. Vidi etiam aliam à nequissimo dæmone permultis annis incredibili libidine pollutã, atque eius precibus ereptam.

Eius monialis mira mutatio.

Monialis quædam Benedictini instituti, Iolendis nomine, in monasterio, quod Sambræ adiacet, degens, mundi illecebris, dedita fuit: hortatu autem piæ fœminæ, ad Aquirianum monasterium cõuolauit. Erat genere nobilis & delicatissimo corpore. Pro ea Lutgardis Dominum instantissimè orauit, vt & peccata ei remitteret, & gratiam deuotionis infunderet. Non potuit Christus negare deprecanti, quod petijt. Perducta est Iolendis illa ad sanctæ conuersationis statum: cumque illic annis plurimis Domino seruijsset, ipso reuelante præsciuit obitum suum. Accedens itaque ad Lutgardem matrem in Christo & dominam suam: Pro me, inquit, Dominum multa instantia depreceris: iam enim aduentat finis vitæ meæ. Respondit Lutgardis: Intrepida expecta Dominum. certa sum enim clementer eum acturum tecum, & à pœnis, quas reformidas, breui te extracturum. Tu verò post obitum reuertaris ad me, sed primùm dicito, Benedicite: deindè oratiõem Dominicam cum angelica salutatione recites, nè suo more diabolus aliquod figmentum adducat. Mortua est ergò, vt prædixerat, Iolendis cum ingenti spiritûs feruore, & necdùm triginta dies abierant, cùm illa oranti Lutgardi apparuit, & primò, Benedicite, deindè cætera dixit. Lutgardis ergò respondens, Amen, mox subiunxit: Quomodò habes? At illa: Dominus, ait, nõ est me abominatus propter enormitatem peccatorum meorum, sed tua causa magnam mihi præstitit misericordiam. Quod vbi dixit, repẽtè abscessit: Lutgardis verò cum multis lachrymis diuinam erga peccatores clementiam laudauit.

Lutgardis suis precibus magnã gratiã impetrat moniali dissolutæ.

Eius quoquè soror secundùm carnem, post mortem ad Purgatorium migrans, priusquàm Lutgardis quicquam de eius decessu cognouisset, lamẽtabili voce in aëre clamauit: Miserere charissima soror, miserere meî, nec mihi neges misericordiã, quam alijs animabus impendis. Intellexit illa in precibus prostrata sororis animam precum suffragia expetere, moxque à cunctis sororibus exegit, vt multis, quas vocãt, disciplinis vel flagellorum ictibus & orationibus eam adiuuarent.

Eodem ferè tempore, singulis Dominicis diebus, quemadmodùm hortatur beatus Augustinus, Christi corpus percipiebat: sed Agnes Abbatissa, parùm cauto vía consilio, id ei interdixit. At pia Lutgardis: Ego quidem, inquit, mater charissima, libenter obediam tibi: sed certissimè præuideo Christum hanc iniuriam in tuo corpore vlturum. Confestìm Abbatissa intolerabili morbo afficitur, vt in ecclesiam ingredi non posset: nec cessauit dolor per momenta increscens, donèc indiscretionis suæ culpam agnosceret, & Lutgardem sineret pristino more vti. Aliæ quoquè, quæ hac in re contra illam erant aduersatę, aut notabiliter ex hac luce subtractæ sunt, aut humilitatis ductæ spiritu, se ad illam conuerterunt. Nimirùm dignus zelus sponsi in improbos sponsæ suæ perturbatores.

Abbatissa negans ei Eucharistiã punitur.

Cùm quædam soror in extremis cum morte dirissimè luctaretur; apparuit Lutgardi dæmon insultans & dicens: En exagitaui sororem illam: sed cùm venisset populus, nihil ampliùs in eam potui. Populum dixit, conuentum sororum, quæ ob commendandam Deo illius animam eò venientes, vires dæmonis precibus eneruârunt. Sanctum ergò & pium est assistere morientibus, & cos aduersùs dæmones, qui finis nostri calcaneo insidiantur, orationibus adiuuare.

Morientes debent precibus iuuari

Crebrò solebant ad Lutgardem venire dæmones, & funestum aut triste aliquid nunciare. Illa verò conspuebat eos, & verbis importunos, Crucis signo depellebat. Adeò autem dæmones illam formidabant, vt ipsum etiam locum orationis eius, haud secùs atquè candens ferrum, attingere non auderent. Et ipsa quidem cùm nec psalmos intelligeret, nec quicquam de scripturis, dum tamen ruminaret versum illum, Deus in adiutorium meum intende, & alios quosdam Psalmorum versus, videbat dæmones cum multo horrore diffugere, & à malis suggerendis cessare. Vndè intelligebat, virtute verborum etiam à se nõ intellectorum, dęmones profligari, & eorum in tentationibus vires debilitari.

Dæmones eam reformidant.

Mirum in modum ad omnem animi perfectionem adspirabat. Itaque dicendis precibus Canonicis siue horarijs summoperè in id incumbebat, vt non solùm malas, sed etiam bonas cogitationes à se excluderet, &, quod in mortali corpore impossibile est, ijs solis, quæ diceret, animum occuparet. Sed cùm id efficere non posset, grandes indè in eius pectore existebant scrupuli, & tanquàm nihil dixisset, cœpit singulas horarias preces bis terquè repetere. Adeò verò hæc res animum eius afflixit, vt nullus amicorum eam posset consolari. Fiebant autem ab amicis ad Deum preces pro illa, vt eam Dominus his scrupulis liberaret. Et eccè præter omnium expectationem, instàr Amos prophetæ induit Dominus opilionem ouiculas sequẽtem, & posuit verbum in ore eius. Ille mox relictis ouibus, homo planè rudis, ad tredecim milliaria conficiens, venit in Aquiriam: accersitaque Lutgarde, cæteris audientibus, dixit: Hæc dicit Dominus: Nullo deincèps in dicendis precibus dolore aut scrupulo angaris. Placent Deo preces tuæ, & gratæ sunt in conspectu meo. His dictis, ille repentè aufugit, nec dabatur opportunitas, quisnam esset, inquirendi, aut aliquid præterea cognoscendi. At posteà tamẽ, quis esset, rescitum est. Dominus quoquè per seipsum dixit Lutgardi: Nihil posthàc formides: ego hunc in te supplebo defectum. Tum illa vtrobiquè Dominum locutum esse sentiens, tranquillitati se dedit, nec vllum posteà ea in re inordinatum scrupulum passa est.

scrupulis vexatur dicendis precibus.

Amos 7.

Per opilionem libe-ratur.

Nemo facilè crediturus sit, quanta spiritûs alacritate in decantandis precibus illis Domino seruierit. Die quodam sub Vesperarum precibus cum cæteris cantante illa in Choro, monialis quædam stans è regione, oculis suis perspicuè vidit corporeę lucis flammam ab eius ore profectam, sursùm ferri & aëra penetrare. Qua inusitata visione monialis cõsternata, ferè exanimata est. Finitis autem Vespertinis precibus, Lutgardis eam blandè consolans, tandèm adhuc trepidanti dixit: Nolo te filia charissima hac visione terreri. Nóueris itaque reuerà diuinitùs eam contigisse. Mirabãtur plerique spiritales homines, quomodò in tot rebus præclaris & admirandis humanam gloriam calcare posset: sed quemadmodùm ego ab eius ore accepi, adeò intùs plena fuit spiritali & solida gloria, vt nulla eam extrinsecùs vana gloria infestare posset.

spiritûs ei⁹ alacritas sub precib⁹.

Fuit verò etiam discretione præcipua, quod res sequens docebit: Quodam Dominico die cùm sacram Eucharistiam accepisset, & reliquiæ cogitationis diem festũ in ea agerent Saluatori, ità vt molestum ei esset ad mensam pro corporeo alimento capiendo accedere, ità ait ad Dominum: Domine Iesu, non est mihi iam opportunũ tuis delicijs occupari, sed vade ad sororem Elizabeth, quæ nec vna hora à cibo abstinere potest, illiusq; interìm animum occupa, me autem patiaris cibum corpori sustentãdo necessarium accipere. Elizabeth illa eiusmodi laborabat morbo, vt crebrò & interdiù & noctibus eam cibo refici oporteret. Et eccè pijssimus Dominus illi obediens, mox ad Elizabeth se contulit, eiusque pectus tanta suauitate compleuit, vt ab esca, præter suam consuetudinem, longo temporis spatio sine vlla molestia abstineret. Potest hinc facilè eius magna discretio animaduerti, quòd etiam spirituali occupatione corpus suum debilitare noluit, consultius existimans, seruare illud multis alijs perferendis laboribus, qui animarum saluti prodessent, quàm tempore non suo, cùm omnia tempus habeant, in sui destructionem inutiliter fatigari. Elizabeth

Eccẽs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

beth autem,quæ,vt diximus,non solùm crebrò admodùm edere cogebatur, sed ea etiam erat virium imbecillitate,vt nullo modo pedibus subsistere posset, sed perpetuò decumberet: experta Lutgardis virtutem,cum multa instantia rogauit eam,vt à Domino ipsi impetraret vires surgendi è lecto,& cum alijs faciendi quæ faciẽda essent, quò sic ante vitæ suæ finẽ Domino Iesu Christo pleniùs seruire posset. Rogauit ergò illa Dominum,qui ei in hæc verba respondit:Eleuare,eleuare filia Hierusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem iræ eius.Et ità factum est,vt Dominus ait. Eleuata enim illa est è lecto ægritudinis suæ,in quo iacuerat iam multis annis, surrexit indefessa ad ferenda onera Ordinis sui,& perfectissima sanitate diù posteà Christo Domino seruiuit.

Precibus suis obtinet sanitatem ægrotæ.

Cogitabat quandoquè de eo,qui talem à peccatoribus sustinuerat afflictionem, miroque inflammata est desiderio Christo vicem reddendi, & pro illo martyrium obeundi.Sed quia tempus martyrij velut hyems iam transierat, imber abierat & recesserat,Christus aliud genus etiam corporalis martyrij ei præparauit.Accidit igitur nocte quadam,vt absoluto Completorio, ante lectum suum staret in dormitorio precibus occupata.Ibi tum miro quodam & ineffabili modo cœpit desiderare,vt instar Agnetis virginis posset pro Christo sanguinem suum fundere. Cumque eo desiderio vsqueadeò arderet,vt iam se morituram præ eius ardore existimaret,rupta est vena,quæ extrinsecùs cordi opposita est. Indè verò tam multus dimanauit sanguis, vt tunicæ eius & cucullus eo abundè maderent.Itaque debilitata,paululùm resedit, moxque Christus illi apparuit vultu gratulabundo,& ait: Pro feruentissimo martyrij desiderio,quod in sanguinis huius effusione habuisti,idem cum beatissima Agnete martyre in cælis præmium consequeris. Eius enim martyrium tuo desiderio in sanguine compensasti.O verè beatissimam fœminam,quam Christus ipse pacis tempore corona martyrij dignam prædicauit.Eius rei testes fuêre,quæ eius lauerunt vestes.Testis fuit cicatrix ruptæ venæ,quæ in ea permansit ad eum vsque diem,quo felix eius anima ab hac luce migrauit.Annos tunc habuit octo supra viginti, quandò hæc ei contigerunt.

Præ martyrij desiderio rũpitur vena eius.

Machtildis matrona nobilis,ex territorio Leodiensi orta,filios milites hęredes relinquens,in Aquiriæ monasterio Domino seruiebat.Ea iam & senio & virium infirmitate confecta, surda prorsùs erat. Cùm autem die quodam solenni moniales alta voce canerent, idque signo quodam vna ex monialibus huic surdæ indicaret, atque illa signum intelligens, suam ploraret surditatem, pia Lutgardis ad eam accedit,rogat cur ploret.Et illa, Ego, inquit, miserrima lugere non debeo,quę adeò obsurdui, vt etiam solennem cantum, quo Deus colitur,audire non possim? Mox Lutgardis eius misertа,ad preces parumpèr se inclinat: indè surgens,& duos digitos suos saliua imbuens,auribus surdæ admouet.Mira res.Confestim illa cũ fragore quodam aurium obstructionem perrumpi audit,& ex tanto miraculo virtutem Lutgardis colligens,Dominum magnificè benedicit.

Surdã precibus & saliua sua sanat

Quotiès rapta in spiritu Lutgardis,Dominicæ passionis recordabatur, videbatur sibi re ipsa toto corpore sanguine perfusa.Id vbi quidam religiosus presbyter secretiùs audiuit,obseruans tempus opportunum, quo dubium non erat eam Christi passionem commemoraturam,accessit ad illam sub diuinarum rerum contemplatione ad parietem incumbentem : viditque faciem eius & manus,quæ solę videri poterant, tanquàm recenti sanguine tinctas rubere. Porrò vt etiam cincinnos quasi guttis noctium infusos sanguine vidit, clàm forfice aliquid præcidit,& ad lucem adducens,supra modum attonitus admirabatur.Interim Lutgarde ab illo mentis excessu ad se reuertente, cincinni quoquè in manu stupentis presbyteri ad naturalem colorem ilicò reducuntur.Ea re suprà,quàm credi possit, presbyter obstupefactus, parùm abfuit,quin supinus corrueret.

Res mira.

Miles quidam & opibus & nobilitate cõspicuus,filiam monialem in Aquiria habuit.Quæ cùm non ignoraret illum multis flagitijs coopertum,eò adduxit, vt Lutgardem rogaret, vt pro ipso Dominum deprecaretur,ipsumque,vt in eiusmodi moris est,in spiritualem filium reciperet. Fecit ille, quod filia monuit, & Lutgardis eius preces admisit, contulitque se ad deprecandum pro illo Dominum. Apparuit autem satan cuidam moniali eius monasterij,dixitq; ei:En domina Lutgardis nititur

Nobilem opulẽtũ,sed

nititur ex vinculis meis Reinerum militem,qui mihi tot annis seruiuit,eripere. Nitatur sanè:sentiet se non parui temporis laborem suscepisse. Ego verò etiamsi nihil aliud, vel hoc vnum efficiam, vt in camino paupertatis vratur cor eius,& tabescat anima illius perindè vt solet caro in patella torreri.Et eccè tibi vera dicentem mendacij patrem. Quanuis enim per id tempus esset mirè opulentus vir ille,adeò tamen breui opes omnes dilapsę sunt,vt absumptis primò mille quingentis promptę pecuniæ libris, ac deindè distractis possessionibus, ad eam egestatem redactus sit, vt in summa necessitate vix panis ei suppeteret. At interim tamen ea animi moderatione & patientia eam tulit inopiam, vt nullus ambigeret Lutgardis preces ei adesse. Hunc nos in Affliginiensi cœnobio, quo illius instituti nullum est rectius & religiosius constitutum,monachum vidimus, quem pro admiranda conuersatione in tali ætate & patientia omnes venerarentur. Hoc verò & id genus alijs modis Lutgardis precibus suis permultos è satanæ laqueis extraxit, & ad emendatioris vitæ statum perduxit.

valdè flagitiosũ cõuertit precibus suis.

Puella quædam Ordinis Cistertiensis grauissima tentatione laborans, ante multos annos vidit in somnis apparére sibi Lutgardẽ.dictumq; illi est,eius precibus se liberatum iri. Posteà multo cuoluto tempore venit in Aquiriam, agnouitque Lutgardis faciem,quam tamen non nisi in somnis viderat. Multa autem precum instantia eam Lutgardis ab omni tentatione liberauit.Tum illa in hac suî liberatione eius experta virtutem,rogauit eam, vt ab omnipotente Domino impetraret ipsi vires, quibus posset Ordinis labores ferre,& esu carnium carere.Ab infantia enim languerat,ità vt etiam ieiunij diebus egrè posset carnibus carere. At Lutgarde eius nimis teneram ætatem,quę talem abstinentiam ferre non posset,prætexente,ac nihilo minùs puella instantissimè in prece perseuerante, tandèm eius lachrymis victa Lutgardis:Abi,inquit, & deincèps habeto vires, quibus & Ordinem ferre,& carere carnibus,atque insuper quod visum fuerit, superaddere possis.Mirum verò & stupendum miraculum, Reuersæ puellæ ad monasterium suum, in valetudinario pro more carnes apponebantur. Quas illa intuens, vidit abominabilem quandam speciem præ se ferre,ità vt auersa facie, prorsùs eas comedere non posset. Cumque id sæpiùs accidisset,tantus carnium horror eius mentem obtinuit, vt post Lutgardis verba nunquàm carnibus vesci voluerit: nec modò labores Ordinis perferre potuit, sed etiam quicquid pro corporis castigatione tolerare voluit, citra molestiam facillimè id fecit.Hæc mihi eadem puella, sed iam vetula,& cuiusdam monasterij creata Abbatissa, verecundè narrauit,compulsa hauddubiè Lutgardis virtute, cuius meritas laudes tacere non potuit.

Nota vim precũ eius.

Puellã à desperatione liberat.

Alia quædam religiosa puella,Hersplendis nomine,immodica tentatione ad desperationem propemodùm præ animi mœrore adducta, Lutgardẽ rogauit,vt pro ipsa Domino preces offerret. Illa cum multo lachrymarum imbre Dominum pro illa precata,ex diuina reuelatione sic ei locuta est:Aequo animo te esse oportet charissima. In parasceue enim, vbi post adoratam Crucem sacerdos illam exaltando dixerit,Eccè lignum Crucis, tu ab omni tentatione liberaberis,& consolationis fiduciã obtinebis. Quod ità posteà euenit. Venerabilis Abbas Affliginiensis Iohannes virum quendam ad Lutgardem secum adduxit, qui vt Lutgardem adspexit,anxio vultu reuerberatus est. Miratus Abbas,cùm iam procùl abijssent,ait ad illum: Vidistine sanctam illam fœminam? Et ille,ab imo pectore suspiria trahens: Vidi,inquit,& ad conspectum eius, tanquàm ad ipsius diuinæ maiestatis intuitum tantus me peccati horror inuasit,vt eius adiutus precibus,iam liberatus sim,& Deo benè propitio, nõ recidam in peccata. Id verò itè contigisse, ille quem diximus, Abbas memorabilis testatur.

Nota.

Cuiusdam mulieris filius Iohannes nomine,epilepsia laborãs,magno eam dolore affecit lõgo tẽpore.Audiuit aũt illa in somnis: Accede dominã Lutgardẽ in Aquiria monialem,& per eam filius tuus curabitur. Manè venit illa cum filio in Aquiriam, cumq; Lutgardi obtulit.Lutgardis orat Dñm,mittit digitũ in os pueri, crucẽq; pollice pingit in pectore eius:nec fuit ausus posteà morbus ille infestare puerum.

Epilepsiam pellit è puero.

In quodam omnium sanctorum festo die ingens beatorum multitndo Lutgardi in visu apparuit,reuelauitq; ei spiritus sanctus, quòd omni gratia plena esset.Et quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc mirum? Si enim, ſecundùm Auguſtinũ, virtutes dona ſunt, quo vel dono vel gratia carere potuit, quæ omni virtute fuit conſpicua? Quodam tempore aduerſa laborabat valetudine, et domina Sibylla de Gagis, quæ à primo Ordinis ingreſſu deuotiſſimè ei ſeruierat, inſtigante nequitię ſpiritu, prę diuturno labore penè deficiẽs, corde & corpore defeſſa fuit, dixitque apud ſe: Cur ego in domiuæ Lutgardis miniſterio adeò me fatigo, cùm mater mea toto vitæ ſuæ ſpatio nulli vnquàm ità ſeruierit, nec me deceat tali addictam eſſe ſeruituti? Eaipſa nocte audiuit vocem quandã dicentẽ ſibi: Non véni miniſtrari, ſed miniſtrare. Ea voce audita, ſeipſam reprehendit, atque Lutgardi deincèps cum multa iucunditate & delectatione inſeruiuit.

Homo quidã, iam propter ſua facinora ſalutem ſuam planè deſperans, ad eam adductus eſt, vt vel ex colloquijs eius aliquid conſolationis acciperet. Vbi ergò iuxta illam aſſedit, & verba eius audire cœpit, vidit ineffabilem ſupra illam ſplendorem, quæ lucem omnem excelleret. Ea viſione ſic eſt exhilaratus, vt ſpe veniæ concepta, ab ea receſſerit.

Deſperatus ſpẽ cõcipit.

Sæpè illi pſalmos ruminanti ſpiritus ſanctus vim & ſenſum verborum aperuit. Quadam igitur nocte, cùm in Cantico, Te Deum laudamus, verſum illum, Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem, non horruiſti virginis vterum, diceret, ei beatiſſima virgo Maria gratulabunda apparuit, intellexitq; Lutgardis verſum hunc illi gratiſsimum eſſe, quo commemoratur, ipſam Dei filium concepiſſe. Atque hoc illa mihi tanquàm filio dilecto reuelans, admonuit, vt quotiès verſum illum dicerem, toto me corpore ad laudem ſacratiſsimæ virginis inclinarem. Quod etiam diù feci, hodieque facio, & vt idem faciant, lectores meos omnes adhortor.

Pauperculam quandam multa inopia preſſam conſpiciens, ad opitulandum ei miro cõmiſerationis ſpiritu permouebatur, audiuitque ſtatìm in ſpiritu dicentem ſibi Dominum: In Pſalmo legis, & dicis mihi: Portio mea Domine, dixi, cuſtodire legem tuam. Quod ſi intelligas, portio tua ego ſum, nec quicquam habes aliud. Itaque illi indigenti dicas: Aurum & argentum non eſt mecum: quod autem habeo, hoc tibi do: oresque pro illa, & dediſti quod tuum eſt. Hoc faciens, cuſtodiſti legẽ meã. His Dei ſermonibus illa mirabiliter intùs illuſtrata, dominæ Sibyllæ de Gagis, quid à Domino audiuiſſet, indicauit.

Pſal. 118.

Conſtat multis, idq; per multa argumenta, Lutgardẽ etiam ſpiritu prophetiæ claruiſſe. Preſbyter quidam in Gallias ad Iotrenſe monaſterium veniẽs, cùm in crypta quadam, vbi ſanctorũ corpora quieſcebant, nocte oraret, & ſanctæ cuiuſdã tumulũ ex alabaſtro cõfectum præter ſuam opinionẽ aperiret, nec tamẽ eius nomẽ & meritũ ſcire poſſet, piam poſteà Lutgardẽ rogauit, vt à Domino eius nomen ſibi peteret reuelari. Illa ſe totã cõfert ad rogandũ Dominũ, & citò quod voluit impetrat. Apparuit enim ei prædicta ſancta, & ait: Ego vocor * Oſmanna virgo, filia quondàm regis Scotiæ, & per miraculũ Domini in Gallias adducta, ſanctè vixi, defunctaq; ibidẽ ſum ac ſepulta ſolenniter: ſed meî tandèm per incuriã incolæ obliti ſunt. Hæc cùm Lutgardis preſbytero referret, ſubiunxit: Vellẽ hæc cadẽ tibi quoq; Dominus in veritatis confirmationẽ reuelaret. At ille: Non ſum, inquit, dignus, vt mihi talia reuelẽtur. Et Lutgardis: Etſi, ait, fortaſsis minùs dignus es, attamen illa digna eſt, cuius præconia innoteſcãt. Orãte igitur Lutgarde, cadẽ nocte prædicta virgo preſbytero illi dormiẽti ter apparuit, & Oſmãnam ſe dici indicauit. Qui vidit, teſtimoniũ perhibuit, & ſcimus, quia verum eſt teſtimonium eius.

* Oſanna Sanctæ virginis nomẽ per reuelationẽ diſcit.

Erat quædam in Parco prope Louaniũ pijſſima monialis, quæ fratrẽ ſuũ, qui profeſſione Franciſcanus fuerat, ſed iam annis duodecim apoſtata manebat, acerbiſſimè deplorabat. Rogata autẽ Lutgardis, vt pro illo Dominũ oraret, quòd ſoror eius præ dolore non multũ ab amẽtia abeſſe videretur, illa vtriq; cõdolens, rogauit Dominũ. Surgens ab oratione, ait: Dicatur illi bonæ puellæ, vt trãquillo prorsùs aĩo ſit, certa, fratrẽ ſuũ hoc anno ad ſanctũ ordinẽ ſuum reuerſurũ. Quod ità præter omniũ expectationem factum didicimus, cùm ille multis modis eſſet mundi huius rebus & ſtudijs implicatus & irretitus.

Apoſtata reſipiſcit.

Eodem ferè tempore illuſtris Duciſſa Brabantiæ, filia Philippi regis Franciæ, graui erat affecta morbo. Ea verò ex multo iam tempore amabat Lutgardem, mãdauitq; ei, vt pro ſe Dominum rogaret. Fecit id Lutgardis, & quamprimùm remandat ei, vt tan-

tanquàm è lecto ægritudinis ſuæ minimè ſurrectura, per confeſſionẽ præparet, ſe & cum multa cordis fiducia Dominum expectet. Non diù pòſt Duciſſa defungitur, ac deindè appáret Lutgardi, indicãs ei certiſſimè, præter ſpem ab omnibus pœnis purgatorij beatiſſimæ matris Dei, quam viuens mirè dilexerat, interceſſione ſe liberatam. Idem contigit viro nobili domino Godefrido, domini Godefridi Caſtellani Bruxellenſis filio, cuius obitum, antequàm aliundè cognita eſſet, Lutgardis ſororibus reuelauit.

Duciſſę obitum prædicit.

Incluſa quædam ad ædem S. Stephani, in ætate puellari moleſtiſſima tẽtatione vexata, orabat Lutgardem, vt ad Dominum preces pro ipſa funderet. Cùm autem genus tentationis ex ipſa ſcire vellet Lutgardis, & illa dicere vereretur, dixit ei: Quod tu erubeſcis aperire, Dominus mihi indicauit: expoſuitque puellæ rem totam, quam ea ne in confeſſione quidem preſbyteris explicare voluërat. Deindè adhortans eam ad peccatorum confeſſionem & morum correctionem, adeò perfectè ſanatã & multa conſolatione affectam, à ſe dimiſit, vt poſteà cum ingenti ſpiritûs alacritate & gaudio Domino ſeruierit. Idem ferè contigit fratri Vuerico Conuerſo Aquiriæ. Neque id mirum. Habebat illa ſecum Dominam, cuius oculi lucidiores ſunt ſuper Solem, quod res ſequens etiam magìs teſtatum efficiet. Admiſerat quidam peccatum loco abditiſſimo, atq; id ſacerdoti reuelare verebatur. Non diù pòſt quidam ſub peregrini ſpecie rogabat illum, vt pro obtinenda venia peccati illius, quod præcipuè ipſum angeret, ſibi caput lauaret. Fecit ille, vt erat rogatus, & eccè in vertice illius oculum cernit lucidiſſimum, exclamatq;: O hominem, contra naturę morem in vertice oculatum. Dixit autem peregrinus: Hic oculus te in abſcondito peccantem vidit, quem nulla poſſunt ſecreta latére. His dictis, ab oculis admirantis euanuit.

Nouit ſecreta cõſciẽtię.

Eccl. 23.

Nota

Erat mirum in modum ſolicita Lutgardis, vt ipſi notos ſacerdotes admoneret, quod etiam cum multa oris gratia crebrò faciebat, vt gregem ipſis creditum ſedulò curarent, & animas CHRISTI ſanguine redemptas, à dæmonum ſeruitute liberarent. Ego autem, licèt indignus, cùm ad ſacerdotium ætate iuuenis acceſſiſſem, & necdùm S. Dominici Ordinem complexus eſſem, in recipiendis confeſſionibus cogebar indebitè & ſupra vires, Epiſcopi vices agere. Cumque non ſine magna cordis formidine id facere cœpiſſem, aures auditione vexabantur, intùs verò tentationum ſtimuli exiſtebant. Immodico igitur timore & horrore correptus, Lutgardẽ tanquàm matrem vnicè charam acceſſi, eique moleſtiam meam dolore compulſus explicaui. Illa verò mihi condolens, ad orandum Dominum ſeceſſit, rediẽsque cum magna fiducia dixit: Reuertere fili in locum tuum, & laborem debitum curandis animabus impende. Aderit tibi Chriſtus protector & doctor, & in auſcultandis confeſſionibus à iaculis inimici magna vi te ſeruabit, & in defectu ſcientię, quem formidas, addet ampliorem gratiam. Etſi autem ego de meipſo hęc non ſine rubore refero, tamen rem geſtam in Chriſti & ancillæ eius laudem commemorabo. Ab illo die, quandiù eo officio functus ſum, vſque in præſens, quãdò iam decimusſextus agitur annus, beatæ Lutgardis prophetiam in me veraciſſimam expertus ſum. Et licèt ijs temporibus, quibus non erã occupatus audiẽdis cõfeſſionibus, crebrò & quidẽ intolerabiliter vexatus ſim, ſub ipſis tamen cõfeſſionibus quãto ſunt turpiora, quæ audio, tanto minùs ea curo, minusque me afficiunt.

Nota quod author hoc loco refert de ſeipſo.

Vt autem quibuſdam Aquiriæ monialibus, quæ fortaſsìs minùs dignè de illa ſentiebãt, Lutgardis meritũ innoteſceret, inſigne hoc miraculũ accidit, quod nũc commemoro. Cõſueuerat illa ſingulis diebus Dominicis corpus Chriſti pcipere. Cumq; euntẽ ad altare nemo licèt debilẽ ſuſtẽtaret, quidã, quibus id videre conceſsũ eſt, perſpicuè viderũt duos angelos mediã eã tenere & deducere ad altare. Aliàs etiã manifeſtiſſimè viſa eſt beatiſſima Dei genitrix & S. Iohãnes Baptiſt. eã officioſè comitari.

Afflictos & tẽtatos mira ſolicitudine cõſolari & cõfirmare nitebaẽ: & reuerà mirã hac in parte gratiã Deus ei largitꝰ erat, vt nullus ab ea vel afflictus, vel tẽtatione pulſatus, abſq; leuamẽto diſcederet. Venit quandoq; ad monaſteriũ eius mulier, quæ oẽm ſalutis & veniæ ſpẽ prorsùs abiecerat. Ingreſsã in colloquij locũ rogabãt moniales, vt cõſolationẽ admitteret, & ſpẽ ſuã in Deo collocaret. Illa verò nihil mota earum verbis, fugere nitebaẽ. Sed vi retentã orabãt, vt Lutgardem expectaret: quæ etſi nihil ad conſolationem dicere ei poſſet, quippe cuius ſermonem ipſa non intelligeret,

at ora-

Universidad de Deusto
Biblioteca

at oraret saltē Dominum pro ipsa. Erat enim fœmina illa prorsùs Gallicana, Teutonici idiomatis ignara. Adducta celeriter Lutgardis, ad remotiorem locum cum ea secessit. Sēsit enim in spiritu, fœminā vltra modum afflictam. Mirari verò omnes & ridere cœperunt, quo pacto se inuicèm intellecturæ essent, cùm altera alterius linguam nesciret. Cùm ergò illic diù pariter consedissent, surrexit mulier ad plenissimam spei fiduciam reuocata: & reuersa ad communis Colloquij locum, dixit monialibus: Cur dixistis hanc sanctissimam fœminā esse Teutonicā, quam ego prorsùs Gallicam cognoui? Neque est sub cælo vlla alia, quæ me verbis suis ad spem veniæ reducere potuisset. Refert frater Bernardus, se vidisse Lutgardem & virum venerabilem ac Deo dignum magistrum Guiardum Cameracensem Episcopum, qui non minùs Teutonici, quàm illa Gallici sermonis imperitus erat, inter se colloquentes & se inuicèm intelligentes. Nec mirum, si ad horam diuersæ linguę inter colloquendum mutuam intelligentiam nihil impediuêre, quandò Lutgardis plena fuit illo spiritu, qui discipulis præstitit, vt omnium gentium linguis loquerentur. Vidi ego quandam, in die Pentecostes ab hora tertia vsque ad vesperam, omnium linguarum notitiam habentem: sed eam necdùm prodere volo, cùm sit hodieq; superstes.

Desperata mulier intelligit eius idioma, alioqui ignotū sibi, & prorsùs sanatur.

Actor. 2.

Lamentis diuturnis propter peccatores adeò se afflixit Lutgardis, vt facie eius quotidiè rigata lachrymis, oculi eius, secundùm Ieremiam, fontem lachrymarum deducere viderentur. Tandèm autem apparuit ei misericordiæ Dominus in fletibus rugienti, congratulansque ei, quòd misérorum causam diù fideliter egisset, illa manu, quam pro peccatoribus in cruce extenderat, à facie eius lachrymas detersit, dicens: Volo te ab his lamentis, pro meis peccatoribus susceptis, iam absolutam, nec patiar te deincèps luctu & lachrymis affligi. Placido autem cordis feruore posthàc in oratione persistes, atque hac perindè, vt hactenùs lachrymis, iram patris auertes. Et hic status vitæ eius ad mortem vsque durauit.

Ierem. 9. Beati qui lugent.

Quinque indè sequentibus annis, sicut ipsa mihi cum multis lachrymis dixit, quotidiè ferè venerunt ad eam vel ipsa Christi sanctissima mater, vel angeli, vel alij speciales sancti, demptis continuis angelorum visitationibus. Et tamen in his omnibus perfectam spiritus eius requiem nō inuénit, donèc ipse sanctus sanctorum, omnibus ineffabiliter dulcior, vtpotè sanctificator omnium adueniret. Tum enim inuenisse sensit, quem dilexit anima eius: tenuitque eum, nec dimisit. Tenuit fide, non diffisit imitatione. Sed quoniam librum hunc secundum, rebus, vt putamus, vtilibus commemorandis longiorem fecimus: vt ad preciosæ mortis eius historiam alacriores veniamus, interìm paululùm respiremus.

sancti eā sępissimè inuisunt.

LIBER III.

Amittit visum.

Libro secundo bona fide absoluto, tertium de eius ex hac vita migratione iam aggredimur. Anno ferè vndecimo ante obitū suum quodam vitæ quietissimæ & felicis mortis præludium accepit. Nam inter patriarcharum Isaac & Iacob, ambobus orbata luminibus, luminis cælestis splendoribus solito est excellentiùs perfusa. Dignum enim erat, vt mens radiantissima intùs luce ornata, foris quodammodò luminis huius caligine obscuraretur. Quis enim dubitet, rerū corporalium formis & imaginibus, quæ per oculos forinsecùs in animū influunt, spiritalem mētis aciē retūdi? Cæcata ergò exteriùs, tota mēte interiùs in luce versabatur, hoc vnū duntaxat in hac cæcitate plorans, qnòd spiritales amicos suos in hac vita ampliùs cernere non posset: at eo rursùs se consolans, quòd in cælesti patria eos se visuram speraret. Refert frater Bernardus ab eius ore se accepisse. Dominum ità ipsi dixisse: Cæcitatem, quam tibi accidere volui, patiēter feras: polliceor enim tibi, sine Purgatorij pœnis te ad me peruenturam: amicos verò, quos ais te in hac vita vlteriùs videre non posse, in æterna patria conspecturam.

Nota hæc de Iordano Dominicano Magistro

Non diù pòst beatæ memoriæ Iordanus Magister Ordinis Prædicatorū, cùm dēmagno flagrāsset desiderio inuisendi terram sanctam, indè rediens per mare, occulto Dei iudicio cum magna hominum multitudine & duobus fratribus Dominicanis submersus est: moxque à summo cæli fastigio vsq; ad nauē illam, in qua extinctus iacebat,

cebat, maxima ignis columna quinque horarum spatio diuinitùs accensa de nocte apparuit: cumque sacrum corpus lituș attigisset, cæli lampas tertiò super illud, & quartò super socium eius Geraldum resplenduit: atque ità lampas recedens, nube excepta est. Huius rei testes fuêre Christiani catholici, Græci schismatici, & gentiles. Corpus autem eius mirificè fragrans, à fidelibus curatum est. Eodem anno in vigilia Natiuitatis Christi, à prima diei hora vsque ad sextam orans Lutgardis, cùm in spiritu quasi tenebras quasdam sentiret, adeò cœpit tædio affici, vt in hæc verba prorumperet: Domine, quid est, quod sentio? quid est, quod patior? Certè si quispiam amicus vel in cælo, vel in terra pro me oraret, talem ego duritiam minimè sentirem. Hæc illa cum lachrymis dicente, subitò mentis eius oculis spiritus quidam adeò luculentus & glorioſus apparuit, vt præ splendoris magnitudine eum non cognosceret. Dixit autem illi: Quis es domine? Et ille: Ego sum, inquit, frater Iordanus, quondàm dictus Magister Ordinis Prædicatorum. Ego iam migraui ad beatam vitam, & inter Apostolorum & Prophetarum choros splēdeo sublimatus. Missus autem sum ad te, vt in hac iucundissima solennitate te consoler. Tu verò de prȩmio secura esto: propedièm à Domino coronaberis. Porrò Psalmum, Deus misereatur nostrî, cum Oratione de Spiritu sancto, quæ, me viuente & rogante, pro nostro Ordine re dictūram recepisti, vsque ad finem vitæ dicere nè omittas. His dictis, disparuit, tantamque in eius pectore cosolationem reliquit, quantam nunquàm persensérat in vita sua. Dilexerat ille adhuc viuus Lutgardem haud vulgariter, & inter fœminas omnes illi vel maximè fidere consueuerat, ità vt totius Dominicani instituti siue Ordinis eam matrem & nutricem constituerit.

Psal. 66.

Nota lector tati viri de Lutgarde sententiam.

Cùm iam alterum septennium Lutgardis pane tantùm & olere transegisset, rursùs per reuelationem dictum est ei, vt tertiò iciunia votiua susciperet, quò placatus Deus malum illud auerteret, quod ipsa quendam Ecclesiæ Christi hostem certissimè illaturum verebatur. Ab illo ergò tempore vsque ad supremum vitæ diem ità perpetuò iciunauit, vt nullum omninò, ne ipsum quidē Paschatis celeberrimum diem absque iciunio transmiserit. Mortua est autem, vt pòst dicemus, anno septimo huius salutaris iciunij, nec sine fructu, vt nos iam certissimè speremus. Dixit enim mihi illud, quod iam memorauimus, periculum non mediocriter formidanti, anno scilicet proximo ante obitum suum: Potes charissime æquo esse animo, quantùm attinet ad illum, quem aiunt clàm Ecclesiæ insidias comparare. Nam aut humiliabitur precibus fidelium, aut breuì excedēs è vita, pacem Ecclesiæ relinquet, quam perturbare videbatur. Necdùm vidimus, quod prędixit: sed indubitatò cōfidimus fore iam vt compleatur. Neque enim quicquam omninò ex ijs, quæ futura prędixit, non euenisse vidimus, quippe quam de spiritu Dei sua verba hausisse grauissimè doceri potest.

Nota etiam hoc authoris testimonium.

Peridem ferè tempus venerabilis ille & Deo dignus Iacobus, Achonensis quondàm Episcopus, tum verò Romanæ Ecclesię Cardinalis, pridiè Calendas Maij Romę vita functus est. Quarto indè die, id est, in festo sanctę Crucis, cùm Lutgardis in Brabantia esset, triginta dierum itinere procùl ab eo loco, in quo ille defunctus est, rapta spiritu in cælum, vidit eadem hora animam eius adduci in paradisum: eique spiritu gratulans, dixit. Nesciebam reuerendissime pater te è corpore decessisse. Sed quandò, oro, defunctus es? Respondit ille: Quarto abhinc die. Interìm tres noctes & duos dies exegi in Purgatorio. Tum illa admirans: Et quarè, inquit, non statim ab obitu mihi indicâsti, vt sororum nostrarum precibus pœnæ tuæ soluerentur? Dominus, ait ille, noluit te contristari pœnis meis, sed mea potiùs liberatione & beatitudine exhilarari. Tu autem paulò pòst me sequéris. His dictis, Lutgardis redit ad se, & diem mortis, itemque Purgatorij eius cruciatus, & in cælos migrationem, sororibus cum ingenti exultatione exponit.

Iacobi de Vitriaco animā videt in Paradiso.

Anno quinto ante obitum suum Dominica tertia à Pentecoste, cùm in ecclesia legeretur Euangelium, Homo quidam fecit cœnam magnam &c. illa prophetico spiritu dixit dominę Sibyllę à Gagis, cui tāquàm magis literatę, eius in omnibus cura demādata erat: Noueris charissima, die illo Dominico, quo hoc recitabitur Euangelium, me ad cœnam nuptiarū Agni migraturam. Audiens hoc Sibylla, diem illum, tāquàm supremū vitæ Lutgardis, cum summa expectatione præstolabatur. Sed cùm vide-

Luc. 14.

Prędicit diē obitūs sui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

videret Lutgardem eo die manere superstitem, putabat phantasmate illusam, sicque aliquandiù eius visionis mansit immemor. At vbi quinto anno dies ille redijt, & posito Lutgardis iam defunctæ corpore in feretro, Euangelium, quod diximus, ad Missam matutinam in ecclesia legeretur, Sibylla in memoriam rediens eorum, quæ à Lutgarde audierat, obstupuit, vtque Lutgardis ante quinquennium ea dixisset, cum admiratione omnibus indicauit.

Tartari vastât multas regiones.

Quarto anno ante eius è vita decessum crudelissima gens Tartarorum, è suis sedibus crumpens, vastata Hungaria, Bulgaria, Russia, Poloniæ quoque Duce potentissimo interfecto, & regione populoque vexato, cùm iam Boëmiæ immineret, timor ingens per omnem Germaniam & Galliam peruasit, nè à Barbaris idem pateretur. Itaque F. Bernardus Dominicanus, Pontificis Maximi pœnitentiarius, valdè anxius rogauit Lutgardem, vt precibus instanter pulsaret Dominum, vt à Germaniæ finibus illud Tartarorũ flagellum depelleret. At illa: Ego verò, inquit, non iam demùm pro hac re cœpi rogare Dominum. Certa sum autem ad has regiones non venturos modò Tartaros. Quod ille haud aliter accepit, àc si de cælo sonuisset.

Eodem ferè tempore venerabilis Baldeuuinus Barbeuchonius, Prior de Oegnies, quondàm verò in Aquiria multis annis Capellanus, verbi Dei concionator celeberrimus, inuitis spiritalibus amicis suis, parùm dignè se admiscuit rebus temporalibus. Graui autem morbo correptus, pridiè quàm excessit è vita, digitum beatæ Mariæ de Oegnies sibi iussit adferri. Eo allato, dixit: O veneranda domina, cùm adhuc esses in humanis, pollicita es te in mortis hora mihi opitulaturam. Succurre ergò nunc domina, succurre: quia tempus est. Mortuus autem est Baldeuuinus, & in Oegnies honorificè tumulatus. Eius exequijs interfuit etiam Bernardus frater noster: cumque à sepultura mox in Aquiriam venisset, salutato eo, dixit Lutgardis: Obijt ne dominus Baldeuuinus? Ille tam repentinam miratus percontationem, Mortuus est, inquit, & sepultus. Sed quid tum posteà? Respondit illa: Iam iam mihi apparuit domina Maria de Oegnies, & dixit: Surge, surge charissima, festina rogare Dominũ: quia hac hora anima amici nostri domini Baldeuuini ad Christi tribunal sistitur, de commissis & omissis illi rationem redditura. Eccè quàm verax in testimonio, quàm fidelis in promisso, Maria venerabilis, extitisti: quæ Lutgardem præ cunctis mortalibus pro precum suffragio adire voluisti, vt quam viuens adhuc in corpore, testata eras ad orandum pro animabus à Purgatorio liberandis esse efficacissimam, eius iam in cælis sublimata pro amico defuncto preces expeteres.

Eccè quid præstent, homini veri amici Dei.

Interroganti cuidam amico spiritali & speciali, cuiusmodì Christi faciem in contemplatione videret, respondit: In momento apparet mihi splendor inæstimabilis, & instàr fulguris video incaffabilem eius glorificationis pulchritudinem. Quæ nisi raptim subduceretur adspectui contemplationis meæ, mortalis vitæ huius imbecillitas eam ferre nullo modo posset. Post cum autem fulgorem manet splendor intellectualis, & cum illo quæro eum, quem raptim videram, sed non inuenio. Itaque dicebat oculos Christi tam ineffabili coruscare splendore, vt si splendor ille solis luminì infunderetur, in infinitũ ampliùs ille solem obscuraret, quàm solis radij stellarum lumen obtegant. Religiosus quidam sacerdos scire cupiebat, quid sibi vellent ea verba, Puchriores sunt oculi eius vino. Vidit ergò in sancto calice, diuina mysteria celebrans, Christi faciem, eiusque oculos tanto lumine radiantes, vt mũdum vniuersum etiam in medijs tenebris longè vberiùs, quàm vel mille Soles possent illustrare. Nec facilè credi posset, quantoperè arserit Lutgardis Christum videndi desiderio. Quodam die, audiente moniali alia, eiusmodì vox super illam insonuit: Deliciæ meæ esse cum filijs hominum.

Oculi Christi radiantissimi.

Gen. 49.

Prou. 8.

Paulò ampliùs anno vno ante mortem eius apparuit ei Dominus, gratulabundo vultu blandiens, & dicens: Instat iam finis laboris tui. nolo te diutiùs à me separari. Tria duntaxàt hoc anno à te expeto: Primò, vt agas gratias pro beneficijs iam acceptis: & ad hoc petas suffragia beatorum. Deindè, vt pro peccatoribus meis roram te effundas in precibus ad patrem. Postremò, vt peruenire ad me absque vlla alia solicitudine, ardenti desiderio concupiscas.

Crebrò Lutgardi prædicitur obitus eius à Christo &c.

Proximo ante obitum eius Paschate appáruit ei Christus cum sanctissima matre sua, inadmirabili claritate. Cumq; Lutgardis, vt ferè semper, de vitæ præsentis exilio & æter-

æternæ patriæ desiderio illis proponeret, non sine pia querimonia dixerunt ei: Non oportet te, charissima, diutiùs huius vitæ laboribus fatigari: paratur iam tibi sempiternæ pacis refrigerium ad coronam, nec volumus tua præsentia vlteriùs carere. Decimoquinto ante mortem eius die apparuerunt ei beatissima Christi mater & sanctissimus Iohannes Baptista, quem impensè & singulariter diligebat, dixeruntq; ei: Imminet iam finis vitæ tuæ: supereſt tibi corona iustitiæ: nolumus te hîc esse diutiùs: omnes cæli ciues te expectant. Alij quoq; sancti illo anno apparuerunt ei crebrò in magna multitudine, prædixeruntque ei obitum ipsius. Apparebant ei etiam quidam speciales amici eius, qui iam è corpore exierant, magnificè se lætari asserentes, quòd breui ad ipsos peruentura esset. Hæc cùm illa dixisset quibusdam amicis suis, quæsitum est ab ea, quomodò posset sanctos internoscere. Respondit illa: Ex ipso Christo, qui est sanctus sanctorum, quidam animam meam illustrans splendor egreditur, in quo singulos quosque sanctos mihi apparentes, perfectè cognosco. Porrò sanctos ipsam inuisentes obnixè rogabat, vt gratias agerent Deo pro ipsa & beneficijs ei collatis.

Pestis castigat monasterium pro. pter preces horarias negligẽter solutas.

Sæpè reprehenderat moniales in valetudinario manentes, quòd parùm attentè persoluerent preces Canonicas, diuinitùs institutas. Cùm autem dimidio ante obitum suum anno, non videret diuina maiestate & reuerentia dignam in sororibus emendationem, ait: Scio equidem, quòd post decessum meum culpam hanc manus Domini in sororibus vindicabit: & tunc memores verborum meorum, castigatæ cum multa humilitate se corrigent, & Dominus retrahet manum suam, quam iam extenderat ad vltionem. Quàm autem veraci spiritu hæc illa prædixerit, res ipsa neminem sinit ambigere. Nam vbi illa excessit è vita, confestìm dira pestis inuasit in illud monasterium, & breuissimo temporis interuallo quatuordecim probatissimæ sorores extinctæ sunt. Ego verò eodem tempore illuc véni, & duas carne ac spiritu sorores, vno eodemque momento animam reddentes, oblato pro eis sacrificio, in vno tumulo sepeliui. Cùm se autem infirmæ sorores in valetudinario in dicendis Canonicis precibus correxissent, Domino manum suam retrahente, pestis illa protinùs sopita est.

Exemplum perfectissimæ charitatis.

Ex specialibus Lutgardis amicis, quidam vir secularis graui se scelere obstrinxerat. Confessus est autem illud peccatum suum, & egit pœnitentiam, sed in precibus suis nullam indulgentię consolationem sentire potuit. Itaque parùm abfuit, quin in desperationis voraginem præceps corrueret. Venit ergò ad Lutgardem, tanquàm ad matrem suam, & ei tum facinus suum, tum quid pateretur eius causa, cum multo animi mœrore explicauit. Illa verò semèl atque iterùm & tertiò etiam pro illo Dominum rogans, nullum, vti consueuerat, à Domino responsum obtinuit: nec miser homo melius sentiebat. Tum verò Lutgardis cum Domino in precibus mira spiritûs instantia luctabatur. At vbi sensit, Dominum in ira misericordias continentem, se vincere non posse, ait: Aut dele me de libro vitæ, aut dimitte illi noxam hanc. Mox ad misericordiam flexus Dominus, Eccè, inquit, remisi illi, quia confidit tibi: nec illi duntaxàt, sed etiam omnibus illis, qui tibi fidunt, & diliguntur abs te, propter te benignè faciam. Sub his verbis homo ille confestim perfectam venię spem concipiens, ad tranquilliorem animi statum, quàm fuerat ante lapsum, Domino miserante peruénit.

Iam verò, quantùm quidem ad illam attinet, dies sequitur exultationis & laudis: quantùm autem ad nos, & omnes illos, qui illius patrocinijs & cõsolatione foebamur, dies luctùs & mœroris: dies, quem ego infelicissimus omnium, nec morte, vt sæpè rogâram, anteuertere potui, nec subsequi possum, quouis orphano calamitosior. Venit ergò dies, qui antecedit sacrosanctæ Trinitatis solennitatem, & illa graui quidem, sed iucunda febre decubuit, trini Dei perpetua cultrix & veneratrix. Ingrauescente autem morbo exercebatur. Altero post illam solennitatem die venit Vuilhelmus conuersus Affliginiensis (cuius monasterij fratres propter religionis obseruantiam præcipuè charos habebat) illam inuisere volens, dixitq; inter cætera: Vtinàm sciret Dominus Abbas noster te tam malè valere. Et illa: Cràs, inquit, veniet ille meus amicus præcipuus, meq; videbit. Quod cùm ille incredibile putaret, admirans conticuit. Manè alterius diei Abbate illum locum ad duo milliaria prætergredi vo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lente,nec quicquam de aduersa Lutgardis valetudine sciente, dixit idemipse sociis suis:Eamus visum dominam Lutgardem: iamdiù enim illam non vidi. Venit ergò in Aquiriam, & cùm ad eam accessisset, illa multùm,gratulans,atque è lecto deportata residens,manum Abbatis tenuit, dixitque ei: Iam recedo charissime, & nihil te charius sub sole relinquo. Nóueris autem, quòd ad te attinet, diuinitùs me consolationem accepisse. His dictis,Abbas in alia distractus abscessit, & illa vsq; ad quintam feriam in multa spiritûs alacritate permansit. Ipsa autem quinta feria cùm vocem Sibyllæ à Gagis audiuisset,ait: Sedeas hîc iuxta cor meum: en plenum est monasteriũ militia cælestis exercitûs: animæ beatorum præsentes sunt,& multæ è sororibus nostris, quæ hinc emigrârunt. Quod cùm dixisset,siluit,& deincèps tota sexta feria vultu gratissimo diuinæ contemplationi intenta,in ecstasi fuit. Sabbato autem, cùm iam mortis hora adesset,oculos in cælum sustulit,& munita viuificis sacramentis, in medio iuuencularum tympanistriarũ, admixtis cælestis exercitûs principibus psallẽtibus,felix anima ad liberas auras supernæ Hierusalem exultans & lætabunda euolauit sub vesperam, Anno à Christi incarnatione 1246. decimosexto Calendas Iulij, Indictione 4. ætatis suæ anno 64. regnante Domino nostro Iesu Christo,cui cum patre & spiritu sancto est honor & gloria per infinita secula seculorum, Amen.

Toto die manet in ecstasi.

Abit è corpore.

Cùm autem redderet spiritum,quædam è sororibus,tanta spiritûs suauitate & claritate perfusæ sunt,vt præ admiratione sese non caperent. Nec mirum,cùm in seipsis planè experirentur, cum immenso supernorum ciuium tripudio ipsum salutis nostræ principem Iesum,animam illius in paradisi delicias euocâsse. In signum autem virginalis integritatis,in ipso obitu candor cum lilij nitore coniunctus faciem eius obtinuit. Oculos,vt diximus, sub ipsam mortem ad cælum sustulit, cùm iam anteà diù clausos habuisset, nec eos posteà vel in morte,vel post mortem clausos habere potuit, quandò ipse oculorum habitus iter, per quod spiritus excessisset, indicauit. Totius verò corporis cutis tanta fuit lenitate, vt contrectantium manus candidam eamque mollem byssum sibi tangere viderentur.

Facies moriẽtis Oculi. Cutis corporis.

Porrò cùm sacrum corpus lauaretur,quædam soror multis annis vnius manûs vsu planè destituta,non de industria,sed casu manu illa arida inter lauandum illud attigit, & derepentè curatam se sensit. Permultis annis ante obitum eius complures moniales & conuersos fratres instanter rogaueram, vt si accideret, sicut proh dolor accidit,me ad eius è vita decessum non adesse, manum eius abscinderent, mihiq; pro sacra illius memoria reseruarent:quam ad rem consensum obtinueram venerabilis eius loci Abbatissæ Hauuigis. Vt autem est fœminarum ingenium, celanda prorsùs celare non posse, moniales Lutgardi,quid de præcidenda ipsius manu rogâssem,indicârunt: cumq; paulò pòst in Aquiriam venissem,& cum ea colloquerer,illa me serio vultu intuens: Audiui,inquit,fili charissime,te post mortem velle mihi amputare manum. Ego verò demiror,quid ea manu facturus sis. Tum ego rubore suffusus, Credo,inquam,& corpori & animæ meæ profuturum,si,vt spero,manum tuam obtinuero. Mox illa sereno, vt erat, vultu subridens, & digitum auricularem dexteræ manûs in fenestra,ad quam loquebamur,deponens: Satìs,inquit,tibi sufficiet,si hûc digitum post decessum meum obtinere licuerit. Tum ego maiori fidutia in eam inuectus: Nihil,inquam, mihi de tuo corpore satìs erit, nisi vel manum, vel caput habeam,quod mihi sit te orbato leuamentum. His dictis, ad alios sermones descendimus: nec tamen quicquam illa alicui ea de re dixit,nec aduertit quidem aut alicuius pensi habuit. Postquàm autem illa defuncta, & corpore in ecclesiã deportato, tempus opportunum se obtulit, Guido quidam valdè religiosus iuuenis & alius conuersus socius eius,digitum illum,quem mihi Lutgardis suffecturum dixerat,amputârũt, & dentes sexdecim ex eius ore extraxerũt. Ego verò cognita eius morte,cùm pariter didicissem ex eius manu digitum excisum,nec scirem tamen,quisnam esset: Iamnûc, inquam,perspicuè licebit intelligi,num verè prophetissa fuerit Lutgardis, quæ ante annos plurimos auricularem dextræ manûs suæ digitum mihi sufficere posse prædixit. Itaq; véni in Aquiriam, & illumipsum, *quæ prædixerat, digitum præcisum cõperi,sensique illo planè me contentum fore, si eum liceat obtinere. Accessi ergò Abbatissam,& pro ea re preces supplices cum lachrymis obtuli, sed cum magno dolore meo solam Abbatissam inexorabilem inueni:sed,vt arbitror, non absq; superni dispen-

Miraculum

*quem

dispensatione consilij. Voluit enim probare omnipotens,illum me Lutgardis digitum habiturum,quem ipsa promisisset, licèt eum nescia simplicitas petenti negaret. Rursùs autem in Aquiriam venienti mihi,& promittenti, scripturum me piæ Lutgardis vitam,cum ingenti cordis mei gaudio donatũ est omni auro & argento optatius munus. Nec me hac in re liuidus quispiam putet arguendum, quòd Lutgardis necdùm in sanctos relatæ digitum tanto amore complector: Legimus beatissimam Nataliã Adriani martyris brachiũ,eo interfecto mox,amputâsse: venerabilis quoque Mariæ de Oegnies, necdùm sanctorum catalogo adscriptæ,digitũ in eius obitu præcisum Iacobus, piæ memoriæ quondàm Achonensis Episcopus, & posteà Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, annis multis ad collum suspensum, pro maximo munere Gregorio IX. Pontifici Maximo contra blasphemiæ spiritum, quo atrociter infestabatur,ferendum dedit. Beatæ quoq; Elizabeth Lantgrauiæ Thuringię, nostra tempestate defunctæ,pollex cum indice mox præcisus fuit. Quod ergo S. Natalia, & vir memorabilis Iacobus Cardinalis, & Pontifex maximus Gregorius,& multi alij fidedigni,tanta authoritate ante me fecêre, nemo in me ceu stultum & impium carpendum suscipiet,nisi qui planè stultus & impius sit.

Ecce graues viri quanti faciant reliquias piorũ.

Porrò autem cùm sacrum Lutgardis corpus humandũ adhuc in feretro iaceret, quæstio incidit,vbi tam præclaras reliquias condi oporteret. Contigit autem diuina ordinatione,vt venerabilis Abbas Alnensis monasterij, ex Ordine illius cœnobij Visitator,triduo ante sepulturam Lutgardis decessum expectaret. Is ergo illic tum præsens,dixit: Vbi verò tumulari eam par est, nisi in ecclesia,vbi pro dignitate omnes ad eam adire possint? Ea autem Abbatis vox cõsensum omniũ obtinuit,& ad dextrũ Chori latus iuxta parietem, vbi orare consueuerat, celebri & honorato loco condita est. Porrò Sibylla à Gagis,hoc ei Epitaphium posuit:

Epitaphiũ Lutgardis.

Lutgardis vixit,vitam sine crimine duxit:
Cum Christo degit,quam lapis iste tegit.
Esuriens hæc & sitiens cælestia,luxit.
* Mera dies sponsi facies illi modò luxit.
Hæc speculum vitæ,flos claustri,gemma sororum:
Fulsit in hac pietas,compassio,gloria morum.

*Mira dies,

Statìm autem ab ipsa sepultura apparuit Elizabethæ de Vuans moniali Aquirien. si in magna gloria, sciscitantiq; illi, num aliquo temporis spatio fuisset in locis Purgatorijs,respondit: Non solùm nullum ego Purgatorium perpessa sum, sed etiam loca Purgatorij præteriens,afflictisq; animabus condolens,illis benè precabar,compluresq; ex illis Dei benignitate è pœnis erepras,ad paradisi amœnissima loca mecũ abduxi. Hæc vbi dixit, Elizabetha videbatur sibi audire, tanquàm iuuenculæ cuidã moniali, Machtildi nomine,illam dicentem: Sequere me: intelligensque ijs verbis Machtildem ad excedendum è vita inuitari,se quoq; vltrò obtulit ad ità sequendum illam,dixitq;: Liceat etiam mihi sequi te mater dulcissima. Respondit autem Lutgardis: Non potes me sequi modò,sed posteà me matrem sequéris filia. Habuit verò visio illa mox effectum suum. Iuuencula enim à Lutgarde inuitata,intrà nouem dies defuncta est: Elizabetha verò etiamnùm superest.

Appáret defuncta in multa gloria.

Cùm autem iuxta Lutgardis propheticam prædictionem dira pestis moniales Aquiriẽses infestaret, quædam soror per visum multos conspexit in monasterij ecclesiam insolenter irruere: cumq; nullus eos compescere posset, vidit Lutgardẽ surgere è tumulo,& omnes illos summa vi è templo exturbare. Habuit verò etiam illa visio celerem effectum,sæua illa peste à monasterio Aquiriæ profligata. Porrò moniales quicquid è zonis,peplis,velis,aut alijs rebus Lutgardis habere poterãt, certatim quasi pro reliquijs,& reuerà præclaris reliquijs,ad se rapuêre. Nobilissima autem puella Beatrix de Roauia monialis, quæ facultatibus suis Aquiriæ monasterium ab inopia copiosissimè vindicauit,anthracem, siue, vt medici vocant, carbunculum,in collo patiens, velum capitis Lutgardis ad collum apposuit, perniciosèque turgens malum illud repentè abscessit.

Velo capitis eius,carbũculus curatur.

Dominus Alardus,qui in eo monasterio permultis annis Capellanum egerat,pollice inflato multùm anxiè cruciabatur. Is Lutgardis reliquias postquã ad pollicẽ alligauit pro doloris & tumoris remedio,mox remedium præsentissimũ expertus est.

Miracula ex reliquijs eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Oda Aquitiæ Supprioriſſa grauiter manum dolens, ex circunligatis ei Lutgardis reliquijs continuò perfectiſſimè curata eſt. Eiuſdem nominis conſanguinea monialis, nata ex Brauiæ oppido, prę capitis debilitate, quia diù vexata fuit, nullum prorsùs lilij odorem ferre potuit. Ea vt vidit ad tumulum Lutgardis lilia poſita, horruit quidem ipſo adſpectu: ſed cùm caput ſolùm ad tentandum, num poſſet ingredi, in oſtiũ intuliſſet, nihilq; moleſtiæ ſentiret, mox fidentiùs introgreſſa, tumulum adijt, lilia naribus admouit, nec vllum penitùs dolorem perſenſit.

Eadem monialis nocte in tenebris ad ſepulcrum eius orandi gratia ſe proſternens, oculo impegit in candelabri ferrum acuminatum, moxq; appoſuit oculo manum, vt iam è ſuo loco quaſi excidentem, nè penitùs decideret, retineret. Itaq; dolore intolerabili affecta, dixit: Quid eſt, ſancta mater Lutgardis, quod mihi accidit? En pro tuâ veneratione procidens, oculum perdidi,, quem ſeruare te oportebat: atque indè moleſtiam refero, vndè remedium ſperabam. Hæc vt dixit, ſurrexit, & momẽto temporis pleniſſimè reſtituta, nihil neque angoris, neque doloris ſenſit.

Oculus reſtituitur.

Maria de Andeua Aquiriæ monialis, grauiſſimo dolore capitis afflicta, ità vt ne puncto quidem temporis vllo corporis membro poſſet quieſcere, ſeque humi impatientiùs volutaret, cunctis mirantibus, quippe qui eam quamprimùm mentis inopẽ fore putabant, velo Lutgardis adhibito vſqueadeò mox reualuit, vt nullius omninò dolor in illa relictus videretur.

Nota de velo eius.

Matrona quædam nobilis in partu diutiſſimè & periculoſiſſimè laborans, allatum cingulum, ex equorum ſetis confectum, quo Lutgardis carnem ſuam affligere & macerare conſueuerat, vtero impoſuit, cunctisque ſtupentibus, ſine dolore in ſuam & prolis ſalutem liberata eſt. Quod idem diuerſis in locis & perſonis efficaciter eſt probatum.

Item cingulo.

VITA ET MARTYRIVM SANCTORVM ET INCLYTORVM MARTYRVM MANVEL, SABEL ET *Iſmael, qui fuerunt Martyres tempore Iuliani: ex Simeone Metaphraſte.*

17. Iunij.

Erſecutores quidem alij & Tyranni, etiam ſi idolorum cultui erant dediti, in errore tamen ab initio educati, non externum aliquem & alienum cultum, ſed proprium & patrium habere videbantur: quem quidem iam tenẽtes, malè quidem, ſed tamen iam tenentes, fidem noſtrã eſſe planè abſurdam exiſtimabant, & eos puniebant, qui ad eam accedebant. Quorum quidem, cùm ea facerent, quę ſuę cõueniebant conſuetudini, nõ magìs quis mores vituperauerit, quàm erroris, in quo fuerant educati, fuerit motus miſeratione. Preſens autem hic Tyrãnus, cùm in rebus diuinis pulchrè à principio fuiſſet eruditus, & in Chriſtianorum legibus & moribus educatus, nec id ſolùm, ſed ſacris quoq; & arcanis ſcripturis fuiſſet dignus habitus, neſcio quanam de cauſa à fallacibus dæmonibus poſteà peruaſus, illa quidem omnia poſteà habuit pro ludibrio, ijs contumelioſè inſultans, quæ ſunt venerabilia: gentilium autẽ ſolummodò res magnifecit, & in ſummo honore habuit. Quocircà eorum, qui vnquàm fuêre, perſecutorum fuit & iniquiſſimus, & impudentiſſimus: vt qui neque fidem, quam acceperat, ſeruauerit, & factis viſus fuerit maleuolentiſſimus. Iulianum tranſgreſſorem ſcio vos omnes nôſſe, quem vel ſolum cognomen facit omnibus exoſum & inuiſum, nedùm mores ipſi: quo quidem nemo fuit ad vitium promptior & procliuior.

Iuliani Apoſtatę impietas.

Is ergò, quod nemo putâſſet, in Deum, & eum, qui illo tempore imperabat, (is autem erat Conſtantius) amentiam & in ipſos Chriſtianos, cum quibus erat ei nomen commune, defectionem parturijſſet, Romanorum neſcio quomodò arripit Imperium. Propter quod valdè elatus, & in ſummam cuectus ſuperbiam, omnibus erat intolerabilis, & nec ſe cõtinere poterat, niſi Chriſtianos omnes caperet & expugnaret:

ret: alios quidem minis & tormentis terrefaciens, alijs autem turpiter & illiberaliter blandiens, alijs verborum ſtrophis ac technis aggrediens & illaqueans, vt quomodò liceret, eos, qui non perſuadebantur, ſubiugaret. Cæterùm eius improbitatẽ &, quæ ſub blanda verborum ſpecie latebat, fraudem & impoſturam perſpexerunt quidem multi & deprẽhenderunt, qui etiam citò vitârunt: multi autem tormenta quoquè, quibus ſunt cruciati, forti animo & excelſo ſunt perpeſſi, adeò vt ne turpe quidem verbum emitterent: complures autem etiam vſq; ad mortem decertârunt, vitij callidum artificem in omnibus pudore afficientes, & nihil aliud, quàm id, quod eſt eſſe malum, oſtendentes.

Quoniam autem præter omnes reliquos, hi tres quoq; viri egregij & planè interiti, qui ſunt etiam dicendi argumentũ propoſiti, Tyranni crudelitatem, non ſecùs atq; deſipientis pueri, deriſerunt, eius minas perindè atq; laruas reputãtes: res eorũ ſunt in præſentia narrandę, & ijs qui non nôrunt, quoàd eius fieri poterit, explicandæ, vt eorum appareat fortitudo & inuictum animi robur. Præclarorum horum virorũ Perſis quidem erat patria, genus autem ex parte matris piũ & religioſum: Pater verò (eſt enim amica veritas) permanſit quidem in errore: vita autem erat honeſta, & grauitate plena, & quæ pietati conueniret: omnes fratres & animis, & corporibus. Nomen primo erat Manuel, ſecũdo autem Sabel, rursùs autem tertio Iſmaël. quibus quidẽ ante alia hoc curæ erat maximè, vt à patrijs ritibus lõgiſſimè abeſſent, eosq;, tanquàm rem execrandã & auerſandam fugerẽt. Eſt enim Perſis ritus patrius, lucernas & ignem ſuffumigare ſacrificijs, & alijs adhuc magis execrãdis pollui. Quæ quidem nec vnquàm obſeruare in animum induxerunt, & vel ſolo adſpectu ſe iudicârunt inquinari. Erant enim ab ineunte ætate pulchrè inſtituti in diuinis, vtporè quòd quidã Eunoicus vix clariſſimus in eos pietatis ſemina deieciſſet, & eos aluiſſet pietatis dogmatibus.

Patria ſanctorũ martyrũ, & genus.

Illos cùm huc mitti oportuiſſet ab eo, qui tunc in regione dominatum obtinebat, (vocabatur autem Alamundarus) vt Imperatorem conuenirent, certisque pactis ac conditionibus cum eo pacem inirent, (hoc enim iam priùs & literis petierat, & miſſis legatis contenderat) neq; virorum virtutem homo inſolens reueritus, quæ erat adeò magna & admirabilis: neq; id, propter quod accerſiti venerant: neq; de futuro, ſi de nullo alio, dubitans, eos, qui aduenerant, intolerandis excipit ſupplicijs, & tandem morte acerbiſſima, pulchrè verò eos accipiens, & vt amentem eius decebat animum. Vndenàm autem ad hoc ſit incitatus, iam dicet oratio.

Legati ad Iulianum mittuntur.

Poſtquàm ergò hi tres, vt dictum eſt, venerunt ex Perſide, & ea ſcripta, quæ acceperant, attulerunt, fœderaq; certis conditionibus inita, Romanorum Imperatori & Principibus obtulerũt, eis quidem aliquantiſpèr permiſſum eſt, vt de more benignè tractarentur, & conſueto honore fruerentur. vt qui de tanta re, quam afferebãt, Legati acceſſiſſent. Cum Imperatore itaq; verſabantur aſſiduè, erantq; eis cum eo oĩa communia, domus, victus, & quæcunq; eſt alia in aula regia benignitas. Quidni enim ea participarent, qui tales erant, & morum bonitate excellebant, cùm vel hoc ſolùm quòd tantum iter feciſſent, ſufficere deberet ad hoc, vt benigniſſimè acciperentur? Sed hæc quidem nequaquàm verè ac ſyncerè fiebant à Tyranno, neq; eius erat hæc facere: ſed mox depræhenſus eſt id fictè ac ſimulatè inueniſſe, vt qui factis ipſis efferet, quo facilè argueretur.

Nam cùm ei aliquandò viſum eſſet ire in quendam locum Bithynnorum, & fretum tranſmiſiſſet Chalcedonicum, & omnes iam, qui ei parebant, accerſeret, & non permitteret, vt aliquis ab hoc cœpto deſiſteret itinere: & præter cæteros hos quoq; pios viros adduceret: Tunc enim ei publicum feſtum & celebre aduenerat, ſanguine & nidore, & cæteris piaculis ſuos colenti dęmones: (Erat autem nomen loci, in quo hæc execranda peragebantur Orgia, Trygon) Alij quidem omnes, vt qui denſis tenerentur tenebris, feſtum celebrabant cum Imperatore, & vnà ſacrificabãt, & ei parebant in omnibus, vt qui corpore & animo eſſent imbuti impietate. Soli autem ij, ne apertis quidem oculis ea, quæ fiebant, videre ſuſtinentes, tolerabant ſoli procùl ſtare in angulo mœſti & lachrymantes, & Deum Saluatorem placantes, & rogantes, vt eis concederet integram & illæſam ſeruare religionem, & non pollui impiorum communione, quorum vel ſolam leuiter attigiſſe ſuperficiem, putabãt impietatem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Potiùs autem obsecrabant eum, qui est optimus, vt eos, qui iam morbo laborabant, conuerteret, & efficeret vt animaduerterent in quanto essent errore, & eis significaret, quisnam sit, qui eos ad hoc, vt essent, produxerit & formârit: & rursùs, cùm cecidissent, meliùs reformârit. Nè sic enim, dicebât, ô Domine, siueris eos iacere in profundo malorum, nec cùm sint participes rationis, impleri tanta egestate rationis, vt ijs, quæ ab ipsis coluntur, videantur à ratione alieniores, & minùs sensu prædíti. Si quidē illa, cùm sint lapides & ligna, sunt planè nullo sensu prædita: isti autē cùm sint ratione prædíti, & acceperint, vt fierēt ad tuam imaginem, & te, qui illos tāto honore affeciſti, ignorârunt, & naturam affecerunt dedecore, & sibi ipsis, quod est malum pessimum, fecerūt iniuriam. Sed hi quidem, sicut diximus, cùm se ab alijs separâssent, soli & inter se inuicē steterūt, hæc petētes à Dño, & à supis diuinū inuocātes auxiliū.

Nolūt cum Iuliano sacrificare dæmonibus.

Postquàm autē venit quidā ab Imperatore, (is erat cubicularius dignitate) eos trahēs & producēs ad sacrificiū, (existimabat eñ stultus, illos quoq; nō minùs quàm se esse deceptos) bona verba ei exclamârūt vna voce: Abscede à nobis: fidē enim, in qua sumus educati, nunquàm abiurabimus, neq; Deū nostrū relinquemus, neq; colemus eos, qui sunt apud vos, dæmones. Absit enim, vt eo vnquàm animo simus, vt ijs qui nō sunt, nos adiūgamus, & tam aperto errori mentē adhibeamus. Non sumus adeò insipiētes, & mētis adeò emotæ, neq; adeò procliues, & ad dicendū faciles. Nō enim hac de causa vénimus, aut propterea tam longum iter ingressi sumus, vt nos quoq; prodamus, religionemq; nostrā abiuremus. Vénimus tātùm ad ineūda fœdera, & ad ea confirmanda, quæ nobis visa sunt: alia aūt habeamus, vt habemus. Hæc audiat & tuus Imperator, & quisquis eū colit, & est ei proximus. Nos quidē nō vincetis, nec ab ea, quæ est ex Deo, sententia dimouebitis, etiā si incitati fueritis, vt omuia dicatis & faciatis: etiamsi igni & ferro, & alijs instrumentis ad puniendum institutis tradideritis: etiamsi ipsas nobis animas abstuleritis.

Cōstantia animi.

Hæc vbi audiuit iniqui minister iniquior, omnia quamprimùm aperit Imperatori, fortiumq; virorū renunciat constantiā & animos, qui perterreri nequeūt. Hic autē mihi cōsidera inuersam parricidę scenā, illamq;, quæ erat paulò antè, simulationē & summā malitiā detectā: quæ apud eos quidē, qui sunt ignari fraudis, benignitas esse videbatur & humanitas, re vera aūt maleuolentia & dissimulatio, & malignitas erat ad vniuersū. Postquā eñ de sanctis audiuisset vir pernicioſissimus, interìm quidē nihil aliud imperat, quàm vt includātur in carcere, vt festū sibi quoq; pageret expers oīs molestiæ, & quæ dęmonibus fiebāt, sacrificia nō interrūperet propter aliud negociū. Hoc eñ tūc sibi visum est expedire, & deindè cōsiderare, quēadmodùm eos aggrederetur. Cæterùm beati illi, dū ducerētur in carcerē, in via canebāt: Venite exultemus Dño, iubilemus Deo salutari nostro: præoccupemns faciē eius in cōfessione, & iu psalmis iubilemus ei. Et illud: Quis Deus magnus, sicut Deus noster, qui sempr facit nobiscum in gloria & potestate? Nos enim populus eius, & opera manuum eius, & eum perpetuò inuocabimus.

Cōijciuntur in carcerem.

Psal. 94.

Psal. 76.

Sistūtur cora Iuliano.

Cùm autem die sequenti manè præsedisset Tyrannus, iubet sisti martyres: qui eos primùm blādis verbis conatur inducere, sic callidè existimans se posse soluere robur animi, etiamsi propter eā, quæ illi coaluerat, immanitatē, asperitatē minimè remiserat. Tanquàm nobis, inquit, benevolos, & eiusdē nobiscū in omnibus sententiæ, vos vester Rex ad me misit, vt hac in re fidelē vestrū & gratū animum magìs ostēderetis, quòd dies festos nobiscum celebraretis, & simul lætaremini, & quòd cosdē deos nobiscum coleretis, & in nulla re à nobis dissideretis. Sic enim & fœdera sumus habituri stabiliora, & in ijs, quę agūtur, cōfidemus, si eadē mēte & cultu inter nos colligamur. Quòd si vos quædā alia & sentitis & creditis, sciatis vos nō tā venire legatos & recōciliatores, quàm hostes & aduersarios. Nam si id nō estis, omninò, si nihil aliud, oporteret vos vestra reuereri. Persæ enim vnà nobiscum & Solem, & Lunam, & reliqua astra colunt, & prætereà lucidissimam quoquè ignis potentiam, nè alios quoq; deos enumerem, quos ab altè petito venerantur principio, à quibus nobis quoquè donantur quæcunque sunt optima, & à quibus pendet vniuersorum prouidentia. Cui sancti simul fortiter & prudenter responderunt:

Constās eorū responsū.

Nos, ô Imperator, qui ab initio Christiani & sumus, & vocati sumus, (hāc eñ rem, & hoc nomē maximè venerabile, nos noster docuit pædagogus, vir ille in rebus diuinis insignis, & virtute incōparabilis, qui etiam propter eā dignus est habitus sacerdotio: ijs aūt, qui cū eo versabātur, tantā suî exercitabat benevolentiā, quāta ne dici

quidem potest: nam eius quoquè nomen erat Eunoicus) hoc, inquam, viro virtutis studioso, duce & magistro vsi in omnibus, maximè cùm sciamus matrem quoq; fuisse ab eo in pietate initiatam, & summè ab eo captam, nunquàm quæ sunt ab eo nobis tradita, tam preciosa & tanti facienda, aut prætermittemus, aut obliuioni mandauerimus: rebus autem vestris inconsideratè animum adhibuerimus, quæ habent fraudes innumerabiles, suntque planè viles & abiectæ, quoniam nec hæ quidem fuerint aliquid aliud, quàm error & meræ nugæ. Quidnam autem hoc fecerimus vnquàm insipientius, si cæli quidem factorem reliquerimus, malis verò dæmonibus diuinū cultum tribuerimus? Hoc esset insanæ, & planè emotæ mentis. Si autem nostri maiores manserunt in veteri errore, nè dicam quòd ipse quoq; pater eadem, quæ illi, errante animo est sectatus, non ideò à nobis fides abiurabitur, quam professi sumus coram Deo & Angelis. Nam multi quidem ex ijs, qui sunt apud nos, Persis, hoc quidem tentauerunt, non potuerunt tamen nostram mutare sententiam. Et si, propter quæ vénimus, non fuerint inita fœdera, tibi quidem id erit omninò imputandum, qui mittens ea considerare & componere, de quibus missi sumus, sedes de ijs disceptās, quæ ad te nihil attinent: nempe quis tuos quidem deos colat, & sit eis beneuolus: quis autem eos despiciat, & ab eis dissideat.

Egregiè perstringūt tyrannum.

Propter hęc amens ille ira plenus, quę minimè cohiberi poterat, iracundè dixit eis: Quomodò vos, qui rudes & indocti semper vixistis, & linguæ Græcæ planè ignari, tam impudentes estis, vt vestra mala & reproba oratione nobis velitis persuadere, qui ad summam peruénimus eruditionem, idque cùm nec simus quidem vestrarum ignari scripturarum? Sciatis enim, quòd ego quoq;, cùm essem in eis aliquandò versatus, & nouissem quàm eę essent corruptæ & planè ad dissoluendum faciles, eas quā primùm à lingua mea abstersi, nè ex illorum insciti & ineptijs aliquid erroris contraxisse viderer. Nemo enim vestris fretus libris, quos eleganter quispiam vocauerit Christianos, aut se vnquàm euasit melior, aut præclarum aliquid fecit, & dignū quod commemoretur. Quos refellere, & nihil esse ostēdere, nec longi est temporis, nec viri vel mediocriter cordati. Quamobrèm his dimissis, & hac puerili & inconsiderata cogitatione, credite mihi vobis consulenti ea, quæ sunt meliora. Sin autem audire & parére nolueritis, vos docebit tormentorum experientia, pro qualibus qualia elegeritis, & quanto vestro malo sit hęc arrogantia, & contētio, & absurdissima religio.

Ex quibus sancti magis confirmāti, cùm graues audissent labores & dolores, Tyranno dixerunt audaciùs: A Deo nostro & Domino didicimus, non timere eos, qui corpora occidunt, neq; propter metum prodere veritatem, neq; quādò deducimur, meditari quid respondeamus, cùm ipse spiritus sanctus & paret ad certamina, & animum impleat audacia, & det sermonem in apertione oris. Quam autem rationis egestatem nobis objcis & inscitiam tu, qui tibi esse vidéris omnium eruditissimus? Nescio vter sit à ratione & omni sapiētia alienior, is ne, qui Deum agnouit, & huius vniuersi creatorem, & omnem ei honorē tribuit, à quo vel solo possunt omnia manu comprehendi, & ipsa quoq; astra numerari, vt dicunt diuinitùs inspirata eloquia: an is, qui eum quidem reliquit, adorat autem res ab ipso creatas, & diuinum eis nomen tribuit, insipienter: nè dicam honores dæmonum, & turpissimorum aliorum simulacrorum, quibus vos exultatis, qui magnificè vestram iactatis eloquētiam? Nam si vobis vel tantillum inesset rationis, neq; vos ijs adiungeretis, neq; teneremini tantis inscitiæ tenebris. Nam homo, qui est rationis particeps, & in cuius potestate sita est ratiocinatio, nūquàm tam aperto errore inducetur: siquidem hoc pertinet ad rationem, ratione vti cum ratione, & eligere per rationem ea, quę sunt prestantissima. Rerum autem omnium præstantissima est Dei cognitio, quod quidem est extremum omnium experendorum, & assēsus mentis diuinioris. Quæ sunt verò apud vos orationes, linguęq; nimis redundans & inanis copia, non solùm sunt plenæ nugis & vanis ineptijs, sed etiam vestri vobis vanam conciliant persuasionem, & ab omni, quod bonum est, prolapsionem, & à Deo, quod est pessimum, alienatiōem. Quod quidem tibi quoq; accidit, qui eis aures patefecisti, & vniuersis eis sic es delinitus, vt mutāris etiam appellationem, nempe qui pro Christiano Græcus, & pro pio impius, & Deo planè carens esse & dici voluēris.

Matth. 10.

Psal. 146.

Hæc cùm audijsset crassa & terrena anima, & idolorum verè plena caligine,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cæduntur loris immanissimè &c.

impletur ira, q̃ non potest cohiberi: iubetq; statim humi extendi martyres, & crudis loris & induratis per quatuor homines ità cædi, vt totum corpus sanguine circunfluat. Deindè cùm parùm intermisisset, eorum manibus & pedibus clauis perforatis, eisque ligno ad puniendum instituto alligatis, sublimes suspẽdit, iubens eorum carnes ferreis vngulis laniari. Quæ cùm vehementer lacerarentur, & multa membra illis vngulis auellerentur, & grauibus doloribus omni ex parte peterentur, ne sic quidem flectebatur robur eorum animi, aut cuadebat mollius: sed ad solum Deum fixis

Preces fundunt ad Dominum.

adspicientes oculis, & lingua & mente hoc loquebãtur: O Domine, qui ipse quoquè ab impijs fuisti in ligno suspensus, qui de peccato non triumphâsses, & id traduxisses, nisi per Crucem mortem sustinuisses, in ligno nos quoquè pendemus, qui te diligimus, vt omninò eradatur nobis carnis crassitudo, & ictu ferri curentur sauciatæ animæ. Sed quoniam naturæ nõsti imbecillitatem, da ex alto auxilium, & alleua labore, & seda doloris acerbitatem. Tu enim freti, ausi sumus subire hæc grauia & laboriosa, quæ quàm sint acerba, vides Domine, & quàm nos valdè crucient. Sed ô Iesu dulcissime, qui es velox ad defendẽdũ, non eras dilaturus vel dare seruis tuis petitionẽ, vel

Diuinitùs confortati.

etiam dare eis plura, quàm petierant. Cùm enim preces adhuc lingua versarent, apparuit tuus diuinus Angelus, & leuauit eis dolores, & effecit, vt corpora meliùs se haberent: nec id solùm, sed etiam ad reliqua confirmauit certamina, magnam dans eis gratiam, & spe maiorem.

Interea autem dum hæc fierẽt, Tyrannus quoquè iussit eos relaxari à supplicijs. Quos ludificans & velutì irridens: Videtis, inquit, quomodò adhuc vobis parco, à grauioribus abstinens, quòd sperem fore, vt mutemini? Quod ægrè ferẽtes sancti, & maiori repleti fiducia: Noli putare, ô Dei inimice, responderunt, fore, vt nos aliter simus affecti, quàm iam affectos videris. Fac decæterò, si quid aliud volueris: nos autẽ parati sumus omnia perpeti, siue torqueamur, siue flagris cædamur, atque adeò ipso igne comburamur, voluptatem potiùs, quàm pœnam, tormenta existimantes. Est enim reuerà iucundum propter Christum pati ijs, qui sunt recto sensu præditi. Sed ille insipiens, ne post tantam quidem præclarorum virorum experiẽtiam intelligens, sed adhuc surdus & corde & auribus, inuictos illos conatur alio modo aggredi. Et cùm vnum ex his primùm procùl à cæteris remouisset, cum duobus solis, nempe Sabel & Ismael, sibi loquendum ducens, putauit fore, vt verborum fucis eos inducere, vtique consulens, & quę sunt optima suadens, vt putabat. Qui, inquit, infeliciter ex

Nota versutiam Apostatæ.

præclaro vestro patre est natus, (neque enim eum vtiq; vestrum fratrem dixerim, qui est malignus & improbus) cùm sit impudens & contentiosus, ea facit & sentit, quæ eius arguunt amentiam, vobis quoquè persuadens illius via ingredi, & nec in religione nobiscum cõuenire, nec in honore deorum, nec in vlla re alia. Sed vos cùm tandem id, quod oportet, didiceritis, illum quidem sinite nugari & hiare inaniter, ipsi autem stare nobiscum, & nostros deos colite, vt eos quoq; vobis habeatis propitios, & innumerabiles remunerationes ab eis consequamini.

Egregiè eius nequitia cõtunditur.

Hęc verba præclari victores cùm ne arrectis quidem auribus audire sustinuissent, hęc liberè & confidenter exclamauerunt: Cur teipsum decipis, attonite & mortuus versutissime, vias versans innumerabiles, & instàr vestri Protei te mutans & vazians? Si nostrî nondùm fecisti periculum, nec quę præcesserunt, adhuc tibi sufficiũt, vtere reb⁹ tuis, nec abstineas ab aliquo, quod sit in tua potestate. Est autẽ tibi omninò magna malorum copia, cùm habeas animã adeò malã & iniquam. Sin autẽ & fecisti periculum, & animaduertisti rationẽ & considerationem, quę non possit cedere, & vidisti iam immutabilem fidem in Dominum nostrũ & Deũ, quidnã tibi venit in mentem, vt existimes nos futuros tam faciles, vt momento tẽporis nos capias? Nõ enim, nec si nos quidẽ contingat esse emorę mentis, vestra simulacra coluerimus, quę & exluto facta sunt, & non plùs q̃ lutum sapiunt: q̃ oculos quidem habent, sed nõ possunt videre: & aures, sed priuatæ sunt sensu auditûs: & nares, sed odorũ minimè suscipiũt odoratum: rursùs manus & pedes, neq; ad aliquid videri potuerũt vtiles, neq; vnquam amiserunt id, quod habent lapideũ. Quomodò enim, cùm sint re vera lapis? Pulcherrimè enim ante nos quoq; diuinus Dauid vestros deos est ludificatus: nõ eos autẽ solùm, sed eos quoq;, qui in illis confidunt, quos etiam vocauit magis amẽtes, & nec ipsum quidem intelligentes, ad quantam rationis egestatem sint conuersi.

Psal. 134.

His

His amens iste totus perturbatus, cùm se non posset ampliùs continere, eorum protinùs lateribus ignis faces admouet, vt sicut ille ira, ità ipsi igne arderent. Qui etiã cùm toti omninò comburerentur, gratiarum quoquè actionem in hoc intolerabili tormento Deo emittebant, non ad præsentes intuentes dolores, sed ad æternam lætitiam, neque molestum pati, sed non pati, esse grauissimum existimantes. Ità eos affecit amor in Christum, vt ipsius quoquè, quam habebant, naturæ obliuiscerentur. Sed iste graui corde & furore percitus, perindè ac si nihil vidisset eorum, quæ facta fuerant: Non sentitis, rursùs dixit viris illis egregijs, vos nondùm à dijs omninò haberi odio, qui vestram expectant conuersionem, qui etiam propterea vos efficiunt malorum tolerantes, quæ sunt in doloribus laboriosa & difficilia, mutantes? Sed hoc planè esse riduculum & stultissimum beati illi arbitrantes: Nihil nobis rei cum tuis dijs, magna rursùs voce clamauerunt, ô infelicissime: habemus nostrum seruatorem & Dominum, quem in omnibus adiutorem & fatemur, & scimus. Is & à præsentibus nos liberat doloribus, & in rebus asperis præbet audaciã, & efficit, vt ignem, & ferrum, & quoduis aliud despiciamus. Quomodò enim aliter caro, & sanguis suffecerit aduersùs tantum examen tormentorum, cùm vel lapidis natura, quæ nihil est aliud, quàm dura, his consumpta & planè esset confecta? & nisì nubes ignorationis impediens, rationi tuæ tenebras offunderet, & tibi sensum adimeret, cognouisses omninò nostra esse omnia diuina & admirabilia, & vero Deo digna. Nunc autem nihil scis eorum, nec vis intelligere. Quomodò enim, qui rebus solis inhies turpissimis? quoniam ad ea sola, quæ sunt pessima, te mali in errorem abduxerunt dæmones.

Igni vruntur.

Veritus ergò transgressor, nè, dum eos magìs examinaret, maiores acciperet contumelias, illos quidem, vt quos desperâsset se omninò persuasurum, omninò reliquit: conuertitur autem rursùs ad Manuelem, deceptus stultus, vt qui crederet fore vt is ad ipsum declinaret, ei minas & rursùs maiora proponẽs supplicia prioribus. Sed nec ille vir egregius est omninò conuersus ad ea, quæ iamdiù antè contempserat, & maiorem ostendit constantiam, libera & confidenti voce clamans: Cur vanè laboras? Cur te frustrà impudenter geris, ô Tyranne? Quid non ex nostris nõsti sępenumerò? Nescis quænam sit nobis mens & sententia, cùm simus vnus vni colligati, & vnum omnes sentiamus? Aut ergò tres supera, aut à tribus recede. Est venerandus numerus ternarius, quo nos sumus honorati. Sancta Trinitate nos tres sumus muniti, à qua nobis quoquè adest, vt simus vniti, & vt maneamus infracti, & nihil reformidemus ex ijs, quæ sunt terribilia: iam enim rursùs dicemus ea, quæ sæpè diximus. Quæ enim sunt vnius, trium esse existima. Fidẽ, in qua sumus simul educati, minimè abiurabimus, tuos dæmones non colemus, Dominum nostrum & Deũ minimè relinquemus, præsentia futuris non mutabimus, neque vitam breuem & fluentẽ, æterna & quæ stat, & semper eodem modo se habet.

Crudelis sententia tyranni in inuictos martyres.

Cùm post hæc perplexo esset animo ille infelix, & planè spem omnem abiecisset valdè timens, nè insigni sanctorum cõstantia, ex ijs quoquè, qui cum eo erant, conuerterẽtur aliqui, & illis adderẽtur, tunc fert in ipsos sententiã, iubens vt clauis priùs infixis eorum capitibus, & acutis arundinibus in vngues eorum immissis, abducerentur & vitam finirent gladio. Deindè vt statim rogus quoquè accenderetur, & eorum abijcerentur corpora, vt ne puluerem quidem liceret efferre Christianis, si hoc facere voluerint. Sancti ergò, qui ducebantur à militibus, peruenerunt ad locũ, in quo erant consummandi, qui vocabatur Constantini: Erat autem præceps, & accessũ admodùm difficilis: in quo etiam constituti, has vltimas preces fuderunt Domino: Deus, qui es ante secula, & expers principij, qui ex eo, quod non est, ad hoc quod essent, produxisti vniuersa, qui in vltimo dierũ propter nostrã salutem teipsum exinanijsti, & in forma serui nobiscum es versatus, & mortem per crucem subijsti, vt nos solueres à peccati vinculis, & regni tui faceres participes, suscipe in pace tuos famulos, & coopta nos in numerum eorum, qui tibi placuerunt à seculo: quoniam propter sanctum tuum nomen hanc mortem gladio afferendam nostra sponte suscipimus, & à vita præsenti excedimus Quinetiam eam quæ nos circunsistit, multitudinem, & maligni fraude redacta est in seruitutem, conuerte, ò misericors, ad tuam agnitionem, & da eis mentem sanam & prudentem, vt te solum verum Deum agnoscant, & tibi soli se dedicent.

Hęc cùm precati essent Martyres, vox est ab eis audita desupèr: Venite, dicens,

gloriæ

gloriæ coronas accepturi,& beatæ vitæ fructum percepturi. Pulchrè enim à vobis peractus est cursus certaminum. Et statim fuerũt eis amputata capita, decimoseptimo Iunij. Protinùs autem locus,in quo stabant,sciſſus in duas partes,eorũ compræhendit corpora,vt salua conseruarentur & illæsa,& iussus Tyranni apparéret inanis, qui re vera erat huiusmodì,vt igni eos mandari iusserit. Lictores verò cùm hoc vidissent miraculum,se in fugam coniecerunt. Multi autem ex ijs,qui illic aderãt, cùm Domino credidissent,& errori renunciárunt,& cooptati sunt in numerum Christianorum. Qui cùm duos dies in loco mansissent,& Deo multas preces fudissent, sanctorum corpora repentè terra reddidit admirabiliter, longè optimo odore plena. Quæ cùm sustulissent,& honorabilia honorificè deposuissent, eis iusta splendidè & magnificè fecerunt. Ex eis autem horis singulis scaturiũt curationes, & gratiam donant ijs, qui veniunt.

Capite plectuntur.

Multi credunt.

Cæterùm punire ea,quæ fecit transgressor, non diù distulit iustitia: sed celerem & grauem de eo pœnã sumpsit,quæ in Persarum fines deduxit, & effecit, vt illic eius misera erumperet anima. Nam cùm Rex Persarum magna in eum ira æstuaret propter suos interfectos,vt qui esset iniustus & fœdifragus,& pacis inimicus,& istecum magna arrogantia & exultatione appropinquâsset Persidi, & bellum inter eos erupisset,& impius turpiter esset victus,iustè plagam illã accepit in visceribus: risus quidem à dæmonibus,qui ipsum deceperant: risus autem à Christianis quoquè, quibus se esse facturum pessima erat minatus vir pernicioſissimus. Quocircà par est, vt nos quoquè Deum glorificemus,qui non longo tempore emittit virgam super sortem iustorum,sed celerem dat salutem & spe maiorem ijs,qui eum diligunt. Quoniã eum decet omnis honor & gratiarumactio,cum patre principio carente,& viuifico spiritu,nunc & in secula seculorum,Amen.

Iuliani interitus.

VITA S. AVITI PRESBYTERI, EX EGREGIIS MS. CODICIBVS, PER F. LAVR. SVRIVM MVTATA.

to ferè stylo descripta. Est enim valdè obscuro sermone, sed tamen grauiter contexta à quodam sancti viri propè æquali.

IVNII. 17. Patria S. Auiti.

Vitus apud Aurelianos plebeio ex sanguine ortus, parentes habuit humili loco natos. Mater eius patriã habuit Virdunum,cui ingenuitatem virtus & meritũ conciliauit. Vt autem Aureliam proficiscereturi, inopia & egestas eam compulit. Nupsit verò illic cuidam Bacolæ,cui peperit Auitum egregium filium,qui quãdoquidem populo magnam esset salutem allaturus. Eo nascente ingens lumen in cubiculo apparuisse, certa relatione compertum est,ità vt eo splendore obstetrices ab officio sint deterritæ,tantique miraculi perculsæ stupore, non fuerint ausæ lumen illud cæleste intueri. Sed Dominus præscius futurorum, non ignorans futurũ illum fidelem seruum suum,in ipso ortu eum sanctificauit.

Lumen in eius ortu videtur.

Fit monachus.

Creuit indè puer,& cùm infantiæ rudimenta excessisset, ad Mictianense monasterium deuotus aduolauit,depositaq; coma, monachum professus est. Cùm autem nedùm Abbati,sed etiam omnibus pura animi simplicitate obediret, monachi quidam inuidia correpti,fatuum eum vel brutum appellabant,crebrò illi obtrectantes. Habebat verò pro more,partem ciborum suorũ clàm egenis impartiri, sæpè etiã detractis vestibus illorũ tegere nuditatẽ. Abbas itaq; cœleste in illo lumẽ considerans, tacitus illum amare cœpit,cõstruxitq; ei cellulam intrà vestibulum monasterij, vt cùl ab alijs,nè eius ieiunandi & vigilandi assiduitas à fratribus ostentationi & aurę gãtiæ tribueretur. Vt verò omnes manifestis indicijs Dei hominem eum esse perciperent cuè cognouerunt,inuito Cellarij munus demandârũt. Non potuit ille recusare Abbatis imperiũ:sed cùm eam ministerij sarcinam in suos humeros recepisset,ab immunti familia crebris insidijs honesta eius simplicitas apperita & exagitata est.

Quadam autem nocte,cùm ex more Abbati incumbere volenti inseruijsset, cingulum

gulum cum clauibus colligatis cautè ad eius caput deposuit, relictoq; illo onere, ad Calauniæ loca abditissima secessit: vbì cellulam è vilibus texens virgultis,multis diebus delituit,decem plùs minùs milliaribus procùl à monasterio. Cumque Abbas ad nocturnas laudes canendas pro consuetudine surgeret,labẽte cingulo, clauium cellarij strepitum audit. Obstupefactus igitur,nihil dubitat aufugisse Auitum, citusque ad cellulam eius se conferens,omneq; cœnobium & cellulæ nemorosa septa perlustrans,nulla ratione inuenire potuit,quem noctis tenebræ facilè occultabant. Non multum autem intercessit tẽporis,cùm vir sanctissimus Maximinus, qui per id tempus Abbaris ministerio perfunctus erat,migrauit ad cælos:cuius sacro humato corpore,monachi ad inquirendum Auitum simul omnes profecti sunt, tandemque repertum,ad monasterium precibus flexum adducunt,sibique Abbatem,pontifice iubente,constituunt.

Secedit in locum desertum.

Fit Abbas sui monasterij.

Tum verò ingrato sub fasce humilitas sublimata gemiscit,rursumq; fugam meditans vir Dei,terrena fastigia respuens,vno tantùm puero comite contentus, vastas solitudines latitarurus expetit. Erat quidam eremi locus,nemorosa fronde contectus,planeq; abditissimus in Pictiacæ syluæ fundo,quem olim prisca manus construxerat,hederęque complexu horrebant culmina sensim diruta. Ibì ille vltrò sese in illud protrudit desertum,exiguamq; ex corticum fragmentis domum prouidus Christicola sibi construens,longè à villarum culminibus clandestinum amplectitur exilium:& diù multumq; ruricolis ignotus,pomiferis dapibus,quas sylua ministrabat,sese sustentat.

Rursùs fugit in eremum.

Per id tempus,vberrimos glandiũ prouentus nemus omne suppeditauit: cumq; duo subulci immensam illam vastitatem lustrarent,vnus iam olim mutus longo silẽtio,fratrem per auia comitabatur. Itaq; pastorali ritu inter cærulæ noctis spatia accensis tedis vagantem pecudem illis sequentibus,subitò extinctis tedis ab immenso imbre,pecus ab oculis euanuit,& omnia rapuêre tenebræ:nec iam spem vllam luminis recuperandi eremi vastitas offerebat. Interim formidantes gregi, oculis maiori cura inuigilant. Tandèm velut stellam radiantis Olympi procùl ignem conspiciunt, atq; eò mutus ille, non tam vocibus,quàm nutibus vsurus,properat. Vbì ad tugurium beati viri peruenit,fixus in limine,balbutiensque, protensa teda nutibus rogat ignẽ sibi commodari. At vir Dei in medijs densæ noctis tenebris,cernens hominem tetra facie,deformi capillo,vilibus pannorum fragmentis semitectum,nonnihil perterritus,quòd putaret se aliquod immanis eremi monstrum videre, aut inter nocturnas tempestates dæmonem sibi apparére, mox ad orationis præsidia suo more confugiens,humì se prosternit,& diù multumq; Dominum deprecans cum lachrymis, orat indicari sibi,vtrùm à bono vel malo sit is,qui se ipsi repræsentet, & vt nullis artibus illum celari patiatur, quin & genus & conatus suos exponat. Post preces à terra surgens,Crucis signum manu pingit cõtra hominem,sicq; affatur ignotum: Quisnam sis,tam subitò meo illatus tugurio,prorsùs ignoro:sed per Christum omnipotentis Dei filium,cruci suffixum,te adiuro,vt cuius generis monstrum sis, vel quid in deser. tis his locis agas,mihi edicas. Mox ad imperãtis vocem insontis lingua laxatur,voxq; intrà fauces renascitur:indicat homo,quid necessariò petiturus venerit: fatetur maiora se accepisse,quàm petierit,quippe qui lumen solùm expetens,etiam vocem sine precio referat. Deindè sentiens viri Dei virtutem,ad eius pedes se abijcit, immensas agit gratias pro collata sibi medicina. At vir Dei intelligens hominem non tam à pastoribus,quàm ab ipso Deo ad se missum,multùm lætatur Dei beneficio, eique gratias agit:hominem quoquè complexus,Crucis signo munit,redditoque lumine incolumem à se dimittit,qui querulus ad ipsum venerat.

Mutus loquitur, à sancto viro interrogatus.

Porrò aũt effrenis porcorũ grex cũ custode longiùs abscesserat,nec iã scire potuit homo,vbì illũ inter opaca syluarũ & noctis vmbras quęreret. Mox nouo iubilo cõplet nemus,& fratris nomẽ crebra voce cõpellat. Ille vt nomẽ suũ audit iactari per auras,obstupescit,turbatusq; animo,miratꝰ qs vel muto reformârit vocẽ, vel importunis clamoribꝰ ipsum ausit appellare,vel priùs incognitꝰ eò aduenerit. Hęc aũt illo inter arborũ vmbras cogitãte,lumẽ obuiũ cõspicitur, aduẽtantisq; vultus explorãt. Postq̃ ergò prodẽte lumine fratrẽ incolumẽ vidit,irruit in collũ eius, eũq; cõplexãs, gaudia lachrymis permiscet,sciscitãs de medico,virtutis vim illo narrãte cognoscit.

Sole

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vir Dei perpetuò abstinet carnũ. esu.

Sole orto,ambo pariter properant ad hominẽ Dei:prostrati,ingentes agunt gratias,grandem pro impetrata sanitate porcum offerunt sacerdoti. Sed cùm ille omnẽ sibi carnis esum penitùs interdixisset,noluit accipere,iubet suo gregi porcum restitui,obsecrat,nè vel ipsum,vel locum,aut rem gestam vlli reuelent.Sed celari diù nõ potuit,quòd cælestis virtus ipso Domino iubente prodebat.Digrediuntur indè à viro Dei,mutusque ad paternas ædes iam benè vocalis remittitur: qui vbi festinus paternæ domûs limẽ excessit,in medio stans,in has prorumpit voces: En genitor optime,natus tuus multos dudùm damnatus per annos,hodiè te noua salutis voce compellat,& cælesti virtute soluta lingua te pronunciat. Surgite ergò læti & alacres,& vnà mecum simul omnes abite ad syluas,diuinũ medicum veneraturi,& sancto Auito pro reddita mihi voce gratias acturi in deserto. Pater ergò vt audiuit filium rem gestam ordine explicantem, paululùm subtitit: indè in collum filij incumbens membra complectitur,& multis inter gaudia lachrymis caput eius rigat. Occurrit etiam mater non minùs hilaris, cupiens filium audire loquentem. Mox in vicinos

Multi ad eũ morbidi cõfluũt,& sanantur.

rei gestæ fama diffunditur,& Auitus vbiquè celebratur. Vndiquè deuoti confluunt populi,arctaque destructos ad sanctum semita ducit tugurium sacerdotis: languentium cum turba cupit attingere,immensa miseris stipatur sylua cateruis. Versari videtur in foro,qui priùs abditus delitescebat in solitudine.Morbus omnis depellitur,

Psal.117.

languores omnes curantur,tolluntur in cælum voces Deum laudantium,& gratias agentium atque dicẽtium,Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus & illuxit nobis per sanctum Auitum.Sed cùm vir Dei immensa populi multitudine premeretur,voluit nocturnis horis clàm ad loca occultiora se trãsferre: sed tam populi precibus,quàm præsulum authoritate,vix tandèm potuit retineri. Constituit

Monasteriũ cõstruit

autem eo in loco insigne monasterium,in quo in hunc vsque diem priscorum patrũ Pauli & Antonij instituta,inconuulsa seruantur.

Per id tempus vir Dei Aureliam proficiscebatur,liberaturus miseros, qui in ergastulis vincti tenebantur. Venit autem ei obuiàm immensa turba languentium: à quibus vnus paruulum filium à natiuitate cæcum,ad eius pedes deposuit,orans vt lumen restituat. Iungunt cum illo preces suas simul vniuersi, nè possit pater puero fruſtrari suo.Itaque sanctus Auitus tam illorum precibus,quàm paterna pietate permotus,in oculos cæci pueri signum salutis impressit, & cuestigiò ille præcelsa

Signo Crucis cæco redit lumen.

potuit cernere mundum.Quod quidem nos ab eius ipsius cæci,sed nunc clarè videntis,ore accepimus. Nimis verò prolixi operis est cuncta annotare,quæ tum Auelio tum alijs diuersis in locis vir Dei effecit.Certè eius vrbis iudicum superba potestas visis eius miraculis, adeò ei addicta fuit, vt ante omnia vincti, eo rogante, relaxati sint.

Non est autem illud quoquè silentio prætereundum miraculum,quòd quidam *Mictiacensis monachus,quem sanctus Auitus peculiariter charum habuit,qui eum in solitudinẽ cum illo profectus fuerat, cùm iam supremum duceret spiritum, fortes rogauit,nè ipsius corpus priùs tumularent, quàm beatissimus Auitus superpositus eius precatus esset. Porrò beatus Auitus more suo absq; vllo vehiculo iam procùl secesserat in desertum itinere longo,& ad solis occasum vsque illic constiterat. Illa cùm ecce vnus è fratribus derepentè ei nunciat obitum illius, quem diximus. Ille verò eo nuncio non mediocriter afflictus,qua potuit celeritate ad monasteriũ properauit.Iam noctis mediæ spatia abierãt,& ingressus vir Dei in oratorium, circaque functum ipse quoquè instàr aliorum in medio templi se prostrauit. Iam verò vigiliis defessos monachos somnus obtinuerat.Tacuit vir Dei,lætusque illo silentio, ad feretrum se adiunxit,conuersusque ad solita precum arma, more suo humì se abijcit, multo lachrymarum imbre sanctorum metuenda pauimẽta perfundit, ad omnipotentem Dominum indesinenter preces supplices trãsmittit.Absolutis precibus,surgit à solo,sentit diuina benignitate vitam monachi sui sibi donatam, defunctumque inter ipsa noctis silentia ità compellat:In nomine Dei patris omnipotẽtis surge frater,& tam repentini decessûs tui rationem nobis expone. Illicò surgit, qui fuerat mortuus,sedensque in feretro,omnia, quæ ipsi euenissent, & quemadmodùm ejus oratione à tetræ mortis vinculis ad lucem esset reuocatus,ordine explicauit.Monachi eorum mutuis colloquijs excitati,obstupescunt cęlesti miraculo,quòd vita functum

Nota, Sanctorũ metuenda pauimenta.

Excitat vita functũ.

ctũ cum S. Auito sermones conferre viderent. Itaque omnes humì prostrati,sacerdotis vestigia lambunt,Deo in excelsis gratias sublimiter agunt,quòd tanta per Auitum virtutis suæ miracula in eo monasterio declarârit.Porrò is, qui excitatus fuit à morte,beati viri complexus dexteram, incolumis à feretro surrexit, & cum hymnis & canticis spiritalibus ad amicam cellulam abscessit, multisque posteà annis superuixit.Fuit hoc miraculum à sancto Leobino Carnotensi Episcopo diuulgatum, qui se ab ipso ad vitam reuocato fratre id didicisse testabatur. Sumus autem in commemorandis beatissimi Auiti miraculis,quorum iam olim probata testimonia collegimus,succincti,nè mysteriorum solennia in vesperam vsque protrahamus.

Is S. eLobinus floruit Anno Christi 525.

Quidam ex Dunensi castello, pro eius plebeculæ salute deprecaturus, ablegatus est ad S. Auitum. Accedit deuotus ad virum Dei, obsecrat vt corpus suum pro castelli eius munimine, apud ipsos patiatur post obitum suum humari: pollicetur eorum verbis,egregiam fabricam ipsius nomini se dedicaturos. At vir sanctus: Indignum est,inquit,hominem peccatorem & multis criminibus inuolutum,intrà templum tumulari:campis patentibus ad futuram examinatiõem,ossa humiliata in fossa humo decet recondi. Sed tamen vt vestro satisfiat desiderio, si in proposito permanetis, templum in Dei nomine vt construatur,non recuso. Meum verò corpus ad Aurelianorum vrbem ex Dei voluntate condetur. Si quid tamen opportunum vestro loco existimatis,inter futura mox iurgia, ex abeunte indignas meas, si poscitis, reliquias capietis. Quod ità quoquè factum est. Illo enim in loco hodiè magna degit congregatio hominum, DEO sacra officia sine intermissione reddentium.

Nota quid prisca ætas tribuerit sãctorũ reliquijs.

Eius obitus.

Nec multò pòst vir beatus certaminis sui finem obtinuit,sanctumque cælis spiritum reddidit. Vbi verò Aurelianenses & Dunenses de eius obitu certiores facti sunt, propter sacrum corpus sibi vendicandum vtrinquè arma capessunt. Dunenses Abbatis sui corpus tanquàm quodam suo priuilegio reposcebant: Aurelianenses monachum Miccianensis monasterij sibi deberi contendebant. Cùm autem monasterium, in quo vir Dei decesserat,Dunensibus esset propinquius, celeriter omnes eò aduolant, defuncti corpus tanquàm instructa acie rapiunt, sublatumque ad extructam basilicam absportare nituntur. Sed nõ segnes Aureliani,licèt aliquãto posteriùs, armis instructi occurrunt,fores basilicæ occupant: clypeis tecti, parant se ad confligendum cum Dunensibus sacrum corpus absportantibus. Id vbi è sylua progressi hactenùs securi Dunenses conspiciunt, animis perturbati,desperant se posse voto potiri suo. Itaque submotis illis, in media æde onus sacrum inuiti deponunt, castris castra opponunt,inter media vtrorunque tela thesaurus constituitur: sed cælitùs adest præsidium, nè eius causa, qui multis sæpè vitam attulerat,in mutuę cædis discrimen illi conijcerentur.Adest, Deo volente, Leusus, vir insignis ac summa potestate præditus: iurgantium lites dirimit, armatorum sæua consilia dissipat, corpusque salutiferum per publicum aggerem Aurelias deportari iubet.

Nota lector antiquam deuotionẽ.

Tum verò Dunenses magno dolore correpti, lamentabiles dant voces in cælum, & quia non possent sacros artus,vi impediti,apud se retinere, orant beati viri aliquas reliquias sibi permitti. Non potuit hoc negari petentibus, maximè quòd æquissimis precibus etiam lachrymas adiungerent. Accedunt ad funus summi sacerdotes, & cum tremore corpus sacrum attrectantes, magnum reliquiarum munus conferunt postulantibus. Deindè proficiscentes,corpus in sublime tollunt sacerdotes,& vrbana manus feretro protinùs nobilia colla supponit: gaudent, qui possunt sacrum contingere lignum. Sanctissimum funus hostilis turba cominùs antecedit, vrbemque petentes populi,condenso pede feruntur. Cerneres illic cereis ardentibus ruralia arua quasi candere flammis, & millibus multis stipata caterua, iam prima populi pars arcem attingebat, cùm multi necdùm è Dunensi castello pedem extulissent. Quis verò ingentem illum Clericorum psallentium chorum, qui ex vicinis vrbibus studio religionis ad Auito persoluenda officia alacres conuenerant,explicare queat? quorum ardens & ignitus clamor, instàr cælestis tonitrui fidereum pulsabat Olympum. Vox erat vna omnium clamantium & dicentium: Gloria in excelsis Deo,& in terra Aurelianorum perpetua sub Auito pax. Atque ij vix tandèm

cum tremore Episcopi sacrum eius corpus attrectant.

Cerei ardentis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

densa populorum agmina perrumpentes, sacrum corpus perferunt ad sepulcrum: atque in loco sancto centum ab vrbe passibus religiosè & cum summa reuerentia magni pontificis tumulant defensorem. Titulus quidem ex vilissimi ligni materia illi positus est, sed membra interim totus venerabatur orbis.

Nota.

Ea tempestate rex Childebertus, inclytus Francorum princeps, comparato exercitu Hispanias suo addere imperio volebat. Audita verò tanti viri fama, & quòd sepulcrum eius exigui parietes vallarent, cælesti regi votum integra deuotione nũcupauit, si incolumis in regnum suum sancti Auiti intercessione reuerteretur, amplissimam se super eius monumentum basilicam conditurum. Itaque in itinere multa quidem ab hostibus perpessus est, sed quotiès ei structæ essent insidiæ, totiès sancti Auiti intercessione ab impendentibus periculis liberatus est: atque ità sospes & triumphans redijt in regnum suum. Tum verò insignem ædem, vt erat pollicitus, in loco supradicto extruendam curauit, vsus ad eam exornãdam solertia Vuaddonis, vnius ex proceribus suis. Cuius operis mercede eum credimus minimè frustratum. Illic enim assiduis miraculis virtutum gesta clarescũt oculi, debilium membra subitò conualescunt, mutus vocem recipit, surdus auditum. Datur regioni salus integra, & per omnium infirmitates velox medicina percurrit. Vir sanctus coniungitur Aniano, & vrbs Aurelianorum illorum circunsepta virtutibus, seruatur in medio: Quorum patrocinio nos diuina Trinitas custodire & conseruare dignetur: cui est honor & virtus & potestas in secula seculorum Amen

Childebertus rex insignem ei extruit ędem.

DE EODEM S. AVITO, EX GREGORIO TVRONENS. DE GLORIA *Confessorum, Cap. 99.*

Vltio diuina in eum, qui noluit feriari in festo sancti Auiti.

Vitus Abbas Carnoteni pagi, quem Pectensem vocant, sæpiùs imminere dissolutionem sui corporis spiritu sancto reuelante prædixit: qui recedens à corpore, honorificè apud Aurelianensem vrbem humatus est, super quem fideles Christiani ecclesiam construxerunt. Post cuius obitum cùm anniuersarius assumptionis eius dies cùm summo coleretur honore, vnus è ciuibus, alijs ad Missarum spectanda solennia euntibus, accepto rastro, vineam pastinare direxit. Increpitusque à multis, cur huic festiuitati deesset, redire noluit, dicens: Et hic, quem colitis, operarius fuit. Verùm vbi ingressus vineam, primo ictu terram aperuit, protinùs retorta ceruice, facies eius ad tergum conuersa est. Tunc tremens, spectantibus populis, cum fletu magno basilicam sancti ingreditur. Post paucos verò dies, orans in eodem loco assiduè, directa ceruice conualuit.

VITA

IVNII. 17. quo die trãslatũ testat MS. codex.

Sanctus Vulmarus, vir admirãdæ sanctitatis, petijt monasterium, quod est in pago Hannonensi ad Sambram fluuium, diciturque Altimontis, vbi tum monasticus ordo cernebatur. Susceptus verò à patre eius monasterij, demandatum sibi ab illo ministerium in se recepit, humile illud quidem & abiectum, vt quod circa pascẽdos boues & ligna ad fratrũ officinas importanda versaretur: Prompto interim animo illud munus exercẽs, instigante eum spiritu Dei, ad ludum literarium se cõtulit, rogauitque sibi Alphabetum exarari. Indè reuersus cum tabella alphabetica, quotiès ad syluam eũdum erat, illam manu gestans lectitabat, bobus ipsum sequẽtibus. Postquàm autem sanctum eius studium Abbati innotuit, ab hoc ministerio absolutum, in Clerum adscribi curauit. Tum ille nocturnis horis, cùm se fratres somno dedissent, omnium repurgabat calceos, mundatosque clàm suis locis restituit. Porrò Abbas nôsse percupiens, quisnam tantæ humilitatis officiũ obiret, quadam nocte ante lectum suum in dormitorio, vbi cubare solebat, calceos suos sordibus affectos deposuit. Quos cùm Vulmarus suo more tacitus auferret, ab Abbate depræhensus est.

Præclara humilitas sancti viri.

Posteà sacerdotio initiatus, ob vitæ meritum ab omnibus prædicabatur: sed ille hominum laudes respuens, in eremum aufugit, nihil secum ferens præter ea, quæ ad sacerdotalis ministerij executionem pertinerent, & bipennem. Vbi in eremum venit, cauam illic arborem conspicatus, in ea tres dies delituit, non solùm humano carens alloquio, sed etiam omnis alimenti inops. Apparuit autẽ Angelus Domini cuidam homini fideli, monuitque vt Vulmaro in desertis locis fame laboranti cibos ferat. Parat ille escas, sed quò deferendæ sint, prorsùs ignorat. Dixit autem illi vxor eius: Dimitte equum, vt quo-vult-cunque eat: & si à Deo hæc est admonitio, duce iumento hoc inuenies quod requiris. Facit vir, vt vxor voluit, perduciturque rectà ad concauam arborem, in quam se vir Dei abdiderat. Quem vt vidit, exponit visum & quid facere sit iussus. Surgit ergò vir Dei, & cum illo pariter cibum capit. Posteà ille idem portionem quandam hæreditaris suæ dedit seruo Dei. Ea accepta, condit monasteria, plurimosque ad seruiendum omnipotenti Deo in ea adducit.

Fit presbyter, sed vt hominũ vitet laudes, petit eremum.

Condit monasteria.

Cùm autem bonum ille certamen certaret, & fidelem Christo Domino nauaret operam, multis cœpit clarere miraculis. Ea re permoti homines, etiam ex longinquis regionibus ad eum cõfluebant. At ille humanos fauores declinans, nè quam illi animi elationem adferrent, ad pagum Bolonienſem, in quo natus fuerat, profectus, in quadam eremo, quæ ipsius erat, in sanctissimæ matris Dei semperque Virginis Marię, & beatissimi Petri Apostoli honorem, ecclesiam extruxit. Quò cùm illum inuisendi gratia complures vtriusque sexûs aduenirent, verbo Dei illos reficiebat, & sub regulari habitu regebat.

Accessit autem ad eum etiam *Ceadula rex occidentalium Saxonum à Christi religione alienus, dixitque ei: Audiui te virum esse sanctum. Duo igitur peto abs te, vt me fluctuantem animo, in fide confirmes, & quæ sit animæ certissima salus edoceas: simul etiam ores pro me Deum tuum, vt contempto deorum cultu, in ipsum credam. Cùm ergò vir Dei audisset regẽ, & ei benè precatus esset, ille diuinitùs permotus, profectus est Romam, & illic sacrum baptisma suscepit, ac posteà plenus operibus bonis, feliciter migrauit ad Dominum.

*Ceadualla

Ceadualla rex Romę baptizatur.

Fur quidam praua ductus cupiditate, abstulit equum viri Dei: sed cùm totam noctem errabundus vagaretur, non potuit attingere locum, quò tendebat. Manè alterius diei ad portam monasterij inuentus est equo insidens, de quo nec per se descendere

Fur prodiitur diuinitùs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

scendere potuit,nec ab alio deponi. Tandèm vir Dei accessit ad eum, & deposuit, liberumque à se dimisit. Tum verò permulti ad eum veniebant,multas eulogias & munuscula offerentes. Ille omnes in Dei seruitio confirmans,res quas attulerant, suis manibus pauperibus elargiebatur.

Deniq; multo iam senio grauatus,in molestam corporis ęgritudinem incidit:accitisque ad se fratribus,suum illis obitum prædixit. Rogabāt autem eum sanctimoniales, nō procùl ab eo loco commorantes,vt se inuisendi copiam ipsis faceret. Sed ille plenus spiritu sancto,protestabatur se nunquàm hîc fœminam conspecturum. Eadē nocte obdormiuit in Domino. Accurrebant autem monīales illæ,cupientes vel defunctum videre:sed nebula corpus eius diuinitùs tegente,nō nisi luminaria,quæ funus antecedebant,& turbam, quæ seqùebatur, cernere potuêre, loculo, in quo sacrum corpus habebatur, sub illarum adspectum prorsùs nō veniente. Humatum est autem beati viri corpus cum multa reuerentia apud Boloniam, vbi hodieque multis coruscat miraculis. Obijt xiij. Calendas Augusti. Sic habet MS. codex,vndè hanc vitam descripsimus: idem autem testatur translatum esse virum Dei xvij. die Iunij, quo die nos eum propterea reposuimus, quòd antiquissima Martyrologia eoipso die habeant sanctum Vulmarum,quem equidem puto esse eum, cuius Vitam descripsimus:quanquàm nolim pro certo affirmare.

Feliciter migrat è corpore, quod à monialibus videri nō potest.

De SS. Martyribus Marco & Marcelliano offendet Lector multa lectu dignissima in Historia S. Sebastiani eximij martyris: quæ est in I. Tomo die 20. Ianuarij. Passi sunt autem 18. Iunij.

MARTYRIVM SANCTI LEONTII ET SOCIORVM, PER CYRVM SCRIBAM. HABETVR *in Simeone Metaphraste.*

18. IVNII. Adrianus Senator sæuissimus.

VO tempore Vespasianus Romanorum Imperium tenebat,vir quidam ordinis Senatorij,Adrianus nomine, crudelis,& animo valdè immanis,omniumque pessimarum artium inuentor,cùm audiuisset quosdam Christianos esse ab omnibus illis abhorrentes, qui dijs ipsis sacrificia offerrent,deosque ipsos despicientes,& alios homines magicis artibus ac disciplinis & adulationibus à deorum familiaritate remouentes, quippe qui dicerēt, non esse deos, sed vnum tantùm Deū: furore percitus, Imperatorem adijt,& ab eo petijt, vt sibi contra homines Christianos potestatem daret. Imperator verò dantìm omnem potestatem Adriano contulit, eiq; mandauit,vt quicunque eius edicto parére,& dijs sacra facere vellent, honore magno donati,ad eum mitterētur: qui verò nollent,cruciatibus grauissimis subiecti,morti adderentur.

Cùm igitur Adrianus ex magna Roma discessisset,significatum ei fuit à quibusdam,in vrbe Tripoli esse militem quēdam,Leontium nomine,qui deos ipsos reprobaret,& eos qui sacra illis facerent, ab eorum cultu auerteret, & patrias leges diffloueret. Cùm hæc Adrianus de Leontio audiuisset,hilaritate nō mediocri affectus est, & militum cohortes præmisit,vt Leontius, qui talia faceret, compræhenderentur. Cùm verò prope vrbem venissent,eorum Tribunus,qui & ipse dęmonum superstitioni & idolis addictus erat,repentè febre totus correptus est, & militibus suis dicebat: Ità mihi dij propitij sint,vt ego scio, vndenàm hoc malum in me profectum sit. Dij aduersùs me indignati sunt: cùm enim huc profecturus essem, congruentem veneration illis non obtuli. Milites igitur cùm Tribunum suum ità febri æstuantem per tres dies,neque cibum aliquem sumentem,sed magis magisque febri laborārem viderent,multis angustijs premebantur. Nocte autem illa Angelus Domini apparuit ei,dicens: Tribune, si vis sanus fieri, vnà cum militibus, qui tecum sunt, ter clamans:

Angelus apparet Tribuno.

Tu,qui sancti Leontij Deus es, mihi, quæso, auxilium feras. Si hoc dices, statìm sanus fies.

buno idolatræ.

Cùm Tribunus in talem mentis excessum venisset,& sobrius esset,vidit Angelū, vt adolescentem aliquem, candida veste indutum,& adspectûs speciem quādam terribilem præ se ferentem. Tum ille: Ego, inquit, missus sum vnà cum his militibus, vt Leontium compræhēdam,& seruem vsque ad reditum Adriani Ducis:& tu mihi dicis,vt clamem: Deus sancti Leontij,auxilium mihi afferas, vt saluus sim? Cùm hæc Angelo diceret, ille ab ipso euanuit, & stupor Tribunum corripuit: qui cùm adhuc iaceret in lectulo, & febre vehementi teneretur,militibus ad se accersitis sic ait: Audite, fratres. Cùm primùm somnum cepissem,vir quidam illustris ad me venit, & dixit: Si vis sanus fieri, ter clames: Deus sancti Leontij, opem mihi afferas. Et his dictis,euanuit. Cùm hæc Tribunus dixisset,Theodulus quidam miles plùs cæteris obstupuit, & quæsiuit à Tribuno,an eius, quē dicebat,vestis alba,& adspectus terribilis fuisset: idque ità se habere didicit. Postridiè verò manè Theodulus ipse assidebat Tribuno, quę audiuerat,in mente habens. Cùm autem & compotationis tempus venisset, Theodulum milites vocârunt, vt vnà cum ipsis, quemadmodùm semper consueuerat,se oblectaret: Erat enim Theodulus ipse inter Græcos homines maximè illustris. Ille ad compotationem inuitatus,omnes cibos reiecit, neque quicquā gustare voluit: sed humì iacens, diutiùs ieiunus permansit, ac tandèm somnum cepit. Experrectus autem,commilitonibus suis: Adrianus, inquit, Præses crastino die veniet,& Leontius captus non est? Sed si placet omnibus vobis,mecum habens Tribunum,ad vrbem proficiscar,& quæram, quisnam sit iste Leōtius: quem postquàm compræhenderimus, cautè seruari iubebimus, quoàd Adrianus Præses venerit. Erat autem Tribunus sanus iam factus,& à febre liberatus,cùm visioni illi obediuisset.

Tribunus miro modo fit sanus.

Postquàm igitur illi ad summum vrbis verticem venerunt, eccè Leontius ipse illis occurrit, qbus ait: Saluete in Domino,fratres. Id cùm audissent duo illi milites Tribunus & Theodulus: Salue,inquiunt, & tu amice. Tum Leontius dixit: Quidnam,fratres, quærentes huc venistis? Tunc milites: Virum,inquiunt,quendam, Leontium nomine,doctum & probatum,Imperatori Vespasiano hoc loco habitare significatum fuit. Hunc igitur nos conuenire cupimus, vt iussi sumus. His enim diebus Adrianus præses huc venturus est,vt & ipse Leontium videat, eumque vt deorū amantem,honore maximo prosequatur,atque ad Imperatorem ducat: totus enim Romanorum Senatus illum videre cupit,cùm eius præclara facta, & in deos obseruantiam audiuerit, presertim cùm sit vnus è principibus viris,qui sunt in vrbe Tripoli. Cùm hæc audisset Leontius: Vt video,inquit,peregrini estis, & huius regionis ignari. venite igitur,& mecum vnà requiescite: ego vobis Leontium illum monstrabo, quem vos deorum amicum esse dicitis: ille verò non est ijs dijs amicus,quos vos colitis, sed scio ego Christianum illum esse, & Domini Iesu Christi fidem renere. His auditis, illi secum dicebant: Quisnam iste est, qui dicit, Leontium Christianum esse? Num aliquis ex eius cognatione est? Iraque Theodulus: Quodnam, inquit, est nomen tuum? Tum Leontius? De nominis mei significatione in literis diuinis scriptum est his verbis: Super aspidem & basiliscum ambulabis,& conculcabis leonem & draconem. Oportet igitur à me conculcari leonem & draconem: leonem, inquam,hostem illum, qui corporeis oculis non cernitur:& draconem,hoc est, Præsidem ipsum,& eius consiliarium. Tum Tribunus ad Theodulum conuersus: Et quisnam,inquit,iste est, qui dicit: Oportet à me cōculcari leonem & draconem,& Præsidis consiliarios? Dubitatione igitur detenti, ambigebant quidnam facturi essent. Eō enim, quòd tam benignè inuitati erant, remorabantur,nè prauum consilium suum viro illi aperirent: veruntamen cùm Adriani sæuitiam perspectam haberent, & eam formidarent,neque vellent re infecta reuerti,iter ad Leontij domum,amicitiam simulantes,vnà fecerunt. Deindè,En,inquiunt,vir optime, domum tuam peruenimus,& rebus tuis omnibus fruimur. Festina igitur nobis Leontium ostendere, vt cùm venerit Adrianus Præses,honore maximo dignus habearis, & Imperatorum amicissimus in eorum palatio verseris.

Psalm. 90.

Nota quòd Leontius idem valet, ac si quis dicat, leonē puniens, vel conculcans.

Hæc cùm illi dixissent, tum Christi martyr: Ego,inquit, sum Leontius ille,quem

Leontius se

Universidad de Deusto
Biblioteca

prodit Tribuno. vos quæritis:ego sum ille Christi miles:ego sum,quem Adrianus per vos insequitur. Illi cùm audiuissent quod dixit,Ego sum,in faciem prostrati,clamare cœperũt: Serue Dei altissimi,remitte nobis hoc peccatum:festina Deum tuum placare, vt nos ab idolorũ fœditate, & ab illa immani fera Adriano eripiat: & nos enim Christiani sumus.Hæc cùm illi dixissent,sanctus Dei seruus Leontius in terram se deiecit stens, & 1,Tim.2. dicens: Domine Deus,qui vis omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire:qui dedisti nobis salutis pignora, respice nos, quæso, in hac hora: qui fecisti,vt qui contra me venerant, pro me essent: me ouem illam perditam serues, oro, & istos mecum vnà illumines misericordiæ tuæ luminibus, quibus & sancti Spiritûs tui gratiam effundas, & cor purum crees, tuoque signo notatos, inuictos milites contra hostem diabolum efficias, potentiam & arma illis præbens propter viscera misericordiæ tuæ.Pro scuto & hasta sit illis sapientia tua.Tu,qui tribus diebus in sepulcro esse voluisti, qui malefici draconis caput conculcâsti, da, quæso, vt Tribunus hic & Theodulus conterant caput malitiosi draconis Præsidis Adriani, tuique roboris gratia illos confirmes.Tu enim desperatos ad cognitionem & spem inuitas: tu errantes misericordia tua in viam reuocas: quippe qui cordis arcana cognoscis,& vniuersę humanę naturę creator es.Accipe,quęso,preces peccatoris Leontij.Ostende & his,præter te nõ alium Deum esse.Fac,vt qui dijs inanimatis & mutis fidem habent,illos vanos & inanes esse cognoscant: & tuæ cognitionis lumine illustra eos,qui veritatem non cognoscunt.Ità,quæso, facias, Deus Saluator noster, quoniam tuum est regnum,potentia & gloria Patris,& Filij, & Spiritûs sancti, nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Cùm dixisset, Amen,descendit nubes aquæ in Theodulum & Tribunum, eosq; illuminauit.Quod cùm sanctus Leontius factum vidisset,voce magna clamans: Gloria,inquit, tibi sit,Deus meus,qui voluntatem quærentium te non aspernaris. Tum illos albis vestibus induit,& cereos accensos ante ipsos ferri iussit. Cùm verò, quidam ex Græcorum numero tantum miraculum per Leontium factum vidissent, cœperunt per vrbem tumultuari, & ità clamare: Pernicioso igne comburantur illi, qui deos nostros reprobant. Itaque non mediocri tumultu ciuitas illa perturbata erat. Biduo autem posteà venit Adrianus Pręses, & omnes, qui cum illo erant: cumque ante vrbis portas constitisset, quæsiuit, quænam voces & tumultuatio illa, quinam populorum clamores essent. Tum eius ciuitatis optimates: Vir, inquiunt, quidam Leontius nomine, qui Christianus appellatur, omnes à deorum nostrorum cultu dehortatur, ac remouet, magicis quibusdam artibus homines ipsos circunueniens, dum prædicat & nugaci oratione celebrat, extollitque virum quendam ab hominibus in Cruce suffixum, quem Pilatus ipse inquisitum flagellis, & Iudæi alapis verberârunt. Quinetiam Imperatoris nostri milites venefi cijs suis decepit, & ad Galilæi hominis illius religionem attraxit, eosque albis vestibus indutos, tertium iam diem apud se habet, & maximos deos nostros reprobat.

Leontius atrociter defert apud Adrianum.

Tunc Adrianus Pręses furore accensus, iussit militibus, quos secum habebat, vt tres illos compræhensos,cautè in carcere custodirent, quoàd ante Tribunal sisterentur.Fecerunt milites quod iussi fuerant,& homines compræhensos,in carcerem coniecerunt.Leontius verò per totum diem non desistens magni Dei fidem & doctrinam illis tradere:Agitè,inquit,fratres, estote fortes, & cogitate, præsentes cruciatus paruos esse,& ad breue tempus: gaudium verò illud & iucunditatem sempiternam futuram. Itaque si nos hic nefariorum hominum iniurias sustinemus, illic requiem perpetuam inueniemus. Nocte verò cœpit psalmi versus illos canere: Deus noster in cælo & in terra, omnia quæcunque voluit, fecit. DEVS, qui præcinxit me virtute,& posuit immaculatam viam meam.Cùm verò dies illuxisset, Adrianus præses in tribunali sedens, iussit ad se duci Leontium, Tribunumque & Theodulum.Qui cùm præstò essent:Túne, inquit Præses, Leontius es? Ego, inquit ille, ipse sum.Tum Præses:Cuius fortunæ & conditionis homo es? Quomodò prauis & maleficis veneficijs tuis milites ab Imperatore nostro subripuisti?Eos, inquam, qui semper cum Imperatore nostro erant, subripiens,fecisti, vt ei, quem tu DEVM dicis, crederent. Respondit Leontius: Ego CHRISTI mei sum miles: ego sum illius

Sancti martyres in carcerem traduntur.

Pſal. 113. & 134. Pſal. 17.

illius veræ lucis filius, quæ illuminat omnem hominem venientẽ in hunc mundum. Omnis,qui venit ad hanc lucem,non offendit. Scit Tribunus & Theodulus, quæ sit huius luminis origo & perfectio, Christus videlicet: Itaq; dereliquerũt deos tuos,è lignis,lapidibus & animalium ossibus cõfectos:quippe qui fragiles sunt, & cõminui facilè possunt. Cùm Præses audisset Leontium tam libera oratione vtentem,furore inflãmatus,præcepit seruis,vt verberibus Leontiũ ipsum contonderent. At ille cùm verberaretur, erectis in cælum oculis: Túne,inquit, Adriane,putas cruciatum mihi afferre,qui teipsum crucias? Iohan.1. Leontius verberatur.

Cùm verò illũ Adrianus vidisset cruciari quidẽ,sed in Christi confessione constanter permanere,illum iussit in carcerem duci,& ad Tribunum ac Theodulum cõuersus:Quarè,inquit, vos patrios vestros mores abiecistis,in quibus educati estis, & derelicto militari stipendio,Imperatori nostro mœrotem parâstis?Tum illi responderunt: Nobis datus est panis, qui cõsumi non potest, quiq; è cælo descẽdit,& vini poculũ è latere altissimi Dei acceptũ:pro illis autem carnibus, quæ corruptioni subiectæ sunt,corpus puri & omni macula carẽtis agni nobis datum est. Tum Adrianus: Ista,inquit,vobis suggessit improbus Leõtius. Facite igitur, quæ Imperatori grata sunt. An ignoratis, ità Imperatorem iussisse, vt qui dijs sacra fecerint, maximis honoribus & militiæ gradibus honestentur: qui verò iussis parére noluerint, illi pessimis modis vita priuentur? Ad hæc Tribunus & Theodulus respõderunt:Nostra militia in cælis est:fac quicquid vis. Tu quidem, cùm turpissimorũ idolorum vltor sis, contra nosipsos te armas: sed tota vita tua deserta erit, & tẽpus dierum tuorum minuetur.Hæc cùm Adrianus audiuisset, iussit Tribunum in ligno suspendi, atq; constanter vnco lacerari:Theodulum verò in terram prostratum verberibus cædi. Qui cùm acerbè cruciarentur,nullam aliam vocem emittebant,nisi hanc:Salua nos,Domine,quoniam defecit sanctus. Adrianus verò cùm illorum sentẽtiam stabilem atq; immobilem vidisset, iussit eos securi percuti. Qui dum ad supplicium ducerentur, canebant versus illos: Tu es protector noster, Domine:in manus tuas commendamus spiritus nostros.Cùm orationem complcuisset,à carnifice percussi sunt, & animas suas in confessione illa sancta Deo tradiderunt. Ducitur in carcerem. Tribunus laceratur, & Theodulus cęditur. Capite plectantur.

Posthæc iussit Adrianus duci sanctum Leontium. Qui cùm præstò esset: Agè, inquit,Leonti,misereat te fortunæ tuæ, nè graues cruciatus experiare, quales experti sunt Tribunus & Theodulus, homines à te circũuenti:iamq; audi me,& dijs sacrifica,sic enim honores maximos à me & Imperatore,totoq; Senatu consequéris: nam Imperator valdè cupit adspectum tuum videre. Auertat Deus, inquit Leontius, vt ego Imperatoris adspectum videam, qui execrabilis hostis Dei est:sed si placet,tu, Adriane,Christi amicus sis: id enim si feceris,ostendam tibi,quãtam salutem, quantam opẽ, & quàm perennes diuitias ab ipso percipies. Tum Adrianus præbili subridens:Tantam,inquit,& me salutem consequi vis,quantam Tribunus & Theodulus consecuti sunt? An nescis, scelestissimum caput,quali supplicio illi consumpti sunt? Ad hæc Leontius:Minimè suppliciũ appelles,quod ipsis intulisti: sed vitã potiùs,pacem & gaudium:nunc eñ gaudent & exultant, & vnà cum Angelorũ choris versantur.Tum Adrianus:Adhibe,inquit, Leonti,mentem ijs, quæ à me dicentur. Quisnã mentis compos,hanc Solis lucem & maximos illos deos, Iouem, Apollinẽ,Neptunum,Venerem,& reliquos vnquàm relinquere voluit,vt morte pessima vitam finiret?Nemo certè, nisi qui à te circunuenti sunt. Ad hæc Leontius:Minimè tu audîsti, quod scriptum est: Dij gentium dæmonia:&, Similes illis fiant, qui faciunt ea, & oẽs qui confidunt in eis. Quis igitur est,modò sanæ mentis ille sit,qui mutis lapidibus,& talibus rebus anima & sensu carentibus, cuiusmodi sunt isti vestri dij,similem se esse velit, nedùm ipsis sacra facere? Pſal.113. & 134.

Cùm hæc Iudex audiret,Martyris sententiã firmam esse videns,iussit in terrã prostratum,à quatuor carnificibus verberari,& præconẽ ipsum clamare: Qui deos nostros pro nihilo faciunt,& Imperatoris edictum non obseruant,ità peribunt: Cùm diutiùs Leontius verberaretur,& carnifices defessi essent,ad Præsidẽ loquens:Quãuis,inquit,corpus meum,pessime homo dilaniaueris, nunquàm tamen animæ meæ dominus fueris. Iussit deindè Adrianus illũ in ligno suspẽdi, & eius latera atq; crura lacerari.Qui cùm diutiùs laceraretur, neq; quicquã aliud diceret,nisi hoc tãtùm: S. Leontius dirè verberatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus in te ſperaui,ſalua me Domine: cumque cęlum Martyr ſuſpiceret,tunc ad miniſtros ſuos Adrianus conuerſus:Deponite,inquit,illum de ligno: ſcio enim, quòd cùm in cælum intueatur,deos ipſos orat,vt requiem illi afferant. Ad hæc S. Leontius dixit: Pereas tu cum dijs tuis,Adriane infeliciſſime & execrãde.ego enim Deum meum precor, vt robur ac vires mihi ſuggerat, quô tormenta tua ſuſtinere poſſim. Cùm igitur Adrianus Leontij mentem conſtantem & firmam vidiſſet, rursùs iuſſit in ligno eum ſuſpendi, capite in terram deuoluto, & magnum ſaxum ex eius collo pendere,vt ità cruciaretur. At ſanctus martyr generoſo & forti animo cruciatus illos perferens,ac cælum intuens, ſic Deum orauit: Domine Ieſu Chriſte,qui corroborâſti ſeruos tuos Tribunum & Theodulum ad præſtandam tui nominis confeſſionem, & me ſeruum tuum ſupplicem & peccatorem confirmes, vt tormenta hæc ſuſtinere poſſim,neque expectationi meæ deeſſe velis.

Eius latera & crura lacerantur.

Vide ſuppicij genus immane.

Tum Adrianus:Scio, inquit,Leonti,dijs noſtris te amicum futurum. At ille: Ego ſeruus ſum Dei altiſſimi:tu verò deorum tuorum ſeruus es. Cum illis igitur & tu, & exercitus tuus peribit. Porrò Adrianus cùm Leontij mentem ſtabilem vidiſſet,illũ iuſſit in carcere ſeruari vſque ad diem poſterum.Ille verò in carcerem ingreſſus,per totam noctem pſalmum canebat: Dominus illuminatio mea, & ſalus mea: quem timebo? Cùm verò pſalmum caneret,Angelus illi apparuit,& dixit: Eſto fortis Leonti,ego enim tecum ſum.Me Dominus Deus tuus miſit,quem tu quæris. Cùm verò dies illuxiſſet,iuſſit Adrianus ad ſe Leontium adduci,quem ſic affatus eſt: Nunquìd, Leonti,cogitâſti quid tibi expediat? Tum ſanctus martyr: Cùm ſemper,inquit,cognouerim, quid mihi expediat, vanis tuis ſermonibus reſtiti: quare ſemel, bis & ter tibi affirmo,me nunquàm commiſſurum,vt derelinquam eum,qui fecit cęlum & terram,mare & omnia, quæ in eis ſunt, Dominum Ieſum Chriſtum Dei filium, qui propter nos homines Crucem pati voluit: illum, inquam, minimè deſeram, in eo enim ſolo,& in eius nomine ſpem collocans,miſericordiam conſequar. Tum iuſſit Adrianus in aëre à quatuor carnificibus ſuſpendi, & vehementer verberari. Cùm verò ille verberaretur,clamauit Adrianus:Fac, Leonti, quod dico, & dijs ſacrifica: id enim ſi feceris, per deorum noſtrorum ſalutem ac benignitatem faciam,vt dignitatis gradum,& longè plura conſequaris. Ad hæc ſanctus martyt Leontius: Et quænam,inquit,dignitas tanti erit,vt ego Deum meum negem, & tibi obediam? Mène hortaris, vt dæmonibus tuis ſacrificem, cùm ne totus quidem mundus tanti ſit, vt cum Chriſti mei charitate conferri poſſit? Cùm igitur Adrianus eius mentem ità firmam vidiſſet,vt mutari non poſſet, hanc ſententiam contra illum tulit: Leontiũ, qui dijs libare,& Imperatoris edicto parére noluit,noſtroſque nobis proprios deos contempſit, iubemus è quatuor vectibus ſuſpenſum,tam diù verberari donèc animam emittat.

Pſal.26.

Iterùm cruciatus verberatur.

Cùm igitur ſanctus martyr Leontius diutiùs verberaretur,& vulneribus ac plagis lacerarctur,ſpiritum ſuum Domino tradidit,& in ipſius Tripolis portu ſepultus eſt decimooctauo die menſis Iunij,cùm mundo ipſi bonum virtutis monumentum dereliquerit: martyr, inquam, Leontius, per quem Deus ſui regni partem nobis concedat.

Inter verbera reddit ſpiritum.

Hæc commentaria beati martyris Leontij Cyrus quidam ſcriba in tabulis plumbeis conſcripſit,& apud ſancti martyris monumentum ea depoſuit,vt ijs, qui poſteà futuri ſunt,optimum exemplum relinqueret in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Quiſquis igitur ea legit,& bonam ac ſanctam Martyris confeſſionem audit,manus in cælum erigat,& Deo ipſi gloriam reddat,qui Martyri patientiam ſuggeſſit. Martyrium autem compleuit Chriſti martyr Leontius decimooctauo die menſis Iunij, vt iam diximus,ſub Imperatore Veſpaſiano,in nobis autem regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto:Cui ſit gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

MAR-

MARTYRIVM SANCTI SOSIMI, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE. 693

19. Iunij.

QVibus temporibus Traianus Imperator Romanorum Imperium tenebat,multa idolorum inſania & error,multaque cęcitas Græcos homines detinebat. Quamobrèm magna perſecutio contra Eccleſiam Dei cõmouebatur.Erat autem Domitianus quidã Antiochiæ Piſidiæ Præſes: qui cùm Imperatorem Traianum adijſſet,petijt ſibi dari poteſtatem aduersùs Chriſtianos homines, vt quicunque dijs ipſis immolare noluiſſet,graui ſupplicio afficeretur. Hic cùm huiuſmodi poteſtatem accepiſſet, & armatura diaboli indutus eſſet, tanquã leo quidam fremebat aduersùs eos, qui ad mortem vſque Dei confeſſionem ſeruabant. Venit autem in vrbem Apolloniam per Soropolitarum regionem. Cumque perſecutio immineret,Soſimus quidam miles fidem Chriſti cupiens ſequi,arma bellica tunc abiecit,& ad ſanctiſſimam Eccleſiam confugit,& Chriſti fide inſtructus,immortalitatis lauacrum accepit, in fidei operibus & caſtitate, multisque ieiunijs & orationibus ſeipſum diligenter exercens.

Hęc ſunt bonı Chriſtianı exercitia.

Cùm dies multi præterijſſent,& Domitianus eſſet in ea vrbe,quam ſuprà diximus, vir quidam illum adijt,& Soſimum deferens: Eſt,inquit, quidam Soſimus miles,qui & Imperatorem,& veſtram poteſtatem contemnit. cumque arma deiecerit,& militiam abnegauerit,in quam ab Imperatore Traiano adſcriptus fuerat, dicit ſe Chriſtianorum religionem ſectari, pro nihilo faciens deos noſtros: quinetiam Imperatoris conſtitutiones execratur,& eius poteſtatem deſpicit. Tum Præſes dixit: Ducatur huc Soſimus ad tribunal. Abit igitur cohors, vt iuſſa fuerat,& Soſimum comprehenſum, ad tribunal duxit. Quem Præſes interrrogans: Tũne, inquit, es qui Soſimus appellaris? Reſpondit:Ego ipſe ſum Soſimus,ſeruus Domini mei Ieſu Chriſti. Ad hæc Præſes: Fatére priùs, cuius conditionis homo ſis,& poſteà dices,cuius ſeruus ſis. Tum ille: Miles ego ſum, quòd ad humanam conditionem perrinet, qui veſtros illos deos perditiſſimos dereliqui, & Chriſtianus factus ſum. At Domitianus: Sceleratiſſime,inquit,Soſime,nihil tibi proderit nomen iſtud. Inunc,& dijs ſacrifica, vt peccatum iſtud tibi cõdonetur, quòd Imperatorem & dominum noſtrum Traianum deſpexiſti,qui militarem ornatum tibi conceſſit. Ad hæc Soſimus: Minimè dijs veſtris ego ſacrificio. Adducatur,inquit Domitianus, in carcerem.

S. Martyr in carcerẽ ducitur.

Craſtino autem die iuſſit eum duci ad tribunal,quem,manibus poſt terga colligatis,ante Præſidem ſtatuerunt. Tum Præſes iuſſit eum in ligno ſuſpendi: cui ſuſpenſo dicebat: Sacrifica,ſceleſte Soſime,priuſquàm membra tua deſtruantur. Ad hæc Soſimus:Non ſolùm,inquit, non verbis, ſed neq; factis poteris mihi perſuadere, vt ſacrificem. Tum Domitianus:Verberetur vehementer à robuſtis militibus. Cumque diutius beatus Soſimus verberaretur, dixit Præſidi: Fruſtrà miniſtri tui laborant, Dei enim me corroborantis voluntate verbera tua non ſentio. Cùm igitur tam diù verberatus fuiſſet,quoàd ſolum ipſum ſanguine repletum eſſet,voce magna clamans dixit:Domine Deus omnipotens, qui ſedes in throno firmiſſimo, qui extendiſti cælum,& fundâſti terrã,qui aquas omnes in vnum locũ cõgregâſti,tu,noſtra ſeruorum tuorum ſpes,exaudi me,qui te precor:neq; permittas huius Domitiani minis me ſuperari,vt oẽs qui nomẽ tuũ nõ cognoſcũt,per me diſcãt,te ſolũ eſſe Deũ. Has preces cùm habuiſſet,venit vox è cęlo,dicẽs: Soſime, eſto fortis & robuſtus,ego cũ tecum ſum,neq; quiſquã tibi obeſſe poterit. Cùm hãc vocẽ Domitianus,& quidam alij, qui cum illo erãt,audiuiſſent:Certè,inquiũt,magus hic eſt. Alij dicebãt: Minimè magus eſt,ſed magnus eſt Deus Chriſtianorũ,& ab illo vox iſta ad hominem hũc miſſa eſt.

Verberatur duriſſimè.

Cælęſti voce cõfirmatur.

Iuſſit rursùs eum Præſes colligatũ à quatuor militibus extendi. Qui cùm valdè diſtenderetur,oculos in cælum erexit, ac dixit: Domine Deus, qui hominum mentes cognouiſti,tu Chriſtianorũ ſpes,refugiũ & requies illorũ,qui ſunt in anguſtijs,libera me à fraude peſtilẽtis & diaboli Domitiani, vt cognoſcãt oẽs, qui præſentes ſunt, te Deum viuentem eſſe,qui ſemper fuiſti,& eris in ſecula. Cùm multi ex ijs,qui præſentes erãt,egregiã Martyris patientiã cognouiſſent,ad CHRISTI fidem conuerſi ſunt. Præſes verò cùm id factum vidiſſet,& metueret,nè omnes ad eandem fidem con-

Valdè diſtẽditur.

Multi crediderunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

conuerterentur, erubescens ac dentibus frendens, cogitabat, quo mortis genere hominem interficeret. Iussit igitur grabatū ęreum ferri, & ignē multum subijci. Cumq; multæ flammæ in grabatū ascenderent, iussit B. Sosimum nudum illuc conijci. Cùm verò sanctus martyr Crucis figura se muniuisset, & in grabatum coniectus esset, statim Dominus ignem in rorem conuertit: etenim per Angelos suos Deus Martyri opem attulit. Omnes verò, qui præsentes erant, opinabantur ob nimium illum ignē Sosimum animam efflauisse. At Angeli à Deo missi, sanctum martyrē è grabato sublatum, omnibus spectantibus, extra grabatum constituerunt. Turba verò cùm admirabilia Dei facta vidisset, eius gloriam collaudauit, qui misit Angelos suos, & à tali flamma virum illum eripuit. Itaque plurimi ad Christi fidem conuersi sunt.

Angeli eum liberant.

Tum Præses cùm sanctum martyrem ad se vocâsset: Obtempera, inquit, mihi Sosime, & dijs sacrifica. Ad hæc Sosimus: Fœdissime omnium hominum, quibus dijs iubes me sacrificare? Ioui, inquit ille, & Iunoni. Tunc Sosimus: Ego multos istos deos non colo: vnum enim cognosco viuentem Deum, huicque soli piè seruio. Hæc cùm audisset Præses: Sosime, inquit, tibi dixi, vt ad deorum aram accedas, & ipsis sacrifices: sin minùs, te igne cōsumam. Ad hæc Sosimus: Stolide, semel dixi tibi, quòd Deo meo seruio, qui in cælis est. Cùm verò Præses à tribunali surrexisset, & ad Cononensium vrbem iter facturus esset, iussit Martyrem ligatum illuc sequi, vt ibi ad ignem conijceretur. Cumq; ad eam vrbem Domitianus venisset, & sederet pro tribunali, iussit in crepidis quibusdam clauos aptari, & Martyris pedes crepidis illis configi, catenisq; constrictā ad equos ligari, & cogi celeriter ambulare. Ille ad equos ferocissimos alligatus, non lentus erat ad iter faciendū, sed equos ipsos anteuertens præcurrebat. Deus enim erat cum illo, qui se ipsi adiutorem præbebat. Itaq; has voces protulit: Domine Deus, qui perfecisti pedes meos tanquàm ceruorum, perfectam patientiam mihi suggeras. At Præses cùm martyris patientiam vidisset, iussit ipsum in carcere clausum custodiri, neque cibum aliquem omninò illi dari.

vide cruciatum & præsentem Dei virtutem.

Cùm verò tres dies præterijssent, & Sosimus cibum non gustâsset, duo pueri venerunt in carcerem, quorum vnus panem, alter vas aquæ portabat, & Martyri dixerunt: Accipe preciosum munus à Domino Deo tuo ad te missum. Hæc cùm ille accepisset, cibum gustauit, ac dixit: Benedico tibi, Domine, quoniam misertus es mei, & nō neglexisti me, sed satiâsti cœlesti tuo cibo. Laudo & celebro gloriam & magnificentiam tuam in secula, Amen. Cùm verò dies illuxisset, Præses in tribunali sedens, iussit sanctum martyrem ad se duci. Præstò autem fuit sanctus Sosimus hilari vultu, & mente ad Deum erecta. Præses verò stupore magno affectus erat, quòd tantos pedum cruciatus sustinuisset, neque vultum mutâsset. Tum ille: Sosime, inquit, sacrifica tādèm dijs ipsis, nè vulneribus multis laniatus, pessimè moriaris. At hęc Sosimus: Si tu vis sacrificare tuī similibus, sacrifica: ego, vt suprà dixi, Deo meo seruio. Tunc furore accensus Domitianus: Suspēdatur, inquit, in ligno. Cùm verò suspensus fuisset, ei Præses dixit: Vidésne, miser, quàm multa tormentorum genera tibi proposita sint? An non obediens mihi, dijs immolabis? Ad hæc Sosimus: Qui viuentem Deum amant, ista vestra tormenta nihil curant. Tum Præses: Ferreo, inquit, pectine nefarius iste homo dilanietur. Cùm verò Martyr laniaretur, alta voce Deum orās dixit:

Præclara sententia. S. Sosimus laniatur.

Equidem magis nunc agnosco misericordiæ tuæ viscera, Christe author luminis, quoniam tu es, qui docuisti me non blasphemiam aliquam pronunciare, vt per hæc tormenta diuinitatem tuam magis cognoscerem.

Hæc cùm dixisset, neq; Præses tormentorū satietate affectus esset, iussit hominem ante tribunal duci, cui hæc dixit: Multis cruciatibus ꝓpter nomen Christi afflictus, nullā vtilitatē assecutus es: saltē nūc accede, & dijs sacrifica. Tum Sosimus: Domitiane, inqt, sæuissime, atq; inhumane, & impietate omni refertissime, Deū illū cælestem metuas, & erroris, quo detentus es, obliuiscaris, neque simulacra ista deos nomines. sunt cm dæmones, non dij. Tū præses: Túne, ô sceleſtissime, audes deos nostros dæmones appellare, ꝑ quos mundus ipse dies festos celebrat? Tunc Sosimus: Qualem, inquit, diem festum agunt isti dij, quos dicis, talem Imperator tuus, & qui eis credunt, agant. Præses verò: Vidésne Sosime, quemadmodùm dijs ipsis repugnas, & illos in iram prouocas? Desine ista dicere, nè propter blasphemiam tuam & ipsi

ipsi pessimè pereamus. Pietatis, inquit ille, & diuinæ cōfessionis causa tibi repugno & aduersor. Tum Præses dixit: Afferte faces accensas, & ventrem ipsius incendite. Egregia martyris constantia.

Non solùm, inquit ille, faces ventri admoueri iubeas, sed etiam, si placet, totum corpus meum comburas: nunquàm enim me vinces: præstò est Christus, qui me corroborat. En ego à te interfici valdè cupio: hæc enim est mea iactatio in Christo Iesu.

Præses cùm non ampliùs sciret quid ageret, & à verbis illis sancti Sosimi se nihil profecturum esse intelligeret, iussit securi hominem percuti. Cùm verò Martyr ad obeundum martyrium duceretur, cœpit dicere: Domine DEVS meus, respice me peccatorem, & accipe animam meam cum his, qui ab omnibus seculis tibi placuerunt: quoniam tu es gloria mea ex hoc tempore, & in æterna secula, Amen. Martyrium compleuit sanctus Zosimus decimonono die mēsis Iunij in vrbe Cononensium, Imperatore Traiano, in nobis autem regnante Domino nostro Iesu Christo: Cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Cæditur securi.

ALOYSIVS EPISCOPVS VERONENSIS, PIO LECTORI.

DVo in hac vita, quæ sequitur, videbis, quæ primo statìm occursu animum tuum facilè percellere poterunt. Primum, quòd sancti martyres Nazarius, Geruasius, Protasius & Celsus, siue Celsius puer, simul gladio consummati sint in ciuitate Mediolanensi. Secundum, quòd sub Anulino, siue Anolino præside, ad Neronis Cęsaris iussionem. Nam in primo Tomo vitarū Sanctorum, quem edidimus, vitā Sanctorum Geruasij & Protasij per diuum patrem Ambrosium scriptam posuimus, in qua de sanctis Nazario & Celso nulla fit mentio: quod vtiquè subticendum non videbatur, si hi in martyrio illis consortes fuissent. Sed & ibì priores sub Astasio Comite ad bellum contra Marcomannos (quos hodiè vulgari sermone Morauos vocāt) proficiscente, non autem ab Anolino præside, peremptos fuisse legimus.

Hanc nos huic histo. rię subiun. gimus.

Verùm hæc tanti esse non videntur, vt à legenda hac Sanctorum vita te deterrere debeant, cùm diaboli ministri in sanctorum martyrijs satellites plurimos habere consueuerint, quorum aliqui dum alijs forsan occuparentur negocijs, aut in sanctorum laniandis corporibus iam fessi essent, aut fortè, quòd alium magis idoneum esse ad sanctos torquendos arbitrarentur, sibi inuicèm successores & vicarios dabant, vel assessores suis tribunalibus adhibebant. Cuius rei sexcenta per teipsum exempla inuenire poteris. Potuit ergò Anulinus præses author esse Sanctorum agonis, deinde Astasius Comes ad finem illum deducere, aut aliquid occurrere, quòd sub vtroq; illorum sancti hi omnes gladio feriri iussi sint. Quòd autē diuus Ambrosius non solùm in vita sanctorum Geruasij & Protasij nō meminerit beatorum Nazarij & Celsi, sed neque in vita horum in secundo nostro Tomo posita, quam idem scripsit Dei sacerdos Ambrosius, de prioribus illis vllam prorsùs mentionem faciat, non te contristet: nam in huiusmodi rebus locus ab authoritate negatiuè sumptus, infimam partem habet. Potuerunt nanq; socij simul esse in passionis certamine, licèt sanctus vir hoc non dixerit. Nam & diuus Cyprianus Carthaginensis, & sanctus Petrus Alexandrinus Episcopus, plures coronæ socios habuisse leguntur, & tamen eorum duntaxàt singulorum martyrium celebratur, aliorum nominibus suppressis. Quòd si adhuc te taciturnitas ista solicitat, lege Adonem Treuirensem Episcopum in vita sanctorum Nazarij & Celsi, in Tomo nostro quarto posita, vbì in fine hęc verba habentur: Inuenti autem sunt (nempe Nazarius & Celsus, de quibus loquitur) pridiè Idus Iunij. Festiuitas verò agitur de martyrio quinto Calendas Augusti. Commemoratio autem eorum publica & celebris, in die sanctorum martyrum Geruasij & Protasij à fidelibus frequētatur, & venerabiliter excolitur. Quod profectò non fieret, si aliqua inter sanctos ipsos non intercessisset cōmunio. Vale, & Dei gratia sit semper tecum.

VITA

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA ET DECERTATIO SANCTORVM ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRVM, NAZARII, GERuasij, Protasij, & Celsi: ex Simeone Metaphraste.

19. Iunij.

Nazarij patria. Parentes.

NErone tenente sceptra imperij Romanorum, Nazarius admirabilis, tanquàm stella quædam lucida fulgebat in sua patria. Eum enim habebat Roma veluti imaginem virtutis aliquam, illius glorias moribus. Nam hæc quidem erat patria Nazario. Parentes autem, alter quidem Lybicus, altera verò ipsa quoquè erat Romana genere, ambo quidem diuites & facultatibus, & virtute: Petro autem institutore, chori discipulorum principe, Deo redditi magis familiares, aquaque & spiritu consummati. Eorum pietatem Deus veluti remunerans, quomodò olim Abrahæ hospitalitatem, eis dedit filium hæredem simul virtutis & bonorum, Nazarium. Ille autem, tanquā à Deo datus, se rursùs totum tradit Deo. Et ipse quidem in diuino adoptatur baptismate à Lino, qui erat ipsius Petri sedis & virtutis successor. Cùm aût ad perfectiorē peruenisset ætatem, perfectiorem quoq; gratiam consequitur. Ipse enim simul augebatur, & sui accipiebat incrementum, & magnus eius amor in Christum, reddebatur maior & feruentior.

Baptizatur à Lino.

Cùm verò pietatis, quæ erat in ipso, fax valdè esset in altum sublata, & multos ad eum vocaret, & tumultus & continuum eorum, qui ad ipsum accedebant, aduentum declinās, statuit patriam & suos relinquere necessarios, & versari in aliena, vt & cum eo, quem desiderabat, seorsùm colloqueretur, & multis prædicaret pietatem. Cùm ergò hæreditatem, quæ ad eum pertinebat, accepisset à parētibus, egreditur è patria: & ex vna ciuitate transiens in aliam, ad quoscunq; accessisset, ijs opem ferebat ex suis facultatibus. Deindè etiam eis maiora suppeditabat, vt qui eos deduceret ad veram Trinitatis cognitionem. Et cùm venisset Placētiam, & accessisset Mediolanum, con-

venit Mediolanum.

uenit Gerualium & Protasium viros admirabiles, qui ab Italiæ quidē Præside Anulino iam fuerant in carcerem inclusi propter suam in Christum confessionem: ijs autem, quæ fiebant præter omnium opinionem, & miraculis extendebantur fama ad finitimas etiam regiones.

Cùm eos ergò diuinus conuenisset Nazarius, fidei & virtutis communione eis effectus familiaris, (Ingeneratur em̄ quidam amor in ijs, qui earundē rerum amore tenentur, non minùs quàm in consanguineis) eos incitat, & eis animum addit ad martyrium, & reddit acriorem eorum in Christum amorem. Hinc Nazarij fama in omnem partem dispersa, peruenit etiam vsque ad Præsidem Anulinum. Ille autem cùm sisti curásset Nazarium, fit ei tanquàm consiliarius, & suadet nè sit impius, & illius deos probris insectetur & contumelijs. Deindè postquàm cognouit sanctum ne dignum quidem, quod audiretur, putare consilium, (Quid enim est ad probris appetendum aptius, quàm multa quæ coluntur, simulacra?) eius maxillis multos impingit colaphos, & tanquàm aliquod piaculum vir execrandus eum cum probro & dedecore expellit è ciuitate. Hoc autem quantùm iudici videbatur magnum ad supplicium, tantùm Nazario existimatum est maius ad beneficium: quòd dignus habitus sit plagas accipere propter Christum, qui pro ipso passus est. Egressus est ergò non silens, neque elinguis ac mutus, & metu vinctus, sed pergens docere, vt consueuerat, & multos infideles inducens intrà Christi sagenam. Porrò autem illa nocte visa est mater Nazario adesse, & eum hortari, vt obiret Galliæ ciuitates, & in eis dei-

Sistitur corā Præside.

Cęsus ab vrbe pellitur.

ceret femina veritatis. Ille autem, vt ei à matre dictum fuerat, venit Meliam, (est autem ea vna Galliæ ciuitas) & omnes, quos conuenisset, deducit ad Dei cognitionem, & apertè prædicat pietatem.

Venit in Gallias.

Interim autem ad eum accedit fœmina quædam illustris & ex primis ciuitatis, ad-

ducēs quem habebat filium nomine Celsium, iam tres annos natū, & deponit ipsum in eius

in eius manibus: Sequetur te hic puer, dicens, in omni via, donèc ipse quoq; dignus euaserit, qui sistatur ante thronum Domini Christi. Et illa quidem discedit. Nazarius autem infantem lubenter accipit, quem propemodùm in vlnis circunferebat. Cumq; preces dixisset consuetas, eum per baptismum efficit Deo familiarem: quoniam nec alium nouerat verum honorem, nisi cum Deo coniunctionem & familiaritatem. Sic ergò se habens Nazarius, & Galliarum ciuitates sic doctrina complectens, ne illarum quidem Præsidem latuit Dinobaum. Itaque accersitus ad eum, venit cum puero Celsio: & è quo quidem genere esset natus, quibusnam autem parentibus, & cuiusnam sit religionis, percontanti Dinobao: Ego quidem, inquit, genere quidem sum Romanus: Christianam autem sequor religionem: & Deum confiteor eum, qui fuit crucifixus. Tunc fertur Dinobaus, ad iram motus, dixisse: Habes dæmonium. Quid enim aliud sibi volunt hæ tantæ nugæ? Non est tibi pater? non est tibi mater? Ille verò: Si dæmonium haberem, inquit, non quos tu colis, dæmones insectarer probris & contumelijs. Dinobaus autem furorem non valens continere, cùm puerum quidem Celsium abstraxisset ex illius manibus, intolerandis eum plagis affecit, ingenio puer eum, qui erat canus prudentia. Deindè eum conijcit in carcerem, in sequentem diem eum reseruans. Magna enim crudelitas & inhumanitas nec tantulæ quidem ætatis mouebatur misericordia. Quod quidem etiam in bruta animantia & nouas plantas clementi & benignæ euenerit animæ: ea nanque digna, quibus parcatur, censuerit. Atque intolerabiles quidem plagas propter Christum puer lubenter accipiebat Celsius, balbutiente lingua hoc solùm dicens: Deus, cui ego seruio, ipse te iudicabit, O Iudex: iritans ipse quoq; Dinobaum propter suum in Christum desiderium, sicut diù antè ludeos æqualium puerorum chorus, meum Iesum hymnis celebrantes & laudem ei perficientes.

Celsius puer baptizatur.

Dirè cęditur

Matt. 21.

Quædam autem insignis fœmina, nomine Dinomeda, consulit coniugi Dinobai, vt suadeat marito, vt moueatur misericordia pueri ætatis, & simul etiam absoluat Nazarium. Illa autem hæc marito communicat, quomodo olim vxor Pilato. Postri- Matt. 27.
diè itaque cùm sedem iudiciariam ascendisset Dinobaus, & adduxisset Nazarium, suadebat pro viribus, vt assentiretur impietati. Nè eum enim tunc puniret, prohibebant vxoris suasiones. Postquàm autem non potuit persuadere, cum expellit è ciui- Nazarius expellitur.
tate, sic eum placidè allocutus: Vxoris meæ consilia te liberum dimittunt ab omni cruciatu. Illinc ergò abit Nazarius in vicinam Temerum cum puero Celsio. Est autem hæc vrbs Temerus propinqua Meliæ. In ea ergò vitam agebat, diuinis suis doctrinis augens gregem Christi, & multos inducens ad agnitionem. Non ferebat autem omninò, qui inuidiam parturiebat, diabolus res ità se habentes. Quomodò enim, si ille erat diabolus, & qui ab initio bonis aduersabatur? Blandis itaque verbis aggrediens præsidem ciuitatis, persuadet, vt Neroni Imperatori significet de Nazario. Cùm ergò de Nazario ei esset significatum, missæ sunt literæ per vniuersam illam regionem, iubentes summo studio quæri Nazarium, & eum, qui inuenisset, ad ipsum ducere.

Cùm autem is latére non posset, vt qui in illustri staret loco virtutis, & magno ore ab ipsa prædicaretur, citò inuenitur ab ijs, qui scrutabantur. Illi autem, cùm is iam sistitur coeis euasisset manifestus, læti lætum sistunt ante Neronem. Quid ergò ille? Propositis ei tormentis, assentationibus aggressus est Nazarium, vt cùm illis quidem ei terrorem attulisset, his autem cum emollijsset, persuaderet ei, vt transiret ad suam voluntatem. Nazarius verò erat omninò immobilis, vt qui ab his ad martyrium magis acueretur, non autem emolliretur. Et ideò maiori vrebatur constantia. Cùm ne- Traditur in custodiā.
sciret ergò Nero quid ageret, tunc eum cum puero tradit in custodiam. Parùm intercessit temporis, & Neronem quidem rursùs sedes habuit iudiciaria. Introductus autem fuit Nazarius cum puero. Et rursùs similiter nunc quidem minis vehemens erat Nero, nunc autem suauis blāditijs & promissis. Postquàm aurem vidit eum tanta esse constantia, desperans sic posse induci Nazarium, iubet eum inijci in profundum maris cum puero Celsio, vt nec eos quidem posset videre, quos ne volebat quidem viuere sic affectos. Sed erant omninò vera, quæ dixit diuinus Esaias, tanquàm Esa. 43.
de eis prænunciata: Si transieris per aquam, tecum sum: & non te concludent fluuij. E mari edu.
Et si transieris per ignem, non comburéris. Nam cùm iam essent in profundo, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

citur cum Celsio.

qui eos iecerant, crederent fore, vt à multis piscibus deuorarentur: magna contentione, Angelica quædam virtus desupèr aduolauit, & è profundo seruauit, & illæsos eos terræ reddidit, puero Celsio propter ætatem adhuc imperfectam, nausea & fastidio pleno, vt est consentaneum. Sed precibus & signo Crucis, & diuino osculo eum sanum reddidit Nazarius.

Capit, tanquàm pisces, hoc miraculo Neronis quoquè seruos, qui ipsos in mare demiserant. Sanctum enim deincèps sunt secuti, & ità se ei adiunxerunt, vt prioris vitæ magna ducerentur pœnitentia, & ægrè ferrent quòd non diù antè, relicto Nerone, animum illi adhibuissent. Terræ ergò cum puero redditus Nazarius, transit cum eo ad ciuitatem, quæ dicitur Tenusa: & illinc profectus, venit Mediolanum: rursùs quoq; priorem pergens dare doctrinam, & dulci potare nectare eos, qui erant verè filij regni. Sed ciues rursùs ei non permittebāt liberè prædicare veram religionem: sed eum comprehenderunt, & cum Præsidi Anulino, qui ei priùs multas impegerat alapas, tradiderunt, vel per illos, vt veriùs dicam, is qui fuit ab initio inuidus, & odio habuit homines. Ille autem iubet eum rursùs includi in priori custodia. Nazario autem ipsa custodia erat multis regijs precioſior, pratum floridum, nouus paradisus. In eam enim ingressus, versabatur cum Geruasio & Protasio socijs certaminis: à quibus assiduè ille, tanquàm ab aliquibus fluminibus, irrigatus, carpebat suauissimos flores illorum consuetudinis, vt propemodùm gratias haberet Anulino, quòd eum rursùs coniunxisset cum ijs, quos desiderabat. Cùm eis ergò congressus, & magnam accepit vtilitatē, vt ipse etiam vicissìm intulit ea, quæ erant vtilia: & eos fatis ad certamina, & puerum incitauit Celsium: quem puerum quidem sermo, perfectum autem ostendit actio.

Mediolani includitur in custodia.

Anulinus autem cùm de Nazario singula exactè didicisset, mirabatur quemadmodùm potuisset effugere Neronem (sciebat enim, quàm esset furiosus & quàm ferus Nero) lupum agnus, vt aiunt. Hinc etiam de sancto Nazario, & eius socijs eum facit literis certiorē, rogans quidnam iuberet, vt faceret sanctis. Ille autem cùm audiuisset Nazariū adhuc esse superstitē, cædem spirabat aduersùs lictores, quibus iusserat, vt eum in maris profundū inijcerent: & prę ira è sede exiliēs, cum vociferatione current per regiā, clamās insidiatores, ingratos, aduersùs deos impios: & cupiebat eos inuenire, vt ipsos etiam interimeret simul cum Martyribus, ignorans stolidus, quòd Deus potest nō solùm à mari seruare eum, qui in ipso habuerit fidutiā, sed etiā ipsum mare exiccare. Testatur aūt diuus Dauid dicēs, cum posuisse fluuios in desertū, contrà autē, deserta in lacus aquarū. Cùm eos ergò multùm quæsiuisset, & nō inuenisset, sic literis exponit suam aduersùs sanctos sententiā: Quoniā ij, qui ante nos assēderūt in hanc excelsam imperij sedē, non solùm eos, qui in maximos deos erant impij, morte sua damnabant sententia: sed etiā, si inuenirentur aliqui, qui maleficijs & præstigijs multos corrūperent, par quoq; in eos statuebant supplicium: nostra quoq; decernit potētia, quòd isti quāprimùm vita priuentur, gladio capitibus corū amputatis: deindè corū corpora obijciantur feris ad deuorandū, vt nè omniū quidē cōmunē consequantur sepulturā. Sit ergò tibi curæ id, quod in præsentia iussi, exequi. Est enim mihi maiori curæ honorare deos, quàm curam gerere reipublicæ.

Psal. 106.

Nota quàm antiquum apud Christianos Crucē se signare

Postquàm hæ literæ venerunt ad Anulinū, iubet statìm ad mortem duci Martyres. Illi autē muniti figura Crucis, admodùm læti exiérūt, vt qui nō ad mortē, sed ad vitā potiùs (quod verum erat) ęternā vocarētur: & cōtendebant alius aliū ad præuenire, & pulchro decertabāt certamine, timētes nè Neronē suæ pœniteret sententiæ, & beatū finē non assequerētur. Postquàm aūt Domino cōfitentes, puenerunt ad locū cōsummationis, inuidēs Christianis malignus beneficiū, persuadet lictoribus, vt priùs abigerēt pios, qui illic aderant, nè omninò fruerētur sanctificatione sanguinis sanctorū, qui effundebatur: & sic Martyrū capita ampurarēt. Sed sic quoq; à spe décidit exercrādus, & parùm cōmodi accepit ex improbitate. Preciosæ eṁ sanctorū reliquiæ, Nazarij, inquam, & Geruasij cum socijs, à Christianis quibusdā, nō sine Dei numine motis, clàm ablatæ, depositæ sunt honorificè apud portā ciuitatis, quæ etiā vocatur Romana, quartodecimo mēsis Octobris. Paulò pòst aūt diuini Martyres in somnis appárent cuidā ex ijs, qui erant amici Martyrū, iubentes, vt eorū corpora assumerer. Proprium est hoc sanctarum & benignarum animarum, non vt ipsi glorificentur, (quo-

(quomodo eṁ, qui propter eam, quę illic est, beatitudinem, contempserunt omnem, quæ est hîc, gloriam?) sed vt pijs ac religiosis prodessent inuentione. Ille autem visione valdè lætatus, statim surgens, & cum veneratione illinc sanctas assumit reliquias, & domi suæ deponit. Nouit quod factum fuerat eius filia, quæ erat paralytica: nam aduentu Martyrum priorem recuperauit valetudinem. Atq; latuit quidem Martyrum reliquiarum thesaurus absc̄osus in eius ædibus, donèc ad Magnum Theodosium, qui ex Iberia, quę nūc Hispania dicitur, duxit genus, peruenerunt sceptra Romani imperij.

S. Ambrosius sacras martyrū reliquias trāsfert &c.

Cùm autem is post Dei hostē Valentem, à barbaris in Thracia interfectum, esset constitutus Imperator, & in Deum erat pius, si vllus alius, & Martyrum lætabatur honoribus: tunc quoquè sacræ eorum reliquiæ, tanquàm thesaurus, reconduntur in Ecclesia Mediolanensi, Nazarij, inquam, & Geruasij, Protasij & Celsij, inclytorum Christi Martyrum. Quinam autem fuerunt administri in transferendis & deponendis his reliquijs? Ambrosius ille virtute clarus, & qui tunc decorabat sedem Ecclesię Mediolanensis. Is primus est executus ministerium translationis, vt cui non illotis (quod dicitur) manibus, sed valdè mundis, munda fuerint credita. Prætereà autē vniuersus Clerus, & omnes magistratus, linguis hymnos canentes, & quas manibus gestabant, lampadibus ea illustrantes, quæ tamen magis miraculis resplendebant, quàm lampadibus. Nam cæci quidem manu deducti ad eas vsq; reliquias, lucem statim adspexerunt, nec opùs ampliùs habebant aliquo, qui eos manu deduceret: sed suos habebant duces oculos. Claudi, qui vix fuerant portati ab alijs, proprijs suis reuertebantur pedibus, pernicibus ad currendū, & aptis ad saltādum. Leprosos, qui in templum venerant, domus adspexit mūdos. Et quicunq; à malignis detinebantur spiritibus, eos quoq; licebat videre liberatos ab ijs, qui ipsos vexabant: furiosaq; & amētia eorum verba, conuersa in gratiarum actionem: & cōmuniter Christi Martyres laudibus celebrari & glorificari ab oībus. In eos cùm Magnus incidisset Theodosius, tunc eṁ agebat Mediolani, aduersùs Tyrannū, Maximū, inquam, decertans, cùm accepisset partes sacrārū harū reliquiarū, pro qbuslibet spolijs aut manubijs, aut potiùs pro quibuslibet armis & munimentis, in vrbē detulit regiā, ijs, quę ipse vidit, miraculis cōfirmatus, & aduersùs Scythas, socios inexpugnabiles assecutus Martyres.

Nota de Theodosio Imperatore

Ante hanc magnam itaq; ciuitatem eis excitat pulchrum & elegans templum, & in eo sacras Martyrum reliquias deponit, tanquàm thesaurum super millia (diuinus dicit Dauid) auri & argenti. Eæ præter alia, vnguentorū quoq; fontes emittunt abūdantes, non solùm corporibus salutares, sed eorum etiam, qui hauriunt, animas, expurgantes: vt nō solùm habeant apud se Martyres ea, quæ acceperūt, sed alijs quoq; sua bona cōmunicent. Sic Christus hîc quoq; eos glorificat, qui illū amauerunt. Talium certaminum tales dat remunerationes, quædam omninò proœmia illius supernæ beatitudinis. Cuius nobis quoq; liceat esse participes gratia sanctissimi & viuifici spiritūs, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Psal. 118.

ITEM DE SS. GERVASIO ET PROTASIO MARTYRIBVS, AVTHORE S. AMBROSIO EPISCOPO, VT

testantur vetusti MS. codices, & viri doctissimi approbant. Habet hinc quædam ad verbum Petrus Damianus in Sermone, quem Lector in 2. Tomo 28. Aprilis offendet.

19. Iunij.

AMbrosius seruus Christi, fratribus per omnem Italiam, æternam in Domino salutem. In diuinis voluminibus reus scribitur, qui non studuerit dare gratis, quod ipse gratis acceperit. Quicquid enim Domini Ecclesiæ profuturum erat, subtraxisse arguitur, cùm noluerit tradere omnibus, quod ipse non celandum accepit. Vndè & Psalmographus vates canit: Iustitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam & salutare tuum dixi. Non celaui misericordiam tuam & veritatem tuam à concilio multo. Et pro hoc opere quasi vicissitudinem à Deo postulans, ad-

Psal. 39.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iecit: Tu autẽ Domine nè elonges misericordiã tuam à me.quasi Deo diceret:Sicut ego feci alios misericordiam inuenire, ità & ipse non patiaris longè fieri misericordias tuas à me. Aperiamus ergò, cuꝫ ista præmisimus, & vestros animos,qui piè de Deo sentitis & creditis,de inuentione sanctorum corporum ad lętitiam inuitemus.

In diebus transactæ nupèr Quadragesimæ, cùm Dominus mihi donâsset, vt iciunantium & orãtium me faceret esse participem, in oratione posito ità mihi somnus obrepsit, vt nec vigilans apertè, nec dormiens integrè, viderem apertis oculis mecũ duos iuuenes ephebos,vestibus candidissimis,id est,collobio & pallio indutos, caligulis calceatos,manibus extensis orantes.Nullam quidem grauedinẽ patiens, loqui cum eis non poteram:sed vt dixi, pars in me somni incumbebat, qui me ad eorum interrogationem verbum proferre non sineret:plenè autem cuigilanti visio eorum ab oculis elapsa est. Vndè factum est,vt rogarem Domini misericordiã,vt si ludificatio dæmonum esset,abscederet:si verò veritas esset,pleniùs appareret. Ad impetrãdum verò,quod poscebam à Domino,augmentaui iciuniũ : similiꝫ modo,canente gallo,orantes mecum iuuenes apparuerunt. Tertia verò nocte,defecto iciunijs corpore,non dormienti, sed stupenti cum quadam mihi tertia apparuêre persona, quæ similis esset beato Paulo,cuius vultũ me pictura docuerat,vt tantùm ipse mecum illis tacentibus loqueretur,dicens:Isti sunt, qui propter monita mea respuentes prædia & diuitias,secuti sunt Domini nostri Iesu Christi vestigia,nihil terrenum,nihilꝫ carnale concupiscentes, in media hac Mediolanensi vrbe per decem annos in Dei seruitio perdurantes,ad hoc pertingere meruerũt, vt Christi martyres fierent: quorum corpora in eo loco inuenies, in quo stas & oras . Duodecim pedum altitudine terra coopertam arcam inuenies: quam arcam superiùs exaltabis, & in nomine eorum ecclesiam fabricabis. Cumꝫ eorum nomina ab eo requirerem, dixit mihi:Ad caput eorum libellum scriptum inuenies, in quo ortus eorum & finis scriptus est. Conuocans itaꝫ omnes per circuitũ fratres & coëpiscopos vrbium vicinarum, referens vniuersa, quæ videram & audieram, ipsis coràm positis, primus ego terræ fossor accessi: cæteri Episcopi prosecuti sunt. Fodientes,peruenimus ad arcã,quam sanctus promiserat Paulus.Quam aperientes,inuenimus quasi ipsa hora positos sanctos, miro odore fragrantes . Ad quorum caput illum libellum inuenimus, in quo erant hæc per ordinem vniuersa conscripta:

visio S. Ambrosio oblata.

Vsus imaginũ tẽpore S. Ambrosij.

Libellus de martyrio SS. Geruasij & Protasij.

EGo seruus Christi Philippus,intrà domum meam sanctorum corpora cum filio meo rapui & sepeliui : quorum mater Valeria, & pater Vitalis dicti sunt, quos vno ortu geminos genuerunt, & vnum Protasium, alium Geruasium vocauerunt. Quorum pater Vitalis erat militans consularis . Hic cùm fuisset cum Paulino iudice suo Rauennam ingressus, & videret in conspectu iudicis sui Christianum,nomine Vrsicinum,arte medicum,natione Ligurem,post nimia tormenta capitalẽ accepisse sententiam:locus autem,vbi decollabantur Christiani,hoc habebat vocabulum,vt diceretur,Ad palmam, eò quòd arbores antiquæ palmæ illic essent. Igitur cùm, vt diximus, post nimia tormenta decollandus veniret ad palmam, expauit:& dum vellet malè euadere,exclamauit Vitalis,dicens:Noli,noli Vrsicine medice. Qui alios curare consueuisti, taipsum æternæ mortis iaculo vulnerare vis? Qui per passiones nimias venisti ad palmam,coronam perdere noli,tibi à Domino præparatam. Audiens hæc Vrsicinus,genu posuit, & spiculatorem,vt feriret,hortatus est:& agẽs pœnitentiam, quòd expauisset , Christi martyrem se fecit. Statimque ipse Vitalis corpus martyris rapiens,intrà Rauennatium vrbem sepeliuit:& cum omni honore martyri debita explens obsequia, ad iudicem vltrà venire contempsit. Quem Paulinus consularis iudex ideò teneri maximè mandauit,non tãtùm quia contempsit ad eum redire,quantùm quòd ità Christianus esse detectus est, vt etiam volentem Vrsicinum sacrificare,nè periret, ità instituit, vt rediret ad coronam martyrij, & Deo redderet margaritam pretiosam, quam diabolus rapere studebat.

Vesicini medici martyrium.

Martyrium S. Vitalis.

Paulinus igitur,iussit eum leuari in eculeo, vt per tormenta posset eius sensum ad sacrificandum idolis conuertere. Cui Vitalis ait:Infinita tibi dominatur stultitia, vt putes meipsum decipere, qui alios à periculo deceptionis liberare studui . Tunc Paulinus consularis dixit ad officium suum: Ducite eum ad palmam, & si sacrificare contempserit,nolite eum decollare,sed facite foueam in terra,quoadusq; peruenia-

tis ad aquam:& ibì eum supinum deponite,& terra atque lapidibus obruentes dimittite. Quod cùm factum fuisset,Deus sibi Vitalem ità martyrem consecrauit. Sacerdos autem Apollinis, qui hoc consilium Paulino dederat, à diabolo repletus est, ità vt per septem dies energumenus ibì clamaret,vbì obrutus erat sanctus Vitalis,dicens:Incendis me sancte Vitalis martyr Christi, & crucias me. Post septem autẽ dies præcipitatus à diabolo, in flumine expirauit. Sanctus autem Vitalis gloriosus martyr Christi,sepultus est iuxta ciuitatem Rauẽnatium,præstans orationibus suis multa beneficia omnibus hominibus credentibus in Dominum, vsq; in hodiernũ diem.

Item S. Valeriæ.

Valeria autem coniunx eius , cùm vellet corpus S. Vitalis auferre, à Christianis prohibita est,& ab ipso in visionibus sæpè admonita, nè sanctum corpus à malo homine benè positum violaret . Ipsa autem cùm reuerteretur ad vrbem Mediolanensium,idolatras Syluano sacrificantes incurrit : qui eam deponentes de saumario, hortabantur secum epulari. At illa dicebat: Christiana sum:non licet mihi de Syluani vestri sacrificijs manducare. Illi verò hæc audientes,tanta eam cæde mactauerunt, vt vix seminecem eam sui homines ad Mediolanensem vrbem perducerent,ità vt intrà triduum migraret ad Christum.

Geruasius & Protasius dãt sua pauperibus &c.

Cumꝫ ab intestato Geruasius & Protasius parentibus successissent,domum propriam & res parentum & casellulas venundantes, dederunt precium omne pauperibus & familiolæ suæ, quam etiam ingenuam fecerunt. Ipsi verò in vno cœnaculo se concluserunt,& per decem annos lectioni & orationi & iciunijs vacantes,hoc ordine in anno conuersionis suæ vndecimo ad palmam martyrij peruenerunt. Eodem tempore superueniente Comite Astasio,qui proficiscebatur ad bellum,quod à Marcomannis fuerat excitatum , occurrerunt illi templorum cultores cum sacerdotibus suis,dicentes : Si vis lætus ad Augustos nostros reuerti & victor, Geruasium & Protasium sacrificare compelle . Vehementer enim dij nostri de eorum contemptu commoti,dare nobis responsa contemnunt. Audiens hæc Astasius Comes,iussit eos teneri & ad se adduci,quibus & dixit: Hortor vos & moneo,vt à deorum nostrorum iniurijs temperantes,ad immolãdum eis deuoti studeatis insistere, vt expeditio mea vnanimiter celebretur. Geruasius dixit:Victoriam de cęlo debes à Deo omnipotente requirere,non de simulacris mutis & vanis,quæ oculos habent sine lumine, aures sine auditu,nares sine odoratu, os sine sermone,manus sine tactu, pedes sine gressu: & ventrem sine interioribus probantur habere, & sine flatu esse noscuntur. Tunc indignatus Astasius Comes,iussit eum tamdiù plumbatis contundi, quamdiù exhalaret spiritum. Quo amoto,iussit adstare Protasium;cui & dixit: Miser, vel tu viuere studę,& noli biothanatus fieri,sicut & frater tuus. Cui Protasius respondens, ait: Quis est miser,ego,qui te non timeo:an tu,qui me timere probaris? Astasius Comes dixit: Ego te, miser homo, quomodò timeo? Beatus Protasius dixit: In eo, quòd times lædi à me,si non sacrificauero dijs tuis . Si enim non timeres lædi à me,ad sacrificandum me non compelleres.Ego autem te non timens, contemno minas tuas, & omnia idola tua velut stercora reputãs,Deum solum qui regnat in cælis,adoro . Audiens hæc Astasius Comes,ꝰ iussit eum fustibus cædi . Posteà verò erecto eo, dixit ad eum:Miser homo, vt quid tam superbus & tam rebellis existis? Vis perire, sicut tuũ probâsti germanum periisse? Protasius dixit: Non tibi irascor Astasi, nec ego, nec ipsa iustitia: quoniam cæcos oculos tui cordis attendo. Incredulitas enim, quæ in tuis sensibus regnat,non te permittit videre,quod Dei est . Nam & Dominus meus Iesus Christus crucifigentibus eum non maledixit:sed potiùs,vt eis indulgeretur,orauit, addens hoc,quia nescirent quid facerent. Vndè & ego tui misereor,quia nescis quid facias. Nunc ergò age,quod cœpisti,vt mihi possit cum meo fratre hodiè benignitas Saluatoris nostri occurrere. Tũc impijssimus Comes Astasius iussit eum capite cædi. Quod cùm factum fuisset,ego seruus Christi Philippus abstuli cum filio meo furtìm nocte corpora sancta , & in domo mea, Deo solo teste,in ista arca marmorea sepeliui, credens me orationibus eorum consequi misericordiam Domini nostri Iesu Christi,qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Geruasius necatur.

ꝰ eiecto

Protasius fustibus cæditur.

Luc. 23.

Decollatur Protasius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De eorundem sanctiſsimorum Martyrum inuentione Epiſtola S. Ambroſij ad ſororem ſuam.

Eſt Epiſ. 85. DOminæ ſorori, vitæ atque oculis præferendæ, frater. Quia nihil ſanctitatem tuam ſoleo eorum præterire, quæ hîc te gerantur abſente, ſcias etiam ſanctos martyres Geruaſium & Protaſium à nobis repertos. Nam cùm baſilicā dedicâſſem, multi tanquàm vno ore interpellare cœperunt, dicentes: Sic in Romana baſilicam dedices. Reſpondi: Faciam, ſi martyrum reliquias inuenero. Statimque ſubijt veluti cuiuſdam ardor præſagij.

Quid multa? Dominus gratiam dedit, formidantibus etiam clericis iuſſi eruderari terram eo loci, qui eſt ante cancellos ſanctorum Felicis atque Naboris. Inueni ſigna conuenientia, adhibitis etiam, quibus per nos manus imponenda foret: ſic ſancti martyres imminere cœperunt, vt adhuc nobis ſilentibus arriperetur vrna, & ſterneretur prona ad locum ſancti ſepulcri. Inuenimus miræ magnitudinis viros duos, vt priſca ætas ferebat. Oſſa omnia integra, ſanguinis plurimum, ingens concurſus populi per totum illud biduum. Quid multa? Cōdiuimus integra, ad ordinem tranſtulimus, veſpere iam incumbente, ad baſilicam Fauſtæ: ibi vigiliæ tota nocte, manûs impoſitio. Sequēti die tranſtulimus ea in baſilicam, quam appellant Ambroſianam. Dum transferimus, cæcus ſanatus eſt. Talis mihi ad populum fuit ſermo:

Nota antiquam deuotionem.

Cùm tam effuſam, tamque inauditam conſiderarem conuentûs veſtri celebritatem, & diuinæ gratiæ munera, quæ in ſanctis martyribus refulſerunt, imparem me, fateor, huic muneri iudicabā, nec fieri poſſe, vt ſermone abſoluerem, quod vix poſſimus animo intendere, oculis comprehendere. Sed vbi ſanctarum legi cœpit ſeries ſcripturarum, largitus eſt ſpiritus ſanctus, qui locutus eſt in prophetis, quo dignum aliquid tanto cœtu & expectatione veſtra, martyrumque ſanctorum meritis, proferamus: Cæli enarrant (inquit) gloriam DEI. Cùm legitur ſic pſalmus, occurrit quòd non tam elementa materialia, quàm cæleſtia merita, dignum Deo præconium deferre videantur. Hodierna tamen fortuita lectione patuit, qui cæli enarrant gloriam Dei. Adſpicite ad dexteram meam, adſpicite ad ſiniſtram reliquias ſacroſanctas, videtis cæleſtis cōuerſationis viros, ſpectantes animi ſublimis trophęa. Iſti ſunt cæli, qui enarrant gloriam Dei. Hæc opera manuum eius annunciat firmamentum. Non enim eos ſecularis illecebra, ſed diuini gratia operis ad firmamentum ſacratiſſimæ paſſionis euexit. Multoque antè morum virtutumq; documentis annunciauit in his martyrium, quòd aduersùs lubricum ſeculi huius ſtabiles permanſêre.

Pſal. 18.

Nota reliquias ſacroſanctas.

Philip. 3. Mar. 3.

Cælum erat Paulus, qui ait: Noſtra conuerſatio in cælis eſt. Cæli erant Iacobus & Iohannes, deniq; filij tonitrui nuncupantur: & ideò quaſi cælum Iohannes verbum apud Deum vidit. Ipſe Dominus Ieſus perpetui luminis erat cælum, cùm enarraret Dei gloriam, ſed eam, quam nemo anrè conſpexerat. Et ideò dixit: Deum nemo vidit vnquàm, nisì vnigenitus filius, qui eſt in ſinu patris, enarrauit. Opera quoq; manuum Dei ſi quæris, audi Iob dicentem: Spiritus diuinus, qui fecit. Et ideò aduersùs diaboli tentamenta firmatus, inoffenſæ veſtigium conſtantiæ reſeruauit. Sed veniamus ad reliqua: Dies (inquit) diei eructat verbum. Eccè veri dies, quos nulla caligo noctis interpolat. Eccè veri dies, pleni luminis & fulgoris æterni. Qui non perfunctorio ſermone verbum Dei, ſed intimo corde eructârunt, in confeſſione conſtantes, in martyrio perſeuerantes.

Iohan. 1.

Iob 26.

Pſal. 112.

Alius pſalmus lectus dicit: Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in altis habitat, & humiliu reſpicit in cælo & in terra? Reſpexit ſanè humilia Dominus, qui latentes ſub ignobili ceſpire reliquias ſanctorum, ſuæ Eccleſiæ reuelauit, quorum anima in cælo, corpus in terra. Suſcitans à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem: Quos videris, vt eos cum principibus populi ſui collocârit. Principes populi, quos alios nisi ſanctos martyres eſtimare debemus, quorū iam in numerum, diù ignorati, Protaſius Geruaſiusque proferuntur, qui ſterilem mavtyribus eccleſiam Mediolanenſem, iam plurimorum matrem filiorum, lætari paſſionis propriæ fecerint & tiulis & exemplis? Nec hoc abhorreat à vera fide. Dies diei eructat verbum, anima

animæ, vita vitæ, reſurrectio reſurrectioni. Ex nox nocti indicat ſciētiam, hoc eſt, caro carni, quorum paſſio veram fidei ſcientiam omnibus indicauit. Bonæ noctes, noctes lucidæ, quæ habent ſtellas. Sicut enim ſtella à ſtella differt in claritate, ità & reſurrectio mortuorum.

1. Cor. 15.

Non immeritò autem pleriq; hanc martyrum reſurrectionem appellāt. Videro tamen, vtrùm ſibi, an nobis certè martyres reſurrexerūt. Cognouiſtis, immò vidiſtis ipſi multos à dæmonijs purgatos: Plurimos etiam, vbì veſtem ſanctorū manibus cōtigerunt, hîc quibus laborabant, debilitatibus abſolutos, reparata vetuſti corporis miracula, quo ſe per aduentū Dñi Ieſu gratia terris maior infuderat, vmbra quadam ſanctorū corporum pleroſq; ſanatos cernitis. Quanta oraria iactitantur? Quanta indumenta ſuper reliquias ſacratiſſimas, vt tactu ipſo medicabilia repoſcantur? Gaudent omnes extrema linea contingere, & qui contigerit, ſaluus erit. Gratia tibi Dñe Ieſu, quòd hoc tempore tales nobis ſanctorum martyrum ſpiritus excitâſti, quo Eccleſia tua preſidia maiora deſiderat. Cognoſcant omnes, quales ego propugnatores requiram, qui propugnare poſſint, impugnare non ſolcant.

Miracula ad ſanctorū reliquias.

nota lector.

Sancti ſunt noſtri propugnatores

Hos ergò acquiſiui tibi plebs ſancta, qui proſint omnibus, nemini noceant. Tales ergò ambio defenſores, tales milites habeo: Quorum quo maiora, eo tutiora patrocinia ſunt. Horum etiam illiſipſis, qui mihi inuidēt, opto præſidia. Veniant ergò & videant ſtipatores meos: talibus me armis ambiri non nego. Hi in curribus, & hi in equis, nos autē in momine Domini Dei noſtri magnificabimur. Eliſeum ſcripturæ diuinæ ſeries refert, cùm ab exercitu Syrorum eſſet obſeſſus, dixiſſe timenti ſeruulo, nè timeret: quia plures (inquit) pro nobis ſunt, quàm contra nos. Et vt hoc probaret, petiſſe vt oculi Giezi aperirentur, quibus innumeros adeſſe vidit prophetæ exercitus angelorum. Nos etſi eos videre non poſſumus, ſentimus tamen. Itque trepidantibus nobis, quaſi dixerit Dominus: Adſpicite, quantos vobis martyres dederim. Ità reſeratis oculis gloriam Domini ſpeculamur, quæ eſt martyrum paſſione præterita, & operatione preſens.

Pſal. 19.

4 Reg. 6.

Euaſimus fratres non mediocrem pudoris ſarcinam: patronos habebamus, & neſciebamus. Inuénimus vnum hoc, quo videamur preſtare maioribus. Sanctorū martyrum cognitionem, quam illi amiſerunt, nos adepti ſumus. Eruuntur nobiles reliquiæ ſepulcro ignobili, oſtenduntur cælo trophæa. Sanguine tumultus madet, appārent cruores triumphales, notę inuiolatæ, reliquiæ loco ſuo & ordine repertæ, auulſum humeris caput. Nunc ſenes repetunt, audîſſe ſe aliquandò horum martyrū nomina, titulumq; legiſſe: perdiderat ciuitas ſuos martyres, quę rapuit alienos. Etſi hoc Dei munus eſt, tamen gratiam, quam temporibus ſacerdotij mei Dominus Ieſus tribuit, negare nō poſſum: quia ipſe martyr eſſe nequeo, hos vobis martyres acquiſiui. Succedant victimæ triumphales in locū, vbì Chriſtus hoſtia eſt. Sed ille ſuper altare, qui pro omnibus paſſus eſt: iſti ſub altari, qui illius redempti ſunt paſſione. Hunc ego locum prædeſtinaueram mihi. Dignum eſt enim, vt ibi requieſcat ſacerdos, vbi offerre conſueuit. Sed cedo ſacris victimis dexteram portionem: locus iſte martyribus debebatur.

Condamus ergò reliquias ſacroſanctas, & dignis ædibus inuehamus, totumque diem fida deuotione celebremus. Acclamauit populus, vt in dominicum differretur diem martyrum depoſitio: ſed tandèm obtentum, vt ſequenti fieret die. Sequēti die talis mihi ad populum iterùm ſermo fuit.

Item de eorundem inuentione corporum, D. Ambroſij Sermo.

Eſt ſer. 91.

HEſterno tractaui verſiculum, Dies diei eructat verbum, prout noſtri tulit captus ingenij: hodiè mihi non ſolùm ſuperiore tempore, ſed præſenti quoquè prophetâſſe videtur ſcriptura diuina. Nam cùm diebus ac noctibus continuatam videam ſanctitatis veſtræ celebritatem, iſtos eſſe dies prophetici carminis, oracula declarârunt heſternum atque hodiernum, de quibus opportuniſſimè dicitur: Dies dici eructat verbum: & iſtas noctes, de quibus aptiſſimè diſputatur, quia nox nocti indicat ſciētiam. Quid enim aliud hoc biduo, nisì verbum Dei intimo eructâſtis affectu, & ſcientiam vos habere fidei probauiſtis? Cui tamē celebritati veſtræ,

Pſal. 18.

Et hic habes priſcum Chriſtianorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota hæretice, & erubescè.

qui solent, inuident. Et quia celebritatem vestram inuidis animis ferre non possunt, causam celebritatis odère, atq; in tantum amentiæ prodeunt, vt negent martyrum merita, quorum opera etiam dæmones confitentur.

Matth. 8.

Sed hoc non mirum. Siquidem tanta est incredulorum perfidia, vt tolerabilior sit diaboli confessio. Dicebat enim diabolus: Iesu fili Dei viui, quid venisti ante tempus torquere nos? Et cùm hęc audirent Iudęi, ipsi tamen Dei filium denegabant. Et nũc audistis clamãtes dęmones, & cõfitẽtes martyribus, q̃ pœnas ferre non possint, & dicẽtes: Quid venistis, vt ante tempus nos tam grauiter torqueatis? Et Arriani dicunt: Non sunt isti martyres, nec torquere diabolum possunt, nec aliquem liberare, cùm tormenta dęmonum ipsorum voce probẽtur, & beneficia martyrum, remedijs cæcorum, & absolutorum indicijs declarentur. Negant cæcum illuminatum, sed ille non negat se sanatum. Ille dicit: Video, qui non videbam. Ille dicit: Cæcus esse desiui, & probat facto. Isti beneficium negant, qui factum negare non possunt. Notus homo est, publicis cùm valeret emancipatus obsequijs, Seuerus nomine, lanius ministerio. Deposuerat officium, postquàm inciderat impedimentum. Vocat ad testimonium homines, quorũ antè sustentabatur obsequijs. Eos indices suę visitationis accersit, quos habebat testes & arbitros cæcitatis. Clamat, quia vt cõtigit fimbriam de veste martyrum, qua sacrę reliquiæ vestiuntur, redditum sibi lumen sit.

Insigne miraculum ad tactum fimbriæ. Iohan. 3.

Nónne simile illud est, atq; illud, quod in Euangelio legimus? Vnius enim potẽtiam laudamus authoris, nec interest vtrùm opus sit, an munus, cùm & muneret in opere, & operetur in munere. Quod enim alijs faciendum donauerit, hoc in aliorũ opere nomen eis operatur. Legimus ergò in Euangelio, Iudæos cùm viderent in illo cæco sanitatis remedium, requisisse parentum testimonium. Interrogabant, Quomodò videt filius vester? cùm ille diceret: Cæcus cùm essem, modò video. Hoc & iste dicit: Cæcus fui, & modò video. Interrogate alios, si mihi non creditis: interrogate extraneos, nè adstipulari mihi parentes putetis. Detestabilior istorum, q̃ Iudæorum pertinacia. Illi cùm dubitarent, vel parentes interrogabant. Isti occultè interrogãt, palàm negant, iam non operi increduli, sed authori.

Quod sanctis donat Deus vt faciãt, hoc in eorũ opere nomen eius operatur.

Sed quęro quid non credant, vtrùm à martyribus possint aliqui visitari? hoc est Christo non credere. Ipse enim dixit: Et maiora his facietis: an ab istis martyribus, quorum merita iamdudùm vigent, corpora dudùm reperta sunt?

Iohan. 14.

Quæro hîc, vtrùm mihi, an sanctis martyribus inuideant? Si mihi, nunquid à me aliquæ virtutes fiunt? Nunquid meo opere, meo nomine? Cur igitur mihi inuident, quod meum non est? Si martyribus, (restat enim, vt si mihi non inuident, martyribus inuidere videantur) ostẽdunt alterius fidei fuisse martyres, quàm ipsi credunt. Neq; enim aliter eorum operibus inuiderent, nisi fidem in his fuisse eam, quam isti nõ habent, iudicarent: fidem illam Maiorum traditione firmatam, quam dęmones ipsi negare non possunt, sed Arriani negant.

Hic planè iugulantur hęretici, dũ martyrum miraculis derogant.

Audiuimus hodiè dicentes eos, quibus manus imponebatur, neminem posse esse saluum, qui patrem & filium & spiritum sanctum negaret, qui Trinitatis omnipotẽtem virtutem non crederet. Cõfitetur hoc diabolus, sed Arriani nolunt fateri. Dicit enim diabolus: Si torqueatur, quemadmodùm ipse à martyribus torquebatur, q̃ spirituſsancti deitatẽ negârit. Non accipio à diabolo testimonium, sed confessionẽ. Inuitus dixit diabolus, sed exactus & tortus. Quod nequitia supprimit, extorquet iniuria. Cedit diabolus plagis, & adhuc cedere nescIunt Arriani. Quanta perpessi sunt, & quemadmodùm Pharao, malis suis indurantur. Dicebat diabolus, vt scriptum legimus: Scio te, quis sis. Tu es filius Dei viui. Dicebant Iudæi: Nescimus, quis sit. Dicebant hodiè & superiore die vel nocte dęmones: Scimus, quia martyres estis: & Arriani dicunt: Nescimus. Nolumus intelligere, nolumus credere. Dicunt dæmones martyribus: Venistis perdere nos: Arriani dicunt, Non sunt dæmonum vera tormẽta, sed ficta & composita ludibria. Audiui multa componi: hoc nemo vnquàm fingere potuit, vt dæmoniacum se esse simulet.

Luc. 4. Iohan. 9. Hæretici dęmonibus priores.

Quid illud, quòd ità exagitari eos videmus, quibus manus imponitur? vbi hîc locus fraudi est, vbi suspicio simulandi? sed nõ ego ad suffragium martyrum vsurpo vocem dæmoniorum. Beneficijs sacra passio suis comprobetur. Habet iudices, sed purgatos: habet testes, sed absolutos. Melior vox est, quam sanitas loquitur eorum, qui

debiles aduenerũt. Melior vox est, quam sanguis emittit. Habet enim sanguis vocem canoram, quę de terris ad cęlum peruenit. Legistis, dicente Domino: Sanguis fratris tui clamat ad me. Et hic sanguis clamat coloris indicio: sanguis clamat operationis prędonio: sanguis clamat passionis triumpho. Satisfactũ est petitioni vestræ, vt condendas hesterno, in hodiernum diem differremus reliquias.

Genes. 4.

DE S. ROMVALDO ABBATE, PROLOGVS BEATI PETRI DAMIANI IN VITAM SANCTI ROMVALDI.

ADuersùm te, immunde munde, conquerimur, quia habes intolerabilem stultorum sapientium turbam, tibi facundam, Deo mutam. Habes qui per vanam eloquentiam, & inanem philosophiam se sciunt in superbiæ cornibus arroganter extollere: non habes, qui profuturum aliquid ædificationi proximorum, ad posterorum velit memoriam schedulis adnotare. Habes, inquam, qui in prætorijs iudicum, negociorum secularium lites, & causarũ iurgia continuis valeant declamationibus perorare: non autem habes, qui possit in sancta Ecclesia vel vnius sanctorum virtutem, & clara gesta describere. Sapientes siquidem sunt, vt faciant mala: bona autem facere nesciunt. Eccè enim tria iam ferè lustra transacta sunt, ex quo beatus Romualdus, depositò carnis onere, ad ætherea regna migrauit, & nemo adhuc ex huius mũdi sapientibus extitit, qui de tot mirabilis vitæ prędonijs pauca saltem historico stylo digereret, & auidissimæ deuotioni fidelium satisfaciens, ad communem vtilitatem recitanda sanctæ Ecclesiæ traderet. Nobis autem in angusto cellulæ angulo residentibus, vtilius erat, sicut proposuimus, propria peccata ad mentis oculos assiduè reuocare, quàm alienæ virtutis historiam texere: magis expediret commissi reatûs tenebras plangere, quàm splendida sanctitatis insignia imperitis sermonibus offuscare. Veruntamen cùm ad sepulcrum eius ex longinquis terrarũ partibus toto anno, maximeq; in eius festiuitate fidelium multitudo cõueniat, miracula per eum diuinitùs facta conspiciat, audire vitæ eius historiam desiderabiliter quærat, sed, vtpotè quę nõ sit, audire nõ valeat, non irrationabiliter pertimescimus, nè celeberrima eius fama, quæ adhuc populi totius ore depromitur, labẽte curriculo temporum, de memoria hominum penitùs deleatur. Quapropter hoc timore compulsus, multorumq; fratrum precibus, & germana charitate deuinctus, quod de prædicto mirabili viro ab egregijs eius discipulis didici, aggrediar, Deo authore, describere, vitæq; eius initiũ, cursum & finem, nimirùm imperitus homo, non historiam texens, sed quoddã quasi breue commemoratorium faciens, quibuscunq; tentabo literarum apicibus exarare. Hoc autem vnum inprimis lectorem meum nõsse desidero, quia non multa per eum facta miracula in hac ego descriptiuncula colligam, sed potiùs (quod ad ædificationem omnimodis attinet) conuersationis eius ordinẽ referre contendam. Beatus siquidem vir intantùm se humilitatis tegmine à vento vanæ gloriæ custodiuit, quòd vndecunquè humanis oculis videri mirabilis potuit, studiosissima occultatione suppressit. Quæ tamen miracula etiam si minimè fecisset, mirabilem vitam ducens, minori veneratione dignus non esset. Neque enim prędursor Domini fecisse miracula legitur, quo maiorem nullum inter natos mulierum surrexisse Veritas ipsa testatur. Nonnulli enim Deo se deferre existimant, si in extollendis sanctorum virtutibus mendacium fingant. Hi nimirùm ignorantes Deum nostro non egere mendacio, relicta veritate, quæ ipse est, de falsitatis ei putant se placere posse commento. Quos benè Hieremias redarguit, dicens: Docuêre linguas suas loqui mendacium: vt iniquè agerent, laborauerunt. Qui enim vltrò oblatam simplicem veritatem referre facilè poterant, in componendis quæ nesciunt, cassò labore desudant. Et quo se pro Deo stare quasi adiutores autumant, eo reuerà, vt falsi testes, contra Deũ pertinaciter pugnant, Apostolo Corinthijs attestante, qui ait: Si Christus nõ surrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est fides vestra. Deindè subiungit: Inuenimur falsi testes Dei, quoniam diximus testimonium aduersùs Deum, qui suscitauerit Christum, quem non suscitauit. Sed quia necessitate ad scribẽdum coacti, velut commoti, ista præmisimus, iam precibus eius, de quo loquimur, Deo opitulante, ad narrationis ordinem veniamus.

Ex longinquis regionibus veniunt ad sancti viri sepulcrum.

Matth. 11.

Ierem. 9.

1. Cor. 15.

VITA

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITAE HISTORIA.

19. IVNII. S. Romual. di patria.

ROmualdus igitur Rauennæ ciuitatis oriundus, ex illustrissima Ducum fuit stirpe progenitus. Qui cùm iam in adolescentiam peruenisset, cœpit in peccato carnis procliuis existere, quo videlicet vitio illa ætas impugnare homines, præsertim diuites, vehementiùs solet. Mente tamen Deo deuotus, frequẽter se tentabat erigere, facturumq; se magnũ aliquid proponebat. Nam si quandò se ad studium venationis accingeret, vbicunquè per syluas amœnum locum reperire poterat, mox se ad eremi desiderium eius animus accendebat, dicens intrà se: O quàm benè poterant eremitæ in his nemorum recessibus habitare: quàm congruè possent hîc ab omni secularis strepitûs perturbatione quiescere. Et ità mens eius cælitùs inspirata, iam diuinabat in authore, quod impleturus erat postmodùm opere.

Pater eius.

Huic erat pater, nomine Sergius, mundo vehementer intentus, & omninò secularibus negocijs implicatus: qui dum aduersùs quendam propinquum suum exortis simultatibus pro possessione partis inimicitias exerceret, videns filium Romualdum in contentione mollescere, crimenque fratricidij medullitùs formidare, minari cœpit exhęredem facere, si in eadem diutiùs sententia permaneret. Quid plura? Tandèm vtræque inimicantium partes ex vrbe ad litis materiã proruunt, arma corripiunt, bellum sociale committunt: & dum cominùs hincindè pugnatur, repentè manu Sergij inimicus & affinis occiditur. Romualdus autẽ, licèt nullum percepto vulnus inflixerit, quia tamen interfuit, pœnitentiam tanti reatûs accepit: moxq; ad

Romualdi pœnitẽtia.

Classense monasterium beati Apollinaris, more homicidarum, diebus quadraginta permansurus in luctibus, properauit. Illic autem districta se pœnitentia iugiter macerans, cœpit cum quodam cõuerso quotidianum habere colloquium, à quo eramiuxta mediocritatem sensûs bonę exhortationis, audiebat sępè consilium. Quẽ cùm conuersus frequenter admoneret, secularem vitam omninò postponere, & ad ianuã conuersationis ordinem festinare, sed ad hoc mentẽ eius humiliare nullatenùs poterat, aliquandò inter cętera velut gratulabundus intulit, dicens: Si tibi ego beatum Apollinarem corporali specie, ità vt eum manifestè videre possis, ostendero, quid à te præmij reportabo? Ad hæc Romualdus: Firma, inquit, & inuiolabili me obligatione cõstringo, quia mox, vt beatum martyrem videro, apud seculum vlteriùs nõ manebo. Hortatur ergò conuersus, vt ipsa nocte Romualdus dormire postponeret, & vnà secum intrà ecclesiam in orationibus vigilaret. Cumque nocturno silentio longanimiter ambo in oratione perstiterẽt, eccè circa gallicinium noctis beatus Apollinaris, his duobus manifestè videntibus, exijt de sub altari, quod in medio ecclesiæ ad honorem beatæ virginis Mariæ cernitur esse constructum. Visus est autem exire ab orientali parte, illinc videlicet, vbì marmor porphyreticum iacet. Confestim verò tantus splendor totam repleuit Ecclesiam, àc si sol fulgoris sui radios intrà ipsos parietes cohiberet. Tunc beatissimus martyr sacerdotalibus infulis mirabiliter exornatus, aureũ in manu portans thuribulũ, cuncta ecclesię incensauit altaria: & hoc

Nota anti. quũ vsum altaria thurificandi.

facto, statìm vndè exierat redijt, moxq; oĩs ille splendor prosequẽs apparére cessauit.

Cœpit itaq; conuersus Romualdo, durus nimirùm exactor, vehementer inistere, & vt adimpleret quod vltrò promiserat, anxiè postulare. Cumq; Romualdus adhuc resisteret, & eandem visionem denuò cernere flagitaret, alia nocte similiter in oratione perstitũt, & beatum martyrem per omnia, sicut priùs, adspiciũt. Vndè etiã postmodùm si de corpore prędicti martyris aliquandò quęstio oriretur, Romualdus pernitùs affirmabat, in ipsa ecclesia esse reconditum: & quandiù vir sanctus vixit, hoc proferre testimonium non cessauit. Habebat quoq; Romualdus cõsuetudinẽm, ampte præcipuum altare ecclesiæ orationi frequenter incumbere, ibique postquàm fratres abscesserant, multis Deum satagebat gemitibus exorare. Dumq; hoc quadã die post visionem attentiùs faceret, tanto mox diuini amoris igne mentem illius Spiritus sanctus accendit, vt in fletum repentè prorumperet, vberes lachrymarum riuos

testringere non valeret, monachorum se pedibus prostratus aduolueret, tradiq; sibi monachicum habitum inenarrabili desiderio flagitaret. Monachi verò dum patris eius duritiam metuunt, conuersioni illius aditum pandere non præsumunt. Honestus autem, qui tunc Rauennæ Archiepiscopalem cathedram obtinebat, olim Classensis cœnobij Abbas extiterat. Hunc ergò Romualdus impiger adijt, eiq; sui cordis desiderium patefecit. Qui alacer factus, castæ concupiscẽtiæ exhortationis stimulos addidit, fratribusque vt eum suo collegio incunctanter ascisceret, imperauit. Huius itaq; patrocinio cœnobitę suffulti, Romualdum intrepida securitate suscipiunt, eiq; sanctæ conuersationis habitum tradunt.

Induit Romualdus habitum monasticũ.

In eo igitur monasterio triennium ferè transegit. Sed cùm ibì cerneret nonnullos perlata gradientes, remissiùs viuere, sibi autem arduam perfectionis semitam, quam mens dictabat, arripere non licere, quid sibi agendum esset, solicitè in semetipso cœpit inquirere, multisque cogebatur cogitationum fluctibus ęstuare. Præsumebat autem leuiter conuersantium vitam durè corripere, & sępè ad eorum confusionem pręcepta regulę in testimonium conuocare. Cumq; redarguędis eorum vitijs vehementer insisteret, illi autem iunioris & nouitij verba pro nihilo deputarẽt, tandèm hoc opprobrium non ferentes, dum propriam emendare vitam despiciunt, de corripientis morte tractare cœperunt. Solebat porrò Romualdus per noctẽ cæteris fratribus maturiùs surgere, & si oratorij adhuc ianua clausa esset, intrà ipsum dormitorium in orationibus excubare. Erat autem prædictum ędificium more solarij altè ædificatum. Hoc itaq; inuenerunt filij Cain, diabolo dictante, consilium, vt dum Romualdus ante alios solito more consurgeret, ipsi eum per solarij speculam, verso deorsùm capite, in terram pręcipitarẽt. Quæ res postquàm Romualdo per cõscium conspirationis innotuit, ille iam decæterò intrà cordis cubiculum, clauso oris ostio, orans Patrem suum, imminens periculum deuitauit. Quo quidem modo dum sibi cauit præcipitium corporis, fratribus, nè in animarum mortem corruerent, barathrum clausit iniquitatis.

improbi monachi ei necem moliuntur.

Cumq; in eiusdem animo perfectionis amor magìs ac magìs in dies cresceret, nullamq; mens eius requiem inueniret, audiuit quia in Venetiarum partibus quidã spiritalis vir esset, Marinus nomine, qui eremiticam duceret vitam. Consensu itaque ab Abbate & fratribus nimirùm facilimè impetrato, ad præfatum venerabilem virum nauigio discurrente peruenit, & sub illius regimine degere humilima deuotiõe mẽtis instituit. Erat autem Marinus inter cæteras virtutes, vir simplicis animi, & synceriſſimæ admodùm puritatis, qui nullo quidem magisterio eremiticæ conuersationis edoctus, sed ad hanc solummodò bonæ voluntatis impulsu fuerat incitatus. Porrò autem hunc viuendi morem habebat, vt per continuum anni circulum tribus hebdomadę ferijs mediã panis buccellam, & pugillum fabę gustaret: tribus verò vinum & pulmẽtum discreta sobrietate perciperet. Psalteriũ quidem per tres dies singulos totum canebat. Sed nimirùm rudis, & nullatenùs vitæ singularis instructus, sicut ipse postmodùm beatus Romualdus hilariter referebat, plerũq; de cella exiens, vnà cùm discipulo passim per latitudinem eremi psallendo spatiabatur, nunc sub ista arbore vicenos, nunc sub illa tricenos, vel quadragenos concinẽs psalmos. Romualdus autem, qui seculum idiota reliquerat, aperto psalterio, vix suorum versuum notas syllabatim explicare valebat, & hæc oculorum in ima deflexio, intolerabilem sibi importunitatẽ acediæ generabat. Marinus verò virgam in dextera gerens, Romualdo è diuerso sedenti, sinistram capitis partem sæpissimè verberabat. Post multa autem Romualdus graui admodùm necessitate compulsus, humiliter ait: Magister, si placet, à dextro me deincèps tempore percute, quia iam læuæ auris auditum funditùs perdo. Tunc ille tantam eius patientiam admiratus, indiscretæ seueritatis temperat disciplinam.

Degit apud Marinum eremitam.

Marini abstinentia & preces.

Eodem verò tempore Petrus, cognomine Vrseolus, Dalmatici ducatûs gubernabat habenas. Qui videlicet ad huius fastigium dignitatis idcircò peruenerat, quia decessoris sui, Vitalis scilicet Candiani peremptoribus fautor extiterat. Cur autẽ ille à suis extinctus sit, nõ ab re esse arbitror, si seruatæ compendio breuitatis exponam. In coniugium germanam Hugonis magni illius Marchionis acceperat, & æmulatione leuiri suadẽte, multos ex Longobardiæ & Thusciarum partibus milites, profligatis

Petrus Vrseolus Dux vel rex Dalmatiæ.

pecu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pecuniarum stipendijs, acquirebat. Hoc autem Venetiarum incolæ non ferentes, clàm inière consilium, vt repentino impetu Ducis palatium armati violẽter irrumperent, eumque cum omni domo sua in ore gladij absq; vlla retractatione necarent. Huius verò conuenticulæ coniuratione comperta, Vitalis Dux nocturnis diurnisq; vallatus excubijs, hostiles insidias ad nihilum redigebat. Illis autem hæc & illa tentantibus, sed ad inceptæ factionis effectum attingere nõ valentibus, tandèm visum est, vt domum Petri, quæ Ducis Palatio adiacebat contigua, priùs incenderẽt, istoq; modo & Ducem caperent, & vniuersa eius domestica concremarent. Istius verò rei experiendæ consensum à Petro, qui eorum consilij particeps fuerat, flagitantes, ità inter se pacti sunt, vt pro vna eius domo, quam igne consumerent, totam illius ditioni Venetiam subderent, & deiecto illo, quem exosum habebant, Ducem hunc loco eius protinùs subrogarent. Hoc igit̃ modo Petrus Dalmatici regni adeptus est principatum, qui postmodùm ambitionis suæ voluptate potitus, respectu diuinæ gratiæ demùm corde compunctus est.

Quidam venerabilis Abbas, Guarinus nomine, ex vlterioris Galliæ finibus orationis gratia per diuersas mundi regiones peregrinari solitus erat. Hic igitur ad Ducem veniens, ab eo protinùs, vt sibi ad euadendum tanti reatus periculum cõsilium præberet, rogatus est. Itaque accersitis Marino & Romualdo, hoc sibi communi iubetur sententia, vt seculum simul cum ipso, quem per nefas inuaserat, Ducatu relinqueret: quia alienæ potestatis dominium subiugauerat. Ille homo nimirùm in potestate positus, quia conuersionem suam manifestè facere ausus non est, tutum putauit hoc vtendum esse consilio. Imminente igitur festiuitate sancti cuiusdam martyris, & cuius vocabulo basilicam in propria possessione adhuc priuatus habuerat, illuc pridiè vxorem suam præmisit, ipse quasi mox secuturus, hoc ei præcipiens, vt & ornatum ecclesiæ accuratissimum prouideret, & secum veniẽtibus sumptuosas epularum delicias in crastinum præpararet. Ipse autem post coniugem remanens, ijs de suis thesauris, quę sibi videbantur, ablatis, cum quodam suo familiari, Iohanne scilicet Gradenico, qui prædictæ coniurationis conscius fuerat, & cum tribus illis beatis viris, quos præmisimus, nauem ascendit, deindè in Galliam ad monasterium Abbatis Guarini magnus conuersus aufugit.

Petrus Dux fit monachus.

Petro igitur & Iohanne monachis in sancti Michaëlis cœnobio factis, Marinus & Romualdus non longè à monasterio degẽtes, ad singularem vitam, cui assueti iam erant, reuertuntur. Quibus etiam ipsi iam dicti fratres, peracto vix annuo spatio, ad perferendam eiusdem solitudinis districtionem aggregati sunt. Interea Romualdus accenso mentis desiderio, cœpit de virtutibus in virtutes mirabiliter crescere, & reliquos fratres sanctæ conuersationis gressibus longiùs anteire, vt iam quicquid inter fratres siue de spiritualibus, siue etiam de corporalibus ipse decerneret, cunctis volentibus, eius omninò sententia prævaleret. Ipse quoquè Marinus gaudebat Romualdo esse deuotus, cui fuerat paulò antè prælatus. Per continuum itaque annum Romualdus nihil aliud in cibum habuit, nisi tantùm per singulos dies vnum pugillum elixi ciceris. Tribus verò annis ipse & Iohannes Gradenicus sarculis terrã frangentes, & triticum seminantes, ex manuum suarum labore vixerunt. Qui nimirùm dum agriculturam exercebant, pondus iciunij duplicabant. Impugnabat tamen diabolus Romualdum multis & varijs tentationum immissionibus, maximè initio cõuersionis, mentemque eius per multa vitiorum incentiua raptabat, modò illi in memoriam reuocans, quæ & quãta, vtputà vir strenuus, in seculo acquirere potuit, modò quæ ingratis propinquis necdùm post se concupiscibiliter hæreditanda reliquit, modò parua nimis & nullius meriti esse, quæ faceret, accusabat: modò tanti laboris horrorem incutiens, longę vitæ spatium promittebat. O quàm sæpè cellulam eius percutiens, eum, cùm adhuc vix obdormisceret, excitauit, & quasi iamiam imminente crepusculo, per totam noctem vigilando perduxit. Per continuum fermè quinquennium super pedes eius & crura diabolus nocturno tempore iacuit, & nè huc illucque se facilè verterer, typo phantastici ponderis aggrauauit. Quis explicare valeat, quantùm fremẽtes vitiorum bestias pertulit? quàm sæpè presentes iniquos spiritus durissimis increpationibus effugauit? Vndè etiam si fratrum aliquis silentij tempore cellam eius quauis necessitate compulsus adiret, statìm miles Christi paratus

Moxeremita.

Magna Romualdi abstinentia.

Tentatur à dæmone.

Vide dæmonis improbitatẽ.

tus ad prælium, solito more, ipsum esse existimans diabolum, claris vocibus increpabat, dicens: Quò tendis modò turpissime? quid tibi in eremo de cælo deiecte? Recede, canis immunde: euanesce, coluber veternose. His igitur & huiusmodì verbis declarabat se cum malignis spiritibus in acie semper assistere, & fidei se armis accinctũ, prouocantibus hostibus in campum protinùs obuiare.

Contigit autem, vt aliquandò librum de vita patrum legens, in illum locum incideret, vbi continetur, quòd quidam fratres per continuam hebdomadam singulariter ieiunantes, sabbatorum die pariter conuenirent, ipsoque & Dominico die ieiunij rigorem interponerent, & remissiùs victitarent. Quem viuẽdi ordinem statìm Romualdus arripuit, & in eo quindecim ferè annis vel eo ampliùs continua austeritate permãsit. Petrus autem Dux quia multis educari delicijs solitus fuerat, iamiam sub tam districti ieiunij põdere succumbebat. Vndè se ad pedes beati Romualdi humiliter strauit. Iussus verò vt surgeret, necessitatem suam cum verecundia coactus aperuit. Pater, inquit, quia magnum corpus habeo, pro peccatis meis ex hac paximatij medietate sustentare me non possum. Romualdus igitur fragilitati piè compatiens, consuetæ mensuræ quadram paximatij superaddidit, & sic labenti iam fratri, nè omninò deficeret, misericordiæ manum retendit, & ad peragendum benè viuendi iter, quod cœperat, confirmauit. Hunc filius eius sibi æquiuocus, vir valdè secũdùm seculum prudens, aliquandò visitauit. Cui pater, nescio vtrùm Prophetię spiritu, seu reuelatione aliqua, quęcunq; sibi essent euentura prædixit. Nóui, inquit, fili mi, proculdubiò, quia Ducem te constituent, & prosperaberis. Tu tantummodò sarage, vt & Ecclesijs Christi sua iura conserues, & erga subditos alicuius amore vel odio à iustitia non declines.

Petri Ducis prophetia.

Post hæc autem Romualdus legens, quia sanctus Syluester vrbis Romæ Episcopus, sabbatorum diem ieiunandum esse, vt reuerà sancti Paschatis vigilias, instituerit, mox remissionem sabbati in quintam feriam commutauit, & sic infirmorum imbecillitati consulens, longum ieiunium discretione habita facilius reddidit, hanc nimirùm viuendi regulam cunctis sectatoribus singularis vitæ præfigens, vt tunc se vnusquisque eremiticæ vitæ ieiunium tenere cognoscat, si per hebdomadam triduanas, aut biduanas ieiunando, quinta feria & Dominicis diebus olera, vel quodcunque legumen cum gratiarum actione percipiat, exceptis videlicet duabus anni Quadragesimis: in quibus non solùm ipse, sed & plerique eius discipuli, totius hebdomadæ soliti erant continuare ieiunium. Et certè satis cõgruum erat, vt qui Deum in choro laudare semper studebat & tympano, precipuas modulationis harmonicę consonãtias, diapason videlicet, & diapente, atq; diatesseron, iugiter in aures incircunscripti luminis personaret. Ieiunare autem omninò, hoc est, diem sine vllo cibo transigere, licèt id ipse sæpissimè fecerit, alijs omninò ,phibebat. Itaq; semper esurijt, quatenùs hoc modo caro per consuetudinem leuigaretur, quod graue nouitijs initio conuersionis appáret. Paruipẽdebat autem, si quis ad tempus magnum quid inciperet, si nõ etiam in eo longanimiter perseueraret.

Canon ieiuniorum, à S. Romualdo præfixus.

Vigilias verò temperatè, & cum magna discretione faciendas maximè suadebat, nè cui fortassè contingeret, vt sopori, paratis nocturnis officijs, consentiret. Sanè huiusmodì somnum vir sanctus intantùm habebat exosum, vt si quis ei confiteretur, post duodecim psalmorum vigilias, vel maximè circa diluculum obdormisse, nequaquàm posset eo die cũ eius licentia sacra Missarum solennia celebrare. Dicebat enim melius esse, si possibile sit, vnum psalmum ex corde & cum compunctione cantare, quàm centum cum mentis fabulatione percurrere. Cui autem hæc gratia perfectè data non esset, hortabatur tamen, nequaquàm vel ab ipsa corporali exercitatiõe tepescere, donèc ipse, qui voluntatem dederat, tribueret etiam aliquandò facultatem. Tantummodò orationis incessum mentis intẽtio in Deum semel fixa custodiat, quẽ exteriùs veniens cogitationum aura perturbat. Vbi enim est intentio recta, contra voluntatem cogitatio veniens non est nimiùm formidanda.

Vigiliæ nocturnæ.

Quodam verò tempore dum adhuc in Galliæ finibus moraretur, familiarem sibi quendam habebat agricolam, qui sibi & vtensilia, quibus in cella opùs est, aliquãdò faciebat, & si quid ei opportunum esset, ditior charitate, quàm rebus, de suæ paupertatis inopia hilariter ministrabat. Huius vaccam Comes quidam superbus & tu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

midus, missis parasitis, impetu barbarico rapuit, eiusque carnes sibi ad prandiũ cum magna gulæ auiditate præparari præcepit. Eccè autem rusticus cellam Romualdi festinus aggreditur, iacturæ suæ casum clamosis vlulatibus vociferatur, spem suã & suæ domûs ablatam esse conqueritur. Sanctus itaque Romualdus ad eundem Comitem concito gradu nuncium dirigit, & vt pauperi animal suum reddat, humilima supplicatione deposcit. Cuius preces lubricus Comes proteruo spiritu respuit, & quem saporem crassi vaccæ lumbi potuissent habere, se ipso die gustaturum esse asseruit. Adueniente autem hora prandij, apposita mensa, vaccæ carnes allatæ sunt. Sed & diuinæ vltionis iam imminente sententia, in ipso edendi initio Comes frustum bouini lumbi abscindens, sibi in os misit. Quod repentè in illius gutture tam immobiliter hæsit, vt nec ad interiora descẽdere, nec foràs eijci vllis conatibus posset. Sicq; inter suorum manus, intercluso spiraminis aditu, terribili morte necatus est: & vndè contra Dei seruum concupiscẽtiam carnis explere ad saturitatem voluit, indè iusto Dei iudicio carnalem vitam adhuc ieiunus amisit.

Horrenda mors crudelis Comitis.

Alius quidam Comes, Olibanus nomine, in eisdem Galliarum partibus erat, sub cuius iure monasterium prædicti Guarini Abbatis fuerat positum. Qui sublimi quidem culmine terrenę potestatis erectus, sed multis erat peccatorum molibus aggrauatus. Hic aliquandò Romualdum gratia visitationis adijt, & cæteris extra cellulam manentibus, solus cum solo gestorum suorum seriem narrare quasi per confessionẽ cœpit. Cui vir venerabilis, his quæ ab eo referebantur auditis, respondit, aliter eum saluari minimè posse, nisi mundum relinquens, ad monasterium cõuolaret. Comes autem mox mente turbatus, ait, quia sui spirituales viri, qui eius acta cognoscerent, nequaquàm ità sentirent, neque tam intolerabilem rem sibi aliquandò suaderent. Assciris itaque Episcopis & Abbatibus, qui secum venerant, cœpit in commune perquirere, si ità res, sicut Dei seruus testabatur, se haberet. Illi autem beati Romualdi sententiam omnes vna voce confirmant, se verò id Comiti eatenùs non dixisse, terrore constrictos excusant. Tũc Comes semotis omnibus, hoc cum beato Romualdo secreto valdè consilio pepigit, vt ad Cassinũ montem sub prętextu orationis peregeret, & in monasterio S. Benedicti diuino se seruitio irreuocabiliter manciparet.

Sergius pater S. Romualdi fit monachus.

Interea Sergius pater Romualdi monachus efficitur, sed aliquantò pòst suadente diabolo, factæ conuersionis pœnitens, in Aegyptum redire conatur. Quod protinùs monachi cœnobij sancti Seueri, quod non longè ab vrbe Rauenna est positum, vbi corpore, non corde Sergius habitabat, beato Romualdo indicare per nuncium studuêre. Hac ille sinistra relatione perculsus, necessarium esse decreuit, vt Guarinus Abbas & Iohannes Gradenicus vnà cum Comite ad eius conuersionem pergerent, ipse verò pereunti patri quantocyùs subueniret. Petrus autem Dux extremum iam diem feliciter clausérat. His itaque duobus Comitem in eorum fide commisit, vtriq; quidem, sed Iohanni præcipuè, qui ei subditus erat, per obedientiam specialiter mãdans, vt etiamsi Guarinus abscederet, ipse se nunquàm à Comite separaret. Audientes autem illius regionis incolæ, quia Romualdus abire disponeret, nimio mœrore turbati sunt. Et tractantes intrà se, qualiter ab hac illum intentione reprimerẽt, hoc illis tandèm potissimum visum est, vt eum missis interfectoribus impia pietate perimerent, quatenùs quia ipsum non poterant retinere viuentem, haberent pro patrocinio terræ vel cadauer exanime. His verò cognitis, Romualdus caput suum vndiq; decaluauit, & huius rei executoribus ad cellam eius iam appropinquantibus, primo ferè diluculo comedere quasi per auiditatem cœpit. Illi autem hoc videntes dementiam credidêre, & arbitrantes mentem delæsam esse, corpus lædere dedignati sunt. Sic videlicet, sic prudens spiritualis Dauid insania stultam carnaliter sapientium superauit astutiam. Nam & volentes peccare cohibuit, & ad meritorum suorum cumulum sine mortis formidine mortis periculum declinauit.

Præpostera pietas quorundam.

1. Reg. 21.

Deindè iam libera vti facultate permissus, non equo fultus, nõ vehiculo deportatus, sed solùm in manu ferens baculum, nudis plantis ex intimis Galliarum finibus Rauennam vsque peruenit, ibiq; patrem ad seculum reuerti volentem reperiens, in ligno pedes eius fortiter strinxit, clauibus duris affixit, & tamdiù corpus eius pia seueritate perdomuit, donèc eius mentẽ ad salutis statum, Deo medente, reduxit. Sergius igitur tandèm sanæ mentis recepto consilio, quicquid priùs retrograda voluntate

Patrem snũ retinet seueritate in monasterio

tate deliquit, multipliciter postmodùm rectis sanctæ conuersationis gressibus emẽdauit. Habebat deniq; inter cætera consuetudinem, ante quandam Saluatoris imaginem frequenter assistere, ibique peculiariùs orans, vberibus lachrymis & multa se cordis contritione macerare. Quadam igitur die dum ibi attentiùs in oratione persisteret, (noua res & nostris temporibus inaudita) repentè sibi nescio qua specie Spiritus sanctus apparuit. Qui protinùs à Sergio interrogatus, manifestè, quia ipse esset Spiritus sanctus, asseruit: & subitò quasi pertransiens, ab oculis se adspicientis euasit. Statim ille in ecstasim raptus, atque eius, quẽ viderat, igne succensus, cœpit per claustrum monasterij post eum velociter currere, fratresq; qui illic aderant, magno feruoris impetu, quò Spiritus sanctus abîsset, interrogare. Illis autem in insaniam eum cecidisse putantibus, atque illum durè corripientibus, asserebat Sergius se Spiritum sanctum absq; vlla dubietate vidisse, & ante suum cõspectum visibiliter transisse. Qui statim languore correptus, lecto decubuit, & intrà paucos dies felici consummatione vitam finiuit. Hinc sanè probatur, quod diuina voce ad Moysem dicitur: Nõ enim videbit me homo, & viuet. Hinc Daniel cùm non Deum, sed visionem Dei se cõspexisse diceret, addidit: Et languì, & ægrotaui per dies plurimos. Rectè igitur Sergius, postquàm æternã vitam, quæ Deus est, cernere meruit, à temporali mox vita defecit.

Sergio apparet Spiritus sanctus.

Exod. 33.

Dan. 8.

Olibanus autem Comes sua relinquens filio, cum multa diuitiarum copia, quindecim scilicet onustis thesauro sagmarijs, comitantibus eum Guarino & Iohanne, atq; etiam Marino, ad beati Benedicti se monasterium contulit, & vale dicẽs his, qui secum venerant, nil tale de eo vsque tunc suspicantes, multis gemitibus & amaris sefletibus affligentes, ad propria remeare coëgit. Marinus autem paulò pòst Apuliam versùs abijt, ibiq; postmodùm in solitudine habitans, ab Agarenis est latrunculis interfectus. Breui pòst tempore Guarinus, orationis causa discurrere solitus, Iohannes verò fratris exemplo ad idem religionis officium prouocatus, Hierosolymam commeare pari consilio decreuêre. Hoc igitur Olibanus cognito, tristis & flens obsecrare deuotissimè cœpit, nè se violata fide desereret, sed sicut beatus Romualdus præceperat, in Dei illum seruitio custodirent, addens etiam: Memento tu saltem, Iohannes, quia magister tuus in tua me propensiùs fide commisit, & titulum tibi inobediẽtiæ, si discedis, opposuit. Illi autem obstinata intentione in proposito persistentes, relicto tandèm Olibano, peregrinationis iter arripiunt. Cùm autem descendentes de monte, iam in campestria declinâssent, figentes se loco, necessarium aliquid inter se tractare cœperunt. Inter agendum verò, subitò Guarini equus furioso rotatus impetu, in aliam partem inuito sessore diuertit, & Iohannis tibiam ferrato calce percutiens fregit. Qui ilicò ad terram nimio dolore prostratus, iam serò memor, magistri præcepta ad mentem reuocat, & se perfidum, se inobedientiæ reum, verbis publicæ confessionis accusat. In fracto nanq; crure didicit, quia fidem frangere, peccatũ fuit. Et quia ipse rationis capax, magistro inobediens extitit, ad incolumitatis suæ custodiam irrationale animal sessori obedire nescíuit. Deindè illuc, vndè venire cœperat, rediens, cellam sibi ædificari prope monasterium petijt, ibiq; per triginta ferè annos, quandiù vixit, in sancta conuersatione permansit. Multa in eo charitas, mira humilitas, abstinentia verò districta nimis & cauta, ità vt nec infra claustrum monasterij quisquam sciret, qualiter vir sanctus ieiunaret. Inter reliqua autẽ virtutum dona ità exosum habebat detractionis vitium, vt mox, cùm quis ad detrahendum os aperiret, velut sagitta rigore lapidis repercussa, in dirigentem protinùs redundat, ità ab eo illius obtrectatio reprimeretur. Post verò eius obitum nõnulla per eum miracula diuinitùs facta sunt.

Pœna inobedientiæ.

Iohannis Gradenici virtutes.

Romualdus autem post patris correctionem, in palude Classensi cellulam figens, in loco, qui Pons Petri dicitur, habitauit. Postmodùm verò non corporis ægritudinem metuens, non fœtoris nauseam perhorrescens, sed nè imbecillitatis occasione vel parùm quid ab abstinentiæ rigore remitteret, ad Classem prædium, vbi est ecclesia beati Martini, quæ dicitur, in Sylua, migrauit. Ibi verò quadam die dum completorium caneret, quia antiquum illic cœmeterium fuerat, subitò illi (vt sæpè fit) ex improuiso quædam cogitatio incidit, moxque eius animum magnus phantasticę illusionis horror inuasit. Cumq; hoc crebriùs in mente reuolueret, eccè maligni spiritus repẽtino impetu cellam eius ingressi, protinùs illum in terrã sternunt, immani

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dæmones cędunt Romualdum.

cum cæde conficiunt, & exhaustis longo ieiunio membris durissimos ictus illidunt. Tādèm Romualdus inter ipsa percussionū verba respectu diuinæ gratiæ visitatus, in hanc vocē erupit: Chare Iesu, dilecte Iesu, quarè me dereliqsti? Nunquìd oīnò me inimicorum manibus tradidisti? Ad hæc omnes iniqui spiritus diuina virtute fugati sunt, & continuò tanta diuini amoris compunctio Romualdi pectus accendit, vt totum cor eius in lachrymas quasi cera liquescceret, & de tot allisionibus sancti corporis nil sentiret. Mox sanus & validus de terra surrexit, & licèt impediente adhuc sanguine, ad eundem psalmi versum, quem reliquerat, redijt. In ingressu quippe dęmonum fenestra cellulæ in frontē illius impegit, in qua manifesta postmodùm cicatrix occalluit, quæ eiusdem vulneris indicium, quandiù vir sanctus vixit, ostendit.

Diuinitùs sanatur.

Dæmones cum terrere nituntur.

Iam igitur miles Christi assuetus bello, robustiorque effectus, studebat quotidiè ad maiora proficere, de viribꝰ in vires crescere, & semper semetipso fortior, nullas iā poterat eneruati hostis insidias formidare. Sæpè enim sibi in cella residenti velut terribilis corui & vultures, iniqui spiritus videbantur assistere, & quasi ad custoditum animalis cadauer, quia non audebant accedere, cogebantur eminùs adspectare. Sæpè se in figuris Aethiopum, sæpè per diuersorum animalium species ostendebant. Quibus clarus Christi triumphator insultabat, dicens: Eccè paratus sum: venite, & si qua in vobis est virtus, ostendite. Nunquìd iam omninò deficitis? Nunquìd iam victi estis, & aliquas contra Dei seruulum certandi machinas non habetis? His deniquè & huiusmodì verbis confundens iniquos spiritus, confestìm eos velut missis totidem iaculis effugabat. Videns ergò diabolus, quia per semetipsum contra Dei famulum prævalere non posset, ad callida argumenta conuersus, quocunquè vir sanctus ibat, discipulorum eius animos aduersùs eum in malitiam excitabat: vt quia retentari eum ab accenso sui feruoris impetu impossibile fuerat, saltem alienæ salutis cura compesceret: & quia ipse ab hoste superari minimè posset, vel ex alijs victoriam non negaret.

Construit monasterium.

Aliquandò nanque ad locum, qui Balneum dicitur, in Saxenati videlicet territorio constitutum transiuit. Vbi etiam non pauco tempore commorans, monasterium ad beati Archangeli Michaëlis honorem construxit, à quo non longè cellā, in ea habitaturus, ędificauit. Illuc autem Hugo Marchio septem sibi pro necessitate misit nummismatum libras. Quas ille, vt benè prodigus misericorditer dispensaret, accepit. Audito itaque, quòd monasterium Palatioli fuisset igne cōsumptum, sexaginta solidos de prædicta pecunia fratribus in adiutorium direxit: reliqua autem, vt in simile opus expenderet, reseruauit. Cognito hoc, monachi sancti Michaëlis, beluino contra eum furore commoti sunt: tum, quia prauis eorum moribus contrarius iam ex multis annis extiterat: tum, quia, quæ illi deferebantur, non eis omnia, sed quædam alijs impendebat. Facta igitur conspiratione, vnanimiter cellam eius cum fudibus & phalangis irrumpunt, verberibus eum multis afficiunt, & direptis omnibus, turpiter dehonestatum, de finibus suis expellunt. Cùm itaque sic eliminatus abiret, & nimia tristitiæ vis in mentis eius iam interiora descenderet, hoc apud semetipsum deliberat, vt iam decæterò suæ contentus, alienæ salutis curam omninò postponat. Post hanc verò cogitationem tantus animum eius terror inuasit, vt si in eo, quod mente conceperat, obstinatè persisteret, periturum se, damnādumque diuino iudicio nullatenùs dubitaret.

Monachi eum expellunt.

Diuinitùs puniuntur monachi illi.

Monachi autem compotes diù desideratæ vltionis effecti, & quasi proiecto graui onere leuigati, hoc quod in Dei famulum egerant, multis inter se laudibus efferunt, & in immoderatum ludum, atque cachinnum se, lætitia lenocinante, resoluūt: deindè etiam, vt tanti gaudij solennitatem quodammodò iucundissimam faciant, sumptuosas deliciarum copias sibi ad conuiuium parant. Erat verò tunc hyems, quæ non solùm vicissitudini temporum, sed frigidis quoquè eorum mentibus aptissimè congruebat. Vnus autem ex eis, qui in beatissimum Christi famulum sæuior fuerat, mel acquirere, vndè mulsum epulantibus faceret, satagebat. Cumque Sapin fluuium hoc studio transmearet, offendentibus in plancas pedibus, subitò de ponte ejcitur, & fluuiali voragine funditùs absorbente raptatus extinguitur, iusto videlicet Dei iudicio, vt turbida illum aqua satiaret ad mortem, qui in eo, quod flere debuerat, mellis dulcedinem ad vitæ concupierat voluptatē. Nocte verò, dum omnes ex

ex more quiescerent, descēdente crebra niuium multitudine, repentè tota communis ædificij super eos fabrica corruit, & alteri caput, alij brachia, alij crura, vel quæli-bet alia membra contriuit. Vni etiam eorum oculus euulsus est, & meritò diuisionē corporeæ lucis pertulit, qui diuisus à proximo, etiamsi alterū haberet, geminæ charitatis vnum lumen amisit.

Ex palustri loco valdè affligitur.

Aliquandò autem vir sanctus non longè mansit à Caria. Cumque ibi aliquandiù moraretur, manifestè sibi beatus Apollinaris apparuit, & quatenùs ad suum monasterium pergeret, ibique potiùs habitaret, ex magna authoritate præcepit. Quod vir sanctus nequaquàm negligendum ducens, locum, in quo morabatur, sine cunctatione deseruit, & quò missus fuerat, impiger festinauit. Inclusus est etiam quodam tempore vir venerabilis in palude Commiaclēsi, quæ dicitur Origarium: vndè postmodùm præ nimio palustris cœni fœtore & corrupto aëre, ità totus tumefactus, & depilatus exijt, vt nequaquàm eadem, quæ inclusa fuerat, species videretur. Nam & caro eius tota eatenùs erat viridis, vt tanquàm stellio discolor appareret. Alio quoquè tempore in insula, quæ Peretum dicitur, habitauit, quę videlicet insula à Rauenna vrbe duodecim ferè millibus distat. Ibi verò dum in cella cum quodam venerabili viro, suo nimirùm discipulo, Guillelmo nomine, moraretur, angusti parietes habitaculi repentè flamma corripuit, deindè ad alta conscendens, dominari per tecta liberis iam viribus cœpit. Protinùs vir sanctus ad solitæ defensionis argumenta confugiens, non quę ibi erant reposita, foràs extrahere, non vt mos est, recti scindulas dissipare, non aquarum abundantiam spargere, non vllis impulsus est ad extinguendos ignes nisibus anhelare, sed solummodò orationem fudit, & confestim stridentes ignium globos diuina virtus extinxit.

Precibus domat flāmas.

Ottho Imperat. eum inuisit.

Eodem verò tempore iunior Ottho Imperator Classensem Abbatiam ordinare desiderans, optionem fratribus dedit, vt quem ipsi vellent, indubitanter deligerent. At illi continuò vnanimiter expetunt Romualdum. Imperator autem diffidēs beatum virum ad regiam aulam euocari posse per nuncium, ire ad eum per semetipsum voluit, & ad cellam eius sole iam occidente peruenit. Cui Romualdus, quia magnum hospitem in parua domo susceperat, lectulum suum ad quiescendum dare dignatus est. Coopertorium tamen Rex noluit, quia asperrimum iudicauit. Manè autem facto, Rex eum secum ad palatium duxit, tandemque ei instare, vt Abbatiam susciperet, multis precibus cœpit. Qui cum reluctaretur, & regiæ petitioni assensum penitùs denegaret, Rex autem è contrario excommunicationem & anathema ab omnibus Episcopis, Archiepiscopis & toto synodali concilio minaretur, tādèm imminente necessitate succubuit, & animarum regimē coactus accepit. Referebat tamen hoc sibi nequaquàm videri nouum, sed ante quinquennium sibi fuisse diuinitùs reuelatum. Regebat itaq; monachos sub districta regulæ disciplina, neq; alicui ab ea declinare licebat: non deniq; nobilis, non literis eruditus per actus illicitos in dextram, lævamque partem deflectere, vel à rectæ conuersationis audebat rectitudine deuiare. Vir nanq; sanctus cordis oculos in cęlum figens, vt Deo in omnibus obtēperaret, non timebat hominibus displicere

Classensi Abbatię inuitus præficitur.

Ea cura se abdicat.

Hoc autem fratres serò considerantes, semetipsos priùs accusant, quia hunc sibi præesse popposcerant: deindè multis eum detractionum susurrationibus lacerant, & duris scandalorum aculeis vexant. Romualdus itaque videns, & suam perfectionem aliquatenùs minui, & illorum mores procliuiùs in deteriora conuerti, Regem impiger adijt, & eo non leuiter reluctante vnà cum Archiepiscopo Rauennate, in vtriusque conspectu virgam proiecit, & monasterium dimisit. Porrò autem Rex Tyburtinam tunc ciuitatem obsidebat. Ciues enim inclytum eius Ducem, Matholinū nomine, interfecerant, ipsum quoquè Regem correptis armis, à suis mœnibus exturbauerant. Vndè non dubium est, beatum Romualdum illuc ex diuina prouidentia missum, qui imminens tot animarum periculum, sequestrā pace deleuit. Hoc etenim inter eos pactus est, vt Tyburtes ad honorem Regis murorum partem dirueret, & obsidem darent: Ducis verò interfectorem ad eius matrem catenatum dirigerēt. Quæ sancti viri fusis ad eam precibus mitigata, crudeli homicidæ crimen indulsit, & incolumem ad propria redire permisit.

Fecit quoquè venerabilis vir apud Tybur alium boni operis fructum, quem si-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lentio prætereundum esse non arbitror. Quidam nanque beatus, Venerius nomine, habitare primitùs in monasterio cœpit cum tanta humilitate & simplicitate, vt omnes illum fratres subsannando despicerent, & delirum eum atque dementem esse putarent. Alij enim illum sæpè colaphizare, alij sordida, qua lebetes lauabantur, aqua perfundere, alij diuersis eum solebant conuiciorum iurgijs lacerare. Cumque ille se perpenderet inter tot aduersa tranquillum suæ mentis statum seruare nō posse, consortium deserens, in solitudinem properauit. Vbi per sex annos absque vino omnique pulmento sub nimiæ districtionis ariditate permansit. Qui Romualdo interroganti, sub cuius regimine obedientiam exhiberet, respondit se alieno solutum imperio, hoc sequi, quod sibi vtilius videretur. Cui Romualdus ait: Si Crucem Christi portas, superest vt Christi obedientiam non relinquas. Vade igitur, & consensu à proprio Abbate suscepto, reuertere, ac sub eius dominio humiliter viue: quatenùs sancti operis ædificium, quod bona voluntas ædificat, humilitas erigat, atque obedientiæ virtus extollat. Hæc & multa alia ædificationis monita proferens, docuit eum qualiter cogitationibus suis resistere, qualiter posset iniquorum spirituum infestationibus repugnare: & ità confirmatum & instructum, in multa cum alacritate reliquit. Ille igitur sancti viri documēta gratanter amplectens, Abbatem suum protinùs adijt, consensum accepit, & ad dilectam solitudinem quantocyùs remeauit. Volens autem in possessione sui monasterij habitare, ascendit in quoddam saxum, nullis hominum vestigijs peruium, & ab humana penitùs conuersatione remotum, ibique per quatuor annos, omni humano solatio destitutus, singulariter habitans, exceptis tribus buccellis, quas de monasterio secum detulerat, non panem comedit, non vinum bibit, non coctum aliquid omninò gustauit, sed solis arborum pomis & herbarum radicibus vixit. Erat autem in eodem saxo quædam concauitas, vbi colligebatur aqua in hyeme, ex qua vir sanctus tota bibebat æstate. Tandem cognito, quòd ibi seruus Dei moraretur, cœpêre ad eum multi confluere, ciborum alimenta deferre, & quæcunque sibi quasi necessaria ministrare. Quorum ille nullius indigens, cuncta pastoribus pecorum & alijs indigentibus exhibebat. Exhortante autem loci Episcopo, basilicam ibi fieri & consecrari permisit. In qua ipse aliquanto pòst tempore defunctus est, & à quibusdam se quærentibus est inuentus acclinis ante altare quasi causa orationis in cubitis & genibus iacens. Vbi nonnulla per eum Dominus miraculorum signa operari dignatus est. Sic deniquè, sic bona terra vberes fructus reddidit, quæ verbi semen ex ore Romualdi multiplicandum suscepit.

Nota de obedientia.

Venerij eremitæ mira abstinētia.

Apud prædictam quoquè ciuitatem conuertit beatissimus vir Thammum quendam Theutonicum, qui, sicut dicitur, intantùm Regi familiaris & charus extiterat, vt vtriusque vestes vtrunque contegerent, & amborum manus vna paropsis communi sæpè conuiuio sociaret. Crescentius nanque senator Romanus, indignationem Regis incurrens, in montem, qui dicitur, sancti Angeli, confugium petijt, & quia munitio inexpugnabilis est, obsidente Rege, ad defendendum se fidutialiter præparauit. Ei verò Thammus ex præcepto Regis iusiurandum securitatis præstitit: & ità ille deceptus, adnitente Papa, qui sibi inimicus erat, quasi reus maiestatis, capitalem sententiam subijt. Cuius vxorem posteà Imperator in concubinam accepit. Quia igitur Thammus & fraudis conscius, & periurio tenebatur obnoxius, idcircò à beato Romualdo iussus est relinquere seculum. Qui mox à Rege licentiam expetens, non modò facilem reperit, sed nimis etiam alacrem fecit. Erat autem prædictus Imperator monastico ordini valdè beneuolus, & nimia circa Dei famulos affectione deuotus.

Crescētius Senator capite plectit.

Nota de Imperatoris pœnitētia.

Ipse quoquè ex eodem crimine beato viro confessus, pœnitentiæ causa nudis pedibus de Romana vrbe egrediens, sic vsque in Garganum montem ad sancti Michaëlis perrexit: ecclesiam Per totam etiam Quadragesimam in Classensi monasterio beati Apollinaris, paucis sibi adhærentibus, mansit. Vbi ieiunio & Psalmodiæ, prout valebat, intentus, cilicio ad carnem indutus, aurata desuper purpura tegebatur. Lecto insuper fulgentibus pallijs strato, ipse in storea, de papyrijs confecta, tenera delicati corporis membra terebat. Promisit deniquè beato Romualdo, quòd Imperium relinquens, monachicum susciperet habitum: & cui innumeri mortales erant

erant obnoxij, iam ipse pauperculo fratri cœpit esse subiectus.

Romualdus autem cum eo, de quo iam diximus, Thammo & cum Bonifacio viro clarissimo, quem nunc felicissimum martyrem se habere Russiana gloriatur Ecclesia, & cum alijs conuersis Theutonibus, à Tyburis oppido ad monasterium sancti Benedicti, quod in Cassino cōstitutum est mōte, deuenit. Ibi verò grauiter infirmatus est, sed citò ex diuina misericordia conualuit. Habebat autem equum satis egregium, quē sibi Busclauinus, Sclauonici Regis filius, dono dederat, factus ab eo monachus. Hunc vir sanctus humilitatis studio permutauit, & pro eo asinum, laudabilis negociator accepit. Nimio quippe Redemptoris nostri desiderio, qui asellæ tergo consederat, vir venerabilis hoc ipsum animal libētiùs equitabat. Cum his igitur omnibus superiùs nominatis Romualdus ad Pereum, vbi dudùm habitauerat, redijt, ibiq; his & alijs multis fratribus aggregatis, & per cellas singulas constitutis, tanto feruore eremiticę conuersationis rigorem & in se, & in alijs tenuit, vt illorum vita omnibus, ad quos fama eorundem peruenire poterat, mirabilis haberetur. Quis enim non obstupesceret? Quis nō immutationem diuinæ dexteræ prædicaret, cùm vidisset priùs homines sericis, immò deauratis vestibus indutos, crebris obsequentium cuneis cōstipatos, omnium deliciarum affluentijs assuetos, nunc vno birro contentos, inclusos, discalceatos, incultos, & tanta abstinentiæ ariditate contusos? Faciebant autem omnes opera manuū, alij scilicet coclearia, alij nebant, alij retia nectebant. Quorum tamen omnium vitam beati Bonifacij conuersatio longiùs transcendebat.

Busclauinus rex fit monachus.

Mat. 21.

Nota de sortijs sancti viri.

Hic regis fuerat consanguineus, & ità charus, vt rex illum non alio vocaret nomine, nisi Anima mea. Erat autem apprimè liberalium artium doctrinis instructus, maximeq; in modulationis musicæ studijs approbatus. Is itaq; cùm in capella regia moraretur, videns Ecclesiam antiqui martyris Bonifacij, mox exemplo sui æquinoci ad martyrij desiderium prouocatus, ait: Et ego Bonifacius vocor. Cur ergò etiam ipse martyr esse non debeo? Posthæc igitur monachus factus, tanta se abstinentiæ frugalitate constrinxit, vt sæpè Dominicis diebus tantùm, & quinta feria per hebdomadā manducaret. Nonnùquàm verò si vrticarū, vel etiam vepriū cerneret densitatē illuc se proijciens volutabat. Ex quo cùm quidam frater aliquādò eum corriperet, dicēs: Hypocrita, quarè hoc ad captandos popularis auræ rumores corā omnibus facis? nihil aliud respōdit, quàm, Tui sunt confessores, mei sint martyres. Cùm verò post diuturnam eremiticæ conuersationis vitam ad prædicandum iam ire disponeret, Romā primùm pergere studuit, & ab Apostolica sede consecrationem Archiepiscopatūs accepit. Retulit aūt mihi quidam senex monachus, qui eum illuc de Rauēnæ finibus comitatus fuerat, quia in toto illo itinere vir venerabilis cum omnibus quidem, qui eum sequebantur, pedester ibat, sed ipse iugiter psallens, & cæteros longè præcedens, nudis semper pedibus incedebat. Pro labore quidem itineris quotidiè comedebat, sed per singulos dies de medio pane & aqua viuens, in diebus festis, ignoto videlicet omni liquamine, quotidiano victui poma quælibet, vel herbarum radices addebat.

S. Bonifacij historia.

Magna eius vitę austeritas.

Postquàm autem consecratus est, quotidiè obseruabat & monasticum pariter & Canonicum in celebrandis Horarum officijs ordinem. Cùm verò iam vltramontanos peteret fines, equo quidem vehebatur, sed venerabilis Pontifex (sicutì dicitur) nudis cruribus semper & plantis adeò intolerabilem frigiditissimę regionis sufferebat algorem, vt volens descendere, non pedem ab subhærente ferro diuūgeret, nisi aqua calida subueniret. Ad gentiles autem postremò perueniens, cum tanta cœpit feruidi pectoris cōstantia prædicare, vt iam nullus ambigeret, quia vir sanctus martyrium flagitaret. Illi verò timentes, nè sicut post martyrium beati Adelberti, coruscantibus miraculorum signis, Sclauonicæ gentis pleriq; conuersi sunt, ipsis quoquè similiter eueniret, longo tempore à beato viro manus artificiosa malitia reprimunt, & cupidissimo mori, nolentes occidere, crudeliter parcunt. Cumq; ad Regem Russorum vir venerabilis peruenisset, & constanti animo prædicationi vehementer insisteret, videns eū Rex squalidis vestimētis indutū, ac nudis pedibus incedentē, opinatus est quia vir sanctus talia nō religionis causa perferret, sed idcircò potiùs, vt pecunias cōgregaret. Promisit igitur ei, qa si ab huiusmodi vanitate recederet, ipse paupertatē ei⁹ largissima diuitiarū liberalitate ditaret. Verū Bonifacius mox ad hospitiū

Apud Russos concionatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sine mora reuertitur, precioſiſſimis Pontificalibus ornamentis decenter induitur, & ſic ad Regis palatium denuò præſentatur. Rex autem videns eum tam decoris veſtibus adornatum, ait: Nunc ſcimus, quia te ad vanam doctrinam, non paupertatis inopia, ſed veritatis impulit ignorantia. Verùtamen ſi vis vera credi, quæ aſſeris, erigãtur duæ excelſæ lignorum cataſtæ, breuiſſimo à ſe interſtitio ſeparatæ, & igne ſuppoſito cùm vaporatæ fuerint, ità vt vtriuſq; ſtruis vnus ignis eſſe videatur, tu trauſi per medium. Quòd ſe læſus ex aliqua parte fueris, ipſis te penitùs conſumendũ ignibus trademus. Sin autẽ (quod credi non poteſt) ſanus euaſeris, omnes nos Deo tuo abſq; difficultate credemus. Cumq; hoc fœdus non ſolùm Bonifacio, ſed & cunctis, quæ aderant, gentibus placuiſſet, Bonifacius ità veſtitus vt Miſſarum ſolennia celebraturus, priùs cum ſanctificata aqua & incenſo thure vndiq; perluſtrãs ignem, deinſtridẽtes flammarum globos ingreſſus, ità exiuit illæſus, vt nec minimus capitis eius capillus videretur exuſtus. Tunc Rex & cæteri, qui huic ſpectaculo interfuerant, cateruatim ad pedes ſe beati viri proijciunt, indulgentiam lachrymabiliter petunt, & baptizari ſe inſtantiſſima ſupplicatione depoſcunt.

Ecce ſanctificatę aquæ virtutẽ & thuris incẽſi.

Cœpit itaq; tãta gentium multitudo ad baptiſma confluere, vt vir ſanctus ad ſpatioſum locum quendam pergeret, & in ipſa aquarum abundantia populum baptizaret. Decreuit autem Rex, vt regnum relinquens filio, ipſe quandiù viueret, à Bonifacio nullatenùs ſepararetur. Frater autem Regis cum ipſo pariter habitans, dum nollet credere, abſente Bonifacio, ab ipſo Rege peremptus eſt. Alius verò frater, qui iam à Regis erat cohabitatione diuiſus, cùm ad eum vir venerabilis venit, audire verbum eius noluit, ſed de conuerſione fratris nimia aduersùs eum ira ſuccenſus, continuò compræhendit: deindè timens, nè ſi viuum teneret, Rex eum de manibus eius criperet, in ſua præſentia, circunſtante non parua hominum multitudine, decollari præcepit. Statim verò & ipſe cęcatus eſt, & tantus eum cum omnibus, qui adſtabant, ſtupor oppreſſit, vt nec loqui, nec audire, nec aliquod humanitatis officium agere aliquat enùs poſſent, ſed cuncti velut lapides rigidi & immobiles permanerent. Rex autem hoc audiens, nimio dolore perculſus, omninò deliberat non ſolùm fratrem occídere, ſed & cunctos, qui ſibi tanti reatûs fautores extiterant, gladijs trucidare. Sed cùm illuc protinùs aduenisſet, & corpore martyris adhuc in medio poſito, fratrem ſimul cum reliquis hominibus ſine ſenſu & motu ſtupefactus adſtare conſpiceret, hoc ſibi cum ſuis omnibus placuit, vt priùs pro eis oratio fieret, ſi forſitan illis diuina miſericordia ſenſum, quem amiſerant, reformaret: deindè ſi acquieſcerent credere, indulto crimine, viuerent: ſin autẽ, omnes vltoribus gladijs interirent. Cùm igitur & ab ipſo Rege, & à cęteris Chriſtianis diutiùs fuiſſet oratum, nõ ſolùm prior ſenſus ſtupefactis hominibus redditur, ſed inſupèr conſilium flagitandæ veræ ſalutis immittitur. Nam continuò pœnitentiam ſui criminis flebiliter experunt, baptiſmi ſacramenta cum magna alacritate ſuſcipiunt, ſuper corpus quoq; beatiſſimi martyris Eccleſiam conſtruunt. Veruntamen ego, ſi de huius mirabilis viri cuncta, quæ dici veraciter poſſunt, virtutum dona referre tentarem, deficeret forſitan lingua, non deficiente materia. Dum igitur Bonifacij virtus proprio indigeat ſtylo, idcircò tamen illum cum aliis Romualdi diſcipulis per tranſcurſum hìc memorare curamus, vt ex eorum laude, quàm magnus & glorioſus magiſter eorum fuerit, demõſtremus: quatenùs dum celſitudo clientium auribus fidelium inſonat, quàm excelſus doctor eorum fuerit, ex ſchola, quam tenuit, innoteſcat.

Ruſſi credũt in Chriſtũ.

S. Bonifacius decollatur.

Eius interfectores credunt.

Intereà Romualdo in Pereo habitante, Buſclauus Rex preces Imperatori direxit, vt ſibi ſpirituales viros mitteret, qui regni ſui gentem ad fidem vocarent. Mox Romualdum Imperator aggreditur, & cõcedi ſibi de ſuis monachis, qui illuc deſtinari vtiliter valeãt, deprecatur. Ille verò nulli ſuorum hoc præcipere velut ex prælationis authoritate voluit, ſed in eorũ voto ponẽs, ſiue manendi, ſiue abeũdi eis optionem dedit. Ignorabat em ex tam metuẽdo negocio volũtatem Dei: & ideò non illud ſuo, ſed fratrum potiùs arbitrio cõmittebat. Inſtante igitur Imperatore & humiliter obſecrante, tãdèm duo ſolũmodò inuẽti ſunt ex omnibus, qui ſe vltrò ad eundũ prompros obtulerunt. Quorum vnus Iohannes, Benedictus alter vocabatur. Hi itaque ad Buſclauum euntes, in eremo priùs, eo ſuſtentante, manere cœperunt, & vt prædicare poſtmodùm poſſent, Sclauonicam linguam laboriosè diſcere ſtuduerunt.

Septi-

Septimo verò anno, cùm iam loquelam terræ plenè cognoſcerent, vnum ad Romanam vrbem monachum mittunt, & per eum à ſummæ ſedis Antiſtite prædicandi licentiã petũt. Iniũgunt etiam, vt nuncius aliquos ſecũ de B. Romualdi fratribus duceret, qui eremiticę cõuerſationis edocti, cũ eis ſimul in Sclauorũ partib⁹ habitarẽt.

Buſclauus autem, volens coronam ſui Regni ex Romana authoritate ſuſcipere, prædictos venerabiles fratres obnixa cœpit ſupplicatione depoſcere, vt ipſi plurima eius dona Papæ deferrent, & coronam ſibi à ſede Apoſtolica reportarent. Qui regiæ petitioni aſſenſum penitùs denegantes, dixerunt: Nos in ſacro ordine poſiti ſumus, tractare nobis ſecularia negocia minimè licet: & ità relinquentes Regem, ad cellam reuerſi ſunt. Quidam verò regis familiares, agnoſcentes ipſius deſiderium, ſed quid ſancti viri reſpondiſſent, ignorantes, copioſum auri pondus, quod mittendum Papæ fuerat, ſecum eos detuliſſe ad cellulam falsò opinati ſunt. Deindè intrà ſe conditione pacta condicunt, vt noctù eremum latenter ingreſſi, & monachos interficerent, & pecuniam abſportarent. Quos cùm beati viri tentantes irrũpere perſenſiſſent, aduentûs eorum cauſam protinùs agnoſcentes, confeſſionem inter ſe facere, & ſanctæ Crucis ſe cœpere vexillo communire. Erant autem ibì duo pueri, eorum obſequio ex aula regia deputati, qui, prout vires dabant, ſtare pro ſanctis, & furibus reſiſtere nixi ſunt. Fures verò reperto tandèm aditu irruentes, extractis gladijs omnes pariter occidêre. Tunc theſaurum anxiè perquirentes, ſed cuerſis omnibus nihil inuenientes, vt tanti reatûs crimen obtegerent, & humana ſuſpicio nõ armis, ſed flammis potiùs, quod fuerat, deputaret, cellam incendere, & ipſa martyrum conati ſunt cadaue. ra conflagrare. Sed admoti ignes, amiſſis naturæ viribus, nil omninò conſumere vlis hominum ſtudijs potuêre. Ità enim eos ipſa etiam parietum materies repellebat, àc ſi pro lignis duriſſimi ſilices eſſent. Fruſtrati itaq; fures, in fugam ſe conferre nitũtur: ſed & hoc illis ex diuina prouidentia denegatur. Tota ſiquidem nocte per frutęta nemorum, per latitudinem ſaltuum, per opaca ſyluarum, viam anxiati ſunt quęrere, quam nullatenùs valuêre errabundis veſtigijs inuenire. Sed neq; pugiones in vaginas recondere, arefactis brachijs, potuerunt. Vbì verò ſanctorum iacebant corpora, copioſum lumen vſq; in diem ſplendeſcere, & dulciſſima Angelicæ cantilenæ non deſijt ſuauitas reſonare.

Sancti viri ab impijs inſultantur.

Vide miraculum.

Aduenientę autem die, quod factum fuerat, Regẽ latére non potuit. Qui ilicò ad eremum cum numeroſa populi multitudine feſtinauit, & nè fures euaderent, facta corona hominum, totam ſyluam vndiq; circuncinxit. Qui tãdèm reperti ſunt manifeſti criminis rei, & ad gladios ſuos adhuc vltione diuina ligati. Rex autem quid de eis faceret, habita conſideratione deliberans, hoc poſtremò decreuit, vt nequaquàm eos ſicut merebantur, occídi præciperet, ſed ferreis catenis vinctos ad ſepulcra martyrum deſtinaret, quatenùs aut ibì vſq; ad obitũ in vinculis miſerabiliter viuerent, aut ſi ſanctis martyribus aliter videretur, ipſi eos ſua miſericordia liberarẽt. Qui cùm ad ſanctorum tumulum fuiſſent ex præcepto Regis attracti, mox ineffabili diuinitatis omnipotentia fractis ſunt nexibus abſoluti. Deindè facta ſup corpora ſanctorum baſilica, innumerabilia nõ ſolùm rũc, ſed & nũc ibì fiunt ex diuina virtute prodigia.

Miracula ad corpora ſanctorum.

Imperator autem Henricus Buſclaui conſilium non ignorans, vndiq; vias cuſtodiri præceperat, vt ſi Buſclauus Romam nuncios mitteret, in eius ilicò manibus deueniret. Monachus igitur, qui nupèr miſſus à ſanctis martyribus fuerat, demùm captus eſt, & mox carcerali cuſtodiæ mancipatus. Nocte verò illum Angelus Domini in carcere viſitauit, & conſummatos eſſe eos, quorũ legatione fungebatur, admonuit, ſatimq; aperto diuinitùs carcere, præparatum ſibi eſſe nauigiũ in fluuio, quem trãſiturus erat, aſſeruit. Quò feſtinãs monachus, Angelicę pmiſſionis fidẽ verã eſſe pbauit.

Dum moraretur aũt Romualdus adhuc in Pereo, Imperator Ottho monaſterium ibì ad honorẽ ſancti Adelberti, eo ſuggerente, conſtruxit, cui cõtigua Claſſenſis cœnobij prædia cõtulit, & ea ſibi ex fiſcali poſſeſſione in Firmenſis monarchiæ partibus recompẽſauit. Abbate quoq; illic ex Romualdi diſcipulis cõſtituto, & fratribus congregatis, cœpit eos ſub magna Romualdus tenere cuſtodia, & docebat eos ſub regulari viuere diſciplina. Præcepit etiã Abbati, vt in eremũ ſecedẽs, p totã hebdomadã in cella cõſiſteret: diebus verò Dominicis fratres, ad monaſterium veniens, viſitaret. Qui ſancti viri iuſſa contemnens, cœpit ſeculariter viuere, & pede operis ſemèl exorbitan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

orbitante à rectitudinis tramite, iam longiùs declinare. Videns ergò Romualdus, quòd secundùm suæ voluntatis ardorem ibi laborare non posset, Regem protinùs adijt,& acceptæ promissionis exactor, vt Rex monachus fieret, insistere vehemẽtiùs cœpit. At ille facturum se quidem quod exigebatur asseruit,si tamen priùs Romam, quæ sibi rebellabat,impeteret,& ea deuicta, Rauennam cum victoria remearet. Cui Romualdus: Si Romam,inquit,ieris,Rauennam vlteriùs non videbis:& apertissimè illi mortem propinquam esse denuncians,quia eum reuocare non potuit,proculdubiò de eius certus interitu, ab eo recessit. Dum verò Rex Romã properat, Romualdus nauim ascendens, ad ciuitatem Parentium tranfretat. Rex itaq; secundùm beati viri prophetiam vix à Roma reuerti iucipiens, mox languore correptus, apud Paternum defunctus est.

S. Romualdus prędicit Ottoni Imper. mortem.

Romualdus autem tribus annis in Parẽtinæ ciuitatis finibus habitans, in vno monasterium construxit,in duobus verò inclusus mansit. Ibi nempe ad tam magnæ perfectionis cumulum pietas illum diuina prouexit, vt sancto afflatus Spiritu & nonnulla ventura prospiceret,& multa veteris ac noui testamenti occulta mysteria radijs intelligentiæ penetraret. Anxiabatur aũt ibi aliquãdò in lachrymas erũpere, sed nullo valebat conamine ad contriti cordis compunctionem venire. Factum est ergò quodam die, dum in cellula psalleret,vt in hunc psalmi versiculum incideret: Intellectũ tibi dabo,& instruã te:in via hac,qua gradiéris, firmabo super te oculos meos. Repentè igitur tanta sibi lachrymarum effusio orta est, & ità mens eius ad intelligẽdas diuinæ scripturæ sententias illustrata, vt ex eodem die,quandiù vixit, vberes sibi lachrymæ, quandocunq; voluissent, facilimè fluerent, & plurima illa scripturarũ mystica non latérent. Frequenter enim tanta illum diuinitatis contemplatio rapiebat, vt quasi totus in lachrymas resolutus,æstuãte inenarrabili diuini amoris ardore clamaret: Chare Iesu,chare,mel meum dulce,desiderium ineffabile,dulcedo sanctorũ, suauitas Angelorum: & cætera huiusmodi, quæ ille sancto Spiritu dictante in iubilũ proferebat: nos humano sensu exprimere talia non valemus. Sicut enim Apostolus dicit: Nos,sicut oportet, orare nescimus:sed ipse Spiritus orat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Et ideò Romualdus Missam celebrare coram pluribus nunquã volebat,quia se à lachrymarũ inundantia continere non poterat. Vndè etiam postmodùm præ nimia iam consuetudine vir simplicis animi putans gratiam sibi diuinitùs prærogatam,omnibus esse concessam, dicebat plerunq; discipulis: Cauete, nè multas lachrymas effundatis: quia & visum minuunt, & verticem lædunt. Vbicunq; autem vir sanctus habitare disponeret, oratorium cum altari primitùs intrà cellulam faciens,deindè se recludens,aditum damnabat.

Psal. 31. Gratia lachrymarum in S. Romualdo.

Rom. 8.

Miserunt aliquandò ad illum fratres,qui morabantur in solitudine, quæ Bifurcũ dicitur,consilium flagitantes,qualiter conseruari in eremo deberẽt, qualiter diabolicis impugnationibus resistere possent. Quorum nuncij cùm ad monasterium,à quo Romualdi cella longiùs aberat,peruenissent, ilicò venerabilis vir per spiritũ eorum cognouit aduentũ,præcepitq; Abbati Ansoni, qui sibi tunc adsistebat, dicens: Vade, & pulmentum fratribus præpara,qui de longinquis partibus aduenêre. Qui continuò cœpit eum deridere,& dicere,quia verè falsus propheta esset. Postremò tamen velut coactus ad monasterium veniens,eos,quos vir sanctus prædixerat, orãtes iam in ecclesia reperit. Quos videlicet Romualdus multo salutaris doctrinæ sale condiuit,multis deniq; contra antiqui hostis insidias virtutũ armis instruxit: & postquàm eos de oĩbus subtiliter vtiliterq; docuit,cum multa eos ad eremũ alacritate remisit.

Per spiritum cognoscit fratrum aduentum.

Alio quoq; tempore rursùs prędicti fratres ad eum nũcios dirigunt, & de eadem re consilium maiori adhuc anxietate requirunt. Quibus vir venerabilis ait: Ego nũc libellũ de pugna dæmonũ scribo,quẽ vobis,cùm redieritis,dabo, vel cetè vobiscum forrasse veniã. Hoc illi audiẽtes,protinùs in faciẽ se prosternũt, vt cũ illis ire dignaretur,importuna admodũ supplicatione deposcunt. Altera verò die iturũ secum incũctanter asseruit,& vt nauim requirerẽt iussit. Audiens hoc Parentinus Episcopus, nimio mœrore pculsus est. Inueniens quoq; monachos propter nauigiũ discurrentes,multis cõtumeliarum eos dehonestauit iniurijs. Hoc etiã cunctis iuxta portum manentibus promulgauit edictum, vt quicunque Romualdo nauim dare præsumeret, ipse quoquè vnà cum ipso irreuocabili profectione demigrans, Parentium vlteriùs non rediret. Festinè igitur nũcius ad Polensem Episcopum mittitur, vt beato viro nauigium mittere non moretur. Sæpè nanq; prefatus Episcopus adhortatus illum fuerat, vt nequaquàm decæterò in tam obscuro recessu inclusus lateret,sed illuc potiùs se conferret, vbi animarum lucrum copiosiùs facere potuisset, nè videlicet sicut carbo soli sibimet arderet, sed magis, vt re vera lucerna super candelabrum posita,omnibus,qui in domo Dei sunt,radios suæ lucis infunderet.

Dum igitur nuncius, qui missus est,expectatur, Romualdus his, qui secum erant, fratribus ait: Noueritis proculdubiò, quia frater ille tardiùs venier: vndè in alia naui nos ire priùs,quàm ille reuertatur, oportet. Aduenientе autem sancto die Dominico,in ipso primæ lucis crepusculo dixit assistenti sibi cuidam fratri, nomine Ingelberto, qui posteà Archiepiscopus factus est: Respice, inquiens, procùl in pelagus, & vide duas naues longinquis adhuc spatijs pari aduersùm nos velocitate tendentes: earum nos definitè debet vna susciperе. Qui curiosiùs intendens, & expansis oculorum radijs solicitè cuncta perlustrans, aliquod nauigij signum omninò videre non potuit. At cùm dies iamiamq; clarescereт, eccè extremo videt intuitu duas naues eminùs aduentantes,& præ nimia adhuc longinquitate quasi totidem volucres apparentes. Quibus tãdèm subeuntibus portum,interrogati remiges,vtrùm Romualdus cum suis in propria vellent naue suscipere,noua mox repleti lætitia, se & sua oĩa in eius potestate constituunt,& beatos se fore tam precioſæ margaritę pondere profitentur. Verùm illo die minas aëris formidantes,ire nolebant. Romualdus autem exhortatus est eos,vt statìm in spe diuinæ gratiæ iter caperent,spõdens eis,quia nullum omninò periculum sustinerent. Illi tamen tota die ibidèm commorantes,nocte nauigare cœperunt.

En quanti sit sanctus vir.

Circa diluculum autem subitò venti sæuiunt,tempestas oritur,mare ab imo fundo versatur. Iamq; furentes vndiq; procellæ,ipsos quoq; remiges prosternunt,& nauim hincindè cõcutientes, totas penè tabulas laxant. Videres itaq; homines,alios quidẽ se ad natandum exuere,alios verò diuersis se funibus religare,quosdam autem,vt supernatare fluctibus possent,remos, aut lignum aliquod strictum tenere. Cumq; in tanto discrimine non iam dubium desperatis omnibus naufragium immineret,illicò Romualdus ad solita orationis armamenta cucurrit, & reclinato paululùm capitio,capite deuexo in gremium, preces in silentio ad Dominum fudit: deindè Ansoni Abbati,qui cominùs assistebat, securè præcepit,dicens: Denuncia nautis, vt nequaquàm timeant, sed omnes se incolumes euasuros absq; vlla penitùs ambiguitate cognoscant. Vix modicum post hæc tempus transierat, & eccè vltra omnium spem absq; vllo humano studio ipsa se nauis dirigit, & mox in portum Capreolæ ciuitatis delapsa,celeriter subintrauit. Tunc omnes liberatori Deo dignas referre gratias,& manifestè se de faucibus mortis ereptos Romualdi meritis profitentur.

Oratione maris tèpestatẽ sedat.

Veniens itaq; Romualdus Bifurcum, visis omnium fratrum cellis, quia superstitione quadam ambitiosæ videbantur, in nulla earum habere hospitium voluit, nisi in illa solummodò,in qua Petrus venerabilis eius discipulus habitabat. Vir siquidem erat admirabilis abstinentiæ, multræq; admodùm extremitatis, qui cellulam sibi ad sancti Hilarionis exemplum vix vnquàm largiorem fieri quatuor cubitis permittebat. Referebat autem pòst idem venerabilis vir, quia dum beatus Romualdus cum ipso maneret, & psalmos vterq; in se vicarijs versibus alternaret,tricièѕ in nocte, vel eo ampliùs se Romualdus ad requisita naturæ ire simulabat, quoniam affluentium lachrymarum inundantiam atq; singultus cohibere non poterat. Cumque ibi Romualdus aliquandiù moraretur, & fratres nõ solùm de spirituali certamine, verum etiam vt sibi Abbatem præferrent, admoneret, illi quia suum habebat vnusquisque sustentatorem,& prout cuique libuerat,proprij sequebatur arbitrij libertatem, Romualdi præcepta susciperе non magnoperè curârunt.

Affluentia lachrymarum.

Romualdus ergò sterilitatis impatiens,anxia cœpit auiditate perquirere, vbi terram posset ad proferendos animarum fructus idoneam inuenire. Misit itaque nuncios ad Camerinæ prouinciæ Comites. Qui audito nomine Romualdi,nimio repleti gaudio,cuncta suæ ditionis obtulêre prędia,nõ modò syluarũ & montiũ,sed si sibi etiã placerет,agrorũ. Postremò repertꝰ est in eorũ possessiõe locꝰ,eremiticæ cõuersationi satis cõgruus,mõtibus vndiq; vallatꝰ & syluis. In medio verò ampla quędam plani-

Universidad de Deusto
Biblioteca

planities, non folùm proferendis frugibus apta, ſed perſpicuis etiam fontibus irrigua. Hic itaq; locus, Vallis de caſtro, antiquitùs vocabatur, vbi iam parua erat eccleſia, in qua quarūdam conuerſarum mulierū videbatur eſſe conuentus. His itaq; loco cedētibus, cōſtructis cellulis, illic habitare cum ſuis diſcipulis vir venerabilis cœpit.

Ingens animarum fructus.

Ibi autem quantos animarum fructus per illum Dominus acquiſierit, quis valeat vel atramento deſcribere, vel lingua proferre? Cœpêre nanq; homines ad pœnitentiam hincinde cōfluere, & ſua pauperibus miſericorditer erogare: alij ſeculū omninò relinquere, & ad ſanctæ conuerſationis ordinem ſpiritu feruido feſtinare. Erat enim vir beatiſſimus quaſi vnus de Seraphin, quia & ipſe flamma diuini amoris incomparabiliter æſtuabat, & alios, quocunq; pergeret, ſanctæ prædicationis facibus accendebat. Sæpè nanq; dum prædicationis verba proferret, tanta illum compunctio in lachrymas excitabat, vt ſubitò interruptum ſermonem relinquens, aliquorſùm repentino impetu velut amens aufugeret. Et ſi quandò cum fratribus equitabat, longè poſt alios veniens, ſemperque pſallens, nihilo minùs àc ſi in cella reſideret, iugiter lachrymas effundere non ceſſabat.

Simoniacos ſeuerè caſtigat.

Inter cæteros autem præcipuè ſeculares clericos, qui per pecuniam ordinati fuerant, duriſſima ſeueritate corripiebat, & eos, niſi ordinem ſponte deſererent, omninò damnabiles & hæreticos aſſerebat. Qui nouam rem audientes, occidere illum moliti ſunt. Per totam nanq; illam monarchiam vſq; ad Romualdi tempora, vulgata conſuetudine vix quiſquam nouerat, Simoniacam hæreſim eſſe peccatum. Qui dixit eis: Canonum mihi libros afferte, & vtrùm vera ſint, quæ dico, veſtris atteſtantibus paginis comprobate. Illis igitur diligenter inſpectis, & crimen agnoſcunt, & errata deplangunt. Conſtituit autem vir ſanctus plures Canonicos & clericos, qui laicorum more ſeculariter habitabant, præpoſitis obedire, & cōmuniter in congregatione viuere docens. Nonnulli quoq; Epiſcopi, qui per Simoniacam hæreſim ſacras ſedes inuaſerant, ad eum cauſa pœnitentiæ concurrebant. Qui etiam venerabili viro ſe committentes, & Epiſcopatum termino ſtatuto deſerere, & ad ſanctæ conuerſationis ſe promittebant ordinem feſtinare. Ex quibus tamen vir ſanctus quandiù vixit, neſcio ſi vel vnum conuertere potuit. Eſt enim venenata illa hæreſis, præſertim in Epiſcopali ordine, tam dura & ad conuertendum rigida, ſemper promittens, ſemper de die in diem producens, atque in futurum procraſtinans, vt faciliùs poſſit Iudæus ad fidem conuerti, quàm hæreticus plenè ad pœnitentiam prouocari.

In eiſdem quoq; partibus ſanctus vir monaſterium condidit puellarum. Solenni autem quadam die, dum vir venerabilis illic cum fratribus in capitulo reſideret, & eos ſalutaris doctrinę dapibus ſatiaret, repentè ipſum interrumpens ſermonem, anxia quadam voce exclamare cœpit & dicere: Agitè, agitè, quantocyùs properate,

Furē abſens prodit.

quia iam fratris Gregorij cellam fur frangit, (hic autem Gregorius Archiepiſcopus in gentibus poſtmodùm conſecratus eſt) Qui protinùs exilientes, ad cellam pernicitèr currunt, & furem iam parietes infringentem inueniunt. Quem corripientes, ad magiſtrum pertrahunt, & quid de tam ſacrilego raptore faciendum eſſet, inquirunt.

Eius iucūda in furē humanitas.

quibus vir ſanctus cœpit hilariter dicere: Et ego fratres, ignoro, quid de tam malo homine poſſimus facere. Eruïmus illi oculos? Sed poſteà non videbit. Incidimus ei manus? Sed ampliùs non laborabit, & per hoc forſitan fame peribit. Quòd ſi pedem truncamus, ambulare non poterit. Sed intrò eum ducite, & cibum illi priùs apponite, vt quid de eo faciendum ſit, interìm pertractemus. Ità vir ſanctus exultans in Domino, poſtquàm cibari latronem fecit, illum modeſtè correptum, & dulcibus verbis admonitum, redire ad propria in pace permiſit.

Poſtremò dimiſſis in Valle de caſtro nonnullis de ſuis diſcipulis, ad regionem ſe vrbis veteris cōtulit, & in poſſeſſione Pharulphi Comitis monaſterium, multis quidem ſuffragantibus, ſed eo maximè expenſas præbente, conſtruxit. Tantus nanq; in ſancti viri pectore faciendi fructus ardor incanduerat, vt effectis nunquàm contentus, dum alia faceret, ad facienda mox alia properaret, adeò vt putaretur totum mūdum in eremum velle cōuertere, & monachico ordini omnem populi multitudinē

Valdè propagat monachiſmū.

ſociare. Multos deniq; illic de ſeculo abſtulit, quos per plura ſacra loca diuiſit. Nonnulli quoquè nobilium filij, contemptis parentibus, ad virum beatiſſimum fugiebant. Ex quibus etiam filius Guidonis Comitis fuit, qui in ipſa pueritia non longo tem-

tempore, poſtquàm monachus factus eſt, ad mortem veniens, vidit duos iniquos ſpiritus, quaſi nigerrimos vultures, terribiles in ſe oculos figentes. Cumq; hoc aſſiſtēti ſibi beato Romualdo puer ediceret, protinùs addidit: Eccè, inquiens, magiſter, tanti nunc Aethiopes intrant, vt iam totum ædificium repleant. Exhortatus autem, vt cōfiteretur quid deliquiſſet, hoc ſolummodò crimen felix ille peccator cum magno terrore confeſſus eſt, quia iuſſus fuerat à Priore neſcio quot ſcopas accipere, & illas nondùm acceperat. Romualdo igitur ei tanti facinoris veniam indulgente, in pace defunctus eſt. Poſtero verò die cæcus quidam, prębendarius videlicet patris eius, ad ſepulcrum illius venit, & altiori voce clamans: Heus domine mi, inquit, ſi cum Deo es, ſicut credo, preces pro me ad eum funde, & oculorum mihi lumen reſtitue. Quo dicto, ſtatìm illuminatus eſt. Nonnulli quoquè ægroti ad eius tumulum venientes, redditi ſunt ſanitati. Cuius ſepulcrum velut multis plenum aromatibus redolebat. Ità ille à Deo meruit honorari poſt mortem, qui pro eius amore, dum viueret, carnalium ſpreuit hæreditatem.

Cęcus videt ad ſepulcrū Guidonis Comitis & monachi.

Interea Romualdus audiens, quia beatiſſimus vir Bonifacius martyrium ſuſcepiſſet, nimio deſiderij igne ſuccenſus, vt pro Chriſto ſanguinem funderet, Hungariam mox ire diſpoſuit. Interìm tamen dum in ipſa intentione perſiſteret, breui tempore tria conſtituit monaſteria, vnum videlicet in Valle de Caſtro, vbi nunc ſanctiſſimum corpus eius reconditum eſt: aliud prope Iſinum fluuium, tertium iuxta oppidū condidit Eſculanum. Deindè licentia ab Apoſtolica ſede ſuſcepta, & duobus è ſuis diſcipulis in Archiepiſcopos conſecratis, cum vigintiquatuor fratribus iter arripuit. Tāntus enim ardor moriendi pro proximo in omnibus æſtuabat, quòd vir ſanctus ad tale negocium cum paucis ire difficilè poterat. Euntes ergò cùm iam ipſis Pannoniarum finibus intereſſent, repentè Romualdus languore correptus, vlteriùs ire nō potuit. Cumq; diutiùs pateretur, ſiquandò redire diſponeret, protinùs ex ægritudine conualeſcebat. Sin autem ire vltrà tentaret, tota eius facies protinùs intumeſcebat, cibos quoq; iam retinere ſtomacho langueſcente non poterat. Aduocatis itaq; fratribus ait: Perpendo nequaquàm diuinæ voluntatis eſſe iudicium, vt vltrà progrediar. Verūtamen quia intentionis veſtræ deſiderium non ignoro, neminem veſtrùm redire compello. Multi nempe etiam ante nos totis niſibus ſtuduerunt ad martyrij culmen pertingere, ſed quia diuina prudētia aliter ſenſit, in ſuo gradu coacti ſunt remanere. Licèt ergò vobis omnibus martyrium defuturum eſſe nō ambigam, qui tamē ire, qui mecū redire volu ērit, vniuſcuiuſq; relinquatur arbitrio. Quindecim igitur Hungariam prodeuntibus, duobus aliò iam dimiſſis, vix ſeptē cum magiſtro diſcipuli remāſerunt. Euntium aūt quidā flagellantur, vēduntur plures, ac ſeruitutem pro Domino ſubeūt, ad martyriū tamen, ſicut vir ſanctus prædixerat, non pertingūt.

Vult Hungaris prędicare Chriſtum, ſed diuinitùs retardatur.

Romualdus autem, conuerſo quodam nobiliſſimo viro, Aldeberani Ducis conſanguineo, qui poſteà monachus factus, in ſancta vſq; ad mortem conuerſatione permanſit, alijsq; Theutonicis, ad monaſterium, quod in vrbis veteris regione conſtruxerat, redijt. Notandum itaq; eſt, quia ſanctus vir nequaquàm velut leuitate vſus falli inaniter potuit, qui ſecundùm intentionem quidem ſuam martyrium ſubijt, iuxta diuinum verò conſilium pro ſalute eorum miſſus eſt, quos conuertit. In prædicto igitur monaſterio multa perſecutionis ſcandala paſſus eſt. Volebat enim Abbatem vt reuerà monachum, extremitatem diligere, ſecularia ex deſiderio non tractare, res monaſterij pro vana gloria non expendere, fratrum vſibus neceſſaria miniſtrare. Quæ omnia dum ille ſurda aure contemnit, Romualdus locum cum ſuis diſcipulis deſerens, non longè à caſtro prędij ditionis Raynerij, qui poſtmodùm Thuſciæ Marchio factus eſt, habitauit. Hic autem Raynerius coniugem ſuam occaſione propinquitatis abiecerat, & cōſanguinei ſui vxorem, quem ipſe inſequentem quodammodò inuitus occiderat, in coniugium copulârat. Ob hoc itaq; Romualdus, nè crimnis eius particeps fieret, gratìs manere in eius poſſeſſione noluit, ſed vnum ei aureū pro aqua, alterum verò pro lignis appendit. Quos cùm ille omninò reſpueret, mālens videlicet ſua dare, quàm à ſancto viro quicquam recipere, poſtremò tamen victus aſſenſit potiùs, quàm Romualdus abiret. Dicebat autem idem Raynerius, cùm monarchiam obtineret: Quia non Imperator, non aliquis omnipò mortalium tantum mihi metum valet incutere, quātum me Romualdi terret adſpectus. Ante eius

Rainerius Marchio

virũ sanctũ admodũ vereturn.

quippe vultrum neque quid dicam scio, neq; quibus me defendere valeam, vllas excusationes inuenio. Habebat reuerà vir sanctus hanc ex diuino munere gratiam, vt quicunq; peccatores, præsertim potẽtes seculi, in eius præsentiam deuenissent, mox velut ante maiestatẽ Dei tremefactis visceribus formidarẽt. Sanctus nimirùm Spiritus, qui pectori eius habitator inerat, hunc terrorem iniustis diuinitùs intendebat.

Nota.

Illis verò temporibus vir venerabilis monasterium non longè à Massiliano castro construxit. Audiens autem aliquandò, quia Venetus quidam Classensem Abbatiam per coëmptionem Simoniacæ hęreseos inuaserat, insupèr quoq; in corpus suum iniquè peccabat, illuc protinùs ire miles Christi impiger studuit, diuersisque modis ipsum monasterium purgare tentauit. Vir autem reprobus dum Abbatiam metuit perdere, non timet homicidium perpetrare. Intempesta siquidem nocte, dum Romualdus in lecto securè quiesceret, ille eum latenter aggressus, impijs cœpit digitis guttur eius adstringere, nitẽs eum crudeliter suffocare. Sed dum vir sanctus necdùm prorsùs intercepto spiramine, anhelitu vix eluctante, rauciret, Ingelbertus ilicò magistri singultibus excitatus, torrem mox ex sopito igne corripuit, & ministrum diaboli ab incepto nefandissimo crimine exturbauit.

Quidam improbus virũ Dei præsore carenititur.

Posthæc Romualdus denuò Parentium nauigauit, sed Apostolicæ sedis Antistes & Romani ciues, vt Romam rediret, legationem dirigunt. Quòd si reuerteretur, facturos se omnia eius præcepta promittunt: sin autem, excommunicationis sententiam comminantur. Hoc itaq; modo suum Romualdum Italia recuperare promeruit. Eo tempore in faucibus Callensium montium aliquandiù mãsit, deindè in Petranum montem, non longè videlicet à monasterio sancti Vincẽtij, quod iuxta Candilianum constitutum est fluuiũ, cõmigrauit. Quocunq; autem vir sanctus ibat, semper fructificans, semper animarum lucrum magìs ac magìs accumulans, & homines de seculo abstrahens, velut totus in ignem conuersus, ad cæleste desiderium animos hominum accendebat.

Multos cõuertit.

Volens autem tunc locum ad eremum faciendam idoneum inuenire, præcepit cuidam presbytero, vt ad domum propriam rediens, sibi & his, qui eum comitabantur, alimenta deferret. Deindè montem indagine studiosa perlustrans, postremò quendam monachum iuxta paruam basilicam habitantem reperit, à quo mox vt secum pergeret, & locum ostenderet, vbì aqua inueniretur, exegit. Qui nimirùm denegauit se domum sine custode posse relinquere, quia latronum insidiantium impetum formidaret. Ad hæc Romualdus recompẽsaturum se, si tale quid accidisset, cuncta spopondit. Sicque iam alienæ iniuriæ debitor factus, monachum secum duxit. Illis itaque locum quærentibus, eccè presbyter vt iussus fuerat, prandium deferens, furem iam domum infringentem reperit, repertum cepit, captum vsque ad Romualdi reditum custodiuit. Quem Romualdus intuens, priùs illum pia studuit verborum austeritate corripere, deindè dulciter admonens, incolumem permisit ad propria remeare. Sic nimirùm, sic diuina prouidentia seruauit illæsum, quod in absentis Romualdi fuerat custodia derelictum.

Rursùs dum in eisdem partibus cellas construeret, (erat autem sarcina procùl ab eis sub quodam saxo reposita) tunc vir venerabilis quendam fratrem illuc quasi cum quodam impetu protulit, præcipiens ei, vt nimis anxiè festinaret. Qui mox furibus superueniens, illos quidem iam eam rapere tentantes reperit, sed nihil adhuc ex his, quæ reposita fuerant, deesse cognouit. Qua ex re rectè colligitur, beatum virum non sine diuinæ reuelationis instinctu fratrem cum tanta solicitudine destinâsse, ipso videlicet puncto, quo fures ad rem non custoditam contigit peruenisse. Post hæc Romualdus ad monasterium Vallis de castro, reuertitur, moxque Abbatem sic alios regere, vt semetipsum tamen nequaquàm negligeret, exhortatur. Volebat insuper, vt cellam, qua vsus fuerat, occasiõe regiminis non omninò desereret, sed in ea sibimet spiritaliter viuens, præcipuis tantùm festiuitatibus fratres admonitionis gratia visitaret. Erat enim beato viro tam odiosa ista quam cernimus, Abbatum cõuersatio, vt non minùs gauderet, si de manu cuiusquam Abbatiam potuisset euellere, quàm si ei datum fuisset potentissimum quemlibet secularium ad sanctæ conuersationis ordinem cõuocare. Sed sicut per Salomonẽ dicitur: Velut acetũ in nitro, ità qui cãtat carmina cordi peruerso: ille prędicatione venerabilis viri de malo deterior factus, Comitissas loci dominas protinùs adijt, & vt ligna, quibus Romualdi cellæ debebant

Fures per spiritum discit & impedit.

Prou. 25.

debebãt construi, minutatìm incídi præciperent, sacrilega machinatione suggessit. Eo itaq; modo alta paradisi cedrus de terrenorùm hominum syluis eiecta est.

Indè verò progrediens, non longè ab Apennino monte in loco, qui dicitur Aqua bella, manere constituit. Illic igitur dum seculares quidam cum discipulis eius habitationum tecta construerent, Romualdus autem, quia iam præ senectute laborare non poterat, solus opificium custodiret, Presbyter quidam intolerabilem dolorem in dentibus sentiens, opus ædificij inuitus reliquit, & postulata à fratribus licentia, redire domum miserabiliter eiulans cœpit. Cùm verò Romualdus transitum reuersionis haberet, interrogatus ab eo Presbyter cur abscederet, mox casum suæ passionis aperuit. Tunc Romualdus hianti locũ vbì patiebatur, digito tetigit, dicens: Ignitam subulam, nè labrum lædat, in calamum mitte, & hîc pone: sicq; dolor aufugiet. Vix Presbyter vnius iugeris spatio vltrà progressus est, & confestìm omni dolore depósito, ad opus, quod reliquerat, sanus & incolumis repedauit, claris nimirùm vocibus exclamans & dicens: Gratias tibi agimus, omnipotens Deus, qui regionem nostram splendore tanti sideris illustrare dignatus es. Verè Angelus Dei, verè propheta sanctus, & lux magna occulta mundo, in finibus nostris apparuit. Hæc & alia multa in Dei laudem vociferans, vix à beati viri discipulis tacere compulsus est. Nam si talia verba ad beati viri Romualdi aures qualibet occasione peruenissent, grauissima cor eius indignatione commouissent.

Pellit dolores dentium digiti sui contactu.

Alio verò tempore magnam quandam fagum, quæ prope cellam eius adstabat, incídi præcepit. Erat autem fagus ità cellæ acclinis & imminens, vt iuxta humanã opinionem, si cecidisset, totum mox ædificium indubitanter obrueret. Cumq; operarij vellent iussa perficere, sed ruinam arboris formidarent, ille vt nequaquàm timeretur instabat. Itaq; cùm impactis circunquaq; securibus, in ipsa iam arboris viscera veniretur, arbor autem super beatũ virum non iam dubiè impetum minaretur, cœpêre omnes rogare, & vocibus clamosis vehementer insistere, vt si cellam postponeret, semetipsum exiens conseruaret. Ille autem nequaquàm eorum clamoribus acquiescens, vt cœptum citò perficerent, diffinitè præcepit. Postremò fagus grauissimo sonitu corruens, ità aliorsùm est ex diuina virtute proiecta, vt cunctis miranti-bus, cella omninò manserit illæsa. Omnes igitur tanto obstupefacti miraculo, ad cælum voces tollunt, & immensas Deo gratias referunt. Sed quid nos de diuina circa venerabilem virum custodia dicimus, cùm & alios sæpè per eius presentiam ex magnis ereptos fuisse periculis non ignoremus? Ex quibus vnum hîc memorare sufficit, vt plures fuisse prudens lector agnoscat.

Ruentẽ arborem aliò auertit.

Aliquandò nanq; ipse cum operarijs manens, nimiæ magnitudinis ilicem in monte Petrano faciebat incídi. Quæ videlicet arbor in prærupto montis decliuo pendens, in ima vergebat. Rusticus autem quidam paulò inferiùs stabat. Cùm igitur precisa arbor grauiter corruens, per deuexum montis volueretur in præceps, mox repertum rusticum repentino impetu cœpit ad inferiora rotare. Cuncti protinùs dolentes exclamant, & non solùm esse hominem mortuum, sed totum quoq; dilaceratum eius corpus existimant. Sed ô diuinam virtutem, ità mox sanus & incolumis repertus est, àc si super eum non arbor, sed arboris folium cecidisset. Hinc iurè perpenditur, sancti viri meritum quantum apud Deum pondus habuerit, in cuius conspectu grauissima arboris moles pondus habere nesciuit.

Postmodùm verò Romualdus cùm Apenninum deseruït, montem Sytriæ habiturus asscendit. Cauendum autem summoperè est, nè quis cùm audierit, quia vir sanctus tot loca mutauerit, pij operis pondus vitio leuitatis adscribat. Hæc nanque mutationum eius causa proculdubiò fuit, quia ad venerabilem virum, vbicunq; degeret, turba hominũ penè innumerabilis concurrebat. Ratio ergò poscebat, vt cùm vnius loci spatium plenum habitatoribus cerneret, illic Priore constituto, ad replẽ-dum mox aliud festinaret. In Sytria verò quot contumelias, quot scandala, à suis discipulis passus sit, non est nostræ facultatis euoluere. Ex quibus videlicet vnum hîc ponentes, cætera breuitatis studio præterimus.

Cur sæpè loca mutarit.

Habebat quendam discipulum, Romanum nomine, qui nobilis quidẽ fuerat genere, sed omninò degener actione. Hũc itaq; vir sanctus cùm pro fuę carnis immũditia non modò verbis argueret, sed sæpè etiã verberibus grauissimis coërceret, ausus est

Universidad de Deusto
Biblioteca

Calũniatur cũ discipulus c.us.

diabolicus vir titulum illi eiusdem reatûs opponere,& impudenter cõtra sancti Spiritûs templum sacrilego ore latrare,dicens videlicet, sanctũ virum vnà secum ex eadem contagione peccâsse. Mox itaq; discipuli omnes aduersùs eum irati,omnes infesti,alij clamant senem impium laqueo debere suspendi, alij dignum iudicant,vt cũ ipsa cella ignibus concremetur. Quod vtiq; valdè fuit mirabile,prẽsertim spirituales viros ex decrepito sene,& vltrà q̃ centenario, tam nefarium scelus credere potuisse, cui etiam si voluntas adesset,natura tamen & frigidus sanguis,ariditasq́ue attenuati corporis hoc penitùs denegaret. Sed credendum est proculdubiò, ad augẽdum sancti viri meritum,hoc sibi tam grauis aduersitatis cælitùs accidisse flagellum. Nam & ipse asserebat, hoc in eremo, vndè nupèr abscesserat, veraciter agnouisse, & ad hoc dehonestatis improperium subeundum alacriter aduenisse. Ille autem Sarabaita reprobus,qui sancto viro crimen intenderat,Episcopatum postmodùm Nucerinũ per Simoniacã hæresim acquisiuit,& per bienniũ illum occupans, in primo anno ædem incensam cum libris & tintinnabulis, ac cæteris sacris ornamentis, exigentibus suis meritis, vidit: in secundo autem dignitatem cum vita, diuina illum feriente sententia,perdidit.

Agit pœnitentiã non admissi criminis.

Impositêre itaq; discipuli sancto viro quasi de commisso crimine pœnitentiam, & celebrandi sacra mysteria penitùs abstulêre licentiam. Quod ille præiudicium libenter amplectens,& pœnitentiam velut reuerà obnoxius crimini obseruauit,& ad sacrosanctum altare per sex ferè menses accedere non præsumpsit. Tandèm verò, sicut ipse postmodùm eisdem suis discipulis retulit,diuinitùs sibi iussum est,vt si diuinam timeret gratiam perdere, iam indiscretam simplicitatem postponeret, & sacra Missarum solennia fidutialiter celebraret, Postera igitur die sacrificare incipiẽs,cùm ad secunda Missæ secreta peruentum esset,in ecstasim raptus,tam lõgo temporis spatio siluit, vt omnes, qui aderant, mirarentur. Interrogatus autem postmodùm,cur in offerendo sacrificium tantas moras præter solitum habuisset: Raptus,inquit,in cælum,oblatus sum ante Deum, & continuò mihi diuina voce præceptum est,vt secundùm hunc intellectum,quem mihi Deus immisit,psalmos exponerẽ, & pro modulo mei sensûs chartulis per ordinem commendarem. Ego aũt nimio & inenarrabili terrore constrictus,respondere nihil aliud potui,nisi tantummodò,Fiat,fiat. Vndè postcà vir sanctus totum psalterium, & nonnulla Prophetarum cantica luculenter exposuit, & licèt corrupta grammaticæ regula, sanũ tamẽ sensum vbiq; seruauit.

Interrogauêre eum aliquandò discipuli,dicentes: Magister,cuius esse ætatis anima cernitur, vel in qua figura ad iudicium præsentatur? Respondit: Scio hominem in Christo,cuius anima delata est ante Deum splendida velut nix, humana quidem effigie,statura verò perfectæ ætatis. Inquisitus iterùm,quis ille esset,indignans & cõfundens eos,dicere noluit. Mox discipuli rem,vt veraciter erat, inter se inuicèm retulêre, & ipsum fuisse hominem certa manifestatione cognoscunt. In Sytria deniq; vir venerabilis per septem annos inclusus mansit, & silentium continuum inuiolabiliter tenuit. Veruntamen tacente lingua,& prædicante vita, vix vsquàm tantum laborare aliquandò potuit,vel in conuertendis hominibus,siue ad pœnitentiam concludendis. Viuebat autem,vergente iam senectute, nimìs districtè,videlicet cùm iam & ipsi perfecti viri solent remissiùs viuere, & aliquid sibi de sui propositi rigore laxare. Nam per vnius Quadragesimæ spatium nihil aliud neq; in cibo,neq; in potu penitùs habuit,nisi de modica farina & paucis herbis sorbitiũculam, ex qua ad imitationem Hilarionis vixit. Quinq; verò hebdomadibus nihil aliud comedens,ad modicum se infusi ciceris adstrinxit. Et ità Romualdus per multa alia viuẽdi genera quid sua virtus posset,per hæc & illa se iugiter exercendo tentabat. Studebat quippe discretus Christi miles ad nouum se certamen semper accingere, & cùm iamiam cadere videretur,adhibita mox misericordia,vacillans corpusculum releuare. Duo autem, vel etiam tria quandoq; habebat cilicia propter nascentem corporis importunitatem, quæ lauari nullatenùs permittebat, sed ea potiùs ad imbrem proijciens, post triginta dies mutare consueuerat. Nouaculam autem nunquàm in suum caput patiebatur ascendere, sed ipse sibi perrarò solebat excrementa capillorum & barbæ forpicibus attondere. Siquandò verò eum ex aliquo esculentiori cibo gulæ vitium titillarer, mox accuratè illum præparari præcipiens,ori & naribus apponebat,& solùm captãs odo-

7. annis degit solus in silentio.

Iciuniũ sancti tenis in Quadragesima.

rẽ,dicebat: O gula,gula, quàm dulcis, quàm suauis modò tibi saperet iste cibus: sed væ tibi,ex eo nunquàm gustabis: & sic intactum ad cellarium remittebat. Gulã vt castigãrit.

Sed quanquàm vir sanctus tantam erga se seruaret austeritatem,semper tamen hilarem vultum,semper serenam faciem ostendebat. Nam frater quidã, Gregorius nomine,grauissimum capitis dolorem se perpeti aliquandò conquestus est. Qui cùm ad beati viri cellulam, vbi alij fratres tunc erant, cum nimia lamentatione venisset, mox vt eum vir venerabilis vidit, hunc dolorem nequaquàm humorum inæqualitati,sed insidijs antiqui hostis indubitanter adscripsit: & mox quasi deridens eum,vt erat semper alacri vultu,per fenestram cellulæ insufflauit in eius frontem,& vt cæteri omnes,qui aderant,similiter facerent, innuit. Hoc autem facto, ità sanatus est, vt nullum penitùs sentiret in suo capite doloris remansisse vestigium. Arbitror quòd idcircò vir sanctus hoc facere voluit,quia per Spiritum sanctum,qui in eius pectore præsidebat,effugandũ esse iniquum hostem,doloris immissorem,credidit. Ad euitãdum verò propriam laudem,& ludum finxit,& socios quæsiuit. Nam & redemptor noster insufflâsse legitur,cùm Spiritum sanctum dedisse Apostolis perhibetur. Pellit dolorẽ capitis à fratre. Iohan.20.

Vir quidam capitis patiebatur insaniam, ità vt sensu rationis amisso, vel quid ageret,vel quid diceret,funditùs ignoraret. Huic Romualdus nihil aliud fecit,nisi quòd solummodò oscŭlum præbuit,& protinùs illum ad incolumitatem pristinã reuocauit. Sicq́; cum inquieto homine dũ pacem fecit, ad mẽtis eum suæ pacẽ reduxit. Referebat aũt postmodùm ille,qui sanatus fuerat,dicens: Quia cùm sacra beati viri labia tangere merui, statìm prodire ex eius ore quasi vehementis auræ spiritum sensi, qui totam faciem meam,& ipsum deniq; sinciput perflans,omnem cerebri æstuantis ardorem protinùs effugauit. Osculo sanat amẽtẽ.

Alio quoq; tempore idem,qui suprà, Gregorius tam virosam & marcidam tolerabat in cruribus scabiem, vt iam ex elephantiæ morbo crederet tam grauem prodire tumorem. Huic Romualdus hoc præcipuæ medicinæ genus indixit, vt crura per tres dies frigida aqua perfunderet, promittens quia hoc modo sanitatem pristinam recuperaret. Quod ille quidem adimplere studuit,magis tamen necessitate iussionis quàm recipiendæ fidutia sospitatis. Mirum satìs,& soli diuinæ potentiæ referẽdum. Confestìm tibiarum tumor deponitur, virus omne siccatur, & penitùs omni lãguore depositò,frater sanus per omnia redditur. Credi quoq; rationabiliter potest,quia eodem spiritu Romualdus discipulo,vt ter aquis tumentia crura perfunderet,iussit, quo Eliseus Naaman leprosum lauari septiès in Iordane mandauit. Nonnulli tamen, carnales videlicet homines,eum malitiosè repræhendere, & eius dicta vel facta non timebant leuitatis vitio deputare. 4. Reg. 5.

Quidam nanq; eius discipulus in alia procùl eremo morabatur. Qui propinquorũ necessitati aliquandò condescendens,pro eorum vtilitate tandèm velut inuitus Romam ire Quadragesimali tempore acquieuit. Quod mox vir sanctus per Spiritum recognoscens,velut indignans,dixit adstanti cuidam fratri,quòd videlicet ille bonus vir pro huiusmodi negocio Romam ire præsumpsit. Ille autem admirans, vndè hoc magister cognosceret, cum quo videlicet nemo aliundè veniẽs colloquium habuisset,rem solicitè perquisiuit, & ità esse,sicut vir venerabilis dixerat,comprobauit. Pergit ille ad alium suum condiscipulum,videlicet Ingelbertum,qui inclusus manebat,& magistrum hæc dixisse, & sine dubio prophetiæ spiritum habere,prorsùs affirmat. Ille autem hoc detestans,& penitùs denegans,fratrem corripuit,& quia hoc falsum esset,imprecationis se vinculis obligauit,dicens: Si Romualdus hoc per prophetiæ spiritum, & non magìs per diabolum dixit, nõ me omnipotens Deus in hoc recluforio perseuerare permittat. Dictum factumq́; est. Nam vix paucis diebus trãsactis, Ingelbertus, fracto recluforio, sine magistri licentia abijt, & eum in hac vita (sicut dicitur) ampliùs non vidit. Pœna temerarij discipuli.

Alius frater, Gaudentius nomine, Abbatis videlicet huius monasterij sancti Vincentij pater,cum magno feruore conuersus, ardentiori postmodùm spiritu in Dei est seruitio cõuersatus. Hic aliquandò à beato Romualdo licentiam petijt, quia vellet cuncta iam pulmẽta relinquere, & pane cum aqua contentus, pomis quoq; siue crudis oleribus victitare. Hoc igitur imperato,cùm in eodem proposito infatigabiliter pmaneret, Tedaldus quidã alius frater infirmitati illius indiscretè compatiens,

Universidad de Deusto
Biblioteca

adire magistrum studuit, & quasi frater ille tam graue pondus portare non posset, hanc eius obstinationem frangi omninò debere suggessit. Romualdus autem, vt pută vir simplicis animi, Tedaldi verbis assensum dedit, & Gaudentio talis vitæ licentiã abstulit. Ille verò indignè ferens, nequaquàm ampliùs cum Tedaldo in eremo, in qua eos Romualdus posuerat, passus est habitare, sed Ingelberto, qui à Romualdo disiunctus fuerat, se subdidit, & ab eo consensum præfatæ conuersationis obtinuit. Hic itaq; Gaudentius non multo pòst tẽpore defunctus est, & in cœmeterio beati Vincentij iuxta corpus Berardi venerabilis viri, qui ęquè Romualdi discipulus fuerat, est sepultus. Romualdus autem, quia ille in præuaricatione inobedientiæ vitam finierat, orationem pro eo penitùs fieri interdixit.

Nõ vult orari pro fratre inobediẽte.

Aliquanto autem pòst tempore monachus quidam prædicti cœnobij, dum matutinam synaxim cum reliquis fratribus celebraret, repentè tam acrem dolorem sentire in dentibus cœpit, vt iam in choro ad psallendum stare omninò non posset. Qui protinùs exiens, super sepulcrũ se Berardi atq; Gaudẽtij lamentando iactauit: dumq; ibi aliquandiù iacens oraret, mox eum somnus oppressit. Ilicò sanè videt Berardum sacerdotalibus ornamentis splendidissimè ornatũ, & tenentem in manibus librũ aureis literis scriptum, ante altare scilicet stare, & Missarum solennia celebrare. At cernit Gaudentium mœrentem, demisso vultu post tergum Berardi procùl manere, & velut excommunicatum, sacris appropinquare mysterijs non audere. Qui mox locutus est ei, dicens: Vides frater, illum Berardi librum mirabiliter deauratum? Ego quoq; talem per omnia nunc habere, nisi illum mihi, heu, heu, Tedaldus monachus abstulisset. Statimq; frater euigilans sanus & incolumis, fugato omni dolore, surrexit. Deindè lætus visionem suam fratribus per ordinem retulit. Quod Romualdus audiens, ilicò præcepit fratribus, vt iam Gaudentio fraternam charitatem impenderent, atq; pro eo enixiùs orarẽt. Vndè non sine ratione colligitur, quòd ille, qui priuatus societate Romualdi librum, quem meruerat, perdidit, iam eius gratiæ restitutus, & orationibus subleuatus, eundem librum recuperare meruit: & quem Tedaldus nõ nisi per Romualdum abstulerat, iam Romualdus orãdo pro illo cum omnibus simul fratribus reddit. Aliquandò vir venerabilis cuiusdam causa necessitatis in viam ire disponens, vni discipulorum cellam cõmisit, & vsq; in suum reditũ in ea illũ manere præcepit. Ille verò temerarius, dum debiti honoris reuerentiam magistro non seruat, audacter in eius strato iacere non dubitat. Eccè autem in illa nocte maligni spiritus super eum immaniter irruunt, grauissimis eum verberibus atterunt, & proiectũ de lecto, penè seminecẽ derelinquũt. Meritò sanè tam superbos suæ offensionis vltores pertulit, qui in talẽ virum, postposita humilitate, peccauit: & dum pio magistro non exhibuit reuerentiam, ex duris & impijs sensit manibus disciplinam. Similiter posmodùm venerabilis vir iter acturus, alium in eadem cella discipulũ dereliquit. Cui cùm discipulus diceret: Magister, ego in lecto tuo nõ iacebo, quia quod alij contigit, mihi etiam consequenter euenire formido: ille respondit: Fili mi, iace & dormi securus: Ille enim in eo recubans, idcircò in manus inimicorum incidit, quia paruitatis meę licẽtiam non accepit. Tu autem accepto consensu, in Deo spem pone, & sine pauore quiesce. Qui videlicet in eo sicut iussus fuerat iacuit, & nullum omninò casum aduersitatis incurrit.

Iubet vt orent fratres pro anima illius.

Secularis quidam vir, Arduinus nomine, Romualdo se ad susciendum sanctæ cõuersationis habitum tradidit: deindè domum, vt sua quęq; disponeret, remeauit. Cumq; eum vxor sua venientem vidisset, fœmineo nimirùm furore succensa, exclamauit aduersùs eum, dicens: Sic bone vir ab hæretico illo & antiquo seductore nũc venis, & me miseram & destitutam omni humano solatio derelinquis? Quæ, hoc dicto, protinùs in amentiam vertitur, & ità furere & conquassari cœpit, ac si patẽter à dæmonio vexaretur. Habebat autem vir sanctus huiusmodi consuetudinem, vt siquãdò fratres in viam dirigeret, benedictum illis siue panem, siue pomum, seu quodcunque aliud daret. Vndè discipuli, vt experti multotiès fuerant, certum tenebant, quòd si ex benedictione magistri cuilibet ęgroto porrigerent ad salutem, illum incolumem redderent. Nam & ex aqua, vndè manus eius abluebantur, plures languidi sæpè restituti sunt sanitati. Quod tamen cautissimè oportebat fieri, nè si vir sanctus hoc aliquatenùs compræhenderet, in grauissimam tristitiam deueniret.

Vltio diuina in fœminã sanctũ virum criminantem.

Cùm

Cùm igitur diù fœmina miserabiliter vexaretur, quidam fratres, qui aderant, de benedictione panis, quam à magistro susceperant, ei particulam tradiderunt. Quã cùm mulier comedisset, mox mente sedata, ab omni redditur insaniæ furore liberrima. Itaque protinùs omnipotenti Deo, & Romualdo famulo eius recuperatæ sanitatis gratias retulit, & viro suo conuersionis licentiam vlteriùs non negauit.

Nota vim benedicti panis.

Alio quoq; tempore puer quidam dęmoniacus ad beatum virum delatus est, cui ille nihil aliud fecit, nisi quòd pro benedictione illi panis particulam tradidit. Qua mox puer ille refectus, confestim à dęmonio liberatus est. Iurè quippe postquàm benedictio Romualdi malè possessum corpus intrauit, indè confestim maledictus spiritus cauteriatus exiuit. Nunquàm tamen diabolus à sancti viri poterat impugnatione quiescere. Et quia occulta iam aduersùs eum fraude nil poterat, non cessabat virus suæ malitiæ visibiliter demonstrare. Aliquandò nanq;, dum vir venerabilis in cella cõsisteret, eccè malignus spiritus, vt est re vera teterrimus, hispidus, horribilis, immensum cœpit sancto viro terrorem incutere, & cum nimio furore ac impetu, mortem ei minitans intentare. Cumq; Romualdus auxilium de cęlo imperterritus quęreret, & vt sibi Christus succurreret, fidutialiter exclamaret, mox antiquus hostis aufugiens, ipsum cellæ parietem tanto iracundię felle percussit, vt grauem fagi tabulã vnius cubiti spatio, vel eo ampliùs fiderit. In habitaculo igitur patenter ostendit, quanta aduersùs habitatorem flamma crudelitatis exarsit, & quodammodò scriptũ reliquit in pariete, quod occultum gerebat in mente.

Malignum dæmonem ipsi mortẽ intentantẽ profligat.

Aliquãdò etiam dum venerabilis vir cum suis discipulis equitaret, eccè malignus spiritus rubei canis effigiem simulans, cum magno impetu obuiàm irruit, & equum, cui insedebat, vt penè vir sanctus excuteretur, exterruit. Interrogantibus discipulis, si eum vidisset, exhorrescentem quidem equum conspexisse se asseruit, sed nil tale ei apparuisse testatus est, dicens: Miser ille, qui olìm præclarus Angelus fuisse cognoscitur, nunc se immundi specie canis ostendere non veretur. Rursùs alio tempore cùm monasterium ancillarum Dei, quod est in Valle bona, construere decreuisset, discordia mox inter sancti viri discipulos oritur: quia videlicet alij nolunt, alij verò vt fieret, vehementer insistunt. Cumque ante venerabilem virum vtræque dissidentium partes, diuersa vtentes allegatione, contenderent, cœpit diabolus ante portellam cellæ quasi malleo sine cessatione percutere, & per reboantem syluam crebris audiebatur tunsionum ictibus insonare. Deindè cùm iam omnes monasterium fieri vnanimiter concordâssent, eccè malignus spiritus cunctis audientibus vlulare, plorare, & flebiles non cessabat voces emittere. Postremò autem cùm iam diuisi ad suum quisque reuerteretur hospitium, prosequebatur eos antiquus hostis cum tanta tempestate & turbine, vt quasi omnia ventorum genera commouens, totam syluam radicitùs euellere putaretur. Quidam verò fratrum increpans eum, dixit: Præcipio tibi in nomine Trinitatis, immunde spiritus, vt desinas venire post nos. Et ità fugatus est. Iurè quippe author discordiæ, composita pace, compulsus est in fletum prorumpere, qui priùs audiebatur crescente rixa gaudere: & quia tunc circulum vacui vasis abstrahere, & partes, quibus compactum fuerat, dissipare tentauit, constrictis iam in vinculo Pacis & Charitatis compage discipulis, tristis abscessit.

Indignissimè fert diabolus fœminarum cœnobiũ construi.

Taliter autem tunc in Sytria viuebatur, ac si ex similitudine non solùm nominis, sed etiam operis altera denuò Nitria videretur. Omnes siquidem nudis pedibus incedentes, omnes inculti, pallidi, & nimia omnium rerum extremitate contenti erant. Nonnulli verò obseratis ianuis clausi, ità mortui videbantur mundo, velut in sepulcro iam positi. Vinum ibì nemo nouerat, nec si etiam grauissimã quis ęgritudinem pateretur. Sed cur ego de monachis loquor, cùm & ipsi monachorum famuli, ipsi quoquè custodes pecorum ieiunarent, silentium tenerent, disciplinas inter se inuicèm facerent, & de quibuslibet ociosis verbis pœnitentiam flagitarent? O aureum Romualdi seculum, quod etsi tormenta persecutorum non nouerat, spontaneo tamen martyrio non carebat. Aureum, inquam, seculum, quod inter montium & syluarum feras tot cælestis Hierusalem ciues alebat. Cùm verò ibì fratres iam tanti essent, vt illic in vnum habitare vix possent, tunc Romualdus monasterio ibì constructo, & Abbate præposito, inuiolatum seruans silentium, Bifurcum

Vita asperrima S. Romualdi & discipulorũ eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

seceſſit ad habitandum. Illic etiam volens Abbatem ſpiritualiter viuere, & rectitudinis iter tenere, multam ab eo paſſus eſt perſecutionis iniuriam.

Intereà Imperator Henricus de vltramõtanis partib⁹ in Italiã veniẽs, miſit beato viro deprecatoriam legationem, vt ad eum venire dignaretur, promittens ſe facturum quæcunque præciperet, ſi ſuum ei colloquium non negaret. Cumque vir venerabilis prorsùs abnueret ſilẽtium frangere, cœpêre vnanimiter diſcipuli eius omnes eum obſecrare, dicentes: Magiſter, vide quia nos, qui te ſequimur, tanti iam ſumus, quòd hîc congruenter habitare non poſſumus: quapropter, ſi placet, ab Imperatore magnum aliquod monaſterium quære, & multitudinem te ſequentium ibi conſtitue. Quibus vir ſanctus, neſcio ſi accepta reuelatione, aut ſubita Dei inſpiratione, fidenter ſcripſit: Scitote quia montis Amiati monaſterium ex dono Regis habebitis: conſiderate tantummodò, quem illic Abbatem conſtituere debeatis. Igitur inuiolato ſilentio perrexit ad Regem. Cui Rex protinùs aſſurgens, ex magno cordis affectu in hanc vocem erupit, dicens: O vtinàm anima mea eſſet in corpore tuo. Quem mox, vt loqueretur, ſuppliciter obſecrans, ipſo die hoc impetrare non potuit.

Venit ad Henricum Imperatorem.

Poſtera autem die Romualdo ad palatium veniente, eccè Theutonicorum multitudo certatim hincindè concurrunt, capita ſalutantes humiliter flectunt, villos quoquè pelliceæ veſtis, qua erat indutus, anxiè decerpentes, pro ſacris reliquijs in patriam portaturi, ſtudioſè recondunt. Quæ videlicet res venerabilem virum tanto mœrore affecit, vt nisì diſcipulis obſtantibus acquieuiſſet, ad cellam protinùs repedâſſet. Ingreſſus igitur ad Regem, non pauca ei locutus eſt de reſtituẽdo iure Eccleſiarum, de violentia potentum, de oppreſſione pauperum. Et poſt multa vnum ſibi pro ſuis diſcipulis monaſterium petijt. Cui poſtmodùm Rex montis Amiati monaſterium tradidit, & Abbatem, quia multis erat malis obnoxius, foràs eiecit. Vbì vir ſanctus quãta aduerſa perpeſſus ſit non ſolùm ab eo, qui eiectus fuerat, ſed etiam ab illo, quem ipſe ex ſuis diſcipulis Abbatem conſtituerat, ille quidem perferre patientiſſimè potuit, nos referre, etiamſi adeſſet facundia, non valemus. Sed qualiter illum Deus in cunctis adiuuerit, vno exemplo monſtrare ſufficiat, vt prudẽti cuilibet, quid etiam in reliquis euenerit, innoteſcat.

Eccè tibi priſcorum Germanorum deuotionem.

Monachus quidam veſano aduersùs eum furore ſuccenſus, pilum latenter exacuit, & id reponens, vt beatum virum interficeret, expectare congrui occaſionem temporis cœpit. Nocte verò dum depreſſus ſopore quieſceret, eccè videt malignum ſpiritum in ſe immaniter irruentem, qui retortam in collum eius mittens, tanta ferocitate conabatur guttur eius adſtringere, vt iam ille cogeretur funditùs expirare. Tũc monachus in extremo iam ſpiritu poſitus, Romualdum, vt ſibi ſuccurreret, obſecrauit. Qui (vt monacho videbatur) protinùs aduolans, de manibus eum iniqui hoſtis eripuit. Hic igitur mox experrectus, ad pedes venerabilis viri proſtratus, aduoluitur: vt alliſionem ceruicis adſpiciat, deprecatur. Confiteri etiam crimen ſuæ malitiæ nõ veretur. Poſtremò cõſeruatæ vitæ ſibi gratias retulit, & pœnitentiã tanti reatûs accepit. Et ità qui Romualdo vitam inſidiabatur eripere, iam per eũdem ſanctiſſimum virum & ſuam meruit conſeruare: & cui inferre mortem ſtuduit, per eum ſuę periculum mortis euaſit.

Liberat monachum, ipſum occidere volentem.

Habebat autem vir ſanctus conſuetudinem, cùm monaſterium teneret, vt nisì cùm iciunaret, ad communem menſam cum fratribus quotidiè veniens, vnum quidem pulmentum comederet, poſtmodùm verò lectioni, vel quid etiam apud vnumquenque ageretur intentus, de reliquis non guſtaret. Quadrageſimali autem tempore, nisì neceſſitate ineuitabili cogeretur, in cellula iugiter morabatur. Dum igitur prædictum cœnobium vir beatiſſimus regeret, Quadrageſimali iam appropinquante iciunio, quærebat cum diſcipulis per vicina montium loca, vbì eremum facere potuiſſet. Dumque longas in quærendo moras protraheret, repentè aquis vndiquè circuufluentibus ità concluſi ſunt, vt nec ipſi iam redire, nec de monaſterio quiſquam ad eos poſſet aliquatenùs tranſuadare. Viuebant autem ex aliquantis caſtaneis, quas ſecum detulerant. Cumque dies Dominicus aduenisſet, & alia cibi ſpes nulla iam ſupereſſet, cœpêre fratres pauculas, quæ remanſerant, caſtaneas deglubere, iam quodãmodò credentes vltimũ ex eis conuiuium prępararc. Romualdus

mualdus autem, vt erat ſemper alacri vultu, fidenter ait, quia nisì Deus ſibi panem per aliquem mitteret, ipſo die nullatenùs manducaret. Diſcipuli verò mirantes inter ſe, in qua ſpe hoc ille præſumeret, certi tamen quia magiſter incautè aliquid voluere non poſſet, cibum iam tantæ ſolennitati congruum cœpere fidutialiter expectare. Sexta igitur diei hora iam appropinquante, eccè tres viri onuſti pane & vino & alijs cibis, aduenìunt, qui ſe de longinquis partibus cum multo labore ad eos peruenìſſe dicunt. Tunc itaque ſpiritali omnes repleti gaudio, benedicentes Deum, pariter cibum ſumũt, & beatum virum per reuelationem hoc penitùs agnouiſſe indubitanter agnoſcunt.

Quodam tempore venit vir venerabilis Sytriam. Qui cùm adhuc ieiunus eſſet, & fratres, vtporè in arduis montibus, piſcem, quem ei ad comedendum apponerẽt, non haberent, cœpêre inter ſe quodammodò confuſi erubeſcere, & quid pro tam venerabili hoſpite parare potuiſſent, anxiè cogitare. Tunc frater quidam, puto diuinitùs inſpiratus, ad ſiccum penè riuum, qui iuxtà prꝛterfluebat, cum feſtinatione cucurrit, vbì nimirùm & aquæ exiguũ erat, & piſcis illic viſus nũquàm penitùs fuerat. Cœpit itaq; frater Deum deuotè depoſcere, vt qui Iſraëlitico populo aquam potuit ex arida petra producere, ipſe ſibi dignaretur piſcem in arenti riuulo demonſtrare. Confeſtim igitur miſſa manu, in exigua aqua piſcem reperit, qui beato viro ad refectionem abundanter ſufficere potuit, Deo ſcilicet ſeruo ſuo prouidente cõuiuium. Inuẽtum quippe eſt in ſaxeo & arido mõte, velut in piſcoſa valle, viuarium. Sed quia de vita beati viri hæc, quæ nimirùm pauca de multis dicta ſunt, ſufficere credimus, iã ad tranſitum veniamus.

Exod. 17. Num. 20. Piſcis capitur per miraculum.

Vir deniquè ſanctus per multa alia habitauit loca, & multa alia, præcipuè à ſuis diſcipulis, perpeſſus eſt mala, plura quoquè per eum ſunt facta miracula, quæ nos deſcribere ideò prætermittimus, quia lõgioris ſtyli prolixitatem vitamus. Poſt cuncta igitur habitationum ſuarum loca, cùm iam finem ſuum imminere conſpiceret, tandèm ad monaſterium, quod in Valle de Caſtro conſtruxerat, redijt, ibique appropinquantem obitum indubitanter expectans, cellam ſibi cum oratorio ædificari, in qua recluderetur, & ſilentium vſque ad mortem ſeruaret, mãdauit. Sanè viginti annis, antequàm vitam finiret, diſcipulis ſuis manifeſtè prędixerat, quia in præfato monaſterio oporteret eum quieſcere, nulloque adſtãte, vel funeris exequias procurante, expediret eum ſpiritum exhalare. Facto itaq; recluſorio, cùm mẽs eius in eo eſſet, vt mox includi deberet, cœpit corpus eius magìs magisque moleſtijs ingraueſcere, & deorsùm iam velut non tam languore, quàm decrepiti longæuitate ſenij declinare. Nam à medio ferè anno, nimia ſibi phlegmatis abundantia cum ipſo læſi pulmonis marcore defluxerat, & graui eum tuſſis anhelatione vexabat. Non tamẽ propter hoc vir ſanctus vel lecto decumbere, vel inquantùm poſſibile erat, ſoliti rigorem ieiunij acquieuerat relaxare.

Quadam igitur die cœpit paulatìm corporis virtute deſtitui, & ingruente moleſtia grauiùs fatigari. Sole itaque iam ad occaſum vergente, præcepit duobus fratribus, qui adſtabant, vt foràs exirent, & cellulæ poſt ſe ianuam clauderent: celebraturi verò ſibi maturinos hymnos, ad eum diluculo remearent. Cumque illi de eius fine ſoliciti velut inuiti exirent, non ſtatìm ad quieſcendum properant, ſed magiſtrum nè obire contingeret, anxij, precioſi theſauri talentum prope cellulam latentes obſeruant. Aliquandiù igitur cõmorantes, cùm deincèps curioſis auribus attẽtiùs auſcultarent, & neq; motum corporis, neq; ſonum vocis audirent, iam quod euenerat, veraciter opinantes, impulſa ianua velociter irruunt, lumen accendunt, & beata anima in cælum rapta, ſupinum iacere ſanctum cadauer inueniũt. Iacebat itaq; velut neglecta cæleſtis margarita, in ſummi poſtmodùm Regis ærarium honorificè reponenda. Nimirùm qui ſic obit, vt prædixit, illuc tranſiuit, quò ſperauit.

Feliciſſimè obdormit in Domino

Vixit autem vir beatiſſimus centum viginti annis, ex quibus viginti expendit in ſeculo, tres duxit in monaſterio, nonagintaſeptem in eremitico tranſegit propoſito. Nunc igitur inter viuos cæleſtis Hieruſalem lapides ineffabiliter rutilat, cum ignitis beatorum ſpirituum turmis exultat, cãdidiſſima ſtola immortalitatis induitur, & ab ipſo Rege regum vibrãte in perpetuum diademate coronatur. Poſt ſacratiſſimũ aũt viri venerabilis obitum quanta miraculorũ ſigna per eum Deus oſtẽderit, qs quęrat tranſacta

Grãdis eius ætas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Miracula ad eius sepulcrũ innumera.

transacta legere,cùm frequenter valeat & noua videre? Quia igitur ea,quæ apud sepulcrum eius fiunt,miracula tanta sunt,vt melius putemus cuncta silẽtio præterire, quàm pauca narrare,duo solummodò, quæ per eundem beatissimum confessorem alibì facta sunt,sufficiat vobis exponere.

Frater quidam,qui sancti viri discipulus fuerat,paruam basilicam pro anima sua monasterio dederat,ad quam videlicet basilicam extremitatẽ manicæ præscissam ex beati viri cilicio misit,& sub altari honorificè recondi præcepit. Quàm tamen gerulus sub altari,sicut iussus fuerat,collocare neglexit, sed missam in rima parietis incautè dereliquit. Factum est posteà,vt dæmoniacus quidam ad prædictam duceretur ecclesiam. Cumq; adstans in medio,huc illucque rotans caput, cuncta vndiquè circunspiceret,tandèm toruos oculos in ipsum parietem terribiliter cœpit infigere, & intentus illuc,vbì sancti cilicij iacebat particula,crebris non cessabat vocibus exclamare: Ille me eijcit,ille me eijcit:& ità clamans,protinùs ab eo expulsus est. Hinc ergò iurè perpenditur,quid per semetipsum apud diuinam clementiam impetrare nõ possit,ante cuius breuissimam vestimenti particulam dæmon stare nõ potuit: & qui talia absens exhibet,quid per corporis præsentiam non exercet?

Nota miraculũ ex sancti viri cilicio.

Alio quoquè tempore Castaldius quidam pauperculæ mulieri vaccam violenter abstulit,& eam vociferantem, multisque precibus obsecrantem audire contempsit. Illa protinùs accurrẽs,duos gallinarum pullos ad ecclesiam,quam suprà memorauimus,detulit,& eos ante altare proijciens, huiusmodì verbis clamare flebiliter cœpit: Ehò sancte Romualde, exaudi miseram, nè despicias desolatam, & redde mihi gubernatricem meam iniustè sublatam. Mira res. Vix adhuc villicus cum ipsa rapina, per emissæ sagittæ spatium à domo mulieris abiérat, quòd continuò percussus, vaccam in eodem loco dimisit: deindè domum perueniens, protinùs expirauit.

En quid possint sancti inuocati

Post quinquenniũ verò à sancti viri obitu,data monachis ab Apostolica sede licentia,vt supra venerabile corpus eius altare construerent,Atho quidam frater syluam petijt, quatenùs modicam capsam faceret,quæ sancti Confessoris ossa & puluerem tantummodò capere potuisset. Nocte igitur insecuta, dormienti cuidam fratri venerabilis quidam senex apparuit,quem protinùs interrogans,ait: Vbì est huius monasterij Prior? Quod cùm ille se scire negaret,ilicò senex addidit: Pro fabricanda capsa ire in syluam studuit,sed beati viri corpus in tam exiguum vasculum nõ intrabit. Postera igitur die Prior,composita capsa,reuertitur,& mox à fratre, qui visionẽ viderat,quæ illum causa ad syluam inuitâsset,inquiritur. Quod cùm ille velut labore defessus dicere noluisset,ilicò frater & sui causam itineris retulit, & quod ipse viderat,exponendo per ordinem non celauit. Defosso igitur tumulo, ità propemodùm totum sancti viri corpus sanum illibatumq; reperiẽrunt,velut tunc fuerat, cùm sepulturæ illud primitùs tradiderunt,excepto quòd tenuis quædam mucoris lanugo in quibusdam eius membris excreuisse videbatur. Reiecta igitur modica capsa, quæ facta fuerat,ilicò vas aptum ad mensuram beati corporis præparant,& in eo sanctarum reliquiarum patrocinia recondentes, desuper altare solenniter consecrant. Obijt autem vir beatissimus decimotertio calendarum Iuliarum,regnante Domino nostro Iesu Christo cum Patre & Spiritu sancto in secula seculorum,Amen.

Corpus sancti viri integrũ post quinquenniũ ab eius obitu.

MARTY

MARTYRIVM ILLVSTRE S. ALBANI MAR. 731
TYRIS ANGLIAE, QVEM PLERIQVE ALBINVM *Vocant: ex Historia Ecclesiastica gentis Anglorum Bedæ lib. 1. Cap. 6. & 7.*

ANno incarnationis Dominicæ ducentesimo octogesimosexto, Diocletianus tricesimustertius ab Augusto Iemprator, ab exercitu elect, annis viginti fuit. Maximianumque,cognomẽto Herculeum,socium creauit imperij: & Diocletianus quidem in Oriente,Maximianus autem Herculeus in Occidente vastari ecclesias, affligi interficique Christianos,decimo post Neronem loco,præceperunt, Quæ persecutio omnibus ferè anteactis diuturnior atque immanior fuit. Nam per decem annos incendijs ecclesiarum,proscriptionibus innocentum, cædibus martyrum incessabiliter acta est. Deniquè etiam Britanniam cum plurima confessionis Deo deuotæ gloria sublimauit.

22. IVNII. Ex cap. 6.

Persecutio Ecclesiæ immanissima.

Siquidem in ea passus est S. Albanus,de quo presbyter Fortunatus in laude virginum,cùm beatorum martyrum,qui de toto Orbe ad Dominum venirent, mentionem faceret,ait:

Cap. 7.

Albanum egregium fœcunda Britannia profert.

Qui videlicet Albanus paganus adhuc,cùm perfidorum principum mandata aduersùm Christianos sæuirent,clericum quendam,persecutores fugientem,hospitio recepit: quem dum orationibus continuis ac vigilijs diù noctuq; studere conspiceret, subitò diuina gratia respectus, exemplum fidei ac pietatis illius cœpit æmulari: ac salutaribus eius exhortationibus paulatìm edoctus,relictis idololatriæ tenebris, Christianus integro ex corde factus est. Cumque præfatus Clericus aliquot diebus apud eum hospitaretur,peruenit ad aures nefandi principis, confessorẽ Christi, cui necdùm fuerat locus martyrij deputatus,penès Albanum latére. Vndè statìm iussit milites diligẽtiùs eum inquirere. Qui cùm ad tugurium martyris peruenissent, mox se S. Albanus pro hospite ac magistro suo,ipsius habitu, id est, caracalla, qua vestiebatur,indutus,militibus exhibuit,atq; ad iudicem vinctus perductus est.

Albanus vt fuerit conuersus.

Vltrò se offert ad mortem.

Contigit autẽ iudicem ea hora,qua ad eum Albanus adducebatur, aris assistere, ac dæmonibus hostias offerre. Cumq; vidisset Albanum,mox ira succensus nimia, q se ille vltrò pro hospite,quẽ susceperat,militibus offerre ac discrimini dare præsumpsisset,ad simulacra dæmonũ,qbus assistebat,eũ iussit pertrahi: Quia rebellẽ,ingens, ac sacrilegum celare,quàm militibus reddere maluisti,vt contemptor diuûm meritam blasphemiæ suæ pœnam lueret,quæcunque illi debebantur supplicia,tu soluere habes,si à cultu nostrę religionis discedere tentas. At S. Albanus, qui se vltrò persecutoribus fidei Christianum esse prodiderat,nequaq; minas principis metuit: sed accinctus armis militię spiritualis,palàm se iussis illius parére nolle pronũciabat. Tum iudex: Cuius,inquit,familiæ vel generis es? Albanus respondit: Quid ad te pertinet, qua sim stirpe genitus? Sed si veritatem religionis audire desideras, Christianum iam me esse, Christianisque officijs vacare cognosce. Ait iudex: Nomen tuũ quæro, quod sine mora mihi insinua. At ille: Albanus,inquit,à parentibus vocor, & Deum verum ac viuum,qui vniuersa creauit,adoro semper & colo. Tum iudex repletus iracundia, dixit: Si vis perennis vitæ felicitate perfrui,dijs magnis sacrificare nè differas. Albanus respondit: Sacrificia hæc,quæ à vobis redduntur dæmonibus, nec auxiliari subiectis possunt,nec supplicantium sibi desideria vel vota complere: Quinimmò quicũq; his sacrificia simulacris obtulerit,æternas inferni pœnas pro mercede recipiet.

Constantia eius.

Verberibus afficitur.

His auditis,iudex nimio furore commotus,cędi sanctũ Dei confessorẽ à tortoribus præcepit,autumans se verberibus,quam verbis nõ poterat,cordis eius emollire posse cõstantiã. Qui cùm tormẽtis afficeretur acerrimis,patienter hęc pro Dño, immò gaudẽter ferebat. At vbì iudex illũ tormẽtis superari,vel à cultu Christianæ religiõis reuocari nõ posse persensit,capite eũ plecti iussit. Cumq; ad mortẽ duceretur, puenit ad flumẽ,quod muro & arena,vbì feriẽdus erat,meatu rapidissimo diuideba-

tur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur. Viditque ibi non paruam hominum multitudinem vtriusque sexûs, conditionis diuersæ & ętatis, quæ sine dubio diuinitatis instinctu ad obsequium beatissimi confessoris ac martyris vocabatur, & ità fluminis ipsius occupabat pontem, vt intrà vesperam transire vix posset. Deniquè cunctis penè egressis, iudex sine obsequio in ciuitate substiterat. Igitur S. Albanus, cui ardens inerat deuotio mentis ad martyrium ocyùs peruenire, accessit ad torrentem, & dirigens ad cælum oculos, ilicò siccato alueo, vidit vndam suis cessisse ac viam dedisse vestigijs. Quod cùm inter alios etiã ipse carnifex, qui eum percussurus erat, vidisset, festinauit ei, vbi ad locum destinatũ mortí venerat, occurrere: diuino nimirùm admonitus instinctu, proiectoque ense, quem strictum tenuerat, pedibus eius aduoluitur, multùm desiderans, vt cum martyre, vel pro martyre, quem percutere iubebatur, ipse potiùs mereretur percuti.

Insigne miraculum.

Carnifex credit.

Dum ergò is ex persecutore factus esset collega veritatis & fidei, ac iacente ferro, esset inter carnifices iusta cunctatio, montem cum turbis reuerendissimus Dei confessor ascendit: Qui opportunè lætus gratia decentissima, quingentis ferè passibus ab arena situs est, varijs herbarum floribus depictus, immò vsquequaquè vestitus: in quo nihil repentè arduum, nihil præceps, nihil abruptum, quem lateribus lõgè lateque deductum, in modum æquoris natura complanat: dignum videlicet eum pro insita sibi specie venustatis iam olim reddens, qui beati martyris cruore dicaretur. In huius ergò vertice S. Albanus dari sibi aquam à Deo rogauit: statimq; incluso meatu, ante pedes eius fons perennis exortus est, vt omnes agnoscerent, etiam torrentem martyri obsequium detulisse. Neque enim fieri poterat, vt in arduo montis cacumine martyr aquam, quam in fluuio non reliquerat, peteret, si hoc opportunum esse non videret. Qui videlicet fluuius, ministerio persoluto, deuotione completa, officij testimonium relinquens, reuersus est ad naturam. Decollatus itaq; martyr fortissimus ibidem, accepit coronam vitę, quam repromisit Deus diligẽtibus se. Sed ille qui pijs ceruicibus impias intulit manus, gaudere super mortuũ non est permissus. Nam oculi eius in terram vnà cum beati martyris capite deciderunt.

Fõtem impetrat precibus suis.

Capite trũcatur.

Pœna percussoris.

Decollatus est ibi etiam tum miles ille, qui anteà superno nutu correptus, sanctum Dei confessorem ferire recusauit. De quo nimirùm constat, quia etsi fonte baptismatis non est ablutus, sui tamen est sanguinis lauacro mundatus, ac regni cælestis dignus factus ingressu. Tunc iudex tanta miraculorum cælestium nouitate perculsus, cessari mox à persecutione præcepit, honorem referre incipiens cędi sanctorum, per quam eos opinabatur priùs à Christianæ fidei posse deuotione cessare. Passus est autem beatus Albanus die decimo Calendarum Iuliarum iuxta ciuitatem Verolanium, quæ nunc à gente Anglorum Vuerlamacestir siue Vuarlingacestir appellatur: vbi posteà, redeunte temporum Christianorum serenitate, ecclesia est mirandi operis, atque eius martyrio condigna, extructa. In quo videlicet loco vsq; ad hanc diem, curatio infirmorum, & frequentium operatio virtutũ celebrari nõ desinit. Passi sunt ea tempestate Aaoron & Iulius Legionum vrbis ciues, alijque vtriusq; sexûs diuersis in locis perplures: qui diuersis cruciatibus torti, & inauditi membrorum discerptione lacerati, animas ad supernæ ciuitatis gaudia perfecto agone miserunt. Hactenùs Beda.

Hodiè beatissimi martyris huius Albani sacræ reliquiæ Coloniæ in monasterio S. Pantaleonis religiosè asseruantur. Latuerat illic aliquandiù præclarus thesaurus, in quodam non magni precij & qui eius dignitati minùs congrueret, loculo conditus: at tamẽ crebra miraculorum signa præsentiam martyris & efficaciam perspicuè declarare videbantur. Itaq; cœpit proferri in publicum & palàm innotescere, quod diù fuerat in occulto. At vbi res innotuit Anglis, constanter illi asserere non dubitarunt, S. Albanum martyrem apud ipsos ortum & passum & conditum, eam, quam suo sanguine illustrâsset insulam, nequaquàm reliquisse, sed in ea semper permansisse. Ea occasione is, qui per id tempus apud S. Pantaleonem Abbatis fungebatur officio, communicato cum fratribus sui monasterij consilio, cùm sacræ beati martyris reliquiæ iam trecentis & quinquaginta annis in ipsorum ecclesia quieuissent, atque ab ipsius martyrio mille & eo ampliùs anni fluxissent, ad loculum cum ingenti deuotione & reuerentia accessit, eoque aperto videt ipse, vident & cæteri fratres non sine multa admiratione multisque lachrymis, magna omnipotentis Dei virtute, clarissimi

rissimi martyris corpus tot seculis incorruptum conseruari, lætanturque singulari Dei beneficio tanti thesauri se compotes fieri potuisse.

S. Albani corpus incorruptum post mille annos.

Vt autem certiùs de rei veritate constaret, & fidelium deuotio excitaretur, è loculo venerandas extulêre reliquias, & vt Deus laudaretur in sancto suo, publicè eas adspectandas proposuêre: ac deindè in thecam aliam, auro argentoque & lapidibus preciosis, quantùm eorum sinebant facultates, ornatam reposuêre, in qua hodieq; reseruantur. Tam autem recentes videbantur, ac si non ità pridèm pro Christo cæsus esset inclytus martyr. Caput enim cum barba, ceruicem etiamnùm sanguinolentam, brachia & manus, scapulasque pelle & carne tectas, pectus cum cratibus laterum, deniquè spinam dorsi cum renibus inuenerunt. Pannus etiam, quo sacrum corpus trecentis & quinquaginta annis obuolutum fuerat, instàr niuis candidus & planè incorruptus erat. Cùm autem hæ sacræ reliquiæ ità ostenderentur, multi paralytici, claudi, curui, contracti, humi reptantes, gibbosi, cæci, muti, dæmoniaci, manci, febricitantes, alijsque diuersis affecti morbis, non pauci etiam mortui & in aquis extincti, quorum omnium numerus quingentos excederet, curati sunt: vt nihil dicamus de iumentis, quibus æquè est restituta sanitas. Acta sunt hæc anno Dominicæ incarnationis 1327. sub Philippo Colonienſi Archiepiscopo, & Henrico Abbate. Sed nec hodiè sancti martyris beneficijs fraudantur, qui humiliter ac piè incorruptas etiamnùm corporis eius reliquias inuisunt, & supplices ei preces offerunt.

Miracula ad eius reliquias.

VITA S. PAVLINI NOLANI EPISCOPI, AVTHORE VRANIO PRESBYTERO, VT HABET EGREGIVS MS. CODEX.

PROLOGVS AVTHORIS.

DOmino illustri & in Christo meritò venerabili Parato, Vranius presbyter: Literis nobilitatis tuæ iterata vice solicitor, vt tibi obitum S. Paulini fideliter referam. Faciam quidem quod præcipis, sed timeo, nè nõ tã efficaciter vt vis, faciã, quod facere cupio. Tamẽ quia iubere dignaris, fideliter & sine mendacio faciam. Noui etenim melius esse linguam silentio premere, quàm ad peccatum animæ falsa narrare, dicente scriptura: Os, quod mentitur, occidit animam. Et ideò venerationem tuam plurimùm quæso, vt imperitiæ meæ veniam dare digneris. Alioquìn si tibi sermonis mei vilitas cœperit displicere, non mihi, sed tibi rectiùs imputabis, qui aquam purissimi fontis à cœnoso riuulo postulâsti. sed hęc breuiter dicta sint. Nunc autem veniamus ad ea, quæ tibi, qui vitam eius versibus illustrare disponis, dicendi materiam subministrent.

Sap. 1.

HISTORIA.

GItur S. Paulinus Episcopus Burdegala oppido Galliarum oriundus fuit, sed in Campania apud beatissimum Felicem confessorem glorioso fine defunctus atque sepultus est. Eius vitã ex merito mortis agnoscimus, cuius & mortem de conuersatione vitæ probamus. Deniquè cùm ante triduum, quàm de hoc mũdo ad cæleste habitaculum vocaretur, cùm iam de salute eius omnes desperâssent, & duo ad eum Episcopi visitandi studio conuenissent, id est, S. Symmachus & Benedictus Hyacinthinus, ità in eorum aduẽtu recreatus atq; refectus est, vt oblita omni carnali infirmitate, totum eis atque angelicum exhiberet affectũ. Et quasi profecturus ad Dominum, iubet sibi ante lectulũ suum sacra mysteria exhiberi, scilicet vt vnà cum sanctis Episcopis oblato sacrificio animam suam Domino commẽdaret: simul etiã eos, quos pro disciplina Ecclesiastica à communione sacri ministerij extorres esse præceperat, ad pacem pristinam reuocaret.

IVNII. 22. S. Paulini patria.

Sub mortẽ vult ad lectulũ suum Missam celebrari.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et cùm hęc omnia sanctus Episcopus læto atq; perfecto ordine celebrâsset, subitò clara voce interrogare cœpit, vbì essent fratres sui. Tunc vnus ex circunstãtibus, qui putauit, quòd fratres suos, id est, Episcopos qui tunc aderant, quęreret, ait illi: Eccè hi sunt fratres tui. At ille: Sed ego nunc fratres meos Ianuarium atq; Martinũ dico, qui modò mecum locuti sunt, & continuò ad me venturos se esse dixerũt. E quibus Ianuarius Episcopus simul & martyr, Neapolitanæ vrbis illustrat ecclesiam: Martinus autẽ, vir per omnia Apostolicus, cuius vita ab omnibus legitur, Galliarum Episcopus fuit. Et his dictis, extensis ad cælum manibus, hunc psalmum Domino decantauit, dicens: Leuaui oculos meos ad montes, vndè veniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram. Deindè collecta oratiõe, commonitus est à sancto Posthumiano presbytero, quòd pro vestimentis, quæ pauperibus fuerãt erogata, quadraginta solidi deberentur. Quod cùm audisset S. Paulinus, leuiter subridens, ait: Securus esto fili: crede mihi, quia non deerit, qui debitum pauperum soluat. Et eccè non longa interposita mora, ingreditur quidam presbyter, de Lucaniæ partibus veniens, missus à sancto Episcopo Exuperantio, siue à viro clarissimo fratre eius Vrsatio, qui ei per ipsum nuncium muneris gratia quinquaginta solidos miserant. Quos cùm accepisset S. Paulinus, benedixit Dominum, dicens: Gratias ago tibi Domine, qui non derelinquis sperantes in te. De his autem quinquaginta solidis ipse presbytero, qui eos exhibuerat, manu sua *duos dedit: reliquos verò negociatoribus, qui vestimenta pauperibus dederant, reddi mandauit.

Psal. 120.

for. *decem

Inter hæc autem, cùm iam nox diei successisset, vsq; ad mediam noctem paululũm quieti concessit, donèc crudescente dolore, qui lateri eius nimius inerat, grauaretur excitatus, multisq; etiam ex superfluo archiatrorum vstionibus fatigatus, vsque ad quintam horam noctis lassum atq; anhelum pectus duxit. Deindè aduenientę luce, consuetudinem suam vir sanctus agnouit. Itaq;, vt solebat, excitatis omnibus, matutinum ex more & ordine celebrauit. Facta autem die, presbyteris & diaconibus atq; omnibus clericis exemplo Dominico pacem hęreditariã prędicauit. Transactis autem his, tacitus vsq; ad vesperã perdurauit. Deindè quasi ex somno excitatus, lucernariæ deuotionis tempus agnoscens, extẽsis manibus, lenta licèt voce, Paraui lucernam Christo meo, decantauit Domino. Tunc deindè facto aliquandiù silentio, circa horam quartam noctis omnibus, qui aderant, solicitè vigilãtibus, subitò tam ingenti cellula eius terræmotu concussa est, vt hi, qui lectulo eius assistebant, exterriti atq; turbati, ad orationem se iactarent, nihil tamen scientibus his, qui pro foribus constebant. Neq; enim publicus ille, sed priuatus in cellula fuerat terræmotus. Nam ille angelicis susceptus manibus, debitum Deo spiritum exhalauit. Vidimus, fili charissime, vidimus, & inter lachrymas atq; singultus vidisse gaudemus: vidimus quomodò tollitur iustus, & nemo intelligit: & viri iusti tolluntur, & nemo considerat. Neq; vllit Christianorum incredibile debet videri, si in transitu S. Paulini vnus angulus specialiter terræmotu cõcussus est, in cuius obitu totus penè orbis ingemuit. Et sanè quis locus est in orbe terrarum tam remotus aut abditus, quem transitus domini Paulini non commoueret? Aut quis Christianæ religionis ità alienus effectus est, qui audita morte eius non planxerit? Fleuit planè Ecclesia, quòd talem sacerdotem amisit: sed exultat paradisus, quòd talem sanctum susceperit. Plangunt populi, sed lætantur angeli. Gemunt prouinciæ hominum, sed gaudent loca sanctorum, ad quæ quotidiè euolare cupiebat, cùm diceret: Quàm amabilia sunt tabernacula tua Domine Deus virtutum? concupiuit & defecit anima mea in atrijs tuis.

Iohan. 20.

Psal. 131.

Spiritũ feliciter reddit.

Esa 57.

Psal. 83.

O virum sanctum & omnium ore laudabilem: qui sic vixit, vt nõ solùm sibi, sed etiam omnibus viueret. Et ideò quia multis vixit in seculo, nũc sibi viuit in Christo. Et tamen non sibi tantùm, sed etiam nobis, qui quotidiè orat pro nobis. Lucerna fuit ardens in domo Dei, non sub modio posita, sed supra candelabrum constituta, ità vt etiam multas lucernas suo præclaro lumine redderet luminosas. Suauis enim & mitis fuit, etiàm cùm in superbia seculi versaretur. Cùm autem ad Christum conuersus est, aperuit horrea sua pauperibus, apothecas suas aduenientibus patefecit. Nam parùm ei erat proximos alere, nisi etiam vndiquè euocaret, quos pascerer atq; vestiret. Quantos iniquè oppressos erexit? quantos captiuos redemit? quantos intricatores debiti, à creditoribus suis reddita pecunia liberauit? Vna scilicet negociatione &

Sãcti in cęlis orãt pro nobis.

S. Paulini liberalitas in pauperes

ne & planctu debitores multos exersit, & creditorum gaudia reparauit.

Cùm autem ad summum sacerdotij gradum proiectus est, noluit se talem exhibere Episcopum, qui ab aliquo timeretur: sed talem se reddidit sacerdotem, qui ab omnibus amaretur. Nunquàm sic iratus est, vt non in ira misericordiæ memor esset. Neque enim poterat vir ille irasci, qui contumelias despiciebat, & odia vitabat. Nunquàm in iudicio sine misericordia sedit: quia nouerat misericordiam meliorem esse, quàm sacrificium: vestiendum esse omne Christianorum iudicium, dicente venerabili scriptura: Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Iustitiã quoquè benigniorib⁹, reis verò misericordiam fecit. Spiritus sanctus quantùm æquitati & iustitiæ fauet, tantùm suis gratiam pietatis, qui benignus est, indulget. Et ideò tenebat rigorem in examinatione iustitiæ, misericordiam autem in definitione sententiæ proferebat.

Osee 6.

Psal. 100.

O admirabilem virum, atque omnium virtutum laude censendum. Hic etenim omnium Patriarcharum exempla secutus fuit, fidelis videlicet vt Abraam, credulus vt Isaac, benignus vt Iacob, munificus vt Melchisedech, prouidus vt Ioseph, rapax vt Beniamin. Rapuit enim diuitibus, & pauperibus erogauit: & tamen plùs diuitibus quàm pauperibus profuisse cognoscitur: quia pauperibus in hoc seculo profuit, diuitibus in futuro prouidit. Ergò, vt dicere cœperam, fuit mansuetus vt Moyses, sacerdotalis vt Aaron, innocens vt Samuel, misericors vt Dauid, sapiens vt Salomon, Apostolicus vt Petrus, amabilis vt Iohannes, cautus vt Thomas, doctor vt Paulus, videns vt Stephanus, feruens vt Apollo. De solicitudine autem & cura ecclesiarum, in fide & charitate omnes Apostolos & Episcopos imitatus est. Hæc omnia in se habuit, hæc à tempore conuersionis suæ fideliter custodiuit. Et ideò cùm de hoc corpore ad cæleste habitaculum vocaretur, sicut inferiùs doluit terra, ità superiùs lætatum est cælum: fleuit caro, sed spiritus gloriatur. Deniquè non solùm Christiani, sed etiam Iudæi atque pagani in fletu, scissis etiam vestibus, ad domini Paulini exequias conuenerunt. Ereptum sibi patronum, defensorem, tutorem vna omnes nobiscum voce planxerunt.

Catalogus virtutum eius.

Etiã Iudæi & ethnici plangunt mortẽ eius.

Et verè talis erat, vt ab omnibus amaretur. Vixit enim cunctis in exemplum acquirendæ salutis, & in refrigerium consolationis. Neque enim solius hæc mea vox est. Testes etiam barbaræ nationes sunt, ad quas fama domini Paulini peruenerat. Nec immeritò ab omnibus amabatur, qui aderat omnibus. Quem enim iacentẽ non sua dextera erexit? Quem interpellantem se, non pia voce consolatus est? Erat enim pius, misericors, humilis & benignus, nullum spernens, nullum despiciens. Omnibus tribuebat, omnibus indulgebat. Animabat trepidos, mitigabat violẽtos. Hos verbis, illos ædificabat exemplo. Alios epistolis, alios sumptibus adiuuabat. Nullas opes, nullas diuitias, nisì quas sanctis suis Christus promiserat, mirabatur. Aurum atque argentum & cætera sic definiebat, vt ea sibi ad largiendum liberalitas, non ad retinẽdum cupiditas, vendicaret. Et vt breuiter dicam, omnia bona in se habuit, quia Christum amauit: Habuit enim fidem, mansuetudinem, curam proximorum, iugem pro miseris solicitudinem, compassionem pro infirmis, nihil aliud respiciens, nisì pacem & charitatem. Solus nanque medicabatur, vt omnes emundaret. Deniquè quis locus est in orbe terrarum, quæ solitudo, quæ maria, quæ S. Paulini beneficia non senserunt? Omnes eum agnoscere cupiebant, omnes videre desiderabant. Quis ad illũ non lætus aduénit? aut quis ab illo non desideraturus abscesit? Nam qui corpore eum videre non poterant, saltem epistolas eius contingere cupiebant. Erat enim suauis, blãdus, in literis dulcis, & benè suauis in versibus. Quid plura? Vix quæcunq; de illo dicuntur, admitteret credulitas fidei, nisì propellerent sua facta mendacium. Taceamus generis nobilitatem, paternis maternisque natalibus in senatorum purpura mirabiliter rutilantem: prætereà & opulentias diuitiarum, quas propter Deum pauperibus erogauit. Nunc veniamus ad ea, quæ de obitu eius dicere cœperamus.

Eius genus & opes.

Igitur cùm S. Paulinus debitum DEO spiritum reddidisset, ità niueo candore vultus ei⁹ & omne corpus affectũ est, vt oẽs inter singultus & lachrymas benedicerẽt Dominum Deum nostrum, qui educit sanctos suos in magnificentia, vt oſtẽdat seruis suis, quia hæc est gloria omnibus sanctis suis. Et ideò laudet⁹r in Deo anima eius,

Corpus defuncti niueo candore conſpicuum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& reuelentur opera eius omnibus timentibus Deum: quia concupiuit in mandatis Dei sui, & intellexit super egenum & pauperem, vt potens esset in terra semē eius, & iustitia eius maneret in seculum seculi. Veruntamen & hoc, quod ad meritū S. Paulini pertinet, veneratio tua debet agnoscere, quòd etiam sanctus Iohannes, Neapolitanæ vrbis Episcopus, à domino Paulino de hac vita ad Christum accersitus atque euocatus agnoscitur. Nam ante diem tertium, quàm de hoc mūdo sanctus Iohannes ad Dominum commigraret, retulit se vidisse S. Paulinum, angelica dignitate vestitū atq; ornatum, totum niueum, totum sidereum, atq; odore ambrosio renidentem, fauum etiam candidissimum mellis in manu renentem, ac dicentem sibi: Frater Iohānes, quid hīc facis? Solue vincula tædiorum tuorū, & iam ad nos veni. Hæc enim esca, quam in manu teneo, apud nos satìs abundat. Et cùm hęc dixisset, complexus est eū, & immisit in os eius partem faui illius. Cuius dulcedinē atq; odorem ità sanctus Iohannes concupisse se dixit, vt si in ipsa reuelatione potestas fuisset, ab eius vestigijs nullo modo recessisset. Et tamen hoc non diù dissimulauit. Nam excitatus à somno, eadem die, id est, quinta feria, iuxta consuetudinem suam remunerans omnes Clericos, atq; pauperibus tribuens, sanus Dominicam cœnam celebrauit: sexta verò feria orationi vacauit. Sabbato autem, secunda hora diei, lætus ad ecclesiam processit, & assēso tribunali, ex more populum salutauit, resalutatusq; à populo, orationem dedit, & collecta oratione, spiritum exhalauit. Ea tamen nocte in ecclesia vigilatū est.

Appāret Episcopo Neapolitano.

Postera autem die, id est, Pascha, illuminatis lampadibus cum ingenti neophytorum pompa, prosequente etiam multitudine populorum vsq; ad sepulcrum, gloriosam atq; laudabilem sepulturam adeptus est. Hæc ideò cōmemoraui nobilitati tuæ, vt etiam hīc meritum S. Paulini agnoscerēs. Habes enim materiam dicendi, si tibi tamen non desit fides credendi. Et ideò quæso nobilitatem tuam, vt sicut promittere dignatus es, præclari operis munus accelerare digneris, consecuturus præmium laudis & gloriæ, si vitam sancti viri posteris profuturā, versibus illustraueris. Vtinàm antequàm proficiscar, huius operis lectione dignum me facias: quia si Christo placuerit, continuò nauigare dispono. Obijt S. Paulinus Episcopus X. Calendas Iunij, Busso & Antiocho Consulibus.

Is fuit annus Christi 431. iuxta Onuphriū.

DE EODEM SANCTO PAVLINO NOLANO EPISCOPO, PER D. GREGORIVM PAPAM LIB. III. *Dialogorum Cap.* 1.

DVM vicinis valdè patribus intendo, maiorum facta reliqueram, ità vt Paulini miraculum Nolanæ vrbis episcopi, qui multos, quorum memini, virtute & tempore præcessit, memorię defuisse videatur. Sed ad priora nūc redeo, eaq; quanta valeo breuitate perstringo. Sicut enim bonorum facta innotescere citiùs similibus solēt, senioribus nostris, per iustorum exempla gradientibus, prædicti venerabilis viri celebre nomen innotuit, eiusq; opus admirabile ad eorum se instruēda studia tetendit: quorum me necesse fuit grauitati tam certè credere, àc si ea, quæ dicerent, meis oculis vidissem.

Cùm sæuientium Vandalorum tempore fuisset Italia in Campaniæ partibus depopulata, multiq; essent de hac terra in Africanam regionem traducti: vir Domini Paulinus cuncta, quę ad episcopij vsum habere potuit, captiuis indigentibusq; largitus est. Cumq; iam nihil omnimodò superesset, quod petentibus dari potuisset: quodam die quædam vidua aduénit, quæ à regis Vandalorum genero filium suū in captiuitatem fuisse ductum perhibuit, atq; à viro Dei, eius precium postulauit: si forte illius dominus hoc dignaretur accipere, & hunc concederet ad propria remeare. Sed vir Dei magnoperè petēti fœminæ quid dare potuisset inquirens, nihil apud se aliud nisi se inuenit, petentiq; fœminæ respondit, dicens: Mulier, quod possim dare, nō habeo: sed memetipsum tolle, seruum me iuris tui profitere, atq; vt filium tuum recipias, me vice illius in seruitium trade. Quod illa ex ore tanti viri audiens, irrisionem potiùs credidit, quàm compassionem. At ille vt erat vir eloquentissimus, atq; apprimè exterioribus quoquè studijs eruditus, dubitanti fœminæ citiùs persuasit, vt audita credere-

Omnia sua largitur captiuis & egenis.

ta crederet: & pro receptione filij sui, in seruitium episcopum tradere nō dubitaret. Perrexêre igitur vtriq; ad Africam.

Nota insignem tanti viri charitatem.

Procedente autem regis genero, qui eius filiū habebat, vidua rogatura se obtulit: ac priùs petijt, vt ei filium donare debuisset. Quod cùm vir barbarus typho superbiæ turgidus, gaudio transitoriæ prosperitatis inflatus, non solùm facere, sed etiam audire despiceret: vidua subiunxit, dicēs: Eccè hunc hominem pro eo vicarium præbeo: solummodò pietatem in me exhibe, mihiq; vnicum filium redde. Cumque ille venusti vultūs hominem conspexisset, quā artem nōsset, inquisiuit. Cui vir Dei Paulinus respondit, dicens: Artem quidem aliquam nescio: sed hortum benè excolere scio. Quod vir gentilis valdè libenter accepit, cùm in nutriendis oleribus quia peritus esset, audiuit. Suscepit itaq; seruum, & roganti viduæ tradidit filium. Quo accepto, vidua ab Africana regione discessit: Paulinus verò excolendi horti curam suscepit. Cumq; idem regis gener crebrò ingrederetur hortum, suumq; hortulanū quædam requireret, & sapientem valdè hominem videret, amicos cœpit familiares deserere, & sæpiùs cum suo hortulano colloqui, atq; eius sermonibus delectari. Cui Paulinus quotidiè ad mensam olera, virentesq; herbas deferre consueuerat, & accepto pane, ad curam horti remeare. Cumq; hoc diutiùs ageret, quadam die suo domino secum secretiùs loquenti ait: Vide quid agas, & Vandalorum regnum qualiter dispōni debeat, puide: quia Rex citiùs, & sub omni celeritate est moriturus. Quod ille audiens, (quia ab eodem rege præ cæteris diligebatur) ei minimè tacuit: sed quid à suo hortulano, sapienti scilicet viro, agnouisset, indicauit. Quod dum rex audîsset, ilicò respondit: Ego vellem hunc, de quo loqueris, hominem videre. Cui gener eius, venerabilis Paulini temporalis dominus, respondit, dicens: Virentes herbas mihi ad prādium deferre consueuit. Has itaque ad mensam eum deportare facio, vt quis sit, qui mihi hæc est locutus, agnoscas. Factumq; est. Et dum rex ad prādium discubuit, Paulinus ex suo opere olera quęq; & virentia delaturus aduenit. Cumq; hunc rex subitò conspexisset, intremuit, atq; accersito eius domino, sibi per filiam propinquo, ei secretum, quod priùs absconderat, indicauit, dicens: Verum est, quod audîsti. Nam nocte hac in somnio, sedentes in tribunalibus contra me iudices vidi, inter quos iste etiam simul sedebat, & flagellum, quod aliquandò acceperam, eorum mihi iudicio tollebatur. Sed percontare, quísnam sit. Nam ego hunc tanti meriti virum, popularē vt conspicitur, esse non suspicor. Tunc regis gener secretò Paulinū tulit, & quisnam esset, inquisiuit. Cui vir Domini respondit: Seruus tuus sum, quem pro filio viduę vicarium suscepisti. Cumq; instanter ille requireret, vt non quis esset, sed quis in terra sua fuisset, indicaret, atq; hoc ab eo iteratione frequentis inquisitionis exigeret, vir Domini constrictus magnis coniurationibus, iam non valens negare quid esset, episcopum se fuisse testatus est. Quod possessor eius audiēs, valdè pertimuit, atq; humiliter obtulit, dicēs: Pete quod vis, quatenùs ad terram tuam à me cum magno munere reuertaris. Cui vir Domini Paulinus ait: Vnū est, quod mihi impéndere beneficiū potes, vt omnes ciuitatis meę captiuos relaxes. Qui cuncti protinùs in Africana regione requisiti, cum onustis frumento nauibus, pro venerādi Paulini viri satisfactione in eius comitatu laxati sunt. Post non multos verò dies Vandalorum rex occubuit, & flagellum, quod ad suam perniciem, dispensante Deo, pro fidelium disciplina tenuerat, amisit. Sicq; factum est, vt omnipotentis Dei famulus Paulinus vera prędiceret, & qui se in seruitium solum tradiderat, cum multis à seruitio ad libertatem rediret: illum videlicet imitatus, qui formam serui assumpsit, nè nos essemus serui peccati. Cuius sequens vestigia Paulinus, ad tempus voluntariè seruus factus est solus, vt esset postmodùm liber cum multis.

Multi captiui cum illo dimittuntur.

Philip. 2.

Petrus: Dum me audire cōtingit, quod imitari non valeo, flere magìs libet, quàm aliquid dicere.

Gregorius: De cuius etiam morte apud eius ecclesiam scriptū est, quia cùm dolore esset lateris tactus, ad extrema perductus est. Dumq; eius omis domus in sua soliditate persisteret, cubiculum, in quo iacebat æger, facto terræmotu contremuit, omnesq;, qui illic aderant, nimio terrore concussit. sicq; sancta illa anima carne soluta est: factumque est, vt magnus pauor inuaderet eos, qui Paulini mortem videre potuissent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ITEM DE SANCTO PAVLINO, EX GREGORIO TVRONENSI, DE GLORIA CONFESSORUM. Cap. 107.

Genus & opes eius.

EVit vir vitæ venerabilis Paulinus, Nolanæ vrbis Episcopus, ex nobili stirpe ortus. Therasiam similem sibi sortitus est coniugem, habens diuitias multas, & tam in fundorum possessione, quàm in præsidio domorũ, valdè diues erat ac locuples. Sed cùm primùm aures eius Euãgeliorum lectio illa penetrauit, in qua Dominus adolescentem pro

Matt. 19. diuitijs arguit, dicens: Vade, vende omnia quę habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni, sequere me: Et, Facilius est camelum per foramen acûs transire, quàm diuitem introire in regnum Dei: statim venditis omnibus, quæ habebat, pauperibus erogauit. Exoneratus igitur à cunctis cupiditatibus, magistrum liber sequitur, per hęc se putans paradisi diuitijs locupletari, si videretur nihil de transitorijs possidere. Cui maiestas diuina tribuit, vt quod impossibile dixerat per Euangelium, hic possibiliter adimplere mereretur per actum.

Quadam verò die venit ad eum, qui stipem peteret, & ait coniugi: Vade, & da ei, quod habet necessariũ. Quæ respondit: Non est nobis ampliùs, quàm vnus panis. Cui ille: Vade, inquit, porrige eum: Dominus enim dabit nobis victũ. Sed illa quasi strenua reseruare cupiens, nè aliquid deesset, porrigere noluit. Intereà aduenerunt quidam, dicentes, missos se à dominis suis, vt illi annonæ ac vini deferrent speciem: sed pro hoc se moratos, quòd orta tempestas, vnam eis cum tritico abstulerit nauẽ. Tũc

Nota rem miram. vir Dei conuersus ad mulierem, ait: Intellige te illi pauperi vnum panem fuisse furatam, & ideò hanc nauem esse mersam.

Perrexit ergò cum coniuge quasi peregrinaturus in aliam regionem, nihil habens præter statum proprium. Post multum verò tempus, cùm ab incolis regiõis suę requireretur, nec posset penitùs reperiri, negociator de ciuitate illa ad hanc vrbem aduenit, in qua vir beatus cælesti Domino seruiebat: cumq; vidisset eum, statim projiciens se in solum, & pedes sancti amplectens: Hic est, inquit, beatus Paulinus, toto vulgatus orbe, qui multùm à suis ciuibus quæsitus, prorsùs non potuit inueniri. Et eo narrante omnes actiones eius, obstupuerunt hęc audientes. Nec mora, decedente sacerdote apud Nolam vrbem, ipse in locum Episcopi subrogatur. Habebat autẽ Ecclesia illa multas diuitias, impleuitq; in eo Dominus, quæ per Euangeliũ promittere est dignatus: Quia qui reliquerit omnia propter me, cẽtuplum in hoc seculo accipiet, in futuro autem vitam æternam possidebit.

Matt. 19.

Humilitas & liberalitas eius.

Verùm assumpto Episcopatu, semper se humilem proferebat, quia sciebat se apud Deum excelsum futurum, si humilitatẽ sectatus fuisset. Pecunia verò de redditibus Ecclesiæ, quę manus eius attingebat, confestim pauperibus erogabatur. Castissima etiam coniunx eius non discedebat ab eo. Erat autem vir sanctus miræ prudentiæ, & rhetoricis literis eruditus, quod scripta eius, quæ ad nos peruenerunt, valdè patefecerunt. Nam cùm ad diuersos tam versu, quàm prosa, scriberet, de virtutibus beati Martini sex versu cõscripsit libros. Scripsit & alios versiculos in laudem eius, viditq; eum in corpore positum, & oculum suum ab eo illuminatum recepit. Qui tãtum in virtute per multiplicata gratiarum spiritualium charismata resplenduit, vt ante obitum suum, ipsum Martinum, lanuariumque Italicum, priusquàm spiritum redderet, corporeis oculis contemplaretur. Iam enim de hoc mundo illi migrauerãt. Et quia de huius beati vita nihil legeramus, idcircò ea, quæ per relationem fidelium cognouimus, dum de eleemosynis proloqui voluïmus, memorauimus. De transitu autem eius est apud nos magna lectio, ideò eum ex ordine prosecuti non sumus. Eccè quid tribuit eleemosyna, eccè quales thesauros sanctis suis, qui ipsum in pauperibus diligunt, Deus indulget. E contrario auaritiæ malo inhiantibus, quæ nequiter

Matt. 25. concupiscunt, aufert, iuxta illud Euangelij sancti oraculum: Quia qui habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.

VITA

VITA SANCTAE EDILTRVDIS SIVE EDILDRIDAE REGINAE ET VIRGINIS, AVTHORE VENERABILI BEDA, *Historiæ Ecclesiast. gentis Anglorum lib. 4. Cap. 19.*

ACcepit autem rex Egfridus coniugem, nomine Edildridam, filiam Annæ regis Orientalium Anglorum, cuius sæpè mentionem fecimus, viri benè religiosi, ac per oĩa mente & opere egregij: quam & alter ante illum vir habuerat vxorem, princeps videlicet Australium Giruiorum, vocabulo Tonbert: sed illo post modicum temporis, ex quo eam accepit, defuncto, data est regi præfato. Cuius consortio cùm vteretur duodecim annis, perpetua tamen mansit virginitatis integritate gloriosa, sicut mihimet scisciti anti (cùm hoc, an ità esset, quibusdam venisset in dubium) beatæ memoriæ Vuilfridus Episcopus referebat, dicens se testem virginitatis eius esse certissimum, adeò vt Egfridus promiserit se ei terras ac pecunias multas esse donaturum, si reginæ posset persuadere eius vti connubio, quia sciebat illam nullum virorum plùs illo diligere. Nec diffidendum est, nostra etiam ætate fieri potuisse, quod quo præcedente aliquotiès factum fideles historiæ narrant, donante vno eodemque Domino, qui se nobiscum vsque in finem seculi manere pollicetur. Nam etiam signum diuini miraculi, quo eiusdem fœminæ sepulta caro corrumpi non potuit, indicio est, quòd à virili contactu incorrupta perdurauerit. Quæ multùm diù regem postulans, vt seculi curas relinquere, atque in monasterio tantùm vero regi Christo seruire permitteretur, vbì vix aliquandò impetrauit, intrauit monasterium Ebbæ Abbatissæ, quæ erat amita Egfridi regis, positum in loco, quem Coludi vrbem nominant, accepto velamine sanctimonialis habitûs à præfato antistite Vuilfrido.

Iunij 25.

Ediltrudis in coniugio permanet virgo.

Matt. 28.

Petit monasterium.

Post annum verò ipsa facta est Abbatissa in regione, quæ vocatur Elge: vbì constructo monasterio, virginum Deo deuotarum perplurium mater virgo & exemplis vitæ cælestis esse cœpit, & monitis. De qua ferunt, quia ex quo monasterium petijt, nunquàm lineis, sed solùm lanẽis vestimentis vti voluerit, raroque in calidis balneis, * præter imminentibus solennijs maioribus, verbi gratia, Paschæ, Pentecostes, Epiphaniæ, lauari voluerit, & tunc nouissima omnium, lotis priùs suo suarumque ministrarum obsequio cæteris, quæ ibì essent, famulabus Christi: Rarò etiam, præter maiora solennia vel arctiorem necessitatem, plùs quàm semel per diem manducauerit semper, si non infirmitas grauior prohibuisset: Ex tempore matutinæ synaxeos vsque ad ortum diei, in ecclesia precibus intenta perstiterit. Sunt etiam, qui dicunt, quòd per prophetiæ spiritum, & pestilentiam, qua ipsa esset moritura, prædixerit, & numerum quoquè eorum, qui de suo monasterio hoc essent de mundo rapiendi, palàm cunctis præsentibus intimauerit. Rapta est autem ad Dominum in medio suorum post annos septem, ex quo Abbbatissæ gradum suscepe-

Fit Abbatissa.

*præterq̃

Perpetua abstinentia eius.

Preces eius.

Abit è vita.

rat: & æquè, vt ipsa iusserat, non alibì quàm in medio eorum iuxta ordinem, quo transierat, ligneo in locello sepulta.

Cui successit in ministerium Abbatissæ soror eius Sexburga, quam habuerat in coniugem Earconbertus rex Cantuariorum: & cùm * sexdecim annos esset sepulta, placuit eidem sorori Abbatissæ leuari ossa eius, & in locello nouo posita, in ecclesiam transferri. Iussitque quosdam è fratribus quærere lapidem, de quo locellum in hoc facere possent. Qui asscensa naui (ipsa enim regio Elge, vndiquè est aquis & paludibus circundata, neque lapides maiores habet) venerunt ad ciuitatulam quandam desolatam, non procùl indè sitam, quæ lingua Anglorum Grandacestir vocatur, & mox inuenerunt iuxta muros ciuitatis locellum, de marmore albo pulcherrimè factum, operculo quoquè similis lapidis aptissimè tectum.

*decem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vndè intelligentes à Domino ſuum iter eſſe proſperatum, grates agentes, retulerunt ad monaſterium. Cumque corpus ſacræ virginis ac ſpõſæ Chriſti aperto ſepulcro eſſet prolatum in lucem, ità incorruptum inuentum eſt, acſi eodem die fuiſſet defuncta, ſiue humo condita: ſicut & præfatus antiſtes Vuilfridus, & multi alij, qui nouêre, teſtantur. Sed certiori notitia medicus Cinfridus, qui & morienti illi, & eluatæ de tumulo adfuit, referre erat ſolitus, quòd illa infirmata, habuerat tumorem maximum ſub maxilla: & iuſſerunt me, inquit, incídere tumorem illum, vt efflueret noxius humor, qui inerat. Quod dum facerem, videbatur illa per biduum aliquanto leuiùs habere, ità vt multi putarent, quòd ſanari poſſet à languore. Tertia autem die prioribus aggrauata doloribus, & rapta confeſtim de mundo, dolorem omnem ac mortem perpetua ſalute ac vita mutauit.

Poſt multos annos corpus defunctę incorruptum.

Cumque poſt tam multos annos eleuanda eſſent oſſa de ſepulcro, & extento deſuper papilione, omnis congregatio, hinc fratrum, indè ſororum pſallens circunſtaret, ipſa autem Abbatiſſa intùs cum paucis oſſa eleuatura & delatura intrâſſet, repentè audiuimus Abbatiſſam intùs clara voce proclamare: Sit gloria nomini Domini. Nec multò pòſt clamauerunt me intrò, reſerato oſtio papilionis, vidique eleuatum de tumulo & poſitum in lectulo corpus ſacræ Deo virginis, quaſi dormientis ſimile. Sed & diſcooperto vultûs indumento, monſtrauerunt mihi etiam vulnus inciſuræ, quod feceram, curatum, ità vt mirum in modum pro aperto & hiante vulnere, cum quo ſepulta erat, tenuiſſima tunc cicatricis veſtigia apparérent. Sed & linteamina omnia, quibus inuolutum erat corpus, integra apparuerunt, & ità noua, vt ipſo die viderentur caſtis eius membris eſſe circundata. Ferunt autem, quia cùm præfato tumore ac dolore maxillæ ſiue colli premeretur, multùm delectata ſit hoc genere infirmitatis, ac ſolita dicere: Scio certiſſimè, quia meritò in collo pondus languoris porto, in quo iuuenculam memini me ſuperuacua monilium pondera portare: & credo, quòd ideò me ſuperna pietas dolore colli voluit grauari, vt ſic abſoluat à reatu ſuperuacuæ leuitatis, dum mihi nunc pro auro & margaritis, de collo rubor tumoris ardorque promineat.

Item linteamina.

Eius patientia.

Contigit autem tactu indumentorum eorundem, & dæmonia ab obſeſſis fugata corporibus, & infirmitates alias aliquotiès eſſe curatas: & loculum, in quo primò ſepulta eſt, nonnullis oculos dolentibus ſaluti fuiſſe perhibent: qui cùm ſuum caput eidem loculo apponentes orâſſent, mox doloris ſiue caliginis incommodum ab oculis amouerent. Lauerunt igitur virginis corpus, & nouis indutum veſtibus intulerunt in eccleſiam, atque in eo, quod allatum erat, ſarcophago poſuerunt, vbi vſque hodiè in magna veneratione habetur. Mirum verò in modum ità aptum corpori virginis ſarcophagum inuentum eſt, acſi ei ſpecialiter pręparatum fuiſſet: & locus quoquè capitis ſeorsùm fabrefactus, ad menſuram capitis illius aptiſſimè figuratus apparuit. Eſt autem Elge in prouincia Orientalium Anglorum regio famiſiarum circiter ſexcentarum, in ſimilitudinem inſulæ vel paludibus (vt diximus) circundata, vel aquis. Vndè & à copia anguillarum, quæ in eiſdem paludibus capiuntur, nomen accepit, vbi monaſterium habere deſiderauit memorata Chriſti famula, quoniam de prouincia eorundem Orientalium Anglorum ipſa, vt præfati ſumus, carnis originem duxerat.

Miracula ad veſtes & loculum eius.

VITA

Etſi autem necdùm Sanctorum Catalogo adſcripta eſt, tamen oblata opportunitate, vitam eius virtutibus admodùm conſpicuam, omittere hìc noluimus: in qua etiam ſtylum hinc indè propter eruditos lectores nonnihìl expoliuimus.

Prologus Authoris ad Fulconem Toloſanum Epiſcopum.

PRæcepit Dominus diſcipulis ſuis, vt colligerent fragmenta, nè perirent. Quid eſt autem, fragmenta à cœna colligere, niſi ſanctorum exempla poſt eorum obitum ad memoriam reuocare, vt cophini impleantur, id eſt, pauperes & paruuli exemplis eorũ reficiantur? Nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum. Vndè etiam olim ſancti patres de talento ipſis commiſſo, æquiſſimi iudicis ſententiam ſemper ob oculos verſantes, in poſterorum vſum & vtilitatem virtutes & res geſtas ſanctorum hominum in ſcripta redegerunt, vt infirmorũ fidem roborarent, indoctos erudirent, deſides excitarẽt, pios & virtutum ſtudioſos ad eorum imitationem inuitarent, refractarios & incredulos confutarent. In ijs, vt alios innumeros omittam, videre licet ſanctum Patrem Hieronymum, quanto is labore vitas patrum Aegyptiorum didicerit, quanta cura eas memoria retinuerit, quanta lectoris vtilitate ad poſterorum notitiam trãſmiſerit, diuerſis ex locis ligna colligẽs, vt in altari Domini igni materia ſubminiſtraretur. Ioh. 6.

Nec fortaſsis minori ſtudio cithariſta Domini, organũ Spiritûs ſancti beatus Gregorius, exempla & virtutes ſanctorum Italiæ hominum Dialogo complexus eſt, tanquàm cineres colligens è multorum ſacrificijs, in loco mundo reponendos, id eſt, in puris fidelium mentibus aſſeruandos: vt varijs ſanctorum exemplis quaſi quibuſdam calceamentis agnum paſchalem comedentium pedes munirentur: & qui duris præceptorum funibus, ſi ſoli eſſent, forſitan læderentur, interpoſitis pannis veteribus, id eſt, priſcorum patrum actibus, è lacu cum Ieremia extraherentur. Multi enim permouentur exemplis, quos præcepta non mouent. Quamobrèm etiam ſanctus & venerabilis Toloſanæ eccleſiæ Epiſcopus, ab hæreticis è ſua ciuitate expulſus, cùm in Galliam Belgicam, petiturus auxilia contra fidei hoſtes, veniſſet, & tandèm ad Leodienſe territorium, quorundam in vera humilitate Chriſto militantium fama & odore attractus, deſcendiſſet, non potuit ſatis admirari fidem & deuotionem, præſertim ſanctarum fœminarum, cùm eas videret ſummo ſtudio, deſiderio & reuerentia Chriſti Eccleſiam & ſacramenta ſanctæ eccleſiæ proſequi, quæ in ipſius regione ab omnibus ferè vel prorsùs reijciebantur, vel paruipendebantur: cupiebatq; ſumoperè quædam ex ijs, quæ vidiſſet & audiuiſſet, nè perirent, tanquàm fragmenta colligere. Matt. 15. Exod 12. Ierem. 38. De Albigẽſibus hæreticis dicit.

Scis enim pater ſancte, Toloſanæ eccleſię paſtor, immò totius Eccleſię Chriſti columna fortis, (ad te nanq; mihi ſermo eſt) quo præcipiente, & me negligentiæ arguente, præſens opuſculum ſcribendum ſuſcipere auſus ſim. Nôſti, poſteaquàm ad partes noſtras perueniſti, vt tibi viſus ſis tanquàm in promiſſionis terra verſari. Te enim narrante, memini me audiuiſſe, in tua regione reliquiſſe te Aegyptum, & tranſeuntem per deſertum, terram promiſſionis in ditione Leodienſi inueniſſe. Videras apud tuos, multos noſtræ regionis Cruce ſignatos contra hæreticos, fide feruentes, in afflictione mirabiliter patientes, miſericordiæ operum valdè ſtudioſos: immò, quemadmodùm ipſe mihi dixiſti, audieras non ſine multa admiratione fœminas quaſdam apud nos acerbiùs lugere vnum aliquod veniale erratum, quàm veſtrates homines vel mille mortifera peccata lugerent: cumque ad nos veniſſes, non aliter vidiſti, quàm audieras, immò plus etiam quàm audieras: ità vt ægrè potueris credere, niſi certa oculorum fide & experientia cognouiſſes.

Vidiſti enim in hortis liliorum Domini, multas diuerſis in locis ſanctarum virginũ cateruas, quæ Chriſti amore ſpretis carnis illecebris, & prę deſiderio regni cæleſtis, contẽptis mũdi huius opib⁹, in pauptate & hũilitate ſpõſo immortali adhęrẽtes, labo- Multæ ſanctę virgines.

Universidad de Deusto
Biblioteca

labore manuum tenuem sibi victum acquirerent,& licèt parentes earum multis diuitijs abundarent,at tamen obliuiscentes populum suum & domum patris sui,mâllent angustias paupertatis perpeti,quàm malè partîs opibus affluere,vel inter homines fastuosos & pompis deditos seculares, cum salutis periculo permanere. Vidisti non sine exultatione sanctas & Deo seruientes matronas, magno zelo puellarũ pudicitiam tueri & conseruare,& eas in sancto proposito confirmantes,vt solum spon sum cælestem concupiscerent,salutaribus monitis instruere. Vidisti ipsas viduas in ieiunijs, orationibus, vigilijs, lachrymis, manuum laboribus Domino seruientes, quemadmodùm maritis suis quondàm in carne placere studuerant,ità iam,immò verò multo etiam ampliùs in id incumbere, vt sponso Christo in spiritu placeant, & sanctas viduas,quæ sanctorum necessitatibus communicent,quę pedes pauperum lauent,quæ hospitalitatem sectentur, quæ operibus misericordiæ deditæ sint, fructũ sexagesimum promereri.

Sanctæ matronæ.

1,Tim.5.

Vidisti præterea,& gauisus es,sanctas mulieres in matrimonio Domino pium exhibere famulatum,proles suas in Dei timore erudire,honestas seruare nuptias & torum immaculatũ, ad tempus vacare orationi, & posteà in idipsum cum timore Domini reuerti,nè tententur à satana: ex quibus tamen multæ, consentientibus maritis,à licitis amplexibus abstinentes,continenter viuunt,& angelicam ducunt vitam, eô illustriori dignæ corona quòd etiam in igni positæ non arserunt. At vidisti nihilominùs non sine admiratione, atque etiam multo animi dolore, impuros quosdam homines,totius religionis hostes,earum fœminarum religionem malignè traducere,& canina rabie mores,ipsorũ vitæ planè aduersos,lacerare & proscindere, cumq; nihil possent aliud, nouis quibusdam à se conflictis nominibus eas appellare, quemadmodum olim Iudæi Christum Samaritanum,& Christianos Galilæos dicebãt. Neque id mirum: Aegyptij enim abominantur oues, & tenebriones atq; malitiosi homines simplicium innocentiam derident, inter pocula & epulas, in ebrietate & crapula vitam abstinentium proscindentes. Itaq; sanctus quidam monachus Cistertiensis Ordinis, in Alnensi Abbatia Christo militans, præ simplicitate dubitare cœpit, cuiusmodi illi essent homines, qui inusitatis nominibus à maleuolis vocarentur: sed cùm oraret,à spiritu sancto responsum est ei: Inuenientur in fide stabiles,& in opere efficaces. Ab eo verò tempore senex ille tanta dilectione illis coniunctus est, vt ferre non posset se præsente mali quippiam de eis dici. Et illi quidem opprobria & persecutiones mirabili patiẽtia pertulêre,sæpè animis cõmemorantes illud Euãgelicum: Si de mundo essetis,mundus quod suum erat diligeret.& illud: Non est seruus maior domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequentur. sed quia scriptum est, A fructibus eorum cognoscetis eos: quòd synceriter & reuerà Deo inhæserint, in Leodiensis vrbis deuastatione compertum est. Quæ enim ad sacras ædes confugere non potuêre,in flumen sese præcipitârunt,potiùs mori volentes, quàm castitatis iacturã facere. Nonnullæ etiam in cloacas insiliêrunt,fœtore extingui mâlentes,quàm prodere virginitatem. At interìm benignus sponsus ea humanitate curauit spõsas suas, vt in tanta multitudine nulla prorsùs vel vitæ, velcastitatis acceperit detrimentum.

Sanctæ mulieres.

Iohan.15.

Ibidem Matt.7.

Nota lector

Vna ex ijs sancta muliere in flumine periculosè laborante, duo ex hostibus in naucula ad eam properârunt,& cùm illam extraxissent,volebãt turpiter ea abuti. Sed quid fecit casta inter lenones,agna inter lupas,columba inter accipitres? Mâluit iterùm in flumen se demergere,quàm corrumpi.Itaq; desilijt ex naui in vndas, sed cùm nauicula illius saltu depressa mergeretur,duo illi mersi periêrunt:illa verò absq; vllo corporis & animę damno,fluuio obsequente,ad litus emersit.

Insigne miraculum.

Mirandis plùs miranda succedunt. Cùm diuturna & intolerabilis fames regnum Francorum & magnam Imperij partem adeò obtinuisset, vt vtriusq; sexûs homines passìm in agris & pagis fame morerentur,atque illi etiam,qui anteà diuites fuerant, publicè mendicare cogerentur, & inedia confecti perirent: in tanta multitudine nec vna reperta est,quæ vel fame deficeret,vel palàm mendicare cogeretur.

Veniamus nunc ad singulares personas & specialia miracula. Testem hîc adhibeo sanctitatẽ tuam. Tuis enim oculis vidisti mira Dei opera, & in personis diuersis gratiarum diuersitatem. Quædam enim diuinitùs tantam accepit gratiam,vt tuipse certissimè comperisti,vt peccata hominum,quæ per veram confessionem recta non essent, in multis cognosceret: cumque peccata occulta eis indicaret, & ad faciendam confessionem illos inuitaret,non paucis post Deum causa salutis esset.

Quasdam etiam vidisti fœminas,tam mirabili & singulari erga Deum amore liquefactas,vt præ desiderio languerent, nec possent multis annis è lecto,nisi rarò, surgere: quorum debilitas nullam aliam habebat causam, nisi illum solum, cuius amore & desiderio liquefactæ,cum Domino suauiter quiescentes, quanto plùs spiritu confirmabantur,tanto corpore ampliùs debilitabantur, clamantes corde,licèt præ verecundia aliud ore simularent: Fulcite me floribus, stipate me mâlis: quia amore languco. Cuiusdam etiam anima præ amoris magnitudine liquescentę, eius genæ miro quodam modo,etiam sensibiliter extenuatę,resoluebantur. Pleriſque ex fauo spiritalis dulcedinis,quam in corde percipiebant,melleus gustus redundabat in ore,suaues eliciens lachrymas,& mentem in deuotione conseruans. Quædam verò tantam accepêre gratiam lachrymarum, vt quotiès Deus verſaretur cogitatione in pectore,prę deuotione riuulus lachrymarum manaret ab oculis,idq; adeò,vt lachrymarum vestigia ex fluendi assiduitate in genis apparérent: nec tamen lachrymæ illæ euacuabant caput, sed quadam plenitudine confouebant mentem, spiritum suaui vnctione imbuebant, corpus mirabiliter recreabant,& tanto fluminis impetu totam Dei ciuitatem lætificabant.

Christi amore quædam languent.

Cant.2.

Nonnullæ tanta spiritûs ebrietate extra se rapiebantur,vt in illo beato silentio totum ferè diem illis quiescentibus, dum erat rex in accubitu suo, non esset illis vox neque sensus ad vllas res exteriores. Pax enim Dei exuperabat & sepeliebat sensus earum, vt ad nullum possent euigilare clamorem, nullã prorsùs sentire corporis læsionem, etiamsi multùm pungerentur. Vidi ego quandam tãto zelo triginta ferè annis intrà monasterium à sponso cælesti detineri, vt extra illud nulla posset ratione egredi,etiamsi mille homines per manus eam trahere niterentur. Sæpiùs enim exire tentabat,quibusdam etiam eam trahentibus, sed frustrà: quippè quæ faciliùs dirumpi posset.

Videre ad mirandam.

Vidi aliam quandam quæ cùm crebros pateretur mentis excessus, nonnunquàm viginti & vno diebus (quæ etiam me præsente ampliùs septiès,vti credo, extra se rapta fuit) vbicunq; ecstasim patiebatur,illic permaneret immobilis, donèc esset sibi reddita:nec tamen quantumcunq; inclinaretur,Dei spiritu eam sustentante,corrueret: manus quoquè in aëre immota penderet eo in statu, in quo ecstasis eam obtinuisset. Cùm autem illa ad se rediret, tanto complebatur gaudio, vt reliquijs cogitationum diem festum agentibus, gaudium interius quodam corporis plausu foris prodire cogeretur, instàr Danidis coram arca saltantis: vt posset etiam ipsa dicere, Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Quædam verò in perceptione illius panis,qui de cælo descendit,non solùm cordis refectionem,sed etiam sensibilem in ore suauitatem & consolationem experiebantur, dulciorem super mel & fauum: dum carnes veri agni à faucibus cordis,quas repleuerant,vsq; ad fauces oris gustu mirabili redundarent. Nonnullæ tanto desiderio ad odorem tanti sacramenti currebant & inhiabant,vt nullo modo illo diù carere sustinerent, nullam neq; consolationem,nèque requiem capientes,sed prorsùs præ languore deficientes, donèc suauitate cibi illius,animæ illarum crebrò vegetarentur. Erubescant igitur infideles & perfidiosi hæretici,qui cibi huius dulcedinem nec fide, nec corde & ore percipiunt.

Miri raptus & ecstates cuiusdam.

Pſal.75.

2.Reg.6.

Pſal.83.

Iohan.6.

Nóui ego quandam in ijs sanctis fœminis,cui,cùm ingenti veri illius agni carnes edendi desiderio teneretur, ipse agnus seipsum impertijt, non ferens diutiùs illam lãguere: atq; ex ea refectione illa conualuit. Vidi aliam,circa quam mirabiliter operatus est Dominus,ità vt cùm diù iacuisset exanimis,antè quàm corpus eius in terra sepeliretur,anima in corpus reuertente,reuixerit,atque à Domino obtinuerit,vt in hoc seculo viuens, Purgatorium pateretur. Itaq; multo tempore mirum in modum à Dño afflicta,quandoq;se volutabat in igne, nonnunquàm hyberno tẽpore in aqua cõgelata diù morabatur, interdùm in mortuorũ sepulcra ingredi cogebatur. Tandèm verò peracta pœnitẽtia, in tãta pace vixit, tãtamq; à Dño gratiam adepta est,vt cre-

Hæc est Christina mirabilis, cuius vitam scripsit Thomas Cantipratensis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

crebrò rapta in ſpiritu, animas defunctorum vſque in Purgatorium abſque vlla ſuî læſione & ad ſuperna regna deduceret.

Sed quid me neceſsè eſt diuerſarum diuerſas & admirandas diuinorum charismatum & cæleſtis gratiæ varietates enarrare, cùm in vna eximia multumque preciosa margarita, omnium ferè charismatum liceat cernere plenitudinem, quæ inter alias, perindè vt carbunculus inter gemmas, & ſol inter ſtellas, mirabiliter enituit: cuius fama rei veritate inferior, te ad noſtram regionem adduxit: cuius virtutem in primo ad illam acceſſu, in te mirabiliter expertus es? Cùm enim iam ferè ad dies quadraginta nihil penitùs manducans, beatum obitum ſuum iam propinquum cum deſiderio & mentis hilaritate expectâſſet, & tu de eius vita multa admiranda & vidiſſes, & audiſſes, impenſiſſimè rogâſti, vt poſt eius deceſſum vitam eius conſcriberem, vt qui ei familiaris fuiſſem, multaq; de eius virtutibus memoriæ commendâſſem: nec eius duntaxàt vitam, ſed etiam aliarum ſanctarum fœminarum, in quibus mira ſanè in Leodienſi ditione Dominus operatur. Etſi autem affirmares tu, & tibi & alijs cûprimis hoc eſſe commodum & opportunum, ſi ea, quæ Deus in ſanctis noſtræ ætatis hominibus efficit, pro concione publicè poſſes annunciare, nõ tamen voluî ego earum, quæ adhuc ſuperſunt, virtutes & actus ſcripto compræhendere, certus nulla ratione id eas toleraturas. Nè tamen penitùs tuę ſanctitati immorigerus videar, fretus precibus tuis, compulſus deſiderio tuo, multorum etiam, qui hæc lecturi ſunt, vtilitate incitatus, præſens opuſculum aggredior, ſarmenta cum Apoſtolo collecturus, quibus & me & alios calefaciam: tametſi non dubito, fore vt à ſerpente mordear: ſed nec Apoſtolus à vipera læſus eſt, nec ego ex obtrectatorum morſibus aliquod me damnum facturum pertimeſco.

Act. 28.

1. Cor. 2.

Quanuis enim animalis homo non percipit ea, quæ Dei ſunt, propter multorum inuidiam, nè multorum vtilitatibus deſim, à ſuſcepto opere non deſiſtam. Sunt enim quidam animales, ſpiritum Dei non habentes, apud ſemetipſos prudentes, qui nihil volunt recipere, nisì quod humana poſſint ratione conſequi: porrò ea, quæ non intelligunt, derident & contemnunt. contra quos dicit Apoſtolus:

1. Theſ. 5.

Spiritum nolite extinguere, prophetias nolite ſpernere. Illi enim, quantùm in ipſis eſt, ſpiritum extinguunt & ſpernunt prophetias, qui homines ſpiritales tanquàm inſanos vel idiotas deſpiciunt, & prophetias ſiue reuelationes ſanctorum, haud ſecùs, atquè phantaſmata vel ſomniorum ludibria, reijciunt. Non eſt autem abbreuiata manus Domini, & iamindè ab initio nulla fuit ætas, qua ſpiritus ſanctus non

Eſa. 59.

effecerit res admirandas in ſanctis ſuis, ſiue clàm, ſiue palàm. Vnguentum enim,

Pſal. 132.

quod deſcendit à capite in barbam, & à barba in oram veſtimenti, etiam vſque ad fimbriam, id eſt, vſque ad ſanctos extremæ ætatis deſcender. Nos igìtur, quæ vidimus & nouimus, & magna ex parte experientia didicimus, ad Dei & ancillæ eius honorem, eiuſdemque ancillæ Chriſti amicorum conſolationem, pauca ex multis annotabimus. Neque enim omnia vitæ eius admiranda colligere poſſumus, quandoquidem multis illis annis, quibus DEO religiosè ſeruiuit, vix vllus dies aut nox præterijt, quin aliqua vel Dei, vel angelorum eius, vel ſanctorum in cælis degentium, cum quibus ferè rota eius fuit conuerſatio, viſitatione frueretur. Vt autem faciliùs in tanta rerum varietate id quod quærit, lector inueniat, ſingulis capitibus operis huius ſuos titulos præfixi, quibus quaſi clauibus quibuſdam, eorum quæ ijſdem capitibus continentur, intellectus reſeretur, & citra vllam confuſionem lectoris animus tanquàm ſtellis intermicantibus illuſtretur.

VITAE

VITAE EIVS LIBER PRIMVS.

De eius pueritia. *Cap.* 1.

Vit in Epiſcopatu Leodiēſi in oppido, quod Niuella dicitur, puella quædam, vita & nomine præclara, Maria: quæ mediocribus orta parētibus, licèt diuitijs & multis rebus temporarijs abundaret, nunquàm tamē ab incunte ætate eius animus talium rerum amore illectus eſt: immò ab ipſo matris vtero adeò ferè in Dominum proiecta fuit, vt nunquàm vel rarò, vt ſolent puellæ, ſe ludentibus miſcuerit, neque ijs, qui in leuitate ambulāt, participem ſe præbuerit, conſeruans animam ſuam ab omni concupiſcentia & vanitate: in ipſa pueritia iam non obſcura de ſe indicia præbens, qualis in prouectiori ætate futura eſſet. Solebat tum crebrò ante lectum noctù genua flectere, & preces quaſdam, quas didicerat, ceu vitæ primitias Domino offerre. Adeò verò ab ipſa infantia cum illa creuit miſeratio & pietas, adeoque naturali quadam pietate diligebat monaſticam religionem, vt fores paternæ domûs eius interdum præterenntibus fratribus Ciſtertienſis ordinis, illa ſuſpiciens & admirans eorum habitum, clàm illos ſequeretur, & cùm nihil poſſet aliud, ſuos pedes in illorum veſtigijs præ deſiderio defigeret. Cùm autem parentes eius, vt apud ſeculares more comparatum eſt, veſtibus eam delicatis & cultioribus ornare vellent, illa contriſtata reſpuebat, acſi ab ipſa natura id animo ſuo inſculptum legeret, quod de fœminis ait beatus Petrus Apoſtolus: Quarum ſit non extrinſecùs capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus: & quod Paulus Apoſtolus: Non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte preciosa. Sed parentes eius id videntes, & puellam deridentes, dicebant: En qualis eſt filia noſtra?

Iunij 23. Patria Mariæ.

Pietas puerilis.

1. Per. 3.

1. Tim. 2.

De eius coniugio. *Cap.* 2.

ITaque pijs eius actibus inuidentes, cùm eſſet annorum quatuordecim, iuueni cuídam eam nubere voluērunt. Tum verò illa iuncta viro, & hac occaſione ſeparata à parentum conuictu, tanto feruoris exceſſu inflammata eſt, adeoq; corpus ſuum caſtigauit & in ſeruitutem redegit, vt non rarò, cùm iam magnam noctis partem laboribus manuum impendiſſet, deindè in preces admodùm prolixas incumberet: quod porrò reliquum erat noctis ſpatium, id quotiès liceret, in aſſeres, quos clàm in extrema lectuli parte abſconderat, ſe reponens, exiguo ſomno tranſmitteret. Cùm autem proprij corporis poteſtatem palàm non haberet, funem aſperrimum ſecretò ſub ſubucula geſtabat, coque corpus ſuum mirè conſtringebat. Quod non idcircò hîc commemorare volui, vt probem exceſſum, ſed vt eius feruorem indicem. In his verò & pleriſque alijs, quæ ſingularis gratiæ priuilegio illa fecit, prudens lector meminerit, paucorum priuilegia non efficere legem communem. Itaque virtutes eius imitemur: actus autem virtutum eius, abſque priuata quadam prærogatiua, imitari non poterimus. Etſi autem cogendum eſt corpus, vt ſeruiat ſpiritui, dandaq; nobis opera eſt, vt ſtigmata Domini noſtri Ieſu Chriſti in noſtro feramus corpore: attamen non ſumus neſcij, honorem regis diligere iudicium, nec gratum eſſe Deo ſacrificium de rapina pauperis. Nec debemus pauperi ac miſeræ carni ſubtrahere neceſſaria, ſed vitia coërcere. Quod verò ſanctos quoſdam ex familiari ſancti ſpiritûs conſilio feciſſe legimus, admiremur potiùs, quàm imitandum ſuſcipiamus.

Nubit viro.

Vt corpus caſtigarit.

Pſal. 98.

De mariti eius conuerſione, & vt omnibus renunciantes, caſtè vixerint. *Cap.* 3.

CVm autem non multo tempore cum marito ſuo Iohanne in matrimonio ità vixiſſet, reſpexit Dominus humilitatem ancillæ ſuæ, exaudiuitq; lachrymas ſupplican-

Universidad de Deusto
Biblioteca

plicantis. Quam enim hactenùs vxorem habuerat Iohannes, eam ex instinctu diuino habuit postmodùm Mariam commendatam. Casto castam Dominus commendauit ancillam, vt pro solatio haberet custodem: & vt liberiùs Domino seruiret, fidelem ei adhibuit prouisorem. Qui enim priùs naturali quadam ingenij humanitate & suauitate sancto coniugis suæ proposito, vt solent plerunquè mariti, non contradixerat, sed comiter ac benignè satis, licèt eius labores miseraretur, illud tolerârat: eam est ex diuina visitatione gratiam adeptus, vt non solùm deincèps continentem & planè angelicam duxerit vitam, sed sociam etiam suam in sancto proposito & religione imitatus sit, omnia sua pro Christi amore in pauperes erogans. Quanto autem magis carnali affectione ab ea separatus est, tanto plùs ei spiritalis nexûs matrimonio per dilectionem coniunctus est. Quamobrèm etiam Dominus posteà ancillæ suæ in visione promisit, se socium ipsius tanquàm instaurato matrimonio in cælis ei redditurum, qui studio castitatis à carnali commercio in terris se retraxisset. Erubescant hìc & expauescant infelices, qui extra matrimonium illicitis se commixtionibus polluunt, quandò ambo isti beati iuuenes, etiam à licitis amplexibus, causa Christi, abstinentes, feruentis adolescentiæ impetum feruore religionis superârunt, ignem igni extinxerunt, & coronas triumphales promeruerunt. Itaque dedit illis Dominus in domo sua & in muris suis locum & nomen melius à filijs & filiabus: quandoquidem instàr beatorum martyrum, in igne non ardentes, in voluptatum copia propriam voluntatem mactantes, apud fluuium sitientes, inter epulas esurientes, carnes suas confixerunt clauîs timoris Dei: immò verò Christi amore sese penitùs abijcientes, leprosis quibusdam apud Niuellam eo in loco, quem Villenbroc dicunt, aliquandiù inseruiêrunt.

Maritus eius cũ illa viuit cõtinenter.

Esa. 56.

De contemptu & persecutione, quæ à consanguineis pertulêre. Cap. 4.

VIdebant verò hæc dæmones, & inuidebant: videbant seculares & cognati, & frendebant dentibus in eos: & quos anteà erant venerati diuites, iam Christi causa pauperes sua sponte effectos irridebant & aspernabantur. Viles ergò & abiecti pro Domino habiti sunt: opprobria exprobrantium Domino ceciderunt super eos. Sed nè timeas ancilla Christi, proposito tibi gaudio & honore seculari, ad crucis contumelias cum Christo tuo vltrò accedere. Præstabilius tibi est, abiectam esse in domo Domini tui, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Perdidisti quidem gratiam cognatorum: sed Christi gratiam tibi conciliâsti. An te putas iam demùm destitutam amore consanguineorum? Immò verò nunquàm illi te dilexerunt, sed tua. Vt enim muscæ mel, cadauera lupi: sic prædam sequitur hæc turba, non hominem.

Amor hominũ mundanorum fallax.

De compunctione & lachrymis eius. Cap. 5.

Thren. 3.

BOnus es Domine sperãtibus in te: verax es expectantibus te. Ancillæ tuæ regnum mundi & omnem ornatum eius pro tuî amore contempsit: tu verò centuplum ei reddidisti in hoc seculo, & vitam æternam in futuro. Intueamur enim, quantis virtutum gemmis, tanquàm vas auri solidum, ornatum omni lapide precioso, præclarã hanc amicam tuam ornaueris, quibus miraculis abiectam illam, & quam homines mundo dediti irrisêre, illustraueris. Principium conuersionis eius ad te, primitiæ dilectionis, Crux tua, passio tua fuit. Audiuit auditum tuum, & timuit: consideranit opera tua, & expauit. Cùm enim die quadam, præuenta & visitata à te, beneficia immensa, quæ tu in assumpta carne humano generi benignus impendisti, consideraret, tantam compunctionis gratiam, tantã vim & copiam lachrymarum, torculari Crucis tuæ expressam, in tua passione percepit, vt vestigia eius per ecclesiam ingredientis, lachrymæ in pauimentum vbertim defluentes proderent. Porrò ab hac visitatione multo deincèps tempore nec Crucis imaginem intueri, nec vel ipsa loqui, vel alios de passione Christi loquentes audire potuit, quin præ cordis defectu ecstasin pateretur. Itaque vt dolorem aliquandò temperaret, & fluuium lachrymarum cohiberet, ad Christi diuinitatem & maiestatem animum attollebat, vt in eius impassibilitate consolationem inueniret. Sed vndè fluminis impetum reprimere conabatur,

Ingens eius compũctio.

batur, indè mirabiliter maior lachrymarum impetus excitabatur. Cùm enim attenderet, quantus sit ille, qui propter nos tam indigna & abiecta perpessus est, dolor recrudescebat, nouisque lachrymis anima eius suaui compunctione renouabatur. Die quodam ante parasceuen, cùm iam imminente Christi passione, maiori lachrymarũ imbre, gemitibus & singultibus se cum Domino Iesu mactare cœpisset, quidam ex ecclesiæ sacerdotibus quasi blandè increpando, hortabatur eam, vt cum silentio oraret, & lachrymas compesceret. Illa verò, vt semper erat, verecunda & omnibus columbina simplicitate obedire studens, cùm non ignoraret id se præstare non posse, clàm è templo egrediens, in secretum quendam & ab omnibus remotum secessit locum: impetrauitque cum lachrymis à Domino, vt illi sacerdoti indicaret, non esse in hominis potestate lachrymarum impetum retinere, quandò flante spiritu vehementi fluunt aquæ. Cùm igitur eodem die presbyter ille Missam celebraret, aperuit Dominus, & non fuit qui clauderet: emisit aquas, & subuerterunt terram. Tanto enim lachrymarum diluuio submersus est spiritus eius, quòd parùm abfuit, quin prę focaretur: & quo plùs nitebatur coërcere impetum, tanto ampliùs multo lachrymarum imbre non ille duntaxàt, sed & liber & altaris linteamina irrigabantur. Quid hìc ageret incautus ille Christi ancillæ repræhensor? Certa experientia non absque rubore didicit, quod paulò antè per humilitatem & commiserationem scire noluit. Post multos singultus, cùm multa inordinatè & cum interruptione pronunciâsset, tandèm à naufragio vix euasit. Qui vidit & cognouit, testimonium perhibuit. Diù post Missæ absolutionem Christi ancilla reuertens, miro modo perindè acsi præsens fuisset, quæcunq; acciderant, sacerdoti illi improperando retulit: Iamnunc, inquit, propria didicisti experientia, non esse in manu hominis, impetum spiritus Austro flante continere. Cùm autem per dies & noctes perpetuos aquarum exitus deducerent oculi eius, & nè lachrymæ eius non modò non hærerent in maxillis, sed nec in ecclesiæ pauimento pulueri mixtæ sordes efficerent, panno lineo, quo caput suum tegebat, exciperentur, multis eiusmodì pannis seu velaminibus vtebatur, cùm humectata lachrymis, sicca flagitarent. Mihi verò condolentis & commiserantis affectu, post longa ieiunia, post vigilias multas, post tantas lachrymarum inundationes ex ea percontanti, num exinanito, vt assolet, capite aliquam vel læsionem vel dolorem sentiret, ità respondit: Hæ lachrymæ sunt refectio mea: hæ sunt mihi panes die ac nocte: nec caput affligunt, sed mentem nutriunt: non dolore vllo afficiunt, sed animam quadam serenitate exhilarant: non cerebrum euacuant, sed animum sanctitate implent, & suaui quadam mulcent vnctione: dum non vi extorquentur, sed à Domino spontè suppeditantur.

Nota efficaciã precum eius.

Magna copia lachrymarũ eius.

Nota de lachrymis.

De eius confessione. Cap. 6.

IAm de eius confessione post compunctionem breuiter videamus. Testem Deum inuoco, me nunquàm in tota eius vita vel conuersatione vel vnum potuisse mortiferum peccatum depræhendere. Si quod autem fortasìs exiguum veniale sibi admisisse videretur, cum tacito cordis dolore, tanta cum verecundia & rubore, cum tanta contritione se ostendebat sacerdoti, vt plerunquè præ nimio cordis angore instàr parturientis exclamare cogeretur: tametsi etiam ab exiguis & venialibus culpis adeò sibi caueret, vt crebrò ad dies quindecim nec vnam inordinatam cogitationem in suo posset pectore reperire. Et quia bonarum mentium est ibì culpam agnoscere, vbì culpa non est: sacerdotum pedibus aduoluta, sese accusans, quædam eiusmodi etiam cum lachrymis confitebatur, ad quæ nos vix potuimus à risu abstinere: putà, quædam verba puerilia, quæ in pueritia se dixisse recolens, dolebat. Postquàm autem euacuauit ea, quæ sunt pueri, tanto cum timore animam suam, tanto studio sensus suos, tanta puritate cor suum custodire nitebatur, semper illud præ oculis habens, Qui modica negligit, paulatìm décidit: vt ne verbum quidem vllum aut aspectum inordinatum, nec inhonestum corporis habitum, nec risum immoderatũ, nec indecentẽ vel indecorũ corporis gestũ, in ea vnquã aut certè rarò aduertere potuerimus: quanquàm plerunq; præ immenso cordis gaudio, dũ seipsam vix posset capere, aliquanto liberiùs exhilarato vultu, externo corporis gestu mentis iubilum

Magna vitę innocentia.

Eccl. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pdere cogebatur, vtpotè vel risum modestũ ex cordis serenitate edendo, aut aliquã è suis sociabus modico, eoq; pudico amplexu humanissimè excipiendo, vel sacerdotis alicuius manus vel pedes præ eximia deuotione osculando. Cùm autem ad se tanquàm à mentis quadam ebrietate redisset, & vesperì omnes actus suos seueriter commemoraret & examinaret, si vel in minimo modum se excessisse deprehenderet, cum admiranda cordis contritione id confitebatur, & à seipsa pœnas exigebat: non rarò etiam illic trepidans, vbì nullus erat timor. Nos verò ea sola causa, nostræ pigritiæ consulere volentes, eam reprehendebamus, quòd crebriùs, quàm vellemus, eiusmodì minutias confiteretur.

De eius pœnitentia & satisfactione. Cap. 7.

POstquàm de eius confessione dictum est, iam porrò videamus, quàm multa & admiranda peritia corpus suum Domino immolârit, quàm magna & insigni delectatione, Crucem Christi amplectens, carnem suam excruciârit. Primam illam discipulorum Christi prælectionem, primam illam euangelicæ disciplinæ institutionem, qua Dominus ait: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me: sæpiùs apud se animo reuoluebat, & his tanquàm passibus tribus Christum sequi nitebatur. Non solùm enim aliena abnegauerat, nihil eorum appetendo: nec sua duntaxàt, omnibus illis nuncium remittendo: nec modò corpus, illud affligendo: sed seipsam etiam, propriæ voluntati penitùs valefaciendo, Itaque sibijpsi renunciauit, vel seipsam abnegauit, alterius voluntati per obedientiam se submittendo: tulit crucem suam, corpus inedia & abstinentia castigando: Christum secuta est, per humilitatem sese abijciendo. Gustato autem spiritu, omnis carnalis delectatio ei despiebat: cumq; aliquandò in memoriam rediret, post quandam grauissimam ægritudinem ad breue tempus carnibus & vino, tanquàm cogente necessitate, vsam se fuisse, præ horrore & abominatione præteritæ delectationis sese afflixit, nec potuit spiritus eius quiescere, donèc illas qualescunque delicias mirabili cruciatu compensaret. Feruore enim spiritûs ceu ebria, præ suauitate carnium agni paschalis, carnem suam fastidiens, non exiguas eius particulas cultello abscidit, & præ verecundia in terra abscondit. Et quia vehementissimo amoris igni accensa, carnis dolores contempsit, vnum ex Seraphicis spiritibus in hoc mentis excessu sibi adstantem vidit. Horum autem vulnerum loca, cùm defunctæ corpus lauaretur, fœminę non sine admiratione viderunt: qui verò ex eius confessione isthuc didicerãt, facilè nouerunt, vndè vulnera illa profecta essent. Iam qui Simeonis Stylitæ vermes, ex eius vulneribus scaturientes, qui beati Antonij ignem, quo pedes inflammauit, venerantur & admirantur: cur non etiam in sexu fragili tantam mulieris fortitudinem suspiciant, quæ charitate vulnerata, & Christi vulneribus vegetata, proprij corporis vulnera contempsit?

Luc. 9.

Vide seruorẽ spiritũs.

De eius ieiunijs. Cap. 8.

TAnta sanè ieiunandi gratia Christi ancilla prædita fuit, vt diebus illis, quibus ob corpusculi recreationem eam ad cœnam perindè atquè ad medicinam accedere oportebat, semel, idque modicè in die, æstate quidem ad vesperam, hyeme verò prima noctis hora ederet: sed neque vinum bibebat, neque carnibus vescebatur: piscibus raro, & non nisì minimis. Fructibus arborum, herbis & leguminibus vtcunq; sustentabatur: panem nigerrimum atque asperrimum, quem vix canes possent edere, multo tempore comedit, cuius nimia duritia & asperitate fauces eius adeò lacerabantur, vt sanguis indè manaret. Sed eum sanguinem suauem ipsi efficiebat Christi memoria: cuius vulneribus vulnera eius mulcebantur, & dulcedine panis cælestis asperrimi panis duritia edulcabatur. Quodam die cibum capiens, vidit hostem antiquum inuidia tabescentem, & cùm nihil posset aliud, insultantem ipsi atque dicentem: Nimiùm te reples gulosa. Lõgis enim confecta & constricta ieiunijs, quandoquè laborabat edendo: &, si vidisset stomachum frigidum & constrictum, velut alimenta respuentem, ex modico cibo tumescere, dolebat. At verò mali dæmonis

Eius cibus.

nis fraudem & versutias intelligens, quòd ipsam, vtporè religiosè formidolosam, perturbare cuperet, vt nimia inedia conficeretur, deridens illum, tanto plus conabatur comedere, quanto serpens virulentus acriùs indè torquebatur. Sed siue manducaret, siue ieiunaret, omnia in Dei gloriam faciebat. Triennio perpetuo, à festo S. Crucis vsque ad Pascha, solo pane & aqua vsa est, nec tamen vllum indè vel valetudinis, vel laboris manuarij accepit detrimentum. Quandò in cellula sua, iuxta ecclesiam sita, vesperì aut nocte corpusculum solo pane & aqua reficiebat, à principio benedictionis vsque ad peractas gratiarum actiones, quidam ex sanctis angelis sobrię cœnæ assistentes, coram illa quasi per scalam illustrem ascendebant: quorum præsentia tantam ei adferebat consolationem & spiritûs exultationem, vt omnis suauitas gustûs illa spiritali dulcedine facilè vinceretur. Sanctus quoquè Iohannes Euangelista, quem impensè amabat, illa cibum sumente, nonnunquàm ad eius mensam veniebat: ad cuius præsentiam præ deuotionis affectu appetitus omnis ità prosternebatur, vt etiam exiguam escam capere vix posset. Ità corporales delicias, quibus Christi amore sibi interdixerat, Dominus mentis delicijs compensabat. Scriptum est enim: Non in solo pane viuit homo. Ex huius autem cibi fortitudine ità roborabatur, vt plerunquè ad octo, interdùm ad vndecim dies, putà à Christi ascensione vsque ad aduentum Spiritûs sancti siue Pentecosten, nihil prorsùs cibi potusve acciperet: & quod mirum videri posset, nec caput propterea doleret, nec aliquid de labore remitteret, non minùs prompta & expedita ad laborandum postremo ieunij die, atquè primo: nec si vellet, ijs diebus edere potuisset, donèc portio sensitiua, quæ à spiritu quasi absorpta erat, ad sese, vt ità dicam, rediret. Nam quandiù anima, spiritali refectione exuberans, ità plena erat, nullum cibum corporeum eam percipere sinebat, Aliquandò ad dies trigintaquinq; in tranquillo & beato silentio cum Domino suauiter quiescens, nulla corporea vtebatur esca, & per dies aliquot nullum porerat proferre sermonem, nisì hunc solum: Volo corpus Domini nostri Iesu Christi: quo percepto, rursùs cum Domino in silentio permanebat. Illis verò diebus sentiebat spiritum suum, tanquàm à corpore separatum, sic esse in corpore, àc si in luteo iacéret vase, & ipso suo corpore tanquàm luteo vestimento circundari. Ità ergò à rebus sensibilibus abstracta, & supra se in quandam ecstasin rapta, tandèm post hebdomadas quinq; ad se reuertens, aperiebat os suum, & mirantibus illis, qui aderant, loquebatur, cibumque sumebat. Posteà verò accidit illi, vt multo tempore nulla ratione neque carnium, neque frixurę alicuius, sed nec vini posset odorem ferre, nisì quandò post sumptum Christi corpus pro ablutione vinum sumebat: tũc enim citra vllam molestiam & odorem & saporem illius admittebat: & cùm iret per pagos aliquot, ab Episcopo Confirmationis sacramentum perceptura, nihil affligebatur ijs odoribus, qui anteà ei fuerant intolerabiles.

Vide stupẽdam abstinentiam.

De precibus eius. Cap. 9.

QVanto accuratiùs corpus suum macerabat ieiunijs, tanto spiritus liberior precibus pinguescebat. Corpus extenuabatur inedia, & anima in Domino magis corroborabatur. Tam verò singularem à Domino obtinuit orandi gratiam, vt diù noctuq; inuictum ab oratione spiritum aut nunquàm, aut rarò relaxaret. Sine intermissione enim orabat, vel tacito corde clamando, vel oris officio cordis affectum exprimendo: tantusq; ab altari cordis eius fumus aromatum in conspectu Domini ascendebat, vt etiam tum, cùm manibus operaretur, cùm manum mitteret ad fortia, & digiti eius apprænderent fusum, psalterium coram se expansum haberet, atque indè Domino psalmos suauiter eructaret, ijsq; ceu clauîs quibusdã cor suum, nè ociosè vagaretur, Domino copularet. Cùm autem speciales pro aliquo, Domino preces offerret, miro quodam modo ille ei in spiritu respondebat. Ex adipe enim deuotionis, spiritus eius Domino coniunctus, suauiter in oratione pinguescebat, cùm se sentiret à Domino impetrâsse, quod vellet. Ex ipsa nanque spiritûs sui vel eleuatione, vel depressione, vtrùm exaudita esset, nécne, plerunquè animaduerrebat. Orauit quandoquè pro anima cuiusdam defuncti, dictumque est ei: Non ores

Perpetuum eius precãdi studium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro illo, quia à Domino reiectus est. Lethali enim vulnere confixus in illo hastarum congressu vel certamine, quod torneamentum vocant, miserè periërat, & æternis fuit supplicijs addictus. Die quodam in cella sua apud ecclesiam Oegniacensem multas vidit manus tanquàm ipsi supplicantium. Admirans autem & ignorans, quid isthuc sibi vellet, nonnihil timore correpta, fugit ad ecclesiam. Altero die iterùm in cellula sua eadem vidit manus: & expauescens, rursùs volebat fugere ad ecclesiam, sed manibus eam retinentibus retardabatur. At nihilo minùs ad ecclesiam, tanquàm ad tabernaculum, confugiens, vt Dominum consuleret, rogauit eum vt, quid illæ manus sibi vellent, ipsam certiorem efficeret. Respondit autem illi Dominus, defunctorum animas, quæ in Purgatorio pœnas luerent, orationum ipsius suffragia expetere, quibus quasi vnguento quodam precioso, dolores illarum lenirentur. Nam præ diuinæ contemplationis dulcedine, solitas preces suas nonnunquàm intermittebat: interdùm nec os aperire, nec de vlla re alia, quàm de Deo, cogitare poterat. Solebat autem peregrinationis siue orationis causa quotannis visitare ecclesiam beatissimæ Mariæ Oegniacensem, siue de Oegnies, vbi magnam obtinebat à matre Domini consolationem. Ea autem ecclesia, ab eo loco, in quo ipsa morabatur, ad duo milliaria aberat: cumque acriùs horrebat gelida hyems, nudis pedibus sine vlla suî læsione ad ecclesiam illam vsque ingrediebatur. Comitabatur autem illam vna duntaxàt ancilla, & cùm via illa admodùm distorta & flexuosa atque nemorosa esset, nec ipsi satìs cognita, at tamen lumine quodam illam antecedente & viam monstrante, nunquàm aberrabat. Et illo quidem die nihil prorsùs edebat, & totam noctem in ecclesia peruigil exigebat, dieque altero ad vesperam vsque ieiuna permanebat, at nihilominùs domum reuertens, sine vlla difficultate iter confi-
ciebat, angelis eam dextra læuaque sustentantibus. Angelis enim suis mandauerat Deus, vt eam in omnibus vijs eius custodirent, & in suis portarent manibus, nè fortè ad lapidem offenderet pedem suum. Quòd si aliquandò ea illud iter agente, vehemens imber è nubibus immineret, nec haberet illa vestes pluuiæ excipiendæ opportunas, suspiciens ad cælum, vidit quasi stellas quasdam, ipsi obsequendo, retinere pluuiam, atque ità inter ruentes è cælo imbres prorsùs intacta permansit.

Nudis pedibus hyberno tempore visitat ecclesiã B. Mariæ.

Psal. 90.

Nonnunquàm, cùm inter orandum holocaustum eius pinguius fieret, & sicut adipe & pinguedine anima eius repleretur, non potuit cessare à precibus. Itaque per diem & noctem milliès & centiès flectens genua, salutabat beatam Virginem, atque admirandũ hoc & inauditum salutandi genus & officium, ad quadraginta dies continuabat. Primò autem in spiritu vehementi sine intermissione sexcentiès flectebat genua: deindè integrum Psalterium stans legebat, ad singulos psalmos beatissimæ Virgini flexis genibus angelicam salutationem offerens. Tertiò, Austro flante vehementiùs, trecentis vicibus ad singulas genuflexiones virga se percutiens, Deo & beatissimæ Virgini prolixo martyrio sese immolabat. Tribus autem vltimis ictibus, tanquàm ad aliorum condimentum, copiosum è suo corpore extrahebat sanguinem. Tandèm quinquagiès flexis simpliciter genibus, sacrificium consummabat. Hæc autem non humana virtute, sed angelico freta præsidio & sustentaculo, faciebat. Vim autem & efficaciam precum eius sæpè experti sunt non solùm homines in subsidium, sed etiam dæmones ad tormentum: quos adeò exagitabat & perurgebat, & quasi quibusdam vinculis implicatos ad se pertrahebat, vt precum eius flammis & incendio ad ipsam venire compellerentur, modò dentibus frendentes in illam, modò vlulantes & de illa conquerentes, interdùm etiam ceu supplicãtes. Quòd si quispiam ex eius familiaribus aliqua tentatione esset infestatus, non restabat precioſa illa Christi margarita, spiritu commiserationis eam perurgente, donèc orationum suarum pondere authorem nequitiæ obrueret, & de manu fortiorum pauperem & inopem liberaret.

Vide precũ instantiam rarã & admirandam.

Magna eius potestas in dæmones.

Quidam ex amicis eius præcipuis, à dæmonio meridiano perambulante in tenebris, aliquandò tanto periculosiùs, quanto subtiliùs, infestabatur. Callidus enim hostis, transfigurans se in angelum lucis, sub specie pietatis ei familiariter in somnis apparebat, nonnunquàm quædam eius vitia reprehendens, ad quædam etiam faciẽda bona cũ fraudulẽter adhortãs, vt priùs tanquàm antidoti cuiusdã falsa specie oblata, posteà occultiùs venenũ instillaret: & mellita lingua blãditer exerta, postmodùm

Nota impostura fallacioſi dæmonis.

dùm dentem infigeret, & ad extremum caudam suam quasi cedrum stringeret. Cùm enim iam illi fides ceu veraci haberetur, tum instàr sophistæ & impostoris, veris quibusdam proditor ille falsa permiscebat, bonorum intermixtione falsis quãdam vmbram insidiosè prætexens. Tandèm suis machinis eò perduxit fratrem illum, vt res eius pessimum fuerint exitum habituræ, si non ancilla Christi, reuelante spiritu sancto, callidi veteratoris fraudes didicisset. Cùm autem diceret homini, reuelationes illas non esse à Deo, sed maligni dæmonis illusiones esse, & ille ediuersò non sancto, sed suo spiritu obijceret: Cùm tot mihi beneficia præstiterit spititus ille, tot vera & futura prædixerit, nullo pacto mihi vult imponere: illa ad solita orationum arma confugiens, pedes Domini rigat lachrymis, cælum precibus instanter pulsat, nec facit finem, donèc impius ille impostor, cum multo gemitu & pudore, ipsi nocte in cellula sua oranti adstaret: quem illa commentitio præditum splendore intuens: Quisnam es tu? inquit, aut quis vocaris? Ille superbo, vt erat, vultu eam toruis oculis vicissìm adspiciens, Ego sum, ait, quem tu maledicta precibus tuis compulisti venire ad te, quæ meum mihi amicum per vim auferre conaris. Somnium autem ego vocor. Multis enim, præsertim religiosis, in somnis instàr Luciferi appareo, mihiq; obediunt illi, & ex meis consolationibus animis efferuntur, dignosque se putant, qui diuinis & angelicis fruantur colloquijs. Amicum illum meum, quem pro tua voluntate mihi abstulisti, à bono proposito iam eram retracturus. Et id sanè rei euẽtus docuit: sed oua aspidum rupta sunt, & maligni illius fraudulenta consilia in lucẽ prolata.

Iob 40.

Puella quædam in monasterio Cistertiensis Ordinis inter sanctimoniales sub habitu monastico Domino seruiebat. Inuidit verò illi tanto acerbiùs antiquus serpens, quòd in sexu fragili & ætate iuuenili tam arduæ viæ institutum eam complexam videret. Itaque cernens illam simplicem, formidolosam & humilem, vt per pusillanimitatem & immodicum timorem, eam in desperationem adduceret, blasphemis & sordidis cogitationibus eius animum vexauit. Illa verò, vt erat meticulosa & talium tentationum rudis ac imperita, in ipso eiusmodì cogitationum primo accessu putabat se fidem amisisse: & diù quidem multo cum dolore restitit, sed tandèm virulenti serpentis sibilum ampliùs ferre nõ sustinens, nec interim pectoris sui vulnus, vt medicinam acciperet, aperiens, præ pusillanimitate in desperationem prolapsa est. iamque adeò eius mentem malignus hostis depresserat, vt nec orationem Dominicam, nec Symbolum Apostolicum dicere posset. Nec voluit confiteri peccata sua: & si nonnunquàm vel blanditijs adducta, vel minis compulsa, quædam confiteretur, nulla ratione permoueri potuit, vt veniam peteret. Non potuit interesse sacramentis Ecclesiæ, non CHRISTI corpus percipere: nec rarò præ animi perturbatione sibijpsi manus adferre conata est: verbum Dei & salutares admonitiones spernebat: omnis boni odio laborabat: multas per os eius diabolus blasphemias euomebat. Fiebant quidem à pijs sororibus eius multæ ad Dominum preces pro illa, sed columbam suam è faucibus tartarei accipitris extorquere, & illud genus dæmonij precibus & ieiunijs eijcere nequibant: non quòd clemens sponsus tot sanctarum virginum orationes sperneret, sed quòd dęmonium atrociſſimum singulari ancillæ suæ vincendum & profligandum seruaret, quæ precum suarum efficacia maxillas Leuiathan perforaret, & ab eius ore prædã illam vi extraheret. Adducta est itaq; puella ad eam: illa verò, vt erat spiritu commiserationis & melle spiritalis dulcedinis affluens, eam benignè suscepit, non modò in cellulam suam studio hospitalitatis, sed etiam in cor suum charitatis spiritu & benęuolentia: cumque multùm pro ea rogaret Dominum, nequam spiritus, quam se fortiter tenere existimabat, relinquere noluit. Tum illa seipsam Domino prolixiùs immolans, quadraginta diebus in lachrymas, preces & ieiunia incubuit, sed ità tamen, vt bis vel ter hebdomadibus singulis cibum acciperet. Eo ieiunio absoluto, teterrimus ille spiritus, relicta puella, ad CHRISTI ancillam cum dolore & ignominia venit coactus, & ab Angelo Domini mirabiliter vinctus & tortus, ità vt videretur quasi reiectis per vomitum visceribus, omnia intestina sua ad collum gestare. Quod enim inuisibiliter Dominus in spiritu operatur, id quandoquè per signa quædam exteriora visibiliter ostendit.

Dæmõ valdè infestus est cuidam sanctimoniali.

Universidad de Deusto
Biblioteca

En vt comprimitur superbissimi dæmonis arrogantia.

Rogauit autem gemebundus Christi amicam, vt ipsius misereretur, & mulctam ipsi irrogaret. aiebatque quicquid ipsa iniungeret, id sibi necessariò faciẽdum incumbere. Illa verò, vt quæ nunquàm quicquam sibi arrogaret, nec aliquid vellet sine consilio facere, acciuit ad se magistrum quendam, ipsius familiarem amicũ, cui benè confidebat. Illo consulente, vt eum iuberet ire in desertum locum, vbi nulli vnquàm vsque ad supremi iudicij diem nocere posset, alius quidam superuenit, vtrique satis familiaris: qui cùm rem cognouisset, pro maiori spiritûs vehementia & feruore, Nequaquàm, inquit, sic euadet ille furcifer, sed iubeas illum confestim abire in profunda inferorum. Illa ergò id præcipiente, & dæmone cum vlulatu descendente, tantus tartareorum spirituum clamor excitatus est, ipsa in spiritu audiente, quòd magnus & potens quidam è suis princeps ad ipsos veniret, vt multùm illa obstupesceret, & Domino gratias ageret. Porrò puella eadem hora liberata, facta confessione peccatorum suorum, CHRISTI corpus accepit, & Deo gratias agens, ad suum monasterium reuersa est.

Nonnunquàm Christi ancilla post multas vigilias & preces in lectulo suo nonnihil quiescente, sub diuersis formis apparebat ei diabolus, frendens in eam, eique maledicens: Malo tuo, inquiens, quiescas: nobiscum in gehenna sit requies tua. Nõ minùs enim torqueor quiete tua, quàm labore & precibus tuis. At illa subridẽs, edito Crucis signo, eum discedere compellebat.

De vigilijs & somno eius. Cap. 10.

Tempus nõ sinit ociosè labi.

GRauem & intolerabilem temporis ociosè traducti iacturam fortis illa & prudens mulier censebat. Dies enim præterlabuntur, sed non redeunt, nec reuocari possunt. Itaque temporis amissi damnum irrecuperabile est. cæteræ autẽ res temporariæ, si sint amissæ, restaurari possunt. Quamobrèm summo cauebat studio, nè quam vnquàm noctis vel dici horam, quantùm fieri poterat, ociosa transmitteret. Noctibus rarò dormiebat, sciens homini somnum non ad meritum, sed ad humanæ infirmitatis recreationem à Deo clementer attributum. Non enim meremur dormientes, cùm nulla tunc nobis sit liberi arbitrij vsura. Vndè quantùm potuit, à somno abstinens, nocturnis vigilijs tanto deuotiùs, quanto liberiùs absque vllo circunstrepentium sonitu, Domino vacabat. Abstinentia enim, qua corpus suum conficiebat & exiccabat, & ignis diuini amoris intùs ardens, omnem ab ea somnolentiam profligabant: suaues etiam angelorum cantus, cum quibus non rarò noctes insomnes ducebat, omnem ab eius oculis somnum absque vlla corporis molestia abigebant. Separatæ enim ab hominum frequentia nocturnis horis, aderat beatorum spirituum exercitus, quorum sonus mirabilis, tanquàm castrorum, dulci quadam harmonia mulcebat aures, torporem omnem repellebat, recreabat caput, mira suauitate afficiebat mentem, excitabat deuotionem, inflammabat affectum, & ad laudem & gratiarum actionem suo inuitabat exemplo, cùm sæpiùs repeteret, Sanctus, sanctus, sanctus Dominus. Attendant hæc, & lugeant miserabiles & stultæ fœminæ, quæ lasciuis cantionibus ignem libidinis in seipsis excitant, & anhelitu suo prunas ardere faciunt: sicque à cantu Angelorum alienæ, pereunt in vanitate sua, earumq; risus in luctum, gaudium in mœrorem sempiternum, cantus in vlulatũ mutabitur: habebuntque, vt Dominus ait per Esaiam, pro zona funiculum, pro suaui odore fœtorem, pro crispanti crine caluitium.

Somni paucissimi est

Esa. 3.

At nostra Maria choreas vanitatis & omnes saranæ pompas Christi amore proculcans, feliciùs & suauiùs iucundissimis Angelorum choreis meruit interesse. Et quia preciosas sanctorum reliquias, quibus copiosè munita & ornata est ecclesia Oegniacensis, nocturnis custodiebat excubijs, sancti, quorum erant eæ reliquiæ, noctem festam cum ea ducentes, & custodi suæ tanquàm applaudentes, mirabili consolatione spiritum eius exhilarabant. In extrema quoquè eius ægritudine commiserantis affectu eam consolantes, patrocinium ei apud DEVM & mercedem pro laborе atque custodia pollicebantur. Habebat verò lectum in cellula sua, in quo non nisi parùm straminis inerat. Et dormiebat quidem in illo, sed rarò: nam frequentiùs sedens in ecclesia, capite ad murum inclinato, exiguo se somno recreabat, & ità ad iucundos vigiliarum labores reuertebatur. Sicut enim sitiens, dum dormit,

Lectulus eius.

dormit, fontes aquarum somniat: & esuriens, fercula sibi apponi imaginatur: sic illa eum, quem concupiscebat & sitiebat, per nocturnam etiam quietem semper ob oculos habebat. Vbi enim amor, illic oculus: vbi thesaurus eius, ibi etiam cor illius erat. Indè est, quod Dominus ait: Vbi ego sum, illic & minister meus erit. Nec rarò eam Dominus, perindè vt sanctum Ioseph & alios sanctos, per somnum admonuit: immò multa ei dormienti ostendit, multis reuelatiõibus, nè vel somnus ociosus esset, eam visitauit, sicut erat per Prophetam suum pollicitus: Senes, inquit, vestri somnia somniabunt, & iuuenes vestri visiones videbunt.

Matt. 6. Iohan. 12.

Matt. 1. & 2.

Ioel. 2.

Permittebatur interdùm somnum capere in cellula sua: nõnunquàm verò, cùm magnæ imminerent solennitates, non nisi intrà ecclesiã in Christi præsentia potuit obtinere requiem: & tunc noctes atq; dies illic permanere cogebatur. Angelo enim suo, ipsius custodiæ deputato, tanquàm Abbati suo eam oportebat obedire, isq; eam interdùm nimijs confectam ieiunijs, vt quieti se daret, admonebat: cumque paulùm quieuisset, excitabat eam, & ad ecclesiam reuocabat. Eoipso vehementer eam incitante & virtutem suppeditante, quodam tempore à ferijs S. Martini vsque ad Quadragesimam adeò ecclesiæ pauimento adhæsit anima eius, vt siue sederet, siue iaceret, inter se & nudam terram nihil penitùs, nè festucam quidem exiguam ferre posset: cumque ante altare dormiret, non nisi meram humum, vel lignum ad altaris basim transuersìm positum, pro pulninari haberet. Et tamẽ ea hyeme tanta erat frigoris immanitas, vt etiam sub sacrificio in sancto calice, vinum repentè, quod equidem memini, congelaret: cùm interim illa nec frigus sentiret, nec caput, sancto Angelo manum suam humanissimè interponente, vel tenuiter doleret. Væ vobis, qui dormitis & lasciuitis in stratis vestris, & in lectis eburneis, qui mollibus delectamini, in vestris voluptatibus mortui & sepulti: qui ducitis in bonis dies vestros, sed in puncto ad inferni nouissima descendetis, vbi subter vos sternetur tinea, & operimẽtum vestrum erunt vermes. Eccè famulæ Christi, dum suo Domino religiosè seruit, humus obsequitur, nè eius duritia atteratur: parcit hyems, nè frigore crucietur: sancti ministrant angeli, nè vlla ex parte lædatur. Contra vos autem insensatos pugnabit orbis terrarum pro Domino: armabitur creatura Dei ad vltionem inimicorum eius, quæ suo authori inseruiens, aduersùm vos excandesceret, de vobis supplicium sumptura.

Præsentiam Christi in Eucharistia dicit, quę in templis asseruatur.

Iob 21. Esa. 14.

Sap. 5.

De eius vestibus & habitu corporis. Cap. xj.

QVæ vellere agni immaculati vestiebatur, quæ veste nuptiali intrinsecùs ornata erat, quæ Christum intùs induerat, cultum vel ornatum externum habebat neglectui. Interìm tamen mediocribus vtebatur vestibus: & neque affectatę sordes, neque exquisitæ munditiæ vnquàm ei placuêre. Itaque ornatum & sordes æquè fugiebat, quòd alterum delicias, alterum vanam gloriam redoleat. Sciens autem beatissimum Iohannem ab asperitate vestium à Domino commendatum, & dictum esse à Christo, Qui in domibus regum sunt, mollibus vestiuntur: subucula ad carnem vti noluit, sed aspero sacco cilicino. Tunicam habuit laneam coloris albi, & eiusdem coloris pallium simplex, absque vlla vel pellium vel alterius panni subductione: non ignorans primos parentes nostros post ruinam, à Domino, cùm nudi essent, non vestibus preciosis, vel multa arte tinctis, sed tunicis pelliceis indutos fuisse. Harum ergò vestium simplicitate contenta, cùm intrinsecùs ferueret, nullum externum metuebat frigus, nec opùs habebat igne, quo frigus hyemis depelleret: immò mirandum in modum cùm hyems asperior glaciali frigore aquas constringeret, vti feruebat intùs spiritu, sic foris corpore, præsertim inter orandum, calebat, idq; adeò, vt ex sudore eius aromatico nonnunquàm etiam vestes redolerent. Et erat plerunquè sanè odor vestimentorum eius sicut odor thuris, cùm ex cordis thuribulo preces Domino offerret. Quid hìc dicturæ estis vanæ & fastuosæ mulieres, quæ multa indumentorum varietate oneratis cadauera vestra, & vestibus longas caudas trahentibus, degeneres vos & belluinas declaratis, circumornatę templorum instàr? Vestra vestimenta comeduntur à tineis, & pútent: sanctę huius mulieris vestes in reliquijs habentur, & suauiter redolent. Sunt hę nimirũ preciosę vestes, quas licèt

Matt. 11.

Gene. 3.

Nota rem mirum.

admo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

admodùm tenues,nullum potuit penetrare frigus,atque ideò propter frigus sanctificatæ sunt:propter sanctificationem autem,post eius obitum ab hominibus pijs & diligenter asseruantur,& pietatis affectu,honore afficiuntur.

De eius labore manuario. Cap. 12.

SCiebat prudens mulier primis parentibus generis nostri post peccatum admissum,& in ijs omni posteritati eorum hãc,Dominum irrogâsse mulctam, vt in sudore vultûs sui vescerentur pane suo. Quamobrèm manibus suis,quandiù potuit,vt corpus per pœnitentiam affligeret,vt indigẽtibus necessaria,& sibi victum & vestes, quæ omnia Christi amore reliquerat,acquireret,laborauit. Tantam autem operandi virtutẽ ei Dominus contulerat,vt socias suas longo post se interuallo relinquens, & se & aliam ferè suo labore sustentare potuerit, diligenter attendens illud Apostolicum:Qui non laborat,non manducet. Ducebat autem omne laboris exercitiũ iucundissimum, cùm attenderet vnigenitum excelsi regis filium, qui aperit manum suam,& implet omne animal benedictione, laboribus sancti Ioseph & pauperculæ Virginis enutritum. Itaq; in quiete & silentio,iuxta Apostoli consilium, manibus operando,panem suum manducabat. In silentio enim & spe erat fortitudo eius.atq; intantùm turbam & strepitum fugiebat,quietem & silentium diligebat, vt quodam tempore à festo S. Crucis vsq; ad Pascha Domini, ne vnum quidem verbum locuta sit:quod quidem vsqueadeò gratum fuit Domino, vt ex Spiritûs sancti reuelatione didicerit,eo vel maximè se id impetrâsse,quòd citra Purgatorij pœnas, migraret ad cælos. Potest indè haud obscurè animaduerti,quàm sit graue loquacitatis vitiũ,cùm tam gratum sit Domino silentium. Vir linguosus,ait Propheta,non dirigetur in terra viuentium. Tandèm autem talentum sibi creditum in dies solerti negociatione multiplicans,& semper de virtute in virtutem per scalam,quam vidit Iacob patriarcha,ascendens,cùm iam in excelso constituta, & tanquàm in supremo gradu sita, omnia sub pedibus sensibilia reliquisset,adeò ab vbertate spiritûs absorpta est eius portio sensitiua,vt iam non nisì cibum illum,qui non perit, Christo totam eam occupante,operari posset. Atq; ità ceu emerita & ab omni manuario opere immunis, deincèps soli Domino vacauit:qua libertate Christus donauit ancillam suam.

2.Thes.3. Psal.144. 2.Thes.3. Esai.30. Silentium eius quantũ Deo placuerit. Psal.139. Gene.28.

De compositione vultûs & totius corporis. Cap. 13.

INteriorem mentis eius constitutionem gestus exterior,corporis totius compositione declarabat,cordisq; eius gaudium vultûs serenitas latére non sinebat. Miro autem moderamine cordis grauamen vultûs hilaritate temperabat, & mentis iucũditatẽ verecundę faciei simplicitate nonnihil celabat:cumq; velit Apostolus,vt mulieres velato capite orent,velamẽ candidum,quo caput tegebat,ad oculos eius submissum erat,sicq; demisso in terram vultu,tardo maturoq; incessu humiliter ingrediebatur. Adeò autem de plenitudine cordis in faciem eius spiritûs sancti gratia redũdabat,vt multi solo eius adspectu spiritaliter refecti, ad pietatẽ & lachrymas prouocarentur:atq; in eius vultu,tanquàm in codice vnctionem spiritûs sancti legẽtes, virtutẽ ab eo proficiscì sentirent. Quodã die Guido,ecclesiæ Cameracensis quondàm Cantor, vir humanus & hominum religiosorum studiosus & amicus, vt eam posset inuisere, à suscepto itinere deflexit. Quidam autem ex socijs eius,qui fortasis necdùm expertus erat,quantum hominibus pijs conferat congressus & familiaritas bonorum,eius pium laborem deridens,ait:Quid isthuc rei est,Domine Cantor? Cur ab itinere frustrà diuertis? Vísne muscas & papiliones instàr puerorum persequi & cõpræhendere? Ille verò,vt erat mitis & patiens, nihilo minùs in suo permansit proposito,Christiq; ancillam,ex cuius præsentia non exiguam anteà consolationẽ perceperat,religiosè inuisit. Cùm autem cum illa misceret sermones,socius eius, vt solent homines mundo dediti,eos paruipendens, interìm cum alijs de rebus varijs & infrugiferis colloquebatur. Sed cùm iam longa expectatio tædium illi adferret, venit ad Cantorem, moniturus vt finem faceret : & eccè dùm fortè in ancillæ Christi vultum oculos defigit, subitò mirabiliter mutatus animo, tantam profudit lachrymarum vim,vt etiam post lõgum temporis interuallum, ab eo loco & eius præ-

1.Cor.11. Quidã solo adspectu vultûs eius mirè compungitur.

præsentia ægrè potuerit amoueri. Tum Cantor,licèt ille præ verecundia latére vellet,animaduertens quid ei accidisset,exhilaratus animo,cumq; vicissìm irridens:Eamus,inquit: quid hîc subsistimus? fortasìs papiliones abigere vis. At ille,cùm post multa suspiria & lachrymas vix indè auulsus esset,ità air:Ignosce mihi : nesciui enim anteà,quid dicerem: at nunc in hac fœmina omnipotentis Dei virtutem experientia cognoui.

Quodam tempore,cùm corpusculum eius feruorem spiritûs diutiùs tolerare nõ posset,in magnam incidit ægritudinem,piusq; pater filiam,quam diligebat,adeò disciplinæ flagello castigauit, vt membra corporis eius mirabiliter torquerẽtur. Nam velut in orbem brachia eius præ dolore agitabantur,pectusq; manibus tundere cogebatur. Paululùm autem ad tempus vi morbi se remittente, illa ad se reuersa, tanto cum gaudio Domino gratias agebat,qui flagellat omnem filium, quem recipit,vt illud Apostoli in ea impletum cerneretur: Cùm infirmor,tunc potẽs sum. Postquàm autem tanquàm in fornace hac infirmitate electam suam probauerat Dominus, excocta iam ad purum & prorsùs expolita,tantas deindè à Domino in vigilijs,ieiunijs & laboribus perferendis accepit vires,vt etiam fortes homines tertiam laborũ eius partem ægrè sint toleraturi. At tamen accidit nonnunquàm,vt si quis ex amicis eius aliqua molestia laboraret, vel tentationi succumberet,tunc illa quoquè cum infirmo infirmaretur,& cum scandalizato vehementi dolore vreretur:& plerunq; etiam cum,quem iam diximus,morbum in aliquo membro suo speciatìm sentiret. Mox autem nouo quodam miraculi genere,accito ad se sacerdote, illoque digito signum Crucis ad locum à morbo infestatum exprimente,tãquàm sanctæ Crucis vim reformidans morbus,ad locum alium se transferebat: rursùs autem edito Crucis signo, & ad singula loca repetito, vagus & profugus morbus sanctæ Crucis pondus ferre ampliùs non sustinens,tandèm mirabili & inaudito venationis genere exagitatus, à corpore ancillæ Crucifixi penitùs recedebat. Illa autẽ intuens oculis fidei in serpentem æneum,à serpentini morbi liberata morsibus, Deo & sanctæ Cruci multiplices agebat gratias. Non solùm autem ex contemplatione vultûs eius multi deuotionis gratiam hauriebãt,sed etiam ex mutuo colloquio quibusdam dulcedinem stillabat: idque adeò,vt non modò spiritaliter in animo,sed sensibiliter etiam ceu mellis quẽdam gustum in ore perciperent. Sed hæc audient duri & tardi ad credendum,& murmurabunt: qui verò eiusmodì diuinas consolationes experti sunt, facilè sibi persuaderi sinunt,memores illius in Canticis canticorum: Fauus distillans labra tua sponsa: mel & lac sub lingua tua. Vndè cùm vir quidam eximius, licèt suo ipsius iudicio exiguus, qui pro singulari modestia & humilitate atque insigni charitate ex longinqua regione ad eam inuisendam venerat,quandoq; cum illa loqueretur,ex eius conspectu tantam percepit consolationem,ex sermone verò tantam dulcedinem,vt toto illo die mellitum gustum,quem in ore sentiebat,nullus cibi corporei sapor abolere posset. Eius autem sancti viri nomen deinduſtrià subticemus,quòd suî prędicatione mirabiliter crucietur,& velut aurum in fornace,laudantium ore probetur. At indè tamen id consecutus est, quòd pius animarum consolator serui sui, sua causa exilium patientìs,vel maximè releuauit amaritudinem. Sed quæso te,cur verecũdia afficeris? Cur mihi irasceris? Quis verò nomen expressit tuum? Num tu solus exulas? An non multi ante te fuêre exules? non multi Episcopi,multi Tolosani ante te fuêre, & post te esse poterunt? An verò propter tuam verecundiam ancillæ Christi laudes ego reticere debui? Quid isthuc ad te attinet? Quid habes,quod non accepisti? Non tua hæc,sed Christi gloria est. Neq; enim qui plantat,est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Non tua sunt,sed Domini,quæ dixi: quanquàm & Dei sunt dantis,& tua,humiliter ea accipiẽtis,& ancillę Christi, cuius meritis Dominus peregrinationis tuę molestias releuauit. Sed iam primo huic libello finẽ imponamus,in quo de ijs,quæ ad exteriorem hominem pertinent,& sensibiliter extrinsecùs exercentur,diximus: vt quasi dimidij itineris confectis spatijs, priusquàm ad interiora & subtiliora transeamus,pauliſper respiremus.

2.Cor.12. Magnus à Domino vires accepit. Cant.4. Fulconem Tolosanũ Episcopum haud obscurè dicit. 1.Cor.3.

LIBER

Universidad de Deusto
Biblioteca

LIBER II.

De varijs filiæ regis virtutibus, & vt ornata fuerit septem donis Spiritûs sancti. Cap. 1.

Esai.11.

Am porrò, quanta fuerit filiæ regis gloria intrinsecùs, qualique virtutum varietate circundata & ornata sit à patre luminum, videamus. Multæ quidem filiæ in diebus nostris congregauerũt diuitias: sed hæc sola, vt piè credimus, supergressa est vniuersas: cui pater eius cœlestis tunicam talarẽ polymitam, omnigenis virtutibus depictam, omniuarijs hortorum Domini floribus decoratum contexuit. Cùm sit autem impossibile nobis, omnes splẽdidi firmamẽti huius stellas, cunctos amœni prati huius flores, & vniuersas virtutum eius varietates singulatim commemorare, ad ipsas causas originarias, è quibus ceu fontibus quibusdam bona cuncta manârunt, putà ad septem sancti spiritûs dona nos vertemus. Impleuit enim eã Dominus spiritu sapientiæ & intellectûs, spiritu consilij & fortitudinis, spiritu scientiæ & pietatis, & spiritu timoris Domini. Spiritus sapientiæ, delicijs spiritalibus affluentem & charitate feruentem: spiritus intellectûs, rerum cælestium cõtemplatricem: spiritus consilij, prouidam: spiritus fortitudinis, patientem & longanimem: spiritus scientiæ, circunspectam & moderatam siue discretam: spiritus pietatis, misericordię visceribus abundantem: spiritus timoris Domini, cautam & humilem regis filiam effecit.

De spiritu timoris Domini. Cap. 2.

Psal. 110. Pro. 1. & 9.

DE spiritu timoris Domini primo loco agemus: qui non solùm principium est sapientiæ, sed etiam bonorum omnium custos. Etsi autem perfecta charitas timorem omnem, id est, timoris pœnam & angores foràs misit & exclusit à filia regis: at nihilo minùs præ amoris abundantia adeò erat solicita & religiosa siue timorata, tantamque cautionem cunctis suis nedùm operibus, sed etiam verbis & cogitationibus adhibebat, vt nulla etiam exigua negligeret. Crebrò enim attẽdebat eam scripturæ sentẽtiam: Qui spernit modica, paulatim décidit. Verebatur omnia opera sua, prouidens Dominum in conspectu suo semper, atque in omnibus vijs suis cogitans illum, nè fortè in aliquo ei displiceret. Sciebat enim, etiamsi quis vitet grandia, posse tamen arena paulatim obrui. Multi capilli Absoloni ab arbore pendenti exitium attulêre: & multa peccata venialia, dum ex contemptu placent vel negliguntur, ad æternum interitum perducunt. Erat igitur ei timor castus in corde, tanquàm fascia pectoralis, quæ cogitationes constringeret: tanquàm frenum in ore, quod linguam coërceret: in opere ceu stimulus, nè desidia torperet: deniquè velut norma & regula in omnibus, nè vnquàm modum excederet. Timor hic instâr scoparum purgabat cor & animum à duplicitate, os à falsitate, opera ab omni vanitate. Ità illa, tanquàm hortus conclusus & fons signatus, nihil præter Christum & ea quæ ad Christum attinerent, facilè recipiebat. Christus erat meditatio eius in corde, sermo in ore, exemplum in opere. Nunquàm ego verbum seculare, siue quod mũdum resiperet, ab eius ore audiuisse me memini: porrò vix periodum vnam inter loquendum absoluebat, quin Christum crebrò intermisceret. Vsqueadeò timor Domini sanctus mentẽ eius occupârat, vt cùm esset apud Villenbroc prope Niuellam, herbas duntaxàt, quę non seminantur, & alia sponte nascentia, non rarò colligi voluerit, vt indè sibi pulmentũ coqueret: nè fortè captum à bestia, id est, eleemosynas, quas raptores & fœneratores domibus leprosorum conferre solent, manducaret. Abstinebat enim non solùm ab illicitis, sed à licitis etiam, nè laxa quadam nimiaque libertate aliquo modo ad illicita deflecteret. Ex eodem timoris spiritu tantum conceperat paupertatis amorem, vt etiam res necessarias vix retinere vellet. Quandoquè fugere constituerat, vt inter extraneos ignota & contempta, ostiatim sibi victum emẽdicaret, sicque nuda nudum

Eccle. 19.

2. Reg. 18.

Studiũ paupertatis.

Christum

Christum sequeretur, relicto pallio omnium rerum temporalium cum Ioseph, hydria cum Samaritana, sindone cum Iohanne. Sæpè enim apud se considerans Christi paupertatem, vt ei nato non fuerit locus in diuersorio, vt non habuerit, vbi caput reclinaret, vt pecunia defuerit, vndè tributum solueret, vt deniquè ex eleemosynis victitare, & alienis hospitijs excipi voluërit: tanto aliquandò paupertatis desiderio incensa fuit, vt assumpto sacculo, in quo eleemosynas reponeret, & paruo scypho, vndè aquam biberet, vel in quo etiam fortassis pulmentum, si mendicanti daretur, acciperet, vetustis induta pannis, adeò prorsùs discedere voluërit, vt multis amicorum lachrymis ægrè tandèm posset retineri. Cùm enim valedixisset suis, & in tali habitu cum sacculo & scypho Christi paupercula iter vellet arripere, tantus dolor, tanta lachrymarum vis amicos eius, qui illam in Christo diligebant, obtinuit, vt ea, quippe visceribus charitatis affluens, id ferre nequiret. Coarctata ergò vtrinq; cùm flagraret desiderio fugiendi & mendicandi cum Christo, potiùs tamen eò inclinauit, vt maneret propter fratres & sorores, quibus eius absentia intolerabilis videbatur. Fecit igitur, quod potuit. Tantus autem deincèps paupertatis amor in ea perseuerauit, vt interdùm mappam, de qua panem edebat, vel alia linteamina scinderit, partem sibi retinens, partem dans pauperibus. Væ vobis, qui cõiungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis vsque ad terminum loci: qui impleri non potestis pecunia, nèc fructum ex illa capere: qui thesaurizatis vobis in terra, vbi ærugo & tinea demolitur, vbi fures effodiunt & furantur: semper congregantes, & semper inopia tabescentes. Quid vnquàm huic Christi pauperculæ defuit, quę diuitias semper respuit, & tamen semper, quod alijs largiretur, habuit? semper paupertatis studiosa fuit, & tanto copiosiùs res necessarias ei Dominus suppeditauit?

Gene. 39. Iohan. 4. Marc. 14.

Esa. 5.

Matt. 6.

Nec tamen hoc spiritu timoris diuitias duntaxàt contẽpsit, sed præ spiritûs paupertate adeò erat exigua in oculis suis, adeoque se deijciebat, vt non alio ferè, quàm ni hili, loco se haberet: & cùm omnia benè & rectè fecisset, non solùm ore fatebatur, sed etiam animo sentiebat, inutilem se esse: cunctisque inferiorem se existimãs, nihil vnquàm de se præsumebat, sed omnes se superiores arbitrabatur. Cumque aliquid à Domino beneficij acciperet, aliorum meritis id adscribebat, nunquàm suam quærens gloriam, sed omnia referens ad eum, à quo bona cuncta procedunt: immò ipsis Dei beneficijs indignam se putans. Nullum quantumuis abiectum aut peccatis obnoxium spernens, se solam despiciebat, atque ab alijs se despici, pro nihilo ducebat. Per infamiam & bonam famam, à dextris & à sinistris scuto veritatis circũdata, cùm essent tenebræ eius, sicut & lumen eius, nec vituperijs deprimebatur, nec laudibus efferebatur. Præ multa autem humilitatis abundantia, quantùm in ipsa erat, semper latére appetebat. Vndè cùm præ cordis iubilo & gratiæ plenitudine intrà se occultare se non posset, quandoquè ad vicina rura vel dumeta confugiebat, vt humanos vitans oculos, secretum suum Deo & sibi intrà puræ conscientiæ arcam conseruaret. Interdùm tamen, precibus amicorum compulsa, vel à Domino ad aliquem specialiter missa, siue etiam commiserationis affectu, vt pusillanimes consolaretur, incitata, ex multis, quæ sentiebat, pauca humiliter & verecundè referebat. O quotiès dixit ad amicos: Quid de his ex me quæritis? Non sum ego digna talia sentire, qualia vos scisscitamini: nec rarò cum murmure quodam Domino respõdit: Quid ist huc ad me attinet Domine? Mitte quem missurus es: non sum digna, vt eam, & consilia tua alijs nunciem. Nec tamen sancti spiritûs instinctui potuit resistere, quin, vt aliorum consuleret infirmitati, quædam nunciaret. Quot illa familiares suos ab impendentibus periculis præmonuit ac præmuniuit? Quotiès occultos malignorum spirituum laqueos amicis suis detexit? Quotiès pusillanimes & in fide vacillantes, diuinæ reuelationis miraculis confirmauit? Quid igitur, ô meticulosa, erubescis. Cur indigentibus tot bona, ò auara, subtrahis, præ nimia humilitate à proximorum ædificatione te subducens? Num tua causa, quæ Deo quasi inseparabiliter adhærebas, nec ciusmodi reuelationibus indigebas, tot & tanta tibi ostendit DEVS: ac non pro illorum potiùs commodo & vtilitate, qui tibi credebant, & auxilio tuo habebãt opùs? Sed heu quàm multa & magna intrà silentium cõtinuisti, quibus & firmi magis ac magis roborari, & pigri vrgeri, & indocti illuminari possent, immò ipse etiam Dominus in sanctis suis mirabilis declarari? Cur ità talentum abscondis? cur Christum tuum

quàm nihil de se sensit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cant.2. Cant.1. non indicas mundo, qui tibi in nullo erit minor, si eum alijs communices? Aut non quandoquè à rege introducta in cellam vinariam, ità præ spiritûs ebrietate clamâsti? Cur te Domine abscondis? Cur te, qualis sis, non declaras? Profectò si mundus te cognosceret, decæterò nõ peccaret, sed quàm primùm curreret post te in odore vnguentorum tuorum. Sed benedictus Deus, qui tenacitatem tuã retudit liberalitate sua, & latebras tuas, velis nolis, in lucem produxit. Nam cum feruentis spiritûs æstuante musto, nisi spiraculum haberes, iam rumpi te oporteret, & ignis ardorem absq; spiramẽto ferre diutiùs nõ sustineres: tum demùm à puero, quod dici solet, & ebrio extorquebatur veritas: tunc mira & inaudita de interiori plenitudine eructans, è libro vitæ, modò nos capaces fuissemus, multas & mirabiles prælectiones nobis fecisti, è discipula in magistram repentè mutata. Cùm autem, tanquàm potens crapulatus à vino, post somnum expergefacta ad te redires, tum vel oblita, quid dixisses, silebas: aut si qua fortassis memoriæ redderentur, præ verecundia pudefacta, fatuam, loquacem & garrulam te censebas, admiransque quidnam passa esses, à Domino veniam precabaris.

Quàm prorsùs flocci penderit vana gloria. Percontantibus nobis quandoquè, num ex laudibus humanis, vel diuinis reuelationibus vana gloria vel leuiter titillari se sentiret, ità respondit: Comparatione veræ illius gloriæ, quam ego expeto, nihil prorsùs est vel existimari potest omnis humana gloria & prædicatio. Erat illa sanè in Domino tanta veritate fundata, tanta grauitate solidata, adeò veris bonis plena, adeò spiritalibus epulis saginata & exuberans, vt omnem humanam gloriam, omnem humanæ laudationis vanitatem, præ bonorum æternorum dulcedine, non solùm nõ admitteret, sed etiam cum quadam animi abominatione respueret ac fastidiret: perindè atquè varijs deliciarum ferculis exatiatus, si ei insultum & insipidum aliquid offeratur, auersari solet. Sicut autem ☞ non potest illi Christus dulcescere, cui adhuc dulcis est mundus: ità Christi dulcedo totam eius mentem adeò occupauerat, vt nihil illi saperet extra Christum.

De spiritu pietatis. Cap. 3.

1. Tim. 4. POrrò autem non solùm ab omni specie mala cauebat sibi spiritu timoris, sed etiam pietatis spiritu ad bona omnia prona & propensa erat. Exercitationẽ corporis pro paruo ducebat comparatione pietatis, quæ, iuxta Apostolum, ad omnia valet, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ. In lampade cordis sui ignẽ charitatis oleo misericordiæ iugiter fouebat, nè fortè cum fatuis virginibus absque oleo deprehensa, à nuptijs æternæ iucunditatis repulsa excluderetur. Satagebat itaque pro viribus cuncta misericordiæ opera ex abundanti cordis pietate foris exercere: & vel maximè adesse & opitulari ægrotis, & defunctorum sepulturæ interesse: vbi sanè multa ei arcana cælestia sæpissimè à Domino reuelata sunt. Cùm soror fratrum de Oegnies supremum traheret spiritum, illa intrà cellulam suam persensit multitudinem frementium & rugientium dæmonum ad eius ægrotæ lectulum adesse, cùm iam pro ea fieret commendatio, putabant enim iam defunctam. Tum illa solitæ grauitatis & innatæ verecundiæ quasi oblita, ad lectulum illius accurrit, retrisque illis spiritibus se opponens, non solùm precibus eos oppugnabat, sed etiam pallio tanquàm muscas abigebat. Cùm autem scelesti illi terribiliter resisterent, sororisque animam, vt suam, sibi vendicare vellent: tum illa ampliùs non ferens, clamabat ad Christum suum, eiusque crucifixi sanguinem & mortem continenter implorabat: eumque rugientes illi, præparati ad escam, multis calumnijs animam illã exagitarent, illa tandèm à spiritu sancto fiduciam cõcipiens, (vbi enim spiritus Domini, ibi libertas) in hæc verba prorupit: Domine, ego pro hac anima fideiubeo. Nã 2. Cor. 3. tametsi peccauit, at confessa est peccata sua. Quod si fortassis negligentia aut ignorantia quippiam in ea hæsit, licèt loqui non possit, manet tamen adhuc illi tua benignitate contritionis spatium. Fratres interim voces tantùm & gestus eius aduersùs dæmones percipiebant, & Domino pro anima sororis suę deuotas preces fundebant. Tandèm victis & pudore affectis dæmonibus, sanctisque angelis aduentantibus, illa Deo laudes gratesque agens, ad se reuersa, quieuit: receptoque pallio suo, quod in illo conflictu abiecerat, ad cellulam suam cum verecundia recurrens, clauso ostio,

Vide insignem charitatem.

so ostio, delitescebat. Non diù pòst, cùm in ferijs Apostolorum Petri & Pauli pro eadem anima deuotè supplicaret, & de eius statu, quippe pro qua fideiussisset, solicita esset, beatissimus Petrus Apostolus ostendit ei animam illam diris Purgatorij pœnis affectam, simulque & pœnas ipsas, & pœnarum causas ei indicauit. Magno cruciabatur ardore, quòd mundum & seculi voluptates nimìs ardenter amâsset. Interdùm etiam acerrimo affligebatur frigore, quòd pigra & deses fuisset ad bona agenda, tum vel maximè, quòd liberos & familiam suam admodùm negligenter correxisset. Siti etiam miserandum in modum torquebatur, quòd plùs satis fuisset potationi dedita. Nuditate quoquè, quòd vestes superfluas habuisset, valdè affligebatur. At pia Christi ancilla, vt visceribus pietatis rota affluebat, erga illos præsertim, qui in Purgàtorio torquebantur, non fuit contenta precibus suis, sed multa illi etiam ab alijs precũ & sacrificiorum suffragia conciliauit. Pœnę cuiusdam animę in Purgatorijs locis.

Religiosa quædam vidua, quæ in sancta viduitate diù seruierat Domino, & filias suas in sancta virginitate spõso cælesti integras seruabat, in Villenbroc prope Niuellam in extremis laborabat. Vidit autem hæc nostra Maria beatam Virginem sanctæ viduæ assistentem, & quasi flabello quodam caloris æstum, quo torquebatur, humanissimè temperantem. Cùm autem anima illius iam esset egressura è corpore, turba dæmonum insidiantium nulli orationum instantiæ cedere voluit, donèc clauiger æthereus crucifixi vexillo eos turpiter pudefactos profligaret. Postquàm autem defuncta est, vidit Christi ancilla beatam Virginem cum multitudine cælestiũ puellarũ psallentiũ & Deũ laudantiũ, & velut in duos choros distributarum, circa eius corpus versari: cumque sacerdos pro more exequias celebraret, summus sacerdos Christus cum sanctorum frequentia officium, vt videbatur, etiam complebat, & mirãdum in modum Ecclesia triumphans militanti respondebat. Post humatum corpus eius, vidit Christi famula animam eius, quòd in hoc seculo ad purum purgata non fuisset, in Purgatorijs locis pœnas luere. Habuerat enim maritum mercatorem, qui nõnulla, vt solent mercatores, mala fide acquisierat: quosdam etiam ex familia Ducis Louanensis hospitio acceperat, qui multa de rebus malè partis in eius ędibus expenderant: quæ cùm necdùm essent restituta, aiebat se eorum causa in Purgatorio retineri. Id verò vbi resciuit filia eius virgo Deo deuota, Margareta de Villenbroc, & sorores eius, multa pro ea preces fieri curârunt, & pro viribus restituerunt malè possessa. Nec diù pòst anima illius viduæ vitro purior, niue candidior, sole splendidior apparuit ancillæ Christi, ad æternas epulas gaudens & gratulabunda proficiscens, & quasi librum vitæ, vt videbatur, tenens manu, & in illo, summi magistri facta discipula, lectitans.

Iohannis Duniacẽsis viri sanctissimi obitus

Sanctus quidam & beatus senex, qui à puero in innocentia & virginitate perseuerauerat, iam morti propinquabat. (dicebatur is Iohannes Duniacensis, cognomine Hortulanus, cunctaque pro Christi amore reliquerat, & tum exemplis, tum sanctis adhortationibus suis multas Domino animas lucratus fuerat.) Aderat illi egrotanti Christi famula, viditque frequentes angelos seni hilariter assistere, simulq; sensit odores gratissimos. Itaque prę gaudij immensitate capere & continere se nõ potuit. valdè enim amabat virum, & ceu patris loco eum habebat. Reuelatum autem ei est à spiritu sancto, senem illum, qui in vita sua tantam egisset pœnitentiam, tot opprobria & persecutiones Christi causa æquo animo tolerâsset, tam iustè & religiosè vixisset, tot Christo animas lucrifecisset, citra vllam Purgatorij molestiam liberè ad Dominum euolare. Itaque quotiès sepulcrum eius, quod est apud Oegnies, prętereret, semper humiliter inclinabat caput. Posteà verò, cũ extrema laboraret ægritudine, anima sancti senis huius cum alio amico eius defuncto, fratre Richardo de Menesar Capella, causa visitationis & consolationis specialiter ad eam missa est à Domino

Erat Christi ancilla multa cõmiseratione prædita, & erga ægrotos pijssima, adeò vt apud illos etiam interdùm noctes duceret insomnes. Mater fratrum Oęgniacensium grauissimo eoque diuturno laborabat morbo. Ei nonnunquàm aderat Christi famula, vt eam consolaretur: sed cùm esset iam propè centenaria anus illa, & rendederet ad extrema, eius anhelitus admodùm fœtebat, ità vt nocte quadam ei assistens sancta mulier, sine magno cordis dolore vix ferre illum posset. At nihilo minùs hærebat

rebat apud illum,& quasi per vim à seipsa extorquebat,vt illic permaneret. Sed cùm iam ampliùs ferre non posset ac propè deficeret,respexit Dominus humilitatem ancillæ suę,& in os eius immisit gustum quendam vini aromatitæ, & in eo gustu odorē suauissimum tanquàm accensi thuris,isque ferè triduo mansit illi, ità vt nullius cibi sapor eum gustum aromaticum ab ea posset excludere. Multis verò ægrotis ex eius

Curat pueros ruptos manûs impositione.

presentia consolationem & patientiam præstitit Deus, sæpè etiam corporis sanitatem eius meritis restituit. Oblati sunt ei quandoquè pueri rupti,& illa manus eis imponens,sanos à se dimisit.

Puer quidam propè Oegnies periculosè laborabat, ab eius auricula sanguine è capite perpetuò manante. Nihil arte vlla medicorum curari potuit: tandèm medicina precum ancillæ Christi & admotione manûs eius integerrimè restitutus est,eūq; mater eius ad ecclesiam attulit,& Deo ancillæque eius gratias egit.

Item fœminam morbidam.

Quædam mulier ad tactum eius à gutturis apostemate siue anginæ morbo,quo periculosissimè laborabat,se sensit liberaram: itidèm & clericus quidam apud Oegnies,eodem affectus incommodo. Audiui ego ex sacerdote Niuellensi, Guerrico nomine,ipsum aduersa valetudine, vsq; ad medicorum omnium desperationem, laborantē,cùm iàm nemo esset,qui ei auderet sanitatem promittere,venisse ad Christi ancillam, multisque precibus ab ea obtinuisse, vt ipsi manum imponeret: porrò eadem nocte visum ipsi esse in somnis,beatissimam Virginem Mariam venire ad eū, illaque recedente,ipsum reualuisse. Alius sacerdos,vir pius & humilis,eiusque spiritalis pater, Guido Niuellanus tumorē gutturis patiebatur: quē vbi sua manu Christi ancilla retigit, curatus est.

Item alios quosdam.

Alius quidam,cuius vitam omnes desperauerāt,quique medicis multis frustrà adhibitis,iam nihil nisi mortem expectabat,contactu capillorum eius sanatus est. Sed quid ego in paruis commemorādis hæreo,cùm multa & magna & admirāda supersint? Etsi enim pium est morbis corporum mederi,longè tamen præstantius est animabus adferre sanitatem. Nullum enim sacrificium tam placet Deo, quàm zelus animarum. Semper illa læta,semper hilaris,semper cordis iubilo perfusa erat, nisi cùm doloris nubem quandam periculum vel ruina animarū eius animo adferret. In hoc

Mirè cruciatur periculis, animarum.

solo,vt pace eius loquar,modum non habuit. Lugebat anxia, mœrebat desolata,cibum non capiebat,somnum ab oculis repellebat, & plerunquè clamabat,instàr parturientis. Quanto,putas,dolore sauciata est,cùm rugientes & frementes dæmones cateruatim incurrerent in congregationem illam sanctarum virginum, Deo religiosè seruientium in pago,quem Manni vocant? & cùm tandèm voti compotes impij & inuidi illi præ gaudio tripudiarent,cùm sanctæ fœminæ indè expellerentur? Certè clamans illa & eiulans,præ dolore seipsam ferre vix potuit.

Leodij vastatio.

Vidit quandoquè maximum damnatorum spirituum exercitum, qui velutì à prælio adhuc cruenti,cum superbo & fastuoso strepitu à vastato Leodio reuertēres, multo atrociora elato vultu minarentur. Paulò pòst venerunt nuncij in Oegnies, qui Leodiū euersum, ecclesias prophanatas,mulieres vi oppressas, ciues iugulatos, res omnes totius vrbis ab hostibus direptas referrent. Erat tum fortè apud Oegnies vir sanctus,inculpatis moribus,& bona etiam apud improbos existimatione, totius Leodiensis diœcesis lumen,doctor & Pater spiritalis,magister Iohannes Niuellanus. Is vbi infaustos hos percepit rumores,mente consternatus, incredibili dolore affectus est,veritus pro paterna solicitudine,nè fortè sanctæ virgines, quas ille suis concionibus & exemplo Domino lucratus erat,vi oppressę essent,quemadmodùm falsò quidam sparserant. Non multùm doluit direptione rerum temporalium, quas semper lutì instàr habuit: sed ecclesiarum prophanationem & animarum perditionē vir sanctus,cunctis virtutibus egregiè & insigniter ornatus, acerbissimè deplorabat: lugebat pater filios, patronus ecclesias, amicus sponsi virgines, quas castissimo sponso castas exhibere cupiebat. At verò Christi ancilla, ijsdem auditis rumoribus, non admodùm turbara est, ità vt mirarentur, qui non erant nescij, quantoperè amaret pudicas virgines, Leodij Christo deuotè famulantes. Sed præuenerat & præmunierat eam Dominus,quippe qui non ignoraret, quàm atrocem eius animo dolorem allaturi essent rumores eiusmodi,ni præmuniretur. Cumque fratres Oegniacenses, vt solent Clerici,non mediocriter sibi timerent,quòd fama sparserat hostes eò venturos

turos,illa interìm nihil perturbabatur, nihil formidabat, sanctis Angelis eam cōsolantibus,& in terra pacem hominibus bonę voluntatis nunciantibus. Porrò quòd ad domum Oegniacensem attinet,multa pace & tranquillitate fruebatur,in spiritu certior effecta & de pace suorum,& de sanctarum,quas diximus, virginum minimè corrumpenda integritate. Attamen videbatur ipsi terra tremere & quasi conqueri, quòd ijs hominibus alimenta suppeditaret,qui in creatorem suum tam immani scelere incurrerent.

Miles quidam eius regionis, vndè ipsa traxerat originem, genere nobilis, militia strenuus,& seculi vanitatibus deditus,inanis scilicet & vanus,diuinitùs permotus,& sanctę mulieris admonitionibus & precibus adiutus, relicto mundo, ad Dominum conuersus est. Tum verò dæmon effrenis & mirabiliter pudefactus, apparuit ancillæ Christi queribundus,& minaci vultu,instàr canis prægrandis fœniens in eam, & dicens: O te proteruam,& nobis inimicam atque aduersam,quæ ingens damnum nupèr dedisti mihi, quandò vnum è præcipuis ministris meis abstulisti. Iam aliquādiù milite illo in bono proposito perseuerànte,accidit vt quodam die ederet apud hospitem & creditorem suum,ciuem Niuellanum opulentum: cuius in ædibus,cùm esset secularis,sæpè admodùm dissolutè vixerat,& vt solēt milites,res suas prodigè dilapidārat. Nec ità facilè ab eius familiaritate subducere se poterat,quòd etiamnùm illi esset obæratus. Cùm autem hospes ille multa ei delicata fercula apponeret, & epularentur splendidè,animaduertens impurus satan tempus sibi ad tentandum hominem opportunum ladesse,extruxit aggerem,vt caperet ciuitatem munitam. Reduxit itaque illi in memoriam,qua fuisset gloria præditus in hoc mundo: pepones quoq; & allia Aegypti & ollas carnium,versipellis ille ob oculos reuocauit. Illo verò iam animo vacillante, quippe quem instàr tritici cribraret satan, clementissimus hominum amator,qui neminem patitur tentari supra vires,qui linum fumigans nō extinguit,& calamum quassatum non conterit,ancillæ suæ in spiritu indicauit, quē admodùm miles ille,dum non vitat secularium hominum consortia, animo imbecillo fluctuet. Itaque illo mente vaga multa secum ad mensam agitante,eccè nuncius ancillæ Christi adest,clàm ad ostium domûs expectans,& vbi eum compellādi data fuit opportunitas,vt ad dominam suam quamprimùm veniat,ei denūcians. Cùm ergò venisset ille ad locum, vbi Christi margarita extra Niuellam degebat,inuenit eam præ mœrore & cordis anxietate quasi languidā, & pedes Crucifixi, quos complexa erat,lachrymarum imbre rigantem. Admirans itaque,& prę verecūdia animo consternatus,cur ità lugeret,scisitatur. At illa: Meritò,inquit,lugeo & doleo causa tua: miseria tua perturbat animum meum. Spiritu cœpisti,& iam carne vis miserabiliter consummari & perire, quandò missa manu ad aratrum, retrò eum vxore Lot respicis,ingratus planè & immemor beneficij & immensæ misericordiæ illius,qui te ex mundi conflagrantis incendio,tam multis alijs pereuntibus,extraxit. Tum ille ad se reuersus,& tantę reuelationis miraculo salubriter compunctus: Ignosce mihi,inquit,pia mater,& ora pro me misero: en ego Deo & tibi polliceor, me deincèps in eius,qui me per te reuocauit,seruitio constanter permansurum. Cùm autem mūdus eum quadam ex parte detineret,multisq; etiamnùm secularibus implicatum negocijs,crebrò ad potentium aulas ire compelleret,socij quondàm eius,itemq; cognati & familiares,velut mortuum eum deplorantes, immò ceu in monstrum quoddā digitos in eum intendentes,partìm eum irridebant,partìm blanditijs emollire,partìm iniurijs & contumelijs exacerbare & frangere nitebantur. Quidam etiam satanę satellites virum nobilem & eiusmodì iniurijs nō assuetum,per cucullum vel capitium trahebant: quibus omnibus ille admirandæ patientiæ scutum opponebat,licèt nonnunquàm humano more nonnihìl erubescceret. Cùm autem domum rediret, instàr ouis è luporum rictibus elapsæ,post tantas tempestates ad spiritalis matris consolationem recurrebat. Ea verò miro quodam modo diuinitùs edocta, & conuicia atq; opprobria,quæ pertulerat,& horam,in qua nonnihìl perturbatus fuerat, prophetico spiritu referebat. Heri,inquit,hac hora indigebas auxilio, & ego pijssimo Saluatori pro te preces obtuli,vt tibi præstaret imitatione suì prospera mundi despicere, & nulla eius aduersa formidare. Quo miraculo & ancillæ Christi consolatione adeò confirmabatur,vt domum eius,super firmam petram fundatam, nec venti, nec flu-

En quàm nocet, non vitare peccandi occasiones.

Gene. 19.

Filij seculi huius irrident & exagitāt Christo seruire cupientem.

mina possent impellere in ruinam. Nec rarò sanè impellebatur vt caderet, sed Dominus ancillæ suæ meritis permotus, manum, nè laberetur, supponebat.

Vidit quandoquè CHRISTI famula apud Vilienbroc dæmones callidis machinationibus tendere clàm laqueos, vt quosdam ex ipsius amicis caperet, quorum ruina ingens posset scandalum afferre. Sed cùm iam intendissent arcum, vt sagittarent in obscuro rectos corde, illa non contenta lachrymis & precibus, suscipiebat ieiunium, sciens eiusmodi genus dæmoniorum non facilè ejci, nisì oratione & ieiunio. Itaque cùm diebus quadraginta humiliâsset in ieiunio animam suam, Dominus misertus ancillæ suæ, nec eius afflictionem diutiùs ferre volens, ostẽdebat illi, quemadmodùm ipsius amicum liberâsset, simul indicans, in quàm horrendam peccati foueam ille corruisset, nì ieiunijs & precibus eius satan oppressus esset. Væ nobis, qui in hac miseria tantum amisimus solatium, tantum in afflictionibus & tentationibus præsidium, nisì compenset nobis in cælo, quod perdidimus in hoc exilio.

Pſal. 10. Marc. 9.

Etsi autem aduersùm varios & multiplices animorum languores & morbos precum eius instantia efficax esset medicina, at tamen contra blasphemiæ & desperationis spiritum singulari quadam gratia eminebat: & vt inter alios omnes spiritus ille nequissimus est ad infestandum, ità illa fuit potentissima ad opitulandum. Monachus quidam Cistertiensis instituti, immoderato quodam innocentiæ & puritatis zelo impulsus, præ spiritûs feruore ad statum primi parentis Adę pertingere nitebatur. Suscepit ea causa laboris plurimum, affligebat se inedia, vigilijs & precibus: sed cùm hęc omnia frustrà essent, nec posset ad illam innocentiam peruenire, primò incidit in tædium & acediam. Volebat ille cibum ità sumere, vt nullam inter edendum sentiret delectationem. Primos sensitiuæ portionis siue sensualitatis motus conabatur non solùm reprimere, sed etiam extinguere penitùs. Contendebat absque vllo veniali peccato vitam in perfecta puritate transigere. Erat ea tentatio dæmonij meridiani, ad impossibilia eum instigantis. Laborabat sanè permultùm, sed nullo labore potuit eò, quò intendebat, pertingere. Itaque præ mœrore tandèm in desperationis foueam prolapsus est, cùm persuasum haberet, se in eo corruptionis statu, in quo esset, salutem nulla posse ratione adipisci. Veniales enim culpas, quas in hac vita omnes vitare non possumus, ille mortiferorum criminum loco habebat: nec volebat propterea sumere corpus CHRISTI etiam illis diebus, quibus id monasticus Canon vult percipi. En ad quam calamitatem, quàm horrendam & miserabilem ruinam sub specie boni, hostis ille teterrimus simplicem hominem perduxit, ità vt infirmus respueret medicinam, & iugum obedientiæ à se repelleret, qui propriæ voluntati semèl nuncium remiserat. Et vt hîc aliquid ex fabulis non tamen fabulosè, & vana non vanè & fallaciter referamus, monachus hic, qui ad primi hominis innocentiam & puritatem peruenire nitebatur, cui similis putandus est, nisì ranæ illi, quæ cùm videret bouem magno robore & grandi corpore, volebat etiam ipsa illas vires & corporis molem adipisci. Itaque intendit se totam, & quoàd potuit, inflauit: sed frustrà. nec enim si vel rumperet sese, vnquàm posset ad bouis quantitatem pertingere. Sic frater iste, dum voluit excedere limites virium suarum & supra se efferri, infra se per desperationem miserè collapsus est. Eius autem animi morbum pius quidã & bonorum omnium fautor Abbas vbì cognouit, cum alijs multis Dominum pro illo deprecabatur: sed pręualuit inimicus, & quem laqueo forti constrinxerat, cum sine intermissione vexabat. Tandèm Abbas ille, quòd non solùm ancillæ CHRISTI esset amicus, sed etiam virtutem eius, quippe quam in seipso expertus erat, non ignoraret, monachum illum ad eam curauit adduci. Et eccè orãte illa pro monacho cum lachrymis & suspirijs, cùm ille ante Missæ Introitum, Confiteor, diceret, & illa instantiùs pro eo oraret, quasi atri quidam lapilli ad singula confessionis verba ex ore monachi decidere videbantur. Tum illa animaduertens in hac visione, obstinationem desperationis & tristitiæ nigredinem à monacho recessisse, Domino gratias egit, qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Monachus verò peracto sacrificio tanquàm è longinqua regione ad se reuersus, Christi corpus accepit, & ea salutari percepta medicina, perfectè curatus est.

Monachi cuiusdam periculosa tentatio.

Precibus suis Christi ancilla eũ monachũ liberat.

Ezech. 18.

De

De spiritu scientiæ. Cap. 4.

QVoniam autem in vitandis malis per spiritum timoris, & faciendis bonis per spiritum pietatis, necessaria est cautela & circunspectio moderationis siue discretionis, pater luminum, cuius vnctio docet nos de omnibus, spiritu scientiæ filiam suam illustrauit, vt sciret, quid quemadmodùm vel fugiendum esset, vel agendum, vt sic omne sacrificium suum sale condiret. Mala enim sunt vicina bonis, & plerunquè dum volumus vnum aliquod vitare vitium, labimur in contrarium: vt cùm quis cauet nè sit prodigus, incidit in auaritiam: & volens vitare pompas vestium, è sordido indumento gloriam venatur. Vitia enim non rarò virtutum speciem mentiuntur: sed ità pernicioſiùs homini imponunt, cùm sibi sumunt habitum virtutum. Sic sub iustitiæ prætextu crudelitas exercetur: remissa segnities, humanitas & mansuetudo creditur: plerunquè neglectus corporis id agit, quod putatur esse indulgentiæ. At Christi ancilla neque ad dextram neque ad sinistram declinans, mediam eamq; beatam vitam atque viam miro sectabatur moderamine. Reddebat Deo, quod erat Dei, & cum proximis, quantùm in ipsa erat, pacem colebat: nec cum pacificis duntaxàt, sed cum illis etiam, qui oderunt pacem, erat pacifica, prudenter inter homines prauę nationis conuersans, omnibusque omnia facta, vt omnes Domino lucrifaceret.

1. Iohan. 2.

Leuit. 3.

Vitia induunt virtutũ speciem.

Duo secundùm carnem fratres eius & quidam alij, licèt mundo dediti, diuina inspiratione & eius prudenti adhortatione permoti, relictis omnibus, Cistertiense institutum complexi sunt. Nonnunquàm suauiùs Domino, tanquàm quæ vnus cum illo spiritus effecta esset, amoris glutino inhærẽti nos significabamus, quosdam è longinquis regionibus aduenisse, qui eam videre cuperent, & abire festinarent. Nam tametsi adiurâsset nos Dominus per capreas ceruosq; camporum, nè suscitaremus neque euigilare faceremus dilectam, donèc ipsa vellet: quandò tamen id nunquàm illa volebat, sed semper optabat cum Domino cubare in meridie, cũ fiducia quadam illam compellantes, vix excitare potuimus. Vbi verò didicit exteros adesse, nè cui fortè esset offendiculo, à suaui illa contemplationis quiete & iucunditate, & à castissimis sponsi immortalis amplexibus, sibijpsi vim adhibens, tanto cum dolore sese abstrahebat, vt interdùm quasi ruptis visceribus, purum eumq; benè multum vomeret sanguinem vel expueret: mâlens hoc affligi cruciatu, quàm fratrum, præsertim peregrè venientium, perturbare pacem. At nonnunquàm tamen, ex diuina sancti spiritûs reuelatione quosdam, licèt adhuc procùl positos, aduentare sciens, in propinqua rura vel nemora se abdebat, ità vt vix toto die possemus reperire latitantem. Interdùm propter quorundam indigentium vtilitatem, non nisì spiritu sancto eam incitante, cogebatur somnum suum abrumpere. Dicebat illi spiritus: Quidam te, non curiositate, sed necessitate adactus, expectat.

Cant. 2.

Quanuis autem non solùm erga proximos bonos, sed etiam improbos mira moderatione siue discretione pacem conseruaret: at tamen erga se vnam visa est nobis nonnunq̃ immoderata & indiscreta, nimiùm sese abijciens, et vltra modũ affligens. At nihilominùs eo magìs erga se discreta fuit, quòd nihil de se attentare ausa esset, nisì familiariter docta à spiritu sancto. Neque enim vel diem vnum sine vlla cibi perceptione trãsigere ausa fuisset, nisì portione sensitiua absorpta, se supra se raptam pro comperto habuisset. At tamen interdùm, vt aliorum paci consuleret, etiam sic affecta, quippiam sumere tentabat, sed nihil omninò potuit, immò præ dolore propemodùm defecit. Vndè eam postea liberatis prærogatiuam obtinuit, vt nemo iam illi dicere auderet, Cur ità facis? cumque rationem humanam vita eius excederet, quodam speciali priuilegio Deo sibique relicta, omnia ipsa iudicabat, sed à nemine iudicabatur. Sæpè enim spiritus sanctus rationem eiusmodì in agendis & omittendis ei declarauit, quam nos sensu humano attingere non possemus. Ità cùm aliquandò ter hebdomatibus singulis cibum caperet, sexta feria edebat, die Dominico ab omni cibo prorsùs abstinebat, itemque feria quinta: cumque nobis rationi magis consentaneum videretur, vt sexta feria, quę est pœnitentię, immò mortis Dominicæ dies, nihil penitùs ederet, quintaque feria & die Dominico cibum caperet, illa mihi respondit: Nonnunquàm ad sensibilia non sine labore descẽdo, gaudio contẽplationis interrupto, cibum accipiens. Quinta autem feria, quæ est dies spiritûs

1 Cor. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sancti,& die Dominica propter gaudium resurrectionis spiritali refectione contenta, æternisque epulis satiata, totum diem festiuum ago, dum nulla corporeę refectionis causa cogor me ad inferiora demittere. Quibus auditis, ego silui, & rationem meam pro nihilo ducens,humiliatus sum in oculis meis: sapientia autem iustificata est à filijs suis.

Non solebat illa quidem peccatores cum indignatione abijcere, immò verò præ commiseratione,prudenti adhortatione non rarò complures à via perditionis retraxit: at tamen spiritus eius hominum peccata valdè abominabatur, malorumque conuictum & familiaritatem,nunquàm de se temerè præfidens,euitabat. Corrumpunt enim mores bonos colloquia mala: & Dominus præcepit discipulis, vt ingressi in ciuitatem, quærerent quis ibi dignus esset, cuius hospitio honestiùs & tutiùs vterentur. Accidit aliquandò, vt cùm apud Oegnies moraretur, causa inuisendi quosdam ipsi familiares amicos,iret in Villenbroc, rediensq; per mediam Niuellam trãsiret, ibique recordaretur peccatorum & immanium facinorum, quæ illic crebrò perpetrare solent homines seculares. Indè verò tantam animo indignationem & horrorem concepit,vt præ dolore clamare inciperet, petitoque cultello ab ancilla sua,cùm extra oppidum esset, vellet pellem à pedibus resecare, quòd per ea loca iuisset,in quibus cęci & miseri homines creatorem suum tot iniurijs afficerent,tot flagitijs exacerbarent:cumq; non solùm animo,sed, quod admiratione dignum est, etiã pedibus ea causa doleret, vix tandèm,cùm sępiùs pedes ad terrã allisisset, quiete potuit perfrui.

Menander. 1.Cor.15. Matt.10.

Diuinis scripturis prudens & discreta fœmina satìs instructa fuit. Sæpè enim sacris intererat concionibus, verba sacrarum literarum conseruans & conferens in corde suo,& diuina mandata sagaciter in suo condens pectore: & quia intellectus bonus oĩbus facientibus eum,quod deuotè audiebat,maiori deuotione in opus conferre nitebatur. Vndè cùm in extrema ægrotatione sua morti propinqua, iam penè deficeret,& quidam in ecclesia ad populum concionaretur,spiritu eius ad verbum Dei reuiuiscente,aures repugnante morte arrigebat,animum aduertebat, quædam etiã concionis verba circunstantibus referebat. Adeò verò concionatores & fideles animarum pastores diligebat, vt pedes eorum,absoluta concione, miro affectu constringens,etiam illis inuitis aliquandiù osculari cogeretur, &,si illi id recusarent, pedesque retraherent,præ angustia clamaret. Multis autem lachrymis & suspirijs,multis precibus & ieiunijs instantissimè à Domino postulando obtinuit, vt meritum & officium concionandi,quod ipsa per se exequi non posset,in alio Dominus ipsi compensaret,& magni beneficij loco quendam concionatorem præberet. Quo accepto licèt per eum Dominus,tanquàm per instrumentum,verba prædicationis ederet, at sanctæ mulieris precibus & meritis cor eius præparabat,vires corpori in labore suggerebat, ministrabat verbum, gressus dirigebat, gratiam & fructum in auditoribus excitabat. Pro illo enim quotidiè, cùm esset concionando occupatus, Domino & beatissimę Virgini preces offerens,centiès Angelicam salutationem dicebat:quem admodùm Hilario prædicante, Martinus orâsse legitur. Porrò illumipsum concionatorem suum,quem moriens præsentia corporali dereliquit, Domino deuotissimè commendauit. Cùm enim dilexisset suos,in finem dilexit eos.

Libenter audit sacras conciones. Psal.110.

Quodam die in viridario apud Villenbroc apparuit ei diabolus sub specie pastoris. Nam per id tempus scelestus ille multos congregauerat milites, qui die crastino hastis inter se congressuri erant apud pagum Trasiginesium : ea autem nocte mansuri Niuellæ. Cumque execrabilis ille & superbus dæmon pastorem se iactaret, Christi ancilla ait: Non es pastor: sed magistri nostri, qui prædicant verbum DEI, & fideliter pascunt animas nostras,veri pastores sunt. Contrà verò nequam ille & rumidus satan, Ego, inquit, plures habeo greges, mihique magis obtemperantes, quàm magistri illi. Et ego cognosco illos, & illi me,& vocem meam audiunt, & promihi obsequuntur. Tum illa ampliùs non ferens, quòd lupus ille nomen sibi pastoris vendicaret, qui hœdos suos per pascua vanitatis ducit ad pascua damnationis, vbì mors miserabiliter depascet eos: sed gemens & miserorum viccem dolens, relicto dæmone, ad ecclesiam confugit: & multo posteà tempore, quotiès deterrimi illius pastoris recordabatur, non potuit à lachrymis abstinere.

O miseros mortales, dęmoni potiùs quàm Deo obsequentes.

Quan-

Quanquàm autem vnctione sancti spiritus & diuinis reuelationibus intùs doceretur,at tamen diuinæ scripturæ testimonia, quę cum ipsius spiritu planè cõcordabãt, libenter exteriùs audiebat. Nanq; & Dominus tametsi potuisset discipulos interna illuminatione absq; voce instituere & docere: at nihilo minùs etiam externum vocis ministerium adhibens,scripturas illis exponebat:ijsdemq; dicebat: Iam vos mundi estis propter sermonẽ,quem locutus sum vobis. Itaq; ancilla Christi de die in diẽ scripturæ diuinę sermonibus ampliùs lauabatur ad munditiam,ędificabatur ad morum ornatum, illuminabatur ad fidem , si tamen fides in ea propriè dici potuit,quæ Domino reuelante,inuisibilia quasi visibiliter fide oculata percipiebat.

Iohan.15.

Cùm enim esset aliquandò in pago Nitrensi prope Niuellam, et ipsa præsente puer quidam ad ostium ecclesię catechizaretur , vidit impurum dæmonem à paruulo illo cum magna ignominia recedentem: eundemq; è sacro fonte leuãs, apertis oculis vidit spiritum sanctum in animam eius descendentem, angelorumq; beatorũ circa illum iam renatum frequentiam. Sæpiùs autem, sacerdote sacram hostiam eleuãte,inter manus eius vidit elegantissimi pueri speciem, & cælestiũ spirituum exercitũ cum multo lumine descendentem. Cùm autem post confectionem,sacramẽta sacerdos perciperet,videbat in spiritu Dominum in anima illius permanere,eamq; mirabili splendore illustrare: vel,si indignè sumeret, Dominum cum magna indignatiõe recedere. Porrò autem etiam tunc, quandò in templo non erat, sed in cellula, apertis ex more oculis velamine candido,orabat,Christo ad prolationem sacrorum verborum in altare descendente,illa mirabiliter mutata, sentiebat aduentum eius. Deniquè quandò vnctionis extremæ sacramentum ipsa præsente ægroti percipiebant, illa Christum cum sanctorum multitudine adesse sentiebat, ægrotumque illum misericorditer corroborantem,dæmones expellentem, animam purgantem,sęq; dum membra eius vngerentur,quasi in lumine per totum corpus eius diffundentem.

Nota de baptismo.

Itẽ Euchari. stia.

Itẽ extrema Vnctione.

De spiritu fortitudinis. Cap.5.

AT quia parùm prodest spiritu timoris declinare à malo, spiritu pietatis facere bonum,spiritu scientiæ in omnibus aueam seruare mediocritatem & discretionem, nisi etiam spiritu fortitudinis rebus duris & malis resistamus, bona nostra patientia conseruemus, constantia vsque in finem perseueremus, longanimitate vitæ æternæ præmia expectemus: pater eius cælestis, apertis thesauris suis, quarto lapide precioso,id est,spiritu fortitudinis illam exornauit, & contra aduersa omnia communiuit, vt nec rerum aduersarum in cursu frangeretur,nec prosperarũ & ad voluntatem fluentium blanditijs extolleretur: vt contumelias tranquillo ferret animo,nulli malum pro malo redderet,sed benedictione maledicta, bonitate malitiam compensaret,bona redderet pro malis, calumniantibus non responderet, pro persecutoribus oraret : mentis constantia in proposito perseueraret, animi firmitate cuncta placidè toleraret,magnanimitate ardua & difficilia spontè susciperet: securitate imminentia incommoda non metueret,fiducia spe bona & certa frueretur, id quod benè proposuisset, se ad felicem exitum perducturam : postremò quadam magnificentia vel animi præstantia præclarum propositum feliciter consummaret.

Porrò autem in persecutionibus & flagellis non modò patientiam conseruabat,sed etiam gaudebat in afflictionibus, disciplinamq; siue castigationem Domini cum magno desiderio apprehendebat. Cùm in postrema sua ægritudine ad dies ferè quadraginta grauiter laborâsset, quæreremusque ex ea, num ex morbi dolore aliquid tædij pateretur, illa respondit: Immò verò, si id gratum esset Domino, vellem istos quadraginta dies hodiè suum habere initium : addiditque,quod est etiam admirabiliùs, nũquàm se ægrum aliquẽ vidisse, cuius quantũuis aduersam valetudinem sibijpsi non optârit. Væ igitur vobis,qui crucem Domini in angaria fertis, qui disciplinam Domini abijcitis, qui virgam Domini ferientis,dum contra eius flagella murmuratis,instàr canis rabidi mordetis, qui dolores corporis cordis impatientia duplicatis. Non sic precioſa hæc Christi margarita, quæ modesti animi exultatione id cõsequebatur, vt quasi insensibiliter affligeretur, & suauiter cruciaretur.

Nota eximiã animi fortitudinẽ.

Inte-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Interior enim dulcedo externum dolorem deliniebat, & pōdus aduersæ valetudinis releuando demulcebat. Cùm autē interdùm paralysi vexata, prę nimio dolore clamare,& pectus tundere cogeretur, quidam eius familiaris ei condolens, in quodam loco clàm pro ea Domino supplicabat. Tum illa sentiens pij hominis precibus suos dolores nonnihil minui: Vade,inquit ad ancillam suam,die homini illi,vt cesset orare pro me. Eius enim precum medicina, huius castigationis meæ, dum meliùs habeo, accipio detrimentum.

Nonvult sibi minui paralysis dolores.

Laborabat aliquandò molestia quadam, & quidam ex amicis eius apud se tacitus dolebat vicem illius. At illa ex diuina reuelatione arcanas pectoris eius cogitationes intelligens, missa ad eum ancilla sua,iussit nè ampliùs doleret ipsius causa. Tuum enim,inquit,grauamen auget cordis mei dolorem, nec possum ferre, vt propter me doleas. Adeò plùs eam cruciabant aliorum afflictiones, quàm proprij corporis incommoda.

Neque tamen spiritu fortitudinis id solùm obtinuit,vt posset æquo animo & viri-
li aduersa perpeti, sed illud etiam, vt ab omnibus carnis illecebris facilè abstineret. Adeò enim corpus suum castigauerat, & in seruitutem redegerat, vt ad nutum spiritui obediret,in nullo contradicens,nec vlla se simulatione excusans: nec contra dominum murmurabat,sed eius imitando fortitudinem, nunquàm ignauia torpebat, nunquàm vel rarò labori succumbebat. Adeò iuuencula illa tympanistria, ceu inter duo ligna Crucis corpus suum extendendo siccauerat, vt per multos annos etiam primos libidinis motus minimè experta sit: qua ex re tantā inter homines fiduciam concepit,vt præ eximia innocentia & pura simplicitate omnes sui similes arbitraretur. Vndè cùm quidam eius familiaris amicus, quodam spiritualis affectionis excessu manum eius aliquandò stringeret, nihil tamen casto animo turpe cogitans, sensit ex nimia illa vicinitate primos motus in suo corpore existere. Sed cùm illa id prorsùs ignoràret,vocem ab excelso audiuit,Noli me tangere: nec tamen sciuit, quid ea significaret. Deus enim benignus,& nostris infirmitatibus condolens, noluit illum coram sancta muliere pudore affici: at nihilo minùs voluit tanquàm zelotes, amicæ suæ castitatem tueri,& illum propter imminentia pericula castigare. Itaque cùm illa diceret ei,Audiui nunc quandam vocem,scilicet, Noli me tangere: sed quid sibi velit,planè me fugit: ille,quid ea innueret,intelligens, & sibi decæterò cauit, & Domino,quòd ipsius infirmitatem prodere noluerit,gratias agens,recessit.

De spiritu consilij. Cap. 6.

SPiritu consilij Christi ancilla instructa, nihil præceps, nihil inordinatè facere volebat: sed omnia diligenter, circunspectè,& cum deliberatione agens, in omnibus,quæ vel fieri vel omitti oporteret,expectabat eum, qui saluā facere ipsam à pusillanimitate spiritūs & tempestate: nihil interim per pusillanimitatem omittens,nihil turbulenter vel tempestuosè,nihil inconsideratè,nihil per impetum efficiens. In omnibus vijs eius palpebræ præcedebant gressus eius: & nè post factum succederet vel leuis pœnitentia, omnia cum consilio faciebat. Quid verò illa sine grauitate & absque consilij maturitate facere posset,cuius mentem impleuerat & inhabitabat is,qui de seipso dicit: Ego sapientia in consilijs habito,& eruditis interfum cogitationibus? Etsi autem familiari sancti spiritus consilio vteretur, quanuis diuinis scripturis satis esset instructa,at tamen præ eximia animi summissione & humilitate, nè sapiens in oculis suis videretur, aliorum consilijs, propriæ voluntati renuncians, libenter & deuotè se subijciebat. At verò multi ex eius familiaribus amicis,qui diuinitùs collaram illi prudentiam non rarò compererant, absque eius consilio nihil, quod alicuius esset momenti, facere ausi erant. Quod enim humana ratione scire non poterat, cùm ad Dominum fudisset preces, diuinitùs edocebatur. Ità cùm quidam eius amicus,mediocritate sua contentus,tanto securiùs,quanto ab hominū conspectu & pompa seculari remotiùs,Domino in humilitate seruiret, & à quodam nobili rogaretur,vt magistri loco apud ipsum esset, isq; ei promitteret equos, vestes & multa alia abundè se suppeditaturum:ille sanctā hanc fœminā cōsuluit,quid agere deberet. At illa, nihil vnquàm sibi præfidens, priùs ad Dām precādum se contulit, & indè ab arcanis diuinorum consiliorū thalamis reuersa,ità dixit: Vidi atrū equum para-

Prou.8.

Hęc nota est veri spiritus.

parari tibi,qui ad inferos hinniens, dæmonum turbis applaudebat. Si quid igitur apud te valet consilium meum, maneas in ea vocatione, qua vocatus es à Domino, nè per ambitionem vel seculi pompam, des occasionem diabolo. Alius quidam amicus eius, tanto illi charior,quanto humilior,cùm haberet sacerdotium vnum sine beneficium ecclesiasticum, quod ei sufficeret ad mediocritatem, multis victus precibus etiam alterum accepit, quod & dignitate potius, & prouentu locupletius esset. Sed cùm pro sua pietate & modestia Christi ancillam consuleret, velletque ab ea scire, num hac re Deum offendisset: illa more suo breues sibi inducias petijt, & tandèm inspiratione diuina, & cælestibus reuelationibus absque vllo hæsitationis scrupulo certior effecta: Videbam,inquit,hominem vestibus albis indutum, & satis ad cursum expeditum,atro insuper pallio indui,& mentis sarcina onerari. Cùm autem hæc,ijsque alia similia dixisset,is,qui iam in seipso diuinitùs sensérat, quæ illa loquebatur cælitùs edocta,primum sacerdotium,vt potè sufficiens,retinuit,& alterum sine mora,nè locū alterius ambitiosè occuparet,vir prudens & Deū timēs atq; salutari consilio obtemperans,resignauit. Ignoscite mihi,fratres, qui dignitatem dignitati adiungitis, & sacerdotia siue beneficia ecclesiastica alia alijs coaceruatis. Non enim est meum,quod retuli,sed Christi reuelantis. Parcite etiam ancillæ Christi,nec velitis obtrectare innocenti. Qua enim re vos læsit,si amico præbuit salutare consilium, si veritatem è Domino haustam enunciauit? Fortassis autem,dum crebrò libellum hunc inspicitis,& quadam acerbitate reuoluitis,ancillæ Christi visiones more vestro ridebitis, & pro somnijs & phantasmatis habenda statuetis. Sed etiam Pharisæi Dominum de auaritia disputantem,& diuites in regnum cælorum difficilè introituros asserentem,non solùm irriserunt, sed insanum quoquè iudicârunt.

Nota quàm non sit turū plura habere sacerdotia vel beneficia ecclesiastica.

Matt.19. Luc.16.

Vt autem sine personarum acceptione sanctæ mulieris res præclarè gestas commemorem, etiam mihijpsi non parcam, sed infelicitatis meæ referam historiam. Cùm verbum Dei, licèt indignus,ad laicos prædicare inciperem, & ea in re necdùm essem exercitatus,neque concionandi vsum & consuetudinem haberem,semper mihi metuens, nè inter dicendum materia me deficeret, multa mihi vndecunquè colligebam: ijsq; coaceruatis,quicquid in buccam venisset,proferre volebam. Totum enim spiritum suum profert stultus: sapiens verò reseruat in posterum. Cùm autem tanta prodigalitate meipsum confunderem, ad me absoluta concione reuertens, quodam mentis tædio afficiebar, quòd nullo ordine & incompositè multa mihi dixisse viderer: quo animi mœrore cùm ancilla Christi aliquandò pressum me cerneret,ego præ verecundia causam ei indicare nolebam: & quod erat miserabilius,quodam me,tanquàm qui benè, subtiliter & acutè dixissem, à concione,vt est moris,cōmendante,libens id audiebam, & aliquid indè capiebam solatij. Erubesco, fateor, turpitudinem meam prodere,sed sanctæ mulieris laudes reticere non sum ausus. Illa enim quandoquè huius me tristitiæ nube confusum,& tanquàm operarium confusibilem ad se vocans, triplex tentationum vulnus, quibus clàm eram sauciatus, mihi miro modo detexit. Vidi,inquit, effigiem tanquàm hominis in nubilo versantis, nimia capillorum copia operti. Quædam autem meretrix subornata, quosdam ex se radios spargens,cum blandè intuens circumibat: cumque id crebrò faceret, radium vnum in illum vibrans,partem quandam nubili illius discutiebat. Hanc vbi illa parabolam pertexuit, triplici me morbo laborantem,mox certissimè deprehendi. Capillata enim superfluitas mihi mœrorem adferebat: meretrix verò subornata,id est, elatio,radijs adulationis fora,quoddam mihi miserabile solatium pariebat. Quibus ego te laudibus efferam,ó sancta mulier,quę secretorum Dei conscia fuisti? Nec frustrà tibi Deus hominum cogitationes aperuit: sed tuis precibus vim tribuit & efficaciam animorum languoribus medendi.

Prouer. 29.

Magna ei erat familiaritas cum pia quadam & sancta puella Heluide, apud Villenbroc incluſa atque solitariam vitam agente: eamq; impensè amabat, & velut mater filiam annis ferè duodecim in Domino nutrierat. Ea puella aliqua molesta tentatione laborante, CHRISTI ancilla tentationes & cogitationes cordis eius ipsi indicabat,valdè admiranti,quo pacto mentem eius cognitam haberet: itemque contra imminentes tētationes longè antè,quàm acciderēt,eam præmuniebat. Erat eidem puellæ magno solatio magistri Guidonis præsentia, qui per id tēpus ecclesiæ

Heluidis incluſa.

Villen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Spiritus prophetię in Maria.

Villenbrocensis sacellanum agebat: & quia quæ repentè accidunt, maiorem solent adferre perturbationem, dimidio anno antè prædixit illi, magistrum illum cum fratre suo Iohanne à Villenbroc abiturum, multisque exhortationibus confirmabat eam, vt tranquillo animo illorum ferret abitionem, quorum præsentia illi erat gratissima. Itidemq; de quadam religiosa fœmina, nomine Besele, quæ diù ancillę Christi fideliter inseruierat, cuius æquè præsentia eidem puellæ inclusæ magnam adferebat consolationem, longè antè illi prædixit eam recessuram, præmonuitq; vt sedato animo quod Dominus decreuisset, toleraret. Quidam magister in Francia degens, animo constituerat ad Oegnies proficisci: cumque vnus è fratribus domûs Oegniacensis, Parisios vsque magistrum illum adducendi causa ire vellet, Christi ancilla ait ad eum: Sustine parumpèr, nec ità velis festinare. Nuncius enim à magistro illo ad vos ablegatus, iam est in itinere. Cessit frater consilio eius, & nuncium, quem illa prophetico spiritu venturum prædixit, apud Oegnies, donèc veniret, expectauit. Porrò eodem magistro Romam, vt beatissimorum Apostolorum limina visitaret, peregrè profecto, fama mendax sparsit eum obijsse. Ei autem famæ amicis eius fidē commodantibus, multumque eius obitu dolentibus, & pro illo sacrificium facere volentibus, Christi ancilla dixit: Non est mortuus, sed viuit, taliq; die Roma discessit, rediturus ad suos. Cunctis verò admirātibus, & Missarum suffragia differentibus, sicut illa dixerat, ità rei confirmauit euentus.

De spiritu intellectûs. Cap. 7.

Iob 7.

Eius diuturnæ contemplationes rerū diuinarum.

Cant. 3.

HIs igitur ornata monilibus filia Ierusalem, hisce sancti spiritûs donis illustrata, corde purificato, per spiritum intellectûs in cælestibus versabatur: adeoq; cum S. Iob suspendium elegit anima eius, vt plerunquè sublimiùs volans, per diem integrum, nonnunquàm plures dies, nihil ad inferiora reductis cordis obtutibus, in Solē iustitię instàr aquilæ suos haberet oculos defixos: cuius solis radijs ab omnium rerum sensibilium humore siccata, ab omnium corporearum formarum nube purgata, absque vlla phantasia vel imaginatione formas simplices & diuinas, perindè vt in mundo speculo, in anima sua suscipiebat: relegatisque formis sensibilibus, vniformes & immutabiles rerum supercælestium species in eius animo tanto pùriùs resultabant, quanto summæ illi & simplici atq; incommutabili maiestati propiùs coniungebatur. Cùm autem subtilis & extenuatus spiritus eius, atque incendio pij amoris concrematus, tanquàm virgula fumi ex aromatibus, supercælestia penetraret, & quasi per gradus quosdam in regione viuorum perambulans, per vicos & plateas quæreret, quem diligebat, nunc sanctarum virginum delectatus lilijs, nunc sanctorum martyrum rosis odoriferis recreatus, nonnunquàm à sanctorum Apostolorum senatu honorificè exceptus, interdùm Angelorum cœtibus admixtus: deniquè superatis gradibus omnibus, cunctis paradisi regionibus summa cum lætitia peragratis, cùm omnia pertransisset, inueniebat eum, quem ardenter desiderabat: & tum demùm perfectè quiescebat, atq; illic immobiliter defixus hærebat, omniumque posteriorum oblitus, non iam pro amicis quantuncuuq; charis posset orare, sed neque de sanctis Angelis cogitare. Omnes enim quasi post se relinquens, illi adhærebat, quem auidissimè sitiebat.

In spiritu procùl videt eędem Christianorum.

Dabatur illi tunc propiùs inspicere librum vitæ, atque ex illo per spiritum intellectûs multa discebat, quæ, tandem ad se reuersa, prophetico spiritu prænunciabat. Ità triennio antè quàm Cruce signarentur Christiani contra hæreticos prouinciales, dixit se videre Cruces in magnam hominum turbam è cælo copiosè descendentes, cùm tamen nulla adhuc in nostra regione hęreticorum illorum mentio haberetur. Crebrò tunc ei in spiritu ceu conquerendo dicebat Dominus, se terram illam ferè totam perdidisse, atque ex eis locis tanquàm exulem profligatum esse.

Quidam zelo Crucifixi à longinquis regionibus, vt Christi ignominiam & iniuriā vindicarent, ad eum locum, qui Mons gaudij dicitur, peruenêre, sed ibi ab hostibus Christi trucidati sunt. Aberat ab illis per tanta terrarum spatia ancilla Christi, at nihilo minùs vidit sanctos Angelos gratulabundos, cæsorum animas sine vllis Purgatorij pœnis in cælum deportare. Indè verò tantus in eius animo peregrinationis illius ar-

lius ardor extitit, vt ab ea suscipienda nulla se ratione passura fuerit distineri, si vllo pacto sine proximorum scandalo eam suscipere potuisset: cumque ridēdo quæreremus ex illa, ecquid illic factura esset, respondit: Si nihil aliud, certè vel Dominū meū honorarem libera confessione nominis eius, quem illic viri impij blasphemādo abnegârunt. Moriebatur apud Oegnies quidam familiaris amicus domûs nostræ, idemque Cruce signatus. Circa illum vidit Christi famula dæmonum multitudinem, quasi rugientium & ad escam inhiantium. Tum illa obiurgauit dæmones, & vt à Christi ministro, qui Crucis vexillo munitus esset, recederent, præcepit. At illi è diuerso multa ei crimina malitiosè affingebant, & quòd mala fide egisset, obijciebant. Illa verò Domino supplices preces pro ægroto offerens, vidit quandam Crucem luculentam in ipsum descendere, eumque vndiquè tueri. Quanuis autem morte impeditus, non potuit susceptam peregrinationem prosequi, at tamen magna pœnarum Purgatorij pars condonata est illi, quòd cum cruce signatis voluerit proficisci. Ità enim Dominus sanctæ mulieri reuelauit.

Fœmina nobilis, eius precibus cōuertitur.

Quidam amicus noster, nobilis genere, sed fide nobilior, Deo deuotè seruiens, & omnia, quantùm in ipso erat, Christi amore relinquens, vxorem habuit valdè huic mundo deditam, & ipsius proposito planè repugnantem. Ea causa formidabat, nè malæ coniugis importunitate è sua domo extruderetur. Tria enim sunt, vt ait Salomon, quæ hominem è sua domo cijciunt: fumus, stillicidium, & mala atque litigiosa mulier. Sancta autem Christi ancilla dolens vicem iuuenis, multas pro eius vxore Domino preces fudit, eumque blandè consolans, prædixit illi fore, vt coniunx eius breui ad Dominum conuerteretur. Quod quidem ità euenisse nos cognouimus, & Domino gratias egimus. Perfectè enim mundi vanitatem despiciens, vtì priùs religioso mariti proposito aduersa fuit, ità deinceps illud promouebat: immò quasi antecedendo iam trahebat illum, quem anteà distinendo retraxerat.

Laborabat in extremis canonicus quidam ecclesiæ S. Gertrudis Niuellensis. Eius obitûs diem fratres Oegniacenses, non temerè nôsse cupiebant, certa ratione permoti. Itaque dicebant laico cuidam Niuellano, qui tunc apud Oegnies erat, vt eò se conferret, & diem, quo canonicus moreretur, ipsis denunciaret. Eidem autem laico homini dixit ancilla Christi: Si vis opportunè, quod iussus es, nunciare, manè proficiscaris oportet. Illo igitur postera luce Niuellam ingrediente, iam pro defuncto Canonico campanæ pulsabantur.

Nouit occultas cogitationes.

Nocte tertiæ feriæ, quę caput ieiunij, siue diem illum, qui Cinerum vocatur, proximè antecedit, quandò solent homines seculares comessationibus vacare, vidit dæmones quosdam, à quadam religiosa fœmina cum mœrore & ignominia reuerti: quam quidem grauiter illi oppugnârant, sed Domino opem ferente, minimè expugnauerant. Scisciabatur posteà ex illa, quid habuisset, eaq; respondit: Admodùm per id tempus grauata fui, sed eaipsa hora Dei benignitate sum liberata. Itaque didicit ex verbis eius eodem tempore se vidisse dæmones, pudore affectos, ab ea recessisse.

Sacerdos quidam ea præsente sacrificium Missæ obtulit: cumque non esset nescius illam pro ipso crebrò preces Domino offerre, nec haberet maius aliquid, quod ei retribueret, nè ingratus videretur, statuit pro illa Missam eam celebrare. Peracto autem sacrificio, ait illa ad eum: Missa hęc mea fuit. Hodiè enim filium pro me patri obtulisti. Illo verò admirante, & vndè hoc sciret, percontante, cùm solus Deus cognitas habeat cogitationes hominum, illa respondit: Vidi columbam elegantissimam in caput tuum ad altare descendere, & quasi volitando alas suas ad me extendere, didiciq; in spiritu, sanctum spiritum illud sacrificium ad me transferre.

Sacerdotibus dignè & deuotè sacrificantibus, videbat illa sanctos Angelos gaudentes, & illis cum multa hilaritate cooperantes, vultu quoq; benigno in eos intuētes, & eos officiosissimè venerantes. Væ autem sacerdotibus miseris, Iudæ proditoris affectis, qui Christum Dominum, quantùm quidem in illis est, denuò crucifigunt, & sanguinem testamenti pollutum ducunt: qui manibus pollutis, oculis impudicis, ore virulento, corde impuro ad reuerendum illud sacramentum irreuerenter accedentes, sanctos Angelos, qui illic adsunt, grauiter offendunt, & ex medicina salutari mortem sibi miserabiliter conscisount.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si hoc possunt sancti in mortali corpore, qd possunt iã Deo in cęlis conuicti?

Quidam ex præcipuis amicis eius, Parisijs sacerdotio initiabatur: illa verò corpore absens, præsens spiritu, quemadmodùm ordinaretur, quomodò affectus esset cùm ordinaretur, ipsum locum ordinationis, pontificis quoquè & ipsius habitum perspicuè vidit, illiq́ue admiranti posteà omnia narrauit: cumq́ue ei literas quasdam per illius nuncium mitterent, inter alia quædam scripsit, quæ ille, donèc completa essent, intelligere non potuit: Erant autem eiusmodi, vel ijs consimilia: Arbor noua iam floruit, cuius primos fructus mihi Dominus destinauit. Statuerat idem primũ sacrificium suum facere in Francia, sed Domino disponente, apud Oegnies, præsente sancta muliere, id fecit.

De spiritu sapientiæ. Cap. 8.

POrrò verò vt opus suum sapiens artifex, tẽplum suum summus sacerdos, filiam suam rex sublimis ad perfectionis fastigia perduceret, septimo septiformis spiritûs dono, quasi pro aliorum condimento, eam pręclarè illustrauit & ornauit eximiè, nempe sapientiæ spiritu: quod est primum donum dignitate, postremum consummatione. Hac sapientia gustauit & vidit, quoniam suauis est Dominus, cùm sicut Psal. 33. adipe & pinguedine repleretur anima eius, cùm de sponsi labijs mel & lac sugeret, & in horto voluptatis manna absconditum manducaret. Huius mellitissimæ sapientiæ dono cor eius medullitùs afficiebatur, verba edulcabantur, cuncta opera spiritalis vnctionis suauitate imbuebantur. Indè fiebat, vt esset mitis corde, dulcis sermone, actione suauis, ebria charitate: adeò verò ebria & à sensibus abstracta, vt nonnunquàm ad Nonam vel Vespertinas preces, nobis pnlsantibus campanas, illa quasi expergiscens percontaretur è nobis, num hora esset matutina. Aliquandò in lectulo suo tres continuos dies illa iacens, & cum sponso immortali suauiter quiescens, præ nimia spiritûs iucunditate & suauitate vix vno temporis momento sibi iacuisse videbatur. Mirabili autem affectionum varietate, modò esuriebat Deum, modò sitiebat: & quia scriptum est, Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient: quanto plùs Dominum sentiebat, tanto ampliùs crescebat desiderium. Itaque angebatur, clamabat, & vt remaneret, suppliciter deprecabatur: & nè recederet, quasi inter brachia complexando stringebat, vtq́ue se magis etiam exhiberet, cum lachrymis obsecrabat. Nonnunquàm per tres aut eo amplius dies, videbatur sibi illum tãquàm paruulum inter vbera commorantem stringere, & sese, nè videretur ab alijs, occultare. Interdùm verò ludebat cum eo ceu puero, eumq́ue osculabatur. Quandoquè ceu agnum iuxta sinum illius, aliquandò instàr columbæ pius Virginis filius se filiæ suæ exhibebat: nonnunquàm etiam instàr arietis, stellam luculentam in fronte habentis, ecclesiam circumiens, filios suos, vt ei videbatur, visitabat. Sicut enim dubitantibus discipulis sub specie peregrini se ostendit, & beatum Thomam missurus ad Luc. 14. Indos, vt eius habet historia, formam mercatoris induit: ità amicis suis pro illorũ consolatione amabili specie apparẽre dignatur: quemadmodùm etiam, authore S. Epistol. 27. in vita S. Paulæ. Hieronymo, beata Paula in Bethleem illum sibi videre visa est ceu paruulum in præsepio iacentem.

Ecstasis triduana.

Ecc. 24.

In diuersis autem Domini solennitatibus ità se illi ostendebat, vt ratio solennitatis poscere videbatur: verbi gratia: In Natiuitate ceu puerum vbera matris sugentem, vel in incunabulis vagientem. Tum verò afficiebatur erga eum, vt puerum, pro varijs modis, quibus illi apparebat, varias etiam sentiens affectiones. atq; ità singulis annis solennitates illę renouabantur. In festo Purificationis videbat beatissimã Luc. 2. Virginem filium suum in templo offerentem, & Simeonem illum inter vlnas recipientem: atq; in hac visione non minùs exultabat præ gaudio, quàm si præsens fuisset, cùm ità gestum est olìm in templo. In hac solennitate quandoquè cereus illius, cùm diù fuisset extinctus, in processione subitò non nisì diuinitùs clarissimo lumine accendebatur. In passione nonnunquàm Dominus illi in Cruce apparebat, sed rarò, quòd vix posset sustinere. Aduentantibus magnis solẽnitatibus, interdùm octo diebus antè gaudio se affici sentiebat: atque ità pro totius anni cursu sine ratione varijs mutabatur modis, & mirabiliter afficiebatur. Cùm sancti alicuius festus immineret dies, sanctus ille ferias suas ei nunciabat, & in ipsis ferijs visitabat eam, multos secum beatos ciues adducens: sicq́ue spiritus eius cum sancto totum illum iucundum ducebat

cebat diem. Ex familiari autẽ & crebro sanctorum colloquio id obtinuit, vt quemadmodùm homines suos vicinos alios ab alijs internoscunt, ità ipsa angelos & sanctos homines alios ab alijs posset distinguere. Nõnunq̃ sanctus quispiã, in his regionibus prorsùs ignotus, festum suum diem, qui in locis remotis colebatur, vt in eius ferijs ipsa quoquè gauderet, ei indicabat. Immò verò etiam nullo indicante, palato cordis discernebat dies festos à non festis, quòd dulciùs illud afficerent dies solennes, quàm alij. Celebrabat autem festos dies, pectori suo atque animo haud aliter, atquè in calendario vel martyrologio inscriptos. Vndè cùm esset aliquandò in ecclesia S. Gertrudis in oppidulo, quod Laulas dicitur, & quædam eiusdem S. Gertrudis feriæ in diem crastinum inciderent, nec tamen eius loci sacerdos id aduerteret, illa intrà se sentiens ferias imminere, se continere non potuit. Itaque cùm sacerdos eò non veniret, nec alius quisquam, qui campanas pulsaret, quemadmodùm fieri solet pridiè ad Primas vesperas, vt vocant, illa surgens è loco suo, campanas, vt potuit, pulsare cœpit. Id verò audiens sacerdos & admirans, ad ecclesiam properè accurrit, ajtq́ue ad illam: Cur pulsas campanas perindè acsi feriæ sint, cùm non habeat apud nos consuetudo, vt præterquàm in ferijs, hac hora pulsemus? Tum illa verecũda & pauida: Ignosce mihi, inquit, domine: magnę enim feriæ cràs erunt, sed nescio cuius sancti. Sentio enim ecclesiam hanc gaudio perfusam. Sacerdos verò inspiciens calendarium, vidit crastinum diem S. Gertrudi sacrum fore.

Magna familiaritas cum cæli ciuibus.

Tot illa & tantas à Domino consolationes percipiebat, vt etiamsi nullis exterioribus, vt fit, nonnunquàm pro recreatione, intenta esset, semper in vno aliquo loco absque vllius hominis consortio sine tædio permanere posset. Sedens aliquandò in cellula sua, audiuit vocem dulcissimam Domini, dicentis: Hæc est filia mea dilecta, in qua plurimùm delector. Quandò extra se rapiebatur, videbatur sibi caput suum deponere ad genua Christi. Interdùm per angelos ab aliquo supernorum ciuium salutabatur. Cùm oraret quandoquè ad altare S. Nicolai, videbatur ei ex illius reliquijs lac manare. Ab imagine Crucifixi vidit nonnunquàm radios quosdam vsque in pectus suum vibrari. Porrò in ijs omnibus valdè delectabatur, & miro modo spiritus eius confortabatur. Apparuit ei quandoq; beatus Bernardus, Cistertiensis ordinis pater & lumen, alasq́ue suas, quibus præditus videbatur, circa eam expandit: cumq; diù cum illa intrà ecclesiæ cancellos sedisset, sciscitanti ei, quid sibi vellent alę istæ, respondit se instàr aquilę sublimi volatu subtilia & sublimia scripturæ diuinæ attigisse, multaq; arcana cælestia Dominum sibi reserâsse. Magna veneratione & singulari amore prosequebatur beatissimum Iohannem Euangelistam. Accidit autem, vt cum multis lachrymis & suspirijs cuidam sacerdoti exiguam culpam venialẽ confiteretur, Sacerdote illo interrogante, cur ità lachrymis affligeretur, illa respõdit: Non possũ reprimere lachrymas. Videbat em̃ aquilã quandã ad pect⁹ suũ pindè vt in fonte, ità in illo rostrũ suũ tingentẽ, & magnis clamorib⁹ aëra cõplentem. Intellexit aũt in spiritu, B. Iohannem lachrymas & gemitus ipsius ad Dñm pferre. Vidit quandoq; sacerdotẽ quendam cum lachrymis deotè sacrificantem, atq; columbam quandam in eius humerum descendẽtem, ex eoq; humero fontem purissimum scaturientem. Interdùm etiam vidit Virginis filium sub forma pueri cum immenso lumine circa arculam, in qua Eucharistia reponebatur: cumq; ex ea quæreremus, cuiusmodi esset illud lumen, respondit: Quantum lumen Solis, candelæ lumen superat: tantum, immò plus etiam, lux ista vincit Solis splendorem. Quandò reliquiæ ad nostram ecclesiam adferebantur, illa in spiritu aduentum earum præsentiebat, totamq; noctem cum illis iucundam ducebat, Christumq; gaudentem, & à prioribus reliquijs illas iam recèns illatas, cum quadam exultatione & veneratione suscipi videbat. Vtrùm autem essent veræ reliquiæ, spiritu suo mirabiliter percipiebat. Ex parua illa Cruce, quæ est in Oegnies, in qua particula ligni sanctæ Crucis habetur, radium quendam valdè luculentum & tanquàm cælesti claritate conspicuum, prodire videbat. Quidã familiaris amicus domûs nostræ inter alias reliquias, quas habebat, os cuiusdam sancti sine scriptura reperit. Itaq; cuius essent reliquiæ ignorans, attulit eas ad Christi ancillam, vt per illam certior fieret. Illa verò in spiritu virtutem & veritatem illarum sensit: orauitq; Deum, vt ipsi indicaret, cuiusnam essent. Apparuit autem illi sanctus quidam valdè præclarus & excellentis meriti: qui ab ea interrogatus, quis esset, non

Multas diuinitùs cõsolationes percipit.

Corporalis Christi præsentia in Eucharistia

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidem nomen expreſsit ſuum, ſed quatuor literas ob mentis eius oculos deſcripſit. Quas cùm illa memoriter retineret, ſed quid ſignificarent neſciret, accito ad ſe Clerico, literas cõmemorauit, puta, A I O L: & quid ſignificarẽt, indicari ſibi petijt. Ille literas inter ſe coniungens, dixit, Aiol ex ijs confici. Tum illa perſpicuè cognouit, beati Aiulphi, qui apud Priminum in multo honore habetur, eas eſſe reliquias.

Alij Aigulphũ vocãt.

Etſi autem præ deſiderio æternæ fruitionis, præ amore viſionis Dei, & pro dilatione æternæ beatitudinis in hoc exilio langueret, vnicum tamen & ſummum erat ei remedium & ſingulare ſolatium, manna & panis cæleſtis, donèc veniret ad terrã promiſsionis. Ex eius perceptione angor cordis & deſiderium temperabatur, dolores omnes leniebantur, ſpiritus confirmabatur. Summo hoc & celſiſsimo ſacramento freta, omnes peregrinationis huius ærumnas patienter tolerabat, omnesque miſeræ vitæ huius defectus hoc cibo vegetata paruipendebat. Panis ſanctus cor illius confirmabat, vinum ſanctum mentem eius ſanctificans inebriabat. Caro ſancta ſaginabat, ſanguis viuificans abluendo purificabat. Hoc vno ſolatio diù carere non potuit. Corpus Chriſti edere, hoc illi viuere erat: ab illo verò diutiùs abſtinendo ſeparari, hoc ei erat emori: iamque in hoc ſeculo ſua experientia didicit, quod Chriſtus in Euangelio dicit: Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam. Nec erat ei durus hic ſermo, ſicut Iudæis, ſed ſuauis: quippe quæ omnem delectationem & omnem ſaporis ſuauitatem in eius perceptione, non ſolùm intùs in animo, ſed etiam foris in ore perſentiret: cùm plerunquè ſub ſpecie pueri cum mellis guſtu & odore aromatico, in puro & benè ornato cordis ſui thalamo Dominum ſuum feliciſſimè ſuſciperet. Nonnunquàm verò, cùm ſitim vitalis ſanguinis eius diutiùs ferre non poſſet, poſt Miſſarum ſolennia petebat ſibi copiam fieri vel nudi calicis in altari diù conſpiciendi.

Singulare eius ſolamẽ ſacra Euchariſtia.

Iohan. 6

De aduentu eius in Oegnies. Cap. 9.

POſtquàm huius filiæ regis precioſa monilia, huius ſponſę Chriſti veſtimenta fragrantia, etſi non pro dignitate, tamen pro virium facultate deſcripſimus, iam ad veſtimentorum eius fimbrias, id eſt, ab beatum eius è vita deceſſum veniendum eſt, vt etiam caudam noſtræ hoſtiæ offeramus. Cùm multo tempore in eo loco, quem iam crebrò diximus Villenbroc appellari, ſeipſam Domino immolâſſet, è vicinia proximi oppidi, quod Niuella dicitur, hominum ad ipſam cum deuotione confluentium frequentiam diutiùs ferre non potuit: quippe quæ ſoli Deo cuperet vacare. Sæpiùs iam multis precibus apud Dominum id egerat, vt locum propoſito ipſius accommodum, & perſonas quæ ipſius deſiderio ſecundùm Deum humiliter inſeruirent, poſſet eius prouidentia obtinere. Itaq; in ſpiritu oſtenſus eſt ei locus, quem Oegnies vocãt, nunquàm illi anteà viſus, cuius propter recentem ſtructuram & paupertatem vix tenuis apud homines mentio fiebat. Interìm diù apud ſe deliberabat, ignorans cuiuſmodì eſſet locus ille: Porrò de Domini promiſſione confidens, longè antè, quàm eò veniret, à marito ſuo Iohanne & eius fratre magiſtro Guidone, qui illi erat patris ſpiritalis loco, tanquàm obedientiæ filia, facultatem petijt locum illum inuiſendi, atque ſi placeret, illic commorandi. Nec difficilè illi precibus eius aſſenſerunt, nè mœrore afficerent, quam charitatis viſceribus complectebantur. Permouit quoquè illos Deus, vt id permitterent, nec vllo modo ſibi poterant perſuadere eam in loco, quem nũquàm cognouiſſet, & in quo commorantium nullam haberet conſuetudinem & familiaritatem, diù permanſuram. Itaq; illa, duce Deo, ad locum ipſi deſtinatum iter ingreſſa eſt, & cum adhuc aliquanto interuallo ab illo abeſſet, beatus Nicolaus, eius loci patronus, gratulabundus ei venit obuiàm, eamq; ad ſuam eccleſiam perduxit. Multùm eo die, cùm adhuc eſſet in itinere, ſecum admirata fuerat, in animo ſuo ſentiens magnam S. Nicolai ſolennitatem adeſſe, licèt non ignoraret eius feriàs in Decembrem, non in Maium, quo illud iter faciebat, incidere. Eodem autem ipſo die, quo venit in Oegnies, fratres loci eius S. Nicolai tranſlationem ſolenniter celebrabant. Poſtquàm autem ad locum peruénit, miro modo & loci ſitum, & fratres domûs illius, ſicut priùs in viſione Dominus ipſi oſtenderat, agnouit, ſimulque compe-

In ſpiritu videt locũ ipſi incognitum.

comperit feſtum diem S. Nicolai illic agi: prędixitq; ſe eo in loco ab hac luce migraturam: locum etiam in eccleſia, vbì poſt obitum humanda eſſet, mihi poſteà ſecretò oſtendit: & vera eam dixiſſe, rei euentus probauit. In Oegnies enim, tametſi multi eam indè reuocare conarentur, naturę debitum moriens perſoluit, & in ea parte eccleſiæ, quam mihi dixerat, licèt plerique aliter vellent, poſt obitum ſepulta eſt.

Futura quędã prędicit.

De manſione eius apud Oegnies, & de ijs, quæ illic ei acciderunt. Cap. 10.

POſteaquàm de terra & cognatione ſua, Domino præcipiente, egreſſa eſt: poſtquàm ſub vmbra illius, quem deſiderabat, tanto ſuauiùs, quanto ſecretiùs ſedit: quæ illi bona illic Dominus præſtiterit, quotiès ſolito frequentiùs ſanctorum Angelorum viſitationibus eam conſolatus ſit, quàm crebrò cum matre Domini in eccleſia familiaria miſcuerit colloquia, quotiès ipſe Dominus præſens ei apparuerit, nec mente poſſum concipere: tantum abeſt, vt ſermone explicare queam. Quãto autem propiùs accedebat optatus vitæ terminus & annus extremus, tanto profuſiùs munificentiſſimæ largitatis ſuæ theſauros illi Dominus pandebat. Ipſo verò vltimo vitæ eius anno aduentante, quem & Dominus poſtremum illi fore promiſerat, & illa præ gaudio celare non poterat, (Sex enim annis antè illum magiſtro Guidoni Niuellano prædixerat, nobisque non rarò & annum & tempus obitûs ſui, non tamen exprimendo diem, indicauerat) eo, inquam, anno propinquãte, iam ſe ampliùs continere non valens, anhelabat, ſuſpirabat, præ deſiderio clamabat, quaſi moræ impatiens, cùm Dominum amplexaretur: Nolo Domine, vt ſine me recedas: non cupio hîc morari ampliùs, domum ire volo. Et miro quodam modo, dum ſic extra ſe rapta vehementi deſiderio cruciaretur, præ cordis plenitudine ferè toto corpore dirumpi videbatur: cumque ad ſe rediret, diù non poterat pedibus conſiſtere. Porrò cùm extra ſe raperetur, præ feruore ſpiritûs vultu igneo videbatur: quodque eſt admirabilius, ſub eiuſmodì mentis exceſſu, immota acie in ſolem potuit ſuos oculos defigere. Non potuit tunc præ ſpiritûs ebrietate tacere, ſed clamans dicebat: Audiui à Domino, me ituram in ſancta ſanctorum. O dulciſſimum vocabulum, Dic mihi mea Clementia, (ſic eũ eius ancilla vocabatur) quid eſt Sancta ſanctorum? Ex famula volebat ſcire, quid eæ dictiones ſignificarent, cùm neutra id ſciret. Sed, vt dixi, ſpiritu ebria id faciebat. Sæpè autem has dictiones repetebat, quibus animus eius ſuauiter afficiebatur. Reddita autem ſibi, mirabatur ſe iam ſolito crebriores pati mentis exceſſus: ſed dicebatur ei: Nè mireris iſthuc: poſtremus hic eſt annus vitæ tuæ, poſt quem nihil tibi temporis reliquum erit. Audiebat etiam vocem Domini ipſam vocantis, & dicentis: Veni amica mea, ſponſa mea, colũba mea: iam coronaberis. Nonnunquàm vehementi ſpiritu incitata, & ſuî plùs ſolito oblita, ex cordis abundantia inter alia multa, hæc quoq; dicebat: Veſtimenta filiæ regis inſtàr aromatum redolent, & membra corporis eius ceu precioſæ reliquiæ à Domino ſunt ſanctificata.

Sancti vitã habẽt in patiẽtia, mortem in deſiderio.

Nota rem miram.

Eo anno, quo migrauit ad Dominum, cùm ex officio mihi à Pontificis maximi legato demandato, ad prædicandum & Cruce ſignandos, quibus Dominus eam mentem adſpiraret, contra hæreticos me compararem, illa ex me ſciſcitabatur, quandò redire decreuiſſem. Me autem reſpondente, longas me moras facturum, illa dixit, licèt prorsùs nulla tum laboraret aduerſa valetudine: Teſtamento ego tibi relinquo quædam, quę poſt obitum meum tua erunt. Iam enim obitum ſuum, vt diximus, longè antè præuiderat: dicebatque mihi corporis ſui diſſolutionem imminere. & quia incerta erat quandò eſſem rediturus, in faciendo teſtamento properabat: quo me ſcripſit hæredem zonæ ſuæ, qua cingebatur, & ſudarij lineì, quo lachrymas detergebat, & quorundam aliorum non magni quidem precij, ſed quæ mihi auro & argento chariora ſint. Appropinquante autem tempore ægrotationis optatæ & extremæ, dixit ancillæ ſuæ, religioſæ virgini, ipſi miniſtranti: Vereor nè tibi & alijs moleſta fiam. diuturna enim & graui ægritudine confecta, proficiſcar ad Dominum. Ecquis verò tam diuturni temporis moleſtiam apud me perferre poterit? Semper enim

Prędicit obitum ſuum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reformidabat, nè causa eius quispiã grauaretur, tametsi potiùs dolerent omnes, sæpiùs ipsi assistendi & inseruiendi copiam denegari. Prædixit autem, se quadam secunda feria humi collocatum iri. Itaque toto illo anno semper ferè illa feria ieiunabat, nihil prorsùs cibi recipiens. Quanto verò tempus mortis eius magìs accedebat, tanto illa sine intermissione diebus ac noctibus Domino studiosiùs seruire & placere nitebatur. Vndè etiam à festo die Annunciationis beatissimæ Virginis vsq; ad beati Iohannis Baptistæ ferias, non nisì vndeciès, idque parcè admodùm, cibum sumpsit, semper gaudens, & diem cælestium nuptiarum cum exultatione expectans. Beatum verò Andream Apostolum, qui Crucem Domini tanto amore complexus fuit, vt de ea descendere noluerit, valdè habuit familiarem, eumque inter cæteros sanctos præcipuè diligebat: qui etiam ante supremam infirmitatem his verbis eam consolabatur: Confide filia: ego te non deseram: sed quemadmodùm Christi nomen & fidem confessus sum, & non negaui: ità in obitu tuo tibi adero, & coram Deo meo te confitebor, tibique testimonium perhibebo.

Trium mẽsiũ spatio nõ nisì vndeciès cibũ sumit.

De cantu eius ante ægritudinem. Cap. II.

IAm tẽpus promissum propè aderat, quod illa multis lachrymis anteuerterat, multis gemitibus & suspirijs, vt adesset, postulauerat. Et eccè repẽtè factus est sonus, & vox turturis audita est in terra nostra, vox exultationis & confessionis, quasi sonus epulantis & iubilantis, tanquàm sonus sublimis Dei. Exterfit Dominus omnem lachrymam ab oculis ancillæ suæ, & repleuit cor eius exultatione. Cœpit enim clara voce & alta cantare, nec cessauit spatio dierum trium & noctium laudare Deum, Deo gratias agere, suauissimam cantilenam de Deo, de beatissima Virgine, de spiritibus Angelicis & sanctis alijs, de amicis suis, de scripturis diuinis rhythmicè & dulci modulatione contexere: nec deliberabat, vt sententias inueniret: neque moras nectebat, vt inuentas antè disponeret: sed tanquàm si dictarentur scribenti, ità dabat illi Dominus illo tempore, quid diceret. Continua vocis contentione iubilans, nec cogitando laborabat, nec disponendo cantum interrumpebat. Vnus autem è Seraphin, vt ipsi videbatur, alas suas supra pectus eius habebat expansas: quo subministrante & humanissimè adiuuante, adspirabatur ei carmen isthuc sine vlla difficultate. Porrò cùm sic tota die vsque in noctem cecinisset, præ vocis contentione raucæ factæ sunt fauces eius, ità vt in primis noctis initijs vix posset vocem vllam edere. Ea re lętabatur Prior domûs nostræ, quòd proxima luce, nempe Dominico die, è diuersis locis soleant homines seculares ad ecclesiam nostram confluere: quos verebatur, si eam tam contenta & alta voce sine cessatione concinentem audirent, offensionem & scandalum indè accepturos, & pro fatua eam habituros. Et tamen filij huius seculi, filij doloris, non mirantur, si quis clamet præ angustia & dolore, vt fit à paturiente: stupent autem & admirantur, si quis præ gaudio ex cordis abundantia erumpat in clamores, nec se possit intrà silentium continere. Sed filij gaudij, cùm talia audiunt, non murmurant, nec offenduntur: sed cum multa humilitate & modestia, Dei magnalia in sanctis eius venerantur.

Vide rẽ admirandã in fœmina.

Manè alterius diei tympanistria nostra altiùs & clariùs cœpit citharizare. Angelus enim Domini illa nocte omnem raucedinem ab eius gutture deterserat, immittens in pectus admirandæ suauitatis vnctionem: sicque reparatis arterijs & voce instaurata, toto ferè die non cessauit à laudibus Dei. Homines tamen eò aduentantes non nisì vocem exultationis & harmoniam modulationis audiebant. Clausis enim ostijs, & omnibus exclusis, Prior noster & ancilla sanctæ mulieris cum illa permanserãt in ecclesia: atq; ijipsi multa ex illis, quæ de arcanis cęlestibus illa deprome-bat, assequi nõ potuerũt: quędã verò intellexêre, sed pauca prohdolor memoria retinuerũt. A summo aũt & primo tono suã cantionẽ ordita fuit, nẽpe à sacrosancta Trinitate, Trinitatẽ in Vnitate, & Vnitatẽ in Trinitate diutissimè laudans, & mirabilia & quasi ineffabilia interserẽs, quædã etiã è scripturis diuinis nouo & admirabili modo expo-

exponens, ex Euangelio & Psalmis, è nouo & veteri Testamento, quæ nunquàm audierat, multa subtiliter edisserens. A Trinitate verò ad Christi humanitatẽ descẽdit, indè ad beatissimã Virginẽ: posteà de sanctis Angelis, de Apostolis & alijs sanctis multa pronuncians: ad extremum tanquàm in vltimo iam puncto constituta, multa de amicis suis, qui etiamnùm superstites sunt, dicens, eosque per ordinem Domino singulatim commendans, & multas pro eis preces fundẽs. Atq; hęc omnia rhythmicè & Latinè ab ea enunciabantur. Dicebat verò inter cætera, à lumine sacrosanctę Trinitatis sanctos Angelos habere intelligentiam: à lumine verò corporis Christi glorificati, in sanctis animabus fructum eos capere & exultationem. Beatissimã quoquè Virginem Mariam iam cum corpore glorificatam constanter asserebat: & corpora sanctorum, qui Christo passo surrexerunt, nunquàm posteà in puluerem reuersa aiebat: multumque eo nomine lætabatur, quòd Spiritus sanctus propediẽm esset visiturus Ecclesiam suam, & solito copiosiùs per vniuersam Ecclesiam missurus operarios suos, qui animarum fructus adferrent, mundumque maxima ex parte illuminaturus.

Per id tempus Dominicanorũ, Franciscanorum &c. Ordines instaurabãtur.

Dicebat etiam, cùm de beato Stephano protomartyre caneret, quem paradisi rosarium appellabat, illi sub mortem oranti Dominum pro munere dedisse sanctum Paulum: & beato Paulo, peracto martyrio, è corpore excedente, sanctum Stephanũ adfuisse, eiusque spiritum obtulisse Domino atq; dixisse: Domine, hoc ingenti & singulari munere tu me donâsti: ego verò multiplici fructu auctum tibi illud reddo.

Pro quodam etiam Concionatore, quem ei Dominus dederat, multùm orans rogabat, vt pius Dominus eum conseruaret, quó spiritum illius morientis posset ipsa ei offerre, & quem ab illo accepisset, ei cum vsura restituere. Miro autem modo omnes concionatoris illius tentationes, cunctaq; ferè peccata, quæ olìm admiserat, cõmemorans, Dominum precabatur, vt ab eiusmodi illum seruaret. Audiebat hoc Prior noster, qui eius hominis nouerat conscientiam & audiebat confessiones: cumq; ad illum venisset, dixit ei: Exposuisti dominæ Marię peccata tua? Illa certè inter cantandum ità ea recitauit, àc si coram se in libro scripta videret.

Canticum beatissimæ Mariæ virginis, putà Magnificat, rhythmicè & Romana lingua creberrimè repetebat, multam suauitatem ex ea persentiẽs. Cùm iam autem sub finem cantionis ad Simeonis canticum peruenisset, deuotissimè commendauit Domino amicos & amicas suas, fœminas religiosas, Leodij degentes, atque pro pace illarum orans, per singulas clausulas primum eius cantici versum, Nunc dimittis Domine &c. repetebat. Atque etiam pro religiosis Niuellanis, multisque alijs in Leodiensi diœcesi manentibus Domino preces offerens, semper Nunc dimittis repetebat. Expletis tandèm tribus illius iubilatiõis diebus, lectulum suum in ecclesia ante aram iussit præparari, & ad se reuersa, accitis fratribus, dixit: Præcesserunt lamentationes, me pro peccatis lugente: præcessit carmen, me propter bona sempiterna exultante & iubilante: & eccè sequitur Væ infirmitatis & mortis. Nunquàm deinceps cibum sumptura sum, nunquàm lectura in hoc codice. Atq; ità tradens fratribus libellum, quem habebat, in quo preces & carmina quędam de beata Maria, quæ canere solebat, inerant, disciplinæ Domini patienter se permisit & subdidit, finemq; beatum in silentio & spe expectauit.

De ægrotatione eius sub mortem. Cap. 12.

IN hac verò ęgritudine grauiter quidem corpore laborabat, sed intùs animo suauiter quiescebat. Sancti enim, qui illi adhuc rectè valenti crebrò adstiterãt, crebriùs eam iam afflictam correptam valetudine inuisebant. Et ipse Christus sæpè illi appãrẽs, & quasi cõmiserantis vultu in eã respiciẽs, itemq; sanctissima mater eius, ei ferè semper assistens, illam consolabantur. Inter omnes autẽ beatus Andreas Apostolus ad eam sæpè veniens, haud vulgari eam consolatione afficiebat, ità vt penè omnem doloris sensum ab ea auferret. Sancti etiam Angeli aderãt ei, & officiosè inseruiebãt. Ità cùm nocte quadam siti laboraret, nec posset tñ, nimia morbi vi impedita, suis viribus surgere & ambulare, duobus sanctis Angelis eã sustẽtantib', & ducẽtibus ad locũ, vbi reposita erat aqua, bibit, & rursùs illis eã reducẽtibus, ad lectulũ suũ absq; vllo labore reuersa est. Cũ aũt, beatissima Virgine ipsã pmonẽte, extremã vnctionẽ acciperet,

In grauissima ægritudine mirè diuinitùs visitatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apostoli omnes præcipuè adfuêre,& beatus Petrus claues ostendens, pollicebatur se illi cæli ianuam patefacturum:porrò Christus signũ crucis,vexillum victoriæ suæ, ad eius pedes fixit. Cumque in diuersis locis vngeretur,in ipsa sacramenti eius perceptione sancti spiritûs operationem cum ingenti singulorum locorum illustratione persensit: Quidam etiam amici & noti eius,qui iampridèm obierant,eius consolandæ causa ad eam missi sunt:Iohannes Dinantinus,qui iam cum Christo regnabat,& frater Richardus de Menesar Capella,vir sanctus & bonus cùm viueret,sed etiamnũ luens pœnas Purgatorias. Alius quidã, grauissimis subditus Purgatorij cruciatibus, apparuit illi, poscens opem ab illa. Habuerat ille & habitum & nomen religionis,& perfectionis professionem præ se tulerat:sed posteà cum multorum scandalo & religionis opprobrio ad seculum reuertens,cum quadam contraxerat coniugium, quæ itidèm diù perfectionis viram præ se tulerat,sed deindè primam fidem irritam fecerat. Ante omnia autem eo nomine se cruciari dicebat,quòd Dei Ecclesiam scandalo suo læsisset.

Notate hoc desertores vitæ monasticæ.

Sanctus Tolosanæ ecclesiæ Episcopus,quandoquè eius inuisendi causa ad eã venit,ex cuius præsentia maximam illa cepit consolationem,& ad tempus etiam corporis vires:porrò beatissima Virgo, vt ipsi videbatur, quasi in aêra cõtra sanctũ Episcopum eam subleuauit. Cùm autem idem Episcopus in ea ecclesia altari beatę Virginis consecrato,Missarum solennia celebraret,Domino ostendente,vidit in perceptione sacramenti columbam candidam,sancto Episcopo in os Eucharistiã inferentem,& ingentem claritatem cum intùs penetrantem, eiusque animam illustrantẽ. In ea infirmitate tametsi nihil penitùs edere posset,immò nec modici panis odorẽ perferre,facilè tamen & quidem crebrò Christi corpus sumebat:quod statìm quasi liquescens,& in animam eius transiens,non solùm illam confirmabat,sed etiam corporis infirmitatem sine mora releuabat. Quandoquè sumente illa tum Eucharistiã, facies eius quosdam ex se luminis radios vibrare & diffundere videbatur. Nos quidem tentabamus aliquandò,num hostiam non consecratam sumere posset,sed illa à panis odore mox abhorruit,& cùm nisi exiguam particulam dentibus attigisset,cœpit clamare,expuere,& perindè acsi pectus rumperetur,anhelare & cum ingenti anxietate singultire. Cumque diù præ dolore clamâsset,& sæpiùs os aqua abluisset, magna noctis parte exacta,vix potuit quiescere. Nunquàm autem,quantumuis imbecillo esset corpore,quãlibèt euacuato & exhausto capite, vtpotè quæ quinquaginta & tribus diebus sub mortem prorsùs nihil cibi accepit,lumẽ solis ferre non potuit,nũquàm ad lucis splendorem oculos clausit:&,quod est mirabilius,cùm iuxta eam & propè ad aures eius in ecclesia alta voce cantaremus,campanas diù & fortiter pulsaremus,quoddam etiam altare,vt ab Episcopo Tolosano consecraretur, multorum cæmentariorum malleis cædentium opera iuxta eam extrueremus, nullo vnquàm strepitu,quem Dei & eius ecclesiæ causa fieri sciret,affligi potuit. Sonus enim ille,vt ipsa,cùm nos ei condoleremus,asserebat, nulla caput eius molestia afficiebat.

Nota sanè rem notatu dignam.

Confluxêre tum ad illam è diuersis locis amici & noti, vt eam visitarent. Nobis autem de quibusdam,qui necdùm ad illamvenerãt, loquentibus,de alijs dicebat, se illos adhuc visuram:de alijs verò,se nunquàm in hac vita eos conspecturam: quod ità etiam euenisse scimus. Illustris quædam matrona,Louaniẽsis Ducis quondã coniunx,quæ contempto seculo,ordinis Cistertiensis monasterium petierat,monasticã in illo vitam professa,longè ante eius obitum,cùm adhuc esset in Villenbroc,eã vidit,recedensque ab ea, dixit:Nescio domina,an posthàc vnquàm te visura sim. At illa respondit:Immò videbis me,Itaque vbi audiuit procùl à nobis versùs Coloniam habitans,sanctam mulierem in extremis agere: Confido,inquit, in Domino,quèadmodùm promisit mihi,illam me adhuc conspecturam:& ità factum est:Quãdò enim illa venit ad nos,iam pro defuncta campanæ pulsabãtur:at tamẽ præsens adfuit,cùm eius corpus lauaretur,& monumento conderetur.

Ducissa Louaniẽsis fit sanctimonialis.

Prædixit etiam cuidam ex nostris CHRISTI ancilla, secretò quædam, post mortem eius euentura, quæ spiritu sancto reuelante & promittente didicerat, quæ nos ità propter scandalum infirmorum subiunximus, vt cùm euenerint, facilè è scriptura possint animaduerti. Interìm verò sermones signauimus, & dili-

diligenter clausimus:fortassìs enim pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia. Sunt quidam,qui quod Deus ad posterorum vsum & vtilitatẽ seruat, nisì statìm viderint suos habere progressus,murmurent,& dicant cum Iudæis: Manda, remanda:expecta,reexpecta. Quædam certè iam vidimus ità contigisse,vt illa prædixit,vt de loco sepulturæ eius,de vestibus sanctificatis & honoratis propter frigus,& de secunda feria, qua iacuit in terra iam exanimis. Quæ cùm ità acciderint,vt illa futura dixit, cætera etiam cerissimè euentura expectamus : putà de cantu *nouo solennitatis, propter voces Angelorum, quas audierat, ipsi à Domino promisso: de miraculis,propter splendores,quos viderat:sicut suprà dictum est,Dominum illi cum multo lumine sæpè apparuisse:de duplici ieiunio in duabus solennitatibus. Nã propter biduana ieiunia,illa non rarò tertio demùm die capiebat cibũ:deniquè de imagine propria & venerãda imagine beatissimæ Virginis,quam sæpè ipsa supplicãdo venerata est.

Dan. 12.

Esai. 28.

*nouę legẽdum puto

De morte eius. Cap. 13.

ADuentante autem hora decessûs eius, ostendit Dominus filiæ suæ portionem hæreditatis eius inter fratres,viditq; locum in cælis sibi præparatũ: vidit, & gauisa est. Cuius quidem loci celsitudinem & gloriæ magnitudinem possemus vtcunq; saltem æstimare,si lapides precioſos & vires gemmarũ, itemq; nomina, quę Domino indicante expressit,memoriæ mandare potuissemus. Sed quoniam scriptum est, Oculus non vidit Deus,præter te,quę præparâsti diligentibus te: nõ possumus comprehendere,sed tantùm vtcunq; conijcere, quãta gloria digna sit, quæ tam piè, tam deuorè Domino seruiuit,tam ardenter dilexit Christum, quam tot priuilegijs Dominus in terris peculiariter cohonestauit. Quinta feria ante obitum eius, cùm essemus præsentes,& assisteremus ei ad vesperã,nec loqui nobis voluit,nec ad nos oculos aduertit:sed defixis immobiliter in cælum oculis, (iacebat enim extra cellulam sub dio) vultus eius cœpit quasi serenitate quadam clarere:illa verò præ gaudio diutissimè subridens,nescio quid submissa voce cantabat. non enim poterat iam altiùs intendere vocem. Ego tum propiùs accedens,& accuratiùs aures accommodans,nõ nisì parùm aliquid eius cantilenæ potui percipere,isthuc videlicet: Quàm pulcher es rex noster Domine. In eo gaudio postquàm diù perstitit cantando,ridendo,& interdùm plaudendo manibus,tãdèm ad se reuersa, velut denuò ad sensum morbi, quem interìm non senserat,reducta,nonnihil ingemuit. Scisciantibus autem nobis quidnam vidisset,parùm & voluit & potuit nobis dicere: Mirabilia,inquiens, dicerem, si auderem.

Esai. 64.

Vesperè autem sabbati,cùm iam immineret dies,quam fecit Dominus, dies nuptialis,dies gaudij & exultationis,dies,quã ancillæ suæ Dominus prouiderat & promiserat,dies Dominica,dies resurrectionis,dies vigilię S. Iohannis Baptistæ,qua fertur etiam S. Iohannes Euangelista migrâsse è seculo,licèt eius festus dies alio tempore ab Ecclesia celebretur:eo,inquam,die ancilla Christi, quæ iam diebus quinquaginta duobus nihil prorsùs comederat, dulci voce cantauit Alleluia, & tota ferè nocte illa,tãquàm ad epulas inuitata,fuit in iubilo & exultatione. Die verò Dominico apparuit ei Satan,& insidias faciens calcaneo eius,multùm eum vexauit, ità vt nõnihil paueſceret,& à circunstantibus opem poſceret. Sed rursùs fiduciam in Dominũ concipiens,caputq; draconis fortiter cõterens,& sese muniens Crucis signo:Discede,inquit,Sanies & turpitudo. Non enim turpem eum dicere voluit, sed ipsam turpitudinem. Illo ergò profligato,rursùs cantauit Alleluia,& Domino gratias egit. Appropinquante deindè sancto vespere eius diei, qui natalem S. Iohãnis Baptistę antecedit,circa illam horam,qua Christus in Cruce spiritum reddidit,ipsa quoq; ad Dominum migrauit,nullo vnquàm mortis dolore vultûs hilaritatẽ amittens: neq; memini etiam tum,cùm esset benè incolumis,talem me quãdoq; in ea vidisse vultûs serenitatem & alacritatem. Neq; enim, vt in cęteris videmus, post mortem pallor aut fuscus color eius obtinuit faciem:sed vultu angelico,columbina simplicitate,candida & luculenta facie multos & in morte & post decessum ad pietatẽ & deuotionem permouit. Multi etiam multo lachrymarum imbre ad eius obitum suauiter perfusi, meritis eius à Dño se visitari senserunt:quod quidem sancta quędam mulier ex diuina reuelatione p̃dixerat,fore vt q̃ ea moriẽte adessent,diuina cõsolatione afficerent.

Migraturæ è vita infestus est satã.

Ab ea profligatur.

Felicissimè abit ad Dominum.

Cùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cùm autem defunctæ sacrum corpusculum ablueretur, adeò visa est exhausta, extenuata, morbo & ieiunijs confecta, vt dorsi eius spina ventri adhæreret, & velut sub tenui panno lineo, ossa dorsi sub ventris pellicula cernerentur. Porrò post mortem non reliquit eos, quos in vita dilexerat: sed ad quosdam rediēs, sanctas etiam & probatæ vitæ fœminas crebrò alloquens, amicos suos docuit in agendis, & præmuniuit in periculis, certis & secretis quibusdam signis omnem ab illis hæsitationem excludens. Quibusdam etiam amicis suis impetrauit à Domino precibus suis & sapientiæ splendorem, & charitatis ardorem. Quidam Ciſtertiensis instituti sanctus monachus vidit in somnis ab eius ore calicem aureum prodire, vndè plerisque amicis suis potū præberet. Retulit mihi alius quidam in somnis se vidisse corpus eius tanquàm in lucidissimam gemmam muratum. Anno autem incarnati Verbi millesimo ducentesimo tertiodecimo, nono Calendas Iulij, pridiè natiuitatis S. Iohannis Baptistæ, die Dominico sub horam nonam, preciosa Christi margarita Maria Oegniacensis siue de Oegnies, annum circiter tricesimumsextum ætatis suæ ad regis sempiterni palatium introducta est: vbi vita sine morte, dies sine nocte, veritas sine mendacio, gaudium absque mœrore, securitas timoris expers, requies laboris nescia, æternitas finem nullum habitura: vbi curis nullis agitur animus, nullo dolore afficitur corpus. Vbi torrens voluptatis diuinæ omnia implet & satiat spiritu verissimæ libertatis: vbi cognoscemus, sicut & cogniti sumus, quandò erit Deus omnia in omnibus, cùm dederit regnum Deo & patri Christus Iesus Dominus noster: Qui cum eodem patre & spiritu sancto viuit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

1. Cor. 13.
1. Cor. 15.

VITA SANCTAE MEMORIAE CHRISTINAE VIRGINIS, QVAM MIRABILEM VOCANT, EDITA A *F. Thoma Cantipratensi Dominicano*: *quemadmodùm habetur in exemplari MS. quod solum & vnicum apud nos est: in quo sanè vereor deesse nonnulla. Etsi autem mihi necdùm constat, qua die obierit, tamen ob multas rationes, quòd fuerit contemporanea Mariæ Oegniacensi, quòd eius, quanuis tacito nomine, in Præfatione in vitam eiusdem Mariæ, vir grauissimus Iacobus Vitriacensis faciat mentionem, quòd fidedignissimum eius vita authorem habeat, quòd multam vtilitatem eius cognitio possit lectori adferre, & ob alia quædam eam hoc loco collocare voluì, certus me ea re gratificari pijs, qui eiusmodi lectione non mediocriter incitantur ad pietatem. Stylum ferè totum mutauimus, & quædam reddidimus paraphrasticôs.*

PROLOGVS AVTHORIS.

Est in Vitę eius Præfatione.

CRipturi vitam memorabilis Christi virginis Christinæ, id in ipso opusculi limine commemorandum putamus, quod venerabilis ille Iacobus Achonensis Episcopus, postea Romanę Ecclesię Cardinalis, in vita beatæ Mariæ Oegniacensis, à se edita, his ferè verbis commemorat: Vidi aliam, (Christinam accipe) circa quam admirabiliter operatus est Dominus, ità vt cùm diù iacuisset exanimis, antè quàm corpus eius monumento conderetur, anima in corpus reuertente, reuixerit. Itaque multo tempore mirum in modum à Domino afflicta, quandoquè se volutabat in igne, nonnunquàm hyberno tempore in aqua congelata diù morabatur, interdùm in mortuorum sepulcra ingredi cogebatur. Tādèm verò, peracta pœnitentia, in tanta pace vixit, tantamq; à Dño gratiā adepta est, vt crebrò rapta in spiritu, defunctorū animas vsq; in Purgatorium vel per Purgatorium absq; vlla suì lęsione, & ad superna regna deduceret. Hęc quidē ille venerabilis Iacobus Episcopus de ea annotauit: ego verò indignus frater ordinis Prędicatorū, ad Christi gloriā & lectoris ędificationē, vitam

vitā eius cōscribendā suscepi, imperito quidem & inculto sermone, sed certa veritate, quam habeo ex aliorum relatione. Neque temerè id dixerim, certa me commoraturum, cùm tot planè testes producere liceat in permultis, quæ à me adferentur, quot tum in oppido Trudonensi rationis compotes esse potuēre. Neque enim in angulis & latebris hæc gesta sunt, sed planè in luce & sub adspectu plurimorum: neque tam longa temporum spatia interceſsēre, vt ea potuerit obliuio abolere, & ab hominum memoria excludere, cùm ab eius obitu vsq; in præsens, non nisi octo anni fluxerint. Ea verò, quæ nullus mortalium præter ipsam nósse potuit, ab illis dicì, qui se ea ex eius ore percepisse testati sunt. Certus autem sit, quisquis hæc legerit, ijs me testibus fidem adhibuisse, à quibus tam longè abfuit fingendi libido, vt vitam potiùs ipsam prodituri fuerint, quàm à veritatis tramite deflexuri. Fatemur quidem, & res ipsa docet, ea, quę dicturi sumus, humana ratione plerunquè capi nō posse, quippe quæ pro naturæ vsu & ordine fieri nequiuerint: nec tamen negari potest, possibilia esse Deo præpotenti creatori: quanquàm nec sic ego vllo pacto ea scripturus fuerim, nisì me eius, quem dixi, reuerendissimi antistitis Iacobi, in maioribus testimonium confirmâsset. Itaque opusculum hoc ità distinguere placuit, vt primo loco quemadmodùm educata sit & nutrita, atque deincèps cætera, quæ ab illa gesta sunt, vrì ea certissima & indubitata relatione didicimus, explicemus.

Veritas huius historiæ.

VITAE HISTORIA.

De Christinæ patria & educatione. Cap. 1.

TAque venerabilis Christi virgo Christina in oppido S. Trudonis in Hasbania honestis parentibus orta est: quibus è vita abeuntibus, illa cum duabus sororibus relicta est, ijs natu minor. Porrò sorores illæ vitam suam religiosè & piè instituere cupientes, ità inter se sua munia partitæ sunt, vt maxima natu vacaret precibus, media domûs & rei familiaris haberet curam: postremo loco nata Christina, ad pascua cuntia pecora custodiret. Quod illa, tametsi præ cęteris humilius & abiectius videretur, libens suscepit: nec Christus ei suam adhibere consolationem distulit, internæ suauitatis illi suppeditans gratiam, & secretorum cælestium eam non rarò consciam & participem reddens. Interìm tamen illa mansit omnibus incognita, soli Deo tanto notior, quāto occultior cæteris. Vndè apud Esaiam gloriatur Dominus: Secretum meum mihi, secretum meum mihi. Est enim verecūdus amator Dominus IESVS.

Christinæ patria.

Diuinis cōsolatiōibus & reuelationibus fouetur.

Esa. 24.

Vt mortua fuerit. Cap. 2.

POrrò autem ab internis illis sanctæ contemplationis exercitijs vires corporis eius adeò debilitatæ sunt, vt vitam cum morte commutârit. Positum itaque in medio est corpus exanime, amicis & inprimìs sororibus eius acerbè lugentibus: deindè manè ad templum deportatum est: vbì cùm pro anima eius Missæ sacrificium offerretur, subitò sese commouente corpore in feretro, illa surrexit, & mox instàr auiculæ sursùm scandens, ad templi trabes vsque peruenit. Rei nouitate perterriti omnes, qui illic aderant, indè aufugerunt: sola soror natu maxima, non absque formidine, illic permansit. Sedit autem Christina immota, donèc peractum esset sacrificium. Eo absoluto, sacerdote eam coniurante, coacta est descendere. Id verò quidam sic interpretantur, quòd purus & subtilis spiritus eius, ab humanorum corporum odore abhorruerit. Indè cum sororibus domum abijt, ciboque corpus refecit. Venerunt autem ad illam spirituales quidam amici illius, & quidnam vel vidisset, vel passa esset, ab ea percontati sunt.

Redit à morte ad vitam.

Quemad-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quemadmodùm è corpore educta, & in illud reducta fuerit.

Cap. 3.

TVm illa: Statìm, inquit, vt è corpore excessi, animam meam exceperunt lucis ministri, Angeli Dei, deduxeruntque illam in locum quẽdam obscurum & horridum, animabus hominum refertum. Quæ verò tormenta eo in loco conspexi, ea tam immania & acerba fuêre, vt nullus possit sermone id explicare. Vidi illic nõ paucos vita functos, mihi, cùm viuerent, nõ ignotos. Valdè autem miserata ego animas illas miserabiles, quærebam quis esset ille locus. Suspicabar enim tartarum esse. Respondêrunt mihi duces mei, locum esse Purgatorij, vbì peccatores, quos in vita quidem peccâsse pœnituisset, sed non satìs, scelerum suorum meritas pœnas darent. Indè perduxerunt me ad inferorum supplicia, in quibus itidèm agnoui quosdam, mihi olìm in vita notos. Posteà verò translata sum in paradisum vsque ad thronum diuinæ maiestatis: vbì cùm viderem gratulãtem mihi Dominum, vltra omnem modum lætabar, quòd arbitrarer illic me deincèps cum Domino in omnem æternitatẽ permansuram. At ille mox respondens desiderio meo: Reuerà, inquit, dulcissima filia hîc mecum eris: sed nunc, vtrùm è duobus mâlis, optionem tibi facio, vel æternùm hîc nunc apud me permanere, vel redire ad terras, ibique in mortali corpore absque illius detrimento pœnas perferre, ijsque omnes illas animas, quas in locis Purgatorijs miserabaris, liberare & eripere: efficereque vt homines adhuc in corpore manentes, tuæ pœnitentiæ & vitę exemplis ad me conuersi, à suis facinoribus abstinerent & resipiscant: peractisque omnibus, ad me tandèm multis aucta meritorum cumulis reuerti. Ego verò absque vlla cunctatione, sub conditione mihi proposita dixi me velle ad corpus redire. Et pius Dominus, gratulans quòd me promptam obtulissem, iubet animam suo corpori restitui. Qua in re exequenda admirari licet beatorũ spirituum incredibilem celeritatẽ. Ea enim hora, cùm in Missæ sacrificio, quod pro me fiebat, diceretur primò, Agnus Dei, qui tollis peccata mũdi &c. anima mea sistebatur coram throno diuinæ maiestatis: cumque tertiò id repeteretur, illi me corpori reddidêre. Ità se habet & excessus meus è vita, & ad vitam reditio. Propter hominum correctionem & emendationem ad corpus reuocata sum. Itaq; deincèps oro, nè vos perturbent ea, quæ visuri estis in me. Excedent enim mentis humanæ captũ, quæ Domino volente fient in me: nec talia inter mortales quandoquè comperta sunt. His auditis, admirati sunt amici eius, & non absque stupore, quæ futura essent, præstolabantur.

Pœnæ Purgatorij.

Habes exẽplũ eximiæ charitatis.

Vt à cognatis capta, à Domino verò liberata, suo lacte virgineo se sustentârit. *Cap.* 4.

COepit deindè hominum conuictum & conspectum incredibili cum horrore fugere, & ad loca deserta, in arbores, ad turrium & templorum, aut aliarum rerum excelsarum fastigia confugere. Id eius amici conspicati, quòd putarent eam à malis dæmonibus occupatam, randèm multo labore compræhensam, in vincula ferrea coniecerunt. Vbì cùm multas molestias, præsertim ex hominum odore, multãq; penuriam pateretur, nocte quadam diuinitùs adiuta, vinculis & compedibus dissolutis euasit, fugitq; in remotam solitudinem, instàr auium illic degens in arboribus: cumque egeret alimento, (neque enim quanuis subtilissimum corpus eius cibo carere potuit) dirissimaque fame cruciaretur, nullo pacto ad hominum conuictum redire voluit, sed sola cum Domino manere in desertis locis. Itaque preces Domino offerens, suppliciter eum rogauit, vt ipsius angustias & necessitatem benignissimæ misericordię suę oculis respiceret. Vix precandi finem fecit, cùm eccè ad se oculos reflectens, videt ex aridis mãmillis virginei pectoris sui contra ipsa naturæ iura lac distillare. Mira profectò res, & prę terquàm in singulari & incomparabili Christi Domini virginea matre, cunctis seculis inaudita. Illum igitur lacteum liquorem alimẽti loco sumens, ad nouem hebdomadas suo se lacte sustentauit. Rursùs autẽ à suis quæsita, reperta & capta est, & vt priùs, vinculis ferreis constricta, sed frustrà.

Ferre non potest hominum cõuictum.

Virgo suo se lacte alit.

Vt per Mosam nihil læsa transierit. *Cap.* 5.

LIberata enim iterùm à Domino, venit Leodium: vbì sacrosanctas immaculati Agni Paschalis carnes esuriens, supplex rogauit sancti Christophori sacerdotẽ, vt

vt ipsam multis angoribus correptã, sacra communione muniret. Promisit ille quidem se id facturum, sed addidit, necdùm intrà horam expedire se posse. Illa morã non ferens, ad alterius ecclesiæ sacerdotem se contulit, petijtque ab illo similiter venerabile corpus Domini Iesu. Is verò absque mora eius precibus se accomodans, illi satisfecit. Et eccè repentè quodam impetu incitata, extra vrbem aufugit. Miratur presbyter, & vnà cum S. Christophori sacerdote fugientem insequitur vsq; ad ipsas Mosæ fluminis ripas. Cumq; sperarent illam se ad obuias lati fluminis vndas comprehẽsuros, cum multo stupore cernunt fœminam vero & naturali corpore, haud aliter atquè phantastico, profundos penetrare gurgites, & in vlteriorem ripam absque vllo suì detrimento cuadere.

Per fluuiũ illæsa penetrat.

Vt igne se mirabiliter cruciârit. *Cap.* 6.

TVm verò cœpit illa exercere, quorum causa à Domino remissa fuerat. Ingrediebatur in ardentes clibanos, coquendis panibus præparatos, & illis incendijs haud secùs, atquè aliquis è nobis, cruciabatur, ità vt præ angustia & dolore horrendos ederet clamores. Postquàm autem indè egressa fuit, vestigium nullum alicuius vstionis in eius corpore visebatur. Quandò ad manum non erant eiusmodì furni, in hominum ædibus, iactabat se in copiosos ignes, vel pedes tantùm aut manus immittebat, tamdiù illic tenens, vt nisì diuino esset seruata miraculo, non potuerint nõ in cineres redigi. Interdùm deponebat se in cacabos plenos bullientis aquæ vsque ad mammillas, vel si non essent profundi satìs cacabi, vsq; ad renes, membra illa, quæ in aquam eiusmodì mergere non poterat, aqua feruenti perfundens. Etsi autẽ præ dolore instàr parturientis, clamaret, at tamen detrimenti nihil in egredientis corpore apparebat.

nota lector, & cogita Deũ mirabilẽ in sanctis suis.

Vt in aquis gelidis se afflixerit. *Cap.* 7.

SVb aquis Mosæ fluminis hyberno tempore, cùm rigerent omnia gelu, crebrò & diù morabatur, sex & eo amplius diebus in eis perdurans. Accedente autem ad fluuium sacerdote, qui eius gerebat curam, eamque per Christi nomen adiurãte, cogebatur indè exire. Solebat etiam hyeme sub molendini rota erecta stare, ità vt aqua, vertente se rota, in medium verticẽ & totum corpus eius dilaberetur. Interdùm in aquis natans, simul cum illis ferebatur in rotam, atque ità horrẽdum in modum circumacta cum ipsa rota, membris omnibus mansit incolumis.

Vt in rotis & patibulis se torserit. *Cap.* 8.

INrotis etiam, quibus piratę plerunq; puniri solebant, instàr eorum, qui illis excarnificantur, contorquebat brachia & crura sua: nec tamen, postquàm ab illis descẽdit, vlla in membris eius contritio vel fractura visebatur. Nonnuquàm in patibulo inter fures ab illo pendentes se suspendebat ad vnum aut alterum diem: sæpè in monumenta mortuorum ingrediebatur, lugens illic hominum peccata.

Vt spinis & vepribus, à canibus agitata, se lacerârit. *Cap.* 9.

SVrgebat quandoquè medijs noctibus, & totius oppidi Trudonensis canes in se concitans, ante illos ipsam insectantes instàr feræ cuiusdam cursitabat: sicq; per deuia & per densos vepres & spineta agitata, adeò ab illis compungebatur & lacerabatur, vt nulla corporis eius pars vulneris esset expers: & tamẽ multo fuso sanguine, nulla plagarum aut vulnerum vestigia conspiciebantur in eius corpore. Aliâs ipsa se sua sponte spinis & sentibus compungebat, vt toto corpore sanguine perfusa videretur. Multis id non rarò cernentibus, magnæ fuit admirationi, vndè tanta sanguinis copia in vno corpore abundaret. Nam præter has sanguinis profusiones, sæpissimè permultum sibi sanguinis venæ sectione detrahebat.

Mirè laceratur spinis

De corporis eius subtilitate & agilitate, & interorandum quid ei acciderit.

Cap. 10.

COrpus eius tantæ erat subtilitatis, agilitatis & leuitatis, vt in arduis & excelsis ambularet, & instar passeris à tenuissimis arborum ramusculis penderet. Preces Domino oblatura, ad arborum, vel turrium, aut aliarum rerum sublimium fastigia se recipere cogebatur, vt illic ab omnibus semota, spiritûs sui requie potiretur. In-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Toto corpore liquescit, dū vacat cōtemplationi.

ter orandum autem, cùm mens eius esset diuinæ contemplationi intenta, instàt liquescentis ceræ omnia eius membra in globi cuiusdam formam conuoluebantur, ità vt corpus eius planè sphæricum cerneretur. Illa autē spiritūs ebrietate se remittente, & sensibus suas sedes suaque in membris loca repetentibus, in cricij speciem conglobatum corpus, ad pristinam redibat formam, membraq; extendebantur, quę informis cuiusdam materiæ congeriem prę se paulò antè ferebant. Sæpè quoquè visa est in palis sepium erecta stare, & psalmos depromere. Molestissimū enim illi erat, immundam humum contingere.

De tibia eius confracta, & vt rursùs capta, rursùs diuinitùs erepta sit. Cap. xj.

Tibia eius confringit.

AT verò sorores & cognati eius miro afficiebantur pudore, quòd propter eiusmodì res inusitatas, homines eam putarent plenam malo dæmone. Itaque nō minùs improbum, quàm robustum virum precio conduxêre, vt eam persequeretur, & captam ferreis nexibus implicaret. Fecit ille, quod iussus erat: persequebatur per deserta loca fugientem, sed cùm manibus eam compræhendere non posset, tandèm tibiam eius claua confregit. Ducta est igitur domū, & à sororibus chirurgus accitus, qui tibiam eius curaret. Ea causa missa est Leodium, curru eam vehente. Sed cùm chirurgus ille non ignoraret, quanta esset vis & robur spiritūs eius, eam in cellario quodam omni ex parte murato, vinculis fortiter colligatam, & ad columnam religatam, obseratis ostijs, inclusit. Stringente autem illo tibiam fascijs suis & opportunis remedijs fouente, postquàm ab ea recessit, illa quicquid ab eo fomentorum adhibitum fuisset, abstrahebat, indignum planè censens alium suis vulneribus adhibere medicum, præter saluatorem nostrum Dominum Iesum Christum. Nec fuit frustrà spes eius. Quadam enim nocte, irruente in illam spiritu Domini, solutis vinculis, quibus constricta erat, curato vulnere tibiæ, obambulabat per cellarium tripudiās, laudansque & benedicens illum, cui vni & viuere & mori constituisset. Sentiens autem spiritum suum septis cellarij coarctari, arrepto saxo è cellarij pauimento, multa vi perfregit murum: & quemadmodùm arcus quanto fortiùs tenditur, tanto validiùs à se vibrat sagittam; ità spiritus eius, plùs quàm par erat, pressus, (vbì enim Domini spiritus, ibì libertas) cum ipsa mole corporeæ carnis, perindè vt volucres, per aëra volitâsse fertur.

Reijcit christurgi cataplasmata.

A Domino curatur.

2. Cor. 3.

Vt oleo ab eius vbere manante, à cognatis dimissa sit. Cap. 12.

Tractatur inhumaniter à suis.

AT nec sic tamen sorores & cognati eius, ab eius infectatione desistere voluērūt. Vbì enim reuertentem illam comprahēdere potuêre, iterùm vinculis fortiter constrinxerunt, & haud secùs atquè canem, exiguo pane & aqua eam sustentârunt. Et Christus quidem, vt eximia in ea suæ virtutis miracula declararet, ad tempus passus est eam vinci & affligi. Itaque duritia ligni illius, ad quod religata erat, nates eius attritæ sunt, & humeri computrescebant: quo factum est, vt præ dolore illum ipsum panem suum edere non posset. Nullo verò eius vicem miserante, mirificè illius misertus est pijssimus Dominus Iesus, effecitque in ea insigne miraculū, cunctis superioribus seculis inauditum. Nam ex virgineis eius vberibus oleum manare cœpit. Quod illa tum pro condimento sicci panis, tum pro vnguento vsurpans, partìm fami remedium adferebat, partìm putrescentia vulnera perungebat. Id verò posteaq̄ eius sorores & consanguinei vidêre, sibi à lachrymis temperare non potuerunt, nec deincèps ausi diuinæ voluntati in Christinæ miraculis reluctari, eam à vinculis absoluerunt, & cùm, flexis genibus, ob illatas iniurias veniam petijssent, suæ illam libertati permisêre.

Nota.

Vt precibus religiosorum hominum nonnihil eius vita temperata sit. Cap. 13.

ILla igitur hac freta libertate, quantùm licuit & libuit, pro hominum peccatis à seipsa pœnas reposcebat ità, vt iam suprà dictum est. Sed cùm multi desiderio videndi in illa admiranda Dei opera, à propinquis & longinquis regionibus quotidiè aduentarent, homines religiosi vtriusque sexûs, in S. Trudonis oppido degentes, veritè

nè quæ in illa diuinitùs fiebant, humanæ mentis captum excederent, materiamque præberent carnalibus hominibus opera Dei malignè interpretandi, ea præsertim, quòd hominum conuictum fugiens, instàr auis ardua loca peteret, & in aquis piscīū more diù maneret: sedulis precibus egérunt apud Dominum, vt miracula potentiæ suæ in Christina ad communem hominum consuetudinem moderaretur. Nec verò spreuit Deus pias preces & lachrymas seruorum suorum. Quodam enim die, spiritu vehementissimè eam impellente, ad ecclesiam pagi Vuellensis confugiens, cùm cerneret apertum sacri baptismatis fontem, illi se totam immersit. Indè verò fertur id assecuta, vt eius viuendi ratio deincèps esset temperatior & accommodatior ad hominum consuetudinem, moderatiusq̄; se gereret, possetq̄; commodiùs ferre & odores & conuictum aliorum.

Vt spiritus eam compulerit eleemosynas emendicare: & quàm gratum sit Deo præstare eleemosynas. Cap. 14.

Sæpè Eucharistiam accipit.

PRæstantissimum Dominici corporis & sanguinis sacramentū crebrò, maximeq̄; Dominicis diebus, cum multa deuotione percipiebat, ex eoq̄;, vt ipsa ait, & corporis robur, & ingentem spiritūs lętitiam capiebat. Nihil autem eorum, quę propria illius erant, & Christi causa reliquerat, quęve hæreditario iure ad ipsā deuolui oporteret vel essent deuoluta, in suos vsus conuertere potuit: sed in cibū sumebat ea, quæ quotidiè ostiatìm emendicâsset, vt eorum peccata portaret, quorum eleemosynis alebatur. Dicebat verò, ea causa diuinitùs se compelli ad sceleratorum hominū petendas eleemosynas, vt ij per eas ad peccati horrorem & ad agēdam pœnitentiā perducerentur: addens etiam, nulla re magìs Deum flecti ad misericordiam erga peccatores, quàm si illi sint benigni & misericordes erga proximos. Nec vnquàm sanè misericordia, nunquàm benignitas aliò, quàm ad bonum finem & felicem obitum perducere potuit hominem. Possumus id exempli causa quodam Christinæ experimento vel testimonio confirmare. Die quodam intolerabili siti vexata, Deo eam instigante, ad mensam cuiusdam sceleratissimi hominis splēdidè apparatam accurrit, potum ab illo petens. Ille præter morem suum insolita humanitate permotus, vinum ei obtulit, vndè illa parùm bibit. Ea causa contra omnium opinionem, qui virū nouerant, Christina affirmauit eum in morte ad pœnitentiæ & contritionis gratiam peruenisse.

Peccatoribꝰ quid præstet. Deum conciliet.

Quid pertulerit vescens flagitiosorum hominum eleemosynis. Cap. 15.

HAec ergò, vt diximus, illi ratio fuit, quamobrèm sceleratorum hominum, vtì diuinitùs cogebatur, eleemosynas emendicaret. Sed cùm aliquid è rebus malè partîs acciperet eleemosynæ nomine, coq̄; vesceretur, videbatur sibi ranarū aut bufonum viscera, aut serpentum intestina glutire. Itaq; eiusmodì cibos edēs, instàr parturientis clamitabat, dicens: O pie Iesu, quid ità mecum agis? Cur adeò me excruciās? tundensque pectus & corpus, aiebat: O misera anima, quidnam appetis? cur istheç horrida concupiscis? quid his sordibus vesceris? Hunc in modum illa torquebatur, cùm cibos sumeret ab illis, qui per vim aut fraudem illos rapuissent. Nec minùs tamen cruciabatur, si ab sceleratis peccatoribus aliquid petijsset, nec impetrâsset. Accidit quandoq;, vt petenti quippiam homo impius dare nollet. At illa vi ab eo tollēs, dixit: Etsi inpręsentiarùm dare non vis, tamen posteà tibi ablatum non dolebis: & tunc proderit tibi, quod iam non prodest. Cùm illi deesset manica in veste, vel capitium in pallio, si quis ei veniret obuiàm, à quo, spiritu eam intùs admonēte, ea accipere deberet, primò rogabat illum: & si daret ille, agebat gratias: sin minùs, auferebat etiam recusanti, & ad suas vestes assuebat. Nec erubescebat, si ad vnam tunicam dispares vel diuersi coloris manicas haberet. Vestes autē eius erāt tunica alba, & pallium album, tegens totum corpus vsq; ad talos, non alijs ferè consutum filis, nisi arboris tiliæ cortice, aut salicum viminibus, aut ligneis ijsq̄; paruis hastulis. Calceis nō vtebatur, quibus suis temporibus indiscriminatim nudis pedibus incedēs. Epularum loco habebat escas viles & abiectas & scutellarum purgamenta. Aquam appositā bibebat, panemque furfureum nimisque durum, sed aqua maceratum edebat: ijsque

Hæc fecit sanctissima virgo non aliqua temeritate, sed Deo illam cogente, haud dubiè in salutē illorum, quibus ea eripiebat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

post biduana, plerunquè etiam triduana ieiunia vescebatur.

Vt luxerit eorum causa, quos didicit damnatos: vtq; miro affecta sit gaudio propter eos, quos nouit ad cælos abysse. Cap. 16.

Pœnæ ambitiosorũ.

HOnores summoperè fugiebat & gloriam, dicebatq; eorum causa apud inferos & in locis Purgatorijs illos grauissimè cruciari, qui veritatis in hac vita à Christo notitiam accepissent. Porrò semper ferè tanquàm mœrens & lugens ibat cogitabunda: quippe cui Deus quotidiè morientium vel ad salutem, vel ad perditionem, merita reuelaret. Si quis intrà oppidum vita functus esset, quem illa apud inferos damnatum spiritu cognosceret, fundebat lachrymas, affligebat sese, torquebat cum multo cruciatu brachia sua & digitos, perindè ac si sine ossibus esset flexiles. Erat verò dolor eius intolerabilis cunctis illam cernentibus, vt nulla quanuis adamantina pectora eum absq; multa suî contritione & compunctione sustinere possent. Illorũ autem nomine, qui ibant ad vitam sempiternam, ineffabili exultatione & tripudio afficiebatur, ità vt sine summa admiratione tanta eius iucunditas videri non posset. Atque illi, qui spiritûs eius virtutem nouerant, facilè animaduertere potuêre ex eius tum gaudio, tum mœrore, quis in eo oppido morientibus esset adfuturus *

*deest, opinor, finis. Adest libêter morituris.

Illa sanè libentissimè atque officiosissimè è vita migraturis aderat, adhortans eos ad faciendam peccatorum confessionem & fructus pœnitentiæ, ad concipiendam spem vitæ beatæ, ad vitandos summo cum horrore æstuantis gehẽnæ cruciatus. Neq; id Christianis duntaxàt, sed etiam Iudæis, quorum erat eo in loco ingens numerus, mirabili commiseratione & solicitudine præstabat. Dicebat verò Christi summã esse misericordiam in eos, qui ad ipsum conuerti vellent, eumq; valdè inuitum in hominum peccata animaduertere: & propemodùm dolore affici eũ, quotiès ad id hominum sceleribus adigeretur: porrò accuratè eum occasiones inquirere miseris salutem conferendi, eosq; saluos faciendi. Hæc autẽ illa de Christo dicente, mira oris gratia perfundebatur. Referebat etiam locum esse vicinum inferis, in quo illi ex diuinæ maiestatis decreto punirentur, qui immanium scelerum rei, sub vitæ finem se peccâsse doluissent, & ità cum cordis contritione obijssent. Eum autem locum propter cruciamentorum immanitatem nihil ab inferni supplicijs discrepare aiebat, nisi quòd ij, qui illo continerentur, spe veniæ respirarent. Ijs verò excarnificandis dæmones præesse ferebat, qui tanto maiori crudelitate in eos sæuirent, quanto se scirent breuiora ad illos excruciandos tempora habituros.

Vt claruerit spiritu Prophetiæ. Cap. 17.

SPiritu Prophetiæ præditam illam fuisse, nõ vno modo doceri potest. Præmonuit multos, vt suæ saluti consulerent: multos de occultis sceleribus secretò obiurgauit, ijsq; agendæ pœnitentiæ author fuit. Cõfligente Brabantiæ Duce cum hostibus suis, quæ fuit pugna miserabilis, cæsis permultis, illa haud secùs atquè solent parturientes, clamitabat, dicens: Eheu eheu, video aëra gladijs & sanguine plenum. Ptoperate sorores, properate, preces fundite ad Dominum, stillent lachrymas oculi vestri, nè contineat Dominus in ira sua misericordias suas. Cuidam etiã sanctimoniali in eodem monasterio S. Catharinæ, dicebat: Festina filia, properè te confer ad deprecãdum Dominũ pro patre tuo, qui in præsentissimo iam salutis suæ periculo versatur.

Videt pugnã spiritu, procùl absens corpore.

Vt euiusdam sanctimonialis apostasiam prædixerit. Cap. 18.

ERat in illo monasterio sanctimonialis quædam, quæ fugam meditabatur. De ea igitur ità dixit Christina: O vas inane, huic monasterio magno dedecori & offẽdiculo futurum. Non multum indè temporis intercessit, & vt Christina dixerat, illa à monasterio aufugit, monasterioque sua incontinentia magno probro & scandalo fuit. At tamen resipuit, & monasterio se ad agendam pœnitẽtiam reddere voluit: sed cùm ea in re sanctimoniales supra modũ difficiles & inexorabiles se præberẽt, Christina eas reprehendit, dicens: Tametsi vos non magnipenditis perditionem eius, at tamen non paruo illius anima Christo constitit, qui eius causa fudit sanguinem suũ, & mortem perpessus est. Nec destitit hunc in modum instare apud eas, donèc pœnitentem illam rursùs in suam sodalitatem admitterent.

Vt

Vt precibus suis nobilem quendam peregrè profectum religionis ergô, seruârit. Cap. 19.

VIr quidam nobilis ad sepulcrum Christi visitandum peregrè profectus est. Eius vxor orauit & adiurauit Christinam, vt cum suis precibus saluũ & incolumem ad suos reduceret. Fuit quidem molesta Christinæ illa nobilis fœminæ obtestatio, at tamen multas pro eius marito preces Domino obtulit, multos labores suscepit, effecitque, vt ille sanus domum rediret. Dixit autem vxori eius quasi substomachãdo: Eccè importunitate obtestationis tuę compulsa, sanum tibi restitui maritum tuum: sed nóueris tamen non diù te illius præsentia fruituram. Dixit illa, & res ipsa vera illam dixisse declarauit, nõ diù pòst ab hac luce subtracto nobili illo viro, & vxore cum liberis in mœrore multo derelicta.

Prædicit obitũ cuiusdã nobilis.

Vt Hierosolymam captum iri prædixerit. Cap. 20.

LOngè etiam antè prædixit terram sanctam & Hierosolymam in impiorum Saracenorum ditionem redactum iri. Quo autem die à Saladino Aegypti Sulthano capta fuit Hierusalem cum sepulcro & Cruce Christi, illa in castro Loënensi tum constituta, spiritu cognouit rem gestam: cumq; multùm exultaret, ab ijs, qui aderãt, rogata vt eius lætitiæ causam exponeret: Iurè, inquit, exulto: nam & Christus Dominus cum Angelis suis exultãs, occasionem præbuit, qua magna possit hominum copia salua fieri. Illis rursùs sciscitantibus, quænam esset hęc occasio, respondit: Nouerit is terram sanctam hodiè venisse in manus hominum impiorũ, atq; hac re magnã salutis oblatam occasionem. Christus enim pro illata ipsi contumelia dignum censuit, vt terra illa hac ignominia afficiatur, quanuis ipsius passione sanctificata, at tamen in fine mundi cum ipso mundo peritura: quandò illius recuperandæ causa animæ semper victuræ, eiusq; sanguine redemptæ, ab iniquitate ad iustitiæ studium conuertentur, fundentq; homines sanguinem suum, & quãdam morti Saluatoris vicem cum multa deuotione rependent. His dictis, mirabantur omnes, & quidam annotârunt tempus.

Vt magnam famem venturam prophetauerit. Cap. 21.

FAmem illam ingentem, quæ incidit in annum à Christo nato milleſimum ducẽteſimum ſeptuageſimum, lõgè antè futuram prædixit: & permulta talia prophetícè pronunciauit, quę iam partìm completa ſunt, partìm complenda credimus. Fuit autem valdè familiaris monialibus S. Catharinæ extra oppidum Trudonenſe: cum quibus aliquandò de Chriſto colloquens, præter expectationem omnium rapiebatur ſpiritu, corpusq; eius inſtàr ludentium puerorum tanta celeritate in orbem crebrò vertebatur, vt nulla poſſent in illo membra diſcerni. Cumq; id diù durâſſet, tandèm quaſi vltrà ferre non ſuſtinens eam corporis agitationem, membris omnibus quieſcebat: & eccè inter guttur & pectus eius audiebatur melodia quædam admirabilis, quam nemo mortalium vel capere poſſet, vel vlla induſtria & arte imitari. Audiebatur quidem muſicus concentus, ſed verba melodiæ, ſi tamen verba dici queãt, modo quodam incompræhenſibili exprimebantur. Nulla enim vel de ore vel naribus eius vox aut ſpiritus proficiſcebatur: ſed ſolummodò inter pectus & guttur angelica melodia reſonabat, interìm membris omnibus quieſcentibus, & ipſis quoquè oculorum palpebris clauſis, haud ſecùs, atquè dormientibus. Deindè poſt aliqua temporis ſpatia ad ſe nonnihìl reuerſa, quaſi ebria, & verè ebria, ſed non à vino, exurgens clamabat: Adducite ad me ſorores omnes, vt ſummæ benignitatis Dominum Ieſum in eius mirabilibus collaudemus. Mox vndiquè aduolantibus ſanctimonialibus, (multùm enim delectabantur Chriſtinæ conſolatione) illa inchoabat, Te Deũ laudamus: cæterisque proſequentibus, totum illud canticum abſoluebat. Indè iam planè ſibi reddita, vt audiuit ex alijs, quid egiſſet, præ verecundia aufugit, fatuam ſe ſimulans.

Admirabilis melodia

Quemadmodùm mundo exprobrârit, quòd creatorem ſuum non coleret. Cap. 22.

NOnnunquàm ad ſe reuerſa ab huiuſcemodì mentis ecſtaſi, cũ multo cordis dolore dicere ſolebat: O miſerum & miſerabilem mundum, non agnoſcentẽ opificem

Mundi erga ſuũ creat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

torẽ ingratitudo, ficem & creatorem suum. Cur illi non seruis, ô miser? Cur longanimitatis eius patientiam vsqueadeò paruipendis & negligis? Eius immẽsam bonitatem si perspectam haberes, etiamsi alius quispiam mundus retrahere te vellet, non posses tamen eò adduci, vt illum non amares. Sed ó te miserum, qui te auertisti ab illo, qui oculos clausisti, nec vis videre & intelligere. Sub his verbis tanquàm parturiens contorquebat membra sua, volutabaturque humì, cum ingenti eiulatu identidèm repetẽs, Cur miser munde non cognoscis creatorem tuum?

Vt suis relictis, ad castrum Loën venerit. Cap. 23.

POsthæc è domo & cognatione sua exiens, ad castrum quoddam Germaniæ conterminum, quod Loën vocant, peruenit, ibiq; apud inclusam Iueram, eximia pietate conspicuam, nouem mãsit annis. quo tempore mira per eam operatus est Dominus. Ex illa autem inclusa multa ego didici ex ijs, quę de Christina scribenda suscepi: ad quam ego ea causa ex longinquis Galliarum partibus profectus sum.

Vt diuinitùs edocta, scripturas diuinas intellexerit. Cap. 24.

EO igitur in loco Christina noctibus intererat precibus nocturnis, quas Matutinas vocant. Cunctis autẽ ab ecclesia recedentibus, illa obseratis ianuis per templum ambulans, tãtę suauitatis promebat melodias, vt angelicæ potiùs, quàm humanę, viderentur. Omnium enim musicorum instrumentorũ harmoniam, mortalium omnium voces ille cantus vincebat: tametsi longè impar erat illi melodiæ lõgè suauissimę, quę illa mente excedente, inter guttur & pectus eius sentiebatur. Erat autẽ Cantus ille Latinus, rhythmis quibusdam tinnulis aut dictionibus inter se pulchrè consonantibus ornatus. Intelligebat autem illa scripturæ diuinę Latinas dictiones, sensum quoquè & mentem illius plenissimè assecuta, licèt nunquàm didicerit literas, immò illarum planè rudis esset. Quæstiones etiam sacræ scripturæ obscurissimas, spiritalibus quibusdam amicis ipsam rogantibus, luculenter admodùm explicabat: sed id tamen faciebat prorsùs inuita, & quidem rarissimè, dicens, scripturas diuinas interpretari Clericorum esse, non suum. Porrò Clerum & inprimis sacerdotes, propter eximium erga Christum amorem, miro studio colebat ac venerabatur, licèt ediuersò multas ipsa ab illis iniurias pateretur. Sacerdotes peccantes, itemq; alios è Clero, secretiùs & cum mira reuerẽtia haud secùs atquè parres suos comiter admonebat, darent operam, nè sanctum Christi nomẽ propter ipsorum peccata, in populo contumelia afficeretur.

Suauissimas promit melodias, hauddubiè spiritales.

Docta diuinitùs.

Reuerentia erga Clerũ.

Quantoperè eam obseruârit Ludouicus Comes. Cap. 25.

COmes Loënsis Ludouicus, multa nobilitate illustris, vbi eius sanctitatem fama vulgante cognouit, ex animo eam cœpit diligere, eiusq; colloquijs & consilijs synceriter sese accommodare. Vbicunquè illam vidisset, assurgebat ei, matremq; appellabat. Si quid autem Comes ille vel contra ius fasq;, vel aduersùm Christi ecclesiam aut eius ministros designâsset, eius vicem haud aliter atquè mater filij dolebat, eumque in suo castro accedens, materna fiducia obiurgabat, impetrabatque ab illo, quicquid ex iustitiæ prę scripto eum satisfactiõis loco præstare oporteret. Die quodam illo in ecclesiæ atrio procumbẽre, cùm esset multo stipatus milite, Christina superueniens, clàm ad eius caput se inclinauit. Illo verò & corpus & oculos sustollẽte, mira oris gratia dixit: O quàm speciosus es Domine. Id autem milites audientes, dicebant Comiti: Audísne domine, vt te hęc sancta prędicet? At Comes: Ego verò, inquit, nóui, quem laudet illa. Non me, sed cælestem & immortalẽ Dominum laudat, à quo pulchritudo omnis proficiscitur, quique est omnium pulcherrimus. Tum illa: Verum, inquit, dixisti. Tu igitur quarè illum non diligis? Idem Comes quandoquè æstiuo tempore hora meridiana in castro suo Loënensi, quod iam euersum est, cum Limburgensi Duce & alio quodam Comite colloquebatur. Ad illos igitur intrepida accurrẽs Christina, magna voce dixit Comiti Ludouico: O te miserum: cum quibus iam misces colloquia? En amicum se simulat, qui hostili animo tuî proditionem meditatur. His verbis proditor ille perterrefactus, ad horam conticuit, remque, vt erat, verbis dissimulans, posteà vera dixisse Christinam facto declarauit.

Prodit proditorem.

Vt

Vt se gesserit erga Comitem illum vita functum. Cap. 26.

CVm autem idem Comes ageret in extremis, Christinam ad se acciuit, eamque obnixè rogauit, vt apud ipsum donèc spiritum redderet, permaneret. Annuente illa, pius Comes omnes, qui in cubiculo erant, iussit secedere, solam Christinam apud se retinens. Postquàm omnes exiërant, virtute, qua potuit, erexit se, & suppliciter ad pedes Christinæ se abijciens corpore toto, omnia peccata sua, quæ ab anno ætatis vndecimo vsque in diem illum perpetrâsset, cum multo lachrymarum imbre recitauit: non quòd ab illa vellet absolutionem petere, quam sciebat illam impendere non posse: sed vt ampliùs hac re illam ad orandum pro se permoueret. Deindè iussit omnes suos vocari in cubiculum, & ex Christinæ consilio rebus suis dispositis, defunctus est. Vidit autem Christina animam eius in Purgatorium perduci, acerrimis pœnis excruciandam. At pia fœmina eius vicem non mediocriter miserata, obtinuit à Domino, vt posset illius animæ pœnas partìm in se recipere. Apparenti autem illi post obitum suum, vt ab ea opem peteret, Christina dixit: Agè, abscede hinc, & ex diuinæ sententiæ præscripto pœnas luito. Ego verò à meo corpore pœnas exactura, dimidiam Purgatorij tui partem in me recipio. Videre tum licebat Christinam non breui tempore nocturnis horis modò flammarum incendijs, modò frigoris algoribus cruciari, prout Comitis animam id genus tormenta vicissìm excipiebant. Loca etiam, in quibus Comes peccare consueuerat, illa lachrymis nullam consolationem admittentibus irrigabat: & vbì ille lætatus fuerat, ipsa lugebat.

Non planè desipuit hic Comes, qui Christũ in Christĩa veneratur.

Cuiusmodi vita eius fuerit anno extremo. Cap. 27.

EXtremo vitæ eius anno frequens illi erat habitatio in desertis locis & in solitudine: vndè quidem nonnunquàm reuertebatur, sed rarissimè tamen, cùm ad promouendam hominum salutem aut cibum sumendum, diuinitùs redire compellebatur. Nec potuit tunc ad deserta properantem vlla monialis retinere: neque reuertentem quisquam salutare, aut quippiam ex ea percontari ausus erat. Nam interdùm vesperì rediens, per mediam domum ità transibat, vt spiritus potiùs, quàm corpus, videretur: nec facilè licebat internosci, an spiritus esset vel corpus, quandoquidem vix terram attingere videbatur. Adeoque illo postremo vitæ suæ anno omni ferè ex parte corpus eius spiritûs quasdam proprietatis induisse cernebatur, vt humanæ mentes vel oculi corporis eius vmbram vix absque horrore & tremore spiritûs intueri possent. Solebat tum ex solitudine reuertens, apud S. Trudonem in beatæ Catharinæ monasterio vtplurimùm morari.

Degit in locis desertis.

Quid de ea retulerit Thomas Abbas S. Trudonis. Cap. 28.

NArrauit mihi quiddã de ea venerabilis Thomas, nũc quidẽ Abbas S. Trudonis, tum verò parochus, quod sit annotatione dignissimum. Ad auroram cum socio quodam reuertente illo à precibus, quas Matutinas vocant, Christina cum impetu quodam transiens, in ecclesiam ingrediebatur. At illi clàm eam secuti, retro columnam quandam sese abdentes, obseruabãt quid illa vel faceret, vel precaretur. Ibì tum Christina coram altari haud aliter atquè saccũ quendam aridis ossibus plenum sese humì abiecit, grauiterque ingemiscens, at crebrò pugnis pectus & corpus verberans, ità dicebat: O miserum & miserabile corpus, quandiù me miseram cruciabis? quousquè tandèm me retardabis à Christi conspectu? Quandò tandèm missam me facies, vt anima possit libera reuerti & euolare ad creatorem suum? Væ tibi corpus miserrimum, & væ mihi, quòd coniuncta sum tibi. Hæc & id genus alia dicens, tũdebat pectus suum. At rursùs corporis partes agens, dicebat spiritui: O anima misera, cur adeò me affligis? ecquidnam te retinet intrà me, aut quidnam est in me, quod te delectet? Cur non pateris me redire in terram, vndè sumptum sum, vt illic quiescam, donèc in nouissimo magni iudicij die tibi restituar? Quarè non proficisceris ad requiem tuam, vt potioribus fruaris bonis in illis sedibus sempiternis? Hæc dicens,

Agit partes animæ.

Item corporis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ducebat alta suspiria, & anhelo pectore lachrymas fundebat. Deindè paululùm quiescens, & cum silentio & sancta meditatione in Deum syncerius incalescens, in dulcissimum risum soluebatur: apprehensosque pedes manibus suis, cum ingenti affectu osculabatur plantas suas, ità dicens: O mihi suauissimum & felicissimum corpus, cur ità te verberaui? cur his ego conuicijs te proscidi? An non mihi morigerum te præbuisti ad quæuis rectè facta & bona opera, quæ Deo authore facienda suscepi? Tu certè cruciatus & labores placidissimè ac patientissimè tolerâsti, quos spiritus à te exigebat: rursusq; oscula repetens, dicebat: Agè nunc comiter sustine optimum mihique gratissimum corpus meum: aderit propedièm finis laboris tui: iam in puluere requiescens, iam dormitabis paululùm: ac demùm canente tuba, resurges omnis corruptionis expers, rursusque animæ sociaberis in illis gaudijs sempiternis, quam in hac vita mœroris & doloris sociam habuisti. Talibus verbis & osculis blanditer demulcens corpus suum, post horam in illud, quod diximus, admirabile iubilum prorupit, tantaque in homine interiori iucunditate complebatur, vt corpus
Psal. 67. eius rumpi videretur. Reuerà mirabilis Deus in sanctis suis, & in Christina sua, vt ità dicam, super omnem admirationem mirabilis.

Sub mortem quis eius vitæ modus fuerit.
Cap. 29.

EXtremo tempore vitæ suæ cibo admodùm rarò, & quidem exiguo vtebatur. Cum sanctimonialibus & religiosis hominibus, vtì anteà consueuerat, noluit miscere colloquia: sed parùm aliquid cibi capiens, & somno momentanco refecta,
Incredibili dolore afficitur, propter hoim peccata, quę miseri & cęci parpendunt. medijs noctibus ibat ad deserta loca. Per id tempus nemo vnquàm ridentem eam vidit, sed perindè affecta cernebatur, atquè solent illi, qui præ nimio dolore è potestate exierunt & mente capti sunt. Incedebat orans, plangens, & multùm mœrens: cuius eam plerique causam autumant, quòd de mundi statu & malitia plures solito diuinitùs reuelationes ei obtigerint. Illud verò incredibili ciulatu sæpiùs deplorabat, totum ferè genus humanum corporis pollutione corrumpi, eaque causa iram DEI & animaduersionem vniuerso propè orbi Christiano imminere.

De eius sub mortem ægrotatione. *Cap.* 30.

ADuentante tandèm eo tempore, quo morbo & ægrotatione conficienda erat, tantam assiduæ contemplationis gratiam adepta est, vt permolestum ei esset aliorsùm aciem mentis intendere. Omnibus igitur posthabitis, Beatricem monasterij S. Catharinæ sanctimonialem rogauit, vt lectulum ipsi clàm in cubiculò componeret, simul indicans, morbum sibi imminere. Fecit Beatrix, & quidem libenti animo, quod illa voluit, decubuitque Christina, & morbo ingrauescente exercebatur. Cùm iam autem tres hebdomadas ità laborâsset, sacram Corporis Dominici communionem, & extremæ Vnctionis oleum petijt. Ijs perceptis, Beatrix in genua procumbens, orauit vt priusquàm è vita excederet, de quibusdam ipsam efficeret certiorem. Illa verò tacente, Beatrix existimans alibì eam animo occupari, quæstiones suas distulit, atque aliquid factura operis, è cubiculo egressa est, Christina sola relicta.

Eucharistiã & Vnctionẽ accipit.

Vt secundò, tertioque obierit.
Cap. 31.

AIunt pleriq; sæpiùs Christinam rogâsse Dominum, nè ipsam morientem vllis miraculis cohonestaret, sed instàr aliorum sineret migrare ex hac vita: id quod etiam præstitum est illi à Domino. Priùs enim, quàm Beatrix ad eam esset reuersa, CHRISTO vocante, spiritum exhalauit. Celeriter autem reuertens Beatrix cum socia sorore, corpus eius in terra exanime inuenit, ità prostratum, vt solent cadauera defunctorum: sed, vt equidem mihi certò persuadeo, ministerio angelorum. Ea re conspecta, Beatrix, doloris quibusdam stimulis percita, impatientiùs sese gerens, ruit super defunctæ corpus, clamans & eiulans non mediocriter. Interìm verò identi-

identidèm scisciabatur ex ea, cur absque illarum bona venia & sine sororum commendatione ad Dominũ abijsset, ac tandèm spiritu vehementi concepta fiducia, defixo in defunctæ ora vultu, ità dixit: Semper mihi Christina, dum viueres, obediuisti. Itaque adiuro te & obtestor per Dominum IESVM Christum, quem in vita ardenti desiderio amâsti, vt etiam nunc mihi obedias: (nanque potens potes per illum, cui iuncta es, quicquid velis) reuertarisque in corpus, exponasque mihi, quod à te sub obitum cupidissimè mihi optabam explicari. Mira res. Simulatquè Beatrix hæc ad aures mortuæ inclamauit, Christina reuixit, sed grauiter ingemiscens, anxioque vultu Beatricem reuerberans, dixit: Cur meam, Beatrix, requiem interpellâsti? Cur me huc reuocare voluisti? Iam ducebar ad Christi conspectum. At nunc, mea soror, properè quicquid visum est, proponas, sinasq; me, obsecro, ad diù optata reuerti. Vbì Beatrix proposuit, quod voluit, ab ea responsum est ei. Interìm sorores vndiquè congregantur ad illam: quas postquàm Crucis signo consignauit, tertiò vita functa est, abijtque ad immortalia secula seculorum. Vixit autem ab eo tempore, quo primò reddidit spiritum, annis duobus & quadraginta, obijtque anno à Christo nato millesimo ducentesimo vicesimoquarto, aut circiter.

Abit ad Christũ felicissimè.

De eius sepultura, & corporis translatione. *Cap.* 32.

HVmata est autem extra S. Trudonis oppidum in monasterio beatæ Catharinæ, illicque septem annis corpus eius quieuit, in illud vsque tempus, quo omnem eius monasterij structuram in locum propinquum magisque opportunum transtulêre. Tum enim, vniuersis ciuibus congregatis, ad tumulum reuerendæ Christinæ Clerus cum sanctimonialibus accessit: cumque amouissent indè operculum, tanta suauitas & omnes & singulos peruasit, vt cuncti pariter vna mente, vnoque ore conclamarent, Christinam & in vita fuisse mirabilem, & post obitum nihilominùs glorioſam. Neque verò quisquam ambigit morbis liberatos esse eos, qui cum fide congrua ad eius tumulum adièrc: sed eiusmodi prosequi, nobis non est integrum.

Post septeniũ ex eius sepulcro mira odoris suauitas funditur.

Adhortatio ad agendam pœnitentiam. *Cap.* 33

QVęso te Lector, diligenter animum aduerte, quàm nos iure meritoque culpandi simus, qui cùm cernamus Christinam tot pœnas tamque immanes & diros cruciatus non tam propter sua, quàm propter aliorum peccata pertulisse, ob culpas & maleficia nostra pœnitentiam agere reformidamus, Veniet certè quandoquè, & celeriter veniet dies ille, quo nos libenter etiam his acerbiora simus toleraturi, si daretur locus pœnitentiæ, & ad negligenter quondàm exacta tempora redire liceret. Et væ ijs, qui ad misericordiæ emendum oleum tum demùm se comparare volunt, quandò nundinarum tempus omne elapsum est. Venient ij cum lampadibus vacuis, Matt. 25. ianuamque pulsabunt, sed omnem sibi sentient aditum præclusum, audientque vocem illam sanè terribilem: Amen dico vobis: nescio vos. Vigilemus igitur, quia nescimus diem, neque horam. Meritò illi excluduntur, qui iam stertentes, diemque illum & horam negligentes, nolunt lampades suas implere oleo bonorum operum ex condignis pœnitentiæ fructibus. Vtinàm verò audiant Dominum dicentem: Vigilate ergò, quia nescitis diem neque horam, qua Dominus vester venturus sit. Ecquid verò aliud per omnem vitam suam Christina clamauit, nisi vt pœnitentiam agerent homines, & nunquàmnon sese paratos exhiberent? Hoc illa verbis multis, hoc lachrymis, hoc planctu & eiulatu, hoc infinitis clamoribus, hoc eiusmodi viuendi exemplis docuit, qualia de nullo alio, qui eam aut antecesserit, aut secutus sit, vel scripto cuiusquam vel sermone perceperimus: in laudem & gloriam Christi, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

SAN-

Universidad de Deusto
Biblioteca

SANCTI PATRIS NOSTRI ET CONFESSORIS THEODORI STVDITI ORATIO DE NATALI SANCTI *Prophetæ, præcursoris & Baptistæ. Habetur in Simeone Metaphraste.*

24. Iunij.

SI vocali alicui luscinię, quę verno tempore pulchrè resonat, nostra esset similis oratio, inueniret fortasse, quemadmodùm posset parumpèr laudare magnam illam vocem veritatis, quæ hodierno die nascitur. Cùm sit autem voce admodùm gracili & impedita, quomodò laudabit magnum decus Prophetarum? quomodò celebrabit eximiam Apostolorum gloriam? Quomodò glorificabit nouum & admirandum ornamentum martyrum? Porrò autem hoc quoquè est mihi considerandum, quod in alijs quidem sanctis tractauit alter alterius encomia: eius autem, qui nunc laudatur, ante alios ipse Christus Deus, qui est ipsa veritas. Dicit em: Matt.11. Maior Iohanne Baptista non surrexit inter natos mulierum. Quoniam ergò sunt tantæ laudes magni Præcursoris, vt vel summa dicendi facultas eas assequi nequeat, nunquìd ei deerit* nostra orationis breuitas, studiosi auditores? Absit: sed seruile reddentes debitum, & iussum implentes spiritalem, & tanquàm qui simus sanctificandi ex sola Præcursoris commemoratione, nostram ostendemus audaciam.

Agedùm ergò diem festum deincèps celebremus, ad natalem honorandum conueniamus frequenti multitudine, non solùm accolæ, sed etiam vniuersa regio, quæ est circa Iordanem, qui percipitur intelligentia. Videamus pulcherrimum hoc, nouum & inauditum mysterium. Videamus id, quod fit admirabiliter, & præter opinionem. Zachariam mente consideremus: res quoquè Elizabethæ rursùs confitea-
Generis nobilitas S. Iohannis. mur. Non ex obscuris itaque parentibus, vt vel ex hoc maximus ostendatur Præcursor: sed vel ex valdè claris & insignibus originem habuit. Nam alter quidem erat Aaron, propter canos & dignitatem, veste indutus sacerdotali, pectorali, inquam, & superhumerali, talari cincinata tunica, cidari & zona, quæ ex auro, & gemmis, & hyacintho, & bysso erant variata: & sic ingrediens in sancta sanctorum in vice sacrificandi.

Mater autem Saræ gloria æqualis, vel potiùs superior, vt quæ esset propinquitate coniuncta Dei matri. Ex sterilitate enim gignit per promissionem, non Isaac, qui fuit vocatus Dei seruus, sed Iohannem, qui fuit appellatus Domini verus & germanus amicus. O sterilem vterum, qui talem concepisti filium. O terram infrugiferam, quæ talem spicam produxisti. Quocircà non est dubitandum, illud Esaiæ, cuius Esa.54. vox est altissima, ad eam quoquè nouo quodam modo eloqui: Lætare sterilis, quæ non paris, erumpe & clama, quæ non parturis: quòd ex deserta matrice produxisti lilium castitatis, rosam spiritalis fragrantiæ, pratum bonorum feracis continentiæ, interdiù lucentem facem Christi aduentûs, Iohannem à Deo electum, militem regni cælestis, optimum Christi Ecclesiæ pronubum, silentio non mandandum testē eius, quæ verè est, veritatis: Iohannem canorū præconem pœnitentiæ, eius, qui in corpo-
Matt.3. Iohan.1. re est, Angelus Domini, indicatorem Agni, qui tollit peccatum mundi.

Neque verò potuerim eius complecti dignitatem, etiam si plura nomina fuero complexus vocationis. Multa enim habet nomina, & plures causas, qui id, quod est maximū, est sortitus præter omnes Christos Domini. Atq; honoratur quidem Isaaci quoq; antiqui parentis natalis, quem cùm concepisset Sara, & peperisset filium in se-
Gen.21. nectute, hæc ait: Quis annūciabit Abrahæ, quòd Sara lactat filium? Quocircà magnū
Ibidem. quoquè videtur facere conuiuium in die eius ablactationis. Et rursùs honoratur
Iudic.13. natalis Sampsonis, qui Manue erat ipse quoquè natus ex promissione, vt qui procederet ex sterili. Qui, inquit, non bibet vinū & sicerā, & non comedet quicquā immū-
1.Reg.1. dū: & ipse incipiet saluū facere ex manu alienigenarū. Prętereà autem, vt aliorum natalem prætermittam, Samuelis quoquè honoratur natalis, qui ea, quæ erant, antè vide-

videbat, quem peperit celeberrima Anna marito suo Elcanę, dedicatum Deo ab infantia. Sed non assecuti sunt, ô dilecti, Iohannis magnitudinem: quoniam alij quidem fuerunt ante legem scriptam, alij verò post legem. Iohannes autem filius Zachariæ sacerdotis, & Elizabethę admirabilis, exortus est flos præcedens Christi aduentum, in medio legis & gratiæ apparens. Præluxit enim, qui intelligentia percipitur, Lucifer, significans ortum solis iustitiæ. Præcessit miles, significans aduentum Regis omnium. Venit Paranymphus, indicaturus adesse sponsum. Et alij quidem aliquandiù postquàm nati essent, aut prophetārunt, aut alia fecerunt miracula: Hic autem cùm adhuc ferretur in vtero, repletus fuit sancto spiritu, & extitit effector re- Luc.1.
rum admirabilium.

Mihi ergò videtur id esse ciusmodi, vt tanquàm in similitudine, Præcursoris ostendam magnificētiam: Quomodò ergò Rex aliquis regaliter procedens ex Regia, habet quidem primùm præcedentes quosdam, qui ferunt virgas, & quosdam, qui lecptra gestant: deindè Consules, Præsides & Ductores ordinum: postremùm aūt, quēdam maiori dignitate præditum, post quem statim Rex appāret, nullo interiecto, resplendens auro & gemmis perlucidis: sic mihi cogita etiam in vero & solo vniuersorum Rege Christo Deo nostro. Eo enim per carnem ingressuro in orbem terrarum, præcesserunt quidem patriarchæ, vtpotè Abraham, Isaac & Iacob, deindè Moyses Dei interpres, & Aaron, & Samuel, & vniuersa turba Prophetarum: vltimus enim extitit manifestus Iohannes: & statim Christus Dominus, de quo dicit: Qui post me Iohan.1.
vénit, ante me factus est, quia prior me erat. Et qui erat vltimus ordine, maior dignitate extitit pro proportione. Sic ergò & Prophetis, & Apostolis, & alijs omnibus reuerà prior est magnus Præcursor, illis quidem, vt sequens: his verò, vt precedens.

Verumenimuerò Euangelicam explicantes historiam, audiamus quæ à Gabriele annunciantur Zachariæ. Visus est ei, inquit, Angelus Domini, stans à dextris altaris Luc.1.
incensi: & conturbatus est Zacharias cùm vidisset, & timor irruit super ipsum. Quàm Gen.28.
est terribilis etiam visio Angelica, & quàm in loco terribili apparuit? Quàm terribilis, inquit, est locus iste? Nihil est hoc, nisi domus Dei. Nec est mirum, si cùm esset iu- Dan.8.
stus sacerdos, conturbatus est, & timor irruit super ipsum: cùm Daniel quoq; vir desideriorum, cùm vidisset, stupore est affectus, & in faciem cecidit, & ore hianti mansit attonitus, propter Angelicæ excellentiæ splendorem incomparabilem. Visus est
Contra Iconomachos. ei, inquit, Angelus Domini. Quid ad hæc nobis dicunt semichristiani, qui nō admittunt imagines? Si ab homine visus est Angelus, omninò habuit imaginem, & non Exod.25.
aliam, quàm in qua visus est. Visus est autem in ea forma, in qua Moysi priùs in monte Sina in figura ostensa sunt Cherubin, quæ erant circa propitiatorium. Si autem id, quod est incorporeum, & quod caret figura, ea, quæ fuit ostensa figura, circunscribitur, quomodò id, quod est corporeum & figuratum, & quod colori & tactui subijcitur, & tres suscipit dimensiones, imagine non repręsentabimus, ad euidentem demonstrationem ab eo susceptæ carnis, quæ visione non potest apprehendi?

Neq; verò putēt stulti, nos diuinitatē in hoc circunscribere, quæ neq; verbis exprimi, neq; cōprehendi potest, cuius nulla est positura, nulla figura, nullus locus, nulla quantitas, nulla qualitas, non aliquid aliud ex ijs, quæ sunt intrà fines circūscriptionis, propterea quòd sit infinita, & non potest compræhendi. Nam hîc quoq; eius, qui est homo, solummodò effingentes imaginem, non materiæ expertē & informē animam vnà omninò effingimus: Nō em contingit: sed vtriq; cōuenienter attribuimus ea, quæ sunt eius propria: ei, quod circūscribi non potest, id, quod non potest circunscribi: & ei, quod potest circunscribi, id, quod circūscribi potest: sicut verbum ostendit veritatis.

Reuertamur autem rursùs ad propositum. Dixit autem ei Angelus: Nè timeas Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua, & vxor tua Elizabeth pariet tibi filiū. O desideratum, qui à Deo præbetur, iussum. O valdè optandam, quæ affertur ab Angelo, promissionē. Assecutus est id, quod optauerat: obtinuit id, quod rogabat: inuenit id, quod quærebat, vt tollerē sterilitas, & pulchrā haberet prolē, nō cōsequentia naturæ, sed precibus. Nō em maledicti erat pœna sterilitas: abfit, sed magni mysterij significatio. Nā cùm Zacharias esset frequentibus ad Deū intētus precibus, vt solueretur sterilitas, arbitror eum fortasse hæc audiuisse: Nondùm est perfectum tempus,

non-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nondùm venerunt dies aduentûs. Tunc,ô Zacharia,ſpera fore,vt liberos ſuſcipias, quandò venerit expectatio gentium. Tunc expecta ſterilitatem,quandò venerit ſpes omnium finium terræ. Poſtquàm autem venit tempus: Accipe,inquit,id quod eſt tibi cordi per Gabriëlis prædictionem: renouare tanquàm aquila iuuentute. Cognoſce,inquit,coniugem: exaudita eſt enim tua deprecatio: & vxor tua Eliſabet pariet tibi filium,& vocabis nomen eius Iohannem. Cognoſce etiam nomen,quo vocabitur,vel ex ipſa etymologia tibi procedere ex alto.

Dixit autem Zacharias Angelo:(deincèps enim cum eo tanquàm cum conſeruo liberè loquitur) Quomodò hoc cognoſcam? Ego enim ſum ſenex, & vxor mea proceſſit in diebus ſuis. Atque prompta quidem & paterna demonſtratio ſacerdotem facit reum incredulitatis. Præſens autem ſermo non ſe ſubmittens, ſed procedens tanquàm ad examinationem,dicit eo modo fuiſſe affectum Zachariam,quo magnus Iohan.20. Thomas. Non enim erat conſentaneum,cum hoc ignorâſſe,cùm eſſet Propheta, & in rebus diuinis eruditus, poſſe Deum vel ipſam naturam innouare, & ex ſene iuuenem efficere,& ea reddere facilia,quæ videntur nullo modo poſſe fieri,vt in Abrahamo & Sara,ſicut in Sunamitide, & in alijs eius varijs & omne genus miraculis. Sed Gen.21. 4.Reg.4. quoniam magnarum,& quæ ſunt præter opinionem,expectationum promiſſiones, ſi repentè audiantur, ſolent aliquo modo conturbare animum non ad incredulitatem, vt arbitror,differens, ſed feſtinans ad perfectionem, ſtatìm velutì captus à voluptate,exclamat & dicit:Quomodò hoc cognoſcam?Nè me deceperis,nè me fefelleris: da mihi ſignum, præbe mihi pignus, vt Deus olim Abrahæ, ad hoc quod ipſe Gen.17. eſſet pater multarum gentium, & egrederentur Reges ex eius lumbis,ſignum circũ- Gen.8. ciſionis: & ſicut anteà Noë, quòd non induceret diluuium ſuper terram, arcum qui Exod.3. eſt in nube: Et Moyſi virgam in ſerpentem conuerſam, & citò reſtitutam, ad hoc vt crederent Aegyptij,quòd,Qui Eſt,ei apparuerit.

Reſpondens autem ei,dicit Angelus:Eccè eris tacens,& non poteris loqui,propterea,quia non credidiſti verbis meis. Adijciendũ eſt,tacitè & abſolutè,& citra examinationem. Accepit ſignum Zacharias rei conueniens: nempe ſermone ſoluto ſilentium,quòd ad viuum ſermonem,& qui conſiſtit,eſt ei par iendum: & complicatis labris,vocibus quæ audiri non poterant,laudauit datorem partûs. Egreſſus enim,inquit,non poterat loqui, & cognouerunt, quòd vidiſſet viſionem in templo. Et ipſe erat annuens illis,& permanſit mutus:partìm quidẽ,nè interrogaretur,vtpotè quòd ſuſtinendum non eſſet, vt audiretur viſio: partìm autem, vt qui quodãmodò exceſſiſſet ex ſenſibus, & totus ſeipſum conuertens ad id, quod viſum fuerat, mutus eſſet, inanibus & aërem temerè verberãtibus ſermonibus. Par autem fortaſsè fuerit,eum vtpotè Prophetæ patrem,hìc quoquè opus ſignificare prophetiæ. Et hoc fortaſsè eſt ceſſatio legalis cultûs ad eam,quæ fit in gratia,prolationem per exortũ Iohannis.

His ergò prætermiſſis,quæ intercedunt,vt quæ neque ad diem pertineant, neq; ea poſſint vires noſtræ aſſequi,veniamus rursùs ad inſtitutum. Et factum eſt, inquit, vt Luc.1. audiuit ſalutationem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in vtero eius. O Iohannes felix infans,fœtus qui ſopiri non potes.Qui es in vtero,quomodò es in mũdo? Qui nondùm es perfectus, quomodò es pleniſſimus? Qui es ſemeſtris,quomodò multũ habes tempus? Qui non potes cogitatione percipere,quomodò es prudentiſſimus? Qui loqui non potes,quomodò benè loqueris? Dic nobis,dic, quomodò cùm contineris in tenebroſo loco vteri matris,nondùm videndi facultatem exerceas, auditûs ſonum nondùm admittas,vocalem ſermonem nondùm emittas, ambulãdi motûs nondùm ſis particeps, ridendi proprietatem nondùm exercueris: quomodò intueris? quomodò audis? quomodò res diuinas contemplaris?quomodò exilis & exultas? Reſponde,reſponde nobis,ô vir optime. Magnum eſt, inquit, quod peragitur myſterium,& actus eſt ab humana remotus compræhenſione. Meritò innouo naturam propter eum,qui eſt innouaturus ea,quę ſunt ſupra naturam. Video,etſi ſim adhuc in vtero,quoniam in vtero geſtari video ſolem iuſtitiæ. Auribus percipio, quoniam audio,vt qui naſcar vox magni Verbi. Exclamo,quoniã filium patris vnigenitum conſidero eſſe carne indutum. Exulto, quoniam vniuerſi effectorem video formam hominis ſuſcipere. Exilio,quoniam mundi redemptorem cogito corporatum. Principium,inquit,vobis ſignifico Dei in mundum ingreſsûs, & aduentûs corporei. Præ-

Præcurro aduentum,& quodammodò vobis præeo confeſſionem. Accipite pſalmũ, Pſal.80. vt dicam Dauidicè,& tympanum Propheticè,pſalterium iucundũ cum cithara. Can- Pſal.104. tate ei,& pſallite ei, narrate omnia mirabilia eius. Nunquìd ergò,ô Iohannes, ſuper terrena aſcendiſti, ad cæleſtia prouectus es, Angelicos & primò operantes ornatus tranſcendiſti? Quomodò ergò quorum naturam non apprehendiſti, eorum es ſortitus ordinem & dignitatem? & quod eis eſt à ſeculo obſcurum, & quod minimè dicerunt,ſtatìm,tanquàm poſt Deum,traiecìſti,& nobis annunciâſti, idque cum adhuc eſſes in matris viſceribus?

Non volaui,inquit, per aërem,non peruaſi nubes, non ſuperaui cælos, non tranſcendi flammeas & incorporeas virtutes: nè hoc exiſtimetis: ſed qui ſupra omnia, & in ſinu patris manet cum ſancto ſpiritu, neſcientibus alijs igneis eius miniſtris, tanquàm aliud cælum ingreſſus,in vtero ſemper virginis Marię ſeipſum patefecit,& hęc mihi talia expoſuit myſteria. Sum ergò pueri index,quòd ſcilicet filius nobis naſci- Eſa.9. tur,& filius datus eſt nobis (vt magnus dicit Eſaias)qui quidem eſt ante ſecula. Sum natus ex ſterili,quoniam prodibit fœtus Virginis.

O opus magnificum,& ſupernaturale. O prodigium admirabile, & quod omnẽ ſuperat opinionem. Qualia nobis infans nondùm natus annunciat? Quanta nobis fœtus Elizabeticus diuinè ſignificauit? Exiliat tota, quæ eſt ſub Sole,regio: choros agat Eccleſia,feſti præludia, & natalis Chriſti ingreſſum celebrans: & lætitia impleãtur vniuerſa,ſuſcipientia Indicem aduentûs Regis vniuerſorum. Sed, ô beate Iohannes,qui maximorum es Propheta maximus, qui es primorum primus inter Apoſtolos,qui es Martyrum Martyr excellentiſſimus, qui es ſolitudinis à Deo ordinatus patronus, qui ſpecioſiſſimi ſponſi es amicus dilectus, qui lucis, quæ dici non poteſt, es parata lucerna, cui Agni inculpati fuit creditum præconium, qui paternæ vocis Matt.3. es optimus auditor,qui prædicatus fuiſti Baptiſta Chriſti,qui Herodis libidinis liber Matt.14. fuiſti reprehenſor,qui ijs,qui erant apud inferos,vitam præſignificâſti,qui Deum ſignificans fuiſti tuba orbis terrarum: nunc quoq; nobis ſonum ede cęlitùs ſacratiſſimis interceſſionibus,& eſto propitius populo tibi decantanti, & minimo tuo gregi, cum excellente tuo Patre,condonãs rursùs hoc audax mei miſeri inceptum,vt quod non ſit munus oblatũ,ſed tanquàm inutilis ſerui,quod tibi offertur, debitũ cum tributo & deſiderio:In Chriſto Ieſu Dño noſtro,cui gloria & honor & adoratio cũ patre omnipotẽte, & ſanctiſſimo ſpiritu,nũc & ſemper, & in ſecula ſeculorum,Amen.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI CHRYſoſtomi *Encomium natalis venerandi Præcurſoris.*

Feſtũ Natiuitatis S. Iohãnis antiquiſſimum.

Feſti celebrandi & publicæ lætitiæ dies eſt opportunus, in quo mihi reuocatum eſt in memoriam Gabrielis miniſterium,& Zachariæ ſacerdotium. Nupèr enim audiuiſti Euangeliſtam dicentem, Quòd Zachariæ obtigerat,vt ſuffiret ingreſſus in templum Dei: Et vniuerſa multitudo expectabat extra templum hora ſuffitûs. Et viſus eſt ei Angelus Domini ſtans à dextris altaris ſuffitûs. Et conturbatus eſt Luc.1. videns Zacharias, & timor irruit ſuper ipſum. Ei autem dixit Angelus: Nè timeas Zacharia,quoniam exaudita eſt deprecatio tua. Eijcit metum, & eius loco injicit deſiderium. Nam cùm dixiſſet, Nè timeas: non tacuit,ſed etiam precationis lucrum ſignificauit.(exaudita eſt enim,inquit,deprecatio tua) Quodnam? Leuiticę tribûs augumentum. Et eccè vxor tua Elizabeth pariet filium, & vocabis nomen eius Iohannem.

O admirabile & myſticum miraculum. Meritò Zacharias ratiocinando & cogitãdo impeditus,repugnauit Angelo. Aliud enim rogabat,& aliud accepit. Pro populo precabatur,& nominabatur pater filij. Quærebat veniam peccatorum,& vteri ſterilis accepit promiſſionem. Maluiſſet Zacharias curari animas infidelium,quàm intumeſcere vterum Elizabethæ. Meritò ergò fuit conturbatus. Erat enim homo ſeruiens mutationi,etiamſi eſſet præditus dignitate ſacerdotali. Deindè etiam apud ſe cogitabat,quænam eſſet aliena & admirabilis viri viſio: quiſnam is eſſet, qui audaci

Universidad de Deusto
Biblioteca

pede in sacrum templum assendebat: quis is esset, qui à dextris altaris suffitûs adstaret, tanquàm qui nulli esset peccato affinis.

Quis hic est, aiebat, qui alienis & diuersis formis circuncircà coruscat, & metu meam comprimit animam? Nunquàm enim ego vidi rem tam admirabilem: hominémne alatum, an volucrem humana forma præditam? Quid hoc sit, dubito. Mei cũ suffitûs videtur esse aliquis speculator, & meæ intercessioni esse impedimẽto. Populi multitudo me foris orans expectat, tanquàm scribam cælestis Regis, & hic me intûs retinet. Per me regi preces offerunt, veniam petentes delictorum: & incertus sum, an possim explere populi desiderium, & meo satisfacere officio: & hic constitit nouum mihi afferens nuncium. Cessa deincèps tu, qui me terres. Si enim esses à Deo missus Angelus, ad ea, quæ sunt mihi vsui, adiumento fuisses, & misertus esses eorum, qui foris lachrymantur: affligeréris vnà cum ijs, qui affliguntur. Recede hinc, qui me terres: filij nullam duco rationem. Cur mihi significas promissionem? Quid enim lucrifaciet populus, si ego habuero filium? Quænam ad eos redibit vtilitas, si Elizabeth infantem lactauerit? Quid accipient commodi, si ego facultatum hæredem reliquero? Recede ergò, qui me terres, quicunq; sis. Sumus iam prouectæ ætatis: præterijt tempus cupiditatis: tempus refrigerauit calorem, fructum negauit sterilitas, natura secum agitauit seditionem: mortui sumus ambo ea parte, quæ spectat ad coitum. Quod ergò non produxit iuuentus, quomodò germinabit senectus?

Sed hæc quidem animo agitabat & dicebat Zacharias. Ei autem dixit Angelus: Nè timeas Zacharia, neq; conturberis cogitationibus: sum enim Angelus lucis, non tenebrarum. Ego sum Gabriel, vnus ex principibus Regis cælestis: iussum affero, non mea iubeo authoritate: missus sum ad tibi significandum: non autem ad merum tibi incutiendum hanc indui figuram. Nè timeas Zacharia: missus sum ad tibi nũciandum, non autem ad te obstupefaciendum. Profers senectutem, & ætatem nõ aptam generationi, & matricem, quæ semen non suscipit. Quis autem, licèt velit, generat? Dei est donum, non inuentum hominis. Non audiuisti Dominum dicentem: Ego
Zacha.12. sum, qui facio hominem, & fingo spiritum in homine? Non credis Zacharia? Quomodò formatus est Adam? Quomodò creata est Eua? Quomodò genitus est Isaac?
Luc.1. Cùm audijsset Abraham, non est spe deceptus, & tu sacerdos non credis? Non est impossibile apud Deum omne verbum. Propter senectutem contradicis, ô Zacharia, & corpus emortuum plus statuis posse efficere, quàm Deum? Si non vidisses Abraham, rectè dubitâsses. Naturalem profers imbecillitatem, & cùm adsit diuina promissio, non credis? Qui parua petijsti, magna sumis, & clamas, tãquàm qui damnum patiaris? Tu Zacharia oras pro solo populo Iudaico: Ego autem hunc bonum tibi affero nuncium, Pertinere salutem ad omnes gentes.

Zacharias autem cùm hæc audijsset, & adspectum parùm auertisset, dixit respondens Angelo: Quid dicis, O Angele? Vxor mea pariet? num ego propterea orauí? an suffitum moueo hac de causa? Meo fungens officio, populo bonam spem affero, & pero veniam peccatorum, non solutionem desidero sterilitatis. Volo meam leuari synagogam, non prægnantem effici Elizabeth. Rogo, sauciatę vt curentur animæ, non vt exiccata vbera lacte fluant. Quid dicis, ô Angele? Vxor mea pariet? & quid lucrifacient ij, qui foris precantur? Nunquid cùm audierint, me obruent lapidibus, dicentes, me non orare pro ipsis, & communi salute, sed pro meipso solo, & me non verbum accepisse, sed fœtum? Nulla mihi res est cum liberorum susceptione. Absit, hoc nolo. Quod precatus sum, non accepi, & nunc mihi significas alia pro alijs. Filiorum procreationis nullam duco rationem. Non possumus ingredi sine baculo, & iubemur dare operam liberis. Senectus negauit naturam. Non ero frequens in tem-
* Conducã, opinor legẽdum. plo ad obeũdum ministerium, sed * condam nutricem propter infantem. Nulla mihi res est cum liberorum procreatione. Quæro salutem populi, & gentis felicitatem, & gentium captiuitatem, & nostram prosperitatem: non autem pueri fletus, & fascias, & nutrimenta puerilia.

Horum ego nullam duco rationem. Quomodò enim inueniar pater germani filij? Senectus repellit modum. Ea res est deincèps à natura aliena. Sunt dissoluta mẽbra genitalia. Virgam, tanquàm equum, tenens ingredior, & me excitas, vt matrimonialẽ ineam coniunctionem? Vndè hoc sciam? Eccè membra mihi tremunt. Eccè vi-

cè vides amborũ senectutem. Eccè adspicis vteri imbecillitatem. Eccè intueris colla nostra in terram inclinata. Totum corpus emarcuit. Nihil expectamus aliud, nisi falcem mortis. Spicæ iam sunt maturæ ad messem. Vndè hoc cognoscam? Si ergò verum omninò dicis, ô Angele, da mihi signum arrhæ gratia, & credam promissioni. Accipio promissionem, si miraculi videam effectionem. Aaron enim non credidisset, nisi virga floruisset. Num.17. Exod 3. Moyses pro certo & firmo non habuisset, nisi eius manus fuisset dealbata. Iudic.6. Gedeon non intellexisset, nisi ros descendisset in vellus. Ezechias spem abiecisset, nisi sol fuisset impeditus. 4.Reg.20. Da ergò tu quoq; signum, & saltabo iuueniliter. Gen.18. Da signum, nè Elizabeth profusè rideat, sicut Sara. Vndè hoc sciam Archangele, qui hæc significas? Quid mihi dicis nomen infantis, & eius, qui non adest, virtutes enumeras? Ostende mihi id, quod est supra naturam, vt credam id, quod est præter naturam. Si cæli conuexum in partem conuertatur contrariam, ego quoq; renouabor. Si mare suscipiat dimensionem, Elizabeth quoq; pariet. Si sol comprehendatur, sicca quoq; vbera lacte fluent. Si Luna cingatur mœnibus, matrix quoq; sicca humectabitur. Vndè hoc sciã? Ego eṁ sum senex, & vxor mea ꝓcessit in diebus suis.

Angelus autem dicit Zachariæ: Non credis Deo omnipotenti? Nescis Deum posse omnia? statuis Domini promissionem esse infirmam & instabilem? Eum, qui bonum affert tibi nuncium, non vereris examinare ac perconrari? Vndè hoc sciam, dicis, ô Zacharia? Num te mittam in Aegyptum, vt terrore afficias Pharaonem? Nihil facit Deus supra naturam? Quæris naturæ consequentiam, non diuinitatis effectionem admirabilem? Dic enim mihi, Vbinàm fixæ sunt ignis columnæ? Cæli moles vbinàm est collocata? Vbinàm inueniuntur nubium cubilia? Pluuiæ autem guttæ vbinàm contexuntur? Niuis verò cespites vbinàm excinduntur? Solis currûs qui est auriga? Lunæ decremento quis imponit terminum? Furens mare quomodò reueretur arenam? Tenebræ caliginis quomodò contexerunt? Homo autem quomodò formatur in matrice? Et masculo quomodò fœmina inuenitur leuior? Vndè, inquis, hoc sciam? Eris, inquit, tacens, & non poteris loqui.

O benignum supplicium, quod effecit potiùs correctionem. Angelus enim castigat ipsam vocem, quæ lapsa fuerat: refrenat ipsam linguã, quæ fuerat audacior. Erat enim, inquit, annuens ipsis, & permansit surdus. Pulchrè Euangelista conscripsit illud, Permansit. Permansit enim silentium, expectans vocem, quę nascebatur, Zacharias Iohannem, senex infantem, sacerdos Prophetam, cùm dicit Angelus: Quoniam tanquàm incredulus à Deò signum quæris, in proprijs membris porta signum, quod te castiget. Eris enim tacens, & non poteris loqui vsq; ad diem, quo hæc fiant. Vbi est audacia temeritatis, illic est frenum disciplinæ: Vbi calcitrauit contumelia, illic pœnæ pronunciatur sententia. Volebat quidem Deus, ô Zacharia, te fieri præconem talis miraculi: quoniã autem corporis imbecillitatem duxisti esse firmiorem ac stabiliorem promissione Domini, eris tacens, & non poteris loqui vsq; ad eum diem, quo hæc fiant: propterea quòd non credidisti verbis meis, quæ quidem implebuntur suo tempore. Vides nihil summum ac perfectum effici sine fide?

Solùm autem audiuit Zacharias hæc verba, & statìm egressus est ex templo, sermonis priuationem ferens mercedem incredulitatis. O miraculũ. Ingressus est vt alios liberaret, & ipse exijt condemnatus. Thuribulum ferens ad ministrandum, circunferebat titulum exilij. Populus expectabat, vt aliquid boni ab eo audiret, ille autem annuebat: Nemo mihi appropinquet, nemo me interroget: fero horrorem Dominicæ iracundiæ. O res admirabiles, & quæ sunt præter opinionem. Zacharias mutus redditur, & velutì camo constringitur: Elizabeth autem opiparè conuiuatur. Lingua obtunditur, & vterus inflatur. Quæ diserta erat lingua, sterilis efficitur: & quæ erat infertilis, mater redditur. Vox frenatur, & mulier liberatur. Zacharias siler, & Iohannes exilit. Solùm enim vidit sterilis Virginem, & solem animaduertit Lucifer, & valdè exilijt Iohannes in materno vtero, accusans naturæ tarditatem. Domini, inquit, sum seruus, non teneor ijsdem legibus, quibus conserui. Non expectabo quoàd patiar, vt præcursor sim. Nè dominæ partus præueniat seruum, qui parturiendi doloribus in vtero inuoluitur. Nè sit naturæ consequentia ordinis transgressio. Agnoui enim qui me præmisit, vt ambularem ante eius faciem, ad parandam viam eius ante ipsum. Labefacto vincula naturæ: propero enim prædicare. Malac.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

O res admirabiles,& quæ ſuperant opinionem. Quæ in cælo ignorauerunt Angeli,cognouit Iohannes,qui geſtabatur in vtero. Thronos latuit, & eum, qui erat in matrice,minimè præterijt. Celauit Dominationes,& ei, qui erat in ventre,reuelauit myſterium ſuſceptæ carnis œconomiæ: & quem venit Archangelus ferens bonum nuncium, is eum narrauit in vtero. Nam cùm ad nos aduenisſet, ſicut modò audiuiſti,Redemptor noſtri generis,venit protinùs ad ſuum amicum Iohannem, dum adhuc eſſet in vtero, & licebat videre figulum lutum ſalutantem, Regem habitantem in tabernaculo militis,Dominum qui venerat in ſerui domunculam.

Quem cùm ex matrice in matrice adſpexiſſet Iohannes, terminos naturæ concutiens,exclamat: Video Dominum,qui naturæ impoſuit terminos, & nō expecto tēpus naſcendi. Nouem menſium enim tempus in vtero non eſt mihi neceſſarium. In me eſt enim,qui eſt æternus. Egrediar ex hoc tenebroſo tabernaculo,rerum admirabilium compendioſam prędicabo cognitionem. Sum ſignaculum,ſignificabo Chriſti aduentum. Sum tuba, proferam filij Dei in carne œconomiam. Tuba canam, & eoipſo paternæ linguæ benedicam,& eam traham, vt loquatur. Tuba canam,& vterum maternum viuificabo.

Vides, ó dilecte, quàm ſit nouum & admirabile myſterium. Nondùm naſcitur,& ſaltibus loquitur: nondùm appáret,& minas intentat. Nondùm ei permittitur clamare,& per facta auditur. Nondùm diſcit vitam,& Deum prędicat. Nondùm adſpicit lucem,& ſolem indicat. Nondùm paritur,& properat præcurrere. Non fert enim præſente Domino contineri, non ſuſtinet naturæ expectare terminos: ſed contendit rumpere carcerem ventris,& ſtudet præſignificare venientem Saluatorem. Acceſſit, inquit, qui ſoluit vincula: & quid ego ſedeo vinctus, & retineor, vt maneam? Venit verbum, vt omnia conſtituat: & ego adhuc maneo detentus? Exibo,præcurram,& prædicabo omnibus, Eccè Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi. Et hęc quidem Iohannes. Ioban. 1.

Elizabeth autem impletum eſt tempus pariendi,& genuit filium: & audiérunt cognati & vicini eius,& gratulabantur ei. Cur autem peperit & genuit? Quòd illud quidem eſt opus naturæ, hoc verò ſupra naturam: quandoquidem peperit quidem, vt mulier: ſed ſuperuenit gratia ſancti ſpiritûs,& genuit ſupra naturam. Aliud enim eſt naturæ opus,aliud gratiæ. Erat enim miraculum, quod fiebat ab Iohanne, & non tantum habebat paterni generis, quantum Dei verbi. Hoc autem ſignificabat Archangelus Gabriel,dicens Zachariæ: Eccè vxor tua pariet filium, & ſpiritu ſancto replebitur ab vtero matris ſuæ,& multos filiorum Iſraël conuertet ad Dominū Deum ipſorum: Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ.

Quoniam ergò eſt admirabilis naturæ ortus infantis,& Zacharias quidem nō credidit,Elizabeth autem non dubitauit, tardè genitum præter ſpem habens filium, ea de cauſa dicitur parere & gignere: illud quidem propter naturam, hoc verò propter fidem. Qui enim gignit,ſicut priùs dixi,gignit cum lætitia: quæ autem parit,parit in doloribus. Quænam verò triſtitia fuit in Elizabeth, vbi aderat ſanctus ſpiritus: non erat autem obſtetricis circūcurſatio,nec gratię tumor onus extendens,miſerabilem efficiebat laborem,ſi cōferatur cum lætitia? Non enim poſtquàm fuit natus,& ad virilem peruenit ętatem, gratiam accepit Iohannes: ſed ex ipſo materno vtero amictus veſte ſanctificationis, præter opinionem procedit, tanquàm miles, admirabiliter: ſicut dicit Angelus: ſpiritu ſancto ex vtero matris ſuę implebitur: & ipſe præcedet ante ipſum in ſpiritu & virtute Eliæ. Ante quem præcedet? ante Dominum Chriſtum. Et ideò appellatur etiam Præcurſor, vt licet ipſum audire Iohannem dicentē: Venit poſt me vir,qui ante me factus eſt. Poſt me,propter tempus: Ante me,propter thronum. Cur ergò in ſpiritu & virtute Elię dixit Gabriel præcedere Iohannem? Audi prudenter: Elias Deus exponitur. Esizabeth & peperit & genuit Iohannem. Iohan. 1.

Quoniam ergò Iohannes Deum habebat in ſeipſo, impletus eſt ſpiritu ſancto ab vtero matris. Spiritus autem Deus eſt. De eo enim multis antè annis dixit Dominus: Eccè mitto Angelum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te, & multos conuertet ab errore ad veritatem. Ea de cauſa in ſpiritu & virtute Elię Iohannes præcedit Dominum. Quinetiam inuenies Iohannem habere multa Eliæ ſimilia. Certè infans naſcitur, & vox patris reuertitur. Interrogatus enim, inquit, Zacharias,quo nomine vellet vocari puerum, petijt pugillares,& ſcripſit,dicens: Iohannes eſt nomen eius. Qui non credidit verbis Angeli,nunc neceſsè habuit ſcriptis prædicare viſionem. Qui tunc auditione non acceperat ea, quæ dicta fuerant: nunc ea,quæ fiunt,manu conſtituit. Quamobrèm,inquit, mirati ſunt vniuerſi. Statim ẽ apertū fuit os eius,& ſolutum eſt vinculū linguę eius,& locutus eſt,Deo benedicens. Malach. 3.

O nouum & alienum miraculum. Nomen ſcribitur,& os patris, quod loqui non poterat,aperitur. Iohannes vocatur, & eius,qui vocat, lingua componitur ac concinnatur. Vides nos non aberrâſſe,cùm diximus præſentem expoſitionem eſſe eiuſmodi, vt ei nihil poſſit obijci? Eccè enim ipſum iuſti nomen, & os aperit ſilentij, & excitat linguam ad mouendum difficilem. Sic enim oſtenditur vox clamans Iohannis, quoniam ipſum quoquè nomen fit vocis operatio. Ego enim, inquit, ſum vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini,rectas facite ſemitas eius. O miraculum. In populo verſatur Verbum,& Vox prædicat. Dominus venit,& ſeruus priùs mittitur. Rex accedit,& miles præparatur. Gaudeamus ergò hodiè,& lætemur, & exultemus,quòd Elizabeth peperit,& Zacharias eſt locutus: quòd ſterilis peperit, & ſenex clamauit: quòd quæſitus eſt pugillaris,& ſoluta eſt lingua ſacerdotalis: quòd Iohannes proceſſit, & vox eſt reuerſa: quòd natus eſt Præcurſor, & totus mundus eſt lętatus. Eſa. 40. Luc. 3.

Sed hîc quidem oportebat finire orationem: & Zacharias non concedit,clamās: Benedictus Dominus, quoniam viſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ. O res admirabiles. Quid dicit Zacharias? Primam vocem poſt reſurrectionem exclamauit Zacharias, Benedictus Dominus. Quid ergò? Mortuus eſt Zacharias, quòd ſurrexit? Non mortuus eſt,inquit,ſed quiddam mortis inſtàr ſuſtinuit. Tanquàm enim ſepulcrum tenuit ſilentium, & faſcijs alligatus fuit, hoc eſt, linguæ vinculis. Vitam egit interèa non exercens ſacerdotium, & luctum ſuſtinuit populi triſtitiam. Rogante enim ſacerdote pro ijs, qui ſunt in luctu,omnes pro quibus interceditur,conſequuntur miſericordiam. Hanc ergò primam exclamauit vocem poſt figuratam reſurrectionem: Benedictus Dominus Deus Iſraël.

Ergò nos quoquè hanc vocem conſequentes,bonum Deum noſtrum benedicentes,cum glorificemus,& per bonos mores & bona opera cum colamus,vt bona quoquè æterna conſequamur. Quæ liceat nobis omnibus conſequi, gratia & clementia Domini noſtri Ieſu Chriſti: Quoniam eum decet gloria, honor & adoratio & magnificentia,cum principij experte eius Patre, & cum ſanctiſſimo & viuifico ſpiritu, nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI CHRYSOSTOMI ORATIO DE NATALI SANCTI PROPHETÆ, PRÆCURSORIS, & BAPTISTÆ.

BEnedictus Deus. Eccè enim rebus ipſis oſtenſæ ſunt ſalutationes Iohannis,quæ fiebant in vtero. Proceſſerunt iuſti boni nuncij,qui affe-rebantur pedibus. Venit gratia,quam,cùm in vtero eſſet,ſignificauit. Nouit mundus exultationem, quam Præcurſor in aluo deſcripſit pedibus. Reuerà alij laborârunt, & vos ingreſſi eſtis in ipſum laborem. Proclamabant Prophetæ,dum expellebantur. Nō ſilebant iuſti, dum verberabantur. Periclitabatur catalogus Propherarum. Reſiſtebant tyranni. Reges bellum gerebant. Principes ſtabant in acie. Populi ira concitabantur. Totus mundus aduerſabatur iuſtorum certaminibus. Vbi producebantur ad tribunalia, illic flagris cædebantur. Vndiquè tormenta & ſupplicia. Vndiquè afflictiones & eiulatus. Vndiquè triſtitia & tenebræ. Sed cùm eſſent in tali ac tanta vitæ triſtitia, annunciabant ſolutionem tempeſtatis. Iohan. 4.

Iohannes enim ille magnus Præcurſor Domini,cùm eſſet adhuc naturæ faſcijs alligatus,ver nobis oſtendit ſalutare,& ſtudens voce prædicare eum, quem ſignificauit

Universidad de Deusto
Biblioteca

pedibus, conatur egredi ipsos naturæ terminos: & quæ tardè pareret, agitabat Elizabetham. Saliebat simul chorum ducens, & ęgrè ferens, quòd teneretur in vtero. Exclamabat aduersùs mensium conuersionem. Tanquàm iniustam custodiam quatiebat matricem. In claustra naturæ insultabat calcibus: modum nascendi accusabat, & clausis labris, vociferabatur figuris, talia propemodùm motu dicens Elizabethæ: Iniquè facis, ô mater, quæ tardas. Prophetam gestas in vtero: continès gaudium orbis terrarum: portas Præcursorem Christi Regis: continès militem regiæ prædicationis: constringis martyrem, & maiorem omnibus inter natos mulierum: & impedis velocem cursorem pietatis. Matt. 11. Iniquè facis, ô mater: non nôsti futura, ignoras ea, quæ sunt ventura. Lux venit, solue matutinum. Sol oritur, priùs lucebit Lucifer. In foribus lux est, & voce est opùs. Prope est sponsus, & iustum est, vt thalamus extendatur in Iordane. Opùs est sanguine, qui mundum emat: & oportet me agnum eminùs ostendere. Inuolutum est humanum genus fascijs peccatorum. Venit, qui soluit ligatos. Opùs est deincèps præcone, vt omnes cùm resciuerint, veniant omnes: & tu in vtero retines Præcursorem? Non tibi venit in mentem, ô mater, Adam tot secula teneri apud inferos? Non consideras Euæ luctus & gemitus? Non intueris mundi tristitiam, vel potiùs interitum? Adhuc clamat sanguis Abelis contra Cain interpellans. His ingemiscunt vel ipsa elementa. Propterea enim es liberata à vitio infœcunditatis, vt qui nascetur ex sterili, eum indicet, qui nascetur ex Virgine. Propterea ego in matrice exilij in exultatione, vt non ampliùs saltet in mundo diabolus. Talia ergò nondùm natus Iohannes dicebat Elizabethæ.

Cùm autem ex ipsa processisset, & iure maiorem suscepisset illuminationem, effectis ostendit effectorem, & figmentis digito ostendit fictorem, magna voce clamans: Iohan. 1. Eccè Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi. Sed quomodò illum celebrabo ortum, qui verbis nequit exprimi? Quomodò illa enunciabo, quæ mentem superant & rationem? Quamnam suscipiam linguam, quæ sufficiat miraculis? Noua est & aliena conceptio: partus sine dolore: spica, quę prouenit sine cultura: fructus sine semine: alienæ naturæ partus: ignota generatio: filius, qui non habet in terra patrem: narratio, quæ est reuerà in vita incomparabilis. Virgo rursùs mansit, non prohibuit partus Virginitatem, non corrupit vterum, non vitium attulit ei, quæ pepererat. Meritò is quoquè, qui est natus, matri talia præbuit priuilegia. Quæ enim habuit solus, ea illi quoquè soli dedit. Non habuit ipse fratrem ad generationem, neque dedit matri sororem miraculi. O Dei in homines liberalitas & munificentia. Quęnam dona per mulierem consecuta est natura? Vndè * cepit bellum, illinc Rex pacem conciliauit. Ex quo enim est virgo mater, & mater virgo, cessauit luctus Euæ. Filia soluit crimen maternum. Per ipsam enim, carne susceptа, Dominus ad nos accessit. Venit autem, vt quæ erant tristia, mutaret in gaudium. Venit, vt dolore affectum mutaret consuetudinem. Venit, vt inferna pacaret supernis.

Audi autem quomodò. Illic probro affectus fuerat Paradisus, hîc spelunca effecta est glorioſa. Illinc duo, Adam & Eua, expulsi sunt à peccato, hîc fines orbis terræ deducti à gratia. Gen. 3. Non habemus ampliùs suspectam exilij exprobrationem: non extimescimus ampliùs flammeam romphæam: non timemus ampliùs claustra portarum paradisi: Ibidem non metuimus ampliùs morsus serpentum: non ampliùs à ficu accipimus folia: non ampliùs ad sonum gressûs contremiscimus. Quæ enim ex Virgine facta est, adorauimus processionem: medicum naturæ adspeximus. Quis enim vidit? quis audiuit? Quis ex imbecilla radice cognouit vnquàm efflоruisse medicum? Quęnam fœmina visa est mater patris proprij? Quænam eum genuit, qui diuina virtute genuerat? Quænam eum peperit, qui videbatur quidem figmentum, intelligebatur autem esse fictor? Quęnam fuit consecuta, vt haberet filium, & nullum senserit damnum virginitatis?

Quid ergò dicis ô Iudęe? Quid sensu vidéris esse infans, cùm canîs tegaris malitiæ? Quid tuos prophetas, vel potiùs meos fruſtrà legis? Tu eñ literas, ego verò res teneo. Tu testamentum, ego hæreditatem. Tu in lege gloriaris, ego aût in gratia me magnificè circûspicio. Cur pugnas cum Prophetis? Cur à Deo acceptas & veraces eorû effugis p̃dictiones? Quàm multis antè seculis legisti ea, quæ nûc euenerût? Ne- Baruch 3. sciebas ad hoïes venire Deû verbû? Quomodò ergò dixit ꝓpheta Hieremias? Hic est

Deus noster, non reputabitur alius præter ipsum. Inuénit omnem viam scientiæ, & dedit eam Iacob filio suo, & Israel dilecto suo. Posteà in terra visus est, & cum hominibus conuersatus est.

Sed Virginem, ô Iudæe, non credis peperisse. Quomodò legisti Prophetã Esaiam Esa. 7. clamantem: Eccè virgo in vtero concipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen Emmanuel: Quod est interpretatum, Nobiscum Deus. Sed quòd post partum mãsit virgo, hoc quoquè didicisti ab Ezechiele. Ezech. 44. Duxit me, inquit, Angelus, & posuit me ad portam Oriẽtis, & dixit mihi: Fili hominis, quid tu vides? Et dixi: Video ego portam clausam. Et dixit mihi: Hæc est porta: nemo ingredietur per ipsam, neque egredietur nisì Dominus Sabaoth solus. Ipse ingredieẽ, & egredietur, & erit porta clausa. Quinetiam quòd qui est omnis creatæ naturæ Dominus, nascatur in vili loco Bethleem, hoc quoquè priùs didicisti à Propheta Michea, dicente: Et tu Bethleem terra Iuda, Mich. 5. nequaquàm es minima in principibus Iuda: Ex te enim mihi exibit Dux, qui pascet populum meum Israel. Tum verò quòd Herodes quoquè sit infantes occisurus propter Christum, qui non potest compræhendi, ne hoc quidem est præteritum silẽtio, Iere. 31. sed sic scriptum est: Vox in Rama audita est: luctus multus & fletus: Rachel plorans filios suos, & noluit consolationem admittere, quoniam non sunt.

Hæc ergò priùs didicisti, ô Iudæe, per Prophetas, vt paratus esses, vt ei ires obuiã, nõ vt Crucem parares. Sed illis in prȩsentia prętermissis, ad prius institutum reuertamur. Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium. Et audiêrũt vicini & cognati eius, quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illa, & cõgratulabantur ei. Et factum est in die octauo, vt, cùm venissent ad circuncidẽdum puerum, vocarent eum nomine patris sui Zachariam. Et respondẽs mater eius, dixit: Nequaquàm, sed vocabitur Iohannes. Porrò autem eius quoquè patri annuebant, quidnam eum vellet vocari. Et postulans pugillarem, scripsit, dicẽs: Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt vniuersi. Et loquebatur apertè, benedicens Deo.

Infans nascitur, & vox patri restituitur. Ex quo manifestum factum est, clamãtem nasci vocem, quòd vocis ipsius, hoc est, Iohannis, nomine prolato, vox patri restituta Luc. 3. est. Ego enim, inquit, vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Cùm enim suscepisset Iohannes illuminationem sancti Spiritus, effectis ostendit effectorem, & digito ostendit omnibus affictorem, magna voce clamans: Iohan. 1. Eccè Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi. Non enim ampliùs ex veteri lege & figura, vnum est templum, quod suscipit sacrificia, & eis gloriatur, sed in vniuersò orbe terrarum, Ecclesiæ & aræ purè ac syncerè clementi Deo emittunt gloriam. Acce- 1. Pet. 2. pimus enim animarum nostrarum Pontificem Iesum Christum Dominum nostrũ, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Habemus enim, inquit, Heb. 4. Paulus, Pontificem magnum, qui cęlos peruasit, Iesum Christum Dominum nostrũ: Quem decet omnis gloria, honor & adoratio, cũ Patre, qui caret principio, & cum sanctissimo & viuifico spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

ANTIPATRI BOSTRORVM EPISCOPI ORATIO DE SANCTO IOHANNE BAPTISTA, ET *de silentio Zachariæ, & de salutatione sanctissimæ Deiparæ.*

INter natos mulierum nullus est maior Iohanne, Verbum pronunciauit salutare. Matt. 11. Quomodò ergò ex verbis contextam ei offeram coronam, qui talem accepit coronam à Domino? Quomodò cum laudabo, qui antequàm nasceretur, didicit occultum mysteriũ? Ei enim, antequàm esset natus, Deus apertè tradidit gratiæ mysterium, gratiæ thesauros apud eum deposuit, & ea, quæ ignorârunt in cælo, choros ducentes Angeli, sicut nupèr audiuistis, Iohannes dicebat, qui in matris gestabatur vtero. Thronos latuit, & eum, qui erat in matrice, Deus non prȩterijt. Cælauit Dominationes, & ei, qui erat in vtero, reuelauit mysterium susceptæ carnis œconomię. Et quem veniens Archangelus è cælo tulit, bonum nũcium intrinsecùs narrauit fœtus saliens. Nam cùm aduenisset, sicut modò audiuistis, redemptor nostri generis ad suum amicum, qui in vtero gestabatur, statim venit ipse quoquè, cùm esset in vtero.

Licebat autem videre lutum salutari à figulo, excipi Regem in tabernaculo mi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

litis,& veniſſe Dominum in ſerui domunculam. Quem cùm ex matrice in matrice adſpexiſſet Iohannes,præuidens,exiliens,naturæ terminos conatus eſt tranſilire. Video enim Dominum (apud ſe dicebat) qui imponit naturæ terminos. Non expecto tempus,quo ſolet fœtus geſtari in vtero,tempus nouem menſium non eſt mihi neceſſarium. Quenam mater Deum verbum perſuaſit ad nos apertè venire? Quis,cùm functus eſſet legatione,excitauit ex ſinu patris eum,qui eſt ſine matre? Quænam autem eſt hęc virgo,quę Deo viſa eſt præſtantior vniuerſis poteſtatibus? Quænã ea eſt, quę eum,qui capi non poteſt,continet in vtero? Quænam ea eſt, quæ fert in ventre eum,ad quem non poteſt accedi? Quænam ea fuit,quę interceſſit,vt fœno humanitatis admoueretur ignis diuinitatis? Quis primi parentis renunciabit vxori id, quod
Gene 3. nunc peragitur,myſterium? Quis dicet,ab ea,quæ fuerat olim condemnata,intrùs,in ventre ſcilicet,habitum fuiſſe indicem atq; Præcurſorem: quęq; audiuit,In doloribus paries filios tuos: eam veniſſe illum portantem,qui nobis annunciauit doloris ſolutionem? Papę,quantus honor,& quę verbis non poteſt exprimi mutatio. A Paradiſo
Ibidem. ſeparauit Deus primum creatum hominem, & ipſum cepit,quę ab eo deſcẽdit. Qui
Ibidem. pelles in Paradiſo conſuit,tegitur in vtero. In quam primum parentem ira percitus expulit,in eam miſericordia commotus aduentauit. Quam execratus eſt terrã, eam calcauit,diuino greſſu latam infirmans ſententiam,ſpinam peccati conterẽs impollutis veſtigijs.

Hæ erant exultationes Iohannis,vel verba potiùs. Verba enim erant pueri nondùm nati ſaltationes. Quis ab æuo apud Græcos talia ſapiẽter docuit, qualia ante faſcias narrauit hic præcurſor? Talia ſunt myſteria huius celebritatis,quę ſi velim prædicare,inueniar obrui profundo miraculorum,& per aërem ingredi,narrando cęleſtia. Quocircà te rogo,ô Baptiſta,cõcede mihi ancoram deprecationis, & vt qui ſis vox,conſerua mihi certos & ſtabiles ſenſus vocis inſtrumentorum. Véni enim certã habens fidem,non hæſitans,verborum tibi ſuffitum offerens. Qua quidem re fretus, tua narrabo certamina. Quòd ſi etiam ſim vincẽdus,gaudeo: eſt enim mihi victoria, vinci à mei patroni miraculis.

Luc. 1. Matt. 14. Matt. 2. Fuit,inquit,in diebus Herodis Regis: Nè fallatur aliquis in expoſitione,quòd eodem nomine vtantur Euangelia. Fuit enim alius Herodes,qui Præcurſorem ſuſtulit, & alius hic Herodes,qui herbam demeſſuit infantium, dum quęrit ſpicam pietatis. In huius diebus fuit quidam ſacerdos nomine Zacharias,& eius vxor Eliſabeth. Erãt autẽ ambo iuſti,(Vitę enim cum viro ſocietatem habebat mulier, honeſtè ſe gerens) iugum legis ferentes,iuſtitia abundantes,liberos non habentes. Læſa enim matrice temporis longitudine,erat Eliſabeth ſine liberis & ſterilis. Ambo autem proceſſerãt in diebus ſuis. Natura,inquit,carebant filijs,& cùm procreãdorum filiorum tempus definitum conſumpſiſſent,non ſpe,ſed lege amiſſa, mores habuerunt pro ſecundo tempore. Defecit generatio,ſed preces non fuerunt imbecillę.

Factum eſt autem cùm ſacerdotio fungeretur Zacharias,(erat enim feſtum ſanctũ & inſigne) veſte indutus,& lamina circumpoſita,accepto incenſo ibat in ſanctorum adyta. Præcurrente autem ſonitu tintinabulorum,multitudo orabat ante fores, ſacerdotem ſenem ad Deum mittens,tãquàm nuncium. Qui cùm fuiſſet intrà velum, viſus eſt ei Angelus Domini,ſtans à dextris aræ incenſi. Conturbatus eſt autẽ Zacharias,& non potuit vltrà progredi,propter Angeli adſpectum retrocedẽs: diù autem manſit attonitus,hęc apud ſe dicens: Quid ſit hoc,quod videtur,dubito. Alius ad altare incenſi fungitur munere ſacerdorali,ego autem quomodò imponam igni incẽſum? Vnum ſolum lex iubet fungi munere ſacerdotali. Eſt Angelus, non homo, qui videtur. Neque ſic tamen in templum patet aditus. non enim didicimus vnà miniſtrare cum Angelis. Quid igitur de me fiet? quid agam? quemnam accipiam conſiliarium? Sanctóne cedam ſanctis? ſalutabo,& accedens dabo incenſum? Nũquìd me accipiet ſocium? Num vénit ſermocinaturus cum miniſtris ſanctorũ? Video terribilẽ & lætum: Venítne bonum afferens nuncium,famémne an bellum minitãs? quòd verò is quidem,qui videtur,ſit ſatelles cæleſtis,& non Deus, ſtatio indicat. Eſaias enim
Eſai 6. Ezech. 1. vidit Dominum ſedentem: Ezechiel ſupra thronum adſpexit in corporeum. Da-
Dani.7. niel ſimiliter antiquum dierum ſedentem. Hic autem ſtat, implens miniſterium, captis partibus altaris magis honorabilibus. Hei mihi, num propter meum peccatum etiam

etiam à populo rationem exiget? Num magnitudo honoris,erit mihi occaſio maioris ſupplicij?

Hæc ratiocinans conturbabatur Zacharias. Non latuit autem Angelum Gabrielem ſacerdotis conturbatio. Quocircà ei ſtatìm placidam vocẽ dedit, tanquàm dexteram,clamans: Nè timeas Zacharia. Priùs eius compreſſit timorem,& tũc bonum narrauit nuncium,vt non perturbato animo acciperet Zacharias id quod ei ſignificabatur,dicens: Nè timeas Zacharia, tibi gratus affertur nũcius: exaudita eſt tua deprecatio: Vxor tua pariet filium,& vocabis eum Iohannem: Ad te enim véni de cælo,non ſolùm portans filium,ſed etiam véni,cùm ex libro ſuperno,didiciſſem nomẽ eius,qui naſcitur. In ciuium cæleſtium numerum eum aſcripſit Deus,non talẽ mortalis produxit vterus. Multi in natiuitate eius gaudebunt. Eſt enim tuus quidem filius,tuum germen,fructus autem communis: Tu pater: qui autem naſcitur,eſt lucerna omnium.

Hæc cùm audiſſet Zacharias,euaſit ſimul lętus & curiòſus. Curioſa certè cogitatione cùm accepiſſet id,quod ei ſignificabat Gabriel,reſpondit non cum ſatis magna fide: Vndè hoc ſciam? Non tulit Gabriel Zachariæ interrogationem, ſed nihilipendit ſacerdotem,qui offert quidem ſuffitum,fidem autem non habet, & cùm iram vultu indicâſſet,hæc dixit: O Zacharia,eorum quæ dixi,à me poſcis rationem? A Dei miniſtro exigis rationem? Cùm bonus tibi afferatur nuncius,pignus petis? Non gratias agens,ſed examinans,diuina dona ſuſcipis,& dicis: Vndè hoc ſciam? Ego ſum Gabriel,eorum quę dicta ſunt pignus,nomẽ meum accipe, &, ſi hoc à te paruiducitur, cognoſce authoritatem: Ego ſum,qui adſto ante Dominũ. Me ſi deincèps falſa narrare exiſtimas,num tibi ſuccedet accuſatio? Ego enim ſum,qui adſto ante Dominũ, & dicis: Vndè hoc ſciã? Vndè hoc ſcies? Tu es enim, inquit,ſenex, & vxor tua proceſſit in diebus ſuis. Tempus,ô ſacerdos, maiorem apud te habet authoritatem, quàm Architectus temporis? Non ceſſas ergò Deo non fidere,& tempori cedere, ſed dicis, Vndè hoc ſciam? Quomodò didiciſti Iſaac naſci ex Abrahamo? Quandoquidem credidit,ætas confirmauit: non quoniam credidit,ſenectus non obedijt? Si autem quod de ſterili dicitur,videtur non poſſe fieri, quomodò tibi audebo credere myſterium virginis? Si ergò cùm multas habeas ſimilitudines,pignora exigis, quomodò narrabo eam,quę eſt ſuperior,Verbi conceptionẽ? Qua de cauſa multis antè ſeculis Eſaias
Eſai. 7. id prædixit,dicens: Eccè virgo concipiet in vtero, & pariet filium? Ille cùm credidiſſet,prædicauit id,quod eſt maius: Tu autem cùm ei,quod eſt minus, non credideris, à me exigis rationem,qui è cælo ad te propter te ſum miſſus? Sed quoniam tibi eſt cordi ſignum accipere,(hoc enim petijſti, & vtinàm non petijſſes) mutus eris,& voce carebis,& hoc erit ſignum,filij procreationis. Eris tacens,donèc res verba confirmauerint. Ex generandi inſtrumentis ad vocis inſtrumenta tranſeant vincula ſterilitatis. Voce impeditus,vocem mihi concipe. Illi enim ſoli patris delictum cõdonabo. Eſt amicus Domini. Quæ vult,petit vt amicus.

Cùm hæc intùs fierent & dicerentur,tempus quod trahebatur, multitudinem populi affecit admiratione,& quæ in multa diſtrahebatur ſuſpicio, vnicuique dictabat id quod videbatur,donèc, poſtquàm apparuiſſet Zacharias,ſilens ea docuit, quæ paſſus eſt dum latuit. Poſtquàm autem implêſſet dies miniſterij, abijt domum, in vi. ſceribus habens bonum nuncium,& in ore frenum. Et hoc quidẽ eſt,vt dixerit quiſpiam, Præcurſoris principium conceptionis. Cuius partum ſi velimus prædicare, proximi feſti neceſsè eſt omninò meminiſſe. Sexto enim menſe conceptionis, Nazareth venit Gabriel,ad Virginem afferens Patris bonum nuncium. Quam cùm domi vidiſſet, prior ſalutauit,dicens: Aue gratia plena, Dominus tecum. Aue, quę prima & ſola paris infantem liberum ab execratione. Aue,quæ in mundo paris vitæ occaſionem. Aue,quę es incorrupta,ſed non es expers prolis. Aue,quę ſatu caruiſti,ſed nõ fructu. Aue,quę partûs dolores expectas,qui te minimè inuadent. Aue,quæ tuo primo parenti Adamo exhibes defenſorem. Aue, quæ fers ſine dolore naturæ creatæ fundamentum. Aue,quæ citra laborem intercedis inter mortalitatem & diuinitatẽ. Aue,quæ paris Deum non nudum,& hominem non ſolùm hominẽ. Aue gratia plene,Dominus tecum.

Luc. 1. De Gabriele angelo miſſo ad B. Mariam.

Illa

Universidad de Deusto
Biblioteca

Illa autem,cùm audijſſet lætitiam,non porrexit aures,ſed vocem examinauit,dicens: Qualis eſt hæc ſalutatio? Qui per ſe,& non vocatus,noſtrã eſt ingreſſus domunculam,quiſnam,inquit,eſt hic,non familiaris, non cognatus, non genus ducens ab Adamo? Ex voce conijcio,hanc eſſe nouam & alienam ſalutationem. Non adeſt Ioſeph: voci non aſſentior. Cùm ſola prima parente,vt aiunt, locutus eſt ille,qui fuit primus author malorum. Ei autem dixit Angelus: Nè timeas, Maria, inueniſti enim gratiam,quam perdidit,quæ primùm fuit creata fœmina. Illa ſola ſuſcepit deceptionem: tu autem ſola attuliſti ſolutionem deceptionis. Paries filium, & vocabis eum Ieſum. Illa autem cùm partum audijſſet,& filium: Quomodò,aiebat, erit mihi iſtud, quoniam virum non cognoſco? non contradicẽs,ſed vt per interrogationem diſceret: Quomodò erit mihi iſtud? Ego,inquit,ſola naturam innouo? liberorum procreationis in me ſoluentur rationes? Dic mihi modum,ô hoſpes: nouus enim & alienus eſt tuus bonus nuncius.

Spiritus ſanctus,ait Gabriel,ſuperueniet in te,& virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Suſcipe,inquit,ô Virgo,id quod dictum eſt. Nè ſis ſolicita de eo, quod eſt mandatum ſilentio. Partui fero teſtimonium,modum dimitto. Véni ad te nuncius,nõ doctor œconomiæ. Miſſus ſum præco aduentûs Dominici,non interpres. Quomodò, nouit ipſe qui adeſt: adeſſe enim ſcio. In te enim proſilit ſignum internũ: non poſſum autem dicere modum. Quòd autẽ non falſa dicam,teſtimoniũ mihi feret Eliſabeth, quæ in ſterilitate & ſenectute concepit Præcurſorem. In ſterilitate autẽ & ſenectute dixi eam concepiſſe,quod quidem eſt non paruum pignus. Inter anum enim ſterilẽ & Virginem,nihil eſt intermedium,quòd attinet ad pariendum.

Maria ſalutat Eliza. beth, & Ioannes exultat.

Hæc cùm Virgo audijſſet,venit ad ædes Zachariæ: & cùm Eliſabeth inueniſſet cõcepiſſe,eam ſalutauit. Infans autem intùs reſpondit. Infanti enim auditiõ extitit auditio matris. Et quoniam Iohannes,qui intrà naturæ fines coërcebatur, loqui non poterat,ſaliens dicebat,cum propria matre loquens per exultationes, matri autem Seruatoris reſpondens per linguam maternam. Cùm autem Eliſabeth nõ ferret ſaltus filij,ſpiritu ſancto repleta exclamauit,dicẽs Virgini: Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Tu, inquit, es benedicta, quæ execrationis portas ſolutionem. Tu es benedicta,quæ portas donũ ſapientiæ. Tu es benedicta, quę eum geſtas in vtero,qui ambulauit in paradiſo. Tu es benedicta,cuius ſanctum templum fuit venter. Benedicta tu in mulieribus,& benedictus fructus ventris tui: ex quo cùm comederit Adam,vincet inimicum. Benedictus fructus,qui fuit mundi cibus & amictus. Et vndè hoc mihi,vt veniat mater Domini mei ad me? Hæc, ô virgo,infans me docuit,intùs propter tuam ſalutationem ſaliens ſupra naturam. Hæc ſunt verba Eliſabethæ inſpirata diuinitùs.

Zacharias autem,vt dixi,domì manſit,vt cui eſſet impoſitum frenum incredulitatis,accepta vocis amiſſione ęquali conceptioni,vt qui ſuſcepiſſet ortum filij, terminum condemnationis. Poſtquàm verò ex deſerta matrice proceſſit ciuis deſerti, parer petítis pugillaribus,ea gratè ſcripſit,quę non credens audiêrat: & cũ filio reddidiſſet appellatiõem,vocem recepit. Talia,ô Prȩcurſor Baptiſta,tua ſunt, antequàm naſcereris,myſteria. Talem tibi Deus largítus eſt dignitatem ante conceptionẽ. Gabriel ortum Domini,& tuam annunciauit conceptionem in templo, quomodò in thalamo te eſſe conceptum dixit. Pium ac religioſum populo donum in celebri feſto,ortum tuum attulit Archangelus. Fuiſti ſpiritu afflatus,vt qui donum Prophetię accepiſti in vtero. Saliens in ventre,ea dicebas,quę Moyſi, cùm conſenuiſſet, Deus

Matt. 11.

ſignificauit. Qua de cauſa te maiorẽ prophetis vocauit ſponſus Eccleſiæ. Quis enim ex ꝓphetis, ex vtero matris narrauit myſteriũ? Quis ex iuſtis, in ipſo ortu patri vocẽ attulit hoſpitalem? Tu autem ſimul eum,qui te genuerat, à vocis priuatione liberâſti,& dignatus fuiſti prophetia. Qui enim erat paulò antè mutus, Spiritu Sancto impletus nobis cecinit canticum: quod paululùm muratum ego opportunè inchoabo. Ille enim dicit, Benedictus Dominus Deus Iſrael: Ego autem dico, Benedictus Deus Chriſtianorum: Ipſi gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

BEATI

BEATI PETRI DAMIANI SERMO DE SANCTO IOHANNE BAPTISTA, ALII ALIIS HVNC

ſermonem tribuunt. Aloyſius Tomo 8. de Vitis Sanctorum, Petri Damiani nomen ei præfixum habet.

HOdiè,dilectiſſimi,dies illuxit inſignis, tanto cæteris diebus ſanctior, quanto ſanctiorem hominem terris effudit. In hac ſiquidem die natus eſt ille ſanctorum ſplendor,iuſtorum gloria,lætitia Angelorum, excellentiſſimus homo,conſanguineus Chriſti,amicus ſponſi, ſponſæ præparator: Vnus eſt, & ſecundum non habet, qui choris interextus Angelicis,ſublimioris coronæ titulis vniuerſitatis humanæ trãſcendit aſſcenſum. Deniquè inter natos mulierum non ſurrexit maior Iohanne Baptiſta. Felix homo,qui feliciter cælorum perambulãs officinas,curſu velociſſimo ſequitur Redemptorem,nec alicuius intercluditur faſtigio dignitatis, quem ſummæ felicitatis immenſitas largiùs irrorauit. Lætãtur Angeli, & vtriuſq; naturæ numeroſitas admiratur hominem ſic ingreſſum abyſſum luminis,& in ęternæ diuinitatis pelagus abſorptum,vt ipſam reuerberet Angelicæ puritatis originẽ. Eleuentur omnes viri meritorum,& prærogatiuis ante conſiſtorium maieſtatis exultent: non erit tamen,qui ad Baptiſtæ Iohãnis priuilegiũ audeat adſpirare. Agè iam aggrediamur virtutum inſignia,quæ Deus maieſtatis in amico ſuo glorioſa cumulatione ſignauit: ſic enim ab ortu vitæ vſque ad occaſum cum hominibus conuerſatus eſt,vt forma vitæ, morum informatio habeatur. Et licèt hîc ſermonis aurei non rutilet pulchritudo, tentabimus tamen rerum veritatem qualicunq; ſtylo perſtringere,illud ſapientis attendentes,prudentibus viris non placere phalerata,ſed fortia.

Præconia S. Iohãnis.

Matt. 11.

Primus eius honor eſt,gloria in annunciatione. Non eſt diſſimulanti ſilentio tranſeundum,quàm ſolenni glorificatione pueri huius in hunc mundum nunciatur ingreſſus. Adeſt Angelus Gabriel, & à ſuperiori cælorum cardine Domini fortitudo deſcendens,ſtat à dextris altaris incenſi: nec quilibet Angelus,ſed ille ſublimior, qui beatæ Virgini nuncium attulit ſingulare: & electus eſt vt nunciaret militem,qui Regem nunciare debebat. Adſtat ſacerdos ſacerdotalibus indutus, & multiplici veſtimentorum varietate,cæleſtium ſacramentorum prefigurans imaginem,purgationẽ peccatorum myſtici ſanguinis adſperſione præſignat. Conſiſtit coram arca fœderis, & ante teſtamenti tabulas,vrnam auream habentem manna,virgam Aaron, Cherubin,& propitiatorium,ſolẽniter infulatus,vultui Dei,gloriæ maieſtatis, rerũ omniũ Domino vota percelebrat. Dies inſtat ſolennis,& cæteris diebus multitudini Iudæorum celebrior, Domini prȩcipientis atteſtatione ſublimis, planè ſpectabilis & feſtiua,in qua ſola ſoli Põtifici licebat introire in ſancta ſanctorum, & adſpergine multiformi ſummæ diuinitatis iram refrigerare. Cõuenitur vndiq; in ſanctam ciuitatem, & populorum turba frequentior cumulat materiam gaudiorum. Inter hæc ſacra conſiſtens Archangelus: Nè timeas, inquit,Zacharia,quia naſcetur tibi filius, parentum gaudium,nobilitas generis,orbis exemplum, finis legis, Euangelij principium, mortis expulſio,ianua vitæ,decus hominum,cõuerſationis ſplendor, omnis iuſtitiæ principatus. Et nè diffuſiori tractatu rerum excellentiam confundamus,naſcentis & conuerſantis integritas,in libris Euangelicis pleniùs aſſignatur.

Primus honor S. Iohãnis Luc. 1.

Conſidera nunciantis ſublimitatem,dignitatem loci,diei reuerentiam, & tũc intelligere poteris, quàm ſuperexcellenti gloria Iohannis Baptiſtæ genitura prędicitur. Salua igitur reuerentia Redemptoris,quia nõ derogamus Regi,ſi Regis militem honoramus,cùm ille Dominus,hic ſeruus: ille Creator, creatura iſte: digniori præmõſtratione Iohannes nunciatur, quàm Chriſtus. Chriſtus fortaſsis in thalamo,Iohannes in templo: & nõ ſolùm in templo,ſed etiam ante ſancta ſanctorum in inſigni die ſolennitatis eorum. Iohannes ab eodem Archangelo in loco digniori, tempore ſacratiori,apertiori miraculo prædicatur. Recole Iſaac ab Angelis nunciatum, Sampſonem per Angelum prędicatum,& vniuerſam Nazaræorum ſectam circunſpice, ſolumq; Baptiſtam tam in hoc, quàm in alijs, inuenies digniorem.

Gene. 17. Iudic. 13.

Secun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

II. honor. Secundus honor est,sanctificatio in ventre matris. Quicunque de massa præuaricatrice mundum ingredimur,longam restem originalis peccati trahimus nobiscũ. Solus ille,qui peccatum non fecit,excipitur,quem Virginalis thalamus, ignorante viro,terris effudit. Longè quippe aliter & dissimili modo conceptus est,Spiritu sancto tota maiestate Virginem inundante,atque mundante, superans vsum carnis, naturæ ordinem,viri commixtionem. Sic quippe decebat vt peccatũ nesciret, qui peccata tollebat,vt similitudinem carnis peccati susciperet,non autem carnem peccati.

Psal.50. Ierem.1. Cùm igitur omnes in iniquitatibus concepti sint,neminem vnquàm mortalium intrà materna viscera sanctificatum legimus,præter Hieremiam, & Iohannem Baptistam:quanquàm & de singulari Virgine nulla sit ambiguitas, quin ipsa maternis circunsepta visceribus, sublimiori sanctificatiõis genere mũdata sit, vtpotè sacrarium illud,in quo Deus Dei Filius carnem fuerat susceperturus. Sed longè minor Hieremiæ sanctificatio,quàm Iohannis. Ille quidem in matris vtero sanctificatus, hic Spiritu sancto repletus fuisse cognoscitur. Multò quippe excellentius est,Spiritu sancto repleri,quàm sanctificari: ibi enim sanctificatio emundationem, hîc repletio mundationem significat. Deniquè & Apostoli,qui manibus suis tractauerunt de Verbo vitæ, cùm Spiritum Sanctum de Saluatoris accepissent afflatu, vix quinquagesimo à resurrectionis die ad illum gradum peruenire potuerunt,vt diceretur de eis: Repleti sunt omnes Spiritu sancto. Et licèt Spiritus sanctus largiori tunc munere credentiũ corda repleuerit,hoc tamen Iohannes in vtero legitur assecutus, quod Apostolica celsitudo tandèm largiori promissione meruit obtinere. Attende, obsecro, diligenter,quàm ordinata dispositiõe Spiritus ille multiplex Hieremiam sanctificat,implet Iohannem,supéruenit in Mariam. Et Hieremiæ quidam admirãda sanctificatio,quia etsi in peccato conceptus est,nascitur tamẽ sine peccato. Antequàm enim exiret de ventre,sanctificatus est: nec poterat nasci non sanctus, qui in matris vtero erat sanctificatus. Mira res,& à retrotrãsactis seculis inaudita, hominẽ cõceptum in peccatis,nasci sine peccato. Iohannem verò longè glorioſior virtus impleuit,qui & sanctificatus est à peccato,& ità dominante Spiritu superfusus,vt & purgatus exeat, & repletus. Verè magnus coram Domino,quem Angelus nunciat, sanctificat Deus, sanctus replet Spiritus,vita commendat. Ineffabiliori autem modo supéruenit in Virginem,quam tota diuinitatis plenitudo sine mensurę discretione perfudit,vt totam caperet,qui fecit totum: vt nõ solùm à peccatis abluta, repleta Spiritu, sed & de Spiritu sancto concepisse credatur: quia quod in ea natum est,de Spiritu sancto est. Indè est,quòd singulari prærogatiua fides catholica Filium Dei natum de Virgine, cõceptum de Spiritu confiterur,vt Deitatis & humanitatis indiuisibilis adunata connexio,vocabulorũ indifferentia designetur. Vides ergò,quàm remotiori priuilegio

1. Iohan. 1. Iohan. 20. Act. 2.

Matt. 1. Psal. 44. speciosus forma præ filijs hoĩm,à filijs hoĩm in cõcipiẽdo discretus sit? Illi etenim de peccatis,& in peccatis concepti sunt: hic in Spiritu,& de Spiritu sancto concipitur. Hæc sanè dicta sint de conceptione Iohannis,nihil præiudicãtia saniùs sapienti. Sed etsi in aliquo sanctorum authoritatibus videntur obuiare, volumus vt sine omni excusationum vel defensionum patrocinio subruantur.

III. honor. Tertius honor est,excellentia in exultatione. A seculo non est auditum, quòd exultauerit quis in vtero matris, cùm hic in gaudio exultâsse legatur. Prorsùs obstupenda dignatio, puerum vix conceptum,in motum exultationis erumpere, eiq; gratanter occurrere seruitio dulciori,quem Virginali substantiæ præsensit infusum. Beata anima,quæ in via peccatorum non stetit,sed secretiori semita de cælestibus officinis egrediẽs,inauditæ gratulatiõis est sortita dulcedinem. Felix Elisabeth, ad quam Mater properat Redemptoris,quam salutatorijs obsequijs cælorum Imperatrix alloquitur. Sed puer multo felicior,qui salutantis maiestatem agnoscens, intrà viscerum tenebrosa volumina gaudio gaudet,quia vim tam beatæ salutationis attendit.

Luc. 1. Et factum est,inquit,vt audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit in gaudio infans in vtero eius. Assendit Virgo cum festinatione in domum Zachariæ ad salutandam Elisabeth,portans in vtero filium Dei, Regem gloriæ, Dominum maiestatis. Occurrit Elisabeth,& antiquæ sterilitatis carens opprobrijs,amicum sponsi,præconem Verbi felicissimo ventre deportat. Iunguntur amplexus, venitur ad oscula, copulantur felices vteri,Regemque & militem non nisi duo tenerrimi parietes abiungunt.

iungunt. Quid mirum,si miratur & exultat puer,ad tactum tam proximæ diuinitatis afflatus? Poterátne vacare à quocunque miraculo,cui præsens aderat Regis præsentia,regnantis mater,mundi Redemptor? Quid quòd non semèl tam sanctorum amplexuum fuit celebrata coniunctio? Manſit autem Maria cum illa quasi mẽsibus tribus,ait Euangelista. Tanto tempore manet cum Elisabeth virginalis integritas, & nunc dulciori colloquio,nunc amplexu feliciori Iohannem puerum consecrat, & insignit. Et fortasis vsq; in diem natiuitatis eius gloriosa Virgo cũ cognata sua morata est,donèc puerum natum sinu beatissimo confoueret, & vno pariete remoto, propinquiorem redderet præsentiæ Creatoris. Facilè autem hoc ex Euangelij coniectura liquet,quia iam sex menses à conceptione Iohannis defluxerant,cùm ad Virginem Archangelus missus est,qui renouationem mundi pudori virgineo noua salutatione portauit. Ex hinc Virgo festinat ad Elisabeth,& tribus mensibus presentia sua cognatæ dignatur hospitium,donèc noni mensis fine concluso, natiuitas immineret Patriarchæ. Alij,qui librum iustorum diligentioribus oculis inspexerunt,ibi se vidisse testantur,quòd ipsa Dei genitrix felicem puerum primùm de terra leuârit,& cognatæ partum omni prosecuta sit seruitute. Quocunq; autem modò rei huius veritas decernatur,illud pro certo certum est,quia non parùm cõtulit puero nascituro tam felix & morosum intemeratæ genitricis hospitium.

Ibidèm.

IIII. Honor. Quintus honor,gaudium in natiuitate. Erubesce lucifer, qui manè oriebaris, & conatuum tuorum frustratus impulsibus,tandèm intellige,quia in nouissimo dierũ, tanquàm perdix stultissimus remanebis. Machinationibus tuis factum est,vt humani generis vniuersitas in peccatis conciperetur,nasceretur in tristitia. Sed eccè iste in vtero sanctificatur,oritur in gaudio,lætitiamq; mundo sua natiuitate refundit. Eccè genus armaturæ,quod tibi constitueras ad victoriam,Iohanni nascitur ad coronam. Appræhende arma & scutum,& toto malignitatis tuæ spiritu debacchare: non tamẽ poteris irrumpere Iohannis priuilegium, quod benigna scribentis manus proprio charactere consignauit. Multùm deceptus,multùm delusus es. An ignoras, quia tibi vir bellator ab adolescentia,& etiam à matris vtero consurgit? Nescis quia à diebus istius regnum cælorum vim patitur,& violenti rapiunt illud? An oblitus es, quiâ iste mittitur parare Domino plebem perfectam? Intuere ordinem rerum,& ab ipsis suæ conceptionis initijs inuenies hunc validiori conamine tuam fortitudinem irrupisse: Tu fecisti,vt fratricida Cain,qui priùs natus est, pollutus & obuolutus exiret, & originalis peccati respergeretur infamia. Hunc excepit orbis exterritus, & humani generis subsecuta natiuitas,ad infinitæ tristitiæ cumulum transmigrauit. Natiuitas autem hominis istius in gaudio est,& in solennitatem præclaram. Lętatur orbis, & quatuor mundi climata circunsonat glorioſæ festiuitatis instantia, ipsis etiam cælis celebris & famosa. Quis, putas, puer iste erit? Amicus sponsi,inimicus tibi,tua potestate potentior. Considerandũ est,quanta dignitate præpolleat natiuitatis huius celebranda deuotio,quantamq; gratiam in oculis Ecclesiæ potuerit inuenire. Nullius hominis natiuitatem præter solius Dei,eiusq; Matris,in authoritatis arcem recepit Ecclesia,huius istius exceptione seruata. Nouit enim,quia melior est dies mortis die natiuitatis,& quòd ortus hominum tristitia comitetur. Indè est,quòd martyrũ mortes,non natiuitatis,solẽnizat Ecclesia,mortem eorum natalitiorum nomine nominans,quibus factus est de morte natalis. Tunc enim inceperunt nasci ad vitam,cùm vitam deposuerunt pro vita. Huius verò natiuitatem sponsa Christi tanto securiùs beneuolentissima dignatione susçepit,quanto singulariùs eam veritatis Euangelicæ irrefragabilis commendat authoritas.

Matt. 11. Luc. 1. Genes. 4. Eccles. 7.

V. Honor. Quintus honor est,singularitas in conuersione & conuersatione. Intrà teneritudinem annorum beatus iste puer ad eremum Spiritu ducente deductus est, nec obstitit ętatis infirmitas,quam maiestas Domini fœcundabat. Spiritus enim sanctus nõ attendit differentiam sexuum,fragilitatem corporum, temporum annositatem: sed quemcunq; & quandocunq; & quomodò vult,dignãtissima replet benignitate. Relinquit Iohannes mundum, homines fugit, nescit patriam, parentes aspernatur,& in solius diuinitatis apicem beatæ contemplationis figit obtutus. Mira rerum conuersio,hominem vix mundum ingressum,mundi fugere gloriam, & seculi cupiditates non solùm obliuisci,sed & nescire,perpetuũq; cum diuinitate habere consortiũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Recessus montium, syluarum anfractus, & vallium subteriacēs vastitas, puero Patriarchæ domicilia præbuerunt. Non opponatur mihi Hieremias, nec prædicantis puericitiæ virtus audeat obuiare: quia si ille consecratur in Prophetam, hic in plusquàm Matt.11. Prophetam: & licèt ille populo futura prædicet, non tamen conuersationis humanę declinat adspectus. Iohannes autem ætatis supergressus infantiam, & nobilioris generis generositatem oblitus, soli vacat diuinitati, forma vitæ, monachorum propositum, anachoretarum principium, totius religionis assertio. Et hæc quidem pro cōuersione. Porrò quanta sublimitas in conuersatione fuerit, non est currentis linguæ Matt.3. volubilitatibus differendum, sed Euangelicæ dignitatis comprobādum eloquio. Iohānes, inquit, habebat vestimentum de pilis camelorum, & zona pellicea circa lumMatt.11. bos eius, esca autem eius erat locusta, & mel syluestre. Eccè qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Rigida vestis, & durissimis hispiditatibus circuntexta, rigore squalorifero corpus afficit Patriarchę, carnemq; tenerrimam immatura districtio disciplinæ feritate coarctat, teneros artus & sacratiori Spiritu superfusos continui quassat longitudo martyrij. Cibus autem eius qualis erat? Non quæruntur phasiani seu aliæ aues, nec per totam discurritur regionē, vt Patriarchalis stomachus implearur. Sed erat, inquit, esca eius locusta, & mel syluestre. Cæli rore pascitur, & animalis vilissimi satiatur edulio, nihilq; coctum accipit iciunantis austeritas. Castigato quippe ventri, & diuturna maceratione distento ignota fuit varietas ferculorum, nec introiuit in os eius, quod gulam alliceret, sufficeret ventri, stomacho blādiretur. Elias comedit carnes, & si quid aliud apponitur, cum gratiarum percipit actione, nec aliquem (nisi fallor) legimus illa veteri officina ad legis huius adspirásse fastigium. Ve3.Reg.17. stis aspera, cibus tenuis, mens deuota profectò perfectum consecrant Patriarcham.

Sextus honor est, nouitas in prædicatione. Hîc volo attentiùs attendat intētio vestra, quia paulo subtiliùs ordiēdum materiæ præcipit magnitudo. Post peccatum Adę, & illius diluuij vastationem solennem, electa est iustorū infinita pluralitas, cum quibus Deus facie ad faciem locutus fuisse dignoscitur. Transfertur Enoch, eligitur Noë, vocatur Abraham, Isaac diligitur, Iacob Deum facie ad faciem contemplatur, Ioseph vocatur mundi Saluator, nec tamen in sermone Dei ad illos, vel illorum ad homines, fit aliqua mentio de regni cælestis perpetua māsione. Moyses assumitur in Ducem populi Iudæorum, Pharaoni in Deum constituitur. Facit Deus in Aegypto magnalia, & mirabilia in terra Cham, terribilia in mari rubro. Ascendit Moyses ad caliginem, in qua erat Deus, datur in monte multiplex præceptorum authoritas, loquitur ille cum Deo, quasi homo ad vicinum suum: non est occultatum à Moyse, quod facit Dominus in occulto, & gloriosum nomen Adonai, quod omnibus obuelatum fuerat, reuelatur: sed in his omnibus regni cælorum memoria nec nominatur, nec auditur. Adstat Aaron summus sacerdos, potentis virgæ gestarius, vnctus & delibutus cælestium sacramentorum vnctiõe: succedit Iosue, & omnis illa Iudicū multitudo, nec est vel vlla tenuis mentio regni cælestis. Inuenit Dominus Dauid virum secundùm cor suum, Salomon filium eius sapientia cumulat singulari, & omnem ill3.Reg.17. lum Prophetalem chorum Spiritus sanctus ordinat & infundit, nihilque de cælestis4.Reg.4. regni gloria prophetatur. Claudit Elias cælum annis tribus & mensibus sex. Elisæus mortuus mortuū vitæ restituit, & ab his nec vel vlla scintillula beatæ mansionis elucet. Quid plura? A principio mundi vsque ad Iohannem vniuersitatis humanę electionem recollige, nec in sermone, vel opere illius sanctuarij poteris reperire dulcedinem. Veni ergò ad Iohannem, & audi vocem exultationis, vocem nouitatis, vocem lætitiæ, misericordiæ verbum, sermonem gloriæ, gratię largitatem, quod celauerat Matt.3. Deus, tacuerat Angelus, latuerat Patriarchas, Prophetæ nescierant. Pœnitentiã, inquit, agite: appropinquabit enim regnum cælorum. Verbū pœnitentię dulce & glorioſum, verbum regni cęlorum lętum & adorandum, illi soli primariò conueniens, qui primus noui testamenti posuit fundamenta. Hęc est illa vox, de qua maximus ille Apoc.14. contemplator cęlestium visiõum in hęc verba prosequitur: Et vox prima, quam audiui, tanquàm citharœdorum citharizantium in citharis suis. A diebus Adæ vsq; ad Iohannem, organum nostrum versum est in vocem flentium: quia vbi peccatorum Num.15. frequentia, nec pœnitentię locus, duplex erat deplorandi materia. Occídis, occídi iuberis: sabbato ligna colligis, lapidari iuberis: & ille, cui proprium est misereri semper

per & parcere, nisì ferire nō nouit. Dederat quippe eis præcepta non bona traditor Ezech.20. præceptorum, & iustificationes, in quibus viuere non possent. Hoc est, quod iustus miratur, dicens: Vbì sunt misericordiæ tuę antiquæ, Domine? Iohannes natus ostenPsal.88. dit medicamentum vulneri, peccato pœnitentiam, veniam iniquitati. Hæc est prima vox, quam vox clamantis in deserto proposuit, & vox turturis audita est in terra nostra. Ex tunc misit in os nostrum canticum nouum, carmen Deo nostro, & resonat in Cant.2. ore nostro gratiarum actio, & vox laudis: superexaltatur misericordia iudicio, peccatoribus parcitur, regnat pietas, iustitia dissimulatur: & miserendi, non feriendi, quærit occasionem misericors & miserator Dominus. Citharizant ergò in citharis suis, qui voluptatū effusionem pœnitentiæ districtione reuerberant, & de profunda peccatorum voragine respirantes. Pharaone submerso, cantant in vijs Domini, quoniã magna est gloria Domini.

Septimus est, dignitas in baptismate. Singularis prorsùs humilitas, Verbum VII. honor caro factum, & in perfectum egrediēs virum, relicta hominum vniuersitate, Iohannem quærit, Iohannem desiderat, ad Iohannem vadit. Terribilis in consilijs DEVS Psal.65. super filios hominum, portansq; omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorū Heb.1. faciens, venit à Galilæa in Iordanem ad Iohannem, vt baptizaretur ab eo. Stupet Io- Matt.3. hannes, & timore cōcutitur, totumq; Patriarcham infinitus horror insiluit. Ego, inquit, à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Dicit ei Saluator: Sine modò, sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Acquiescitur vtrinq; salutarib⁹ monitis, & accingit se Iohannes ad baptizandum, ad suscipiendum Dominum Angelorum. Exuitur vestimentis suis Rex glorię, splendor luminis, & figura substantiæ Dei, Iohannis manibus attrectatur. Caro illa sumpta de Virgine, candidiorią; deriuata materia nudatur in flumine, felicibus Baptistæ manibus infundenda. Descendunt Angeli, & cælorum agmina tota reuerentia currunt ad Creatorem, baptizantemq; & baptizatū dominantia numina circuncingunt. Infundit aquam capiti Creatoris creatura nobilior, & Dei verticem mortalis dextera contremit, & contingit. Pauet cælum, stupet terra, Iordanis arridet, mirantur Archangeli, Dominū Sabaoth inter manus baptizantis includi. Quid est Iohannes? Cherubin & Seraphin vix audent respicere, & tu nudum tenere prę sumis? Hic est, in quem desiderant Angeli prospicere, cui, Sanctus, Sanctus, Sanctus, sublimi melodiarum organo beatę ciuitatis conuentus ingeminat, qui solus habitat lucem inaccessibilem, Dominus virtutum, Deus scientiarū, misericordiarum Pater, & tu non metuis? Tibi datum est, quod omnibus est negatū, baptizare eum, qui baptizat in Spiritu sancto & igne, Virginemq; Virginis filiū virgineis manibus irrorare. Totus obstupeo, baptizantem hominemq; Deum reuereor, magistrum dignantem admiror, vereor dignationem, & hominem video violentiã ipsis cælis inferre. Porrò illud quale est, quòd in isto baptismate terminatur lex, finem accipit Prophetia, & omnis illa sacrificiorum multitudo propulsatur, & pellitur? Hîc incipit & stabilitur nouę regenerationis perduranda purgatio, & in vnam baptismatis formam legalium transeunt dispendia figurarum. Ad ablutionem enim aquæ, & inuocationem Spiritûs, sepelitur hircorum & vitulorum sanguinolēta cōgeries, & pecora pecoribus Iudęis relinquimus, illud Dauidicum attendētes: Holo- Psal.29. caustum & pro peccato non postulâsti.

Octauus est, prima reuelatio de Trinitate. A creatione cæli & terræ vsq; ad hunc VIII. honor. locum, nūquàm TRINITAS hominibus manifestè apparuit, sed rerum & verborum inuolucris inuoluta fuit tantę claritatis æternitas. Deniquè creationem homi- Gene.1. nis Creator rerum summa dignitate commendans: Faciamus, inquit, hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Reuerendum reuerà priuilegium, nec vlli traditum creaturę. Creatur illa sublimior numerositas Angelorum, & elementorum omnium ordinatur variata connexio, sed omnipotentis presentia tantum opus alta taciturnitate prospectat. Vt verò venitur ad hominem, & nobilis creatura creari disponitur, accingit se Trinitas ad creandum, & consilium accipit sapientia, vt creaturæ dignitas Creatoris priuilegio clara esse monstretur. Nec ibì tamen satìs apertè diui. nę maiestatis eluxêre vocabula, cùm ad Angelos obsequentes quidam referant diui. ni sermonis oraculum, vel, si minùs hoc cautum est, signata pluralitas absque nomi. num differentia prędicetur: Abraham tres vidit, & vnum adorauit. Sed & ibì scriptu- Gene.18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ræ ſacræ reuerentia nunc mixtìm,nũc ſeparatìm claudit eloquium, vt modò Dominum,modò viros placeat nominare. Iudæi tamen longam hîc texunt repræhẽſionis parabolam,tres Angelos à Domino miſſos aſſeuerantes, vnum ad natiuitatem Iſaac prædicendam,duos ad Sodomam ſubuertendam. Illum enim, cum quo locutus eſt iuſtus,dicens: Domine,ſi inuéni gratiam in oculis tuis: prophetali ſpiritu ſomniant cognouiſſe,natiuitatis Iſaac aduenìſſe præconem. Illum adorat Abraham, ſicut Ber-
3. Reg. 1. ſabee Dauid Regem,ſocijsque eius propter ipſius reuerẽtiam indefeſſus aſſiſtit. Vndè & non nisì duo in ſubuerſione ciuitatum infelicium numerãtur,illo ſuperiùs iam reuerſo,qui natiuitatem Iſaac fideli deuotione compleuerat. Tres enim viri Saram vocari præcipiunt,ſed vnus eſt,qui promiſſionis inſperatæ manifeſtat arcanũ. Hæc Iudæi,& qui magis elegerunt iudaizare,quàm credere. Sed vt breuiter cõcludamus, omnis illa ſiue Patriarcharum,ſeu Prophetantium copulata ſocietas, nullam vel in ſermonibus,vel in rebus de Patre,& Filio, & Spiritu ſancto repetitur apertè feciſſe mentionem. Veni ergò,& intuere filium Zachariæ,Deum & hominem proprijs manibus continentem, & vide quia cæli aperiuntur ibi,& deſcẽdit Spiritus ſanctus corMatt.3. porali ſpecie ſicut columba in Chriſtum,& vox Patris audita eſt: Hic eſt Filius meus dilectus. Vides quia ad ſacratiſſimorum nominum nouitatem cælorum palatia reſerãtur? Pater auditur in voce, Filius baptizatur in flumine, Spiritus ſanctus in columbæ ſpecie demonſtratur. Adeſt Iohannes totius medius Trinitatis, glorioſumq; Baptiſtam ſanctificant indiuiſæ ſubſtãtiæ perſonata vocabula,& nomẽ Trinitatis,prioribus ſeculis obuelatum, abſque totius velaminis obumbratione relucet. Domine, quis eſt iſte,quia innotuiſti ei?

IX. honor. Matt.11. Nonus eſt, teſtimonium veritatis. Cùm audiſſet Iohannes in vinculis opera Chriſti,miſit ad eum diſcipulos ſuos,& reſponſum eſt eis: Cæci vident,& cætera,quę veritatis Euangelicę proſequitur copioſa narratio. Recedẽtibus autem nuncijs,nè fortè in eorum preſentia adulationem redolere videretur,cœpit Ieſus dicere ad turbas de Iohanne: Quid exiſtis in deſertum videre? Arundinem vento agitatam? O mira teſtificatio Redemptoris. Quis ingreſſus eſt mundum,& mũdum vel in aliquo nõ cognouit? Quis eſt,quem vel ventoſa felicitas,vel aduerſitas turbida, vel cuiuslibet peccati aura tenuior non inflexit? Ad extremum ſubinfertur quòd terram excedat, tranſeat cælum,ipſumq; verticem Angelicę dignitatis attingat. Inter natos, inquit, mulierum non ſurrexit maior Iohanne Baptiſta. Quid vis ampliùs? De nullo alio dici potuit (dicit Auguſtinus) quod dictum eſt de Iohanne. Non opponas mihi Euangeliſtam,inter cęteros Apoſtolos magìs dilectum,nõ Apoſtolorum principẽ,omnibus Apoſtolis antelatum: non vas electionis, ad cæli tertij ſecreta translatum, nec Apoſtolicus ſplendor audeat occurrere Pręcurſori,quia iam omnes iſti adoleſcẽtiæ meras exceſſerant,cùm à Veritate prolatum eſt: Inter natos mulierum non ſurrexit maior Iohanne Baptiſta. Conſidera manſiones regni,& vniuerſum ordinem humanę generationis obambula,ſolumque Iohannem tam nouis quàm veteribus videbis eſſe prępoſitum,vel æquatum: tamen ſuper omnia benedictus Deus.

X. honor. Decimus eſt,aſſertio matris Eccleſię. Texitur ora chlamydi,vnguẽtumq; profuſum in capite,extremam quoq; veſtimenti fimbriam inundanter infundit. Illa enim mater,& magiſtra omnium Eccleſiarum Eccleſia Romana, cui dictum eſt: Ego pro te rogaui,vt non deficiat fides tua: in honore Iohannis Baptiſtę poſt Saluatoris no-
Luc.22. men conſecrata eſt,& ſignata: Dignum nanq; erat,vt ſentẽtiam ſponſi ſponſę ſequeretur authoritas,& ſingularem amicum eius illuc proueheret, vbì principatum ipſa conſcendit. Electio proculdubiò ſingularis,in illa ipſa vrbe Iohannem primatũ Eccleſię vendicare,quem duo cęli luminaria morte clariſſima conſecrârunt. Crucifigitur Petrus,Paulus obtruncatur,dignitas remanet Pręcurſori. Purpuratur Roma multitudine martyrum,totaque ſublimitas beato refunditur Patriarchæ. Iohannes vbiq; maior,in omnibus ſingularis,mirabilis ſuper omnes. Quis ſic gloriosè annunciatus eſt? Quis ità ſpecialiter in matris vtero Spiritu ſancto legitur fuiſſe repletus? Quem legiſtis infra matris vterum exultâſſe? Cuius natiuitatẽ vidiſtis celebrare Eccleſiam Dei? Quis ſic puer eremum concupiuit? Quis ità legitur ſublimiter conuerſatus? Quis pœnitentiam & regnum cælorum primus oſtendit? Quis baptizauit Regem gloriæ? Cui ſe primùm Trinitas reuelauit? Cui tale teſtimoniũ perhibuit Deus? Quem

Quem ſic honorauit Eccleſia? Vide,ſi non hæc omnia ità ſingulariter ſunt huic ſingularia,vt nullus mortalium prædictis dignitatibus audeat inhiare.

Forſitan mihi diſponis opponere,quia ſic iſta habet propria, vt cætera ſanctorum communia non attingat. Audi ergò: Iohãnes Patriarcha,immò Patriarcharum finis & caput. Iohannes Propheta,immò plus quàm Propheta, quia quem venientẽ
Iohan. 1. nunciat,digito demonſtrat. Iohãnes Angelus,ſed & inter Angelos electus,Saluatore teſtante,qui dicit: Eccè mitto Angelum meum, qui præparabit viã ante faciem meã.
Matt.11. Iohannes Apoſtolus,ſed & Apoſtolorum primus,& princeps,quia fuit homo miſſus à Deo. Iohannes Euangeliſta,ſed & Euangelij primus inciſor, prædicans Euãgelium regni. Iohannes virgo,immò virginitatis inſigne,pudicitiæ titulus, caſtitatis exemplum. Iohannes martyr,ſed & martyrum lumen,inter natiuitatem,mortemq; Chriſti conſtantiſſimi forma martyrij. Prætereo quia Vox clamantis in deſerto,quia Pręco Verbi,quòd Iudicis Prærurſor. Illud quoq; relinquo, quia vſq; ad Iohannem lex & Prophetæ,quia Iohannes ipſe eſt Elias, quòd lucerna ſit ardens & lucens, quòd
Ibidem. amicus ſponſi,ſponſæ pręparator. Silentio tranſeo,quòd ſic nouem Angelorum ordinibus inſertus eſt,vt etiam ad Seraphin apicem trãsferatur. Verùm hoc laborioſi operis eſt,& ſenſûs noſtri paupertas non ſufficit. Sufficiant hęc ad præſens,quę dicta ſunt de laude Iohãnis ad gloriam Redemptoris,qui eſt Deus benedictus in ſecula ſeculorum,Amen.

VITA ROMVLAE VIRGINIS, PER D. GREGORIVM PAPAM DESCRIPTA, HOMILIA XL. in Euangelia.

24. IVNII. Votieſcunquè aliquos in hoc mundo abiectos adſpiciris,fratres chariſſimi, etiamſi qua repræhenſibilia eorũ eſſe videantur,nolite deſpicere: quia fortaſsè quos morum infirmitas vulnerat, medicina paupertatis curat. Quorum ſi qua ſunt talia, quæ debeant iurè repræhendi,hæc ſi vultis,ad vſum veſtræ mercedis inflectitis,vt ex ipſis eorum vitijs cumulentur vobis incrementa pietatis,quatenùs panem pariter detis & verbum, panem refectionis cum verbo correptionis,& duo à vobis alimẽta percipiat,qui vnum quęrebat: dum exteriùs cibo, & interiùs ſatiatur eloquio. Pauper ergò cùm repræhenſibilis cernitur,moneri debet,& deſpici non debet. Si verò repræhenſionis nil habet,venerari ſummoperè ſicut interceſſor debet. Sed eccè multos cernimus: quis cuius ſit meriti,neſcimus. Omnes ergò venerãdi ſunt,tantoque neceſsè eſt vt omnibus te humiliare debeas,quãto,quis ſit Chriſtus, ignoras. Rem fratres refero,quam benè is,qui preſtò eſt frater & compresbyter meus Speciоſus, nouit. Eodem tempore,quo monaſterium petij, anus quędam, Redempta no- Redempta ſanctimonialis.
mine,in ſanctimoniali habitu conſtituta,in vrbe hac iuxta beatę Marię ſemper virginis eccleſiam manebat. Hęc illius Herundinis diſcipula fuerat,quæ magnis virtutibus pollens,ſuper Prænestinos montes vitam eremiticã duxiſſe ferebatur. Huic duæ in eodem habitu diſcipulæ adhærebant,vna nomine Romula,& altera,quæ nunc adhuc ſupereſt,quam quidem facie ſcio,ſed nomine neſcio. Tres itaq; hæ in vno habitaculo commorantes,morum quidem diuitijs plenam, ſed tamen rebus pauperem vitam ducebant. Hæc autem quam prędixi,quam prędixi,con- Romulæ præclaræ virtutes.
diſcipulam ſuam,magnis vitę meritis anteibat. Erat quippe miræ patientię,ſummæ obedientiæ,cuſtos oris ſui,ad ſilentium ſtudioſa valdè & ad cõtinuę orationis vſum. Sed plerunq; hi,quos iam perfectos homines eſtimant,adhuc in oculis ſummi opificis aliquid imperfectionis habent: ſicut ſæpè imperiti homines necdùm perfectè ſculpta ſigilla conſpicimus,& iam quaſi perfecta laudamus, quę adhuc artifex conſiderat & limat: laudari iam audit,& tamen ea tundere meliorando non deſinit: Hæc, quam prędiximus,Romula,ea,quam Greco vocabulo paralyſin medici vocant,mo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lestia corporali percussa est, multisque annis in lectulo decumbens, penè omniū iacebat membrorum officio destituta, nec tamen hęc eadē eius mentem ad impatientiam flagella perduxerant. Nam ipsa ei detrimenta membrorum, facta fuerant incrementa virtutum: quia tanto solicitiùs ad vsum orationis excreuerat, quanto &aliud quodlibet agere nequaquàm valebat. Nocte igitur quadam eandem Redemptam, quam prefatus sum, (quę vtrasq; discipulas suas filiarum loco nutrierat) vocauit, dicens: Mater veni, mater veni. Quæ mox cū alia eius cōdiscipula surrexit, sicut vtrisq; referentibus, & multis res eadem claruit, & ego quoquè in eodem tempore audiui.

Lux cælitùs spargitur in Romulę cellulam.

Cumq; noctis medio lectulo iacētis assisterent, subitò cælitùs lux emissa, omne illius cellulæ spatium impleuit, & splendor tantæ claritatis emicuit, vt corda assistentium inæstimabili pauore perstringeret, atq; (vt pòst ipsæ referebant) omne in eis corpus obrigesceret, & in stupore subito remanerent. Cœpit nanq; quasi cuiusdam magnæ multitudinis ingredientis sonitus audiri, ostium cellulę concuti, àc si ingredientium turba premeretur, atq; (vt dicebant) intrantium multitudinem sentiebāt, sed nimietate timoris & luminis nil videre poterant, quia earum oculos & pauor depresserat, & ipsa tāti luminis claritas reuerberabat. Quam lucem protinùs miri odoris est fragrātia subsecuta, ità vt earum animum, quia lux emissa terruerat, odoris suauitas refoueret. Sed cùm vim claritatis illius ferre non possent, cœpit eadē Romula assistentem & trementem Redemptam suorum morum magistram, blanda voce consolari, dicens: Noli timere mater, non morior modò. Cumq; hoc crebrò diceret, paulatim lux, quæ fuerat emissa, subtracta est: sed is, qui subsecutus est, odor remansit: sicq; dies secūdus & tertius trāsijt, vt adsperſa fragrātia odoris remaneret. Nocte igitur quarta eandem magistram suam vocauit: qua veniente, viaticum petijt, & accepit.

Item odor suauissimus.

Eucharistiā accipit sub mortem.

Necdùm verò eadem Redempta vel alia eius discipula à lectulo iacentis discesserat, & ecce subitò in platea ante cellulę eiusdem ostium duo chori psallentium constiterunt, & sicut se dicebant sexus ex vocibus discreuisse, psalmodiæ cantus dicebant viri, & fœminæ respondebant. Cumque ante fores cellulæ exhiberentur cælestes exequiæ, sancta illa anima carne soluta est. Qua ad cælum ducta, quanto chori psallentium altiùs ascendebant, tāto cœpit psalmodia leuiùs audiri, quousq; & eiusdem psalmodiæ sonitus, & odoris suauitas elongata finiretur. Hæc igitur quādiù vixerat in corpore, quis illam haberet in honore? Indigna cūctis hominibus & despecta videbatur. Quis enim ad illā accedere, quis illam videre dignarerur? Sed latebat in sterquilinio margarita Dei. Sterquilinium, fratres, hancipsam corruptibilitatem corporis appello: sterquilinium, abiectionem paupertatis nomino. Assumpta est ergò margarita, quæ iacebat in sterquilinio, & posita est in cælestis regis ornamento. Iam inter superbos ciues emicat, iam inter ignitos lapides æterni diadematis coruscat.

Abit in cælum.

O vos, qui in hoc mundo vos diuites aut esse creditis, aut estis, conferte, si potestis, falsas vestras diuitias veris diuitijs Romulę. Vos in huius mundi via omnia amissuri possidetis: illa nil quęsiuit in itinere, & omnia inuénit in peruentione. Vos lætam vitam ducitis, tristem mortem timetis: illa tristem vitam pertulit, ad lætā mortem peruénit. Vos ad tempus quæritis obsequia hominum: illa despecta ab hominibus, inuénit socios choros angelorū. Discite ergò fratres temporalia cuncta despicere, discite honorem temporalem contemnere, æternam gloriam amare. Honorate quos pauperes cernitis, & quos foris conspicitis despectos seculi, intùs arbitramini amicos Dei. Cum his participamini quod habetis, vt quandoq; dignētur vobiscū participare, quod habent. Pensate quod ore magistri gētium dicitur: In hoc tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat, vt & illorum abundantia vestræ inopię sit supplementum. Pensate, quod ipsa per se Veritas dicit: Quandiù fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Ad tribuendum ergò pigri cur estis, quādò hoc, quod iacenti in terra porrigitis, sedenti in cælo datis? Sed hæc omnipotens Deus, qui per me in vestris auribus loquitur, per se in vestris mentibus loquatur: Qui viuit & regnat cum patre in vnitate Spiritussancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Pauperes honorandi.

2. Cor. 8.

Matt. 25.

VITA

VITA SANCTI LVPICINI RECLVSI, AVTHORE S. GREGORIO TVRONENSI EPISCOPO, LIB. de vita Patrum Cap. 13.

Iunij 24.

ATHletæ Christi atque triumphatores mundi, vitæ istius fugitiuæ iacturam facere cupientes, pertēdere ad illam vitam voluērunt, quæ in exultatione perpetua manet, quæ nullo gemitu obstrepit, nec vllo fine concluditur: cuius lumen nunquàm extinguitur, cuius serenitas nulla obscuritate nubis obtegitur. Ideoq; semper præsentium dolorum contumelias pro nihilo habuerunt, sciētes se in paucis vexatos, in multis benè disponendos. Et ob hoc quisquis ille est, qui in isto agone contendit, metu non terretur, pœna non soluitur, dolore non frangitur, vt tantùm illa æternæ iucunditatis amœnitate cum electis Dei perfrui mereatur: sicut multos fecisse nouimus de sanctis viris, quorum nunc vita tractatur aut legitur.

Sap. 3.

Igitur Lupicinus quidam magnæ vir sanctitatis, fortissimusq; in operibus Dei, qui primùm eleemosynas per domos deuotorum deposcens, quæcunq; acquirere potuisset, sibi similibus erogabat: ad extremum iam mediam habens ætatem, ad vicum Betherensem, qui nunc Lipidiaco dicitur, veniens, parietes antiquos reperit, ibique reclusus, ab omnium se hominum adspectibus inhibebat, ac per modicam fenestellam parumpèr panis vel aquæ accipiens, quod ei aliquotiès, etsi esset valdè exiguum, vsque ad diem tertium perdurabat. Aqua enim per canalem paruulum inferebatur: fenestella verò velo operiebatur, ac vtriusque aditus ità obtectus erat, vt nullus beatum eius vultum posset aduertere. Et dum ibidèm die noctuq; in Dei laude psalmorum modulis delectatur, tormentum sibi, quod corpusculum plùs grauaret, adhibuit, non immemor verborum Apostoli: Quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Lapidem nanq; grandem, quem duo homines vix leuare potuerunt, ceruici impositum, tota die, dum Deo caneret, per cellulam deportabat. Nocte autem ad additamentum iniurię, in virga, quam manu gerebat, duas defixerat sudes, desupèr acumina parans, quæ ad mentum suum, nè somnum caperet, supponebat. Deniquè ad extremum vitæ tempus, corrupto pectore à pondere saxi, sanguinem per os eijcere cœpit: quem per parietes præfatos proijciens spuebat. Plerunquè autem fidelibus viris nocte ad cellulam clàm appropinquantibus, quasi vox multorum psallentium resonabat. Sed & multos infirmos, & præsertim ab accessionibus frigoriticis, vel pustulis malis oppressos, tactu tantùm, vel signo salutari impositio, sanitati restituebat.

Mira S. Lupicini abstinentia.

Rom. 8.

Nota rigorem.

Solo tactu vel signo Crucis pellit morbos.

Cùm autem iam senio inclinatus esset, vocauit ministrum suum, dicens: Præteritum tempus occulendi fuit, manifestandi nunc tempus aduenit: scitò ergò me post triduum ab hoc seculo liberandum. Voca ergò nunc fideles quosque fratres & filios, quibus sum vale dicturus, vt veniant ad nos visitandum. Illucescēte aūt die tertia, confluentibus fratribus, ostium, quod clausum erat, aperuit, atque ingredientibus cunctis, qui aderant, consaluratis deosculatisque, orationem fudit ad Dominum, dicens: Gratias tibi ago, Domine Iesu Christe, qui me saluari iussisti ab huius mundi impedimētis, & ità me fouere dignatus es in hoc seculo, vt nihil suum in me author criminis inueniret. Et conuersus ad plebem, ait: Magnificate, quæso, dilectissimi, Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in commune, qui me erectum de stercore, erutū de tenebrarū ope, amicorū suorū fecit esse consortē: qui misit Angelū suū ad me accersendū ab hac mundana statione, & pollicit⁹ est me in requiē sempiternā pducere, vt collega amicis eius effectus, mererer regno eius adscribi. O beatū virū, q ità cōsolari meruit in hoc corpore, vt priùs cognosceret, quo erat fruiturus in cęlo, quàm migraret à seculo: meruitque hìc obtinere apud diuinam potentiam, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.38. Migrat ad Dominum.

Dauid sæpiùs decantabat: Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum dierum meorum, vt sciam quid desit mihi. Dehinc humo incumbens, spiritum cælo intentum præmisit ad Dominum.

Tunc omnes in fletu prostrati, alij plantas osculantur, alij fimbrias vestimenti diripiunt, alij de pariete beatum sanguinem, qui ab eius ore fuerat proiectus, inter se certantes excudunt. Miserum se quisq; dicebat, si immunis ab eius pignoribus discessisset. Testis est hodiè quoq; & ipse paries, qui tot fossulis patet, quot ab ore beati confessoris sputos emeruit. Testis est & ipse canalis, de quo vir beatus aquam sumpsit ad vsus, quem fideliter osculantes, hauriunt sanitatem. Iam vidi ego multos, qui euulsos à pariete sacrati oris sputos, in diuersis infirmitatibus ponentes, meruerunt accipere medicinam.

Nota de sputo sancti viri.

Deniquè hoc, vt diximus, defuncto, affuit quædam matrona, quæ ablutum dignis induit vestimentis: & cùm eum ad vicum Transaliacensem inferre vellet, restitit ei populus pagi Lipidiacensis, dicens: Nostrum hunc solum fouit, nobis corporis eius gleba debetur. Matrona autem respondebat ad hæc: Si aliqua de victûs eius exprobratis necessitate, sæpiùs ei ego & triticum misi, & hordeum, quod vel ille sumeret, vel alijs ministraret. At illi dicebant: Nostri generis homo effectus est, nostri fluminis aquas hausit, nostra eum terra cælo transmisit. Aequúmne ergò est, vt tu de terra aliena veniens, rapias eum de manu nostra? Noueris autem, quia non hoc sustinebit quisquam nostrûm: sed hîc sepelietur. Matrona respondit: Si germen stirpis eius inquiritis, ex alijs hic regionibus aduentauit: si aquas fluminis ingeritis, parùm sitim eius mollierunt, quam potiùs è cælo manans fons ille restinxit. Cumq; hæc & huiusce modi inter se verba proferrent, & Lipidiacenses effossa humo, & deposito sarcophago eum sepelire niterentur, conuocatis matrona auxilijs, fugatis pagensibus, rapuit sanctum corpus, ac ferre cœpit in feretro ad vicum Transaliacensem, dispositis in itinere psallentium turmis cum Crucibus, cereis, atque odore fragrantis thymiamatis. Quod illi cernentes, pœnitentia moti, miserunt post matronam, dicentes: Peccauimus resistendo tibi, profectò enim cognoscimus in hoc esse Domini voluntatem. Nunc autem petimus, vt non abijciamur ab huius funeris obsequijs, sed admittamur officijs eius. Illa verò permittente, vt sequerentur, coniunctus est vterq; populus: & sic pariter vsque ad Transaliacensem vicum venientes, celebratis Missis, beatum corpus cum summo honore gaudioque sepeliêrunt. In quo vico sæpiùs se beatissimus in virtutibus declarauit. Sed & Lipidiaco plerunquè opus eius sanctum ostenditur. Vterq; enim locus vnius sancti præsidijs communitur. Fortassis autem quorundam incredulorum latratus ad hæc conatur obstrepere: sed nouerit à me visum Deodatũ Presbyterum, summam octogenarij æui ferentẽ, qui mihi hæc, vt scripta sunt, contulit, confirmans sacramẽto, nihil se de his admixto mẽdacio enarrâsse.

Nota antiquũ sepeliẽdi ritum.

VITA BREVIS S. SIMPLICII EPISCOPI AVGVSTVDVNEN. EX GREGORIO TVRONEN. LIB. *de Confessorum gloria, Cap. 76. & 77.*

Iunij 24.

Continẽter viuit cũ vxore virgine.

DEcedente (Egemonio) beatus Simplicius ecclesiæ ipsi (Augustudunensi) præponitur. Fuit aũt de stirpe nobili, valdè diues in opibus seculi, nobilissimæ coniugi sociatus. His fuit castissima, obtegẽte seculo, vita, soli Deo cognita, mortalibus autem ignota. Erant etiam ambo iusti, & in eleemosynarum semina ac vigiliarum tolerantiam promptissimi. Intereà propter illa, vt diximus, seculi dignitatem Simplicius, decedente Egemonio, à populis eligitur, sed à DEO pro castitatis & sanctitatis gloria destinatur. Accepto quoquè pontificatûs ordine, beata soror, quæ priùs fuerat non libidine, sed castitate viro coniuncta, non passa est à stratu pontificis submoueri: sed in illa puritatis castitate, qua

te qua priùs, viri castissimi torum adibat, secura de conscientia mentis sanctæ, sciens se vri non posse ab incentiui ignis ardore. Sed sęua dæmonis inuidia contra sanctos Dei probrosa excitat bella, & quæ instinctu suo destruere non potuit, nititur verbis subdolis infamare. Quid plura? In illo Dominici natalis die commouentur ciues in scandalum, & ad beatam virginem rapido cursu concurrunt, dicentes: Incredibile est, mulierem viro iunctam, pollui non posse: sed nec vir poterit artubus mulieris iunctus, à coitu abstinere. Sic etenim Salomonis Prouerbia proferunt: Nemo, ait, tangens picem, mundus poterit esse. Neque enim in sinu ignem quis gestans, non cremabitur. Ergò videmus vos vno in toro recumbere, & suspicari aliud non possumus, nisi quòd misceamini simul. His commota virgo sanctissima, aggreditur pontificem simili castitate pollentem, replicatisque coram omni populo sermonibus, quos audierat, (Arculam puella tunc plenam, vt assolet pro iniuria hyemis, cum carbonibus retinebat) vocat puellam, expansoque pallio prunas ardentes suscipit, & ferè horæ vnius spatio tenens, sacerdotem euocat, dicens: Accipe mitiorem solito ignem, nequaquàm tuis velaminibus nociturum, vt ostendant in nobis hæ flammæ extinctas flammas esse luxurię. Suscipiente verò pontifice, nihil nocitum est velamen eius ab igne. Hoc miraculo populus, qui erat tunc incredulus, credidit Deo, & inter septem dies ampliùs quàm mille homines, sacri innouatione lauacri sunt renati. Quos suscipiens Ecclesia gaudens, cælesti regno per hos milites copulauit.

Ex hoc populi scãdala aduertis, nõ licere Episcopis habere vxorem. Eccl.13. Prouer.6.

Ferunt etiam in hac vrbe simulacrum fuisse Berecynthiæ, sicut sancti martyris Symphoriani passionis declarat historia. Hanc cùm in Carpẽto pro saluatione agrorum ac vinearum suarum misero gentilitatis more deferrẽt, adfuit supradictus Simplicius Episcopus, haud procùl adspiciens cantantes atque psallentes ante hoc simulacrum, gemitumq; pro stultitia plebis ad Deum emittens, ait: Illumina, quæso, Domine oculos huius populi, vt cognoscat, quia simulacrum Berecynthiæ nihil est. & facto signo Crucis contrà, protinùs simulacrum in terram ruit, ac defixa solo animalia, quæ plaustrum, quo hoc vehebatur, trahebant, moueri non poterant. Stupet vulgus innumerum, & deam lęsam omnis caterua conclamat: immolantur victimę, animalia verberantur, sed moueri non possunt. Tunc quadringenti de illa stultą multitudine aiunt ad inuicèm: Si virtus est vlla deitatis, erigatur sponte, iubeatque boues, qui telluri sunt stabiliti, procedere. Certè si moueri nequit, manifestum est, nihil esse diuinitatis in ea. Tunc accedentes & immolantes vnum de pecoribus, cùm viderent deam suam nullatenùs posse moueri, relicto gentilitatis errore, inquisitoque antistite loci, conuersi ad vnitatem Ecclesiæ, cognoscentes veri Dei magnitudinem, sancto sunt baptismate consecrati.

Cap.77. Dea Berecynthia apud Gallos

Libet his adiungere eiusdem libri caput 78. ex quo perspicuè possit animaduerti, Episcopis non licere etiam cum vxoribus suis rem habere, idq; in ecclesia semper esse accuratè obseruatum.

Cap.78.

Sed quoniam superiore capitulo exposuimus, qualiter castitas diligentes Deum ornauerit, venit in memoriam, quæ Felicem Nanneticum referentem, dum de his confabularemur, audiui. Aiebat enim fuisse antistitem in ciuitate sua cum coniuge: sed cùm ad honorem sacerdotij accessisset, lectulum iuxta ordinem institutionis Catholicæ sequestrauit: quod mulier valdè molestè tulit. Cùmq; diebus singulis cum eo ageret, vt in eodem stratu quiescerẽt, nec acquiesceret pontifex rem tam improbam aggredi, quam Canonum decreta non admittebant, quadam die accensa furore, ait intrà se: Non puto esse absque aliqua conscientia viri mei, quòd ab amplexu eius taliter sum repulsa: sed ibo & videbo, nè fortè alia mulier cum eo decumbat, pro cuius me amore despiciat. Et statìm adfuit in cubiculũ Episcopi, inuenitq; eum post meridiem dormientem: accedensq; ante lectulum eius, vidit agnum immensæ claritatis super pectus eius quiescentem. Tunc timore perterrita, velociter se à lectulo sancti remouit: nec adiecit vltrà quærere, quid vir Deo plenus ageret in occultis: sed cognouit manifestissimè illud cum seruis Dei impleri, quod ipse Dominus suis fidelibus est polliceri dignatus, dicens: Eccè enim vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.

Nota institutionis Catholicæ.

Matt.28.

VITA

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA S. PROSPERI AQVITANICI, EPISCOPI REGIENSIS, AVTHORE IOHANNE ANTONIO *Flaminio Imolensi.*

Iunij 25.

BEatus Prosper Regiensis Episcopus, vir quidem multiplici doctrina & sanctitate insignis, ex qua vrbe quibúsve parentibus ortus fuerit, non satìs compertum habemus. Illud satìs constat, Aquitanum fuisse: qui cùm adhuc in patria esset, mira iecit futuræ sanctitatis fundamenta, futurus aliquandò in Ecclesia Dei prefulgens longè lateque lucerna. Cùm autem sacræ scripturę assiduus ac diligens lector esset, ac frequenter Euangelistarum libros in manibus haberet, diuinitùs ei oblatus est locus ille, vbì Christus quendam admonet, dicens: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me. Igitur diuini

Matt. 19.

consilij non surdus aut segnis auditor, ad eam se ratus perfectionem vocari, cœpit continuò, vt fidelis Domini sui dispensaror, bonorum, quæ possidebat, inter pauperes Christi suas facultates distribuere: vt rerum terrenarum sarcina leuatus, expeditus ac líber Christum se vocantem sequeretur, ac illi soli vacaret: seruis etiam & ancillis libertate donatis, Romam se contulit, vt celebrem in toto orbe principũ Apostolorum ædem viseret. Romanam tunc Ecclesiam sanctissimus ac facundissimus Pontifex Leo primus administrabat: ad quem mox tanti viri aduentûs fama est perlata: cuius videndi miro desiderio tactus, non priùs destitit, quàm illum in suum hospitium attraxit. Quanta verò charitate illum susceperit, & quanto sit affectus gaudio, vbì se talem esse nactum hospitem vidit, dici nunquàm posset: nec aliter quidem gauisus est, quàm ex aduentu Pauli Petrum esse lætatum legimus.

Res suas pauperibus elargitur.

Videbat enim inter cætera, quæ suam lætitiam cumulabant, magnum sibi tempore maximè opportuno adiutorem à Deo missum, inualescente quotidiè magis diuersis in locis, præcipueque in * Chalcedonensi vrbe, Nestoriana & Entychiana hæresi, quæ vnam tantùm in Christo naturam asserebat. Ad quam euertendam beatum Prosperum cum multis alijs Romanæ Ecclesiæ præsulibus misit, qui secundùm sanctionem catholicæ fidei, promulgatam in Synodo Nicena, sanctam Trinitatem asseruerunt, & in Christo Deo vero, ante Luciferum ex patre genito, & homine simul in fine seculorum de immaculata Virgine nato, duas esse naturas, certissimis approbationibus asserentes, antedictas hæreses sustulerunt, atque earum authores Eutychen & Nestorium iuxta chirographum, tunc ad Martianum Imperatorem missum vnanimiter damnârunt. Cùm autem, victus eiusdem Pontificis precibus aliquandiù ibidèm commoratus esset, & missis ad diuersas ecclesias epistolis, multas hæreses contriuisset, Pontifex supernè admonitus, Regiensi ecclesiæ valdè reluctantem, quòd se tanto imparem oneri diceret, præfecit. Cæsti autem beatus Prosper victus imperio, ad ecclesiam sibi creditum iter ingressus est. Ad quam dum tenderet, iam Episcopus illius senio confectus, & graui morbo correptus, diem suum obierat. Ingenti igitur mœrore ob amissum antistitem optimum ciuitas affecta est. Tunc sacerdos quidam, vitę admodùm probatæ & omnibus venerabilis, cælitùs admonitus, omnem illam tristitiam depulit, asserens nouum aduentare antistitem, à Deo electum, & ab eius Vicario ad regendam Regiensem ecclesiam ab vrbe Roma missum, & mox adfuturum. Quibus auditis, populus & Clerus omnem mœrorem deposuit, & miro cum desiderio illius aduentum præstolabantur. Quotidiè autem magis vulgata de sanctitate noui præsulis fama crescebat. Vbì verò factus est vrbi vicinior, in occursum illius tota ciuitas effusa est, & cum incredibili gaudio sanctum antistitem suum lætis acclamationibus susceperit. In episcopali deindè cathedra collocatus, vt iam populo suo & commisso sibi gregi lucerna super candelabro esse inciperet, huiusmodì orationem habuit:

Fit Regiensis Episcop.

for. * Constantinopolitana

Psal. 109.

Video

Oratio eius ad Regienses.

VIdeo, fratres charissimi, quantum meis imbecillibus humeris onus impositum sit. Neque enim maior, quàm animarum, cura demandari cuiquam potest. Quod quidem onus eo certè grauius est, quo qui regendi sunt, maiora & paucis concessa expectant. Iudicijs enim eiusmodì & concitatis suì opinionibus respondere difficilimum est. Videre videor, quid expectetis, & quid de me vobis polliceamini. Quarè dandam mihi enixè operam intelligo, nè quid à me prætermittatur, quod ad verum animarum pastorem pertineat. Verùm quia scio, quanto fiat leuior sarcina, quam plurium colla sustẽtant, mecum hoc, filij, onus diuidite, & sanctum onus partimini. Quod erit facile, si vestræ salutis, si mandatorum Dei memores, mutuam charitatem amplexabimini, de qua velut de vberrimo fonte mirificè virtutes emanabunt, scilicet, humilitas, proximi dilectio, pax certa & animorum concordia: quibus quidem bonis si non carebitis, sicut carere vos minimè decet, nusquàm à vobis Christus aberit, & prosperè vobis omnia cedere videbitis. Hoc erit, quod modò dixi, quodque in primis opto, mecum onus diuidere. faciliora enim sic mihi & leuiora fient omnia. Nihil enim tam durum ac tam laboriosum regẽti est, quàm in peruersa hominum incidere ingenia: quæ quo longiùs à recti semita abierint, hoc difficiliùs à facinoribus & improbitate sua retrahuntur. Subditorum virtutes ac vitia, aut suauem, aut duram faciunt regentis administrationem. Vos quidem dilectissimi, populus Dei & oues pascuæ illius estis. Quarè si tales eritis, quales vos maximè futuros spero & opto, cessura vobis & mihi feliciter omnia, præsente Deo, minimè dubito. Vt autem tales esse possitis, Deum vobis in rebus omnibus proponite, illum in primis colite, illum vt æquissimum dictorum ac factorum omnium nostrorum iudicem reueremini, iustum retributorem, si recta sequamini: districtum iudicem, si mandatorum illius contemptores inueniemini. Hæc sunt, quæ in huius nostræ curæ pastoralis primordijs vobis dicenda putauimus, quibus & benè currentes in cursu contineamus, & segniores, si qui sunt, ad eandem metam tanquàm subditis calcaribus excitemus.

Officiũ boni pastoris.

Hæc felicia fuêre sanctæ administrationis illius initia, quibus qualem se populo suo pontificem præstiturus esset, & qualis commisso sibi gregi pastor futurus, sic facilè declarauit. Sed & lõgè omnium opinionem superauit, & expectatione illa, quæ pectoribus hominum statim insederat, quotidiè maior apparuit. Nihil studiosiùs quærebat, nihil procurabat attentiùs, quàm quomodò populum suum Deo maximè placentem efficeret. Idcircò crebris illum declamationibus, quibus nihil facundius aut efficacius dici poterat, ad rectam viuendi normam incitabat, & in via Domjni cõtinebat: quæ tametsi gratia & lepôre admirabili ob innatam illi facundiam condiebantur, & sanctæ scripturæ testimonijs refertæ erant, & mirificè proderant: maiorẽ tamen vim & authoritatem illis probatissimi eius mores & vitæ sanctitas adferebat. Nihil enim dicebat, quod opere ipse non impleret, sciens parùm vtilem esse doctrinam, quæ docentis vitam argueret. Erat illius pectus charitate ardens, mitis præsentia, omnibus affabilis, temperata in delinquentes seueritas, vt magìs illos corripientis charitas moueret, quàm verborum asperitas.

Docet opere & sermone.

Quid referam, quantæ illi curæ egeni essent, qua pietate pupillos prosequeretur & viduas? Non sexus, non ordo, non ætas erat in ciuitate, cuius tanquàm omnium pater curam non gereret: ac propterea frequenter populum in ecclesiam vocabat, ac salutaribus documentis instruebat, & quod audiebant vt opere complerent, diligenter procurabat. Oculos in omnes, de eorum salute solicitus, intentos habebat, super gregem suum incessanter inuigilans, nè qua de sanctæ gremio Ecclesiæ antiqui hostis fraude ouis exiret. Idcircò mirus erat indagator, vt quæ vita, qui

Cura pauperum.

mores

Universidad de Deusto
Biblioteca

mores multitudinis sibi commissæ essent, non ignoraret. Seniores ecclesiæ suæ sa-
1.Tim.5. cerdotes, imitatus Apostolum, vt patres reuerenter admonebat, iuniores instruebat vt fratres, anus vt matres, puellas vt sorores aut filias, incredibili studio in viam Domini dirigebat, rectum & verum agens animarum Episcopum. Ipse autem cauēs
1.Cor.9. cum Apostolo, nè, cùm alijs prædicaret, reprobus efficeretur, exemplo magìs quàm verbo prodesse suis, ac illorum animos confirmare studebat. Propterea vigilijs, orationibus, ieiunijs ac multiplici maceratione carnem domabat, & parére spiritui cogebat. Magno etiam charitatis impulsu finitimarum vrbium Episcopos tanquàm collegas, crebrò per epistolas hortabatur, nè dignitatis suæ, nè impositi sibi oneris obliuiscerentur. Quæ quidem omnia tantam illi apud omnes, non solùm suos, sed etiam alienos gratiam & amorem conciliârunt, vt non aliter àc omnium parentem, illum diligerent ac venerarentur. Talis ac tantus præsul duos & viginti annos Regiensem rexit ecclesiam, hoc est, ab anno aduentûs Christi quadringentesimo quadragesimoquarto, vsq; ad annum quadringentesimum sexagesimumsextum. Floruit maximè sub Leone primo Pontifice Maximo, cui, sicut ostendimus, charissimus extitit. Vbì verò tempus aduénit, in quo tot virtutum ac meritorum suorum propositam sibi mercedem reciperet, in ægritudinem incidit, quæ vitæ finis illi fuit. Igitur suos ad se conuocans filios, velutì iam præsagientes, quid mox futurum erat, & ingenti metu perculsos ac flentes sic allocutus est:

Oratio eius ad suos sub vitę finem. VIdeo, dilectissimi, quantus pectora vestra mœror occupauerit, quia meæ vitæ finem aduentâsse cernitis. nec miror: scio enim, quàm molestum sit amantibus disiungi, cùm præsertim sic ab adspectibus, inuicèm seperantur, vt visuri eos ampliùs non sint, quorum præsentia maximè delectētur. Vehemēs istud desiderium vera charitas gignit: sed moderatè illud ferēdum est, vbì credunt qui remanent, multo vtilius esse discedentibus proficisci, quàm hîc diutiùs esse. Sic mihi quidem contingit, qui cum Apostolo cupio dissolui, & esse
Philip.1. cum Christo. Ea est meta, ad quam iandiù propero, & ad quā semper omnia mea contuli vota. Quarè sic à vobis discessurus sum, vt multo magìs in posterum sim vobiscum futurus. Neque velìm discessum hunc à vobis meum arbitremini, sed ad longè meliorem statum accessum, vbì multo melior vobis sim futurus, si in dilectione, ad quam vos semper hortatus sum, permanseritis, si mutuæ charitatis & mandatorum Dei eritis memores. Si enim putatis me potuisse vobis hucusquè prodesse, qualem me futurum erga vos deincèps credere debetis, vbì inexhaustum bonorum omnium thesaurum attigero? Igitur abstergite iam lachrymas, & flendi finem facite, & gaudendum magis hac in re vobis, quàm dolendum, existimate.

Hæc cùm dixisset, & non solùm sacerdotibus ac Leuitis, sed quamplurimìs etiam de populo, qui frequentes aduenerant, benedixisset, oculos & manus in cælū sustu-
Feliciter abit ad Dñm lit. Tunc mirè facies illius exhilarata est atque resplenduit, & stupentibus qui aderant omnibus, & psalmis & hymnis egredientem animam comitantibus, felicem præsenti, vt creditum est, Deo ac sanctis eius Angelis spiritum tradidit. Quantum verò suî desiderium reliquerit, totius ciuitatis mœror ac luctus testatus est. Vbiquè suspiria, vbiquè gemitus audiebantur, nec vllus erat lachrymis modus. Non enim aliter, quàm si domesticus vnicuiq; luctus esset, dolebant & lamentabantur. Ductæ sunt deindè solenni apparatu, ac totius populi, omnium ætatum ac omnium ordinum concursu, exequiæ: sepultusque est extra vrbem in templo, quod in honorem beati Apollinaris ipse consecrauerat. Obijt autem septimo Calendas Iulij, hoc est, quinto ac vigesimo Iunij die, qui beati Iohannis Baptistæ natiuitatem subsequitur, anno ab aduentu Christi quadringentesimo ac sexagesimosexto, Hilario Pontifice
Miracula ad sepulcrū eius Maximo Ecclesiam regente, Leone verò Romanum tenente Imperium. Quàm verò gratus Deo extiterit, & quem locum in Angelicis choris adeptus sit, mira ad illius sepulcrum prodigia continuò subsecuta declarauerunt: ad quod nullus, quacun-

cunque detineretur ægritudine, frustrà confugit? Claudi gressum impetrârunt, cæci visum: paralyticis confirmata sunt membra, ab obsessis corporibus dæmones fugati. Nemo verbis satis dignè consequi posset, quanto splendore diuinum pontificem suum Deus populis omnibus, ac in Ecclesia sua velutì cæleste quoddam iubar fulgere voluerit: vt se tanto felicem præsule ac patrono Regiensis ciuitas meritò dicere possit. Sed non tantus ad illius sepulcrum honor ac veneratio temporis longinquitate consenuit: sed ad hoc vsque tempus perdurat ac viget, nec vllius ad id piè accedentis diuina gratia fidem ac spem esse irritam sinit.

De sacri corporis illius translatione.

VErùm quia, sicutì ostendimus, extra vrbis muros erat sepultus, & sæuientibus Barbarorum bellis, quibus vexata diù fuerat Italia, frequentari ex more sepulcrum non poterat, nè tanti præsulis veneratio paulatìm obsolesceret, diuina prouidentia, quæ in sanctis suis claresce re non desinit, miro quodam modo cauere voluit. Præerat ecclesiæ Regiensi vitæ ac morum sanctitate venerabilis Episcopus, nomine Thomas: qui dignus beati Prosperi successor, ità gregem sibi commissum regebat, vt verbo & exemplo cunctis rectè viuendi norma esset. Hic vigilijs, orationibus, ieiunijs, eleemosynis & cæteris, quæ Episcopale fastigium decent, assiduè erat intentus. Is dum ex more oraret in templo, subitus illum sopor inuasit: quiescenti beatus Prosper apparuit augusta specie, candida indutus stola, & venerabili canitie conspicuus: qui ei mandauit, vt paruam ecclesiam, quam diximus, in qua corpus suum parùm decenter quiescebat, amplificaret, & in ea locum extrueret, vbi sua deinceps ossa decentiùs seruarentur, addens, nè differret mandatum exequi. Diuino monitu expergefactus Episcopus, sacerdotes statìm suos & populum ad se vocauit, & quid sibi mandatum foret aperuit: & nè diuini præcepti parùm diligens executor videri posset, opus continuò est aggressus. Extructa igitur æde, ac præparato magnificè loco in quem sacræ transferrentur reliquiæ, conuocatis religiosorum omnium collegijs & populo, qui frequens confluxit, sepulcrum vetus, in quo vsque ad Luitprandi Longobardorum regis Christianissimi tempora quieuerant, apertum est: de quo tanta diuini odoris fragrantia effusa est, vt nulla ei aromata vel opobalsami riuuli, si per ædem fluerent, comparari possent. Ità eductæ sacræ reliquiæ cum ingenti omnium plausu atque lætitia, manantibus vbertìm præ nimio gaudio per ora cunctorum lachrymis, nouo sepulcro magno cum honore, cum psalmis & hymnis illatæ sunt. Vbì mira quamplurima, antedictis non dissimilia, meritis sancti confessoris
Alia miracula ad trāslatas eius reliquias. sui Deus cum omnium stupore operatus est. Nam ibì opem illius implorantes surdi, statìm audire, muti loqui, cęci videre, claudi ambulare, paralytici confirmari cœperunt, & alij, quacunque laborarent ægritudine, sanari. Quid memorem fugatos ab obsessis corporibus immundos spiritus, & alia, quæ nimìs longum esset, si omnia recensere vellem, omni admiratione ac stupore miracula digna?

Thomas Regiensis Episcopus.

Catalogum operum sancti viri, quem huius author historiæ his subiungit, omisimus. Passim enim habetur apud diuersos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA S. ADALBERTI CONFESSORIS ET LE-
VITAE, DISCIPVLI S. VVILLIBRORDI EPISCOPI, EDI-
ta à Cœnobitis Medelocensibus circa annum salutis DCCCCXC. sed stylus passim mutatus est per F. Laur. Surium.

Iunij 25. Cap. 1. S. Egbertus multos Christo lucratur.

Egimus in Ecclesiasticis Historijs beatum Egbertũ, cælesti afflatum desiderio, patriam, parentes omnemq; frequentiam cognatæ nobilitatis reliquisse, atque studio peregrinationis & ardore vitę remotioris in Hyberniã secessisse. Vbi cùm præclaro virtutum profectu & haud obscura vitæ sanctimonia in multorum admirationem venisset, Deo id agente, multos suî sectatores effecit: certatimque ad eum tam Angli quàm Scoti confluebant, vltrò se in eius disciplinam tradere cupientes. In ijs erat etiam S. Adalbertus, qui tanquàm apis generosior, arctioris vitæ instituta non segniter est complexus. Adalbertus eius discipulus. Actiones enim suas ad exempla pij præceptoris conformabat, & ceu mundum animal, quicquid boni auditione accepisset, animo ruminabat, & opere exercebat: nec de sola scientia sibi inaniter applaudebat, nec animis tumescebat: sed eam perpetuò in opus conferre magis magisque connitebatur. Atque ità per angustam mandatorum Dei viam ingrediens, breui adeptus est cælestium virtutum latitudinem.

Cap. 2. Porrò vir Domini Egbertus, quotidiana sanctitatis capiens incrementa, pro paruo ducebat suæ vnius saluti consulere: sed pro insita animo eius singulari benignitate, summoperè appetebat prodesse plurimis, inprimis autem sanctæ prædicationis studio ad Christianæ religionis complexum adducere homines ethnicismi erroribus implicatos. Audiens igitur Germaniæ populos infidelitatis nexibus præ cæteris tenaciùs irretitos, quippe qui ob ferocitatem suam Diuini verbi præconibus hactenùs penè inaccessi manerent, planè instituit ad eos commigrare, periculum facturus num quos ex illis, Christi cooperante gratia, ex filijs perditionis posset adoptionis & conciliationis filios efficere. Cumque in hanc cogitationem & curam totus incumberet, diuino oraculo, nè eam ad effectum perduceret, retardatus est. Itaque vir sanctus, cùm neque vellet, neque posset diuinæ ordinationi reluctari, alios quosdam delegit, quos suo loco mitteret, & sanctitatis meritis & eruditionis efficacia tantæ rei idoneos. Et primò quidem misit Vuigbertum, integerrimæ conuersationis pre. Vuigbertus presbyter. sbyterum: qui diù multumque cum obstinata barbaræ gentis duritia colluctatus, cùm videret non posse eam à sua perfidia reuocari, infecto negocio est reuersus. At- qui vir prudentissimus non ignorans, de Dei misericordia nunquàm desperandum, Vuillibrordus presbyter. alios subrogauit, qui illud prædicationis officium explerent, Vuillibrordum Apostolicæ gratiæ presbyterum, eumque, de quo diximus, clarissimum Christi confessorem Adalbertum: adiunctis ijs decem alij?, eodem fidei calore feruentibus: ex quibus nonnulli post multiplices susceptæ laboris agones, martyrij palmam adepti sunt, alij in pontifices promoti, cùm præclarè illo munere perfuncti essent, in pace quieuerunt.

Cap. 3. Ij ergò Christianæ religionis propagatores, sacræque fidei propugnatores, tam iussu patris, quàm sua voluntate & deliberatione ad Euangelij prædicandi opus inhiantes, superatis pelagi periculis, cælesti illis gratia adspirante, optatum portum gratulabundi attigêre. Tum verò in terram egressi, strenuissimum Francorum principem Pipinum adiêrunt: à quo cum multa reuerentia susceptì, & per omne tempus, quo apud illum mansêre, humanissimè & officiosissimè tractati sunt. Porrò vbi cognouit aduentûs illorum causam & pium animi propositum, misit illos in Frisiam quam nupèr subegerat, vt suo ministerio gentem illam Christo lucrifacerent, ipsius S. Vuillibrordus cũ suis Christũ in Frisia prędicat. principis præsidijs fultos, & authoritate munitos. Cumque egregij illi rationabilium noualium cultores, iactis seminibus, è suo labore viderent frugum incrementa existere, communicato inter se consilio, cum bona venia Principis Pipini, sanctum Vuil-

Vuillibrordum mittunt Romam, à Præsule Apostolico in Episcopum promouendum. Ille verò ea dignitate ornatus, ad cœptum redit opus, sedemq; Episcopi apud Traiectum castrum obtinet: cuius quæ fuerit vita, qui eius in prædicando Dei verbo sudores & labores, quibus claruerit miraculis, si quis nôsse velit, potest ex libro gestorum eius luculenter scripto, perdiscere. Nos pauca hæc in testimonium virtutum sanctissimi patris nostri Adalberti commemorare voluimus, vt qui ijs omnibus efficiendis comes & adiutor interfuerit indefatigabilis: iam porrò, Deo fauente, ad ea nos conferemus, quæ peculiariter ad illum attinent.

Cap. 4 Itaque in beato Adalberto tanta fuit comitas morum, vt mirabili vitę suauitate omnes ad suî imitationem alliceret. Quicquid sermone faciendum ostendebat, priùs ipse factis declarabat, maximo se detrimento affectum existimans, si non verba & institutiones suas re ipsa & exemplis optimis confirmaret. Inprimis autem veræ humilitatis studiosus fuit, asserens eius industria & cautione cætera omnia conseruari. Superuacaneum sit, hoc loco eius eximiam velle charitatem commemorare, cùm ea illi causa fuerit, patriam, propinquos & dulces patriæ fines, cunctaque natalis soli commoda, relinquendi. Nè simus autem prolixiores, quàm par sit, hoc compendiò retulisse sufficiat, ità eum singulis initiatum virtutibus, vt nunquàm ab illis quatuor primarijs, quas Cardinales vocant, deflexerit, eamque viro sanctissimo spiritalis militiæ perpetuam atque indefessam fuisse cõtentionem, donèc ipsam hostiæ suæ caudam Domino immolaret, conuenienter illi sententiæ Saluatoris: Qui perse- Matth. 24. uerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Eiusmodi ergò eximius heros munitus & instructus apparatu, quoquouersùm proficiscens, lucrandis animabus operam nauabat.

Cap. 5. Vtplurimùm tamen eo in loco hærebat, quem Egmundam vocant, ad cuius recessus ab importuna hominum frequentia velutì receptum quendam habere visus est: vbì inter complures, quos fama virtutum eius inuitârat, Eggo quidam ad eum venit, & breui tempore in eius se familiaritatem insinuans, accuratè illi adhęsit, adeò Apud Egmundã libẽter degit S. Adalbertus vt vir Dei non rarò eius hospitio vteretur, felicique compensatione eius mereret carnalia, cui spiritalia seminabat: vtque inter ipsos conflata charitas & benevolentia esset confirmatior, eius filium è sacro fonte suscepit, & vt par erat, etiam pleraq; secreta sua cum illo vel maximè communicauit. Itaque die quodam inter cœnandum cùm se mutuis exmore colloquijs oblectarent, vir sanctus illi amico suo aperuit, velle se patriam parentesque reuisere, vt posset etiam illis aliquid gratiæ spiritalis impertiri. At Eggo nimìs molestè ferens tanti amici absentiam, cum lachrymis curiosè ex eo scisciabatur, ad quod tẽpus rediturus esset. Tum vir Deo plenus, eius piæ solicitudinis misertus, fragmentum pomi, quod fortè manu tenebat, in ignem proijciens, Cùm huius, inquit, pomi grana in virgulta excreuerint, me, Deo benè propitio, tibi restitutum videbis. Deindè susceptam profectionem prosequens, emẽ- S. Adalbertus redit ad suos. so mari, in patriam vénit, diuque optatam suî præsentiam natiuæ regioni exhibuit: illicque aliquandiù moratus, verbis & exemplis non paucos ad suî imitationem illexit. Semper enim Dei gratia virum sanctum, quocunquè se conferret, & prœuénit & subsecuta est. Ità ergò lucrandis Deo animabus totus incumbens, præsentis laboris asperitatem futuræ mercedis contemplatione leniebat.

Cap. 6. Interea Eggo ille, quem diximus, sponsionis viri Dei æstimator auidissimus, eius reditum mirè sitiebat. Vt autem miraculum, beati viri declarandis meritis diuinitùs destinatum, augustius existeret, accidit vt hospitiolum, in quo grana pomi ignis, mittente S. Adalberto, exceperat, voracibus flammis in fauillas redigeretur. Ecquis verò ex eiusmodi ambusto loco germen vllum vnquàm emersurum, nedùm benè frugiferas plantas ex carbonum reliquijs prodituras speraret? Sed Deo, cui omninò idem est velle, quod posse, nihil ad efficiendum difficile est. Deniquè vbì opportu- Insigne miraculum. num aduentauit tempus, ex eodem loco prodijt germen odoris Domini, & grana in ignem iacta, rediuiuos protulêre flores: nec tamen fructus adferendo, tantam suî admirationem excitârunt, quantum attulit gaudij reditus optatus beatissimi patris Adalberti: qui, vt promiserat, in Frisiam reuersus, tanto maiori omnium studio & benevolentia accipitur, quanto eius sanctitas euidentiori miraculorum attestatione, & propheticæ sponsionis certiori exhibitione quoquouersùm sese celebriùs

Universidad de Deusto
Biblioteca

diffudit. Attamen vir ſanctus omni virtutum exercitatione inſtructus, & omni ex parte circunſpectus,& aduersùs tentatoris verſutias cautus & peruigil,in via propoſiti ſui non tam in id erat intentus, quantum iam confeciſſet itineris, ſed quantum adhuc certaminis ſupereſſet: ſicque quotidiè aliquid ad ſuperiora pietatis ſtudia adijcere nitebatur, acſi iamprimùm nouus tyro ſpiritalis militiæ & ſanctæ conuerſionis ſemitam ingrederetur.

Cap.7. Igitur de virtute in virtutem proficiens, quod feliciter cœperat, feliciùs conſummauit,& immarceſcibilem ſui agonis percepturus coronam,præſentis ſeculi obſcuram lachrymarum vallem cum paradiſo deliciarum permutauit: Chriſtoque, cui fideliter ſeruierat,ſeptimo Calendas Iulij ſanctiſſimam reddit animam,lętiſſimè iam concinens in Chriſti præſentia: Sicut audiuimus,ità & vidimus. Vbi ſanè nos & credimus & optamus eum noſtrarum miſeriarum memorem,tanto vtiquè noſtris releuandis incommodis efficaciorem, quanto diuinæ pietati coniunctior eſt. Corpus autem beati viri à fidelibus eius temporis,qui eius curabant exequias,diligentiſſimè conditum ac humaniſſimè terræ mandatum, beatæ reſurrectionis tempus præſtolatur. Condita eſt ſupra illud eccleſia, quantùm quidem earum rerum adhuc rudes poterant, eiuſq; memoria ab illis celebrabatur. Sed eam eccleſiam Nortmanni, crebrò facta irruptione,ſæpè euerterunt,vaſtatis atrociter locis omnibus illi adiacentibus.

Eius felix obitus. Pſal.47.

Cap.8. Vt autem diuina prouidentia,cuius meriti eſſet vir ſanctus, qui illic corpore quieſcebat,oſtenderet,id effecit, vt nunquàm illi loco deeſſet, qui cultum debitum perſolueret. Nec mirum tamen humanis illum excubijs honorari, qui quotidianis illic miraculis coruſcaret: quæ quidem tam multa ſunt,vt ſi ea ſingulatim deſcribere velimus,non modò difficilem ſed etiam impoſſibilem & cui pares eſſe nequeamus, laborem ſuſcepturi ſimus. Quamobrèm neceſsè eſt eum nos imitari,qui amœna prata perluſtrãs,dum,quos decerpat flores,animi dubius eſt, eatenùs ſuo deſiderio moderatur,vt tot carpat,qui ſufficiant ad delectationem,non qui ſuo pondere premant abeuntem. Ità & nos ea debemus vti mediocritate, vt recitatio compendiaria & ſtudioſis,& faſtidioſis viciſsim ſatisfaciat. Cæterùm vt fidem dicendis adſtruamus, non valdè nobis laborandum credimus, cùm profectò abſurdum ſit indè apud fideles aliquem ambiguitatis ſcrupulum exiſtere,vndè,authore Deo, certum eſt, incredulos priſtino valefeciſſe errori.

Cap.9. Irruptiones Barbarorũ. Mulier quædam Eſcuuar nomine, S. Adalberti ſeruitio ſe deuouit, certò ſibi perſuadens,inopiam & anguſtias viduitatis ſuę,eius patrocinijs releuatum iri. Cumque multis annis deuotis inſtitiſſet obſequijs,piratæ in ea loca irrumpentes,omnem circunquaquè regionem hoſtiliter deuaſtârunt: direptisque rebus & facultatibus, homines captiuos abduxerũt. Manſit autem ſola hæc vidua, in tanta vaſtitate quid ageret,quò ſe verteret,,modis omnibus ignorans: quippe quæ prorsùs nihil haberet alimoniæ,nec vbi vel vndè eam compararet,vlla ei copia ſuppeditaret. Tandèm hoc vnum ei reliquum fuit,vt de conſueta ſancti Adalberti benignitate confideret. Nec ſanctus deſpexit de ipſo benè ſperantem, ſed oppottunum illi remedium & opem tulit: quotidianum ei victum ab Oceani litoribus ſubminiſtrans, atque hocipſo ſatìs declarans, quàm verum ſit,Deum timentibus nihil deeſſe. Non potuit pia vidua communem ſentire calamitatem, quæ ſpecialiùs ſancti Adalberti patrocinium ſibi conciliârat.

Pſal.33.

Cap.10. Poſteà verò preſbyter quidam,Amalathus nomine,officij ſui religioſus cultor,angelico eſt oraculo admonitus,vt inſtaurandæ ſancti Adalberti eccleſiæ,ſine vlla dilatione operam daret. Nè qua autem poſſet illi inhærere ambiguitas, eadẽ viſio etiam alijs tribus viris,laicis illis quidem, ſed benè religioſis, oblata eſt. Qui cùm ei quid vidiſſent indicâſſent,& ille omnia videret cum ſua viſione conſentire, multo adaggrediendum opus factus eſt alacrior. Itaque accitis vndiquè operarijs, in opus illud feruenter incubuit. Vbi autem artifices materiam comportatam inſpexêre,trabem vnam cæteris multo breuiorem viderunt: eaque re non mediocriter afflicti,in alterum diem diſtulêre conſultationem. Manè vident præſenti Dei beneficio trabem illam etiam cæteris longiorem, multaque affecti lætitia, tanto accuratiùs cœpto inſiſtunt labori, quanto certiùs cognouêre etiam diuinis ſe miraculis confirmari.

Erat

Erat autem eccleſia illa,ſanctiſſimo Adalberto conſecrata, ad litus maris ſita, atque ea cauſa piraticæ infeſtationi expoſita. Sed quàm admirabiliter ſæpiùs eam potenti miſeratione ab ea vexatione defenderit, non eſt ſilentio tegendum. Crebrò enim Barbari in illam incurrere volentes, & propemodùm attingentes portum,nube ſe interponente videre illam non potuerunt,atq; ità fruſtrati conatu ſuo, inanes abiêre. Quæ res in cauſa fuit, vt non modò à Chriſtianis, ſed etiam ab ethnicis frequenter viſitaretur, illis ſuam animi deuotionem crebris oblationibus haud obſcurè declarantibus. Neq; id immeritò, quandoquidem nullus eò fruſtrà acceſſit, nec quenquam ſui laboris pœnituit.

Eccleſia S. Adalberti diuinitùs ſeruatur.

Ob vitandam prolixitatem,ea quæ ſequutur, redegimus in compendium.

Cap.11. Rusticus quidam oblatum ad ſancti viri ſepulcrum caſeum,per temeritatem furatus eſt. Eum voraturus,in denſas ſpicas ſe abdidit. Et eccè percuſſus amentia,pro caſeo proprios rodit digitos. Vbi id herus eius comperit,confeſtìm iubet eum duci ad ſacratiſſimas beati viri reliquias. Curatur illic,& ipſi eccleſiæ mancipatur.

Pœna ſacrilegi.

Cap.12. Solet mare procelloſum ſecum arenas trahere, & eas in litus ejicere: quæ flante vento plerunquè ità coaceruantur, vt altiſſimos montes æquare videantur. Eiuſmodì moles quandoquè proximè ad beati Adalberti oratorium conſtitit. Fortè autem eò appulit Roricus Barbarorum rex, iuſſitque vt miniſtri ſui illam arenam à ſacra æde ocyùs amouerent. Accingebantur illi in proximam lucem ad iuſſa regis capeſſenda: ſed eccè manè cõſpiciunt arenam omnem meritis S. Adalberti ad lapidis iactum indè tranſlatam.

Cap.13. Apparuit idem Chriſti confeſſor ſanctimoniali cuidam in ſomnis, (dicebatur ea Vuilfit) iuſſitque vt ſacra ipſius oſſa, quæ inſtàr aliorum profunda humo condita erant,ſub omnium conſpectum eleuarentur,vt fidelium deuotio efficaciùs incitaretur,& eius meritorum interceſſio ſtudioſiùs impetraretur. Et nè ambigua eſſet ea apparitio,tertiò repetita eſt. Itaque ſanctimonialis illa Theodorico primo Comiti, & eius loci domino,quid vidiſſet & audiuiſſet,indicat. Comes porrò,vt ſemper prõptus fuit & officioſus ad ea,quæ religionis ſunt, non diſtulit in opus conferre, quæ erant ſanctimoniali demandata.

Theodorici Comitis deuotio.

Cap.14. Eleuata igitur ſunt beati viri oſſa, & eccè ſub ſarcophago repertus eſt fons mirè perſpicuus, qui hodieque multis adfert corporum ſalutem. Aperto autem loculo, pallium quo ſacrum erat corpus obuolutum, penitùs incorruptum inuentum eſt.

Cap.15. Porrò is,quem diximus, Comes Theodoricus,in loco, quem Hallen vocant, ex materia ſiue ex lignis conſtruxit oratorium: conſtitutoque die,in quem fideles poſſent adeſſe,eò ſacrum fecit theſaurum adduci: nec facilè certus poſſit eorum numerus iniri,qui interìm,dum ſacræ reliquiæ deportarentur,ſanitatis beneficium impetrârunt. Sed quid ſibi vult,quòd confeſſor Chriſti ſanctiſſimus,qui iam beatus in cęlis,nullius indiget,qui etiam cùm eſſet in humanis,humana omnia faſtidiuit,ſua vult oſſa eleuari,& in meliori loco reponi? Certè non ob aliud hoc ille voluĩt, nisì vt ij, qui ea cernerent,animis compungerentur, atque ità faciliùs diuinitùs adiuuari mererentur: tum etiam,vt magis magisque pij homines ad appetenda cæleſtia inflammarentur.

Cap.16. In eo autem conſtruendo oratorio cunctis ſtrenuè laborantibus, Sigifridus quidam ſociorum diligentiam imitari nolens,omni membrorum officio deſtitutus,toto corpore contractus eſt. At ſalubri pœnitentia correctus,mox reualuit.

Cap.17. Brumali tempore,omnibus frigore rigeſcentibus, Comes Theodoricus, de quo iam diximus, traha vehebatur per lacum mirè profundum, ſed congelatum. Vt eſt autem periculoſa eiuſmodì in aquis frigore concretis ambulatio, cùm iam medium ferè attigiſſet lacum, dirupta non ſatis ſolida glacies,præſens exitium Comiti minitabatur,qui cunctis fugientibus,ſolus illic relictus eſt. At ille cernens omni ſe humana ope deſtitutum, ad crebrò compertum beati Adalberti patrocinium confugit. Mox, quod dictu mirum eſt, vbi incredibilis penè eſt laci profunditas, non nisì ad cingulum vſque mergi potuit,& tum ipſe, tum ea omnia,quæ curru vehebantur,periculum illud euasêre.

Egregiũ miraculum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap.18. Non sunt autem obliuioni tradenda, quæ temporibus Theodorici iunioris, qui fuit eius, quem diximus, Comitis filius, nosipsi vidimus declarata miracula. Is enim paternæ deuotionis feruentissimus æmulator, in honorem S. Adalberti confessoris Christi, basilicam lapideam non sine multa difficultate construxit: quippe cùm tellus hæc, arenosa & lapidum & calcis admodùm inops sit. Ipsum quoq; beati viri corpus sarcophago impositum, elegantis fabricæ structura ornauit, & nè quid apud Deũ de futuræ beatitudinis præmio illi deesset, monasticæ vitæ cultores illic Deo vacare voluït, de suis prouentibus tantum illis conferens, quãtum ad victum quotidianum sufficeret. Pater quidem illius sanctimoniales illic collocârat: sed imminente eis sæpiùs Frisonũ feritate, ad ꝓpositi sui obseruantiã facultas eis minimè suppeditabat.

Cap.19. Porrò Theodoricus Comes iunior, filium genuit Egbertum, quem studio religionis in Clerum voluït adscribi. Is verò Egbertus iam adultus, cùm Subdiaconus esset, à die Palmarum vsq; ad ferias sancti Adalberti huius, quę incidunt in septimum Calendas Iulij, acri febre laborauit. Cùm autem festum illum diem cum cæteris celebrare constituisset, fidutia meritorum sanctissimi confessoris fretus, ità prorsùs eo morbo absolutus est, vt nunquàm illo correptus videretur: multaque hilaritate perfusus, ad Missarum solennia sui ministerij deuotionem adhibuit. Hic est Egbertus ille, qui posteà in Treuirensem promotus Archiepiscopum, tum viuacissimo religionis ardore, tum egregiæ moderationis libramine eam gubernauit ecclesiam.

Egbertus Treuirorũ Episcopus.

Cap.20. Idem verò Comes Theodoricus filiam habuit inprimis charam, Etlindam nomine, quæ diù lusca fuit. Ea quoquè sancti Adalberti experta est virtutem. Quî verò illam vir sanctus negligeret, tot ab eius patre modis honoratus? Recepit ergò oculum incolumem, plùs gaudens illo restituto, quàm si nunquàm eius vsu caruisset.

Cap.21. Presbyter quidam ex Anglorum gente, Vuolmarus nomine, ad viginti annos cæcus fuerat. Multa ille sanctorum loca adijt, ipsa quoquè Apostolorum limina Romæ visitauit. At quanuis diuina benignitas per merita Apostolica multis sæpè modis se declarauit, at tamen huius viri sanitas S. Adalberto seruata est. Itaque Roma reuertens, vbi celebrem eius famam comperit, Egmondam venit, ex fonte illo, quem sub sacri corporis locello repertum diximus, tertiò oculos abluit, & vidit clarissimè.

Cęcus videt

Cap.22. Hac quoq; tempestate permulti varijs affecti morbis, integram beati viri meritis sanitatem recepêre. Inprimis autem dæmoniaci efficacissimam eius in se virtutẽ experiuntur. Nec mirum, cedere illi dæmones, iam cum Christo regnanti, cuius adhuc in carne militantis, ineluctabile certamen crebrò experti sunt.

Cap.23. Comes Ruosekinus haud procùl à monasterio beati Adalberti morabatur. Is filium suum in eo monasterio Christo seruiturum deuouerat. At vbi posteà eius voti incuriosus prævaricator effectus est, puer vsqueadeò cœpit aduersa laborare valetudine, vt eius vita planè desperaretur. Sed postquàm ad altare sancti viri regulariter oblatus est, salus ei restituta est. Vndè satis licuit animaduerti, paternam perfidiam eius amissæ causam fuisse.

Nota isthuc

Cap.24. Mulier quædam infantem peperit, qui ad viginti dies à maternis vberibus nullum omninò lac sugere voluit. Erat res plena præsentis periculi, cui humana ratione mederi nemo posset. Itaq; parentes offerunt illum ad altare S. Adalberti, & puer mox ad vbera inhiat. Qua in re, dum paruulo subtrahitur naturalis nutrimenti appetentia, & sancti confessoris in curandis morbis patescit excellens virtus, & eidem infanti sublimioris instituti professio conciliatur.

Cap.25. Oratorium beati viri custodum incuria bis flamma vorax absumpsit: & cùm nihil ignis reliquum fecisset ex ijs, quæ in oratorio illo habebantur, solum pallium, quo erat sacrum sancti Confessoris corpus obuolutũ, nihil ab igne detrimenti accepit.

Nota de pallio.

Cap.26. In regione trãsmarina quidã fuit homo opulentissimus, idq; hisce nostris temporibus. Idem aũt ipse cùm esset rapacissimus, nepotum suorũ agros sibi voluït vsurpare. Multis modis per amicos & cognatos illis hoĩem à sentẽtia deducere molientibus, ille contẽptis oĩbus, suos colonos iussit ijs agris colẽdis operã dare. At contrà iuuenes feroces ira inflãmati propter rei indigniratẽ, palàm restabãtur se quiduis mâlle perperi, quàm paternæ hæreditatis facere iacturam. Existunt igitur vtrinq; lites, militares manus vtriq; parti adulantur, tandemq; immani exemplo ad bellũ parricidale venitur. Succũbit iuuenũ patruus, cæsus ab illis. Eius autem cędis posteà ducti pœnitentia iuuenes, sine mora Episcopum, cuius erant dioœcesis, adeunt: cum lachrymis suum crimẽ fatentur: orant, vt ferro, quo patruum suum trucidâssent, ipsos cõstringi iubeat, donèc diuino iudicio absoluerentur. Non recusat Episcopus, nè, impunè abeunte tanto facinore, æternis gehennę incendijs illi addicerentur. Alter igitur ex gladij capulo sibi lorum conficiens, brachium illo suum vinxit: alter ipso gladij ferro, perindè vt fascia pectorali se strinxit: pariterque adibant permulta Sanctorũ loca, vt eorum suffragijs admissorum criminum veniam obtinerent, quorum votis nõ ignorabant Dominum citissimè annuere. Interìm veniunt ad Niuellense monasterium, vbì multis claret miraculis virgo Gertrudis: cumque illi multis fusis lachrymis aliquantisper in preces incumberent, eius sanctissimę virginis meritis alter eorum vinculis suis absolutus est, cunctis non mediocri lætitia affectis: alter verò dum enixiùs diuinam implorat opem, id responsi cęlitùs accipit, vt properè se cõferat ad ecclesiam beati Leuitæ Adalberti. Cœpit igitur de loco ipsi ignoto percontari ex alijs, nihil interìm cuiquam indicans, quid illic facturus esset. Tandèm non sine multo labore optatum attingit locum, & aliquandiù illic hęrens, nihilque dubitans fore vt diuinitùs ipsi promissa vinculorum dissolutione potiretur, cùm aliquandò, vti semper consueuerat, sub diuino officio staret coram imagine Saluatoris, repentè ferreũ illud ligamen diruptum est.

S. Getrudis multa miracula.

Hęc de vita & virtutibus celeberrimi Confessoris Christi Adalberti, Medelocẽsis cœnobij fratres conscripsêre, iubente supradicto eximio Pręsule Egberto, eius monasterij domino, rerum ad diuinum cultum facientium studiosissimo procuratore.

Quæ sequuntur, ab alijs adiecta sunt, habenturque in MS. codicibus, grauiter & bona fide conscripta. Nos ea contraximus ob vitandam prolixitatem.

Florentius Crassus 8. Comes Hollandiæ.

TEmporibus Florentij Crassi, qui fuit octauus Comes Hollandiæ, cuius multa in Deum pietas, erga sanctum Adalberrum deuotio, & eius monasterium benuolentia extitit, id, quod iam commemoraturi sumus, gestum est. Paludem effecerat maris inundatio, cuius etiamnùm vestigia magna supersunt. Ea plerunquè hyeme increscens, adeò Egmondensi monasterio solebat imminere, vt ægrè ab eius ambitu arceri posset. Quadam autem hyeme plùs solito inundans, pago vicino, quem Castriken vocant, non mediocrem agrorum & ædium vastationem minabatur. Incolæ autem eius pagi per id tempus & generis nobilitate, & rerũ copia præpollebant: quę res illis insolentię, contentionis & multorum malorum fomitem suggerebant. Illi ergò concitatis animis & armata manu Egmundam veniunt, aggerem vndis obiectum perfringere volentes, id quod sine magno monasterij damno fieri nõ poterat. Hac autem ratione vndas tumescentes illi à suo pago auertere moliebãtur. Vbì hæc ad Abbatis Stephani, admodùm venerãdi senis peruenêre, quod viribus nõ poterat, cõsilio egregiè præstitit. Misit enim ad illos scriniũ aureũ, in quo erãt sacræ reliquiæ, & vnà Adalardum, qui ei in Abbatis functione successit, vt tum sanctorum reuerentia, tum Adalardi, qui sanguine coniunctus erat illis, qui in ijs pręcipui fuêre, precibus permoti, ab ea temeritate absisterent. At illi mente obstinata, quod animo conceperant, re ipsa perfecerunt, perrupto vi aggere monasterij. Tum verò Adalardus scrinium illud cum sancti patris Adalberti commemoratione aquis imposuit: & ecce aëre tempestate concitato, grando & nix è cęlo ruunt, aquę in seipsas conuertũtur, nec audent ad loca humiliora se effundere. Eius miraculi nouitate fracti & pudefacti Castrikenses, domum abiêre.

Reliquię S. Adalberti auertunt aquas à monasterio.

Alio tempore, cùm iam Adalardus Abbatis illic officio fungeretur, eadem palus præsens periculum monasterio intentabat. Itaq; Abbas maius incommodũ minori depellere volens, aggerem intrà sui iuris limites interrumpit, vt aquas inundantes à monasterio auerteret. Id verò indignè ferentes Castrikenses, mox armati aduolant, vim Abbati & socijs eius illaturi. Abbas fugam init cum suis: sed illi equis insidentes, facilè eos appræhendunt, & extremos quosque vel iniurijs afficiunt, vel cædunt. Erant in ijs sex germani fratres, opibus & viribus cæteris præstantiores,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiores, homines in cædes & rapinas auidi, diuina humanaq́ue promiscua habentes. Tres ex illis, putà Arnoldus, Vulbrandus & Eilgerus, cum duobus consobrinis Siero & Garbrando, in sancti Adalberti, cuius sacras reliquias in scrinio Abbas secum ferebat, iniuriam procaciores, scrinium illud armis suis pulsant, sed non impunè, DEO sancti sui iniuriam egregiè vindicante. Nam Arnoldus cæteris crudelior, eodem in loco, nõ multò pòst à fratre iuniore in capite & pectore cæsus gladio, tremens toto corpore, & in furiam versus, animam exhalauit. Qui autem eum percussit, cùm ipse quoquè sanctum Adalbertum læsisset, amentia quadam affectus, ex diuite, nobili & potente, ad tantam miseriam deuolutus est, vt aliquot annis publicè ostiatim mendicârit, & tandèm à vermibus consumptus, florente ætate decesserit.

Horrenda Dei vindicta in sacrarũ reliquiarum violatores.

Porrò Vulbrandus suo se ense peremit: Sierus intrà sex menses miserabili morte perijt, & Garbrandus, quo nemo erat in pago illo robustior & agilior, adeò membris omnibus contractus est, vt nunquàm sine duobus scipionibus ad axillas applicatis ingredi posset: & vt nobis retulêre illi, qui eum & incolumem & debilem nouerũt, ad id tandèm calamitatis redactus est, vt perosus fratribus & cognatis amicisq́ue omnibus, in quodam vilissimo tugurio solus habitârit, miseram illic vitam viuens, nihil etiam ex rebus hęreditarijs percipiens, omnium ope destitutus, ità vt tandèm inedia confectus sit. Deniquè alij eius facinoris authores, partìm morte, partìm amentia, partìm alijs magnis molestijs affecti, pœnas dederunt: nec deindè vnquàm ausi fuêre pagi illius habitatores cristas erigere, omnipotente DEO tum aquarum inundationibus, tum arenarum molibus eos vastante, ità vt nunc humiliter sancti Adalberti patrocinia implorent, contra quem stolidè intumuerant.

Frisones vicini nostri, quemadmodùm nobis retulit vir quidam eximia pietate, ad solennitatem sancti Adalberti perpetua quadam consuetudine cum oblationibus frequentes venire solebant. Inter eos venit quandoquè etiam mulier vno oculo orbata: quę cùm sedulis precibus in beati viri ecclesia vacaret, lumen amissum recepit. Curatus est etiam quidam presbyter cęcus. Testantur verò homines fide dignissimi, tot se sępenumerò miracula conspexisse, pręsertim in ferijs sancti Adalberti, vt certus eorum numerus iniri non posset. Nostra quoquè memoria nõ rarò vidimus, hominibus cum multa fide & deuotione ad eius diem festum confluentibus, diuersis morbis & incommodis affectos, atque etiã dęmoniacos templum gemitibus & clamoribus implere, permultosq́; ex ijs incolumes abire.

Lusca videt. Item cęcus.

Petronilla, vxor quondàm Florentij Crassi Comitis Hollandię, marito defuncto, cùm tres haberet filios tenerę ætatis, Comitatum strenuè administrabat. Cùm sint autem fœminæ molles, possintq́ue facilè in fraudem impelli, malè persuasa Petronilla à quibusdam potentibus familiaribus suis, ab Egmundanis fratribus petijt Asselinum Capellanum suum in monachum recipi, vt illo mox Abbate creato, ipsa de monasterij rebus liberiùs vsurparet. Factus est ille monachus, & licèt simplici esset ingenio, planeq́ue rudis monastici instituti, etiam Abbas, sed solo nomine, effectus est. Tum verò res monasterij alij sibi vendicare cœperunt, eratq́ue videre miseria, nobis penuriam patientibus, alios nostrî oppressione gloriari. Fuêre tum etiam, qui consulerent Petronillæ, auaritia eos potiùs, quàm religione, stimulante, vt vetus ecclesia tanquàm angusta & parùm decora, destrueretur. Itaque tres laici eius ecclesiæ prælati constituti sunt, lupi veriùs quàm pastores, Folpertus albus, Eilgerus, & Stephanus. Qui eam nacti opportunitatem, sub consulendi prætextu, clàm de peculio nostro prædas agebant, domumq́ue Dei paulatìm expilantes, hominesq́ue ecclesiæ in suam ditionem redigentes, domos suas pecunijs impleuerunt. Vidisses tum eorum proles, cognatos & affines inire matrimonia, dotes sibi parare ex facultatibus nostris, & ità breuì magnas opes ecclesiæ nostræ ad magnam tenuitatem redigi. Sed non semper dormitat ille, qui dicit: Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei. Cùm facerent ergò illi, quæ minimè deceret, ità diuinitùs mulctati sunt, vt omnes anno vno inopinata & immatura morte perierint, suo exemplo docentes verissimè dixisse Apostolum, Qui destruit templum Dei, disperdet illum Dñs. Deindè non solùm ecclesiæ & monasterij eiusq́; officinarũ omniũ ruinæ instauratę sunt, sed etiam

Zacha. 2. Vltio diuina in vsurpatores rerum monasterij. 1. Cor. 3.

etiam collapsi mores & fratrum atque religionis magnus defectus, Domino fauẽte, in melius reformata sunt. Quædam etiam alia miracula his subiunguntur, quæ, nè simus prolixi, prætermisimus: hoc vnum tamen minimè prætereundum arbitrati, quod ibì de quodam Friderico pio & religioso monacho est annotatum: qui anno Christi millesimo centesimo quadragesimotertio, cùm nouum templum Egmundanum dedicaretur ab Hartberto Traiectensi Episcopo, præsente Theodorico nono Hollandiæ Comite & Sophia vxore eius, & populi maxima multitudine, sacræq́; reliquię sanctorum ab eodem Episcopo in altaribus conderentur: in perquirendis, inspiciendis, tractandis, diuidendis & exportandis reliquijs omnium fuit studiosissimus. Sed eccè mox à dedicatiõe idemipse Fridericus diuinitùs castigatur, laboratq́; corpore, & fit mẽtis inops, ità vt nec verba nec gestus eius, moribus & personę illius congruerent. Post paucos autem dies morbo eum grauissimè infestante, & fratribus pro illo orantibus, illa Cruce consignatus est, quam Egbertus Treuirorum Archiepiscopus Egmundanæ ecclesiæ dedit, cuius virtutes crebrò experti sunt & commemorare solent eius loci fratres, & plerique laici. Ab ea consignatione mox sensu integro, Crucem illam, reuerenter sese inclinans, salutauit, nec multò pòst totus curatus est. Multi tum in ea fuêre sententia, idcircò castigatum eum fuisse, quòd tam audaciter minusq́ue cautè sacras reliquias tractâsset: vt discat homo, putredo & vermis, eiusmodì se rebus non temerè ingerere, sed cum tremore & summa reuerentia tractare diuina.

Virtutes s. Crucis.

Nota.

MARTYRIVM SS. IOHANNIS ET PAVLI, ITEM GALLICANI VIRI CLARISSIMI, A TERENtiano conscriptum. Consentiunt antiquissima Martyrologia: Ado Episcopus maximam eius partem ferè ad verbum habet in suo Martyrologio. Nos aliquot loca nonnihil elimauimus.

SVB Constantino Augusto, & Gallicano Duce Romani exercitûs, Persarum gens, quæ Syriam inuaserat, victa & profligata est: cumq́ue idem Gallicanus, triumphalibus infulis sublimatus, acceptus esset Augusto Constantino & charus, filiã eius sacratissimã virginem Constantiam sibi poscebat vxorem: idq́ue nõ mediocri instantia tum efflagitabat, cùm gens Scythica, quæ Thraciã occupauerat, immineret. Et quia magna erat authoritate, Comites omnes & præfecti cum vniuerso populo Romano, vt id fieret, postulabant Constantinus verò Augustus magno cœpit animi dolore affici, quòd sciret filiam suam in sancto proposito manentẽ, faciliùs occídi posse, quàm vinci. Quæ cùm patris solicitudinem studio sanctitatis conaretur excludere, dixit ad eum: Si certissimum non haberem, quòd me non deserat Deus, rectè & formidini meæ, & solicitudini tuæ locus aliquis daretur. Cùm verò certa sim de Deo meo, pone pater omnem hanc solicitudinem tuam, teq́ue me illi coniugem daturum promitte ea conditione, vt si Scytharum gentem superauerit, me victor simul & Consul accipiat: porrò sponsionis huius gratia duas filias virgines, quas ex amissa coniuge suscepit, vsque ad nuptiarum diem apud me esse sinat: atque ipse Iohannem Præpositum & Paulum Primicerium meum apud se comiter habeat: vt & ipse me per familiares meos alloqui & cognoscere possit, & ego per eius filias vorum, mores, institutumq́ue illius cognoscam. Facta sunt oĩa hęc, sicut virgo disposuit, & quasi instàr arrhabonis cuiusdã dãtur Gallicano duo fratres eunuchi ex parte Augustę, & duę sorores, Gallicani filiæ, ipsi Augustæ traduntur: q̃ ità erant liberalibus studijs eruditę, vt vixin virorũ sapientiũ numero illis pares sciẽtia inueniri posset. Altera ex ijs Attica, altera Arthemia dicebatur.

IVNII, 26.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur. Quas cùm Constantia ad se venire didicit, expandens manus ad Dominum, sic orauit:

Oratio Cõstantię Virginis.

Domine Deus omnipotẽs, qui me orationibus tuæ martyris Agnę à lepra mũdâsti, & semitam mihi timoris tui propitius ostendisti, virginitatisque thalamum reserâsti: vbi tu sponsus, tu filius manifestatus es: tu genitus ex Maria, tu genitor probatus es Mariæ: tu lactatus vberibus Mariæ, tu omne seculum nutriens, simul etiam illam, à qua lactatus es & nutritus: tu infantulus crescens ætate, tu omni seculo incrementa tribuens: tu sapientia proficiens, cùm ipse sis sapientia: tu ità magnus, vt te magnificẽtius nihil sit: tu verus homo ex matre editus in tempore, tu verus Deus ex patre sine matre genitus: Deus de Deo, fecisti quæ non erant: ex matre sine patre carnali editus, quæ lapsum incurrerãt, reparâsti: tu fusus in lucẽ, illuminatus es, cùm sis ille, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc muudum. Te deprecor, credens quod iussisti, te quæso petens quod ipse promisisti, cùm diceres: Amen dico vobis, si quid petieritis à patre in nomine meo, dabit vobis. Peto itaque Domine, vt has Gallicani filias tu lucreris, ipsum quoquè Gallicanum, qui me tibi auferre conatur, tuæ fidei adiungere digneris. Aperi Domine os meum auribus earum, & aperi aures cordis earum sermonibus meis, consensusq; illarum mihi pande ianuã, & tantam verbis meis vim largiaris, vt carnis commercium respuentes, tibi consecrari desiderent, atque ex hoc desiderio tantus amor in earum pectore existat, vt feruenter inhiantes ad thalamum illum tuum cælestem, plenis oleo lampadibus & tuæ charitatis splendentibus flammis ad eum pertingant, vt loco ipsis inter sapientes virgines attributo, de tua misericordia gloriantes, nihil terrenum appetant, sed te solum intergro viscerum suorum affectu concupiscant. Hanc verò orationẽ fuisse Constantiæ, ipsa narrãte didicimus, quam etiam ab ea scriptam legimus. Vti verò Articam & Arthemiam ad Dominum conuerterit, quòd ad Gallicani martyrium explicandum properem, studiosè prætereo.

Iohan. 1.

Iohan. 15.

Igitur veniens Gallicanus ouans, à Constantino, eiusq; liberis, atque ab omni Comitatu & Senatu excipitur: nec priùs ingressus est vrbem Romã, quàm ad sacra Petri Apostoli limina perrexisset. Dixit autem ad eum Constantinus: Cùm ad bellum proficiscereris, in Capitoliũ & templa ingressus, dæmonibus immolâsti: & iam indè victor rediens, Christũ adoras & eius Apostolos? Quid verò isthuc rei sit, mihi nôsse cupienti pande per ordinem. Gallicanus eum adorans, ait: Cùm Scythica gens me in Thraciarum Philippopoli conclusisset, stragesq; nostrorum plurimas edidisset, formidante me cum illis confligere, quòd exigua esset mihi militum manus, illorũ autẽ innumera multitudo, insistebam sacrificijs, & varias Marti victimas offerebã, & quid multis moror? Creuit tandèm obsidio, & omnes tribuni & milites mei se hostibus dedidêre. Cùm autem cuperẽ ego fugæ aditum reperire, Paulus & Iohannes, quorũ alter præpositus, alter primicerius est dominæ meæ, pietatis vestræ filiæ, Constantiæ Augustę, dixerunt mihi: Nuncupa votũ Deo cęli, si te liberauerit, fore te Christianum: sicque eris victor ampliùs quàm fuisti. Fateor, sacratissime Imperator, simul atquè votum hoc ore meo prolatum est, apparuit mihi iuuenis statura excelsus, ferens in humero Crucem, & dicens: Sume gladium tuum, & sequere me. Cumq; ego sequerer illum, apparuerunt mihi hincindè milites armati, confirmantes me atque dicentes: Nos tibi prestamus officium: tu ingredere castra, & dextra lęuaque tenens gladium euaginatum, respice donèc ad ipsum regem peruenias. Ad quem cùm peruenissem, prostratus ille ad pedes meos, rogauit vt sanguini ipsius parcerem. Ego flexus pietate, nullum penitùs ex illis occidi, nec occidi iussi ab alijs. Atque ità vniuersa Thracia à Scythis liberata est, & Scythę facti sunt tributarij. Tribuni omnes, qui ad me cum suis militibus reuerti voluërunt, nisi fierent Christiani, à me minimè recipi potuerunt. Eos autem, qui in id consensêre, gradu sublimiori affeci, cęteris militia priuatis. Porrò meipsum iam Christianum effectum ità Deo deuoui, vt etiam à coniugio promiserim abstinere. En habes quadruplicatum exercitum, habes Scythas tributarios, & omnem Thraciam in libertatem vindicatam. Mihi, quęso, propitij, succedi iubere, vt liberè possim vacare religioni quam didici, & in veritate perstare, quã profectò cognoui. Hęc dicente Gallicano, Imperator misit se in amplexus eius

Gallicanus vouet se Christianũ fore, & vincit Scythas.

eius, referẽs vniuersa quæ gesta sunt circa filias eius, quemadmodùm virgines Christo consecratæ essent, & per illas sua gratia Christus alias duas acciuerit, vtq; doctrinæ summam complexæ, ad perfectionem contenderent, & inter ipsa rudimenta, quę perfectionis sunt, consectatæ sint. Deindè cum Augusto Gallicanus intrauit in palatium: cui beata Helena cum Constantia & duabus eius filiabus occurrit, fundebanturque lachrymæ gaudijs plenæ. Nec permittebatur ad domum suam redire Gallicanus, sed quasi gener Augustorum, in palatio morabatur, cernens filias suas flentes in laudibus Dei. Cùm vellet autẽ priuatus abscedere, rogatus ab Augustis, Consul processit, & in fascibus positus, quinque millia seruorum libertate donauit, & ciues Romanos fecit, prædia quoquè & domos eis largitus est: omnesq; facultates suas, ijs exceptis, quæ filiarũ erant, distrahi & pauperibus erogari iussit: manensq; in vrbe Ostiensi, sancto viro Hilarino se adiunxit, eiusque ædes auxit ad suscipiẽdos peregrinos, quos permultos recipiebat. Adhæserunt autem ei multi ex seruis eius, quos manumiserat: diuulgataq; est fama eius per totum orbem, ità vt ab Oriente & Occidente venientes, viderent virum ex patritio & consule, qui esset Augustis amicissimus, lauantem pedes, ponentem mensam, aquam manibus effundentem, languentibus solicitè ministrãtem, & cætera sanctæ seruitutis officia exhibentẽ. Ipse primus in Ostiensi vrbe extruxit ecclesiam, & ditauit officia Clericorum. S. Laurentius Leuita ei apparuit, adhortans eum, vt in ipsius nomine ecclesiam fabricaret in porta, quæ hodieq; Laurentia nuncupatur. Rogatus autem, vt ibi institueretur ipse Episcopus, nõ consensit: sed ex sua voluntate quendam, qui ordinaretur, elegit: tantamq; gratiam ei largitus est Dominus, vt pleni dæmonibus, mox vt in eius conspectum venissent, mundarentur, & multa in eo esset curandorum morborum vis & efficacia.

Manumittit 5000. seruorum Gallicanus.

Potens in miraculis.

Cùm autem decedenti Constantio Iulianus succesisset, legem is tulit, nè Christiani quicquam in hoc mundo possiderent. Porrò Gallicanus, in pago Ostiensi quatuor casas habebat, quarum pensiones in eos, quos diximus, conferebat vsus, adeoq; Dominum meruit habere defensorem, vt quicunque in eas ingrederetur ad fisci titulos constituendos, aut pensiones exigendas, statim à diabolo obsideretur: & quisquis actorum eius esset exactor, leprosus fieret. Tum verò consulti dæmones respõderunt, nisi ad sacrificandum cogeretur Gallicanus, exactores prouentuum eius hæc pericula minimè euitaturos. Sed cùm nemo ad hoc scelus ausus esset hortari Gallicanũ, mandauit ei Iulianus, vt aut sacrificaret dijs, aut è finibus Italiæ excederet. Tum ille mox, relictis omnibus, Alexãdriam petijt, & ibi per annum integxum iunctus est confessoribus Christi. Posteà secessit in eremum, ibique à Rauciano Comite tẽplorum, cùm cogeretur sacrificare, & contemneret, percussus gladio in corpore, Christi martyrem fecit, atque ità gaudens cum triumpho perrexit ad Dominum. Cui statim basilicam sui nominis construxerũt, in qua exuberant beneficia martyrij eius ex eo, & nunc, & vsq; in secula seculorum, Amen.

Cæditur martyr clarissimus.

Hilarinus autem, qui quondàm Gallicanum in vrbe Ostiensi susceperat, cùm cogeretur à fidei Christianę persecutoribus sacrificare, & nollet, fustibus cęsus martyr effectus est, eiusque corpus in eadem vrbe Christiani honorificè tumulârunt.

Hilarini martyriũ.

Porrò verò Iulianus, captus cupiditate sacrilega, auaritiæ suæ Euangelij sententiam prętexebat. Facultates enim & patrimonia Christianis auferens, dicebat: Christus vester dicit in Euangelio: Qui non renunciat omnibus quę possidet, non potest meus esse discipulus. Peruenit autem ad eum, Paulum & Iohannem quotidiè turbas Christianorũ pauperum recreare ex ijs opibus, quas sacratissima virgo Christi Constantia reliquisset. Itaque misit ad eos qui dicerent illos debere ipsi adhærere. At illi responderunt: Homines Christiani sumus. Augustæ memoriæ Constantinus & eius liberi, cùm Augustæ dignitatis apicem ornarent, & se Christi seruos gloriarẽtur, nos illorum imperio famulabamur. Illi enim euntes in ecclesiam, posito diademate, ad adorandum Deum proni se in terram prosternebant. At postquàm mundus dignus non fuit tales habere Augustos, & cæli eos inter Angelos susceperunt, tibi verò à Constantio regni solium traditũ est, tu religionem virtutibus plenã deseruisti, & ea sectaris, q̃ optimè nôsti Deo minimè probari. Ea igit̃ causa te salutare noluimus, sed à societate

Luc. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

societate Imperij tui nos penitùs subduximus. Sumus enim non pseudochristiani, sed veri &gnisij. Iulianus rursùs mandauit eis: Ego etiam Clericatum in Ecclesia obtinui, & si voluïssem, ad primum Ecclesię gradum peruenissem. Sed considerans vastota digna num esse, relictis rebus necessarijs & vtilibus, inertiam sectari & ociũ, ad bellicas res animum appuli, & dijs sacrificaui, quorum fauore ad imperij fastigium peruéni. Vndè perpendere debetis æquum nõ esse, vt vos in aula regia nutriti, desitis lateri meo, sed potiùs id congruere, vt primos vos habeam in palatio meo. Quòd si contemptus à vobis fuero, necessè mihi erit agere, vt contemni non possim. Paulus & Iohannes dixerunt: Non tibi hanc facimus iniuriam, vt qualemcunque hominem tibi præferamus. Dominum tibi anteponimus, qui fecit cælum & terram, mare & omnia, quę in eis sunt. Idcircò autem tuam hominis mortalis amicitiam declinamus, nè in Dei immortalis inimicitiam incurramus. Nôsse igitur te volumus, nunquàm ad te salutandum vel colendum, nunquàm ad palatium tuum nos esse venturos. Iulianus respondit: Habetis à me decem dierum inducias, vt animum vestrum componentes, prudentiori vsi consilio, non coacti, sed vltrò ad me venire maturetis. Quòd si ità nõ feceritis, posteà vel inuiti facietis, quod spontè non vultis. Paulus & Iohannes dixerunt: Iam illos decem inducias dies puta præterijsse, & quod te illis elapsis facturũ minaris, hodiè facito. Iulianus air: Putatis, quòd martyrum loco vos Christiani habituri sint? Et cùm hoc dixisset, surrexit iratus, dicens: Post diem decimum ad me spontè venientes, amicos vos habebo: nolentes autem, tanquàm hostes publicos vos puniam.

Vox apostota digna

Constantia sanctorum martyrum.

Tum verò sancti viri Iohannes & Paulus Christianos ad se inuitantes, ordinauerunt de omnibus, quæ relinquere poterant, ac totos decem dies diù noctuq; eleemosynis insistebant. Vndecimo autem die intrà domum suam constricti sunt, missusq; est Terentianus Campiductor ad eos cum militibus hora cœnandi Qui ingressus, vt eos vidit orantes, dixit: Dominus noster Iulianus statunculam auream Iouis ad vos misit, vt illam adoretis, & thura ei incendatis: quod si nõ feceritis, ambo gladio feriamini. Non enim vos in palatio nutritos, publicè occídi par est. Iohannes & Paulus respondẽrũt: Si Iulianus tuus est dominus, habeto * partẽ cum domino tuo. Nobis alius dominus non est, nisì vnus Deus pater & filius & spiritus sanctus, quem ille negare non timuit. Et quia semèl à facie Dei proiectus est, vult etiã alios secum trahere in perditionem. Hæc & his similia multa cùm illi dicerent, Terentianus, volens placere Iuliano, à quo in mandatis habebat, vt sine strepitu eos puniret, postquàm eos ad adorandum Iouem & thura cremanda compellere non potuit, post tertiã noctis horam intrà domum illorum foueam iussit fieri, in quam, ipso iubente, capite cæsos & mox inuolutos deponi mandauit, eiusmodì sparsa fama, iussu Cæsaris eos in exiliũ relegatos esse. neque enim vllum cædis eorum vestigium extabat.

Omnia sua dant pauperibus.

*pacem

Nõ diù pòst Iuliano in bello aduersùs Persas interfecto, & Iouiniano Christianissimo Imperatore illi subrogato, apertæ sunt ecclesiæ, & Christiana religio gaudere cœpit. Dæmones autem ex obsessis corporibus intrà domum Iohannis & Pauli ejiciebantur, confitentes sanctam passionem eorum: ità vt vnico filio Terentiani, qui eos nocte decollauerat, in illam domum veniente, clamaret dæmon per os eius, à Paulo & Iohanne se inflammari. Tũc Terentianus veniens prostrauit se in faciem, clamans, quòd nesciens quid faceret, homo paganissimus iussis Cæsaris paruisset. Atque ità, dato nomine suo, ad proximum Paschæ diem percepit Christi gratiam. Cumque deindè multùm dolens, assiduè preces & lachrymas funderet in loco illo, in quo sanctorum corpora quiescunt, ab illis filius eius curatus est. Ipse verò Terentianus scripsit hanc sanctorum martyrum passionem ad laudem Domini nostri Iesu Christi: qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Terentianus credit in Christũ.

VITA

VITA SANCTAE MEMORIAE ANTHELMI,

EX PRIMAE CARTHVSIAE PRAEFECTO EPISCOPI *Bellicensis: edita à quodam eius æquali, & familiari amico. Stylum mutauit F. Laur. Surius, plerisq; redditis paraphrasticõs.*

PROLOGVS AVTHORIS.

APud ethnicos antiquitùs more comparatum fuisse nouimus, vt maiorum suorũ, qui fortiter & præclarè se gessissent, imagines siue sculptas, siue pictas statuerent, vt earum contemplatione, posteri ad expetendam virtutis & probitatis gloriam, virorum fortium exemplis admoniti, incitarentur. At verò fideles vnius veri Dei cultores, multo & solidiùs, & conuenientiùs atq; digniùs tum beatissimorũ martyrum inuictissimos agones & illustrissimos triumphos, tum sanctorum Confessorũ præclara certamina & cum sęuissimo hoste diabolo conflictus diuturnos, egregiasq; virtutes & stupenda miracula scripto compræhendere, & ad posteritatis notitiam transmittere voluërunt: quod nemo dubitat tum pictura, tum sculptura longè esse præstantius. nec sanè immeritò id illi sibi faciẽdum putauêre. Si enim ethnici illi vel potentia, vel rebus fortiter & ad virtutis prędscriptũ gestis insignes, laude digni videtur, multo potiùs martyres & confessores Christi commemorandi, laude & prędicatione efferendi, multoq; honore afficiendi sunt, idq; in prępotentis Dei, qui in illis & per illos operatus est, laudem, gloriam & honorem. Illi enim hostes suos, homines mortales & infirmos: isti totum mundũ & hostes inuisibiles, multa vi & versutia instructos vicerunt. Illi opes & facultates perituras: hi thesauros indeficientes & regnum sempiternum obtinuerunt. Qua ex re facilè potest animaduerti, quàm sit nobis necessarium eos omni, qua possumus, deuotione venerari, & precibus agere apud illos, vt velint nobis semper & vbiq; esse patroni & protectores, vt etiã nos in aliqua eius regni parte adscribi mereamur. Laudemus igitur Deum mirabilẽ in sanctis suis, eiq; gratias agamus, quòd nostris temporibus beatum Anthelmum Bellicẽsem Episcopum sanctorum suorum meritis æquatum perspicuè declarauit, luculentis signis crebrisq; miraculis illum longè lateq; celeberrimum efficiẽs. De cuius vita & sancta conuersatione, nè negligentiæ arguamur, ego N. qui nomen meum modestiæ causa latére cupio, licèt exili ingenio & tantæ rei impar, amore tamen illius, & vt eius mihi patrocinium conciliem, impolito quidem stylo, sed bona fide ac deuota mente, ex multis pauca scribenda suscepi, non meis fretus viribus, sed illius virtute & benignitate, qui bruti animantis os verba edere docuit, & infantium linguas disertas facit.

Sancti honorandi & inuocandi.

Num. 22. Sap. 10.

VITAE HISTORIA.

ELsa magnaq; progenie claris in mundo parentibus, tali prole beatis, patre Arduino, ex Allobrogum (author Sauoiæ habet) castello Signino, matre nobilissimis suę patrię hominibus orta, beatus Anthelmus editus est: cui ea cura fuit, vt Deo, cui placuit, seruiret: & ità qui erat nobilis genere, Christi seruitute multo factus est nobilior. Diuina autem prouidentia, cui is curæ erat, id agente, parentum voluntate adhuc puer sacris discẽdis literis traditus est. Postquàm autem adoleuit, egregia indole fuit, tanraq; diuinitùs gratia perfusus est, vt esset omnibus gratus, & ab omnibus, qui eum nôssent, charus haberetur. Etsi autem iam DEO quoquè gratus esset, vt arbitramur, non tamen ilicò ad religiosam viuendi rationem se conferre voluit, arridentis ipsi seculi blandimentis illectus. neque enim adhuc accuratè versabatur in commemorandis nouissimis, quorum sedula cogitatio retrahit

IVNII 26.

Traditur literis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecclc.7. sap.3. à peccatis. Facilè autem mihi persuadeo diuinæ sapientiæ id ità factum esse dispensatione, q̃ fortiter suauiterq́; omnia disponit: vt quo illi res magis secũdæ magisque ad voluntatem fluerent, eo à patre cælesti tractus ad Christũ, maioribus sanctitatis meritis cumulatus videretur. Itaque in Gebennensem & Bellicensem ecclesias assitus, breuì magnis est auctus opibus & prouentibus, honoribus quoquè & dignitatibus ecclesiasticis, ità vt prouectioris ætatis viris, atq; etiam grauissimis senibus anteferretur. In Gebennensi enim ecclesia Præpositus & Secretarius, in Bellicensi Secretarius creatus est: quæ illic præcipuæ dignitates habentur. Cumque multæ ei essent facultates, non id ei studio fuit, vt opes colligeret & coaceruaret, sed vt liberaliter & honestè eas expenderet. Delectabatur enim fauoribus & laudibus hominum, vt solent illi, qui in precio haberi volunt. Prætereuntes vel aduentantes illustres viros, tam religiosos, quàm seculares, reuerenter accipiens, immò & pertrahens, honorificè tractabat, & obsequia opportuna officiosissimè exhibebat. Ità fiebat, vt secũdùm sapientis sententiã, regno vtiliùs meritis innumeros sibi longè lateque pararet amicos. Habuisse verò fertur aliud quiddam longè præstabilius, erga pauperes scilicet & afflictos animum pium & benignum. Certum est autem, vnam aliquam virtutem, si insit in homine, etiam ad alias eum perducere, quod quidem vel maximè facit charitas, sine qua cæteræ virtutes nullæ sunt. Charitatis autem eximia proles est eleemosyna: cuius qui studiosi sunt, amorem Dei & thesauros inæstimabiles sibi acquirunt, tum etiam bona præsentis vitæ & ætatis annos plurimos, amicos certos, fidos, magnos, atque sempiternos.

Mundus ill. li blãditur.

Benignitas eius in pauperes.

Eleemosynæ quid præstent.

Etsi autem, vt diximus, Anthelmus vanis & caducis esset rebus implicatus, at tamen summoperè cauebat, nè quid flagitiosè, impurè aut turpiter admitteret. Et hæc quidem pauca de seculari eius vita præmisisse sufficiat: nunc ad ea referenda accedimus, quæ illum efficiunt verè beatũ. Appropinquante tempore illo, quo ad Christi imitationem se erat compositurus, & felici mutatione in alium virum abiturus, nempe perfectum, & in mensuram ætatis plenitudinis Christi, cœpit hominum religiosorum, inprimis Carthusianorum, loca inuisere, vitam eorum explorare, libenter illorum sermones audire: at necdùm tamen magno conuersionis desiderio, sed quadam potiùs curiositate. Admonebatur interim ab ijs, quos adibat, seruis Dei, sed quis illius facilem sibi conuersionem ausus esset polliceri, cui tam prosperi essent rerum successus, tanta felicitas, tantę etiam maiorum honorum propositæ spes? Eccè autem inuisente illo cum quibusdam coætaneis suis Carthusiam, quam Portarũ vocant, vt Christo illic seruiẽtes accederet, cùm dominus Bernardus venerabilis Prior verba salutis ei loqueretur, (cuius sanè opera innumeri à deuijs vitiorum callibus ad Deum conuersi sunt, & in diuersa loca ablegati: itemque nonnulli ex fratribus eum summoperè ad conuersionem hortarentur, Christi gratiam & vitam æternam summamq́; felicitatẽ & amplissimos in cælis honores ei promittentes: non tum quidem statim assensit, sed petens vt pro ipso Dominum orarent, atque illorum precibus se commendans, ijsq́; valedicens, abscessit. Cumq́; ad inferiorem eius Carthusię domũ venisset, ea nocte retentus est à fratribus & Bosone Procuratore, mirabilis industriæ viro, eiusq́; cognato. Manè iterùm ascendit ad domum superiorem, fratres denuò adit, illorum domicilia & cætera omnia perlustrandi copia ei datur. Vt sensêre autẽ fratres emollitum animum eius, tempus nacti opportunum, de contemptu mundi sermones repetunt, hortantur vt exigua pro magnis, pauca pro multis, falsa pro veris, pro sempiternis fluxa & caduca, pro salutaribus noxia, pro vita mortem, pro Deo mundum contemnere nè dubitet. Quid multa? Diuini timoris spiritu correptus, cõsilij & fortitudinis spiritu confirmatus, repentina mutatione iam alius effectus, amicus Dei haud vulgaris propedièm futurus, omnia quę mundi sunt, prorsùs respuit & à se abdicat, vni Deo inhęrere constituit, eiusq́; cultui & seruituti totum se addicit: moxque in fratrum illorum collegium & sodalitatem admitti se postulans, ab illis comiter receptus est. Hortantibus autem illum fratribus, vt properè res suas disponeret, ijsque compositis ocyùs rediret, certumque, ad quem adesse deberet, diem illi præstituerent: ille non absurdè ratus, iuxta sententiam Domini Saluatoris, manu semèl ad aratrum missa, non esse respiciendum retrò, nè parùm aptus esset regno Dei: Hæc est, inquit, illa dies, qua deliberatum est mihi perpetuò cum Domino permanere.

Bernardus Prior Carthusianus egregius.

Subitò totus ad Deũ conuertitur.

Luc.9

manere. Suppetũt, vndè æs alienum dissoluatur, nec desunt amici fideles, qui omnia exequantur. Itaque monastico eius Ordinis habitu hilariter susceptо, cum multa pietate, deuotione, feruore animi vixit inter illos: atque disciplinis regularibus & arrepti instituti obseruantia ità breuì instructus est, vt iam perfectus videri posset.

Fit Carthusianus.

Per id tempus primaria Carthusia paucissimos habebat monachos. Quamobrèm dominus Hugo Gratianopolitanus Episcopus, vir prudens & eximia virtute, qui beato Hugoni successerat, & posteà Viennensis Archiepiscopus creatus est, multis precibus à Portarum Carthusiæ fratribus contẽdit, vt fratrem Anthelmum, qui adhuc nouitius erat, Carthusiæ magnæ permitterent. Dimissus ille ad eam Carthusiam, vbi Ordo Carthusianus primùm cœpit, adeò fuit propositi tenax & monastici Canonis diligens, constans & strenuus cultor, vt multas de seipso victimas offerret Deo, & vita eius cæteris exemplo esset: quibus tamen certè id impossibile videbatur, vt eius studia imitarentur, cùm ille supra vires humanas sese perpetuò exerceret. Sed neque ille id potuisset, nisi diuina fretus virtute, per illum & in illo omnia efficiente. Erat crebrò pernox in vigilijs: orationi, lectioni, sanctæ meditationi, laudibus diuinis die noctuque vacabat: cumque scriptura dicat, Multam malitiam docuit ociositas: certumq́; sit, ocium animæ inimicum esse: nè vllum tempus vacuum abscederet, etiam labori manuario incumbebat, sed multo ampliùs exercitijs spiritualibus. Lachrymarum tanta illi copia fuit, vt in precibus & meditationibus, quarum magna illi erat assiduitas, in suorum alienorumque peccatorum commemoratione, erga afflictos & quasuis hominum calamitates commiseratione, deniquè pro cælestis regni desiderio quidam lachrymarum riuuli ab eius oculis manare viderentur, intimo pietatis affectu expressi. In ecclesia sub solenni quotidianarum precum persolutione, torrentes quidam ex eius oculis prorumpebant. Sub Missæ sacrificio, vbi totum se Deo mactabat in holocaustum, totus erat spiritualis, totusque DEO inhærebat. Frequentissimum id illi erat, nocte ac die verberare pectus, genua flectere, toto corpore se humì prosternere, terram exosculari, atque ità humiliare & abijcere sese coram Deo. Quotidiè creberrimis virgarum ictibus cædebat dorsum & latera, plagasque plagis cumulando, nunquàm patiebatur carnem liuoris expertem aut cutem integram manere. Solitudinem, silentium, ieiunia, obedientiam, cęteraq́; Ordinis instituta accuratè obseruabat.

Mittitur ad primariam Carthusiam.

Eius exercitia.

Ecclc.33.

Cùm his autem alijsque maioribus, quibus nec commemorandis quidem sufficimus, Dei seruus studijs sese exerceret, Prior & fratres id consultum fore arbitrati sunt, vt eius industria in rerum externarum administratiõe, tanquàm necessaria vterentur. Itaque instituitur Carthusiæ Procurator. Et ille quidem, nè inobedientiæ culpa se obstringeret, id ministerium humiliter suscepit, prudenterq́; ac strenuè executus est. Si qua noxia vel inutilia aut reperiret, aut fortassis existerẽt, ea mox profligauit, religioni contraria demolitus est, inhonesta correxit, fratres laicos ab illicitis compescuit. Si quem vidisset dissolutum, vagum aut negligentẽ, arguendo, obsecrando, increpando, castigando eum emendatiorem efficere conabatur, nec quenquam sinebat à regulæ præscripto deflectere. Pauperibus & egenis pro diuinitùs ipsi indita pietate & humanitate, multam exhibebat commiserationem, esurientes cibo recreabat, nudis prębebat vestes, afflictis & miseris non solùm consolationem, sed etiam seipsum impendebat. Quanuis aũt his atq; id genus alijs misericordiæ officijs diligentem nauaret operam, at tamẽ studiosiùs ad amica Cellulæ suæ, tanquàm nutricis & omnium magistræ, exercitia & quietem atque tranquillitatem assiduè receptum habebat: atque ità Marthæ bonum quidem, sed tamen in multa distractum & actuosum curabat ministerium, vt potiorem Mariæ partem, quam sibi delegerat, nequaquàm deserendam putaret: sicque erat solicitus erga plurima, vt vni illi, quod necessarium est, cui vacare cœperat, inhæreret, in neutro deficiens. Nanque ieiunia, vigilias, corporis castigationes, & cætera, quæ antè memorauimus, auxit potiùs, quàm quicquam illis detraxit. Mira quidem sunt hæc, quippè quæ humanarum virium excedant facultatem: sed prępotẽs Deus, qui est bonorum omnium largitor & author, cui voluntatem dederat, etiam vires suggessit.

Fit Procurator.

Cùm iam autem tempus adesset à Deo præstitutum, quo non vni sibi, sed plurimis ad Deum adducendis cum intentum esse oporteret, vir Deo deuotissimus cedẽ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Creatur magnę Carthusiæ Prior.

te,immò cogente illo, qui tunc primæ Carthusiæ præerat,& fratribus, Prior creatus est. Fuerat eius loci Prior, sempiterna memoria dignus Guigo, vir venerabilis, qui pro diuinitus ipsi collata gratia mellifluæ doctrinæ, hanc obtinet prærogatiuam, vt bonus Prior vocetur ab illis, qui de illo loquuntur. Is Carthusiensi instituto modum certosque limites statuit. Regulam enim ipse conscripsit, quam Consuetudines voluit appellari: subditos instituit verbo & exemplo: solerti & vigilanti cura, honestè, religiosè ac sobriè, quæ ad ipsum attinerent, moderabatur: qui ab eo consilium peterent, ijs rectè & salutariter consulebat. Cuius celeberrimi viri idcircò hîc mentionem facere voluimus, quòd seruus Christi Anthelmus Prior creatus, ad eius se imitationem composuit, & subditos ità viuere voluit, quemadmodùm ille in suis cõstitutionibus præscripserat: si quid verò collapsum esset, id instaurare curauit, Intepuerat enim Ordinis obseruantia post decessum memorati Prioris, nec erat is, qui antcà fuerat, religionis feruor siue seueritas disciplinæ propter defectum virorum fortiũ, qui indè accidit, quòd beatus ille sanctorum conuentus, paucis periculum euadentibus, vno die vel potiùs vna hora pariter extinctus, laboris sui præmium à Domino percepit: quandò ab altissimis montibus nix, humus & saxa in Cellas monasterij ruentia, fratres sua mole oppressêre. Dedit igitur operam nouus Prior Anthelmus tam ædificijs, quàm moribus instaurandis, vt si quid sancti Ordinis pristina religio & obseruantia accepisset detrimenti, id ad pridèm conscriptas cõstitutiones reformaretur. Negligentem si quem cerneret, aut contumacẽ, admonitionibus, blandis verbis & minis, præceptis quoq; & obiurgationibus ad meliorem frugem reuocare nitebatur: quòd si quis nollet resipiscere, planeque obstinatus esset, è fratrum sodalitate illum extrudere non dubitabat. Erant enim nonnulli, qui sanas institutiones eius non ferentes, cùm essent grandes in oculis suis, homines maligna mente & in contentiones procliues, illi sese opponere non vererentur. At ille nõ ferens eorum arrogantiam, nè aliorum pacem & quietem interturbarent, è monasterio eos eiecit. Sub illius itaque manu & disciplina proficiebant fratres, fortiter perseuerantes in exacta monasticarum constitutionum obseruantia, idq; nõ in prima Carthusia tantùm, sed etiam in cæteris, illo Priores extimulante & adhortante. Et florebat tum Carthusiana religio, crescebatque & multiplicabatur. Quanuis autem pauci quidam fortassis plùs æquo seuerum illum & rigidum in subditos arbitrarentur, at plures tamen, qui saniori essent iudicio, tali patre gaudebant, & sanctorum delectabantur exercitatione studiorum. Diligebat enim suos vir sanctus, & paterna beneuolentia cõplectebatur, prouidens eis de omnibus, quẽadmodùm solet mater, de filiorum suorũ salute solicita. Gaudebat cum gaudentibus, cum lugentibus lugebat, aliorum damna & incommoda, sua putabat, vt posset ipse quoquè de suis dicere illud Apostoli: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Solebat singulos crebrò inuisere, suaui eloquio mulcere, non solùm animabus, sed etiam corporibus res necessarias præbere, prout cuiusque moribus vel constitutioni congruere nouerat. Si quid autem admissum esset ab aliquo, id lenitate ac mãsuetudine potiùs, quàm seueritate corrigere studebat: & cùm sibijpsi non parceret, alijs indulgendum sentiebat. Ità si qua ab aliquo culpa esset perpetrata, veniam dabat pœnitenti, cunctisque fratribus ea, quæ ad victum pertinent, & multiuaria solatia atque beneficia conferebat. Infirmis vel animo vel corpore, aut qui tentationibus pulsarentur, ingenti cura salutis & consolationis fomenta adhibebat. Perfectiores verò omni honore dignos existimabat, & tanquàm Christum Dominum in illis venerans, multa reuerentia eos prosequebatur, ità vt etiam illis assurgeret modestiæ causa, magister discipulis, præpositus subiectis, omnes sibi anteponens, nulli se iustitia parem sentiens. Sed cùm erga morigeros & gratos talem se præberet, ingratos, duros, rebelles, arrogantia tumidos seueriter coërcebat, & sub iugum superbas ceruices mittens, humiliabat, æquo iustitiæ libramento singulis pro dignitate restituẽs. Pœnitentiam autem agentibus & se peccâsse dolentibus, mira humanitate & commiseratiõe propitius erat.

Fratres in Carthusia miserè pereunt.

Humanitas & charitas eius erga subditos

Atque hoc pacto vir beatus in fratrum salutem cura peruigili intentus, vitia persequebatur, virtutes fouebat & promouebat. Hortabatur eos, vt magis magisq; proficerent, præmia illis cum Christo immensa & ineffabilia proponens. Dicebat cum beatis-

2. Cor. 11.

beatissimo Apostolo, vt quæ retrò sunt, obliuiscentes, in anteriora se semper extenderent. Neque verò his paucis duntaxàt, sed permultis prodesse curabat. Fratrem etiam suum traxit ad Christum. nam alius frater eum iam præcesserat. Traxit verò etiam Patrem. Felicem nimirùm parẽtem, qui tribus filijs, magna virtute viris, præeuntibus, ipse quoquè, contempto cum suis vanitatibus & mortiferis illecebris mundo, secutus est Saluatorem. Felicem planè, qui tales meruit habere liberos, qui rerum caducarum & instàr fumi labentium spreta hæreditate, & sibi & parenti ęternam semperque manſuram comparârunt. Felix felices feliciter secutus est, non iam filios, sed patres in Christo. Aduentantes etiam, quos non raros habet ea domus, hospites, animarum suarum saluti consulere cupientes, ad agendam pœnitentiam & vitæ emendationem inuitabat, habita ratione morum & conditionis singulorũ. Faciebat verò id indiscriminatim apud Clericos & laicos, apud seculares & monasticæ vitæ professores: quippe qui omnes cuperet saluos fieri, illam S. Iacobi sententiam animo versans: Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte. Erant autem exhortationes eius nonnunquàm graues quidem verbis, sed charitate & beneuolentia refertæ: & quanuis nonnulli eas grauiter acciperent & molestè ferrent, mitibus sanè gratæ erant & iucundæ: nec pauci ijs correcti sunt, multi ad peccandum facti cunctantiores & tardiores, multi ad agendam pœnitentiam adducti sunt. Castigabat verbis malè viuentes, maximè literatos, nec illorum dissimulabat vitia, omnis adulatiõis expers, & personas accipere nescius, nemini parcens, ne ipsis quidem negligentibus aut auaris, vel munera exigentibus Episcopis, non Abbatibus erga subditos parùm solicitis, vel non bona de se exempla præbentibus, non presbyteris fœdæ libidinis mancipijs, non denique quibuscunque sanctæ Dei Ecclesiæ prefectis vel ministris publicè peccantibus. Et certè reformidabant eum omnes, sed diuersa planè ratione: alij non sine amore, alij cum indignatione & odio: alij beneuolentia eum complectentes, alij stomachantes: alij blasphemantes & conuicijs proscindentes, alij laude & predicatione eum efferentes. Nec deerant sanè, qui sanctum virum rusticum dicerent & importunum, nec tamen poterat vel ausus erat quisquam synceritati & æquitati zeli illius sese opponere.

Philip. 3.

Iacob. 5.

Omniũ vitia seuerè carpit & castigat.

Intereà verò multarum bonarum cõsuetudinum & institutorum ipse Carthusiæ magnæ author fuit. Instituit nanque, vt ex ijs, quæ monasticus Canon præscribit, nihil deesset fratribus, nihil illi vnquàm earum sentirent: sed prępararentur illis ea omnia, non habita precij ratione, statutis ministranda temporibus. Atquè ijs alijsque commodis, hactenùs suppeditatis, statuit non fraudandos esse fratres, nè de rebus necessarijs soliciti & anxij, minùs vacarent diuinarum rerum contemplationi & regularibus disciplinis. Terminos Carthusiæ dilatauit & ità obstruxit, vt fœminę quę anteà prohiberi non poterant, quin in eos ingrederentur, iam se exclusas sentirent. Structuras quasdam, prout expedire visum est, partìm meliores reddidit, partìm mutauit, partìm nouas effecit. Agriculturæ, pastorum gregum, deniq; omnium, quæ eius monasterij essent, curam gessit. Nec hoc silentio regendum, quosdam illum aquęductus multo labore prolixis spatijs effecisse, per quos ad Cellas fratrum, ad culinam cęterasque officinas tanta aquarum copia deriuatur, vt perpetuo decurrentium lapsu etiam molendini rota, postmodùm illic constructa circumagatur.

De necessarijs hæc dicit, non de exquisitis aut rebus superuacaneis.

His igitur alijsq; permultis, quæ nimis operosum sit omnia annotare, quæ illius prudentia & industria effecta sunt, Carthusiæ primarię & spiritalium & temporalium bonorum non paruę accessiones allatæ sunt. Possunt autem monasteriorũ præfecti, beati viri exemplis edoceri, quemadmodùm tum seipsos, tum suæ curæ cõmissa, id est, subditorum corpora & animas, cæteraque omnia regere ac moderari debeant. Erat ille ità studiosus lenitatis & mansuetudinis, vt esset tamen etiam suis locis & temporibus seuerus. Nouerat vir prudens & grauitatem lenitate, & lenitatem grauitate temperare: quanquàm vincebat in illo, narurali quodam Dei munere ei insita, pietas & misericordia. Cùm esset autem talis & tantus vir, ad cellæ quietem & solitudinem inhiabat, quòd parùm sibi præstare videretur, immò multam etiam iacturam fecisse, dum multis occupatus, nõ posset pro voto spiritalibus exercitijs inhęrere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Abdicat se Prioratu.

Itaque cùm annis duodecim strenuè ac religiosè Carthusiam illam gubernâsset, alio in locum suũ subrogato, subesse mâlens quàm præesse, obedire potiùs quàm imperare, ad Cellam, cuius ardebat desiderio, se recepit, eius gratissima habitatione mirificè delectatus. Lætabatur enim solitudine: nec tamen sæpiùs à Priore vocatus ad consilium, suam operam negabat: neque etiam destitit vnquàm reprehendere, si quid fieret præter decorum aut Ordinis honestatem, vel quod instituto Carthusiano minimè conueniret: immò verò quoàd vixit, toti Ordini Carthusiano corrigẽdo, conseruando, tuendo & propugnando suam operam quasi communis quidam parens nauauit: & nisi ille fuisset, non tantus in Carthusia disciplinæ monasticæ vigor & rigor perseuerâsset, sed illa quoquè instàr aliarum laxo fluxisset sinu. Multis verò etiam alijs sanctis locis, permultis tum Clericis, tum laicis ad emendationem & religionis incrementum non parùm contulêre eius feruentes adhortationes & optima viuendi exempla. sed iam ad alia pergamus.

Encomia Bernardi Prioris Carthusiani.

Per id tempus in Portarum Carthusia primi Prioris locum obtinebat eximius pater Bernardus: qui quanti apud DEVM meriti sit, qua memoriæ celebritate dignus, multa & præclara, tam in spiritalibus quàm temporalibus, eius opera & studia testantur: nempe eius monasterij amplitudo, terræ spatia abundè sufficiẽtia, domus ipsa ædificata & strenuè gubernata, plurimisque referta bonis, fratrum diligens cura, disciplinæ monasticę integritas, & boni mores fratrum puraque religio, larga manus in CHRISTO, & ad dandum & benignè faciendum egenis porrecta, alia etiam loca, quibus suæ facultates non sufficerent, crebris & magnis fota beneficijs, è quibus sanè nonnulla pessùm ijssent, quæ iam eius suffulta liberalitate consistunt. Dabat nanque ille indigentibus liberaliter, inprimis autem religiosis siue monasticæ vitæ cultoribus: & supperebat abundè, quod largiretur. Atque hoc illi diuinitùs collatum erat munus, vt ab omnibus, qui vel viderent eum, vel de illo audirent, mirè diligeretur, non à vicinis modò, sed etiàm procùl degentibus, adeò vt etiam plerique in longinquis regionibus, quicquid ille mandâsset, libenter eius parérent voluntati.

Innumeros peccatis deditos & implicatos, ad bonam frugem & vitæ emendationem adduxit, & ad diuersa monasteria & propinqua & remota remisit, illic Deo seruituros. Vbi autem senectute premi se sensit, ab externis laboribus quiescere cupiens, vt posset accuratiùs vni vacare DEO, simul etiam indignum se existimans, qui semper alijs dominaretur, tandèm apud se statuit alijs subesse potiùs, quàm præesse.

Abdicato itaque Prioris officio, de alio substituendo solicitus, cùm esset vir prudens, nec vellet in incerto spem collocare, talem sibi subrogare conatus est, qui diligentia, authoritate & integritate sua Ordinis instituta, diù illic feruenti spiritu obseruata tueretur, nec sineret tepescere feruorem, aut fratres in deteriora prolabi. Nemo autem molestè ferat, aut nos temeritatis arguat, quòd hæc de sancto viro nostræ narrationi attexere voluimus, quandò sine ijs non satis perspicuum esset, quid velimus, & solent plerunquè exempla exemplis adiuncta, non paruum oratoni ornatum addere. Elegit ergò vir sanctissimus Anthelmum, eumque, vti par erat, reuerenter petens à magnæ Carthusiæ patribus, impetrauit.

Anthelmus præficitur Carthusiæ Portarum.

Postquàm autem eò venit Anthelmus, quemadmodùm in illo exequendo munere se gesserit, cùm sint eius mores iam suprà explicati, retexere superuacaneum arbitramur. Non est tamen prætermittendum, quòd domum illam plurimis bonis temporarijs abundantem, sancto quodam fœnore potioribus & præstantioribus cumulauit. Nam cùm inuenisset pecuniæ non parùm, frumenti & diuersi generis annonæ siue leguminum aceruos & horrea plena, cogitare cœpit, nulli ea vsui fore, si sic congesta manerent. Statuit igitur pecuniam elargiri ijs, à quibus cum vsura eam reciperet, nempe egenis frumentum quoquè mutuò dare potiùs, quàm putredini aut vermibus perdendum relinquere. Erat enim id temporis magna annonæ caritas: sed messe aduentante, iam nouas fruges carpere licebat: cui tamen rei alia accessit calamitas, in montanis locis grandinis tẽpestate omnibus planè perditis & vastatis, quæ monachorum illorum agricolæ seminârant. Nec habebant iam,

iam, quid vel ederent, vel vndè sementem nouam facerent. Aduertit ergò prudens & pius fœnerator, ex ijs, quæ habebat, posse se maxima lucra facere. Itaque mâluit ea mutuò dare miseris, quàm pro precio distrahere. Quæ enim distracta sunt, non redeunt ad venditorem: mutuò verò & fœnori data, cum multo lucro reuertuntur. Iussit ergò frumentum agricolis distribui, alijs plùs, alijs minùs, prout res poscere videretur: idque sine vlla stipulatione, bonum habens fideiussorem, qui falliere non nouit, Deum, quem non dubitabat cum immenso fœnore data restituturũ. At pauperes illi ruricolæ acceptis portionibus suis, laudabant Dominum, qui per fidelem seruum suum tanta eis beneficia præstitisset. Quotquot autem ex eo frumento seminârunt, eos planè confidimus vberum spe frugum minimè frustratos. Deindè mittẽs etiam manum ad pecuniam, mille aureos, quos inuénit, & alia, sui Ordinis & alijs religiosis locis elargitus est. Ità nimirùm fidelis seruus & prudens nouit consulere ex fœnore domui suæ, thesauros nunquàm defecturos acquirere, nempe temporaria sapienter dispergendo, spiritalia verò intemerata seruando, animarum potiùs quàm terrenæ substantiæ doctus lucra aucupari. Porrò etiam si qua visa essent in ecclesiæ ornamentis superflua, ea alijs locis, quæ ijs indigerent, impertijt. Idem fecit de varia domûs supellectile, qua abundabat. Accessit verò etiam ad syluas, quas illa domus amplas possidet, & magna arborum strage edita, spatia pratis opportuna effecit, & agros accipiendis seminibus aptos. Curauit etiam pomarium ingens constitui, & in eo diuersi generis surculos truncis inseri. Diligebant autem eum fratres, quandoquidem non talem eum experiebantur, qualem eum fore existimârant, putà durum, seuerum & asperum. Placidum enim & affabilem se exhibebat, non prælati dignitatem præ se ferens, sed ipsis quoquè subditis humiliorem se præbens. Domino Bernardo præstabat reuerentiam, illum sibi anteponens. Idem erat erga religiosum Christi seruum Iohannem, cui aduentanti solebat reuerenter assurgere, nec id vnquàm prætermisit, etiam cùm Episcopi, Abbates, aut cuiuscunque dignitatis personæ adessent. Pietas verò & commiseratio eius erga afflictos, quanta fuerit, quanta erga omnes liberalitas, ab vno, quod memoratu dignum videtur, eius exemplo animaduertere licebit.

Frumentũ distribuit indigentibꝰ

Itẽ pecuniã.

Syluã mutat in prata.

Ea tempestate Comes Forensis dolo captum Lugdunum vastauit, diripiens omnia, inprimis autem malignitatis suæ rabiem in ecclesiam exercens, Clericorum cuersis ędibus, cùm illi Deo protegente salui euasissent. Itaque ipse Archiepiscopus Eraclius, & cęteri magna dignitate viri, haud secùs àc profugi & proscripti ad Portarum Carthusiam aduolârunt, ad quam alioquì conuenire consueuerant, de rebus magnis consulturi. Postquàm autem eos consolatus erat vir magnanimus & fortis in Domino Anthelmus Prior, ista etiam addidit: Nè, quæso, velitis Domini mei hàc illàc errabundi vagari, vel aliò vos conferre. Apud nos permanete, aut si pro expediendis negocijs interdùm vultis egredi, ad nos reuertamini. Nos enim, demptis equis vestris, & vos & presbyteros & Clericos vestros quandiù necessè erit, alemus. Erit id pergratum nobis, & vobis nequaquàm indecorum. Euntibus igitur & redeũtibus illis, quibusdam etiam iugiter illic hærentibus, largis impensis cum multa gratia & alacritate ad victum pertinentia accuratè sunt subministrata, donèc non diù pòst, non sine grandi miraculo profligatis hostibus, Clerici ad sua reuerterentur.

Lugdunum vastatur.

Sũma humanitas erga Clerũ Lugdunensem.

At cùm vir Dei multis occupatus, ab illis, quibus potissimùm inhiabat, spiritalibus studijs & exercitijs se distineri videret, vix biennij euolutis spatijs, Prioris officio, quod pacis reformandæ necessitate, & Superiorum præcepto adactus susceperat, sese abdicans, ad tutissimum semperque concupitum se in magna Carthusia Cellæ portum recepit. Etsi autem solitudinis & secreti esset amans, at crebrò tamen magnorum virorum, Deum timentium, qui eius amici erant, grata visitatione recreabatur, & illi vicissìm sanctis eius colloquijs delectabãtur. Audiebatur enim etiã procùl nomẽ eius, & cũcti eius constantiã mirabãtur. At ille laudari se ferebat molestissimè, nõ ab hoĩbus vanã & lubricã, sed à Deo stabilẽ, veram, sempiternãq; gloriã appetens. Inter alias virtutes eius, quibus erat egregiè instructus, nõ mediocriter eum cõmẽdabat studiũ & zelus inuictus catholicæ vnitatis, eiusq; aduersùs schismaticos virilis & cõstans ꝓpugnatio. Cũ eũ Rom. curię Episcopi & Cardinales, rotaq; curia

Iterùm se abdicat Prioratu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Schisma in Ecclesia Romana.

Alexandrum Apostolicæ Sedi & vniuersæ Ecclesiæ summum Pontificem Canonicè electum præfecissent,& Octauianus,qui primus eum elegerat,malo dæmone impellente & ambitione occæcante,sedem Apostolicam arripuisset,&, quod est execrabilius,Ecclesiam illam in Imperatoris ditionem redigere non esset veritus,(Erat enim potens & illustri familia, multis fautoribus fretus, cùm Catholico Pontifici pauci quidem,sed meliores, studerent)atque ea causa vniuersa penè Ecclesia anceps vacillaret: Ordo Carthusianus primus ante omnes in Ecclesia Occidentali, quemadmodùm satis constat,Alexandrum pro Carholico & vero Pontifice habendum, eique præstandam obedientiam confirmauit.Ecquis autem eius rei author fuit?Nimirùm Anthelmus,& cum eo Gaufredus,sapiens & egregia facundia vir, atq; in diuinis scripturis eruditissimus.Horum studio,labore & opera effectum est, vt diù nutãtes confirmati Priores,cæteriq; Carthusiani instituti fratres,Pontifici Alexandro obedientiam promitterent. Atq; ij ipsi permultos Ecclesiastici Ordinis Prælatos & subditos illorum,in schisma propendentes,aut nutabundos & dubios,ab errore reuocârunt, & in sana sententia cõfirmârunt, Alexandrum catholicum probantes, Octauianum reprobum reprobantes,reum condemnantes,& schismaticum cum eius fautoribus execrantes.Imperator igitur, qui non nisi sua voluntate & authoritate Pontificem creari volebat,cuius administer erat,non dominus,isthuc de Anthelmo resciuit,veræque fidei cultorem & defensorem non solùm odio habuit, sed etiam condemnauit,cùm illius nec maledicere esset,nec benedicere. Interìm verò præeuntibus Carthusianis ac Cistertiensibus, Alexander Pontifex à Gallis, Hispanis, Britannis breuì receptus est. Quæ quidem inter cætera nos referre voluimus, vt perspicuum fieret, quãto animi feruore iustitiam & veritatem æmulatus sit Christi seruus Anthelmus, Deusq; laudetur & glorificetur,qui sanctos suos adiuuãdo,claros & celebres reddit.

Carthusianorũ studiũ erga verum Pontificem.

Quanuis autem, vt diximus,solitudine & silentio delectaretur, libenterq; carnis afflictioni,spiritûs contritioni,sanctæq; meditationi perpetuò vacaret, non tamẽ licuit ei diù manere intrà Cellulæ amicos recessus,Domino volẽte, vt tam illustris lucerna non sub modio lateret,sed posita super candelabrũ,luceret in domo Dei. Accidit tum Bellicensem ecclesiam orbari pastore suo: & cùm de successore ageretur, pars potentior quendam elegit adolescentem,genere nobilem,eique ædes Episcopi traditæ sunt.Sed pars altera in eius electionem minimè cõsentiens,monachũ quendam in defuncti locum subrogauit,missis legatis ad Pontificem maximũ, qui tum in Gallijs morabatur,vt eius authoritate cõfirmaretur & consecraretur. Eius legationis facilè princeps & dux erat Sigibodus,homo astutus & mirè eloquens,multæq; literaturæ: qui oratione polita & phalerata facilè in suam sententiã pertraxit eos, qui erant in curia Pontificis:at Põtifex ipse neutrã electionẽ voluit ratam habere,distulitq; legatis dare responsum,non dubitans etiã alterius partis nũcios venturos,quorum rationes æquè vt priorũ audire volebat. Intereà Christus illius ecclesię curã gerens,vtilẽ & benè idoneum illi antistitem contulit.Erant in fratribus moderatiores aliquot,pauci illi quidẽ,vt semper rariores sunt sapiẽtes,quibus neutrius partis probabatur electio. Ij cæteros in cõcordiam redigere cupientes, magnũ illum Carthusianæ solitudinis cultorem Anthelmũ eligũt. Cõsentiunt illis reliqui omnes gratulabundi, adeoq; etiam ille, qui prior electus fuit cum amicis suis. erat eñ Anthelmi cõsanguineus. Sed cùm non ignorarẽt sine multa difficultate illum à Carthusiæ solitudine auelli non posse, ad Pontificẽ Alexandrũ properè abiẽrũt: qui vbi cognouit quid molirẽtur,gauisus est,dicens illos felices fore tali pastore,taleq; consilium propitio Deo ipsos suscepisse. Et primò quidẽ pius Põtifex & istos & alios, qui ad ipsum venerant,per seipsum conatus est in concordiam redigere: sed Sigibodus, qui se oĩa pro voto habiturum putabat,tam bonam electionẽ moliebatur abolere, multis rationibus asseuerans suam ratam,hanc verò irritam esse debere. Blandè verò admonitus,quin & rogatus à Pontifice,cum tanti Patris non posset resistere voluntati,inuitus tandèm assensit. Omnibus itaq; conciliatis & animo coniunctis, Pontifex datis ad Anthelmum literis,Apostolica authoritate præcepit,vt ecclesiæ Bellicensis,cuius esset præsul electus,curam suscipere nulla occasione differret. Mãdauit etiam Priori Carthusię & fratrib',vt eũ traderẽt petẽtibus, & si recusaret, præcepto cõpellerent.

Anthelmus eligitur Bellicen. Episcopus.

At vbi Anthelmus didicit quid gereretur,& iam adesse, q ipsum essent abducturi, fugę

fugæ se mandare constituit, exemplo Christi Saluatoris, qui Iudæis eum rapere volentibus & regem constituere, fugam inijt, docens ea re dignitates & honores neutiquàm ambiendos,sed fugiendos potiùs esse. Sed Dominus Christus cur eam fugam capesseret, non ignorabat: Anthelmus verò propemodùm extra se positus, quid faceret, nesciebat. Dominus, qui non suam, sed patris venerat facere voluntatem,id. circò fugit,quòd tempus ab omni æternitate præfixum nondùm adesset, quo à Patre clarificatus regnaret: Anthelmus verò ea causa subducere se voluit, & necessario recusato ministerio, suæ obsequi voluntati, quòd necdùm compertum haberet rem à Deo geri. Perquirentes autem fratres, postquàm eum repererunt, è latebris extractum,vix in conuentum perducere potuêre. Exponunt ei Pontificis mandatum,exhibent literas,addit Prior etiam suum præceptum,rogant legati nomine totius ecclesiæ Bellicensis, hortantur fratres, vt prouinciam diuinitùs ipsi demandatam suscipiat,nec suam volũtatem ausus sit diuinæ anteferre. Ecquid verò ijs omnibus effectum est? Ille prorsùs renuit, palàm protestans,se extra illam eremum nunquàm egressurum. Tandèm pia quadam fraude & callida machinatione proponunt ei,alterum è duobus vt eligat:aut Pontificis mandato impositum amplectatur ministerium,aut ipsum Pontificẽ adeat,quem aiunt eius cognita voluntate, nunquàm illi vim adhibiturum. Ea igitur spe ductus ille,iter ingressus est,legatis cum non deserentibus. Vt autẽ peruenit ad Pontificem,ab ipso & tota curia honorificè acceptus est. (Nouerant enim virum esse magni meriti & eximiæ virtutis) Postquàm autem ad colloquium ventũ est, dixit Anthelmus se non alia causa eò accessisse,nisi vt posset Pontificis experiri misericordiam,nè eius authoritate ad id adigeretur, quod neque sibi,neque ecclesiæ,à qua expeteretur,conducibile foret. Multa tùm in seipsum cœpit iactare conuicia, illiteratum, idiotam, imperitum,improbum,inutilem se clamitans,atque ijs alijsque id postremò adijciens,se votum nuncupâsse Deo, nũquàm ab eremo se recessurum,atque idcircò inuitum cogi non debere. Enixè igitur illo petẽte,vt Pontifex ipsi parceret,ille respondit: Noli, fili, noli caluas excusationes prætexere, neq; enim te fingere decet. Nouimus qua fis industria, vbi animum adijcere & intendere vis. Quid ità nunc inerti pusillanimitate contraheris? Obedias oportet. Ego enim quod scripsi,scripsi. Memineris scripturæ dicentis, Quasi peccatum ariolandi esse,repugnare: & quasi scelus idololatriæ,nolle acquiescere. Simul animaduerte,quanta sit obedientiæ virtus,quam professus diù coluisti. Qui teipsum abnegare, & Christum sequi velle professus es,non debes tuæ obsequi voluntati, sed ad Christi exemplum & imitationem te componere,qui factus est patri obediens vsque ad mortem Crucis: à qua etsi pro humana conditione abhorreret, at tamen constanter dixit patri: Pater mi,si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. His atque id genus alijs sermonibus Pontifice eum demulcente, ille pudefactus conticuit, & pro tanti patris reuerentia non fuit ausus vlteriùs reluctari. Consecratus indè est solenniter ab ipsõ Apostolicæ Sedis Pontifice Alexandro ipsis ferijs natiuitatis perpetuæ Virginis, quæ tunc in Dominicum diem inciderant, eodemque Pontifice ipsum retinente, ad dies aliquot mansit in Curia: & cùm multa de rebus varijs familiariter inter se colloquerentur,& Anthelmus crebrò ex scripturis opportuna testimonia proferret: Itáne, inquiebant, rudis planè & indoctus est iste,vt ipse nobis persuadere voluit? Cùm autem solicitus in eam curam incumberet,vt discedẽdi ipsi facultas daretur,Pontifex congruis quibusdam munusculis donatum,à se cum benedictione dimisit. Hactenùs nonnullis de vita & moribus beati viri ante pontificatum commemoratis, nunc ad ea, quæ Episcopus gessit,breuiter exponenda, Deo fauente,accedemus.

1.Reg.15.

Phil.2.

Matt.26.

Cedit tandem & consecratur à Rom. Pontifice.

Non habuit sanè in illo locum, quod vulgò dici solet, Honores mutare mores. Idem enim permansit,qui anteà fuerat,vitę grauitate,virtutum constantia,perseuerauit religionis studio:ad preces,vigilias, ieiunia & cæteras corporis afflictiones addidit potiùs aliquid,q detraxit. Diuinũ officiũ non in sacello suo, sed digniùs &maiori cũ decoro, in summa ęde cũ Canonicis humiliter psoluit. Quotidiè ferè, quod antcà rarò pmittebatur, salutarẽ Deo hostiã offerebat cũ multa deuotione & copia lachrymarũ. Sacris initiatos, maximè sacerdotes,summo honore dignos affirmabat ꝓ cõcione,iussitq; suis auditoribus,vt multa eos reuerẽtia ꝓsequerẽtur: illos porrò

Episcopus) factus vt se gesserit.

admo-

subducit se, nè sit Episcopus. Iohan.6.

Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

admonuit,vt sine criminis nota seipsos integros & inculpatos Deo ministros exhiberent. Sed audiebat de illis,quæ animo eius non possent nõ esse molesta. Erãt enim nonnulli in eis,qui,quod sine pudore dici non potest, publicè suas fouerent concubinas:quidam etiam,quod execrabilius est,qui se fœdissima adulterij infamia cõtaminarent. Itaque primo anno susceptι ministerij sui ad synodum conuocatis presbyteris,& blanditijs & minis cos sui officij admonere volens,ità locutus est: Quis honor,quæ dignitas sit sacerdotij,aduertere debetis fratres & conpresbyteri mei. Vos, 1.Pet.2. authore beatissimo Petro Apostolo,genus electum, regale sacerdotium: vos inter Malac.2. Deum & homines mediatores estis. Sacerdos enim Angelus Domini exercituum est. Vos sicut luminaria in mundo lucere debetis,& alios optimis exemplis potiùs, quàm verbis solis,docere. Quantæ, oro, dignitatis est, creatorem omnium, Deum Iohan.6. immensæ maiestatis contrectare manibus,panemq; illum viuum, qui de cælo descẽdit,è mensa Domini accipere? Sanè quisquis hoc non mundo corpore & pura men- 1.Cor.11. te per temeritatem facere non dubitat, is, Apostolo teste, iudicium sibi manducat, non dijudicans corpus Domini. Et sunt tamen etiam in vobis,qui id minimè attendant:non quòd ignorent,sed quòd negligant & paruipendant. Nam quod abominabile & valdè execrabile est,turpiter sese abijcientes,& à tanti honoris fastigio in sordes & cœnum sese præcipitantes,sancta polluere nõ verentur,turpitudine sua omnipotentis Dei in se iram concitantes. An verò parùm vobis est, (vobis loquor, qui huius facinoris rei estis) quòd quemadmodùm per Ezechielem dicit Dominus, pa- Ezec.34. scentes vosmetipsos,non modò oues,quod vos facere oportebat,non pascitis,infirmos confirmando,debiles roborando,fractos consolidando, dispersos reducendo, & ex luporum faucibus raptos extrahendo: sed etiam turpissimæ vitæ toxico oues Christi inficitis,& quibus ad obtinendam vitam æternam authores & duces esse deberetis,eas vobiscum in æternæ mortis præcipitia adducitis? Sed hæc quidem hactenùs à vobis perperrata,tametsi par erat, eorum causa vos & ecclesiasticis prouentibus & sacris ordinibus priuari, tamen in præsens mihi meritas non dabunt pœnas. Si qui verò deincèps sese ad meliorem frugem recipere noluerint, in illos ego certè multa seueritate animaduertere non omittam. Nolim enim dissimulando vestrę me iniquitatis reddere participem. Quòd si vos noueritis parcere saluti vestræ, Deum quoquè propitium sentietis.

Eius seueritas in Concubinarios.

Hæc primo anno dicta sunt ab illo: alteto anno cùm quidam nollent resipiscere, sed suis inuoluti fæcibus, pro infami contubernio mállent vincula catenasque colla prementes perpeti cum ignominia,quàm ad pudorem & honestatem cum Dei amore se componere, sex aut septem audiuimus ordine priuatos. Ità quos non potuit humanitate & mansuetudine corrigere, illos seueritate & iusta animaduersione emendatos dilexit, fouit, tuendosque susceperit,vt nemo esset, qui sacerdotes aut lædere vlla ex parte ausus esset,aut turpe aliquid de eis dicere. Suas vel ecclesiæ terras, homines, cœmeteria,& quæcunque ad ipsum attinerent, integra conseruare,clericos,viduas,pauperes defendere summoperè curauit. Si quis illis, quæ tuenda susceperat,illata aliqua iniuria ipsum offendisset, (erant autem per id tempus illis in locis non pauci raptores & maligni homines) quantacunq; is dignitate vel authoritate esset,nulli parcens,nullius personam accipiens,nihil quicquam reformidans,immò tum multo etiam constantior, si speraret martyrem se futurum, sicut scriptum est, Prou.28. Iustus quasi leo confidens, absq; terrore erit: anathemate eum percellebat, nec vnquàm nisi satisfactione accepta,absoluebat.

Nõ patitur à Comite presbyterũ teneri captiuum.

Comes Hubertus,Amedei filius,quendã eius presbyterũ iusserat cõprehendi. Petijt ille presbyterũ sibi restitui:sed cùm nõ impetraret,præpositũ eius,qui presbyterũ ceperat,cũ tota domo eius excõmunicauit. Postquã aũt cognouit,vbi presbyter detineretur, Episcopũ Maurianens. dñm Vuilhelmũ misit,vt eũ ex illa captiuitate extraheret. Inuenit hoĩem Episcopus ille,monuit Prepositũ,qui tum aderat,vt missum eũ faceret. Nolente Præposito,Episcopus eum è custodia abduxit, contradicente eodẽ Præposito & vociferante: Equidem tibi non resisto: sed tamen sciet haud dubiò dominus meus,quis captiuũ eius abstulerit. Pòst vbi presbytero illi significatũ fuit insidias illos moliri,vt rursùs ipsum caperẽt,fuga sibi cõsulere statuebat. Peruenit id ad notitiã seruorũ prepositi,illiq; abeũti insidias tẽdentes,cum gladijs repẽtè ei occurrunt.

runt. Illo se defendere volente,tam atroci eum vulnere affecẽre,vt intrà paucos dies moreretur. Idem verò Comes per calumniam asserebat, quædam in possessionibus ecclesię eius regalia esse:nec tamen, viuẽte sancto Episcopo, propterea iniuriam facere ecclesiæ,aut aliquid ab ea exigere ausus fuit. De his igitur cùm eum compellâsset Episcopus,ille ira percitus minari cœpit, non se diutiùs dissimulaturum, quin quæ sui essent iuris,exigeret. Rursùs autem monente Episcopo & excommunicationis sententiam intentante, nisì & calumnia abstineret, & pro sacerdotis nece, quantùm ad ipsum attineret, Deo satisfaceret: Comes monita eius contẽnens, minasque iactans & pericula intendens, asserensque se Pontificis Maximi priuilegio munitum, à nemine posse excommunicari: ab Episcopo, nulla eius potentiæ habita ratione,anathemate plectitur,cùm præsens adesset. Tum verò illo furore inflammato, & grauiter comminante,illis quoquè, qui ei aderant,affirmantibus,pro tanta in principem temeritate mox Episcopum capite puniri oportere: vir DEI maiori constantia sententiam suam repetens, pertinacem Comitem multo etiam expressiùs à Christo & eius corpore,quod est Ecclesia,præcidit,satanæ illum tradens. Stupebant sanè,qui huic negocio intererant, nec parùm timebãt viro Dei, cùm ille maneret intrepidus,magni beneficij loco habiturus & impensè etiam gauisurus,si tanta posset gratia dignus haberi, vt propter iustitiæ defensionem,ad martyrij palmam & beatitudinem liceret peruenire.

Presbyter interficitur.

Comes excõmunicat.

Erat enim non mercenarius, sed verus pastor: non ex illis negligentibus, quibus per Ezechielem Dominus improperat: Non ascendistis ex aduerso,neque opposuistis murum pro domo Israël, vt staretis in prælio in die Domini. Quæ verba exponens beatus Gregorius Papa: Ex aduerso,inquit,ascendere, est quibuslibet potestatibus prauè agentibus rationis libera voce contraire. Et in die Domini pro domo Israël in prælio stamus, ac murum opponimus, si fideles innocentes contra peruersorum iniustitiam ex iustitiæ authoritate vindicamus, Itaque boni pastoris,id est, Christi vestigia secutus Anthelmus,& gregi suo custodiendo accuratè inuigilans,lupo veniente haudquaquàm fugiebat, nec afflictorum leuandis calamitatibus & miserijs se subducebat: sed si ità res poscceret, etiam animam pro ouibus ponere paratus erat In illum autem lupum sæuissimum, non corpora, sed animas iugulare cupientem,diabolum vel maximè intentum se prębebat,non ignoraas illum ouili Dominico die noctuque perpetuas moliri insidias,& mentes fidelium mille modis lacerare & discerpere. Illum ergò extra se à populo admonitionibus & obsecrationibus: à seipso ieiunijs, vigilijs & varijs corporis afflictionibus, multisque ad Deum fundendis precibus depellere curabat. Abigebat, inquam, illum à fidelium cordibus sagittis potentis acutis & carbonibus desolatorijs,id est, verbis Dei compungentibus Psal.119. corda per pœnitentiam, & sanctorum exemplis vetustatem vitiorum consumentibus,& ad virtutum sectandam nouitatem animos inflammantibus. Qui iam autem mortiferi illius serpentis essent toxico correpti aut iaculis sauciati, eos instàr periti medici ità curare nouerat,vt singulis quibusque opportuna & conuenientia remedia adhiberet. Paternò omnes complectebatur affectu, cunctisq; prouidere & consulere nitebatur. Nec deerat ei zelus,quem in Phinees scriptura diuina commendat, Num.25. sed accinctus gladio iustitiæ,impios puniebat: neq; tamen odij id faciebat acerbitate,sed beneuolentia & amore,non minùs illorum,quàm suam salutem appetens, talesq; eos cupiens efficere,qualis ipse erat. Et certè plus illorum dolebat vicem, qui animo,quàm qui corpore læsi essent. Itaq; vitia damnans & persequens,eos qui pias eius admonitiones negligerẽt,castigabat vt emendatiores redderentur: damnabat, nè damnarentur.

Ezech.13.

Homil.8. in Euãgelia

Non est autem prætermittendum, quanta iustitiæ authoritate & constantia suam in Comitem supradictum sententiam prosecutus sit. Cùm enim Comes ille Sedis Apostolicæ Pontifici significâsset,se contra datum sibi priuilegium à Bellicensi Episcopo excommunicatum, idem Pontifex mandauit beato viro per Tarentasiũ Archiepiscopũ Petrum & alium quẽdam Episcopum,vt charissimũ filium suũ Comitẽ Hubertum,quem satis temerè excõmunicâsset,absolueret: ipsis eriã ijsdẽ Episcopis præcipiens, vt si nollet Anthelmus, cuius constantiam nouerat, ipsi eum absoluerent. Veniunt Episcopi, adferunt mandata à Pontifice, multis hortantur verbis,

vt sum-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ab anathe. mate quis non sit ab. soluendus.

vt summo Pontifici debitam præstet obedientiam, & irati principis animum impendenda absolutione sibi conciliet. Ille respondet: Qui iustè ligatus est, solui non debet, nisì priùs per pœnitentiam satisfaciat illi, quem læsit: atque ità etsi fortassis non dignè & pro meritis, saltem misericordia persuadente & iustitia parcente, catholicæ Ecclesiæ restituatur. Neque enim vel ipsi beato Petro sic est hæc collata potestas, vt vel non soluenda soluere, vel non liganda ligare debeat. Quanto igitur minùs nobis? Id igitur certum habetote, me à semel pronunciata sententia non defle-
xurum, sed eam planè retenturum. His auditis, Episcopi discessêre, nec, quanuis id
Anthelmus relinquit Bellicẽsem ecclesiam. mandatum illis esset, Comitem fuêre ausi absoluere. At tamen Pontifex cùm id dicisset, Comitem absoluit, idq; Anthelmo significauit. Ea autem re permotus vir fortis in Christo, & molestè ferens, relicta Bellicensis ecclesię cathedra, cupiens vni Deo in silentio & solitudine vacare, ad cellæ optatam se quietem recepit. Sed Dominus, qui ad id eum honoris euexerat, non permisit vt illic maneret. Cùm enim Bellicensis ecclesia & omnis illa regio eius absentia se desolatam sentiret, Clerici illius Pontificis maximi literis, quas impetrauerant, freti, eum repetiêrunt, atq; ægrè tandèm obtinentes, cum debito honore & reuerentia eum reduxerunt. Porrò Co-
Reducitur, honorificè. mes ille noluit se pro absoluto habere, neque in ecclesiam ingredi ausus fuit, donèc coram sancto viro sese humilians, & satisfactionem pollicens, ab illo absolutus, &
Comitẽ absoluit. ecclesiæ restitutus esset: Etsi autem magnoperè eum charum semper habuit vir Dei, etiam tum cùm eum ab ecclesia separaret, at nunc familiariùs & cum quadam reuerentia crebrò illum hortabatur, modò blandis, modò acrioribus vtens verbis. Sed cùm negligentem & incuriosum salutis suæ eum cerneret, & neque stare promissis, neque mala velle corrigere, immò verò ea potiùs cumulare, duriùs eum appellare, mala, quæ sub eo, vel per eum fiebant, improperare, clientelaris officij sponsionem & agnitionem, quam vulgò homagium vocant, ab eo exigere cœpit. Ea igitur rursùs
Comitis odiũ recru. descit. Comiti materiam & fomitem odij ministrabant, ità vt testaretur nullum esse sub sole hominem, quem perindè haberet exosum, atquè Anthelmum Episcopum. Minabatur etiam illi, & vix sese continens, mala ei machinabatur. Interim tamen valdè cum reuerebatur, sanctitati eius deferens etiam animo hostili: neque vnquàm in ijs, quæ calumniabatur, cum aut lædere, aut dehonestare ausus fuit. Si quid autem ab alio ei illatum esset mali, gratulabatur. Cùm aliquandò admoneret eum Episcopus, vt pro ijs, quæ diximus, satisfaceret, ille respondit, se in foro paratum respondere. Mox adiecit Episcopus: Tu me iure fori, ego te legibus poli conuenio, diemq́ue tibi dico illum ipsum, quo omnes stabimus ad tribunal Christi. Sed de his hactenùs.

In Episcopatu suo vir sanctus in eam curam semper iucubuit, vt ex veritatis & misericordiæ præscripto omnia fideliter & accuratè gereret: nec minùs tamen pristinę vacabat religioni, immò verò solicitè nè alicubì in toto ordine Carthusiano sanctarum institutionum siue consuetudinum rigor langueret, feruor tepesceret. Ab eius nutu pendebant Carthusiani Priores, & illo moderante, sancta negocia disponebantur. Dabat verò operam, vt omnia religiosè & ex Ordinis instituto atque præscripto fierent. Habuit autem semper locum suum in prima Carthusia, & in ea Cellam vacuam, ità vt vnus esset ex ijs, quos habitatorum certus numerus admittebat. In ea
Sępè degit in cellula Carthusia. na. autem Cella sæpè morari solebat, cùm esset pertæsus negociorum temporalium, vt illic recrearet spiritum suum, non Episcopi maiestatem, sed humilis monachi subiectionem præ se ferens. Recreabat autem se, non ciborum lautitijs, sed ieiunijs & precibus: non somno vel desidia, sed vigilijs & sanctis exercitijs: non rumoribus aut fabulis vel musicis instrumentis & modulationibus, sed sacris meditationibus, diuinis contemplationibus & iubilo mentis: non gaudio, cuius extrema luctus occupat:
Prou. 14. Matt. 5. sed luctu & mœrore, cui æterna consolatio promittitur. His, inquam, Dei fidelis seruus reficiebatur & confirmabatur alimentis, perennis gloriæ spe illum roborante & consolante.

Solebat etiam non rarò visitare loca religiosa, inprimìs autem ipsi domestica aut suæ professionis: cumq́; venisset ad quamlibet sanctam congregationem, conuocatis fratribus, gratissima & mellita oratione proponebat illis magnorum exempla virorum, quos aut vidisset ipse, aut de quibus auditione accepisset, mores eorum, dicta factaq́ue commemorans. Deindè comiter & iucundè singulos ad se accitos, sibi assi-

sidere voluit, aut ipse è suo loco surgens, ad illos se conferebat, oĩbus se conformans & accommodans, nec plus deferens maiori, atquè minori. Tum verò familiari & placida exhortatione, vultu ad hilaritatem & iucunditatem composito, animabat eos ad suscepti instituti perseuerantiam & profectum, ad ferendum libentibus animis iugum Domini suaue & onus leue: simul ob oculos eis statuens illud immensum præmium futuræ beatitudinis, à Deo ipsum diligentibus præparatum, quale nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Et quia vir sanctus ni- Esa. 64. 1. Cor. 2.
hil sibi tribuebat, nec sua sibi sufficere arbitrabatur, sed aliorum se ope indigere ab animi humilitate persuasum habebat, studiosè eos orabat, vt in precibus suis ipsius essent memores. Ad quancunque veniisset seruorum Dei congregationem, ab ijs se in fratrem recipi & petijt, & impetrauit: idq; speciatim in cunctis Ordinis Carthusiani monasterijs. Erat enim rationi consentaneum, vt quem Deus in illo cælesti regno eximium fore sciebat, ei in præsenti Ecclesia optata suffragia non negarentur. Concilijs Ecclesiasticis, aut secularium negociorum tractatibus quotiès interfuit, Quãti eum omnes fe. cerint.
nullus vel Episcopus, vel alterius ordinis aut statûs fuit, qui non eum sibi antepone-
ret. Omnes eum reuerebantur, ipsa etiam Romana Curia. Si quid enim vitiosum aut reprehensione dignum in aliquo cerneretur, quantacunque is authoritate polleret, non dubitabat eum arguere. tantus illi inerat iustitiæ & veritatis zelus. Neque enim ex arrogantia vel hypocrisi id faciebat, sed feruore charitatis. Nec deerãt, quibus ille eius iustitiæ zelus esset inuisus: atq; illi quidem eo præsente ori suo digitum imponebant, sed absenti detrahebant, eiusque facta rodebant dente canino. Compluribus sanè eius castigationes & reprehensiones non erant ingratæ. Aduersùm superbos seuerus & rigidus erat, eorum contemnens arrogantiam: humilibus comem, placidum & affabilem se præbebat. Obstinati, peruicaces, & qui nollent resipiscere, durum & quasi indignabundum eum experiebantur: obedientes & morigeri, lenem, humanum & familiarem. Erga peccatores pœnitentes quàm pius, beni- Erga confitentes quis fuerit.
gnus & misericors fuerit, nõrunt illi, qui ei peccata sua confessi sunt, & eius manûs impositione cum Deo in gratiam restituti. Totis sanè visceribus condolebat illis, idque non sine lachrymis, quas ab oculis eius eliciebat, non mœror animi, sed ingẽs pietas & misericordia & lætitiæ magnitudo. Iure enim gaudẽdum existimabat, cùm, ipso Christo testante, gaudium sit in cælis coram Angelis Dei super vno peccatore Luc. 15.
pœnitentiam agente. Consolabatur quoquè illos, dicens veniam & Dei gratiam ipsos esse adeptos: atque deincèps, licèt omnes ex animo diligeret, istos tamen pe-
culiariùs, non aliter, quàm suos mater filios. Miseris & afflictis condolebat, eosque Item erga afflictos & inopes.
consolatione, consilio, auxilioque fouebat. In pauperes verò & inopes quis illo vn-
quàm benignior, quis humanior visus est? quis maiori erga illos misericordia, quis de illorum subleuanda inopia solicitior fuit? Ex ijs, quæ habebat, nihil suum arbitrabatur, sed omnia pauperum: quod quidem etiam reuerà sic erat. Non incubabat ille pecuniæ thesauris, qui non permanent: sed illis potiùs coaceruandis intentus erat, qui in cælis repositi, amitti vel corrumpi nunquàm possunt. Itaque demptis ijs quæ moderatus victus poscere videretur, cætera omnia in pauperes erogabat, inprimis autem religiosos siue monasticæ vitæ cultores. Cùm autem sancta loca omnia amore & beneuolentia complecteretur, duas quasdam sanctas congregationes sibi tuendas fouendasque susceperat, singulari quodam studio illas prosequens, & magnis sustentans beneficijs, tum in ijs, quæ ad structuras, tum quæ ad victum vestitumq́; essent necessaria. Ex his vna erat ancillarum Christi, viduarũ & virginum, quę sexum imbecillem cum ipso mundo virili animo vicerant, & in loco, qui Tuncis dicitur, eremiticam ducebant vitam. Altera erat leprosorum, sub regula degentium: quam quidem vir sanctæ conuersationis & miræ humilitatis, Deo deuotus Guigo miles Christi eo in loco, quem, Inter saxa, vocant, ad Rhodani magni fluminis ripam constructerat institueratque. Hæc duo loca crebrò solebat sanctus Episcopus inuisere, animarumque & corporum curam gerere: delectabaturque eorum colloquijs, nec fœminarum reformidans accessum vir castissimus, nec leprosorum fastidiens familiaritatem seruus Christi humilimus.

Eo anno, quo ab hac vita decessit, magna annonæ caritas magnam famem & ca- In annonæ caritate multos fouet beneficijs.
lamitatem inuexit in homines. Tum verò ille quasdam sanctorum congregationes

Universidad de Deusto
Biblioteca

suis fouit beneficijs,& confluentium vndiquè paupertum turbam vsq; ad messis tempus quotidianis eleemosynis sustentauit. Mirabantur omnes, vndè tanta illi suppeterent. Sed Dominus, qui quinque panibus totidem hominum millia satiauit, poterat seruo suo fideli augere & multiplicare ea, quæ illius causa distribuebat. Certum autem diem præfixerat, ad quem vsq; promiserat se illas eleemosynas continuaturũ. Itaque Domino, qui extra mundi huius exilium ad patriam eum euocare constituerat, tantispèr expectante, donècid, quod vouerat, esset executus, eodem ipso die, quem eleemosynis illis præstandis extremũ præstituerat, à Domino vocatus, decessit è vita. Illo autem die aduentante, & futuræ vitæ, cuius obtinendæ causa fideliter laborauerat, initio propinquante, acuta febre correptus, cùm, vt fit in ea ægritudine, verbis erraret, at tamen de rebus necessarijs interrogatus, prudenter & accuratè respondebat, in nullo prorsùs errans. Flebant autem omnes eius amici & familiares, idque pietate potiùs, quàm mœrore ducti. sciebant enim eius obitu dolendum non esse, quòd ad illum attineret. Petebant verò ab eo benedictionem & consilium: & ille benè eis precabatur, & consilia suppeditabat. Cumque dicerent, vt res suas distribueret, respondit: Absit à me, vt faciam testamentũ, qui nihil habeo: quippe qui non sum de hoc mundo. Hucusquè ex ministerio sacerdotij licuit mihi res commendatas curare & dispensare: at nunc quandò ijs frui non possum, nec dispensare licet. Rogabant porrò, vt Comiti ignosceret, cum quo erat illi controuersia: at ille nunquàm se id facturum asseuerabat, nisì à calumnia cessaret, fidemque daret, se nihil vnquàm ab Episcopi vel ecclesiæ eius possessionibus exacturum: tum etiàm de æso presbytero culpã suam pœnitens agnosceret. Atq; hæc quidem Comiti, qui in vico illo aderat, indicãda videbantur, sed non erat qui id ausus esset. Interfuêre autẽ huic consilio duo ex Carthusiæ fratribus, genere nobiles, sed humilitatis & fidei constantia multo nobiliores: nempe Haymo, quondàm potens in seculo & magnificus, atq; Giraldus. Hi Comitem adeunt, indicant quid audierint ex Episcopo: hortantur vt missam faciat calumniam: à tanto patre veniam petat, vt eius, qua se felicem fore speret, possit benedictione potiri. Audiens hoc Comes, Deo suam illi gratiam adspirante, & beati viri, qui eius sitiebat salutem, intercedentibus meritis, timore correptus & corde cõpunctus, erupit in lachrymas: statimq; veniẽs ad virũ Dei, culpam suam cõfessus est, & calumniam omnem missam fecit, promisitq; se ecclesiam defensurum, paratus etiam iureiurando id confirmare: & cùm humiliter & obnixè veniam peteret, cum illo in gratiam redijt, impositisque ei manibus vir Dei benè precatus est ei, dicens: Deus omnipotens Pater & Filius & Spiritus sanctus, benedictionis suæ & gratiæ tibi tribuat largitatem: crescere te faciat & multiplicari, itemq; filium tuũ, cùm non haberet nisì filiam. Rati autem pleriq; illum errare, suggerebant vt filiam diceret, non filium. At ille semèl atq; iterùm repetijt filium. Quam quidem prophetiam non multo pòst tempore nouimus completam, nato illi filio.

Matt. 14.

Febre corripitur.

Nõ vult cõdere testamentum.

Comes veniã petit ab illo.

Prædicit filiũ habiturũ Comitem.

Porrò Clericos suos ipsum consulentes admonuit vir pius, vt mutua se charitate complecterentur, studerent cõcordiæ & vnitati, & pacis vinculo inter se colligarentur. Ità demùm illustri cursûs sui agone peracto, sanctus Dei confessor Anthelmus Episcopus æternum adeptus est brauium: expletisque circa eum, quæ ei præstari par erat, officijs, inter litanias & cantica spiritum Domino reddidit, sexto Calendas Iulij, anno ætatis suæ ampliùs septuagesimo, Episcopatûs verò decimoquinto, ipso regnante, cuius regnum non habet finem, Domino nostro Iesu Christo: cui est cum Patre & Spiritu sancto gloria, laus & honor, virtus & potestas per infinita secula seculorum, Amen.

Christo spiritũ reddit.

De quibusdam miraculis eius, quæ aliquot locis contraximus.

ETsi verò non impar esset meritis, nec Deo minùs gratus beatus Anthelmus plerisq; miracula facientibus, at tamen in vita sua haud secùs atquè pestem quandam id vitare constituit, nè sanctus diceretur. Non enim in se gloriari ille nouerat, sed in Domino: nec æquum arbitrabatur, vt efficiendorum miraculorum gratiam sibi vsurparet ipse indignus (ità enim de se sentiebat) peccator. Sed interìm tamen eximiæ virtutes & præclara opera eius, miracula erant: & licèt ille se celaret, nõ pauci ta-

ci tamen eius meritis se sensêre molestijs liberatos. Quàm verò celeriter fides eius optata impetrârit à Domino, ex eo, quod subijcimus, potest miraculo animaduerti. Cùm die quodam iter faceret, quà transiturus erat, miser quidam iacebat homo, à serpente ictus. Is, veneno se per corpus diffundente, versus in tumorem, acerbissimè cruciabatur, nihil nisì mortem expectans. Venientem ad eum locum virum Dei orabant qui aderant, vt paululùm subsisteret, præstaretque consilium, quid remedij esset homini calamitoso adhibendum. Tum ille misertus eius, non sine lachrymis Crucis signum in eum expressit: moxque tumor & dolor omnis euanuit. Dignum sanè erat, vt Christus propter seruum suum, qui crucem suam tollens, ipsum secutus erat, & carnem suam crucifixerat cum vitijs & concupiscentijs, Crucis ministerio & mala pelleret, & bona largiretur. Seueriſſimè autem vir DEI prohibuit socijs, nè cui id indicarent: cęteris quoquè, qui illic aderant, dicebat, Dei beneficia non suis meritis, sed illorum fide impetrata, nè sibi adscribenda putarent. Neq; enim tantoperè fur in furto deprehendi reformidat, quàm hic vir sanctus hominum laudibus celebrari: quippe qui non alio, quàm peccatoris, loco se haberet.

Crucis signo sanat à serpente ictum.

Non vult laudari.

Postquàm autem ex mundi huius caligine ad illam lucem sempiternam commigrauerat, Dominus non est passus sanctum suum, qui se occultauerat, diutiùs in obscuro latére, sed euidentibus miraculorum signis eius sanctitatem declarauit. Nam cùm eius venerabiles celebrarentur exequiæ, & sacrum corpus monumento conderetur, eo loco, vbì humatus est, tres lampades erant, quæ non interdiù, sed noctibus accendi solebant, præterquàm in precipuis solennitatibus. Erat igitur etiam hæc solennitas præclara, non funeris, sed triumphi. Eccè enim, dum cuncti ad sacrum funus intenti sunt, vident in vna ex ijs lampadibus ignem immenso lumine coruscare: Admirantibus illis & stupentibus, etiam aliæ duæ diuinitùs accenduntur, simulque omnes illustrius de se lumen spargunt. Fit clamor ecclesiæ exultantis, & Deum laudantium. Accurrunt omnes tum indigenæ, tum peregrini, qui illic aderant, tantoq; spectaculo obstupescunt, In ijs fuit etiam Comes Hubertus & socer eius Girardus Viennensis, & qui cum illis erant viri illustres non pauci. Vt vidit autem Hubertus Comes insigne miraculũ, tremefactus, ex Episcopi ædibus, in quas ingressus fuerat, egressus est, & omnia, quæ illic sibi vendicârat, ibì reliquit.

Tres lãpades in eius funere diuinitùs accẽduntur.

In territorio Gratianopolitano vir nobilis erat, Deum timens cum coniuge sua. Amauerat illos Anthelmus, totius boni amator. Deerant ijs proles, quòd matrona sterilis esset. Vt autem peruenit ad eos fama tot miraculorum, quæ ad sepulcrum viri Dei fiebant, ait vxor marito suo: Ibo ad dominum meum sanctum Anthelmũ, nihil dubitans, quin sit mihi à Domino prolem impetraturus. Abijt, preces obtulit deuotas cum multa fide & spe, domum reuersa, concepit & enixa est. Eiusmodì miraculũ fecerat etiam in vita sua. Negocij cuiusdam expediendi causa venit Geneuam. Hospitio acceptus est à Buiamundo amico ipsius. Postquàm assedit, Vbì est, inquit, domina? Volo eam videre. Venit illa, hortabatur vir beatus ambos, vt fidem cõiugij & mutuum amorem conseruarent, bonis operibus essent dediti, diuinoq; timori semper inhærerent. Dixit autem ad illum Buiamundus: Domine, satìs quidem omnia ex sententia habemus: sed vnum, quod vel maximè optamus, deest: nempe proles. Tum vir sanctus vocat ad se matronam, pingit Crucem in fronte eius, dicit ore iucundo: In nomine Domini fac mihi vnum filium. Mox in virtute Crucis mandatum fides, fidem effectus consecutus est. Concepit enim ex marito, & opportuno tempore edidit filium.

Sterilis parit.

Nota vim S. Crucis.

Adolescens quidam nobilis, nondùm adeptus militiæ cingulum, oderat sanctum virum, fortasis ab illo quandoquè obiurgatus. Is cùm transiret reuerendum eius sepulcrum, videretque ibì iacére homines morbidos & malè affectos, illorum fidem stultitiæ tribuens, ibat cachinnans. Et eccè subitò acri corripitur febre, & intolerabili ardore vexatur, spem vitæ abijciens. At colligens se, duci cœpit pœnitentia, sociorumque manibus, cùm per se non posset, eò perductus, humiliter veniam petijt, vota nuncupauit, & liberatus est. Idcircò enim corpore pœnas luit, vt animo sanaretur.

Cęlitùs punitur ridens miracula viri Dei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Miracula ex vino, quo corpus beati viri ablutum fuit.

Alius quidam nobilis adolescentulus hemitritæo, id est, semitertiana febre dirè cruciabatur, cui accedebat etiam morbus caducus. Is de vino, quo ablutum fuit sacrum beati viri corpus, bibens, curatus est: eiusdemq; vini potu multi à diuersis sunt morbis liberati.

Mercator quidam ab extera regione reuertens, pro distractis mercibus suis aurum, argentum & magnam serici copiam reportabat. Cùm transmitteret autem Rhodanum flumen, equus, cui ea omnia imposuerat, cum sarcina è naui décidit. Et primò quidem videbatur ab illis, qui erant in naui, dum fluminis impetu traheretur: sed pressus sarcina, ab eorum oculis subductus est. Postquàm igitur casso labore eum desijt mercator inquirere, eumque se recuperaturum desperauit, quòd eo in loco sit quasi abyssus quædam, vt audiuit beati Anthelmi nomen & miracula, fide & spe animatus, venit ad sacrum corpus eius, positoque illic cereo, quē in eius honorem confecerat, in vigilias & preces incubuit, munera obtulit, vota fecit. Manè post celebrata diuina mysteria, per pijssimi confessoris merita de diuina confidens misericordia, redijt ad locum, à quo mœstus recesserat, spe bona factus hilarior: & eccè

Insigne miraculum.

videt cadauer equi, quem longiùs vi fluminis raptum conspexerat, in portū eiectū, remque suam omnem saluam & illæsam, cùm sanè admiratione dignum esset, sericū nihil madefactum, nihil vlla ex parte corruptum. Itaque ablata sarcina, solius equi iacturam non magnipendens, Deo & pijssimo eius confessori gratias egit, lætusque abscessit.

Sed si ego ea omnia, quæ benignus Deus per seruum suum mirabiliter efficere non desinit, annotare velim, rempus me citiùs, quàm materia, deficiet. Non possum tamen vnum illud prætermittere, quod cæteris longè antecellere videtur. Fiscilia cum vocant rus, quod à Bellicensi vrbe sex abest milliaribus. In eo pucrulus quidam trium circiter annorum, matre eius alibi occupata, domo egressus, longiusque progressus, hàc illàc errabundus vagari cœpit. Tarda tandèm hora recordata mater pignoris sui, vndiquè circunspiciens, nec tamen vlla eius vestigia adspiciens, metu & tremore correpta, quòd malè agi cum paruulo suspicaretur, circunquaquè sedula curiositate inquisiuit eum. Adextremum ad prꝛterfluentis riui alueum se conferēs, videt filiolum suum lapsum in aquas: cumq; procùl ab aquis corpusculū agitari cernerer, existimans eum adhuc viuere, in hanc erupit vocem: Deus & sancte Anthelme à vobis reposco filium meum. Deindè accedens propiùs, & eum extrahens ab aquis, vt vidit exanimem, vellere capillos, scindere vestes, genas vnguibus lacerare, pugnis verberare pectus, vallem omnem mœstis complere clamoribus cœpit, miseram se vociferans, & sibijpsi volens adferre manus. Accurrit verò pater anxius, aduolāt vicini ad tam miserandum spectaculum, dolent vicem parentum miserorum. Indè domum deportatur puer, diù fouetur, sed non calescit, nec quicquam in eo vitalis spiritûs deprꝛhenditur, cùm à manè vsque in vesperam ferè confotus esset. Igitur de eius sepultura agitur, sed mater se opponit, constantiq; animo dicit: Ego cadauer feram ad beatum Iohannem & sanctum Anthelmum dominum meum. Credo eorum meritis à Domino restitutum mihi iri filium meum, quem propter peccata mea abstulit mihi fraus inimici. Illa sic instante, pater paruuli corpusculum, comitante matre & vicinis, in ecclesiam Bellicensem adducit, & ad beati Anthelmi deposuit sepulcrum. Aderant eius vrbis permulti vtriusque sexûs homines, qui eos secuti erant in ecclesiam, quibus miseræ matris lamenta & fideles preces lachrymas excutiebant. Nam

Matt. 15.

instàr Cananęæ illius, multa fidei constantia, precumque instantia clamabat se peccatricem, sibi dicebat pœnam deberi, atque à se vltionem expetendam, non ab innoxio infantulo: simul implorans sanctorum illorum, quos diximus, suffragia. Nec

Puer mortuus reuiuiscit ad sepulcrū Anthelmi.

est fruſtrata spe sua. Nam paulò pòst cœpit moueri puer: sed mater territa, ab eo recessit, rei euentum contemplatura. Deindè audiuntur leues quidam infantuli vagitus: post paululum, cùm nemo ad eum accederet, cunctis stupentibus surrexit, & arrepto scipione, qui iuxta illum erat, ad mensuram factus corpusculi eius, ad sanctum sepulcrum progressus est, ibiq́ue resedit. Tum demùm mater ausa accedere cum alijs affatur puerum, & ille respondet, prorsùs incolumis, nec quicquam mali sentiens, perindè acsi nihil incōmodi perpessus esset. Existit apud oēs ingens exultatio, cum timore quodā & admiratione cōiuncta: flent parētes præ gaudio, pietate mouentur vniuer-

si. Clerus, nobiles, plebeij adueniunt, Deum pariter omnes lætabundi laudant & prædicant, qui per sanctos suos faciat magna & admiranda: Cuius imperium & potestas se porrigit in omnia secula seculorum, Amen.

In Ecclesia sanè Bellicensi meritis beati Anthelmi multa alia facta sunt miracula, quæ hominum incuria non sunt in scripta redacta: quanquàm eorum tam ingens profectò est numerus, tantaq́; assiduitas, vt commemorari omnia non possint: quandò confluentibus vndiquè turbis ad eius venerabile corpus, innumera credentibus beneficia obtingunt. ¦ Gaude igitur & lætare Ecclesia Bellicensis cum tota diœcesi, tam eximij patris illustrata prꝛconijs. Lætamini ciues: quia quem in vita meruistis habere pastorem, nunc multo etiam magis protectorem & pium apud Deum intercessorem habetis. Lætamini vel maximè omnes vos, qui in Clero estis, quibus tantus obtigit thesaurus: quo locupletati, non sentietis inopiam, si tamen digna veneratione vos nósse ostenderitis, quantus & qualis sit, & quanto colendus honore. Non desinet ille vestrî curam gerere: per illum, Domino largiente, multa vobis aderit prosperitas & pax, sine qua non potest vlla crescere ecclesia, nisi fortè, quod absit, circa illum negligentes sitis. Date igitur operam, vt ex animo illum diligatis ac veneremini, si modò Deum verè diligitis, si Deo placere cupitis, cui placet ille. Eò em vos inuitat omnipotens remunerator, quandò tot admirandis, vt cernitis, eum signis ornat. Quem ergò Deus potēter & magnificè, illum vos piè ac religiosè, quantùm humana fert fragilitas, honorate cum summa reuerentia. Qui vos in cælis cupit habere socios, deuotos habeat in terris cultores. Quicquid ei à vobis erit honoris impensum, in vos redundabit. Ille vobis conferre aliquid potest, vos illi nihil. Non eget ille vestra ope, qui summo fruitur bono. Sanctis habere honorem, nihil aliud est, quàm Deum ipsum honorare, qui in eis est, & cuius corporis membra sunt illi. Habetis in illo exempla virtutum illustria: sit ille vobis instàr speculi ob oculos propositus, sanctisque sectandis moribus illum imitamini, vt ad quam ille iam peruénit beatitudinem, eam vos quoquè, illius meritis & precibus adiuti, adipisci mereamini. Quæ nostra humilitas vestræ amplitudini ausa est suggerere, ea vos longè rectiùs curaturos non dubitamus, quàm nos vlla dicendi facultate consequi possimus: præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat per infinita secula, Amen.

Innumera eius miracula.

Sanctis impensus honor, in Deū redundat.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI SAMSONIS HOSPITVM EXCEPTORIS, AVTHORE SIMEONE *Metaphraste.*

27. Iunij.

PArtim quidem magno Samsoni gratum nostrum animum significantes, & ei cultū debitum exhibentes: partim autem hominum iustam vitantes reprꝛhensionem, ad hanc accessimus orationem, & illius scribendæ vitæ munus gratè subijmus. Quomodò enim nō optimo iure reprꝛhēderemur, si cùm multorum aliorum sanctorum, partim quidem Martyrum, partim autem, qui Deo alia ratione placuerunt, horum quidem labores & certamina, illorum verò vitam & res gestas diligenter conscripserimus: hunc autem magnū Samsonem videamur contemnere, & maximè qui est adeò propinquus, & (quod ad sepulcrum quidem attinet, quod res efficit admirabiles) est nobis vicinus: idq́; cùm nullum ex iis, qui nos prꝛcesserunt, inuenerimus, qui fuerit eiusdem, cuius nos animi, & vitā illius scriptis diligenter mādauerit.

Encomium Sāsonis cōpositum ab Episcopo.

Neque verò me latet, à viro pio & Pontifice, & cuius etiam magna fuerit eruditio, magni Samsonis compositum fuisse Encomium. Ego autem dico vitam singulatim compositam, & accuratè res illius tractantem, & quæ prꝛtereà rerum mirabilium satis amplam faciat mentionem. Hoc enim, neque alios nouimus, qui in hodiernum

Universidad de Deusto
Biblioteca

vsque diem fecerint, neque nos id satis facere possumus, qui ab illis temporibus simus multùm remoti: neque eius vitam perfectè persequi, nisi solùm eã referre paulò diligentiùs, & pauca ex eius miraculis viris pijs ad Dei gloriã exponere. Eius enim paruum vitæ opusculum, in quod è clero acceptum incidimus, id visum est non solùm negligenter compositum, sed etiam testatur eum, qui id cõposuit, nihil habuisse eruditionis: immò verò nec ea ipsa, quæ narrat, satis perfectè & absolutè traduntur, & longè absunt à summa perfectione. Quinetiam illud opus, quo diù vsi sumus, inuenimus se habere similiter, & ex eadem (vt aiunt) factum esse fidelia, & inscriptum quidem esse Encomium diuini Samsonis, & habere singularem quandam narrationem eorum, quæ ab illo in vita gesta sunt: sed parcè admodùm, & malignè viris bonis præbens gustum eius miraculorum. Quod autem nos omnium maximè conturbat, est quòd ipsi (quòd ad res gestas attinet) cùm eas aliundè habere non liceat, eos sumus secuturi. Ea de causa petimus nobis dari veniam ab ijs, qui legent ea, quæ sunt à nobis elaborata, vt nos non condemnent negligentiæ, neque hanc minimè examinatam reijciant narrationem. Neque enim nostrum est hoc opus, vt priùs diximus, sed sumus aliorum secuti vestigia. Illud itaque Herodoti hîc poterit commodè dici, esse potiùs Istiæi calceum, etiamsi ipsum induerit Aristagoras. Ità autem habet:

Samsonis patria. Genus & parentes.

Hic ergò magnus, & cuius omnem orbem terræ peruasit fama, Samson genus quidem duxit ex illa celebri & inclyta Roma. Ortus est autem ex non ignobilibus, nec vulgaribus parentibus, sed etiam valdè honestis & claris: quorum magnæ quidem erant opes: gloriabantur autem se genus ducere ex sanguine Imperatoris. Sed cùm viri huius maximi res externæ ità se haberent, neq; res quoq; suas habebat contemptui Quomodò? Nam & virtutis magnam curam gerebat, & diuinæ scripturæ lectioni erat intentus: & tanquàm iucundissimo cibo ei diligẽter adhærebat: & breui tempore vénit ad omnem eius cognitionem. Verùm cùm neque medicinæ, quæ erat ars

Studet medicinæ.

valdè humana, vir longè humanissimus studium abiecisset, sed se etiam ei diligenter dedisset, etiam si arte parùm admodùm ad quæstum sit vsus, in pauperibus tamen cessit diuinæ gratiæ ministerio, morbos curans immedicabiles, & tanquàm gratiæ velamento arte vtens propter summam humilitatem.

Postquàm autem eius parentes è vita excessissent, non ampliùs cunctabatur, nec differebat: sed apta accepta occasione, vtpotè quòd nullus esset prohibiturus, ea faciebat, quæ sibi videbantur, & ijs, in quas cadit interitus, diuitijs, & quæ sunt ad breue tempus, diuitias commutabat æternas, conuenienter diuinæ voci Domini, quæ iubet vendere ea, quæ habet, & præbere eleemosynam, & hinc parare crumenas, quæ

Matt. 19. & 6. Liberalis est in pauperes.

minimè veterascunt. Dabat verò opes non parcè, nec paulatim, sed nec guttatim distillans, sed profusè admodùm & largè, ambabus, vt dicitur, manibus effundens in ventres pauperum, aut esurientium: idque non semèl, aut bis, sed per totam vitam: Ei enim semper æqualis, & cum eo nutrita fuit eleemosyna. Seruorum autem greges nolebat ampliùs apud se manere, neque in seruos vti arroganter imperio: sed potiùs libertate dignabatur ingenuè, eis abundè prębens, quod ad victum sufficeret. Quid enim ei opùs erat seruitute hominum, qui se verum & germanum seruum Domino consecrauerat? Sic itaq; in facultates affectus, & quibusdam tẽporalibus, tanquàm vinculis laxatus, erat re vera leuis & accinctus, & vna quidẽ tunica, vno autem famulo contentus. Deindè Roma relicta, hic vir egregius in hanc nouam venit Romam, diuini, inquam, Constantini ciuitatem. Atq; quænam quidem eum causa permouerit, nequaquàm possum dicere. Sed non sine Dei numine, neq; omninò inutiliter versatus est in hac regia ciuitate: in qua est etiam sacrum eius corpus repositum, thesaurus sacrosanctus, diuitiæ, quę minimè consumuntur, omnium morborum remedium.

Hic ergò omni ex parte magnus Samson, cùm ad hanc peruenisset ciuitatem, in quadã parua & humili domo habitabat. In proximi aũt cura gerenda erat assiduus.

Morbidos excipit hospitio.

Nam cùm hãc domũ benignitatis argumentum, & gratuitam fecisset officinam, eos, qui morbo premebãtur, hospitio excipiebat, & fraternè tractabat: nec solùm in eos omni vtebatur cura & diligentia, vt volunt leges artis, sed & cibum, & cubile eis imperticbat, conuenienter Christi præceptis, partìm quidem artem, partim autem atq; adeò magis ostendens gratiam. Vbi enim est artis opus, dæmones expellere, & morborum

borum mirabilem efficere curationem? Quæ quidem ei facere, nõ minùs quàm velle, erat facile. Et (vt semèl dicam) alterius quidem aliquid aliud, Samsonis autem hospitalitas & benignitas, & in egentes misericordia, erat adeò ppria, vt propemodùm rediret ad necessitatem naturæ: sicut soli quidem illuminare, igni autem vrere. Hinc etiam euadit manifestus ei, qui tunc erat Christi Pontifex. Bonitatis enim splendor & decus eos, qui eam exercent, citò propalat. Is autem erat Menas, virtute nõ obscurus. Et ab illo ordinatur sacerdos, triginta jam annos natus, & pauloplùs. Deindè ei etiam euadit manifestus, qui administrabat Imperium. Id autem ex eo accidit:

Initiatur sacerdotio.

Iustinianus quidem erat, qui imperabat, cuius & Imperij diuturnum fuit tẽpus, & vita illustris. Ei morbus incubuit valdè grauis, cùm ei malè affecta essent pudenda, & vesica graui laboraret vlcere. Atque ille quidem patiebatur & laborabat, nec dolores ferre poterat. Ei autem erat circunfusum examen medicorum, & circa eum, vt mos est, aderant magno studio disputantes: qui ad promittendum quidem, & ad bona spe implendum sunt valdè prompti, vt qui & eius manum, qui laborat, hinc incitent, & efficiant, vt sit ad dandum alacrior: vt autem quod promiserunt, deducant ad effectum, & eum, qui laborat, líberent ab eo, quod eum malè habet, non solùm breuì non possunt efficere, sed neq; longa mora & dilatione, neq; longi tẽporis vtentes auxilio: sed parati quidem sunt eorũ, qui laborãt, accusare tarditatẽ, aut etiã ad id, quod est deterius, procliuitatẽ, vt qui vel præceptis non acquiescant, vel in cibo & potu non ea, qua par est, cautione vtantur: se autem, & ea, quæ ad curandũ adhibent, medicamenta minimè reprehendunt. Quid ergò Imperator? Postquàm vidit eos multa quidem dicere, & magna verba loqui, nihil autẽ conferre ad curationem, immò verò lædere, & maiores dolores afferre, ipse agitabatur quidẽ doloribus, ferre verò non poterat. Arq; omnes quidem medicos ex æquo condemnans vt inutiles, in malam rem abire iussit: ad Deũ autem confugit, & ei magno studio adheret, & illinc quærit auxilium. Nonnunquàm enim egestas docet, quid nobis sit vtile, & efficit, vt discamus, vndenàm verum veniat auxilium. Auxilium enim meũ, inquit, à Domino.

Pfal. 120.

Cùm itaq; vehementer petijsset, non tardè consequitur, sed ei in somnis ostenditur multitudo medicorum, qui ordine quidem adstabant, honesta verò, & quæ sacerdotibus conueniebat, erant veste induti. Vidit autem quendam accedentem Eunuchum, ex auro quidem contexta veste indutum, Præposito verò amictu similem, qui visus est ostendere vnumquenquam ex medicis, quo sit vultu, ætate & habitu: inter quos vnum, qui erat specie humilis, canis decorus, vestitu honestus & cõpositus, & diligentiùs curare, vt not' esset Imperatori, & efficere, vt sciret qualis esset in omnibus, & dixisse: Hic solus, & nullus ex alijs, tibi potest dare, vt à morte libereris. Postquàm autem à somno fuit excitatus Imperator, verum iudicans esse somnium, (Vt crederet enim effecerat, qui prouiderat vt videret, & quæ visa fuerãt, erat re ipsa cõfirmatus) impletur quidem gaudio: accersit autem statim medicos. Et illi quidem cõuenerunt, & se ei omnes coràm stiterunt. Ille verò vnumquenque lustrabat, diligentissimè perscrutans, & non minùs examinans, quàm aurum lapis Lydius, vultumque & figuram, & ætatem, conuenienter signis, quæ erant ostensa per somnia. Postquàm autem nullum vidit tale signum in eis, qui aderant, dolore afficiebatur, & perplexo erat animo, & erat adhuc sitientior, vt qui non esset promissum assecutus. Hinc acris & vehemens facta est inquisitio, donorumque & maximorum honorum promissiones, quos, qui virum, qui quæritur, erat ostensurus, consequenter signis quæ viderat Imperator, mox erat accepturus. Quo cognosceretur autem, signum erat, non quomodò Pelopidis (vt narrat fabula) humerus: sed virtus insignis, & præcipuè moderati mores & compositi.

Visio Iustiniani Imp.

Cùm autem esset difficilis inuentio, (celabatur enim, non formã mutans, vt fingunt Proteũ, sed quodã diuino hoc euenente consilio, vt tardior ostensio cum redderet magis desiderabilem) vix tandèm vnus ex medicis Imperatoris, notus quidem Imperatori, magno autem Samsoni familiaris, & qui res illius optimè nouerat, non virtutis solùm, sed etiam gratiæ & miraculorum, eum manifestum reddit. Hinc autẽ illi facile erat conijcere, eum esse, qui illum erat curaturus. Hic ergò ipse magnum illum Samsonem notum reddit Imperatori, & ei tantam cõciliat lætitiam, quantã ij, qui laborant morbo corporis, & ab eo cupiũt liberari, soli possunt intelligere. Atq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtatim quidem venit admirabilis Samſon: neque enim inter viſum & auditum interceſſit tempus vel breuiſſimum: tantum eius videndi Imperatorem ceperat deſiderij. Cùm verò eum vidiſſet, ex ijs, quæ noctù viſa fuerant, pulchrè recognouit ea, quæ cernebantur interdiù, vtpotè oculorum manſuetudinem, formæ hilaritatem, morum honeſtatem, barbæ ſquallorem, adſpectus triſtitiam, & quæ eum decebant ſigna moderationis. Hæc cùm ille, admirabili accedente Samſone, eſſet contemplatus, nõ potuit ampliùs contineri, ſed ſurgens præ immoderata lætitia cum, qui ſpecie vilis erat & abiectus, is, qui erat inſignis Imperio, amplectitur, & ſuauiter admodùm oſculatur, non os ſolùm, ſed etiam caput, dicens: Certè, ô pater, tu es ipſe, qui mihi admirabiliter in ſomnis apparuiſti: Quinetiam te morbum meum pollicitus es curaturũ. Hæc cùm dixiſſet, ſtatim ingreſſus eſt in Regię penetralia, ſanctum illũ manu tenens. Neq; enim exiſtimabat ſe magnum quid facere, illã honorãs, quam erat aſſecuturus facientem miraculum.

Iuſtinianus Samſonem oſculatur.

Poſtquàm autem ingreſſus eſt Imperator, & eum habuit ſecum ſedentem, nondùm eum humanè accipiendo ſatiatus, plura adhuc faciebat. Eius manus capiens, ſuis imponebat oculis, & eas cum maxima voluptate deoſculans, & in eas diſtillans lachrymas, lætabatur. Morbi enim, qui eum premebat, neceſſitas efficiebat, vt homo appareret potiùs, quàm Imperator, & qui humanis flectebatur miſerijs, quàm qui Imperatoria effereţebatur magnificentia. Verumenimuerò hæc magna Imperatoris moderatio & religio, grauem ſancto iniecit moleſtiam, & perindè aeſi ei fieret iniuria, & in eum nimia exerceretur modeſtia, non potuit tenere ſilentium: ſed nè ſic feceris, ô Imperator, neq; tam demiſsè & abiectè, acclamabat: nec eô, quòd te ipſe immodicè deijcias & deprimas, efficias vt damner arrogantiæ. In quo enim ſum communibus hominibus ſuperior, q ſum miſer, & peccatis obnoxius, & opùs habeo magna Chriſti benignitate & clementia? Verumenimuerò hęc tua fidei abundantia & feruor, eſt futuri à Chriſto auxilij certus nũcius, qui eſt Rex Regum, & poteſt omnia facere. Cùm ſic dixiſſet, impoſuit manum parti patienti. Et ea quidem ſuo fungebatur officio: Is autem copia humilitatis volens celare abũdantiam gratiæ, quibuſdam rebus, quas parti laboranti ex arte impoſuit, curationem conabatur aſſcribere. Sed medicamentum, quod applicabatur, vincebat, quæ celabatur, veritas: & qui in alijs fuerat cognitus rerum effector mirabilium, in hoc quoquè fuit cognitus feciſſe miraculum. Non multi enim dies prꝛteriêrunt, & Imperator fuit omninò liberatus à morbo, & eſt integram aſſecutus ſanitatem, replerusq; eſt lętitia & admiratione, illa quidem propter recuperatam valetudinem, hac autem propterea, quòd qui eum ſanum fecerat, Deo eſſet familiaritate coniunctus.

Samſonis modeſtia.

Vult celare miraculũ, ſed non poteſt.

Deindè etiam, vt magni Samſonis opportunis donis remuneraret curationem, aurum donauit ſplendidè ac magnificè, & quęcunque poterant incitare deſiderium eius, qui ſecundùm carnem, inquam, viuit, & non ſecũdùm ſpiritum, vt dicit diuinus Apoſtolus. Illi autem tenuiter & frugaliter viuere, erat bonum per ſe expetendum, omnibus quidem diuitijs beatius, quauis verò gloria ad dignitatem excellẽtius. Imperatoris certè liberalitatem & munificentiam opportunis & validis recuſauit excuſationibus: Illa mihi das, dicens, ô Imperator, quę lubenter relíqui propter Chriſtum, vt qui multas poſſiderem pecunias, & multas haberem poſſeſſiões. Quomodò ergò ea accipiam, ſine quibus viuere apertè inuéni vtilius, & à quibus prudenter diſceſſiſſe, Deo eſſe cõiunctum, dilucidè eſt oſtenſum? Quòd ſi propter ſummam tuam benignitatem & humanitatem, vis nobis aliqua in re gratificari, id fiat Deo potiùs, & irà quod factum fuerit, ad nos quoq; tranſibit. Fiet autem hoc, ſi prope meam domunculam, quam & ipſe habito, & aliquos ex ijs, qui morbis laborant, introducens curo pro viribus, ęgrotantibus domũ aptam excitaueris. Hoc enim tibi & clarũ nomen pariet, & conciliabit mercedem, quę auferri non poterit. Audiuit Imperator, & quod petitum fuerat, lubenter admiſit, tanq̃ donum potiùs, quàm tanq̃ petitionem.

Galat. 5.

Templum Sophiæ & domus hoſpitalis ędificantur.

Et ſtatim (tunc enim djuinum conſtruebat templum nomine Dei Sophiæ) iuſſit vt id quoquè ſimul ędificaretur prompto & alacri animi ſtudio, & eorum, qui ædificabant, magna multitudine, & omnium impenſarum copia, ipſo quidem ſuppeditante liberaliter, ex magni verò Samſonis ſententia effecto ædificio. Poſtquàm autẽ pulchrè & magnificè fuit ædificatum, & ab eius fuit nomine denominatũ, protinùs illi fuit

fuit permiſſum. Et ipſe erat diuinus ille Samſon, cui commiſſa fuerat domûs adminiſtratio.

Adijcit autem Imperator aliud quoquè dignum Imperatoria munificentia. Nõ exiguam enim ſuorum bonorum partem, & nõ ſine egregio propoſito, huic ædi ſanctæ conſecrat, diuiſam ſcilicet ex prædis, quas admirabilis ille Beliſarius ad eum attulerat è terra Aſſyriorum, quæ re vera erãt præclaræ & opimæ. Deindè domũ quoq; munit donis poſſeſsionum, quæ & ad alios eius ſumptus ſufficiebant, & ad alimentũ medicorum, & eorum, quibus erant alia commiſſa munera. Cùm multos autem annos ſic tranſegiſſet ille beatus in cura gerenda ægrotorum, de quibus omnibus erat inſtàr patris ſolicitus, & iam ad grauem deueniſſet ſenectutẽ, & corpus imbecillum ei mortem parturiret, parùm quidem ægrotat, & quod poſſet oſtendi eſſe proœmium & occaſio mortis. Moritur autem non triſtis, neque grauiter & ęgrè ferẽs decẽſſum, vt ſolent animæ, quæ corporis & mundi nimio tenentur amore: ſed leuiter & hilariter, vt qui pulchrè ſciret, à quo vocaretur, & à qua perturbatione ad quam tranſiret requiem, & quantæ voluptates eſſent beatam eius animam excepturæ. Ex laboribus enim remunerationes, & fructus nouerat ex ſeminibus. Atque Deo quidem digna & munda illius anima ad cælestes tranſit habitationes: ſacrum verò & ſanctum eius corpus deponitur honorabiliter in maximo templo Mocij martyris, vtpotè quòd magnus ille Samſon ex eo diceretur trahere cognationem, non corpore ſolùm, ſed multò magis animo & moribus. Quàm multis autem clarus fuerit miraculis, qui eſt in rebus omnibus maximè admirabilis, nõ in vita ſolùm, ſed etiam multò magis poſt mortem, neque lingua poteſt dicere, neque auris admittere. Quomodò enim, cuius nec in hodiernum quidem diem cõſtiterunt fluenta miraculorum? Immò verò nec conſiſtent quidem, donèc ille idem fuerit, & eiuſdem vtetur viſceribus, pro hominibus apud Deum intercedens. Pauca ergò, ſi videtur, ad Dei gloriam, & ad eorum, qui audiunt, delectationem ex ijs, quæ poſt eius hinc exceſſum facta ſunt, tractanda ſunt oratione.

S. Samſonis obitus.

Miracula eius.

Et primùm quidem id, quod & multæ linguæ canunt, & libri ferunt, & omnes credunt, & quod in populari tumultu, qui aduersùs magnum illum & inter Imperatores clariſsimum eſt excitatus, vt fieret, accidit: quo tempore audaciſsimorum atq; inprimis temerariorum hominum manus, igne acceſo, præclariſsimas & ditiſsimas ædes aggrediuntur. Atque incepit quidem malum à maximo templo Dei Sophiæ, quod cùm in orbem omnia exediſſet, deindè ſerpens venit vſque ad præclaras ædes diuini Samſonis, & rectum arripit celeriter, & fremẽs vlteriùs procedit & exiſtimabatur fore, vt mox tota domus omninò interiret. Quid ergò eſt poſteà conſecutum? Multæ quidem ex aduerſo in eo mouebantur manus gratæ & piæ, quid non faciẽres, & quid non molientes ex ijs, quæ poſſunt fieri ad ignis cohibendum impetum? Sed malum erat inexpugnabile, & omne ſuperabat auxilium. Vincitur tamen, & eo fuit potentior cura magni Samſonis. Fuerunt enim, fuerunt qui tunc digni ſunt habiti, qui diuinum viderent Samſonem per tectum circumcircà curſitantem, & ignem increpantem, & velutì frementem, & admirabiliter eius impetum retardantẽ. Cuius quidem adſpectu ille velutì obſtupefactus retroceſſit, & eſt repreſſus. Deindè cùm tonitru repentè erupiſſet, copioſa quoq; affluxit pluuia, quo factum eſt, vt ignis quidem extingueretur, domus autem conſeruaretur illæſa præter tectum.

Incendium Cõſtãtinopoli diuinitùs extinguitur.

Adijciantur alia quoquè miracula, non quæ multis antè annis facta ſunt, quòd deſint noua & recentia: non enim in hodiernum vſque diem deficiunt, vt quæ perennes fluuios imitentur: ſed ea quæ pauloantè facta ſunt, quõ ſint magìs credibilia, vt quæ partim quidem habeant illos ipſos narrantes, qui ſunt gratiam conſecuti, quorum ſunt linguæ veridicæ, & mendacio omninò infeſtæ: partim autem, qui genere attinent, vel inſeruiêrunt, vel aliàs ſunt familiaritate coniuncti illis ipſis, qui ſunt experti miracula. Iam enim Theodoritus procedat, qui Spatharo cubicularíorum erat ordine inſignis, de cuius virtute magnum fertur teſtimonium, & de eius benignitate ac veritate, & ſumma moderatione. Is erat famulus, & famulorum familiariſſimus, & fideliſſimus Leonis illius, qui erat relatus in chorum patritiorum, & præpoſitorum, & qui exercuit magiſtratum Drungarij, qui eſt

corum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

corum,qui nauigant. Gessit etiam magistratum ratiocinatoris cursus, in quo etiam est mortuus,nō plusquàm quatuor ad summum mensibus post mortem illius.Huic autem Theodorito erat collega alius ex ijs,qui insigni Leoni ministrabant,& erant ei familiares,qui etiam vocabatur Leo.Erat autem is quoquè nō vnus ex vulgo,sed & Protospatharius,&, vt mos est nominare, in Maglabio, & summus Theodoriti amicus,& vnanimis socius in ministerio.Huic autē Leoni cùm aliqua de causa succensuisset Drungarius,& eum habuit suspectum,& tempore non paruo eum à consueta remouit familiaritate,& ab ea,quam priùs habebat, fidutia. Sum verò ipse quoq; testis eius aduersùs Leonem indignationis,& scio auersionem & diuturnam separationem.Nam ego quoq; rogaui pro Leone,vt qui essem Drungario amicus & familiaris. Valdè itaq; angebatur Leo, & magna afficiebatur animi ægritudine,dolorq; vel ipsa ossa & medullas tangebat,& valdè consumebat. Quinetiam Theodoritus idem iugum trahebat,vt dicitur,eiusq; mouebatur misericordia, & per consensum,dolorem accipiebat,legibus cedens amicitiæ,vt qui esset amicus, & in ministerio socius,vt priùs est ostensum.

Cùm itaque ferre non posset videre Leonem sic affectum, ausus est verbis suū aggredi dominum. Neq; enim facilis ad eum patebat aditus, & asper erat in sermonis congressione,maximè inter famulos.Et prudenti inita ratione, pro eo rogauit: Perit,dicens,Leo perit: timēdum est, nè sibi graue aliquid faciat: quod quidem certè nolimus,neque simus authores eius mortis.Miser enim iam extabuit, & est planè consumptus,non ferens tuam auersationem,& statìm amittet etiam animam. Hoc cùm non semèl,sed sæpè dixisset, assiduitate & opportunitate persuadet,& Leoni pulchrè procurat reconciliationem. Deindè iussus venire in conspectum,cùm ille præ nimio gaudio per scalas,quòd ità contigisset,descenderet,& celeritate nimia esset impeditus,pedis iūcturam euertit,& loco suo dimouet.Statimq; ore hianti mutus euadit,& immobilis præ dolore,eumq; habebat lectus,cùm vix ad eum esset delatus.Tres dies præteriērant,& ipse sic iacebat supinus, mutus, somni & cibi expers, & nec aquam quidem omninò admittens,nec omninò se mouens, sed veluti lecto affixus,& à re inanima nihil differens.Sanctum tamen etiam tacendo rogans, videt eum stantem pro pedibus,tangentem talum pedis affecti,& dicentem: Surge: nihil erit tibi ampliùs mali.Simulatq; autem hoc dixit,egressus est,videntibus Theodoriti oculis,ore autem non potente eloqui. Postquàm verò magnus ille Samson procùl fuit ab oculis,ad se quidem redit Theodoritus,& efficitur quodammodò animatus,& redditur ei,qui mouetur,assimilis. Vocale verò corpus habuit quoquè, sicut priùs,& lætiori voce Deum glorificabat,& submissa voce dicebat: Sanctus est Samson.Statimq; ministrum est allocutus,dicens:Surge Basili,(ità enim vocabatur)& da mihi vestem,vt me induam: & simul pedem tetigit.Eum autem videns sanum,alteri manum admouit,qui erat illæsus ab initio. Rei enim admirabiljtas eum reddebat propè emotæ mentis, & erat tanquàm suî oblítus, & dubitans,& hæsitanti similis. Alioquì autem nimium gaudium,& bonum inexpectatum ac prēter opinionē,mentem solet dimouere.Vbì autem nouit ambos esse sanos, alacri statìm animo & pedibus it ad sepulcrum eius,qui ipsum curauerat,& beneficium ei refert acceptum,& ei piè agit gratias,vt scit gratus & memor animus.

S.Samson per visum curat Theodoritum.

Huic verò Theodorito accidit, vt in alio quoquè miraculo, quod circa dominum eius factum est,(quisnam autem is sit,iam ostensum est) inseruiret. Sed quomodò accidit? Cùm Drungarius hic Leo aliquandò equitaret,euenit,vt equus illius pedem muro allidens,cum feriret grauiter. Malè autem se habebat pes, non breui aliquo tempore,sed multis diebus. Deindè cùm sic affectus ostenderetur medicis, necessariò hortabatur ad sectionem & chirurgicam operationem. Atque erat quidem dies quartus,quo medicis visum fuerat sic facere. Et Nicolaus (erat autem is quoquè vnus ex ijs,qui seruiebant Drungario,& eius domum complebat) statuerat ipse afferre sectionem.Illa verò nocte apparent Theodorito viri tres, domum Drūgarij ingredientes,habitu & amictu Romani. Quibus factus obuiàm, Quonam itis? rogauit.Illi autem voce & adspectu placido, Ad dominū tuum,inquiūt, accedimus. Ad hęc autē Theodorito venit in mentem,vt diceret:Sed vos,ô dñi, later quanto in præsentia dolore laboret Drūgarius,& q̄ sint hodiè medici illius pedi sectionē adhibituri?

bituri? Illi autem, Nequaquàm, inquiunt: sed hoc tibi minimè est admittendū.Nos enim ad ipsum veniemus in Parasceue, & ipsum visitabimus. Manè ergò medicos iam volentes manum admouere operi, & pedi inferre sectionem, prohibuit Theodoritus statìm recordatus visionis, & eis narrans, quemadmodùm ea se habuisset. Quam cùm ipsi intellexissent,& visionem non esse despiciendam piè iudicauissent, se sustinuerūt. Cùm verò iam adesset parasceue,(O tua Christe magnalia,Quàm admirabilis es Deus in sanctis tuis?) pes erat,qualis antequàm læderetur, purus, & totus sanissimus,non modò sectione,sed nec vlla alia indigens curatione.

Pes Drungarij sanatur per miraculum.

Non hanc solùm insignis hic Leo,sed aliam quoquè à magno Samsone est consecutus miraculi effectionem.Morbo enim grauissimo laborās,& alijs corporis partibus vtebatur impotētibus,genibus autem propemodùm inutilibus, & quæ suo officio minimè fungi poterant.In loco enim plano & æquali vteunq; forrasè ingredi poterat:scalas autem ascendere,aut per locum accliuem incedere, erat is conatus ei vnus ex laboribus Herculis.Ex medicis verò omnibus,& qui alioquì opem ferre pollicebantur,nihil præter promissa est assecutus. Deindè cùm ei in mentem venisset sanctus,agitat animo aliquid magis pium,& magis verū ad iuuādum.Alijs omnibus despectis,tāquàm inutilibus,accedit ad illius sepulcrum. Ad quod cùm venisset, non vtitur quidem aliquibus negocioſis vacationibus,neq; multos alioquì dies illic assidet,sed sola tunc precatione & vnctione vnguenti, quod illinc scaturit, vtitur in genibus suis laborantibus.Quod cùm factum esset,statìm quidem exuit morbi pedicas: confirmat autem pedes robore intensissimo.Deindè & sano toto corpore,& lęto animo domum reuertitur.Verumenimuerò cùm vellet ostendere,non in ignauū hominem,& beneficij accepti immemorem,id fuisse collatū,sed in virum gratum & pium, quoniam diuini huius Samsonis domus tunc laborabat, & in genua lababat, quòd attinebat ad pecunias & sumptus opportunos,petit à bono Iohāne,(ille enim tunc obtinebat Imperium) vt cura huius domûs sibi demandaretur. Atque ille quidem dedit.Sciebat enim,quanta esset viri industria & diligentia. Ipse autem cùm accepisset,non remittebat,sed omnem rudētem aptè mouebat,& manibus,vt dicitur, & pedibus contendebat, & omne ad id studium adhibebat, donèc eam restituit, & quantùm in se fuit,effecit,vt satis benè se haberet.

Nota miraculum.

Nec hoc quoq; par est prętermittere,quod eundē habet,qui passus est,& eūdem, qui curauit.Nam qui passus quidem est,fuit insignis Leo:Samson autem diuinus,qui curauit. ὑλωψ est vnus morbus ex ijs,qui corrumpunt oculos hominum.Qui cùm in illius canthū incubuisset,eum valdè premebat.Eum cùm aliquis execuisset medicus, lædebat potiùs,quàm iuuabat: & in hoc solo se non gessit jmprobè, quòd non sua spōte damnum attulit.Fit enim sectio maxima,& valdè periculosa,quā ipsam quoq; diuinus curat Samson, dum illius vnguento vngitur frequentiùs, quodā admodùm paruo relicto foramine,idq; dedita opera,& propter vtilitatem. Nam per ipsum humor quidam facilè effluens,& oculo & capiti multùm profuit.

Aliud miraculum.

Adijciatur alijs magni Samsonis miraculis miraculum quoquè Geneſij. Nam cum eo,quòd affert terrorem,habet etiam in se iucunditatem,& est auditu dignissimum.Hic ergò Genesius erat quidem vnus ex clero: fuit autem multos annos minister Xenodochij non minùs enim,quàm triginta annorum fuit eius ministerium. Erat autem in eo admodùm socors & negligens.Vna itaque nocte accedens sanctus, multas ei plagas inflixit.Cur non, dicens,ea prębes,quibus egent ij,qui laborant? Et cur negligenter versaris in hoc tuo ministerio? Hæc autem non in somnis, neque ad nudam solùm visionem facta sunt, sed ea res ipsa ostendit. Manè enim mutum quidem erat os Genesio,nigrores autem & liuores manifesti in corpore, qui non minùs,quàm lingua id,quod factum fuerat,significabant. Cùm itaque quidnam sibi accidisset,rogatus explicare non posset,ei datur charta,& in ea scribit,quomodò se habuissent ea,quę facta fuerant. Tres interìm dies prætericrunt, & ille quidem adhuc erat elinguis. Cùm hæc autem iam audijsset Drungarius,non ampliùs continēri poterat, sed ad sacram domum statìm accedit, cupiens quidem per interrogationem &responsionem audire apertiùs ea,quæ facta fuerant: sed modum non inueniens propter vincula, quibus adhuc erat adstricta lingua eius, qui passus fuerat, rem committit precibus: Sancte DEI, dicens, si scis quanta mea sit in te fides, &

Genesiū 5. sāson verberat.

quàm

Universidad de Deusto
Biblioteca

quàm fuerim in tuo ministerio diligens, concede, vt Genesius ipsa lingua ea, quę passus est, enunciet. Cùm ille sic esset precatus, non fuit fraudatus sua petitione: sed ab ipso rogatus Genesius, primùm quidem balbutiebat, exiliterque & intercisè loquebatur, & ea dicebat, quæ minùs intelligi poterant. Lingua autem ei paulatìm relaxata, omnia explicat, adijciens etiam de domo magni Samsonis: propter illā enim magìs succensebat, quæ, viuēte quidem sancto, & in vita adhuc superstite, malè se habebat, & nullius erat precij: cùm autem è vita migrâsset, & manifesta iam esset eius sanctitas, oportebat eam omninò honorari, & tanquàm domum illius reputari. Quod quidem factum est piè & religiosè: mutata enim est in templum, & assecuta est eam, quam par est, venerationem.

Genesio vox reformatur.

Sed neque quod in Eustratium factum est miraculum, qui est in Protospathariorum quidem relatus numerum, (est autem adhuc viuus & superstes) paruum est & vulgare, & indignum commemoratu. Nam ei quidem valdè dolebat alter ex oculis. Cùm ei autem esset amicus & familiaris Leo Protospatharius, quem priùs diximus ministrâsse Drungario, cui etiam fuerat ab illo commissa cura Xenodochij, & vidisset cū affici tanto dolore oculi: Si feceris, inquit, ô amice Eustrati, id quod ego tibi suggessero, nihil habebis, quod prohibeat, quo minùs sanum habeas oculum. Cùm verò rogâsset Eustratius, dicens: Quidnam est, quod sum facturus? Oleo, inquit, opùs habet Xenodochium: & si præbueris id, quod est opùs, conualesces citra vllam dubitationem: & si velis, id ego mandabo literis, quod tibi polliceor. Sic ait, & verba non in hoc solùm constiterunt, sed etiam ad opus processerunt. Magni enim Samsonis virtute fretus, & ijs, quæ ab eo vidit fieri, miraculis, Eustratio fidem facit per scripturam, quę sic habebat: Ego Leo fretus virtute sancti Samsonis, & fide, qua sum in eum confirmatus, spondeo ac fideiubeo tibi Eustratio, quòd præbenti tibi ad vsum eius domûs oleum, præbebit quoquè, magnus Samson à Deo misericordiam, neque tibi ampliùs dolebit oculus. Atque sanctus quidem præuenit illius donationē, illęsumq; & omnis doloris expertem oculum habuit Eustratius. Ille autem, simul, vt vulgò dicitur, & misericordiam est assecutus, & illi mortua est gratia. Contēpsit enim ea, quæ erat pollicitus, postquàm ea, quæ voluit, est consecutus, indignè admodùm & periculosè, & sanctę domui ne minimum quidem præbuit oleum. Sed cùm magnus illi noctù apparuisset, (oportet autem vti eius verbis) Me, inquit, habes ludibrio? Efficit vera hęc visio, vt ad se redeat Eustratius, & eum replet timore. Nā cùm diluculo totum oleum misisset ad Leonem: Iam, inquit, exolui tibi debitum, tu autē placa mihi sanctum. Neque enim possum ferre eius minas.

Nota scripturā hanc.

Ingratū per visum terret S. Samson.

Quòd autem in protospatharium Bardam factum est, fidem propè superat, qui erat quidem frater Iohannis Patritij, qui ducebat genus ex Macedonia. Ei verò magna intercedebat familiaritas cum Romano Imperatore, benigno & clemēte, quem sciunt omnes fuisse filium Constantini: qui (vt omnia semèl dicam) fuit Imperator egregius. Huic ergò Bardæ morbus incumbit in latus, isque longè grauissimus: eum morbum medici vocant carbonē: qui totum ferè latus compræhendebat, & quinq; habebat foramina: laborāti verò afferebat dolores intolerabiles. Etenim ne eousq; quidem mali cōstitit acerbitas, sed etiam vsque ad mammillam ex latere dimanauit, aut etiam propagatum est quoddam aliud tuber acerbissimum, quod eam maximè tumefecit: & ità creuit morbus, & adeò inualuit, vt videretur etiam medicis superare curationem, & efficere, vt omnem spem vitæ abijcerent. Cùm autem & sancti appropinquaret memoria, medici omnes, & qui sic vocabantur chartularij, & quicūq; die sequenti erant, vt mos est eis, venturi in templum præclari martyris Mocij, & solitas peracturi precationes, vesperè eo relicto, planè animum despondente, & omni bona spe vacuo, recesserunt. Is autem manè quendam accersit ex chartularijs: is verò erat Michael ostiarius, qui hęc mihi narrauit. Xenodochio verò tunc pręerat Bardas, qui hoc morbo laborabat. Cùm ergò ad eum venisset is ostiarius, videns eū stantem rectum, & mundis indutum vestibus & sanum, impletur quidem admiratione. Putans autem eum desipere, & esse emotæ mentis: Hei mihi, inquit, quid tibi accidit? Sed tu, respondit Bardas, mittens Deo, vt par est, offerre gloriam, flies potiùs & vociferaris, perindè ac si lugeres? Michael autem eo, quod præter spem acciderat, spectaculo magìs obstupefactus, diligenter eum interrogabat, & sitiebat discere, quod factum

Repētè curatur per S. Samsonem Bardas.

factum fuerat. Ille verò clara & elata voce statìm cœpit dicere. Res enim eiusmodì est nimia exultatio.

Visio Bardæ.

Postquàm, inquit, me ità affectum relinquētes, domo recessistis, ego à morbi doloribus agitatus, & quòd nulla relicta esset spes vitæ, victus ægritudine, & maximè quòd non mihi liceret cum alijs venire ad sancti sepulcrū, & cum eis celebrare memoriam, totam quidem noctem transegi insomnis. Sic autem iacens, video quendā senem egressum è templo domûs meæ. Videbatur verò esse monachus. Is cùm accessisset in medium huius domûs, & ad me adspexisset: Tibi dico, inqt, surge. Cùm ego autem essem locutus, dicens: Quomodò hoc dicis? neque enim possum: Ille bìs & ter eadem repetijt. Tandèm autem: Ego tibi dico, inquit, surge, & ad sancti Samsonis sepulcrum vade quamprimùm. Cùm sic dixisset, ego statìm me parùm è lecto extuli, & illum vidi rursùs reuersum in templum, ex quo mihi visus fuerat esse egressus, & tandèm omninò sublatum ab oculis. Tunc verò totus exurrexi, & visus sum liberatus esse ab omni dolore. Tunc mammillæ tumorem ambabus adstringēs manibus, sensi spiritum, qui retrò emittebatur è latere. Deindè coniugem hilariter allocutus: Mihi videor, inquit, nihil mali sentire: sed tu sensìm solue vincula plagæ imposita. Ea autē sic fecit, & fuit interìm magna affecta molestia: Et: Hei mihi, dixit, Quis est hic Amanites, qui plagæ est impositus? Id verò erat caro putrefacta, & reiecta, quæ vnà cum pannis euulsa fuerat. Sic ego sanatus, & præter spem & opinionem pristinæ restitutus valetudini, non me possum ampliùs continere: sed párens eius, qui me curauerat, præcepto, eo ad eius sepulcrum, cum alijs festum celebraturus. Cùm sic dixisset, statìm quoq; sic fecit, & ad sanctum abijt plenus gaudio & lætitia. Ijs autem, qui ei fiebant obuiàm, res videbatur incredibilis, & vel de suis dubitabant oculis.

Coniungatur præcedentibus Georgij quoq; miraculum: non est enim leue, nec vulgare, neq; dignum quod contemnatur. Is erat quidē minister monachi cuiusdam & sacerdotis, nomine Ephedim. Cùm autem hydrope laboraret, & in sacra magni Samsonis æde esset repositus, omnia quidem repulit, quæ ei à medicis priùs erant ad medelam adhibita, vt à quibus omnibus nihil opis sensisset. Deindè cùm ægrè ferret, quòd tandiù illic decumberet, sacra illa æde relicta, abit in domini domūculam. Nō cessat autem dominus eum monere & hortari, vt reuertatur, & in sancti domo adhuc maneat. Cū verò non persuaderet. (à verbis enim abstinebat asperioribus propter morbi grauitatem). At oratorium, inquit, saltem ingredere, adoraturus ipsam sancti imaginem. Deindè cùm oleum acceperis, & te vnxeris, in tuo lecto recumbe. Ille autem fecit, quod iussus fuerat. Postquàm verò fuit dies, iubebatur quidē à domino adhuc facere similia. Ille autem: Sed ego, inquit, cōualui, & sancti virtute sum puram assecutus sanitatem. Hac enim nocte mihi apparens in somnis sanctus, & meum ventrem tetigit, & dixit mihi: Abi, cùm sis sanus: nihil enim mali te vexat ampliùs. Hæc ad fidem faciendam domino non suffecerunt, sed eius fecit periculum, & diligenter est scrutatus illius vultum, & vētrem, & pedes, & reliqua membra. Cùm verò nullas morbi vidisset reliquias, nec vestigia, Deum laudauit, & sancto egit gratias, cùm videret famulum habuisse medicum non mercede conductum, nec fallacem, eumque pristinam recuperâsse valetudinem.

Nota vim olei, de sancti sepulcro scaturiētis.

Porrò autem Irene quoq; erat morbus similis. Erat enim hydrops: isq; morbus grauissimus: qui etiam elegantem, & magìs admirabilem adeptus est curationem. Atque erat quidem Irene maritus vnus ex ijs, qui ædi sacræ ministrabant. Propter quem cùm decubuisset, à medicis quidem desperârat se posse consequi salutem. Sanctus autem noctù apparens cum quibusdam alijs duobus, cum quibus vtplurimùm solebat apparére, (eos verò esse dicunt diuinos illos, qui sine vlla medentur pecunia, Cosmam & Damianum) eam primùm rogauit sanctus, quidnam mali pateretur. Illa autem videbatur ostendere: sanctus verò vnum eorū alloqui, & dicere: Oportet eius femori adhibere sectionem. Et ille quidem sic fecit. Ea autem, vt quæ dolorē quendā senserat, è somno est excitata: nihil verò cognouit ex ijs, quæ passa est. Cùm autē esset dies, ad eam accedens famula, cùm vidisset aquam sub lecto fusam, vt est verisimile, arbitrata eam esse vrinam, quòd turpiter & indecorè se gereret, exprobrauit, & quòd neq; surrexisset, neq; vllam vocâsset ex ancillis, sed inquinâsset & vestes & stragula. Illa autem negabat, dicens, se nihil tale feciſſe. Deindè remota tunica, cùm visa

Universidad de Deusto
Biblioteca

esset sectio,& humor effluens,cognitus quidem fuit medicus: ipsa verò sana extitit, & domum pulchrè est reuersa.

Satis est, his exhibitum esse gustū illius magni gratiæ. Quid enim(vt est in Tragœdia) numerare oportet innumerabilia?Hęc enim nunquàm cessant fieri,sed similiter se habent arquè fluenta fluuiorum:& alioquì vnum sufficit pro omnibus: diuinitùs, inquam,fluens fluentum,quod ex sepulcro quidem procedit, & ex eo oritur, & scaturit. Procedit autem non semper, sed paucis quidem diebus ante festum miraculi, velutì quidam humor appáret,deindè paulatim augetur,& remanet post festum sic scaturiens,donèc aliquot dies præterierint: deindè cessat. Sicq; vt opinor,est in maiori honore & admiratione,quàm si perpetuò flueret. Nam sic conseruare certum, & nunquàm aberrans tempus fluxûs & defectûs,præter id,quod est gratius & admirabilius,est etiam magìs venerabile. Quod enim est perpetuum, affert fortassè etiam satietatem. Satietas autem inducit contemptionem.

Nota de liquore ex eius sepulcro manãte

Hoc est,quod tibi à nobis offertur donum,maxime pater Samson, nescio quidē, an ex tui animi sentētia,sed certè pro nostris viribus. Quod quidem benignè & placidè accipias,qui es benignissimus: morborumq; nostrorū, atq; ideò animę potiùs, quàm corporis bonus sis medicus,dux & custos totius nostræ vitæ,Christum reddēs mihi propitium. Quem ipse quidem insigniter dilexisti, ego autem peccatorū multitudine,hei mihi,plusquàm dici possit,prouocaui ad iram: Quem decet omnis gloria,honor & adoratio nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM PLVTARCHI, SERENI, HERACLIDIS, HEROIS, (IS A CHRISTOphorsono Heronex dicitur) item alterius Sereni, Potamienæ &c. ex Historia Ecclesiastica Eusebij Cæsareens. Lib.6. cap.4. interprete Iohanne Christophorsono Angliæ Episcopo.

IVNII 28. vt habent Martyrologia:quanquam non omnes vno die passi sunt.

Rigenes igitur cùm talia vitæ ex sapientiæ præceptis diuinitùs institutæ exempla his,qui ad ipsum obseruandū oculos adijciebant,proposuisset, meritò quidem complures ex discipulis ad simile vitæ genus libenter amplexandum prouocauit: vt iam etiam ex infidelium numero viri non plebeij,sed præstantes cùm in omni genere literarum,tum in philosophia vel maximè,ad eius disciplinam cupidè raperentur. Qui quidem cùm eius sedulitate fidem & certam in verbo Dei,persuasionem interiore mentis suæ recessu ingenuè syncereq; hausissent, in illo persecutionis tempore præclarè se admodùm & constanter gesserunt: vndè nonnulli eorum capti, beato martyrio finem viuendi gloriosè fecerunt. Ex quorum numero primus erat Plutarchus,de quo paulò antè mētionem feci: quo ad mortem abducto, parùm aberat, quin iste,de quo sermo instituitur, Origenes,dum illi in extremo iam vitæ suæ exitu adesset, à Plutarchi ciuibus(quippe causam mortis Plutarchi in eum transferebant) iam denuò interfectus fuisset. Cæterùm perspicax Dei prouidentia illum etiam eo tempore è periculo eripuit. Post Plutarchum secundus ex Origenis discipulis martyr fuit Serenus:cuius in Christum fides,quam animo imbiberat, ignis incendio satis exploratè probata fuit. Heraclides, tertius martyr, & quartus Heronex, eadem schola profecti.quorum vterq;,prior,dum adhuc catechumenus erat, posterior antè nupèr iam baptizatus,fecuri percussus fuit. Prętereà ex eodem ludo alius à primo Serenus,quintus athleta,pro pietatis defensione,quam susceperat,pleno ore laudatur : cui post ingentem tormentorum perpessiouem, fama est,caput ceruicibus abscissum esse

Plutarchus.

Serenus.

Heraclides. Heronex.

Serenus alter.

Ex mulierum numero,quæ erant eius disciplina institutæ, Rhais adhuc catechumena baptismum,vt ipse Origenes quodam in loco ait,per ignem cōsecuta,excessit

Rhais fœmina.

è vita. Septimus inter istos numeratur Basilides,qui Potamiœnam,multorum commendatione insignem,ad supplicium deduxit,de qua frequēs & celebris sermo apud ciues suos iam habetur: vtpotè quæ cùm infinitas propè pugnas pro corporis pudicitia & virginitate,qua præ cæteris excellebat,cōtra insanos amatorum suorum impetus (In ea enim præter animi virtutes, eximia prætereà & integra corporis pulchritudo cum mira venustate elucebat)constanter sustinuit: tum multiplices & graues ærumnas pro fide in Christum exhauriens, ad extremum post tormenta acerba dictuq; horrenda,vnà cum matre Marcella ignis incendijs absumpta,mortem oppetijt.Ferunt quidem Aquilam (hoc enim Iudicis nomen fuit) postquàm graues vniuerso illius corpori plagas inflixisset, tandèm ad corporis ignominiam & contumeliam libidinosissimis gladiatoribus illam se traditurum interminatum: illam autem paulisper intrà se meditatam,cùm rogaretur,quid sentiret,ciusmodì responsum dedisse,vndè visa est illis aliquid impietatis (sic enim putabatur) manifestò elocuta. Atq; cuestigiò,post definitiuam de ea latam sentētiam,Basilides vnus ex satellitibus, eam acceptam ad locum supplicij deduxit.Simulatq; autem multitudo ei molestiam facessere,& verborum petulantia insectari conabatur, hic eos, qui contumeliam ei faciebant,repulsos coërcuit,& maximam clementiam summamque humanitatē in eam declarauit.Illa verò hominem pro illius erga se commiseratione vehementer amplexata,bono animo esse hortatur.nam ait se,simulàc abiret è vita,à Domino suo veniam & gratiam pro eo efflagitaturam, & non diù pòst eius in se merita iusta remuneratione compensaturam.Hæc cùm dixisset, pice feruenti per varia & diuersa corporis membra ab imis pedibus vsque ad capitis verticem sensìm ac pedetentìm diffusa,generoso & excelso animo migrauit è vita. Tale certamen ab hac percelebri & glorioſa virgine confectum fuit.

Basilides. Potamiœna.

Marcella.

Sancti in cælis orant pro nobis.

Non longo temporis interuallo interposito, Basilides, cùm satellites socij sui certa de causa iusiurandum ab ipso exigerent,asseueranter affirmat,omninò sibi nō licere iurare: Christianum enim se esse, & hoc se propalàm fateri. At illi primò eum etiamnùm iocari putabant. Verùm vbì illud constanter asserit,abducitur ad Iudicē, & coram illo intentionem confessus,in vincula conijcitur. Cùm fratres in Domino ad eum aduentarent,causamq; repentinæ & admirabilis huius mutationis scisciatarentur,fertur respondisse: Potamiœnam triduo post martyrium noctù ei assistentē, coronam ipsius capiti imposuisse,dixisseque se pro eo gratiam à Domino postulâsse, postulatam obtinuisse: & Dominum nō longo tempore pòst eum ad suam gloriam recepturum. Post illa,vbì fratres sigillum in Domino ei impertiuerant, postero die securi percussus,præclara martyrij corona donatus est. Alij item complures Alexandriæ eisdem temporibus,vtpotè quibus Potamiœna secūdùm quietem apparuisset, cosque fuisset impensè ad Dei verbum amplexandum cohortata, frequentes ad fidem Christi accessisse commemorantur.

Basilidis martyrij.

VITA SANCTORVM APOSTOLORVM PETRI ET PAVLI, PER EGESIPPVM SCRIPTA LIB. III. *De excidio Hierosolymitano, cap. 2.*

Rāt Neronis tēporibus Romę Petrus & Paulus doctores Christianorū,sublimes operibus, clari magisterio: qui virtute suorum operum Imperatorem aduersum fecerant, captum magi Simonis delinimentis, qui sibi animum eius conciliauerat. Cui adiumētum victoriæ, subiectiones gentium,vitæ lōgæuitatem, salutis custodiam feralibus artibus pollicebatur, atq; ille credebat, qui vim rerum nesciret examinare. Deniquè summum apud eum tenebat amicitiæ locum:quādoquidē etiam præsulem suę salutis,vitęq; custodem arbitrabatur.Sed vbì Petrus eius vanitates & flagitia detexit,& species illum rerum mentiri,non solidum aliquid aut verum efficere demonstrauit,ludibrio habitus,& digno est consumptus mœrore.Et quanùis

IVNII 29. Petrus & Paulus docēt Romæ.

Simon Magus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in alijs terrarum partibus Petri esset expertus potentiam, tamen præueniens Romã, ausus est iactare, quòd mortuos resuscitaret.

Defunctus erat id temporis Romæ adolescens nobilis, propinquus Cæsaris, cum vniuersorum dolore. Admonuêre plerique experiendum, vtrùm posset resuscitari. Celeberrimus in his operibus habebatur Petrus: sed apud gentiles nulla facti huiusmodi deferebatur fides. Dolor exegit remedium: perrectũ est ad Petrum. Fuêre qui etiam Simonem accersendum putarent: vterque affuerunt. Ait Petrus Simoni: qui se de sua iactaret potẽtia, priores sese partes dare: vt si posset, mortuum resuscitaret. Si ille non resuscitaret, se non defuturum, vt Christus opẽ ferret defuncto, quò posset resurgere. Simon, qui putaret apud vrbem gentilium plurimum suas valituras artes, conditionem proposuit, vt si ipse resuscitâsset mortuum, Petrus occideretur, qui magnæ potẽtiæ (sic enim appellabatur) lacessendo iniurias irrogauisset: sin verò præualuisset Petrus, in Simonem pari genere vindicaretur. Acquieuit Petrus, adorsus est Simon: Accessit ad lectulum defuncti, incantare atque immurmurare dira carmina vt cœpit, visus est caput agitare, qui mortuus erat. Clamor ingens gentiliũ, quòd iam viueret, quòd loqueretur cum Simone. Ira & indignatio in Petrum, quòd ausus esset conferre sese tantæ potestati. Sanctus Apostolus poposcit silentiũ, & dixit: Si viuit defunctus, loquatur: si resuscitatus est, surgat, ambulet, fabuletur. Phantasma illud esse, non veritatem, quòd videatur caput mouisse. Deniquè separetur, inquit, Simon á lectulo, & tunc ne id quidem ostentui futurum. Abducitur Simon à lectulo, manet sine specie motûs alicuius, qui mortuus erat. Adstitit Petrus longiùs, & intrà se paulisper orationi intentus, cum magna voce ait: Adolescẽs, surge: sanet te Dominus Iesus. Et statim surrexit adolescens, & locutus est, ambulauit, & cibum sumpsit: & dedit eum Petrus matri suæ. Qui cùm rogaretur, vt ab eo non discederet, ait: Non derelinquetur ab eo, qui eũ fecit resurgere, cuius nos serui sumus. Secura esto mater de filio, non verearis: habet custodem suum. Et cùm populus in Simonem insurgeret, vt lapidaretur, ait Petrus: Satis est ad pœnam eius, quòd cognoscit suas artes nihil valere: viuat, & Christi regnum crescere videat vel inuitus.

Simoni Magō quãtum tributum Romæ.

S. Petrus excitat mortuum.

Torquebatur Magus Apostoli gloria: collegit sese, atque omnem excitans carminum suorum potentiam, congregat populum, offensumque se dicit à Galilæis: relicturum se vrbem, quam tueri soleret. Diem statuit, pollicetur volatum, quo supernis sedibus inueheretur: cui quandò vellet, cælum pateret. Conscendit statuto die montem Capitolinũ, ac se de rupe deijciens, volare cœpit. Mirari populus, & venerari plerique, dicentes Dei esse potentiam, non hominis, qui cum corpore volitaret: nihil tale fecisse Christum. Tunc Petrus in medio stans, ait: Iesu Domine, ὀstende ei vanas artes suas esse, nè hac specie populus iste, qui crediturus est, decipiatur. Decidat Domine, sic tamen, vt nihil se potuisse viuens recognoscat. Et statim in voce Petri implicatis remigijs alarum, quas sumpserat, corruit: nec exanimatus est, sed fracto debilitatoque crure, Aritiam concessit, atque ibi mortuus est.

Simon Magus dũ vult volare, corruit deindè moritur.

Quo comperto, deceptum se Nero & destitutum, dolens tanti casum amici, sublatumque sibi virum vtilem & necessarium Reipublicæ, indignatus, quærere cœpit causas, quibus Petrum occideret. Et iam tempus aderat, quo sancti vocarẽtur Apostoli Petrus & Paulus. Deniquè dato vt comprehẽderetur præcepto, rogabatur Petrus, vt sese aliò conferret. Resistebat ille, dicens, nequaquàm se facturum, vt tãquàm metu mortis territus cederet: bonũ esse pro Christo pati; qui pro omnibus se morti obtulisset: non mortem illam, sed immortalitatem futuram: tanquàm indignum, vt ipse fugeret passionem sui corporis, qui multos doctrina sua compulerit se hostias pro Christo offerre, deberi sibi secundùm Domini vocem, vt & ipse in passione sua Christo gloriam atq; honorem daret. Hæc & alia Petrus obtexere, sed plebs lachrymis querens, nè se relinqueret, & fluctuantem inter procellas gentilium destitueret: victus fletibus Petrus, cessit: Promisit se vrbem egressurum. Proxima nocte salutatis fratribus, & celebrata oratione, proficisci solus cœpit. Vbi ventum est ad portam, videt sibi Christum occurrere, & adorans eum, dixit: Domine, quò vadis? Dicit ei Christus: Iterùm venio crucifigi. Intellexit Petrus de sua dictum passione, quòd in ea Christus passurus videretur, qui patitur in singulis, non vtiquè corporis dolore, sed quadam misericordiæ compassione, aut gloriæ celebritate. Et cõuersus, in vrbem rediit,

Iohan. 21.

In huius rei memoriam extat adhuc hodiè Romæ extra portã Ap.

redijt, captusque à persecutoribus cruci adiudicatus, poposcit vt inuersis vestigijs cruci affigeretur, quòd indignus esset, qui simili modo crucifigeretur, vt passus est Dei filius. Quo impetrato, vel quia ità debebatur, vt Christus prædixerat, vel quia persecutor non inuitus indulget pœnarum incrementa, & ipse Paulus, alter cruce, alter gladio necatus est.

piã erectũ sacellum, quod vulgò appellatur, Domine quò vadis?

ITEM VITA D. PETRI APOSTOLORVM PRINCIPIS, PER D. HIERONYMVM SCRIPTA

Lib. De Viris illustribus.

Simon Petrus filius Iohannis, prouinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andreæ Apostoli, & princeps Apostolorum, post episcopatum Antiochensis ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum, qui de circuncisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia & Bithynia, secundo Claudij anno, ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibiq; vigintiquinq; annis cathedram sacerdotalem tenuit, vsq; ad vltimum annũ Neronis, id est, decimumquartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus eleuatis: asserens se indignum, vt sic crucifigeretur, vt Dominus suus.

Scripsit duas epistolas, quæ catholicæ nominantur, quarum secunda à plerisq; eius esse negatur, propter styli cum priore dissonantiam. Sed & euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius & interpres fuit, huius dicitur. Libri autem eius, è quibus vnus Actorũ eius inscribitur, alius Euangelij, tertius Prædicationis, quartus Apocalypsis, quintus Iudicij, inter apocryphas scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano, iuxta viam triumphalem, totius Vrbis veneratione celebratur.

Ecclesia iã olim vtrãque Epistolam tribuit Apostolo Petro.

VITA SANCTI PAVLI APOSTOLI PER D. HIERONYMVM SCRIPTA, LIB. DE VIRIS *illustribus.*

Paulus Apostolus, qui antè Saulus, extra numerum duodecim Apostolorum, de tribu Beniamin & oppido Iudææ Giscalis fuit. Quo à Romanis capto, cum parentibus suis Tarsum Ciliciæ commigrauit, à quibus ob studia legis missus Hierosolymam, à Gamaliele viro doctissimo, cuius Lucas meminit, eruditus est. Cùm autem interfuisset neci martyris Stephani, & acceptis à pontifice templi epistolis, ad persequendos eos, qui Christo crediderant, Damascum pergeret, reuelatione compulsus ad fidem, quæ in Actibus Apostolorum scribitur, in Vas electionis de persecutore trãslatus est. Cumq; primùm ad prædicationem eius Sergius Paulus proconsul Cypri credidisset, ab eo, quòd eum Christi fidei subegerat, sortitus est nomẽ Paulus: & iuncto sibi Barnaba, multis vrbibus peragratis, reuertensq; Hierosolymam, à Petro Iacoboque & Iohanne gentium Apostolus ordinatus.

Act. 5. Act. 7. & 9

Act. 13.

Gala. 2.

Et quia in Actibus Apostolorum plenissimè de eius conuersatione scriptum est, hoc tantùm dicam, quòd post passionem Domini vigesimoquinto anno, id est, secũdo Neronis, eo tempore, quo Festus procurator Iudææ successit Felici, Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens custodia, aduersùs Iudæos de aduentu Christi quotidiè disputauit. Sciendum autem in prima satisfactione, necdùm Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiæ, Paulum à Nerone dimissum, vt euangelium Christi in Occidẽtis quoq; partibus

Act. 24. 27. & 28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

prædicaret: sicut ipse scribit in secunda epistola ad Timotheum, eo tempore, quo & passus est, de vinculis dictans epistolam: In prima mea satisfactiõe nemo mihi affuit, 2. Tim. 4. sed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autẽ mihi affuit, & confortauit me, vt per me prædicatio compleretur, & audirent omnes gentes: & liberatus sum de ore leonis. Manifestissimè leonem propter crudelitatem Neronem significans. Et in sequentibus: Liberatus sum de ore leonis. Et statim: Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & saluauit me in regnũ suum cæleste, quòd scilicet præsens sibi sentiret imminere martyrium. Nam & in eadem epistola præmiserat: Ego enim iam immolor, & tempus resolutionis meæ instat.

Hic ergò quartodecimo Neronis anno, eodẽ die, quo Petrus, Romæ pro Christo capite truncatus, sepultusq; est in via Ostiensi, anno post passionem Domini trigesimoseptimo. Scripsit autem nouem ad septem ecclesias epistolas: ad Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnam, ad Ephesios vnam, ad Philippenses vnã, ad Colossenses vnam, ad Thessalonicenses duas: præterea ad discipulos suos, Timotheo duas, Tito vnam, Philemoni vnam. Epistola autem, quæ fertur ad Hebræos, nõ eius creditur, propter styli sermonisq; distantiam: sed vel Barnabæ, iuxta Tertullianum: vel Lucæ euangelistæ iuxta quosdam: vel Clementis, Romanæ posteà Ecclesiæ Episcopi, quem aiunt ipsi adiunctum, sententias Pauli proprio ordinâsse & ornâsse sermone. Vel certè quia Paulus scribebat ad Hebræos, & propter inuidiam sui apud eos nominis, titulum in principio salutationis amputauerat: scripserat vt Hebræus Hebræis Hebraicè, id est, suo eloquio disertissimè, vt ea, quæ eloquenter scripta fuerant in Hebræo, eloquentiùs verterentur in Græcum: & hanc causam esse, quòd à cæteris Pauli epistolis, discrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenses, sed ab omnibus exploditur.

Ex Eusebij Cæsareens. Ecclesiast. Hist. lib. 2. cap. 23, interprete Iohanne Christophorsono.

Petrus & Paulus Romæ occisi. NEro igitur, qui hoc pacto infestissimus Dei hostis primus prædicatus fuit, ad Apostolos etiam trucidandos incitabatur. Paulum proindè Romæ, eo regnante, securi percussum, & Petrum etiam suffixum cruci, historiarum monimentis proditum est. Quinetiam insignis ac testata Petri & Pauli inscriptio, quæ in cœmeterijs Romæ ad hoc vsque tempus manet, huius rei gestæ fidem facit. Atque hæc ità se habere, confirmat itidèm vir Ecclesiasticus, Caius nomine, qui Zephyrini Pontificis Romani temporibus vixit, inque disputatione scriptis prodita, quam cum Proclo, Cataphrygum hæresis & opinionis patrono habuit, eadem ipsa de locis, vbi sacra Apostolorum, quos suprà citauimus, tabernacula locabantur, asserit: Ego, inquit, Apostolorum trophea perspicuè possum ostẽdere. Nam si lubet in Vaticanum proficisci, aut in viam, quæ Ostiensis dicitur, te conferre, trophæa eorum, qui istam Ecclesiam suo sermone & virtute stabiliuerunt, inuenies.

Porrò Dionysius Corinthiorum Episcopus illos ambos martyrium eodẽ tempore pertulisse, sic ad Romanos scribens commemorat. Petrum & Paulum, qui Romanos & Corinthios primùm in Ecclesiam Christi inseruërunt, prudenti quadam admonitione impulsi, in vnum locum conclusistis. Nam ambo, cùm & nostram Corinthi, & vestram Romæ Ecclesiam fundâssent, & eiusdem doctrinæ præceptis tum nostros animos, tum vestros imbuissent, eodem tempore pariter martyrium subiërunt. Atque ista hoc loco intexnimus, quô rei gestæ maior certiorq; adiungatur fides.

COM

29. Iunij. On eos solùm, qui fuêre ab initio patres artium, admittimus, & eorum fauemus laboribus: sed etiam, si quid aliud posteà inuentum est à posteris, id fouemus & amplectimur. Quin etiam istos, ob id maximè laudamus, & eorum honorificam facimus mentionem, quòd quæ sparsim & singulatim ab alijs inuẽta sunt, ij coniungentes & concinnantes, in vnum corpus redegerunt, & ei formam dederunt, & artes posteris perfectas reliquerunt. Nos quoquè eos sequentes, vt fidelium satisfaciamus desiderio, tanquàm informem materiam, ea, quæ de summis Apostolorum Petro & Paulo, hìc & illic decantantur, tractantes, eis formam tribuimus, corpusq; articulis expressum efficimus. Quoniam ergò hoc est nobis institutum, & ad res tantas nostrum studium conferimus, incipiendum est dicere, vndenàm primis Christi discipulorum fuerit ad vitam ingressus.

Petrus ergò (vt illius primùm faciam mentionem, cuius primi fidei commissa fuit cura Ecclesiæ) fuit quidem genere Hebræus: Palæstinæ autem regionem habitabat Galilæam. Patria verò ei fuit Bethsaida, quoddam paruum & vile oppidulum, eiusdem tribûs & patriæ, cuius ij, qui de Simeone gloriantur Patriarcha. Pater autem erat Ionas, non is, qui redditus fuit à ventre balenæ, sed qui ex monstro, quod cadit in intelligentiam, multos liberauit per filium. Fuit autem in diebus Hyrcani, cui aures vnà cum Regno ablatæ sunt à fratre. Non is verò solus natus est patri, sed cum eo quoquè erat frater Andreas. Cùm autem accepisset Petrus filiam Aristobuli fratris Barnabæ Apostoli, ex ea genuit filium vnum, & vnam filiam. Et Andreas quidem, qui vitam à negocio remotam, & coniugis expertem agebat, fit Iohannis Præcursoris discipulus, qui Baptismum prædicabat ad pœnitentiam. A quo cùm audijsset illud, Eccè Agnus Dei, dum seruatorem Christum digito indicauit, relicto Baptista Iohanne, secutus est Iesum. Magnus autem ille Petrus, cùm esset acerrimus & diligentissimus, magìs versabatur in ijs, quæ ad victum comparandum pertinent, vt qui & cum vxore habitaret, & senis patris prouideret senectuti. Cùm cum autem aliquandò ociosum inuenisset Andreas, adduxit ad Christum. Ille verò eum admisit, & Petrum vocauit, eius mentis soliditatem per nomen significans.

Iohan. 21. Patria S. Petri. Ion. 2. Iohan. 1. Ibidèm.

Postquàm autem fuit relatus in numerum discipulorum, appáret statìm vir probus, & feruens spiritu. Quocircà regni cælestis claues ei creduntur: super mare perindè ac incorporeus, proprijs pedibus ingreditur: Domini trãsfigurationis spectator efficitur: Patris vocem suis audit auribus: in eos qui peccant, docetur esse patiens: & vniuersi orbis terræ cura ei committitur. Sed hæc quidem, & his plura fusiùs tractans sacer liber Euangeliorũ, ipsas quoq; rerum causas nobis declarat. Quas quidẽ in præsentia non exposuimus, cùm oratio mâlit esse breuis, quàm nimìs fusa.

Matt. 16. Matt. 14. 16. 18. Iohan. 21

Cùm iam autem magnus Deus & Saluator noster Iesus Christus per voluntariam & salutarem suam passionem, aboleuisset diabolum, qui mortis tenebat imperium, & mortis vincula perfregisset, & tertio die resurrexisset, hic Petrus princeps Apostolorũ, cùm esset magistri ditatus præsidentia, os efficitur reliquorum Apostolorum, vel, vt magìs propriè dicam, magister. Et cùm deindè duodenariũ quidẽ numerum Apostolorum, in alterius locum substituto Matthia, suppleuisset: plurimas autem conciones Iudæis, qui in sancti spiritûs effusione aderant, & propterea stupebant, quòd alijs linguis Dei magnalia annunciarent, effudisset, & alijs orationibus eis tulisset testimonium, tria millia statìm ad fidem in Christum euocauit. Et cùm eũ, qui erat ab ortu claudus, in speciosa tẽpli porta, vnà cum Iohanne Euãgelista curâsset: & rursùs eos, qui erant congregati, arguẽdo instituisset, & ad salutẽ inuitâsset: & verum Deum esse Dominum nostrum Iesum Christum ex Mose & Prophetis euidenter ostendisset, non solùm miraculi magnitudine, sed orationis quoquè vehe-

Actor. 1. 2. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentia omnes obstupefecit, & ad fidem in Christum attraxit,& deciès mille virorum Ecclesiam constituit Hierosolymis. Ananiam autē & Sapphiram eius vxorem, 5. qui nouam quandam fecerant vsurpationem, sibi, inquam, tanquàm propria vsurpantes,quæ Deo consecrauerant, graui repræhensione statim vita priuauit. Vmbraque eius non solùm varios morbos expulit ab hominibus, sed mortuos etiā excitauit. Liddæ paralyticum Aeneam verbo curauit. Ioppæ pauperum amantem Dorcadem mortuam excitauit. Cæsareæ Centurionem Cornelium, qui erat gentilis,ad fidem in Christum euocauit cum tota familia, & Spiritu sancto impleuit per baptismum. Quinetiam fidei portam gentibus aperuit per eam, quæ illi apparuit, vasis linei visionem, in quo erant omnes bestiæ terrę, & vocem, quæ de cælo vnà cum vase est delata,& eum est adhortata, vt surgens sacrificaret & comederet, nihil eorum esse commune existimans. Ab Herode autem, qui etiam dictus est Agrippa, duabus catenis vinctus, & in carcerem coniectus, cùm diligēter custodiretur à quatuor quaternionibus militum, à diuino Angelo liberatur à vinculis, & à carcere, ei portis sua sponte apertis. Propter Simonem autem sceleratum illum Magum, obit omnes ciuitates Cœlesyriæ, & prætereà Pontum & Asiam, atque etiam Galatiam. Et cùm in eis seminâsset verbum fidei,ad ipsam vsque Romam peruenit.

9. 10. Ibidèm. Ibidèm. Actor.12.

Vt eas autem cursim persequamur, hæ sunt: Cùm ab Hierusalem veniisset Cæsaream Stratonis,& ex ijs, qui ipsum sequebantur, presbyteris Episcopum ei constituisset, venit Sidonem. Vbi cùm multos curâsset, & Episcopum constituisset, venit Berytum. In qua etiam cùm ex ijs, qui sequebantur, vnum ordinâsset Episcopū, venit Byblum. Deindè Tripolim: & apud Marsonem virum quendam prudentem diuersatur. Quem cùm fidelibus,qui erant Tripoli Phœniciæ,Episcopum constituisset,venit Orthosiam: Deindè Antardum. Deindè in insula,quæ dicitur Aradus. Deindè Balanæas: & illinc Panta. Deindè Laodiceam: In qua cùm multos, qui morbis laborabant,& vexabantur à dæmonibus,curâsset,Ecclesiamq; congregâsset, & Episcopum constituisset,venit Antiochiam Syriæ ciuitatem. Quo in loco Simon quidem Magus eos, qui ad eum quærendum ab Imperatore missi fuerant, declinans, constituit fugere in ciuitates Iudææ. Petrus autem Domini Apostolus, cùm si mulàc esset ingressus, multasq; Antiochię fecisset curationes, & vnum Deum in tribus personis ijs, qui erant congregati, feliciter annunciâsset, & Episcopos ordinâsset, Marcianum quidem Syracusis in Sicilia, Pancratium autem Tauromenij, venit Tyanen Cappadocię, & illinc Ancyram Galatię. In qua cùm precatione suscitâsset mortuum, multosq; catechesi instituisset,& baptizâsset,& ecclesiam constituisset,& Episcopum ordinâsset, venit Sinope Ponti ciuitatem. Deindè Amaseam, quę est in mediterraneis Ponti. Deindè Gangram Paphlagonum. Deindè Claudiopolim Honoriadis. Deindè Nicomediam Bithynię. Deindè Niceam. Deindè cùm festinaret assendere Hierosolyma propter Paschę festum,reuertens venit Pisinuntem. Deindè per Cappadociam & Syriam,rursùs venit Antiochiam. Et illinc profectus, venit Hierusalem.

Episcopi à S. Petro ordinati.

Quo in loco, cùm iam tertius annus prę terijsset à vocatione magni Pauli,ab ipso Paulo visitur, sicut ille ipse dicit: Post tres annos assendi Hierosolyma ad videndum Petrum,& mansi apud eum dies quindecim. In quibus cùm Canones & Ecclesiasticas constitutiones exposuissent, beatus quidem Paulus profectus est ad opus, ad quod vocatus fuerat. Magnus autem Petrus rursùs reuersus est Antiochiam. Vbi cùm Euodium constituisset Episcopum,venit Synadem Phrygię ciuitatem. Deindè Nicomediam. In qua cùm Prochorum ordinâsset Episcopum,venit Ilium ciuitatem Hellesponti. Quo in loco cùm Centurionem Cornelium constituisset Episcopum, reuersus est Hierusalem. Visus est autem ei Dominus in visione, dicens: Surge Petre,vade ad Occidentem: opùs enim habet, vt tuis illustretur facibus: & ego ero tecum. Simon autem pauloantè captus ab ijs, qui eum quęrebant, vt priùs diximus, Romam ducitur, vt luat pœnas eorum,quæ perpetrauerat. In qua cùm fuisset, & arte sua magica multos mente mouisset & decepisset, non solùm non dedit pœnas, sed etiam à multis deus fuit existimatus. Romanos enim præcursor ille saranæ sua Magia in tantam adduxit admirationem, quinetiam ipsum quoquè Claudium: vt ei posita statua inter duos pontes in Tyberi inscriberent: Simoni deo sancto. Et hæc

Gal.1. Cornelius Centurio Episcopus Ilij. Simonis Magi statua

hæc quidem Iustinus & Irenęus fusiùs persequuntur. Nos autem pergamus cœptam persequi narrationem.

Cùm ergò quæ visa fuerant, magnus Petrus annunciâsset fratribus,& vale eis dixisset,rursùs venit Antiochiam visitans Ecclesias. Quo in loco cùm magnum inuenisset Paulum,certo quodam consilio ab eo arguitur. Deindè cùm Tarsi Vrbanum constituisset Episcopum,& Epaphroditum Andriacæ Lyciæ, & Phygellum Ephesi, quem aiunt à recta via diuertisse, & cum Simone sensisse, & Smyrnæ Apellem, qui erat frater Polycarpi, venit in Macedoniam. Cùm Philippis autem Olympum Episcopum constituisset,& Thessalonicæ Iasonem,& Corinthi Silam, cùm cuim illic inuenisset apud magnum Paulum permanentem, & Patris Herodionem, nauigauit in Siciliam. Et cùm veniisset Tauromenium, diuersatur apud Pancratium virum sapientissimum. Quo in loco cùm quendam Maximum catechesi instituisset, & baptizâsset,& Episcopum ordinâsset,Romam appellit. In qua cùm quotidiè synaxes celebraret, & vnum Deum patrem omnipotentem, & vnum Dominum Iesum Christum filium verum de Deo vero, & vnum spiritum sanctum Dominum & viuificum in synagogis & domì doceret, attraxit multos ad fidem in Christum, & per sanctum baptisma liberauit ab errore idolorum: adeò vt breui tempore ad sanctum baptismum omnes ferè accurrerint,& Deo per Apostoli doctrinam crediderint.

Gal.2. Petrus Romā appellit

Hæc videns Simon, non satis duxit tacere, & suam celare improbitatem: sed gloria & existimatione se superatum esse arbitratus, si sineret Apostolum totis viribus ijs, qui Romæ erant, veritatem annunciare, audacter simul & indoctè cœpit liberè loqui in media ciuitate, & imperitè aggressus est ei contradicere. Vbi & vmbras quasdam eum sequi & præcedere:quas dicebat esse animas mortuorum,& mortuos suscitatos,& ei,tanquàm deo, honorem tribuentes,claudosque rectè ingredi & saltare ostendebat: seque instàr fabulosi illius Protei in varias formas mutans, ostendebat aliquandò quidem duas habentem facies: deindè autem, paruo interiecto spatio,transformabatur in capram,& serpētem,& volucrem, & qualem par est eum videri, qui à ratione alienis seruit cupiditatibus: & igni sæpè assimilabatur: & simpliciores omnibus modis non cessabat decipere. Ille autem magnus Domini Apostolus,si solummodò cernebatur, omnes eius machinationes facilimè dissoluebat, & in nihilum resoluebat.

Præstigię Simonis Magi.

Cùm multæ ergò (vt est consentaneum) inter eos fuissent vtrinq; controuersiæ, & disputationes: nesciret autem Simon, quidnam ampliùs ageret, aram quandam Iauro coronatus assendit. Ex qua turbas primū iracundè alloquens: Quoniam, inquit, adeò insipientes fuistis, ó Romani, vt me quidem relinqueretis, Petrum verò sequeremini, eccè in conspectu vestro mandabo angelis meis, & me tollent in manibus,& ad patrem meū assendam in cælū,& illinc vos extremo afficiam supplicio: vt qui non in ijs,quæ vobis dixi,perstiteritis. Hæc cùm dixisset,plaudens deindè manibus, per aērem missus cœpit volare, quibusdam vmbris, vel malis potiùs dæmonibus,eum impellētibus & portantibus. Magnus aūt ille Apostolus Petrus cùm se parùm retinuisset,audientibus omnibus, cœpit dicere: Domine Iesu Christe, qui es Deus meus,ne sinas eum implere,quod proposuit, nè immittat petram scandali, & lapidem offensionis malignus in eos, qui in te crediderunt. Et sublatis ad Simonem oculis,clara voce clamauit: Vobis satanæ ministris præcipio, nè eum portetis, sed eum dimittatis in eo loco,in quo nunc est. Statimq;, cùm quæ circa ipsum appa. rebant,vmbræ recessissent,& in nihilum resolutæ essent,Simō lapsus ab aēre,ad terram fertur casū misero & miserabili,& contrito toto infelici corpore, secundo pòst die miseram emittit animam,acribus cruciatus doloribus. Cùm hoc autem factum esset,& turba multis horis clamaret: Magnus est Deus,qui nobis à Petro prędicatur: Petrus cùm altum quoddam sedile assendisset,manumq; mouisset, & turbis prępisset silentium, postquàm ex Mose & Prophetis Dominum nostrum Iesum Christum Deum ante secula annunciâsset,& plurimos dęmones fugâsset ab hominibus, & morbos curâsset varios,eos dimisit.

Magus volitās ruit in terram.

Cùm autem non diù mansisset apud Romanos,& sancto baptismo multos regenerâsset,& Ecclesiam cōstituisset,& Linum Episcopum ordinâsset,venit Tarracinā. In qua cùm Epaphroditū ordinâsset Episcopum, venit Sirmiū ciuitatem Hispaniæ. Quo in loco cùm Epænetum constituisset Episcopū,deuenit Carthaginē ciuitatem

Aphri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aphricæ. In qua cùm Crescentem ordinâsset Episcopum, venit in Aegyptum. Et cùm Thebis,quæ septem habẽt portas,Ruffum, Alexandriæ autem Marcum Euangelistam eorum,qui se in disciplinam tradiderant,Episcopatui præfecisset,rursùs venit Hierosolyma ex reuelatione,propter Deiparæ Mariæ migrationem. Deindè reuersus in Aegyptum,per Aphricam rursùs Romam redijt. Ex qua venit Mediolanum,& Photicen, quæ sunt ciuitates in continente. In quibus cùm constituisset Episcopos & presbyteros, venit in Britanniam. Quo in loco cùm longo tempore fuisset moratus,& multas gentes non nominatas attraxisset ad fidem Christi,Angelicam adspexit visionem, quæ dicebat: Petre,instat tempus tuæ resolutionis,& oportet te ire Romam: in qua cùm mortem per crucem sustinueris, recipies mercedẽ iustitiæ. Cùm ergò propterea Deum glorificâsset,& egisset gratias, & apud Britannos mansisset dies aliquot,& verbo gratiæ multos illuminâsset, & ecclesias constituisset, Episcosque,& presbyteros,& diaconos ordinâsset,duodecimo anno Cæsaris Neronis rursùs Romam reuertitur.

S. Petrus in Britãnia docet.

Quo in loco cùm Linum inuenisset consummatũ,eius loco ordinauit Clemẽtem recusantem,& non admittentem eam curationem. Cui cùm ad id accõmodatis verbis persuasisset,& vt bono esset animo,fuisset hortatus, suorum sermonum cum puehit ad cathedram. Qui cùm, sicut quidam vitulus,collum suum bono iugo subiecisset,cum Magistro suo trahebat currum verbi. Quocircà multi quidem illustres prompto & alacri animo fidei obediebant: multæ autem nobiles fœminæ addebantur ijs,qui salui fiebant. Cùm verò duæ fœminæ Imperatoris, quæ plùs quàm aliæ ab eo diligebantur, fidei accessissent, & pudicè viuere statuissent, quoniam erat libidinosissimus Nero & impudicissimus ,furebat aduersùs omnem Ecclesiam, maximè autem Petrum principẽ Apostolorũ, vt qui fuisset causa pudicitiæ eius fœminarũ, quæ crediderant in Dominum. Quamobrèm cùm ira supra modum efferbuisset,capitis pronunciat sententiam aduersùs omnes, qui in Christum sperâssent. Cùm itaque milites omnes protinùs compræhendissent, eos deducunt ad locũ damnatorũ: & Clementi quidem parcunt,vt qui esset cognatus Cæsaris: Herodionem autem & Olympam, vnà cum magna multitudine gladio subijciunt: Petrum verò illũ magnum Domini Apostolum inuersum Cruci affigunt. Quamobrèm cùm ex clauis dolores,similiter atquè Christus Deus noster, ipse quoquè sustinuisset, purã & immaculatam suam animam in manus Dei deponit. Clemens autẽ eius discipulus & Episcopus,cùm maximè venerandum & sanctum eius corpus magnificè composuisset ad sepeliendum,in loco insigni deposuit. Sed de vita quidem, & prędicatione,& fine magni Apostolorum Petri,hucusquè sit à nobis dictum breuiter. Necesse est autem de claro quoquè & beato Apostolo Paulo,quomodò poterimus,dicere.

Clemens fit Romanus pontifex.

S. Petrus crucifigitur.

Magnus ergò & beatus Domini Apostolus Paulus, erat ipse quoquè Hebræus quidem genere,ex tribu autem Beniamin, claris natus parentibus, hæresi Pharisæus,asscribẽs sibi patriam Tarsum ciuitatem Ciliciæ, sub præceptore Gamaliele in lege Mosis insigniter eruditus, ardens morum paternorum æmulator, qui à pueritia Romanus vocabatur Saulus. Persequebatur autem & populabatur Dei Ecclesiam per ignorantiam. Quamobrèm ei grata erat interfectio Stephani primi Martyris, vt qui omnium, qui lapides in eum iaciebant, susceperit vestes custodiendas,vt ad illius cædem omnium manibus vteretur. Porrò autem primus quoquè vbiquè aderat cum ijs,qui agitabant seditionem, studens destruere prœconium pietatis: multaque erant & magna,quæ ab ipso fiebant aduersùs Ecclesiam: & nihil ei ad summã deerat insaniam. In hoc enim pietatem exercere, & se prœclarè gerere arbitrabatur, sicut ipse fatetur in Epistolis,& Lucas refert in libro, qui inscribitur Actus Apostolorum. Etenim non solùm is, quomodò multi Iudæi, odio habebat & auersabatur prœconium pietatis, sed etiam maiorem totius gentis iram prouocabat aduersùs eos, qui ei ministrabant.

Act.7.et 8.

Gal.1. 1.Tim.1.

Postquàm enim id vidit repentè refulsisse, & fidei prœcones euasisse minis superiores,æmulatiõe percitus,& ratus se maxima affici iniuria, si prœconiũ quidem per vniuersam terrã diffunderetur,prœcones autem persecutorũ paruifacerẽt periculũ, omne studium adhibuit, vt hos quidem de medio tolleret, illud verò retardaret, ac repri-

ac reprimeret. Quamobrèm cùm à sacerdotibus & doctoribus illo tempore accepisset epistolas ad Iudæos,qui erant Damasci, iter ingressus est contra eos, qui erant in ea, discipulos. Sed qui ex vtero matris eum segregauit ad suum ministerium, videns eum iniusta teneri insania in iusta voluntate & iusto animi proposito, & ei in media via apparens,corporeis quidem eum orbat oculis,magnitudine purissimæ lucis,quę ei apparuit: eius autem mentem & animam adeò illuminat, vt eum, qui erat olim persecutor, dilectum statìm & fidelissimum fecerit suum præconem. Sauli itaq; nomine in Pauli nomen transmutato, eoque ex salo persecutionis traducto ad quietem eius fidei,mittit ad Ananiam quẽdam discipulum in vrbe Damasco. A quo cùm Paulus sanctum accepisset baptismum, & Christi intemeratis communicâsset sacramentis,efficitur fidelis socius prædicationis. Tantam ergò mutationem ostendit hic beatus post vocationem,& ad tantum in Christum exarsit desiderium, vt præcones veritatis non solùm verbis,sed factis etiam confirmaret: qui eum adhuc timebant,& suspectum habebant, ostendens se toto animi studio erupisse in amorem Domini. Quocircà cùm fuisset cum ijs, qui erant Damasci,discipulis, statìm cœpit prædicare CHRISTVM in synagogis, Iudæos confutans, & rursùm confirmans eum esse Christum.

Act.9.

Ibidèm.

Cùm autem ei fuissent cognitæ,quæ à Iudæis parabantur,insidiæ,per murum in sporta dimittitur à discipulis,& in Hierusalem accedit ad Apostolos. In qua liberè loquens in nomine Domini Iesu, disserebat & disceptabat aduersùs Gentiles. Sed cùm ei quoquè rursùs significatæ fuissent insidiæ, à fratribus deducitur Cæsaream, & illinc venit Tarsum. Quò cùm venisset Barnabas, & eum inuenisset, deduxit Antiochiam. Cùm toto autem anno illic cœtus haberent, & satìs magnam docuissent multitudinem,& discipulos primùm nominâssent Christianos,in Iudæam ad fratres mittuntur cum ministerio,propter famem,quæ fuit tempore Claudij Cæsaris. Cùm implêssent autem ministerium, reuersi sunt Hierosolyma. Vbì Domino sacrum obcuntes ministerium,& ieiunantes,à sancto spiritu segregantur ad opus, ad quod vocati fuerant. Emissi autem,venerunt Seleuciam,& illinc in Cyprum nauigârunt: & cùm fuissent Salaminæ, Dei verbum annunciârunt. Cùm verò peruasissent insulam vsque ad Paphum,excæcant pseudoprophetã Bariẽu,qui multos peruertebat. Quod cùm factum esset,euenit statìm vt multi crederent, atque etiam ipse Proconsul, qui erat in Insula. Illinc autem profecti,veniunt Pergen Pãphyliæ, & illinc Antiochiam Pisidiæ. In qua cùm die sabbatorum concionatus esset Paulus in synagoga, attraxit multos ad fidem in Christum. Quamobrèm Iudæi pleni æmulatione, cum & Barnabam ejecerunt è ciuitate. Ij verò ex ea egredientes,excusserunt puluerem è suis pedibus,conuenienter præcepto Domini.

Act.13.

Act.13.

Act.14.

Matt.10.

Et cùm venissent Iconium, & illic longo tempore versati essent,multosq; Iudęos & Gentiles, atque etiam beatam Teclam ad fidem Domini euocâssent,à Iudæis,qui non crediderant, & Gentilibus, afficiuntur contumelijs, & appetuntur lapidibus. Cumque Lystram & Derben confugissent, quæ sunt vrbes Lycaoniæ, medentur ei, qui fuerat claudus à matris vtero. Quo in loco cùm presbyteros ordinâssent, & Pisidiam peruasissent,venerunt in Pamphyliam. Et cùm Pergæ locuti essent sermonem,descenderunt in Attaliam. Cùm autem venissent Antiochiam, & congregâssent ecclesiam,annunciârunt quæcunque cum eis fecisset Dominus. Illinc dimissi, peruaserunt Phœniciam & Samariam,narrantes conuersionem gentium. Cùm venissent autem Hierusalem,reuertuntur Antiochiam, Quòd non oporteat circunci-di,neque vesci sanguine, & abstinendum sit à suffocato & immolatis, ab Apostolis afferentes tractantem Epistolam. Quò cùm venissent, & satìs longum tempus illic egissent,abiêrunt,Barnabas quidem in Cyprum, Marco assumpto, Paulus autem in partes Syriæ & Ciliciæ,cùm Silam elegisset, & quæ erant in ciuitate, Ecclesias confirmâsset. Cumque venisset Derben & Lystram,& Timotheum assumpsisset discipulum,eum circuncidit. Deindè cùm obijssent Phrygiam & Galatiam, à sancto spiritu loqui sermonem prohibiti,venientes per Mysiam, tẽtârunt proficisci in Bithyniam, neque siuit eos sanctus Spiritus.

Act.15.

Act.16.

Cùm autẽ transijssent Mysiam, descenderunt in Troadem: & cùm illinc accessissent in Samothraciam,veniunt Neapolim. Et cùm venissent Philippos Macedoniæ, versati

Universidad de Deusto
Biblioteca

versati sunt illic dies aliquot. Quo in loco cùm credidisset Lydia purpuraria, in domum eius venientes gratia precationis, spiritum Pythonicum eijciunt ab ancilla. Quamobrèm ab eius dominis appetiti maledictis, vt qui alienos mores annunciarẽt. cæduntur virgis à Magistratibus, & in carcerem conijciuntur, eorumq; pedes ligno cautè & diligenter stringuntur. Quo in loco cùm media nocte orarent, & Deum laudarent, fit maximus terræmotus, & carceris fores aperiũtur, & vincti omnes relaxantur, & custos carceris efficitur fidelis cum tota familia, cùm quod ducit ad salutem, à
Actor.17. Paulo accepisset baptismum. Egressi autem è ciuitate, cùm Amphipolim transmisissent & Apolloniam, venerunt Thessalonicam. In qua cùm multos accepissent in disciplinam, Iudæos ad iram prouocârunt: Qui etiam collecta multitudine, conturbabant ciuitatem. Et cùm accessissent ad ædes Iasonis, qnærebant eos producere ad populum. Et cùm non inuenissent, traxerunt Iasonem, & aliquot ex fratribus ad magistratus ciuitatis. A quo cùm satis accepissent, eos dimiserunt.

Illinc autem egressus Paulus cum ijs, qui cum eo erant, venit Beræam. Quo in loco cùm multos accepisset discipulos, Timotheus quidem & Silas illic remanent, magnus autem Paulus per mare venit Athenas. Transiens autem, & ea contemplãs quæ ab eis colebantur, aram quoquè inuenit, in qua erat scriptum, Ignoto Deo. Ex quo parua accepta occasione, annunciat eis in medio Areopago Dominum nostrũ & Deum Iesum Christum, initium ducẽs ab ipsa aræ inscriptione: statimq; satis multos baptizauit ad fidem in Christum. Inter quos Dionysium quoquè Areopagitam,
Actor.18. & honestam quandam mulierem, nomine Damarim, & cum eis alios. Post hæc verò Athenis abiens Paulus, venit Corinthum: & cùm Priscillam & Aquilam inuenisset eiusdem, cuius ipse erat, artis, apud eos diuersatur. Quo in loco cùm annum & menses quinque transegisset, & multos tam ex Iudæis, quàm ex Græcis, gratiæ verbo illuminâsset, & ad Domini fidem euocâsset, Priscilla & Aquila & Timotheo assumptis, venit Ephesum, eisque illic relictis, venit Cæsaream vnà cum Timotheo. Cumq; salutâsset Ecclesiam, descendit Antiochiam. In qua cùm aliquantum temporis esset versatus, egressus est, deincèps transiens per Galatiam & Phrygiam.

Actor.19. Et cùm per superiores partes venisset Ephesum, tribus mensibus cum Iudæis disserens in synagoga de Regno Dei, persuasit nè ijs attenderent, quæ adumbratè dicebãtur à lege, sed ea ad spiritum transferrent & componerent. Cùm autem apud eos alios duos annos, & paulò plùs mansisset, & ferè totam Asiam ad fidem Christi attraxisset, & non vulgares virtutes, non per se solùm, sed etiam per sudaria & semicinctia sua perfecisset, & omne genus morbos & dæmones exegisset, & Timotheum
Actor.20. Episcopum eis constituisset, egressus est, vt iret in Macedoniam. Cùm illas autem partes transmisisset, venit in Græciam. Et cum tres illic menses transegisset, & multos accepisset discipulos, venit Troadem. Quo in loco cùm Eutychum, qui, dum disseretur, dormitauerat, & ex tertio cœnaculo deorsùm cecidera, & mortuus erat, suscitâsset, venit Assum, deindè Mitylenen. Et cùm die sequẽti esset ex aduerso Chij, altera die appulit Samum. Et cùm mansisset Strongilæ, die sequenti venit Miletum. Ex qua cùm misisset Ephesum, accersijt presbyteros Ecclesiæ. Postquàm autem accessissent, cum eis disserit de humilitate, & malorum tolerantia: deinde de constitutione Ecclesiastica, & gregis cura. Et rursùs cùm ea, quæ & sibi Hierusalem eunti, & eis post eius recessum erant euentura, prædixisset: &, quòd oporteat vigilare in eos,
Actor.21. qui instàr luporum sunt gregem auidè diuulsuri, eis mandatum dedisset, eosq; Deo commendâsset, & precatus esset, nauem ascendens, statim soluit. Qua vectus, cùm venisset in Coum Insulam, Rhodum nauigauit: & illinc Patara. Quo in loco cùm alterum ascendisset nauigiũ, Cypro relicta à sinistris, præternauigauit Syriam: & cùm venisset Tyrum (illic enim nauis impositum onus exonerabat) & inuenisset discipulos, mãsit apud eos septem dies. Et naui rursùs vsus, venit Ptolemaidem, & illinc Cęsaream, & ad Philippum Euangelistam, qui erat ex septem diaconis, diuersatur. Et post dies aliquot, sublatis sarcinis, venit Hierusalem. Et septem dies purificatus, templum ingreditur, annuncians impletos esse dies purificationis.

Paulus Hierosolymę capitur. Quo in loco qui erant ex Asia Iudęi, cùm eum adspexissent, conturbârunt omnem multitudinem, & manus suas in Paulum immiserunt, clamantes: Viri Israëlitæ, ferte auxilium. Cùm fuisset autem maximus populi concursus, cœperunt in eum hæc dicere

cere: Hic est, qui aduersùs legem & locum hunc, omnes vbiquè docet: Quinetiam gentiles introduxit in templum, & id inquinauit. Statimque mota multitudo incitata est, vt eum tolleret de medio. Sed mox aduenientes Tribunus Lysias, eum liberat, Act.23. & cum militari auxilio eum mittit ad Præsidem Felicem, cui successit Festus. Cùm Act.25. sensisset autem Paulus à Iudæis in ipsum strui insidias, pro tribunali ad Cæsarem sta- Act.27. tim prouocat. & tunc quidem dimittitur à iudicio: cessant autem, quæ in eum à Iudæis parabantur insidiæ: & deincèps à Præsidibus & magistratibus mittitur ad Cæsarem. Cùm verò esset constitutum, vt Paulus nauigaret in Italiam, cumque eo accepto, Centurio quidamnomine Iulius, vnà cum alijs vinctis nauẽ ascendisset Adrumetinam, venit Sidonem, & illinc in Cyprum. Cùm autem præternauigâssent Pelagus, quod est ex aduerso Ciliciæ & Phamphyliæ, veniunt * Miram vrbem Lyciæ. Et * Lystram cùm nauẽ ascendissent Alexandrinam, vix Cnidum peruenerunt. Et cùm subnauigâssent Cretam per Salmonem, venerunt in locum, qui dicitur Pulchri portus. Ex quo cùm soluissent, & Cretam præterlegerent, & ventus, qui dicitur Typhonicus, qui latas excitat vndas, spirâsset, prope Caudam, quæ sic dicitur, decurrunt Insulam, & vehementi tempestate exagitati, & nauis armamentis proiectis suis manibus.

Cùm autem omnes magna affecti tristitia & mortem expectarent, surgens Paulus in medio eorum, iussit eos esse bono animo, cùm nulla sit eorum peritura anima, præter nauem: hortatusque est eos, vt cibum sumerent, vt qui iam quatuordecim dies manerent ieiuni. Cumque seruati essent ij, qui erant cum Paulo, ex nauigatione naue dissoluta ab vndarum violentia, descendentes in terram, cognouerunt Actor.28. insulam vocari Meliten. Quo in loco cùm congregaret Paulus sarmentorum multitudinem, vipera eius manum appræhendit. Quam cùm in ignem excussisset, nihil mali passus, deus existimatus est à Barbaris. Quinetiam cùm patrem Publij liberâsset ab eo, quo laborabat, tormine intestinorum, & plura alia feciſſet miracula, cum ijs, qui secum nauigabant, alia naue venit Syracusas, & illinc Rhegium, deindè Puteolos, deindè Romam ipsam. Cùm autem cognouissent fratres eius aduentum, iuerunt ei obuiàm vsque ad Forum Appium, & tres Tabernas. Et Centurio quidem reliquos vinctos tradidit duci exercitûs: Paulus autem toto biẽnio seruabatur ab vno milite, omnes qui ad ipsum veniebant, excipiens, & Dei Regnum cum omni fiducia prædicans absque impedimento. Atque hæc quidem hucusquè narrauit Lucas in Actibus Apostolorum, qui librum eo tempore composuit. Quæ autem sunt posteà consecuta, postquàm, Paulo Romę relicto, profectus est Thebas Bœotiæ, minimè composuit.

Eusebius autem, qui in secundo libro historiæ Ecclesiasticæ hæc est accuratè perscrutatus, dicit Paulum, cùm tunc quidem causam dixisset apud Neronem, fuisse absolutum, & Dei verbum. cùm esset relaxatus, Romę agentem prædicâsse totis decem annis. In quibus dicitur peregrè profectus in Hispaniam, Galliam & Italiam, Christi Paulus prædicat Christũ Hispãis. præco verbum disseminâsse, & multos à dijs patrijs euulsisse, & cum grege Domini coniunxisse. Iam verò cùm esset in Hispania, tale quid dicunt accidisse. Mulier quædam & genere, & opibus, & doctrina insignis, cùm iam olim auditionem accepisset Apostolicam, cupiebat ipsis quoquè intueri oculis præconem veritatis, & ipsis auribus institui in veræ pietatis dogmatibus. Cùm ergò ei visum esset diuina quadam inspiratione in forum proficisci, quo tempore qui vel ex sola fama ab ea diligebatur, per medium eius transibat, dicitur & eum vidisse leniter & placidè ingredientem: vt qui non solùm gratia plenos mores haberet cæteros, sed etiam ipsum incessum, & marito suo persuasisse, cui nomen erat * Procus (eorum autem qui illic erant, erat facilè princeps) vt intrà ædes suas hospitem exciperet: Postquàm verò fuit accersitus, & fuit prope illos, eiusmodi aliquod miraculum accidisse mulieri: nempe apertis mentis suæ oculis, vidisse in fronte eius, qui fuerat hospitio acceptus, literas aureas, quæ dicebant, Paulus Christi præco. Illam autem propter visionem insperatam inuasit & voluptas, & timor: & lachrymis plena, prócidit ad pedes Apostoli, & cateche- Hispãi multi credũt in Christum. si ab eo instituta, primùm quidem suscipit baptismum, appellata Xanthippe: Posteà autem * Probus eius maritus, qui erat notus Neroni: deindè etiam Philotheus præfectus: & deincèps omnes, qui illam habitabãt regionem. Quòd autem in Hispania prædicauerit Paulus, hoc apertè dicit in Epistola ad Romanos, sic scribens: Nunc Rom.15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem non ampliùs habens locum in his regionibus, desiderium autem habens veniendi ad vos à multis annis, cùm proficiscar in Hispaniam, veniam ad vos: ſpero enim transiens vos videre. Quoniam ergò etiam antequàm fuisset Romæ, in animo habuit prędicare in Hiſpania, cùm ei feliciter ſucceſſiſſet, vt ad primam veniret ex ciuitatibus, non neglexit ea, quæ ei priùs viſa fuerant: etiamſi Romam rursùs reuerſus, in ea ceſſat à longis laboribus. Quomodò autem, & quanam de cauſa, iam ſum declaraturus.

Nero ſæuit in ſuos.

Cùm ad inſaniam ſummam proceſſiſſet Nero, primùm quidem ſuſtulit Agrippinam matrem propriam: prætereà verò patris quoquè ſororem, & Octauiam ſuam vxorem, & alios innumerabiles, qui genere ad eum attinebant. Poſteà autem generalem mouit perſecutionem aduersùs Chriſtianos: & ſic venit ad cædem Apoſtolorum. Quo tempore accidit, vt Paulus quoquè triceſimoſexto anno ſalutaris paſſionis, tertiodecimo autem Neronis, fieret martyr, ci capite gladio amputato. Gaius verò quidam vir Eccleſiaſticus, & Zephyrinus Romanus Epiſcopus, & Dionyſius Epiſcopus Corinthius ſcribunt, vno tempore, & ſimul Petrum & Paulum ſubijſſe martyrium, tertiodecimo anno Imperij Neronis. Dicunt enim Neronem eo tempore fuiſſe motum aduersùs Chriſtianos, propter eius fœminas, quæ in Dominum crediderant, & pudicè caſteque viuere ſtatuerant: nec cum eo congredi deincèps ſuſtinebant: non autem propter Simonem magum. Ei verò, quod ab eis dicitur, fert teſtimonium Iohannes quoq; ille lingua aureus, in rebus diuinis egregius, & cuius mens eſt plena ſpiritu, ſcribens in oratione aduersùs eos, qui prohibent, nè fiant monachi: Neronem omninò auditis: fuit enim vir inſignis libidine, qui primus & ſolus inuénit in tali imperio intemperantiæ nouos quoſdam modos, & turpitudinis. Hic ergò Nero beatum Paulum (fuit enim ijſdem, quibus ille, temporibus) eo modo criminans, quomodò nos nunc hos viros ſanctos (Eius enim pellici valdè dilectæ perſuaſit, vt ſimul acciperet verbum fidei, & liberaretur ab immunda illa congreſſione) hoc modo (inquam) ille criminans, corruptoremque & ſeductorem, & ea, quæ vos nunc loquimini, Paulum vocans, primùm quidem vinxit incluſum in carcere. Poſtquàm autem non perſuaſit, vt deſiſteret puellæ dare conſilium, tandèm ei caput amputauit. Et hæc quidem is, qui moribus & ſermone eſt vir Apoſtolicus, de beato fine diuini Pauli.

S. Paulus gladio cęditur.

Principes ergò & diuini (vt priùs diximus) Apoſtoli decimotertio anno Neronis conſummantur. Execrandum autem Simonem circa medium annorum Claudij aiunt mortem ſubijſſe teterrimam. Dicunt verò quidam prœceſſiſſe quidem Petrum anno vno, & beatam illam & Dominicam ſuſcepiſſe perpeſſionem, cùm animam poſuiſſet pro ouibus. Eum autem fuiſſe conſecutum magnum illum Apoſtolum Paulum, vt dicit Iuſtinus & Irenæus, cùm totis quinquè annis ſynaxes & deceptationes per ſe facerent ante reſolutionem ad Chriſtum. Atque ego quidem eis magis aſſentior. Euſebius autem Pamphili dicit, Petrum duodecim quidem annos eſſe verſatum in Oriente, viginti autem & tres annos tranſegiſſe Romæ, & in Britannia, & in ciuitatibus, quæ ſunt in Occidente: adeò vt ſit totum tempus prædicationis Petri triginta & quinque anni. Paulum autem ipſum quoq; viginti & vnum annum prædicaſſe pietatem in Chriſtum, & alios duos annos Cæſareæ tranſegiſſe in carcere. His verò coniungit duos quoquè priores annos, quos egit Romæ, & vltimos decem: vt eius quoquè prædicationis, & vocationis vniuerſum tempus ſit triginta-quinque anni.

Et ſunt quidem noſtra huiuſmodì, & quę poſſunt noſtrum in vos deſiderium oſtendere, ô Apoſtoli, & fraternum amorem in eos, qui ſunt congregati Hæc enim eſt veſtra lex, & communis Domini & magiſtri, vt nos inuicèm diligamus, & quæramus multorum vtilitatem. Vos autem viciſsim nobis reddite curam, quam noſtrùm geraris, aduersùs vitia victoriam, contra dæmones reſiſtentiam, animi quietem ac pacem erga omnes, atque adeò etiam ipſos, qui nulla de cauſa ſunt nobis inimici, animi ſimul lenitatem ac patientiam, beneficentiam & mutuum amorem. Vos certè rogamus, in quocunque vniuerſi loco ſitis, ſeu etiam in vniuerſo, vt credimus, nos quoquè reſpicite, & ad animi tranquillitatem noſtram vitam de-

Lex Chriſti & Apoſtolorum eius.

du-

ducite, peccatorum expertem, rectis factis & bonis operibus plenā, diuinis dignam oculis: vt in hac vita vobiſcum feſtum perpetuò celebrantes, in futuro bona quoq; promiſſa conſequamur: gratia & benignitate Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cum quo Patri ſimul cum ſancto ſpiritu gloria, potentia & honor nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI CHRYSOSTOMI ENCOMIUM SANCTORUM & PRINCIPUM APOSTOLORUM PETRI & PAULI.

CAELI & terræ video certamen propter præſentem celebritatem memoriæ Apoſtolorum, cæleſtibus quidem virtutibus laudātibus, & bonis verbis ſequentibus doctrinam laboris eorum, vtpotè quod per eos cognitum fuerit carnis à Verbo ſuſceptæ myſterium: quomodò clamet Paulus: Vt innoteſcat nunc principatibus & poteſtatibus in cæleſtibus per Eccleſiam multiplex Dei ſapientia: qui ſunt autē in terra, hominibus contendentibus per commemorationem, ſummis Apoſtolis dignas laudes afferre, vt qui per ipſos rediērint ad ſalutē. Quid enim eſt Petro maius? Quid verò poteſt conferri cum Paulo? qui quidem opere & ſermone omnem naturam creatam vicêre tam in cælo, quàm in terra: qui luto corporis implicati, vel ipſis Angelis inuenti ſunt maiores. Quid ergò dicemus de magiſtris naturæ creatæ tam infernæ, quàm ſupernæ? Non inuenio orationem dignam ad laudādum eos, qui noſtrum genus laudauêre: qui vniuerſam terram & mare obiêre, & peccatorum radices euulsêre & pietatis ſemina deiecêre in cordibus hominum, qui erant increduli. Petrus magiſter Apoſtolorum, Paulus cognitor Oeconomiæ ſupernarum virtutum: Petrus frenum ingratorum Iudæorum, Paulus adhortatio gentium.

Ephes. 3.

Petrus magiſter Apoſtolorum.

Vide autem excellentem Domini ſapientiam. Petrum quidem elegit ex piſcatoribus: Paulum autem ex ijs, qui conſuēbāt tabernacula. Et quod electionis quidem appāret, eſt ex his artibus: quod autem intelligitur, eſt valdè admirabile, quia Dei quoquè eſt electio. Quoniam enim obruebatur gloria Iudæorū, piſcatori commiſit Deus, vt ſcrutaretur profunda maris, quod percipitur intelligentia, dicens ei: Vade ad mare, & iace hamum, & cùm qui aſſcenderit, primum piſcem ſuſtuleris, aperi os eius, & inuenies ſtatérem. Mare dicens, mentem Iudæorum inſtabilem: hamum autem, doctrinæ verbum artificioſum: & piſcem, legem. Aperire autem os eius, ſignificat eam interpretari: quomodò rursùs in eo inuenire ſtatérem, ſignificat examinare ipſam ſpiritaliter. Paulo autem, vtpotè ſutori tabernaculorum, totas gentes tradidit, vt eos qui lege & gratia nudati erant, pelle indueret coccinea, quæ aqua & ſanguine Domini tincta fuerat. Audiuit enim ipſe quoquè Dominum ad ipſum clamantem: Ad gentes procùl ego mittā te. O beata Dyas, cuius fidei ſunt creditæ animæ mundi vniuerſi. Petrus principium fidei orthodoxæ, magnus interpres ſacrorum Eccleſiæ, Chriſtianorum neceſſarius conſiliarius, theſaurus ſupernarum virtutum, qui fuiſti honoratus à Domino Apoſtolus. Paulus magnus præco veritatis, orbis terrarum gloriatio: qui es homo in cælis, & Angelus ſuper terram, gloria Eccleſiæ: qui volas Aquila in excelſis: qui es lyra ſpiritūs: qui es hirundo & cicada, qui inſtrumentum Dominicum, qui vigilans Chriſti miniſter.

Matt. 17. Nota interpretationē.

Actor. 22.

Paulus & Petrus iuncti boues Eccleſiæ, qui vniuerſo orbi terrarum bonam intulerunt negociationem, qui crucem pro iugo ſuſtulerunt, pro onere autem, nomen Saluatoris: pro collaribus verò, teſtamentum ſcripturarum: pro ſtimulo, gra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiam ſpiritûs. Paulus & Petrus, qui Eccleſiam indiès lætificant, receptacula ſpiritalia,orbis terrę publica diuerſoria, ſanctæ interpretandæ Trinitatis inſtrumenta, à Deo Verbo ſuſceptæ carnis œconomiæ interpretes. Petrus, amor meus ſpiritalis: Paulus, vas electionis, meus baculus. Petrus, templum DEI: Paulus, os CHRISTI: qui es trium cubitorum, & ad tertium cælum peruenis: qui loco circunſcriberis, & mundum vniuerſum Domino circunſcribis:qui ab Hieruſalem & circuncircà vſque ad Illyricum ſparſiſti Euangelium: qui es velox curſor, qui diuina es impletus gratia: Cui fecit Dominus teſtimonium, quòd portes nomen eius in conſpectu totius orbis terræ: qui tertium cælum peruaſiſti, & ingreſſus es in paradiſum, & vſque ad Dominicam, quæ mente compræhendi non poteſt,cathedram aſſcendiſti,& arcana myſteria audiuiſti,quæ non licet homini loqui.

Rom.15. Actor.9. 2.Cor.10.

Quid autem Petro quoquè dicemus,qui eſt dulce Eccleſiæ ſpectaculum? Is reuerà eſt lampas vniuerſæ terræ, alba & caſta columba, acris & vehemens Apoſtolus, feruens ſpiritu,Angelus & homo,gratia plenus, ſolida petra fidei, vetuſtus Eccleſiæ ſenſus: Qui, Beatus es, & columbæ filius, propter caſtitatem audijſti ex ore Domini. Qui claues regni cælorum accepiſti ab ipſo Domino. Vos Angelorum ordines ſpoliâſtis. En quid dicam ampliùs? Vos laudat ipſe Dominus, Vos eſtis lux mundi, dicens. Qui eſtis potentiores Regibus, fortiores militibus, ditiores diuitibus, ſapientiores philoſophis,eloquentiores oratoribus: qui nihil habetis, & omnia poſſidetis. Vos eſtis martyrum tolerantia: Patriarcharum o rthodoxa ſententia: Monachorum exercitatio: Virginum coronatores: eorum, qui ſunt matrimonio coniugati,pacificatores: raptorum refrenatores: intemperantium caſtigatores: regumentum Regum: muri Chriſtianorum: Barbarorum aduerſarij: qui camum hæreticis imponitis: qui à ratione alienas morte afficitis animi perturbationes: qui legiones dæmonum expuliſtis, qui aras idolorum diruiſtis: qui & infrà & ſuprà diuites fuiſtis: vt qui ſuperorum quidem claues acceperitis: eorum autem, qui ſunt infrà,ſoluendi & ligandi peccata poteſtatem habetis.

Matt.16. Ibidèm. Matt.5. 2.Cor.6.

O rudis idiotæ miraculum. O illiterati ſapientia. Petrus vmbra ſua Paralyticos adſtringit,& ſoluit mortem: Paulus veſtimentis ſuis morbos expellit, & fugat dæmones. Qui intermediam habetis matrem Domini,& quouis iuſto ſpiritu eſtis præſtantiores: columnæ Eccleſiæ, magna orbis terræ lumina: Qui vobis inuicèm eſtis præſtantiores, & ſimul omni creata natura meliores. Gaudeas, Petre, petra fidei: Gaudeas, Paule, gloriatio Eccleſiæ: qui mala innumerabilia propter ipſam ſuſtinuiſtis,in carceribus incluſi, à Iudæis odio habiti, à Barbaris tracti & raptati, à Regibus cæſi & ignominiam paſſi: quibus nec facilè quidem licuit reſpirare, nec permiſſum fuit ceſſare à doctrina: qui propter pondus vinculorum membra mouere non poteratis, & omnem orbem terrarum peccato alligatum veſtris ſoluebatis Epiſtolis. Vos dæmonum phalanges fudiſtis: per vos ſancti ſpiritûs gratia diffuſa eſt in orbem terræ: caliginem erroris vos è terra contraxiſtis.

Act.5.& 19. Petrus petra fidei.

Quaſnam ergò vobis referemus gratias, qui tantum laborâſtis? Memini tuî, Petre,& obſtupeſco. Recordor tuî, Paule, & mente emotus opprimor lachrymis. Quid enim dicam,aut quid loquar,veſtras contemplans afflictiones, neſcio. Quot carceres ſanctificâſtis? Quot catenas decorâſtis? Quot tormenta ſubijſtis? Quot maledicta tolerâſtis? Quomodò Chriſtum portâſtis? Quomodò prædicatione Eccleſias lætificâſtis? Sunt benedicta veſtræ linguæ inſtrumenta. Sanguine conſperſa ſunt membra veſtra propter Eccleſiam. Vos ſine defectu imitati eſtis Chriſtum in omnibus. In omnem terram exijt veſter ſonus, & verba veſtra in fines orbis terræ. Inſeparabilem,quæ ei à vobis eſt deſponſa, Chriſtus conſeruet Eccleſiam. Nemo ante vos, neque poſt vos talis apparuit. Quis enim ſermonem, qui in docendo verſatur, ſuſcipiens, auſus eſt aliquid dicere abſque veſtra traditione? Vos omnes effeciſtis magiſtros: noſtram vicit cæcitatem veſtra tolerantia: vt qui optaretis eſſe anathema, vt mundum lucraremini. Quid decæterò vobis retribuemus pro omnibus bonis, quæ nobis tribuiſtis? Fit hodiè commemoratio veſtræ decertationis.

Pſal.18.

Gaudeas, Petre, cui datum eſt, vt ligno Crucis Chriſti fruereris. Et ad magiſtri quidem ſimilitudinem voluiſti crucifigi, non recta tamen figura, ſed potiùs capite de-

Petrus crucifixus.

demiſſo deorsùm: tanquàm qui à terra in cælum iter faceres. Beati claui, qui membra tua penetrârunt mihi deſiderabilia,& quæ cæleſti gloria ſunt mihi præſtantiora. Tu qui cum omni fiducia in manus Domini animam tradidiſti: qui indiuulsè Domino ſeruijſti,& ei deſponſæ Eccleſiæ: qui diligis Dominum: qui ferues ſpiritu: qui es Domino fideliſſimus omnium Apoſtolus.

Gaudeas,Paule, cui beatum caput fuit enſe amputatum, cùm homo eſſes, quem verba enarrare non poſſunt. Quiſnam enſis tuum guttur peruaſit diſcernendi maxima poteſtate præditum, Dominicum inſtrumentum, quod à cælo habetur in admiratione, & quod terra reueretur? Quiſnam locus tuum excepit ſanguinem, qui cruentauit quidem exteriorem tunicam Barbari,qui te palo affixit: atrā autem eius animæ veſtem dealbauit modo inexplicabili, & vſque adeò, vt lucem fidei inducrit, & ea citra inuidiam contribules impertierit. Sit mihi enſis ille pro corona, & claui Petri pro lychnitibus gemmis, infixis in orbem diadematis,& illuſtrātibus formam meam ex peccato turpiſſimam. Paulus gladio cæſus.

Non eſt nobis, ô venerādi Apoſtoli, oratio,neque mens ſufficiens,vt aliquid ſuppeditet ad vobis agendas gratias. Egeni ſumus omnis doni, quod offeratur excellentibus poteſtatibus. Mutuò date vos,qui eſtis verè diuites, indigentibus, vel potiùs donate: neque enim poſſumus mutuum reddere. Et ſi beatas voces à vobis acceperimus,exclamabimus: Salue beata biga, quæ vna es anima in duobus corporibus, Petre & Paule. Saluete vos ſemper in Domino: ſine intermiſſione pro nobis, rogamus,orate. Promiſſa veſtra implete. Sunt enim hæc veſtra conuenra: vnius quidem hoc: Venite mecum, & bonis nè deficiamur': alterius verò illud: Studebo poſt meum aduentum veſtrî facere mentionem. Pactorum ergò conuentorum nolite obliuiſci, ſed Trinitati principio carenti nullo intermedio aſſiſtentes, petite, quę ſunt nobis omnibus ſalutaria:In CHRISTO IESV Domino noſtro,quem decet gloria in ſecula ſeculorum, Amen. 2.Pet.1.

ENCOMIVM SANCTORVM ET PRINCIPVM APOSTOLORVM PETRI ET PAVLI,

quod habetur in Simeone Metaphraſte.

PEtrum & Paulum diſcipulos Domini laudare quidem eſt laudabile & beatum: ſcopum autem aſſequi,eſt arduum & difficile, quandoquidem vis laudationum ex rebus inferioribus & terrenis ſumitur. Quibus autem totus mundus eſt crucifixus,quomodò eis fuerit grata laus,ducta ex ijs quæ habuêre contemptui? Quiſnam verò,vt par eſt, eorum aggreſſus fuerit encomia, qui laudem ſortiti ſunt ab ipſa per ſe ſapientia, Chriſto verè magiſtro: poſt quem omnis mortalis oratio ex illius participatione paruum quendam ſuſcipit ſplendorem, conuenientem eius prompto, qui id ſuſcipit,ſtudio? Quorum alter quidem dignus eſt habitus, vt beatus pronunciaretur, & cælorum quæſtor conſtitueretur: Alter autem ſegregatus in vas electionis, diuinum vehiculum ad omnem vſum Dei conſtitutum appellatus fuit vtiliſſimum. Matt.16. Actor.9.

Quid ergò? Quoniam eorum magnitudo ad tantam perunit altitudinem, quæ ad eos pertinent,mandabimus ſilentio: quoniam ità eſt comparatum, vt in rebus maximis ſilentio honoretur earum ſumma excellentia? Quid verò lucri ex hoc redibit ad eos,qui illorū ardenti amore inflāmantur? qui & ijs, qui feſti præſentem congregauêre celebritatem, vident zelum extingui, & periclitari eis cupiditatem, eô quòd ſit ceſſatio? Si enim ſunt apud ipſos ocioſæ leges encomiorum, res autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

maximas esse quiete tractandas censuit sapiens & vetus oratio, silẽtio⁊ potiùs quàm sermone eis honorem tribuens: necesse est, vt vnà desinant festi lætitiæ indicia, & quodcunque in vitam sordidam & abiectam, in paupers, inquam, in tali festo effunditur fluentum benignitatis, & quicunque sonus in tabernaculis iustorum vocis exultationis & confessionis celebratur.

Nè hæc ergò omninò contemnantur, & vobis à nobis hanc gratiam petentibus, id, quod desideratis, omninò desinat in desperationem: agè agè, velut quoddam modicũ medicamentũ ægritudinis animi vobis adhibentes, ea philosophemur, quæ festo conueniunt, onus quidem fortasse, quod vires superat, subeuntes: sed vestris confirmati precibus, non desperamus fore, vt aliquid vtile adducamus. His ergò omnibus prætermissis, quæ nos à re proposita aggredienda retardant, nouum quoddam & alienum suscipientes argumentum, si ipsos, qui laudantur, cum nobis ipsis in rebus ab eis præclarè gestis comparauerimus, quod nostros pellat dolores, inueniemus. Erit autem hoc quomodò? Cùm primam vtriusque vocationem, tanquàm ex qua sit genus eorum deriuatum, primo loco posuerimus, per quam ipsi & ad verissimam lucem nacti sunt progressionem, & per hoc ad virilem ætatem peruenientes, diuinæ prædicationis suscepêre plenitudinem: nè videamur procùl discedere à legibus encomiorum: aggrediemur ad eam, quæ nos vrget, gratiam.

Iohan.1. Ad eum, qui est Deus & homo, Petrus est deductus, vt eius esset discipulus, fratre vtens, velut quodam satore partûs Euangelici. Quinetiam Paulus non vtiquè opùs habuit alio, qui ei ad hoc inseruiret, sed eo ipso, qui eum assumpturus erat ad
Actor.9. Apostolatum, ictu oculorum per fulgur stuporem afferendo, ipsum, qui priùs erat fera agrestis, conuertente ad mansuetudinem. Et quid hoc, & quomodò? Nam mitis quidem & facilis erat Petrus, nec tanto tuendæ legis zelo tenebatur, vt aduersùs stimulos calcitraret non sentiens. Paulus autem cùm serò quidem didicisset, quod oportebat, fracta autem nimia esset eius audacia, tantus visus est in seruiendo ei,
Act.5.& 19. quod est melius, quantus fuit ad impediendam priùs prædicationem. Exegit vmbra Petri morbos: sed vestium quoquè Pauli superficies & semicincta, erant ijs, qui homines vexabant, morbis terribilia.

Atque hæc quidem est (vt dixerit quispiam) eorum in genere comparatio. Quænam autem ea quoquè fuerit, quæ post illam fuit laudibus assumptio, licet ex ijs, quę
Matt.16. deincèps sequuntur, intelligere. Magnus Petrus, qui dignus est habitus, qui beatus pronunciaretur, cui fuerunt creditæ claues regni cælorum, & à quo licet hominibus consequi, quicquid refertur ad id, quod est melius. Non minor est Paulus, qui vt
Actor.9. vas esset electionis, ab eo ipso est segregatus, audaciq́ue & periculoso conatu contendendo aduersùs gentes & reges resistentes, perfecit viam Euangelij. Diuinissimus Petrus, qui ad templum legale ei, qui ab vtero matris erat claudus pedibus, integram restituit sanitatem. Gratia est dignissimus Paulus, qui claudo, qui erat Lystris, fecit simile miraculum. A Deo fuit adiutus Petrus, qui ab Angelo Domini fuit liberatus ex carcere Herodis, & à cædẽ spirantium Hebræorum expectatione. Non minor est Paulus, qui sporta fuit è muro demissus: qui ipse quoquè ab Angelo Dei, etiam cum carne, in hac fuerit actione directus: si quidem eum, à quo in pijs inseruitur operibus, ad Angelum Domini referunt labra à Deo mota.

Sed quid hoc, & quanam de causa Dominus vtriusque tantam in his gerit curam? num vt sicut Petrus circuncisioni, ità etiam Paulus præputio edat, quod sit probatum: & sic, quæ & sententia, & vita erant distincta, concordem referrent & cõsen-
Actor5.10. tientẽ Dei cognitionẽ? Admirabilis est Petrus, qui linteo è cælo demisso, pleno oĩs generis animantibus, castigatus fuit, & didicit esse indifferentẽ cum gentibus cõmunionẽ. Non minor est Paulus, si non etiam maiorem dicere sit religio, qui in tertiũ
2.Cor.12. cælum raptus, eorum, quæ dici nequeunt, ijs, qui ab ipso initiabantur, in tẽpore aperit mysterium. Venerãdus est Petrus, qui Tabithã suscitauit. Quid verò? num à tergo eius relinquitur Paulus, qui Eutychum, qui cùm è fenestra cecidisset, vita excesse-
Act.9. Act.20. rat, in vitam reuocat? Romæ repressit Petrus Simonem ab arte magica: qua de causa ad suum quoquè abijt Dominum, cruce subiens magistri passionem. Paulus quo-
Actor.16. què eduxit Philippis mulierem, quæ instàr Pythiæ dabat responsa, ab errore quo populum tenebat irretitum. Qua de causa & virgis cæsus fuit crudeliter, & ense

ense rursùs ei caput amputatur, vt qui eam inuenerit mercedem, quòd ex Cęsaris familia quosdam Christo conciliâsset.

Deficiet me tempus, & ante tempus deficientis verbi fluxus, qui quidem à graui senectute recisus omninò defecisset, nisi vestrarum precũ vires, vt hæc dicerem, concessissent. Confirmârunt enim, vt propheticè dicam, manus remissas & genua dissoEsa.35. luta: mentem, inquam, meam, quæ imbecillitate corporis simul cuasit imbecilla, vt diuino vestro satisfacerem desiderio. Id quidem, quod sperâstis, præstiti, aut parùm abest, quin id sim assecutus: vestra est hęc, & non mea gloriatio, qui me ad hoc induxistis, & nostram planè resolutam & imbecillem ac defectam ętatem, vestra ad Deũ fidutia roborâstis. Sin autem à scopo procùl aberrauimus, indignitatis nostrę infelicitati id est attribuendum, quę ità multitudine malorum est cõturbata, vt ne in precibus quidem possim iusti munus implere. Sed quomodocunquè res se habeat, Gloria principij experti patri, & coæterno filio, & qui cum eis est coæternus, diuino & bono spiritui, vni diuinitati in Trinitate, quæ non potest diuidi, quæ vitam præbet omni spiritui, & ab omni creata natura colitur & adoratur nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

THEODORI DAPHNOPATI ENCOMIVM SANCTI ET MAGNI APOSTOLI CHRISTI PAVli, collectum ex diuersis Orationibus Diui Chrysostomi & encomijs, quæ fecit in magnum Paulum. Habetur autem in Simeone Metaphraste.

VNiuersa quidem lex encomiorum, & omnis oratio composita arte oratorum, à splendoris sanctorum vincitur magnitudine: maximè autem, quæ de diuinis & principibus habetur Apostolis. Quantùm enim alios, martyres, inquam, & iustos gloria & honore, & apud Deũ propinquitate superant, tanto etiam sunt superiores lege encomiorum eorum decertationes, & ea, in quibus alijs antecellũt: quòd humanam rationem superant & cogitationem, quæ pro vniuerso orbe terrarum certamina susceperũnt, & quæ præclarè gesserunt. Quamobrèm vestrum veluti placantes desiderium, etiamsi cœptum sit audax, cum eorum laudes verbis studeremus extollere, cogitâssemus autem id planè fieri non posse, nec à nobis esse suscipiendum, ex ijs, quæ à diuino Patre, & melle fluente Chrysostomo variè dicta sunt, moralibus, inquam, orationibus & suasionibus, sermonibusq́ue & encomijs, & ijs, quæ sunt aliter ab eo laborata, id quod est vtile (vt par est) eligentes, & in vnam harmoniam & consonantiam componentes, eis vnum ex omnibus encomium obtulimus, eisdem (vt semèl dicam) dictionibus, quoàd eius fieri potuit, & sententijs & verbis id ornantes.

Sic autem habet: Apostolicorum quidem actuum inscriptionis totum iam vobis debitum exoluimus. Deincèps autem erat consequens, libri aggredi principium, & Act.1. dicere, quidnam sit illud: Primùm quidem verba feci, ó Theophile, de omnibus, quæ Iesus cœpit facere & docere: Sed Paulus non sinit nos vti hoc ordine consequentię, ad se & ad recta eius facta linguam nostram vocans. Cupio enim videre ipsum vinctũ introduci Damascum, non catena ferrea, sed voce Domini. Cupio videre ipsum ca- Act.9. ptum, hũc. inquam, magnum piscem, qui mare vniuersum agitauit, qui fluctus innumerabiles excitauit in Ecclesiam. Cupio videre eum vinctum non hamo, sed verbo Domini. Nam quomodò quidam piscator sedens super altam petram, & ex alto tenens arundinem, hamum mittit in mare: ità etiam noster Dominus, qui piscatũ ostẽdit spiritalem, sedens tanquàm in alta petra cælorum, tãquàm hamum vocem illam emittens desupèr, & dicens: Saule, Saule, quid me persequeris? sic cepit hunc magnũ Ibidem. piscem.

Quis enim illum crudelem & inhumanum, & persecutorem, & blasphemum, & Ecclesiam sic vastantem, vt etiam domos ingrediens traheret viros & fœminas, & omnia confunderet & perturbaret, sustinuisset, si nõ repentè eũ Rex noster trãsmutâsset, & ad se reduxisset? Etenim discipuli quoquè, vbi eum vidissent affuisse, timore

Universidad de Deusto
Biblioteca

affecti horrebant,& ne eum quidem audebant adſpicere : & quandò rursùs fuit ex amicis,eundem metum oſtendebant. Si eum ergò timebant etiam reconciliatum, ſi fuiſſet inimicus & hoſtis,quid non feciſſent? Ego autem quid agam? Neceſsè eſt, vt maxima fugiam celeritate,nè ſi me rursùs apprænderit,abducat à propoſito. Scitis enim,quòd cùm ſæpè mihi aliò eunti,& ad aliud conuerſo occurriſſet,me in media detinuit oratione,& ſic cepit,vt in ea perſuaſerit finire orationem.

Cur cæcitate percuſſus Paulus.

Hic ergò beatus Paulus,qui vniuerſum orbem terræ illuminauit, in tempore vocationis aliquandò eſt excæcatus: ſed illius excæcatio facta eſt totius orbis terrę illuminatio. Quoniam enim malè videbat,eum Deus rectè excæcauit, vt vtiliter adſpiceret. Et quoniam Dei Eccleſiam ſummè perſequebatur, & erat adeò vehemens & alienus à congreſſione,accipit frenum vehementius, nè ſi eum abduceret impetus illius animi alacritatis,non obediret ijs,quę dicebantur,& vt ſciret,cum quo bellum gereret: quem non ſolùm punientem,ſed neque beneficio afficientem ferre poteſt. Neq; enim eum obcæcauerunt tenebrę,ſed lux modũ excedens,ei offudit tenebras.

Si nos ergò bellum circunſiſteret barbaricum, & in acie hoſtes maximam exhibuiſſent moleſtiam: deindè Imperator hoſtium,qui innumerabiles admouebat machinas,& noſtra omnia confundebat,multoq; tumultu & turba replebat, & ipſam minabatur ſe vrbem diruturum,& igni mandaturum,& nobis intentabat ſeruitutẽ, repentè à noſtro Rege ligatus in vrbem duceretur captiuus,non omnes cum fœminis & infantibus exiliſſemus ad illud ſpectaculum? Cùm autem nunc quoq; eſt bellũ conflatum,Iudæis omnia perturbantibus, & ad oppugnandam Eccleſiam machinas omnes adhibentibus, hoſtium verò caput eſt Paulus,qui omnia magna facit & dicit, qui omnia permiſcet & perturbat, eum autem alligauit Dominus noſter Ieſus Chriſtus Rex noſter,non egrediemur omnes ad hoc ſpectaculum,vt videamus eum duci captiuum? Etenim Angeli è cælis videntes eum vinctum introduci, exultabant, non quoniam videbant eum vinctum,ſed quoniam mente agitabãt,quot homines è vinculis eſſet liberaturus: non quoniam eum manu duci cernebant,ſed quoniam intelligebant,quàm multos ille homines eſſet è terra in cælum deducturus: nõ quoniam cum lumine orbatum adſpiciebant, ſed quoniam cogitabant,quàm multos ille eſſet educturus è tenebris.

Pſal.105.

Propterea ego quoquè alijs omnibus dimiſſis,ad Paulum exilire cõtendo. Paulus enim,& Pauli deſiderium coẽgit nos hunc facere ſaltum. Quis loquetur potẽtias tuas,Domine? Quoniam non ſiuiſti Paulum latére,quoniam talem virum oſtendiſti orbi terræ. Laudauerunt te omnes Angeli vno animo,quandò aſtra feciſti, & quãdò Solem: ſed non ſic,vt quandò Paulum oſtendiſti vniuerſo orbi terræ. Propterea terra fuit cælo lætior,quoniam hic eſt lætior ſolari luce. Et hic quidem Sol cedit nocti: ille autem ſuperauit diabolum. Et hic quidem in alto fertur, & deorsùm immittit radios : ille autem infernè oriens,non medium cæli & terræ luce impleuit: ſed & os

Luc.15.

aperuit,& Angelos magna impleuit voluptate. Si enim propter vnum peccatorem pœnitentiam agentem eſt gaudium in cęlis,ipſe verò ex prima concione venatus eſt quinque virorum myriades,quemadmodùm ſuperiores virtutes gãudio non implebit infinito? Quid autem dico? Sufficit Paulus ſolummodò loquendo ad efficiẽdum, vt cæli exultent & lætentur. Quid enim eſt huius viſceribus feruentius, qui totum orbem terræ percurrit tractus,lapidibus appetitus,vt vinctus & vinctos ſolueret, & ad ſe traduceret?

Labores S. Pauli.

Neq; enim tanquàm pugnans ſic res confecit,ſed tanquàm ad promptam & paratam veniens victoriam,ſic erexit trophæa,deſtruens,diruens,deijciẽs diaboli munitiones,& machinas dæmonum. Et neque parùm quidem reſpirabat, ab his ad illos,& rursùs ab illis ad alios tranſiliens, tanquàm optimus aliquis Imperator, quotidiè trophęa erigẽs & victorias,vel potiùs horis ſingulis. Tunica enim ſola indutus veniens in aciem,cum ipſis viris capiebat vrbes aduerſariorum, telaque & lanceas. Et omnia lingua Pauli. Solùm enim loquebatur,& illius verba,quaſi ignis fluxiones in hoſtes incidentes, fugabant quidem dæmones, & eos, qui ab ipſis derinebantur,

Acto.19.

homines ad ipſum deducebant. Quandò enim malum illum eiecit dæmonem, quinque præſtigiatorum & maleficiorum hominum conuenientes myriades,combuſſerunt libros artis magicæ, & tranſiêrunt ad veritatem. Et quomodò cùm in bello

bello turris cecidit,aut deiectus fuit tyrannus,qui cum illo erant,omnes abiectis armis accurrunt ad Imperatorem: ità etiam tunc factum eſt. Eiecto enim dæmone,obſeſſi omnes cum libros abieciſſent,vel potiùs diſſoluiſſent, ad Pauli pedes concurrebant.

Ille autem tanquàm vno exercitu dirigens aciem aduersùs orbem terræ, nuſquàm conſiſtebat,ſed tanquàm alatus eſſet quiſpiã,omnia faciebat. Et nunc quidem claudum corrigebat: nunc autem alium orbabat,magum,inquam. Et nec in carcere quidem incluſus quieſcebat, ſed illic quoquè cuſtodem carceris ad ſe traduxit, efficiens illam pulchram captiuitatem. In admiratiõe habetur Dauid, qui Goliath vno ſolo deprimit lapide: ſed ſi quis pręclara Pauli facta examinauerit,& cum facto illius pueri comparauerit,quantum intereſt inter paſtorem & Imperatorem, tanta eſt inter hunc & illum differentia. Hic enim non lapidem iaciens proſtrauit Goliath, qui percipitur intelligentia: ſed ſolùm loquens,perfregit vniuerſam diaboli cateruam. Et tanquàm leo rugiens,& flammam lingua emittens, ſic inuadendo erat omnibus intolerabilis,& in omnem partem aſſiduè tranſiliebat: Ad hos currebat,ad illos veniebat: ad hos tranſibat,ad illos reſiliebat,vento inuadens celeriùs,& perindè ac domum vnam,aut nauigium vnum,gubernans vniuerſum orbem terræ: & eos quidẽ, qui ſubmergebantur,ſursùm attrahens: eos verò,qui caligabant,confirmans, nautas adhortans,ceruicibus imminens,proram circunſpiciens,funes tendens, remum tractans,velum trahens,cælum ſuſpiciens.

Acto.14. 15. 16. 1.Reg.17.

Ipſe deniquè erat omnia,& nauta, & gubernator, & qui proram regit,& velum, & nauigium,& omnia patiẽs,vt mala ſolueret aliorum. Et quomodò quidam athleta ipſe luctans, currens, pugnis decertans : aut miles muros oppugnans,pedes, manus conſerens,& nauali pugnans certamine,nullum nõ pugnæ genus obibat,& ignẽ ſpirabat, neque vllus poterat ad eum accedere, vno corpore totum orbem terræ occupans, & vna lingua omnes fundens ac fugans. Non ſic multæ tubæ irruebant in lapides vrbis Hierichuntinæ, & eos diruebant, vt vox Pauli, quæ reſonabat, humì diabolicas deiecit munitiones,& ad ſe traduxit *auerſarios. Et per feneſtram demiſſus fuit è pariete,vt ab inferiori loco ſurſùm tranſmitteret eos, qui humì ſunt abiecti.

Ioſue 6.

Acto.9.

Atque famem quidem,& ſitim,& nuditatem, & naufragia, & metus, & inſidias, & carceres,& plagas,& alia omnia, quæ ſuſtinuit beatus Paulus propter prædicationem,nihil arbitror oportere dicere. Sufficiebat enim vnumquodque eorum ad valdè conturbandam & frangendam ſanctam illam animam. Quãdò autem dicit, Quis infirmatur,& ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non accendor? hoc eſt, quod omnium maximè perpetuam & intolerabilem ei præbebat animi ægritudinẽ. Si enim in vnoquoque eorum, qui ſcandalizabantur,ipſe accendebatur, nõ poterat ardor ille extingui ex illius anima. Non deerant enim, qui ſcandalizabantur, & igni præbebant materiam. Videre autem Iudęos non credentes, quãnam cum vel paruam ſinebat habere dilationem doloris & ægritudinis? Optarem enim, inquit, anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis,cognatis meis ſecundùm carnem,qui quidẽ ſunt Iſraelitæ. Quod autem dicit,eſt eiuſmodi: Mihi eſſet optabilius in gehennam incidere,quàm Iſraelitas videre non credentes. Qui autem in gehenna elegit ſupplicium,vt poſſit omnes Iudæos adducere,clarum eſt,quòd qui hoc non fuit aſſecutus, ijs,qui puniebantur in gehenna,vitam egit grauiorem.

2.Cor.11.

Rom.9.

O ardẽtem amorem charitatis. Qui aduersùs ignem fuit audax Paulus, qui adamantinus,qui firmus & validus,qui immobilis,qui inflexibilis,qui dicebat: Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? afflictio, an anguſtia, an fames,an perſecutio, an nuditas,an periculum,an gladius? qui in terra & mari ſuam oſtẽdebat audaciam, qui adamantinas irridebat mortis portas,is poſtquàm vidit lachrymas quorundam dilectorum,adeò fuit fractus & contritus, vt ne celaret quidem affectionem, ſed ſtatìm diceret: Quid facitis flentes,& cor meum conterentes? O miraculum. Non contriuit eum abyſſus aquarum,& paucæ eum lachrymæ contriuerunt & fregerunt. Quid facitis flentes,& conterentes cor meum? Quid dicis? Dic mihi,Adamantinam illã animam potuit conterere lachryma? Certè, inquit: magna eſt enim vis charitatis: Ea me vincit & ſuperat: reſiſto enim omnibus,præterquàm charitati.

Rom.8.

Acto.21.

Audite

Universidad de Deusto
Biblioteca

Audite quicunque ne pecunias quidem propter Christum despicitis, immò verò propter vos ipsos & stupetis, Pauli amorem in Christum cogitantes & admirantes. Neq; enim Christũ sic diligebat propter ea, quæ sunt Christi, sed propter ipsum res illius. Et vnum solùm timebat, nè excideret ab ea, quæ est in illum, charitate. Hoc enim erat ei vel gehenna terribilius, sicut etiam in ea manere vel regno optabilius. Quandò ergò ille propter Christi desiderium vel in gehennam nõ recusat incidere, & à regno excidere, si vtraque hæc essent proposita, nos autem ne præsentẽ quidem vitam despicimus, sumus´ ne digni vel illius calceis, cùm tãtùm absumus ab eius animi magnitudine? Si enim qui vnius domûs tantùm curam gerit, etsi habeat procuratores, ministros & œconomos, sæpenumerò ne respirat quidẽ propter curas, cùm nemo sit, qui ei molestiam exhibeat: qui non vnius domûs, sed ciuitatum, & populorum, & gentium, & vniuersi deniquè orbis terræ curam gerit, suntque tot & tanta negocia, & tam multi, qui insultant & obsunt, idque cùm sit solus, & tot & tanta patiatur, & tantam curam gerat, quantam nec pater filiorum, cogita quid sustinuit.

Si quis vult diligere germanè & syncerè, & scire vim charitatis, currat ad eius alumnum beatum Paulum, & ille eum docebit, quantum sit certamen ferre separationem à dilecto, & quanto animo opùs habeat. Hic enim, hic, qui carnem exuërat, & corpus deposuerat, & orbem terræ ferè nuda obiërat anima, & omnem perturbationem ex animo expulerat, & incorporearum virtutum imitabatur impatibilitatẽ, alia quidem omnia ferebat facilè, tanquàm patiens in alieno corpore & careeres, & catenas, & abductiones, & flagella, & minas, & mortem, & omne genus supplicij: ab vna autem separatus anima, quæ ab eo diligebatur, adeò fuit confusus & conturbatus, vt in qua dilectum sperans se visurum non inuenit, ex ciuitate protinùs recesserit. Quid hoc, ó beate Paule? ligno quidem alligatus, & carcerem habitans, & flagris cæsus, & in tergo sanguine circunfluens, & mysterijs initiabas & baptizabas, & offerebas sacrificium, & neminem despiciebas, qui esset saluus futurus. Cùm venisses autem in Troadem, & terram inuenisses purgatam, & paratam ad excipienda semina, tantum lucrum ieciſti è manibus, & statim resilijsti? Certè, inquit: magna enim me inuasit tyrannus animi ægritudine, & meum animum valdè confudit Titi absentia, meque sic vicit & superauit, vt cogeret hoc facere.

2.Cor.2.

Vidisti quàm sit magnum certamen dilecti ferre separationẽ, quàm res sit molesta & acerba, quàm excelso opùs habeat & iuuenili animo? Neque enim sufficit ijs, qui diligunt, solùm esse vinctos animo, neque eo sunt contenti ad consolationem: sed etiam corporea opùs habent præsentia: & si hoc non adfuerit, non recisa est parua pars lætitiæ. Vis scire, quàm pulchra sint arma ad attrahendos fratres, etiã si sint infideles, esse mitem, & mansuetum, & facilem moribus? Audi quid dicat Paulus, ad iudicem ingrediens infidelem, ab eo iudicandus: Beatum me exi-timo, qui sum à te iudicandus. Hæc autem dicebat, non ei adulans, absit: sed volens lucrifacere per mãsuetudinem. Quamobrèm eum etiam ex parte lucrifecit: & Iudicem cepit is, qui existimabatur tunc esse condemnatus: & Pauli esse victoriam ipse, qui erat victus, alta voce confitetur, præsentibus omnibus, dicens: Propemodùm mihi persuades, vt fiã Christianus. Quid ergò Paulus? Optârim ego non solùm te, sed etiam omnes, qui adsunt, hoc esse quod ego sum.

Act.26.

Ibidẽm.

Atq; in multis quidem locis sunt multa signa Pauli miraculorum: sed non sunt tam desiderabilia, quàm stigmata: & non tam in scripturis quidem delectat faciens miracula, quàm malè patiẽs, flagellatus, tractus, lapidibus appetitus. Lapidãtes enim eum, inquit, traxerunt extra ciuitatem. Et rursùs: Cùm eum flagellâssent, & multas ei plagas imposuissent, coniecerunt in carcerem. quanta gloriatio, quanta voluptas, quantus honor, quantus splendor, scire se esse vinctum propter Christum? Sed videtur admirabilem. Et commotus est, inquit, carcer, alligato Paulo, & omnium vincula sunt relaxata. Vidisti vinculorum naturam vincula resoluentem? Expergefactus autem custos carceris, cùm vidisset ianuas apertas carceris, stricto gladio se erat interfecturus. Quid ergò Paulus? Clamauit magna voce, dicens: Nihil tibi mali feceris: vniuersi enim hìc sumus.

Act.14. Act.16.

Vides

Vides quàm hic sit à vana gloria & superbia alienus, & quàm beneuolus? Non dixit: Propter nos hæc facta sunt: sed tanquàm vnus ex vinctis, dicit: Omnes enim hîc sumus. Si enim tacuisset, & non per magnam vocem manus illius cõtinuisset, ensem per guttur transegisset. Clamauit autem, quoniam in interiorem carcerem erat cõiectus. Contra teipsum, inquit, hoc feciſti, cùm interiùs coniecceris eos, qui te sunt liberaturi à periculo. Vidisti quàm sit benignus, & quantam hominum curam gerat Paulus? Maluit ipse esse vinctus & periclitari, quàm illum despicere pereuntẽ. Quomodò autem miles aliquis habens vniuersum orbem terræ contra se bellantem, & se in medijs versans hostium ordinibus, & nihil graue patiens: ità etiam Paulus solus inter barbaros & inter Græcos, vbiquè terrarũ, & vbiquè in mari se ostendens, mansit inexpugnabilis. Et quomodò scintilla in stipulam & fœnum incidens, ea, quę vrũtur, transmutat in suam naturam: ità hic quoquè omnes inuadẽs, traducebat omnes ad veritatem.

Quem non obstupefecisset potentia vinculorum, beato Paulo impositorum, quòd qui eum vinxerant, eos ad pedes vincti duxerit, & illos ei subiunxerit? Prócidit enim, inquit, custos carceris ad Pauli pedes, & qui erat solutus, iacebat ad pedes vincti: & qui vinxerat, rogabat vinctum, vt solueretur à metu. Dic mihi: Non tu vinxisti? non in interiorem coniecisti custodiam? nõ pedes ligno constrinxisti? Cur tremis? Cur tumultuaris? cur lachrymaris? cur ensem strinxisti? Nesciebam, inquit, CHRISTI vinctorum tantam esse potentiam. Quid dicis? Accepit potestatem cælos aperiendi, & non erat aperturus carcerem? Soluit eos, qui vincti erant à dæmonibus, & erat ferrum eum superaturum? Qui ligatas itaque soluebat animas, corpus suum soluere non potuisset? Qui per suas vestes alios ab illis soluebat vinculis, & liberabat à dæmonibus, ipse per se non soluisset? Propterea primùm fuit vinctus, & tunc soluit vinctos, vt scias quòd CHRISTI serui vincti, maiorem habent vim, quàm soluti. Sic enim præclariores ostenduntur sancti vires, quãdò vel vinctus vincit solutos.

Ibidẽm.

Act. 19.

Quandò ergò is, qui est vinctus, nõ solùm seipsum soluit, sed etiam solutos, quisnam est vsus murorum? quidnam accepit commodi ex eo, quòd ad interiorem coniecerit custodiam, cùm aperuerit etiam exteriorem? Vis scire, quanta res sit catena ferrea, propter Christum corpori serui eius posita? Audite beatũ Paulum de hoc ipso gloriantem, & dicentem: Rogo ergò vos ego vinctus in Domino. Magna est & insignis dignitas regni & consulatûs: est autem omnium maxima, esse vinctum propter Christum. Nihil enim est æquè præclarum, àc vinctus propter Christum, àc catenæ impositæ sanctis illis manibus. Hoc est longè p̃clarius & magnificentius, quàm esse Apostolum, quàm doctorem, quàm Euãgelistam. Si quis diligit Christum, nouit id, quod dicitur.

Vis catenarum Pauli Ephe. 4.

Nota quæ hic dicũtur.

Si quis vehementi ardet amore Domini, & nouit vim vinculorum, maluerit esse vinctus propter Christum, quàm cælos habitare. Fortè enim est hoc quoquè pręclariùs, quàm sedere à dextris eius: & magnificẽtius iudicandum & beatius, quàm sedere super duodecim sedes. Si quis mihi daret optionem, aut vniuersi cæli, aut illius catenę, qua Pauli vinctę sunt manus, illam ego pręponerem. Si quis me collocaret, aut suprà cum Angelis, aut cum Paulo vincto, carcerem elegissem. Si quis me faceret, aut consessorem illarum, quæ sunt circa thronum, potestatum, aut eiusmodì vinctũ, mâllem esse talis vinctus. Nihil enim melius, quàm malè aliquid pati propter Christum. Si quis mihi daret, vt mortuos suscitarem, nõ hoc elegissem, sed catenam. Etenim nihil est illa catena beatius.

Vellem nunc esse in illis locis, in quibus manent illa vincula, & videre catenas, quas timent quidem & horrent dæmones, reuerentur autem Angeli. Si ab Ecclesiasticis curis essem remotus, & haberem corpus robustum ac validum, non recusarem tantam suscipere peregrinationem, vt viderem catenas & carcerem, in quo vinctus erat Paulus. Si quis mihi concederet, vt viderem Paulum è cælo despicientem, & vocem emittentem, aut è carcere, mâllem è carcere. Qui enim sunt in cælo, ad eum veniunt, quandò est in carcere. O beata vincula, ô beatas manus, quas ornauit illa catena, quę Paulo est posita. Non erant tam venerandæ eius manus, quę Lystris claudum excitârunt, quàm quæ erant circundatæ vinculis.

Vide quanti faciat magnus hic doctor Pauli catenas.

Act.14.

Si fuiſ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si fuiſſem ego illis temporibus, tunc ego eas maximè eſſem complexus, & meis pupillis impoſuiſſem. Non ceſsâſſem deoſculari manus, quæ dignæ ſunt habitæ, quæ pro meo Domino vincirentur. Non tam beatum eſſe cenſeo, quòd raptus fuerit in
2.Cor.12. tertium vſque cælum, & in paradiſum, quàm quòd coniectus ſit in carcerem. Non tam eum beatũ pronuncio, quòd verba audierit, quæ homini loqui non licet, quàm quòd vincula ſuſtinuerit. Etenim ſunt hæc illis quoq; multo maiora. Eſt enim mihi magìs expetendum, vt malè patiar pro Chriſto, quàm vt honorer à Chriſto.

Hoc Paulus quoquè cogitans dicebat, vt eſt veriſimile: Si ipſe, qui propter me factus eſt ſeruus, & gloriam exinanijt, non exiſtimabat ſe vnquàm tam eſſe in gloria,
Iohan.17. quàm quandò pro me fuit crucifixus, quid me non oportet pati? Audi enim eum dicentem: Glorifica me tu pater. Quid dicis? Ad Crucem duceris cum latronibus & ſepulcrorum effoſſoribus. vt ſceleratorum & execrandorum hominum mortem ſubeas, es conſpuendus, & alapas ſubiturus, & hæc gloriam vocas? Certè, inquit. Nam pro his, quos diligo, hæc patior, & hæc meritò eſſe gloriam exiſtimo. Si ergò Dominus meus, qui miſeros dilexit & miſerabiles, eam rem vocat gloriam, & eam præfert gloriæ, quæ eſt in ſede paterna, multo magìs ego hæc debeo putare gloriam.

Sic Pauli anima nihil eſt beatius. In quibuſnam autem gloriatur? In vinculis, in
Acto.20. afflictionibus, in catena, in ſtigmatibus. Vado enim, inquit, Hieroſolyma alligatus ſpiritu, quæ in ea euentura mihi ſunt, ignorans, nisi quòd ſpiritus ſanctus per omnes ciuitates mihi proteſtatur, dicens, quòd vincula & afflictiones Hieroſolymis me manent. Propter hoc ergò, vt vinciar propter Chriſtum, vt moriar propter ipſum. Non
Acto.21. ſolùm enim alligari, ſed etiam mori paratus ſum propter nomen Domini mei Ieſu. Quid hoc ergò eſt? Non erubeſcis, non vereris orbem terræ captiuus obiens? non times nè quis Deum tuum damnet imbecillitatis? nè quis propterea nõ accedat? Non
Philip.1. talia ſunt, inquit, mea vincula: ſciunt, inqt, reſplendere vel in regnis. Vt vincula mea, inquit, manifeſta fierent in omni Prętorio, & multi ex fratribus in Domino, confiſi meis vinculis, multo magis ſine metu auderent verbum Dei loqui.

Acto.25. Vides vinculorum maiorem potẽtiam, quàm mortuorum reſurrectionis? Vin-
26. ctus fuit Romæ, & plures attraxit. Vinctus fuit Hieroſolymis, & vinctus concionans
27. Regem obſtupefecit, & Præſidem metu affecit. Metu enim affectus eum dimiſit.
28. Vinctus nauigauit, & naufragium prohibuit, & ſedauit tempeſtatem. Cùm eſſet ipſe
16. in vinculis, illud venenatum eum tetigit animal, & eo illæſo cecidit. Vide autem hoc vbiquè fieri. Nam cùm multas ei plagas impoſuiſſent, & eſſet vinctus, idq; rursùs validè, (eum enim in interiorem coniecerant cuſtodiam) vel in his tunc valdè ſecurus, media nocte, quandò valdè remiſſi dormiunt, canebat & DEVM laudabat. Quid
Dani.3. hac anima eſſe poſſit magis adamantinum? Cogitabat enim pueros quoquè in igne ceciniſſe & in fornace. Fortè enim ratiocinabatur: Ego nihil tale paſſus ſum.

Sed rectè faciens oratio, me ad alia rursùs eduxit vincula, & alium carcerem. Quid agam? Volo tacere, ſed non poſſum. Inuéni alterum carcerem, illo multo mirabiliorem. Sed nunc arrectis mihi adeſte animis, perindè ac ſi nunc incipiam orationem, mentemque adhibete alacrem & vegetam. Volo orationem abrumpere, ea autem non permittit. Non poſſum quieſcere, non poſſum tacere: multa me circunfluunt. Neſcio quid primum dicam, quid ſecũdum. Quamobrèm rogo, nè quis à me poſtulet ordinem. Magna eſt rerum cognatio. Lõga fuit Pauli catena, & diù nos detinuit.

Sed non propterea tacebo. Si enim ipſe in carcere nõ tacuit, nec in flagellis, ego ſilebo ſedens, cùm dies ſit, & loquens in magna animi quiete & relaxatione. Et quomodò hoc fuerit conſentaneum Quis enim non ſtupeat, quis non admiretur, vel potiùs quis pro dignitate ſtupeat & admiretur nobilem illam, & magnitudine cælo parem Pauli animam, quòd vinctus & incluſus, & tanto interuallo diſiũctus, ſcripſit ad Philippenſes? Scitis enim, quantum ſit ſpatium inter Romam & Macedoniam. Sed neque viæ longitudo, neque temporis diuturnitas, neque moleſtia ac turba negociorum, neque periculum & mala frequentia, neque aliquid aliud charitatem & memoriam expulit diſcipulorum: ſed de eis omnibus in animo cogitabat, & non tam catenis

catenis vinctæ erant eius manus, quàm deſiderio diſcipulorum alligata erat & fixa anima. Et quomodò Rex, qui thronum manè aſſcẽdit, & ſedit in aula regia, protinùs innumerabiles vndiquè accipit epiſtolas: ità ille quoquè ſedens in carcere, tanquàm in aula regia, longè plures frequenter accipiebat, & mittebat literas ijs, quæ vbiquè erant, gentibus, ad illius ſapientiam de ſuis rebus omnia referentibus. Et eo plura, quàm Imperator, adminiſtrabat negocia, quo maius ei creditum fuerat Imperium.

O Pauli potentiam. Implicatus erat catenis, & diademate redimitum Neronem feriebat. Sordidis erat indutus pannis, vt qui habitaret carcerẽ: & magis quàm purpura, omnes conuertebat ad vincula ſibi impoſita. Super terram ſtabat retentus, & deorsùm intuens: & eo dimiſſo, qui erat in curru aureo, omnes illi attendebant: idq; meritò. erat enim viſitatum ſpectaculum, videre Imperatorem in albo curru ſedentem: hoc autem erat nouum & admirabile, videre captiuum æquè liberè alloquentem Imperatorem, atquè Imperator ſeruum vilem & miſerabilem. Paulus vinctus Neronẽ ſubli-mior.

Magna circunſiſtebat multitudo, & erant omnes ſerui Imperatoris: admirabãtur autem eum, non ſuum dominũ. Verumenimuerò non animaduertebant ſe leonem laudare ex vngulbus, cùm oporteret dicere ea, quę verè erant. Quęnam verò ea ſunt? Ea, quæ ſunt in cælis. Quandò veniet cum Rege cælorum, cum præclaro curru: quomodò tunc Nero ſedebit mœſtus & triſtis? Si enim nondùm erat tempus coronarum, & athleta tantum eſt honorem conſecutus: quãdò venerit athleta, quanto honore fruetur? Erat inter alienos hoſpes & peregrinus, & ſi in tãta tunc habetur admiratione: quandò fuerit inter ſuos, quid non boni conſequetur? quid non participabit? quid non adipiſcetur?

Nullus Romæ Imperator tantum eſt honorem aſſecutus, quantum Paulus. Sed Imperator quidem foris iacet alicubì, Paulus autem tenet medium ciuitatis, tãquàm regnans & viuẽs. Si autem hîc, vbì ſuſtinuit perſecutionem, & vbì fuit vexatus & agitatus, tantum eſt honorem conſecutus: quandò venerit, quid erit? Si vbì erat tabernaculorum opifex, fuit adeò ſplendidus: quandò venerit, ſplendore cõtendens cum radijs ſolis, quid erit? Si cum tanta humilitate tantam ſuperauit magnificentiã, quãdò venerit, quid erit? Res non licet effugere. Quis non pudore afficitur, quòd tabernaculorum opifex in maiore fuerit honore, quàm is, qui in maiori habitus eſt admiratione, quàm omnes Reges? ſi autem hîc ea facta ſunt, quæ ſunt ſupra naturam, in futuro quanto magìs?

Quid in mundi gloria eſt Alexandro glorioſius, aut quid ſublimius? Non viuus multa magna geſſit & præclara? Non & gentes, & vrbes ſubegit, & bella multa vicit & prælia, & erexit trophęa? Non exiſtimatus eſt eſſe deus tertiuſdecimus à ſenatu Romanorum? ſed quòd viuus quidem bella rectè gereret, & victorias obtineret, cùm & Rex eſſet, & exercitus haberet, nihil mirum. Poſt mortem autẽ & ſepulturam, vbiq; & in terra, & in mari quotidiè tam multa facere, hoc eſt, quod maximam affert admirationem. Vbì enim eſt (dic mihi) corpus Alexandri? oſtende mihi & dic diem, in quo deceſſit. Sed non potueris. Pauli autem & præclarum corpus viderit, qui ad maximè regiam venerit ciuitatem, & illuſtrem eius mortis diem vniuerſus orbis terræ celebrat. Et res quidem illius, etiam ſui ignorant: res autem huius ſciunt etiam barbari: & Chriſti ſerui ſepulcrum eſt regijs atrijs ſplendidius. Nam ipſe quoquè, qui eſt indutus purpura, vadit corpus illius complexurus, & faſtu depoſito, conſiſtit orans mortuum, vt eius curam gerat apud Deum. Et tabernaculorum effectoris, & piſcatoris, & mortui, tanquàm defenſoris eget is, qui eſt redimitus diademate. Idque videris non ſolùm Romæ fieri, ſed etiam Conſtantinopoli. Etenim hîc quoquè magnum Conſtantinum ſe magno honore eſſe affecturum exiſtimauit filius, ſi eum deponeret in veſtibulis piſcatoris. Et quod ſunt ianitores in regia Imperatoribus, hoc ſunt in corpore Reges piſcatoribus. Et hi quidem, tanquàm loci domini, tenent interiora: illi autem, tanquàm accolæ & vicini, ſatis habuerunt, ſi ianua aulæ eis attribueretur. Et Reges quidem, miniſtrorum & famulorum: qui ſunt autem ſubiecti, tenent locum Regum. Pauli feſtus dies.

Quis nunc mihi dederit, vt Pauli circunfundar corpori, & ſepulcro affigar, & videam puluerem illius corporis, per quod peruaſit vniuerſum orbem terræ? quod, quæ deerant, Chriſto ſuppleuit? quod ſtigmata portauit? quod prædicationẽ vbiq; Nota de ſacris reliquijs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

seminauit? Puluerem corporis, per quod Christus est locutus, & lux illuxit quouis fulgore lucidior? & vox illuxit quouis tonitru dæmonibus terribilior? Neque enim tonitru est tam nobis terribile, quàm illa vox fuit dæmonibus. Si enim horrebant eius vestes, vocem quoquè multo magìs. Huius oris vellem videre puluerem, per quod Christus magna locutus est, & arcana, & maiora, quàm per seipsum : per Rom.9. quod beatum illud verbũ est locutus, Vellem esse anathema pro meis fratribus: per quod locutus est coram Regibus, & non erubuit: per quod fugiebant dęmones, nõ solùm loquentem audientes, sed etiam cùm procùl essent: per quod composuit omnia, quę sunt in terra, quinetiam ea, quę sunt in cęlis, quomodò voluit administrauit, illic ligans & soluens quos volebat, pro sibi data potestate.

2.Cor. 11. Quis mihi ostenderit puluerem Pauli cordis, quod in vnoquoque eorum, qui peribant, inflammabatur, & infantes abortiuos iterùm parturiebat? Hoc desiderarem videre vel dissolutum, quod est cælis sublimius, orbe terrarum latius, radio splendidius, igne calidius, adamante validius, quod nouam vixit hanc vitam, nempè Galat.2. nostram. Viuo enim iam non ego, viuit autem in me Christus, inquit. Fuit ergò cor illius cor Pauli, & tabula sancti spiritũs, & liber gratiæ: quod dignum fuit habitum, vt Christum amaret, vt nemo alius: quod mortem despiciebat & gehennam, & con- Acto.21. terebatur à fraternis lachrymis. Quid enim facitis flentes, inquit, & conterentes cor meum? Vellem videre puluerem mănuum Pauli, quæ erăt in catena, per quarum impositionem suppeditabatur spiritus, per quas diuinæ scribebantur literæ. Vidistis enim, inquit, quot literis ad vos scripsi manu mea. manus illas, quas cùm vidisset vi- Galat.6. Acto 28. pera, cecidit in rogum. Acto.9.

Vellem videre puluerem oculorum, qui pulchrè fuerunt occæcati, qui rursùs adspexerunt ad salutem orbis terræ, qui digni sunt habiti Christum videre in corpore. Vellem illorum quoquè pedum videre puluerem, qui orbem terræ obiĕrunt, & non fuêre defatigati, qui in ligno vincti erant, quando fuit terręmotus in carcere, qui tam habitabilem, quàm inhabitabilem orbis regionẽ peruaserunt. Et quid opùs est dicere singula? Vellem illum ipsum videre leonem spiritalem. Quomodò enim leo ignem ex oculis emittens in greges vulpium, ità in dæmonum & philosophorũ irruebat cateruam, & tanquàm aliquod fulmen immissum irrumpebat in turmas diaboli. Neq; enim diabolus aduersùs eum prodibat in aciem, sed vsqueadeò timebat & tremebat, vt si vel vmbrã vidisset, & vocem audiuisset eminùs, protinùs aufugeret.

Cogitate & stupete, quale sit Roma visura spectaculum, Paulum repentè surgentem è capsa cum Petro, & se extollentem, vt Christo fiat obuiàm: quale donum sit Roma ad Christũ missura: quibusnam sit duabus coronis redimita, quibusnam sit Nota Lector. aureis cincta catenis. Cælum non est tam splendidum, quandò Sol emittit radios, quàm ciuitas Romanorum has duas emittens lampadas per vniuersum orbem terræ. Quænam ergò oratio sufficiet pulchris Pauli factis enarrandis? Aut quænam poterit lingua consequi huius encomia? Siue enim Prophetæ pręclarum aliquid effecerunt, siue Patriarchę, siue iusti, siue Apostoli, siue Martyres, hęc omnia Paulus adeò summè habet comprehensa, vt nullus magìs illorum possederit id, quod habebat, bonum.

Quandò ergò quæcunque sunt bona inter homines, ità vna compræhendit anima, & omnia insigniter: non solùm autem quæ sunt hominum, sed etiam quæ Angelorum, quomodò assequemur laudum magnitudinem? Qua non ergò fuerimus digni condemnatione, si cùm vnus homo omnia in se bona sit complexus, nos ne minimam quidem eius partem imitari studeamus? Nam ex multis quidem alijs rectè Gene. 22. 26. factis habetur Patriarcha in admirationem, maximè autem ex eo, quòd suum sacrificauit filium. Isaac verò propter patientiam, quòd cùm à suis expelleretur finibus, non restitit, sed suis omninò cessit possessionibus, donèc eorum, qui ei molestiam afferebant, iniustam satiauit cupiditatem. Porrò autem Iacob quoquè propter for- 31. titudinem atque patientiam. Et Dauid propter mansuetudinem. Et Elias, quòd fue- 3.Reg.19. rit zelo percitus pro Domino.

Sed quid cum Paulo fuerit conferendum, qui hæc omnia simul insigniter est complexus? Neque enim ipse sacrificauit filium, sed seipsum sacrificauit milliès. Nec ex proprijs solùm fuit expulsus finibus, sed & terram, & mare, & Græciam, & Barbariam,

riam, & vniuersam, vt semèl dicam, terram, quantam Sol adspicit, obijt, tanquàm alatus, tractus, verberatus, lapidibus appetitus, quotidiè moriens: Neque bis septem annos seruijt, æstu diei adustus, & frigus noctis perpessus: sed totam vitam transigens in fame & nuditate, catenisque, carceribus, insidijs & periculis. Lenitatem verò & mãsuetudinem quis magìs quidem, immò verò quis æquè atquè Pauli anima, vtraq; hæc factis rectè præstitit? Si autem eius zelum adspexeris, tantùm videbis eum superare Eliam, quantùm ille fuit alijs Prophetis superior. Sed Iohannes quidem comedebat locustas & mel agreste: hic autem versabatur in medio orbe terrarũ, sicut ille Matt.3. in deserta solitudine, locustas quidem & mel agreste non comedens, sed hac longè frugaliorem sibi mensam apponens, & nec necessarium quidem habens alimentum, propter studium prædicationis.

Restat decæterò, vt cum exequemus Angelis. Nemo autem id, quod dicimus, ni- Malac.3. miæ arguat audaciæ. Si enim Iohannem scriptura vocauit Angelum, quid mirum, si Matt.11. eum, qui est omnium præstantissimus, contulerimus cum illis potestatibus? Etenim quidnam sit homo, & quanta sit nostræ naturæ nobilitas, & quantę virtutis sit capax hoc animal, maximè omnium hominum ostendit Paulus. Et nunc stat, ex quo factus est, clara voce Dominum defendens aduersùs eos, qui nostram repræhendunt constitutionem, & ostendens inter Angelos & homines non multùm interesse, si nobis velimus attendere. Nõ aliam enim sortitus naturam, neque aliam adeptus animam, nec alium mundum habitans, sed in eadem regione, legibusq; & moribus educatus, omnes homines superauit, qui fuerũt, ex quo nati sunt homines. Et quomodò mortuus in mortuum fuerit immobilis, ità naturæ insultus accuratè sopiens, in nulla re humanì aliquid vnquàm passus est.

Si ergò Paulus, qui tot rebus rectè gestis erat præclarus, & tanquàm Angelus videbatur in terra, quotidiè studebat lucrifacere, & stare in acie aduersùs pericula veritatis, & sibi merces colligere spiritales, & nunquàm consistere: quænam fuerit relicta nobis excusatio, qui non solùm sumus vacui omnibus rectè factis, sed etiam tam multis subiecti delictis, quorum si vel vnum nobis adsit, sufficit ad nos deducendos in barathrum perditionis: & nihil studij ponimus, vt ea saltem corrigamus: tantum abest, vt virtutis opera attingamus? An non erat ille eiusdem, cuius nos sumus, naturę? Incendor enim huius viri desiderio, & ideò non cesso circa idem assiduè versari, & tanquàm ad exemplar aliquod archetypum ad eius animam intuens, considero vitiorum despiciẽtiam, insignem magni fortisque animi virtutem, amoris in Deũ ardorem, & valdè miror, quemadmodùm in vniuerso quidem virtutum cœtu vnus homo volens se rectè gesserit: nostrûm autem vnusquisque ne in re quidem qualicunque se velit rectè gerere.

Quis nos liberabit à supplicio ineuitabili, cùm Paulus tantam ostenderit virtutem, qui est eiusdem nobiscum naturæ particeps, qui est obnoxius eisdem animi perturbationibus, qui conflictatus est cum tanta temporum difficultate, & quotidiè, vt semèl dicam, trahebatur, lacerabatur & publicè conuellebatur ab ijs, qui bellum gerebant aduersùs prædicationem? Nè autem ex nostra lingua audiat aliquis, quæ hic beatus rectè gessit, magnique & excelsi animi virtutem, quam quotidiè ostendit pro prædicatione Euangelij, necesse est ipsum audire dicentem: In eo autem, quod auder 2.Cor.11. aliquis, (in insipientia dico) audeo & ego.

Considera pium & religiosum animum: Non solùm audaciam rem vocat, sed etiam insipientiam, nos erudiens, non temerè absque necessitate, nemine cogente, gloriosè proferre, quæ à nobis facta sunt, si aliqui ex nobis inuenti fuerint, qui aliquid boni fecerint. Hebræi sunt, & ego: Israelitæ sunt, & ego : Semen Abrahæ sunt, Ibidèm. & ego. Propter hoc, inquit, sibi placent, & se magnificè circunspiciunt. Nè existimẽt nos his defici: Nam nos quoquè sumus eorundem participes. Deindè subiunxit: Mi- Ibidèm. nistri Christi sunt? Desipiens loquor, Plùs ego.

Hic mihi contemplare beatæ huius animę virtutem. Quoniam enim & audaciam, & insipientiam vocauit id, quod ab eo factum est, etiamsi esset ad tantam re- Pauli ingẽs modestia. dactus necessitatem, ne sic quidem contentus fuit ijs, quę dicta sunt: sed quãdò erat ostensurus se eos longè superare, nè quis existimaret eum hęc loqui inductum ni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mio sui amore, rursùs vocat insipientiam id, quod à se dicitur, propemodùm dicens: An non scio me rem facere, quæ vulgò fit, & quæ me non decet? Sed me cogit multa, quæ eô me impulit, necessitas. Quarè mihi, inquit, ignoscite loquenti verba insipientiæ.

Huius vel vmbram saltem nos imitemur, qui tam multa peccatorum onera habemus imposita. O sæpè, si paruum aliquid rectè geramus, ne hoc quidem sustinemus recõdere intrà cordis penetralia: sed propterea quòd hominum venemur gloriam, id gloriosè traducimus, & in mediũ proferimus, & propter intempestiuas has nugas nos Dei priuamus remuneratione. Sed non sic ille beatus: sed cùm dixisset, Plus ego: enumerat deincèps ea, quæ fortiter gesserat, & dicit: In laboribus abundãtiùs, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. Quid dicis? Nouum quid est & admirabile id, quod à te dicitur. Licétne mortem sæpè subire? Certè, inquit, si nõ experientia quidem, at voluntate: docens nos, quòd assiduè talia adibat pericula propter prædicationem, quæ mortem ei pariebãt. Sed Dei gratia in ipsis medijs periculis conseruabat athletam, vt ad discipulos magna ex eo rediret vtilitas.

Paulus vt crebrò mortuus.

Id autem rursùs, quod deincèps subiungitur, vt semèl dicam, obscurat omnia, quæ dicta sunt. Quis enim, inquit, est infirmus, & ego non sum infirmus? Quis scandalizatur, & ego non vror? Papæ, quanta est huius viri benignitas & beneuolentia, quanta vigilantia, quanta solicitudo? Cuiusnam matris sic dissecabãtur viscera, eius filio febricitante, & in lecto iacente, vt hic sanctus pro his, qui erant in vnoquoque loco infirmi, magis erat infirmus, & pro ijs, qui scandalizabantur, vrebatur? Considera enim mihi emphasim dictionis. Non dixit, Quis scandalizatur, & ego non crucior? Sed vror, inquit, nobis intensum dolorem significans, & mirum in modũ ostẽdens se intrinsecùs inflammari & accendi pro ijs, qui patiuntur scandala.

Scio me extendisse orationem in magnam longitudinem. Sed nescio quomodò cùm incidissem in diuitias rectè factorum huius sancti, tanquàm ab aquarum vehementissimo impetu lingua mihi trahebatur. Quamobrèm in hoc loco sistens orationem, rogo vestram charitatem, vt eum assiduè in mente circunferatis, & hoc assiduè cogitetis, quòd cùm eandem, quam nos, haberet naturam, & esset subiectus ijsdem affectionibus, esset́que eius studium vile & abiectum, vt qui pelles conſueret, & staret in officina, postquàm se voluit dédere virtutis laboribus, & se dignum reddere, qui susciperet spiritum sanctum, largam munificentiam fuit consecutus à superis. Quam detur nobis consequi gratia & clemẽtia Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia cum Patre & sancto Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum nunquàm desinentium, Amen.

Acto. 18.

DE CASSIO NARNIENSI EPISCOPO, AVTHORE S. GREGORIO PAPA.

29. IVNII. Dialog. lib. 3. cap. 6.

Eque hoc Petre fileam, quod multi nunc, qui hîc de Narniensi ciuitate adsunt, mihi sedulò testificãtur. Eodem nanque Gotthorum tempore, cùm præfatus rex Totila Narnijs venisset, ei vir vitæ venerabilis Cassius, eius vrbis Episcopus, occurrit. Cui quia ex consperſione semper facies rubere consueuerat, hoc rex Totila non consperſionis esse credidit, sed assiduæ potationis, eumq́; omnimodò despexit. Sed omnipotens Deus, vt quantus vir esset qui despiciebatur, ostenderet, in Narniẽsi campo, quò rex aduenerat, malignus spiritus corã omni exercitu eius spatharium inuasit, eumq́ue vexare crudeliter cœpit. Qui cùm ante regis oculos ad venerãdum virum Cassium fuisset adductus, hunc ab eo vir Domini, oratione facta, signo Crucis expulit: qui in eum ingredi vlteriùs non præsumpsit. Sicque factum est, vt rex barbarus seruum Dei ab illo iam die veneraretur ex corde, quem despectum valdè iudicauit ex facie. Nam quia virum tantæ virtutis vidit, erga eum illa mens effera ab elationis fastu detumuit.

Signo Crucis pellit dæmonẽ.

Item

Item ex eiusdem Homilia 37. in Euangelia.

AVdistis dicẽtem Dominum, fratres charissimi: Aut quis rex iturus committere bellum aduersùs alium regem, non sedens priùs cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea, quæ pacis sunt. Rex contra regem ex æquo venit ad prelium, & tamen si se perpendit non posse sufficere, legationem mittit, & ea quæ pacis sunt postulat. Quibus ergò lachrymis nos sperare veniam debemus, qui illo in tremendo examine cum rege nostro ex æquo ad iudicium non venimus, quos nimirùm conditionis infirmitas & causa inferiores exhibet? Sed fortasse iam mali operis culpas abscidimus, iam praua quæq; exteriùs declinamus. Nunquid ad reddendam rationem cogitationis nostræ sufficimus? Nam cum viginti millibus venire dicitur is, cõtra quem minimè sufficit iste, qui cum decem millibus venit. Decem millia quippe ad viginti millia, simplum ad duplum sunt. Nos autem si multum proficimus, vix exteriora nostra opera in rectitudine seruamus. Nam etsi iam luxuria carnis abscissa est, tamen adhuc à corde funditùs abscissa non est. Ille autem qui iudicaturus venit, exteriora simul & interiora iudicat, facta pariter & cogitationes pensat. Cum duplo ergò exercitu contra simplum venit, qui nos vix in solo opere præparatos, simul de opere & cogitatione discutit. Quid igitur agendum est, fratres charissimi, nisi vt dum nos cum simplo exercitu contra duplum illius sufficere non posse conspicimus, dum adhuc longè est, legationem mittamus, rogemus ea, quæ pacis sunt? Longè enim esse dicitur, qui adhuc præsens per iudicium non videtur. Mittamus ad hunc legationem lachrymas nostras, mittamus misericordiæ opera, mactemus in ara eius hostias placationis, cognoscamus nos cum eo in iudicio non posse contendere. Pensemus virtutem eius fortitudinis, rogemus ea, quę pacis sunt. Hæc est nostra legatio, quæ regem venientem placat. Pensate fratres quàm benignũ sit, quòd is, qui suo aduentu valet opprimere, tardat venire. Mittamus ad hunc, vt diximus, legationem nostram flendo, tribuendo, sacras hostias offerendo. Singulariter nanque ad absolutionem nostram, oblata cum lachrymis & benignitate mentis sacri altaris hostia suffragatur: quia qui in se resurgens à mortuis, iam non moritur, adhuc per hanc in suo mysterio pro nobis iterùm patitur. Nam quotiès ei hostiã sue passionis offerimus, totiès nobis ad absolutionem nostram, passionem illius reparamus.

Luc. 14.

Sacri altaris hostia quid præstet.

Multos, vt arbitror, vestrûm fratres charissimi, contigit nôsse hoc, quod volo ad memoriam vestram narrando reuocare. Non longè à nostris fertur temporibus factum, quod quidam ab hostibus captus, longè traductus est. Cumque diù teneretur in vinculis, cùm vxor sua cum ex eadem captiuitate non reciperet, extinctum putauit: Pro quo iam velut mortuo, hostias hebdomadibus singulis curabat offerre. Cuius totiès vincula soluebantur in captiuitate, quotiès ab eius cõiuge hostiæ fuissent oblatæ pro animæ eius absolutione. Nam longa post tempora reuersus, admirans valdè, indicauit vxori suæ, quòd diebus certis hebdomadis singulis eius vincula soluebantur. Quos videlicet dies eius vxor atque horas discutiens, tunc recognouit eum absolutum, cùm pro eo sacrificium meminerat oblatum. Hinc ergò fratres charissimi, hinc certa consideratione colligite, oblata à nobis hostia sacra quantùm in nobis soluere valeat ligaturam cordis, si oblata ab altero, potuit in altero soluere vincula corporis.

Nota vim sacrificij Missæ.

Multi vestrûm, fratres charissimi, Cassium Narniẽsis vrbis episcopum nouerunt, cui mos erat quotidianas hostias offerre Deo, ità vt penè nullus dies vitæ eius abscederet, quo non omnipotenti Deo hostiã placationis immolaret. Cui cum sacrificio valdè etiam cõcordabat vita. nam cũcta, quæ habebat, in eleemosynis tribuens, cùm ad horã offerẽdi sacrificij venisset, velut totus in lachrymis defluẽs, semetipsum cum magna cordis contritione mactabat. Cuius & vitam & exitum quodam venerabilis vitæ diacono, q ab eo fuerat nutritus, referente cognoui. Aiebat eñ, q quadã nocte eius presbytero p visũ Dñs adstitit, dicẽs: Vade & dic episcopo: Age quod agis, opare quod oparis: nõ cesset pes tuus, nõ cesset manꝰ tua: natali Apostolorũ venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Surrexit presbyter: sed quia è vicino Apostolorũ natalitius dies imminebat, tam propinqui exitûs diẽ episcopo nũciare pertimuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alia nocte Dominus redijt, eiusq; inobedientiam vehementer increpauit, atq; eadem iussionis suæ verba retexit. Tunc presbyter surrexit, vt pergeret, sed rursùs infirmitas cordis, impedimentum facta est indicandę reuelationis. Ad admonitionem quoq; iteratæ iussionis obduruit pergere, & quæ viderat, manifestare neglexit. Sed quia magnam mansuetudinem contemptæ gratiæ maior solet sequi ira vindictæ, visione tertia Dominus appárens, iam verbis addidit verbera, & tam districta cæde mactatus est, vt in eo duritiam cordis emollirent vulnera corporis. Surrexit ergò eruditus ex verbere, perrexit ad Episcopum, eumq; iam ex more iuxta beati Iuuenalis martyris sepulcrum ad offerendum sacrificium consistentem reperit, secretum à circunstantibus petijt, seq; eius pedibus strauit. Cumq; eum vbertim flentem Episcopus vix ad se leuare potuisset, lachrymarum causas cognoscere studuit. Ille verò relaturus ordinem visionis, priùs vestimento ex humeris deuoluto, detexit plagas corporis (vt ità dicam) testes veritatis & culpæ monstrauit, quanta animaduersione districtionis membra illius accepta verbera liuore inflicto sulcauerant. Quę mox vt episcopus vidit, exhorruit, & quis sibi talia facere præsumpsisset, cum magnæ obstupefactionis vocibus inquisiuit. At ille respondit, hæc se pro ipso fuisse perpessum. Excreuit cum terrore admiratio. Sed nullas iam presbyter inquisitioni eius moras adijciēs, secretum reuelationis aperuit, eiq; iussiones Dominicas, per ea quæ audierat verba narrauit, dicens: Age quod agis, operare quod operaris: non cesset manus tua, non cesset pes tuus: natali Apostolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Quibus auditis, episcopus in oratione se cum magna cordis contritione prostrauit. Et qui oblaturus sacrificium ad horam tertiam venerat, hoc pro extensę orationis magnitudine, ad horam nonam vsq; protelauit: atq; ex ipso iam die magis magisq; aucta sunt ei lucra pietatis, factusq; est tam fortis in opere, quàm certus ex munere: quippe qui cum, cui debitor ipse fuerat, ex ea promissione, iam cœperat habere debitorem.

Presbyter inobediens diuinitùs flagellatur.

Huic autem consuetudo fuerat, singulis annis natalitio Apostolorum die Romam venire: iamq; ex hac reuelatione suspectus, venire iuxta morem noluit. Eodem ergò tempore solicitus fuit, secundo quoq; anno vel tertio in mortis suæ expectatione suspēsus, quarto quintoq; & sexto similiter. Qui desperare iam de veritate reuelationis poterat, si verbis fidem verbera non fecissent. Cùm eccè anno septimo vsq; ad expectati natalis sacras vigilias incolumis peruenit, sed lenis hunc in vigilijs calor attigit, atq; ipso die natalitio filijs suis se expectantibus, Missarum solennia implere se posse recusauit. Illi verò, qui de eius erant egressione pariter suspecti, simul ad eum omnes venerunt, sese vnanimiter adstringentes, vt die eodem nequaquàm acquiescerent Missarum solennia celebrare, nisi pro eis ad Dominum idem antistes suus intercessor accederet. Tunc ille compulsus, in Episcopi oratorio Missas fecit, & manu sua corpus Dominicum, pacemq; omnibus tribuit. Qui cuncto ministerio oblati sacrificij peracto, ad lectulum redijt, ibiq; iacens, dum sacerdotes suos ac ministros circunstetisse se cerneret, quasi vale vltimum dicens, de seruando eos vinculo charitatis admonebat, & quanta debuissent concordia inter se vniri, prædicabat: tum subitò inter ipsa sanctæ exhortationis verba, voce terribili clamauit, dicens: Hora est. Moxque assistentibus ipse suis manibus linteum dedit, quod ex more morientium sibi contra faciem tenderetur. Quo tenso, emisit spiritum. Sicque sancta illa anima ad gaudia æterna perueniens, à carnis corruptione soluta est.

Sacrę vigilię natalis Apostolorum.

Felicissimus sancti viri obitus.

Quem fratres charissimi, quem vir iste in morte imitatus est, nisi eum, quem in vita sua fuerat contēplatus? Dicēs eñ, Hora est, de corpore exijt: quia & Iesus, peractis omnibus, cùm dixisset, Cōsummatum est, inclinato capite, tradidit spiritum. Quod ergò Dominus, fecit ex potestate, hoc egit famulus ex vocatione. Eccè quotidianæ hostiæ, illa cum eleemosynis & lachrymis missa legatio, quantam cum rege veniente gratiæ pacē fecit. Relinquat ergò omnia qui potest. Qui autem oīa relinquere non potest, cùm adhuc rex longè est, legationem mittat lachrymarum, eleemosynarum & hostiarum munera offerat. Vult enim placari precibus, qui scit quia non possit portari iratus.

Iohan. 19.

FINIS.

DEO LAVDES ET GRATES.

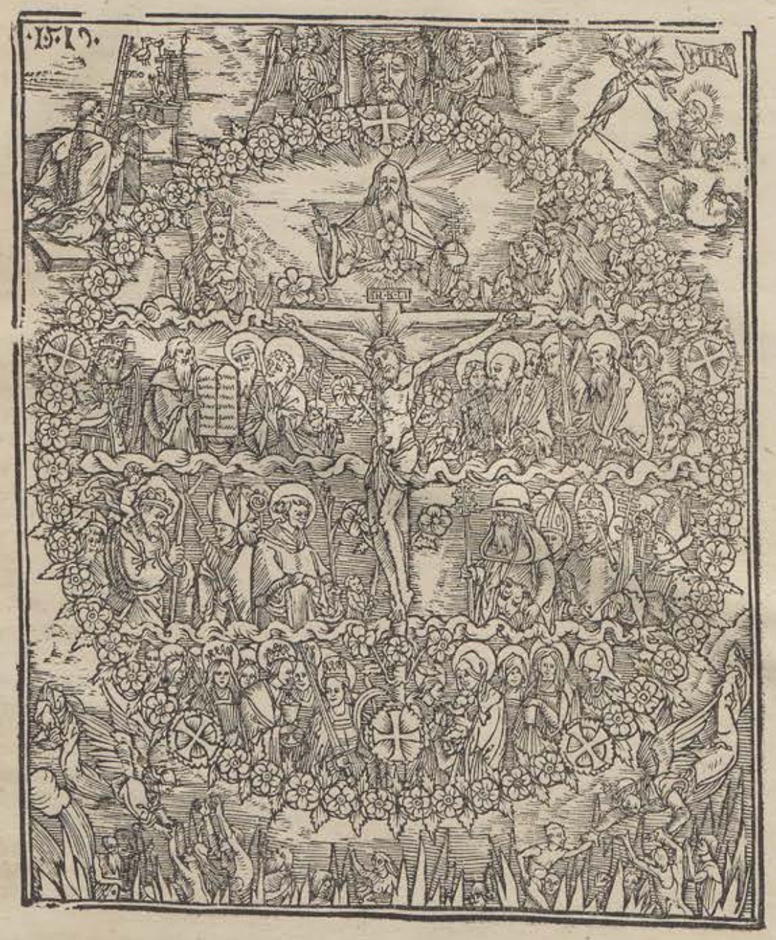

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca